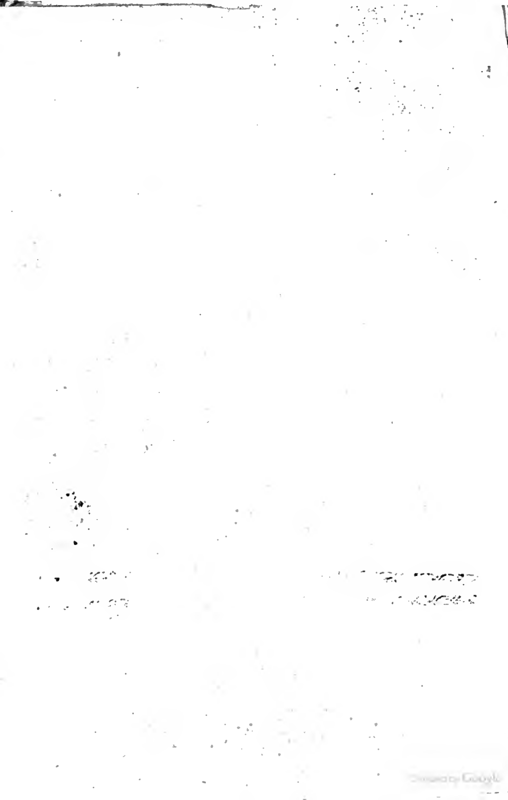

37
25 D
2

R. P. JOANNIS CABASSUTII

AQUISEXTIENSIS, PRESBYTERI CONGREGATIONIS ORATORII DOMINI JESU,

NOTITIA ECCLESIASTICA

HISTORIARUM, CONCILIORUM & Canonum invicem collatorum, veterùmque juxtà, ac recentiorum Ecclesiæ Rituum,

Ab ipsis Ecclesiæ Christianæ incunabulis ad nostra usque tempora, secundùm cujusque sæculi seriem, accuratè digesta.

EDITIO QUINTA,

AB IPSO AUCTORE CORRECTA, PLURIMUM AUCTA; & quinque Indicibus locupletata:

Quorum Primus est DISSERTATIONUM, CONCILIORUM, *aliorumque titulorum*; Secundus CHRONOLOGICUS *Romanorum Pontificum*; Tertius, ALPHABETICUS *eorundem Roman. Pontificum*; Quartus, CHRONOLOGICUS, *Imperatorum Romani Imperii*; Quintus, *tandem* CANONICUS & UNIVERSALIS *rerum notabilium*.

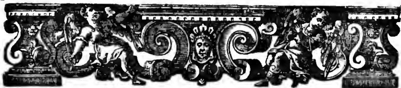
Priores quatuor Initio Operis habentur; Quintus verò, seu ultimus, ad calcem rejectus est.

VENETIIS, M. DCCXXIX.

Apud Sebastianum Coleti

SUPERIORUM APPROBATIONE, ET PRIVILEGIO.

BENEVOLO LECTORI.

T tibi, dilectissime Lector, nostri hujus instituti ratio constet, præmonendum te duxi, eos, qui mihi Opus istud injunxere, in hunc scopum intendisse, ut in hac nostra lucubratione facilior cunctis aperiretur aditus ad necessariam Ecclesiasticarum rerum notitiam, citra usque adeo prolixam temporum diuturnitatem, & graviores, quam permulti ferre possint, in comparandis multis voluminibus impensas assequendam; tum in his quæ ad historiam Ecclesiæ, tum in illis quæ ad Sanctiones Conciliorum perdiscendas attinent. Præclarè illi quidem: sic enim innumera removentur impedimenta, quæ innumeros homines ab his perdiscendis arcent ac deterrent. In primis enim innumera leguntur in Conciliorum collectionibus, quæ jam ad immensam excrevere molem Decreta, quæ plusquam centies (citra omnem excessum aut hyperbolem loquor) fuerunt successu temporum in diversis passim Conciliis repetita. Consultius autem visum est, si sexies, aut ad summum septies vel octies, eadem in hujus Operis decursu per collationem mutuam repeterentur ex celebrioribus ac melioris notæ Synodis, ut in temporum successionibus constans adverti possit Ecclesiæ Sanctæ ordo ac disciplina, aut si quid aliquando variatum sit, ratio cur ita factum fuerit innotescat. Consultum præterea fuit permultorum studiosorum hominum inopiæ ac egestati, quibus & bonitate ingenii, & laudabili perdiscendi affectu subnixis, opes minimè suppetunt ad comparanda sibi numerosa & amplissima Historiarum & Conciliorum volumina. Nec verò his duntaxat eorumque inopiæ consultum fuit, sed provisum præterea fuit temporum impensis, in illis præsertim qui aliis nec exigui momenti occupationibus & officiis distinentur, & ita brevitate sibi concessi temporis arctantur, ut longioribus assiduisque lectionibus, sine officiorum suorum tum publicorum tum privatorum detrimento, vacare non liceat. Immensi porrò solatii res est, si quis peritiam Ecclesiasticam, ex innumeris haustam erutamque voluminibus, atque in unum redactam, nancisci possit unius anni lectione, nihil cæteris & necessariis occupationibus demendo, vel præjudicando. Hisce hactenus commemoratis commodis altera non levis accedit utilitas, scilicet commodissimum memoriæ subsidium. Qui enim ex tot voluminum evolutione, emensoque multorum annorum studio, hanc sibi peritiam comparare velit, nisi aliquo subinde moderato adjuvetur & sublevetur compendio labilis ejus memoria, illud inevitabile continget, ut ea rerum quas recondidit multitudine obruta, multa in dies per oblivionem dilabantur & evanescant, dum longissimo & tædioso studio ex numerosis & immensis libris, quos nemo perlegere queat nisi multorum annorum decursu, innumeras res coacervare in animum contendit: sicque in medio studiorum decursu priusquam ad prolixiorum lectionum finem pertingat, quæ jampridem studiosè perlegerat oblivione deleantur, aut invicem confundantur: & cùm ad terminum longissimi studii pertigerit, haud peritior evadat quàm fuerat initio suscepti laboris, nisi compendiosioris alicujus voluminis præsidio, quæ brevi dilapsura erant, firmiùs infigantur, aut ea quæ dudum memoria exciderant reparentur, atque in reminiscentiam revocentur. Non parum itaque conducet nostra hæc lucubratio iis, quibus ampliores Bibliothecæ minimè suppetunt. Nec tamen studiosis hominibus, quibus suppetunt instructiores multisque libris refertæ Bibliothecæ, noster hic labor sine fructu erit: imò verò haud parum fortasse proficiet; illis namque pro clavi aut manuductione ad faciliùs assequenda, altiùsque labili memoriæ infigenda deserviet, quæ prolixiùs & copiosius illi alii multiplices, quorum copiam habent libri, complectuntur.

NOI REFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la Fede di Revisione, & approbatione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro Intitolato R. P. JOANNIS CABASSUTII NOTITIA ECCLESIASTICA &c. non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Catolica, & parimente per Attestato del Secretario Nostro niente contro Prencipi, & buoni costumi, concediamo Licenza à Sebastiano Coleti Stampatore, che possi esser Stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, & presentando le solite Copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 28. Marzo 1727.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Reformator.
(Alvise Pisani Kav. Proc. Reformator.
(Z. Piero Pasqualigo Reformator.

Agostino Gadaldini Segretario.

22. Aprile 1727.
Registrato nel Magistr. Eccellentis. degli Esecutori contro la Bestemia.

Antonio Canal Nodaro.

INDEX

INDEX

Historicarum Synopseon Sæculorum quorumlibet, simul & Dissertationum, Diatribarum, Conciliorumque tam œcumenicorum, Nationalium, & Provincialium, quàm Synodorum Diœcesanorum, prout quæque in hac NOTITIA ECCLESIASTICA ad sæculorum ordinem digesta habentur.

Index ad Sæculorum ordinem.

ECCLESIÆ QUINTI SÆCULI

ECCLESIÆ SEXTI SÆCULI

CON-

Index ad Sæculorum ordinem.

Index ad Sæculorum ordinem.

ROMA-

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX CHRONOLOGICUS.

	Pontifex	*incœpit an.*	*Pontificatum tenuit*
1	S. Petrus	43	annos 24. menſ. 5. d. 10.
2	S. Linus	67	annos 11. menſ. 2. d. 23.
3	S. Cletus	78	annos 12. menſ. 7. d. 2.
4	S. Clemens I.	91	annos 9. menſ. 6. d. 6.
5	S. Anacletus	101	annos 9. menſ. 3. d. 19.
6	S. Evariſtus	110	annos 9. menſes 3.
7	S. Alexander I.	119	annos 10. menſ. 5. d. 20.
8	S. Sixtus I.	130	annos 9. menſ. 10. d. 8.
9	S. Teleſphorus	140	annos 11. menſ. 8. d. 29.
10	S. Hyginus	152	annos 3. dies 28.
11	S. Pius I.	156	annos 9. menſ. 5. d. 27.
12	S. Anicetus	165	annos 7. menſ. 8. d. 24.
13	S. Sotet	173	annos 3. menſ. 11. d. 21.
14	S. Eleutherus	177	annos 15. dies 23.
15	S. Victor I.	192	annos 9. menſ. 1. d. 28.
16	S. Zephyrinus	201	annos 18. dies 18.
17	S. Calliſtus I.	219	annos 5. menſ. 1. d. 12.
18	S. Urbanus I.	224	annos 6. menſ. 7. d. 4.
19	S. Pontianus	231	annos 4. dies 6.
20	S. Anterus	235	menſem 1.
21	S. Fabianus	236	annos 15. dies 5.
22	S. Cornelius	251	annos 2. menſ. 4. d. 17.
	Primus antipapa Novatianus hereticus.		
23	S. Lucius I.	253	annos unum, menſ. 4.
24	S. Stephanus I.	255	annos 2. menſ. 3. d. 22.
25	S. Sixtus II.	257	menſes 11. dies 13.
26	S. Dionyſius	258	annos 12. menſ. 3. d. 14.
27	S. Felix I.	270	annos 4. menſ. 4. d. 29.
28	S. Euthychianus	275	annos 8. menſ. 6. d. 4.
29	S. Cajus	283	annos 12. menſ. 4. d. 5.
30	S. Marcellinus	296	annos 7. menſ. 11. d. 26.
31	S. Marcellus I.	304	annos 4. menſ. 1. d. 25.
32	S. Euſebius	309	annos 2. menſ. 8. d. 21.
33	S. Melchiades	311	annos 2. menſes 2. d. 7.
34	S. Sylveſter I.	314	annos 21. menſes 11.
35	S. Marcus	336	menſes 8. dies 22.
36	S. Julius	336	annos 15. menſ. 5. d. 17.
37	Liberius	352	annos 15. menſ. 4. d. 2.
	S. Felix II. *à quibuſdam dictus.*	366	annos 1. menſes 3. d. 3.
38	S. Damaſus I.	367	annos 17. menſ. 2. d. 27.
	Secundus antipapa Urſicinus qui & Urſinus.		
39	S. Siricius	385	annos 13. menſ. 1. d 14.
40	S. Anaſtaſius I.	398	annos 4. menſ. 1. d. 13.
41	S. Innocentius I.	402	annos 15. menſ. 2. d. 10.
42	S. Zoſimus	417	annos 1. menſ. 4. d. 7.
43	S. Bonifacius I.	418	annos 4. menſ. 9. d. 28.
	Tertius antipapa Eulalius Archidiaconus.		
44	S. Celeſtinus I.	423	annos 8. menſes 3. d. 3.
45	S. Sixtus III.	432	annos 7. menſes 11.
46	S. Leo I. M.	440	annos 20. menſes 11.
47	S. Hilarus	461	annos 5. menſ. 9. d. 29.

	Pontifex	*incœpit an.*	*Pontificatum tenuit*
48	S. Simplicius	467	annos 15. menſ. 5. d. 10.
49	S. Felix II. al. III.	483	annos 8. menſ. 11. d. 22.
50	S. Gelaſius I.	492	ann 4. menſ. 8. dies 19.
51	S. Anaſtaſius II.	496	ann. 1. menſ. 11. dies 23.
52	S. Symmachus	498	annos 15. menſ. 7. d. 27.
	Quartus antipapa Laurentius Archidiaconus.		
53	S. Hormiſdas	514	annos 9 dies 10.
54	S. Joannes I.	523	ann. 2. menſ. 9. d. 14.
55	S. Felix III. al. IV.	527	ann. 3. menſ. 2. dies 14.
56	S. Bonifacius II.	530	annos 2. dies 2.
	Quintus antipapa Dioſcorus, adverſus Bonifacium.		
57	Joannes II. Mercurius	532	ann. 2. m. 8.
58	S. Agapetus I.	535	menſ. 10. & d. 24. aut 18.
59	S. Silverius	536	annos 4.
60	Vigilius	540	a. 15. 10. 6. al. dant d. 18.
61	S. Pelagius I.	555	an. 3. menſ. 10. dies 18.
62	S. Joannes III. Catellinus.	559	an. 12. menſ. 11. dies 26.
63	S. Benedictus I. Bonoſius.	573	an. 4. menſ. 2. dies 15.
64	Pelagius II.	577	an. 12. menſ. 2. dies 27.
65	S. Gregorius I. M.	590	an. 13. menſ. 6. dies 10.
66	Sabinianus	604	menſes 3. dies 19.
67	Bonifacius III.	606	menſ. 8. dies 23.
68	Bonifacius IV.	607	ann. 6. menſ. 8. dies 20.
69	Deusdedit	614	ann. 2. menſ. 11. d. 26.
70	Bonifacius V.	617	an. 7. menſ. 10. d 1.
71	Honorius I.	626	an. 12. menſ. 4. d. 27.
72	Severinus	639	menſ. 2. dies 4.
73	Joannes IV.	639	ano. 1. menſ. 9. dies 6.
74	Theodorus	641	an. 7. menſ. 5. dies 20.
75	S. Martinus I.	649	an. 5. menſ. 4. dies 10.
76	Eugenius I	655	m. 5. aut 6. addunt d. 23.
77	Vitalianus	655	an. 13. menſ. 4 d. 27.
78	Adeodatus	669	ann. 7. menſ. 2. d. 17.
79	Donus	676	ann. 1. menſ. 5. dies 10.
80	S. Agatho	678	ann. 3. menſ. 6. d. 25.
81	S. Leo II.	683	menſ. 10. d. 14.
82	S. Benedictus II.	684	menſ. 8. dies 17.
83	Joannes V.	685	an. 1. d. 11.
84	Cono	686	menſes 11. d. 23.
	Schiſma electis Petro & Theodoro.		
85	S. Sergius I.	687	an. 13. menſ. 8. dies 14.
	Schiſma electis Theodoro & Paſchale.		
86	Joannes VI.	701	ann. 3. menſ. 2. dies 11.
87	Joannes VII.	705	ann. 2. menſ. 7. d. 17.
88	Siſinnius	708	dies 20.
89	Conſtantinus	708	ann. 6. menſ. 1. d. 2.
90	Gregorius II.	714	ann. 16. menſ. 8. d. 20.
91	Gregorius III.	731	ann. 10. menſ. 9. dies 12.
92	S. Zacharias.	741	an. 10. menſ. 3. d. 10.

93 Ste-

ROMANORUM PONTIFICUM

Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
93 Stephanus II.	752	dies 4.
94 Stephanus III.	752	an. 5. dies 20.
95 Paulus I.	757	an. 10. mens. 1.

Schisma ob Theophylactum Archipresbyterum.

96 Stephanus III.	768	an. 3. m. 5. d. 28.

Constantinus Antipapa frater Totonis Nepesini Ducis.

97 Adrianus I.	772	an. 23. mens. 10. d. 17.
98 Leo III.	795	an. 20. mens. 5. d. 17.
99 Stephanus IV.	816	an. 1. m. 7. d. 3.
100 Paschalis I.	817	an. 7. m. 3. d. 16.
101 Eugenius II.	824	an. 3. m. 2. d. 23.

Zinsimus schismati occasionem dedit.

102 Valentinus	827	dies 40.
103 Gregorius IV.	827	an. 15. m. 4.
104 Sergius II.	844	an. 3. m. 1. d. 2.

Joannes Diaconus turbae concitavit adversus Sergium.

105 Leo IV.	847	an. 8. m. 3. d. 5.

Hic insulsè inseritur à quibusdam Joanna Papissa.

106 Benedictus III.	855	an. 2. m. 6. d. 10.
107 S. Nicolaus I. M.	858	an. 9. m. 6. d. 20.
108 Hadrianus II.	867	an. 4. m. 10. d. 17.
109 Joannes VIII.	872	an. 10. diem 1.
110 Marinus I. seu Martinus II.	882	an. 1. d. 20.
111 Hadrianus III.	884	an. 1. m. 3. d. 19.
112 Stephanus V.	885	an. 6. & dies aliqnot.
113 Formosus	890	an. 6. m. 6.

Sergius & Bonifacius VI turbas cient.

114 Stephanus VI.	896	an. 3. aut 4.

Romanus Gallesinus per vim intrusus è

115 Theodorus II.	902	dies 20.
116 Joannes IX.	901	an. 3. d. 15.
117 Benedictus IV.	905	per aliquot menses.
118 Leo V.	906	dies 20.
119 Christophorus	906	menses septem.
120 Sergius III.	907	an. 3. m. 4.
121 Anastasius III.	910	an. 2. d. 20.
122 Lando	912	aliquot m.
123 Joannes X.	913	an. 15.
124 Leo VI.	928	m. 6. d. 15.
125 Stephanus VII.	929	an. 1. d. 15.
126 Joannes XI.	931	an. 4. m. 10.
127 Leo VII.	936	an. 3. m. 6.
128 Stephanus VIII	939	an. 3. m. 4. d. 3.
129 Marinus II. seu Martinus III.	943	an. 3. m. 4. d. 13.
130 Agapetus I.	946	an. 9. m. 8. d. 19.
131 Joannes XII.	955	an. 9. aut 10.

963 *Leo VIII. antipapa ab Othone subrogatus.*

132 Benedictus V.	964	an. circ. un.
133 Joannes XIII.	965	an. 6. m. 11. d. 5.
134 Donus II.	972	m. 3.
135 Benedictus VI.	972	an. 1. m. 3. d. aliquot.

964. *Bonifacius VII. sive Franco antipapa an. 1. m. 1.*

136 Benedictus VII.	975	an. novem.
137 Joannes XIV.	984	an. 1. & aliquot mens.
138 Joannes XV.	985	an. 10. m. 4. d. 12.
139 Gregorius V.	996	an. 2. m. 8. d. 6.

Joannes XVI. antipapa, factione Crescentii.

140 Silvester II.	999	an. 4. m. 2. aut 3.
141 Joannes XVII.	1003	m. 5.
142 Joannes XVIII.	1003	an. 5. m. 7. d. 28.
143 Sergius IV.	1009	an. 2. m. 8. d. 13.
144 Benedict. VIII.	1012	an. ferè 12.

1013 *Gregorius antipapa ab Imp. eijcitur.*

145 Joannes XIX.	1024	an. 9. m. 8.

Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
146 Benedictus IX.	1034	annos 10.

1043 *Silvester III. & Joannes XX. Archipresbyt. Romana Ecclesia, antipapa.*

147 Gregorius VI.	1044	an. 2. m. 8.
148 Clemens II.	1046	m. 9.
149 Damasus II.	1048	dies 23.
150 S. Leo IX.	1049	an. 5. m. 3. d. 7.
151 Victor II.	1054	an. 2. m. 6
152 Stephanus IX.	1057	octo fermè mens.
153 Nicolaus II.	1059	an. 2. m. 6.

Joannes Mincius, dictus Benedictus X. antipapa.

154 Alexander II. Anselmus.	1061	an. 11. m. 6. d. 22.

Cadalous antipapa, dictus Honorius II.

155 S. Gregorius VII.	1073	an. 12. m. 1. d. 3.

1080 *Clemens III. Guibertus Ravennas Antipapa.*

156 Victor III.	1086	mens. ferè 10.
157 Urban. II. Odo	1087	an. 11. m. 4. d. 18.
158 Paschalis II.	1099	an. 18. m. 5. d. 4.

Mortuo Guiberto tres Antipapa brevi tempore.

159 Gelasius II.	1118	an. 1. d. 4.

Mauricius Burdinus Archiepisc. Bracarensis, antipapa.

160 Callistus II.	1119	an. 5. m. 10. d. 13.
161 Honorius II.	1124	an. 5. m. 1. d. 17.

Calistus III. Theobaldus cedit Honorio.

162 Innocentius II.	1130	an. 13. m. 7. d. 10.

1130 *Petrus Leonis Anacletus II. antipapa.*
Gregorius, dictus Victor III. antipapa.

163 Celestinus II.	1143	m. 5. d. 13.
164 Lucius II.	1144	m. 11. dies 14.
165 Eugenius III.	1145	an. 8. m. 4. d. 13.
166 Anastasius IV.	1153	an. 1 m. 4. d. 24.
167 Hadrianus IV.	1154	an. 4. m. 8. d. 29.
168 Alexander III.	1159	an. 21. m. 11. d. 21.

Octavianus, dictus Victor IV. antipapa.
Guido Cremonensis, dictus Paschalis III. antipapa
Joannes Abbas, dictus Callistus III. antipapa.

169 Lucius III.	1181	an. 4. m. 2. d. 18.
170 Urbanus III.	1185	an. 1. m. 10. d. 25.
171 Gregorius VIII.	1187	duos ferè menses.
172 Clemens III.	1188	an. 3. m. 2. d. 10.
173 Celestinus III.	1191	an. 6. m. 8. d. 28.
174 Innocent. III.	1199	an. 18. m. 6. d. 9.
175 Honorius III.	1216	m. 10. d. 8.
176 Gregorius IX.	1227	an. 14. m. 5. d. 3.
177 Celestinus IV.	1241	dies 18.
178 Innocent. IV.	1243	an. 11. m. 5. d. 14.
179 Alexander IV.	1254	an. 6. m. 5. d. 4.
180 Urbanus IV.	1261	an. 3. m. 1. d. 4.
181 Clemens IV.	1265	an. 3. m. 8. d. 25.

Vacavit sedes annos 2. *m.* 9. *d.* 2.

182 Gregorius X.	1271	an. 4. m. 4. d. 10.
183 Innocentius V.	1276	m. 5. d. 5.
184 Hadrianus V.	1276	dies 39.
185 Joannes XXI.	1276	m. 8. d. 4.
186 Nicolaus III.	1277	an. 2. m. 9. d. 2.
187 Martinus IV.	1281	an. 4. m. 1. d. 7.
188 Honorius IV.	1285	an. 2. diem 1.
189 Nicolaus IV.	1287	an. 4. m. 1. d. 14.

Vacat sedes annos duos, m. 1. d. 2.

190 S. Celestin. V.	1294	abdicat post 5. m. d. 8.
191 Bonifac. VIII.	1294	an. 8. m. 9. d. 18.
192 Benedictus XI.	1303	m. 8. d. 17.
193 Clemens V.	1305	an. 8. m. 10. d. 16.

Vacat sedes annos duos, m. 3. d. 17.

194 Joannes XXII.	1316	an. 18. m 3. d. 28.

INDEX CHRONOLOGICUS.

Pontifex	Incœpit an	Pontificatum tenuit
195 Benedictus XII.	1334	an 7. m. 4 d. 6.
196 Clemens VI.	1342	an. 10. m. 6. d. 29.
197 Innocentius VI.	1352	an. 9 m. 8. d. 20.
198 Urbanus V.	1362	an. 8. m. 1. d. 23.
199 Gregorius XI.	1371	an. 7. m. 2. d. 24.
200 Urbanus VI.	1378	an. 11. m. 6. d. 6.
1378. *Robertus Genevensis, dictus Clemens VII. Antip.*		
2In Bnnifacius IX.	1389	an. 14. m. 11.
1394. *Benedictus XIII. Petrus de Luna antipapa,*		
202 Innocentius VI.	1404	an. 2. d. 22.
203 Gregorius XII.	1406	an. 2. m. 6. d. 14.
204 Alexander V.	1409	m. 10. d. 8.
205 Joannes XXIII.	1410	an. 5. d. 15.
Vacat sedes Romana an. 2. m. 5. d. 10.		
206 Martinus V.	1417	an. 13. m. 3. d. 12.
1424 *Ægidius Antip. dictus Clemens VIII.*		
207 Eugenius IV.	1431	an. 15. m. 11. d. 20.
1439. *Amedeus Sabaudiæ Dux Felix V. antipapa,*		
207 Nicolaus V.	1447	an. 8. d. 19.
209 Callistus III.	1455	an. 3. m. 5. d. 29.
210 Pius II.	1458	an. 5. m. 11. d. 27.
211 Panlus II.	1464	an. 6 m. 10. d. 26.
212 Sixtus IV.	1471	an. 13. d. 5
213 Innocent. XIII.	1484	an. 7. m. 10. d. 27.
214 Alexander VI.	1492	an. 11. d. 8.
215 Pios III.	1503	d. 26.
216 Julius II.	1503	an. 0 m. 3. d. 21.
217 Leo X.	1513	an. 8. m. 8. d. 20.

Pontifex	Incœpit an	Pontificatum tenuit.
218 Hadrianus VI.	1522	an. 1. m. 8. d. 6.
219 Clemens VII.	1523	an. 1n. m. 10. d. 7.
220 Paulus III.	1534	an. 15. d. 18.
221 Julius III.	1550	an. 5. m. d. 16.
222 Marcellus II.	1555	d. 21.
223 Paulus IV.	1555	an. 4. d. 24.
224 Pios IV.	1559	an. 5. m. 11. d. 15.
225 Pius V.	1566	an. 6. m d. 24.
226 Gregorius XIII.	1572	an. 12. m. 10. d. 29.
227 Sixtus V.	1585	an. 5. m. 4. d. 3.
228 Urbanus VII.	1590	dies 13.
229 Gregorius XIV.	1590	m. 10. d. 10.
230 Innocentius IX.	1591	m. 2.
231 Clemens VIII.	1592	an. 13. m. 1. d. 3.
232 Leo XI.	1605	dies 27.
233 Paulus V.	1605	an. 15 m. 8. d. 12.
234 Gregorius XV.	1621	an. 2. m. 5.
235 Urbanus VIII.	1623	an. 20. m. 11. d. 22.
236 Innocentius X.	1644	an. 10. m. 3. d. 21.
237 Alexzo er VII.	1655	an. 12. m. 1. d. 15.
238 Clemeos IX.	1667	an. 2. m. 5. d. 19.
239 Clemens X.	1670	an. 6. m. 2. d. 22.
240 Innocentius XI.	1676	an. 12. m. 10. d. 22.
241 Alexand. VIII.	1689	an. 1. m. 3. d. 25.
242 Innocent. XII.	1691	an. 9. m. 2. d. 15.
243 Clemens XI.	1700	an. 20. m. 3. d. 24.
244 Innocent. XIII.	1721	an. 2. m. 9. d. 27
254 Benedict. XIII.	1724	Hodie Pontific. tenet.

ROMA.

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX ALPHABETICUS.

A

Ordo successionis.	*Nomen Pontificis.*	*An. consf.*	*Tempus Pontificatus.*
LXXVII.	Adeodatus	671	an. 7. m. 2. d. 17.
LVIII.	Agapetus I.	531	m. 10. d. 14. aut 18.
CXXX.	Agapetus II.	946	an. 9. m. 7. dies 19.
LXXX.	Agatho	978	an. 3. m. 6. dies 25.
VII.	Alexander I.	319	an. 10. m. 5. dies 20.
CLIV.	Alexander II.	1061	an. 11. dies 22.
CLXVIII.	Alexander III.	1159	an. 21. m. 11. dies 22.
CLXXIX.	Alexander IV.	1254	an. 6. m. 5. d. 4.
CCIV.	Alexander V.	1409	m. 10. d. 8.
CCXIV.	Alexander VI.	1492	an. 11. d. 8.
CCXXXVII.	Alexander VII.	1655	an. 12. m. 1. d. 15.
CCXLI.	Alexander VIII.	1689	an. 1. m. 3. dies 25.
V.	Anacletus	101	an. 9. m. 3. dies 10.

Anacletus II. seu Petrus Leonis, antipapa 1130.

XL.	Anastasius I.	398	an. 4. m. 1. d. 13.
LI.	Anastasius II.	496	an. 3. m. 11. d. 23.
CXXI.	Anastasius III.	910	an. 2. m. 2.
CLXVI.	Anastasius IV.	1153	an. 1. m. 4. d. 24.
XII.	Anicetus	165	an. 7. m. 8. dies 24.
XX.	Anterus	235	m. 5.

B

LXIII.	Benedictus I.	573	an. 4. m. 1. dies 15.
LXXXII.	Benedictus II.	684	m. 8. d. 17.
CVI.	Benedictus III.	855	an. 2. m. 6. dies 10.
CXVII.	Benedictus IV.	905	per aliquot m.
CXXXII.	Benedictus V.	964	an. 1. circ.
CXXXV.	Benedictus VI.	972	an. 1. m. 3. d. aliquot
CXXXVI.	Benedictus VII.	975	an. 9.
CXLIV.	Benedictus VIII.	1013	an. ferè 12.
CXLVI.	Benedictus IX.	1034	an. 10. m. aliquot.

Benedictus X. seu Joannes Mincius, antipapa, 1059.

CXCII.	Benedictus XI.	1303	m. 8. d. 17.
CXCV.	Benedictus XII.	1334	an. 7. m. 4. d. 6.

Benedictus XIII. antipapa, Petrus de Luna dictus, 1394.

CCXLV.	Benedictus XIII.	1724	hodie Pont. tenet.
XLIII.	Bonifacius I.	418	an. 4. m. 9. dies 28.
LVI.	Bonifacius II.	530	an. 2. dies 2.
LXVII.	Bonifacius III.	606	menses 8. dies 23.
LXVIII.	Bonifacius IV.	607	an. 6. m. 8. d. 13.
LXX.	Bonifacius V.	617	an. 7. m. 10. d. 1.

Bonifacius VI. 974.

Bonifacius VII. Franco antipapa, 974.

CXCI.	Bonifacius VIII.	1294	an. 8. m. 9. d. 18.
CCI.	Bonifacius IX.	1389	an. 14. m. 11.

C

XLIV.	Cælestinus I.	427	an. 8. m. 5. d. 3.
CLXIII.	Cælestinus II.	114	menses 5. d. 13.
CLXVIII.	Cælestinus III.	1191	an. 6. m. 8. d. 28.
CLXXVII.	Cælestinus IV.	1241	dies 18.
CXC.	Cælestinus V.	1294	m. 5. d. 8.
XXIX.	Cajus	283	an. 12. m. 4. dies 5.
XVII.	Callistus I.	219	an. 5. m. 1. dies 12.
CLX.	Callistus II.	1119	an. 5. m. 10. dies 13.
CCIX.	Callistus III.	1455	an. 3. m. 5. d. 29.

Callistus sive Theobaldus, 1124.

Callistus III. seu Joannes Abbas Stranensis Antipapa 1162.

CXIX.	Christophorus	906	m. 7.
IV.	Clemens I.	91	an. 9. m. 6. d. 6.
CXLVIII.	Clemens II.	1046	m. 9.
CLXXII.	Clemens III.	1188	an. 3. m. 2. d. 10.
CLXXXI.	Clemens IV.	1265	an. 3. m. 9. d. 2.
CXCIII.	Clemens V.	1305	an. 8. m. 10. d. 16.
CXCVI.	Clemens VI.	1342	an. 10. m. 6. d. 29.
CCXIX.	Clemens VII.	1523	an. 10. m. 10. d. 7.
CCXXXI.	Clemens VIII.	1592	an. 13. m. 1. dies 3.
CCXXXVIII.	Clemens IX.	1667	an. 2. m. 5. d. 19.
CCXXXIX.	Clemens X.	1670	an. 6. m. 2. d. 22.
CCXLIII.	Clemens XI.	1700	an. 20. m. 3. d. 24.

Clemens III. antipapa, seu Guibertus Ravennas Archiep. 1080.

Clemens VII. Robertus Gebennensis Episc. antipapa, 1378.

Clemens VIII. Ægidius antipapa Panischolæ 1424.

Ordo successionis.	*Nomen Pontificis.*	*An. consf.*	*Tempus Pontificatus.*
III.	Cletus	78	an. 12. m. 7. d. 2.
LXXXIV.	Cono	686	m. 11. d. 23.
LXXXIX.	Constantius	708	an. 6. m. 1. d. 2.

Constantinus antipapa 768.

XXII.	Cornelius	251	an. 2. m. 4. d. 17.

D

XXXVII.	Damasus I.	367	an. 17. m. 2. d. 25.
CXLIX.	Damasus II.	1048	d. 23.
LXIX.	Deusdedit	614	an. 2. m. 11. d. 26.
XXVI.	Dionysius	258	an. 12. m. 3. d. 14.

Dioscorus antipapa quintus 530.

LXXIX.	Donnus I.	676	ann. 5. m. 5. d. 10.
CXXXIV.	Donnus II.	972	m. 3.

E

XIV.	Eleutherus	177	an. 15. d. 23.
VI.	Evaristus	110	an. 9. m. 3.
LXXVI.	Eugenius I.	655	m. 5. aut 6. ad. d. 23.
CI.	Eugenius II.	824	an. 3. m. 2. dies 13.
CLXV.	Eugenius III.	1145	an. 8. m. 4. d. 13.
CCVII.	Eugenius IV.	1431	an. 15. m. 11. d. 20.

Eulalius antipapa tertius 418.

XXXII.	Eusebius	309	an. 2. m. 8. d. 21.
XXVIII.	Eutychianus	275	an. 8. m. 6. d. 4.

F

XXI.	Fabianus	236	an. 15. d. 5.
XXVIII.	Felix I.	270	an. 4. m. 4. d. 29.

Felix cum Liberio. 356.

XLIX.	Felix II.	481	an. 8. m. 11. d. 22.
LV.	Felix III.	526	an. 3. m. 3. d. 14.

Felix IV. Amedeus, Dux Sabaudiæ, antipapa, 1439.

CXIII.	Formosus.	890	annos 6. m. 6.

G

L.	Gelasius I.	492	an. 4. m. 8. d. 19.
CLXIX.	Gelasius II.	1118	an. 2. d. 4.
LXV.	Gregorius I.	590	an. 13. m. 6. d. 10.
XC.	Gregorius II.	714	an. 16. m. 8. d. 20.
XCI.	Gregorius III.	731	an. 10. m. 9. d. 12.
CIII.	Gregorius IV.	827	an. 15. m. 14.
CXXXIX.	Gregorius V.	996	an. 2. m. 8. d. 6.
CXLVII.	Gregorius VI.	1044	an. 3. m. 8.
CLV.	Gregorius VII.	1073	an. 12. m. 1. d. 3.
CLXXI.	Gregorius VIII.	1187	duos ferè mens.
CLXXVI.	Gregorius IX.	1227	an. 14. m. 5. d. 3.
CLXXXII.	Gregorius X.	1271	an. 4. m. 4. d. 10.
CXCIX.	Gregorius XI.	1371	an. 7. m. 2. dies 24.
CCIII.	Gregorius XII.	1406	an. 2. m. 6. d. 14.
CCXXVI.	Gregorius XIII.	1572	an. 12. m. 10. d. 29.
CCXXIX.	Gregorius XIV.	1590	m. 10. dies 10.
CCXXXIV.	Gregorius XV.	1621	an. 2. m. 5.

Gregorius antipapa, 1013.

H

XCVIII.	Hadrianus I.	772	an. 23. m. 10. d. 17.
CVIII.	Hadrianus II.	867	an. 4. m. 10. d. 17.
CXI.	Hadrianus III.	884	an. 1. m. 3. d. 19.
CLXVII.	Hadrianus IV.	1154	an. 4. m. 8. d. 29.
CLXXXIV.	Hadrianus V.	1276	dies 39.
CCXVIII.	Hadrianus VI.	1522	an. 1. m. 8. d. 6.
XLVII.	Hilarus	461	an. 5. m. 9. d. 29.
LXXI.	Honorius I.	626	an. 12. m. 4. d. 27.
CLXI.	Honorius II.	1124	an. 5. m. 1. d. 17.
CLXXV.	Honorius III.	1216	an. 10. m. 18.
CLXXXVIII.	Honorius IV.	1285	an. 2. & d. 1.

Honorius II. seu Cadalous, antipapa, 1062.

LIII.	Hormisdas	514	an. 9. p. 10.
X.	Hyginus	152	an. 3. d. 28.

I

XLI.	Innocentius I.	402	an. 15. m. 2. d. 10.
CLXII.	Innocentius II.	1130	an. 13. m. 7. d. 10.
CLXXIV.	Innocentius III.	1199	an. 18. m. 6. d. 9.
CLXXVIII.	Innocentius IV.	1243	an. 11. m. 5. d. 14.

CLXXXIII.

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX ALPHABETICUS.

Ordo successionis.	Nomen Pontificis.	An. consf.	Tempus Pontificatus.
CLXXXIII.	Innocentius V.	1276	menses 5. dies 5.
CXCVII	Innocentius VI.	1352	an. 9. m. 8. dies 20.
CCII.	Innocentius VII.	1404	an. 2. dies 21.
CCXIII.	Innocentius VIII	1484	an. 7. m. 10. dies 27.
CCXXX.	Innocentius IX.	1598	menses duos.
CCXXXVI.	Innocentius X.	1644	an. 10. m. 3. dies 22.
CCXL.	Innocentius XI.	1676	an. 12. m. 10. dies 22.
CCXLII.	Innocentius XII.	1691	an. 9. m. 2. dies 15.
CCXLIV.	Innocentius XIII.	1721	an. 2. m. 9. d. 27.
LIV.	Joannes I.	523	an. 2. m. 9. dies 14.
LVII.	Joannes II.	552	an. 2. menses 8.
LXII.	Joannes III.	559	an. 12. m. 11. d. 16.
LXXIII.	Joannes IV.	540	an. 1. m. 9. dies 6.
LXXXIII.	Joannes V.	685	an. 1. dies 11.
LXXXVI.	Joannes VI.	701	an. 3. m. 2. dies 12.
LXXXVII.	Joannes VII.	705	an. 2. m. 7. dies 17.
CIX.	Joannes VIII.	872	an. 10. diem unum.
CXVI.	Joannes IX.	908	an. 3. dies 15.
CXXIII.	Joannes X.	913	an. 15.
CXXVI.	Joannes XI.	931	an. 4. menses 10.
CXXXI.	Joannes XII.	955	an. 9. aut 10.
CXXXIII	Joannes XIII.	965	an. 6. m. 11. dies 5.
CXXXVII.	Joannes XIV.	984	an. 1. & aliquot m.
CXXXVIII.	Joannes XV.	985	an. 10. m. 4. dies 12.

Joannes XVI. antipapa.

CXLI.	Joannes XVII.	1003	menses 5.
CXLII.	Joannes XVIII.	1003	an. 5. m. 7. dies 28.
CXLV.	Joannes XIX.	1024	an. 9. menses 8.

Joannes XX. antipapa 1043. ideòque omissus.

CLXXXV.	Joannes XXI.	1276	menses 8. dies 8.
CXCIV.	Joannes XXII.	1316	an. 18. m. 3. dies 28.
CCV.	Joannes XXIII.	1410	an. 3. dies 15.

Joannes diaconus antipapa 844.

XXXVI.	Julius I.	336	an. 15. m. 5. d. 17.
CCXVI.	Julius II.	1503	an. 9. m. 3. dies 25.
CCXXI.	Julius III.	1550	an. 5. m. 1. dies 16.

L

CXXII.	Lando	912	aliquot menses.

Laurentius antipapa quartus, 498.

XLVI.	Leo I.	440	an. 20 mens. 11.
LXXXI.	Leo II.	683	menses 10. dies 14.
XCVIII.	Leo III.	795	an. 20. m. 5. dies 17.
CV.	Leo IV.	847	an. 8. m. 3. dies 5.
CXVIII.	Leo V.	906	dies 40.
CXXIV.	Leo VI.	918	menses 6. dies 15.
CXXVII.	Leo VII.	938	an. 3. menses 6.

Leo VIII. ab Othone intrusus, 962.

CL.	Leo IX.	1049	an. 5. m. 2. dies 7.
CCXVII.	Leo X.	1513	annos 8. dies 20.
CCXXXII.	Leo XI.	1605	dies 27.
XXXVII.	Liberius	352	an. 15 m. 4. dies 2.
II.	Linus	67	an. 11. m. 2. dies 23.
XXIII.	Lucius I.	253	annum 1. menses 4.
CLXIV.	Lucius II.	1144	menses 11. dies 14.
CLXIX.	Lucius III.	1181	an. 4. m. 2. dies 18.

M

XXX.	Marcellinus	296	an. 7. m. 11. dies 26.
XXXI.	Marcellus I.	304	an. 4. m. 1. dies 25.
CCXXII.	Marcellus II.	1555	dies 22.
XXXV.	Marcus	336	an. 8. dies 22.
CX.	Marinus I.	882	an. 1. dies 20.
CXXIX.	Marinus II.	942	an. 3. m. 4. dies 13.
LXXV.	Martinus I.	649	an. 5. m. 4. dies 10.
CLXXXVII.	Martinus dict. IV	1281	an. 4. m. 1. d. 7.
CCVI.	Martinus dict. V.	1417	an. 13. m. 3. dies 12.

Mauricius Burdinus Braccar. Archiep. antipapa, 1118.

XXXIII.	Melchiades	311	an. 2. m. 2. dies 7.

N

CVII.	Nicolaus I.	858	an. 9. m. 6. dies 20.
CLIII.	Nicolaus II.	1059	an. 2. menses 2.
CLXXXVI.	Nicolaus III.	1277	an. 2. m. 9. dies 2.
CLXXX.	Nicolaus IV.	1287	an. 4. m. 1. dies 14.
CCVIII.	Nicolaus V.	1447	an. 8. dies 19.

Novatianus antipapa primus 251.

P

C.	Paschalis I.	817	an. 7. m. 3. dies 16.
CLVII.	Paschalis II.	1099	an. 18. m. 5. dies 4.

Paschalis antipapa 687

Paschalis III. seu Guido Cremensis antipapa, 1160.

Ordo successionis.	Nomen Pontificis.	An. consf.	Tempus Pontificatus.
XCV.	Paulus I.	757	an. 10. mens. 10.
CCXI.	Paulus II.	1464	an. 6. m. 10 dies 26.
CCXX.	Paulus III.	1534	an. 15. dies 28.
CCXXII.	Paulus IV.	1555	an. 4. m. 2. dies 24.
CCXXXIII.	Paulus V.	1605	an. 15. m. 8. dies 11.
LXI.	Pelagius I.	555	an. 3. m. 10. dies 18.
LXIV.	Pelagius II.	577	an. 12. dies 27.
I.	S. Petrus	43	an. 24. m. 5. dies 10.

Petrus antipapa, 686.

XI.	Pius I.	156	an. 9. m. 5. dies 17.
CCX.	Pius II.	1458	an. 5. m. 11. dies 27.
CCXV.	Pius III.	1503	dies 26.
CCXXIV.	Pius IV.	1559	an. 5. m. 11. dies 15.
CCXXV.	Pius V.	1566	an. 6. m. 3. dies 24.
XIX.	Pontianus	231	an. 4. dies 6.

R

Romanus Galesinius antipapa, 897

S

LXVI.	Sabinianus	604	menses 5. dies 19.
LXXXV.	Sergius I.	687	an. 13. m. 8. dies 24.
CIV.	Sergius II.	844	an. 3. m. 1. dies 2.
CXX.	Sergius III.	907	an. 3. m. 4.
CXLIII.	Sergius IV.	1009	an. 2. m. 8. dies 13.

Sergius antipapa, 890.

LXXII.	Severinus	640	an. 2. dies 4.
LIX.	Silverius	536	an. 4.
XXIV.	Silvester I.	314	an. 21. m. 11.
CXL.	Silvester II.	999	an. 4. m. 2. aut 3.

Sylvester III. antipapa, 1043.

XLVIII.	Simplicius	467	an. 15. m. 5. d. 10.
XXXIX.	Siricius	385	an. 13. m. 1. d. 14.
LXXVIII.	Sisinnius	708	dies 20.
VIII.	Sixtus I.	130	an. 9. m. 1. dies 8.
XXV.	Sixtus II.	257	an. 11. dies 13.
XLV.	Sixtus III.	432	an. 7. m. 11.
CCXII.	Sixtus IV.	1471	an. 13. dies 5.
CCXXVII.	Sixtus V.	1585	an. 5. m. 4. dies 3.
XIII.	Soter	873	an. 3. m. 11. dies 21
XXIV.	Stephanus I.	255	an. 2. m. 3. dies 21.
XCIII.	Steph. omit. solit.	752	dies 4.
XCIV.	Stephanus II.	752	an. 5. dies 20.
XCVI.	Stephanus III.	768	an. 3. m. 5. dies 12.
XCIX.	Stephanus IV.	816	an. 1. m. 7. dies 3.
CXII.	Stephanus V.	885	an. 6. & dies aliquot.
CXIV.	Stephanus VI.	897	an. 3. aut 4.
CXXV.	Stephanus VII.	929	an. 2. m. 1. dies 15.
CXXVII.	Stephanus VIII.	939	an. 3. m. 4. dies 5.
CLII.	Stephanus IX.	1057	octo ferè menses.
LII.	Symmachus	498	an. 15. m. 7. dies 27.

T

IX.	Telesphorus	140	an. 11. m. 8. dies 19.
LXXIV.	Theodorus I.	642	an. 7. m. 5. dies 20.
CXV.	Theodorus II.	901	dies 20.

Theodorus antipapa 686. & 687.

Theophylactus antipapa 757.

V

CII.	Valentinus	827	dies 40.
XV.	Victor I.	192	an. 9. m. 1. dies 28.
CLI.	Victor II.	1054	an. 2. m. 6.
CLVI.	Victor III.	1086	menses ferè 10.

Victor III. seu Gregorius antipapa, 1140.

Victor IV Octavianus antipapa, 1159.

LX.	Vigilius	540	an. 15. m. 6.
LXXVIII.	Vitalianus	656	an. 13. m. 4. dies 27
XVIII.	Urbanus I.	224	an. 6. m. 7. dies 4.
CLVII.	Urbanus II.	108	an. 11. m. 4. dies 18.
CLXX.	Urbanus III.	118	an. 1. m. 10. dies 25.
CLXXX.	Urbanus IV.	1261	an. 3. m. 1. dies 4.
CXCVIII.	Urbanus V.	1362	an. 8. m. 1. dies 23.
CC.	Urbanus VI.	1378	an. 11. m. 6. dies 6.
CCXXVIII	Urbanus VII.	1590	dies 13.
CCXXXV.	Urbanus VIII.	1623	an. 20. m. 11. dies 22.

Ursicinus sive Ursinus antipapa, 367.

Z

XCI.	Zacharias	741	an. 10. m. 3. dies 10.
XVI.	Zephyrinus	201	an. 18. dies 18.

Zinsimus antipapa, 824.

XLII.	Zosimus	417	an. 1. m. 4. dies 7.

IMPE-

IMPERATORES
ROMANI.

A

Nomen	ejus año 42. natus est Christus. Initium imper.	Tempus Imperii
1 Augustus		
2 Tiberius	14	an. 22. menses 6.
3 C. Caligula	37	an. 3. m. 10. d. 8.
4 Claudius	41	an. 13. m. 8. d. 20.
5 Nero	54	an. 13. m. 7. d. 28.
6 Galba	68	mens. d. 7.
7 Otho	69	m. 3. d. 5.
8 Vitellius	69	m. octo d. 5.
9 Vespasianus	69	an. 10. minus dieb. 6.
10 Titus	79	an. 2. m. 2. d. 20.
11 Domitianus	81	an. 15. d. 6.
12 Nerva	96	an. m. 4. d. 11.
13 Trajanus	98	an. 19. m. 6. d. 15.
14 Hadrianus	117	an. 20. m. 11.
15 Antoninus Pius	138	an. 22. m. 6.
16 Marcus Aurelius Antoninus	161	an. 19. d. 10.
17 Lucius Verus	161	an. 9.
18 Commodus	180	an. 12. m. 9. d. 14.
19 Helvius Pertinax	193	m. 2. d. 26.
20 Didius Julianus	193	m. 2. d. 5.
21 Severus	193	an. 17. m. 8. d. 3.
22 Caracalla	211	an. 6. m. 2. d. 5.
23 Macrinus cum Diadumeno filio	217	m. 2.
24 Alagabalus seu Heliogabalus	218	an. 3. m. 9. d. 4.
25 Alexander Severus	222	an. 13. d. 19.
26 Maximinus	235	an. 2. & aliquot m.
27 Maximus Pupienus, & Balbinus	238	m. 9. aut 10.
28 Gordianus	238	an. 5. aut 6.
29 Philippus cum filio	444	an. 5. & m.
30 Decius	249	an. circ. 3.
31 Gallus Treb. cum Volusiano	251	an. 2. m. 4.
32 Valerianus cum Gallieno	254	an. circ. 3.
33 Gallienus solus	260	an. circ. 8.
Circa ea tempora exorti sunt triginta propemodum tyranni		
34 Claudius II.	268	an. fermè 2.
35 Aurelianus	270	an. quinque aut sex.
36 Tacitus	275	m. sex d. 15.
37 Florianus	276	m. duos aut tres.
38 Probus	276	an. sex, m. 4.
39 Carus cum filiis Carino & Numeriano	282	an. 2.
40 Diocletianus	284	an. propè 20
41 Maximianus ejus collega	284	an. 18.
42 Constantius Chlorus	304	an. 2. m. 3. d. 25.
43 Galerius Maximianus ejus collega.	304	an. septem.
44 Constantinus M.	306	an. 30. m. 9. d. 27.

Nomen	Initium Imper.	Tempus Imperii
45 Constantius cum fratribus Constantino & Constante, tum solus.	337	an. 25. m. 1. d. 13.
46 Julianus apostata	361	an. 1. m. 7. d. 27.
47 Jovianus	363	an. 7. d. 22.
48 Valentinianus Senior	364	an. 11. m. 8. d. 22.
49 Gratianus	375	an. 7. m. 9. d. 12.
50 Valentinianus Junior	383	an. 8. m. 8. d. 21.
51 Theodosius M.	392	an. 2. m. 6.
52 Honorius	395	an. 28. m. 7.
53 Valentinianus III.	425	an. circiter 30.
54 Petronius Maximus	455	dies 77.
55 Eparchius Avitus	455	an. 1. m. sex.
56 Julius Majorianus	457	an. 4. m. 4. d. 2.
57 Libius Severus	461	an. 3. m. 8. d. 27.
465 *Interregnum duorum circiter annorum*		
58 Flavius Anthemius	467	an. 4. m. 11.
59 Anicius Olybrius	472	m. 6. aut 7.
60 Flavius Glycerius	473	an. 1. m. 3.
61 Julius Nepos	474	an. 1. m. 3.
62 Augustulus	475	m. 10.
REGES OSTROGOTHORUM IN ITALIA.		
1 Odoacer	476	an. 16. m. 6. d. 13.
2 Theodoricus	493	an. 33. m. 6.
3 Athalaricus	526	an. 7. m. 8.
4 Theodatus	534	an. 3. m. 9.
5 Vitiges	537	an. 4.
6 Gildebaldus, *aliàs* Theobaldus	540	an. 1.
7 Eraricus	542	m. 5.
8 Totila	542	an. 10.
9 Teja	542	an. 1.
REGES LONGOBARDORUM IN ITALIA.		
1 Alboinus	571	an. 3. m. 6.
2 Clephis	574	an. 1. m. 6.
Interregnum annorum 10.		
3 Autharis	581	an. 11.
4 Agilulfus	592	an. 25.
5 Adelvaldus	616	an. 10.
6 Arioaldus	626	an. 12.
7 Rotharis	638	an. 15. m. 4.
8 Rodoaldus	653	an. 5. m. 7.
9 Aripertus	657	an. 5. m....
10 Grimaldus	663	an. 9.
11 Garibaldus	672	m. 3.
12 Pertaritus	673	an. 17.
13 Cunibertus	689	an. 12.
14 Luithbertus	701	m. 8.
15 Raginbertus;	701	m. 3.
16 Aripertus	702.	an. 11.
17 Asprandus	712	m. 3.

18. Luit-

IMPERATORES ROMANI.

Nomen	Initiū imper.	Tempus Imperii
18 Luitprandus	713	an. 31. m. 7.
19 Hildebrandus	744	m. 5.
20 Rachis	744	an. 5. m. 6.
21 Aiſtultus	750	an. 7.
22 Deſiderius	756	an. 18.

IMPERIUM OCCIDENTIS RESTITUTUM.

1 Carolus M.	800	an. 13. m. 7.
2 Ludovicus Pius	814	an. 26. m. 4. d. 3.
3 Lotharius	840	an. 15.
4 Ludovicus II.	855	an. 20.
5 Carolus II.	875	an. 1. m. 9. d. 14.
6 Ludovicus Balbus	878	an. 4.
7 Carolus III. Graſſus	881	an. ferè 7.
8 Arnulphus	887	an. ferè 12.
9 Ludovicus III. ultimus ex ſtirpe Caroli M.	896	an. 12.
20 Conradus	912	an. 7.
12 Henricus I.	919	an. 17.
22 Otho I.	936	an. 36. m. 1. d. 6.
13 Otho II.	973	an. 10. m. 7. d. 2.
14 Otho III	983	an. 17. m. 1. d. 2.
15 S. Henricus II.	1001	an 23. m. 5. d. 16.
16 Conradus II.	1024	an. 14. m. d. 22.
17 Henricus III.	1039	an. 17. m. 4.
18 Henricus IV.	1056	an. 49. m. 10.
19 Henricus V.	1106	an. 18. m. 9. d. 15.
20 Lotharius II.	1125.	an. 13. d. 18.
21 Conradus III.	1139	an. 12. m. 10. d. 15.
22 Fredericus I. Ænobarbus	1152	an. 73. m. 5. d. 7.
23 Henric. VI. Aſper	1190	an. 31. m. d. 12.
24 Philippus	1198	an. 10. m. 3.
25 Otho IV.	1208	an. 10.
26 Fridericus II.	1218	an. 33.
Imperium vacat.		
27 Rodulph. I. Habſpurgenſis	1223	an. 18.
28 Adolf. Naſſavius	1292	an. ſex m. 6.
29 Albertus I. Auſtriacus	1298	an. 9. m. 9.
30 Henric. Lutzemburgenſis	1308	an. 14. m. circ. 10.
31 Fridericus III.	1314	an. 15.
32 Ludov. Bavarus	1314	an. 32. m. 12.
33 Carolus IV. Bohemus	1346	an. 32. m. 7.
34 Venceslaus	1378	an. 21. m. ferè 6.
35 Rupertus Bavar.	1400	an. 9. m. 8.
36 Sigiſmundus	1411	an. 26.
37 Albertus II. Auſtriacus	1438	an. 1. m. 7.
38 Fredericus IV.	1440	an. 53. m. 4.
39 Maximilianus I.	1493	an. 25. m. 5.
40 Carolus V.	1519	an. 38. m. 2. d. 10.
41 Ferdinandus I.	1558	an. ferè 6.
42 Maximilianus II.	1564	an. 12. m. 2. d. 17.
43 Rodulphus II.	1576	an. 35. m. 3.
44 Mathias	1612	an. 6. m. 9.
45 Ferdinandus II.	1619	an. 18. & m. 4.
46 Ferdinandus III.	1637	an. 21. m 5. d. 10.
47 Leopoldus I.	1656	an 48. m. 9. d. 18.
48 Joſephus I.	1705	an. 5. m. 11. d. 12.
49 Carolus VI.	1711	hodie imperans.

IMPERATORIS ORIENTIS.

Nomen.	Initiū imper.	Tempus imperii
1 Conſtantinus M.	306	an. 30. m. 9. d. 27.
2 Conſtantius	337	an. 25. m. d. 13.
3 Julianus Apoſtata	361	an. 1. m. 7. d. 27.
4 Jovinianus	363	an. 7. d. 22.
5 Valens	364	an. 14. m. d. 9.
6 Theodoſius	379	an. ferè 16.
7 Arcadius	395	an. 13.
8 Theodoſ. Junior	408	an. 42. m. 2. d. 28.
9 Marcianus	450	an. 6. & fermè 6. m.
10 Leo Macelles cum Leone Zenonis filio	457	an. 17. & m. 9.
11 Zeno Iſaurus	474	an. 17. m. 6.
12 Anaſtaſius I.	491	an. 27. m. 3.
13 Juſtinus I.	518	an. 8. m. d. 23.
14 Juſtinianus I.	527	an. 39. m. 7. d. 23.
15 Juſtinus II.	566	an. 11. & fermè 11. m.
16 Tiberius Conſtantinus.	578	an. 3. & 10. circ. m.
17 Mauricius	582	an. 20. m. 3. d. 13.
18 Phocas	602	an. 7. m. 10. d. 18.
19 Heraclius	610	an. 30 m. 5. d. 7.
20 Conſtantinus	641	dies 103.
21 Heracleonas	641	m. ferè 6.
22 Conſtans	641	an. 26. m. 8. d. 15.
23 Conſtantius Pogonatus	668	an. 16.
24 Juſtinianus II. Rhinotmetus	685	an. 10.
25 Leontius Patritius	695	an. ferè 3.
26 Tiberius Apſimarus	698	an. propè 7.
27 Juſtinianus	705	an. fermè 6.
28 Philippicus Bardanes	711	an. 1. & m. 6.
29 Artemius, ſive Anaſtaſius II.	713	an. 2.
30 Theodoſius Adramytenus	715.	an. 1. m. 2.
31 Leo Conon Iſaurus	717	an. 24. & ferè 3. m.
32 Conſtantinus Copronymus	741	an. 24. m. 3.
33 Leo IV. Chazarus	775	an. ferè 5.
34 Conſtantinus cum matre Irenè	780	an. 16.
35 Irene ſola	797	an. 5. m. 2. d. 16.
36 Nicephorus Logotheta	802	an. 8. m. 8. d. 27.
37 Michael Rangabe	811	an. circ. 2.
38 Leo V. Armenus	813	an. 7. m. 5. d. 14.
39 Michael II. Balbus Phryx	820	an. 8. m. 9. d. aliquot.
40 Theophilus	829	an. 12. m. 3. d. 20.
41 Michael III.	842	an. 25. m. 8.
42 Baſilius Macedo	867	an. 18. m. 5.
43 Leo VI. Sapiens	886	an. 25. m. 3. d. 12.
44 Alexander	911	m. 11. d. 27.
45 Conſtatinus Porphyrogenitus	912	an. 48. m. 5.
46 Romanus	959	an. 3. m. 4.
47 Nicephorus Phocas	963	an. 6. m. 3. d. 26.
48 Joannes Tzimiſces	969	an. 5. m. 11. d. 10.
49 Baſilius II. cum Fratre Conſtantino Porphyrogenito juniore	975	an. 50.
50 Conſtantinus idem ſolus	975	an. 3.
51 Romanus Argyropulus	1028	an. 5. m. 6.
52 Michael IV. Paphlago	1034	an. 7. m. 8. aut 9.
53 Michel V. Calaphates	1041	m. 4. d. 5.
54 Conſtantinus Monomachus	1042	an. 12. m. 5. d. 20.

55 Theo-

IMPERATORES ORIENTIS.

Nomen	Initiū imper.	Tempus Imperii
55 Theodora soror Zoes	1054	an. m. 8. d. 20.
56 Michael VI. Stratioticus.	1056	an. 1. d. 10.
57 Isaac Comnenus	1057	an. 2. m. 3.
58 Constantinus Ducas	1059	an. 7. m. 6.
59 Romanus Diogenes	1068	an. 3. m. 8. d. 12.
60 Michael VII. Ducas Parapinacius	1071	an. m. 6.
61 Nicephorus Botoniates	1078	an. 2. m. 11. d. 20.
62 Angelus Comnenus	1081	an. 37. m. 4. d. 15.
63 Joannes Comn.	1118	an. 24. m. 7. d. 13.
64 Manuel Comn.	1143	an. 37. m. 5. d. 22.
65 Alexius Comnenus Junior	1180	an. 3. d. aliquot.
66 Andronicus Comnenus	1183	an. 1. m. 11. d. 10. ;
67 Isaac Angelus	1185	an. 9. m. 7. d 29.
68 Alexis Angelus	1195	an. 8. m. 3. d. 10.
69 Alexis Angelus junior	1203	m. 5. d. aliquot.
70 Alexius Ducas Mursnphlus	1204	m. 2. d. 16.
71 Theodorus Lascaris Niceæ	1104	an. 18.
72 Joannes Ducas Batatres	1222	an. 33.
73 Theodorus junior Lascaris	1255	an. circ. 4.
74 Joannes Lascaris	1258	exiguo tempore.

Nomen	Initiū imper.	Tempus imperii
75 Michael Palæologus	1259	an. 24. m. 2. d. 20.
76 Andronicus Palæologus	1283	an. 45. m. 6.
77 Andronicus junior solus	1327	an. fermè 15.
78 Joannes Cantacuzenus	1341	an. 24.
79 Joannes Palæologus	1365	an. 27.
80 Manuel Palæologus	1384	an. 36.
81 Joannes Palæologus II.	1419	an. 23. m. 3.
82 Constantinus Palæologus Dracoses	1448	an. 4. m. ferè 10.
Mahometto II. Turcarum Principe capta Constantinopolis.	1453	

FRANCI ORIENTIS IMPERATORES:

1 Balduinus	1204	an. 2.
2 Henricus	1206	an. 10. m. 9. d. 22.
3 Petrus de Cortiniaco	1217	exiguo tempore.
4 Robertus	1224	an. 10.
5 Balduinus	1239	an. 22.
6 Philippus	1273	per aliquot annos.

NOTITIA

NOTITIA ECCLESIASTICA HISTORIARUM CONCILIORUM, ET CANONUM

Inter se collatorum, Veterumque Ecclesiæ rituum.

ECCLESIÆ PRIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

NIGENITUS Dei Filius JESUS-CHRISTUS postquam humanum genus cruciaribus suis, & supplicio Crucis salutari asseruit liberrari, tertioque die, ut prædixerat, surrexit à mortuis redivivus, dieque à Resurrectione sua quadragesimo, cernente Discipulorum multitudine conscendit in cœlum; primarii ejus Discipuli, quibus inditum Apostolorum nomen, pluresque alii quos prioribus ad fundandam, propagandamque Ecclesiam sociaverat, de dilectissimi Domini absentia mœsti, atque in unum collecti, iisdemque ædibus conclusi, adjuncta venerabili & sacratissima Christi Matre, primum habuere totius Ecclesiæ Concilium; in quo à Petro Apostolorum coryphæo propositum discipulis fuit, ut in perditissimi Judæ vicem novus ex illis qui viventi Christo comites assidui hæserant, deligeretur Apostolus, qui duodenarium numerum compleret, essetque Christi miraculorum & doctrinæ, Resurrectionis quoque, & ad æternum Patrem Ascensionis idoneus testis. Præmissis igitur humillimis ad Deum precibus, selectisque duobus inter discipulos eximiis, cum incertum adhuc esset, utet amborum tanto munere dignior esset, cœlesti demum indicio, ac divina sorte, in locum ex quo traditor Judas exciderat, suffectus Mathias fuit; altero, cui Josephi Barsabæ nomen, & Justi cognomen, post habito. His ita gestis, sancta illa multitudo assiduis orationibus, & mutuis cohortationibus, promissum sibi à Jesu Christo divinum Spiritum avidissimè præstolabatur, Qui tandem decimo ab ascensu Christi in cœlum die, sub ignearum linguarum signis in singulos congregatos mirifice illapsus, eos omnes divinis cognitionibus, & sapientia infusa collustravit, & cœlestibus virtutum donis cumulavit. Contigere ista, secundum exactiorem chronologiam, anno execurrente imperii Tiberii Cæsaris Decimo octavo.

2. Spiritu Sancto repleti Discipuli, hactenus mœstitia dejecti, & præ timore abditi, quasi generosi leones ex suis specubus erumpentes, in publicum prosiluerunt, Dominique Resurrectionem, Ascensionem ad Patris dexteram, simulque Divinitatem palam Jerosolymis prædicare cœperunt; eamque in rem tantum studii & ardoris impenderunt, ut invidentes, infensique Judæi illos vino temulentos proclamarent. Sed tanta nihilominus divinæ virtutis efficacia, ut Petrus Ecclesiæ caput, & constitutus à Deo Apostolorum princeps, eo ipso primo quo ex latebris prodiit die, tria Judæorum millia ad Christi fidem converterit. Idemque iterata prædicatione, additaque viri curatione, qui claudus, & artubus impotens ab ipsa fuerat nativitate, duo ad Christi fidem conversorum hominum millia ad primos illos adjunxerit; nisi quis malit numerum quinque millium à prioribus tribus millibus esse distinctum, ut execurrat numerus ad octo mille tecens conversos, cui suffragantur sententiæ sancti Doctores Hieronymus, Augustinus, & Chrysostomus.

3. Hisce nascentis Ecclesiæ initiis Apostoli non solùm curæ animarum intenti erant, sed etiam almoniæ, cæterarumque corporum necessitatum ex communibus facultatibus (nihil quippe proprium sibi, suæque familiæ peculiare, quisquam fidelium reservarat) indefessa sollicitudine distinebantur. Cùm tamen, crescente in dies

numero discipulorum, jam non possent Apostoli utrique officio satisfacere, proposuerunt faciendam multitudine convocata septem Diaconorum electionem, quorum deinceps opera fieret ut ipsi Apostoli, rerum temporalium onere sublevati, liberiùs sacris incumberent ministeriis. Idque communi consensu perfectum, creatis per universorum suffragia Diaconis septem; quorum hæc nomina, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus Antiochenus advena.

4. Cæterùm humanæ gentis pater, & custos Deus quidquid magnum in terris molitur; solet malignantium dœmonum, hominumque infestationibus probandum, atque exercendum objicere, ut superatis tandem obstaculis, divina virtus & gloria clariùs elucescat. Exorta igitur prima ex Judæorum malignitate persecutio, cujus pauló ante primordia in Sacerdotum, Scribarum, & Sadducæorum concilio prohibentre Jesum prædicari jacta fuerant. Sanctis igitur Apostolis Christum annunciare non desinentibus, sanctoque Stephano Diacono Judæos obsistentes strenuè convincente, tanto furore Synagoga exarsit, ut Stephanus quasi blasphemus & impius lapidatus sit, cæterique discipuli ad vincula, & necem conquisiti undequaque fuerint. Cujus occasione calamitatis discipuli ex Judæa profugi, sese in finitimas regiones dispersere: ex quorum numero Philippus alter Diaconus Samariam commigrans quamplurimos ibi Judæos ad Christi fidem adduxit & baptizavit, atque in his Simonem Magum. Cùm verò Philippus charactere careret Episcopali, atque ita potestate fidelibus per manuum impositionem Spiritum sanctum conferendi, ad Apostolos recurrendi necessitas fuit. Quamobrem Petrus & Joannes Jerosolima egressi Samariam adventarunt, novos fideles sacra manuum impositione confirmaturi, & consignaturi. Cumque Simon Magus miracula conspiceret in illis qui Spiritum divinum susceperant effulgentia, ipseque magicis artibus addictus, signis & prodigiis ambiret inclarescere, voluit donum hoc cœleste profano pretio ab ipso Petro mercari. Sed ab ipso acriter repulsus, deposita tum demum pietatis ementitæ larva, qua Ecclesiæ illuserat, primus evasit Hæresiarcha; signumque matris Ecclesiæ, quo benignè fuerat exceptus, quasi vipereus partus laceravit. De homine hoc infelici alius posthac nobis sermo erit.

5 Philippus Diaconus, post navatam egregiè operam in conversione Samariæ, occurrit Angeli admonitu Eunucho præpotenti Candacis Æthiopum Reginæ, dum curru vectus in Æthiopiam reverrit, post adoratum in Templo Jerosolymitano Deum. Comiter ab Eunucho accitus Philippus in currum ascendit, eidemque Isaiæ de Christo prophetiam legenti, Christum tanta divini Spiritus vi ennunciavit, ut persuasus Eunuchus baptismum petierit, & de curru exiliens in aqua obvia de manu Philippi receperit. Quo peracto Angelus Philippum è conspectu Eunuchi abreptum in Azotum transtulit.

6. Ex alia parte Saulus, Christianæ religionis hostis infensissimus, mirabili prorsus eventu ad Christi Ecclesiam, quam atrociter persequebatur, traducitur. Hic Tarso Ciliciæ Metropoli, ac nobili municipio, cui Octavius Augustus jura & privilegia Romanæ Civitatis indulserat, oriundus, religione ab infantia Judæus, à Gamaliele Pharisæorum sapientissimo, qui postmodum religionem amplexus est Christi, sacris literis secundùm Judaicum ritum institutus, Saulus inquam ille, qui Stephanum ad mortem persequutus, carnificum vestimenta, ut expeditiores in eo lapidando essent, asservaverat: deinde amplissima instructus à Pontificibus potestate, militum turmis stipatus Damascum contendebat, fideles quoscumque comprehensurus, vinctosque Jerosolymam traducturus, supplicio afficiendos; stupendo prorsus eventu ad portas Damasci Christi sibi apparentis terrifico aspectu & voce perculsus, statimque excœcatus, terræque allisus, & prostratus, totum se derepente ipsius cultui addixit, & post dies paucos lucem animi simulque oculorum recepit in Baptismo, de manu Ananiæ servi Dei suscepto. Contigit mirifica ista conversio anno à Christi morte, & martiris Stephani tertio.

7. Interea Petrus Apostolus Lyddæ, quæ posteà Diospolis vocata est, Evangelium prædicans, Aeneam ab annis octo paralyticum sanum reddidit & incolumen. Inde Joppen digressus, mortuam Tebitham, quæ Dorcas pariter vocabatur, religiosissimam fœminam ad vitam revocavit. Hinc divino admonitu Cæsaream petiit, ut Cornelium centurionem virum gentilem Christiana fide imbueret, baptizaretque; quo facto primus gentium primitias Christo Dominó dedicavit, qui lapis angularis à Prophetis prædicatus, Judæos pariter & gentiles quasi geminos parietes ad suæ fabricam Ecclesiæ copulavit. Petrus itaque in Cornelii persona primus gentilibus aditum in Ecclesiam reseravit. Cæterùm & apud Phœnices, & Cyprios, & Cyrenenses, & Antiochenos eisdem temporibus propagata est Christiana religio. Barnabas, adjuncto socio Paulo, Antiochiam civitatem amplissimam, Orientis Metropolim, accedens, quam plurimos ibi cives ad Christi Ecclesiam adjunxit. Indeque post annum digressi Paulus & Barnabas Jerosolymam simul profecti sunt. Antiochenam Ecclesiam Petrus sexennio tenuit, sic tamen ut inde sæpiùs in Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam & Bithyniam excurreret; exactoque sexennio Romam tandem concessit, ut quæ terreni sedes erat Imperii, suprema quoque sedes constitueretur Christianæ religionis, ac Ecclesiasticæ potestatis. Eò verò Petrus Apostolus accessit, Claudio Cæsare rerum potiente. Sub hisce temporibus Matthæus Apostolus primus in Judæa sanctum Evangelium Hebraico sermone conscripsit anno à Christi natali quadragesimo primo, & post ejusdem mortem vivificam octavo.

8. Quo pariter anno Herodes Agrippa Aristobuli, quem pater Herodes Idumæus occiderat, filius, atque ita Herodis Idumæi nepos Phi-

lip-

lippi atque Lysaniæ Tetrarchiis à Caio Caligula Imperatore donatus, cum Regis appellatione, fuit. Eaque de causa Agrippæ soror Herodias, quæ Philippo viro suo relicto incestas cum Herode Antipa nuptias inierat, & qua impellente idem Herodes Antipas Joannem Baptistam incestum istum palam redarguentem decollaverat; illa ipsa Herodias ambitionis stimulis, ex nova fratris dignitate concitata, Herodi marito suasit, ut regium pariter decus & insignia ab eodem Caio Cæsare exambiret. Sed mulieris ambitioni Agrippa intercedens, qui gratia penes Caium longè prævalebat, id tandem perfecit, ut Antipas Lugdunum relegaretur, & pro regno postulato sortiretur exilium, ad quod Herodias incesta uxor illum comitari voluit, attestans se in adversis perinde, ac in prosperis sociam fore invididuam. Antipæ spoliati & exulis Tetrarchiam Galilæam in æmulum ejus Agrippam Cæsar transtulit. Quin etiam Claudius, paulò post Caio succedens, regnum Agrippæ adauxit accessione Judææ, & Samariæ, atque ita ditionem integram, qua ejus potitus fuerat avus Herodes Idumæus, tandem Agrippa obtinuit. Iste porrò Agrippa Christianæ religionis infensus hostis Jacobum Apostolum, Joannis Apostoli fratrem natu majorem, decollavit; nec multò post, ut majorem Judæorum gratiam demeretur, Petrum Apostolorum Principem pariter occidendum in vincula conjecit: ex quibus tamen insigni miraculo per Angelum eductus fuit. At Regem Agrippam divina ultio brevi excepit. Cum enim ad Cæsareensem populum Regio cultu insignis concionaretur, populusque eidem dicenti tanquam Deo acclamaret, ipseque per arrogantiam Rex superbiret, potinus ab Angelo in ipso tribunali percussus est, & confestim, unde tabescente & vermibus scatente corpore, brevi absumptus est. Illo mortuo tametsi filium superstitem reliquisset, Judæa Provinciæ Syriæ adjuncta & contributa fuit, Claudio adhuc imperante.

9. Anno Christi quadragesimo quarto, & Claudii Imperatoris secundo, dum nascentem Ecclesiam Agrippa Rex in Judæa persequebatur, Sancti Apostoli collato priùs inter se fidei Apostolicæ symbolo, ut esset veluti militaris tessera eorum qui Christianæ fidei intra Ecclesiæ castra nomen dederant, de universo terrarum orbe sub jugum Christi redigendo consilium inivere. Galilæi nimirum Piscatores foris contemptibiles, omni humano præsidio destituti, despicati, egentes, contumeliis, vinculis & verberibus quacumque incessuri erant excipiendi; calumniis & cruciatibus à fæce populorum, à mundi Sapientibus, ab idolorum Sacerdotibus, à Magistratibus, à sæculi primoribus, ab insidiatoribus, & proditoribus fratribus tradendi, diffamandi, cruciandi, lacerandi & trucidandi, qui tamen inter tot angustias, & vexationes eo successu munus susceptum obivere, ut Christi cultum & religionem ad extremas terrarum regiones, ac remotissimas gentes propagarint: & verè testificetur Paulus, ad Romanos scribens, Christianam fidem annunciari per universum mundum, completumque esse divinum vaticinium istud: *In omnem terram exivit sonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum*. Ipse autem Petrus postquam Judæos Evangelii luce perfudit, multasque in Asia fundavit Ecclesias, & Marcum Evangelistam in Alexandriam transmisit, opulentissimam post Romam civitatem orbis, relictoque Antiochiæ sui successore Evodio, Romam demùm accessit arcem & sedem Imperii, primusque in ea Christum prædicavit. Claudii Cesaris imperii anno circiter tertio, ut fidem facit Eusebius in Chronico: & lib. 2. Hist. Eccles. cap. 24. Eamque primariam totius orbis Ecclesiam annis excoluit vigintiquinque, ut ibidem prodit; quorum primordium in annum incidit à Christi natalibus quadragesimum tertium. Paulus verò, juxta Hieronymi calculum lib. de script. Eccles. Romam vinctus adductus est, Neronis Imperantis anno secundo, à Christo autem nato quinquagesimo secundo.

10. Ipsemet Paulus in suis, quas Lucas commemorat, excursionibus, quam plurimas fundans Ecclesias, curam præterea gessit colligendæ stipis, cujus largitione, adventante illa dira sterilitate & fame, ab Agabo Propheta prænunciata, fratribus in Judæa consistentibus subveniret. Paulus Corinthi, quæ Achaiæ Metropolis erat, anno & sex mensibus versatur, ibique innumeros ex Judæis & gentibus aggregat ad fidem. Hinc Ephesum profectus totius Asiæ primariam civitatem, ac emporium famosissimum, copiosam animarum segetem triennio in horreum Domini intulit: ait enim, accitis illa ex urbe Miletum discipulis, Ephesiis Act. 20. vers. 31. *Vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum*. Coactus ergo demum Epheso abscedere, per motam ab argentariis Dianæ cultoribus tumultuosam seditionem, Macedoniam repetit & Græciam atque Achaiam, quas in prima dudum profectione sua religione Christiana imbuerat. Post hæc Mileto solvens in Syriam navigat, atque inde Jerosolymam proficiscitur eleemosynas erogaturus, quas toto suo itinere passim corrogaverat.

11. Amantissimè Paulus Jerosolymis exceptus à Jacobo fuit, qui frater Domini dicebatur, solusque Apostolorum in ea urbe, cujus gerebat Episcopatum, constitetat. Ibi Paulus à Senioribus admonetur impendentis à Judæis periculi; quibus erat eo nomine invisus, quòd legis Mosaicæ prædicaret abolitionem, quam ut de se existimationem dissiparet, consilium illorum sequitur, ut cum aliis quinque Judæis Nazareorum voto devinctis, se palam in templo secundum Mosaicæ legis præscripta sanctificaret. Perperam aliqui hac in re quartum & postremum Apostolorum Concilium prætendunt, quo fuerit definitum, licere conversis ad Christi fidem Judæis, per dispensationem in aliquod tempus, legales adhuc servare cæremonias; cum tamen, ut rectiùs hoc in loco docet Baronius, nullum hic intervenerit, synodale decretum, sed privata dumtaxat admonitio, cui postquam morem gessit Paulus, concitatur in eum Judæorum tumul-

tus, à quibus comprehensus est, & pessimè habitus. Sed ex horum manibus occurrens cum militum manu Tribunus Paulum abripit, & duabus catenis ligatum (quod paulò antè Jerosolymis eventurum Cæsareæ consistens Agabus coram ipso prædixerat) in castra perduxit. Atque inde valida militum manu stipatum, ne quid adversus eum Judæi attentarent, Cæsaream traduxit ad Judææ præsidem Felicem, apud quem, ejusque successorem Festum accusantibus Judæis causam dicit Paulus. Sed cum Festus Judæis gratificari volens, proposuisset Paulo, ut ejus causa Jerosolymis disceptaretur, Paulus perspectam habens accusatorum simul & judicis nequitiam, ad Cæsarem appellavit.

12. Quocirca navi Romam devehitur anno Christi epochæ quinquagesimo sexto, & Neroniani Imperii secundo, ibique vinctus catena, & militis unius custodiæ commissus, mansit in hospitio cunctis ad se adventantibus Christum prædicans: tandemque postquam coram Nerone peroravit, dimissus est liber. Animo proposuerat Apostolus in Hispaniam ab Jerosolymitano reditu proficisci, Romamque in transitu ad breve tempus revisere. Sed aliter disposuit Dei providentia: Romam enim non libera, sed coacta profectione petiit, ibique in catena & sub custodia moram fecit. Utrùm verò recuperata libertate profectionem Hispanicam, de qua ad Romanos scribit, sit prosequutus, nihil certi habemus. Hoc unum constat, Apostolum suæ potestati dimissum Romanam Ecclesiam una cum collega Petro excoluisse, ac demum eadem in urbe, eademque die sanctissimam vitam glorioso martyrio consummasse: Petrum crucifixione, Paulum capitis amputatione, anno Christi sexagesimo septimo, Neronis decimotertio. Judæi verò Jacobum Apostolum, dictum Domini fratrem, primum Jerosolymorum Episcopum ante sex annos de Templi fastigio præcipitaverant.

13 Apostoli Pauli primas excursiones, quæ communem Apostolorum dispersionem præcellere, ne reliquæ historiæ filum interrumperetur, huc distulimus. Ille igitur post suam apud Damascum conversionem, Christum ardenti studio eadem in civitate prædicare cœpit, frementibus in eum Judæis; quorum insidias ut devitaret, de muro Damasi per funem in sporta demissus, comitante Barnaba, Ierosolymam primùm, deinde Cæsaream, mox Tarsum profectus, inde in Arabiam secontulit, ut ipse de se ad Galatas scribit: exactoque triennio, Ierosolymam regressus est visendi Petri gratia, apud quem dies quindecim exegit, nec alium tunc Apostolum vidit nisi Petrum & Iacobum Domini fratrem. Hinc in Ciliciam abiit, civibusque suis Tarsensibus Christum prædicavit. Tarso excedens una cum socio Barnaba commigravit Antiochiam, ubi Christiana Religio magnis in dies augebatur incrementis. Ea in urbe uberrimam conversionum ad fidem ambo messem collegerunt, donec divino revelante Spiritu missi sunt à Senioribus & Prophetis in ea civitate commorantibus, ad disseminandum aliis in regionibus divinum Evangelium. Itaque ambo simul cum Marco, cognominato Ioanne digressi, Seleuciam ingressi sunt, verbum Dei annuntiantes. Inde in Cyprum quæ Barnabæ patria erat, navigarunt. Qua in insula, Proconsulem Sergium Paulum Apostolus Paulus ad fidem perduxit, postquam in illius conspectu Elymas magus qui Paulo antè evangelizanti præfractè resistebat, repentè divina ultione fuit excæcatus. Inde Antiochiam Pisidiæ accedunt, unde Judæis turbantibus excedere coacti, Lycaoniam petunt, cujus primariam civitatem Iconium, Lystramque cum finitimis oppidis Christiana pietate imbuunt. Lystræ porro Paulus claudum ab matris utero ita incolumem artubus reddidit ut Gentiles miraculo stupefacti, præeunte Jovis Sacerdote, credentes Barnabam Jovem, Paulumque Mercurium, adductis tauris, voluerint ambobus, nisi prohibuissent, sacrificare. Verùm (quæ est populorum inconstantia) Lystrenses in eosdem paulò post commoti, ambos jactis lapidibus, ita ut Paulum se interemisse crediderint, insectati, procul ablegaverunt. At illi vix elapsi prætergrediuntur Pamphyliam, atque Antiochiam, unde priùs discesserant, revertuntur.

14. Antiochenam verò civitatem diversas in partes conscissam, magna utrimque animorum contentione, reperiunt. Contendebant conversi ad fidem Judæi necessitatem perpetuam servandæ Mosaicæ legis, scilicet circumcisionem, delectum ciborum, purificationes, cæteraque instituta legalia, etiam in Evangelica lege perdurare: neque Paulo & Barnabæ acquiescebant ab gentium conversione revertentibus, collataque divinitùs dona conversis à se gentibus enarrantibus. At verò pars Antiochensium altera, quæ ex idololatria nuper prodierat, circumcisionem, aliaque legis judaicæ onera constanter recusabat admittere, seque huic jugo rebatur subducendam. Ad controversiam dirimendam Paulus & Barnabas persuadent consulendos esse, qui tunc Jerosolymæ versabantur selectos ab ipso Christo Jesu Apostolos, quibus pollicitus fuerat omnem à Spiritu divino revelatum iri veritatem. Eam ob rem Jerosolymam profecti ambo, concertationis hujus seriem omnem referunt. Versabatur Jerosolymæ Petrus, Roma excedere jussione Claudii Cæsaris compulsus, qui Judæos quoscumque ex urbe suo edicto depulerat. Qua etiam de causa refert Lucas Actor. 18. Aquilam Ponticum ex urbe Roma Corinthum secessisse: anno autem Claudii nono, qui est Christi quinquagesimus primus, promulgatum est hoc edictum, & Concilium istud Apostolicum Jerosolymis celebratum. Illum quoque Pauli Jerosolymam adventum eundem esse Hieronymus, Epiphanius, aliique unanimes affirmant, de quo scribit ad Galat. Paulus: (Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito. Qui utique quatuordecim anni computandi sunt, non à fine triennii quod Paulus ibidem memorat, sed è vocatione ipsius, & conversione apud Damascum. Id enim evidens ratio convincit, ex illis quæ ab

eodem

eodem Paulo post diremptum istud Concilium, gesta fuisse nullus ambigit: subducto enim illo triennio, sejunctisque ab eo quatuordecim annis, necesse est istud Concilium referre in annum Claudii imperantis duodecimum. Cum verò constet Claudium annos regnasse tredecim & menses octo, Paulumque vinctum Romam adductum tertio ineunte Neronis anno, soli supererunt anni duo, quibus Paulus omnia gesserit, quæ à c. 18. Actuum gesta à Paulo recensentur, ad usque captivitatem ejusdem, & vincula, in quibus Romam est deductus. At intra breve hoc intervallum nulla ratione includi valent annus cum dimidio Corinthi ab Apostolo transactus; & triennium Ephesi ab eodem consummatum, & alia pleraque ab eodem gesta.

15. Habitum igitur est Concilium istud anno à Pauli conversione decimo-quinto, à Christo nato quinquagesimo primo, atque Imperii Claudii nono. Huic sacræ Synodo, ultra Paulum & Barnabam, interfuerunt Apostoli Petrus, & Joannes, & Jacobus. Primus suam sententiam de fidelibus à præceptionibus Mosaicæ legis eximendis Petrus dixit: cui suffragatus est Jacobus, tametsi Judæorum qui hanc moverant litem primus exstiteret Episcopus. Denique communi decreto, Spiritu sancto aspirante, conclusum est, Christi fideles immunes esse à rituum legalium oneribus, sola retenta prohibitione vescendi sanguine, & animalibus suffocatis. Eaque de re literas transmisere ad omnes Antiochiæ, Syriæ, Ciliciæque Ecclesias, remissis in eas partes Paulo & Barnaba, Juda & Sila. Ista perfuncti legatione Paulus & Barnabas in diversis proficiscuntur. Paulus, adjuncto sibi Sila, Syriam, & Ciliciam, & Lycaoniam revisit; qua in profectione Timotheum Lystræ gentili patre & Judæa matre natum, ut omnem offendiculi occasionem amoveret, circumcidit, sociumque sibi fidissimum ascivit.

16. Qui ulteriùs ambo provecti Evangelium in Galatia & Phrygia prædicaverunt & subinde prohibiti à spiritu sancto in Asia & Bithynia evangelizare, ab eodemque excitati ad prædicandum in Macedonia, Philippos accesserunt, Macedoniæ oppidum. Quo loco virgis cæsi, & in arctam custodiam detrusi sunt Paulus & Silas: qui cùm in vinculis media nocte laudibus divinis intenderent, concussis repentino terræ motu carceris fundamentis, simulque solutis eorum vinculis, & ostiis patefactis, conversus miraculo commentariensis, cui credita erat carceris reorumque custodia, simul cum omni familia sua baptizatus est. Postridie verò accedentes Magistratus Paulum & Silam ex carcere atque urbe liberos dimiserunt.

17. Inde profecti simul ambo alia Macedonum oppida evangelizando peragrarunt. Amphipolim, Apolloniam, in quibus ingens ad Christianam religionem accessio facta est. Hinc Beream se conferunt, ibique permanentibus Sila & Thimoteo, Paulus Athenas concessit primariam Græciæ civitatem, in qua disputationes primùm cum Judæis, deinde cum gentilibus Philosophis complures habuit. Deductusque in Areopagum, & ibi concionatus, Dionysium Areopagitam cum aliis viris, & mulierem illustrem Damarin Ecclesiæ Christi adjunxit. Ea civitate digressus Apostolus, postquam multas peragrasset regiones, postremò Jerosolymam regressus, vinculis alligatus, Romam deductus est, cui cætera ibidem contingere quæ superiùs commemoravi.

18. Eodem isto sæculo Claudius Cæsar, anno Imperii sui tertio, universam Britanniam insulam intra sexdecim dies mira felicitate perdomuit, subjecitque Romano imperio.

19. Claudii privignus Imperiique successor Domitius Nero, ad omne flagitium effusus, cum decrevisset Romam sumptuosissimis ædificiis, aliisque publicis decorare ornamentis, Urbem totius orbis amplissimam nocturnis horis incendit, dispositis passim sceleratis viris qui ignem admoverent, & accurrentes ad extinguendum vi prohiberent. Ipse interea tuto loco de turris Mecenatis vertice ex erumpentium flammarum prospectu, & miserandis hominum vociferationibus immanem capiens voluptatem, Trojanæ urbis veterem conflagrationem ad citharam decantabat. Post deformatam incendio Romam, volens à se tanti sceleris amovere suspicionem, in Christianos innocentes atrocissimi criminis derivavit accusationem, dirissimisque suppliciis affecit. Plurimos eorum ferarum exuviis contectos canibus ferocibus tradidit laniandos, alios à leonibus in publicis spectaculis expositis devorandos, alios innumeros adipe & pice illitos palis, & axibus alligatos, suppositis sarmentis & virgultis, per urbis trivia & compita in usum nocturni luminis ardere fecit. Dici pro rei indignitate non potest, quæ fuerit innocentium Christianorum consternatio, quantaque nascentis Ecclesiæ calamitas & desolatio.

20. Præterea Simon ille præstigiator, olim Samariæ ab Apostolo Petro acerbè reprehensus, Romam iisdem temporibus migraverat. Hic Neronis in omne scelus projectum animum maleficis artibus, sibi conciliavit: sed Magum à Tartareis dæmonibus in sublimen aerem subvectum admirabilis ille Petrus orationis suæ sua vi, dissipatis præstigiis, in ima præcipitem egit; illeque cruribus effractis, totoque corpore elisus, lacer, & saucius misertimè interiit. Qua ex causa excandescens Nero Petrum & Paulum ultimo supplicio addixit, illum crucis, istum capitis abcissionis utpote Romanum civem, anno exeunte Imperii sui decimo tertio, Christique sexagesimo-septimo, postquam Petrus Romanam Ecclesiam annos solidos rexit quinque & viginti. Denique crudelissimus Nero, ineunte regni sui anno decimo quinto, rebellantibus contra eum universis, à Senatu damnatus, in agrum fugitivus mortem sibi adacto in ventrem pugione conscivit. Ejus capessivit imperium Sergius Galba. Sed istum imperio simul vitaque privavit Sylvius Otho. Othonem victum Vitellius expulit, Vitellium denique Flavius Vespasianus, dum bellum adversus Judæos prosequitur, ad quos

perdomandos ab ipso Nerone missus fuerat.

21. Judæorum gens, ante sex annos quam fuerit Petrus cruci affixus, Jacobum Apostolum, Minorem dictum, & Dom. Jesu fratrem, id est consobrinum, ex Cleopha sive Alphæo, & ex Maria sorore Mariæ Virginis Deiparæ natum, de templi pinnaculo præcipitaverant. Hujus Episcopatui Jerosolymitano Simeon successit, qui martyrio quoque crucis, imperante Trajano, in cælum abiit. Marcus Evangelista iisdem temporibus Ecclesiæ præfuit Alexandrinæ, cujus fuerat à Petro primus constitutus Episcopus, in cujus deinde sedem suffectus est Anianus. Antiochenam pariter Ecclesiam administrabat secundus ab Apostolo Petro Evodius, quem postmodum excepit Ignatius. At verò Romanæ clavum Ecclesiæ primus à Petro rexit Linus, deinde Cletus, qui aliis Anacletus dicitur; & hoc defuncto, Clemens olim Petri discipulus; sanctitate omnes & martyrio insignes.

22. Quæstio satis ambigua est de Lino, de Cleto, & de Clemente, uter eorum post Petri martyrium totius Ecclesiæ regimen susceperit. Scribunt aliqui electum sibi à vivente Petro successorem Clementem, à quo tamen recusatum fuerit regiminis onus. Ideo Linum per communem electionem, suffectum ad supremum regimen fuisse, eique defuncto Cletum subrogatum. Cleto deinde Clementem, & post Clementis excessum, fuisse Anacletum Ecclesiæ gubernaculo admotum. Græci veteres, Ignatius, Iræneus, Eusebius; & ex Latinis Optatus, & Augustinus epist. 164. Cletum non agnoscunt, sed Anacletum, quem perhibent Clementis successorem. His alii quidem recentiores Petrum, postquam mortuo Claudio, & regnante Nerone, Romam ex Judæa revertit, cum se ad emetiendas pro Evangelii propagatione diversas Provincias accingeret, constituisse ferunt chorepiscopum Linum; qui se absente Romanam Ecclesiam regeret: Linum verò transactis undecim regiminis annis obiisse, anno Neronis duodecimo; & defuncto Lino Petrum jam Romam regressum designasse ante suum martyrium Clementem, sibi successorem. Sed postquam in cælum Petrus abiit, orta inter fideles dissensione, metuentes ne designatio ista successionis foret perniciosi deinceps exempli, Clementem ipsum Cleti electionem promovisse, post cujus interitum communibus demum suffragiis electum fuisse Clementem, cui Trajani Principis jussu in Chersonesum relegato, & in mare demerso fuisse tandem canonicè sublectum scribunt successorem Anacletum.

23. Sacrilegam Judæorum impietatem ultus est Deus per Romanos Principes Vespasianum, & ejus filium Titum. Hujus invisæ gentis calamitati nulla par historiarum monumentis describitur, Deo scilicet vindictam sceleris in Christum ab impia gente commissi reposcente, per horrendas Romanorum Præfectorum, & Præsidum immanitates, quales prodit oculatus testis Flavius Josephus, & per odia crudelissima finitimarum nationum, imò etiam remotarum, inter quas dispersi erant innumeri Judæi. Miserrima natio assiduis contumeliis, rapinis, percussionibus, & cædibus in desperationem adducta in apertam demum prorupit rebellionem. Nec id satis, sed eadem ipsa gens in factiones divisa adversus seipsam furens mutuis direptionibus, incendiis, & cædibus hostiliter sæviebat & debacchabatur. His accesserunt horrendæ pestilentiæ, famesque eò usque rabida, ut matres propriis infantibus à se trucidatis vescerentur. Caput gentis Jerosolymam circumducto undequaque muro, ne quis elabi posset, Romanus exercitus Tito duce obsedit; quod futurum Christus Dominus super hac civitate plorans prænuntiaverat. Itaque innumeri Judæi, qui eò ex remotissimis etiam quas incolebant regionibus confluxerant ad solemnia paschalia, septuagesimo Christi anno quasi feræ intra casses adactæ, conclusi sunt, eorumque (quod alibi prorsus est inauditum) undecies centena millia una illa obsidione periere. Templum gentis, magnificentiæ ac splendoris toto terrarum orbe incomparabilis, injecto à milite igne conflagravit. Urbs denique illa eversa, & solo æquata.

24. Post extinctum Vespasianum, ejusque successorem filium Titum, cui optima indoles, & virtutis præsertim beneficentiæ & clementiæ studium hanc laudem asciverat, ut humani generis deliciæ diceretur, hujus frater Domitianus, immensæ superbiæ, & insatiabilis crudelitatis monstrum, habenas suscepit Imperii. Hæc secundam à Neroniana persecutionem adversus Ecclesiam excitavit, anno regni sui decimo, Christique nonagesimo tertio, Cletum Pontificem neci dedit; Joannem Apostolum, Epheso Romam ab Asiæ Proconsule missum, in ferventis olei dolium mitti jussit: sed protegente Deo eductum inde incolumem in Pathmon insulam ex Sporadibus unam, fecit deportari, In qua vir sanctus divinam scripsit Apocalypsim, mansitque ibi, donec rescissis à Senatu sub Nerva Principe Domitiani actis, Ephesum postliminio repetiit: qua in civitate anno Christi nonagesimo nono, & Nervæ primo, Evangelium composuit, ad asserendam contra hæreticos Ebionem, & Cerinthum, Christi divinitatem. Inter secundæ hujus persecutionis martyres, recensentur Antipas, cujus est honorifica in Apocalypsi mentio, Anacletus Pontifex, Flavius Clemens, qui erat Domitiani Patruelis, cujus etiam liberos destinarat Imperii successores Domitianus. Flavia item Domitilla Flavii Clementis ex sorore neptis, jubente Domitiano, in insulam Pontiam relegata martyrium tandem sub Trajano consummavit. Hæretici Ecclesiam hoc primo sæculo oppugnarunt Simon Magus, ejusque discipuli Basilides, Saturninus & Menander. Itemque Cerinthus & Ebion Christum merum hominem asserentes. Nicolaitarum spurcissima secta, Gnosticorum, id est peritorum nomen jactanter sibi vendicantium sæculum istud teterrima lue afflavit. Fuit enim malignantium dæmonum consilium Christianos in infamiam, & odium omnium hominum pertrahendi, per hæreticorum, qui se Christianos mentiebantur, fœdissima, execrandaque instituta, sceleratissimos mores, præstigias tartareas

carnis

carnis detestandas spurcitias, & portentosa dogmatum deliria: qualia de propudiosis illorum temporum hæreticis referuntur ab Irenæo, Tertulliano, Epiphanio, Philastrio, & aliis.

DE CANONIBUS APOSTOLORUM
propemptica Diatriba.

1. MIRARI subit si quum habita fuere illa de rebaptizandis his quos abluerant hæretici, Concilia, fuerit aliqua canonum Apostolis attributorum notitia, qui fieri potuerit, ut non ab Agrippino, neque à Carthaginensi, cui ille præfuit, Concilio, nec postea à Divo Cypriano, & octoginta sex aliis Episcopis, quibus ille præsedit, & quorum singula vota supersunt, facta ulla sit mentio trium Canonum Apostolorum, scilicet 45. 46. & 68. qui perspicuè decernunt inanem esse baptismum ab hæreticis collatum: cum tamen suppeditassent isti Canones præcipuum sententiæ ipsorum præsidium ac munimen: maximè cum Stephani Romani Papæ rescriptum, ex adverso urgeret ipsam Africanis adversantem Apostolorum traditionem. Ipsi quidam Africani Præsules recurrunt interdum ad Apostolicam authoritatem; sed eam duntaxat quæ à solis Apostolorum sacris libris hauritur, quale est illud Pauli effatum sæpissimè ab ipsis repetitum: *Unus Deus, una fides, unum baptisma.* His adjunge Augustinum, qui neque in septem libris adversus Donatistas, in quibus fusissimè istam texuit disputationem, ullius meminit Apostolorum Canonis; neque Optatus Milevitanus toto suo prolixo adversus Donatistam Parmenionem opere, cum etiam Donatistis solemne esset quoscumque extra suam sectam baptizatos denuò baptizare. Imò verò Augustinus sic in oppositum docet lib. 5. de Baptismo cap. 20. [Apostoli nihil exinde præceperunt, sed consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis rectè præcepta creduntur, quamquam scripta non reperiantur.] Igitur Canones illi tres Apostolis adscripti, fictitii sunt, eorùmque traditio, si Agrippino, si Sancto Cypriano, si Stephano Papæ, si ab eis collectis Synodis, si Augustino fidem habemus.

2. Nec minus antiquioribus Græcis quam Latinis isti Canones invisi planeque ignoti sunt. Alioqui enim Firmilianus Cæsareæ Cappadocum Græcus Episcopus, & Græcæ Synodi adversus hæreticorum Baptismum congregatæ Præses, cujus per Firmilianum, scriptis ad Cyprianum literis, Patres quæcumque possunt suæ cum Cypriano communis sententiæ argumenta congerunt, hosce Apostolicos Canones minimè siluisset, si notos habuisset. Quod idem de Dionysio Alexandrino, suiq; in idem propositum cum Cypriano, & Firmiliano consentientibus, dici quoque potest; haud enim notant sibi Canones Apostolorum semel iterumque suffragari.

3. Nihil verò confert ad istos vulgares astruendos Canones, Apostolorum nomine inscriptos, quòd videatur aliqui ex illis etiam ab antiquis Græcis allegari, tum in Nicæna Synodo prima, tum in canonica illa Basilii ad Amphilochium epistola, tum in alia Constantini ad Eusebium Cæsareæ Palestinæ Antistitem, quæ legitur lib. 3. vitæ Constantini Augusti circa finem, & si qua ejusmodi alia proferuntur loca: non enim respiciunt ad hanc, de qua movetur quæstio, Canonum collectionem; sed solemnis erat consuetudo, quæ adhuc perdurat, & ab Augustino asseritur, quæcumque moribus in universa Ecclesia vigent, nec tamen in divinis Scripturis exprimuntur, referendi, ut æquum est, ad acceptas ab Apostolis traditiones, ac Apostolicas regulas disciplinæ. Exemplo sit vel ipsum Nicænum aliquas referens Apostolicas Sanctiones, quæ tamen in illa de qua disceptamus collectione minimè continentur. Ejusmodi est Nicænus Canon sextus, instaurans electionum ritum juxta vetustiorem (ut ait) Canonem. Præterea Canon Nicænus: Ne quis in exitu vitæ divino privetur Viatico: allegans ad hoc antiquiorem Canonem. Insuper Nicænus Canon 38. astruit ex antiquore Canone: illicitum esse, si Diaconus ausit Presbytero sacram Eucharistiam ad communionem porrigere. Itemque veteri Canone cautum esse: Ne Diaconi inter Presbyteros considean. Præterea Nicænis Canonibus 9. & 10. declaratur fuisse priscis Canonibus provisum, ne ordinentur illi qui non fuerint antea examinati, aut qui fuerint gravium criminum convicti, aut aliquando de fide Catholica lapsi. De quibus tamen omnibus nihil in totis Canonibus Apostolis attributis legitur; cum tamen nullus ambigat, cæteros usque ad finem Canones Apostolicos dictos, numerum perficientes octogesimum quartum, suppositities, & pseudepigraphos esse; quin etiam ea iisdem non paucos ab Hæreticis & Schismaticis obtrusos.

4. Sed neque constans persuasio est de prioribus quinquaginta, fuisse ab Apostolis concinnatos. Summus enim Pontifex Gelasius in Romano septuaginta Episcoporum Concilio anni quadringentesimi nonagesimi-quarti, unà cum multis Hæreticorum libris reprobat, & apocryphum declarat librum Canonum Apostolorum, atque inter ipsos quinquaginta habentur Canones baptismum ab Hæreticis collatum indiscriminatim reprobantes. Post annos tamen ab illo Romano Concilio duos & triginta, Dionysius Abbas dictus Exiguus, primus inseruit Latinè à se conversos eosdem Canones quinquaginta, etiamsi non fuissent in antiquioribus sacrorum Canonum collectionibus ullatenus admissi. Cæterum idem ipse Dionysius in sua Præfatione sic protestatur, quasi diffidens etiam probatiorum illorum quinquaginta Canonum authoritati: [In principio (inquit) Canones quinquaginta, qui dicuntur Apostolorum, de Græco transtulimus; quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum noluimus vestram ignorare sanctitatem, quamvis postea constituta Pontificum ex ipsis Canonibus assumpta esse videantur.]

5. Licet verò Isidori compilatio, quæ Dionysianam subsequuta est, Canonum Apostolis ascriptorum numerum auxerit ad quatuor & octoginta, Humbertus tamen Cardinalis Episcopus Sylvæ-Candidæ, qui Legatione apud Græcos pro Leone Papa nono, magna eruditionis laude fungebatur, respondens ad librum Nicetæ Græci schismatici, asseverat apocryphos esse Apostolorum Canones, exceptis quinquaginta, quamvis horum quoque vacillet authoritas, utrùm ab ipsis Apostolis immediatè promanaverint, an verò ab aliis (quod est verosimilius) ex observatione veterum Ecclesiæ consuetudinum, posterioribus sæculis procusi fuerint. Sanctus Isidorus Hispalensis, qui anno Christi sexcentesimo trigesimo sexto obiit, gravior author altero Isidoro dicto Mercatore, hæc refert ex Bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ: [Canones qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec sedes Apostolica recepit, nec Sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quòd ab Hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamvis in eis utilia inveniantur; tamen ab authoritate Canonica, atque Apostolica, eorum gesta constat esse remota, atque inter apocrypha deputata.] Refertur apud Gratianum dist. 16. can. 1. Vide pariter c. S. Rom. Ecclesia, dist. 15.

6. Franci sub prima Regum suorum progenie suam habuere Canonum Ecclesiasticorum collectionem, cujus meminit Papa Hormisdas, Clodovæo, qui primus Galliæ Regum Christianam professus est religionem, coævus, in c. si quis Diaconus, dist. 50. In ea Gallicana collectione nulli erant Canones Apostolis attributi, sed Chilpericus Rex, dum Prætextatum persequitur Episcopum Rothomagensem, istam collectionem augeri voluit Canonibus Apostolorum, ut Episcopi istius, cui erat infensus, condemnationem magis urgeret, conquerens illum esse reum transgressi, violatique Canonis Apostolorum vigesimi quarti, ideoque ex ejusdem Canonis præscripto esse Episcopatu amovendum. Sic enim testificatur Gregorius Turonensis lib. 5. Hist. Franc. c. 18. [Ipse verò (Rex Chilpericus) ad metatum discessit transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quasi Apostolicos, continentes hæc: Episcopus in homicidio, adulterio, aut perjurio deprehensus à Sacerdotio divellatur.] Seriùs tandem sæculo sexto decurrente, quo primum Romæ prodiit Dionysiana collectio quinquaginta Canonibus adaucta, illis authoritas accessit nova, non utique quasi fabricatis communi Apostolorum decreto aut consensu, sed ex sequenti Romanæ sedis confirmatione: adeò ut eodem sexto sæculo Joannes Papa secundus Epist. VI. ad Cæsarium Arelatensem, inter Canones, secundum quos causam criminalem Contumeliosi Reiensis Episcopi judicari jubet, Apostolorum Canonum 25. asseruerit.

7. In

7. Inter priores illos 50. Canones, is qui ordine quintus legitur, statuens segregationis, & depositionis pœnas in Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, qui religionis prætextu suam dimiserit uxorem, vero-similiter fuit olim ab Hæreticis, vel Schismaticis confectus. Atque adeò schismatica Synodus Quinisexta, prætextu violationis ejusdem & quorundam Canonum aliorum ex illis Apostolicis, damnare præsumsit Romanam, cum cæteris Latinis, Ecclesiam. Cæterum Sanctus Papa Gregorius Magnus lib. 7. epist. 29. ritè distinguit cohabitationem domesticam à consortio tori, hoc astruens, licitam quidem esse sacris clericis domesticam uxorum, quas ante ordinationem duxerant, sollicitudinem & curam; sed prohibitum omnino conjugii usum. Et sanè Concilium Arelatense secundum tempore S. Leonis Papæ primi celebratum, quamvis can. 3. prohibeat quemquam uxoratum ad Sacerdotium assumi, nisi præmissa ab utrisque conjugibus cœlibatus fide, permittit tamen can. 4. ut presbyteri & Diaconi con versam secum uxorem habeant. Id tamen non vacat periculo, & peccati fomitem, & occasionem suppeditat incontinentiæ, cujus luctuosa exempla proferuntur à Siricio Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. VIII. & à S. Basilio epist. 198. ad Paregorium.

8. Igitur meliori cautione provisum fuit, ne uxor vel uxoratus ad religionem, vel sacrum ordinem assumatur, nisi consorte conjuge religionem pariter aut ordinem sacrum profitente. Sic enim posterioribus temporibus sancitum est ab Alexandro III. c. ad Apostolicam, de convers. conjug. Denique mirum est, ad stabiliendam Canonum istorum Apostolicam authoritatem, proferri à nonnullis Synodum Constantinopolitanam sub Nectario, quæ sanxit in causa Agapii & Bagadii, non licere Episcopum deponi à duobus vel tribus aliis, sed necessarium esse Synodi Provincialis judicium juxta Apostolicos Canones. Controverti enim non debet ità fuisse olim ab Apostolis constitutum, sed tamen extra vulgares illos octoginta quatuor Canones illis inscriptos, & affixos, in quibus ea Sanctio nullatenus legitur, sed potius aliquid videtur adversari; Canone enim 74. decernitur duos sufficere testes ad Episcopi depositionem, nihilque prorsus statuit de Synodo Provinciali.

CANONES SANCTORUM

Apostolorum, per Clementem à Petro Apostolo Romæ ordinatum Episcopum, in unum congesti.

I. EPISCOPUS à duobus aut tribus Episcopis ordinator.

II. Presbyter ab uno Episcopo ordinator: item Diaconus, & reliqui Clerici.

III. Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, quam de sacrificio instituit, aliaquæpiam, putà aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obtulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento, & uva opportuno tempore. Præterea licitum non esto aliud quippiam admovere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incensum, oblationis tempore.

IV. Omnium aliorum pomorum primitiæ Episcopo & Presbyteris domum mittuntor, non super altare. Manifestum est autem, quod Episcopus, & Presbyteri inter Diaconos & reliquos clericos eas dividunt.

V. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem suam prætextu religionis non abjicito: si abjicit, segregator à communione: si perseverat, deponitor.

VI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sæculares curas non suscipito: alioquin deponitor.

VII. Si quis Episcopus, aut Presbyter aut Diaconus, sanctum diem Paschæ, ante vernum æquinoctium cum Judæis celebraverit, deponitor.

VIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicaverit, causam dicito. Et si bona ratione subnixa sit; veniam promeretor. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo auctor offensionis fuerit, mota contra eum suspicione qui obtulit.

IX. Quicunque fideles Ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces & sanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in Ecclesia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.

X. Si quis cum excommunicato, licet in domo preces conjunxerit, ille communione privator.

XI. Si quis cum deposito Clerico, ut cum Clerico preces conjunxerit, deponitor & ipse.

XII. Si quis Clericus, aut laicus à communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus civitatem, sine commendatitiis literis receptus fuerit, à communione excluditor tam qui recepit, quàm qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

XIII. Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licèt à pluribus ad hoc compellatur, nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quòd plùs lucri & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit: neque hoc tamen à seipso, sed multorum Episcoporum judicio, & exhortatione maxima.

XIV. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque tandem de Clericorum consortio, relicta Parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta, præter voluntatem sui Episcopi in alia Parochia moram traxerit; hunc jubemus, ne porrò in ministerio publico sit Ecclesiæ, maximè si accersente ipsum Episcopo ejus redire contemnat, perverso illic ordine perseverans: ut laicus tamen ibi laicorum in communionem admittitor.

XV. Quòd si Episcopus ad quem accesserint, pro nihilo reputata invocationis à ministerio Ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos ut clericos susceperit, à communione excluditor, ut perversi ordinis magister.

XVI. Qui post Baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Præsbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio Sacerdotali esse non potest.

XVII. Qui viduam duxit, aut divortio separatam à viro, aut meretricem aut ancillam, aut aliquam quæ publicis mancipata sit spectaculis, Episcopus, Præsbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio Sacerdotali esse non potest.

XVIII. Qui duas sorores duxit, aut consobrinam Clericus esse non potest.

XIX. Clericus qui fidejussiones dat, deponitor.

XX. Si

XX. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor Episcopus.

XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit, Clericus non efficitor; sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis, cùm Clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitor: homicida etenim sui ipsius est.

XXIII Laicus, qui seipsum mutilavit per tres annos à communione eiicitor: putà quia ipse vitæ suæ posuit insidias.

XXIV. Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut pejurio, aut furto deprehensus, deponitor: non tamen à communione excluditor. Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter & reliqui Clerici subduntor.

XXV. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut lectores tantùm & cantatores (si velint) nuptias contrahant.

XXVI. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel in fideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per hujusmodi vult incutere, deponi præcipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo verò contra, cùm ipse percuteretur, non repercutiebat: cùm lacesseretur convitiis, non reddebat convitium: cùm pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ob certa crimina justè depositus, attingere ministerium, quod aliquando tractaverat, præsumpserit; omnino hic ab Ecclesia abscinditor.

XXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecuniæ interventu, hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quàm qui eum ordinavit, & omnino à communione abscinditor, quemadmodum Simon Magus à me Petro.

XXIX. Si quis Episcopus sæcularium magistratuum familiaritate usus per ipsos Ecclesiam nactus fuerit, deponitor, segregantor quoque à communione, quicunque cum ipso communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter proprium aspernatus Episcopum seorsum conventicula egerit, & altare erexerit, cùm de nullo crimine Episcopum in pietate ac justitia condemnarit, deponitor, quasi qui principatum ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter & reliqui Clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici verò à communione segregantor. Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam Episcopi exhortationem fiunto.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum à communione exclusus sit, hunc nequiquam ab alio fas esto suscipi, quàm ab eo, qui ipsum à communione exclusit; nisi fortè fortuna, Episcopus, qui ipsum à communione segregavit, defunctus sit.

XXXII. Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum aut Diaconorum sine commendatitiis suscipitor literis; & si eas obtulerit, attentiùs in disquisitionem vocantor. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntor: sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaveritis, ad communionem & ulteriorem ipsos consuetudinem non admittitote; multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujusque gentis Episcopus oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum: illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad Parochiam ejus, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in sancto Spiritu.

XXXIV. Episcopus extra terminos suos in civitatibus & regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non præsumito. Si verò præter voluntatem eorum, qui civitates illas aut regiones detinent, id fecisse convictus fuerit, deponitor tam ipse, quàm etiam hi quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Episcopus ministerium & curam populi sibi commissam non susceperit, hic à communione sejunctus esto tandiu, donec susceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem Presbiter & Diaconus. Si verò non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit, maneto ipse quidem Episcopus: Clerus verò ejus civitatis à communione segregator; eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

XXXVI. Bis in anno Episcoporum celebrator Synodus: ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocanto, neque non in Ecclesiis incidentes contradictiones dirimunto: semel quidem quarta feria Pentecostes *a* secundo duodecima Hyperberetæi *b*.

XXXVII. Omnium rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidpiam ex iis sibi tanquam proprium assumere: aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato: non tamen horum prætextu res Ecclesiæ venundato.

XXXVIII. Presbyteri, & Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est, & pro animabus ab ipso repetetur ratio.

XXXIX. Manifestæ sunto privatæ res Episcopi, si modo & privatas habet: manifestæ item sunto dominicæ, ut privatas quidem res Episcopus cùm moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione Ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui nonnunquam uxorem, & liberos aut cognatos, aut servos habet. Justum enim est apud Deum pariter & homines, simul ne Ecclesia per ignorationem rerum Episcopi damni aliquid sustineat, simul ne Episcopus aut cognati ejus prætextu Ecclesiæ obledantur.

a *al. hebdomade.* b *Hyperberetæus apud Asiæ populos & Macedones October Græce dictus.*

tur: aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, cujusque mors implicetur diffamationibus.

XL. Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ fidei ejus committendæ sunt: multò utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur, neque non cum timore Dei summaque sollicitudine per Presbyteros ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modò indiget) quantùm ad necessarios suos & hospitio exceptorum fratrum usus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quàm cæteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui altari inserviunt, de altari nutriantur; quando nec milites unquam suis annonis hostibus arma inferant.

XLI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

XLII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel desinito, vel à communione sejungitor. Similiter & laici.

XLIII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui usuras à mutuum accipientibus exigit, vel desinito, vel deponitor.

XLIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui cum hæreticis preces conjunxerit, duntaxat à communione suspenditor. Si verò etiam ipsos tanquam Clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

XLV. Episcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum baptisma, aut sacrificium susceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Christum & Belial, aut quæ particula fidelis cum infideli?

XLVI. Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum baptisma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor, ut qui crucem & mortem Domini derideat, neque discernat veros Sacerdotes à Sacerdotibus impostoribus.

XLVII. Si quis laicus, cum suam à se uxorem abjicit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, à communione segregator.

XLVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, secundùm ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor.

XLIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter, in una initiatione non tres immersiones, sed unam duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus, In mortem meam baptizate: sed, profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de Sacerdotali consortio, nuptiis, & carnibus, & vino abstinuerit, non propterea quò mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valdè, & quòd masculum & fœminam Deus creavit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex Ecclesia rejicitor. Consimiliter laicus.

LI. Si quis Episcopus, aut Presbyter eum qui à peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eò quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem qui resipiscat, gaudium oboriri in cœlo.

LII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, carnibus & vino festivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habet conscientiam, & multis auctor fit offendiculi.

LIII. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessariò in itinere in commune divertit hospitium.

LIV. Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, à communione segregator.

LVI. Si quis Clericus mancum, aut mutum, surdùmve, aut cœcum, aut eum cui vitiosus incessus est, subsannaverit, communione privator. Consimiliter & laicus.

LVII. Episcopus, aut Presbyter, qui negligentiùs circa Clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione segregator. Si verò in ea socordia perseveraverit, deponitor.

LVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, Clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditaverit, à communione rejicitor: sin perseverat, deponitor, ut qui fratrem suum necaverit.

LIX. Si quis falsò inscriptos impiorum libros tanquam sacros in Ecclesia ad populi & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

LX. Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in Clerum non perducitor.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel hæretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia rejicitor, si verò nomen Clerici, deponitor: pœnitentia tamen ductus, ut laicus recipitor.

LXII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ ejus, aut à bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor: hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus fuerit, à communione excluditor.

LXIII. Si quis Clericus, aut laicus, Synagogam Judæorum, aut hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, & à communione secluditor.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno ictu ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatem suam,

Sin

Sit verò laicus fit, arcetor à communione.

LXV. Si quis Clericus Dominicum diem, aut Sabbatum, uno solo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor; sin laicus, à communione ejicitor.

LXVI. Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, à communione suspenditor. Non licitum autem esto aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitavit, quamvis paupercula sit.

LXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, quam qui ipsum ordinavit: nisi fortè constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui à talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque fideles, neque Clerici esse possunt.

LXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor sacram Quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceven non jejunaverit, deponitor: præterquam si imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus sit, communione privaror.

LXIX. Si quis Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Clericorum consortio cum Judæis jejunaverit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautitia festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis susceperit; deponitor: si laicus à communione segregator.

LXX. Si quis Christianus oleum ad sacra Gentilium, aut in Synagogam Judæorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

LXXI. Si quis Clericus, aut laicus ceram aut oleum ex sancta subripiat Ecclesia, à communione sejungitor.

LXXII. Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen, linteumve, nemo amplius in suos usus assumito, iniquum enim est. Cæterùm si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

LXXIII. Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus, convictusve fuerit, censura irrogator Ecclesiastica. Si verò vocatus non obtemperaverit, secunda quoque vice vocator, missis duobus ad ipsum Episcopis. Quod si per contumaciam ne sic quidem comparuerit, Synodus suam contra ipsum pronunciato sententiam, ne quid tergiversando detrectandòque judicium, lucrifacere videatur.

LXXIV. In dictionem testimonii contra Episcopum hæreticus non admittitor: sed neque fidelis, si solus sit. In ore enim duorum aut trium testium consistet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu. Neque enim Ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enimverò si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autem excommunicatione percellitor.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitor: non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

LXXVII. Qui verò mutus, surdusve, & coecus est, Episcopus non efficitor: non quia oblæso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediantur munia.

LXXVIII. Si quis dæmonem habeat, Clericus non efficitor; sed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus verò recipitor; & si dignus fuerit, efficitor.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, & baptizatus est, aut ex conversatione prava, eum justum non est protinus promoveri in Episcopum. Injurium enim est, eum, qui non priùs specimen & documentum de se præbuerit, aliorum Doctorem existere; nisi alicubi dono divinæ gratiæ hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis se administrationibus immittere; sed vacare, & commodum se exhibere usibus Ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis servire, juxta præceptum Dominicum.

LXXXI. Servi si in Clerum promoveanrur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem; Siquando verò servus quoque gradus ordinatione dignus videatur, (qualis & noster Onesimus apparuit) & domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegaverint, efficitor.

LXXXII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui militiæ vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit tam Officium Romanum, quàm functionem Sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

LXXXIII. Quisquis Imperatorem, aut Magistratum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si Clericus sit, deponitor; si laicus, à communione removetor.

LXXXIV. Sunto omnibus vobis, Clericis simul & laicis venerandi ac sacri libri, veteris quidem testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Jesu filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo; Hester unus, de Machabæorum gestis tres, Job unus, Psalterium unum, Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum Prophetarum duodecim; Unus Esaiæ, Hieremiæ unus, Daniel unus. Inquiritor autem à vobis extrinsecus, ut adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra verò, hoc est novi testamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis: Pauli epistolæ quatuordecim: Petri epistolæ duæ: Joannis tres: Jacobi una: Judæ una: Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in se continent: Et actiones nostras Apostolorum.

DE

DE CONCILIIS ECCLESIÆ;

De differentia, & convocatione eorumdem, de personis, &c.

OBSERVATIONES.

1. PHilo, olim à Sancto Ecclesiæ Doctore Epiphanio consecratus Carpathiorum Episcopus, exponens ista Cantici Salomonis verba, *Capilli tui sicut greges caprarum*, scribit, Ecclesiæ sponsæ Christi capillitium esse sancta Concilia. Quemadmodum enim testante Apostolo, 1. Cor. 11. mulieri ad ipsius ornatum capillos Deus concessit, ita etiam ex Sacris Conciliis decorem & dignitatem acquiri Ecclesiæ mirificam & præcipuam. Per hæc enim divinum numen Christianos populos edocet omnem fidei veritatem, sacrasque regulas præscribit, quarum ductu fulcitur sacra disciplina Christianorum, mores virtutibus illustrantur, universa Ecclesia, ut sponsam Christi decet, sanctitatis ornamentis decoratur. Hæc attendentes Concilii Constantiensis sapientissimi Patres hæc asseruere sess. 39. [Conciliorum generalium celebratio agri Dominici præcipua cultura est, quæ vepres, tribulos, & spinas hæreseon, errorum & schismatum extirpat; excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit, illorum verò defectus ac neglectus præmissa mala disseminant, atque fovent.

2. Conciliorum celebrandorum jus & potestas qua potitur Ecclesia, ex ipso divino jure atque Apostolicis traditionibus derivatur. Id præcipue docet Apostolorum Concilium decreto suo Spiritus sancti auctoritatem asciscens his verbis: *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Act. 15. Ipseque Dominus Deus sic effatur, Matth. 18. *Ubi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi in medio eorum sum.* Hoc enim Christi oraculum Cælestinus Papa in epist. ad Concil. Ephesinum; & Concilium Calchedonense in sua ad Leonem Papam epist. Synodica: insuper & sexta Synodus act. 17. sacris Ecclesiæ Synodis accommodant.

3. Quatuor dinumerantur Conciliorum differentiæ, 1. Generalium seu Oecumenicorum, 2. Nationalium. 3. Provincialium. 4. Diœcesanorum. Generalia illa sunt ad quæ conveniendi jus habent omnes & singuli universæ Ecclesiæ Episcopi, quibus præsidet, vel per se, vel per Legatos a se missos, Summus Pontifex. Nationalia illa sunt ad quæ convocantur unius alicujus regni vel nationis Præsules, quibus aliquis Patriarcha vel Primas præsidet, aut nonnunquam ipse Papa, missive Pontificii Legati. Qui enim potest Concilia generalia ob collatam sibi à Christo autoritatem indicere per universam Ecclesiam, eadem ratione minora potest Concilia in aliqua Ecclesiæ regione convocare, qualia pleraque habemus Gallicana: quibus nunc Summus Pontifex, nunc Pontificii Legati, prout ipsi Papæ visum fuerat, præsederunt. Provincialia demum Concilia unius Provinciæ finibus coercentur. Atque illa veteres Canones bis unoquoque anno cogi à Metropolitanis statuere. Tres istæ Conciliorum species, Generalium, Nationalium, Provincialium, commemorantur ab Augustino hæc dicente lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 3. *Concilia Provinciarum, vel etiam majora qualia sunt Regionum, à plenariis Conciliis emendantur.* Quinetiam ipsa Nationalia interdum à Patribus nomine Generalium & universalium designantur. Atque ut alios sileam, ipse Augustinus eodem lib. 2. de Baptismo cap. 9. vocat primum Arelatense, in quo soli convenere Occidentis Episcopi, plenarium, universale & universæ Ecclesiæ Concilium.

4. Nec tantùm minoribus Conciliis majora sic prævalent, ut ea emendare valeant, sicut paulò ante dictum est, sed etiam à posterioribus Synodis priores tametsi non minores revocantur, aut emendantur. Præstat ipsum audire Augustinum eodem lib. 2. de Baptismo cap. 3. dicentem: [Ipsa Concilia, quæ per singulas Diœceses vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ullis ambiguitatibus cedere; ipsaque pleniora sæpè priora posterioribus emendari, quum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.] Hujusmodi quamplurima occurrunt exempla in ista, quam prosequimur, Notitia Conciliorum.

5. Discrimen inter generalia, & his minora Concilia, non consistit in majore vel minore Prælatorum qui intersunt numero: Contigit enim aliquando numerosiorem esse cœtum Concilii nationalis, quàm fuerit Concilii Generalis. Secunda œcumenica sub Damaso Papa Synodus Constantinopoli habita, non plures quàm centum quinquaginta numeravit Antistites, cùm tamen nationalis Carthaginensis, cui Sanctus interfuit Augustinus, ducentis & septemdecim Episcopis constiterit, teste Prospero in Chronico. Sola itaque convocatio ex legitima autoritate promanans, pluresque provincias complectens, totum facit in hac re discrimen. Si ergo Summus Pontifex, cujus utique est in universam Ecclesiam potestas, universos ad Concilium Catholicos Episcopos acciverit, id erit Oecumenicum, ac Generale. Sed si Summus idem Pontifex, aut Patriarcha, vel Exarchus, aut Primas, unius tantummodo regionis Antistites advocaverit, quantocumque numero convenerint, illud erit Nationale.

6. Judices in Conciliis necessarii, atque ex jure divino ordinarii, non alii sunt quàm Episcopi. His enim regimen Ecclesiæ suæ credidit ejus sponsus Christus Jesus; his eisdem Spiritus sanctus ex officio proprio ipsorum præcipit, Act. 20. [Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Jure autem Ecclesiastici privilegii S. R. E. Cardinales, tametsi non Episcopi, judices in Conciliis existunt. Propagatum fuit hoc idem ab Ecclesia privilegium ad Abbates consecratos, & Ordinum regularium Generales, adeò ut ex diutina consuetudine jus illud eis accesserit: Universa enim Latinorum generalia Concilia huic juri præluserunt. Quin etiam in Nicæno secundo, quod Græcorum fuit, universali Concilio Act. 4. legimus subscriptos, unà cum Episcopis, Archimandritas & ἡγουμένους, id est, Abbates ac regulares Præsules. In libro quoque Pontificali statuitur, ut qui ab Episcopis benedicuntur Abbates, sese jurejurando astringant accedendi ad Concilium quotiescumque à Papa vocabuntur.

7. Presbyteri aliquando sapientia & eruditione præcellentes admissi sunt ad suffragia in Conciliis consultiva, aut etiam ut præsentes hæresiarchas disputando convincerent, ac expugnarent. Ea de causa Origenem ad Concilium Arabicum introduxerunt Episcopi, qui tanta rationum vi nascentem quandam hæresim profligavit, ut illius auctores, & sectatores, in eo ipso Præsulum cœtu, ad Catholicam fidem revocarit, ut testatur Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 37. Qui idem lib. 7. cap. 28. refert admissum in Synodum Antiochenam fuisse Malchionem presbyterum, ad refutandum & impugnandum Paulum Samosatenum hæresiarcham, propter quem Synodus indicta fuerat, idque Malchionem strenue & feliciter præstitisse. Rufinus, & Socrates perhibent, Alexandrum Alexandriæ Antistitem secum ad Nicænum Concilium Athanasium Diaconum adduxisse: hunc verò acerrimè adversus hæresiarcham Arium, ejusque fautores Episcopos institisse. Quod idem in Constantiensi Concilio factum legimus, adversus Joannem Hus & Hieronimum Pragensem pariter Heresiarchas: præstitumque similiter fuisset in Tridentino, si Luterani & Sacramentarii indulto sibi uti voluissent commeatu.

8. Præter istam quam attigi causam, tres alias observa, propter quas sæpenumerò visum fuit Episcopis, ut Clerici secundi ordinis intra Synodos introducerentur, scientia & prudentia insignes; quibus etiam decisivum suffragium impertiebantur. Præter hos itaque solebant alii intromitti Episcoporum absentium procuratores, qui votum ferebant decisivum quale habuissent Episcopi à quibus mittebantur, & quorum vices gerebant. Denique vocari solent alii ad ventilandas & examinandas in privatis Congregationibus propositiones, quarum postea definitivum judicium, non ipsis quidem, sed Episcopis in Concilio reservatur.

9. Sacerdotes hoc fine ad Concilium vocati, ut concurrentibus cum Episcopis votis res deciderent, ac definirent, non sedebant tamen promiscuè cum Episcopis, sed ab horum tergo: quemadmodum etiam sejunctim post Episcopos subscribebant. Idipsum liquet ex Synodicis antiquis subscriptionibus quæ supersunt. Concilium Eliberitanum

isto

isto inchoatur exordio: [Cum consedissent sancti & religiosi Episcopi io Ecclesia Eliberitana, residentibus etiam viginti & sex presbyteris, adstantibus Diaconis, & omni plebe.] Romanum similiter Concilium relatum à S. Gregorio Magno lib. 4. epist. 44. sic habet: [Gregorius Papa coram sanctissimo Beati Petri corpore, cum Episcopis omnibus, ac Romanæ Ecclesiæ presbyteris residens, adstantibus Diaconis & cuncto Clero.] In cujus Concilii fine subcribunt post Gregorium Papam duo & viginti Episcopi, & seorsim ab his complures presbyteri. Concilium pariter Toletanum, can. 4. præscribit istam habendi Concilii formam: Post ingressum Episcoporum, atque consessum, vocentur deinde presbyteri, quos causa probaverit introire. Nullus se inter eos ingetat Diaconorum. Post hoc ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo probaverit interesse. Et corona facta de sedibus Episcoporum, presbyteri à tergo eorum residant. Diacones in conspectu Episcoporum stent. In primis Apostolorum Synodis, in quibus licuisset eis, si libuisset, alios excludere quoscumque, legimus in Actis Apostolorum cap. t. & 6. & 15. admissos etiam ad suffragium definitivum presbyteros seu Seniores.

10. De Procuratoribus Sacerdotibus, quos ad Concilia mittebant ii Episcopi, qui per se interesse ocquibant, diversimodè actom comperio inter Orientales Synodos, & Occidentales. In Orientalibus plagis convocatis Synodis, ad eundem sessionis, suffragii, & subscriptionis ordinem recipiebantur presbyteri, qui Episcopis eos delegantibus, si præsentes fuissent, debebatur. Facile id compertum cuivis percurrenti acta & subscriptiones Nicænæ primæ; & Nicænæ secundæ, necnon Constantinopolitanarum, & Ephesinæ, & Chalcedonensis, ipsiusque licet schismaticæ Quinisextæ. At verò diversa viguit consuetudo in Occiduarum regionum Conciliis. In his enim Sacerdotes, absentium Episcoporum vicem gerentes, votom quidem sedebant decisivum; non tamen inter Episcopos consedebant, & seorsum ab ipsis subscribebant. Id liquet ex primo Arelatensi Concilio; ex Romano primo sub Pootifice Symmacho, ex Agathensi; ex Aurelanensibus secundo, tertio, quarto, & quinto: (nam in Aurelianensi primo soli Pontifices subscripsere:) præterea ex Cabilonensi; ex Africanis Conciliis, temporibus Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cœlestini Romanorum Pontificum; ex Hispanicis etiam Eliberitano, Ilerdensi, Valentino, Egarensi, & plerisque Toletanis.

11. Longè aliud tamco semper, & ubique terrarum observatum in Apostolicis Legatis fuit; non solùm in Episcopis, sed etiam in secundi ordinis Sacerdotibus, & Diaconis: quippe quibus honoratior sedes semper reservata fuit, etiam ante omnes Patriarchas, & Primates. Pius Papa IV. instaurato, quod fuerat intermissum, Tridentino Concilio, edixit de Primatibus tam veris quàm prætensis, ut promiscue inter Metropolitanos juxta consecrationum suarum tempota sederent, exeunte Decembri anno 1562.

12. Quales ingenio, & peritia viri sint ad Ecclesiæ Concilia convocaodi, & quaotùm intersit delectum habere perfectissimè versatorum in sacris Literis, in Ecclesiasticis Historiis, in Conciliis & Canonibus Ecclesiæ, nec non in rebus solerter agendis, docet defœcatissimi ingenii Cardinalis Jacobus Sadoletus in sua ad Paulum Tertium Epistola, de indicendo Concilio generali sollicitum. Ea verò est numero septima libri duodecimi in qua hoc etiam admonet: [Etenim si confidit Sanctitas tua res bene processuras, horum Theologorum ope, qui Doctoribus in istis recentioribus tantum exercitati sunt, credat mihi ipsa, in quo mentiri cupio, acerbiore dissidio, & moltiplicatis erroribus nos ex Concilio esse discessuros.] Ratio quæ Sadoleti animum movebat hæc ipsa erat, quia antiquiorum Ecclesiæ rerum ignoratio, cum illa disputandi acrimonia & usitatissima inter contendentes in Scholastico pulvere contumacia, non tam de veritate, quàm de varia ingenii ostentatione sollicitis, quæque illos cogit, ne cedere videantur, ad tricas, & plenas ambagibus argutias recurrere, prorsus est ingenuæ sinceritati, omnique veritatis perspicuitati inimicissima.

13. In œcumenicis Synodis possunt Legati qui præsident, literas privatas ad se scriptas etiam ex parte Regum, & Rerumpublicarum recipere, privatim aperire & legere. Si his perlectis aliquid offendunt, de quo sit admonendus Patrum consessus, re illa cum Consultoribus & Collegatis agitata, proponendum erit universo consessui. Quæ verò literæ non privatim ad Legatos, sed ad universum Concilium diriguntur, hæ non nisi consultis Patribus aperiendæ sunt, nisi earum literarum auctor alias privatim ad Legatos, aut unum ex eis simul direxisset, per quas ipsius Legati arbitrio ac prudentiæ permitteret, eas quæ ad universum Concilium scriptæ sunt, vel proferre, vel supprimere. Quod autem spectat ad alias deliberationes in Concilio agitandas, harum propositio est de officio legatorum, aut Consultorum Legatis adjunctorum discutienda, re tamen priùs cum Legatis accuratè examinata. Singulis autem qui ad Concilium convenere liberum est, quæ sibi proponenda videbuntur, scriptis in manus Legatorum aut Consultorum consignare. Sic enim occurretur confusioni, superfluitati, & rerum inutilitati, personarumque contentioni, atque dissensioni futuræ, si singuli quæcunque menti occurrunt, vellent in communem deliberationem adduci.

14. Si Papam rebus humanis subduci contingeret, quo tempore generale Concilium célebratur, oon pettineret ad Concilium electio successoris, sed ad solos Cardinales, quibus id officium incumbit. Exemplum præcessit in Concilio Constantiensi, quod etsi jus sibi asseruisset Pontifices Romanos tunc inter se contendentes abdicandi, oon tamen eligendi eorum loco successoris. Judicio itaque Concili Cardinales id negotii suscepere, à quibus seorsum intra conclave Martinus, qui vulgò quintus dicitur, ad Petri Cathedram promotus fuit. Paulus etiam Papa tertius, antequàm indiceretur ab eo Tridentina Synodus, decreto speciali Coogregationis Cardinalium constituerat, ut si Papam mori contingeret, dum celebratur generale Concilium, Cardinales Sanctæ Ecclesiæ tantisper à Concilio secederent, Romamque commigrarent, atque ioter se successorem Apostolicum Ecclesiæ Dei providerent. Hæc edita coostitutio est desinente Octobri anno millesimo qoingentesimo quadragesimo secundo, ut scribit Cardinalis Storcia Palavicinus, Historiæ Concilii Tridentini p. 1. cap. 1.

15. Præliminaria Conciliorum ioeundorum hæc observanda sunt. Indictio solemnis jejuniorum, nec non publicarum simul, privatarumque supplicationom, ad imploraodam divini numinis opem & præsidium; simulque diei publicatio, quo sacrum Concilium auspicandum & inchoandum erit. Qua in re habenda ratio est temporis, iotra quod remotiorum Ecclesiarum Antistites commodè possint ad Concilii designatum locum proficisci. Die condicta conveniunt Patres, hora constituta, in aulam palatii destinati, atque ibidem singuli à propriis famulis, aut camerariis vestiuntur, & ornantur propriæ dignitatis insignibus, ut sunt mitræ, pluvialia, casolæ, dalmaticæ. Exinde, pro sui gradus & consecrationis ordine, bini & bini in Basilicam destinatam, & magnifice adornatam silentio procedunt, præeunte S. Crucis vexillo. Chorum ingressi, flexis genibus orant: tum hymnus invocationis S. Spiritus alta voce ab omnibus concinitur, aliæque succedunt preces. Missam oniversi ex præparatis undique sedibus & subsellis reverenter audiunt, Concio de suggestu ab insigni oratore prònunciatur. His præmissis plebs foras emittitur, & fores loci obserantur: consident suo ordine Patres, diploma indictionis sacri Conventus legitur; Officiales Concilii eliguntur, leges in Concilio servandæ promulgantur; Oratores Principum admittuntur, visis & perlectis ipsorum literis commonitoriis: & deinceps quæstiones in sacro cœtu definiendæ proponuntur, rationes ex utraque patre accuratè expenduntur, explorantur & definiuntur; nonnunquam in alios dies plenius examinandæ differuntur. Quæ definita fuere, in scripta rediguntur, eorumque demum approbatio & confirmatio à summo Ecclesiæ Hierarcha, seu Pontifice humilibus precibus postulatur.

16. Prima quidem Nicæna Synodus inita fuit intra aulam Palatii Constantini Magni, ut in illius Vitæ lib. 3. cap. 12. fidem facit Eusebius. Sexta etiam Synodus contra Monothelitas, præsente Constantino Pogonato habita est in regiarum ædium laqueato loco, qui Trullus vocabatur, in quo etiam coacta postmodum fuit Synodua Quinisexta. Oecumenica verò secunda Synodus Constantinopoli consedit in sacra æde Sanctorum martyrum Pan-

taleonis & Marini, quæ ex unanimi Episcoporum consensu nomen [illegible], id est *concordiæ* sortita est, ut scribit Joannes Damascenus, tract. 3. de Imaginibus. Similiter Ephesina in æde Beatæ Mariæ, & Chalcedonensi in Templo Sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ. Nicena altera in ejus urbis primario Templo. Synodus denique octava in basilica divinæ Sophiæ sacra.

17. Consuctudo ab antiquo invaluit, ut in medio Concilii solio super pulvinari collocaretur sacer Evangeliorum codex: nonnunquam etiam veneranda lipsana, seu reliquiæ, ut factum legimus in actis Synodorum Chalcedonensis, Nicenæ secundæ, & ultimæ Constantinopolitanæ, quæ octava dicitur.

18. Præcipui qui inter præliminaria Conciliorum eligendi sunt officiales, sunt Consultores, qui Legatis præsidibus assistunt in omnibus quæ agenda, proponenda, vel dirigenda sunt: Notarii qui quæ dicuntur, proponuntur, postulantur, & constituuntur, in scripturam redigunt: Promotores seu Procuratores qui culpas & transgressiones decretorum Conciliarium observant, & postulant emendari: Scrutatores qui singulorum scrutinia excipiunt, inscripta referunt, & ad mensam Consultorum, deferunt numeranda.

19. Instituendæ pariter sunt ab initio selectorum Doctorum congregationes, in quibus, seorsim à cœtu Concilii, accuratè disceptentur per rationes & suffragia, non decisiva aut definitiva, sed tantùm consultiva, propositiones & quæstiones postmodum in ipso Concilio dijudicandæ, ac definiendæ. Ad hujusmodi disceptationes prævias pertinere videtur illa S. Ambrosii ad Evangelium Lucæ expositio: *Duc rete in altum*, id est in profundum disputationum, ne quid scilicet, nisi bene antea exploratum, decernatur.

20. In postremis demum Concilii sessionibus illic editi Canones releguntur, subscribunt Concilii Patres, Apostolicum rogant ut decreta confirmet: quemadmodum factum legimus à Synodi Chalcedonensis Patribus, apud Pontificem Leonem Magnum, his verbis: [illegible]. [Ut nutu divino gubernati, omnem vobis gestorum vim insinuavimus, ad nostræ sinceritatis comprobationem, atque ad eorum quæ, à nobis gesta sunt confirmationem, & consensum.]

Apostolorum Concilia.

1. TRia legimus in Actis Apostolorum coacta ab ipsis, atque habita Concilia. Primum quidem, quo in locum perfidi Judæ, Matthias à cœtu Discipulorum sublectus est; qui convenere numero circiter centum viginti, Act. 1. Petrus ut sacri Collegii præfectus ac Præses, & conventum indixit, & faciendam proposuit electionem. Subjungitque sacer historicus: *Et statuerunt duos, Joseph, qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Justus, & Matthiam.* Nimiùm demisse & abjectè, meo quidem judicio, de hac Matthiæ promotione sentit venerabilis Beda. Scribens namque in primum istud caput, existimat debuisse Discipulos per electionem procedere, quæ tutior, atque rationi, & Canonibus insequentibus conformior via est: atque in hoc facto non fuisse à culpa immunes, quatenus, omissa electione, rem tanti momenti sortibus commiserunt: sed tamen in hoc excusandos, quia nondum in eos fuerat Spiritus Sanctus illapsus.

2. Verumtamen in oppositum contendunt cæteri Ecclesiæ Doctores, Origenes, Chrysostomus, Augustinus, aliique; & cum his maxima insequentium Theologorum pars, processum fuisse à Discipulis per electiva suffragia, & hac ratione constitisse duos præ reliquis Apostolico fastigio esse digniores: sed cum adhuc ambiguum esset uter amborum Deo esset acceptior, ad orationem recurrisse, atque ad sortes per Spiritum Dei dirigendas, de quibus nunc nobis agendum conformiter ad Ecclesiæ Doctorum mentem.

3. Præstiterit in primis ipsius Joannis Chrysostomi os aureum audire, qui locum istum exponens, ter asseverat electionem à multitudine factam. [Quamobrem (inquit) exordiens Petrus dicebat; Viri fratres, oportet ELIGERE ex nobis. Multitudini permittit judicium, simul eos qui ELIGEBANTUR reddens reverendos, & seipsum liberans ab invidia, simultateque, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam hæc semper ingentia gignit mala. Quod igitur sic oportuit fieri docuit, adducto Prophetæ testimonio: ex quibus autem oporteat fieri ELECTIONEM ipse interpretatur, dicens; Ex Congregatis nobis per omne tempus.]

4. Libet jam Origenis, qui Chrysostomum ætate longe præcessit, subjungere testimonium homil. 33. in Josue, [Invenio (ait) quod aliquando, cum deesset numero Apostolorum unus Apostolus, ut esset necessarium in loco Judæ alium subrogari, convenientes Apostoli, qui utique multo sapientiores quàm ii, qui nunc Episcopos vel Presbyteros vel Diaconos ordinant, ELEGERUNT duos & statuerunt in medio. Nec tamen de his sibimetipsis judicium permiserunt, ut illum facerent quem ipsi volebant: sed orantes, inquit, miserunt sortem ex illis duobus quos statuerunt in conspectu Dei, id est Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui congnominatus est Justus, & Matthiam. Et cecidit, inquit, sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Discipulis. Præcedente namque oratione, non jam casu, sed providentia sors divinum judicium deferebat.] Ita Origenes.

5. Tertius in medium testis adducatur Augustinus, hæc dicens in Psal. 30. concio. 2. [Sors non aliquid mali est, sed res est in dubitatione humana divinam indicans voluntatem: Nam & sortes miserunt Apostoli, quando Judas tradito Domino periit, & sicut de illo scriptum est, abiit in locum suum, cœpit quæri quis in locum ejus ordinaretur. ELECTI sunt duo judicio humano, & ELECTUS est de duobus unus judicio divino.] Sic Augustinus.

6. Posteriora deinceps sæcula confertissimam testium veritatis nubem suppeditant, quam proferre supervacaneum sit. Non tamen pigebit, aliis quamplurimis prætermissis, Nicolaum Liranum adducere sic dicentem: [Et statuerunt duos. Non distinxerunt ab aliis per sortem, sed per ELECTIONEM, tanquam magis notabiles ex scientia, & factorum Christi experientia. Et post pauca: Et orantes dixerunt. Tu domine. Licet enim istos ELEGISSENT ut notabiliores aliis, sicut dictum est; tamen ignorabant quis eorum esset dignior, ad Apostolatum: propter quod imploraverant super hoc divinum judicium, per temperationem sortium, secundùm quod dicitur Proverb. 16. Sortes in sinum mittuntur, & à Domino temperantur.] Sic Liranus.

7. Novissimis sæculis hæc istius loci de electione intelligentia magis invaluit, ex Græcarum literarum peritia, qua carebant ætatis mediæ Theologi, tametsi constantes hujusce veritatis assertores. Itaque, ubi translatio vulgata dicit, *& annumeratus est cum undecim Apostolis*, ipse Sancti Lucæ contextus, quem certum est Græcè scripsisse, sic effert: *καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων*. Quæ verba Joannes Gagnæus Theologus Parisiensis probatissimus, juxta Græci verbi indubitatam proprietatem vertit: *Et calculis omnium cooptatus est cum undecim Apostolis*. Franciscus quoque Vatablus, Regius Parisiis sacrarum Literarum Professor, sic exponit, *suffragiis additus est ad numerum undecim*. Xanthes insuper Pagninus, & Arias Montanus, ita vertunt, *simul suffragiis electus est cum undecim*. Cornelius quoque à Lapide sic exponendum dicit, juxta Græcum S. Lucæ archetypum: *communibus calculis cooptatus est*. His disertè suffragantur Alfonsus, Salmeron, & Lorinus.

8. Illa tamen facta per Discipulos electio nihil obest, quominus Matthias profiteri possit cum Paulo ad Galatas scribente, esse se Apostolum, *Non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum*: cum perspicuum planè sit non ante cœpisse, aut extitisse hujus Apostolatum nisi ex quo divinitus directa sors in ipsum cecidit. Quis verò neget has ipsas sortes circa ambos discipulos fuisse ab hominibus datas? cum id liquidò testetur Lucas: *Et dederunt* (non alii sanè quàm Discipuli, qui homines erant) *sortes eis*. Et tamen sortes istæ, ab hominibus collatæ, nihil huic divinæ vocationi obsistunt, sed famulantur, & inserviunt. Deus enim eas ad hunc finem sua peculiari providentia direxit. Attestante Salomone; *Sortes in sinum mittuntur, & à Domino temperantur*.

9. Iste nimirum est constans divinæ Providentiæ ordo, & dispositio, ut creatas & naturales causas inflectat ad sibi propositos, quantumvis supernaturales, sublimesque fines. Exercitium piscandi prorsus humanum & despicabile contribuit vocationi ad apicem Apostolicæ dignitatis,

in

in personis Petri, Andreæ, Joannis, & Jacobi. Christus enim, in litore maris Galilææ obambulans, eos à piscatione piscium traduxit ad piscationem hominum. Egressus Samaritanæ mulieris ad hauriendam aquam, in ordine divinæ Providentiæ, occasio extitit, & causa per accidens ad cœlestem ejusdem conversionem. Simile quoque per eamdem providentiam contigit Zachæo publicano ex ejus in sycomorum ascensu, quà Christus erat transiturus. Ipsa quoque peccata Deus ideo permittit, ut electorum æternæ saluti contribuant, ut passim docet Augustinus. Sic enim Deus peccata Judæorum adversus Christum suum in redemptionem fieri generis humani, & tyrannorum infidelium crudelitas aditum Martyribus patefecit in cœlum. De Christo sanè sic Petrus affirmat Apostolus, Act. 2. *Hunc definito consilio, & præscientia Dei, traditum per manus iniquorum, affigentes interemistis.* Quod perinde est ac si dicat: Deum per consilium altissimæ suæ providentiæ, malitia, quam permittebat usum fuisse ad hunc finem, ut inde humani generis salus emergeret. Hæc est plane antea Sancti Augustini tract. in Joan. 21. sententia: *Sicut enim* (ait) *male utuntur iniqui bonis operibus Dei: sic contra Deus bene utitur malis operibus iniquorum.* Fratres quoque suos, à quibus fuerit per invidiam venditus Joseph sic alloquitur: *Vos cogitastis de me malum, Deus autem vertit illud in bonum.* Si ergo peccata hominum dirigit Deus ad gratiæ supernaturales effectus, cur non multo magis eosdem eliciet effectus ex sanctorum etiam hominum rectè factis, & laude dignis actibus.

10. Veruntamen, ne extra sacrarum Synodorum in quibus versamur metas nostras excurrat oratio, ipsi sane Patres in Concilium convenientes ad definiendas fidei quæstiones ac ambiguitates, & homines sunt, & humanis rationibus & disputationibus quasi velitantes, futuræ circa fidem definitioni præludunt; ut ex veterum & recentium Synodorum actis compertum est. Ipsa tamen fides, quæ per hasce disputationes investigatur, non syllogismis, non humanarum mentium argumentationibus, sed piorum supervenientε conatibus divina illustratione, & superna revelatione fundatur, innititur, & constat. Divus sanè Augustinus de Theologiæ disciplina loquens, quæ humanis rationibus res fidei explorat & confirmat, sic ait lib. 4. de Trinit. cap. 1. *Huic scientia tribuitur id, quo fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur.* Meminimus etiam, superiori capite, allegoricæ ex positionis, quam tradit D. Ambrosius ad Christi verba Lucæ 5. *Laxate retia vestra in capturam*: & ad hæc altera Petro dicta: *Duc in altum*, de institutis disputationibus ad stabiliendam fidem.

11. Recursum porrò ad sortem non est cur in Discipulis venerabilis Beda coarguat; Certum est enim non modò fuisse Hebræis usitatissimum, sed ab ipso Deo præscriptum & approbatum. Inter duos hircos, quorum unus erat Deo immolandus, alter in desertum ablegandus, sors præcipiebatur jacienda Levit. 16. Aaron sorte aliis prælatus ad capessendum summum Sacerdotium, Deo id fieri jubente Num. 17. Cujus etiam jussu Samuel Saulem per sortes Regem populi constituit, 1. Reg. cap. 10. Terra promissionis sorte inter Israelitas divisa fuit, Num. 25. Sacerdotalia munia sorte obtingebant, 1. Paralip. 24. Ideoque scribit Luca, Zachariæ patri Joannis sortem contigisse adolendi incensum Deo in Sanctuario. Denique ait Augustinus, in Psal. 30. conc. 2. *Sors non aliquid mali est, sed in dubitatione humana res est divinam indicans voluntatem.* Idque allegatur apud Gratianum 26. quæst. 2. c. 1.

12. Sæpenumero sortium remedia jura civilia præcipiunt. Etenim cohæredes inter se sortiuntur apud quem ex ipsis remansuræ sint hæreditariæ cautiones, l. si quæ sunt cautiones, ff. familiæ erciscun. Et sortitione hæreditas dividitur, l. 2. C. quando & quib. quar. pars debet. Atque in judiciis familiæ erciscundæ, communi dividundo, & finium regundorum, quibus, confines possessores, vel hæredes, vel socii de partitione decertant, si quæratur litis ordinandæ gratia uter actor sit, uter reus, res per sortes dirimitur, l. sed cum ambo, ff. de judiciis. Et si plures legatarii circa rerum optionem dissentiant, sortibus hoc dijudicatur; ut ad quem sors veniat, sententia illius in optione rei legatę pręcellat. §. optionis, Inst. de legatis. Atque ideò verificatur dictum illud Prover. 18. *Contradictiones comprimit sors, & inter potentes dijudicat.* Denique sortium aliç consultativç sunt, quç solç reprobantur; aliç divisivç, aliç electivç harumque legitimus est usus, saltem quando ambiguitas aliter expediri commode non potest.

13. Secundum Apostolorum ceterorumque discipulorum Concilium refertur Act. 6. ubi coacto per Apostolos discipulorum grege, communibus suffragiis electi primum fuere septem Diaconi. Ecclesię hierarchia ut docet S. Dionysius cœlestem imitatur. Sicut ergo septem Angeli coram Deo adstant, Tobię 12. & Apocal. 1. similiter in Ecclesia ante sacrum Altare, & circa Hierarcham divina celebrantem Diaconi septem adstant: quem olim numerum non licebat excedere, ut constat ex Neocęsariensi Concilio can. 15. qui allegatur c. Diaconi septem, dist. 93. & ex epistola Cornelii Papę ad Fabium Antiochenum, quam refert Eusebius, recensens Clerum Romę consistentem; scilicet Diaconos septem, Subdiaconos totidem, &c. In Romano pariter sub Sylvestro Pontifice primo, numerantur Diaconi in urbe Cardinales septem.

14. Etiamsi Diaconi successerint Apostolis in mensarum ministerium, non tamen in hac mensarum ac alimoniarum prefectura stat precipuum illorum munus. Constituti quippe sunt in Altaris ministerium, quod est longè sublimioris dignitatis. Id autem liquet, quia etiam Apostolis coęvus Ignatius epist. ad Trallianos, & qui sub Ignatii nomine circumfertur autor epistolę ad Eronem Diaconum, tradunt officium Diaconorum in eo versari, ut Episcopis & Sacerdotibus sacrificantibus & divina Sacramenta ministrantibus subministrent. Quinetiam eò quoque Diaconorum officium promovebatur, ut vivificum Christi sanguinem communicantibus pręberent, ut testatur S. Justinus martyr Apolog. 2. & Sanctus Cyprianus serm. de lapsis, & de sanctissimo Diacono & martyre Laurentio Sanctus commemorat Ambrosius lib. 1. Offic. Quin etiam Christiano populo sacrosanctum Christi corpus sub specie panis exhibebant, preterquam Sacerdotibus, ut statuitur Nicęnę primę Synodi can. 14. Perspicuè etiam tradit martyr Justinus in extrema Apologia 2. solitos Diaconos vivificam Eucharistiam ad absentes deferre.

15. Tertium Apostolorum Concilium fusiùs describitur Act. 15. Convenere in unum Apostoli & Seniores decernentes, fideles immunes esse à jugo circuncisionis & Mosaicarum cęremoniarum; tantum ut abstinerent ab immolatis simulacrorum, & à sanguine, & à suffocatis animalibus, & fornicatione. Concilium istud Jerosolymis habitum fuit, anno Christi ut supputat Baronius quinquagesimo primo. Huic Paulus & Barnabas interfuere ex Antiochena civitate profecti, anno ab ipsius Pauli conversione decimo-quarto, cum scribat *Gal. 2. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito.*

16. Gravis hic suboritur difficultas. Cum enim hoc ipso Concilio vetentur fidelibus carnes idolis immolatę, quę Gręcè idolothyta dicuntur, Paulus tamen paulò post scribens ad Corinthios, negat eos idolothytis vescentes peccare, nisi vel scandalum infirmis parerent, vel per errorem peccare se existimarent, 1. Cor. 8. Huic nodo convenientem cuneum Baronius adhibet, admonens preceptum de idolothytis, sanguine, & suffocatis, non fuisse ab Apostolis impositum fidelibus universis, sed tantum incolis Judęę, Syrię, atque Cilicię, apud quos orta erat ista quę Concilio causam dedit, controversia: & quia Provincię illę, conversis ad Christum Judęis, preceptionibus Mosaicis assuetis, eorumque ęmulatoribus abundabant. Et quidem Synodica, quam Lucas refert, epistola sic inscribitur: *Apostoli & Seniores fratres, his qui sunt Antiochia, Syria, & Cilicia fratribus ex gentibus salutem.* His ergo propter conversorum Judęorum multitudinem, cum quibus conversi ad Christi Ecclesiam gentiles cohabitabant, ad eorum declinandam offensionem, neve inter utrosque fraterna pax & charitas interturbaretur, hæc interdicta sunt quę ceteris fidelibus libera fuere relicta.

17. Nihilominus preceptum istud à sanguine abstinendi in universam Ecclesiam dimanavit, ubique omnium ubique ferè receptum est; adeò ut multis postea sęculis tam in Occidente quàm in Oriente invaluerit. Qua de re consulito quę inferius congessi ad Synodi Gangrensis can. 2. Chrysostomus hom. 3. in Act. Apost. observat in his conciliis prudentiam & summam in Petro animi moderationem, qui cum esset Summus Pontifex, Christique per universum orbem Vicarius, & divini Spiritus luce pleniùs illustratus nihil tamen per seipsum aut jure proprię auctoritatis,

ctoritatis, quamvis Sacrosanctę, atque sibi prę cunctis aliis divinitus collocatę potestatis, decernere voluit: tametsi (ait Chrysostomus) id per se agere vel solus potuisset, sed Ecclesię suffragia per istas Synodorum convocationes requisivit. Libentius quippe iis obtemperabatur quę communi consensu stabilita fuerant: ὅρα δ' πάντα κατὰ κοινὴν γνώμην οὐδὲν αὐθεντικῶς οὐδὲν ἀρχικῶς. *Intuere Petrum nihil nisi de communi consilio agentem, nihil verò per imperium, nihil ex propria authoritate.*

De variis circa diei Paschalis observationem passim habitis Conciliis.

1. QUamvis diversa sit ratio decretorum fidei à decretis exterioris disciplinę; adeò ut res fidei constantes ubique terrarum sint ac immutabiles; cùm tamen diversi possint, pro locorum varietate ac usu, ritus existere circa Ecclesiasticam disciplinam, nulla Ecclesiarum scissione, ac nullo animarum damno inde subnascente; ut ex Ambrosii testimonio docet Augustinus, epist. ad Januarium 118. nec esse absolutę necessitatis, in aliis orbis Christiani partibus & plagis, conformationem ad aliquos Romanę Ecclesię ritus, apud quam jejunia sabbatorum pręcipiebantur, cum tamen toto Oriente, etiam per Quadragesimam prohiberentur: ut constat ex Ignatii epist. ad Philippenses, & ex antiquis sub nomine Apostolorum Canonibus can. 66. ipseque Ambrosius asserat se, quando Romę versabatur, sabbato solitum jejunare, sed non quando in suo Mediolanensi Episcopatu degebat; idemque aliis consulat faciendum. Ubi tamen justa & gravis causa urgeret in oppositum, possent suis in locis Episcopi, totoque terrarum orbe Summi Pontifices, aliqua circa sacram disciplinam sub pœnis & censuris jubere vel prohibere. Quis enim negaverit Apostolicum istud monitum, Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri:* latiùs se extendere, quàm circa ea quę vel fidem Catholicam, vel Sacramentorum substantiam comprehendunt?

2. Controversia porrò de die Paschalis celebrationis primo Ecclesię sęculo prorsus innoxia fuit, neque ullum in Ecclesia schisma, neque simultates animorum nisi leves, in quibus animarum salutis cardo non vertebatur, producebat. Idcircò perfecta viguit charitas inter Anicetum Romanum Pontificem & admirandum illum Polycarpum Smyrnę Antistitem, quamvis iste Asiaticum, ille verò Romanum & universalem circa diem Paschę ritum sectaretur. Verùm ex quo immoderata partium studia in id excessus prolapsa sunt, ut alteri alteros damnarent, ipsique Asiani cum Judęis convenirent ut simul Christianos reliquos quasi divinę legis violatores à sua communione excluderent; & Polycrates Ephesinus Episcopus, atque eidem consentientes Episcopi, palam per literas Synodicas protestarentur, sibi & aliis quibuscumque nefas esse alia quàm Lunę Martii decimaquarta die Pascha celebrare, & jejunia solvere propter divinum & indispensabile ad hoc adigens pręceptum, eique conformem quam à Joanne Apostolo acceperant traditionem: illudque oggererent, Deo potiùs obediendum quàm hominibus, quę pervicacia manifestum schisma parturiebat: Tum demum Romanus Papa Victor, quamvis dissuadente prę studio pacis Irenęo Lugdunensi, (qui tamen Romanum ritum cum universa Gallia servabat) Asiaticos omnes, quicumque alio quàm Dominicę resurrectionis die Pascha deinceps celebrarent, fulmine perculit excommunicationis. Cęterum obstinati Asiani minime obtemperarunt, duravitque concussionis malum, donec per autoritatem Nicęni Concilii & potentiam Magni Constantini penitus obsolevit, & coalescentibus divisis antea partibus, unitas demum Ecclesiarum redintegrata est.

3. In causa ista multa sub Victore Papa celebrata Concilia, refert Eusebius lib. Hist. Eccles. 5. Romanum, Palestinum, Ponticum, Corinthiacum, Lugdunense, aliaque Gallicana, invicem omnia cum Romana observatione convenientia, hisque unum adversans Ephesinum, pręside Polycrate, cum quo Blastus quidam semijudęus factione jungebatur. Pars utraque in sui defensionem traditionem Apostolicam pretendebat. Quartodecimani ritum suum ad Joannem Apostolum, qui septem Asię Ecclesias fundaverat, referebant; ut ex scripto Polycratis perspicuum fit apud Eusebium. Sed pars opposita, eodem referente Eusebio, ita sibi à reliquis Apostolis traditum, præsertim Petro & Paulo assęverabat, ne Pascha die alio quàm Dominico, quo mundi Salvator resurrexerat, celebraretur. Ignatius vir Apostolicus, qui tertius ab Apostolo Petro Antiochenam rexit Ecclesiam, sic scribit ad Philippenses: *Si quis cum Judæis Pascha celebrat, aut symbola eorum recipit, particeps est eorum qui Christum occiderunt, & Apostolos ejus.* Proterius item Alexandrinus Episcopus, in sua ad Papam Leonem epistola, quam refert Beda, de ratione temporum cap. 42. testatur: Petrum Apostolum Romanos ita docuisse, in venerationem Dominicæ Resurrectionis, & Marcum hanc eandem Petri disciplinam Alexandriæ promulgavisse. Octavus prætereà inter Apostolicos canon sic edicit, *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum Pascha diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur.* Quod attinet ad oppositam Joannis Apostoli traditionem, ea non solùm quibusdam Ecclesiis circumscribebatur, sed etiam dispensatoria erat ad breve duntaxat tempus, quemadmodum in Judæa observatio legalium: ut sic ad fidem pellicerentur suaviter Judæi, & sensim perfectioribus institutis assuescerent. Contigere ista, quæ commemoravi, de Paschali solemnitate dissidia, circa annum à Christo nato ducentesimum.

ECCLESIÆ SECUNDI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

ETIAMSI Coccei Nervæ imperium pacem optatissimam attulerit, quippe qui præcessoris Domitiani Acta crudelissima rescindendo, Christianos à tetris carceribus, ab ergastulis, ab exiliis, à diris suppliciis eripuit; idem tamen, Ulpium Trajanum per ejus adoptionem ad Imperii successionem designando, tertiæ auctorem persecutionis suscitavit. Iste quidem non statim ab Imperii sui exordio fideles insectatus est novis edictis, sed permisit tamen edita olim adversus Christianos Domitiani edicta quæ humanitate Nervæ vel rescissa, vel sopita fuerant, denuò excitari & reviviscere. Quo factum est, ut Clemens Pontifex, Trajani anno tertio, post biennii exilium apud Tauricam Chersonesum, in mare demersus martyrium consummarit.

2. At verò propriis edictis Trajanus desævire cœpit anno Imperii sui quinto. Etenim Cajus Plinius secundus, quo anno Bithyniam accepit Proconsul. imperio regendam, Consulibus Romanis Sura & Serviano, qui fuit imperii Trajani quintus, ad hunc ipsum Imperatorem epistolam scribit (quæ est ejus libri decimi nonagesima septima) illius consilium exquirens, quid sibi agendum foret in judiciis innumerorum Christianorum qui deferebantur rei violatæ legis, qua Trajanus ipse conventus omnes, & sodalitia ipsis sub capitalibus pœnis interdixerat: Cui idem testatur in eorum cœtibus, post accuratas inquisitiones, nihil comperisse criminis, præter inflexam animorum obstinationem, cum se sacramento obstringerent abstinendi ab omnibus flagitiis, solerentque ante lucem convenire ut Christo, quasi Deo, carmen dicerent, cibumque promiscuum, sed tamen innoxium, caperent. Respondit Plinio Trajanus, non esse conquirendos Christianos, sed tamen, si ab aliis deferantur & arguantur, esse pœnis lege latis afficiendos. Hujus iniquitatem responsi arguit in Apologetico Tertull. [O sententiam (inquit) necessitate confusam! negat inquirendos esse ut innocentes, mandat puniri ut nocentes! parcit & sævit, dissimulat & animadvertit: quid teipsum censurà circûvenis? si damnas, cur non inquiris? si nõ inquiris? cur non absolvis?]

3. Quia tamen delatores implacabiles & infensi nunquam deerant, non cessabant magistratuum inquisitiones; & per dira supplicia propagabatur innocentium persecutio. Atque ista sub Trajano procella occubuerunt martyres insignes Onesimus Pauli Apostoli discipulus Ephesi Episcopus, Simeon Cleophæ filius ex Davidica progenie, qui cum esset Jerosolymorum Episcopus, ætatique adeò provectæ ut annos vixisset centum & viginti, admirabili constantia semel & iterùm flagellis laceratus, deinde cruci affixus gloriosissimam mortem obiit. Ignatius quoque, qui tertius fuit post Petrum & Evodium Antiochenorum Episcopus, ex Syria Romam devectus in amphitheatro Titi à leonibus peremptus est, ut Eusebius & reliqui veteres produnt, rerum potiente Trajano. Fallitur ergo Maximus martyr, dum scribens in Dionysii libri c. 5. de divinis nominibus, Ignatium tradit ante Domitianum mortem oppetivisse. Anacletum quoque persecutio eadem sustulit Romanum Episcopum, quem Evaristus, excepit.

4. Cum verò Trajanus Antiochiæ versaretur, cujus sanctissimum Antistitem Ignatium occiderat; horrendo terræ motu amplissima illa civitas est eversa, anno Christi centesimo decimoquinto, quo fuere Consules Messala & Pedo: quorum hic in illo terræ motu ruina est oppressus; Trajanus verò per fenestram eductus vix ruinæ ereptus est. Cladem istam altera est calamitas subsequuta, subactæ ab Imperatore Provinciæ passim rebellarunt, Judæi Cyrenenses & Palestini, fanatico spiritu abrepti, ex improviso insurgentes, [vix credibilem Romanor. simul & Græcorum multitudinem interimunt: nec cæde contenti carnibus eorum vescuntur, pellibus amiciuntur, & cruentis intestinis pro cingulis utuntur. Quos vivos ceperunt, partim medios à pube ad verticem serris dissecant, alios bestiis lacerandos objiciunt, aliosque inter sese digladiari cogunt, constituto sibi Andræa duce, sub quo ducenta & amplius hominum millia omni crudelitatum genere trucidarunt. Pars alia Judæorum, duce Artemione, per insulam Cyprum effusa, tantà rabie grassata est, ut ducenta & quadraginta hominum millia ferro & igni absumpserit. In tantæ immanitatis ultionem constitutum est ne quisquam Judæus Cyprum attingat, & si vel tempestatis vi, vel per errorem illuc deferri contingat, morte puniatur. Alia insuper furentium Judæorum multitudo Ægyptum Luca ductore depopulata est. Verumtamen perduelles vicissim Trajanus asperrima ultione compescuit,] per duces Martium Turbonem & Lucium Quietum, quorum iste, postquam Judæos in Cypro debellavit, in Mesoporamiam missus Judæos in ea conjurantes internecione delevit: cujus expeditionis præmium à Trajano obtinuit Judææ præfecturam. Tunc Judæi quidem accisis viribus tantisper quiescere compulsi sunt, sed haud multò post in novum furorem sub imperio Adriani proruunt.

5. Ælius Adrianus Trajano succedens, cœptam ab eo adversus Christianos persecutionem prosequitur. Duos itaque Romanæ Pontific. Ecclesiæ, Evaristum & Alexandrum, interimit: Brixianos etiam Faustinum & Jovitam morte afficit, aliosque perillustres, quorum in martyrologiis mentio legitur.

6. Interea Judæi clam defectionem machinabantur, & arma munitionesque parabant. Postquam verò Adrianus, infenso in Judæos animo, Jerosolymam occasione præcedentis sub Trajano belli eversam instauravit, eamque Æliæ Capitolinæ nomine novo insignivit, Jovis præterea intra eam templum excitavit; hisque peractis, cum exercitu inde abscessit. Tum demum rebellionem pristinam Judæi instauravere duce Barcoceba, quod Hebræum nomen *filium* significat *stellæ*. Iste quidem veterator se olim designatum asserebat illa libri Numerorum prophetia, *Orietur stella ex Jacob.* Vixerat Christianis infensissimus, quos, ut Justinus & Eusebius testatum reliquerunt, diris perurgebat cruciatibus ad ejurandam Christi fidem. Bellum istud in Judæa plures annos utramque partem distinuit, sub Rufo Judææ præside Romanorum duce, ut necesse fuerit ex ultima Britannia Julium Severum egregium belli ducem accersere, a quo innumeris cladibus afflicti Judæi, perdomiti tandem sunt, sub finem vitæ ac imperii Adriani. Judæis ad extremum redactis exitum, sub capitali supplicio vetitum est, non modò Æliam, quæ olim Jerosolyma fuit, ingredi, sed etiam procul ex edito aliquo spectare loco, aut in ejus per circuitum territorio pedem figere; unico excepto quotannis die, quo illis permittebatur in agrum convenire, urbemque contemplari æternum suæ calamitatis exiliique monumentum. In ipsorum etiam opprobrium, ignominiamque, supra portam, quæ Bethleem respicit, collocatus est porcus in marmore insculptus. Ab eodem Adriano profanata pariter sunt sacta Christianorum loca, erecto in loco Resurrectionis simulacro Jovis, in rupe salutiferæ Crucis statua Veneris, & apud Bethlehem instituto meritricio Adonidis cultu. Quę sacrilegæ profanationes, ut testificantur Hieronymus & Paulinus, adusque Constantini Principis imperium perdurarunt.

7. Prole carens Adrianus adoptaverat, successoremque sibi designaverat Cejonium Commodum, sed eo post paucos menses extincto Arium Antoninum, qui Pius postea dictus, hac lege adoptavit, ut ille sibi duos quoque liberos adoptaret Annium Verum, Cejonii Commodi (quem Adrianus Ælium Verum dici voluerat) filium, & Marcum Aurelium Antoninum. His peractis diutina consumptus tabe periit, cum hoc dixisset: *Multitudo medicorum Imperatorem necavit.*

8. Hujus morte Imperium suscepit Antoninus cognomine Pius, anno Christi centesimo trigesimo octavo, rexitque in summa pace, Patris potiùs quàm Principis affectu, sola nixus autoritate quam subditorum amor ei conciliabat. Huic, post felicissimè exactos Imperii sui annos quatuor & viginti, successerunt secundùm tabulas adoptionis Marcus Antoninus Pii gener, hujus quippe filiam Valeriam Faustinam matrimonio acceperat; & Lucius Verus, cui filiam Lucillam Marcus Aurelius nuptu collocarat. Tunc primum duo simul Augusti regnavere, donec Lucius Verus devictis Parthis mortuus est.

9. Parthico bello Marcomanicum successit. Cunctæ enim Barbaræ gentes, ab Illyricis finibus ad Germanicum usque Oceanum, adversus Romanos conspiraverant. Marcus Aurelius, post Marcomanos acie victos, à Quadis & reliqua hostium incredibili multitudine loco iniquo cum toto Romano exercitu circumcluditur, ipsique Romani consilii inopes fame, siti, & morbis conficiebantur: Barbari verò se absque cæde aut certamine Romanos cum Imperatore captivos brevi habituros confidebant. In hisce angustiis, Prætorianorum militum præfectus admonet Marcum de legione Militinorum, quæ tota Christianis militibus constabat, ut juberet ei Deum suum invocare (frustra enim Romani ab inanibus diis suis opem auxiliumque votis & sacrificiis postulaverant.) Vix preces suas Christiani finierant, cum cœlum nubibus undequaque obduci visum, mugire tonitrua, & copiosum imbrem effundi, quem Romani clypeis & galeis excipiunt, sitimque suam & equorum simul explevere. Quæ vero supra hostes cadebant aquæ, illos quasi ignis ac fervens oleum exurebant, iidemque crebris & supernè excussis fulminibus interimebantur. Quibus adacti cladibus Barbari ad conclusos Romanos confugiebant veniam postulantes; hos supplices Imperator excepit perbenignè. Hinc Christianæ legioni κεραυνοβόλα, seu fulminatricis inditum nomen. Quo Imperator commotus eventu, edicto prohibuit Christianos ob solam quam profiteri solent religionem in jus vocari, propositis etiam gravibus contra eorum accusatores pœnis, ut refert Tertullianus in Apologetico, & in libro ad Scapulam Africæ Proconsulem.

10. Nihilominus, diabolo instigante, haud multò post acerbior recruduit adversus Christianos persecutio, ex intentatis falsis horrendorum criminum delationibus, & invidiosis calumniis incestuosorum inter parentes & liberos diversi sexus congressuum, Thyestæorum conviviorum, in quibus infantium trucidatorum carnes pro escis erant, & sanguis potabatur humanus, aliorumque pari atrocitatis confictorum scelerum. Hinc dirissimæ habitæ à crudelibus & infensis magistratibus quęstiones; hinc exquisitissimi cruciatus, & diabolicæ innocentium carnificinæ; quales referuntur in celebri epistola illa, quam & Lugdun. & Viennensis Ecclesiæ ad Ecclesias Phrygiæ conscripsere; quæ ad longum inserta est ab Eusebio lib. 5. hist. Eccl. c. 1. Isto Gallicanę Ecclesię persecutionis turbine abrepti sunt gloriosissimi martyres Photinus Lugdun. Ecclesię Pręsul, Vetius Epagathus Diaconus, Biblis & Blandina, Attalus & Alexander. Aliis verò locis, tres Romani Pontifices, Pius, Anicetus, & Soter; pręterea Polycarpus Smyrnensium Episcopus, Justinus Philosopus, aliique plerique martyrio mortem oppetierunt.

11. Toto Commodi regno, qui Patri Marco successit, pax optatissima universæ Ecclesiæ affulsit, ex anno Christi quo mortuus est Vindibonæ seu Viennæ Marcus Aurelius, centesimo octogesimo, usque ad annum ducentesimum secundum,

qui

qui fuit decimus Imp. Septimii Severi, qui eo anno novum Eccles. bellum indixit, cùm ¡r cedentes annos in asserendo sibi Imperio adversus competitores suos Pescennium Nigrum, & Albinum consumpsisset.

12. Hæreses complures sæculo isto quasi viperei fœtus matris Ecclesiæ viscera lacerarunt. Has excitarunt & propagarunt Basilidiani, Saturniani, Carpocratiani, qui & Gnostici, Nicolaitarum sectæ fœdissima propago: quorum propudiosis libidinibus profligatisque flagitiis Christiani insontes ac incontaminatæ vitæ infamabantur, accusabantur, atrocibusque suppliciis torquebantur ab Idololatris. Aquila Ponticus, à Sinope quæ est ad Pontum Euxinum oriundus, post transactos in idolorum cultu, & Mathematicis disciplinis melioris ætatis annos, sacris Christianis nomen dedit, & baptismo lustratus est. Verum quia genethliacorum indagationibus, & divinationibus ex horoscopiorum observationibus plus nimio addictus erat, postquam multoties admonitus non desistebat, communione tandem excisus fidelium, in Judaicam migrans superstitionem circuncidi voluit, atque in odium christianæ religionis hebraicam linguam diligenter addidicit, procuditque novam sacrorum voluminum translationem Græcam, qua eam quæ à septuaginta Interpretibus edita Græco sermone fuerat, & qua universa utebatur Ecclesia, perverteret, ac si posset aboleret: veteresque de Christo ejusque Ecclesia prophetias vel expungeret, vel in alienos sensus detorqueret, ut perhibet Epiphanius, qui hunc sub Adriano Cæsare vixisse tradit.

13. Altera ex Ponto afflata pestis Marcion hæresiarcha, Sinope pariter natus ex patre qui soluto matrimonio fieri meruit Episcopus. Ab hoc Marcion sanctè educatus in vitia deflexit, consecratam enim Dei obsequio virginem vitiavit. Qua ex causa excommunicatus à proprio patre Romam confugit, sperans se communioni à Romano Pontifice redditum iri. Veruntamen ob nequitiam suam spe illa frustratus, hæresis suæ virus ibidem effudit, multosque pervertit: ex quibus tamen plurimos divinus Polycarpus, qui tunc Romam cum Aniceto Papa de rebus Ecclesiæ collaturus advenerat, reduxit ad catholicam fidem. Polycarpo Marcion aliquando Romæ occurrens procaciter dixit, *cognoscis ne nos?* Cui ille, *Cognosco te primogenitum diaboli*. Docebat Marcion, ex doctrina Cerdonis, duos esse Deos inter sese adversantes, bonum unum, alterum malum, à quibus universa sint condita. Deum malum veteris, bonum autem novæ legis autorem prædicabat; malum quoque Deum asserebat universarum rerum visibilium opificem, bonum verò spiritualium rerum autorem; carnium usum omnem, omniaque conjugia execrabatur, utpote inventa Dei perversi. Sed Jesum Christum bonum esse Deum aiebat, cujus tamen negabat incarnationem, passionem, & mortem. Carnis quoque resurrectionem repudiabat, hisque alia multa deliria adjungebat, quæ omnia quinque libris refellit Tertullianus.

14. Eodem sæculo, regnante Marco-Aurelio, se missum à Deo paracletum Montanus jactabat, comites secùm adducens insanas duas mulieres Priscam & Maximillam fatidicas, sibi prophetiæ dona usurpantes. Hic hæresiarca conatus est, sua occultando tantisper dogmata perversa, efflictamque orthodoxæ fidei confessionem exhibendo, Romanæ sedis communionem intercipere: adeò ut Pontifex ipse Zephyrinus, ab eo delusus, sectariis illis formatas litteras & pacem per Phrygiam & Asiam indulserit. Sed postquam Praxeas illorum apud Romanum Episcopum fraudes detexit, & dogmatum perversitatem reseravit, tunc demum ille literas suas subreptitiè concessas revocavit. Sanè nihil mirum accedit, si quando per dolos & mendacia Ecclesiæ Dei circa res facti illudatur: qua in re Tertulliano adversus Praxeam scribenti & conquerenti assentimur. Simile deceptione Eustachius Sebastenus hæreticus à Liberio Papa literas communicatorias posterioribus temporibus retulit, qui fraude comperta eundem Ecclesiæ communione dejecit, ut commemorat Socrates lib. 4 c. 11. Cœlestius similiter hæresiarcha damnatus ab Innocentio Papa Zosimum ejusdem successorem circumvenerat, adeo ut litteras reprehensionis ad Concilii Carthaginensis Patres scripserit, quasi præcipiti judicio virum bene de fide sentientem condemnassent. Idem tamen Zosimus, postquam Africani Episcopi larvam Cælestio detraxerunt, hunc ipsum convictum iterato anathemate perculit, prudens tamen literas communicatorias, quamtumvis deceptus, eidem denegarat; utpote quem præcessor Innocentius palam damnaverat. De Tertulliano, mirum est quod postquam Cataphrygas cum Montano inter hæreticos in suo de præscriptionibus libro connumerasset, idem postmodum sic ab eisdem dementatus fuerit, ut eorum partes adversus Catholicam Ecclesiam præfractè tueretur. Sed hominem propria ingenii fiducia superbientem, & ad omnia quæ severitatem sapiebant immodicè propensum, miserabiliter delusit magnifica illa Paracleti & prophetarum larva, simulque jactantia hominum, qui nihil aliud personantes quàm perpetua jejunia, austeritatem vitæ continentiam à nuptiis, martyrii appetentiam, orthodoxis omnibus, tanquam carnalibus, & animalis vitæ professoribus, insultabant.

15. Iisdem ferè temporibus Tatianus natione Syrus ex Philosopho Platonico Justini Philosophi Christiani & martyris discipulus, à quo christiana fide imbutus fuit, & qui pro sincera fide dimicavit, dum vixit præceptor & catechistes Justinus, post ejusdem felicem obitum erroribus Valentini se implicuit. Marcionis quoque & Saturnini amplexus est continentiam, carnibus vesci sacrilegum putans, nuptias execrationi habens, vini usum tam pertinaciter condemnans, ut ipsum & à communi victu, & à sacris mysteriis excluderet. Ex hoc autore hæresis Encratitarum, id est, Continentium, ortum duxit: quam futuram prædixerat Apostolus 1. Tim. 4. Tales fuere Marcionistæ, Eustathiani, Montanistæ, & quot-

quot aliquorum ciborum, & vini, & matrimoniorum damnatores erant, quasi rerum damnabilium; quas vel malus Deus, ut volebant Marcionistæ & Manichæi, vel cacodæmon produxerat; vel hominum, ut accusabant Cataphryges, incontinentia invexerat. Iste Tatianus dum rectè adhuc de fide sentiebat, volumen edidit adversus gentes: postquam autem descivit à recta fide, unum ex quatuor Evangelii librum compilavit inscriptum διὰ τεσσάρων, in quo tamen studiosè resecavit quæcumque de genealogia & carne Christi ab Evangelistis scripta fuerant, vir scilicet Marcionista.

16. Sæculi hujus scriptores ecclesiastici, quorum aliqui sæculo etiam anteriore manum scriptioni admoverant, fuere Clemens Papa, cujus extant Recognitionum Apostolicarum libri octo, cum aliquot epistolis. Sed inter bonas fruges his comprehensas inimicus homo zizania superseminavit. Etenim multa his supposititia hæretici olim inseruerunt. Ignatii literæ, pristinam illam sanctitatem & apostolicum fervorem undique respirant. Idem esto judicium de Polycarpi ad Philippenses epistola. Papiæ Joannis Evangelistæ discipuli ab antiquis commendatæ historiæ ecclesiasticæ interciderunt. Sanctorum Christi martyrum libri eruditione atque pietate referti sunt. Idemque censendum de attributis Dionysio Areopagitæ libris. Melito Sardensis Episcopus, Apollinaris Hierapolitanus, & Dionysius Corinthius Episcopi, scriptis insignibus Ecclesiam illustrarunt. Præclaras pro Christianis apologias procudérunt ante omnes Quadratus Atheniensium Episcopus, & Aristides pariter Atheniensis ad Hadrianum Imperatorem, qui tum temporis hyemem Athenis transigebat. Deinde Justinus unam ad Senatum Romanum, & alteram ad Antoninum Pium Imperatorem. Melito Sardensis, & Athenagoras, singuli suam apologiam Marco Aurelio Principi pro Christianis obtulerunt. Theophilus Antiochenus Episcopus, sub Marco Aurelio & Commodo, ingruentes tunc hæreses pluribus voluminibus oppugnavit. Supersunt hujus in Bibliotheca Patrum tres ad Autolycum libri, & in quatuor Evangelia Commentarii, quorum Hieronymus, in Catalogo meminit. Pantænietiam libri celebres fuerunt. Hic Alexandrinæ Scholæ magna commendatione, & discipulorum concursu præfuit: quorum unus extitit Clemens Alexandrin. Jussus Pantænus à Juliano Alexandriæ Episcopo, ut scribit Eusebius, aut à Demetrio Juliani successore, ut tradit Hieronymus, ad Indos, regnante Commodo, profectus est, ad prædicandum huic genti Evangelium. Quo munere aliquandiu functus, Alexandriam reversus Scholas iterum moderatus est adusque vitæ finem. Sub eodem Commodi Imperio, Apollonius Romanus Senator, à proprio servo delatus quod Christianus esset jussusque religionis suæ rationem reddere, luculentam edidit pro Christianæ fidei defensione apologiam, quam coram Senatu recitavit. Cujus tamen decreto abscisso capite in cœlum evolavit.

17. Sæculum istud cùm sit Conciliis vacuum, nos circa perquisitionem veterum Ecclesiæ rituum, & disciplinæ quæ priscis illis Christianissimis temporibus floruit, exercebit. Quod utique institutum eo pertinget, ut hujus operis lectio permultum ad universam rerum ecclesiasticarum notitiam conducat; pretereaque, hujusmodi notitiæ defectu innumera Patrum & Conciliorum veterum loca percipi ac intelligi non possunt; neque ordo neque progressus, ac vicissitudo ecclesiasticæ disciplinæ. His adde cognitionem hujusmodi multum habere jucunditatis & gratiæ.

DISPUTATIO I.

De Manuum Impositione.

1. CONFERT plurimùm ista Dissertatio ad antiquorum Canonum, & veterum Ecclesiæ Doctorum intelligentiam. Sciendum in primis quid manuum impositio significet. Eam verò notitiam nobis egregiè tradit S. Dionysius Hierar. Eccles. cap. 5. scribit enim, per hanc significari eum, cui manus imponuntur, constitui sub divinæ manus protectione; præterea virtutis, divinæque gratiæ in subjectum caput effusionem: tertiò diabolicæ fraudis & malignitatis depulsionem: quartò denique sub Deo subjectionem, ut nihil extra ductum ejus & auspicium à nobis agatur; quasi Deo nos sibi manu sua vindicante, suumque in dominium & possessionem assumente. Sic verò loquitur Dionysius: ἡ δὲ τῆς ἱεραρχικῆς χειρὸς ἐπίθεσις ὁμοῦ μὲν ἐμφαίνει τὴν τελεταρχικὴν σκέπην, ὑφ' ἧς ὡς παῖδες ἱεροὶ πατρικῶς αὐτοῖς τὰς ἕξιν, καὶ δύναμιν ἱερατικὴν δωροῦνται. τὰς ἐναντίας ἀπ' αὐτῶν δυνάμεις ἀποσοβοῦσα, διδάσκει δ' ἅμα καὶ πάσας ὡσαύτως τὰς ἱεραρχικὰς ἐνεργείας ὡς ὑπὸ Θεοῦ πράττοντας, ἱεράρχας ἱερουργεῖν τῷ αὐτὸν ἡγεμόνα ἐπὶ πάσαις ἔχοντας ταῖς ἑαυτῶν ἐνεργείαις. [Pontificiæ autem manus impositio simul quidem manifestat sacramentalem protectionem, qua tanquam sancti pueri paterna protectione foventur: quæ quidem Sacerdotalem det eis habitum & virtutem: contrarias autem potestates ab eis depellat: docet etiam sacras functiones obire eos qui consecrati sunt, ut sub Deo agentes, omniumque actuum suorum ducem habentes.] Manuum impositio dicitur χειρῶν ἐπίθεσις, Act. cap. 6. v. 6. & c. 8. v. 17. 18. 19. & 1. Tim. 4. v. 14. & 2. Tim. c. 1. v. 6. Concilium Nicænum primum can. 8. & 19. Ordinationem & consecrationem verbi χειροτονίας & χειροθεσίας exprimit: necnon reliqua deinceps Græca Concilia & SS. PP. Tametsi vox χειροτονίας quævis etiam multitudinis suffragia & electiones significet, nec tantum Sacerdotes, sed etiam Diaconi manuum impositione consecrentur: ut refertur de primis septem Ecclesiæ Diaconis, Act. 6. v. 6.

2. Ad diversos effectus manuum impositione utebatur Ecclesia. Præclarè glossa in cap. manus impositio, 1. q. 1. quinque recenset species manuum impositionis, confirmatoriam, ordinatoriam, reconciliatoriam, morborum curatoriam. Marcus Remensis de variis capitib. Eccl. c. 18. has differentias accuratiùs pertractat, his verbis: [Non uno modo semper impositio manus intelligitur, sed pro diversitate illorum sub diversa significatione reperitur. Aliquando etiam pro confirmatione Neophytorum accipitur, ut in decretis Apostolicorum virorum, Clementis, Urbani, Melchiadis expressum sæpenumero reperitur. Nunc pro ordinatione Sacerdotum, sive Diaconorum, juxta illud Apostoli ad Timotheum: Nemini citò manus imposueris: quod & Canones apertissimè præscribunt. Est & reconciliatoria manus impositio, per quam pœnitentes hæretici, sive schismatici, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ reconciliantur; de qua similiter Canones multa dicunt, & de qua B. Augustinus lib. 3. de Baptismo contra Donatistas testatur quod nihil sit nisi oratio super hominem, quæ iterari possit. Fit etiam manus impositio super infirmos, juxta illud Evangelii: Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Item super catechumenos & cum simpliciter aliquem benedicimus, manus ei antiquo more imponimus. Sic enim Jacob Patriarcha, cum filios Joseph benediceret, manus eis imposuit. Et Dominus in Evangelio oblatos sibi parvulos

los per impositionem manus benedixisse legitur.] His adde manuum impositionem super Diaconissis, de qua in Dissertatione proximè sequenti.

3. Manuum impositio ad Confirmationis sacramentum solius est Episcopi officium. Hujus præcessit exemplum in Apostolis Petro & Joanne Samariam missis, ut urbis hujus habitatoribus paulò ante à Philippo Diacono baptizatis confirmationis signaculum conferrent, quò cum advenissent, *imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Scitè verò hæc docet S. Cypr. epist. 73. ad Jubajanum: [Quod deerat, id à Petro & Joanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita invocaretur, & infunderetur super eos Spiritus sanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, per nostram orationem, ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur.] Cornelius etiam Papa in epist. ad Fabium Antiochenum, quam refert Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 35. ita de Novatiano schismatico scribit: [In lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus Baptismum accepit, si modo talem hominem baptismum accepisse dicendum sit: verum morbo tandem elapsus, neque cætera, quibus post baptismum secundum Ecclesiæ Canonem imbui oportuerat, acquisivit; neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit: quo quidem neutiquam potitus, quomodo quæso Spiritum sanctum adeptus est?]

4. Ad idem quoque Sacramentum, quod SS. PP. signi ac sigilli nomine designant, Innocentius Papa III. cap. unico, de sacra Unct. in sacris in quibus unctio adhibetur, duplicem considerandam unctionem docet, externam nimirum atque sensibilem, alteram verò internam & invisibilem, cujus autor agnoscendus sit sacer Spiritus Dei. Prima illa unctione in tribus linimur Sacramentis, Confirmatione, Ordinatione, & ultima infirmorum Unctione, illaque ad substantiam pertinet trium Sacramentorum. Ea verò secunda, quæ interior est unctio, ad gratiam pertinet Sacramenti, & ad omnia etiam extra Sacramentum superna charismata. Ejus generis est unctio, quâ delibuta est sacrosancta Christi Domini humanitas, prædicente Isaia: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me*, Rege etiam canente Psalmista, *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis:* Et Petro Apostolo in Actib. Apostolorum enunciante, *Unxit eum Spiritu sancto & virtute.* De Christianis interna unctione delibutis Paulus 2. Cor. 1. [Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.] Quemadmodum etiam 1. Joan. 2. [Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: Sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum est.] Atque idem Innocentius, sermonem suum prosequens, ingeniosè divini Spiritus unctioni columbam Spiritus sancti symbolum accommodat, quæ in arcam Noe revolavit virentis olivæ ramum deferens, qua ex arbore oleum exprimitur. Est demum alterum unctionis externæ genus cæremoniale, & tantum Sacramento accidens; qualis est in scapulis & pectore atque vertice baptizati unctio olei, quæ ex Apostolica etiam institutione ortum habet.

5. Fieri quoque solebat impositio manuum Episcopi simul & Cleri, in reconciliatione publicè pœnitentium, quem ritum Cyprianus commemorat epist. 10. [Nam cum in minoribus peccatis (scilicet comparatione habita cum peccatis fidei Christianæ desertorum, de quibus ibidem Cyprianus, tametsi ea de quibus loquitur quasi de minoribus, gravia in seipsis essent, quippe quæ publica pœnitentia eluenda essent) agant peccatores pœnitentiam justo tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi & Cleri jus communicationis accipiant. Nunc crudo tempore, persecutione adhuc perseverante, nondum restituta Ecclesiæ ipsius pace, ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, & nondum pœnitentia acta, & nondum manu eis ab Episcopo & Clero imposita, &c.] Nec tantum in reconciliatione pœnitentium, sed etiam inter preces, quas diebus jejuniorum fundebant Sacerdotes supra pœnitentes, manus quoque eisdem imponebant: ut habetur Concilii quarti Carthaginensis can. 80. Energumenis etiam exorcistæ quotidie manus imponebant, ibid. can. 90. Manus impositio ad Confirmationis sacramentum olim requisita, nunc quoque usu viget. Nam Episcopus manum fronti imponit, simulque inungit & oblinit, ut testatur Amalarius Fortunatus Episcopus Trevirensis, lib. 1. de Offic. Eccl. c. 27. sub finem, his verbis: *Ut ab Episcopis solis innuatur per manus impositionem, ab Apostolis acceptum est.* Denique solemne antiquitus fuit viduas ordinari Diaconissas adhibita manus impositione, ut sequenti proxima dissertatione demonstrabitur.

DISSERTATIO II.

De Diaconissis.

1. Diaconissarum in Ecclesia primitiva jam inde ab Apostolorum ætate multiplex erat officium, ut ex Clemente Papa Romano sancti Petri discipulo, ex Ignatio, atque ex Epiphanio, aliisque veteribus colligitur. Ignatius quidem epist. 52. ad Antiochenos, curam illis attribuit januarum sanctorum vestibulorum, scilicet ejus partis Ecclesiæ ad quam solæ fœminæ admittebantur: his enim Diaconissæ præficiebantur: [illegible] τὰς ἐν Χριστῷ διακόνους. *Saluto in Christo Diaconissas sacrorum vestibulorum custodes.* Quemadmodum etiam januis locorum, ad quæ soli viri conveniebant præficiebantur janitores, quos pariter ibidem Ignatius salutat [illegible].

2. Sanctus martyr Clemens Papa lib. 3. Constitutionum cap. 15. & 16. hæc pariter Diaconissis assignat officia, ut scilicet pia Sacerdotum & Diaconorum mandata apud fœminas exequantur; sive distribuendarum eleemosynarum, sive mutuarum reconciliationum, sive sanctarum admonitionum aut jussionum Ecclesiasticarum, sive catecheseon ejusdem sexus gratia. Sic enim præcavebatur, ne Clericorum cum fœminis conversationes somnem suggererent vel peccatis, vel suspicionibus pravis. Adjungit ibidem munus Diaconissarum versari circa catechisandas catechumenas, & prospiciendum ne qua hora vestibus exuebantur ad baptismum, vel baptizatæ in vertice à Sacerdote perungebantur, quidquam præter decorum aspectui, vel contactui Sacerdotis occurreret: ipsæque Diaconissæ reliquas unctiones in multis Ecclesiis suis manibus prosequebantur. Eadem similiter scribit Epiphanius hæresi 79. quæ est Collyridianorum. Concilium pariter Carthaginense sub Anastasio Papa quartum can. 12. præscribit Diaconissis ministerium instruendi fœminas baptismi fonte abluendas.

3. Videndum nunc de viduis Diaconissis, quali ætate eligebantur, quonam habitu vestiebantur, & utrum impositione manus tales constituerentur. Quod in primis ad earum spectat ætatem, providet Apostolus 1. Timot. 5. *ut eligatur vidua non minus sexaginta annorum, neque bigama.* Tertullianus lib. de velan. virgin. hæc loquitur de Diaconissis: *ad quam sedem præter annos sexaginta non eliguntur.* His astipulatur S. Hieronymus in Isai. cap. 3. [Nec Ecclesiasticis vidua sustentatur alimentis, nisi quæ sexaginta annorum est, & maturitatem habet pariter morum & ætatis.] Extat pariter constitutio Theodosii senioris Augusti, cujus meminit Sozomenus lib. 7. cap. 16. quæque legitur in Codice Theodosiano de Episco. & Cler. l. 27. [Ut nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundum Apostoli præceptum ad Diaconissarum consortium promoveatur.]

4. Virginibus quidem, & sacris Monialibus, quia inclusæ, neque totidem ac Diaconissæ muneribus exterioribus addictæ erant, sufficiebat ad velamen suscipiendum annorum 40. ætas. Auctor quidem vitæ S. Leonis Papæ primi, quæ est in Pontificali, sic de hoc attestatur: [Hic quoque constituit, ut Monachæ non acciperent velaminis capitis benedictionem nisi probatæ fuerint in virginitate sexaginta (aut ut Codices regii referunt, sexaginta novem) annis.] Verumtamen nihil tale prorsus in tanti Pontificis, quæ plurima extant, decretis reperiri potest. Quinimmò Synodus œcumenica Chalcedonensis, quæ S. Leone Papa auctore celebrata fuit, cuique idem per legatos ex suo latere missos præsedit, quam & sua roboravit confirmatione, præfixit solùm Diaconissis ordinandis annum quadragesimum ætatis, can. 15. Quinetiam eodem S. Pontifice Leone suadente,

Maj-

Majorianus Augu. edixit Novella 8. ne qua virgo à suis parentibus oblata sacrum velamen accipiat ante 40. ætatis annum. Eaque limitatur constitutio in illis quæ à parentibus offeruntur, ad consulendum puellarum libertati, ne qua vis aut coactio à progenitoribus heret. Quamvis autem in illis Ecclesiæ primordiis, providerit Apostolus, Diaconissas non admitti ante annos ætatis sexaginta, processu temporum illa præfinitio annorum sensim laxata fuit, & ad annos ætatis quadraginta restricta est: ut perspicuum sit per memoratum Chalcedonensem canonem, & insuper conformem Agathensis Concilii can. 19. qui tamen non de Diaconissis, sed de sanctimonialibus velandis sic decernit: [Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.] Qui canon falso à Gratiano attribuitur Concilio Carthaginensi tertio; can. Sanctimoniales: 20. q. 1. Concilium in Trullo Quinisextum can. 14. & Vormatiense can. 73. Diaconissas expresse vetant ordinari, sicut & Calchedonensis can. 15. antequam attigerit quadragesimum ætatis annum.

5. Diaconissarum habitum fuisse à sæculari distinctum probat Concilii quarti Carthaginensis can. 104. his verbis: [Viduæ, quæ se devoverunt Domino, & veste laicali abjecta sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ in religioso habitu apparuerint.] Et qui præcedit can. 103. easdem dicit stipendiis Ecclesiarum sustentari. Concilium pariter Toletanum quartum can. 55. hæc de distinctis ab habitu sæculari vestibus enunciat; [Quæ forma servabatur etiam in viduis, virginibusque sacris, ac pœnitentibus fœminis quæ sanctimonialem habitum induerunt, & postea aut vestem mutaverunt, aut ad nuptias transierunt.] Viduas tamen, quales erant Diaconissæ, velari omnino prohibet Gelasius Papa, epist. 9. ad Lucanos & Siculos, can. 13. De virginum porrò & viduarum, quæ stipendiis Ecclesiarum alebantur, incumbente Episcopis sollicitudine multa refert Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio, sub cujus postea Episcopatu Ecclesiam eximia sanctimonia decorarunt Diaconissæ Constantipolitanæ Ecclesiæ, Olympias, Pentadia, Salvina, quæ de primarii totius Imperii prosapiis ortæ, & maritis dignitate toto orbe præcipuis orbatæ, distributis in egenus amplissimis operibus, sese paupertati, humilitati, & Ecclesiæ obsequiis addixere. Neque verò hic omittendum alterum, præter superiùs relata, Diaconissarum officium ex Hieron. epist. ad Nepotianum, scilicet ægrotorum cura & ministerium: [Multas (inquit) anus nutrit Ecclesia, & quæ officium præbeant, & beneficium recipiant ministrando, ut infirmitas tua fructum quoque habeat eleemosynæ.]

6. Superest ut de harum ordinationibus disseramus. Etiamsi doctissimus Baronius ad annum Christi 34. n. 288. innixus, ut ipse autumat, Nicænæ Synodi can. 19. scribat, nullam olim fuisse in Diaconissis consecrandis adhibitam manuum impositione, alii tamen antiqui Canones manuum impositionem, solitas illas ordinari confirmant. Nicænus verò canon nihil istis obsistit; loquitur enim speciatim de Paulianistarum baptismo, quem declarat inanem ac irritum; & ut qui ex ista hæresi convertuntur, novo abluantur baptismo; ac deinde, si ita visum fuerit, ordines eis de novo conferantur, quales in sua hæresi indebitè exercuerant. Prohibet tamen conversas ex eadem hæresi Diaconissas ad idem officium assumi, manusque ipsis imponi. Certè si ejusmodi tota Ecclesia viguisset disciplina, ne Diaconissæ manus impositionem subirent, supervacaneum esset id speciatim in Diaconissis, quæ Paulianistarum hæresim professæ aliquando fuissent, prohibere. Causa itaque hoc prohibendi ad præteritam hæresim referenda est: Patres enim Nicæni præcipuè convenerant ad hæresim Arianam reprimendam in hoc cum Pauliniana convenientem, quia utraque Christo divinitatem abrogabat. Quia verò præcipuum Diaconissarum officium in catechisandis fœminis ad baptismum aspirantibus versabatur, grave periculum erat catechumenarum institutionem fœminæ committere, quæ in hæresi ultra sexaginta annos (quod est præsupponendum in conversis Diaconissis) consenuerit; & mutabile sexus ingenium causa plerumque est, ut earum fides vacillet post oppositam tot annorum professionem.

7. Juvabit quoque altera distinctio, si ad Canonem Nicænum respondeas, excludi quidem Diaconissas à Sacramentali manus impositione, qualis proculdubio censenda est quæ in Diaconorum consecratione adhibebatur, non verò à mere cæremoniali quam præfata Concilia in Diaconissis disertè requirunt, præcipue Chalcedonense: cujus canonis versio Dionysiana, Græco exemplari perfectè conformis ait, *Si autem postquam manuum impositione suscepta*, &c. Græcum exemplar sic habet εἰ δὲ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, &c. Si voce χειροτονία uteretur, quæ nunc suffragium, nunc electionem significat, res esset ambigua; sed vox quam adhibet χειροθεσία nihil aliud quàm manus impositionem exprimit.

8. Defervescente tandem pietatis ac religionis studio, & gliscentibus Diaconissarum vitiis, deficiente pariter consuetudine baptismum in provectiorem ætatem differendi, paulatim exolescere cæpit Diaconissarum ministerium. Siquidem sub ipso Leone I. habitum Arausicanum primum Concilium can. 26. de illis abolendis cogitans ita decernit: [Diaconæ omnimodis non ordinandæ. Si quæ jam sunt, benedictioni quæ populo impenditur capita submittant.] Quibus verbis eas quæ supersunt in statum redigit vulgarem ac sæcularem. Deinde sub Hormisda Pontifice Concilium Epaonense sic decernit, can. 21. [Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, sola pœnitentiæ benedictione si converti ambiunt imponenda.] Demum Aurelianensis secunda Synodus, sub Joanne Papa secundo, ita ordinavit, cap. 18. [Placuit etiam ut nulli postmodum fœminæ Diaconatus benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur.]

DISSERTATIO III.

De sacris Virginibus.

1. OLim in Ecclesia duo erant Sanctimonialium genera, quæ se perpetuæ continentiæ voto astringebant, scilicet Diaconissarum, quæ viduæ erant, de quibus superiori dissertatione abunde tractatum est; atque sacrarum Virginum. Tertull. lib. de velandis virginib. Virgines utpote verecundiores, solitudini aptiores, & externarum rerum sollicitudini minus idoneas, à Diaconatu exclusas, testis est locuples: [Ad quam sedem (inquit, præter annos sexaginta non tantùm univiræ, id est, nuptæ aliquando eligantur, sed matres, & quidem educatrices liberorum: scilicet ut experimentis omnium affectuum instruere facile norint cæteras, & consilio & solatio juvare.] Imò addit, quod ad monstrum esset, si virgo in hujusmodi statu constituatur. Quòd verò superius de Diaconissis observavimus, fuisse illas habitu ea veste à laicis distinctas, hoc idem sacris virginibus pariter commune erat, ut addiscimus ex Concilii Carthag. 4. can. 11. ita statuentis: [Sanctimonialis virgo, cum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est professioni & sanctimoniæ aptis.] Virginum sacrarum habitus erant pulla vestimenta, tunica, pallium, & cingulum, & capitis velamen: dicente Hieron. epist. 12. [Solent quædam cum futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & parvo operire pallio.] Idemque epist. 8. ad Demetriadem: *Vili tunica induitur, viliori tegitur pallio*. Idem etiam ad Marcellam epist. 13. *Pulla tunica minus, cum humi jacuerit sordidatur*. Et de cingulo ibid. [Cingulum laneum & tota simplicitate purissimum, quod possit magis astringere vestimenta quàm scindere.] Apud Concilium Nicænum actio. 4. Asterius ita refert de sancta Euphemia virgine, & martyre Chalcedonensi: *Astabat virgo pulla veste & pallio Philosophiam professa*.

2. De sacro virginum velo sic Tertullian. de virginib. velandis cap. 15. [Vera, & tota, & pura virginitas nihil magis timet quam semetipsam; etiam fœminarum oculos pati non vult, alios ipsa oculos habet, confugit ad velamen capitis quasi ad galeam, quasi ad clypeum, qui bonum suum protegat adversus ictus tentationum, adversus jacula scandalorum, adversus suspiciones & susurros.] Hieronymus ad Demetriadem: [Scio ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operire caput.] Quo etiam loco docemur, benedictione solemni solitum sanctificari per Episcopum, & sacræ virginis capiti velamen imponi. Ambrosius lib. 3. de

virginib.

virginib. cap. 1. fcribit de Marcellina forore fua, [fuiffe Romæ ad Sanctum Petrum, ipfo Salvatoris natali die, à Liberio Papa confecratam virginem, cum propofitum virginitatis ipfa veftis mutatione fignaffet] Crinium in virginitatis, aut viduitatis profeffione tonfionem, folemnis fuiffe in quibusdam Ecclefiis confuetudinis, in Syria præfertim, & Ægypto, teftis eft Hieronymus epift. 48. Quæ tamen non ubique viguit confuetudo, cum fcribat Ambrofius ad Virginem lapfam, c. 8. folitos alibi tonderi capillos in ignominiam, & delicti pœnam, fi lapfa virgo in pœnitentiam redacta effet.

3. Jam fupeteft ut de virginum ordinationibus differamus. Adhibenda diftinctio eft quam fatis evidenter Leo Magnus infinuat, epift. ad Rufticum Narbonenfem Epifcopum, inquifit. 15: inter propofitum virginitatis cum habitu coniunctum, feu vefte qua virginitatem profeffæ amiciebantur, & ipfam confecrationem quæ à nullo alio quam ab Epifcopo fiebat ritu folemni. Ex teftimonio enim ipfius Leonis mox adducendo conftat moris fuiffe, ut virginitatem profeffæ non ftatim à veftitu, fed interpofito longioris temporis intervallo confecrarentur. Et fanè probabile eft à nubili ftatim ætate, fcilicet duodecim expletis annis, potuiffe poft fpontaneam perpetuæ virginitatis profeffionem religiofo habitu indui, dilata in aliud tempus folemni confecratione. Sic enim refcribit Epifcopo Narbonenfi Leo Magnus. [Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, fed fpontaneo judicio virginitatis propofitum atque habitum fufceperunt, fi poftea nuptias eligant, prævaricantur, etiamfi confecratio non accefferit; cujus utique non fraudarentur munere fi in propofito permanerent.]

4. Virginum Deo palam dedicatarum duo alia diftinguebantur genera: quædam enim in parentum ædibus cum ipfis verfabantur, cujufmodi fuerunt Sanctæ Marcella, Euftochium, Principia, Demetrias: aliæ in Monafteriorum feptis religiofam vitam à perfonis fæcularibus fejunctæ degebant. Quæ primi generis erant, in communem Ecclefiam cum laicis ad facra vel audienda, vel percipienda conveniebant, ad deftinatam fexui fœmineo Templi medietatem, quæ viris inacceffa erat: fed tamen fanctimoniales ejus partis locum penitiorem occupabant, Sanctuario viciniorem, laicas fœminas à tergo habentes, etiam interpofito fepto fejunctas: ut ex Ambrofii epiftola ad virginem lapfam colligitur c. 6. Aliæque in Monafterium fecefferant, ftrictiori difciplina & claufura circumfepiebantur, neque ad earum facellum ullus laicis aut religiofis etiam perfonis externis patebat aditus: cum effet facellum ac oratorium in Parthenonis feu Monafterii penetralibus intimis: Sed probatiffimæ vitæ Sacerdos mittebatur qui Miffam intus celebraret, & Sacramenta miniftraret Monialibus, hac conditione, feu præfcripta lege, ut facro expleto minifterio quam primum regrederetur. Concilium Epaonenfe fub Hormifda Pontifice habitum has præfcribit cautiones can. 38. [Monafteria puellarum non nifi probatæ vitæ & ætatis provectæ, ad quafcumque earum neceffitates, vel miniftrationes, permittantur intrare. Ad faciendas verò Miffas qui ingreffi fuerint, ftatim exacto minifterio regredi feftinabunt. Aliàs autem nec Clericus, nec Monachus juvenis ullum ad puellarum congregationem habebit acceffum, nifi hoc aut paterna, aut germana neceffitudo probetur admittere.] Eafdem iterant præcautiones circa Miffam, quæ intra intima clauftra in oratorio Monialium celebranda erant, pofteriora Epaonenfi habita Concilia fub Leone Papa tertio, & Carolo Imperatore Magno: fcilicet Turonenfe tertium can. 29. Cabilonenfe fecundum can. 16. Arelatenfe fextum can. 7. & fub Ludovico Pio Aquifgranenfe part. 2. can. 27. Nunc verò temporis Monialium Ecclefiæ extra clauftra ædificantur, ut fit externorum ad eas liber acceffus, ftatio autem Monialium & Chorus, ut fint externis inacceffibiles, clauftris includuntur. Quod autem fpectat ad eas virgines quæ proprias parentum ædes incolebant, illuftre præbent exemplum tres fancti Gregorii primi Pontificis amitæ, invicem forores, Tarfilla, Æmiliana, & Gorgonio virginitatis voto Deo confecratæ, de quibus ita idem S. Greg. hæc teftatur homil. 8. in Evang. [Uno omnes ardore converfæ, uno eodemque tempore SACRATÆ SUNT fub diftrictione regulari degentes, in domo propria focialem vitam ducebant.]

5. Confecrabantur ab Epifcopo Virgines, per manus impofitionem, & capitis benedictum velamen, non nifi ab anno ætatis quadragefimo, & ut in differtatione fuperiori declaratum eft, juxta præfcriptum Conciliorum Chalcedonenfis, Charthaginenfis, feu potiùs Agathenfis, Quinifexti, & Novellæ Majoriani Augufti. Obfervandum tamen Concilio Carthaginenfi tertio can. 4. affigi Diaconorum ordinationem, & virginum confecrationem anno ætatis 25. Qui Canon habetur apud Gratianum c. placuit ut ante annos : dift. 7. Concilium iftud dico, non fecundum, ut volunt Baronius & Binius, fed verè tertium, ut probat Labbæus. Et ifto quidem fpeciali jure Africanæ utebantur Ecclefiæ Virginum confecrationis ab anno 25. Nam fecundum Milevitanum Concilium hoc idem jus conftituit, eamdemque præfcribit ætatem ad accipiendum virgineum flammeum: quin etiam plures allegat caufas ob quas tempus iftud præveniri conveniat. Sic enim ejus can. 26. fancitur: [Item placuit, ut quicumque Epifcoporum, neceffitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur; vel fi aliquo etiam mortis fcrupulo periculofo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet) velaverit Virginem intra viginti quinque annos ætatis, non ei obfit Concilium quod de ifto annorum numero conftitutum eft.] Qui canon iifdem repetitur verbis in Concilio Africano can. 93. & in decreto Ivonis lib. 3. Citatus pariter in Concilio Turonenfi fecundo can. 20. anni 567. Cum etiam in Concilio Arelatenfi fecundo can. 32. excommunicatione feriat puellas quæ fe Deo devoverunt; *& poft annum 25. ad terrenas nuptias fponte tranfierunt*, argumento eft in Gallicanis Ecclefiis confecrationem Virginum eodem ætatis anno fieri folitam, ficut in Ecclefiis paffim Africæ. Nam eadem pariter decernitur ætas in virginum folemni ordinatione, in Capitulari Aquifgranenfi fub Carolo Magno. Quinetiam in Græcis Ecclefiis minor ad confecrationem hujufmodi aliquando conceffa fuit ætas: Sanctus enim Doctor Bafilius, in canonica & receptiffima ad Amphilochium epiftola, can. 18. ad eam ordinationem Virginum non amplius exigit quàm fexdecim completos annos. Quam camdem defignavit Tridentinum facrum Concilium ad regularem utriufque fexus profeffionem. Synodus Trullana Quinifexta can. 40. jubet ut præfcripto S. Bafilii Virgines nullæ ante XVII. annum velentur.

DISSERTATIO IV.

De Ritibus olim Baptifmo adhiberi folitis.

1. BAptifmi tractatio aliis quibufcunque Sacramentis præmittenda eft, cum fit & reliquorum Sacramentorum janua, & ad ipfam Chrifti Ecclefiam neceffaria introductio; nec fine illo haberi poffit animæ falus, atteftante falutis omnis auctore Chrifto Joan. 3. *Nifi quis renatus fuerit ex aqua & fpiritu fancto, non poteft introire in regnum Dei.* Eft quippe baptifmus nativitas ad fupernaturalem vitam omnifque fanctitatis primordium, & fons, ab æterna morte traductio ad deiformem æternamque vitam. Adeò ut Gregorius Nazianzenus, or. 4. ad fanctum Baptifmum, non dubitet iftud tam neceffarium & faluberrimum myfterium proclamare: *Τῶν τοῦ Θεοῦ δώρων τὸ κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον. Donorum omnium Dei pulcherrimum & magnificentiffimum.*

2. Quæcunque nunc cæremoniæ Baptifmo adhibentur, eædem omnes apud priora Ecclefiæ fæcula ufitatæ fuerunt catechifmi, exorcifmi, infufflationes, unctiones verticis, fcapularum, & pectoris: quarum myfteria ab antiquis Patribus exponuntur; præfertim à Tertulliano tract. de Bapifmo, adverfus Quintillam; & à Cyrillo Hyerofolimitano in catechefibus. Illinebantur pariter, ficut nunc, oleo facro neophytorum aures & nares: quem ritum pulcherrimo fermone Auguftinus elucidat, ut per hoc finguli fidelium admoneantur, aurea quidem eloquiis perniciofis occludere, atque ad excipiendum bonum Chrifti odorem nares animi aperire, ut cum facra fponfa poft fragrantiam unguentorum ejus curramus, quandiu vita noftra refpirabit. Quæ tamen olim

oleo

oleo liniebantur baptizandorum aures & nares, nunc saliva.

3. Aspirantes ad Baptismum, qui Catechumeni vocabantur, in duplici erant differentia, audientium scilicet & competentium. Circa competentes præcipua versabatur Sacerdotum cura: jam enim sufficienter fidei mysteriis imbuti, scriptisque eorum nominibus, præparabantur omni pietatis & pœnitentiæ dispositione ad Sacramentum suscipiendum, & ad singulos ritus, & ad interrogata responsiones rite obeundas. Ad hos diriguntur Augustini sermones inscripti *ad competentes*. Cœterorum, qui auditores dicebantur, differebatur Baptismus ad tempora remotiora.

4. Licet autem Apostolica traditione receptum esset, ut infantes baptizarentur secluso etiam vitę periculo, hoc tamen fiebat invito admodum Tertulliano, atque etiam vituperante: sed futili prorsus & inani argumento, dum c. 18. de Baptismo ita conqueritur: *Cur festinat innocens ætas ad remissionem peccatorum?* Perinde ac si autor istę Pelagio prçcurrere, illiusque hęresim peccati originis impugnatricem prçvertere studuisset. Tunc verò nulla prçcedebat catechesis, & ministri assumebantur ac sponsores qui pro puero baptizando responderent conceptis verbis. Tempora baptismo, citra necessitatis casus, prçfinita erant sabbatis Pascha & Pentecosten prçcedentibus, ut statuit Papa Siricius epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum c. 2. Leo Magnus epist. 4. & 80. Gelasius epist. 1. cap. 12. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in sanctum Baptisma: in qua tertium prçterea diem assignat Epiphaniam: sed istud ad localem quandam consuetudinem pertinebat. Et Tertullianus diversique veteres canones diem excludunt Epiphanię ab hoc Sacramento, solaque duo Sabbata commemorata huic muneri assignant.

5. Præmittebatur adultorum Baptismo peccatorum omnium secundum distinctas species ad aurem Sacerdotis confessio quæ Græcis Exomologesis dicitur. Non enim pudori parcebatur, qui nullus fuisset in generali & publica peccatorum confessione, qualem edit Sacerdos sacram missam inchoans. Hujus rei testes sunt omni exceptione majores Tertull. l. 6. de Baptismo cap. ult. [Ingressuros Baptismum (inquit) orationibus crebris, jejuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confessione omnium retrò delictorum, ut exponant etiam Baptismum Joannis; tingebantur, inquit, confitentes delicta sua. Nobis gratulandum est, si non publicè confitemur iniquitates aut turpitudines nostras.] Hæc Tertull. Quod idèm testatur Cyrillus Jerosol. cathech. 1. Greg. etiam Nazianz. orat. 40. in sanctum Baptisma, cujus ista sunt verba: [illegible]. [Ne peccatum tuum confiteri grave ducas sciens quo pacto Joannes baptizaverit, ut per istius vitæ pudorem, alterius vitæ ignominiam devites, notumque facias te seriò atque ex animo peccatum odisse ac detestari, dum illud tanquam contumelia dignum traducis, dèque eo triumphum agis.]

6. Immediatè ante Baptismum denudabantur intra baptisterium catechumeni, viri à Diaconis, fœminæ à Diaconissis; atque quasi Christi athletæ inungebantur ab hierarcha in tribus corporis locis, ut scribit Dionysius Eccl. Hierar. c. 3. Quod intellige in vertice, in pectore, atque inter humeros: quam unctionem reliqui ministri prosequebantur per totum corpus, Diaconi videlicet in viris, Diaconissæ in fœminis. Idem confirmat Cyrill. Jerosol. catech. mystagog. 2. dicens: [illegible]. *Deinde vestibus exuti oleo exorcisato uncti estis à summis capillis usque ad infima corporis.* Severus prætereà Alexandr. tract. de Baptismo, hæc ait: [Educit baptizator baptizatum de medio aquarum, & dat eum susceptori suo, & ungit omnia membra ejus, & manus, & pedes & nares, tum demum induitur suis vestimentis.]

7. Ritus baptizandi antiquissimus & communis erat per trinam immersionem, quam indicat Apostolus Rom. 6. [Consepulti enim sumus cum Christo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitę ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudinis mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.] Eadem ferè repetit, & commemorat, Colos. 3. Quamvis ergo immersio plus haberet incommodi, & pudoris, quia tamen plus habebat mysterii ob Dominicę mortis, sepulturę, & resurrectionis conformitatem, ac similitudinem majorem, erat in ordinario Ecclesię primitivę usu; neque adhibebatur infusionis ritus nisi erga periculosè ęgrotantes. Nunc verò major habetur incommodorum corporis, atque pudoris ratio, simulque amovendarum tentationis illecebrarum, adeò ut ritus immersionis jam ubique propemodum exoleverit.

8. Hincmarus Rhemensis Metropolites in sua ad Presbyteros epistola de Baptismo, meminit salis quod in os baptisandi solet ingeri ut catechumeni putrida & fluxa peccata sale, quod est sapientię symbolum ac hieroglyphicum, munere divino mundentur. Catechumenis etiam auditoribus necdum competentibus pro sacramento gustandum prębere consueverat Ecclesia in communionis indicium. Id attestatur Concilium Carthaginense III. can. 1. v. ita statuens: [Placuit ut etiam per solemnissimos Paschales dies Sacramentum Cathecumenis non detur nisi solitum sal: quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.] Ibi eulogię sacramenti nomine honestantur, qui catechumenis tribuebantur in signum pacis ac benevolentię & communionis per fidem. Quò spectat istud August. testimonium lib. de peccatorum meritis & remiss. cap. 6. [Id quod accipiunt catechumeni, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi quibus alimur, quia est Sacramentum, cum sit sacrę rei signum aliquod.]

9. Altera baptismi cęremonia ipsa est limitlo qua aures & nares saliva perfunduntur à ministro baptismi, ut quemadmodum cęcus in Evangelio Marci cap. 7. luto e terra cum saliva Christi commisto lumen lustret. De hoc ritu hęc perhibet S. Ambrosius lib. 1. de Sacramen. capite 1. *Quid egimus Sabbatho? nempe apertionem qua mysteria celebrata sunt apertionis, quando tibi aures Sacerdos tetigit & nares. Quod significat in Evangelio Dominus noster Jesus Christus quum ei oblatus esset surdus & mutus, & tetigit aures & os ejus: aures quia surdus erat & os quia mutus: & ait Ephpheta quod hebraicum verbum est, & dicitur adaperire, quia mutus erat os tetigit. Quare nares? ut bonum ordinem accipias pietatis æternæ, ut dicas, Christi bonus odor sumus; Quemadmodum dicit sanctus Apostolus 2. Cor. 1. & sit in te fidei & devotionis plena fragrantia.*

10. Solemni Baptismo duo alia ut plurimùm Sacramenta jungebantur Eucharistia & Confirmatio: ut liquet ex Tertulliano, Cypriano, Cyrillo Jerosolymitano, Ambrosio, & Chrysostomi ad Innocentium Papam epistolis, facinus enarrantibus quod acciderat intra baptisterium, quando eruptione militum Christi sanguis præparatus ad neophytorum communionem effusus est, exutæque ad baptismum fœminæ gravis contumeliæ discrimen subierunt. Albinus Flaccus, sive Alcuinus, qui sub finem octavi sæculi floruit, lib. de divinis Officiis, cap. de Sabbato sancti Paschæ, hęc scribit: *Ipsi etiam infantibus tria uno die conferri Sacramenta, atque post trinam immersionem ubi præsens est Episcopus, chrismari ad Confirmationem, & mox sacra Eucharistia refici.* Hoc tamen districtè admonet, ne lactentur infantes antequam communicaverint.

11. Testes sunt Tertullianus de Corona militis c. 3. & Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos, moris fuisse, ut recens batizatis exhiberetur lactis & mellis degustatio. Quo ritu mysticè significabatur hac spirituali ad cœlestem vitam nativitate, quasi modò genitos infantes debere nos ad innocentiam & morum simplicitatem reformare, ut ibidem Hieronymus exponit. Quæ eadem res indicatur per vestem candidam, qua induebantur qui de aquis baptismi emerserant.

12. Consuetudo Mediolani, aliisque quibusdam in locis non tamen Romæ, invaluerat, ut Episcopus linteo succinctus, baptizandorum pedes ablueret, antequam ad fontem deducerentur. Id testatur Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. & lib. de his qui mysteriis initiantur, cap. 48. Ejusdem meminit pariter Augustinus epist. 118. ad Januarium in fin. Quem morem abrogat in Hispaniis Concilium Illiberritanum can. 48. dicens: *Nec pedes eorum qui baptizantur lavandi sunt à sacerdotibus aut Clericis.*

13. Quod de Christi Salvatoris baptismo enunciaverat

S. Præ-

S. Præcursor Joannes Baptista Matth. 3. *Ille vos baptizabit Spiritu sancto & igne*, crasso intellectu & pingui minerva concipientes quidam hæretici dicti Seleuciani quos memorat S. Augst. lib. de hæresib. ab Quod vult deum hære. 59. nullam in suo baptismo adhibebant aquam, sed tantummodo ignem qui metaphorice sanctum exprimit Spiritum: quia quæ corporaliter ignis operari solet, eadem exequitur in animo divinus Spiritus: illustrat namque mentem, peccata pravosque habitus absumit, sacrumque inspirat charitatis ardorem. Ideoque sæpius sub specie ignis legitur apparuisse.

DISSERTATIO V.

De veteribus in sacrosancta Eucharistia solitis adhiberi ritibus.

1. EORUM quam plurimi obsoleverunt, vel à recentioribus Ecclesiæ Canonibus in melius commutati sunt. In primis perspicuum est divinam Eucharistiam primis quinque integris sæculis in manus etiam laicorum dari solitam fuisse: quibus liberum erat eandem in proprios lares deferre, & privatim asservare: D. Cypriaous, tract. de lapsis, multa colligit exempla eorum qui Sacramentum istud indignis manibus acceptum, nec minore indignitate penes se custoditum, senserunt sibi exitiale, divinamque suæ temeritatis ultionem sunt experti. At verò miraculosa beneficia iis collata, qui ad hoc Sacramentum privatim asservatum pia devotione recurrerunt, ut de aliis sileam, de sorore sua Gorgonia Gregorius Nazianzenus, & de Satyro fratre suo Ambrosius, singulis quisque orationibus io ipsorum funere habitis retulerunt. Gorgoniam à gravi, qua premebatur, ægritudine, effusis coram Sacramento precibus, quod illa in privato conservabat oratorio, liberatam. Satyrum verò in naufragio à fluctibus in quos ille se conjecerat ereptum, atque in locum tutum mirificè translatum, eò quòd sacratissimam Eucharistiam orario involutam, sibi ad collum alligari curasset. Similem nunciat eventum suo tempore accidisse Gregorius Papa Magnus, lib. 3. Dialogorum c. 36 de Maximiano, ejusque Sodalibus, qui in naufragio constituti, sacram quam supra se gerebant Eucharistiam ore devotissimè sumpserunt, ejusque virtute ad littus delati sunt. Denique Basilius in sua ad Cæsariam Patriciam epistola sic scribit. Aliquem verò manu propria sumere Eucharistiam ubi non est Sacerdos minime grave esse, supervacaneum est ostendere; propterea quòd res ipsa longa consuetudine probetur. Omnes enim qui sunt in desertis Monachi, ubi non est Sacerdos, illic habentes communionem ex seipsis illam sumunt. Alexandriæ autem, & in Ægypto, unusquisque ex laicis qui illic degunt, maxima ex parte communionem habent domi. Postquam verò compertum in Hispania fuit Priscilliaoistas hæreticos per immane sacrilegium sacratissima Eucharistia in magicis præstigiis abuti: Concilium Toletanum primum anno 405. & Cæsaraugustanum can. 3. jusserunt acceptam Eucharistiam in ipsa Ecclesia per communionem absumi. At extra Hispaniam, quò se hæresis hæc non extenderat, pristina etiam consuetudo & libertas perdurarunt.

2. Synodus Quinisexta, ineunte octavo seculo habita, nimirum anno 707 non permittit communicantes Eucharistiam aliquo vasculo, quantumvis pretioso, sed manibus in crucis figuram conformatis excipere. Hoc idem suadet Cyrillus Hierosolymitan. Catech. Mystag. 5. Eumdem veterem, communemque ritum commemorat Chrysostom. lib. 3. de Sacerdotio ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος, ταῖς χερσὶν ἡμῶν κατέχεται. *Qui cum Patre sursum sedet omnium manibus continetur*. Alicubi tamen fœminæ divinum Sacramentum linteamine excipiebant, ut docet Augustinus serm. 252. Maximus martyr, & Monothelitarum debellator, admonet communicaturos viros, ut priùs manus abluant, quibus sunt Sacramentum excepturi: at verò fœminas ut mundissima linteamina deferant, supra quæ à Sacerdote corpus Christi deponatur inter earum manus. Denique Antisiodoreose Concilium anni 578. statuit can. 36. *Non licet mulieri Eucharistiam nuda manu accipere*. Deinde can. 42. *Ut unaquaque mulier quando communicat, Dominicale suum habeat. Quod si qua non habuerit, usque in alium diem Dominicum non communicet*. Illud ipsum est quod admonet Augustinus dicto serm. 252. de tempo. *Omnes mulieres nitida exhibeant lintamina ubi corpus Christi excipiant*

3. Infantibus etiam lactantibus ab ipsis Ecclesiæ incunabulis administrabatur Eucharistia, eorumque infundebatur ori Christi sanguis de sacro Calice. Cujusmodi refert Cyprianus exemplum insigne, tract. de lapsis; de puellula recens nata quam parentes Christiani persecutionem fugientes nutricis curæ commiserant: illis absentibus, gentiles puellulam idolis initiarunt, rei quæ gerebatur insciam, rationisque prorsus impotem, quam necdum valentem quidquam cibi deglutire vino potarunt idolis oblato: paulò post, sedata tantisper procella persecutionis, parentes puellam ad se reversi recipiunt, atque ad sacram Synaxim offerunt, quæ cum nondū obfirmatis gengivis solius alimenti liquidi capax esset, offertur ei a Diacono Dominicus de calice sanguis, illa verò toto corpusculo violenter commota, omni nixu reluctatur: sed tandem majore vi gerularum cedere coacta, liquorem ingestum invita transmisit in stomachum, sed mox evomuit. Communionis Eucharisticæ infantium meminit Augustinus ep. 107. ad Vitalem sic dicens: *Scimus parvulos secundum ea quæ per corpus gesserunt recepturos vel bonum vel malum. Unde & ipsi, sicut dixi, si in illa parva ætate moriuntur, utique secundum ea quæ per corpus gesserunt, id est, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati sunt, quando carnem Christi manducaverunt vel non manducaverunt, quando & sanguinem biberunt vel non biberunt, secundum hæc ergo quæ per corpus gesserunt judicabuntur*. Hactenus Augustinus.

4. Nicænæ Synodi prioris Canon Arabicus 10. ita sancit, *Nati benedictionem accipiant secundum Ecclesiæ legem, & constitutionem, nimirum, post quadragesimum à nativitate diem nec ultra hoc tempus differendum est; sed baptizentur & Christiani efficiantur sine ulla cunctatione ut sacram suscipiant Eucharistiam, & edant panem, & vinum bibant, quæ fuit caro & sanguis Domini, & Dei nostri Jesu Christi*. His accedat sancti Paulini testimonium, qui epist. 12. ad Severum, versus commemorat à se conditos, quos in basilicæ Nolanæ baptisterio capitalibus scribi voluit literis.

Inde parens sacra ducit de fonte Sacerdos
Infantes niveos corpore, corde, habitu:
Circumdansque rudes festis altaribus agnos,
Cruda salutiferis imbuit ora cibis.

5. Idipsum fuisse in Gallia usu receptum tempore ipsu Hugonis Victorini, Rosveidus in hunc Paulini locum annotat producens ipsius Hugonis verba ista, lib. 1. de cæremoniis Ecclesiasticis cap. 20. *Pueris recens natis idem Sacramentum in specie sanguinis est ministrandum, digito Sacerdotis; quia tales naturaliter sugere possunt*. Citat Hugo ibidem verba quædam ex Augustino lib. 1. contra duas epist. Pelag. c. 22. Verùm illo Augustini loco nihil hac de re legitur. Sufficiat ergo locus Augustini paulo antè adductus ex ejusdem ad Vitalem epist. 107. Abraham Echellen. Maronita, rituum Orientalium peritissimus, in suis ad Nicænos Canones Arabicos observatiooibus, fidem facit, hunc in multis Orientis regionibus vigere morem iosantes communicandi, ut intinctum sacro sanguioi digitum Sacerdos infanti exugendum præbeat. Sed tractationem istam claudat Tridentini Concili decretum sess. 21. cap. 4. *Denique eadem sacrosancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem: siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideò tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis servavit aliquando: Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam, pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controversia credendum est*. Porrò ex utroque jam commemorato veteri ritu porrigendi Eucharistiam laicis ipsis, domum si luberet deferendam, sub sola panis specie; itemque tenellos infantes communicandi sub sola specie vini, hoc dilucidè constat, posse fidelem populum sub unica specie communicare.

6. Fuisse insuper receptissimam Constantinopolitanæ Ecclesiæ consuetudinem istam legimus apud Evagrium, lib. 4. hist. Eccl. cap. 36. pueros ex scholis accersendi, ad comedendas Eucharistiæ particulas, quæ de populi communione supererant, ne situ corrumperentur Qua occasione miraculum narrat insignè nati ex parentibus Judæis pueri, qui cum scholę sodalibus accitus de Sacramento simul comederat. Quod ubi pater rescivit tanto exarsit furore, ut innocentem ac simplicem puerum in fornacem accensam

conjecerit. Mater sceleris paterni inscia puerum aliquot dies flebiliter conquisivit, qui tamen auditis ejulatibus maternis è fornace respondit. Ad stupefactæ matris diligentiam recluso fornacis ostio, puer instar trium Hebræorum puerorum veterum in Babylonicam fornacem conjectorum visus est in mediis ignibus incolumis & illæsus: indeque eductus narravit se à parte in ignes trusum, à divina eximiaque quadam matrona exceptum, ejusque pallio circumfusum non sensisse flammarum ardorem. Quin etiam ne fame molestaretur, subministratum ab eadem fuisse cibum & potum. Puer liberatus unà cum conversa matre ingenti populi concursu, & celebritate, initiatus est baptismo. Pater autem obstinatissimus damnante Justiniano Augusto ob admissum in filium scelus affixus est cruci.

7. Ab ipsis Romanæ Cathedrę primordiis, ad significandam omnium orbis Ecclesiarum consensionem & communionem cum Romana indivulsam, consuetudo viguit, ut Romanus Episcopus sacram per internuncios mitteret ad cœteros Episcopos Eucharistiam, qui cum Romana Ecclesia & Apostolica Cathedra communionem & observantiam religiosè colebant. Id constat certissimo Irenæi Lugdunensis testimonio, quod de ejusdem ad Victorem Romæ Pontificem epistola refert Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 24. Cum enim statuisset Victor nonnullas Asiæ Ecclesias à communione fidelium rescindere hac de causa, quia in celebratione festi paschalis ab aliis omnibus dissidebant: Irenæus pacis juxta nomen suum studiosissimus, ut Victorem ab isto conatu dimoveret, exemplum adducit præcessorum Pontificum, quibus solemnis erat consuetudo mittendi ad Asianos, sicut & ad alios Episcopos, sacram Eucharistiam, ad Catholicæ communionis ac societatis pignus, & mutuæ dilectionis indicium.

8. Mos item in Romana Ecclesia olim invaluit, ut in communione Eucharistica vinum, in quod pars aliqua sacratissimi Sanguinis ex mystico calice infusa fuerat, populo subministraretur, loco Sanguinis: sic enim loquitur Ordo Romanus ex Alcuini libris, in quibus allegatur proculdubio antiquior ipsomet Alcuino, sub finem tituli de officio Missæ: *Sed ipse Pontifex confirmatur* (hoc est communicat) *ab Archidiacono, in calice sancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem, seu scyphum quem tenet Acolythus, ut ex eodem sacro vase confirmetur* (id est communicet) *populus: quia vinum etiam non consecratum, sed sanguine Domini commixtum sanctificatur per omnem modum.* Ita liber Ordinis Romani.

9. In eadem Romana Ecclesia, consuetudine receptum fuit, ut Episcopus à Romano Papa consecratus communicaret super altari, quo die consecrabatur, de parte sacræ hostiæ quam ei Papa consecrator porrexerat. De reliquis autem ejusdem hostiæ partibus per insequentes quadraginta dies communicabat novus Episcopus, dieque quadragesimo perficiebatur totius hostiæ consummatio, ut Alcuinus tradit de divinis Officiis, tit. Qualiter Episcopus ordinetur in Romana Ecclesia. Simili ritu Ecclesia Senonensis usa diu fuit, cum septem sibi suffraganeis Ecclesiis Cathedralibus, ut fidem facit Fulbertus Carnotensis Episcopus ep. 2. ad Finardum: *Nostri enim Episcopi Provinciales in hujusmodi ritum omnes consentiunt.* Ordinatus itaque in Sacerdotium de manu ordinantis hostiam sacram sumebat; cujus partem quotidie ad altare consumere tenebatur, donec integra hostia quadrages. die demum consumeretur. Atque hujus particularis ritus mysticas rationes Autor ibidem prosequitur.

10. Inoleverat variis in locis consuetudo, ut etiam mortuis fidelibus Eucharistia daretur. Sed hoc districtè prohibet Concilium Carthaginense tertium, circa tempora Siricii congregatum, can. 6. Prætereàque Hipponense can. 5. Item Antissiodorense anni 578. can. 12. Pariterque Synodus in Trullo Quinisexta can. 83. Refert tamen S. Gregorius Papa lib. 2. Dialogor. c. 24. Sanctum Abbatem Benedictum viris quibusdam in manus tradidisse corpus Domini, ut collocarent super cadaveris pectus, quod bis terræ sepultum, terra ipsa bis ejecerat: sed tertiò sepultum cum Eucharistia ad pectus terra sinu suo continuit. Ex Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola refert Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 44. felicem è vita exitum senis Serapionis Ægyptii, qui per infirmitatem persecutione sæviente Idolis sacrificaverat, & mox facti sui pœnitens reconciliationem, quam multis gemitibus ab Ecclesia postulabat, ob delicti gravitatem non potuerat obtinere. Hic in gravem delapsus ægritudinem triduo jacuit sensibus & voce destitutus. Quarto die paulisper relevatus, accersito nepote rogat, ut Sacerdotem à quo reconcilietur, adducat. Quia verò Dionysius Episcopus mandaverat, ut quicumque pœnitentes in vitæ discrimen adducti sine mora reconciliarentur, Sacerdos cum ipse quoque morbo decumberet, pueto exiguam Eucharistiæ partem dedit mandavitque ut ægrotum Serapionem conveniens, madefactam in os infunderet illius: Serapion voce & sensu paulisper recuperatis dixit: *Venisti fili? quamvis presbyter non potuerit advenire, id præsta quod tibi in mandatis dedit, & dimitte me in pace discedere.* Puer madefactum Sacramentum in os senis ingessit, quod ut ille in stomachum dimisit, spiritum Deo reddidit. Hic observa, urgente necessitate, cum neque Sacerdos, neque Diaconus præsto esset, adhibitum pueri ministerium ad impertiendam Eucharisticam communionem, contra Canonum sacrorum præscripta.

11. Mos quoque multis in locis invaluerat, ut sacra Eucharistia sanguine Christi madefacta & intincta communicantibus porrigeretur. Id verò fieri deinceps vetuit Julius Papa, in epist. ad Episcopos Ægypti, quæ refertur cap. cum omne, de consecrat. distinct. 2. & Concilium Bracarense quartum anni 675. canon. 1. Qui tamen ritus alicubi etiam propagatus ad usque undecimi sæculi finem. Hildebertus enim qui tunc florebat, Cenomanensis primum Episcopus, deinde Turonensis Archiepiscopus epist. 64. admonet Abbatem de consuetudine ex ejus Monasterio eliminanda, qua communio Monachis præbebatur in intincta hostia.

12. Sanctus Lucianus Presbyter, cum Nicomediæ sub immani persecutione Diocletiani detineretur in carcere supinus jacens & humi colligatus; cum verò Christiani circumdarent tristes, quia eis non licebat Sacro interesse, vel communicare, solemni qui tunc occurrebat Epiphaniæ die, ipse vim præ animi devotione profundens lacrymarum, petiit sacra symbola suo nudo pectori superimponi divino amore flagranti, quo perinde ac altari usus, rem divinam fecit, seque & circunstantes fideles post peractam consecrationem, fusasque solemnes preces, communione divina refecit, & aliquanto post expiravit. Martyris hujus breviter meminit Eusebius lib. hist. Eccl. 8. c. 13. & lib. 9. c. 6. sed fusius ejus historiam prosequitur Simeon Metaphrastes. Extat Chrysostomi de sancto martyre Luciano panegyricus sermo, quem ait fame necatum à gentilibus, cum non alios cibos quam idolis oblatos aut immolatos ad tentationem illi apponerent manducandos. Hanc orationem constat ex ipsius textu fuisse postridie festi Epiphaniæ pronunciatam, quæ diei circunstantia Metaphrastis narrationem firmat. His factum adjungendum Theodoriti Cyri in Palæstina Episcopi, qui sola motus voluntate piis indulgendi desideriis anachoritæ Maris, qui sponte inclusus pedem de sua cellula jam inde à multis annis non extulerat, divina mysteria intra eam cellam celebravit, usus altari non alio quàm manibus sibi astantium Diaconorum expansis, ut idem de se refert Theodoritus in religiosa quam edidit Historia.

13. Exemplum simile pari dignum admiratione quod refert S. Gregorius Nazianzenus in orat. funebri parentis sibi cognominis Gregorii, pariter Antistitis Nazianzeni, duobus præcedentibus adjungendum duxi. Senior ille Nazianzenus Gregorius gravissima decumbebat ægritudine citra omnem spem recuperandæ salutis, universis enim viribus exhaustis eò redactus erat ut vix extremos traheret anhelitus. Supervenerat nox illa sacratissima quæ Christi resurrectionem præcedit, quam populus unà cum Clero sacris cantibus & hymnis in cathedrali basilica peragebat. Ægrotans verò Episcopus unum ex assidentibus lecto famulis, tenui utcunque voce poterat, accivit, vestemque exposcit. Ille adjuvantibus conservis languidum senem induit, brachiisque vacillantem sustentat: qui egressus lecto inter sustentantium brachia absque ullo altari, intra idem conclave sacrà mysteria confecit, & quam consecrerat Eucharistiã ore sumpsit: prolataque quasi ad populum benedictione in lectum elatus est, placideque somnum cepit, somno transacto cibo exiguo refectus est, febre solutus postquam experrectus est. Id admirabile factum sanctus ejus filius hisce verbis exprimit, τὰς παρειμένας χεῖρας εἰς εὐχὴν συνθέμενος, ὑπὲρ λαοῦ προθύμως, ἢ πρὸ λαοῦ τὰ μυστήρια, ῥήμασι μὲν ὀλίγοις ὅσοις ἐδύνατο, διανοίᾳ δὲ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τελεωτάτῃ. ὢ τοῦ θαύματος. ἄνευ βήματος ... βήματος, ἄνευ θυσιαστηρίου θύτης. ἱερεὺς πόρρω τῶν τελουμένων. *Fractis ac debilitatis manibus ad orationem compositis, alacri animo cum populo vel ante populum mysteria peragit, paucis quidem &*

quibus

quibus poterat verbis, mente autem, ut mihi videtur, per quam integra. Rem miram! sine sacrario in sacrario, sine altari sacrificus. Id ita gestum divini Spiritus motioni attribuit ejus filius Gregorius dicens [illegible] τοῦ ἁγίου πνεύματος. *Atque ita in eo operabatur Spiritus sanctus.* Idque satis arguit miraculum derepente recuperatæ antea desperatæ salutis momento inexpectato instauratæ.

DISSERTATIO VI.

De Agapis.

1. AB Apostolicis usque temporibus Agaparum ducuntur initia. Harum quippe aperte Paulus meminit, & qui in eas irrepserant abusus Corinthiis in prima ad ipsos epistola exprobrat. Cum enim hac intentione institutæ essent, ut intra Ecclesiam, post participatam Eucharistiam, qui convenerant fideles, pauperes simul & divites, quasi fratres iisdem appositis cibis promiscuè vescerentur, quas soli divites propriis impensis in commune conferebant, ut docet Chrysostomus in 1.Cor.11. secus tamen res peragebantur. Qui enim sumptus præbebant, intemperanter vescebantur, pauperibus exclusis, quibus conferendi facultas non suppetebat. Idcirco expostulat Apostolus, *Convenientibus vobis in unum jam non est Dominicam cœnam manducare: unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum, & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent.*

2. De Agapis quales essent, aut ut in illis Christiani se gererent, Romanum Senatum his verbis instruit Tertullianus Apologet. cap. 36. *Cœna nostra de nomine rationem sui ostendit. Vocatur enim* ἀγάπη *id quod est penes Græcos Dilectio. Quantiscunque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum: si quidem inopes quoque refrigerio isto juvamus.* Et paucis interjectis: *Nihil vilitatis, nihil immodestiæ admittit, non prius discumbitur quam oratio ad Deum prægustetur. Editur quantum esurientes cupiunt, bibitur quantum pudicis est utile: ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse; ita fabulantur ut qui sciunt, Dominum audire. Oratio convivium dirimit.* De his iisdem conviviis in Christianorum conventibus inter preces ad Deum fieri solitis meminit Plinii ad Trajanum epistola, eademque esse testatur innoxia.

3. Synodus Gangrensis can. 11. occasione sumpta ab hæreticis Eustathianis, qui solemnes fidelium conventus aversabantur, eos omnes à fidelium communione resecat, qui agapas ita despiciantur, ut neque ad eas accedant, & accedentes condemnent. Ex adverso autem, quia graves in agapas nonnunquam glicebant defectus, de quibus audivimus Paulum conquerentem, imò etiam horrendæ dissolutiones in conventibus Nicolaitarum, contra quos acriter invehitur Judas Apostolus in ep. vers. 12. eosq; dicit in conviviis suis *maculas*, Græce in agapis ἐν ταῖς ἀγάπαις σπιλάδες.

Ideò Synodus Laodicena can. 28. edixit. *Non oportet in Dominicis locis seu Ecclesiis agapen facere, intus manducare, vel accubitus sternere.* Concilium præterea Carthaginense tertium can. 30. vetat Episcopis & Clericis, universæque plebi intra Ecclesiam convivari. Hoc idem fieri Mediolani prohibuerat Ambrosius: refert quippe Augustinus de sua matre Monica, lib. 6. Confessionum c. 2. ipsam dum Mediolani versaretur, & ad memorias Sanctorum, sicut in Africa solebat, canistrum cibis refertum detulisset, fuisse ab Ostiario prohibitam, quia talia fieri præsul Ambrosius interdixerat; hanc verò docilem & morigeram, neque de consuetudine Ecclesiarum Africanarum ultra sollicitam, reportasse domum quæ inde asportaverat. Anglis tamen recens conversis, ideoque suaviter alliciendis, ne austeritate deterrerentur, Sanctus Papa Gregorius permisit, ut in tabernaculis ex virentibus arborum ramis juxta Ecclesiam structis, celebritates Martyrum religiosis conviviis celebrarent, lib. 9. epist. 71. hanc adjungens concessionis rationem: *Ut dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia facilius valeant.*

DISSERTATIO VII.

De literis formatis seu Canonicis.

QUÆ litteræ Græcè *Canonicæ*, Latine *formatæ* dicebantur, usitatissimæ fuerunt ab ipsis Christianismi primordiis ab Apostolorum sæculo. Verum quia his frequenter tum hæretici, tum etiam ex gentilibus impostores abutebantur, visum est Patribus in Nicæna prima Synodo congregatis novam illis formam præscribere, ut fidem facer. Atticus Constantinopolis Episcopus hoc ordine, ut in primis prima apponerentur sanctissimæ Trinitatis personarum elementa, pro voce πατὴρ litera π. pro voce υἱὸς lit. υ. & pro ἅγιον πνεῦμα lit. α. Apostoli quoque Petri lit. π. ejus demum qui formatam epistolam scribit prima nominis littera, cui scribitur secunda, & pro quo scribitur tertia, & civitatis de qua scribitur quarta littera. Deinde indictionis quæcumque tunc occurrit, numerus literalis assumatur. Obiter ex illo Attici testimonio liquet Indictionum usum jam viguisse Nicæni Concilii tempore. Indictionum plerique suspicantur auctorem Constantinum Magnum. Errare insuper constat Cedrenum aliosque, illarum affirmantes auctorem Theodosium seniorem. Indictiones singulæ quindecim annorum seriem complectebantur. Earum triplex notatur discrimen: aliæ namque Constantinopolitanæ dicebantur, de quibus ita loquitur Ambrosius in epist. ad Episcopos Æmiliæ: *Indictio Septembri mense incipit hoc est ipsis calendis Septembribus.* Aliæ Cæsareæ vocabantur, quarum sumitur initium ab octavo Calendas octobris. Tertiæ demum Romanæ, quia in Pontificiis diplomatibus adhiberi solent, earumdemque notatur exordium à Calendis Januarii. Ad finem formatarum adhibebatur Græca vox, seu potiùs Hebraica, sed literis Græcis expressa, ἀμήν. Hanc de formatis litteris observationem juxta Nicænum decretum transmisit Atticus Constantinopolis Episcopus, quasi additamentum ad viginti Nicænæ Synodi canones, quos ab ipso expetiverat Aurelius Cartaginensis Episcopus, quo tempore habebatur Concilium, cui præsidebat, Carthaginense sextum: ut annotat Baronius tomo 3. ad annum 325. & reperitur in antiqua Cresconiana editione, sub Attici titulo; & alibi excusum legitur post finem Synodi Chalcedonensis, ut monet Baronius dicto anno, numero 162. & Bellarminus lib. 1. de Summo Pontifice c. 24.

2. Formatæ porrò litteræ in varias distribuuntur species; quarum aliæ *communicatoriæ* Græcæ κοινωνικὰ γράμματα dicuntur, istæque ab Episcopis concedebantur subditis suis peregrè euntibus, ut quocunque tendebant in communionem fidelium admitterentur, hospitioque exciperentur. Huc respiciunt quæ ad Caium scribit S. Joannes Apostolus epist. 3. *Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos benefaciens deduces dignè Deo. Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes à Gentibus. Nos ergo suscipere debemus hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan Ecclesiæ, sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos: neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt prohibet, & de Ecclesia ejicit.* Hujusmodi litterarum, sub nomine *contesserationis hospitalitatis*, meminit Tertullianus, de præscriptionib. advers. hæret. cap. 20.

3. Sub imperio Vespasiani veterator insignis professione Philosophus, nomine Peregrinus, & ob versatiles in omnem modum fraudes cognominatus Proteus, se aliquando Christianum finxit; eoque dolo non modò frequentium peregrinationum certissimum viaticum retulit; sed etiam innumera fabricans mendacia, multas divitias ex liberalibus Christianorum officiis; quorum tandem communione (detectis imposturis) ejectus, se ad pristinam gentilitatem reduxit. Hujus veteratoris historiam flagitiis præstigiisque refertam Lucianus pertexuit.

4. Nihil verò quod ad rem attinet intercedebat discriminis inter literas pacificas & communicatorias, id est, ut Græci appellāt, inter [illegible] sub diversis nominibus una eademque res exprimebatur: nec his aliò intendebatur, quàm ut aliquis viæ se committens hospitio susciperetur, & in communionem cum cæteris fidelibus admitteretur Christianæ societatis. At verò *Commendatitiæ*, non vulgaris

notæ & proletariis laicis, sed solis honorificis personis indulgebantur, ut lautiùs & liberalius exciperentur ab Ecclesiis; ut colligere est ex can. 11. Chalcedonensis Synodi, hoc sanciente, ut pauperibus peregre ituris solæ darentur ad Ecclesias literæ pacificæ, sed non συστατικαὶ id est commendatitiæ, quippe quæ in favorem reservandæ sint τοῖς ἐν ὑπολήψει προσώποις. Quia verò Græca vox ὑπόληψις nunc suspicionem, nunc autem honorificam æstimationem denotat; eam vocem hoc loco interpretati sunt de sinistra suspicione posteriores Græculi, Zonaras, Balsamon, & Matthæus Blastares. Gentianus quoque Hervetus ibi exponit, *Commendatitias* solis personis, quæ suspectæ sunt, concedi oportere. Sed jam quæro, cur solis pauperibus, & simul suspicione improba laborantibus, non alias quàm pacificas præberi literas, cùm tamen clarioris notæ peregrini minus habeant suspicionis, & paupertas viliores personas, præsertim vagas & errabundas, multò facilius ac frequentiùs ad mendacia & imposturas adigere soleat: Quapropter cùm sit major de pauperibus & obscuris personis quàm de claris & sublimioribus hominibus suspicio, illis utique multò magis denegandæ sunt commendatitiæ quàm istis, à quibus remotior est fraudulentiæ suspicio. Sed longe prudentior mens Concilii fuit, indignum existimantis, discrimini Ecclesiarum & Antistitum objicere homines abjectos, & suspicioni obnoxios per commendatitias, quibus majus inest privilegium; easque illis recusare quos sua claritas & honorabilis existimatio longius ab omni suspicione removet. Feliciùs igitur veræ intelligentiæ scopum veteres translationes attigerunt; Dionysii quidem sic vertentis: *Commendatitias litteras honoratioribus tantummodo personis præstari*. Et deinde Isidori sic interpretantis *Commendatitias epistolas eos tantum accipere convenit, qui in opere sunt clariores*. Et sanè apud veteres Græcos voces duæ ὑπόληψις & δόξα id commune habent ut nunc opinionem ac existimationem generatim, nunc verò gloriosam famam & claritudinem significent. Ideoque Chalcedonensis canon. 13. interdicit Clericis Ecclesiastica ministeria in aliam commigrantibus civitatem, nisi commendatitiis instructi sunt literis. Μηδὲν ἐπιτρέπεσθαι ἢ πρεσβυτέροις ἢ διακόνοις ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. Quis verò inter obscuros homines collocet Episcopos, Presbyteros, & Diaconos; cum sint in Ecclesia digniores & honoratiores præ aliis sive Clericis sive laicis; Sardicensis præterea canon. 9. providet, ut ad graviora negotia in majori civitate, aut in comitatu Principis gerenda, mittant Episcopi Diaconum ad loci Antistitem cum commendatitiis literis; Carthaginense pariter sub Siricio Pontifice Concilium tertium can. 28. non permittit Episcopis transmarinas profectiones inconsulto Metropolitano, à quo Formatam sumere necesse habent. Prima commendatitiarum epistolarum mentio fit 2. Corinth. 3. *Numquid egemus sicut quidam commendatitiis epistolis ad vos?* Græcè συστατικῶν ἐπιστολῶν.

5. Quemadmodum, ut dixi, ad exercendos alibi jam susceptos Ordines, necessariæ sunt Clericis commendatitiæ literæ, ita & ad novos alibi suscipiendos necessariæ sunt Clerico ex parte proprii Episcopi dimissoriæ literæ ἀπολυτικὰ γράμματα ut admonet Theodorus Balsamon, ad Apostolorum canonem 15. districtè namque prohibetur Episcopis alieni Clerici ordinatio, nisi ex consensu proprii illius Episcopi, Nicæno canone 16. aliisque innumeris canonibus priscis atque recentibus.

6. Formatarum insuper nomine designantur litteræ Paschales, indicentes quota ejus anni Dominica celebrandum sit proximum Pascha. Fuit antiquissima consuetudo, ut Romanus Episcopus quotannis ad universas Ecclesias scriptis encyclicis seu circularibus literis, diem Paschalem indicaret, ut legitur Arelatensis Concilii primi can. 1. Quia verò Ægyptii astronomiæ peritia præcellebant, ea cura per Nicænam Synodum demandata fuit Alexandrino Episcopo, ut in primis diem Paschalem futurum Romano indicaret Episcopo sedulo exploratum, à quo postmodum cæteris universi orbis Ecclesiis indiceretur & promulgaretur: ut S. Leo Papa scribit epist. 64. ad Marcianum Augustum, Primates deinde & Metropolitani suarum Provinciarum Episcopis, & hi subjectis sibi Ecclesiis per literas formatas significabant; ut statuit Concilii Carthaginensis can. 7. *Ut dies Pascha formatarum subscriptione omnibus intimetur*. Promulgabatur, autem futurus ille dies per diaconum inter Missarum solemnia ipso Epiphaniæ die; ut constat ex Concilii quarti Aurelianensis can. 1. & Bracarensis secundi can. 9. qui est insertus de consecra. dist. 3. c. placuit. Quo jubetur adveniente Natali Domini die, in Ecclesia post decantatum Evangelium, adstante populo, diem seu lunam Paschæ adventantis intimari. Commemorat Gregorius Turonensis, lib. de gloria Martyrum cap. 24. & 25. in oppido Lusitaniæ, cui nomen Osem, esse piscinam marmoream ad Baptismi usum extructam à Catholicis, atque in eam ipsa quinta majoris Hebdomadæ feria solitum esse cum Clero, & frequenti populo Pontificem, explorandi gratia procedere, nullaque reperta inibi aqua potius egredi, & valvas obseratas sigillo munire, sed adveniente post biduum Sabbato solitum reverti Pontificem, comitantibus Clericis & populo, inspectis & effractis sigillis ostia reserari, & dictu mirum! piscinam reperiri aquis exundantem; atque idem miraculum singulis annis renovari. Addit idem autor Hispaniarum Regem Theodogisilum Arianum moleste ferentem quòd par apud suos nullum fieret miraculum, credidisse fraudem subesse Catholicorum; ideoque proprio annulo una cum Orthodoxorum Antistite fores Baptisterii obsignasse, effossa priùs in profundum terra per basilicæ circuitum & dispositis toto triduo excubantibus militibus. Sed quum fons ubertim aquis refertus Sabbato insequenti visus esset, confirmata est divini miraculi fides, cum gravi hæreticorum confusione. Auctor pariter est in suo Chronico Sigibertus anno Christi 573. coortam fuisse inter Gallos & Hispanos concertationem, quonam ejusdem anni die celebranda foret Paschæ festivitas. Sed tandem rectè à Gallis celebratam id divino ostento monstratum fuisse. Cùm enim Hispani per errorem càlculi prævenissent diem, fuisse ipsorum fontes quo die celebrarunt vacuos & aridos, sed altera hebdomada, qua Galli Pascha celebrarunt, eosdem ipsos Hispaniæ fontes aquarum copia exuberasse. Cassianus item, collat. 10. c. 1. perhibet moris esse, ut sancto Epiphaniæ die inter sacra mysteria populus admoneatur, quonam die Paschale festum sit celebrandum.

7. Formatis pariter accensendæ sunt encyclicæ, sive circulares epistolæ, quæ vel ab Episcopo Romano, vel à Primate, vel ab inferiore Prælato, vel è Synodo transmittuntur ad plures Ecclesias, vel personas distribuendæ, sive in causa fidei, sive in rebus disciplinæ, sive ad indicendas preces aut jejunia, vel ad fideles de aliis rebus admonendos.

8. Inter formatas recensentur quoque commonitoriæ seu memoriales literæ, quæ Legatis, vel Nunciis vel Apocrisiariis ac responsalibus Ecclesiasticis expediuntur, præscribentes ut se gerere debeant in ministerio sibi injuncto. Harum fit mentio in can. 98. Concilii Africani, & apud Cyrillum epist. 1. ad Successum, apud Augustinum epist. 120. & 158. & Sidonium Appollinarem lib. 8. carm. ad Lampridium, aliosque veteres.

9. Locum præterea inter Formatas habent Tractoriæ, quibus providebatur, ut Prælatis ad Synodum commeantibus vecturæ, & viatica suppeditarentur. Harum meminit Carthaginense Concilium quintum, can. 10. Non hic sermo est de tractoriis Imperatorum, etiam in convocandis Episcoporum Synodis, quales innumeræ leguntur in veterum Conciliorum & historiarum Ecclesiæ monumentis. De tractoriis multa ex sacris & ex prophanis Scriptoribus testimonia congerunt duo Gallicani Jurisconsulti consummatissimæ eruditionis, Barnabas Brissonius de verborum significatione, v. Tractoriæ: & Jacob. Cujacius ad lib. 12. Codicis, tit. 51. qui de Tractoriis.

10. Inter commoda innumera & emolumenta, quæ in universam Ecclesiam per formatas diffunduntur, primum dignitatis habebat olim locum admirabilis illa fidelium toto terrarum orbe in unitate fidei in officiis charitatis, & sanctitate disciplinæ communio. Religiosissimam istam societatem æmulati sunt Schismatici, & Hæretici, sed nunquam assequi potuere. Hoc unitatis Ecclesiæ argumento tanquam inevitabili telo Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, hæreticorum sectas impugnarunt, & profligarunt. Optatus lib. 2. contra Parmenianum, recensita Episcoporum Romæ à Petro ad Damasum usquè serie addit, *cum quo* (scilicet Damaso) *nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat*. Augustinus etiam, ut Fortunium Episcopum Donatistam affirmare ausum suam suorumque gregalium societatem ubique terrarum protendi, dum vult sibi *Catholici*, hoc est universalis denominationem vindicare, falli manifestè convincat, sic scribit epist. 163. ad Eleusium: *Quærebam* (ait)

ab

ab eo, utrum communicatorias epistolas, quas Formatas dicimus, posset quo vellet dare? & affirmabam quod manifestum erat omnibus hoc modo facillime illam terminari quæstionem posse. Refert Gregorius Nazianzenus invectiva 1. in Julianum, scelestissimum istum apostatam invidia concitatum, transferre in Gentilismum proposuisse multos laudabiles quibus Ecclesia florebat ritus, ac præsertim litteras hospitalis.

DISSERTATIO VIII.

De publicis priscorum Christianorum pœnitentiis.

1. PLERIQUE magnæ eruditionis Scriptores materiam istam pertractarunt, inter quos eminet Joannes Morinus Congregationis Oratorii Domini JESU insigne decus, & ornamentum. Sciendum in primis de diversis publicæ pœnitentiæ speciebus, Nicenæ primæ Synodi canones 11. & 22. tres illius distinguere species aut classes, Auditorum Substratorum, & citra oblationem communicantium. Auditores juxta fores Ecclesiæ, ab earum tamen limine exclusi, in summo luctu, & squallore, saccis & ciliciis amicti versabantur. Iidemque post statutum tempus in substratorum stationem transibant. Substrati porrò intra Ecclesiæ partem, quæ à forium liminibus primùm occurebat, & Narthex vocabatur, admitti solebant, ibique Missæ partem illam, quæ catechumenorum dicebatur, nec non homiliam ac sermonem qui in Ecclesia de suggesto post decantatum Evangelium pronunciabatur, una cum cathecumenis audiebant; sed ante offertorium, ne mysteriis ineffabilibus interessent, una cum catechumenis & energumenis, ut Dionysius in sua Ecclesiastica Hierarchia docet, voce Diaconi à liminibus templi omnino excludebantur: solusque in templo persistebat ad finem usque Collectæ ac Missæ tertius pœnitentium ordo, qui solius divinæ Eucharistiæ communionis exors erat. Nicæni quidem Patres nihil de pœnitentibus omnino ab Ecclesiæ aditu prohibitis meminerunt, qui Lugentes dicebantur, sed tacite supponunt, juxta illud Apostoli 1. Cor. 5. *Quid enim mihi de his quæ foris sunt judicare.* Præterea cum iidem Patres can. 11: protestentur, se humaniùs & præter meritum eorum, qui sub nupera Licinii tyrannide lapsi fuerant, decèrnere; credendum est, ne canonica severitas lapsos deterreret, eorumque conversioni obsisteret, remissam illis fuisse asperiorem stationis lugentium observationem, ideoque ab initio ipso remissos fuisse reos hujusmodi ad secundâ, quę est Audientium stationem.

2. At verò Sancti Gregorius Neocæsariensis & Basilius Magnus, in suis pœnitentium Canonibus, aliique veteres Patres publicè pœnitentium quatuor distinguunt ordines in κλαυθμὸν *fletum* ἀκρόασιν *auditionem* ὑπόπτωσιν *prostrationem &* σύστασιν *consistentiam*, quibus tandem succedebat μέθεξις *participatio Eucharistiæ*. Exempli gratia, Basilius in suis ad Amphilochium canonibus, pręscribit mœchis annos publicæ pœnitentiæ quindecim, quatuor nimirum in fletu, quinque in auditione, quatuor in prostratione, reliquos duos in consistentia. Gregorius autem Neocæsariensis can. 11. flentes ait arceri ab Ecclesiæ foribus; audientes intra fores admitti, versarique in parte navis, quæ Narthex vocabatur. Sub audientium autem appellatione comprehendit prostratos, istosque omnes, cum catechumenis, ante offertorium docet expelli foras. Ultimumque pœnitentium ordinem, qui Consistentium dicitur, unà cum fideli populo ad finem usque sacrificii intus persistere, privari tamen Eucharistica communione. Judæis autem, & gentilibus atque hæreticis, quò facilius ad veram fidem pellicerentur, permittebatur ut promiscuè catechumenorum officio Ecclesiastico interessent, & concionem Evangelicam audirent; ut liquet ex Carthaginensis Concilii quarti can. 84. Solis quippe primæ classis pœnitentibus, id est lugentibus interdicebatur Ecclesiæ aditus, ut in humum abjecti sub dio, aut saltem in vestibulo preces & lacrimas funderent.

3. Pœnitentium habitus erant pullæ vestes cinere conspersæ, sacci, cilicia, squallor capitis inculti. Diutinis præterea in pane & aqua jejuniis, orationum frequentia, crebris vigiliis, chameuniis, omniumque deliciarum abdicatione, aliisque [illegible] seu asperitatibus perpetim exercebantur; nuptias, convivia, balneas, & hominum congressus aversabantur, neque ipsis arma deferre aut militare licebat. Hæc docent Arelatense Concilium secundum can. 21. Leo Magnus epist. 92. cap. 11. & 12. Tertullianus lib. de Pœnitentia, Pacianus parænesi ad pœnitentiam, Hieronymus epist. ad Oceanum de obitu Fabiolæ, Ambrosius epist. ad virginem lapsam, & lib. 2. de Pœnitentia cap. 10. Concilium Toletanum tertium cap. 12. Concilium Agathense can. 15.

4. Quæri potest utrùm ad pœnitentiam publicam adjuncta esset publica criminis confessio; Rem elucidabit una distinctio: si enim publica illa pœnitentia injuncta erat ob publicum delictum, aut publicè notum, nihil repugnat ejus publicam præscribi confessionem delicti, qualis extitit Fabiolæ unius ex primariis Romæ matronis, in æde Lateranensi, quippe quæ publicè alteri viro, vivente adhuc marito, nupserat per errorem juris, dum credit id sibi licitum propter mariti adulteria. Hanc Fabiolæ pœnitentiam Hieronymus in epistola illa ad Oceanum graphicè describit.

5. Cæterùm ubi delictorum occultorum publica suscipiebatur pœnitentia, ex arbitrio pœnitentis simul & ex Episcopi prudentia id totum dependebat, an sufficeret generalis illa delictorum confessio, quæ nullum in specie propalaret peccatum, an verò expediret aliquid particulare fateri. Et quidem pluribus priscorum testimoniis probari potest sæpius contigisse, ut ad publicam pœnitentiam nulla particularis confessio adjungeretur. Primus huc accedat testis Ambrosius lib. 1. de pœnit. c. 16. dicens, *Si quis occulta crimina habens, propter Christum tamen pœnitentiam egerit studiosè, quomodo isthic recipiet si ei communio non refunditur?* Hic certè occulti criminis occulta duntaxat ac generalis confessio cum publica pœnitentia copulatur. At verò toto illo de pœnitentia opere, sanctus Doctor non de alia, quàm de publica pœnitentia tractationem instituit. Statim enim ibidem subjungit: *Volo veniam reus speret, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat totius populi fletibus.* Idemque lib. 2. de pœnitentia c. 10. hortatur ad publicam pœnitentiam, quos ab illa suscipienda pudor quidam deterrebat. Istoque ibidem nititur argumento, nihil esse causæ cur eos pudeat Deo publicè supplicare, & humiliari, cum non puduerit occultè apud Sacerdotem confiteri admissum delictum, quod tamen ante privatam illam confessionem Sacerdos ignorabat. *An pudeat* (inquit) *Deo supplicare quem non lates, cum te non pudeat peccata tua homini quem lates confiteri?* Quæ Ambrosii ratio prorsus inepta depellendo pudori esset, si publica exomologesis, seu confessio, indivulsa semper à publica pœnitentia fuisset: cum nemo ignoret graviorem multò pudorem ex publica ad universum populum criminis antea ignoti confessione nasci, quam ex privata secretaque ad unius Sacerdotis aurem. Hoc igitur Ambrosii loco pudor ex publica exurgens pœnitentia sine speciali peccatorum manifestatione, confertur cum pudore manifestati privatim penes unum Sacerdotem per secretam confessionem.

6. Similiter Concilium Toletanum quartum can. 14. decernit per publicam illam pœnitentiam, cui non fuerit comes publica delicti confessio, neminem à sacris Ordinibus excludi. Quod idem deinde iteravit Concilium Toletanum decimum tertium can. 10. Cæteroqui enim certum apud omnes est, publicam pœnitentiam qua particulare crimen populo astanti exprimebatur perpetuam peperisse ad sacros Ordines irregularitatem, ut constat ex Origene lib. 2. contra Celsum, ex Hieronymo Dialog. adver. Luciferianos; ex Siricio Pontifice epist. 1. ex Innocentio Papa epist. ad Agapitum; & ex Conciliorum autoritate, Niceni primi can. 10. Toletani primi can. 2. Carthaginensis quarti, can. 68. Arelatensis quarti can. 3. Epaonensis can. 3. & aliis.

7. Præterea Leo magnus epist. 238. alias 80. ad universos Episcopos Campaniæ, Samnii & Piceni, loquens de pœnitentiis publicis, perspicue docet, sufficere in his secretam penes unum Sacerdotem confessionem; nec necesse esse reatum palam manifestari. Istis tamen tam frequentibus testimoniis unus obsistere videtur can. 32. Concilii Carthaginensis tertii, disertè prohibens omninò permitti ullam publicam pœnitentiam, *nisi ob publicum & vulgatissimum crimen quod universa Ecclesia noverit.* Et sanè canone isto convincitur diversum aliquandiu à reliquis fuisse Africanarum Ecclesiarum usum.

8. Siricius Papa epist. 1. cap. 14. duas circa publicam pœnitentiam regulas præscribit; eam scilicet quam jam protulimus, non esse recipiendum in Clerum eum qui publica fuerit

aliquando pœnitentia (adde & exomologesi publica) perfunctus. Alteram, cum qui ordini Clericali fuerit adscriptus non esse ad publicam pœnitentiam, neque ad manuum impositionem ablegandum; sic dicens; *Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum; ita & post pœnitudinem & reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipisci. Quod quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere debent, qui dudum fuerint vasa vitiorum.* Disciplinæ hujus, qua laicus in crimen lapsus suscipiebatur in pœnitentiam, & communione privabatur Sacramentorum, Clericus autem deponebatur à Clericali gradu & honore, sed pœnitentiæ minime addicebatur, neque prorsus à communione segregabatur, testis est locuples Basilius epist. ad Amphilochium, can. 3. duas ibi rationes allegans; quarum prima est: quia Deus non vindicat bis in idipsum. Nahum 1. atque ideò non sit ad pœnam depositionis Clerici altera pœna cumulanda. Quæ ratio quoque profertur circa depositionem majorum Clericorum, scilicet Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, in can. 24. Apostolorum. Altera Basilii ratio hæc est; quia laicus reus completo pœnitentiæ canonico tempore, in pristinum communionis statum restituitur, Diaconus autem ab inflicta semel depositione non resurgit. Idemque juris est in Presbyteris, & Episcopis. Sed loco publicæ intra Ecclesiam pœnitentiæ in Monasterium adigebantur aliquando. Ita constituit Joannes Papa secundus. ep. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, mandans ut Regiensis Episcopus, nomine Contumeliosus, ob sua crimina deponatur, totaque reliqua vita Monasterio conclusus veniam à Deo requirat. Concilium insuper Agatense can. 50. statuit: *Si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in Monasterium detrudatur: & ibi quandiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat.* Similia sancivit Concilium Epaonense can. 22. *Si Presbyter, aut Diaconus crimen capitale commiserit, ab officii honore depositus in Monasterium retrudatur, ibi tantummodo quandiu vixerit communione sumenda.*

9. Primum quidem Arausicanum Concilium can. 4. præfatæ disciplinæ videtur contradicere, dum statuit: *Pœnitentiam desiderantibus Clericis non neganda.* Sed hujusmodi pœnitentiam specie omninò divisam à vulgari censeo: itaut nullam irregularitatis notam poscenti Clerico inureret, non inhabilem functionibus Ecclesiasticis redderet, neque publicam ullius delicti confessionem involveret: solumque ad majorem plebis ædificationem, & Clerici poscentis majorem perfectionem conduceret: quemadmodum superius ex luculentis Ambrosii, Leonis, & Conciliorum Toletanorum testimoniis demonstravimus. Hæc est Albaspinæi Aurelianensis Episcopi, in antiquitatibus Ecclesiasticis admodum versati, conjectura in illum canonem Arausicanum. Hieronymus, scribens ad Sabinianum Diaconum lapsum, evidenter innuit Ecclesiæ consuetudinem lapsos majores Clericos ad solitudinem vel monasteria ablegandi, sic dicens: *Hortatus sum ut ageres pœnitentiam, & in cilicio & cinere volutareris, ut solitudinem peteres, ut viveres in Monasterio, & Dei misericordiam jugibus lacrymis implorares.* Augustinus verò testatur lapsis hujusmodi Clericis, & idcirco à ministerio exclusis, manus tamen inter laicos non imponi, lib. 1. de Baptismo contra Donatistas c. 1. Manus imponere lapsis Presbyteris & Diaconis vetat quoque canon 11. Carthaginensis Concilii quinti, cui idem Augustinus interfuit. Hoc tamen scitè observat Joannes Morinus lib. 4. de Pœnitentia cap. 12. tribus primis Ecclesiæ sæculis ipsos Episcopos, Presbyteros, & Diaconos fuisse plerumque ad publicam pœnitentiam, lugubrem habitum, & manus inter laicos impositionem adactos; idque convincit variis antiquorum patrum, Tertulliani, Cypriani, aliorumque locis; adeò ut disciplina præmonstrata, quæ lapsos Clericos à laicis pœnitentibus secernit, non invaluerit, nisi quarto ineunte sæculo. Clerici propter delicta non numquam ad communionem laicam redigebantur, ut frequenter canonibus statutum legimus; & ita excidebant privilegio Clericalis communionis, per quam admissi fuissent ad communionem Eucharisticam in ipsum Sanctuarium seorsum à laicis, quibus extra Sanctuarium sacra communio impertiebatur, juxta canonem 13. Concilii Bracarensis primi, sic edicentem: *Item placuit ut intra Sanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis viris, vel mulieribus nisi tantum Clericis, sicut & antiquis Canonibus statutum est.* Atque ita per pœnitentiam Clerici rei seorsim ab aliis Clericis extra Sanctuarium promiscuè cum laicis divinæ participabant Eucharistiæ. Sic Sanctus Papa Gregor. lib. 4. epist. 5. mandat, ut Saturninus Presbyter justè depositus, *Si pœnituerit, inter laicos accipiat communionem:* Et in Synodo octava, act. 4. adversus quosdam Episcopos olim ob Photinianam hæresim depositos, asserentes se olim à Nicolao Papa in communionem Romæ admissos, hæc respondet Maximus Romanæ Diaconus Ecclesiæ eademque in Synodo Legatus Pontificius, *Quando isti Romam advenerunt, ego in Ecclesia S. Mariæ, quæ dicitur Præsepis, ministrabam. Illic eos suscepit Sanctissimus Papa Nicolaus, per satisfactionem libelli & juramenti, nec tamen contulit eis communionem in loco Episcoporum: Si verò contradixerint, ostendant quod eos suscepit in communionem ut Episcopos.*

10. Duplex à Sacerdotibus administrabatur pœnitentibus publicis manuum impositio: una quidem quæ ad singulas collectas iterabatur, ante ipsorum ab Ecclesia dimmissionem, fieri ante offertorium solitam, fundebantque Sacerdotes pro illis ad Deum preces cum manus impositione, quæ dicitur deprecatoria. Altera erat Sacramentalis, & absolutoria vocabatur, & reconciliatio seu communio pacis: hæc manus impositio semel tantùm indulgebatur pœnitentibus, & tunc pœnitentiæ publicæ legibus solvebantur, nisi anticipanda esset ob vitæ discrimen superveniens, nondum expleto tempore ad pœnitentiam præstituto, hac tamen lege, ut si convalesceret reus, interruptam pœnitentiam prosequeretur ad tempus, vel Canone, vel Episcopi arbitrio præfinitum. Nunquam verò reconciliabantur pœnitentes, quin simul sacra eis Dominici corporis indulgeretur communio, testificante Ambrosio lib. 2. de Pœnitentia cap. 3. *Quotiescunque peccata donantur, corporis ejus Sacramentum sumimus, ut per sanguinem ejus fiat peccatorum remissio.*

11. Quæ verò crimina expianda publica pœnitentia erant, ad tria potissimum reducebantur: infidelitatem, luxuriam, & homicidium; ut docet Tertullianus de Pudicitia c. 14. & 12. Pacianus in parænesi: *Reliqua* (inquit) *peccata meliorum operum compensatione curavit Spiritus sanctus. Hæc verò tria crimina ut basilisci afflatus, ut veneni calix, & lethalis arundo metuenda sunt. Quid faciet contemptor Dei? quid sanguinarius aget? quod remedium capiet fornicator? numquid aut placare Dominum desertor ipsius poterit? aut conservare sanguinem suum qui fudit alienum? aut redintegrare Dei templum qui illud fornicando in se violaverit? ista sunt capitalia fratres, ista mortalia.* Gregorius Nazianzenus, in sua ad Letojum Episcopum epistola pœnitentiæ publicæ his tribus criminibus indictæ rationem petit à tribus animæ humanæ primariis facultatibus, ratione, concupiscentia, & ira; quatenus rationem omnis in Deum impietas pervertit, iram homicidia attingunt, ut cupiditatem seu libidinem mœchia, quà omnia speciebus diversa, quæ per carnis concupiscentiam exercentur, flagitia continentur. Ad infidelitatem ibidem refert omnes magorum præstigias, incantationes, & dæmoniacas invocationes, Concilium Arelatense primum can. 14. & Agatense can. 32. subiiciunt publicæ pœnitentiæ crimina falsi, sive in chartis & scripturis, sive in falsis & calumniosis accusationibus & testificationibus. Publicarum pœnitentiarum praxis in Ecclesia duodecim integris sæculis viguit. Et quamvis pœnitentibus armorum gestatio, & militia interdicta decem omnino sæculis fuissent, ut supra docuimus: duobus tamen ultimis sæculis pœnitentiæ canonicæ in expeditiones adversum infideles ac sacram militiam commutatæ sunt.

DISSERTATIO IX.

De Ordinum Ecclesiasticorum numero apud veteres tum Orientis tum Occidentis Ecclesias; & de Orario quid rei esset.

NON est præsentis mei propositi illa discutere quæ inter Theologos oppositis partibus & sententiis disputantur, utrùm minores ordines sint Sacramenta, necne; utrùm ex divina immediatè, an ex Ecclesiastica institutione ortum ducant. Apud omnes orthodoxos in confesso est, Episcopatum, Sacerdotium, Diaconatum, esse Sacramenta, non genere, sed specie ab invicem distincta, divinitusq; instituta. De Subdiaconatu aliisq; inferioribus adhuc sub judice

lis

lis est. Tonsuram verò negant propemodum omnes esse Sa-
cramentum; nihil esse asserentes quàm præparationem, seu
dispositionem ad Ordines suscipiendos. Septenarium ordi-
num Ecclesiasticorum numerum penes Latinas Ecclesias
jam inde à primis sæculis invaluisse plane compertum est:
Presbyterorum scilicet, sub quibus Episcopi comprehen-
duntur, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum,
Exorcistarum, Lectorum, & Ostiariorum: hos enim
cunctos recenset Clemens Papa discipulus Petri epist. 2. ad
Jacobum fratrem Domini: & Cornelius Pontifex in epist.
ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium lib. 6. hist. Eccl.
Cap. 42. Item Cajus Pontifex, in epist. ad Felicem; cujus
etiam meminit Damasus Papa. Concilium etiam sub Syl-
vestro can. 3. Item Laodicenum can. 24. & Carthaginense
quartum can. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. cui subscribit Augustinus Hip-
ponensis, atque (ut mediorum temporum testificationes
sileam) novissimè Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 2.

2. Hypodiaconatum non fuisse olim sacris ordinibus ac-
censitum liquido constat ex cap. nullus in Episcopum, dist.
60. & diserte docet Innocentius tertius, c. à multis, de æta-
te & qual. ord. Sed cum posterior Ecclesiæ constitutio sa-
cris adnumerarit Ordinibus, ea nunc eidem competit digni-
tas per Ecclesiæ institutionem, etsi non jure divino. Nu-
merum septenarium istum astruunt pariter leges civiles,
qualis est Valentiniani, Valentis, & Gratiani, qua tribui-
tur personalium onerum immunitas diserte Presbyteris,
Diaconis, Subdiaconis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis,
& Acolytis. l. Presbyteros 6. C. de Episcop. & Cler.

3. An verò iidem omnes Ordines penes Orientis Eccle-
sias similiter recepti usitatique fuerint, non perinde perspe-
ctum est, ut in Occidentalibus. Acolythorum apud Græ-
cos, etsi vox ipsa Græca sit, vel nulla mentio, vel saltem
ambigua, utrùm de speciali ordine Ecclesiastico intelli-
genda, an generaliùs de quocunque assecla seu comite,
id enim Græca vox significat. Martyr quidem Ignatius in
epist. ad Antiochenos, recenset ordines Presbyterorum,
Diaconorum, Hypodiaconorum, Lectorum, Janitorum,
Exorcistarum, iisdem adjungit Cantores, & laborantes,
non tamen Acolythos, ut neque Synodus Antiochena,
cujus can. 10. à chorepiscopo ordinari posse asserit Lecto-
res, & Exorcistas, & Hypodiaconos, de Acolythis ni-
hil enunciat; à solis verò Episcopis Presbyteros & Diaco-
nos initiari. Quos verò martyr Ignatius vocat κοπιῶντας
laborantes, id nomen non ordinis, sed officii erat; quem-
admodum & ψάλτας, id est Cantores, quos eadem epi-
stolâ commemorat. Docet enim Epiphanius in compen-
dio, istorum versari officium in fidelium defunctorum ca-
daveribus sepeliendis, quales pollinctores profana voca-
bat antiquitas, & quales antiquus auctor libri de septem
gradibus Ecclesiæ, ad Rusticum Narbonensem, inserti
inter opera Hieronymi, vocat fossarios: Synodus Lao-
dicena can. 24. recenset singillatim Presbyteros, Diaconos,
ὑπηρέτας, id est Ministros (hi sunt Subdiaconi) Lecto-
res, Cantores, Exorcistas, & Ostiarios. Justinianus Im-
perator, Novella 3. cap. 1. & 2. testatur fuisse in Con-
stantinopolitana Ecclesia Presbyteros, Diaconos, Hy-
podiaconos, Lectores, Cantores, & Ostiarios. Sed ne-
que Cantorum, quos Ignatius, Concilium Carthaginen-
se quartum, & Justinianus Augustus commemorant, ul-
lus erat specialis ordo, sed merum officium; cùm con-
stet ex Carthaginensi canone, id munus non ab Episco-
po, sed à simplici Sacerdote conferri solitum. Synodus
quoque Laodicena can. 22. meminit ordinis Lectorum,
simulque officii Cantorum, & can. 7. ὑπηρετῶν quos ait
portarum habere præfecturam. Hosce ὑπηρέτας, seu sub-
ministros nonnulli existimant non alios esse, quàm Hy-
podiaconos, quibus cura januarum navis Ecclesiæ incum-
bebat. Cùm verò nonnulli negant esse nunc Græcorum
ullos ordines, quàm Lectorum: si hoc ita sit, nuperum
est; cùm ex superius adductis priscorum Græcorum te-
stimoniis, per omnem Græciam viguisse minores Hy-
podiaconorum, Lectorum, Exorcistarum & Ostiariorum,
seu janitorum ordines, liquido constet.

4. Quid verò, apud prælatos canones Laodicenos 22.
& 23. solis permittitur Sacerdotibus, & Diaconis orarii
gestatio & usus: Hyperetis autem, & Lectoribus prohi-
betur: sciendum est, Orarii nomine diversa significari;
in primis verò sacri ornamenti genus, quod vulgò *stolam*
dicunt, & prælongæ laciniæ formam habet. Vocabulum
istud, in hoc ipso significato, Græci Latinique suæ singu-
li linguæ attribuunt. Balsamon enim Græcus canonum
scholiastes, scribens in hunc ipsum Laodicenum can. 22.
deducit ejus etymon à verbo ὁρῶ quod est *videre* ac ob-
servare: quia Diaconus assistens Presbytero celebranti
Clericis in pulpito existentibus orarii sui elevatione in-
dicat, & admonet, quoties novus ab ipsis cantus sit ex-
ordiendus. Est tamen vox illa originis Latinæ ab oran-
do; quod orarii usus est in publicis orationum ministe-
riis. In Græca Crysostomi Liturgia ὠράριον & ἐπιτραχήλιον
pro eodem gestamine usurpantur: est enim τράχηλος *collum*
& ἐπιτραχήλιον *collare*, seu colli amictus: quia orarium
collo circumaptatur. Concilium secundum Bracarense,
anno Christi 563. sub Joanne tertio Papa collectum, præ-
cipit can. 9. ut Diaconi superposito scapulæ orario utan-
tur: quam rem multo pridem Sylvester Pontifex consti-
tuerat in Romano Concilio c. 6. Deinde Concilio To-
letano quarto can. 4. constitutum ita legimus, *Orarium
oportet Levitam gestare in sinistro humero propter quod orat
sive prædicat. Dexteram autem partem oportet habere libe-
ram, ut expeditus ad ministerium Sacerdotale discurrat.*
Beda in collectionibus, cap. de septem ordinibus, hæc
scribit: *Bene etiam orationibus convenit orarium, conve-
niens officio vestimentum.*

5. Alteram ecclesiasticam Orarii significationem alii
comminiscuntur de longa & talari veste; & sanè propria
& vulgaris est significatio, non orarii quidem, sed stolæ
tam sacræ, quam profanæ. Vocabulum enim stolæ, Græ-
cis, Latinisque longè ante Christum usurpatum, non po-
test ad significationem Ecclesiasticam restringi. Dicitur
quoque id genus vestimenti ποδήρης eo quod ad pedes us-
que dimittatur, Apoc. 1. *similem filio hominis vestitum po-
dere*. Porrò illam orarii pro talare veste significationem
vere dixi esse commentitiam: errori causam dedit perver-
se intellectus canon 28. Concilii Moguntini: *Presbyteri
sine intermissione utantur orariis propter differentiam Sacer-
dotii dignitatis*. Ibi enim orarium quidam exponunt de
talari veste. Sed nunquid talari vestimentum commune
pariter erat Diaconis; & tamen canon Moguntinus vult
orarii perpetuam gestationem esse differentiam & privi-
legium Sacerdotalis dignitatis. Quo supposito, si Diaco-
ni hujusmodi orarium extra publicum officium gestassent,
attentassent usurpare insignia dignitatis alienæ: & tamen
clerici minores, nedum Diaconi longis vestibus amiciri
tenebantur; cum tamen ipsis orarium gestare non liceret
extra Ecclesiam & divina officia. Quod tamen jubebat Sy-
nodus Moguntinensis à Presbyteris perpetuo deferri, tum
ob dignitatis venerationem, tum etiam ut ubique expe-
diti essent ad sacras preces, & Sacramenta etiam in re-
pentinis & inopinatis eventibus ministranda: quam etiam
ob causam Synodus Arausicana prima can. 1. jussit Sacer-
dotibus, aliisque Baptismi ministris, ut indesinenter sa-
crum Chrisma secum deferrent. Explodatur ista orarii,
pro longa promissaque ad pedes tunica, significatio.

6. Orarium denique, etiam apud profanos Autores, com-
mune linteum, vultui detergendo destinatū, significat, quod
aliàs sudarium, aut sudariolum vocitatur. Fuit etiam con-
suetudo vetus tam Græcis, quàm Latinis, tum in thea-
tris, tum in Ecclesiis, ut in signum applausus & favo-
rabilis acclamationis populus oraria, id est linteos & su-
daria sursum jactaret. Refert Flavius Vopiscus in Au-
reliano, hunc primum oraria populo Romano in thea-
tris & comitiis distribui fecisse, quibus utebantur ad favo-
ris significationem. Narrat Eusebius hist. Eccles. lib. 7.
c. 30. de Paulo Samosateno Antiochiæ Episcopo & hære-
siarcha vanissimo, voluisse, ut sibi in Ecclesia concio-
nanti populus, lintea elevando & jactando, applaude-
ret, perinde ac in theatris: ὡς ἐν θεάτροις κατασείειν ταῖς ὀθό-
ναις *Ab auditoribus vero non favorem neque plausum expecta-
re solum, sed theatrali more oraria sibi moveri affectabat*.
Pontius Diaconus Sancti Cypriani Episcopi & martyris
discipulus, in historia martyrii ejus refert, à fidelibus lin-
teamina & oraria in loco præparata & deposita fuisse, ut
Martyris fluentem cruorem exciperent. Ambrosius, in
oratione quam habuit in obitu fratris Satyri, perhibet de
ipso, quòd cùm adhuc cathecumenus esset, & navis qua
vehebatur immani tempestate jactaretur, jam proxima nau-
fragio, metuens mysterii vacuus è vita discedere, petiit
à convectoribus qui erant mysteriis initiati divinum Sa-
cramentum, & orario involutum fecit sibi ad collum al-
ligari. Quem de orario locum, mirum est aliquem som-
nias-

niasse stola Liturgica involutum, per ignorantiam illius lintei ac orarii, quod Dominicale vocabatur, quo divinum Sacramentum moris erat excipi. Mysteriis autem initiati, ubi nihil additur, intelligendi sunt duntaxat laici baptizati. Orarium etiam communi usu linteamen proprie ac sudarium, ut probatum est, significat, indiscriminatim in rebus sacris & prophanis.

DISSERTATIO X.

De veterum Ecclesiarum situ, partibus, & structura.

1. VETERES Ecclesiæ, illæ saltem quæ ob amplitudinem & hominum confluentium frequentiam, Basilicæ vocabantur, quatuor constabant partibus: quarum prima, quæ ingressuris obvia erat, Græcè πρόναος, Latinè *vestibulum* seu porticus dicebatur, atque pro foribus Ecclesiæ structa erat: non tamen sacra censebatur, etsi sacræ structuræ proximè adjaceret. Secunda pars Græcè ναὸς, Latinè *Navis*, seu gremium denominabatur: huc populus ad divina officia conveniebat. Tertia pars aliquot gradibus, supra navim assurgens Græcè dicebatur ἄμβων deducta voce ab ἀναβαίνειν, quod est *ascendere*, Latinè vero *Suggestum* nominabatur. Isto ex loco Scripturæ sacræ ad populum legebantur, & sermones à concionatoribus habebantur, Episcoporum constitutiones, Imperatorum etiam edicta quandoque promulgabantur, Psalmi etiam solemniter concinebantur, aliæque divini Officii partes. Frustra igitur vir quidam doctissimus chorum ab ambone sejungit: cui refellendo sufficiat Laodicenus canon 15. περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ. *Non oportere præter Canonicos cantores, qui ambonem ascendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Ecclesia*. Quarta denique pars Ecclesiæ Græcis θυσιαστήριον nec non ἱερατεῖον itemque ἱερὸν βῆμα Latinis *Sanctuarium, Sacrarium, sanctum Altare* dicebatur, eoque loco divina mysteria & sacrificia solemni ritu celebrabantur.

2. Ut autem singillatim quas diximus partes exploremus. Vestibulum ac porticus nihil aliud erat, quàm tectum humilioris situs, ab Ecclesiæ tecto, quod sublimius erat, distinctum, columnis aut arcubus suffultum, qualia visuntur ante plerasque Romæ Basilicas sacras. Hic locus, cum non esset muris conclusus, ventis & solaribus radiis pervius & apertus erat. Hic assentiri minimè possum Scriptori tametsi peritissimo, qui pœnitentium secundæ classis, hoc est Auditorum stationem in illa porticu collocat; depellitque ab ea primum hoc est flentium ordinem, quos ad aream sub dio vult omnino ablegatos. In primis enim certum indubitatumque est, Auditores pœnitentes fuisse intus Ecclesiam admissos, eorumque stationem ideò dictam audientium fuisse, quia lectiones Scripturarum audiebant, quæ divinum præcedebant Officium; & finitis lectionibus Psalmodiam, deinde Missam catechumenorum dictam, postmodum Evangelii cantum, postremo Evangelicam prædicationem distinctè & intelligibiliter audiebant; & post aliquot Sacerdotum preces super istis pronunciatas, foras voce Diaconi dimittebantur. At nihil horum sub porticu fiebat, aut fieri audirique poterat, sed intra Ecclesiæ fores ac limina. Prætereà quis nesciat distinctas fuisse à lugentibus Auditorum stationes? At verò innumeris & perspicuis priscorum Patrum testificationibus liquido constat, flentium seu lugentium locum fuisse ad fores Ecclesiæ, quarum tamen limen transilire vetabantur. At verò, ut ad metam illam auditores se sisterent, transilienda primum eis porticus erat, quippe quæ foribus illis objecta erat: Omissis testibus aliis innumeris audiamus can. 11. Gregorii Neocæsariensis aut si quis sit alius ejus autor gravis certè & antiquitate venerandus, ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστίν, *fletus extra januam oratorii est*. Deinde subjungit, ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, *auditio intra portam in Narthece*. Non igitur cis portam, ad quam porticus pertingebat, sed inter eamdem, seu intra oratorium in quo decantabantur divina Officia, legebantur divinæ scripturæ, pronunciabantur de pulpito ad plebem sermones; quarum omnium rerum auditioni obstrictum erat genus pœnitentium secundum, hoc est Auditores. Similiter Basilius ab Amphilochium can. 56. de voluntario homicida, quem ante omnia stationi fletus per quadriennium addicit, sic decernit, ἐν τέσσαρσιν ἔτεσι προσκλαίειν ὀφείλει ἔξω τῆς θύρας ἑστὼς τοῦ εὐκτηρίου οἴκου. *Debet quatuor annis deflere stans, extra fores oratorii*. Idemque can. 75. de incestuoso qui propriam sororem vitiavit, τριετίαν προσκλαιέτω τῇ θύρᾳ τῶν εὐκτηρίων οἴκων παρεστώς. *Triennio defleat stans ad fores domus oratoriæ*. Non igitur reum ordinis flentium amandat procul extra oratorii valvas ad aream aliquam sub dio, sed stationem ad oratorii valvas assignat, & canoni satisfit, si propter januam consistat, dum limen oratorii non transiliat. Et verò si pœnitentibus istiusmodi orandum sub dio fuisset, periclitandum illis de morte fuisset ingruente imbrium vi, aliave tempestate.

3. Ingressis Ecclesiæ januas primum occurebat pars unu navis, quę νάρθηξ dicebatur, eratque pœnitentium Auditorum statio. Toto enim cœlo aberrarunt, qui Narthecem Auditorum locum ac stationem, existimarunt esse porticum extra Ecclesiæ sanctæ ambitum & laquearia structam, tectoque humiliorem: satis enim superque jam ostensum est, Auditores constitisse intus sacram Ecclesiam, flentesque in ipso vestibulo seu porticu. Sapientiùs itaque locum Gregorii Neocæsariensis ἐν τῷ νάρθηκι Baronius to. 2. ad an. Chr. 263. n. 26. sic exponit, in *loco quem Narthecа vocant, seu in ferula*: quam vulgaris interpres, qui multi fraudi fuit, dum vertit *in porticu*. Hujusce verò denominationis causam congruentem nullam video, præter eam quam tradit Joannes Meursius in suo Lexico Græcobarbaro: Quia (inquit) ibi pœnitentium statio erat sub Ecclesiasticæ censuræ ferula; id enim, id est *ferulam*, sonat νάρθηξ. Flentes autem quasi projectitii & alieni ab ingressu Ecclesiæ manuumque impositione Sacerdotali, non dignabantur nomine filiorum sub ferula constitutorum, juxta illud Pauli Hebr. 12. *Quod si extra disciplinam estis; ergo adulteri, & non filii estis*.

4. Audientes pœnitentes loco intus Ecclesiam antecedebat aliorum pœnitentium ordo, qui ὑποπίπτοντες, id est *substrati* seu prostrati dicebantur. Atque isti simulque audientes unà cum catechumenis atque energumenis, ad vocem Diaconi proclamantis: *Exeant qui non communicant, de Ecclesia*: ante offertorium discedebant; remanentibus tamen adusque finem collectæ pœnitentibus quartæ classis, qui Grecè συνεστῶτες Latinè *consistentes* noncupabantur; eorumque statio ac ordo, σύστασις, id est, *consistentia* quarti generis pœnitentium, qui à tergo populi ad Eucharistiæ participationem admissi, exortes tamen erant sacræ communionis. Quæ ultima populi versus Sacrarium statio, & Basilio dicitur μέθεξις, id est, *participatio*, nimirum communionis.

5. Navim ingressis occursabat tabulatum, aut murus intermedius virorum stationem à fœminis dirimens, pertingensque à primis Ecclesiæ foribus adusque ambonem & Sanctuarium. Ex utraque parte janua occurrebat, cujus præfectura incumbebat ex parte fœminarum ostiariæ Diaconissæ. Januæ verò, quæ viris aditum aperiebat, custodia penes ostiarios Clericos erat. In hisce sexuum separationibus ordines utraque ex parte servabantur pœnitentium & participantium, à nobis jam commemorati; quibus ex parte fœminarum adjungebantur sacræ Virgines ad intimam stationem Sanctuario proximiorem: sicut ex parte virorum intima occupabant Monachi, quo tempore proprias Ecclesias non habebant, ut ex Dionysii hierarchia Ecclesiastica & ex Ambrosii ad virginem lapsam epistola colligitur. Per gemina etiam Navis seu gremii latera, in quibusdam Ecclesiis producebantur hinc inde porticus arcubus vel columnis suffultæ, intra quas distincta erant sacella seu oratoria ad secretius, si juberet, orandum: ut commemorat Paulinus in epistola ad Severum, in quibus altaria erecta erant. Scribit etiam Ambrosius epist. 33. ad virginem Marcellinam sororem suam, postquam tumultum graphicè descripsit ab Ariana Imperatrice Justina concitatum adversus ipsummet Ambrosium Episcopum, quem plebs Mediolanensis studiosè custodiebat intra Basilicam sacram, quam Justina furens sancto Episcopo & Orthodoxis eripi, & Arianis tradi, immissis intra illam armatis contendebat: postquam demum Justinæ filius Valentinianus Imperator pacem denunciari, militesque ex Basilica occupara pedes efferre jussit, scribit Ambrosius in illa communi Fidelium lætitia *milites ipsos irruen-*

irruentes in Altaria osculis significasse pacis indicia. Igitur non unicum stabat intra ad templum Altare, sed plura hinc inde dispersa. His adde, majus Altare, quod erectum intus Sanctuarium erat, fuisse armatis inaccessum, & cancellis circumclusum, illuc enim aliis quibuslibet quam Sacerdotibus, & sacris Diaconis accedere nefas erat. Altaria itaque illa, quibus novæ pacis denunciatione lætantes milites oscula figebant, inferius per circuitum Navis collocata erant & hinc inde dispersa. Magnus præterea Romæ Pontifex Gregorius I. lib. 1. ep. 50. ad Palladium, meminit Ecclesiæ cujusdam, quæ tredecim Altaria continebat. Quorsum verò tot Altaria, si semel dumtaxat intra unam Ecclesiam licebat offerre Sacrificium, ut nonnulli putaverunt.

6. Altera Ecclesiæ pars erat, ut dictum est, Ambon; chorus nimirum muro circumseptus, ad quem gradibus aliquot ascendebatur ex paululum subjecta navi. Situs erat ambonis intermedius navi & Sanctuario. Ex ambone minores Clerici psallebant, ut liquet ex præcitato canone Laodiceno 15. Itemque Carthaginensis quarti Concilii can. 10. & ex Romano sub Sancto Gregorio anni 595. Ibidem Diaconus solemniter in Missa sanctum concinebat Evangelium, proclamabantur Episcoporum edicta & jussiones, denunciabantur excommunicati, recitabantur ex diptychis fidelium tum viventium tum defunctorum nomina, legebantur à Clericis lectoribus sacri libri, atque ad populum sermones habebantur. Supersunt Romæ integri duo vetustissimi ambones, quos præsens, dum essem in comitatu Eminentissimi Cardinalis Hieronymi Grimaldi Aquisextiensis Archiepiscopi, exactè observavi. Horum unus est in Ecclesia Sancti Clementis Papæ & Martyris ad Amphitheatrum: alter in Ecclesia Sanctorum Martyrum Nerei & Achillei. Prior ille ambon duo continet pulpita, singula utrique lateri cohærentia, cùm tamen unicum sit Sanctorum Nerei & Achillei pulpitum muro navis cohærens.

7. Quatuor ut plurimum erant in ambonibus portæ, ex quibus geminæ ad Navim spectantes vocabantur *ὡραῖαι speciosa*, aliæ paritet gemminæ ad Sanctuarium prebentes ingressum, dicebantur *ἅγιαι πύλαι porta sancta*. Istarum cura & custodia Subdiaconis incumbebat, quibus prohibent Synodi Laodicenæ canones 21. & 22. ab his januis discedere, atque eisdem vetant in Sanctuarium & Diaconium se ingerere.

8. In Ecclesiis Græcorum locus erat amboni & Sanctuario intermedius, qui nunc *σωλαία*, nunc *σολέα* nunc *σωλέα* legitur appellatus: eratque ambone seu choro paucis aliquot gradibus elevatior: atquè eousque ad Eucharistiam participandam procedebant laici, & cum eis Clerici, qui ob aliquam culpam fuerant ad laicam redacti communionem. Qua de re tractatum supra fuit in *Dissertatione V. de veteribus olim in sacra Eucharistia adhibitis ritibus*. Solea itaque interjacebit inter ambonem & Sanctuarii cancellos. In hisce objectis Sanctuario cancellis erant apud Græcos dictæ sacræ portæ. Mihi quidem adhuc incompertum est, utrum tempore Chalcedonensis Synodi, Senatus, qui ante cancellos considebat, esset intus, an extra cancellos; an in sanctuario, an in solea. Certè vel Principum ambitione, vel Cleri socordia factum fuerat, ut Principes primùm, deinde Optimates aulæ, multa sibi indebita in Ecclesiis Græcorum præriperent; ut addiscimus ex congressu Theodosii senioris cum Ambrosio Mediolanensi Episcopo, coram quo suam ille excusat in Sanctuario præsentiam, eò quòd nescivisset usum cæterarum à Constantinopolitana Ecclesiarum, in qua Patriarcha Nectarius ipsum in Sanctuario voluerat residere. Perspecta etiam est Nicolai Romæ Pontificis expostulatio apud Michaelem Orientis Imperatorem, qui etiam inter sacra officia Constantinopolitanum Patriarcham ad suos pedes abjicere non verebatur. Refert historicus Nicetas solium Imperatoris intra Constantinopolis Ecclesiam longè eminentius fuisse Patriarchali sede. Illa sanè Chalcedonensis œcumenicæ Synodi expressio; actione 1. Residentibus magnificentissimis & gloriosissimis Judicibus, & Amplissimo Senatu *in medio ante cancellos santissimi Altaris ἐν τῷ μέσῳ πρὸ τῶν κιγκλίδων τοῦ ἁγιωτάτου θυσιαστηρίου*, videtur ambigua, num intra, vel extra sacros cancellos sederent illi Magistratus. Sed tamen mirum est, si Sanctuarium Ecclesiæ Chalcedonensis tantæ fuisset amplitudinis, ut ambitu suo tam multos Antistites, tamque numerosam Optimatum & Senatorum multitudinem complecti posset.

9. Quartæ demum Ecclesiæ partis diversa erant nomina Sanctuarium, Secretarium, Tribunal, Sancta Sanctorum Latinis, Græcis verò *ἱερατεῖον, ἱερὸν βῆμα, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἁγιώτερον* eratque pars Ecclesiæ sacratissima penitissimaque. Hujus in medio situm erat sub tabernaculo Altare primarium, ad quod Sacerdos sacrum celebrans stabat facie ad populum versa; quo etiam situ pleraque adhuc Romæ visuntur altaria, præcipua nimirum quinque Basilicarum præcellentium, quæ Patriarchales nuncupantur, Lateranensis, Petri in Vaticano, Pauli in via Ostiensi, Sanctæ Mariæ Majoris in Esquiliis, & Laurentii in agro Verano, prætereaque Cæciliæ trans Tiberin, Sabinæ, Alexii, Pancratii, Eustachii, Nerei atque Achillei: Tabernaculum verò altari superpositum, fornix erat lapidea, aut ex metallo quatuor columnis sustentata, qualis etiam nunc visitur in altaribus jam memoratis. Eidem etiam nomen *Ciborii* promiscuè à Græcis & Latinis tribuitur, ut passim legitur in libro Pontificum Anastasii. Germanus insuper Constantinopolis Episcopus *κιβώριον* istud describit, constans supernè ampla testudine, & quatuor infernè columnis altare ambientibus. Quin etiam huic voci Græcam tribuit etymologiam à *κιβὼς* seu *κιβωτὸς* id est *arca*, & *ὁρᾶν* quod est *videre*, quasi sit Arca visionis, seu manifestationis Domini Salvatoris. Latini verò deducunt à *cibo* id nomen, hoc est ab Eucharistico pane, quo ad perennem vitam alimur. Simile in præcedenti dissertatione vidimus de Orario, cujus etymon Græci, Latinique singuli ad propriam linguam referunt. Nec desunt qui vocem *mysterium*, alii ad Græcam, alii ad Hebraicam originem referant; hi ad radicem סתר *Satar*, alii ad Grecum *μύω* quæ utraque vox significat abscondere claudere: & מסתר *Mistar, absconditum, res abdita*. Unde facilè deducitur *Mysterium*.

10. Sanctuarium porrò ipsum, interjectis cancellis, à reliqua Ecclesia fuisse divisum, non modò tradit Chalcedonense Concilium, sed etiam meminit Gregorius Nazianzenus *κιγκλίδες cancelli*, orat. 150. ex quo verbum Dei populo prædicabat. Eusebius etiam Cæsariensis lib. 10. hist. Eccl. c. 4. loquens de structura Basilicæ Tyri, à Paulino ejusdem civitatis Episcopo dedicatæ, hæc dicit: *Locus erat Sanctuarii in speciem quadratam columnis sublimibus undique circumseptus, quarum media intervalla interstitiis ex ligno instar retis aut transenna cancellatis in mediocrem & æquabilem longitudinem circumclusus*. Additque, altare in Sanctuarii meditullio situm fuisse. Ibidemque adjungit à fronte hujus templi positum fuisse fontem uberes aquas profundentem, ad quem manus abluebant quicunque locum sacrum ingressuri erant. Paulinus etiam Nolanus Episcopus aliorum meminit fontium ad introitum Ecclesiarum constitutorum, epist. 12. ad Severom, & epist. 31. ad Aletium; quibus arguitur, consuetudinem religiosam, quam Judæi servabant, manus abluendi ante sacras preces, quam refert Aristeas, lib. de septuaginta Interpretibus, ad primos quoque Christianos pervasisse, ideoque solitos fontes pro foribus Ecclesiarum collocare.

11. Præterea ita disponebatur Ecclesiarum situs, ut ad Orientem spectarent. Clemens Papa & martyr de Ecclesiæ structura loquens lib. 2. Constitutionum c. 6. *Primum quidem* (inquit) *sit longa & ad Orientem conversa*. Hoc idem significat Tertullianus adversus Valentinum c. 2. Idemque asserit Paulinus in relata ad Severum epist. 12. hoc idem attestatur loco citato Eusebius, de structura memoratæ Tyri Ecclesiæ. Qui præterea lib 3. vitæ Constantini cap. 36. describens fundatum à Magno Constantino in loco Dominicæ Resurrectionis templum, tres illius partes ad Ortum perspexisse perhibet. Templi quoque Salomonis anteriorem partem Solis ortum prospexisse testantur oculati testes Aristeas, & Josephus, atque ex horum testificatione Ribera, in opere suo de templo Judaico, & Baronius ad annum Christi 57. numero 103. Quinetiam quamplurimis veterum autorum testificationibus convincitur, religiosum apud Romanos fuisse, ante prædicatam Christi fidem, ut quatenus fieri posset dum falsis numinibus cultum adhibebant aut sacrificabant, id agerent converso ad Ortum aspectu. Hunc ritum Numam Regem Romanis Deos invocantibus præscripsisse tradit Plutarchus in ipsius vita. Eodem referentur hi Virgilii versus lib. 8. Æneid.

Surgit & ætherei spectans Orientia Solis
Lumina, ritè cavis undam de flumine palmis
Sustulit, ac tales effundit ad æthera voces.

Ejusdem ritus idem pariter meminit Æneid. lib. 12.

Illi

Illi ad surgentem conversi lumina Solem
Dant fruges manibus salsas,

Quo loco Servius ait: *Disciplinam cæremoniarum sequutus est ut Orientem spectare diceret eum, qui esset precaturus*. His adde Ovidium lib. 4. Fastor.

His Dea placanda est, hac tu conversus ad Ortum
Dic quater.

Sed & Vitruvius de templorum architectura libr. 4. c. 5. hæc prodit; *Ædes autem sacra deorum immortalium ad regiones quas spectare debent sic erunt constituendæ, uti si nulla ratio impediverit, liberaque fuerit potestas, ædis signum quod erit in cella collocatum, spectet ad vespertinam cæli regionem: ut qui adierint ad aram immolantes, aut sacra facientes spectent ad partem cæli Orientis; & simulacrum quod erit in æde. Et ita vota suscipientes contuentur ædem & Orientem cæli*. Quo etiam argumento Tertullianus in Apologetico dicit: *Sed & plerisque vestrum affectatione aliquando cælestia adorandi, ad Solis Ortum labia vibratis*. Huc pertinet dictum istud Latini Pacati in Panegyric. *Ut divinis rebus operantes in eam cæli plagam ora convertimus a qua Lucis exordium est*. Denique Clemens Alexandrin. lib. 7. Stromatum, solemnem plane fuisse hanc ad orientem conversionem in actibus ad religionem spectantibus indicat.

12. In Sanctuario, præter intermedium Altare, geminæ hinc inde mensæ collocatæ erant, quales etiam nunc conspiciuntur marmoreæ in Sanctuario commemoratæ sanctorum Martyrum Nerei & Achillei Ecclesiæ. In ea, quæ ad lævam erat, reponebantur vasa sacra cum suis velis simulque panis consecrationi, sacræque communioni destinatus, partim etiam eulogiis post sacram synaxim distribuendis assignatus. Mensam istam Græci πρόθεσιν id est *propositionem* & διακονικόν vocant; cujus accessum etiam ipsis Subdiaconis, necnon sacrorum vasorum contactum interdicit Laodicena Synodus canon. 21. In altera ad dexteram erecta mensa reponebantur sacra Episcopi vel Sacerdotis sacrificaturi vestimenta.

13. Per interiorem Sanctuarii circuitum dispositæ erant exedræ pro Sacerdotibus, atque his editior Cathedra Episcopalis in medio ac intimo Sanctuarii hemicyclo è regione altaris; adeò ut sedens Episcopus & altare & populum rectà prospiceret. Hujusmodi visitur solium, in illo sanctorum Nerei & Achillei sanctuario, ex quo sanctus Papa Gregorius (ut ipse de se perhibet) sermonem olim die horum martyrum natalitio ad populum habuit. Propter quæ venerandæ antiquitatis vestigia, sedulò admonuit, insculptis marmori literis, nunquam satis laudatus ejusdem Ecclesiæ titularis Cardinalis Cæsar Baronius, ne quis posthac ejus speciem immutaret, aut lapidem moveret. Cujus etiam curam & ministerium Sacerdotibus Oratorii Sanctæ Mariæ dictæ in Vallicella fecit attribui. Ista verò Pontificia sedes, tribus est elevata gradibus supra contiguas utrobique dispositas ex marmore Cathedras. De Cathedra Episcopi sic Augustinus scribit in Psalm. 126. *Quomodo vinitori altior locus fit ad custodiendam vineam sic & Episcopis altior locus factus est; & de isto loco periculosa redditur ratio*. Liturgia etiam Chrysostomi sedem vocat Episcopalem τὴν ἄνω καθέδραν *qua sursum est Cathedram*. Clemens Papa & Martyr lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, c. 61. similiter docet in medio Sanctuarii sedere Episcopum, id est in medio penitioris parietis qui Sanctuarium à tergo ambit. Additque sacrum Clerum ad ejus utrumque latus assidere.

14. Verum tamen ex ista Cathedra, quæ divinis Officiis inserviebat, sermocinari non solebant ad populum Episcopi; neque ex ambone, nisi minores Sacerdotes. Sed quando Antistes erat ad plebem concionaturus, apparabatur ei mobilis cathedra supra celsiorem Altaris gradum è regione ambonis atque navis. Eaque vigebat consuetudo tum in Orientalibus tum in Occiduis Ecclesiis. Gregorius enim Nazianzenus, oratio. 150. ait se concionante cancellos vim passos ac penè emotos à confluentis populi frequentia, καὶ βιαζομένους κἀκείνους ποτὲ τοῖς περὶ λόγον ὀρεγομένοις. Cancellorum autem objectu superiùs dictum est Sanctuarium fuisse a reliquo templo divisum. Et de Chrysostomo Socrates prodit peculiare hoc ei fuisse, ut extra Sanctuarium, quo meliùs à populo audiri posset, in ambonem prodiret ad concionandum, instar inferiorum Sacerdotum, quibus licitum non erat è Sanctuario sermocinari. Huc spectat pariter Prudentii Basilicam Hippolyti martiris describentis distichum de Sanctuario sic loquens.

Fronte sub adversà gradibus sublime tribunal
Tollitur, Antistes prædicat inde Deum

Et Sidonius Appolinaris in carmine eucharistico ad Faustum Reiensem Episcopum ita concinit:

Seu te conspicuis gradibus venerabilis aræ
Concionaturum plebs sedula circumsistit,
Expositæ legis bibat auribus ut medicinam.

Suprà memoratus Clemens meminit duorum, ut appellat, Pastophoriorum in Ecclesiis extruendorum, lib. 6. Constit. Apost. cap. 61. Eadem significat Paulinus nomine *Secretariorum*, quæ dicit esse ad absidem epist. 12. ad Severum. Cùm verò Absis peculiariter diceretur fornix, seu arcus ipsum Sanctuarium superne coronans; facilè colligitur gemina illa Pastophoria seu secretaria fuisse in fronte Sanctuarii hinc inde collocata, quorum unum inserviebat (ut multis visum est) recondendæ sacratissimæ Eucharistiæ; aut (ut alii multi opinantur) erat ipsa quæ nunc vocatur Sacristia, & antiquitus Secretarium, quod idem nomen nonnumquam Sanctuario quoque tribuebatur, ut diversis paulò post testimoniis comprobabitur. Græcè etiam Sacristia σκευοφυλάκιον vocabatur, & Sacristiæ præfectus, seu Æditus σκευοφύλαξ, Latinè *Sacrista*, Custos, Æditus. Alterum verò Secretarium seu Pastophorium sacris Ecclesiasticis libris recondendis usui erat. Testificatur Paulinus se quod ad lævam erat Secretarium hoc disticho inscripsisse:

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Idemque, de altero Secretario ad dextram sito à se descripti Templi, scribit à se superpositum fuisse distichum istud:

Hic locus est, veneranda penus quo conditur; & quo
Promitur alma sacri pompa ministerii.

15. Sacræ reconditorium Eucharistiæ solebat antiquis ut plurimùm esse armarium ac repositorum ad Sanctuarii latus, ut colligitur ex supra allegatis Clementis & Paulini locis. At verò secundum Turonense Concilium can. 3. prohibet in imaginario ordine componi Dominicum corpus, sed jubet in Altari reponi sub titulo Crucis. Poterat quidem esse loculus affabre dispositus in illa Crucis mediana parte, quà duo ligna, rectum & transversum, committebantur; aut certè titulus Crucis pro ipsamet Cruce ibi usurpatur, ut velit Concilium, Eucharistiam in medio Altari recondi intra locum situm sub pede Crucis. Alibi præterea solebat divinum Sacramentum reponi & asservari intra suspensam supra sanctum Altare columbam, vel pyxidem, vel arculam auream vel argenteam, ut colligitur ex supplice libello quem œcumenicæ quintæ Synodo Clerici & Monachi Antiocheni obtulerunt, actione 1. Severum Pseudopatriarcham hæreticum accusantes subreptarum furto columbarum ex auro fabricatarum, quæ fuerant ad sacras aras appensæ, itemque aliarum argentearum quæ fuerant in Baptisteriis collocatæ, ad communicandos (ut conjicio) recens, pro vigente tunc consuetudine, baptizatos. Legimus insuper in Basilii Græcè conscripta vita, Amphilochio attributa, columbis argenteis inclusam de more fuisse in templis Eucharistiam. Quem ritum suspendendi vasculo augustissimum Sacramentum, quod funiculo serico elevari aut demitti olim ad populi communionem soleret, vidimus adusque nostram ætatem perdurasse in Metropolitana Aquarum sextiarum Basilica. Sed jam prorsus inolevit, introductis commodioribus tabernaculis primario Altari superpositis. Extat Venantii Fortunati carmen de Turri, quam Felix Bituricensis Episcopus ex auro fabricari curaverat, ad condendū intus vivificum Sacramentum. Is verò Felix huic Turonensi secundæ Synodo legitur subscriptus. Asservatæ præterea in templis Eucharistiæ exemplum habet Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum, in illo Donatistarum scelere, qui facta in Ecclesiam orthodoxam irruptione, depromptum inde sacratissimi Corporis Sacramentum canibus devorandum projecerunt: sed conversi canes ad sacrilegos, non Eucharistiam, sed illos impios dentibus & efferatà rabie lacerarunt. Taceo epistolam ad Jacobum fratrem Domini, quæ meminit asservationis sacrorum fragmentorum hujus Sacramenti intra Sacrarium, quæ Clementi Papæ attribuitur; quæ quidem pseudepigrapha & supposititia est, opus tamen antiquum, & demonstrans prisci temporis usum.

16. *Secretarii* vocabulum diversa significat. Primùm apud Jurisperitos usurpatur pro secreto judicis auditorio, in

quo

quo seorsim tum partes, tum testes audiebantur. Apud Ecclesiasticos verò Scriptores diversa connotat: nunc ipsum Conclave in quo vasa sacra & alia ad sacrificium spectantia, omnisque ad templi cultum & ornatum pertinens suppellex asservatur: nunc illam etiam Sanctuarii partem, in qua vela, vasaque, & indumenta sacra ad sacrificium decenter apparabantur, tum in Diaconio, tum in mensa prothesis, ut superius descripsi; nunc demum pro toto ipso Sanctuario usurpantur. Sic enim tertium Carthagine habitum Concilium inscribitur, *In Secretario Basilicæ Restitutæ*. Et quartum Carthaginense similiter; *In Secretario*. Sextumque ibidem, *In Secretario Basilicæ Fausti*. Septimum pariter in eadem civitate, *In Secretario Basilicæ Restitutæ*. Et Milevitanum, *In Secretario Basilicæ*. Atque Africanum plenarium, *In Secretario Basilicæ*. Cæsaraugustanum, *In Secretario*. Arelatense secundum can. 15. disertè *Secretarii* nomine Sanctuarium exprimit. Liberatus Diaconus in Breviario c. 13. vocat *Secretarium*, Ecclesiæ Sanctæ Euphemiæ locum, in quo Synodus inita est Chalcedonensis. Denique Gregorius Magnus lib. 2. epist. 54. Sanctuarium similiter *Secretarii* appellatione designat.

17. Græca etiam vox βῆμα duplex Ecclesiasticum significatum complectitur, seclusis aliis & prophanis significationibus. Nam præterquam quòd Sanctuarium persæpè significat, usurpatum pariter pro *Ambone* legitur, vocisque origo ac etymon utrique rei convenit παρὰ τὸ ἀναβαίνειν *ab ascendendo*. Gregorius Nazianzenus, Invectiva 1. in Julianum, postquam retulit istum militiæ Christianæ infamem desertorem, olim in Ecclesia Clericum Lectorem fuisse, subjungit καὶ τῷ μεγάλῳ βήματι τετιμημένον *ab ambonis ascensu honoratum*. Siquidem ex ambone legebatur: solis verò sacris Clericis quales minimè censebantur Lectores, Sanctuarium ingredi licebat, ut perspicuè decernunt Laodicenæ Synodi canones 21. & 22.

18. Denique Baptisteria non intra, sed extra Ecclesiam constructa erant: quale hodie visitur Constantinianum juxta Basilicam Lateranensem, quam utramque fabricam Constantinus à fundamentis erexerat. In primariis item Etruriæ civitatibus Florentia & Pisis, Metropolitanarum Basilicarum Baptisteria sejuncta ab eis cernuntur, veterisque hujus consuetudinis certam fidem facit Cyrillus, Catech. Myst. 1. Paulinus etiam in sæpius præfatà ep. 12. Baptisterium refert à se inter duas Basilicas extructum.

DISSERTATIO XI.

De Eulogiis.

1. EULOGIÆ erant ex panibus excisæ particulæ, precibus solemnibus benedictæ, in signum Catholicæ in fide & charitate communionis, inter fideles distribuendæ. Harum referunt multiplices species antiquorum monumenta: quædam enim erant panis azymi, quædam panis fermentati: aliæ item publicæ, aliæ privatæ censebantur. Prima Eulogiarum institutio solas azymas, nec ullatenus fermentatas admittebat. Hac nimirum ratione, quia dispertiebantur fidelibus illis, qui sacrosanctæ Eucharistiæ non fuerant participes: earum enim materia ex panibus erat ad mysticam consecrationem destinatis, quæ primis sæculis ubique in Oriente & Occidente non aliter quàm in azymis fiebat. Panes itaque azimi, antequam ad sacrum Altare deferrentur, apponebantur in Diaconica mensa, ibique solemnibus orationibus benedicebantur; quibus peractis cultro, quem Græci ἁγίαν λόγχην *sacram Lanceam* vocant, in multas dissecabantur partes, quarum aliquæ ad consecrationem & mysticam Altaris communionem tam Sacerdotis quam populi secernebantur; reliquæ verò citra mysticam consecrationem, pro fidelibus, qui Eucharistiæ non participarant, nec tamen Catholicæ & Ecclesiasticæ communionis exortes erant, seponebantur; & in symbolum quoque communis fraternæque unionis distribuebantur manducandæ. Post debellatos magni Constantini armis tyrannos Ecclesiæ Christi persecutores, ruinis jam deficientis Paganismi Ecclesia mirifice aucta propagataque fuit, qua occasione Melchiades ejus temporis Romanus Pontifex constituit, ut non tantùm ex azymis, ut olim solebat, sed etiam ex fermentatis panibus conficerentur. Idque Pontificali autor vitæ illius insinuat: *Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecrato Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum*. Inde liquet ab Episcopo solitam impertiri benedictionem istam, qui hasce deinde Eulogias ad titulorum Presbyteros, id est Parochos dirigebat, istique subditis sibi fidelibus largiebantur. qui ritus brevi omnes Occidentis provincias pervasit: non constat tamen fuisse ad orientem propagatum.

2. Altera fermenti mentio in Siricii vita sic legitur: *Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum*. Vox ibi *consecratum*, perinde est ac vox *benedictum*. Tertia ejus mentio ab Innocentio Papa primo, in epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum, cap. 5. *De fermento verò quod die Dominico per titulos mittitur, superfluè nos consulere voluisti cùm omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ: quarum Presbyteri, quia die ipso propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se a nostra communione maxime illa die non judicent separatos: quod per Parochias* (scilicet rurales atque ab urbe longè remotas) *fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt sacramenta* (id est res benedictæ ac precibus Sanctificatæ, licet non censeantur de numero sacramentorum strictiùs usurpatorum septenario) *nec nos per cœmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, ut & presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam*. Vult hoc loco Innocentius eamdem per cunctos Episcopatus circa Eulogias fermentatas servari consuetudinem, quæ Romæ usitabatur. Quarta demum fermenti mentio est in perantiquo Romano libro, quem citat Baronius his verbis: *Quinta Dominica in Quadragesima Sabbato datur fermentum in consistorio Lateranensi*.

3. In Oriente celebrata Synodus Laodicena can. 15. ita scilicit: *Ne sancta instar Eulogiarum in festo Paschæ in alias Parochias transmittantur*: Cujus decreti ratio est, quia cum Paschalibus festis omnes fideles Eucharistiam sumant, superflua fuisset minor communionis fidelium (quæ per Eulogias fit) significatio, quæ diebus aliis non communicantibus Eucharistiam fidelibus impertiebantur. Est præterea Laodicenus can. 32. prohibens ab hæreticis Eulogias sumere. Cujus ratio constat: quia cum dentur Eulogiæ in signum communionis ac unionis fidelium, is qui ab hæreticis acciperet, protestaretur ipso facto cum eorundem secta communionem ac societatem. Eadem insuper Synodus can. 49. sancit non esse in Quadragesima panem offerendum aliis à Sabbato & Dominica diebus. Illi qui panem hunc ibi de Eucharistia intelligunt, rationem istam decreti proferunt, unà cum Græco commentatore Theodoro Balsamone, quia non celebrantur apud Græcos Sacræ Liturgiæ, neque participatur Eucharistiæ Sacramentum diebus jejuniorum, & quia Sabbatis & Dominicis totius anni, etiam intra Quadragesimam occurrentibus, ab Apostolorum usque ætate prohibita sunt apud Ecclesias Orientis jejunia. Alii verò canonem de Eulogiis exponentes rationē adducunt istam: quia præscripta quadragesimalibus diebus jejunia comestione Eulogiarum infringerentur; quæ quidē infractio non est pertimescenda Sabbatis & Dominicis, quibus apud Orientāles jejunia vetātur.

4. Catechumenis aliquando datæ fuerunt festis Paschæ diebus Eulogiæ, quia vice erant ac supplemento Eucharistiæ quam iidem sumere nefas erat; quatenus ante Baptismum res est nefaria & sacrilega participatio alterius cujuscumq; propriè dicti Sacramenti. Sed Eulogias catechumenis tandem conferri prohibuit Concilium Carthaginense tertium can. 5. eò quod nondum in Ecclesiam sint admissi, permisitque eis dumtaxat salis prægustationem, quam nihilominus idem *Sacramentum* vocat, largiore nimirum significatu. Quo eodem usurpat August. dum sic de catechumenis loquitur lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 26. *Et quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi Sanctum est tamen & sanctius quam cibi quibus alimur quoniam Sacramentum est*. Idque sacramenti nomen de Eulogiis usurpat paulò antè prolatus Innocentii Pontificis locus. Theophilus similiter Alexandrinus, can. 8. decernit oblatorum ad Altare minimè participes esse debere catechumenos: sed solùm Clericos, & plebem mysteriis initiatam.

6. Priusquam fuisset institutum fermentum, editus est de Eulogiis à Pio Papa primo canon iste, *ut de oblationibus quæ offerantur a populo, & de consecrationibus quæ superfunt,*

nec non

ss B. Paulus ad Corinthios scribit : Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi ; & hoc utique Laicis præcipit : multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & SACRIFICANDI JUGE OFFICIUM EST, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. Ipsemet Papa Innocentius idem iterat argumentum in epist. ad Exuperium Tolosanum Episcopum cap. 1. His addendum Concilium Toletanum primum anno 400. can. 5. dicens : *Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus Clericus, si intra civitatem fuerit, vel loco in quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad Ecclesiam ad SACRIFICIUM QUOTIDIANUM non accesserit, Clericus non habeatur.*

8. Quinetiam Leo Papa Magnus ad Dioscorum scribens Alexandrinum epist. 11. alias 81. his illum verbis commonet : *Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quæque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, & ea Fidelium multitudo convenerit, quam recipere semel una basilica non possit, Sacrificii oblatio simul indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi qui postmodum confluxerint non recepti. Necesse est autem ut quædam pars populi sua devotione privetur, si unius tantum Missæ, more servato, Sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studiose ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma* (Nota hęc) *paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis fide & actionibus congruamus.* Sane Leo magnus indignum non judicasset, quod pars populi Alexandrini festivitatum diebus Missa frustraretur, neque Dioscorum Episcopum hortaretur, ut in hoc ritum Ecclesiæ Romanæ sequeretur, si res ipsa deteriore loco Romæ foret, majorque fidelium Romanorum pars ab audiendo Sacro excluderetur, eo futili prætextu, ne qualicunque die intra Romam, cujus mœnia quinquaginta milliaribus, teste Flavio Vopisco, protendebantur, plusquam una Missa celebraretur.

9 Quorsum igitur Magnus ille Constantinus tam multas sacras basilicas excitarat, incredibili splendore atque magnificentia locupletissimis latifundiis & censibus ditaverat, donariis pretiosissimis decoraverat, si una fortassis excepta, cæteræ omnes solitariæ, divinoque cultu futuræ erant destitutæ. Veruntamen non usque adeo sordide irreligioseque actum fuit : adhuc enim visuntur & supersunt etiam in minimis & antiquioribus Romæ Ecclesiis, quales sunt sancti Clementis ad amphiteatrum, sanctorumque Martyrum Nerei, Achillei, & Domitillæ ambones, sanctuaria, Altaria, sacræ portæ, Diaconicæ mensæ, certissima monimenta Missarum in eisdem omni apparatu olim cerebratarum. Quis vero ambigit, vel ignorat in plerisque minoribus Ecclesiis inter Missarum solemnia fuisse multas a sancto Gregorio Romano Pontifice homilias pronunciatas, intra inquam Missarum solemnia, ut ille restatur exprese in sua ad illas prefatione, quales sunt (ut celebriores taceam) Ecclesiæ Sanctæ Felicitatis, S. Stephani, S. Andreæ, SS. Marcellini & Petri (& ista quidem notatur habita in die Dominica) S. etiam Sylvestri, S. Agnetis, B. Felicis, B. Laurentii, S. Pancratii, SS. Nerei & Achillei, SS. Processi & Martiani ; S. Clementis, SS. Joannis & Pauli (quæ etiam habita prænotatur Dominica die) S. etiam Mammæ, SS. Philippi & Jacobi, Dominica quoque die : iterum S. Clementis in die Dominico, & in Ecclesia iterum Laurentii die pariter Dominico. Quis vero existimet quando in arctis & angustis illis locis sanctus ille Pontifex diebus etiam Dominicis sacrum peragebat, nullam fuisse aliam in tanta urbe Missam.

DISSERTATIO XIII.

De discrimine inter Episcopos, & Presbyteros jam inde ab ipsis Ecclesiæ exordiis.

1 INFAUSTO quodam omine conscripti a quodam Batavo Calviniano libri adversus Episcoporum dignitatem, & quod mirum est, insulsi, inepti, perpetuisque ipsius autoris adversus semetipsum contradictionibus referti, nonnullos etiam Catholicæ professionis adeo ludificantur, ut etiam editis in lucem libris non dubitarint hunc asserere errorem, in Catholicæ professionis viris intolerabilem : nihil fuisse discriminis inter Episcopos & Presbyteros primis Ecclesiæ sæculis, quod attinet officium dignitatemque, sed qualecumque nunc temporis invectum sit, id omne novitatem redolere ; ab initio autem non sic fuisse. Prætermitto hic vetustissimorum Scriptorum monumenta, quę omni perspicuitate convicunt istam inter utrosque differentiam, adeo ut omnes Episcopi præcipuum quid haberent, neque cum inferioribus Sacerdotibus commune ; ita ut non omnes Sacerdotes essent, aut dicerentur Episcopi ; atque istos illis præivisse non solum ratione ordinationis, quæ tamen suprema est in Ecclesiæ regimine dignitas ; sed etiam in confirmandi potestate, qua confertur Spiritus Deus, in aliis manuum impositionibus, in consecrationibus Ecclesiarum, Altarium, sacrorum Vasorum, & Virginum, in potestate jurisdictionis Ecclesiasticæ interioris atque exterioris, in auctoritate publice decernendi, in inflictione censurarum aliarumque pœnarum Ecclesiæ, in dispensationibus, mandatis, jussionibus, in Officiis & Beneficiis conferendis, aut amovendis, in promulgandis legibus aut decretis, in Synodis convocandis, in sacro conficiendo chrismate, aliisque innumeris functionibus, quas regimen requirit humeris Episcopalibus incumbentis Ecclesiæ. Ordinatio pariter Episcopalis longe diversa fuit a communi Sacerdotali, adeò ut per hanc consecrationem Spiritus sanctus talem illis impertiatur potestatem, & regendi Ecclesiam autoritatem, qualem ex vi proprię consecrationis cæteri Sacerdotes minimè nanciscuntur, aut nancisci potuerunt ab initio, nec deinceps poterunt adusque mundi finem. Idque non humana licentia, sed fide prorsùs ad salutem æternam necessaria tenendum.

2 Epiphanius hæresi 76. Aerium hęresiarcham ab Ecclesia eo nomine damnatum perhibet, quia omne tollebat Episcopi & simplicis Sacerdotis discrimen, eosque in omnibus volebat haberi pares. At Epiphanius longè dispares esse probat ratione ordinationis, quæ solis ab Episcopis fieri potest. Verba ejus omninò digna sunt quæ mentibus fidelium insigantur : ἡ μὲν γὰρ ἐστιν ἡ τάξις πατέρων ἐστὶ γεννητική, πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν πατέρας ἢ διδασκάλους, καὶ πῶς οἷόν τε ἦν καθιστᾶν πρεσβύτερον μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. *Episcoporum ordo est ad gignendos Patres, nam Ecclesiæ patres, id est Sacerdotes, progignit. At Sacerdotum ordo cum nequeat Patres progignere, generat tamen per lavacrum regenerationis filios Ecclesiæ. Quomodo enim posset Patres progignere potestate carens manuum impositionis?*

3 Quantos vero ætatis possumus Apostolicæ, atque adeò ab ipsis Apostolis consecratos Episcopos proferre? Jacobum Jerosolymis Domini fratrem, qui ique huic successit, Simeonem ; itemque Marcum Alexandriæ, & qui ei successit Anianum ; Evodium Antiochiæ, & hoc defuncto Ignatium, Smyrnæ pariter Polycarpum Joannis Apostoli discipulum. Tres præterea ab Apostolo Paulo consecratos Episcopos, Timotheum Ephesi, Titum Cretæ, Epaphroditum Philippensium.

4 De Episcopatu Jacobi Apostoli fratris Domini cognomento Justi refert Hegesippus apud Hieronymum, de scriptorib. Eccles. cap. 4. *Hegesippus vicinus Apostolicorum temporum in quinto Commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, suscepit Ecclesiam Jerosolymæ frater Domini cognomento Justus.* Clemens Alexandrinus lib. 6. hypotyposeon, & ex eo Eusebius lib. 2. hist. Eccles. cap. 1. eumdem asserunt a Petro & Joanne & Jacobo majore Jerosolymorum constitutum Episcopum. His adde si lubet Anacletum Pontificem Apostolis supparem, relatum in decreto, can. ult. dist. 66. & Clementem Papam Petri discipulum lib. 8. constit. Apost. cap. 35. referentem, quod Jacobus tam a Christo primùm, quam ab Apostolis creatus est Jerosolymitanæ Ecclesiæ Antistes. Quibus accedunt conformia posteriorum testimonia Eusebii & Hieronymi in Chronico, Epiphanii hæresi 29. num. 3. & hær. 78 n. 13. & 14. Cyrilli Hierosolymitani catech. 4. & 14. Chrysostomi sermon. 38. in 1. Corint. & sermon. 3. in Acta.

5 De Episcopatu Marci Evangelistæ fidem faciunt Eusebius lib. 2. hist. Eccl. cap. 24. Hieronymus in Catalog. script. Eccl. cap. 18. dicens Alexandrinam Ecclesiam fuisse

à Marco Evangelista fundatam eique successisse Anianum octavo Neronis anno. Idemque epist. 126. Epiphanius quoque hæresi 51. Marcum asserit fuisse à Petro missum in Ægyptum, postquam Evangelium conscripserat. Eusebius similiter & Hieronymus testificantur Petro in Antiochenam sedem successisse Evodium, & deinde Ignatium. Timotheum ab Apostolo Paulo constitutum Ephesinæ Præsulem Ecclesiæ, idem Apostolus scribit, 2. Timoth. 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est, per impositionem manuum mearum*. Deque ejusdem supra Sacerdotes judiciaria potestate 1. Tim. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*. Titum similiter Paulus perhibet à se consecratum Cretensium Præsulem. Tit. 1. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros sicut ego disposui tibi*. Epaphroditum denique fuisse ad Episcopalem Philippensium Ecclesiæ sedem promotum, idem docet Apostolus Philipp. 2. quo loco eumdem vocat Philippensium Apostolum.

6. Irenæus lib. 3. cap. 3. perhibet Apostolos in singulis Ecclesiis a se fundatis constituisse qui eas regerent Episcopos. Additque Romanam Ecclesiam institutionis suæ à Petro, qui primus ejus fuit Episcopus, habuisse primordia, ejusdemque successorum Pontificum seriem texit ad suam usque ætatem. Ipsum deinde Polycarpum commemorat ab Apostolis præfectum Smyrnæ Antistitem ac Hierarcham, *quem nos* (inquit) *vidimus in priori nostra ætate*. Idemque alios exprimit Episcopos, quorum successorum seriem extare affirmat in propriarum Ecclesiarum Archivis. Eidem patrocinatur causæ Tertullianus qui secundo exeunte tertioque ineunte sæculo scribebat, hoc argumento, hisque verbis, quoscumque hæreticos fortiter expugnans, tractatu de præscript. cap. 32. *Edant ergo origines Ecclesiarum, suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Joanne collocatum refert, sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit. Proinde utique, & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici*. Hactenus Tertullianus.

7. Ut verò cunctos obices & remoras amoveamus, ultrò annuimus, simplices quandoque ac secundi Ordinis Sacerdotes Episcoporum nomine in sacris Scripturis designari, quæ mera denominatio est, rei ipsius discrimen minimè tollens. Eædem namque voces & nomina nunc ampliorem nunc strictiorem significationem sortiuntur; & pessimè argumentaretur quisquis ex eo quòd passim apud Sanctos Patres Cyprianum, Hieronymum, Augustinum, Paulinum, aliosque, vocentur quilibet nomine Papæ, vellet concludere, habere singulos æqualem cum supremo Pontifice gradum, paremque in universis Ecclesia potestatem. Indifferentem illam Episcopi & Sacerdotis denominationem observant Hieronym. Chrysostomus Theodoritus, freti tum verbis istis Apostoli ad Philippenses, *Omnibus sanctis qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus*. Nulla ibi Presbyterorum mentio, quia sub Episcoporum nomine comprehenduntur: aliqui enim esse in una urbe plures Episcopi non possunt, sumendo id nomen in stricta magisque propria notione, quæ ad solos coarctatur Pontifices. His accedunt verba quoque Pauli Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Quo loco Apostolus Presbyteros Ephesinæ Ecclesiæ adhortatur, quos Miletum acciverat; cùm tamen ex sacris Ecclesiæ institutionibus non possit nisi unus Episcopus uni Ecclesiæ præfici. Tertius locus est in cap. 1. epistolæ ad Titum, cui maximè innititur Hieronymus in ejus loci commentario: *Hujus rei gratia, reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut ego disposui tibi, si quis sine crimine est*, &c. Cujus moniti hanc rationem subjungit, *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut dispensatorem Dei*. Apostolus igitur singulis Presbyteris, quos Titus ordinaverat, nomen quoque tribuit Episcopi.

8 Enimverò prorsus est improbabilis opinio Theodoriti comment. ad 1. Tim. cap. 3. Eos nimirum qui sunt superioris ordinis Sacerdotes, & nunc vocari solent Episcopi, fuisse olim nominatos Apostolos. At verò posterioris ordinis Sacerdotes communi appellatione Episcoporum fuisse designatos. Esto vocaverit semel Paulus Epaphroditum Apostolum, Philip. 2. At pluries etiam nunc contingit perfectos, suique officii admodum studiosos Clericos cujuscunque Ordinis, quorum opera plures ad morum sanctitatem, aut fidei professionem, ex depravata vita, vel ex infidelitate, aut hæresi conversi fuerint, Apostolos audire ac denominari. Sic S. Dominicus apud Volcas & Tectosages, S. Vincentius Ferrerius, S. Antonius Ulyssiponensis, apud Japones S. Franciscus Xaverius, qui nunquam fuere Episcopi, denominati sunt Apostoli. At verò illi, qui cùm Episcopali dignitate fulgerent, dicti quoque fuere Apostoli, illam nuncupationem honorificam sunt consequuti, non propter characterem sacri Ordinis, sed solùm propter conversas à se nationes: sic enim Sancti Episcopi Remigius Francorum, & Leander Visigothorum, Bonifacius Germanorum Apostoli audiunt, ob populos quos evangeliizando in ovilia Christi traduxerunt. Eoque sensu Epaphroditum nuncupat Paulus Apostolum, qui Apostolicis laboribus, & sacro zelo quo ardebat in excolendis sibi commissis populis.

9. Hieronymus tamen haud leve hac in re negotium facessit, tum in epist. ad Evagrium 85. tum in commentariis epistolæ ad Titum cap. 1. adeò ut Michael Medina ipsum in invidiam traxerit dogmatis Aeriani; sed perperam, nec citra temeritatem. In primis Sanctus Doctor contendit nomen *Episcopi* fuisse ab ipsis Apostolis attributum quibuslibet Ecclesiæ Presbyteris; quod nos ultrò concedimus. Additque in illa ad Evagrium epistola: *Quod autem unus electus est, qui cæteris præponeretur, ut schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet*. Atque hoc idem sic repetit scribens in epistolam ad Titum: *Postea verò cum in partes & contraria studia divisus esset populus, ut dicerent ut quemadmodum Corinthii: Ego sum Pauli, ego vero Apollo, ego autem Cepha, ut demum plantaria ista dissensionum divellerentur, ad unum singulari Episcopi nuncupatione omnium sollicitudinem esse delatam*. Et subinde: *Sicut ergo presbyteri ex Ecclesiæ consuetudine sciunt se ei qui sibi præpositus fuerit esse subjectos, ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere, imitatores Moysis, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit cum quibus populum judicaret*. Idemque præfata ad Evagrium epistola: *Quid enim facit, excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat*.

10. Agnoscens ergo Hieronymus Episcopos inferioribus Presbyteris præcellere ordinandi potestate, quâ isti omnino carent; idemque pares Moysi faciens Episcopos, & æquiparans Presbyteros septuaginta illis judicibus, quos Moyses in sui consortium & solatium assumpserat, satis indicat se non exiguum potestatis & dignitatis discrimen agnoscere inter Episcopum & Presbyterum: dum verò contendit idem in Ecclesiæ exordio, pares cum Episcopo fuisse Presbyteros, id multiplices eosque veros sensus involvit. In primis pares erant nuncupatione, secundùm quam nunc dispares existunt. Secundò pares in regimine, quamvis origo & fons regiminis in solo esset Episcopo. Ea quippe moderatio primo vereque aureo sæculo in Episcopis erat, ut in commune bonum omnia cum Sacerdotum cœtu gererent, neque his inconsultis Præsules quidquam aggrederentur. Quæ disciplina licèt in multis exoleverit, multa supersunt tamen, in quibus necesse habent Episcopi consilium Capituli adhibere. Præclarèque decernit Alexander Papa III. de his que fiunt à Prælat. sine consen. capit. c. novit. *Novit tua discretionis prudentia qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita quòd tu caput, illi membra esse probantur. Unde non decet te, omissis membris, in Ecclesiæ tuæ negotiis aliorum consiliis niti, cùm id non sit dubium, & honestati tuæ, & Sanctorum Patrum institutionibus contraire*.

11. Æquiparari nonnihil potest pristinum illud à Hieronymo commemoratum regimen Ecclesiarum cum illo Prætorum Atheniensium, quos ἄρχοντας vocabant, Collegio. Postquàm enim, mortuo ultimo illorum Rege Codro, Respublica Atheniensium in Democratiam vertit, ab electo-

electorum à se Prætorum Senatu semper fuit administrata. Isti quidem singuli Archontes vocabantur, singulis etiam incumbebat Reipublicæ sollicitudo: Sed tamen horum unus similiter Archon dignitate reliquis præeminebat, solus collegas convocabat, convocatis præsidebat, ejusque solius nomine anni & fasti signabantur. Sufficit verò ad eluendam labem, quam ausus est Medina Hieronymo, ipsique Epiphanio inspergere, quòd uterque in solo Episcopo agnovit Ordinationis potestatem, quæ tamen non unica est prærogativa: veteres quippe canones, quos ambo Patres optimè notant, alia Episcopis privilegia tribuunt, à nobis paulò antè recensita, ad quæ Sacerdotibus inferioribus aspirare ac præsumere non licebat. Ipseque Epiphanius Aerium inter hæreticos accenset hoc nomine, quia temerario ausu Presbyteros Episcopis æquiparabat.

12. Egregium circa Episcopalem ordinandi potestatem aliis Sacerdotibus incommunicabilem proferre lubet exemplum ex historia Ecclesiastica, & veteris Concilii orthodoxi testimonio. Athanasius in suo Apologetico refert se Arianorum accusatione reum peractum eo nomine, quod Ischyram Presbyterum sacris ad Altare mysteriis operantem Macarius ab ipso mandatus Athanasio malè multasset, atque mysticum calicem (quo utebatur Ischyras) confregisset. Tum Synodus Alexandrina, ad quam Episcupi Ægypti, Lybiæ, Thebaidis, & Pentapolis convenere, post discussam accusationis hujus caussam, scripsit Synodicam ad Julium Romæ Pontificem, cæterosque omnes orbis Christiani Antistites, quam integram suo inseruit Apologetico idem Athanas. ea verò testificatur neque ibi Ischyram rem sacram fecisse, neque mysticum calicem habuisse, ac ne Presbyterum quidem fuisse, sed tantùm laicum; qui à Collutho manuum susceperat impositionem, qui non Episcopus, sed tantùm Presbyter erat.

13. Ut verò ad Hieronymum regrediar, ejus sententia de differentia inter Episcopum & Presbyteros introducta, non à Domino, sed ab Ecclesia, elucidatur per veterem atque indiscriminatam Episcopi & Presbyteri nuncupationem: Scripturis etiam sacris, quas paulò antè produximus, & ab Hieronymo comprobata, & quam postmodum Ecclesia discriminavit, ad solos Ecclesiæ Præsules & Hierarchas hanc restringens denominationem. Neque solùm clarescit per commune Presbyterorum consilium, quorum operam & ministerium in consortium laboris & sollicitudinis assumere sacri solebant Pontifices. Sed tertiò quoque astruitur & elucidatur inde, quia Apostol. ætate erant Episcopales seu Cathedrales Ecclesiæ, earum quippe maxima pars à Sacerdotibus minoribus regebatur nullo præsente Pontifice, quemadmodum fieri cernimus in Parochialibus Ecclesiis. Etenim in Actis Apost. legimus, ipsam Samariam inclytam civitatem Jerosolymit. æmulam, & in ipso Judææ confinio sitam, non habuisse peculiarem ullum Episcopum: cùm necesse fuerit ad eam mitti Petrum & Joannem Apostolos, ut ibi munus obirent Episcopale impositionis manuum ad Sacramentum Confirmationis.

14. Præeminentiam denique Episcoporum in omnem clerum & populum, & obtemperandi necessitatem ac officium, quo illis Presbyteri obstricti sunt, insigniter commendat insignis Apostolorum discipulus & tertius à Petro in Antiochena Ecclesia Episcopus Ignatius Martyr sanctissimus, ad Philadelphenses scribens. Stet demum fidei fundamentum inconcussum, jam inde ab Apostolis, ipsoque Christo stabilitum, & novissimo generali Conc. Trident. adversùm nuperas hæreses assertum, sess. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constat Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* Deinde can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, anathema sit.*

DISSERTATIO XIV.

De Provinciis Ecclesiasticis.

1. Plurimùm conducit ad historiæ Ecclesiasticæ, Conciliorumque notitiam, Provinciarum Ecclesiasticarum peritia, quam hic pertractare aggredior. Quia verò distributiones præcipuarum Ecclesiarum factæ olim comperiuntur ad normam & partitionem veteris Imperii Romani, adeò ut omnium Ecclesiarum antiquissima pariter & Sanctissima Jeorosolymitana, nihil antiquitus quàm simplex parœcia fuerit Episcopalis, Cæsareæ Palestinæ Metropoli subjecta & suffraganea, non alia de causà, quàm quia Cæsarea secundum civilem potestatem habebatur totius Palestinæ Metropolis, tametsi antequàm ab Herode Idumæo in honorem Cæsaris amplificaretur, non aliud quàm Turris Stratonis nomen haberet. Sic enim quia Byaantium nobilissima Urbs ab irato & infenso adversùs eam Septimio Severo fuerat sub præfectura ignobilis oppidi Perinthi, seu Heracleæ Thraciæ constituta, idcirco Byzantinus Episc. qui postremò evadet Constantinop. Patriarcha, permultis annis extitit ab initio unus ex suffraganeis Heracleensis Metropolitæ. Quia propterea inter Imperii Romani civitates primarias post Imperii caput Romam, primo fulgebat dignitatis gradu Alexandria Ægypti, & secundo Anriochia Syriæ ad Orientem; ideò vivente Apostolo Petro Romana Ecclesia primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium sortita est nobilitatis gradum: disertèque asserit Anacletus Pontifex Apostolos renovasse in Ecclesia jam dudum factam à Romanis Imperii divisionem, c. Provincias, dist. 99.

2. Itaque operæ pretium duxi, brevem, sed tamen exactam Præfecturarum Imperii Romani notionem texere, ut innotescat inde quænam prioribus sæculis fuerit partitio & ordo præfecturarum quoque Ecclesiasticarum. Summa olim Præfecti prætorio potestas, quæ arma simul & jura complectebatur, fuerat jam inde à regno Tiberii Cæsaris penes unum. Sed ex quo insidias Perennis Præfecti prætorio Commodus Imperator evasit, cœpit ea potestas (ne foret nimia, ipsosque Præfectos ad Imperii ambitionem sollicitaret) inter duos æmulos dividi, teste Herodiano lib. 1. Postmodum Constantinus Magnus eam potestatem dignitatemque inter quatuor Præfectos partitus est, singulisque proprias attribuit distinctas regiones. Quorom primus Orientem regebat, ei denique subdebantor Provinciæ Aegypti, Lybiæ, Pentapoleos, Syrtes, Asia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Armenia, Thracia, Mysia inferior, Cypros cum reliquis Orienris plagis. Sequèbatur Præfectus Illyrici, cui parebat Illyricum, Dacia, Triballi, Pannonia, Mysia superiur, Macedonia, Thessalia, Græcia, Peloponnesus, Creta, & insulæ circumfusæ; Tertius accedebat Italiæ Præfectus, qui præerat Italiæ, Siciliæ, Africæ, & circumjacentibus insulis. Quarto loco erat Galliarum Præfectus, coi obtemperabat Gallia, Hispania, Britannia, & insulæ adjacentes, ut scribit Zosimus l. 2.

Quatuor istæ singulæ Præfecturæ in plures dispertiebantur Diœceses, quæ à Præfectorum Vicariis regebantur; unde Vicariæ quoque dicebantur, plures etiam regiones ac provincias complectentes, ut videre est libro notitiæ utriusque Imperii, quem eruditis commentariis Pancirolus illustravit.

3. Secto deinde in duas partes Imperio sex dinumeratæ sunt Orientalis seu Constantinopolitani Imperii Diœceses. Prima Orientis cojus Metropolis Antiochia, & cujus Vicarius speciali designatione audiebat Comes Orientis: Seconda Aegypti: Tertia Asiæ: Quarta Ponticæ: Quinta Traciæ: Sexta Illyrici partis Orientalis, quarum meminere leges 1. & 2. C. de militari veste lib. 12. & l. 1. C. ut nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticaños vel Vicar. eor. & l. ult. C. de divers. offic. lib. 12. Orientis Diœcesis caput ac Metropolis fuit Antiochia, ut liquet ex historico Zosimo lib. 1. Hieronymo ad Pammachium, Chrysostomo homil. 1. ad populum Antioch. De hujusce Vicarii officio extat tit. C. de offic. Comit Orien. Diœcesis Ægypti Metropolis fuit Alexandria, ut ex Theodorito constat lib. 1. hist. Eccl. c. 1. Aegypti Vicarius appellatione insigniebatur Præfecti Augustalis, de cujus officio, tit. habetur in Cod. de offic. præf. Augustalis, & in ff. pariter. Diœcesis Asianæ Metropolis erat Ephesus, Chrysostomo teste in epist. ad Ephes. necnon subscriptione Theodori Ephesini Episcopi act. 18. Synudi sextæ. Porrò Diœcesis Ponticæ Metropolis extitit Cæsarea Cappadociæ, ut fidem facit Greg. Naaianx. orat. de laudibus Basilii, & subscriptio Philalethis Episcopi Cœsareæ Cappadocum in sexta Synodo. Thraciæ Metropolis à tempore Constantini fuit Constantinopolis, quam idem sede Imperii decoravit. Tres verò istæ Diœceses Thracia

Pontica, & Asiana, fraude Græcorum in Concilio Constantinopol. primùm, deinde Chalcedonensi distractæ fuerunt; Thracia quidem à Romana sede, Asiana & Pontica ab Antiochena Diœcesi.

4. Diœcesis autem Macedoniæ, Daciæ, atque Illyrici partis ejus, quæ ad Orientis pertinebat Imperium, caput fuit Thessalonica, ut refert Theodoritus lib. 5. hist. Eccl. cap. 17. Ad postremum tamen Justinianus, tum sedem Præfecti prætorio Illyrici, tum etiam Vicariam Apostolicam, seu jura Primatis (assentiente Papa Vigilio) ex urbe Thessalonica transtulit Acridum Dardaniæ oppidum, Justiniani natalem patriam, quam de suo nomine Justinianam primam dici voluit, Novella xi. Deinde Nicolaus Papa primus epist. 2. hortatus est Michaelem Augustum, ut antiqua jura instaurari curaret, quibus fruebatur olim Thessalonicensis Episcopus, tanquam Romani Pontificis Vicarius per omnem Epirum, Illyricum, Macedoniam, Achaiam, Thessaliam, Daciam Ripensem, Daciamque Mediterraneam, & Mysiam, Dardaniam atque Prævalim; has enim omnes Provincias hęc olim Vicaria sacra complectebatur.

5. Sex pariter constitutæ sunt Occidentis Diœceses, ac Vicariæ civiles. Una Italiæ; Altera Illyrici, partis ejus quæ ad Occidentis pertinebat Imperium, tertia Africæ, quarta Galliæ, quinta Hispaniæ, sexta Britanniæ. Vicariæ Italiæ Metropolis fuit Mediolanum, ut ex epistola colligitur Athanasii ad Solitar. vit. agen. ubi loquitur de Dionysio Mediolanensi Episcopo. Galliæ autem Augusta Trevirorum, ut ex eadem colligitur, ubi sermonem habet de Paulino Trevirorum Antistite. Idem confirmat Theodoritus lib. 2. hist. Eccl. c. 15. Salvianus etiam lib. 2. de providentia Dei, Treverim dicens summam Galliarum urbem. Britanniæ Vicariæ caput erat Eboracum Romanorum colonia, quam Spartianus in Severo, Urbem absolutè per antonomasiam vocat, & in qua Constantius Chlorus Magni Constantini pater Regiam constituit, diemque obiit extremum, ut produnt Eusebius lib. 1. vitæ Constantini, Eutropius, Aurelius Victor & Orosius.

Diœcesis Africæ indubitatum est Metropolim tam civilem quàm Ecclesiasticam fuisse Carthaginem, cujus etiam Episcopus Primatu totius Africæ potiebatur, ut passim visitur in Cypriani epistolis in Conciliis Africanis, quæ omnia ab Episcopo Carthaginensi indicebantur, quibus etiam præsidebat, cuique etiam subjacebant provinciæ Numidiæ, atque utriusque Mauritaniæ Cæsariensis & Tingitanæ; quæ à suis quidem regebantur particularibus Primatibus; sed sub generali regimine atque autoritate Carthaginensis Episcopi

6. Carthago urbs totius Africæ celebertima, cujus per Didonem Tyriam fundatio, Romæ conditum annis centum præcessit, in eum potestatis opulentiæque gradum conscendit, ut Romanę urbis ęmula cum ea diuturnis annis per atrocissima bella de Imperio contenderit, & post partum Romanis victoribus terrarum orbis imperium, soli Romæ cedens cum Alexandria Ægypti de secunda palma contenderit, cùm incertum esset utra ex duabus vel amplitudine, vel opibus, vel populi frequentia prævaleret, ut Herodianus perhibet hist. l. 7. Perduravitque illa contentio usque dum Saraceni Carthaginem funditus everterunt. Quamdiu verò Carthago stetit sub Romanorum imperio, Metropolis fuit Africæ partis illius, quæ à freto Gaditano per omnes Lybicas Mediterranei maris oras adusque Cyrenem porrigitur inter ipsum mare & Atlantem montem interclusa. Neque tantum Metropolis Civilis dignitatem obtinuit, sed etiam Ecclesiasticæ, postquam illis plagis Christi Evangelium illuxit.

7. Ex multis constat vetustiorum Scriptorum testimoniis illam præsedisse tribus peramplis provinciis Africanis, nimirum Proconsulari, cujus in primaria civitate Carthagine Romanus Proconsul sedem fixerat, ibique juridicos solebat habere conventus. Deinde Numidiæ, Mauritaniæque, usque ad Magni Constantini tempus. Hic verò subjectam Imperio Romano Africam in sex provincias civiles partitus est: Carthaginensem seu Proconsularem, Numidiam, Byzacenam, Tripolitanam, duasque Mauritanias, scilicet Sitifensem & Cæsariensem quæ Tingitana quoque dicebatur.

8. Pristinarum sub Carthagine Provinciarum ternarius constat numerus ex ipso Carthaginensi Concilio de baptizandis conversis hereticis, cui Cyprianus præsedit: *Cum in unum* (inquit) *Carthagini convenissent Calendis Septembris Episcopi plurimi ex Provincia Africana, Numidia, Mauritania, cum Presbyteris & Diaconibus*. Idemque Cyprianus epist. 45. ad Cornelium Papam: *Quoniam latius fusa est provincia nostra, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas sibi cohærentes, id est Tingitanam & Cæsariensem*: quas olim Galba Imperator in unam copulaverat provinciam, ut ex his liquet Taciti verbis lib. 2. hist. *Lucceius Albinus à Nerone Mauritaniæ Cæsariensi præpositus addita per Galbam Tingitana provincia administratione, haud spernendis viribus agebat*. Appianus Alexandrinus in proœmio librorum de civilibus bellis, tres recenset nec plures Africæ provincias, Mauritaniam seu Maurusios: deinde Lybicorum nationem, quæ Carthaginem complectitur: prostremò Nomadum regionem, seu ut Romani vocabant, Numidiam. Scripsit autem Appianus sub Hadriano Cæsare. Pomponius etiam Mela quatuor quidem Africæ partes dinumerat, Mauritaniam, Numidiam, Africam minorem, & Cyrenaicam. Cæterùm quarta ista Ægypto contributa fuit.

9. Magnus demum Constantinus sex Africanas recensec provincias in sua tractoria quam Ablavio scripsit epistola pro primo Arelatensi Concilio, quod Nicænum præcessit: sic enim illum compellat: *Ut mox has meas literas acceperis Cæcilianum supradictum* (Carthaginis Episcopum) *cum aliquibus ex eis quos ipse delegerit, sed & de Byzacenæ, Tripolitanæ, Numidiarum, & Mauritaniarum provinciis, singuli quique aliquantos ex suis perducere debebunt, quos ipsi putaverint eligendos: sed etiam aliquos qui contra Cæcilianum eundem dissentiunt, data evectione publica, &c.*) His adjunge Sexti Rufi locum illum ipsius Breviarii ad Valentinianum Imperatorem: *Per omnem Africam sex provinciæ factæ, ipsa ubi Carthago est provincia Proconsularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duæ Mauritaniæ, hoc est Sitifensis, & Cæsariensis*. Tametsi autem à Constantino distributæ fuissent sex memoratæ provinciæ Civiles, non tamen plures Ecclesiasticæ quàm quinque numerabantur, ut fidem facit Fetrandus Diaconus Carthaginensis in sua Canonum breviatione, tit. 82. quia Mauritania Sitifensis non statim suum nacta est Primatem, sed posteriore id Concilio Carthaginensi obtinuit. Unde in Concilio quoque Carthaginensi sexto anni 419. fit singillatim mentio *Provinciæ proconsularis, Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Sitifensis, & Mauritaniæ Cæsariensis, sed & Tripolis*.

10. Circa hæc istud præterea sciendum, provinciæ quidem proconsularis Carthaginem extitisse Præfecti Africæ, simul & proprii Episcopi, atque Primatis Africanarum omnium Ecclesiarum perpetuam fixamque Sedem: cæterarum autem provinciarum Africanarum Primates non fuisse alicui certæ Ecclesiæ affixos, sed eos solos Episcopos Primatum dignitate fulsisse in singulis provinciis, qui reliquos cujusque provinciæ Antistites ordinationis Episcopalis antiquitate præcedebant, ut admonet Leo Papa nonus epist. 4. ad Petrum, & Joannem, Episcopos. Cæterùm Metropoles civiles erant Cirtha, alias Constantia in provincia Numidiæ, Cæsaræa in Mauritania Cæsariensi, Sitifi in Mauritania Sitifensi, Tingi ad fretum Herculeum in Mauritania Tingitana, Telepte in Byzacena, & Tripolis seu Leptis major in provincia Tripolitana.

11. Hoc etiam loco monendum cum Sexto Rufo in breviario Mauritaniam Tingitanam regimini Hispaniarum Vicarii subjectam fuisse. Quæ causa est cur Siricius Papa epist. 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum, remota quæstione de civili regimine, solam perpendens Ecclesiasticam potestatem, Hispaniarum Episcopos intra quinque provincias restrinxit istas, Tarraconensem; II. Carthaginensem in qua sita est Carthago nova, quæ nunc Carthagena vocatur. III. Bœticam, Lusitaniam, & Gallicianam. Quia scilicet Tingitana provincia civilis parebat quidem Hispaniarum Vicario, sed eadem Ecclesiastica proprium intra Africam agnoscebat Primatem. Est tamen non levis conjectura, Vandalos Africa subacta civilem quoque Tingitanam sibi vindicasse.

12. Illyrici, partis ejus, quæ ad Occidentis spectabat Imperium, Metropolis fuit Sardica, urbs ejus Provinciæ prę reliquis celebris, & Concilio œcumenico nobilitata, in quo trecenti & amplius Occiduarum Provinciarum Antistites, procurante religiosissimo Imperatore Constante, de Ariana impietate triumpharunt. In subscriptionibus

Con-

Concilii Magni Nicæni apud Gelasium Cyzicenum ita subscriptum legimus: *Protogenes Sardicæ civitatis Episcopus pro Sanctis Dei Ecclesiis quæ sunt in Dacia, Calabria, Dardania, & Provinciis vicinis.*

13. De Hispaniarum olim Metropoli Ecclesiastica, quænam olim fuerit, supervacaneum est investigare. Ut enim observat Fernandus Mendoza lib. 1. de confirmando Concilio Illiberritano ad subscriptionem primam, quæ est Felicis Accitani Episcopi, nulla erat Primatuum, aut Archiepiscoporum vel Metropolitanorum denominatio certis Ecclesiis affixa, nisi sequioribus seculis: sed quisquis in singulis Provinciis reperiebatur ordinatione antiquior Episcopus, tametsi minori præesset civitati, jura exercebat Metropolitani, idque tum ex ipso Concilio Illiberritano, tum aliunde facilè convincitur. Simplicius Papa primus circa annum 470. epist. 1. ad Zenonem Hispalensem Episcopum, hunc ipsum in Hispanicis Ecclesiis Apostolicæ Sedis Vicarium creat. Deinde Hormisda epist. 26. Salustium Hispalensem pariter Episcopum Vicarium suum super Provinciis Bœtica & Lusitanica, cum plena potestate Concilia convocandi, declarat. Factum tandem est regnante in Hispaniis Hervigio anno Christi 681. ut Concilii Toletani duodecimi can. 6. Hispanarum Ecclesiarum Primatia deinceps affixa sit Episcopo Toletano Provinciæ Carpetanæ Metropolitano, cum hac potestatis accessione, ut quem Reges (qui jampridem regiam sedem Toleti stabiliverant) Episcopum cujuscumque Provinciæ elegissent, sine mora consecraretur ab Episcopo Toletano, sub obligatione tamen sistendi se coram proprio Metropolitano intra tres à consecratione menses, ut refertur a Gratiano dist. 63. c. cum longè lateque.

14. Romæ verò Summus præerat præfectus, qui reliquis omnibus præeminebat officiis & dignitatibus urbis, l. 3. C. de offic. præfecti urbis. Huic parebant suburbicæ quoque regiones, quotquot scilicet intra centesimum ab Urbe lapidem protendebantur intra Tusciam, Picenum, & Campaniam, l. 1. ff. eod. Huc respexit Septimius Severus Augustus, quando exautoratos Prætorianos milites Romæ finibus usque ad centesimum lapidem sub capitis pœna jussit excedere, ut refert Herodianus lib. 2.

15. Demum Justinianus pulsis ex Africa Vandalis, quintum cæteris adjecit præcedentibus præfectum prætorio, ejusque sedem Carthagine (quam de se *Justinianam tertiam* dici voluit) constituit l. 1. C. de offic. Præfecti prætor. Africæ.

16. Nos superius Vicariam quidem Galliarum Treviris præfiximus. At verò sedem ipsius Galliarum Præfecti, cujus potestas Hispaniam quoque atque Britanniam insulam complectebatur, stabiliverat Constantinus Magnus in Arelatensi urbe, cui etiam de se *Constantina* nomen est impertitus. Prorsus enim errant nonnulli, qui hoc nomen cum aliis omnibus prærogativis mutatum existimant a tyranno Constantino, qui contra Honorium rebellis hac se urbe communierat. Nequaquam enim post eundem profligatum & extinctum tyrannum idem Honorius in suo ad Agricolam Galliarum Præfectum rescripto Arelatem vocaret Constantinam, ut eam vocat, si recens id nomen a tyranno invasore accepisset. Quo eodem rescripto declaratur fuisse insuper constitutam Arelate Præfecti sedem. Jubet enim Honorius veterem consuetudinem per tyrannos intermissam instaurari, ut quotannis in ea urbe conventus habeatur septem Galliæ Provinciarum *sub illustri* (sic enim loquitur) *præsentia Præfecturæ*. Undenam verò consuetudo illa ortum habuit, nisi a Magno Constant. civitatis hujus studiosissimo, qui suum ei nomen indidit quique totius Occidentis generale Concil. ibidem celebrari voluit in causa Donatistarum? Insuper illa Galliarum Præfecti sedes asseritur Arelate fixa his verbis Episcoporum olim Arelatensi Primati subditorum, ad Leonem Papam scribentium: *Hanc civitatem sublimissima Præfectura, hanc reliquæ potestates velut communem omnibus patriam semper inhabitant.* His alterum non minoris autoritatis adjungo testimonium Gregorii Turonensis scribentis lib. 2. hist. Franc. cap. 7. Quo tempore Hunnorum Rex Attila se obsidioni Aureliæ accingebat, ejus urbis Episcopum Anianum implorandarum suppetiarum causa ad Aetium Galliarum Præfectum se contulisse, Arelate commorantem. Denique res eadem astruitur antiquis inscriptionibus, quarum ista in civitate Arelatensi superest de Auxiliari Præfecto, cujus etiam fit mentio in Hilarii Arelatensis Episcopi vita ab auctore temporis ejusdem privatis monitionibus ab Hilario correptum, non tamen emendatum ab eodem tandem publicè concionante fuisse præsentem in Ecclesia redargutum. Inscriptio illa vetusta hæc continet.

Dominis nostris SALVIS DD. NN. THEODOSIO *Piis Felicibus Victoribus* ET VALENTINIANO P. F. V. *Triumphatoribus* AC TRIUM. SEMPER AUG. XV. *Vir inlustris.* COS. VIR INL. AUXILIARIS *Præfectus prætorio* PRÆF. PRÆTO. GALL. *Galliarum* DE ARELATE MAMILLARIA PONI F. *fecit* *Milliare passuum unum.* M. P. I.

Erat columna ista primus lapis milliarius proficiscentibus ea Arelatensi urbe. Hinc est quòd sanctum Ecclesiæ Doctorem & Pontificem Ambrosium urbs Arelatensis sibi civem jure merito vindicare poterit, cùm testetur in ejus vita Paulinus natum in Gallia, in ipsoque Prætorio educatum fuisse infantem, eique in cunis dormienti examen apum circumstetisse, dum pater infantis Præfecturæ Prætoriana in Galliis fungebatur.

17. Perperam verò Josephus Scaliger, & Vidus Savaro in suis ad Appollinarem commentariis, tres fuisse intra Galliam Vicarios imaginantur, cùm disertè doceat liber Notitiæ Imperii sex tantummodo fuisse in toto Occidente Vicarios. In Italiæ quidem Præfectura tres, totidemque alios in Galliarum Præfectura, unum quidem Vicarium intra Galliæ fines, secundum in Hispania, tertium in Britannica insula, sub uno omnes Galliarum Præfecto prætorio. Quam rem accuratiùs observarunt Pancirolus ejusdem Notitiæ commentator, & Jacobus Simondus in suis ad Sidonium Apollinarem notis lib. 1. epist. 3.

18. Qui Primates in Occidentalibus plagis nominantur, illi in Oriente a Græcis vocabantur ἔξαρχοι τῶν διοικήσεων, *Exarchi in Diœcesibus*, quorum meminit Synodus Chalcedonensis duobus locis can. 9. & can. 17. Diœcesis enim vocabulo comprehendebantur plures Ecclesiasticæ provinciæ seu Metropoles. Singulæ verò Metropoles complectebantur plures Parœcias, seu inferiores Episcopatus, qui hodierno usu solent Diœceses vocitari. Zonaras scribens ad Chalcedonensem can. 17. quatuor commemorat Exarchos Episcopos, Cæsareæ Cappadocum, Ephesi, Thessalonices, & Corinthi. Synodus secunda œcumenica can. 2. tres commemorat Diœceses Ecclesiasticas: Asiæ, cujus metropolis Ephesus: Thraciæ, cujus metropolis Heraclea: & Ponti, cujus metropolis Cæsarea Cappadocum.

16. Quod verò attingit Occidentis Primatias, Romanus Episcopus Vicarios suos stabilire solebat quosdam illustriorum sedium Episcopos, quibus potestatem & jurisdictionem in vicinas provincias conferebat. Extat magni Leonis Pontificis epistola ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cui jura Primatis in finitimis Metropoles confirmat. Cæterùm ut ad Latinas Ecclesias progrediar, Zosimus Papa epist. ad Episcopos Galliæ Patroclum suum constituit Vicarium in tribus finitimis Provinciis, scilicet Viennensi, & duabus Narbonensibus. Deinde Vigilius Papa scribens ad Aurelianum Arelatensem Episcopum, hanc illi attribuit Primatiæ, seu (quod idem est) Vicariæ Apostolicæ autoritatem. Quæ legitur epistola in actis Synodi œcumenicæ quintæ. Eandemque renovat potestatem sanctus Papa Gregorius in gratiam Virgilii Arelatensis lib. 4. epist. 81. & 52. vices suas ei committens per omnes Ecclesias quas regnum Childeberti complectitur. Romanus quoque Pontifex Zacharias in sua ad Bonifacium Moguntium Præsulem epistola, hunc ipsum per omnem Germaniam Primatem constituit. Similem indulget potestatem Hormisda Papa Remigio Remensium Antistiti per suam epist. 1. quacumque protenditur Clodovei regnum. Idemque Hormisda eamdem Salustio Episcopo Hispalensi confert autoritatem in provinciarum Bæticæ atque Lusitaniæ Ecclesias universas.

DISSERTATIO XV.

De diptychis Ecclesiasticis.

1. PRo omnibus quidem Christi fidelibus solet Ecclesia inter sacra ministeria preces ad Deum fundere communes: sed præterea speciales Deo preces offerebat pro certis quibusdam hominibus, tum viventibus, tum vitâ functis, quorum nomina ex scripto per Diaconos pronunciabantur inter sacra mystica, pro Imperatoribus & Regibus, pro Summo Pontifice, pro Episcopo loci, pro Patriarchis, pro cæteris quibusdam Episcopis sibi invicem hoc genere officii gratificantibus: denique pro fidelibus illis qui munera & oblationes ad rem sacram divinumque cultum contulerant. Ea altera autem chartâ, quæ defunctorum nomina referebat, nominabantur pariter ad populum ea ambone ad aliquod tempus homines, vel Principatu temporali, vel dignitate Episcopali pridem spectabiles. Insignium autem benefactorum, quales erant fundatores illius Ecclesiæ, perpetua fiebat memoria & recordatio. Hujusce ritus simulque gratitudinis innumera legimus veterū monumenta: nonunquam etiam graves erant inter Ecclesias concertationes, aliis quorundam insignium dignitate virorum memoriam colentibus, aliis ex adverso damnantibus, ut contigit in Joanne Chrysostomo, cujus memoriam Romana venerabatur Ecclesia; sed in oppositum Alexandrina, dum vixit infensissimus Chrysostomi persecutor Theophilus, execrabatur, una cum factione Theophili freta imperatoris Arcadii animositate, qui sanctissimum virum, urgente Theophilo, injustissimis exiliis damnaverat, ut referunt Socrates, Sozomenus & Palladius. Nec minus nota sunt dissidia Orientalium Ecclesiarum cum Romana; dum hæc Acacii memoriam tanquam hæretici (ut verè fuerat,) execratur: illæ verò ab eodem olim seductæ recolunt: quam referunt historiam Chronicon Marcellini, Theophanes, & Theodorus Lector. Eàque ea causâ Euphemius Constantinopolis Episcopus Apostolicæ sedis communione tanquam schismaticus excidit, cæteroqui orthodoxus, ob pertinaciam quà nomen Acacii de tabulis Ecclesiasticis eradere recusarat, ut prodit Theophanes, & Nicephorus historicus.

2. Dionysius lib. 3. de Eccl. hier. hæc de diptychis refert: & cum se mutuò omnes salutaverint, mystica *sacrarum tabularum* ἱερῶν πτυχῶν recitatio fit. Eodem spectat illa Cypriani expostulatio epist. 10. de faciliori quorundam lapsorum reconciliatione: *Ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, nondum pœnitentia facta.* Hieronymus in comment. super Ezechielem 18. egregie dicit: *Publice Diaconus in Ecclesia offerentium nomina recitat, tantum offert ille, tantum ille pollicitus, placentque sibi ad plausum populi torquente conscientia, damusque materiam miseris ut gaudeant ad ea quæ tribuunt, & non lugeant ad ea quæ rapuerunt.* Innocentius Papa in illa notissima ad Decentium Eugubinum Episcopum epistola dicit: *Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia quæ antea præmittimus, ut ipsis in mysteriis viam futuris precibus aperiamus.* Recitandorum nominum praxis visitur in ipsis Liturgiis Jacobi Apostoli, Basilii, & Joannis Chrysostomi. In harum duabus ultimis hæc habentur: ὁ διάκονος θυμιᾷ γυρόθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὰ δίπτυχα τῶν τε ζώντων καὶ κεκοιμημένων, ὧν βούλεται μνημονεύων. *Diaconus sacram mensam incensat per circuitum, & diptycha tam vivorum, quàm eorum qui dormierunt, quorum vult commemorat.* His adjungo Concilii Emeritensis can. 19. *Proinde salubri deliberatione censemus, ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre; & eorum nomina à quibus Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: Quod si ab hac luce discesserint, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine.* Magnus Gregorius Papa lib. 2., epist. 37. ad Constantium Mediolani Episcopum rescripsit, nullam ipsi necessitatem incumbere Joannem Ravennæ Episcopum nominandi, cum neque Joannes Constantium ad altare nominare soleat.

3. Acacius Constantinopolis Episcopus hæresi Eutichianæ clam addictus, Zenoni Augusto edictum (quod vocabatur henoticum) suggesserat, quod universum orbem impensè perturbavit, abrogato Synodi Chalcedonensis contra Eutychianam hæresim decreto: idemque Petrum Moggum Alexandrinum Episcopum, ipsosque Felicis Papæ tertii Legatos in suas partes attraxit & corrupit. Quamobrem Papa Felix Acacium turbarum autorem communione fidelium amovit, qui vicem rependens, Felicis Pontificis nomen ex Ecclesiasticis diptychis erasit, anno 484. Mortuo demum Acacio, Gelasius Felicis in Romana sede successor omni studio connixus est, ut perfidi Acacii nomen ea Græcarum Ecclesiarum diptychis obliteraretur, quem pariter conatum prosequuti sunt insequentes Romani Pontifices, Anastasius, & Symachus, inani tamen opera. Sed rem demum obtinuit Hormilda Pontifex, Justino fretus religiosissimo Imperatore, sub quo ablatum diuturnum schisma, & pax inter Orientis & Occidentis Ecclesias felicissimè restituta, damnata duorum præcedentium hæreticorum Imperatorum Zenonis & Anastasii memoria, deletisque sacris ex tabulis eorum simul, & Acacii, cæterorumque sequacium infaustis nominibus, post sex & triginta perniciosi schismatis annos ab excommunicatione Acacii.

4. Fidem quoque facit Theodoritus libro. 5. hist. Eccl. cap. 34. circa gravissimum dissidium occasione Joannis Chrysostomi, factione Eudoxiæ Augustæ, & Theophili Alexandrini, qui dicto ad Quercum conciliabulo præsidens Chrysostomum injustissimè damnarat, & Episcopatu ejecerat. Sed Innocentius Papa innocentis Episcopi suscepta discussaque causâ, ipsum conciliabuli decretum abrogavit, atque in exilio defuncti memoriam honorificè restitui curavit; nec aliter pax inter Occidentis & Orientis Ecclesias studii divisas iniri potuit, nisi restituto ad sacras tabulas Joannis Chrysostomi nomine.

DISSERTATIO XVI.

De Communionibus, laica, & peregrina.

1. UTRAMQUE plerique confundunt, nil esse discriminis inter laicam & peregrinam communionem existimantes. At longe diversæ sunt, nec aliud quid inter se commune habent, quàm ut sint ambæ pœnales, quotiescunque ad alterutram illarum clerici reducuntur. Jam est utraque seorsim explicanda.

2. Laica communio Clericis sacris, seu majoribus ordinibus initiatis in pœnam decernebatur, ut intra Sanctuarium Eucharistiam sumerent. Statutum quippe fuit Laodiceno canone 19. [illegible] *Solis licet* (non quidem Sacerdotibus, ut minùs peritè aliqui transtulerunt, sed ut accuratius vertit Dyonysius exiguus,) *sacro ministerio dedicatis*, id est Presbyteris & Diaconis, *ingredi Sanctuarium, inibique communicare.* Cæterùm in alicujus delicti pœnam sacri Clerici quandoque privilegio illo excidebant, nec nisi cum promiscua turba licebat eis communione divina refici. Hinc à Synodo Sardic. Euthyc. & Musæus, qui ordinationes indebitas exercuerant, clericali etiam communione excluduntur, nec ipsis laica indulgetur communio, nisi postquàm illam convenienti humilitate petierint, Sardicen. can. 19. Præterea Agat. can. 32. ita sancitur: *Si Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur; & ibi, quandiu vixerit, laicam tantùm communionem accipiat.* Quem canonem inserit Gratianus dist. 50. c. Si quis Episcopus. Præterea canon Apostolorum 15. vagos clericos ad laicam demittit communionem. Cyprian. epist. 2. ad Antonianum ita scribit de Trophimo Sacerdote in persecutione lapso: *Sic tamen admissus est Trophimus ut tanquam laicus communicet.* Basilius item ad Amphilochium can. 3. ad laicam communionem redigit Diaconum, qui sit fornicatus: *Quoniam*, inqit, *antiquus est canon ut qui à gradu exciderunt, hoc solo punitionis modo plectantur.* Quibus verbis significat,

illam

illam sacris initiati Clerici pœnam, dummodo permittatur ei laica communio, esse quidem genus quoddam depositionis a jure Ecclesiasticæ communionis, sed nullatenus excommunicationis: atque illatæ depositionis vindictæ non licere per Canones adjungere alteram excommunicationis pœnam. Quod idem repetit Basilius ad Amphilochium can. 32. & comprobatur canone Apostolorum 25. sic decernente: *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, fornicationis, vel perjurii, vel furti convictus deponatur, & non segregetur: dicit enim scriptura, de eodem delicto bis ultionem non exiges.* Quo Græco canone dicitur καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω. Supponit ergo duplicem accessuram vindictam ac pœnam, si ad depositionem adderetur absoluta communionis privatio. Non raro tamen sacris etiam Clericis Ecclesia excommunicationem absolutam infligit, quæ una depositionem aut suspensionem involvit, in unius clerici persona. Sic enim memorata Synodus Sardicensis can. 1. Episcopos, qui priore Episcopatu dimisso in alterum involaverint, laica etiam excludit communione. Ithacius quoque eo quòd Priscillianum tametsi flagitiosissimum hæresiarcham apud Maximum tyrannum, ad quem hæresiarcha indebitè appellaverat, capitali supplicio addici fecisset, ab Episcopo Theognosto cum Ithacianis fidelium communione sejunctus est. Quę damnatio tantùm invaluit apud Deum, ut sanctum Episcopum Martinum qui Treveris ad horam, gravi urgente necessitate, cum aliquibus Ithacianis communicaverat, per Angelum Deus ipse coarguerit, & eidem solitam miraculorum edendorum virtutem diminuerit.

3 Quia vero clericis Ecclesiastica communione motis & ad laicam & promiscuam redactis, solitæ (ut eas Cyprianus vocat) sportulæ non præstabantur; sed ut plurimùm, vel ex patrimonialibus, vel aliorum liberalitate, vel ex proprio labore ac industria victum sibi quærere compellebantur: Et exclusis simul a decimis & oblationibus, & prædiorum Ecclesiæ fructibus, si nihil aliud suppetebat, ex commiseratione Ecclesia victum illis providebat. Ad mensam igitur illos admitti curabat, quæ ad quotidianum victum fidelibus peregrinis apparari solebat, quoa proprius Episcopus per literas formatas Ecclesiis, ad quas, aut per quas peregrè ibant, commendarat: his enim Ecclesiæ alimoniam tum ex particularium contributione, tum ex propriis opibus reservabant. Istiusmodi humanitatis exempla suppeditat in primis Concilium Chalcedonense providens post act. 10. ut Domnus Antiochenus sede exautoratus ejusdem Ecclesiæ facultatibus alatur. Simili etiam modo sustentationi Bassiani & Stephani providet act. 12. postquam Episcopali dignitate ambos ob delicta summovit. Simili exemplo Synesius Episcopus suffraganei cujusdam Episcopi quæ sui officii erant exequi negligentis ideo justè a Theophilo Patriarcha sede pulsi curam suscepit. Sic enim epist. 68. scribit Theophilo Alaxandrino Patriarchæ: *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum illo mensam communem habui: domi verò perinde ac innocentem honoravi.* Denique Agathensis Concilii canone 2. decernitur: *Contumacibus clericis, qui prioris gradus elati superbia communionem fortassis contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant.*

4 Ad exemplum & similitudinem hujus pœnalis peregrinæ communionis, qua in Clericos animadvertebatur, altera vocabatur minus propriè peregrina communio, qua Episcopi aliique inter Sacerdotes primarii, seu præfecturam habentes, non deponebantur prorsus a Clero, sed solùm a digniori & sublimiori pristino gradu, ut tamen in gradu inferiorum clericorum consisterent; adeò ut Episcopi ad inferiorum Sacerdotum ordinem redigerentur, ut & isti ad Diaconorum, atque isti ad minorum clericorum stationem & classem. Sic enim depositis Episcopis subtrahebatur illa redituum Ecclesiæ quarta pars, quam Episcopis sacri canones reservabant, ut deinceps minora cum Sacerdotibus stipendia partirentur. Sacerdotes quoque illi qui præsunt, & quos Apostolus judicat duplici honore, hoc est stipendio vitæ providendos, Ab hoc excidentes honore minus & exilius stipendium inter Diaconos nanciscebantur. Isti demum sed minùs propria locutione dicebantur peregrina communione sustentari, licet quotidianum victum cum inferioribus clericis ex quotidianis Ecclesiæ distributionibus perciperent.

5. Hujusce pœnalis sed aliquantò humanioris ac mitioris disciplinæ legimus exempla luculenta. Primum in Nicęna Synodo canone 8. quo Novatianos dudum Episcopos ad Ecclesiasticam unitatem redeuntes, si eorum loco aliquis jam fuerat Orthodoxus Episcopus constitutus, edicit potiri Sacerdotis, aut Chorepiscopi gradu, ministerioque. Concilium similiter Toletanum primum can. 4. sic decernit: *Subdiaconus defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat removeatur, & habeatur inter ostiarios & lectores.*

6. His accedit Concilium Regiense, habitum in secunda Narbonensi provincia, quod disertè communionis meminit peregrinæ. Armentarius per ambitionem se in Episcopum fecerat ordinari Ecclesiæ Ebrodunensis a duobus tantùm Episcopis, invito etiam Metropolitano, qualem se prætendebat id temporis Arelatensis Præsul, cujus cura & sollicitudine Synodus ista convocata est anno 439. hujus can. 3. sic statuitur: *Liceat ei* (Armentario) *in unam suarum parochiarum concedere, in qua Chorepiscopi munere, aut peregrina communione foveatur, nec quidquam ipsi de Episcopalibus officiis usquam usurpare liceat, præterquam in Ecclesia, quam cujusquam misericordia fuerit indeptus, in qua ei solùm neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre concedatur.* Quæ sanè verba observatu digna sunt: Sic enim Synodus Armentarium deponit, exautoratque Episcopali gradu, ut non modò ei salva supersint Sacerdotalia jura, sed etiam Pontificalia quædam possit exercere, nimirum Confirmationis signaculum conferre, cæterosque præcedere Sacerdotes, eidemque providetur ut communione peregrina foveatur, ad victum nimirum quotidianum. Et quamvis contra Canonum præscripta non fuerit a tribus Episcopis consecratus, invito etiam Metropolita, character tamen in ipso Episcopalis agnoscitur ad neophytos confirmandos. Denique in œcumenica Synodo VIII. act. 4. adversus quosdam Episcopos olim ob Photinianam hæresim depositos, asserentes se Romæ à Nicolao Pontifice in communionem restitutos, hæc respondet Marinus Romanæ Diaconus Ecclesiæ, & in Synodo Legatus Apostolicus; *Quando isti Roma adventarunt, ministrabam ego in Ecclesia S. Mariæ Virginis, quæ dicitur Præsepe. Illic eos suscepit sanctissimus Papa Nicolaus, per satisfactionem libelli & juramenti, nec tamen contulit eis communionem in loco Episcoporum. Si verò contradixerint, ostendant quod eos susceperit in communionem ut Episcopos.* Sanctus item Papa Gregorius Magnus lib. 4. epist. 5. mandat, ut Saturninus Sacerdos justè depositus, si dignè pœnituerit, *inter laicos accipiat communionem.*

DISSERTATIO XVII.

Quisnam fuerit habitus olim proprius Episcopus ad Ordinum susceptionem.

1 COmpertum est Nicæni Concilii primi can. 16. & Arelatensis primi can. 22. & Antiocheni can. 22. & Sardicensis can. 15. & Carthaginensis primi sub Iulio Papa can. 5. aliisque plerisque, proprium cujusque clerici Episcopum, ad quem pro suscipienda ordinatione recurrendum erat, aut saltem pro dimissoriis ad hunc finem literis, illum ipsum fuisse, a quo clericus erat constitutus, certæque cuidam Ecclesiæ addictus, cui ministraret; a qua transilire sacri præfati canones districtè vetabant. Istam diffusè atque eruditè pertractat quæstionem Franciscus Hallier professor primùm Sorbonicus, deinde dignus Caballicensium Episcopus, tractatu de sacris electionib. sectio. 5. cap. 3.

2 Scio equidem habitam quoque fuisse originis rationem, ipse namque præallegatus Carthaginensis can. 5. hoc etiam præscribit: *Nec licere laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia Episcopi ejus, de cujus plebe est:* Quod idem & a Sardicensi Concilio decretum fuisse ibi asserit Gratus Carthaginensis Episcopus. Et Julianus Papa, sub cujus Pontificio duo ista Concilia celebrata fuere, sic decernit in sua inscripta ad Orientales pro Athanasio epistola: *Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare, aut judicare, absque ejus voluntate; quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & judicatio.*

3 Cæterum pro origine reputabatur ipsum domicilium, ut si quis

etiam Jerosolymitanæ seniores illi, qui una cum Apostolis decretum suum de immunitate à legalibus observationibus ad Ecclesias Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ transmiserunt per communes ac Synodicas literas. Tertullianus Apologet. cap. 39. de conventibus Christianorum sic loquitur: *Præsident probati quique seniores*. A senioribus enim qui Grecè πρεσβύτεροι dicuntur, denominatur Presbyterium.

2. Insuper apud Cyprianum extat epistola 3. Cleri Romani ad Clerum Carthaginensem, quo tempore per Fabiani Romani Pontificis recens martyrium suprema sedes vacabat: Cyprianus verò per fugam, eadem sæviente persecutione, latebat: unde colligitur, Presbyterium non modò à consiliis præsenti Episcopo fuisse, sed ad ipsum quoque, vacua Episcopali sede, præfecturam & sollicitudinem Ecclesiarum pertinuisse: quemadmodum Capitulum viduatæ Cathedralis Ecclesiæ nunc quoque curam gerit, idque his verbis ibidem satis exprimit Romanus Clerus: *Et cum incumbat nobis qui videmur præpositi esse vice Pastoris & custodire gregem*. Iidemque alias ad Cyprianum Romana ex urbe literas miserunt, quibus iste rescribit epistolam suam quartam. Cumque diuturnior esset Romanæ sedis vacatio, Cyprianus iterum Romanum Presbyterium interpellat epist. 23. & 29. cui à Romano Clero respondetur epist. 30. & 31. Presbyterii pariter idem meminit Cyprianus epist. 35. 46. & 49. Qui Fabianum martyrem exceperat Cornelius Papa, in eadem epist. 46. ad Cyprianum de Clero Romano in Concilium à se convocato, sic ait: *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium. Adfuerunt etiam Episcopi quinque, qui & hodie præsentes fuerunt, ut firmato concilio, quid circa personam eorum observari deberet, consensu omnium statueretur*. Siricius item Papa, epist. 2. *Facto igitur* (ait) *Presbyterio, constitit doctrina nostra, id est legi Christianæ, esse contraria. Unde omnium nostrum tam Presbyterorum & Diaconorum, quam totius etiam Cleri una lata fuit sententia*.

3. Quod hic dicitur Presbyterium, Hieronymus ad Rusticum Clerici Romani *Senatum* vocat, quia sine hujusmodi consilio Romanus Episcopus nihil arduum aggredi solet. Senatus iste componitur etiam nunc ex Episcopis Romanæ provinciæ suffraganeis, & Presbyteris atque Diaconis titulorum seu Basilicarum Romanæ civitatis, qui jam vocantur Cardinales, quos etiam purpureo amictu decoravit Innocentius quartus in Concilio Lugdunensi generali anno 1250. Similiter Presbyteria seu Senatus cæterorum passim Episcoporum non fuerant à primævo canonici choro addicti, qui olim Cantorum nomine censebantur, ut neque nunc Romæ Canonici præcipuarum Basilicarum Lateranæ aut Vaticanæ; sed honoratiores Ecclesiæ Cathedralis officiales Presbyteri, cum Parochis urbis. De hujusmodi Presbyteris sic decernit Gregorius Magnus lib. 11. epist. 49. ad Joannem Episcopum Panormitanum: *Tabellarium una cum consensu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis singulis, ad amputandam fraudis suspicionem, solemniter debeat rationes suas exponere*. Et infra: *Si quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenit quod te juste possit offendere, facile non credas, nec te ad vindictam res accendat incognita: sed præsentibus Senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda; & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis*.

4. Seniores illi conferri possunt ad Episcopum, quemadmodum olim, teste Hieronymo, judices illi septuaginta ad Moysem. Ait enim in comment. ad epist. ad Titum: *Episcopi meminerint in commune cum Presbyteris Ecclesiam regere, imitantes Moysem, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit cum quibus populum judicaret*. Alexander Papa III. in c. novit de his quæ fiunt à prælat. sine cons. Capit. hoc statuit. *Novit tua discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu caput & illi membra esse probantur. Unde non decet te, omissis membris, aliorum consilio in Ecclesia tua negotiis uti, cum id non sit dubium & honestati tuæ, & sanctorum Patrum institutionibus contraire*.

5. Temporum tamen successu Senatus Episcopalis jam non Parochis & Ecclesiarum Auctoribus constat, sed Canonicorum cœtu, qui sibi ex omnibus Ecclesiæ functionibus, non Sacrificia, non Sacramentorum, non Doctrinæ, non Catecheseon, non verbi Dei ministerium; sed munus sanctum quidem, his tamen longè inferius, Ecclesiasticum cantum asciverunt, qui cantus solis olim [illegible] ejusque in cis reservabatur, adeò ut cantores à solo Presbytero, nullo Episcopi interventu, constituerentur: cùm tamen Ordines etiam minores nemo conferre possit præter Episcopum, ut liquet ex Concilii quarti Carthaginensis canone 10. Concilium etiam Romanum præsidente Magno Gregorio Papa, cujus ipse meminit libro 4. epist. 44. & refertur dist. 92. cap. in sancta Romana: vetat Presbyteris & Diaconis in Ecclesia cantare, eo quòd essent sanctioribus & sublimioribus Officiis addicti. Huc etiam spectat inferius videndus Laodicænæ Synodi canon. 15.

DISSERTATIO XIX.

De Symbolo Athanasiano.

1. DUAS legimus Græcas hujus Symboli editiones unam quidem Latinæ (quam originalem & prototypam omnes agnoscunt eruditi) planè conformem, circa processionem Spiritus sancti à Patre Filioque: alteram, quæ Filii vocem inde, Græco errore, obliterat, aliaque passim interpolat. Ex antiquis qui hujus meminere symboli seu professionis fidei, Hincmarus Rhemensis (qui anno Clitisti 848. floruit) ita statuit: *Sermonem Athanasii de fide, cujus initium est: Quicunque vult salvus esse, memoria quisque commendet, & sensum illius intelligat*. Sed Hincmaro paulò antiquior Ahiton Episcopus Basileensis tempore Ludovici Pii in suo Capitulari cap. 4. sic decernit: *Quarto ut fides Sancti Athanasii à sacerdotibus discatur, & ex corde die Dominico ad horam primam recitetur*. Quinetiam circumfertur priscus Augustodunensis canon, quem verisimile est fuisse in Augustodunensi Concilio editum, cujus epocham refert Sirmondus ad annum Chr. 670. ita sanciens, *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus symbolum, quod inspirante sancto Spiritu Apostoli tradiderunt, & fidem sancti Athanasii Præsulis irreprehensibiliter non recensuerit, ab Episcopo condemnetur*. Quod vero testimonium Augustino tribuitur, in Psal. 120. cui fidem adhibet Cardinalis Bellarminus, ascititium, & falso suppositum ab aliis eruditis communiter censetur. Baronius illud testimonium leviter perstringit, non tamen confirmare audet, quamvis id symbolum indubie Athanasio ascribat. Locum verò illum Augustino attributum Lovanienses ideò expunxerunt, quia non reperitur in ullis antiquis Manuscriptis, ut observat quoque doctissimus & perspicacissimus Jacobus Sirmondus Societatis JESU.

2. Athanasium porrò non esse illius professionis fidei autorem multa suadent. Sanctus hic Doctor perpetuus & præcipuus fuit vocis *consubstantialis* assertor, quà veluti tessera discernebantur à Catholicis Ariani, nec illam omisisset suo tempore usque adeò necessariam in symbolo fidei à se edito. Præterea idem se prorsus alienum commonstrat à condenda nova fidei formula, nec aliam Arianis, quam Nicænæ Synodi (in qua consubstantialitas definitur) permittit; cùm tamen in omnes se formas verterent; multasque in dies formulas fidei procuderent; ut Nicænam in odium consubstantialitatis abolerent, ut ipse Athanasius Arianis identidem exprobrat, & vitio vertit, præsertim in suis quatuor adversus eosdem sermonibus, & in epistola ad Antiochenos.

3. Hoc idem præterea convincitur, quia hujus professionis verbis: *Unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ*, directè refelluntur duæ hæreses, quæ nondum tempore Athanasii innotuerant: scilicet hæresis Nestorii, & altera Eutychis, quæ in Christo divinitatem cum humanitate confundebat, emersitque sub Leonis magni Pontificatu: damnataque fuit primùm à Flaviano Constantinopolis Episcopo, deinde à Leone Papa œcumenica Synodo Chalcedonensi. Palmare utique est illud argumentum. Quis verò credat tantam fuisse Romanæ Ecclesiæ offusam caliginem, quæ in suo (quem in proprium usum confecerat) Codice, quascunque agnosceret fidei professiones, sollicitè compilaverat, & hanc Athanasiam neglexerat, aut ignoraverat? Idemque de doctissimo & sapientissimo Leone Magno quis sibi persuadeat, dum sollicitè conquisita veterum Patrum Ecclesiæ Doctorum ad refellendam Eutychianam hæresim accuratè congerit testimonia, illud unum (quod præcipuum & evidentius, majorisque præ reliquis debuisset esse autoritatis) Symbolum Athanasii prætermisisse si tunc temporis

Ecclesiæ

Ecclesiæ innotuisset; præsertim cum in suis admonitoriis ad œcumenicam Synodum libris, neque ipse, neque œcumenica Synodus, alia Athanasii loca minus evidentia, minorisque quàm fidei Symbola authoritatis, adversus Hæreticum dogma siluerit. Eo verò magis memoriæ inhærere, atque altiùs menti Summi Romæ Pontificis, ejusque conciliariorum infigi debuisset, si verum extitisset (quod perhibet Annalium conditor) Athanasium, quando Romæ suam adversùs Eusebianos causam coram Pontifice Julio tuebatur hunc fidei libellum Latine scripsisse, & in præsentia Julii, ipsique assidentium Sacerdutum selectiorum recitasse, ipsis omnibus professionem hujusmodi approbantibus. Quod idem de Cælestino Romæ Præsule, necnon de Cyrillo, qui Athanasii in Alexandrina Cathedra successor Episcopus, & Cœlestini in Ephesina Synodo præsidens Legatus, in congerie Patrum, quorum testificationibus oppugnanda erat Nestoriana hæresis, hanc solam eamque primariam nullatenus omisissent, si eam perspectam habuissent. Enim verò unitatem personæ in Christo, ut fidei veritatem, Symbolum istud profitetur, cùm tamen Nestorius duas Personas divinam humanamque in Christo distinctas asseveraret. Geminum istud argumentum tanti est, ut in injuriam tantorum Pontificum & generalium Conciliorum, à quibus profligatæ sunt hæreses Nestoriana & Eutychiana, redundet Symboli hujus tanquam Athanasii assertio.

DISSERTATIO XX.

De veterum jejuniorum Ecclesiæ origine & ritibus.

1. OPERÆPRETIUM haud exiguum fuerit originis, & legum jejunii Ecclesiastici tractationem instituere, cujus prisca severitas temporum insequentium decursu admodum remissa laxataque est. Quod verò ad Quadragesimam spectat, ejus origo altiùs quàm ad Telesphorum Romanum Episcopum referenda est, qui sub Antonino Pio Cæsareæ Martyr occubuit. Enim verò multis ante hunc annis sanctus Martyr Ignatius sic scribit ad Philippenses: *Quadragesimale jejunium ne spernatis, continet enim exemplum conversationis Dominicæ.* Imò jam inde à primordiis Ecclesiæ Apostolos instituisse comperta res est, attestante Hieronymo epist. ad Marcellam: *Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anno tempore nobis congruo jejunamus.* Deinde subtexit de Montanistis hæreticis: *Illi tres in anno Quadragesimas faciunt, quasi tres passi sint salvatores, non quod ut per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat: sed quia aliud sit necessitate munus offerre, aliud voluntate.* Ex quo liquet, statum quæstionis olim inter Orthodoxos & Montanistas in hoc extitisse, quod isti præter Antepaschalem Quadragesimam ab Apostolis institutam, binas alias quasi ex divino præcepto singulis annis observarent; quia scilicet Montanus, quem Paracletum credere debent, ita jusserat.

2. Sanctus præterea Pontifex Leo serm. 42. qui est 6. de Quadragesima, *Ut Apostolica* (inquit) *institutio quadraginta dierum jejuniis impleatur.* Idemque serm. qui est secundus de jejunio Pentecostes, & serm. 92. qui est nonus de jejunio decimi mensis, quatuor temporum jejunia decimi mensis Apostolicæ adscribit. In pro festis magnarum solemnitatum indixerat sacra traditio jejunia simul cum vigiliis, ut fidem faciunt Clemens lib. 5. constitut. Apostol. cap. 19. Tertull. lib. ad uxorem: Euseb. lib. 7. hist. Eccl. cap. 7. & plerique alii veteres. At posterioribus sæculis ob gravia offendicula, quæ occasione nocturnorum in Oratoriis conventuum nascebantur, cessatum demum fuit à vigiliis, & retenta sunt sola jejunia.

3. Jejuniorum diebus non à carnibus solùm, sed à vino quoque oleoque abstinendum erat. Id plerisque veterum testimoniis comprobatur. Laodicenæ Synodi can. 50. decernit servandam totam Quadragesimam in Xerophagia, Δεῖ πᾶσαν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας. *Oportet totam Quadragesimam jejunare aridis vescentes.* Quid sit Xerophagia, seu aridorum victus exponit Tertull. lib. adversùs Psychicos dicens: *Xerophagiam observamus siccantes cibum ab omni carne, ab omni jurulentia, & uvidioribus quibuscumque pomis, ne quid vinositatis, vel edamus, vel potemus.* Testantur insuper S. Basilius serm. 1. de jejunio. Theophilus Alexandrinus epist. Paschali 3. aliique veteres scriptores, Christianos jejunantes abstinuisse à vino, & usu carnium. Carnis prohibitæ nomine pisces comprehendebantur; nomine quoque jurulentiæ, oleum, cæteraque condimenta, præter sal: omne quippe mactabile, ut ait Trullana Synodus, arcebatur à jejuniis can. 56. νηστεύειν δεῖ, καὶ ἀπέχεσθαι ὥσπερ θυτοῦ παντὸς, οὕτω δὲ καὶ ᾠοῦ, καὶ τυροῦ. *Jejunium perficere oportet, & abstinere quemadmodum ab omni mactabili, sic & ab ovo & caseo.* Quæ quidem observantia, ab antiquo deducta, in hanc usque ætatem ad schismaticas Orientis Ecclesias defluxit. Græcos enim tota Quadragesima piscibus minimè vesci, testis est Balsamon ad Apostolor. can. 69. imò etiam quartis & sextis feriis per totum decurrentem annum; adeò ut nec ægrotis ipsis dispensetur circa piscium esum, in ipso mortis confinio, ut idem refert Balsamon. Et scribunt diversi qui utramque Armeniam peragrarunt, Armenos, qui ferè omnes Euthychetis dogmata consectantur, nec piscibus jejuniorum diebus vesci, nec vinum bibere, nec oleum adhibere ad olera. Præterea S. Basilius homil. 1. de jejunio: *Carnes* (ait) *non edis, vino abstines, vesperam expectas ut cibum capias.* Theophilus pariter Alexandrinus Episcopus, in epist. Paschali ad diversas Ecclesias Ægypti ita scribit: *Qui legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejuniis & carnium usum repudiant.* Idemque Theophilus, in interrogationibus & responsionibus canonicis, sic edicit: *Decimo quæritur, an qui ex infirmitate contabuerit, possit vesci oleo & vino tempore Quadragesimæ, & respondemus posse.* His astipulantur Cyrillus Jerosol. catechesi 4. Illuminatorum, scribens, *Jejunamus & a vino carnibusque nos abstinemus, non ea quasi piacula abhorrentes, sed mercedem expectantes, ut dum sensibus grata respuimus, spirituali cœlestique mensa fruamur.* His sanctus accedit Hieronymus in hæc verba Dan. 4. *Panem desiderabilem non comedi; hoc enim docemur exemplo tempore jejunii a cibis delicatioribus abstinere, nec vinum bibere, nec carnem comedere.* Sunt & alia propemodum innumerabilia priscorum Patrum ad isthæc confirmanda testimonia.

4. Quadragesimale jejunium, continuis duodecim sæculis, non nisi vespere, ac tribus post horam nonam horis solvi licitum fuit. Reliqua verò per annum jejunia non nisi post Nonæ officium solvi consuetum erat, id est post emensas tres à meridie horas cum triente. Sanè legenti homil. 1. Basilii de jejunio, ubi dicit *Vesperam expectas ut cibum sumas*, perspicuè constat sermonem esse quadragesimalem. Et Hieronymus epist. 22. ad Eustoch. hæc ait: *Jejunium totius anni æquale est, except Quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha autem in Pentecostem cœnæ mutantur in prandia.* Quibus significat in medio Paschæ & Pentecostes interstitio cessare omne jejunium. Hoc tamen intererat discrimen inter cœnobitas Ægypti (de quibus ibidem loquitur Hieronymus) & reliquos de populo Christianos; quia isti à jejunio immunibus diebus duplicem adhibere solebant refectionem prandii & cœnæ quacumque luberet hora; sed Ægyptii tum Cœnobitæ tum Anachoretæ unico prandio reficiebantur, solutis jejunii diebus, nisi post Nonam; quia si Nonam cibo prævenissent, minùs ipsis tolerabilis fuisset unica refectio in cœnam dilata, eoque pertingunt hæc Hieronymi verba: *Cœna mutantur in prandia, quò & traditioni Ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.* Et utique secundum communem loquendi usum, dies prandiā apud veteres sanctos Patres diebus jejuniorum quadragesimalium opponi solent, ut passim loquitur Augustinus epist. ad Casulanum, in qua loquitur de jejuniis extra Quadragesimam occurrentibus, quibus post Nonam refectio promiscuè fiebat. Quod idem hisce Pauli verbis vitam Ambrosii contexentis confirmatur: *Ipse autem venerabilis Episcopus erat multa abstinentiæ & vigiliarum, & laborum, quotidiano jejunio macerans corpus, cui prandendi nunquam consuetudo fuit nisi die Dominico & Sabbato.* Quinetiàm sic ait ipsemet Ambrosius sermone 33. *Illud etiam, fratres, ad perfectionem jejunii tacendum est; ut quò abstinemus & minimè prandemus hoc tempore, prandia nostra pauperibus erogemus.* Atque idem serm. 39. *Homines, quorum animus semper in prandio est, prandendi sibi causas inquirunt, dum se à jejuniis excusant.*

5. Porrò de jejuniis Sabbatorum, & quantùm Orientales Ecclesiæ hac in re ab Occidentalibus discrepabant, satis super-

ſuperque diſſerui hoc in opere ad can. 50. Synodi Laodicenæ, ubi notas inferiùs conſule.

6. Ad poſtremum Sæculo XIII. iovaluit conſuetudo refrigeſcente devotione, ut quadrageſimali quoque jejuoio ſtatim à Nona corporibus cibus indulgeretor, ut ex S. Thoma colligitur 2. 2. quæſt. 24. tit. 7. noviſſimiſque demum ſæculis, oullo ſuffragaote canone, ſuperaddita eſt ſub *collationis* nomine refectio veſpertina, quam etiam ad aliquam moderationem vix ulla repagula coercere queunt, uſque adeò oatura humana in deteriora proclivis eſt: ſimilis aquæ io caldaria olim fervidè bullienti, quæ niſi continuè fomenta ignis ſubjiciantur, ſuum ſenſim reſumit priſtinum & naturale frigus; ſic animæ ooſtræ, ſi noo in malum proclivitati fervor charitatis & continuus labor obnitatur, io deteriora paulatim dilabuotur: quod altera ſimilitudine vetus Poeta egregiè exprimit,

—— Adverſo velnti qui flumine lembum
Remigiis ſubigit, ſi brachia fortè remittat,
Tunc illum in præceps prono rapit alveus amne.

Certè perſpicuum eſt Sæculo duodecimo non oiſi poſt veſpertinam horam licuiſſe jejunium quadrageſimale ſolvere refectiunculis quas vocant, & commeſſationibus longè remotis. Ut enim vetuſtiora tempora, ipſamque Benedictinam regulam omittam ex uſu totius Eccleſiæ ſic ſtatuentem cap. 42. *Ab initio Quadrageſima uſque ad Paſcha ad veſperam reficiant*. Veſpertinum autem officium veteri ritu computabatur, & perſolvebatur tribus à Nona horis, Nonaque ipſa tribus aliis à meridie horis: perſolutoque veſperarum officio diſcedebatur ex choro ad cœnam. Theodulfus Aurelianenſium Præſul io ſuo Capitulari cap. 39. ſubditum ſibi populum ſic admonet. *Solent plures, qui ſe jejunare in quadrageſima putant, mox ut ſignum audierint ad horam nonam comedere; qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi ante manducaverint quam veſpertinum celebretur officium.* Canon iſte falsò ab Ivone, & à Gratiano diſt. 1. de conſecr. cap. ſolent, Concilio Cabilonenſi aſcribitur: à Burcardo autem, Sylverio Papæ. Sanctus Denique Bernardus, quem conſtat ſæculo floruiſſe duodecimo, ſic prædicat ſerm. 5. de Quadrageſima: *Hactenus uſque ad nonam jejunavimus ſoli: nunc uſque ad veſperum jejunabunt nobiſcum ſimul univerſi Reges & Principes, Clerus & populus, nobiles & ignobiles, ſimul in unum dives & pauper*. Et Micrologus de rebus Eccleſiaſticis cap. 49. hoc dicit: *In hoc quadragesimale jejunium a cæteris differt jejuniorum diebus, quod in aliis poſt nonam, & in hoc poſt veſperam refici debemus.* Atque idipſum eſt quod Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtochium ait: *jejunium totius anni æquale eſt excepta Quadrageſima, in qua ſola conceditur diſtrictius vivere*. Baſilius pariter loquens de quadrageſimali diſtrictione ſerm. 1. de jejunio, *Veſperam* (inquit) *expectas ut cibum ſumas*.

DISSERTATIO XXI

De priſco eligendi eos qui ad ſacros Ordines initiandi erant ritu.

1. ECCLESIA Dei, quam Spiritus divinus regit ac munit, prędicatur in ſacris voluminibus *terribilis ut caſtrorum acies ordinata*: pulcherrimus enim in ea effulgens ordo ipſi mirifico decori eſt & ornamento, & ioſuper munimini atque præſidio, ejus ſpeciem admirabiliter auget ſimulque invicta fortitudine roborat, terroremque in ipſius hoſte latiſſimè diffuodit. Secus autem accidit in hæreticorum caſtris, in quibus ἀταξία difformis prævalet, ut illis accommodari hoc ritè poſſit quod de tartareis locis in libro Job enunciatur: *In quibus nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. His namque rebellium conſortiis & ſodalitiis ſpiritus cooſuſionis cacodæmon dominatur. Hierarchiæ porro Eccleſiaſticæ, quæ cœleſtes in cælis ordioes imitari ſtudet, præcipua munia his tribus ordioibus cootineotur, ut fuſius docet ſublimis ille Dionyſius dictus Areopagita, ſcilicet Epiſcopis, Sacerdotibus & Diaconis: quorum promotio & conſecratio ſolis competit Epiſcopis, Eccleſiæ ducibus & Principibus Apoſtolorumque ſucceſſoribus, juxta regii Prophetæ vaticinium: *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram*.

2. Hoc verò ſciendum, tres eſſe diſtinctas res, electionem, poſtulationem, & conſecrationem. Iſta quidem tertia qua poteſtas confertur ac digoitas Eccleſiaſtica ejuſque indelebilis character, ab Epiſcopis duntaxat, nullatenus autem a reliquo Clero vel a populo ſuffragante conferri poteſt. Ad electiooem autem, vel ad poſtulationem, quarum prima jus aliquod ad rem mitiat, ſecuoda vero ſolis nititur precibus, aliquaodo ſolus Clerus, nonounquam etiam laicorum fidelium vota, pro diverſorum locorum temporumque viciſſitudine admittebantur. Verumtamen quia plebis concurſu frequentes pariebat diſſenſiones, ejus ſuffragia jampridem requiri deſierunt, totaque demum res ad optimatum, qui ſunt in Clero, arbitrium delata eſt.

3. Perſpicuum eſt etiam ab Eccleſię naſcentis primordiis Epiſcoporum creationem fieri conſuevilſe accedeotibus populorum ſuffragiis, ut contigit in ipſius Matthiæ ad Apoſtolarum electione Act. 1. & ſubinde ſeptem Diaconorum, Act. 6. Quamrem inferius & fuſius probabimus in oostris ad can. 4. Nicæni Concilii obſervationibus, quas lector perquiret, ne frequentius idem a nobis repeti contingat. Rationem requiſiti olim totius civitatis cooſenſus iſtam refert S. Pontifex Leo primus epiſt. 12. aliàs 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem cap. 5. *Ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religioſa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluerit*. Quæ tamen conſuetudo progreſſu temporum exolevit. Enim vero Synodus œcumenica Nicæoa ſecuoda cao. 3. excludit plane laicorum plebiſque ſuffragia ab Epiſcoporum electionibus. S. Joannes Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio jam ante graviter expoſtulaverat, quòd ſuo tempore à ſuffragiis populorum dependeret Epiſcoporum electio. Ideoque *non eſſe admirandum*, ait, *ſi flagitioſi præficiantur Eccleſiis, digniſſimi autem in obſcuro jaceant & deliteſcant, cum electionis judicium ab illis petatur, quorum animi ſolis temporalibus lucris, & voluptatum illecebris addicti ſunt, nec niſi terrena ſapiunt*: Divus Auguſtinus cootuſos reformidans tumultus, qui ſe defuncto de ſuæ ſucceſſione ſedis exorituri in populo eſſent, id malum ſapienter adhuc viveos prævenit. Quippe congregato in primaria Baſilica populo nomivavit & impensè commendavit eum, quem ſibi cooptarat ſucceſſorem Eradium Sacerdotem, plebiſque conſenſum rogavit & obtinuit, protinuſque in acta publica referri curavit. Cujus rei ipſe fidem facit epiſt. 110. In qua præterea exemplum profert Severi Milevitenſium Antiſtitis, qui paulò antè ſibi adhuc vivens ſucceſſorem deſignaverat, io quem congregatus intra Cathedrale templum populus lubens conſenſerat. Atque hanc facti ſui rationem adiungit: *Scio* (inquit) *poſt obitus Epiſcoporum, per ambitioſos aut contentioſos ſolere Eccleſias perturbari; & quod ſæpe expertus ſum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic proſpicere civitati*. Præclare Cicero in oratio pro Lucio Flacco, Græciæ olim opibus, Imperio, & gloria florentis poſteriores calamitates huic uni malo aſcribit, *libertati immoderatæ, ac licentiæ concionum; Cum in theatro imperiti homines rerum omnium rudes ignarique conſederant, tum bella inutilia ſuſcipiebant, tum optimè meritos civitate ejiciebant*. Exemplum turbarum, quæ ioter medios concionum popularium fluctus io Epiſcoporum electione ingruebant, ſuppeditat memorabile Ammianus Marcellinus poſt Liberii Pontificis Romani obitum, diviſis inter Damaſum & Urſicioum Romani populi ſtudiis, uno die intra Sicini baſilicam centum trigiuta ſeptem homines fuiſſe interemptos. Rufinus etiam eandem attingens hiſtoriam lib. 2. cap. 10. *Tanta* (inquit) *ſeditio, imò verò tanta bella coorta ſunt, alterutrum defendentibus populis, ut replerentur humano ſanguine orationum loca*.

4. Cæterum etſi pluribus ſæculis ad Epiſcoporum electionem requiſita fuerint populorum ſuffragia; cæterorum tamen Clericorum electionem plebibus Laodicena Synodus interdixit, can. 12. Ipſeque Gregorius Papa nonus quoſcumque laicos à quibuſcunque Eccleſiaſticis electionibus longè ſummovet, c. Sacroſancta, &c. Meſſana de electio. Intermediis tamen ſæculis, tametſi non electiooes quidem populi circa inferiores ab Epiſcopatu ordines prævaluere; teſtimonia tamen circa ordinaodorum conditiones & vitam Epiſcopi ordioatores perquiſierunt: id etiam præſcribentibus ſacris Eccleſiæ regulis, ne quis indignus per ignoraotiam promoveatur. Providet enim Concilium Carthaginenſe tertium cao. 22. *Ut nullus ordinetur Clericus niſi probatus vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.* Ex quarti Carthaginenſis Conc. can. pariter 22 *Ut Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuorū Clericos non ordinet, ita*

ut

à Marco Evangelista fundatam eique successisse Anianum octavo Neronis anno. Idemque epist. 126. Epiphanius quoque hæresi 51. Marcum asserit fuisse à Petro missum in Ægyptum, postquàm Evangelium conscripserat. Eusebius similiter & Hieronymus testificantur Petro in Antiochenam sedem successisse Evodium, & deinde Ignatium. Timotheum ab Apostolo Paulo constitutum Ephesinæ Præsulem Ecclesiæ, idem Apostolus scribit, 2. Timoth. 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est, per impositionem manuum mearum*. Deque ejusdem supra Sacerdotes judiciaria potestate 1. Tim. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*. Titum similiter Paulus perhibet à se consecratum Cretensium Præsulem. Tit. 1. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros sicut ego disposui tibi*. Epaphroditum denique fuisse ad Episcopalem Philippensium Ecclesiæ sedem promotum, idem docet Apostolus Philipp. 2. quo loco eumdem vocat Philippensium Apostolum.

6. Irenæus lib. 3. cap. 3. perhibet Apostolos in singulis Ecclesiis a se fundatis constituisse qui eas regerent Episcopos. Additque Romanam Ecclesiam institutionis suæ à Petro, qui primus ejus fuit Episcopus, habuisse primordia, ejusdemque successorum Pontificum seriem texit ad suam usque ætatem. Ipsum deinde Polycarpum commemorat ab Apostolis præfectum Smyrnæ Antistitem ac Hierarcham, *quem nos* (inquit) *vidimus in priori nostra ætate*. Idemque alios exprimit Episcopos, quorum successorum seriem extare affirmat in propriarum Ecclesiarum Archiviis. Eidem patrocinatur causę Tertullianus qui secundo exeunte tertioque ineunte sæculo scribebat, hoc argumento, hisque verbis, quoscumque hæreticos fortiter expugnans, tractatu de præscript. cap. 32. *Edant ergo origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Joanne collocatum refert, sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit. Proinde utique, & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici*. Hactenus Tertullianus.

7. Ut verò cunctos obices & remoras amoveamus, ultrò annuimus, simplices quandoque ac secundi Ordinis Sacerdotes Episcoporum nomine in sacris Scripturis designari, quæ mera denominatio est, rei ipsius discrimen minimè tollens. Eædem namque voces & nomina nunc ampliorem nunc strictiorem significationem sortiuntur; & pessimè argumentaretur quisquis ex eo quòd passim apud Sanctos Patres Cyprianum, Hieronymum, Augustinum, Paulinum, aliosque, vocentur quilibet nomine Papæ, vellet concludere, habere singulos æqualem cum supremo Pontifice gradum, paremque in universa Ecclesia potestatem. Indifferentem illam Episcopi & Sacerdotis denominationem observant Hieronym. Chrysostomus Theodoritus, freti tum verbis istis Apostoli ad Philippenses, *Omnibus sanctis qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus*. Nulla ibi Presbyterorum mentio, quia sub Episcoporum nomine comprehenduntur: aliqui enim esse in una urbe plures Episcopi non possunt, sumendo id nomen in stricta magisque propria notione, quæ ad solos coarctatur Pontifices. His accedunt verba quoque Pauli Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Quo loco Apostolus Presbyteros Ephesinæ Ecclesiæ adhortatur, quos Miletum acciverat; cùm tamen ex sacris Ecclesiæ institutionibus non possit nisi unus Episcopus uni Ecclesiæ præfici. Tertius locus est in cap. 1. epistolæ ad Titum, cui maximè innititur Hieronymus in ejus loci commentario: *Hujus rei gratia, reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut ego disposui tibi, si quis sine crimine est*, &c. Cujus moniti hanc rationem subjungit, *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut dispensatorem Dei*. Apostolus igitur singulis Presbyteris, quos Titus ordinaverat, nomen quoque tribuit Episcopi.

8 Enimverò prorsus est improbabilis opinio Theodoriti comment. ad 1. Tim. cap. 3. Eos nimirum qui sunt superioris ordinis Sacerdotes, & nunc vocari solent Episcopi, fuisse olim nominatos Apostolos. At verò posterioris ordinis Sacerdotes communi appellatione Episcoporum fuisse designatos. Esto vocaverit semel Paulus Epaphroditum Apostolum, Philip. 2. At pluries etiam nunc contingit perfectos, suique officii admodum studiosos Clericos cujuscunque Ordinis, quorum opera plures ad morum sanctitatem, aut fidei professionem, ea depravata vita, vel ex infidelitate, aut hæresi conversi fuerint, Apostolos audire ac denominari. Sic S. Dominicus apud Volcas & Tectosages, S. Vincentius Ferrerius, S. Antonius Ulyssiponensis, apud Japones S. Franciscus Xaverius, qui nunquam fuere Episcopi, denominati sunt Apostoli. At verò illi, qui cùm Episcopali dignitate fulgerent, dicti quoque fuere Apostoli, illam nuncupationem honorificam sunt consequuti, non propter characterem sacri Ordinis, sed solùm propter conversas à se nationes: sic enim Sancti Episcopi Remigius Francorum, & Leander Visigothorum, Bonifacius Germanorum Apostoli audiunt, ob populos quos evangelizando in ovilia Christi traduxerunt. Eoque sensu Epaphroditum nuncupat Paulus Apostolum, qui Apostolicis laboribus, & sacro zelo quo ardebat in excolendis sibi commissis populis.

9. Hieronymus tamen haud leve hac in re negotium facessit, tum in epist. ad Evagrium 85. tum in commentariis epistolæ ad Titum cap. 1. adeò ut Michael Medina ipsum in invidiam traxerit dogmatis Aeriani; sed perperam, nec citra temeritatem. In primis Sanctus Doctor contendit nomen *Episcopi* fuisse ab ipsis Apostolis attributum quibuslibet Ecclesiæ Presbyteris; quod nos ultrò concedimus. Additque in illa ad Evagrium epistola: *Quod autem unus electus est, qui cæteris præponeretur, ut schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet*. Atque hoc idem sic repetit scribens in epistolam ad Titum: *Postea verò cum in partes & contraria studia divisus esset populus, ut diceret ut quemadmodum Corinthii: Ego sum Pauli, ego vero Apollo, ego autem Cephæ, ut demum plantaria ista dissensionum divellerentur, ad unum singulari Episcopi nuncupatione omnium sollicitudinem esse delatam*. Et subinde: *Sicut ergo presbyteri ex Ecclesiæ consuetudine sciunt se ei qui sibi præpositus fuerit esse subjectos, ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere, imitatores Moysis, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit cum quibus populum judicaret*. Idemque præfata ad Evagrium epistola: *Quid enim facit, excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat*.

10. Agnoscens ergo Hieronymus Episcopos inferioribus Presbyteris præcellere ordinandi potestate, quâ isti omnino carent; idemque pares Moysi faciens Episcopos, & æquiparans Presbyteros septuaginta illis judicibus, quos Moyses in sui consortium & solatium assumpserat, satis indicat se non exiguum potestatis & dignitatis discrimen agnoscere inter Episcopum & Presbyterum: dum verò contendit idem in Ecclesiæ exordio, pares cum Episcopo fuisse Presbyteros, id multiplices eosque veros sensus involvit. In primis pares erant nuncupatione, secundùm quam nunc dispares existunt. Secundò pares in regimine, quamvis origo & fons regiminis in solo esset Episcopo. Ea quippe moderatio primo vereque aureo sæculo in Episcopis erat, ut in commune bonum omnia cum Sacerdotum cœtu gererent, neque his inconsultis Præsules quidquam aggrederentur. Quæ disciplina licèt in multis exoleverit, multa supersunt tamen, in quibus necesse habent Episcopi consilium Capituli adhibere. Præclarèque decernit Alexander Papa III. de his quæ fiunt à Prælat. sine consen. capit. c. novit. *Novit tua discretionis prudentia qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita quòd tu caput, illi membra esse probantur. Unde non decet te, omissis membris, in Ecclesiæ tuæ negotiis aliorum consiliis niti, cum id non sit dubium, & honestati tuæ, & Sanctorum Patrum institutionibus contraire*.

11. Æquiparari nonnihil potest pristinum illud à Hieronymo commemoratum regimen Ecclesiarum cum illo Prætorum Atheniensium, quos ἄρχοντας vocabant, Collegio. Postquàm enim, mortuo ultimo illorum Rege Codro, Respublica Atheniensium in Democratiam vertit, ab electo-

electorum à se PrætorumSenatu semper fuit administrata. Isti quidem singuli Archontes vocabantur, singulis etiam incumbebat Reipublicæ sollicitudo: Sed tamen horum unus similiter Archon dignitate reliquis præeminebat, solus collegas convocabat, convocatis præsidebat, ejusque solius nomine anni & fasti signabantur. Sufficit verò ad eluendam labem, quam ausus est Medina Hieronymo, ipsique Epiphanio inspergere, quòd uterque in solo Episcopo agnovit Ordinationis potestatem, quæ tamen non unica est prærogativa: veteres quippe canones, quos ambo Patres optimè notant, alia Episcopis privilegia tribuunt, à nobis paulò antè recensita, ad quæ Sacerdotibus inferioribus aspirare ac præsumere non licebat. Ipseque Epiphanius Aerium inter hæreticos accenset hoc nomine, quia temerario ausu Presbyteros Episcopis æquiparabat.

12. Egregium circa Episcopalem ordinandi potestatem aliis Sacerdotibus incommunicabilem proferre lubet exemplum ex historia Ecclesiastica, & veteris Concilii orthodoxi testimonio. Athanasius in suo Apologetico refert se Arianorum accusatione reum peractum eo nomine, quod Ischyram Presbyterum sacris ad Altare mysteriis operantem Macarius ab ipso mandatus Athanasio malè multasset, atque mysticum calicem (quo utebatur Ischyras) confregisset. Tum Synodus Alexandrina, ad quam Episcopi Ægypti, Lybiæ, Thebaidis, & Pentapolis convenere, post discussam accusationis hujus caussam, scripsit Synodicam ad Julium Romæ Pontificem, cæterosque omnes orbis Christiani Antistites, quam integram suo inseruit Apologetico idem Athanas. ea verò testificatur neque ibi Ischyram rem sacram fecisse, neque mysticum calicem habuisse, ac ne Presbyterum quidem fuisse, sed tantùm laicum; qui à Collutho manuum susceperat impositionem, qui non Episcopus, sed tantùm Presbyter erat.

13. Ut verò ad Hieronymum regrediar, ejus sententia de differentia inter Episcopum & Presbyteros introducta, non à Domino, sed ab Ecclesia, elucidatur per veterem atque indiscriminatam Episcopi & Presbyteri nuncupationem: Scripturis etiam sacris, quas paulò antè produximus, & ab Hieronymo comprobata, & quam postmodum Ecclesia discriminavit, ad solos Ecclesiæ Præsules & Hierarchas hanc restringens denominationem. Neque solùm clarescit per commune Presbyterorum consilium, quorum operam & ministerium in consortium laboris & sollicitudinis assumere sacri solebant Pontifices. Sed tertiò quoque astruitur & elucidatur inde, quia Apostol. ætate erant Episcopales seu Cathedrales Ecclesiæ, earum quippe maxima pars à Sacerdotibus minoribus regebatur nullo præsente Pontifice, quemadmodum fieri cernimus in Parochialibus Ecclesiis. Etenim in Actis Apost. legimus, ipsam Samariam inclytam civitatem Jerosolymit. æmulam, & in ipso Judææ confinio sitam, non habuisse peculiarem ullum Episcopum: cùm necesse fuerit ad eam mitti Petrum & Joannem Apostolos, ut ibi munus obirent Episcopale impositionis manuum ad Sacramentum Confirmationis.

14. Præeminentiam denique Episcoporum in omnem clerum & populum, & obtemperandi necessitatem ac officium, quo illis Presbyteri obstricti sunt, insigniter commendat insignis Apostolorum discipulus & tertius à Petro in Antiochena Ecclesia Episcopus Ignatius Martyr sanctissimus, ad Philadelphenses scribens. Stet demum fidei fundamentum inconcussum, jam inde ab Apostolis, ipsoque Christo stabilitum, & novissimo generali Conc. Trident. adversum nuperas hæreses assertum, sess. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina Ordinatione institutam, qua constat Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* Deinde can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, anathema sit.*

DISSERTATIO XIV.

De Provinciis Ecclesiasticis.

1. Plurimùm conducit ad historiæ Ecclesiasticæ, Conciliorumque notitiam, Provinciarum Ecclesiasticarum peritia, quam hic pertractare aggredior. Quia verò distributiones præcipuarum Ecclesiarum factæ olim comperiuntur ad normam & partitionem veteris Imperii Romani, adeò ut omnium Ecclesiarum antiquissima pariter & Sanctissima Jeorosolymitana, nihil antiquitus quàm simplex parœcia fuerit Episcopalis, Cæsareæ Palestinæ Metropoli subjecta & suffraganea, non alia de causà, quàm quia Cæsarea secundum civilem potestatem habebatur totius Palestinæ Metropolis, tametsi antequàm ab Herode Idumæo in honorem Cæsaris amplificaretur, non aliud quàm Turris Stratonis nomen haberet. Sic enim quia Byzantium nobilissima Urbs ab irato & infenso adversùs eam Septimio Severo fuerat sub præfectura ignobilis oppidi Perinthi, seu Heracleæ Thraciæ constituta, idcirco Byzantinus Episc. qui postremò evadet Constantinop. Patriarcha, permultis annis extitit ab initio unus ex suffraganeis Heracleensis Metropolitæ. Quia propterea inter Imperii Romani civitates primarias post Imperii caput Romam, primo fulgebat dignitatis gradu Alexandria Ægypti, & secundo Antiochia Syriæ ad Orientem; ideò vivente Apostolo Petro Romana Ecclesia primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium sortita est nobilitatis gradum: disertèque asserit Anacletus Pontifex Apostolos renovasse in Ecclesia jam dudum factam à Romanis Imperii divisionem, c. Provincias, dist. 99.

2. Itaque operæ pretium duxi, brevem, sed tamen exactam Præfecturarum Imperii Romani notionem texere, ut innotescat inde quænam prioribus sæculis fuerit partitio & ordo præfecturarum quoque Ecclesiasticarum. Summa olim Præfecti prætorio potestas, quæ arma simul & jura complectebatur, fuerat jam inde à regno Tiberii Cæsaris penes unum. Sed ex quo insidias Perennis Præfecti prætorio Commodus Imperator evasit, cœpit ea potestas (ne foret nimia, ipsosque Præfectos ad Imperii ambitionem sollicitaret) inter duos æmulos dividi, teste Herodiano lib. 1. Postmodum Constantinus Magnus eam potestatem dignitatemque inter quatuor Præfectos partitus est, singulisque proprias attribuit distinctas regiones. Quorum primus Orientem regebat, ei denique subdebantur Provinciæ Aegypti, Lybiæ, Pentapoleos, Syrtes, Asia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Armenia, Thracia, Mysia inferior, Cyprus cum reliquis Orientis plagis. Sequèbatur Præfectus Illyrici, cui parebat Illyricum, Dacia, Triballi, Pannonia, Mysia superior, Macedonia, Thessalia, Græcia, Peloponnesus, Creta, & insulæ circumfusæ; Tertius accedebat Italiæ Præfectus, qui præerat Italiæ, Siciliæ, Africæ, & circumjacentibus insulis. Quarto loco erat Galliarum Præfectus, cui obtemperabat Gallia, Hispania, Britannia, & insulæ adjacentes, ut scribit Zosimus l. 2.

Quatuor istæ singulæ Præfecturæ in plures dispertiebantur Diœceses, quæ à Præfectorum Vicariis regebantur; unde Vicariæ quoque dicebantur, plures etiam regiones ac provincias complectentes, ut videre est libro notitiæ utriusque Imperii, quem eruditis commentariis Pancirolus illustravit.

3. Secto deinde in duas partes Imperio sex dinumeratæ sunt Orientalis seu Constantinopolitani Imperii Diœceses. Prima Orientis cujus Metropolis Antiochia, & cujus Vicarius speciali designatione audiebat Comes Orientis: Secunda Aegypti: Tertia Asiæ: Quarta Ponticæ: Quinta Traciæ: Sexta Illyrici partis Orientalis, quarum meminere leges 1. & 2. C. de militari veste lib. 12. & l. 1. C. ut nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticaños vel Vicar. eor. & l. ult. C. de divers. offic. lib. 12. Orientis Diœcesis caput ac Metropolis fuit Antiochia, ut liquet ex historico Zosimo lib. 1. Hieronymo ad Pammachium, Chrysostomo homil. 1. ad populum Antioch. De hujusce Vicarii officio extat tit. C. de offic. Comit Orien. Diœcesis Ægypti Metropolis fuit Alexandria, ut ex Theodorito constat lib. 1. hist. Eccl. c. 1. Aegypti Vicarius appellatione insigniebatur Præfecti Augustalis, de cujus officio, tit. habetur in Cod. de offic. præf. Augustalis, & in ff. pariter. Diœcesis Asianæ Metropolis erat Ephesus, Chrysostomo teste in epist. ad Ephes. necnon subscriptione Theodori Ephesini Episcopi act. 18. Synodi sextæ. Porrò Diœcesis Ponticæ Metropolis extitit Cæsarea Cappadociæ, ut fidem facit Greg. Nazianz. orat. de laudibus Basilii, & subscriptio Philalethis Episcopi Cœsareæ Cappadocum in sexta Synodo. Thraciæ Metropolis à tempore Constantini fuit Constantinopolis, quam idem sede Imperii decoravit. Tres verò istæ Diœceses Thracia,

Pontica, & Asiana, fraude Græcorum in Concilio Constantinopol. primùm, deinde Chalcedonensi distractæ fuerunt; Thracia quidem à Romana sede, Asiana & Pontica ab Antiochena Diœcesi.

4. Diœcesis autem Macedoniæ, Daciæ, atque Illyrici partis ejus, quæ ad Orientis pertinebat Imperium, caput fuit Thessalonica, ut refert Theodoritus lib. 5. hist. Eccl. cap. 17. Ad postremum tamen Justinianus, tum sedem Præfecti prætorio Illyrici, tum etiam Vicariam Apostolicam, seu jura Primatis (assentiente Papa Vigilio) ex urbe Thessalonica transtulit Acridum Dardaniæ oppidum, Justiniani natalem patriam, quam de suo nomine Justinianam primam dici voluit, Novella xi. Deinde Nicolaus Papa primus epist. 2. hortatus est Michaelem Augustum, ut antiqua jura instaurari curaret, quibus fruebatur olim Thessalonicensis Episcopus, tanquam Romani Pontificis Vicarius per omnem Epirum, Illyricum, Macedoniam, Achaiam, Thessaliam, Daciam Ripensem, Daciamque Mediterraneam, & Mysiam, Dardaniam atque Prævalim; has enim omnes Provincias hæc olim Vicaria sacra complectebatur,

5. Sex pariter constitutæ sunt Occidentis Diœceses, ac Vicariæ civiles. Una Italiæ; Altera Illyrici, partis ejus quæ ad Occidentis pertinebat Imperium, tertia Africæ, quarta Galliæ, quinta Hispaniæ, sexta Britanniæ. Vicariæ Italiæ Metropolis fuit Mediolanum, ut ex epistola colligitur Athanasii ad Solitar. vit. agen. ubi loquitur de Dionysio Mediolanensi Episcopo. Galliæ autem Augusta Trevirorum, ut ex eadem colligitur, ubi sermonem habet de Paulino Trevirorum Antistite. Idem confirmat Theodoritus lib. 2. hist. Eccl. c. 15. Salvianus etiam lib. 2. de providentia Dei, Treverim dicens summam Galliarum urbem. Britanniæ Vicariæ caput erat Eboracum Romanorum colonia, quam Spartianus in Severo, Urbem absolutè per antonomasiam vocat, & in qua Constantius Chlorus Magni Constantini pater Regiam constituit, diemque obiit extremum, ut produnt Eusebius lib. 1. vitæ Constantini, Eutropius, Aurelius Victor & Orosius.

Diœcesis Africæ indubitatum est Metropolim tam civilem quàm Ecclesiasticam fuisse Carthaginem, cujus etiam Episcopus Primatu totius Africæ potiebatur, ut passim visitur in Cypriani epistolis in Conciliis Africanis, quæ omnia ab Episcopo Carthaginensi indicebantur, quibus etiam præsidebat, cuique etiam subjacebant provinciæ Numidiæ, atque utriusque Mauritaniæ Cæsariensis & Tingitanæ; quæ à suis quidem regebantur particularibus Primatibus; sed sub generali regimine atque autoritate Carthaginensis Episcopi

6. Carthago urbs totius Africæ celeberrima, cujus per Didonem Tyriam fundatio, Romæ conditum annis centum præcessit, in eum potestatis opulentiæque gradum conscendit, ut Romanæ urbis æmula cum ea diuturnis annis per atrocissima bella de Imperio contenderit, & post partum Romanis victoribus terrarum orbis imperium, soli Romæ cedens cum Alexandria Ægypti de secunda palma contenderit, cùm incertum esset utra ex duabus vel amplitudine, vel opibus, vel populi frequentia prævaleret, ut Herodianus perhibet hist. l. 7. Perduravitque illa contentio usque dum Saraceni Carthaginem funditus everterunt. Quamdiu verò Carthago stetit sub Romanorum imperio, Metropolis fuit Africæ partis illius, quæ à freto Gadirano per omnes Lybicas Mediterranei maris oras adusque Cyrenem porrigitur inter ipsum mare & Atlantem montem interclusa. Neque tantum Metropolis Civilis dignitatem obtinuit, sed etiam Ecclesiasticæ, postquam illis plagis Christi Evangelium illuxit.

7. Ex multis constat vetustiorum Scriptorum testimoniis illam præsedisse tribus peramplis provinciis Africanis, nimirum Proconsulari, cujus in primaria civitate Carthagine Romanus Proconsul sedem fixerat, ibique juridicos solebat habere conventus. Deinde Numidiæ, Mauritaniæque, usque ad Magni Constantini tempus. Hic verò subjectam Imperio Romano Africam in sex provincias civiles partitus est: Carthaginensem seu Proconsularem, Numidiam, Byzacenam, Tripolitanam, duasque Mauritanias, scilicet Sitifensem & Cæsariensem quæ Tingitana quoque dicebatur.

8. Pristinarum sub Carthagine Provinciarum ternarius constat numerus ex ipso Carthaginensi Concilio de baptizandis conversis hæreticis, cui Cyprianus præsedit: *Cum in unum* (inquit) *Carthagini convenissent Calendis Septembris Episcopi plurimi ex Provincia Africana, Numidia, Mauritania, cum Presbyteris & Diaconibus.* Idemque Cyprianus epist. 45. ad Cornelium Papam: *Quoniam latius fusa est provincia nostra, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas sibi cohærentes, id est Tingitanam & Cæsariensem*: quas olim Galba Imperator in unam copulaverat provinciam, ut ex his liquet Taciti verbis lib. 2. hist. *Luceius Albinus à Nerone Mauritaniæ Cæsariensi præpositus addita per Galbam Tingitanæ provinciæ administratione, haud spernendis viribus agebat.* Appianus Alexandrinus in prooemio librorum de civilibus bellis, tres recenset nec plures Africæ provincias, Mauritaniam seu Maurusios: deinde Lybicorum nationem, quæ Carthaginem complectitur: postremò Nomadum regionem, seu ut Romani vocabant, Numidiam. Scripsit autem Appianus sub Hadriano Cæsare. Pomponius etiam Mela quatuor quidem Africæ partes dinumerat, Mauritaniam, Numidiam, Africam minorem, & Cyrenaicam. Cæterùm quarta ista Ægypto contributa fuit.

9. Magnus demum Constantinus sex Africanas recenset provincias in sua tractoria quam Ablavio scripsit epistola pro primo Arelatensi Concilio, quod Nicænum præcessit: sic enim illum compellat: *Ut mox has meas literas acceperis Cæcilianum supradictum* (Carthaginis Episcopum) *cum aliquibus ex eis quos ipse delegerit, sed & de Byzacenæ, Tripolitanæ, Numidiarum, & Mauritaniarum provinciis, singuli quique aliquantos ex suis perducere debebunt, quos ipsi putaverint eligendos: sed etiam aliquos qui contra Cæcilianum eundem dissentiunt, data evectione publica, &c.*) His adjunge Sexti Rufi locum illum ipsius Breviarii ad Valentinianum Imperatorem: *Per omnem Africam sex provinciæ factæ, ipsa ubi Carthago est provincia Proconsularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duæ Mauritaniæ, hoc est Sitifensis, & Cæsariensis.* Tametsi autem à Constantino distributæ fuissent sex memoratæ provinciæ Civiles, non tamen plures Ecclesiasticæ quàm quinque numerabantur, ut fidem facit Ferrandus Diaconus Carthaginensis in sua Canonum breviatione, tit. 82. quia Mauritania Sitifensis non statim suum nacta est Primatem, sed posteriore id Concilio Carthaginensi obtinuit. Unde in Concilio quoque Carthaginensi sexto anni 419. fit singillatim mentio *Provinciæ proconsularis, Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Sitifensis, & Mauritaniæ Cæsariensis, sed & Tripolis.*

10. Circa hæc istud præterea sciendum, provinciæ quidem proconsularis Carthaginem extitisse Præfecti Africæ, simul & proprii Episcopi, atque Primatis Africanarum omnium Ecclesiarum perpetuam fixamque Sedem: cæterarum autem provinciarum Africanarum Primates non fuisse alicui certæ Ecclesiæ affixos, sed eos solos Episcopos Primatum dignitate fulsisse in singulis provinciis, qui reliquos cujusque provinciæ Antistites ordinationis Episcopalis antiquitate præcedebant, ut admonet Leo Papa nonus epist. 4. ad Petrum, & Joannem, Episcopos. Cæterùm Metropoles civiles erant Cirtha, alias Constantia in provincia Numidiæ, Cæsaræa in Mauritania Cæsariensi, Sitifi in Mauritania Sitifensi, Tingi ad fretum Herculeum in Mauritania Tingitana, Telepte in Byzacena, & Tripolis seu Leptis major in provincia Tripolitana.

11. Hoc etiam loco monendum cum Sexto Rufo in breviario Mauritaniam Tingitanam regimini Hispaniarum Vicarii subjectam fuisse. Quæ causa est cur Siricius Papa epist. 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum, remota quæstione de civili regimine, solam perpendens Ecclesiasticam potestatem, Hispaniarum Episcopos intra quinque provincias restrinxit istas, Tarraconensem; II. Carthaginensem in qua sita est Carthago nova, quæ nunc Carthagena vocatur. III. Bæticam, Lusitaniam, & Gallicianam. Quia scilicet Tingitana provincia civilis parebat quidem Hispaniarum Vicario, sed eadem Ecclesiastica proprium intra Africam agnoscebat Primatem. Est tamen non levis conjectura, Vandalos Africa subacta civilem quoque Tingitanam sibi vindicasse.

12. Illyrici, partis ejus, quæ ad Occidentis spectabat Imperium, Metropolis fuit Sardica, urbs ejus Provinciæ præ reliquis celebris, & Concilio œcumenico nobilitata, in quo trecenti & amplius Occiduarum Provinciarum Antistites, procurante religiosissimo Imperatore Constante, de Ariana impietate triumpharunt. In subscriptionibus Con-

Concilii Magni Nicæni apud Gelasium Cyzicenum ita subscriptum legimus: *Protogenes Sardicæ civitatis Episcopus pro Sanctis Dei Ecclesiis quæ sunt in Dacia, Calauria, Dardania, & Provinciis vicinis.*

13. De Hispaniarum olim Metropoli Ecclesiastica, quænam olim fuerit, supervacaneum est investigare. Ut enim observat Fernandus Mendoza lib. 1. de confirmando Concilio Illiberritano ad subscriptionem primam, quæ est Felicis Accitani Episcopi, nulla erat Primatuum, aut Archiepiscoporum vel Metropolitanorum denominatio certis Ecclesiis affixa, nisi sequioribus sæculis: sed quisquis in singulis Provinciis reperiebatur ordinatione antiquior Episcopus, tametsi minori præesset civitati, jura exercebat Metropolitani, idque tum ex ipso Concilio Illiberritano, tum aliunde facilè convincitur. Simplicius Papa primus circa annum 470. epist. 1. ad Zenonem Hispalensem Episcopum, hunc ipsum in Hispanicis Ecclesiis Apostolicæ Sedis Vicarium ereat. Deinde Hormisda epist. 26. Salustium Hispalensem pariter Episcopum Vicarium suum super Provinciis Bœtica & Lusitanica, cum plena potestate Concilia convocandi, declarat. Factum tandem est regnante in Hispaniis Hervigio anno Christi 681. ut Concilii Toletani duodecimi can. 6. Hispanarum Ecclesiarum Primatia deinceps affixa sit Episcopo Toletano Provinciæ Carpetaniæ Metropolitano, cum hac potestatis accessione, ut quem Reges (qui jampridem regiam sedem Toleti stabiliverant) Episcopum cujuscumque Provinciæ elegissent, sine mora consecraretur ab Episcopo Toletano, sub obligatione tamen sistendi se coram proprio Metropolitano intra tres à consecratione menses, ut refertur a Gratiano dist. 63. c. cum longè lateque.

14. Romæ verò Sumus præerat præfectus, qui reliquis omnibus præeminebat officiis & dignitatibus urbis, l. 3. C. de offic. præfecti urbis. Huic parebant suburbicæ quoque regiones, quotquot scilicet intra centesimum ab Urbe lapidem protendebantur intra Tusciam, Picenum, & Campaniam, l. 1. ff. eod. Huc respexit Septimius Severus Augustus, quando exauctoratos Prætorianos milites Romæ finibus usque ad centesimum lapidem sub capitis pœna jussit excedere, ut refert Herodianus lib. 2.

15. Demum Justinianus pulsis ex Africa Vandalis, quintum cæteris adjecit præcedentibus præfectum prætorio, ejusque sedem Carthagine (quam de se *Justinianam tertiam* dici voluit) constituit l. 1. C. de offic. Præfecti prætor. Africæ.

16. Nos superius Vicariam quidem Galliarum Treviris præfiximus. At verò sedem ipsius Galliarum Præfecti, cujus potestas Hispaniam quoque atque Britanniam insulam complectebatur, stabiliverat Constantinus Magnus in Arelatensi urbe, cui etiam de se *Constantina* nomen est impertitus. Prorsus enim errant nonnulli, qui hoc nomen cum aliis omnibus prærogativis mutatum existimant a tyranno Constantino, qui contra Honorium rebellis hac se urbe communierat. Nequaquam enim post eundem profligatum & extinctum tyrannum idem Honorius in suo ad Agricolam Galliarum Præfectum rescripto Arelatem vocaret Constantinam, ut eam vocat, si recens id nomen a tyranno invasore accepisset. Quo eodem rescripto declaratur fuisse insuper constitutam Arelate Præfecti sedem. Jubet enim Honorius veterem consuetudinem per tyrannos intermissam instaurari, ut quotannis in ea urbe conventus habeatur septem Galliæ Provinciarum *sub illustri* (sic enim loquitur) *præsentia Præfecturæ*. Undenam verò consuetudo illa ortum habuit, nisi a Magno Constant. civitatis hujus studiosissimo, qui suum ei nomen indidit quique totius Occidentis generale Concil. ibidem celebrari voluit in causa Donatistarum? Insuper illa Galliarum Præfecti sedes asseritur Arelate fixa his verbis Episcoporum olim Arelatensi Primati subditorum, ad Leonem Papam scribentium: *Hanc civitatem sublimissima Præfectura, hanc reliquæ potestates velut communem omnibus patriam semper inhabitant.* His alterum non minoris autoritatis adjungo testimonium Gregorii Turonensis scribentis lib. 2. hist. Franc. cap. 7. Quo tempore Hunnorum Rex Attila se obsidioni Aureliæ accingebat, ejus urbis Episcopum Anianum implorandarum suppetiarum causa ad Aetium Galliarum Præfectum se contulisse, Arelate commorantem. Denique res eadem astruitur antiquis inscriptionibus, quarum ista in civitate Arelatensi superest de Auxiliari Præfecto, cujus etiam fit mentio in Hilarii Arelatensis Episcopi vita ab auctore temporis ejusdem privatis monitionibus ab Hilario contemptum, non tamen emendatum ab eodem tandem publicè concionante fuisse præsentem in Ecclesia redargutum. Inscriptio illa vetusta hæc continet.

Dominis nostris SALVIS DD. NN. THEODOSIO *Piis Felicibus Victoribus* ET VALENTINIANO P. F. V. *Triumphatoribus* AC TRIUM. SEMPER AUG. XV.
Vir inlustris. COS. VIR INL. AUXILIARIS
Præfectus prætorio PRÆF. PRÆTO. GALL. *Galliarum* DE ARELATE MAMILLARIA PONI F. *fecit*
Milliare passuum unum. M. P. I.

Erat columna ista primus lapis milliarius proficiscentibus ex Arelatensi urbe. Hinc est quòd sanctum Ecclesiæ Doctorem & Pontificem Ambrosium urbs Arelatensis sibi civem jure merito vindicare poterit, cùm testetur in ejus vita Paulinus natum in Gallia, in ipsoque Prætorio educatum fuisse infantem, eique in conis dormienti examem apum circumstetisse, dum pater infantis Præfecturâ Prætoriana in Galliis fungebatur.

17. Perperam verò Josephus Scaliger, & Vidus Savaro in suis ad Appollinarem commentariis, tres fuisse intra Galliam Vicarios imaginantur, cùm disertè doceat liber Notitiæ Imperii sex tantummodo fuisse in toto Occidente Vicarios. In Italiæ quidem Præfectura tres, totidemque alios in Gilliarum Præfectura, unum quidem Vicarium intra Galliæ fines, secundum in Hispania, tertium in Britannica insula, sub uno omnes Galliarum Præfecto prætorio. Quam rem accuratiùs observarunt Pancirolus ejusdem Notitiæ commentator, & Jacobus Simondus in suis ad Sidonium Apollinarem notis lib. 1. epist. 3.

18. Qui Primates in Occidentalibus plagis nominantur, illi in Oriente a Græcis vocabantur ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως, *Exarchi in Diœcesibus*, quorum meminit Synodus Chalcedonensis duobus locis can. 9. & can. 17. Diœcesis enim vocabulo comprehendebantur plures Ecclesiasticæ provinciæ seu Metropoles. Singulæ verò Metropoles complectebantur plures Parœcias, seu inferiores Episcopatus, quos hodierno usu solent Diœceses vocitari. Zonaras scribens ad Chalcedonensem can. 17. quatuor commemorat Exarchos Episcopos, Cæsareæ Cappadocum, Ephesi, Thessalonices, & Corinthi. Synodus secunda œcumenica can. 2. tres commemorat Diœceses Ecclesiasticas: Asiæ, cujus metropolis Ephesus: Thraciæ, cujus metropolis Heraclea: & Ponti, cujus metropolis Cæsarea Cappadocum.

16. Quod verò attingit Occidentis Primatias, Romanus Episcopus Vicarios suos stabilire solebat quosdam illustriorum sedium Episcopos, quibus potestatem & jurisdictionem in vicinas provincias conferebat. Extat magni Leonis Pontificis epistola ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cui jura Primatis in finitimis Metropoles confirmat. Cæterùm ut ad Latinas Ecclesias progrediar, Zosimus Papa epist. ad Episcopos Galliæ Patroclum suum constituit Vicarium in tribus finitimis Provinciis, scilicet Viennensi, & duabus Narbonensibus. Deinde Vigilius Papa scribens ad Aurelianum Arelatensem Episcopum, hanc illi attribuit Primatiæ, seu (quod idem est) Vicariæ Apostolicæ autoritatem. Quæ legitur epistola in actis Synodi œcumenicæ quintæ. Eandemque renovat potestatem sanctus Papa Gregorius in gratiam Virgilii Arelatensis lib. 4. epist. 81. & 52. vices suas ei committens per omnes Ecclesias quas regnum Childeberti complectitur. Romanus quoque Pontifex Zacharias in sua ad Bonifacium Moguntium Præsulem epistola, hunc ipsum per omnem Germaniam Primatem constituit. Similem indulget potestatem Hormisda Papa Remigio Remensium Antistiti per suam epist. 1. quacumque protenditur Clodovei regnum. Idemque Hormisda eamdem Salustio Episcopo Hispalensi confert autoritatem in provinciarum Bæticæ atque Lusitaniæ Ecclesias universas.

DISSERTATIO XV.

De diptychis Ecclesiasticis.

1. PRo omnibus quidem Christi fidelibus solet Ecclesia inter sacra ministeria preces ad Deum fundere communes: sed præterea speciales Deo preces offerebat pro certis quibusdam hominibus, tum viventibus, tum vitâ functis, quorum nomina ex scripto per Diaconos pronunciabantur inter sacra mystica, pro Imperatoribus & Regibus, pro Summo Pontifice, pro Episcopo loci, pro Patriarchis, pro cæteris quibusdam Episcopis sibi invicem hoc genere officii gratificantibus: denique pro fidelibus illis qui munera & oblationes ad rem sacram divinumque cultum contulerant. Ex altera autem chartâ, quæ defunctorum nomina referebat, nominabantur pariter ad populum ex ambone ad aliquod tempus homines, vel Principatu temporali, vel dignitate Episcopali pridem spectabiles. Insignium autem benefactorum, quales erant fundatores illius Ecclesiæ, perpetua fiebat memoria & recordatio. Hujusce ritus simulque gratitudinis innumera legimus veterũ monumenta: nonunquam etiam graves erant inter Ecclesias concertationes, aliis quorundam insignium dignitate virorum memoriam colentibus, aliis ex adverso damnantibus, ut contigit in Joanne Chrysostomo, cujus memoriam Romana venerabatur Ecclesia; sed in oppositum Alexandrina, dum vixit infensissimus Chrysostomi persecutor Theophilus, execrabatur, una cum factione Theophili freta imperatoris Arcadii animositate, qui sanctissimum virum, urgente Theophilo, injustissimis exiliis damnaverat, ut referunt Socrates, Sozomenus & Palladius. Nec minus nota sunt dissidia Orientalium Ecclesiarum cum Romana; dum hæc Acacii memoriam tanquam hæretici (ut verè fuerat,) execratur: illæ verò ab eodem olim seductæ recolunt: quam referunt historiam Chronicon Marcellini, Theophanes, & Theodorus Lector. Eàque ex causa Euphemius Constantinopolis Episcopus Apostolicæ sedis communione tanquam schismaticus excidit, cæteroqui orthodoxus, ob pertinaciam quâ nomen Acacii de tabulis Ecclesiasticis eradere recusarat, ut prodit Theophanes, & Nicephorus historicus.

2. Dionysius lib. 3. de Eccl. hier. hæc de diptychis refert: & cum se mutuò omnes salutaverint, mystica *sacrarum tabularum* ἱερῶν πτυχῶν recitatio fit. Eodem spectat illa Cypriani expostulatio epist. 10. de faciliori quorundam lapsorum reconciliatione: *Ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, nondum pœnitentia facta.* Hieronymus in comment. super Ezechielem 18. egregiè dicit: *Publicè Diaconus in Ecclesia offerentium nomina recitat, tantum offert ille, tantum ille pollicitus, placentque sibi ad plausum populi torquente conscientia, damusque materiam miseris ut gaudeant ad ea quæ tribuunt, & non lugeant ad ea quæ rapuerunt.* Innocentius Papa in illa notissima ad Decentium Eugubinum Episcopum epistola dicit: *Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia quæ antea præmittimus, ut ipsis in mysteriis viam futuris precibus aperiamus.* Recitandorum nominum praxis visitur in ipsis Liturgiis Jacobi Apostoli, Basilii, & Joannis Chrysostomi. In harum duabus ultimis hæc habentur: ὁ διάκονος θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν κύκλῳ καὶ ἀναγινώσκει τὰ δίπτυχα τῶν τε ζώντων καὶ κεκοιμημένων, ὧν βούλεται μνημονεύειν. *Diaconus sacram mensam incensat per circuitum, & diptycha tam viventium, quam eorum qui dormierunt, quorum vult commemorat.* His adjungo Concilii Emeritensis can. 19. *Proinde salubri deliberatione censemus, ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre; & eorum nomina à quibus Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: Quod si ab hac luce discesserint, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine.* Magnus Gregorius Papa lib. 2., epist. 37. ad Constantium Mediolani Episcopum rescripsit, nullam ipsi necessitatem incumbere Joannem Ravennæ Episcopum nominandi, cum neque Joannes Constantium ad altare nominare soleat.

3. Acacius Constantinopolis Episcopus hæresi Eutichianæ clam addictus, Zenoni Augusto edictum (quod vocabatur henoticum) suggesserat, quod universum orbem impensè perturbavit, abrogato Synodi Chalcedonensis contra Eutychianam hæresim decreto: idemque Petrum Moggum Alexandrinum Episcopum, ipsosque Felicis Papæ tertii Legatos in suas partes attraxit & corrupit. Quamobrem Papa Felix Acacium turbarum autorem communione fidelium amovit, qui vicem rependens, Felicis Pontificis nomen ex Ecclesiasticis diptychis erasit, anno 484. Mortuo demum Acacio, Gelasius Felicis in Romana sede successor omni studio connixus est, ut perfidi Acacii nomen ex Græcarum Ecclesiarum diptychis obliteraretur, quem pariter conatum prosequuti sunt insequentes Romani Pontifices, Anastasius, & Symachus, inani tamen opera. Sed rem demum obtinuit Hormisda Pontifex, Justino fretus religiosissimo Imperatore, sub quo ablatum diuturnum schisma, & pax inter Orientis & Occidentis Ecclesias felicissimè restituta, damnata duorum præcedentium hæreticorum Imperatorum Zenonis & Anastasii memoria, deletisque sacris ex tabulis eorum simul, & Acacii, cæterorumque sequacium infaustis nominibus, post sex & triginta perniciosi schismatis annos ab excommunicatione Acacii.

4. Fidem quoque facit Theodoritus libro. 5. hist. Eccl. cap. 34. circa gravissimum dissidium occasione Joannis Chrysostomi, factione Eudoxiæ Augustæ, & Theophili Alexandrini, qui dicto ad Quercum conciliabulo præsidens Chrysostomum injustissimè damnarat, & Episcopatu ejecerat. Sed Innocentius Papa innocentis Episcopi suscepta discussaque causa, ipsum conciliabuli decretum abrogavit, atque in exilio defuncti memoriam honorificè restitui curavit; nec aliter pax inter Occidentis & Orientis Ecclesias studii divisas iniri potuit, nisi restituto ad sacras tabulas Joannis Chrysostomi nomine.

DISSERTATIO XVI.

De Communionibus, laica, & peregrina.

1. UTRAMQUE plerique confundunt, nil esse discriminis inter laicam & peregrinam communionem existimantes. At longe diversæ sunt, nec aliud quid inter se commune habent, quàm ut sint ambæ pœnales, quotiescunque ad alterutram illarum clerici reducuntur. Jam est utraque seorsim explicanda.

2. Laica communio Clericis sacris, seu majoribus ordinibus initiatis in pœnam decernebatur, ut intra Sanctuarium Eucharistiam sumerent. Statutum quippe fuit Laodiceno canone 19. μόνοις ἐξεῖναι τοῖς ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ κοινωνεῖν. *Solis licet* (non quidem Sacerdotibus, ut minùs peritè aliqui transtulerunt, sed ut accuratius vertit Dyonysius exiguus,) *sacro ministeris dedicatis*, id est Presbyteris & Diaconis, *ingredi Sanctuarium, inibique communicare.* Cæterùm in alicujus delicti pœnam sacri Clerici quandoque privilegio isto excidebant, nec nisi cum promiscua turba licebat eis communione divina refici. Hinc à Synodo Sardic. Euthyc. & Musæus, qui ordinationes indebitas exercuerant, clericali etiam communione excluduntur, nec ipsis laica indulgetur communio, nisi postquàm illam convenienti humilitate petierint, Sardicen. can. 19. Præterea Agat. can. 32. ita sancitur: *Si Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur; & ibi, quandiu vixerit, laicam tantùm communionem accipiat.* Quem canonem inserit Gratianus dist. 50. c. Si quis Episcopus. Præterea canon Apostolorum 15. vagos clericos ad laicam demittit communionem. Cyprian. epist. 2. ad Antonianum ita scribit de Trophimo Sacerdote in persecutione lapso: *Sic tamen admissus est Trophimus ut tanquam laicus communicet.* Basilius item ad Amphilochium can. 3. ad laicam communionem redigit Diaconum, qui sit fornicatus: *Quoniam*, inqit, *antiquus est canon ut qui à gradu exciderunt, hoc solo puniendi modo plectantur.* Quibus verbis significat, illam

illam sacris initiati Clerici pœnam, dummodo permittatur ei laica communio, esse quidem genus quoddam depositionis a jure Ecclesiasticæ communionis, sed nullatenus excommunicationis: atque illatæ depositionis vindictæ non licere per Canones adjungere alteram excommunicationis pœnam. Quod idem repetit Basilius ad Amphilochium can. 32. & comprobatur canone Apostolorum 25. sic decernente: *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, fornicationis, vel perjurii, vel furti convictus deponatur, & non segregetur: dicit enim scriptura, de eodem delicto bis ultionem non exiges.* Quo Græco canone dicitur [illegible]. Supponit ergo duplicem accessuram vindictam ac pœnam, si ad depositionem adderetur absoluta communionis privatio. Non raro tamen sacris etiam Clericis Ecclesia excommunicationem absolutam infligit, quæ una depositionem aut suspensionem involvit, in unius clerici persona. Sic enim memorata Synodus Sardicensis can. 1. Episcopos, qui priore Episcopatu dimisso in alterum involaverint, laica etiam excludit communione. Ithacius quoque eo quòd Priscillianum tametsi flagitiosissimum hæresiarcham apud Maximum tyrannum, ad quem hæresiarcha indebitè appellaverat, capitali supplicio addici fecisset, ab Episcopo Theognosto cum Ithacianis fidelium communione sejunctus est. Quę damnatio tantùm invaluit apud Deum, ut sanctum Episcopum Martinum qui Treveris ad horam, gravi urgente necessitate, cum aliquibus Ithacianis cômunicaverat, per Angelum Deus ipse coarguerit, & eidem solitam miraculorum edendorum virtutem diminuerit.

3 Quia vero clericis Ecclesiastica communione motis & ad laicam & promiscuam redactis, solitæ (ut eas Cyprianus vocat) sportulæ non præstabantur; sed ut plurimùm, vel ex patrimonialibus, vel aliorum liberalitate, vel ex proprio labore ac industria victum sibi quærere compellebantur: Et exclusis simul a decimis & oblationibus, & prædiorum Ecclesiæ fructibus, si nihil aliud suppetebat, ex commiseratione Ecclesia victum illis providebat. Ad mensam igitur illos admitti curabat, quæ ad quotidianum victum fidelibus peregrinis apparari solebat, quos proprius Episcopus per literas formatas Ecclesiis, ad quas, aut per quas peregrè ibant, commendarat: his enim Ecclesiæ alimoniam tum ex particularium contributione, tum ex propriis opibus reservabant. Ejusmodi humanitatis exempla suppeditat in primis Concilium Chalcedonense providens post act. 10. ut Domnus Antiochenus sede exautoratus ejusdem Ecclesiæ facultatibus alatur. Simili etiam modo sustentationi Bassiani & Stephani providet act. 12. postquam Episcopali dignitate ambos ob delicta summovit. Simili exemplo Synesius Episcopus suffraganei cujusdam Episcopi quæ sui officii erant exequi negligentis ideo justè a Theophilo Patriarcha sede pulsi curam suscepit. Sic enim epist. 68. scribit Theophilo Alaxandrino Patriarchæ: *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum illo mensam communem habui: domi verò perinde ac innocentem honoravi.* Denique Agathensis Concilii canone 2. decernitur: *Contumacibus clericis, qui prioris gradus elati superbia communionem fortassis contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant.*

4 Ad exemplum & similitudinem hujus pœnalis peregrinæ communionis, qua in Clericos animadvertebatur, altera vocabatur minus propriè peregrina communio, qua Episcopi aliique inter Sacerdotes primarii, seu præfecturam habentes, non deponebantur prorsus a Clero, sed solùm a digniori & sublimiori pristino gradu, ut tamen in gradu inferiorum clericorum consisterent; adeò ut Episcopi ad inferiorum Sacerdotum ordinem redigerentur, ut & isti ad Diaconorum, atque isti ad minorum clericorum stationem & classem. Sic enim depositis Episcopis subtrahebatur illa redituum Ecclesiæ quarta pars, quam Episcopis sacri canones reservabant, ut deinceps minora cum Sacerdotibus stipendia partirentur. Sacerdotes quoque illi qui præsunt, & quos Apostolus judicat duplici honore, hoc est stipendio vitæ providendos, ab hoc excidentes honore minus & exilius stipendium inter Diaconos nanciscebantur. Isti demum sed minùs propria locutione dicebantur peregrina communione sustentari, licet quotidianum victum cum inferioribus clericis ex quotidianis Ecclesiæ distributionibus perciperent.

5. Hujusce pœnalis sed aliquantò humanioris ac mitioris disciplinæ legimus exempla luculenta. Primum in Nicęna Synodo canone 8. quo Novatianos dudum Episcopos ad Ecclesiasticam unitatem redeuntes, si eorum loco aliquis jam fuerat Orthodoxus Episcopus constitutus, edicit potiri Sacerdotis, aut Chorepiscopi gradu, ministerioque. Concilium similiter Toletanum primum can. 4. sic decernit: *Subdiaconus defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat removeatur, & habeatur inter ostiarios & lectores.*

6. His accedit Concilium Regiense, habitum in secunda Narbonensi provincia, quod disertè communionis meminit peregrinæ. Armentarius per ambitionem se in Episcopum fecerat ordinari Ecclesiæ Ebrodunensis a duobus tantùm Episcopis, invito etiam Metropolitano, qualem se prætendebat id temporis Arelatensis Præsul, cujus cura & sollicitudine Synodus ista convocata est anno 439. hujus can. 3. sic statuitur: *Liceat ei* (Armentario) *in unam suarum parochiarum concedere, in qua Chorepiscopi munere, aut peregrina communione foveatur, nec quidquam ipsi de Episcopalibus officiis usquam usurpare liceat, præterquam in Ecclesia, quam cujusquam misericordia fuerit indeptus, in qua ei solum neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur.* Quæ sanè verba observatu digna sunt: Sic enim Synodus Armentarium deponit, exautoratque Episcopali gradu, ut non modò ei salva supersint Sacerdotalia jura, sed etiam Pontificalia quædam possit exercere, nimirum Confirmationis signaculum conferre, cæterosque præcedere Sacerdotes, eidemque providetur ut communione peregrina foveatur, ad victum nimirum quotidianum. Et quamvis contra Canonum præscripta non fuerit a tribus Episcopis consecratus, invito etiam Metropolita, character tamen in ipso Episcopalis agnoscitur ad neophytos confirmandos. Denique in œcumenica Synodo VIII. act. 4. adversus quosdam Episcopos olim ob Photinianam hæresim depositos, asserentes se Romæ à Nicolao Pontifice in communionem restitutos, hæc respondet Marinus Romanæ Diaconus Ecclesiæ, & in Synodo Legatus Apostolicus; *Quando isti Roma adventarunt, ministrabam ego in Ecclesia S. Mariæ Virginis, quæ dicitur Præsepe. Illic eos suscepit sanctissimus Papa Nicolaus, per satisfactionem libelli & juramenti, nec tamen consulit eis communionem in loco Episcoporum. Si verò contradixerint, ostendant quod eos susceperit in communionem ut Episcopos.* Sanctus item Papa Gregorius Magnus lib. 4. epist. 5. mandat, ut Saturninus Sacerdos justè depositus, si dignè pœnituerit, *inter laicos accipiat communionem.*

DISSERTATIO XVII.

Quisnam fuerit habitus olim proprius Episcopus ad Ordinum susceptionem.

1 Compertum est Nicæni Concilii primi can. 16. & Arelatensis primi can. 22. & Antiocheni can. 22. & Sardicensis can. 15. & Carthaginensis primi sub Julio Papa can. 5. aliisque plerisque, proprium cujusque clerici Episcopum, ad quem pro suscipienda ordinatione recurrendum erat, aut saltem pro dimissoriis ad hunc finem literis, illum ipsum fuisse, a quo clericus erat constitutus, certæque cuidam Ecclesiæ addictus, cui ministraret; a qua transilire sacri præfati canones districtè vetabant. Istam diffusè atque eruditè pertractat quæstionem Franciscus Hallier professor primùm Sorbonicus, deinde dignus Caballicensium Episcopus, tractatu de sacris electionib. sectio. 5. cap. 3.

2 Scio equidem habitam quoque fuisse originis rationem, ipse namque præallegatus Carthaginensis can. 5. hoc etiam præscribit: *Nec licere laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia Episcopi ejus, de cujus plebe est:* Quod idem & a Sardicensi Concilio decretum fuisse ibi asserit Gratus Carthaginensis Episcopus. Et Julianus Papa, sub cujus Pontificio duo ista Concilia celebrata fuere, sic decernit in sua inscripta ad Orientales pro Athanasio epistola: *Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare, aut judicare, absque ejus voluntate; quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & judicatio.*

3 Cæterum pro origine reputabatur ipsum domicilium,

ut si quis

utsi quis in alia, quam in qua natus erat, parœcia inhabitaret, hoc ipso subjiceretur Episcopo loci, in quo domicilium fixerat, ut posset ab ipso in clericum assumi, Ecclesiæque certæ ascribi, neque posset deinceps ab altero ordinari absque dimissoriis. Neque vero prædicti canones obsistunt. Censebatur enim quis de plebe & de parœcia cujus erat incola. Id autem innumeris suadetur testimoniis. In primis Arausicani primi Concilii can. 8. qui tamen requirit etiam jure merito alterius Episcopi testimonium, in cujus olim parœcia aliquis diu habitaverat in Clerum ordinandus: *Si quis* (ait) *alibi consistentem clericum ordinandum putaverit; prius definiat ut cum ipso habitet. Nec enim sine consultatione ejus Episcopi cum quo habitavit, ordinare præsumat; quia non sine causa diu ab alio non ordinatus remansit*.

4 In Carthaginensis Concilii tertii can. 44. & Africani can. 28. Epigonius Episcopus conqueritur quemdam a se baptizatum, educatum, & demum ordinatum Lectorem, fuisse sibi a Juliano Episcopo subreptum, dicente eivem esse suæ parœciæ, ideoque ab eodem sine ullis Epigonii dimissoriis factum Diaconum. Judicat verò Concilium fuisse hoc a Juliano indebite attentatum, rationem adducens: quia dudum fuerat is clericus ab Epigonio ordinatus, & Mapaliensis Ecclesiæ ministerio adscriptus, in qua biennio Lectoris officium exercuerat. Cæteræ rationes Epigonii ad majorem ingratitudinis expressionem ex abundantia proferuntur, quod is clericus, de quo agebatur, fuerat ab Epigonio baptizatus, quod educatus, quod in gravi sustentatus inopia, quod denique idem Epigonius eumdem Juliano commendasset.

5 Paulinus epist. 45. quæ etiam inter Augustini epistolas inserta legitur ordine 35. refert se Burdigalæ ab Episcopo Delphino baptizatum: deinde Barcinone ad ferventem Barcinonensium civium postulationem clericum ordinatum ab Episcopo Lampio, sacratumque fuisse: sed tamen decrevisse a nullo alio quam ab Ambrosio Mediolanensi Sacerdotium suscipere. Ex quo duo eruuntur observatu digna; Primum quidem, exiguam & ferè nullam originis & baptismi rationem in ordinationibus habitam, quandoquidem Paulinus in provincia procul ab urbe nativitatis, baptismique sui dissita & remota, in Clerum fuit, sacrumque Ordinem adscriptus. Ad id enim sufficiebat perfecta viri virtus toto orbe notissimi, ad amovendum periculum ordinandi eum, qui fortassis insignis aliquo vitio, aut apud suos populares infamia laboraret, aut ob alium defectum canone ab Ordinibus arceretur. Cæteroqui enim remittendus ad originis, vel diuturnioris domicilii Episcopum fuisset, cui perspectiores esse possent hujus ad Ordinem explorandæ qualitates. Observandum secundò, ex eodem Paulini testimonio, potuisse aliquem jam in Clerum assumptum, & ordine aliquo initiatum recipere ab aliquo alio Antistite Sacerdotium absque prioris Episcopi dimissoriis: si tamen non sponte, sed quasi per vim & coactionem ordinem anteriorem susceperat, cum hac protestatione, nolle se addici certæ ac peculiaris Ecclesiæ intra illum Episcopatum obsequio. Id enim Paulinus a se factum perhibet, epist. 6. ad Severum, sic dicens: *Nam in Barcinonensis Ecclesiæ conditione consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer, in Sacerdotium autem, non in locum Ecclesiæ dedicatus*. Ubi autem istæ deerant conditiones, ab eo solo qui primùm Clero addixerat, vel ordinarat, suscipiendum erat Sacerdotium, quantumvis alibi quis natus fuisset.

6 Præterea multa suppetunt alia hujusce apud veteres ritus exempla, præter istud Paulini. Origenes enim ortu Ægyptius ab Alexandro Jerosolymorum Episcopo fuit Presbyter consecratus, ad solas Demetrii Præsulis Alexandrini literas de vita & moribus testimoniales, sine dimissoriis. Nec vero tanti meriti Præsul qui Deo revelante fuerat ad Jerosolymitanæ Ecclesiæ solium promotus, quique vitæ sanctitate, & librorum quos scripsit eruditione, toti Ecclesiæ tanquam cæleste sydus illuxit, atque illibatam vitam glorioso tandem martyrio conclusit,) rem indebitam attentasset, aut libro in Demetrium Alexandrinum edito defendisset, cujus refert elogium Hieronymus in catalogo script. Eccles. in Alexandro.

7 Præfatus autem Paulinus & Severus Sulpicius, scriptores ambo vitæ sancti Martini Turonensis Episcopi, narrant Martinum Sabariæ in Pannonia natum, in Cypri urbe Salamine fuisse, quamvis invitum & repugnantem, exorcistam primùm ordinatum: deinde ad majores Ordines evectum; & deinceps Hilario Pictaviensium Pontifici dum vixit addictum.

8 Epiphanius juxta Eleutheropolim Phœniciæ oppidum natus, Clero, tametsi repugnans & invitus, in Cypri urbe Salamine initiatus fuit; mox Diaconus, deinde Sacerdos; postremò Episcopus ejusdem urbis creatus: ut ejus vitæ scriptor Græcus testificatur.

9 Similiter Hieronymus, Stridone oppido in Dalmatia oriundus, ab Anthiochiæ Episcopo Paulino Presbyter est ordinatus, ut ex ipsius epistolis 57. 58. & 61. compertum est. Hieronymi quoque frater Paulinianus æque Stridonensis Sacerdotio ab Epiphanio Salaminæ, quæ Constantia quoque dicitur, Episcopo fuit inauguratus, ut ex Hieronymi epistola 61. liquet.

10 Augustinus, cui patria Tagaste in Africa, ab Ambrosio Mediolani baptismum, a Valerio autem Hipponensi Episcopo clericalem tonsuram, cunctosque ordines, atque adeo Sacerdotium suscepit, ut refert in ejus vita Possidius.

11 Pinianus nobilis & illustris Romanus, cum Hipponem Augustini visendi gratia concessisset, urgente atque ad clericalem militiam exposcente eum populo, se jurejurando obstrinxit, nulla alia in Ecclesia clericatu initiatum iri quam in Hipponensi, ut perhibet Augustinus epist. 225.

12 Evagrium etiam Ægyptium Gregorius Nazianzenus Constantinopoli Diaconum ordinavit, teste Socrate lib. 5. cap. 18.

13 Quin etiam Augustinus & Severus mutuo disceptantes pro Timotheo clerico, epist. Augustini 240. & 241. nihil de ipsius patria disputant, sed solum a quonam fuerit ordinatus, ut eum sibi solus vindicare possit, qui clericum fecerat. Conqueritur ibidem Augustinus Timotheum, postquam pluries in Ecclesia suæ parœciæ de pulpito legerat, fuisse tamen a Severo, se inconsulto, Subdiaconum ordinatum: sed eum ad suam Ecclesiam asseverat pertinere, a Severo indebitè usurpatum, & ordinatum: quem rogat ne hunc aperiri sinat aditum ad ordinem infringendum Ecclesiasticæ disciplinæ: sed Timotheum ad se dimittat, ne iste ulterius perjurio suo Deum offendat, postquam Ecclesiæ, in qua primum ordinatus est, juravit se nullatenus ex ea discessurum. Ex hoc Augustini loco perspicua fit veteris Ecclesiæ consuetudo, qua is qui Cleró ascribebatur juramento spondebat stabilitatem in Ecclesia, cui per ordinationem primum alligabatur: qua tamen sponsione se devincire Barcinonensi Ecclesiæ Paulinus recusavit, & ipse Hieronymus Antiochenæ, quia in sua ordinatione nullius se ministerio addictum iri protestatus est, ut de se ipsemet scribit epist. 61.

14 Collapsa demum aut saltem labefactata Ecclesiæ disciplina, ex quo laudabilis desiit consuetudo, traditione Apostolica, sacrisque veterum Conciliorum Sanctionibus stabilita, ut quilibet clericus in ordinatione sua certæ & particularis Ecclesiæ obsequio deputetur, a qua discedere post hac non sit ei liberum, ut statuitur generalis Concilii Arelatensi primi can. 22. & œcumenicarum synodorum Nicænæ primæ can. 15. & Chalcedonensis can. 6. facta demum clericis pro libito ab una ad alteram Ecclesiam commigrandi licentia & potestate, tum primum invaluit proprii Episcopi notio & acceptio diversa. Tria namque distincta sunt Episcoporum discrimina, ad quos unicuique liberum esset recurrere, ad quolvis ordines suscipiendos: hi vero sunt Episcopi vel originis, vel domicilii, vel beneficii: cujus distinctionis primus ex iis qui supersunt meminit canon Bonifacii Papæ VIII. c. nullus, de temp. ordin. in 6.

DISSERTATIO XVIII.

Quisnam fuerit priscorum Episcoporum Senatus ac Presbyterium.

1 PRioribus Ecclesiæ seculis viguit Sacerdotum ac Diaconorum, quibus tum Cathedralis Ecclesiæ nobiliora ministeria & officia, tum inferiorum parochiarum cura & Sacramentorum administratio incumbebat, collegium; quod quoties convocabatur, solebat Presbyterii nomine designari, Hujus meminit Paulus dicens 1. Timoth. 4. *Cum impositione manuum presbyterii*, & Act. Apost. qui Antiochenæ Ecclesiæ ministrabant, & Spiritu Sancto commonente, manus Paulo & Barnabe imposuerunt, & ad prædicandum gentibus miserunt; hi componebant Ecclesiæ Antiochenæ presbyterium: Quemadmodum etiam

etiam Jeroſolymitanæ ſeniores illi, qui una cum Apoſtolis decretum ſuum de immunitate à legalibus obſervationibus ad Eccleſias Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ tranſmiſerunt per communes ac Synodicas literas. Tertullianus Apologet. cap. 39. de conventibus Chriſtianorum ſic loquitur: *Præſident probati quique ſeniores*. A ſenioribus enim qui Grecè πρεσβύτεροι dicuntur, denominatur Presbyterium.

2. Inſuper apud Cyprianum extat epiſtola 3. Cleri Romani ad Clerum Carthaginenſem, quo tempore per Fabiani Romani Pontificis recens martyrium ſuprema ſedes vacabat: Cyprianus verò per fugam, eadem ſæviente perſecutione, latebat: unde colligitur, Presbyterium non modò à conſiliis præſenti Epiſcopo fuiſſe, ſed ad ipſum quoque, vacua Epiſcopali ſede, præfecturam & ſollicitudinem Eccleſiarum pertinuiſſe: quemadmodum Capitulum viduatæ Cathedralis Eccleſiæ nunc quoque curam gerit, idque his verbis ibidem ſatis exprimit Romanus Clerus: *Et cum incumbat nobis qui videmur præpoſiti eſſe vice Paſtoris & cuſtodire gregem*. Iidemque alias ad Cyprianum Romana ex urbe literas miſerunt, quibus iſte reſcribit epiſtolam ſuam quartam. Cumque diuturnior eſſet Romanæ ſedis vacatio, Cyprianus iterum Romanum Presbyterium interpellat epiſt. 23. & 29. cui à Romano Clero reſpondetur epiſt. 30. & 31. Presbyterii pariter idem meminit Cyprianus epiſt. 35. 46. & 49. Qui Fabianum martyrem exceperat Cornelius Papa, in eadem epiſt. 46. ad Cyprianum de Clero Romano in Concilium à ſe convocato, ſic ait: *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium. Adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato concilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium ſtatueretur*. Siricius item Papa, epiſt. 2. *Facto igitur* (ait) *Presbyterio, conſtitit doctrina noſtræ, id eſt legi Chriſtianæ, eſſe contraria. Unde omnium noſtrum tam Presbyterorum & Diaconorum, quam totius etiam Cleri una lata fuit ſententia*.

3. Quod hic dicitur Presbyterium, Hieronymus ad Ruſticum Clerici Romani *Senatum* vocat, quia ſine hujuſmodi conſilio Romanus Epiſcopus nihil arduum aggredi ſolet. Senatus iſte componitur etiam nunc ex Epiſcopis Romanæ provinciæ ſuffraganeis, & Presbyteris atque Diaconis titulorum ſeu Baſilicarum Romanæ civitatis, qui jam vocantur Cardinales, quos etiam purpureo amictu decoravit Innocentius quartus in Concilio Lugdunenſi generali anno 1250. Similiter Presbyteria ſeu Senatus cæterorum paſſim Epiſcoporum non fuerant à primævo canonici choro addicti, qui olim Cantorum nomine cenſebantur, ut neque nunc Romæ Canonici præcipuarum Baſilicarum Lateranæ aut Vaticanæ; ſed honoratiores Eccleſiæ Cathedralis officiales Presbyteri, cum Parochis urbis. De hujuſmodi Presbyteris ſic decernit Gregorius Magnus lib. 11. epiſt. 49. ad Joannem Epiſcopum Panormitanum. *Tabellarium una cum conſenſu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis ſingulis, ad amputandam fraudis ſuſpicionem, ſolemniter debeat rationes ſuas exponere*. Et ſubinde: *Si quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenit quod te juſte poſſit offendere, facile non credas, nec te ad vindictam res accendat incognita: ſed præſentibus Senioribus Eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda; & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis*.

4. Seniores illi conſerri poſſunt ad Epiſcopum, quemadmodum olim, teſte Hieronymo, judices illi ſeptuaginta ad Moyſem. Ait enim in comment. ad epiſt. ad Titum: *Epiſcopi meminerint in commune cum Presbyteris Eccleſiam regere, imitantes Moyſem, qui cum haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit cum quibus populum judicaret*. Alexander Papa III. in c. novit de his quæ fiunt à prælat. ſine conſ. Capit. hoc ſtatuit. *Novit tua diſcretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu caput & illi membra eſſe probantur. Unde non decet te, omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſia tuæ negotiis uti, cum id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & ſanctorum Patrum inſtitutionibus contraire*.

5. Temporum tamen ſucceſſu Senatus Epiſcopalis jam non Parochis & Eccleſiarum Auctoribus conſtat, ſed Canonicorum cœtu, qui ſibi ex omnibus Eccleſiæ functionibus, non Sacrificia, non Sacramentorum, non Doctrinæ, non Catecheſeon, non verbi Dei miniſterium; ſed munus ſanctum quidem, his tamen longè inferius, Eccleſiaſticum cantum aſciverunt, qui cantus ſolis olim infimis Clericis reſervabatur, adeò ut cantores à ſolo Presbytero, nullo Epiſcopi interventu, conſtituerentur: cùm tamen Ordines etiam minores nemo conferre poſſit præter Epiſcopum, ut liquet ex Concilii quarti Carthaginenſis canone 10. Concilium etiam Romanum præſidente Magno Gregorio Papa, cujus ipſe meminit libro 4. epiſt. 44. & refertur diſt. 92. cap. in ſancta Romana: vetat Presbyteris & Diaconis in Eccleſia cantare, eo quòd eſſent ſanctioribus & ſublimioribus Officiis addicti. Huc etiam ſpectat inferius videndus Laodicænæ Synodi canon. 15.

DISSERTATIO XIX.

De Symbolo Athanaſiano.

1. DUAS legimus Græcas hujus Symboli editiones unam quidem Latinæ (quam originalem & prototypam omnes agnoſcunt eruditi) planè conformem, circa proceſſionem Spiritus ſancti à Patre Filioque: alteram, quæ Filii vocem inde, Græco errore, obliterat, aliaque paſſim interpolat. Ex antiquis qui hujus meminere ſymboli ſeu profeſſionis fidei, Hincmarus Rhemenſis (qui anno Chriſti 848. floruit) ita ſtatuit: *Sermonem Athanaſii de fide, cujus initium eſt: Quicunque vult ſalvus eſſe, memoriæ quiſque commendet, & ſenſum illius intelligat*. Sed Hincmaro paulò antiquior Ahiton Epiſcopùs Baſileenſis tempore Ludovici Pii in ſuo Capitulari cap. 4. ſic decernit: *Quarto ut fides Sancti Athanaſii a ſacerdotibus diſcatur, & ex corde die Dominico ad horam primam recitetur*. Quinetiam circumfertur priſcus Auguſtodunenſis canon, quem veriſimile eſt fuiſſe in Auguſtodunenſi Concilio editum, cujus epocham refert Sirmondus ad annum Chr. 670. ita ſanciens, *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus ſymbolum, quod inſpirante ſancto Spiritu Apoſtoli tradiderunt, & fidem ſancti Athanaſii Præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit, ab Epiſcopo condemnetur*. Quod vero teſtimonium Auguſtino tribuitur, in Pſal. 120. cui fidem adhibet Cardinalis Bellarminus, aſcititium, & falſo ſuppoſitum ab aliis eruditis communiter cenſetur. Baronius illud teſtimonium leviter perſtringit, non tamen confirmare audet, quamvis id ſymbolum indubie Athanaſio aſcribat. Locum verò illum Auguſtino attributum Lovanienſes ideò expunxerunt, quia non reperitur in ullis antiquis Manuſcriptis, ut obſervat quoque doctiſſimus & perſpicaciſſimus Jacobus Sirmondus Societatis JESU.

2. Athanaſium porrò non eſſe illius profeſſionis fidei autorem multa ſuadent. Sanctus hic Doctor perpetuus & præcipuus fuit vocis *conſubſtantialis* aſſertor, quà veluti teſſera diſcernebantur a Catholicis Ariani, nec illam omiſiſſet ſuo tempore uſque adeò neceſſariam in ſymbolo fidei à ſe edito. Præterea idem ſe prorſus alienum commonſtrat à condenda nova fidei formula, nec aliam Arianis, quam Nicænæ Synodi (in qua conſubſtantialitas definitur) permittit; cùm tamen in omnes ſe formas verterent; multaſque in dies formulas fidei procuderent; ut Nicænam in odium conſubſtantialitatis abolerent, ut ipſe Athanaſius Arianis identidem exprobrat, & vitio vertit, præſertim in ſuis quatuor adverſus eoſdem ſermonibus, & in epiſtola ad Antiochenos.

3. Hoc idem præterea convincitur, quia hujus profeſſionis verbis: *Unus omnino non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ*, directè refelluntur duæ hæreſes, quæ nondum tempore Athanaſii innotuerant: ſcilicet hæreſis Neſtorii, & altera Eutychis, quæ in Chriſto divinitatem cum humanitate confundebat, emerſitque ſub Leonis magni Pontificatu: damnataque fuit primùm à Flaviano Conſtantinopolis Epiſcopo, deinde à Leone Papa œcumenica Synodo Chalcedonenſi. Palmare utique eſt iſtud argumentum. Quis verò credat tantam fuiſſe Romanæ Eccleſiæ offuſam caliginem, quæ in ſuo (quem in proprium uſum confecerat) Codice, quaſcunque agnoſceret fidei profeſſiones, ſollicitè compilaverat, & hanc Athanaſiam neglexerat, aut ignoraverat? Idemque de doctiſſimo & ſapientiſſimo Leone Magno quis ſibi perſuadeat, dum ſollicitè conquiſita veterum Patrum Eccleſiæ Doctorum ad refellendam Eutychianam hæreſim accuratè congerit teſtimonia, illud unum (quod præcipuum & evidentius, majoriſque præ reliquis debuiſſet eſſe autoritatis) Symbolum Athanaſii prætermiſiſſe ſi tunc temporis

Ecclesiæ innotuisset; præsertim cum in suis admonitoriis ad œcumenicam Synodum libris, neque ipse, neque œcumenica Synodus, alia Athanasii loca minus evidentia, minorisque quàm fidei Symbola authoritatis, adversus Hæreticum dogma siluerit. Eo verò magis memoriæ inhærere, atque altiùs menti Summi Romæ Pontificis, ejusque conciliariorum infigi debuisset, si verum extitisset (quod perhibet Annalium conditor) Athanasium, quando Romæ suam adversùs Eusebianos causam coram Pontifice Julio tuebatur hunc fidei libellum Latine scripsisse, & in præsentia Julii, ipsique assidentium Sacerdotum selectiorum recitasse, ipsis omnibus professionem hujusmodi approbantibus. Quod idem de Cælestino Romæ Præsule, necnon de Cyrillo, qui Athanasii in Alexandrina Cathedra successor Episcopus, & Cœlestini in Ephesina Synodo præsidens Legatus, in congerie Patrum, quorum testificationibus oppugnanda erat Nestoriana hæresis, hanc solam eamque primariam nullatenus omisissent, si eam perspectam habuissent. Enim verò unitatem personæ in Christo, ut fidei veritatem, Symbolum istud profitetur, cùm tamen Nestorius duas Personas divinam humanamque in Christo distinctas assereraret. Geminum istud argumentum tanti est, ut in injuriam tantorum Pontificum & generalium Conciliorum, à quibus profligatæ sunt hæreses Nestoriana & Eutychiana, redundet Symboli hujus tanquam Athanasii assertio.

DISSERTATIO XX.

De veterum jejuniorum Ecclesiæ origine & ritibus.

1. OPERÆPRETIUM haud exiguum fuerit originis, & legum jejunii Ecclesiastici tractationem instituere, cujus prisca severitas temporum insequentium decursu admodum remissa laxataque est. Quod verò ad Quadragesimam spectat, ejus origo altiùs quàm ad Telesphorum Romanum Episcopum referenda est, qui sub Antonino Pio Cæsareæ Martyr occubuit. Enim verò multis ante hunc annis sanctus Martyr Ignatius sic scribit ad Philippenses: *Quadragesimale jejunium ne spernatis, continet enim exemplum conversationis Dominicæ*. Imò jam inde à primordiis Ecclesiæ Apostolos instituisse comperta res est, attestante Hieronymo epist. ad Marcellam: *Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anno tempore nobis congruo jejunamus.* Deinde subtexit de Montanistis hæreticis: *Illi tres in anno Quadragesimas faciunt, quasi tres passi sint salvatores, non quod ut per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat: sed quia aliud sit necessitate munus offerre, aliud voluntate*. Ex quo liquet, statum quæstionis olim inter Orthodoxos & Montanistas in hoc extitisse, quod isti præter Antepaschalem Quadragesimam ab Apostolis institutam, binas alias quasi ex divino præcepto singulis annis observarent; quia scilicet Montanus, quem Paracletum credere debent, ita jusserat.

2. Sanctus præterea Pontifex Leo serm. 42. qui est 6. de Quadragesima, *Ut Apostolica* (inquit) *institutio quadraginta dierum jejuniis impleatur*. Idemque serm. qui est secundus de jejunio Pentecostes, & serm. 92. qui est nonus de jejunio decimi mensis, quatuor temporum jejunia decimi mensis Apostolicæ adscribit. In pro festis magnarum solemnitatum indixerat sacra traditio jejunia simul cum vigiliis, ut fidem faciunt Clemens lib. 5. constitut. Apostol. cap. 19. Tertull. lib. ad uxorem: Euseb. lib. 7. hist. Eccl. cap. 7. & plerique alii veteres. At posterioribus sæculis ob gravia offendicula, quæ occasione nocturnorum in Oratoriis conventuum nascebantur, cessatum demum fuit à vigiliis, & retenta sunt sola jejunia.

3. Jejuniorum diebus non à carnibus solùm, sed à vino quoque oleoque abstinendum erat. Id plerisque veterum testimoniis comprobatur. Laodicenæ Synodi can. 50. decernit servandam totam Quadragesimam in Xerophagia, Δεῖ πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας. *Oportet totam Quadragesimam jejunare aridis vescentes*. Quid sit Xerophagia, seu aridorum victus exponit Tertull. lib. adversùs Psychicos dicens: *Xerophagiam observamus siccantes cibum ab omni carne, ab omni jurulentia, & uvidioribus quibuscumque pomis, ne quid vinositatis, vel edamus, vel potemus.* Testantur insuper S. Basilius serm. 1. de jejunio. Theophilus Alexandrinus epist. Paschali 3. aliique veteres scriptores, Christianos jejunantes abstinuisse à vino, & usu carnium. Carnis prohibitæ nomine pisces comprehendebantur; nomine quoque jurulentiæ, oleum, cæteraque condimenta, præter sal: omne quippe mactabile, ut ait Trullana Synodus, arcebatur à jejuniis can. 56. νηστείαν ἐπιτελεῖν δεῖ, καὶ ἀπέχεσθαι ὥσπερ θύτου παντὸς, οὕτω δὴ καὶ ᾠοῦ, καὶ τυροῦ. *Jejunium perficere oportet, & abstinere quemadmodum ab omni mactabili, sic & ab ovo & caseo*. Quæ quidem observantia, ab antiquo deducta, in hanc usque ætatem ad schismaticas Orientis Ecclesias defluxit. Græcos enim tota Quadragesima piscibus minimè vesci, testis est Balsamon ad Apostolor. can. 69. imò etiam quartis & sextis feriis per totum decurrentem annum; adeò ut nec ægrotis ipsis dispensetur circa piscium esum, in ipso mortis confinio, ut idem refert Balsamon. Et scribunt diversi qui utramque Armeniam peragrarunt, Armenos, qui ferè omnes Euthychetis dogmata consectantur, nec piscibus jejuniorum diebus vesci, nec vinum bibere, nec oleum adhibere ad olera. Præterea S. Basilius homil. 1. de jejunio: *Carnes* (ait) *non edis, vino abstines, vesperam expectas ut cibum capias*. Theophilus pariter Alexandrinus Episcopus, in epist. Paschali ad diversas Ecclesias Ægypti ita scribit: *Qui legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejuniis & carnium usum repudiant*. Idemque Theophilus, in interrogationibus & responsionibus canonicis, sic edicit: *Decimo quæritur, an qui ex infirmitate contabuerit, possit vesci oleo & vino tempore Quadragesimæ, & respondemus posse*. His astipulantur Cyrillus Jerosol. catechesi 4. Illuminatorum, scribens, *Jejunamus & a vino carnibusque nos abstinemus, non ea quasi piacula abhorrentes, sed mercedem expectantes, ut dum sensibus grata respuimus, spirituali cœlestique mensa fruamur*. His sanctus accedit Hieronymus in hæc verba Dan. 4. *Panem desiderabilem non comedi; hoc enim docemur exemplo tempore jejunii a cibis delicatioribus abstinere, nec vinum bibere, nec carnem comedere*. Sunt & alia propemodum innumerabilia priscorum Patrum ad isthæc confirmanda testimonia.

4. Quadragesimale jejunium, continuis duodecim sæculis, non nisi vespere, ac tribus post horam nonam horis solvi licitum fuit. Reliqua verò per annum jejunia non nisi post Nonæ officium solvi consuetum erat, id est post emensas tres à meridie horas cum triente. Sanè legenti homil. 1. Basilii de jejunio, ubi dicit *Vesperam expectas ut cibum sumas*, perspicuè constat sermonem esse quadragesimalem. Et Hieronymus epist. 22. ad Eustoch. hæc ait: *Jejunium totius anni æquale est, except Quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha autem in Pentecostem cœnæ mutantur in prandia*. Quibus significat in medio Paschæ & Pentecostes interstitio cessare omne jejunium. Hoc tamen intererat discrimen inter cœnobitas Ægypti (de quibus ibidem loquitur Hieronymus) & reliquos de populo Christianos; quia isti à jejunio immunibus diebus duplicem adhibere solebant refectionem prandii & cœnæ quacumque luberet hora; sed Ægyptii tum Cœnobitæ tum Anachoretæ unico prandio reficiebantur, solutis jejunii diebus, nisi post Nonam; quia si Nonam cibo prævenissent, minùs ipsis tolerabilis fuisset unica refectio in cœnam dilata, eoque pertingunt hæc Hieronymi verba: *Cœnæ mutantur in prandia, quò & traditioni Ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato*. Et utique secundum communem loquendi usum, dies prandii apud veteres sanctos Patres diebus jejuniorum quadragesimalium opponi solent, ut passim loquitur Augustinus epist. ad Casulanum, in qua loquitur de jejuniis extra Quadragesimam occurrentibus, quibus post Nonam refectio promiscuè fiebat. Quod idem hisce Pauli verbis vitam Ambrosii contexentis confirmatur: *Ipse autem venerabilis Episcopus erat multa abstinentia & vigiliarum, & laborum, quotidiano jejunio macerans corpus, cui prandendi nunquam consuetudo fuit nisi die Dominico & Sabbato*. Quinetiàm sic ait ipsemet Ambrosius sermone 33. *Illud etiam, fratres, ad perfectionem jejunii tacendum est; ut qui abstinemus & minimè prandemus hoc tempore, prandia nostra pauperibus erogemus*. Atque idem serm. 39. *Homines, quorum animus semper in prandio est, prandendi sibi causas inquirunt, dum se à jejuniis excusant*.

5. Porrò de jejuniis Sabbatorum, & quantùm Orientales Ecclesiæ hac in re ab Occidentalibus discrepabant, satis

super-

superque disserui hoc in opere ad can. 50. Synodi Laodicenæ, ubi notas inferiùs consule.

6. Ad postremum Sæculo XIII. invaluit consuetudo refrigescente devotione, ut quadragesimali quoque jejunio statim à Nona corporibus cibus indulgeretur, ut ex S. Thoma colligitur 2. 2. quæst. 14. tit. 7. novissimisque demum sæculis, nullo suffragante canone, superaddita est sub *collationis* nomine refectio vespertina, quam etiam ad aliquam moderationem vix ulla repagula coercere queunt, usque adeò natura humana in deteriora proclivis est: similis aquæ in caldaria olim fervidè bullienti, quæ nisi continuè fomenta ignis subjiciantur, suum sensim resumit pristinum & naturale frigus; sic animæ nostræ, si non in malum proclivitati fervor charitatis & continuus labor obnitatur, in deteriora paulatim dilabuntur: quod altera similitudine vetus Poeta egregiè exprimit,

——Adverso veluti qui flumine lembum
Remigiis subigit, si brachia fortè remittat,
Tunc illum in præceps prono rapit alveus amne.

Certè perspicuum est Sæculo duodecimo non nisi post vespertinam horam licuisse jejunium quadragesimale solvere refectiunculis quas vocant, & commessationibus longè remotis. Ut enim vetustiora tempora, ipsamque Benedictinam regulam omittam ex usu totius Ecclesiæ sic statuentem cap. 41. *Ab initio Quadragesimæ usque ad Pascha ad vesperam reficiant.* Vespertinum autem officium veteri ritu computabatur, & persolvebatur tribus à Nona horis, Nonaque ipsa tribus aliis à meridie horis: persolutoque vesperarum officio discedebatur ex choro ad cœnam. Theodulfus Aurelianensium Præsul in suo Capitulari cap. 39. subditum sibi populum sic admonet. *Solent plures, qui se jejunare in quadragesima putant, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere; qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint quam vespertinum celebretur officium.* Canon iste falsò ab Ivone, & à Gratiano dist. 1. de consecr. cap. solent, Concilio Cabilonensi ascribitur: à Burcardo autem, Sylverio Papæ. Sanctus Denique Bernardus, quem constat sæculo floruisse duodecimo, sic prædicat serm. 5. de Quadragesima: *Hactenus usque ad nonam jejunavimus soli: nunc usque ad vesperum jejunabunt nobiscum simul universi Reges & Principes, Clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper.* Et Micrologus de rebus Ecclesiasticis cap. 49. hoc dicit: *In hoc quadragesimale jejunium a cæteris differt jejuniorum diebus, quod in aliis post nonam, & in hoc post vesperam refici debemus.* Atque idipsum est quod Hieronymus epist. 22. ad Eustochium ait: *jejunium totius anni æquale est excepta Quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere.* Basilius pariter loquens de quadragesimali districtione serm. 1. de jejunio, *Vesperam* (inquit) *expectas ut cibum sumas.*

DISSERTATIO XXI

De prisco eligendi eos qui ad sacros Ordines initiandi erant ritu.

1. ECCLESIA Dei, quam Spiritus divinus regit ac munit, prędicatur in sacris voluminibus *terribilis ut castrorum acies ordinata*: pulcherrimus enim in ea effulgens ordo ipsi mirifico decori est & ornamento, & insuper munimini atque præsidio, ejus speciem admirabiliter auget simulque invicta fortitudine roborat, terroremque in ipsius hoste latissimè diffundit. Secus autem accidit in hæreticorum castris, in quibus *ἀταξία* difformis prævalet, ut illis accommodari hoc ritè possit quod de tartareis locis in libro Job enunciatur: *In quibus nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* His namque rebellium consortiis & sodalitiis spiritus confusionis cacodæmon dominatur. Hierarchiæ porro Ecclesiasticæ, quæ cœlestes in cælis ordines imitari studet, præcipua munia his tribus ordinibus continentur, ut fusius docet sublimis ille Dionysius dictus Areopagita, scilicet Episcopis, Sacerdotibus & Diaconis: quorum promotio & consecratio solis competit Episcopis, Ecclesiæ ducibus & Principibus Apostolorumque successoribus, juxta regii Prophetæ vaticinium: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constituet eos Principes super omnem terram.*

2. Hoc verò sciendum, tres esse distinctas res, electionem, postulationem, & consecrationem. Ista quidem tertia qua potestas confertur ac dignitas Ecclesiastica ejusque indelebilis character, ab Episcopis duntaxat, nullatenus autem a reliquo Clero vel a populo suffragante conferri potest. Ad electionem autem, vel ad postulationem, quarum prima jus aliquod ad rem initiat, secunda vero solis nititur precibus, aliquando solus Clerus, nonnunquam etiam laicorum fidelium vota, pro diversorum locorum temporumque vicissitudine admittebantur. Verumtamen quia plebis concursu frequentes pariebat dissensiones, ejus suffragia jampridem requiri desierunt, totaque demum res ad optimatum, qui sunt in Clero, arbitrium delata est.

3. Perspicuum est etiam ab Ecclesię nascentis primordiis Episcoporum creationem fieri consuevisse accedentibus populorum suffragiis, ut contigit in ipsius Matthiæ ad Apostolatum electione Act. 1. & subinde septem Diaconorum, Act. 6. Quam rem inferius & fusius probabimus in nostris ad can. 4. Nicæni Concilii observationibus, quas lector perquiret, ne frequentius idem a nobis repeti contingat. Rationem requisiti olim totius civitatis consensus istam refert S. Pontifex Leo primus epist. 12. aliàs 84. ad Anastasium Thessalonicensem cap. 5. *Ne civitas Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluerit.* Quæ tamen consuetudo progressu temporum exolevit. Enim vero Synodus œcumenica Nicæna secunda can. 3. excludit plane laicorum plebisque suffragia ab Episcoporum electionibus. S. Joannes Chrysostomus lib. 3. de sacerdotio jam ante graviter expostulaverat, quòd suo tempore à suffragiis populorum dependeret Episcoporum electio. Ideoque *non esse admirandum*, ait, *si flagitiosi præficiantur Ecclesiis, dignissimi autem in obscuro jaceant & delitescant, cum electionis judicium ab illis petatur, quorum animi solis temporalibus lucris, & voluptatum illecebris addicti sunt, nec nisi terrena sapiunt.* Divus Augustinus confusos reformidans tumultus, qui se defuncto de suæ successione sedis exorituri in populo essent, id malum sapienter adhuc vivens prævenit. Quippe congregato in primaria Basilica populo nominavit & impensè commendavit eum, quem sibi cooptarat successorem Eradium Sacerdotem, plebisque consensum rogavit & obtinuit, protinusque in acta publica referri curavit. Cujus rei ipse fidem facit epist. 110. In qua præterea exemplum profert Severi Milevitensium Antistitis, qui paulò antè sibi adhuc vivens successorem designaverat, in quem congregatus intra Cathedrale templum populus lubens consenserat. Atque hanc facti sui rationem adjungit: *Scio* (inquit) *post obitus Episcoporum, per ambitiosos aut contentiosos solere Ecclesias perturbari: & quod sæpe expertus sum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic prospicere civitati.* Præclare Cicero in oratio pro Lucio Flacco, Græciæ olim opibus, Imperio, & gloria florentis posteriores calamitates huic uni malo ascribit, *libertati immoderatæ, ac licentiæ concionum; Cum in theatro imperiti homines rerum omnium rudes ignarique consederant, tum bella inutilia suscipiebant, tum optimè meritos civitate ejiciebant.* Exemplum turbarum, quæ inter medios concionum popularium fluctus in Episcoporum electione ingruebant, suppeditat memorabile Ammianus Marcellinus post Liberii Pontificis Romani obitum, divisis inter Damasum & Ursicinum Romani populi studiis, uno die intra Sicini basilicam centum triginta septem homines fuisse interemptos. Rufinus etiam eandem attingens historiam lib. 2. cap. 10. *Tanta* (inquit) *seditio, imò verò tanta bella coorta sunt, alterutrum defendentibus populis, ut replerentur humano sanguine orationum loca.*

4. Cæterum etsi pluribus sæculis ad Episcoporum electionem requisita fuerint populorum suffragia; cæterorum tamen Clericorum electionem plebibus Laodicena Synodus interdixit, can. 12. Ipseque Gregorius Papa nonus quoscumque laicos à quibuscunque Ecclesiasticis electionibus longè summovet, c. Sacrosancta, &c. Messana de electio. Intermediis tamen sæculis, tametsi non electiones quidem populi circa inferiores ab Episcopatu ordines prævaluere; testimonia tamen circa ordinandorum conditiones & vitam Episcopi ordinatores perquisierunt: id etiam præscribentibus sacris Ecclesiæ regulis, ne quis indignus per ignorantiam promoveatur. Providet enim Concilium Carthaginense tertium can. 22. *Ut nullus ordinetur Clericus nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.* Et quarti Carthaginensis Conc. can. pariter 22. *Ut Episcopus sine consilio Clericorum suorū Clericos non ordinet, ita*

ut

ut civium conniventiam & testimonium quærat. Et quidem de Episcopo loquens Apostolus 1. Thimoth. 3. *ait Oportet illum & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt*.

5. Contingebat aliquando, ut insignis alicujus meriti personæ solutæ à populo expeterentur apud Episcopos ordinandæ, ut scilicet ordinis vinculo astrictæ ibidem deinceps residerent, & ita populus earum exemptis, aut doctrina, aut eleemosynis juvaretur, & valde proficeret. Quomodo de seipso Paulinus Nolanæ civitatis Antistes epistola 45. quæ etiam inter Augustinianas recensetur ordine 35. refert, cum fortè Barcinone degeret, fuisse ad ferventem Barcinonensium civium postulationem, cum nihil tale cogitasset, ordinatum ab Episcopo Lampio, noluisse tamen ulli Ecclesiæ civitatis ejus addici, cum destinasset Sacerdotium ab Ambrosio suscipere, ab eoque Mediolanensis Ecclesiæ obsequiis alligari. Præterea Pinianus nobilissimus & perillustris Romanus cum Hipponem Augustini visendi gratia profectus esset urgente atque ad Clericalem militiam exposcente ipsum populo, Clericali militiæ ab Augustino fuit initiatus & adscriptus, ut ipsemet perhibet Augustinus epist. 225.

6. Ineptè autem Novatores hæretici demonstrare præsumunt divinæ institutionis esse, ut Presbyteri per suffragia plebis ordinentur, eo quod act. 14. v. 22. ubi de Paulo & Barnaba hoc enunciatur; *Cum constituissent illis per singulas civitates Presbyteros*. Græcumque exemplar dicat χειροτονήσαντες, quam vocem sic vertunt: *Cum per popularia suffragia ordinassent*. Ceterum distinguenda sunt diversa hujus Grecæ vocis significata. Primum est, per suffragia multitudinis decernere; est enim χειροτονία manuum extensio aut elevatio, quo signo populus suam indicabat aliquid sciscendi seu decernendi voluntatem. Quæ est apud veteres Græcos admodum frequens significatio qui adventum præcessere Christi: eodemque sensu ait Cicero de Græcanico cujusdam populi decreto in oratione pro Flacco, *porrexerunt manum, psephisma natum est*. Secundò significat absolutè & indefinitè quodvis decretum etiam privatum & singulare. Quod eodem sensu legimus Act. 10. *Dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo*. Græcè μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Quis verò dixerit Deum æterno suo consilio per suffragia plebis eligere aut decernere? Atque hoc ipso sensu illa intelligenda est facta per Apostolos eo loco Presbyterorum ordinatio, absque aliorum suffragiis aut concursu. Potest etiam vox illa apprime juxta tertium significatum concipi, scilicet sacræ ordinationis quæ fit per Episcopi manuum impositionem, qui sensus est in usu Ecclesiæ apud Græcos sanctos Patres frequentissimus. Atque utrolibet duorum istorum significato, nullatenus verò primo concipi debet vis vocabuli hujus in loco ab Heterodoxis allegato. Secunda namque licet actu non interveniat manus ulla, est tamen derivatio à priore vocis hujus usu. Tertia autem manuum etiam porrectionem ac impositionem reipsa diserteque exprimit.

7. Quæ verò electio ex perversis ducta principiis, dum impietate & ambitione, iisdem pariter fulta & propagata, in funestas atque diuturnas clades prosiluit, ea ipsa est qua Ariani Principes primùm occupato per vim Italiæ dominatu Ecclesiam oppresserunt, sibi electionem Romanorum Pontificum cæterorumque Antistitum arrogantes. Deinde Orientis Imperatores, & ab his constituti supra Italiam Præfecti sub nomine Exarcharum, qui apud Ravennam sedem fixerant, postquam Italiam de Gothis à se devictis receperunt. Postmodum Reguli qui debilitata Caroli Magni progenie tyrannicis invasionibus eamdem provinciam urbemque Romam, unaque Apostolicam Cathedram dirissima servitute oppresserunt, improvidè faventibus ipsis ab initio Romanis Pontificibus. Denique plerique Germanorum Reges ac Imperatores, qui sibi indebitam autoritatem asseruerunt, solo suo nutu Romanos eligendi Pontifices, eosque Apostolica sede exturbandi, qui se inconsultis in eam conscendissent.

7. Pernicies ista initium sumpsit ab Odoacre Principe Barbaro Arianæ impietatis sectario, postquam armorum vi sub dominationis suæ jugum Italiam subegit, seque illius regem constituit. In quano enim Romano sub Symmacho Papa Concilio Præfecti sui voce edixit, ne post obitum Rom. Papæ ussus ei sublegeretur successor, absque Regis consensu. Quam legem sacra Synodus repudiavit. Qui vero Odoacrum Italiæ regno vitaque spoliavit, ejusque in se transtulit sceptrum Theodoricus Arianæ quoque sequax impietatis, eamdem instauravit legem, ut ex epistola colligitur Athalarici Regis ad Romæ Senatum scripta super Felicis tertii electione quam refert Cassiodorus lib. 8. epist. 15. Successit Imperator Justinianus exactis per Belisarium tota Italia Ostrogothis, jusque istud, quod hæreticorum qui præcesserant Regum tyrannis invexerat, confirmavit, sibique non dubitavit asserere, atque ad successores Imperii transmittere, qui paucis exceptis hæreses Nestorii, Eutychis, Monothelitarum, Iconoclastarum consectati sunt. Quæ causa deinde fuit immanium adversus sacrosanctos Pontifices eisque subjectas Ecclesias persecutionum. Quin etiam ingenti pretio compellebantur Imperatoris aut etiam Exarchæ Ravennatis consensum ad Pontificiam promotionem promercari: adeo ut ad sacrarum dignitatum culmen non aliter quam per simoniaca flagitia conscenderetur: quod sacrilegium inausum inauditumque fuerat erga Romanos Episcopos, ipsis etiam idololatris Romanorum Imperatoribus. Inde pariter nascebantur exitialia schismata, dum scelerati Clerici summum ambientes Pontificium, grandi pecunia & indignissimis pollicitationibus nunc Imperatorum, nunc conjugum Augustarum, nunc Comitum Palatinorum gratiam aucupabantur.

9. Evidentibus argumentis commonstrat Eminentissimus Cardinalis Baronius ad annum 774. ex quo armis Regum Franciæ Pipini & Caroli Magni extincto Longobardorum in Italia dominatu, Provinciarum quæ victoribus cesserant Francis, major pars incredibili pene magnificentia Romani Pontificis ditioni attributa est ab iisdem; Imperiumque Occidentale à Leone III. Pontifice Francis collatum est, liberas permansisse annis ducentis Romanorum Pontificum electiones, nec ulli astrictas Francorum Regum & Imperatorum arbitrio vel confirmationi. Sed ex quo ad Germanos Principes devolutum est Romanum Imperiũ, deficiente aut saltem ab avita virtute degenere Caroli Mag. progenie; tum demũ Romanę Ecclesię vetus illa servitus tot annorum decursu interrupta recruduit; quo tẽpore Otho primus è Saxonum gente, hac lege Romanos astrinxit, quam idem per schisma intrusum à se Leonem ejus nominis octavum, vivente adhuc sed in ordinem redacto Joanne XII. legitimo Papa sancivit: ut non nisi præcedente Othonis consensu suique filii, & deinceps successorum Imperii, quisquam eligeretur aut consecraretur Romanus Pontifex. Cujus etiam edicti meminit Luitprandus rei gestæ vivens ac videns testis, historiæ suæ lib. 6. cap. 6. Privilegium istud (si tale vocari possit) observari voluerunt Imperatores Germani, nemine resistere aut obluctari auso Romæ Antistite adusque Gregorii VII. dicti Hildebrandi Pontificatum, qui postquam vexillum Pontificiæ libertatis ex arce Romana in sublime erexit ipse, & qui post ipsum in Pontificiæ dignitatis apicem conscenderunt, feralibus & atrocissimis bellis ab Imperatoribus Germanis conflictati sunt, quibus Italia & Germania horrendum in morem conflagrarunt sub Othonibus, Fridericis, & Bavaris principibus, qui infensissimis bellis sæpiusque repetitis universam Italiam funestarunt: per quos etiam diversi Pseudopontifices, legitimis ejectis, Romanam in sedem obtrusi sunt: donec ipsis assentientibus Imperatoribus servitutis indebitæ jugum à cervicibus Ecclesiæ sponsæ Regis Regum amotum est.

10. Denique ut huic de ordinandorum electione dissertationi finis imponatur; sciendum, minimè prorsus intelligendum de ordinatione Episcopali veterem illum Ecclesiæ Alexandrinæ ritum, cujus est apud Hieronymum mentio in epist. ad Evagrium: *Alexandria (inquit) a Marco Evangelista usque Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi de se eligant quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent*. Ritus ille nullatenus Episcopum consecrabat, sed electionem sequebatur, atque ut vulgus vocat, installatio, atque in possessionem immissio, ad firmandam electionem factam, aut fortasse fiebat post unctionem consecrationis mysticæ, quemadmodum ex præscripto Pontificalis, consecratores Antistites consecratum à se novum Hierarcham sacræ dignitatis insignibus decoratum in sede collocant Episcopali.

ECCLESIÆ TERTII SÆCULI.

HISTORICA SYNOPSIS.

SANCTA Dei Ecclesia, quæ sub Marco-Aurelio fuerat atrociter divexata, pace tandem tranquilla potiri cœpit sub ejus filio & successore Commodo; quem, tametsi scelestissimum atque impurissimum Principem, Deus suscitasse visus est Christianorum ultorem. Innumeros enim Senatores & Provinciarum Præfectos, qui patre vivente omni crudelitate adversus Christianos grassati fuerant, ipse exiliis, bonorum spoliatione, & ultimis suppliciis, quandiu regnavit, insectatus est atrocissimè. Commodo regnante, Lucius ejus partis Britanniæ insulæ Rex, quam nondum Romani subegerant, missis Legatis ad Eleutherium Romanum Episcopum, Christianam religionem expetivit, & sacros ab eo ministros impetravit, qui se suumque populum divina fide imbuerunt: ut referunt liber de Romanis Pontificibus in Eleutherio, & Beda de gestis Anglorum lib. 1. cap. 4. Ado quoque in Chronico, atque hoc eodem vivens sæculo Tertullianus, adversus Judæos cap. 7. ita scribit: *Britannorum inaccessa Romanis loca Christo sunt subdita*. Sub Commodo Principe Theodotion, qui ex hæreticorum lacunis ad Judæorum cloacas transmigrarat, tertiam edidit Bibliorum Græcam editionem, post illas quas Septuaginta Interpretes primum sub Ptolomæo Philadelpho, Ægypti Rege, deinde Aquila Ponticus sub Hadriano Imperatore concinnarant. Quartam verò postmodum sub Septimio Severo Symmachus edidit.

2. Occiso à suis Commodo datus est successor Pertinax, cujus probitatem & optima instituta cum ferre non possent milites Prætoriani, luxui olim & rapinis sub Commodo assueti morte indigna ab eisdem perduellibus Prætorianis, intra octogesimum octavum ab electione diem, sublatus est. Tum Septimius Severus à Pannonicis legionibus, devictis duobus Imperii competitoribus Pescennio Nigro, quem Syriæ legiones, deinde Clodio Albino, quem Britanniæ legiones elegerant, Imperium capessivit, natione Afer, ingenio vaferrimus, & moribus crudelis; postquàm duos potentissimos adversarios divisit, sibique magnificis pollicitationibus Cæsareæ dignitatis & partis Imperii devinxit. Verùm post debellatum Pescennium, arma in socium Albinum inopinatò convertit, calumniis rebellionis & perfidiæ innocentem perfidus ipse opprimens, cum eo acie ad Lugdunum congreditur, quo in prælio Clodius Albinus pugnans interimitur, ipsaque urbs victoris ira diripitur & incenditur. Rerum potitus Severus, Bassianum, natu priorem filium suum Antonini, gratissimo Romanis nomine, decoravit, posterioremque Getam nominavit.

3. Anno deinde Imperii decimo, qui fuit Christi ducentesimus secundus, gravissimam persecutionis procellam Severus contra Christianos movit quæ cælo Martyres dedit Alexandriæ quidem Leonidam Origenis parentem: Lugduni Irenæum: Romæ Victorem Pontificem: in Africa Perpetuam, & Felicitatem nobiles fœminas. Severo mortuo, filii duo paternum sortiti sunt regnum Bassianus Antoninus, dictus pariter Caracalla, & frater Geta: Sed hunc brevi suapte manu in palatio, atque inter matris brachia, Caracalla trucidavit. Sub hoc deferbuit, quam pater in Christianos suscitaverat, persecutio, eamque in ipsos vertit persecutores. Superbissimum enim Plautianum socerum suum, Christianorum toto orbe ditissimum carnificem, vivente adhuc patre, occidit: quin etiam Severum patrem mori præ mœrore coegit, postquam diversis modis ejus insidiatus est vitæ; mortuoque patre in Senatores, & Præsides provinciarum, cæterosque magistratus, paternæ adversus Ecclesiam hostilitatis administros, atrociter desævit.

4. Prima crudelitatis ejus post cæsum fratrem victima fuit Jurisconsultus Papinianus, Senatus Romani præcipuum decus, quem interpellavit ut fratricidium apud Senatum quasi justum, & ad avertendas Getæ adversus primogenitum fratrem insidias necessarium, excusaret. Sed vir probus & integer mori prælegit quàm injustis calumniis, & occisoris sceleri patrocinari. Quapropter ad mortem à furente Caracalla damnato cervix gladio cæsa est. Post ista Romæ perpetrata flagitia, in Ægyptum abiit Alexandrinis infensus, à quibus fuerat dicteriis perstrictus eosque ad spectaculorum apparatum allectos ingenti strage exercitus quem ducebat, nihil tale suspicantes, trucidavit; & fugientes est insectatus, ut amplissima civitas civium cruore redundaret. Inde digressus Artabanum Parthorum Regem ficto prætextu nuptiarum cum ejus filia, fraudulenter oppressit, ejusque populatus est regnum.

5. Interea dum pace fruebatur Ecclesia Romæ sub Zephyrino, qui post Victoris martyrium sedem Petri ascenderat, nobilis & publica disputatio de fide habita est, inter Cajum peritissimum Theologum, & Proclum apud Montanistas Cataphrygas celeberrimum ducem. Victoria penes catholicam partem stetit, divulgatoque in omnes partes adeò felici successu, secta ipsa pene extincta fuit, lectatis certatim ad Ecclesiam redeuntibus; etiamsi pertinacissimus Tertullianus variis editis libris

collabentem ac propemodum conclamatam hæresim fulcire niteretur.

6. Ecclesiæ à Gentilibus pax cœpta ab exordio Imperii Caracallæ recenseri posset annorum quatuor & viginti, adusque regnum Maximi, nisi fuisset aliquando interrupta regnante Alexandro Mammeæ filio; qui licet benè affectus erga Christianos esset, ipsumque Christum unà cum falsis numinibus in suo privato larario coleret; quia tamen Ulpiano Jurisconsulto Christianis infenso, quem præfecti prætorio dignitate decoraverat, cuique euram Imperii commiserat, in omnibus obsequebatur aliosque insignes Jurisconsultos imperialium legum & Senatus Consultorum adversùs Christianam religionem editorum studiosos, Papiniani illustrissimi olim discipulos, Fabium Sabinum, Julium Paulum, Pomponium, Modestinum, Callistratum, Celsum, aliosque peritia juris insignes, præcipuis muneribus & provinciarum præfecturis honorabat: inde factum est, ut sub optimo principe Christiani graves ubique clades à magistratibus, quibus erant invisi, perpessi fuerint. Insignes sub Alexandro Martyres Ecclesiam illustrarunt, in primis duo Romanæ Ecclesiæ Pontifices, Callistus, pro Christi fide in puteum demersus, & Urbanus Papa; Cæcilia insuper Virgo cum sponso Valeriano, & hujus fratre Tiburtio; item Calepodius Presbyter, Martina Virgo Romana, Aurea Virgo apud Ostia Tiberina, Hippolytus Portuensis Episcopus, Julius & Hesychius Christiani milites.

7. Eodem regnante Alexandro, gravis est orta contentio inter Demetrium Alexandriæ Episcopum, & Theoctistum Cæsareæ Palæstinę & Alexandrum Jerosolymorum Episcopos Cum enim celeberrimus ille Origenes adhuc adolescens, ne dum satis maturo judicio in errorem inductus ex malè intellecta Evangelii propositione: *Sunt eunuchi qui se castraverunt propter regnum calorum*, ausus fuisset se ipsum virilibus mutilare, postque aliquot annos Alexandria profectus, secum deferens ab Alexandrino Episcopo commendatitias, communionis literas, Cæsaream Palæstinę appulisset, Theoctistus Cæsareæ, & Alexander Jerosolymę Episcopi suarum impositione manuum illum Diaconatu, Sacerdotioque ex mutuo consensu ordinarunt. Quæ ut rescivit Demetrius Alexandrinus, literas querelarum plenas ad quoscunque potuit Antistites transmisit, admonens de harum ordinationum sacris Canonibus adversantium nullitate. Primùm quia illa Origenis mutilatio spontanea legum Ecclesiasticarum erat evidens transgressio, irregularitatem patiens, atque ad Ecclesiasticos ordines inhabilitatem. Deinde quia sine sui consensione (cum proprius esset Origenis Episcopus) ipsum, quod sacri vetabant Canones, ordinare attentassent. At illi se in hoc facto ab omni culpa immunes asseverabant; eò quòd non se ferro, sed medicaminibus quibusdam castrasset Origenes, prætereaque nihil ipsi peregissent, nisi post inspectas Demetrii commendatitias literas, quas sufficere, nec aliud præterea requiri contendebant. Simultas ista Demetrii cum Origene majoribus deinde accessionibus est aucta, deprehensis inter ejus editos libros permultis erroribus, à quibus se tamen Origenes purgare nitebatur, culpam omnem in suos malevolos refundens, quos conquerebatur se inscio errores illos suis libris inspersisse. Cæterum neque istas suppositiones ab aliis factas fuisse convincebat, neque primaria ulla exemplaria ab his immunia proferebat, neque objectos sibi errores sigillatim contrariis damnabat, ideòque Demetrius illum quasi hęresis convictum, fidelium communione summovit.

8. Sub Alexandri quoque regno alterum graviffimum exortum est dissidium, quod succedentibus temporibus Ecclesiam fere universam distinuit. Tertullianus Afer, ante suam ab Ecclesia Catholica defectionem, librum Græco sermone procuderat, quo demonstrare intendebat, nullam esse baptismi vim ac efficaciam à quocumque hæretico collati. Is liber prorsus intercidit, cujus tamen idem meminit lib. de Baptismo cap. 14. quo suam illam pariter asseverat opinionem. Hæc verò ita Africanorum mentes pervasit, ut Agrippinus Ecclesiæ Carthaginensis Præsul, totiusque Africæ Primas coacto Africæ, Numidiæque Concilio Episcopotum, omniumque rogata sententia, Canonem ediderit de iterando hæreticorum Baptismo, ut refert Cyprianus epist. 71. ad Quintum. Sed & ipse Cyprianus Agrippini successor hoc ipsum dogma, tribus aliis Carthagine convocatis Conciliis, firmavit. Interea Stephanus Romanus Episcopus geminum Cypriani Concilium reprobavit, prohibuitque ne quis auſit ab opposita huic decreto Apostolica traditione discedere. Cyprianus, ea contradictione indignatus, tertium octoginta septem ex Numidia, Africa, & Mauritania Episcoporum colligit, quo præcedentium decretum firmatur & instauratur. Iisdem temporibus Firmilianus Cæsareæ Cappadocum Metropolites, cujus extat ea de re, inter Cyprianicas ad ipsum Cyprianum, epistola 61. commotionis plena, Synodum alteram Iconii in Phrygia multorum Episcoporum habuit, quę omnem pariter hæreticorum baptismum reprobavit. Idemque decrevit Dionysius Alexandriæ Antistes, ut fidem facit Eusebius lib. 7. hist. Eccl cap. 6.

9. Interfector Alexandri Maximinus invasit Imperium, simulque in Christianos immanem persecutionem exorsus est, duosque occidit Romanos Pontifices Pontianum, & Anterum, cui datus successor Fabianus. Breve tamen fuit tyranni hujus imperium, utpote violentum, morte optimi Principis usurpatum & ultra omnem modum cruentum & intolerabile. Cùm enim Aquilejam Carnorum Metropolim, & Italię validissimum ex parte Aquilonis propugnaculum obsidione premeret,

furo-

furoreque percitus ob civium constantem resistentiam in proprios ipse milites crudeliter sæviret, isti laboribus supra quàm ferre poterant assiduè fatigati, tyrannique violentiam pertæsi, ipsum cum cognomine filio, quem socium fecerat Imperii, trucidarunt.

10. Accepto nuncio de interfectione Alexandri amantissimi Principis, deque invaso per interfectorem Imperio, Gordiani pater & filius, promoventibus Africæ legionibus, purpuram cæteraque Imperii insignia Carthagine sumpserunt. Verumtamen ambo, post exactum annum, purpura simul & vita spoliati sunt à Maximini duce Cappelliano. At Romanus Senatus ut Maximinum truculentissimum tyrannum amoliretur, Clodium Balbinum, & Maximum Pupienum unà cum puero Gordiano, cui populus impensè favebat, promovit in Imperium, misitque in omnes Provincias Legatos, qui eas in Senatus potestate firmarent. At Balbinus & Pupienus cùm per mutuam æmulationem haud satis inter se convenirent, nisi in hoc uno, ut Gordianum amoverent, militum simul populique odium in se concitarunt, à quibus occisi sunt. Gordianus itaque optimæ indolis adolescens solus imperare cœpit, ductàque in uxorem viri sapientissimi Misithei filia, consiliis soceri regebatur, cujus ductu & hortatu Persas adortus, eos ultra Tigrim repulit. Verumtamen res prosperè decurrentes evertit Philippi Arabis ambitio, à quo primùm occisus est Misitheus, deinde Gordianus, concitatis in ipsum auro pollicitationibusque corruptis militibus. Cujus in locum parricida ipse successit, fociato in regnum cognomine Filio. Cum Persis ab invasore pax fœdissima inita est, quibus restitutæ sunt Carræ, Nisibis, aliàque limitanea oppida, & atces quas Gordianus & Misitheus paulò ante expugnaverant. Sub Philipporum regno millesimus ab Urbe condita occurrit annus, quo sæculares ludi magnificè sunt celebrati. In horum aliquo spectaculo observatum est, Philippum patrem in cachinnos effusiorem à filio per faciei aversionem fuisse admonitum, & tacitè increpatum, qua occasione filio inditum cognomen est Agelasti.

11. Scribit Eusebius lib. 6. hist. Eccle. cap. 27. Philippum Christianum fuisse, atque ob patrata flagitia inter pœnitentes redactum, & à Romano Episcopo (is erat Fabianus) ingressu Ecclesiæ prohibitum, morem gesisse. Sexto demum potestatis anno ambo Philippi, pater Veronæ, filius Romæ, à militibus necati sunt Decium promoventibus.

12. Decius ex Pannonia ortus filium ejusdem secum nominis ascivit in Imperium, idque statim auspicatus est, persecutione Ecclesiæ indicta, cujus initio Fabianus Papa Martyrium subiit, tantàque animadversione protinus in Christianos sævitum est, ut Romana sedes annum ampliùs vacaverit. Dionysius Alexandrinæ tunc temporis Ecclesiæ Præsul, admiranda commemorat de Martyribus Alexandriæ, totiusque Ægypti, quos Deciana persecutio in cœlum transmisit in epist. prælonga, quam refert Eusebius lib. 6. hist. Eccles. c. 33. & 34. Celebratur etiam Babylæ Antiocheni Episcopi nobile martyrium. Sanctæ præterea virginis Reparatæ Cesareæ in Palæstina; & Catanæ in Sicilia, virginis nobilis triumphus Agathæ, Smyrnæque in Asia Pionii Presbyteri, qui in cruce clavis confixus, subjecto igne gloriosus in cœlum evolavit. In Gallia ut enarrat Gregorius Turonensis lib. 1. hist. cap. 30. imperante Decio, eodemque & Grato consulibus, Dionysius Episcopus Parisiensis eum sociis Rustico & Eleutherio, mortem pro Christo subiit.

13. Divina tandem ultio crudelem Ecclesiæ hostem secundo illius Imperii anno sustulit. Conserto enim eum Gothis prælio, amissoque filio Imperii consorte, qui fortiter in acie pugnans occubuit, Decius pater inclinantem aciem suorum redintegrare conatus in voraginem incidit, qua haustus eum equo nunquam deinceps est visus. Victus profligatusque à Barbaris Romanus exercitus Gallum Hostilium creavit Imperatorem, qui Volusianum filium in consortium assumpsit Imperii.

14. Primum quod in Ecclesia Dei Schisma legitur contigisse, suscitavit adversus Cyprianum Carthaginis Episcopum, & Africanarum Ecclesiarum Primatem, Sacerdos Felicissimus, colligatis aliis sibi Sacerdotibus quinque. Infelix ille primùm electioni Cypriani omnibus viribus frustra obstiterat, ut ex Cypriani epist. 40. liquet. Electus tandem Cyprianus cum ex officio studioque sacræ disciplinæ lapsis in persecutione communionem differret, donec congruam pœnitentiam secundùm Canones complessent, nec sibi oblatos à Confessoribus intempestivè libellos pro lapsis reciperet, vir sacrilegus invidia & ambitione tumens, tum lapsos, tum Confessores à Cypriano divellere studuit. Eò demum progressus est, ut quoscumque suis partibus addixerat, Ecclesiam seorsim & altare sacrilegum erigens, in montibus colligeret. Fœdus istud impium Cyprianus ut dissolveret, duos Episcopos Caldonium & Herculanum, duosque cum iis Sacerdotes Rogatianum & Numidicum Vicarios suos ad hanc rem constituit, mandans inter alia ut pauperum curam gererent, eorumque debita expungerent, ut his beneficiis devincti, schismate abjurato in Ecclesiæ communionem reducerentur. Sed istud fraternæ charitatis officium, adjectis sibi creditoribus, & adhibitis gentilibus magistratibus, aliisque artibus Felicissimus impedivit. Tum demum Cyprianus Felicissimum & quosdam alios ejus asseclas præsente anathemate nominatim percutit, cæterisque horum partiariis similem comminatus est pœnam, nisi ab illis discederent. Discessio ista Felicissimi veluti germen aliquod fuit, ex quo Novatianorum pariter & Donatistarum schismata pullularunt. Novatus quippe pseudoepiscopus Felicissimum diaconatu initiaverat, atque ita scelere ambo

 conjun-

conjuncti erant, ut Felicissimum Cyprianus ep. 49. Novati Satellitem vocet. Eoque res processit, ut Fortunatus adversùs Cyprianum fuerit à schismaticis sublectus Carthaginis Episcopus; isteque cum desertorum collegio Felicissimum Romam sine mora delegaverit, ut schismatis causam apud supremam Sedem tueretur, & calumnias adversus Cyprianum contexeret. Verumtamen Cornelius Papa schismaticos ne quidem auditione dignatus est, remisitque ut erant, excommunicatos. Hæc Cyprianus, epist. 55. Sæculo exinde insequenti simile suscitavit schisma Donatus adversus Cæcilianum Carthaginis Episcopum, suosque sequaces, ad imitationem Felicissimi in montes seorsum ad sacrilegos conventus adducebat, eaque de causa Montensium nomen Donatistis adhæsit. Rursò Felicissimi ac Fortunati pseudoepiscopi factio ad Cornelium potiùs quàm ad Novatianum pseudopontificem Romanorum recurrere prælegit, quia contrarium prorsus erat utriusque schismatis institutum. Novatiani enim lapsos nequidem post expletam pœnitentiam recipiendos contendebant; Felicissimi autem factio lapsos quoscunque præpoperè in Ecclesiam admitti volebat haud expleta, imò necdum inchoata pœnitentia.

15. Post Fabiani martyrium, & plusquam anni intertegnum subrogatus est Cornelius Papa, contra quem Novatianus primùm in Ecclesia Romana schisma fabricavit, à paucissimis sectariis electus, cui se Novatus Africanus Episcopus adjunxit. Inter eos qui Novatiani schisma strenuè oppugnaverunt, eminet S. Cyprianus Carthaginensis, & S. Dionysius Alexandrinus Episcopus, cujus epistolas ad ipsum Novatianum, & ad Fabium Antiochenum Episcopum vacillantem, quem Novatianus ipse in suas penè partes pellexerat, aliasque ad alios schismatis Novatiani simul & hæresis impugnatores literas refert ad longum Eusebius. Erat Romanæ Presbyter Ecclesiæ Novatianus, sed contra canonum instituta ordinatus, quibus adulti, qui in lecto per morbum decumbentes baptizati fuerant (ut in Novatiano contigerat) ab ordinibus Ecclesiasticis arcebantur. Fuerat præterea ernegumenus, & per Exorcistas potestati dæmonis ereptus, quales ab Ecclesiæ ordinibus pariter excludebantur. Tanta verò efferebatur ambitione ut malis & fraudulentis artibus primam universæ Ecclesiæ sedem adversus legitimè promotum Cornelium ambiverit; novas hæreses excitaverit; se suosque Catharos, id est, *puros* vocitarit, & quoscunque in Ecclesiis Orthodoxis baptizatos ad se deficientes rebaptizari voluerit, omnem alium præterquam suæ sectæ Baptismum ut sacrilegum, impurum, & inanem reprobans atque abjiciens.

16. Gallus & Volusianus exacto Imperii biennio à propriis militibus interempti sunt, postquam ambo à prædecessore Decio excitatam persecutionem prosequuti Cornelio Papæ ob Christi fidem necem intulere. Cornelio suffectus Lucius sub Valeriano ejusque filio Galieno martyr occubuit. Lucio datus successor Stephanus, quem deinde, & qui Stephano successit Sixtum Romæ Episcopum, eorumdem Valeriani & Galieni persecutio abstulit.

17. Sedente Romæ Stephano, Agrippini quondam Carthaginis Episcopi, & Concilii sub ipso habiti decretum majoribus sumptis viribus instauratum est. Sub annum quippe Christi 246. Carthagine à Cypriano convocato altero Concilio Baptismus Hæreticorum irritus est declaratus, ideoque in Ecclesia iterandus. Quod idem aliis celebraris alibi Conciliis sancivere Cæsareæ in Cappadocia Firmilianus, & apud Alexandriam Ægypti Dionysius primariæ eruditionis & sanctitatis Episcopi, famaque rerum præclare in Ecclesia gestarum celeberrimi. His se Romæ Stephanus Pontifex constanter opposuit: vetuitque traditionem hactenus in Ecclesia receptam immutari: cujus tamen prohibitioni adhuc testitisse constat prænominatos Antistites. Furente Valeriani persecutione sublatus fuit primùm Stephanus, Cyprianus verò in exilium pulsus anno Chr. 257. & post annum exilii decollatus. Sixtus Papa, ejusdem nominis primus, morte damnatus anno Chr 259. Quatriduo pòst Laurentinus Diaconus illustre martyrium subiit, moxque Hippolytus.

18. Sed Valerianus, qui etiam priusquam iniret Imperium, constitutus censor ab Imperatore Decio atrocem in Christianos carnificinam exercuerat, pœnas demum crudelitati suæ debitas exolvit. Enim verò Saporis Persarum Regis dolo interceptus, & feræ instar in cavea circumductus, ejus ad humum incurvati cervicem pedibus Sapores conculcabat, quoties equum ascensurus erat. Ad postremum cum Galienus filius patrem ex tam injuriosa captivitate redimere negligeret, Saporis jussu Valerianus excoriatus fuit, & instar porci sale conditus miserrimè interiit. Ipse verò Galienus Paretno edoctus exemplo mitiorem se Christianis exhibuit.

19. Cypriani omnibus perspectissima virtus, & sapientia usque adeò celebrem ipsi famam pepererant, ùt Gallicanæ etiam & Hispanicæ Ecclesiæ ipsius in gravissimis negotiis consilium & autoritatem expeterent. Marcianus Arelatensium Præsul Novatianorum non modò fovebat causam, sed & omni studio & conatu promovebat in Gallia: Faustinus Lugdunensium Antistes admonuit (ut parerat) hujus in Ecclesia Gallicana stragis Stephanum Romanum Episcopum: & prætereà literas ad Cyprianum semel & iterum direxit, ut qua pollebat autoritate & existimatione, remissam apud Stephanum scriptis promoveret. His incitatus ille, literas quæ extant ad Stephanum scripsit hortatorias, ut grassantem in ovili Dominico lupum expellat, literasque admonitorias ad Episcopos Galliæ dirigat, ut schismatico & hæretico caveant, eumque aversentur: alias quoque ad plebem Arelare consistentem, quibus abstento abdicatoque Marciano alius in ejus locum eligatur Episcopus.

20. In Hispaniis Basilides Legionensis & Martialis Asturicensis Episcopi proditæ religionis sub

perse-

persecutione, aliorumque flagitiorum convicti rei, & idcircò Episcopatu moti, cum vellent Episcopatus recuperare quibus exciderant, sibique canonica electione subrogatos Sabinum atque Felicem dispellere, turbas in Hispaniis graves excitarunt. Ex his Basilides, qui crimen confessus & pœnitentia ductus se ab Episcopatu sponte abdicarat, atque in pœnitentium classem demiserat, mox in deteriora versus, & livore adversus subrogatum contabescens Sabinum, Romam profectus dolis & mendaciis Stephanum aggreditur, qui nimiùm credulus, & occultatæ sibi veritatis ignarus, nec audita parte se passus est exorari. De Martiali verò utrùm Apostolicam sedem adierit incompertum est. At Hispaniæ Antistites à quibus fuerant ambo depositi, & alii eorum loco sublecti, volentes pro suo officio perfidos amoliri, & caussam istam apud Stephanum prosequi, suffragium Cypriani, quò præmunirentur, exquisierunt, ipsosque subrogatos Episcopos Sabinum & Felicem Carthaginem dimiserunt, Romam inde profecturos. Ab his sollicitatus Cyprianus Concilium iniit Episcoporum, in quo lectæ sunt Præsulum Hispanorum literæ, auditique horum Legati, atque prolata probationum acta, omnibusque ritè perfectis, reprobata est Basilidis & Martialis postulatio, approbataque Sabini & Felicis causa. Tunc Cyprianus collegarum omnium nomine scripsit epistolam 68 ad Clerum & plebes in Hispania consistentes, in qua hæc habetur expressio: *Nec rescindere ordinationem jure perfectam potest, quòd Basilides post crimina sua detecta, & conscientiam etiam propria confessione nudatam, Romam pergens Stephanum collegam nostrum longe positum, & rei gestæ ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi se injustè in Episcopatum, de quo fuerat justè depositus. Hoc eò pertinet, ut Basilidis non tam abolita sint, quam cumulata delicta, ut ad superiora peccata ejus etiam fallaciæ & circumventionis crimen accesserit. Neque enim tam culpandus est ille cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus, qui fraudulenter obrepsit.* Quonam verò exitu terminata sit ista disceptatio incertum est.

21. Sub Imperio Valeriani Sabellius acceptam à Magistro Noeto hæresim latiùs propagavit, quæ Trinitatem Personarumque distinctionem rejiciebat, unamque in Deo Personam quemadmodum & essentiam asserebat; tria verò omnia nihil aliud quàm diversos erga creaturas respectus ac effectus connotare. Huic se pesti fortiter opposuit Dionysius Alexandrinus: sed istud officium quod laudi esse debuerat, calumniæ adversus ipsum occasio fuit. Ex hoc enim quòd divinarum Personarum discrimina fortiter propugnabat, nonnulli ejus Diœcesi subditi Pentapolitani illum hæresis apud cognominem Romanum Pontificem Dionysium postularunt; perinde ac naturæ substantiæque diversitatem inter Personas æternas docentem & prædicantem; easque consubstantiales ejusdemque esse naturæ inficiantem, quæ fuit Arii hæresis sæculo sequenti. Jussionem à suprema sede Dionysius Alexandrinus accepit, ut suam hac in re mentem dilucidè scripto explicaret: quod ubi cumulatè perfecit, rejecta est adversariorum accusatio, ipseque a lite dimissus. Idemque stylum acuit ad refellendum Millenariorum seu Chiliastarum errorem, occasione librorum Nepotis Ægyptii Episcopi, passim per omnem Ægyptum se effundentem. Denique scribendi finem fecit in refutanda Pauli Samosateni Episcopi Antiocheni hæresi, Christo Divinitatem abrogante, quo labore perfunctus regnante Galieno ad præmia cœlestia evolavit.

22. Paulus iste divinitatem Christi ausus est impugnare: contra cujus hæresim duæ Synodi Antiochiæ diversis temporibus convenerunt. Harum primæ interfuere Firmilianus Cæsareæ Cappadocum, & Gregorius dictus Thaumaturgus Neocæsareæ in Ponto, ejusque frater Athenodorus pariter in Ponto Episcopi: Sed subdola simulatione vafer hæresiarcha Patres elusit, qualemque isti optabant fidei professionem sed fictam ementitamque edidit. Quare ab horum discessu, deposita larva, perniciosum dogma apertè instauravit. Post felicem Gregorii Neocæsariensis obitum, eadem recrudescens pestis posteriori Concilio Antiocheno causam dedit quo Paulus damnatus & Episcopatu dejectus est. Quia verò pervicax hæreticus sedem pristinam quà vi quà dolo retinere contendebat, ab Episcopis interpellatus, qui tunc regnabat Aurelianus Augustus, edixit adjudicandam Antiochenam ei, cui Italiæ Episcopi & Romanus Episcopus tribuendam esse decernerent: quo factum est, ut Dionysii Papæ, cæterorumque Italiæ Præsulum decreto Paulus coactus fuerit sede excedere, anno Christi 270.

23. Nunquam terrarum orbis universus tot calamitatibus est involutus, quot passus Imperante Galieno. Exitiosissima pestis, qualis nulla unquam extiterat jam inde ab Imperio Galli & Volusiani ad usque Aureliani regnum per universas Orientis & Occidentis provincias hominum stragem incredibilem fecit. Terræmotus, & portentosi terrarum hiatus innumeras urbes vel everterunt, vel absorbuerunt. Atrocissimis persecutionibus, exceptis ultimis Galieni annis, in Christianos ubique sævitum est. Innumeræ diversis ex partibus Barbarorum gentes ferro, flammisque, atque omni immanitate universas Provincias undique infestarunt. His adjunge triginta tyrannos, qui regnante Galieno ex ipsis Imperii Romani visceribus prodierunt, & singuli assumpta purpura Provincias teterrimis bellis, immanibus tributis, & direptionibus oppresserunt, Imperiumque dilacerarunt.

24. Claudius dux exercitus in Dacia, pertæsus Galieni socordiam, invadit Imperium, ejusque dolo Galienus apud Mediolanum occiditur. Christianorum carnificinam à Galieno intermissam resuscitavit simul ac Romam ingressus est, exorsus à nobilissima Virgine Cyrilla, quam jugulari fecit. Prætorianos etiam milites quotquot Romæ Christiani comperiri potuerunt, cum eorum uxoribus & liberis trucidari jussit.

jussit. Illustres de barbaris, Imperii provincias incursantibus, victorias reportavit. Ipseque demum peste contractus, orbem indesinenter devastante, occubuit. Tuncque Aurelianum exercitus Imperatorem proclamarunt, à quo prorogata est in Christianos indesinens, atque in dies sæviens persecutio. Sub hoc martyrium passi Felix Papa Dionysii successor, Symphorianus, Restituta Virgo, Synesius lector, Athenodorus Gregorii Thaumaturgi germanus, Mamas apud Cæsaream Cappadocum scriptis Basilii celebratus. Ipse demum Aurelianus, qui tam multos innocentes necaverat, necatus est Mnestei insidiis, antevertentis mortem, quam ipsimet fuerat interminatus Aurelianus. Romanam civitatem sic Aurelianus ampliavit, ut murorum ambitus (si Vopisco habenda sit fides) ad quinquaginta milliaria perductus sit. Aureliano successor datus est Tacitus, qui ad Tacitum præstantem historicum suam referebat progeniem; Quo febri consumpto, Probus Imperium sumpsit. Iste paucis annis res maximas bello gessit; Germanos universa ex Gallia, quam occupaverant, exegit; Sarmatas ex Illyrico, Gotthos ex Thracia debellatos repulit: Blemmios subegit, tyrannos profligavit; Parthos & Persas ad pacem secum componendam adegit. Ecclesia Christi sub hoc Principe, non minùs, quàm nomine probo, continuam pacem habuit.

25. Anno Christi 270. Probo imperium tenente Manes, qui & Manichæus, novæ hæresis virus effudit, latèque in animarum perniciem propagavit. Duo rerum principia, eaque ab æterno existentia docuit. Unum horum bonum totius naturæ spiritualis, & animarum rationalium conditorem, novæque sub Christo legis autorem: alterum verò huic adversum & malum, corporearum substantiarum opificem, Mosaicarum præceptionum legislatorem, animarum corpora informantium creatorem. Duas in singulis hominibus inesse animas prædicabat, bonam unam à principio bono exortam, intellectualem ac rationalem: alteram malam à malo principio profectam, quæ corporeæ substantiæ forma sit, eique vitam impertiat, quæque universa peccata operetur. Christum verò negabat carnem assumpsisse, cùm sit caro de se mala, omnisque mali fomes. Eam etiam ob causam Martyrum reliquias execrabatur. Se quoque paracletum jactabat esse, Montani delirium & arrogantiam æmulatus. Cùm demum veterator iste Regi Persarum pollicitus esset se filium ejus periculosè ægrotantem sospitem solis suis precibus redditurum, amandatis procul medicis filius Regis inter Manetis manus expiravit. At Manes, jussu Regis quem deluserat, toto corpore excoriatus meritas imposturæ suæ pœnas luit.

26. Extincto Probo suffectus est Manlius Aurelius Carus, qui liberos suos Numerianum & Carinum Cæsares fecit. Carus Narbone oriundus, devictis bello Persis, receptaque Mesopotamia, & ad Ctesiphontem usque progressus fulminis ictu perimitur. Numerianus verò debilitatis ex morte patris nimio fletu oculis, dum lectica vehitur, insidiis Apri perfidi soceri sui, hoc parricidio viam sibi ad regnum munire volentis, occiditur. Tum verò Diocletiano Dalmatæ Romanus Imperium defert: quo ille accepto perfidum Aprum suapte manu obtruncat. Id contigit Septembri mense, anno Christi 284. decurrente.

27. Nulli sub Imperio Cari leguntur Martyres: at multi sub Numeriano, quales fuere Romæ Pontifex Eutychianus, Chrysanthus & Daria conjuges, & in provinciis plerique alii. Unde conjiciendum videtur, Numerianum, cum Cæsarem ageret, hanc persecutionis procellam proprio marte, inconsulto aut dissimulante patre, suscitasse. Carinus patri fratrique superstes, perversitate morum, odia omnium in se concitavit atque insequente anno, cùm arma contra Diocletianum moveret, à suis apud Murgium oppidum Mœsiæ proditus, Diocletiani traditus est militibus, qui statim illum peremerunt. Ipse verò Diocletianus regni sui primordio rusticos in Gallis tumultuantes, quos Bacaudas vocabant, profligavit, misso contra illos Herculio Maximiano quem Cæsaris dignitate decorarat. Anno deinde 286. eundem Maximianum creavit Augustum, succrescentibusque diversis ex partibus causis bellorum, Cæsares novos fecit Constantium Chlorum, (cujus postmodum filius Constantinus divina providentia ad Imperii apicem promovebitur) & Galerium Maximianum, qui eò quòd armentorum aliquando pastor fuisset, Armentarii cognomen habuit. Statimque hi ad diversa bella accincti profectique sunt. Carausius Dux in Britannicis, quas occupaverat, insulis, potens armis hærebat; Achillæus Ægyptum invaserat atque uterque Imperii sumpserat insignia: Narses Persarum Rex limites Orientis infestabat. Quinquegentiani seu Pentapolitani Africam incursantes populabantur. Ambos Cæsares affinitate sibi duo Augusti devinxere, antequam bellicas expeditiones inter se partirentur. Diocletianus filiam suam Valeriano Armentario, Maximianus Herculius privignam suam Theodoram Constantio nuptum dedit, repudiatis quas antea duxerant uxoribus: atque ita Helena Constantini mater extra Constantini ædes amandata est. His peractis nuptiis principes ad diversas profecti sunt expeditiones quæ multis exhaustis laboribus felicem demum sortitæ sunt exitum. Carausius enim à socio æmuloque suo Alecto per insidias extinctus est, atque ita recepta Britannia. Quinquegentianos Herculius perdomuit. Armentarius Galerius à Persis victus & fugatus acceptum dedecus sequenti anno reparavit, fuso Persarum exercitu captivisque adductis Narsetis conjugibus & liberis. Diocletianus obsessa expugnataque Alexandria, profligatisque hostilibus copiis Ægyptum recuperavit.

28. Atrocius bellum & injustius isti Principes adversus Christianos innocentes & inermes excitarunt. Enim verò etiam antequam feralia promulgarentur edicta Sebastianum Diocletianus præto-

prætoriæ cohortis ducem, ob Christi fidem ultimo supplicio affecerat. Maximianus Herculius in illa contra Bacaudas expeditione, Thebæorum cum duce Mauricio legionem, quæ tota ex Christianis militibus constabat, totius reliqui exercitus armis nullatenus resistentem delevérat, eò quòd à profanis gentilium sacrificiis se subduxisset tantisper ad Agaunum oppidum. Sunt tamen qui altera a posteriore Gallicana expeditione hoc martyrium legionis contigisse velint. Nihil certè intricatius horum temporum chronologiis, tum ob Scriptorum dissensiones, tum ob difficultatem reducendi Christianæ annos epochæ ad annos Romanorum consulares; aut etiam discernendorum annorum inchoatorum seu ineuntium à desinentibus; tum ob diversarum conjecturarum incursantes difficultates. Quas ob causas doctiores qui nostris temporibus floruere chronologi, postquàm ab istis se ambagibus expedire conati sunt, longè tamen ab invicem dissentiunt. Diocletiani Maximianique contra Christianos edicta biennio priusquam imperio cederent, publicata sunt. Quo ab initio adusque Maximini exitum Orientis tyranni, quem subsequuta est Ecclesiæ pax, quacunque protendebatur Romanum Imperium Paulus Orosius annos decem recenset persecutionis; quæ quidem tam dira & Christianorum quos absumpsit multitudine, & horrenda suppliciorum immanitate fuit, ut nihil atrocius, aut crudelius excogitari queat. Eusebius Cæsariensis hanc persecutionem duobus, octavo & nono, historiæ Ecclesiasticæ libris descripsit. Versabantur Nicomediæ duo simul Imperatores, quando persecutionis edictum promulgarunt. Quo eodem die publicè propositum vir Christianus, ex nobilioribus Nicomediæ civibus, divino fidei æstu incensus edictum ex publico detractum loco palam discerpsit, ideoque inter immanissimos cruciatus constantissimè passos generosum spiritum exhalavit. Anthimus Nicomediæ Episcopus, Petrus, Dorotheus, Gorgonius, aliique innumeri morte gloriosa martyrium consummarunt. In sola Ægypto centum quadraginta quatuor Christianorum millia cæsa numerantur. In Galliis hac persecutione sublati sunt, sub Rictiovaro præside, Episcopi Victorinus Pictavorum, Firminusque Ambianorum: Remis Macia virgo. In Hispaniis, sub Præside Daciano, Vincentius Cæsaraugustæ, Eulalia virgo Emeritæ, ut etiam in Sicilia post Agatham virginem Lucia virgo Syracusis, & Procopius & Pamphilus apud Cæsaream Palæstinæ illustre martyrium subiere.

29. Ambo tandem Augusti Diocletianus Nicomediæ, & hujus suasione Maximianus Mediolani eodem die Imperium dimiserunt. Idanno Diocletiani vigesimo & Christi tercentesimo quarto contigit eodemque simul die renunciati sunt Augusti ConstantiusChlorus, & Maximianus Galerius Armentarius. Hic verò duos Cæsares fecit, Severum, & Maximinum suum ex sorore nepotem, quem Orienti, priorem verò Italiæ præfecit. Constantius reliquis abdicatis provinciis solam sibi Galliam, & Hispaniam cum Britannia retinuit.

30. Extra fines Imperii magna hoc sæculo facta est in Oriente rerum conversio. Persæ cùm antea sub Parthorum regno fuissent, contra illorum regem Artabanum rebellarunt, duce Artaxerxe, qui tribus prœliis Parthos superavit, ipsumque Artabanum occidit, atque subjectis sibi Parthis vetus Persarum regnum, ab Alexandro Macedone excisum, instauravit, à quo deinceps graves Romani clades perpessi sunt.

31. Doctores insignes Ecclesiam hac ætate illustrarunt. Pantænus in primis Christianas scholas rexit, quas longo ante ipsum tempore fuisse Alexandriæ institutas tradit Eusebius. Hic ad prædicandum Indis sacrum Evangelium sive à Juliano (ut scribit Eusebius) Alexandriæ Episcopo, sive à Juliani successore Demetrio, ut testatum reliquit Hieronymus, Evangelium Matthæi quod anteà fuerat receptum in illis regionibus reperit: huic enim genti Bartholomæus Apostolus fidem Christi prædicaverat, & Matthæi Evangelium Hebraicè scriptum reliquerat, quod fuerat à Christianorum ibi commorantium reliquiis religiosè asservatum. Reliquit post se Pantænus plerosque suæ pietatis atque eruditionis successores, inter quos eminet præcipuus ejus discipulus Clemens Alexandrinus, præceptoris sui magnificus laudator, divinarum humanarumque disciplinarum (ut ejus scripta produnt) peritissimus. Ex eadem schola prodit Origenes Clementis discipulus, stupendi ingenii, quem eruditissimi gentilium Plotinus Amelius, & ipse Christianis infensissimus Porphyrius in admiratione habuerunt, & testati sunt Origenem arcem eruditionis tenuisse. Apollonius Senator, qui Commodo imperium tenente scriptam à se pro Christianis apologiam in Senatu recitavit cujus decreto caput illi amputatum est. Gregorius Thaumaturgus, Julius Africanus, Heraclas Alexandrinus Episcopus. Ammonius Philosophiam Alexandriæ magna celebritate professus, cujus auditor (teste Porphyrio) Plotinus fuit. In Africa Tertullianus, qui postquam scriptis omnem laudem excedentibus orthodoxam fidem invictissimè defendit, miserando tandem lapsu in Cataphrygum hæresim deflexit. Romæ Minutius felix. Carthagine Cæcilius Cyprianus, doctrinæ simul, eloquentiæ, sanctitatisque specimen egregium. Alexandriæ Dionysius Episcopus, de quo superius est actum. Pamphilus Cæsareæ Palæstinæ Presbyter, & Lucianus Antiochiæ Presbyter, ambo doctissimi, qui sub Maximino martyrium passi. Arnobius, ex gentili artis rhetoricæ professore, factus Christianus, & hujus discipulus Lactantius Firmianus, Crispi Cæsaris magni Constantini filii institutor, quo nemo inter Ecclesiasticos Scriptores Latinè politior.

CON-

CONCILIA DIVERSIS LOCIS Ad reprobandum hæreticorum Baptismum habita.

1. TERTIO decurrente sæculo, seges plurimarum in Ecclesia concertationum fuit tantoperè agitata quæstio de validitate collati ab hæreticis baptismi. Mota primum hæc disputatio fuit à Præsulibus Africanis sub Agrippino Carthaginis Episcopo, qui hac de re Concilium Africanorum convocavit, quo decretum fuit, quoscunque ab hæreticis baptizatos nullatenus esse in Ecclesiam admittendos, nisi denuò in Ecclesia baptismum accipiant, ut memoriæ prodit Cyprianus, epist. 71. ad Quintum: *Quod quidem* (inquit) *Agrippinus cum cæteris coepiscopis suis, qui illo tempore in Provincia Africa & Numidia Ecclesiam Dei gubernabant, statuit, & librato Concilii communis examine firmavit, quorum sententiam nos etiam sequuti sumus.* Idemque repetit epist. 73. ad Jubajanum. Quò verò ista sub Agrippino Synodus pleniorem sortiretur autoritatem, altera quoque Africanorum Patrum Synodus ab eodem indicta est Cypriano, convenientibus uno & septuaginta Episcopis, qui præcedens decretum, nemine contradicente, firmarunt. Posthæc scripsit hac de re Cyprianus synodicam ad Stephanum Romanæ Ecclesiæ Episcopum epistolam, sub cujus finem providens ne ex ista concertatione ullum schisma nasceretur, ut ipse contestatur, addit, nihil isto decreto præjudicari aliorum libertati, ut liceat eis oppositum sentire, si ita eis videatur, sine ulla Ecclesiasticæ unitatis labe. His acceptis literis, Stephanus Africani Concilii sanctionem reprobavit, vetuitque ne quis auderet à contraria traditione Apostolica recedere. Cui tamen Stephani rescripto Cyprianus minimè acquievit, sed refertam querimoniarum de Stephano epistolam 74. ad Pompejum scripsit, qua Stephanum tum superbiæ, tum imprudentiæ insimulat. In quo sanè moderationis limites haud dubiè transilivit. Quin etiam alteram sine mora convocat Africanorum Episcoporum Synodum octoginta & septem, ex provinciis Africæ, & Mauritaniæ & Numidiæ: in cujus initio præfatur, non esse dirimendam ab his qui dissentiunt communionem & pacem. Deinde tacito Stephani nomine, ipsum paulò acriùs perstringit his verbis: *Neque enim se quisquam nostrum Episcopum Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequii necessitatem collegas suos adigit.* Quo ex loco, atque ex Tertulliani libro adversùs Psychicos, cap. 1. ubi Romanum Pontificem pariter *Episcopum Episcoporum* nuncupat, conjicitur hunc fuisse priscis illis sæculis unum de titulis communiter illi attributis. Isto demum Concilio præcedentium sanctio fuit renovata. Cæterùm ab ista culpa mox resipuisse Africanos Patres prodit Hieronymus, in Dialogo adversùs Luciferianos, sic dicens: *Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos esse hæreticos cum ipso* (Cypriano) *statuerant, novum emisere decretum. Quid facimus? Ita nobis majores nostri, & illis sui tradidere majores.*

2. Augustinus lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 4. dubitat num Cyprianus suam tandem de Baptismo hæreticorum mutaverit sententiam, dicens: *Et fortasse factum est, sed nescimus: neque enim omnia quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ literisque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata sunt novimus.* Atque idem epistol. 48. sic de Cypriano loquitur: *Correxisse autem istam sententiam non invenitur: non incongruenter tamen de tali viro existimandum est quod correxerit; & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimirùm delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* Exemplo certè S. Cypriani, S. Augustinus passim Donatistas expugnat; quatenus ille, cæterique Patres Africani, licèt diversa sentientes, universitatis atque unitatis Ecclesiasticæ conservandæ semper fuere solliciti: Donatistæ ex adverso fuere adeò in suo sensu pertinaces, ut à Petri sede, atque ab universa Ecclesia Catholica diverterint, neque ullum in sectam suam asciverint, nisi ejurato Baptismo, quem priùs in Ecclesia Catholica susceperat.

3. Iisdem ferè temporibus, Stephano Summo Pontifice; duæ in Orientis partibus Synodi hoc idem, de rebaptizandis hæreticis quibuscumque, decreverant, Iconii & Synadis anno circiter 256. quarum meminere S. Dionysius Alexandrinus, epist. ad Philemonem Romanum Presbyterum, & Eusebius lib. 7. hist. Eccl. cap. 7. Firmilianus quoque Cæsareæ Cappadocum Episcopus Metropolites, cum multis Cappadociæ & Ponti Episcopis, huic errori tenaciter adhæsit: ut liquet ex ejusdem ad Cyprianum epistola, quæ est inter Cyprianicas 61. in qua graviter expostulat se à Stephano fuisse de communione Ecclesiæ dejectum. Et potuit utique fieri, ut ipsum solum ad incutiendum aliis terrorem à cœtu fidelium sejunxerit, nihil tale ausus in Dionysium Alexandriæ, Ægyptique Patriarcham; vel in Cyprianum Carthaginis & Africæ Primatem, veritus imminens periculum, si communionis exortes fierent tam multæ Ecclesiæ, tantæque existimationis Prælati. Fortassis etiam Firmilianus, iracundiæ abreptus æstu Stephani comminationis, perinde ac si reipsa completa esset, quasi modum excedentis severitatem exagerat. Ipse tamen Cyprianus quamquam asperiùs de Stephano, tum alibi, tum præsertim in sua ad Antonianum epistola quiritetur, & Augustinus qui tam sæpe tamque prolixè de his passim disputat, neque Eusebius ullatenus de excommunicatione sermonem habent. Imò verò illæsam fraternam dilectionem, & pacem in his concertationibus servasse refert Augustinus lib. 5. de Baptismo, cap. 25. aliisque locis. Eusebius autem lib. 7. cap. 5. ex epistola Dionysii Alexandrini refert, Stephanum scribentem ad Ecclesias Ciliciæ, Cappadociæ, Galatiæ, aliasque his finitimas de Heleno & Firmiliano, tantùm comminatum fuisse communionem se abrupturum, nisi desisterent hæreticos conversos rebaptizare. Ipse quidem Dionysius aliquandiu versatus eodem in errore fuit, de quo ita refert Hieronymus in catalogo scrip. Eccles. *Dionysius in Cypriani & Africa Synodi dogma consensit.* Veruntamen neque ipse, neque Firmilianus in errore diu perstiterunt ut facilè conjicitur ex Dionysii allegatis ab Eusebio literis: idque etiam convincitur Basilii testimonio, qui in sua ad Amphilochium epistola apertè de Dionysio conqueritur, quòd baptismum Pepusianorum hæreticorum, Montani hæresiarchæ sectariorum, approbaret; etiamsi in his, quam in cæteris hæreticis gravior Baptismi eorum reprobandi causa foret, eò quòd Pepusiani alium Paracletum prædicarent, quàm quem Ecclesia Catholica in Baptismo invocat, eum scilicet, quem falsa deceptione illusi credebant fuisse in Montano incarnatum. Cæterùm Dionysii ab errore pristino resipiscentis mens erat, quemadmodum Stephani Papæ, baptismum non mutuare virtutem & efficaciam ab interiore ministri dispositione, vel cogitatione, sed ab externis & sensibilibus signis, & verbis à Christo institutis. Atque ita quantumcunque Pepusianus hæreticus, aut Montanista, de Divinis personis deliret ac hallucinetur, dummodò tres Personas enunciet, quomodo enunciari Christus instituit, ratus validusque stat baptismus. Id ipsum verò postmodum disertis verbis ita definivit anno 314. Concilium Arelatense primum can. 8. his verbis: *De Afris quod propria lege sua utuntur ut rebaptizent, placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.* Agebatur tunc temporis de Donatistis per Africam dispersis, qui quoscunque sive ab Ecclesia Catholica, sive in diversa secta, baptizatos ad se deficientes solebant rebaptizare.

4. Post annos ab Arelatensi Concilio undecim devolutos, Nicænum Concilium can. 19. cùm de solis Paulianistis ad orthodoxam fidem conversis, decernat esse iterùm baptizandos, satis insinuat eos qui apud reliquas sectas baptismum susceperint, nullatenus esse rebaptizandos. Ideòque Hieronymus adversùs Luciferianos disertè scribit: *Synodus quoque Nicæna omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosateni discipulis.*

5. His ita constitutis mirari subit, post Stephani Pontificis decretum, post Dionysii & Firmiliani palinodiam ac resipiscentiam, post definitiones Conciliorum primùm

Arela-

Arelatenſis, deinde Nicæni, aliquos ex ſanctiſſimis Epiſcopis & primariis ſanctę Eccleſię Doctoribus conſtanter aſſeruiſſe, Baptizandos denuò eſſe hæreticos ad Eccleſiam revertentes, ſi fuerant ab hæreticis Baptizari. Baſilius Magnus, qui eamdem Cæſareæ Cappadocum rexit Eccleſiam, quam rexerat pridem Firmilianus, in prima illa epiſtola ad Amphilochium, quam omnes propemodum Orientis Eccleſiæ, ut normam Eccleſiaſticæ diſciplinæ complexæ ſunt, videtur antiquiori illi Firmiliani ſenſui reprobato adhærere. Siquidem can. 1. diſcrimen haberi vult inter Hæreticos, & Schiſmaticos, qui illæſa fide ſeipſos ab Eccleſię unitate ſejunxere, quales ibidem proponit Catharos, id eſt Novatianos: atque eoſdem de ſchiſmate reſilientes docet ſine novo Baptiſmo admittendos, ſi olim fuerant intra Eccleſiam ſacro fonte abluti: ſed eoſdem tamen, ſi in ſchiſmate baptizati fuerint, cenſet eſſe in Eccleſia ad quam redeunt iterum baptizandos, quia baptiſmum priorem ab illis extra Eccleſiam ſuſceptum pro nullo haberet. Id tamen expreſſe proteſtatur, ſe non ita proprio ſenſui adblandiri, ut ſi qua vigeat in quibuſdam Eccleſiis contraria diſciplina vel conſuetudo, eam convellere velit. Quæ ſanè fuit olim Cypriani & conſentientium Cypriano Præſulum Africanorum proteſtatio. At verò quoſcumque ab hæreticis baptizatos, qui deinde ab hæretica pravitate abſcedunt, erroremque priſtinum abjurant, declarat Baſilius eſſe novo baptiſmo initiandos, cunctos quidem communiter, ſed eos maximè qui circa divinæ Trinitatis perſonas erraverunt, quales dicit eſſe Pepuſianos, hoc eſt Montaniſtas. Ejuſmodi namque cenſet tres Perſonas perperam pronunciaſſe, cùm reipſa non in Spiritu Sancto, qui verus eſt Deus, ſed in Montano, quem depravata mente paracletum credebant, abluti eſſent. Atque ibidem miratur Dionyſium Pepuſianos Eccleſiæ reconciliatos conſueviſſe ſine novo baptiſmo recipere. Qui locus Baſilii certam fidem facit, Dionyſium placitis tandem Stephani Papæ acquieviſſe.

6. Neque verò de Baſilio tantùm, ſed de Athanaſio quoque cauſa ſubeſt admirandi, qui cùm Nicæno Concilio interfuiſſet, parum veriſimile eſt ejus ignoraſſe decretum, ut excluſo duntaxat Paulianiſtarum Baptiſmo, cæteri ad Eccleſiam redeuntes citra novum baptiſmum reciperentur, Cathari ſcilicet, Arianique, quorum occaſione celebrabatur hæc Nicæna Synodus: Catharos autem, id eſt Novatianos, inficiari nemo poteſt fuiſſe non ſolùm Schiſmaticos, ſed pariter Hæreticos, utpote negantes ullam eſſe in Eccleſia poteſtatem lapſos quantumvis pœnitentes reconciliandi. Sed ipſum audiamus Athanaſium, in medio tertiæ contra Arianos orationis, ita loquentem: *Ariani en periculum veniunt ne amittant integritatem myſterii, loquor autem de baptiſmate. Si enim in nomine Patris & Filii datur perfectio plenaque initiatio, Patrem autem verum illi non pronunciant, eo quòd negent aliquid ex ipſius ſubſtantia exiſtere, negant quoque verum Filium, aliumque ex non entibus ſibi comminiſcentes in baptiſmate proferunt. Qui quæſo igitur non fuerit vanum ac inutile baptiſma, quod ab illis datur, cum illud non niſi ſpecies ſit ac ſimulacrum inane, ipſique ea re nihil ſolida opis afferant ad pietatem? Non enim in Patre & Filio baptiſma tribuunt Ariani, ſed in creatore & creatura, in factore & factura. Sicut igitur creatura diverſum quiddam eſt à Filio, ita diverſum quiddam à vero baptiſmate eſt, quod ab illis exiſtimatur dari, tametſi nomen Patris & Filii, quia illa in Scripturis vident, ſimulant ſe nominare; ſed qui nomen exprimit & rectam fidem habet. Ideòque Salvator noſter non quovis modo baptizandum præcepit, ſed primùm dicit: docete, ac deinde, baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, ut ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide integra baptiſmatis initiatio perficeretur. Certa etiam alia hæreſes, eaque etiam numero non exigua, nomine tenus ritum iſtum pronunciant, ſed non rectè ſentientes ut dictum eſt, neque ſanam fidem retinentes, inutilem retinent aquam quam impertiunt, nimirum & religione deſtitutam: adeò ut qui ab illis aſperguntur, ſordeſcant potius prava religione, quam redimantur. Ita quoque & ethnici, quamvis Deum in ore habeant, impietatis crimini ſubjiciuntur, eò quod verum Deum non agnoſcant Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti. Itidem quoque Manichæi, Phryges, ac diſcipuli Samoſatenſis nomina ipſa pronunciantes, nihilominus ſunt hæretici. Itaque deinceps & reliqui qui cum Ario ſentiunt, etiamſi recitent ſcripta, proloquanturque ipſa nomina, fruſtrantur, illuduntque illis qui ab ipſis baptiſma ſuſcipiunt; homines nimirum improbiores, quam ulli hæretici, quos in dies magis magiſque ſuperant, hæreſeſque propemodum omnes juſtas oris ſui effrænitate reddunt.* Hactenus Athanaſius, cujus teſtimonium, quamvis prolixius, inferendum duxi, ut mens ejus plenius cognoſcatur; qui non ſolùm Arianorum baptiſmum reprobat, licet inſtituta à Chriſto verba proferrent: ſed hoc etiam addit, multas eſſe hæreticorum ſectas alias, quarum baptiſmus ſit prorſus inanis, etiamſi ore tres Trinitatis perſonas exprimant, in quibus recenſet Paulianiſtas, ſeu Samoſatenos, quorum duntaxat baptiſmum reſpuit Synodus Nicæna, ſed aliorum hæreticorum admittit; adeò ut parum videatur Athanaſius cum eo canone convenire.

7. Iſtud autem argumentum, quod tantoperè adversùs Arianorum baptiſmum urget Sanctus Eccleſiæ Doctor, minùs habet virium ad infirmandam baptiſmi illorum veritatem, dum ad aquæ elementum adjungatur ſenſibilis illa verborum à Chriſto inſtitutorum prolatio. Enimverò Innocentius Papa primus, epiſtol. 22. cap. 5. cauſam inveſtigans, cur Nicæna Synodus Paulianiſtarum baptiſmum reprobet, cum tamen Novatianorum approbet, iſtam ſapienter adducit: *Quia Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti minime baptizabant, & Novatiani iiſdem tremendis venerandiſque nominibus baptizant.* Et ante Innocentium Siricius Pontifex in epiſt. ad Himerium Tarraconenſem hæc ſcribit: *Cum fieri & Apoſtolus vetet, & Canones contradicant, & poſt caſſatum Ariminenſe Concilium, miſſa ad Provincias à veneranda memoriæ prædeceſſore meo Liberio generalia decreta prohibeant, quos nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis ſpiritus, Epiſcopalis manus impoſitione Catholicorum conventui ſociamus: quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit.* Nota verba iſta. *Novatianis, aliiſque hæreticis.* Obſerva etiam iſta, *totus Oriens Occidenſque cuſtodit.* Hæc enim indicant hæreticos toto Oriente & Occidente nullatenus rebaptizatos.

8. His aliud accedat Auguſtini teſtimonium lib. 3. de baptiſmo contra Donat. cap. 5. eruditionis plenum: *Quamobrem* (inquit) *ſi Evangelicis verbis in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Marcion baptiſmum conſecrabat, integrum erat ſacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet non eſſet integra ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. Nam ſub eiſdem verbis, id eſt in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, non ſolum Marcion, aut Valentinus Arius, aut Eunomius, ſed ipſi carnales parvuli Eccleſiæ, de quibus dicebat Apoſtolus, Nō potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus; ſi poſſent ſinguli diligēter interrogari, tot diverſitates opinionum fortaſſis, quot homines numerarentur.* Idemque lib. 6. c. 25. *Cæterùm* (ait) *quis neſciat non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi verba Evangelica, quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint; Sed facilius inveniuntur hæretici, qui omninò non baptizant, quam qui non illis verbis baptizent.* Ita Auguſt. Et quidem ex tam multis hæreticis, qui tam nefaria & portentoſa uſque ad Concilium Nicænum effutiuerant, ſolorum Paulianiſtarum baptiſmus rejectus fuit: Ipſorum verò Arianorum baptiſmum quidquid oppoſitum dicere videatur Athanaſius, ab Eccleſia Catholica probari & admitti, teſtes ſunt Auguſtinus Siricius, aliique omni exceptione majores. Et Gallicani patres in ſecundo Arelatenſi Concilio ita definiunt can. 17. *Bonoſianos autem ex eodem errore venientes, quos ſicut Arianos in Trinitate baptizare manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, chriſmate & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit.*

9. Nec verò primus fuit Carthaginenſis Agrippinus, qui hæreticorum baptiſmum labefactare ſtuduerit; jam illi præiverat Tertullianus ipſe quoque Afer, viamque illam aperuerat, qui libro de Baptiſmo cap. 15. ſumit argumentum ex illo Apoſtolico effato, *Unus Deus, una fides unum baptiſma*, & hæc ſubjungit: *Non debeo in illis* (hæreticis) *agnoſcere quod mihi eſt præceptum, quia non idem nobis Deus & illis, nec unus Chriſtus idem nobiſcum ideoque nec baptiſmus unus, quia non idem: quem cum rite non habeant, ſine dubio non habent. Nec capit numerari quod non habeatur ita nec poſſunt accipere qui non habent.*

10. Valeatne Baptiſmus à non baptizato quovis homine etiam Judæo, vel pagano collatus, ſi hoc intenderit exequi quod facit Eccleſia, dubitatum diu fuit, neque hanc quæſtionem diſſolvere auſus eſt Auguſtinus ſic loquens

contra

contra Parmenianum lib. 2. c. 13. *Et hæc quidem alia quæstio est, utrum & ab his qui nunquam fuerunt Christiani possit baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est sine autoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei sufficit. De his verò qui ab Ecclesiæ unitate separati sunt, nulla jam quæstio est quin & habeant & dare possint.* Cæterùm quæstionem temporibus insequentibus enucleavit elucidavitque Nicolaus Papa primus, in responsionibus ad Consulta Bulgarorum cap. 104. valere scilicet baptismum, seriò ab infideli non baptizato collatum. Id refertur cap. à quodam Judæo. dist. 4. Quod idem, ante Nicolai decretum declaraverat Concilium Compendiense articul. 9. anno Christi 757.

CONCILIA ANTIOCHENA CONTRA *Paulum Samosatenum Hæresiarcham.*

1 PRÆCLARE Joannes Apostolus prædicat, Christum in hoc apparuisse, ut dissolvat opera diaboli; & iste vicissim sua studia & machinas in hoc præsertim molitur, ut per emissarios suos & præcursores hæresiarchas Christum Jesum deprimat, ejusque divinitatem impugnet. Quocirca jam inde ab Apostolorum ætate Ebionem & Cerinthum suscitavit, Christo divinitate marrogantes. Sæculo deinde secundo nefariorum istorum penè inter mortuam hæresim ab inferis reduxit per Theodotum Byzantinum coriarium, quem Victor Papa damnavit. Sed eam tertio excurrente sæculo Artemon primum & hunc insequutus Paulus Samosatenus Antiochiæ Episcopus, quanto potuere studio, propagarunt. Neque verò in his conquievit exitialis adversarius, Sæculo enim quarto, ut Arianos sileam Christum negantes Patri æqualem esse, coessentialem & coæternum, prodit nova pestis Photinus Sirmii Episcopus, qui exitiale Samosateni dogma instauravit.

2. Observat Baronius à vero aberrare Epiphanium, scribentem hæresi 73. Paulum istum fuisse sub Imperio Aureliani & Probi Episcopum, cum tamen in primo Concilio Antiocheno, dum ille civitatis illius erat Episcopus, interfuerit inter ejus condemnatores Gregorius Neocæsareæ Antistes; & Dionysius Alexandrinus ad idem Concilium epistolam scripserit regnante Galieno, sub quo celebratum id Concilium fuit, & apertè constet ex Eusebii historia Gregorium & Dionysium, imperante ipso Galieno ex vita excessisse, pluribus annis antequam Aurelianus, aut Probus Imperium iniret. Perduravit tamen hæresiarcha in suo illo Episcopatu per contumaciam ad usque Aurelianum, cujus Imperiali autoritate, rogantibus Catholicis Episcopis, indebita sibi sede extrusus est.

3. Paulus primùm Sabellio hæresiarchæ consentit, ambo enim in divinitate non nisi unicam agnoverunt prædicaveruntque personam, cujus tria sunt nomina non proprietates personales, sed solùm diversas ejusdem perfectiones, aut operationes significantia. Hac verò in re dissidebant, quatenus Sabellius fatebatur Deum humanam sibi copulasse naturam; At Samosatenus novo dogmate perfidiam augebat, negans Christum quidquam divinitatis habuisse, quippe quem merum hominem prædicabat, filii tamen Dei nomen quoque sortitum fuisse per insignium virtutum magnarumque rerum à se gestarum merita.

4. Istius extinguendæ pestis studio complures Episcopi Antiochiam ex condicto ad communem Synodum convenerunt, rem urgente, ut ex Athanasii libro de Synodis colligitur, Dionysio Romano Episcopo. Insigniorum ex his quoque Antistitum nomina prodit in historia Eusebius, scilicet Gregorium Thaumaturgum cognominatum, & Athenodorum illius fratrem, Helenumque qui Tarsi regebat Ecclesiam; Nicomam, qui Ecclesiæ præerat Iconii, Hymenæum Jerosolymæ, & Theotechnum Cæsareæ in Palæstina, & Firmilianum Cæsareæ in Cappadocia, & Maximum Bostrensis Ecclesiæ Episcopum. Dionysius Alexandriæ Antistes, eo quoque vocatus, senectutem & corporis ægritudines causatus est ne accederet, sed sensum suum orthodoxæ pietati consentaneum per epistolam expressit. Concilii Patres fidei luculentam professionem edidere, de tribus distinctis Sanctissimæ Trinitatis personis, deque Verbi æterni incarnatione, selectis Scripturarum testimoniis roboratam, cui se Paulus acquiescere voce scriptoque professus est, vafer & subdolus Hæresiarcha. Hac verò efficta, fraudulentaque palinodia pristinam sedem, unde dejectus fuerat, Patrum miseratione ac indulgentia recuperavit. Hujus indulgentiæ causam probabilem refert Baronius ad Zenobiæ favorem & gratiam, qua erga Paulum afficiebatur: ipsa enim his temporibus cum viro suo Odenato Palmyrenorum Rege, Imperium Orientis, quod suis armis adversus Persas strenuè tuebatur, regebat concessione Galieni, qui sibi provincias occidentis reservarat, Zenobia porro, ut tradit Athanasius, Judaicam profitebatur religionem, nec tamen à Sacris Christianis abhorrebat, seque Samosateni Pauli protectricem gerebat: ut tradunt Athanasius, in epist. ad Solitarios, & Philastrius lib. de Hæresibus cap. 65. qui eamdem ait Pauli fuisse discipulam, à quo, nimis abjectè de Christo sentiente, edocta fuit judaizare.

5. Paulus qui subdola tergiversatione studia Patrum eluserat in priore Concilio, eodem dirempto, postquam singuli ad propria remearunt, larvam deposuit simulationis, pristinamque apertè resumpsit hæresim. Quamobrem vicinarum provinciarum Episcopi alterum Antiochiæ iniere Concilium, vita jam functis Gregorio Neocæsariensi, Dionysio Alexandrino, Firmiliano Cæsariensi. Hac in posteriore Synodo Malchion Presbyter Ecclesiæ Antiochenæ Paulum coarguit, ejusque reseratis veteratoriis artibus, errores publica disputatione refutavit. Convictus igitur, nec tamen conversus Samosatenus damnationis à Synodo & depositionis sententia percellitur, cùmque obtemperare ac cedere recusaret, Patres ad necessitatem adegit Aurelianum, qui tunc Imperium regebat, interpellandi; à quo demum causa ista Episcopis Italiæ Romæque Antistiti Dionysio commissa fuit; qui re penitus discussa explorataque, Paulum justè depositum pronunciavere. Deturbato itaque Paulo, Domnus ejus in sedem suffectus est, anno Christi 272.

6. Quia Samosatensis paralogismo utens divinitatem Christo abrogabat, dicendo sequi ex adversariorum sententia Christum hominem esse Deo consubstantialem, atque ita vel non constare anima & corpore, vel Deum ipsum esse homini concorporeum: unde graves sequantur absurditates, cum divina æternaque natura incompatibiles. Hoc sensu Antiochena Synodo vetitum est asserere Christum esse Deo ὁμοούσιον, & consubstantialem, ut refert Athanasius lib. de Synodis. At verò qui sequuti sunt Ariani, ut Nicænum Symbolum labefactarent, quo consubstantialis Patri Christus prædicatur, decretum Antiochenæ Synodi opponebant. Respondet autem Athanasius Patres Antiochenos à Nicænis minimè discrepare in re ipsa fidei, quippe qui Filium, ratione divinæ personæ, crederent unanimes esse Patri consubstantialem, ob unitatem atque ut ita dicam identitatem divinæ naturæ ac substantiæ; sed præcisè spectatum secundùm assumptam humanitatem, non dici consubstantialem: quatenus enim Deus est, incorporeus est. Idem quandoque inter sanctos Ecclesiæ Patres accidit in voce Hypostasis, quam Sardicense Concilium prohibuit usurpari circa divinarum Personarum distinctionem, & quidem rectè spectata ejus vocis apud Patres Sardicenses intellectione de essentia ipsâ; non enim tres sunt in Trinitate essentiæ, sed unica tribus communis. Duæ verò Alexandriæ Synodi, una sub Osio, & altera sub Athanasio præside, vocis ejusdem diversum significatum usurpabant circa Personarum divinarum proprietates ac distinctiones mutuas, ejusque usum approbarunt, ne defectu vocabulorum divinæ veritates confunderentur, aut explicati non possent, quæ gravium dissensionum poterat esse fons & origo. Itaque cum vocabulorum significata ex usu, aut mente loquentium dependeant, Sardicenses Patres Hypostasim pro essentia substantiaque usurpabant, quo eorum sensu non nisi unica est divinæ Trinitatis Hypostasis. Alexandrini verò Patres eam vocem ad personarum proprietates referebant, eòque sensu verissimè asserebant tres in divina æternaque Trinitate Hypostases ac subsistentias, ut à Latinis usurpantur. Notatu dignum est, Dionysium Alexandrinum, qui prius eruditissimis scriptis nascentem Pauli hæresim oppugnavit, cum rogatus accedere ad secundam hanc Synodum Antiochenam,

chenam ut ei pro dignitate sedis suæ præsideret, eique eximia eruditione præluceret, ægritudine detentus ab ea se profectione excusaret, hæc scripsisse ad ipsum Hæresiarcham: τὸν λόγον τῦ πατρὸς δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίησεν ὁ πατὴρ, καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ εἰρημένον ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων. *Verbum Patris per quod Pater omnia condidit, quodque homoousion & consubstantiale Patri vocant Sancti Patres.* Atque ita longè ante Nicænam Synodum non tantum Dionysius, cujus per se gravis est autoritas, sed etiam eodem attestante, Sancti Patres *Homoousion Patri* dixerunt.

CONCILIUM ELIBERINUM
seu Illiberritanum.

1. GRAVIS inter eruditos de hujus Concilii loco, tempore, atque autoritate concertatio fuit: Fernandex Mendoxa hasce difficultates tanta doctrinæ luce discussit elucidavitque, ut in suum sensum reliquorum eruditorum consensum traxerit. Concilii locus, ut idem luculenter demonstrat, non alius est quam Illiberis, septimo lapide ab urbe Granatensi distans, cujus nunc tantummodò rudera & parietinæ supersunt in colle, qui nunc vulgò *Mons Elbira* dicitur in Bœtica provincia. Plinius lib. 3. c. 3. Illiberim recenset inter celeberrima, quæ inter Bœtim amnem & Oceanum interjacent, oppida. Locus est olim Episcopali sede insignis. Meminit Romanum Martyrol. idibus Maii, & Hieronymus in Catalogo Scrip. Eccl. Gregorii Bœtici, quem fuisse ajunt Illyberis Episcopum. De altera verò Illiberi sub Pyrenæis jugis in Narbonensi provincia sita, quam probat Fernandez non aliam esse, quàm quæ nunc *Collibre* seu *Collioure* dicitur, improbabile est fuisse hujus Concilii locum; tum quia in isto Concilio proprius loci subscribit Episcopus Flavius Episcopus Eliberitanus, tum quia illa Narbonensis nunquam extitit Episcopalis, tum quia qui subscripsere Episcopi sunt ex Hispania penitiori, nulli verò ex subalpinis versùs Galliam locis. Quis verò credat celeberrimum totius Hispaniæ Concilium totum constans ex Hispanicis Præsulibus, fuisse convocatum ad extremos regionis fines, intra oppidum, quod nunquam fuit Episcopale? His aliisque rationibus asserunt eruditissimi scriptores Baronius & Fernandez Mendoza, eversa demum Episcopali Illiberi, populum & Clerum cum Episcopali prærogativa Granatam transmigrasse duabus distantem leucis.

2. De tempore Concilii hujus magna est controversia. Sileo illorum opinionem, qui post Constantini Magni conversionem habitum existimant, utpotè minus probabilem: duæ solum supersunt probabiliores explorandæ, eorum scilicet qui cum Baronio referunt ad tempora Constantii Chlori, & Maximiani Herculii. Licet enim sub Chloro Constantini patre longè mitissimo, & erga Christianos bene affecto, qui Galliis, Hispaniis, & Britanniæ imperabat, nulla persecutio Christianos regionum istarum divexaverit: istis tamen ex immani persecutione respirantibus providendum erat in futurum, quando non solùm per cæteras omnes Imperii partes atrox sæviebat persecutio; sed etiam Constantii Chlori liberi, & Maxentius Herculio natus falsos colebant Deos, & periculum permiscebatur ne Herculius, qui invitus Imperium deposuerat, vellet illud resumere. Unde nihil mirum foret, si illis etiam temporibus Christiani Hispanias incolentes inter innumeros sibique infensos idolorum cultores de religione providere satagebant, sive in præsenti, sive ad futurorum temporum præcautionem. Enimverò inter subscriptos Episcopos Osius Cordubensis Episcopus, & Valerius Cæsaraugustanus, haud multo ante in persecutione capti, atque in exilium relegati, sub Daciano Hispaniarum crudelissimo Præside fuerant, à quo Diaconus Vincentius fuit crudelissimis tormentis cum multis aliis ad necem excruciatus. Sed postquam Constantius Chlorus Occidentem regendum cum Cæsaris nomine recepit, excitatam procellam sedavit, & quotquot in custodia & exiliis detinebantur Christiani, postliminii beneficium cum libertate receperunt. Ita censet Baronius.

3. Mendozæ tamen opinio est, Concilium istud, ante excitatam à Diocletiano & Maximiano Impp. Ecclesiæ persecutionem, celebratum fuisse, cujus rationes sunt istæ: non quidem plenè convincentes, sed tamen admodum verisimiles. Scribit Augustinus lib. 3. contra Cresconium fuisse inchoatam persecutionem, Diocletiano octavum & Maximiano septimùm Consulibus, quando (ut tradit Eusebius lib. 8. hist. Eccles. capit. 2.) festum imminebat Dominicæ Passionis, qui Consulatus in annum incidit tercentesimum tertium juxta universaliùs receptam supputationem. Nec verò potuit, nisi aliquot interjectis mensibus, ob locorum distantiam, executioni mandari impium edictum, quod fuerat Nicomediensi in civitate, in qua simul tunc versabantur duo Imperatores, publicatum. Insistit verò Mendoza fuisse Osium, qui subscripsit huic Synodo, jam exilio damnatum ob Christi fidem, ut liquet ex epistola ad Constantium Augustum apud Athanasium, in epistola ad solitariam vitam agentes, in qua sic scribit Athanasius ex ipsomet Osio: *Ego confessionem unus explevi, cum moveretur persecutio ab avo tuo Maximiano. Quod si tu quoque persecutionem moves, etiam nunc ad quidvis potius substinendum paratus sum.* At confitenti non potuit mitior infligi pœna, quàm exilii aut deportationis. Addit Nicephorus fuisse illum quoque stigmatibus inustum, eamque ob causam à Constantino exosculatum amantissimè ac impensè dilectum. De Valerio quoque Episcopo, qui huic Synodo interfuit & subscripsit, addit Mendoza, fuisse exilio relegatum, atque in eodem exilio interiisse probat traditione, & Breviariis Hispanicarum Ecclesiarum, annalibusque Aragoniæ & Valentiæ. Præterea Innocentius Papa primus, in epistol. ad Exuperium Tolosanum Episcopum, hanc profert causam severioris antiquæ disciplinæ, temporibus posterioribus mitigatæ, ut posthac communio lapsis pœnitentibus indulgeretur, quæ fuerat olim absolutè denegata: quia nimirum prioris districtionis tempore, persecutionibus crebris affligebantur Ecclesiæ, ideoque duriore disciplina opus erat, quæ fideles contineret ne succumberent. Qua cessante causa, redditaque Ecclesiis pace, mitiùs agendum fuit; quia desierat succumbendi adeò violenter urgens periculum. Durioris autem illius disciplinæ frænum ac retinaculum non nisi ad canones Illiberitanos referri potest: ut ipse refert Baronius. Fatendum igitur fuisse initum istud Concilium, quod lapsis quantumvis pœnitentibus, communionem indulgeri etiam in exitu vitæ prohibet, non nisi persecutionis urgentis, aut certe instantis tempore fuisse convocatum. Similis apparet in epistolis passim Cypriani Ecclesiastica districtio sub Decii atque Valeriani tunc temporis persecutione. Videri potest Cypriani ad Cornelium epist. 8. itemque Concilium Ancyranum can. 6. Denique ipsi canones Illiberini, in quibus decernitur de Flaminibus ethnicorum, de coronis Sacerdotum, de Christianis sive libellaticis, sive thurificatis, sive sacrificatis; de literis Confessorum non admittendis, quas in gratiam lapsorum ut reconciliarentur in Ecclesia, de carceribus, de insulis exilii deque ergastulis scribebant ad Episcopos sancti Confessores veniam pro illis rogantes: Item de domesticis laribus, & de his quos occidi contingeret dum templa Gentilium aut altaria evertunt, aut simulacra effringunt, aliàque ejusmodi permulta Synodi decreta abundè convincunt fuisse procusam nondum Ecclesiæ placida tranquillitate, qua Christiani sub Constantio Chloro fruebantur; sed potius sub Diocletiani infestatione vel atrociter sæviente, vel metum saltem & trepidationem ingerente.

4. De autoritate autem istorum Canonum, quam aliqui elevare student diverso prætextu, quia nimirum apud priscos Canonum collectores nulla sit Eliberitani Concilii mentio, Ferrandum Diaconum, Dionysium Abbatem cognomento Exiguum, Isidorum, Cresconium. Respondetur alios plerosque antiquos & graves meminisse, Burcardum Vormatiensem Episcopum, Ivonem Carnotensem, Joannem Gallensem, Anselmum, Gratianum, à quibus in suis Canonum collationibus fit frequens Illiberritanorum Canonum mentio. Agobardus quoque Lugdunensis Episcopus, qui sub Carolo Magno & Ludovico Pio claruit, in suo de Imaginibus tractatu, nititur autoritate Illiberritani canonis 36. Sed habemus prætereà firmiorem (ut ita loquar) propheticum sermonem, sacrosanctá pleraque Concilia, & Sanctorum Romæ Pontificum decreta, his collectoribus antiquiora. In primis œcumenicum Sardicense Concilium, per quod Ecclesia de Arianis triumphavit, an. 347. & cui Legatus Apostolicus

præsidit

præsidit Osius, idem qui cum Patribus Illiberitanis consederat & subscripserat. Itaque in Sardicensi can. 11. sic habetur: *Osius dixit: Recordemini Patres nostros in tempore præterito decrevisse, ut si quis laicus in aliqua urbe tribus diebus Dominicis in tribus hebdomadibus non conveniat, is communione moveatur. Si hoc ergo de laicis statutum est, non oportet Episcopum, si non habet graviorem necessitatem, vel negotium difficilius, ab Ecclesia sua diutius abesse, & sibi commissum populum contristare. Omnes Episcopi dixerunt hanc quoque sententiam esse convenientissimam.* Certè nullibi statutum fuisse constat de laicis nisi in Concilii Eliberritani can. 21. hisce verbis. *Si quis in civitate positus tres dominicas ad Ecclesiam non accesserit, tanto tempore abstineat ut correptus esse videatur.*

5. Habemus prætcrea celeberrimum Concilium Arelatense primum, quod jure merito ab Augustino vocatur plenarium & universale, anni 314. sub Sylvestro Pontifice, antiquius Nicæno & Sardicensi. At huic Arelatensi multorum canonum materiam suppeditavit istud, quod saltem annis duodecim præcesserat; Illiberritanus enim can. 4. de Agitatoribus: & can. 4.3 de Theatricis: & can. 6. de his qui in infirmitate credere volunt: & can. 7. de his qui Magistratus gentium gerunt: & can. 9. de literis Confessorum: & can. 11. de matrimoniis Infidelium: & can. 23. de apostatis, qui omnes similiter renovati leguntur in Arelatensi primo. Item Vormatiense Concilium sub Hadriano Papa secundo habitum anno 688. can. 39. iisdem ipsis verbis repetit canonem Illiberritanum 5. Præterea Concilium Moguntinum sub Rabano Mauro Archiepiscopo canones aliquos Illiberitanos iisdem quoque verbis renovat. Insuper Concilium Suessionense, apud Sanctum Medardum in actis sextæ actionis, quæ extant ad finem canonis ultimi, ad definiendam gravem subortam causam inter Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum, & quosdam alios, profert canonem 75. Illiberitanum: & adjungit Illiberitano Concilio præfuisse Apostolicæ sedis Legatos. Innocentius insuper Papa primus huic eidem Illiberritanæ Synodo autoritatem conciliat, ut monet Baronius, quando in epist. ad Exuperium Episcopum Tholosanum, hæc ait cap. 2. *De veteri observatione duriori, quam tamen justam reddebant eorum temporum persecutiones.* Quibus verbis nihil aliud significari potest quàm Illiberritani canones, qui tempore persecutionis sanciti, soli privant communione in articulo mortis aliquos lapsos: non enim laudare, aut justos pronunciare auderet tantus pontifex, si essent Novatiani schismatica dogmata. Insuper Adrianus primus Pontifex in ea decretorum collectione, quam ad sui defensionem ex Græcis & Latinis Conciliis variis concinnavit, duos inserit canones Illiberritanos, scilicet can. 52. *Si qui inventi fuerint libros famosos legere, vel cantare excommunicentur.* Et can. 75. *Si quis Episcopum, vel presbyterum, vel Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.*

7. An verò in his aliisque canonibus Illiberitanis privatio communionis in fine vitæ sit intelligenda de solius Eucharistiæ privatione, an verò significet etiam reconciliationis seu absolutionis exclusionem, disputatio inter doctos ventilatur: vox enim *Communio* utriusque significationis est capax. Bellarminus qui existimat istud Illiberritanum Concilium fuisse non Orthodoxorum, sed Novatianorum, ideóque ut damnabile rejiciendum, non dubitat esse intelligendum de absolutionis interdictione, cum ipsorum hæresis esset, Ecclesiam nec debere, nec posse absolutionem lapsis in quædam graviora crimina, quantumcumque pœnitentibus, impertiri. Alii verò non eousque processerunt, ut censuerint horum canonum autores fuisse Novatianos, nec illam ab Ecclesia esse amovendam potestatem, qui erat Novatianorum & Cataphrygum error, sed tamen conducibilius judicasse si certis quibusdam occurrentiis illam exercere recusaret, juxta Apostoli effatum 1. Cor. 6. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Ita sentiunt Albaspinæus & Jacobus Sirmondus: atque ita senserat Dionysius Petavius in suis ad Epiphanium annotationibus, sed postmodum mutavit sententiam, nec nisi de privatione Eucharistiæ censuit intelligendos canones istos in suis ad Synesium observationibus, quod idem censuerat Cardinalis Baronius & Fernandez Mendoza, illos ad solius Eucharistiæ recusationem restringentes. Hoc certè observandum, Eliberritanas istas sanctiones etiam restrictas ad solius Eucharistici viatici privationem severitatem præ se ferre, qualem alii Canones Ecclesiastici non judicarunt ullo casu erga pœnitentes adhibendam in extremis vitæ. Refert enim Ambrosius lib. 2. de pœnitentia cap. 3. quòd pœnitentis reconciliationem comitari indivulse solebat Dominicæ carnis communio. His accedunt conformia sacrorum Conciliorum placita. Nicæna enim Synodus cui idem ipse præsedit Osius Cordubensis, qui sua subscriptione Eliberritanam confirmaverat, non permittit can. 13. pœnitentes instante mortis discrimine divino isto privari viatico. Idemque paulò ante Nicænum fuerat à Concilio Ancyrano statutum, can. 6. fuitque posterioribus Ecclesiæ regulis confirmatum Agatensis Concilij can. 15. & ab Innocentio Pontifice hujus nominis primo, epist. ad Exuperium Tolosanum, his verbis: *Et quæsitum est, quid observari oportet de his qui post baptismum omni tempore incontinentia voluptatibus dediti* (en qualem transactæ vitæ nequitiam) *in extremo vitæ suæ fine pœnitentia simul & communionis reconciliationem exposcunt. De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior est. Nam consuetudo tenuit prior ut concederetur pœnitentia sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus persecutiones crebræ essent, ut communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret a lapsu, negata merito communio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed posteaquam Dominus noster pacem Ecclesiis reddidit, jam terrore depulso, communionem dari abeuntibus placuit; & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis; & ne Novatiani hæretici negantis veniam, asperitatem & duritiam sequi videamur.* Sed & operæpretium fuerit Cœlestino Pontifici auscultare sic dicenti, epist. 2. ad Episcopos Provinciæ Viennensis & Narbonensis, cap. 2. *Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus fratres fateor, tanta impietatis posse aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem, pondere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud est quàm morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate ne absoluta esse possit, occidere? Cum Deus ad absolvendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam, sic promittat: peccator, inquiens, quacumque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur & vivat. Perdidisset latro præmium in cruce ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset,* &c.

7. Ne igitur diram immanitatem, quam Ecclesia in hæreticis Novatianis & Montanistis semper execrata est, in istud Concilium refundamus, illa communionis in ipso exitu statuta privatio nullatenus reconciliationis, seu absolutionis, sed Eucharistiæ Sacramentum adimere censenda est. Ecquis non abhorreat, & detestetur pœnitenti veniam in ipso vitæ exitu atque imminentis jam irrevocabilis judicii limine, suppliciter & lacrimose roganti, reconciliationis opem in tanto discrimine subtrahere? Quis non perhorrescat illius crudelitatem qui prohiberet ne quisquam manum auxiliarem illi porrigeret, qui sua culpa in gurgitem prolapsus, & jam fluctibus immergendus supplices manus tenderet, ut discrimini eriperetur, præsertim si facillimè, & absque liberatoris periculo eripi posset? An verò major pro vita temporali adhibenda charitas est, quàm pro redempta Christi sanguine anima, quæ pœnitens & lugens in extremo vitæ confinio æternæque salutis imminenti discrimine, pientissimæ matris Ecclesiæ opem præsidiumque, jamjam in præsentium & frementium dæmonum casura fauces, efflagigat, & miserabiliter implorat?

8. Damnabile istud immanitatis genus condemnat antiquæ pietatis, & eruditionis specimen Cyprianus epist. 2. ad Antonianum. *Miror* (ait) *quosdam* (de Novatianis loquitur) *sic obstinatos esse, ut dandam lapsis pœnitentiam non putent, aut pœnitentibus veniam existiment denegandam.* Sed & præstat ejusdem alteram, simulque Africanorum Antistitum epistolam 14. ad Cornelium Romæ Episcopum fusius hæc eadem prædicantem, proferre: *Statuerunt jampridem, frater charissime, participato nobiscum consilio invicem, ut qui in persecutionis infestatione supplantati*

plantati

plantari ab adversario & lapsi fuissent, ac se sacrificiis illicitis polluissent, agerent diu pœnitentiam plenam, & si periculum infirmitatis urgeret, pacem sub ictu mortis acciperent. Nec enim fas erat aut permittebat paterna pietas, & divina clementia Ecclesiam pulsantibus claudi, & dolentibus, & deprecantibus spei salutaris subsidium denegari, ut de saeculo decedentes sine communione, aut pace Domini dimitterentur. Et post pauca interserta: *Quod si de collegis aliquis extiterit, qui urgente certamine pacem fratribus & sororibus non putet dandam, reddet ille rationem in die judicii Domino, vel importuna censura, vel inhumana duritiei sua.* At de his satis, nunc pro nostro instituto discutiendi sunt Illiberritani Canones observatu digniores.

9. Canon III. *Item flamines qui non immolaverint, sed munus tantum dederint, eò quòd se à funestis abstinuerint sacrificiis, placuit in fine praestari eis communionem, facta tamen legitima pœnitentia.*

Flamines istos Binius, aliique nonnulli, de Christianis Sacerdotibus exponunt: sed hoc nomen profanum est, nec nisi ethnicorum sacerdotibus applicabile. Meliùs mihi videtur exponere Mendoza de Idolorum sacrificiis, qui abdicato prophano Sacerdotio fidem cum Baptismo susceperant: sed urgente persecutione superveniente, illius declinandae causa Magistratibus munera dederant, ut libellos immunitatis ab eis reciperent, ne ad exercenda sacrificia cogerentur. Apud veteres tria lapsorum genera celebrantur 1. Sacrificatorum, qui se idolorum sacrificiis contaminarant. 2. Thurificatorum, qui thura idolis incenderant. 3. Libellatorum, qui libellos à Magistratibus acceperant. Istud namque nomen non ab oblatis, sed ab acceptis libellis derivatur ut persuadent ipsa verba quae libellaticis martyr Cyprianus attribuit, epist. 52. ad Antonium: *Cum occasio libelli fuisset oblata, quem nec ipsum acciperem, nisi ostensa fuisset occasio.* Sed praestat locum proferre integrum qui plenius usum libellorum edocet: *Qua inclementia est, & quàm acerba duritia, libellaticos cum his qui sacrificaverunt jungere, quando is cui libellus acceptus est dicat: Ego prius legeram, & Episcopo tractante cognoveram non sacrificandum idolis, nec simulacra à servo Dei adorari debere. Et idcirco ne facerem quod non licebat, cum occasio libelli fuisset oblata, quem nec ipsum acciperem nisi ostensa fuisset occasio, ad magistratum veni, vel alio eunte mandavi, Christianum me esse, sacrificare mihi non licere, ad aras diaboli me venire non posse, dare me hoc praemium ne quod non licet faciam.* Certè huc usque nullum apparet scelus. Dum enim nihil contra fidem Christianam dicatur, aut fiat, licitum est oblata pecunia se ab iniusta vexatione redimere. Et quidem S. Petrus Episcopus Alexandrinus, qui grassante in Oriente Maximini persecutione, suam sanctissime rexit Ecclesiam, & sapientissimos canones edidit, quibus mederi posset gravissimis vulneribus quae eadem inflixerat persecutio: quique sub eadem gloriosi martyrii adeptus est coronam, praeclare docet invictis rationibus & exemplis, licere persecutionem pecunia & muneribus redimere, can. 2. sic dicens: *His enim qui pecuniam dederunt, ut ab omni improbitatis molestia omni ex parte remoti essent, crimen intendi non potest. Damnum enim & iacturam pecuniarum sustinuerunt, ne ipsi anima detrimento afficerentur, vel ipsam etiam perderent; quod alii propter lucru non fecerunt, cum Dominus dicat: Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animę vero suę detrimentũ patiatur? vel quam commutationem dabit homo pro anima sua? & rursum: non potestis Deo servire simul & mammona. In his enim apparuerunt Deo servire, exosis, abdicatis, conculcatisque pecuniis: & id compleverunt quod scriptum est: Pretium redemptionis animae hominis propria divitiae. Nam in Actis Apostolorum legimus, eos qui pro Paulo & Sila Thessalonicę tradebantur, datis multis pecuniis fuisse dimissos. Postquam enim ipsos propter nomen Christi multum onerassent, & multitudinem magistratusque perturbassent, ab Jasone, inquit, & reliquis satisdatione accepta eos dimiserunt: fratres autem protinus Paulum & Silam miserunt Beraeam.* Hactenus Petrus Alexandrinus. Sane libellos impetrare nefas fuisset, si in his declaratum esset eos qui impetrassent fidem Christi abjurasse, vel Gentilium religionem fuisse professos, vel secretò coram Magistratu idolo thus adhibuisse. Tametsi enim ea falsa esset declaratio, scelus tamen admitteretur in hujusmodi libelli petitione aut prolatione, dicente & condemnante Domino: *Qui me abnegaverit coram hominibus, abnegabo eum coram Patre meo.* Est autem verisimile tale aliquid expressum fuisse in libellis quos obtinuerant libellatici, quos Cyprianus & Clerus Romanus inter Cypriani epistolas damnant, & ad pœnitentiam adigunt: alioqui enim non impunè Magistratibus fuisset illa eorum facilitas, edictorum Imperialium elusoria.

10. Alterum erat libellorum genus, idque proculdubio nefarium, quo pravi segnesque Christiani, ut se bonorum proscriptioni, aut corporeis suppliciis eriperent, scriptis schedulis apud judices protestabantur se Christianam religionem ejurare, aut Gentilium profiteri, quantumvis non mente, sed fictè ac dissimulanter agerent. Istiusmodi libellorum Plinius Secundus meminit lib. 10. epist. 97. ad Trajanum Augustum: *Propositus est* (inquit) *libellus sine auctore multorum nomina continens, qui negarent esse Christianos, aut fuisse, quum praesente me Deos appellarent & imagini tua quam propter hoc jusseram cum simulacris numinum afferri, thure & vino supplicarent, praetereaque maledicirent Christo.*

11. Canon VI. *Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quod sine idololatria scelus perficere non potuit, nec in fine impertiendam esse illi communionem.*

Hoc maximè augetur maleficiorum flagitium, quòd malignorum daemonum invocatione seu tacita seu expresse, quorum opera suas ad praestigias utuntur, perficiatur. His astipulatur Tertullianus dum lib. de idololatria sic loquitur: *Animadvertimus etiam inter artes, professiones quasdam obnoxias idololatria. De astronomis ne loquendum quidem est. Non allego quod idola honoret, quorum nomina cœlo inscripsit, quibus omnem Dei potestatem addixit: quod propterea non putant homines Deum requirendum, praesumentes numina immutabili stellarum arbitrio agi. Unum propono esse illos Angelos Dei desertores, fœminarum amatores, proditores etiam hujus curiositatis: proptereaque damnatos à Deo, cui etiam ignorantes testimonium reddunt. Expelluntur mathematici sicut angeli eorum. Urbs & Italia interdicitur mathematicis, sicut cœlum angelis eorum: eadem pœna exilii & discipulis & magistris.* His suffragatur Augustinus, lib. 8. de Civit. Dei cap. 10. *Omnia* (inquit) *miracula magorum doctrinis fiunt & operibus daemonum.* Idemque lib. 2. de doctrina Christiana cap. 23. *Omnes hujusmodi artes vel nugatoriae sunt, vel noxiae superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & daemonum, quasi pacto infidelis & dolosa amicitia constituta.* Magicae artes ac praestigiae puniuntur justa legum severitate, sub tit. Cod. de malef. & mathemat. Multòque antea lege 12. tabularum sancitum erat: *Qui fruges excantassit, qui malum carmen incantassit, pœnas dato: neve alienam segetem pellexeris incantando, ne incantanto, ne agrum defruganto.* Cujus legis meminere Seneca lib. 3. natur. quaest. cap. 7. Plinius lib. 28. natur. hist. cap. 2. Apuleius in Apologia. Tiberium Caesarem severas contra Magos sancivisse leges testantur Dio lib. 57. Plinius lib. 39. cap. 1. & Tacitus. lib. Annal. 2. memorat edita de Mathematicis, & Magis, Italia pellendis Senatusconsulta.

12. Can. XXV. *Omnis qui attulerit literas confessorias, sublato nomine Confessoris, eò quod sub hac nominis gloria passim concutiant simplices, communicatoriae dandae sunt ei litterae.*

Quo tempore saeviebant adversus Ecclesiam gentilium persecutiones, tantus deferebatur honos illis, qui ob fidei confessionem cruciatus sustinuerant, & adhuc vinculis & exilio mactabantur, ideòque indiscriminatim Confessorum ac Martyrum nominibus designabatur, ut litteris suis pacem iis qui lapsi fuissent indulgerent, etsi pœnitentiae canonicae nondum tempora explevissent. Hujus tamen occasione privilegii duo non exigua nascebantur mala. Primum quia sine ullo gravitatis delictorum discrimine, neque perspectis rogantium lapsorum animi

dispositionibus, aut utrùm congruam necne exhibuissent Ecclesiæ satisfactionem, & convenientia pœnitentiæ indicia, Martyres conveniebantur, qui lapsorum precibus intenti per nimiam facilitatem supplicibus annuebant: sicque fiebat ut delictis non satis purgatis pœnitentiæ cessarent, vitia non emendarentur, fervor animarum tepesceret, Ecclesiæque disciplina soluta labefieret. Alterum præterea non minus exitiosum nascebatur damnum, quia plerique lapsi tantam de his literis fiduciam concipiebant, atque ex fiducia tantam audaciam, ut Episcoporum autoritatem despectui haberent, & injuriam fieri sibi prætenderent, si Episcopus indiscretam Confessoris concessionem vellet ad convenientem modum temperare ac reducere. Inde orta famosa illa rebellio est Fortunati & Felicissimi ducum factionis contra Cyprianum, hoc prætextu excitatæ, quòd literas, quas a Confessoribus lapsi reportabant, non statim exequeretur, sed nonnihil differendo concessionem moderaretur, donec cœpta pœnitentia meliorem ad frugem maturuisset. Cujus factionis & perduellionis ipse meminit Cyprianus epist. 55. ad Cornelium Papam, ad quem factiosi Romam navigantes suas deferebant querelas. Et tamen quicunque istas querimonias intendebant, ignorare non debebant, literas, quas a Confessoribus obtinuerant, non esse prorsus ullius jurisdictionis vel autoritatis, sed solùm deprecatorias. Quam rem insinuat iste Illiberritanus Canon, dicens, sub hac nominis Confessoris aut Martyris gloria simplices concuti, sive decipi: nec enim ex se quidquam operari, sed exigi præterea ut ab Episcopo posteriores communicatoriæ literæ obtineantur. Canonem istum post paucos annos instauravit Concilium Arelatense primum, can. 9. his verbis: *De his qui Confessorum literas afferunt, placuit ut sublatis illis literis alias accipiant communicatorias*. Hæ porrò a solis Episcopis impetrabantur. Frequenter legimus in Cyprianicis epistolis de Confessorum literis expostulationes, eo quòd nullo delectu remissionem darent, qua regulæ Ecclesiæ infringebantur. Ipseque Romanus Clerus Cypriano rescribens, huic incommodo remedium & modum suadet adhiberi.

13 Can. XXVI. *Errorem placuit corrigi, ut omni Sabbato die jejunii superpositionem celebremus.*

Decernitur hic Sabbatorum per annum jejunium in Hispanicis Ecclesiis: cur autem vocetur hoc loco jejunium *superpositionis*, ratio est, quia succedebat & superaddebatur feriarum sextarum jejuniis, in memoriam Dominicæ Passionis institutis: quale per omnes totius orbis Ecclesias religiosè servabatur. De jejuniis autem Sabbatorum non erat ubique tanta consensio. Enimverò toto Oriente Sabbatis nullatenus jejunabatur, nisi a solis hæreticis, qui Simonis & Manichæorum deliria sectabantur: idque in odium servabatur Dei Judæorum, quem sectarii malum esse Deum hallucinabantur, malorumque omnium fontem, & auctorem, mundi corporei & visibilis, quem illi abhorrebant, conditorem, Qui cum septimo die ab operibus suis requievisset, ideoque diem illum suo cultui addixisset, hac de causa in illius creatoris execrationem, diem illum jejunio transigebant. Ex adverso autem orthodoxorum Orientalium Ecclesiæ in execrationem delirantium hujusmodi hæreticorum, jejunia illorum Sabbatina sic adversabantur, ut nefas esse ducerent Sabbatis etiam quadragesimalibus jejunare. Quamobrem Canon qui inter Apostolicos numeratur 67. jejunari prohibet Sabbatis, solo excepto Paschæ pervigilio: pœnam jejunantibus clericis imponens depositionis, laicis verò excommunicationis. At verò Canon, Apost. 69. seclusis Sabbatis, jejunium per Quadragesimam indicit, per annum verò feriis quarta & sexta. Ignatius quoque Martyr Apostolorum illustris discipulus, epist. ad Philippenses, postquam districtè commendavit Quadragesimæ, nec non toto anni decursu quartæ, & sextæ feriarum jejunium, adjungit; eos qui Sabbatis jejunant, uno duntaxat excepto, esse Christicidas. Petrus Alexandrinus Episcopus & Martyr, can. 15. jejunium quartæ feriæ idcirco præceptum dicit, quia die illo consilium initum fuit capiendi & occidendi Jesum: Sextæ porro jejunium, quia die illo cruci affixus fuit. In Occidentalibus autem Ecclesiis, quod attinet ad Sabbata, diversæ consuetudines passim pro lege erant. Romæ sabbatis jejunabatur, sed non Mediolani; in Africa Sabbatis alicubi jejunabatur, alicubi minimè, prout consuetudo prævaluerat, ut refert Augustinus epist. 86. ad Casulanum. Atque ex canone isto Illiberritano liquet, in multis Hispaniarum plagis indicta fuisse Sabbatorum jejunia. Plura de veterum jejuniis superius require, inter dissertationes quas ad sæculum secundum congessi. Locus Ambrosii lib. de Elia & jejunio cap. 10. *Quadragesima totis, præter sabbatum & Dominicum, diebus jejunatur*: intelligendus, quantùm Sabbata spectat, de solo ritu Mediolanensis Ecclesiæ, quam regebat Ambrosius, quem cùm Augustinus hac de re Mediolani consuluisset, istud ab eo responsum habuit, relatum in Augustiniana illa ad Casulanum epist. 86. *Quid possum hic dicere amplius quam quod ipse facio? Quando hic sum non jejuno Sabbato, quando Romæ sum jejuno Sabbato: & ad quamcunque Ecclesiam deveneritis, ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere.*

14 Can. XXVIII. *Episcopum placuit ab eo qui non communicat munus accipere non debere.*

Munera impiorum Deo displicent, nec ab his recipere dignatur, nisi post sinceram conversionem. Ideoque scriptum est: *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain autem & ad munera ejus non respexit*. Et in Deuteronomio lege promulgarum voluit: *Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui*. His astipulatur Salomon Prov. 21. *Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere*. Suffragatur etiam filius Sirach, Ecclesiastici 34. *Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui*. Attendant istis animarum directores, circa eos qui pro fœnore, rapinis, infimorum oppressionibus, retentis mercenariorum mercedibus ac stipendiis, & mercium emptarum pretiis fraudibusque, & violentiis, cumulatè satisfactum a se putant novorum sacellorum erectione, aut magnifico alicujus templi ornatu, appositis etiam ad jactabundam ostentationem suis stemmatibus & insignibus armis: nec restituere miseris quibus injusta intulere damna conantur. Scribit Athanasius epist. ad solitar. Eusebium Constantii Imperatoris Legatum missum ad Liberium Romanum Pontificem pretiosa donaria templo Apostoli Petri consecrasse: id verò iniquo ferentem animo Liberium, custodem templi graviter increpasse, quod ea recepisset ipsa donaria, eademque protinus de templo ejecisse. Testis est Tertullianus lib. de præscriptionibus, Ecclesiam Marcioni, postquàm manifestata ejus hæresis fuit, multa remisisse sestertia quæ ante notam ejus hæresim sponte contulerat. Miram rem perhibet Nazianzenus, invectiva 1. in Julianum, in Gallo & Juliano, qui cum ædem sacram Martyribus erigere cogitassent, partem illam quam Gallus sumpserat extruendam feliciter processisse, at partem fratris ejus Juliani, qui postea impius fidei desertor evasit, quantùmcunque illo certatim urgente, nullatenus promoveri potuisse, cum terra nec sarculis ad fundamenta cederet, & superextructa rejiceret: Deo non aliter erga ambos fratres istos affecto quam fuerat olim erga fratres Cainum & Abelem. Scriptum enim est Ecclesiastici 34. *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis*. Præpotentissimus Comes Bonifacius, qui fuerat Augustino Hipponensi Episcopo arctissimo amicitiæ vinculo conjunctus, cum quemdam qui ad Ecclesiam confugerat per vim abstraxisset, abscissus ab eodem Episcopo Augustino a fidelium communione fuit, & quæ Ecclesiæ offerebat magnifica dona recipi prohibita: ut ex ipsius Augustini ad eum epistola 187. constat, quæ refertur a Gratiano, 17. qu. 4. c. minor: Clemens Papa lib. 3. constitut. Apostolicarum c. 8. & lib. 4. c. 6. 7. 8. 9. tanta asseveratione dicit esse excommunicatorum Deique inimicorum dona & oblationes a Clero respuendas, ut præstet perire atque emori, quam per hoc ab impiis profectum subsidium penuriam inopum sublevare. Sanctus quoque Athanasius, epist. ad Patrophilum, collaudat Eusebii Vercellensis

Episco-

Episcopi admirabilem constantiam, qui fame in carcere interire maluit, quam cibis vesci ab Arianis suppeditatis. Huic demum canoni Illiberritano posteriora Concilia cōformantur, ut Carthaginense quartum, can. 93. & 94. *Oblationes dissidentium fratrum, neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiantur. Eorumque qui pauperes opprimunt dona a Sacerdotibus refutanda.* Concilium Lateranum generale sub Alexandro Papa tertio can. 23. usurariorum manifestorum intra Ecclesiam recipi vetat oblationes.

15. Can. XXIX. *Energumenum qui ab erratico spiritu exagitatur, hujus nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum ut sua manu ad altare ministret.*

Energumeni Græca vox energiam, id est, operationem maligni spiritus exprimit, in illo quem corporaliter possidet. Connotat autem vim cacodæmonis activam tum exteriùs adhibitam per motus visibiles, tum etiam interiùs per motionem facultatum imaginativæ ac phantasticæ, quarum organa tenebrio spiritus tum movet, tum ligata tenet ad libitum. Quod idem dicendum de utroque appetitu sensibili quoad motiones sive concupiscentiæ sive iracundiæ, disponit enim de cunctis corporis a se possessi partibus, de spiritibus quoque & humoribus: non utique semper ad suum omnem libitum, sed quantum Deus ejus malignitati permiserit. Canon iste duabus rebus privat energumenos; primum enim, non permittit eorum nomen ad Altare cum oblationibus recitari; Secundò, nec ullum ab his ministerium intra Ecclesiam exerceri. De iisdem statuitur Apostolorum can. 78. *Si quis dæmonium habet, clericus non efficitor: sed nec cum fidelibus precet fundito. Mundatus verò recipitor, & si fuerit dignus, efficitor;* scilicet clericus. An verò sit ad Eucharistiæ communionem admittendus, diversis placitis Ecclesiæ disciplina vacillavit. Dionysius in Hierarchia Ecclesiastica, cap. de communione, docet; energumenos, & Catechumenos, & primos pœnitentium ordines arceri à divinis, & foras ejici ante mysticam oblationem: atque ita nec offerre, nec communicare. Soli namque offerebant qui communionis sacræ futuri erant participes. Concilium Carthaginense quartum hoc unum energumenis tribuit ministerium, ut sacrarum ædium pavimenta verrant, canone 91.

16. At verò Timotheus Alexandrinus in responsis canonicis, responso 3. statuit, fidelem energumenum, si non blasphemet, debere sanctorum mysteriorum fieri participem: non singulis quidem diebus, sed statis temporibus. Concilium insuper Arausicanum primum can. 14. sacram eis permittit altaris communionem, dummodo se Clericis morigeros exhibeant: rationem hanc adjungens, quia virtute Sacramenti opus ipsis est qua muniantur contra dæmonum agressiones. Apud Cassianum collat. 8. cap. 29. & 30. Germanus interrogat sintne sacra communione gratificandi energumeni? *Quos (inquit) non solum despici ab hominibus vel horreri, sed etiam à communione Dominica in nostris provinciis videmus perpetuò abstinere?* Cui respondet Serenus Abbas: *Communionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam vidimus eis interdictam. Quinimo si possibile esset, eis etiam quotidie impertiri eam debere censebant. Nec enim secundum Evangelii sententiam, quam huic sensui copulatis, Nolite sanctum dare canibus, ad dæmonis escam sacrosancta communio, & non potius ad tutelam corporis animæque pervenire credenda est, quæ ab homine percepta eum qui in membris ejus insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, velut exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aspeximus.* Hucusque Cassianus. Egregium sane opus quod inter Prosperi opera circumfertur, de prædictionibus, lib. 4. cap. 6. refert de puella nomine Araba, cum in balneo Veneris simulacrum impudicè respexisset, eique seipsam consimilasset, fuisse statim à diabolo correptam: qui meatus gutturis ejus occupans, effecit ne septuaginta diebus cibum aut potum ullum trajiceret, quamvis illa toto illo tempore nec famem, nec sitim senserit, totoque corpore vegeta & robusta perstiterit. Deductam demum ad altare in quo reliquiæ sitæ erant sancti martyris Stephani, eodem præsente qui hanc tradit historiam, particulam exiguam corporis Domini tinctam à Sacerdote percepisse, quam semihora mandens trajicere non valuit, subjecta ejus ori manu Sacerdotis, ne Sanctum projiceret: sed suadente Diacono Calicem salutarem fuisse à Sacerdote gutturi puellæ applicatum, statimque recedente diabolo, illam Sacramentum Dominici corporis transglutivisse; fuisseque deinceps à potestate nequissimi spiritus liberam. Quotiescumque similia eveniunt, dispiciendum est, non modo quænam sit animi dispositio in energumeno, sed etiam quantam Deus laxaverit potestatem in energumenum, quatenus potest experimento & ipsius patientis relatione dignosci. Quandiu autem prudentia dictat periculum imminere vel scandali, vel irreverentiæ divini Sacramenti, ad hærendum est tum temporis antiqui, tum præsentis Ecclesiæ ductui, prohibentis communionem Eucharisticam etiam in extremis, quandiu pertimescitur aut vomitus, aut exscreatus divini Sacramenti, & olim sejungentis energumenos à reliquo fidelium cœtu & assistentia mysticæ oblationis. Adeo ut Ancyranæ Synodi can. 17. eos qui se nefandis contra naturam libidinibus coutaminaverant, ad majorem confusionem, relegarit εἰς τοὺς χειμαζομένους, quos de energumenis à Dæmonibus vehementius agitatis exponunt eruditiores, juxta veteres Dionysii Abbatis & Isidori interpretationes. Denique de antiquo ritu recitandi intra Ecclesiam nomina offerentium, consulito dissertationem de diptychis Ecclesiasticis, quæ superiùs cum reliquis inserta est in secundo Ecclesiæ sæculo.

17. Can. XXXIV. *Cereos per diem placuit in cœmeteriis non incendi. Inquietandi enim non sunt Sanctorum spiritus. Qui hæc non observaverint, arceantur ab Ecclesiæ communione.*

Observa non prohiberi cereos intra Ecclesias incendi, in quibus neque tempore Concilii Illiberritani, neque subsequutis temporibus corpora fidelium sepeliri permittebantur: sed solis in cœmeteriis. Quia Canon iste non cæremonias divini cultus, sed necromanticæ impietatis, aut divinationis dæmoniacæ præstigias interdicit, quibus utebantur multi qui ex schola Simonis Magi, discipulorumque ipsius, Basilidis, Menandri, Saturnini vipereorum geniminum prodierunt: unde etiam emersit intra Hispaniam diabolica Priscillianistarum propago, incantamentis & divinationibus addicta. Ejusmodi sacrilegis insidebat curiosa mortuorum evocatio per tenebriones dæmones, quorum invocatione suadebant mortuos evocari, atque ab his quasi ab oraculis abditissima secreta & ventura facta posse addisci. Sacræ Regum Historiæ referunt infelicissimum Regem Saul, pridie mortis suæ atque funesti illius cum Philisteis conflictus, (quo duobus filiis interemptis, deletoque internecione Israelitico exercitu, ipse quoque miseram vitam suam miseriore interitu conclusit) cum se à Deo destitutum sentiret, extremaque omnia sibi suisque imminere, per Pythonissam, quæ erat in Endor, cum paululum à castris suis nocte intempesta se subduxisset, animam prophetæ Samuelis petiisse evocari: ut ejus responsis quid sibi sortis impenderet addiscere posset. De Appione scribit Plinius lib. histor. natural. 30. cap. 2. Manes Homeri ab inferis evocasse, ut quæ esset ejus patria, & alia inania, & absque ulla fruge curiosa perdisceret, nec tamen profiteri ausum quid sibi ille respondisset. De Apollonio Thianæo scribit Philostratus, cum venisset ad Achillis sepulcrum, ejus evocasse Manes, ut sibi Herois illius imaginem qualis in vivis fuisset commostrarent. Narrat Tertullianus lib. de anima cap. 57. ex Heraclidis, Nymphodori, & Herodoti historiis, Nasamonas solitos oracula captare pernoctando ad parentum suorum sepulchra. Idemque ex Nicandro affirmat Celtas apud victorum fortium busta eorumdem spiritus de occultis rebus consulere. Ibidemque asserit imagines mortuorum istis inquisitoribus occursantes, nullatenus esse defunctorum animas, sed inania spectra, quæ ipsi cacodæmones oculis consultorum illudentes effingunt. Hisque idem addit Tertullianus, non ipsam Samuelis animam oculis Saul objectam fuisse, sed ejus ementitam effigiem. Neque reipsa fuisse in serpentes conversas magorum Pharaonis Virgas, sed ita visum fascinatis arte dæmoniaca circumstantium

oculis. Sancti denique, quos Canon iste dicit non esse inquietandos, ipsimet intelligi fideles debent, quos scripturæ sacræ Sanctorum nomine significare plerumque solent, & frequentissimè Paulus Apostolus in suis epistolis. Visum porrò est Illiberritanis Patribus verbum *inquietandi* hic usurpare; quia Samuelis effigies similibus præstigiis evocata, eodem usa est verbo: *Quare inquietasti me ut suscitarer?* Sanctis enim ab hac mortali vita subductis, *amodò dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis*: corpora quidem horum in sepulcris, & animæ in ipso Dei sinu.

18. Jam verò luminarium & lampadum usum antiquissimum in Ecclesia fuisse, veterum Patrum testimoniis constat. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in sanctum Baptisma, Cyrillus Hierosolymitanus in Procatechesi, & in Catechesi Mystag. 1. Augustinus in Psal. 15. Venantius Fortunatus lib. 4. carminum, docent, catechumenos ad baptismum accedentes, cereos accensos deferre solitos: fuisse pariter consuetudinem Christianorum in funeribus, & exequiis fidelium faces accensas ac cereos adhibendi, ad æternæ lucis significationem quæ piorum ex hac vita demigrantium animis affulget in cœlis, priscorum Patrum relationibus compertum est. Pontius Diaconus, qui sancti Martyris Cypriani sepulturæ interfuit, refert sacrum ejus corpus à fidelibus cereos deferentibus, magna elatum fuisse triumphi celebritate. Scribit Hieronymus in epitaphio Paulæ, ad ejus funus ingentem fuisse Clericorum, & Monachorum ardentes cereos in manibus habentium, concursum: Gregorius pariter Nyssenus in vita Macrinæ sororis commemorat frequentiam Clericorum, & populi, ad ejus funus accensos cereos gestantium, τὰς ἐξαπτομένας λαμπάδας ἔχοντες πολλάς. Theodor. lib. 1. Hist. Eccl. cap. 36. fidem facit, in translatione Reliquiarum S. Joannis Chrysostomi plurima accensa luminaria prælata fuisse. Vigilantius hæreticus exprobrat apud Hieroymum his verbis consuetudinem Ecclesiæ Catholicæ: *Videmus moles cereorum sole fulgente accendi*. Idemque Hieronymus epistol. ad Riparium: *Ergo accensi ante tumulos Martyrum cerei idololatriæ insigna sunt*; Adde quæ Vigilantio idem sanctus Doctor objectat de communi Ecclesiæ ritu cereos accendendi tum ad Martyrum memorias, tum ad solemnem Evangelii ad Altare lectionem: *Et absque Martyrum reliquiis, per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria jam sole rutilante: non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum*. Paulinus sancto Felici cultum fidelium veneratione adhibitum graphicè describit his versibus:

Aurea nunc niveis ornantur limina velis,
Clara coronantur densis altaria lychnis,
Limina ceratis adolentur odora papyris:
Nocte dieque micant: sic nox splendore diei
Fulget, & ipsa dies cælesti illustris honore
Plus micat, innumeris lucens gemmata lucernis.

Concilium Bracarense secundum, anni Christi 563. can. 7. tertiam rerum Ecclesiæ portionem assignat luminaribus ipsius Ecclesiæ. Idemque de tertia illa proventuum parte statuitur Concilii Bracarensis tertii can. 2. Deinde can. 5. edicit, ne ulla fiat ab Episcopis Basilicæ aut cujusvis Oratorii consecratio vel dedicatio, nisi recepta donationis chartula, quæ sufficiat ad luminarium provisionem, & Clericorum qui ministraturi sunt, sustentationem. Utrumque Concilium habitum est Joanne tertio Pontifice. Sed his antiquius Concilium Carthaginense quartum can. 6. decernit: *Acolytus cum ordinatur, ab Episcopo doceatur qualiter in officio suo agere debeat, ed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminia mancipari.*

19. Canon XXXV. *Placuit prohiberi ut fœminæ in cœmeteriis pervigilent, eo quòd sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committant.*

Permulta sunt sanctissimè instituta, quorum tamen abolitio necessaria fuit ad auferendos pravorum hominum prætextus, occasionem inde captantium delinquendi. Agapas fieri per omnes Ecclesias Apostoli sanctè approbaverant, quas tamen temporum progressu, quia in his Christiani se inordinatè gerebant, plerique sancti Episcopi abrogandas, atque ab Ecclesiis eliminandas censuerunt: & reipsa sacris sanctionibus eliminarunt: ut suprà in nostra de Agapis dissertatione commonstravimus. Idem contingit in nocturnis Christianorum conventibus, & privilegiis ad communem orationem destinatis. De his testatur Plinius epist. ad Trajanum: *Quod soliti essent stato die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere.* Tertullianus lib. ad uxorem capit. 4. captivitatem describens mulieris fidelis, quæ viro nupserit infideli, sic ait: *Quis* (infidelis maritus) *nocturnis convocationibus, si ita oportuerit à latere suo abscedere conjugem suam, libenter feret?* Basilius Magnus epist. 63. ad Clericos Ecclesiæ Neocæsariensis mentionem inicit populi consurgentis nocturnis horis, & in Ecclesiam ad orandum & psallendum convenientis: & ejusmodi Antelucanum Conventum non solùm in Asia, sed etiam in Ægypto, in utraque Lybia, in Palæstina, in Phœnicia, in Syria, in Arabia, & in provinciis quas Euphrates alluit frequentari testatur. Lubet ejusdem ad suos Cæsarienses sermonis initium referre, quod argumentum sit indefessi in optimo pastore laboris, & admirabilis in subdito grege devotionis. Sic ergo Basilius suum in Psal. 114 sermonem auspicatur: *Jam inde ab usque media nocte, cum hoc dicatum Martyribus templum subieritis, ipsorum Martyrum Deum hymnidicis laudibus placabilem vobis reddentes ac propitium, interim tamen non destitistis ad hanc usque meridiei horam nostrum aperiri ad vos adventum. Quæres vobis parata merces est, quod honorem erga Martyres atque cultum divinum somno prætuleritis & requiei. Quod si nobis item opus fuerit verbis, ut causam afferamus moræ istius nectendæ excusationem, nostraque absentiæ diuturnioris, hanc unam fuisse dicemus; quod pro dispensatione nobis concredita Ecclesiam alteram huic nihilo disparem sedulò curavimus, non mediocri à vobis disjunctam spatio. In hoc obeundo munere partem impendimus hujusce diei.* Sidonius Apollinaris liber. 5. epistola 17. scribit, se Lugduni anniversariæ sancti Justi festivitati cum innumera utriusque sexus multitudine interfuisse, vigiliasque communes cum antelucanis processionibus celebrasse in illius Sancti venerationem. Concilium Matisconense secundum anni Christ. 585. can. 1. præcipiens cunctis fidelibus Dominicæ diei celebrationem hæc addit: *Noctem quoque ipsam, quæ nos insperatæ luci inaccessibili reddidit, spiritualibus exigamus excubiis, nec dormiamus in ea quemadmodum dormitant qui nomine tenus Christiani esse noscuntur, sed oremus & vigilemus operibus sacris.*

20. Sæculo demum decimotertio nocturnæ in Ecclesiis vigiliæ non modo obsoleverunt, sed etiam prohibitæ sunt. Concilium namque Copriniaciense, à Petro Burdegalensi Archiepiscopo cum Suffraganeis celebratum anno 1260. statuit can. 1. *Cum ex vigiliis, quæ in Ecclesiis fiunt, frequenter multa turpia insequantur, & frequentissimè vulnera inferantur, propter quæ eædem Ecclesiæ reconciliatione, quæ per solos Episcopos habet fieri, indigere noscuntur, statuimus & præcipimus firmiter, ne de cætero in prædictis Ecclesiis, vel cæmeteriis vigiliæ fiant.* Concilium insuper ad Pontem Audomari à Guilielmo Rothomagensium Archiepiscopo cum Suffraganeis habitum anno 1279. ita sancit can. 10. *Firmiter inhibemus, ne vigiliæ & choreæ in cœmeteriis & locis sacris fiant; præcipientes quod transgressores puniantur.* Concilium Antisiodorense jam inde à sexto sæculo anno Christ. 578. can. 3. vetat: *Compensos in domibus propriis, & vigilias in festivitatibus Sanctorum facere.* Hoc tamen addens: *Sed quicunque votum habuerit in Ecclesia vigilet.* Qui canon satis obscurus & perplexus est: Deinde can. 5. ibid. sancitur: *Omnino & inter supradictas conditiones, pervigilias, quas in honore domini Martini observant, omnimodis prohibet.* Hæ prohibitiones non absolutæ videntur, sed ut loquitur canon, *inter supradictas conditiones*. Quænam verò illæ fuerint non satis liquet. Qui huic particulari præsedit Synodo Annacharius, Episcopus Antisiodorensis Ecclesiæ, legitur subscriptus in Concilio Matisconensi secundo, quod post octo annos ab hoc Antisiodorensi habitum est, cujus canonem 1. de celebrandis dierum Dominicorum pervigiliis paulò antè retulimus.

21. Referunt Dionysius Halicarnasseus lib. 2. Romanarum antiquitatum, & Cicero lib. 2. de legibus, nocturna sacra propter dissolutionem, quibus obnoxia erant, lege

lege Romuli fuisse suppressa & interdicta: quæ tamen cum postmodum fuissent licentiosiùs introducta sequutum fuisse Posthumio Albino & Martio Philippo Coss. Senatusconsultum, quo sacræ hujusmodi excubiæ districtè vetabantur. Verumtamen Romani invasor Imperii Maxentius, easdem nefarias illas in honorem falsorum numinum vigilias Romæ restituit. Sed Maxentio è vivis sublato, Constantinus nefaria eadem nocturnaque sacra suo edicto eliminavit: quod est in Theodosiano Codice l. 5. tit. de Paganis, & Sacrificiis, & Templis eorum.

22. Canon XXXVI. *Placuit picturas esse in Ecclesia non debere, ne quod colitur, & adoratur in parietibus depingatur.*

Quamvis receptissima sit apud omnes fideles traditio, Deum depingi posse humana figura, non quidem ad ejus repræsentandam substantiam aut naturam; id enim ad Audeanorum, seu Anthropomorphitarum hæresim pertineret, Deo humana membra & corporeas delineationes affingentium; sed ad humanæ memoriæ subsidium, repræsentando sensibus non qualis ipse est, sed in quibus formis, & quâ specie sese hominum oculis, ut sacræ Paginæ referunt, dignatus est exhibere, & cum illis colloqui. Primis tamen sæculis Ecclesia non judicavit hac uti Dei corporea repræsentatione, ne idolorum cultores Christianis regererent, ipsos quoque in eundem errorem impingere, quem in aliis vituperabant, simulachra humanasque effigies pro numine adorandi, & statuas colendi atque picturas: tametsi longè dispar hac in re quoque foret nostra, & illorum conditio; illi quippe falsa in simulacris numina, nos verò unicum verumque Deum, imaginum adminiculo adjuti, veneramur. Spectandum est autem hujus Concilii tempus, quum Ecclesia regnantibus Diocletiano & Maximiano sub impiorum tyrannide gemebat. Istam Christianorum illis sæculis viventium discretionem, moderationemque probra illa, & convicia testantur ab ethnicis objecta apud Minutium Felicem in Octavio: *Cur enim occultare, & abscondere quidquid illi colunt magnopere nituntur, cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint? cur nullas aras habent, templa nulla? nulla nota simulacbra? nunquam palam loqui? nunquam liberè congregari? nisi illud quod colunt & interprimunt aut puniendum esse aut pudendum.*

23. Verùm ubi Ecclesia sub Christianis Imperatoribus liberum caput altiùs extulit, depressaque idololatria lux majoris libertatis & fiduciæ sacræ Religioni affulsit, tum cœperunt fideles Imagines in templis erigere, eisque venerationem ad earumdem exemplaria resilientem ac redundantem impartiri. Nonnulli tamen imaginum usum approbantes, tum ad Ecclesiarum decorem & ornatum, tum ad memoriæ fidelium adminiculum, & devotionis incitamentum, tum etiam ad rudium, & illiteratorum instructionem, non perinde approbarunt cultum aliquem ipsis Imaginibus adhiberi. Res quippe his initiis nondum satis discussæ erant: neque in religioso cultu, ac veneratione omnibus innotuerat distinctio, quæ est inter latriam & duliam; neque inter has satis perspectum fuerat intercedens discrimen inter duliam absolutam, & relativam; quorum prior ipsis Sanctis hominibus, aut Angelis immediatè exhibetur; posterior autem rebus ad eos pertinentibus aut repræsentantibus, quales sunt libri, vestes, imagines: sicut neque inter latriam relativam, & per accidens, quæ venerandæ cruci Redemptoris, & latriam absolutam, & propriam, ac per se, quæ Christi personæ, aut humanitati deferenda est, non tamen ejus salutiferæ cruci, aut præsepi, aut fasciis, aut imaginibus ejusdem applicatur. Eo verò solùm Minucius Felix in Octavio gentilibus respondens objicientibus crucis adorationem, sic ait: *Nos crucem neque adoramus* (nimirum cultu absoluto, sed tantummodo relativo) *neque optamus*. Eadem intelligentia concipi debent Augustini verba, quasi per vituperationem prolata, tract. de moribus Ecclesiasticis, cap. 34. *Novi multos esse sepulchrorum & imaginum adoratores*; hoc unum intendens, sepulchra, vel imagines secundum propriam materiam lapideam, metallicam, aut colores, absolutè, ac per se nullam mereri adorationem. At distinctiùs idem loquitur Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 10. ubi distinguitur inter res ipsas sacras secundùm se, ac earum signa, quæ sacra vocat eo respectu; quia res de se absolutè sacras repræsentant ac significant, quales sunt Angeli Dei, aut Prophetæ, vice Dei quem significant apparentes, aut loquentes; aut figuræ vel imagines sensibiles, per quas hominibus, qui non nisi per sensus quidquam intelligunt se manifestant. Hæc verò signa ibidem vocat sacra, & pronunciat esse veneranda: *Sed quia* (inquit) *hæc hominibus nota sunt, quia per homines fiunt, honorem tanquam religiosa possunt habere, stuporem tanquam mira non possunt*. Ibidemque inter signa, quæ religiosum merentur honorem, æneum serpentem recenset, prout est Christi figura. Distinctiùs quoque idem Sanctus Doctor lib. 3. de doctrina Christiana cap 9. ait, Judæos fuisse servos sub signis legalibus constitutos, quia honorabant quidem utilia signa eorumque non noverant significationem, eos verò qui & venerantur utilia signa, & eorum intelligunt significata, ut sunt in Ecclesia fideles, dicit non tam honorare signum, quam rem ipsam significatam, quam Judæi colentes ignorabant; ideoque præ veteribus Judæis liberos esse. Ego quoque probabile judico, Galorum illorum errorem, qui temporibus Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi, sacras quidem Imagines intra Ecclesias admittebant, & approbabant; sed easdem adorari, aut quacunque religiosa veneratione coli negabant esse licitum, solùm exceptâ salutifera Cruce, non tunc exordia habuisse: sed altiori traditione ad eos dimanasse, jam inde à prima Franciæ Regum progenie. Sereno namque Massiliensium Episcopo, Imagines ab Ecclesia sua removente, si populus earum venerationi assuevisset, tantam non fuisset passus indignitatem: cum ipse populus Constantinopolitanus, jampridem cultui sacrarum Imaginum addictus & assuetus, quando æneam Salvatoris imaginem Leo Isauricus Iconomachus Imperator de templo deturbari jussit, tantam adversus ipsum, & præsentem, & armis, militibusque succinctum, movisse legatur seditionem, populo eidem qui infirmior erat, exitialem. Serenũ porrò his verbis arguit, & admonet Gregorius Magnus lib. 7. epist. 109. *Ad nos pervenit, quod fraternitas vestra adoratores quosdam imaginum respiciens, easdem Ecclesiæ imagines confregit, atque projecit; & zelum quidem vos, ne quid manufactum adorari possit, laudavimus habuisse, sed frangere easdem imagines debuisse non judicavimus. Idcircò enim pictura in Ecclesiis adhibetur, ut illi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illas servare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & literarum nescii haberent unde scientiam historiæ colligerent, & populus in adoratione picturæ minimè peccaret*. Idem Sanctus Papa, ejusdem libri epist. 53. ad Secundinum, hæc scribit: *Scio quidem quod imaginem Salvatoris nostri non petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem Filii Dei in ejus amore incalescas, cujus te imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem, ante illam prosternimur; sed eum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, sed in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura, quasi scriptura, ad memoriam Filium Dei reducit: animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi sextarias duas, imaginem Salvatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, Beatorumque Apostolorum Petri & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum.*

24. Alii non inconcinnè rationem istam Canonis proferunt, ne in parietibus depictæ imagines ludibrio gentilium exponerentur. Signa enim, & statuæ, & tabulæ mobiles, facilè poterant à Christi aliò transferri & occultari, dum persecutio imminebat, atque ludibriis ethnicorum eripi; non verò parietibus adhærentes picturæ. Insuper facilè contingebat, ut vel fœdarentur vel decrustatis parietibus indecorè mutilarentur. Simili de causa in Codice Justinianeo lib. 1. tit. 8. lex promulgatur Theodosii & Valentiniani Impp. prohibens humi Salvatoris signũ in silice insculpi, aut depingi, ne videlicet conspuatur, aut conculcetur ab iis, qui sacrum in locum conveniunt. Quod idem sancivit Quinisexta Synodus, can. 73. cum hac ratione: [illegible] *ne incendentium proculcatione, quod nobis victoria trophæum est, injuria afficiatur.*

25. Canon. LX. *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Evangeliis non est scriptum, nec invenitur ab Apostolis unquam factum,*

factum, placnit cum in numerum non recipi Martyrum.

Ratio est quia hujusmodi aggressio non modò nihil pariebat utilitatis, sed insuper gravium damnorum causa erat; quatenus nonulli temerè ac inconsulto ad hujusmodi actus prosilientes, nihil aliud promovebant, quàm majus & obstinatius Christianæ religionis odium; & gentilium Principes ac Magistratus ad atrociorem adversus Christicolas persecutionem. Exemplo sit Audas Episcopus, qui, ut prodit Theodoritus lib. 5. histor. Eccles. cap. 38. dum Ecclesia in Perside pace tranquilla potiebatur, horrendæ sub Rege Isdigerde persecutioni causam dedit, eò quòd nulla adigente necessitate Templum ultrò incendisset gentilium. Refert quoque Augustinus in breviculo, Mensurium Carthaginis Episcopum, sæviente Diocletianea persecutione, decretum edidisse, ne Martyrum honore afficerentur illi, qui nec citati, nec interrogati, Magistratibus ocurrebant, declarantes se sacros asservare libros, nunquam à se tradendos;

26. Canon. LXV. *Si cujus Clerici uxor fuerit mæchata, & sciat eam maritus suus mæchari, & eam non statim projecerit, ne in fine accipiat communionem; ne ab his qui exemplum bonæ conversationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere,*

Invicem astipulantur jura Civilia & Ecclesiastica in hoc, ne liceat marito uxorem quam scit adulteram retinere: nec impunè ferat si retinuerit. Id perspicuè decernunt l. 2. §. 2. & l. constante, & l. mariti lenocinium, ff. ad leg. Jul. de adulter. & l. 2. & sine metu, Cod. eod. tit. prodit etiam Ulpianus l. 2. unde, ff. eod. Claudium Gorgonium, virum clarissimum, lenocinii crimine sine accusatore damnatum à Severo, quod in adulterio deprehensam uxorem retinuerit. Prolixius esset Canones aliaque Ecclesiastica quæ penè innumera sunt jura referre: sed ex multis ista selecta sufficient. Concilium Namnetense can. 12. *Si cujus uxor* (inquit) *adulterium perpetraverit, & hoc a viro deprehensum fuerit & publicatum, dimittat uxorem si ipse voluerit propter fornicationem. Illa vero septem annis publicè pœniteat. Vir verò ejus illa vivente nullatenus aliam recipiat. Quod si voluerit adulteram sibi reconciliari, licentiam habeat: ita tamet ut pariter cum illa pœnitentiam agat: & exacta pœnitentia post septem annos ad communionem uterque accedat. Similis forma & in muliere servabitur, si eam vir ejus adulterabis.* Concilium Tarraconense primum can. 9. ita sciscit: *Si quis Lectorum adultera mulieri voluerit misceri, vel adhærere consortio, aut relinquat adulteram, aut à Clero habeatur extraneus. Similis sententia ostiariorum scholam manebit.* Item in Decretalibus, de adulter. cap. 3. *Si vir sciverit uxorem deliquisse & non egerit pœnitentiam mulier, sed permanet in fornicatione sua, & vivit cum illa, vir reus erit, & ejus peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum reverti, debet recipere peccatricem quæ pœnitentiam egit, sed non sæpe.* Porrò Hieronymi & Chrysostomi, aliorumque Patrum testimonia refert Gratianus sub causa 32. quæst. 1.

27. Canon. LXXI. *Stupratoribus puerorum, nec in fine dandam esse communionem.*

Notabilis est Constantini Magni lex, cum vir, Cod. ad leg. Jul. de adulter. *Cum vir nubit in fœminam viris porrecturam, quid cupiatur, ubi sexus perdidit locum? ubi scelus est id quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur, nec videtur? Jubemus insurgere leges armari jura gladio ultore, ut exquisitis pœnis subdantur infames qui sunt, vel futuri sunt rei.* His accedat Valentiniani, Theodosii, & Arcadii sexta, cum l. seq. in Cod. Theodosiano, tit. 7. lib. 9. *Omnes, quibus flagitii usus est virile corpus muliebriter constitutum alieni sexus damnare patientia, hujusmodi scelus spectante populo, flammis vindicibus expiabunt.* Sodomæ & finitimarum urbium incolas hoc flagitio contaminatos, ultricibus è Cœlo flammis conflagrasse sacri Libri produnt.

28. Canon. LXXV. *Si quis autem Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum falsis criminibus oppetiverit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.*

CONCILIUM SINUESSANUM,
Anni 303.

1. HABITUM fuisse contendit Baronins anno Christi 303. Imperiique Diocletiani vigesimo; ejus quæ supersunt acta vetustatis venerandæ sunt, sed plerisque mendis scatentia. Pontificale Damaso attributum de Marcellino Papa hæc perhibet: *Quo tempore fuit persecutio magna, itaut intra triginta dies decem & septem millia promiscui sexus hominum per diversas provincias martyrio coronaretur. De qua re & ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret, quod & fecit. Et post paucos dies pœnitentia ductus ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, & Cyrino, & Antonio capite truncatus est, & martyrio coronatus.* Augustinus de veritate lapsus Marcellini Pontificis ambiguè loquitur, veritus ne sit Donatistarum commentum. Ait enim tract. de unico Baptismo contra Petilitanum. cap. 16. *Lapsum Marcellini Donatistæ quidem Catholicis objecerunt, sed crimen commissum esse hactenus non probaverunt* Causæ Donati contra Cæcilianum, in qua ambo de Carthaginensi Episcopatu, quem uterque sibi asserebat, contendebant, commissum fuerat judicium per Constantini Augusti decretum Melchiadi Romano Pontifici, aliisque quibusdam Episcopis, à quibus adjudicatus est Cæciliano Carthaginensi Episcopatus. At Donatus istud judicium quo succubuit, ut infirmaret, asseveravit incompetentem judicem esse Melchiadem quem accusabat unum ex Marcellini Sacerdotibus extitisse, eumdemque idolis unà cum Marcellino thurificasse: cum tamen crimen istud Melchiadis thurificantis minimè probare valuisset. Verumtamen istud Melchiadis judicium, Concilio Arelatensi paulò pòst convocato, confirmatum est. Augustinus quidem objectum sibi eo capite Marcellini & Melchiadis crimen non aliter negat, quàm quatenus illud sibi erat ignotum, atque sibi à Petiliano & aliis Donati sectariis objectum, nullatenus probatum, & quia quisquis alteri crimen intentat, nec tamen probat, pro calumniatore habendus est. *Quid jam opus est* (inquic) *ut Episcoporum Romanæ Ecclesiæ; quos incredibilibus calumniis insectatus est, objecta ab eo crimina diluamus; Marcellinus & Presbyteri ejus Melchiades, Marcellus, & Sylvester, traditionis Codicum divinorum & thurificationis ab eo crimine arguuntur, sed nunquid ideò etiam convincuntur, aut convicti aliqua documentorum firmitate monstrantur; Ipse sceleratos & sacrilegos fuisses dicit, ego innocentes fuisse respondeo. Quid laborem probare defensionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus sit suam?* Certè ex meris negativis nihil concluditur, neque ex eo quod Marcellini culpam Augustinus ignoravit, inferre quis potest esse fabulosam, non magis quàm inferat quisquam nullum fuisse Sardicense Concilium, ex eo quòd idem Augustinus illud minimè agnoverit. Lubens equidem cum Augustino admiserim Melchiadis thurificationem fuisse commentitiam, quia soli Donatistæ in eum pessimè affecti erant, à quo justè condemnati fuerant, ipsorùmque admodum intererat ejus rescindi judicium: sed adversus Marcellinum nullum conceperant odium, ut ei calumniam conferrent: sed tamen ejus lapsum ideò commemorati sunt, ut inde occasionem captarent adversus Melchiadem sibi invisum & calumniarentur fuisse ejusdem lapsus reum & socium; hac sumpta inde conjectura, quia erat tempore illo Marcellini individuus Sacerdos, quæ utique conjectura absque aliis argumentis prorsus erat insufficiens. De Marcellini autem delicto multa urgent argumenta: Et ut Emmanuelis Schelestratis Belgæ verba adducam, Christianus Lupus lapsum Marcellini mercibus Isidori Mercatoris immeritò adscripsit; Donatistæ enim tribus aut quatuor sæculis hunc Isidorum præcedentes, jam lapsum Marcellini ut indubitatum habebant: & ideo illum

ut lapsorum Principem proponebant, ne ejus Clericorum lapsus ab ipsis conflictus detegeretur. Deinde Pontificale Damasi, qui sęculo quarto floruit, ex mercibus Isidori confectum esse non potuit. Et ponamus hoc Pontificale non esse Damasi, sed alterius: certe Anastasius Bibliothecarius seculo nono vitam Marcellini ex aliis antiquioribus monimentis operi suo inseruit.

2 Stant quoque Sinuessani Concilii acta, quibus veneranda ipsa antiquitas majestate sua ab invitis etiam venerationem asciscit, ut loquitur Binius in notis ad hoc Sinuessanum Concilium. Luitprandus Ticinensis, sęculo nono, hujus prolapsionis Marcellini, Nicolaus pariter Papa primus, in epist. ad Michaelem Imperatorem meminere. Cui etiam fidem astruunt Romanum Martyrologium & Breviarium. Demum locuples hujus rei testimonium præfert Marcellini Papæ vita, ex antiquissimo codice, Juliani Imperatoris tempore, ut fertur exarato, quem eruditi Patres Henscenius & Papembrochius nuperrime publici juris fecerunt. Cardinalis Baronius cui primum suspecta hæc historia visa fuerat, re demum accuratiùs ad amussim examinata in appendice ad Tomum 10. suam priorem sententiam retractavit.

3 Postquam Marcellini factum innotuit Romano Clero, (ad quem, ut ex Cypriani epistolis addiscimus, deficiente Romano Episcopo, pertinebat universæ Ecclesiæ sollicitudo) formido animi gravissima incessit, ne deplorandus pontificis casus, qualis nunquam obtigerat, Ecclesiæ quoque ruinam secum traheret, & diversis in diversas sententias abeuntibus, schismata inveherentur: judicatum fuit necesse prorsus esse Concilium, quam fieri posset amplissimum, diversis ex partibus & provinciis convocari in secretissimum aliquem locum, ea fide & prudentia, ut conventus iste persecutores Ecclesiæ lateret. Missis itaque in diversas nunciis, & literis, locus assignatus conventui fuit crypta Sinuessæ: Non enim coactum fuisse a Marcellino Concilium indeliquet, quia culpam suam coram Patribus qui convenerant primùm negavit, neque ante confiteri est ausus, quam multorum testium productione, & præsentia ineluctabili convictus fuerit. Tunc demum, profusis lacrymis in humum abjectus, casum suum confessus est, neque dignum se esse qui in ordine Sacerdotali versaretur, seque Christianamque rempublicam Patrum Concilio commisit. Certè ipsa Christi Ecclesiæ fabrica, postquam tanta qua fulciebatur columna convulsa fuerat, in ruinæ discrimen adducta erat. Responsum fuit a Patribus: *Ore tuo condemnaberis, quia prima Sedes non judicatur a quoquam*. Digressus inde Marcellinus Diocletiano occurrit, pœnitentiam lapsus sui voce & lacrymis significans, fidemque a se proditam constanter profitens, Imperatoris jussu gladio peremptus suo sanguine culpam priorem diluit & abstersit. Hujus lapsus non fuit error animi contra fidei veritatem, sed prava fictio contra debitam fidei professionem, & ex pusillanimitate consensus in externos idololatriæ actus, qualis olim fuerat Petri, ex animi segnitie in Passione Christi negatio.

4 Erat Sinuessa Campaniæ oppidum, quod Plinius lib. 3. cap. 5. dicit extremum novi Latii, non procul a Liri fluvio, priùs Synope dictum, de qua Livius Historicus lib. 3. cap. 5. *In saltu Vestino Falernum contingente agrum, Synope dicitur Græca Urbs fuisse*. Ejusdemque meminit Stabo lib. 5. Idem nunc oppidum Sessa dicitur, titulum habens Ducatus in Neapolitano Regno.

5. Quod verò Concilio isto dictum est, primam Sedem a nemine judicari, ea ratione nititur; quia Summus Pontifex, cum sit totius Ecclesiæ Princeps, neminem habet in terris superiorem, sed omnes Ecclesiæ filii ejus jurisdictioni, in omnibus ad æternam salutem pertinentibus, subjiciuntur. Illud effatum eodem ex Concilio repetit Nicolaus primus Pontifex epist. ad Michaelem Imperatorem. His consonat Romanum Concilium sub Sylvestro ducentorum octoginta Episcoporum, can. ult. hoc definiens: *Neque ab Augusto, neque a Regibus, neque ab omni Clero, neque a populo judicabitur prima Sedes*. Hujus decreti meminit pariter loco citato idem Nicolaus. Atque in Synodo Romana sub Sixto tertio legimus dictum, *Non licet in Pontificem sententiam dicere*. Cum Dioscorus Episcopus Alexandrinus, in Synodo Ephesina secunda, Leonem primum judicare & damnare ausus fuisset, ita id factum exhorruit Ecclesia Catholica, ut subsequens œcumenica Synodus Chalcedonensis Dioscorum damnarit, & exautoraverit; dicens *Nihil tale a quoquam fuisse attentatum*. Electo ad supremam Sedem per legitima suffragia Symmacho, Schismatici Laurentium pseudopapam, anno 498. opposuerunt. Quamobrem convocatum est Romanum Concilium, in quo Ennodii Ticinensis opera laudata est, egregiè perorantis contra Schismaticos pro causa Symmachi, & conclusum: *Quod aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari, sed Romanæ sedis Præsulem suo reservavit soli arbitrio*. Oecumenica Synodus octava, actione VII. sub Adriano secundo, approbat decretum istud Concilii sub eodem Zacharia Romę celebrati: *Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus, de eo vero quemquam judicasse non legimus*. Quod sanè de legitimo judicio intelligendum est: facta enim illegitimè, auctoritate carent, nullaque eorum habenda ratio est.

6 Acta ista Sinuessana qualia nunc habemus, non sunt judicialia, sed historicè ab aliquo scriptore contexta, cùm meminerint libræ Occiduæ quæ numerum duorum & septuaginta electorum testium designat, ad differentiam Orientalis libræ, quæ octoginta quatuor numerum explebat. Mos enim veteribus frequens erat numeros designandi nominibus ponderum, ut quum solidam hæreditatem nomine Libræ, & hæreditatis partes nominibus Unciarum exprimebant. Constat verò ex l. 1. tit. de ponderatorib. lib. 12. tit. 7. Cod. Theodos. appellationis ac discriminis, Constantinum Magnum autorem fuisse utriusque libræ. Præterea judiciaria Concilii acta nunquam tempus istud notassent, *Diocletianus cum esset in bello Persarum*. Istud enim falsum & supposititium est: constat enim Diocletianum hoc ipso anno, qui erat Imperii sui vigesimus, Imperium deposuisse; & quod hunc auget errorem, ante biennium de Persis fusis, profligatisque, Romæ triumphasse. Aut igitur sic corrigendum, *Diocletianus cum esset reversus è bello Persarum*, aut ingenuè fatendum (quod multis aliis Conciliis accidit) appendicem non veram aut germanam, sed ab aliquo assutam fuisse.

CONCILIUM CIRTENSE
ejusque ex Augustino fragmentum anno Christi 303.

1 EODEM anno eodemque Romano Pontifice Marcellino convenit Synodus Cirtæ in Numidia, Secundo Tigisitano Episcopo tunc Numidarum Antistitum Primate, autore. Episcopi qui obtemperantes Imperatorum Diocletiani & Maximiani Herculii edicto, divinos Codices, aliasve res sacras ethnicis Magistratibus tradiderant, aut idolis thura incenderant, eo fine convenete, ut in locum defuncti Cirtensis Episcopi alium sufficiendum eligerent. Celebrata Synodus hæc est in ædibus privatis Urbani Caris, quia Basilicæ nondum erant Christianis restitutæ. De sacrorum Codicum traditione interrogante Secundo Tigisitano, reliqui præsentes Traditionis crimen confessi sunt, suumque Primatem interrogantem ejusdem delicti redarguerunt. Qua de re ipse literis ad Mensurium Carthaginensem Episcopum totius Africæ Primatem purgare se, & excusare frustra conatus est. Porrò Episcopum Cirtensem (quæ ferè præcipua conveniendi causa fuit) ordinarunt Paulum quemdam, qui hoc eodem anno a Magistratibus postulatus, Scripturas sacras, & Ecclesiæ suppellectilem tradiderat. Stupendum omnino est: tantam & usque adcò effusam temporis illius Episcoporum, & Cleri segnitiem fuisse, divinique cultus & disciplinæ sacræ neglectum. Sylvanus quoque hujus Subdiaconus, ejusdem perfidiæ reus fuit, neque in illo cœtu quisquam repertus est ab illo scelere immunis. Quin etiam unus ex illis Episcopis, nomine Purpurius, adcò perditę fuit, tantæque in suis flagitiis profitendis impudentiæ, qualem mox videbimus, ut vix alia par apud nequiores Paganos possit inveniri.

2 Ex istis traditoribus impii Donatistæ prodierunt, quorum causa Ecclesiæ Africanæ tot cladibus conflictatę sunt. Hujus mentio Synodi legitur apud Optatum, lib. 1. contra Parmenianum, & apud Augustinum lib. 3. contra Cresconium cap. 26. & 27. his verbis: *De vestris autem majoribus*

joribus

juribus extat Secundi Tigisitani Concilium, cum paucissimis quibusdam factum apud Cirtam, post persecutionem Codicum tradendorum, ut illic in locum defuncti ordinaretur Episcopus. Ibi quæ gesta sunt accipe. Nam quæ necessaria sunt, ipsa scribere curavi. Deinde prosequitur ut infrà.

3 Diocletiano octies & Maximiano septies Consulibus, quarto nonas Martii, Cirtæ cum Secundus Episcopus Tigisitanus primæ Cathedræ consedisset, in domo Urbani Donati; idem dixit: Probemus nos primò, & sic poterimus hic ordinare Episcopum. Secundus Donato Masculitano dixit: dicitur te tradidisse. Donatus respondit: Scis quantum me quæsivit Florus ut thurificarem, & non me tradidit Deus in manus ejus, frater: sed quia Deus mihi dimisit. Ergo & tu serva me Deo. Secundus dixit: Quid ergo facturi sumus de martyribus? quia non tradiderunt, ideò & coronati sint. Donatus dixit: Mitte me ad Deum ibi reddam rationem. Secundus dixit: Accede una parte. Secundus Marino ab Aquis Tibilitanis dixit: Dicitur & te tradidisse. Marinus respondit: Dedi Pollo chartulas, nam codices mei servati sunt. Secundus dixit: Transi una parte. Secundus Donato Calamensi dixit: Dicitur te tradidisse, Donatus respondit: Dedi codices medicinales. Secundus dixit, Transi una parte: & alio loco. Secundus Victori a Russicade dixit: Dicitur te tradidisse quatuor Evangelia. Victor respondit: Valentinianus curator fuit, ipse me coegit ut mitterem illa in ignem, sciebam illa deletitia fuisse. Hoc dictum indulge mihi, & indulgebit mihi Deus. Secundus dixit, Transi ex una parte. Et alio loco. Secundus Purpurio de Limata dixit: Dicitur te necasse filios sororis tuæ, duos Misei. Purpurius respondit: Putas me terreri a te sicut alteri, tu quid egisti, quo tentus es a curatore & ordine ut scripturas dares? quomodo te liberasti ab ipsis, nisi quia dedisti aut jussisti dare quodcumque; nam non te dimittebant passim. Nam ego occidi, & occido eos qui contra me faciunt: ideò noli me provocare ut plus dicam, scis me de nemine tractare. Secundus minor patruo suo Secundo dixit: Audis quæ dicat in te, paratus est recedere, & schisma facere, non tantùm ipse, sed & omnes quos arguit: quos scio quia dimittere te habent, & dare in te sententiam, & remanebit solus hæreticus. Ideò quid ad te pertinet? quid quis egit, Deo habet reddere rationem. Secundus Felici a Rotaria Centurioni & Victori a Garbe dixit: Quid vobis videtur; Responderunt: Habent Deum cui reddant rationem. Secundus dixit: Vos scitis & Deus, sedete, & responderunt omnes, Deo gratias. Hos tu traditores (pergit Augustinus) qui cum aliis apud Carthaginem in Cæcilianum & socios ejus dixerunt sententias, inter quos & Sylvanus Cirtensis fuit, de cujus traditione gesta mox inseram, præclara videlicet ratione defendis, &c.

4 Præsules non priùs Cirta discessere, quam id peregerint propter quod eo convénerant. Creaverunt quippè & ordinarunt Paulum Cirtæ Antistitem, qui eodem ipso anno a Magistratibus interpellatus, unà cum Diacono Sylvano Codices sacros, cimelia & suppellectilem Ecclesiasticam tradidit. Sed eodem Paulo paucis post annis vita functo in ejus subrogatus est locum Sylvanus ejusdem sacrilegę traditionis socius & reus, ut ex Proconsularibus actis demonstrat Augustinus, lib. 3. contra Cresconium cap. 27. & 28. & epist. 165. ad Generosum.

DUO QUÆDAM CARTAGINENSIA *Donatistarum Conciliabula annorum* 306. & 308.

1 PRIMUM horum Marcelli Pontificatus tempore anno Christi 306. Cartagine celebratum est ab Episcopis Donatistis circiter septuaginta, adversus Cæcilianum Cartaginis Episcopum, qui Mensurio legitimis suffragiis ad illius Ecclesiæ regimen suffectus fuerat. At Schismaticorum Donatistarum factio, ut ibi soli Ecclesiam illam totius Africæ primariam assereret, Cæcilianum calumniosè accusabat traditionis divinorum Librorum, & prohibitionis ne victus fidelibus carcere detentis, furente Diocletiani persecutione, erogaretur: Causabantur insuper Donatistæ invalidè fuisse consecratum Episcopum a Felice Aptungitano Antistite, quem incusabant sacros Codices gentilibus tradidisse. Iniquam factionem perurgebat Lucilla mulier Hispana, opibus præpotens, Cæciliano infensa & vindictæ appetens, justæque reprehensionis sibi olim ab illo factæ impatiens, memor se ab eo reprehensam, dum esset Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, hac de causa; quia mortui cujusdam os, quem Martyrem credebat, non solùm super se deferre consueverat, sed etiam palam in Ecclesia exosculari, quo momento erat sacram Eucharistiam acceptura; etiamsi non fuisset ab Ecclesia in Sanctorum album adscriptus. His accedebat illorum infensissimum odium, a quibus receptam depositamque a Mensurio Carthaginensi Episcopo sacram supellectilem, ne in ethnicorum manus deveniret, Cæcilianus reposcebat, illi verò sacrilege sibi usurpabant. Illud ergo malignantium Concilium Cæcilianum pronunciat sacrorum Librorum traditorem, communionis fidelium exortem, Episcopalis sedis invasorem, illoque deturbato, Majorinum illius factiosæ Lucillæ domesticum in Carthaginensem sedem obtrudit, ordinatum a Donato factionis sacrilegæ Principe, dictoque a Casisnigris, Episcopo, a quo primum denominati Donatistę. Quamquam ut sunt instabilia sectariorum ingenia, & in novitates proclivia, postquam alter quidam Donatus invasor factus est Carthaginensis Ecclesiæ, ab isto recentiore dici maluerunt Donatistæ. Hoc in conciliabulo famosus ille nepotum suorum interemptor superius in Cirtensi conciliabulo memoratus, suam his verbis adversus Cæcilianum sententiam expressit: *Exeat huc quasi imponatur manus illi in Episcopatu, & quassetur illi caput de pœnitentia*: ut prodit Milevitanus Optatus lib. 1.

2 Secundum a Donatistis initum Carthaginense Concilium, temporibus quoque Pontificatus Marcelli Romanam regentis Ecclesiam, congregatum fertur anno Christi 308. in quo post acres dierum septuaginta quinque disputationes, pertinax Donatistarum furor dilucidum admisit intervallum, ducentis enim & septuaginta ipsorum Episcopis placuit, ut qui fuerant eorum factionis traditores etiamsi novi baptismi susceptione reconciliari recusarent, ad communionem reciperentur. Atque ita hujus vigore decreti, ut testatur Augustinus epist. 48. ad Vincentium, Donatus una cum omnibus suæ factionis sectariis Deuterio Macrinensis Ecclesiæ pseudoepiscopo, universisque per Mauritanias ejusdem schismatis Episcopis, deinceps usque ad Macarianam persecutionem, per annos quadraginta communicarunt. Cum verò ista per Macarium suscitata persecutio assignetur a Baronio, Emmanuele Schelestrate, aliisque doctissimis viris, anno Christi 348. si ex numero isto demas annos quadraginta, consequens fit ut referendum sit istud Conciliabulum ad annum Christi 308 quo sanctus Papa Marcellus, qui paulò post in persecutione Maxentii martyr Christi occubuit, Ecclesiæ Romanæ clavum regebat. Isto quidem decreto numerus Donatistarum multum accrevit; Secundus enim Tigisitanus Episcopus, (de quo jam a nobis in Cirtensi Conciliabulo facta est mentio) Numidarum Primas, cum esset ipse de numero eorum qui sacra volumina ethnicis Magistratibus tradiderant comburenda, omnesque illius asseclæ, tum Numidæ, tum Mauri, tum cæterarum plagarum Africæ, quos ex actibus Proconsularibus constabat fuisse damnabilis traditionis reos, Donatistarum partes augebant & promovebant. Sed inde tamen facta est eorum causa longè deterior; sibi enim adimebant discessionis a Cæciliano prætextum, in falso traditionis, quod illi ejusque ordinatori Felici Aptungitano Episcopo impingebant, crimine fundatum; solaque remanebat evidens omnique major exceptione schismatis quod invexerant causa, odium implacabile Cæciliani, & pertinax ambito. Proinde illos tandem hujusce decreti admodum puduit, quo speraverant pacem inter sese mutuam stabilire, dissidiaque quibus invicem dissidebant acriterque disceptabant, componere; immutatisque animorum sententiis, quatenus fieri poterat suppresserunt, ut procaciùs gloriari possent se solos mundos, alios autem immundos & contaminatos esse, atque hanc discessionis suæ causam prætexere.

EC-

ECCLESIÆ QUARTI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1 ABDICATIO Diocletiani & Maximiani nonnihil persecutionem imminuit, eam tamen non extinxit quandiu superstitere Galerius Armentarius, & Romæ Maxentius Maximiani Herculii filius, in Oriente verò Maximinus & Licinius. Moderatissimus Princeps Constantius amoris affectu erga Christianos propensus, Galliis & Britanniis contentus, Italia, Hispaniaque, & Africa sponte cessit Maximiano Galerio Armentario. Hic verò aucta ditione sua geminos creavit Cæsares, Severum Occiduis provinciis & Maximinum sororis filium Orientalibus regionibus præficiendo. Constantius Chlorus non ultra biennium Augusti dignitate potitus est. Ad eum extrema ægritudine Eboraci in magna Britannia decumbentem, filius Constantinus, quem ex Helena susceperat, dilapsus è custodia qua eum Galerius detinebat, publicis etiam quacumque proficiscebatur necatis jumentis, ut persequentium celeritatem evaderet, fausto successu confugit; in cujus complexu lætitia effusus pater paulò post animam emisit anno Christi trecentesimo sexto.

2 Quamvis Italia cessione Constantii ditioni Galerii accessisset, hanc tamen prætorianorum militum, & amicorum factione usurpavit Maxentius, Maximiano Herculio natus. Adversus quem Galerius Severum Cæsarem cum exercitu misit: qui tamen destitutus a suis, Ravennam fugere compulsus est. Galerius ipse Romam contendit novo succinctus exercitu, sed a militibus quoque desertus in Illiricum se recepit, ibique Licinium Cæsarem creavit. Interea Herculius Imperium quo se invitus abdicaverat resumere affectavit, & scriptis literis Diocletianum ut idem faceret, adhortatus est; sed ejus ambitionem & inconstantiam sprevit Diocletianus, respondens se quietem & voluptatem, qua in conferendis & colendis Salonæ hortis fruebatur, longè Imperii Romani gloriæ anteferre, ideoque in proposito se persistere, privatæ quietæque quam elegerat vitæ. Herculius primùm, quasi honorarius pacis inter filium Maxentium & Severum conciliandæ arbiter, data huic jurisjurandi fide Ravennа eundem eduxit, eductumque perfidiosè Maxentianis tradidit occidendum: ac deinde illos ut se duce militent adversus Maxentium sollicitat. Sed perfidus senex ab illis despectus, suæque vitæ metuens ad Constantinum in Galliam recurrit, eique Faustam filiam nuptum dat cum Imperii dotali titulo. His demum celebratis nuptiis, mentem suam de Constantino genero disperdendo, filiæ suæ aperit. Illa patris perfidiam exhorrescens, virum seorsum admonet, ut sibi ab insidiis soceri caveat. Herculius rem suspicatus, aut etiam à filia quoque admonitus, ut si salvus esse velit, fuga se quamprimùm proripiat, clam aufugit: sed missi à Constantino celeres percussores, illum Massiliæ interceptum interficere: quo exemplo confirmarum illud est; perfida consilia esse tandem auctoribus exitialia.

3 Ipse Constantinus dum in Galliis expeditionem contra Maxentium parat, divino Crucis in cœlo rutilantis ostento, & victoriam sub tali auspicio pollicentis admonitus, verbis etiam Rheticii Heduensis Episcopi confirmatus, & institutus, Christianam amplectitur religionem, & progrediens, arces, & præsidia in Alpibus sibi objecta expugnat, tres Maxentii exercitus collatis signis fundit. Quarta demum acie, ad ipsos Romæ muros, quanquam copiis ac militum numero inferior, cæsos Maxentianos vertit in fugam, in qua Maxentius ipse, dum Tiberim trajicit ligneo ponte sub equitum multitudine fatiscente amni demersus periit.

4 Galerius sub iisdem temporibus in Urbe Sardica Illirici & Daciæ Metropoli, correptus immani morbo, inter acerrimos ignis interni cruciatus, vermium corrosiones, & dira viscerum tormina, sceleratissimam animam expiravit, multis occisis medicis, qui fœtorem intolerabilem ex ejus corpore exhalantem ferre non potuerant. Duo adhuc tyranni supererant Licinius & Maximinus. Iste postquam innumeros Christianos atrociter excruciatos neci dedit, stolido tandem consilio Licinium bello adoritur, nihil tale opinantem, ejusque in fines hostiliter irrumpit: sed commisso prælio victus a Licinio, fugatusque fuit. Et subinde Tarsi in Cilicia dirissimo conflictatus morbo, ultricem Dei manum agnovit, & quod moribundus fecerat Galerius, edicta quoque pro Christianorum libertate promulgavit, qualia etiam Galerius morti proximus ediderat. Licinius victor liberos Maximini omnes trucidat, ne quis ex impia & odiosa progenie superesset, devictaque provincias omnes invadit

5 Sic igitur factum est, ut universæ Romanorum Imperii provinciæ duobus Principibus parerent, Oriens Licinio idolorum cultori, & Occidens Constantino Christiano: quos inter ambos fœdera junguntur. Licinius a Constantino invitatus Mediolanum accedit, eaque in urbe nuptiæ Licinii & Constantiæ Constantini sororis ingenti lætitia & apparatu celebrantur. Ad has ambo Imperatores Diocletianum invitarant, at ille excusationem prætexuit senectutis. Hæc evenerunt anno 313. Biennio post in Dalmatia in hortis Salonianis

nianis moritur Diocletianus: viso tyrannorum Ecclesiæ hostium teterrimo exitu, Christianorum autem, quos omni crudelitatum genere conatus fuerat exterminare, triumpho, pace & libertate quam Licinius proprio edicto stabiliverat.

6. Nec tamen pax illa diuturna fuit. Eoimverò post biennium ab illò amborum Principum fœdere, Licinius intermissam Christianorum vexationem instauravit: qua de causa Constantinus in illum arma movet. Primus armorum concursus fuit ad Cibalim Pannoniæ oppidum: deinde in campo Mardiensi, quibus duobus prælius cæsi fugatique sunt Liciniani. Tertius conflictus ad Hadrianopolim in Thracia, quartus prope Bysantium factus, quintus denique ad Chalcedonem. His præliis terra marique victor extitit Constantinus, in cujus manus ipse Licinius eccidit. Sed Constantia inter fratrem & conjugem pacem conciliavit, qua Licinius suis omnibus provinciis spoliatus, Thessalonicam cum annuo decenti stipendio fuit relegatus. Sed Licinius fœdifragus & irrequietus, rebus novis etiam tunc studens mortem sibi accersivit; jussuque Cônstantini extinctus fuit anno Christi 325.

7. Bellorum itaque radicibus accisis, innumeris perfunctum Constantinum bellorum periculis, summa domi calamitas excepit. Crispus Cæsaris dignitate decoratus liberorum illius primo genitus fuit, natus ex priore uxore Minervina, præstantissimus juvenis, sub avia Helena jam inde à teneris in Christi religione educatus, literis à Lactantio Firmiano excultus, partaque de Alemannis victoria illustris. Hunc perditissimo amore deperiit noverca ejus Fausta Augusta, & ad stuprum sollicitavit: sed repulsam à castissimo juvene passa amorem in odium vertit: quo instigata, simulque ejus interitu viam ad Imperium, quam ille major natu præcludebat, filiis propriis munire intendens, non dubitavit Crispum attentati in se adulterii apud patrem accusare; qualia pleraque referunt exempla sacræ profanæque historiæ uxoris Putipharis contra Josephum; Stenobœæ uxoris Prœti contra Bellerophontem; Phædræ novercæ adversus privignum Hippolitum. Constantinus malè credulus juvenem innocentissimum in dicta causa clam neci addixit. Sed paulò pòst, comperta uxoris fraude & calumnia, balneo ardenti conclusam necari jussit. Delirat planè Zosimus gentilis historicus, & Constantino propter ejus Christianismum perpetuò infensissimus, dum scribit ipsum propter interfectionem Crispi & Faustæ diris agitarum, cum nulla esset penes veterem Romanam religionem species expiationis, qua tam detestabilia scelera elui possent: tum demum ad Christianos recurrisse, persuasum ab Hispano quodam nullum esse flagitii genus quod per Christiana sacra expiari facilè noo posset. Quis verò ignoret Christi fidem suscepisse multis annis ante hunc infaustum eventum? Refert Eusebius ocularis horum temporum testis, eum antequam bellum Maxentio inferret, Christianæ se religioni addixisse, ostensa sibi in cœlo fulgente cruce, per quam victor futurus erat. Idque signum cœleste non ipsi soli conspectum, sed universis etiam copiis quæ ductorem illum sequebantur; eumque multoties rem, apud eos qui non viderant, asseverasse. Taceo Labarum crucem nomenque Christi referens auro gemmisque coruscans, quod ejus ab initio præibat exercitum. Taceo veteres inscriptiones, & numismata statim ab ipsa de Maxentio victoria procusa, in quibus victor ille cum Labaro repræsentatur, aliaque, quibus id confirmatur, omni exceptione majora monumenta.

8. Profligatis universo Romano orbe tyrannis, Ecclesia sub Christiano & piissimo Principe summa pace & felicitate potita fuisset, nisi discordiis intestinis & mutuis odiis discissa per eos ipsos fuisset, qui de nomine Christiano gloriabantur: adeò ut cum Propheta lamentari Ecclesia posset: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Duorum hoc tempore turbinum procellis illa cœpit concuti, schismatibus scilicet Donatistarum & Meletianorum. Originem Donatistarum paulò ante perhibuimus in nostris ad eorumdem Concilia observationibus. In istis maximè verificatum fuit quod de hæreticis scribit ad Titum Apostolus: *Subversos esse, & delinquere, cum sint proprio judicio condemnati.* Constat enim ex tribus ipsorum Conciliis, Cirtensi cum duobus Carthaginensibus, eos ipsos qui hanc pestem suscitarunt fuisse in persecutione traditores sacrorum voluminum; qui tamen ut odiosum, sibique invisum, Episcopatu deturbarent Cæcilianum, fingebant in eo & ejus consecratore Felice Aptungitano, hoc idem traditionis crimen, cum tamen vera & unica hujus reprobationis causa esset ipsorum ambitio, & odium, & invidia; quia Cæcilianus ab iis sacra vasa repetebat, quæ præcessor Mensurius penes præcipuos hujus factionis autores deposuerat, qui eadem sibi per sacrilegium retinebant. Hi suæ sectæ signiferum Majorinum ordinarunt Carthaginensem Episcopum, adversus legitimè promotum Cæcilianum. Isti ergo postquam atrociter per omnem ferè Africam tumultuati sunt, Constantinum interpellant, qui Melchiadi Romano Pontifici, tribusque Gallicanis Episcopis, Materno Agrippinensi, Rheticio Augustodunensi, & Marino Arelatensi; Rhetico Augustodunensi, & Marino Arelatensi, aliisque quibusdam Episcopis, causæ judicium commisit. Romæ igitur auditis partium accusationibus, & defensionibus, Donatistæ submoventur ut calumniatores, Cæcilianique electio confirmatur. Huic judicio refragantur Donatistæ, ipsumque Romanum Pontificem novis calumniis dilacerant: cui falsò imponunt, nec probare ullatenus valent, etiamen thurificationis ad idola. Hinc ingentes turbas tota Africa cient. Ælianus

Africæ

Africæ Proconsul Donaristas compescere & quietos esse jubet: Illi ab ejus jussionibus ad Constantinum provocant; cujus mandato Arelate in amplissimo Concilio ex omnibus propemodum Europæ provinciis convocato, causa eadem revisitur, eaque hinc inde discepta, secundùm Cæcilianum dicta sententia fuit. At pertinacissimè obstinati Donatistæ ad Imperatorem denuò provocant, a quo primùm Romam citati novæ damnationis sententiam acceperunt, addita exilii pœna, quam postmodum Constantinus nimia facilitate remisit.

9 Alterum Meletianorum schisma Meletium autorem habuit, Lycopolis in Ægypto Episcopum, qui ob diversa crimina fuit a Petro Alexandrino Episcopo sede motus, postquam convictus fuit idolis sacrificasse sub Maximini persecutione. Perculsus hac justa condemnatione Meletius a Petri communione se subduxit, suumque pro viribus schisma propagavit. Cui se Arius adjunxit, qui Petro delatum prensaverat Episcopatum, ambitione præceps invidiaque tabescens, & futurus orbis terræ teterrima pestis. Ipse verò Petrus doctrina, charitate, vigilantia, omnique pietate insignis, postquam Ecclesias Ægypti difficillimis persecutionum temporibus sanctissimè rexit, pro fide Christiana capite cæsus est. Ista verò Maximini persecutio innumeros Martyres transmisit in cœlum; inter quos recensentur Cæsareç Palæstinæ Pamphilus, eruditione cum vitæ sanctitate conjuncta mirificè illustris; & Procopius Nicomediæ, Lucianus Antiochenus, Græca sacrorum librorum editione ac emendatione ad Hebraicos fontes collata ce eberrimus. In Phrygia urbs, quę tota Christiana erat, idolis sacrificare renuens, circumfuso Maximini exercitu, cum civibus omnibus incensa est. Sileo Catharinæ Virginis nobile martyrium; Potamienæ quoque ancillę viri ethnici certamen, quale ex ore sancti Abbatis Antonii acceptum Palladius in historia Lausiaca cap. 1. describit. Hæc ad stuprum a suo hero ac domino expetita, sed in virginitatis proposito constantissima, ab eodem delata & tradita est in manus præfecti, qui edicta Principis summa crudelitate solebat exequi. Hic frustra virginis tentato verbis proposito, ahenum parari mandat pice oleoque refertum, ignemque supponi. At illa imperterrita enixe rogavit, ne se totam simul immergi, sed paulatim in bullientem liquorem demitti mandaret; ut diuturniorem cruciatum amore Christi perferret. Id verò a crudelissimo judice obtinuit, suspensaque sensim demissa est per unius horæ spacium. Defecitque vita ejus quando pix ardens ejus collo circumfusa est. Eadem in civitate, eademque grassante persecutione, gladio simul perempti sunt, præter admirabilem Petrum, alii quatuor Episcopi, Phileas, Hesychius, Pachomius, & Theodorus: cumque his uno die sexcenti sexaginta alii Martyres mortem subierunt.

10 Martyrum quoque sub Licinio persequente innumerabilis extitit multitudo. In quibus insignes sunt quadraginta Martyres, nocte hyberna in lacum frigidissimum immersi, & frigore in Armenia necati: in qua etiam Blasius Sebastæ Antistes variis & diris cruciatibus affectus, & demum gladio decollatus est. Præterea apud Adrianopolim in Thracia Ammon Diaconus, cum quadraginta Virginibus monialibus, quarum curam & institutionem gerebat, ignium & gladiorum diris tormentis mortem gloriosam oppetiverunt.

11 Sed ut Arium infelicem, cujus paulo ante strictim mentio facta, resumamus. Ille cum esset presbyter Alexandrinus, atque ut ait Theodoritus, sacrarum Literarum interpretationi præpositus; cum Episcopatum Alexandrinæ Ecclesiæ ambivisset, sibique prælatum doleret Alexandrum, subjectionis impatiens, illum deprimere, sanctamque illius doctrinam subvertere pro viribus & ingenio nitebatur. Eo perverso conatu novam de Christo invexit hæresim, ejus impugnantem divinitatem, & substantiæ cum æterno Patre unitatem, ejusque negantem æternitatem. Hujus hæresis virus omni studio & industria quaquaversum effudit, & propagavit: cujus patronos sibi ascivit Episcopos non paucos, præsertim vero duos Eusebios admodum celebres, Cæsariensem in Palæstina, & Nicomediensem in Bithynia. Huic se pesti omni, ut par erat, diligentia opponit meritissimus Alexandrinæ Ecclesiæ Præsul Alexander; a quo Arius communione fidelium ejicitur. Sed impius iste per multos in dies nanciscitur dogmatis sui propugnatores, adeò ut incendium istud brevi provincias Orientis pervaserit. Mirum sanè est, Constantinum, tot adeoque animosis dissidiis, tot accusationibus mutuis inter Episcopos, tot nequitiis & calumniis in dies ab Antistitibus & Sacerdotibus suscitatis, tum ex parte Arianorum, tum ex parte Donatistarum, in religione Christiana quam susceperat, non nutasse, non vacillasse, non scandalum passum fuisse. Omne verò studium adhibuit religiosissimus Princeps ad conciliandam in Ecclesia concordiam, nec tamen valuit incendium istud extinguere, ob perditam nequitiam, hypocrisim & dolos aulicorum Episcoporum, a quibus obsidebatur, & perpetuò circumveniebatur. In his tamen unus inventus est sinceræ fidei Cordubensis Episcopus, cujus in Diocletianea persecutione confessio carceribus & plagis probata fuerat: hujus integritatem & prudentiam perspectam habens Constantinus, illum in Orientem misit, qua decuit potestate tum Ecclesiastica, tum civili præmunitum, etiam Concilia ubicumque visum esset convocandi, atque in his præsidendi: sed in Ægypto præcipuè illiusque Metropoli Alexandria, ex qua præsens, cui medendum erat, damnum emerserat. Hac igitur in civitate copiosam Synodum congregavit, quam Athanasius Apolog. 2. vocat generalem; quia

ex mul-

ex multis Orientis Episcopis, præsertim ex Ægypti Diœcesi coacta fuit. Poterat istud malum si non extingui, at aliqua ex parte coerceri, si duo Eusebii sese in gratiam primum Constantini, deinde filii ejus Constantii, penitus non insinuassent.

12 Visum est tandem Constantino summum & ultimum huic morbo petendum esse remedium ex œcumenica Synodo, cujus decreta, ex omnium Ecclesiarum consensione dimanantia, nulla temeritas reiicere aut convellere ausit. Hæc igitur indicta celebrataque Nicææ in Bithynia Synodus fuit: cui Constantinus ipse, non ut judex, sed ut pacis promotor & conciliator, interfuit; cujus præsentia & majestas omnem quæ suboriri posset insolentiam, & proterviam, intra officii limites cohiberet. Huic præsedere Apostolici Legati a Sylvestro electi, Osius Episcopus, Vitusque & Vincentius presbyteri. Arius ibi damnatus est assertusque Filius Dei consubstantialis & coæternus Patri: dirempta etiam de Paschalis festi die vetus controversia, & sancitum nec ante decimam quartam mensis Martii lunam, nec nisi Dominico die celebrandum id festum esse. Arii fautores Episcopi exautorationis suæ exiliique metu, subdolè consensum ad Nicænam fidem simularunt, ut alio posthac tempore audentiùs impugnarent. Celebratum istud Concilium trecentorum, & septemdecim Episcoporum fuit anno Christi 325. Imperii Constantini anno 20. Paulino & Juliano Consulibus.

13 Religiosus Imperator sollicitus de Christianis non tantùm sibi subditis, sed etiam de illis qui alieno parebant Imperio, audiens Saporem Persarum Regem Christianos qui erant in Perside, vexare, humanissimis literis ad eum scriptis mitigare illum studuit. Christiana verò religio latiùs in Indiam & Iberiam propagata est. Frumentius Tyrius in Indiam Christi fidem intulit: Indeque reversus Athanasium convenit Alexandriæ versantem, cui exponit quanto Evangelicæ legis studio populus iste ferveret, si Doctores idonei eo mitterentur. Frumentium verò ad Indos remisit Athanasius eorum linguæ peritum, ipsisque assuetum & familiarem, quem consecravit gentis Episcopum. Iisdem temporibus Christiana quædam captiva, sanctitate & miraculosis morborum curationibus in ea regione celebris, Iberis populis hujus regionis accolis suasit religionem Christi capessere. Habitant vero Iberi inter duo maria Euxinum atque Hircanum seu Caspium. Mulier hæc Christianorum institutorum perita Regem Reginamque illius plagæ, sola invocatione Christi, a periculosis morbis, quibus medici nullum potuerant adhibere remedium, curaverat. Tantam verò apud eos gratiam iniit, ut templa Christo ædificare persuaserit, legationem etiam ad Magnum Constantinum mitteret, rogantes ut Episcopos & Sacerdotes mitteret, quorum ductu baptismum & Christianam religionem susciperent. Constantinus Legatos benignissimè exceptos & magnificis muneribus donatos cum delecto a se Episcopo & Clericis ad Regem dimisit.

14 Ariani verò Episcopi nullatenus desistunt dolis & calumniis orthodoxos Episcopos insectari: sed illorum acriùs exarsit furor adversus præcipua fidei columina, scilicet Athanasium Alexandrinum, qui Alexandro successerat, Paulum Constantinopolitanum, Eustathium Antiochenum, primarum sedium sanctissimos & dignissimos Antistites, & Hilarium Pictavorum, Eusebium Vercellensium, aliosque vitæ sanctimonia doctrinæque splendore spectabiles. Athanasius quem solummodo adhuc Diaconum Alexander Alexandrinus Præsul in Concilium Nicænum introduxerat, tanta animi vi Arium disputando repressit, ut ingentem a Catholicis gloriam, & ab hæreticis invidiam, & odium implacabile sibi deinceps accersiverit: Idemque post quinque a Concilio menses, erepto ex hac vita divino Alexandro, in ejus sedem promotus, adduci nunquam potuit ut Arium fineret Alexandriæ consistere. Quamobrem ab Arianis, per nequissimas calumnias in Tyrio conciliabulo, cui Eusebius Cæsariensis præsidebat, damnatus est anno 335. & a Constantino Treviros relegatus, ibidem biennio & quatuor mensibus degit in exilio.

15 Sub his temporibus è vivis excedit Constantinus anno Christi 337. exactis in Imperio uno & triginta annis, deposito suo testamento in manus Presbyteri cujusdam Ariani sibi enixè commendati a sorore Constantia pariter Ariana, Licinii tyranni vidua. Mortuus autem est Constantinus in suburbana Nicomediæ villa, ætatis anno circiter sexagesimotertio. Corpus ejus Constantinopolim delatum multo exequiarum apparatu sepultum in vestibulo fuit, quod erat ante Apostolorum Basilicam. Presbyter ejus testamenti depositarius occultum illud habuit, prout morituro Constantino jurejurando pollicitus fuerat, donec adventanti Constantio qui inter superstites Constantini filios natu secundus erat, illud remisisset. Sic verò partitum inter liberos reliquit Imperium. Constantino majori natu pars omnis illa cessit quæ est ultra Alpes, Gallia, Hispania, Britannia, & quidquid erat terrarum ultra Rhenum fluvium. Constantio natu secundo quidquid regionum protendebatur a freto Propontidis adusque Orientis fines cum Ægypto. Constanti minimo natu, Roma cum Italia, simulque Sicilia, Africanæ Provinciæ, atque Illyricum obtigere.

16 Constantinus Magni Constantini filius natu major, erga Athanasium & partem Catholicam optimè affectus, post patris obitum Athanasium ex Gallia & Treviris Alexandriam postliminio reverti fecit, non auso Constantio in oppositum obniti. Inter hæc Constantinus in fratrem Constantem bellum movit, factaque in illius terras irruptione, interfectus est ad Aquilejam anno 340. Tum vero in ejus fine liberis defuncti provincias Constans invasit.

nvasit. Eusebiani, odio in Athanasium restitutum recrudescente, novas adversus illum turbas excitant, novam tamen metuentes Constantis potentiam, cujus ditio Romam & Italiam complectebatur, Julium Romanum Episcopum demereri student, & quia causa ista cognitionem supremæ Sedis requirebat, ejusdem quoque judicium se expetere simulant, certi moras nectere, & prout vel in se pronum, vel a sua causa alienum ejus animum deprehenderent, vel expetitum vadimonium subire, vel deserere, prout è re nata temporumque successu sibi noverint expedire. Julius interea causæ judicium ad suam cognitionem evocatum prosequitur, & partes ambas ad suum citat tribunal. Athanasius, cæterique Episcopi Tyrio conciliabulo damnati, & sedibus pulsi, citationi obtemperare minimè differunt: Eusebiani econtra dilationibus & ludificatoriis prætextibus, ut solent malæ fidei litigatores, causam remorantur. Athanasius, cum aliis exulibus Episcopis, Romæ annum integrum tresque insuper menses litis judicium præstolatur. Julius, post iterata erga Eusebianos judicialium citationum edicta, his nullatenus comparentibus, judicium exequitur peremptorium, & causa quam accuratissime discussa, secundùm exules Episcopos sententiam dicit; eosque in pristinas unde fuerant ejecti sedes restituit, anno 341. Quo eodem anno Eusebiani, sumpto prætextu dedicationis Basilicæ Antiochenæ, quam Magnus Constantinus multis expensis construxerat, Antiochiam magno numero conveniunt & ibi novo inito conciliabulo, Athanasium, qui ex decreto Julii Alexandriam civibus lætitia exultantibus reverterat, denuò condemnant, & repetita sede iterum extrudunt; & ne spes aliqua postliminii seu restitutionis superesset, in ejus sedem provehunt Gregorium Cappadocem militaribus Constantii copiis succinctum, a quibus quasi in urbe per vim expugnata, horrenda civium Alexandrinorum cædes perpetrata est, cum luctuosis domuum invasionibus, opum direptionibus & sacrilegis virginum raptationibus. Athanasius ad cædem conquisitus, clam dilapsus Romam iterum proficiscitur, quo etiam Paulus Constantinopolitanus Episcopus, aliique Antistites ab Arianis pulsi, ut in sacrum asylum se recepere, Asclepas Gazæ, Marcellus Ancyræ, aliique.

17 Verùm qui Eusebiani suarum autoritate Synodorum nitebantur, quę tamen prorsus fraudulentę suspectęque erant, utpote ab Arii sectariis habitę adversus eos qui Nicænam fidem ab illis impugnatam profitebantur, instituit Constans, annuente per metum Constantio, ut universale Concilium Sardicæ indiceretur, quæ civitas est confinis Illyrico & Thraciæ in ipsa ditione Constantii, ut Eusebianis omnis tergiversandi prætextus submoveretur; ad quam tamen liberior & facilior cunctis Episcopis Orientis & Occidentis, ubi Constans dominabatur, esset accessus. Celebrata igitur est, non Sardibus in Lydia, sed Sardicæ in Mysia, Synodus generalis anno 347. Ab hac Ariani, cum essent numero longè orthodoxis impares, se subdolè subduxere, & Philippis in vicinia conventiculum fecere, cui nomen quoque Concilii Sardicensis indidere, in quo *Consubstantialis* usurpari vocabulum prohibuere. Attamen vera Sardicensis Synodus, revisis exactè Arianorum conventiculorum actis, illisque penitus rescissis, sententiam pro Athanasio aliisque injustè damnatis dixit; Gregorium Alexandrinæ invasorem Ecclesiæ damnavit, Ursacium etiam a Singiduno, Valentem a Mursa, Narcissum ab Hierapoli, Stephanum ab Antiochia, Acacium a Cæsarea, Menophantum ab Epheso, Georgium a Laodicea, aliosque gradu suo exegit: quamvis Socrates & Sozomenus scripserint, huic interfuisse Concilio Paulum Constantinopolis Præsulem; sed fides potius adhibenda Theodorito scribenti, Paulum cum esset Sardicam profecturus, fuisse ab orthodoxis Constantinopolitanis prohibitum, scientibus paratas adversùm eum ab Arianis in itinere insidias.

18 Cæterum haud multò post, Ariani Paulum apud Constantium tum seditionis, tum aliorum criminum falsò criminati, hoc obtinuerunt ab iniquo & hæretico Principe, indicta causa & inaudita parte, ut Cucusum minoris Armeniæ oppidulum relegaretur; quæ fuit quarta & ultima sanctissimi Episcopi relegatio. Scribit enim Athanasius ad solitar. vit. agen. primum ejus exilium fuisse in regionem Ponti: Secundò fuisse catenis vinctum in Singram Mesopotamiæ deportatum: Tertio Emesam amandatum, ut tot agitationibus & incommodis rerumque omnium penuria conficeretur: Quartò Cucusum sub aere frigidissimo, inter deserta montis Tauri, rerum omnium indigum, & omni penuria laborantem locum; quo ut pervenit in tetrum carcerem conjectum fuisse, & omni cibo & potu destitutum, die sexto aperto carcere, inventum adhuc spirantem, jussu Philippi præfecti fuisse laqueo strangulatum.

19 Parum valuisset apud Constantium hæreticum Sardicensis œcumenicæ Synodi decretum pro Athanasio, nisi Catholicus Princeps Constans ejus ursisset executionem, interminatus si tam justa postulatio rejiceretur, se aperto bello id executurum. Itaque Constantius pro Athanasio scribit, ut ad pristinam sedem reducatur; sed illa non fuit diuturna tranquillitas: Magnentius enim tyrannus, sumpta Imperiali apud Augustodunum purpura, Constantem per Gaisonem ducem apud oppidum Helenam Pyrenæo proximum interfecit, anno 350. Tanto ergo protectore destitutus Athanasius fugere iterum, omniaque latibula quærere cogitur, Constantio vires omnes intendente in illius exitium, novaque in dies Conciliabula cogente in diversis terrarum partibus, ad ejus condemnationem: Quotquot verò sceleratis decretis renitebantur, carceribus,

exiliis, & verberibus plectebantur. Hinc prodiere pseudosynodi, Sirmiensis, Seleuciensis, Mediolanensis, Ariminensis, in quibus erepta Catholicis omni libertate, impietas Ariana prævaluit. Mortuo demum Constantio, cui Julianus successit, pristinam Ecclesiam Athanasius tantisper recuperavit: sed rursum Juliano persequente, solum vertere cogitur; Mortuoque apostata Juliano Alexandriam repetit, sub piissimo Principe Joviano, cujus rogatu divinus Athanasius regulam fidei conscriptam ad ipsum transmisit. Denique sub Imperio Valentis Ariani, qui eumdem jam cœperat exagitare, intra Alexandriam diem clausit extremum, innumerorum pro fide laborum & ærumnarum mercedem in cœlo percepturus ab agonotheta Jesu Christo, cujus divinitatem invicta constantia in terris propugnaverat.

20 Eustathius Antiochenus, alterum fidei orthodoxæ propugnaculum, vir insignis eruditionis, qui eloquenti oratione Nicænam Synodum aperuerat, & nomine universi Concilii Constantino Magno gratias egerat, rabiem Arianorum pariter in se fuit expertus. Visum est Eusebianis hunc acrem fidei defensorem è medio tollere. Eusebius Ecclesiæ Constantinopolitanæ, post deturbatum ex illa eximium Paulum, invasor, vir aulicus & Constantii gratia fretus, specie sacra Palæstinæ loca invisendi, una cum Theognide Nicææ Episcopo Arianæ factioni addictissimo, fraudulenter obtentis a Constantio quales voluerat honorificis literis, & copioso itineris commeatu, viæ se dedit cum superbo & ambitioso comitatu, fuitque quacunque proficiscebatur juxta Imperiale mandatum honoribus amplissimis exceptus. Hunc Antiochia pertranseuntem Eustathius amicissimè & honorificè excepit, inde Jerosolymam fastuosus Prælatus contendit, quo in itinere sceleratum consilium disperdendi Eustathii, Theognidi Nicæno, Eusebio Cæsariensi, Patrophilo Scythopolitano, Aetio Lyddæ, Theodoto Laodiceæ, aliisque qui se comitabantur Antistitibus Arianis, aperuit: qui omnes Eusebium Constantinopolis Episcopum redeuntem Antiochiam specie honoris deduxerunt. Ibi meretriculæ pretio conductæ persuaserunt, ut linguæ suæ operam voluntati Episcoporum accommodaret. Apud istos ergo ad fraudulentam Synodum Antiochiæ congregatos, petulans fœmina in medium introducta expostulat, se infantem quem ulnis gestabat Eustathii congressu concepisse, qui tamen pollicitam & concubitus mercedem, & infantis educationis pretium, tametsi sæpissimè rogatus, exolvere recusabat. Eustathius tam infami calumnia impetitus postulavit, ut si quem ejus rei conscium testem haberet, proferret accusatrix. Illa negante ullum se habere testem, eo quòd illam conventionem Eustathius suæ famæ consulens, clam & semotis arbitris secum iniisset, juramentum iniquissimi judices infami prostibulo detulerunt adversus Antistitem tertiæ inter primarias Ecclesiæ, virtutum omnium splendore venerabilem, quamvis divina clament oracula, non nisi duorum aut trium, omni exceptione majorum, asseveratione fidem esse ullis accusationibus adhibendam, & Paulus ad Timotheum Episcopum scribat; accusationem adversus Presbyterum ne recipiat, nisi sub duobus aut tribus testibus. Attamen flagitiosi Episcopi, spretis divinis humanisque legibus, accusationem adversus talem tantumque virum unius scorti asseveratione ratam esse voluere, atque ita Eustathium meritis eximium & senem omni commendatione majorem Episcopatu abdicarunt. Non defuere tamen Episcopi perversæ machinationis inscii, qui hanc nequitiam indignè tulerunt, & refragati sunt: sed doli hujus opifices Constantio sollicitè persuaserunt, & veram esse accusationem, & Eustathium abundè convictum, ejusque exilium impetrarunt; quo Trajanopolim deportatus diem ibi clausit extremum, anno 340. At verò meretrix, gravi postea ægritudine correpta, nec tantùm vitæ suæ metuens, sed magis conscientia urgente de animæ propriæ salute sollicita, totam illam Episcoporum machinationem, propalavit; seque mercede ab Eusebio conductam altè confessa est; nec tamen omnino falsum quo se astrinxerat jusjurandum fuisse, quandoquidem verus infantis pater Eustathii nomine, fuerat quidam faber ærarius. Divus Hieronymus eleganter in Apologia 2. contra Rufinum, machinationes Eusebianorum adversus Athanasium & Eustathium his exprimit verbis; *Eustathius Antiochenus Episcopus filios dum nescit invenit. Sic Athanasius Alexandrinæ urbis Pontifex tertiam Arsenii amputavit manum; duas enim qui mortuus prius fingebatur vivens postea habere monstratus est*. Hanc in Athanasium imposturam alter Eusebius, nimirum Cæsariensis, in altero scilicet apud Tyrum conciliabulo machinatus erat.

21 Quid memorem Osii, quid Liberii Pontificis persecutiones; quid utriusque lapsus deplorandos? quàm est odiosa Constantii inhumanitas! Osium insignem meritis, quem tantopere pater Constantinus veneratus fuit, ejusque opera & sanctissimis consiliis, plenisque sapientia in arduis & præcipui momenti rebus fuerat usus; illum, inquam, tempore Diocletianeæ persecutionis, acceptis plagis & vibicibus pro fidei professione spectabilem; illum qui Legatus Apostolicus duobus œcumenicis Concilius Nicæno & Sardicensi præfederat, pluribusque aliis nationalibus Synodis; illum qui tot illustres Legationes sub Magno Constantino magna laude obiverat; illum jam ætate nonagenarium, corpore animoque jam per ætatem longævam infirmatum, fuisse a Constantio carceribus maceratum, verberibus indignissimè cæsum, quibus tandem afflictum senem ad nefariam confessionem in Arianico Sirmiensi Concilio adegit, anno 351. Quo in eodem Concilio Liberius Romanus Pontifex, post biennii pro Catholica fide toleratum exilium, affectu immodico recuperandæ pristinæ Sedis, ad quam æmulus ejus Felix fuerat a Con-

Constantio intrusus, Athanasii condemnationi subscripsit. Eadem Constantii impietas sanctissimos Pontifices Hilarium Pictaviensem, Eusebium Vercellensem, Dionysium Mediolanensem, aliosque multavit exiliis. Ejusdem praeterea Constantii tyrannide, simulque pseudo-episcoporum Ursacii & Valentis pravis artibus, Arimini celebratum Concilium fuit anno 359. quod faustis initiis auspicatum, infausto tandem exitu diremptum est in Occidente. Quo eodem anno in Oriente ab Arianis celebratum pariter fuit Seleucienses, in quo solus Hilarius pro fide orthodoxa, propter quam exulabat, strenuè dimicavit.

22 Ut verò a rebus Ecclesiasticis ad res Imperii digrediamur. Occiso Constante, ut jam diximus, a Gaisone Magnentii tyranni duce, atroci praelio dimicatum est apud Mursiam Pannoniae urbem, inter duos exercitus oppositos Constantii & Magnentii, quo victa primo impetu fuit Constantii acies: sed eadem resumptis animis exultantes Magnentii copias immani strage affecit, atque in fugam compulit, anno 351. Magnentius verò post fnotum caedem desperatis rebus suis in Galliam confugit, sed a cunctis derelictum se videns, Lugduni propria manu sibi mortem conscivit. Decentius quoque, cui frater Magnentius Caesaris nomen dignitatemque contulerat, seipsum apud Senonas interemit.

23 Constantius, obtenta de Magnentio victoria, patruelem suum Gallum Caesarem creavit, cui Orientis regimen commisit. Sed dum summa potestate per vim & libidinem Gallus abutitur, jussu Constantii in Illyrico perimitur. Julianus minor Galli frater vix neci ereptus est precibus Eusebiae uxoris Constantii, & Athenas ad literarum studia dimissus, in quibus Gregorium Nazianzenum condiscipulum habuit. Hinc ex studiis rediens Caesaris dignitate a Constantio honestatus est, & Gallis praefectus celebres de Germanis, Francis, & Alemannis Galliarum fines incursantibus, victorias reportavit.

24 Interea Persae limitaneas Imperii Provincias in Oriente armis infestabant. Nisibim Imperii propugnaculum, ante paucos annos arcta obsidione cinxerant; sed urbis obsessae Episcopus Jacobus eidem fusis ad Deum precibus, opem tulit: obtinuit enim a Deo culicum agmen, Persas eorumque jumenta usque adeò molestans, ut compulsi fuerint obsidione soluta recedere. Sed postquam sanctum Antistitem Deus in coelum evocavit, Persae majore sumpta fiducia obsidionem iterarunt, dum Julianus transmisso Rheno propagatisque Imperii finibus, suisque victoriis insolens, purpura & aliis insignibus Imperii assumptis, in Constantium rebellat. Constantius anxius & animi incertus, quemnam ex tam dissitis hostibus adoriatur, febri superveniente moritur. Tum Julianus, nemine jam prohibente proclamatur Imperator Lutetiae Parisiorum anno 361. Exinde Constantii amicos, qua exilio, qua opum expoliatione damnat: novaque impietate suum auspicatur Imperium. Christianam enim religionem palam ejurat, idolorum fana reserat, solos Paganos gratia & favore prosequitur, Christianos dignitatibus & officiis arcet, & quibuscunque dolis & occultis artibus sugillat, atque insectatur, eisque omnibus literarum studiis interdicit, ut debiliores & despectiores efficiat. Quin etiam in perfidiae societatem Judaeos adjungit, quos ad instaurandum Jerosolymitanum Templum excitavit: sed impios conatus Deus miraculo prohibuit, erumpentibus de inchoatis fundamentis ignibus, simulque apparentibus in Judaeorum amictu crucibus, quas nulla potuit lotio abluere. Nec his contentus, libris etiam editis Christianam religionem procaciter impugnavit.

25 Excurrente anno Christi 362. Liberio Summo Pontifice, dum Julianus a cacodaemonibus circumventus, ad Persicum bellum, quod sibi faustum fore ominabatur, se accingit, Antiochiae ad Orontem amnem sitae constitit aliquandiu quamplurimis sacrificiis Apollini Daphnaeo litans. Haerebat huic civitati amoenissimum suburbium nomine Daphne, lauris, aliisque virentibus arboribus consitum, fontibusque irriguum, quod profana antiquitas Apollini dedicarat; in quo diabolus oracula fundebat: quae tamen obmutuerant, ex quo Christiani eum in locum sacras reliquias intulerant Babylae Antiocheni Episcopi & Martyris, qui sub Deciana persecutione gloriosam mortem oppetierat. Tametsi verò (ut sanctus observat Chrysostomus) innumera hominum & jumentorum jacerent ossa & cadavera, sola Babylae sanctitas potuerat daemonem obstruere ac mutum reddere. Jussit ergo impius desertor Julianus inde sacra Martyris pignora asportari: cui paruere Christiani adhibitis sacris cantibus, cereisque & funalibus accensis, solemnique pompa in urbis Ecclesiam reportarunt. Sed novo ostento Deus & Martyris sui ejectionem, & Juliani ultus est impietatem. Hoc enim indignante frementeque tyranno, eademque in urbe versante, post amotum venerandi Martyris loculum insequenti nocte Daphnaei Apollinis fanum conflagravit, eoque igni totum falsi numinis simulacrum in cineres versum fuit. Julianus excandescens diram exercuit quaestionem in ipsum profani templi Sacerdotem, & aedituos, ac famulos, ut incendii calumniam in Christianos rejicerent: Sacerdos verò tormentis dilaniatus, nihil aliud quàm quod verum erat, prodere, ignem coelitus immissum culmini templi primùm incubuisse nocte intempesta, indeque ad aedis interiora pervasisse; illaesaque reliqua fabrica solum tectum, & inferius collocatum idolum ignibus absumptum. Hęc non tantum à Christianis ejus seculi scriptoribus, Gregorio Nazianzeno, Socrate, Rufino, Sozomeno, Theodorito, Chrysostomo, qui tunc Antiochię juvenili ętate versabatur, fuitque rei gestae oculatus testis; sed etiam a profanis ethnicisque scriptoribus, Libanio, Ammiano Marcellino, ipsoque Juliano Augusto, in suo quem Misopogonem inscripsit libro referuntur.

G 2 26 Ipse

26 Ipse verò nefarius apostata, & impius transfuga, dum exercitum apparat, cæsis, quod vel dictu horrendum est, humanis victimis, & dissectis ad magicam tartaream que haruspicinam fœminarum prægnantium & capillis suspensarum uteris, in Persas movit; trajectoque Euphrate, naves omnes, quæ commeatui copiis suppeditando, novisque delectibus ad Romanum exercitum transvehendis necessariæ omninò erant, stolido consilio combussit, quasi suis animum additurus fugæ desperatione: quo factum est, ut traductus per hostium sterilia & arida deserta Romanorum exercitus, fame, siti, lassitudine, rerumque omnium penuria in ultimum sit discrimen & desperationem redactus; jamque occursantibus Persis, per quos internecione deletus ac cæsus fuisset, autor omnis mali Julianus telo incerto transfixus est, moriensque exceptum cavâ manu cruorem in cœlum jecit, cum hac blasphema voce: *Vicisti Galilæe*.

27 Cladi superstites milites Joviniano Imperium deferunt, qui attestatus est initio se Christianum esse, nec delatum sibi susceptùrum Imperium nisi data ab offerentibus fide, se quoque velle Christianos esse; quibus in idem consentientibus, acceptisque hostium benignitate victualibus, & ad remeandum navibus, pacem cum illis ferit, si non decoram, attamen necessariam. Imminutæ exhaustæque Romanorum copiæ ad propria revertuntur. Jovinianum omnibus virtutum ornamentis excultum Principem Deus terris tantùm ostendit, nec ultra esse sivit. Etenim anno ipso quo relatus est Imperator, edita ut religiosum Principem decebat lege, Ecclesiis frumenti largitionem, olim a Magno Constantino assignatam, postea que a Juliano suppressam, restitui edixit. Dumque Constantinopolim proficiscitur morte in finibus Bithyniæ & Galatiæ præventus terrenum regnum cœlesti commutavit. Causam morti ejus dedere prunæ in ejus conclavi hyberni frigoris temperandi causa succensæ (id enim contigit Februario mense, ut scribunt Socrates & Eutropius) quarum vapore spirituum meatibus occlusis noctè inventus est suffocatus.

28 Extincto Joviniano Valentinianus militaribus suffragiis anno 363. suffectus est. Hic subinde Valentem fratrem accivit, cum quo Imperium ita partitus est, ut sibi Occidens remaneret, Orientem verò Valens regeret. Commune in primis edictum ambo pro Catholica seu Nicæna fide promulgarunt. Valentinianus exactis in Imperio duodecim annis, dum adversus Quados expeditionem parat, qui excursionibus in Galliam grassati fuerant, Legatis eorum veniam rogantibus ira vehementiùs excandescens subita correptus apoplexia paulò post extinguitur, binos superstites relinquens filios, Gratianum quem vivens fecerat Augustum, & Valentinianum juniorem, quem sexto post die factio militaris ad idem fastigium dignitatis evexit. Gratianum Valentinianus ex priore matrimonio susceperat, Valentinianum ex secundis cum Justina nuptiis.

29 Valens in Oriente, peremptis Procopio & Marcello tyrannis, a quibus fuerat affectatum Imperium, bellum continuum cum Gothis gessit impari successu. Tertio namque anno ex quo imperium est exorsus, hortatu Arianæ conjugis, in eamdem quam prius damnarat hæresim traductus est: susceptoque adversus Gothos bello, qui trajecto Istro terras Imperii populabantur, baptismum expetiit ab Eudoxio Constantinopolis pseudoepiscopo Ariano, qui ab eo nefarium jusjurandum exegit se in Ariano dogmate perstiturum, & eos qui contrarium sentirent pro viribus insectaturum. Idque re ipsa præstitit. Quæ causa fuit Gregorio Nazianzeno & Basilio ex pacifica solitudine discedendi, ut apertiùs Ecclesiæ laboranti suppetias ferrent. Monachis autem præcipuè infensum se Valens exhibuit, misitque in eorum deserta & cellulas satellites suos, qui fustibus omnique violentia abductos cogebant impio edicto Nicænam fidem ejurare, & abjectis monasticis vestibus in militiam conscribi. Orthodoxos Episcopos crudeliter est insectatus, Meletium Antiochenum, Eusebium Samosatensem, & Basilii Magni fratrem Gregorium Nyssenum procul a propriis Ecclesiis relegavit. Idem in ipsum Basilium molitus, sed divinis miraculis prohibitus fuit: simulque in Athanasium, sed Alexandrinorum seditionem metuens a cœptis destitit. Catholici ab Arianis oppressi, octoginta venerabilium Sacerdotum & Diaconorum supplicem legationem ad Valentem miserunt, at ille Cyclope immanior a se dimissos & navi impositos in medio mari, per Modestum præfectum, incendio simul & fluctibus absumpsit.

30 Postquam Athanasius lecto decumbens in cœlum abiit, Lucium Arianum Valens ei subrogavit, misso simul exercitu, qui Catholicorum cædibus dirisque suppliciis, virginum sacratum raptationibus, direptionibus ædium, omnique sacrilegarum impietatum genere, plures dies grassatus est. Ista contigere anno 371. quo Athanasius obiit, postquam Alexandrinæ præfuit Ecclesiæ annis 46. inter perpetes ab Arianis angustias & insectationes.

31 Mauvia Saracenorum Regina, cui bellum Valens indixerat, fusis Valentis copiis, insignem de Romanis victoriam reportavit: neque pacem iniri ullatenus passa est nisi hac conditione, ut genti suæ Moises sanctissimus anachoreta præficeretur Episcopus; qui Alexandriam adductus ut consecraretur, a Lucio nullatenus sustinuit sacrilegas sibi manus imponi; eoque res evasit, ut conquisiti Orthodoxi Episcopi Moisem Episcopali ordinatione consecrarint.

32 Gothos in belli societatem Valens accivit; sed Hunnorum incursione sedibus suis pulsi supplicem legationem ad Valentem destinarunt, rogantes ut sibi sedes quas incolerent ad Istri ripas concederet, quas suis armis adversus finitimos barbaros tutarentur; pollicentes se fore Imperii potestati subditos clientes. Qua fide da-

fide data receptaque, suasit Valenti Constantinopolis Præsul Arianus Eudoxius, non aliter fœdus stabile fore nisi gens illa eamdem cum Imperatore religionem, eademque sacra susciperet. Quocirca usi sunt opera Ulphilæ Gothorum Episcopi à se corrupti, qui eos pridem Orthodoxos ad Arianam impietatem, utpotè rudes & barbaros, haud ægrè traduxit, connitentibus missis à Valente Legatis. Antea verò Gothos illibaram tenuisse Catholicam fidem, diserte affirmant Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 31. & Theodoritus libr. 4. hist. Eccles. cap. ult. Hallucinatur ergo Sozomenus, dum scribit libr. 6. cap. 37. Ulphilam primùm Gothos ab idolorum cultu ad Christianam professionem convertisse.

33. Sic igitur Gothi, inito cum Valente fœdere, illud idem brevi infregerunt. Per eosdem enim quos sibi fidissimos & addictissimos fore Valens confidebat, divina ultio parabat eidem exitium, a quo tantopere fuerat adversus Ecclesiam sævitum. Enimvero quo eodem tempore Deus illustrem victoriam Gratiano religiosissimo Romanorum apud Occasum Imperatori, de Alemannis rebellantibus indulsit, alteri Romanorum Orientalium perfido Imperatori gravissimam intulit cladem ac perniciem à perduelli Gothorum gente, qui à sedibus sibi præscriptis exilientes, quum in ditionem Valentis prædabundi erupissent, hunc compulere ut obviam cum exercitu adversuseos grassantes occurreret: sed magna strage cæsi à Gothis Romani in fugam vertuntur ad Hadrianopolim Thraciæ, ipseque Valens sagitta confixus, quum præ vulneris dolore ulteriùs fugere non posset, se in tugurium abdidit, in quo vivus unà cum tugurio, à superveniente hoste injecto igne, miser conflagravit.

34. Cladem adeò funestam Valens evitasset, si mens non læva fuisset, sed eam sibi accersivit, tum suis que præcesserant criminibus, tum præsenti temeritate. Gratianus enim Augustus ejus ex fratre nepos celeriter debellatis felici ad Rhenum congressu Alemannis, cum victricibus copiis magnis itineribus ad Valentem contendebat, ut conjunctis viribus Gothi profligarentur: sed æmulatione gloriæ invidiæque, ut soli sibi victoriæ quam præsumebat, laus ascriberetur, istam celerrimè prævenit Valens copiarum junctionem, ut solus cum Barbaris confligeret. Felicissimè autem Gratianus Alemannicum bellum confecerat; primaque acie quadraginta Barbarorum millia cæsa interfectaque fuerant, eorùmque castra direpta. Sola supererant Alemannorum quinque millia, que stragem fuga evaserant, sed victore superveniente Gratiani exercitu, abjectis armis sui dedititionem fecere, ut Ammianus Marcellinus commemorat.

35. Mortuo sine liberis Valente, hujus successio ad Gratianum devoluta est, atque ita duo imperia in unum coaluere; sed novis supervenientibus bellis iterum divisa sunt. Gothi enim victoria recenti insolescentes, Thraciam populabantur, oppida occupantes, & quocunque excurrebant, terrorem vastitatemque latè circumferebant. In Occidente verò tyrannus Maximus in Britanniis à corruptis auro legionibus Imperator proclamatus, Galliam quoque occupavit, novique sedem Imperii Treviris fixit. Gratianus Theodosium Hispanum in communionem assumpsit Imperii, anno 379. Maximus tyrannus per Andragathum ducem Gratianum Lugduni interceptum interimit anno 383. simulque Italiam improvisus invadit, diffugiente cum matre Justina Arianæ sectæ addicta fratre Gratiani Valentiniano. Sed accurens Theodosius anno 388. Maximum apud Aquilejam acie superatum occidit, cujus filius nomine Victor ab Arbogaste Comite pariter occisus est. Andragathius verò rebus suis desperatis se in mare præcipitem dedit. Theodosius Valentinianum profugum in imperium restituit, abductumque ab hæresi Ariana, cum Ambrosio, quem urgente & instigante matre vexaverat, reconciliavit.

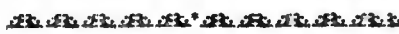
36. Novus etiam adversus Valentinianum tyrannus insurrexit Eugenius, Arbogasti comitis potentia fretus: ab hoc Valentinianus interceptus Viennæ in Gallia perimitur anno 382. Theodosius Eugenii copias acie vicit, captumque tyrannum ultimo supplicio addixit. Arbogastus interfector Valentiniani mortem sibi conscivit. Theodosius, pacaro illustribus victoriis Imperio, Mediolani diem obiit extremum anno 395. Princeps armis, justitia, religionique inclytus. Hic ademptas Arianis Ecclesias Catholicis addixit: idemque adversus quascumque hæreses sanctionem edidit, solamque obtinere jussit catholicam fidem, quam Romæ Damasus Pontifex tenebar. Sub ejus Imperio celebrata est œcumenica Synodus, quæ damnato Macedonii dogmate, Spiritus sancti divinitatem unam eamdemque cum Patre Filioque asseruit, anno 381. sub Damaso Summo Pontifice. Concilium istud quidem laudem meruit in decernenda fidei veritate: simulque vituperium quia prævalente in illo Timothei Alexandrini factione, immensi virum meriti Gregorium Episcopatu regiæ Urbis dejecit: & quia defuncto in ea Synodo Meletio Antiocheno, cum fuisset antea Synodi Alexandrinæ cui magnus præfederat Athanasius, decreto sapientissimè constitutum, ut qui ex duobus dignissimis Antiochenæ Ecclesiæ Pontificibus Meletio & Paulino prior moreretur, non alium haberet successorem quàm alterum è duobus relictum superstitem, idque Damasus Romanus Hierarcha, ut finiretur schisma, perurgeret, Gregoriusque Nazianzenus, quem mox ista Synodus deposuit, Patres ad hoc impensè hortaretur; æmulatione tamen Damasi & Latinorum concitata Græca Synodus, maluit continuari schisma, quam Paulinum Meletio subrogari. Itaque ut Synodica Orientalium ad Damasum cæterosque Antistites Romæ congregatos epistola fidem facit, Synodus Constantinopolitana defuncto Meletio Antiocheno Præsule Flavianum eligi ac sufficì ejus in

sedem voluit, ut Paulinus excluderetur. Synodicas hasce literas Theodoritus refert lib. 5. cap. 9.

37. Theodosii Augusti, quæ sola dignoscitur, labes fuit, in iracundiam propensio: ejusmodi tamen ut non nisi rebus dignissimis commoveretur, seque citò placari fineret. Antiocheni per seditionem statuas Flacillæ Augustæ, omnium virtutum meritis ornatissimæ, dejecerant, publicèque totâ civitate raptaverant, qua offensus indignitate conjunx Theodosius acerbam de urbe vindictam sumere parabat, civesque in ingentem redacti consternationem extrema omnia formidabant. Tum verò Flavianus Episcopus, suscepta pro de ecto, factique pœnitente populo legatione, Theodosium Constantinopoli intra regias ædes convenit, dejectus ipse vimque lacrymarum profundens, & lamentabili oratione veniam exorans à Principe pro universa, cujus erat pastor, civitate, impetravit. Minus tamen felicem sortita fuit exitum Thessalonicensium seditio, interfecto à furente plebe Illyrici Præfecto. Pro admisso facinore Ambrosius Episcopus veniam à Theodosio petierat & obtinuerat; qui tamen promissis non stetit. Aulici namque, assentatores identidem admonebant, nimia Principis indulgentia populos efferatiores reddi, magisque insolescere; futurumque ut per impunitatem vita Magistratuum & Præfectorum in perpetuo discrimine versetur; & ad hoc adnciebant, si pridem fuisset, prout decuerat, animadversum in scelus Antiochenæ plebis, nunquam Thessalonicenses ausuros fuisse simile facinus patrare, quod si & isti impunè ferant, deinceps populos cuncta ausuros passimque in rebelliones erupturos. Quibus persuasus Theosius Præfecto militum dedit in mandatis, ut in populum ad Circum prætextu spectaculorum invitatum, armatos furentesque milites ad promiscuam populi cædem immitteret. Neque hic strages illa stetit, sed inde cruentus miles per vicos plateasque se effundens, atque etiam intra privatas publicasque ædes irrumpens, fine ullo delectu quoscumque obvios trucidavit, noxios innocentesque indiscriminatim, cives simul & advenas. Hac strage septem hominum millia trium horarum spacio cæsa sunt. At verò Ambrosius, accepta infelicis populi clade, adventanti ad Ecclesiam Theodosio occurrit, & ingressu Ecclesiæ prohibuit, sejunxitque à fidelium communione, donec publica pœnitentia scelus expiasset. Morem gessit Imperator, transactisque in lacrymosa pœnitentia octo mensibus, vix tandem obtinuit, cum dies advenisset Dominici Natalis, ut sibi liceret Ecclesiam ingredi: intra quam admissus, non stans neque genibus flexis, sed pronus & in humum abjectus veniam à Deo vim lacrymarum effundens precabatur, quibus sacrum pavimentum perfundebat.

38. Sæculo isto fœdissima secta intra Hispaniam exorta est, cujus autor Priscillianus fuit permistis una veterum Gnosticorum propudiosis impudicitiis & Manichæorum deliriis. Hæc primùm damnata fuit à concilio Cæsaraugustano in Hispania, deinde à Burdegalensi in Gallia, à cujus decreto, quamquam ipse Priscillianus jam tunc ordinatus Episcopus Abulensis ad tyrannum Maximum, Treviris tunc in Gallia degentem, provocasset, hujus tandem judicio capitis damnatus est.

39. Istud sæculum feracem edidit celeberrimum Scriptorum proventum, non minus vitæ sanctimonia quàm eximia doctrina spectabilium, quorum lucubrationes insequentibus quoque sæculis Ecclesiam mirificè illustrarunt, atque deinceps illustraturæ sunt. His præcipuè accensendi Athanasius Alexandrinus Præsul, Eustathius Antiochenus, Hilarius Pictaviensis. Eximiam quoque laudem meruisset Eusebius Cæsareensis in Palæstina, si præstantis eruditionis laudem, quæ in omnibus ejus libris præfulget, Ariana perfidia non maculasset. Istis successere Basilius Cæsariensis in Cappadocia, ejusque socius individuus Gregorius Nanzianzenus, Basiliique Magni frater Gregorius Nyssenus, dignissimi Antistites, præcipuè magnitudinis, & splendoris stellę in cœlo Ecclesiæ intermicantes, sive eloquentię majestatem, sive doctrinæ profunditatem, sive morum sanctitatem spectes. Scripsit quoque eruditas hoc sæculo Catecheses Cyrillus Hierosolymitanus Antistes. His est connumerandus Ambrosius Mediolanensium Antistes, qui sub hujus sæculi finem admirandis virtutum exemplis & doctrina præfulsit.

CONCILIUM ANCYRANUM
Anni Christi 314.

1. COACTA est Synodus Ancyrana, simulatque morte Maximini dira in Oriente adversus Christianos extincta est persecutio, qua sæviente, sacri Ecclesiarum Præsules, qui vel latebras quærere cogebantur, vel deprehensi à Magistratibus in carceres trudebantur, & cruciatibus atque ultimo supplicio addicebantur, non poterant Ancyram, Metropolim Galatiæ, in qua constitutum erat supremum Officialium ethnicorum tribunal, convenire, aut ibi versari, aut indidem recedere indemnes. Incidit ista Synodus in primum Sylvestri Romani Episcopatus annum, qui fuit à Christo 314. Urgebat enim lapsorum innumerorum causa, celeremque exigebat per Synodum definitionem. His adde Basilium Amaseæ in Ponto Episcopum, qui non tantum huic Ancyrano, verum etiam posteriori Neocæsariensi Concilio interfuit, & subscripsit, fuisse martyrio coronatum, anno 316. sub Licinii persecutione, ut ex Eusebio liquet. Præcessit vero Synodus ista mensibus aliquot Arelatensem, eodem habitam anno, sed post Calendas Augusti, ut fidem facit Constantini tractoria ad Ælasium Africæ Vicarium epistola, quæ Arelatensi Concilio præfixa est. Nec enim tam cito poterant ex insula Britanniæ, ex Italia, & Africa, remotis ab Arelate provinciis Episcopi, ex circumvicinia, in urbem Ancyram in medio ferme Asiæ minoris sitam accedere.

2. Canone I. decernitur, Presbyteros, qui falsis numinibus immolaverunt, sed postmodum altero certamine fideique apud infideles professione, non specie tenus aut per collusionem, sed sincerè atque ex animo culpam admissam repararunt, excludi quidem à mystica altaris oblatione, aliisque Sacerdotalibus officiis, neque ipsis licere prædicare ad populum verbum Dei, posse tamen pristinæ sedis honorem retinere. Similiter tradit Cyprianus l. de lapsis: *Tanto candore conspicuos ministros suos Ecclesia esse decernit, ut licet secundo certamine elatum priore victoria hostem superassent, ac proinde se negationis suæ labe emaculassent, non tamen idoneus amplius existimaverit qui sacris functionibus ministrarent.* Petrus Alexandrinus in suis de pœnitentia

Canoni-

Canonibus, can. 8. eos qui primo certamine succubuere, sed in confessione deinde fidei in custodiam conjecti se constantes in tormentis exhibuerunt, ad Sacramenta corporis & sanguinis jubet admitti.

3. Canone II. statuitur de Diaconis, qui postquam idolis sacrificarunt, novum iniere fidei certamen *cessare debere omni sacro ministerio*, πεπαῦσθαι δὲ πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας: quæ verba parum accuratè vertit Gentianus Hervetus, *ab omni Sacerdotali ministerio cessare*: Neque enim cessare aliquis dici potest ab actu quem nunquam exercuit, nec potuit exercere. Sed quemadmodum cap. 1. lapsum presbyterum negat exercere munia Sacerdotalia posse, pari ratione canon iste 3. prohibet Diacono aliquando lapso sacra exercere Diaconatus ministeria. Quæ verò sequuntur verba τῆς τε τὸν ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, non erant sic à Dionysio & Isidoro transferenda: *& panem aut calicem offerendi*: Sunt enim duæ res in sacris longè distinctæ ἀναφέρειν *circumferre aut proferre*, quod erat pars officii Diaconorum; & προσφέρειν, id est *offerre*. Primis enim Ecclesiæ sæculis Diaconis licebat sacrum Christi corpus & vivificum sanguinem circumferre, populoque communicare. At verò offerendi potestas, quod idem est ac sacrificium, seu mystica oblatio, nunquam penes Diaconos, sed solùm penes Sacerdotes fuit. Huc pertinet canon 18. magni Nicæni Concilii, Diaconis vetans communionem corporis Domini Sacerdotibus impartiri. Quæ particularis prohibitio satis arguit fas esse Diaconis sacra communione cæteros, qui non sunt presbyteri, reficere. Rationem sui decreti Canon ipse hanc perhibet, quæ pariter confirmat id quod paulò ante asservi de Græcæ vocis προσφέρειν Ecclesiastico significato, pro mystica oblatione ac sacrificio, ὅτε ὁ κανὼν, ὅτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς μὴ ἐξουσίαν ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. *Neque canon neque consuetudo tradit, ut qui offerendi potestate carent* (scilicet Diaconi) *eis qui offerunt* (puta Sacerdotibus) *Christi corpus tradant*. Et absolutè ait S. Clemens Papa & Martyr lib. 8. constit. Apost. cap. 28. Διάκονος οὐ προσφέρει, *Diaconus non offert*. Et cap. 46. οὔτε γὰρ τῷ διακόνῳ προσφέρειν θυσίαν θέμιτον. *Non enim Diacono fas est offerre sacrificium*.

4. Quod verò in hoc secundo canone declaratur, non licere Diacono aliquando lapso κηρύττειν, notandum quoque est, hanc vocem isto loco esse aliter intelligendam: quàm vulgo usurpari solet. Istud enim vocabulum indifferens est ex se ad significandum verbi prædicationem, quę fit ab oratoribus, & proclamationem seu denunciationem quę fit à præconibus, qui etiam Grecè κήρυκες dicuntur. Imò verò hæc secunda significatio propria est ac germana, prior autem alia, metaphorica minusque propria est. At verò præcedens ac primus canon qui Sacerdoti semel lapso prædicationem interdicit verbi Dei, solo utitur vocabulo ὁμιλεῖν. Proclamabant vero ad populum sæpe numero Diaconi, inter divina Officia denunciantes aliquid, aut jubentes; qoales erant admonitiones de nominatim excommunicatis, aut de impedimentis futuri matrimonii, si quis sciret, enunciandis. Solebant insuper, antequam divina mysteria inchoarentur, pœnitentes, & catechumenos alta voce admonere ut Ecclesia egrederentur. Item ut se fideles inclinarent, & ad benedictionem prepararent, aut ut communicaturi se ad sacram Eucharistiam præpararent, hæc altè pronuntiando, *Sancta Sanctis*; ut refert in suis Catechesibus Cyrillus Jerosolymitanus. Solebant præterea nomina fidelium ex diptychis alta voce legere. Itemque dimittere populum persoluto Sacro: aliasque facere in Ecclesia proclamationes, quæ commemorantur à Clemente lib. 8. Constit. Apost. cap. 5. & seqq. usque ad 16. Ibidemque Diaconorum præconia seu proclamationes vocat προσφωνήσεις ipseque illas pronuncians Diaconus dicitur ibi κηρύττων in fine cap. 3. itemque προσφωνῶν cap. 6.

5. Can. X. *Quicumque Diaconi ordinati in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt, oportere se uxores ducere cum non possint sic manere, ii si uxorem postea duxerint, sint in ministerio, eò quòd hoc illis sit ab Episcopo concessum. Si qui autem hoc silentio præterito, & in ordinatione ut ita manerent suscepti sunt, postea autem in matrimonium venerint, ii à Diaconatu cessent*.

Istud quidem fuit Ancyranorum Patrum judicium. Sed tamen non est tanti momenti unius alicujus Diaconi ordinatio, ut ejus gratia, nullaque urgente necessitate, liceat uni aut alteri Episcopo sacras ab Apostolis traditas, totaque Ecclesia Catholica receptas leges tam leviter infringere: ex quo universam demum Clericalē disciplinam corruere necesse sit. Et quidem summum ac precipuum Episcopi munus in eo stat, ut quam diligentissimè legum Ecclesiasticarum observationi studeat, & invigilet, juxta Ezechielem cap. 3. & 33. *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel*. Quod ipsum sonat, & exprimit ipsum Episcopi nomen. Unde graviter delinqueret qui sic affectum, & protestantem Clericum Diaconatu consecrat, nec non ipse Clericus huic consentiens ordinationi. Quisquis enim libertatis & rationis compos sacrum ordinem suscipit, eo ipso se communibus illius ordinis obligationibus & legibus astringit. Quanto verò nexu sacer ordo continentiæ inviolabili astringat, tractationem reservo ad Nicænæ primæ Synodi can. 3. Prorsus autem contrarium huic Ancyrano Canoni decernit Concilium Aurelianense tertium, sub Vigilio Summo Pontifice can. 7. sanciens ut qui invitus aut reclamans fuerit ordinatus, si postea matrimonium inire velit, à ministerio penitus abjiciatur; liceat tamen illi communicare. Sed qui eum ordinavit Episcopus à Missis abstineat, & integri anni pœnitentiam adimpleat.

6. Canon XIII. in contextu Græco qualem nunc habemus corruptus & mutilus est; sed utraque latina versione, tum Dionysii, tum Isidori sic suppletur.

Chorepiscopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare. Sed nec Presbyteris civitatis, sine præcepto vel literis Episcopi, in unaquaque Parochia aliquid imperare: nec sine auctoritate literarum ejus, in unaquaque Parochia aliquid agere.

Huc spectat Antiocheni post Nicænum Concilii canon 10. solam Chorepiscopis permittens Exorcistarum, Lectorum, & Subdiaconorum ordinationem, prohibens verò Sacerdotum & Diaconorum: *Etiamsi* (inquit) *Episcoporum ordinationem Chorepiscopi acceperint*. Iste porrò Antiochenus canon 10. duo circa Chorepiscopos edocet. Primum, illos non in civitatibus, sed in vicis & minoribus oppidis constitui, τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, Secundò, posse contingere ut Episcopali quoque charactere prefulgeant ipsi Chorepiscopi. Quæ observatio egregiè conciliat Canonem Antiochenum cum epistola decretali Papæ Damasi (si tamen conficta & supposititia, quod multi censent eruditi, non sit) quæ negat Chorepiscopos ullam habere ordinandi potestatem, eò quod nihil amplius sint quàm Presbyteri, nec ullatenus Episcopi. Loquitur namque Damasus de potestate Chorepiscopi præcisè quà talis est; non tamen inficiatur fieri posse, ut Episcopus aliquis curam ac sollicitudinem subeat Chorepiscopi, vel ut Chorepiscopus in Episcopum consecretur. Sic enim reperimus in quibusdam priscis Conciliis, Episcopos à propriis sedibus dimotos permitti, ut alicubi Chorepiscoporum fungantur officio: cujus exemplum suppeditat Nicænæ Synodi can. 8. Simile quoque videmus in titularibus Episcopis, qui assignati Ecclesiis in remotis infidelium partibus constitutis, habent quidem ordinem Episcopalem, sed omni jurisdictionis exercitio carent; præter eam quæ ipsis ab aliis Episcopis pro suo libito in propriis finibus ac Diœcesibus indulgetur. Præclarè verò Damasus in illa de Chorepiscopis epistola, confert Episcopos, qui studio quietis & ocii suum Chorepiscopis officium committebant, cum nefariis illis meretricibus, quæ ut liberius fœdæ libidini indulgeant, sobolis suæ curam penes conductas pretio nutrices abjiciunt. Quod idem, proh nefas! aptari potest inertibus Prælatis, quibus, ut cum Seneca loquar epist. 1. tota ferè vita elabitur, aut aliud agendo, aut nihil agendo, aut malè agendo. Illa tamen constitutio non obstitit quin post Damasum permulti extiterint Chorepiscopi, quorum mentio in Conciliorum insequentium subscriptionibus passim occurrit.

7. Canon. XV. *Si qua de rebus Ecclesiæ, quum Episcopus non est, Presbyteri vendiderint, placuit rescisso contractu ad jus Ecclesiasticum revocari*.

in

In judicio autem Episcopi erit si constitutum pretium debeat recipi necne: propter quod sæpè contingit distractarum rerum reditus ampliorem summam quàm pro dato pretio reddidisse.

Secundùm hunc Ancyranum Canonem, alienatio Ecclesiasticæ rei à Clero facta sine Episcopo rata non est. Et vicissim Concilii quarti Carthaginensis can. 32. Alienatio Ecclesiasticæ rei ab Episcopo facta sine Cleri consensu irrita declaratur. Ut igitur hujusmodi alienatio subsistat, concurrere necesse est utriusque consensum, Episcopi & Cleri. Vide inferiùs suo loco Carthaginensem illum Canonem, & quæ ibi annotavi de solemnitatibus ad eam alienationem requisitis.

8. Canon XVI. alibi XVII. inscribitur, περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ ἀλογευομένων. *Qui irrationale scelus commisere vel committunt.* Verosimilior expositio est eorum, qui de nefando hominis cum bruto congressu interpretantur, cujus reos & cum his leprosos (qua voce λεπρώσαντας καὶ λεπρῶντας verosimilius est indicari ac perstringi sodomitas, aliaque nefandæ libidinis monstra:) ideo ad longiorem & asperiorem adigit pœnitentiam. Eos igitur qui hunc reatum ante annos ætatis viginti commiserunt, ad prostratos spatio quindecim annorum amandat: quibus exactis inter supplicantes communicantes ad finem usque sacræ liturgiæ, sed non participes divinæ Eucharistiæ, jubentur quinquennio consistere. Quicunque autem conjuglo ligati, & ultra viginti annos provecti illud crimen admiserint, eorum prostratio ad annos viginti continuo prorogatur: postea que quinquennio supplicant sine Eucharistiæ perceptione. Eos denique qui uxorati sunt, & annum ætatis quinquagesimum transgressi peccaverunt, privat communione præterquam in exitu vitæ. Quicunque autem cum brutis congressi sunt, amandat Synodus ad χειμαζομένους. *hyemantes* εἰς τοὺς χειμαζομένους *inter hyemantes*, seu tempestate jactatos: quâ voce aliqui eos significari volunt qui sub dio & aere aperto pœnitentiam agunt. Huc pertinere videtur illud Tertulliani tract. de pudicitia: *Reliquas autem libidinum furias impias, & in corpora & in sexus ultra jus naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus: quia non sunt delicta, sed monstra.* Alii plerique antiqui non alios intelligunt χειμαζομένους quam *Dæmoniacos*. Dionysii versio sic ait: *Inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo.* At verò energumenis locus erat intra Ecclesiæ limina. Isidoriana quoque translatio sic effert: *Placuit inter eos orare qui tempestate jactantur, qui a nobis energumeni appellantur.* Martinus etiam Bracarensis, origine Græcus etsi Bracaræ in Hispania Episcopus, in sua Canonum collectione, quam scripsit anno 570. istos χειμαζομένους vertit *dæmoniosos*. Si autem de coitu contra naturam sit intelligendus cum quibusdam iste locus, eodem spectat Synodi Illiberritanæ canon 71. *Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.*

9. Baronius ad annum 314. num. 89. docet duas appendices Latinas perperam adscribi Ancyrano Concilio, nusquam enim Grecè leguntur, neque reperiuntur in antiquioribus editionibus Dionysii Exigui, aut Isidori, aut Cresconiana; referuntur autem in collectionibus Burcardi, Ivonis, & Gratiani sub causa 26. quæst. 5. can. Episcopi.

Canone isto, qualiscunque & undecunque sit, impingitur personis à Satana delusis, & ut vocat, sceleratis crimen infidelitatis ac hæresis, eo quòd credant Dianam & Herodiadem non detineri inferni carceribus, sed noctibus in terris magno apparatu exultare, ac veris animalibus equitando, multarum terrarum spatia peragrare grandi comitatu. Canon iste non tantum mulierculis illis attribuit deceptionem ex parte dæmonum, quæ posset fieri citra ipsarum fœminarum hæresim vel perfidiam, res theologicas nescientium per exilitatem ingenii penetrare; sed eam elusionem quæ cum hæresi & perfidia conjungitur, & divinitatem ac numen penes Dianam & Herodiadem inesse credit, aliosque in eandem infidelitatis voraginem pertrahit.

10. Canon iste de strigibus seu sortiariis ac maleficis, quales frequenter deteguntur, intelligi minimè potest: sed de aliis quibusdam sectariis, de quibus an aliquando extiterint, ignoratur, quæque sectæ vel nunquam vel rarissimè occurrunt. Vulgares autem sagæ de Diana vel Herodiade ne somniarunt quidem aut se asseclas utriusque esse per noctes equitando, sed videntes & vigilantes unguine quodam sese illinire, appositoque inter femora bacillo statim a dæmone in aera levari, aliòque deferri, ubi cum aliis sibi notis scelerum sociis ex condicto confluunt, hircum adorant, epulantur, tripudiant, inter se de patrandis flagitiis nefandis deliberant, & turpiter ac promiscuè congrediuntur. Quibus peractis nefariis, ab iis cacodæmonibus qui detulerunt, rursus in pristina loca revehuntur, quæque abeuntes vestimenta deposuerant, in reditu reperiunt, & si lubet resumunt. Loca, personas, & singula gesta recognoscunt & urgentibus Inquisitoribus, aut Magistratibus non raró confitentur, rerum circumstantias certo designant, constanter testificantur, mutuoque accusant & convincunt. Nonnumquam etiam displosis in prætereuntem nubem, ex qua voces audiebantur, militaribus sclopetis, vulneribus acceptis, nudi venefici in terram allisi sunt: simile pariter contigit onus deponente dæmone, atque recedente, quo momento Marianæ salutationis signum matutinum pulsabatur, ut ex plurimis officialium processibus ac inquisitionibus compertum fuit.

11. Posse verò ex naturali facultate, quæ utique tam in bonis quàm in perversis angelis integra perdurat, dæmones corpoream aliquam substantiam aliò ex permissu Dei transferre, ac loco movere, nemo Catholicus dubitat. Sacræ hoc ipsum testantur paginæ de Habacuc Propheta Angelo assumente, qui ex Judæa illum in Chaldæam in lacum leonum transportavit, in quem demissus propheta Daniel fuerat ab ipsis devorandus. Legimus in Evangelio Christum à diabolo in templi pinnaculum, & deinde in præcelsum montem delatum. Constat ex historiis Ecclesiasticis, & ex testimonio Clementis Papæ & Martyris, Simonem Magum fuisse per dæmonem spectante Roma elatum in sublime, sed orante Petro in ima mox decidentem cruribus effractis jacuisse, postridieque mortem obiisse. Hanc Spirituum in corpora potestatem agnoscunt unanimes prisci Patres, & recentes Theologi: Clemens lib. 6. Constitut. Apost. cap. 9. Origenes homil. 31. in Lucam, Arnobius lib. 2. contr. gent. Egesippus lib. 3. excidii Jerosol. Cyrillus Jerosol. catech. 6. Augustinus lib. 18. de civit. Dei, cap. 18. Epiphanius contra hæret. hær. 30. Maximus Taurinensis serm. de natal. Apost. Gregorius Papa lib. 1. dialog. cap. 4. & hom. 26. in Evang. S. Thomas 1. par. q. 5. art. 2.

12. Cumque experimento frequenti liqueat sagas seu lamias à dæmonibus in condicta loca transportari, proferuntur tamen aliæ quædam experientiæ de iisdem non translatis aliò, sed profundo in eodem loco somno consopitis, in quo se unxerant. Respondent Spineus & Martinus Delrio divina & inscrutabili permissione id relinqui dæmonis ipsius arbitrio, ut vel transvehat vigilantes, vel jampridem obsequio suo addictos sortilegos consopiat, quæque libuerit somnia jacentibus immittat, prout rebus suis magis conducere judicat. Si jacentes sopore demergat, judicibus & inquisitoribus persuadere intendens falsa & inania esse quæ de sagarum transvectionibus circumferuntur, atque ita justitiæ impediat progressum & executionem, horrendaq; crimina impunitate foveantur & crescant, hoc ipsum magno lucro deputat: id enim obtinet ut quantùcunq; urgeant criminum nefariorum rationes & præsumptiones, usque adeo nonnullos magistratus præoccupatos hujusce canonis fictitii autoritas detineat, ut nullas probationes aut accusationes audire velint: qua etiã in re, atheis & impiis patrocinantur, omnem abrogantibus fidem de Deo, de spirituum separatorum existentia, de animarum ratione præditarum immortalitate, eaque pro deliriis haberi, remordente etiam propria ratione & conscientia, satagentibus. Similis quoque fallacia & pertinacia probas etiam mentes incessit, quæ tametsi certis nonnunquam argumentis constet quempiam esse energumenum, dum sic disponente Deo abditissima revelat, longeque remota certissimè prodit, ignotis loquitur linguis, eaque effatur & operatur quæ naturæ vires excedunt, se tamen fraudibus dæmonum turpiter illudi sinunt, dum isti de exorcismis fatigentur aut crucientur, locove cedere compellantur, atroces agitationes effingunt ad falsos explorandum adhibitos exorcismos, falsarum reliquiarum oppositiones, & vulgaris nec lustralis aquæ aspersiones.

13. Ne-

13. Neque verò sibi quisquam in animum inducat, dæmoniaca vi fieri posse, ut anima relicto corpore jacente oberret ac circumvagetur, posteaque ad proprium corpus remeet, aut evenire posse ut stante in corpore anima commigret phantasia in loca dissita, nil habet enim substātiæ ipsa phantasia, sed est accidens & facultas animæ sensitivæ inhærens, & ab ipsa inseparabilis, nullum enim potest accidens ab uno subjecto in alterum demigrare. Ipsa verò anima nonnisi per mortem à proprio corpore recedit. Neque potest nisi per divinam virtutem corpus a quo recessit resumere, à privatione quippe ad habitum nullus datur regressus, ut scite docet Aristoteles. Hallucinatur ergo Plinius lib. 7. cap. 52. hæc referens, Hermotimi Clazomenii animam relicto corpore errare solitam, vagamque è longinquo multa enuntiare, quæ nisi a præsente nosci non possent, corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici qui Cantharidæ vocabantur, remeanti animæ velut vaginam ademerint.

14. Porrò Canoni isti supposititio non magis ab Augustino quàm ab Ancyrana Synodo ascribenda est autoritas. Recensetur quidem intar Augustini opera in appendice tomi tertii tractatus de spiritu & anima, cujus cap. 28. iisdem verbis referuntur quæ canone isto comprehenduntur: verumtamen docti omnes consentiunt pseudoepigraphum tractatum ipsum, eique falsò affixum, cùm sit, ut produnt quos allegat autores, Augustini ætate multò recentior. De magia dæmonica quædam alia requiri possunt à me observata superiùs ad Canones 34. & 35. Concilii Illiberritan.

NEOCÆSAREENSE CONCILIUM
Anni Christi 314.

1. POST Ancyranum eodem anno celebratum fuit Neocæsareense Concilium eodem præsidente Vitali Antiocheno qui Aucyrano præfuerat. In primo quidem pœnitentiæ delictorum constituuntur. In hoc autem irregularitates definiuntur ab Ecclesiasticis ordinibus arcentes. Est Neocæsarea Cappadociæ urbs quam Lycus flumen intersluit.

2. Canon VIII. decernit esse sacris Ordinibus inhabilem & irregularem cujus fuerit uxor adultera. Citatur in decreto cap. si cujus uxorem, dist. 34. *Si cujus uxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad officium Ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in Clericatu jam eo constituto adulteravit, dato repudio eam dimittere debet. Si vero retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.* Quæritur an qui eam virginem duxit uxorem, quæ fuerat alteri desponsata, sed non cognita, censeatur bigamus? Negative respondet Pelagius Papa cap. Valentino, dist. 34. & Innocentius Papa III. cap. debitam, de bigamis.

3. Canon IX irregularem dicit respectu Sacerdotii, & Can. X. respectu etiam Diaconatus eum, qui fuerit aliquando fornicatus, ut si post tale delictum contingat ordinari, sit suspensus ab illius quem indebitè suscepit ordinis exercitio. Id jam est abolitum: sed tamen inde colligito, quantam illis temporibus vitæ anteactæ innocentiam Ecclesia ad Ordinum susceptionem exigebat sacrumque Ministerium. Similiter Nicænus canon 2. illi viam ad sacros Ordines præcludit, qui peccatum carnale vel semel commiserit. Quòd idem ante statuerat Eliberritanus canon 30. his verbis *Subdiaconos eos ordinari non debere qui in adolescentia sua fuerint mæchati.*

4. Canon XI. *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamvis sit probabilis vitæ: sed observet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim noster Jesus Christus trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicavit.*

Citatur in Decreto dist. 78. cap. Presbyter: fuit olim ubique recepta Ecclesiæ disciplina, ne annis triginta juniores ad Sacerdotium promoverentur: tum apud Græcos, ut hic docet Neocæsariensis canon: tum apud Latinos, ut constituitur Agathensis Concilii can. 17. *Presbyterum verò vel Episcopum ante triginta annos, id est, antequam ad perfecti viri ætatem perveniat: & Diaconum ante vigintiquinque, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat: ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.* Eædem quoque ætates præfinguntur respectivè in Sacerdotibus & Diaconis ordinandis in quarta Synodo Toletana can. 19. Vide in Decreto, dist. 77. c. Episcopus, &c. in veteri. Posterior Ecclesiæ disciplina lævior evasit. Sic enim sancivit Tridentini Concilii sess. 23. c. 12. *Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum: ad Diaconatus ante vigesimum tertium: ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur,*

5. Canon XII. illum à Sacerdotio excludit, qui ægrotans fuerit illuminatus, id est baptizatus, eò quòd per acediam, & salutis animæ suæ neglectum in id temporis baptismum distulerit. Eos qui lecto per ægritudinem decumbentes lavacro regenerationis abluti sunt, sanctus Cyprianus per ludibrium *clinicos* vocat, qui verò sani *peripateticos* epist. 76. ad Magnum. Neque verò hanc irregularitatem Neocæsariensis Synodus prima introduxit: longe enim antea Romanus Episcopus Cornelius, circa ann. Christi 255. in sua ad Fabium Antiochenum epistola, quam refert Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 33. diserte asserit, Novatianum non potuisse consecrari Episcopum, quia non licet baptizatos in lecto assumere in Clerum.

6. Canon XV. ita decernit: *Diaconi septem esse debent ex Canone, etiamsi magna sit civitas, ejus autem fidem facit liber Actorum*

Habetur in decreto, c. Diaconi septem, dist. 93. Idque adeò verum est, ut ne Romæ quidem numerus hic excederetur. Cornelius enim Pontifex numerū Cleri Romæ consistentis recensens, in eadem ad Fabium Epistola sic enumerat: Episcopum unum, Presbyteros quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolythos quaquadraginta duos, Exorcistas & Lectores cum Ostiariis quinquaginta duos.

CONCILIUM ARELATENSE
anno Christi 314.

MENSURIUS Carthaginis Episcopus à tyranno Maxentio Romam evocatus, senioribus quibusdam vasa Ecclesiæ sacra discessurus commendaverat. Inter hæc moritur Mensurius, atque in hujus sedem legitimis suffragiis promovetur Cæcilianus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, qui statim pro suo officio vasa Ecclesiæ à depositariis reposcit. At isti, qui sacrilego ausu sibi ea retinebant à Cæciliani communione se meritò discedere protestantur, triplici ad hunc finem excogitata calumnia. Primò sacrorum Voluminum traditionis in manus infidelium Magistratuum, quam Cæciliano affigebant. Secundo paris traditionis, cujus sine ulla probatione ordinatorem Cæciliani Felicem Aptungitanum Episcop. insimulabant. Tertiò subtractionis alimoniarum, quas fideles fratribus confessoribus vinculis detentis communi pietate destinarant. Accusatorum nequitiam fovebat & accendebat Lucilla, Cæciliano pridem infensa ex Impatientia justæ reprehensionis, qua eam Diaconus Cæcilianus in Ecclesia perstrinxerat, cum esset illa opibus & animi præsumptione superba. Fallas verò accusationes autores schismatis Cæciliano intendebant, ipsi tamen veris criminibus obnoxii. Ex tribus enim Donatistarum conciliabulis, Cirtensi & duobus Carthaginensibus, quæ ad finem præcedentis sæculi attexui, perspicuè constat, accusatores istos fuisse, sub novissima persecutione, tum Librorum sacrorum tum supellectilis perfidos traditores.

2. Donatistæ (sic dicti à Donato à casis nigris præcipuo schismatis autore, qui adversus Cæcilianum ordinarat Majorinum Pseudepiscopum Carthaginis) intercessorem adhibent Annulinum Africæ Proconsulem, ut quandoquidem inter Episcopos Africæ controversia ventilabatur, ideoque suspecti dici possent in causa Cæciliani, ab Imperatore Constantino Episcopos, quos ei visum fuerit Gallicanos, obtineat, quorum judicio lis illa dirimatur. Constantinus tres designat qui judicium ferant, Rheticium Augustodunensem, Maternum Agrippinensem, & Marinum

Are-

Arelatensem. Sed antequàm lis apud eos contestaretur, aliter disponit, judiciumque remittit Melchiadi Romano Pontifici, qui sibi quindecim accerseret Italiæ Episcopos, adjunctis insuper tribus nominatis Gallicanis. Itaque Romam accedunt Cæcilianus postulatus à Donatistis reus cum decem Episcopis Africanis sui defensoribus, simulque decem Episcopi Donatistæ illius accusatores. Agitatur causa in ædibus Lateranis, quas Imperatrix Fausta possidebat hæreditarias. Examinatis ad amussim causæ instrumentis jus omne adjudicatur Cæciliano, anno Christi 314. Quinetiam ut firmiore nexu pax inter dissidentes conciliaretur, admittuntur simul in communionem Episcopi, quos Majorinus in schismate ordinarat, lexque generalis profertur! ut ubicunque duarum partium ordinati fuerunt Episcopi, is qui prior manum impositionem acceperit, exerceat Episcopatum: alteri verò quo meliore modo fieri posset, provideatur, dummodò à schismate discedatur. Quod prudens Melchiadis judicium eximiè collaudatur ab Augustino epist. 162.

3. At pervicaces Donatistæ ab hac sententia provocarunt ad Constantinum, qui retentis apud se Cæciliano & Donato, ne per utriusque reditum incendium istud Africanas Ecclesias devastaret, non potuit tamen Donati ejusque sequacium pertinaciam ullâ ratione flectere. Quocirca novum illis indulsit plenioris atque amplissimi examinis gratia Concilium Arelate cogendum. Præstat hic narrantis Augustini verba subtexere epist. 166. *Scitote quod primi maiores vestri causam Cæciliani ad Imperatorem Constantinum detulerunt. Sed quia Constantinus non est ausus de causa Episc. judicare, eam discutiendam atque definiendam Episc. delegavit. Quod & factū est in urbe Roma præsidente Melchiade illius Episc. cū multis collegis suis: qui cum Cæcilianum innocentem pronuntiassent, & Donatum qui schisma Carthagine fecerat sententia percussissent, iterum vestri ad Imperatorem venerunt, & de judicio in quo victi fuerant, murmuraverunt. Quomodò verò potest malus litigator laudare judices quibus judicantibus victus est? Iterum tamen clementissimus Imperator alios judices Episcopos dedit apud Arelatem Galliæ civitatem: & ab ipsis vestri ad illum Imperatorem appellarunt, donec ipse causam cognosceret, & innocentem Cæcilianum, & ipsos calumniosos pronunciaret. Nulla hic à Melchiadis & collegarum eius Episcoporum judicio appellatio: sed tantum querimoniæ & murmurationes tanquam eorum qui per gratiam malè judicassent: ideoque suspectum id esse judicium, & causam retractandam apud alios minimè suspectos.* Hoc loco castigatiùs pro rei veritate loquitur Augustinus, negans ullam fuisse ab Ecclesiæ judicio interjectam appellationem, quantumvis obloquatur Optatus, qui quamlibet adversus quodcumque judicium reclamationem appellationis nomine significari credidit. Aliud quippe est appellare ab inferiori & subalterno tribunali ad tribunal superius: aliud verò judicii revisionem postulare ac recognitionem, tanquàm à malè informatis, seu de rei veritate minus instructis, aut suspectis judicibus editi.

4. Idemque Augustinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 92. *Si autem* (inquit) *quod verum esse petentibus tum maioribus vestris judicium Episcopale dederat Constantinus, & apud Romā & apud Arelatem, quorum primum apud eum accusatis, & ab altero apud eum appellatis.* Negat Augustinus appellatum a Summi Pontificis judicio: conceditque appellatum ab Episcoporum Concilio minimè œcumenico. His adde nullum esse in facto temerè litigantium (quales erant schismatici Donatistæ) fundamentum. Etiamsi verò Constantinus pervicacibus acquieverit in hac re, ideò se ita gessit ut omnem eis præriperet occasionem & prætextum conquerendi ac tergiversandi: utque iteratis condemnationibus justè succumbentes, vel tandem à sua perversitate resilirent, vel eosdem ipsorum malitia, palam cunctis innotescens, omnibus magis faceret odiosos. Ipsemet Constantinus eorum admirans vesanam proterviam exclamavit: *O rabida furoris audacia! sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Et idem rursus: *Meum judicium postulant qui ipse judicium Christi expecto. Dico enim ut se veritas habet, Sacerdotum judicium ita debet haberi ac si ipse Dominus residens judicet.* Hæc refert Optatus, ipsiusque Constantini epistola nihil aliud fuit quam judicii Episcoporum confirmatio. Verùm nulla Decreti Imperatorii ratione habita schismatici turbas miscere non destiterunt. Deinde sub Constantio Ariano pacem cum Arianis, indicto communi adversus Orthodoxos bello, sanxerunt. Juliani deinde Apostatæ præsidium sibi postulavere, qui restituta ubique terrarum idololatria, nihil magis habebat in votis quàm ut Christiani nominis professores se invicem mutuis odiis conficerent.

5. Quæ in Donatistarum causa, mandante Constantino Augusto, & approbante Papa Sylvestro, apud Arelatem Synodus anno 314. convenit, multis nominibus celebritatem habet: quippe in qua Constantinus per se interfuit, & innumeri propemodum Episcopi ex universa Gallia, Britannia, & Hibernia, Italia, Sicilia, & Africa eo confluxerunt. Interfuere pariter Summi Pontificis Legati Claudianus & Vitus Presbyteri, Eugenius & Cyriacus Diaconi. Asserit Ado Viennensis in Chronico, sexcentos in istud Concilium Patres accessisse. Meminere passim hujus Synodi Optatus Milevitanus Episcopus & Augustinus; qui ambò egregios libros adversus scripta Parmeniani exararunt. Parmenianus iste sublato è vivis Donato Carthaginis pseudoepiscopo, à Donatistis fuit subrogatus; qui mox ut Cathedram illam nactus est, libros edidit in suæ sectæ patrocinium, mendaciis confertos. Quorum tamen partem Ticonius, tametsi Donatista, cujus est frequens apud Augustinum mentio, contrariis scriptis impugnavit. Concilium Arelatense Augustinus lib. 2. de Baptismo cap. 9. & epist. 162. vocat plenarium & universale, atque universæ Ecclesiæ Concilium. Non fuit quidem generale concilium seu œcumenicum, nec propriè loquendo Nationale ex una quapiam, natione qualia permulta visuntur in Conciliorum collectionibus, Italica, Germanica, Gallicana, Hispanica, Carthaginensia seu Africana; istud verò ex plurimis nationibus Occiduis collectum est, quæ Patriarchalem Romani Pontificis constituunt dignitatem ab illa distinctam, quam eidem Christus contulit in universalem toto orbe diffusam Ecclesiam. De Antistitum numero qui Synodo interfuerunt, non esse Adoni Viennensi habendam fidem viri docti consentiunt, sexcentos consedisse Episcopos perhibenti, sed potius adhærendum Augustino de ducentis attestanti lib. 1, contra epist. Parmeniani, cap. 5. *Usque adeò dementes sunt homines* (inquit) *ut ducentos judices apud quos victi sunt victis litigatoribus credant esse postponendos*, Præterea admodum verosimile est, Marinum Arelatensem his præsedisse comitiis, eique Sylvestrum Romanum suas commisisse vices: quandoquidem primus in epistola Synodali nominatur, tum quia secundum Arelatense Concilium can. 18. ita decernit: *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodus congreganda: ad quam urbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, sub sancti Marini tempore legimus celebratum fuisse Concilium atque conventum. Si quis commonitus infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat.*

6. Can. I. *Primo loco de observatione Paschæ Dominici, ut uno die & uno tempore per orbem omnem a nobis celebretur, & juxta consuetudinem literas ad omnes tu dirigas.*

Alloquitur Sylvestrum Papam. Inscriptio enim Concilii sic habet: *Domino Sanctissimo Fratri Sylvestro Marinus, vel cætus Episcoporum qui adunati sunt in oppido Arelatensi:* His concinit Carthaginensis quinti Concilii Canon 7. *Ut dies Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur.* Neminem latet gravis illa Ecclesiarum jam inde à primo sæculo dissensio circa diem celebrationis paschalis. Haud paucæ enim Orientis Ecclesiæ Pascha eodem quo Judæi die celebrabant ex Mosaica lege decimaquarta lunæ mensis Martii, Hebraico mensi *Nisan* respondenti. Cujus tuendi ritus gratia S. Polycarpus Ecclesiæ Smyrnensium Episcopus Romam advenit Pontifice Aniceto. Romana verò Ecclesia, cui major pars orbis se conformabat, paschale festum non nisi Dominico die, qui proximè decimamquartam Martii lunam sequitur, celebrabat. Quem usum constituit deinde Romanus pontifex Victor per omnes Ecclesias servari, adjecta excommunicationis adversus contravenientes pœna. Cui demum decreto complures Asianæ Ecclesiæ obtemperantes, desierunt Judaico ritu, quem olim sectatæ fuerant, uti. Multæ tamen quæ in Mesopotamia, Syria, & Cilicia erant Ecclesiæ a pristina cum Judæis consuetudine non recesserunt: sed postea Niceni Concilii decretis paruerunt. Quoniam verò Ægyptii

Astro-

Astronomiæ peritia præcellebant, curam pronunciandi quotannis Dominicæ Paschalis diem, Nicæna Synodus Alexandrino Præsuli demandavit: ut diem illum accuratè ab Astronomis exploratum Romano Pontifici indicaret, cujus erat officium eumdem postea diem, missis per omnes Ecclesias formatis literis, indicare: ut tradit S. Leo Papa Magnus in epist. 64. ad Marcianum Augustum. In cunctis deinde Ecclesiis solemne erat per Diaconum inter Missarum solemnia futurum Paschæ diem ipso Epiphaniæ die ad populum proclamari: ut docemur Concilii Aurelianensis quarti can. 1. & Bracarensis secundi can. 9. qui legitur insertus de consecrat. dist. 3. cap. placuit. Plura superiùs require ad sæculum II. Dissert. 7. De literis formatis.

7. Can. II. *De his qui in quibusdam locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseverent*, Eodem spectat hujusce Concilii can. 21. *De Presbyteris aut Diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transferunt, placuit ut eis locis ministrent quibus præfixi sunt. Quod si relictis locis suis ad alium se locum transferre voluerint, deponantur.*

Ambobus hisce Canonibus tria præscribuntur Ecclesiasticæ disciplinæ capita. Primum, ut quicunque ordine quovis Ecclesiastico initiantur, certæ pariter Ecclesiæ alligentur, cui per susceptorum Ordinum ministerium deserviant. Secundum, ut eis non sit liberum ab Ecclesiæ ministerio cui ab ipsa ordinatione addicti sunt discedere, aut alio suum pro libito transferre ministerium. Tertium, ut pœnam suspensionis ab executione Ordinum incurrant, qui ab præfixa sibi statione discedere, aut alibi Ordines susceptos exercere citra veniam proprii Antistitis præsumpserint. His astipulatur Nicænus canon 15. quo cavetur ne Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ab Ecclesiis, ad quas fuerunt ordinati, in aliarum Ecclesiarum ministerium transeant. Et citatur in c. non oportet Episcopum, 7. q. 1. Suffragatur pariter canon 6. Chalcedonensis concilii prohibens quemquam absolute ordinari, sed in ipsa sui ordinatione jubens destinari certæ cui famuletur Ecclesiæ: & profertur a Gratiano, c. neminem absolutè, dist. 7. Eodem collimant Canones Apostolorum 15. & 16. quibus etiam pœna excommunicationis infligitur Episcopo alienum Clericum detinenti invito, ad quem Clericus pertinet, Episcopo. Regulam istam aliqua ex parte instaurare connixum est Tridentinum concilium, sess. 23. cap. 16. *Nemo* (inquit) *ordinetur quin certa Ecclesia ascribatur. Nec admittantur alieni Clerici ad divina Officia celebranda, sine commendatitiis propriis ordinarii Episcopi.*

8. Canon V. *De theatricis, & ipsos placuit quandiu agunt, a communione separari.*

Eadem infligitur pœna superiori can. 4. agitatoribus Circensibus. Concilium Illiberritanum cap. 62. ita decernit: *Si auriga aut pantomimi credere voluerint, placuit ut prius suis artibus renuncient, & tunc demum suscipiantur: ita ut ulterius ad eas non revertantur. Quod si facere contra interdictum tentaverint, projiciantur ab Ecclesia.* Idemque concilium can. 67. *Prohibendum ne qua fidelis, aut catechumena, aut comicos aut viros scenicos habeat: quæcunque hoc fecerit a communione arceatur.* Videndus Tertullianus lib. de spectaculis, & Salvianus lib. 5. de Providentia Dei. Istiusmodi personæ in jure sunt infames, l. 2. ff. de his qui not. infam. Trajanum Plinius in panegyrico laudibus effert hoc ipso, quod pantomimos omnes Roma exegerat. Innocentius III. c. cum decorem, de vita & hon. Cler. ludos theatrales in Ecclesiis, aut per Clericos exhiberi vetat.

9. Can. VII. *De Præsidibus qui fideles ad præsidatum prosiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, literas accipiant Ecclesiasticas communicatorias; ita tamen ut in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cum cœperint contra disciplinam agere, tum demum à communione excludantur. Similiter & de his qui rempublicam agere volunt.*

Optimè provisum; ne missi ad Provincias Magistratûs, immunitatem a jurisdictione Episcopi ejus loci, ad quem a Principe mittuntur, prætenderent; utpote ad solum loci ex quo profecti sunt Episcopum pertinentes; animumque habentes discedendi post magistratus sibi delegati gestionem, eoque prætextu concessa sibi abuterentur potestate, seque licentiosiùs gererent. Hoc verò decretum Constantinus, qui Concilio interfuit, sua præsentia confirmavit. Ambrosius certe non in advenam officialem, sed quod plus est in advenam Imperatorem Theodosium seniorem, tunc forte Mediolani degentem, Episcopalem exercuit potestatem, quando ipsum introitu Ecclesiæ prohibuit, & ad publicam adegit pœnitentiam. His adjunge constans esse juris axioma, ibi causam esse ventilandam, ubi delictum est admissum, l. 1. C. ubi de crim. agi opor. & l. ult. ff. de accusatio. & c. ibi semper. 3. q. 6. & c. ult. de foro compet. & c. 1. de raptorib. Prærequirit autem hic Arelatensis canon, ut delegatus Præses, antequam ad delegatam sibi præfecturam migret, literas ab Episcopo loci, unde abscessurus est, formatas recipiat, secundum regulam Ecclesiasticam prioribus illis sæculis apud fideles vigentem.

6. Canon VIII. *De Afris quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent: placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent symbolum: & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus tantum ei imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Hoc anno & consulatu nondum Ariana hæresis innotuerat, cumqua mox Donatistæ societatem junxere. Certè anno primo Sylvestri Pontificis hoc Arelatense Concilium celebratum constat, Volusiano & Anniano Consulibus. Arius verò Sylvestri ejusdem anno tertio cœpit Alexandriæ hæresim suam spargere. Eodemque anno Alexandrinus Antistes Alexander, ut nascentem hæresim comprimeret, in Synodo centum ferè Episcoporum Arium damnavit. Itaque corrigendus Gratianus, qui hunc allegans Canonem octavum pro Afris, supponit Arianos; de consecr. dist. 4. c. de Arianis. Tunc enim necdum Ariana hæresis emerserat; sed eo usque furente odio adversus Catholicam partem perciti erant Donatistæ, ut quoscunque seductos ad suas partes traxerant, nulla ratione habita baptismi, quem apud Orthodoxos susceperant, sed illum potiùs execrantes, denuò baptizarent: majori temeritate dogma vetus instaurantes, quod sub Episcopis Carthaginensibus Agrippino, & Cypriano, duobus Conciliis Africanis stabilitum, Stephanus Pontifex in Romano Concilio autoritate Apostolicę traditionis proscripserat.

11. Canon. IX: *De his qui Confessorum litteras afferunt; placuit, ut sublatis eis litteris accipiant communicatorias.*

Istarum communicatoriarum concessio muneris erat episcopalis. Canone isto aboletur libellorum usus a Martyribus & Confessoribus proficiscentium, quorum intuitu & precibus, canonicæ pœnitentiæ tempora minuere solebant Episcopi, atque lapsi ante præfinitum tempus reconciliabantur. Ejusmodi libellorum ullam haberi rationem vetuerat Illiberritanus canon 25. Illorum pariter meminere, nec sine querimoniis, quod per illos sacræ disciplinæ vigor enervaretur, Tertullianus lib. ad Martyres, & Cyprianus epist. 10. 11. 12. 14. 15. Illa pœnitentiæ canonicæ ad Martyrum preces concedi olim solita mitigatio, Indulgentiis hodiernis præludebat: ut ad Cyprianum Scholiastes Pamelius adnotat.

12 Canon XI. *De puellis fidelibus quæ gentilibus junguntur, placuit ut aliquanto tempore à communione separentur.*

Cultus disparitas prioribus Ecclesiæ sæculis non fuit habita pro impedimento matrimonium dirimente, multum enim obstitisset Christianæ fidei propagationi, magnamque confusionem & dissidia in familias invexisset. Quapropter hanc dispositionem Christus Ecclesiæ suæ regimini & prudentiæ reliquit. A primordiis igitur Ecclesiæ prævaluit hæc Apostolica sanctio 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi; in pace autem vocavit nos Deus.* Postquam verò Christiana religio sub Constantino caput extulit, visum est Patribus hujus Synodi, non quidem hujusmodi prohibere matrimonia; sed aliquam illis pœnam quasi remotam injicere, quâ sensim posterioribus sæculis via muniretur ad hanc prohibitionem quæ deinceps hujusmodi connubia redderet irrita.

13 Canon XIII. *De his qui sacras Scripturas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum: placuit nobis ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis ab ordine Cleri amoveatur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & de his quos ordinaverint ratio subsistit, non illis obsit ordinatio. Et quoniam multi sunt qui contra Ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, omnino non admittantur: nisi ut supra diximus actis publicis docuerint.*

Tria providè Patres Canone isto decernunt, ut Donatistarum malignitati prætextus subducant Ecclesiæ perturbandæ. Primum, ut sufficienter convicti traditores, quales permulti erant inter Donatistas, ab ordine Cleri & ministris Ecclesiæ arceantur. Deinde quia illorum perdita nequitia veris convictionibus destituta, falsos testes pretio conducebat, ejusmodi corruptioni obviam itur, dum adiguntur ad probandum per acta dumtaxat publica traditionis, cæteraque ab illis objecta delicta. Perfacilis autem erat hujusmodi probatio si crimina vera essent, quæ accusabant. Etenim lapsus illi omnes à Magistratibus ethnicis fuerant in acta publica redacti, idololatriæ, thurificationes, fratrum delationes, sanctorum Librorum aut Ecclesiasticæ suppellectilis traditiones. Ad illa quippe acta, reddita demum sub Christiano Imperatore Ecclesiæ pace, facilis erat unicuique recursus. Tertiò ac postremo si quis objecti criminis innocens, manuum impositionem ab Episcopo suscepisset, qui fortasse lapsus fuisset, ne hujus delicto prægravaretur: sed ejusmodi rata esset ordinatio. Et utique ordinatoris delicto non impeditur, neque tollitur indelebilis characteris potestas. Talis verò erat causæ Cæciliani status, ab Episcopo Felice consecrati, quem adversarii causabantur traditionis reum.

14 Canon XIV. *De his qui falsò accusant fratres; placuit eos usque ad exitum non communicare.*

Cæcilianum falsò accusabant Donatistæ subtractarum eleemosynarum, quas pia fidelium cura victui Confessorum, qui in vinculis erant, destinaverat. Et insuper eumdem traditionis postulabant sæviente persecutione. quorum nihil tamen juridicè probare valuerant: nisi forte per corruptos & suspectos testes, nullatenus per acta aut instrumenta publica. Potest iste canon sic intelligi, ut ad finem vitæ differatur, tandemque concedatur communio, sed in pari delicto severior est Illiberritani Con. canou 75. *Si quis Episcopum, Presbyterum, vel Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.*

NICÆNÆ PRIMÆ OECUMENICÆ
Synodi historia.

1. NUNC agendum de prima œcumenica Synodo Nicæna, cui causam dedit hæresis Ariana. Arius Presbyter Alexandrinus sacrarum Literarum interpretationi præpositus, ambitione tumens; quum sublato e vivis Achilla Episcopo Alexandrino, ferre non posset sibi hunc Episcopatum quem ambiverat, non fuisse delatum, sibique prælatum Alexandrum, virum hac sublimi sede dignissimum, virtutum meritis & sanctarum Literarum peritia præeminentem, invidiæ stimulis agitatus, adoritur quocumque modo sanæ Apostolicæque illius doctrinæ obsistere. Prædicante igitur Alexandro, Dei Filium ejusdē esse cum progenitore naturę, potestate atque ęternitate parē; ipse ex adverso Filium asseverabat esse diversæ à Patre inferiorisque naturæ, atque à Patre in tempore ex nihilo creatum. Alexander illum, privatis primum admonitionibus & benignis officiis, conatus ad veritatis cognitionem reducere, obstinatius tamen insistentem, falsæque doctrinæ virus ad animarum perniciem latius spargentem, fidelium communione submovit. Arius ad Eusebium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum confugit, quem suæ socium & fautorem hæresis nactus est, cum aliis eadem lue infectis Episcopis, Paulino Tyri, Patrophilo Scythopolis, Athanasio Anazarbi, Theodoto Laodiceæ, Gregorio Beryti, Aetio Lyddæ, quæ aliter dicta Diospolis. Nec multo post, scriptis ad Eusebium Nicomediensem Episcopum literis, ipsum in suas partes allexit, virum aulicis artibus instructissimum, cujus permagna erat apud Constantinum Augustum gratia & autoritas. Plures etiam clericos, Deoque sacras virgines, atque ex plebe plurimos, universamque Meletianorum schismaticorum factionem sui dogmatis contagione pervertit. Fuitque brevi completum in Ario Apostolicum hoc oraculum: *Mali autem homines & seductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes.*

2. Serpente latiùs malo, Arianisque insolentius in dies tumultuantibus, Alesander Alexandrinus Antistes innumeras ad Episcopos literas conscripsit, atq; in his laudatissimam quæ superest ad sibi cognominem Alexandrum Constantinopolis Episcopum. Sylvester Romanæ universæque Ecclesiæ Pontifex hujus ingravescentis perniciei admonitus, Osium sapientissimum, & religiosissimum Cordubæ in Hispania Bœtica Episcopum, cum amplissima potestate delegavit ad Constantinum tunc Nicomediæ, ubi Episcopatum gerebat Eusebius, degentem: nec non ad Ecclesias Orientis & Ægypti ad extingnendum quatenus fieri posset istud incendium. Ipse autem Constantinus nullas Osio legationis literas expedivit, nullum ei mandatum, nullum commonitorium quod resciri possit scripto tradidit, nulla illum potestate divali præmunivit, sed tantummodo literas illi ad Alexandrum & Arium privatim scriptas, quales conflaverat Eusebius Nicomediensis, tradidit perferendas. Quin etiam in his duabus epistolis ne quidem Osii nomen exprimitur, neque ulla fit ejusdem mentio, nisi tanquam nuncii; perinde ac si simplex tabellarii munus obiret. Cum igitur nullam per literas delegationem Osio Constantinus imposuerit, nullus est dubitandi locus aliunde legationis munere ac potestate instructum roboratumque fuisse. Undenam verò nisi á Summo qui tunc erat Pontifice Sylvestro? Et quanam ratione potuisset alienus, neque majorum sedium Episcopus in remotissimas provincias, atque adeó in secundam dignitate toto terrarum orbe Ecclesiam Alexandrinam se ingerere, ibique Synodum Episcoporum usque adeó celebrem cogere ut eam Athanasius Apolo. a. vocet generalem? Non alia sané ratione quàm quia præsente Apostolicæ sedis Legato, Episcopi provinciarum quæcunque parebant Alexandrino Patriarchæ, in id Concilium convenerunt.

3. In hisce Constantini ad Alexandrum & Arium literis, malus Eusebii Nicomediensis animus se perspicuè prodit, quem Imperator singulari amore prosequebatur, & cujus consilium in rebus religionis esquirebat. In primis, prima & præcipua culpa in Alexandrum refunditur, deinde tam acris disceptationis causam levis esse momenti asserit, nec prorsus ad res fidei aut animarum salutem pertinere. Eusebius autem Cæsariensis pariter Aria-

Arianis addictissimus, hasce Constantini literas ideò suæ de vita Constantini historiæ interseruit, ut omnem turbarum causam in Alexandrum unum rejiceret, Ariique dogma ab omni censura vindicaret.

4. Digressus à Constantino Osius Alexandriam concessit, ibique dissidentes animos ad pacem & concordiam traducere pro viribus laboravit, & studuit. Concilium eadem in urbe indixit, ab Athanasio apolog. 2. & Socrate lib. 3. cap. 5. memoratum: qui referunt discussam in illo fuisse Arianorum & Meletianorum causam, damnatum etiam impii Sabellii dogma, divinarum Trinitatis sanctissimæ personarum distinctiones inficiantis. Addit Athanasius fuisse ibi quoque Colluthum condemnatum Presbyterum Alexandrinum, eò quòd cum Presbyter tantummodo esset Ecclesiæ Alexandrinæ, plerosque Clericos ordinare præsumpsisset: ideoque & illum, & quotquot manus impositionem ab illo acceperant, fuisse ab Osio in ordinem redactos. Addit Socrates in eadem Alexandrina Synodo fuisse constitutum, ne voces deficerent per quas fidei veritas exprimeretur, ut in Sanctissima Trinitate unica prædicaretur *οὐσία*, tres verò ad distinguendas personarum proprietates, dicerentur *ὑποστάσεις*.

5. Cum verò Ariani despecta Concilii Alexandrini auctoritate se insolentiùs efferrent, perversumque dogma propagarent, visum est controversiam esse œcumenica & insigniori Synodo dirimendam: hanc itaque Constantinus, assentiente Sylvestro Papa, Nicææ in Bithynia Asiæ Provincia indixit. Ipseque Imperator religionis specimen egregium dedit, missis in omnes partes cursoribus & literis, quibus Episcopos ad Synodum ut convenirent incitavit: eorumque pro Dei cultu, fidei integritate, totiusque Ecclesiæ pace atque dignitate, quàm maximè potuit zelum studiumque succendit. Vecturas itinerum, omnesque victus impensas, tam ipsis quàm illos comitantibus & familiaribus largè providit. Nicæam itaque ex diversis orbis terrarum plagis trecenti decem & octo Episcopi convenere. Paulino & Juliano Consulibus, anno Chr. 325. auspicatum est in Nicæa Metropoli Bithyniæ, ut tradit Concilium Chalcedonense actio. 2. tenuitque usque in diem VIII. Kalendarum Septembris à die inchoationis, qui fuit XIII. Calendas Julii, ut consentiunt Synodus Chalcedonensis, & vetustissima Cresconiana collectio. Ex quibus corrigendi, tum qui Synodum in alium Consulatum rejiciunt, tum qui plures ei annos attribuunt.

6. Synodo præsederunt Osius Corbubensis Episcopus, qui primus ei subscripsit, quemque Dalmatius, sive Gelasius Cyzicenus Episcopus refert in hujus Concilii Historia, Sylvestri Romani Episcopi sedisse Legatum, & cum hoc duo alii Apostolici Legati Victor & Vincentius Romanæ Ecclesiæ Presbyteri. Hi tres supra ipsos omnes præcipuarum Ecclesiarum Antistites ac Patriarchas consederunt, & subscripserunt. Interfuerunt Alexander Alexandriæ Ægypti Episcopus, Eustathius Antiochiæ, & Macarius Jerosolymæ Episcopi, Alexander Constantinopolis, aliique Præsules, quorum præcellens sanctitas Ecclesiæ fastis consignatur & colitur: Paphnutius Thebarum Ægypti, Potamon Heracleæ Ægyptiorum, Spiridion Trimythuntis Cypri, (his duobus Potamoni & Spiridioni olim propter Christianæ fidei professionem, in persecutione Maximini, alter oculus fuerat effossus, & poples succisus) Paulus etiam Cæsareæ Euphratesię, qui sub Licinio candentium laminarum cruciatum sustinuerat; Jacobus Nisibis in Mesopotamia, qui mortuos (ut narrat Theodoritus) ad vitam revocaverat, quique Nisibim obsidentes Persarum copias semel & iterum, fusis ad Deum precibus, immisso culicum agmine fugavit: Arostanas etiam in Armenia superiori Episcopus, Gregorii Armenii discipulus, & in Episcopatu successor. Utrum verò Nicolaus celeberrimus Myræ Antistes in Lycia, Concilio interfuerit, non est adeò exploratum. Interfuisse affirmant ejus acta, quæ Methodius conscripsit. Cæcilianus pariter Carthaginensis Episcopus tantoperè ab impiis Donatistis exagitatus inter Nicænos Antistites consedit, ut testantur Athanasius orat. 1. contra Arianos, Gelasius Cyzicenus, & Concilium Carthaginense sextum.

7. Verumtamen quod scriptum est in libro Job hoc pariter accidit: *Cum venissent Filii Dei ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan.* Interfuere namque cum sanctissimis illis Præsulibus Ariani Episcopi, interque Eusebius Cæsariensis & Nicomediensis, Paulinus Tyri, Theognis dictus, aliis Thegonius Nicææ, Menophantes Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Herodiadis, Theonas Marmaricæ, Theodotus Laodiceæ, Athanasius Anazarbi, Greg. Berythi, Aetius Lyddæ, Maris Chalcedonis, Secundus Ptolemaidis, Paulus Laradenis. Hi primùm calumniosis accusationibus, & famosis oblatis libellis, orthodoxos Antistites insectati sunt apud Imperatorem: qui tamen porrectos sibi libellos legere noluit, sed omnes involucro conclusos & sigillatos palam concremavit; professus Episcopos à solo Deo judicandos, se autem Episcoporum judicio in illis quę ad Ecclesiam & proprios mores spectant subesse. Occultanda pręterea esse Sacerdotum delicta, ne inde aliqui ansam arriperent scandali aut despicientiæ sacri ministerii; ut scribunt Rufinus lib. 1. cap. 2. Sozomen. lib. 1. cap. 17. Theodoritus lib. 1. cap. 11. Gregorius Papa lib. 4. epist. 75. ad Mauricium Augustum, & Carolus Magnus in Capitularibus lib. 6. cap. 301.

8. Constitutum in primis fuit pro inconcusso fundamento, à Nicęnis Patribus nihil contra fidem ab antiquo traditam, & hactenus in Ecclesia receptam, innovandum esse: ut ibid. scribit Sozomen. Lecta deinde sunt Arii scripta, & damnabilis Eusebii Nicomediensis epistola. Ipsimet pręsentes interrogati, & auditi: quos aliosque pervicaces Arianos Athanasius, etiamnum juvenis & Diaconus, quem Alexander secum eo fine adduxerat strenuè disputando refellit. Qua ex causa odium Arianorum implacabile in se concitavit. Laudem etiam in his disputationibus adeptus est insignem Marcellus Ancyræ Episcopus. Vide Athanasium orat. contra Arianos; Gregorium Nazianz. orat. in laudem Athanasii; Socratem lib. 1. cap. 8: qui adversarios, cum quibus Athanasius est in Concilio congressus, nominat; Arium hæresiarcham, Eusebium Nicomediensem, Theognim Nicænum, & Marim Chalcedonensem. Horum dogmata execrati Nicæni Patres, unanimes definierunt, Filium esse Patri coessentialem, & consubstantialem, atque coæternum, ante omnia tempora genitum. Damnaverunt istud Arianorum effatum: *Fuisse aliquando tempus quando Filius non erat, & quando qui ejus vocatur Pater, erat quidem ab æterno Deus, sed nondum Pater.* At in oppositum sancta & œcumenica Synodus, edito fidei symbolo, professa est, Filium esse genitum ante omnia sæcula, Deum verum de Deo verò, Patrique *ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον, consubstantialem & coæternum*.

9. Constantinus dum in Concilio disputabatur attentè auscultabat, rumores subnascentes consopiebat, suum modestè sensum insinuabat, singulos amice alloquebatur, ut refert Eusebius Cęsariensis lib. 3. vitę Constantini, cap. 13. Denique formulę fidei subscripserunt tum Orthodoxi, tum etiam Ariani, formidantes simul gratię Principis sediumque Episcopalium ammissionem. Eusebius Nicomediæ, & Theognis Nicææ, spiritu ducti superbiæ, ne convicti post tantum à se exhibitum ardorem atque inconstantes judicarentur, cedere & subscribere per aliquod tempus detrectarunt. Itaque suis ob pertinacem hæresim dejecti sunt sedibus: in quibus eorum loco suffecti sunt Nicomedię Amphion, & Nicææ Christus. Quo eodem tempore Constantinus duas scripsit epistolas, unam quidem ad Nicomedienses, alteram ad Theodotum, in quibus scelcratos mores Eusebii Nicomediensis & Theognis graphicè describit: ut mirari satis nemo queat Imperatoris facilitatem, qui paulò pòst se totum ejusdem Eusebii consiliis addixit, ejusque perspicuis & palam manifestis calumniis se credulum exhibuit, ad persequendos sanctissimos Episcopos sanctæ œcumenicæque Synodi columina, præcipue verò magnum Athanasium, cujus fuerat in ipsa Synodo virtutem admiratus. Cum ex adverso projectam Eusebii nequitiam, perfidiam, & veteratorias artes tam sæpe fuisset expertus. Et qui quantumvis Episcopus, Licinii non modo ethnici idolorumque cultoris, verum etiam immanis Ecclesiæ persecutoris, & injustissimum bellum, violata juris jurandi à se præstiti fide contra Christianissimum principem, sanctęque Ecclesiæ instauratorem, moventis partes omni studio & adulatione foverat, existimans id magis ex re fortunisque suis esse, omni abdicato religionis sensu & probitatis respectu. Nihil sane ad religionis studium, in Constantino addi vel desiderari posse videbatur. Statim enim dirempto solutoque Concilio innumeras literas, quarum adhuc multæ supersunt ad complures Ecclesias & provinciarum Præsides, pro stabilienda

Nicæna fide, & abrogando Arianismo transmisit. Sed res feliciter cœptas, Eusebii Nicomediensis, in supremam Constantini gratiam denuò recepti, fraudulenta consilia mox, ut videbimus, pessumdederunt, ac in deteriora verterunt. Eusebius & Theognis ut pristinas sedes resumerent inviti decreto Nicæno subscripserunt, atque interveniente pro eis Constantino ad Concilii Patres, suas recuperarunt Ecclesias, ut commemorat Socrates lib. 1. cap. 5. & 10. qui tamen ambo Nicænam fidem pro viribus posthac impugnarunt, illiusque assertores enixè persequi nunquam destiterunt. Ipse Arius malorum omnium fons, postquam Synodali decreto fidelium communione avulsus fuit, & à Constantino pulsus exilio, ab eodem mox ob simulatam resipiscentiam & palinodiam, postliminio reductus est; hac tamen lege, ne Alexandriam ingredi auderet, cujus rei fidem facit Hieronymus Dialog. adver Luciferianos. Cumque cæteri Ariani ficto animo suscripsissent, soli duo Episcopi nunquam adduci potuerunt ut subscriberent, Theonas Marmaricæ in Libya, & Secundus Ptolemaidis in Pentapoli, atque ideò suis Ecclesiis ejecti, ut ipsa declarat Synodica Nicænorum Patrum ad Alexandrinam Ecclesiam epistola. Meletius verò Ægyptii schismatis autor, quem quia idolis sub Maximini tyrannide sacrificaverat, sanctissimus Petrus Alexandrinus Patriarcha Lycopolitano Episcopatu detruserat, quique schismatis de suo nomine dicti occasione, innumeras turbas adversus Petrum & hujus successores Achillam & Alexandrum concitarat, iterum exautoratus in Nicæna Synodo fuit; nec tamen conquievit, nec ejus schisma, quod Ariani sollicitè fovebant, extinctum est. Obiter verò illud advertendum, historiam de Meletio, qualem refert Epiphanius hære. 68. nullam apud doctos fidem reperire, utpote falsis ab eodem relationibus acceptam, & directè adversantem his, quæ de eodem scribit oculatus & præsens testis Athanasius, qui Meletium omniaque illius facinora exactè notat, apol. 2. & Socrates lib. 1. c. 3.

DE ORDINE ET CONSESSU

Patrum tum in Nicæna Synodo, tum in aliis insequentibus œcumenicis.

1. IN primis sciendum, delegatos ab Episcopis absentibus eodem olim ordine sedisse, quo ipsi delegantes Episcopi præsentes consedissent. Idcircò in multorum Conciliorum actis & subscriptionum serie, plerumque Presbyteri & Diaconi altiùs compluribus Episcopis subscribunt.

2. Ex eisdem subscriptionibus & actis pariter liquet, Legatos Apostolicæ sedis, quippe qui vices Summi Pontificis gerunt, sedisse & subscripsisse supra quoscunque Patriarchas, fuisseque Conciliorum Præsides. Inductione hoc patet in Nicæna quam pertractamus Synodo, in qua Legati præsederunt Sylvestri Papæ, Osius, Victor & Vincentius Presbyteri. Hos sequebantur Alexander Alexandriæ, Eustachius Antiochiæ, Macharius Jerosolymorum Episcopi.

3. Paucis à Nicæna annis præfuerant Synodo Sardicensi nomine Sylvestri, Osius Episcopus, Vincentius Capuanus, Calepodius Neapolitanus; deinde sequitur Athanasius Alexandriæ.

4. In Constantinopolitana prima nulli Apostolici Legati interfuere: quia tunc temporis Damasus Papa aliam Romæ Præsulum Occidentis Synodum celebrabat. Orientales autem fuisse animis consentientes cum Occidentalibus & Damaso, probant mutuæ literæ Damasi ad Concilium Constantinopolitanum, & hujus vicissim ad Damasum apud Theodoritum lib. 5. cap. 9. & 10.

5. Ephesinæ Synodo præfuit Cyrillus Alexandrinus Episcopus ut Legatus Cælestini Romani Hierarchæ. Quem tamen Cyrillum proprio nomine præsidere non substinuissent, extra propriæ Patriarchiæ fines, in alia Diœcesi, quam sibi Constantinopolitanus Episcopus jam vendicabat, ut secundus ab Episcopo Romano Patriarcha. In hujus ergo Synodi actis passim legitur: *Cyrillo Alexand. præsidente & locum tenente sanctissimi & religiosissimi Archiepiscopi Romanæ Ecclesiæ Calestini.* Mox subsignant Juvenalis Jerosolymæ Episcopus, Memnon Ephesi, Flavianus Vicarius & Locumtenens Rufi Episcopi Thessalonicæ, Theodotus Ancyræ in Galatia, Firminus Cæsareæ in Cappadocia prima Episcopus.

6. In Chalcedonensi act. 3. Paschasius & Lucentius Episcopi & Bonifacius Presbyter, Legati sanctissimi Deoque amantissimi Archiepiscopi veteris Romæ. Dein Anatolius sanctissimus Archiepiscopus novæ Romæ, Dioscorus Archiepiscopus Alexandriæ, Maximus Antiochiæ, Juvenalis Jerosolymæ, Quintillus Heracleæ Macedoniæ locum tenens Anastasii Episcopi Thessalonicæ, Thalassus Cæsareæ Cappadociæ, Stephanus Ephesi, Lucianus Byzæ, locum tenens Cyriaci Episcopi Heracleæ Thraciæ, Eusebius Ancyræ Galatiæ Episcopus. Hæc ita singillatim recenseo ut dignoscantur præcipuæ Orientis Metropoles.

7. In quinta Synodo, quæ est secunda Constantinopolitana, præfuit Eutychius Patriarcha Constantinopolis novæ Romæ, approbante Vigilio Romæ veteris Pontifice: ad quem sic scribit Eutychius: *Petimus Præsidente vestra beatitudine de tribus Capitulis quæri & conferri.* Quam epistolam continent istius Synodi acta. Et Zonaras in Justiniano scribit, Synodi Principem fuisse Vigilium Romæ veteris Episcopum. Qui etiam, ut Photius scribit lib. de septem Synodis, istius acta & decreta Concilii confirmavit. Porrò in ejus actis & subscriptionibus, hæc notatur Episcoporum series: Considentibus in Secretario Venerabilibus Eutychio sanctiss. Patriarcha Regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario sanctiss. Archiepiscopo Alexandriæ, Domno sanctiss. Patriarcha Theopoleos, id est Antiochiæ, Stephano Episcopo Raphiæ, & Georgio Episcopo Tiberiadis, & Damiano Episcopo Sozusæ vicem agentibus Eustachii sanctissimi Episcopi Jerosolymitani, Benigno Episcopo Heracleæ Thraciæ, vices agente Heliæ Thessalonicensis Episcopi, Theodoro Episcopo Cæsareæ primæ Cappadociæ, Andrea Episcopo Ephesi, &c.

8. In sexta Synodo, Constantinopolitana tertia, actio. 1. sub Constantino Augusto (cui nomen erat Pogonato,) in Secretario sacri Palatii quod cognominatur Trullus, conveniente sancta & universali Synodo, id est Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono vicem agentibus sanctiss. & beatiss. Archiepiscopi Romæ veteris Agathonis, & Joanne sanctiss. Archiepiscopo magnæ Constantinop. Romæ novæ, & Petro Presbytero & Monacho Locumtenente sedis Alexandriæ (Græce τοποτηρητοῦ Ἀλεξανδρείας) Machario Archiepiscopo Theopolis, & Georgio Presbytero, Monacho & Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarii τοποτηρητοῦ sedis Jerosolymorum, & Theodoro Episcopo Ephesi, &c.

9. In septima Synodo, quæ est Nicæna secunda, Act. 1. Præsidentibus Petro Archipresbytero Romanæ Ecclesiæ SS. Petri & Pauli, & altero Petro Presbytero & Monacho Abbate S. Sabæ Romæ Vicariis Sanctiss. Archiepisc. veteris Romæ Adriani. Sequitur Tarasius Archiepiscopus Constantinopolit. novæ Romæ, Joannes & Thomas Presbyteri Monachi, & Vicarii sedium Orientis Patriarchalium Alexandriæ, Theopolis, Jerosolymæ, Agapetus Cæsareę Cappadocię Episcopus, Joannes Ephesi Episcopus.

10. Octava Synodus, quę est quarta Constantinopolitana, præmittit act. 1. Donatum & Stephanum Episcopos, & Macarinum Diaconum, Legatos Adriani Papę II. subditque Ignatium Archiepiscop. Constantinop. novę Romę. Deinde Vicarios τοποτηρητὰς sedium Patriarchalium Orientis.

11. Obiter in prędictis observa, nomen Archiepiscopi pluribus sęculis non fuisse attributum Metropolitanis unius provincię, ut nunc est usui; sed illis duntaxat quibus multi subjecti erant Metropolitani, scilicet Patriarchis, & Primatibus, seu Exarchis. Decrescente demum apud Gręcos religione cum potestate, eorumdemque tamen (quod mirum sit) crescente superbia, cœptum est novum in Oriente genus Archiepiscoporum nomine tenus, qui licet nullis pręessent Episcopis, ex solo Imperatoris rescripto, eoque venali, hoc inane nomen adipiscebantur; mediique erant inter Metropolitas & Episcopos inferiores. Hinc effectum, ut in Leonis Imperatoris διατυπώσει subjectæ Constantinopolitano Patriarchæ, recenseantur Metropoles una & octoginta. Deinde Archiepiscopatus prædicti generis novem: & triginta; & legatur aliquoties apud Neotericos Græcos; Ex Archiepiscopatu Metropolis civitas facta est.

12. Observa pariter in Occidentalibus Conciliis, salvo jure Legatorum Apostolicorum, qui nemine contradicente

supra

supra quoscunque præsederunt, aliter factum de procuratoribus quorumcunque Episcoporum: qui utique procuratores inferiore sedebant loco, quàm quem ipse qui mandaverat tenuisset, quoties fiebat ut missus Procurator aut Vicarius dignitate Episcopali non præfulgeret. Quinimò separatis ab ordine Episcopali sedibus & subscriptionibus distinguebantur. E diverso, in Orientalium Synodis, missi ab Episcopis absentibus procuratores eodem solebant consedere loco, quem mittens ipse tenuisset.

13. Eusebius Cæsariensis qui Nicæna in Synodo consedit. lib. 3. vitæ Constantini, eum qui primam sedem occupabat à dextro latere, orationem habuisse refert gratiarum actionis ad Constantinum. Theodoritus autem lib. 1. cap. 7. scribit, eum qui nomine Concilii orationem gratiarum actionis pronunciavit, fuisse Eustathium Antiochenum; cujus nomen per invidiam suppressit Cæsariensis, orthodoxis infensus. Cæterùm cum Antiochenus esset ordine ac dignitate inferior Alexandrino, in illa prima sessione ad dextrum latus, infert Cardinalis Bellarminus, lib. 1. de Conciliis cap. 13. fuisse in Nicæno Concilio tres sedium ordines, ac exedras. Primum in capite aulæ, ibique sedisse Constantinum medium inter Osium & Alexandrum Alexandriæ Episcopum. Secundamque exedram fuisse à dextrâ parte, in qua primus sedit Eustathius. In tertia denique exedra ad sinistram primo consedisse ordine Macarium Jerosolymorum Episcopum.

14. Certè Osium, Vitum seu Victorem, & Vincentium simul præsedisse, perspicuum ac exploratum est, tum ex testificatione Athanasii, epist. ad Solitar. ubi etiam refert Osium fuisse Synodi Principem, & Nicænæ fidei symbolum composuisse: tum etiam ex ipsis Synodi subscriptionibus, tum ex Gelasio Cyziceno, qui acta hujusce Concilii edidit, juxta vetus Dalmatii Episcopi Cyziceni exemplar, tum etiam ex Photii lib. de septem Synodis, qui etiam in sua Bibliotheca mentionem interjicit illius Gelasii operis. Scribit ergo Gelasius lib. 2. cap. 5. adducto etiam ex vita Constantini testimonio Eusebii hoc idem asserentis, Osium præsedisse Legatum Sylvestri Romæ veteris Episcopi, tametsi locus iste Eusebii, qualem nunc legimus, nihil meminerit de Osii Apostolica Legatione. Verùm longè major habenda fides Græcis exemplaribus, quæ ante mille & ducentos annos extabant, temporibus Dalmatii & Gelasii, quàm illis quæ posterioribus sæculis schismatici Græci, Romanæ Ecclesiæ perpetui hostes & æmuli, nobis suppeditarunt: corruptis scilicet, aut suppressis ipsorum malignitate locis ad eminentiam Ecclesiæ Romanæ pertinentibus. Verùm enimverò ipse Osius Hispanus Episcopus præsentibus Patriarchis, in aliena eaque Orientali regione præsidere neque præsumsisset, neque permissus fuisset, nisi eodem titulo cohonestatus Apostolici Legati, qua sola dignitate, nemine contradicente, Victor & Vincentius tantum Presbyteri, Patriarchas eadem in Synodo antecesserunt.

15. Cardinalis Baronius aliter Nicænorum Patrum consessum disponit, cujus potior in hac parte mihi videtur sententia utpotè insequentium conciliorum ordini & usui conformior. Censet ergo Constantinum seorsum sedisse humili ac demisso sedili aureo, ut in ipsius vitæ lib. 3. cap. 10. scribit Eusebius: addens non antè sedisse quàm rogatum à Patribus, neque fuisse solito satellitio stipatum, sed primariis aliquibus aulæ regiæ Proceribus. Baronius porrò duos tantum fuisse consessus autumat Concilii Patrum: dextrorsum unum, sinistrorsum alterum. Atque in isto Legatos Romani Pontificis concedisse primum, sub bis verò assedisse Alexandrinum Patriarcham. At verò in dextero consessu sedisse primo loco Patriarcham Antiochenum, & sub eo Macarium Jerosolymitanum, aliosque deinceps hinc inde Episcopos. Cum enim exploratum esse debeat, insequentes œcumenicas Synodos se ad Nicænæ hujus exemplum conformasse; legitur act. 1. Chalcedonensis Concilii Senatum in medio ante cancellos Secretarii consedisse. A sinistris verò Legatos sanctissimi veteris Romæ Episcopi Leonis, post hos deinde Anatolium Constantinopolis novæ Romæ Archiepiscopum, & Maximum Antiochiæ. A dextro autem latere Dioscorum Alexandriæ, & Juvenalem Jerosolymorum Episcopum. Itaque prima exedræ dexteræ sedes reservabatur secundo Patriarchæ qualis erat Antiochenus in Synodo Nicæna & in Chalcedonensi Alexandrinus: quia jam tunc Constantinopolitanus Episcopus cœperat primæ sedis post Romanum Episcopum honorem sibi vindicare.

16. Ad hæc in sexta Synodo actione 1. refertur sedisse seorsum Constantinum, dictum Pogonatum, Augustum, cum Patriciis & Consulibus. A læva autem parte Legatos Apostolicæ sedis, deinde Vicarium ac Apocrisiarium Episcopi Jerosolymæ, aliosque deinceps Præsules. A dextra verò parte Constantinopolis Episcopum, deinde Theopolis, quæ est Antiochia, tertioque loco Vicarium Episcopi Alexandrini. Cur autem Episcopus Jerosolymitanus inferior Alexandrino & Antiocheno, immediate tamen Legatis Apostolicis assederit, ideò factum quia cum multi essent Apostolici Legati, quos non erat æquum ab invicem disjungi, Jerosolymitanus ex consequenti multos ante se habebat sessores: Antiochenus ex alia parte unicum supra se patiebatur sessorem Constantinopolitanum, ideoque Antiochenus Episcopus honoratiorem præ Jerosolymitano sessionem occupare hac in Synodo censebatur, hac ratione; quia ex suo latere ab uno duntaxat præcedebatur. Solidis verò rationibus Baronius probat ad annum 325. n. 52. & ad an. 213. n. 6. in sacris & Ecclesiasticis rebus præcelluisse olim sinistram dexteræ, tum in Oriente tum in Occidente. Quæ res si comperta Petro Damiano Cardinali fuisset, dum in tractatu de picturis Apostolorum Petri & Pauli disceptabat, quorsum Petrus ad sinistram, Paulus verò ad dexteram pingi aut sculpi soleret, nequaquam se fatigasset in conquirendis Pauli supra Petrum prærogativis.

VICARIORUM ROMANI Pontificis differentiæ.

1. ROMANI Pontificis Vicariorum multiplex discrimen fuit. Quidam enim dicebantur legati à latere, quidam Cognitores, seu Commissarii, dicti à Concilio Sardicensi can. 3. & 5. *συγγνώμονας Cognitores*, habentes mandatum seu commissionem à Papa, ut causas in Provinciis aut Diœcesibus exortas inquirerent, vel judicarent, vel reviserent: maximè in judiciis appellationum ad supremam Sedem. Alii dicebantur Apocrisiarii seu responsales, quorum hodie locum & munus implent Nuncii Apostolici. Mittebantur ad Imperatores ut res Ecclesiæ apud eos procurarent, aut jura Romanæ Ecclesiæ tuerentur. Frequens est eorum mentio in Epistolis Gregorii Papæ. Qumetiam alii quoque Episcopi suos ubicunque opus erat, Apocrisiarios habebant. Anatolius enim, quem Dioscorus Alexandrinus promovit ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedem Patriarchalem, fuerat pridem ejusdem Dioscori in regia civitate Apocrisiarius. Et Georgius Presbyter subscriptus in sexta Synodo legitur, cum titulo Apocrisiarii sedis Jerosolymorum. Neque verò ad solum Principem, sed ad diversos etiam Episcopos, præsertim ad Patriarchas & Exarchas Ecclesiasticos & ad Metropolitanos, ut fidē facit Justin. Novella 6. cap. 2. circa fin. & cap. 3. Idemque Novella 123. cap. 25. Quo etiam loco decernit non posse illos validam inire conventionem ultra Episcopi vel Ecclesiæ delegantis mandatum. Scribit sanctus Gregorius Papa lib. 14. Moralium, cap. 29 se Apocrisiarii munere functum olim Constantinopoli apud Tiberium Augustum, jubente Pelagio prædecessore. Post Legatos à Latere, post Cognitores, post Apocrisiarios, quartum & nobilissimum Vicariorum Apostolicorum genus constituebant Primates.

2. Primatibus tanquam Vicariis supremæ Sedis conferebatur à Summo Pontifice potestas & jurisdictio supra plures Metropolitanos, & his subjectos Episcopos. Ita S. Leo Papa epist. 84. Anastasium Thessalonices Episcopum Vicarium suum creat in multis Europæ provinciis ad Orientem vergentibus, quas sigillatim recenset Nicolaus primus epist. 2. ad Michaelem Imperatorem. Addit S. Papa ibid. prædecessores Anastasii fuisse similiter prædecessorum Romanorum Episcoporum Vicarios. Huc referunt nonnulli causam canonis 20. Concilii Sardicensis, prohibentis extraneis Clericis diutinam Thessalonicæ moram: & hanc addunt rationem, quia propter primatis Thessalonicensis residentiam eò confluere solebant complures ex vicinis provinciis Clerici, qui litibus nonnunquam superfluis & temerariis impliciti, vel supervacanea negotiorum apud auditorium Primatis gestione, vel capti civitatis splendore ac amœnitate diutius à propriis Ecclesiis aberant.

3 In veteribus Conciliis, antequam, Justiniano Augusto postulante, Vigilius Papa Vicariam Thessalonicę ablatam transtulisset Acridum Bulgariæ urbem, quæ Justiniano patria natalis fuit, quamque illę de sę *Justinianam primam* dici voluit, subscribit Thessalonicensis Episcopus inter primos, post Patriarchas, Episcopos, ut superiori capite commonstratum fuit. Videnda ad hoc Justiniani Novella 131. cap. 3. Cælestinus insuper Pontifex in causa hæresis Nestorianę Cyrillum Alexandrię Episcopum sibi creat Vicarium, ad hoc ut Constantinopolis Ecclesiam regat, quam infelix Nestorius quasi lupus devastabat. Supersunt hac de re Cælestini Papæ literæ ad Cyrillum, & Cyrilli ad Clerum & plebem Constatinopolis tomo 4. operum Cyrilli.

4. Deinde Hormisdas epist. ad Salustium Hispalis Episcopum constituit ipsum Apostolicum per omnem Bæticam & Lusitaniam Vicarium suum. Idemque Remigio Rhemensi Episcopo eamdem confert potestatem per universam Clodovæi ditionem, quem vocat ibi Ludovicum Francorum Regem. Literas sileo Pontificum Zosimi, Symmachi, Vigilii, Gregorii Magni, quibus promovent Arelatenses ad quos scribunt Episcopos, ad Vicariatum Apostolicum super plures Galliæ provincias. Complures alias Primatias prætermitto, quas diversis temporibus Romani Pontifices, tum in Galliis, tum in Hispaniis, tum in Germania, tum in Anglia constituere.

5 Canonici juris professores Legatorum Pontificiorum tres species distinguunt cum glossa cap. 1. & cap. excommunicatis, de officio Legat. in 6. ut sint alii dicti a Latere, alii Legati nati, alii missi sive Nuncii Apostolici. Natos vocant canonistæ Primates, quales sunt, aut olim fuere, certarum civitatum Episcopi, quibus eorumve successoribus id contulit potestatis Summus Pontifex in plurium Provinciarum Episcopos, qualia suppeditant exempla Rhemenses, Arelatenses, Hispalenses, Thessalonicenses, aliique paulò antę commemorati Episcopi, amplitudine jurisdictionis in plures finitimas Provincias ab Episcopo Romano decorati & cohonestati. De missis Legatis sufficiens quoque a nobis facta mentio, sub nomine Apocrisiariorum. Legatorum autem a Latere, nunc est primaria splendidiorque dignitas, quoniam his temporibus non solet illa committi nisi Cardinalibus, qui nunc soli dicuntur nati consiliarii Romani Pontificis, cum soli ejus ornatum & sacratissimum Consilium ex officio constituant, ideoque nunc soli ex ejus latere censeantur ad illustriora ministeria delegari; sive ut Conciliis præsint, eaque indicendi potestatem habeant; sive ut res maximi momenti cum supremis Principibus & populis tractent & definiant. Verbum illud, *a Latere*, legitur in Sardicensi Concilio can. 7. sed non cum usque adeo illustri significatione, qualem comprehendit Eminentissimorum Cardinalium Legatio. Sanctus quoque Papa Leo hac eadem expressione utitur epist. 14. ad Faustum, dicens: *Cum enim propter causam fidei, quam Eutyches perturbare tentavit, de latere meo mitterem, qui defensioni veritatis assisterent.*

DE LOCO SYNODI NICÆNÆ aliarumque nonullarum insequentium.

1. VETERUM Orientis Conciliorum quædam convenerunt in ædibus Imperialibus: atque in primis istud Nicęnum in Aula Palatii Constantini, ut fidem facit Eusebius lib. 3. vitæ Constantini cap. 12. Sexta pariter Synodus sub Constantini Pogonati Imperio, in ea Regiæ parte quæ Trullus dicebatur. Quo eodem loco Synodus Quinisexta coacta legitur, sub Justiniano secundo. In Occidente quoque Constantini Magni sollicitudine, Causa Cæciliani Carthaginensis & Donatistarum, in Concilio Romano, præside Melchiade Pontifice, diiudicata fuit intra Imperiales ædes, quæ tunc Faustæ conjugis Constantini dicebantur, constructas in monte Cęlio a Plautio quodam Laterano, quem Nero ut in ejus opes invaderet, supposito perduellionis crimine, gladio necari jusserat. Cujus est etiam apud Hieronymum mentio epist. 30. ad Oceanum: *Tota* (inquit) *urbe inspectante Romana ante diem Paschæ in Basilica, quæ quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret Fabiola in ordine pænitentium.* In his enim ædibus splendidissimum postea templum Constantinus Christo Salvatori ædificavit, in quo illustrissima inter matronas Romanas Fabiola publica pœnitentia perfuncta est, & intra quod multi Romani Pontifices diversa memoranda Concilia, dicta communi nomine *Laterana*, deinceps celebrarunt.

2 Cęterę per Orientem Synodi intra sacras Basilicas coactæ fuerunt. Constantinopolitana quidem, quę numeratur inter œcumenicas secunda, convenit intra Oratorium Sanctorum martyrum Pantaleonis & Marini: qui sacer locus ex tunc ὁμόνοια id est *Concordia* nominatus est, propterea quod centum & quinquaginta Episcopi in eandem fidei sententiam adversus Macedonii hæresim unanimes convenerunt; ut testatum reliquit Joannes Damascenus in tertio de sacris Imaginibus tractatu. Ephesina quidem intra Dei genitricis Virginis Marię templum, ut ejus acta testantur, celebrata est. Chalcedonensis intra Ecclesiam sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ in ipso Sanctuario. Nicæna altera in templo ante ambonem. Octava Synodus in æde S. Sophiæ intra catechumenorum stationem, ut earum acta probant. Hæ quoque duæ postremo scripto asserunt, sacros Evangeliorum codices fuisse in medio & honoratione Patrum consessu collocatos. In octava Synodo additæ sunt vivificæ Crucis reliquiæ, προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων, καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων: *præpositis venerabilibus lignis, & sacro-sanctis Evangeliis.*

SYMBOLUM NICÆNI Concilii,

ISTUD referunt Athanasius tract. de fide ad Jovianum Augustum, Rufinus, Socrates, Teodoritus prout hic subjicio: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, ex Patre natum unigenitum*, idest, ex substantia Patris, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Natum, non factum. Consubstantialem Patri. Per quem omnia facta sunt in cælo & in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus. Passus est & resurrexit tertia die. Et ascendit in cælos. Et iterum venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.* Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur non erat; & quia ex iis quæ non sunt factus est: aut ex alia substantia vel essentia dicunt esse; vel creatum; vel mutabilem; vel convertibilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

AD NICÆNOS CANONES primum & secundum,

I. Can. 1. *Si quis a medicis propter languorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in Clero permaneat. Siquis autem seipsum sanus abscidit, hunc etiam in Clero constitutum abstinere convenit. Et deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quia de his qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere dictum sit: Sic eos, quos aut Barbari, aut domini castraverunt, si inveniantur alias digni, tales ad Clerum suscipit regula.*

2. REFERTUR quoque in Decreto, c. si quis a medicis, dist. 55. Isti canoni occasionem fortassis Leontius Presbyter dedit, qui, ut scribunt Athanasius Apolog. de fuga sua, in fin. Socrates lib. 2. capite 21. Theodoritus lib. 2. cap. 24. postulatus inhonestæ aut suspectæ cum Eustolia juvencula consuetudinis, jussusque ab Antiocheno Præsule Eustathio ut desisteret cum ea conversari: cum iste obsequi detrectaret, sibi virilia ad amovendam mali suspicionem resecuit. Perinde ac si homini liceret se quomodolibet nullaque urgente morbi vi mutilare. Et quasi verò amputata illa parte, simul excideretur quidquid fœda libido potest vel cogitare, vel sensu, vel affectu, vel opere exequi. Leontium igitur duplici causa & jure, tum illicitæ resectionis, tum prohibitæ consuetudinis,

depoſuit Euſtathius. At Leontius per novum ſcelus ſe Arianis adjunxit, quorum factione ipſam etiam ſedem Antiochenam invaſit. Refert quoque Euſebius lib. 6. hiſt. Eccl. Origenem, cum fœminas aliquot Theologicis diſciplinis & ſacris literis erudiret, velletque aut malum ipſum aut mali ſuſpicionem antevertere, ſeſe adhibitis quibuſdam medicamentis feciſſe eunuchum, verba iſta Evangelii aliter quam par erat intelligendo: *Sunt eunuchi qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum Cælorum*. Quapropter Demetrius Alexandriæ Antiſtes ſacram ordinationem petenti recuſavit. At Origenes in Palæſtinam commigrans, cum conſuetis Epiſcopi ſui Demetrii teſtimonialibus literis, ſacros Ordines ipſumque Sacerdotium ſumpſit ab Epiſcopis Cæſarienſi & Jeroſolymiano: unde graves exortæ Demetrii cum illis Epiſcopis querelæ. Quam pariter hiſtoriam narrat Epiphanius hære. 58. & Hieronymus de ſcript. Eccl. in Alexandro. Itaque genus illud irregularitatis etiam longè ante Nicænam Synodum ſumſit exordium. Prætereaque ſtabilitur Apoſtolorum canonibus 21. & 22. Spontaneam hujuſmodi mutilationem vetuerunt pariter Romanorum leges civiles. Edicto Adriani Cæſaris, cujus eſt mentio in l. 4. §. 2. ad leg. Cornel. de ſicar. & venef. pœna capitalis intentatur & medico qui ſine juſta neceſſitate caſtraverit, & ei qui ſe caſtrandum obtulerit. Morte ſimiliter multari jubent lex Conſtantini, & lex Leonis hujuſce criminis reos, l. 1. & l. 2. C. de eunuchis. Huc ſpectat Juſtiniani Novella 142. de iis qui eunuchos faciunt.

3. Can. 11. *Quoniam plura aut per neceſſitatem, aut alias urgentibus hominibus adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt regulam; ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & inſtructi brevi tempore, mox ad lavacrum ſpirituale perducerent, ſimulque ut baptizati ſunt ad Epiſcopatum, vel ad Presbyterium promoverent; optime placuit nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus eſt ei qui catechizatur, & poſt baptiſmum probatione quam plurima. Manifeſta enim eſt Apoſtolica ſcriptura quæ dicit: Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat, & in laqueum diaboli. Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur hujuſmodi, & a duobus aut tribus teſtibus arguatur, a Clero talis abſtineat. Si quis autem præter hoc fecerit: quaſi contra magnum Concilium ſe efferens, ipſe de clericatus honore periclitabitur.*

4. Hoc idem ſtatuit Laodicenus Canon. 3. Concilium præterea Sardicenſe can. 10. Græco, Latino autem 13. cavet, ne quis ad ſuperioris ordinis gradum promoveatur; niſi antea prioris ordinis miniſterium congruo tempore in Eccleſia exercuerit: ut poſſint ejus fides, probitas, moderatio, & conſtantia ſufficienter dignoſci. Providit etiam Laodicenus Canon 3. ne recens illuminati ad Sacerdotium promoveantur. Alexander Severus Auguſtus, referente Ammiano Marcellino, neminem ad Magiſtratus & præfecturas promovebat, niſi poſt factam diſquiſitionem judicioque populi approbatum: atque in eo ſe profitebatur Chriſtianorum diſciplinam imitari, qui neminem, niſi accuratè priùs exploratum, ad Eccleſiaſtica miniſteria ſolebant admittere. Rem miram narrat Joannes Moſchus in Prato ſpirituali cap. 149. Cum fuiſſet Abbas Ammos provectus ad patriarchatum Jeroſolymitanum, atque ad eum venerationis cauſa omnes ex eremo Abbates conveniſſent, ſe quoque cum ſuo Abbate affuiſſe. Ammos verò ut pro ſe, ad tam formidabile onus adhibitum, preces Deo funderent enixè Patres rogavit: potiſſimum verò metuere ſe onus ordinationi annexum, ex quo ſcriptum invenit beatiſſimum Leonem, qui tanta virtutum laude Romanam rexit Eccleſiam, poſtquam totis quadraginta diebus ad ſepulchrum Apoſtoli Petri vigiliis & orationibus inſtans, ſuorum delictorum veniam imploraviſſet, apparentem in fine Petrum ei dixiſſe: *Oravi pro te, dimiſſaque tibi reliqua omnia in quibus peccaſti confirmo: adhuc tamen apud Chriſtum judicem hoc unum de præteritis requiretur ſi quid in manus impoſitione deliqueris.* Nec ſine gravi cauſa Timotheum admonet Apoſtolus Paulus 1. Timoth. 5. *Manus cito nemini impoſueris.*

5. Dubitatur quidnam rei ſit illud *delictum animæ*, ſeu potiùs *animale*, ψυχικὸν ἁμάρτημα in hoc Nicæno can. 2. a Clero excludens eum qui duobus vel tribus teſtibus convictus fuerit illius reus: Iſtud exponit Theodorus Balſamon de quacunque culpa, qua Dei gratia extinguatur in delinquente. Alii peccatum quodcunque intelligunt, cujus expiationi leges Eccleſiæ publicam injungebant pœnitentiam. Eaque peccata ab antiquis vocitantur per antonomaſiam *mortalia*, ſeu capitalia, quamvis non deſint alia minora quidem, & tamen mortalia quibus non infligebatur pœnitentia niſi privata. Eoque ſenſu intelligendum eſt quod ſcribit Iſidorus lib. 2. de divinis officiis: *Conſuetudinem Eccleſiæ hanc eſſe, ut ſordidati peccato mortali ad Ordines non promoveantur: & ſi quis poſt ordinationem mortale peccatum commiſerit, prohibeatur à ſacri Ordinis exercitio.* Præterea Concilium Valentinum in Gallia ſub Damaſo Papa can. 4. inhibet ab Epiſcopatu, Sacerdotio & Diaconatu, eos, qui ſe mortali crimine fatentur irretitos. Concilium pariter Agathenſe can. 32. decernit, Clericum qui ſe capitali crimine aſtrinxerit deponi, & in monaſterium detrudi. Concilium denique Toletanum quartum c. 52. ſancit, eos qui publicam agentes pœnitentiam, mortale delictum publicè confeſſi ſunt, non poſſe clericos ordinari. Et paſſim ſacri canones vetant, publica pœnitentia perfunctos ordinari; ut inferiùs commonſtrabimus oportuno loco. Secunda hæc ſententia non levi nititur probabilitate: Prior verò nullatenus eſt veroſimilis; ſecundum quam vel unicus actus odii, invidiæ, aut libidinoſi conſenſus ab Ordinibus in æternùm excluderet, atque ordinatus illorum prohiberetur exercitio: unde uberrima naſceretur ſcrupulorum & anxietatum animi ſeges, ob ambiguitatem ſive judicii ſive memoriæ, circa hujuſmodi culpas. Innumeris præterea viris egregiè meritis & Eccleſiæ valde utilibus aditus ad Eccleſiæ miniſteria intercluderetur; vixque unus & alter reperiri poſſet ad Clerum idoneus, atque meſſis abundans deperiret operariorum paucitate.

6. Tertia denique, omniumque probabiliſſima explicatio eſt, de completa per actum externum luxuria poſt baptiſmi ſuſceptionem. Eſt enim conformis canonibus 9. & 10. Concilii Neocæſarienſis de quibus ſuperius actum: & canoni Eliberritano 50. ſic ſtatuenti: *Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adoleſcentia fuerant mœchati, eo quod poſtmodum per ſubreptionem ad altiorem gradum promoveantur. Si autem aliqui ſunt in præterito ordinati amoveantur.* Notandum verò eundem Oſium, qui Nicæno præfuit Concilio, prius in Illiberritano conſediſſe.

AD TERTIUM NICÆNUM Canonem.

1. Canon III. *Interdixit per omnia magna Nicæna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, non alicui omnino qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas quæ omnem ſuſpicionem effugiunt.*

EADEM ſancita poſtmodò fuere Concilii Carthaginenſis tertii can. 17. de ſolis enim permittit matribus, aviis, materteris, amitis, ſororibus, & filiabus fratrum aut ſororum, & illis quæ ex familiæ neceſſitate domeſtica etiam antequam Clericus initiaretur, jam in iiſdem ædibus habitabant aut famulabantur; vel ſi filii ejus qui ordinatus eſt uxores acceperint: aut ſervis domeſticis non habentibus in domo quas uxores accipiant, aliunde ducere neceſſitas fuerit. Illi porro ſervi, de quibus loquitur Carthaginenſis canon, erant familiæ in perpetuum addicti & libertatis exortes, diverſique à famulis hodiernis, qui ſui juris ſunt. His tamen minime contentus Auguſtinus, legem ſibi ſeveriorem præſcripſerat: non enim conſenſit intra ſuas ædes converſari cum germana ſorore, quæ vidua erat religioſiſſima; neque cum patrui & fratris ſui filiabus virginibus hac ratione: quia tametſi de ſorore & neptibus ſecum commorantibus nulla ſuſpicio naſceretur, poterat tamen naſci de fœminis illis famulantibus, aut de externis ad eas accedentibus ac inviſentibus. Hæc refert in ipſius vita Poſſidius. Canon iſte Nicænus legitur & in Decreto, c. interdicit per omnia 1. diſt. 32. Omnia fere priſca Concilia legem continentiæ ſacris Clericis præfigunt, uſuque matrimonii ante initi abſtinere jubent. Indubitatum eſt Nicæna Synodo antiquiores fuiſſe in Oriente Ancyranam, & in Occidente Illiberritanam. Ancyrana diſpenſat ab iſta continentiæ lege ſolos Diaconos, qui antequam ordinarentur fuerant expreſſè proteſtati, nec poſſe nec velle ab uxore abſtinere: Sed ut eo loco admonui

In judicio autem Episcopi erit si constitutum pretium debent recipi necne: propter quod sæpè contingit distractarum rerum reditus ampliorem summam quàm pro dato pretio reddidisse.

Secundùm hunc Ancyranum Canonem, alienatio Ecclesiasticæ rei à Clero facta sine Episcopo rata non est. Et vicissim Concilii quarti Carthaginensis can. 32. Alienatio Ecclesiasticæ rei ab Episcopo facta sine Cleri consensu irrita declaratur. Ut igitur hujusmodi alienatio subsistat, concurrere necesse est utriusque consensum, Episcopi & Cleri. Vide inferiùs suo loco Carthaginensem illum Canonem, & quæ ibi annotavi de solemnitatibus ad eam alienationem requisitis.

8. Canon XVI. alibi XVII. inscribitur, περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ ἀλογευομένων. *Qui irrationale scelus commisere vel committunt*. Verosimilior expositio est eorum, qui de nefando hominis cum bruto congressu interpretantur, cujus reos & cum his leprosos (qua voce λεπρώσαντας καὶ λεπρῶντας verosimilius est indicari ac perstringi sodomitas, aliaque nefandæ libidinis monstra:) ideo ad longiorem & asperiorem adigit pœnitentiam. Eos igitur qui hunc reatum ante annos ætatis viginti commiserunt, ad prostratos spatio quindecim annorum amandat: quibus exactis inter supplicantes communicantes ad finem usque sacræ liturgiæ, sed non participes divinæ Eucharistiæ, jubentur quinquennio consistere. Quicunque autem conjugio ligati, & ultra viginti annos provecti illud crimen admiserint, eorum prostratio ad annos viginti continuo prorogatur: posteaque quinquennio supplicant sine Eucharistiæ perceptione. Eos denique qui uxorati sunt, & annum ætatis quinquagesimum transgressi peccaverunt, privat communione præterquam in exitu vitæ. Quicunque autem cum brutis congressi sunt, amandat Synodus ad χειμαζομένους, *hyemantes* εἰς τοὺς χειμαζομένους *inter hyemantes*, seu tempestate jactatos: quà voce aliqui eos significari volunt qui sub dio & aere aperto pœnitentiam agunt. Huc pertinere videtur illud Tertulliani tract. de pudicitia: *Reliquas autem libidinum furias impias, & in corpora & in sexus ultra jus naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus: quia non sunt delicta, sed monstra*. Alii plerique antiqui non alios intelligunt χειμαζομένους quam *Dæmoniacos*. Dionysii versio sic ait: *Inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo*. At verò energumenis locus erat intra Ecclesiæ limina. Isidoriana quoque translatio sic effert: *Placuit inter eos orare qui tempestate jactantur, qui a nobis energumeni appellantur*. Martinus etiam Bracarensis, origine Græcus etsi Bracaræ in Hispania Episcopus, in sua Canonum collectione, quam scripsit anno 570. istos χειμαζομένους vertit *dæmoniosos*. Si autem de coitu contra naturam sit intelligendus cum quibusdam iste locus, eodem spectat Synodi Illiberritanæ canon 71. *Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem*.

9. Baronius ad annum 314. num. 89. docet duas appendices Latinas perperam adscribi Ancyrano Concilio, nusquam enim Græcè leguntur, neque reperiuntur in antiquioribus editionibus Dionysii Exigui, aut Isidori, aut Cresconiana; referuntur autem in collectionibus Burcardi, Ivonis, & Gratiani sub causa 26. quæst. 5. can. Episcopi.

Canone isto, qualiscunque & undecunque sit, impingitur personis à Satana delusis, & ut vocat, sceleratis crimen infidelitatis ac hæresis, eo quòd credant Dianam & Herodiadem non detineri inferni carceribus, sed noctibus in terris magno apparatu exultare, ac veris animalibus equitando, multarum terrarum spatia peragrare grandi comitatu. Canon iste non tantum mulierculis illis attribuit deceptionem ea parte dæmonum, quæ posset fieri citra ipsarum fœminarum hæresim vel perfidiam, res theologicas nescientium per exilitatem ingenii penetrare; sed eam elusionem quæ cum hæresi & perfidia conjungitur, & divinitatem ac numen penes Dianam & Herodiadem inesse credit, aliosque in eandem infidelitatis voraginem pertrahit.

10. Canon iste de strigibus seu sortiariis ac maleficis, quales frequenter deteguntur, intelligi minimè potest: sed de aliis quibusdam sectariis, de quibus an aliquando extiterint, ignoratur, quæque sectæ vel nunquam vel rarissimè occurrunt. Vulgares autem sagæ de Diana vel Herodiade ne somniarunt quidem aut se asseclas utriusque esse per noctes equitando, sed videntes & vigilantes unguine quodam sese illinite, appositoque inter femora bacillo statim a dæmone in aera levari, aliòque deferri, ubi cum aliis sibi notis scelerum sociis ex condicto confluunt, hircum adorant, epulantur, tripudiant, inter se de patrandis flagitiis nefandis deliberant, & turpiter ac promiscuè congrediuntur. Quibus peractis nefariis, ab iis cacodæmonibus qui detulerunt, rursus in pristina loca revehuntur, quæque abeuntes vestimenta deposuerant, in reditu repetunt, & si lubet resumunt. Loca, personas, & singula gesta recognoscunt & urgentibus Inquisitoribus, aut Magistratibus non rarò confitentur, rerum circunstantias certo designant, constanter testificantur, mutuoque accusant & convincunt. Nonnumquam etiam displosis in prætereuntem nubem, ex qua voces audiebantur, militaribus sclopetis, vulneribus acceptis, nudi venefici in terram allisi sunt: simile pariter contigit onus deponente dæmone, atque recedente, quo momento Marianæ salutationis signum matutinum pulsabatur, ut ex plurimis officialium processibus ac inquisitionibus compertum fuit.

11. Posse verò ex naturali facultate, quæ utique tam in bonis quàm in perversis angelis integra perdurat, dæmones corpoream aliquam substantiam aliò ex permissu Dei transferre, ac loco movere, nemo Catholicus dubitat. Sacræ hoc ipsum testantur paginæ de Habacuc Propheta Angelo assumente, qui ex Judæa illum in Chaldæam in lacum leonum transportavit, in quem demissus propheta Daniel fuerat ab ipsis devorandus. Legimus in Evangelio Christum à diabolo in templi pinnaculum, & deinde in præcelsum montem delatum. Constat ex historiis Ecclesiasticis, & ex testimonio Clementis Papæ & Martyris, Simonem Magum fuisse per dæmonem spectante Roma elatum in sublime, sed orante Petro in ima mox decidentem cruribus effractis jacuisse, postridieque mortem obiisse. Hanc Spirituum in corpora potestatem agnoscunt unanimes prisci Patres, & recentes Theologi: Clemens lib. 6. Constitut. Apost. cap. 9. Origenes homil. 31. in Lucam, Arnobius lib. 2. contr. gent. Egesippus lib. 3. excidii Jerosol. Cyrillus Jerosol. catech. 6. Augustinus lib. 18. de civit. Dei, cap. 18. Epiphanius contra hæret. hær. 30. Maximus Taurinensis serm. de natal. Apost. Gregorius Papa lib. 1. dialog. cap. 4. & hom. 26. in Evang. S. Thomas 1. par. q. 5. art. 2.

12. Cumque experimento frequenti liqueat sagas seu lamias à dæmonibus in condicta loca transportari, proferuntur tamen aliæ quædam experientiæ de iisdem non translatis aliò, sed profundo in eodem loco somno consopitis, in quo se unà erant. Respondent Spineus & Martinus Delrio divina & inscrutabili permissione id relinqui dæmonis ipsius arbitrio, ut vel transvehat vigilantes, vel jampridem obsequio suo addictos sortilegos consopiat, quæque libuerit somnia jacentibus immittat, prout rebus suis magis conducere judicat. Si jacentes sopore demergat, judicibus & inquisitoribus persuadere intendens falsa & inania esse quæ de sagarum transvectionibus circumferuntur, atque ita justitiæ impediat progressum & executionem, horrendaq; crimina impunitate foveantur & crescant, hoc ipsum magno lucro deputat: id enim obtinet ut quantùcunq; urgeant criminum nefariorum rationes & præsumptiones, usque adeo nonnullos magistratus præoccupatos hujusce canonis fictitii autoritas detineat, ut nullas probationes aut accusationes audire velint: qua etiã in re, atheis & impiis patrocinantur, omnem abrogantibus fidem de Deo, de spirituum separatorum existentia, de animarum ratione præditarum immortalitate, eaque pro deliriis haberi, remordente etiam propria ratione & conscientia, satagentibus. Similis quoque fallacia & pertinacia probas etiam mentes incessit, quæ tametsi certis nonnumquam argumentis constet quempiam esse energumenum, dum sic disponente Deo abditissima revelat, longeque remota certissimè prodit, ignotis loquitur linguis, eaque effatur & operatur quæ naturæ vires excedunt, se tamen fraudibus dæmonum turpiter illudi sinunt, dum isti de exorcismis fatigentur aut crucientur, locove cedere compellantur, atroces agitationes effingunt ad falsos explorandum adhibitos exorcismos, falsarum reliquiarum oppositiones, & vulgaris nec lustralis aquæ aspersiones.

13. Ne-

13. Neque verò sibi quisquam in animum inducat, dæmoniaca vi fieri posse, ut anima relicto corpore jacente oberret ac circumvagetur, posteaque ad proprium corpus remeet, aut evenire posse ut stante in corpore anima commigret phantasia in loca dissita, nil habet enim substãtię ipsa phantasia, sed est accidens & facultas animæ sensitivæ inhærens, & ab ipsa inseparabilis, nullum enim potest accidens ab uno subjecto in alterum demigrare. Ipsa verò anima nonnisi per mortem à proprio corpore recedit. Neque potest nisi per divinam virtutem corpus a quo recessit resumere, à privatione quippe ad habitum nullus datur regressus, ut scite docet Aristoteles. Hallucinatur ergo Plinius lib. 7. cap. 52. hęc referens, Hermotimi Clazomenii animam relicto corpore errare solitam, vagamque è longinquo multa enuntiare, quæ nisi a præsente nosci non possent, corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici qui Cantharidæ vocabantur, remeanti animæ velut vaginam ademerint.

14. Porrò Canoni isti suppositinio non magis ab Augustino quàm ab Ancyrana Synodo ascribenda est autoritas. Recensetur quidem inter Augustini opera in appendice tomi tertii tractatus de spiritu & anima, cujus cap. 28. iisdem verbis referuntur quæ canone isto comprehenduntur: verumtamen docti, omnes consentiunt pseudoepigraphum tractatum ipsum, eique falsò affixum, cùm sit, ut produnt quos allegat autores, Augustini ætate multò recentior. De magia dæmonica quædam alia requiri possunt à me observata superiùs ad Canones 34. & 35. Concilii Illiberritan.

NEOCÆSAREENSE CONCILIUM
Anni Christi 314.

1. POST Ancyranum eodem anno celebratum fuit Neocæsareense Concilium eodem præsidente Vitali Antiocheno qui Ancyrano præfuerat. In primo quidem pœnitentiæ delictorum constituuntur. In hoc autem irregularitates definiuntur ab Ecclesiasticis ordinibus arcentes. Est Neocæsarea Cappadociæ urbs quam Lycus flumen intersluit.

2. Canon VIII. decernit esse sacris Ordinibus inhabilem & irregularem cujus fuerit uxor adultera. Citatur in decreto cap. si cujus uxorem, dist. 34. *Si cujus uxorem adulterum commisisse, cum esset laicus, evidenter fuerit comprobatam, hic ad officium Ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in Clericatu jam eo constituto adulteravit, dato repudio eam dimittere debet. Si vero retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.* Quęritur an qui eam virginem duxit uxorem, quæ fuerat alteri desponsata, sed non cognita, censeatur bigamus? Negative respondet Pelagius Papa cap. Valentino, dist. 34. & Innocentius Papa III. cap. debitam, de bigamis.

3. Canon IX irregularem dicit respectu Sacerdotii, & Can. X. respectu etiam Diaconatus eum, qui fuerit aliquando fornicatus, ut si post tale delictum contingat ordinari, sit suspensus ab illius quem indebitè suscepit ordinis exercitio. Id jam est abolitum: sed tamen inde colligito, quantam illis temporibus vitæ anteactæ innocentiam Ecclesia ad Ordinum susceptionem exigebat sacrumque Ministerium. Similiter Nicęnus canon 2. illi viam ad sacros Ordines præcludit, qui peccatum carnale vel semel commiserit. Quòd idem ante statuerat Eliberritanus canon 30. his verbis *Subdiaconos eos ordinari non debere qui in adolescentia sua fuerint mœchati.*

4. Canon XI. *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamvis sit probabilis vitæ: sed observet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim noster Jesus Christus trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicavit.*

Citatur in Decreto dist. 78. cap. Presbyter: fuit olim ubique recepta Ecclesiæ disciplina, ne annis triginta juniores ad Sacerdotium promoverentur: tum apud Græcos, ut hic docet Neocæsariensis canon: tum apud Latinos, ut constituitur Agathensis Concilii can. 17. *Presbyterum verò vel Episcopum ante triginta annos, id est, antequam ad perfecti viri ætatem perveniat: & Diaconum ante vigintiquinque, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat: ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.* Eædem quoque ætates præfinguntur respectivè in Sacerdotibus & Diaconis ordinandis in quarta Synodo Toletana can. 19. Vide in Decreto, dist. 77. c. Episcopus, &c. in veteri. Posterior Ecclesiæ disciplina lenior evasit. Sic enim sancivit Tridentini Concilii sess. 23. c. 12. *Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum: ad Diaconatus ante vigesimum tertium: ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur*,

5. Canon XII. illum à Sacerdotio excludit, qui ægrotans fuerit illuminatus, id est baptizatus, eò quòd per acediam, & salutis animæ suæ neglectum in id temporis baptismum distulerit. Eos qui lecto per ægritudinem decumbentes lavacro regenerationis abluti sunt, sanctus Cyprianus per ludibrium *clinicos* vocat, qui verò sani *peripateticos* epist. 76. ad Magnum. Neque verò hanc irregularitatem Neocæsariensis Synodus prima introduxit: longe enim antea Romanus Episcopus Cornelius, circa ann. Christi 255. in sua ad Fabium Antiochenum epistola, quam refert Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 33. discite asserit, Novatianum non potuisse consecrari Episcopum, quia non licet baptisatos in lecto assumere in Clerum.

6. Canon XV. ita decernit: *Diaconi septem esse debent ex Canone, etiamsi magna sit civitas, ejus autem fidem facit liber Actorum*

Habetur in decreto, c. Diaconi septem, dist. 93. Idque adeò verum est, ut ne Romæ quidem numerus hic excederetur. Cornelius enim Pontifex numerũ Cleri Romę consistentis recensens, in eadem ad Fabium Epistola sic enumerat: Episcopum unum, Presbyteros quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolythos quaquadraginta duos, Exorcistas & Lectores cum Ostiariis quinquaginta duos.

CONCILIUM ARELATENSE
anno Christi 314.

MENSURIUS Carthaginis Episcopus à tyranno Maxentio Romam evocatus, senioribus quibusdam vasa Ecclesiæ sacra discessurus commendaverat. Inter hæc moritur Mensurius, atque in hujus sedem legitimis suffragiis promovetur Cæcilianus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, qui statim pro suo officio vasa Ecclesiæ à depositariis reposcit. At isti, qui sacrilego ausu sibi ea retinebant à Cæciliani communione se meritò discedere protestantur, triplici ad hunc finem excogitata calumnia. Primò sacrorum Voluminum traditionis in manus infidelium Magistratuum, quam Cæciliano affigebant. Secundo paris traditionis, cujus sine ulla probatione ordinatorem Cęciliani Felicem Aptungitanum Episcop. insimulabant. Tertiò subtractionis alimoniarum, quas fideles fratribus confessoribus vinculis detentis communi pietate destinarant. Accusatorum nequitiam fovebat & accendebat Lucilia, Cæciliano pridem infensa ex impatientia justæ reprehensionis, qua eam Diaconus Cæcilianus in Ecclesia perstrinxerat, cum esset illa opibus & animi præsumptione superba. Falsas verò accusationes autores schismatis Cæciliano intendebant, ipsi tamen veris criminibus obnoxii. Ex tribus enim Donatistarum conciliabulis, Cirtensi & duobus Carthaginensibus, quæ ad finem præcedentis sæculi attexui, perspicuè constat, accusatores istos fuisse, sub novissima persecutione, tum Librorum sacrorum tum supellectilis perfidos traditores.

2. Donatistæ (sic dicti à Donato à casis nigris præcipuo schismatis autore, qui adversus Cæcilianum ordinarat Majorinum Pseudepiscopum Carthaginis) intercessorem adhibent Annulinum Africæ Proconsulem, ut quandoquidem inter Episcopos Africæ controversia ventilabatur, ideoque suspecti dici possent in causa Cæciliani, ab Imperatore Constantino Episcopos, quos ei visum fuerit Gallicanos, obtineat, quorum judicio lis illa dirimatur. Constantinus tres designat qui judicium ferant, Rheticium Augustodunensem, Maternum Agrippinensem, & Marinum Are-

Arelatensem. Sed antequàm lis apud eos contestaretur, aliter disponit, judiciumque remittit Melchiadi Romano Pontifici, qui sibi quindecim accerseret Italiæ Episcopos, adjunctis insuper tribus nominatis Gallicanis. Itaque Romam accedunt Cæcilianus postulatus à Donatistis reus cum decem Episcopis Africanis sui defensoribus, simulque decem Episcopi Donatistæ illius accusatores. Agitatur causa in ædibus Lateranis, quas Imperatrix Fausta possidebat hæreditarias. Examinatis ad amussim causæ instrumentis jus omne adjudicatur Cæciliano, anno Christi 314. Quinetiam ut firmiore nexu pax inter dissidentes conciliaretur, admittuntur simul in communionem Episcopi, quos Majorinus in schismate ordinarat, lexque generalis profertur: ut ubicunque duarum partium ordinati fuerunt Episcopi, is qui prior manum impositionem acceperit, exerceat Episcopatum: alteri verò quo meliore modo fieri posset, provideatur, dummodò à schismate discedatur. Quod prudens Melchiadis judicium eximiè collaudatur ab Augustino epist. 162.

3. At pervicaces Donatistæ ab hac sententia provocarunt ad Constantinum, qui retentis apud se Cæciliano & Donato, ne per utriusque reditum incendium istud Africanas Ecclesias devastaret, non potuit tamen Donati ejusque sequacium pertinaciam ullà ratione flectere. Quocirca novum illis indulsit plenioris atque amplissimi examinis gratia Concilium Arelare cogendum. Præstat hic narrantis Augustini verba subtexere epist. 166. *Scitote quod primi maiores vestri causam Cæciliani ad Imperatorem Constantinum detulerunt. Sed quia Constantinus non est ausus de causa Episc. judicare, eam discutiendam atque definiendam Episc. delegavit. Quod & factũ est in urbe Roma præsidente Melchiade illius Episc. cũ multis collegis suis: qui cum Cæcilianum innocentem pronuntiassent, & Donatum qui schisma Carthagine fecerat sententia percussissent, iterum vestri ad Imperatorem venerunt, & de iudicio in quo victi fuerant, murmuraverunt. Quomodò vero potest malus litigator laudare iudices quibus iudicantibus victus est? Iterum tamen clementissimus Imperator alios iudices Episcopos dedit apud Arelatem Galliæ civitatem: & ab ipsis vestri ad illum Imperatorem appellarunt, donec ipse causam cognosceret, & innocentem Cæcilianum, & ipsos calumniosos pronunciaret. Nulla hic à Melchiadis & collegarum eius Episcoporum iudicio appellatio: sed tantum querimonia & murmurationes tanquam eorum qui per gratiam male iudicassent: ideoque suspectum id esse iudicium, & causam retractandam apud alios minimè suspectos.* Hoc loco castigatius pro rei veritate loquitor Augustinus, negans ullam fuisse ab Ecclesiæ judicio interjectam appellationem, quantumvis obloquatur Optatus, qui quamlibet adversus quodcumque judicium reclamationem appellationis nomine significari credidit. Aliud quippe est appellare ab inferiori & subalterno tribunali ad tribunal superius: aliud verò judicii revisionem postulare ac recognitionem, tanquàm à malè informatis, seu de rei veritate minus instructis, aut suspectis judicibus editi.

4. Idemque Augustinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 92. *Si autem* (inquit) *quod verum esse petentibus tum maioribus vestris iudicium Episcopale dederat Constantinus, & apud Romã & apud Arelatem, quorum primum apud eum accusatis, & ab altero apud eum appellatis.* Negat Augustinus appellatum a Summi Pontificis judicio: conceditque appellatum ab Episcoporum Concilio minimè œcumenico. His adde nullum esse in facto temerè litigantium (quales erant schismatici Donatistæ) fundamentum. Etiamsi verò Constantinus pervicacibus acquieverit in hac re, ideò se ita gessit ut omnem eis præriperet occasionem & prætextum conquerendi ac tergiversandi: utque iteratis condemnationibus justè succumbentes, vel tandem à sua perversitate resilirent, vel eosdem ipsorum malitia, palam cunctis innotescens, omnibus magis faceret odiosos. Ipsemet Constantinus eorum admirans vesanam proterviam exclamavit: *O rabida furoris audacia! sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Et idem rursus: *Meum iudicium postulant qui ipse iudicium Christi expecto. Dico enim ut se veritas habet, Sacerdotum iudicium ita debet haberi ac si ipse Dominus residens iudicet.* Hæc refert Optatus, ipsiusque Constantini epistola nihil aliud fuit quam judicii Episcoporum confirmatio. Verùm nulla Decreti Imperatorii ratione habita schismatici turbas miscere non destiterunt. Deinde sub Constantio Ariano pacem cum Arianis, indicto communi adversus Orthodoxos bello, sanaerunt. Juliani deinde Apostatæ præsidium sibi postulavere, qui restituta ubique terrarum idololatria, nihil magis habebat in votis quàm ut Christiani nominis professores se invicem mutuis odiis conficerent.

5. Quæ in Donatistarum causa, mandante Constantino Augusto, & approbante Papa Sylvestro, apud Arelatem Synodus anno 314. convenit, multis nominibus celebritatem habet: quippe in qua Constantinus per se interfuit, & innumeri propemodum Episcopi ex universa Gallia, Britannia, & Hibernia, Italia, Sicilia, & Africa eo confluxerunt. Interfuere pariter Summi Pontificis Legati Claudianus & Vitus Presbyteri, Eugenius & Cyriacus Diaconi. Asserit Ado Viennensis in Chronico, sexcentos in istud Concilium Patres accessisse. Meminere passim hujus Synodi Optatus Milevitanus Episcopus & Augustinus; qui ambo egregios libros adversus scripta Parmeniani exararunt. Parmenianus iste sublato è vivis Donato Carthaginis pseudoepiscopo, à Donatistis fuit subrogatus; qui mox ut Cathedram illam nactus est, libros edidit in suæ sectæ patrocinium, mendaciis confertos. Quorum tamen partem Ticonius, tametsi Donatista, cujus est frequens apud Augustinum mentio, contrariis scriptis impugnavit. Concilium Arelatense Augustinus lib. 2. de Baptismo cap. 9. & epist. 162. vocat plenarium & universale, atque universæ Ecclesiæ Concilium. Non fuit quidem generale concilium seu œcumenicum, nec propriè loquendo Nationale ex una quapiam, natione qualia permulta visuntur in Conciliorum collectionibus, Italica, Germanica, Gallicana, Hispanica, Carthaginensia seu Africana; istud verò ex plurimis nationibus Occiduis collectum est, quæ Patriarchalem Romani Pontificis constituunt dignitatem ab illa distinctam, quam eidem Christus contulit in universalem toto orbe diffusam Ecclesiam. De Antistitum numero qui Synodo interfuerunt, non esse Adoni Viennensi habendam fidem viri docti consentiunt, sexcentos consedisse Episcopos perhibenti, sed potius adhærendum Augustino de ducentis attestanti lib. 1, contra epist. Parmeniani, cap. 5. *Usque adeò dementes sunt homines* (inquit) *ut ducentos iudices apud quos victi sunt victis litigatoribus credant esse postponendos.* Præterea admodum verosimile est, Marinum Arelatensem his præsedisse comitiis, eique Sylvestrum Romanum suas commisisse vices: quandoquidem primus in epistola Synodali nominatur, tum quia secundum Arelatense Concilium can. 18. ita decernit: *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodus congreganda; ad quam urbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, sub sancti Marini tempore legimus celebratum fuisse Concilium atque conventum. Si quis commonitus infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat.*

6. Can. I. *Primo loco de observatione Paschæ Dominici, ut uno die & uno tempore per orbem omnem a vobis celebretur, & juxta consuetudinem literas ad omnes tu dirigas.*

Alloquitur Sylvestrum Papam. Inscriptio enim Concilii sic habet: *Domino Sanctissimo Fratri Sylvestro Marinus, vel cœtus Episcoporum qui adunati sunt in oppido Arelatensi:* His concinit Carthaginensis quinti Concilii Canon 7. *Ut dies Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur.* Neminem latet gravis illa Ecclesiarum jam inde à primo sæculo dissensio circa diem celebrationis paschalis. Haud paucæ enim Orientis Ecclesiæ Pascha eodem quo Judæi die celebrabant ex Mosaica lege decimaquarta lunæ mensis Martii, Hebraico mensi *Nisan* respondenti. Cujus tuendi ritus gratia S. Polycarpus Ecclesiæ Smyrnensium Episcopus Romam advenit Pontifice Aniceto. Romana verò Ecclesia, cui major pars orbis se conformabat, paschale festum non nisi Dominico die, qui proximè decimamquartam Martii lunam sequitur, celebrabat. Quem usum constituit deinde Romanus pontifex Victor per omnes Ecclesias servari, adjecta excommunicationis adversus contravenientes pœna. Cui demum decreto complures Asianæ Ecclesiæ obtemperantes, desierunt Judaico ritu, quem olim sectatæ fuerant, uti. Multæ tamen quæ in Mesopotamia, Syria, & Cilicia erant Ecclesiæ a pristina cum Judæis consuetudine non recesserunt: sed postea Nicæni Concilii decretis paruerunt. Quoniam verò Ægyptii

Astro-

Astronomiæ peritia præcellebant, curam pronunciandi quotannis Dominicæ Paschalis diem, Nicæna Synodus Alexandrino Præsuli demandavit: ut diem illum accuratè ab Astronomis esploratum Romano Pontifici indicaret, cujus erat officium eumdem postea diem, missis per omnes Ecclesias formatis literis, indicare: ut tradit S. Leo Papa Magnus in epist. 64. ad Marcianum Augustum. In cunctis deinde Ecclesiis solemne erat per Diaconum inter Missarum solemnia futurum Paschæ diem ipso Epiphaniæ die ad populum proclamari: ut docemur Concilii Aurelianensis quarti can. 1. & Bracarensis secundi can. 9. qui legitur insertus de consecrat. dist. 3. cap. placuit. Plura superiùs require ad sæculum II. Dissert. 7. De literis formatis.

7. Can. II. *De his qui in quibusdam locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseverent.* Eodem spectat hujusce Concilii can. 21. *De Presbyteris aut Diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transferunt, placuit ut eis locis ministrent quibus præfixi sunt. Quod si relictis locis suis ad alium se locum transferre voluerint, deponantur.*

Ambobus hisce Canonibus tria præscribuntur Ecclesiasticæ disciplinæ capita. Primum, ut quicunque ordine quovis Ecclesiastico initiantur, certæ pariter Ecclesiæ alligentur, cui per susceptorum Ordinum ministerium deserviant. Secundum, ut eis non sit liberum ab Ecclesiæ ministerio cui ab ipsa ordinatione addicti sunt discedere, aut alio suum pro libito transferre ministerium. Tertium, ut pœnam suspensionis ab executione Ordinum incurrant, qui ab præfixa sibi statione discedere, aut alibi Ordines susceptos exercere citra veniam proprii Antistitis præsumpserint. His astipulatur Nicænus canon 15. quo cavetur ne Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ab Ecclesiis, ad quas fuerunt ordinati, in aliarum Ecclesiarum ministerium transeant. Excitatur in c. non oportet Episcopum, 7. q. 1. Suffragatur pariter canon 6. Chalcedonensis concilii prohibens quemquam absolute ordinari, sed in ipsa sui ordinatione jubens destinari certæ cui famuletur Ecclesiæ: & profertur a Gratiano, c. neminem absolutè, dist. 7. Eodem collimant Canones Apostolorum 15. & 16. quibus etiam pœna excommunicationis infligitur Episcopo alienum Clericum detinenti invito, ad quem Clericus pertinet, Episcopo. Regulam istam aliqua ex parte instaurare connixum est Tridentinum concilium, sess. 23. cap. 16. *Nemo* (inquit) *ordinetur quin certa Ecclesia ascribatur. Nec admittantur alieni Clerici ad divina Officia celebranda, sine commendatitiis proprii ordinarii Episcopi.*

8. Canon V. *De theatricis, & ipsos placuit quandiu agunt, a communione separari.*

Eadem infligitur pœna superiori can. 4. agitatoribus Circensibus. Concilium Illiberritanum cap. 62. ita decernit: *Si auriga aut pantomimi credere voluerint, placuit ut prius suis artibus renuncient, & tunc demum suscipiantur: ita ut ulterius ad eas non revertantur. Quod si facere contra interdictum tentaverint, projiciantur ab Ecclesia.* Idemque concilium can. 67. *Prohibendum ne qua fidelis, aut catechumena, aut comicos aut viros scenicos habeat: quacunque hoc fecerit a communione arceatur.* Videndus Tertullianus lib. de spectaculis, & Salvianus lib. 5. de Providentia Dei. Istiusmodi personæ in jure sunt infames, l. 2. ff. de his qui not. infam. Trajanum Plinius in panegyrico laudibus effert hoc ipso, quod pantomimos omnes Roma exegerat. Innocentius III. c. cum decorem, de vita & hon. Cler. ludos theatrales in Ecclesiis, aut per Clericos exhiberi vetat.

9. Can. VII. *De Præsidibus qui fideles ad præsidatum prosiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, literas accipiant Ecclesiasticas communicatorias: ita tamen ut in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cum cœperint contra disciplinam agere, tum demum a communione excludantur. Similiter & de his qui rempublicam agere volunt.*

Optimè provisum: ne missi ad Provincias Magistratus, immunitatem a jurisdictione Episcopi ejus loci, ad quem a Principe mittuntur, prætenderent; utpote ad solum loci ex quo profecti sunt Episcopum pertinentes; animumque habentes discedendi post magistratus sibi delegati gestionem, eoque prætextu concessa sibi abuterentur potestate, seque licentiosiùs gererent. Hoc verò decretum Constantinus, qui Concilio interfuit, sua præsentia confirmavit. Ambrosius certe non in advenam officialem, sed quod plus est in advenam Imperatorem Theodosium seniorem, tunc forte Mediolani degentem, Episcopalem exercuit potestatem, quando ipsum introitu Ecclesiæ prohibuit, & ad publicam adegit pœnitentiam. His adjunge constans esse juris axioma, ibi causam esse ventilandam, ubi delictum est admissum, l. 1. C. ubi de crim. agi opor. & l. ult. ff. de accusatio. & c. ibi semper. 3. q. 6. & c. ult. de foro compet. & c. 1. de raptorib. Prærequirit autem hic Arelatensis canon, ut delegatus Præses, antequam ad delegatam sibi præfecturam migret, literas ab Episcopo loci, unde abscessurus est, formatas recipiat, secundum regulam Ecclesiasticam prioribus illis sæculis apud fideles vigentem.

6. Canon VIII. *De Afris quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent: placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent symbolum: & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus tantum ei imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Hoc anno & consulatu nondum Ariana hæresis innotuerat, cum qua mox Donatistæ societatem junxere. Certè anno primo Sylvestri Pontificis hoc Arelatense Concilium celebratum constat, Volusiano & Anniano Consulibus. Arius verò Sylvestri ejusdem anno tertio cœpit Alexandriæ hæresim suam spargere. Eodemque anno Alexandrinus Antistes Alexander, ut nascentem hæresim comprimeret, in Synodo centum ferè Episcoporum Arium damnavit. Itaque corrigendus Gratianus, qui hunc allegans Canonem octavum pro Afris, supponit Arianos; de consecr. dist. 4. c. de Arianis. Tunc enim needum Ariana hæresis emerserat; sed eo usque furente odio adversus Catholicam partem perciti erant Donatistæ, ut quoscunque seductos ad suas partes traxerant, nulla ratione habita baptismi, quem apud Orthodoxos susceperant, sed illum potiùs execrantes, denuò baptizarent: majori temeritate dogma vetus instaurantes, quod sub Episcopis Carthaginensibus Agrippino, & Cypriano, duobus Conciliis Africanis stabilitum, Stephanus Pontifex in Romano Concilio autoritate Apostolicæ traditionis proscripserat.

11. Canon. IX: *De his qui Confessorum literas afferunt; placuit, ut sublatis eis litteris accipiant communicatorias.*

Istarum communicatoriarum concessio muneris erat episcopalis. Canone isto abolетur libellorum usus a Martyribus & Confessoribus proficiscentium, quorum intuitu & precibus, canonicæ pœnitentiæ tempora minuere solebant Episcopi, atque lapsi ante præfinitum tempus reconciliabantur. Ejusmodi libellorum ullam haberi rationem vetuerat Illiberritanus canon 25. Illorum pariter meminere, nec sine querimoniis, quod per illos sacræ disciplinæ vigor enervaretur, Tertullianus lib. ad Martyres, & Cyprianus epist. 10. 11. 12. 14. 15. Illa pœnitentiæ canonicæ ad Martyrum preces concedi olim solita mitigatio, Indulgentiis hodiernis præludebat: ut ad Cyprianum Scholiastes Pamelius adnotat.

12 Ca-

12 Canon XI. *De puellis fidelibus quæ gentilibus junguntur, placuit ut aliquanto tempore à communione separentur.*

Cultus disparitas prioribus Ecclesiæ sæculis non fuit habita pro impedimento matrimonium dirimente, multum enim obstitisset Christianæ fidei propagationi, magnamque confusionem & dissidia in familias invexisset. Quapropter hanc dispositionem Christus Ecclesiæ suæ regimini & prudentiæ reliquit. A primordiis igitur Ecclesiæ prævaluit hæc Apostolica sanctio 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi; in pace autem vocavit nos Deus.* Postquam verò Christiana religio sub Constantino caput extulit, visum est Patribus hujus Synodi, non quidem hujusmodi prohibere matrimonia; sed aliquam illis pœnam quasi remotam injicere, quâ sensim posterioribus sæculis via muniretur ad hanc prohibitionem quæ deinceps hujusmodi connubia redderet irrita.

13 Canon XIII. *De his qui sacras Scripturas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum: placuit nobis ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis ab ordine Cleri amoveatur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & de his quos ordinaverint ratio subsistit, non illis obsit ordinatio. Et quoniam multi sunt qui contra Ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, omnino non admittantur: nisi ut supra diximus actis publicis docuerint.*

Tria providè Patres Canone isto decernunt, ut Donatistarum malignitati prætextus subducant Ecclesiæ perturbandæ. Primùm, ut sufficienter convicti traditores, quales permulti erant inter Donatistas, ab ordine Cleri & ministris Ecclesiæ arceantur. Deinde quia illorum perdita nequitia veris convictionibus destituta, falsos testes pretio conducebat, ejusmodi corruptioni obviam itur, dum adiguntur ad probandum per acta duntaxat publica traditionis, cæteraque ab illis objecta delicta. Perfacilis autem erat hujusmodi probatio si crimina vera essent, quæ accusabant. Etenim lapsus illi omnes à Magistratibus ethnicis fuerant in acta publica redacti, idololatriæ, thurificationes, fratrum delationes, sanctorum Librorum aut Ecclesiasticæ suppellectilis traditiones. Ad illa quippe acta, reddita demum sub Christiano Imperatore Ecclesiæ pace, facilis erat unicuique recursus. Tertiò ac postremo si quis objecti criminis innocens, manuum impositionem ab Episcopo suscepisset, qui fortasse lapsus fuisset, ne hujus delicto prægravaretur: sed ejusmodi rata esset ordinatio. Et utique ordinatoris delicto non impeditur, neque tollitur indelebilis characteris potestas. Talis verò erat causæ Cæciliani status, ab Episcopo Felice consecrati, quem adversarii causabantur traditionis reum.

14 Canon XIV. *De his qui falsò accusant fratres; placuit eos usque ad exitum non communicare.*

Cæcilianum falsò accusabant Donatistæ subtractarum eleemosynarum, quas pia fidelium cura victui Confessorum, qui in vinculis erant, destinaverat. Et insuper eumdem traditionis postulabant sæviente persecutione. quorum nihil tamen juridicé probare valuerant: nisi forte per corruptos & suspectos testes, nullatenus per acta aut instrumenta publica. Potest iste canon sic intelligi, ut ad finem vitæ differatur, tandemque concedatur communio, sed in pari delicto severior est Illiberritani Con. canon 75. *Si quis Episcopum, Presbyterum, vel Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.*

NICÆNÆ PRIMÆ OECUMENICÆ *Synodi historia.*

1. NUNC agendum de prima œcumenica Synodo Nicæna, cui causam dedit hæresis Ariana. Arius Presbyter Alexandrinus sacrarum Literarum interpretationi præpositus, ambitione tumens; quum sublato e vivis Achilla Episcopo Alexandrino, ferre non posset sibi hunc Episcopatum quem ambiverat, non fuisse delatum, sibique prælatum Alexandrum, virum hac sublimi sede dignissimum, virtutum meritis & sanctarum Literarum peritia præeminentem, invidiæ stimulis agitatus, adoritur quocumque modo sanæ Apostolicæque illius doctrinæ obsistere. Prædicante igitur Alexandro, Dei Filium ejusdē esse cum progenitore naturę, potestate atque ęternitate parē; ipse ex adverso Filium asseverabat esse diversæ à Patre inferiorisque naturæ, atque à Patre in tempore ex nihilo creatum. Alexander illum, privatis primum admonitionibus & benignis officiis, conatus ad veritatis cognitionem reducere, obstinatius tamen insistentem, fallæque doctrinæ virus ad animarum perniciem latius spargentem, fidelium communione submovit. Arius ad Eusebium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum confugit, quem suæ socium & fautorem hæresis nactus est, cum aliis eadem lue infectis Episcopis, Paulino Tyri, Patrophilo Scythopolis, Athanasio Anazarbi, Theodoto Laodiceæ, Gregorio Beryti, Aetio Lyddæ, quæ aliter dicta Diospolis. Nec multo post, scriptis ad Eusebium Nicomediensem Episcopum literis, ipsum in suas partes allexit, virum aulicis artibus instructissimum, cujus permagna erat apud Constantinum Augustum gratia & autoritas. Plures etiam clericos, Deoque sacras virgines, atque ex plebe plurimos, universamque Meletianorum schismaticorum factionem sui dogmatis contagione pervertit. Fuitque brevi completum in Ario Apostolicum hoc oraculum: *Mali autem homines & seductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes.*

2. Serpente latiùs malo, Arianisque insolentius indies tumultuantibus, Alexander Alexandrinus Antistes innumeras ad Episcopos literas conscripsit, atq; in his laudatissimam quæ superest ad sibi cognominem Alexandrum Constantinopolis Episcopum. Sylvester Romanæ universæque Ecclesiæ Pontifex hujus ingravescentis perniciei admonitus, Osium sapientissimum, & religiosissimum Cordubæ in Hispania Bœtica Episcopum, cum amplissima potestate delegavit ad Constantinum tunc Nicomediæ, ubi Episcopatum gerebat Eusebius, degentem: nec non ad Ecclesias Orientis & Ægypti ad extinguendum quatenus fieri posset istud incendium. Ipse autem Constantinus nullas Osio legationis literas expedivit, nullum ei mandatum, nullum commonitorium quod resciri possit scripto tradidit, nulla illum potestate divali præmunivit, sed tantummodo literas illi ad Alexandrum & Arium privatim scriptas, quales conflaverat Eusebius Nicomediensis, tradidit perferendas. Quin etiam in his duabus epistolis ne quidem Osii nomen exprimitur, neque ulla fit ejusdem mentio, nisi tanquam nuncii; perinde ac si simplex tabellarii munus obiret. Cum igitur nullam per literas delegationem Osio Constantinus imposuerit, nullus est dubitandi locus aliunde legationis munere ac potestate instructum roboratumque fuisse. Undenam verò nisi á Summo qui tunc erat Pontifice Sylvestro? Et quanam ratione potuisset alienus, neque majorum sedium Episcopus in remotissimas provincias, atque adeó in secundam dignitate toto terrarum orbe Ecclesiam Alexandrinam se ingerere, ibique Synodum Episcoporum usque adeó celebrem cogere ut eam Athanasius Apolo. 2. vocet generalem? Non alia sané ratione quàm quia præsente Apostolicæ sedis Legato, Episcopi provinciarum quæcunque parebant Alexandrino Patriarchæ, in id Concilium convenerunt.

3. In hisce Constantini ad Alexandrum & Arium literis, malus Eusebii Nicomediensis animus se perspicuè prodit, quem Imperator singulari amore prosequebatur, & cujus consilium in rebus religionis exquirebat. In primis, prima & præcipua culpa in Alexandrum refunditur, deinde tam acris disceptationis causam levis esse momenti asserit, nec prorsus ad res fidei aut animarum salutem pertinere. Eusebius autem Cæsariensis pariter Aria-

Arianis addictissimus, hasce Constantini literas ideò suæ de vita Constantini historiæ interseruit, ut omnem turbarum causam in Alexandrum unum rejiceret, Ariique dogma ab omni censura vindicaret.

4. Digressus à Constantino Osius Alexandriam concessit, ibique dissidentes animos ad pacem & concordiam traducere pro viribus laboravit, & studuit. Concilium eadem in urbe indixit, ab Athanasio apolog. 2. & Socrate lib. 3. cap. 5. memoratum: qui referunt discussam in illo fuisse Arianorum & Meletianorum causam, damnatum etiam impii Sabellii dogma, divinarum Trinitatis sanctissimæ personarum distinctiones inficiantis. Addit Athanasius fuisse ibi quoque Colluthum condemnatum Presbyterum Alexandrinum, eò quòd cum Presbyter tantummodo esset Ecclesiæ Alexandrinæ, plerosque Clericos ordinare præsumpsisset: ideoque & illum, & quotquot manus impositionem ab illo acceperant, fuisse ab Osio in ordinem redactos. Addit Socrates in eadem Alexandrina Synodo fuisse constitutum, ut voces deficerent per quas fidei veritas exprimeretur, ut in Sanctissima Trinitate unica prædicaretur οὐσία, tres verò ad distinguendas personarum proprietates, dicerentur ὑποστάσεις.

5. Cum verò Ariani despecta Concilii Alexandrini autoritate se insolentiùs efferrent, perversumque dogma propagarent, visum est controversiam esse œcumenica & insigniori Synodo dirimendam: hanc itaque Constantinus, assentiente Sylvestro Papa, Nicææ in Bithynia Asiæ Provincia indixit. Ipseque Imperator religionis specimen egregium dedit, missis in omnes partes cursoribus & literis, quibus Episcopos ad Synodum ut convenirent incitavit: eorumque pro Dei cultu, fidei integritate, totiusque Ecclesiæ pace atque dignitate, quàm maximè potuit zelum studiumque succendit. Vecturas itinerum, omnesque victus impensas, tam ipsis quam illos comitantibus & familiaribus largè providit. Nicæam itaque ex diversis orbis terrarum plagis trecenti decem & octo Episcopi convenere. Paulino & Juliano Consulibus, anno Chr. 325. auspicatum est in Nicæa Metropoli Bithyniæ, ut tradit Concilium Chalcedonense actio. 2. tenuitque usque in diem VIII. Kalendarum Septembris à die inchoationis, qui fuit XIII. Calendas Julii, ut consentiunt Synodus Chalcedonensis, & vetustissima Cresconiana collectio. Ex quibus corrigendi, tum qui Synodum in alium Consulatum rejiciunt, tum qui plures ei annos attribuunt.

6. Synodo præsederunt Osius Cordubensis Episcopus, qui primus ei subscripsit, quemque Dalmatius, sive Gelasius Cyzicenus Episcopus refert in hujus Concilii Historia, Sylvestri Romani Episcopi sedisse Legatum, & cum hoc duo alii Apostolici Legati Victor & Vincentius Romanæ Ecclesiæ Presbyteri. Hi tres supra ipsos omnes præcipuarum Ecclesiarum Antistites ac Patriarchas consederunt, & subscripserunt. Interfuerunt Alexander Alexandriæ Ægypti Episcopus, Eustathius Antiochiæ, & Macarius Jerosolymæ Episcopi, Alexander Constantinopolis, aliique Præsules, quorum præcellens sanctitas Ecclesiæ fastis consignatur & colitur: Paphnutius Thebarum Ægypti, Potamon Heracleæ Ægyptiorum, Spiridion Trimythuntis Cypri, (his duobus Potamoni & Spiridioni olim propter Christianæ fidei professionem, in persecutione Maximini, alter oculus fuerat effossus, & poples succisus) Paulus etiam Cæsareæ Euphratesię, qui sub Licinio candentium laminarum cruciatum sustinuerat; Jacobus Nisibis in Mesopotamia, qui mortuos (ut narrat Theodoritus) ad vitam revocaverat, quique Nisibim obsidentes Persarum copias semel & iterum, fusis ad Deum precibus, immisso culicum agmine fugavit: Arostanas etiam in Armenia superiori Episcopus, Gregorii Armenii discipulus, & in Episcopatu successor. Utrum verò Nicolaus celeberrimus Myræ Antistes in Lycia, Concilio interfuerit, non est adeò exploratum. Interfuisse affirmant ejus acta, quæ Methodius conscripsit. Cæcilianus pariter Carthaginensis Episcopus tantoperè ab impiis Donatistis exagitatus inter Nicænos Antistites consedit, ut testantur Athanasius orat. 1. contra Arianos, Gelasius Cyzicenus, & Concilium Carthaginense sextum.

7. Verumtamen quod scriptum est in libro Job hoc pariter accidit: *Cum venissent Filii Dei ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan.* Interfuere namque cum sanctissimis illis Præsulibus Ariani Episcopi, uterque Eusebius Cæsariensis & Nicomediensis, Paulinus Tyri, Theognis dictus, aliis Thegonius Nicææ, Menophantes Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Herodiadis, Theonas Marmaricæ, Theodotus Laodiceæ, Athanasius Anazarbi, Greg. Berythi, Aetius Lyddæ, Maris Chalcedonis, Secundus Ptolemaidis, Paulus Laradenis. Hi primùm calumniosis accusationibus, & famosis oblatis libellis, orthodoxos Antistites insectati sunt apud Imperatorem: qui tamen porrectos sibi libellos legere noluit, sed omnes involucro conclusos & sigillatos palam concremavit; professus Episcopos à solo Deo judicandos, se autem Episcoporum judicio in illis quę ad Ecclesiam & proprios mores spectant subesse. Occultanda pręterea esse Sacerdotum delicta, ne inde aliqui ansam arriperent scandali aut despicientiæ sacri ministerii; ut scribunt Rufinus lib. 1. cap. 2. Sozomen. lib. 1. cap. 17. Theodoritus lib. 1. cap. 11. Gregorius Papa lib. 4. epist. 75. ad Mauricium Augustum, & Carolus Magnus in Capitularibus lib. 6. cap. 301.

8. Constitutum in primis fuit pro inconcusso fundamento, à Nicęnis Patribus nihil contra fidem ab antiquo traditam, & hactenus in Ecclesia receptam, innovandum esse: ut ibid. scribit Sozomen. Lecta deinde sunt Arii scripta, & damnabilis Eusebii Nicomediensis epistola. Ipsimet pręsentes interrogati, & auditi: quos aliosque pervicaces Arianos Athanasius, etiamnum juvenis & Diaconus, quem Alexander secum eo fine adduxerat strenuè disputando refellit. Qua ex causa odium Arianorum implacabile in se concitavit. Laudem etiam in his disputationibus adeptus est insignem Marcellus Ancyræ Episcopus. Vide Athanasium orat. contra Arianos; Gregorium Nazianz. orat. in laudem Athanasii; Socratem lib. 1. cap. 8: qui adversarios, cum quibus Athanasius est in Concilio congressus, nominat; Arium hæresiarcham, Eusebium Nicomediensem, Theognim Nicænum, & Marim Chalcedonensem. Horum dogmata execrati Nicæni Patres, unanimes definierunt, Filium esse Patri coessentialem, & consubstantialem, atque coæternum, ante omnia tempora genitum. Damnaverunt istud Arianorum effatum: *Fuisse aliquando tempus quando Filius non erat, & quando qui ejus vocatur Pater, erat quidem ab æterno Deus, sed nondum Pater.* At in oppositum sancta & œcumenica Synodus, edito fidei symbolo, professa est, Filium esse genitum ante omnia sæcula, Deum verum de Deo verò, Patrique ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον, *consubstantialem & coæternum.*

9. Constantinus dum in Concilio disputabatur attentè auscultabat, rumores subnascentes consopiebat, suum modestè sensum insinuabat, singulos amicè alloquebatur, ut refert Eusebius Cęsariensis lib. 3. vitę Constantini, cap. 13. Denique formulę fidei subscripserunt tum Orthodoxi, tum etiam Ariani, formidantes simul gratię Principis sediumque Episcopalium amissionem. Eusebius Nicomediæ, & Theognis Nicææ, spiritu ducti superbiæ, ne convicti post tantum à se exhibitum ardorem atque inconstantes judicarentur, cedere & subscribere per aliquod tempus detrectarunt. Itaque suis ob pertinacem hæresim dejecti sunt sedibus: in quibus eorum loco suffecti sunt Nicomedię Amphion, & Nicææ Christus. Quo eodem tempore Constantinus duas scripsit epistolas, unam quidem ad Nicomedienses, alteram ad Theodotum, in quibus sceleratos mores Eusebii Nicomediensis & Theognis graphicè describit: ut mirari satis nemo queat Imperatoris facilitatem, qui paulò pòst se totum ejusdem Eusebii consiliis addixit, ejusque perspicuis & palam manifestis calumniis se credulum exhibuit, ad persequendos sanctissimos Episcopos sanctæ œcumenicæque Synodi columina, præcipue verò magnum Athanasium, cujus fuerat in ipsa Synodo virtutem admiratus. Cum ex adverso projectam Eusebii nequitiam, perfidiam, & veteratorias artes tam sæpè fuisset expertus. Et qui quantumvis Episcopus, Licinii non modo ethnici idolorumque cultoris, verum etiam immanis Ecclesiæ persecutoris, & injustissimum bellum, violata jurisjurandi à se præstiti fide contra Christianissimum principem, sanctęque Ecclesiæ instauratorem, moventis partes omni studio & adulatione foverat, existimans id magis ex re fortunisque suis esse, omni abdicato religionis sensu & probitatis respectu. Nihil sane ad religionis studium in Constantino addi vel desiderari posse videbatur. Statim enim dirempto solutoque Concilio innumeras literas, quarum adhuc multæ supersunt ad complures Ecclesias & provinciarum Præsides, pro stabilienda

Nicæna fide, & abrogando Arianismo transmisit. Sed res feliciter cœptas, Eusebii Nicomediensis, in supremam Constantini gratiam denuò recepti, fraudulenta consilia mox, ut videbimus, pessumdederunt, ac in deteriora verterunt. Eusebius & Theognis ut pristinas sedes resumerent, inviti decreto Nicæno subscripserunt, atque interveniente pro eis Constantino ad Concilii Patres, suas recuperarunt Ecclesias, ut commemorat Socrates lib. 1. cap. 5. & 10. qui tamen ambo Nicænam fidem pro viribus posthac impugnarunt, illiusque assertores enixè persequi nunquam destiterunt. Ipse Arius malorum omnium fons, postquam Synodali decreto fidelium communione avulsus fuit, & à Constantino pulsus exilio, ab eodem mox ob simulatam resipiscentiam & palinodiam, postliminio reductus est; hac tamen lege, ne Alexandriam ingredi auderet, cujus rei fidem facit Hieronymus Dialog. adver Luciferianos. Cumque cæteri Ariani ficto animo suscripsissent, soli duo Episcopi nunquam adduci potuerunt ut subscriberent, Theonas Marmaricæ in Libya, & Secundus Ptolemaidis in Pentapoli, atque ideò suis Ecclesiis ejecti, ut ipsa declarat Synodica Nicænorum Patrum ad Alexandrinam Ecclesiam epistola. Meletius verò Ægyptii schismatis autor, quem quia idolis sub Maximini tyrannide sacrificaverat, sanctissimus Petrus Alexandrinus Patriarcha Lycopolitano Episcopatu detruserat, quique schismatis de suo nomine dicti occasione, innumeras turbas adversus Petrum & hujus successores Achillam & Alexandrum concitarat, iterum exautoratus in Nicæna Synodo fuit; nec tamen conquievit, nec ejus schisma, quod Ariani sollicitè fovebant, extinctum est. Obiter verò illud advertendum, historiam de Meletio, qualem refert Epiphanius hære. 68. nullam apud doctos fidem reperire, utpote falsis ab eodem relationibus acceptam, & directè adversantem his, quæ de eodem scribit oculatus & præsens testis Athanasius, qui Meletium omniaque illius facinora exactè notat, apol. 2. & Socrates lib. 1. c. 3.

DE ORDINE ET CONSESSU Patrum tum in Nicæna Synodo, tum in aliis insequentibus æcumenicis.

1. IN primis sciendum, delegatos ab Episcopis absentibus eodem olim ordine sedisse, quo ipsi delegantes Episcopi præsentes consedissent. Idcircò in multorum Conciliorum actis & subscriptionum serie, plerumque Presbyteri & Diaconi altiùs compluribus Episcopis subscribunt.

2. Ex eisdem subscriptionibus & actis pariter liquet, Legatos Apostolicæ sedis, quippe qui vices Summi Pontificis gerunt, sedisse & subscripsisse supra quoscunque Patriarchas, fuisseque Conciliorum Præsides. Inductione hoc patet in Nicæna quam pertractamus Synodo, in qua Legati præsederunt Sylvestri Papæ, Osius, Victor & Vincentius Presbyteri. Hos sequebantur Alexander Alexandriæ, Eustachius Antiochiæ, Macharius Jerosolymorum Episcopi.

3. Paucis à Nicæna annis præfuerant Synodo Sardicensi nomine Sylvestri, Osius Episcopus, Vincentius Capuanus, Calepodius Neapolitanus; deinde sequitur Athanasius Alexandriæ,

4. In Constantinopolitana prima nulli Apostolici Legati interfuere: quia tunc temporis Damasus Papa aliam Romæ Præsulum Occidentis Synodum celebrabat. Orientales autem fuisse animis consentientes cum Occidentalibus & Damaso, probant mutuæ literæ Damasi ad Concilium Constantinopolitanum, & hujus vicissim ad Damasum apud Theodoritum lib. 5. cap. 9. & 10.

5. Ephesinæ Synodo præfuit Cyrillus Alexandrinus Episcopus ut Legatus Cælestini Romani Hierarchæ. Quem tamen Cyrillum proprio nomine præsidere non sustinuissent, extra propriæ Patriarchiæ fines, in alia Diœcesi, quam sibi Constantinopolitanus Episcopus jam vendicabat, ut secundus ab Episcopo Romano Patriarcha. In hujus ergo Synodi actis passim legitur: *Cyrillo Alexand. præsidente & locum tenente sanctissimi & religiosissimi Archiepiscopi Romanæ Ecclesiæ Cælestini*. Mox subsignant Juvenalis Jerosolymæ Episcopus, Memnon Ephesi, Flavianus Vicarius & Locumtenens Rufi Episcopi Thessalonicæ, Theodotus Ancyræ in Galatia, Firminus Cæsareæ in Cappadocia prima Episcopus.

6. In Chalcedonensi act. 3. Paschasius & Lucentius Episcopi & Bonifacius Presbyter, Legati sanctissimi Deoque amantissimi Archiepiscopi veteris Romæ. Dein Anatolius sanctissimus Archiepiscopus novæ Romæ, Dioscorus Archiepiscopus Alexandriæ, Maximus Antiochiæ, Juvenalis Jerosolymæ, Quintillus Heracleæ Macedoniæ locum tenens Anastasii Episcopi Thessalonicæ, Thalassus Cæsareæ Cappadociæ, Stephanus Ephesi, Lucianus Byzæ, locum tenens Cyriaci Episcopi Heracleæ Thraciæ, Eusebius Ancyræ Galatiæ Episcopus. Hæc ita singillatim recenseo ut dignoscantur præcipuæ Orientis Metropoles.

7. In quinta Synodo, quæ est secunda Constantinopolitana, præfuit Eutychius Patriarcha Constantinopolis novæ Romæ, approbante Vigilio Romæ veteris Pontifice: ad quem sic scribit Eutychius: *Petimus Præsidente vestra beatitudine de tribus Capitulis quæri & conferri*. Quam epistolam continent istius Synodi acta. Et Zonaras in Justiniano scribit, Synodi Principem fuisse Vigilium Romæ veteris Episcopum. Qui etiam, ut Photius scribit lib. de septem Synodis, istius acta & decreta Concilii confirmavit. Porrò in ejus actis & subscriptionibus, hæc notatur Episcoporum series: Considentibus in Secretario Venerabilibus Eutychio sanctiss. Patriarcha Regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario sanctiss. Archiepiscopo Alexandriæ, Domno sanctiss. Patriarcha Theopoleos, id est Antiochiæ, Stephano Episcopo Raphiæ, & Georgio Episcopo Tiberiadis, & Damiano Episcopo Sozusæ vicem agentibus Eustachii sanctissimi Episcopi Jerosolymitani, Benigno Episcopo Heracleæ Thraciæ, vices agente Heliæ Thessalonicensis Episcopi, Theodoro Episcopo Cesareæ primæ Cappadociæ, Andrea Episcopo Ephesi, &c.

8. In sexta Synodo, Constantinopolitana tertia, actio. 1. sub Constantino Augusto (cui nomen erat Pogonato,) in Secretario sacri Palatii quod cognominatur Trullus, conveniente sancta & universali Synodo, id est Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono vicem agentibus sanctiss. & beatiss. Archiepiscopi Romæ veteris Agathonis, & Joanne sanctiss Archiepiscopo magnæ Constantinop. Romæ novæ, & Petro Presbytero & Monacho Locumtenente sedis Alexandriæ (Græce τοποτηρητοῦ Ἀλεξανδρείας) Machario Archiepiscopo Theopolis, & Georgio Presbytero, Monacho & Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarii τοποτηρητοῦ sedis Jerosolymorum, & Theodoro Episcopo Ephesi, &c.

9. In septima Synodo, quæ est Nicæna secunda, Act. 1. Præsidentibus Petro Archipresbytero Romanæ Ecclesiæ SS. Petri & Pauli, & altero Petro Presbytero & Monacho Abbate S. Sabæ Romæ Vicariis Sanctiss. Archiepisc. veteris Romæ Adriani. Sequitur Tarasius Archiepiscopus Constantinopolit. novæ Romæ, Joannes & Thomas Presbyteri Monachi, & Vicarii sedium Orientis Patriarchalium Alexandriæ, Theopolis, Jerosolymæ, Agapetus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, Joannes Ephesi Episcopus.

10. Octava Synodus, quæ est quarta Constantinopolitana, præmittit act. 1. Donatum & Stephanum Episcopos, & Macarinum Diaconum, Legatos Adriani Papæ II. subditque Ignatium Archiepiscop. Constantinop. novæ Romæ. Deinde Vicarios τοποτηρητὰς sedium Patriarchalium Orientis.

11. Obiter in prædictis observa, nomen Archiepiscopi pluribus sæculis non fuisse attributum Metropolitanis unius provinciæ, ut nunc est usui; sed illis duntaxat quibus multi subjecti erant Metropolitani, scilicet Patriarchis, & Primatibus, seu Exarchis. Decrescente demum apud Græcos religione cum potestate, eorumdemque tamen (quod mirum sit) crescente superbia, cœptum est novum in Oriente genus Archiepiscoporum nomine tenus, qui licet nullis præessent Episcopis, ex solo Imperatoris rescripto, eoque venali, hoc inane nomen adipiscebantur; mediique erant inter Metropolitas & Episcopos inferiores. Hinc effectum, ut in Leonis Imperatoris διατυπώσει subjectæ Constantinopolitano Patriarchæ, recenseantur Metropoles una & octoginta. Deinde Archiepiscopatus prædicti generis novem: & triginta; & legatur aliquoties apud Neotericos Græcos: Ex Archiepiscopatu Metropolis civitas facta est.

12. Observa pariter in Occidentalibus Conciliis, salvo jure Legatorum Apostolicorum, qui nemine contradicente

supra

supra quoscunque præsederunt, aliter factum de procuratoribus quorumcunque Episcoporum: qui utique procuratores inferiore sedebant loco, quàm quem ipse qui mandaverat tenuisset, quoties fiebat ut missus Procurator aut Vicarius dignitate Episcopali non præfulgeret. Quinimò separatis ab ordine Episcopali sedibus & subscriptionibus distinguebantur. E diverso, in Orientalium Synodis, missi ab Episcopis absentibus procuratores eodem solebant consedere loco, quem mittens ipse tenuisset.

13. Eusebius Cęsariensis qui Nicęna in Synodo consedit. lib. 3. vitæ Constantini, eum qui primam sedem occupabat à dextro latere, orationem habuisse refert gratiarum actionis ad Constantinum. Theodoritus autem lib. 1. cap. 7. scribit, eum qui nomine Concilii orationem gratiarum actionis pronunciavit, fuisse Eustathium Antiochenum; cujus nomen per invidiam suppressit Cæsariensis, orthodoxis infensus. Cæterùm cum Antiochenus esset ordine ac dignitate inferior Alexandrino, in illa prima sessione ad dextrum latus, infert Cardinalis Bellarminus, lib. 1. de Conciliis cap. 13. fuisse in Nicæno Concilio tres sedium ordines, ac exedras. Primum in capite aulæ, ibique sedisse Constantinum medium inter Osium & Alexandrum Alexandriæ Episcopum. Secundamque exedram fuisse à dextra parte, in qua primus sedit Eustathius. In tertia denique exedra ad sinistram primo consedisse ordine Macarium Jerosolymorum Episcopum.

14. Certè Osium, Vitum seu Victorem, & Vincentium simul præsedisse, perspicuum ac exploratum est, tum ex testificatione Athanasii, epist. ad Solitar. ubi etiam refert Osium fuisse Synodi Principem, & Nicænæ fidei symbolum composuisse: tum etiam ex ipsis Synodi subscriptionibus, tum ex Gelasio Cyziceno, qui acta hujusce Concilii edidit, juxta vetus Dalmatii Episcopi Cyziceni exemplar, tum etiam ex Photii lib. de septem Synodis, qui etiam in sua Bibliotheca mentionem interjicit illius Gelasii operis. Scribit ergo Gelasius lib. 2. cap. 5. adducto etiam ex vita Constantini testimonio Eusabii hoc idem asserentis, Osium pręsedisse Legatum Sylvestri Romæ veteris Episcopi, tametsi locus iste Eusebii, qualem nunc legimus, nihil meminerit de Osii Apostolica Legatione. Verùm longè major habenda fides Græcis exemplaribus, quæ ante mille & ducentos annos extabant, temporibus Dalmatii & Gelasii, quàm illis quæ posterioribus sæculis schismatici Græci, Romanæ Ecclesiæ perpetui hostes & æmuli, nobis suppeditarunt: corruptis scilicet, aut suppressis ipsorum malignitate locis ad eminentiam Ecclesiæ Romanæ pertinentibus. Verùm enimverò ipse Osius Hispanus Episcopus præsentibus Patriarchis, in aliena eaque Orientali regione præsidere neque præsumsisset, neque permissus fuisset, nisi eodem titulo cohonestatus Apostolici Legati, qua sola dignitate, nemine contradicente, Victor & Vincentius tantum Presbyteri, Patriarchas eadem in Synodo antecesserunt.

15. Cardinalis Baronius aliter Nicænorum Patrum consessum disponit, cujus potior in hac parte mihi videtur sententia utpotè insequentium conciliorum ordini & usui conformior. Censet ergo Constantinum seorsum sedisse humili ac demisso sedili aureo, ut in ipsius vitæ lib. 3. cap. 10. scribit Eusebiu: addens non antè sedisse quàm rogatum à Patribus, neque fuisse solito satellitio stipatum, sed primariis aliquibus aulæ regiæ Proceribus. Baronius porrò duos tantum fuisse consessus autumat Concilii Patrum: dextrorsum unum, sinistrorsum alterum. Atque in isto Legatos Romani Pontificis concedisse primum, sub his verò assedisse Alexandrinum Patriarcham. At verò in dextero consessu sedisse primo loco Patriarcham Antiochenum, & sub eo Macarium Jerosolymitanum, aliosque deinceps hinc inde Episcopos. Cum enim exploratum esse debeat, insequentes œcumenicas Synodos se ad Nicænæ hujus exemplum conformasse; legitur act. 1. Chalcedonensis Concilii Senatum in medio ante cancellos Secretarii consedisse. A sinistris verò Legatos sanctissimi veteris Romæ Episcopi Leonis, post hos deinde Anatolium Constantinopolis novæ Romæ Archiepiscopum, & Maximum Antiochiæ. A dextro autem latere Dioscorum Alexandriæ, & Juvenalem Jerosolymorum Episcopum. Itaque prima exedræ dexteræ sedes reservabatur secundo Patriarchæ qualis erat Antiochenus in Synodo Nicęna & in Chalcedonensi Alexandrinus: quia jam tunc Constantinopolitanus Episcopus cœperat primæ sedis post Romanum Episcopum honorem sibi vindicare.

16. Ad hæc in sexta Synodo actione 1. refertur sedisse seorsum Constantinum, dictum Pogonatum, Augustum, cum Patriciis & Consulibus. A læva autem parte Legatos Apostolicæ sedis, deinde Vicarium ac Apocrisiarium Episcopi Jerosolymæ, aliosque deinceps Præsules. A dextra verò parte Constantinopolis Episcopum, deinde Theopolis, quæ est Antiochia, tertioque loco Vicarium Episcopi Alexandrini. Cur autem Episcopus Jerosolymitanus inferior Alexandrino & Antiocheno, immediate tamen Legatis Apostolicis assederit, ideò factum quia cum multi essent Apostolici Legati, quos non erat æquum ab invicem disjungi, Jerosolymitanus ex consequenti multos ante se habebat sessores: Antiochenus ex alia parte unicom supra se patiebatur sessorem Constantinopolitanum, ideoque Antiochenus Episcopus honoratiorem præ Jerosolymitano sessionem occupare hac in Synodo censebatur, hac ratione; quia ex suo latere ab uno duntaxat præcedebatur. Solidis verò rationibus Baronius probat ad annum 325. n. 52. & ad an. 213. n. 6. in sacris & Ecclesiasticis rebus præcelluisse olim sinistram dexteræ, tum in Oriente tum in Occidente. Quæ res si comperta Petro Damiano Cardinali fuisset, dum in tractatu de picturis Apostolorum Petri & Pauli disceptabat, quorsum Petrus ad sinistram, Paulus verò ad dexteram pingi aut sculpi soleret, nequaquam se fatigasset in conquirendis Pauli supra Petrum prærogativis.

VICARIORUM ROMANI
Pontificis differentiæ.

1. ROMANI Pontificis Vicariorum multiplex discrimen fuit. Quidam enim dicebantur legati à latere, quidam Cognitores, seu Commissarii, dicti à Concilio Sardicensi can. 3. & 5. κογνίτορες *Cognitores*, habentes mandatum seu commissionem à Papa, ut causas in Provinciis aut Diœcesibus exortas inquirerent, vel judicarent, vel reviserent: maximè in judiciis appellationum ad supremam Sedem. Alii dicebantur Apocrisiarii seu responsales, quorum hodie locum & munus implent Nuncii Apostolici. Mittebantur ad Imperatores ut res Ecclesiæ apud eos procurarent, aut jura Romanæ Ecclesiæ tuerentur. Frequens est eorum mentio in Epistolis Gregorii Papæ. Quinetiam alii quoque Episcopi suos ubicunque opus erat, Apocrisiarios habebant. Anatolius enim, quem Dioscorus Alexandrinus promovit ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedem Patriarchalem, fuerat pridem ejusdem Dioscori in regia civitate Apocrisiarius. Et Georgius Presbyter subscriptus in sexta Synodo legitur, cum titulo Apocrisiarii sedis Jerosolymorum. Neque verò ad solum Principem, sed ad diversos etiam Episcopos, præsertim ad Patriarchas & Exarchas Ecclesiasticos & ad Metropolitanos, ut fidē facit Justin. Novella 6. cap. 2. circa fin. & cap. 3. Idemque Novella 123. cap. 25. Quo etiam loco decernit non posse illos validam inire conventionem ultra Episcopi vel Ecclesiæ delegantis mandatum. Scribit sanctus Gregorius Papa lib. 14. Moralium, cap. 29 se Apocrisiarii munere functum olim Constantinopoli apud Tiberium Augustum, jubente Pelagio prædecessore. Post Legatos à Latere, post Cognitores, post Apocrisiarios, quartum & nobilissimum Vicariorum Apostolicorum genus constituebant Primates.

2. Primatibus tanquam Vicariis supremæ Sedis conferebatur à Summo Pontifice potestas & jurisdictio supra plures Metropolitanos, & his subjectos Episcopos. Ita S. Leo Papa epist. 84. Anastasium Thessalonices Episcopum Vicarium suum creat in multis Europæ provinciis ad Orientem vergentibus, quas sigillatim recenset Nicolaus primus epist. 2. ad Michaelem Imperatorem. Addit S. Papa ibid. prædecessores Anastasii fuisse similiter prædecessorum Romanorum Episcoporum Vicarios. Huc referunt nonnulli causam canonis 20. Concilii Sardicensis, prohibentis extraneis Clericis diutinam Thessalonicæ moram: & hanc addunt rationem, quia propter primatis Thessalonicensis residentiam eò confluere solebant complures ex vicinis provinciis Clerici, qui litibus nonnunquam superfluis & temerariis impliciti, vel supervacanea negotiorum apud auditorium Primatis gestione, vel capti civitatis splendore ac amœnitate diutius à propriis Ecclesiis aberant.

3 In veteribus Conciliis, antequam, Justiniano Augusto postulaote, Vigilius Papa Vicariam Thessalonicę ablatam transtulisset Acridum Bulgariæ urbem, quæ Justiniano patria natalis fuit, quamque illę de sę *Justinianam primam* dici voluit, subscribit Thessalonicensis Episcopus inter primos, post Patriarchat, Episcopos, ut superiori capite commonstratum fuit. Videnda ad hoc Justiniani Novella 131. cap. 3. Cælestinus insuper Pontifex in causa hæresis Nestorianę Cyrillum Alexandrię Episcopum sibi creat Vicarium, ad hoc ut Constantinopolis Ecclesiam regat, quam infelix Nestorius quasi lupus devastabat. Supersunt hac de re Cælestini Papæ literæ ad Cyrillum, & Cyrilli ad Clerum & plebem Constatinopolis tomo 4. operum Cyrilli.

4. Deinde Hormisdas epist. ad Salustium Hispalis Episcopum constituit ipsum Apostolicum per omnem Boeticam & Lusitaniam Vicarium suum. Idemque Remigio Rhemensi Episcopo eamdem confert potestatem per universam Clodovæi ditionem, quem vocat ibi Ludovicum Francorum Regem. Literas sileo Pontificum Zosimi, Symmachi, Vigilii, Gregorii Magni, quibus promovent Arelatenses ad quos scribunt Episcopos, ad Vicariatum Apostolicum super plures Galliæ provincias. Complures alias Primatias prætermitto, quas diversis temporibua Romani Pontifices, tum in Galliis, tum in Hispaniis, tum in Germania, tum in Anglia constituere.

5 Canonici juris professores Legatorum Pontificiorum tres species distinguunt cum glossa cap. 1. & cap. excommunicatis, de officio Legat. in 6. ut sint alii dicti a Latere, alii Legati nati, alii missi sive Nuncii Apostolici. Natos vocant canonistæ Primates, quales sunt, aut olim fuere, certarum civitatum Episcopi, quibus eorumve successoribus id contulit potestatis Summus Pontifex in plurium Provinciarum Episcopos, qualia suppeditant exempla Rhemenses, Arelatenses, Hispalenses, Thessalonicenses, aliique paulò antę commemorati Episcopi, amplitudine jurisdictionis in plures finitimas Provincias ab Episcopo Romano decorati & cohonestati. De missis Legatis sufficiens quoque a nobis facta mentio, sub nomine Apocrisiariorum. Legatorum autem a Latere, nunc est primaria splendidiorque dignitas, quoniam his temporibus non solet illa committi nisi Cardinalibus, qui nunc soli dicuntur nati consiliarii Romani Pontificis, cum soli ejus Senatum & sacratissimum Consilium ex officio constituant, ideoquę nunc soli ex ejus latere censeantur ad illustriora ministeria delegari; sive ut Conciliis præsint, eaque indicendi potestatem habeant; sive ut res maximi momenti cum supremis Principibus & populis tractent & definiant. Verbum illud, *a Latere*, legitur in Sardicensi Concilio can. 7. sed non cum usque adeo illustri significatione, qualem comprehendit Eminentissimorum Cardinalium Legatio. Sanctus quoque Papa Leo hac eadem expressione utitur epist. 14. ad Faustum, dicens: *Cum enim propter causam fidei, quam Entyches perturbare tentavit, de latere meo mitterem, qui defensioni veritatis assisterent.*

DE LOCO SYNODI NICÆNÆ aliarumque nonnullarum insequentium.

1. VETERUM Orientis Conciliorum quædam convenerunt in ædibus Imperialibus: atque in primis istud Nicęnum in Aula Palatii Constantini, ut fidem facit Eusebius lib. 3. vitæ Constantini cap. 12. Sexta pariter Synodus sub Constantini Pogonati Imperio, in ea Regiæ parte quæ Trullus dicebatur. Quo eodem loco Synodus Quinisexta coacta legitur, sub Justiniano secundo. In Occidente quoque Constantini Magni sollicitudine, Causa Cæciliani Carthaginensis & Donatistarum, in Concilio Romano, præside Melchiade Pontifice, diiudicata fuit intra Imperiales ædes, quæ tunc Faustæ conjugis Constantini dicebantur, constructas in monte Cęlio a Plautio quodam Laterano, quem Nero ut in ejus opes invaderet, supposito perduellionis crimine, gladio necari jusserat. Cujus est etiam apud Hieronymum mentio epist. 30. ad Oceanum: *Tota* (inquit) *urbe inspectante Romana ante diem Pascha in Basilica, quæ quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret Fabiola in ordine pœnitentium.* In his enim ædibus splendididissimum postea templum Constantinus Christo Salvatori ædificavit, in quo illustrissima inter matronas Romanas Fabiola publica pœnitentia perfuncta est, & intra quod multi Romani Pontifices diversa memoranda Concilia, dicta communi nomine *Laterana*, deinceps celebrarunt.

2 Cęterę per Orientem Synodi intra sacras Basilicas coactæ fuerunt. Constantinopolitana quidem, quę numeratur inter œcumenicas secunda, convenit intra Oratorium Sanctorum martyrum Pantaleonis & Marini: qui sacer locus ex tunc ὁμόνοια id est *Concordia* nominatus est, propterea quod centum & quinquaginta Episcopi in eandem fidei sententiam adversus Macedonii hæresim unanimes convenerunt; ut testatum reliquit Joannes Damascenus in tertio de sacris Imaginibus tractatu. Ephesina quidem intra Dei genitricis Virginis Marię templum, ut ejus acta testantur, celebrata est. Chalcedonensis intra Ecclesiam sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ in ipso Sanctuario. Nicæna altera in templo ante ambonem. Octava Synodus in æde S. Sophiæ intra catechumenorum stationem, ut earum acta probant. Hæ quoque duæ postremo scripto asserunt, sacros Evangeliorum codices fuisse in medio & honorarię Patrum consessu collocatos. In octava Synodo additæ sunt vivificæ Crucis reliquiæ, προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων, καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων: *prapositis venerabilibus lignis, & sacro-sanctis Evangeliis.*

SYMBOLUM NICÆNI Concilii.

ISTUD referunt Athanasius tract. de fide ad Jovianum Augustum, Rufinus, Socrates, Teodoritus prout hic subjicio: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, ex Patre natum unigenitum*, idest, ex substantia Patris, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Natum, non factum. Consubstantialem Patri. Per quem omnia facta sunt in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus. Passus est & resurrexit tertia die. Et ascendit in cœlos. Et iterum venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.* Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur non erat; & quia ex iis quæ non sunt factus est: aut ex alia substantia vel essentia dicunt esse; vel creatum; vel mutabilem; vel convertibilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

AD NICÆNOS CANONES primum & secundum.

I. Can. 1. *Si quis a medicis propter languorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in Clero permaneat. Siquis autem seipsum sanus abscidit, hunc etiam in Clero constitutum abstinere convenit. Et deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quia de his qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere dictum sit: Sic eos, quos aut Barbari, aut domini castraverunt, si inveniantur alias digni, tales ad Clerum suscipit regula.*

2. REFERTUR quoque in Decreto, c. si quis a medicis, dist. 55. Isti canoni occasionem fortassis Leontius Presbyter dedit, qui, ut scribunt Athanasius Apolog. de fuga sua, in fin. Socrates lib. 2. capite 21. Theodoritus lib. 2. cap. 24. postulatus inhonestæ aut suspectæ cum Eustolia juvencula consuetudinis, jussusque ab Antiocheno Præsule Eustathio ut desisteret cum ea conversari: cum iste obsequi detrectaret, sibi virilia ad amovendam mali suspicionem resecuit. Perinde ac si homini liceret se quomodolibet nullaque urgente morbi vi mutilare. Et quasi vero amputata illa parte, simul excideretur quidquid fœda libido potest vel cogitare, vel sensu, vel affectu, vel opere exequi. Leontium igitur duplici causa & jure, tum illicitæ resectionis, tum prohibitæ consuetudinis, deposuit

deposuit Eustathius. At Leontius per novum scelus se Arianis adjunxit, quorum factione ipsam etiam sedem Antiochenam invasit. Refert quoque Eusebius lib. 6. hist. Eccl. Origenem, cum fœminas aliquot Theologicis disciplinis & sacris literis erudiret, velletque aut malum ipsum aut mali suspicionem antevertere, sese adhibitis quibusdam medicamentis fecisse eunuchum, verba ista Evangelii aliter quam par erat intelligendo: *Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum Cælorum*. Quapropter Demetrius Alexandriæ Antistes sacram ordinationem petenti recusavit. At Origenes in Palæstinam commigrans, cum consuetis Episcopi sui Demetrii testimonialibus literis, sacros Ordines ipsumque Sacerdotium sumpsit ab Episcopis Cæsariensi & Jerosolymitano: unde graves exortæ Demetrii cum illis Episcopis querelæ. Quam pariter historiam narrat Epiphanius hære. 58. & Hieronymus de script. Eccl. in Alexandro. Itaque genus illud irregularitatis etiam longè ante Nicænam Synodum sumsit exordium. Prætereaque stabilitur Apostolorum canonibus 21. & 22. Spontaneam hujusmodi mutilationem vetuerunt pariter Romanorum leges civiles. Edicto Adriani Cæsaris, cujus est mentio in l. 4. §. 2. ad leg. Cornel. de sicar. & venef. pœna capitalis intentatur & medico qui sine justa necessitate castraverit, & ei qui se castrandum obtulerit. Morte similiter multari jubent lex Constantini, & lex Leonis hujusce criminis reos, l. 1. & l. 2. C. de eunuchis. Huc spectat Justiniani Novella 142. de iis qui eunuchos faciunt.

3. Can. II. *Quoniam plura aut per necessitatem, aut alias urgentibus hominibus adversus Ecclesiasticam facta sunt regulam; ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & instructi brevi tempore, mox ad lavacrum spirituale perducerent, simulque ut baptizati sunt ad Episcopatum, vel ad Presbyterium promoverent: optime placuit nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus est ei qui catechizatur, & post baptismum probatione quam plurima. Manifesta enim est Apostolica scriptura qua dicit: Non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat, & in laqueum diaboli. Si vero processu temporis aliquod delictum animæ circa personam reperiatur hujusmodi, & a duobus aut tribus testibus arguatur, a Clero talis abstineat. Si quis autem præter hoc fecerit: quasi contra magnum Concilium se efferens, ipse de clericatus honore periclitabitur.*

4. Hoc idem statuit Laodicenus Canon. 3. Concilium præterea Sardicense can. 10. Græco, Latino autem 13. cavet, ne quis ad superioris ordinis gradum promoveatur; nisi antea prioris ordinis ministerium congruo tempore in Ecclesia exercuerit: ut possint ejus fides, probitas, moderatio, & constantia sufficienter dignosci. Providit etiam Laodicenus Canon 3. ne recens illuminati ad Sacerdotium promoveantur. Alexander Severus Augustus, referente Ammiano Marcellino, neminem ad Magistratus & præfectoras promovebat, nisi post factam disquisitionem judicioque populi approbatum: atque in eo se profitebatur Christianorum disciplinam imitari, qui neminem, nisi accuratè priùs exploratum, ad Ecclesiastica ministeria solebant admittere. Rem miram narrat Joannes Moschus in Prato spirituali cap. 149. Com fuisset Abbas Ammos provectus ad patriarchatum Jerosolymitanum, atque ad eum venerationis causa omnes ex eremo Abbates convenissent, se quoque cum suo Abbate affuisse. Ammos verò ut pro se, ad tam formidabile onus adhibitum, preces Deo funderent enixè Patres rogavit: potissimum verò metuere se onus ordinationi annexum, ex quo scriptum invenit beatissimum Leonem, qui tanta virtutum laude Romanam rexit Ecclesiam, postquam totis quadraginta diebus ad sepulchrum Apostoli Petri vigiliis & orationibus instans, suorum delictorum veniam imploravisset, apparentem in fine Petrum ei dixisse: *Oravi pro te, dimissaque tibi reliqua omnia in quibus peccasti confirmo: adhuc tamen apud Christum judicem hoc unum de præteritis requiretur si quid in manus impositione deliqueris*. Nec sine gravi causa Timotheum admonet Apostolus Paulus 1. Timoth. 5. *Manus citò nemini imposueris*.

5. Dubitatur quidnam rei sit illud *delictum animæ*, seu potiùs *animale*, ψυχικὸν ἁμάρτημα in hoc Nicæno can. 2. a Clero excludens eum qui duobus vel tribus testibus convictus fuerit illius reus: Istud exponit Theodorus Balsamon de quacunque culpa, qua Dei gratia extinguatur in delinquente. Alii peccatum quodcunque intelligunt, cujus expiationi leges Ecclesiæ publicam injungebant pœnitentiam. Eaque peccata ab antiquis vocitantur per antonomasiam *mortalia*, seu capitalia, quamvis non desint alia minora quidem, & tamen mortalia quibus non infligebatur pœnitentia nisi privata. Eoque sensu intelligendum est quod scribit Isidorus lib. 2. de divinis officiis: *Consuetudinem Ecclesiæ hanc esse, ut sordidati peccato mortali ad Ordines non promoveantur: & si quis post ordinationem mortale peccatum commiserit, prohibeatur à sacri Ordinis exercitio*. Præterea Coucilium Valentinum in Gallia sub Damaso Papa can. 4. inhibet ab Episcopatu, Sacerdotio & Diaconatu, eos, qui se mortali crimine fatentur irretitos. Concilium pariter Agathense can. 32. decernit, Clericum qui se capitali crimine astrinxerit deponi, & in monasterium detrudi. Concilium denique Toletaoum quartum c. 52. sancit, eos qui publicam agentes pœnitentiam, mortale delictum publicè confessi sunt, non posse clericos ordinari. Et passim sacri canones vetant, publica pœnitentia perfunctos ordinari; ut inferiùs commonstrabimus oportuno loco. Secunda hæc sententia non levi nititur probabilitate: Prior verò nullatenus est verosimilis; secundum quam vel unicus actus odii, invidiæ, aut libidinosi consensus ab Ordinibus in æternum excluderet, atque ordinatus illorum prohiberetur exercitio: unde uberrima nasceretur scrupulorum & anxietatum animi seges, ob ambiguitatem sive judicii sive memoriæ, circa hujusmodi culpas. Innumeris præterea viris egregiè meritis & Ecclesiæ valde utilibus aditus ad Ecclesiæ ministeria intercluderetur; vixque unus & alter reperiri posset ad Clerum idoneus, atque messis abundans deperiret operariorum paucitate.

6. Tertia denique, omniumque probabilissima explicatio est, de completa per actum externum luxuria post baptismi susceptionem. Est enim conformis canonibus 9. & 10. Concilii Neocæsariensis de quibus superius actum: & canoni Eliberritano 50. sic statuenti: *Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adolescentia fuerant mœchati, eò quod postmodum per subreptionem ad altiorem gradum promoveantur. Si autem aliqui sunt in præterito ordinati amoveantur*. Notandum verò eundem Osium, qui Nicæno præfuit Concilio, prius in Illiberritano consedisse.

AD TERTIUM NICÆNUM Canonem.

1. Canon III. *Interdixit per omnia magna Nicæna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, non alicui omnino qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas quæ omnem suspicionem effugiunt.*

EADEM sancita postmodò fuere Concilii Carthaginensis tertii can. 17. de solis enim permittit matribus, aviis, materteris, amitis, sororibus, & filiabus fratrum aut sororum, & illis quæ ex familiæ necessitate domestica etiam antequam Clericus initiaretur, jam in iisdem ædibus habitabant aut famulabantur; vel si filii ejus qui ordinatus est uxores acceperint: aut servis domesticis non habentibus in domo quas uxores accipiant, aliunde ducere necessitas fuerit. Illi porro servi, de quibus loquitur Carthaginensis canon, erant familiæ in perpetuum addicti & libertatis exortes, diversique à famulis hodiernis, qui sui juris sunt. His tamen minime contentus Augustinus, legem sibi severiorem præscripserat: non enim consensit intra suas ædes conversari cum germana sorore, quæ vidua erat religiosissima; neque cum patrui & fratris sui filiabus virginibus hac ratione: quia tametsi de sorore & neptibus secum commorantibus nulla suspicio nasceretur, poterat tamen nasci de fœminis illis famulantibus, aut de externis ad eas accedentibus ac invisentibus. Hæc refert in ipsius vita Possidius. Canon iste Nicænus legitur & in Decreto, c. interdicit per omnia 1. dist. 32. Omnia fere prisca Concilia legem continentiæ sacris Clericis præfigunt, usuque matrimonii ante initi abstinere jubent. Indubitatum est Nicena Synodo antiquiores fuisse in Oriente Ancyranam, & in Occidente Illiberritanam. Ancyrana dispensat ab ista continentiæ lege solos Diaconos, qui antequam ordinarentur fuerant expressè protestati, nec posse nec velle ab uxore abstinere: Sed ut eo loco admonui

posterior Ecclesiæ dispositio illam exceptionem abrogavit. Illibertitanus autem canon 33. hæc scilicet: *Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, Diaconibus & Subdiaconibus positis in ministerio, abstinere se a conjugibus, & non generare filios: quicunque verò fecerit, ab honore clericatus exterminetur.* Concilium deinde Arelatense secundum can. 2. statuit: *Assumi aliquem ad Sacerdotium non posse in vinculo conjugii constitutum, nisi primum fuerit promissa conversio.* Concilium Carthaginense secundum can. 2, asserit hanc legem ab Apostolis dimanasse, dum ait: *Placuit & condecet sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter quod a Deo postulant impetrare. Ut Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab universis Episcopis dictum est: Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi & qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, etiam se ab uxoribus contineant.*

2. Istud idem renovatur in Concilio Carthaginensi quinto can. 3. & in Arelatensi secundo can. 2. proximè relato. Et can. 3. *Si quis de clericis à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem, præter aviam, & matrem, & neptem, sororem, filiam, vel conversam secum uxorem habere præsumpserit, à communione alienus habeatur. Par quoque mulierem, si se non separaverit, pœna percellat.* Nec verò sine periculo permittit ille canon conversam secum mulierem habere: ideoque posteriore Ecclesiæ regula provisum aliter fuit; ut scilicet uxor à viro sejuncta in aliquo monasterio profiteatur. Illa verò cum uxore conversa cohabitatio quam permittit prælatus canon, restringitur ad illam canone expressam conversionem promissam. Quo eodem intelligendus est sensu canon ille sextus Apostolis attributus, quo Græci schismatici abutuntur: & cujus obtentu veriti non sunt in Synodo Quinisexta Romanam Ecclesiam condemnare. Vult autem canon ille sextus Apostolis adscriptus, ut Episcopi, Sacerdotes, & Diaconi curam uxorum habeant, nec eas specie religionis abjiciant: sanè quemadmodum iidem curam gerere tenentur matris, aviæ, sororum, sine ullo cubilis consortio. Pessimum verò sortita est exitum illa Sacerdotis cohabitatio, quem privata epistola Basilius coarguit, qui cum uxore à communione tecti transierat in societatem tori, cujus uxorem mandat includi monasterio.

3. Agathense Concilium cœlibatum, quem vocant, & continentiam clericorum astruit can. 23. Itemque Turonense secundum, can. 20. decernens, *Si inventus fuerit Presbyter cum sua presbytera, aut Diaconus cum sua Diaconissa, aut Subdiaconus cum subdiaconissa* (sic vulgo nominabantur horum clericorum uxores, quemadmodum uxores Ducum, Marchionum, & Comitum, dici consueverunt Ducissæ, Marchionissæ, Comitissæ) *annum integrum excommunicatus habeatur, & depositus ab omni officio clericali inter laicos se obsecrare cognoscat.* Alii sunt innumeri his conformes veterum Conciliorum canones, quos omitto: cum hi quos adduxi abundè sufficiant.

4. Siricius Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 7. eandem renovat in sacro Clero disciplinam. Quemadmodum, & Innocentius Papa epist. ad Victricium Rothomagensem Episcopum cap. 9. Leo Magnus epist. 82. ad Athanasium cap. 3. & 4. dicens: *Ad perfectæ continentiæ puritatem exhibendam, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: ut & qui habent, sint tanquam non habentes; & qui non habent uxores, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secundo, tertiove, observandum est?* Gregorius item Magnus lib. 4. Dialog. c. 11. de Ursicino Sacerdote sic refert: *Hic ex tempore ordinationis suæ, presbyteram suam ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius accedere nunquam sinebat.* Et subinde commemorat, quod cùm venerabilis hic senex, quadragesimo suæ ordinationis anno, ultima ægritudine decumbens, vix extremos spiritus traheret; ejusque presbytera incerta si expirasset, aurem naribus ejus admovisset; ille recollectis viribus in has erupit voces: *Discede mulier, adhuc igniculus est, amove paleam.* Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum non modo hanc disciplinam suo testimonio roborat, sed etiam ratione ex Apostol. 1. Cor. 7. deducta, dicens: *Si laicus, & quicunque fidelis orare non potest nisi careat officio conjugali; Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt, semper orandum est: igitur semper matrimonio carendum.* Eandem rationem ab Apostolo desumptam, monente conjugatos ut ad tempus abstineant ad vacandum orationi, urget Concilium Turonense primum can. 1. ut ad perpetuam continentiam sacros clericos astringat. His conformia quoque docet Ambrosius lib. 1. offic. c. ult.

5. Opposita Græcorum consuetudo gliscere quinto sæculo cepit, haud multò ante Synodum Quinisextam. Enimverò Hieronymus diu in Oriente versatus, ita scribit adversùs Vigilantium: *Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti, & sedis Apostolicæ? Quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes; aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt.* Astipulatur ex Græcis partibus Calchedonensis Synodus œcumenica can. 14. *Cum in quibusdam provinciis concessum sit lectoribus & cantoribus uxores ducere.* Non igitur superiorum ordinum clericis. Origenes homil. 13. in Numer. *Ille (inquit) solitus est offerre Deo sacrificium, qui se indesinenti & perpetua devoverit castitati.* Eusebius lib. 1. demonstr. c. 9. *Verum tamen (ait) eos qui sacrati sunt, atque in Dei cultu & ministerio occupati, continere se deinceps ab uxoris commertio docet.* [illegible] *Cæterum sacratis viris & circa Dei cultum vacantibus abstinere de reliquo & continere se convenit nuptiali consuetudine. Quicunque verò ad sacrum hoc officium non ascenderunt, his divinus sermo solis indulget, omnibus palàm denuntians honorabile conjugium & cubile immaculatum.*

6. Chrysostomus, de homil. patientia Job, hæc prædicat: *Sic dicit Apostolus unius uxoris virum; non ea ratione ut id nunc ab Ecclesia observetur; oportet enim prorsus castitate Sacerdotem ornatum esse.* Basilius Magnus epist. 198. ad Paregorium, hunc Presbyterum septuagenarium qui mulierem intra suas ædes ad ministerium habebat graviter objurgat, eumq; affirmat Niceni decreti transgressorem, quamvis sinistram omnem suspicionem amovere conaretur tum ratione provectæ senectutis suæ, tum etiam præteritæ hactenus continentiæ suæ. Basilius verò nulla excusationum habita ratione, districtè jubet ut illam domo ejiciat & in monasterium tradat, eumque interim ordine suspendit: & nisi pareat, anathemati subjicit. Etsi verò Græca γυνὴ indifferenter nunc *mulierem* nunc *uxorem* significet, jussio tamen non tantum ejiciendi foras sed etiam in monasterium tradendi, non solutam aliquam mulierem, sed propriam uxorem arguit. Sanè cautio ista Basilii & tutior & melior est, quàm quod permittit Concilium Carthaginense V. can. 3. & Gregorius Magnus lib. 7. epist. 29. uxorem intra ædes retinere. Majori sanè providentia utitur post Basilium can. 48. sextæ Synodi, jubens, ut post ordinationem Episcopi, uxor ejus in monasterio collocetur.

7. Epiphanius, ad finem operis contra hæreses, his pariter suffragatur, dicens: *Sanctum Sacerdotium ex virginibus ut plurimum, aut ex solitariis, aut si hi ad ministerium non suffecerint, ex his constituitur qui propriis ab uxoribus se continent: Et si quis ab initio continens fuerit, aut viduus, habere potest locum Episcopi, Presbyteri, Diaconi.* Idemque hær. 59. quæ est Catharorum, ait; *Sed & liberos gignentem unius uxoris virum Ecclesia non ascripsit, sed eum qui se ab una continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, aut Hypodiaconum, aut Episcopum, aut Presbyterum, maximè ubi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, quibusdam in locis filios gignere Presbyteros, Diaconos, aut Hypodiaconos: at non est juxta Canones sed hominum mentem quæ per tempus elanguit.* Ex his postremis Epiphanii verbis colligitur, eo jam tempore alicubi suboriri cœpisse eam, quam neoterici Græci consuetudinem servant, ne liceat sacris ministris novas quidem inire nuptias, possint tamen matrimonium ante ordinationem contractum exercere, solis ab hac libertate exceptis Episcopis. Quæ licentia, succedentibus sæculis, & superveniente ferali schismate, pristinam demum disciplinam toto Oriente eliminavit.

8. Quod verò refert Socrates lib. 1. cap. 8. & ex illo Sozomenus lib. 1. cap. 22. intendisse Nicenum Concilium legem ferre, ut sacri Clerici uxoris abstinerent amplexibus; huic tamen proposito usque adcò validis rationibus intercessisse confessorem Paphnutium, ut Synodum in suam sententiam traxerit, ne id lege statueretur; sed ut hujuscemodi continentia singulorum libertati arbitrioque relin-

quere-

queretur: Grecorum Patrum testimonia superiùs adducta, & testificatio Hieronymi de communi Ecclesiarum Orientis usu, satis superque convincunt, narrationem illam esse confictam & fabulosam: ut mirum sit, eruditum virum Ferdinandum Mendozam ad can. Illiberitanum 33. illius fabulæ patrocinium suscepisse. Sed major adhibenda fides sacris canonibus & Patribus tum Latinis, tum Græcis, inter quos Epiphanius hæresi 59. sic attestatur: Ἀλλὰ καὶ τὸν ἔτι βιοῦντα καὶ τεκνογονοῦντα, μιᾶς γυναικὸς ὄντα ἄνδρα οὐ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἐγκρατευσάμενον, ἢ χηρεύσαντα Διάκονόν τε, καὶ Πρεσβύτερον καὶ Ἐπίσκοπον, καὶ Ὑποδιάκονον, μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ ἐκκλησιαστικοί. *Quin enim insuper qui adhuc in matrimonio degit ac liberis procreandis dat operam, tametsi unius sit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Subdiaconi Ordinem admittit. Sed eum dumtaxat qui ab uxoris consuetudine sese continuerit, aut ea sit orbatus. Quod in iis locis præcipue fit, ubi Ecclesiastici Canones accurate servantur.* De usu autem opposito qui alicubi introducebatur, sic ait: τοῦτο δὲ παρὰ τὸν κανόνα, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατὰ καιρὸν ῥαθυμήσασαν διάνοιαν, καὶ τοῦ πλήθους ἕνεκεν, μὴ εὑρισκομένης ὑπηρεσίας. *Non illud ex Canonis autoritate fieri: sed propter hominum ignaviam, quæ nonnunquam negligenter agere ac connivere solet ob nimiam populi multitudinem deficientibus idoneis ministris.*

CANONIS NICÆNI IV. elucidatio.

1. Canon IV. *Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus qui in Provincia sunt Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile, vel propter urgentem necessitatem vel viæ longitudinem, tres omnino eundem in locum congregatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc electionem fieri. Eorum autem quæ fiunt confirmationem in unaquaque Provincia à Metropolitano fieri.*

REFERTUR in c. Episcopi ab omnibus, dist. 64. Eadem repetuntur de novo promovendo Episcopo per Episcoporum Provinciæ suffragia, & cum Metropolitani consensu in Concilio Antiocheno can. 3. Nullatenus hic audiendus Theodorus Balsamon pseudopatriarcha Antiochenus scribens in hunc Nicænum can. 4. Episcopos olim quidem ab universa plebe electos: quia tamen in hisce popularibus comitiis multa jactabantur indecorè in eos, quorum proponebatur electio, fuisse Canone isto consuetudinem illam abrogatam, statutúmque ut soli Episcopi eligerent. Sed errat Balsamon, cùm nullum hic appareat abrogationis vestigium; atque constet post Nicænum Concilium, peræquè ut priùs admissa in Episcopis eligendis populorum suffragia: sic tamen ut moderationi & regimini subessent Episcoporum. Quemadmodum in Atheniensium olim republica, πρόεδροι præsides popularibus suffragiis præerant, ut docet Julius Pollux lib. 8. Et utique Athanasius, qui Diaconus in hac apud Nicæam Synodo interfuerat, evectus postmodum fuit ad Patriarchalem Alexandriæ sedem universæ plebis suffragiis, ut refert Gregorius Nazianzenus orat. in ejus laudem. Cælestinus præterea Romæ Pontifex in epist. ad Episcopos Narbonensis Provinciæ c. 5. *Nullus* (ait) *invitis detur Episcopus: Cleri, plebis, & ordinis consensus requiratur.* Paria scribit Leo Magnus epist. 89. & secundum Arelatense Concilium statuit can. 54. ut tres ab Episcopis nominentur de quibus Clerici, & cives, potestatem habeant unum eligendi. Confirmatur Concilii Cabilonensis can. 10. & Carthaginensis quarti can. 1. Præterea Synæsius epist. 76. refert Antonium fuisse ab universo Olbiatarum populo Episcopum creatum. Synodus autem Nicæna id unum sancivit ut novi Episcopi electionis & consecrationis cura præfecturaque sit penes Metropolitem: cæterique Episcopi ad ejus qui fuerit electus ordinationem conveniant, & ita fiat ordinatio ut minimum à tribus. Pro certo Greculus ille Balsamon minimè legerat Nicænorum Patrum Synodicam epistolam ad Ecclesias Ægypti, Libyæ & Pentapolis, quæ integra habetur apud Socraté, Theodoritum, & Gelasium Cyzicenum, quæ disertè exigit plebis ipsius in novi Episcopi creatione cõsensum, sic decernens: *Quod si quis forte eorum, qui Ecclesiæ funguntur muneribus, diem suum obierit; tum unus ex illis qui nuper in Ecclesiam asciti sunt, modo idoneus videatur, & populus illum eligat, aut ὁ λαὸς αἱρεῖται, Episcopusque Alexandriæ & suffragetur & consentiat, in locum demortui succedat.* His accedat luculentum Cypriani testimonium, epist. 68. ad Hispanos: *Videmus de divina auctoritate descendere, ut Sacerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus, atque publico judicio ac testimonio confirmetur; sicut in Numeris Dominus Moysi præcipit, dicens: Apprehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem coram omni Synagoga, & exue Aaron stolam ejus, & indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appositus moriatur illic. Coram omni Synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id est instruit & ostendit ordinationes Sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio justa & legitima, quæ omnium suffragio & judicio fuerit examinata.* Deinde rem confirmat Cyprianus exemplis Apostolorum, deferentium ad suffragia turbæ centum viginti hominum ejus electionem, qui futurus erat Judæ mortui successor; quod idem ostendit ab Apostolis observatum præsente plebe, deque ejus consensu in electionibus Diaconorum septem, atque in missionibus sacrorum Sacerdotum. Ac demum his verbis Cyprianus rem concludit: *Propter quod diligenter de traditione divina & Apostolica observandum est, & tenendum, quod apud nos quoque & fere universas Provincias tenetur: ut ad ordinationes rite celebrandas ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, Episcopi ejus Provinciæ proximi quinque conveniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit.* Hactenus Cyprianus.

2. Porrò in novi Episcopi consecratione tres secundum Canones intervenire debent Episcopi. Nam præter hunc Nicænum, Anacletus epist. 2. citata in Decreto, cap. fin. dist. 66. & Anicetus, qui ambo primo sæculo Ecclesiam rexerunt, non modo istud de tribus Episcopis ordinatoribus præscribunt: sed etiam Apostolos hæc tradidisse confirmant. Quin etiam à tribus Apostolis Petro, Joanne, & Jacobo majore fuisse Jacobum minorem, qui frater Domini dictus est, ordinatum Jerosolymorum Episcopum: ut hoc facto traderetur in posterum ordinationum Episcopalium ritus & forma. Adscriptus quoque Apostolis can. 1. præscribit, Episcopum à duobus vel tribus Episcopis esse consecrandum. Sub Sylvestro Pontifice, undecim annis Nicæno isto antiquius Concilium Arelatense can. 20. disertè interdixerat, ne quisquam consecraretur Episcopus minùs quam à tribus Episcopis. Innocentius I. epist. ad Victricium Rhotomagensem Episcopum, prohibet quemquã Antistitem ordinari nisi à tribus Episcopis. Synæsius item epist. 67. ad Theophilum Alexandrinum perhibet Siderium contra Ecclesiæ leges renunciatum Episcopum Palæbiscæ; idque temerè factum notat, quatenus nec ipse Alexandriæ Antistes his consenserat, neque à tribus Episcopis peracta fuerat consecratio. Denique in Concilio Regiensi reprobatur Armentarii ordinatio, qui fuerat renunciatus Ebroduni Episcopus; tum eo nomine quia tres Episcopi non consecrarunt, tum quia Metropolitani consensus defuerat: quæ tamen utraque simul exigit quartus iste Nicænus canon. Quinimò Concilium Arelatense primum can. 21. decernit, ut qui Episcopum consecrat septem alios secum assumat Episcopos: ubi verò compleri numerus ille non poterit, ne minus quàm tres Episcopi intersint.

3. Illustris est quæstio sitne de necessitate Sacramenti, an verò de sola præcepti necessitate, ut tres hic interveniant Episcopi? tres ventilantur in hac re Theologorum sententiæ. Aliqui contendunt id esse de Sacramenti necessitate; ut si vel unus de numero desit, nihil agatur. Opinantur alii esse id quidem de Sacramenti necessitate, non quidem absolute, sed hac restrictione, si non fuerit ab Ecclesiæ suprema potestate dispensatum ut secus fiat. Quo etiam modo plerique docent esse de Sacramenti confirmationis necessitate, ut ab Episcopo administretur: Si tamen accesserit vel Romani Papæ, vel Concilii generalis dispensatio, posse simplicem Sacerdotem illius esse ministrum, Tertia demum sententia est, posse etiam citra dispensationem validè conferri, ac suscipi Episcopalem consecrationem & characterem, etiamsi illicitè, ab unico Episcopo. Precitatus quidem Anicetus Papa (si tamen verè sit) declarat hujus-

hujusmodi ordinationem viribus carere, atque irritam omninò esse. Illius tamen Canonis glossa id exponit de executione officii, hoc est ut non liceat Sacerdoti illa exequi quæ sunt muneris Episcopalis, donec dispensatum cum illo fuerit.

4. Tertia illa potior ac verior est sententia; firmioribus namque nititur argumentis. Primùm enim Innocentius Papa epist. 23. ad Bonifacium dissensionem componit Ecclesiæ Antiochenæ, quam duo primùm regebant Episcopi mandatque illos, qui fuerant ab Evagrio ordinati, cum suis recipi in ordinum gradibus & honoribus. Et tamen certò constabat, Evagrium contra Ecclesiæ normam fuisse à solo Paulino Episcopo consecratum Episcopum, ut fidem facit Theodoritus lib. 5. hist. Eccl. c. 23. Synesius perhibet de Siderio superiùs memorato, fuisse à solo Episcopo Cyrenensi Philone consecratum Episcopum, neque id tamen obstitisse quominùs magnus Athanasius absque nova consecratione cum eo dispensaverit, & ad regimen admoverit Ecclesiæ. Ad hæc Synodus Regiensis cum præfato Armentario dispensavit, ut baptizatos seu neophytos confirmaret, & Clericis ab eodem ordinatis permisit, dummodo alioquin idonei & inculpatæ vitæ judicentur, in ordinum suorum ministerio retineri. Insuper Apostolorum can. 1. approbat Episcopum à duobus Episcopis consecrari.

5. Simon Apostolus apud Clementem Papam lib. 8. constitut. Apost. cap. 27. ordinationem Episcopi valere sancit à duobus tantum factam Episcopis. Et hoc addit, posse occurrente necessitate ab unico Episcopo consecrari Episcopum. Dionysius item in hierar. Eccl. describens Episcopi Augurandi ritum, meminit unius duntaxat consecrantis Episcopi. Idque amplius inde confirmatur, quod vix ac ne vix quidem fieri plerumque poterat, ut Apostoli terrarum orbem ad evangelizandum peragrantes, novasque in provinciis ad quas accedebant fundantes Ecclesias, copiam semper haberent Episcoporum, quos vel passim novis Ecclesiis præficerent, aut quorum opera novos ordinarent. Testatur Henriquez summę suæ tom. 1. lib. 19. cap 24. Pontificem Gregorium XIII. dispensasse cum recens constituto à se Patriarcha Æthiopiæ ex Societate JESU, ut solus sine assistentibus Episcopis posset novos Episcopos consecrare, ubicumque operęprętium foret. Quęrenti Augustino Angliæ Primati, quot essent Episcopi necessarii ad novum consecrandum, rescribit Gregorius Magnus Pontifex resp. 8. ad Augustini interrogata, verbis quidem obscuris, quorum tamen hic est genuinus sensus: Cùm sit solus in Anglia Episcopus Augustinus, expectandos esse de vicina Gallia Episcopos qui novos antistites ordinaturo Augustino assistant. Et postmodum advocandos esse noviter ordinatos in Anglia Episcopos ad novam aliorum Præsulum consecrationem.

AD CANONEM NICÆNUM V.

1. Can. V. *De his qui communione privantur, seu ex Clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis per unamquamque Provinciam sententia regularis obtineat: ut hi qui reiiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem ne pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio videantur à congregatione seclusi: Ut hoc ergo decentius inquiratur: bene placuit annis singulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciæ congregatis, discutiantur hujusmodi quæstiones. Et sic qui suo peccaverint evidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, usquequo Episcopo vel in communi placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur unum quidem ante Quadragesimam Paschæ, ut omni dissensione sublata munus offeratur Deo purissimum: secundum verò circa tempus autumni.*

ARIUS communione fidelium ab Alexandro proprio Episcopo segregatus, & in communionem ab utroque Eusebio, aliisque quibusdam Episcopis admissus, præcipua hujus Canonis causa fuit. Citatur in Decreto, 11. quest. 2. cap. servetur ista sententia. Renovatur & in Concilio Sardicensi can. 13. Eodem spectat Antiocheni Concilii can. 20. Ante Nicænum Concilium fuerat hoc idem sancitum in Illiberritano can. 53. deinde confirmatum à Romanis Pontificibus, Siricio epist. ad Episcopos Africanos, cap. 7. *Ut abiectum Clericum alia Ecclesia non admittat*. Et ab Innocentio epist. 2. cap. 7. Huc pertinet Apostolorum can. 32. & Concilii Arelatensis primi can. 16. & Arausicani primi can. 11. His sanctus suffragatur Augustinus epist. 215. ad Quintianum. Concinit & Antiochena Synodus can 6. Idemque decernitur cap. cum & plantare, de privileg. & cap. nulli, de sent. excom. Solum itaque superest excommunicato remedium, vel absolutionis, vel recursus ad superius tribunal per appellationem: quæ tamen minimè suspendit excommunicationem, sed ad superiorem devolvit judicem, juxta cap. ad hæc quoniam, de appellat. Sanè ubi excommunicationis sententia esset apertè invalida, ut si nulla præcessisset præmonitio, nullatenus ligaret, nec opus esset appellatione, cap. statuimus, de sent. excommunicatio enim peccatum prærequirit cum contumacia conjunctum, alioquin irrita est, & inanis.

2. Præcipit hic idem Nicænus canon, ut singulis annis bis convocentur ad Synodum omnes in singulis Provinciis Episcopi, primùm quidem appetente Quadragesimæ tempore: deinde autumno: atque ut Synodus examinet prolatas à singulis per parochias Episcopis sententias, que ibi prout videbitur, vel confirmabuntur, vel corrigentur, vel revocabuntur. Eamdem iterat constitutionem Synodus Antiochena can. 20. Deinde Chalcedonensis œcumenica can 19. & Leo Papa 1. ep. 82. cap. 7. quæ super omnia compilavit Gratianus dist. 18. Insuper Apostolorum can. 37. jubet quotannis Synodos Episcoporum provinciæ cujuslibet convocari tum hebdomade quarta Pentecostes, tum die duodecima mensis Hyperberetæi, qui nostro fere Octobri respondet: ibique appellationum causas terminari, singulorumque Præsulum prolatas in suis parochiis sententiaa & acta explorari.

3. Hoc ipsum Romanus quoque Pontifex singulis annis servabat, duasque Synodos cogebat, Episcoporum; primam quidem ex provincia, cui præest ille titulo Metropolitani, Provincialem; secundam Nationalem mense Octobri Italiæ Sicilieque Episcoporum quibus ipse præficitur speciali jure Primatus. Hujus notitiam rei suppeditat Leonis I. epist. 62. ad Episcopos Siciliæ, cap. 4. his verbis: *Ut quia saluberrime à sanctis Patribus constitutum est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse conventus, terni semper ex ipsis ad diem tertium Calendas Octobris Romam fraterno Concilio sociandi occurrant*. Nonnumquam etiam, sed rariùs, cogebat Romanus Episcopus, ut Occidentis Patriarcha, Concilium non modo Italiæ & Siciliæ, sed etiam Galliæ, Hispaniæ, Britanniæ, Africæ, Illyrici: quale superius vidimus Arelatense in causa Donatistarum. Denique ad Papam Romanum ut supremum universi dominici gregis pastorem Concilii œcumenici indicendi potestas spectat.

AD NICÆNUM CANONEM VI.

1. Can. VI. *Antiqui mores serventur in Ægypto, Lybia, & Pentapoli: ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem: quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis provinciis sua privilegia Ecclesiis serventur. Illud autem est omninò manifestum, quòd si quis absque Metropolitani sententia factus sit Episcopus, eum Magna Synodus definit non oportere Episcopum esse. Quod si quidem communi electioni omnium, quæ rationi consentanea & ex regula Ecclesiastica facta est, duo vel tres propter suam qua delectantur contentionem contradicant, vincant plurium suffragia.*

HUJUS canonis supplendum est initium quod hic deest, tum ex vetustissimo Codice Canonum quo utebatur temporibus Julii Papæ Romana Ecclesia; tum etiam ex œcumenicæ Synodi Chalcedonensis actione

ctione 16. tum præterea ex perantiquo codice Canonum & Constitutionum Romanæ Ecclesiæ, quem vir eruditus Quesnelius ad fidem trium vetustissimorum manuscriptorum in lucem emisit; tum etiam ex constitutione Valentiniani Augusti adversus Hilarium Arelatensem edita, in qua hæc verba continentur: *Cum igitur sedis Apostolicæ Primatum, sancti Petri meritum, qui princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis SACRAE ETIAM SYNODI firmarit autoritas*. Canon Nicænus prout legitur in prima collectione Romana, quam agnoverunt Alanus Copus, & Severinus Binius, sic orditur: *Ecclesia Romana semper habuit primatum*. Cui conformior est idem canon Græcus, qualis lectus & approbatus fuit in Concilio Chalcedonensi ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα *Ecclesia Romana semper habuit principatum. Antiqui mores serventur in Ægypto, &c.* quo lecto canone universa Synodus ead. actio. 16. succlamavit: *Videmus omnes ante omnia Primatum & præcipuum honorem, secundum canones, Dei amantissimo Archiepiscopo veteris Romæ conservari*. Quesnelianus verò codex; *Ecclesia* (inquit) *Romana semper habeat primatum*, quasi decretorie; cùm tamen alii citati codices cum Chalced. loquantur enuntiative, *semper habuit*. Rufinus canonem istum verbis ambiguis, atque adeo intelligentia & constructione vacuis, non tam vertit quàm pervertit. Quid enim intelligitur his Rufini verbis: *Et apud Alexandriam, & in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat?* Neque vulgaris contextus Græcus, neque exemplaria Gelasii, aut ea, quæ ad Patres Concilii Carthaginensis transmissa leguntur, quidquam de suburbicariis Ecclesiis, quas Rufinus intrusit in canonem, referunt; & frustra viri docti quid sint apud Rufinum suburbicariæ Ecclesiæ decertant: non enim provincias dicit, sed Ecclesias suburbicarias, perinde ac si de prædiis, ac oratoriis intra paucos ab urbis mœnibus lapides sitis sermo illi esset. Longè verò alia quæstio est de suburbanis seu suburbicariis provinciis, quæ sanè latiùs patent: non adeò latè tamen ut jus Patriarchicum Romani Episcopi adæquare queant, quod Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam, & magnam Africæ partem complectebatur. At verò suburbicariæ provinciæ, ad quas protendebatur Vicarii urbis Romæ jurisdictio & potestas, juxta divisionem à Constantino statutam, decem recensebantur, Campania, Tuscia simul cum Umbria, Piceni pars dicta suburbicaria, Sicilia, Apulia simul cum Calabria, Brutii, simul cum Lucania, Samnium, Sardinia, Corsica, Valeria: ut à Notitia Imperii recensentur. Valentinianus senior Ursinum, autorem schismatis adversus Damasum, in Gallias primum relegaverat: sed post aliquot annos mitigatus libertatem eidem indulsit quocunque vellet loco consistendi, solis exceptis urbicariis Provinciis, ad quas omnis ei prohibebatur accessus, ne Urbis vicinitate abuteretur ad novas Romæ turbas & seditiones concitandas; ut ex Valentiniani duobus rescriptis constat, ad Ampelium urbis Præfectum, & ad Maximinum Romæ Vicarium: quæ suis Annalibus eruditissimus Baronius inseruit ad an. 372. Certe, si ut Rufinum interpretantur aliqui, suburbicariæ Ecclesiæ omnem significabant Occidentis ditionem, Valentinianus hoc gemino rescripto severiùs cum Ursino egisset, quem hac ratione tota Europa exulare jussisset. Quid autem Rufino in mentem venit, dum solus hoc eodem canone sic loquitur: *Et ut apud Alexandriam & in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat*; quisnam potest affigi sensus duplicatæ illi disjunctivæ voci *vel*? quænam verò constructio his demonstrativis, vel *ille*, vel *hic*, nihil enim præcessit ad quod referantur? Cur solus siluit Libyam & Pentapolim? cur solus meminit suburbicariarum Ecclesiarum, & quidnam per eas vult significari? Quorsum igitur in his perquirendis, quæ sunt velut ægri somnia, viri eruditissimi longas pertexunt disputationes; per me quidem licet, si per hæc ἀπ᾽ ἔργῳ investigare student antiqui Romanorum Imperii, quam Rufinus ipse ignorabat, notitiam; sed hæc nihil ad Rufinum. Sed si Rufini mentem frustra perquirere satagunt, audiant potius testimonium Summi Pontificis Anastasii primi epist. 3. *Rufinum scito ita haberi à nostris partibus alienum, ut quid agat, aut ubi sit, nescire cupiamus. Ipse denique viderit ubi possit absolvi*: Audiant pariter Hieronymum apolog. 1. in Rufinum: *Ego scripta tua relegens, quanquam interdum non intelligam quid loquaris, & Heraclitum me legere putem; tamen non doleo, nec me pænitet tarditatis: id enim in legendo patior quod tu pateris in scribendo*. Ibidemque Græcæ simul & Latinæ linguæ imperitiam objectat. Argumento sit, ne extra canones Nicænos digrediamur, quod idem ignorans quidnam rei sit Chorepiscopus, can. 8. *Episcopi locum vacantem* insulse interpretatur. Porrò istius Nicæni canonis verba hæc: ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν, *Quandoquidem & Episcopo Romæ hoc est consuetum*; sic intelligenda sunt, ut idcirco prælata illa in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim potestas Alexandrino Episcopo competat; quia illud ei jus tribuere solet Romanus Episcopus.

2 *Similiter & in Antiochia, & in aliis Provinciis sua privilegia Ecclesiis serventur*. Antiochenus Episcopus celebrabatur Orientis Patriarcha ab Hellesponto ad amnem Tigrim & ultra. Tempore namque Nicæni Concilii Provinciæ Asiana & Pontica cum suis Metropolibus, Asianæ quidem Epheso, Ponticæ autem Cæsarea Cappadocum Antiocheno Episcopo subdebantur, a quo postea Græcorum fraude post Chalcedonensem Synodum disjunctæ fuerunt, ad novum constituendum Constantinopolis Patriarcharum. In partitione quoque civili Antiochiæ civitas erat Metropolis & sedes Præfecti Orientis, sicque eam vocat Zozimus historicus lib. 2. & Chrysostomus civis ipse Antiochensis homil. 3. ad pop. Antioch. & Hieronymus advers. error. Joan. Jerosol. Atque hæc est apud veteres prima Orientis acceptio. Secunda verò acceptio cum commemoratis regionibus Thraciam pariter cum Mysia (quæ postmodum Bulgaria dicta) præteræaque Ægyptum, Libyam, & Pentapolim complectebatur, Atque hæc est illa Imperii pars quæ Constantio ex Magni Constantini testamento primùm obtigit. Deindeque Arcadio Theodosii senioris filio juxta factam a Patre partitionem: atque Orientis dicebatur Imperium. Hanc tamen Imperii Orientalis partitionem non adæquabat suis finibus distributio Provinciarum Præfecti Orientis prætorio, qualem constituerat Constantinus: aliquot enim Orientalis Imperii Provinciæ ad alterius Præfecti jurisdictionem pertinebant, quas refert Zosimus lib. 2. siquidem Macedonia, Thessalia, Græcia, Creta, & circumjacentes insulæ, Lemnos, Samothracia, Epirus, Illyricum, etiam si Orientali obtemperarent Imperio, nihilominus ad alium quam Orientis Præfectum pertinebant. Is erat Præfectus Illyrici. Reliqui duo Præfecti qui quaternorum a Constantino constitutum numerum complebant, ad Occidentis Imperium attinebant, erantque Præfectus Italiæ, & Præfectus Galliæ. Singulis Præfectis diversæ suberant Vicariæ, quas qui regebant Vicarii appellabantur, a quibus ad ipsos Præfectos provocabatur. Subditæ Vicariis regiones vocabantur communi nomine Diœceses, quarum etiam singulæ plures provincias complectebantur. Cujusmodi sub Orientis Præfecto erant Asiana, Pontica, & Diœcesis Orientis, quæ provincias multiplices, Syriæ, Phœniciamque, atque Mesopotamiam suo ambitu concludebat, cujus Vicarius peculiari nomine Comes Orientis dicebatur. Quæ Orientis quidem significatio, præ duabus aliis paulò ante commemoratis Imperii & Præfecturæ Orientalis, multò erat arctior & contractior: quippe quæ unius duntaxat erat Vicariæ sub Orientis Præfecto, qui quinque Vicariis præficiebatur, ac Diœcesibus; scilicet Ægypti, Asianæ, Ponticæ, Thraciæ, & specialis Orientis: ut docet liber Notitiæ Imperii, quem eruditissimis commentariis illustravit Pancirolus, & colligitur ex l. 2. & 3. C. de militari veste, lib. 12. & ex l. 1. C. ut nemo ad suum patrocinium suscipiat. Ægypti Diœcesis Vicarius peculiari nomine Præfectus Augustalis vocabatur.

3. Similiter Præfecto prætorii urbis Romæ subdebantur Diœceses Illyrici Occidentalis; item Africæ, prætereaque Italiæ, quæ in duas distributa partes geminas quoque Vicarias comprehendebat; unam quidem quæ septem provincias complectebatur, Venetiam simul cum Istria, Æmiliam, Liguriam, Flaminiam simul cum Piceno, dicto annonario, Alpes Cottias, Rhetiam primam, & Rhetiam secundam. Qui præsidebat septem his provinciis Vicarius dicebatur non Urbis, sed Italiæ Vicarius, qui Mediolani sedem fixam habebat. Reliqua Italiæ pars decem superiùs nominatis provinciis constabat, quas etiam Notitia Imperii dinumerat, quæ suburbicariæ dicebantur, Campania, Tuscia simul cum Umbria,

Pice-

Picenum suburbicarium dictum, ad discrimen Piceni annonarii, Sicilia, Apulia simul cum Calabria, Brutii simul cum Lucania, Samnium, Sardinia, Corsica, Valeria. Qui has sub Præfecto prætorio provincias administrabat, non Italiæ, sed urbis Romæ Vicarius salutabatur. Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius, scriptis ad Probum Præfectum prætorio Italiæ literis, mandantes ut edictum suum de irritandis privilegiis per obreptionem impetratis, in provinciis illi subjectis observet, Italiam ab Urbicariis sejungunt, & quatuor illi subjectas Vicarias sic exprimunt: *Sinceritas tua idipsum per omnem Italiam, tum etiam per Urbicarias, Africanasque regiones, ac per omne Illyricum, prælata hujus oraculi autoritate firmabit.* Illyrici præfectura in duas Diœceses secabatur, Macedoniam & Daciam, quibus duo præficiebantur Vicarii. Præfecto prætorio Galliarum tres obtemperabant Vicarii, unus in ipsa Gallia, alter in Hispania, tertius in Britannia. Hoc ante nos accuratè delibavit Joannes Morinus, Oratorii Domini JESU Sacerdos consummatissimæ eruditionis.

4 Hoc eodem Nicæno canone norma præscribitur Ecclesiastica, ut in electionibus & deliberationibus pars ea prævaleat, quæ plurimum suffragiis nititur: eique recentiores canones conformantur. Licèt enim nonnulli canones prælcrant majorem & saniorem suffragatorum partem; sanior illa pars non intelligitur comparativè ad singulorum merita: quæ sanè exploratio fomes esset mutuarum contumeliarum, & odiorum incitamentum; sed ad canonica impedimenta: ut si major pars incrementum ea illis sumeret, quos canones à suffragiis excludunt, aut si hunc vellet promovere, cui manifestè canones refragantur. Idque admonet ac docet receptissima glossa in c. ea noscitur, in verb. majoris & sanioris, de his quæ fiunt a præl. sine consen. capit. Præclareque sancitur c. indemnitatis, §. ut autem, de elect. in 6. *Decernimus, non ut zeli ad zelum, nec meriti ad meritum; sed tantum numeri ad numerum fiat collatio.*

AD NICÆNOS CANONES VII. VIII. IX. X. & XI.

Can. VII. *Quoniam obtinuit consuetudo & antiqua traditio, ut qui est in Ælia Episcopus, honoretur, habeat honoris consequentiam Metropoli propria dignitate servata.*

1. ÆLia vocatur Jerosolymorum civitas, quia illam ob perduellionis crimen a se primùm evertam mox instauravit, & instauratam de suo nomine Æliâ dici voluit Ælius Adrianus Augustus. Etiamsi verò civitas illa fuerit Domini Salvatoris prædicatione, miraculis, morte, resurrectione decorata; prætereaque Spiritus sancti in discipulos illapsu commendata: in eaque primùm Apostoli fidem Christi prædicarint, primamque ibidem fundarint Ecclesiam; prætereaque primus Jacobus Apostolus sedem ibi fixerit Episcopalem, quam proprio martyrio consecravit & illustravit: illa nihilominus Ecclesia, usque adeò insignibus nominibus & titulis inclyta, Metropoli Cæsareæ Palæstinæ subjecta, suffraganeaque fuit; tantùmque abest ut verum sit, quod scripsit incautiùs in canonem Nicænum Theodorus Balsamon, fuisse in hac œcumenica Synodo Patriarchali dignitate auctam: ut ea adverso illius erga Cæsareensem Metropolitanum subjectionem Patres Nicæni hoc ipso canone confirmarint. Adeò ut ab Jerosolymitani Episcopi judiciis ad Cæsareensem appellationes devolverentur. Cujus rei certam fidem faciunt Hieronymus epist. 65. & Leo Magnus epist. 62. quæ est ad Maximum Antiochenum. Suprema verò jura & honores Præsulis Jerosolymitani, in solis majoribus Synodis effulgebant. Hinc factum, ut in Antiochena Synodo adversùs Paulum Samosatenum, ad quam ex diversis provinciis Episcopi convenerant, inter eos quos recenset Eusebius lib. 7. hist. Eccl. cap. 28. Hymenæus Jerosolymæ Episcopus primus numeretur, & secundus ab eo Theotecnus Cæsareæ Palæstinæ. In Chalcedonensi etiam Synodo œcumenica, juxta Episcopum Alexandrinum consedisse legitur Jerosolymorum Episcopus, supra omnes Metropolitas. Quinetiam in isto Nicæno Concilio Macarius Jerosolymitanus superior Eusebio Cæsariensi consedit. At verò in Synodis Provincialibus Palæstinæ Metropolites Cæsariensis, ut suæ Provinciæ caput, præsidere supra Jerosolymitanum solitus fuit, ut duæ ejusdem Provinciæ Synodi exploratum reddunt; etenim præsedit in Concilio Cæsareæ Palestinæ contra Quartadecumanos coacto Theophilus Cæsareensis, cui proximus assedit Narcissus Jerosolymitanus, ut docet Eusebius lib. 5. Eccl. cap. 15. Simile deinde contigit in Synodo Diospolitana ejusdem Provinciæ, in qua Cæsareensi cessit Joannes Jerosolymitanus. Concilium Chalcedonense illam demum Ecclesiam in Patriarchalem erexit, eique decisam Palæstinæ partem, cum aliquot Episcopis subdidit, reclamante licèt Pontifice Leone primo. Vide quæ de hoc Patriarchatu infra commemorabo, ad can. 5. Concilii Laterani IV.

2. Can. VIII. *De his qui se Catharos, id est puros, quandoque nominant, ad Catholicam autem & Apostolicam Ecclesiam accedunt, sanctæ magnæ Synodo visum est, ut impositis eis manibus sic in Clero maneant. Ante omnia autem hoc in scriptis ipsos profiteri convenit, quod adhærebunt & sequentur Catholicæ Ecclesiæ decreta. Id est, cum digamis communicabunt, & cum iis, qui in persecutione lapsi sunt, in quibus & tempus constitutum est, & opportunitas præfinita, ut ipsi sequantur Ecclesiæ decreta. Ubi ergo omnes sive in vicis, sive in urbibus, ipsi soli inveniuntur ordinati, qui inveniuntur in Clero, in eodem erunt Ordine. Si autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo vel Presbytero existente accedunt aliqui, clarum est, quòd Ecclesiæ quidem Episcopus dignitatem habebit. Qui autem apud eos est, qui Cathari dicuntur, qui nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi utique Episcopo placeat ipsi nominis illius honorem impertiri. Si autem hoc illi non placeat, vel Presbyteri, vel Chorepiscopi locum excogitabit, ut esse omninò in Clero videatur; ne in civitate duo sint Episcopi.*

3. Pacis componendæ fratrumque dispersorum colligendorum studio, de veterum Canonum severitate canon iste remittit, eosque qui se Catharos dicunt, (hi sunt Novatiani) ad Ecclesiæ unitatem revertentes, in pristinum restituit Episcopatus, vel Sacerdotis, vel Clericalis Ordinis gradum: dum tamen eidem Ecclesiæ alius non fuerit provisus Episcopus orthodoxus. Quo eventu, eum, qui ea Novatiani schismate eamdem sedem occupaverat, contentum esse jubet Sacerdotis aut Chorepiscopi gradu: *Ne* (inquit) *in una civitate duo sint Episcopi.* Hunc designat Canonem Augustinus epist. 110. sic dicens: *Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ Patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo: quod Niceno Concilio probibitum esse nesciebam, nec ille sciebat.* Cæteroqui hæc ipsa Nicæna Synodus can. 10. lapsos ita excludit a Clero, ut si quis aliquando lapsus Clero ascriptus fuerit, vel ordinatus, jubeat eumdem, quamprimùm lapsus ejus innotuerit, deponi. Et antea Synodus Illyberritana can. 51. quemcunque ea quavis hæresi conversum ita excludit a Clero, ut eos etiam, qui fuerant ante hæresim ordinati, deponi præcipiat. Cornelius Papa & Martyr in sua ad Fabium Antiochenum epistola, quam refert Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 35. ait, se vixdum idque in gratiam universi populi pro eo supplicantis, admisisse ad laicam communionem unum de tribus Episcopis graviter facti sui pœnitentem, qui Novato manum ad Episcopalem consecrationem imposuerant. Et refert Cyprianus epist. 52. ad Antonianum, ab eodem Papa Cornelio Episcopum olim schismaticum, sed jam pœnitentem Trophimum, fuisse eamdem ad laicam communionem indulgenter admissum: sed tam effusæ benignitatis causam fuisse recolligendorum fratrum necessitatem, quorum plurimi ductore

Tro-

Trophimo ad Ecclesiæ unitatem se recipiebant. Idemque Cyprianus epist. 64. & 68. contendit, non esse recipiendos prolapsos quantumvis pœnitentes ad pristinum Ordinis gradum. Testatur Augustinus epist. 162. ad Episcopos Donat. & in brevieulo collat. Melchiadem Romanum Papam Donatistis Episcopis, qui à schismate discederent, conditionem obtulisse, ac decrevisse, ut ipsis Episcopale ministerium indulgeretur. Et in quibuscumque locis duo essent contrariarum partium Episcopi, confirmaretur is, qui prior fuisset ordinatus: alteri verò plebs alia regenda provideretur; idque Melchiadis decretum collaudat Augustinus, qui idem lib. 2. contra Cresconium, capit. 11. & epist. 5. refert Africanum Concilium eadem ratione & necessitate adductum pro reductione lapsorum, & Ecclesiastica pace, restituisse Donatistas Episcopos ad pristinum dignitatis gradum. Idque valde probat: additque sub finem epist. quintæ, restitutionem quandoque factam pristinorum Episcopatuum in gratiam Arianorum ad Ecclesiam revertentium: hoc tamen adjungens, citra gravem & urgentem Ecclesiæ utilitatem aut necessitatem, insistendum constanter esse Canonicæ disciplinæ, interdicenti Clericis quibuscumque lapsis reversionem ad pristinum gradum. Similiter scribunt Socrates lib. 3. cap. 7. 8. & 9. Theodoritus lib. 3. cap. 4. & 5. Athanasium quum Alexandriam per Juliani edictum revertisset, Synodum convocasse, quæ decrevit, ut Ariani Episcopi hæresim ejurantes, pristinas sedes, unde exciderant, recuperarent. Ceterùm ut ait Bonifacius Papa VIII. regula juris 78. *In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.* Deinde Apostolis ascriptus canon 29. sic ait: *Ne Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus justè depositus ministerium pristinum resumat.* Et can. 61. *Ne convictus de crimine ad Clerum promoveatur.* Et can. 62. *Ut lapsi Clerici deponantur, & si pœnitentia ducuntur, ne recipiantur, nisi ut laici.*

3. Canon IX. *Si qui citra examinationem promoti sunt Presbyteri, vel examinati sua peccata confessi sunt, eisque confessis præter Canonem moti homines manus imposuerunt, eos Canon non admittit. Quod est enim à reprehensione alienum, defendit Ecclesia.*

Canon iste docet præmittendum ordinationibus examen. Vide superiùs dicta ad Nicænum can. 2.

Canon X. *Quicunque ex eis, qui lapsi sunt vel per ignorantiam, vel scientibus iis qui promoverunt, ordinati sunt, hoc Ecclesiastico canoni non præjudicat, ii enim cogniti deponuntur.*

Canon XI. *De iis qui sine necessitate, vel sine facultatum suarum ablatione, vel sine ullo periculo, vel aliquo hujusmodi transgressi sunt, quod sub Licinii tyrannide factum est, Synodo visum est, etsi humanitate indigni sunt, clementia tamen & bonitate in eos uti. Quicunque ergo germanè & verè pœnitentia ducuntur, tres annos inter auditores exigent ut fideles: & septem annis prosternentur supplices: duobus autem annis absque oblatione erunt orationum cum populo participes.*

Require superiùs ad Sæculum secundum Dissertationem 8. de publicis priscorum fidelium pœnitentiis.

AD NICÆNOS CANONES XII. XIII. XIV. XV. & XVI. elucidationes.

Canon XII. *Quicunque vocati per gratiam primum suum ardorem ostenderunt, & cingula deposuerunt, postea autem ut canes ad vomitum suum reversi sunt, ut nonnulli etiam pecuniam profunderent, & beneficiis militiam assequerentur: hi decem annis prosternantur supplices etiam post triennii auditionis tempus. In his autem omnibus examinare convenit consilium & speciem pœnitentiæ. Quicunque enim & metu, & lacrymis, & tolerantia, & bonis operibus conversionem & opere & habitu ostendunt; hi impleto auditionis tempore, quod præfinitum est, meritò orationum communionem habebunt, adeo quòd liceat etiam Episcopo humanius aliquid de iis statuere. Quicunque autem non adeò graviter tulerunt, nec multum sua referre existimaverunt, satisque esse putarunt in Ecclesias ingredi, tempus ad conversionem omninò impleant.*

Tantum abest ut Ecclesia post extinctam idololatriam tyrannorùmque infidelium dominationem, fidelibus neque in classe pœnitentium, neque in sacro Clero, neque in monastico habitu constitutis militiam prohibuerit: quin potiùs ante paucos annos Arelatense Concilium primum can. 5. excommunicatione milites percellit, qui arma, sive in pace, (ut referunt vulgata exemplaria) sive in bello (ut quædam habent vetera manuscripta) arma projiciunt, utpote desertores, & militaris sacramenti fœdifragos. Iste verò Nicænus canon editus est in eos, qui ut se inchoatæ pœnitentiæ molestiis eriperent, militarem professionem, quam pœnitentiæ causa abdicarant, resumpserunt, aut etiam (quod deterius est) pretio & largitionibus militaria Officia & Præfecturas emerunt. Nicænam istam sanctionem instauraverunt Siricius epist. ad Tarraconensem Episcopum, & Innocentius epist. ad Episcopum Rotomagensem, & Leo Magnus epist. ad Rusticum, can. 10. & 12. Antiqua fuit Manichæorum hæresis qui bellum, qualecunque foret, indiscriminatim damnabant, quasi Divino jure prohibitum: ideòque Abrahamum, Moysem, Josue, Davidemque aversabantur quasi reos impietatis; ut refert Augustinus lib. 22. contra Faustum Manichæum c. 74. & seqq.

1. Canon. XIII. *De his qui ad vitæ exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua servabitur: ita ut si quis egreditur è corpore, ultimo & maximè necessario viatico minimè privetur. Quòd si desperatus & consecutus Communionem, oblationisque particeps factus iterum convalescit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito & poscenti sibi Eucharistiæ gratiam tribui, Episcopus postquam probaverit, ex oblatione dare debebit.*

Observa hoc in Canone Sacramenti Corporis & Sanguinis Domini quatuor denominationes. Vocatur enim primò τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου, *ultimum maximeque necessarium Viaticum.* Deinde κοινωνία, *Communio.* Postmodum εὐχαριστία, Eucharistia. Postremò secundùm vetustissimas quasdam editiones Græcas, quæ hunc ita terminant Canonem, μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς: quibus Dionysius Abbas inhærens ita vertit, *ex oblatione dare debebit*, vocatur istud Sacramentum προσφορά, *oblatio.* Versio quoque hujus Canonis cum aliis Nicænis ab Attico Constantinopolis Episcopo ad Patres Carthaginenses Latinè transmissa sic effert in ipso fine: *Episcopus probabiliter oblationem ei contradat.* Nemini etiam peccatori pœnitenti denegandam in extremis vitæ communionem sacri Viatici tradit Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium Tolosanum Episcopum, cap. 2. & Concilium primum Valentinum anni 374. can. 3. allegato isto Nicæno Canone decernit, quemcunque peccatorem needum expleto pœnitentiæ tempore, si mortis urget discrimen reconciliari: sic tamen ut si postmodò convalescat, pœnitentiæ canonicæ tempora prosequatur. Similiter Synesius ad Theophilum Alexandrinum scribit, se presbyteris suis mandasse Lamponiani a communione dejecti absolutionem ac reconciliationem, si de vita in ægritudine periclitetur, ea tamen lege, ut si convalescere contingat, quod superest temporis, ad pœnitentiam præstituti emetiatur ac expleat.

2. Can.

2. Can. XIV. *De Catechumenis qui lapsi sunt, sancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis sint inter audientes tantummodo: post hæc autem cum catechumenis orent.*

3. Can. XV. *Propter multum tumultum, & seditiones quæ fiunt, omninò visum est, ut consuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut à civitate in civitatem nec Episcopus, nec Presbyter, nec Diaconus transeat. Si quis autem post sanctæ & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggressus fuerit, vel se rei ejusmodi dederit, quod factum fuerit omninò infirmabitur, & Ecclesiæ restituetur, cui Episcopus, vel Presbyter vel Diaconus ordinatus fuerit.*

Eadem decernunt Canones Apostolis attributi 14. & 15. Conciliùmque Sardicense can. 1. & 2. eò procedit, ut ad laicam communionem Episcopos, qui a minoris civitatis Episcopatu ad ampliorem & opulentiorem sedem commigraverint, ableget. Id autem vitio vertit ambitionis aut avaræ cupiditatis, cùm nemo repetiatur, qui ab ampliore Episcopatu ad pauperiorem vel dejectiorem transire visus sit. Hieronymus epist. 83. ad Oceanum docet, hanc Apostoli ad Timotheum, & ad Titum præceptionem, ut sit Episcopus *unius uxoris vir*, hunc quoque sensum complecti: ut uxor intelligatur Ecclesia, cui Episcopus semel præficitur; ut quemadmodum semel ducta uxor relinqui non potest, ut altera ducatur: neque Episcopus ab Ecclesia, cui semel fuit desponsatus, discedere fas sibi esse ducat, ut alteram, quæcumque illa sit, sibi adipiscatur. *Et hoc* (inquit) *in Nicæna Synodo à Patribus esse decretum, ne de alia ad aliam Ecclesiam transferatur Episcopus, ne virginis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærat amplexus.* Laudem sibi aucupatur Eusebius Cæsariensis lib. 3. vitæ Constantini, cap. ult. dum tres refert epistolas laudum suarum testes, à Constantino conscriptas, hac occasione, quòd oblatum sibi Antiochenum recusasset Episcopatum, hac ratione, quia Cæsariensi Ecclesiæ spiritualis conjugii nexu insolubili esset alligatus. At contrarium prorsus exemplum iisdem temporibus præbebat alter Eusebius, qui relicta Berytensi, cujus erat Episcopus, Ecclesia, in Nicomediensem involavit: quam etiam post aliquot annos deseruit, ut thronum conscenderet Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Prædictas quoque sedium Episcopalium translationes vetat quintus Chalcedonensis Synodi canon. Leo etiam Pontifex epist. 12. alias 84. ad Anastasium Thessalonicensem cap. 8. jubet Antistitem sic translatum utraque depelli Ecclesia, & quam reliquit, & quam adipisci voluit. Tertium præterea Carthaginense Concilium can. 8. commemorat in Capuensi plenaria Synodo (cujus nunc temporis acta & canones interciderunt) tria hæc omninò fuisse prohibita, rebaptizationes, reordinationes, & Episcoporum translationes. Canon insuper proximè subsequens ad idem pertinet argumentum.

4. Can. XVI. *Quicunque temerè & inconsideratè, nec Dei timorem præ oculis habentes, nec Ecclesiasticum Canonem tenentes, Presbyteri, vel Diaconi, vel quicunque omnino in Canone recensentur, ab Ecclesiis secesserint, ii in aliena Ecclesia nullo modo recipi debent: sed omninò cogendi sunt in suas ipsorum parochias redire: vel si perseveraverint, eos omninò à communione separatos esse oportet. Sin autem etiam ausus fuerit quispiam eum, qui ad alium pertinet, subripere, & in Ecclesia ordinare, non consentiente proprio Episcopo, à quo recessit, qui in Canone censetur, irrita sit ordinatio.*

Nulla sanctio extat tam sæpè Canonibus tum antiquis, tum novis repetita, ac ista, ne quis alienum Clericum inscio vel invito proprio Antistite suscipiat, vel ordinet. Vide superiùs Apostolorum canones 14. & 15. & Antiocheni sub Julio Papa Concilii canon. 3. & Chalcedonensis can. 20. quo etiam communionis fidelium simul exortes fiunt, & Clericus commigrans, & Episcopus suscipiens. Eodem spectat Sardicensis can. 15. aliàs 19. Concilium Taurinense anni 397. can. 7. hæc omnia colligit: *Nec illud prætermittendum, quod Synodi sententia definitum fuit, ut Clericum alterius secundùm statuta canonum nemo suscipiat, neque sua Ecclesia, licet in alio gradu, audeat ordinare, neque abjectum in communionem recipiat.* Huc pertinet Concilii Carthaginensis quarti can. 27. Atque ut alios innumeros canones prætermittam, novissimum generale Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 2. & sess. 23. cap. 8.

AD RELIQUOS CANONES NICÆNOS elucidationes.

1. Can. XVII. *Quoniam multi qui in Canone recensentur, plura habendi studium, & turpe lucrum persequentes, divinæ Scripturæ obliti sunt, quæ dicit, argentum suum non dedit ad usuram: & fœnerantes centesimas exigunt: æquum censet sancta & magna Synodus, ut si quis inventus fuerit post statutum usuras ex mutuo sumere, vel eam rem aliter persequi, vel sesqui alteras exigere, vel aliquid aliud excogitare turpis lucri gratia, è Clero deponatur, & sit alienus à Canone.*

QUia Romanæ leges usuras exigi & permittebant, & creditoribus adjudicabant, priores Ecclesiæ Canones ut offensionem civilis potestatis evitarent, dum usuras prohibent, Clericorum tantummodò mentionem habent: sic tamen ut Divinam legem obtendentes, cujus est generalis usurarum interdictio, laicis pariter insinuaretur, non posse citra delictum usuras ab ipsis exerceri. Cujusmodi sunt Apostolorum can. 44. Arelatensis primi Concilii can. 12. Laodiceni canon 5. Carthaginensis tertii can. 16. sic statuens: *Nullus Clericorum amplius recipiat quam cuipiam accomodaverit; si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eamdem, quantam dederit, accipiat: si quidquam aliud, quantum dederit, accipiat.* Concilium Illiberritanum his antiquius can. 20. providit, ut non modò Clericis, sed etiam laicis interdicantur usuræ. Et Clemen. unica, §. sanè, de usur. asserit hæreticum esse, quicunque dixerit, usuras exigente non esse peccatum. Meminit specialiter Nicænus canon iste usuræ centesimæ; sic dictæ, quia centesimo quoque mense sortem exæquabat; singulas libras ad singulos menses computando, eaque centesimæ sortis adæquatio mense quarto anni subsequentis noni complebatur. Meminit pariter usuræ ἡμιολίας, id est *sesquialteræ*, per quam fœnerator debitorem sibi obstringebat ad reddendam mutuatam sortem, & præterea sortis ejusdem dimidium, ut pro uno mutuo accepto nummo, nummum & nummi dimidium redderet: & pro duobus nummis tres exolveret, pro decem mutuatis quindecim retribueret; continet enim proportionem arithmeticam certi numeri cum incremento, & additione dimidii ejusdem numeri. Utriusque fœnoris condemnationem continet prætereà, qui in Nicæna Synodo consedit, Constantini Augusti lex sub tit. ultimo lib. 2. Cod. Theodos. Est enim inconcussa Christi lex Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Dilucidè porrò usuram definit Concilium Arelatense can. 8. *Usura est ubi amplius requiritur quam datur: verbi gratia, si dederis solidos decem, & amplius quæsieris.* Hoc ipsum delictum simul reprobat, & quid sit, explicat Dei sermo, sic dicens Ezechielis 18. ℣. 8. *Si ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit.* Quæ verba exponens Hieronymus ad eum locum, sic ait: *Putant quidam usuram tantùm esse in pecunia: quod providens Scriptura Divina, omni rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti. Solent in agris frumenti, & milii, vini & olei, cæterarumque specierum usura exigi, sive ut appellat sermo Divinus, superabundantia: verbi gratia ut hyemis tempore demus decem modios, & in æstate recipiamus quindecim, hoc est amplius partem mediam.* Augustinus similiter in Psal. 36. conc. 3. præclarè sic admonet: *Si fœneraveris homini, id est, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quam dedisti, expectes accipere, non pecuniam solum, sed aliquid plus quàm dedisti, sive illud triticum, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si plus quam dedisti, expectas*

accipere

accipere, fœnerator est, & in hoc improbandus. Notum est illud Psal. 14. *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit.* Est aliud fœnoris genus, antiquis dictum antichresis, per quod creditor fundi alteriusve rei frugiferæ sibi pignori datæ fructus sine ulla compensatione, aut rei mutuatæ diminutione, sibi in lucrum vindicat. Quod utique lucrum adeò ipsis infidelibus visum est improbum, ut scribat Ulpianus, creditorem, qui pignore utitur, furti crimine obligari, l. si pignore, ff. de furtis. Nec omittendum Leonis Magni Papæ testimonium adversus quoscunque fœneratores, Clericos simul & laicos, epist. 1. alias 3. ad Episcopos Campaniæ & Piceni: *Nec hoc quoque* (inquit) *prætereundum duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos qui sunt in Clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vendicari acrius in iis, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimitatur.*

2. Can XVIII. *Pervenit ad sanctam Synodum, quòd in nonnullis locis & civitatibus Diaconi dant Presbyteris Eucharistiam, quod nec Canon, nec consuetudo tradidit, ut qui offerendi potestatem non habent, his qui offerunt, dent Corpus Christi. Jam verò illud etiam cognitum est, quod jam quidem ex Diaconis etiam ante Episcopos Eucharistiam attingunt. Hæc ergo omnia auferantur: & Diaconi intra suas mensuras permaneant, scientes quod sunt quidem Episcopi ministri, Presbyteris autem minores. Accipiant verò suo ordine Eucharistiam post Presbyteros eis præbente Episcopo, vel Presbytero. Sed nec in medio quidem Presbyterorum liceat Diaconis sedere. Id fit enim præter ordinem & Canonem. Sed si quis non vult obedire post has constitutiones, a Diaconatu desistat.*

Similiter Laodicenus canon 20. cavet, ne Diaconus coram Presbytero sedeat, nisi jubente ipso Presbytero. Est verò observatu digna ratio, quam ipse profert Decreti sui Nicænus Canon, qua Calvinistarum hæresis sacrificium incruentum adorta, profligetur: οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. *Neque lex, neque consuetudo tradit, ut qui offerendi potestatem non habent, his qui offerunt, dent Corpus Christi.* Usus obtinet apud Ecclesiasticos scriptores, ut προσφέρειν, & munus offerre Deo & sacrificare significet. Qua etiam significatione catechismus a Calvino editus, quem Calvinistæ omnes adeò pro fidei regula haberi volunt, ut nemo apud eos in ministerium admittatur, nisi juratus se quæcumque complectitur, propugnaturum & concionaturum. Qui catechismus sic ait, in Dominica 52. *Non est instituta Dominica Cæna ad offerendum Deo Patri Corpus JESU Christi.*

3. Verùm expressior in actis Concilii hujus apud Gelasium Cyzicenum habetur declaratio, quam multis commentitiis glossematis eludere & obscurare nititur Calvinus lib. 4. Institutionum, cap. 14. sect. 36. sed inepta ejus glossemata ipsa destruuntur ac evertuntur perspicuis hujusce Nicæni testimonii verbis, ita conceptis: *Iterum etiam hac in mensa divina, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & calicem: sed attollentes mentem fide, intelligamus situm in sacra illa mensa illum DEI Agnum tollentem peccata mundi incruente a Sacerdotibus immolatum: & pretiosum ipsius Corpus & Sanguinem vere nos sumentes credere hæc esse nostra resurrectionis symbola: propter hæc enim neque multum accipimus, sed parum, ut sciamus non ad satietatem, sed ad sanctificationem sumi.* Hactenus Nicæna verba, quibus definitur expressè situm esse in illa ipsa mensa immaculatum, qui a Sacerdote offertur Agnum. At è contra Dominica Calvinianorum 53. disertè negatur, in illa mensa Corpus contineri Christi, neque extra cælum existere, tantoque interstitio a propositis in mensa signis distare, quantum intervalli cœlum inter & terram intercedit. Sacrificium Eucharisticum suo vaticinio firmat Propheta Malachias, dum cap. 1. Deum hæc loquentem induxit: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Quam Malachiæ prædictionem, satis alioqui per se manifestam, Sancti veteres Ecclesiæ Doctores de sacrificio Corporis Dominici unanimes interpretantur. Ex quibus (ut cæteros omittam) Justinus martyr in Dialogo cum Triphone Judæo, sic ait: *De nostris gentium quæ in omni loco offeruntur sacrificiis, hoc est pane Eucharistico & poculo similiter Eucharistiæ, jam tunc loquutus Malachias prædixit, nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem profanare.*

4. Illa porrò Nicænorum Patrum locutio, *incruentè immolatum*, Græcè ἀθύτως θυόμενον, affinis ac synonyma est cum hac altera expressione, ἀναιμάκτου θυσίας, *incruenti sacrificii*, quæ frequens est antiquis Patribus Græcis, Clementi Papæ & martyri lib. 6. Constitutionum, cap. 2. Eusebio lib. 1. demonstr. Evang. cap. 10. Gregorio Nazianzeno invect. 1. & 2. advers. Julian. Anastasio Sinaitæ epist. ad Phrudegardam, Cyrillo Alexandrino in Concilio Alexandrino. Itemque ad anathemat. 11. Synodi Quinisextæ can. 52. & Synodi Nicænæ secundæ act. 6. Atque hoc discrimine mystica differt oblatio in omni loco offerenda, quam Malachias prænunciavit, ab illa cruenta, quæ semel Jerosolymis in cruce confecta, immolataque fuit.

5. Ex canone isto 18. addisce, ad potestatem quoque Diaconorum olim pertinuisse, non modò vivificum Calicem aliis quibuscumque propinare, qui Sacerdotes non essent, saltem ubi non aderat Sacerdos; verùm etiam sacrosanctum ac mysticum Panem porrigere. Atque ejus rei pariter meminit Justinus Apol. 2. in fine, solemne Diaconis fuisse sacratissimam Eucharistiam ad absentes deferre. Sacri verò Calicis ministerium fuisse Diaconis concessum, docent Cyprianus tract. de lapsis: & colloquium Sixti Papæ cum Laurentio apud Ambrosium.

6. Can. XIX. *De Paulianistis qui deinde ad Ecclesiam confugerunt, statutum est, ut ij omninò rebaptizentur. Si qui verò tempore præterito in Clericorum numero erant, si quidem a culpa & reprensione alieni visi sint, rebaptizati ordinentur a Catholicæ Ecclesiæ Episcopo. Si verò examinatio eos non esse aptos deprehendit, deponi eos oportet. Similiter autem de Diaconissis, & de omnibus omninò, qui inter Clericos annumerantur; eadem forma servabitur. Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem censentur; quoniam nec ullam habent manuum impositionem, ut omninò inter laicos connumerentur ipsæ.*

Quæ fuerit Paulianistarum hæresis, & unde orta, & cur rebaptizandi ipsi essent ad Ecclesiam redeuntes, docet Augustinus lib. de hæresibus, ad Quod-vult-deum, hæresi 44. *Pauliani, a Paulo Samosateno dicti, Christum non semper fuisse dicunt: sed ejus initium, ex quo de Maria natus est, asseverant. Nec eum aliquid amplius quam hominem putant. Ista hæresis aliquando cujusdam Artemonis fuit. Sed cum defecisset, instaurata est a Paulo: & postea sic a Photino confirmata, ut Photiniani quam Pauliniani crebrius nuncupentur. Istos sanè Paulinianos baptizandos esse in Ecclesia Catholica Nicæno Concilio constitutum est. Unde credendum est, eos regulam baptismatis non tenere, quam secum multi hæretici, cum de Catholica fide discederent, abstulerunt, eamque custodiunt.*

7. Superiùs vidimus damnatas a Stephano Pontifice Synodos Africanas, a quibus hæreticorum baptismus ut inanis reprobatus fuerat. Debet igitur in Paulianis inesse specialis causa, cur eorum baptismum Nicæni Patres rejecerint, ut admonet Augustinus. Atque hæc ipsa fuisse videtur: quia cum Paulo Samosateno Divinitatem Christo abrogantes, & insuper cum Sabellianis omnem adimentes Personarum Divinarum proprietatem ac distinctionem, unicamque statuentes in Deo Personam perinde atque

essentiam, talia ex consequenti verba adhibebant, ab omni personarum expressione aliena, sine qua baptismus non subsistit. Disertis etiam verbis ait Innocentius I. Papa epist. 22. cap. 5. *Paulianistæ in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti minimè baptizabant*. Quæ causa est, cur asserat Hieronymus contra Luciferianos, Concilium Nicænum admisisse omnium hæreticorum baptismum, solo Paulianistarum excepto. Præterea Arelatense secundum Concilium sic decernit can. 16. *Photinianos sive Paulianistas secundùm Patrum statuta baptizari oportet*.

8. Can. XX. *Quoniam sunt quidam, qui in die Dominico genuflectunt, & ipsis diebus Pentecostes; ut omnia similiter in omni Parochia serventur, visum est sanctæ Synodo, ut stantes Deo orationes effundant.*

Hanc viguisse praxim longè antè Synodum Nicænam, ut fideles diebus per annum Dominicis, & continuis quinquaginta Paschalibus diebus, ad usque festum Pentecostes, stantes orarent, testis est locuples Tertullianus de Corona militis, cap. 3. & Justinus Martyr, sive quisquis est autor Græcus quæstionum ad Orthodoxos. Publici tamen pœnitentes, illis etiam solemnibus diebus, genibus flexis orabant. De his enim sancivit Concilium Carthaginense quartum can. 28. Porrò Nicænus iste canon 20. citatur cap. quoniam sunt, de consecrat. dist. 3.

DE DIVINARUN PERSONARUM a Niceno Symbolo asserta consubstantialitate.

1. ADmiratu simul & observatu dignum est, quod scribit Divinus Athanasius, lib. de Synod. Arimin. & Seleucien. venerandos illos Patres, a quibus in Antiochena Synodo Pauli Samosateni hæresis profligata est, usum prohibuisse vocis ὁμοούσιος Filii, seu consubstantialis atque coessentialis respectu Patris, a quo progignitur, cùm tamen sancta magnaque Synodus Nicæna hanc eandem vocem tanti æstimaverit, ut eam voluerit esse fidei tesseram in Ecclesia, qua impietas Ariana discriminatur & secernitur a vera & orthodoxa, quam fideles omnes sequi tenentur doctrina & traditione. Non tamen discrepat mens Synodi Nicænæ ab ea, quæ fuit veteris illius Antiochenæ: cùm enim soleant improborum animi rebus etiam optimis abuti ad suam aliorumque perniciem, Pauli Samosateni sequaces, qui Christum merum duntaxat hominem prædicabant, in orthodoxos invehebantur hoc argumento, quod gravis infligeretur Divinæ substantiæ injuria, si Christo nihil nisi humanum habenti, & a Divinitate remotissimo, increata illa & divina adjudicaretur substantia. Præterea idem hæresiarcha discrimen omne personarum a Divinitate removebat, quam unica persona constare asseverebat cum altero hæresiarcha Sabellio, qui Valeriano Imperium regente suum sparserat virus, ut prodit Epiphanius hæres. 65. quo eodem veneno imbutus est Samosatenus, ideoque Verbum æternum Patri esse ὁμοούσιον, & consubstantiale hoc sensu prædicabat, quatenus unam eamdemque atque indistinctam Personam cum Patre asserebat; sed eo sensu Ecclesia tunc temporis vocem homousii proscripsit, quia verissimè docebat, Patrem & Filium reipsa distinctas esse personas. Veruntamen quia Divinarum Personarum, ac suppositorum distinctio nullatenus obsistit unitati seu identitati naturæ ac essentiæ, ut ita dicam, Divinæ, Ecclesia apud Nicæam congregata ad refellendam Arianam hæresim delirantem, Verbum esse longè inferioris a Patre dignitatis, ab eodem in tempore creatum, vocem ὁμοούσιος restituit & instauravit, adversus Arium divinitatem & æternitatem Verbi evertentem: quo id vocabulum pro tessera esset ac militari signo, quo insurgens hæresis ab Ecclesiæ castris eliminaretur & arceretur. Quapropter Athanasius voculæ istius vim his magnificat verbis, lib. de Synodis: ταύτην μόνην τὴν λέξιν ὡς διελέγχουσαν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν δεδίασιν, ἣν οἱ πατέρες ὥσπερ ἐπιτείχισμα κατὰ πάσης ἀσεβοῦς ἐπινοίας αὐτῶν ταύτην ἔγραψαν. *Solam hanc dictionem, ut qua ipsorum convincit hæresim, adversarii reformidant: quam quidem Patres pro munimento & arce contra omnia illorum impia commenta scriptam objecerunt.*

2. Nicæni quidem Patres, etiamsi neque de Divinitate, neque de æternitate, neque de consubstantialitate sancti Spiritus ambigerent; de solo tamen Filio apertum tulere judicium; sua nimirum Decreta restringentes ad labefactandam hæresim ab Ario excitatam, qui nihil de sancto Spiritu expresserat, sed de solo Filio dogmatizabat; ne illa, de quibus nulla erat mota quæstio, decernentes, novas excitarent controversias: præsertim cum tam multi pullularent hominum perversorum animi, qui erant Synodum vituperaturi, ut novorum dissidiorum fontem & causam. Verumtamen Synodus Alexandrina, cui ipse præsedit Athanasius anno 362. a Juliano Cæsare in pristinam sedem revocatus, Liberio existente Romano Pontifice, difficultates omnes expedivit, definiendo tres esse reipsa distinctas hypostases in una eademque Divinitate: & insuper Apollinaris hæresim profligavit, animam rationalem Christo abrogantis, ut vicem ejus Verbi persona suppleret in solo humano corpore. De qua Synodo Socrates lib. 3. cap. 4. & 5. fidem facit, Spiritùs sancti Divinitatem fuisse stabilitam, eumque in consubstantiali fuisse Trinitate comprehensum, Filium quoque hominem integrè assumpsisse; nec solum corpus induisse, sed simul animam rationalem; atque ita hæresim Apollinaris evertisse. Prodiit deinde Macedonius, apertè negans Spiritus Sancti Divinitatem, eumque in ordinem redigens creaturarum. Contra hunc hæresiarcham Theodosius senior Synodum coegit Constantinopoli centum quinquaginta Episcoporum, Pontifice Damaso. Ariana porrò hæresis in duas dissecta erat factiones, rigidiorum Arianorum, qui Anomœi dici voluerunt, ea de causa, quia dissimilem Patri Filium prædicabant, id enim sonat vox ἀνόμοιος, horum Princeps erat Eunomius. Altera factio non ita rigida, sed mitior, quamvis negaret Filium esse ὁμοούσιον Patri, addita tamen huic voci literula ι; fatebatur eumdem esse paternæ substantiæ similem ac ὁμοιούσιον. Horum signifer erat Basilius Ancyranus.

3. Verumtamen magnum opus, magnusque videtur esse labor in enodanda divina unitate & simplicitate, non dico cum tribus Personis, quæ, ut orthodoxa Theologia docet, non re ipsa, sed ratione tantùm ab divina essentia distinguuntur; re tamen ipsa nequaquam ab divina essentia differunt. Quam rem aptissima grani comparatione, Græcus simul & Catholicus autor dilucidè explicat in orthodoxi cum Anomœo Dialogo, in quo interrogat Anomœus: *Aliud ne est οὐσία, id est substantia; & aliud hypostasis? Respondet orthodoxus: Aliud & aliud dixi, non ut res alia & alia: sed quod aliud significat hypostasis, aliud substantia. Quemadmodum granum frumenti dicitur, & est semen, & fructus, non ut res sit alia. Verum aliud significat semen, & aliud fructus: quoniam semen futuræ agricolationis est semen; fructus autem præteritæ agricolationis est fructus.* Apud hunc auctorem significatione differre nihil aliud est quam λόγῳ, seu *ratione* differre. Ratione itaque distinguuntur proprietates Personarum a substantia, sed nullatenus re discriminantur, tametsi diversa de utroque prædicantur, quod subinde Maximus eodem in loco demonstrat. Dialogi isti Athanasio communiter ascribuntur, & habentur in editionis operum ipsius tom. 2. Verumtamen a recentioribus Græcis sub nomine Maximi martyris citantur & circumferuntur. Hanc eamdem doctrinam profert inter Latinos S. Thomas 1. p. q. 27. art. 2.

4. Cæterum pars quæstionis altera quæ restat enodanda, profundioribus difficultatibus videtur esse implexa & involuta, non enim initur comparatio Personarum ad divinam substantiam, sed earumdem Personarum inter se mutuo; quas certum est, non jam per intellectum, sed actu & reipsa abinvicem distingui; & tamen omnes una sunt eademque res, quæ est ipsa Trinitas. Quinam ergo simplex erit Deus, qui ex tribus constat rebus invicem distinctis: Communis Sanctorum Patrum responsio est, Gregorii Nazianzeni in libello de Divinitate ad Evagrium Monachum; Gregorii Nysseni in suo ad Ablavium libro, qui inscribitur, Cur non sint tres Dii; Basilii lib. 1. contra Eunomium; Cyrilli Alexandrini in Dialog. 7. asserentium Personarum distinctas proprietates, quæ numerum ternarium constituunt, nequaquam obsistere divinæ essentiæ (quæ indivisim in tribus numero distinctis Personis tota existit) unitati ac simplicitati: quatenus illa essentia simplicissima tota est in Patre, eademque tota in Filio, totaque ac sine ullo discrimine in Spiritu sancto. Spectatur

itaque

itaque numerus ac pluralitas in personis ac hypostasibus divinis, sed essentia impartibilis, ut ita dicam, seu substantia divisionis incapax eadem est in tribus atque in singulis suppositis, quæ Trinitatem constituunt. Similia protsus docent & astruunt Latini Patres Hilarius, Augustinus, Fulgentius. His consonant divinæ Scripturæ, Jon. 10. *Ego & Pater unum sumus*. Et 1. Joan. 5. *Et hi tres unum sunt*. Concilium œcumenicum Lateranense Innocentio III. Pontifice, c. 3. eamdem fidei veritatem confirmat: *Quod una quædam res est incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater & Filius & Spiritus sanctus tres simul Personæ, ac singulatim qualibet earum*. Evertitur autem fundamentum Arianorum, consubstantialem Patri Filium negantium & oppugnantium, quatenus hallucinabantur non potuisse Patrem suam Filio communicare substantiam, nisi vel per divisionem partis suiipsius, ut fit in corporum generatione; aut per effusionem totius suæ substantiæ extra seipsum: cùm tamen fide constet, Filium & Spiritum sanctum, nec esse alium à Patre Deum, sed unum eundemque cum Patre: neque esse extra Patrem, per circuminsessionem, quæ Græcè ἐμπεριχώρησιν dicitur secundùm quam ipse JESUS ait Joan. 14. ℣. 12. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego vobis loquor, a meipso non loquor, Pater autem in me manens ipse facit opera*. Et in Evangelii exordio: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Præclare in hæc verba sic meditatur Ambrosius, lib. de fide Trinitatis, cap. 5. *His quatuor aut quinque verbis omnes hæreses exclusit piscator noster. Quod enim erat in principio, non includitur tempore. Ergo Arius conticescat, qui Filium Patri coæternum negat. Quod autem erat apud Deum, non commixtione confunditur, sed manentis Dei apud Patrem solida perfectione distinguitur, ut Sabellius & Photinus obmutescant, qui nullam in personis divinis distinctionem agnoscebant. Si vero Deus erat Verbum sempiternæ divinitatis, in Patre & Filio inseparabilis unitas & consubstantialitas est, ut erubescant Eudoxius, & Eunomius* Atque ita delirabat Arius, asseverando non alia ratione concipi mẽte posse Filium Patri consubstantialem, nisi vel communicando ei partem substantiæ paternæ, aut fingendo Patrem se totum extra seipsum effudisse. Quæ utraque suppositio falsa omninò est; non enim partem substantię, quæ indivisibilis est, Pater Filio contulit, neque conferendo substantiam suam à se abalienavit, sed communem inter se & Filium in sinu proprio genitum reddit, neque quidquam de sua primitiva divinitate amisit.

5. Sed & altera superest non minus intricata, & perplexa quæstio elucidanda. Ex dogmate namque Arii, perversè docentis Filium à Patre creatum, non ab æterno, sed in temporum progressu, plerique sancti doctores hanc ex mente hæresiarchæ colligunt absurditatem, non fuisse Patrem ab æterno, sed tantùm ex tempore sapientem; quo nihil absurdiùs aut magis impium dici quidquam potest. Cum enim verissimè dicat Apostolus 1. Cor. 1. *Filium Dei sapientiam & virtutem*, consectaneum esse replicant Sancti Patres, non fuisse Deum ab æterno sapientem, ante suppositam illam unigeniti creationem: sed tantùm à momento illo quo excogitat Arius Filium fuisse à Patre creatum. Sic enim argumentantur Athanasius orat. 2. contra Arianos. Basilius lib. 4. contra Eunomium. Gregorius Nyssenus lib. 7. adversus Eunomium. Gregorius Nazianzenus orat. 35. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. & 14. Thesauri, & lib. 1. commentariorum in Joan. cap. 3. Ambrosius lib. de Symbolo, cap. 11. & lib. 2. in Hexaemeron, cap. 3. Verumtamen Augustinus ex hujusmodi argumentatione non pauca absurda sequi docet, quatenus supponere videtur Patrem esse sapientem sapientia Filii, non verò Filium à Patre nancisci sapientiam, quemadmodum & alias perfectiones, quæ ab essentia non distinguuntur, quam certum est à Patre communicari duabus reliquis Personis; alioquin ordine inverso non Filius à Patre, sed Pater à Filio sapientiam, virtutem & divinitatem reciperet. Hæc subtiliter & industriè admonet Augustinus lib. 6. & 7. & 15. de Trinit. cap. 7. & in lib. 1. retractationum, cap. 26. Verumtamen non est caduca cæterorum, quos nominavimus, Patrum adversus Arium instantia, si debitam adhibeas distinctionem, qualem insinuat præclarè S. Thomas 1. par. q. 37. art. 2. ut non in formali, sed in causali & illativo, ut ita dicam, sensu Sancti Patres intelligantur. Quamvis enim Filius, quà Filius est, non sit illa sapientia qua Pater est sapiens, necessariò tamen cum illa conjungitur, ab eaque oritur. Sapientia quippe quæ in Patre est, non est habitus, aut facultas, aut potentia, qualis est rebus creatis; sed est purus ac simplex actus. Porrò actus omnis sapiendi, intelligendique verbum, necessariò complectitur omnis intellectionis terminum inevitabilem: sine quo sapiendi aut intelligendi actus ne quidem animo concipi potest. Terminus autem est ipsum verbum Grece denominatum λόγος, ut advertit Cyrillus lib. 4. in Joan. cap. 48. ἄλογος γὰρ οὐκ ἔσται ποτὲ νοῦς. *Numquam enim mens erit sine verbo*, quod & in lib. thesauri uberiùs explicat. Et sanctus Thomas, loco paulò antè allegato, res ait communiter denominari non solùm a suis formis, sicut album ab albedine, homo ab humanitate: sed etiam à termino, ut cùm arbor dicitur florida à floribus quos produxit, quamvis non sint arboris forma, sed effectus ac terminus. Atque ita optimè contra Arium, Patrem non fuisse actu sapientem, nec esse potuisse sine verbo ac unigenito, concludunt sancti Patres.

DE NUMERO CANONUM NICÆNORUM, Diatriba.

1. Circa Nicænorum Canonum numerum inter multos controvertitur. Concilium Carthaginense VI. sub Romanis Episcopis celebratum Zosimo, Bonifacio, & Cælestino, magna in hac re ambiguitate fluctuavit. Insistebat Zosimus apud Concilium, ut decerneret de admittendis appellationibus ab Episcoporum Africanorum judiciis ad Apostolicam sedem, juxta Nicænorum Canonum præscriptum. Huic postulationi haud statim acquievere Carthaginenses, miseruntque ad Atticum Constantinopolis, & ad Cyrillum Alexandriæ Episcopos, ut sibi copiam facerent omnium Nicæni Concilii constitutionum. At isti ad Africanos transmiserunt vulgata illa viginti Nicæna capita, in quibus ne verbum quidem ullum de appellationibus ad Romanam sedem. Rufini quoque historia duos & viginti Can. exhibet, nec tamen constutiones auget, sed duos Canones duntaxat nihil addendo partitur. Præterea Theodoritus lib. 1. hist. Eccl. cap. 8. in fine, attestatur, fuisse Canones in Nicæna Synodo non plures viginti. Relatione quoque constat memorati Concilii Carthaginensis VI. Cæcilianum Carthaginensem Episcopum, qui ipse inter trecentos decem & octo Nicænos præsules consederat, non plures viginti canones ex Nicæa Carthaginem retulisse. Dixere namque Carthaginenses Patres Aurelio, Carthaginensi Concilio Præsidenti: *Exemplaria fidei, & statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Episcopum allata sunt*. Post quæ notarius citavit ex Cæciliani Codice confessionem fidei Nicææ editam: *Statuta quoque Nicæni Concilii in viginti capitulis similiter recitata sunt*. Quis autem fidem non habeat tam multis, tam perspicuis tam antiquis, tamque insignis autoritatis testimoniis; Gelasius quoque Cyzicenus Nicænos solummodo viginti canones commemorat.

2. Ex opposito tamen veteres Sancti Patres, haud pauca hujus Concilii decreta referunt, nullatenus hisce viginti comprehensa. Conticesco mutuas sub nomine Athanasii & Marci Romæ Pontificis Latinè scriptas epistolas, in quibus Athanasius rogat Marcum, ut ad se transmittat octoginta Nicænos Canones, quales Alexandriam ex magna illa Synodo transportarat: sed Ariani omnia diligenter conquisita Nicæna exemplaria flammis concremarant; ut nulla in Ægypto, Libya, & Pentapoli jam reliqua essent. Respondet Marcus Athanasio, se canones illos octoginta pridem, sed ab Nicæna postea Synodo in septuaginta redactos, ad ipsum transmittere. Hæ verò geminæ epistolæ fictitiæ sunt, nulliusque apud eruditos autoritatis.

3. Julius Romanus Pontifex ad Orientales epistolam scripsit, quam refert Athanasius apolog. 2. meminit autem decreti Synodi Nicænæ, de prioris Synodi actis in posteriore Synodo examinandis: inde probare intendens legitimè susceptam ab Apostolica sede causam Athanasii, post Concilii Tyrii judicium in Romano Concilio revisendum & retractandum; atque se juxta veterem

consuetudinem processisse: *Cujus* (inquit) *renovata memoria, & scripto prodita in magna Synodo*. Leo Papa I. epist. 24. ad Theodosium juniorem Augustum, postulat ab eo retractatorium Concilium in causa Flaviani ab Ephesino Latrocinio appellantis; hanc roborat petitionem Decretum prætendens Nicæni Concilii: *Quàm autem post appellationem interpositam hoc necessariò expostuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ à totius mundi sunt Sacerdotibus constituta*. Zosimus, Innocentius, & Cælestinus, Summi Pontifices petunt ab Africanis Carthagine sextum Concilium celebrantibus, ut observetur ab eisdem canon Nicænus circa appellationes ad Romanam sedem interjectas ab Episcoporum judiciis, nihil tamen horum habetur in vulgatis illis viginti canonibus.

4. Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 30. statutum à Nicænis Patribus editum refert, novem continens capita. 1. De Christianorum vita sanè & religiosè instituenda. 2. Laudabilem esse propriarum manuum laborem, & aspernandos esse, qui eum aspernantur. 3. De ordine & hierarchia Ecclesiastica, & quanta Clerici sanctitate præfulgere debeant. 4. Non debere laicos in suggestum ascendere. 5. De gratia quæ per baptismum comparatur. 6. De mensa Eucharistica, in qua Christus adest, & verè ac reipsa immolatur incruentè. 7. Resurrectionem Christi pignus esse resurrectionis, quam expectamus in perennem vitam 7. Unicam esse Ecclesiam & fidem, extra quam nulla salus. 9. De providentia Dei, quæ per gratiam Sanctos disponit ad æternæ gloriæ consecutionem: his præmissis novem Nicænæ Synodi institutionibus Gelasius vulgares viginti canones singillatim recenset.

5. Ambrosius præterea, in epist. ad Vercellensem Ecclesiam, hæc ait: *Patres in Concilio Nicæno tractatus addiderunt, neque Clericum quemquam esse debere, qui secunda conjugia sortitus est*. Innocentius quoque Papa I. epist. 23. ad Synodum Tolosanam, quam restituit Jacobus Sirmondus, refert ex regulis Nicænis de ordinationibus: *Ne quispiam qui post baptismum militaverit, ad Ordinem debeat Clericatus admitti: neque qui causas post baptismum acceptum egerint, &c.* Hieronymus etiam, præfat. in librum Judith fidem facit, librum Judith à Nicæna Synodo fuisse inter Canonicas Scripturas connumeratum. Neminem prætereà latet illud Nicæni Concilii decretum, de non celebrando Paschali festo nisi die Dominica occurrente primùm post decimamquartam mensis Martii lunam. Id enim testatum reliquit Concilium Antiochenum can. 1. ipseque, qui Nicæno interfuit, Constantinus Augustus in sua epistola, quam refert integram in ejus vitæ lib. 3. Eusebius Cæsariensis, & qui eodem in Concilio quasi sydus effulsit Athanasius, libro de Conciliis Arimin. & Seleuc. denique hoc idem Epiphanius hæres. 69. At nihil prædictorum reperitur sive in Canonibus, sive in actis Synodi Nicenæ.

6. Hic adde in epistola Julii Papæ recenseri Decretum Nicænum istud: *Non debere præter sententiam Romani Episcopi Concilia celebrari*. Et istud alterum de appellationibus ad Romani Episcopi tribunal admittendis: *Istud insuper tertium, ne comprovinciales quidquam statuant adversus ullum Provinciæ Episcopum inconsulto Romano Episcopo*. Insuper Ægypti Episcoporum epistola ad Felicem Papam II. sic enunciat: *Scimus in magna Nicæna Synodo trecentorum & octo Episcoporum, ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani Episcopi sententia Concilia celebrari nec Episcopos damnari; licet hæc & complura alia necessaria Synodi capitula fuerint ab hæreticis, quotidie nos infestantibus, exusta, nobisque prærepta*. Hujus tamen epistolæ fides nutat, eamque Baronius aliique viri pariter eruditi arguunt falsitatis, & supposititiam dicunt.

7. In collectionibus Conciliorum inseri solet post Chalcedonensem Synodum Attici Episcopi relatio, modum ac rationem perhibens conscribendarum literarum, quæ Canonicæ formatæque nominantur, per Græcorum literarum usum: quarum aliæ numerales, aliæ propriorum nominum initiales sint, juxta Nicænæ præscriptum: de quibus tamen nullum legitur inter Nicænos canones aut acta Decretum. Illud verò quod retulimus de Julii Romani Episcopi epistola circa Nicænum Decretum, de appellationibus ad Apostolicam sedem, confirmatur testimonio quoque Theodoriti lib. 2. hist. Eccl. cap. 4. referentis: Athanasium Arianorum judiciis calumniosis oppressum recurrisse ad Pontificii Julii præsidium, ipsosque Arianos missis ad Julium epistolis provocationis istius apud Julium causam nonnihil prosequutos. Athanasius verò sequutus (ut Theodoritus loquitur) Canonem Ecclesiæ, τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ, Romam advenit, ipseque Julius adversariis diem ad causam dicendam dixit; sed quænam illa Ecclesiæ lex? Non videtur Sardicensis, sed Nicæna sanctio: cùm hæc appellatio Sardicensem Synodum præcesserit, ut liquet ex Theodoriti sequenti cap. 5.

8. Canones quidem Arabici falsò adscribuntur à quibusdam Nicænæ Synodo, & Franciscus Turrianus primus, deinde Abraham Echellensis nonnullos eorum adnotant, qui pro supplemento videri possint nonnullarum sanctionum, quas graves, & vetusti quidam auctores Nicænæ Synodo attribuunt. Attamen si alicui harum parti pro supplemento esse, aut videri queant; restat adhuc tamen major pars, quam nullatenus attingunt Canones illi Arabici. Quin etiam canones Arabici nonnullis ex vicinis illis indubitatis canonibus adversantur. Exemplo sit canon Arabicus 36. quo subjicitur Episcopus Æthiopicus Alexandrino, cui tamen Nicæni Patres jurisdictionem omnem intra Ægypti, Lybiæ & Pentapolis fines limitant. Qui sequitur canon Arabicus 37. electionem Archiepiscopi Salaminæ, quæ Cypri insulæ Metropolis, Antiocheno Patriarchæ adjudicat. Quod tamen jus tempore Nicænæ Synodi nequaquam Antiocheno Episcopo competebat, idque probatur eo quòd in Synodo Ephesina œcumenica mota quæstio fuit inter Antiochenum Episcopum & Constantiensem Cypri Metropolitam. Contendebat Antiochenus sibi jus ordinationum in Constantiensem competere. At Constantiensis & reliqui Cyprii Episcopi petitionem Antiocheni asseverabant contrariam esse constitutioni Patrum in Nicæa congregatorum, a quibus sancitum fuit can. 6. *Ut privilegia suis serventur Ecclesiis*. At verò Ephesinum Concilium ex mente Nicæni Concilii petitionem submovit Antiocheni; atque in hæc verba prorupit: *Memor sit sancta Synodus Canonis sanctorum Patrum in Nicæa congregatorum, qui conservat unicuique Ecclesiæ pristinam dignitatem*. Quod utique nullatenus judicasset Synodus Ephesina, si tunc canon iste Arabicus 37. inter Nicænos extitisset, qui disertè adjudicat Antiocheno illam ordinationem acelectionem Cyprii Metropolitæ.

9. Deinde quæro, quonam glutino cohærere cum germanis Nicææ Canonibus queat iste Arabicus numero 38. in editione Echellensis, qui numeratur 33. in editione Turriani: *Transferatur Patriarchatus Ephesi ad urbem Regiam, ut honor sit regno & Sacerdotio simul, & honoretur Episcopus ejus nempe Ephesi, nec parvipendatur propter translationem Patriarchatus ejus, honoreturque nomine Primatis, scilicet Catholici. Neque etiam subjiciatur Episcopus Jerosolymorum aliis Episcopis; sed honoretur, & in veneratione habeatur, quia præest sanctæ Civitati, estque in potestate ejus Crux Christi, & locus illius resurrectionis. Honoretur quoque Dominus sedis Seleuciæ, &c.* Novitatem sapit frequens illa Patriarchatus & Patriarcharum denominatio, quæ non nisi post Synodum Chalcedonensem in usu fuit. Tantum autem abest, ut ab Nicæna Synodo fuerit decorata Constantinopolis Ecclesia dignitate Patriarchali, idque (si superis placet) per translationem Patriarchatus Ephesinæ Ecclesiæ, quæ ne per somnium quidem illo potita est unquam gradu. Quis autem ferat attribui Nicæno Concilio omnem a quocunque Episcopo Jerosolymitanæ Ecclesiæ immunitatem subjectionis, cum disertis verbis germanus Canon Nicænus salvum & integrum esse jubeat jus Metropolitani (qui Cæsareensis est Episcopus) erga Æliæ seu Jerosolymorum Ecclesiam? De Constantinopolitano verò Patriarchatu id minimè tentatum est, nisi post multos a tempore Nicæni Concilii annos, & quando id attentatum fuit, neminem latet, quanto studio obstiterit Pontifex Leo, verè Magnus, commonstrans conatum illum Nicænis decretis & sanctionibus adversari. Seleuciensis porrò Primatis dignitas non emersit nisi post aliquot a Nicæno Concilio sæcula.

10. In actis Concilii Nicæni, quæ Gelasius Cyzicenus in lucem emisit, non omnia comprehenduntur, aut elucescunt, quæ plerique Patres de Nicænis constitutionibus perhibent. Dalmatius quidem Cyzicenæ Ecclesiæ Metropolites, quanto potuerat studio, acta ista collegerat, quæ cum aliquando in manus Gelasii incidissent, ab eo lecta explorataque fuerunt; ut ipsemet in operis hujus præliminio refert: sed post aliquod tempus cum jam volumen Dalmatii præsens non haberet, quæcunque potuit memoriter retinere, ne prorsus deperirent, scriptis exaravit.

Verum

Verùm cum ex ipsius memoria permulta illo codice comprehensa, quem idem Mare magnum ac vastum denominat, excidissent, evitare non potuit multarum rerum, quarum non amplius recordabatur, omissionem. Testis est Athanasius epist. de Synodis Arim. & Seleuc. Acta Nicæni Concilii fuisse accuratè descripta. Denique scribit Isidorus Mercator in suæ collectionis præfatione: *Nobis quidam è consortio fratrum nostrorum Orientalium testati sunt, se vidisse Concilium Nicænum, potiorem quatuor Evangeliorum magnitudinem continens, habens in se sessiones Episcoporum & productiones, indiciaque querimoniarum, atque definitiones & constitutiones, necnon & subscriptiones eorum.*

11. Ex his quæ in hanc Diatribam congesta legisti, ut mihi quidem videtur, extra omnem dubitationis aleam resultant assertiones, quarum prima est: Non plures editos a Nicæna Synodo fuisse Canones quàm viginti pervulgatos, quos Cæcilianus Carthaginensis Episcopus (quem constat inter Nicænos Patres consedisse) in Africam reversus attulerat, quosque Atticus Constantinopolitanus, & Cyrillus Alexandrinus ad rogantes Africanos Patres transmiserant, quos item Rufinus in sua Ecclesiastica historia complectitur, quos pariter recenset Gelasius Cyzicenus, de quibus etiam diserte scribit Theod. lib. 2. hist. Eccles. cap. 30. Ediderunt autem Ecclesiasticos Canones viginti in Nicæna Synodo. Quos denique collegit & compilavit Abbas Dionysius Exiguus, & post eum Isidorus. Usque adeò graves, multiplices, & in unum conformes testes, quis negare ausit esse omni exceptione majores? Secunda sit assertio: præter illos viginti Canones, tradita fuisse ab eadem Synodo pleraque Decreta, non tamen ex communi Patrum conspiratione, in scripturam redacta; quæ tamen nonnulli privatis studiis quasi universæ Ecclesiæ valde conducibilia sollicite collegerunt, & in libros reduxerunt. Huc referri debent collectiones Dalmatii Cyziceni, quarum meminit Gelasius, ipse quoque Cyzicenus, qui tamen non potuit omnium, quæ Dalmatius recensuerat, olimque in ejus manuscripto perlegerat, cujus jam non habebat copiam reminisci. Tertia demum assertio sit, plerasque ab antiquis Patribus relatas Nicænæ Synodi constitutiones, neque apud Gelasium, neque in collectione Canonum Arabicorum reperiri, sed sensim prævaluisse opinionem fortasse minime veram ex decretis Nicænis fuisse profectas. Quinimò quod ad Arabicos Can. attinet, in his nonnulla etiam comprehendi Nicænis sanctionibus directè opposita: cujusmodi sunt alii Patriarchatus ab illis quos solos agnoscit Nicænum Concilium, quibus initia dedere ut plurimum posteriores Ecclesiarum conscissiones & schismata, hæresesque Nestorii, Eutychetis, ac Monothelitarum: ut necesse sit falli Abrahamum Echellensem Orthodoxum, eruditumque Maronitam, dum Arabicorum Canonum collectorem fuisse refert Jacobum Nisibensem Episcopum sanctitate & miraculorum operatione celeberrimum, qui Nicænæ huic Synodo interfuerat.

DE EPACTIS ET ENNEADECAETEridibus ad rationem diei Paschalis ineundam, Dissertatio.

1. UT anni spatium conversione Solis, sic mensis intervallum Lunæ circuitu describitur: sicut enim Sol unius anni decursu totum Zodiacum ac duodecim signa peragrat, ita Luna mensibus duodecies iteratis universum quoque Zodiacum emetitur. Mensis porrò lunaris diebus constat viginti novem horisque duodecim cum superadditis aliquot minutis. Lunares isti menses duodecies iterati annum Lunarem componunt, qui diebus constat trecentis quinquaginta quatuor. Sol verò eundem conficiendo Zodiaci circuitum, annum complet solarem, qui est dierum trecentorum sexaginta quinque & horarum fere sex, demptis aliquot minutis: quorum defectus cùm non fuisset computatus in Solaris anni decursu, excreverat tandem a Niceni Concilii primi tempore, usque ad annum correcti Calendarii, sub Gregor. XIII. Pontifice, qui exstitit anno 1582. ad decem dies, quos ipse Gregorius demi jussit. Eoque pacto Solstitium æstivum, & Solstitium brumale, quæ jam tunc malè collocabantur in fine Junii & Decembri, reduxit ad eorumdem mensium diem 21. Æquinoctiorum autem verni quidem ad diem Martii 21. Autumnalis verò in fine pariter 21. Septembris. Quia verò sex horæ quater ductæ diem constituunt naturalem, idcirco singulis quadrienniis dies exurgit bissextilis, seu intercalaris, qui additur post Februarii diem 24. & tunc ille mensis fit dierum 29. cùm toto triennio præcedenti dies 28. non excesserit. Eoque occursu, die quidem Februarii 24. dicitur sexto Calendas Martii, atque die insequenti, qui est 25. dicitur bis sexto Calendas Martii: unde deductum nomen diei & & anni bissextilis; Literaque Dominicalis, quæ assumpta fuerat mense Januario, mutatur in litteram præcedentem.

2. Porrò ut certus assignetur annus, quo Sol & Luna suum simul in Zodiaco cursum inchoant, habenda ratio notitiaque est tum Epactæ, tum Cycli decemnovennalis, qui dicitur vulgò numerus aureus. Epacta nihil aliud est quàm numerus dierum, quibus annus Solaris annum Lunarem excedit, ea ratione quam paulò antè memoravi, undecim dierum, cum superadditis horis & minutis supra Lunarem annum. Cyclus porrò decemnovennalis, quem Græci Enneadecaeteridem vocant, est computatio decem & novem annorum excurrentium ab eo anno, quo Sol & Luna simul eodemque die cursum Zodiaci auspicati sunt sub signo Arietis: singulis quippe recurrentibus annorum novemdecim spaciis, duo hæc sydera unum eumdemque simul annum inchoant; at cæteris intermediis octodecim annis, Luna cùm brevior sit ejus annus, Soli præcurrit. Itaque finito illo primo cycli decemnovennalis anno, quo duo hæc astra suum simul inchoavere cursum, dies supersunt undecim quibus Solaris annus Lunarem excedit.

3. Anno insequenti alii dies undecim superaddendi, qui cum totidem præcedentis anni diebus duos & viginti simul dies efficiunt.

Tertio deinde anno dies alios undecim adjungendo, constituentur dies triginta tres, ex quibus deducendo triginta dies, quibus constat circiter mensis Lunaris, fit additamentum mensis Lunaris intercalaris.

Quarto postmodum anno computantur ad undecim dies epactæ Lunaris tres illi, qui superfuere dies supra intercalarem seu embolismalem mensem, & ita exurgunt dies quatuordecim, quibus adjungendo dies undecim, anno qui sequitur quinto, resultabunt dies vigintiquinque. Sextoque annos dies pariter undecim addendo fient dies triginta sex: unde constabit alia embolismalis seu intercalaris luna, præterea dies sex, quibus adjunges septimo sequenti anno alios undecim, fientque simul epactæ dies septemdecim.

4. Pari serie atque ordine anno octavo, epacta erit dierum viginti octo; annoque nono addendo ad dies viginti octo alios undecim, resultabit mensis intercalaris, & superstabunt novem epactæ dies: ad istos verò novem epactæ dies, decimo qui sequitur anno, si jungas alios undecim, epacta erit dierum viginti, & his viginti alios adjungens undecim, resultabit anno undecimo mensis embolismalis & unus insuper epactæ dies. Atque hac serie sequentes annos prosequendo invenies demum anno decimonono Lunam embolismalem dierum vigintinovem. Solus enim Lunaris mensis, quo circumscribitur cyclus decemnovennalis, diebus vigintinovem definitur, nec alia superest dierum epacta. Itaque anno qui sequitur vigesimo, Sol & Luna simul ad idem revertentur punctum, ab eoque novum annum auspicabuntur.

5. Judæis solemne erat celebrare Pascha Lunæ decimaquarta die mensis Nisan, quo etiam mense annum suum inchoabant, qui nostro partim Martio partim Aprili respondet. Utebantur verò anno Lunari, qui ut videmus, nostro Solari non adæquatur. Itaque illi plerumque suum Pascha celebrabant ante vernum æquinoctium, & non raró bis intra eundem Solarem annum: nulla enim erat penes eos epactarum subductio: neque alium norant nisi quatuor annorum cyclum, quo transacto Lunarem mensem intercalabant; sed aliorum qui supererant, dierum, nulla erat apud eos ratio. Hodierni tamen Judæi Lunari quoque utuntur anno, simulque cyclo decemnovennali, cujus primus autor apud Græcos Meton Astrologus proditur. Antiquiorum autem sæculorum Athenienses, & reliqui ferè Græci, annis Lunaribus utebantur: quos tamen ad Solares utcunque accommodabant mediis quibusdam intercalationibus, & octo annorum cyclis, quos octaeteridas vocabant. Arabes porro & Turcæ Lunarem men-

mensem observant, sed nullo Solarium annorum respectu, ideoque sine ullo embolismo aut intercalatione. Quo fit ut singuli eorum menses progressu annorum per omnes anni solaris tempestates excurrant, idemque apud eos mensis nunc in hyberoo Solstitio, nunc in æstivali occurrat: mensisque ab ipsis vocatus *Romadam*, qui est totus Mahumetanorum jejunio dicatus, & id quod immediate sequitur triduum dictum *Bairam*, quo suum Pascha celebrant, nunc hyeme, nunc vere, nunc æstate, nunc autumno contingat, pro Solarium annorum diversitate, ut scriptis prodiderunt multi, qui diu mores & ritus in ipsorum locis observaverunt. Epocham verò dinumerationis suorum temporum sumunt Turcæ aliique Mahometani ab Hegira, seu fuga Mahometis, quæ incidit in annum Christi 622. mense Julio. Denique testis est omni exceptione major Ambrosius, epist. ad Episcopos Æmiliæ, Nicænos Patres usum enneadecaeteridis approbasse ad explorandum Paschalis festi diem. Ejus enim verba hæc sunt: *Unde majores nostri in tractatu Concilii Nicæni eum diem enneadecaeteride, si quis diligenter intendat, statuendum putaverunt.* Eandemque postea rem Dionysius Exiguus de Nicæna Synodo testificatus est.

CONCILIUM ROMANUM
sub Sylvestro examinatur, simulque Constantini baptismus.

1. POst Romanum Concilium Melchiade Pontifice in Laterano celebratum, quo novem decim Episcopi simul convenerunt in causa Ceciliani Carthaginensis, eique adversantium Donatistarum; duo alia memorantur Romana sub Sylvestro, quorum unum dicitur secundum, & perhibetur Nicænam Synodum præcessisse: alterum recensetur numero Tertium, & perhibetur Nicæna Synodo posterius. Primum quidem illud sub Melchiade extra omnem dubii aleam constituitur, ejusque mentio legitur apud Eusebium, Optatum, Augustinum: duo verò insequentia sub Sylvestro multas præse ferunt inanitatis & suppositionis adulterinæ notas, nec altiore quàm Isidori Mercatoris autoritate nituntur, qui circa Christi annum 619. suas propalabat merces. Ab hoc enim cæteri desumpsere, quotquot hujusmodi mercimonia exposuerunt, scilicet Hadrianus Papa primus anno 785. edito tractatu ad Ingilramum Mediomatricis Ecclesiæ præsulem; Luitprandus Ticinensis, qui Sylvestri vitam per sæculi noni medium procudit; Nicolaus Papa primus epist 8. ad Michaelem, Concilium Moguntinum anni 888. can. 12. & quotquot vestigiis Mercatoris institerunt collectores canonum, Burcardus Episcopus Vormatiensis, Ivo Carnotensis, Gratianus. At Dionysius Abbas, qui Romæ Codicem canonum Justiniano imperante concinnavit, Concilia ista Romana, quamvis Græcis permultis aliisque Orientalibus numerosiora, quorum Canones accurate collegit; prorsus conticuit, utpote suo tempore, ipsaque etiam in civitate Romana, in qua scribebat, planè incognita. Hincmarus Remensis Canonem III. ubi statuitur, majorem à minori accusari non posse, arguit falsitatis, & evidenter adversari sacris veteribus Canonibus, ipsique juri commonstrat, epist. 7. Labbæus notat ad vigesimum, qui ultimus est hujus Concilii, canonem, esse adulterinum. Marca etiam Parisiensis Metropolita, Christianus Lupus, & Emmanuel Schelestrates, confictum esse istud Concilium asseverant: in eodem fit mentio Diaconorum & Sacerdotum Cardinalium, illi sæculo & succedentibus longè sæculis planè inaudita. Baptismi quoque Constantino Augusto à Sylvestro Pontifice collati, & mirificæ curationis à lepra, cui medendæ nefarium ex infantium sanguine balneum Medici præscripserant.

2. Quò autem lectori quæ in utramque partem de hoc Baptismo veteres Scriptores prodidere, velut in transcursu proponamus, refertur historia baptismi Romæ à Constantino suscepti, ejusque curationis ac emundationis à lepra in posteriore Synodo Nicæna, necnon in vetustis Sylvestri Papæ actis, quæ olim approbavit Gelasius Papa in Concilio septuaginta Episcoporum Romanorum, ut habetur in cap. Romana Ecclesia, dist. 15. his alludit Gregorius Turonensis, narrans Clodovæum Francorum Regem ad sacrum Lavacrum properasse quasi alterum Constantinum, ut mundaretur à lepra. Venantius Fortunatus eadem Sylvestri acta commemorat in vita S. Marcelli. Ex Græcis etiam scriptoribus Theophanes, & Simeon Metaphrastes, in vita S. Sylvestri, Constantinum perhibent ab ipso baptizatum. Quam in sententiam magis propendet Baronius, contradicentibus ei Cardinalibus Cusano, Ænea Sylvio, qui postea Pius Papa II. & Perronio.

3. Baptizatum autem Nicomediæ sub finem vitæ Constantinum fuisse, gravissima suadent testimonia: hoc enim disertè affirmat Eusebius lib. 4. vitæ Constantini cap. 62. addens collatum fuisse baptismū ab Eusebio Nicomediensi. Etiamsi verò scriptor iste sit Arianus, cùm tamen de re omnium quæ suo tempore contigerant notissima, universoque terrarum Orbi comperta testimonium publicum conscribat, si jam antea fuisset Romæ à Sylvestro cum insigni solemnitate, tantique miraculi accessione baptizatus Imperator, non modò fuisset præfractæ impudentiæ, sed projectæ omnino dementiæ, contrariam & publicam testificationem scriptis mandare, apud homines qui sub Constantino vixerant. Sit licet Eusebius suspectus & malè parti addictus autor: nullatenus tamen suspectum esse potest in re usque adeò publica suæque ætatis testimonium. Eidem subscribit Ambrosius in Orat. ad Theodosii obitum, cujus hæc sunt ipsa verba: *Cui* (Constantino) *licèt baptismi gratia in ultimis constituto omnia peccata dimiserit, tamen quod primus Imperatorum credidit, & post se hæreditatem fidei Principibus dereliquit, magni meriti locum reperit*. His tertius testis Hieronymus apertè concinit, dicens in Chronico: *Constantinus extremo vitæ tempore ab Eusebio Nicomediensi baptizatus in Arianum schisma declinat, à quo usque in præsens tempus Ecclesiarum rapinæ, & totius Orbis est sequuta discordia*. Verba porro ista: *In Arianum schisma declinat*, secundùm exteriorem speciem dumtaxat & apparentes effectus intelligenda sunt: consentit enim Baronius Constantinum Eusebio Ariano, aliisque factionis Eusebianæ fraudulentis & calumniosis Episcopis nimis addictum & credulum, ingentibus cladibus Ecclesiam afflixisse. Id testantur Conciliabula Tyrium, Jerosolymitanum, & Constantinopolitanum ab eodem indicta; exilióque damnati Athanasius Alexandrinus, Eustathius Antiochenus, Paulus Constantinopolitanus, aliique Præsules orthodoxæ religionis columina: atque ex opposito mandatum recipiendi Arium facem totius incendii intra urbem Alexandrinam, neglecto sanctæ Nicenæ Synodi decreto, quod Arium etiam post simulatam palinodiam fictámque pœnitentiam Alexandriæ accessu prohibuerat. Quem eumdem Constantinus, Trevirensi exilio relegato jam procul à propria Ecclesia magno Athanasio, voluit Arium hæresiarcham triumphali pompa, & satellitio imperiali stipatum, ab Eusebio Nicomediensi intra Constantinopolitanam Basilicam communicaturum deduci, gementibus & collacrymantibus unà cum suo sanctissimo Episcopo Alexandro universo Clero, populóque Orthodoxo. Urget etiam pro Constantini baptismo apud Nicomediam testificatio Catholicorum Antistitum, qui consederant regnante Constantio in Concilio Ariminensi, in epistola ipsorum ad Constantium scripta, quam referunt Athanasius lib. de Synodo Arimin. & Socrates & Sozomenus & Theodoritus, & in fragmentis Hilarius. Præterea disertè scribunt Socrates lib. 1. cap. 39. Theodoritus lib. 1. cap. 12. Sozomenus, Romanæque urbis Præfectus Cassiodorus, lib. hist. tripar. Constantinum morti appropinquantem fuisse apud Nicomediam ab Eusebio Nicomediensi, qui gratia immodicè apud eum prævaluerat, baptizatum: cùm pridem constituisset ad fluenta Jordanis baptismo initiari. Testificatur hoc idem Gelasius Cyzicenus lib. 3. qui apud nos intercidit, sed ejus hoc testimonium adducit Photius in Bibliotheca. His conformia scribit chronicon Alexandrinum. Sed ut resumamus epistolam Ariminensium Patrum, ea refert Constantinum accepto baptismo ex hac vita in æterna præmia commigrasse.

4. Cæterùm Baronius solo unius typographi errore fretus, eodem loco pro Constantino vult Constantem legi, contra quàm habent reliquæ omnes editiones & exemplaria universa. Providè namque observat & admonet Joannes Morinus, Oratorii JESU Sacerdos undequaque doctissimus, in sua Constantiniana historia, in omnibus quæ extitere Athanasii editionibus, Græcis & Latinis, eo loco nomen Constantini, non verò Constantis reperi, præterquā in sola columna Latina solius editionis Commelini:

in

in Latina inquam translatione: si quidem in columna quæ Græcum refert contextum ejusdem Commelini editionis, expressè habetur Κωνστάντιος. Cæterùm editiones Parisienses cæteræque omnes a Commeliniana explicitè habent apud Athanasium loco præfato nomen Constantini, in Græco autem contextu ipse etiam editor Commelinus, quemadmodum cunctæ aliæ editiones, exprimit nomen Κωνστάντιος. Sed ipsa insuper omnia tum Hilarii, tum Socratis, tum Sozomeni, tum Thedoriti, tum Cassiodori, quæ eamdem Ariminensium Patrum epistolam referunt, nihil habent tam Latinè, quam Græcè, nisi Constantinum. Quænam itaque æquitas ferre queat, ut unius typographi oscitantia, & mendum, quod fuerat corrigendum, subruat evertatque omnia undecùmque conformia inter se illibataque exemplaria?

5 Canon Sylvestrini Concilii primi, numero tertius, habenas laxat omnibus Clericis ad universa flagitia, non utique qua justè religioseque prohibet litem criminis coram laicis judicibus adversus Clericos intentari: sed quà absolutè removet omnes sive accusatores, sive testes, qui possent Clericum quemlibet sceleris etiam apud Ecclesiasticum judicem convincere. Excluduntur enim quicunque laici ab accusatione & testimonio in causa criminis cujuscunque Clerici. Sicut & quorumlibet Clericorum adversus quoscunque altioris gradus Clericos. Nec id sufficit; sed ut possit Præsul convinci judicio, requiruntur 72. testimonia non suspecta, non laicorum, non Clericorum inferiorum, sed Episcoporum. Similiter adversus Sacerdotem testimonia non minus 44. Sacerdotum; & similiter Diaconus non habebitur convictus nisi per testes 36. eosque ad minimum Diaconos. Quisquis vellet scelera omnia impunè tota Ecclesia grassari, possetnè commodiorem ad hunc perniciosum finem excogitare constitutionem?

6. Epilogus hujus Concilii affirmat, non solùm Arium, sed & Photinum in eo damnatos. Id tamen veritati repugnat, nondum enim Photini hæresis innotuerat, quæ longè post hæc primo a Concilio Sirmiensi damnata est. Idem Epilogus commemorat Presbyteros & Diaconos Cardinales. Id tamen nomen, cum isto eminenti dignitatis gradu, nondum obtinuerant regionarii urbis Romæ Sacerdotes & Diaconi, qui reipsa Ecclesiarum, quibus allegati erant, quotidiano ministerio fungebantur: quique Episcopos observabant ut sibi superiores. Caput deinde 1. enarrat convenisse in istud Concilium 384. Episcopos, cura & impensis Constantini; fuisseque celebratum intra thermas Domitianas, quæ postea Trajanæ nominatæ sunt: refert autem Episcopos consedisse, & a tergo eorum Sacerdotes stetisse. Quæ tamen res non videtur posse Romanæ disciplinæ ac regulæ accommodari; de qua Hieronymus fidem facit epist. 85. ad Evagrium, his verbis: *Cæterùm etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi: licèt paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros absente Episcopo sedere Diaconum viderim*. Concilium præterea Carthaginense IV. can. 34. *statuit, ut Episcopus in quolibet loco sedens stare Presbyterum non patiatur*.

7. Mirandi etiam causa subest in isto Concilio, quod Romæ initum fuisse testatur ejus epilogus; quòd cum jam decretum fuisset congregari anno seq. Nicææ in Bithynia, ejusdem Sylvestri Papæ jussu 318. Episcoporum Concilium adversus Arianos, nihil tamen in hoc Romano decretum sit de Ariano dogmate, quamvis Constantinus interfuerit & subscripserit. Est etiam major admirandi causa, inter ejus subscriptores Helenam Constantini matrem recenseri. Quod est contra Ecclesiæ receptum usum: non enim alibi reperitur fœminas Conciliis interfuisse ac subscripsisse. Denique negotium facessit Consulatus ibidem notatus, his verbis, veterum editionum, & novissimæ Labbæanæ, quæ omnium exactissima est: *Donno Constantino Augusto tertio, & Prisco Consule*: Illud sanè *Donno* pro *Domino* barbariem sapit longè posteriorum seculorum. Præterea si Constantinus Augustus eo anno Consulatum iniit, non potuit is ejus Consulatus esse numero tertius, sed septimus: Quandoquidem sex præcesserant illius Consulatus. Sextus enim Constantini Augusti Consulatus fastis adscriptus occurrit ann. Christi 320. quo sibi collegam filium asciverat Constantinum juniorem Cæsarem. Hunc vero Cæsarem, si velis eodem anno fuisse Consulem, quo Romanum istud Concilium perhibetur celebratum, malè vocatur Augustus in fine Concilii, cùm Cæsar dicendus fuisset. Si autem pro collega Prisco velis Crispum Cæsarem ingerere, istud tibi regeretur; non modò hunc debuisse Cæsarem appellari, sed etiam primum ordine poni; utpotè natu majorem, & Cæsaris dignitate multis annis anteriorem juniore Constantino fratre, ex secundis nuptiis progenito.

8. De secundo sub Sylvestro Romano Concilio ad approbandum Apostolicæ sedis autoritate Nicænum Concilium, nequaquam ambigendum est, jus ac potestatem esse Apostolicæ sedis roborandi quæcunque Concilia, etiam plenaria & generalia. Sed interciderunt hujusce approbationis acta, eorumque loco Isidoriana collectio duo Romana sub Sylvestro commentitia Concilia, mutuasque Nicænorum Patrum & Sylvestri Pontificis epistolas supposuit, utrasque mendis scatentes, eamque præsertim, quæ Sylvestro ascribitur, mendosissimam, ut scribit Baronius; addens ob Consulatus perperam positos commentitiam reputari. Hasce ex officina Mercatoris Hispani merces ignotas olim fuisse Romanæ Ecclesiæ vel inde constat, quia nec duo illa Romana sub Sylvestro Concilia, nec illorum Canones, qui si conficti non essent, vel præcipuum inter Romanos locum habere debuerant, ullatenus reperiuntur in Canonum Romanæ Ecclesiæ Codicibus venerandæ antiquitatis, sive Justelli, sive Quesnelli: neque in collectione Dionysii Abbatis; qui cum esset Romanæ Ecclesiæ Diaconus, ibique suum opus conscriberet, hasce præcipui momenti partes, si legitimæ fuissent, non omisisset. Reipsa tamen fuisse ab Ecclesia Romana confirmatam Synodum Nicænam, requirentibus ipsis Patribus Nicænis, firmiora istis commentitiis scripturis testimonia confirmant & astruunt. In primis præfatio, quam ipsa olim Romana Ecclesia in suo Codice Nicænis Canonibus præmisit, his verbis: *Beatissimo Sylvestro in urbe Roma Apostolicæ sedis Antistite, Constantino Augusto & Licinio Cæsare, Consulatu Paulini & Juliani virorum clarissimorum: anno ab Alexandro 1036. mense Junio, 13. Calend. Julii: propter insurgentes hæreses fides Catholica exposita est apud Nicæam Bithyniæ: quam sancta & reverendissima Romana complectitur & veneratur Ecclesia: quippe quam trecenti decem & octo Patres, mediantibus Victore atque Vincentio religiosissimis Romanæ sedis Presbyteris, inspirante Deo, pro destruendo Arii veneno protulerunt. Nam & nonnulla regulæ subnexa sunt, quæ memorata suscipiens confirmavit Ecclesia. Sciendum est sanè omnibus Catholicis, quoniam S. Ecclesia Romana nullis Synodicis decretis prælata est, sed Evangelica voce Domini JESU Christi Salvatoris nostri primatum obtinuit, ubi dixit B. Apostolo Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, &c. Felix etiam Papa III. ep. 4. hæc attestatur, *Domino ad B. Petrum Apostolum dicente: Tu es Petrus*, &c. *eam vocem sequentes trecenti decem & octo Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque autoritatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ detulerunt*. Ipsa quoque Ecclesiæ vetustissima & Apostolica traditio satis superque indicat, sacrosanctæ Nicænæ Synodi decreta firmitatem & robur ab Episcopo Romanæ Ecclesiæ accepisse, de qua Socrates lib. 2. cap. 13. sic prodit: *Canon Ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Romanæ Ecclesiæ Episcopi sanciantur*.

GESTA AB ARIANIS SUPERSTITE *Magno Constantino; & de Cæsariensi, Tyrio, & Jerosolymitano Conciliabulis.*

1. Fidei Symbolum in Nicæna Synodo procusum inviti Ariani Episcopi specie tenus ac dissimulanter susceperunt, formidine adducti amissionis suarum Ecclesiarum, & omnium fortunarum, & exilii. Pauci ex eis per aliquod tempus subscribere renuerunt, ideoque sedibus suis brevi tempore depulsi, aliis in eorum vices subrogatis, ut Eusebius Nicomediensis, & Theogonius sive Theognis Nicænus: sed mox ad Constantini clementiam recurrentes, ejus interventu pristinas recuperavere sedes; postquam ficto animo subscripserunt. Duoque dumtaxat Ariani Episcopi Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis, nunquam ad subscriptionem illam aut animi fictionem consenserunt, pristinisque sedibus & fidelium

fidelium communione irreparabiliter exciderunt, ut prodit Synodica Nicænorum Patrum ad universas Ecclesias epistola. Quinto post sacrosanctam Synodum mense ad cælestem translatus est vitam Alexandriæ Antistes Alexander, qui primus adversus Arianos classicum insonuerat, vexillumque erexerat: ejusque in locum substitutus est non quidem Theonas, ut deceptus scribit Epiphanius, sed Athanasius; obsistentibus licèt atque frementibus Arianis, qui Theonam fortassis expetiverant, ut hac ratione sedem, ea qua fuerat extrusus, cumulatius compensarent.

2. Constantini quidem edicto cautum erat, ut decretis Nicænis ab omnibus obtemperaretur, propositis in refractarios exilii pœnis, bonorumque amissionis: utque Arii scripta non solùm hæretica; sed etiam liber ille obscœnus, quem Thaliæ titulo inscripserat, ignibus traderentur: ut insuper Porphyriani vocarentur omnes hæresis Arianæ sequaces, odioso Sophistæ nomine, qui nefariis libris Christianam religionem proscinderat. Dum vixit Constantinus, Ariani Nicænam fidem aperto Marte nequaquam oppugnare ausi, multò plus Ecclesiam divexarunt, quam si eamdem aperto bello fuissent adorti. Sic enim suos Episcopatus, suosque gradus & ordines retinuerunt, ut commissos sibi populos seducerent. Eaque calliditate in Dominicum ovile majore licentia grassati sunt, gregales suos pestilentesque Doctores promoverunt, fideles autem per calumnias cæterasque malas artes submoverunt; conventus Synodales ad fidei oppugnationem frequentes habuerunt; atque in Constantini gratiam, & aulicam potestatem adeo intimè se insinuavere, ut Orthodoxi Episcopi non tantum inde procul submoti, sed etiam innumeris fuerint curialium vexationibus obnoxii; ipseque delusus Imperator calumniis ab Arianis excogitatis fidem habuerit: impiaque Pseudosynodorum decreta ab Eusebianis procusa imperiali sua autoritate firmaverit: Officiales verò Eusebianis addictos, & Orthodoxis infensos, Episcoporum Synodis, in quibus Ariani prævalebant, præfecerit. Ita factum est, ingruente ab Arianis persecutione, & ipsis addictissimi Principis cæco studio ac violentia, ut hæresis latiùs indies manaverit, & quasi contagione innumerorum hominum mentes brevi pervaserit.

3. At verò in Athanasium præcipuum & acerrimum Nicænæ pietatis defensorem atrocius Arianorum furor exarsit. Fax Arianorum præcipua erat Nicomediensis Eusebius, qui ut Athanasium deturbaret, illum cum Constantino, cujus gratia & facilitate abutebatur, committere, atque in contentionem trahere sategit. Hoc igitur animo persuasit Ario, ut pœnitentiam ac resipiscentiam a pristina hæresi coram Principe subdolè simularet, & quasi palinodiam diceret, demumque præsidium ejus supplex imploraret. Ratus Constantinus præclaram affulgere componendorum omnium dissidiorum, stabilisque ineundæ pacis occasionem, solumque Athanasium cum sua factione per damnabile pertinaxque odium his optatissimis successibus obsistere, literas comminatorias ad Athanasium misit, nisi Arium in suam reciperet Ecclesiam. At ille intelligens quam exitiosa pestis futurus esset Arius apud suos, & quantam stragem lupus ille insidiator, ovina pelle indutus, esset editurus, si eum contingeret admitti, tantam simul prudentiam & constantiam adhibuit, ut Imperator ab eo proposito destiterit. Videndus ipse Athanasius in Apolog. 2. & Rufinus, & Theodoritus, & Sozomenus, qui ea pariter referunt quæ proximè sequuntur.

4. Eusebius Nicomediensis omnis doli & scelerum fabricator, adversus Athanasium novas incessanter accusationes apud Constantinum struit: inter quas insignes fuere, de occiso per eum Arsenio Episcopo, atque ad flagitii cumulum de amputata ejus manu ad usum nefandæ ac dæmoniacæ artis magicæ. Altera de fracto per ausum sacrilegum calice, de sacro altari everso, aliisque impietatibus ab eo patratis in odium Ischyræ Sacerdotis, quo tempore divinum sacrificium offerebat. Sed utraque accusatio hic prosequenda.

5. Arsenius ipso Athanasio teste Apol. 2. Episcopus erat Hypseles in prima Thebaide, isque de Meletii schismate. Hic pretio corruptus fuerat, ut dum intentaretur in Athanasium homicidii in persona Arsenii perpetrati, & diabolicarum præstigiarum crimen, ipse ad fovendam intentatam querelam in loco sibi assignato delitesceret. Hinc factum ut Arsenio nullibi locorum comparente, Eusebiani duplicis hujus criminis ementiti Athanasium coram Imperatore postulaverint: eidemque amputatam, saleque conditam hominis manum, quam Arsenii esse dicebant, ostentaverint, deposcentes a Constantino, tam immane scelus obstupescente, condignum pro rei atrocitate supplicium. His rescitis Athanasius clam misit investigatum per loca diversa, si forte reperiri posset Arsenius, aut aliqua de ipso fama percipi. Missus ad hanc perquisitionem Diaconus locum addiscit latebrarum Arsenii: cujus custodes comperto Diaconi adventu Arsenium navigio celeriter impositum, per amnem Nilum in partes alias devehi curant. Tum hujus custodiæ præfectus Primus scriptis quam citissimè literis Joannem admonet istius conscium calumniæ, promotoremque ut ab ista desistat accusatione. Jam enim viventis Arsenii latebras innotuisse per confessionem a Diacono exceptam quatuor ejus loci, quos nominat, Monachorum: seque Primum una cum Elia fuisse ad Augustalem Præfectum opera Diaconi perductum, coram quo rei evidentia coacti, dolum omnem & calumniam adversus Athanasium conflatam juridicè confessi sint. Paphnutius quoque Monachus his Primi literis subscripsit, remque ita esse confirmavit. Nec longè post Tyri deprehensus ab aliis Arsenius fuit, quorum etiam fuit apud acta publica testificatio excepta. Ipse quidem Arsenius cum Primo ejus custode deprehensus, præfractè se eum esse negavit, sed mox adductus in conspectum Pauli Episcopi Tyri, qui ipsum de facie jampridem noverat, se Arsenium esse confessus est, omnemque imposturarum molitionem aperuit. Neque id satis, sed ipsemet Arsenius & Joannes calumniarum adversus Athanasium structarum conscius, scriptis ad Athanasium literis, ejurato per eas Meletiano schismate flagitiosaque factione, veniam ab eo postularunt, & sub ipso inviolabilem deinceps communionem. Quæ omnia singillatim refert Athanasius Apolog. 2. & epistola Synodica Concilii Alexandrini. Sed non multo post iterata perfidia Joannes ille a promissis descivit, seque denuo Meletianis & Eusebianis omnis flagitii ministrum adjunxit. Arsenium verò probabile est in officio perstitisse, cum ejus legatur ad Concilium Sardicense subscriptio. Quis non judicasset his probationibus tam multiplicibus, tam perspicuis, omnique exceptione majoribus, istoque tam inopinato rerum successu indelebilem confusionem æternumque silentium adversariis Athanasii indictum iri? Eisque Constantinum tamquam notoriis & nequissimis impostoribus fidem omnem deinceps abrogaturum? Illi tamen veriti non sunt easdem veteratorias accusationes identidem renovare, aliasque novas fabricare, ut virum sanctissimum & innocentissimum ultimo exitio disperderent.

6. Altera de Ischyra in Athanasium ab Eusebianis machinata est impostura. Erat Ischyras vir laicus, vici cujusdam exilis in Mareotide incola, quæ regio est Ægypti, sic denominata a Mareotide lacu quo alluitur. Vir ille affectavit, tametsi merus laicus, Sacerdotio consecrari a Collutho flagitioso & ambitioso Sacerdote, qui se fingens Episcopum ausus fuerat ordinationes inanes & imaginarias conficere, insciis aut etiam invitis propriis eorum, quibus sacrilegas manus imponebat, Episcopis. Veruntamen in Concilio Alexand. an. 324. quod fuerat ab Osio convocatum, Colluthus declaratus fuit nihil aliud esse quam Sacerdos; & irritæ dictæ sunt quascunque attentaverat ordinationes: ipseque Ischyras ibidem nominatim in vulgus laicorum redactus fuit: quippe qui non aliunde initiatus fuerat quam a Collutho tantum Presbytero. Sed pervicax Ischyras nihilo secius in obscuro viculo suo se pro Sacerdote gerebat. Qua de re admonitus est Athanasius a vicini oppidi Presbytero, cujus curæ viculus ille subjiciebatur, in quo Ischyras se pro Sacerdote gerebat. Eum ergo qui admonuerat Sacerdotem una cum Macario Alexandrinæ Ecclesiæ Presbytero misit citatum Ischyram, ut se coram sisteret accusationi falsi usurpati Sacerdotii responsurus. Missi ambo Sacerdotes Ischyram per ægritudinem decumbentem comperiunt: nec aliud prorsus agunt, quam quod verbis significant Ischyræ parentibus, ut ipsum ex parte Athanasii admoneant, ne post hac Sacerdotalibus officiis se ingerat. Qui porrò Ischyræ illic communicabant, vix hominum septem numerum, eorumque agrestium & rusticanorum complebant: nec verò eidem Ischyræ propria

paren-

parentes post Concilii ab Osio celebrati decretum ullatenus adhæserant. Nulla verò Ecclesia nullumque sacellum in eo pago structum erat; sed Ischyras inane & sacrilegum exercebat ministerium in profano, privatoque conclavi, ad infantem & orphanum quemdam pertinente, cujus nomen erat Ision. Convalescens demum Ischyras, atque a propriis parentibus, qui Athanasio communicabant, monitus ut a ministerio desisteret: ille incorrigibilis persistens, id unum providit, ut se hostibus Athanasii adjungeret, quo, illorum fretus potestate, illius legitimæ potestati sibique debitis pœnis præriperet. Igitur se Meletianis adjunxit schismaticis, quorum interventu Eusebianorum sibi patrocinium asseruit. Horum suasione litem accusationis in Athanasium intendit, quam Nicomediensis apud Constantinum prosecutus, instaurari postmodum curavit in Tyria pseudosynodo, sacri calicis ab Athanasio effracti, eversique altaris atque in humum projecti divini Sacramenti, sacri voluminis discerpti, destructæ atque ad fundamentum Ecclesiæ. Hæc enim omnia mentiebantur: fuisse in pago illo Ecclesiam, & in ea sacrificasse Presbyterum Ischyram; quo verò tempore ipsum ægritudo in lecto detinebat, adventasse Athanasium, qui tamen procul inde tunc aberat, ingentique scandalo illa omnia sacrilegia perpetrasse, per summam nequitiam ab ipsis, qui judices futuri erant, conficta, ut Athanasium innocentem opprimerent.

7. Ad ista itaque, aliaque calumniosa crimina dijudicanda, hortante Nicomediensi Constantinus conventum Episcoporum Cæsareæ Palæstinæ indicit; eorum scilicet quos Nicomediensis designaverat; quibus præsidem constituit alterum Eusebium Cæsareensem Episcopum. Missus fuit, quem Eusebiani optarunt, Dionysius Comes, militari manu succinctus ad compescendas simultates, & silentium, ubi opus esset, indicendum. Citatur ad causam dicendam Athanasius, qui primum odientium se judicium declinavit, nec tantùm ut suspectorum, sed etiam ut incompetentium. Nec enim illorum suberat jurisdictioni, utpote altioris præ illis omnibus sedis Ecclesiæque Pontifex. Quam rem contumaciæ superbiæque attribuentes adversarii, Constantinum in eum gravius exasperant, a quo literæ increpatoriæ in ipsum scriptæ mandant, ne Synodi cognitionem declinet: quam Cæsarea Tyrum eodem tempore transferri jubet. Postquam Eusebiani relicta Cæsarea Tyrum commigravere, eodem adventavit Athanasius secum adducens quadraginta septem Ægyptiæ Diœcesis Episcopos, quos inter eminebant Potamon & Paphnutius, confessionis gloria illustres. Eusebiani verò Antistites sexaginta convenerant, ut scribit Socrates lib. 1. c. 20. quibus omnibus Eusebius Cæsareensis præsidebat. Jubent Eusebiani Athanasium stare reum, ad Synodi interrogata responsurum. Tum verò Potamon Heracleæ in Ægypto Episcopus, ut refert Epiphanius hære. 68. conversus ad Cæsareensem, hæc illi lacrymans exprobravit: Tu Eusebi sedens stare in conspectu tuo Athanasium jubes? Quis tantam non perhorrescat indignitatem? Annè meministi, furente gentilium persecutione, te mecum in carcerem fuisse detrusum? Illic orbatus oculo fui, ut in hac facie vides, quia malui quidvis perpeti, quam fidem Christo promissam prodere: tu verò dimissus es integer & illæsus, quia gentilis Magistratus acquiescens voluntati, libertatem tuam, & indemnitatem proditione redemisti Christianæ religionis.

8. Protestatus primùm Athanasius de judicum incompetentia fuit, sed ipsius a Synodo declinatione rejecta, producti sunt accusatores ex Meletiana factione, manum exhibentes, quam mentiebantur occiso per Athanasium Arsenio excisam, & ad magicas præstigias reservatam. Præcipuus accusator erat idem ipse Joannes, qui veniam a se fabricatę nequitiæ calumniæque ab ipso Athanasio petierat & obtinuerat. Sed eum Eusebiani post sceleris a se designati confessionem, suas denuò in partes pellexerant. Ipse verò Arsenius Deo sic providente ad Athanasium nocte præcedente clam diverterat; eumque disposuit Athanasius, ut a longè sequens & quantum fieri posset, demisso opertoque vultu se ad fores loci, in quo Synodus habebatur, proriperet. Interrogatus itaque de hoc scelere Athanasius, rogavit hominem suæ justificationi pernecessarium ad fores astantem introduci. Introducitur Arsenius ambobus brachiis sub pallio, quo erat amictus, occultatis, stetitque a tergo Athanasii qui rogavit Episcopos num quis eorum Arsenium probè noverit? Respondentibus se novisse, palam producit qui latuerat Arsenium. Amota igitur utraque ex lateribus pallii lacinia, en inquit dexteram Arsenii manum, en pariter ejus sinistram. Aut igitur hunc insistite tres habuisse manus, aut rationem ab illis exigire, qui excisam alterias hominis proculdubio ab eis interempti manum in hoc judicium produxerunt, undenam illam habuerint, nec tantum crimen indiscussum relinquatur. Introducta est etiam fœmina procacissimæ impudentiæ, ut Athanasium stupri sibi ab eodem per vim illati postularet. Interrogatur Athanasius quid habeat responsi ad illam malieris criminationem? Ille consultò rantisper silet, sed non Timotheus, Athanasii Presbyter, qui ultrò se proripiens; Egonè (inquit) o mulier tuas sum ingressus ædes? Egonè tibi vim intuli? Cui illa intento in eum brachio: Tu ipse es scelestissime, qui per charitatem hospitio in meas ædes exceptus, virginitatem, quam Deo sacraveram, abstulisti; & invitam omnibusque viribus resistentem violasti. Præcipit Concilium fœminam dimitti, obstante Athanasio nequaquam dimittendam, sed inquirendum in præsentem, & cognoscendum, quisnam has fraudes & crimina confixerit. Horum fidem facit Theodoritus lib. 1. cap. 30.

9. Athanasius ex illo malignantium conventu auxiliante Dionysio Comite digressus, ad Imperatorem, qui tunc Constantinopoli versabarur, confugit, vixque in ejus colloquium admissus, fraudes adversantium sibi, & quidquid in illo conventu gestum erat, enunciat: ejusque opem ac præsidium adversus calumniantes reipsa convictos implorat. Qui verò Tyri consederant Eusebiani, ex suo cœtu Episcopos in Mareotidem delegant Theognim, Theodorum, Marim, Macedonium, Ursacium, & Valentem de fracto calice inquisituros. Hi rejectis quasi suspectis probis omnibus qui rem ipsam viderant, & pro veritate testimonium dicere parati erant, solos a se corruptos, & pollicitationibus, aut minis aut pretio emendicatos & subornatos in testimonium admisere. Cumque Tyrum remeassent, Conciliabulum istud Athanasium ut flagitiorum convictum, tam per fugam suique subtractionem a judicio, quam per juridicam inquisitionem, testesque juratos, damnat, suoque depellit Episcopatu; prohibet quoque Alexandriæ accessu, ne per illum seditiones & tumultus ea in urbe concitentur. Literas etiam rerum a se gestarum plenas falsitatum ad Constantinum perscribunt, & ad diversas Ecclesias, quibus omnem prohibent cum Athanasio communionem.

10. Peracta Tyri pestilente Synodo Eusebiani mandato Constantini Jerosolymam conveniunt ad Basilicæ dedicationem, quam magnificis sumptibus extruxerat. Dumque illi Jerosolymæ consistunt, in qua civitate, damnato ad crucem JESU Christo, Barabbas fuerat absolutus, post damnatum a se Athanasium, iidem Pseudoepiscopi Arium, novam confessionem, in qua omnis supprimebatur consubstantialis Filii mentio, profitentem, publica gratulatione amplectuntur, & in communionem recipiunt, eundemque Synodalibus literis Imperatori commendant, obnixè rogantes ut illum sinat Alexandriam regredi. Sub his Athanasius, innumeris superatis per aulicos obstaculis, qui ipsum Principis accessu arcebant, Imperatorem quamvis invitum convenit, eique adversariorum perspicuam nequitiam manifestasque fraudes propalavit. His compertis Constantinus Antistites, qui Tyri consederant, indidemque Jerosolymam concesserant, Constantinopulim ad se accersivit, judicii contra Athanasium sui rationem reddituros. Cæteris Episcopis ob sceleris conscientiam detrectantibus, moralque nectentibus, sex tantummodò regiam in urbem adventarunt, suæ in aula potestati suarumque fraudum confisi præstigiis: uterque scilicet Eusebius Nicomediensis & Cæsareensis, Theognis, Patrophilus, Ursacius, & Valens, qui judicii Synodalis ut examen declinarent, veteribus omissis calumniis, novas alias in Athanasium commenti sunt, per quas denuò Constantinum in Athanasium concitarunt, hunc comminatum fuisse asseverantes prohibiturum se annonæ ex Ægypto transvectionem ad regiam civitatem, atque testes partim a seipsis, partim a Dionysio corruptos produxere quinque Ægyptios Episcopos, ex illorum numero, qui Athanasium comitati in Tyri Pseudosynodo defenderant.

Costan-

Constantius hac de re Athanasio graviter succensens, Treviris illum exulare jubet. Non tamen permisit Eusebianis, quod enixè postulabant, alium ejus loco sufficere Antistitem. Hoc tamen obtinuere, ut Alexandriam, unde Athanasius ejiciebatur, regrederetur execrabilis Arius. Verum statim atque in illa civitate versari cœpit hæresiarcha, omnia tumultu & violentiis replevit, ideoque Alexandria eum Constantinus revocavit.

11. Treviros profectus Athanasius a Maximino civitatis illius Episcopo atque ab ejus plebe & Clero, tanquam Dei Angelus, atque uti vere erat, invictissimus fidei confessor & assertor, exceptus est. Interim Eusebiani tantoperè apud Constantinum prævaluerunt, ut ipse Arium resipiscentiam simulantem benignissimis literis ad se acciverit, in ipsa regia civitate fidelium communione potiturum, & mox accedentem hæresiarcham singulari gratia lætitiaque complexus sit. Tunc Alexander dignissimus Constantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ, postquam frustra Imperatorem admonuit, rogavit & obtestatus est, jejuniis, lacrymis & orationibus intentus, noctem integram Deo supplicans in Ecclesia excubavit. Postridie Arius cum amplissimo nobilium aulicorum & Imperialium satellitum comitatu, agmen ducente Nicomediensi Eusebio, ad templum specie triumphi progreditur: sed medio in itinere, urgente alvi necessitate, cogitur de via in publicum secessum divertere, in quo divina exceptus ultione medius instar proditoris Judæ crepuit, diruptisque viscerum compagibus, fœdissimam animam cum intestinis effudit. Ipseque Constantinus divinam in nefarium hominem vindictam agnoscens, revocare Athanasium Treviris exulantem animo proposuit, nec tamen re præstitit, accedente subinde morbo: & ad calida balnea remedii causa profectus, morte occubuit in Nicomediæ suburbano, anno Imperii, secundum Eusebii supputationem, trigesimo primo, suæ verò ætatis circiter sexagesimo tertio, qui erat Christi trecentesimus trigesimus septimus.

GESTA AB ARIANIS POST obitum Constantini.

1. Constantino ex vivis ablato, qui prior natus superstes erat Constantinus junior dictus, Nicænæ fidei cultor ex Galliis, in quibus regnabat, Athanasium cum honorificis literis Alexandriam remisit; non auso Constantio, qui erat natu secundus, cui parebat Ægyptus, quamquam iste Arianam apertè profitebatur impietatem, obsistere metu fraterni belli, infestantibus etiam ditionis suæ fines Persarum armis. Quicunque etiam alii Orthodoxi Episcopi a Tyri Conciliabulo propriis abdicati fuerant Ecclesiis, restituti sunt communi Catholicorum Principum opera, Constantini junioris & Constantis, qui erat trium fratrum natu minimus: Eaque occasione Ariani seditiones & tumultus passim in ditionibus Constantii excitarunt, pristinas calumnias toties refutatas renovarunt, novasque commenti sunt de homicidiis in Athanasii reditu ab ejus gregalibus perpetratis, de frumento ab eo subrepto, quod Constantinus pater viduis Ægypti & Libyæ in earum alimoniam distribui constituerat, & de infracto Synodi Tyri decreto, quo fuerat Athanasius Episcopatu abdicatus, quem tamen temerario ausu resumpserat. Quia vero Ariani odio Athanasii ad tres fratres Augustos, ad Julium quoque Romæ Pontificem, simulque ad omnes propemodum Ecclesias literas mittebant hisce calumniis refertas, necessarium judicarunt intemeratæ fidei Episcopi Alexandriæ Synodum convenire, in qua illæ omnes accusationes justo examine discuterentur. Quod ubi fidelissimè & accuratissimè præstitum fuit, prolixam, quæ superest, Synodicam epistolam ad universas Ecclesias direxerunt: in qua calumnias in causa Ischyræ & Arsenii, aliasque superadditas accusationes invictissimis profligant argumentis, earumque infamiam omnem in accusantium capita refundunt ad summam Eusebianorum ignominiam. Incidit Alexandrina hæc Synodus in annum Christi 339.

2. Eusebiani tamen, ut se de communione primæ sedis jactare possent, simulque metuentes ne sibi ipsis contraria foret, nisi eam officio simul & suis ordinariis fraudibus prævenirent, tres ad Julium Romanæ Ecclesiæ Episcopum misere Legatos, Macarium Presbyterum, Martyrium, & Hesychium Diaconos, quorum potissima petitio fuit, ut Tyri decreta damnatio Athanasii rata haberetur: atque ita prætextu careret Athanasius non ab aliis quam ab incompetentibus seque inferioribus Episcopis fuisse damnatum, geminique Imperatores qui Tyrium decretum aspernabantur, minus adversarentur, dum judicium expectaretur primæ atque Apostolicæ sedis. Misit quoque suos Athanasius ad Julium Legatos, qui Eusebianos refellerent, simulque suæ defensionis epistolam, quam eamdem verisimile est fuisse, quam Synodus Alexandrina cuderat, & quam ipse idem integram inseruit in suæ secundæ apologiæ exordio: qui & idem in eadem secunda sui apologia refert Julii Papæ ad Eusebianos literas, in quibus testatur, auditis utriusque partis Legatorum assertionibus, superiores longe apparuisse Athanasii Legatos, ab illisque plane convictos Eusebianorum Legatos: ideoque proximi & imminentis, quod metuebant, judicii declinandi causa, Concilium generale indici postulasse. His addit Carponam, qui erat Eusebianis addictus, fuisse jamdudum hæresis Arianæ convictum, similiter & Pistum a Nicæna Synodo & ab Episcopo Alexandro judicatum Arianum, & ordine repulsum, quem ei male Secundus pariter Arianus contulerat. Legati Eusebianorum prorsus confusi, neque pudorem, quo suffusi erant, prorsus valentes sustinere, statim atque ipsorum petitioni Julius Concilium generale indulsit, Roma furtim nocte intempesta digressi Orientem repetierunt: relictis tamen Romæ per summam imprudentiam Tyrii Conciliabuli & Mareoticæ Legationis actis. Quæ quidem inadvertentia visa est Eusebianis intolerabilis, qui optassent acta tam deformia, tam sibi ipsis contraria, tamque perspicuam prodentia injustitiam, perpetua oblivione obliterari ac deleri. Eorundem verò actorum exemplar calumnias adversariorum secundum incontestabiles juris formas manifestè convincens, Julius ad Athanasium (qui hoc ipsum in sua Apologia 2. contestatur) transmisit.

3. Ariani, qui declinandæ condemnationis a Julio futuræ causa cum sibi essent tot flagitiorum conscii, deferri causam ad generale Concilium ab ipso Julio indicendum petiverant, citati demum ut huic Concilio se sisterent, venire tamen detrectarunt; quamvis alii Episcopi, qui querelas etiam adversus Arianos habebant, Romam convenissent ex Oriente: ex quibus Athanasius annum integrum & sex menses Romæ præstolatus est adversariorum adventum. At illi tergiversantes se Persici belli futili prætextu excusavere, suæ deploratæ causæ diffisi. Judicium quippe Julii & liberi incorruptique Concilii admodum formidabant, in quo (ut loquitur Athanasius epist. ad solita vit. agen.) *nec Comes aulæ corruptus, partique deteriori addictus adfuturus esset, nec satellites pro foribus excubarent, neque ex Cæsaris præscriptis omnia fierent; quibus rationibus, & non aliis, Sanctos oppresserunt Episcopos, qui nec audiebantur, neque impunè loqui permittebantur*: Hactenus Athanasius. Sed cum die condicto Eusebiani Romæ interesse deberent, Antiochiæ consederunt; ibique illegitimum inivere Concilium, cui Constantius Imperator Arianus interfuit; in quo quidquid ipsis collibitum fuit, constituerunt, indictaque causa Athanasium cum aliis sibi invisis Episcopis iterum propriis Ecclesiis deturbarunt, anno Christi 341. In locum Athanasii Eusebius ille jam Constantinopolis Episcopus, qui paulò ante Nicomediensem rexerat Ecclesiam, primas in Antiochena ista Synodo tenens, curaverat subrogari Eusebium Emissenum inter Arianos celebrem. Sed isto recusante ob indefessum studium, quo Alexandrini erga Athanasium afficiebantur, sublectus illius loco est Gregorius Cappadox, homo truculentior feris, eo consilio ut armis & omni violentiæ genere in populum Athanasii studiosissimum grassaretur. Quod ille insigniter præstitit. Armatorum quippe copiis succinctus, ea omnia patrari jussit aut permisit, quæcunque ab insulentibus victoribus expugnati cives pati possunt. Immanissimam quæ tunc accidit Ecclesiæ Alexandrinæ cladem, graphicè describit Athanasius in sua ad Orthodoxos epistola. Quo tempore Gregorius Alexandrinam invasit Ecclesiam, Athanasius a Julio Romanoque Concilio in communionem receptus ac restitutus Alexandriam

navi-

navigio reverterat: sed subito invasoris Gregorii turbine involutus, & ad necem conquisitus, vix hostiles manus evasit: atque in fuga annos ferè sex exegit: donec à Sardicensis Concilii decreto Gregorius Cappadox de gradu ejectus, & Athanasius in pristinam provectus est sedem anno Christi 347. hoc interea temporum intervallo triennium Romæ commoratus est: quò etiam confugere, ut ad commune asylum, plerique alii Episcopi sedibus suis ab Arianis expulsi. Quod reliquum temporis effluxit, Athanasius Mediolani exegit, à Constante orthodoxo Imperatore accitus; quia ea in urbe sedem sui fixerat Imperii.

4 Paulum quoque Ariana rabies infectata est, dignissimum Constantinopolis Episcopum, Alexandri olim à nobis commemorati successorem. Constantius instigante Nicomediensi Eusebio molestè tulit Regiæ civitatis Ecclesiam ab Episcopo Catholicæ professionis gubernari. Postquam igitur ab Eusebianis Episcopis, qui ad se convenerant, illum Episcopatu dimoveri curavit, Nicomediensem Eusebium Constantinopolis Episcopum renunciavit anno Christi 340. eodemque Paulum in Pontum deportari jussit. Post biennium autem mortuo tot facinorum autore ac suasore Eusebio, Paulus in pristinam sedem regreditur; novis se persecutionibus oppignorans, ne probrum apud Deum incurreret vacantis jam Ecclesiæ suæ derelictæ. Arianis itaque adversus illum tumultuantibus, Constantius Antiochia digressus Constantinopolim redit, Paulùmque asperiore plectit exilio, ferroque vinctum deportari jubet in Singeram Mesopotamiæ vicum, ut refert Athanasius epist. ad Solitar. Inde eum Emesam relegari mandat. Denique ut exosum sibi religionis causâ hominem crudeliùs mactaret, ad Cuculam oppidum sub frigidissimo cœlo, & in asperrimo sterilique solo, in desertis montis Caucasi ad fines Armeniæ situm, quarto exilio deportari fecit; quo loco in tetro & squallenti carcere inclusus, fame, frigore, omniumque rerum inopia semimortuus, recluso carcere parumque adhuc respirans laqueo Arianis strangulatus est, ut ibidem refert Athanasius.

5. Eadem Arianorum sub Constantio persecutio Eustathium perculit Antiochiæ Præsulem, Nicænæ fidei defensorem, qui Nicænam Synodum egregia oratione aperuerat, librisque editis, quos Hieronymus recenset, Ecclesiam illustrarat. Hujus persecutionem jam ab Eusebio tunc Constantinopolis Episcopo satis superque prosequutus sum in historica hujus Sæculi Synopsi. Tantùm hoc addo, non parum hallucinari veteres aliquot scriptores, qui Eustathii damnationem ad tempora referunt Constantioi. Cæterùm Theodoritus lib. 1. cap. 20. Eustathii dejectionem factam ab Eusebio refert, postquam Episcopatum adeptus est Constantinopolitanum Eusebius, deturbato inde Paulo. Neminem autem latet, exilium Pauli non nisi post excessum Constantini contigisse: nihilque dilucidius est hoc Athanasii testimonio epist. ad solitar.vit.agen. *Fuit quidem Eustathius Antiochiæ Episcopus vir confessione clarus, religione pius, quem magno studio pro veritate stantem, & Arianam hæresim odio prosequantem aversantemque, homines Arianæ opinionis, ita apud Constantium accusarunt ficta calumnia, quasi in matrem Principis contumeliosus fuisset; nec mora in exilium ejicitur, & cum eo ingens turba Presbyterorum & Diaconorum.* His accedit Hieronymus sic loquens de eodem in Catal. *Eustathius sub Constantio Principe pulsus est in exilium*:

6. Sub Constantio pariter obtigit illa Stephani Antiocheni Episcopi flagitiosa machinatio, qua duos incontaminatæ vitæ Episcopos Synodi Sardicensis Legatos, Vincentium & Ephratam publica infamia inurere molitus fuerat per meretricem Antiochenam. Cùm enim Legati ad Antiochiæ quoddam hospitium divertissent; atque in eorum insciorum & dormientium conclave noctu introducta aliunde fuisset, perversa illa machinatio insidias contrario successu elusit; Episcopi enim inopinato ingressu territi exclamarunt; meretrix ejusque introductor fugam repentè capessiverunt. Fortè Antiochiæ tunc degebat Constantius Augustus, ad quem suum miserat Legatum Salianum Comitem & Magistrum militum Constans, alter Augustus. Comes ille suscepta duorum Episcoporum querela, & causa explorata, Stephanum judicio postulavit. Et quia suspecti erant Arianæ partis Episcopi, innumerarum calumniarum toties adversus Orthodoxos Antistites convicti, enixe à Constantio petiit & obtinuit, ut hoc judicium Magistratibus imperialibus totum committeretur; juridica inquisitione facta Stephanus convictus est hujus imposturæ autor. Ipseque Salianus non antè litem hanc prosequi destitit, quàm Constantio ad hoc persuaso amovendum de secta publicum scandalum, ejusque culpam in solius rei caput refundendam, acciti fuerint vicinis ex locis Episcopi, à quibus fuit Stephanus suo abdicatus Episcopatu; cujus loco Leontium pariter Arianum suffecerunt. Hæc ab Athanasio referuntur epist. ad Solitar. & fusiùs à Theodorito lib. 2. cap. 7.

7. Regnantibus Cath. Principibus Constantino, juniore & Constante, Occidentales Imperii Romani Ecclesiæ ab Arianorum infestatione tutæ tranquilla pace fruebantur, & quasi halcyonios dies feliciter peragebant: dum Orientis Ecclesiæ sub Constantii tyrannide gemebant, easque Ariana impietas angebat, vastabat, ac depopulabatur. Sed postquam arcano DEI judicio Principes illi Orthodoxæ fidei columina ex hac vita discesserunt, in eorùmque ditionem successit hæreticus Constantius, tunc demum Ariana hæresis quasi immanis procella, disjectis violenter aggeribus, diruptisque obicibus longè latèque se effundens; Gallias, Hispanias, Italiam, & Britaniam inundavit: Ecclesiasque harum Provinciarum detrusis Catholicæ fidei assertoribus Episcopis & Presbyteris, Ariani quà vi, quà dolis invaserunt. Ex his Saturninus Arelatensem Ecclesiam, cujus erat permagna in multas Gallicanas Provincias autoritas, occupavit. Ab hoc Biterris Volcarum oppido coactum est Concilium anno 356. ex quo Hilarius Pictavorum Episcopus, eò quòd strenuè Arianis resisteret, missus fuit in exilium in Orientem. Ibi dum commoratur exul, initum est apud Orientales Seleuciense Concilium anno 359. quo eodem in Occidente habebatur Concilium Ariminense. Hilarius intra Seleuciense admissus mirabili constantia, & ingenii vi adversus Arianos pro Nicæna fide disputavit. Quinetiam eosdem à Synodo revertentes ad conspectum usque Constantii intrepidè consequutus est, ut coram Principe causam fidei sustineret. Verum tamen illius acumen pertimescentes Ariani, Constantio persuaserunt, ut eum ad pristinam Ecclesiam postliminio liberum præmitteret. Atque ita victor & ab exilio redux Hilarius, Gallicanas Ecclesias, quas impius Saturninus cum suis asseclis vastaverat, nova luce lætitiaque perfudit, dejectósque Catholicorum animos crexit. Et sicut memorat Severus Sulpicius, frequentes Synodos, ad reparandas editas ab Ariana factione ruinas, passim excitavit. In his Synodus eminet Parisiensis, per quam lapsorum multitudo in Ecclesiæ castra remeavit. Ipse verò cladium autor Saturninus excommunicatione inflicta, sedem, quam indignissimè occuparat, amisit Episcopalem. Patres autem Synodalem ad Ecclesias Orientis epistolam conscripsere, rerum feliciter gestarum seriem exprimentem, quæ inter Synodica Hilarii fragmenta superest.

8. Antequam huic capiti finis imponatur, plurimùm juverit veterum Græcorum, qui post Athanasium historiam litis extorrium Episcoporum, & qui ipsos suis Ecclesiis expulerant, Arianorum, coram Julio Romano Hierarcha scriptis ediderunt, testimonia hic artexere: ut elucescat, quàm fuerint circa Romani Episcopi dignitatem ac potestatem alieni ipsorum quoque Arianorum animi & sensus ab hodiernis hæreticis & Græculis schismaticis. Socrates judicium hoc supremum, quo plurimarum Synodorum decreta erant rescindenda, aut confirmanda, ipsis etiam postulantibus aut consentientibus Arianis, fundatum refert in ipso Romanæ Sedis principatu. Theodoritus verò niti scribit sacro Ecclesiæ canone ac legibus. Sozomenus demum attribuit Romanæ atque Apostolicæ Cathedræ majestati, cujus juridicæ potestati cæteræ omnes universo Orbe dispersæ Ecclesiæ subjiciuntur. Socratis verba hæc ipsa sunt lib. 2. cap. 11. ὁ δὲ Ἰούλιος ἅτε προνόμια τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας ἔχουσης, παῤῥησιαστικοῖς γράμμασιν ὠχύρωσεν αὐτούς. *Julius verò quippe cujus Ecclesia Romana præfecturam habet, litteris confidentia & autoritate plenis ipsos munivit*, scilicet Athanasium cæterosque abdicatos Episcopos.

9. Theodoritus lib. 2. cap. 4. sic ait: οἱ περὶ Εὐσέβιον τὰς κατὰ Ἀθανασίου συκοφαντίας συνέπλεκον, ὁ δὲ (Ἰούλιος) τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος θεσμῷ καὶ αὐτοὺς κατελαβεῖν τὴν Ῥώμην ἐκέλευσε, καὶ τὸν θεῖον Ἀθανάσιον εἰς δίκην ἐκάλεσε. *Eusebiani*

ad Julium accusationes scriptas miserunt: Julius autem Ecclesiæ legem sequutus, accusatores Romam venire jussit, divinumque Athanasium in jus vocavit.

10. His accedat Sozomenus ita testificans lib. 2. cap. 8. ἐνταῦθα ταύτας ὁμονοοῦντας αὐτῷ περὶ τὸ δόγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου εὑρὼν, ὡς ὁμοδόξους αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν προσήκατο, οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἐπέγραψε, μεμψάμενος ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας· ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσε διελέγξοντας δικαίως αὐτὸν ἐπενεγκεῖν τὴν ψῆφον, ἢ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἀνέξεσθαι ἐπηπείλησεν, εἰ μὴ παύσονται νεωτερίζοντες. *Ubi omnes una mente complecti ea, quæ in Nicæna Synodo decreta erant, animadvertit, utpote ejusdem secum fidei, eos in communionem admisit, & unicuique suam sedem restituit, eò quod ad ipsum propter Apostolicæ Cathedræ majestatem omnium Ecclesiarum cura pertineret. Tum ad Orientis Episcopos scripsit, expostulans, quod durius Orthodoxos Episcopos accepissent: Mandavitque, ut pauci ex omnibus stato die Romam adessent, probaturi, se super illis justam tulisse sententiam. Alioqui de cætero non impunè laturos interminatus est, nisi ab his iniquè gestis abstinerent.*

11. Judicio itaque Julii Romani ab ipsis Arianis expetito, tanquam ejus cujus esset supremum in universas Ecclesias tribunal, rescissa sunt iniqua Synodorum Orientalium decreta, injusteque dejectis adjudicatæ sunt Ecclesiæ pristinæ, Athanasio Alexandrina, Paulo Constantinopolitana, Asclepæ Gazensis, Marcello Ancyrana, Lucio Hadrianopolitana. Hac eadem suprema autoritate usum fuisse apud Græcos Agapetum sanctissimum Romæ Pontificem, etiam absque ullius Synodi convocatione, compertum exploratumque est, quando idem missus à Theodato Italiæ Rege ad Justinianum Augustum Legatus, Anthimum Constantinopolis Episcopum, Eutychianæ sectæ principem, communione fidelium simulque Patriarchali sede expulit, ejusque loco Mennam Catholicum suffecit, perperàm reluctante atque furente Theodora Augusta anno Chr. 536.

CONCILIUM GANGRENSE,

tempore Sylvestri Pontificis habitum, incertum quoto Christi anno.

1. Convenit Gangris urbe Provinciæ Paphlagoniæ minoris Asiæ, Sylvestro existente Romano Episcopo, & Imperatore Constantino, quo tempore Osius Sylvestri Legatus sua fungebatur in Oriente legatione. Quoto autem celebratum sit anno, nihil comperti habemus. Collectum verò fuit ad hæreses Eustathianorum reprimendas, de Manichæorum colluvie natas. Multa illi præcipiebant, quæ ex sui natura flagitiosa erant, ut fœminas ab invitis maritis, & servos ab ipsorum dominis pariter invitis discedere; primitias ac decimas Ecclesiis exsolvendas sibi vindicare; conventus Ecclesiarum fugere; & privatos in Ecclesiarum despectum usurpare; aliàque similia. Rursum multa prohibebant licita, dicentes esse criminosa, & Ecclesiam hæc permittentem criminabantur; cujusmodi erat licitorum ciborum usus, à quibus perinde ac de se malis abhorrebant, nuptias & quoscunque connubiales actus execrabantur, aliaque, quorum abstinentia solius est perfectioris consilii ad pœnitentiam & carnis macerationem. Unde liquidò constat, quanti sit momenti vel recta, vel sinistra intentio, ad bona vel mala discernenda, ut sacro docemur Evangelio: *Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Ibi enim Christus per oculum, intentionem; per corpus autem, actionem ipsam designat. Quod idem præterea occasione sectæ Manichæorum, cujus surculus erat ista Eustathianorum factio, docet Augustinus lib. 2. de moribus Manichæorum, cap. 13. *Quod non vescimini carnibus, & vinum non bibitis, mirandum & laudandum putatis: quod quæro à vobis quo fine facitis? Finis enim quò referuntur ea, quæ facimus, est is propter quem facimus, quidquid facimus, si non solum inculpabilis, sed etiam laudabilis fuerit, tunc demum etiam facta nostra laude aliqua digna sunt. Sic ille jure meritoque culpatur, quem spectamus & intuemur, cùm in aliquo versamur officio, id quoque officium nemo improbandum vituperandumque dubitaverat. De Catilina memoriæ proditum est, quòd frigus, sitim, famem ferre poterat: erant hæc illi spurco & sacrilego etiam cum Apostolis nostris communia: unde ergo discernitur parricida iste ab Apostolis nostris? Nisi fine illo, quem diversissimum ab Apostolis sequebatur: Namque ille ista tolerabat, ut immoderatissimas & vastissimas expleret cupiditates; illi è contra, ut eas premerent, & dominanti rationi servire cogerent.* Symmachus Papa in Romano Concilio Gangrenses canones asserit Apostolica autoritate sancitos. Quia scilicet Osius Cordubensis Episcopus, à quo prodiere, Apostolica Legatione fungebatur. Ab his canonibus numero viginti totidem adversus violatores decernuntur anathemata.

2. Canon I. Anathema enunciat in vituperatores matrimonii, & quoscunque excludentes à regno Dei eos, qui nexu matrimonii conjuncti vivunt. Hos præviderat, & in antecessum damnaverat Apostolus, 1. Timoth. 4. *Attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, prohibentes nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.*

3. Canon II. In condemnatores eorum, qui carnem præter sanguinem, & idolothytum, & suffocatum, cum pietate & fide comedunt. Hinc perspicuum fit, eo tempore fideles religiosè abstinuisse à sanguine & suffocato, juxta decretum Apostolicum Act. 15. Ex epistola Ecclesiarum Gallicanarum Lugdunensis & Viennensis ad Ecclesias Asiæ, refert Eusebius lib. 5. hist. Eccles. cap. 1. Sanctam martyrem Biblydem, sub immani Marci Aurelii Antonini persecutione, sic alloquutam fuisse gentilem Præsidem, & plebem circumstantem: *Quomodo possemus nos Christiani in animum inducere, ut infantes, quemadmodum calumniamini, devoremus, qui nefas esse ducimus sanguine vesci vel brutorum;* Tertullianus Apologet. cap. 9. eandem calumniam eodem refellit argumento. Sed & his longe posterius Concilium Quinisextum anni 707. can. 67. eamdem sanguinis & suffocatorum prohibitionem instaurat. Quæ cùm fuerit ab Apostolis exorta, non ut Divini, sed ut humani ac Ecclesiastici juris, ut se Judæis alioqui scandalum passuris, & à conversione ad Christi fidem absterrendis fideles accommodarent, potuit sensim legis hujus obligatio antiquari, ex quo ipsius causa finisque desiverunt. Præterea ut superius observavi ad tertium Apostolorum Concilium, & ex Actis liquet Apostolorum cap. 5. & ex 1. Cor. 8. præceptionem istam de sanguine, suffocatis animantibus, & idolothytis, non fuisse universis Christianis impositam, sed solis indictam Syris & Cilicibus, apud quos plures quam alibi Judæi, utpote Jerosolymæ viciniores versabantur.

III. Canon, in eos qui servos à ministeriis debitis, aut à propriis dominis abducebant ac avocabant; cùm ex opposito Apostoli jubeant servos esse dominis suis subditos & obsequentes, Tit. 6. & 1. Petri 2.

IV. Canon, in contendentes non esse capaces communicandi Sacerdotum sacrificiis eos, easvè, qui conjugati aliquando fuissent.

V. In quoscunque abstrahentes ab Ecclesiis & publicis synaxibus.

VI. In facientes privatos & laicos conventus, ad eas exercitationes, quæ non nisi in Ecclesiis peragi debent.

VII. In usurpantes sibi aut privatis conventibus fructos & oblationes Ecclesiis debitas.

VIII. In quoscunque sibi propria sponte vindicantes destinatas pauperibus distributiones.

IX. In illos qui virginitatem aut continentiam eo animo profitentur, ut nuptias reprobent.

X. In virgines & continentes, etiam studio & pietate in Deum, si conjugatis insultent.

XI. In quoslibet despectui habentes Agapas.

XII. In vestium novas formas invehentes, eosque damnantes qui communibus utuntur.

XIII. In fœminas prætextu religionis viriles habitus assumentes.

XIV. In uxores, quæ obtentu religionis à maritis abscedunt.

XV. In eos qui proprios liberos à se abjiciunt, nec pietate informant propter odium matrimonii.

XVI. Ex adverso in liberos, qui pari prætextu à parentibus abscedunt, nec eis subjici aut obtemperare volunt.

XVII. In fœminas, quæ prætextu Divini cultus crines atton-

attondent, quos ipsis datos, in subjectionis indicium admonet Apostolus 1. Cor. 11. Nihil hic agitur de vera, sed de Eustathiana religione, quæ res secundùm se indifferentes, aut etiam bonas, intentione, ut supra exploravimus, perversa, depravabat; quemadmodum si quis salubres dapes immixtione veneni redderet lethiferas. Eustathiani matrimoniorum honorem, quæ ubicumque poterant, vel contrahi probibebant, vel contracta dissolvebant, sexuumque quos diversos Deus ad matrimonii finem condiderat, omnem differentiam, non nisi ad stupra & adulteria, intervertere ac depravare nitebantur. Quocirca fœminas virilibus indumentis vestiri, & perinde ut viros tonderi decernebant. Hisque perversis institutis id consequebantur, ut pro matrimoniorum, quæ Deus instituit, legitimis conjunctionibus, omnia promiscuis concubitibus & libidinibus fœdarentur, omnisque pudor sexuumque discrimen procul eliminarentur: ut in hujus Synodi proloquio commoneut Grangrenses Patres. Nihil igitur Canon hic obsistit virginùm Deo sacrararum detonsioni, olim in Ægypti & Syriæ monasteriis fieri solitæ, ut prodit Hieronymus epist. 48. ad Sabinianum Diaconum; jam verò in omnes ferè parthenones pervasit illa capillorum resecatio.

XVIII. In jeiunantes Dominicis diebus.

XIX. In dissolventes jejunia, quæ præcipit Ecclesia, certis quibusdam temporibus à fidelibus servari solita, exceptà corporis necessitate χωρὶς σωματικῆς ἀνάγκης. Adcò pervicax & effrænis erat hæreticorum istorum insolentia, ut indictos ab Ecclesia jejuniorum dies execrarentur, diebus verò à jejunio prohibitis (ut sunt Dominici dies) jejunari juberent.

XX. Anathema illis infligit, qui fidelium concursum ad Martyrum memorias vituperant, & sacra quæ in iis locis fiunt, aversantur: quam irreligiositatem nostrates hæretici instaurant.

SYNODUS ANTIOCHENA ANNI 341.

1. QUo tempore Romæ apud Julium causa tractabatur Athanasii, aliorumque Episcoporum à suis Ecclesiis extorrium, Ariani, ut judicium Romani Episcopi eluderent, & specioso prætextu indictum sibi à Julio vadimonium declinarent, ab Imperatore Constantio Arianæ impietatis fautore jussionem impetrarunt conveniendi Antiochiam, ad encænia Basilicæ, quam à Patre Constantino magnificis impensis inchoatam ipse demum perfecerat. Id factum est secundùm Consulares fastos, ut attestantur Athanasius lib. de Synodis, & Socrates lib. 2. c. 5. Marcellino & Probino Consulibus, qui annus in annum Christi 341. occurrit. Ibi præter celebrem illam dedicationem mandati à Constantio Episcopi (qui ipse præsens his omnibus interfuit) Synodum hanc habuere partim Orthodoxi, partim Ariani simul permixti, numero juxta Athanasium 90. aut ut scribit Hilarius 97. aut secundùm Sozomenum 99. Intra hunc numerum 37. erant Ariani Episcopi, quibus Constantius Augustus, qui Synodo isti semper adfuit, omnia deferebat, a quibus solis damnatus est Athanasius, ut prodit Julius Pontifex in sua ad Arianos epist. sic loquens: *Qui igitur sunt, qui contra cannones agunt? Nosne qui cum tantis rerum documentis virum recipimus? An qui solùm ad triginta sex suffragia eorum, qui Antiochia fuerunt, externum hominem Episcopum salutaverunt, eumque militari manu Alexandriam deduxerunt?* De Gregorio Cappadoce loquitur quem Ariani hac in Synodo, contra electionum regulas invitis Clericis populoque Alexandriæ, in locum Athanasii per vim armatam intruserunt. Ibidem quoque Ariani instabiles, quatuor fidei formulas conscripsere, sententiis quidem Catholicas, hoc uno excepto, quòd *Consubstantialis* vocem devitarunt. Catholici verò non aliud fidei symbolum quàm Apostolicum & Nicænum profitebantur. Simul tamen omnes Orthodoxi & Ariani Canones 25. qui circumferuntur, communi consensu ediderunt. Quos omnes sacrosancta Ecclesia comprobavit, solis contradicentibus quibusdam, quamvis piis & eruditis, ultimorum sæculorum Doctoribus, qui quartum, duodecimum, & decimumquintum canonem ut fœtum Arianæ perfidiæ aversantur: quorum tamen sententiam egregiè refellit Emanuel Schelestrates in sua Antiquitate illustrata, par. 2. dissert. 2. cap. 5. his, quæ sequuntur, argumentis.

2. Inprimis quia hæc Synodus Antiochena passim Nicænæ honorificè meminit, & multis ejus canonibus astruendis suam quoque autoritatem impertit, vocatque *Sanctum & Magnum Concilium apud Nicæam congregatum*, can. 1. quo Paschalis celebritatis tempus secundùm Nicænum præscriptum indicitur. Canon Nicænus 16. de non suscipiendis alterius Ecclesiæ Clericis renovatur can. 3. Antiocheno. Canon Nicænus 4. de Metropolitani in Provincia autoritate, per Antiochenos can. 9. & 10. Nicænus can. 8. de Chorepiscopis per Antiochenum 10. Nicænus 5. de Conciliis bis in anno celebrandis per Antiochenum 20. *Secundò*, quia Chalcedonensis Synodus Antiochenæ autoritatem conciliavit, ejusque canones servari præcepit. Enimverò actio. 4. Aetius Archidiaconus ex Codice legit canon. 5. Antiochenum, de Clericis & Monachis adversùs Episcopum schismaticos conventus facientibus reprimendis. Quo lecto, refertur in Actis: *Omnes reverendissimi Episcopi clamaverunt: Hæc est justa regula Patrum*. Postmodum Aetius idem mandante Concilio legit ex Codice inscripto, Θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, *Divinorum & sacrorum Canonum*, canonem octogesimum tertium, qui est quartus Antiochenus, iisdem verbis. Et act. 11. Leontius Magnesiæ Episcopus ex codem Codice canonem legit nonagesimum sextum, qui est Antiochenus 17. & subinde can. 95. qui est Antiochenus 16. Quæ utique indicant, canones Antiochenos fuisse ab universa Ecclesia in autoritatem receptos, primùm per Græcam Divinorum & sacrorum Canonum collectionem, deinde per generale Chalcedonense Concilium. Et apud Latinos Dionysius Exiguus Antiochenos canones Latinitate donavit, ut his & reliquis suæ collectioni canonibus Ecclesia pro regulis uteretur. *Tertio*, quia proximè sequentibus sæculis Ecclesia canones istos 25. venerata fuit, eorumque sequuta est autoritatem & præscripta. Etenim post Chalcedonensem Synodum, cujus vel sola autoritas sufficeret, usi sunt canone 4. Antiocheno Episcopi Pisidiæ, ut idem facit Schelestrates. Gelasius Romanus Pontifex in Concilio 70. Episcoporum indicem texens librorum apocryphorum, nihil meminit canonum Antiochenorum. Imò verò perantiquus Romanæ Ecclesiæ Codex, unde illa regulas disciplinæ Ecclesiasticæ haurire solebat, cujus mentio frequens occurrit in veterum Romanorum Pontificum epistolis; cujus etiam meminit in sua collectionis præfatione Dionysius Exiguus, ejus confusionem causam esse dicens suæ novæ collectionis: Ille, inquam, vetustus Codex, simulque Dionysiana collectio omnes canones Antiochenos complectuntur; quemadmodum & Isidoriana collectio. Martinus quoque Bracarensis in suo Capitulari Græcorum canonum, quod anno 572. concinnavit: similiter etiam Cresconius Africanus Episcopus in suo canonum breviario, Antiochenos canones inseruerunt. Præterea Pontifex Adrianus I. Codicem canonum Romæ usitatorum Carolo Magno obtulit, ad usum Gallicanarum, anno 783. in quo Antiocheni canones 25. continentur. Ipseque Carolus in suo Aquilgranensi Capitulari, ad Cleri reformationem eosdem canones Antiochenos anno 789. promulgavit observandos. His adjunge Leonem Papam IV. in Concilio Romano 67. Episcoporum sic loquentium in depositione ibi facta Anastasii Presbyteri: *Quid aliud arbitrari aut proferre valemus: nisi ut Sancti Patres, qui in Antiocheno Concilio residentes tertio capitulo promulgarunt, & inviolabiliter statuerunt?* Idemque Pontifex rescribens ad Episcopos Britanniæ, inter Canones, per quos regendæ sunt Ecclesiæ, recenset Antiochenos, cap. de libellis, dist. 20. Omitto quoscunque alios approbatos Canonum compilatores, Martinum, Burchardum, Anselmum, Ivonem Carnotensem, Gratianum, qui suis passim collectionibus canones Antiochenes inseruerunt. Adeò ut Antonius Augustinus lib. 1. de emendatione Gratiani, Dialog. 11. affirmet his verbis: *Receptos esse constat canones Antiochenos, & in corpore Canonum positos ante Concilium Chalcedonense, ut in ejus Concilii actione 12. Græcis, & 11. Latinis apparet, & ex aliis multorum testimoniis constat, præsertim Paschalis II. in Concilio*

Romano; Id Concilium non aliud esse reor à Lateranensi secundo sub eodem Pontifice Paschali II. cui ipse præsedit; io quo cum aliis Canonibus allegatur Antiocheni Concilii can. 24.

3. Quòd verò Julius Papa in causa Athanasii, & Innocentius I. in lite Chrysostomi damnant ut injustum canonem Antiochenum, quo utrumque Sanctum depositum & extorrem adversariorum implacabilis furor conabatur opprimere; hoc de nullo ex viginti quinque Canonibus, qui supersuot, iutelligi debere contendit vir doctissimus Schelestrates; quandoquidem omnes ab Ecclesia in autoritatem recepti sunt, jam abusque Synodo Chalcedonensi: & Codices Canonum, quibus olim Romana utebatur Ecclesia, sive eum dicas, quem edidit in lucem Justellus, sive quem publicavit Quesnellus noster, utrumque sanè venerandæ antiquitatis, quemadmodum etiam antiquissimæ collectiones Dionysii Abbatis, & Isidori Mercatoris; omnes illos Canones ut Ecclesiæ probatos & regiminis Ecclesiastici regulas proferunt. Et qui maximè omnium suspectus videri posset quartus canon Antiochenus, lectus & approbatus fuit actione quarta in Concilio Chalcedonensi, & planè justus, sacroque regimini conformis est; quemadmodum duodecimus, qui tamen vellicari cœpit tantùm hoc ultimo sæculo, ut observat Schelestrates, ab Scriptoribus quidem ingenii, meriti, & peritiæ profundissimæ, Baronio, Perronioque Cardinalibus, Antonio Augustino, & Marca Episcopis, aliisque clarissimis viris. Quisnam verò tandem est ille canon Antiochenus, à Julio, & Innocentio Summis Pontificibus rejectus? Ille utique, quem seorsim à Catholicis Episcopis Ariani, paulò post diremptam Synodum, consentiente Constantio Principe procuderunt; quo tempore Gregorium Alexandriæ Antistitem sacrilega manuum impositione crearunt. Canon antem tunc ab eis conflatus refertur à Palladio quidem Helenopolitano Episcopo, Chrysostomi discipulo, cujus vitam conscripsit: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, sive juste, sive injuste depositus, ex seipso absque Synodo in Ecclesiam redierit, hic jam excusationis non habeat locum, sed omnino expellatur*. Refertur pariter eodem sensu à Gregorio Patriarcha Alexandrino in ejusdem vita: *Sive Episcopus, sive Presbyter, juste aut injuste depositus, si privata autoritate citra decretum Synodi invaserit Ecclesiam, talem deinceps noluimus locum obtinere sui expurgandi, sed expellatur & demum in exilium relegetur*. Res quidem esset deterrimi exempli, gravemque introducens confusionem & anarchiam, si quis à legitimo judicio exautoratus posset privata autoritate se stabilire. Post Christi condemuationem nullum potuit iniquius, nullum flagitiosius, nullum calumniosius judicium, quàm quo fuit oppressus Athanasius in Tyrio Conciliabulo, ab Episcopis tum ob immane odium suspectis tum incompetentibus, nec ullam in eum potestatem legitimam aut jurisdictionem habentibus, qua solus in ipsum utpote secundæ sedis Patriarcham, pollere poterat Romanus Episcopus totius Ecclesiæ caput: & tamen Athanasius, ut ait Synodica Alexandrinorum Ægyptiorumque Antistitum epistola ad ann. Christi 339. *Ad religiosissimum Imperatorem ascenderat deprecans iniquitatem hominis, & adversariorum calumnias, ut legitima Episcoporum Synodus indiceretur*. Prætereaque ad Summum Pontificem Julium recursum habuit. Eademque propemodum in Chrysostomo contigere, cujus causam Romanus Pontifex Innocentius in suum suscepit patrocinium.

4. Can. I. Nicæoum instauratur decretum de Paschali solemnitate celebranda die Dominico: quam rem uberiùs tractavi in prima Arelatensi: & fusiùs in ipsa Nicæna Synodo. Vide etiam Apostolis adscriptum canonem VIII.

Can. II. Ita saocit: *Omnes qui in Ecclesiam ingrediuntur, & sacras Scripturas audiunt, orationi autem cum populo non communicant, vel sanctam Eucharistiæ participationem propter aliquam insolentiam aversantur, eos ab Ecclesia eilci oportet, donec postquam confessi fuerint, fructusque pœnitentiæ ostenderint, & imploraverint, veniam assequi possint. Non licere autem communicare cum excommunicatis, neque in domibus convenientes orare pro iis, qui in Ecclesia non communicant. Neque in alia recipi, qui in alia non communicant. Si quem autem ex Episcopis, vel Presbyteris, vel Diaconis, vel quemvis ex Canone excommunicatis communicare appuruerit, eum quoque esse excommunicatum, ut qui canonem Ecclesiæ confundat*. Vide huc spectantem Nicænum canonem V.

Quod spectat priorem hujusce Canonis partem, de suscipienda ab omnibus, qui sacro intersunt, nec Canone prohibentur, Eucharistia, id conforme quidem est Apostolorum canoni 8. eos excommunicanti, qui convenieotes in Ecclesiam minimè communicant; itemque caooni 10. Apostolis pariter attributo. Quos omnes canones quisquis exactiùs expenderit, non aliud concludet, quàm fuisse præceptam iis duntaxat Eucharistiæ communionem, qui altari subministrant Clericis: atque à fidelium societate disjungi, τοὺς ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατά τινα ἀταξίαν, ut hic loquitur Antiochenus canon; hoc est, *aversantes participationem Eucharistiæ per aliquam perversitatem*: quales sunt heretici, aut schismatici, aut peccatores obstinati. Pontifex Anacletus (si qua sit habenda fides epistolis illis, quas pridem Dionysio Abbati Romano, cæterisque veteribus incognitas, & ab Isidoro Mercatore primùm editas Hincmarus Remensis prorsus rejicit, Baronius verò pro mangonizatis & interpolatis ab isto Mercatore mercimoniis haberi vult, omnesque ferè docti supposititias arguunt) Anacletus inquam epist. 1. n. 2. postquam admonuit, sacrificanti solemniter Episcopo plures adstare debere Sacerdotes, Diaconos, Subdiaconos, aliòsque sacris vestibus amictos administros, subjungit constitutum ab Apostolis fuisse, atque hanc esse Romanæ Ecclesiæ disciplinam, ut peracta consecratione universi communicent. Illi nimirum, quos dicit, qui sacris vestibus insigniti, solemni sacrificio administrant, c. Episcopus, 19. de consecrat. dist. 1. Edidere pridem Colonieosis Ecclesiæ Canonici librum egregium, quem inscribunt *Antididagma* ad Hermannum Coloniæ Agrippinæ apostatam Archiepiscopum, Lutheranæ sectæ asseclam, in quo constanter negant, fuisse ullo unquam tempore laicis in Ecclesiam convenientibus quotidianam communionem injunctam. Dionysius etiam Petavius undecunque doctissimus, ad Epiphanianam fidei expositionem scribit, esse falsissimam & stolidam illam Casauboni aliorumque opinionem, fideles publicæ pœnitentiæ legibus non astrictos, quando sacris collectis intererant, fuisse obligatione obstrictos Eucharistiam percipiendi. Antiquissima Fabiani Romani Episcopi vita, qui Decio Cæsare persequente martyrium subiit, Decretum ab eo refert emanasse, *ut tribus tantùm anni temporibus laici fideles aliunde non prohibiti ad sacram communionem teneantur obstricti*. Et refertur c. etsi non frequentius, de consecrat. dist. 2. Quam eandem sanctionem renovat Concilium Agathense can. 18. Præterea directè obstant prisci canones, providentes ut diebus Dominicis & festis distribuantur in Ecclesiis eulogiæ, iis qui Sacramento Dominici Corporis non communicarunt. Consulito infrà super his Laodicenum can. 14. atque illa quæ fusiùs ibi adnotavimus. Præterea fuisset istiusmodi præcepti executio prorsus impossibilis festis aut Dominicis diebus, quibus universi fideles sacro interesse tenentur; maximè ubi de ipso Calice communicabatur; non etiam potuisset sufficere unius diei tempus ad omnium commuoionem, neque ulla Sacerdotum quantumvis numerosa multitudo ad excipiendas singulorum confessiones comparantium se ad dignè communicandum. Ideoque videmus non unicum diem, sed quindecim assignari ab Ecclesia ad Paschalem communionem.

5. Altera secundi hujus Canonis pars illos à fidelium societate disjungit, qui cum excommunicatis participant. Cui consonat Apostolorum canon 10. necnon Carthaginensis Concilii secundi can. 8. ut Episcopus, aut Clericus, qui excommunicatum alterius Episcopi susceperit, habeatur excommunicatus. Insuper quarti Carthaginensis Concilii can. 73. sic edleit: *Qui communicaverit vel oraverit cum excommunicato, sive Clericus, sive laicus, excommunicetur*. Denique posteriorum temporum mitior ac indulgentior disciplina pœnam istam ex æquitate

leni-

senivit. Primùm, ut non æqualis, sed minor incurratur excommunicatio ab hominibus cum excommunicato participantibus, quæ nec ab Ecclesiæ suffragiis, neque à consortio fidelium, nec à conferendis alteri cuipiam Sacramentis excludit; à sola Sacramenti receptione, cap. cum excommunicato, 11.q.3. & cap. nuper de sentent. excommun. Plura circa hæc requirito inferiùs ad can. 3. Lateranensis sub Innocentio II. Concilii. Secunda deinde successit ex Constantiensi Concilio mitigatio, ut excommunicationi etiam minori locus sit nullus, nisi excommunicatus, quo cum aliquis participat, fuerit publicè atque nominatim denunciatus.

6. Can. III. *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel omninò quilibet de Clero, deserta sua Ecclesia in aliam abierit, & in ea diutiùs commoretur, nec ampliùs ministret; maximè si suus Episcopus vocet. Quòd si in hac ἀταξίᾳ, seu perversitate persistat, deponatur. Si verò propter culpam istam depositum Clericum alius Episcopus susceperit, ille quoque à Synodo communi redarguatur, tanquam Ecclesiastica jura dissolvens.*

Habetur in decreto cap. si quis Presbyter vel Diaconus 7. q. 1. & confirmatur Apostolorum Canonibus 15. & 16. & Arelat. Concilii I. can. 21. & Nicænis canonibus 15. & 16. Vide superiùs adnotata ad Nicænum c. 15. Pretereàque Chalcedonensem can. 20. & Aquisgranensem can. 71. huc etiam refer Nicænum can. 5. Antiochenum 2.

7. Can. IV. *Si quis Episcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, sive Episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive Presbyter, aut Diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis; sed & communicantes ei omnes de Ecclesia abiici oportet, & maximè si postquam didicerint adversum memoratos prolatam sententiam fuisse, eisdem communicare tentaverint.*

Hanc pœnam meretur Clericus quicunque Superioris censuram adversum se latam per contumaciam violaverit, cùm liceret ei vel Prælato supplicare, aut appellationem ad superius tribunal interiicere. Potest tamen pia mater Ecclesia pœnitentem adhuc in integrum restituere, atque ab hujus Canonis severitate dispensare, si humiliter suum reatum agnoscat. Habetur apud Gratianum cap. si quis Episcopus, 11. q. 3. Vide paulò infrà can. 6. hujusce Concilii.

Istam doctissimorum animis offusam caliginem discussit Schelestrates, scribentium, Canonem istum quartum, utpote per invidiosam malitiam Arianorum sancitum, fuisse à Romanis Pontificibus Julio, & Innocentio primo rescissum & obliteratum in causis sanctorum Athanasii & Chrysostomi. Veruntamen Pontifices illi Canonem istum IV. non intenderunt abrogare, sed alterum, quem furtim apud Antiochiam, præsente Ariano Principe Constantio, Episcopi Ariani procuderunt, postquam Orthodoxi Antistites sese à Concilio jam diremto subduxerant. Iste verò quartus reliquique Antiocheni canones, ut suprà commonstratum est artic. 3. in autoritatem ab Ecclesia recepti sunt à sexcentis Patribus in Synodo Chalcedonensi, actione 4. adversus Carolum & Dorotheum monachos Eutychianos, qui nitebantur Dioscorum Synodali judicio gradu motum restituere. Tunc Synodus Canonum selectorum librum, quibus Romana utebatur Ecclesia, proferri jussit, ex quo lectus est iisdem verbis Canon iste Antiochenus, & à cunctis approbatus: secundùm quem Carolus & Dorotheus declarati sunt ac denunciati excommunicati. En sexcenti Patres Canonem hunc ipsum non modò approbant, sed etiam pro Regula, quam transilire non liceat, sibi proponunt. Præterea Episcopi Pisidiæ in sua ad Leonem Antiochenum ep. 4. eo utuntur adversus Timotheum Aelurum à Synodo Ægyptiaca sub Proterio Alexandrino Episcopo depositum, & in pertinacia persistentem. Eundem pariter Canonem insinuant Episcopi Isauriæ contra suprà memoratum Timotheum epist. ad Leonem Augustum 39. dicentes. *Nullus ei per Canones sanctorum Patrum venia sermo relinquitur.* Horum plenam fidem facit Liberatus Diaconus in Breviario. Anno 534. rogatus à Cesario Arelatensi Joannes Papa II. de causa Contumeliosi Episcopi, respondit ei epist. 4. servandum esse Canonem 4. Antiochenum, cujus ipsa verba profert. Ad hæc verò rescribit Cæsarius: *Canones illos ad se transmissos à sanctis Sacerdotibus provenisse, qui hoc pro exemplo vel remedio Ecclesiarum suis definitionibus deliberaverunt.* Et addit: *Non posse, nec debere fieri, ut tantorum ac talium Sacerdotum Canones contemnentes, aliter quam illi statuerint, observare vel agere præsumamus.* Denique octavo sæculo Adrianus I. Pontifex transmittit ad Carolum Magnum selectos Canones, quorum præsertim auctoritate Romana regebatur Ecclesia. In his Canon 4. Antiochenus nominatim habetur. Ipseque Carolus religioso desiderio flagrans, ut his canonibus Gallicanæ regerentur Ecclesiæ, ipsos eosdem, & nominatim Antiochenum quartum in suo Capitulari inseruit. Possent alia pleraque adduci in confirmationem hujusce Canonis quarti argumenta, nisi hæc satis abundeque sufficerent.

8. Can. V. *Si quis Presbyter vel Diaconus contempto suo Episcopo seipsum ab Ecclesia segregaverit, & privatim apud se collectus populis altare erigere ausus fuit; & nihilominus, Episcopo se exhortante, & semel & iterum revocante inobediens extiterit, hunc modis omnibus deponendum, nec aliquando consequi curationem aut proprium honorem recipere speret. Quòd si etiam perseveraverit conturbans & concitans Ecclesiam, per eam quæ foris est potestatem, hunc tanquam seditiosum corripi oportet.*

Lectus est ad verbum Canon iste atque approbatus in Concilio Chalcedonensi actio. 4. Canon iste primus occurrit eorum, qui recursum decernunt ab Ecclesia fieri ad potestatem & vim sæcularem adversùs contumaces, quos nequeunt Ecclesiasticæ pœnæ in officio continere. Et antiquior altera Synodus Antiochena hujusmodi olim præstitit exemplum, recurrendo ad ethnicum Imperatorem Aurelianum, ejusque brachium ac potestatem implorando, adversùs pervicacem Paulum Samosatenum hæresiarcham Antiochensis Ecclesiæ Antistitem.

9. Can. VI. *Si quis à proprio Episcopo fuit excommunicatus, ne priùs ab aliis suscipiatur, quàm fuerit a proprio Episcopo susceptus, vel facta Synodo accedens se defenderit, & persuasa Synodo aliam sententiam retulerit. Idem autem Decretum adversus laicos, & Presbyteros, & Diaconos, & eos qui sunt in Cleri catalogo, observetur.*

Habetur apud Gratianum cap. si quis à proprio Episcopo, 11. qu. 3. hoc idem sanciverat Nicænus can. 5. cui conformis est Sardicensis can. 13. Nunc verò loco Synodi provocatio fit ad Metropolitanam aliamve superiorem sedem, c. per tuas literas, §. nos igitur de sentent. excom. & cap. venerabilibus, §. 1. eod. in 6.

10. Can. VII. *Nullus externus sine pacificis suscipiatur.*

De pacificis, seu formatis, seu commendatitiis literis, vide Dissertationem 7. in sæculo secundo.

Can. IX. *Episcopos, qui sunt in unaquaque Provincia, scire oportet, Episcopum qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ: eò quod in Metropolim concurrunt omnes undequaque, qui habent negotia; unde visum est eam quoque honore præcedere. Reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine illo, ut vult, qui ab initio obtinuit Patrum Canon: nisi hæc sola, quæ ad uniuscujusque Parœciam conferunt, & administrare pro unicuique convenienti reverentia, & totius regionis curam gerere, quæ*

siæ urbi subest: ut etiam ordinent Presbyteros & Diaconos, & singula cum judicio tractent. Et nihil ultra facere agrediantur sine Metropolis Episcopo; neque ipse sine reliquorum sententia.

Habetur cap. per singulas Provincias, 9. q. 3. Privilegia a Metropolitanorum sanciverant Nicæni Patres cap. 4. 5. 6. 7. Parœcia verò tunc dicebatur, quæ nunc Diœcesis dici solet: cùm olim Diœcesis nomen tam in Ecclesiastico, quàm civili usu, complures simul Provincias complecteretur. Obiter hìc admonendus lector, erroneam esse hujus canonis editam à Gentiano Herveto translationem, ubi μηδὲν vertit, *nihil vel*, cùm significet, *nihil nisi*, ut meliùs verterunt Dionysius & Mercator; Huic canoni suffragatur Apostol. can. 35.

11. Novus iste Canon tres commemorat Ecclesiasticæ præfecturæ gradus. 1. ἐπαρχίαν sub Metropolite Præsule. 2. παροικίαν parœciam sub comprovinciali seu suffraganeo Episcopo: sicut etiam in Canone 17. Ancyrano legimus, Episcopum, qui non suscipitur à propria parœcia non debere alterius Episcopi parœciam invadere. 3. χώραν locum seu minus territorium: unde Chorepiscopi dicti locorum particularium intra parœciam præfecti, quorum etiam interjecta mentio can. 19. hujus, in qua versamus, Synodi. Veruntamen istos omnes gradus longè antecellebat διοίκησις, *Diœcesis* plures habens sub sua præfectura provincias, qualis erat singulorum Patriarcharum ditio: cujus vocis ac dignitatis usurpatio tum sæpe in Chalcedonensi Concilio, tum etiam alibi mentio est. Voces porrò *Parochus*, & *Parochia*, nullam habent apud priscos autores Ecclesiasticam significationem, sed ejus officium connotant, cui cura incumbebat suppeditandi hospitibus publicis res necessarias, horum origo est verbum παρέχειν. At verò parœciæ etymon est οἶκος.

12. Canon. X. *Qui in vicis & in pagis Chorepiscopi dicuntur, etiamsi Episcopi ordinationem manuumve impositionem acceperint, & ut Episcopi consecrati fuerint, visum est, ut suum modum sciant & sibi subjectas Ecclesias administrent, earumque cura & solicitudine gerenda contenti sint. Constituant autem Lectores, Hypodiaconos, & Exorcistas; & eorum promotionem sibi sufficere existiment: nec Presbyterum, nec Diaconum ordinare audeant absque urbis Episcopo, cui subiiciuntur ipse & regio. Si quis autem ea quæ definita sunt, transgredi audeat, ipse quoque deponatur ab eo honore, quem habet. Fiat autem Chorepiscopus ab Episcopo civitatis, cui subiicitur.*

De Chorepiscopis requirito superius observata ad canonem Ancyranum 13. Et ex isto Antiocheno hæc addisce: 1. Chorepiscopum non esse Ordinis nomen, sicut est nomen Episcopi, sed tantùm dependentis ab Episcopi arbitrio præfecturæ Ecclesiasticæ ad certum locum præfinitæ ac limitatæ. 2. Chorepiscoporum alios insigniri Ordine & charactere Episcopali, alios eo carere. 3. Nemini eorum, qui consecrationem Episcopalem susceperе, licere Clericos ordinare, nisi quatenus id ei Episcopus loci concesserit. 4. Sex apud Græcos præsenti canone Ordines exprimi, tres minores, Lectorum, Hypodiaconorum, Exorcistarum; & tres majores, Diaconorum, Presbyterorum & Episcoporum.

13. Canon XI. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aliusque quilibet ex canone, citra sententiam & literas Episcoporum provinciæ, & maxime Metropolitanorum ad Imperatorem proficisci aggressus fuerit, is abdicetur & abiiciatur non solùm à communione, sed etiam à dignitate, cujus est particeps: ut qui religiosissimi Imperatoris auribus molestiam afferre audeat præter legem Ecclesiæ. Si autem necessarius usus hoc exigat, ut ad Imperatorem se conferat, id agat cum deliberatione & consensu Metropolitani provinciæ, & eorum qui sunt in ea, eorumque literis munitus iter invadat.* Videto inferiùs de hac ipsa re Sardicenses canones 8. 9. 10. 11. 12.

14. Can. XII. *Si quis à proprio Episcopo depositus Presbyter, vel Diaconus, aut etiam si aliquis Episcopus à Synodo fuerit exauctoratus, & ausus fuerit Imperatoris auribus molestiam exhibere, cùm oporteat ad majorem Synodum converti, & jus, quod habere se putat, ad plures Episcopos referre, eorumque examinationem & judicium suscipere; qui itaque his contemptis Imperatori molestus fuerit, is nulla venia dignus, neque defendendi sui locum habeat, nec restitutionis futuræ spem expectet.*

Canone isto tribus gravibus malis obviatur. Primùm, ne personæ Ecclesiasticæ sæcularibus curiis aut potentium obsequiis se addicant, & aulæ gratiam aucupentur. *Exeat ex aula, qui volet esse pius.* Secundò, ne per hujusmodi personas Ecclesia cum aula committatur, & ferantur inter utramque potestatem dissensiones aut rixæ, si contingat alteram alteri disconvenire. Præclarè utique scribit ad Marcianum Augustum Leo Magnus Romanus Pontifex: *Non sola assertione verborum, sed ipsis jam operum affectibus demonstrastis, ad defensionem Catholicæ fidei divinum in vobis vigere præsidium. Quo utique non solum Ecclesiæ status, sed etiam vestri robur munitur Imperii: ut meritò ejus spectetis protectionem, cujus colitis veritatem.* Tertiò demum, Ecclesia DEI, semotis humanis affectibus, & personarum respectu, sibi debita potiatur libertate tuendæ sacræ disciplinæ, quæ alioqui privatorum artibus & studiis facilè collaberetur.

15. Can. XIII. *Nullum Episcopum audere debere ex alia provincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in Ecclesiis, aut provehere ad sacrum ministerium; nec alios illuc secum attrahat Episcopos, nisi fortè per literas rogatus abierit, non solùm à Metropolitano, sed & ab his qui cum eo sunt, omnibus provinciæ Episcopis. Quòd si nullo invitante ordinatè superveniat, & aliquos vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus illi Ecclesiæ competentes, quæ ad se minimè pertinet, usurpare tentaverit, vana quidem & inania erunt omnia quæ gesserit, ipse verò hujus indisciplinati ausus & irrationabilis cœpti dignas causas expendat tanquam depositus à Synodo sancta, & propter hujusmodi præsumptionem jam prædamnatus.*

Profertur in Decreto, c. nullum Episcopum audere, 9. q. 2. Nihil in canonibus hac prohibitione frequentius. Id statuit Apostolorum canon 34. Hervetianæ editionis, seu 36. Dionysianæ. Quin & hæc ipsa Antiochena Synodus hoc iterum edicit can. 22. Item Constantinopolitana prima can. 2. & Arausicana prima can. 8. Atque (ut alia intermedia sileam Concilia) Tridentinum sess. 6. c. 5. de reform. sed & Nicænum primū hoc idem vetuerat can. 17.

16. XIV. Canon judicium de Episcopis criminum reis pertinere decrevit ad Synodum Provinciæ. Sed si adeò divisa sunt Episcoporum suffragia, ut judicium certum ferri nequeat, decernit, ut a Metropolitano advocentur ad hoc judicium de viciniore Provincia Episcopi. Deinde Antiochenus canon 19. ubi judicum suffragia non consentiunt, decernit prævalere plurium sententias.

XX. Canon constituit, ut bis singulis annis conveniant Synodi Provinciales sub Metropolitano: quam eamdem rem plerique veteres Canones edixere. Require superiùs observata ad Nicænæ Synodi can. 5.

Can. XXIII. *Episcopo non licet pro se alterum sibi successorem constituere, licèt ad exitum vitæ perveniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujusmodi constitutum est. Servetur autem jus Ecclesiasticum id continens, oportere non aliter fieri nisi cum Synodo & judicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promovendi.*

Refer-

Refertur à Gratiano, 8. quæst. 1. cap. Episcopo non licere pro se. Alia huc pertinentia require in eadem quæst. 1. adusque can. olim. Atque in primis adscriptus Apostolis canon 75. ita sancit: *Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificantem humana affectione ad Episcopatus dignitatem, quem vult, eligere: Episcopatus enim heredes facere justum non est, ea quæ DEI sunt, largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem maneat electio, ipse autem segregatione mulctetur.* Contigit sanè in periculis Ecclesiæ gravissimis, nec absque singulari Divini Spiritus motione, ut sanctissimi Ecclesiæ Præsules ex hac vita discessuri quosdam sibi successores elegerint. Alexander ille divinus Alexandriæ Episcopus horrendas prævidens ab Arianis in exitum Ecclesiæ conspirantibus tragœdias excitandas, magnum illum Athanasium sibi successorem designavit, qui sanctissime Ægypti Ecclesias gubernavit, & constantissimè Arianorum procellas sex & quadraginta annos sustinuit; quo argumento & successu probat Epiphanius hæresi 68. ejus electionem ab Alexandro non sine divino afflatu processisse. Simili Dei nutu & inspirante numine, idem Athanasius sollicitè peregit, ut sibi post obitum Petrus subrogaretur, cui designationi omnis orthodoxus Clerus populusque suffragati sunt, ut perhibet Theodoritus libr. 4. cap. 18. Ab eodem divino Spiritu profecta est mirifica electio, quam Constantinopolitanus Episcopus Alexander, vicina morte, de sanctissimo Sacerdote Paulo procuravit, ut Arianorum factiones præveniret, à quibus post sævissimas insectationes Paulus, qui successit, martyrii palmam retulit.

Memoriæ succurrit alter non minùs admirabilis Alexander, qui dum in Cappadocia esset Episcopus, inspiratus divinitùs fuit, ut Jerosolymam sacra ibi veneraturus loca migraret: quò postquam accessit, cœleste numen Cleri populique Jerosolymitani mentes impulit, ut Narcisso Episcopo admodum seni illum coadjutorem adsciscerent, eique vita perfuncto successorem designarent. In unum convocati Palæstinæ Antistites ardentibus populi desideriis annuere, tametsi duo sacri canones obstarent; quorum uno prohibebantur Episcoporum in alias Ecclesias translationes: altero cavebatur, ne duo simul essent unius civitatis Episcopi, neve ullus viventi adhuc Episcopo designaretur successor. Divinum tamen consilium prævaluit, coactusque fuit Alexander eo loco subsistere, & illius Ecclesiæ regimen suscipere. Hæc ab Eusebio referuntur lib. 6. cap. 11. ubi hoc superaddit epistolæ Narcissi fragmentum: *Salutat vos Narcissus, qui ante me Episcopalem hujus Ecclesiæ sedem tenuit, & qui mihi tunc conjunctus est in ordinationibus, annos natus sexdecim supra centum.*

Hæc quidem extra communem ordinem facta sunt. Quæ autem à jure communi exorbitant, nequaquam in consequentia trahenda sunt. Et in argumentum trahi non possunt, quæ aliquando propter necessitatem sunt concessa, cap. quæ à jure, & cap. quæ propter necessitatem, de reg. jur. in 6. & l. quæ propter necessitatem, ff. eod.

Neque verò silentio involvendum est, quod de seipso scripsit Augustinus epist. 110. *Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ Patre & Episcopo meo Valerio sene, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum ipso; quod Nicæno Concilio prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo.* De Eradio discipulo suo ibi loquitur. Expertus enim vir sanctus plerumque evenire, ut postquam è vivis excessit Episcopus, multæ exurgant in populo factiones & dissidia de successore subrogando; in quibus sæpenumero prævalet ejus, qui deterior est, corruptis pretio & ambitu suffragiis, electio; angebatur animo Augustinus, si fortè post obitum suum Hipponensi Ecclesiæ pastor indignus, qui eam dissiparet, præficeretur. Quale detrimentum præanticipare intendens, ipse Sacerdotem meritissimum Eradium sibi successorem elegit, publiceque proposuit, fecitque ab universo Clero & populo acclamante, approbari, atque in publica tabularia redigi; hoc unum cavens, ne se vivente, præter Nicænam sanctionem Eradius consecraretur Episcopus. Simili pridem industria usus fuerat Augustinus, quum defuncto Severo Milevitano Episcopo, persuasit Clero & plebi civitatis illius ut eum eligerent, quem Severus immiuente morte sibi designaverat successorem. Etiamsi autem Canon iste 23. Antiochenus prohibeat etiam in exitu vitæ sibi nominare successorem, credendum est vel non innotuisse Africanis, vel certè non fuisse ab illis receptam ejus Concilii autoritatem, quatenus Ariani promiscuè cum Catholicis in eo confederant.

Huc denique pertinent ultrò citroque transmissæ inter Tarraconense Concilium & Hilarium Romanum Pontificem literæ anno 463. excurrente. Nundinarius Barcinonensis Episcopus imminente sua morte, Irenæum Sacerdotem supremæ voluntatis arbitrio optaverat & rogarat substitui successorem. Hispaniæ Præsules, qui ad Concilium Tarraconense convenerant, hujus designationis suscepto patrocinio, literas ad Hilarium conscripserunt, insignia Irænei merita recensentes. Hilarius Papa, coacto eam in rem Romano Concilio, suis vicissim literis petitionem Hispanorum Antistitum recusavit, factaque hujus Antiochenæ sanctionis mentione, quidquam adversus illam attentari vetuit. Alia non pauca in hunc scopum collimantia possent insuper congeri: ne tamen in fastidiosam prolixitatem excurrat oratio, figendus hic terminus.

18. Can. XXIV. *Quæcunque res Ecclesiæ sunt sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat judicatque, serventur; quæ etiam dispensanda sunt judicio, & potestate Episcopi, cui commissus est populus, & animæ, quæ in Ecclesia congregantur. Manifesta verò sunt, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam cum notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipsam sunt, ita ut agnoscant nec ignorent, quæ sunt Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut si contingeret Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant: nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum pervadantur Ecclesiæ. Justum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, ut sua Episcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conserventur Ecclesiæ ut nec Ecclesia aliquid patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ; neque in causas incidant, qui ad eum pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingravetur.*

Ista bonorum Ecclesiæ à bonis Episcopi distinctio usque adeò viguit prioribus Ecclesiæ sæculis, ut sanctissimorum Episcoporum Gregorii Nazianzeni, tunc temporis cùm testamentum conderet, Constantinopolis, ut ibidem scribitur, Episcopi, & Cæsarii Arelatensis, & Remigii Remensis Episcoporum testamenta supersint, in quibus de facultatibus aliunde quàm ex Ecclesia quæsitis plena libertate disponunt. Canon iste Antiochenus refertur in cap. quæcunque res, 9. q. 1. Concilium generale Lateranense sub Alexandro III. irrita esse decernit Clericorum testamenta circa bona, quæ illis ex Ecclesia obvenerunt, can. 15. Quod jus præterea confirmatur cap. cùm in officiis, c. quia nos, c. relatum est auribus, de testamen. Istis subinde Canonibus, qui Clericorum successionem Ecclesiis deferebant, postremùm accessit jus spolii, relicta hujusmodi bona Cameræ addicens Apostolicæ. Istius spolii nulla mentio est in toto corpore Canonici juris, sed ejus meminit Guido Papæ decis. 110. Idque receptum jus est in Italia & Hispania, sed non in Gallia, Belgio, & Germania. Plura vide inferiùs huc pertinentia in can. 48. Agathensi, & quæ inibi observavimus.

19. Canon. XXV. & ultimus Antioch. *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam in suis quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis, ita ut in nulla qualibet occasione fraudentur, juxta Apostolum sanctum dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti simus. Quod*

si contentus istis minimè fuerit, convertat autem res Ecclesiæ in suos usus domesticos, & commoda Ecclesiæ agrorumque fructus, sine Presbyterorum & Diaconorum conscientia pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus filiisque committat, ut per hujusmodi personas cæteri Clerici lædi videantur, Synodo Provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliàs accusetur Episcopus, aut Presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiastica facultate sibimet usurpent, ita ut affligantur quidem ex hoc pauperes, criminationi autem & blasphemiis tam sermo prædicationis, quam hi qui dispensant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, sancta Synodo id quod condecet, examinante.

Colligito inde, primariam olim fructuum & oblationum Ecclesiæ curam ad Episcopum pertinuisse, necnon horum distributionem, tum Clericis, ut Cyprianus loquitur, sportulantibus, tum egenis, tum hospitibus, tum Ecclesiæ sartis tectis dispensandam. Quod idem sancitur Apostolorum canone 40. qui citatur c. præcipimus, 12. q. 1. Declaratur pariter in c. 7. Gangrensis Concilii. Paschalis Papa II. sic in suis decretis monet: *Canone Apostolorum statutum est, ut omnium rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus habeat, & eas veluti DEO contemplante dispenset.* Singulis autem mensibus oblationes Ecclesiæ in sportulis olim inter Clericos distribuebantur, saltem in Ecclesiis Africanis, idcòque vocat eas Cyprianus epist. 34. divisiones mensurnas, id est menstruas.

20. Triennio, post celebratam, de qua egimus, Synodum Antiochenam in encæniis, cujus Canones communi, ut probatum est, orthodoxorum simul & Arianorum consensu editos discussimus, convenere eodem denuò Ariani Episcopi, in quo Antiocheno conventu editas in pristina Synodo formulas fidei rejecerunt, & quintam procuderunt quatuor illis præcedentibus prolixiorem, qua multas Arii de Christo blasphemias execrantur; sed omnimodam cum Patre æqualitatem & consubstantialitatem confiteri refugiunt; DEUM tamen de DEO Patre natum ante omnia sæcula profitentes, neque duos Deos, sed unum cum Patre Deum, Patre tamen inferiorem atque minorem, Patrique subjectum, ab eoque creatum, sed non perinde ut reliquæ creaturæ, quas Pater per Filium condidit. Quintam istam formulam à se procusam ad Occidentis Episcopos transmiserunt, à quibus rejecta meritò est. Narrat fusiùs hæc Socrates lib. 2. cap. 19. Sozomenus lib. 3. cap. 5. ipseque Athanasius lib. de Synodis, hæc dicens: *Rursum cùm istorum* (scilicet quatuor formularum fidei) *pœniteret, post triennium in consessum veniunt.* Pseudosynodus hæc Antiochena anno 344. peracta fuit. Hilarius Pictavorum Episcopus elegantem & pereruditum librum de Synodis conscripsit, quem sequenti sæculo Hieronymus, dum in Gallia versabatur, à se propria manu exscriptum testatur, in quo selectam ea quatuor formulis fidei in priore Antiochena Synodo procusis, secundam Catholico sensu exponit: in qua nihil aliud videtur desiderari posse præter *Consubstantialis* vocem tantopere Arianis exosam & invisam.

SYNODUS OECUMENICA SARDIcensis anni à Christo 347.

1. CONstans, qui postquam in Constantini fratris natu majoris demortui ditiones & provincias successerat, totius Occidentis solus regebat Imperium, cùm esset Nicænæ fidæi studiosissimus cultor, quam frater Constantius Orientis tenens Imperium, omni conatu convellere ac profligare nitebatur, adhibitis tum precibus, tum belli indicendi interminationibus, hoc ab illo tandem obtinuit, ut de amborum consensu œcumenica Synodus Sardicæ cogeretur ad eum effectum commodissimæ, quippe quæ continis esset civitas ac intermedia provinciis Orientis & Occidentis inter Illyricum, Mœsiam & Thraciam constituta. Eamdem Theodorus Balsamon suo sæculo Triaditzen vocitari scribit.

2. Anno igitur Christi 347. sub Julio Romano Episcopo, Rufino & Eusebio Consulibus, ut Socrates lib. 2. c. 15. & Sozomenus lib. 3. cap. 11. tradunt, in causa tantopere ventilata in Arianorum pseudosynodis, & in Romanis tribus sub Julio Papa Conciliis, necnon in Alexandrino Catholico atque legitimo, convocata est hæc Sardicensis Synodus. Osius Cordubæ in Hispania Episcopus huic præsedit tanquam patronus & director, à quo proponebantur singula in Concilio decernenda, quique primus omnium subscripsit: deinde Protogenes Sardicæ Episcopus, tum, quos Athanasius ad Solitarios dicit Julii Romæ Episcopi Legatos, Archidamus & Poliaenus Presbyteri. Huic interfuere plusquàm trecenti Orthodoxi Episcopi, ut Athanasius, qui ipse in hac Synodo consedit, testatur in Apologiæ suæ secundæ exordio. Idemque paulò inferiùs subscripsisse refert trecentos quadraginta quatuor. Socrates verò asserit interfuisse Occidentalium Catholicorum numerum trecentorum septuaginta sex, lib. 2. cap. 16. Præter quos Sardicam convenere Orientales ex Arii & Eusebianorum colluvie septuaginta sex Episcopi, qui causæ suæ diffisi urbe Sardica Philippopolim Thraciæ concesserunt, pseudosynodum ibidem habituri, sub præside Stephano Episcopo Antiocheno.

3. Agitatum est in primis de Athanasio ab Eusebianis damnato & abdicato judicium, citatique illius accusatores & damnatores, ut accusationum & condemnationum suarum causas rationesque proferrent & prosequerentur. At illi, qui perfidiarum suarum conscii sese jam subduxerant, spreto vadimonio in pristina malitia fuere contumaces. Revisa sunt Sardicæ acta & processus Tyrii Conciliabuli, Romanique Concilii, & quæcunque Legati Eusebianorum eadem in causa apud Julium Romæ adversus Athanasium produxerant; cunctisque accuratissimè circumspectis, pro Athanasio dicta sententia est. Simile retulere absolutionis judicium Marcellus Ancyræ, Asclepas Gazæ, aliique ab Arianis abdicati Antistites, & constitutum, ut ad proprias Ecclesias remearent, expulsis ab Alexandria Gregorio, Ancyra Basilio, & Gaza Quintiano harum Ecclesiarum invasoribus. Quin etiam aliquot Arianos Præsules ex his, qui Philippopolim secesserant, juridicè citatos, & coram adesse detrectantes, examinatis eorum actis damnarunt, & sedibus Ecclesiarum dejecerunt, Stephanum Antiochia, Menophantem Epheso, Acacium Eusebii successorem Cæsarea Palæstinæ, Gregorium Laodicea, Theodorum Heraclea, Narcissum Neroniade, Ursacium Syngidone, Valentem Murso in Pannonia. De his omnibus Sardicenses Patres literas ad Julium Pontificem, ad Constantium & Constantem Augustos, & ad Ægypti Ecclesias conscripsere, aliasque insuper ad universas Ecclesias. Nullum verò fidei Symbolum ediderunt, existimantes Nicænum sufficere; longè ab Arianorum instabilitate novas subinde fidei formulas fingentium atque refingentium, discrepantes. Quod etiam decreto suo confirmavere Sardicenses; id enim prodit Athanasius scribens ad Antiochenos: *Sancta* (inquit) *Synodus, quæ Sardicæ convenit, decreto suo sancivit, ne quid ulterius de fide scriberetur, & se contentos esse Nicæna fide declararunt, ut cui nihil deesset, & in qua integra & solida pietas contineretur. Neque edendam esse aliam professionem fidei, ne illa, quæ Nicææ scripta est, suos numeros non habere videretur, neve illis, quibus libido est semper nova statuere, occasio hujusmodi suppeditaretur, ut iterum atque iterum de fide definiant.*

4. Can. Sardicensis I. *Osius urbis Cordubæ Episcopus dixit: Non tam mala consuetudo, quàm corruptissima rerum coruptela est ex ipsis fundamentis penitùs extirpanda, ne cui Episcopo liceat à parva civitate in aliam migrare. Ejus enim causæ prætextus est manifestus, propter quem talia tentantur. Nullus enim Episcopus adhuc inveniri potuit, qui à majori civitate in minorem transferre studuerit. Unde constat, eos habendi plura cupiditate succendi, & magis arrogantiæ servire, ut videantur majorem habere potestatem, placetne hoc omnibus ut hujusmodi improditas acerbiùs vindicetur? Existimo enim eos nec laicam quidem habere debere communionem. Omnes Episcopi dixerunt: Placet omnibus*

Consuli-

Consulito quæ superiùs adnotavi ad Nicænum can. 5. quo pœna transilientium ab uno ad alterum Episcopatum statuitur, ut compellatur pristinam, quam deseruerant, Ecclesiam resumere. At Sardicensis canon vult eos utraque carere, & insuper omni etiam laica communione arceri: Non desunt tamen in oppositum prisca exempla: sed canonum auctoritate, non autem infractionis consuetudine regi debet Ecclesia, nisi contrarium suadeat gravis aut necessitas, aut utilitas illius, omni posthabito ad singulos homines affectu atque respectu. Certum est, non nisi divino Spiritu impulsum (quod etiam suadebat maxima universæ Ecclesiæ necessitas) Principem Apostolorum Petrum Antiochia excessisse, suamque sedem Romæ fixisse, quæ caput Imperii erat, & ubi Christus nondum fuerat annunciatus. Gregorius Nazianzenus, post administratam Sasimorum, & Nazianzenam Ecclesiam, consensit electioni suæ ad Constantinopolitanam: Meletius priusquam Antiochenam capesseret Ecclesiam, alteram jam rexerat, scilicet Sebastenam in Armenia, ut testantur Hieronymus in Chronico, veteresque historiæ Ecclesiasticæ autores, Rufinus; Socrates, Theodoritus, Sozomenus. Similiter Eusthathius laudatissimus Antiochenæ Ecclesiæ Præsul, Ecclesiam prius Berϙæ in Syria rexerat, ut fidem facit in Catalogo scriptorum Hieronymus. Alia multa hujusmodi congerit exempla Socrates lib. 7. cap. 37. Sed utrùm illa omnia licitè peracta fuerint, viderit idem ipse qui retulit. Quin etiam addit Canon 2. Sardicensis, *ut si quis Episcopus fraudulenter alterum ambiverit Episcopatum ne quidem in exitu vitæ laica communione dignus habeatur.*

5. Canon III. *Osius Episcopus dixit: Hoc quoque necessariò est adjiciendum, ut nullus Episcoporum ex sua provincia in aliam provinciam, in qua sunt Episcopi, transeat: nisi utique à suis fratribus vocetur, ne videamur dilectionis fores claudere. Hoc autem etiam similiter providendum est, ut si in aliqua provincia Episcoporum quispiam adversùs fratrem suum & coepiscopum negotium habet, neuter eorum ex alia provincia Episcopos cognitores evocet. Si quis autem Episcoporum in aliquo negotio condemnandus visus fuerit, & existimet, se non malam, sed bonam causam habere ut etiam rursus judicium revocetur si Vestræ Dilectioni videtur, Petri Apostoli memoriam honoremus, ut ab ijs, qui judicaverunt, scribatur Julio Romanorum Episcopo, & per propinquos provinciæ Episcopos, si opus sit, judicium renovetur, & cognitores ipse præbeat. Si autem probari non potest causam esse talem, ut ea rursus judicari opus sit, quæ semel sunt judicata, non infirmentur, sed rata sit lata sententia.*

Prima hujus Canonis parte sapienter provisum est, ne inter Episcopos alii aliis offendiculo sint, dum alii aliorum provincias parœciasque per ambitionem & mutuam æmulationem peragrant, suique ostentatione & fastu diœcesanos aliis subditos in sui cultum & admirationem proprii que Episcopi despectum excitant. Quod utique vitium Eusebianis Episcopis de Imperatoris gratia superbientibus, & adversum Orthodoxos Antistites insultantibus erat frequentissimum. Huic consonat canoni hujusce Synodi can. XI.

6. Altera Canonis pars non minore sapientia providet, ut Episcoporum ad Apostolicam sedem appellationes admittantur; id enim dirimendis Episcoporum litibus peropportunum est, ut recursus interjiciatur ad supremum Ecclesiæ tribunal, à quo demum causæ ita definiantur, ut nulla supersit provocatio. Nemo Marcionis historiam nescit, ab excommunicatione sibi à proprio patre Ponti Episcopo inflicta ad Pium Papam recurrentis, ut tradit Epiphanius hære. 42. Fortunatus pariter, & Felix, à Cypriano Carthaginensi depositi ad Cornelium Pontificem, provocarunt, ut colligitur ex Cypriani epist. 55. ad eumdem Cornelium. Basilides quoque in Hispania gradu motus ad Stephanum summum Pontificem provocavit, eodem Cypriano teste epist. 68. Athanasius aliique Episcopi, ab Arianorum Conciliabulis abdicati, ad Julium Episcopum Romanum appellantes, suis sedibus pristinis ejus judicio restituti sunt. Idque judicium præcessit Synodum Sardicensem, ut initio secundæ apologiæ suæ perspicuum facit idem Athanasius. Exinde post Sardicense decretum, Joannes Chrysostomus à Concilio depositus, cui præerat Theophilus Alexandrinus, ad Innocentium Papam provocavit, ut ex duabus eius epistolis ab ipso ad eumdem scriptis liquet. Flavianus, à Dioscoro Alexandrino in pseudo-synodo Ephesina Episcopatu dimotus, Leonem Romanum Episcopum imploravit, ut scribit Liberatus in breviario cap. 12. Ad eumdem simili remedio recurrit Theodoretus Episcopali sede ejectus, ut fidem facit ejusdem ad Leonem epistola. Gregorius primus lib. 2. ep. 6. sacra suspendit communione Joannem Episcopum primæ Justinianæ, eo quod Thebanum Episcopum post ejus ad Apostolicum tribunal provocationem, judicare ausus fuisset. Summus Pontifex Leo Magnus ita de istiusmodi appellationibus suum perhibet testimonium epist. 86. ad Episcopos provinciæ Viennensis: *Nitimur consilio maturiore corrigere; & vestrarum Ecclesiarum statum communicato vobiscum labore componere; non nova instituentes, sed vetera renovantes: ut in statu consuetudine, quæ nobis à nostris patribus est tradita, perduremus; & DEO nostro, per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam sedem pro sui reverentia a vestra etiam provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum aut retractata aut confirmata fuisse judicia.*

7. Can. IV. *Gaudentius Episcopus dixit. Si videtur necesse esse adjici huic sententiæ, quam sincera dilectione plenam protulisti, ut si quis Episcopus fuerit depositus judicio Episcoporum, qui sunt in vicinia, & dicat rursus sibi defensionis negotium competere, non priùs in Cathedram alius substituatur, quam Romanus Episcopus causa cognita sententiam tulerit.*

Prudens necessariaque admonitio propter violatum jus ab Arianis, qui deposito à seipsis Athanasio & ad Julium Papam appellanti, Gregorium Cappadocem suffecere. Legitimus etiam interjectæ appellationis effectus est suspensio judicii anterioris, & devolutio ad judicium superioris tribunalis, l. unica, ff. nihil novari appellat. interpo. & cap. ad hæc, & cap. proposuit, de appellat.

8. Can. V. *Osius Episcopus dixit: Et hoc placuit, ut si Episcopus accusatus fuerit, & omnes judicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint; si appellaverit qui dejectus videtur, & confugerit ad beatissimum Romanæ Ecclesiæ Episcopum, & voluerit se audiri; si justum putaverit ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur Episcopus Romanus, qui in finitima & propinqua altera provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterùm audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo Presbyteros mittat, erit in potestate quid velit, & quid æstimet. Si decreverit mittendos esse, qui cum Episcopis præsentes judicent, ut habeant etiam autoritatem illius personæ, a qua destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si verò crediderit sufficere, ut Episcopi comprovinciales negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo judicaverit.* Canon iste, qui in editione Græca notatur quintus, in editionibus Dionysiana & Isidoriana collocatur septimus.

Sapienti providaque definitione sancitum fuerat à Sardicensibus Patribus can. 3. Si inter duos Episcopos lis aliqua subnascatur, à neutro litigantium posse ullos alterius provinciæ Episcopos in causæ cognitionem evocari.

Nec

Nec enim in causas alterius provinciæ isti ullam jurisdictionem habent, neque litigantes eam illis conferre queunt, nisi per compromissum in eos ut in Arbitros conveniant; Par enim (ut monet Innocentius Papa III.) in parem non habet imperium, cap. innotuit, de elect. Quia verò Apostolica potestas in omnem diffunditur Ecclesiam, eique omnis subjicitur Episcopatus; idcirco statuunt can. 5. Sardicenses Patres, quorumlibet Episcoporum causas dirimi a Romano Episcopo posse, mittente cognitores ἐκκλησιαστικούς sive ex latere suo, sive illos ex provinciis, & ut dicunt, *ex partibus* eligente ac delegante, prout satius duxerit.

Can. VI. *Licentia vero danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in civitate modica, cui sufficit unus Presbyter; quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & autoritas.*

Hoc idem statuitur in Concilio Laodiceno can. 75. quem inferiùs require. Eodem spectat apud Gratianum distinctio 80. per totam.

Gravis & illustris circa novorum Episcopatuum erectionem quæstio ventilatur, sive in jamdudum constituta provincia Ecclesiastica, sive in locis noviter ad Christi fidem conversis. Et in provinciis quidem jam in Ecclesia constitutis nihil aliud olim ad novos constituendos Episcopatus requirebatur quam Metropolitani, aut Synodi provincialis decretum, simulque Episcopi suffraganei consensus, de cujus territorio novus subducendus erat Episcopatus. Neque tunc requirebatur ullus sive Romani Episcopi, sive Imperatoris Regisve consensus. Hac via Basilius Magnus, postquam Valentinianus Imperator Arianus Cappadociam in duas civiles provincias distinxerat, novamque in secunda Cappadocia Metropolim erexerat Tyanam; ut suæ provinciæ diminutionem Cæsariensis Metropolita Basilius utcunque resarciret, Saaimotum Ecclesiam erexit in Cathedralem seu Episcopalem, quam Gregorio Nazianzeno regendam contulit, invito licèt multumque repugnanti & reluctanti. Augustinus pariter Hipponensis Episcopus, consentiente Numidiæ Primate, Fussalam de proprii Episcopatus territorio detraxit, fecitque seorsim Episcopalem recenti constituto in ea Præsule Antonio; quam rem à se ita gestam postmodùm idem scripsit Augustinus epist. 261. ad Cælestinum Romanum Pontificem, dolenter illi recensens insolentes excessus novi Episcopi ex recenti dignitate in superbiam elati. Joannes pariter Chrysostomus Vvilam orthodoxum Gothis præfecerat Episcopum, ut gentem illam in Arianismum prolapsam in fidem Nicænam reduceret: quod à se factum ipsemet scribit epist. 123. ad Olympiadem. Celebre est, quod de Athanasio Alexandriæ Antistite referunt Rufinus & Socrates, consecratum fuisse ab illo Frumentium, ut esset Indorum Episcopus, tametsi Alexandrino Episcopo Nicæna Synodus limites intra Ægyptum, Libyam, & Pentapolim præfixisset. Pantænum quoque ab Alexandriæ Episcopo ad prædicandum Indis Evangelium fuisse jam anteà directum, fidem faciunt Eusebius & Hieronymus. Postquam Basinopolis Juliani Apostatæ rescripto in Civitatis honorem erecta fuit, non distulit Nicænus Episcopus, de cujus parœcia erat nova civitas, novum illi asciscere & sacrare Præsulem. His similia occursant Veterum exempla.

Verumtamen septimo excurrente sæculo, cœperunt tum Romæ Pontifices, tum gentium Reges intervenire ad novorum Episcopatuum erectiones: idque jus in hunc usque diem propagatum est. Gregorius Papa II. Bonifacium Apostolicæ virtutis virum in vastissimas Germaniæ regiones transmisit: quem Apostolicæ potestatis ad prædicandum, novasque fundandas Ecclesias, deque iis ad nutum disponendis consortem fecit. Eaque de re Carolum Martellum Franciæ gentis Principem admonuit, enixè rogans, ut Bonifacium suo tueatur protegatque patrocinio. Id verò beneficium invictissimus Carolus cumulatè præstitit. Bonifacius Bajoariam postmodùm adventans, Othilone duce aliisque Principibus mirificè approbantibus, ad præcedentem, quem reperit, regionis Episcopatum tres novos adjunxit; tunc enim erectæ recens Ecclesiæ Cathedrales quaternarium numerum complevere, Salisburgensis, Frisingensis, Ratisbonensis, & Passaviensis. Accesserunt reliqui his temporibus Apostolici Prædicatores, à quibus propagata feliciter gentium Aquilonarium conversio est, Villebrodus, Svvibertus Corbinianus, atque ante hos in Anglia Augustinus Gregorii Papæ I. Apostolicus Legatus, qui plerosque in ea insula recentes Episcopatus erexit. Quin etiam Gregorius Turonensis lib. 1. histor. cap. 3. & de glor. Confess. cap. 3. fundatores Gallicanarum Ecclesiarum ex Romana Sede transmissos ad prædicandum efferatis gentibus Christi fidem, enumerat Saturninum Tolosatibus, Gratianum Turonibus, Trophimum Arelatensibus, Paulum Narbonensibus, Dionysium Parisiensibus, Astremonium Arvernis, Martialem Lemovicensibus: hos omnes Romana Sedes huc ad prædicandum transmisit, non uno, sed diversis, ut credibilius est, temporibus. Hæc, aliaque permulta Ludovicus Tomassinus, Congregationis Oratorii Gallicani illibatum decus, ingenii admirabilis inexhausta fœcunditate congessit in sua illa Disciplinæ veteris atque recentis Ecclesiæ doctissima lucubratione.

9. Can. VII. Editionis Græcæ, qui est VIII. Dionysianæ & Isidorianæ. *Osius Episcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & injustæ petitiones fecerunt nos non tantum habere gratiam vel fiduciam, dum quidam Episcopi non cessant ad Comitatum ire, & maximè Afri, qui sicut cognovimus, sanctissimi fratris & coepiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt atque contemnunt; ut non solùm ad Comitatum multas & diversas Ecclesiæ non profuturas causas perferant, neque ut fieri solet & oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur, sed ut dignitates & administrationes sæculares quibusdam postulent. Hæc itaque privatas olim non solùm murmurationes, sed & scandala excitant. Honestum est autem, ut Episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur; si tamen ista nomina justam habeant causam aut petitionem. Si ergo vobis fratres charissimi placet, decernite, ne Episcopi ad Comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris literis invitati, vel evocati fuerint. Sed quoniam sæpè contingit, ut ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel in insulis damnantur, aut certe quamcunque sententiam accipiunt: subveniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Universi dixerunt: Placet, & constituatur.*

Insequentes canones eodem spectant. Sanciunt enim ne quis Episcopus eat in Comitatum seu Principis aulam, nisi ab ipso Principe accersitus: cujus literas hæc Synodus exhiberi vult aut Metropolitano, aut Synodo provinciali, à quibus etiam tenetur Episcopus literas commendatitias referre. Quod si Romæ versetur Imperator, ne quis Episcopus extraneus ei supplices libellos offerat nisi priùs lectos & approbatos ab Antistite Romano. Cum Episcopis has leges transgredientibus omnis interdicitur communicatio. Sancivit quoque ut Episcopi civitatum, quæ in canali sunt, accedentes in aulam, Episcopos admoneant, ut ex ipso loco Diaconum suum ad Principem mittant, ipse verò extraneus Episcopus in suam se parœciam recipiat. Sed si hic refractetur, non est à cæteris Episcopis in communionem recipiendus; quin potiùs servata judiciorum forma dignitate spoliandus. Episcopi porrò, qui in canali dicuntur constituti, illi sunt qui sedes habent in cursu publico, via nimirum qua publici equi per stationes ad iter agendum positi erant, ut docet l. 15. Cod. Theod. de causa publica. Mirificè Chrysostomus homil. 57. in Gene. invehitur in Prælatos cupiditatibus sæcularibus addictos, suique pastoralis officii negligentes: ubi observans quanta solicitudine, quanta laborum die noctèque assiduitate,

quantis

quantis proptii corporis incommodis Jacob gregem soceri sui Labani curaverit, Gen. 31. commonstrat quàm deploranda, & divinæ ultionis asperitate vindicanda sit Prælatorum circa sibi commissum à Deo gregem, non pecudum, sed animarum Christi sanguine redemptarum incuria, & neglectus, pro quarum salute ille ineffabili charitate mortem crucis oppetiit. Sapienter admonet Apollinaris Sidonius lib. 7. epist. 6. Hostis antiquus quò faciliùs insultet balatibus ovium destitutarum, priùs dormitantium incipit cervicibus inhætere Pastorum. Inconcussum pariter est istud Magni Gregorii Papæ oraculum: Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit. De Evonio Apolloniate refert Herodotus lib. 9. cùm ei sacrarum Solis ovium custodia commissa esset, illeque noctu obdormisset, lupique caulam ingressi sexaginta oves sacras jugulassent; Apolloniates communi judicio utrùmque oculum Evonio eruisse. Quàm verò gravior pœna & ultio sacrarum animarum Prælectis imminet, si horum incuria vel neglectu tartareorum luporum dentibus lacerentur ipsæ & intercaut? Quibus Deus per Ezechielem c. 34. hæc severè comminatur: *Væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos! Nonne greges à pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: & quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod ægrotum, non sanastis: quod confractum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quæsistis: sed cum austeritate imperabatis & cum potentia: Et dispersæ sunt oves meæ*, &c.

10. Can. X. Græcæ editionis, sed Dionysianæ & Isidorianæ XIII. *Osius Episcopus dixit: Hoc quoque necessarium existimo, ut cum omni cura & diligentia examinetur; ut si quis ex foro sive dives, sive scholasticus Episcopus fieri dignus habeatur, non priùs constituatur quàm Lectoris, & Diaconi, & Presbyteri ministerium peregerit in unoquoque gradu; ut si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatus fastigium per progressionem possit ascendere. Habebit autem uniuscujusque ordinis gradus, non minimi scilicet temporis longitudinem, per quod & fides, & morum integritas, & constantia, & moderatio possit cognosci, & ipse divino Sacerdotio dignus existimatus maximum honorem assequatur. Neque enim convenit, neque scientia & bona conversatio hoc recipit, ut temerè & leviter ad id accedatur, ut Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus promptè ac facilè constituatur. Sic enim meritò neophytus existimetur. Quandoquidem & Beatissimus Apostolus, qui fuit etiam Doctor gentium, prohibuisse videtur, ne celeres fiant ordinationes. Longissimi enim temporis probatio & conversationem, & cujusque mores non improbabiliter exprimere poterit. Omnes dixerunt ipsis placere, & omninò non oportere ea subvertere.*

Notatu dignus canon circa ordinationum interstitia. Concilium Carthaginense tertium anni 397. canonibus 4. & 5. vetat ante viginti quinque annos Diaconum ordinari, Virginesque consecrari. Hoc ipsum confirmat anno Christi 506. Concilium Agathense can. 16. quod deinde can. 17. præfigit annum 30. ordinationi Sacerdotum, atque Episcoporum. Et legitur in Decreto, distinct. 77. cap. Episcopus beneditionem. Arelatense quartum anni 524. can. 1. Diaconi ordinationem fieri ante completum annum ætatis vigesimum quintum, Sacerdotii verò ante trigesimum pariter completum prohibet. Postmodum Toletanum secundum can. 1. indulget, ut possit quis Subdiaconatum suscipere anno vigesimo, sed Diaconatum non ante vigesimum quintum planè exactum. Id coactum Concilium fuit anno 531. His succedens Vormariense anno 868. can. 69. annos præscribit viginti quinque Diaconorum ordinationi. Clemens Papa V. Clem. ultima, de ætat. & qualit. assignat annum decimumoctavum ad Subdiaconatum, Diaconorum consecrationi vigesimum, Sacerdotio vigesimum quintum. Novissimè Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 12. ita sancit: *Nullus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur*. Si plura quis expetat, perlegat Gratiani distinctiones 28. & 77. Jure antiquo poterat quis jam usque ab ipsa infantia in Clericum initiari, atque Clericali militiæ adscribi; ut constat ex epistol. 1. cap. 3. Zosimi Papæ ad Esychium, & ex cap. in singulis, distinct. 77. & ex Concilio Toletano secundo, canon. 1. cap. de iis, distinct. 28. Infantia verò non computatur ultra septennium exactum, l. si infanti, Cod. de jure deliber. Ex quo infert gloss. in d. cap. de iis, posse infantem septennem tonsurari, & ad simplex beneficium promoveri. Quo jure hactenus usa est Gallia, exceptis canonicatibus. Sed Concilium Tridentinum sess. 23. de reform. c. 6. vetat conferri ullum beneficium, qualecunque sit, aut suscipi ante decimumquartum annum.

11. Canon editionis Græcæ XIII. Dionysianæ autem & Isidorianæ XVI. *Osius Episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut si Diaconus, vel Presbyter, vel etiam ex Ecclesiasticis aliquis sit excommunicatus, & ad alium Episcopum, qui eum novit, confugerit, scientem eum à proprio Episcopo communione motum, non oportere Episcopo & fratri suo injuriam facientem ei communionem præbere. Sin autem hoc facere ausus fuerit, sciat, cùm convenerint Episcopi, seipsum causam esse dicturum. Omnes Episcopi dixerunt; Hoc judicium & pacem usque custodiet, & omnium concordiam tuebitur*. Vide superiùs Canon. V. Nicænæ Synodi, cum scholiis nostris.

12. Canon XI. Græcæ editionis: sed Dionysianæ atque Isidorianæ XIV. *Osius Episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, ut Episcopus, si ex alia civitate convenerit ad aliam civitatem, vel ex Provincia sua ad aliam Provinciam, & ambitioni magis quàm devotioni serviens, voluerit in aliena civitate multo tempore residere; Fortè enim evenit, Episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum; is verò qui advenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem, ut dehonestet & infirmet illius personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi Ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Episcopum inhumanum est, & si diutiùs resideat in alieno, perniciosum: Hoc ne fiat, providendum est. Memini autem superiore Concilio fratres nostros constituisse, ut si laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id est, tres septimanas non celebrasset conventum, communione privaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multò magis Episcopum nec decet, nec licet, si nulla sit tam gravis necessitas, quæ detineat, ut amplius à suprà scripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Universi dixerunt placere sibi.*

Concilium illud canone isto commemoratum est Illiberritanum, cui idem ipse qui, loquitur Osius, interfuit. Hoc enim de laicis constituit Illiberritanus canon 21. Mens ergo Patrum Sardicensium est, ne citra urgentem necessitatem Episcopus extra Parœciam suam tres integras septimanas exigat. Laicos etiam, qui data opera tribus Dominicis à Parochiali Ecclesia absistunt, Concilium Ravennense, cui Joannes Papa VIII. præsedit, privat communione.

13. Canon in Græco XV. in aliis editionibus XIX.

XIX. *Osius Episcopus dixit; Hoc quoque omnes definiamus, ut si quis Episcopus ex alia parœcia velit alienum ministrum sine consensu proprij Episcopi ordinare, irrita & inanis hujusmodi ordinatio existimetur; Si qui autem hoc sibi ipsis permiserint, à fratribus & Coepiscopis admoneri & corrigi debent. Omnes dixerunt: Hoc quoque decretum stet firmum & immobile.*

Vide similem canonem Nicænum 17. & Antiochen. 13. & 22. atque inibi à nobis observatos similes alios Canones.

14. Canon in Græco XVI. alibi XX. *Aetius Episcopus dixit; Non ignoratis, qualis quantaque sit Thessalonicensium Metropolis. Sæpe itaque ad eam ex Provinciis Presbyteri & Diaconi accedunt, & brevis temporis mora non contenti permanent, & omne tempus illic agentes transigunt, aut vix tandem post plurimum tempus in suas Ecclesias reverti coguntur. De iis ergo definiendum est. Osius Episcopus dixit: Ea decreta, quæ de Episcopis constituta sunt, serventur etiam in hujusmodi personis.*

Qui in isto Canone loquitur, ut ex subscriptione liquet hujus Synodi, erat Thessalonicensis Episcopus: ideòque de propria Ecclesia provisum esse voluit. Thessalonica porrò celeberrima est Macedoniæ Metropolis, nobilissimùmque fuit Orientis emporium. Ad hanc verò plerique Clerici confluebant, non tantùm loci amœnitate & splendore civitatis illecti, sed etiam ad causas & lites Ecclesiasticas prosequendas ad hujus Metropolitæ tribunal, cujus erat amplissima jurisdictio in universas Macedoniæ, Daciæ, Mysiæque Ecclesias, camque Illyrici partem quæ ad Orientis Imperium pertinebat, ut fidem facit Theodoritus lib. 5. hist. Eccles. cap. 17. At verò alteriùs Illyrici partis, quæ ditione comprehendebatur Occidentalis Imperii, quod tempore hujusce Concilii à Constante regebatur, caput & Metropolis erat Sardica civitas, in qua peractum fuit istud, quod exponimus, Concilium. Quod quidem tametsi fuerit generale, quia tamen nihil novi circa fidem definivit, sed Nicænam definitionem, quæ præcesserat, stabilivit & confirmavit: idcirco Zosimus Pontifex Romanus, ut ex Carthaginensi VI. Concilio liquet, Sardicenses canones Nicæno Concilio adscribit, & vetustissimus Codex canonum, quo utebatur Romana Ecclesia sub unico Niceni Concilii titulo, ut ex editione Quesneliana perspicuum fit, Nicænos & Sardicenses omnes unà canones comprehendit. Prætereaque Gregorius Magnus lib. 2. epist. 10. Isidorus lib. 8. etymolog. cap. 16. Beda lib. de temporib. cap. 65. aliique nonnulli in enumeratione Conciliorum generalium Sardicense tanquam Nicæni appendicem silentio prætereunt.

CONCILIABULUM SARDICENSE, seu potiùs Philippense Arianorum anni ejusdem cum legitimo præcedente.

1. EXperimento nimis frequenti compertum est, verissimè ab Hieronymo, in vita Malchi monachi, asseri: Ecclesiam Christi, postquam ad Christianos principes devenit, potentia quidem & opibus splendidiorem, sed virtutibus minorem evasisse. Otium enim & prosperitas superbiam atque hæreses invexerunt, à quibus reliquæ animorum pestes, omnisque generis vitia propagata sunt. Profligatis à Constantino Magno tyrannis Christianorum persecutoribus Maximiano, Licinio, Maximino, plerósque Ecclesiæ Antistites aulica incessit ambitio, adulatio, luxus, invidia, superbia; inde dissidia, hæreses, calumniæ, & mutuæ insectationes odiaque infensissima, adjuvante & promovente Constantio Ariano Principe, ab hæreticis Episcopis dementato. Igitur postquam Catholici Principis Constantis generoso conatu Constantius Arianus consensit in Sardicense Concilium ad dirimendas de religione controversias, Sardicæ indicta est œcumenica Synodus. Episcopi orthodoxi toto ferè ex Occidente ad commune bonum, pacemque componendam stabilem ac diuturnam confluxere. Ariani quoque rogati Sardicam advenere numero septuaginta tres, animis obstinatis, tantùm ne viderentur tantopere desideratam communem concordiam aversari. Advertentes tamen se numero cæteris impares, neque sperantes ullum à Constantio ejusve Comitibus præsidium, qui orthodoxis insultare, dirisque eos comminationibus percellere solebant, astuto consilio sese à Catholicis subduxerunt. Et quamvis illos ad se Catholici missis Legatis invitarent, obnixeque detrectantes, ad Synodum ab ambobus Imperatoribus indictam juridicè demum citarent, illi Sardica discedentes Philippos Thraciæ urbem concesserunt, atque ita seorsum utrique Synodum suam habuere. Sardicenses auspicantur à discussione causæ tantopere agitatæ Athanasii Alexandrini, Marcelli Ancyrani, & Asclepæ Gazensis, aliorumque, quos Eusebiani calumniis depositionibus & exiliis fuerant insectati, omnibusque ad amussim exploratis pronunciant innocentes & injustè sedibus suis ejectos, acta rescindunt Arianorum Episcoporum, eorumque non paucos sedibus & dignitatibus exautorant, & in ordinem redigunt, Gregorium Alexandria, Stephanum Antiochia, Basilium Ancyra, Quintianum Gaza, Ursacium Singidone, Valentem Murso depellunt. Legatos cum literis ad Imperatores mittunt rogantes, ut ipsorum studio & sollicitudine, sacri Concilii decreta executioni mandentur. Synodicas epistolas ad Julium Papam transmisit, & ad Alexandrinam Ecclesiam, aliasque omnes Ecclesias, & ad universos Episcopos, quarum permultæ referuntur ab Athanasio in Apologiis, & ad Solitarios, & ab Hilario in fragmentis.

2. Ex adversa parte Ariani Philippos secesserunt, præsidente illorum conventui Stephano Antiocheno. Sciendum, duas esse Philipporum civitates, unam quidem Macedoniæ, prædicatione Pauli Apostoli, ejusdemque epistola ad Philippenses insignem: alteram in Thracia, cujus est apud Plinium mentio lib. 4. cap. 11. In ista verò Traciæ habita est Pseudosynodus, ut Socrates aliique veteres Scriptores tradidere. Ista hæreticorum cohors omnes transiliens religionis & modestiæ fines, adversus Julium Romæ Pontificem, Osium Cordubensem, Maximinum Trevirensem, aliosque Præsules Orthodoxos, eo nomine quòd Athanasio aliisque Episcopis Tyria Synodo damnatis communicarent, eisque patrocinarentur, anathematis sententiam dixit: novam fidei formulam, haud contenta multiplicibus à se in Concilio Antiocheno fabricatis, procudit, quam Sardicensem denominavit: in qua condemnatis, ut in Christum religiosior videretur, quibusdam Arii blasphemiis, à consubstantialitate consultò abstinuit. Præterea ut tradit Sozomenus lib. 3. cap. 10. encyclicas literas ad universas Ecclesias & Antistites direxit, ne Julio aliisve à se damnatis communicarent. Præterea ut Donatistas quamtumvis religione à se diversos demereretur, eorumque accessione & societate suas partes augeret, ad Donatum scripsit Carthaginis Pseudoepiscopum literas societatis. Grato autem legitimo Carthaginis Episcopo, qui in sacra Sardicensi legitimaque consederat, infensissimam Synodicam epistolam fraudulentis refertam mendaciis conscripsit, quæ in fragmentis Hilarii legitur: quo factum est, ut Donatistæ, in hæreticorum istorum societatem adjuncti, falsam istam & hæreticam Synodum sub nomine Sardicensis tota Africa pervulgaverint, veramque & Catholicam Sardicensem omni arte suppresserint. Ideoque Augustinus non aliud Sardicense Concilium agnoverit quàm Arianorum, lib. 3 contra Cresconium, cap. 34. & epist. 163. inscripta ad Eleusium, & alios fratres.

3. Hilarius lib. de Synodis adversus Arianos, istos refellit homœousion de Filio Dei prædicantes, sed homousion ideo rejicientes, quia vox ista in sacris Scripturis minimè legitur. At ille replicat neque homœousion in eis legi, quod tamen sæpè usurpant, parùmque referre de vocibus, dum rerum veritas teneatur, quam Scripturæ ipsæ confirmant. Additque eosdem eandem reprobare vocem eo prætextu, quia in priscis Antio-

Antiochenis contra Paulum Samosatenum Conciliis vox homousii fuerit repudiata; sed sapienter respondet hujus rejectionis caussam fuisse, quia hic hæresiarcha dogmatizabat unicam esse totius Trinitatis Personam, eamque hæresim, quam postmodum Sabellius propugnavit, Paulum Samosatenum docuisse nomine abusum homousii. Nunc verò ab Ecclesia istam Catholico sensu approbari vocem, ad distinguendam inter distinctas Personas unam indivisam eamdemque naturam ac substantiam.

CONCILIUM CARTHAGINENSE primum sub Julio Romanæ Ecclesiæ Pontifice, Anni 348.

1. SOluto Sardicensi Concilio, Gratus Carthaginensis Episcopus, & Africæ Primas, (cujus fit mentio in Canone Sardicensi 7. aliàs 8. quique ibidem subscriptus legitur cum triginta aliis Africanis Episcopis) ea sacra digressus Synodo, aliquot sibi adhærentibus Præsulibus comitatus Constantem Augustum (cujus Imperio Africa parebat) convenit, auxilium rogans contra tumultuantes assiduè Donatistas. Ille ut eos reprimeret, geminos Legatos Paulum & Macarium plena instructos potestate, copiis numerosis præmunitos in Africam misit, ut passim referunt Optatus & Augustinus. Unde ipsi Donatistæ cædibus & perturbationibus omnia miscentes coerciti sunt: eorumque Præsules usurpatis sedibus dejecti, exilio compulsi sunt solum vertere: & cum his præcipuè Donatus Carthaginensis Ecclesiæ invasor. Horum omnium exilio, & (quam Donatistæ vocabant) persecutione Macariana factum est, ut Africanæ Ecclesiæ multos annos tranquilla felicitate fruerentur: donec mortuis Constante & Constantio, qui eis successit Julianus Apostata, in Ecclesiæ perniciem intentus, omnes Donatistas postliminio revocavit. Quando autem, illis perturbatoribus depulsis, Africa in fide unanimi & profunda pace conquiescebat, Gratus Carthaginensis istud Concilium Carthagine indixit anno Christi 348. ut ruinas sarciret, quas Donati schisma induxerat.

2. Canon V. *Privatus Episcopus Vegesilitanus dixit: Suggero sanctitati vestræ, ut statuatis non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine consensu Episcopi sui, de cujus plebe est. Gratus Episcopus dixit: Hac observantia pacem custodivit: nam memini in Sardicensi Concilio sanctissimo statutum ut nemo alterius plebis hominem usurpet; Sed si forte erit necessarius, petat à collega, & per consensum habeat.* Vide ipsos Sardicenses canones 15. 16. 19. Eamdem præcipiunt disciplinam Apostolorum canones 15. & 16. & maximè 3. *Neminem* (inquiunt) *peregrinum, sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum recipi decernimus, sine commendatitiis literis* ἄνευ συστατικῶν. Theodorus Balsamon ad Apostolorum can. 15. scribit, opus esse volenti clerico in alieno Episcopatu versari commendatitiis literis: at volenti clericalia ibidem obire munia, necessarias esse literas ἀπολυτικάς, *dimissorias*: quales etiam sumebant aliò proficiscentes Episcopi à suo Metropolitano, vel à Synodo Provinciali; ut statutum paulò ante vidimus à Concilio Sardicensi. Hodie verò ad clericalia munia in alieno Episcopatu obeunda sufficiunt suscepti Ordinis literæ, cum commendatitiis seu testimonialibus proprii Episcopi, juxta Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 16. Prohibet verò Synodus Nicæna can. 16. omnem alieni clerici ordinationem, factamque declarat irritam, ubi proprii consensus Episcopi defuit, qui debuit manifestari literarum dimissoriarum exhibitione. Quam regulam iterarunt innumera subsequuta Concilia.

3. Can. VI. Clericis districtè vetat domorum administrationem aut procurationem suscipere, cùm edicatur 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus.* Eodem spectat Lateranensis Concilii canon, cap. penult. de vita & honest. Cler. Maxime verò Chalcedonensis Synodi can. 3. quem inferiùs cum additis observationibus requirito.

Can. VIII. Interdicit Procuratores, Tutores, negotiorum gestores in Clerum ordinari, nisi postquam redditis ratiociniis liberati fuerint. Habetur in Decreto, cap. Magnus Episcopus, distinct. 54.

In serie orthodoxorum Carthaginis Episcoporum, post Mensurium sequitur Cæcilianus, Cæciliano successit Rufus, Ruso Gratus, qui obitu suo vacuam Carthaginensis Ecclesiæ sedem Genethlio (qui alibi Genedius scribitur) reliquit: Genethlius deinde Aurelium nactus est successorem.

MEDIOLANENSIA CONCILIA, primum ex parte Catholicum, secundum hæreticum Arianorum.

1. DUæ Mediolani celebratæ sunt Synodi circa Nicænam fidem. Prima quidem plane Orthodoxa, Imperii Occidentalis (cujus pars erat Mediolanum cum Italia) habenas moderante Constante Augusto. Istudque coactum fuit Concilium statim post Sardicense eodem ipso anno 347. ut fusiùs contra Baronium probat Dionysius Petavius in suis ad Epiphanium notis, & in sua de Photino dissertatione. Huic Synodo Mediolanensi Legati Julii Romani Pontificis interfuere. Ab hoc jam inchoato quatuor Ariani Episcopi discesserunt irati, prævidentes in eo reprobatum iri Arianismum, Demophilus, Macedonius, Eudoxius, & Martyrius. Eadem in Synodo Valens Episcopus Mursi, & Ursacius Singidonis, quæ duæ civitates intra ditionem Constantis Augusti comprehendebantur, ambabus Ecclesiis deturbati jam à Sardicensi Concilio & easdem recuperare adnitentes, suique Principis inire gratiam studentes, supplices pœnitentiæ libellos Mediolanensibus Patribus obtulerunt, quibus ejurata hæresi Ariana Nicænam profitebantur fidem; suasque adversus Athanasium calumnias simul fatebantur & condemnabant. Eademque in Synodo Photinus Syrmii Episcopus in Pannonia, qui ob instauratam Pauli Samosatensis impietatem, hallucinantis Christum nihil aliud quàm merum hominem extitisse, fuerat paulò antè in Sardicensi Concilio damnatus, ut Epiphanius testatur hære. 71. iteratam damnationis sententiam subiit à Patribus apud Mediolanum congregatis. Hæc omnia comprobantur tum Osii ad Constantinum literis apud Athanasium epist. ad Solitar. tum epistola Synodi Ariminensis apud eundem lib. de Synodis Arimin. & Seleuciensi; & apud Theodoritum lib. 2. cap. 15. & testimonio Hilarii sic dicentis in fragmentis: *Igitur ad tollendum ex Episcopatu Photinum, qui ante biennium jam in Mediolanensi Synodo erat hæreticus damnatus*, &c. Itemque superest epistola Liberii Papæ ad Constantium scripta, antequam in exilium ipse mitteretur anno 355. in Hilarii fragmentis, & in calce operum Luciferi, per quem ad Constantium hanc miserat Epistolam: in qua eidem respondet sollicitanti, ut Athanasii depositioni subscriberet; interque alia sic ait: *Quæ est pax clementissime Imperator, cum sint ex partibus ipsis quatuor Episcopi, Demophilus, Macedonius, Eudoxius, Martyrius, qui ante annos octo cùm apud Mediolanum Arii sententiam hæreticam noluissent damnare, de Concilio iratis animis exierunt;* Iam si demas octo, qui præcesserant, annos in annum ascendes 347. quo celebrata est hæc Synodus Mediolanensis, unde quatuor illi Ariani Episcopi se subduxerunt; in qua Legati Romani Presbyteri consederunt, & in qua Valens & Ursacius libellos pœnitentiæ protulerunt. Quæ commemorantur simul in epistola Catholicorum Episcoporum Synodi Ariminensis ad Constantium, quæ Græcè extat apud Athanasium, Socratem, Theodoritum: Latinè verò apud Hilarium, sed concisior, & multis mutila, quæ Græco exemplari continentur, Latinaque versione Epiphanii Scholastici, in Tripartita historia lib. 5. cap. 21. his verbis: *Quapropter Ursacius & Valens, quoniam participes & concordes Ariani dogmatis erant, à nostra sunt communione segregati. Quam ne susciperent cognoscentes delicta, quibus peccaverunt, pœnitentiam & veniam impetrare poscebant: & rescripta eorum hæc ita se habere testantur, per quæ criminum veniam consequuti sunt. Erat enim tempus quo hæc gesta noscuntur, quando Mediolani Synodus celebrata est præsentibus Romanæ Ecclesiæ Presbyteris:* (Legatos vocat Hilarius) *Cognoscentes verò simul etiam post mortem, dignum memoria Constantinum cum omni In-*

ni integritate & examinatione conscriptam exposuisse fidem: qui cum ab hac luce baptismate percepto decesserit, & ad præmia debita pacis accesserit, incongruum esse judicamus post illum aliquid novitatis admittere. Quòd verò Constantino præsente habitum Mediolanense Concilium apud Hilarium legitur, temporum ratio id credere de Constantino tam de seniore, quàm de juniore, nullatenus permittit, quos jam mors abstulerat, sed id nomen pro Constante obrepsit, Principe tum vivente Nicænæque fidei assertore.

2. Perperam verò (ut loquitur Petavius) Ursacii & Valentis ista reconciliatio in Annalibus confertur in annum Christi trecentesimum quinquagesimum post mortem Constantis: Etenim certissimum est, Constante superstite ambos illos resipuisse, ac libellos dedisse, quod Athanasius ipse dubium esse non patitur, in epistola ad Solitarios, ubi istos ait post Constantis obitum ab Arianis adductos esse, ut ad vomitum redirent, & ab Athanasii pariter atque Ecclesiæ Catholicæ communione desciscerent, causantes metu se Constantis & ingratiis ad simulandum hanc pœnitentiam esse compulsos. Hoc verò falsò illos allegasse dicit Athanasius, quòd neque tunc ullus palatinus aut notarius missus sit ad eos, qui illos cogeret, sed nec Imperator quidem adesset: verùm sponte ipsi Romam advolassent, & in medio Ecclesiæ cœtu, pœnitentiæ palam libellos protulissent. Hæc Athanasius. Ex quibus perspicuum est, Constante adhuc vivo, Valentem & Ursacium Julio pariter & Athanasio supplicasse, quod anno trecentesimo quadragesimo nono contigit, biennio post Mediolanensem orthodoxam Synodum, quæ, ut supra commonstratum est, ante annos octo quàm Liberius ad Constantium epistolam daret, indicta ponitur ab eodem Liberio. Unde hoc etiam sequitur, Photini damnationem in Mediolanensi Catholicorum Concilio anni trecentesimi quadragesimi septimi factam esse. Athanasio quoque de spontanea Valentis & Ursacii liberaque pœnitentia succinit Osius, testis alter omni exceptione major, in sua ad Constantium epistola (quam ibidem refert Athanasius) hæc exprimente: *Cur igitur nunc audis obtrectatores Athanasii? Aut cur toleras Valentis & Ursatii criminationes pœnitentia & scripto profitentium se calumniam fecisse? Confessi enim sunt suam sycophantiam non vi adacti, ut ipsi causantur, cùm nulli ibi milites incumberent, & tuus frater nesciret. Nihil enim tale sub ipso agebatur, qualia nunc fiunt. Sed illi ultro Romam venerunt, & coram Episcopo & Presbyteris ibi præsentibus confessionem suam scripto ediderunt, cùm prius pacatas literas & amicas ad Athanasium dedissent.* Videtur porrò Athanasius & cum eo Osius contradicere Hilario, qui sive Constantinum, sive Constantem præsentem fuisse Mediolani Synodo dicit, quo tempore Ursacius & Valens pœnitentiam & veniam ab eadem Synodo postularunt, cùm tamen præsentem fuisse constanter negent Athanasius & Osius. Veruntamen hunc Hilarii locum fuisse depravatum, constans est eruditorum judicium. Quòd etiam locus ille Hilarii significet, Valentem & Ursacium veniam à Concilio Mediolanensi meruisse, aliter intelligendum quàm verbis videtur exprimi; non enim illos Synodus communioni restituit, sed ambos ad Julium remisit, ut quod Julio Romanoque Concilio visum foret, de illis decerneretur.

3. Anno postmodum Christi trecentesimo quinquagesimo religiosissimus Constans Imperator, sanctæ Ecclesiæ adversus oppugnantes Arianos & Donatistas defensor egregius & vindex, interfectus est ad Pyrenæos in castro, cui Helenæ nomen, à Gaisone Magnentii tyranni duce, nullis superstitibus liberis. Dici non potest quàm grave vulnus Ecclesiæ Dei tanti Principis interitus inflixerit. Arianorum namque audacia, eo, quo hactenus coercebatur, aggere everso, deinceps immani ferocia toto terrarum Orbe grassata est. Tunc demum venales illæ animæ Ursacius & Valens è re sua esse censuerunt temporibus religionem accommodare, & ad fortunæ varietates quasi ad ventorum mutationes æternæ salutis vela vel expandere, vel contrahere. Uterque igitur ut Constantii gratiam iniret, fidem Ecclesiæ datam fregit, seque iterum Arianis fœdissimo relapsu adjunxit. Magnentius, sublato Constante, in Constantium arma perduellia convertit. Omnibus utriusque partis viribus confligitur ad Mursiam Pannoniæ urbem. Primo impetu concussæ Constantii copiæ pedem retulerunt: sed resumptis fortiter viribus in Magnentianos strenuè irruperunt, & acie victos internecione profligarunt. Biennio post desperatis rebus suis Magnentius mortem sibi apud Lugdunum conscivit. Dum se Constantius ad prælium adversus tyrannum comparabat, Gallum patrui sui Constantii Magni Constantini fratris filium natu majorem creavit successorem, dum Antiochiæ versabatur. Quo tempore Gallus ut cacodæmonis oracula reddentis apud Daphnem suburbanum Antiochiæ locum præstigias eluderet, sacra Babylæ martyris ossa, olim Antiochiæ Antistitis sub Decio Imperatore martyrio affecti, eundem in locum, lauris consitum & fontibus irriguum, quem ethnicorum superstitio Apollini dicarat, solemnibus hymnis & insigni pompa, Christianorumque concursu transtulit: eaque translatione facta dæmon obmutuit & oracula desierunt. At perfidus Julianus Galli frater minor natu, postquam Constantio in Imperium successit, sacras Babylæ reliquias indidem transferri jussit, & Apollinis fanum aramque instauravit. Sed excusso repente fulmine, ara sacrilega disjecta est, fanumque conflagravit; ut inter alios veteres scriptores enarrat Joannes Chrysostomus civis ipse Antiochenus in libro contra gentes.

4. Ut verò paululùm intermissum historiæ Constantii Augusti filum retexamus: dum hujus & Magnentii exercitus acie decernebant, Constantius intra Ecclesiam Mursiæ non longè à conflictu exitum ipsius anxiè præstolabatur, unà cum Episcopo loci Valente. Hic occultè disposuerat, ut sibi prælii exitus quàm citissimè aliquo indicio significaretur magna proposita mercede, antequam Constantius id rescire posset. Primus itaque Valens victoriam Constantio congratulabundus nunciavit, & sciscitanti undenam id sciret, asseveravit id sibi ab Angelo revelatum inter supplices ad Deum preces: eoque factum ut credulus Imperator victoriam Valentis orationibus & sanctitati referens acceptam, acriorem pro Ariana impietate adversus Orthodoxos persecutionem exorsus sit. Nam & per Occidentis regiones hactenus Arianæ perfidiæ ferè inaccessas longè lateque propagare studuit, usus maxime opera Ursacii & Valentis, Fortunatiani Aquilejensis, & Saturnini Arelatensis pseudoepiscoporum. Cùm autem jam ab omni metu liber, & fratris Constantis & Magnentii tyranni, urgeret Athanasii damnationem, & huic subscribere impotenter vellet Liberium Romanum Episcopum Julii successorem, petiit Liberius causam istam in plena atque intra Italiæ fines Synodo convocata pertractari.

5. Constantius itaque confidens se tyrannica vexatione suaque absoluta potestate, suæque sectæ gregalium, dolis haud dubiè compotem desiderii fore, secundum Mediolanense Concilium indixit, quod est auspicatum anno trecẽtesimo quinquagesimo quinto. Speraverat Liberius in Occidentali Concilio prævalituram Catholicam partem. Et utique Catholici longè numero prævalebant. Res tamen in contrarium vertit ob Constantii potentiam, nescio dicam, an animi impotentiam; qui omnem adhibuit vim, ut quæ animo proposuerat, omnium consensu comprobarentur, vota Orthodoxorum nihili pendens, seque illis excandescentem & infensissimum exhibens. Adfuerunt Pontificii Legati Lucifer Calaritanus in Sardinia Episcopus, Pancratius Presbyter, & Hilarius Diaconus. Hi postularunt in primis ad stabiliendam fidei animorumque optatissimam unitatem & concordiam ut ab omnibus subscriberetur Nicænæ fidei professioni: quod unum poterat omnia dissidia componere. Cœpit sina mora subscribere Dionysius Mediolanensium Episcopus, sed ei Valens calamum & chartam per vim extorsit. Ex adverso instant Ariani hanc unam esse ineundæ concordiæ rationem & viam, si omnes Athanasii, cujus causa Synodus præsens fuerat indicta, quemque tot præcedentia Concilia jamdum proscripserant, condemnationi subscribant, neque hac in causa de communi fide decerni, sed de privati hominis delictis. Eoque demum facto, cætera ad concordiam prona fore. Dionysius Arianorum fraudulentis pollicitationibus delusus spondentium de cætero universæ Ecclesiæ pacem & unanimitatem, cùm parandæ unius hominis sæpius judicati & damnati victima deberetur, cæteroqui nullam sperandam esse com-

mune

munem Ecclesiæ pacem, condemnationi Athanasii, prout Orientales Synodi judicarant, subscripsit. Sed eum seorsim fortiter coarguit Eusebius Vercellensis Episcopus, & ad facti hujus pœnitentiam adduxit. Hæc itaque inter innumeras utrinque concertationes, & rixas protracta finitaque sessio fuit.

6. Postridie interpellatus Eusebius profitetur, haud ægrè se iturum communis pacis studio in Dionysii sententiam circa ipsum Athanasium, tam multis Synodicis jam exautoratum, dum provideatur, ne sibi seniori Antistiti junior Dionysius præferatur. Ideòque illius obliteretur subscriptio, ut cùm eidem visum fuerit, iterum subscribat, postquàm ætate & Episcopatu provectior suum, ut par est, nomen apposuerit. Non multùm in oppositum contendit Dionysius, Ariani verò consensione Eusebii omnium laudatissimi gestientes, de cujus nutu & exemplo cæteri pendebant partium Occiduarum Præsules, Dionysii nomen ita eraserunt, nulla ut litera superesset. Tum verò Eusebius simul & Dionysius apertè protestantur, se damnationi sanctissimi & innocentissimi Episcopi nunquam consensuros, qui non nisi propter justitiam & fidei veritatem insectationes patiebatur. Hæc refert Ambrosius serm. 69. Cæteri Orthodoxi resumptis animis pro Athanasio stant, Valenti & Ursacio perturbationum Ecclesiæ funestis facibus, propriam objectant, quam voce & scriptis ediderant, confessionem, se per calumniam falsissima crimina contra Athanasium confinxisse.

7. Tum confusi eoque acriùs excandescentes Ariani, ut scribit Athanasius, epist. ad Solitarios, Apostolicos Legatos constantissimè perditis suis conatibus obsistentes indignissimè habent. Ex quibus Hilarium Diaconum flagellis indignissimè lacerant: deinde reliquos duos Apostolicos Legatos Luciferum Episcopum, & Pancratium Presbyterum, simulque Episcopos Eusebium Vercellensem, Dionysium Mediolanensem, Paulinum Trevirensem, aliosque non paucos suis ablegant Ecclesiis, qui in diversas Orbis terræ plagas raptati deportatique sunt edicto Constantii, qui & ipsum Romanum Episcopum Liberium sede sua ejectum hujusce Conciliabuli decreto in Thraciam relegavit. Ejusque in Cathedram Ariani Felicem intrusere Romanæ Diaconum Ecclesiæ, qui tametsi mente Orthodoxus, ambitu tamen primæ sedis cum Arianis societatem inivit, Athanasii damnationem scripto roboravit. At Clerus, populusque Romanus perfidi hujus invasionem aversatus est. Tres verò Ariani Episcopi eum Pontificem ordinaverunt, ut perhibent Athanasius epist. ad Solitarios, Hieronymus de script. Eccles. in Acacio, Rufinus & Theodoritus lib. 2. cap. 14.

8. Constantius misso cum exercitu Cyriano Comite Gregorium perditissimum, ex hujus pseudosynodi Mediolanensis decreto, in Alexandrina sede stabilivit. Luctuosissima tunc edita est Catholicorum strages, sine ullo professionū & sexuum discrimine in Cleros, in Monachos, in sacras Virgines, cædibus, raptationibus, flagellis, ædium bonorumque direptionibus, exquisitis cruciatibus rabies Ariana desævit: quamplurimi diros inter cruciatus trucidati sunt, concitatis etiam per Arianos Paganis & Judæis adversus populum fidelem, qui omnia passus est quæ in internecino bello ab immanibus & sævissimis hostibus infligi possunt. Eaque calamitas per universam Ægyptum, Cyrenem, Libyamque pervagata est. Tot inter atrocitates clam evasit ad necem conquisitus Athanasius, multosque annos delituit. In hisce latebris epistolam contexuit ad solitariam vitam agentes, diversasque apologias quæ supersunt.

9. Osius etiam Cordubensis toto Orbe celeberrimus, jamque ætate centenarius, ut scribit Athanasius, frustrà blanditiis terroribusque ad damnandum Athanasium tentatus, Sirmium tandem Pannoniæ oppidum deportatus est. Ibique usque ad Sirmiense Concilium exilio detentus. Lucifer verò Calaritanus scripsit in exilio ad Constantium plures pro Ecclesia Catholica libros, quibus nihil fortius, nihil constantius, nihil aculeatius legi potest, intrepidus quidem fidei athleta, nisi inflexile illius ingenium ad ea quoque obduruisset, quibus ex æquo & bono cedendum erat: inde namque exortum Luciferianorum schisma.

SIRMIENSIA DUO CONCILIA,
Catholicorum unum, Arianorum alterum, Ancyrana pseudosynodus.

1. QUod superiùs de duabus Mediolanensibus Synodis, prima Canonica, secunda Ariana diximus; hoc idem de duabus pariter Sirmiensibus affirmat Dionysius Petavius, scriptor undequaque doctissimus: etiamsi præcedentibus sæculis unica eaque hæretica innotuerit. At Catholicam præcessisse astruit ille, testimonio fretus Hilarii, cujus ex fragmentis hanc producit laciniam: *Igitur ad tollendum ex Episcopatu Photinum, qui ante biennium jam in Mediolanensi Synodo erat hæreticus damnatus, ex plurimis Provinciis congregantur Sacerdotes.* Cùm ergo probatum sit ubi actum est de Mediolanensibus Conciliis, fuisse primum celebratum an. 347. si biennium ad hunc numerum adjungas, istud alterum Sirmii Concilium ab Episcopis orthodoxis celebratum in annum incidet 349. superstite Constante. Subjicit enim ibidem Hilarius: *Verum inter hæc Sirmium convenitur: Photinus hæreticus olim comprehensus reus pronunciatur* (scilicet in Synodis Sardicensi & Mediolanensi prima) *& à communione jampridem unitatis abscissus, ne tunc quidem per factionem populi potuit amoveri.* Hinc multiplici ratione convincitur, istud Sirmiense Concilium aliud omninò esse ab illo Sirmiensi Arianorum. *Primum*, quia istud, de quo loquitur hoc loco Hilarius, contigit anno 349. sub Constãte. Principe Orthodoxo: at illud alterum Arian. seu Semiarianorum, in quo Basilius Ancyranus præcipuas partes egit, ut minimū biennio post contigit, anno nimirùm Christi 351. aut etiam ut Baronius asserit, anno 357. Utcùmque se res habeat, celebratum est Constantio rerum potiente. *Secundò*, quia Photinus in primo Sirmiensi damnatus non potuit Hilario teste à sua Ecclesia divelli, ob factam pro eo populi seditionem; in posteriori verò idem omninò Constantii potentia dejectus est, ut Sozomenus refert lib. 4. in fine cap. 6. *Tertiò*, quia Concilium Sirmiense primum, de quo Hilarius hoc loco, soli Occidentales habuere; suumque decretum ad Orientales transmisere; ut ex eodem Hilario perspicuum est, dicente: *Decretum de Photino ab Occidentalibus ad Orientales relatum est mente callidos, ingenio subtiles, malitia pertinaces, occasionem revolvendi ejus quod Athanasii absolutione est dissolutum judicii quæsierunt. Et rescribentes de Photino, Marcelli mentionem velut institutionum talium Magistri addiderunt; ut mortuam de Athanasio ipso jam tempore quæstionem, & veritatis judicio consepultam in publicam recordationem novitas causæ excitaret; & subrepens per Photini damnationem Marcellini nomen inveheret.* Ita Hilarius. Observandum hic est exprobrandi causâ mentionem Marcelli ab Orientalibus factam, quia Marcellus Ancyranus fuerat Photini magister: hic enim ab adolescentia Marcello hæserat, fueratque sub illo Ancyranæ Ecclesiæ Diaconus. *Quartò* quia Valens & Ursacius occasione istius Sirmiensis Catholicorum Synodi cum Catholicis & Athanasio pacem & concordiam expetierunt: cujus antea in Mediolanensi Concilio jecerant primordia & fundamenta, ut ex eodem Hilario liquet, hæc eorum verba in fragmentis referente: *Sicut per priorem libellum nostrum, quem apud Mediolanum porreximus, & nunc & semper anathematizasse hæc manu nostra, quæ scripsimus, profitemur.* Deinde subjungit Hilarius: *Hæc epistola post biennium missa est quam hæresis Photini à Romanis damnata est*; scilicet in Mediolanensi Concilio, cui Romani Legati præfuerunt.

2. Atqui translacto illo biennio, initum est Sirmii regnante adhuc Constante, Concilium (juxta allegata ex his Hilarii fragmentis loca) in quo & Photinus iterùm damnationis sententiam accepit, & Valens cum Ursacio ultimo oblato libello suam cum Ecclesia, & Athanasio pacem complevere. Id verò non in alia quàm planè Orthodoxa Synodo Sirmiensi fieri potuit ac debuit. Denique locus hic integer ex Hilarii fragmentis memoriæ mandandus est: *Igitur ad tollendum ex Episcopatu Photinum, qui ante biennium ex Mediolanensi Synodo erat hæreticus damnatus, ex plurimis Provinciis congregantur Sacerdotes, hoc magis solliciti atque anxii turbari iterum miscerique omnia;*

quod jampridem plurimi rei Episcopi, vel falsorum in Athanasio judiciorum, vel communionis hæresis Arianæ ab Ecclesia fuerant ejecti. Quam opportunitatem nacti Ursacius & Valens Romanæ plebis Episcopum adeunt, recipi se in Ecclesiam deprecantur, & in communione per veniam admitti rogant. Cæterùm licèt hisce locis ex Hilario desumptis sufficienter videatur probatum primum illud Sirmiense sub Constante Concilium; non tamen inde convincitur id, quod Petavius pariter intendit, hujus occasione Concilii Valentem & Ursacium cum Chatolicis & Athanasio pacem & concordiam inivisse. Nusquam enim legitur illos ad hoc primum Sirmiense Concilium accessisse. Libellus enim amborum est ad Julium Romanum Pontificem, qui ambos Ecclesiasticæ communionis consortes fecit. Atque Hilarius paulò post ultra à nobis adducta ejusdem verba: *Julius ex Concilio veniam, quam orabat, impertit, ut cum lucro Catholicæ Ecclesiæ vires quoque detraheret Arianis*. Id verò Concilium supponit accitorum diversis ex locis Episcoporum à Julio ipso conventum ad usque adeò celebrem actum solemniùs peragendum, atque ad deliberandum circa res Ecclesiæ tunc temporis urgentes.

Altera Sirmiensis Synodus contigit post biennium ab illa prima: eo nimirum anno post Consulatum Sergii & Nigriani, quo nulli consulatum gesserunt ob bellicos tumultus. Hoc testantur Socrates lib. 3. cap. 19. Græcæ editionis, & Soaomenus lib. 4. cap. 6. Is est annus Christi 351. Petavius autem, in suis ad Epiphanium animadversionibus, rationes omnes convellit, quibus motus Baronius hanc Synodum in annum rejicit 357. Convenere Sirmium pleríque Orientales Ariani, qui quum videri Catholici atque religiosi erga Christum affectarent, Photinum ejus Episcopum civitatis, præcedentis Sirmiensis decreto ab Occidentalibus Episcopis damnatum, ne soli Occidentales viderentur Christi gloriæ studiosi, iterum damnarunt. Cùmque illo priore decreto non potuisset, ejus resistente plebe, hæreticus Episcopus ejici, isto demum anno in vim hujusce recentioris decreti, Constantio vim militum suppeditante, compulsus fuit Photinus Episcopatu cedere. Hoc in Concilio novam edidere fidei formulam Orientales, quà profitebantur Christum Patri secundùm substantiam similem, quatenus Dei Filius est, sed consubstantialem silebant; ab ea voce quasi scopulo declinantes. Huic formulæ (quæ sane nihil nisi orthodoxum exprimebat, simulque Athanasii damnationi subcripsit infeliciter Liberius Papa, qui Sirmii tunc pro Catholica fide exulabat) illecebris & desiderio succumbens primæ recuperandæ sedis, quam æmulus Felix à Constantio intrusus occupabat, atque ita factus est desiderii compos, per Sirmiense decretum restitutus, quod etiam Felicem deturbavit, consentiente Constantio. Hanc Liberii subscriptioné commemorat Athanasius, epist. ad Solitarios; & Hilarius lib. contra Constantium, quem his compellat verbis: *Vertisti deinde usque ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum: &, ò te miserum! qui nescio utrum majore impietate relegaveris, quam remiseris*. Et Sozomenus libro 4. cap. 14. Ea res Catholicis ingenti offendiculo fuit. Romam Liberius ingreditur, cum Arianis apertè communicans. Ex adverso Felix hactenus schismaticus, & in speciem, quamvis non ex animo, Arianus, cœpit deinceps omnem abrumpere cum hæreticis societatem. Liberius hac prævaricatione cœpit esse Romano Clero multisque de plebe invisus ac odiosus, quorum voluntates erga Felicem pristinam perfidiam retractantem cœperunt inclinare. Mortuo demum Felice resipiscens Liberius, atque ab Arianorum consuetudine resiliens, admissus demum fuit à Clero Romæ consistente in legitimum Pontificem. Ejus itaque Pontificatus intermissus est Felicis nomine secundi Pontificatu legitimo, ex quo à societate Arianorum discedens de præcipitio surrexit, in quod recenti lapsu se Liberius conjecerat; eoque respectu Felicem ut Pontificem Romani colere cœperunt, abdicato, propter recentem perfidiam, Liberio: qui tandem sublato per mortem æmulo ad officium palàm rediit, facta ab Arianis discessione. Ipse verò Felix usqueadeò felicem mortem ab Arianis oppetiit, ut martyris inde titulum ac meritum reportaret. Romanorum verò prudentia innotuit, dum unum & alterum resipiscentem admisit per vices, quamvis præteritæ prævaricationis labe infamem; ut scilicet exitiale schisma prævenirent ac anteverterent, haud dubiè futurum, si tertium quempiam quantumvis digniorem elegissent, sibique præfecissent Episcopum.

3. Verumtamen ut est leve atque instabile hæresis ingenium, & ut Apostolus ad Titum scribit: *Delinquit hereticus, cum sit proprio judicio condem natus*. Iidem Sirmienses alteram subinde formulam, priore, quam paulò ante ediderant, derelicta, recuderunt: cui hanc præfixit inscriptionem Hilarius, sub initium libri de Synodis: *Exemplar blasphemia apud Sirmium per Osium, & Potamium conscripta*. Atque hæc professio, quam miserandus Osius prævaricator esse ratam voluit, est priore illa multò deterior, qua vox substantiæ, quæ in priore exprimebatur, expuncta fuit, dictusque fuit Patri similis Filius absque alio additamento, atque ita tam *homousion* Catholicorum, quàm *homœousion* mitiorum Arianorum excludebantur ab hac posteriore formula, solaque restabat deteriorum Arianorum, qui plus reliquis Arianis Christo injuriosi erant, non solùm substantiæ Paternæ in Filio identitatem ac æqualitatem, sed unam præterea secùndum substantiam similitudinem negantium. Hujusce verò Osianæ professionis tantum postmodò suppuduit Arianos, ut eam supprimi voluerint interposita Constantii (sicut infra videbimus) auctoritate. Quis verò stupendum istum Osii lapsum non deploret? O deplorandum Sirmii Conciliabulum & planè funestum, quod duas illas Ecclesiæ columnas Liberium & Osium subruit, soloque adæquavit! Osius tamen ut Athanasii condemnationi consentiret, adduci nullo modo potuit. Quis humanæ infirmitatis & inconstantiæ vicem non lugeat, non obstupescat, non contremiscat? Quis hæreticorum artes & nequitiam, atque illorum crudelitate plagas centenario, tamque sublimis meriti seni, ut in istam apostasiam compelleretur, illatas non execretur? Magnum illum & hactenus sanctissimum Episcopum, invictæ constantiæ specimen, qui præclaræ confessionis, atque sub Diocletianea persecutione passionis vibices & cicatrices corpore suo gerebat? Osium illum, quo tot annos defensore ac duce Orthodoxa fides adversus atrocissimos Arianorum insultus steterat invicta & inconcussa; illum verè (sic enim audiebat) Synodorum Patrem, qui potestate Apostolici Legati duabus œcumenicis Synodis præsederat, Nicænæ in Oriente, Sardicensi in Occidente; qui cum tanto gloriæ splendore interfuerat, præcipuasque partes egerat in Concilio Eliberritano, Arelatensi, Neocæsareensi, Alexandrino, & Gangrensi, qui Solis instar Orientis & Occidentis regiones mirificæ doctrinæ, sanctitatis & prudentiæ splendoribus collustraverat, qui fuerat Magni Constantini in capessenda Christiana religione catechistes; & quem ille vicissim, per venerationem & observantiam, Patris appellatione honorabat; qui symbolum Nicænæ fidei contexuerat: illum inquam Osium, tot victoriis, tot trophæis, tanta meritorum gloria insignem, venerabilem, admirandum, in tam provecta & venerabili senectute, flagellis tandem & cruciatibus (ut scribunt Socrates & Sozomenus) adegit Ariana perfidia ad hæresim, quam tot annos gloriosè profligaverat, profitendam! Refert tamen Athanasius epist. ad Solitar. ipsum in Hispaniam reducem, sub exitum vitæ, suam damnasse cum Ursacio, Valente cæterisque Sirmiensibus communionem, nefariamque consensionem.

4. Dirempto Sirmiensi Conciliabulo, coram multis Episcopis nondum digressis, & octo Senatorii ordinis viris, à Constantio delegatis descendisse in certamen, produnt Epiphanius, Socrates, & Soaomenus, Photinum cum Basilio Ancyrano (quem in sedem Marcelli Ancyrani à se abdicati suffecerant Ariani) in eaque concertatione victum Photinum, tum demum Episcopatu Sirmiensi depulsum; Victorem autem Basilium indidem Ancyram profectum cum pluribus Episcopis ad Encænia celebranda Basilicæ quam erat dedicaturus. Quo cum advenissent, habito Antistitum conventu deliberatum est de supprimenda illa Sirmiensi professione secunda, utpotè Filio Dei nimium injuriosa, cui Osius infelix subscripserat: deque retinenda, & quoad fieri posset, propaganda priore illa Sirmiensi, cui Liberius Papa consenserat. Qui huic formulæ adhæserunt, Semiariani dicti sunt, quorum principes erant Georgius Laodicenus, & ipse Basilius Ancyranus. Peracta hac Synodo Ancyrana, Legati inde ad Constantium Principem profecti sunt, Ba-

silius

filius ipse, Eustathius Sebastenus, Eleusius Cyzicenus & Leontius Presbyter, petentes ab Imperatore ultimæ Sirmiensis formulæ abolitionem. Quibus tunc ille consensit. Veruntamen verè inconstans Constantius deteriorem formulam Christoque contumeliosiorem, suadente Acacio, prævalere mox jubebit, & ipsum Basilium Ancyranum cæterosque Semiarianos sedibus suis dejiciet.

CONCILIUM ARIMINENSE Anni 359.

1. Miratur Athanasius Constantii cæterorumque Arianorum vesaniam, tam multas Synodos indicentium, atque incessanter per omnes mundi plagas discursantium hoc solo fine, ut inquiratur & statuatur, quidnam sit de Christo ab ipsis Christianis tenendum & credendum. Quasi verò (inquit lib. de Synodis) neque ipsi, neque Patres eorum Christi fide notitiaque imbuti fuerint, & innumerabilis Sanctorum, qui præcessere, multitudo Martyrum, Confessorum, Virginum, & Ecclesiæ Doctorum, qui tam multa de Christo Dei Filio fideque Christiana conscripserunt, Christum nescierint. Adeò ut per trecentos & amplius a Christo annos, Christi cognitio necdum illuxisse cœperit. Nemo enim habere quęrit nisi hoc unum, quod nondum habet, atque cùm tam crebris repetitisque Synodis nondum eorum animis sit satisfactum; & tot tamque diversas fidei formulas in suis illis Synodis procuderint sese invicem destruentes, ostendunt se tanto molimine, tantis discursationibus, tantoque apparatu iteratis perquisitionibus, nondum se hoc assequi potuisse, quidnam de Christo ab ipsis Christianis fide ad æternam salutem necessaria tenendum sit. Quæ sane res omnium impiorum gentilium atque Judæorum ludibrio, in quotidianis subsannationibus Christi Ecclesiam religionemque indignissime exponit. Synodus quidem Nicæna, quæ istos omnes conventus præcessit, non perquisivit novam aliquam de Filio Dei cognitionem; sed novam insurgentem adversus Dominum, & adversus Christum ejus hæresim opponendo unanimem totius Ecclesiæ de Christo persuasionem & certissimam fidem, sectam novam damnavit & anathemate perculit; soloque proposito semel symbolo fidei hactenus de Christo traditæ, istos novarum Synodorum auctores arguit satis superque hæreticos esse pertinaces.

2. De Constantio verissimè testatur ethnicus historicus Ammianus Marcellinus: *Christianam religionem absolutam & simplicem anili superstitione confundens, in qua scrutanda perplexius quam componenda excitavit dissidia plurima; qua progressa fusius aluit concertatione verborum, ut catervis Antistitum jumentis publicis ultro citroque discurrentibus, per Synodos quas appellant, dum ritum omnem ad suum traducere conatur arbitrium, rei vehicularia succiderit nervos.*

3. Uno eodemque anno Christi 359. qui est Liberii Papæ octavus, & Constantii Cæsaris vigesimus nonus, Consulibus Eusebio & Hypatio, Constantius duas toto Orbe Synodos indixit: unam Seleuciæ in Oriente, alteram Arimini in Occidente. Utriusque contexuit fidelem historiam Athanasius lib. de Synodis Ariminensi & Seleuciensi. Convenere Arimini, quæ est Italiæ Urbs in Provincia Æmiliæ, quadringenti circiter Episcopi, in quibus numerabantur secundùm Athanasium quinquaginta, secundùm autem Severum Sulpicium octoginta Ariani, in quibus erant Valens, Ursacius, Demophilus Mediolanensis Ecclesiæ invasor pulso in exilium Dionysio. Huic interfuit Synodo Vincentius Capuæ Episcopus Apostolicus Legatus, qui eodem dudum fuerat munere in sancta & œcumenica Nicæna perfunctus. In primis institere Ariani, ut illa Sirmii edita secunda furmula fidei prævaleret, qua Patri similis Filius asserebatur, nulla interjecta *substantiæ*, multoque minùs *consubstantialitatis* mentione. Catholici non aliud quàm Nicænæ fidei symbolum admittendum esse contendebant. Et post varias demum concertationes, Ariani se ab Orthodoxis sejunxerunt. Tum Orthodoxi Antistites Valentem, Ursacium, Auxentium, Demophilum declaratos hæreticos à fidelium societare rescecarunt.

4. Quia verò dirimi ac dissolvi Synodum Constantius vetuerat, antequam ipse receptis Synodicis literis, & de Synodi actis plene instructus, suum scripto placitum Patribus significasset: Pars utraque per delegatos à se Synodicas ad ipsum transmisit; sed Arianorum Legati Valens & Ursacius citatiore cursu primi ad Constantium in Oriente degentem delati, præoccupato illius animo sic illum à Catholicis alienarunt, ut supervenientibus Catholicis Legatis sui accessum non permiserit. Scripsit tamen ad Synodum se negotiorum fluctibus obrutum non potuisse Legatos in suum conspectum admittere. Veruntamen ipsis delegatis mandasse, ut se Adrianopoli præstolarentur, donec ipse ab expeditione, cui se accingebat, regrederetur. Sic ille consultò egit, ut Orthodoxi, quorum major pars existimans gratiam Imperatoris mire, si ejus ærarii sumptus præstaret, maluerat suis aut Ecclesiarum expensis Arimini vivere, quam oblato sibi ab eo commeatu, tanta dilati temporis prolixitate deterriti, cum Arianis citius convenirent; aut saltem Legati orthodoxi, & tædio diuturnitatis & expensarum expavefacti, demererentur Arianorum Legatos; initoque cum illis consensu circa res fidei, Principis accessum simul & benevolentiam aucuparentur. Idque ita successit lugubri prorsus exitu. Legati enim Catholicæ partis eò tandem adducti sunt, ut Sirmiensi formulæ sibi oblatæ subscripserint. Eaque Legatorum prævaricatio non paucos ad Arianas partes traduxit, cæteris spem animumque dejecit, universos gravi mœrore afflixit. Ad Taurum quoque Comitem, quem Concilio cum armatorum manu præfecerat, rescripsit Constantius; ut quacunque ratione universos ad unum consensum adigeret, nec ante quàm id factum esset, Synudum solvi, aut quemquam inde sineret egredi.

5. Reversi ad Synodum prævaricatores Legati, ab Episcopis Catholicis excommunicati sunt. Iste tamen fidei ardor non diu perduravit. Diversi enim indies quà animorum dejectione, quà precibus & pollicitationibus, quà minis, quà vi, quà dolis & artibus, quà longioris moræ tædio, quà quietis & Ecclesiarum revisendarum desiderio, ad Arianos accedebant. Qui cùm alio loco suos hactenus conventus habuissent, ad primariam Ariminensem Basilicam sese quasi victores transtulerunt, & de reliquis adhuc perstantibus deponendis, & exilio mulctandis deliberationem inierunt. Quibusdam igitur ad eorum partes deficientibus, aliis adhuc perstantibus, Valens quasi benevolus arbiter, eorum qui supererant, futuras & proximas quasi miseratus calamitates, perinde ac si novam rationem adinvenisset, quæ timoratas etiam conscientias in tuto collocaret, proposuit se effecturum, ut relicta illa, qua molestabantur, Sirmiensi professione, id unum per commiserationem & summam Principis indulgentiam profiterentur, Filium Dei non esse creaturam, ut sunt cætera creata. Simulque celerem eius propositionis una cum Tauro rem urgente, reliquorum subscriptionem obtinuit; qui ut erant sive tædio sive formidine victi, re minus penficulatè inspecta, solumque considerantes, in duas duntaxat propositiones Catholicas consensum se præbere; quòd Verbum non sit aliqua creatura; & quod omnibus creaturis dignitate præcellat; occasionem gloriandi dederunt Arianæ factioni, traxisse se in plenaria Synodo suos omnes adversarios ad profitendum propriis scriptis, Filium Dei esse intra ordinem creaturarum: idque commune cum his habere quidem, ut simul inter res creatas collocetur; quibus omnibus supereminet longè sublimiori, sed tamen creata, propria excellentia.

6. Tametsi autem isti subscribentes re melius perspecta gravi sint pudore suffusi, neque ulla sit hæresis sine animi consensu; nullatenùs tamen sunt a gravi culpa excusabiles: quatenus rem immensi momenti præcipitanter & inconsideratè peregerunt. Eoque sensu, scribit Hieronymus, occasione generalis Concilii Ariminensis, totum Orbem terrarum miratum fuisse se esse Arianum. Illudque Liberius Papa, & post eum Damasus reprobavere. Errant verò Rufinus & Socrates lib. 2. cap. 29. qui tempora confundentes, Liberii exilium, & Felicis in locum illius subrogationem, post Ariminensem Synodum referunt: quæ tamen ante plures annos in Mediolanensi Conciliabulo contigerant. Dignissima porro sunt observatu, ea quæ ad Illyricos Episcopos scripsit, occasione

Ariminensis conventus, Romanorum nonaginta partim Italorum, partim Gallicorum Episcoporum Concilium, præside Damaso Papa, & refertur Synodica illa epistola apud Theodoritum lib. 2. cap. 17. *Sed in ipso principio ab his ipsis, qui Arimini novare ac retractare compellebantur, eatenus res correcta est, ut confiterentur sibi alia disputatione subreptum, quod non intelligerent, Patrum sententiæ apud Nicæam constitutæ hoc esse contrarium. Neque enim præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quando constat neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia expectanda erat sententia, neque Vincentium, qui tot annorum Episcopatum integrè gesserat; neque alios talibus præbuisse consensum. Maxime cum isti ipsi, sicut diximus, qui per fraudem deflexisse visi sunt, meliore consilio hæc sibi displicere testati sint.* Hæc Romana Synodus.

SYNODUS SELEUCIENSIS

anni 359. *& Constantinopolitana anni* 360.

1. EOdem anno 359. altera in Isauriæ civitate Seleucia coacta Synodus fuit, Orientalium Episcoporum centum quinquaginta, secundùm Theodoritum; aut centum sexaginta, secundùm Athanasium, erantque Ariani ferè omnes. Hilarius Pictavorum Episcopus, qui antè a Synodo Biterrensi, quam Saturninus Arelatensium Episcopus convocarat, injustè depositus, propterea quòd constanter Arianis obsisteret, ideoque in Phrygiam relegatus, nihilominus a Præfecto imperiali quartò sui exilii anno accersitus, data revectionis copia, ut scribit Severus Sulpicius, ad istam Synodum profectus est. Interfuere quoque orthodoxi Episcopi Ægypti, qui cum Hilario Nicænam fidem strenue propugnarunt. Interim Semiariani cum Arianis absolutis, quorum princeps erat Acacius Cæsareæ Palæstinæ Episcopus, continuis disputationibus & vociferationibus acerrime inter se mutuò digladiati sunt; adeò ut Leonas Comes, quem Constantius Synodo præfecerat, frustra enixus eos in concordiam, aut saltem in aliquam moderationem reducere, dixerit: se ab Imperatore quidem missum, ut Concilio modestorum hominum interesset. Verùm subjunxit: *Cum implacabiliter simul omnes inconditis clamoribus obstrepatis, nec ullus rationi aut moderationi sit inter vos locus, in vestras revertimini Ecclesias, ibique vestras nugas agite.* Tunc Acaciana factio Semiarianorum factioni, quorum solam fidei professionem a Basilio Ancyrano sibi oblatam Constantius approbaverat, numero longè impar de Concilio abscessit, persistente intra Synodum Semiariana factione; quæ postridie Acacianos, qui digressi erant, citavit ut reos de criminibus responsuros. At illis post iteratas citationes comparere detrectantibus, Synodus Acacium ipsum, Gregorium etiam Alexandriæ Episcopum, Uranium Tyri, Theodorum Chæretaporum urbis Phrygiæ, Theodosium Philadelphiæ, quæ est in Lydia, Evagrium Mitylenes insulæ, Leontium Tripolis in Lydia, & Eudoxium, qui primùm Germaniciæ Episcopus, deinde Antiochiæ Syriæ, abdicavit, simulque Patrophilum Scythopolis, alios etiam plerosque communione exclusit. Sed hi condemnati ad Constantium convolant, & decem Legatos Seleuciensis Synodi antevertunt, ejusque animum præoccupant, qui visus sæpè fuit in Acacium propensior. Mens eorum qui Seleuciæ persiterunt, fuit, ut refert Athanasius, insistendum esse formulæ in Antiochena Synodo pro encæniis editæ: sic tamen ut affirmaretur Filii cum Patre similitudo, explosis nihilo secius duabus vocibus, *homousii* & *homæousii*, tanquam novis, & damnata voce *Anomai*, hoc est, *dissimilis*. Formula ista Seleuciensis, quam refert Athanasius lib. de Synodis, sic exorditur: *Non refugimus authenticam in encæniis Antiochiæ editam fidem.*

2. Ex sententia ergo Acacianorum indixit Constantius novum Constantinopoli Concilium Episcoporum quinquaginta, ex vicinis Provinciis accitorum, a quibus conflata est nova fidei formula, quæ inter alia habet, ita referente Athanasio: *Nomen autem substantiæ simplicius a Patribus editum, ignotum populis, scandalum affert; & quod in sacris Literis non continetur, placuit de medio tolli, & omnino nullam ejus mentionem fieri debere, quia sacra Litera nusquam substantiæ Patris & Filii meminere. Imò nec hypostasis sive subsistentia de Patre & Filio & Spiritu sancto nominari debet. Similem autem Patrem Filiumque loquuntur & docent sacra Scriptura. Omnes porro hæreses, sive olim damnatæ, sive recens ortæ, contrariæ huic promulgatæ Scripturæ, anathema sunt.* At præclarè ingenioseque Constantio exprobrat Hilarius lib. contra Constantium: *Utitur etiam nunc, ut in cæteris artis suæ consuetudine, ut per recti speciem prava confirmet, & per rationis nomen insana constituat. Nolo, inquit, verba quæ scripta non sunt dici. Hoc tandem rogo quis Episcopus jubeat? Et quis Apostolicæ prædicationis vetet formam? Dic prius si rectè dici putas. Nolo adversus nova venena novas medicamentorum compositiones: nolo adversus novos hostes nova bella; nolo adversus novas insidias consilia recentia.* Et subinde: *Novitates vocum sed profanas devitari jubet Apostolus: tu cur pias excludis?*

3. Hic verò se prodit Constantii stupenda inconstantia, & effectus iræ Dei, comminantis per Isaiam adversus reprobos spiritum vertiginis, quæ est instabilitas judicii, mentisque contradictio ex cœcitate orta, qua impii circumferuntur omni vento doctrinæ in nequitia hominum. Cùm enim Constantius Antiochenam formulam, mox Ancyrana Synodo confirmatam, prævalere jussisset; qua Filius Deo genitori secundùm substantiam similis prædicabatur: & in hac causa Semiariani in isto Seleuciensi Concilio, perspecta Constantii voluntate absolutos Arianos dissimilitudinis assertores, ideoque dictos Anomæos, hoc est dissimiles, facilè supplantassent, nunc sibi dissimilis Constantius ab Acacio circumventus contrariam priori a se probatæ formulam istam jubet a cunctis admitti & subscribi, appositis depositionis & exilii pœnis, quas incurrit & subire cogitur ipse Basilius, cujus solam formulam prævalere paulò antè Constantius edixerat. Ejus itaque jussione Constantinopolim ad Synodum convenere quinquaginta Ariani Præsules, qui Principis novam mentem pro fidei oraculo sequentes, formulam ab Acacio editam comprobarunt, quæ inter Arianas nona recensetur ab Athanasio, Hilario, & Socrate: cùm tamen Orthodoxi unicam Nicænam professionem complexi sint. Hac itaque Synodo ab Acacianis vicissim depositi, omnique communione exclusi sunt Basilius Ancyræ, Macedonius Costantinopolis, Eleusius Cyzici, Eustathius Sebastæ, aliique Semiariani Episcopi; Aetius quoque ex Syria Presbyter nonnullorum criminum insimulatus, novorumque dogmatum artifex, de gradu Sacerdotii dejectus est, tametsi Acacianus ac Arianus absolutus esset. Ista quoque Constantinopolitana Pseudosynodo depositus est Cyrillus Ierosolymitanus Episcopus, cujus in sedem Herennius Arianus promotus fuit.

4. Hilarius Pictaviensis soluto Seleuciano Conciliabulo Arianos Constantinopolim usque prosequutus, ut in ipsa Imperatoris regia trophæum Christi victor magnanimus erigeret, tres libellos supplices Principi obtulit, ut sibi per eum liceret de fide cum Arianis ipso præsente disputare: scriptos etiam adversus hæresim Arianam libros offerre Constantio non formidavit: unum è duobus futurum sperans, ut vel Constantius, vel alii sectarii falsitatem & fraudes tandem aliquando dignoscerent Arianismi; aut ipsemet ab iratis multa pro sacrosancta fide pateretur, aut martyrii palmam lucraretur. Sed neutrius voti compos effectus est. Cùm enim ejus invictam dicendi vim & ingenii acumen pertimescerent adversarii, ne Orientem, ubi prævalebat Arianismus, Hilarius commoveret ulteriùs, Constantio persuaserunt, ut ipsum suam in Ecclesiam Pictaviensem remitteret, ut scribunt Hieronymus & Severus Sulpicius. Nec satis admirari quis possit virum Orthodoxum & Episcopum tantopere Arianos oppugnantem, fuisse pacificè a Constantio pristinæ Ecclesiæ restitutum, quo eodem tempore tam multos Arianos Episcopos exulare compellebat propriis dejectos Ecclesiis.

5. Macedonius Semiarianus postquam depositus Constantinopolitana sede in hac Synodo ab Acacianis fuit, novam invexit adversus Spiritum sanctum hæresim, cui divinitatem omnem impie abrogabat. Quamvis enim illum Patri secundùm substantiam similem prædicaret, Spiritum tamen sanctum & substantia dissimilem, longeque Patre Filioque inferiorem, quinimò utriusque servum & subditum sacrilego dogmate asseverabat. Quam heresim

ejus

ejus sodales Basilius Ancyranus, Eleusius Cyzicenus & & Eunomius propugnaverunt & propagaverunt. Ariani verò postquam depulso Macedonio, Eudoxium Antiochiæ Episcopum in sede Constantinopolitana collocarunt, in Eudoxii quoque vacuam sedem Meletium promoverunt. Ex Meletio post ob Nicænam fidem, quam apertè profiteri post hanc promotionem cœperat, exautorato, Euzoium suffecerunt. Quod utrumque factum est in ultima Antiochena Pseudosynodo. Contigere ista an. 360. Sequenti verò 361. Constantius Imperator è vivis excessit, ab Euzoio paucis ante mortem diebus baptizatus Antiochiæ, ut testis est Athanasius lib. de Synodis.

SYNODUS LAODICENA,
anni incerti sub Damaso Pontifice.

1. NEmo ante Annalium conditorem in dubium revocaverat, num istud Concilium fuisset Niceno posterius. Veteres omnes Scriptores & canonum collectores Laodicenam Synodum post Antiochenam collocant in encæniis. In primis id constat ex antiquissimo Codice canonum, quo Romana utebatur Ecclesia, priusquam Dionysius Abbas suam compilasset collectionem; sive existimes antiquissimum illum Codicem eum esse quem Justellus, sive eum ipsum quem postea Quesnellus edidit in lucem. Constat præterea ex accuratiore Dionysii editione subsequuta, necnon ex Isidoriana, & aliis omnibus posterioribus adusque Severinum Binium, qui sibi legem imposuerat, ne latum quidem unguem a quacumque Baronii opinione discedendi. Constat & ex Synodo Quinisexta, in qua texitur iste Conciliorum ordo: *Confirmamus & cæteros Sanctorum Canones & Synodos: id est Nicænam, Ancyranam, Neocæsariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam primam*, &c. Leo quoque papa quartus scribens ad Episcopos Britanniæ, Laodicenam mediam inserit inter præfatam Antiochenam in encæniis, & œcumenicam Constantinopolitanam sub Damaso. Nec verò jure veteris tantummodo possessionis, & sæculorum ab antiquo traditione stabilitur hic ordo, sed ratione pariter inconcussa. Etenim Laodicenus can. 7. meminit Photinianorum hæreticorum. At Photini hæresis non nisi post Nicænum Concilium exorta est, unde infertur, necessariò Laodicenum Concilium Nicæno esse posterius. Respondet nobilis Annalista in translatione Isidori nullam esse Photinianorum mentionem: sed sufficit esse in exemplaribus Græcis: Sufficit quoque esse in Dionysiana versione, quæ & antiquior & fidelior est omnium, atque adeò, ipsius Baronii testimonio, Isidori, quem ipse idem Baronius alibi despectui habet, vocatque falsarum mercium venditorem. Et ne divagemur extra Isidorianas translationes. Quemadmodum, contra Græci exemplaris fidem, Isidorus Photinianos subticuit, quos Dionysius non omisit; ita pariter in Isidoriana canonis 19. Nicæni versione injecta legitur mentio Cataphrygum, quæ nec in Græco archetypo, nec in Dionysii translatione prorsus visitur; sed tantùm Paulianistarum, & quidem jure merito: Hieronymus namque scribens adversus Luciferianos disertè exprimit Nicænum Concilium omnium hæreticorum recepisse baptismum, prætetquam Paulianistarum.

2. Ratio autem, cur Baronius, scriptor utique magni ingenii profundæque eruditionis, tanto studio contendit Laodicenam Synodum antiquiorem esse Nicæna, hæc est: quia Hieronymus in librum Judith sic præfatur: *Hunc librum Nicæna Synodus in numero sacrarum Scripturarum legitur computasse*. Unde vult Baronius pro certo inferre, Canonem sacrorum Librorum fuisse à Nicæna Synodo editum: quod tamen ex illo Hieronymi testimonio minimè deduci potest, atque vacillat ista illius ratiocinatio: necesse est ut illa Laodicena Synodus Nicænam præcesserit, quia nisi præcessisset, non siluisset Laodicena in suo sacrorum librorum Canone librum Judith, quem jam antè inseruerat Nicæna in suo de sacris Scripturis canone. Sed illatio ista ex falsis aut certè incertis derivata principiis nulla nititur veritate. Quia vox illa, qua ibi utitur Hieronymus, scilicet *legitur*, de aliquo loquitur scriptore, cui fortasse Hieronymus vel nullam, vel levem adhibebat fidem; & quidem parum fidei habuisse constat inde, quia ipse Hieronymus librum Judith plus quam semel excludit à Canone Divinarum Scripturarum. Hoc igitur argumento Baronius concludere potuisset, scripta Hieronymi antiquiora esse Nicæna Synodo; quandoquidem Hieronymus ipse non uno in loco declarat, non esse locum libro Judith inter Divinos & canonicos libros; scripsit ergo Hieronymus, antequam Nicænum Concilium convenisset. Eademque ratione probaret, Athanasium & Gregorium Nazianzenum suos, quos habemus, scripsisse libros, priusquam idem haberetur Concilium; cùm certum sit, sanctos hosce Doctores à librorum Divinorum serie eumdem librum Judith exclusisse. Enimverò Hieronymus in suo prologo galeato disertè negat, librum Judith esse hagiographum, asseritque apocryphum esse perinde ac librum quem commemorat Pastoris. Idemque librum Judith expungit à serie Divinorum librorum in c. 1. Aggæi. Hoc idem repetit epist. 11. ad Furiam. Adde quartum simile Hieronymi de eodem libro testimonium, quo non solùm suam aperit mentem, sed eam insuper universæ attribuit Ecclesiæ; sic enim effatur epist. 115. *Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit*. Similiter Athanasius in Synopsi, quam scripsit post multos à dirempto Nicæno Concilio annos, cui juvenis & tantùm Diaconus interfuerat; libros Judith, Tobiæ, Sapientiæ, & Ecclesiastici, declarat minimè Divinos aut Canonicos esse, additque hac ex causa minimè à fidelibus legi solere. Ignorabat videlicet tantus Doctor Nicæni Concilii decretum solemne, cui ipsemet interfuerat. Gregorius verò Nazianzenus, qui tempore Nicænæ Synodi necdum erat natus, in suo de sacris Scripturis carmine non recenset in illarum serie Judith, Tobiam, Sapientiam, Ecclesiasticum, neque Machabæorum libros, imò neque Joannis Apocalypsim. Quin etiam suo Divinorum librorum Catalogo ita subjungit: [illegible] *Si quis profertur alius liber ab his recensitis, non est germanus*. Rufinus pariter Concilio prædicto longè posterior in symbolum Apostolorum, librum Judith cum aliis quibusdam sacris libris non accenset; quia illis ab Ecclesia non fuerant adscripti. Non igitur Nicæna Synodus, sed posteriora Ecclesiæ sanctæ decreta libro Judith Divinam adjudicarunt authoritatem. Potuit fortassis aliquis ex Nicænis Patribus inter consultandum aut disputandum ex eodem libro testimonium aliquod quasi Divinum protulisse in cœtu Patrum, aut contendisse, ut liber ille sacro Canoni adjungeretur. Verùm Catholici Theologi consentiunt, multa in sacris Conciliis proferri ac affirmari, quæ tamen non sunt conciliariter (ut ipsi loquuntur) intelligenda, eò quòd non intendat Concilium hæc Ecclesiæ præscribere aut proponere tanquam completè à se determinata seu definita.

3. In primis occurrit præfatiuncula, quæ Synodum testatur convocatam Laodiceæ Phrygiæ Pacatianæ ex diversis Asiæ Provinciis. Errarunt igitur, qui habitam dixere in cognomine civitate Laodicea Syriæ ex futili conjectura, & tradidere huic interfuisse Theodorum Laodiceæ Episcopum, illum qui ad Nicænam legitur subscripsisse tertius inter Episcopos Cœlesyriæ. Porrò ista Phrygiæ Pacatianæ Laodicea, quæ isto egregio Concilio decoratur, una est ex septem præcipuis urbibus Asiæ, quæ ab Apostolo Joanne in Apocalypsi commendantur. Ad hanc quoque Paulus singularem scripsit epistolam, ut idem testatur Apostolus Colos. 4.

4. Laodicenus Canon I. communione illos ad aliquod tempus suspendit, qui secundas nuptias inierint, eisque preces & jejunia præscribit, antequam ex venia κατὰ συγγνώμην illis communio indulgeatur, his planè similia constituerat Synodus Neocæsariensis can. 3. ad quem respiciunt hæc nostri canonis verba κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, *secundum Ecclesiasticum canonem*. Et Basilius in suis ad Amphilochium canonibus idem decernit. Quinimò trigamos ad Eucharisticam communionem vix admittit post quinquennium exactæ pœnitentiæ. Adeò distinctè primitiva Ecclesia vitæ puritatem, corporisque simul & animi munditiem exigebat in accessuris ad incontaminata & sacratissima Domini mysteria.

5. Can. II. *Eos qui in diversis delictis peccant. & invocatione, confessioneque & pœnitentia fortiter perseverant, & se*

a malis perfecte convertunt, tempore pænitentia eis proportione delicti dato, propter DEI miserationes & bonitatem, communio concedatur. Canone isto Novatianorum impietas perstringitur, simulque hæreticorum hujus nostri temporis novatorum. Meminit enim conversionis, confessionis, & peccatorum detestationis, quas res ut superfluas Lutheri Calvinique asseclæ fastidiunt, docentes, sufficere mutationis vitæ morumque correctionis nudum propositum. Cætera his adjuncta Divinæ clementiæ injuriosa esse, utpote diffidentiæ meritorum Christi, propriæque in suis meritis fiduciæ stabilitæ indicia. Hæc nostri canonis verba, [illegible], *proportione delicti*, nos instruunt, pro modo mensuraque delictorum Deo satisfactionem deberi; neque quidquam frequentius legentibus sacra veteris Ecclesiæ Concilia & Patres occurrit, quam Canones diversas præscribentes pœnitentium satisfactiones, & earumdem vel breviora, vel prolixiora tempora proportione habita delictorum. Ex Conciliis, quæ multa citari possent, sufficiant Concilium Ancyranum & Nicænum can. 11. 12. 13. 14. Ex sanctis Patribus sufficiat indicasse Cyprianum in multis epistolis, & serm. de lapsis; Basilium in duabus ad Amphilochium epistolis; & Petrum Alexandrinum in Canonibus pœnitentium; Ambrosius epist. ad Virginem lapsam: *Grandi plaga* (ait) *alta & prolixa opus est medicina, grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem.* De injunctis verò a Sacerdote satisfactionibus sic injungit Gregorius Magnus lib. 3. in 1. Reg. cap. 7. *Afflictio pænitentia ad delenda peccata idonea est, cum Sacerdotis judicio fuerit imperata, cum ab eo confitentium actibus discussis, pro modo criminis onus eis decernitur afflictionis.* Postremò Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. jubet injungi a Sacerdotibus satisfactiones pro qualitate criminum.

6. Can. III. *Non oportere eos, qui recens sunt illuminati, in ordinem Sacerdotalem promoveri.* Paria decernit Nicœnus can. 2. Vide inibi a me notata.

Can. IV. *Non oportere sacros Clericos fænerari, & usuras, & qua dicuntur lucra sescupla, accipere.* Vide huic conformem Nicænum can. 17. cum cæteris ibidem allegatis. Sescupla, quæ græce [illegible], usuræ genus erat, in qua creditor, & rem mutuatam seu æquivalentem, prætereaque dimidii accessionem recipiebat, ut qui duo dederat, tria reciperet; qui viginti, triginta. His adde can. non licet fœnerari, dist. 46.

7. Can. VII. *Eos qui ex hæresibus, hoc est, Novatianis, Photinianis, aut Tessaradecatitis convertuntur, sive catechumenos, sive qui apud illos fideles dicuntur, non admitti, priusquam omnem hæresim anathematizaverint, & præcipue eam qua detinebantur. Et tunc deinceps eos, qui apud illos fideles dicebantur fidei symbola discentes, & sacro chrismate inunctos, sic sancto mysterio communicare.* Vide paulò superius nostra in istud Concilium præliminaria, in quibus probamus istud Concilium Nicæno esse posterius, atque adversus quosdam adversantes querelam intentamus de termino moto. Illi tamen adversarii adhuc cacipiunt haud esse credibile, quod Laodiceni Patres baptismum Phutinianorum approbarint, cùm reprobatum legatur a Concilio Arelatensi secundo, can. 16. his verbis: *Photinianos sive Paulianistas secundum Patrum statuta baptizari oportere.* At percontari jubet, undenam adversarii colligant, per hunc can. 7. approbari Photinianorum baptismum, cùm de baptismo ne verbum quidem dicat, sed de hæresi quacunque abjuranda, de instructione circa res fidei, & de chrismatione, quam verisimilius existimo intelligendam hoc loco de Sacramentali manuum impositione, quam dicimus Confirmationem. Cùm verò Canon de quibuscunque hæresibus statuat, & specjatim aliquas denominet, quæcunque hic statuuntur; non cunctis indiscriminatim applicanda sunt, sed diversimode inter singulos sapienti discretione distribuenda; non enim omnes isti conversi ab hæresi erant baptizandi, sed illi qui Photini peste recens orta erant infecti. Itaque magna Photinianorum pars jamdudum fuerat intra orthodoxam Ecclesiam baptizata, paucissimi eam a parentibus susceperant, utpote noviter exortam. Qui ergo semel lavacro regenerationis aliquando abluti, postmodum hac luo contacti afflatique fuerant, hi nullatenus baptizandi erant, sed eo adducendi, ut hæresim ejurarent. Præterea permulti tum Catholici, tum hæretici, sive urgente vitæ discrimine, sive etiam solemnibus Paschæ & Pentecostes diebus a loci Sacerdotibus baptizabantur absente Episcopo, qui utique non poterat in omnibus Ecclesiis baptismalibus præsens adesse: & his extra baptismum chrismatio ab Episcopo aliis temporibus erat adhibenda. Plerisque etiam hæreticis promiscuè, quemadmodum & orthodoxis, incesserat voluntas, quæ illis temporibus frequens erat, differendi baptismum adusque vitæ exitum, atque illis sive Catholicis ab initio, sive hæreticis, conferendus erat baptismus, quo nunquam fuerant initiati. Solis verò Paulianistis & Photinianis religione conformibus, & Sabellianis Divinarum personarum abnegantibus veritatem, etiamsi sacrilegum in hæresi baptismum sine debita Trinitatis expressione suscepissent, necesse erat conversis, lustralibus baptismi aquis secundum Ecclesiæ ritum perfundi: ut fuerat ante paucos annos generali Nicæno decreto definitum.

8. Can. X. *Non oportere eos, qui sunt Ecclesia, indifferenter suos filios filiasque cum hæreticis nuptiarum fœdere conjungere.* Hujus sanctionis multiplex est ratio. Primùm, hæreticæ pravitatis odium. Secundò, periculum perversionis alterius ab altero. Hæc allegatur ratio circa matrimonia cum gentilibus, Deuteron. 7. *Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat diis alienis.* Tertia sumitur ratio ex profanatione Christiani conjugii, quod unum est ex Ecclesiæ Sacramentis. Huic similem can. 14. edidit œcumenica Synodus Chalcedonensis. Voa tamen [illegible] *indifferenter*, quam habet canon iste Laodicenus, innuere videtur, posse aliquando nuptias cum hæreticis permitti, ubi gravis subest ac rationabilis causa. Eamdem sanctionem iterat quoque canon Laodicenus 31. & Agathensis Concilii can. 67. a Gratiano insertus cap. non oportet cum omnibus, & cap. cave, 28. q. 1.

Can. XII. *Ut Episcopi judicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum, qui circumcirca sunt, provehantur ad Ecclesiasticam potestatem diu examinati, & in ratione fidei, & in recta conversationis exemplo.* Habetur cap. Episcopi, dist. 24.

9. Can. XIII. *Non est permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium provehendi.* Habetur in Decreto, cap. non est permittendum, dist. 63. de Episcoporum electione, vide superiùs Nicænum can. 4. cum ibi adnotatis. Populi quidem suffragia olim ad Episcoporum electionem admissa fuere; secus tamen ad minorum Sacerdotum & inferiorum ministrorum promotionem. Sanè populi testimonium circa vitam & mores cujusque ordinandi requiri solebat, juxta Apostolum, 1. Timoth. 3. *Oportet illum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt.* Quinetiam populus ipse nonnunquam aliquem benemeritum ad inferiores sacros Ordines postulabat, & impetrabat. Testatur namque Paulinus epist. 45. se Barcinone aliquando fuisse ab Episcopo Lampio initiatum Clero, & sacratum ad illius populi postulationem. Augustinus etiam refert epist. 225. Pinnarium fuisse ab Hipponensi plebe instanter postulatum, ut ad Clerum promoveretur. Insuper Act. Apol. 1. non soli Apostoli, sed etiam tota Ecclesia Matthiam elegit, & Joseph Barsabam, ut eorum unus assumeretur in Apostolatum. Idem Act. 6. credentium multitudo convocata septem Diaconos elegit. Cæterum ad illud Act. cap. 1. Chrysostomus asserit, Petrum quidem potuisse per seipsum novum loco Judæ Apostolum eligere, sed maluisse per prudentiam & modestiam universæ Ecclesiæ gratificari. Postulationes autem, quæ à populis ad Episcopos dirigebantur, nihil fuisse quàm supplicationes, neque jus ullum aut obligationem induxisse perspicuum est.

Can. XIV. *Ne Sancta, instar Eulogiarum, in festo Paschæ in alias Parœcias transmittantur.* Canonis ratio hæc est, quia cùm diebus Paschalibus fideles omnes Eucharistiam sumerent, non alio symbolo sanctæ societatis opus illis erat. Per Eucharistiam quippe *unus panis & unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*, 1. Cor. 10. Vide in secundi Sæculi dissertationibus illam, quæ, tractat de Eulogiis quæ est undecima.

19. Can. XV. *Non oportere præter Canonicos cantores, qui suggestum ascendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Ecclesia*, Græcè, [illegible].

Hic

Hic observa vocem Ambonis. Quidnam verò esset Ambon, satis superque docui ad Sæculum 2. in Dissertatione 10. de antiquo situ & partibus Ecclesiarum. Hic etiam adverte, vocem *Canonicorum* fuisse olim quoque cantoribus Ecclesiasticis attributam. De cantoribus seu Psaltis consulito infrà can. 10. Carthaginensis Concilii quarti. Iste itaque Laodicenus canon vocem Canonicorum in Ecclesiis affectam Clericis cantoribus, observat esse vetustioris usus quàm opinentur illi, qui ejus originem ad Canonicos regulares referunt, eò quòd canon *Regulam* apud Græcos significet. At Laodiceni Concilii temporibus, nondum institutio emerserat Canonicorum dictorum Regularium, hoc sensu, quòd ad religiosam & asceticam professionem regulæ addicti erant, quæ illos à Clero, ut vocant, sæculari secerneret. Enim verò ante istiusmodi institutionem regularem votis astrictam, Canonici denominabantur à canone, quatenus pro matricula seu catalogo usurpatur in Ecclesia, ut tertii quartique sæculi testimoniis plerisque huc adducendis compertum fiet, in quibus Clerici de sportulis & oblationibus Ecclesiarum participantes, Clerici de canone, aut Canonici, ut eos Laodiceni Patres appellant, vocabantur. Nicænæ Synodi can. 16. sic effatur: πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὅλως οἱ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι. *Sacerdotes, aut Diaconi aut generaliter, quicumque in canone recensentur*. Et insequens can. 17. πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, *plerique in Canone recensiti* τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, *avaritiam & turpe lucrum consectantes*. Præterea Synodus Antioch. can. 2. εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν. *Si quis deprehensus fuerit Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aut alius qui de canone sit, cum excommunicatis communicans*. Canon pariter Antiochenus 6. οὗτος δὲ ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν κανόνι. *Idem sic decretum circa laicos, & Sacerdotes, & Diaconos, & omnes qui de canone sunt*. Ejusdemque Synodi can. 11. εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ κανόνος. *Si quis Episcopus, aut Presb. aut Diaconus, aut generatim aliquis de canone*. Chalcedonense Concilium damnans simoniacam in Clero promotionem can. 2. εἴ τις ἐπίσκοπος προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν. ἢ οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος. *Si quis Episcopus promoveat per pecunias aut œconomum, aut defensorem, vel mansionarium, vel omninò aliquem, qui sit in canone*. Canonis similiter vox sub significatione catalogi ac indicis usurpari ab antiquo solet, de tabula librorum Divinæ Scripturæ, qui ideo dicuntur canonici, aut in canone comprehensi. Illa quoque sacræ Liturgiæ pars, in qua Sanctorum conscripta nomina pronunciantur à Sacerdote, quorum opem ac præsidium sancta Dei Ecclesia ante & post mysticam consecrationem invocat, ex prisca consuetudine *Canon* dici solet: voxque ipsa Canonis ortum inde habere videtur, vel quia in Missæ canone nomen addebatur ejus, quem Ecclesia vindicabat, ut loquitur Optatus lib. 1. contra Parmenianum: hoc est, Sanctorum indici ascribebat: vel quia Sanctus vita functus, cujus publicè colendi & invocandi nova per Ecclesiam dabatur potestas, Canoni, hoc est, Sanctorum albo ac syllabo inscribebatur. Ceterùm ut ad canonem seu tabulam Clericorum nominibus inscriptam regrediar, illam designat Cyprianus epist. 35. monens, fuisse à se Numidicum inscripum Presbyterorum numero Carthaginensis Ecclesiæ, ut sedeat deinceps in Clero. Meminere insuper canones Apostolorum 17. & 61. sub nomine καταλόγου ἱερατικοῦ, *Catalogi sacri*. Et Basilius Magnus in epistola canonica ad Chorepiscopos sub nomine ἀναγραφῆς, *inscriptionis*. Præterea Concilium Agathense can. 2. sub vocabulo Matriculæ. Sidonius quoque Appollinaris lib. 6. epist. 8. sub nomine Albi: *Nomen* (inquit) *lectorum Albus nuper excepit*. Porrò ex Albo Clericorum delebantur Clerici contumaces, excommunicati, depositi, aut sceleris convicti, ut liquet ex citato canone Agathensi, & ex Augustini epist. 137. de Bonifacio Sacerdote criminis postulato; Clerici quoque ad Ordines expetiti & rogati, non inserebantur canoni, seu Albo ministrorum ejus Ecclesiæ, in qua ordinabantur, nisi se inseri consentirent: ita ut libertas eis relinqueretur aliò commigrandi, ut constat ex Paulini epistolis 8. & 45. Hæc insignia testimonia ad probationem Canonis Ecclesiarum, & Canonicorum Clericorum alicujus Ecclesiæ ministèrio & obsequio addictorum sufficiant.

11. Can. XIX. *Oportere seorsum primùm, post Episcoporum sermones, catechumenorum orationem peragi: & postquàm exierint catechumeni, eorum qui pœnitentiam agunt, fieri orationem; his etiam accedentibus ad manum Sacerdotis, & cùm decesserint, fidelium preces sic ter fieri: unam quidem scilicet primam silentio; secundam autem & tertiam per pronunciationem impleri: Deinde sic pacem dari. Et postquam Presbyteri pacem Episcopo dederint, tunc laicos etiam pacem dare.* (Dionysius Exiguus sic exponit: *Et postquam Episcopus Presbyteris osculum pacis dederit, tunc laici sibi tribuunt:*) *& sic sanctam oblationem perfici. Et solis licere sacratis ad altare accedere, & communicare.*

Observa catechumenorum olim duplex in Ecclesia genus, Auditorum scilicet & Competentium. Primi quidem verbum DEI intra Ecclesiam audiebant, & Christiani fieri desiderabant, sed ad baptismum suscipiendum necdum nomen dederant. Secundi verò, nomen suum in hoc dederant, ideoque ad baptismum sollicitè instituebantur per aliquot dierum ante Pascha vel Pentecosten hebdomades, & preces intra Ecclesiam super his à Sacerdotibus fundebantur. De his loquitur Augustinus lib. de cura pro mortuis: *Pascha* (inquit) *ut propinquabat, dedit nomen inter Competentes*. Superest etiam ejusdem sermo de tempore 116. ad Competentes. Eosdem Leo Papa epist. 4. & Ordo Romanus vocant Electos. Observa præterea, illam solitam postea dari pacem fuisse antiquitùs per oscula exhibitam, ut perhibent Justinus martyr. apolog. 2. *Finitis* (ait) *orationibus nos invicem osculo salutamus*, ἀλλήλους φιλήματι ἀσπαζόμεθα: & Dionysius Eccl. hier. cap. 14. Cyrillus Jerosol. catech. mystag. 5. Chrysostomus homil. 30. in 2. Corinth. Augustinus serm. 83. de diversis, sic dicens: *Post Orationem Dominicam, quam accepistis & didicistis, dicitur Pax vobiscum: & osculantur se invicem Christiani in osculo sancto, quod est signum pacis, si quod ostendunt labia, fiat in conscientia: id est, sicut labia fratris tui ad labia tua accedunt, sic cor tuum à corde illius non recedat*. Huc pertinet illud Apostoli sæpiùs repetitum: *Salutate invicem in osculo sancto*, Rom. 6. ℣. 16. 2. Cor. 13. ℣. 12. 1. Thessal. 5. ℣. 26. Nec verò id fiebat inter diversos sexus, cùm certum sit, fœminas intra Ecclesiam fuisse loco & spacio à viris sejunctas; Pacem dabant Sacerdotes primùm Episcopo, deinde ipsi inter se invicem, ac demum laici laicis vicissim, ut hic statuitur.

12. Can. XX. *Quòd non oportet Diaconum ante Presbyterum sedere: sed sedere cum jussu Presbyteri. Similiter autem etiam haberi honorem Diaconis à ministris, & omnibus Clericis oportet.*

Synodus quoque Nicæna can. 18 prohibet sedere Diaconos inter Presbyteros. Vide huc pertinentem can. 34. Concilii Carthaginensis quarti, & quæ ibi observavi.

Can. XXI. *Non oportet Subdiaconos locum habere in Diaconico, & Dominica vasa contingere.*

Habetur cap. non oportet, dist. 23. Idemque decernitur can. 66. Concilii Agathensis: *Quoniam non oportet non sacratos ministros* (olim autem Subdiaconi non erant neque censebantur sacrati) *licentiam habere in secretarium, quod Græci vocant διακονικόν, ingredi, & contingere vasa Dominica*. His tamen vasis sacris non contingendis obstare videtur imprimis Concilii quarti Carthaginensis canon 5. statuens, ut qui Subdiaconus ordinatur, calicem vacuum patenamque vacuam sumat de manibus Episcopi. Deinde Concilium Bracarense allegatum in Decreto cap. non liceat, dist. 22. interdicit inferioribus Clericis vasa sacra perferre nisi Subdiaconis. Sed distinguendum cum Theodoro Balsamone: Subdiaconis quidem inhiberi sacrorum vasorum contrectationem, dum Divina continent Sacramenta, non verò si his vacua sint. Quinimò horum vacuorum contrectationem ad ipsorum munus & officium pertinere.

13. Can. XXII. & XXIII. Ὑπηρέτην, hoc est, *administrum* Clericum, scilicet Subdiaconum, eoque inferiores

Cle-

Clericos negant posse orarium gestare. Vox ista *Orarium*, Græcis pariter & Latinis usitata, stolam, quam nunc appellamus, sigoificat. Hujus crebra mentio est in Liturgia Chrysostomi, in qua hoc indumenti genus nunc ὠράριον, nunc ἐπιτραχήλιον dicitur, quod sonat *collo circumaptatum*: τράχηλος quippu *collum* significat. Et quartum Toletanum Concilium allegatum in Decreto distinct. 15. cap. orarium, sic decernit: *Unum orarium oportet Levitam* (is est Diaconus) *de sinistro humero gestare, propter quod orat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditiùs ad ministerium Sacerdotale deserviat*. Græci, Latinique hanc sibi vocem adsciscunt, pro diversis, quas ei tribuunt, etymologiis. Græci quidem ab ὁρᾶν, quod est *inspicere*; quoniam apud ipsos Sacer chorus, signo á Diacono per orarii elevationem dato, eoque inspecto, & observato, cantum exorditur, aut se loco movet ad processionem vel ad communionem. Latini verò idem nomen ab *oratione* deducunt. Aliquando etiam Orarium significat linteamen, quo fideles etiam laici sacratissimam Eucharistiam involutam priscis sæculis privatim gestabant, aut penes se asservabant, quod *Dominicale* pariter dicebatur. Scribitque Ambrosius in obitum Satyri fratris sui, cum, cum adhuc esset catechumenus, in gravissimo naufragii, vitæque discrimine constitutum, ne vacuus mysterii è vita excederet, ab iis, qui mysteriis initiati erant, petivisse Sacramentum, & ipsum sibi ad collum alligari fecisse orario involutum, seque mox in medios fluctus dedisse præcipitem. Verùm insigni miraculo fuisse incolumem ad littus delatum. Orarium etiam apud profanos dicebatur vulgare sudariolum, quo sudores, & crebro defluentes humores ab ore seu facie deterguntur.

14. Can. XXIV. *Quòd non oportet sacratos à Presbyteris usque ad Diaconos, & deinceps quemlibet Ecclesiastici Ordinis usque ad ministros* (ita vocat Subdiaconos) *vel lectores, cantores, vel exorcistas, vel ostiarios, vel ascetas* (*hi sunt monachi*) *in cauponam ingredi*.

Hoc loco nota diversos inferiorum Clericorum gradus apud antiquiores Græcos. Eamque in rem vide peculiarem nostram in secundo sæculo Dissertationem 9. De prohibitione cauponarum ingressus, habetur cap. non oportet, dist. 44. & Apostolorum can. 33. *Si quis Clericus in caupona comedens deprehensus fuerit, segregetur: præterquam si in itinere propter necessitatem divertit in publicum hospitium*. Et Concilium Carthaginense tertium can. 27. *Ut Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi*. Extant innumeri posteriores de hoc Canones.

15. Can. XXVIII. *Non oportet in Dominicis locis seu Ecclesiis eas, quæ dicuntur agapas fieri, & in domo Dei comedere & accubitus sternere*.

Erat agapa convivium inter fideles solitum olim intra Ecclesiam exhiberi, postquam sacra peracta erant mysteria, jam inde à nascentis Ecclesiæ primordio usitatum; hujus enim mentio est Cor. 11. & in epist. Judæ, *hi sunt in epulis* (Græcus contextus habet ἐν ταῖς ἀγάπαις, in agapis) *macula convivantes sine timore*. Ritum Agaparum describit Chrysost. hom. 27. in princ. ad 1. Cor. 10. *Statis diebus* (inquit) *mensas habebant communes, & peracta synaxi post Sacramentorum communionem inibant convivium, divitibus quidem cibos suppeditantibus, pauperibus vocatis; & omnibus communiter vescentibus*. Meminit quoque earum Tertullianus in Apologetico: *Cœna nostra de nomine suo rationem sui ostendit. Vocatur enim Agape, quod est apud Græcos dilectio. Quantiscunque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes refrigerio isto juvamus*. Synodus Gangrensis can. 11. anathemate percellit eos, qui agapas ita despiciunt, ut in eis intervenire nolint. Idque statuit occasione Eustathianorum hæreticorum, de quibus ad id Concilium suprà egimus. Quia tamen ex adverso pravi abusus se in agapas insinuabant, quales ipsi arguunt Apostoli Paulus & Judas, idcircò satiùs duxerunt Laodiceni Patres occasionem hanc vitiorum abscindere, quæ per agapas fovebantur, Atque hujusmodi intra Ecclesias convictus Ambrosio impensè displicuisse refert Augustinus lib. 3. confessio. cap. 2.

16. Can. XXIX. Celebrari prohibet diem Sabbati Judaico ritu, præcipit verò Dominici diei celebrationem. Dies enim Dominicus successit in locum veteris Sabbati ex Apostolica traditione 1. Cor. 16. *Per unam Sabbati unusquisque vestrum apud se seponat*, &c. vocaturque Dominica dies Apoc. 1. ℣. 10. in honorem & cultum Dominicæ Resurrectionis.

Can. XXXIII. *Non oportet cum schismaticis vel hæreticis orare*. Hæc eadem Synodus conjugia cum hæreticis jungi vetat can. 10. & 31. Eademque can. 23. Eulogias hæreticorum accipere prohibet. Nota est historia Joannis Apostoli refugientis balnei lavacrum, in quo Cerinthus hæreticus lavabatur, quam ex Irenæo refert Eusebius lib. 3. hist. Eccles. cap. 28. Paulus quoque hæreticum post unam & alteram correptionem devitari jubet, ad Tit. 3. Ipseque Apostolus Joannes epist. 2. ait: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, neque Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis*. Et verò si in humanis & civilibus illicitum est cum hæreticis communicare, quantò minùs in Divinis fas erit, & in societate precum. Vide inferiùs canones 72. & 73. Concilii Carthaginensis quarti.

17. Can. XXXV. *Quòd non oportet Christianos relicta Dei Ecclesia abire, & Angelos nominare, vel congregationes facere, quod est prohibitum. Si quis ergo inventus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, sit anathema; quia reliquit Dominum nostrum JEsum Christum, & accessit ad idololatriam*.

Laodiceni Patres can. 51. sanctorum Martyrum, cultum, festa & memorias approbantes, non possunt sanctorum Dei Angelorum, qui eamdem cum Martyribus gloriam in cœlo participant, & pari cum Martyribus erga nos charitate fervent, reprobare venerationem. Sed quemadmodum eo, qui immediatè præcedit, canone 34. illos anathemate damnant, qui relictis sanctis Christi Martyribus in cœlo regnantibus, debitum illis cultum ad falsos hæreticorum martyres, quos inferni gehenna suscepit, transferunt; consequenter isto can. 35. illos anathemate damnant, qui relictis sanctis Angelis Dei in cœlis regnantibus, debitum illis cultum traducunt ad rebelles illos & tenebriones angelos inferni accolas, eosque venerantur & invocant ad imitationem gregalium Saturnini, Basilidis, Ebionis, Apellis, & similium hæreticorum magicis artibus addictorum, ex Simonis magi colluvie prodeuntium, quorum meminere Irenæus, Tertullianus, Epiphanius. Fortassis etiam canon iste eos perstringit, qui idcircò dicti Angeli sunt, eò quòd beatis etiam Angelis eum Latriæ cultum deferebant, qui soli debetur omnium rerum Conditori, de quibus Epiphanius hæresi 60. & Augustinus hæresi 39. Longe tamen probabilius est, hunc editum esse canonem adversùs cacodæmonum adoratores & invocatores. Qui enim proximè sequitur canon 36. quasi eòdem pertinens, magos, & incantatores eliminat ab Ecclesia. Theodoritus in epist. ad Colossenses cap. 2. reprobare videtur cultum etiam sanctorum Angelorum, atque adeò Sancto Michaeli dicata oratoria, καὶ μέχρι νῦν εὐκτήρια τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ atque adversus hujusmodi cultum & invocationem istam objectat canonem Laodicenum. Bellarminus quidem tract. de invocatione Sanctorum, istum Theodoriti locum ab errore nititur vindicare, dicens non aliter intelligendum quàm de latriæ cultu; sed cùm nihil tale ex loco isto, qui absolutè loquitur, colligi possit, Baronius non dubitat Theodoritum erroris coarguere, suaque censura locum istum perstringere.

18. Can. XXXVI. *Non oportet eos, qui sunt sacrati, vel clerici, esse magos, vel incantatores, vel mathematicos, vel astrologos, vel facere ea quæ dicuntur amuleta*, Græcè φυλακτήρια, *quæ quidem sunt ipsarum animarum vincula. Eos autem qui talibus utuntur, ejici ex Ecclesia jussimus*.

Eadem planè sancit Agatheose Concilium can. 68. Operæ pretium fuerit referre hoc loco Concilii Turonensis sub Carolo Magno can. 42. *Admoneant Sacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedii*

conferre

conferre: non animalibus languentibus, claudicantibusve, vel etiam moribundis quidquam mederi, non ligaturas ossium aut herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus humanum genus decipere nititur.

19. Can. XL. *Non oportet eum, qui est sacratus, vel Clericus, sine canonicis literis iter ingredi.*

Isidorus Mercator duabus vocibus auget, *vel etiam laicus*, quæ tamen neque in Græco exemplari, neque in Dionysiana versione leguntur. Sed tamen habentur in Canonum Codice perantiquo Romanæ Ecclesiæ, quem edidit in lucem Quesnelius noster altæ vir eruditionis. Canonicæ literæ, aliàs formatæ, aliàs pacificæ, aliàs Ecclesiasticæ, aliàs communicatoriæ vocantur: de quibus peculiarem edidi ad secundum sæculum Dissertationem 7. Huc etiam spectat, qui proximè sequitur.

Can. XLI. *Non oportet eos, qui sunt sacrati vel clerici, sine jussu Episcopi iter ingredi.*

20. Can. XLVIII. *Oportet eos, qui illuminantur, post baptisma inungi supercœlesti charismate, & esse regni Christi participes.*

Duplex solebat olim, uti & nunc, in baptismate unctio adhiberi. Præcedebat enim baptismum prima unctio ex oleo Catechumenorum. Sequebatur verò baptismum unctio chrismatis, cujus meminere Clemens Papa lib. 3. constit. Apost. cap. 16. & 17. Dionysius Eccl. hierarch. c. 2 Tertullianus l. 1. de Baptismo c. 7. dicens: *Exinde de lavacro egressi perungimur.* Justinus Mar. quæst. 187. Cyprianus epist. 70. ad Januarium, Cyrillus Hierosol. Catech. mystag. 2. & 3. Ambrosius lib. 1. de Sacram. cap. 7. Augustinus sermo. 106. de temp. Concilium Arausicanum primum can. 1. Circumfertur Fabiani Papæ nomine secunda epistola; sed eam peritiores, aliasque eidem adscriptas, suppositionis coarguunt. Memorat Optatus lib. 2. contra Parmenianum, vitream charismatis sacri ampullam è sublimi in subjecta saxa projectam à Donatistis, servatam per miraculum fuisse illæsam. Unctio porrò ex oleo catechumenorum, quæ baptismo præmittebatur, fiebat quidem apud Latinos in vertice capitis & in pectore baptiaandi, ut ex Ambrosio notat Pamelius ad lib. Tertulliani de baptismo initio libri, vel etiam in pectore & in scapulis, ut habet liber Theodulphi Aurelianensis de ordine baptismi cap. 10. At verò apud Græcos unctio ista fiebat à Sacerdote per totum ejus, qui baptiaandus erat, corpus. Hoc enim disertè tradont Dionysius Eccl. hier. cap. 2. Cyrillus catech. mystag. 2. & Chrysostomus homil. 6. in epist. ad Colossenses. Quæ causa fuit, ut Canon sanctus Presbyter, cui demandatum fuerat baptizandi officium, sibi metuens ex libidinis sensu, quo invitus tamen omnique conatu renitens afficiebatur, quando fœminas in baptismi procinctu oleo perungebat, fugam in desertum capessiverit; undè tamen revocatus est sancto sibi apparente Joanne Baptista, & concupiscentiæ affectum ab eo resecante; adeò ut Persicam fœminam insignis pulchritudinis, cujus præsertim formidine se fuga subtraxerat, sine ullo libidinis sensu, & sine ulla sexus advertentia, statim à regressu unxerit & baptizaverit, ut refert Joannes Moschus cap. 3. Prati spiritualis. Obviam tamen ibatur oculorum illecebris, interpositis per Diaconissas oppansis linteis, ut scribit Theophilus Rainaldus tract. de vetita clericorum cum feminis conversatione. Illa verò unctione admonebantur novi Christiani, ut tanquam athletæ paratos se exhiberent ad constanter & fideliter decertandum, juxta illud monitum Ecclesiastici 2. *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.*

21. Canon XLIX. *Non oportet in Quadragesima panem offerre, nisi Sabbato & solis Dominicis.*

Similiter Synodus in Trullo dicta Quinisexta can. 52. constituit, ut tota Quadragesima, exceptis Sabbatis & Dominicis, & festo Annunciationis, non alia celebretur liturgia nisi præsanctificatorum προηγιασμένων, quæ ibi Balsamon interpretatur oblationem sacrificii diebus antecactis celebrati; quemadmodum mos est apud Latinos magnæ Parasceves die, quo ad altare consumitur à Sacerdote hostia adorabilis pridie consecrata. Idemque Trullanus hanc subjungit rationem, quia sacrificium indicium est solemnis lætitiæ, ideoque minimè conveniens mœstitiæ jejuniorum & pœnitentiæ. Nonnulli tamen de Eulogiis, non de Sacrificio canonem istum 49. exponi malunt, conjicientes ideo in Quadragesima eulogias panis prohiberi, ne per earum comestionem rigor solvatur jejunii, exceptis Sabbatis & Dominicis, quibus apud Græcos jejunare nefas erat. Verùm, esse potiùs de pane Eucharistico intellectum canonem, tum alia suadent argumenta, tum illud, quod sumitur ex Ecclesiastico verbo προσφέρειν, quo utitur. Similiter enim Nicænus canon 14. negat, Diaconos potestatem habere τοῦ προσφέρειν, sed solos Sacerdotes id posse. Similiter Nicænus can. 32. eos, qui in pœnitentium ordine versabantur, qui σύστασις, id est, *consistentia* dicebatur, solaque privabantur Eucharistiæ communione, dixit κοινωνεῖν ἄνευ προσφορᾶς, *communicare citra Divini Altaris oblationem ac sacrificium*. Laodicenus item canon 57. non permittit in privatis ædibus sacra offerri mysteria, ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοις προσφορὰς γίνεσθαι παρὰ τῶν ἐπισκόπων, *non oportere in domibus sacras fieri ab Episcopis oblationes*: ut alia pleraque sanctorum Patrum veteris Ecclesiæ significationis testimonia pro ipso Sacrificio prætermittam. Refert Socrates lib. 5. cap. 22. & Sozomenus lib. 7. cap. 19. divina in omnibus Ecclesiis celebrari mysteria Sabbatis, præterquam Romæ & Alexandriæ. Cujus rei causa saltem quoad solam Romanam Ecclesiam hæc verisimilior erat: quia Romani Sabbatis per annum jejunabant, ut perspicuum fit ex Innocentii Papæ epist. ad Decentium Eugubii Episcopum cap. 4. & Hieronymi ad Lucinium, & Augustini epist. 86. ad Casulanum, & ejusdem epist. 118. ad Januarium. Itaque Synaxium, quæ Latinè collectæ dicebantur, quædam institutæ solum erant ad audiendum Dei verbum & fundendas preces, aliæ verò prætereà ad sacratissimum & incruentum Sacrificium Deo offerendum. Quod etiam præallegato Socratis loco astruitur, ubi refert fieri Alexandriæ Synaxes δίχα τῆς τῶν μυστηρίων τελετῆς, *absque mysteriorum oblatione*.

22. Can. L. *Non oportet in Quadragesimæ postrema septimana quinta feria jejunium solvere, & totam Quadragesimam injuria afficere; sed oportet totam Quadragesimam jejunare aridis vescentes. Græcè* ξηροφαγοῦντας. Xerophagiam, quæ hic præcipitur, describit Tertullianus lib. 1. adver. Psychicos his verbis: *Xerophagiam observamus, siccantes cibum ab omni carne, & jurulentia, & uvidioribus quibuscunque pomis, ne quid vinositatis edamus, vel potemus.*

Ejusmodi etiam Xerophagiam in jejuniis Græci aliqua ex parte observant, apud quos vigere à cunctis piscibus abstinentiam testatur Balsamon, quos Tertullianus sub nomine *omnis carnis* comprehendit. Armeni quoque schismatici, & Eutychetis sectarii non solùm ab omni carne animalium terrestrium & aquatilium, à lacticiniis & ovis, sed etiam à vino & oleo abstinent, ut testantur plerique qui regiones illas nostris diebus peragrarunt. Docet prætereà Balsamon ad Apostolorum can. 69. servari quoque à Græcis Xerophagiæ jejunium non in sola Quadragesima, sed omnibus anni quartis & sextis feriis, adeò ut nec cum ægrotantibus dispensetur, etiam in mortis confinio, nisi circa pisces.

23. Quod verò attinet ab Sabbatorum dies, Græci cæterique Orientales nefas ducunt in illis jejunare, ducta consuetudine ab ipsis Ecclesiæ primordiis, sive intra, sive extra Quadragesimam occurrant. Canon Apostolorum 66. decernit: *Si quis clericis inveniatur sive Dominico die, sive Sabbato jejunans, uno solo excepto Sabbato* (eo scilicet Sabbato quod est festi Paschalis pervigilium) *deponatur: si verò laicus, excommunicetur*: Canon item Apostolorum 69. præcipit Quadragesimæ omniumque quartarum & sextarum feriarum per ānum jejunia. Ignatius Apostolorum discipulus & germen inclytum, in epist. ad Philippenses, post districtè commendatum quadragesimale jejunium, necnon feriarum quartæ & sextæ per totum anni decursum, hoc demum adjungit; *eos qui Sabbatis jejunant, uno solo excepto* (quod est pridie Paschatis) *esse Christicidas*. Petrus Alexandrinus can. 15. Jejunium quartæ feriæ ideo præcipi refert, quia eo die consilium

initum

initum fuit de capiendo & occidendo Christo; sextæ autem, quia eo die Christus crucem & mortem subiit. Causa verò cur Orientales jejunium Sabbati tantopere aversarentur, ista fuit: quia jam inde ab Apostolorum tempore hæreses obortæ erant profitentes Hebræorum Deum, qui mundum hunc visibilem condidit, legemque Moysi dedit, esse malum, omniumque malorum fontem ac principium; atque in ejus odium Sabbatis jejunabant; quos ille dies suo cultui destinarat. Istius hæresis autor fuit Simon magus; eamque discipuli ejus Menander, Basilides, Saturninus, Cerinthus, Carpocrates pro viribus propagarunt. His successit Cerdon, Cerdoni Marcion: quibus se Manichæi duorum principiorum prorsus inter se contrariorum assertores adjunxere. De quibus omnibus videndus Irenæus lib. 1. cap. 20. & seqq. & Epiphanius hæres. 21. & seqq. Refert Augustinus epist. ad Casulanum 86. in Ecclesiis Orientalibus non jejunari quidem Sabbatis: in Occidentalibus autem ritus esse diversos, tum inter Ecclesias Africanas, tum inter ipsas quoque Italicas; Romæ quippe districtè jejunari, sed non Mediolani: seque cum hac de re Ambrosium consuluisset, istud ab illo sapientissimum retulisse responsum: *Quid possum hic docere amplius quàm quod ipse facio? Quando hic sum, non jejuno Sabbato; quando Romæ sum, jejuno Sabbato. Et ad quamcumque Ecclesiam veneritis, ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere.* Eadem repetit idem Augustinus epist. 118. ad Januarium.

24. At in Gallia Concilium Agathense can. 8. & Aurelianense quartum can. 2. Sabbatis jejunari præcipiunt. Eademque in Hispania servari testatur Hieronymus ad Lucilium Bœticum: Innocentius primus epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum cap. 4. Et hoc addit, causam, cur Græci censent jejunandum esse Sabbato in pervigilio Paschæ, cùm tamen reliquis anni Sabbatis jejunare nefas ducerent, valere nihilominus in reliquis totius anni Sabbatis: memoriam nimirum Dominicæ sepulturæ ac triduanæ mortis. Quandoquidem profitentur ipsi Græci festivum Dominicæ resurrectionis gaudium, non solùm ipso die Paschatis, sed omnibus etiam anni Dominicis diebus celebrandum esse: adeo ut ob hujus mysterii memoriam nec jejunare, nec genua flectere permittant. Pari quoque ratione conveniens esse Sabbatis jejunare toto anno occurrentibus, ad piam recolendam Christi mortis & sepulturæ memoriam. Huc pertinet c. placuit &c. Sabbato, de sacra. dist. 3. Feriis pariter totius anni quartis, solemnia fuisse Græcis & Orientalibus jejunia in venerationem Dominicæ passionis, liquet ax epist. Ignatii ad Philippenses, & ex can. 15. Petri Alexandrini. Et ex can. 69. Apostolorum: ex Clemente quoque Alexandrino lib. 7. stromatum, ejusque discipulo Origene homil. 10. in Levit. Cæterùm apud Latinos pro feria quarta, qua non jejunabant, assumptum fuit multis locis jejunium Sabbatorum. Locus autem hic Ambrosii lib. de Elia & jejunio, cap. 19. *Quadragesima tota præterquam Sabbatis & Dominicis diebus jejunatur*, intelligendus est de privato ritu Ecclesiæ Mediolanensis, cui præerat; & cui concionabatur Ambrosius. Innocentius quoque loco citato testatur singulis per anni decursum sextis feriis jejunium in Ecclesiis celebrari ob memoriam Dominicæ passionis & mortis, quæ contigere feria sexta biduo ante Paschalem solemnitatem.

25. Can. LI. Martyrum festa celebrari vetat in Quadragesima, nisi Sabbatis & Dominicis. Ratio eadem est, quæ prohibiti eisdem diebus Sacrificii superius can. 49. quia non est conveniens cum luctu & pœnitentia lætitia publica: qua etiam de causa qui sequitur canon 52. inhibet nuptias & natalitia per Quadragesimam.

26. Can. LIV. *Quòd non oportet sacratos & clericos in nuptiis vel in conviviis aliqua spectacula contemplari; sed priusquam ingrediantur thymelici, surgere & secedere.* Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. ex quo desumptum est c. clerici officia, de vita & honest. cleric. sic edicit: *Clerici mimis, joculatoribus & histrionibus non intendant.*

Ludi etiam scenici seu theatrales etiam prætextu consuetudinis in Ecclesiis, aut etiam quocunque loco à Clericis exhiberi prohibentur, c. cùm decorem, de vita & honest. cleric. Eam corruptelam renascentem denuo prohibuit Concilium Basileense sess. 21. unde erutum fuit caput, & titulus pragmaticæ sanctionis de spectaculis in Ecclesia non faciendis. Jus quoque civile prohibet ne clerici ludis theatralibus spectandi causa intersint, l. 34. §. 1. C. de episcop. audien. & Novella 123. cap. 10. Quin etiam istiusmodi spectacula Ecclesia non tantùm in clericis, sed præterea in laicis sæpius damnavit: Concilium Arelatense primum cap. 5. sic decernit: *De theatricis, & ipsos placuit, quandiu agunt, a communione separari.* Tertullianus lib. de spectaculis, Cyprianus, Augustinus, aliique Patres invehuntur in hujusmodi spectacula, & eorum spectatores. Actoribus verò jus civile irrogat infamiam, l. 1. & 2. §. fin. ff. de his qui not. infam. Vide inferiùs can. 2. Concilii Carthaginensis tertii.

27. Can. LVI. Decernit de jure honorifico Episcopis à propriis Clericis debito, ne priùs Canonici in choro aut in sacro tribunali ad divina officia peragenda considere audeant, quàm fuerit ingressus Episcopus: sed ipsum Episcopum eò deducant & ingressurum comitentur. Sic ergo statuit: *Quod non oportet Presbyteros ante Episcopi introitum in sacrum tribunal ingredi & sedere; sed cum Episcopo ingredi, præterquam si sit mala valetudine, vel profectus sit peregre.* Sacrum tribunal locum fuisse, qui primarium altare ambibat, quo Episcopus & sacer Clerus conveniebant ad sacra peragenda, & alio nomine Sanctuarium vocabatur: exposui peculiari Dissertatione 10. in 2. sæculo, de structura veteri, & partibus Ecclesiarum. Canon iste Laodicenus habetur in Decreto, dist. 95. c. non oportet.

28. Can. LVII. Cavetur ne in villis aut vicis constituantur Episcopi, sed tantùm visitatores, quos canon iste περιοδευτὰς appellat. Simile decretum edidit Synodus Sardicensis canone 6. Quo etiam ratio hæc insinuatur, ne si talibus locis præficiantur Episcopi, dignitas illorum vilescat. Huc spectat apud Gratianum distinctio 8. per totam. Periodeutarum quoque mentio fit in lege Græca Justiniani ad Atarbium præfectum prætorio C. de Epis. & Clericis, qua in lege 42. §. 9. collocantur Periodeutæ post Chorepiscopos, & præferuntur aliis Sacerdotibus.

29. Can. LVIII. *Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, aut Presbyteris.*

Debita sanctis & incontaminatis mysteriis veneratio jus istud produxit. Felix Papa quartus epist. 1. docet conformitatem hanc esse inter Mosaicam legem & Ecclesiam, ut quemadmodum sub veteri lege non licebat nisi intra tabernaculum hostias offerre Deo, ita neque nunc licitum est Sacrificium offerre Deo nisi in locis, ritu Ecclesiastico ad hoc sacrum ministerium dedicatis, ut refertur c. 1. 2. &c. sicut non alii, de consecr. dist. 1. Ubi verò publica quædam necessitas urget, aut etiam privatorum aliquorum, qua tamen adveniente, non æquè facilis esse debet ista ab Episcopo consensio; cum tamen hujus expressa bona venia, nec nisi super altariolo debitè consecrato potest Sacerdos in privato Missam celebrare. Et quamvis Tridentinum Concilium ses. 23. in decreto de observand. & evit. in celebr. miss. hanc reprimat, concessionem: innumeri tamen postea scripsere Theologi, mentem Concilii non fuisse ut omninò illa licentia exscinderetur, sed tantum nimia facilitas & abusio. Eadem necessitatis ratio causam dedit jam usque à primis Ecclesiæ sæculis atrociter sæviente gentilium insectatione, in locis abditis & privatis sacra Mysteria peragendi. Atque etiam nunc in plerisque infidelium aut hæreticorum ditionibus hæc licentia conceditur celebrandi, pro fidelium solatio intra privatorum ædes. Meminit Augustinus lib. 2. de civit. Dei cap. 8. cujusdam ex suæ Ecclesiæ Presbyteris, qui rogatus à quodam nomine Hesperio, ut ad villam ejus accederet, quam malus dæmon multas hominibus & jumentis clades inferens, dirè infestabat, ad eam domum accessit, ibique Sacrificium Corporis Christi obtulit, quo peracto cessavit omnino illa vexatio & terriculamenta. Existimandum est id non nisi Episcopi permissu fuisse gestum. Theodoritus Cyri in Palæstina Episcopus suæ religiosæ historiæ cap. 20. factum proprium longè audentius commemorat, seipsum nimirum in cella Maris anachoretæ reclusi, ut ejus ardenti desiderio satisfaceret, divinam etiam sine ullo altari super manibus duorum quos adduxerat Diaconorum celebrasse

litur-

liturgiam, cùm neque illa cella ullo Ecclesiastico ritu fuisset dicata. At id exemplum adeò contrarium sanctis canonibus nullatenus ad imitationem trahi debet.

30. Can. LIX. *Non oportet privatos & plebejos psalmos in Ecclesia cantare; neque libros non canonicos legi, sed solùm sacra volumina Novi Testamenti, vel veteris.*

Deinde sancta Synodus, indice librorum sacrorum utriusque testamenti, suis canonibus finem imponit. Solent novatores canonem Laodicenum, Tridentino sacrarum scripturarum canoni quasi adversantem opponere: cùm tamen ambo Concilia neque invicem adversentur, neque repugnent. Laodicenum enim nullatenus erravit, dum eos libros in albo canonicorum recensuit, de quibus Episcopi ejus Concilii certi erant, cæterosque omisit, non quidem negans esse canonicos, sed nolens rem adhuc dubiam & nondum Ecclesiæ manifestè revelatam definire. At verò de iisdem, quos canon iste Laodicenus prudenter siluit, utpote re nondum plenè comperta, Spiritui divino placuit suę Ecclesię paulò post Synodum Laodicenam revelare, undecim sæculis ante Concilium Tridentinum, quod cùm sit œcumenicum, & à summis Pontificibus approbatum, longè potiore autoritate prævalet supra Laodicenum, quod erat unius provinciæ, nec usquam legitur ab ullo summo Pontifice expresse approbatum. Quamvis autem Laodicenum ob sapientissimos, quos edidit, canones multum mereatur venerationis, nemo tamen sapiens inficias ierit, Concilium Carthaginense, quod dicitur tertium anni 397. autoritate prævalere, utpote Nationale: cui præsedit Aurelius omnium Africanarum Ecclesiarum Primas, subscripsit verò inter alios omni præconio major, & inter primaria totius Ecclesiæ sydera connumerandus Augustinus. Istud verò Concilium omnes & singulos canonicos recenset, quos eosdem post tam multa sæcula iterum recensuit Tridentinum. Præter Carthaginensem Catalogum can. 47. comprehensum, summi illorum temporum Pontifices sanctitate & sapientia conspicui, pares omnino Sacrorum librorum canones texuerunt, in quibus libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & duo Machabæorum connumerantur. Innocentius primus epist. ad Exuperium, Gelasius primus in decreto de libris Sacris, in Concilio Romano Episcoporum septuaginta, Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. Isidorus lib. 6. etymologiarum cap. 1. Cassiodorus lib. 1. divinarum lectionum. Et verò Laodicenus canon subticet Apocalypsim, quam Calviniani inter sacros libros recipiunt. Ex opposito iidem librum Baruch rejiciunt, quem Laodicenus canon recenset, ejusque divinam astruit autoritatem. Hereticis id proprium est ac singulare, ut illis quæ circa fidem Ecclesia divino movente Spiritu pronunciavit, ausint præfractè refragari: cùm ex adverso Ecclesia Christi, dum res adhuc in incerto sunt, & necdum Spiritus Dei certissima illustratione dignatus est ei manifestare, suum modestè suspendat judicium, donec Deo visum fuerit eam pleniori luce collustrare, qua depellatur ambiguitas, intra quam se modestè continuit. Licuit olim gravissimis & sanctissimis Theologis, ex quibusdam Apocalypsis locis necdum satis explicatis esse Chiliastis, Papiæ Hierapolis Episcopo, Irenæo Lugdunensi, Justino, Lactantio, Victorino, Severo Sulpicio, & qui doctus quidem sed non sanctus fuit, Tertulliano, qui nunc tamen sensus hæresim saperet. Licuit pariter olim non modò Judæis scriptoribus Philoni & Josepho, sed etiam Justino Apol. 1. Clementi Alexandrino lib. a. divin. institut. cap. 15. viris eruditis docere & scribere, dejectos cælo fuisse malos angelos, eò quòd in terris cum fœminis congressi essent, existimantibus filios illos Dei apud Genesim, qui cum filiabus hominum commixti fuerant, fuisse angelos cæli. Sed postquam plenioris lucis accessione Ecclesiæ verus illius loci sensus illuxit, id non affirmaretur citra piaculum. Hoc idem faciendum judicium de canonicis quibusdam Scripturis, rebus nondum satis perspicuis & exploratis.

SYNODUS ALEXANDRINA sub Liberio Papa an. Ch. CCCLXII.

1. Occasione Arianæ hæresis multæ apud Alexandriam Synodi convenere, duæ quidem sub Sylvestro Papa Romano, aliæque binæ sub Pontifice Liberio. Primam Alexander Alexandrinus Præsul convocavit centum Episcoporum, quorum decreto Arius hæreticus fuit declaratus, communione ejectus, & Sacerdotio exautoratus, anno, ut optimè ex testimoniis Lactantii & Orosii, & ex actis Basilii Amaseni Episcopi & martyris collegit Baronius, trecentesimo decimoquinto. Hanc idem qui convocarat, præsedit Alexander. In secunda iidem omnes, qui in præcedente interfuerant, unà cum Alexandro consederunt Episcopi, sed præsidente Apostolico Legato Osio, quem Sylvester Romanus cum ampla potestate transmiserat; & qui per Nicomediam transiens, literas à Constantino ibi tunc agente acceperat; quam ob causam Athanasius Synodum istam vocat generalem ob præsentiam Legati Apostolici Osii Cordubensis Episcopi, contigitque anno 319. In hac ut scribunt Athanasius Apol. 2. & Socrates lib. 3. cap. 5. non solùm condemnatus est Arius, sed etiam Sabellii dogma, omnem divinarum personarum distinctionem realem amoventis. Colluthum etiam Alexandrinum Presbyterum, qui temerè sibi Episcopalem arrogabat potestatem, jamque permultos clericos consecrarat, Osius in ordinem redegit, sed schismaticos iste se Arianis & Meletianis adjunxit, multasque deinceps tempestates excitavit.

2. His successit tempore Liberii tertia Synodus Alexandrina, restituto in pristinam sedem Athanasio. Ultor enim injuriæ sibi à Constantino irrogatæ Filius Dei, quem ille ad colmen impietatis hortatore Acacio Cesareæ Palestinæ Episcopo conscendens, Patri dissimilem nova edita formula credi jusserat, ad tremendum ejus, quem deprimi voluerat, judicium evocatus Constantius vacuum imperii locum morte sua Juliano relinquit, qui sumpta rerum potestate, omnes ab Arianis relegatos Episcopos, ipsùmque Athanasium in pristinas sedes revocavit. Tum Liberius, qui ad clavum & regimen universalis Ecclesiæ sedebat, nihil prius & antiquius habuit, quàm ut Ecclesiæ ruinas instauraret, Arianosque ad Ecclesiæ sinum invitaret, reducesque paterna charitate complecteretur. Hic in primis magni nominis Episcopos Eusebium Vercellensem Episcopum, & Luciferum Calaritanum adhuc in Oriente, quò eos Constantius relegaverat, commorantes, Legatorum Apostolicorum autoritate decoravit, ut in Oriente collapsas Ecclesias simulque Orthodoxorum dejectos animos erigerent.

3. Interea regressus Alexandriam Athanasius Episcopos ad Concilium ibi celebrandum convocavit, ad quod invitatus Lucifer duos vice sui Diaconos subdelegavit, cùm interim Antiochiæ hæreret, ut illi Ecclesiæ schismate divulsæ, quod superiùs retuli, provideret. Cùmque esset ingenio ad rigiditatem severitatemque admodum proclivi, Meletii Episcopatum & partes, eò quòd Arianis olim consensisset, minimè approbans, oppositis Meletio Eusthathianis Episcopum dedit & sacravit Paulinum. Synodus verò Alexandrina, præsidente Athanasio, studens paci & concordiæ communi, decrevit ut Ariani Episcopi, Presbyteri & Diaconi de lapsu resurgentes reciperentur in Ecclesiam cum pristinis gradibus. Hoc decretum Lucifero displicuit, ut erat inflexi animi, non tamen apertè obniti ausus est ei, quod Diaconi, quos subdelegaverat, subscriptione sua communierant, & cui cæteri omnes consensum præstiterant, ut scribit Rufinus. Quinetiam cùm Vercellarum Episcopus Eusebius, soluto Concilio Alexandrino, cui studiosè suffragabatur, Antiochiam concessisset, neque satis Luciferi apud eam gesta probaret; iste iniquo ferens animo se ab Eusebii communione subduxit. Et quamprimùm in Sardiniam reversus, omnium aversatus est communionem Episcoporum, qui per Arianorum fraudes Ariminensi Concilii professioni subscripserant, simulque eorum omnium qui eosdem sub pœnitentia recepissent: tametsi Liberius restituendæ pacis desiderio flagrans, missis ad omnes Italiæ Episcopos literis, quæ supersunt inter Hilarii fragmen-

fragmenta, mandasset esse recipiendos. Atque ita conflatum est Luciferianorum schisma.

4. Multa præterea in hac Alexandrina Synodo constituta sunt, ut perhibet Socrates lib. 3. cap. 5. Ibi quippe proscripta & damnata est Macedonii & Eunomii hæresis adversus Spiritus sancti divinitatem, simulque alia hæresis, quæ recens emergebat, Apollinaris, qui animam humanam ac rationalem à Christo removebat. Innovatum quoque fuit præcedentis alterius Alexandrini Concilii sub Papa Sylvestro decretum, cui Osius Legatione Apostolica per Orientem fungens præsederat, quo reprobatum fuit Sabellii dogma omne divinarum Personarum reale discrimen tollens. Ut verò disertè fides Trinitatis explicari posset, neve fideles ex verborum penuria viderentur hæresi Sabellianę consentire, statutum eodem Osio pręsidente fuerat, Synodo præcedenti Alexandrina; utendum esse nomine οὐσίας, ad significandam unam communemque trium naturam Personarum, & ὑποστάσεων, ad exprimendas singularum Personarum distinctas proprietates. Quæ eadem vocum usurpatio hac altera Synodo comprobata est, auctore & præside illius Athanasio. Sic tamen ut tam Græcis quàm Latinis liberum esset propriis Linguarum suarum idiomatibus uti, ne circa voces certamen exardesceret, modò nulla esset in re discrepantia; ut testatur & impensè laudat Gregorius Nazianzenus, orat. in laudem Athanasii. His tamen adversari videtur Synodica Patrum Sardicensium epistola ad totius Orbis Episcopos, quam refert ad longum Theodoritus lib. 2. hist. Eccl. cap. 6. in qua continentur hæc verba: *Nuper viperæ duæ ex aspide Ariana prodierunt Valens & Ursacius, qui gloriantur & non dubitant se dicere Christianos, qui & Verbum & Spiritum crucifixum & vulneratum & mortuum esse & resurrexisse: quodque hæreticorum cohors contendit, diversas esse hypostases Patris & Filii & Spiritus sancti pronunciant, & eas separatas esse. Nos autem hanc percepimus, & didicimus, & hanc habemus Catholicam traditionem & fidem atque confessionem, unam esse Hypostasim, quam ipsi hæretici usiam vocant Patris & Filii & Spiritus sancti. Et si quærant quæ sit hypostasis Filii, profitemur eam esse quæ & Patris esse solam, in confesso est. Neque verò unquam Patrem sine Filio, neque Filium sine Patre fuisse, nec esse posse sine Spiritu.* Itaque ob diversas quę uni eidemque voci attribuebantur significationes, factum est, ut hypostasis à diversis iisque orthodoxis Synodis & approbaretur & reprobaretur: quod idem antea contigerat in vocabulo *Consubstantialis* tantoperè ventilato, quod anterior Synodus Antiochena contra Samosatenum Paulum rejecerat, ac prohibuerat. Synodus autem Nicęna postea ut cardinem fidei suæ pręelegerat & complexa fuerat, ob diversa ejusdem vocis significata.

5. Sanè inter Catholicos, non autem hæreticos, ut addiscimus ex Hieronymi Epistola ad Damasum, de proprietate vocis *Hypostasis*, gravis agitata est concertatio, his Arianismum, illis Sabellianismum invicem exprobrantibus; cùm tamen reipsa omnes veram de Trinitate fidem tenerent. Ipse Hieronymus suspectam sibi ibidem asserit Hypostasis dictionem circa divinas Personas, eò quòd Hypostasis Latinè substantiam sonet: esse autem tres in divina Trinitate substantias seu essentias, mens ejus respuebat assentiri. Ideoque supremam Sedem ut oraculum consulit, cujus tamen ignoratur responsio. Hilarius quidem lib. de Synodis admittit dici posse tres in una Deitate substantias. Ex adverso Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 8. & 9. lib. 7. cap. 4. & Tertullianus lib. contra Praxeam, & Concilium Toletanum secundum, cap. 1. & Lateranense sub Innocentio III. can. 2. ut taceam Hieronymum loco præfato, unicam in Deo substantiam asserunt, tres verò constanter negant. Sed hi substantiam pro essentia intelligunt. At Hilarius non alio sensu de tribus asserit, quàm eodem significato quo Sanctorum consensus Patrum tres admittit Hypostases: tametsi literæ soli inhærendo, Hipostasis Græce nihil aliud sonet quàm Latinum nomen *substantia*, ut ait Hieronymus; utraque enim vox Græcè Latineque duas complectitur voces, *sub* & *stare*, sed mens pronuntiantis potius est attendenda quam origo grammatica, tunc præsertim quum vocabulorum penuria laboratur. Et quidem Apostolus Hebr. 1. unigenitum Patris vocat χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, *characterem Hypostasis ejus*, nimirum Patris, quam hypostasim sancta Ecclesia vertit *substantiam*, dicens, *figuram substantiæ ejus*. Aristoteles quidem in Categoriis seu pręedicamentis vocat οὐσίαν, quam Latini philosophi substantiam dicunt: eoque sensu non sunt in divinis asserendæ tres essentiæ seu substantiæ. Athanasius verò passim singulis divinis Personis distinctas tribuit hypostases. Et in tertio de sancta Trinitate dialogo ait, Abrahamum in tribus hypostasibus unicum agnovisse Dominum. Basilius Magnus epist. 43. ad fratrem suum Gregorium Episcopum Nyssenum de differentia usiæ & hypostasis docet, usiam in Divinis esse aliquid tribus commune Personis, hypostasim verò esse unicuique Personæ singularem, & alteri minimè communicabilem. Gregorius etiam Nyssenus eandem tradit doctrinam Catecheticæ orationis cap. 1. Omitto epistolam illam Basilii 43. ad Gregorium fratrem, ab aliis ipsi Gregorio Nysseno, & inter ejus opera connumerari cum inscriptione Gregorii Nysseni ad Petrum fratrem.

6. Nulli supersunt hujus Synodi canones; ejus tamen extat apud Athanasium Synodica epistola, quę ejus decreta refert, quasi paulò antè commemoravi. Primus subscribit Athanasius, interfuit Eusebius Vercellensis Episcopus; pro Lucifero absente missi ab eo Diaconi Herennius & Agapetus interfuerunt; proque absente Paulino Antiochensium Episcopo Maximus & Calimerus pariter Diaconi; pro Apollinari Laodicensium Pręsule Monachi aliquot ab eo missi. Hujusce Apollinaris hæresim, de anima humana per Verbum non assumpta, damnavit hęc sancta Synodus, suppresso tamen autoris nomine, sive quia incertus hactenus fuerat, aut ignotus illius autor; sive quia per illos à se missos ad Synodum monachos hęresi renunciarat. Quo factum est, ut postea Basilius Magnus cum Apollinare communicari potuisse responderit, quem errasse ignorabat, ut notat Baronius.

Alteram demum indixit Athanasius Alexandrię Synodum, postquam piissimus Jovinianus in Imperium mortuo impio Juliano promotus, fidei institutionem ab Athanasio expetivit, anno Christi 363.

SYNODUS OECUMENICA SECUNDA
anno 381. Constantinopoli celebrata, simulque Romana sub Damaso, & Aquileiensis.

1. CONstantinopolis olim Bysantium dicta, cujus conditor Lacedæmoniorum dux Pausanias, à Constantino Magno Romanorum Imperatore mirificè nobilitata & amplificata fuit, à quo suum nomen accepit, simulque novæ secundæque Romæ cognomen: pleraque habens cum illa veteri communia ornamenta; utraque solium ac sedes Imperii constituta fuit, utraque Senatu amplissimo decorata, utraque septem collibus conspicua, quos murorum suorum ambitu complectitur. Nulla visitur toto terrarum Orbe civitas tam capaci & opportuno portu, tam amœnis littoribus, tam commodo & optabili situ, interjacens Europæ Asiæque; interque diversa maria, quæ ad Austrum, quæque ad Aquilonem respiciunt, usque adeò feliciter collocata, ut undequaque naves ad eam confluant, commoda & opes omnium Orbis regionum in hujus amplissimæ civitatis sinum comportantes, adeo ut nullum sit facilius nullumque felicius emporium: cùm enim diversa variis ex partibus conjungat maria & freta, si qua parte ventus & tempestas impedit navium accessum ex regione Aquilonari, ventus idem ipse aut alius ventus naves in tutissimum portum & stationem deferet, ex opposita australi plaga venientes. Tribus locis mari alluitur, à meridie quidem sinu Propontidis, quod vocant *Mar di Marmora*, qui sinus pars est maris Ægæi vulgò *Archipelago* nominati. Ab ortu civitas Bosphoro cohæret freto commodissimo, Asiam ab Europa dirimente. Cui ex parte Asiæ objecta est Chalcedon urbs, quæ nunc *Scutari* dicitur. Denique alluitur ex parte Septentrionis sinu illo, qui à Bosphori superiore seu boreali parte versus occasum exporrigitur, qui vulgò denominatur *Cornu*, & portum constituit toto ambitu profundum, ut sit undequaque capax innumerarum maximarumque navium continendarum. Ulterius verò ad Arcton imminet civitati Pontus Euxinus, qui nunc *Mare nigrum*, & *Mare majus* appella-

appellatur. Ipsa verò Urbs, intus quidem vilibus ædificiis, & vicis arctis & obliquis, ut nunc quidem visitur, deformatur: sed foris ob situs pulchritudinem jucundissimamque, quæ circumfluit, terrarum & aquarum varietatem, regiæque domus, quæ *Serrallio* dicitur, & adjacentium hortorum amœnitatem, quæ accedentibus ab Ægæo mari primo se aspectu offert, speciosissima est, & admirabiliter jucunda. Ita ut condita videatur ad rerum omnium aliis ex regionibus confluxum, ad latè propagandum terra marique dominatum, & ad omnes humani generis delicias comparandas, opesque remotissimarum gentium convehendas.

2. Synodus ista sub Romano Pontifice Damaso, Imperante Theodosio seniore, an. Christi 381. celebrata est tres potissimùm ob causas. *Primum*, ut Nicæna fides tot jactata procellis, atque adeò multis Pseudosynodis reprobata, diversis Arianorum turbinibus, in integrum restitueretur. *Secundò*, ut Ecclesiæ Constantinopolis Præsul orthodoxus eaq; sede dignus præficeretur, quam Ariani Episcopi Eusebius è Nicomedia accitus, Macedonius, Eudoxius, & Demophilus alter alteri succedentes miserrimè labefactaverant. *Tertiò*, ut Macedoniana hæresis profligaretur. Macedonius qui unà cum Basilio Ancyrano, Eleusio Cyziceno, aliisque quibusdam formulæ fabricatoribus Semiarianis Filium æterno progenitori similem asserentibus, graves habuerat in Seleuciensi Conciliabulo concertationes cum Acacio Cæsariensi in Palæstina Episcopo, aliisque quibusdam absolutis Arianis inde dictis Anomœis, quia omnem Filii cum Patre similitudinem respuebant; iste inquam Macedonius, cùm suam apud Constantinopolim formulam prævalere vellet, in oppositum acriter contendentibus Acacianis, à Constantio Principe, qui Acacianis adhærebat, tanquam seditiosus de sede illa detrusus, atque in exilium ejectus est, suffecto ei Eudoxio ex Anomœorum secta. Sic ergo destitutus, atque in ordinem redactus, & extorris Macedonius, novam invexit adversus Spiritum sanctum hæresim, affirmando esse Patri Filioque dissimilem, utroque longè inferiorem & utriusque servum. Primus hanc hæresim scriptis confutavit Athanasius generosissimus consubstantialitatis cum Patre Filii sanctique Spiritus assertor, geminæque hæresis expugnator, cùm in tribus luculentissimis ad Serapionem contra dogma istud Macedonianum epistolis, tum in tertio de sanctissima Trinitate dialogo, qui totus versatur in Macedonio refellendo, tum in aliis passim tractatibus.

3. Unanimi consensu Damasus & Theodosius istud generale Concilium indixerunt. Nec enim legitimum fuisset sine universalis Pontificis consensione. Ipse namque Damasus de multum numerosiore Concilio Ariminensi, cujus tamen infaustus & luctuosus toti Ecclesiæ fuit exitus, sic scribit, attestante Theodorito lib. 2. cap. 17. ad Episcopos Illyrici: *Neque enim prajudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quod constat neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia expectanda erat sententia, neque Vincentium, qui tot annorum Episcopatum integrè gesserat, neque alios talibus prabuisse consensum.* Vincentium idcirco nominat, quia in eo Conciliabulo, & antea in Nicæno sacrosancto Concilio Legati Apostolici functus fuerat officio. In Synodo pariter œcumenica Chalcedonensi actio. 1. vocatur in judicium reus Dioscorus Alexandrinus hoc nomine: *Quia cum nec personam judicandi haberet, subrepsit, & Synodum ausus est facere, sine autoritate Sedis Apostolica; quod nunquam ritè factum est, nec fieri licuit.* Igitur neque in isto, quod præcesserat, Constantinopolitano Concilio. Socrates etiam lib. 2. cap. 17. affirmat id ita canone Ecclesiæ receptum esse. Julius etiam Romanus Episcopus in epist. ad Episcopos Orientales, quam refert integram Athanasius apolog. 2. asserit id fuisse ab Apostolis traditum, & deinde à Magno Concilio (id est Nicæno) declaratum, non posse ullam convocari Synodum inconsulto aut invito Romano Episcopo. His adstipulatur Sozomenus lib. 3. cap. 8. hæc dicens: *Propter Romana sedis dignitatem, omnium rerum Ecclesiasticarum curam ad Romanum Episcopum pertinere.* Et paulò post ait, Romanam Ecclesiam esse φροντιστήριον, id est scholam Apostolorum, & Metropolim ab initio factam esse pietatis erga quosvis. Deinde cap. 10. refert Sacerdotali lege constitutum, pro irritis habenda esse quæcunque præter sententiam Romani Episcopi geruntur. Quinetiam ipsi Constantinopolitani Patres, in Synodica ad Damasum epistola inserta, relataque à Theodorito lib. 5. hist. Eccl. cap. 9. sic ajunt: *Postquam Synodum Roma Dei nutu congregantes, nos etiam pro fraterna charitate erga nos vestra, tanquam membra propria per religiosissimi Imperatoris literas evocastis.* Et subinde addunt: *Conveneramus apud Constantinopolim, ad literas à reverentia vestra, superiori anno post Concilium Aquilejense, ad religiosissimum Imperatorem Theodosium missas.*

4. Continua nec interrupta serie inita sunt tria sub Damaso Concilia. Primum Aquilejense, dein Romanum, postremò Constantinopolitanum. Triàque ista Concilia pari autoritate edita in unum coaluere generale Concilium, conspirantibus scilicet Occidentalibus, qui in Aquilejensi & in Romano convenerant, cum Orientalibus qui Constantinopoli versabantur: & quos suis literis Damasus invitarat Romamque acciverat. Aquilejensium comitiorum acta supersunt, hisque præsedit Valerianus Aquilejæ Antistes, quæ urbs Metropolis est Carnorum ad Timavum amnem sita, Italiæ quondam adversus Barbarorum ex Septentrione incursiones validissimum propugnaculum: ab Hunnis postmodùm duce Attila post longam obsidionem subversa. Nunc verò propter cœli intemperiem, & circumjacentes paludes deserta & inhabitabilis. Valeriano in hac Synodo proximus assedit Ambrosius Mediolanensis. Huic etiam interfuit Philastrius Brixiensis Episcopus, scriptorum librorum eruditione vitæque sanctimonia perillustris: nec non Justus Lugdunensium Episcopus, aliique tum ex Gallia, tum ex Italia, tum ex Africa Præsules. Synodica etiam Aquilejensium epistola ad Episcopos Provinciarum Viennensis, & duarum Narbonensium, meminit Proculi Massiliensis, & Constantii, qui Legati ab Ecclesiis Gallicanis missi ad Aquilejense Concilium fuerunt. Quinetiam altera ejusdem Concilii ad Gratianum, Valentinianum & Theodosium imperatores epistola, dicit ex omnibus Provinciis Occidentalibus advenientes huic Synodo interfuisse. In hac impietas Ariana damnatione nova obruta est, Arianique Episcopi Palladius & Secundianus præsentes ab Ambrosio convicti Sacerdotioque abdicati sunt. In ista, quæ superest, disputatione confirmatum fuit, quod jam dixi, coaluisse in Concilium unum œcumenicum tres Synodos nationales, quamvis locis distinctas, sed conspirantes mutuò in unum eundemque finem. Acta verò ipsa hæc efferunt: *Ambrosius Episcopus dixit: Qui sunt consortes vestri? Palladius dixit, Orientales Episcopi. Ambrosius Episcopus dixit: Interim quia superioribus temporibus Concilium sic factum est, ut Orientales in Orientis partibus constituti haberent Concilium, quemadmodum & Occidentales in Occidente; nos in Occidentis partibus constituti convenimus ad Aquilejensem civitatem juxta Imperatoris praceptum. Denique etiam Prafectus Italia literas dedit, ut si vellent convenire, in potestate haberent. Sed quia scierunt consuetudinem hujusmodi, ut in Oriente Orientalium esset Concilium, & intra Occidentem Occidentalium, ideo putaverunt non esse veniendum. Palladius dixit, Imperator noster Gratianus jussit Orientales venire, negas tu jussisse? Ipse Imperator nobis dixit se Orientales jussisse venire. Ambrosius dixit: Utique jussit, qui non prohibuit huc venire.*

5. Demisso Aquilejæ Concilio alterum Romæ Damasus coegit Episcoporum pariter Occidentis, inter quos præfati Valerianus & Ambrosius consederunt. Ad istud Orientales quoque Damasus invitarat; sed hi postquam Constantinopoli simul convenerunt, sese per Synodicas literas excusarunt, missis Romam de suo cœtu tribus Episcopis, Cyriaco, Eusebio, & Prisciano, qui eas detulerunt, ut fidem facit eadem epistola apud Theodoritum lib. 5. cap. 9. Isto Romano Concilio reprobatum est Ariminense, quod anteà Liberius quoque Pontifex damnaverat. Extat apud Theodoritum lib. 2. cap. 17. Damasi, Valeriani, & Episcoporum nonaginta Romæ, partim ex Italia, ex Gallia congregatorum Synodica epistola. Synodo quoque ista Romana damnata est Apollinaris ejusque discipuli Timothei, quæ multis locis gliscebat hæresis, animam abrogans rationalem incarnato Filio Dei. Ut quemadmodum Ariani DEI Filio Divinitatem quandam non nisi imperfectam, mutilam & decurtatam attribuebant, ita Apollinaristæ eidem humanitatem non

nisi imperfectam, suique meliori parte diminutam, quippe mente animaque rationali destitutam assignabant, cujus vicem & defectum persona Verbi suppleret. Extat de his Synodi Romanæ sub Damaso ad Episcopos Orientis epistola apud Theodoritum lib. 5. cap. 10. sed insecta in ea mentio Petri Alexandrini Episcopi, tanquam qui huic Romanæ Synodo interfuerat, fateri cogit esse commentitium additamentum. Itaque Orientales Episcopi numero centum quinquaginta suam apud Constantinopolim Synodum auspicati & prosequuti sunt, cui præsedit primusque subscripsit Nectarius regiæ urbis Episcopus, interfuit Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, Cyrillus Jerosolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Helladius Cæsariensis Cappadocum, Gregorius Nyssenus, Amphilochius Iconiensis. Jam verò dispiciendi Canones sunt in hac Synodo Constantinopolitana editi.

6. Canone I. instauratur & roboratur Nicæna fides de Filii DEI æternitate & consubstantialitate cum æterno Patre. Damnantur insuper nefaria Macedonii Eunomiique dogmata Spiritui sancto Divinitatem abrogantia, & blasphemantia ipsum esse a Filio creatum, diversæque à Filio substantiæ, & inferiorem dignitate. Jugulantur ibidem Arianorum omnis generis, Eudoxianorum, Anomæorum, Semiarianorum sectæ. Prætereaque Sabellianorum Divinam Trinitatem abnegantium, nec nisi unicam personam agnoscentium, quæ pro suarum diversitate operationum nunc Patris, nunc Filii, nunc Spiritus sancti nomina subeat. Profligantur insuper hæreses Marcelli Ancyrani & Photini Sirmiensis Episcoporum, Christum Dominum nihil esse præter merum hominem, gratiarum donis & virtutum meritis supereminentem. Ad postremum Apollinaris Laodiceni hæresim profligat, Incarnato Verbo adimentem animam intellectualem, cujus vices Verbum ipsum suppleat.

7. Can. II. *Episcopi, qui extra Diœcesim sunt ad Ecclesias, quæ extra terminos eorum sunt, ne accedant, neque confundant & permisceant Ecclesias, secundùm regulas constitutas. Alexandriæ quidem Episcopus ea, quæ in Ægypto sunt, tantùm gubernet. Orientis autem Episcopi solius Orientis curam gerant, servatis honoribus Primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Asianæ Diœcesis Episcopi, & quæ sunt in Asia, & ad Asianam tantummodò Diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autem Episcopi Ponticæ tantùm Diœcesis habeant curam. Thraciæ verò ipsius tantummodò Thraciæ.*

Habetur cap. Episcopi qui extra. 9 q. 2. Idemque statuitur Apostolorum can. 34. jubente Episcopos deponi, qui intra alienos fines ordinarunt, eosque qui sic ordinati fuerint; sub Papa quoque Julio idem fuit Antiocheno can. 22. constitutum, quem allegat Gratianus cap. Episcopum non debere, 9. quæst. 9 aliisque plerisque posterioribus Conciliis, & demum à Tridentino sess. 6. cap. 5. de reform. Denique in Græco sic definit canon iste 2. *Quæ autem in barbaris sunt gentibus, Dei Ecclesias administrare oportet secundùm Patrum, quæ servata est, consuetudinem.*

8. Can. III. *Episcopus Constantinopolitanus habeat priores honoris partes post Romanum Episcopum, eò quòd Constantinopolis sit nova Roma.*

Editus fuit iste Canon contra quàm Nicæno decreto fuerat constitutum. Nova itaque hic autoritas invehitur per Orientalium quorumdam ambitionem, quæ freta innixaque Imperatorum Orientalium effræni [illegible], adversus Ecclesiæ universæ Primatum insurgere ausa, quem Christus Apostolorum Principi Petro ejusque successoribus contulerat: innumeras hæreses, & feralia schismata invexit ad æternum animarum, & innumerorum populorum nunquam satis deplorandum exitium. Conatum eumdem ambitiosum Græci postmodum in Synodo Chalcedonensi renovarunt; quinimò majori etiam accessione adauxerunt per novam attributionem Asiæ, Ponti, & Thraciæ Provinciarum. Cùm tamen hujus ipsius Constantinopolitani Concilii can. 2. provisum sit, ne ullus Thraciæ Episcopus, qualis est Constantinopoleos, se ultra fines Thraciæ ausit ingerere. Sed illi Chalcedonensi decreto Leo Pontifex omnem detraxit autoritatem epist. 51. ad Anatolium Constantinopolis Episcopum, & epist. 52. ad Pulcheriam Augustam, ubi hujus tertii canonis meminit, dicens: *Frustra quorumdam Episcoporum profertur consensus, cui tot annorum series negavit effectum.* Deinde Justiniani Imperatoris prodit Novella 130. cæteris Patriarchis, quos ab ordine prisco recedere jussit, injuriosa: *Sancimus* (inquiens) *secundùm ipsorum fines sanctissimum veteris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotum: beatissimum vero Archiepiscopum Constantinopolis novæ Romæ secundum ordinem obtinere post sanctissimum Apostolicum thronum veteris Romæ.* Hanc Novellam Græci inseruerunt lib. 5. Basilicon cap. 3. Veruntamen non isto gradu substitit Græca superbia; verè enim enunciat sanctus Rex & Propheta: *Superbia eorum, qui Te oderunt ascendit semper.* Successu enim temporum, quamvis Græcorum dominatio indies collabebatur, superbiæ nihilominùs intolerabilis adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus alas displosit, thronumque Constantinopolitanæ Ecclesiæ Græcorum hæresis à Romana & Apostolica sede divulsit, impioque schismate subtraxit, sed etiam supra illam sese evexit, suoque sacrilego simul & ridiculo ausu non dubitavit eam proprio subjicere judicio, & brutis fulminibus impetere. Post Leonem Magnum, Gregorius eodem Magni elogio commendabilis, legendus est lib. 6. epist. 31. ad Eulogium Alexandrinum, & Nicolaum Antiochenum. Nicolaus item primus epist. ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit: *Proposueramus*, & Leo Papa nonus epist. ad alterum Michaelem Imperatorem, quatuor Summi Pontifices morum sanctitate & sapientiæ splendore, supra omne humanum evecti fastigium. Sed tandem post temerarios conatus istos, Constantinopolitanæ sedi secundus ille dignitatis gradus indultus fuit à legitima potestate, decreto Innocentii tertii, præsidentis generali Lateranensi Concilio, quod refertur, cap. Antiqua, de privileg. Sanè ab antiquo Episcopus Byzantii multis annis nihil amplius extitit quam suffraganeus Metropolitani Heracleæ Thraciæ Antistitis, quod ipse ultro testatur schismaticus Græcus Theodorus Balsamon, scribens in hanc Synodum.

9. Can. IV. Statutum est etiam de Maximo Cynico, & ejus petulantia & insolentia, quæ fuit Constantinopoli, ut *ipse nec Episcopus fuerit, nec sit: nec qui ab eo ordinati fuerunt, in illo, quicunque is sit, gradu Cleri: omnibus, quæ circa ipsum fuerunt, & quæ ab illo facta sunt, infirmatis.* Maximus iste, patria Alexandrinus, professione Philosophus, ex Cynicorum secta, vafer homo & subdolus, ambitionem immensam pectore conceptam ementitæ sanctitatis specie obtegebat. Jactitabat se subinde martyrum filium, suamque in Christi fide constantiam prædicabat, seque verbera, bonorum proscriptionem, atque durissimum in Oasim exilium sustinuisse pro asserenda Christi cum Patre consubstantialitate, persequente Lucio Ariano, postquam subtracto ex hac vita admirando Athanasio, promotoque à Catholicis in solium Alexandrinæ Ecclesiæ Petro, ipse Lucius autoritate fretus Valentis Ariani Augusti Petrum deturbavit, ejusque invasit Ecclesiam. Veruntamen postquam Valens Augustus victus, & à victoribus barbaris in fuga interceptus, intra tugurium campestre injecto igne concrematus, impietatis & crudelitatis pœnas luere cœpit, facto descensu ex illo temporali ad æternum ignem: tum demum deturbato Lucio, Petrus pristinam resumpsit Ecclesiam. Ipse Maximus ab exilio reversus, Petri gratiam, quam sibi admodum profuturam sperabat, omni obsequio & arte excoluit, ejusque literis & commendatione præmunitus Constantinopolim proficiscitur, nihil minus quam regiæ urbis Episcopatum animo proponens, & occultis dolis ambiens. Itaque se in familiaritatem Gregorii Nazianzeni insinuavit, qui Episcopus designabatur à multis ejus, quæ caput erat totius Orientis Ecclesiæ. Hunc quasi gloriosum confessorem, & Arianorum debellatorem, multæque literaturæ ostentatorem gratanter excepit Nazianzenus, & familiari convictu & contubernio dignatus est; & quia sibi multa de illo ad Ecclesiæ fideique gloriam pollicebatur, eum publicè suis in concionibus laudibus extulit.

Hoc

Hoc successu veterator spem ambitiosè conceptam de obtinendo urbis Episcopatu firmavit. Hæc refert Hieronymus in Gregorio Nazianzeno lib. de scriptor. Eccl. *Scripsit Gregorius laudes Maximi Philosophi post exilium reversi, quem falso nomine quidam Heronis superscripserunt, quia & est alius liber vituperationem ejusdem Maximi continens, quasi non licuerit eundem laudare & vituperare pro tempore.* Ipse namque Nazianzenus excussa hypocritæ larva, suoque edoctus damno, ejusdem postea vafritiem, superbiam & temeritatem in carmine de vita sua graphicè describit. Aderant tum temporis in urbe Regia septem Ægyptii Episcopi ad Theodosium Legati, qui navibus onerariis copiosum Ægypti frumentum ad subsidium regiæ civitatis, aliarumque finitimarum convectati fuerant; quos benignissimè & perhonorificè exceptos Nazianzenus in Ecclesia mirificis extulit laudibus, quæ inter ejus conciones leguntur. Cum his tamen secretum inierat consilium Petrus, antequam Alexandriæ portu solverent de Nazianzeno exturbando, & Maximo in ejus locum promovendo. Quæ nefaria conspiratio hunc est sortita effectum. Decumbente ex morbo Gregorio in suburbana quadam domo, subornatos Ægyptios in nefariam societatem asciscit conspirans factio, atque intempesta nocte in Ecclesiam primariam irrumpit cum septem Episcopis, & paucis quibusdam Clericis, quos Maximus privatis congressibus suis partibus addixerat, atque adversùs Gregorium concitarat. Collocatur, postquam detonsus est, in Episcopali solio Maximus. Quæ conjuratio postquam populo furenti innotuit, autores ejus fuga se proripuerunt, septemque Ægyptii Episcopi in Scenici cujusdam hospitium se abdentes Maximum furtim ordinant, eique sacrilegas manus imponunt. Maximus è Constantinopoli fugiens, Thessalonicen se proripuit, ut Theodosio, qui tum ibi forte versabatur, suum factum probaret, vel saltem conquisitis mendaciis excusaret, ejusque sibi animum conciliaret; sed nihil præter vituperia, & asperam ab eo repulsam retulit: indeque in Ægyptum se recepit. Conatus fuerat Maximus olim sibi alterum Imperatorem Gratianum demereri, eoque animo Mediolanum profectus, eidem laudatum ab Hieronymo insigne adversus Arianos volumen obtulerat, nihil tamen de suo ambitu, quem adhuc animo celabat, ausus est referre, necdum matura occasione.

10. Observatu dignum est Gregorii Papæ Magni de Constantinopolitani hujus Concilii decretis judicium, lib. 6. epist. 31. ad Eulogium Alexandrinum & Anastasium Antiochenum: *Romana* (inquit) *Ecclesia Constantinopolitanos canones, vel gesta Synodi illius hactenus non habet, neque accipit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas verò hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis jam Patribus damnatas reprobat.* Enim verò major Episcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, pars, de justitia, deque Ecclesiarum pace & sanctiore administratione parum sollicita, propriisque atque humanis affectibus plus æquo indulgens, multas perturbationes concitavit, & pleraque præstitit Episcopis indigna & indecora. In primis æmulationes illaudabiles exhibuit adversus supremam Sedem, quæ, ut tradit Cyprianus, *teatrum est Ecclesiasticæ unitatis, & vinculum Ecclesiarum concordiæ*, dum inconsulto Romano Pontifice spretaque Nicæni Concilii ordinatione, novam secundo loco sedem constituit, præque illa recenti antiquam dignitatem Ecclesiarum ab Apostolorum Principe Petro institutarum Alexandrinæ, atque Antiochenæ Nicæno decreto firmatam depressit. Pari quoque æmulatione schisma, quod erat opportunè extinguendum in Meletii Antiocheni Præsulis interitu, studiosè propagari voluit, dum contra superiora conventa novum subrogavit Episcopum Flavianum, per invidiam adversùs Paulinum conceptam: quia scilicet cum Damaso conveniebat, neque invidiosas Orientalium adversùs Occidentales ullatenus factiones approbabat. Meletius Antiochenus Episcopus, qui Sanctorum fastis post obitum tàm à Latinis, quàm ab Orientis Ecclesiis ascribi meruit, & in cujus anniversaria celebritate Joannes Chrysostomus sermonem habuit, & cujus in exequiis Gregorius Nyssenus panegyricam orationem pronuntiavit, cùm tempore hujus Concilii, in quo consederat, ultima fuisset ægritudine correptus, Episcopos ad Ecclesiæ pacem conciliandam impensè hortatus est, neve ullus sibi mortuo præter Paulinum successor eligeretur, ut sic dispersa hactenus sub duobus capitibus Ecclesiæ Antiochenæ membra in unum corpus, & sub eodem capite coalescerent, sicut jam antè communi partium consensu constitutum provisumque fuerat, cùm primùm alter duorum vita excederet.

Gregorius Nazianzenus, aliique sancti Episcopi in hoc instabant, ut solus in Ecclesia Antiochena relinqueretur Paulinus Episcopus. Sed quæ causa illis majorem laudem & benevolentiam conciliare debuerat, reliquorum adversùs ipsos offensionem odiumque concitavit, conjectantium non studio pacis, sed colligatione cum Damaso & Occidentalibus Nazianzenum eique adhærentes, in hanc propendere sententiam, atque hac de causa consilium inivere de abdicando illi Constantinopolitano Episcopatu, quem hoc ipsum Concilium ante paucos dies unanimi consensu ei contulerat, post redactum in ordinem Cynicum illum invasorem. Populus ipse meritissimi Præsulis electioni faustis acclamationibus faverat. Eamdem magno affectu, magnisque laudibus Theodosius Augustus exceperat, literasque gratulatorias ad Synodum direxerat. Heu quanta tyrannide pravis animis affectus inordinati dominantur! Posthabito pudore omni, & Ecclesiæ debita sollicitude, Deique respectu, & Theodosii veneratione, votisque populi ad salubriora propensi, meritissimum, si quis unquam fuerat, Antistitem, cujus doctrina, pioque zelo, maxima fuerat civium Regiæ urbis pars ab Arianismo ad fidem orthodoxam conversa, & cujus eloquentissimis concionibus pravi mores omnis generis hominum à vitiis ad meliora traducti fuerant, exturbarunt Concilii Patres, & concurrente secum Timothei Alexandrini Episcopi factione, qui Petri fratris sui paulò antè demortui Episcopatum susceperat, in locum abdicati indignissimè Gregorii, senem quendam ordinis Senatorii scientiæ ecclesiasticæ prorsus imperitum eligunt, & usque adeò in tam provecta ætate salutis animæ negligentem, ut nedum de suscipiendo Baptismo cogitaret, Nectarium nomine, sine ullo Divinę vocationis indicio, intra triduum necdum sufficienter catechizatum Baptismi fonte abluunt, deinde tumultuariè ac præcipitanter in Clericum attondent, raptimque Ordinibus Ecclesiasticis initiant, neque monitum Apostolicum, *Manus citò nemini imposueris*, pensi habentes, præcipiti festinatione Sacerdotio & Episcopatu consecrant. Gregorius nascentis tempestatis molimina cernens illud Jonæ Prophetæ usurpavit: *Si propter me tempestas ista orta est, mittite me in mare*, seque spontè communis concordiæ propriæque quietis studio abdicavit, suoque animo constituit nullis posthac Synodis unquam interesse, eò quòd sicut ipse expertus scribit, omnia in his per factiones & tumultus agerentur. Annoque insequenti quamvis Constantinopoli versaretur ad novam in Synodum ab Episcopis invitatus, & à Theodosio Imperatore rogatus, se ab ingressu Synodi excusavit.

11. Can. VI. Prohibet inprimis accusationem adversùs Episcopum ab eo intentari, qui vel hæreticus, vel alioqui excommunicatus, vel qui in judicio criminis condemnatus sit, vel aliter infamis, nisi se accusator plenè purgaverit, aut infamiæ labem absterserit. Quinimò neque adversus ullum Clericum audiri accusationem permittit, si accusator ipse jam delicti reus constitutus sit, nisi postquam objecti criminis se probaverit insontem. Quam renovavit sanctionem Concilium Carthaginense, vulgò dictum secundum, can. 6.

12. Eodem Constantinopolitano canone sexto sancitur: *Ut in accusatione Episcopi possit à Provinciali Synodo Episcoporum recurri ad majorem Synodum Diœcesis Episcoporum.* Προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν διοικήσεως ἐπισκόπων. Marcellus Papa & sub Maxentio tyranno martyr, ad Episcopos Provinciæ Antiochiæ scribit, esse jam inde ab Apostolis constitutum, ut accusatus Episcopus non nisi in Synodo autoritate Romani Episcopi convocata judicari possit. Cæterùm in remotioribus maximè per Orientem regionibus, illa de Episcoporum delictis cognitio exercebatur à vicinarum Provinciarum Synodis à Metropolitano coactis, ut ex veteris Ecclesiasticæ historiæ locis innumeris compertum est. Inferiorum Episcoporum ditio, quæ nunc Diœcesis, olim Parœcia dicebatur, nec permittebatur his Metropolitano subjectis Episcopis, aliam cogere Synodum nisi subditorum sibi Sacerdotum & Clericorum. Metropolitæ verò Episcopi, qui nunc temporis Archiepiscopi audiunt, suæ Provinciæ Episcopos ad Synodum convocabant, quæ Provinciæ Græcè ἐπαρχίαι dicebantur, suffraganei autem Episcopi ἐπαρχιῶται, id est

Provinciales vocabantur, ut docet hic ipse sextus canon. His etiam superiores erant Episcopi plurium simul Provinciarum Ecclesiasticarum juridici, à quibus indicebantur plurium simul Provinciarum Synodi, atque majores isti Episcopi ampliori Provinciarum juridictione fungentes à Græcis ἔπαρχοι, *Eparcha* nominabantur, quorum mentio est in Chalcedonensib. canonibus 9. & 17. à Latinis autem Primates dicebantur. Supra hos ampliori juridictione Patriarcharum dignitas præeminebat. Zonaras ad canonem Chalcedonensem 17. Exarchos commemorat Episcopos Græcos, Cæsareæ Cappadocum, & Ephesinum, & Thessalonicensem, & Corinthium, quos ideo insignia dignitatis suæ gestare dicit πολυσταύρια, *polystauria*, sic à crucium multitudine dicta. Quod quidem insigne non aliud est, quàm quod cap. 14. octavæ Synodi ὠμοφόριον, id est, *superhumerale* vocatur, à Latinis autem Pallium. Argumento est, quia Gregorius Pontifex lib. 9. epist. 55. ad Episcopum Corinthi, quem Zonaras inter Exarchos recenset, Pallium transmittit Pontificiæ sublimioris potestatis insigne. Et fidem facit Anastasius in Marco Sylvestri Papæ successore, Ostiensem Episcopum, eò quòd ab ipso Romanus Episcopus consecretur, jus habuisse à Marco gestandi pallii. Hoc ornamento scribit Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 136. repræsentari summi & optimi Pastoris JESU-CHRISTI eximiam charitatem, qua humeris suis impositam ovem, quæ aberraverat, reducit ad caulam. Est enim istud insigne laneum, & humeris destinatum gestamen. His suffragatur Clemens Papa secundus, qui Pallium mittens ad Joannem Salernitanum Archipræsulem, sic eum cohortatur: *In quo* (pallio) *quia de vellere ovis est, intellige teipsum pastorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoscas & undique circumspicias, ne aliqua erret, & in morsus incidat luporum. Quod si aliquando* (*quod absit*) *contigerit, eam habeas in humeros ad caulam reportare, & pristinæ societati coadunare. Quod verò ante & retrò crux Domini habetur, illud Apostolicum semper docet ante oculos tua mentis habere: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.*

Ad Pallii Pontificii gestamen pertinet pariter iste octavæ Synodi canon 14. *Sancimus, ut designati ad superhumeralia gestanda, certis illa temporibus statisque locis ea gestent, ne hujusmodi cultu per fastum & superbiam abutantur, aut quovis tempore Divini Officii, & quavis Ecclesiastica functione deferant. Eos etiam qui Monachi fuerint, & ad Episcopatus honorem sunt provecti, ut religiosam vestem suam, habitumque monasticum servent statuimus. Quod si Episcopus præter designata tempora humerale* ὠμοφόριον *tulerit, aut Monasticam vestem abjecerit: vel corrigatur vel deponatur.* Quod attinet ad usum Pallii, vide tit. in Decretalibus de autoritate & usu Pallii, ubi cap. 1. statuitur, intra quamlibet Provinciæ suæ Ecclesiam posse Archiepiscopum uti pallio. Ex cap. 3. neminem vocandum Archiepiscopum, tametsi consecratum, nisi à Romano Pontifice susceperit Pallium, eoque conferri pastoralis officii plenitudinem. Deinde statuit cap. 4. Soli Papæ licere Pallio ubique uti. Et cap. 6. in qualibet Provinciæ suæ Ecclesia posse Archiepiscopum, dum Missam celebrat solemnibus diebus, deferre Pallium. Quod attinet ad alteram partem canonis 14. ex octava Synodo deprompti, de non abjiciendo Monastico habitu superveniente Episcopali dignitate; confirmatum pariter fuit Lateranensis Concilii generalis sub Innocentio III. can. 16. hisce verbis: *Ut Episcopi olim regulares religionis suæ habitum retineant.* Citatur in cap. Clerici officia, de vita & honest. Cleric.

13. Can. VII. *Eos qui rectæ fidei adjiciuntur, & parti eorum qui ex hæreticis servantur, recipimus secundùm hic subjectam consequentiam & consuetudinem: Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui dicunt seipsos Catharos, & Aristeros* (*hoc est mundos vel sinistros*) *& Tessaradecatitas sive Tetraditas & Apollinaristas recipimus; dantes quidem libellos & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit sicut sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, & signatos sive unctos primò sancto chrismate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures. Et eos signantes dicimus, signaculum doni Spiritus Sancti. Atqui Eunomianos, qui in unam demersionem baptizantur, & Montanistas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui eundem esse Patrem & Filium opinantur, utrumque simul confundentes, & alia gravia & indigna faciunt; & alias omnes hæreses, quia hic multi sunt hæretici, & maximè qui ex Galatarum regione veniunt, quicunque ex his rectæ fidei adscribi volunt, ut Græcos admittimus. Et primo quidem die ipsos Christianos facimus, secundo catechumenos, deinde tertio exorcizamus sive adjuramus ipsos, ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus, sive initiamus, & curamus, ut longo tempore versentur in Ecclesia, & audiant scripturas, & tunc eos baptizamus.*

SYMBOLUM FIDEI EJUSDEM Concilii Constantinopolitani, à sancta Ecclesia in Missis decantari solitum.

1. CRedimus in unum DEUM Patrem omnipotentem Factorem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum nostrum JESUM Christum, Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; natum, non factum; homousion Patri, id est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Tertia die resurrexit à mortuis, secundùm Scripturas. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris. Inde venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos. Cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum sanctum, Dominum & vivificantem ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum. Qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.

Porrò de processione Spiritus sancti à Patre simul & Filio, consule inferiùs Dissertationem nostram: Quam velut appendicem subjecimus Concilio generali Lugd. II. sub Gregorio X. Summo Pontifice.

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM Anni 381.

1. HAbitum fuit Damaso Pontifice, ad explodendos Priscillianistarum errores: ejus meminit Severus Sulpicius lib. 2.

2. Can. III *Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam in Ecclesia non sumpsisse; anathema sit.*

Canoni occasionem dedere Priscillianistæ sacrilegi. Antea namque liberum fidelibus fuerat vel in Ecclesia Sacramentum absumere, vel in ædes proprias perferre in privatis oratoriis adorandum. Vide nostram de sacra Eucharistia dissertationem 5. in 2. sæculo.

3. Can. V. *Ut hi qui per disciplinam, aut sententia Episcopi ab Ecclesia fuerint separati, ab aliis Episcopis non sint recipiendi. Quod si*

scientes

scientes Episcopi fecerint; *dictum est*: *qui hoc commiserint*, *non habeant Communionem*. Vide Nicænum can. 5. ibique notata.

Can. VII. *Ne quis Doctoris sibi nomen imponat*: *præter has personas quibus concessum est*, *secundùm quod scriptum est*:

Can. VIII. Item lectum est: non velandas esse Virgines, quæ se Deo voverent, nisi quadraginta annorum probata ætate, quam Sacerdos comprobaverit. Vide ad secundum Sæculum dissertationem nostram 3. de sacris Virginibus.

CONCILIUM CARTHAGINENSE tertium, *Anni* 397.

1. Istud suo loco movere frustrà conatus est Baronius, quem ducem sequutus Severinus Binius in eundem erroris lapidem impegit. Ambo isti existimantes illud, quod ordine præcedit istud ipsum de quo agimus, non fuisse Carthaginense secundum: quippe quod falsò credunt tempore fuisse posterius ipso etiam Carthaginensi VI. eò quòd sibi animo finxerunt Genedium Carthaginis Episcopum, qui secundo dicto Carthaginensi præfuit, fuisse Aurelii eodem in Episcopatu successorem: atque ideò reiiciendum esse post omnia Carthaginensia, quæ sub Aurelio celebrata fuere. Proindeque id quod tertium dicitur, cui constat præsedisse Aurelium, referendum esse ordine secundum potiùs quàm tertium. Veruntamen in eo decipiuntur, quod credunt, illum ipsum Genedium, seu Genethlium, qui secundo præsedit Carthaginensi, Aurelio successisse; cùm tamen fuerit Aurelii præcessor. Primum itaque post Nicænam Synodum Carthaginense Concilium sub Grato Carthaginis Episcopo gestum est, anno 348. Secundum sub Genethlio anno 390. Tertium istud ipsum, cui præsedit Aurelius, Siricio Romanam regente Ecclesiam anno Christianæ epochæ 397.

2. Can. I. *Placuit ergo in principio propter errorem, qui sæpe solet oboriri*, *ut omnes Africanæ Provinciæ Episcopi observationem Paschalem ab Ecclesia Carthaginensi curent accipere*.

Convenit huic Carthaginensis quinti Concilii can. 7. *Placuit ut dies venerabilis Pascha formatarum subscriptione omnibus intimetur*. Isto functus est officio Ambrosius, prænuncians Provincialibus Episcopis futuræ Paschalis solemnitatis diem, qui ob Lunæ decimæquartę concursum poterat esse ambiguus. In illo ergo tractatu de Paschalis celebritatis ratione, quem ad Episcopos Æmiliæ dirigit, recenset, Nicenæ Synodi Patres, ut deinceps apud Ecclesias certa haberetur ratio solemnitatis Paschalis diei, congregatis peritissimis calculandi, decem & novem annorum collegisse rationem, & quasi quemdam instituisse circulum, quem Enneadecaeterida nuncuparunt; qui pro regula foret constituendi quotannis festi Paschalis. Hujus verò perquisitionis sollicitudinem commissam fuisse Alexandrino Episcopo, eò quod Alexandrina Academia pręstantissimos Mathematicos suppeditaret. Hanc verò regulam consectandam esse monet Ambrosius, ne Domini passio die Dominica celebretur, & si quartadecima Luna in Dominicam inciderit, adjungendam alteram esse hebdomadam, cujus die Dominica Paschalis resurrectionis celebretur solemnitas. Leo Papa Magnus cognomine, scribens ad Marcianum Imperatorem, epist. 64. testatur, hanc perquisitionem à Nicænis Patribus fuisse Alexandrinis Episcopis relictam cum hoc onere, ut Romanum Pontificem diei præstituti opportunè admonerent, per quem cæteris Episcopis dies ille innotesceret, atque ita fiebat, ut Carthaginensis Episcopus formatis Romani Episcopi admonitus, minores Africæ Primates, & hi subjectos sibi Episcopos de diei hujus occursu quotannis instruerent. Instituta Apostolorum, quibus deinde Victor Papa primus, Nicænique Patres ab omnibus Ecclesiis obtemperari jusserunt circa Paschale festum, require apud Clementem lib. 5. constit. Apost. cap. 16.

3. Can. II. *Similiter placuit, ut propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt, singulis quibusque annis Concilium convocetur, ad quod omnes Provinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis ternos Legatos mittant*.

Quin etiam aliis priscis canonibus frequentiora Provincialia Concilia fieri jubentur, bina scilicet singulis annis, ut can. 37. Apostolis attributo: præterea can. 5. Niceno: Item can. 20. Antiocheno: & Chalcedonensi can. 19. & Leonis Papæ primi epist. 82. cap. 7. Vide Gratiani dist. 18.

Can. III. *Item placuit, ut ordinandis Episcopis vel Clericis priùs ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilii fecisse asserant*.

Habetur c. placuit ut ordinandis, dist. 38. his consonat Cælestinus Papa I. epist. ad Episcopos Calabriæ & Apuliæ: *Nulli Sacerdotum* (ait) *liceat suos Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare*. Habetur c. nulli Sacerdotum, dist. 38. Et Concil. Aurelianense IV. an. 541. can. 6. *Parochiani Clerici à Pontificibus suis necessaria sibi statuta Canonum legenda percipiant, ne se ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse*. Jampridem enim declaraverat Aurelianense Concilium tertium an. 538. can. ult. *Canones suos nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est, præterire permittitur*. Refert Possidius vitæ Augustini c. 8. *Sategit Augustinus, ut Conciliis statueretur Episcoporum ab ordinatoribus debere ordinatis vel ordinandis omnium statuta Sacerdotum in notitiam deferre*. Cùm verò ex hujusce Concilii canone ultimo, ac subscriptione, liquidò constet, Augustinum in eo consedisse, perspicuum fit, ejus rogatu tertium istum canonem fuisse à Patribus Carthaginensibus editum.

4. Can. IV. *Item placuit, ut ante viginti quinque annos ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec Virgines consecrentur*: *& ut Lectores populum non salutent*.

Habetur in Decreto, c. placuit ut ante 25. dist. 77. & cap. placuit, 20. q. 1. Eandem ad Diaconatum ætatem exigit quoque Synodus Quinisexta c. 14. & Concilium Toletanum IV. can. 20. & Arelatense pariter IV. anni 524. can. 1. Necnon Agathense can. 16. qui habetur c. Episcopus benedictionem dist. 77.

Can. VI. *Item placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dictum est enim à Domino: Accipite & edite; cadavera autem nec accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam, ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, cùm Eucharistiam mortuis non dari advertit*.

Vide inter Dissertationes nostras 2. sæculi, eam quæ est de priscis Eucharistiæ ritibus, 5. in ordine.

5. Can. IX. *Item placuit, ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, seu Clericorum, cùm in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa ei fuerit commota, si relicto Ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro illo fuerit prolata sententia, locum suum amittat*: *& hoc in criminali judicio. In civili verò perdat quod evicit, si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos judices undique patet autoritas, ipse se indignum fraterno consortio judicat, qui de universa Ecclesia malè sentiendo, de judicio sæculari poscit auxilium; cùm privatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri, atque ibi terminari præcipiat*. Habetur c. placuit ut quisquis Episcoporum, 11. q. 1. Imò etiam Concilium Carthagin. IV. can. 86. quoscunque Catholicos etiam laicos, ad judicium infidelium vel hereticorum provocantes excomunicationi subjicit.

Can. XI. *A spectaculis & omnes laici prohibentur. Semper enim Christianis omnibus hoc interdictum est, ut ubi blasphemi sunt, non accedant*.

Require superius Laodicenum can. 54. cum ibi adnotatis. Quod verò Laodicenus canon 11. q. 1. Clericis interdixit, iste Carthaginensis canon laicis etiam quibuscumque interdicit.

6. Can. XV. *Item placuit, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel Clerici non sint conductores*

neque procuratores, neque ullo turpi vel inhonesto negotio victum quærant; quia respicere debent, scriptum esse: Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.

Habetur c. placuit ut Episcopi, 21. q. 3. Vide inferiùs Chalcedonensem can. 3. Porro artificiolum & agricultura ad quærendum victum non censentur indigna Clerico ut Carthaginensi Concilio quarto paulò post declarabitur.

Can. XVIII. *Ut Episcopi, Presbyteri & Diaconi non ordinentur, priusquam omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.*

7. Can. XIX. *Placuit ut Lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur, aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.*

Qoidam vetusti Codices secus habent, nihil tamen immutato sensu: *Ut Lectores usque ad annos pubertatis legant, deinceps autem nisi uxores custodita pudicitia acceperint, aut continentiam professi fuerint, legere non sinantur.* Ergo impuberes etiam Lectores ordinabantur. Quod istis quoque Augustini verbis confirmatur, lib. 1. de consensu Evangelistarum, cap. 10. *Ita cæcati sunt, ut etiam à pueris, qui adhuc pueriliter in gradu Lectorum Christianas literas norunt, meritò rideantur.* Et Siricius Papa epist. 1. ad Himerium Tarraconensem cap. 9. *Quicumque itaque se Ecclesiæ vovit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ usque ad trigesimum* (alii quidam Codices habent vigesimum) *ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum & ea, quam virginem communi per Sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, Acolythus & Subdiaconus esse debebit.* Scribit Ennodius Ticinensis Episcopus de prædecessore suo Epiphanio, fuisse ordinatum Lectorem octavo ætatis anno. Ex isto Carthaginensi canone, & citato Siricii loco addiscimus, non modò Lectores impuberes fuisse in Ecclesiis admissos, sed etiam conjugii vinculo adstrictos (modò bigami non essent) ministeria Ecclesiastica, quæ non erant sacris Ordinibus adnexa, obivisse, accipiendo etiam ob ministerium Ecclesiæ stipendia, ut declarat Gregorius Magnus, in respon. 2. ad Augustinum. Vide in Decretalibus tit. de Cler. conjugat. Sunt & alia pleraque apud veteres Scriptores indicia, impuberes olim fuisse canonicè minoribus Ordinibus initiatos. Zosimus Papa epist. 1. ad Hesychium Salonitanum Episcopum cap. 3. sic ait: *Hæc autem in singulis gradibus observanda sunt tempora, si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit inter Lectores, &c.* Victor Uticensis Episcopus, in sua Vandalicæ persecutionis historia, confessionem inter cruciatus memorat *Clericorum duodecim infantulorum modulis cantilena in Ecclesia ministrantium. Quos nunc Carthago miro colit affectu, & quasi duodecim Apostolorum chorum conspicit puerorum.* Idemqoe Victor ulteriùs addit: *Universus Clerus Ecclesiæ Carthaginensis fame inediaque maceratur, fere quingenti vel amplius; inter quos quamplurimi Lectores erant infantuli, qui gaudentes in Domino procul exilio crudeli traduntur.* Sidonius Apollinaris lib. 4. epist. ult. sic exorditur elogium sancti Episcopi Joannis: *Lector hic primum fit minister altaris, idque ab infantia.* Surius in vita S. Cæsarii die 27. Augusti refert: *Eum Clero adscriptum fuisse inter ipsa infantiæ rudimenta, post exactum ætatis septennium.* Secundum quoque Toletanum Concilium can. 1. permittit parentibus liberos suos adhuc infantes Clero devovere: Episcopis autem à parentibus oblatos tonsura initiare *à primis infantiæ annis.* In sacris literis legimus Samuelem à tenera infantia tabernaculo ministrasse. Sed illa ejus erat extraordinaria, & insolitis Dei donis insignita vocatio, quæ trahi non debet in commune exemplum.

8. Can. XXII. *Ut nullus ordinetur Clericus nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.*

Cap. nullus Clericorum, dist. 24. Huc spectant Niceni canones 10. & 19. vide inferiùs Carthaginensis quarti can. 22.

Can. XXIX. *Ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.*

Cap. Sacramenta altaris, dist. 1. huc refertur dictum illud Tertulliani lib. ad uxorem cap. 3. *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes: & si sciverit, panem illum non credit, qui esse dicitur.* His consonat Augustinus epist. 118. cap. 6. ad Januarium; postquam enim exemplum ibi protulit Apostolorum, qui post refectionem Agni paschalis, in ultima cœna, Christo ipsis porrigente, sacram sumpserunt Eucharistiam; ista subinde verba subjungit: *Numquid tamen propterea calumniandum est universa Ecclesia, quòd à jejunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi, nam ideo per universum Orbem mos iste servatur.* Docet postmodùm eodem loco, quod attinet ad Paschalis diei communionem, disparem esse per diversas Ecclesias consuetudinem; alicubi enim solemnia Paschalia de nocte peragi, & alibi manè jejunio inviolato. Ritum verò istum fuisse à jejunis in Carthaginensi Ecclesia servatum ipso Paschali die, docet ipse Cyprianus epist. 63. ad Cæcilium.

9. Can. XXXII. *Ut Presbyter inconsulto Episcopo non recipiat pœnitentem, nisi absente Episcopo, & necessitate cogente. Cujuscumque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universa Ecclesia noverit, ante absidem manus ei imponatur.*

Cap. Presbyter inconsulto Episcopo, 26. q. 9. Tunc enim admissum crimen iam divulgatum audienti populo declarabatur; occultum verò silebatur etiam in publica pœnitentia, & reconciliatione. Vide inter dissertationes nostras secundo Sæculo insertas, illam quæ est de pœnitentiis publicis. In secundo Carthaginensi Concilio, cui anno 397. præsedit Genedius sive Genethlius Carthaginensis Episcopus can. 3. tria recensentur Episcopo reservata, quæ potestatem Sacerdotum excedunt; scilicet pœnitentium reconciliatio, Virginum consecratio, & chrismatis sacri confectio, & habetur in Decreto, can. si jubet sanctitas, 1. cum seq. 26. q. 6.

10. Can. XXXVIII. *Illud autem suggerimus, mandatum nobis quod in Capuensi plenaria Synodo videtur statutum, non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Villæregiensis Episcopus plebe sua derelicta Tubienensem invasit Ecclesiam, & usque hodiè commonitus, secundùm quod statutum fuerat, relinquere eamdem, quam invaserat plebem, contempsit. Petimus secundùm id, quod nobis mandatum est, ut dignemini dare fiduciam, quò jam necessitate ipsa cogente, liberum sit nobis rectorem provinciæ secundùm statuta gloriosissimorum Principum adversùs illum adire, ut qui miti admonitioni Sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitum, autoritate judiciaria prorsùs excludatur. Aurelius Episcopus dixit: Servata forma disciplinæ non æstimabitur appetitus, si à vestra charitate modestè conventus recedere detrectaverit, cùm fuerit contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate judicaria conventus. Honoratus & Urbanus Episcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab universis Episcopis dictum est: Justum est, placet.*

Habetor, de consecrat. dist. 4. c. non licet fieri 107. Meritò solet Ecclesia adversus damnatos à se contumaces, potestatem brachii sæcularis implorare, ad illorum quæ per ipsam decreta sunt, executionem, ut hic factum vidimus. Imò etiam aliquando ad Principes infideles recurrit, ut contigit in depulsione Pauli Samosateni hæresiarchæ Antiocheni Episcopi, cujus fracta est contumacia, fuitque cedere coactus potestati Aureliani Imperatoris ethnici ab Antiochena Synodo rogati ac interpellati. Duabus verò ex causis recurrere solet Ecclesia ad brachii sæcularis potestatem, scilicet ad suorum decretorum adversus reos contumaces executionem, præterea que in gravioribus clericorum criminibus, quos judicibus sæcularibus, priùs à se gradu & privilegiis Ecclesiasticis motos ac exautoratos, dimittit puniendos citra pœnam sanguinis & necis.

11. Can.

11. Can. XLII. *Epigonius Episcopus dixit : Multis in Concilio hoc statutum est, ut plebes, quæ in Diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopum nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus Episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est Episcopos. At verò quia nonnulli quodam dominatu adepto communionem fratrum abhorrent : vel certè cùm elevati fuerint, quasi in arce quadam tyrannicam illic dominationem vindicant, &c.*

Sanctum Basilium legimus Cæsareæ in Cappadocia Metropolitem, ut æmulo suo Tyaoæ (quæ erat in secunda Cappadocia) Metropolitæ numero Episcoporum prævaleret, erexisse in Episcopalem Sasimorum Ecclesiam, eique tametsi reluctantem præfecisse Gregorium Nazianzenum. Præterea Augustinus, ut ipse de se testatur epist. 261. ad Cælestinum Romanum Episcopum, in suæ Diœcesis oppido Fussala sedem novam constituit Episcopalem, eò quod longo ab Hippone distaret intervallo, eique præfecit Antonium Episcopum de consensu Primatis Numidiæ, cui subjecta erat Hipponensis Ecclesia. Nunc verò potestas hujusmodi Romano Papæ reservatur.

Can. XLVII. Catalogum texit divinorum librorum, quem universa complectitur Ecclesia: Tu vide quæ fusius à nobis disputata sunt ad Synodum Laodicenam, de Sacrorum librorum canone, num. 2. & ad can. 59.

CONCILIUM CARTHAGINENSE quartum an. Chr. CCCXCVIII.

1. INitio Pontificatus Anastasii, Honorio Augusto quartum, & Eutychiano Consulibus, an. Chr. 398. convocatum est universale Concilium (sic enim vocatur in ipsius proloquio) ducentorum quatuordecim Episcoporum in secretario Carthaginensis Basilicæ. Concilio præsedit Aurelius Carthaginis Episcopus & universæ Africæ Primas. Huic inter alios interfuit Augustinus Hipponensis Episcopus. Tametsi autem inscribatur quartum, verius tamen eorumdem est numero quintum. Siquidem istud generale convenit Carthagine in fine anni, scilicet (ut ait ejus proloquium) sexto Idus Novembris. Illud verò provinciale, quod quintum Carthaginense dicitur, jam antè celebratum fuerat mense ejusdem anni Majo, ut ejus prologus refert, scilicet sexto Calendas Junii, post consulatum Cæsarii & Attici, qui annum expleverat 397. atque ita Christianæ epochæ 398. Nos tamen accommodabimor communi potius errori, quam legitimo temporum ordini: proindeque discutiemus primò Concilium, quod vulgari errore collocari solet & dici quartum: deinde illud explicabimus, quod pari errore quintum inscribitur, cùm dicendum potius esset quartum.

2. Africa Occidentalis, quæ Patriarchiæ subjiciebatur Romani Episcopi, quæque in partitione Imperii ad Romanum Imperium Occidentis pertinebat, sex provincias complectebatur: 1. Proconsularem Africam seu Zeugitanam. 2. Numidiam. 3. Byzacenam. 4. Tripolitanam. 5. Mauritaniam Septensem seu Sitifensem seu Tingitanam. 6. Mauritaniam Cæsareensem, ut constat ex Imperii notitiæ libro, & ex Concilii Milevitani cap. 27. variisque Carthaginensibus Conciliis. Primatis autem universalis dignitate his præerat omnibus provinciis Carthaginensis Episcopus. In sola proconsulari provincia, in qua erat Carthago, recensiti sunt Vandalicæ persecutionis tempore centum sexaginta quatuor Episcopi, teste Victore Uticensi lib. 1. Episcopales Ecclesiæ plusquam trecentæ Carthaginensi Primati obtemperabant, cùm nunc temporis duæ tantum vix supersint, Septensis quæ Olysiponensi Metropoli, & Tingitana quæ Eborensi Metropoli subjiciuntur. Duæque illæ Metropoles extra Africam sitæ sunt in Hispania & Lusitania. Præter Carthaginensem universæ Africæ Primatem, aliisquinque singulis provinciis Africanis præerat olim suus peculiaris Primas generali Carthaginensi subditus. Is verò in singulis quinque provinciis titulus præeminentiæ ac Primatiæ non erat certæ sedi vel Ecclesiæ affixus; non enim alius Primas esse poterat quam antiquissimus pro tempore occurrens cujuslibet provinciæ Præsul, qui Primas & Senex audiebat, ut passim ex Synodis Africanis colligitur, & ex Optato Milevitano librisque Augustini adversus Donatistas. Hoc idem præclarè admonet Leo papa nonus epist. 4. sic scribens: *In singulis Africæ provinciis antiquitus Primates constituebantur, non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus ordinationis, quibus tamen præerat unus scilicet Carthaginensis Archiepiscopus: qui etiam non impropriè dici potest Metropolitanus propter Metropolim totius Africæ Carthaginem.* Hactenus Leo nonus. Ista in Synodo adeò providè prospectum fuit circa Ecclesiæ normam ac disciplinam, ut nusquam meliùs aut universalius consultum legatur: vereque dici hæc Synodus possit Promptuarium totius Ordinis ac regulæ Clericalis.

3. Can. 1. Multam comprehendit peritiam circa requisitas in futuro Episcopo virtutes & perfectiones, multas etiam & luculentas fidei definitiones & formas: præterea electionis & consecrationis Episcoporum, ut qui Episcopus ordinandus est, accurate examinetur si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, si in victu sobrius, si semper suis negotiis & officiis cavens & intentus, si humilis, si affabilis, si misericors, si rebus sæculi liber, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus enunciet; id est, si Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unum DEUM esse confirmans, totamque Trinitatis substantiam consubstantialem, coessentialem, & coæternam, & coomnipotentem prædicat. Si singularem suamque in Trinitate personam plenum Deum, si Divinam incarnationem non in Patre, neque in Spiritu sancto, sed in Filio tantum factam credat; ut qui erat in Trinitate Dei Filius, ipse fieret in homine assumpto hominis Matris Filius, DEUS verus ex Patre, Homo verus ex Virgine Matre, carnem ex Matris visceribus trahens, & animam humanam ex præsenti creatione habens, simulque Divinitatem & humanitatem coexistentes in una Verbi persona, unus DEUS, unus Filius, unus Christus, unus Dominus Creator omnium, & Autor, & Dominus, & Rector cum Patre & Spiritu Sancto omnium creaturarum; qui passus sit vera passione, & mortuus vera corporis sui morte, resurrexit vera carnis suæ resurrectione & vera animæ suæ resumptione: in qua veniet judicare vivos & mortuos. Quærendum etiam ab eo, si veteris & novi Testamenti, id est Legis, & Prophetarum, & Apostolorum unum eumdemque credat Autorem & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo: Si credat hujus, quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem. Si credat judicium futurum, & recepturos singulos pro his, quæ in carne gesserunt, vel gloriam, vel pœnam æternam. Si nuptias non reprobet: si secunda matrimonia non damnet: si carnium perceptionem non culpet: si pœnitentibus reconciliatis communicet: si in baptismo omnia peccata, id est, tam istud originale, quam illa quæ voluntariè admissa sunt, dimittantur: si extra Ecclesiam Catholicam nullus salvetur. *Cum in his omnibus examinatus inventus fuerit plenè instructus, tunc cum consensu Clericorum, & laicorum, & conventu totius provinciæ Episcoporum maximeque Metropolitani vel authoritate, vel præsentia, ordinetur Episcopus. Suscepto in nomine Christi Episcopatu, non sua delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionibus acquiescat. In cujus ordinatione ætas etiam requiratur; quam sancti Patres in prælegendis Episcopis constituerunt.*

4. Can. II. *Episcopus cùm ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum Codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.*

Can. III. *Presbyter cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput ejus teneant.*

Can. IV. *Diaconus cùm ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manum super caput ejus ponat: quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.*

Can.

Can. V. *Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu verò Archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.*

5. Can. VI. *Acolythus cùm ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ lumina mancipari. Accipiat & urceolum vacuum, ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.*

Can. VII. *Exorcista cùm ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt Exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum, sive catechumenum.*

Can. VIII. *Lector cùm ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans ejus fidem ac vitam atque ingenium. Post hæc spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector Verbi DEI, habiturus, si fideliter & utiliter adimpleveris officium, partem cum eis, qui Verbum DEI administraverint.*

Can. IX. *Ostiarius cùm ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus DEO rationem de his rebus, quæ his clavibus recluduntur.*

Can. X. *Psalmista, id est, cantor, potest absque scientia Episcopi, sola jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi; dicente sibi Presbytero: Vide, ut quod ore cantas, corde credas; & quod corde credis, operibus comprobes.*

Can XI. *Sanctimonialis virgo cùm ad consecrationem sub Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est professioni & sanctimoniæ aptis.*

Hoc idem pariter decernitur in Synodo Quinisexta, can. 45. Hi omnes qui præcedunt canones, habentur in Decreto, dist. 23.

6. Porrò Canones Carthaginenses, ut liquet, nullius meminere instrumenti sive traditi, sive contrectati in consecratione, sive Sacerdotis, sive Diaconi. Qua ex re gravis exurgit difficultas & ardua quæstio: quia decretum unionis Armenorum ab Eugenio IV. Pontifice, sub finem Concilii Florentini editum, nullius meminit in sacris illis ordinationibus manuum impositionis, sed tantummodo instrumentorum traditionis & contrectationis, quam docet prorsus esse necessariam. Canones autem Carthaginense 3. & 4. nihil præter manus impositionem requirunt. Indubitatum est præterea, sacros Ordines fuisse in primitiva Ecclesia collatos sine contactu codicum Evangeliorum, cùm necdum edita essent sancta Evangelia, quorum exigitur contactus ab illo de Armenis decreto. Compertum pariter est, fieri sacras Græcanicæ Ecclesiæ ordinationes, quas utique Romana approbat Ecclesia, cum manuum impositione, absque hujusmodi rerum exhibitione. Quæstio ista ventilabitur post hujus Concilii finem speciali appendice & dissertatione. Requirito etiam superius ad secundum Ecclesiæ sæculum Dissertationem nostram 9. de Ordinum Ecclesiasticorum numero.

7. Can. XII. *Viduæ vel sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eligantur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto vel sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres tempore quo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto Baptismate vivant.*

Nomen itaque Sanctimonialium commune olim fuit sacratis virginibus de quibus loquitur Canon II. itemque Diaconissis, quæ viduæ olim eligi solebant, de quibus statuit præsens canon. Invise nostras circa sacras Virgines & Diaconissas sub eodem 2. sæculo dissertationes 2. & 3. in quibus hæc uberius pertractantur.

Can. XIII. *Sponsus & sponsa cùm benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis vel paranymphis offerantur: qui cùm benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.* Legitur in Decreto, dist. 13. c. sponsus & sponsa.

8. Can. XIV. *Ut Episcopus non longè ab Ecclesia hospitiolum habeat.* c. Episcopus, §. hospitium, dist. 41.

Can. XV. *Ut Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide ac vitæ meritis quærat.*

Habetur dist. 41. c. Episcopus vilem, §. hospitium, & in Tridentino, sess. 25. cap. 1. Memorabile est Ammiani Marcellini ethnici historici de quibusdam sui temporis Episcopis judicium lib. 27. *Antistites quosdam provinciales tenuitas edendi potandique parcissime, vilitas etiam indumentorum, & supercilia humum spectantia perpetuo Numini verisque ejus cultoribus ut puros commendant & verecundos.* De Augustino Possidius ejus vitæ c. 22. ità refert: *Vestis ejus & calceamenta & moderato & competenti habitu erant, nec nitido nimium nec abjecto plurimum, mensa etiam usus est frugali & parca.*

Can. XVI. *Ut Episcopus gentilium libros non legat, hæreticorum autem pro necessitate & tempore.* c. Episcopus gentilium dist. 37.

Can. XVII. *Ut Episcopus gubernationem viduarum, pupillorum, & peregrinorum, non per seipsum, sed per Archipresbyterum aut Archidiaconum agat.* c. Episcopus, dist. 88.

Can. XVIII. *Ut Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat.* Ibid.

Can. XIX. *Ut Episcopus pro rebus transitoriis non litiget provocatus.* Ibid 14. q. 1. c. Episcopus.

9. Can. XX. *Ut Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet; sed lectioni, & orationi, & prædicationi Verbi DEI tantummodò vacet.* Can. Episcopus nullam, dist. 88.

Huc spectat Gregorii Nazianzeni de seipso testimonium in carmine de vita sua, nullam se operam dedisse in exigendis quæstorum subrumirationibus circa Ecclesiæ suæ facultates. Sapienter tamen Augustinus, ut refert in ejus vita Possidius c. 24. *Facultatum Ecclesiæ curam Clericis fidelibus demandabat, a quibus cuncta accepta & erogata n tabantur. Ipse verò singulis annis eorum rationes audiebat, nunquam tamen clavem vel annulum penes se habebat.* Præclarissime verò Apostoli obtestantur Act. 6. *Non est æquum nos derelinquere verbum & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus.*

10. Can. XXI. *Ut Episcopus ad Synodum ire non sine satis gravi necessitate inhibeatur; sic tamen ut in sua persona Legatum mittat, suscepturus salva fidei veritate, quidquid Synodus statuerit.*

Dist. 18. c. Episcopus ad Synodum. Laodicena etiam Synodus can. 40. edicit, non licere vocato ad Synodum Episcopo recusare, sed ei incumbere adeundi obligationem, nisi propter ægritudinem excusetur. Symmachus etiam summus Pontifex querelis satisfaciens, quas intenrabat Cæsarius Arelatensis in Episcopum Aquensem, qui cum esset alterius provinciæ, scilicet secundæ Narbonensis, recusabat Cæsario subdi, ideoque vocatus ad Synodum a Cæsario renuebat adire; sic edicit rescripto suo, seu epist. 10. ad Cæsarium, qua eidem potestatem firmat, non solum per Galliam, verum etiam per Hispaniam, cui sanè potestati par nulla unquam legitur legata. *Et si tam Eccle-*

sia

sa Aquensis Antistes, quam alius quilibet Metropolitano Pontifici juxta canonum præscripta vocatus obtemperare detrectaverit, noverit subdendum se non quod optamus Ecclesiasticæ disciplinæ. His aliud adjungit insigne privilegium, ne quis Ordinis Ecclesiastici existens ex Gallia, vel ex Hispania, sedem Apostolicam conveniat, nisi literis *Cæsarii* formatis sit præmunitus.

11. Can. XXII. *Ut Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet: ita ut civium conniventiam & testimonium quærat.*

Dist. 24. c. Episcopus sine consilio. De Alexandro Severo refert Lampridius, laudavisse ritum apud Christianos circa mores clericorum, in Ecclesiis inquirendi priusquam ordinentur: eorumque imitatione solitum fuisse nomina illorum, quos ad præfecturas destinabat, palam proponere, ut in illorum vitam moresque inquireretur, ne quis inexploratus promoveretur. Vide superius Concilium Carthaginense III. can. 22.

12. Can. XXIII. *Ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum, alioqui irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur.* c. nullius causam 15. qu. 7.

Can XXIV. *Sacerdote verbum faciente in Ecclesia; qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.* c. Sacerdote verbum faciente, de consecr. dist. 1.

Can. XXV. *Diffidentes Episcopos si non timor Dei, Synodus reconciliet.* c. diffidentes dist. 90.

Can. XXVI. *Statuendum est Episcopis, ut diffidentes fratres, sive clericos, sive laicos, ad pacem magis quam ad judicium cohortentur.* c. statuendum dist. 90. alias citatur, *studendum.*

Can. XXVII. *Ut Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sane si id utilitas Ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Episcopis porrecto, in præsentia Synodi transferatur: nihilominus alio in loco ejus Episcopo subrogato. Inferioris verò gradus Sacerdotes, vel alii Clerici concessione suorum Episcoporum possunt in alias Ecclesias transmigrare.* 7. q. 1. c. Episcopi de loco.

Niceni Concilii canon 15. prohibet Episcoporum translationes sub pœna depositionis a secundo Episcopatu, ut dimissum resumat. Sed subsequutum Concilium Sardicense multò severius agit cum ejusmodi translatitiis Episcopis, quos non solum utroque privat Episcopatu, sed ipsa etiam laica communione: & si accedat contumacia, ne quidem in fine vitæ communicare permittit. Vide superius annotata in utrumque can. Nicænum, & Sardic. I.

13. Can. XXXII. *Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ, absque conniventia & subscriptione Clericorum.*

Cap. Sine exceptione, 12. q. 2. & per totam. In Galliæ regno per edictum Henrici secundi an. 1558. instauratum in Comitiis Aurelianensibus sub Carolo nono art. 29. nemorum ad Ecclesias pertinentium proceras arbores dejicere prohibetur Episcopis, Abbatibus, & quibuscunque præbendatis, aliisque quibuslibet personis. Solemnitates etiam servandas ad legitimam rerum Ecclesiæ alienationem, quibus prætermissis foret invalida, refert Chenutius Gallicanus Jurisconsultus in suo de rerum Ecclesiæ alienatione tractatu. Quarum *Prima* est, ut præcedat Capituli seu Cleri deliberatio & cõsensus scripto expressus cum singulorum subscriptione, juxta hunc ipsum can. Carthaginensem. *Secunda*, ut per Capitulum certæ personæ committantur ad juridicè inquirendum de qualitate rei, cujus tractatur alienatio, deque utilitate aut necessitate istius alienationis: quæ facta demum perquisitio ad Capitulum referatur. *Tertia*, ut publicè per Parochos tum loci, tum vicinos, perque affixas schedulas denuncietur futura alienatio per licitationem ac subhastationem, cum diei & loci designatione, ut qui plus licitaverit, datis cautionibus rem obtineat. *Quarta*, ut accedat Episcopi, aut Vicarii ejus consensus, vel Abbatis, si de re agatur monasterii, cum consensu Capituli Regularium: quo ultimo casu requiritur etiam Papæ approbatio; non enim sufficeret Superioris generalis, aut provincialis regularis autoritas. Prædictæ requiruntur solemnitates, etiamsi non fiat alienatio in perpetuum, aut ad triginta annos, dummodo fiat emphyteusis ultra novennium, ut ex praxi & jure Gallicano refert Chenutius, addens, vel ob unum præfatarum solemnitatum defectum, multis judiciis declaratas irritas fuisse hasce alienationes, quæ videbantur plusquam centum annorum præscriptione firmatæ. Tres justas rerum Ecclesiæ alienationis causas docet glossa in procemio causæ 12. q. 2. Prima est, evidens ipsius Ecclesiæ necessitas: ut si fructus ad debitas Ecclesiæ impensas, aut Cleri sustentationem, aut debitorum solutionem minimè sufficiant, c. hoc jus porrectum, 10. q. 2. Causa secunda est pietatis, ad egenorum subsidium in gravi necessitate, aut redemptionem captivorum, juxta traditam a sancto Gregorio Papa doctrinam lib. 5. epist. 17. & lib. 7. epist. 4. qui vult his casibus vasa sacra confringi & pecuniam conflari. *Aurum habet Ecclesia, non ut servet, sed eroget & subveniat in necessitatibus*, c. aurum, 12. q. 2. & c. ad aures, de reb. Eccle. non alien. Tertia causa est majoris Ecclesiæ commodi, & utilitatis evidentis, c. sine exceptione, & c. terrulas, 12. q. 2. Denique contra alienationem, quæ fit a Capitulo, vel unus ejusdem Capituli opponens audiendus est, c. si quis, de reb. eccl. non alien. Etenim in re communi potior est conditio prohibentis, c. in re communi, de regu. jur. in 6. Concilii autem Carthaginensis quinti can. 4. vetat Ecclesiæ rem alienari inconsulto Primate. Sanè minor requiritur solemnitas in distrahendis terrulis aut vineolis longè positis, ut deciditur hujus Concilii can. 53. & citatur can. terrulas 12. q. 2.

14. Can XXXIV. *Ut Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur* 95. c. Episcopus in quolibet.

Hoc referri potest, quod scribit Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum: *Episcopi se esse Sacerdotes meminerint, non dominos; honorent Clericos, quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur. Scitum est illud oratoris Domitii: Cum ego te habeam ut Principem, cur tu me non habeas ut Senatorem.* Et subinde: *recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat Sacerdotibus: Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coactè, sed spontanee secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo: ut cum apparuerit Princeps pastorum, percipiatis immarcessibilem gloriæ coronam.* Hæc simul allegantur c. esto subjectus, dist. 95. His conformis est insequens iste canon:

15 Can. XXXV. *Ut Episcopus in Ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat, intra domum verò collegam se Sacerdotum esse cognoscat.*

Dist. 95. cap. Episcopus in Ecclesia. In Liturgia Chrysost. sedes Episcopalis dicitur cap. 21. [illegible], *quæ sublimis est cathedra, & omnibus conspicua.* Dicitque August. in Psal. 26. *Episcopis altior ponitur sedes, ut cognoscant se quasi vinitores in specu constitutos esse ad vineam Domini Sabaoth, quæ est ejus Ecclesia, custodiendam, & de isto loco alto periculosa ratio redditur.*

Can. XXXVI. *Presbyteri, qui per Diœceses Ecclesias regunt, non a quibuslibet Episcopis, sed à suis: nec per juniorem Clericum, sed aut per seipsos, aut per illum qui sacrarium tenet, ante Paschæ solemnitatem Chrisma petant*, c. Presbyteri qui per, dist. 95.

Jam antè fuerat constitutum hoc idem in Concilio Valentino primo sub Damaso Papa: quæ constitutio legitur apud Gratianum, de consecrat. dist. 4. can. 23. in hæc verba: *Presbyteri, qui Diœcesanas regunt Ecclesias, non à quibuslibet Episcopis, sed à suo; nec per minorem clericorum, sed per seipsos, aut per illum qui ejusdem Ordinis sit, ante Pascha solemnitatem chrisma petant.* Et in Toletano primo Concilio anni 400. can. 20. decernitur, à solis Episcopis chrisma conficiendum esse; & à dissitis seu remotis Ecclesiis mittendos esse vel Presbyteros, vel Diaconos, qui ante Paschalia festa acceptum chrisma in usum anni ad eas deferant. Concilium similiter Vasense seu Vasionense an-

se anni 442. sub Leone Papa I. can. 3. & Concilium Antissiodorense anni 578. can. 6. pluraque deinceps alia Concilia, in quibus est Aquense anni 1585. tit. de sacro Chrismate, vetant Parochis mittere laicos, aut clericos sacros Ordinibus minime initiatos, ad sanctum oleum in Parochiam deferendum.

Can. XXXVIII. *Ut Diaconus, præsente Presbytero, Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget*, cap. præsente, dist. 93.

Can. XLI. *Clericus neque comam nutriat, neque barbam*, cap. Clericus neque, dist. 41. Idem cavetur Agathensis Concilii can. 20. De tonsura autem Clericali haud pauca notabilia require infrà ad concilii Toletani IV. can. 40.

Can. XLV. *Clericus professionem suam & in habitu, & in incessu suo probet, & nec vestibus, nec calceamentis, decorem quærat.*

Cap. Clericus professionem, dist. 41. Huic similem require canonem 16. Nicænæ secundæ Synodi. Clericum nihil magis dedecet quàm levitas aut superbia. Sapienterque admonet Ecclesiasticus: *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus; amictus corporis, risus dentium, & ingressus hominis annunciant de illo*, id est, qualis intùs & in animo sit. Quemadmodum in horologio gnomon, exterius apparens, index est interioris machinarum dispositionis. Ambrosius lib. 1. officiorum, cap. 18. duorum refert abdicatorum à se Clericorum exempla, quorum incessus & habitus exterior nequitiæ internæ index erat, quique infelicem sortiti sunt exitum.

16. Can. XLVI. *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.* Vide scholia nostra ad Nicenum can. 3.

Can. XLVII. *Clericus per plateas & andronas, nisi certâ & maximâ officii sui necessitate, non ambulet.*

Can. LI. *Clericus quantumlibet verbo DEI eruditus artificio victum quærat.*

Dist. 91. c. Clericus quantumlibet. Vide infra can. 52.

Can. LII. *Clericus victum sibi & vestitum artificiolo vel agricultura, absque officii sui detrimento paret.* Ibid. cap. Clericus victum. Eadem docet jubetque Clemens Papa lib. 3. Constit. Apost. cap. ult. adducens Apostolorum exempla, & speciatim Pauli Actuum 18. ℣. 4. & Act. 20. ℣. 34. & Thessal. primæ cap. 3. Epiphanius hære. 80. fidem facit, plerosque tempore suo Sacerdotes solitos esse propriis manibus operari. De Spiridione, qui in magna Synodo Nicæna consedit, perhibent Rufinus & Socrates, illum simul, & Trimythuntis in Cypro Episcopum, & capellarum gregis fuisse pastorem, unde victum tenuem sustentabat. Synodus verò Nicæna secunda can. 15. pauperibus Clericis exemplum proponit Pauli Apostoli, ut eius imitatione vitam propriis manibus operando tueri non vereantur. Admodum notabile est quod duabus epistolis scribunt Agathon Romanus Pontifex, & Romanum Concilium ad Imperatorem Constantinum cognomento Pogonatum, suos ei commendantes ad sextam Synodum Legatos; se enim primùm excusant, quòd eùm cupivissent peritiores & eloquentiores mittere pro tanti officii dignitate Legatos, ideoque ex ultima Britannia Clericum his ornatum dotibus accivissent, iste tamen adventare non potuit, nec alius reperiri Clericus insigniter doctus, ex quo direptis & vastatis per Longobardos Ecclesiis, tam hi qui mittuntur Legati, quàm cæteri Clerici non valuerunt studiis literarum incumbere, necessitate adacti ad continuum manuum laborem, quo vitæ possent necessitatibus subvenire. Denique Aquileiense Concilium, cui Ambrosius Mediolanensis Antistes interfuit, pauperiem dicit esse in Sacerdotibus gloriosam. Verùm ad hujusmodi gloriam non sunt ambitiosi nostrorum temporum Clerici vel Monachi.

Can. LX. *Clericum scurrilem & verbis turpibus jocularem ab officio esse retrahendum.*

Citatur dist. 46. cap. Clericum scurrilem. Stultiloquium & scurrilitatem damnat Apostolus Ephes. 5. ℣. 4. Præclarè admonet Bernardus: *Nugæ in ore laicorum nugæ sunt, in ore Clericorum blasphemia. Consecrasti os tuum Evangelio, talibus aperire non licet.*

Ambrosius audiendus lib. 1. officiorum cap. 23. *Licet interdum honesta joca & levia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula: Væ vobis qui ridetis, quia flebitis, ait Dominus; non solum profusos, sed omnes jocos declinandos arbitror: Plenum tamen suavitatis & gratiæ sermonem esse, non indecorum.*

17. Can. LXVIII. *Ex pœnitentibus Clericus, quamvis sit bonus, non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum sit, deponatur à Clero, quia ordinationis tempore non prodidit se fuisse pœnitentem.*

Similiter Siricius Papa in epist. ad Himerium Episcopum Tarraconensem c. 14. *Illud quoque par fuit nos providere, ut sicut pœnitentiam agere non conceditur Clericorum culquam ita post pœnitudinem & reconciliationem nulli unquam liceat laicorum Clericatus honorem adipisci.* Causa utrobique est decor ac veneratio Clericalis status, utque Clericus sit juxta Paulum inconfusibilis & irreprehensibilis. Similiter Leo Papa epist. 92. inquis. 2. *Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyterali honore, aut in gradu Diaconi fuerint consecrati, hi pro aliquo crimine suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod proculdubio ex Apostolica traditione descendit, secundum id quod scriptum est: Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujusmodi lapsis, ad promerendum misericordiam Dei, privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si digna fuerit, sit etiam fructuosa.* His suffragatur Origen. lib. 2. cont. Celsum, dicens, eum, qui pœnitentiam obivisset, arceri in perpetuum à sacris Ordinibus, aut eorum exercitio. Adstipulantur pariter Optatus Milevitanus in fin. lib. 2. *Multis* (inquit) *notum est, & probatum, persecutionis tempore aliquos Episcopos inertia à confessione DEI delapsos thurificasse: & tamen nullus eorum, qui evaserunt, aut manum lapsis imposuit, aut ut genua figerent, imperavit.* Similiter Aug. lib. 1. de Baptismo cont. Donat. cap. 1. ait: *Ordinatis cùm ad Ecclesiam ex schismate redeunt, non imponitur manus inter laicos.* Sed Concil. Carthag. V. can. 11. sic decernit: *Idem confirmatum est, ut si aliquando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint quâ eos a ministerio necesse fuerit removere, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.* Cæterum publicæ pœnitentiæ loco Clericus delicti reus in Monasterium relegabatur, aut ad privatam secessionem, ut docent Leo Magnus loco cit. & Hieronymus epist. 48. ad Sabinianum Diaconum lapsum, & Concilium Aurelian. III. can. 4.

18. Canones autem, quibus pœnitentia lapsis Clericis injungebatur, ut est Arausicani primi Concilii can 4. dicens: *Pœnitentiam desiderantibus etiam Clericis non negandam*, quidam exponunt de pœnitentia privata, alii etiam de publica, non judiciaria illa quidem, sed spontanea, quæ contingere quoque absque gravi delicto queat. De qua etiam loquitur Concilium Tolet. IV. can. 53. quæque ipsis laicis, quominus postea ad sacros Ordines promoveri possit, non officit, ut ibidem decernitur. Ita noster Joan. Morinus oppositos qui videntur canones exponit lib. 2. de exercitat. Eccles. c. 23. Veruntamen Cypriani epist. 59. ad Fidum Episcopum expostulat adversus Teraphium Episcopum, eò quòd Victorem Presbyterum, qui graviter deliquerat, ausus fuerat reconciliare, eique pacem dare præpropera nimis festinatione, antequam plenam consummasset pœnitentiam; illa inquam Cypriani epist. ad Fidum perspicuè loquitur de publica & judiciaria pœnitentia, nec potest de privata tantumque spontanea exponi. Potiùs igitur crediderim, prohibitionem de non admittendis ad publicam pœnitentiam sacris Clericis, neque semper, neque ubique regionum Catholicarum viguisse, sed pro temporum ac locorum diversitate usum fuisse diversum; quemadmodum superiùs perspeximus in jejuniis Sabbatorum, aliisque disciplinæ officiis & usibus. Conciliique quoque Toletani XIII. can. 10. etiam Pontifices & Sacerdotes publicam pœnitentiam suscipere posse, salvo gradu & ordine decernit, dummodo nulla se mortalis criminis professione notaverint; susceptaque per Metropolitanum reconciliatione, ad pristina redire Ordinum suorum officia permittuntur.

19. Can. LXIX. *Simili sententiæ subjacebit Episcopus, si sciens ordinaverit Clericum, eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam.*

Huc spectat Apostolorum can. 18. insertus apud Gratianum c. si quis viduam, dist. 34. Conciliique Agathensis can. 1.

Can.

Can. LXXIV. *Qui communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, sive Clericus, sive laicus, excommunicetur.*

Cap. qui communicaverit, 11. q. 3. huic similem Antiochenæ Synodi can. 2. require superius.

Can. LXXVI. *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesin versus fuerit, dent testimonium qui audierint, & accipiat pœnitentiam. Et si continuò moriturus creditur, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Si supervixerit, admoneatur à prædictis testibus petitioni suæ satisfactum esse; & subdatur statutis pœnitentiæ legibus quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiā dedit, probaverit.*

Simile decretum edidit Concil. Arausicanum I. can. 2. *Subito obmutescens, prout statutum est baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium, aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* Hoc idem statuit Leo Papa Magnus epist. 72. alias 91. ad Theodorum Forojuliensem. Juvat verba ipsa tanti Pontificis huc producere: *His qui in tempore tantæ necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris, nimirum Isaia 30. ℣. 15. & alibi: Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. In dispensandis itaque DEI donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere; cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Ne forte det illis Deus pœnitentiam, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Unde oportet unumquemque Christianum conscientiæ suæ habere judicium, ne converti ad Deum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituat, quia periculose hac se conditione fragilitas & ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se reservet incertum; & dum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spatium vel confessio pœnitentis, vel reconciliatio Sacerdotis. Verum ut dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est; ut & actio illis pœnitentiæ, & communionis gratia, si eam etiam amisso vocis officio per indicia integri sensus postulant, non negetur. At si aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.* Hactenus S. Leo Papa epist. 82. alias 91.

His accedit S. Thomas, qui 3. par. qu. 80. art. 9. disertè docet, posse amentibus Eucharistiam administrari, si antequam inciderent in amentiam, devotionem erga istud Sacramentum habuerint, neque timeatur vomitus, aut execratio vel rejectio Sacramenti. Et utique allegatus canon 2. Concilii Arausicensis primi hoc similiter edicit: *Amentibus etiam quæcumque pietatis officia conferenda sunt.* Ex quo infert S. Thomas: *Et ita est eis conferendum Eucharistiæ Sacramentum, quod est pietatis Sacramentum.* Habetur canon hic Arausicensis, cap. qui recedunt, 26. qu. 6. Iste quoque Carthaginensis ibid. cap. is qui pœnitentiam, apud Gratianum.

20. Can LXXVII. *Pœnitentes, qui in infirmitate sunt, Viaticum accipiant.*

Hoc ipsum anteà sanciverat magnum Nicænum Concilium can. 12. quo pariter statuitur, ut si post acceptum sacrum Viaticum convalescant, ad statum pœnitentium revertantur, & in illorum classe versentur, qui in sola oratione communicant. Quò idem intendit, qui proximus hic sequitur.

Can. LXXVIII. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperint Eucharistiæ, non se credant absolutos sine manus impositione si supervixerint.*

Can. LXXIX. *Pœnitentes, qui attentè pœnitentiæ leges exequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.*

Plura inferius huc pertinentia perquire ad Vasionensis Concilii can. 2. Vide hunc & tres sequentes Carthaginenses canones comprehensos in c. Sacerdos pœnitentiā 26. q. 7.

Can. LXXX. *Omni tempore jejunii manus pœnitentibus a Sacerdotibus imponantur.*

Can. LXXXI. *Mortuos pœnitentes Ecclesiæ efferant & sepeliant.*

Can LXXXII. *Pœnitentes etiam diebus remissionis genua flectant.*

Can LXXXIII. *Pauperes & senes Ecclesiæ plus cæteris honorandi sunt.*

21 Can. LXXXIV. *Ut Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam & audire verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam catechumenorum.*

De consecra. dist. 1. c. Episcopi nullum. Soli pœnitentes primæ classis, qui flentes dicebantur, ingressu Ecclesiæ arcebantur. Gentiles porro, Judæique, & hæretici, licèt ingressu non prohiberentur, excludebantur tamen post Missam catechumenorum & concionem Evangelicam, non tamen ad precum societatem admittebantur, cum prohibita sit fidelibus sub excommunicationis pœna talis societas, hujusce Concilii can. 72. & 73. In Judaico Dei templo pars quædam erat, quæ Atrium gentium vocabatur: quo loco Gentibus consistere, atque adeò DEUM verum & unicum palam licebat adorare, seorsim tamen à Judaico populo, cujus erat in altero atrio statio separata. Unde Joan. 12. ℣. 20. scriptum est: *Erant autem quidam Gentiles ex iis, qui ascenderant, ut adorarent in die festo.* Laodicenæ Synodi can. 6. ita sancit: *Non permittitur hæreticis, ut in domum Domini ingrediantur, si in hæresi permaneant.* Sed intelligendus est secundùm præscriptum hujus Carthaginensis Concilii, quo prohibetur precum societas cum hæreticis, quemadmodum etiam vetatur hæreticorum intra Ecclesiasticum templum consistentia post catechumenorum Missam; sed eis assistere permittitur in statione catechumenorum antequam mysticum Sacrum inchoetur, donec jubeantur voce Diaconi, quicunque non communicant, pedem efferre & prodire foras.

22. Can. LXXXV. *Baptizandi nomen suum dent & diu abstinentia vini & carnium, ac manus impositione crebra examinati baptizentur.*

Baptizandi ex quo nomen suum dederant, a reliquis catechumenis discernebantur, & Competentium nomine designabantur, atque seorsim catechizabantur, & orationibus, manus impositionibus crebris, jejuniisque assuescebant, sicque præparabantur ad Baptismum suscipiendum appetente Paschate, aut Pentecoste.

Can. LXXXVI. *Neophyti* (sic dicebantur recens baptizati) *aliquandiu a lautioribus epulis, & spectaculis, & conjugibus abstineant.*

Atque ita Baptismū adultorum districtior vivendi ratio & præcedebat, & comitabatur, c. Neophyti, de cōsecr. dist. 5.

Can. LXXXVII. *Catholicus, qui causam suam, sive justam, sive injustam, ad judicium alterius fidei judicis provocat, excommunicetur.*

Can. LXXXVIII. *Qui die solemni, prætermisso solemni Ecclesiæ conventu, ad spectaculum vadit, excommunicetur.* Cap. qui die solemni, de consecr. dist. 1.

23. Can. XC. *Omni die Exorcistæ energumenis manum imponant.*

Cap. omni die; de consecra. dist. 5. Multiplices observa olim usitatas manuum impositiones in Ecclesia: 1. In Confirmationis seu chrismatis Sacramento ab Episcopo. Quod Sacramentum in Actib. Apostolorum non alio, quam manuum impositionis nomine exprimitur. Reliquæ fere omnes in Ecclesia consuetæ manuum impositiones, hujusce Concilii canonibus significantur; etenim consecratio Episcoporum per manuum impositionem designatur hujus Concilii can. 2. Tertia item, in consecratione Sacerdotum, can. 3. Quarta, in Diaconorum ordinatione, can. 4. Quin-

tæ su-

tæ super pœnitentibus publicis in diebus jejuniorum per Presbyteros Ecclesiæ adhibitis orationibus, meminit can. 8. Sextæ supra etiam pœnitentes solo die, quo publicè in Ecclesia reconciliabantur, expleto tempore pœnitentiæ præstituto, ad quam requirebatur manus per Episcopum impositio, etiamsi post Episcopum Sacerdotes quoque manus imponebant, mentio in can. 78. quemadmodum etiam can. 3. Concilii Carthaginensis, vulgò dicti secundi. Septimæ in Virginum consecratione, quæ a solo fiebat Episcopo, can. 12. Carthaginensis hujus Concilii: prætereaque can. 15. Chalcedonensi. Octavæ manuum impositionis quotidianæ a Sacerdotibus supra Competentes faciendæ mentio fit can. Carthaginensi 85. Nonæ denique manus impositionis per Exorcistas super energumenis diebus singulis faciendæ, agitur mentio isto ipso can. 90. Porrò manus impositio, a quocunque facienda, seu adhibenda erat, semper cum oratione adjungebatur, dicente Augustino, lib. 3. de Baptismo cont. Donat. cap. 16. *Quid est enim aliud manus impositio nisi oratio super hominem.*

Can. XCI. *Pavimenta domorum Dei energumeni verrant.*

Can. XCII. *Energumenis in domo Dei assidentibus victus quotidianus per Exorcistas opportuno tempore ministretur.*

Can. XCIII. *Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiēdæ sunt.*

Cap. oblationes dissidentium, dist. 90. Huc spectat Matth. 5. 23. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet &c.*

Can. XCIV. *Eorum qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus refutanda.*

Cap. eorum qui, dist. 90. Notatu dignus canon circa illos, qui securos se existimant a restituendi obligatione, his quibus injuriam fecere, dum falsam, & inanem pietatis, & magnificentiæ gloriam sibi suæque prosapiæ aucupantur, sacella suis armis stemmatibusque insignia extruendo, aut ministeria nova exigendo sub reservatione perpetui jurispatronatus ex corrasis injustè pecuniis. His convenit pulcherrimum Ecclesiastici 34. ℣. 23. effatum: *Dona iniquorum non probat Altissimus: nec respicit in oblationes, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris.*

25. Can. XCV. *Qui oblationes defunctorum aut negant Ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.*

Cap. qui oblationes: 13. qu. 2. His suffragatur Vasense Concilium, can. 4. & Arelatense secundum, c. 47. & Matisconense primum, can. 4.

Can. XCVII. *Qui religiosis fœminis præponendus est, ab Episcopo loci probetur.*

Cap. qui religiosis: 18. qu. 2. Ideoque Greg. XV. Papa in Bulla quæ incipit, *Inscrutabili*, declarat non posse Confessarios, sive sæculares, sive regulares deputari ad audiendas Monialium, etiam Regularibus exemptis subditarum, confessiones, nisi postquam ab Episcopo loci fuerint approbati, ac idonei judicati. Quod idem confirmatur per bullam Clementis X. anni 1670. quà decernit, Regulares ad audiendas subjectarum sibi Monialium confessiones egere quoad istud speciali Episcopi approbatione.

Cap. CIV. testatur de habitu religioso viduarum, quæ se obsequio Dei & Ecclesiæ devoverunt: de voto pariter perennis continentiæ, dicens:

Si quæ viduæ quantumlibet in minoribus adhuc annis positæ se devoverint Domino, & veste laicali abjecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ religioso habitu apparuerint: postea verò ad nuptias sæculares transierint, secundùm Apostolum damnationem habebunt; quoniam fidem castitatis, quam Domino voverunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum communione maneant, quæ etiam neque in convivia cum Christianis communicent.

Hoc idem Concilium can. 12. de Virginibus consecratis testatur specialibus amiciri vestibus, professioni earum, & sanctimoniæ aptis. Hoc ipsum significat Hieronymus scribens ad Marcellam de laudibus Asellæ, de qua hæc prædicat: *Tunicam fusciorem, quam a matre impetrare non poterat induta, pio negociationis auspicio, se repentè Domino consecravit; ut intelligeret universa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ sæculum jam damnasset in vestibus.* Idemque ad Gaudentium de Pacatulæ educatione: *Solent quædam cum futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina.* Præcipuum verò consecrationis virginum insigne fulgebat in capite: per omnes ferè Occidentis Ecclesias, solemni ritu Virgines consecrabantur ab Episcopo impositione veli supra Virginis caput. Hoc ritu consecratam sororem suam Marcellinam Virginem a Liberio Romano Pontifice prodit Ambrosius lib. 3. de Virgin. Idemque scribens ad Virginem lapsam c. 5. *Non es memorata* (inquit) *diei sanctæ Dominicæ resurrectionis, in qua divino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solemni conventu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatos regni cœlestis quasi regina Regi nuptura processeras.* Et aliquanto post: *His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem tuam præconiis, sacro velamine tecta es.* Hieronymus prætetea sic scribit ad virginem Demetriadem: *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuit caput.* Idemque ad Sabinianum vitiatæ a se Virginis reum: *Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est.* Alicubi tamen mitra vel cidaris capiti virginis ab Antistite consecratore imponebatur, ut liquet ex his Optati verbis exprobrantis Episcopo Donatistæ stuprum sacrilegum, quod Virgini a se consecratæ intulerat: *Cui mitram ipse imposuerat, a qua pater ante vocabatur.* Et addit: *Mitellam hujusmodi de lana fieri purpura tincta, idque esse spirituale nubendi genus, ad indicium ne qui sponsabat, perseveret petere, aut raptor audeat violare.* Hujusmodi tegmen capitis fuisse acuminatum, & fastigiatum, colligo ex his Palladii verbis historiæ Lausiacæ cap. 41. *Virginum hujusmodi erat habitus, ut essent tonsæ & cucullatæ.* περιβέβληνται τὸ σχῆμα τὸ κεκαρμένων, ἐχουσῶν κουκούλια ἐπὶ τὴν κεφαλήν. Erat istud Monasterium Tabennesiatarum quadringentarum Monialium in Thebaide Ægypti regione Æthiopiæ contermina. Est verò Mitra originis Persicæ vocabulum. Ex mitra dependebant teniæ seu redimicula ad alligandum sub mento istud capitis operimentum, quorum species aliqua restat in appendicibus duabus mitrarum Episcopalium. Æneid. lib. 8. habitus describitur Æneæ, ejusque Phrygii comitatus:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

De tonsura Monialium in monasteriis Ægypti & Syriæ, fidem facit Hieronymus epist. ad Sabinianum.

Dissertatio & Appendix ad Canones ordinationum præcedentis Concilii Carthaginensis.

1. PLeræque nonnullorum Scholasticorum Theologorum conclusiones haùd satis convenire compertæ sunt cum usibus veteris Ecclesiæ tam Latinæ, quam Græcanicæ. Cùm enim illos usus nescirent, nec satis versati essent in canonibus priscæ disciplinæ, potestatem quam Christus Ecclesiæ suæ in re Sacramentaria contulit ampliorem, arctioribus limitibus coarctarunt hoc ipso, quod omnia reduxere ad sui temporis Rituales, quos existimarunt divina & immutabili ab usque nascentis Ecclesiæ cunabulis deducta institutione, atque usu inconcusso roboratos. In primis multi eorum asseruerunt, ad sacramenti pœnitentiæ validitatem ac essentiam necesse prorsus esse, ut absolvendi formam personam connotet Sacerdotis, hoc solo fulti argumento, quia rituales libri usum hujus Sacramenti præscribentes, in Latinis Ecclesiæ vocem primæ personæ usurpant. Hoc verè quidem & providè; nihil tamen de necessitate Sacramenti definiunt. Huic quoque rationi congruè quidem, sed non absolutæ necessitatis insistendum duxerunt, quia scilicet ejusmodi usus propius accedit ad judiciorū humanorū formas, in quibus judices decernētes, suas exprimere solent personas. Et tamen innumeris constat Sanctorum Patrum, tum Latinorum, tum Græcorum testimoniis, olim in absolvendis pœnitentibus, sanctam Ecclesiam verbis usam deprecativis, nulla adjuncta personæ absolventis expressione, Græcosque etiamnum orthodoxos, approbante Latina Ecclesia, usos fuisse, & adhuc uti precibus pro ipsamet absolvendi formula. Arcudius quidē apud Græcos diutissimè versatus, unicam profert paucis Græcis usitatam, nec ita pridem, sed nuper a Rutenis acceptam formulam, nec nisi post instauratum ultimo schisma natam,

natam, *ἔχω σε συγκεχωρημένον καὶ λελυμένον*, *habes te condonatum & absolutum*: sed ipse fatetur Arcudius recens natam, nec in ullo melioris notæ Euchologio aut Sacramentario alias reperiri quàm deprecatorias absolutiones, in Conciliis generalibus Lateranensi, Lugdunensi, Florentinoque approbatas, in quibus redintegrata fuit Græcorum cum Latinis Ecclesiis pax & concordia: tametsi novam hanc formulam, post ultimum schisma procusam, magis approbet scriptor nuperus apud Græcos schismaticos Gabriel Philadelphiensis in suo de Sacramentis opusculo, hac inductus ratione, quia judiciariam autoritatem plus redolet. Ipse tamen fatetur Arcudius lib. 4 de concordia Ecclesiæ Orient. cum Occid. cap. 3. hanc absolutionem apud Græcos esse Neotericam paucis usitatam, nec in Euchologiis toties ab Ecclesia Romana confirmatis reperiri. Absolutionem verò tam apud veteres Latinos, quàm apud Græcos, non nisi deprecatoriam extitisse confirmant peritissimi scriptores Hugo Menardus Ordinis Benedictini in notis ad Sacramentale Gregorian. Ioan. Morinus Oratorii Domini JEsu Presbyter lib. 8. de Pœnitentia, cap. 8. & seqq. & alii: qui præter luculenta cæterorum Patrum testimonia, quæ proferunt, ostendunt Leonem Romanum Pontificem, quoties de Sacramentali reconciliatione loquitur, non aliis rebus eam attribuere quàm pœnitentium confessioni, & Sacerdotum supplicationibus ac precibus. Etenim in epist. 87. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, ter hoc ipsum inculcat dicens cap. 2. *Sic divinæ bonitatis præsidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri*. Et cap. 3. ibid. *Si quis autem eorum pro quibus Domino supplicamus*. Et subinde: *Multum enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali supplicatione solvatur*. Idemque epist. 80. aliàs 136. *Sufficit illa confessio, quæ primùm Deo affertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit*. Idemque epist. 139. cap. 1. *Reconciliandos Deo per Ecclesiæ preces instanter acquiras*. Profert verò prælaius etiam Morinus euchologia diversa & ritualia omnium ferè Ecclesiarum Orientis, & quod caput est, Latinorum generalibus Conciliis & summorum Romæ Pontificum decretis approbata, quibus, quotquot in Orientis plagis existunt Christiani, etiam nunc communiter utuntur, post Occidentalia unionum decreta, & usi fuerant, antequam schismata supervenirent, Græci, Armeni, Syri, Maronitæ, in suo eruditissimo de Pœnitentia Opere. Hæc si Theologi novissimorum sæculorum rescivissent, aliter procul dubio docuissent. Enim verò cùm S. Thomas in 4. dist. 3. art. 2. ad 1. Paludanus ead. dist. quæst. 1. quæsito 3. aliique communiter, ex eo quòd Græcorum Ecclesiæ inter baptizandum vocem usurpant, non quidem ut illi existimant, *Baptizetur*, sed ut reverà fit, *Baptizatur Christi servus*, inferant & concludant non esse absolutè in baptismo necessariam personæ ministri expressionem; pari argumento docuissent, nec esse necessariam in sacramento pœnitentiæ: quoniam, ipsorum pariter ætate, Græci suam non enunciabant personam, dum pœnitentes nexibus peccatorum absolvebant.

2. Eadem ipsa ratione, si Doctoribus Latinis innotuissent approbatissimi à Romana sede Orientalium nationum diversæ linguæ cum Romana Ecclesia communicantium ritus, & praxes ordinationum, his indubitanter venerationem & consensum detulissent, nec in eas devenissent assertiones, ex quibus sequatur, si veritate nitantur, Orthodoxos Orientales omnes fuisse tot sæculis ab Ecclesia Romana delusos, quæ non tantùm eorum ritus accuratè exploratos comprobavit, sed etiam illos propriorum rituum observantia sic adstrinxit: ut lethalem contrahant noxam, si velint in propriis Ecclesiis ritu Latino ministrare. Ex quo id pariter sequeretur vel cogitatu horrendum, nullos penes ipsos fuisse Episcopos, Presbyteros, nullam Eucharistiam, nullum pœnitentiæ Sacramentum, neque Confirmationis, neque Extremæ Unctionis; quia scilicet nulla fuisset Sacerdotum ordinatio, à quibus possint cætera præter baptismum administrari Sacramenta. Quinimò neque pluribus sæculis apud Latinos ipsos sub felicibus Sanctorum Patrum temporibus. Constat enim ex prioribus Concilii quarti Carthaginensis canonibus, quos ducenti Episcopi ediderunt, inter quos Augustinus eminebat, nullum fuisse traditum contrectandum instrumentum in Sacerdotali ordinatione, quæ sola manuum impositione certisque orationum formis perficiebatur. Dionysius similiter lib. Hiera. Eccles. nullam traditionem aut contrectationem, sed solam *χειροθεσίαν* & preces solemnes in Sacerdotum consecratione commemorat. Clemens pariter Romanus Pontifex Petri discipulus, in Apostolicis constitutionibus, quas Epiphanius hæresi 70. testatur omnia complecti ad Ecclesiæ constitutiones & disciplinam attinentia, lib 8. cap. 16. & seqq. in quibus ea, quæ in ordinationibus ministrorum Ecclesiæ peragenda sunt, prosequitur, speciales nimirum pro singulis Ordinibus preces, & manuum impositiones, etiam in Subdiaconis & Lectoribus; nullam verò rei contrectandæ exhibitionem, nequidem in minorum Ordinum collatione cõmemorat. Atque in his duobus canones Carthaginenses dissentiunt, negantes ullam in minoribus intervenire manus impositionẽ, simulque asserentibus in iisdem instrumentorum exhibitionem.

3. Istis aliisque varietatibus perspicuum fit, Ecclesiam non esse, aut fuisse invariabilibus & immutabilibus formis in quorumdam Sacramentorum ministeriis astrictam: sed ritus diversos pro locis & temporibus approbatos, cum intentione ministri à Christo Domino instituti Sacramenta pleraque confecisse. Antiquissima, quæ legitur in Sacerdotum ordinatione, calicis & patenæ exhibitio, legitur in Romani ordinis libello, quem Alcuinus, Caroli Magni præceptor, alicubi commemorat. Hic enim libellus p. 2. refert, non solùm ab Episcopo manus illis imponi, qui Sacerdotio augurantur, manusque ejus qui ordinatur inungi, sed etiam calicem vinum aqua mistum continentem, & patenam cum pane tradi, simulque ista eisdem enunciari: *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, missamque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis*. Morinus suo in opere de sacris ordinationibus, inseruit perantiquos nec unquam antea typis excusos ordinationum Rituales, ex Vaticana aliisque illustribus bibliothecis erutos, necnon librum Syriacum ordinationum Maronitarum, qui fuere hactenus Libani montis accolæ, quorum fidem & sacros ritus jampridem Romana probavit Ecclesia. Isto aliisque recens editis manuscriptis ritualibus, non aliter enunciantur ordinari Sacerdotes & Diaconi quàm manus impositione, & solemnibus quibusdam precibus, nihilque aliud ordinando porrigitur quàm Evangeliorum codex, ut ipsum diligenter perlegat. Nec dissimiles sunt Armenorum, eorumqui cum Romana Ecclesia communicant, ordinationum ritus ac observationes, quorum sacris ministeriis exercendis summi Pontifices Ecclesiam intra Romam concesserunt tituli sanctæ Mariæ Ægyptiæ prope Tyberim. Quin etiam in actis Apostolorum, & 1. Timot. 4. nihil de sacra ordinatione præter *χειροτονίαν* commemoratur. Sed & ipsum Tridentinum Concilium omnem amovet ambiguitatem, cùm disertè dicat sess. 14. cap. 3. Sacerdotes rite ordinari per manuum impositionem. Ex sess. 23. can. 4. *Si quis* (ait) *dixerit, per sanctam ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcoporum dicere: Accipe Spiritum sanctum, anathema sit*. Atqui hæc ipsa verba profert Episcopus, dum manus imponit. Judicat ergo Concilium id esse de ordinationis substantia.

4. Omitto Latinorum quoque Patrum testimonia, qui ut diligenter observavit monuitque Bellarminus lib. de Sacramento Ordinis cap. 9. instrumentorum traditionem prorsus silent, manuum verò impositionem frequenter commemorant. His accedat argumentis relatio Theodoriti historiæ religiosæ c. 13. Macedonio monacho per callidam versutamque dissimulationem ad altare accersito, neque prorsus de sui futura ordinatione suspicanti, celeberrimus ille Flavianus Antiochenus Antistes Sacrum celebrans, manus ad sacram ordinationem imposuit. Bonus verò monachus fraude comperta adeo succensuit, ut Pontificem arrepto, quo sustentabatur scipione, ex improviso percutere connixus sit, nisi Clerici circumstantes senem excandescentem compescuissent, qui hoc solo ritu inopinato sacram iniit ordinationem. Ipsi verò Scholastici Theologi admodum ab invicem dissident circa necessariam ac essentialem (ut cum eis loquar) ordinationis Sacerdotum & Diaconorum materiam. Sanctus enim Bonaventura in 4. dist. 24. p. 2. art. 1. quæst. 4. solam docet esse absolutè necessariam manus impositionem. Ex adverso Capreolus, Dominicus Sotus, & Valentia contendunt hanc nihil esse præter accidentariam cæremoniam; solumque pertinere ad harum ordinationum essentiam

instrumentorum porrectionem & contactum. Melius tamen Petrus Sotus, Ledesma, Bellarminus, & Vasquez, utraque simul saltem in Ecclesiis Latinorum ad sacrarum ordinationum essentiam pertinere volunt.

5. Romani Pontifices Leo IX. Cælestinus III. Innocentius III. simulque Concilium Lateranense sub eodem IV. Innocentius IV. Alexander IV. Gregorius X. & sub eo generale Concilium Lugdunense secundum, Concilium pariter Florentinum, quod anno integro sub Eugenio Papa IV. Græcanicam religionem ejusque ritus accuratè exploravit, examinavitque ad amussim: & insuper Clemens VIII. qui Græcos Romæ collegio à se magnificè fundato cum Ecclesia Sancto Athanasio dedicata donavit, ut inibi Græco ritu divina ministrarent, quique sua constitutione 34. quæ in Bullario to. 3. edixit, ut Romæ commoretur Græcus Episcopus Catholicus, qui Græcos priùs ritè probatos Græcanico ritu ordinet. Isti inquam omnes Græcorum ritus & ordinationes confirmarunt: & quoties clerici Græci de schismate revertuntur, tametsi fuerint à schismaticis Episcopis ordinati, ad sacrum ulteriùs ministerium admittuntur, nullatenus iterata quæ in schismate præcesserat, ordinatione. Posteriores demum, qui Romæ versabantur, Latini Theologi, perspectis inibi factis Græcorum clericorum ab Episcopo Græco ordinationibus, & observantes nullum fuisse promotis ad Sacerdotium & Diaconatum porrectum calicem ac patenam, rem demum majori sedulitate exploraverunt: atque antiquiores Græcos Latinæque ordinationis ritus cum Græcanicia horum temporum consentire perspexerunt, seduloque investigarunt rationes conciliandi Græcanicos usus, tam multorum summorum Pontificum & sacrorum Conciliorum approbatione suffultos, cum Latinis horum temporum, ac præsenim cum Eugenii IV. decreto ad Armenos, in quo gravioris difficultatis cardo vertitur.

6. Itaque inter plures quæ circumferuntur conciliandi rationes, ista præ cæteris placuit, ut Christus Dominus noster materiam Ecclesiasticarum ordinationum sacrarum Apostolis tradiderit manuum cum certis quibusdam orationibus impositionem, quam nec ipsa mutare possit Ecclesia: & insuper aliam quandam instituerit materiam sive essentialem, sive ut conditionem sine qua non, specialiter connotantem illam potestatem, quæ per singulos Ordines confertur, ita ut pars ista materiæ in aliquo signo consistat, quod Christus non determinavit secundùm speciem, sed arbitrio commisit Ecclesiæ. Atque ita factum est, ut Orientales Ecclesiæ unum certum elegerint sibi modum; Occidentales verò alium diversum, retenta manuum utrobique impositione inter solemnes orationes, quam Christus immutabiliter præscripsit: cui tamen Occidentis Ecclesiæ aliam specialem adjungi præcepere, quæ ipsa est instrumentorum traditio, potestate quidem à Christo derivata, sed tamen determinabili per Ecclesiam, cujus usum arbitrio & institutioni commisit Ecclesiæ, sive eam dicas partam materiæ essentialem, sive designes ut conditionem appositam sine qua non: quemadmodum videmus in Sacramento matrimonii, materiam quidem ejus immutabilem genericam & à Christo determinatam esse mutuum maris & fœminæ ad nuptias consensum extra primum affinitatis aut cognationis gradum, cæteros autem gradus relinquit arbitrio Ecclesiæ suæ designandos, ita ut aliquando fuerit matrimonium nullum ac invalidum intra septimum gradum; aliquando duntaxat intra quartum: utcumque dicas, sive partem specialem materiæ, sive conditionem sine qua non, ab Ecclesia ipsa determinabilem; hac responsione plenè satisfit objectioni, quæ formari potest ex decreto Eugenii de ordinationibus ad Armenos, quos pellicere studebat ad ritus Romanæ Ecclesiæ. Eademque ratione difficultatem enodat ac solvit Bellarminus, secundùm quam objici posset fuisse ab Ecclesia immutatam sacri Ordinis Diaconatus materiam, quæ nunc stat in traditione libri Evangeliorum, cùm tamen indubitatum sit ipso primo nascentis Ecclesiæ anno fuisse Diaconos septem, sola manuum impositione ordinatos, multosque alios Diaconos in illis exordiis crescentis Ecclesiæ fuisse passim consecratos, antequam ullum conscriptum esset Evangelium: horum enim primum ab Apostolo Matthæo fuit editum anno à natali Christi, ut supputat Baronius, quadragesimo primo, atque adeo annis septem à descensu Spiritus sancti in discipulos. Quamquam Irenæus lib. 3. cap. 1. refundat longè posteriùs Evangelii secundùm Matthæum conscriptionem, ad tempora quibus Petrus & Paulus Romæ prædicabant: quod videtur referendum ut minimum ad annum Christi sexagesimum.

7. Quinetiam fieri potest, ut sola manuum impositio sit Orientalibus essentialis, cæteraque in ipsorum ordinationibus adhiberi solita sint ceremoniæ tantùm accidentariæ; adeò ut sola essentialis materia sit penes illos Chirothesia, quam intentio ministri & superadditæ verborum formæ ad hunc vel alterum determinent Ecclesiastici Ordinis gradum: cùm è diverso illa manuum impositio fortasse non constituat in Latinis Ecclesiis totalem & adæquatam Ordinum Ecclesiasticorum materiam, eo quòd ab aliquot retrò sæculis visum sit Romanæ Ecclesiæ aliud quid materiale adjungere, traditionem scilicet instrumentorum, quæ juxta ipsius mentem ac institutum, vel sit de materia essentiam constituente, vel concurrat ut conditio sine qua non; proindeque necessaria sit ad Sacramenti si non essentiam, saltem ad ejusdem existentiam, pro illa quam Christus Ecclesiæ indulsit circa rem Sacramentariam potestate.

8. Ista verò, quam dixi, Ecclesiæ potestas indulta & concessa in tribus potissimùm Sacramentis conspicua est. In Ordine quidem, ut jam disseruimus. In Pœnitentia etiam, in qua restringitur per Ecclesiam illa definita potestas pœnitentes absolvendi, quæ in ordinatione Presbyterorum confertur super ipsa hominum peccata, quæ sunt pœnitentiæ Sacramentalis subjecta materia. Neque rationi à pœnitentia deductæ sufficienter occurres, si dicas, In ordinatione non conferri absolvendi potestatem, nisi solùm in actu primo; sed in actu demum secundo conferri ab Episcopis, dum jam ordinatis Presbyteris subditos attribuunt, in quos illam exercere autoritatem ac jurisdictionem possint ligandi ac solvendi, quam in sui ordinatione receperunt. Hæc nihilo secius urget argumenti vis in ipsis Episcopis & Parochis, qui licet subditos naneiscantur in sola ad propriam Ecclesiam addictione, adhuc tamen Ecclesia ipsa post illam ad singulares Ecclesias addictionem restringit, aut suspendit eamdem in proprios eorum subditos jurisdictionem, ut neque Episcopus valeat proprios subditos solvere à censuris & peccatis, quos supremum Ecclesiæ tribunal sibi reservaverit. Nec minus perspicua est in matrimonii Sacramento illa in re Sacramentaria Ecclesiæ à Christo attributa potestas; cùm enim Sacramenti hujùs materia divinitùs constituta, sit mutuus legitimusque partium consensus, certò constat apud omnes Catholicos, Ecclesiam posse pro suo prudenti arbitrio edicere, ut consensus, qui olim sufficiebat ad hoc Sacramentum, deinceps minimè sufficiat; & ex adverso disponere posse, ut deinceps sufficiat consensus ille, qui ante hac non erat sufficiens: verùm enim verò ante Tridentinum decretum clandestinus partium consensus sufficiens erat ad hoc Sacramentum, jam verò non sufficit. Atque ex opposito, in multis circumstantiis non sufficiebat olim partium consensus, qui nunc sufficit remotis pristinis impedimentis. Generalia enim Concilia Lateranense quartum sub Innocentio III. & Tridentinum multa graduum olim prohibitorum impedimenta dirimentia cognationis & affinitatis, quà carnalis, quà spiritualis, ademerunt; adeò ut mutuus, qui anteà invalidus fuerat & irritus consensus, jam sit ratus & validus ad nuptias.

Circa memoratas ordinationum difficultates ex rituum diversitate ortas, egregiè disputant Cardinalis de Lugo dispu. a. de Sacram. in gen. lect. 5. num. 85. & seqq. Becanus p. 3. de sacrament. Ord. qu. 4. Inter Gallicanos Hugo Menardus, & Joannes Morinus. Atque inter præstantissimos Sorbonici Collegii Professores, Hallerius, Gamachæus, & Ysambertus.

CONCILIUM CARTHAGINENSE quintum an. Chr. CCCXCVIII.

1. Concilium istud eodem anno Carthagine initum fuit, quo præcedens; & quamvis aliquot mensibus istud, quod quintum dicitur, antecesserit alteram Synodum, quæ quarta nuncupari solet Carthaginensis; rectiùs tamen istud, in quo jam versamur, Concilium dici debet quartum; illi verò, quod supra immediatè discussimus,

quinti

quinti potiùs denominatio convenit. Istud enim, quod jam tractamus, mense Majo absolutum est, estque provinciale trium & septuaginta Episcoporum: illud verò alterum, quod generale nuncupat Augustinus, fuit ducentorum quatuordecim Episcoporum, sexto idus Novembris ejusdem anni celebratum 398. Utrique præsedit Aurelius Carthaginensis, Arcadio & Honorio Imperatoribus, Anastasio Romano Pontifice.

Can. I. *Nulla ad testimonium dicendum Ecclesiastici cujuslibet persona pulsetur*, hoc est, citetur.

2. Can. II. *Præterea cùm de quorumdam Clericorum, quamvis ergà uxores proprias, incontinentia referretur, placuit Episcopos & Presbyteroś & Diaconos secundùm priora statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi; sed secundùm uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere*. Videndus Nicænus canon. 3. cum ibi anootatis.

Can. V. *Placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali Ecclesia, ad aliquam Ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutiùs quàm oportet constitutum, curam vel frequentationem propriæ Cathedræ negligere*. 7. q. 1. c. placuit ut nemini.

Huic Caoooi Episcopi contraveniuot, qui non solùm relicta Cathedrali ad aliam diœcesis Ecclesiam divertunt, ibique longas moras nectunt: sed quod deterius est, magna parte anni ruri versantur ac deliciantur, seque propriarum ovium usibus subducunt, ut inertiæ otio fruantur.

3. Can. IV. *Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim Legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter de Ecclesiis, quoties super earum consecratione hæsitatur, agendum est, id est, ut sine ulla trepidatione consecrentur.*

Habetur de consecra. dist. 4. c. placuit de infantibus. Et in Concilio Africano can. 39. Simile decernitur io Synodo Quinisexta can. 84. Hoc ipsum constanter definivit Gregorius Papa Magnus lib. 12. epist. 31. his verbis: *Hoc ritè tenere debetis, quod & nos ab antecessoribus nostris traditum accipimus; ut quoties tam de baptismo aliquorum, quam de confirmatione, quàm de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur; & nec scriptis, neque testibus certa ratio habetur; ut baptizentur tales, vel confirmentur, vel Ecclesiæ consecrentur: ne talis dubitatio fidelibus ruina fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod certis indiciis non ostenditur ritè peractum. Hæc vobis tenere & mandare decernimus, &c.* Raimundus Decretalium sub Gregorio Papa nono compilator, hæc eadem extendit ad ordinationes sacras, sic dicens lib. 3. summæ, tit. de æta. ordinand. §. 1. *Regulariter teneas, quod in hujusmodi, de quibus non constat, quod sint de essentia, vel non, invenitur tamen, quòd debent fieri, intelligas omnia esse de essentia. Unde si aliquid tale, de quo dubitatur, utrùm sit de substantia, vel non, fuerit omissum, potest ordinatio iterari: non enim intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum* dist. 86. c. Presbyteri. Et de consecra. dist. 1. c. solemnitates. In istiusmodi eventibus providè adhibenda est clausula, quam præscribit cap. 2. de baptismo: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si ooo es baptizatus, ego te baptizo in nomine, &c.

4. Can. VII. *Placuit, ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur.*

De conseer. dist. 3. c. placuit, ut dies venerabilis: & Concil. African. c. 41. Literarum formatarum seu canooicarum rationem Atticus Constantinopolis Episcopus tradidit in Appendice, quæ inseri solet post Synodum Chalcedonensem. De literis formatis Dissertationem nostram 7. revise superiùs post historiam secundi sæculi, quo loco de Paschalibus etiam formatis satis superque tractatum est.

5. Canon IX. *Ab Imperatoribus visum universis est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur.*

Præclarè Ambrosius Ecclesiæ sacros ministros sic exhortatur, lib. 2. offic. cap. 29. *Egregiè hinc vestrum enitescit ministerium, si suscepta impressio potentis, quam vel vidua vel orphani tolerare non queant, Ecclesiæ subsidio cohibeatur; si ostendatis plus apud vos mandatum Domini, quàm divitis valere gratiam. Meministis etiam, quoties adversus regales impetus pro viduarum, imò omnium depositis, certamen suscepimus.* Et utique hujus rei testes locupletes sunt duæ illæ ad Maximum Imperii invasorem, rogatu Justinæ Imperatricis viduæ pro ejus filio Valentiniano juniore puerilis ætatis, susceptæ ab Ambrosio difficillimæ legationes, quas idem enarrat epist. 27. indignantique tyranno respondit: *Gloriosum mihi est, hoc pro salute pupilli Imperatoris. Quos enim Episcopi magis quam pupillos tueri debemus?*

6. Can. XI. Vetat Presbyteris, & Diaconis lapsis publicam pœnitentiam dare, aut manus eis ut pœnitentibus imponere. Invise suprà Carthaginensis Concilii quarti cao. 68. cum subjectis nostris scholiis.

Can. XIII. *Item placuit, ut si quis de alterius monasterio rejectum, vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem monasterii constituerit; Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus, suæ tantùm plebis communione contentus sit: & ille neque clericus neque præpositus perseveret.*

Cap. si quis de alterius, dist. 58. & Concil. Africanum can. 47. Perquirito infrà Concilium Arelatense tertium sub Ravennio, in causa Theodori Forojuliensis Episcopi, & Fausti Abbatis Lerinensis, in quo jura Episcopi & jura Abbatis discutiuntur.

7. Can. XIV. Jubet ab Episcopis altaria everti, quæ passim per vias aut agros constituta sunt, in quibus nullum corpus aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, c. placuit ut altaria, de consecr. dist. 1. & Concil. Afric. c. 50.

Can. XV. *Item placuit ab imperatoribus gloriosissimis peti, ut reliquiæ idololatriæ non solùm in simulacris sed in quibuscunque locis, vel in lucis, vel arboribus, omnimodè deleantur.*

Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginis suprà comprehensis in nostro Concilio statutis subscripsit. Similiter septuaginta duo Episcopi subscripserunt.

ECCLESIÆ QUINTI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. AUſpicatiſſimum quinto Sæculo dabit exordium Concilium Toletanum primum, anno quadringenteſimo celebratum, quo præcedens deſinit, novumque Sæculum aperitur. Illo Concilio proviſum eſt, ne Priſcillianiſtarum hæreſis ulteriùs quaſi cancer exitialis ferperet. Romanus tunc temporis Epiſcopus erat Anaſtaſius, qui Siricio Papæ ſuffectus legitima electione fuerat anno 398. Imperium verò Romanum duas in partes diſpertitum, duo regebant Theodoſii Magni liberi, Arcadius in Oriente, Honorius in Occidente. Arcadius natu major, Eudoxiam ſtatim à patris obitu nuptum duxit Eutropii conſilio, metuentis ne Rufini æmuli ſui filiam ſumeret uxorem. Moriens Theodoſius, proſpicienſque filiorum juvenili & inexpertæ ætati, ſimulque publicæ rei incolumitati, duos ſelegerat duces prudentia & autoritate præcellentes, quorum ductu & conſiliis utrumque regeretur imperium, Stiliconem, qui rebus Occidentis, & Rufinum, qui Orientis rebus præeſſet: ſed tam prudens conſilium infauſtos ſortitum eſt exitus ducis utriuſque immenſa præcipitique ambitione, mutuaque invidia, quæ inter eos exarſit. Uterque enim occulta fœdera in alterius æmuli perniciem cum barbaris gentibus inivit, eoſque ad lacerandum Imperium accivit, uterque bellum diutinum ſtudioſè cum eis propagavit, atque ut ſe neceſſarium Imperio exhiberet, propriamque poteſtatem armis & exercitibus fretus firmiùs ſtabiliret, levibus dimicationibus exiguiſque contentus victoriis, cùm poſſet eos ad internecionem cædere, barbaros in regionibus Imperii conſiſtere atque hoſtiliter prædari, non ſolùm permiſit, ſed etiam occultè ſuaſit, & clàm opibus adjuvit, ne bellum propriæ neceſſarium ambitioni deſineret, ſeque adverſus æmulum armis præmuniret, eumque, quantum fieri poſſet, debilitaret ac diſperderet. Stilico utriuſque Imperii præfecturæ avidus, intendenſque ſenſim viam ſibi filioque Eucherio munire ad imperium, poſtquam ingentem ſibi gloriam comparavit per inſignem de Radagaiſo Gothorum rege victoriam, qui in Italiam quam ſubjugare deſtinabat, cum ducentis hominum millibus, ut Oroſius & Marcellinus produnt, horrenda clade & vaſtitate irruperat, Stilico infeſtam ſibi Honoriique Imperio tantam multitudinem Feſulanis montibus intercepto omni commeatu, inter locorum anguſtias concluſam, admirabili felicitate, abſque ulla ſuorum jactura, internecione profligavit, ducemque captum interemit anno 405.

2. Stilico ſucceſſu iſto ſuperbiens profectionem in Orientem parat, devincto ſibi Gaina Gothici generis duce. Veruntamen ut Stiliconem à ſe propulſaret Rufinus, aditus Græciæ armis occupat, ſimulque Alaricum Gothorum regem ad Italicam expeditionem adverſùs Stiliconem concitat. Inter has rerum turbas Gainas, quem Stilico ad Arcadium ſpecie quidem tuendæ Græciæ cum Gothicis copiis miſerat, quam tunc Alaricus cum ſuis, quorum Rex erat, Gothis fœdè populabatur, factionem molitur militum adverſùs Rufinum, qui tandem ab illis obtruncatus eſt. Hujus cum Stilicone conſiliì particeps quoque fuerat Eutropius eunuchus, qui ſublato Rufino nimiam Stiliconis potentiam reformidans, Gildonem Comitem Africæ dudum ab Theodoſio Auguſto præfectum, ſibi fœdere devinxit: adverſùs quem Stilico Maſceſelem miſit, qui exigua manu victum Gildonem ad necem compulit anno 398. Sed poſt Africanam victoriam reverſum in Italiam Maſceſelem ingratus & perfidus Stilico per ſuos de ponte in profluentem præcipitavit.

3. Anno inſequente, qui fuit 399. Conſulibus Manlio Theodoro & Eutropio eunucho, Gainas contra Imperatorem Arcadium cum Tribigildo hac arte conſpirat, ut Tribigildus palam rebellaret, Gainas verò dux belli ab Arcadio adverſùs rebellantem electus rem ex utriuſque conſpiratoris opportunitate gereret. Eodem pariter anno Eutropius Gainæ artibus in ſuſpicionem nec ſine cauſa adductus, nondum finito ſui Conſulatus anno interemptus eſt, ejuſque damnatum ac de faſtis publicis obliteratum eſt nomen.

4. Gainas proſperis ſucceſſibus in ſuperbiæ culmen elatus rurſum in Arcadium conſpirat. Admotis enim Chalcedone barbaricis copiis è regione regiæ civitatis, Imperatorem poſtulat ad ſe in colloquium venire ſemotis omnibus arbitris. Fide ultrò citroque data Gainam convenit Arcadius. Cui ille inſolenti audacia petiit ſibi dedi tria illuſtriſſima Imperii capita ex ordine Senatorio Aurelianum Conſulem, Saturninum Conſularem, & Joannem, qui erat Imperatori à ſecretis: prætereaque intra regiam civitatem templum aliquod concedi pro ſe ſuiſque militibus, cæteriſque Arianam religionem profitentibus. Hæc præmittebat futuræ quam ſibi propoſuerat, totius Imperii invaſionis primordia truculentiſſimus barbarus. Has adeò immanes conditiones accipere & polliceri compulſus eſt Arcadius, futurus, ſi abnueret, ſub armati Gainæ poteſtate. Tres verò Proceres viri lubenti animo ad Gainam proceſſerunt, parati quodvis pro Imperii incolumitate pati, & pro ſalute Principis. Dux verò perduellis horum magnanimitate pudefactus ſolo illos exilio damnavit. Joannes verò Chryſoſtomus Conſtantinopolis Epiſcopus admirabili conſtantia Imperatori proteſtatus eſt, nunquam

te

se permissurum, ut veri cultores Christi Basilica depellantur Christo consecrata, ut eorum in locum introducantur hæretici Christum quotidie blasphemantes. Si verò Arcadius vereatur, quæ barbaro pollicitus fuit, retractare, seipsum cuicunque discrimini petit exponi, atque ad colloquium cum Gaina venire, ut solus quodcunque periculum suscipiat. Admissa est Joannis petitio: atque præsente Arcadio Gainam affatus est: Ecclesias non Imperatoris, sed Episcopi subesse potestati, neque se permissurum ejus rei executionem, quam indebitè, & contra jus omne promiserat Imperator. Si velit Gainas ejusque milites cultum DEO deferre, patere omnia Catholicorum in urbe templa, ut Christum in eis catholico ritu veneretur quicunque volet. Cumque Gainas insisteret templum sibi concedi in præmium & remunerationem insignium officiorum, quibus Imperium Romanum demeruerat, regessit in oppositum sanctus Episcopus, ipsum ingenti mercede fuisse remuneratum merita excedente, quæ jactabat; quippe qui ex gregario milite in eum dignitatis & potentiæ gradum provectus esset, quò nemo alius ascenderat. His monitis tandem cessit Gainas, virtutem admiratus Antistitis. Dux tamen ille perfidus nunquam res novas moliri destitit, ut Imperio, quod sibi usurparet, Arcadium dejiceret, cujus vitæ incessanter insidiabatur, introductis intra urbem Imperialem militibus Gothis, eductisque indidem Romanis militibus, quas procul in diversas stationes & præsidia dispersat. Ejus tamen perversos conatus Deus elusit, adeò ut Constantiuopolitani cives arreptis armis quamplurimos Gothos trucidarint, magnamque illorum partem, qui in hac rerum suarum desperatione ad templum confertim, ut loci religione tuti essent, accurrerant, injectis ex diruto tecto flammis combusserint. Eodemque ferè tempore dux Fravita, tametsi Gothus, sed fidei Arcadio præstitæ observantissimus, eductis copiis, Gainam omnia ferro & igni vastantem insequutus multis cladibus affecit, collatisque demum signis in fugam compulit: ultimaque demum acie novam perduellium stragem edidit: inter quos Gainas ipse strenuè dimicans corruit. Qua victoria Fravita Consulatum insequentis anni 301. meruit.

5. In Occidente non minoribus perturbationibus sub Honorio agitatum Romanum Imperium fuit. Stilico infensus Rufino universam Illyrici Provinciam ab Arcadii dominatu ad Honorium transferre satagens, bellique causas aucupans, ut sui necessitatem faceret, armorumque occasione suæ velificaret ambitioni, Alaricum Gothorum Regem sibi fidum in Græciam amandavit, à quo miserum in modum depopulata, quasi torrens violentus, monente suadenteque Rufino in Italiam divitem adbuc & copiosam, quasi in vicinum agrum divertit, ut eam inundaret. Eò igitur progressus, oppida & agros hostiliter devastavit. Hunc ut averteret Honorius, Gallias & Hispanias, quas jam sibi retinere nequibat, illi concessit habitandas. Pace ita composita Saulus dux gentilis, cui Stilico exercitum cum mandatis commiserat, Gothos compositæ pacis fiducia securos, & recedentes ex improviso adoritur, à quibus tamen Romanus fusus est exercitus. Alaricus injuria irritatus, & victoria elatus, copias victrices Romæ admovet, urbemque expugnat post Gallicam cladem nongentis ampliùs annis intactam. Triduo continuo civitas Orbis caput miserrimè direpta est: quicunque tamen ad sacras Basilicas confugere cives, indemnes & illæsi fuerunt. Contigit illa direptio urbis anno quadringentesimo decimo.

6. Ante biennium, anno scilicet 408. Stiliconem agnitum jam reipublicæ proditorem Heraclianus sua ptè manu, jussu Honorii, apud Ravennam necavit. Compertum namque fuit, ab ipso cis Rhenum excitata fuisse Barbarorum agmina, quæ Romanum dilaceraverunt Imperium, qui Gallias, Hispanias, Italiam, Africam, & Orientem incursarunt & invaserunt; Vandalos, ex quibus oriundus erat ipse Stilico, Suevos, Alanos, Burgundiones, aliasque gentes efferas evocatas, quæ sparsæ diversis Provinciis incubuerunt, per vim occupatis. Certum quippe ac evidens erat, non libuisse illi Alaricum debellare, quem acie vicerat ad Pollentiam, & Romanis copiis circumfuso permisisse illi receptum liberum, ut postea vires debilitatas reparare, ne suæ ambitioni bella deessent, quibus Imperium Eucherio filio suo pararet, qui paganus erat, & apertus Christianæ religionis hostis; hic Romæ cum matre Serena ex Theodosii fratre genita occisus est. Subacta Roma, Rex Alaricus & Attaulfus illius uxoris frater, cum copiis in Siciliam iter intendunt, sed in itinere apud Rhegium Alaricus morbo interiit. Cujus successor Attaulfus præda avriditate Romam regreditur, iterumque diripit: indeque abductam Placidiam Imperatorum sororem duxit uxorem, cujus precibus pace Honorio Imperioque concessa, Hispaniam novi sibi parandi regni spe ductus unà cum conjuge petiit.

7. Sed nunc paulisper in Orientem nostra revocanda est narratio. Joannem, cui eloquendi vis Chrysostomi nomen peperit, quod olim fuerat Dioni Prusæo inditum, Theodosius Augustus Antiochia (quæ patria ejus erat) acciverat, ut esset Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus, quam Nectarius obitu suo vacuam reliquerat. Eò adveniens Joannes mores omnis ordinis virorum ac mulierum offendit depravatissimos, superbia, & luxus Optimatum erant intolerabiles, rapinis, & omni oppressionum genere eos, qui debiliores erant, exhauriebant, & impunè mactabant. Clerus urbis corruptissimus omnibus vitiis diffluebat; dum verò vir sanctus ex officio in vitia invehitur, moresque depravatissimos corrigere, Clerumque ad meliorem frugem reducere studet, multorum odia in se concitavit. Prava inoleverat in Clero illius urbis consuetudo, ut despectis Nicænæ aliarumque Synodorum, circa Clericorum cum mulieribus cohabitationem, prohibitionibus, Sacerdotes & Diaconi, prætextu sumpto custodiendæ virginum & viduarum & adolescentularum parentibus orbarum castitatis, & temporalium, si quas habebant, facultatum gestionis, easdem cum ipsis ædes in-

incolerent, quotidiana cum ipsis & procacia colloquia miscerent; quæ omnia specie officii, mutuæque dilectionis, fœdis voluptatibus lenocinabantur, & per frequentes lapsus & scandala Clericos ad populum reddebant despicabiles atque invisos. Has vitiorum sentes dum conatur Chrysostomus emendare, & correctionis falce excindere, Clericorum, quos vel invitos ad officium compellebat, murmurationes & odia in se vertit.

8. Per hæc tempora contigit, ut Theophilus Alexandrinus Episcopus, qui olim Joannis ad Episcopatum promotioni obstiterat, ut sibi fidissimum Isidorum Presbyterum ad sedem Constantinopolitanæ Ecclesiæ proveheret, gravi postea in ipsum Isidorum concepta simultate, eò quòd acceptas in pauperum alimoniam pecunias, divertere in expensas Ecclesiæ Theophilo id jubenti recusasset, depulit ab Alexandrina Ecclesia, cui multos annos magna fidelium ædificatione ille olim ex eremo assumptus deservierat; qua occasione Nitriæ deserta petiit, seque juxta pristinum vitæ institutum eremi incolis adjunxit. Nec tamen hoc secessu mitigatus est implacabilis Theophili animus. Quin, imò ardentiori flamma exarsit in eos etiam, qui profugum Isidorum exceperant. Milites enim ab Augustali præfecto impetravit, qui nocte ad solitarios impressione facta, omni licentia & contumeliis adversùs eos grassati, cellas illorum expilarunt, & injectis flammis incenderunt. Compulsi monachi relicta Ægypto ut se tanto furori eriperent, in Palæstinam commigrant, & apud Scythopolim, palmis ad quotidianas ipsorum operas abundantem, sedes figunt: quò tamen Theophili vindicta ipsos persequi non destitit. Episcopus enim loci acceptis minacibus Theophili literis, ejusque iram reformidans, jussit monachos quamprimùm de sua ditione excedere. Illi numero quinquaginta ab illis sedibus extorres Constantinopolim commigrarunt, seque ad pedes Joannis abjecerunt, ejus præsidium implorantes. Ille profugos anachoretas vitæ austeritate confectos, ætate provectos, canicie multaque aliquorum ex iis sacrarum literarum peritia venerabiles, benignè exceptos fovit hospitio, victuque quotidiano, officiumque in se suscepit curandæ ipsorum cum Theophilo reconciliationis. Et quamvis se omnes errores, qui in libris Origenis continebantur, sincero animo aversari & damnare asseverarent, (hunc enim prætextum illos persequendi obtendebat Theophilus) Chrysostomus tamen illos omnes ad Ecclesiasticam communionem noluit admittere, causa illa necdum judicata, Theophiloque invito. De his ergo literas ad Theophilum plenas moderationis direxit. Ille verò quosdam monachos sibi devinctos, quos in dejectorum locum suffecerat, Constantinopolim mittit cum scriptis, quibus dejectos & profugos monachos magicarum artium & cum cacodæmonibus fœderis criminabatur. At extorres monachi calumniæ perditissimæ Theophilum incusantes, obsistente licèt pro viribus Joanne, libellisque oblatis apud Arcadium Augustum & Imperii administros Theophilum capitalium criminum accusarunt. Ea verò de re Theophilum Joannes admonuit, protestans id quod erat se omni conatu his accusatoribus obstitisse, nec verò quidquam profecisse. At neque idem his sinceris officiis profecit apud Theophilum, qui literas ad Joannem scripsit prorsùs inciviles & contumeliosas.

9. Citatur edicto Arcadii Theophilus Constantinopolim, ut veniat rationem de quibus accusatur, redditurus. Tum verò ille moras nectere suisque persuadere & conqueri se dolis & machinationibus Joannis suum poscentis exitium circumscribi; quo tamen nihil falsius. Qui verò maximè cum Theophilo ad profligandos Origenis errores collaborabant, vitæ sanctitate spectabiles Epiphanius Salaminæ in Cypro Episcopus, & Hieronymus Theophilo auscultabant, Joannem indicta causa criminanti. Ipseque Epiphanius non dubitavit Constantinopolim accedere eo animo concitandi adversùs Joannem in ejus Ecclesia & civitate quoscunque posset: Et licèt perhonorificè à Joanne exceptus, & omni officio ad pacem invitatus, ille omnem cum Joanne quasi hæretico excommunicato, & voluntario calumniatore, petrupit communionem, & quantum in illo fuit, obnixus est populum à sancto Pastore quasi à lupo avocare. Sed tandem perspecta invicta Joannis moderatione, proprioque deterritus conatu abstitit à cœptis, tacitusque in suam abscessit Ecclesiam reversurus.

10. Interea Joannis implacabiles adversarii ac æmuli Acacius Berœæ, Severianus Gabalensis, aliique malignantes Episcopi propriæ ambitionis & aulæ Ioanni adversantis mancipia, inter quæ maximè se efferebat Antiochus Ptolemaidis Episcopus, adjuncto Isaacio turbulentissimo monaco, aliaque perversorum tum clericorum, tum monachorum colluvie; consilium inivere disperdendi Joannis; tentatisque perperàm de illius vita perquisitionibus, si quid reipsa aut apparenter criminosum, sive Antiochiæ ipsius patria, sive aliis in locis comperiri posset, eò tandem redacti sunt, ut scriptis ad Theophilum in commune literis, notum ipsi fecerint, quanto studio se illi adjungere volebant, ad inferendum Ioanni, quodcunque possent, exitium. His perlectis altiores sumpsit animos, sperans fore ut his usus adjutoribus certam de Ioanne sumeret ultionem. Plenus itaque fiduciæ, nec ignorans quantum Ioanni infensa erat major aulæ pars, ipsaque Augusta, profectioni Constantinopolitanæ se accingit, & quoscumque porest Episcopos fidos, suisque partibus inhærentes adjungit sibi comites, Synodum molitus ad urbem regiam, qua Ioannes ipse damnaretur & exautoraretur.

11. Qui ergo ad monachorum accusationem citatus ab Arcadio fuerat, jussusque ut solus Constantinopolim veniret de illatis criminibus majestatis, rebellionis, homicidii, & sacrilegiorum, aliisque gravibus responsurus, sumpta majore fiducia profectioni se dedit multis comitatus Prælatis & amicis, & Constantinopolim triumphanti similis appellit, venientibus ei in occursum ple-

plerisque eum festivis acclamationibus Joannis adversariis, cum nautarum & mercatorum Alexandrinorum, qui tunc apud Constantinopolim degebant, multitudine. Præcipuo etiam favore & complexu ab Arcadio, à quo multis artibus accepit exambitam jussionem Synodi convocandæ in suburbio Chalcedonis ad quercum, intra basilicam Apostolorum, à Rufino primario Imperii, administro magnificè extructam ibique de accusationibus, quibus Joannes impetebatur, judicandi. Ad istud malignantium Concilium citatur Joannes quasi de vulgo clericus fine ulla Episcopi denominatione. Ille vadimonium detrectar, tum ob defectum jurisdictionis in Theophilo cæterisque ipsum circumstantibus Episcopis, tum quia se suspectos esse ipsi manifestaverant multis actibus, verbis & scriptis indubitatis, odium insigne adversum se illorum infensum commonstrantibus. Sed horum nullam rationem habuit pseudosynodus, Joannemque contumacem, & tamen abundè convictum multorum criminum reum dicens, damnat & communione arcet. Arcadius verò suo decreto exulare jubet, hac præsertim causa in eum infensus, quòd Joannes, postquam citatus ad id Conciliabulum fuerat, concionem in Ecclesia habuerat, in qua Eudoxiam Augustam eum Jesabele Eliam prophetam acriter persequente, & cum Herodiade fremente, caputque Joannis deposcente contulerat. Quâ utraque comparatione Ambrosius Mediolanensis usus fuerat adversùs excandescentem contra se Justinam Imperatricem. Nocte ineunte è portu solvit navis, quæ sanctum Antistitem in exilium deferat. Sed postquam in altum provecta fuit, populusque gemens & collacrymans è littore in suas se recepit ædes, usque adeò vehementi terræ motu concussa est amplissima civitas, ut omnes ejus imminentem eversionem trepidi formidarent, Divinamque ultionem ob tam insignem in sanctissimum Antistitem injustitiam incumbere urbi proclamarent. Eudoxia & Arcadius expavescentes quàm citissimè nuncios expediverunt cum mandatis, ut Joannem protinus reducerent. Qui postridiè honorificentissimè in urbem & propriam Ecclesiam restituitur, sibi semper æqualis nec vultu aut verbis mutatus in tanta fortunæ inæqualitate, neque animo dejectus in adversis, neque elatus in prosperis, ubique constans & moderatus. Theophilus autem tot malorum incendiarius post paucos dies clam dilapsus Alexandriam repetit.

12. Omnia jam pacatissima videbantur, ipseque Joannes sermonem ad populum habens sese in Eudoxiæ laudes effuderat, ut hoc quasi donativo ejus iracundiam placaret. Vix tamen transactis duobus à Joannis reditu mensibus, ulcus, quod jam cicatricem obduxisse videbatur, recruduit. Id contigit occasione statuæ in honorem Eudoxiæ in conspectu sacri templi erectæ; ad cujus dedicationem perstrepentibus tubis & tympanis, simulque magnis populi vociferationibus Divinum interturbabatur Officium, ut non possent Clerici Divinis laudibus insistentes se invicem audire, Divinusque cultus interrumperetur. Hac de causa Joannes, qui sæpissime contra qualibet spectacula invectus fuerat, cùm his accederet publica in Deum irreverentia, populusque sacris interruptis Officiis ab Ecclesia in vicinam aream avocaretur, suggestum ascendit, gravemque Dei contemptum & injuriam, ex intempestiva illa pro fœmina mortali, quæ DEO præferebatur, celebritate resultantem, vehementi oratione perstrinxit. Hæc ut accepit Eudoxia, animi impotens, & iracundia exæstuans, Joannis depositionem & exilium ardentiùs quàm anteà prosequitur, & Arcadium ad ultionem concitat pristinis Joannis adversariis fomitem suggerentibus: itaque instaurantur, quæ sopitæ aliquandiu fuerant, accusationes. Theophilus aliique infensi Episcopi Constantinopolim adversùs Joannem Arcadii & Eudoxiæ literis accersuntur. Theophilus quidem se Alexandriæ continuit, sed tamen omni studio literis suis & consiliis iteratam promovit Synodum, sumpto prætextu ab insidioso illo & captioso canone, quo Arianorum cœtus Athanasium in sedem restitutum denuò destituerat, & in exilium coegerat. Iteratur ergo Synodus ad Quercum, eam quæ præcesserat contra Joannem, confirmans. Hic verò ab hac iniqua oppressione ad Innocentium Romanum Pontificem provocavit. Sed Imperiali vi subnixum prævaluit Pseudosynodi judicium, & depositus Joannes solum vertere compulsus est.

13. Nihil magis sacrilegum excogitari potest, quàm quæ immissi in Ecclesiam & baptisterium milites adversùs sacra & fideles ausi sunt, grassantibus impiis per cædes & raptationes, horrendaque sacrilegia; quæ omnia Palladius horum testis præsens & oculatus, ipseque Joannes in priore ad Innocentium Papam epistola graphicè describunt, quæque ipsô Paschæ pervigilio Baptismi Catechumenorum tempore contigere. Novo denùm exilio deportatur sanctissimus Præsul anno Christi 404. Abducto ex urbe Joanne, prodigiosum excitatum est in æde Sophiæ incendium, quod exortum ab ipso Episcopali solio totum concremavit; deinde longè lateque diffusum omnem flammis basilicam absumpsit. Inde sublime sese efferens flammarum vis, in senatum erumpens ingens quoque illud ædificium comprehendit, non qua parte sacræ basilicæ vicinum erat, sed mirum! qua parte principis palatium, quod ulterius ac remotius erat, respectabat, flamma inde lariùs per amplissimas Senatus porticus se explicante, utraque fabrica & Senatus & sacræ Basilicæ conflagravit. Hanc Joannis adversarii arripuere occasionem, adversùs Joanni adhærentes, quasi incendiarios, crudeliter sæviendi diris quæstionibus, cruciatibus, & vinculis. Eudoxia post quatuor à Joannis exilio menses vita excessit. Ipse verò Joannes à ductoribus diebus noctibusque per ardua loca raptatus, omnium egenus, & assiduis ærumnis confectus

Cucu-

Cucusum pervenit, exilio, martyrioque Pauli Constantinopolis Episcopi nobilitatum. Inde Arabissam adductus est, quæ oppida sunt minoris Armeniæ inter deserta Caucasi. Hinc ad plagas Ponti-Euxini traductus, ultimùm pernoctavit in æde Sancto Basilisco martyri Amaseæ in Ponto Episcopo consecrata, qui Joanni mirabiliter apparens, his illum verbis compellavit: *Joannes frater, macte animo, crastino die simul eodem loco versabimur*: dicti veritatem successus comprobavit. Postridie namque Joannes verè martyr ex tot ærumnis ad perennem quietem convolavit, quarto exilii sui anno, Christi verò 407. mense Septembri.

14. Dejecto Chrysostomo Joanne, ejus in sedem successit Arsacius, Nectarii quondam Constantinopolitani Episcopi frater, cui post quatuordecim à promotione menses subrogatus est Atticus ex Armenia Monachus. Innocentius Papa, omnesque Occidentis Ecclesiæ, non priùs communionem ullam cum Attico & Orientalibus habere voluere, quàm eraso ex diptychis Arsacii nomine, Joannis nomen in easdem Ecclesiasticas tabulas, unde fuerat injustè obliteratum, referretur. Quæ verò circumferuntur mutuæ Innocentii Arcadium & Eudoxiam excommunicantis, & respondentis Arcadii literæ, spuriæ sunt, & commentitiæ, atque in ipsis evidens continetur anachronismus. Cùm enim demortuum Joannem commemorent, ac deplorent, Eudoxiamque supponant malè ab Arcadio habitam, & hac de causa morbo decumbentem, suam produnt falsitatem; cùm perspicuè liqueat Socratis, Sozomeni, Marcellini, fastorumque Græcorum testimoniis Eudoxiam in partu interiisse plusquam triennio ante Joannis obitum; Arcadius verò non nisi septem cum paucis diebus Joanni supervixit, mortuus quippe anno 408. Calendis Maii, Basso & Philippo Consulibus. Ferox tamen Theophili animus nec Joannis ærumnis, nec morte illius, quarum ille causa fuit, potuit mitigari, sed à se pertinacissimè vexatum & interemptum dirè quoque post ejus necem insectatus, omni conatu obstitit, ne nomen ejus in diptychis contineretur. Librum etiam virulentum ad ejus dilacerandam memoriam edidit, cujus aliqua fragmenta supersunt in Hermianensis Episcopi Facundi libris, ad Justinianum Imperatorem pro trium capitulorum defensione scriptis. Refert Theodoritus lib. 5. cap. 34. omnes Occidentis Ecclesias ab Orientalibus hac in re descivisse. Isidorus quidem Pelusiota, cujus eo tempore mirifica sanctitas pari doctrinæ conjuncta Orientem illustrabat, lib. 5. epist. 152. ad Symmachum Theophili perversitatem, simulque quatuor ejus gregalium Joannis jam tum in cœlum translati ad versariorum gravitet reprehendit. Quatuor autem illi, quotum nomina supprimit, Episcopi erant Joanni infensissimi, qui ardentiore studio cum Theophilo conspirarant, Severianus Gabalensis, Acacius Berœensis, Antiochus Ptolemaidis, & Cyrinus Chalcedonis. Inter sanctos viros, qui falsis rumoribus seducti Theophilo adhæserunt, connumerandi sunt Epiphanius & Hieronymus, fraudibus & calliditate decepti, quem illi suspiciebant ut præcipuum errorum Origenis expugnatorem, quem Joannes, ut ipsi existimabant, favore inductus Monachorum Origenistarum, & gratia Imperatoris abutens, in extremum discrimen abducere conatus fuerat, ni Deus malum consilium meliore terminasset exitu. Cyrillus etiam Alexandrinus Theophili ex fratre nepos, qui patruo in eodem Episcopatu successit, similis erroris fraude seductus est. Cùm enim Atticus Constantinopolis Episcopus ad eum scripsisset, exhortans, ut Joannem in Ecclesiæ Alexandrinæ tabulis conscribi consentiret, respondit tem esse illicitam, eò quòd duobus Episcoporum Synodis fuisset condemnatus & abdicatus. Attamen idem postmodum, re meliùs perspecta, Arsacium è diptychis Alexandrinis deleri, eique Joannis nomen subrogari consensit.

15. Defuncto Attico suffectus est in Constantinopolitanam Ecclesiam Sisinnius, Sisinnioque post mortem accitus Antiochia Nestorius, quo deinde ob hæresim in Ephesina Synodo damnato, sedeque depulso, subiectus est Maximianus, istique post biennium vita functo subrogatus Proclus, Joannis Chrysostomi discipulus. Jam inde ab eo tempore, quo Ecclesiæ Constantinopolitanæ præerat Nestorius, Joannis per universum Orientem festus dies publico cultu cœperat celebrari, studiis populorum, & pietate Theodosii junioris qui mortuo patre suo Arcadio habenas Imperii susceperat, fueratque infans à Chrysostomo baptismi sacro fonte ablutus; sed illa festivitas majore cultu aucta est, postquam sancti Pontificis reliquiæ Comanis regiam in urbem celeberrimo apparatu translatæ fuere, dum Proclus Constantinopolis regebat Ecclesiam. Theodosius selectos Senatores Comanam ad Pontum-Euxinum sitam Legatos misit, qui sanctissimi Præsulis reliquias magnificentissima pompa Constantinopolim advexerunt. Quacunque sacra lipsana deducebantur, occurrebant Ecclesiarum psallentes chori, locorumque Magistratus, populorumque frequentia cereos accensos gestantium. Theodosius Augustus cum Patriarcha & Senatu, universoque Clero principis Basilicæ obviam Chalcedonem usque sacro deposito processerunt, & cum facibus accensis, & musicis cantibus ad Ecclesiam Patriarchalem deduxerunt. Ibi Theodosius genibus ad sacra pignora provolutus veniam supplex pro suis parentibus oravit, & gloriosissimo Pontifici se suumque commendavit Imperium. Atque ita magnificavit Dominus Sanctum suum, in quo abundè completum est istud Domini in primo Regum libro effatum: *Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles*. Sacra ista translatio contigit, ut observat Baronius an. Chr. 438. Theodosio Augusto & Fausto Consulib.

16. Tres quinto isto sæculo hæreses præcipuæ abin-

ab inferis emerserunt, Pelagianorum, Nestorianorum, & Eutychianorum. Pelagius natione Scotus ex insula Britannia oriundus, profectus in Palæstinam, monachique assumpta professione, gratiam Christi, sanamque de peccato originali doctrinam impugnare aggressus, Cœlestium nactus est discipulum, qui primus in Africa hæreses istas disseminans, sententiam damnationis accepit à Carthaginensi Concilio, accusatore Paulino Ecclesiæ Carthaginensis Diacono, anno 412. Cùm verò Pelagius in Palæstina hæreret, duos habuit accusatores Gallicanos Episcopos Erotem Arelatensem, & Lazarum Aquensem apud Episcopos Palæstinæ, ad quos illi excerpta de Pelagii, Cœlestiique libris capitula miserunt. Qua de re Diospoli in Palæstina quatuordecim Episcoporum convocata est Synodus, quos interrogantes citatus ad causam dicendam Pelagius, dissimulata veritate, capriosis responsis elusit. Ideoque Joannis Jerosolymitani Episcopi & Rufini Presbyteri, qui ambo Origenistæ erant, interventu, dimissus est absolutus. Anno postea 416. Provinciales Synodi Carthaginensis & Milevitana præsente Augustino Synodicas ad Innocentium Romæ Episcopum miserant, commemorantes suo decreto damnatos fuisse Pelagium & Cœlestium. Sequenti anno 417. successit Innocentio Zosimus, Cœlestii, qui Romam purgandi sui causa venerat, ficta professione, subdolisque Pelagii & Episcopi Jerosolymitani Praylii literis deceptus in Africanos Patres, atque in Erotem & Lazarum indignatus est. Duos tamen præfixit menses ad pleniorem causæ hujus cognitionem, quo spatio satagentibus Africanis, Zosimus demum amborum hæreticorum calliditate comperta, cùm Cœlestius clàm Roma se subduxisset, utrumque secunda post Innocentii decretum excommunicatione perculit anno 418. Innocentius verò utrumque hæresiarcham Ecclesiastica communione excluserat anno qui præcesserat 417. Honorio & Constantino Consulibus, ut testantur ejus epistola, prætereaque Augustinus epist. 91. & 93. eodemque prodiit adversus eosdem Honorii edictum. Subsequutum est in Africa plenarium, ut ait Prosper, ducentorum & quatuordecim Episcoporum Carthaginense Concilium, quod adversùs Pelagianam hæresim octo canones edidit, qui falsò Milevitano Concilio attribuuntur, & quos Cœlestinus Pontifex in epist. ad Episcopos Galliæ sub Carthaginensis Synodi nomine profert. Hujus toto jam Orbe profligatæ patrocinium suscepit Julianus Memorii Episcopi Capuani ex legitimo præcedente matrimonio filius, eademque in sede electus successor, qui ob eamdem hæresim sede pulsus & solum vertere coactus, pluribus literis cum sancto Augustino decertavit. Successit subinde Semipelagianorum secta, quam in Galliis gliscentem idem Augustinus sub finem vitæ duobus libris de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiæ, oppugnavit; & post eum Prosper Aquitanicus, Fulgentius, Cæsarius, aliique: & secunda Synodus Arausicana damnavit anno Chr. 529.

17. Nestorius Constantinopolitanus Antistes novam hæresim invexit, quam, minimè dissimulavit, ut sæpè fecerant commemorati paulò antè Pelagius & Cœlestius; sed apertè tum concionando, tum scribendo, tum viva voce apud Synodos respondendo professus est ad ultimum usque vitæ halitum. Duas hic hæresiarcha distinctas in Christo personas, Divinam unam, & humanam alteram asserebat. Addens Mariam Virginem nullatenus dicendam *Deiparam* Θεοτόκον, ac DEI Matrem, sed tantùm Christi, eò quòd humanam ejus duntaxat personâ genuerit cum natura humana humanitus subsistente & completa. Ad hoc restinguendum nascens incendium permultum contulit Cyrillus Alexandrinus Episcopus, cui mandavit Cœlestinus Romanus Pontifex, ut Vicaria potestate in causam Nestorii inquireret, eumque, si fieri posset, ad palinodiam adigeret, ad quam certum hæresiarchæ tempus præfixit. At illo in contumacia persistente, ne longius malum exitiale serperet, anno 431. Synodus œcumenica Ephesi coacta est ducentorum Episcoporum, qui perdiu expectato Joannis Antiocheni Episcopi, cæterorumque qui ei suberant, Episcoporum adventu, cùm isti moras traherent, sive à Chrysaphio Imperii primario administro, qui Nestorio conjunctissimus erat, subornati, sive quia popularem suum veteremque amicum civem Antiochenum damnare pigebat, Synodus tamen illis absentibus inchoata est. Terque citato neque comparente Nestorio, atque probationibus accuratè discussis, Nestorius damnatus & Episcopatu dejectus est. His ritè peractis, quasi ex condicto Joannes cum suis, inter quos eminebat Theodoritus Cyri Episcopus, Ephesum ingreditur nec, tamen se sacræ Synodo adjunxit, sed quiritantes sibi factam injuriam omnes isti Orientales, damnabili exemplo, alio loco simul convenere, ut ducentorum Patrum in re tanti momenti Synodum rescinderent, sicque universam Ecclesiam perturbarent, fidemque simul ac religionem confunderent, ut hominis damnabilis, & hæresiarchæ gratiam inirent, hæresisque latiùs propagaretur, magisque posthac insolesceret. Hæc enim consectaria esse ex maligno isto secessu nemo non videbat. Istis Episcopis comites, quos Chrysaphius in gratiam Nestorii subornaverat, Candidianus & Irenæus Nestoriana lue infecti se adjungunt, ad legitimam Synodum evertendam, omnique dolo & perversitate ad detestabilem hunc finem conspirant. Prima hujus exiguæ schismaticæque Synodi acta protinus omnem audaciam & violentiam produnt. Acta sacrosanctæ Synodi revocant damnant & rescindunt: neque id satis; per comites enim suos præsidem Concilii Cyrillum Legatum Apostolicum, & secundæ sedis Patriarcham à satellitibus apprehensum in carcerem trudunt, eumdemque & Memnonem Ephesi Antistitem Episcopatibus deponunt; prohibent, ne quisquam cum ducentis communicet verbis vivæ vocis, aut literis; epistolas

epistolas omnes ad ducentos undecumque scriptas, aut à ducentis profectas intercipiunt. Cœtus verò illegitimus simulque Candidianus & Irenæus literas scribunt Constantinopolim, alióque quaquaversum falsitatum & calumniarum plenas, præsertim ad Imperatorem ejusque aulicos scriptitant mendaciis refertas, quibus eorum animi magis indies exasperentur.

18. Isti tandem dolî in apertum prodiere. Sacra enim ducentorum synodus hominem fidelem reperit, qui militibus observatoribus insciis Synodi legitimæ literas mendici habitu occultè, easque arundine inclusas Constantinopolim detulit, reique perspecta veritate, mediante Pulcheria Imperatoris sorore, prudentissima & religiosissima virgine, Imperator, quæcunque utrimque gesta erant, rescivit, Candidiano, Irenæoque acriter succensuit, gesta Antiocheni cum suis Orientalibus reprobavit, omnemque quam poterat, legitimæ Synodo præstitit auctoritatem; Nestorium ejusque hæresim suo proscripsit edicto, ipsumque sede pulsum in monasterium Antiochenum, unde exierat, relegavit. Quia verò multos ibi hæresis suæ contagio pervertebat, in Oasin deinde exportari jussit; quo loco tabe confectus, corrosaque à vermibus maledica lingua, miserrime interiit anno 436.

19. In Gallia Leporius quidam monachus Presbyter factus in Pelagii lapsus est hæresim, cui alteram adjunxit de duabus in Christo personis, qualem posteà Nestorius accepit & prædicavit. Ille itaque Nestorianæ prælusit hæresi, ut in Leporio refert Gennadius. Sed ut idem addit, à Gallicanis Doctoribus admonitus, & postquam in Africam transmisit, ab Augustino emendatus, ita ab utroque errore resipuit, ut dispersis ubique libellis, veniam ubique peteret, suorumque pœnitentiam errorum stabiliter manifestaret. Ejusdem quoque mentionem injicit Cassianus lib. 1. & 7. de incarna. Verbi. Dirempta feliciore quam cœperat successu Synodo Ephesina, non statim dirempta est Episcoporum simultas eorum, qui in legitima, & qui in falsa Synodo consederant. Graves enim offensæ utraque ex parte obtendebantur. Sed tandem Theodosii studio, & admirandi Simeonis Stylitæ interventu dissidia omnia composita fuere.

20. Jam verò ad tertiam, quam suprà commemoravi, hæresim, progrediendum est. Eutyches archimandrita, id est Abbas Constantinopolitani cujusdam monasterii, novum conflavit dogma, omne naturarum in Christo amovens discrimen: sed utramque in unam confundens Divinam, à qua quidquid in Christo apparebat humanum absorbebatur ac disperdebatur: unde consequebatur, vel divinam naturam esse in seipsa mutationibus & humanis perpessionibus mortique obnoxiam, vel quæ pro nostra redemptione passus dicitur Christus, mera esse commenta & ludibria. Cumque Flavianus Constantinopolis Episcopus, qui Proclo successerat, Synodum Episcoporum Constantinopoli haberet, Eusebius Dorylæi Episcopus Eutychetem judicio hæresis postulavit apud Synodum, qua repenitiùs explorata Eutycheti diem dicit, ut coram se sistat. Iste de morbo excusationem prætexit, sed demùm post tertium citationis edictum Synodum adit, turbulentissimis monachis, & militum manu stiparus, quos Chrysaphius Flaviano jampridem infensus præbuerat. His munitus præsidiis Eutyches coram Synodo sensum suum de naturarum in Christo commixtione audenter propugnat coram Patribus, à quibus refert damnationis sententiam anno 448. Ille prævenire volens Leonis Romani Pontificis animum, scripsit ad eum permultas querimonias, & mendacia, insinuans se Nicænæ fidei assertorem injustè damnatum ab Episcoporum cum Nestorio sentientium factione, Christum personarum diversitate dividentium, seque ad supremam Romanam sedem provocante rejectum, nihil præter odium & ludibria retulisse. De his scripsit ad Flavianum Leo, à quo rei totius veritatem addidicit. Inter hæc Dioscorus Alexandriæ post defunctum Cyrillum Episcopus, simulque Chrysaphius Theodosii & Eudoxiæ Augustæ animos injustis adversus Flavianum querelis præoccupant, remque persuadent ad œcumenicam Synodum referendam, in qua Flavianus non judicis sed tantùm rei personam sustineat. Horum & Eudoxiæ suasione Theodosius generale Concilium Ephesi celebrandum indicit, cui Dioscorus ipse præsideat. Hæc est Synodus illa, quam ληστρικὴν Græci, hoc est, *latrocinalem* vocant: in qua omnia per dolos perque vim apertam & militarem gesta sunt Dioscoro præside. Hic protinus communioni, pristinæque dignitati restitutus est Eutyches indicta causa, Flavianusque sede sua depositus, ejusque loco suffectus est Anatolius Dioscori apud Theodosium apocrisiarius. Theodoritus Cyri Episcopus, & Domnus Antiochenus gradu moti sunt, ac in ordinem redacti. Flavianus dum Leonem Romæ Episcopum appellat, exilio damnatur, & crebris percussionibus occiditur, ejusque vacuam sedem invadit Anatolius. Leo Papa, his acceptis, Pseudosynodum damnat: quem vicissim Dioscorus Alexandriam reversus temerario ausu pronunciat excommunicatum. Gesta hæc sunt Theodosio juniore Augusto consentiente ab iniquissimis seducto, absente sorore Pulcheria, quæ Chrysaphii Eunuchi, Eudoxiæ Imperatricis dolis in suum gynæceum ad privatam sortem redacta, Imperii administratione cesserat. Veruntamen aliquantò pòst Theodosius objurgatam Eudoxiam Jerosolymam relegavit, Pulcheriamque in pristinas Imperii curas revocavit ultimo vitæ suæ annò, qui fuit 430. Quo eodem Marcianus belli dux cum Pulcheria, quam illa conditione conjugem obtinuerat, ut intacta, quam illa Deo voverat, virginitate, connubio sociarentur, simul cum illa Imperium dotale recepit. Spado Chrysaphius multorum criminum reus Pulcheriæ jussu peremptus est.

21. Sub

21. Sub hoc novo Imperio Catholica fides de Eutychiana perfidia gloriosè triumphavit, adnitentibus cum Leone Pontifice Marciano Pulcheriaque Augustis. His tribus visum est Chalcedone convocandum esse generale Concilium, quo damna Latrocinantis omnia resarcirentur. Itaque Chalcedone œcumenica Synodus convocata est sexcentorum triginta Patrum anno 451. Interfuere Leonis Papæ Legati Paschasinus Lilybetanus, aliique tres, ipseque Dioscorus. Adfuere Marcianus & Pulcheria cum Senatu in templo Virgini & Martyri Euphemiæ dedicato. Latrocinans ibi Conciliabulum meritam damnationem accepit unà cum Eutychete & Dioscoro. Flaviani memoria honorificè fuit restituta. Dioscorus Gangram Paphlagoniæ relegatus, cujus in sedem Proterius est subrogatus. Alexandrinos pro Dioscoro tumultuantes Marcianus facilè compescuit

22. Postquam Gangræ mortuus est Dioscorus, Alexandrini denuò in seditionem versi sunt, concitantibus hæreticis monachis, ductore Timotheo dicto Æluro monacho simul & Presbytero, qui armis & vi aperta sedem occupat Episcopalem, Paschalibus diebus, deturbato inde Proterio anno 457 duobus à Marciani Augusti obitu mensibus elapsis. Proterius fugiens intra baptisterium confoditur. At præcipuos hujus facinores autores Leo Imperator, qui Marciano successit, linguarum abscissione punivit; Timotheum verò Episcoporum judicio reservavit, sed urgente demum Romæ Pontifice Leone, Imperator Leo Gangram primùm, deinde Chersonam Timotheum relegavit.

23. Iisdem temporibus altera ab Eutychianis seditio mota est in Antiochena urbe à Petro Cnapheo seu Fullone adversùs ejusdem Ecclesiæ Antistitem Martyrium; cujus ille sedem invasit. Martyrius cedere coactus hæc altè protestatus est; *Renuncio Ecclesiæ corruptæ, clero immorigero, plebique rebelli*. Petrus Fullo Ecclesiæ illius invasor hæresim Theopaschitarum invexit, quæ est quædam Eutychianæ appendix, & Trisagium *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis*, has voces adjunxit, *qui passus es pro nobis*. Sed mox ab Imperatore Leone damnatus exilio, in Acœmetarum monasterio, Constantinopoli latuit, donec defuncto Leone Basiliscus tyrannus usurpato Imperio Petrum Fullonem Antiochiam, & Timotheum Ælurum Alexandriam in Ecclesiæ fideique summam perniciem revocavit anno 476. Sed anno insequenti Zeno, recuperato quod sibi Basiliscus eripuerat Imperio, utrumque sedibus illis repulit. Eodemque ann 477. mortuus est Timotheus, quem post sui depositionem scribit Liberatus c. 16. mortem sibi veneno consciviſſe. In locum demortui Timothei, crearunt hæretici Alexandrinum Episcopum Petrum Moggum, Catholici verò Timotheum Solophaciolum elegerunt; Petrum verò Moggum Zeno jussit exulare. Antiochia quoque Petrus Cnapheus à Zenone pellitur, eique sufficitur Stephanus orthodoxus; sed hunc anno 479. mota seditione gregales Cnaphei in baptisterio trucidarunt, post quem Catholici prævalentes alterum Stephanum, & huic vita functo Calendionem ambos orthodoxos suffecerunt.

24 Constantinopolitanæ Ecclesiæ clavum rexit post Anatolium Gennadius, eximiæ vir pietatis & doctrinæ; huic, anno 471. vita functo successor datus est Acacius vafer & callidus homo, clam Eutychianæ addictus hæresi, sed religionis, prout è re sua esse judicabat, mirus simulator. Hujus suasione Zeno in deteriora mutatus Joannem Zalaidam orthodoxum, qui Timotheo Solophaciolo pariter catholico successerat in Alexandrinæ regimen Ecclesiæ, loco movit, Petrumque Moggum ad eam sedem revocavit anno 482. novamque fidei formulam fabricavit, in quam Catholici perinde ac hæretici poterant consentire, cui proinde nomen ἑνωτικόν indidit, quasi *pacis conciliatorium*; sed intacta præsenti dissidiorum circa fidem materia, ibi tacitè Concilii Chalcedonensis definitio abrogabatur. Huic Zenonis edicto Catholici constanter restiterunt, præsertim Felix III. Romanæ Sedis Episcopus, qui Leonis Magni successori Simpliciano Papæ anno 483. fuerat subrogatus. Hic ex Romana Synodo tres Legatos pro causa fidei Constantinopolim misit, Vitalem, Misenumque Episcopos, & Felicem Romanæ defensorem Ecclesiæ, qui Acacium ad tribunal citarent Romani Pontificis, & Moggum ab Alexandrina Ecclesia depelli curarent. At Vitalis & Misenus ab Acacio vexati, cum hoc consenserunt, simulque cum Petro Moggo communicarunt. Felix cùm morbo impeditus substitisset, postea Constantinopolim adveniens in vincula conjectus est. His offensus Papa Felix duos, qui cum Acacio & Moggo perfida prævaricatione communicarunt, propriis sedibus deposuit, & Acacium sententia perculit anathematis, qui per vindictam, Felicis Papæ nomen ex diptychis Ecclesiasticis abrasit anno 484.

35. Petrus Moggus apud Alexandriam recepto Zenonis henotico, Catholicos in discriminatim, & hæreticos demereri studens, & Chalcedonensem Synodum nunc rejiciens cum Eutychianis, nunc approbans cum Catholicis, quibuscum agebat, utrorumque in se odium attraxit, multique Eutychiani ejus respuunt communionem, qui cùm neque cum Ecclesia sentirent neque cum suo Episcopo convenirent, *Acephali*, hoc est, capite destituti, vocari sunt. Moritur exinde Cnapheus Antiochiæ anno 486. Moggus Alexandriæ anno 498. Acacius Constantinopoli anno 488. Acacio successit Flavita hæreticus; Flavitæ singuli hoc ordine successerunt Catholici quidem, sed schismate ab Ecclesia Romana divulsi; Euphemius, Macedonius, Timotheus, hoc solo ab Apostolica sede rejecti, quòd impii Acacii nomen de suarum Ecclesiarum tabulis delere recusabant, contra Summi Pontificis præceptum, exclusionem à communione decernentis in contumaces. Diuturna fuit illa Ecclesiarum discissio, perduravitque à tem-

à tempore decreti Felicis III. usque ad tempora Hormisdæ Papæ, involvitque quatuor successivè Constatinopolis Patriarchas jam nominatos: desiitque sub Hormisda Pontifice, quum Joannis regiæ urbis Patriarchæ studio, de consensu Justini primi Imperatoris, assentientibus Orientis Episcopis, pax intertupta iterum illuxit, & nomina Acacii, Flavitæ, Euphemii, Macedonii, & Timothei, obliterata ex Ecclesiis toto Oriente fuerunt, simulque nomina damnabilium Imperatorum Zenonis & Anastasii. Id factum anno 519. quo feliciter in unum corpus ac fœdus coaluerunt Ecclesiæ disjunctæ pridem per solidos trigintaquinque annos, quibus diremptæ ab Apostolica sede & unitate, tam multæ dispersæ per Orientem Ecclesiæ Divinæ lucis beneficio, & sacri Capitis virifico influxu destitutæ fuerunt.

26. Occidentis Imperium sub Honorio Augusto postquam à Gothorum armis respirare cœpit, aliis quoque bellis concussum fuit. Constantinus quidam in Britannia insula purpuram sumpsit: inde in Galliam cum numeroso exercitu digressus eum duobus filiis Constante & Juliano à Constantio Comite propè Arelatam victus & captus, Ravennamque abductus, Honorio jubente jugulatus est anno 411. Constantius deinde Placidiæ, post Attaulphi Gothi Principis ejus mariti obitum, Romam regressæ matrimonio junctus est, Honorio Imperatore nuptias istas conciliante quo ex matrimonio Valentinianus, qui postea hoc nomine tertius imperavit, & Honoria, nati sunt. Ipse Constantius ab Honorio sorori Placidiæ gratificari volente in Imperii consortium an. 420. assumptus est. Honorius verò an. 423. interiit, successoremque habuit ex sorore nepotem Valentinianum III. Hoc imperante soror ipsius Honoria ob admissum eum procuratore suo stuprum ejecta Palatio fraterno, & ad Theodosium in Orientem transmissa, Attilam adversùs Valentinianum concitavit in bellum, exhortans, ut contractis secum nuptiis, jura dominii Provinciarum, quæ sibi competere tan. quam partem paternæ in Imperium Occidentale successionis prætendebat, ut narrat Priscus Græcus illius temporis Historicus, armis vindicaret; simulque annulum pretiosum ad eum transmisit, ut arrham & pignus fœderis hujus nuptialis. Attila occiso fratre Bleda Hunnis regnabat, annoque Christi 450. in Gallias contendit, quas per ea tempora obtinebant diversis partibus Occidentales Gothi, dicti Visigothi, & Franci, & Burgundiones, aliæque barbaræ gentes, postquam propriis ad Aquilonem sedibus relictis Rhenum transmiserunt. Partem aliam Galliarum Romani Aetio duce ac præfecto ægre tuebantur. Aetius strenuus belli dux collectis undequaque copiis Attilæ occurrit, collatisque signis ingenti strage copias ejus fundit in campis Catalaunicis anno 451. Victus Attila in Italiam excurrit, Aquilejam obsidione expugnatam solo æquat, Mediolanum, Ticinum, aliaque Æmiliæ, Liguriæque oppida capit, & fœdè vastat. Inde Romam iter dirigens dum Mincium amnem transire parat, Leonem Romanum Pontificem in occursum habuit, missum à Valentiniano & Romanis Legatum, cujus Divina persuasus eloquentia, Numine quoque cœlesti animum ejus commovente, in patriam abscessit an. 452. Hoc eodem seculo in Sicambris ad Rheni fluenta mortuo Marcomiro Francorum duce Regis sumpto nomine dominatus est ejus filius Pharamundus ab anno Christi 420. ut prodit Chronicum Prosperi Piroeanum ad annum 26. Honorii Imperatoris, Consulibus Theodosio Augusto nonum, & Constantio Cæsare tertium. Scribit Salvianus temporum illorum autor gravissimus, Augustam Trevirorum primariam Galliç civitatem ter fuisse à Francis incensam & direptam, & pulsis demùm Francis, fuisse à Romanis recuperatam. Hęc verò celeberrimæ urbis exeidia eùm non contigerint regnante Clodione, contigisse necesse est regnante ejus parente Pharamundo, aut etiam Francis dominante Marcomiro.

27. Valentinianus post Placidiæ matris obitum in libidines effusus, Maximi Senatoris uxori stuprum obtulit: qua ille percitus injuria exitium Valentiniano molitur, sibique viam munit ad Imperium. Animum quippe Valentiniani suspicionibus innumeris, & calumniis commovet adversùs Aetium rerum gestarum gloria clarissimum, solumque Imperio dignum, occulteque illi persuadet ejus interfectionem per sicariorum insidias. Credulus Valentinianus illud consilium exequitur. Aetii verò milites ducis tanti necem morte Valentiniani ulciscuntur, ejusdem Maximi dolo, qui exambitis exercitus suffragiis acclamatur Imperator, nuptiisque potitur Eudoxiæ Augustæ Valentiniani viduæ, cui demens postmodùm suum aperit adversùs Valentinianum facinus, eidem asserens non aliam habuisse tanti conatus causam, præter ardentem illius, quo flagrabat, amorem, cujus nunc fructum capiebat optatissimum. At illa inde conceptum ex horrendo scelere odium cautè dissimulans, neque vindictam diu remorata, Gensericum in Africa suis armis subacta regnantem Vandalorum Regem advocat in Italiam, quam debellare facile posset, se præsertim cum ipso conspirante, nullo relicto ad resistendum belli duce; Maximum verò prorsus inertem esse ducem; prætereaque invisum non modò sibi, sed etiam exercitibus Romanis, quippe quem suspicentur autorem fuisse mortis Valentiniani; seipsam proditorium Maximi facinus opportunè Romanis in ejus excrationem proditaram, modò ipse ex Africa solvens copias in Italiam educat. Rei propositæ feliciter gerendæ occasionem amplectitur Vandalus, cujus inexpectato adventu consternata est Italia: Maximus verò terrore perculsus, & fugam meditans laniatura suis, atque in Tiberim demergitur. Gensericus urbe capta Leonis Pontificis oratione mitigatus, incendio, cædibus, & libidinibus abstinuit; omnes tamen sacra profa.

profanasque opes urbis, quæ immensæ erant, quatuordecim dierum direptione abstulit. Eudoxiam Augustam ejusque filias ambas Eudoxiam cognomine, & Placidiam Valentiniano genitas Carthaginem abduxit, è quibus Eudoxiam Hunnerico filio conjugem dedit; Placidiam verò, quia jam Olybrio nupserat, servavit.

28. Porrò Eudoxia ambarum mater ex Theodosio juniore, & ejus conjuge Eudocia nata fuerat. Contigit illa per Vandalos Romana clades anno 455. quo etiam multa captivorum millia Vandali in Africam abduxerunt. Vandalorum progressus hic fuit ex quo propriis relictis sedibus Rhenum trajecerunt. Anno 406. ab ambitioso Stilicone exciti in Gallias populabundi excurrerunt, ut scribit Prosper in Chronico. Inde Pyrenæum anno 409. transgressi Hispanias devastaverunt. Eos porrò in Africa sedem regni stabilire conantes perdiù repulit ab ejus littoribus Bonifacius Comes, sed tamen mutua Romanorum præfectorum æmulatione omnia pessum ivere. Bonifacium enim Aetius proditionis insimulavit, misitque adversùs eum Sigisvultum, & copias, quæ Bonifacium circumstabant, revocavit: hic ergo se imparem Romanorum viribus cernens, omnique destitutus auxilio, Vandalorum opem præsidiumque requisivit. Anno itaque 427. Gensericus cum octoginta Vandalorum & Alanorum millibus Africam occupavit. Bonifacius verò in gratiam Romanorum restitutus, Vandalos armis repellere conatus, ab eis acie vincitur. Gensericus annos triginta septem in Africa regnavit. Qui hunc excepit filius Hunnericus, anno regni sui octavo ac ultimo, qui fuit Christi 484. ut suam Arianam religionem propagaret, Ecclesiam violenter oppressit. Ut enim refert Victor Uticensis in suis de persecutione Vandalica libris, omnes Catholicorum conventus interdixit, eorum Ecclesias occlusit, opes eorum omnes partim suo fisco, partim pseudo-episcopis Arianis, eorumque ecclesiis addixit; orthodoxis exspoliatis hospitium, & cibaria, vestimentaque suppeditari sub gravibus pœnis prohibuit, adeò ut innumeri sub dio, aut in desertis degentes, fame, siti, frigore perierint. Feralia enim ejus edicta sub initium mensis Februarii promulgata fuere. Hac in persecutione diris cruciatibus & cædibus in omnem sexum, omnemque conditionem sævitum est. Episcopi supra ducentos triginta in diversa sunt exilia relegati. Complures linguis radicitùs excisis, ac manibus truncatis, in diversa loca extorres, per miraculum perfectè distinctèque loquebantur. Horum unus, ut in Dialogis Gregorius Magnus refert, postquam in fornicationem lapsus est, gratiam loquelæ amisit. Sed sub anni finem Hunnericum Divina ultio excepit, qui à vermibus corrosus sæviendi atque vivendi finem habuit.

29. Sæculo demum isto Romanum Imperium in Occidente concidit. Avitus Gallus anno 455. post Maximi mortem ab exercitu Romano in Gallia consistente renunciatus apud Tolosam Imperator, pacem cum Gothis firmavit. Sed anno sequenti à suis destitutus Placentiæ privatam ad sortem redactus est. Majorianus illi successor datus, mox a Ricimere vita Imperioque privatur. Ejus loco sufficitur Severus, ejusdem Ricimeris factione, a quo deinde perfido Ricimere veneno perimitur. Idem mox Ricimer utriusque militiæ Præfectus Anthemium patricium ex Græcia in Imperium accersit, ejusque fit gener; sed socerum haud multò post infidus gener vita cum Imperio spoliat, ejusque in vicem Olybrium substituit: cui brevi successit Glycerius, & Glycerio Julius Nepos, Nepoti Orestes, Orestem prælio victum Odoacer sustulit: cui tamen filius Momyllus dictus Augustus datus est successor, dictus per ludibrium Augustulus; in hoc desiit Occidentis Imperium, quod in Augusto exorsum, in Augustulo terminatum est.

30. Odoacer Turcilingorum Rex cum Scythis & Herulis auxiliaribus Orestem acie superatum sustulit, & Augustulum in Campaniam relegavit. Subjugataque Italia titulum Imperii detrectans, non alio quàm Regis nomine dominatus est septemdecim annis. Anno demum 489. Theodoricus Gothorum Rex Italiam ingressus, Odoacrem triplici conflictu superatum fugere Ravennam compulit, & post triennii obsidionem, fraudulenta pactione delusum, ut scilicet ambo communi autoritate Italiam regerent, eundem specie pacis ad convivium adhibitum interfecit anno 493. quo inijt Ostrogothorum in Italia regnum, fixa Ravennæ regia sede. Permultæ hoc infelici Sæculo factæ sunt Regnorum mutationes & exordia, Francorum & Burgundionum in Galliis, Visigothorum in Hispaniis, Ostrogothorum in Italia, Anglorum in Britannica Insula, Vandalorum in Africa. Quo tempore Aetius Galliæ præfecturam pro Romano gerebat Imperio, & innumeris distentus hostibus nullas poterat Britannis suppetias ferre, isti Pictorum & Scotorum hostilitatibus & armis resistere non valentes, Anglos in auxilium ex Germania acciverunt. Et Anglos quidem inter Germaniæ populos recenset Tacitus in suo de moribus Germanorum libello. Angli sub Rege Vitigerne compressis Scotis & Pictis, Britannos, a quibus implorati fuerant, sub dominationis suæ jugum submiserunt, ut referunt Beda lib. 1. de gestis Anglorum cap. 16. Gildas Britannicus, Paulus Diaconus lib. 14. ad finem. Venetorum pariter civitas & respublica, dum imperabat Valentinianus tertius, sua habuit exordia, Italis plerisque, dum Attila finitimas Adriatico sinui oras, ipsamque Aquilejam armis infestaret, sese ex urbium incendiis & ruinis in æstuaria illa recipientibus.

31. Isto eodem sæculo, monastica professio in multiplicibus Orientis & Occidentis plagis illustria incrementa sumpsit. Primùm quidem in Græcia, Ponto, & Asia, sub insigni asceticæ vitæ legislatore Basilio Cæsareæ Cappadocum

Antistite; tum etiam in Italia, sub Ambrosio Mediolanensi; atque in Africa, sub Augustino Hipponensi, altero Cœnobitarum institutore; tum in Gallia, sub auspiciis Martini Turonum Episcopi; apud Massiliam quoque sub Cassiano; quemadmodum etiam in Stœcadibus & Lerinensibus Insulis. Paula etiam Hieronymi discipula, virorum, mulierumque distincta monasteria apud Bethlehem construxit. Hujus sobolem sanctitate insignem, tum ad historiæ sacræ notitiam, tum ad ipsius Hieronymi epistolarum intelligentiam, visum est hic describere. Paula ex primaria Romanæ nobilitatis Scipionum & Æmiliorum gente orta nupserat Toxotio ex perillustri Æneæ & Julii stirpe nato. Hoc ex matrimonio quinque sunt editi liberi, scilicet Blæsilla primogenita, quæ septimo a nuptiis suis mense admodùm juvenis obiit. Deinde Paulina Pammachii Hieronymo amicissimi uxor. Tertiò, Eustochium virgo. Quartò, Ruffina, quæ pariter virgo in juvenili flore vita excessit. Quintò, Toxotius masculus; quo in lucem edito, Paula mater parere desiit, ut intelligatur, Paulam marito filium marem expetenti hactenus morem gessisse: post hac verò ex communi consensu ambos conjugio abstinuisse. Toxotius junior Lætam duxit uxorem. Ex eoque matrimonio edita est Paula puellula, pro qua in Monasterio Bethlehemitico sub aviæ Paulæ & amitæ Eustochii cura educanda Hieronymus ex Hierosolymitano monasterio ad Lætam ejus matrem literas scripsit.

32 Huic sæculo multum contulere splendoris Ecclesiastici Scriptores. Joannes ille Chrysostomus, cujus vitam & acta paulò antè contexui. Deinde Hieronymus sacrarum simul & sæcularium scientiarum, linguarumque Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, Latinæque peritia toto Orbe celeberrimus. Iste quoto Christi anno Stridone in Dalmatia natus sit, ignoratur. Eaque incertitudo incertam pariter & obscuram sanctissimi Doctoris ætatem reddit. Prosper quidem in Chronico vivere in terris desiisse illum affirmat anno Christi 420. Theodosio Augusto nonum, & Constantio Cæsare tertiùm Consulibus, annum ætatis agentem nonagesimum primum; Beda verò in Martyrologio, ejusque asseclæ Ado, Usuardus, & Sigibertus, annos quibus vixit, recensent nonaginta octo, vel novem. Cæterùm Baronius in Annalibus non nisi annos octo, vel novem, supra octoginta illi ascribit. Epiphanius Salaminæ in Insula Cypro Episcopus. Ambrosius Mediolanensis Episcopus scriptis, & vitæ sanctitate rebusque gestis clarissimus. Augustinus Hipponensis Episcopus ingenii copia & facilitate admirandus, præcipuus hæreticorum tum scriptis, tum viva voce, tum habitis cum ipsis & publicis & privatis collationibus debellator, atque illustrium, quæ tum per Africam celebratæ sunt Synodorum, mens & oraculum. Hic post multos pro Ecclesia DEI feliciter exantlatos labores, Hippone regio tertium jam mensem a Vandalis obsesso, ætatis anno septuagesimo sexto, epochæ Christianæ quadringentesimo supra trigesimum anno, spiritum Deo reddidit. Claruit pariter Cyrillus Alexandrinus Antistes, rebus pro Ecclesia gestis, præsertim contra Nestorii hæresim tunc insurgentem, scriptorumque multitudine & splendore clarissimus. Paulinus Nolanus Episcopus Burdigalæ natus, splendore generis in sæculo perillustris; sed contemptu sæculi, professione paupertatis, suique dejectione apud Deum illustrior, magnorum illorum virorum Ambrosii, Hieronymi, Augustini laudibus & amicitia celebratus. Leo Papa primus, re & cognomine Magnus, maximum Ecclesiæ contulit decus & ornamentum eruditione, pietate, eloquentia, rerum præclarè a se gestarum magnitudine, scriptisque libris. Prosper Aquitanicus sui contra Pelagianos, Semipelagianosque scriptis lucubrationibus admodùm eruditis valdè celebris. Huic attributum fuit trium librorum Opus de vita contemplativa, sed jam communi eruditorum suffragio vindicatur suo autori Juliano Pomerio Afro. Librum etiam de providentia DEI jure merito Bellarminus negat esse Prosperi, cui pseudepigraphe attributum fuerat; sapit enim Semipelagianismum, quem tanta ingenii vi & eruditione Prosper genuinis suis libris exagitat. Orosius ex Hispania oriundus Presbyter scriptis historiis, quas suadente Augustino edidit, nominis celebritatem meruit. Hic eodem hortante Augustino in Orientem profectus, sancti martyris Stephani reliquias in Africam asportavit, multis & insignibus miraculis comprobatas, quæ Augustinus in suis de civitate libris commemorat. Optatus Episcopus Milevitanus in Numidiæ Provincia septem egregiis libris Parmeniani insignis Donatistæ pseudo-episcopi Carthaginensis scripta refellit, atque Catholicam veritatem fortiter & eruditè propugnat, antequam Augustinus, qui posterior in certamen prodiit, stylum suum adversùs sectam eandem acuisset. Joannes Cassianus Scytha, Chrysostomi discipulus, admirator, & præco (quod ipse palam profitetur lib. 7. de Incarnatione) suas edidit elegantes & pias collationes, aliaque ascetica opuscula. Ad postremum hortatu Leonis, qui tunc Archidiaconi Romanæ Ecclesiæ fungebatur officio, sed postea defuncto Sixto in summum evasit Pontificem, libros septem de Incarnatione excellenti eruditione conscripsit, quibus Nestorii dogma quasi validissimo ariete demolitur. Gennadius de viris illustribus cap. 61. illius ita meminit: *Ad extremum rogatus a Leone urbis Romæ Archidiacono postea Episcopo, scripsit adversùs Nestorium de Incarnatione Domini libros septem, & in his scribendis apud Massiliam, & vivendi finem fecit, Theodosio, & Valentiniano regnantibus.* Hoc in Opere nihil de Concilio Ephesino meminit Cassianus, quo præcipuo telo Nestorius fuerat percutiendus, quod indicium est, scriptum hoc fuisse Opus ante Concilii hujus decretum. Hic est ille collator, contra quem Prosper suum adversùs collatorem librum elucubravit, hac occasione, quia Cassiani collatio XIII.

erro.

erroribus tota referta est Semipelagianorum. Vincentius Lirinensis laudatissimum edidit adversus hæreses tractatum, tertio, ut ipsemet scribit, post Ephesinam Synodum anno. Eucherius pariter, & Sidonius Apollinaris Aviti primùm Imperatoris Romani gener, deinde Avernorum Episcopus, claruerunt in Gallia doctis & eloquentibus libris, quibus Ecclesiam illustrarunt. Insignibus quoque multumque eruditis voluminibus hoc eodem Sæculo splendorem Ecclesiæ contulerunt Theodoritus Cyri in Palestina Episcopus, & Synesius ex gentili Philosopho Christianus, posteàque Cyrenensis Episcopus. Victor Uticensis Episcopus, insigni vir pietate, auctor trium librorum de persecutione Vandalica, quæ historia scitu dignissima est, permultum ad studium religionis conducens, & devotionem accendit in animis lectorum, per fortitudinis, admirabilisque constantiæ exempla, quæ sancti Martyres & Confessores, qui in hac persecutione claruerunt, exhibent legentibus. Scripsere hoc eodem Sæculo pii de sacris & Christiani rebus Poetæ Aurelius Prudentius, Marius Victor Massiliensis Rhetor, & Sedulius. Nomen quoque celebre sibi pepererunt Petrus Chrysologus Ravennas Episcopus, & Isidorus Pelusiota Monachus egregiè doctus.

32. Hoc eodem Sæculo celebrem consequutus est sanctimoniæ doctrinæque laudem Eucherius ex Lirinensi monacho Lugdunensis Episcopus, ab illo diversus Eucherio qui subscriptus legitur Concilio Arelatensi quarto, an. Chr. 524. deinde Arausicano secundo, an. 529. prætereaque Vasionensi secundo ejusdem desinentis anni. Quapropter Baronius, Bellarminus, Labbæus, aliique plerique doctrina insignes Scriptores agnoscunt ac discernunt diversos Eucherios Episcopos, quorum qui junior fuit, tribus denominatis Conciliis interfuit. Senioris verò cum ingenti laude meminerunt Hilarius Arelatensis Episcopus in panegyrica in sanctum Honoratum oratione. Gennadius de Script. Eccles. cap. 63. Sidonius Appollinaris in carmine Eucharistico ad Faustum Reiensem Episcopum hoc versu:

Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari. Insuper Claudianus Mamertus lib. 2. de statu animæ cap. 9. Salvianus Massiliensis epistola ad Salonium, Marcellinus Comes in Chron. Isidorus de viris illustrib. cap. 15. Ado Viennensis in Chron. Hujus senioris Eucherii est disertissimus tractatus ad Valerianum cognatum suum de contemptu mundi, scriptus, ut ipse de se fidem facit, anno Romanæ urbis conditæ 1085. qui fuit Christi 432. Præterea epistola de laudibus eremi, seu de vita solitaria ad sanctum Hilarium, priusquam electus esset Arelatensis Ecclesiæ Præsul, & proinde ante annum 430. Insuper librum contexuit formularum spiritualis intelligentiæ, quem Verano filio suo dedicavit. Libros quoque duos instructionum ad alterum filium suum Salonium. Quisnam verò sibi persuaserit, Eucherium, qui duorum filiorum jam adultorum parens erat, qui ambo postmodum fuere diversarum Ecclesiarum Episcopi, eximium illum inquam Ecclesiæ Doctorem, qui tanta sapientiæ vi ac luce scripserat ante annum Christi 430. evolutis postmodùm centum annis, satis habuisse viræ ac vigoris, ut duobus Conciliis interfuerit & subscripserit;

APPENDIX EJUSDEM AUCTORIS ad suam hujus quinti sæculi historiam.

1. Ante septennium vir quidam studiosus quemdam, qui sibi obvenerat, Græcum mihi librum exhibuit. Et quia Græcam non callebat linguam, erogavit me, ut eo perlecto sibi notificarem, quidnam rei in illo tractaretur. Eum librum subsecivis horis perlegi, de quo nihil videram vel legeram nisi auctoris nomen apud Jornandem, qui eum nonnunquam in testimonium suæ adducit historiæ. Autoris illius librum de legationibus ante obscurum & ignotum ex vetusta quadam bibliotheca erutum, vir doctus David Hœschelius apud Augustam Vindelicorum typis edi curaverat; sed hæc ipsa editio, quia sine Latina versione venalis erat, paucos reperit emptores: adeo ut nec in notitiam devenerit eruditissimorum, nec non linguæ Græcæ peritissimorum, qui postea scripsere, qualem honoris causa nomino Dionysium Petavium, non solum peritia linguarum celebrem sed undequaque doctissimum, ut ejus scripta palam faciunt, in cujus manus si editio illa Augustana pervenisset, aliter in suis historiis de rebus Francicis quibusdam enarrasset, præsertim de Clodionis liberis, & de expeditionibus Attilæ Hunnorum Regis. Quia verò liber ille Prisci de legationibus necdum facilè reperitur, ejus hic attexam fragmentum de Clodianis geminis liberis, & de Attilæ excursionibus, aliisque ad ipsum attinentibus rebus, nostramque adjungam, ut res pluribus innotescat, Latinam translationem. Hæc igitur perhibet Priscus in suis selectarum legationum historiis: Τόνε ἐπὶ τὸ μείζονα τρέπεσθαι πόλεμον αὐτῷ τῷ Ἀττήλᾳ ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ ἐς τὴν ἑσπέραν στρατεύεσθαι. τοὺς μέν γε αὐτῷ μὴ μόνον ἐστράτευσεν πρὸς Ἰταλιώτας, ὥστε τὴν Ὁνωρίαν μετὰ τῶν χρημάτων λαβεῖν. πρὸς δὲ Γότθους, χάριν Γεζερίχῳ κατατιθέμενος, Καὶ τῷ Ἀττήλᾳ ἦν τοῦ πρὸς τοὺς Φράγγους πολέμου πρόφασις ἡ τοῦ σφῶν βασιλέως τελευτὴ, καὶ ἡ τῶν τούτου παίδων ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς διαφορά· τοῦ πρεσβυτέρου μὲν Ἀττήλαν, τοῦ δὲ νεωτέρου Ἀέτιον ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐπάγεσθαι ἐγνωκότος· ὃν κατὰ τὴν Ῥώμην εἴδομεν πρεσβευόμενον, καὶ μήπω ἰούλου ἀρχόμενον, ξανθὴν τὴν κόμην τοῖς αὐτοῦ περικεχυμένην διὰ μέγεθος ὤμοις· θετὸν δὲ αὐτὸν ὁ Ἀέτιος ποιησάμενος παῖδα, καὶ πλεῖστα δῶρα δοὺς, ἅμα τῷ βασιλεύοντι, ἐπὶ φιλίᾳ τε καὶ ὁμαιχμίᾳ ἀπέπεμψε. Τούτων ἕνεκα ὁ Ἀττήλας τὴν ἐκστρατείαν ποιούμενος, αὖθις τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἄνδρας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμπεν, ὥστε τὴν Ὁνωρίαν ἐκδιδόναι. εἶναι γὰρ αὐτῷ ἡρμοσμένην πρὸς γάμον, τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς πεμφθέντα δακτύλιον, ὃν καὶ ἐπιδειχθησόμενον ἐστάλκει, παραχωρεῖν δὲ αὐτῷ τὸν Βαλεντινιανὸν καὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς βασιλείας μέρους· ὡς καὶ τῆς Ὁνωρίας διαδεξαμένης μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς, ταύτης δὲ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀφαιρεθείσης πλεονεξίᾳ. Ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ Ῥωμαῖοι τῆς προτέρας ἐχόμενοι γνώμης πρὸς οὐδὲν τῶν αὐτῷ δεδογμένων ὑπεῖκον, ἐνέκειτο μᾶλλον τῇ τοῦ πολέμου παρασκευῇ, τὸ πᾶν τῶν μαχίμων ἀγείρων πλῆθος. Πρός τε ὁ Ἀττήλας μετὰ τὴν Ἰταλίαν ἀναχωρήσεως, περὶ τὰ ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀναζεῦξαι, τοῖς κρατοῦσι τῶν ἑῴων Ῥωμαίων πόλεμον, καὶ ἀνδραποδισμὸν τῆς χώρας κατήγγελλε, ὡς μὴ ἐκπεμφθέντος τοῦ παρὰ Θεοδοσίου ταχθέντος φόρου. Hoc est: *Interea animo proposuit Attila in Occiduas regiones bellum inferre: nec solum in Italiam ut Honoriam cum suis opibus & juribus nancisceretur, verùm etiam in Franciam hoc proposito ut Gensericum demereretur. Prætextus autem, quem obtendebat Francici belli, ex interitu oriebatur Francorum Regis, cujus occasione liberi, quos superstites reliquerat, mutuo bello de regno decertabant, eo quidem qui natu major erat, se Attila adjungente; qui vero minor, cum Aetio belli societatem ac fœdus ineunte. Hunc juniorem Romæ conspeximus legatione pro Attila fungentem, cui præ juventa nondum lanugo creverat, flava cæsarie spectabilem, cujus prolixitas humeros ejus obtegebat, eumque Aetius sibi in filium adoptarat, muneribusque cumulatum ad Imperatorem ob negotiandam belli hujus societatem direxerat. Diversa*

ex parte Attila sibi familiaritate junctos ad eumdem delegaverat Romanum Principem, ut ab illo Honoriam poscerent Attila ipsi nupturam, quæ pridem hujus connubii fidem dederat ejusque in arrham & pignus annulum transmiserat, quo ostenso Valentinianum Legati interpellarent, ut dimidia Imperii parte cederet, quam sibi per injuriam sororis Honoria, cui æqua successionis paterna pars debebatur, arrogaverat. Cùmque petitio illa ab Occiduis Romanis rejecta fuisset, novo habito militum delectu bellum adversus eos apparabat: eidemque propositum erat, post subactam Italiam, bellum inde à se denunciatum in Orientis Imperium transferre, hoc jure quia conventum mutuo inter se & Theodosium fœdere tributum minimè persolveret.

32. Ex uno isto fragmento pleraque addiscimus, quæ aliunde non potuerant nobis innotescere. In primis Francorum Regem Clodionem binos post se reliquisse, cùm tamen nostri existimarint sine liberis decessisse. Secundò duorum horum fratrum eum, qui natu major erat, societatem belli cum Attila iniisse Hunnorum Rege: minorem verò (is non alius à Meroveo esse potest, sese Aetio adjunxisse. Tertiò, fuisse eumdem ab Aetio adoptatum, Romamque ad Imperatorem Valentinianum missum: ejusque rei hunc ipsum, à quo hæc conscripta sunt, Priscum testem fuisse oculatum. Hic verò Priscus jam fuerat honorificis legationibus sub Theodosio juniore perfunctus, ut refert Jornandes, qui ejus passim historias in testimonium adducit. Gregorius Turonensis, qui post intermedium sæculum vixit, res istas minime compertas habuit, qui lib. 2. hist. Franc. c. 9. sic ait: *Clodio civitatem Camaracum apprehendit, in qua paucum tempus residens usque ad Suminam fluvium occupavit. De hujus stirpe quidam Meroveum Regem fuisse asserunt, cujus filius fuit Childericus.* Hæc Gregorius. Quod verò Sidonius in carmine 7. panegyrico ad Avitum recenset, Francos in Attilæ copiis, id Prisci narrationem firmat de bellica societate primogeniti fratrum circa regni paterni successionem contendentium, qui ad sui opem Attilam accivit, cùm certum sit, Meroveum, qui æquam cum fratre regni partitionem deposcebat, inter copias Aetii militasse: quod tamen Gregorius ipse Francicam contexens historiam siluit, adeo vel negligens, vel inscius fuit rerum ad Francicam historiam pertinentium. Idem tamen mentionem injicit Theudonis Gothorum Regis ejusque filii Thorismundi, qui cum Aetio adversus Attilam congressi sunt. Quod verò Priscus perhibet, Attilam adversus Gothos ideo bellum suscepisse, ut Genserico Vandalorum Regi gratificaret: Sciendum est Gensericum gravissima offensione odium Theudonis, ut vocat Gregorius Turonensis, seu ut ab aliis nominatur, Theodorici Gothorum Occidentalium, seu Visigothorum Regis concitasse. Cùm enim hujus Theodorici filiam Genserici filius nuptu accepisset, eamdem ob veneni suspicionem Gensericus truncis naribus & auribus dehonestatam ad patrem remiserat. Ab hoc sibi metuens Vandalus, Attilam amplissimis muneribus pellectum, ut Theodoricum bello adoriretur, incitavit, ut Jornandes de reb. Gothicis ca. 36. fidem facit. Hic etiam advertas licet animi grandem in Attila fiduciam quatuor simul bella moliente, eaque gravissima, scilicet adversus Theodoricum Visigothorum, cujus dominatio latè per Hispanias & Gallias protendebatur, adversus Meroveum Francorum parte validisque societatibus fretum, adversus Occidentis Imperatorem Valentinianum tertium, ob vindicatam sibi medietam ejus Imperii partem, specie juris dotalis Honoriæ sororis ejus. Hæc enim ob stuprum admissum ejecta ignominiosè de fratris aula, Attilam in sui ultionem accersiverat, paciscens cum eo nuptias, & pro dote dimidiam Occidentis Imperii portionem, ut Priscus hic prodit, quam sibi tanquam ex semisse cum fratre hæredi debitam asseverabat. Et demum adversus præpotentem Orientis Imperatorem Marcianum, eò quòd tributum annuum, cui solvendo præcessor ejus Theodosius junior se Attilæ devinxerat, pendere recusaret.

CONCILIUM TOLETANUM
primum Anni 400.

1. FUerat pridem istud Concilium communi judicio adscriptum anno Christi 405. Errori causam dederat Innocentii Papæ epistola 23. ad Synodum in Tolosana civitate constitutam, seu ut restituit Sirmondus, ad Episcopos Synodi Toletanæ. Cæterùm hæc Innocentii epistola non ad istam, quam hic tractamus, Synodum Toletanam scripta est; sed ad posteriorem Toletanam, in qua de ordinationibus perperam factis agebatur. Ista verò prior quam nunc tractamus, contigit sub Anastasii (qui successorem Innocentium habuit (Pontificatu. Idque præclarè primus animadvertit Baronius, inde quia Concilium istud primum Toletanum in definitiva, quæ Canonibus subjicitur, sententia meminit tunc viventis Simpliciani, qui Ambrosio in Episcopatu Mediolanensi proximus successerat, his verbis: *Expectantes pari exemplo, quod Papa qui nunc est, quid sanctus Simplicianus Mediolanensi Episcopus, reliquique Ecclesiarum constituant Sacerdotes.* Et iterum: *Constituimus autem priusquam illis per Papam, vel per sanctum Simplicianum communio redditur.* Posterioris verò Toletani, ad quod Innocentius Papa scripsit, annus, & decreta ignorantur. Hoc unum pro certo habendum, acquievisse placitis in epistola Innocentii comprehensis, atque ita Hispanarum Ecclesiarum compressa fuisse dissidia, quibus illæ perniciosè infestabantur circa conversos ab hæresi Priscilliani Episcopos, utrùm in pristino dignitatis gradu recipiendi essent, & circa permultas ordinationes Ecclesiasticas, quas constabat factas contra Nicænos aliosque sacros Ecclesiæ canones, quasque aliqui irritas & pro nullis habendas, alii qualitercumque factas subsistere ac sustineri debere contendebant. Innocentius de diversis ordinationibus diversa præscribit. Sed quod ad futuras ordinationes attinet, præcipit in eis posthac sacros Canones inviolatè custodiri. Ad stabiliendam verò necessariam pacem, pro qua conciliandа Hilarius Episcopus, qui subscriptus Concilio Toletano legitur, & Elpidius Presbyter ex Hispania Romam ad Innocentium commigrarant, Symphosium & Dictinnium Episcopos & Comasium Presbyterum, aliosque ex Priscilliani secta redeuntes, quos Toletanum primum Concilium damnantes Priscilliani sectam, in communionem retentis pristinis honoribus, ut scribit Idacius in Chronico, receperat, statuit Innocentius posse in pristinis gradibus ac dignitatibus permanere; eos verò qui pervicaciùs obsisterent, quiescere jubet, admonens ne Luciferi olim Calaritani in Sardinia Episcopi schisma in simili causa imitentur. Porrò Concilium, quod pertractamus, necesse est collocari ante annum 401. quo defuncto jam Simpliciano Venerius Mediolanensem regebat Ecclesiam, ut constat ex Legatione in Concilio Africano decreta ad Anastasium Papam, & Venerium Mediolanensem Episcopum post primum Stiliconis Consulatum. At verò ista Toletana prima Synodus, sub illo eodem coacta est Stiliconis Consulatu, qui anno Chr. 400. est assignandus, Anastasio Papa Ecclesiam moderante.

2. Est verò Toletum civitas insignis ad amnem Tagum sita, caput Carpetanorum, quæ nunc regio Castillia dicitur nova: hujus cogendæ Synodi duæ fuerunt præcipuæ causæ, schisma Ecclesiarum Hispaniæ, præsertim Bœticarum, & Provinciæ Gallæciæ ab invicem dissidentium, exortum ex plerisque factis contra Canonum præscripta ordinationibus, quas quidam subsistere, alii esse irritas, omnique validitate vacuas, prorsusque nullas obnixè asserebant. Prætereàque ex occasione Priscillianistarum hæresis, quæ multas Ibericas provincias pervaserat, & discordiæ inter Catholicos natæ, utrùm conversi ab illa hæresi Sacerdotes, & Episcopi pristino in gradu post ejuratam hæresim relinquendi essent. Severus Sulpicius hujus historiam hæresis accuratè describit, quæ Simonis atque Basilidis dæmoniacas præstigias, Gnosticorum infames spurcitias, & Manichæorum deliria renovabat. Ejus autor Priscillianus Episcopus, ea de causa capitali supplicio ab Imperii usurpatore Maximo addictus est. Complures Synodus ista canones

& ana-

& anathematiſmos edidit, quemadmodum etiam Bracarenſis prima, & Cæſaraugustana, quibus iſta damnatur & reprimitur hæreſis. Iſtud quoque obſervandum eſt, Toletanum hoc primum Concilium, novum procudiſſe fidei ſymbolum, quo proceſſio ſancti Spiritus à Patre Filioque confirmatur his verbis: *Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paracletus, ſed à Patre Filioque procedens*. Ex eadem Hiſpania Bracarenſe Concilium primum anni à Chr. 411. in fidei, quam procudit, profeſſione, hoc idem enunciat: *Credo in Spiritum ſanctum procedentem à Patre & Verbo*. Eadem expreſſe ſimul profitentur poſteriora Toletana Concilia, tertium anni 589. & quartum anni 633. & octavum anni 653. & undecimum anni 675. Quæ omnia celebrata ſunt ante annum 700. quo infauſte cœpit Græcorum diſſidium.

3. In iſtius Toletani primi Concilii canonibus multæ proponuntur irregularitates, quæ homines à ſacris Ordinibus arcent. Cujuſmodi ſunt publica, quæ præceſſerit, pœnitentia, can. 2. Bigamia tum propriè dicta, tum etiam interpretativa, can. 3. 4. & 7. Militia quoque poſt baptiſmum, can. 8. Quarum rerum recitatione ſuperſedeo, quia illas alibi exactiùs à me proſequutum iri ſpero.

4. Can. V. Hoc exigit ab omnibus Clericis, ut quandocunque poſſunt, Miſſæ quotidie interſint Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel in loco, caſtello, vico, aut villa, in qua quotidianum offeratur Sacrificium.

Can. VI. *Item neque puella Dei, aut familiaritatem habeat cum confeſſore, aut cum quolibet laico ſibi ſanguinis alieni.*

Similiter Concilium Pariſienſe ſub Gregorio IV. regnante Ludovico Pio Francorum Imperatore, hæc ſtatuit lib. 1. cap. 46. *Clerici vel Monachi ne cum ſanctimonialibus colloquantur niſi ex conſenſu Epiſcopi, & ex cauſa neceſſitatis. Neve ullus Sacerdos alicujus monialis confeſſionem audiat, niſi coram teſtibus haud procul adſtantibus.* Conſulito etiam, quæ adnotavi ad can. 20. Nicænæ Synodi ſecundæ, & ad can. 28. Agathenſis Concilii. Vide Concil. Carthag. IV. can. 97. ut religioſis fœminis præponendus ab Epiſcopo probetur.

5. Can. XIV. *Si quis acceptam à Sacerdote Eucharistiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur.*

Veterem itaque ritum abolet, quo libertas fidelibus relinquebatur ſacram Euchariſtiam, vel intra Eccleſiam præſenti manducatione abſumendi, vel manu acceptam intra privatas ædes deferendi. Qua de re pluribus pertractatum ſuprà eſt ad ſecundum Eccleſiæ Sæculum, in diſſertatione 5. de veteribus circa Euchariſtiam ritibus. Eamdem quoque de abſumenda intra Eccleſiam Divina Euchariſtia, ſanctionem procudit Concilium Cæſaraugustanum can. 3. Cauſam dedit harum in Hiſpania conſtitutionum, Priſcillianiſtarum, qui eas provincias peſtifera lue infecerant, nefanda impietas, qui ſuis in propudioſis & nocturnis conventibus, rebus ſacris impiè, ut Sulpicius Severus prodit, abutebantur.

6. Can. XVII. *Si quis habens uxorem fidelem, & concubinam habeat, non communicet. Cæterùm qui non habet uxorem, & concubinam pro uxore habet, à communione non repellatur, tantùm ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, ſit conjunctione contentus.*

Eſt apud Gratianum c. is qui, diſt. 34. Quicunque canonem iſtum expoſuerunt, concubinas, de quibus loquitur, illas eſſe dixerunt, quæ maritali affectu ductæ ſunt atque in matrimonium licitum, ſed ſine inſtrumentis & conventionibus dotalibus, & citra ſolitas adhiberi ſolemnitates, quales erant Abrahami concubinæ, adeò ut tales conjunctiones eſſent à peccato immunes, & vera inter Chriſtianos Sacramenta. Unde mirum eſt, quid potuerit Ferdinando Mendozæ in mentem venire, ſcribenti ad can. 2. Illiberritanum, ut expoſuerit Toletanum canonem iſtum de pellicibus, ac de fornicariis, legeque Chriſtiana prohibitis concubinis, quarum nullus eſſe uſus poteſt citra crimen lethiferum. Et cùm abſolutè Chriſtus vetet: *Nolite Sanctum dare canibus, & margaritas projicere ante porcos*. Et alte prædicet Chriſti Apoſtolus, & præco, ut *probet ſeipſum homo; qui enim manducant & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini*. At verò in oppoſitum ſancta & approbata Synodus in eam præceps ruat voraginem, ut Sacerdotibus prohibeat, quantumvis notos, ſcandoloſos, & impœnitentes obſtinatoſque concubinarios ab hiſce incontaminatis & tremendis myſteriis excludere ac prohibere; jubeatque publica ſanctione Sanctum dare canibus, & margaritum immenſæ puritatis, atque inappretiabile, projicere ante porcos. Quis verò in animum inducat ita decreviſſe Concilium iſtud, cujus proximè ſequenti canone ſtudium adeò videtur erga continentiam immoderatum, ſi ſic dicere licet, ut matrimonium aliquod Divino ipſo & Evangelico jure licitum, atque à peccato prorſus immune, perpetua puniat Euchariſticæ communionis privatione, præterquam in exitu vitæ; ſic enim decernit can. ſequenti.

7. Can. XVIII. *Si qua vidua Epiſcopi, ſive Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nulla religioſa cum ea convivium ſumat, nunquam communicet, morienti tantum ei Sacramentum ſubveniat.*

Quàm malè cohæret canon uſque adeò ſeverus cum præcedenti canone, quo ſi Mendozæ fidem habeamus, porrigi jubetur Euchariſtia concubinariis impœnitentibus, nec à peccato deſiſtere volentibus.

8. Can. XX. *Quamvis penè ubique cuſtodiatur, ut abſque Epiſcopo nemo Chriſma conficiat: tamen quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri dicuntur chriſma conficere, placuit ex hac die nullum alium niſi Epiſcopum chriſma conficere, & per diœceſim deſtinare; ita ut de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum ante diem Paſchæ Diaconi deſtinentur, aut Subdiaconi, ut confectum chriſma ab Epiſcopo deſtinatum ad diem Paſchæ poſſit occurrere. Epiſcopo ſanè certum eſt omni tempore licere chriſma conficere. Sine conſcientia autem Epiſcopi nihil penitùs faciendum. Statutum verò eſt, Diaconum non chriſmare, ſed Presbyterum abſente Epiſcopo; præſente verò Epiſcopo poſſe, ſi ab Epiſcopo fuerit præceptum.*

His conformia jam antè diſpoſuerant Carthaginenſes Canones. Etenim Concilii Carthaginenſis ſecundi canon 3. ſic habet: *Fortunatus Epiſcopus dixit, ſi jubet Sanctitas Veſtra ſuggero. Nam memini præcedenti Concilio fuiſſe ſtatutum, ut chriſma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non puellarum conſecratio à Presbyteris non fiant. Ab univerſis dictum eſt Epiſcopis: Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio à Presbyteris non fiant; vel reconciliare quemquam in publica Miſſa Presbytero non licere: hoc omnibus placet.* En igitur tria, quæ fieri à Presbyteris non poterant, Chriſmatis confectio, Virginum conſecratio, & pœnitentium publica reconciliatio. Simile decretum à Concilio Carthaginenſi tertio promanavit can. 36. *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo virgines non conſecret: chriſma verò nunquam conficiat.* De reconciliatione verò publicè pœnitentium eodem Carthaginenſi, Concilio tertio can. 32. ſic decernitur: *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur.*

9. Quod verò ait noſter Toletanus canon 20. *Epiſcopo ſane certum eſt, omni tempore licere chriſma conficere*. Id non eſt indiſcriminatim intelligendum, ſed accommodatè ad omnes annos; nullatenus verò ad omnes anni dies. Nemo Catholicus ambigit Apoſtolicam eſſe traditionem, ut quotannis in die Cœnæ Domini chriſma conficiatur. Et Concilium Meldenſe can. 46. decernit: *Ut nemo ſacrum chriſma niſi in quinta feria maioris ſeptimanæ, id eſt in Cœna, quæ ſpecialiter appellatur Dominica, conficere præſumat.* Porrò canon iſte Toletanus refertur à Martino origine quidem Græco, ſed in Hiſpania Bracarenſi Epiſcopo, Martinianæ collectionis can. 51. & à Gratiano diſt. 3. de conſecr. cap. omni tempore.

CONCILIUM TAURINENSE.
Anni 402.

1. QUod attinet ad hujus Concilii tempus, quamvis communi judicio existimatum fuerit ejus incidisse celebrationem in annum à Christo 397. dum Siricius Papa Ecclesiæ præsidebat, rectiùs tamen assignandum est anno 402. aut sequenti. Sanctus enim Martinus Turonensem rexit Ecclesiam adusque initium quinti sæculi: recteque ex Sulpicio conjicit Baronius, Martini obitum non contigisse ante quadringentesimi saltem anni aut sequentis finem, die Novembris undecima: & aliundè liquet ex Zosimi Pontificis ad Africanos epist. 4. & ex ejusdem ad Africanos, Gallos & Hispanos epist. 7. Lazarum fuisse in Taurinensi Concilio calumniæ convictum, contra Bricium Episcopum intentatæ. Hic autem in Martini demortui successerat Episcopatum. Unde necesse est istud Concilium referre saltem in annum epochæ Christianæ 402. quo Bricius Turonensi Ecclesiæ post Martinum præfuit. Nisi fortè Zosimus ipse falsis relationibus fuerit circumventus ab adversariis Lazari, quales pro certo erant Patroclus & Cælestinus Pelagianus.

2. Augusta Taurinorum urbs est in regione Pedemontium, intra Galliam, dictam olim Cisalpinam, Sabaudiæ Ducum sedes. Ibi congregatum Concilium fuit ad sedandas quorumdam Gallicanorum Præsulum controversias, quæ tamen diremptæ non fuerunt. Litigabant invicem de Primatu Viennensis & Arelatensis Episcopi, nec tamen ibi processum ad definitivum judicium fuit, sed hoc tantummodò interlocutorium: *Ut qui ex eis approbaverit civitatem suam esse Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipse juxta canonum præceptum ordinationum habeat potestatem*. Can. 2. Certè ad pacis vinculum conservandum hoc utiliore consilio decretum est, ut si placet memoratarum urbium Episcopis, unaquæque de his viciniores sibi intra Provinciam vindicet civitates, easque visitet Ecclesias, quas oppidis suis viciniores esse constiterit. Ita ut memores concordiæ, atque unanimitatis, non alter alterum longius sibi usurpando, quod est alii propius, inquietet.

3. Proculus etiam Episcopus Massiliensis Arelatensi Metropolitano subjectus ac Suffraganeus, vir sublimes præferens spiritus, quemque suprà vidimus unà cum Constantio Legatum Gallicanarum Ecclesiarum in Aquileiensi Concilio consedisse, ambiebat in aliena Provincia, scilicet in secunda Narbonensi Metropolitani dignitatem, nullum jus, nullamque suorum prædecessorum allegans possessionem, sed unum hoc prætendens, (quod tamen alii negabant Provinciæ Episcopi) fuisse à se quosdam ejusdem Provinciæ Episcopos consecratos. Apertè & indubiè Baronius hic fallitur, cujus hæc ipsa in istud Concilium verba: *Sed & Narbonensis Provinciæ primam esse sedem Massiliensem Ecclesiam declaratum est*. At contrarium prorsus à Concilio declaratum est can. 1. his ipsis verbis: *Siquidem assereret Proculus easdem Ecclesias* (secundæ Narbonensis Provinciæ) *vel suas Parochias esse, vel Episcopos à se in eisdem Ecclesiis ordinatos. Et è diverso ejusdem regionis Episcopi aliud defensarent, ac sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse non debere contenderent: id judicatum est à sancta Synodo contemplatione pacis atque concordiæ: ut non tam civitati ejus, quæ in altera Provincia est sita, cujus magnitudinem penitus nesciremus, quàm ipsi potissimum deferretur, ut tanquam pater filiis honore primatus assisteret. Dignum enim visum est, ut quamvis unitate Provinciæ minimè tenerentur, constringerentur tamen pietatis affectu: hæc igitur ipsi tantùm in vita ejus forma servabitur*. Hactenus verba Concilii Taurinensis, quod fatetur semel iterumque Massiliam esse diversæ à Narbonensi secunda Provinciæ, ideoque jus Metropoleos apertè excludit ab Ecclesia Massiliensi: sed soli personæ Proculi solius ad solam illius vitam Primatum istum indulgere se profitetur. Quæ Concilii verba Proculi injustam patefaciunt ambitionem, simulque Concilii pusillanimitatem, non ausi Proculum factione prævalidum penitùs offendere. Commonstrat tamen se novitatem in universa Ecclesia hactenus inauditam & insolitam ad tempus dumtaxat vitæ unius invehere. Et utique Summus Pontifex Zosimus perspecta hujus Taurinensis decreti iniquitate, ipsum contrario decreto penitùs abrogavit: ejusque impetratorem Proculum apertè damnavit in sua ad Patroclum Arelatensem epistola. Quin etiam Proclum adversùs Apostolica mandata pertinacem, novasque turbas, & populares factiones concitantem, ipsa Massiliensi sede & Ecclesia exturbat, mandatque alium ejus loco Episcopum eligi, ut ex aliis duabus Zosimi epistolis liquet ad Patroclum & ad Massilienses.

4. Sanè constituerat Nicæna Synodus can. 4. ut in unaquaque Provincia Ecclesiastica præsit Metropolitanus intra eam constitutus. Perspicuè verò testantur tum Laterculum Provinciarum Imperii Romani, tum Ammianus Marcellinus lib. historiarum 15. Arelatem & Massiliam ad Viennensem provinciam pertinere: quinetiam idipsum plusquam semel declarat verbis jam allegatis Taurinense Concilium. Hæc igitur secunda Narbonensis Provincia, neque Massiliensem debuit Episcopum, neque Arelatensem Archiepiscopum habere Metropolitanum, sed potiùs Aquisextiensem, qui hoc etiam nunc potitur dignitatis gradu. Etenim Aquas sextias Notitia Imperii collocat secundæ Narbonensis Provinciæ Metropolim, eique easdem subjicit civitates, quæ etiam nunc in Ecclesiastica partitione eidem Aquensi comprovinciales sunt ac suffraganeæ. Est verò demonstratu facillimum, Ecclesiarum distributiones & colligationes jam inde ab exordiis nascentis Ecclesiæ cum partitione civili conformatas fuisse. Porrò Arelatensis Ecclesia non modò ex antiquo consequuta est, ut esset Metropolis Ecclesiastica, sicque præesset Ecclesiis Provinciæ secundæ, seu inferioris Viennensis, atque ita subesset Arelatensi Metropoli (quæ ejusdem est Provinciæ suffraganea) Massiliensis Ecclesia, verum etiam diuturnis temporibus Primatiæ ac Vicariæ Apostolicæ jure ac autoritate supra utramque Narbonensem primam & secundam universamque Viennensem superiorem, potita fuit; & licet Nicæno canone cautum esset, ut Episcopi cujuslibet Provinciæ à propriis Metropolitis consecrarentur, prohibitum nihilo seciùs à Zosimo Papa fuit, ne quisquam Viennensium aut Narbonensium Provinciarum ordinaretur Episcopus ab alio quàm ab Arelatensi, cui etiam jus collatum fuit Synodos per illas Provincias convocandi, in eisque præsidendi, ut factum videmus in Concilio Agathensi, cui Cæsarius Arelatensis præsedit, etiamsi Agatha sit suffraganea Narbonensi Metropolitæ. In Concilio similiter Rejensi seu Regensi præfuit Hilarius Arelatensis tempore Sixti Papæ tertii, quamvis Rejorum civitas ad secundam Narbonensem, cujus est Metropolites Aquensis Episcopus, pertineret. Antoninus enim Augustus Rejensium civitatem in suo collocat itinerario intra secundam Narbonensem, cujus Metropolim esse docet Aquas sextias, hac ipsa serie Provinciæ (inquit) Narbonensis secundæ civitates numero septem. 1. Metropolis civitas Aquensium. 2. Aptensium. 3. Rejensium. 4. Forojuliensium. 5. Vapincensium. 6. Sesteriensium. 7. Antipolitana. Similiter idem Imperator Antoninus Provinciam Viennensem sic delineat: In Provincia Viennensi civitates numero quindecim: 1. Metropolis civitas Viennensium. 2. Gebennensium. 3. Gratianopolitanorum. 4. Belloiocensium. 5. Vivariæ. 6. Diensium. 7. Valentinorum. 8. Avenionensium. 9. Arelatensium. 10. Carpentoractensium 11. Massiliensium. 12. Tricastinorum. 13. Vasionensium. 14. Arausiensium. 15. Cabellionum. Primam verò Narbonensem ita concinnat: Provinciæ primæ Narbonensis civitates numero septem: 1. Metropolis civitas Narbonensium. 2. Tolosatum. 3. Biterrensium. 4. Agathensium. 5. Nemausensium. 6. Maganensium. 7. Lutevanorum, & castrum Ucetiense. In Provincia vero Alpium maritimarum Metropolim locat Ebrodunum. Deinde civitatem Diniensem, &c. Non inficior immutatam unius aut alterius oppidi nomenclaturam ab ætate Antonini diversam, ut contigit in Gratianopoli sic denominata ab Imperatore Gratiano, qui longè post Antoninum regnavit, cùm priùs Cularona diceretur. Id verò quod posterius accedit ad certiorem urbis notitiam, amovendamque ambiguitatem, quæ ex veteri nomenclatura poterat suboriri, nihil obstat, quò minùs verum sit ac germanum hoc itinerarium, nulla facta secundùm rei substantiam commutatione. Sanctus Leo Papa epist. 50. ad novemdecim

Gallia-

Galliarum Episcopos, qui Ravennii Arelatensis Episcopi Hilario defuncto sublecti causæ patrocinabantur, quatuor duntaxat civitates Viennensi attribuit Antistiti, quibus Metropolitani jure præsit, Valentiam, Tarentasiam, Genevam, & Gratianopolim; reliquasque omnes Viennensis Provinciæ civitates ad Arelatensem revocat. Tarentasiá, porrò, si non falluntur, qui eamdem cum Centronibus civitatem esse autumant, esto fuerit aliquando in civili partitione Provinciæ Graiarum & Pœninarum Alpium Metropolis, sed non Ecclesiasticæ distributionis, cùm hic Metropoli Viennæ alligetur. Rem sanè obscuram & ambiguam reddunt veteres immutatæ nominationes, nunc sanè Tarentasia Metropolis est Ecclesiastica, cui subjiciuntur Episcopi Augustensis *d' Aoste*, & Sedunensis *de Sion*.

5. Quod verò jam admonui, intra primam Narbonensem Concilio Agathensi Arelatensem Episcopum Cæsarium præsedisse, similiterque intra secundam Narbonensem Provinciam in Concilio Rejensi Hilarium pariter Arelatensem, idem obtigit inter primam Viennensem Provinciam in Concilio Valentino secundo, anni 584. sub Pelagio Papa secundo; huic enim Sapaudus Arelatensis præsedit, primusque illud sua subscriptione firmavit, post quem subscripsit Priscus Lugdunensis, tertioque loco Evantius Viennensis Provinciæ illius Metropolites.

6. Cæterùm concessum à Zosimo Papa Ecclesiæ Arelatensi privilegium, ut ejus possit Episcopus solus consecrare civitatum intra utramque Narbonensem & Viennensem Episcopos harum Provinciarum, illa utique potestas de jure communi nec ipsis Primatibus ac Apostolicæ Sedis Vicariis poterat competere: sed per canonem 4. magnæ Nicænæ Synodi solis Provinciæ Metropolitis debebatur. *τὸ δὲ κῦρος τῶν γιγνομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ*, *ut Metropolitæ potestas detur eorum, quæ per singulas Provincias fiunt*. Ipsæ quoque Romanorum Pontificum literæ, per quas suos ubivis Vicarios & Primates constituebant, hanc legem exprimebant: *Ne quid detrimenti Metropolitarum juribus inferretur*: quales videre est plerasque, ut sunt S. Leonis Papæ ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cui suas per Illyricam vices committit, servato tamen singulis Metropolitanis jure proprio, ut eis in suis Provinciis jus servetur Episcopos ordinandi. Itemque Hormisdæ Papæ suas Remigio Rhemensi Episcopo vices per totum Clodovæi regnum delegantis epist. 1. Ejusdemque Pontificis epist. 26. ad Salustium Hispalensem Episcopum, quem suum constituit Vicarium per omnem Bœticam & Lusitaniam; utrobique enim Hormisda hanc adjungit reservationem: *Salvis privilegiis, quæ Metropolitanis Episcopis decrevit antiquitas*. Sanctus quoque Pontifex Gregorius lib. 4. epist. 51. Virgilio Arelatensi sic scribit: *Fraternitati Vestræ vices nostras in Ecclesiis, quæ sub Regno sunt præcellentissimi filii nostri Childeberti, juxta antiquum morem Deo autore committimus: singulis siquidem Metropolitis secundùm priscam consuetudinem proprio honore servato*. Quinetiam ipse Zosimus, qui per diminutionem juris ac autoritatis Metropolitanorum Vicarii sui Arelatensis dignitatem novo & inusitato incremento cumulaverat, maturiore postea consilio rescidit, quod indulserat, ut idem ipse scribens ad Simplicium Viennensis Provinciæ veteris Metropolitanum ingenuè fatetur. Quò pariter respexit Leo Papa primus, scribens ad Episcopos, per Viennensem Provinciam constitutos epist. 89. aliàs 10. *Quid sibi* (inquit) *quærit Hilarius in aliena Provincia, & id quod nullus decessorum ipsius ante Patroclum habuit quid usurpat? Cum & ipsum quod Patroclo à sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum*.

7. Id verò perquàm mirum est, Episcopum Massiliensem, qui Arelatensis Episcopi Suffraganeus erat, eique comprovincialis, tantum sibi juris usurpare præsumpsisse, ut etiam in aliena Provincia Metropolites esse ambiret, atque si verum esset, quod jactabat, ordinatos à se fuisse Narbonensis secundæ Episcopos; qui fieri potuerat, ut vel Arelatensis Primas, vel Aquensis Metropolites hoc sibi jus ab extraneo præripi sinerent. Probabiles sunt conjecturæ, si hoc factum fuerit, (quod tamen alii Episcopi inficiabantur) id contigisse, aut specie honoris, vel sponte ex vicinia accessisse, aut etiam rogatum quò celebriores essent plurium infulatorum Præsulum concursu consecrationes; non tamen ex officio, aut ex ulla necessitate. Facilè quoque id contigisse potuit, ut quemadmodum imperante Ariano Principe Constantio, Saturninus Arianus in Arelatensem Episcopum provectus fuerat, ita & Aquensem Ecclesiam indebitè occuparit, sive sub Juliano Apostata, sive sub Ariana Justina Imperatrice, vel etiam propter aliquod aliud delictum fuerit, vel Pontificio, vel Synodali decreto suspensus à Pontificalibus, aut alioqui exautoratus Aquensis Ecclesiæ Præsul, eaque occasione factum, ut viciniori Episcopo fuerit per provisionem contributa illa, qua Episcopus Aquensis exciderat, Ecclesiastica jurisdictio ac potestas. Proximior autem Episcopus ipse est Massiliensis. Ambæ namque civitates Aquensis & Massiliensis dimidiæ tantùm dietæ itinere ab invicem distant. Veruntamen quæcunque causa extiterit, Proculus illa sua ambitiosa præsumptione commeruit Zosimi Papæ decreto etiam propria Ecclesia dejici, ut ex ejus liquet rescriptis, rescissaque justissimè fuit illa Taurinensis Concilii parum canonica provisio. Aquisextiensis porrò Episcopus, ne quod jus Metropolitanæ dignitati suæ decederet, detrectare solebat in Synodos accessum, ad quas ab Arelatensi Episcopo convenire jubebatur, ut fidem facit Symmachi Papæ Romani epistola ad Cæsarium Arelatensem, qui per Ægidium sibi subditum Abbatem conquestus de Aquensi Episcopo fuerat, recusante ad Concilia per Arelatensem indicta proficisci; cujus querimoniæ occasione Symmachus rescripto suo renovat, instauratque Arelatensis Antistitis privilegia, ut invigilet circa Gallicanarum Provinciarum Episcopos, plenoque jure in eos eorumque Ecclesias utatur, speciatim verò in Aquensem Episcopum ad Concilia, quæ indixerit, per canonicas pœnas compellendum. Sanctus autem Papa Leo primus, qui magna solicitudine Arelatensem Metropolitem ad propriæ secundæ Viennensis Provinciæ limites coercere studuit, & jura dignitatemque Metropolitanorum, ne longiùs evagarentur, intra Nicænæ Synodi præscripta reduxit, ne Arelatenses Antistites obtentu Primatiæ aut Apostolicæ Vicariæ Episcopos ac Metropolitas Provinciarum Narbonensium, & prioris Viennensis, posthac opprimere pergeret; ille igitur scribens ad Theodorum Forojulii secundæ Narbonensis Præsulem epist. 83. aliàs 91. graviter illum corripit dicens: *Solicitudinis quidem tuæ hic ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum esse videbatur, conferres*. At quo Metropolitano? Non utique Arelatensi, quem Leo ipse omni jure, quod prætendebat in utramque Narbonensem & alteram Viennensem, ut ex permultis ejus liquet epistolis, excluserat; ergo Aquensi, qui Aquisextiis secundæ Narbonensis Metropoli suam habebat sedem.

Porrò secundam Narbonensem jam inde à prioribus sæculis spectatam fuisse ut peculiarem provinciam Ecclesiasticam, cui ex consequenti præesse deberet peculiaris de suo gremio Episcopus Metropolita, non modò liquet ex isto Taurinensi Concilio, sed etiam ex Aquilejensi celebrato sub Pontifice Damaso, anno Christianæ Epochæ 381. cujus extat Synodica epistola sub hac epigraphe: *Concilium, quod convenit Aquileiæ, dilectissimis fratribus Episcopis Provinciæ Viennensium & Narbonensium primæ & secundæ*.

CONCILIUM MILEVITANUM
Anni 416.

1. SCitè Baronius admonet, duo fuisse Milevitana Concilia in unum à collectoribus confusa: primum anno Christi 402. initio Pontificatus Innocentii, necdum oborta hæresi Pelagiana. Huic præsedit Aurelius Carthaginensis Arcadio & Honorio Augustis quintùm Consulibus, ut refert ejusdem præfatio, quæ tamen indebitè præfixa est secundo Milevitano Concilio, de quo nunc agimus, & in quo examinata est Pelagii & Cælestii hæresis. Istud verò secundum coactum est anno Christi 416. ultimo Innocentii Pontificatus anno, quo eodem pariter habitum est eadem in causa Concilium Carthaginense, præsidente pariter Aurelio. Autumat Baronius ad istud secundum Milevitanum pertinere anathematismorum

contra

contra Pelagianam hæresim canones octo, quos dicit à plenario deinde Concilio Africanorum Episcoporum Carthagine celebrato non editos de novo, sed ex Milevitano isto eductos ac instauratos. Nos verò indiscriminatim quotquot in eo coacervati reperiuntur canones, sive ibi editos, sive aliis ex Africanis Synodis transumptos, & huc translatos prosequemur. Huic præsedit Milevitano Silvanus Numidiæ Primas, eique interfuit Augustinus. Constat ex ejus secundi Milevitani epistola ad Innocentium Papam, quę non modo isti Concilio subjicitur, sed etiam inter Augustini epistolas legitur inserta numero 92. Concilio isti nec interfuisse, nec præsedisse Aurelium Carthaginensem totius Africæ Primatem, quamvis interloquatur in canonibus huic Synodo attributis, censeaturque in subscriptione primus, sed isti canones ex aliis hausti sunt Africanis Conciliis; subscriptio verò spuria & commentitia est, quemadmodum & ultima periodus appositæ isti Concilio præfationis, qua mentio injicitur hæresis Pelagianæ: præloquium enim illud alterius Concilii est, cujus tempore nondum ista hæresis prodierat aut innotuerat. Itaque interpolator aliquis, sive per inscitiam, sive per malam fidem Concilium istud vitiaverat, tum in prologorum corpore ipso, tum in subscriptione. Maiorque adhibenda est fides inscriptioni Episcoporum circiter sexaginta hujusce Concilii scribentium ad Innocentium Papam, in quibus nec recensentur Aurelius Carthaginensis, nec Donatianus Teleptensis primæ sedis indigitatus in supposititia illa subscriptione, sed primus secundùm rei veritatem, qui Concilio isti præsedit, atque ita prior cæteris subscripsisse debuit, est Sylvanus senex, quę senectutis commemoratio titulo æquivalet Primaris alicujus in Africa regionis, juxta Africanam consuetudinem. Excepto enim Carthaginis Episcopo, cui constanter affixus erat universæ Africæ Primatus, singulæ Africæ regiones non alium agnoscebant particularem, seu secundi ordinis Primatem, quàm illum qui prior cæteris fuisset consecratus Episcopus. Augustinus autem Hipponensis, qui tertius simulque postremus in falsa illa Concilii subscriptione, nonnisi octavus recensetur in Synodica epistola ad Innocentium Papam conscripta. Sed de his satis: nunc perscrutandi canones octo, quos istud Concilium erroribus opposuit Pelagianorum.

Can. I. *Placuit ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo, constituere hæc quæ in præsenti Concilio definita sunt. Ut quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret non peccati merito, sed necessitate naturę, anathema sit.*

Non inficiatur Synodus primos parentes, quamvis in primæva innocentia perseverassent, habuisse in seipsis principia mortalitatis, adversarias nimirum elementorum & humorum, ex quibus constituitur humanum corpus, qualitates, & innati caloris primogenium humorem depascentis, & ipsam corporis materiem cujus est natura mutabilis; his adjunge innumeras ab extrinseco destructionis causas, quibus nostra est obnoxia conditio corporalis. Veruntamen hominem ab initio innocentem Deus supernaturali præsidio conservasset incolumem & inviolatum, atque singulari providentia dolorum mortisque reddidisset expertem ac immunem: Ut verissimè dicat Apostolus Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransivit, in in quo omnes peccaverunt.*

Can. II. *Item placuit, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negant, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, unde sit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non verè, sed falsò intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt; nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in seipsis committere potuerunt ideò in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

Can. III. *Item placuit, ut quicunque dixerit, gratiam Dei, in qua justificamur per JEsum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur anathema sit.*

Can. IV. *Item si quis dixerit, eamdem gratiam per JEsum Christum Dominum nostrum propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas autem ædificat, valde impium est, ut credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat, non habere: cùm sit utrumque donum Dei, & scire quid agere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate scientia inflare non possit. Sicut autem de Deo scriptum est: Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Charitas ex DEO est.*

Can. V. *Item placuit, ut quicunque dixerit, ideo gratiam justificationis nobis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, faciliùs implere valeamus per gratiam: tanquam etiamsi gratia non daretur non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere Divina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficiliùs potestis facere; sed ait: Sine me nihil potestis facere.*

Can. VI. *Item placuit, quod ait sanctus Joannes Apostolus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est; quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adjungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est Dominus, & justus, qui remittat peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate. Ubi satis apparet, hoc non tantùm similiter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitae in nobis non est; sed cùm ait. Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est; satis ostendit, eum, qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.*

Can. VII. *Item placuit, ut quicunque dixerit, in Oratione Dominica ideo dicere Sanctos: Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque Sanctorum, dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potiùs quàm pro se justus petere intelligatur; anathema sit. Sanctus enim & justus erat Apostolus Jacobus, cùm dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est, omnes, nisi ut omnibus ista sententia conveniret? Et*

Psalmo

Psalmo ubi dicitur : Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Et in oratione sapientissimi Salomonis : Non est homo qui non peccet. Et in libro Job : In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Unde etiam Daniel sanctus & justus, cùm in oratione pluraliter diceret : Peccavimus, iniquitatem fecimus, & cætera quæ ibi veraciter & humiliter confitetur ; ne putaretur, quemadmodum aliqui sentiunt, hæc non de suis, sed populi sui potiùs dixisse peccatis, postea dixit : Cùm orarem, & confiterer peccata mea & peccata populi mei Domino Deo nostro ; noluit dicere peccata nostra, sed & populi sui dixit, & sua ; quia futuros istos, qui tam malè intelligerent, tanquam propheta prævidit.

3. Can. VIII. *Item placuit, ut quicunque verba ipsa Dominicæ Orationis, ubi dicimus : Dimitte nobis debita nostra, ita volunt à Sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur ; Anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Deo mentientem, qui labiis dicit, sibi dimitti velle ; & corde dicat, quæ sibi dimittantur, sua debita non habere ?*

Hucusque Milevitani Patres de fide pronunciarunt adversus Pelagianos. Præter hos de fide canones Dionysius Abbas, similes alios decem collegit definitionum ac sententiarum adversus eamdem hæresim canones, indubitatæ quidem in Ecclesia autoritatis, quamvis earum sententiarum autor ignoretur. Quidam Cælestino Romano Pontifici eas ascribunt, & subjiciunt epistolæ quam idem scripsit ad Episcopos Galliæ. Allegantur prætereà à Petro Diacono lib. de Incarnatione & gratia Christi, ad Sanctum Fulgentium cap. 8. à Floro quoque Lugdunensi, lib. adversus Joannem Scotum seu Erigenam : ab Hincmaro Rhemensi lib. de prædestinatione cap. 22. à Cresconio Africano in calce suæ canonum collectionis, à Remigio Lugdunensi Episcopo lib. de tribus epistolis c. 23. aliisque antiquis, qui omnes Dionysium sequuti decem ista capitula Cælestino adjudicant. Nonnulli Hormisdæ Papæ hæc ascribunt, non ut primo autori, sed ut assertori, qui è scriniis Ecclesiæ Romanæ eruerit : eorumque obscurè meminerit in sua ad Possessorem epistola, ubi ait : *De arbitrio libero & gratia Dei, quid Romana, hoc est Catholica sequatur & servet Ecclesia, licèt ex variis libris beati Augustini & maximè ad Hilarium & Prosperum abundè possit agnosci : tamen & in scriniis Ecclesiasticis expressè capitula continentur, quæ si tibi desunt & necessaria creditis, destinabimus.* Admodum probabile est Dionysium Abbatem, qui primus decem capitula in lucem edidit, eadem ex scriniis Romanæ Ecclesiæ hausisse. Nec defuere, qui eadem Leoni primo Pontifici, quibusdam ex conjecturis, conati sint vindicare ut eorumdem autori. Cujuscunque verò sit opus, ne quis in hoc nostro desideret Opere, post calcem hujus Concilii subjungam.

Can. XVI. *Placuit etiam, ut petatur à gloriosissimis Imperatoribus, ut jubeant judicibus dari sibi peritos Defensores scholasticos, qui in actu sint vel officio defensionum causarum Ecclesiasticarum, more Sacerdotum provinciæ, ut iidem ipsi qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas Ecclesiarum flagitaverit, vel ad obsistendum callidè decipientibus, vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi judicum secretaria.*

Nec verò solùm Ecclesiarum defensores, sed etiam pauperum, consueverat Ecclesia ab Imperatoribus postulare : ut constat ex Carthaginensis Concilii quarti can. 9. Defensorum Ecclesiarum meminere quoque civilia Romanorum jura, l. 33. & l. 42. C. de Episc. & cler. Defensores aliquoties laici erant, de quibus loquuntur ista Concilia, & Zosimus Papa epist. 1. in fine, de laicis etiam Ecclesiarum defensoribus sermonem habet : sed etiam aliquando erant defensores Ecclesiarum clerici ; Synodus namque Chalcedonensis can. 23. defensori Ecclesiæ Constantinopolitanę potestatem confert ejiciendi clericos & monachos, in ea preter Episcopi voluntatem versantes : quam non contulisset ulli laico. Eademque Chalcedonensis Synodus sępè Ioannem Presbyterum commemorat Ecclesię defensorem. Papa etiam Gregorius Magnus quàm sępissime commemorat Clericos Ecclesiæ defensores, lib. 4. epist. 25. lib. 7. epist. 27. lib. 8. epist. 26. lib. 9. epist. 33. & sparsim alibi. Præter illos Ecclesiæ, alii erant regionarii defensores, quos vel Papa, vel Episcopi pręficiebant tuitioni, supremęque administrationi jurium aut prædiorum Ecclesiarum in remotioribus locis constitutorum, quasi locales œconomos. Ad hujusmodi Defensores, innumeras scribit epistolas idem Papa Gregorius. Erant pariter locorum Defensores, sed horum planè civile officium erat. Sicut enim Romę versabantur Consules, Tribuni plebis, & Senatus, reipublicę commodis prospicientes : ita horum vice in plerisque Imperii civitatibus & oppidis erant Consulum vice Decemviri, nunc Quartumviri, nunc Triumviri municipales defensores ac administratores, de quibus decernunt l. 3. & 4. C. de defensoribus civitatum, & l. 1. C. de offic. juridici Alexan. Horum munus initio quinquennale fuit : sed Justiniani Novella 15. reduxit ad biennium. Quam novellam Balsamon parùm scitè de Ecclesiarum defensoribus intelligi vult, quos ex eadem astruere conatur, nunquam, nisi laicos, extitisse. Defensores sive Ecclesiarum, sive pauperum, sive civitatum, communi nomine apud Grecos ἔκδικοι, vocabantur. Canoni isti 16. conformis est canon 64. Concilii dicti Africani, quod est Canonum Africanorum collectio.

Can. XVII. *Placuit, ut secundùm Evangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.*

Iisdem verbis reperitur in Concilio dicto Africano can. 69. & apud Gratianum 32. qu. 7. c. placuit ut secundum. Fundatur autem Matt. 5. ℣. 32. Matt. 19. ℣. 9. Matt. 10. ℣. 11. Luc. 16. ℣. 18. 1. Cor. 7. ℣. 10. 11.

Can. XVIII. *Placuit, ut quicunque non communicat in provincia propria, & in aliis provinciis, vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, jacturam communionis & clericatus accipiat.*

Habetur Conc. Afric. c. 72. & Cod. can. Afric. c. 105.

Can. XIX. *Placuit, ut quicunque ab Imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur. Si autem Episcopale judicium ab Imperatore postulaverit nihil ei obsit.*

Conc. Afric. c. 71. & Cod. Can. Afric. c. 104. & in Decreto, 11. q. 3. c. placuit ut quicunque ab Imperatore.

Can. XX. *Placuit, ut quicunque clericus propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Episcopo accipiat : Quòd si sine formata voluerit pergere, à communione removeatur.*

Concil. Afri. c. 73. & Coll. can. Afri. c. 106.

Can. XXI. *Item placuit, ut quicunque Episcopi quascunque Ecclesias vel plebes, quas ad suam Cathedram æstimant pertinere, non ita repetierint, ut causas suas Episcopis judicantibus agant, sed alio renitente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur.*

Conc. Afric. 87. Cod. colle. can. Afric. c. 120.

Can. XXII. *Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos, quidquid id est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu*

Episco-

Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communione suscipiatur.

Concil. Afric. c. 92. Cod. col. can. Afric. c. 125. & apud Gratia. 2. qu. 6. c. placuit ut Presbyteri. Severinus Binius ad hunc Milevitanum canonem, Gratianum coarguit ob istam quam attexuit exceptionem: *Nisi forte Romanam sedem appellaverint.* Quò enim Africani trans mare appellantes appellassent nisi Romanam sedem? Sed hoc advertendum, canone isto solos exprimi Presbyteros, Diaconos, vel inferiores his Clericos, quod indicium est Episcopis non fuisse absolutè interdictas transmarinas, seu (quod idem est) ad Apostolicam sedem appellationes. Itaque nullatenus adversatur canon Milevitanus canoni 7. Concilii generalis Sardicensis, quod attinet ad provocantes Episcopos ad Apostolicum tribunal: Ipseque Augustinus, qui multis Africanis Conciliis interfuit, testatum reddit, Africanis Episcopis ultra mare ad Romanum judicium appellare concessum; Clericis verò minoribus id prohibitum esse, ut liquet ex ejus epist. 162.

5. Can. XXVI. *Item placuit, ut quicunque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his quorum ad curam pertinet) velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.*

Concilium cujus in isto canone fit mentio, est ipsum tertium Chartaginense sub Siricio Pontifice, quod ita decernit can. 4. *Item placuit ut ante viginti quinque annos ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur.* Præsens verò Milevitanus canon 26. reperitur & instauratur in Concilio Turonensi secundo, anni 567. can. 20.

6. XXXVII. Canon nullatenus pertinet ad Milevitanum, utpote particulare Concilium provinciæ Numidię, finitimarumque Ecclesiarum Episcoporum circiter sexaginta; cùm tamen ex ejus disertis verbis constet fuisse canonem editum in Concilio universali. Isto verò canone providit universale Concilium Charthaginense, ne per diuturnam Episcoporum ab Ecclesiis propriis absentiam, hæ dispendium paterentur, ut terni de singulis quinque Africanis Provinciis, quas Atlas mons longo tractu ab Æthiopibus per Africæ deserta dispersis dirimit, deligerentur Episcopi, qui mutua deliberatione decernerent ea, quibus Charthaginensis Synodus non potuerat sufficienter providere. Sunt autem quinque illæ Africanæ Provinciæ ibidem expressæ. 1. Charthaginensis. 2. Numidica ex qua delecti fuerunt Alypius, Augustinus, & Restitutus. 3. Provincia Byzacena. 4. Mauritania Sitifensis. 5. Tripolitana, ut delecti ea illis quindecim Antistites cum Aurelio Charthaginensi, quæ conducibilia videbuntur, maturè sanciant.

DECEM CELEBRES DE GRATIA liberoque arbitrio sententiæ, incertum à quonam Summo Romanæ Ecclesiæ Episcopo, Cælestino, an Hormisda, an Leone Magno collectæ.

PRÆFATIO.

1. QUia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus seu pravitate, sive imperitia demorantes, piissimis disputationibus obviare præsumunt. Et cùm Pelagium atque Cælestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur; eaque tantummodo sequi & probare profitentur, quę sacratissima Beati Petri Apostoli Sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit: necessarium fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse, censuerint; ita etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cùm probarunt. Ut ergò pleniùs qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo, quo si quis non nimiùm est contentiosus, agnoscat omnium connexionem ex hac subditarum autoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat, & dicat:

I. *Quòd Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi Christi gratia posse salvari.*

2. In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius næniæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserentis erexerit: pronuntiante beatæ memoriæ Papa Innocentio, atque in epistola ad Chartaginense Concilium I. *Libero enim arbitrio olim ille perversus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda, demersus est, & nihil, quemadmodum inde resurgere posset, invenit; suaque in æternum libertate deceptus, hujus ruina subjacuisset oppressus, nisi eum posteà Christi per suam gratiam relevasset adventus, qui per novæ regenerationis purificationem, præteritum omne vitium sui baptismatis lavacro purgavit.*

II *Quòd nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus, qui solus est bonus.*

3. Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus; quod in eisdem scriptis ejusdem Pontificis sententia protestatur, dicens: *Nam quid nos de eorum post hac rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere quòd boni sunt; nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi, posse confidunt.*

III. *Quòd nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli superare non possumus.*

4. Neminem, etiam baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit: quòd ejusdem Antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat, dicens: *Nam quamvis hominem redemisset à præteritis ille peccatis, tamen sciens illum iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit, quotidiana præstans ille remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

IV. *Quòd per Christum libero benè utamur arbitrio*

5. Quòd nemo nisi per Christum, liberò benè utatur arbitrio, idem Magister in epistola ad Milevitanum Concilium data prædicat, dicens: *Adverte tandem o pravissimarum mentium perversa doctrina! quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dùm indulgentius frænis ejus utitur, in prævaricationem præsumptione conciderit; nec ex hac potuerit erui, nisi ei providentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventu.*

V. *Quòd omnia Sanctorum merita dona sunt Dei.*

6. Quòd omnia studia, & omnia opera ac merita Sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda sunt: quia nemo aliunde ei placeat, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis autoritas, cùm scribens ad totius Orbis Episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad autorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Hunc autem sermonem sincerissima veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eumdem virum scriberent: Illud verò quod in litteris, quas in universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens: Nos tamen instinctu Dei, &c. sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem districto gladio veritatis,*

velut

velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostra humilitatis conscientiam retulisti, & tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti? Ideò utique quia præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ipse tangat corda fidelium; quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

VI. *Quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

7. Quòd ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus, ad hanc enim nos professionem idem Doctor instituit, qui cùm ad totius Orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur; *Quod ergò*, ait, *tempus intervenit quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adiutor & protector orandus est. Superbum est enim ut quidquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aeris hujus contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM Christum Dominum nostrum. Et iterum, gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

VII. *Quòd gratia Dei non solùm peccata dimittat, sed etiam adjuvet ne committantur, & præstet ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius, faciliè, quasi sine gratia Dei difficiliùs possit impleri.*

8. Illud etiam, quod intra Charthaginensis Synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est: *Ut quicunque dixerit, gratiam Dei, qua justificamur per JEsum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, qua jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit.* Et iterum quarto capitulo: *Ut quisquis dixerit, gratiam Dei per JEsum Christum, propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus, atque valeamus; anathema sit. Cum enim dicat Apostolus, scientia inflat, charitas vero ædificat, valde impium est ut credamus ad eam qua inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam qua ædificat, non habere; cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate, scientia non possit inflare; sicut autem de Deo scriptum est, qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, charitas ex Deo est.* Item quinto capitulo, *ut quisquis dixerit, ideò nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam; tanquam si gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata; anathema sit: de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: sine me nihil difficiliùs potestis facere; sed ait: sine me nihil potestis facere.*

VIII. *Quòd præter statuta sedis Apostolicæ, omnes orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonant qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

9. Præter beatissimæ & Apostolicæ sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi Patres pestifera novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis usque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerunt: obsecrationum quoque sacerdotalium Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur, ut legem credenti lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium Præsules mandata sibimet legatione fungantur apud divinam clementiam, humani generis agunt causam, & tota secum Ecclesia congemiscente postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei receptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, ut denique Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis cœlestis misericordiæ aula reseretur: hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Deo peti, rerum ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ: quod adeo totum Divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio pro illuminatione talium, vel correctione referatur.

IX. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis, & ex sufflationibus spiritus ab eis abiguntur immundi.*

10. Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo Sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplemur intuitu: Cùm sive parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non priùs vitæ fontem adeunt, quàm exorcismis, & exsufflationibus Clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur; ut tunc verè appareat quomodò princeps mundi hujus emittatur foras, & quomodò priùs alligetur fortis, & deinceps vasa ejus diripiantur in possessionem translata victoris, qui captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus. His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis autoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur: ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit providum: tanta est enim erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult, & velimus, & agamus; nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut & nos cooperatores simus gratiæ Dei; ac si quid nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum solicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidiè dicimus: Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo.

X. *Quòd profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitùs asserendæ.*

11. Profundiores verò difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ità non necesse habemus astruere. Quia ad confitendam gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitùs subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundùm prædictas regulas Apostolicæ sedis nos scripta docuerunt: ut prorsus non opinemur catholicum, quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

CONCILIUM CARTHAGINENSE VI.
idemque Africanum plenarium Anni 418.

1. NUlla post Romam, quæ mundi Christiani caput est, toto Orbe fuit illis, de quibus hic agitur temporibus, Ecclesiastica tantæ amplitudinis præfectura, quæ Charthaginensem Primatum æquipararet Episcopatuum numero, qui trecentos excedebat. Antiquitate verò tribus duntaxat cedebat, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ Patriarchis. Urbis verò in qua stabilitus erat iste Primatus, celebritate, vel opibus, vel populi frequentia, vel magnitudine tantùm Romæ concedens, cùm Ægyptiaca Alexandria de secunda palma contendebat, ut fidem facit Herodianus lib. historiarum 7. Hæcque duo

à qui-

à quibusdam, in primisque à Baronio distincta Concilia, pro uno eodemque habenda sunt, quod exorsum est anno Christi 418. porrectumque in sequentem annum 419. inchoatum quidem sub Zosimo Romano Episcopo, & desiit in Pontificatum Bonifacii, qui Zosimo proximè successit. Certè utrumque fuit Charthagine celebratum, utrumque plenarium extitit. Utrique par Episcoporum numerus subscripsit, sub eodem Charthaginis, Episcopo Aurelio, ex eorum actis liquet missos fuisse Zosimi ad Charthaginenses sive Africanos Præsules Legatos Faustinum Episcopum, & unà Philippum & Asellum Presbyteros cum eodem Papæ commonitorio, utrinque pariter remissos eosdem Legatos ad Bonifacium, qui Zosimo proximè defuncto subrogatus fuerat. Quæ omnia quomodo possint in diversis Synodis adeo conformiter concurrere, quivis judicet. Quanti verò fuisset laboris, ducentos decem & septem Episcopos tam brevi tempore ex remotissimis provinciis Charthaginem accessisse, Concilium habuisse, indeque in proprias usque adeò dissitas Ecclesias remeasse, indeque iterum Charthaginem magnis itinerum molestiis & impensis revocatos? Quod verò scribit Baronius Charthaginensi Concilio sexto subscripsisse quidem, Prospero teste, ducentos decem & septem Episcopos, in propriis quidem Ecclesiis singulos, sed pauciores Charthaginensi Concilio interfuisse; id affirmari nequaquam posse inde arguitur; quandoquidem hujusce Concilii prælatio disertè exprimit ex singulis Africanis provinciis Charthaginem convenisse ducentos numero Antistites supra septemdecim, qui deinde subscripsere, ut admonet profundissimæ doctrinæ specimen Cardinalis Perronius, ipseque notat Baronii Abbreviator Spondanus Episcopus. Est itaque sub diversis iisque verissimis nominibus Charthaginensis & Africani unum idemque Concilium anno initiatum quadringentesimo decimo octavo sub Pontifice Zosimo, qui eo Legatos prænominatos direxit cum suo quatuor capitum commonitorio. Hic profligata est Pelagiana hæresis. Hinc missæ ad Atticum Constantinopolis, & Cyrillum Alexandriæ Antistites Synodicæ literæ pro comparandis Nicænæ Synodi germanis exemplaribus. Hic abundè cumulateque provisum est de Cleri, Ecclesiæque disciplina. Et ne canonum librorumque dispersorum multitudo confusionem aut ignorationem rerum, quas sciri permultum interest, pareret, sapienter instaurata sunt, & in unum veluti fasciculum congesta præcedentium Africanarum Synodorum salubriora decreta, iisdemque verbis huic Synodo inserta, ut sic in unum libellum collecta, commodiùs addisci & retineri possent. Sancti etiam Augustinus & Prosper unius duntaxat plenarii meminere Concilii Africani, circa Pelagiana dogmata decernentis; hic in chronico, ille in sua epist. 47. ad Valentinum, & qui cum eo sunt fratres, ubi omnia, per quæ proscripta fuit hæresis Pelagiana, dinumerans, sic effatur: *Quod scriptum est ad Papam Innocentium Romanæ urbis Episcopum de Concilio provinciæ Charthaginensis, & de Concilio Numidiæ* (istud est Milevitanum à nobis supra expositum) *& aliquandò diligentius à quinque Episcopis, & quæ ipse ad tria rescripsit. Item quod Papæ Zosimo de Africano Concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad totius Orbis Episcopos universos missum. Et quod posteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus.* Quibus verbis Augustinus quatuor indicat Africana circa errores Pelagii & Cælestii Concilia, duo nimirum sub Innocentio Papa, Milevitanum & Charthaginense, ambo provincialia; duoque alia totidem sub Innocentii successore Zosimo, primum Africanum in provincia Zeugitana, cujus erat Metropolis Charthago, quæ provincia peculiari nuncupatione perque antonomasiam dici solebat Africana & Proconsularis: atque istud provinciale Concilium celebratum est anno 417. Alterum deinde plenissimum ducentorum decem & septem Antistitum, quod eodem desinente anno coactum Charthagine fuit, & insequente anno prorogatum, desiitque ad initium Pontificatus Bonifacii, qui demortuo Zosimo Romanæ Ecclesiæ gubernacula suscepit. Hujus Concilii præfatio post dinumeratas Africanarum Ecclesiarum singulas provincias, consedisse refert ducentos decem & septem Episcopos. Tandemque desiit hoc idem Concilium per epistolam, quam direxit ad Bonifacium, directam per manus trium Legatorum, qui Romam ab hoc Concilio remissi sunt, unde profecti erant cum Zosimi Papæ commonitorio: hujus epistolæ inscriptio perhibet scriptam fuisse à ducentis septem & decem Episcopis, qui præsentes se adfuisse testantur in Concilio Africæ: finit quoque eadem epistola his verbis: *Subscripserunt quoque Alypius, Augustinus, Possidius, Marinus, & cæteri Episcopi CCXVII.* 217. Respondent Africani Patres ad quatuor capita commonitorii ad se per Zosimum Papam directi. Ad primum quidem, de admittendis Episcoporum ad Romanam sedem provocantium appellationibus: & ad secundum, de admittendis Presbyterorum & inferiorum clericorum à proprii Episcopi judicio ad finitimos Episcopos provocantium appellationibus: quæ utraque Concilii Nicæni decreto stabilita jam fuisse Zosimus suo mandato asseverat; respondent se neque in canonibus Latinis, neque in Græcis exemplaribus, quæ rogati Atticus Constantinopolitanus & Cyrillus Alexandrinus transmiserant, reperisse, rogantque nisi pleniore facta perquisitione constet, hoc ipsum à Nicænis Patribus fuisse decretum, ne Africanas Ecclesias velit ad hanc observantiam adigere. Ad capitulum de Apiario Presbytero, à quo calumniatore fuerat Zosimus adversus ejus Episcopum Urbanum concitatus, respondent, Apiarium ipsum, postquam ex urbe Roma rediit, resipuisse, palamque confessum suam injustam adversus Urbanum proprium suum & Siccensi Ecclesiæ Episcopum proterviam, veniam delicti rogasse, concessumque ipsi à pleniore Synodo fuisse, ut dummodò in Siccensem Episcopatum nunquam deinceps accederet, posset alibi ubivis Sacerdotium ex beneplacito Episcoporum, ad quos diverteret, exercere, eique ad hoc formatas literas fuisse à Concilio indultas. Denique quod petebat Zosimus, ne Africani Præsules indicta causa ad Comitatum importuni navigarent, jam esse Concilii sollicitudine provisum. Incertum prorsus est, quid ad ista Bonifacius Papa responderit.

2. Istud verò Concilium Augustinus posterius dicit, non tam rescripti à Zosimo contra duos hæresiarchas editi, quàm respectu Synodi provincialis Africanæ. Cæterum quinque illi Episcopi, quos memorat dicto loco Augustinus, isti sunt, Aurelius Charthaginensis, Augustinus Hipponensis, Alypius Tagastensis, Possidius Calamensis, & Exodius Uzalensis Episcopi. Quorum extat communis ad Innocentium Papam inter Augustinianas epistola 95. sic incipiens: *De Conciliis duobus provinciæ Charthaginensis atque Numidiæ.* Cui subjungitur tanto Pontifice digna responsio incipiens: *Fraternitatis vestræ lineas.*

3. Circumfertur post quinquennium à dirempto isto de quo agimus Africano simul & Charthaginensi plenario Concilio, in quo directa est ad Bonifacium Papam per Legatos Apostolicæ sedis Synodica epistola, respondens ad Zosimi Papæ commonitorium. Circumfertur inquam alterum titulo simul Africanum Charthaginense Concilium universale, cui literæ ad Papam Cælestinum falso commento attribuuntur de causa Apiarii Presbyteri Afri, qui falsis delationibus Zosimum Papam adversus Urbanum Episcopum suum adeò concitaverat, ut mandaret Concilio Africano, ut Urbanum vel sede Episcopali dejiceret, vel communione fidelium, ob crimina quæ adversus illum Apiarius Presbyter intentaverat. Nonne illa criminatio, publica posteriore confessione ipsius Apiarii coram Concilio plenario abundè diluta, urgente & torquente conscientia Presbyteri scelerati, qui inter propria alia crimina se falsis criminibus Urbanum Romæ infamasse profitebatur causam illam calumniosam ipsaque testificatio Pontificiorum Legatorum, qui confessioni huic interfuerant, sufficiebat abundè, ad eliminandam, quam Presbyter ipse latebatur, calumniam, Quid ergo necesse erat post integrum quinquennium eamdem in judicium resumi? Et si fides nulla habita Romæ fuerat testificationi universalis Concilii de re visa & audita scribentis, unà cum asseveratione revertentium ex Africa Romanorum Legatorum; quid opus erat altera testificatione alterius post quinquennium Concilii? Ea certè epistola suam apud omnes qui rationi judicioque utuntur, prodit suppositionem, simulque Concilii, cui affigitur, fictionem, cujus aliud nullum ullibi restat indicium, aut sæculi illius testimonium. Canonum

verò

verò Africanorum collectio non huic commentitio aut certè obscuro & incerto, quod in tempora Cælestini Papę intruditur, ascribenda est; sed illi Concilio Africano simul & Carthaginensi, & universali, quod tempore Zosimi Pontificis inchoatum, in initium desiit Pontificatus Bonifacii, quo Romani Legati dimissi, & Synodica Concilii decreta & responsionem ad Zosimi jam demortui Pontificis commonitorium Romanum retulerunt. In hoc enim consederunt Augustinus Hipponensis hujusmodi canonum collectionis cupidissimus sollicitator, ut in ejus vita prodit Possidius, qui eadem in Synodo consedit Calamensis Episcopus, Alypius Tagastensis, aliique fidelissimi Augustini asseclæ & discipuli.

4. Admodum probabile est molestè tulisse Pontificem Zosimum prohibitionem appellationum transmarinarum, quam paulò antè Milevitana Synodus promulgaverat, cujus canon 22. ita decernit: *Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel cateri inferiores clerici, in causis quas habuerint si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est, finiant, adhibiti ab eis, ex consensu Episcoporum suorum. Quod si & ab eis provocandum putaverint: non provocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.* Causa cur Zosimus pro Sardicensi canone Nicænum allegaverit Concilium, hæc est; quia tametsi duo ista Concilia fuerint generalia, parisque autoritatis; Nicænum tamen & notius erat, & major erat erga istud populorum veneratio, tum alias ob causas, tum quia primum de Ariana impietate triumphaverat. Deinde quia in collectione canonum, quibus Romana utebatur Ecclesia, permixti erant canones Nicæni & Sardicenses sub eadem Nicæni Concilii inscriptione: quod manifestè apparet in Justellianis & Quesnellianis Nicænorum canonum editionibus. At verò Sardicense Concilium, in quo hæc ipsa, quæ Zosimus a Patribus Africanis de Episcoporum quorumcunque ad Romanam sedem appellandi jure exposcit observari, disertè sancita leguntur in Synodo Sardicensi, quæ tamen Africanis Patribus planè ignota erat, atque ita ejus canon VII. quo hæc sanciebantur. Ipsemet Augustinus, in cujus sententiam universum iverat Carthaginense Concilium, se profitendo hæc de appellationibus servaturos interea, donec missis in Orientem Legationibus sibi constaret, quid ea de re Nicæni Patres decreverint, non enim in Latinis, quæ ad manus habebant, exemplaribus quidquam ea de re sollicitè conquisitum reperisse; ipse, inquam, Augustinus, qui cæteris ita respondendi autor fuerat, scribit lib. 3. contra Cresconium cap. 34. se nullum agnoscere Sardicense Concilium aliud quam hæreticorum Arianorum. Enimverò ut superius ad Sardicense Concilium observatum fuit, Ariani se a legitimo Sardicensi Concilio sponte subduxerant, ut venenatos canones liberius conflarent, quod deinde Sardicensis Synodi ementito nomine venditarunt; initaque cum Donatistis, qui eodem in Conciliabulo consederant, societate, suum per eos conventiculum tota Africa promulgarunt, legitimamque Sardicæ Synodum occultari ac supprimi curaverunt. Itaque mentio Sardicensis canonis & Osii, quæ nunc legitur in can. 6. Concilii hujus Carthaginensis sexti, nihil aliud est quam supposititia lacinia neoterici alicujus, aut quæ fortassis ex margine indebitè inserta fuit. Nemo pius negabit majori pollere authoritate Synodum Sardicensem, utpotè generalem, quam particulares Africanas, quæcunque illæ sunt.

AN PROSPER ET HILARIUS, autores epistolarum ad S. Augustinum fuerint Episcopi? Diatriba.

1. MUltorum animis incesserat opinio de Prospero & Hilario, quorum litteris fuerat Augustinus admonitus, plerosque Gallicanos ejus de prædestinatione absoluta & ineluctabili, deque prævenientis gratiæ necessitate judicium reprobare quasi adversans humanæ libertati, & animis desperationem ingerens: duos quidem istos admonitores Episcopali dignitate præfulsisse, fuisseque Hilarium Antistitem Arelatensem, Prosperum verò Regiensem. Sed qui sic existimant, procul ipsi a vero aberrant. Enim vero Prosper ipse in sua ad Augustinum epistola, ipsum admonet de Hilario Arelatensi Episcopo, hunc esse præcipuum inter Gallicanos adversantes utrique illius doctrinæ, tum de absoluta prædestinatione, tum de gratia ad quæcunque bona præveniente, eaque necessaria ad singulos actus. At verò Hilarius, ille cujus est ad Augustinum epistola, addictissimum esse huic Augustinianę doctrinę, istisque Semipelagianis adversantè probant hæc ejus ad eundem verba: *Nolo autem sanctitas tua sic me arbitretur hac scribere, quasi de iis, qua nunc edidisti, dubitem. Sufficiat mihi pœna mea, quod a præsentia tua deliciis exulatus, ubi salubribus uberibus tuis nutriebar, non solum absentia tua crucior, verum etiam pervicacia quorundam, qui non tantum manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt. Caterum hac suspicione in tantum careo, ut potius infirmitatem meam, qua tales impatienter fero, probabilem putem.* Inde constat, quantum erret anonymus autor præfationis duarum epistolarum Prosperi atque Hilarii, dum hunc ipsum prodit extitisse Hilarium Arelatensem, quem tamen Prosper asserit Augustini doctrinæ admodum adversari.

2. Quin etiam ipse Augustinus neminem horum Episcopatum gerere palam indicat, dum initio libri de prædestinatione sanctorum, ambos ita compellat: *Filii charissimi Prosper & Hilari.* Quos, si fuissent Episcopi, Fratres, Coepiscopos, Consacerdotes, & quod plerumque solet, etiam Dominos suos compellasset. Dumque ibidem addit, *quod nolint ab aliis errari*: satis declarat hunc Hilarium monitorem suum longè diversum esse ab advertante sibi Hilario Arelatensi. Verumtamen hunc ipsum Arelatensis Ecclesiæ Antistitem a Semipelagianorum errore postmodum resipuisse constat ea iis, quæ coævus ejus vitæ scriptor refert professum illum fuisse sub vitæ finem his verbis: *Ad cœlestem beatitudinem cœlesti gratia pracedente, & industria subsequente perveniri.*

3. De Prospero autem inconsulte a quibusdam in catalogo Regiensium in secunda Narbonensi Provincia Episcoporum, interseritur medius inter Maximum & Faustum: qui convincitur error isto Sidonii Apollinaris testimonio, in suo illo carmin eucharistico ad ipsum Faustum conscripto:

— fuerit quis Maximus ille
Urbem tu cujus monachosque, Antistes & Abbas,
Bis successor agis.

Cum enim Sanctus Honoratus Lirinensis asceterii Fundator & Abbas ad Arelatensis Ecclesiæ Infulas vocatus esset, reliquit in Monasterio sui successorem Abbatem Maximum, qui postmodum ad Episcopatum Regiensem accitus, reliquit sibi in eo Monasterio Abbatem sui successorem Faustum. Cumque Maximus felici obitu a sede Regiensi migrasset in cælum, sublectus eidem in Episcopatu fuit Faustus, qui proinde bis successor Maximi celebratur.

Quinetiam alterum suppetit luculentum ipsiusmet Fausti testimonium: quo etiam utitur singulari qua pollet perspicacia vir clarissimus Forojuliensis Ecclesiæ Canonicus & eximium decus Josephus Antelmius. Inter homilias Eusebii Emisseni nomine inscriptas, quas nonnulli Cæsario, alii Eucherio adscribunt, una est, quæ non alium quam Faustum authorem habet, qui cum præcessori suo Maximo recens defuncto, ejusque in sedem electus justa persolveret, Hilarii Arelatensis novi Episcopi in præcessoris defuncti sancti Honorati dignitatem suffecti laudabili imitatione, sui quoque in Regiensi sede præcessoris Maximi laudes oratione funebri prosequutus fuit. Sic enim Faustus defuncto Maximo in ipsa Rejensi Ecclesia parentavit, ejusque laudes funebri oratione complexus est. In hac oratione in primis ille se Monasterii Lirinensis fuisse profitetur ascetam sub regimine Maximi, postque recentem ejus obitum fuisse in ejusdem sedem assumptum. Seque testem commemorat inquisitionis, qua Forojuliensis Ecclesia Maximum post sui Episcopi Theodori decessum expetierat successorem. Sed cum honorificam ea de re legationem Maximus præsensisset, se ita multos dies abdidisse, ut Legatis spem omnem præsentiæ suæ ademerit, proindeque alterius electioni prospectum sit. Veruntamen non ei perinde facile fuisse Rejensis Ecclesiæ post septennium suo Pontifice

viduatæ electionem evadere, quo demum sanctissimè perfuncto Episcopatu, se tandem Faustus in ejus Cathedram assumptum vel dolet, vel dolere se dissimulat. Hisque utitur verbis: *Meritò se vobis imputet beatissima ista Insula ex hoc uno atque unico munere* (scilicet Maximi) *licet multum erubescat ex altero*, (scilicet Fausto in locum Maaimi subrogato.) Hunc verò funebrem sermonem in ipsa Regiensi Ecclesia pronunciatum fuisse, perspicuum faciunt hæc ejusdem verba: *Non post multum temporis, ut meministis, sancto orbata Pastore populi præsentis Ecclesia piam supplex mandat filiis legationem.*

Itaque nullus in Episcoporum Regiensium serie relinquitur locus vacuus, in quo possit Prosper iste Aquitanicus Augustinianæ doctrinæ constantissimus assertor collocari. Maaimus enim anno 426. hujus Ecclesiæ regimen capessivit, postquam septennio post assumptionem Honorati ad Arelatensem Ecclesiam Monasterii Lerinensis Abbatiam secundus ab Honorato exercuit. Idemque Maximus perfunctus Episcopatu Rejensi Faustum habuit (ut evidenter commonstratum est) successorem immediatum. Ipse verò Faustus plurimos annos Rejensem rexit Ecclesiam, & reipsa regebat, quo tempore Basilius Aquensis Episcopus legatione pro Ecclesiis Narbonensis provinciæ apud Visigothorum Regem Evaricem Catholicis insensum fungebatur. Quod inde liquidò constat, quia Sidonius Apollinaris lib. 7. Epist. 6. ad eundem Basilium legationem illam obeuntem commemorat inter viventes Ecclesiarum provincialium Præsules ipsummet Rejensem Faustum. At verò Gregorius Turonensis lib. 2. histor. cap. 24. in fin. meminit hujus a Sidonio transmissæ ad Basilium Epistolæ; cujus temporis respectu, hæc ipsa de Evarice subjungit: *Non multò post ultione divina percussus interiit*. Sofide autem probat Baronius Evaricis mortem anno Christi 484. accidisse. Qua ex observatione convincitur ad minus esse prorogandum Fausti Episcopatum, qui fortasse alios etiam insequentes complexus est annos.

Ipse quidem Baronius sola quadam recenti Rejensium traditione subnixus (cui veteres cuncti refragantur) author est Prosperum Rejensi Ecclesiæ præfuisse annos minimum vigintiquatuor, ejusque decessum anno Christiano 466. adscribit, post quem tradit Maximum Rejensis Ecclesiæ clavum suscepisse. Sed hic Anachronismus coarguitur inde, quia anno 426. certum est cæso Arelatensi Episcopo improbo Patroclo, sanctum Honoratum ea Monasterio Lerinensi accersitum Arelatensis Ecclesiæ regimen suscepisse, relicto in Lerinensi Monasterio Abbate successore Maaimo: qui deinde anno suæ hujus Lerinensis præfecturæ septimo, ut fidem facit paulò antè relatus Faustus, in Rejensem promotus est Episcopatum, proindeque anno 433. Nequivit ergo tunc Prosper esse. Atque ita corruunt quæcunque conditor Annalium, eumque sequutus Bellarminus in Scriptoribus Ecclesiasticis asseruere de Prosperi Episcopatu Regiensi. Istam quoque rationem his adjunge, scilicet in Concilio Regiensi, quod fuit anno Chr. 439. & in Arausicano primo anni 442. nullum subscribere Prosperum: subscribunt verò Theodorus Forojuliensis, qui de Abbate Fausto querelam intentavit, deinde Maximus Regiensis. Similiter post obitum Hilarii Arelatensis scripsere quidem Episcopi Provinciales in gratiam Ravennis, qui proximus Hilario defuncto successerat, ad Leonem Romæ Pontificem, a quo pariter responsum accepere. In omnibus illis epistolis fit mentio Maximi Episcopi, nulla verò Prosperi. Luce igitur meridiana clarius liquet, iisdem temporibus, quæ Baronius Prosperi apud Rejensens pontificio adscribit, nullatenus Prosperum, sed Maximum illo potitum fuisse Episcopatu.

4. His accedit, nec ipsum Prosperum extitisse unquam Episcopum, imò etiam nec ulli Ordini sacro initiatum, sed merè laicum fuisse. Constat quidem ex ipsius ad uxorem carmine, cujus etiam Beda meminit, fuisse saltem aliquando matrimonio alligatum. De cetero ejus nemo veterum non aliter quam ut laici cujusdam clarissimi mentionem habet. In primis Augustinus lib. de prædestinatione sanctorum, ut dixi, non Fratres suosque Dominos Prosperum simul & Hilarium vocat, sed ut mere laicos, *filios charissimos*. Prospero isti agnominato Aquitanico coætaneus, ejusque popularis Victorius Aquitanicus, in sua ad Hilarium Ecclesiæ Romanæ Archidiaconum epistola Scriptores Chronicorum commemorat Eusebium, quem dicit Cæsareæ apud Palæstinam Episcopum; deinde Hieronymum, quem titulo Presbyteri cohonestat; tertioque loco Prosperum, quem neque Episcopum, neque Presbyterum, sed tantum dicit *honorabilem virum*. Hæc autem scribebat Victorius anno Chr. 457. Constantino & Ruffo Consulibus.

5. Quintò, post Victorium Romanus Pontifex Gelasius cap. Sancta Romana Ecclesia, dist. 15. in Romano Concilio anni Chr. 494. sic approbat aliquos libros: *Opuscul. B. Augustini Hipponensis Episcopi. Item Opuscula B. Hieronymi Presbyteri. Item Opuscula B. Prosperi viri religiosissimi*. Ecce Pontifex Romanus in Concilio præsidens & universalem Ecclesiam docens, Augustinum non fraudat titulo Episcopi, neque Hieronymum Presbyteri, statimque Prosperum denominans, neque Episcopum, neque Presbyterum enuntiat, sed alterum illi titulum perquirit. Gennadius insuper Massiliensis Presbyter Prosperoque σύγχρονος, meminit quidem illius, sed absque ulla Ecclesiastici Ordinis expressione. Prosperum similiter collaudant Fulgentius lib. ad Monimum cap. 30. & Marcellinus Comes in Chronico ad annum 463. & Ado Viennensis in sexta ætate; sed eum nullo insigniunt Ecclesiastico gradu, solusque Ado Beati Leonis Notarii titulo exornat. Nec isti solum partim eidem coævi, partim qui exiguo post tempore supervixerunt; verum etiam quotquot mediæ ætatis auctores de illo scripsere, Beda, Hincmarus, Florus, Prudentius, Rabbanus, & alii Prosperum commemorantes, nullum eidem attribuunt Ordinis Ecclesiastici gradum.

SYNODUS EPHESINA
œcumenica anni 431.

1. POstquam Dei hominumque infensissimus hostis bellum divinis personis indixit, Filio quidem Dei per Arium Heresiarcham, cujus hæresis prima Nicæna Synodo jugulata est: & deinde Spiritui S. per Macedonium, cujus impium dogma secundæ Synodo, quæ Costantinopoli convenit, causam dedit: suam deinde rabiem adversus Deiparam Virginem convertit, opera Nestorii duas in Christo personas comminiscentis abinvicem distinctas, perinde ac naturas divinam humanamque; atque ideo dignitatem Dei Matris Virgini sanctissimæ Mariæ abrogantis, dum natum ex ea Christum asserit secundum humanam solam quam ei affingebat, personam. Nec verò a Nestorio hanc hæresim exorsus est execrandus cacodæmon, quippe qui præcursorem Nestorio ante annos aliquot suscitaverat Leporium quemdam Monachum & Sacerdotem eadem quæ postea Nestorius de duabus in Christo hypostasibus, deque Mariæ respectu solius hominis Christi maternitate prædicantem. Iste verò ab Episcopo Massiliensi Proculo damnatus, sacerdotioque dimotus, in Africam cum sequacibus discipulis suis commigravit. Sed habitis primum cum Aurelio Carthaginensi, posteaque cum Augustino Hipponensi colloquiis, tandem resipuit, eorumque litteris præmunitus, in Galliam reversus, oblatoque Proculo fidei libello, peractaque pœnitentia pristino gradui restitutus est. Refert Gennadius, ab eodem fuisse quoque Pelagianam hæresim ejuratam, quam eandem postmodum hæc Ephesina Synodus simul cum Nestoriana, teste Prospero contra Collatorem, damnavit, novoque anathemate obtrivit. Porrò Nestorius & publicis in Ecclesia Constantinopolitana concionibus, quibus pius populus apertè obstrepebat, & missis undique scriptis virulentis, & Clericorum rectè sentientium depositionibus, vinculis & exiliis, & captatis Magnatum amicitiis pestem sui dogmatis latè propagare studebat. Huic se perniciei constanter Cyrillus opposuit Episcopus Alexandrinus, Nestoriumque scriptis primum amantissimis literis de sententia prave concepta dimovere conatus est. Præcipuum quorumcunque fidelium, præsertim verò Ecclesiæ Pastorum officium esse ducens, fidei periclitanti suppetias ferre; quod ibidem verbis æternæ memoriæ commendandis protestatur: [illegible]

τοῦ αὐτοῦ τρίτη τῇ λέγοντι δεῖ; *Cum igitur fides tam insigniter subverteretur, totque passim homines perverterentur, qui tandem facere hic licuit? An non ante tribunal Christi sistemur? An intempestivi silentii rationem reddituri non sumus? Præsertim nos qui ea de causa in hunc locum provecti sumus, ut quæ oportet, prædicemus?* Hæc Cyrillus, querimoniis ad se a Nestorio scriptis respondens.

2. Quinetiam Joannes ipse Antiochenus Patriarcha, qui paulò post contra fas omne partes Nestorii adversus Cyrillum sanctamque œcumenicam Synodum acerrimè defendit, hortatorias epistolas, quæ in priore hujus Synodi parte inseruntur, ad Nestorium scripsit, ut ab errore suscepto resiliret, Ecclesiæque fidem & pacem lacessere desineret. Interea scribunt hac de re seorsim ad Romanum Pontificem Cælestinum Cyrillus atque Nestorius, & iste quidem nihil de perverso suo dogmate dissimulans, sed istud apertè propugnans. Quibus acceptis Cælestinus Romæ multorum Episcoporum Concilium coegit, in quo damnatus est Nestorii error, eique decem dies præscripti sunt ab hujus Romani decreti significatione recensendi, quos intra nisi dogma hæreticum pubblice abjuraverit, dignitas ei Episcopalis abrogetur, & a communione fidelium exscindatur. Pristinis gradibus etiam restituuntur, quotquot Nestorius sibi resistentes ab Ecclesiæ communione, vel a sacris ministeriis abstraxerat. Horum omnium executio Cyrillo Alexandrino delegatur, cui Cælestinus vicem suam & potestatem per omnem Constantinopolitanæ Ecclesiæ ditionem commisit. Cyrillus verò Alexandriæ Synodum subjectorum sibi Episcoporum habuit, in qua duodecim excusi sunt fidei canones adversantes Nestorianæ impietati, dicti Anathematismi. Eademque Synodus quatuor selectos ad Nestorium delegavit Episcopos cum literis ipsum commonentibus ad subscribendum anathematibus. At ille duodecim illa capita totidem aliis contrariis anathematismis nisus est eludere, suamque rabiem adaugens, factionem perversam suis faventem partibus conflavit per Chrysaphium præcipuum Imperii administrum, cui Theodosius nimia credulitate in omnibus auscultabat, ejusque ductum sequebatur, atque ut homines humana sapientes, partim spe, partim metu adducti eò propendent & inclinant, ubi major potestas effulget; non modò Imperialis aula, & per provincias ipsi officiales Imperii, sed quod deterius & luctuosius est, permulti a Crysaphio sollicitati Antistites, fallacibus consiliis ab initio cautè dissimulatis, huic se deterrimæ parti adjunxerunt: inter quos dignitate præcipuus fuit Joannes ipse Antiochiæ Episcopus, ex qua oriundus erat hæresiarcha Nestorius. Hic in partes jam inde ab initio perversi factiosique consilii, Theodoritum Cyri Episcopum Antiochenæ diœcesi subjectum pellexerat, virum eruditionis splendore eximium & hactenus vita inculpabilem. Qui sibi adblandiens ad se recurri, ut esset ob singularem eruditionem præcipuum columen potentissimæ factionis, qualem sibi gloriam sperare non poterat in oppositis partibus, in quibus præeminebat doctissimus Cyrillus, cujus gloriam æmulabatur, & cujus anathematismos contrariis scriptis exagitavit, falso & futili usus est prætextu a Cyrillo hæresim Apollinaris instaurari. Quænam demum fuit hæresis Apollinaris? A Verbo incarnato non fuisse assumptam rationalem animam. Quidnam verè Cyrillus & cum eo omnis docebat semperque docuerat Ecclesia? Esse in Christo anima humanam simul & corpus, non tamen humanam personam; solo enim divino Verbo & animam & corpus Christi simul fulciri, & sustentari, abdicata penitus humana persona, ac hypostasi naturali. Verissimum est quod Proverbiorum c. 18. enunciat, *Occasionem quærit, qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis*. Quinetiam idem Theodoretus in suscepto semel pessimo proposito pervicax & protervus, conatus est, si fieri posset, præcipuos Italiæ Episcopos adversus Pontificem Cælestinum concitare, scriptis ad Episcopum Mediolanensem, Aquilejensem, & Ravennatensem literis, in quibus quasi classicum canens graviter expostulat toto Oriente ab Alexandrino Cyrillo ejusque asseclis Apollinaristarum heresim ab inferis revocari. Quorum responsiones si quas habuit, non est ausus publicare ne se vel contemptũ vel increpatum fuisse ab illis proderet.

3. Ad sedandas istas, quibus Ecclesia conflictabatur, procellas, interpellatus Theodosius Augustus Synodum Ephesi generalem indixit, ad quam Comites missi sunt specie tumultuum compescendorum Iræneus & Candidianus Nestorio conjunctissimi, in quem Theodosius pravis consiliis ludificatus studio propensiore ferebatur. Nam cùm increbrescente hujus hæresi Cyrillus illam tribus missis libris ad Theodosium & Reginas Pulcheriam & Eudoxiam solidissime refellisset, Nestorio patrocinans Theodosius Cyrillum acerbioribus literis perstrinxit. Sapientis quidem & religiosi Principis est sollicitum esse, ne quid in Christiana (quæ unica & vera religio est) innovetur: ideoque controversiis circa religionem exurgentibus, inquirere qua parte exurgat novitas, & qua parte stet antiquitas. Hanc regulam si Constantinus, si Theodosius junior, alioqui laudatissimi Principes, conlectati fuissent, & Ariana perfidia, & Nestoriana impietas, pariterque Eutychiana in ipso ortu extinctæ fuissent, quas tamen incautius foverunt, caussamque incrementi exitialis latè suppeditaverunt, sanctissimos etiam Antistites persequendo, quos Numen suscitabat ad obsistendum irruptionibus & cladibus pestilentium novitatum, quales inter præcipuos enituerunt sanctissimi & constantissimi Antistites Athanasius, Cyrillus, Flavianus: aut saltem ab illa Petri Cathedra Ecclesiæque universæ Capite lux consilii perquirenda erat, de qua Christus prædicaverat: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi* (quales sunt profanæ heresium vanitates) *non prævalebunt adversus eam*.

4. Nestorius majore quàm cęteri diligentia statim a Paschalibus festis Ephesum convolat, ut futuram Synodum antevertat, & adventantes diversis ex locis Episcopos sollicitando sibi acquirat. Nec tamen Synodum ingressus est, ne sortem suam in incertum committeret; sperans tamen validum ab Orientalibus secum conspirantibus subsidium, nec minus pręsidium a Comitibus delegatis. Instantibus deinde Pentecostes solemniis advenit Cyrillus, & cum eo Ægyptii Episcopi. Nec multo post Juvenalis Jerosolymorum Antistes, cum Episcopis Palęstinis. Cęteri diversarum regionum Episcopi frequentes confluunt. Scripserat Theodosius Augustus invitatorias ad Augustinum literas, percupiens tanti viri pręsentia Synodum illustrari: sed antequam literæ adipsum devenissent, mortalem vitam immortali gloria commutaverat. Capreolus Carthaginensis Præsul Besulam Diaconum miserat Ephesum, ut excusaret non posse ullum Africanum Episcopum Concilio interesse ob grassantem in universa Africa Vandalicam feritatem, & denegatam a Genserico Rege proficiscendi veniam. Congregati reliqui Patres plusquam ducenti Joannem Antiochenum cum suis Orientalibus Episcopis tergiversantem, morasque trahentem indebitas frustrà opperiebantur, qui quemadmodum ad Cælestinum Synodus scripsit, sæpius invitati diuque expectati consultò procrastinabantur, nę damnationi Nestorii interessent, quam postmodum possent seorsum convenientes impugnare, ejusque auctores insectando irritam reddere. Concilium auspicati sunt Episcopi orthodoxi in æde beatissimæ Virginis Mariæ, pro cujus dignitate, asserendaque divina maternitate convenerant decimo Calendas Julias, Basso & Antiocho Consulibus, qui fuit annus a Christo 431. Ter accersitus Nestorius nihil præter convicia reddidit: & qui eum nomine Concilii citaverant, petulanter a militibus, qui Nestorii domum cinxerant, habiti, & plagis affecti discesserunt.

5. Itaque citati & contumacis rei causa discussa examinataque fuit, perlecti ejus libri multiplicesque epistolæ, auditi recensitique testes, tandemque hæresis præfractæque obstinationis convictus a sacra Synodo excommunicatus, & omni gradu dignitateque depositus fuit. Quinto inde die quasi ex condicto Joannes cum suis advenit Episcopis, quos inter præcellere credebatur Theodoritus Cyri Episcopus, qui adversus Cyrilli duodecim anathematismos, librum scripserat aculeatum & criminationibus refertum. Isti se non fuisse diutiùs expectatos acriter expostulantes, suisque privatis & damnabilibus affectibus etiam in evidentem universæ Ecclesiæ perniciem indulgentes, seorsim a sacro legitimoque & œcumenico Concilio, a quo fuerant perhonorificè invitati & rogati, suum habere voluerunt schismaticum sacrilegumque conventiculum, in quo diabolica suggestione

statim acta omnia legitimæ Synodi resciderunt, ultionisque cæca perciti cupiditate, Cyrillum Alexandriæ, & Memnonem Ephesi, cæterosque sanctæ Synodi Episcopos damnant, & excommunicatos pronunciant quasi Apollinaris hæresi conspurcatos. Cum Antiochenæ factionis Episcopis conspirant unanimes Comites Irenæus & Candidianus. Hi literas ex legitima Synodo profectas intercipiunt, & Antiocheno cœtui aperiendas & legendas exhibent. Multisque scriptis ad regiam civitatem calumniis Imperatorem & aulæ Proceres adversus Sanctæ Synodi Patres exasperant, infensioresque indies reddunt. Itaque rescriptis Theodosii Cyrillus Alexandrinus & Memnon Ephesinus in vincula indignissimè detruduntur. Nec minus tamen legitima Synodus suo fungi pergit officio plusquam ducentis constans Episcopis & harum tempestatum autorem Joannem frustrà delinire ac mitigare conata, tertio tandem dicta illi die se sistendi ad sacram Synodum, neque vadimonium præstanti, judicium excommunicationis infert ac omni sacerdotio palam abdicat.

6. Contigit demum, ut elusis Comitum exploratoribus, legitimi Concilii literæ oppressionum, quibus affligebatur indies, omniaque prout contigerant, perspicuè enunciantes, per fidelem hominem sub mendici habitu latentem arundine inclusæ, ad Augustum ejusque sororem Pulcheriam eximiæ pietatis & prudentiæ virginem, aliasque spectatissimæ virtutis personas deferrentur: quibus satagentibus Theodosius convictis imposturis, reique veritate patefacta, benevolum se tandem sanctissimæ Synodo exhibet, cœtum Orientalium omniaque in eo gesta reprobat, acta per Candidianum & Irenæum revocat, & admissis sanctæ Synodi decretis, Nestorium depositum in pristinum Antiochenum Monasterium, & postremò ne Monachos aliosque pergeret falsæ doctrinæ contagio pervertere, Oasim relegat situm in Libyæ desertis oppidulum: indeque vastato per Nomadum incursionem oppido, Elephantinam deportari jubet, quo loco, ut testatur Evagrius, ejus blasphema lingua vermibus exesa, totoque ejus corpore, ut scribit in collectaneis Theodorus Lector, putredine absumpto infelicem vitam æterno supplicio commutavit. Libri ejus undequaque conquisiti flammis traditi. Denique Theodosio interveniente, unaque magno illo Simeone Stylite, pax Cyrillum inter & Joannem conciliata est, Orientalesque Episcopi in integrum restituti, Concilio legitimo acquieverunt. Pulso Nestorio, electus ipsius loco Maximianus Constantinopolitanæ præfuit Ecclesiæ. Hic verò Proclum habuit successorem.

7. Istud verò speciali nota dignum est, quod scribunt Ephesini Patres in Synodica ad Clerum populumque Antiochenum epistola, Deiparam Virginem Mariam, comitante Apostolo & Evangelista Joanne, Ephesum ex Judæa profectam reliquum ibi vitæ transegisse. *In civitate* (inquit) *Ephesiorum pervenit, in qua Joannes Theologus & Deipara virgo Sancta Maria*. Hic subintelligendum verbum ν᾿ ανω habitaverunt, Concil. Ephes. act. 1. ad finem. Ab hac eadem Synodo fuisse quoque damnatam Pelagianam hæresim, Prosper contra Collatorem, memoriæ prodit; etiamsi nihil tale visitur in actis, quæ nunc supersunt.

DIATRIBA DE EXCISIONE

potestatis, quæ olim Antiocheno Episcopo competierat in Ecclesia Cypri.

1. IN Episcopo Antiocheno Joanne divinæ ultionis judicio effectum est id, quod Deus olim Heli summo Judæorum Pontifici comminans enunciaverat: *Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, ignobiles erunt*. Intoleranda superbia se Joannes extulerat, quando aulica gratia fretus & Imperiali favore superbiens, eo usque hæresiarcham olim a se literis reprehensum protexit, ut studio placendi Principibus aulicis, a quibus ille fovebatur, quidquid est in Ecclesia majestatis, dignitatis & sanctitatis, in œcumenica Synodo, in Primariis sibique haud dubiè superioribus Prælatis, Romano & Alexandrino, nihil pensi habens, Dei majestatem, Ecclesiæ dignitatem, animarum salutem, cum sequacibus Episcopis, homines sæculari potestate fulgentes magis quàm Deum reveritis, pedibus insolenter proculcaverit, sanctosque collegas, quos venerari, observare & imitari debuerat, indignissimè vexaverit per sæcularem & armatam autoritatem. Nihil sanè mitius admirando illo Cyrillo escogitari potest, qui tam indigna ab infenso Joanne passus, post atroces calumnias, post dejectionem ex propria sede, post intrusionem sui in carcerem & vincula, quàm potuit constantissimè obstitit, ne quidquam de pristinis Antiocheni juribus quocunque prætextu aut specie demeretur. At Deus aliter per Concilium œcumenicum disposuit, quod amplissimam uberrimamque provinciam Cyprum Antiocheno Patriarchæ prorsus ademit, ut liquet ex Ephesinæ Synodi parte 2. act. 7. ubi requirentibus Rhegino Constantiæ Cypri Episcopo totiusque Insulæ Metropolita, cæterisque Cypri Antistibus asserentibus deductum jam ab Apostolis privilegium, ut non ab Antiocheno Archiepiscopo, sed ab ipsa provinciæ Cypri Synodo Insulares Episcopi ordinarentur, quamvis id nulla perspicuitate probaretur, sacrosancta Synodus Ephesi constituta istud eis privilegium indulsit, dum adhuc Orientales in suo schismatico cœtu persistebant.

2. Illa quidem Cypri Ecclesiastica provincia se duplici nexu liberam ab Antiocheno Episcopo contendebat. Primum ut Metropolitanus Salaminus, quæ & Constantia & Famagusta dicitur, posset a Cypriis Episcopis inconsulto Antiocheno consecrari. Secundò, ne idem ejusque comprovinciales adstricti essent ad Synodum illo vocante convenire, ideoque non expectato Joannis Antiocheni jussu ad Ephesinam Synodum convenerant: quamvis fortior illos ratio impulisset, quæ est suprema Ecclesiæ universalis autoritas, cui schismaticus Joannes ejusque asseclæ Antistites obtemperare ac subesse detrectabant. Cæterum ante istud excitatum ab Joanne Antiocheno schisma, tres numerabantur Salaminienses Metropolitani, qui injussu Antiocheni ab Episcopis suffraganeis consecrationem susceperant, Troilus, Theodorus, & qui tunc vivebat Rheginus, nullatenus tamen asserentibus sed obsistentibus Antiochenorum Episcopis, sibique injuriam fieri expostulantibus. Ipse iste Joannes hoc intendens præfecturam suam Ecclesiarum Orientis iisdem limitibus concludi, quibus ipsa Orientis præfectura civilis, easdemque quindecim numero Provincias sibi in Ecclesiasticis rebus subesse, quas in civilibus complectitur Orientis Præfectus, quas inter provincias indubitata res est Cyprum Insulam recenseri. Atque ita per illam, quam Cypri Ecclesiæ sibi arrogant immunitatem, infringi ac violari Nicænæ sacrosanctæ Synodi canonem sextum, decernentem Antiochenæ Ecclesiæ illibata servari & custodiri privilegia. Post Nicænam Synodum contigit illa Antiochenæ Ecclesiæ divisio, inter tres invicem dissidentes Episcopos, quorum singuli Antiochenam sibi Ecclesiam vindicabant. Euzojum Arianæ partis Episcopum, & Meletium atque Paulinum ambos Orthodoxos. Eadem enim divisio Episcopis Cypri ansam ac fiduciam præstitit, se ab Antiochenæ Ecclesiæ præfectura subtrahendi, quasi inscii cuinam duorum Catholicorum, qui sibi Antiochenam asserebant Ecclesiam, subesse deberent; & justam metuendi causam habentibus, ne idem schisma Ecclesias quoque Cypri involveret. Hæc itaque controversia admodum in incerto fluctuavit. At dirempto illo per mortem concurrentium una duorum Antiochensium Episcoporum dissidio, eadem Antiochena Ecclesia olim nonnihil labefactata, priorem in statum redintegrata fuit, scribente ad Alexandrum ejusdem Episcopum Innocentio Papa I. epist. 18. cap. 2. *Cyprios asseris olim Arianæ impietatis potentia fatigatos non servasse Nicænos canones in ordinandis sibi Episcopis, & usque adhuc habere præsumptum ut suo arbitratu ordinent, neminem consulentes. Quocirca persuademus eis, ut juxta fidem canonum curent fidem Catholicam sapere, atque unum cum cæteris sentire Provinciis: ut appareat Spiritus sancti gratia ipsos quoque, ut omnes Ecclesias, gubernari*. Cyprii nihilominus, postquam Sanctus Epiphanius Salaminæ Episcopus Metropolites ad superos concessit, frustra obnitentibus a Joanne Antiocheno Legatis, secumque conspirante quasi in communi cum Joanne causa Comite Orientis Dionysio, sub cujus præfectura Cyprus constituta erat, qui & armatorum copias ad

Præ-

Præsidem Cypri Theodorum transmisit cum mandato ad ipsum, ut per vim militarem impediat, ne dum vacat Salaminia sedes, alius in ea suscipiatur Episcopus, quam is quem sacra Synodus Ephesi regia autoritate indicta susceperit, & consecrandum duxerit. Alias scripsit præterea literas ad Clericos Constantiæ in Cypro constitutos, ne quemquam defuncti recens Episcopi loco eligant, aut ordinari curent, nisi de sententia proxime celebrandæ in Epheso Synodi. Milites mandato Dionysii absentis & Theodori præsentis exciti ad prohibendum, ne ad electionem conveniretur, gravem suscitavere tumultum apud Clerum, & plebem, qua recurrente ad arma, & vim illatam propulsante, copiosus utrinque sanguis effusus est. Ipse quoque Epiphanius dum vigebat Antiochena inter Episcopos simultas, & æmulatio, sola Salaminiensium electione Cypriorumque Episcoporum spontanea manuum impositione legitur promotus & ordinatus Salaminiensis Metropolita. Paucos canones ista Ephesina Synodus procudit, ad rem duntaxat, pro qua conventum fuerat, Nestorii ejusque hæresis attinentes. Decretum verò quo exempti sunt a potestate Antiocheni Præsulis, decreto hujus Synodi Antistites Cyprii, & qui eis præerat Constantiæ Metropolita, usque eò invaluit, ut postea Leo Papa Magnus, quamvis studuerit Antiocheno Patriarchæ pristina jura restitui, quibus jam usque a Nicęna Synodo, aut etiam altioribus temporibus potiebatur, ut ex ejus constat ad Maximum Antiochenum epist. 62. nullatenus tamen sanctionem hanc Ephesinam valuerit labefactare. Unde Cyprii Metropolitæ perpetuum sibi ascivere nomen, quo dicti sunt αὐτοκέφαλοι.

3. Eadem rursus contentio recruduit sub Zenonis Imperio, sed statim sopita fuit inventione quæ tunc temporis contigit sacri corporis Barnabæ Apostoli: cùm enim Petrus dictus Græcis Cnapheus, Latinis Fullo Antiochiæ Patriarcha prisca Ecclesiæ suæ jura in Ecclesias Cypri niteretur instaurare, ex divina revelatione effossa fuere sancti Apostoli sacra lipsana cum Evangelio Matthæi, quod Barnabas ipse suapte manu exscripserat, ad pectus admoto: quo eventu Zeno commotus voluit deinceps Ecclesiam Constantiæ in Cypro censeri Apostolicam, & ab Antiocheni potestate immunem: ut fidem faciunt Cedrenus in Zenone, & Nicephorus lib. 16. c. 37.

CONCILIUM REGENSE
Anni à Christo 439.

1. TRia sunt ejusdem ferè denominationis oppida. Rhegium in extrema Brutii agri parte situm Siculo freto, qua parte Italiam alluit, conterminum, dictumque a Græco ῥήγνυμι, quod est *frangere*, quoniam veteribus persuasio insleverat, Siciliam quondam terræ Italicæ cohæsisse, temporibus autem succedentibus maris impetu abscissam ab Italiæ terris ac divulsam fuisse. Oppidi hujus accolæ ab illa Græca voce cum aspiratione & littera υ Græca dicti fuere Rhegyni. Est & aliud oppidum Regium absque aspiratione denominatum in ea Italiæ parte, quæ Gallia Cisalpina, & Æmilia vocatur, haud procul Parma & Mutina distans, quæ nunc regio Longobardia ab ejus invasoribus Longobardis appellatur. Istud oppidum a Lepido instauratum, dictum ejus nomine fuit Regium Lepidi. Tertium in Gallia Narbonensi secunda, cujus quondam Episcopi fuerunt Maximus & Faustus, qui ex Insula Lirinensi prodierant. Sidonius vocat Rejos oppidum istud, & Antoninus in itinerario Rejensem civitatem collocat in secunda Narbonensi Provincia sub Aquensi Metropoli. Atque hoc ipso loco habitum fuit, de quo agimus, Concilium.

2. Regensis seu Rejensis hujusce Concilii sextum canonem profert, de exequiis defuncti Episcopi a viciniori Episcopo celebrandis, Concilii Valentini in Hispania canon 2. Præcipuam Regensis Concilii convocandi causam dedit Armentarii ordinatio in Episcopum Ebrodunensem triplici defectu laborans, contra formam a Nicæno quarto canone Præscriptam, ut scilicet fiat Episcopi consecratio a tribus saltem Episcopis, & cum comprovincialium Episcoporum consensu, interveniatque autoritas Metropolitani. At verò Armentarium duo tantum Episcopi studiose conquisiti furtim ordinaverant, citra comprovincialium Antistitum consensum, spretaque Metropolitani, seu Primatis Arelatensis autoritate. Ebrodunum quidem statuitur Alpium maritimarum caput, & Metropolis in itinerario Antonini Augusti. Sed privilegia, quibus Constantinus Magnus Imperator Ecclesiam Arelatensem in gratiam Episcopi Marini decorari expetierat, Arelatensis metropoleos jura, & dignitatem ad finitimas etiam Provincias propagaruut. Ideoque utramque Narbonensem, primamque Viennensem, & Alpes maritimas diù complexa est Ecclesia Arelatensis. Unde etiam factum est, ut huic præsederit Concilio, in quo de Episcopatu Ebrodunensi agebatur, atque adeò in oppido ad secundam Narbonensem pertinente Provinciam Hilarius Arelatensis Episcopus sedente Romæ Sixto III. Pontifice anno 439.

3. Primo & secundo canone irrita declaratur Armentarii ordinatio, & decernitur ut alius Ebrodunensi Ecclesiæ secundùm canonum præscripta Episcopus præficiatur. Et ut duo qui ordinare ipsum præsumpserant, deinceps ordinationibus, & Conciliis Ecclesiasticis abstineant.

4. Tertio canône prohibetur Armentario intra Provinciam Alpium maritimarum consistere: permittit tamen ut extra illam liceat Episcopo, quicunque voluerit, aliquam illi de suis Parochiis, aut habitandam, aut etiam sub nomine & officio Chorepiscopi administrandam concedere; in qua si non administret, peregrina communione fruatur; quæ scilicet peregrinis in aliena Ecclesia versantibus, necdum tamen in communionem Ecclesiasticam admissis, pro quotidiano victu indulgebatur. Sed si in Ecclesiæ ministerium admittatur ab Episcopo, eo eventu in canonem seu matriculam illius Ecclesię conscribatur, & stipendiorum ejus particeps fiat. Qua in re conformare se Nicęno canoni profitetur, quo Catharorum, id est Novatianorum Episcopis ad Ecclesiam regredientibus locus, & administratio Chorepiscopi permittitur.

5. De Clericis verò quos ordinaverat Armentarius, sic decernit quartus canon, ut si quidam ex ipsis deprehendantur excommunicati, omnino deponantur. De reliquis verò in arbitrio sit Ebrodunensis Episcopi, vel eos in Ecclesia sua retinere, vel ad locum transferre, quem incolet Armentarius.

6. Quod verò indulget Armentario quintus canon, ut in ea quam nactus fuerit Ecclesia, liceat ei neophytos confirmare, virginesque consecrare, cùm hęc ambo munia sint Pontificalia, inde colligi ac inferri potest, consecrationem Armentarii a duobus factam Episcopis fuisse quidem illicitam, sed validam tamen ac sufficientem. Cęteroqui enim non potuisset Concilium hanc illi conferre potestatem, charactere carenti Episcopali. Vide quę superius ad Nicęnum quartum canonem fusius disputavi.

CONCILIUM ARAUSICANUM
primum anni Christianæ epochæ 441.

1. ARausio civitas est Cavarum, pertinens ad inferiorem Provinciam Viennensem sub Metropoli Arelatensi: duabus hęc Synodis tota Ecclesia celebribus nobilitata fuit, quarum hæc prior convenit anno 441. sub Leone Romano ejus nominis primo Pontifice, Theodosio juniore in Oriente, & Valentiniano tertio in Occidente Imperatoribus. Præsedit Hilarius Arelatensis eique assedit Eucherius, quem Baronius non dubitat fuisse celebrem illum ejus nominis Episcopum Lugdunensem; certè ambo iisdem vixere ac floruere temporibus, prodieruntque ambo ex Lirinensibus Insulis. Primus Concilii canon sic statuit.

Can. I. *Hæreticos in mortis discrimine positos si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placuit.*

2 Can. II. *Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem qui in baptismate, quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit,*

in confirmatione Sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est. Non ut præjudicans quidquam dico, sed ut necessaria habeatur chrismatio repetita.

Ita habetur cap. nullus ministrorum 125. de consecra. dist. 4. Canonem istum sic enodat glossa Decreti ad hæc ejus verba: *Non præjudicantes*. Dixi ante Confirmationem chrismandum baptizatum: nec tamen per hoc præjudicamus: quin si anteà factum non fuerit, postea fieri debet: id est non præjudicamus quin in alio tempore, quam in confirmatione possit hæc chrismatio fieri in vertice. Deinde ad verba: *Necessaria habeatur chrismatio*. Videlicet ut in alio tempore non fieret in vertice ejus chrismatio: saltem tunc non prætermittatur, quia necessaria est. Sit igitur canonis hujus hæc analysis: Cum sæpe contingat, ut nondum baptizatus inopinatò in mortis discrimen incurrat, debet Parochus secum assiduè sacrum chrisma deferre, ut cum tale periculum occurrerit, præstò sit simul ad baptizandum & chrismandum. Sed si occurrente periculo fuerit aliquis privatim baptizatus, non tamen chrismate delinitus: ac deinde periculo ereptus sacramentum Confirmationis desideret, admonendus erit vel Episcopus, quem sacræ literæ sanctique Patres plerumque solo Sacerdotis nomine significant, aut Episcopi minister Sacerdos, cui onus incumbit explorandi & præsentandi confirmandos, ut sic præmonitus duplicem curet adhiberi chrismationem; in vertice quidem unam, quę ceremonialis, & anteacto Baptismo defuit; & in fronte alteram, qua consignetur Confirmationis sacramento. Ambas enim Sacra Synodus judicat esse necessarias chrismationes.

3. Ea porrò fuit veteris Ecclesię consuetudo, ne duę illę chrismationes longe a se invicem disjungerentur. Nam etiam in Baptismo quandocunque urgens vitę discrimen non compellebat, stata anni tempora, & Episcopi prævenire præsentiam, prętet verticis inunctionem, frons etiam baptizati ad Confirmationis sacramentum liniebatur, ut doceat innumera Patrum testimonia. Amalarius Fortunatus Episcopus Trevirensis lib. 1. de Offic. Eccles. cap. 27. postquam docuit statim a baptismo ungendum esse in vertice neophytum, ita subjungit: *Sicut in gestis Pontificalibus legitur Sylvestrum instituisse, ut a Presbytero ungeretur chrismate neophytus in cerebro*. Deinde scribit, *hanc fieri posse unctionem a Presbytero, Episcopo etiam præsente; cum tamen solus possit Episcopus dare baptizatis Spiritum sanctum per manus impositionem, ungendo chrismate non in vertice, sed in fronte*. Super quo historiam perhibet Philippi Diaconi non valentis Spiritum sanctum Samaritanis a se baptizatis conferre, quia neque Apostolus erat, neque Pontifex. Unde necesse fuit ad istud officium mitti Petrum & Joannem Act. Apost. cap. 8. Constat ex Florentino & Tridentino Conciliis, solum Episcopum esse Confirmationis ministrum ordinarium. Docet verò S. Thomas 3. p. q. 72. art. 11. extraordinarium Confirmationis ministrum posse ex Romani Pontificis delegatione simplicem esse Sacerdotem. Idque probatur ex Gregorio Magno lib. 3. epist. 26. ad Januarium Episcopum Calaritanum sic loquente: *Ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos tingere debeant concedimus*. His enim verbis citatus a Gratiano cap. pervenit, dist. 93. atque a S. Thoma: quamvis alii quidam aliter legendum velint. Testatur quoque vetustus, sed tamen S. Ambrosio ascriptus falsò commentarius in omnes Pauli epistolas, in quo istud habetur: *In Ægypto Presbyteri consignant, ubi non est Episcopus*. Quin etiam hujusce Concilii canon. 1. vult, hæreticum hominem subitæ mortis periculo conversum, si desit Episcopus, *etiam Presbyteris chrismate & benedictione consignari*. Verbum *consignari*, & circunstantia *Episcopi absentis*, arguunt hanc esse Confirmationis chrismationem. Similiter Concilii Toletani primi canon 20. demandat Presbytero chrismationem, Episcopo absente. Nonnulli tamen volunt chrismationem illam esse cæremonialem, non verò sacramentalem Confirmationis; veruntamen Amalarius suprà citatus docet, hanc fieri chrismationem cæremonialem a simplici Sacerdote, Episcopo quoque præsente, cùm sit merum baptismi accidens, cujus est simplex Sacerdos minister idoneus.

4. Observanda porrò sunt hæc Amalarii verba sub finem præfati cap. 27. *Ut ab Episcopis solis inungatur per manus impositionem, ab Apostolis acceptum est*. Et ista ejusdem, *solus potest Episcopus dare Spiritum sanctum per manus impositionem, ungendo chrismate non in vertice, sed in fronte*. Quibus perspicuè declarat ipsam Episcopi actionem, qua frontem manu sua illinit, esse ipsam illam manus impositionem, qua juxta Act. Apost. cap. 8. conferebatur per Apostolos Spiritus sanctus. Et ibi quidem ℣. 18. *manus* in singulari impositio exprimitur, quia sacra hæc unctio fit unica manu. Licet autem hoc Sacramentum alibi dicatur manuum impositio, id nihil obest, quia de pluribus Apostolis loquitur, & sic de pluribus manibus dexteris, tametsi singuli unicam manum adhiberent. Addit Amalarius Fortunatus, per istam manus impositionem efformari crucem super fidelibus, eadem faciei parte ubi Pontifex Aaronicus in lamina aurea insculptum gerebat Dei nomen. Itaque uno eodemque contactu in Confirmatione manus imponitur, frons chrismate mystico linitur, & signum crucis efformatur. Inaniter itaque recurrunt nonnulli Scriptores ad specialem Christi dispensationem, ut præsens Ecclesia usum omiserit manus impositionis hoc in Sacramēto, quam usque adeo visibilem advertere nequiverunt. Concludendus demum est iste articulus Innocentii Papæ primi notatu dignissimo rescripto, epist. 1. ad Decentium Episcopum Eugubinum art. 3. cujus hæc sunt ipsa verba: *De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio quam ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hac autem Pontificibus solis debere, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, qua asserit, Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam de Presbyteris, seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.*

5. Canon III. præscribit, ut qui pœnitentiam acceperunt, si ea necdum peracta in vitæ discrimen devenerint, communicent Eucharistiæ viatico absque solemni manus impositione illa, quæ non nisi integrè pœnitentia functis concedebatur. Adeò ut si convaluerint, in pristinum regrediantur pœnitentiæ statum, donec completo tempore præstituto solemnem impositionem, seu summam reconciliationem accipiant. Hæc eadem pridem edixerat Synodus Nicæna can. 13. καθ' ὅλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας ἐπιδότω τῆς προσφορᾶς. *Omnimodo autem de quolibet quomodocunque vita excedente & Eucharistiæ participationem petente, Episcopus cum examinatione oblationem ei impertiat.* Synodus similiter Ancyrana can. 6. & Agathensis can. 11. Concilium etiam Carthaginense quartum can. 76. 77. & 78. & Innocentius Papa primus epist. 3. ad Exuperium Tolosanum Episcopum cap. 2. quibuscunque in vitæ discrimen adductis reconciliationem & Eucharistiam indulgent.

6. Can. IV. *Pœnitentiam desiderantibus Clericis non negandam.*

Concilium Toletanum XIII. can. 10. etiam Pontifices & Sacerdotes publicam pœnitentiam suscipere posse, salvo gradu & ordine, decernit, dummodò mortalium criminum nulla se publica professione notaverint. Constat ex diversis Cypriani epistolis, ejus tempore Clericos Africanos fuisse pœnitentiæ publicæ obnoxios. Etsi verò permulti Canones illam Clericis interdicant, ea tamen praxis non fuit omnium temporum, neque omnium Ecclesiarum. Invise superiùs quæ circa vel interdictam, vel permissam Clericis pœnitentiam disserui ad Concilii Carthaginensis IV. can. 68.

7. Can. V. *Eos qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportere, sed loci reverentia, & intercessione defendi.*

Habetur c. eos qui ad Eccl. dist. 87. Extat in fine Concilii Ephesini prolixior hac de re constitutio Theodosii & Valentiniani Imperatorum, quæ restrictior habetur in Cod. Theodos. lib. 9. tit. 45. & in Justinianæo Cod. leg. 3. de his qui ad Eccl. confug. statuitque confugientibus immunitatem non tantùm intra quatuor Ecclesiæ parietes, sed ne quis compellatur intra oratorium, aut ad sacra altaria, vel intra quælibet oratoria consistere

aut

aut pernoctare: illamque immunitatem extendit ad circum jacentes hortos, areas, & porticus, ne inde quis extrahatur eò confugiens sub capitis pœna. Hanc legem altera præcesserat Honorii & Theodosii ad confugientium præsidium spectans, l. 2. C. de his qui ad Eccl. confug. Eadem sanctionibus Ecclesiasticis confirmatur, ut est iste Arausicanus Canon, & Concilii Aurelianensis I. can. 1. & Aurelianensis IV. 21. Qui, tametsi Gallicani Canones, non servantur, quod attinet ad criminum reos in universo Gallicano regno. Enimverò ne hoc asyli genus fomitem & impunitatem criminibus pareret, cautum est edictis Francisci I. an. 1529. art. 166. & Henrici III. an. 1585. ut rei criminum, contra quos judex capturam decreverit, hoc perfugio careant, & ex locis sacris vi abducantur. Exemplum præcessit in Joab homicida innocentium Amasæ & Abneris, qui ad sacrum Altare, quò confugerat, jussu Salomonis fuit interemptus. Contulerat Constantinus, ut in actis Sylvestri Papæ legitur, immunitatem iis, qui ad Ecclesias confugissent: quam deinde Constitutionem suasu Eutropii præpotentis & flagitiosissimi Eunuchi Arcadius contraria lege abrogavit, quæ tertia est in Codice Theodosiano sub tit. de his, qui ad Eccl. confug. Divina tamen ultione ipsemet Eutropius ob innumera scelera deposcitur ad supplicium, qui ad Ecclesiam confugit, cujus paulò ante violaverat immunitatem; Sed intercedens Chrysostomus Joannes non prius sinit illum à frementibus militibus & Magistratibus abduci, quam præstito ab ipsis Magistratibus de vitæ ejus securitate jurejurando, qua fide data Eutropius capitis pœnam evasit, soloque exilio mulctatus est.

8. Can. XI. Vetans Episcopis quibuscunque cum eo communicare, quem sciverint ab alio excommunicatum, conformis est Nicæno canoni 5. hoc idem prohibenti, & Concilio Antiocheno can. 2. & 6. & Concilio Sardicensi can. 16. Quos Canones Carolus Magnus instauravit initio Capitularis Aquisgranensis. Eadem ex causa Augustinus Quintiano Presbytero ab Episcopo suo communione dejecto sic scribit epist. 235. *Manifestum est quidem, quod si ad nos venires, venerabili Episcopo Aurelio non communicans, nec apud nos posses communicare: sed ea charitate nos faceremus, qua & illum facere non dubitamus.*

9. Can. XII. *Subitò obmutescens prout statutum est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet sacerdos, aut præsentis in suo nutu.*

Similem planè canonem superiùs perquire 76. Concilii Carthaginensis IV. quò respicere videntur ista hujus canonis verba, *prout statutum est*. His pariter suffragatur S. Leo Papa epist. 82. alias 91. ad Theodorum Episcopum Forojuliensem dicens: *Etiam talium necessitati ita auxiliandum est, ut & actio illis pœnitentiæ & communionis gratia, si eam etiam amisso vocis officio per indicia integri sensus postulant, non negetur. At si aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut id, quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis circumstantium fidelium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.*

10. Can. XIII. *Amentibus quæcunque pietatis sunt conferenda.*

Si de baptismo quæratur, baptizari debent, qui mentis compotes nunquam fuerunt. Itemque si ante amentiam, aut per lucida intervalla baptismum expetiverint. Eucharistiam vero citra periculum irreverentiæ gravis, aut scandali, illis tantùm & in morte dari, qui ante amentiam desiderarunt. Oblationem etiam & preces heri pro eo posse, qui sibi per amentiam mortem consciverit, declarat Timotheus Alexandrinus can. 14.

11. Can XVII. *Energumeni jam baptizati si de purgatione sua curant, & se sollicitudini Clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimodis communicent. Sacramenti ipsius virtute vel muniendi ab incursu dæmonii, quo infestantur, vel purgandi, quorum jam ostenditur vita purgatior.*

Illiberritanum Concilium can. 37. absolutè definit, his, qui ab immundis vexantur spiritibus, si fideles fuerint, dandam esse communionem. Apud Cassianum collat. 7. Quum Germanus dixisset cap. 29. energumenos in quibusdam provinciis à communione perpetuò excludi, respondet Abbas Serenus his verbis cap. 30. *Communionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus eis interdictam. Quinimò si possibile esset, etiam quotidie eis impertiri eam debere censebant.* Timotheus denique Alexandrinus can. 3. Energumenum fidelem, si absit periculum, sacris mysteriis, ait, debere participare, non quidem quotidie, sed quod ei satis sit, temporibus opportunis. Præfatus Serenus Abbas testatur, per Eucharisticam communionem curatum Abbatem Andronicum, aliosque complures sibi notos energumenos. Praetereaque de Araba puella fidem facit Prosper, aut quisquis est autor librorum de promissionibus & prædictionibus DEI, fuisse Carthagine à dæmone invalore liberatam particula Corporis Domini de manu Episcopi percepta.

12. Can. XXI. *Qui palàm à dæmone arrepti sunt, aliquando non solùm non assumendi ad ullum Ordinem clericatus; sed etsi aliqui jam ordinati sunt, ab imposito officio repellendi.*

Arreptitii ne Clerici fiant, cautum est Apostolorum can. 78. Qui ordinati sunt, ne ministrent, vetat Illiberritani Concilii can. 29. Removendos esse à sacris ministeriis statuit Gelasius Papa decreto 19. Inde Concilium Toletanum XI. can. 13 *Bene*, inquit, *majorum regulis definitum est, ut dæmoniacis aliisque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat.*

13 Canon XXII. Legem continentiæ solis præscribit Diaconis & Presbyteris. Sed qui eodem tempore Romanæ præsidebat Ecclesiæ Leo Magnus epist. ad Rusticum Narbonensem inquisit. 3. solis libertatem connubii lectoribus relinquit, cæteris autem interdicit quibuscunque Clericis, & gradibus ministrorum Altaris. His multò plura requirito in scholiis nostris ad Nicænum can. 3. in Notitia Sæculi IV.

14. Can. XXV. Bigamos arcet à sacris ministeriis & Ordinibus. Astipulatur Apostolorum can. 17. Apostolus Paulus 1. Timoth. 3. & Tit. 3. Episcopum vult esse unius uxoris virum. Quod idem à Nicænis Patribus confirmatum fuisse, tradit Ambrosius ad Ecclesiam Vercellensem, ut irregularis sit omnis bigamus. Huc etiam spectat bigamia vulgò dicta interpretativa. Ideoque Apostolorum can. 18. a sacris excluditur Ordinibus, quisquis viduam, aut ejectam, aut meretricem duxerit, vide can. si quis post, dist. 33. & can. si quis viduam, dist. 34. Itemque Neocæsariensi can. 8. irregularitatem incurrit, & contrahit, quisquis uxorem suam cognitam adulteram à se non dimiserit, sed postea cognoverit, c. si cujus uxorem, dist. 34. Idemque decernit Innocentius I. epist. 4. ad Felicem Nuccrianum Episcopum cap. 2. & Levit. 21. ait, *non viduam, non abjectam.*

15. Can. XXVI. *Diaconæ omnimodis non ordinandæ: si quæ jam sunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita submittant.*

Hoc ergo Concilio Diaconissarum institutum aboletur, quemadmodum & sequentibus Conciliis Epaunensi can. 21. & Aurelianensi II. can. 18. Vide ad secundum Sæculum nostram de Diaconissis dissertationem 2.

16. Can. XXVII. *Viduitatis servandæ professionem coram Episcopo in secretario habitam, imposita ab Episcopo veste viduali indicandam. Raptorem verò talium, & ipsam talis professionis desertricem meritò esse damnandam.*

Refertur c. viduitatis servandæ 27. qu. 1. Quamvis igitur Diaconissæ quoque viduæ essent, & publice coram Episcopo profiteri solerent vitæ continentiam, his tamen quoad Ecclesiæ ministeria, quæ ex officio exequebantur, recisis & exautoratis, quia fortassis de ministerio superbiebant, & inter se mutuò æmulabantur, & rixabantur, sacris ministris detrahebant, & quæ illarum manibus inter pauperes distribuenda committebantur, sibi suisque per avaritiam, & carnis sanguinisque affectum reservabant, retentæ sunt viduæ religiosæ ac humiles pristinis illis ministeriis non astrictæ, nisi aliquæ

ex eis

ex eis subiectæ spontaneum habuissent ab Episcopo vel Presbytero, & fortuitum mandatum.

17. Can. XXIX. Sanctio stabilitur, ne deinceps Concilia solvantur, nisi prius indicto Concilii, quod anno insequenti congregandum erit, loco. Itaque destinatur Concilii iterum ineundi dies decimusquintus Calendas Novembris proximi anni, locus verò idem qui nunc Arausio. Cujus tamen designati Concilii nihil ad nos pervenit. Altera enim quæ jam superest secunda Arausicana Synodus, aliquot annis hac posterior est.

CONCILIUM VASENSE, seu potiùs Vasionense, anni 442.

1. PRævaluit usus, ut Concilium Vasense dicatur, quod Vasionense dici debuit, utpote Vasione habitum, quod Vocontiorum oppidum est: duo nec plura celebrata fuisse constat ex veteribus monumentis Vasione Concilia. Hoc primum sub Leone Papa I. alterum post annos ferè nonaginta sub Felice Papa IV. Tertium his duobus antiquius perperam aliqui finxerunt, hac ratione ducti, quia secundum Arelatense Concilium Vasensis alicubi meminit: sed inde potiùs colligere debuerant, illud Arelatense posteriùs esse isto Vasensi, quod nunc pertractamus, quàm præcessisse ante illud Arelatense aliud Vasense, cujus nullum est apud veteres vestigium. Ita Jacobus Sirmondus Baronium refellit, & Binium. Vide paulò inferiùs can. 4. Vasionis mentio est apud Plinium, Melam, & Ptolomeum.

2. Can. II. *Pro his qui pœnitentia accepta in bona vitæ cursu satisfactoria compunctione viventes, sine communione inopinato nonnunquam transitu in agris aut itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, ac eorum funera, & deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendam; quia nefas est eorum commemorationes excludi salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se diutiùs reos statuunt, indignos salutiferis mysteriis judicant, ac dum purgatiores restitui desiderant, absque Sacramentorum Viatico intercipiuntur; quibus fortasse nec absolutissimam reconciliationem Sacerdos denegandam putasset.*

Hoc idem secundi Arelatensis Concilii can. 12. ita sancitur: *De his qui in pœnitentia positi vita excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti: sed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius suscipiatur.* Sæpè contingit, ut in quæstionibus definiendis pleræque verisimiles ac probabiles rationes utrinque occurrant, quo fit, ut sanctissimi servi DEI circa unam ac eamdem quæstionem in contrarias invicem discedant sententias. Magna procul dubio duobus istis Conciliis Vasensi & Arelatensi debetur veneratio, affirmativè definientibus: magna etiam pro certo debetur veneratio Sancto Leoni cognomine Magno contrarium planè astruenti, in sua ad Rusticum Narbonensem epistola, inquis. 8. & oppositum severiùs circa idem decernenti. *Horum* (inquit) *causa DEI judicio reservanda est, in cujus manu fuit, ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.* Idemque Leo simile prorsus rescribit Theodoro Episcopo Forojuliensi epist. 82. aliàs 91. cap. 3. *Quod manens* (ait) *in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nos eorum, qui sic obierunt, merita actusque discutere, cùm Dominus DEUS noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale ministerium implere non potuit, sua justitia reservaverit.* Hactenus Leo Pontifex. Cæterùm non modò mitiùs decreverunt ejusdem ætatis memorata bina Concilia, sed & his antiquius Carthaginense quartum Concilium can. 79. his verbis: *Pœnitentes verò, qui leges pœnitentiæ attente exequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non potest, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.* Sed & his omnibus posterius Toletanum Concilium dictum undecimum an. 675. hæc decernit can. 12. *De his autem, qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita recesserint, quanquam diversitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos sententias placuit sequi ꝙ qui multiplices numero de hujusmodi humanius decreverunt, ut & memoria talium in Ecclesiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata spiritibus accipiatur.* Quo aliisque innumeris exemplis, quæ facillimum esset huc adducere, modestè admonemur, ne usque eò unusquisque nostrum in suo sensu abundet, ut diversa aliorum Catholicorum sensa, quæ neque ratione, neque gravium & peritorum Autorum præsidio destituuntur, temerè reprobet, condemnet, ac sugillet.

Can. III. *Per singula territoria Presbyteri, vel ministri ab Episcopis, non prout libitum fuerit, à vicinioribus, sed à suis propriis per annos singulos chrisma petant, & appropinquante solemnitate Paschali: nec per quemcunque Ecclesiasticum, sed si quem necessitas aut ministrorum occupatio est, per Subdiaconum. Quia inhonorum est inferioribus summa committi. Optimum autem est, ut ipse suscipiat, qui in tradando usurus est. Si quod obstat, saltem is cujus officii est sacrarium disponere, & sacramenta suscipere.* Idem anteà statutum fuerat Concilii Carthaginensis IV. can. 36.

Can. IV. *Qui oblationes defunctorum fidelium detinent, & Ecclesiis tradere demorantur, ut infideles sunt ab Ecclesia abjiciendi, quia usque ad exinanitionem fidei pervenire certum est hanc Divinæ pietatis exacerbationem, qua & fideles de corpore decedentes votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim tales quasi egentium necatores, nec credentes judicium Dei habendi sunt. Unde & quidam Patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sententia,* (is est S. Hieronymus ep. 2. ad Nepotianum) *qua ait: Amico quippiam rapere, furtum est, Ecclesiam fraudare, sacrilegium.*

Refertur c. qui oblationes, 13. q. 2. Canon iste nominatim in testimonium adducitur, & confirmatur à Concilio secundo Arelatensi can. 47. his verbis: *Secundum constitutionem Synodi Vasensis, qui oblationem fidelium suppresserit, aut negaverit, ab Ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur.* Hoc idem de fidelium defunctorum oblationibus sanxerat Concilium Carthaginense quartum can. 95. Ad hunc etiam canonem tacito nomine respicit Concilium Agathense can. 4. & de reorum pœna consentit, ut ab Ecclesiis excludantur. Matisconense pariter Concilium I. can. 4. ut ab Ecclesiæ liminibus arceantur. Porrò allegatus à Vasensi Concilio Hieronymi locus satis superque convincit esse Hieronymo posteriùs, atque ideò malè in Julii tempora referri: prætereaque esse tempore anteriùs secundo Arelatensi, cùm istud can. 47. nominatim proferat istud Vasense, ejusque canonem istum quartum confirmet. Quem etiam confirmat Aurelianensis Concilii can. 20.

Atrocitatem sacrilegii, quo res Ecclesiis relictæ vel invaduntur, vel furtim usurpant, graviter exaggerat Isidorus Pelusiota lib. 5. epist. 210. ad Zosimum, quem ita corripit: Εἰ ὁ τὰ οἰκεῖα εἰς ἐλεημοσύνην μὴ προϊέμενος, ὁ κατὰ Λουκᾶν πλούσιος [illegible] πέμπεται τοῦ πυρὸς [illegible] βασανισθῆναι, ὁ τὰ τῶν πενήτων [illegible] τί πείσεται; εἰ ὁ τὰ ἑαυτοῦ μὴ διδοὺς οὐ συγγνωσθήσεται, ὁ καὶ τὰ διδόμενα ἀποσυλῶν τί χωρίσει; ἐπειδὴ δὲ τρυφῶν καὶ σπαταλῶν τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς [illegible], ποία σοι λείπεται ἀπολογία; τίς ἔλεος; ποία συγγνώμη; ταῦτα δάκρυσι σχεδὸν [illegible] τὸ μέλαν [illegible]. *Si qui sua pauperi non distribuit in eleemosynam, dives ille secundum Lucam in ignium torrentes intolerandos mittitur excruciandus; qui quæ sunt pauperum, sibi per nefas usurpat, ecquid patietur? Si qui sua non largitur, et non ignoscitur, quid tandem abibit, qui ab aliis in eleemosynam data deprædatur? Cùm verò luxui indulgens at-*

que

quo insultans alienas calamitates, quas sublevare deberes, easdem aggravas, ecqua tibi relicta defensio? Quæ expectanda misericordia? Quæ denique venia? Hac lacrymis miscens atramentum ad te conscripsi.

3. Can. V. *Si quis Episcopi sui sententiæ non acquiescit, recurrat ad Synodum.*

Nicænus can. 5. ita pridem disposuerat, ut qui à suo fuerat condemnatus Episcopo, provocare ad provinciam Synodum posset, penes quam causa iterum disceptaretur: iisque de causis Synodos Provinciales quotannis esse bis convocandas. Similiter Carthaginense Concilium quartum edicit can. 66. Clericos qui Episcopi circa se districtionem injustam putant, recurrere ad Synodum posse. Idemque statuitur Aurelianensis Concilii tertii can. 20.

CONCILIUM OECUMENICUM CHALCEDONENSE, Leone I. Summo Pontifice, anno Chr. 451.

1. EXacto per Synodum Ephesinam Hæresiarcha Nestorio Maximianus Constantinopolis Ecclesiam rexit, hunc deinde Proclus excepit, Proclum Flavianus, qui cùm Synodum Episcoporum triginta, regnante juniore Theodosio, Constantinopoli convocasset, Eusebius Dorylæi Episcopus oblato libello exposuit Synodo, Eutychetem Sacerdotem & Monasterii, quod celeberrimum erat in urbe regia Archimandritam seu Abbatem, prætextu declinandi erroris Nestoriani, ambas Christi naturas divinam humanamque ita confusas asseverare, ut in unam mutua commistione coaluisse prædicaret, sic tamen ut absorpta intra Verbum tanquam in immensam abyssum humanitas nihil de suæ naturæ veritate retineret, sed solam duntaxat apparentiam quandam & figuram: adeo ut sola Verbi persona in terris de Virgine nata sit, carnisque sustinuerit pro hominum redemptione infirmitates, famem, sitim, lassitudinem, flagella, crucem & mortem perpessa sit; solaque de sepulcro surrexerit. Valentini quoque pestilens dogma renovans non ex Virgine, sed è cælesti substantia formatum Christi corpus per Virginem in terras transmissum delirabat, neque quidquam de Maria Virgine sumpsisse, sed per eam duntaxat, quasi per canalem aut fistulam ad nos transmeasse: ut referunt de Eutyche Augustinus & Philastrius in suis Hæreseon Catalogis, necnon Theodoritus lib. 4. hæret. fabul. de Valentino autem Tertullianus in suis libris de carne Christi cap. 21. & 22. & adversus Valentinianos cap. 27. At Eutyches insuper, referentibus Theodorito, Augustino, & Philastrio, Verbum fuisse in carnem conversum delirabat. Ter missis à Synodo Legatis citatus Eutyches fictitiis excusationibus Episcopos ludificavit, tertiaque citatione septem dierum inducias petiit, quibus suam, quam fingebat, affectam valetudinem paulisper firmaret. Interea Chrysaphio spadoni, qui gratia Imperatoris præ cunctis aliis prævalebat, quique amicitia Eutycheti conjunctissimus erat, (fuerat quippe ab hæresiarcha de sacro fonte levatus, idemque Flaviano jampridem per privatas simultates infensus erat) suam causam impensè commendat. Cujus avidè suscepto patrocinio Chrysaphius Theodosio suadet, ut Florentium Patricium jubeat cum potestate Synodo interesse. Theodosii mandatum detulit ad Synodi Patres magnus Silentiarius, cum quo Monachis suis comitantibus prætorianorumque militum satellitio stipatus, Eutyches arrogantia tumens & animo pervicax Synodo se sistit. In his rerum angustiis Florentium gratulabundi Patres excipiunt, multumque Theodosio Augusto debere præ se ferunt, quòd clarissimi viri, cujus fides religioque perspecta sit, præsidio Synodum præmunisset. Eutyches mandante Synodo sensum suum exprimit, admonetur à Patribus, ne contra receptam in Ecclesia fidem quidquam innovaret, utque abjecto errore privato ad Ecclesiæ rediret unitatem. Ille verò in contumacia persistens, Synodi tandem judicio de Sacerdotio deponitur, Monasteriique præfectura dimovetur; subscribentibus triginta Episcopis & Abbatibus viginti tribus.

2. Sic ille condemnatus immanibus adversus Synodum intemperiis furit, quam libellis per compita & fora civitatis affixis proscindit, novasque pro se factiones conflat ubique. Quinetiam apud Leonem veteris Romæ Pontificem scripto conqueritur, Nestorii hæresim per Flavianum Constantinopoli revixisse, indiesque incrementa sumere. Seque fidem Ephesinam qua par erat constantia prædicantem, fuisse à Nestorianis oppressum, & Ordine motum, neque ullatenus auditum, dum Apostolicum tribunal appellat. Huic Leo plenas benevolentiæ literas rescribit. Sed receptis paulò post Flaviani literis cum omnibus Synodalibus actis, damnationem Eutychetis approbavit. Tum Eutyches per summum nefas à Synodi & Romani Pontificis judicio ad Theodosium provocavit. Annuit Imperator à Chrysaphio delusus, novamque Synodum indixit. Concursant undique & tumultuantur Eutychiani Monachi, & cum his complures aulici simul & plebei partibus Hæresiarchæ addicti. Verùm ista quoque recens Synodus, reviso anterioris Synodi processu, exploratisque illius actis, auditoque recens Eutychete, priorem illam novo judicio confirmavit. Atque ita Flaviani sinceritas & Eutychis perversitas luculentiùs innotuere.

3. Eutyches ad suæ causæ penè comploratæ subsidium, discordiam inter Episcopos serere aggreditur. Dioscorum itaque magni olim Cyrilli Diaconum, & tunc temporis in Alexandrino Patriarchatu indignissimum successorem, projectissimæ nequitiæ virum, plurimis homicidiis, adulteriis, rapinis & sacrilegiis inquinatum, Chrysaphii clientem, Flavianoque ob morum dissimilitudinem & sedium æmulationem infensum, in suas facilè partes adducit, specie tuendæ contra Nestorianos Catholicæ fidei, quam præcessor ejus Cyrillus Ephesina Synodo strenuè propugnarat. Agit ergo per literas cum Theodosio Dioscorus, tantas controversiarum difficultates non fuisse privatis aliquot Episcoporum hostiliter adversùs Eutychem affectorum conventibus dijudicandas, sed esse per œcumenicæ Synodi incontestabilem autoritatem dirimendas. Huic obstitere suggestioni Flavianus primùm, deinde Leo Papa. Prævaluit tamen horum dissuasionibus Chrysaphii & Dioscori conspiratio, cùm hic se præsidem universalis Concilii à Theodosio designatum iri confideret. Hoc itaque à Theodosio indicitur Ephesi post novendecim à primo Ephesino annos. Eò Romanus Papa Leo suos direxit Legatos cum duabus Epistolis, una quidem ad Synodum Ephesinam, & altera ad Flavianum, quibus orthodoxam fidem adversùs Eutychetis præstigias insigniter elucidabat. Ad eam itaque Synodum convenere Dioscorus Alexandrinus, Domnus Antiochenus, Joannis illius, qui priori œcumenicæ Synodo Ephesinæ prætracto animo restiterat successor, Juvenalis Jerosolymorum & Flavianus Constantinopolitanus. Ad novam Synodum istam Theodosius Barsumam Archimandritam misit, qui nomine totius Ordinis Monachorum, & Imperatoria fretus autoritate Antistites insectaretur, a quibus fuerat damnatus Eutyches. Misit præterea Imperator Comitem Elpidium istius Synodi defensorem seu conservatorem, cui dedit in mandatis, ut Episcopis, qui contra Eutychem sententiam dixerant, omnem judicandi adimeret autoritatem.

4. Tam infaustis & iniquis auspiciis coacta Ephesi Synodo, jubet Elpidius ante omnia de actis Constantinopolitanæ sub Flaviano Synodi quæstionem haberi. Obsistunt Apostolici Legati, & primùm omnium literas Leonis postulant recitari. Obstrepit cum suis Eutyches, Legatos Leonis in suspicionem & invidiam trahit, utpote Flaviano prorsos addictos, addens ipsos Legatos apud Flavianum pransos. Concitatur adversum eos tumultus, denegatur eis in sedendo primatus, quem sibi Dioscorus vindicat. Omnia contentiosis vociferationibus perstrepunt. Abscedunt Pontificii Legati, sed paulò post sedato aliquantulum tumultu revocantur. Sed mox valida & audax trecentorum Monachorum manus in Synodum irrumpit, multos secum trahens milites armatos, cum quibus occultè Dioscorus conspirabat. Undique confusio, clamores horrendi, comminationes & convicia atrocia personant, raptantur, dirisque verberibus cæduntur sancti Episcopi. Notariis digiti effringuntur, tabulæ Synodicæ discerpuntur. Flaviano nisi interrogato ut criminis reo silentium indicitur, & Antistites ejus asseclæ in vincula conjiciuntur.

5. Tum

5. Tum verò soli gregales Dioscori omne sibi judicium vindicant: Domnum Antiochenum suo dejiciunt Episcopatu, simulque Theodoritum Cyri, & Ibam Edessæ Episcopos, utrumque absentem & indicta causa. Qui verò intersunt & ad consessum admittuntur Episcopi, partim spontanei Eutychiani, partim metu adacti puris & albis membranis subscribunt, in quibus quid scribendum esset, magna illorum pars ignorabat. Legati Apostolici furtim gladios inter & hastas dilabuntur, postquam pro suo reclamarunt, & protestati sunt officio. Denique in ista latronum Synodo (sic enim & jure merito Græci λῃστρικὴν σύνοδον vocant) prolatum Eutychetis Symbolum approbatur, ipseque orthodoxus prædicatur, pristinumque in statum restituitur. Flavianus autem & Eusebius Dorylæus Eutychetis accusator hæretici Nestoriani declarantur, suisque sedibus depelluntur, & carceribus includuntur. Flavianum provocantem ad Apostolicum tribunal Dioscorus factus ex Episcopo carnifex, tam atrociter verberibus excipit, ut mox dum in exilium deportaretur, toto corpore contusus, fractus & saucius post triduum vita excesserit. Sine mora ejus loco subrogatur Anatolius Diaconus & Dioscori apocrisiarius. Dum demum exultans quasi de prælio victor Dioscorus Alexandriam revertitur: atque à Leone Pontifice fidelium communione excisus, ipse quoque vicissim novo & hactenus inaudito ausu in Leonem anathematis sententiam dixit.

6. Tot insignium calamitatum accepto nuncio, dici non potest, quanto animi dolore Leo Flaviani necem, Episcoporum orthodoxorum depositiones, vincula, exilia, divulsas Ecclesias, prostratam & pessundatam Religionem, exultantem Imperatoris protectione hæresim, universoque Oriente triumphantem & insolescentem deploraverit. Coacta quamprimùm Romæ Synodo Ephesinum istud malignantium Concilium, seu potiùs latrocinium rescidit, & Dioscorum ut dictum est, simulque hujus incendii facem Eutychetem anathemate perculit: crebrasque ad Theodosium ejusque sororem Pulcheriam literas conscripsit. Quinetiam cum plerisque Italiæ Episcopis obviam prodiit Occidentis Imperatori Valentiniano III. qui cum Regiis Galla Placidia matre, & Eudoxia uxore, Romam religionis ergò ad invisenda sacra Apostolorum limina adventabat: eumque illis tam luctuosas religionis clades flebiliter exposuisset, lacrymas Reginis excussit, suisque precibus impetravit, ut Valentinianus & Reginæ Theodosio scriptis literis suaderent, ut præsentem Ecclesiæ statum miseratus, curaret novo legitimoque ac libero Concilio, quæ per vim & factiones Ephesi gesta erant, examini subjici. Studebat Leo, ut in Italia, intra quam liberiùs poterat Ecclesia respirare, nova Synodus indiceretur, quæ labem & infamiam Ephesinam detergeret: Sed Theodosii mens hæreticorum artibus irretita flecti Valentiniani & Augustarum precibus minimè potuit: quinimò promulgatis novis edictis Ephesinum conventiculum Nicæno sacrosancto Concilio jussit adæquari. Sed haud multò post morte sua meliori regimini locum cessit. Leo, quod à Theodosio impetrare non potuit, ab ejus successore Marciano obtinuit Principe sapientissimo & religiosissimo, cui approbante Senatu Orientis Imperium simulque seipsam nuptam tradidit Pulcheria, ea tamen lege, ut sibi ipsi virgini esse liceret. Leonis igitur acceptis litteris Marcianus, suffragante Pulcheria, Synodum generalem Chalcedone indixit: quæ civitas septem dumtaxat stadiis distat ab urbe regia, interjecto inter utramque Bosphoro, hoc scilicet fine, ut illic interesse commodè, suamque Synodo autoritatem posset impertiri, qua factiosi, qui tot hactenus turbas concitaverant, in officio continerentur. Primùm quidem ad Leonis postulationem explorata fuit Anatolii fides, ejusque admissa publica fidei professio damnans Eutychetis & Dioscori perfidiam, & conventiculum Ephesinum. Marcianus quotquot pseudo-synodus latrocinans expulerat, adhuc superstites revocavit, ut ad legitimam Synodum convenirent. Sacrum Flaviani corpus ex loco, in quo exul & martyr occubuerat, solemni pompa Constantinopolim reduxit.

7. Hisce felicissimis auspiciis Chalcedone apertum est Generale Concilium numero quartum, intra templum sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ anno Christi 451. mense Octobris, Marciano & Adolphio Consulibus, præsentibus Leonis Pontificis Legatis Paschasino Lilybætano, Lucensi Asculano, Juliano Coensi Episcopis, & Bonifacio Presbytero. Secundus ab Apostolicis Legatis sedit Anatolius Constantinopolis Episcopus, tertius Dioscorus Alexandriæ, quartus Maximus Antiochiæ, quintus Juvenalis Jerosolymæ, aliique deinceps tum ad dexteram tum ad lævam. Principes verò à Marciano cum amplissimo Senatu missi in medio consederunt ante sanctissimi altaris cancellos, ut exprimitur actione 1. & alibi passim: ἐν τῷ μέσῳ πρὸ τῶν κιγκλίδων τοῦ ἁγιωτάτου θυσιαστηρίου, hos qui erant Constantinopoli ante sacrum altare, cancellos vocat Gregorius Nazianzenus ora. 32. κιγκλίδας. Principio Legati Apostolici obtestati sunt, fas non esse, Dioscorum, qui reus sit Synodo judicandus, inter Episcopos sedere judicem. Eusebius Dorylæi libellum profert adversus Dioscorum flagitiis latrocinantis conciliabuli infamem. Leguntur subinde acta Synodorum Constantinopolis sub Flaviano, & Ephesi sub Dioscoro. Fremunt Patres adversus Dioscorum, tot ejus sceleribus in apertum productis. Instat Dioscorus omnia refundere in Episcopos Ephesinos, nihil se illis invitis aut inconsultis egisse. At illi excipiunt sibi vim illatam per introductos à Dioscoro armatos. Convictus criminum Dioscorus de gradu & sessione in Synodo depellitur.

Observandum in prima ista actione primam dejiciendi Dioscori allegatam fuisse causam, quia Synodum ausus fuerat cogere sine Apostolicæ Sedis autoritate; ὅτι οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἔξεστι γίνεσθαι, quod nunquam hactenus factum est, nec fieri licet. Sanctus Papa & Christi martyr Marcellus epist. ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ scribit, sanctionem Apostolorum esse, ut non possint Concilia celebrari præter sententiam Romani Episcopi. Hoc idem testatum reliquit Julius Papa in epist. ad Orientales Episcopos, quæ refertur ab Athanasio apolo. 2. & à Socrate lib. 1. cap. 13. & à Sozomeno lib. 3. cap. 9. additque hunc Apostolicum canonem fuisse in Synodo Nicæna renovatum. Quod idem testificatur Synodus Alexandrina, epist. ad Felicem. Damasus quoque Papa epist. ad Stephanum, & ad Concilia Africæ: *Nam ut nostis, (ait) Synodum sine Romanæ sedis autoritate fieri non est Catholicum: nec Episcopus, nisi in legitima Synodo, & suo tempore vocatione Apostolica congregata, definite damnari potest. Neque ulla unquam Concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica autoritate.* Hæc Damasus, si tamen non sint ei falsò afficta. Idemque in epistola ad Episcopos Illyrici, quæ melioris notæ censetur: *Neque enim præjudicium aliquod fieri potest per numerum Arimini congregatum, quando constat neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum; neque Vincentium, qui tantis annis Episcopatum inviolabiliter custodivit; neque alios talibus præbuisse consensum: maxime dum sicut prædiximus, isti ipsi qui per circumventionem declinasse videbantur, ipsi denuo utentes meliore consilio hæc sibi displicere testati sunt.* Quod ait de Vincentio Capuano Episcopo, qui fuerat Sylvestri Papæ in Nicæna Synodo Legatus, quique adhuc superstes erat, id significat, Romanum Pontificem, neque per seipsum, neque per Legatos acta Ariminensia approbasse. Insuper Synodus VII. œcumenica actio. 16. præcedentem pseudosynodum Iconoclastarum Constantinopoli habitam, reprobam irritamque hac ratione pronunciat, quia inconsulta sede Apostolica fuerat celebrata. Denique in Romano Concilio sub Pontifice Symmacho, cùm Rex Theodoricus convocatis in unum Italiæ Præsulibus denunciaret se, ipsos convocasse, ut causam Symmachi cognoscerent; responderunt unanimes, convocationes Concilii non ad Regem, sed ad Pontificem summum pertinere. Cumque Theodoricus commonstrasset, Symmachum ipsum rogare ac expetere, ut Synodus ista cogeretur, atque huic convocationi Symmachum suam præstare autoritatem, ac jubere, ut de sua causa Synodus cognoscat, & judicet, non antè acquieverunt, quàm Symmachus ipse præsens se id ipsum à Rege postulasse & velle asseruerit, ut per hoc sua innocentia comprobetur. Ipsa verò Synodus spretis calumniis, quæ Schismatici legitimis probationibus fulcire non poterant, Symmachum purgavit: & quia primus fuerat legitimis formis electus, posteriorem Laurentii per aliquot factiosos electionem irritam & schismaticam declaravit; de criminibus verò, quæ Laurentiana factio Symmacho sine probatione objectabat, ju-

dicium

dicium omne Deo soli (cui oihil occultum) esse committendum censuit, ut fidem facit in Apologetico Ennodius Ticinensis, cujus scripta hanc in rem edita Concilium ipsum iterato convocatum approbavit.

8. Actione Chalcedonensi 2. recitata sunt fidei symbola Nicænum & Constantinopolitanum; lectæ etiam literæ Cyrilli tum ad Nestorium, tum ad Joannem Antiochenum; deinde Leonis ad Flavianum, eaque perlecta Synodus acclamavit: *Petrus per Leonem loquutus est; Apostoli hoc docuerunt*. Dioscorus, qui se subduxerat, citatur reus. At is flagitiorum sibi conscius refugit se actionibus secundæ & tertiæ sistere. Post tertiam compellationem venire recusans accusatur & judicatur absens: prolatis etiam Alexandrinorum testimoniis circa devastatos ab ejus satellitibus agros, abductas segetes, incensas ædes, abreptas ab eo multorum uxores, fœdata conjugia, violatas virgines, aliaque atrocia facinora. Has ob causas simulque ob sceleratissimè per eum gesta in causa Eutychetis damnatus in Syoodo est Dioscorus, & dignitate, quam dedecorabat, spoliatus. Episcopis Ephesinæ pseudosynodi veniam supplicantibus post convenientem fidei professionem, damnatumque Eutychetis dogma, concessa reconciliatio fuit, & in pristinas dignitates regressus; Ibas Edessæ & Theodoritus Cyri Antistites pristinis Ecclesiis & sedibus, quibus illos exuerat Dioscorus, restituti sunt, fidesque unanimi omnium consensu ad normam epistolæ Leonis stabilita fuit. Definitumque, Dominum nostrum JEsum Christum ex duabus naturis invicem distinctis & inconfusis Divina humanaque consistere. Et Divinitate Deo Patri, humaoitate nobis consubstantialem esse, ac per omnia nobis esse similem absque peccato. Contrarium verò Eutychis & Dioscori dogma proponitur actione 5. his verbis: *Ex duabus Christum naturis coaluisse suscipio, duas verò esse in Christo naturas non suscipio.* Leonis autem ibidem approbat doctrinam sacra Synodus duas esse io Christo naturas unitas inconfusè, & inconvertibiliter, & indivisibiliter.

9. Sed operæ pretium erit, brevem disputationis prolusionem inter Eutychen hæresiartham, se in suo monasterio fingentem ægritudine detentum, & Theophilum atque Mamantem Presbyteros, a Concilio Constantioopolitano, cui Flavianus præsidebat, missos, ut diem compasendi coram Concilio dicerent. Habetur vero actione 7. eiusdem Concilii, & inseritur action. 1. Chalcedonensi. Sic ergo rem exponit Theophilus coram Synodo Constantinopolitana: Ego & religiosissimus Presbyter Mamas pervenimus ad monasterium reverendissimi Presbyteri & Archimandritæ Eutychis, & porreximus ei à vestra sancta Synodo directum commonitorium evocationis ejus: & cœpit velle disputare nobiscum. Reverendo autem Presbytero Mamante dicente ei, quia non pro hoc venimus, ut una cum tua reverentia disputemus, sed evocare te ad occurrendum in sancta Synodo; cœpit Eutyches præsentibus monachis dicere: In qua scriptura habentur duæ naturæ? Deinde verò quis Sanctorum Patrum exposuit Deum Verbum habere duas naturas? Ad hæc nobis respondentibus: Et tu ostende nobis, ubi continetur homousion, aut quæ scriptura hoc dicit? Respondit idem Eutyches: non continetur in scripturis, in expositione verò Patrum jacet. Ad hæc Presbyter Mamas respondit: Non continetur in Scripturis, in expositione verò Patrum jacet eo modo, sicut homousion in sanctis scripturis non disertè exprimitur, sed à SS. PP. expositum est, ita de duabus naturis Sancti Patres exposuerunt. Dixi ad hæc & ego: perfectus est Deus Verbum, an non? Dixit Eutyches: perfectus. Dixi & ego: perfectus & homo incarnatus, an oon? Dixit idē: perfectus. Si ergo (inquam) Deus perfectus & homo perfectus, duo perfecta unum perficiunt Filium. Quid igitur nos dicere prohibet ex duabus naturis unum perfici Filium? Et ad hæc respondit Eutyches: absit à me dicere ex duabus naturis unum Filium Christum, aut de natura loqui seu disputare Dei mei. Impietati Eutychiani dogmatis conjunctam absurditatem S. Leo Papa sic demonstrat in sua illa celeberrima ad Flavianum epistola dicens: *Cum ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem: post adunationem autem unam naturam confiteor. Cum tam impiè duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quàm nefariè, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur, &c.* Qua eadem epistola S. Leo per manifestas Scripturas Eutychem refellit, quid verò doceant Ecclesiæ sancti Patres, perspicuè commonstrat in sua testimoniorum eorumdem collectione, quam Leo Pontifex ad Leonem Imperatorem transmisit cum sua ad eumdem epistola sic exordiente: *Promisisse me memini*, &c.

10. Marcianus Augustus, rebus majoris momenti jam pacificè à Concilio constitutis, ad sacrum Concilium accessit, cujus actioni 6. interfuit, & cum eo Pulcheria Augusta de omni Ecclesia insigniter merita. Ille verò dignam Imperatore sapientissimo & Christianissimo habuit orationem.

11. Actione VII. Sacrosanctæ œcumenicæ Synodi gravissima composita est dissensio inter Maximum Antiochenum Patriarcham & Juvenalem, cujus loco Scriptor quidam eruditissimus humano memoriæ lapsu in suis primis exercitationibus Joannem supponit Jerosolymitanum jamdudum vita functum. Ecclesia Jerosolymitana seu urbis Æliæ sexto Nicæoæ Synodi canone subjecta fuerat Cæsareæ Metropoli Provinciæ Palæstinæ, secundùm veterem consuetudinem. Verumtamen Theodosio juniore regnaote Juvenalis Æliæ Antistes sublimiore spiritu elatus, occasione sumpta Synodi Ephesinæ, quam Joannes Antiochenus, ut superiùs suo loco retulimus, atrociter offenderat, quippe qui adversus illam tot turbas excitaverat, ejusque sanctissima decreta, ut hæresiarchæ Nestorio, & hujus fautoribus corruptissimis aulicis gratificaretur, damnaverat, & spectabiliores sanctæ Synodi Episcopos suis Ecclesiis expoliatos exiliis & carceribus indignissimè affecerat, universamque Christi Ecclesiam in ultimum adduxerat discrimen. Cogitavit Juvenalis non solùm Cæsariensi Metropolitano se subtrahere, sed etiam ipsimet Patriarchæ Antiocheno jurisdictionem in universam Palæstinam antehac pacificè exercenti. Quocirca in Synodo quidem Ephesina productis insignibus prærogativis, quibus Jerosolymitana Ecclesia fuerat ab ipso Christo, atque ab Apostolorum cœtu, & singulariter ab Jacobo primo ejus Episcopo decorata, nihil tamen inde præter repulsam retulit, ut prodit S. Leo Papa in sua ad Maximum Antiochenum dicens: *In Ephesina Synodo, qua impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ Provinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sancta memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus meritò perhorrescens scriptis suis, quid prædicti cupiditas ausa esset, indicavit, & sollicita prece multum poposcit*, nimirùm à Cælestino Pontifice) *ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio*. Indicium sanè ac specimen Cyrillus exhibuit perfectæ charitatis, dum Antiocheno adeò studiosè patrocinatur nondum reconciliato, à qoo fuerat immanissime impetitus. Sed quod a Cyrillo & Synodo nequivit obtinere Juvenalis, à Theodosio Principe impetravit. Iste enim se Joannis Antiocheni dolis delusum, atque adversus sacram & œcumenicam Synodum fuisse concitatum indignè ferebat, nec remoratus est, divali decreto, sex Provincias, Antiocheno Patriarchæ ademptas, in Juvenalem transferre, ejusque Æliensem sedem nova Patriarchæ Jerosolymitani dignitate sublimare. Nec verò dubitandum est, eundem hujusce divalis sanctionis confirmationem à latrocinante Synodo, cui Theodosio impensè favebat, obtinuisse. Hæ porrò Provinciæ fuere tres, Palæstinæ, duæ Phœniciæ, & Arabia. Sed quæ insequuta est Chalcedonensis Synodus actione 7. interveniente Marciaoo Augusto, tanquam honorario & irrecusabili arbitro, litem istam in perpetuum diremit ex mutua partium conventione, ut tres Palæstinas Juvenalis ejusque successores cum Patriarchæ titulo retinerent; duæ verò Phœniciæ cum Arabia Maximo Antiocheno Joannis demortui successori restituerentur. Denique istud Chalcedonense arbitrium de duabus Patriarchiis, quinta Synodus novo decreto, Justiniano rogante & suadenre, firmavit ac roboravit. Petrus autem, quem Juvenalis habuit successorem, in tam sublimis dignitatis culmem elatus Concilium indixit trium Palæstinarum, eique cum appellatione Patriarchæ præsedit assidentibus sibi tribus Metropolitanis, aliisque trium Provinciarum Episcopis adversus Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram hæreticos anno Chr. 536. denique Concilium generale Lateranense quartum aono 1215. sub Innocentio III. can. 5. & 6. jura digoitatemque Patriarchalem salvo in cun-

ctas

ctas Romanæ Ecclesiæ Principatu quatuor Ecclesiis concedit, primùm quidem Constantinopolitanæ, tum Alexandrinæ, dein Antiochenæ, postremo Jerosolymitanæ. Habetur hoc Lateranum decretum c. antiqua, de privileg.

12. Denique peracta actione 15. soluta est sacra Chalcedonensis Synodus, ex eaquo recesserunt illustrissimi Comites cum amplissimo Senatu venerandisque Apostolicis Legatis. Sed Anatolius furtim congregatis Orientalibus Episcopis præter Ægypti Episcopos, & necdum creato Alexandrino in locum deturbati Dioscori, ad quem Patriarcham, si existeret, maximè omnium pertineret ambitioni Anatolii obsistere, canones tres adulterini & suppostitii Anatolio urgente procusi sunt: quorum priore constituobatur, Episcopum Constantinopolis, eo quod Civitas ista Imperii sede & Senatu, novæque Romæ appellatione decoretur, æqualibus privilegiis debere potiri cum veteris Romæ Pontifice, atque secundum ab illo dignitatis gradum obtinere. Deinde Constantinopolis Ecclesiæ ut Patriarchali subjiciendas esse tres provincias Ponti, Thraciæ, minorisque Asiæ. Thracia porro adimebatur de jure Patriarchico Romæ veteris, Pontus verò de exarchia Cæsareæ Cappadocum, & Asia de exarchia Ephesini Metropolitæ. Tertius denique canon subdolè enunciat fuisse à Sacra Synodo concessum Episcopis Ægypti, ut eis liceat Sacræ Synodi subscriptionem differre vacante Alexandrina sede, donec novus canonice fuerit in eam promotus successor, eò quod talis consuetudo hactenus apud eos invaluisset. Subscripsere autem tribus hisce canonibus Anatolius & Orientales, quibuscum conspiraverat. Ubi fraus ista Legatis Apostolicis innotuit, novam ac decimam sextam iniri sessionem impetrarunt, in qua & reclamarunt adversus canones illos subreptitios adversantes sacris Nicæni Concilii decretis, & contra normam legitimarum Synodorum furtivè occultisque artibus editos. Protulere insuper Leonis Papæ commonitorium, qui quod futurum erat, præsagiens, istud illis inter alia capitula mandaret: *Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari, servantes omnimodis persona nostra in vobis, quos vice nostra transmisimus dignitatem. Ac si qui fortè civitatum suarum splendore confisi aliquid sibi tentaverunt usurpare, hoc qua dignum est, constantia retundatis.* Hactenus Leo. Sanè commemoratus ille ab Anatolio secundæ Synodi canon, quo primæ post Romanum Episcopum partes honoris Constantinopolitano Episcopo asserebantur, fuerat irritus, quia illum Legati Pontificii nulli, neque Damasus approbaverat, sed repudiaverat: adeò ut nec ipsi Orientales ullam ejus rationem habuerint, qui postmodum Theophilum Alexandrinum ad damnationem Joannis Chrysostomi accersiverunt, ut quasi superioris gradus Antistes judicium de Constantinopolitano Episcopo ferret Synodo præsidens, ad quam Chrysostomus fuerat postulatus reus. Ideoque Paschasinus Leonis apud Chalcedonem Legatus hæc subintulit: *Si usi sunt, quid requirunt? Si non usi, quare requirunt?* Cæterùm, cùm Græci ab iniquo proposito discedere recusarent, istud unum obtinuere Legati, ut sua in oppositum protestatio actis Synodi conscriberetur. Deinde Leo scriptis ad omnes Episcopos encyclicis literis, ea sola probavit Synodi hujus decreta, quæ ad Catholicam fidem pertinerent, aut quibus sui Legati consensissent, cæteris rejectis. Sexcentos triginta Episcopos huic interfuisse Concilio produnt Marcellinus in Chronico, Liberatus Diaconus in Breviario cap. 13. Photius de septem Synodis cap. 4. Leo Pontifex epist. 77. alias 52. ad Episcopos Galliarum sexcentos ferè Episcopos interfuisse commemorat.

13. Can. II. *Si quis Episcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in venditionem deduxerit, & propter pecunias ordinaverit Episcopum, vel Chorepiscopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in clero annumerantur; vel propter pecunias promoverit œconomum, vel defensorem, vel mansionarium* προμονάριον*, vel omninò aliquem ex canone turpis lucri gratia; qui hoc tentasse convictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat; & qui est ordinatus, ex ordinatione vel promotione, quæ instar mercatorum venundatur, nihil juvetur; sed sit à dignitate vel curatione alienus, quàm pecuniis adeptus est. Si quis autem sequester vel intercessor adeò turpibus & nefariis lucris apparuit, hic quoque si sit quidem clericus, proprio gradu excidat; si sit autem laicus, vel Monachus, anathematisetur.*

C. si quis Episcopus 1. qu. 1. Canonem istum Chalcedonensem roboravit Concilium Constantinopolitanum sub Gennadio Patriarcha anni 459. ut ex ejus liquet epistola Synodica. Eumdem deinde confirmavit œcumenica Nicæna Synodus secunda can. 4. & 5. Vide hanc ad rem epistolam secundam Nicolai Papæ II. De venalibus insuper ordinationibus videndi canones 3. & 4. Concilii Aurelianensis secundi, & Constantiensis sub Martino V. sess. 43. de simonia.

Eodem spectat Nicænæ Synodi secundæ canon 19. ita decernens: *Tanta execrabilis avaritiæ labes Ecclesiarum præfectis invasit, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad Sacerdotalem Ordinem, & vitam Monasticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum est principium, universum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Basilius; nec enim DEO licet & mammonæ servire. Si quis ergo inventus fuerit hoc facere, & reipsa facit hoc, si sit quidem Episcopus, vel Monasterii præfectus, vel ex Sacerdotali Ordine; vel cesset, vel deponatur, ut vult secundus canon Chalcedonensis Synodi. Sin autem Monasterii præfecta, à Monasterio excludatur, & alii Monasterio tradatur in subjectionem. Similiter & Monasterii præfectus, qui Presbyterii ordinationem habet. De iis autem, quæ dantur liberis à parentibus instar dotis, vel rebus suis propriis oblatis, profitentibus iis, qui ea offerunt esse Deo consecrata, statuimus, ut sive maneant, sive exeant, ea in Monasterio maneant, ut fuit ipsorum professio; nisi is, qui præest, in culpa fuerit.*

14. Can. III. *Pervenit ad Sanctam Synodum, quod eorum, qui in Clerum cooptati sunt, quidam propter turpe lucrum alienas possessiones conducunt, & sæcularia negotia exercent, divinum ministerium negligentes, sæcularium verò domos subeuntes, & eorum facultatum tractationem ac curationem propter avaritiam suscipientes: Definit ergo sancta Synodus, neminem deinceps neque Episcopum, neque clericum, neque monachum, vel possessiones conducere, vel sæcularibus possessionum administrationibus seipsum ingerere, nisi utique ex lege ad inexcusabilem impuberum tutelam vocetur, vel civitatis Episcopus eum rerum Ecclesiasticarum curam gerere permittat, vel orphanorum, vel viduarum, quibus provideri non potest, vel personarum, quæ Ecclesiastico auxilio maximè indigent propter timorem Domini. Si quis autem, quæ statuta sunt, deinceps transgredi aggressus fuerit, is pœnis Ecclesiasticis subjiciatur.*

C. pervenit ad sanctam, dist. 76. Paria sanxit Concilium Chartaginense primum can. 6. & Apostolorum canon 7. & dist. 88. per totam. Cujus canon ultimus refert Cypriani epistolam declarantis Victorem excludi à fidelium suffragiis & altaris sacrificio, eò quod Presbyterum liberorum suorum tutela testamenti sui tabulis onerasset. Huc respicit Decretalium tit. ne clerici vel mona. sæcular. nego. se im. Et Paulus præclamat: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, 2. Timoth. 2. Vide canonem Lateranensem allegatum c. ult. de vita & hon. cler. Denique præclarè Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 36. hæc ait: *Non te implices negotiis sæcularibus, quia Deo militas: etenim si is, qui Imperatoribus militat à se susceptionibus litium, actis negotiorum forensium, venditione mercium prohibetur humanis legibus; quanto magis qui fidei exercet militiam?*

15. Can. IV. *Qui vere & sincerè vitam monasticam aggrediuntur, digni convenienti hoc honore habeantur. Quoniam autem nonnulli prætextu monastico utentes, & Ecclesias & negotia civilia perturbant*

bant

bant & temerè citra ullam discriminis rationem in urbibus concursantes, quinetiam monasteria sibi constituere studentes, visum est nullum construere monasterium, usquam ædificare vel constituere, vel oratoriam domum præter sententiam ipsius civitatis Episcopi. Monachos autem, qui sunt in unaquaque regione, & civitate, Episcopo subjectos esse, & quietem amplecti, soli orationi & jejunio vacare, in quibus ordinati sunt locis fortiter perseverantes; nec Ecclesiasticis nec sæcularibus negotiis se ingerere vel communicare, propria relinquentes monasteria, nisi quandoque à civitatis Episcopo eis permissum fuerit. Nullum autem in monasteriis servum recipi ad hoc, ut sit monachus præter voluntatem Domini sui. Eum autem, qui nostram hanc definitionem transgreditur, definimus, esse excommunicatum, ne nomen Dei blasphemetur. Civitatis autem Episcopum oportet, eam, quam par est, monasteriorum curam gerere.

C. qui verè pureque: 16. qu. 1. & c. quidam monachorum: 18. qu. 2. Monachos itaque damnat, περιϊόντας ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσι, *concursantes temere per civitates*. Cui suffragatur c. 42. Synodi quinisextæ coerceri ab Episcopis jubens eremitas subjectionis jugo solutos & vagos. Quod idem providetur quoque in c. quanto, de offic. jud. ordin. prætereaque Francico edicto Caroli IX. in Comitiis Aurelianensibus art. 11. Quantum ad reliqua hujus Chalcedonensis canonis ne ulli monachi Ecclesias vel oratoria injussu Episcoporum ædificent, quibus etiam jubentur esse subditi & morigeri, & ut Episcopi monasteriorum curam gerant. Similes juris antiqui dispositiones habentur c. nemo Ecclesiam, de consecra. dist. 1. & c. autoritate, de privile. in 6. & Justiniani authen. de Ecclesiasticis titulis: §. si quis autem, & authen. de monach. §. 1. & speciali authen. ut nullus fabricet, & ædificet domos oratorii præter voluntatem Episcopi, §. 1. Vide pariter inferiùs annotata ad Concilium Arelatense III. & Concilium Agathense can. 27. & 58. *Cellulas*, inquit, *novas aut congregatiunculas monachorum absque notitia Episcopi prohibemus institui*. Qui canon iisdem repetitur verbis in Concilio Epaunensi can. 10. Observatu dignus est Bernardi Abbatis sanctissimi locus iste ex epistola 42. ad Henricum Senonensem Episcopum: *Certus sum ego monachus & monachorum qualiscunque Abbas, si mei Pontificis excutere quandoque jugum a propriis cervicibus tentavero, quòd satanæ mox tyrannidi me subjicio*. Idemque suum aperit sensum circa Pontificalia Abbatum insignia: *Abbates* (ait) *aperte indicant, quid cogitent, cùm multo tempore ac pretio Apostolicis adeptis privilegiis per ipsa sibi vindicant insignia temporalia, utentes & ipsi more Pontificum mitra, baculo, annulo, atque sandaliis. Sanè si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret professio: si ministerium, solis liquet congruere Pontificibus. Profectò esse desiderant, quod videri gestiunt, meritòque non queunt Episcopis se subjecti, quibus jam se comparant desiderio. Quid si & nomen eis conferre posset privilegiorum autoritas, quanto putas auro redimerent, ut appellarentur Pontifices? Quò ista, o monachi! Ubi timor mentis? Ubi rubor frontis? Quis unquam probatorum monachorum tale aliquid aut verbo docuit, aut reliquit exemplo?* Denique Concilium Tridentinum sess. 23. de refor. cap. 3. ita sancivit: *Ne de cætero similia loca erigantur sine Episcopi, in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia priùs obtenta*. Loquitur autem de monasteriis & domibus Regularium utriusque sexus.

Edicens quartus iste canon, ut quilibet Regulares in suis monasteriis & Ecclesiis sint Episcopo subditi & obsequentes, in cujus regione versantur, satis arguit, nondum felicibus illis sæculis invaluisse consuetudines Ecclesiarum aut Clericorum cujuscunque generis, nulli diœcesi adscriptorum, neque multiplicium privilegiorum ac exemptionum, quibus abutentes clerici quomodocunque obtentis in superbiam erigebantur, adversus sacrosanctam Episcoporum potestatem insolescebant, majorique licentia in flagitia prosiliebant, impunitate proposita. Sciendum tamen, prudentia & vigilantia postremorum Romanorum Pontificum fuisse tantis abusibus remedium adhibitum. Jam enim constitutum est, illos etiam, quorum Ecclesiæ vel domicilia extra omnem diœcesim esse dicuntur, non posse ab aliis dimissorias literas, vel Ordines recipere, nisi ab Episcopo viciniore: veteres etiam immunitates & damnosiora privilegia intra limites rationi congruos Apostolicæ sanctiones, quarum multas in nostræ Canonicæ praxis & theoriæ lib. 5. recensui, reduxerunt.

Perhibent Conciliorum collectiones anno 1025. regnante in Gallia Roberto, Ansanum in territorio Lugdunensi Concilium fuisse coactum, cui Burchardus præsedit Lugdunensium Archiepiscopus, in quo Gauzlenius Matisconensis Antistes conquestus est de facta sibi ab altero Burchardo Viennæ Archiepiscopo injuria, qui sine suo consensu & venia contra Canonum instituta Ordines Ecclesiasticos monachis Cluniacensibus contulerat, intra Matisconensis Episcopatus fines. Tunc verò in medium prodiens Cluniacensis Abbas Odilò, cujus rogatu Viennensis Præsul monachos ordinarat: privilegii chartam exhibuit à Romana Curia utcunque subreptam, ut Cluniacenses nulli subjicerentur Episcopo, liceretque illis quemcunque mallent Episcopum cum Romana Ecclesia communicantem in suum accersere cœnobium, intra quod monachi de Abbatis consensu ordinarentur. In oppositum productus est œcumenici Concilii Chalcedonensis quartus canon, unaque permultæ aliæ Ecclesiasticæ constitutiones, statuentes, ut per unamquamque regionem Abbates & monachi proprio subdantur Episcopo: & prohibentes fieri in aliena parochia ordinationes aut consecrationes citra expressam Episcopi ejusdem loci concessionem. Decretumque à Synodo fuit, chartam non esse ratam, quæ canonicis non solum non concordaret sanctionibus, sed eas everteret. Unde Synodali decreto Archiepiscopus Viennensis veniam ab Episcopo Matisconensi Gauzlerio palam petiit, atque in satisfactionem per selectos fidejussores pollicitus est, se dum viveret, singulis annis tempore Quadragesimæ olei certam mensuram ad conficiendum chrisma Matisconensi persoluturum. Sapientissime quippe Gelasius Pontifex in Epist. ad Episcopos Dardaniæ sic profitetur: *Confidimus, quod nullus jam veraciter ignoret uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi præ cæteris oportere sedem quam primam; quæ & unamquamque Synodum sua authoritate confirmat, & continuata moderatione custodit*. Habetur can. 1. 25. qu. 1. Eadem divini Spiritus luce perfusus, magnus ille Papa Leo sic scribit ad Anatolium Episcopum epist. 51. vel 53. *Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa: Sed manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo injuste usurpet alienum: sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit in latitudine, se exerceat charitatis*. c. quæ ad perpetuam: 25. q. 1. Visendi reliqui hujus quæstionis canones in eundem scopum conspirantes.

Can. VI. *Nullum absolutè ordinari nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omninò aliquem eorum, qui sunt in Ordine Ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monasterio, is qui ordinatur, designetur. Eos autem qui absolutè ordinantur, decrevit Sancta Synodus, irritam & invalidam habere hujusmodi manuum impositionem, & nunquam exercere aut operari posse ad ejus, qui ordinavit, injuriam.*

C. neminem absolutè, dist. 70. Vide superiùs Nicænæ Synodi can. 15. cum annotatis.

Can. VII. *Eos qui in clero semel ordinati sunt, & itidem monachos, statuimus, neque ad militarem expeditionem, neque ad sæcularem dignitatem posse venire. Qui autem hoc audent, & non pœnitentia ducti ad hoc revertuntur, quod propter Deum priùs elegerunt, anathematisari.*

C. eos qui semel. 20. qu. 3.

Can. VIII. *Clerici ptochotrophiorum, monasteriorum, & templorum martyrum sub potestate Episcoporum qui sunt in unaquaque civitate, ex Sanctorum Patrum traditione permaneant, & non per arrogantiam se à proprio Episcopo imperium ejus detrectantes subducant. Qui hanc autem constitutionem*

Q ever-

evertere ausi fuerint, si sint quidem Clerici, canonum pœnis subjiciantur; si autem laici, vel monachi, sint excommunicati. c. quidam monachorum, 18. qu. 2.

16. Can. IX. *Si quis Clericus habet cum Clerico litem, aut negotium, proprium Episcopum non relinquat, & ad sæcularia judicia ne excurrat; sed causam prius apud proprium Episcopum agat, vel de Episcopi sententia apud eos, quos utraque pars elegerit, judicium agitetur. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis pœnis subjiciatur. Si clericus autem cum proprio, vel etiam alio Episcopo negotium aut litem habeat, a provinciæ Synodo judicetur. Si autem cum ipsius provinciæ Metropolitano Episcopus aut clericus controversiam habeat, Diœcesis Exarcham adeat vel Imperialis urbis Constantinopolis thronum, & apud eum litiget*, c. si clericus, 11. qu. 1.

Idque idem repetitur infrà can. 17. Itaque supra infimarum sedium Episcopos constituti erant per singulas provincias Metropolitani. Supra Metropolitanos in Oriente Exarchæ, in Occidente verò Primates, utpotè pluribus præfecti provinciis Ecclesiasticis. Denique supra Exarchos præeminebant Patriarchæ, sic tamen ut quæ inferioris gradus Episcopo inter proprios subditos competebat potestas & jurisdictio, nihil pateretur detrimenti ex Præsulum superioris gradus autoritate, salvo tamen appellationum jure, ut ex multis ostendimus exemplis supra ad Concilium Taurinense. Celebratiores totius Orientis Exarchæ fuere Ephesinus in Asiana Diœcesi; Cæsareensis in Cappadocia, cui subjiciebatur Pontica Diœcesis; Thessalonicensis in Macedonica Diœcesi; quemadmodum & in Thracica Diœcesi Episcopus Heracleæ, quæ & Perinthus quoque, ut testatum reliquit Ammianus Marcellinus lib. 27. appellabatur. Sed Thraciæ exarchatum Heracleensi seu Perinthio ademit, sibique asserere voluit Constantinopolitanus Episcopus Anatolius in hac ipsa Synodo. Alios præterea commemorat Orientalium plagarum Exarchas Gelasius Cyzicenus lib. 2. hist. Conc. Nic. cap. 27. Diœcesis porrò nomen apud Orientales latiùs patebat quàm in Occidente: siquidem apud illos plures provincias complectebatur, quæ uni vel Exarchæ, vel Patriarchæ obtemperabant. Singulas verò provincias, quibus præerant singuli Metropolitæ, vocabant Græci Exarchias: At verò comprovinciales ditiones, quibus singuli inferioris gradus Episcopi præficiebantur, vocabant Græci Parochias, cum tamen apud Latinos parochiæ significatio ad speciales Ecclesias restringatur, in quibus solebant fidelibus administrari Sacramenta, ut liquet ex multis Conciliis Latinæ Europæ, atque Africæ. Jampridem ante Chalcedonensem Synodum Constantinopolitana sub Damaso hoc idem constituerat, ut in causis quæ contra Episcopum aliquem intentantur, judicium sit penes provincialem Synodum, ex qua provocari possit ad majorem Synodum Diœcesis [illegible]. Simile planè decretum fuit a Pelagio Papa primo epist. 21. ut scilicet a Metropolitana sede ac provinciali Synodo potestas sit ad altius tribunal, scilicet ad Primatem reccurendi. Sic tamen ut præcipui momenti quæstiones Apostolicæ sedi reserventur definiendæ.

17. Can. X. *Non licere Clerico in duarum civitatum Ecclesiis eodem tempore in catalogum referri, & in ea in qua a principio ordinatus est, & in ea in quam tanquam ad majorem confugit propter inanis gloriæ cupiditatem. Eos autem qui hoc faciunt, propriæ Ecclesiæ restitui, in qua ab initio ordinati sunt, ut illic solum ministrent. Sed si jam quispiam ex alia in aliam Ecclesiam translatus est, nihil prioris Ecclesiæ, vel eorum quæ sub ea sunt, martyriorum, vel ptochotrophiorum, vel xenodochiorum rebus communicare. Eos autem qui ausi fuerint post magnæ huius & universalis Synodi definitionem aliquid horum, quæ sunt prohibita, facere, statuit sancta Synodus eos proprio gradu excidere.*

Eadem repetitur sanctio Canone hujus Synodi 20. Quod attinet ad prohibitionem duarum simul Ecclesiarum, seu ut vocant, beneficiorum, ac præbendarum, eamdem innovat Synodus secunda Nicæna can. 15. quem interius suo loco exquire: ibi enim fusius res ista pertractatur.

18. Can. XI. *Omnes pauperes, & qui auxilio indigent, cum examinatione cum epistolis seu literis pacificis Ecclesiasticis solis viam ingredi statuimus, & non cum commendatitiis: quoniam literas commendatitias iis solis personis, quæ sunt suspectæ, præberi oportet.*

Ita vertit Hervetus Canonis verba Græca τοῖς οὖσι μόνοις ἐν ὑπολήψει. At ex opposito Dionysius Exiguus & Isidorus interpretantur, *honoratioribus tantummodo*. Vox enim ὑπόληψις nunc suspicionem, nunc famam & opinionem aliquando bonam, nonnunquam & malam denotat. Hervetus vocem in malam intelligit partem, cæteri in bonam: sic vernaculè dicimus *homme de stime & de reputation*, absolutè in laudabilem sensum, tametsi duo ista Gallicana vocabula possint etiam in malum sumi; sicut & Latinum *fama*, nunc in laudem, nunc in vituperium deflecti. Scitè ait eruditissimus Cujacius in c. 5. de cler. non resid. Non est ommittendum, quod Chalcedonensis Synodi proditum est can. XI. a commendatitiis literis sive συστατικοῖς γράμμασιν εἰρηνικὰς seu pacificas separari, quasi hæ dentur humilioribus, illæ honestioribus, τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει, *qui sont en reputation*. Atque hæc mens Concilii esse videtur: quamvis Græci Scriptores Zonaras & Balsamon ὑπόληψιν sumant hoc loco in deteriorem intelligentiam. Et verò si Ecclesia promiscuè etiam abjectioribus personis ad pacificas, quæ sufficere possent, literas etiam suspectis quibuscunque patrocinii & commendationis adjecisset, hæc facilitas dignitatem Ecclesiæ valdè imminuisset. Quinetiam has literas concedentibus in probrum vertisset, si mores iter agentium huic testimonio postmodom dissentirent. At verò Clericos alio proficiscentes, sine proprii Episcopi commendatitiis, nullatenus ad munia clericalia licitum erat admittere, ut cavetur hujus Synodi canone sequenti 13.

19. Can. XII. *Pervenit ad nos, quod quidam, cùm præter ritus Ecclesiasticos ad potentatus accessissent, per pragmaticam unam provinciam in duas diviserunt; ut ex eo duo essent Metropolitani in eadem provincia. Statuit ergo Sacra Synodus, ne Episcopus deinces tale quid audeat, quoniam is, qui hoc aggreditur, a suo gradu excidit. Quæcumque autem civitates per literas Imperatorias Metropolis nomine honoratæ sunt, solo honore fruantur, & qui ejus Ecclesiam administrat Episcopus, servato scilicet veræ Metropoli suo jure.*

Orientis Imperatores ultrà fas potestatem sibi in Ecclesias usurpantes, plerumque ambitioni Episcoporum aulæ mancipiorum velificantes, novas Metropoles novosque Archiepiscopatus erigebant, unde magna Ecclesiarum ἀταξία & confusio nascebatur, cui medendæ editus fuit iste canon. Hoc modo ad Cæsaream Cappadocum adjuncta est altera Metropolis Tyana. Fuerat unica olim Palæstinæ provincia sub alterius Cæsareæ Metropoli, ac ideò cùm Joannes Jerosolymitanus Cæsareensi Metropolitæ subjici abnueret, suasque ad Theophilum Alexandrinum querimonias direxisset, ut adulatione ista illius gratiam demereretur, seque ipsum non solùm Cæsareensis, sed etiam Antiocheni jurisdictioni subduceret, sic ad eum scribit Hieroymus: *Tu qui regulas quæris Ecclesiasticas, & Nicæni Concilii canonibus uteris, & alienos clericos cum suis Episcopis commorantes tibi niteris usurpare, responde mihi, ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palæstinæ Metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia.* Sed præter hanc Cesareæ metropolim duæ postmodùm aliæ accessere Metropoles Palæstinæ, eaque provincia trifariam distincta fuit. Sed ecce alterum exemplum simile, quod fuit in hoc ipso Chalcedonensi Concilio disceptatum actione 5. Jam olim primæ provinciæ Phœniciæ Tyrus jure Metropolis sola præfuerat. Accidit subinde, ut Imperator pragmatica sanctione hanc unam in duas provin-

provincias dispertierit, Berythi nova constituta Metropoli. Cùm verò Photius Tyri Episcopus ad œcumenicam istam Synodum accessisset, libellum supplicem Marciano Augusto obtulit, expostulans de jure suæ Metropolis diminuto per Eustathium Berythi Episcopum. Tum Marcianus causam illam sanctæ Synodo tradit judicandam. Quæ demum, auditis partium allegationibus, causam Photio Tyrio adjudicavit, & Eustathium ejusque Ecclesiam Metropolitanis juribus ac titulis destitui ac excidere sancivit. Ad postremum accedente Græcorum ab Apostolica Ecclesia schismate, omnia jura Ecclesiastica sacrique omnes canones ab insanis Græcorum Imperatoribus proculcati sunt; cumque misellum illud & despicabile Imperium barbaricæ gentes undequaque deprædarentur, ipsumque in suam ruinam præceps ageretur, Imperatores illi accisa omni mundi gloria, deperditisque melioribus provinciis in arctum constricti, vesana nihilo seciùs superbia sese extulerunt, suamque potentiam terrenam indies everti cernentes, fastum suum adversùs Ecclesiam, quam pessumdabant, erexerunt, dum eorumdem fovebant arrogantiam Episcoporum & pseudosynodorum insulsæ adulationes. Idque ulterius malum serpere non desiit, donec totum illud Imperium in prædam Mahumetanorum ac diræ servitutis jugum redactum fuit.

Can. XIII. *Extraneos clericos & ignotos in alia civitate, sine proprij Episcopi commendatitijs literis, nusquam ullo modo ministrare.*

C. extraneos Clericos, dist. 71. Require ad finem secundi Ecclesiæ Sæculi nostram de literis formatis dissertationem 7.

Can. XIV. *Quoniam in nonnullis provinciis concessum est lectoribus & cantoribus uxores ducere; decrevit Sancta Synodus nulli licere diversæ à recta opinionis uxorem ducere; eos autem qui ex hujusmodi matrimonio liberos susceperunt, si eos quidem ab hæreticis baptizari prævenerint, ad Catholicæ Ecclesiæ communionem adducere: si autem non baptizaverint, non posse eos apud hæreticos baptizare. Sed neque hæretico, vel pagano, vel Judæo, matrimonio conjungere, nisi utique persona, quæ orthodoxæ conjungitur, se ad orthodoxam fidem convertendam spondeat. Si quis autem hoc Sanctæ Synodi decretum transgressus fuerit, canonicis pœnis subjiciatur.*

C. quoniam in quibusdam, dist. 32. Sic etiam Synodus Laodicena can. 10. definit: *Non oportet eos, qui Ecclesiæ sunt, filios indiscriminatim cum hæreticis matrimonio conjungere.* Ejusdemque Synodi canon 31. sic constituit: *Non oportet cum omni hæretico matrimonium contrahere, vel dare filios aut filias, sed magis accipere, si se Christianos fore polliceantur.* Concilium pariter Agathense can. 67. *Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miscere connubia, & vel filios aut filias dare, sed potius accipere; si tamen profiteantur Christianos futurosse esse & Catholicos.* Et citatur c. quoniam non oportet, 28. qu. 1. Præterea c. cave, 28. qu. 1. *Cave gentilem, aut Judæam atque alienigenam, hoc est, hæreticam atque alienam à fide tua uxorem accersas tibi.* Qui canon desumptus est ex Ambrosio lib. de Abraham, cap. 9. Permittit itaque Ecclesia nuptias cum personis hæreticis, dum promittant futuram conversionem, secùs verò prohibet.

20. Can. XV. *Diaconissam non esse mulierem ordinandam* (Græcè μὴ χειροτονεῖσθαι) *ante quadragesimum annum, & eam cum accurata examinatione. Si autem postquam, ordinatione suscepta* (Græcè δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν) *in ministerio aliquo tempore permansit, seipsam matrimonio tradiderit, Dei gratiæ injuriam faciens, ea unà cum illo, qui ei conjunctus est, anathematisetur.*

C. Diaconissam. 27. q. 1.

En diversas in prisca Ecclesia manuum impositiones, scilicet ad Sacramentum Confirmationis, ad Sacramentum Ordinis, ad preces suprà pœnitentes per Sacerdotes, quamdiu pœnitentia perdurat, ad eosdem solvendos ac in fine reconciliandos, manu, quantum fieri poterat, Episcopi; item ad consecrandas virgines, ad initiandas Diaconissas; & demum ab Exorcistis super energumenis, juxta Concilium Carthaginense quartum can. 90. Cùm autem adeò disertè asserat iste Chalcedonensis Canon, Diaconissas ordinari per manus impositionem, duabusque ad id exprimendum vocibus utatur χειροτονεῖσθαι, & χειροθεσία, mirum suboriri posset, cùm adeò manifeste videatur Chalcedonensis canon Nicæno canoni 19. contradicere, absolutè neganti suscipi à Diaconissis manuum impositionem his ipsis verbis: ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι. *Meminimus Diaconissarum, quæ in habitu esse probantur, quod non habeant manus impositionem, ut omnimode ipsæ inter laicas habeantur.* Synodus Trullana can. 14. & 40. Diaconissas χειροτονεῖσθαι docet. Præterea refertur Bartholomæi Apostoli decretum, quo forma illa præscribitur ordinandi Diaconissas; ut scilicet Episcopus præsente Sacerdotum & Diaconorum sacro Collegio, illis manus imponat adhibita solemni precatione, lib. Constitu. Apost. cap. 19. & 20. Diaconissæ quidem, ut sanctis, ad quæ destinabantur, ministeriis pari sanctitate fungerentur, manuum impositione & solemnibus precibus inaugurabantur per Episcopum. Hæc tamen manuum impositio ab illa discriminabatur manuum impositione, qua Diaconi & Sacerdotes consecrabantur. Hæc enim posterior erat Sacramentalis, characterem animæ insigens, & gratiæ per se, atque, ut loquuntur Theologi, ex opere operato productrix: eosdemque à reliquo populo secernebat. Cùm tamen illa quæ Diaconissis adhibebatur, mere cæremonialis esset, nec ipsas à laicis eximeret. Sexus enim in fœminis indispensabilem habet irregularitatem. Hoc verò unum intendunt Nicæni Patres, dum canon. 19. ab eis amovent χειροθεσίαν, eam talem non esse ut possit eas à laicorum classe sejungere, ac fortasse, qualiscunque sit ista viduarum χειροθεσία, tempore Nicænæ Synodi necdum erat in usu, sed posteriùs accessit. Porrò Diaconissarum aliæ intra privatas ædes, aliæ in communibus asceteriis vitam transigebant: ut docet l. raptores 54. C. de Episc. & Cler.

Can. XVI. *Virginem, quæ se Domino DEO dedicavit, similiter & Monachos non licere matrimonio jungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint excommunicati. Ostendendæ tamen in eos humanitatis autoritatem habere statuimus Episcopum ejus loci.* c. si qua virgo, 27 qu. 1. & 1. Timoth. 5.

21. Can. XVII. *Per singulas Ecclesias parœcias rurales sive in possessionibus manere immobiles apud eos, qui eas retinent Episcopos, & maximè si eas sine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his altercatio licere ijs qui se dixerint læsos, propter eas movere apud Synodum provinciæ certamen. Si quis verò putaverit se à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceseos,* (Græcè παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως) *aut apud Constantinopolitanæ civitatis sedem agat judicium, sicut dictum est. Si verò qualibet civitas per auctoritatem Imperialem renovata est, aut si renovabitur in posterum, civilibus & publicis ordinationibus etiam Ecclesiarum parochianarum ordinationes conformentur.*

Habetur c. per singulas, 16. qu. 3. Vide superiùs hujus Synodi can. 9. unà cum scholiis nostris. Circa præscriptionem Ecclesiasticam annorum triginta, canone isto assertam, observa hujusce Concilii tempore maximè viguisse recentem adhuc Theodosii junioris constitutionem, quæ summam & longissimam præscriptionem annorum triginta possessione minimè interrupta definiebat, l. 1. Cod. Theod. de action. certo temp. fin. & l. 4. eod. Cod. finium regund. Post hæc Justinianus in gratiam Ecclesiarum loco tricennalis Theodosianæ præscriptionis centenariam induxit; quam ille idem postea judicans enormem & inextricabilem, & privatorum juri, & possessioni perniciosam, suis novellis constitutionibus sustulit, excepta sola Romana Ecclesia, cui centenariam firmavit; reliquis

verò Ecclesiis indulsit annorum quadraginta præscriptionem, Istam agnoscunt & singulis Ecclesiis asserunt c. 1. 2. & 3. causæ 16. qu. 4. tricennalem verò astruunt canones tres præcedentis quæstionis. At Gratianus hosce invicem adversantes canones conciliare nititur, insicite comminiscendo triennalem vigere præscriptionem inter invicem litigantes Ecclesias. Sed si Ecclesia quæpiam Monasterio litem intentet, non posse minore præscriptione repelli quàm annorum quadraginta: cum tamen neque leges ullæ, neque canones quidquam discriminis inter Ecclesias & Monasteria constituant. Cæterùm vera desumenda est differentia à temporum & locorum diversitate. Enim verò à Theodosio ad Justinianum usque, præscriptio annorum triginta in Ecclesiis obtinuit. Exinde sub Justiniano centenaria paulisper recepta, mox in quadragenariam mutata fuit, abolitaque centenaria, sic prævaluit quadragenaria, ut nec ipse Pontifex Gregorius Magnus ipsam Romanam excipere voluerit Ecclesiam, d. c. 2. causæ 16. qu. 4. Qui verò canones quos complectitur quæst. 3. posteriores quidem sunt Justiniani ætate; sed tamen editi ab Hispaniarum Conciliis, in quibus non Justiniani, sed Theodosii Codicem ex Alarici Visigothorum Regis jussu ab Aniano collectum, & expositionibus ejusdem illustratum, ejusdem Alarici constitutione vim & autoritatem per Hispanias, quibus Alaricus dominabatur, obtinuisse constat. In decretalibus autem sola centum annorum præscriptio admittitur in gratiam Romanæ Ecclesiæ, c. ad audientiam, & c. cum vobis, de præscriptio. In cunctis verò cæteris Ecclesiis quadragenaria vim habet, c. illud antem, & c. quia indicante; etiam inter duas litigantes Ecclesias, c. ad aures, eod. tit. Vide Justiniani Novellam 131. Ecclesiasticam etiam præscriptionem anni 40. definit Carolus Magnus lib. 5. cap. 389.

22. Can. XVIII. *Conjurationis vel sodalitatis crimen ab externis etiam legibus est omninò prohibitum, multò magis hoc autem in DEI Ecclesia fieri probibere oportet. Si qui ergo clerici vel monachi inventi fuerint vel se jactantes, vel sodalitates comparantes, vel aliquid struentes ac molientes adversùs Episcopos, ac Clericos, proprio gradu omninò excident.*

Allegatur c. conjurationum, 11. qu. 1. & c. si qui clerici, ibid. Eumdem renovat canonem Synodus in Trullo can. 34. Hoc idem sancit Apostolorum can. 30. Preteicaque l. sub prætextu. ff. de extraord. criminib. *Sub prætextu religionis vel solvendi voti cœtus illicitos nec à veteranis tentari oportet.* Ibique Accursius verb. *illicitos*, ait, *Quales omnes sunt, nisi specialiter contra probetur, ut infra de colleg. illici. l. 1. §. in summa.* In summa autem nisi ex Senatusconsulti autoritate, vel Cæsaris, collegium vel qualecunque tale corpus coierit, contra Senatusconsultum & mandata; & constitutiones collegium celebrant. Idemque lege civili prohibetur clericis, l. conventicula illicita, C. de Episcopis & cler. & l. 1. ff. de colleg. illicit.

Can. XIX. *Pervenit ad aures nostras, quòd in provinciis statuta Episcoporum Concilia minime celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctionibus indigeant. Decrevit itaque Sacra Synodus, secundùm sanctos Canones Patrum bis in anno Episcopos per unamquamque provinciam convenire, quò Metropolitanus Episcopus probaverit, & corrigere singula, si qua fortassis emerserint; Quicunque verò non advenerint Episcopi, resident autem in suis civitatibus, & hoc si in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili & necessaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.*

C. Pervenit ad nostras, dist. 18. Vide hanc in rem Synodum Nicænam can. 5. eaque ibidem à nobis congesta canonum decreta. Pars illa Canonis ultima, qua statuitur, Episcopum ad Synodum vocatum venire detrectantem esse corripiendum, nisi justa sit absentiæ excusatio, conformis est Laodicenæ Synodi canoni 40. & Carthaginensis IV. canoni 21. & Agathensis can. 35. quibus Episcopi citra justam causam venire recusantes plectuntur etiam excommunicatione. Quam eandem pœnam Concilium Arelatense secundum, anni 452. can. 19. sanxerat adversus Episcopum tum venire negligentem, tum ante Concilii dissolutionem sine causa inde recedentem. Et habetur in Decreto dist. 18. c. si quis autem. Videndi quoque hac de re sunt Conciliorum Epaonensis, nec non Aurelianensis secundi, atque Turonensis anni 570. canones primi.

Can. XX. *Clericos in Ecclesiis ministerio fungentes quemadmodum jam statuimus non licere in alius civitatis Ecclesia ordinare, sed illa esse contentos, in qua ab initio ut ministrarent, digni habiti sunt, præter illos qui amissa sua patria in aliam Ecclesiam necessariò transierunt. Si qui autem Episcopi, post hoc decretum, clericum, qui ad alium Episcopum pertinet, susceperint, placuit esse excommunicatos; eumque qui susceptus est, & eum qui suscepit, donec clericus, qui migravit, in suam Ecclesiam redeat.*

C. Clericos in singulis, dist. 71. Consule superiùs Nicænum can. 15. quem instaurat præsens canon, quæque ibi observavi.

Can. XXI. *Clericos aut laicos, qui accusant Episcopos aut clericos passim & sine probatione, ad accusandum recipi non debere, nisi priùs discutiatur eorum existimationis opinio.*

C. Clericos, 11. q. 7. Concilium quoque Carthaginense quartum can. 95. sic decernit: *Quærendum in judicio, cujus sit conversationis & fidei is qui accusat, & is qui accusatur.*

Can. XXV. *Quoniam nonnulli Metropolitani, ut sæpè à nobis auditum est, & greges sibi commissos negligunt, & Episcoporum ordinationes differunt, sanctæ Synodo placuit, ut intra tres menses Episcoporum ordinationes fiant, nisi inexorabilis necessitas utique effecerit, ut ordinis tempus prorogetur. Si autem hoc non fecerint, Ecclesiasticæ pœnæ illos subjici. Viduæ verò Ecclesiæ reditum apud Ecclesiæ œconomum salvum custodiri.*

Isti Canoni adstipulatur Concilium Tridentinum sess. 23. de refor. cap. 2. Ut consecratio Episcopalis intra tres menses suscipiatur etiam à Clericis Cardinalibus. Ultra quod tempus si distulerint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Et si intra totidem alios menses id neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint privati.

Secunda hujusce Canonis pars, *ut viduæ Ecclesiæ reditus apud Ecclesiæ œconomum salvus custodiatur*: plerisque aliis canonibus roboratur. Istud enim ipsum Chalcedonense Concilium act. 3. postquam impium Dioscorum dignitatè movit, curam scribendi suscepit ad Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum œconomum, aliosque Clericos, ut invigilarent conservationi opum & redituum vacantis Ecclesiæ, quorum rationem apud successurum Episcopum erant reddituri. Ephesina pariter Synodus haud multò antè, detruso ex Constantinopolitana sede Nestorio, parem mandaverat solicitudinem Presbyteris, œconomis & Clero illius vacantis Ecclesiæ circa temporales illius proventus, Concil. Ephes. act. 1. Cæterum ne solius œconomi incuria vel autoritatis defectu Ecclesiæ viduatæ fructus deperirent, Concilium Reiense curam istam ad viciniorem Episcopum extendit. Cujus canone 6. ita cavetur: *Ut de cætero observaretur, ne quis ad eam Ecclesiam, qua Episcopum perdidisset, nisi vicinus Episcopus exequiarum tempore accederet, qui Visitatoris vice statim Ecclesiæ ipsius curam districtissime gereret, ne quid ante ordinationem discordantium in novitatibus clericorum subversioni liceret. Itaque cùm tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Ecclesiarum recensio, inspectio, descriptioque mandatur.* Hunc ipsum Regiensem canonem allegat, servarique jubet Valentinum in Hispania Concilium anni 524. c. 2. Quos verò Regiensis canon vocat vacantis Ecclesiæ Visitatores, Augustinus epist. 163. & lib. de unico Baptismo cap. 16. tum Interventores, tum Intercessores, tum Visitatores dicit. Et in breviculo collationis Carthaginensis passim etiam vocat tum visitatores, tum intercessores, tum interventores. Concilium præterea Aurelianense

secun-

secundum anni 533. regnante Childeberto, can. 16. similiter decernit: *Ut Episcopus qui ad sepeliendum Episcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Ecclesiæ describat, descriptamque idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat: ut res Ecclesiæ nullorum improbitate non pereant.* Neque omittendum, Concilii Parisiensis V. anni 615. regnante Clotario, canone 7. sic decerni: *Ut defuncto Episcopo, non per præfectum, neque per judicem, nec per qualemcunque personam, res Ecclesiæ, vel Episcopi propria à nullo penitus contingantur: sed ab Archidiacono, vel Clero in omnibus defendantur, & defensentur. Quòd si quis immemor hujus definitionis temere aliquid exinde auferre præsumpserit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit, & de dominatione ipsius Ecclesiæ abstulerit, ut necator pauperum communione privetur.*

Can. XXVI. *Quoniam in nonnullis Ecclesiis, ut sæpè à nobis auditum est, Episcopi absque œconomo tractant res Ecclesiasticas, placuit omnem Ecclesiam Episcopum habentem, ex proprio Clero œconomum habere: ut nec sine testibus Ecclesiæ sit administratio, nec ideo res ejus dissipentur, & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur: Si autem hoc non fecerit, Divinis etiam canonibus subjici.*

C. quia in quibusdam, dist. 89. Ecclesiæ pariter œconomum jubet præcedens canon 25. vacante sede reditum omnem ac proventum recipere salvumque custodire.

Can. XXVII. *Eos qui nomine conjugij mulieres rapiunt, vel opem ferunt ac consentiunt iis, qui rapiũt, statuit Synodus, si sint quidem Clerici, proprio gradu excidere; sin laici, anathematisari.* c. eos qui rapiunt, 36. q. 2. His adjunge providum Concilii Tridentini decretum sess. 24. de refor. matrim. cap. 6. *Decernit Sancta Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in raptoris potestate manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata & in loco tuto & libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor uxorem habeat; & nihilominùs raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces; & si clerici sint, de proprio gradu excidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.*

24. Disempto Concilio, & absentibus Romani Episcopi Legatis, tres Anatolii Constantinopolitani Antistitis fraude, nonnullorumque Orientalium occulta conspiratione adjuncti sunt canones, à Leone Papa postmodum reprobati. Quorum primo statuebatur, Ecclesiam Constantinopolitanam eò quòd Imperio & Senatu quemadmodum Romana civitas decoraretur, pari cum Romana Ecclesia privilegio & dignitate præfulgere debere, ideoque provincias Ponticam & Asianam & Thraciam ad ejus Diœcesim pertinere oportere, atque Constantinopolis Episcopo subjici, earumque Metropolitanos ab Episcopo Constantinopolis esse deinceps ordinandos. Secundus canon est de Episcopis dignitate motis,: ut si justa fuerit causa, Sacerdotii quoque gradu, quo indigni sunt, excidant: si verò justa causa non fuerit, ut utrumque gradum retineant & Episcopatus & Sacerdotii. Tertius ac postremus indulget Episcopis Ægypti, ut suas ad epistolam Leonis Pontificis & ad Synodi præsentis decreta possint differre subscriptiones, donec sedi Alexandrinæ per Dioscori abdicationem vacanti novus fuerit provisus Episcopus: præstita tamen vel cautione, vel saltem jurejurando, se his omnibus unà cum novo, qui fuerit promotus, Episcopo, absque mora subscripturos.

25. Græcorum factione qui ad primum Concilium Constantinopolitanum convenerant, cui nullus interfuit Apostolicus Legatus, qui decretis ambitiosis intercedere posset, dignitas Constantinopolis Episcopi, cui secundus à Romana sede gradus contra Nicænæ Synodi decretum attributus est, eò usque sublimitatis provecta est, ut omnem propemodum Patriarchalium sedium dignitatem exhauserit: non enim tantummodò huic posthabitæ sunt Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum sedes, ut eis Constantinopolitanus præesset, verùm etiam ut in eos ipsos eorumque suffraganeos Episcopos & quoscunque clericos Alexandrino & Antiocheno, aliisque Exarchis subditos, suam propagaret jurisdictionem; etiam citra omnem appellationem, adeo ut etiam inconsultis cæteris Patriarchis, subditorum illis clericorum causas, quasi jure præventionis, omissisque ac neglectis intermediis tribunalibus, ad se suamque cognitionem accerserit. Illam verò immensam potestatem ab exilibus initiis etiam (olim quippe Constantinopolitana Ecclesia, non nisi comprovincialis & suffraganea sub Heracleensi Metropoli extiterat) Romani Pontifices nunquam approbarant, sed ne irrito conatu in oppositum niterentur, utcumque toleraverant studio pacis & Ecclesiasticæ tranquillitatis servandæ causa.

26. Nectarius Constantinopolitano primo Concilio, in quo nulli interfuerunt Apostolici Legati, præsedit supra Theophilum Alexandrinum, & Flavianum Antiochenum. Nectario successit Joannes Chrysostomus, quem Theophilus eidem infensus adversarius eo nomine judicio postulavit in Conciliabulo ad Quercum, quòd Asianos plerosque Episcopos simoniæ accusatos, interque illos Asianum Metropolitanum sedibus dejecisset, aliosque in eorum locum intrusisset atque ordinasset, cùm tamen Asiana provincia Constantinopolitanæ non subesset Ecclesiæ. Post Chrysostomum Atticus Regiæ urbis Episcopus, ut perhibet Socrates lib. 7. cap. 28. legem a Theodosio juniore impetravit, ne quisquam Episcopus designaretur absque sententia & autoritate Episcopi Constantinopolitani. Subsequentibus temporibus Flavianus ejusdem civitatis Episcopus accusationem sibi delatam suscepit à clericis Edessenæ Ecclesiæ adversus Ibam ejus Episcopum intentatam, quam priùs prosequi apud Memnonem cogitaverant Antiochenum Episcopum, ad quem ea jurisdictio pertinebat, quæ in universum Orientem, cujus erat Edessa, protendebatur. Veruntamen existimantes id judicium felicius & potentiore autoritate dirimendum esse, si ad Regiæ civitatis Episcopum deferretur, rei cognitionem ad tribunal Episcopi Constantinopolitani deferunt, mandante Imperatore, & Flaviano suscipiente, qui tres Metropolitanos Antiocheno subditos ad ferendum in causa ista judicium delegavit, Tyrium, Berytensem, & Hymeriensem Episcopos, per quos apud Berytum Phœniciæ habita Synodo secundùm Ibam judicatum fuit, ipseque post strenuam sui defensionem remissus est absolutus. Acta hujus Concilii referuntur actione 10. Synodi Chalcedonensis. Atticus quidem Sylvano Philippopoleos Thraciæ Episcopatum contulerat: cumque triennio post, Clerus Ecclesiæ Troadis, quæ in Phrygia est, viduatæ, novum ab Attico suffici successorem, missis Constantinopolim Legatis, postularet, idem eumdem Sylvanum priori sede translatum illius dedit Antistitem. Veruntamen præterquam quòd vicinæ Constantinopolis Diœceses Thracia, Pontus, & Asia, Archiepiscopo Constantinopolis sive ipso usu, sive concessione Imperatorum propemodum attribuebantur, non erant illæ Provinciæ Alexandrino, aut Antiocheno Præsulibus subditæ; Unde minor difficultas in illis invadendis occurrebat. Tres illæ vicinæ. Hierarchiæ Bysantino Archiepiscopo in Synodo Chalcedonensi addictæ, eumdem, ut observat Theodoritus lib. 5. cap. 28. octo & viginti provinciis locupletabant; Thracica enim Diœcesis sex Metropoles, Asiana verò undecim, Pontica pariter Diœcesis alias undecim complectebantur.

27. De præsessione nulla erat inter Constantinopolis Episcopum cum Antiocheno aut Alexandrino dissensio, Imperatoribus jura honorifica Episcopis Regiæ urbis attribuentibus & promoventibus. Constat enim, Nectarium presedisse Constantinopolitano Concilio sub Damaso Papa, & Theodosio seniore Principe, celebrato; quamvis adessent Timotheus Alexandrinus, & Flavianus Antiochenus. In altero quoque ibidem convocato Concilio idem Nectarius super Theophilum pariter Alexandrinum consedit, biennio post præfatum generale. In Chalcedonensi præsederunt quidem Legati Pontificij tres, Paschasinus & Lucentius, Episcopi,

& Bonifacius Presbyter; Deinde Anatolius Constantinopolis Antistes, post hunc Dioscorus Alexandrinus, deinde Maximus Antiochenus, Legatis Apostolicis nihil pro duobus istis mussitantibus.

28. Insigne quoque privilegium, nec alteri quam summo Pontifici attributum retulit ex canonibus Chalcedonensibus IX. & XVII. Constantinopoleos Episcopus: quibus indulgetur libertas provocandi à Metropolitanorum judiciis, prout libuerit, sive ad Exarcham seu Patriarcham, sive immediatè ac per saltum prosiliendi ad Regiæ urbis Antistitem; qua certè sanctione omni fermè Patriarcharum ac Primatum dignitas evertitur, & ad Byzantinum transfunditur Episcopum. Tam immane privilegium juridicæ præventionis vel non coaluit, vel brevi obsolevit. Ipseque Justinianus Novella 123. cap. 22. & Novella 137. cap. 5. omnem adeò appellationum præventionem abscindit, ut inviolatè servari hunc in judiciis ordinem jubeat, ut primò ad Episcopum omnis causa referatur, inde ad Metropolitanum, & ex hoc ad Diœceseos Patriarcham provocetur.

CONCILIUM ARELATENSE secundum anni circiter 452.

QUo anno aut sub quo Præsule convenerit hæc Synodus, incompertum est. Per hanc diversi Canones Conciliorum Arelatensis primi, & Nicæni, & Vasionensis, & Arausicani primi instaurantur: quare convincitur istud esse illis omnibus posterius. Quæcunque verò in hoc Arelatensi nota insigniore digna sunt, ea in ipsis fontibus, unde manarunt, à nobis jam discussa sunt.

CONCILIUM ANDEGAVENSE anni 453.

1. ANdegavum civitas Episcopalis est in Gallia Lugdunensi ad Ligerim fluvium sita, ad quam cum septem vicinarum civitatum Episcopi convenissent, & Thalassium electum Andegavensem (ut ex subscriptionibus Concilii Turonensis liquet) Episcopum consecrassent, suis pariter in commune collatis decretis Ecclesiasticam collabantem disciplinam fulcire nisi sunt. Subest verò Andegavensis Ecclesia Turonensi Metropoli. Celebrata Synodus hæc fuit Opilione V. CL. Consule, an. Chr. 453. Leonis Papæ 13. Valentiniani III. Imperatoris 28.

2. Can. I. *Primùm ut contra Episcopale judicium clericis non liceat prosilire, neque inconsultis sacerdotibus sæcularia judicia expetere. Sed nec de loco ad alium sine Episcopi permissione transire, nec sine commendatitijs Sacerdotum suorum literis commeare.*

Vide superiùs Chalchedonenses canones 8. 9. & 20. Valentinianus III. qui tunc temporis in Occidente imperabat, Christiano Principi parum convenientem sanctionem promulgarat, qua sacros pessumdans Ecclesiæ canones, & divales Constantini Magni, nec non Theodosii Magni, & Caroli Magni, omni laude præcellentium Augustorum proculcans constitutiones, fori exceptionem Clericis abstulit, omnemque Ecclesiis juris dicendi potestatem ademit extra solas de fide Catholica & religione quæstiones, solisque his exceptis voluit quascunque cujuscunque gradus Ecclesiasticas personas, ab Officialibus laicis judicari, exilis ingenii Princeps, nullaque virtutum laude commendabilis. Carolus Magnus hanc immunitatem Clericorum à sæcularibus judicibus sancivit in suis Capitularibus lib. 6. cap. 303. & lib. 5. c. 390. Quæ require infrà ad Sæculum VIII.

Can. VIII. *Monachi quoque, qui cæptam observationis viam relinquunt, & absque epistolis, & absque certis negotiis vel necessitatibus per regiones vagantur alienas, cogantur districtione si se non emendaverint, ab Abbatibus suis, vel à sacerdotibus ad communionem non recipiantur.* Vide superiùs Chalcedonensem can. 4.

Can. XI. *Non nisi unius uxoris viri, ijdemque virginibus copulati Diaconi vel Presbyteri ordinentur.* Vide Apostolorum can. 17 & Arausican. primæ Synodi can. 25.

CONCILIUM ARELATENSE III. Anni à Christo 455.

1. QUarto à Synodo Chalcedonensi anno, Christique epochæ 455. sub Leone I. Papa, coegit istud Arelatense Concilium Ravennius Arelatæ Antistes, in causa Theodori Episcopi Forojuliensis, ad quem extat Leonis Pontificis epistola 82. aliàs 91. qui cùm jurisdictionis aliquod officium in Lirinense Monasterium exequi vellet obsistente Abbate Fausto & Monachis, cum gravissimo scandalo repulsus est. Sidonius in carmine ad hunc ipsum Faustum, cum quo magna erat necessitudine conjunctus, scribit, eum Maximi bis extitisse successorem, primùm in Abbatia Lirinensi, deinde in Episcopatu Regiensi. Faustus Semipelagiani dogmatis præcipuus fuit assertor, & propugnator, cujus libros eam ob causam Romana Synodus sub Gelasio Papa damnavit. Hujus ergo inter Theodorum & Faustum conflictus occasione coactum istud Arelatense Concilium rogavit enixe Theodorum, ut Fausto ejusque Monachis offensam condonaret. Deinde ne posthac similia jurgia occurrerent, in hoc incubuit, ut Episcopi & Abbatis jura discernerentur, ne horum ignoratione rixæ sopitæ aliquando recrudescerent.

2. Statuitur ergo, ut Monachi Lirinenses à nullo alio Episcopo præter Theodorum ejusque successores militiæ Clericali aut Ecclesiasticis Ordinibus ascribi possent. Ut ab eo solo monasterium chrisma requirat. Confirmationis etiam Sacramentum monachi suscipiant, aut ab eo cui permiserit, sacrum illud signaculum eis conferre. Ut nulli peregrini Clerici absque ejus arbitrio ad communionem, vel ad sacrum ministerium admittantur. Laici porrò monachi ad solam Abbatis directionem regimenque pertineant: nec eorum quemquam Episcopus ad Clerum Ordinesve Ecclesiasticos promoveat, nisi Abbate id postulante. Require superiùs canon. 4. Chalcedonensem cum ibi adnotatis: quibus & ista, quæ sequuntur, visum est adjicere. Veterum etiam Monachorum sub Episcopis subjectio non tantùm decernitur canone illo 4. aliisque ibidem congestis testimoniis, verùm etiam Adriani Papæ II. epist. 27. ad Carolum Calvum Francorum Regem: *Omne* (inquit) *monasterium in potestate Episcopi consistere debet juxta canonicam autoritatem. Et quia hoc est transgressum, ideo plurima monasteria habentur destructa.* Quod idem iisdem verbis repetit ep. 30. ad eundem Regem. Concilii prætereà primi Aurelianensis canon 21. statuit, Abbates subesse Episcoporum autoritati ac potestati: & si quid deliquerint, ab iis esse corrigendos. Ista verò non ideò à me adducuntur, ut exemptionibus obsistam, quas posterioribus sæculis Regulares à supre a Sede impetrarunt: Sed ut meum prosequar toto hoc Opere institutum, veteres Ecclesiæ ritus & canones indagandi, ut dignoscant Lectores, qualis fuerit in certis temporum multis in rebus Ecclesiæ ordo ac disciplina. Quoniam verò acriter disceptabatur utramque in partem quatenus pertingerent Regularium immunitates, quum isti eas ultrà præscriptos limites proferrent, has singillatim controversias diremit, definivitque accuratissime Gregorii Papæ XV. constitutio, quæ incipit, *Inscrutabili*, ad quam ut normam inviolabilem subsequentes Summi Pontifices Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens X. & XI. & Sacræ Cardinalium Congregationes de Regularibus, quoties eædem concertationes recruduerunt, suas omnes constitutiones, decreta & judicia conformavere. Sed ante hos omnes Tridentina sacra Synodus sapientissimè providerat sess. 5. de refor. c. 2. & sess. 23. c. 15. Præterea sess. 24. cap. 4. necnon sess. 25. cap. 3. in fine. Itemque c. 7. & septem insequentibus. De potestate insuper Ordinariorum super monasteriis Regularium directioni subditis, Gregorius sanctissimus Ecclesiæ Pontifex & Doctor privilegium intendens, ut ipse dicit, indulgere sanctimonialium Monasterio Massiliensi in honorem Sancti Cassiani consecrato lib. 6. epist. 12. ad Respectam Abbatissam nonnulla sancivit. Plura verò

Conci-

Concilium Tridentinum locis paulò antè allegatis, & diplomata Summorum Pontificum revisenda, quæ in nostra Juris Canonici Theoria & Praxi recensui.

DISSERTATIO DE PRÆDESTINATIONIS, deque Semipelagianis Fausti libris, & de commemoratis ab eodem Arelatensi & Lugdunensi Conciliis.

1. QUod omnibus ferè Hæreticis commune est, falsa comminisci, quæ perversis dogmatibus apud incautos fidem astruant, id Pelagianis & Semipelagianis maxime insedit, adeò ut pravis artibus pios & orthodoxos, addo & eruditissimos viros ludificaverint. Ipsique Augustino aliquando persuaserint Sixti gentilis, atque de Pythagoreorum secta Philosophi, libellum suæ faventem hæresi opus esse Sixti Romani Pontificis Christique martyris. Istud verò eruditioribus compertum est, & olim fuit, hæreticorum Prædestinatianorum sectam & nomen a solis olim Semipelagianorum Autoribus conflatum fuisse figmentum Fausto, Gennadio, Pseudoprospero; & cùm tot tantique ab Augustini ætate Sanctissimi Doctores Ecclesiæ, de lapsorum hominum libertate, deque prædestinatione, de gratiæ Christi necessitate disputaverint, & amplissimos doctissimosque commentarios adversùs quoscumque in his rebus sectarios ediderint, nemo tamen illorum ulsibi Prædestinatianorum sectæ legitur injecisse mentionem, ut dubitari minimè possit, calliditate Semipelagianorum fuisse ita nuncupatione designatos omnes orthodoxos, qui cum Augustino gratiam Christi cum hominis libertate post Adami peccatum ita conciliabant, ut liberum ipsum arbitrium peccato sauciatum posse negarent quidquam boni æternæ vitæ meritorii vel agere, vel conari, nisi gratiæ supernaturalis virtute præventum, quam Deus vel ex spontanea liberalitate peccatori largitur, vel ex mera justitia sua dare recusat. Atque inde fieri, ut quidam ex Divino æternoque proposito prædestinentur ad gloriam, alii verò in peccatis suis antecedentibus derelicti præsciantur, atque adeo, ut loquitur Augustinus, prædestinentur ad debita peccatis ipsorum supplica sempiterna.

2. Quia tamen Semipelagiani pro persuaso habebant, gratiam & prædestinationem Augustinianam nequaquam posse cum arbitrii libertate stare, sed invehere fatalem quamdam sive ad bonum, sive ad malum necessitatem, idcircò invidiosè Catholicis affingebant quædam falsissima quasi es Augustini sententiis consectanea, eosque velut hæreticos, & humanæ libertatis profligatores sub nomine Prædestinatianorum insectabantur. Id verò perspicuè attestatur, & admonet Florus Diaconus Ecclesiæ Lugdunensis, cujus ipse nomine & mandato scribebat adversùs hæreses Joannis Scoti, dicti Erigenæ, cap. 4. *Non potest* (ait) *inveniri toto tempore, quod fuit inter Augustinum, & nos, aliquam talem hæresim in Ecclesia extitisse, nisi quod, vel nos, qui eum sectamur, istius erroris accusant.* Scripsit autem Florus anno Chr. 849. & secunda Synodus Arausicana anno Chr. 529. celebrata, cujus quot sunt canones, totidem sunt fidei definitiones, non agnoscit extitisse, vel extare ulpiam hujusmodi hæresim Prædestinatianorum, dum ad amoliendam istam Semipelagianorum calumniam ita decernit: *Aliquos Divina potestate ad malum prædestinatos esse non solum non credimus, sed etiam si sint, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Et tamen ejusdem Synodi canones nihil ita inculcant & urgent, ut necessitatem prævenientis gratiæ DEI ad salutem, & ad quodcumque bonum opus. Ejus inquam gratiæ, quæ nemini debeatur, sed ex sola Dei miseratione, proposito, & electione singulari ortum ducat.

3. Posset aliquis suspicari, hoc genus erroris aliquorum ex Adrumetino in Byzacena Provincia Monasterio mentibus insedisse, postquam Felix ejusdem instituti monachus fratribus communicavit transcriptam Augustini ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Epistolam, (ea porrò est inter Augustinianas epistolas numero 105.) in qua gratiam Christi probat esse gratuitam, neque ex hominum meritis dari, neque justorum electionem ex prævisis meritis oriri. Et nihilominùs inexcusabiles omnes infideles, ipsosque infantes docet, quicunque sine baptismo vita excesserunt. His perlectis aliquorum animos perturbatio invasit: indeque inter fratres coorta est dissensio, cujus extinguendæ gratia duo Adrumetini monachi Cresconius & Felix (diversus ab illo Felice, qui transcriptam illam Augustini ad Sixtum epistolam ad fratres pertulerat) profecti ad Augustinum, ejus dissensionis remedium, & quidnam de gravibus illis difficultatibus sentiendum esset, expetiverunt. Hac occasione scripsit Augustinus ad Monasterij Adrumetini præfectum Valentinum epist. 46. in qua refert sibi a prædictis fratribus relatum natam fuisse in monasteriu dissensionem: dicentibus nonnullis fratribus, gratiam solam ad salutem absque humana libertate conferri: aliis vero bonam voluntatem humanæ libertati, sine qua nemo bonum aut malum operatur, ascribentibus. Itaque occasione scripsit eodem tempore Sanctus Doctor librum de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, & Monachos ejus in cujus primo capite hæc ait: *Quoniam sunt quidam, qui liberum hominis arbitrium sic prædicant.* Valentinus hoc recepto & perlecto inter monachos Augustini tractatu, gratulatoriam scripsit ad ipsum epistolam, (quæ inter Augustinianas ducentesima quinquagesima sexta collocatur) misitque, qui eam deferret, Florum monachum, admonens Augustinum accepto ejus libello fratres omnes conquievisse, & unanimes ejus acquievisse doctrinæ. Quia verò didicit a Floro Augustinus, fuisse quemdam, qui diceret, præceptionibus nihil relinqui loci, hoc posito, quod libertas humana, quam Dei gratia non prævenerit, aut adjuverit, sit omnis bonæ operationis & cogitationis incapax, alterum scripsit ad eamdem fraternitatem luculentum tractatum de correptione & gratia. Utriusque tractatus causam & argumentum idem perhibet Augustinus lib. 2. retractationum in fine. Nam c. penult. *Priorem*, ait, *scripsisse tractatum de gratia & libero arbitrio, propter eos, qui quum defenditur DEI gratia, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent DEI gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari: scripsi alterum librum, quem de correptione & gratia prænotavi, cum mihi renunciatum esset, dixisse quemdam, ibi neminem corripiendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo, ut faciat, tantummodo orandum.* Haud gravate concesserim, es Adrumetinis Monachis fuisse nonnullos, qui mentem Augustini non capientes, liberum in bonis operibus arbitrium, aut elevarent, aut prorsus submoverent, ut gratiam Dei stabilirent: veruntamen, iidem postquam majori perspicuitate Augustinus rem illam elucidavit, aliter sentire cœperunt, neque ullius hæresis insimulari possunt, quia non ex pertinacia adversùs Ecclesiam, sed ex inculpabili abstrusissimæ & difficillimæ quæstionis ignoratione, brevi tempore aberrarunt a veri cognitione, neque sectam ullam introduxerunt, neque ista de causa quisquam veterum Monachos istos dixit aut hæreticos, aut Prædestinatianos.

4. Ediderat Prosper Sancti Augustini ejusque doctrinæ studiosissimus assertor Chronicon, quod adhuc fidelium manibus teritur. At Pelagiani, quibus illud Isaiæ 28. apprimè convenit: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus*, sive in despectum adversarii sui Prosperi, sive sperantes fore, ut genuinum ac germanum ejus Chronicon alterius fictitii suppositione aboleretur, cui tamen autoritas ex emenito tanti viri nomine conciliaretur, alterum Chronicon edidere, cui præfixere ipsius Prosperi nomen, desinitque in idem cum altero tempus, scilicet ad annum Theodosii junioris XVIII. & Albini Consulatum, qui censetur Christianæ epochæ quadringentesimus quadragesimus quartus. Hic autem Pseudoprosper non modò Cassianum laudibus effert Semipelagianorum antesignanum, sed etiam Augustinum ejusque discipulos hæreticis accenset, quos vocat Prædestinatianos, dicens: *Prædestinatianorum hæresis, quæ ab Augustino accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est.* Istam loquendi audaciam post sæcula novem Sigibertus nonnihil moderari voluit ad annum 414. ut Prosper dicere debuerit non

ab Au-

ab Augustino, sed *ab Augustini libris malè intellectis*, & cum ista correctione editum est à Pithæo Prosperi Chronicon illud supposititium, cùm tamen in omnibus anterioribus editionibus, & omnibus, quæ reperiri potuere, manuscriptis, ubique legatur *ab Augustino*, nullibi verò *ab Augustini libris male intellectis*, quod etiam Sitmondus fatetur.

5. Alter de Prædestinatiana hæresi testis profertur Semipelagianus ipse Gennadius Massiliensis Presbyter & Cassiani discipulus. Hujus supersunt præcipui duo libri, scilicet de dogmatibus Ecclesiasticis, liber Pelagiana fuligine fœdatus, ad incautorum hominum fraudem Augustini nomine venditatus; & alterum volumen illustrium Scriptorum catalogum inscriptum, in quo magnis illis Pelagianorum adversariis virulenter obtrectat, Augustino, Hieronymo, Prospero, atque ex adverso Pelagianos laudibus extollit mirificis, Rufinum, Cassianum, Faustum. Augustinum sugillat mendacii ex multiloquio, additque sinceritatem illi defuisse, ut in cæteris ejus disputationibus, sic etiam in quæstione de mortuorum resurrectione, eumque in disputando sic errasse dicit, ut tamen nondum fuerit hæresis condemnatus. Idem Hieronymum Rufini obtrectatorem vocat, & æmulationis stimulo incitatum, ad obloquendum vertisse stylum asserit. De Prospero ita scribit: *Vidi librum adversus opuscula*, (suppressis Cassiani & Vincentii nominibus) *quæ* (opuscula) *Ecclesia Dei probat, sed ille infamat nocivo*. Fausti eadem cum Cassiano & Vincentio fuligine tincti librum de Gratia Dei dicit opus egregium, librique auctorem egregii Doctoris elogio cohonestat. Idem pariter Gennadius indiculum de hæresibus conscripsit, in cujus calce notat Prædestinatianos, iisque eadem dogmata ascribit, quæ Semipelagiani Massilienses apud Prosperum in objectionibus Gallorum & in Vincentianis invidiosè Augustino affingunt, ejusque discipulis præmoventis gratiæ necessitatis, absolutæque ex divino proposito prædestinationis assertoribus. Quocirca sapienter Dionysius Petavius tom. 1. de Theolog. dogmat. lib. 9. c. 2. fidem facit in illo Gennadii indiculo, *nonnulla referri prædestinatianorum capita quasi hæreses, quæ majori ex parte Augustini doctrinam sapiunt, nisi quod ad invidiam illis simul & Augustino faciendam calumniosè concepta sunt*. Itaque Gennadius ipsemet hæreticus Catholicos ipsos in hæreticorum album sub prædestinatianorum appellatione odiosa referre non erubuit.

6. Superest ut Faustum a Gennadio ejusdem asseclа commendatum dispiciamus. Faustus id quod a Magistro & Doctore suo Cassiano didicerat, cumulatè docendo & scribendo præstitit. Docet Cassianus collat. 17. c. 17. licitum esse absolutè mentiri ad bonum finem. Nec id solum, sed præterea saluti animæ plerumque necessarium esse mentiri, ita ut ex mendacio sæpenumerò homo justificetur apud Deum; nec rarò eveniat, ut pœnam mereatur æternam eo quod mentiri opportunè noluerit. Faustus hac intentione propagandæ suæ sectæ mendaciorum portenta comminisci ac effingere non est veritus; quæ causa est, ut inte merito Isidorus lib. de viris illustrib. c. 14. virum illum notet profundæ calliditatis, & Baronius virum dicat vafri consilii, & vulpeculam versipellem, duobus ab illo conflatis libris Semipelagiana hæresi aspersis de gratia & libero arbitrio, quos Gelasius Pontifex in Romano septuaginta Episcoporum Concilio, & post Gelasium Hormisda quoque Pontifex in suo ad Possessorem Africanum Episcopum rescripto damnarunt, quos etiam contrariis scriptis libris impugnarunt plerique illius sæculi sanctitate simul & doctrina eminentes viri, Fulgentius Ruspensis, Avitus Viennensis, Cæsarius Arelatensis Episcopi. Eademque in Palæstra decertarunt adversus Fausti libros insignes luctatores Petrus Diaconus Legatus in causa fidei Romam missus a Græcis, in suo de Incarnatione libro, Joannes Maxentius Presbyter Antiochenus, aliique, ut satis demirari non possim virum eruditum Molinæ profitentem se partibus addictum librorum Fausti apologiam a se contextam in vulgus edidisse, eoque facto grande subsidium propriis circa gratiam & prædestinationem sensibus se conferre credidisse. At è contra quamnam majorem parti suę injuriam inferre potuit quam scriptione ista? Perinde ac si opiniones illæ, quas tam infami præsidio firmare contendit, stare possent, nisi stante & triumphante hæresi Semipelagiana, tot Sanctorum Pontificum & Conciliorum decretis damnata, anathematum fulminibus perculsa, obtrita, & in Tartaream voraginem depressa. Quàm sunt religiosiores & sapientiores alii ejusdem instituti, & scholæ Doctores, qui dogmata Fausti, Cassiani, Vincentii, & Gennadii, similiumque, quæ sancta jampridem damnavit Ecclesia, cane pejus & angue aversari se profitentur, atque enituntur propriarum Scholarum doctrina sit, & credatur immunis ab ista hæreticæ labis infamia. Plus exhibet ingenuitatis grande illud ingenium, divinarum humanarumque disciplinarum omni peritia consummatissimum, Dionysius Petavius, qui tom. 1. Theologicorum dogmatum lib. 9. c. 2. sic de Fausto scribit: *Faustus libris duobus, quos scripsit de gratia & libero arbitrio, intemperantius evectus Catholicæ modum professionis excessit. Nam & Augustini doctrinæ adversatur in omnibus, & Semipelagiana decreta propalam asseveravit. Quod utrumque demonstrat Joannes Maxentius in responsione prima.* De Fulgentii adversus Faustum libris septem sic testatur Isidorus lib. de viris illustrib. c. 14. *Legimus de gratia Dei & libero arbitrio Fulgentii libros septem responsionum, Fausto Galliæ Regiensis Urbis Episcopo Pelagianæ pravitatis consentienti respondentis. Obnititur ejus profundam destruere calliditatem.* Et sane Faustus ipso librorum suorum exordio, ut incautos alliciat ac ludificet, profitetur se opus aggressum ad propugnandam Augustini doctrinam; & tamen toto duorum librorum decursu, omnem Augustini doctrinam perpetuò, & quibuscumque potest modis convellit, & impugnat. Sed & alias postmodum ejusdem fraudes ac dolos patefaciemus. Ferrandus etiam Diaconus in vita Fulgentii c. 28. *Sanctus Fulgentius* (inquit) *libris Fausti respondit, ne occultum in illis serperet virus.* Cæsarius pariter Arelatensis Episcopus stylum contra eumdem acuit, scriptisque dogmata Fausti refellit, vel ipso Gennadio teste de script. Eccles. cap. 86. Eumdemque Cęsarii librum testatur ibidem fuisse a Felice Romę Pontifice per epistolam roboratum, & latius promulgatum. Quid memorem Alcimum Avitum Viennensium Antistitem? Quid Joannem Maxentium Presbyterum Antiochenum? De utroque hæc testatur Ado Viennensis pariter Episcopus in Chronico an. Domini 492. *Faustus ex Abbate Lirinensis Monasterii apud Regiam Galliæ factus Episcopus Pelagianum dogma destruere conatus, in errorem labitur. Unde qui ejus sensus in hac parte Catholicos prædicant, ut Gennadius de illustribus viris scribens, omninò errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus quàm cæteri Catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio ejus, virtus & salus illi a Christo, & per Christum, & in Christo sit; Faustus verò iste, ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus & salus non a Christo, sed a natura sit. Contra hunc lucidissima fide scribit Avitus Viennensis Episcopus, ejus redarguens errorem. Similiter & Joannes vir eruditus Antiochenus Presbyter.* Hactenus Ado. His adjunge Possessorem Africanum Episcopum de Fausti libris ad Hormisdam Papam scribentem: sed & Romanos Summos Pontifices Felicem, Gelasium, Hormisdam, a quibus libri Fausti proscripti sunt. Quæ cùm ita sint, consultius utique erit, tam multis primariæ sanctitatis, nec minoris scientiæ Doctoribus, simulque tribus maximis Pontificibus libros Fausti damnantibus acquiescere, quàm unius Jacobi Sirmondi pro libris Fausti apologiæ. Joannis tamen Maxentii testimonium ideò protuli, quia illum Ado in causa ista cum sanctissimo Scriptore conjunxit. Haud enim me latet, quas turbas apud Constantinopolim cum Scythia monachis seditiosis tempore Hormisdæ Pontificis excitarit olim idem Joannes: qui tamen præclaram laudem eruditionis, & ingenii sibi paravit, ubi Faustum refellit Scripturarum autoritate, selectisque ex Augustini voluminibus sententiis. Sed non est silentio prætereundus Petrus Diaconus, Fulgentio, cui librum de Incarnatione & gratia Christi dedicavit, conjunctissimus. Ad cujus libri finem ita loquitur: *Omnium Sanctorum Patrum imbuti doctrinis anathematisamus Pelagium & Cælestium simulque Julianum, & qui illis similia sapiunt. Præcipuè libros Fausti Gallorum Episcopi, qui de Monasterio Lirinensi profectus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non dubium est, in quibus non solum contra horum omnium Sanctorum Patrum, verum etiam contra ipsius Apostoli contradictionem veniens, humano labori subjungit gratiæ auxilium, &c.* Denique doctissimus Cardinalis Bellarminus

lib. de

lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, contendit fuisse Faustum hæreticum, simulque vituperat nonnullos recentiores qui Catholicum fuisse existimant.

7. Inter calliditates Fausti una hæc est, quòd in ipso libri sui exordio bellum Pelagio indixit, atque Augustini partes se tueri professus est, ut hac larva tectus sine ulla suspicione faciliùs animis lectorum venena erroris instillet. Quin etiam Pelagii tela ab Augustino retusa iterum recudit, & denuò vibrat in Augustinum. Altera hæc est, quam Baronius observat, quia dum libros Semipelagianos à se elucubratos ad suos populares Britannos transmittit, (inde enim Faustus erat oriundus, quemadmodum etiam Pelagius hæresiarcha) Concilii Arelatensis subscriptiones suis subjecit libris, ut persuaderet libros suos fuisse a Concilio approbatos; cùm tamen illæ undecim Episcoporum subscriptiones solam Fausti ad Lucidum Presbyterum comprobarent epistolam, cui Lucidus quoque sub interminatione gravi jubebatur subscribere. Ne verò calliditas ista internosceretur, Faustus tabellario suo Britanniam Insulam petenti quidquam de scriptis suis dicere, vel communicare, iter faciendo prohibuit, ne suæ fraudes Gallicanis innotescerent, quibus non adeò illudi facilè erat, ac remotioribus totoque divisis Orbe Britannis. Attamen Apollinaris Sidonius Arvernorum Præsul horum librorum cupidissimus, eosdem libros à tabellario progrediente per versutiam, & vim adhibitam intercepit, quantum opus habebat, ad eos exscribendos, ut ex ejusdem ad Faustum epistola nona libri noni, perspicuum fit. Neque desunt, qui alteram vafriciem commemorent ementitorum duorum Conciliorum Arelatensis & Lugdunensis suppositionem, ut inde sibi apud conterraneos insignem gloriam aucuparetur, suisque simul erroribus autoritatem conciliaret. Eoque magis adducuntur ad id credendum, quia cùm duo illa Concilia de rebus fidei tantoperè illis locis, & temporibus agitatis deliberaverint, fuerintque illis temporibus locisque celeberrimi partium contrariarum assertores, & scriptores, qui suas de his controversiis lucubrationes Semipelagianas ad posteros transmiserunt, Cassianus, Vincentius, Gennadius; nemo tamen ex ipsis in hac Galliæ parte versantibus, unde manavisse dicuntur duo illa Concilia, eorum meminit, aut ad suæ causæ patrocinium tantisper produxit, neque illo, neque proximè insequentibus sæculis, præter mendaciis assuetum, omnique versutia refertum Faustum. Quod sanè mirum, ne dicam stupendum, accidit.

8. Veruntamen utcunque res illæ contigerint, satius apud me duco, gravissimorum Scriptorum, qui ab annis ducentis ingenti laude floruerunt, ductum sequi, ut eum illis existimem verè coacta fuisse ambo Concilia; unde sicut & ex aliis sacris fontibus probatio erui potest veritatis istius, Christum pro omnibus ac universis hominibus, tametsi non usquequaque efficaciter, passum, & mortuum fuisse adversus Jansenianum errorem. Sidonius enim si fraudem in re tanti momenti deprehendisset, ipsius urgente conscientia debuisset tam insignem imposturam quocunque modo evertere, subscriptos enim illis Synodis Episcopos familiariter noverat, ut ex multiplicib. epistolis ejusdem ad eos scriptis compertum est. Idem etiam se Arelatem, Aquas sextias, Massiliam, Rejosque Apollinares peragrasse commemorat in carmine ad hunc ipsum Faustum Reiensem Episcopum. Huic igitur Arelatensi Concilio, ut Faustus scribit, præsedit Leontius Arelatensis Episcopus anno, ut rectè advertit Sirmondus, circiter quadringentesimo septuagesimo quinto. Alteram insuper addit Baronius Fausti vatritiem, qua in sua ad Leontium Arelatensem epistola verbis usus est ambiguis, quibus facilè rei gestæ ignarus lector poterat persuaderi, libros Fausti ipsius erroribus scatentes fuisse Concilii approbatione munitos, cum tamen nonnisi post Concilium editi sint. Concilii quidem Patres Fausto mandarunt, ut Concilii decreta scriptis ordinaret, veruntamen solitis ille præstigiis utens, privata scripta elucubravit, quibus mentem Concilii intervertit. Alii quidam existimarunt, mandatum fuisse Fausto, non de Synodalibus decretis colligendis, quæ nulla extant; sed ut pro tuenda doctrina Augustini, & contra Pelagii dogmata scriberet, quod utrumque Faustus ipso libri initio factum se fraudulenter recipit ac pollicetur, sed prorsus contrarium exequitur, fidemque fallit in totius Operis progressu. Quo sensu sic scribit Petavius in suo temporum rationario: *Faustus impositam sibi à Concilio Arelatensi de gratia & libero arbitrio disputandi provinciam suscipiens, ultra fines jaculo expedito, nonnulla parum Catholica suis libris aspersit. Atque ut Operi suo autoritatem conciliaret, duorum Conciliorum Arelatensis & Lugdunensis monumenta libris suis affixit.*

9. Qui propositiones in epistola ad Lucidum, & in hujus professione fidei comprehensas Pelagianismi arguunt, aquam in pumice, nodumque in scirpo quærunt. Catholicus enim singularum sensus ultrò est obvius, eumque sine ambiguitate cognoverunt gravissimi quique Scriptores Catholici. Detorquere verò in falsos & alienos sensus quantumlibet laudabiles sententias facilè possunt suspiciosi aut malæ fidei homines. Utcunque se res habeat, nullam Prædestinatianorum sectam Lucidus invexit. Ejusque solius conversione perversum. quod ei attributum est dogma, extinctum fuit. Id verò Prædestinatianorum dogma seu vero seu falso Lucido attributum ab accusatore Fausto in hoc versabatur damnabili errore, salutem aut damnationem hominum æternam, fatalem ad bonum vel malum necessitatem inferre ipsis hominibus ineluctabilem, atque adeò omnem perimere humanam libertatem. Cum tamen certa fide tenendum sit, boni quidem operationem utcumque simul præsupponere gratiam Dei prævenientem, & adjuvantem, eique concurrentem & cooperantem hominis libertatem: malum verò esse solius humanæ libertatis opus. Quæ est illibata Sancti Augustini doctrina in omnibus ejus contra Pelagianos operibus, multiplicibusque ejusdem epistolis repetita, sacrisque Scripturis communita.

10. Quòd verò Baronius in appendice decimi Annalium tomi, conjunctissimi sibi atque amicissimi viri (cujus eruditionis condignas & meritas utique laudes ante paucas lineas commendaverat) desideriis atque studiis pro Fausto, cui scriptis publicè editis patrocinabatur, nonnihil indulserit: id nullatenus derogat iis, quæ pridem Baronius ipse veritate convictus, de illius hæreticis libris, & mendaciis, & vafriciis homine probo indignissimis testificatus fuerat. Quod Semiarianorum ac Massiliensium errores non modò sanctissimi Ecclesiæ Doctores scriptis adversùs Faustum voluminibus convulserant, sed etiam Cælestinus Papa ejusque præcessores Romani Pontifices in illa decem Capitum collectione celeberrima, priusquàm cogeretur ipsa Synodus Arausicana, Massiliensium dogmata, ut sacræ fidei doctrinæ adversantia, suis decretis damnaverant. Nemo est qui ignoret, quid in Romano Concilio Gelasius, quid Hormisda in ep. 90. ad Possessorem, Romani ambo Pontifices adversùs Fausti libros definierint. Necdum tamen convenerat Synodus Arausicana, quo solo argumento conatur Sirmondus Faustum ejusque libros excusare. Quid verò Baronius tot tantisque, quas antea protulerat adversùs Faustum, convictionibus in illa posteriori appendice respondet? *Μηδὲ γρῦ, ne gry quidem*. Quid verò his dissimulatis demum ait, & quodnam quærit effugium? *Opinari* (inquit) *non prohibemur de eodem Fausto accidere potuisse, quod ipse suum errorem fuerit scriptis contrariis detestatus, quæ potuerint ut alia quamplurima periisse*. O solidam & ineluctabilem responsionem!

11. De Gottescalcho Monacho criminis prædestinatianæ hæresis postulato agendum nobis erit in Synodis Moguntinensi & Remensi. Eo tamen magis propendeo, ut hæreticus ipse fuerit, non tamen sectæ alicujus auctor.

ROMANA DUO CONCILIA
sub Felice III. Pontifice, anno Christi 483. & 484.

1. OCcidentis dissipato Imperio, & Gothis Arianis per Occiduas Provincias grassantibus, subactaque a Vandalis hæreticis Arianis Africa, toto pariter Oriente Catholica fides sub hæreticis Imperatoribus gravissimis conflictata est ærumnis ab Eutychianis hæreticis, quorum impietatem hæretici Imperatores Zeno, & qui Zenoni successit, Anastasius, apertè fovebant. Constantinopolitanam regebat Ecclesiam Gennadii successor Acacius, clam Eutychianæ addictus hæresi, qui malis artibus & aulicis obsequiis Imperatorum Zenonis & Anastasii

gratiam

gratiam aucupabatur. Hic Zenoni autor fuit condendi Henotici edicti, Ecclesiæ fideique perniciosi: prætereaque deturbandi ea Alexandrino Episcopatu Joannem Talaidam, subrogandique illius loco Petrum Moggum hæreticum anno 482. Joannes injustè sede sua depulsus Felici Romano Episcopo adversùs Acacium libellos obrulit. Qui convocato Romæ Italicorum Episcoporum Concilio 5 tres ex eodem Legatos Constantinopolim misit anno 483. Vitalem Troentinum, Misenum Cumanum Episcopos, & Felicem Ecclesiæ Romanæ defensorem. Verùm Vitalis & Misenus Acacii fraudibus circumventi, qui mandatum habebant ipsum Romanum ad tribunal citandi, cum ipso Acacio & Petro Moggo prævaricantes communicarunt. Felix cùm ob morbum substitisset in itinere, postea Constantinopolim adveniens in vincula missus est. Ea re commotus Pontifex Legatos duos Episcopos exautoravit in nova Synodo, & Acacium communione fidelium exclusit. Qui vicem male rependens, Felicis Papæ nomen ex diptichis anno 484. obliteravit. Ex hac secunda Synodo scripsit Felix Romanus Episcopus literas ad pseudo-episcopum Antiochenum Petrum Cnapheum, quibus eum Episcopali dignitate, & fidelium communione dejecit, postquam duabus aliis anterioribus fraternæ admonitionis eumdem frustrà delinire conatus fuerat. Petrus iste a Græcis Cnapheus, a Latinis *Fullo* dictus, Zenonis gratia fultus, quam ei Acacius conciliaverat, pulso Martyrio Antiochiæ orthodoxo Episcopo, adversùs quem plebem concitaverat, & Clerum planè irreligiosum moribusque corruptum & indocilem, ejus sedem invasit. Martyrius discessurus, ut scribit Theodorus Lector, hæc elata voce in templo patriarchali publicè professus: *Clero immorigero, populo rebelli, & Ecclesiæ contaminatæ abrenuncio, servata mihi interim Sacerdotii dignitate*. Tum Fullo ejus in sedem intrusus Theopaschitarum hæresim quasi sui futuri regiminis specimen instauravit. Addidit ad Trisagium, quo reclamatur *Sanctus DEUS, Sanctus Fortis, & Sanctus Immortalis*, has voces, *qui passus est pro nobis*: hic in sua perfidia, & tyrannicè usurpata sede mortem obiit anno 486. Alteras eadem ex Synodo Romana literas scripsit ad Zenonem, admonens, ne Fulloni, ne Acacio, ne Petro Moggo Alexandrino communicaret justissimè a Romano Concilio depositis, & Anathemate damnatis. Veruntamen horum sacrilegam pertinaciam Zeno aluit & protexit. Moritur Acacius anno 488. Petrusque Moggus anno 498. Præter Papæ Felicis epistolas, quæ supersunt, hæc eadem omnia referuntur apud Evagrium, Liberatum, Theophanem, Victorem Tununensem, aliosque veteres Scriptores.

2. Felix iste tertius, qui temporibus calamitosissimis Ecclesiam DEI sanctissimè rexit, fuit Gregorii Magni Pontificis atavus, ut ipse fidem facit homil. in Evang. 3. & lib. 4. Dialog. cap. 16. proditque, eum Tarsillæ virgini Gregorii amitæ per visionem apparuisse, cui mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: *Veni, quia in hanc lucis æternæ mansionem suscipieris*: quæ virgo succedente mox febri correpta migravit in cœlum.

3. Pontifice isto Odoacer Turcilingorum Rex Italiam omnem, relegato in Campaniam Imperatore Augustulo, ejusque patre Oreste perempto, regebat. In Africa verò Hunnericus Vandalorum Rex Genserico invasore natus, pariterque Arianus, feralem adversùs Orthodoxos, quos contemptim *Usianos* vocabat, persecutionem excitavit, omnes eorum Ecclesias occlusas Arianis distribuit, omnes Catholicorum conventus addita capitali pœna interdixit. Supra trecentos triginta quatuor Episcopos ex subditis sibi Africanis provinciis Carthaginem per edictum accivit, bonisque omnibus spoliatos omni tecto, aqua, & igne interdictos, magnaque ex parte flagellis cruentatos, linguis aut manibus truncatos, omnique calamitate mactatos in exilia diversa deportari fecit. Quam latè prosequitur historiam tribus de persecutione Vandalica libris Victor Uticensis Episcopus.

CONCILIUM AGATHENSE, *anno Chr. 506.*

1. Quod in sua Conciliorum editione Laurentius Surius Synodi Agathensis canones in Codice Gemblacensi extare tantùm octo & quadraginta, hoc idem monet Jacobus Sirmondus a se compertum fuisse in Lugdunensi, Rhemensi, Corbeiensi, Fossatensi, atque in aliis quibuscunque antiquissimis exemplaribus, ut dubium minime videatur, non plures hoc numero conditos primum a Synodo ipsa fuisse. Reliquos verò XXV. qui suprà hunc numerum excurrunt, aliunde postea, scilicet ex Epaunensi potissimùm Synodo depromptos, atque in hanc Synodum alterius cujuspiam Synodi autoritate insertos esse.

2. Initum Agathense Concilium fuit an. Chr. 506. sub Papa Symmacho. Est verò Agatha Provinciæ Narbonensis primæ oppidum vetus Massiliensium colonia, ut scribit Strabo. Concessum autem fuit ab Alarico Visigothorum Ariano Rege, qui non solum Hispaniæ, sed etiam Provinciis Galliæ Narbonensis primæ & secundæ, & Aquitanicæ dominabatur. Quas pater ejus Evaricus armis invaserat. Tametsi enim & pater & filius hæretici, & Catholicæ religioni infensi erant: hæc tamen non obstiterunt quominus illarum partium Episcopi majore vi adacti tyrannicæ injustæque dominationis jugo cervices submiserint, victoribusque Principibus cesserint, quos Deus in Catholicorum peccantium pœnam, quasi Nabuchodonosores suscitarat, suæ vindices & ultores justitiæ, ut videre est apud Sidonium, qui sub Evarico Arvernorum Episcopus fuit. lib. 7. epist. 6. ad Basilium (quem Sirmondus probat Aquensem fuisse in secunda Narbonensi Antistitem) & apud Gregorium Turonensem lib. 2. hist. Franc. c. 25. Sub filio autem ejusdem Alarico pariter Ariano legimus sanctissimum Præsulem Cæsarium Arelatensem, qui huic Synodo præfuit, aliosque qui Agatham convenerunt Episcopos, his verbis Synodum aperuisse: *Cum in Dei nomine & permissu regis Alarici in Agathensem civitatem sancta Synodus convenisset, & in Sancti Andreæ Basilica consedissemus, ibique flexis genibus in terra pro regno ejus, & pro longævitate populi Dominum deprecaremur, ut qui nobis congregationis permiserat potestatem; regnum ejus Dominus felicitate extenderet, justitia gubernaret, virtute protegeret*, &c. Similiter postquam Maximus tyrannus adversus religiosissimum & optimum Principem Gratianum rebellasset, Galliis per vim occupatis, Episcopi Gallicani armis subacti pacem cum illo coluerunt, Sanctusque Martinus Turonum Episcopus ad ipsum ut Imperatorem recurrit, neque illius mensam, & convictum recusavit. Sed & ipsi Romani Pontifices subjectionem pacemque coluerunt sub Principibus hæreticis simul & Italiæ invasoribus Odoacro, Theodorico, & hujus successoribus Arianis: quam historiæ veritatem nemo in dubium revocare possit. Profiteor quidem haud licuisse his se sponte ab initio subjicere, si non major vis adegisset: sed post impositum hujusmodi tyrannicum jugum, proposita docent Sanctorum exempla satius esse cum hujusmodi tyrannis, & invasoribus violentis etiam infidelibus pacem civilem, salva semper religione conservare, subjectionemque politicam profiteri; hoc est enim propriè providentiæ divinæ, etiam malorum permissivæ, se subjicere; recensetur enim ab Ecclesiæ Doctoribus permissio inevitabilis mali inter signa divinæ voluntatis, modo ne quis per adulationem, aut mandatum Dei transgrediatur, ut esset abnegatio fidei, aut in aliquod peccatum consensio. Scitum est illud Petri Apostoli ad Sacerdotum Concilium Act. 9. ℣. 29. *Obedire Deo oportet magis quam hominibus*. De cætero sapientissimum est monitum istud apud Tacitum lib. 4. hist. *Meminisse temporum quibus nati sumus: & bonos Principes voto expetere, at qualescunque tolerare*. Paulusque servos hortatur, & jubet, *subditos esse in omni timore dominis etiam dyscolis*.

3. Sed ut ad Alaricum redeamus, refert Isidorus, ipsum feliciter regnasse subnixum orationibus, quas Cæsarius Arelatensis, & Quintianus Rutenensis Episcopi ambo sanctissimi pro ejus salute, & felici regno ad Deum fundebant. Sed ex quo malevolorum calumniis fidem adhibens ambos in exilium relegavit, tum demum fuisse a Clodovæo Francorum Rege prælio superatum & occisum. Calumniam adversus Cæsarium confictam refert ejus discipulus Cyprianus Tolonensium Episcopus, fuisse a quibusdam æmulis accusatum perduellionis, quasi conspirasset transferre Arelatensem civitatem in ditionem ac potestatem Regis Burgundionum pariter Ariani. Sed meram fuisse calumniam subsequuta Cæsarii miracula ejusque in propriam Ecclesiam revocatio coarguunt. Idem postmo-

postmodum simili calumnia impetitus est, quòd attentasset prodere Arelatem Francorum Regi Clodovæo jam tum Catholico, dum post debellatum, & in acie cæsum Alaricum, Franci urbem illam obsidione premebant, adeo ut Gothi, qui urbem occupabant, vinctum Præsulem sanctum ad Theodoricum Italiæ Regem perduxerint, qui tunc Ravennæ, quam Regni sui caput constituerat, residebat. Sed illum Theodoricus licet Arianus honoribus & laudibus cumulatum remisit Arelatem liberum in ejus accusatores indignatus: quam latiùs prosequitur historiam Cyprianus in vita Cæsarii.

4. Agathensis Canon secundus: *Contumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur: & si qui prioris gradus elati superbia communionem fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur: ita ut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant.* Cap. contumaces Clerici, dist. 20. Matriculam intellige catalogum ministrantium in Ecclesia clericorum, qui alio nomine Canon vocabatur. Observandum hic est, Clericos primi gradus, ut iste loquitur canon, non alios esse quàm Sacerdotes: Porrò ea erat consuetudo, ut Sacerdotes per vices in Ecclesiis, quibus addicti erant, sacrificarent. Cæteri verò quo die non offerebant seu sacrificabant, communionem Eucharisticam sumerent de manu sacrificantis intra ipsum Sanctuarium; & præterea divinis Officiis tam Matutinis quam Vespertinis interessent, nisi aliud necessitas, aut urgens proximi charitas suaderet. Quia verò aliquoties eveniebat, ut Sacerdotes, quibus diebus non ipsis obtingebant sacrificandi vices, vel ex superbia, vel ex animi tepiditate, & irreligiositate refugerent alterius oblationi interesse, vel aliàs se subtraherent Ecclesiasticis officiis, in hujusmodi reprimendis versatur iste canon, statuens, ut qui divinis Officiis fraudem istam fecerint, non censeantur de matricula Ecclesiæ, sed velut expuncti frustrentur Ecclesiasticis stipendiis, nec alius eis victus præbeatur, nisi qui peregrinis ex usu Ecclesiæ illis in singulos dies tribui solebat, qui literis formatis ac testimonialibus de religione præmuniti probabant, quacunque proficiscebantur, se esse de fidelium communione. Duas superiùs consulito ad sæculum secundum Dissertationes 7. & 16. unam de literis, & alteram de laica & de peregrina communione. Hujus præterea Synodi can. 5. ad peregrinam redigit communionem Clericum, qui furtum fecerit. De matricula verò Ecclesiæ mentio quoque fit in Aurelianensi Concilio IV. can. 13. sic dicente: *Clerici quorum nomina in matricula Ecclesiæ tenentur.* Et concilium Antisiodorense can. 3. loquitur de reddendo voto aut matriculæ scilicet Ecclesiæ, aut pauperibus. De sportulantibus Clericis, hoc est de percipientibus per singulos menses Ecclesiastica pro victu stipendia, videndus Cyprianus epist. 34.

5. Can. IV. *Clerici etiam Sacerdotes, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamentis relictas retinere persistiterint, aut id quod ipsi donaverint Ecclesiis, aut Monasteriis crediderint auferendum, sicut Synodus sancta* (hæc est Vasionensis can. 4.) *constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur.*

Can. Clerici vel sæculares, 13. q. 2. Vide supra canonem illum Vasionensem cum ibi annotatis.

Can. VII. *Casellas verò vel mancipiola Ecclesiæ Episcopi, sicut prisca canonum præcepit autoritas, vel vasa ministerii quasi commendata, fideli proposito integro Ecclesiæ jure possideant: id est, ut neque vendere, neque per quoscunque contractus res, unde pauperes vivunt, alienare præsumant. Quòd si necessitas certa compulerit, ut pro Ecclesiæ aut necessitate, aut utilitate, vel in usufructu, vel in directa venditione aliquid distrahatur, apud duos vel tres comprovinciales vel vicinos Episcopos, causa qua necesse sit vendi primitus comprobetur: & habita discussione Sacerdotali, eorum subscriptione, quæ facta fuerit, venditio roboretur. Aliter facta venditio vel transactio non valebit. Sanè si quos de servis Ecclesiæ benemeritos sibi Episcopus libertate donaverit, collatam libertatem a successoribus placuit custodiri, cum hoc quod eis manumissor in libertate contulerit. Quod tamen jubemus viginti solidorum numerum & modum in terrula, vineola, vel hospitiolo tenere. Quod ampliùs datum fuerit, post manumissoris mortem Ecclesia revocabit. Minuscula verò res, aut Ecclesiæ minùs utiles, peregrinis vel Clericis, salvo jure Ecclesiæ, in usum præstare permittimus.*

Cap. casellas vel mancipiola, 10. qu. 2. Tanti interest res Ecclesiæ non alienari, fundos præsertim ac prædia, & in longum tempus reditus, tamque multæ prætexuntur illusoriæ alienandi causæ, ut admodum necesse fuerit istam alienandi facilitatem fortioribus prohibitionibus ac legibus quasi quibusdam repagulis coerceri: Multiplici enim experientia compertum est, distractiones rerum Ecclesiæ, quæ ab initio è re esse videbantur Ecclesiæ, in ejusdem grave detrimentum cessisse. Quapropter Concilium istud conditiones ad hoc, solemnitatesque præfatas exigit. Et jampridem his providerat Carthaginense IV. Concilium canon. 32. ita sanciens: *Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio & commutatio rei Ecclesiasticæ absque conniventia, & subscriptione Clericorum.* Huc spectant decreta Gelasii Papæ relata per Gratianum c. vobis enim: c. qui & divinis: c. Volteranæ Ecclesiæ, 12. q. 2. nec non Synodi Romanæ tertiæ sub Papa Symmacho can. 4. & seqq. In Galliæ Regno per edictum Henrici II. an. 1558. quod deinde in Comitiis Aurelianensibus sub Carolo nono ex deliberatione Cleri Gallicani confirmatum est art. 29. nemorum ad Ecclesias pertinentium proceras arbores dejicere prohibetur Episcopis, Abbatibus, & quibuscunque præbendatis, aliisque quibuslibet personis. Tres verò justas esse rerum Ecclesiæ alienandarum causas docet glossa in procemio causæ 12. q. 2. Primam, ipsius Ecclesiæ necessitatem, aut evidentem utilitatem, ut si fructus ad impensas Ecclesiæ aut sustentationem Cleri sufficere nequeant, c. hoc jus porrectum, 20. q. 2. Causa secunda, pietatis est, ad pauperum in gravi necessitate subsidium, vel in redemptionem captivorum, juxta definitionem S. Papæ Gregorii lib. 5. epist. 17. & lib. 7. ep. 4. qui vult his casibus sacra vasa confringi & conflari: *Aurum enim habet Ecclesia, non ut servet, sed ut eroget, & subveniat in necessitatibus*, cap. aurum, 12. q. 2. Causa denique tertia est vitandi damni, quando Ecclesiæ prædia sterilia, aut inculta remanerent ob magnas necessarias in eis reparandis ac reficiendis impensas longamve distantiam, c. sine exceptione, &c. terrulas, 12. q. 2. &c. ad aures de reb. Eccl. non alien.

6. Solemnitates etiam servandas ad legitimam rerum Ecclesiæ distractionem, quarum aliqua omissa (saltem in Gallia) foret invalida, collegit Chenutius Gallicanus Jurisconsultus in suo tractatu de alienationibus rerum Ecclesiæ. Prima est, ut interveniat Cleri & Capituli seria deliberatio, & consensus scripto expressus cum singulorum subscriptione, juxta Canones præallegatos Carthaginensem & Agathensem & c. sine exceptione 12. q. 2. Secunda, ut ex deputatione per Capitulum committantur certæ personæ ad juridicè inquirendum de qualitate rei, cujus tractatur alienatio, deque utilitate aut necessitate alienationis: quæ demum facta inquisitio refertur ad Capitulum. Tertia, ut publicè per loci & convicinos parochos, perque affixas schedulas denuncietur illa alienatio per licitationem ac subhastationem facienda, ut qui in licitatione plus obtulerit ac satisdederit per idoneos fidejussores, rem obtineat. Quarta, ut accedat Episcopi aut ejus Vicarii generalis consensus, aut Abbatis, si de re agitur regularis Ecclesiæ aut Monasterii. Quo ultimo casu exigitur pariter Summi Pontificis approbatio; non enim ad istud sufficit superioris Generalis, multoque minus Provincialis autoritas. Prædictæ requiruntur conditiones, etiamsi non fiat in perpetuum, aut ad annos triginta alienatio, dummodo contrahatur ultra novennium emphyteusis, ut ex praxi & jure Gallicano docet Chenutius.

7. Quid si Summus Pontifex expresso diplomate, motuque proprio, alienationem roboraverit? Indubium est in remotarum Ecclesiarum rebus, quales sunt Gallicanæ, facillimè imponi, atque subripi posse Summo Pontifici,

tifici,

tifici, qui facilis esset modus Ecclesias expoliandi, & ad inopiam redigendi. Quocirca Symmachus Papa in tertia Synodo Romana presidens ita dicere non est veritus: *Non liceat Papæ prædium Ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in usumfructum rura dare.* Ne igitur autoritas suprema damno sit particularibus Ecclesiis, ejusmodi Apostolica rescripta non admittuntur in Gallia, nisi evidenter constet de Ecclesiarum emolumento, nec nisi in conditionibus, quas sacri olim canones approbarunt paulò ante relati. Quibus adde c. quicunque, 17. q. 4. Et aliunde Imperatorum multiplicia edicta sacris Canonibus de non alienandis Ecclesiæ rebus adstipulantur, l. placet. l. neminem, l. sancimus, C. de sacros. Eccl. Novellæ quoque Justiniani VIII. XX. XXVI. Capitularia quoque Imperatoris Regisque Francorum Caroli Magni lib. 1. cap. 83. atque insequentium Regum constitutiones, qui Ecclesiarum Regni patrimonia sub suam tutelam susceperunt. Unde Fevretus usum toto Regno vigere affirmat, ut nisi manifestè liqueat alienationes olim factas esse Ecclesiis conducibiles, a Curiis regni rescindantur; profertque Divionense Senatusconsultum 28. Julii an. 1614. quod irritam fecit mutuam jurium Ecclesiasticorum permutationem, quamvis Capitulari deliberatione non solùm comprobatam, sed etiam communi consensu conducibilem ab eodem Capitulo judicatam. Refertque alterum Parisiense Senatusconsultum, quo rescissum fuit Concordatum initum inter Abbatiam dictam de Vejalnisant, & Cardinalem Castillionem, & deinde Curiæ approbatione ac homologatione de partium consensu roboratum. Sed postquam compertum fuit defuisse huic alienationi requisitas in hoc Regno solemnitates, Senatus Parisiensis totam istam conventionem ejusque homologationem rescidit, partesque in pristinum, & anteriorem statum reduxit absque ulla fructuum restitutione. Fevretus lib. 3. de abusu, c. 1. art. 19.

8. Can. VIII. *Id etiam placuit, ut Clericus, si relicto officio suo propter districtionem ad sæcularem judicem fortasse confugerit, & is, ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesiæ communione pellatur.*

C. placuit ut Clericus, 21. q. 5. Edicit similiter c. Clerici, de judiciis. Clericos sistendos esse de omni crimine judici Ecclesiastico, nec valere quamcunque oppositam consuetudinem. His aliæ consonant veteres Synodi, Chalcedonensis enim œcumenica canon. 9. decernit Clericorum lites non apud judices laicos, sed apud Episcopos agitari. Matisconensis Concilii primi can. 7. hoc idem jus renovat sub eadem excommunicationis pœna in judice laico, & fustigationis aut carceris in Clerico. Permittit tamen laicis judicium Clericorum in causis gravium criminum, homicidii, furti, maleficii, vel quia talium criminum convictos vult jam excidisse privilegio clericali, vel ne impune ferant & impunitate foveantur atrocia Clericorum delicta, cum sanguinis pœnam Ecclesia non infligat. Justinianus in authen. ut Clerici apud proprios Episcopos, §. penult. collat. 6. seu Novella 83. constituit in omnibus criminibus aliis quam Ecclesiasticis, conveniendos esse Clericos coram sæcularibus judicibus. Consulito inferius Cabilonensis Concilii canon. 11. & Caroli Magni lib. 6. Capitularium cap. 313. Invise pariter Concilii III. Toletani canonem 13. quem Gratianus falsò adscribit Milevitano Concilio, can. insolita præsumptio, 11. qu. 1. & si plura expetis, perlege totam illam quæstionem 1.

Can. X. *Non solùm in domo Clerici extranea mulier non accedat, sed nec ipse frequentandi habeat potestatem.*

9. Can. XVI. *Episcopus benedictionem Diaconatus minoribus quam viginti quinque annorum penitus non committat. Sanè si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxoris voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione præmissà, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur.*

Can. Episcopus benedictionem, dist. 77. Quosnam ætatum fines recipiendis Ordinibus Ecclesiasticis veteres Siricii & Zozimi canones Romanorum Episcoporum, qui habentur c. in singulis, &c. quicunque, dist. 77. quales nunc supersunt, adeo perplexè loquuntur, eorumque ita diversa sunt exemplaria tum typis edita tum manuscripta, quibusdam numerum vigesimum, aliis trigesimum in una eademque re proponentibus, ut nihil inde certi erui possit, tribus his duntaxat exceptis. I. Non aliam ætatem ad Lectoris gradum præfigi quam eam, qua pueri incunctanter sciant de pulpito legere. Exinde progredi posse ad Acolythorum ac Subdiaconorum Ordinem, in quo famuletur annis quatuordecim. Quibus exactis, si dignus & idoneus habeatur, completo jam ætatis anno vigesimo-primo, possit Diaconus ordinari: quem Ordinem quinquennio integro exercere præcipitur: nec nisi post trigesimum annum, seu juxta alia exemplaria, quadragesimum ætatis poterit Sacerdos consecrari: nec nisi post exactos a Sacerdotio decem annos fas erit ad Pontificatus apicem ipsum promoveri. Certè ne quis Diaconus ordinetur antequam vigesimum quintum ætatis annum emensus fuerit, antiqua pleraque Concilia vetant, Carthaginense tertium can. 4. Agathense can. 16. quod idem can. seq. ad Sacerdotii Ordinem annos triginta exigit: Toletanum etiam quartum can. 19. eosdem ætatis annos cum Agathensi præscribit, tum ad Ordinis Diaconatus, tum ad Sacerdotii collationem ac susceptionem.

Apud Orientales tamen leges & canones minimè permittebant quemquam ordinari Sacerdotem nisi saltem trigesimo ætatis anno. Hoc enim rectè prohibet Neocæsariensis Synodi canon 11. ante ipsum Nicænum Concilium, *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur.* Nicænus verò canon 2. vetat post Apostolum, quemquam neophytum Sacerdotem vel Episcopum consecrari. Novella quoque Justiniani Authen. de Sanctiss. Episcopis, §. Clericos: apud Julianum antecessorem, constitutione 123. cap. 19. quæ sub nomine *Palea* inserta legitur in Decreto Gratiani dist. 78. cujus etiam in Nomocanone meminit Photius tit. 1. cap. 28. *Nemo* (inquit) *Presbyter consecretur, qui minor sit 30. annis: nemo Diaconus vel Subdiaconus fiat, qui minor annis 25. sit: nemo Lectoribus connumeretur, qui minor 18. annis fuerit: nemo inter Diaconissas consecretur sancta Ecclesia, quæ minor sit quadraginta annis, vel ad secundum matrimonium pervenerit.* Proximè vero sequens Agathensis canon 17. non patitur minorem annis triginta Sacerdotem ordinari, vel Episcopum.

Can. XVII. *Presbyterum verò vel Episcopum ante triginta annos, id est, antequam ad viri perfectam ætatem veniat, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat, ne per ætatem, quod aliquoties evenit, aliquo errore culpentur.*

Vide d. c. Episcopus benedictionem, dist. 77. Quæ verò his nostris temporibus requiratur ad sacros Ordines ætas, consule Tridentinæ sess. 23. cap. 12.

10. Can. XVIII. *Sæculares, qui Natale Domini, Pascha, & Pentecosten non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.*

C. Sæculares, de consecra. dist. 2. Conformatur decreto Fabiani Papæ & Martyris, de quo in c. etsi non frequentius, de consecr. dist. 2. Divini juris est, ut fideles teneantur Corpori Christi communicare, Joan 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* At verò præfixio temporis communicandi, est Ecclesiastici juris; hanc enim præceptionem Christus prudentiæ permisit Ecclesiæ; olim ter in anno, post Concilium autem Lateranense quartum, semel unoquoque anno in Paschate, nisi Confessarius cujusque ex justa causa, ne fiat tanto Sacramento injuria, serius paulisper differri velit.

Can. XX. *Clerici, qui comam nutriant, ab Archidiacono, etiamsi noluerint, inviti tondeantur. Vestimenta autem vel calceamenta eis, nisi quæ religionem deceant, uti, aut habere non liceat.*

C. Clerici qui comam, dist. 2. Huc spectat Concilii Carthaginensis quarti can. 44. & 45. quos superius investiga.

Can. XXI. *Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi Missas teneat propter fatigationem familiæ, justa ordinatione permittimus.*

Pascha

Pascha verò, Natale Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natale S. Joannis Baptistæ, vel si qui maximi dies in festivitatibus habeantur, non nisi in civitatibus aut parochiis teneant. Clerici verò si qui in festivitatibus, quas suprà diximus, in oratoriis nisi jubente aut permittente Episcopo, Missas facere aut tenere voluerint, a communione pellantur.

C. Si quis etiam 35. de consecr. dist. 1. Simile infra decretum habes in Concilio Aorelianensi primo can. 25. Eadem iteratur sanctio in Concilio Arvernensi anni 535. c. 15.

11. Can. XXV. *Si verò sæculares, qui conjugale consortium culpa graviore dimittunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidii probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant, si antequam apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priùs uxores, quam judicio damnentur, abjecerint, a communione Ecclesiæ & sancto populi cœtu pro eo, quod fidem & conjugia maculant, excludantur.*

C. Sæculares qui conjugale, 33. q. 2. Prudenter Agathenses Patres hæc suo canoni adjungunt, *ut aut illicita, aut aliena præsumant*, &c. Nonnumquam enim occurrunt ejusmodi divortii justæ causæ, quæ probari nullatenus possunt, & tamen obligationem separationis inducunt, ut quum exempli gratia conjux conjugem cohabitare cogit cum injuria Creatoris, quam rem pluries contigisse scimus tum in causa diversæ religionis, tum in congressibus & aliis contra naturam libidinibus ac pollutionibus, ad quæ alter conjugum consortem tori compellebat, tum in vitæ discrimine, quando truculentus conjux aut injusta zelotipia furens laqueum strangulandæ uxori, aut venenum adhibuit, quæ occurrisse non semel perspeximus. Scimus etiam mortuas uxores ex lue venerea a maritis contra fidem matrimonio debitam contracta. Et quando Paulus cognomento Simplex, sua uxore adultera relicta, ad sanctum Abbatem Antonium abscessit, non fuit ab hoc ad Episcopum aut juridicum Officialem remissus, ut ejus sententiam in re, quam vir simplex probare judicio non poterat, expectaret, sed nihil dubitans de Pauli proprios oculos testes habentis asseveratione, Monachi habitu illum induit, ut fidem facit Palladius hist. Lausiacæ cap. 28. Sapienter quoque c. inquisitioni, de sent. excom. definit. uxorem quæ scit impedimentum, quod tamen probare non potest, teneri excommunicationis sententiam humiliter sustinere, potius quam per carnale cum viro commercium mortalis se ream peccati apud Deum constituere. Causæ quidem divortii quoad torum, non tamen quoad vinculum matrimonii, tres a canonibus recensentur. 1. Si conjuna conjugem ad injuriam compellat Creatoris. 2. Sævitia unius conjugum adversus alterum. 3. Adulterium alterius conjugum, adeo ut ob unam ex his tribus liceat viro ab uxore, & uxori a viro discedere. Scribit quidem Basilius epist. 1. ad Amphilochium c. 9. uxorem a viro pulsatam verberibus, satius esse ut patiatur, quam ut ab eo divertat; sed sub hac exceptione intelligendus, nisi per sævitiam modus excedatur. Chrysostomus autem ad 1. Cor. 11. homil. 26. sic ait: *Hoc ex legislatoribus externis addiscitis, qui talia passam uxorem habitare amplius non cogunt cum marito, qui eam contumeliis affecit, quippe indigno illius deinceps ulla consuetudine*. At ubi prætenditur nullum esse matrimonii nexum, adeo ut licitum sit parti ad aliud aspirare conjugium; tunc necesse est Episcopi post exactam causæ perquisitionem, definitivam expectare sententiam.

At verò de divortio cohabitationis, perdurante adhuc conjugii vinculo, proferenda esse duco Gregorii Nazianzeni, & Hieronymi simul cohærentia testimonia. Nazianzenus orat. 31. ita prædicat: *Quid autem causa est, cur mulierem lex coerceret, marito contra indulgeret, eumque liberum relinqueret? Et mulier quidem, quæ improbum consilium adversus viri sui cubile susceperit, adulterii piaculo constringatur, acerbissimis legum pœnis excrucietur; vir autem qui fidem uxori datam per adulterium violaverit, nulli supplicio obnoxius sit? Hanc legem haudquaquam probo, hanc consuetudinem minimè laudo, viri erant qui legem istam sanxerunt*. Dein paucis interjectis: *Qua igitur fronte pudicitiam exigis, quam ipse vicissim non præstas? Quomodo quod non das petis? Quomodo corporis pari honore prædito imparem legem statuis?* Hæc aliaque expostulat Nazianzenus. Jam verò audiendus Hieronymus hæc admonens in epitaphio Fabiolæ: *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis: & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi. Aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcepit. Apud illos, viris impudicitiæ fræna laxantur: apud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris: & eadem servitus pari conditione censetur*. Hieronymo adstipulatur Augustinus, qui lib. 2. de adult. conjug. c. 8. Antonini Pii Cæsaris legem collaudat, qua in pari causa jus idem sancitur viri & uxoris: *Sed isti (ait) quibus displicet, ut inter virum & uxorem par pudicitiæ forma servetur, & potius eligunt, maximè in hac causa, mundi legibus subditi esse, quam Christi, quoniam jura forensia non iisdem quibus fœminas pudicitiæ nexibus viros videntur constringere; legant quod Imperator Antoninus non utique Christianus de hac re constituerit, ubi maritus uxorem de crimine adulterii accusare non sinitur, cui moribus suis non præbuit castitatis exemplum, itant ambo damnentur, si ambos pariter impudicos conflictus ipse convicerit. Nam superioris Imperatoris verba hæc sunt quæ in Codice Gregoriano leguntur. Sane, inquit, meæ literæ nulla parte causæ præjudicabunt: neque enim si per te culpa fuit, ut matrimonium solveretur, & secundum legem Juliam Eupasia uxor tua nuberet, propter hoc meum rescriptum adulterii damnanda erit, nisi constet esse commissum. Habebunt autem ante oculos hoc inquirere, an tu cum pudicè viveres, illi quoque bonos mores colendi autor fuisti. Periniquum enim mihi videtur, ut pudicitiam ab uxore vir exigat, quam ipse non exhibet. Quæ res potest & virum damnare, non ob compensationem mutui criminis, rem inter utrumque componere, vel causam facti tollere. Si hæc observanda sunt propter decus terrenæ civitatis, quantò castiores cœlestis patria quærit, & societas Angelorum?* Hactenus Augustinus. Ejusdem constitutionis mentio est apud Ulpianum, l. si uxor, §. judex, ff. ad le. Jul. de adult. Sanè pars illa, quæ justa de causa secundum conscientiam, quam tamen luculenter apud homines probare non valet, ab altera parte discedit, cogetur Episcopali judicio, altera parte requirente, ad eam partem, unde abscessit, reverti, etiam excommunicationis inflicta pœna. Sed si convivere non possit absque delicto, tenebitur pœnam hanc sibi indebitam humiliter perferre, omnibusque externis Ecclesiæ bonis potius privari, quam interius in DEUM peccare: ut loco citato c. inquisitioni, de sent. excom. declarat Innocentius III.

12. Can. XXVI. *Si quis de Clericis documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili & punienda obstinatione præsumpserit, quidquid per absentiam instrumentorum damni Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam qui in damno Ecclesiæ instrumenta Ecclesiæ impiè a sollicitatis traditoribus susceperint, pari sententia feriantur.*

C. si quis de clericis, 12. q. 2. Et rescribit Alexander Papa III. c. pervenit ad audientiam, de testib. cogen. *Nemo debet adversario instrumenta, quorum appellatione testes comprehenduntur, subtrahere: & tam ille qui subripit instrumenta, quam qui adversario parem advocationis copiam subtrahit, iniquam ostendit a se litem foveri, experiri debet in se judicis autoritatem elusam*. Potest adversus eum qui instrumenta prodidit, aut suppressit, intentari falsi crimen, l. 1. §. is qui deposita, ff. ad leg. Cornel. de falsis, cujus pœna est deportatio & omnium bonorum publicatio, d. l. 1. §. fin. aut in metallum damnatio, l. si quis aliquid 38. § instrumenta, ff. de pœnis.

13. Can. XXVII. *Monasterium novum, nisi Episcopo aut permittente, aut probante, nullus incipere aut fundare præsumat. Monachi etiam vagantes ad*

officium clericatus, nisi eis Abbas suus testimonium suum dixerit, nec in civitatibus, nec in parœciis ordinentur. Monachum nisi Abbatis sui aut permissu, aut voluntate ad alterum monasterium commigrantem nullus Abbas suscipere aut retinere præsumat, sed ubicumque fuerit, Abbati suo auctoritate canonum revocetur. Si necesse fuerit clericum de monachis ordinare, tum cum consensu & voluntate Abbatis & non aliter præsumat Episcopus.

C. De monachis monasterium, 18. q. 2. & c. monachi vagantes, 16. q. 1. & c. monachum nisi Abbatis, 20. q. 4. Vide Concilium Ilerdense can. 3. Huc pertinet, c. 4. Chalcedonensis, & canon Concilii III. Arelatensis de scandalo ab Abbate Fausto Lirinensi adversùs Theodorum Forojuliensem Episcopum excitato, cum utrobique adnotatis. Require inferiùs canonem 9. Aurelianensis Concilii primi. Disertè verò statuit Ilerdensis canon 3. de monachis verè id observari, quod Synodus Agathensis vel Aurelianensis noscitur decrevisse. Postremò Tridentinum Concilium sess. 25. de Regularibus cap. 3. ejusmodi structuras monasteriorum aut Ecclesiarum injussu Episcopi fieri nullatenus permittit. Vide superiùs annotata ad can. 4. Chalcedonensis Synodi.

14. Can. XXVIII. *Monasteria puellarum longiùs à monasteriis monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur.*

C. Monasteria puellarum, 18. q. 2. Eamdem præcipit adhiberi cautelam Concilium Hispalense secundum, c. 11. & Synodus Nicæna seu œcumenica VII. can. 20. τὰ διπλᾶ μοναστήρια, *duplicia monasteria*, monachorum scilicet & monialium, interdicit. Similiter providet Innocentius Papa III. in regesto 15. epist. 80. ad Helenensem Episcopum. Prætereaque l. Sanctissimarum 44. C. de Episc. & Cler.

15. Can. XXXI. *Placuit etiam, ut sicut plerumque fit, quicumque odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, à civitatis primitùs Sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur.*

C. Placuit etiam, dist. 90. Similis huic est canon 31. Arelatensis secundi Concilii sic statuens: *Hi qui publicis inter se odiis exardescunt, ab Ecclesiasticis conventibus sunt removendi, donec ad pacem recurrant.* His adstipulatur Nannetensis Concilii canon. 1. decernens, *ut Parochiarum Presbyteri Dominicis & festis diebus, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si aliqui discordantes sint, qui litem implacabilem inter se habeant, & si inventi fuerint, statim reconcilientur: quod si renuerint pacem suscipere, ab Ecclesia rejiciantur usque quo ad charitatem redeant.* His consonat Christi Domini nostri oraculum Mat. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.*

16. Can. XXV. *Si Metropolitanus Episcopus ad comprovinciales epistolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem summi Pontificis,* (ita quemlibet vocat Episcopum ad discrimen Sacerdotum, qui sunt veluti minores Pontifices) *aut ad Synodum invitet, postpositis omnibus, excepta gravi infirmitate corporis, aut præceptione regia, ad constitutam diem adesse non differant. Quòd si defuerint, sicut prisca canonum præcepit autoritas,* (scilicet Concilii Arelatensis secundi canon 19.) *usque ad proximam Synodum charitate fratrum & Ecclesiæ communione priventur.*

Can. si Episcopus Metropolitanus, dist. 18. Præter dictum canonem Arelatensem idem fuerat quoque statutum à Concilio Carthaginensi quarto can. 21. & a quinto Carthaginensi can. 10. & à Tarraconensi can. 6.

Can. XXXVI. *Clerici etiam omnes, qui Ecclesiæ fideliter vigilanterque deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita secundùm servitii sui meritum, vel ordinationem canonum, à Sacerdotibus consequantur.* c. clerici omnes: 1. qu. 2

17. Can. XXXVIII. *Clericis sine commendatitiis epistolis Episcopi sui licentia non pateat evagandi: in monachis quoque par sententiæ forma formetur; quos si verborum increpatio non emendaverit, etiam verberibus statuimus coerceri.*

Non omnes Ecclesiasticæ pœnæ spirituales sunt, ut sunt censuræ, depositiones, suspensiones, interdicta, & excommunicationes, & ex delicto irregularitates: sunt & aliquæ corporales, ut carcer, jejunia in pane & aqua, verberum inflictio, quibus intra custodiam cæduntur clerici, vel monachi. Idque fieri solitum, præter canonem istum fidem facit Cyprianus in vita Cæsarii Arelatensis, nec non alter Agathensis can. 41. his verbis: *Clericus quem ebrium fuisse constiterit, aut triginta diebus sit excommunicatus, aut corporali supplicio subditus sit.* Qui canon legitur pariter in Concilio Venetico (*de Vannes*) nu. 13. His accedit Concilii Liptinensis sub Zacharia Papa secundo & Theodorico tertio Francorum Rege an. 743. in Hannonia celebrati canon 6. *Clerici & moniales fornicantes, carcere, jejunio in pane & aqua, & flagellationibus plectantur.* Hincmarus Rhemensis Episcopus Gothescalcum Monachum & Presbyterum flagellis cædi fecit. Cassianus lib. 4. de institutis cœnobiorum cap. 16. post dinumeratas aliquot graviores Monachorum culpas, ita subjungit: *Hæc vel plagis emendantur, vel expulsione purgantur.* Matisconense primum Concilium anni 581. can. 8. Clericum qui alterum clericum ad causam dicendam coram judice sæculari traxerat, triginta novem ictibus pulsari jubet.

18. Can. XLIV. *Benedictionem super plebem in Ecclesia fundere, aut pœnitentem in Ecclesia benedicere, Presbytero penitùs non licebit.*

Permittebatur olim Presbyteris in Ecclesia manus Pœnitentibus imponere, omnibus jejuniorum diebus, ut constituit Carthaginensis quarti Concilii canon 80. Imò etiam ejusdem Concilii can. 90. Exorcistis jubetur, ut energumenis quotidie manus imponant. At verò reconciliatoriam manus impositionem, qua peracta pœnitentibus publicis Eucharistica communio porrigebatur, non poterat Sacerdos exhibere, sed tantùm Episcopus, nisi expressa accedente ab ipso Episcopo venia. Hac de re Innocentius primus epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum cap. 7. sic decernit, *De pœnitentibus vero qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romana Ecclesia consuetudo demonstrat. Cæterùm de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis. Sane si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Pascha relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.* In Concilio quoque Carthaginensi secundo sub Siricio Pontifice can. 3. *Ab universis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio & puellarum consecratio à Presbyteris non fiant. Et reconciliare pœnitentem quemquam in publica Missa Presbytero non licere: hoc omnibus placet.* Deinde can. 4. Aurelius Episcopus dixit: *Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari divinis altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet utique Presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus salubri Concilio corroborare. Ab universis Episcopis dictum est: Placet.* Sed & ante hos omnes Soter Pontifex in secunda decretali Epistola, *A nullis*, inquit, *in cœna Domini perceptio Eucharistiæ negligatur, cùm & pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Domini Sacramenta reconcilientur.*

19. Can. XLV. *Terrulas aut vineolas exiguas & Ecclesiæ minùs utiles, aut longe positas parvas, Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem.*

C. Terrulas 53. 12. q. 2. Alioqui hoc ipsum Agathense Concilium can. 7. prohibet res Ecclesiæ ab Episcopo distrahi absque deliberatione & consensu, & subscriptione comprovincialium Episcoporum. Quo loco multa observatu digna congessi de solemnitatibus ad rerum Ecclesiæ alienationem hoc præsertim in Regno requisitis.

2. Can.

20. Can. XLVII. *Missas die Dominico à sæcularibus totas teneri speciali ordinatione præcipimus; ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.*

C. Missas 64. de consecr. dist. 1. Ex ista mentione benedictionis Sacerdotis in fine Missæ, facilè colligitur, canonem 44. qui paulò antè præcessit de prohibita Presbyteris intra Ecclesiam benedictione, restringendum esse ad reconciliatoriam & publicam manus impositionem.

21. Can. XLVIII. *Ut de rebus Episcopi propriis vel acquisitis, vel quidquid Episcopus de suo proprio habet, hæredibus suis, si voluerit, derelinquat. Quidquid verò de provisione Ecclesiæ suæ fuerit, sive de agris, sive de frugibus, sive de oblationibus, omnia in jure Ecclesiæ reservare censuimus.*

C. Episcopi de rebus, 12. q. 1. Epaonense quoque Concilium anni 517. edicit can. 17. *Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi in tantum de juris proprii facultate suppleverit.* Simile sancitum legimus in Apostolorum canonibus 39. & 40. Idemque decernit Antiochena Synodus can. 24. Primumque, cui præsedit Sanctus Leander, Hispalense Concilium. Itemque sanctus Papa Gregorius Magnus lib. 10. epist. 42. ad Deusdedit Mediolanensem Episcopum. Lateranum insuper Concilium III. sub Alexandro III. can. 15. generaliter definit, non posse clericos testari, neque inter vivos disponere de bonis ex Ecclesia profectis; sed solam Ecclesiam in hæc succedere. Vide c. quia nos: & c. relatum est auribus: de testament. Horum ratio fundatur in destinatione quarumcumque facultatum Ecclesiæ, de quibus pervulgatum est dictum Urbani Papæ & Martyris. *Ipsa res fidelium, quæ Domino offerunt, non possunt aliis quàm Ecclesiæ & fidelium indigentium usibus applicari.: quia vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* His Bernardus suffragatur serm. 23. in Cant. dicens: *Ministri Ecclesiæ, qui stipendiorum superflua, quibus egeni sustentandi forent, impiè sacrilegeque sibi retinent, duplici profectò peccant iniquitate; quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.* Idemque in 2. epist. ad Canonicum Lugdunensem: *Quidquid præter necessarium victum & vestitum de altari retines; tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* Idemque similia iterat epist. 42. Advertant ergo clerici, quàm formidanda se astringant damnatione, qui fructus Ecclesiæ ad proprium luxum conferunt, vel ad augendas agnatorum opes. Exquire super his Antiochenum can. 34. cum ibi adjunctis.

Can. L. *Si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiserint, aut chartam falsaverint, aut testimonium falsum dixerint, ab officii honore depositi in monasterium detrudantur: & ibi, quamdiu vixerint, laicam tantùm communionem accipiant.*

C. si Episcopus, Presbyter, dist. 50. Quid sit laica Communio, vide superiùs in propria dissertatione, quæ est 16. Notitiæ Sæculi II.

Can. LI. *Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantumdem de juris proprii facultate suppleverit.*

C. si Episcopus condito, 12. q. 5. Huic conformatur Epaonensis Concilii can. 17.

Can. LVII. *Unum Abbatem duobus monasteriis interdicimus præsidere.*

C. unum Abbatem, 21. q. 1. habetur in Concilio Epaonensi can. 9.

22. Can. LIX. *Clerici quilibet quantacunque diuturnitate temporis de Ecclesiæ remuneratione aliqua possederint, in jus proprium præscriptione temporis non revocentur, dummodo pateat Ecclesiæ rem fuisse: ne videantur etiam Episcopi administrationes prolixas, aut precatorias, cùm ordinati fuerint, facere debuisse, aut diu retentas facultates in jus proprietatis suæ posse transcribere.*

Can. Clerici quilibet, 16. q. 3. Desinente quinto, & decurrente sæculo sexto frequens percrebuerat precariarum usus. Hæ verò quædam erant sive prædiorum, sive mancipiorum, aliarumve rerum Ecclesiæ præstationes, quas Episcopi quibusdam Clericis vel laicis indulgebant sub onere obsequii, non quidem in perpetuum, sed ad longum tempus, donec revocarentur, vel ab Episcopo, qui concesserat, vel ab ejus successore siebantque hujusmodi præstationes precariæ ut plurimùm sub aliqua annua in Ecclesiam recognitione ac censu, reliquus verò ususfructus receptatori præcariæ affectus erat. Sæpenumerò autem contingebat, res Ecclesiæ hac ratione vel præscribi, vel ad hæredes & successores possessorum sensim transmitti, ac in perpetuum alienari, etiamsi ab initio nonnisi precariò & ad aliquod tempus Ecclesiæ bona indulgerentur. Harum precariarum meminere præter Agathensem istum canonem, Epaonensis canon. 18. & Aurelianensis Concilii primi can. 23. & in Bellovacensi can. 5. & in Meldensi can. 22. & in Rhemensi c. 36. & 37. & in Concilio Moguntino sub Arnulfo c. 20. hujusmodi precariarum passim mentio legitur. Concilium Meldense, Sergio II. Pontifice, tempore Caroli Calvi Francorum Regis celebratum can. 22. decernit, ut precariæ secundùm antiquam consuetudinem de quinquennio in quinquennium renoventur. Et in Decretalibus attribuitur Concilio Delvacensi, c. 1. de precariis.

23. Can. LXIV. *Si quis in Clero constitutus ab Ecclesia sua diebus solemnibus defuerit, id est Nativitate, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potiùs sæcularibus lucris studet, quàm servitio Dei paret, convenit ut triennio à communione suspendatur; similiter Diaconus, vel Presbyter, si tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerint, huic damnationi succumbant.*

C. si quis in Clero, 7. q. 1. Concilium generale Sardicense longè anteà providerat: *Ne quis Episcopus ab Ecclesia sua tres abs' continuas septimanas extra gravem & urgentem necessitatem, quæ longiorem absentiam exigat.* can. 14. Quinimò ante Synodum Sardicensem laicis etiam prohibuerat sub excommunicationis pœna Concilium Illiberritanum can. 21. per tres septimanas citra necessitatem abesse à conventu Ecclesiæ, hoc est, tribus Dominicis.

Can. LXVI. *Quoniam non oportet in sacratos ministros licentiam habere in Secretarium, quod Græci* [illegible] *vocant, ingredi, & contingere vasa Dominica.*

C. quoniam non oportet in sacratos, dist. 23. Eadem, pridem statuta fuerant can. 21. Laodicenæ Synodi.

Can. LXVII. *Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miscere connubia, & vel filios dare, vel filias dare, sed potiùs accipere; si tamen futuros se esse profitentur Christianos & Catholicos.*

C. non oportet, 28. q. 1. Idemque Laodicenæ Synodi can. 31. statuitur.

Can. LXVIII. *Quoniam non oportet ministros altaris, aut clericos magos, & incantatores esse; aut facere quæ dicunt phylacteria, quæ sunt magna obligamenta animarum; hos autem, qui talibus utuntur, projici ab Ecclesia jussimus.*

C. non oportet ministros altaris, 26. q. 5. hoc idem planè constituerat Laodicenæ Synodi can. 36.

Can. LXIX. *Seditionarios nunquam ordinandos Clericos, sicut nec usurarios, vel injuriarum suarum ultores.*

C. seditionarios, dist. 46. Hoc ipsum iisdem verbis pridem sanciverat Concilium Carthag. IV. can. 67.

Can. LXX. *Clericum scurrilem, & verbis turpibus joculatorem, ab officio retrahendum.*

C. clericum scurrilem, dist. 46. Hoc idem iisdem verbis sancitum fuerat Carthaginensis Synodi quartæ can. 60.

ECCLESIÆ SEXTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. MAgno religionis damno pessimo Imperatori Zenoni successit Anastasius, satagente Ariadna Zenonis vidua, quæ se illi cum dotali imperio nuptu tradidit. Fuerat Ariadna Leonis Thracis, qui post Marcianum imperaverat, filia, cujus Mater Verina, Leonis quondam Augusti vidua, ac Zenonis socrus, in fratrem Basiliscum, quàm in generum propensior, cum fratre conspiravit adversùs invisum sibi Zenonem, qui utriusque fugiens insidias in patriam suam Isauriam profugit, quem sequuta est uxor Ariadna, conjugalem fidem blanditiis matris aulæque commodis & deliciis præferens. Basiliscus postquam Imperium invasit, Eutychianæ hæresi addictus deterrimos hæreticos Timotheum Ælurum in Alexandrinam sedem, & Petrum Fullonem in Antiochenam, unde dejecti erant, restituit; Imperioque malè parto per tyrannidem abutitur; cumque omnia uxoris suæ Zenonidis Eutychianæ ductu & consiliis perageret, jamque invisus populis esset, ipsique Verinæ, quæ se ab æmula Zenonide rerum administratione excludi animo iniquo ferebat, revocatur ab Isauria Zeno, ipse verò Basiliscus cum uxore Zenonide ab Armaro militum magistro Limnis Cappadociæ castello includitur, ibique fame cum Zenonide conjuge mori compulsus est. Zeno restitutus Imperio nihilo melior effectus est, corpore animoque fœdus, à sacra Chalcedonensi Synodo alienus, crapulæ addictus, per quam epilepsiam contraxerat, qua sæpe in humum allidebatur, in crudelitate quoque proclivis, occisoque integerrimo & innocente viro Pelagio, qui virtutum meritis ad Patriciatus dignitatem pervenerat, ideoque ob morum dissimilitudinem exosum habens, metuensque ne ille sibi in Imperium succederet, eò quod sibi ab hariolis prædictum fuerat successorem habiturum se unum, qui ex Silentiariorum ordine fuisset, è quorum numero fuerat aliquando Pelagius, ea de causa illum testem ac vindicem innocentiæ Deum appellantem morte affecit; nec tamen, quod metuebat, evasit, successorem quippe ex eorum ordine habuit Anastasium. Par olim contigerat eventus impio Imperatori Valenti Ariano, qui cùm liberis carens de successore sollicitus quæsisset, responsoque delusus Theodosium egregium Ducem interfici jussisset in Africa, nihil tamen obstitit, quominùs alter sibi Theodosius succederet illius occisi filius, ut refertur ab Hieronymo in Chronico, & ab Orosio lib. 7. cap. 33. DEI providentia sic nonnunquam eos eludente, qui curiosis & nefariis artibus de futuris sciscitantur. Quale etiam postmodum alteri Græcorum Imperatori Andronico Comneno contigit, qui quum de futuro sibi successore per hydromantiam inquisivisset, responsumque esset fore Isaacium, qui tamen de Imperio non moliebatur quidquam, sed ne cogitabat quidem, dum vult improvisum de medio tollere, illeque fuga evadens populi opem imploravit: plebs quotidiana Andronici tyrannide efferata in Andronicum manus injecit, & in ipsum crudelissimè sæviens, Isaacium nihil tale sperantem ad solium Imperiale provexit. Ille porrò Andronicus non legitima successione, neque electione, sed prædatoria invasione, legitimique atque innocentis Imperatoris Alexii parricidio Imperium occuparat.

2. Ut verò ad præsens Sæculum nostra regrediatur historia. Anno 491. quo ad Imperium accessit Anastasius, ejus promotionem Constantinopolitanus Patriarcha Euphemius distulit approbare, donec fidei professionem chirographo proprio testatam cum Synodi Chalcedonensis approbatione edidisset, eò quod Zenonis henoticum suscepisset, dogmatisque Eutychiani fautor haberetur, cui Patriarchæ postulationi Anastasius proprio scripto per dissimulationem illicò satisfecit. Cujus scriptum in Archivis Ecclesiæ reposuit Euphemius, ut foret deinceps illius fidei pignus & convictio. Alia quoque boni regiminis initio regni specimina exhibuit, ablato Chrysargyri immanissimo vectigali in capita singulorum hominum jumentorumque & canum imposito. Sed optati compos factus Imperii, obfirmataque dominatione, se infensum avitæ religionis hostem & populorum oppressorem exhibuit.

3. Universæ Italiæ Theodoricus Ostrogothus, trucidato Odoacro, assumpto Regis titulo dominabatur. Hic vicinorum Principum affinitates expetiit. Clodovæi enim Francorum Regis sororem Audefledam matrimonio duxit, & filiarum, quas ex concubina susceperat, alteram Alarico Visigothorum Regi, alteram Sigismundo Burgundionum Regi collocavit. Merovæi filius Chilpericus è Thuringia regressus, quò illum Francorum rebellio, ipsius commota flagitiis, stupris, & raptibus virginum, matronarumque, à quibus nulla se tueri poterat pudicitia, fugere compulerat; propriis edoctus calamitatibus, & ad meliorem frugem redactus, satagente fidissimo amico & consiliario Vinomando, qui & Regem sapientissimis monitis ad officium, & populum meliori spe ad obedientiam & subjectionem reduxit, & quod de Themistocle Græcorum testantur historiæ, *adolescentiæ libidinosæ vitia magnis virtutibus emendavit*; Saxones & Britannos variis conflictibus repressit, Aurelium, Andegavos, aliaque munitissima hostium loca & arces

Fran-

Francico regno adjecit. Patris Chilperici filius Clodovæus regnum excepit, à quo regnum Francicum longè lateque auctum fuit, victo & occiso Syagrio Ægidii Comitis Romani filio, ejus regiam sedem Suessionas aliaque oppida sibi adjecit anno 486. Thuringos etiam perdomuit anno 491. eorumque sibi ditionem asseruit.

4. Alemanni (gens erat in superiore Germania Mœnum inter Rhenumque & Danubium habitans) Coloniam Agrippinam bello adoriuntur, in qua regnabat Sigebertus Francus: huic opitulaturus Principi & affini, & vicino, quo semel deturbato, Alemanni victores impetum belli cis Rhenum adversùs reliquam Franciæ partem, cui regnabat Clodovæus, essent illaturi, Clodovæus ingentem peditum & equitum vim adducit, sibique reservans equitatum peditibus Sigebertum præficit. Alemanni trajecto Rheno apud Tolbiacum, qui vicus est inter Coloniam in Ubiis & Trevirim situs, castrametantur. His occurrentibus Francis atrox inter fortissimas gentes pugna conseritur, diuque anceps pendet victoria, donec Sigebertus crure saucius, quo & postea claudicavit, à proprio filio pugnæ ereptus est, peditatus verò pedem retulit, & urgente Alemannorum vi, turbatis ordinibus in fugam est effusus. Tunc verò hostilis impetus in equitatum Francicum totus incubuit. Clodovæus interim Ducis ac militis obire munera, suos adhortari, premere voce, exemploque præire cæpit, sed irrito conatu cunctis ad fugam vergentibus. Tum Rex, qui ante aciem vota Jovi nuncupaverat, nec tamen Statorem, ut olim Romulus, experiebatur, in extremas redactus angustias DEI opem reclamat, quem uxor Clotildis colebat: *Christe*, inquit, *potentissime DEUS, polliceor me sacra tua cum populo meo suscepturum, si tuo beneficio victoriam de hostibus reportavero*. His dictis novus pugnandi ardor Francorum animis incessit, tuncque in hostem novo impetu proruunt. Alemanni inexpectatò mutatis vicibus animis concidunt, proprioque Rege in illo conflictu cum optimatibus interempto, perrumpentibus ordines Francis fugam capessunt, magnaque strage funduntur. Clodovæus strenuè victoriam prosequutus est, transmissoque Rheno, gentem Rege & fortissimis bellatoribus denudatam armis perdomuit, subjecitque tributo.

5. Clotildis interim ubi Parisiis optatissimum nuncium accepit victoriæ geminæ de gentibus victis, & de victore ipso reportatæ, triumphatori DEO publicis gratiis habitis, celeriter Rhemos Durocottorum advolat, sanctumque Antistitem Remigium orat, ut quamprimùm ambo se ad Regem conferant. Maximi quippe momenti esse, si recentem à beneficio animum occupent, moramque omnem dæmoni abrumpant. Igitur gratulabundi obviam Regi accedunt, quem jam sanctus Abbas & Presbyter Vedastus primis Christianæ religionis rudimentis imbuerat, quemque Rex postmodùm ad Insulas Ecclesiæ Atrebatensium evexit. Rex ipse à Præsule Remigio apud Rhemos sacro fonte ablutus est anno Christi 496. ipso die natali Christi, ut ex Aviti constat epistola, qua illi de suscepta fide gratulatur. Addunt ad hanc historiam Hincmarus, & eum sequuti Flodoardus Aimoinus, cùm præ multitudine hominum infinita, omnis ad fontem sacrum intercluderetur aditus; ideoque sacrum chrisma tardiùs è sacrario proferretur, ad beati Antistitis preces columbam cœlitus advolasse, quæ ampullam alteram rostro ad manus ejus attulerit, è qua Remigius Clodovæum inunxit, reliquique Franciæ Reges ad ætatem usque nostram consecrantur: cujus tamen rei nulla apud Gregorium Turonensem mentio. Singularem gratiam istam Clodovæo soli Christus indulsit, ut unus tunc esset in universa terra Catholicus Princeps. Etenim Anastasius Imperator Eutychiana hæresi fœdabatur; Theodoricus verò Rex Italiæ, Rex etiam Visigothorum Alaricus, qui Hispaniæ & parti Galliæ dominabatur, Rex quoque Burgundionum, Rexque Vandalorum in Africa impietatem simul Arianam sectabantur: reliquarum verò gentium Principes idolorum cultui addicti erant.

6. Mox ab Alemannico bello successit Burgundicum. Burgundionibus eo tempore regnabat Gundebaldus Princeps perfidus & fratricida. Adversùs hunc movit Clodovæus, ut soceri sui Chilperici necem ulcisceretur. Gundericus ejus gentis Rex ab Athanarico Gothorum Principe trahens originem, quatuor sibi superstites liberos reliquerat, primogenitum Gundebaldum, Godegisilum, Chilpericum, qui Clotildis pater fuit, & Godomarum. Gundebaldus ut solus regno potiretur, Chilpericum ejusque conjugem trucidaverat, prætereaque fratrem natu minimum Godomarum: Clotildim verò ejus absentia (quippe ab educatrice è gladiis sicariorum clam subducta fuerat tenera adhuc puella) servaverat; patruus verò Gundebaldus aliquantulum mitigatus eam deinceps sub sui custodia educari voluerat, nihil sibi à puella, cujus indolem gratam habebat, reformidans. Qui ex fratribus superstes erat Godegisilus, fratrum peremptorum exemplo territus, quamvis metum quanta poterat solertia dissimularet, sibi necem indies imminere à truculento fratre formidabat. Clodovæus igitur precibus occultis sollicitatus Godegisili, & à Clotildi perdiu instigatus Gundebaldum bello adoritur, & ad Divionem castrum acie victum parte regni contentum esse jubet, alteram Godegisilo tradit, & utrique vectigal imponit. Cæterum digresso Clodovæo Godegisilum nec opinato circumsessum Viennæ capta urbe Gundebaldus interficit: Tum exeusso Francorum jugo tractum illum recuperavit omnem, qui Burgundiæ nomine censetur, anno 501.

7. Suffectus in Gelasii sedem Pontifex Anastasius, nihil antiquius habuit quàm Legationem ad Imperatorem Anastasium mittere de Acacii nomine abolendo; quod fuerat à prædecessoribus Felice secundo & Gelasio frustrà tentatum: neve

R 3 ea ex

ea ex re difficultatis obex nasceretur, sua declarat epistola, ordinationes, baptismata, cæteraque Sacramenta, quæ Acacius post suam condemnationem contulerat, rata permanere, neque in hujusmodi quidquam esse mutandum. Hac perfuncti sunt Legatione insignis meriti viri Germanus Capuæ, & Crescomus Tuderti Episcopi. Legatos liberaliter excepit Anastasius Augustus, neque abnuit rem perficere, quæ a se petebatur, dummodò Romanus Episcopus Zenonis henotico subscriberet. Qua occasione novum exorsum est schisma apud ipsos Romanos. Interim vita excedit Anastasius secundo sui Pontificatus anno, qui fuit Christi 498. Reversus Romam Festus Romanus Patricius, qui cum Anastasii Papæ duobus Legatis ad Imperatorem profectus in se receperat, & Principi conditionem poscenti pollicitus fuerat, se Romano Pontifici suasurum pro Ecclesiæ pace hanc henotici subscriptionem, & fore vicissim, ut Principis & universorum consensu Acacii memoria prorsus aboleretur, nihil intentatum reliquit Festus, ut is Pontifex eligeretur, qui his conditionibus præberet assensum. Quia verò id sperabat à Laurentio, ut scribit Theodorus Lector, omni studio multisque pecuniarum largitionibus elaboravit, ut hic eligeretur. Quarto igitur ab obitu Anastasii die, pars Cleri convenit Constantinianam Basilicam, & Symmachum natione Sardum elegit: eodemque die pars altera in Basilica Sanctæ Mariæ Laurentium Papam creavit, tanta utrinque animorum contentione, ut divisis in utramque factionem non modo Clericis, sed etiam Romano Senatu, magnæ in urbe eædes & rapinæ perpetratæ sint. Ad hæc sedanda certamina & sistendam humani cruoris effusionem, convenit inter geminas factiones, ut missis hinc inde Ravennam oratoribus, judicium Theodorici Regis expectaretur, & interim omnia quieta essent. Auditis partibus Rex supremum Pontificatum illi adjudicavit, quem constaret priorem electum fuisse: si verò id minimè constaret, ei certè quem major pars elegisset. Interquiescente populo coacta est anno sequenti Romæ in Basilica Sancti Petri Episcoporum septuaginta duorum Synodus, agente & præsidente Symmacho, cujus præcesserat electio, eique confirmata Pontificia dignitas fuit, cui primus inter Presbyteros subscripsit post Episcopos ipse Laurentius, qui fuerat in schismate contra Symmachum creatus, factusque est in hac ipsa Synodo Episcopus Nucerinus, ut testatur Pontificum liber.

8. Veruntamen anno insequente schisma recruduit, agentibus Senatoribus Festo & Probino cum aliquibus de Clero zelo ductis, qui Symmachum gravium quorumdam criminum apud Theodoricum insimularunt, & Laurentium occultè ad Romanam sedem revocavcrunt. Theodoricus ad horum petitionem Visitatorem ad hoc delegavit Petrum Ecclesiæ Altinæ Antistitem, eoque res processit, ut ablata sit Symmacho rerum ac opum Ecclesiæ administratio, ut in suo apologetico expostulat Ennodius. Ut verò causa ista pacificè ac citra tumultum expediretur, necesse fuit Romam adventare Theodoricum, cujus præsentia & potestate simultates partium in apertam alioqui hostilitatem erupturæ coercerentur. Nec tamen etiam præsens impedire valuit multas Sacerdotum & aliorum cædes, Monialium in apertum productarum horribiles contumelias, aliasque seditiosorum insolentias, adeo ut dum Symmachus ipse ad Basilicam Sancti Petri, ubi Synodus agebatur, accederet, multi qui comitabantur ipsum Sacerdotes, à furentibus occisi sint, ipseque Pontifex inter saxorum imbres vix fugiens evaserit. Hujus diuturnæ sæpiusque interruptæ Synodi diversæ fuerunt pluribus in locis sessiones, aliquando in Basilica Julii, aliàs in Basilica Sessoriana sanctæ Crucis, aliàs in sancti Petri. Initio coram Theodorico Rege protestati sunt Episcopi, non esse regiæ potestatis Synodum convocare. At Rex scriptum exhibuit ipsius Symmachi, hanc sibi potestatem permittentis in re præsenti, atque dispensantis secum. Synodi Patres instituerunt Romanum Pontificem non nisi à Deo posse judicari. Symmachus præsens respondit, se hac in re proprio jure sponte abdicare, seque ultrò Synodali judicio submittere, ejusque cognitioni causam istam delegare. Omnibus demum maturè discussis, vindicata est Synodi decreto Symmachi Papæ innocentia, suaque ei sedes ac dignitas asserta, impositumque calumniatoribus silentium. Eadem in Synodo per maximus hæreticorum fautor, & orthodoxorum implacabilis persecutor Imperator Anastasius communione fidelium summotus est, Christi anno 503. Ennodii Diaconi posteaque Ticinensis Episcopi scriptum pro hac ipsa Synodo apologeticum, eadem ipsa legit & approbavit. Adversus excandescentem ob excommunicationem Anastasium Symmachus quoque apologeticum egregium conscripsit.

9. In Africa novæ persecutionis turbo Ecclesiam perculit Trasamundus Vandalorum Rex, cùm se primis regni sui annis mitem Catholicis exhibuisset, postmodum in deteriora mutatus anno 505. edixit, ne defuncto Catholicæ religionis Episcopo alius quispiam subrogaretur, sperans Ecclesias orthodoxorum Episcoporum orbitate brevi desolatum iri. Ad id anteveniendum exitium Victoris Byzacenæ provinciæ Primatis diligentia omnes illius Provinciæ Præsules communi consensu constituerunt sufficiendos esse, quotiescunque Ecclesiæ vacarent, novos Episcopos. Interea viduatæ Ecclesiæ Ruspensi Fulgentius eligitur & consecratur Episcopus, ex Monasterio, in quo sanctissimè vixerat, eductus. Quam rem ut rescivit Trasamundus, Fulgentium unà cum aliis Byzacenæ Provinciæ Episcopis plus quàm sexaginta Sardiniam in exilium deportari jussit. Præter quos eamdem in Insulam relegati alii Africanarum cæterarum Provinciarum Antistites fuere, qui cum præcedentibus numerum ducentorum viginti quinque Episcoporum complevere, ut

scribit

scribit Paulus Diaconus historiæ Miscellæ lib. 15. In his erat Hipponensis Numidiæ Provinciæ Episcopus, qui secum in Sardiniam venerandum corpus attulit Ecclesiæ Catholicæ præcipui magistri Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi, quo ex loco postea Ticinum a Luitprando Longobardorum Rege honorificè translatum est. Effulsit tunc paterna Symmachi Romani Pontificis pietas, qui exulibus Christi Confessoribus extrema laborantibus egestate, quæ victui necessaria erant, largiter suppeditavit, ut fidem facit in ejus vita Romanorum Pontificum liber. Trasamundus cum accepisset Fulgentium inter exules præcipua doctrinæ laude celebrari, eum Carthaginem accersivit, sperans fore ut eo separato Catholica fides in Africanis Provinciis concideret. Sed contra accidit; in omnibus namque disputationibus, tum scripto, tum viva voce agitatis, de hæresi gloriosè triumphavit, multos vacillantes firmavit, & plerosque lapsos ad pristinam fidem felicissimè reduxit. Quapropter Trasamundus spe sua deceptus, illum in Sardiniam remisit. Cumque è portu Carthaginis solveret, amico lugenti predixit, se aliquando firmata Africanarum Ecclesiarum pace, cum reliquis Episcopis fore reducem. Id verò post annos viginti felici eventu adimpletum est, anno Chr. 522. quo qui Trasmundo successit Hildericus, exules Episcopos in pristinas revocavit Ecclesias, & in his admirabilem Fulgentium, omnibusque regni sui Catholicis plenam exercendæ suæ religionis libertatem indulsit.

10. Anno a Christo 507. Clodovæus studio incensus propagandæ Catholicæ religionis, simulque Franciæ dominationis, bellum adversus Alaricum Visigothorum Regem movet, qui tunc temporis Gallicanis Provinciis, quæ a fluvio Ligeri adusque Pyrenæos montes protenduntur, dominabatur. In Pictonibus amnis Vigenna, qui vulgò *la Vienne* dicitur, sic imbribus continuis intumuerat, ut Francis diù præstolandum fuisset, donec defluentibus aquis amnis esset vadosus ac permeabilis; sed divinis faustisque auspiciis cerva ex vicinis virgultis prosiliens, amnem, Francis videntibus, transivit ea parte, qua sola vadosus erat, eademque sequentes illius ductum Franci, ad oppositam ripam incolumes trajecerunt. Ulterius promotus Clodovæus Pictavorum urbem occupat. Deinde Alarici exercitum in campis Volcadensibus, *Vovillè* vulgò dictis, decimo a Pictavio milliari assequitur. Atrox ibi prælium conseritur. Clodovæus perruptis hostium cuneis ipsum Regem Alaricum cominus adoritur, suaque manu interimit. Amisso Rege in fugam effunduntur Visigothi, quorum horribilem stragem insequentes a tergo Franci ediderunt. Tanta insignis victoria & opimis reportatis spoliis Clodovæus exercitum dividit, cujus partem filio notho Theodorico tradit, qui Provincias superiores Aquitaniæ Rutenos, Cadurcos, aliosque regionis populos in deditionem recepit. Rex ipse cum alia copiarum parte permulta oppida ipsamque Burdegalam occupat. Redacta universa Aquitania supererat Inculisma, quam sedulò munitam inclusi hostes strenuè propugnare statuerant, sed paranti obsidionem Regi spontè corruentes muri facilem ad illam aditum dederunt. Inde victoriam prosequutus, quidquid propemodum illius Regni amnibus Ligeri & Rhodano concludebatur, suo adjecit regno una cum Tolosa & Tectosagrum oppidis. Narbona tamen cum Volcis & Arecomicis in fide stetit Amalarici, qui Alarico patri successit. Theodoricus Ostrogothus Italiæ Rex quasi patrocinium assumens Amalarici ex filia nepotis, ne Provinciam, quæ Rhodano & Varo fluminibus includitur, Clodovæus occuparet. Arelatem valido Gothorum præsidio & commeatu munivit, adeò ut Franci ab urbis obsidione repulsi fuerint, cujus tunc Cæsarius erat Episcopus sanctitate celeberrimus, ut in hujus vita perhibet Cyprianus. Theodoricus verò Italiæ Rex tutorio nomine Hispanias, & Narbonenses Provincias trans & cis Rhodanum depulso Giselico Alarici ex concubina filio, per suos Præfectos administravit ab Oceano adusque maritimas Alpes. Porrò Anastasius Imperator rerum a Clodovæo feliciter gestarum fama commotus, ejus amicitiam expetivit, perque honorificam Legationem eidemest gratulatus, & misso ad eum paludamento, regioque diademate, jura Consulatus Patriciamque dignitatem eidem contulit. At ille missum ad se diadema gratias Deo rependens, eique uni victorias acceptas referens ad altare Principis Apostolorum dedicari voluit & offerri, ut pignus & monumentum Catholicæ, quam solus Principum complectebatur, fidei.

11. Hoc eodem sæculò Catholica fides alterum sumpsit incrementum, Burgundionum ex Ariana perfidia conversione. Avitus Viennę Allobrogum Episcopus quod frustra tentaverat in Gundebaldo Burgundionum Rege, id tandem obtinuit in illius filio regnique successore Sigismundo, quem ejurato Arianismo in ovile Christi traduxit, fuitque illi autor Synodum Epaonensem convocandi anno 517. ad resarciendam collapsam Ecclesię sanctę fidem & disciplinam, quemadmodum antea, Clodoveo ad fidem converso, eadem ex causa Remigius Remensium Episcopus Concilii Aurelianensis persuaserat indictionem. Isto pariter Sęculo in Oriente Alamundarus Saracenorum Rex bello strenuus, post depopulatas Arabum & Palæstinæ regiones, Christo nomen dedit, abjecto idolorum cultu, anno Chr. 513. Et licet Euthychiani, quos Anastasius Imperator omni studio fovebat, Catholicam fidem toto Oriente insectarentur, & Severus pseudoepiscopus Antiochenus sectarios Episcopos ad hunc Principem delegasset, suasuros ne alibi quam apud Eutychianos baptizari vellet; iste ut eos simul eluderet, & convinceret, fabulam excogitavit, dicens, tem novam scriptis ad se literis

didi-

didicisse, scilicet mortuum esse Archangelum Michaelem. Illi de bellatoris viri in rebus Theologicis imperitia & credulitate vix risum cohibentes, negarunt fieri posse, ut Angelica natura mortem obiret; quibus ille regessit: Quomodo si duas naturas Christus non habet, crucem & mortem Deus pertulit, cùm ne Angeli quidem, quos ex nihilo Deus creavit, quidquam pati aut mori possunt? Itaque perstitit inconcussus Alamundarus in suscipienda cum baptismo Catholica fide ab orthodoxo Episcopo, ut scribit Theodorus Lector collect. lib. 2. Anastasius Bibliothecarius in Chronico, Paulus Diaconus, & alii, ejusque baptismus contigit anno 513. Denique sub hujus sæculi, ut paulò post videbimus, exitum, Visigothorum gens sub Recaredo Hispaniarum Rege amplexa est Catholicam fidem. Clodovæus verò Lutetiæ Parisiorum humanitatis debitum exolvit anno Christi desinente 511. ætatis 45. ejus regnum ex æquo inter se diviserunt quatuor ejus superstites liberi. Qui natu major erat Theodoricus, etsi ex concubina susceptus, regni sui sedem apud Metas habuit. Reliqui tres legitimi, quos Clotildis peperit, Clodomirus quidem apud Aurelianos, Clotarius in Suessionibus, Childebertus Parisiis regni sedem habuit.

12. Ecclesiam interea Imperator Anastasius, quacunque protendebatur illius dominatio, miserabilem in modum dilacerabat. Impunè licitum erat sub ejus Imperio quamcunque hæresim profiteri, Manichæorum, Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorum, aliamve quamlibet; sola Catholica fides profitentibus damno erat; non enim tolerabat quemquam Chalcedonensi decreto adhærere. Leges admodum severas adversus hæreticos promulgavit, sed hoc nomine soli comprehendebantur, quicunque Eutychetis & Dioscori dogma reprobabant; soli itaque orthodoxi sub ementito hæreticorum nomine carceribus, exiliis, omnium dignitatum abdicatione, bonorumque spoliatione plectebantur. In his Euphemium Constantinopolis Patriarcham constantia orthodoxæ fidei insignem, eo tamen nomine vituperandum, quod communionem Apostolicæ sedis abrumpere prælegisset, quam Acacii perfidi nomen de tabulis Ecclesiasticis delere, Anastasius Patriarchali solio dejecit, perpetuoque damnavit exilio.

13. Anastasius hæresi suæ amplificandæ intentus, & iniquo fetens animo populo regiæ urbis Catholicam fidem servari illibatam, Xenajam plurimis contaminatum impietatibus, insignisque temeritatis & audaciæ hominem Constantinopolim induxit anno 506. Erat iste genere Persa, fueratque servilis conditionis, quem Eutychianæ hæresi addictissimus Petrus Cnapheus, Antiochenæ sedis invasor, Hierapolitanum ordinaverat Episcopum. Xenajas iste, ab aliis Philoxenus dictus, principem se Manichæorum sectæ profitebatur. Eutychetis hæresim, ut impius, a quibus omnia sperabat, gratificaretur, omni cura & studio promovebat; Primusque adversus sacras imagines invehi cœpit, & futuris iconomachis prælusit. Idem Anastasius anno 509. Severum ex Acephalorum secta ducentis monachis comitatum, regiam in civitatem advenientem honorificè complexus est. Hic nefarius hæreticus Anastasii gratia fretus anno 513. dejecto ob fidei constantiam Flaviano Antiocheno Episcopo, se illius in locum per vim apertam intrusit, & Orientales omnes ad Synodi Chalcedonensis damnationem omni modo pertrahere studuit, sibique obsistentes quoscunque Antistites sedibus suis pepulit, in quibus constantissimum sacræ fidei assertorem Eliam Hierosolymitanum Patriarcham. Macedonius verò regiæ civitatis Patriarcha ob similem Chalcedonensis fidei constantiam Anastasio exosus, & invisus, exautoratus est anno 511. Hic tamen ejusque præcessor Euphemius communionem Apostolicæ sedis minimè obtinuerunt, ob contumaciam in retinenda perfidi Acacii memoria, tametsi essent in reliquis religiosi atque orthodoxi.

14. Quod de Pharaone sacra commemorat historia, ingruentibus castigationibus divinitus immissis a persequendis Israelitis tantisper destitisse; sed illis cessantibus pœnis, ad pristinam rediisse immanitatem, donec horrendo interitu periit, hoc idem Anastasio contigit. Oppressus Constantinopolitanus populus ab ipso propter Catholicam professionem, in apertam rebellionem prorupit; sed populum ipse depositis Imperii insignibus, & fallacibus promissis ludificatum placavit, atque in commiserationem flexit, & sic insignia deposita resumpsit. Vitalianus etiam Scytha propria incensus ambitione, per speciem Catholicæ tuendæ religionis ab Anastasio defecit, Cyrillum Thraciæ Præfectum interemit, Provincias Thraciæ, Scythiæ & Mysiæ cum arcibus occupavit, ipsamque Constantinopolim obsidione cinxit. In his angustiis Anastasius palam professus est Chalcedonensis Concilii, & epistolæ Leonis fidem inviolatè servaturum, exules Catholicos in sedes pristinas postliminio revocaturum, literas ad Hormisdam Pontificem de redintegranda Orientalium Ecclesiarum cum Romana, ad ipsius novæque Synodi, si sic videretur, arbitrium, concordia, scripsit, sigilloque munivit. Sed dissipatis Vitaliani copiis hoc resipiscentiæ prætextu, perfidus Princeps larvam simulationis deposuit, sedatoque largitionibus populo, aliisque artibus & muneribus, iis, quorum altior erat potestas, mitigatis, Hormisdæ Legatos adventantes Græciæ accessu prohibuit. Rebus ita confirmatis recruduit impia persecutio, & vix credibile est, quantis piorum hominum cædibus Eutychianorum & hæsitantium Acephalorum sectæ grassatæ illis temporibus fuerint, Anastasio non solum connivente, sed etiam incitante. Eousque ut Anastasio dilectissimus Severus Antiochenæ invasor Ecclesiæ, simul ac rescivit, quæ contra Legatos Hormisdæ gesserat Anastasius, collectam scelera-

torum

torum manum ad diſperdendos quoſcunque orthodoxos immiſerat, qui præter innumeras alias fidelium cædes, direptiones, & incendia, trecentos quinquaginta monachos, quorum multi ad altaria confugerant, non alia ex cauſa quam odii adverſus Catholicam fidem concepti, trucidarent. Legati autem qui horum facinorum querelam ad Anaſtaſium detulerunt, injurioſè excepti, & cum contumeliis rejecti ſunt a ſceleratiſſimo Imperatore, quem demum anno ſequente, qui fuit Chriſti 518. divina ultio fulmine de cælo ictum de medio ſuſtulit.

15. Poſt horrendas DEI Eccleſiæ offuſas per ſacrilegum & immaniſſimum perſecutorem tenebras, dies ſerenus illuxit, quo piiſſimus & amantiſſimus Eccleſię Princeps Juſtinus ad thronum Imperii evectus eſt. Hic ex abjectiſſima ſorte per virtutem & honorum gradus ad id faſtigium aſcendit, ex bubulco miles gregarius, inde militię dux, cohortis preſectus, tribunus militum pretorianorum pręfectus, & ad poſtremum Imperator evaſit. Hujus Imperii exordio Pontifex Hormiſda, quę tanto ſtudio, ſed hactenus inani, expetiverat, conſequutus eſt. Miſſis enim Conſtantinopolim Legatis hęc a religioſiſſimo Principe impetravit. Primum, ut Sectę omnes a recto Eccleſię Romanę tramite devię Imperiali edicto proſcriberentur. Tum quoque ut Acacii, Euphemii, & Macedonii Conſtantinopolis Antiſtitum, necnon impiorum Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii memoria damnaretur, eorumque nomina de tabulis omnium Orientis Eccleſiarum eraderentur. Hac ratione diſſidium ceſſavit Eccleſiarum Orientis cum Romana Eccleſia, quod annos triginta ſex perduraverat, ex quo Felix Papa tertius anathemate juſto Acacium perculerat. Hæreticos Juſtinus inſectando, Arianum Regem Theodoricum adeò commovit, ut minaretur ſe æqualia facturum Italiæ, in qua regnabat Catholicis, eorumque Eccleſias & opes Arianis ſe attributurum, niſi Juſtinus, quaſcunque his abſtulerat Eccleſias, quamprimum reſtitueret, miſitque ad hanc Legationem Joannem Papam, qui mortuo Hormiſdæ ſucceſſor fuerat ordinatus, ut iſta Juſtino Auguſto denunciaret. Paulus quidem Diaconus in miſcella Hiſtoria refert, Juſtinum Joannis precibus adductum Eccleſias Arianis ereptas reſtituiſſe, & ab his vexandis deſtitiſſe. Sed Joannes tamen epiſt. 2. ſcripta ad omnes Italiæ Epiſcopos, contrarium prorſus de ſe teſtatur, nimirum ſe tempore Legationis quaſcunque reperire potuerat Eccleſias Arianis ereptas, conſecraſſe, Catholicis a Juſtino vindicatas. Rei quæ eventus id magis ſuadet; regreſſum enim ex illa Legatione Joannem, quaſi Legationis injunctæ prævaricatorem, Theodoricus Ravennæ in vincula conjecit, ibique inedia & ſqualore mori coegit anno 526. Quo eodem Symmachum Senatorem, ejuſque generum Boetium, Illuſtriſſimos Sæculi hujus viros, gladio necavit. Idemque ipſe Theodoricus paucis poſt diebus moriens ad tremendum DEI judicium evocatus eſt, relicta filia Amalaſuntha præſtantis virtutis fœmina, & ex illa nepote Athalarico regni ſucceſſore, qui anno ætatis decimo-ſexto extinctus eſt. Amalaſuntha, quæ Regnum ut tutelam filii ſui gerens ſapienter adminiſtraverat, Gothos verita, regnum in Theodatum tranſtulit Amalaphidæ ſororis Theodorici filium, quò præter meritum evectus homo iners, & flagitioſus, benè de ſe meritam fœminam trans Vulſinum lacum relegatam & carcere incluſam perfidioſè necari juſſit, anno 534.

16. Exacto Imperii novennio Juſtinus diem obit extremum, eique ſuccedit ex ſorore nepos Juſtinianus inconſtans, variiſque moribus Princeps, qui multis edictis Catholicæ religioni conſultum eſſe voluit, ſed idem tranſiliens juſtæ poteſtatis limites, immodicam ſibi autoritatem arrogavit, perniciemque gravem & ſchiſma in Eccleſiam invexit, in Summum Pontificem impius & crudelis, avunculo Juſtino longè diſſimilis, & Anaſtaſio impio moribus & ſtudiis conformior, cujus imitatione Synodum Chalcedonenſem impugnavit, ipſeque tandem cum impia uxore Theodora, Eutychis & Severianorum hæreſibus ſe irretivit, quas ſub Agapeto Pontifice, repugnante uxore, fuerat inſectatus: ut de ipſo prædicari poſſit, cum initio fuiſſet Juſtini pietatis imitator, degeneraſſe poſtmodum in Zenonis & Anaſtaſii pernicioſam imitationem. Hic ergo repugnante admodum & diſſuadente Romano Pontifice Vigilio: ſed hortatoribus hæreticis auſcultans, Concilium quintum œcumenicum Conſtantinopoli coegit, non ſolum Eccleſiæ inutile, ſed etiam pernicioſum, ut effectus comprobavit; ſibique renitentem Vigilium Pontificem in vincula conjecit, eumdemque ne quid deterius occaſione ſuæ reſiſtentiæ Juſtinianus moliretur, approbare Concilium compulit, diſſidia renovando, quæ jampridem autorum pœnitentia aboleverat, & Chalcedonenſium Patrum prudentia conſopiverat. Ab hoc igitur Imperatore, ad odium & vituperium ſacroſanctæ Synodi, autoritate ſanctiſſimi Pontificis Leonis, & religioſiſſimi ac ſapientiſſimi Marciani Auguſti celebratæ, ut nova & inutilis Synodus præcedentem & ſaluberrimam infirmaret, aut ſi fieri poſſet, aboleret, trium capitulorum diſputatio dudum extincta reſumpta eſt, ſcilicet de Ibę Edeſſeni epiſtola ad Marim Perſam, de Theodori Mopſueſtiæ Epiſcopi ſcriptis, & de Theodoriti Cyri Epiſcopi anathematiſmis impugnantibus anathematiſmos, quos Cyrillus Alexandrinus adverſus Neſtorianos procuderat. Continebantur quidem in hiſce capitulis errores cenſura digni, ſed jampridem ſatis per auctorum reſipiſcentiam expurgati, quos reſipiſcentes & priſtinos damnantes errores Synodus Chalcedonenſis reconciliaverat, & in ſuum conſeſſum admiſerat, ſcilicet Ibam Theodori Mopſueſtienſis in ſua illa epiſtola cum exceſſu laudatorem, & Theodoritum jam Cyrillo conſentientem:

ſuique

suique scripti pœnitentem; quorum uterque multum conferre poterat ad hæresim Eutychetis profligandam. Veruntamen Eutychianæ hæresis apertus fautor & assertor Theodorus Cæsareæ Cappadocum Antistes novæ & quintæ Synodi indicendæ autor & suasor erat, odio incitatus Synodi Chalcedonensis, quæ Eutychem, cujus ipse sectator erat, damnaverat.

17. Hæc porrò quinta Synodus urgente Justiniano, & in oppositum obtinente Papa Vigilio, (qui tandem impedire non valens eidem consensit, prævidens quam exitiale sequuturum schisma erat, si resistere pergeret) celebrata Constantinopoli fuit anno 553. In hac Origenes quoque anathemate damnatus est una cum Didymo & Evagrio, suumque inter œcumenicas habuit locum, ex quo Romanæ sedis assensione firmata fuit. Eutychiana & Severiana hæresis, quæ Justino imperante semimortua jacuerat, ut vix reperiretur, qui palam illam auderet asserere, sub Justiniano, ex quo ab uxore Theodora, & a Theodoro Cæsareensi seductus illius patrocinium suscepit, caput erexit. Theodora quidem Augusta audax & superba fœmina Eutychiana sordens hæresi, Anthimum pariter Eutychianum, ex Trapezuntino Episcopo Patriarcham fecerat Constantinopolitanum. Verum Agapetus Papa a Theodato Gothorum Rege Legatus ad Justinianum missus Anthimum sede illa & fidelium communione privavit, atque ejus in locum Mennam Catholicum Sacerdotem promovit, anno 536. Theodora quidem fremente, Justiniano tamen abnuere minimè auso. Sed postquam illa omnem sibi Imperii autoritatem asciverit, & Belisarium Africæ, & Italiæ domitorem, aliosque Imperii Optimates suis jussionibus obedientes reddidit, tunc demum Sylverium sanctissimum Romæ Pontificem, suis precibus de Anthimo restituendo minimè obsequentem, calumniis appetitum exilio damnavit, eumque in Insula Palmaria ærumnis & inedia necavit, ejusque in locum Vigilium ex ambitu Summi Pontificatus consentientem promoveri curavit. Ex eo tempore Justinianus nimium uxorius a pristina religione degener esse cœpit. Enimverò Agapeto vita functo, Mennas Constantinopoli Synodum coegit, in qua Anthimum & Severum, cæterosque damnavit hæreticos, quos omnes Justinianus necdum depravatus edicto suo relegavit, eorumque libros incendio addixit. Adeò variabile est humanum ingenium, atque ab optimis etiam initiis in deteriora proclive. Ex opposito Vigilius a deterrimis initiis ad meliora deflexit. Adhuc enim Sylverio in exilio vivente Cathedram Apostolicam factione Belisarii occupavit, eumque Sylverius exul justissimo anathemate perculit. Cæterum biennio post Sylverio vita functo, Vigilius licet indignus, fide data de Catholica religione tuenda & promovenda legitimis comitiis, ut scilicet occurreretur futuro, quod metuebatur, schismati, electus est Summus Pontifex: quo ex tempore renuens, quæ Theodoræ pollicitus fuerat, exequi, de Menna deponendo, & Anthimo restituendo; ejus in se odium implacabile concitavit, seque deinceps ab omni hæresi protsus alienum dictis factisque exhibuit.

18. Romanum sub Justiniano Imperium amplissimis auctum est incrementis, ipsaque simul Catholica religio, depulsis Arianis Vandalis Africæ, Gothis verò Italiæ, Siciliæque, per Belisarium & Narsetem victores dominatur. Sed his triumphis quasi quædam velitatio prælusit Lazicum bellum. Lazorum Rex jam inde Justino Imperium regente suscepta Christiana fide eum Romanis fœdus junxerat, eorumque præsidio se adversus Persarum vires communierat. Sunt porrò Lazi populi, quos ad Orientale maris Euxini littus sitos antiquitas Colchos dixerat, nostra verò ætas Mengrelios, suntque Iberis, qui nunc Georgiani & Circassi vocantur, finitimi. Cabades Persarum Rex Lazos bello aggreditur, quos Justinianus in suum præsidium & tutelam suscipit, misso in Orientem Belisario Duce, qui præclaras de Persis victorias in Mesopotamia primum, deinde in Armenia reportavit: tertioque apud Datam castrum. Quas Belisarii victorias exactè describit Procopius, qui sub Belisarii signis militabat. Cæterum cum varia incertaque sit Martis alea, ipsi quoque Romani a Persis clades eodem bello passi sunt. Pace cum Persis utcumque composita, Justiniani anno sexto, Constantinopoli gravissima seditio exarsit, in qua Hypatius patricius acclamatus est Imperator. Justinianus cum de capessenda fuga dubitasset, palatium hortatu Theodoræ munit, Belisariique, atque Narsetis opera occisa sunt uno die plusquam triginta hominum millia, multæque subversæ Ecclesiæ, quas Justinianus postea refecit. Joannes Cappadox Præfectus Prætorio, & Tribonianus quæstor, ut populo de ambotum nequitia & rapinis conquerenti utcumque satisfieret, exauctorati sunt a Justiniano, sed paulò post in pristinum gradum ab eodem restituti. Exinde subsequutum est Vandalicum bellum. Gilimer fratre suo Hilderico perempto, ejus occupavit regnum: Quam ut ulcisceretur nequitiam Justinianus, bellum adversus eum movit misso Belisario Duce. Mirum quam celeriter tanti momenti bellum terminatum fuerit. Primo enim anno Carthago expugnata, multæque præcipuæ civitates & arces jugum victoris acceperunt. Sequenti verò, Gilimere in Belisarii manus redacto, amplissimum id regnum in partes Romani cessit Imperii. Belisarius victor specie triumphi Constantinopolim est ingressus, non tamen curru, sed equo phalerato insidens, captivisante se traductis, ipsoque Gilimere identidem verba ista inclamante: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Qui tamen sedentem Imperatorem compulsus est adorare, a quo donatus est agro in Cappadocia, in qua quod reliquum vitæ habuit, transegit.

19. Post

19. Post partas a Belisario in Asia de Persis, & in Africa de Vandalis victorias, hoc unum supererat ad æquandos Pompeii triumphos, ut de Europa quoque triumpharet, qui laudis cumulus ad Belisarii pariter gloriam bello adversus Gothos Italico accessit. Justinianus studio flagrans plectendi sceleris, quod in Amalasuntham Theodatus commiserat, simulque Italiæ recuperandæ, Belisarium contra Gothos immisit anno 535. Cœptum id bellum in Sicilia fuit, quam Belisarius eodem anno universam subegit. Gothi Theodati nequitiæ ignaviæque pertæsi, eo interempto Vitigem sibi Regem constituunt, qui Romanis strenuè resistit. Romam nihilominus veteremBelisarius expugnat anno 536. Deinde Ravennam Gothorum regni caput ac sedem, Vitigemque cum ejus conjuge in suam redigit potestatem. Tum Gothi effusis votis Belisario regnum deferunt: quos ille constanti erga Principem suum fide repulit. Debellatum cum Gothis omninò fuisset, nisi novum bellum Persis in Romanorum fines intentantibus Justinianus Belisarium, ut novo bello præesset, ex Italia revocasset, qui anno 540. Vitigem Constantinopolim abduxit. Amoto Belisario, Totila rem Gothicam propemodum deploratam mirabili fortitudine & prudentia erexit. Statim enim Romanos acie victos in fugam compulit, Romam, Neapolim, Samnium, Campaniam, & quascunque urbes & regiones Belisarius suam in potestatem redegerat, recuperavit. Missus adversum usque adeò formidabilem hostem Narses Eunuchus, renovato Romanorum exercitu, accitisque Longobardorum, qui sub eo egregiam navarunt operam, auxiliis, multas Italiæ regiones recepit, sibique occurrentem cum valido exercitu Totilam, collatis signis, insigni ex utraque parte edita strage superavit, fortiterque dimicantem occidit anno Christi 553. Atque ita Gothicum bellum extinctum est.

20. Ut verò ad res Francorum regrediamur, Sigismundus, qui suasu sancti Præsulis Aviti ad Catholicam fidem ab Ariana hæresi transierat, necem proprii filii innocentis Sigerici, quem ex priore matrimonio susceperat, a se illatam, instigante posteriori uxore, in Agaunensi a se condito monasterio multorum dierum pœnitentia diluit, ipseque Deus immissis in eum gravissimis calamitatibus cumulatius voluit expiari. Clodomirus enim, qui apud Aurelianos Tetrarcha regnabat, illum acie superatum cum uxore, & liberis, quorum gratia Sigericum interfecerat, abduxit captivum. Eoque cum universa prole detento in custodia, Gundemarus Sigismundi frater occupatum a Francis regnum qua insidiis, qua vi invadit. Quam rem iniquo ferens animo Clodomirus, Sigismundum cum uxore, & liberis, præcipitio in profundum puteum interimit. Et ipse dum Burgundos ultima victos acie palantes insequitur, interemptus est. Sed superstites ipsius fratres Clotarius & Childebertus, renovato Burgundico bello, Gundemarum regno spoliarunt, quod tunc omni ex parte in Francicum translatum est regnum anno 532. Clotarius demum tribus fratribus eorumque liberis superstes, Francicum regnum ex integro habuit in suam ditionem transfusum. Sed eo vita functo, quatuor ejus liberi totidem in Tetrarchas denuò partiti sunt regnum. Chariberto pars, quæ fuerat Childeberti, cum Lutetia Parisiorum obtigit. Guntrammo pars olim Clodomiri apud Aurelianos. Chilperico portio, quæ patri Clotario primum obtigerat in Suessionibus. Sigiberto portio, quæ Theodotico cesserat cum civitate Metensi.

21. In Hispaniis Amalaricus Alarici filius ejusque coronæ successor, Clodovæi liberis affinitate junctus fuerat, eorum quippe sororem Clotildim nuptiis sibi sociaverat. Hanc postquam blanditiis conatus frustra fuit in Arianam hæresim pellicere: eamdem cœpit indignis modis vexare, ut ejus animum quacunque posset ratione, ad perfidiam inflecteret, vi & cruciatibus adhibitis. Childebertus hanc ulcisci injuriam bello aggreditur. Amalaricus acie vincitur, fugamque iniens, Narbonæ a suis, quibus ob perversam indolem invisus erat, perimitur, anno 531. Childebertus abducta sorore cum opimis manubiis in propria regreditur. Illa verò in itinere vitam exuit, Parisiosque ad sepulturam elata est.

22. Sigibertus, qui Francis apud Metas regnabat, affinitatem cum Visigothis renovavit, accepta in conjugium Athanagildi Hispaniæ Regis filia Brunechilde, quæ statim ejurata paterna hæresi Catholicam amplexa est fidem. Chilpericus verò, qui Suessionibus regnabat, paulò post alteram Athanagildi filiam, Galsuntham nomine, sibi nuptiarum fœdere ascivit, pellice rejecta Fredegunde, cujus postea blanditiis irretitus innocentem conjugem neci dedit, & Fredegundem accepit uxorem. Athanagildo Liuba successit, & huic filius Leovigildus. Gosuintham iste secundis nuptiis sibi copulavit: cùm jam ex priore conjuge Theodosia sanctorum Leandri & Isidori sorore liberos haberet Hermenegildum & Recaredum. Leovigildus virtute bellica insignis, sed gentilitio Arianismi errore imbutus, diram in Catholicos persecutionem movit, quorum innumeros diversis suppliciis interemit. Cum verò primogenitus filius Hermenigildus regni successioni destinatus a patre, Ingundem Sigiberti Franci apud Metas regnantis filiam accepisset uxorem, eam in Hispaniam magno apparatu lætitiæque significatione deductam Gosuntha amicissimè complexa est, sperans pari facilitate illam deserturam Catholicam professionem, quã mater ejus Brunechildis Arianam deseruerat; sed ista omni posthabito humano respectu, constans in sancto proposito perseveravit. Tum Gosiuntha consentiente Rege Leovigildo, quod blanditiis precibusque non valuerat, per vim & cruciatus obtinere nixa est: sed nullo

modo

modo potuit puellæ constantia labefactari. Quinimò ipsa conjugem suum ad orthodoxam fidem traduxit. Quam rem ut rescivit Leovigildus, postquam conatus omni arte fuit sanctum juvenem a fide avertere, nec illum inflectere valuit, ira furens persecutionem in Catholicos adauxit. Quæ causa belli fuit inter patrem & filium, Catholicorum crudelissimè vexatorum patrocinium suscipientem: cujus avunculus Leander Legationem inivit ad Tiberium Imperatorem, subsidium pro Catholicis dirè oppressis rogans tum pecuniæ, rum militum. At res Tiberio ejusque sanctiori consilio difficillima visa est, nulliusque ferè spei ex tam longinquo suppeditare auxilia Principi in propria patria admodum debili, inopi, & inexperto, adversus potentissimum & bellicosum Regem. Paucas tamen militum & pecuniæ suppetias misit Imperator, quæ magis conferre possent ad pacem conciliandam, quam ad bellum prosequendum, quas rediens in Hispaniam Leander adduxit. Sed in procinctu prælii Dux ille Græcus cum suis a Leovigildo pecunia corruptis, antequam ad manus ventum esset, defecit ab Hermenegildo, seque copiis Leovigildi adjunxit. Quo factum est, ut Leovigildus dira strage Catholicos affecerit, filiumque captum in vincula miserit, eoque gravius exasperatus in filium tanquam rebellem, atque in cæteros Catholicos, ut perduelles & læsæ majestatis reos sævierit. Adventantibus verò Paschalibus diebus, misit intra carcerem Arianum Episcopum, ut Communionem Arianam suaderet. Cumque hic à sancto proposito dimoveri nullatenus potuisset, immissus a patre apparitor sanctum juvenem impacta in cerebrum securi peremit, anno Chr. 584. Leovigildus anno sequenti moritur, postquam Recaredum filium alterum impensius adhortatus fuit, ut fratris Hermenegildi pietatem imitaretur, & fidem Catholicam, quantum placidè fieri poterat, in regno propagaret. His monitis quam lubentissimè paruit Recaredus, consiliisque Leandri avunculi usus omne ferè regnum ad Catholicam fidem perduxit: indixit celeberrimum totius Hispaniæ Concilium nationale tertium Toletanum, quo accuratè provisum est, & fidei propagationi, & Ecclesiæ sacræ disciplinæ.

23. Ad istud pariter Sæculum pertinet expeditio Regis Æthiopiæ Elesbaam, adversus tyrannum Homeritarum Dunaam Christianæ religionis desertorem; qui non modò ad Judaïcam perfidiam defecerat, sed etiam gentem sibi subditam omni adhibita opera ad Judaïsmum & circumcisionem attrahere studebat, & resistentes Christianos ferro, & igni, dirisque suppliciis insectabatur: adeò ut ejus regionis (quæ est intra felicem Arabiam) urbes & oppida, Christianorum sanguine redundarent, & fidelium omnis sexus, & ætatis, quos excruciabat, clamoribus personarent. Hisce in angustiis suscitavit DEUS Regem piissimum Elesbaam, qui zelo sancto incitatus, immanis persecutionis extinguendæ bellum Tyranno terra marique intulit, ejusque fudit exercitus, atque urbes occupavit. Ipsum denique Dunaam ejusque primores persecutionis conscios gladio subjecit. Et postquam Christianum, & optimum Principem regioni præfecit, Ecclesiisque pristinum decorem & cultum restituit; rebus denique cunctis sollicitè compositis diadema suum in gratiarum actionem DEO consecravit, atque in Ecclesiam Jerosolymorum transmisit. Ipse verò, abdicato proprio regno, monasticam vitam cilicio indutus jejuniis & orationibus intentus, intra domunculam abditus, ab omni hominum consortio sejunctus, sanctissimam vitam felicissimo exitu conclusit.

24. Sexto isto Sæculo suscitavit DEUS insigni sanctitate præditos viros, Ordinis Monachorum instaura tores ac patres, Sabbam in Oriente, qui sub Anastasio Imperatore floruit, cujus etiam impietati obstitit: & Benedictum in Occidente, qui paulò post Justino, & Justiniano imperantibus, monasticum institutum mirificè restituit, & propagavit, cujus vitam & miracula Sanctus Papa Gregorius Magnus lib. 2. Dialogorum descripsit. Hic sanctissimus Pontifex ornamento insigni fuit tam huic sexto Sæculo desinenti, tum septimo ineunti. Hic itaque re & cognomine Magnus, imò maximus, pro Pelagio secundo Pontifice apocrisiarii officio Constantinopoli apud Tiberium Cæsarem maxima cum laude perfunctus fuit. Ibidemque convicto Eutychio urbis regiæ Patriarcha, qui corporum resurrectionem tractabilem pernegabat, eoque ad saniorem & orthodoxam sententiam retracto, optimè de Ecclesia commeritus est. Ibidemque cum Leandro Hispalensi Episcopo, qui eo Legatus pro Hermenegildo Principe, & pro Catholicis Hispaniæ advenerat, amicitia sanctissima contracta, demum mortuo ex pestilentia Pelagio Pontifice, successor illi electus, inter alia præclarissimè gesta, Britannos Insulares ad fidem convertit, misso illuc Augustino, aliisque sanctis Monachis, anno Chr. 596.

25. Jam inde ante annos quadraginta, quam hæc acciderent, Britannicæ Insulæ partes Boreales, quas Picti insederant, sanctus Columbanus ex vicina Hibernia profectus, verbis & operibus potens, ab idolorum cultu ad Christianam religionem perduxerat, ex anno 565. Qui verò Australem Angliæ partem olim occuparant Anglo-Saxones, admittente Magno Gregorio, Christianam fidem perceperunt.

26. In Gallia Episcopi duo, Sagittarius Ebrodunensis & Salonius Vapingensis, referente Gregorio Turonensi lib. hist. 5. cap. 20. multorum scelerum, homicidii, adulterii, aliorumque convicti rei, in Concilio Lugdunensi dejecti Episcopatu fuere. Cæterum ad Joannem III. Romanum Pontificem appellatione interjecta, pollicitaque morum emendatione, illius decreto restituti sunt, nec ideò tamen resipuerunt: quinimò ad pristina relapsi flagitia, addito etiam crimine majestatis, & patriæ pro-

proditionis, in Synodo Cabilonensi Regis Guntranni jussu convocata, omni Ecclesiastico gradu exuti, inque laicorum ordinem redacti, retrusi sunt in perpetuam custodiam.

27. Permultorum Scriptorum ingeniis gloriaque Sæculum istud effloruit. Hos inter tum doctrina, tum sanctitate vitæ, Fulgentius effulget, Carthagine ortus, Ruspensis Episcopus. Ennodius etiam Diaconus, & postmodum Ticinensis Præsul, qui Apologeticum pro quarta Synodo Romana edidit, probatum & laudatum deinde in quinta Romana Synodo, cui præsedit Papa Symmachus. Petrus Diaconus librum scripsit de Incarnatione & gratia Christi ad sanctum Fulgentium, & alios Africæ Episcopos. Ferrandus Diaconus Carthaginensis iisdem temporibus elucubravit paræneticum ad Reginum Comitem, & epistolas aliquot, breve insuper compendium sacrorum Canonum. Marcellinus Comes in lucem emisit Chronicum historicum, quod prosequutus est ad nonum Justiniani annum, qui est Christi 535. Eamque historiam admodum laudat Cassiodorus lib. de Divinis lectionibus cap. 17. Joannes Maxentius monachus, & ut creditur Presbyter Antiochenus, scripsit contra Hormisdæ Pontificis epistolam ad Possessorem Episcopum Africanum, negans illam esse Hormisdæ, ne videretur Summo Pontifici adversari, cum revera negari non possit esse Hormisdam illius auctorem. Illo quidem scripto Maxentius hoc nomine laudem meretur, quia Faustum & Pelagianos egregie refellit ex Augustini libris. Boetius Severinus vir clarissimus, ex Torquatorum nobilissima prosapia Senator & Consularis, permulta de rebus Philosophicis & Theologicis volumina condidit præcipuæ & sublimis eruditionis. Vixit sub Theodorico Italiæ rege, a quo morte immerita damnatus est. Dionysius cognomine Exiguus, natione Scytha, meritis doctrinæ atque pietatis vere magnus, temporibus quoque Regis Theodorici floruit, Cyclum Paschalem anno 527. contexuit, quo rejecta dinumeratione profana annorum Diocletiani, annos censere cœpit ab Incarnatione Domini JESU Christi. Scripsit etiam sacrorum Canonum collectionem ex Conciliis Ecclesiæ, quorum quæ Græca erant, Latina sua translatione illustravit; quem postea imitati sunt Isidorus, Martinus Bracarensis, Cresconius, aliique Canonum compilatores. Victor Africanus Episcopus librum egregium concinnavit de rationibus fidei Catholicæ, ad Hunnericum Vandalorum Regem, circa annum 530. Aurelius Cassiodorus Senator Regi Theodorico ab epistolis fuit, quo tempore scripsit epistolarum libros duodecim, Chronicon etiam breve a mundi exordio ad sua tempora, librosque duodecim de Gothorum gestis, quos in epitomen Jornandes contraxit. Qui idem Cassiodorus factus deinde Monachus, duos composuit libros de Institutionibus divinarum Lectionum, & in Psalterium, & Cantica Canticorum commentarios. Historiam præterea tripartitam ex libris Socratis, Theodoriti, & Sozomeni per Epiphanium Scholasticum è Græco in Latinum conversis. Primasius Episcopus Africanus Constantinopoli fuit, cum quinta ibi Synodus œcumenica celebraretur, ut ex secunda ejusdem Synodi collatione liquet, hic in epistolas Sancti Pauli, & in Apocalypsim commentaria conscripsit. Martinus primum Dumiensis Monasterii Abbas, deinde Ecclesiæ Bracarensis Episcopus, præsedit Concilio Bracarensi, quod habitum est æra 610. id est anno Domini 572. Canonum collectionem compilavit ex Græcis Synodis, cujus scriptionis meminit Isidorus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum cap. 22. & libro de viris illustribus cap. 35. Gratianus frequenter illum allegat per errorem sub nomine Martini Papæ. Joannes Climacus eximiæ devotionis Manachus, autor fuit libri Scalæ triginta graduum, quibus ad perfectam vitam conscenditur, unde illi *Climaci* nomen inditum. Hunc nonnulli referunt ad annum 340. quod improbabile est, tum quia nec ipse, nec ullus veterum hoc insinuat, tum quia in eodem libro meminit nominis sancti Abbatis Sabbæ, qui sub Imperio Justiniani floruit, & obiit. Citatur Climacus a Dorotheo Archimandrita, qui sermones viginriquatuor edidit, vixitque ad annum Domini 560. Venantius Fortunatus Episcopus Pictaviensis, floruit doctrina & sanctimonia tempore Justini junioris, Sancti Hilarii vitam, Episcopi Pictaviensis, scripsit, & Hymnos, quos inter celebres in Ecclesia sunt, *Vexilla Regis*; & *Pange lingua*, de sancta Cruce. Gregorius Turonensis Episcopus istud quoque Sæculum illustravit, tum scriptis, tum eximiis virtutum meritis. Ejus Opera sunt libri decem de historia Francorum, unus de gloria Martyrum, duo de gloria Confessorum; unus de miraculis sancti Juliani, & quatuor de miraculis sancti Martini; diemque obiit extremum anno 596. Summo Ecclesiæ ornamento fuit Gregorius Pontifex verè Magnus, sacræ doctrinæ splendidissimum jubar, atque virtutum omnium absolutissimum exemplar, cujus librorum superfluum est indicem texere, cum sint Sole ipso clariores. Vitam sanctissimam produxit ad annum 604. quo ad præmia cælestia evolavit.

CONCILIUM AURELIANENSE
primum anni 511.

1. Quæ ad Ligerim amnem sita civitas vocatur a Julio Cęsare, aliisque priscis Scriptoribus *Genabum*, nomen postea sumpsit *Aureliani*. Ex quo autem Francorum Rex Clodovæus abdicato inanium deorum cultu per Remigium Episcopum sacro fonte ablutus, victoriam subinde illustrem de Alarico Visigothorum Rege, quem in acie suapte manu peremit, reportavit: nihil prius aut antiquius animo habuit, quam ut sacram a se susceptam religionem propagaret, disciplinamque Ecclesiæ per Episcoporum comitia instauraret. Hoc sine convenere triginta Episcopi apud Aurelianum, Symmacho clavum regente universalis Ecclesiæ, anno a Christo 511. quamvis Baronius ad annum præcedentem id referat, atque etiam ante Volcadensem cum Alarico

 consili-

conflictum. Ista tamen nota adhuc in incerto est temporis, neque enim quidquam est, quod de alterutra opinione convincat; si enim Baronio fidem habemus, epistola Clodovæi Concilio præfixa ad ipsum Concilium scripta est, ideoque ab ipso Concilium assignatur anno 507. ante Volcadensem victoriam: Si vero Sirmondo credimus, victoria illa quadriennio Concilium præcessit, nec illa Clodovæi ad Episcopos directa epistola, quæ olim Concilio quasi ad ipsum pertinens præfigi solebat, quidquam habet cum Concilio commune, quamvis Episcoporum responsio Concilii jam initi mentionem habeat. Sirmondus vero majorem fidem habet primæ Concilii subscriptioni Cypriani Burdigalensis Ecclesiæ Metropolitæ, quæ in quibusdam vetustis exemplaribus tempus exprimit VI. Idus Julias; Felice vero clarissimo Consule. Ille vero Consulatus posterior est annis fere quatuor illa Volcadensi de Alarico victoria, inciditque in annum Chr. 511. Huic interfuere Concilio Remigius Rhemensis, tametsi non legatur subscriptus, Gildardus Rothomagensis, Lupus Suessionensis, Melanius Redonensis, Quintianus Rutenensis, Theodorus Antisiodorensis sanctitate celebres Episcopi, quos omnes cultu publico universa veneratur Ecclesia,

2. Can. I. *De homicidis, adulteris, & furibus, si ad Ecclesiam confugerint, id constituimus observandum, quod Ecclesiastici canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis vel domo Episcopi eos abstrahi omninò non liceat: sed nec aliter consignari nisi ad Evangelia, datis Sacramentis de morte, de debilitate, & omni pœnarum genere sint securi: ita ut ei, cui reus fuerit criminosus, de satisfactione conveniat. Quod si sacramenta sua quis convictus fuerit violasse, reus perjurii non solum a communione Ecclesiæ, vel omnium Clericorum, verum etiam & a Catholicorum convivio separetur. Quod si is cui reus est, noluerit sibi intentione faciente componi, & ipse reus de Ecclesia actus timore discesserit; ab Ecclesiæ Clericis non quæratur.* c id constituimus 17. q. 4.

Quamvis Ecclesiarum immunitas pro reis aut servis ad eas confugientibus fuerit olim ubique gentium religiose servata, accuratiore tamen studio videtur antiquitus a Francis observata. Omitto hic Gallicanos canones Concilii Arausicani primi can. 5, & Aurelianensis quarti can. 21. & alios. Carolus etiam Magnus his adstipulatur lib. 5. Capitularium, c. 90. *Reum,* (inquit) *ad Ecclesiam confugientem nemo abstrahere audeat, neque inde donare ad mortem, vel ad pœnam, ut honor Dei, & Sanctorum ejus conservetur: sed rectores Ecclesiarum pacem & vitam ac membra ejus obtinere studeant: tamen legitimè componat quod inique fecit.* Habetur c. reum ad Ecclesiam, 17. q. 4. Augustinus epist. 187. ad Bonifacium, hunc ipsum qui erat Africæ præfectus, acriter coarguit, quod reum criminis de Ecclesia rapuisset, mandatque ut illum indemnem ad Ecclesiam remittat, & donec id egerit, & prefinitum pœnitentiæ tempus expleverit, eumdem Ecclesiæ & fidelium communione arcet. Plura vide superius observata ad Arausicanum can. 5.

3. Can. IV. *De ordinationibus Clericorum id observandum esse decrevimus, ut nullus sæcularium ad clericatus officium præsumatur; nisi aut cum Regis jussione, aut cum Judicis voluntate.*

Similis est sanctio lib. 8. Capitularium Caroli Magni c. 120. *De Curialibus* (ait) *hominibus, qui ad servitium Dei tradere se volunt, ut prius hoc non faciant quam licentiam a nobis postulent: hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam causa devotionis hoc fecisse, quam pro exercitu seu alia functione regali fugienda: quosdam vero cupiditatis causa, ab his, qui res illorum concupiscunt, circumventos audivimus, & ideo hac fieri prohibemus.* Cum lege vetuisset Mauricius Cæsar, eos qui publicis ministeriis fungebantur, seu curiales, ad Ordines Ecclesiasticos recipi, & milites non exautoratos intra Monasteria admitti nondum expletis stipendiis: priorem quidem legis partem approbavit; posteriori vero fortiter obstitit sanctus Pontifex Gregorius lib. 2. epist. 62. ad Mauricium Augustum.

4. Can. V. *De oblationibus, & agris, quos Dominus noster Rex Ecclesiis suo munere conferre dignatus est, vel adhuc non habentibus Deo inspirante contulerit, ipsorum agrorum vel clericorum immunitate concessa: id esse justissimum definimus, ut in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum pauperum, & redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, impendatur: & Clerici in adjutorium Ecclesiastici operis constringantur. Quod si aliquis Sacerdotum ad hanc curam minus sollicitus ac devotus extiterit, publice a comprovincialibus Episcopis confundatur. Quod si nec sub tali confusione correxerit, donec emendet errorem, communione fratrum habeatur indignus,*

5. Can. VII. *Abbatibus, Presbyteris, omnique Clero, vel in religionis professione viventibus, sine discussione, vel commendatione Episcoporum pro petendis beneficiis ad domnos* (alias Principem) *venire non liceat. Quod si quisquam præsumpserit, tamdiu loci sui honore & communione privetur, donec per pœnitentiam plenam ejus satisfactionem Sacerdos accipiat.*

Canon Sardicensis 8. ne ipsis quidem Episcopis longius peregrinari, vel in aulam proficisci permittit absque dimissoriis Metropolitani sui, vel Synodi Provincialis. Zosimus Pontifex in epist. ad Episcopos Galliæ injungit cunctis Episcopis Romam ex Gallia profecturis, ut formatas ab Arelatensi Episcopo accipiant. Concilium pariter Carthaginense tertium can. 28. prohibet Africanis Episcopis trans mare proficisci, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cujusque Provinciæ, & sumpta ab ipso formata. Chalcedonensis can. 23. Clericos simul & Monachos percellit, qui non obtenta proprii Episcopi venia ad regiam urbem accedunt, & in ea commorantur, eosque abigi per Defensorem Constantinopolitanæ Ecclesiæ jubet, atque ad proprium Episcopum redire compellit. Canon etiam Apostolorum 32. prohibet quemquam sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum, sine commendatitiis literis quocumque pergant, suscipi. Quæ iteratur prohibitio per Laodicenæ Synodi can. 41. Quinetiam Clemens Papa & Martyr lib. 2. const. Apost. hoc idem extendit etiam ad laicos cap. 258. Agathense pariter Concilium ita sancit can. 51. *Presbytero, aut Diacono, aut Clerico sine Antistitis sui literis ambulanti communionem nullus impendat.* Concilium Chalcedonense can. 20. *Si qui* (ait) *Episcopus post hanc definitionem susceperit Clericum ad alium Episcopum pertinentem, placuit, & susceptum, & suscipientem communione privari, donec is, qui migraverat Clericus, ad propriam fuerit regressus Ecclesiam.* Postremo ut alios prætercam intermedios canones, Con. Trid. sess. 23. c. 16. ita sancit. *Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis Ordinarii sui literis ab ullo Episcopo ad Divina celebranda & Sacramenta administranda admittatur.* Hæ literæ vocantur pariter testimoniales. Saluberrimum hoc institutum confirmat Nicænum I. Concilium can. 15.

6. Remoram aliquam posset injicere, quod hic idem statuit canon 7. ut Clericus qui sine commendatitiis alio commigrarit, pœnitentiæ addicatur, eaque completa, pristinum recuperet gradum & officium; id enim innumeris canonibus contraire videtur, quibus Clerici, & a pœnitentia excluduntur, & qui laici pœnitentiam aliquando peregerint, a Clero in perpetuum arcentur. Cæterum pro diversarum Ecclesiarum consuetudine diversus fuit usus & observatio. Multis enim locis, pœnitentiæ faciendæ ac obeundæ causæ discernebantur, ut si ob gravia crimina inflictæ fuissent pœnitentiæ, aut si in his peragendis pœnitens grave crimen fuisset publice confessus, sive sua, sive aliena voce, ejusmodi pœnitentia perpetuam pareret ξενιτείαν, ac indispensabilem irregularitatem: hujusmodi censebantur idololatria, aut gravis impietas, adulterium, furtum notabile, falsi crimen, sacrilegium, si vero ob levius delictum fuerat quis publica functus pœnitentia, qualis est illa sine testimonialibus proprii Antisti-

Antistitis circumvagatio, aut si grave crimen pœnitentis non innotuisset, ejusmodi pœnitentia in aliquibus Ecclesiis nihil obstabat clericatui, sed ejus duntaxat honorem, & ministerium ad tempus suspendebat; cujus rei exemplo sit iste Aurelianensis canon. Itemque Arausicensis I. Concilii suprà suo loco citatus can. 4. *Pœnitentiam desiderantibus etiam clericis non negandam*. Concilii quoque Toletani quarti can. 4. hoc ipsum confirmatur: *Hi qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse profitentes; hujusmodi si revaluerint, possunt etiam pro morum probitate ad gradus Ecclesiasticos pervenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fateantur, ad Clerum pervenire nullatenus poterunt.* Hunc ipsum canononem commemorat & instaurat Concilium Toletanum decimumtertium, an. Chr. celebratum 683. statuens can. 10. *Frater noster Gaudentius Valeriensis sedis Episcopus, insinuans quod per manus impositionem subactus fuisset pœnitentiæ legibus: sed utrum accepta pœnitentia liceret sibi præcepta sui Ordinis contrectare mysteria, vel Missarum soluta explere officia? Per Synodalia rogavit certificari responsa. Tunc collatis in unum hujusmodi canonicis instrumentis, hoc sancta Synodus definivit: Ut reconciliatione præmissa, soliti Ordinis retentet officia. Si enim regula præcedentium Patrum eos, qui pœnitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, (si adsit tamen in his & talibus probitas morum) ad Ecclesiasticos gradus pervenire permittunt; quanto magis ut his, qui in ipso Sacerdotio constituti pœnitentiam accipiunt, à sui Ordinis officio non retrahantur? Tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt.* Hæc pleniùs & uberiùs docet eruditissimus Morinus tum in commentariis de pœnitentia lib. 4. cap. 12. & seqq. tum in primis exercitationibus lib. 2. cap. 22. & 23. hoc ipsum Aurelianense primum Concilium can. 12. meminit Diaconorum & Presbyterorum, qui se ab altaris communione sub pœnitentis professione submoverint, definitque, si alii defuerint, posse ex necessitate baptisare. Itaque in his sacer gradus non fuit obstaculo, quominùs pœnitentia fungerentur.

Can. XVII. *Omnes autem Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundùm priorum canonum regulam, ut in ejus Episcopi, in cujus territorio sitæ sunt, potestate consistant.*

C. omnes Basilicæ 16. q. 7. Eodem quoque spectat Concili III. Toletani can. 19. & habetur c. sic quidam, 10. q. 1. Vide c. nullus laicorum, & cap. sicut domini, 16. q. 7. & insuper in Decretalib. tit. de religios. domib. & ut Episcopo sint subjectæ: & tit. de capell. Monach.

Can. XVIII. *Neque superstes frater toram defuncti fratris ascendat, neve se quisquam amissæ uxoris sorori audeat sociare. Quod si fecerint, Ecclesiastica districtione feriantur.*

Can. XIX. *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant: & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno in loco, ubi Episcopus elegerit, conveniant, accepta vocatione. Monachi autem Abbatibus omni se obedientiæ devotione subjiciant. Quòd si quis per contumaciam extiterit indevotus, aut per loca aliqua evagari, aut peculiare aliquid habere præsumpserit, omnia quæ acquisierit, ab Abbatibus auferantur secundùm regulam Monasterio profutura. Ipsi autem qui fuerint pervagati, ubi inventi fuerint, cum auxilio Episcopi tanquam fugaces sub custodia revocentur. Et reum se Abbas ille futurum esse cognoscat, qui in hujusmodi personas non regulari animadversione adstrinxerit, vel qui Monachum susceperit alienum.* c. Abbates pro humilitate 18. q. 2.

Perquire superiùs Chalcedonensis Synodi can. 4. Et Concilium Arelatense tertium, cum inibi observatis, & Agathensem can. 27.

Can. XXV. *Ut nulli civium Paschæ, Natalis Domini, vel Quinquagesimæ* (intellige hic Pentecosten) *solemnitatem in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse*, c. nulli civium de consecr. dist. 3.

Tribus his festis, olim Christiani Eucharistiam sumere tenebantur ex sanctione, quam Sancto Papæ & Martyri Fabiano Gratianus adscribit post Ivonem, c. etsi non frequentius: de consecr. dist. 2. & Agathensi can. 18. 23. & 64.

8. Can. XXVI. *Id à Sacerdotibus omnibus decretum est, ut ante Paschæ solemnitatem, non Quinquagesima, sed Quadragesima teneatur*, c. Sacerdotibus, de consecr. dist. 3.

Observandum est, Telesphori decreto, qui nonus à Petro Apostolo Pontificatum gessit, Clericis universis injunctam fuisse jejunii abstinentiam per septem ante Pascha plenas hebdomadas: c. statuimus, dist. 4. *Quia* (inquit) *discreta esse debet vita Clericorum & laicorum*. Ut habet ejus ad universos Episcopos epistola, & liber Pontificalis refert in ejus vita: *Hic constituit, ut septem hebdomadas ante Pascha jejunium celebraretur.* Id verò quia fortasse antiquatum pridem & obsoletum erat, reducit istud Concilium ad communem populi usum. Inchoatio verò jejunii à feria quarta post Quinquagesimam necdum fuerat introducta: quinetiam necdum invaluerat sub Gregorii Magni Pontificatus exordiis, quibus liquidò constat, jejunium tunc inchoari solitum feria secunda post Quadragesimæ Dominicam, ut fidem facit ejusdem homilia 4. in Evang. quam etiam ad hujus rei probationem profert Amalarius lib. 1. de Officiis cap. 7. Non est tamen improbabile, Magnum Gregorium sub vitæ finem constituisse demum, ut à quarta post Quinquagesimam feria (quæ nunc invaluit consuetudo) jejunium aperiretur, cùm ipsius Gregorii Sacramentarium quartam istam feriam caput ac initium jejunii esse affirmet. Suspicantur tamen nonnulli esse laciniam Sacramentario Gregorii postmodùm assutam.

9. Can. XIX. *Rogationes sive Litanias ante Ascensum Domini placuit celebrari, ita ut præmissum triduanum jejunium in Ascensionis Domini solemnitate solvatur. Per quod triduum servi & ancillæ ab opere relaxentur, quò magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.*

Sidonius Apollinaris lib. 1. epist. 7. ad Mamercum Viennensem Episcopum, hunc ipsum prædicat autorem Rogationum, quarum præsidio civium suorum (quorum exitium & multa de cælo prodigia ac portenta, & barbarorum irruptiones interminabantur) saluti consuluerit. Hæc porrò evenere circa Domini annum 474. Post Mamercum Hesychius Viennæ iniit Episcopatum. Huic successit Avitus, qui in homil. in Rogatione, sic ait: *Curris tramite viali non per Orbem totum Rogationis observantiæ flumen irriguum.* Iisdem verbis canon iste iteratur in Concilio Epaonensi can. 27. & habetur c. rogationes, de consecr. dist. 3.

CONCILIUM EPAONENSE, anni à Chr. 517.

1. Conversus ab hæresi Ariana Burgundionum Rex Sigismundus, nihil regia sollicitudine dignius habuit, quàm ut Ecclesiam Christi per omnes dominationis suæ terras optimè constabiliret, eoque fine consilio usus sancti Aviti Viennensis Episcopi, cujus studio & institutione Catholicam ad fidem accesserat: Synodum istam congregari curavit in castro Epaonensi, quod conjiciunt nonnulli situm ad Lemanum lacum fuisse, nec multùm Agauno distans, seorsim ab urbium frequentia. Haud enim paucæ sub Gallicanis Regibus habitæ sunt Episcoporum Synodi in campestribus Regum ædibus, ad quas ipsi divertere solebant ac deliciari. Convenit ista Synodus anno Christianæ epochæ 517.

Hormisda Romano existente Pontifice. Interfuere Episcopi XXV. quibus præsedit Alcimus ipse Avitus, cui assedit Viventiolus Episcopus Lugdunensis.

2. Can. III. *Pænitentiam professi ad Clericatum penitus non vocentur.*

Fuit hæc universalior Ecclesiæ lex, quamvis ejus severitatem nonnullæ Ecclesiæ, & Concilia propriis usibus & decretis limitassent. Humana enim instituta, atque adeò Ecclesiastica, plerumque involvunt commoda & incommoda, unde fit ut alicubi exactissimè vigeant, alibi vero vel obsolescant, vel mitigatione temperentur. Quod idem in diversarum gentium contrariis legibus evenire conspicimus, Paulò antè contraria de pœnitentium ad Clerum, & vicissim de clericorum ad pœnitentiam admissione, produxi exempla ad Aurelianensis Synodi primæ canonem 7. Jam verò contraria illis, sed huic Epaonensi canoni 3. conformes nonnullæ inter multas alias selectæ proferendæ sunt auctoritates & decreta. Concilii Carthaginensis quarti canon. 56. *Ex pænitentibus clericus quamvis sit bonus, non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur a Clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pænitentem.* Siricius Romanus Pontifex epist. ad Himerium Tarraconæ Episcopum c. 14. *Illud quoque par fuit nos providere, ut sicut pænitentiam agere non conceditur cuiquam Clericorum; ita post pænitudinem, ac reconciliationem, nulli unquam liceat laicorum clericatus honorem adipisci.* Similiter Leo Papa epist. 92. alias 2. ad Rusticum Episcopum Narbonensem, inquisit. 2. *Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyteriali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro aliquo crimine suo per manus impositionem remedium accipiant pænitendi. Quod proculdubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est; Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.* Origenes lib. 2. contra Celsum docet, qui semel publicam pœnitentiam obivisset, hunc in perpetuum excludi a sacris Ordinibus, aut eorum exercitio. Præterea dicit Augustinus lib. 1. de Baptismo contra Donat. cap. 1. *Ordinatis, quum ad Ecclesiam de schismate redeunt, non imponitur manus inter laicos.* Sed insuper Concilium Carthaginense V, can. 11. hæc statuit: *Idem confirmatum est, ut si quando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos & a ministerio necesse sit amovere, non eis manus tanquam pænitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.* His adde apud Gratianum c. Presbyter si fornicationem, dist. 82. Ceterùm publicæ pœnitentiæ vice clericus delicti reus in monasterium relegabatur, aut ad privatam secessionem, ut docent Leo Magnus loco cit. & Hieronymus epist. 48. ad Sabinianum Diaconum lapsum, & præsens istud Concilium 22. & Aurelianense III. can. 7.

3. Can. IV. *Episcopis, Presbyteris, atque Diaconibus, canes ad venandum, & accipitres habere non liceat. Quòd si quis talium personarum in hac fuerit voluntate detectus, si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat; duobus Presbyter abstineat; uno Diaconus ab omni officio & communione cessabit.*

Agathensis etiam Concilii canon 55. sancit; *Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus canes ad venandum aut accipitres habere non liceat.* Eamdem habet prohibitionem Matisconensis Concilii II, canon 13. Et obiter antiquitatem venationis observa per accipitres.

Can. VI. *Presbytero, vel Diacono, sine Antistitis sui literis ambulanti communionem nullus impendat.*

Vide huc pertinentia quæ superius congessi ad Aurelianensis primi Concilii can. 7.

4. Can. IX. *Unum Abbatem duobus Monasteriis interdicimus præsidere.* c. unum Abbatem 21 q. 1.

Habetur iisdem verbis in Concilio Agathensi can. 57. Similiter & in Cabilonensi cavetur canon. 12. ut duo Abbates in uno Monasterio esse non possint: ne sub obtentu potestatis simoltas inter Monachos & scandala generentur.

5. Can XI. *Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum non præsumant; sed si pulsati fuerint,* (id est citati & in jus vocati) *sequi ad sæculare judicium non morentur.*

Notabilis canon pro Gallicano Regno, in quo clerici sæculare judicium subire compelluntur.

6. Can. XVI *Presbyteros propter salutem animarum, quam in cunctis optamus desperatis & decumbentibus hæreticis si conversionem subitam petant, chrismate permittimus subvenire. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum.*

Vide similem superius sanctionem in primo Concilio Arausicano can. 1. Vide ibidem can. 2. utrùm & quandonam Presbyter esse possit Sacramenti Confirmationis minister.

7. Can. XVII. *Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit nisi vel tantum de juris proprii facultate suppleverit.*

Hinc liquet, Episcopos (idemque de Presbyteris & Diaconis esto judicium) potuisse quoque bona temporalia possidere, liberamque eorum habuisse dispositionem tum inter vivos, tum per ultimas voluntates. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 30. sic ait: *Sed & si quis Ecclesiam nolens gravare in Sacerdotio aliquo constitutus, aut ministerio, non totum, quod habet, conferat; sed operetur cum honestate, quantum officio satis est; non mihi imperfectus videtur.* Ipse quidem perfectiora consilia lucrat conlectatus, qui, ut scribit in ejus vita Paulinus, *prædia quæ habebat, reservato usufructu germanæ suæ, donavit Ecclesiæ, nihil sibi quod suum diceret, derelinquens.* Et hanc rerum omnium abdicationem ad ipsum scribens Basilius eidem ipsi congratulatur epist. 55. De sancto Fulgentio Ruspensi Episcopo istud perhibet testimonium Ferrandus in ejus vita cap. 7. *Portionem substantiæ propriæ, quamvis haberet fratrem juniorem nomine Claudium, per donationem soli contulit matri, ut a matre postmodum si bene servivisset, donaretur & fratri.* Testantur hanc quoque libertatem ipsa quæ supersunt sanctorum Episcoporum testamenta, Gregorii Nazianzeni, Cæsarii Arelatensis, & Remigii Remensis.

8. Can. XXII. *Si Presbyter aut Diaconus capitale crimen commiserit, ab officii honore depositus in Monasterium retrudatur, ibi tantummodo, quandiu vixerit communione sumenda*

Francica Ecclesia in prima Synodo Aurelianensi can. 7. perpensis quibusdam circumstantiis clericos ad pœnitentiam admisit, eaque peracta, pristinis gradibus & officiis restituit. Burgundica verò Ecclesia in hac Epaonensi, pristinam maluit servare districtionem, ut nunquam pœnitens quis in Clerum promoveatur: & si quando promotus lapsus sit, non admittatur ad publicam pœnitentiam, sed reliquo vitæ decursu agat privatam, reclusus intra septa monasterii, ut statuitur canone isto 22. Quod pœnitentiæ genus decernit erga lapsos clericos S. Leo Papa epist. ad Rusticum, inquisit. 2. ipsumque tertium Aurelianense Concilium can. 7. atque ad id hortatur Hieronymus Sabinianum.

9. Can. XXVI. *Laicis contra cujuslibet gradus Clericum si quid criminale parant objicere, dummodo vera suggerant, proponendi permittimus potestatem.*

Prodit Autor vitæ Pontificum in Sylvestro, ipsum ordinasse, ne laicus Clerico crimen inferret. Profertur etiam Alexandri Papæ III. ex ipsius ad Salernitanum Episcopum epistola his verbis: *De cætero laicos in accusationem vel testimonium contra clericum in criminali causa nullatenus esse admittendos, censura sacrorum Canonum manifestius edocet, nisi forte suam vel suorum injuriam prosequantur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.* c. de cætero, de testib. & attesta. Proferuntur a Gratiano canones adulterini ex supposititiis (ut nunc docti omnes post Hincmarum Remensem Archiepiscopum agnoscunt) Pontificum Romanorum literis, quas Isidorus, & post hunc Gratianus obtruserunt, ut sunt canones 1. & 3. causæ 2. q. 7. cum hac indigna viro sapienti ratione: *Licet Episcopus sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponi-*

Disponitur a DEO vita rectorum. Ergo impune dimittendus est lupus ovile Christi depopulans. At verò illa prohibitio non potest non esse scandalosa, & Christo pastorum Principi contumeliosa, ipsi & Ecclesiæ exitialis, si ipsa scelera rectorum alit, & quæ scandala manifesta pariunot, dissimulari vult, nec patitur accusari, vel salubriter corrigi. Certè melius judicavit sacra Chalcedonensis Synodus sexcentorum Episcoporum, dum can. 21. ipsos etiam laicos admittit ad Episcoporum accusationem, ac contra eos testificationem, dum sint probatæ vitæ illi accusatores ac testes: *Clericos* (inquit) *vel laicos, Episcopos accusantes, aut Clericos, non indiscriminatim, nec citra inquisitionem admittere liceat ad accusationem, nisi eorum existimatio prius examinata fuerit*. Eadem est sententia Patrum Synodi hujus Epaonensis. Idemque sapienter judicavit sanctus Papa Gregorius lib. 2. epist. 36. admittens etiam fœminam ad testificandum de crimine Presbyteri: & refertur c. quoniam, de testib. attest. Ipseque Apostolus 1. Timot. 5. *Accusationem adversus Presbyterum noli recipere nisi sub duobus aut tribus testibus*.

Can. XXV. *Sanctorum reliquiæ in oratoriis villaribus non ponantur, nisi forsan clericos cujuscunque Parochiæ vicinos esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentia famulentur. Quod si illi defuerint, non antè proprij ordinentur, quam eis competens victus & vestitus substantia deputetur.*

Can. XXVII. *Ad celebranda Divina officia ordinem, quem Metropolitani tenent, Provinciales eorum observare debebunt.*

Can. XXVIII. *Incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cùm adulterium separatione sanaverint. Incestos verò nec ullo conjugii nomine prævelandos, præter illas, quos vel nominare funestum est, (puta inter fratres & sorores) hos esse censemus, si quis relictam fratris, quæ pene soror prius extiterit, carnali conjunctione violaverit: si quis frater germanam uxoris suæ accipiat: si quis novercam duxerit: si quis consobrinæ sobrinæve se societ: quod ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea quæ sunt anterius instituta, non solvimus. Si quis relictæ avunculi misceatur, aut patrui, vel privignæ, id est filiastræ concubitu polluatur. Sanè quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.*

Hec iisdem propemodum verbis habetur in Concilio Agathensi can. 61. in Decreto c. de incestis, 35. q. 2. Easdem innovat prohibitiones Concilium Parisiense V. c. 14.

9. Can. XXXVI. *Ne ullus sine remedio, aut spe veniæ ab Ecclesiâ repellatur, neve ulli si pœnituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi aditus obstruatur. Sed si cui forsitan discrimen mortis immineat, damnationis constituta tempora relaxentur. Quod si ægrotam accepto viatico revalescere fortassè contingit, statuti temporis spatia observare conveniet.*

Nicænum Concilium de his, qui vita excedont, can. 12. alias 13. & Concilium Carthaginense IV. can. 4. & cap. 76. & 78. Itemque Arausicanum 1. c. 3. idem cum isto Epaonensi canone decernunt, & de conciliando & communicando ægro pœnitente, & de resumenda pœnitentia, si convalescat.

11. Can. XXXVIII. *Monasteria puellarum non nisi probatæ vitæ & ætatis provectæ ad quascunque earum necessitates vel ministrationes permittantur intrare. Ad faciendas verò Missas, qui ingressi fuerint, statim exacta ministerio regredi festinabunt. Alias autem nec Clericus, nec Monachus juvenis, ullum ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi hoc aut paterna aut germana necessitudo probetur admittere.*

Illis sanè & aliquot posterioribus seculis non erant Monialium Ecclesiæ cum populo communes, sed intra clausuræ septa continebantur soli earum usui destinatæ. Similia de prohibito Clericorum aliorumque virorum ad Monialium septa ingressu, præterquam necessitatis causa: & de obligatione Sacerdotibus imposita egrediendi statim a Missa peracta, nec ulterius consistendi in oratorio, neque in claustro, renovantur in Conciliis quibusdam sub Carolo Magno celebratis, scilicet Arelatensi sexto can. 7. & Turonensi tertio can. 29.

12. Indicant subscriptiones, celebratam hanc Epaonensem Synodum fuisse, Agapito Consule, primusque subscripsit, ut in propria Ecclesia Avitus Viennensis, deinde Viventiolus Lugdunensis Metropolites, & sub his alii Episcopi 23.

CONCILIUM ARAUSICANUM
secundum an. Christ. 529.

1. ARausione convenit hæc Synodus ordine secunda, Christi anno 529. sub Felice Papa IV. regnante in Italia Athalarico Amalasunthæ filio, in Galliis verò liberis Clodovæi. Præsedit Concilio Cæsarius Arelatensis, quod approbatum mox fuit a Bonifacio Papa II. Felicis successore in sua ad Cæsarium epistola. Hac Synodo adversus Semipelagianos, qui in Gallia, maxime verò in secunda Narbonensi Provincia, & circumvicinis locis percrebuerunt, ab Augustino circa gratiam Christi & liberum nostrum arbitrium dissentientes, quorum coryphæi erant Cassianus, Faustus Reiensis, Vincentius, Gennadius. Cassiani & Vincentii scripta solidè refellerat Prosper, editis adversus Collatorem, & adversus objectiones Vincentianas libris. Fausti autem libros oppositis & sincerioribus libris oppugnaverant sanctissimi tres Episcopi Avitus Viennensis, Fulgentius Ruspensis, & qui Synodo ibi præsedit Cæsarius Arelatensis, cui interfuerunt octo viri optimates & illustres, Petrus Marcellinus Præfectus Prætorii Galliarum atque Patricius, Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, Cariatto, Marcellus, & Namatius, qui post tredecim Episcopos subscripserunt, Decio juniore Consule. Sic verò præfantur Antistites: *Cum ad dedicationem Basilicæ, quam Illustrissimus Præfectus & Patricius filius noster Petrus Marcellinus, Felix Liberius in Arausica civitate fidelissima devotione construxit, Deo propitiante, & ipso invitante convenissemus, & de rebus quæ ad Ecclesiasticam regulam pertinent inter nos spiritualis esset oborta collatio, pervenit ad nos, esse aliquos qui de gratia & libero arbitrio per simplicitatem minus caute, & non secundum Catholicæ fidei regulam sentire velint. Unde id nobis secundum admonitionem, & autoritatem sedis Apostolicæ justum ac rationabile visum, ut pauca capitula ab Apostolica nobis sede transmissa, quæ ab antiquis Patribus de sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipuè causa collecta sunt, ad docendos eos, qui aliter, quam oportet, sentiunt, ab omnibus observanda, proferre, & manibus nostris subscribere deberemus; quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat, de gratia & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei Catholicæ conveniunt, animum suum inclinare non differat.* Ex hac præfatione (quæ certè præcessit Bonifacii epistolam hujus Synodi approbatricem) colligitur evidenter, eos, qui contraria sequentibus Synodi definitionibus senserant, vel docuerant, contra fidei Catholicæ regulam errasse. Id enim Patres Arausicani fidenter declarant, antequam Bonifacius Papa suum sensum publico decreto aperuisset.

2. Can. III. *Si quis ad humanam invocationem gratiam Dei dicit conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ, vel Apostolo dicenti: Inventus sum a non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant.*

Semipelagiani seu Massilienses quamvis contra Pelagianum dogma gratiam Dei ad salutem assererent necessariam, attamen in hominis arbitrio semina quædam, & dispositiones ad evocandam Dei gratiam collocabant, scilicet desiderium salutis, & libertatem naturalem & insitam orandi, quibus rebus quemlibet hominem propriis &

naturalibus viribus relictum gratiam promereri, & ad se elicere dicebant: ut ex epistolis constat Prosperi & Hilarii, quibus Augustinum admonent ingruentis in Galliis istius hæresis.

3. Can. IV. *Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem etiam ut purgari velimus, per Spiritus sancti infusionem & operationem in nos fieri confitetur, resistit Spiritui sancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino; & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.*

Sanctus Ecclesiæ Doctor, & divinæ gratiæ propugnator insignis Augustinus, gratiæ vim & efficacitatem sic describit in libro de gratia Christi c. 10. *Sed nos hanc gratiam volumus isti fateantur, qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, sed etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, sed etiam amatur: nec solum suadetur omne quod bonum est, sed & persuadetur. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, sed etiam esse Christianus.* Vis illa quidem quam Lutherus invexit, quæ humanam voluntatem necessitate adigat, arcenda prorsus est a Christi gratia, solaque illi tribuenda virtus, & efficacia, cui possit humana libertas dissentire, si velit, ut definit Synodus Tridentina sess. 6. can. 4. Idemque docet Augustinus, qui memorato superius libro, aliisque permultis locis asserit, gratiam Christi victricem suum semper sortiri effectum; adeout de eadem victrice in lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 8. hæc asseveret: *Gratia, quæ Dei benignitate humano cordi infunditur, a nullo duro corde respuitur, cum ad hoc detur ut duritiem auferat cordi.* Idem tamen lib. de spiritu & litera luculenter docet cap. 33. integram sub gratiæ ductu servari hominis libertatem his verbis: *Profecto & ipsum velle bonum Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Nos vero errorem illum prorsus aversamur, qui voluntarium cum libero ita confundit, ut ipsam necessitatem, quam non repugnat esse quandoque voluntariam, cum libertate studeat conciliare, quæ tamen revera indivulse cohæret cum indifferentia ad res oppositas, sive contrarie sive contradictorie. Estque doctrina Augustini, Hieronymi, & Thomæ: Ait enim Hieronymus contra Jovinianum libro. 2. *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est.* Istud Hieronymi effatum refert Augustinus lib. de natura & gratia cap. 65. & approbat ut verissimum. Idemque lib. 3. de liber. arbitr. cap. 1. confert motum lapidis naturæ impulsu deorsum cadentis, cum motu animi, quo relicto incommutabili bono, ad inferiora dilabimur; & nos dissimiles in hoc esse docet, quod lapis naturæ impulsu deorsum movetur, nec in potestate habet lapis hunc motum cohibere; cum tamen animus possit motum cohibere, quo superioribus desertis ad inferiora demittitur. Idemque lib. de gratia & libero arbitrio, quem pro concilianda gratia cum nostra libertate composuit, postquam verba Scripturæ sacræ retulit: *Apposui tibi ignem & aquam, ad quodcunque volueris, extende manum tuam. In conspectu hominis vita & mors, quodcunque placuerit dabitur ei.* Hæc subjungit cap. 2. *Ecce apertissime expressum videmus humanæ mentis arbitrium liberum.* Angelicus autem Doctor pluribus sæculis ante constitutiones Summorum Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. docuerat propositionem istam, quod voluntas necessitate, sine ulla tamen coactione mota, sit alicujus meriti capax; esse simul fidei Catholicæ contrariam, & subvertere omnia principia Philosophiæ moralis; tolli enim per eam necessitatem, liberum arbitrium, & deliberationem, & exhortationem & præceptionem, & laudem, & pœnam, & vituperium, quæst. 6. de malo, art. 1.

Can. VI. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus misericordiam nobis divinitus conferri dicit, non autem ut credamus velimus, vel hæc omnia sicut oportet facere, agere valeamus per infusionem & inspirationem Spiritus sancti in nobis confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes, quod non accepisti? Et gratia DEI sum id quod sum.*

Can. VII. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere sive salvari, id est Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere; & illud Apostoli: Non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est.*

4. Can. XII. *Tales nos DEUS amat, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito.*

Depromptus est ex Augustini ep. 105. ad Sixtum. Docere intendit sancta Synodus, neminem quantumvis justum promereri posse suam ad æternam vitam prædestinationem; seu quod eodem recidit, finalis perseverantiæ donum. *Quod quidem* (ut loquitur Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 13. *aliunde haberi non potest nisi ab eo, qui potens est eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet: & eum qui cadit restituere.* Fulcitur item canone isto merè gratuita in æterno Dei proposito prædestinatio. Hinc enim dependet series omnis gratiæ bonorumque operum, quibus æterna vita paratur. Efficax namque intentio finis invehit secum omnia media, sine quibus non attingitur finis: & quisquis terminum certò intendit, eadem intentione viam init, qua necessariò eundum sit ad terminum. Sunt itaque prædestinationis affectus, nullatenus verò prædestinationis causa omnes gratiæ efficaces, & ex his procedentia bona opera, & quod non cadit sub meritum perseverantiæ donum. Eoque sensu prædicat Apostolus Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt Sancti.* Quod sanè propositum Dei sic ibidem docet Augustinus in exposit. epist. ad Rom. exposit. 55. & in lib. de bono perseverantiæ cap. ult., & lib. de prædest. Sanct. cap. 15. & epist. ad Sixtum 105. & alibi passim, non fundari super futuris meritis, sed ex opposito ista inniti æterno Dei proposito ut fonte, & causa ex qua promanant. Unde prosequitur Apostolus ibid. *Quos enim præscivit, illos prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui, ut sit ipse primogenitus ex multis fratribus.* Sanè sicut primogenitus Filius Dei, de quo sic testatur Apostolus Rom. 1. *Prædestinatus est Filius Dei in virtute*, sine ullis humanitatis illius præcedentibus meritis electus est ad hoc, ut in personam Verbi assumeretur; ita quicunque ad vitam prædestinantur æternam, id beneficium debent electionis suæ non propriis virtutibus ac meritis, sed gratuitæ Dei electioni ac proposito, quo ipso prorsus immeritos sejunxit a massa damnationis, in qua inclusi unà cum reprobis erant. Quo eodem sensu tum respectu prædestinationis ex proposito, tum necessitatis gratiæ prævenientis, sic suam ad Romanos epistolam prosequitur Paulus: *Non est volentis nec currentis, sed miserentis Dei.* Quod Apostolicum effatum præclarè Augustinus dilucidat in Enchiridio cap. 32. *Si propterea dictum est, non esse volentis neque currentis, sed miserentis Dei: quia ex utroque fit, id est ex voluntate hominis, & misericordia Dei; tanquam diceretur, non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: non ergo sufficit misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis: quia id voluntas hominis sola non implet. Cur non & è contrario rectè dicitur, non miserentis est Dei, sed volentis hominis; quia id misericordia sola Dei non implet? Porrò si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissimè contradicat, restat ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adjuvandam,*

& adju-

& adjuvat præparatam Hoc scilicet innuens, nullum esse bonæ voluntatis meritum nisi præveniente & adjuvante Deo. Similia habet Augustinus lib. 1. ad Simplicianum, quæ. 2. juxta sententiam Apostolicam: *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* 1. Cor. 4.

5. Can. XIV. *Nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi per DEI misericordiam præveniatur, sicut Psalmista dicit: Misericordia ejus præveniet me. Et: Citò anticipent nos misericordiæ tuæ Domine.*

Canonem istum Synodus edidit, ut antidoti loco esset adversus Massiliensium errorem, quem his verbis Prosper epist. ad Augustinum prodit: *Ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenisse credunt, per naturalem scilicet facultatem petendo, quærendo, & pulsando: & ideò accipiat, & ideò inveniat, & ideò introeat, quia bono naturæ benè usus est, ut ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire.* Sed his egregiè respondet Augustinus de bono perseverantiæ c. 23. *Ubi intelligimus & hoc ipsum esse donum Dei, ut veraci corde, & spiritualiter clamemus ad Dominum: Attendant ergo quomodo falluntur, qui putant esse à nobis, & non dari nobis ut petamus, quæramus, & pulsemus: & hoc esse dicunt quod gratia præceditur merito nostro, & sequatur illa; cùm accipiamus petentes, & inveniamus quærentes, aperiaturque pulsantibus. Nec volunt intelligere, etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est petamus quæramus, atque pulsemus.*

Can. XVI. *Fortitudinem Gentium mundana cupiditas facit; fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam prævenientibus.*

Desumptum est ea Opère Augustini contra Julianum lib. 1. num. 83. & ex ejusdem libro de Patientia cap. 17.

6. Can. XVIII. *Debetur merces bonis operibus si fiant; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.*

Hic igitur mirabili nexu copulantur gratuitum, & meritorium; quia hominis meritum à gratia Christi præceditur ac prævenitur, atque ea ejus gratuitæ bonitatis fonte dimanat.

Can. XIX. *Natura humana, etsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret. Unde cùm sine gratia DEI salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine gratia Dei poterit reparare, quod perdidit?*

Desumptum est ea Augustini epist. 106. Cui doctrinæ de actualium auxiliorum ad habitualem gratiam necessaria adjunctione, suffragatur aliud ejusdem testimonium lib. de correp. & grat. c. 12. *Si autem hoc adjutorium vel homini, vel Angelo, cùm primùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere, si vellet, non utique sua culpa cecidissent: adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent* Qua Augustiniana doctrina funditùs evertitur Michaelis Baii dogma, hominem peccare in eo etiam quod evitare non possit. Et stabilitur species illa gratiæ, quæ *sufficiens* dicitur, cùm certum sit, illud adjutorium Angelis qui lapsi sunt, & Adamo post primam gratiam collatum, pertinere ad gratiam actualem, non tamen efficacem; quia illi non persitterunt in gratia cum illo auxilio, ergo ad sufficientem, quatenus cum illo potuissent & culpam & ruinam evadere.

Can. XX. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo;* (cujusmodi sunt gratiæ omnes prævenientes) *nulla autem bona facit homo, quæ Deus non præstet ut faciat homo.*

Erutum est ex Augustini lib. contra duas epist. Pelagii cap. 8.

7. Can. XXII. *Nemo de suo habet nisi peccatum & mendacium.*

Ex ejusdem tract. 5. in Joan. habet quidem homo gratiam, non se tamen, sed ex divina bonitate, secundùm Apostolum dicentem Rom. 11. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioqui gratia jam non est gratia.* Et sapienter ait Augustinus epist. 143. ad Julianam viduam virginis Demetriadis matrem: *Nec miremini quia dicimus, & vestra esse, & ex vobis non esse; nam & panem quotidianum dicimus nostrum, sed tamen addimus, da nobis. An verò quando Apostolo dicente audierit homo, Quis enim te discernit? Responsurus est, bona voluntas mea, fides mea, justitia mea & non continuò, quod sequitur, auditurus. Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Quis enim vos ab illa ex Adam massa mortis perditionisque discernit? Nonne ille qui venit quærere & salvare quod perierat?* Luc. 9. 10.

Idipsum frequenter ingerunt & inculcant sacræ paginæ, Joan. 5. *Sine me nihil potestis facere.* Quo loco Augustinus ita admonet: *Ne quisquam putaret, saltem aliquem parvum fructum posse palmitem ferre, cùm dixisset hic fert fructum multum; sed nihil potestis facere: non ait, parum potestis facere, sed nihil potestis facere. Sive ergo parum, sive multum, sine illo fieri non potest sine quo nihil fieri potest.* Hæc sanctus Doctor ad Evangelicam comparationem palmitis à vite succisi, vel evulsi, qui fructificare nullatenus potest. Hæc tamen intelligenda de fructibus & operibus æternam ad vitam conducentibus. Aliterque sentiendum de temporali fructu quarumdam virtutum; quæ sine divinæ gratiæ influxu laudes quidem transitorias temporariamque mercedem indubiè merentur; sed non æterna præmia, cùm ab ipsis peccatoribus fiant rationi & honestati consentanea: ut cùm quis miseratione ductus, divina tamen gratia destitutus, stipem stipi erogat, aut honestate ductus honorem & obsequium parentibus defert, aut amore patriæ contra hostes præliatur, sive affectu justitiæ suum cuique attribuit: circa enim hujusmodi actus suam diversis locis mentem aperit Augustinus: ut quum hæc edisserit lib. de spiritu & litera cap. 27. *Etiam impiorum nec Deum verum veraciter justeque colentium quadam facta legi, vel audiri, quæ secundum justitiæ regulam non solùm vituperare non possumus, verum etiam meritò rectèque laudamus.* Deinde c. 28. ita prosequitur: *Veruntamen quia in anima humana non usque adeò imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema se auserint, &c. Sicut non impediunt a vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua BONA OPERA, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.* Franciscus Sylvius in Academia Duacena Regius & ordinarius Professor in 1. 2. q. 109. art. 2. istud profert Theologiæ Lovaniensis Facultatis decretum ad requisitionem Episcopi Cremonensis per utramque Germaniam Apostolici Nuncii editum: *Non sic omnia bona principia evulsa sunt, ut liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valeat. Multa quippe sunt, quæ vel ad humanos usus utiliter, vel ad excolendos ornandosque vitæ mores laudabiliter, vel ad respublicas constituendas industriè prudenterque prolata sunt; eaque, in quantum ejusmodi sunt, peccata censeri nullo modo rectè possunt. Quocirca quod ex solis naturæ viribus, non ex illa per Christum gratia speciali ortum bonum opus agnoscens, minimè is cum Pelagio sentire hac in parte, seu Pelagiana hæresi errare & labi dicendus est, sed perspicuè acquiescere veritati.*

Negotium facessere fortasse posset, quæ videtur apparens contradictio inter istum Arausicanum canonem, *Nemo de suo habet nisi peccatum & mendacium:* & exertam per summorum Pontificum Pii V. & Gregorii XII. decreta condemnationem hujus propositionis: *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.* Verùm nulla hic inest contradictio, si mentem & verba tum canonis Arausicani, tum Bullæ Pontificiæ, ritè perpendas. In canone namque Arausicano voces istæ, *Nemo de suo*, excludunt id omne, quod Deum qualitercumque autorem habet, sive in ordine naturæ, sive in ordine gratiæ; quæcumque enim facit Deus, non nisi bona sunt; solum autem peccatum est quodcunque à dæmonibus vel hominibus proficiscitur, dum bonis Dei operibus sua privata malitia abutuntur. Deus enim solus est naturarum & gratiæ conditor, solusque liberi arbitrii (quod utique bonum est) autor: peccatum verò qualecunque sit, nihil aliud est quàm abusus liberi arbitrii. Solùm igitur quod superest malum, id omne est, quod Deum non habet

autorem,

autorem, concupiscentia scilicet & peccatum, quæ à Diabolo sunt, ab Adamo ejusque posteris. Atque ita verissimum est istud Arausicanum effatum: *Nemo de suo habet nisi peccatum & mendacium:* verissimum pariter est, hominem etiam in statu naturæ corruptæ operantem secundùm leges rationis & honestatis, non peccare: quia omnis recta ratio, & omnis morum honestas, à Creatore omnis tam naturalis quàm supernaturalis boni originem ducit. Si ergo qualecùnque Dei bonum ab homine subducas, nihil in homine proprium supererit nisi peccatum & mendacium. Sed si bonum Dei spectes cum hominis voluntate conjunctum, homo erit liber ad malum & ad bonum opus; & ad istud quidem sive ad naturale ac morale, si ductum rationis & communis honestatis sequatur in ordine naturæ: nec tamen inde ullam supernaturalem mercedem assequetur, aut merebitur. Sed si divina gratia præventus in actiones exurgat superioris dignitatis & sublimioris meriti, æternam & cœlestem vitam sibi parabit, ad quam nullæ assurgere possunt naturæ vires Hoc sensu præclarè canonem Arausicanum exponunt & elucidant Estius in 2. sentent. distint. 26. §. 16. Sylvius in 1. 2. quæst.. 109. articul. 3. & Suarez lib. 1. de necessit. gratiæ cap. 21. At verò in propositione damnata hæ voces, *Sine Dei adjutorio*, perinde sonant ac si liberum arbitrium gratia Spiritus sancti destitutum, operans tamen per naturæ vires, quas non à se, sed ex Deo habet & per generalem Dei concursum, & secundùm dictamen ac ductum rationis, quam Deus naturæ autor homini indidit ac impressit, non nisi ad peccatum valeat; etsi adulterio, furto, incontinentiæque reluctetur, si oppressum erigat, si aliena nequitia vexatum tueatur, si egenos relevet, si miseris opituletur ex justitiæ vel pietatis affectu. Hæc ita concepta propositio hominem, qua parte est laudabilis, injustè damnat, ipsique divinæ providentiæ atrocem irrogat injuriam, hominem hoc ipso punienti, quia divinis præceptis pro præsentibus, quas habet viribus, obtemperare conatur: ut minimè sciam utrùm Democriti cachinnis, an potius Heracliti lacrymis excipienda sit illa Pontificiis decretis proscripta propositio. At verò Arausicanus iste canon quæcumque Dei bona sunt, seorsim educens & seponens, Deum ipsum utpote bonorum omnium fontem magnificat; hominem verò in se uno spectatum justissimè deprimit: sic enim spectatus nihil aliud in se conspicit præter peccatum & mendacium, quæ sola de suo habet: ut per sui notitiam atque despectum, Deo placere incipiat, qui pauperem omnem superbum, ut docet Ecclesiasticus, exosum habet.

8. Can. XXV. *Aliquos divina potestate ad malum prædestinatos esse non solùm non credimus; sed etiam si sint, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.*

Hæreticis assuetum est affingere Catholicis falsa dogmata, ut sanam eorum doctrinam in odium & contemptum adducant. Sic Nestoriani Cyrillum criminabantur esse Appollinaris sectarium. Eutychiani quoque orthodoxos, qui distinctas & inconfusas in Christo naturas asserebant, Nestorianæ hæresis insimulabant. Et olim Ariani, qui diversas attribuebant singulis divinis personis essentias, & naturas, Catholicos sibi adversantes Sabellianæ hæresis calumnia, unicam in Deo personam asserentis, impetebant. Simili vafricie Faustus Rejensis Episcopus, eique coætaneus Gennadius, ex inconcussa Sancti Augustini doctrina falsas & malè cohærentes eliciebant consequentias, quas falsò Augustini discipulis ascribebant, eosdemque Prædestinatianorum hæreticorum nuncupatione nitebantur infamare. Istam calumniam ut amolirentur Arausicani Patres, canonem istum ad præcedentes addiderunt. Magister Florus nomine Lugdunensis Ecclesiæ, cujus erat ipse Diaconus, librum olim eruditum composuit in Augustinianæ doctrinæ patrocinium, in quo negat fuisse ullam Prædestinatianorum hæresim, nihilque aliud esse præter commentum à Fausto Semipelagiano per imposturam Catholicis affictum. Potuit quidem hæc macula Lucidii Presbyteri aut Gotescalchi animis insedisse, si sit habenda fides Fausto & Hincmaro, non tamen ante Lutheri tempora in hæreticam societatem coaluit.

9. Denique secundùm sanam ab Augustino traditam doctrinam divinis Scripturis conformem, & ab Ecclesia probatam, duas distinguere opus est in Deo tum voluntates, tum vocationes, circa æternam hominum salutem; unam quidem, quam Joannes Damascenus vocat antecedentem, qua Deus vult omnes & singulos homines etiam post Adami lapsum salvos fieri, ad quam voluntatem reducitur etiam passio, & redemptio Christi pro omnibus & singulis citra ullius exceptionem hominibus. Altera verò Dei voluntas seu vocatio consequens dicitur: Atque hæc cùm sit absoluta & efficax, suo nunquam frustratur effectu, neque omnes prorsus homines includit, sed duplex dumtaxat eorum genus: inter quos aliqui justitiam, & gratiam temporaneam consequuntur quidem, ad æternam verò non pertingunt: aliis verò donum indulgetur perseverantiæ finalis; atque soli isti salutem consequuntur æternam. Huc pertinet istud Christi propositum: *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, Matth. 20. necnon parabola invitatorum ad nuptias, quorum aliqui tametsi ad convivium invitati, non accesserunt, alii venientes ad convivium nuptiale discubuerunt. Ad hanc rem insignis extat Augustini locus libr. de prædestinat. Sanct. cap. 16. *Vocat enim Deus* (inquit) *prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat esse membra prædestinati unici Filii sui, non ea vocatione qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias: illa quippe vocatione & Judæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est; & Gentes, quibus Christus stultitia est: sed ea vocatione prædestinatos vocat, quam distinxit Apostolus dicens: Ipsis vocatis Judæis & Græcis prædicare se Christum Dei virtutem & Sapientiam; Sic enim ait: Ipsis autem vocatis; ut ostenderet alios non vocatos: Sciens esse certam quandam vocationem eorum qui secundùm propositum vocati sunt Sancti, quos præscivit & prædestinavit conformes esse imagini Filii sui. Dixit ergo, sed ex vocante; non quacunque vocatione, sed qua vocatione fit credens.* Et subinde ita pergit: *Non enim vocatione illa vocati sunt, de qua dictum est: Multi sunt vocati, pauci verò electi, sed illa ipsa qua vocantur electi. Unde subjecit Apostolus: sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei id est sine mutatione stabiliter fixa sunt. Ad hanc vocationem qui pertinent, omnes docibiles Dei sunt, istorum autem nemo perit.*

DISSERTATIO DE SEMIPELAGIANÆ hæresis condemnationibus, quæ Synodum Arausicanam præcesserunt.

1. NOnnulli quosdam celebres Semipelagianos à pertinacia adversus Ecclesiam excusare conati sunt, eo pretextu, quia eorum errores nondum fuerant a secunda Synodo Arausicana, & Bonifacio Papa secundo condemati. Illorum quidem frustra hæc prætenditur excusatio, cùm perspicuæ sint aliæ quæ præcesserant condemnationes: quæ utique Semipelagianos illos latere non poterant, quarum vi sanctissimi & sapientissimi Scriptores Cæsarius, Fulgentius, Alcimus Avitus, Petrus Diaconus, Prosper, aliique adversus eosdem pro Ecclesia decertabant.

In primis Innocentius I. Pontifex in suo ad Patres Concilii Carthaginensis secundi (cujus acta intercidere) rescripto sic decernit: *Necesse est, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Quibus verbis evidenter definit, seclulo divinæ gratiæ adjutorio, nullam esse posse ex libero arbitrio bonæ voluntatis ac operationis initium, contra Semipelagianorum errorem. Sed paulo intrà sic pergit Innocentius Carthaginense decretum approbans: *Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententia, ut dicat adjutorio nobis opus non esse divino, inimicum se CATHOLICÆ FIDEI, & Dei beneficiis profitetur ingratum. Nec illi nostra communione sunt digni, quam prædicando taliter polluerunt.* Concilium istud peractum est anno Chr. 416. Theodosio VII. & Palladio Consulibus, eique præsedit Aurelius Carthaginensis Episcopus.

3. Eodem pariter anno, & iisdem Consulib. exeunte Autumno, convenit Milevitanum in Numidia Concilium contra Pelagianos, eodem præsidente Aurelio Carthaginensi, eique inter alios Præsules Augustinus consedit, hujus Synodi decretum habetur can. 5. *Item placuit ut quicunque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium,*

facilius

facilius implere possimus per gratiam; tanquam etiamsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit. Temere igitur asserebant Massilienses absque gratia prævenienti esse posse bonæ voluntatis initium. Sed ita prosequitur canon ille Milevitanus: *De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius potestis facere; sed ait: Sine me nihil potestis facere.* Quo sanè oraculo bonum illud ex libero arbitrio initium penitùs profligatur. Innocentius verò Pontifex suo ad Patres Milevitanos rescripto ipsorum acta decretaque confirmat. Id rescriptum incipit, *Inter cætera*, & habetur inter Augustini epistolas numer. 23. Rescriptum autem ejusdem ad Concilii Carthaginensis Patres ita exorditur: *In requirendo de his rebus.* Et est apud Augustinum ep. 91.

4. Sanctus Prosper scribens contra Semipelagianos asserit, *se fidem Ecclesiæ defendere ex Apostolicæ sedis autoritate* in sua ad Vincentianas objectiones præfatione. Idemque scribens adversus Collatorem Cassianum Semipelagianorum signiferum cap. 10. opponit eidem contraria decreta Conciliorum Diospolitani, Carthaginensis, & Milevitani: itemque decreta Summorum Pontificum Innocentii & Zosimi; profertque ex epistola Synodica Milevitani Concilii ad Zosimum Papam hæc ipsa verba: *Constituimus in Pelagium atque Celestium per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum non solum ad agnoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam nos per singulos actus adjuvari: ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Subjungitque eleganter S. Prosper ad Cassianum: *Videsne regulas tuas invictarum constitutionum soliditate contractas, & in fidei structura privas ruinosasque juncturas, velut Hiericuntinos muros ad Sacerdotalium turbarum ruisse contentum.*

5. Zosimi quidem Papæ tractoria epistola, qua detectis demum veteratoriis Cœlestii artibus, quibus ipsi Zosimo illuserat, larvaque perfidæ simulationis excussa, tum Cœlestius, tum Pelagius damnati, iterum ab Ecclesiæ communione (quod pridem Innocentius fecerat:) declarati sunt extorres: hæc inquam epistola intercidit. Illius tamen meminere Augustinus multis locis, & Prosper cap. 21. contra Collatorem dicens: *Quando Africanorum Conciliorum decretis, beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum.* Idemque Prosper in Chronico ad annum 418. ait: *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum quatuordecim, & amplius Episcoporum, ad Papam Zosimum Synodi decreta perlata sunt. Quibus prolatis per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* Marius Mercator his coævus in suo commonitorio tradidit tractoriam Zosimi epistolam, in qua impia Pelagii & Cælestii dogmata singillatim recitabantur, & damnabantur, per universum terrarum Orbem transmissam, subscriptionibus Sanctorum Antistitum fuisse roboratam. Julianum verò ejusque sectarios subscribere detrectantes, Imperialibus legibus, simulque Ecclesiasticis statutis exauctoratos ac depositos universa exulasse Italia.

6. Deinde Prosper cap. 41. & 42. Cassiano Romanos opponit Antistites Bonifacium perpetuum Pelagianorum infectatorem, Augustinique doctrinæ studiosissimum assertorem, & Cælestinum, qui Pelagianos etiam universa Britanniæ Insula eliminavit, atque Cælestium non pœnitentiam, sed novam postulantem audientiam Italiæ finibus exegit, & per Cyrillum Alexandrinum in Ephesina Synodo anathemate obtrivit. Quos eosdem in Galliis incessivit ad querelam ipsius Prosperi & Hilarii, quos ambos, id est Prosperum & Hilarium neque Episcopos, neque fratres suos, sed filios appellans, satis ostendit, neutrum eorum Episcopali dignitate fulsisse. Idemque Papa Cælestinus scripta ad Episcopos Galliæ epistola, cujus Prosper & Photius aliique veteres mentionem habent, Semipelagianos in Gallia pullulantes proscribit, atque in ea epistola expressis verbis: *Compesci jubet eos, quos declarat veritatis & Ecclesiasticæ doctrinæ adversarios, & errorum Doctores, qui fideles intra portum doctrinæ sanæ secure quiescentes naufragio mergere conantur.* Et demum honorificentissimo Augustinum commendat elogio dicens: *Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam antè à meis præcessoribus haberetur. Bene ergo in communione omnes de eo senserunt, utpote qui utique cunctis & amori fuerit & honori.* Qua laude Semipelagianos tanto viro temerè obtrectantes reprimit.

7. Huic Cœlestini epistolæ Dionysius Exiguus, aliique canonum collectores communiter decem adnectunt capitula de gratia Dei & libero hominum arbitrio, antecessorum Pontificum auctoritates adversum Semipelagianos complectentia, tametsi isti (ut præfatur autor) Pelagium & Cælestium anathematizare non dubitarent. Auctorem hujusce collectionis nonnulli existimant Pontificem ipsum Cœlestinum, ita ut ea collectio ejusdem epistolæ partem constituat. Alii tamen id negant, ideò quia Romanos Episcopos, quorum adducit testimonia, suos non dicat, ut moris est, prædecessores. Conveniunt tamen universi, hanc testimoniorum congeriem factam esse ipsius Cælestini jussu, ab eoque probatam supremæ autoritatis vim habere, sive collector fuerit Prosper, sive Leo Magnus, antequam supremum iniret Pontificatum, dum erat Cœlestino ab epistolis & sanctioribus consilis, sive quis alius, ne incertis & levibus conjecturis discutiendis immoremur. Liquidò autem ex prædictis constat, Semipelagianam hæresim à pluribus Conciliis & Romanis Pontificibus fuisse luculenter damnatam ante Synodum Arausicanam, & hujus approbationem per rescriptum Bonifacii II. Pontificis. Quinetiam ipsum Arausicanorum Patrum præloquium, Semipelagianos evidenter doctrinæ fidei asserit adversarios. Adeò ut ante hujus Concilii definitiones pro hæreticis & habiti & declarati sæpiùs fuerint, quicunque bonæ voluntatis, aut sancti operis ullum exordium, non prævenienti gratiæ, sed naturali arbitrio retulerint acceptum.

8. Denique ut nonnihil lucis à nostris etiam veteribus Jurisprudentiæ studiis ascìscam: Quemadmodum delegatus judex nihil habet potestatis, nisi quatenus & quantum à delegante suo ordinario judice fuerit collatum, juxta l. 1. §. fin. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdic. &c. de causis, &c. in literis, de offic. jud. delegat. sic etiam libertas humana omnis supernaturalis boni prorsus est incapax, nisi quatenus divini Spiritus prævia motione collatum ei fuerit. Præterea quemadmodum singuli homines domini asseruntur ejus rei, quam in communi possident, l. in re communi, ff. de servitu. urb. præd: & l. Sabinus, ff. communi divid. & l. servi electioni, ff. de legat. 1. Similiter sanctæ hominum operationes communiter ascribuntur Divinæ gratiæ tum prævenienti, tum adjuvanti, simul que libero arbitrio, atque ab utrisque producuntur; hoc tamen discrimine, quia liberum hominis arbitrium penitùs sterile, atque incapax est tam nobilis productionis, nisi priùs Divina gratia motum & excitatum.

9. Operæ verò pretium haud exiguum faciam, proferendo præfationem decem capitum, quæ primæ Cælestini Pontificis ad Galliæ Episcopos epistolæ in collectione Dionysii Exigui subiiciuntur, sub hac inscriptione: *Præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum auctoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio.*

Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus, seu pravitate, seu imperitia demorantes piissimis disputatoribus obviare præsumunt, & cum Pelagium atque Cælestium anathematisare non dubitent; magistris tamen nostris quasi necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare profitentur, quæ sacratissima beati Apostoli sedes Petri contra inimicos gratiæ DEI per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit. Necessarium igitur fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, indicaverint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint: ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus; quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt. Ut ergo plenius, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non minimum est contentiosus, agnostat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque

sibi con-

sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat & dicat.

Hoc loco collocanda fuissent integra decem autoritatum capita, sed ne ultra præscriptum modum opus istud excresceret, summas ac titulos sententiarum hic opponere satis erit.

I. Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi gratia posse salvari.

II. Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.

III. Quod nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli superare non possumus.

IV. Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.

V. Quod omnia Sanctorum merita dona sint Dei.

VI. Quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis, ex Deo sit.

VII. Quod gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvet, ne committantur, & præstet ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius facilè, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.

VIII. Quod præter statuta sedis Apostolicę omnes orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.

IX. Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testatur instituta purgatio, cum exorcismis & exsufflatione spiritus ab eis abiguntur immundi.

X. Quod profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitùs asserendæ.

HÆRESIS PELAGIANÆ atque Semipelagianæ historica & Theologica delineatio.

PElagius natione Scotus, professione monachus, doctrina hæreticus, gratiæ Christi adversarius, omnium operum merita soli humanæ naturalique libertati accepta ferens, omneque originis peccatum prorsus abnegans, accito sibi Cælestio discipulo, magnam pervagatus est Orbis terræ partem, ut hæreses suas passim disseminaret: inita cum Ruffino Presbytero & Joanne Jerosolymitano Episcopo ambobus Origenistis sanctique Doctoris Hieronymi æmulis adversariisque societate, se Monasterio quodam Jerosolymitano inclusit, ut quoscunque posset, tum monachos, tum sæculares, suorum dogmatum contagio perverteret. Hujus lapsum & apostasiam S. Joannes Chrysostomus Arabissi, quod est Armeniæ oppidum, quo fuerat injuste relegatus, morti jam proximus flebiliter lamentatur epist. 4. ad Olimpiadem Diaconissam, σφόδρα ἤλγησα ὑπὲρ Πελαγίου τοῦ μοναχοῦ. ἐννόησον τοίνυν πόσων ἄξιοι στεφάνων εἰσὶν οἱ γενναίως ἑστῶτες, ὅταν ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ ἀσκήσει διαγαγόντες καὶ καρτερίᾳ οὕτω φαίνωνται ὑποσυρόμενοι. De Pelagio monacho gravi dolore affectus sum. Cogita igitur quantis coronis digni sint, qui forti animo in acie steterunt, cum viros pie sancteque tanta cum tolerantia viventes abripi atque in fraudem trahi videamus.

Cœlestius verò Africam iisdem erroribus inficere conatus est. Hic primus ann. 412. Carthaginensi Concilio damnatus est accusante Paulino Carthaginensi Diacono. Paulo post Eros Arelatensis & Lazarus Aquensis Episcopi Gallicani Pelagium hæresis criminati sunt apud Synodum Diospolitanam quatuordecim Palæstinæ Episcoporum, in qua Pelagius Patres elusit prava sua dogmata mendaciter dissimulando. Id factum an. 415. deinde seq. an. 416. Provincialia duo in Africa celebrata sunt Concilia. Unum quidem Carthagine, cui præsedit Aurelius universæ Africæ Primas. Alterum Milevi in Numidia Præside Sylvano, cui Augustinus interfuit. Ex Carthaginensi Synodicæ ad Innocentium Papam transmissæ sunt, errores arguentes Cœlestii & Pelagii. Ad has anno insequente 417. respondit Innocentius, qui ambos hæresiarchas Ecclesiæ communione summovit. Cœlestius Romam expurgandi sui causa commigravit ad Zosimum, qui nuper vita functo Innocentio suffectus fuerat, eumque ficta professione decepit. Eodemque tempore Pelagius transmissis ex Palæstina subdolis literis, simulque Praylius alteris, a quo, vita functo Joanne, Jerosolymitana regebatur Ecclesia: qui simul omnes Zosimum Papam ita perculerunt, ut acriter adversus Africanos Patres necnon Lazarum & Erotem succensuerit: Sed perspecta demum veritate per Africanorum industriam, ipsoque sibi sceleris conscio Cœlestio clam Roma dilapso, tum hic ipse, tum Pelagius damnationis sententia ab Apostolica Sede feriuntur anno 418. Mox Honorius Imperator pridie Calendas Maias ambos hæresiarchas eorumque asseclas suo proscripsit edicto, eoque mense & anno accepto ab Zosimo responso plenaria Africæ Synodus indicta ducentorum tredecim Antistitum, ut testatur Prosper, canonibus octo Pelagianam hæresim damnavit: quos vulgò tribuunt Milevitano Concilio, etsi Milevitanum istud nihil contra hasce hæreses procuderit. Et paulo post Cælestinus Pontifex canones istos sub Carthaginensis Concilii nomine in sua citavit epist. ad Episcopos Galliæ can. 7. Qui etiam attribuuntur Concilio Milevitano, non priori, sed secundo. Alii attribuuntur Concilio plenario Carthaginensi anni quadringentesimi decimi octavi sub Zosimo. Errore compilatorum factum est, ut duo Milevitana Concilia in unum confusa fuerint, ut sagaciter advertit Baronius: in quorum primo nullum editum decretum fuit circa hæresim Pelagianam, quæ necdum plene tunc innotuerat. Duo vero præsidente universæ Ecclesiæ Innocentio habita sunt Milevi in Africa Concilia, quæ est Numidiæ civitas. Primum sane sub Primatu Xanthippi Arcadio & Honorio quintum Consulib. an. Domini 402. qui fuit Innocentii Papę primus. Alterum sub Sylvano Numidiæ Primate Theodosio septimum & Palladio Consulibus, anno Domini 416. Pontifice pariter Innocentio anno sedis ejus 15. in quo Pelagiana hæresis damnata est. Præfatio secundæ Milevitanæ Synodo præfixa ad hanc minime pertinet, sed huc ex priore Milevitana translata fuit, ut Baronius observavit.

Usporius Monachus & Presbyter Gallicanus Nestorianæ hæresi præluserat, duplicem attribuendo personam. Christo, divinam & increatam, alteram cum ejus humanitate creatam: secundum quam solam illum prędicabat Virginis Mariæ Filium. Alteram quoque sectabatur Pelagii hæresim, nihil divinæ gratiæ, sed hominis duntaxat libertati ad salutem omnia referens accepta, ut de ipso tradunt Cassianus lib. 1. de Incarnatione c. 5. Facundus Hermianensis Episcopus lib. 1. de tribus capitulis & Gennadius. Damnatus & exclusus ab Ecclesiis Gallicanis, in Africam trajecit, ubi ab Augustino Hipponensi ad fidem ex utroque errore conversus supplicem libellum emendationis suę ad Gallicanas Ecclesias transmisit cum litteris Aurelii Augustini, aliorumque Africanorum Patrum ad Proculum Massiliensem aliosque Galliæ Præsules.

Concilium Carthaginense sub Innocentio Papa, in quo primum Cœlestius urgente Paulino Diacono convictus est Pelagianæ hæresis, paucis exceptis, quæ sanctus refert Augustinus, intercidit. Ejus loco neoterici quidam sibi gratulantur eruisse se ex veteri quodam Palatino volumine nescio quod obscurissimi scriptoris Marii Mercatoris commonitorium, compendiosam tradens hæresis Pelagianæ historiam quasi auri thesaurum, sed verè (ut est in proverbio) thesaurum carbonarium ex schedis erutum viri clariss. Lucæ Holstenii, cujus narrationibus multa veterum illius sæculi testimonia multo majoris autoritatis contradicunt, quæ paulo post referentur. In primis admonitor iste scribit, Pelagium ante vastationem urbis Romæ commentarios in Apostolum Paulum edidisse. Edidit quidem, sed haud ita properè. Si enim jam edidisset, non omisissent Eros & Lazarus ea ipsa loca, quorum meminit Mercator, eidem objicere, quæ profert adversus ipsum eruta ex ejus commentariis in epistolam ad Romanos, ex quibus Pelagiana industria non ità se facile potuisset expedire. Eaque quemadmodum & reliqua objecta in Palæstina Synodo recensuisset Augustinus in suo de gestis Pelagii opere.

Affirmat communiter Cælestium Carthaginensi Concilio convictum atque damnatum provocasse ad Innocentium Papam, cum vero ex ejus officio esset suam prosequi appellationem, in Asiam navigasse Ephesumque contendisse, sacerdotiique ambivisse dignitatem, qua tamen frustratus est. Et post aliquot annos Constantinopolim petiisse, ibique ab Attico Patriarcha ejus hæresim detectam fuisse, de qua ad multas Ecclesias litteras commonitorias scripserit: tandemque Cœlestium Romam concci-

concessisse, ut interruptam appellationem prosequeretur: Ubi summum Pontificem Zozimum, qui demortuo Innocentio successerat, falsa professione decepit, & contra Carthaginenses irritavit, qui etiam literas querelarum plenas ad Patres Carthaginenses transmisit. Isti verò ad Zosimum rescribentes Cœlestii fraudes reserarunt, quibus permotus Pontifex accedente occulta suspectaque Cœlestii evasione, hæreticum tandem damnavit. Impetravitque ab Imperatoribus Theodosio & Honorio rescriptum damnationis & proscriptionis contra Pelagium & Cœlestium, & quoscunque horum asseclas. At fieri non potuit, ut cum Carthaginense Concilium, ex quo appellaverat Cœlestius, conclusum fuerit sub finem Pontificatus Innocentii, cui brevi suffectus Zosimus est tenuitque Apostolicam Sedem anno uno & septem mensibus, ut omnibus compertum est, intra id breve tempus Cœlestinus in Asiam commigrarit, Ephesi resederit, indeque POST ALIQUOT ANNOS, ut refert Commonitor, Constantinopolim adierit, ejusque ab Attico Patriarcha detecta hæresis fuerit, moxque Cœlestius Romam profectus fuerit, Zosimum redintegrata lite deceperit fraudulentis artibus. Ipse verò Papa ad Africanos reprehensionis literas scripserit. Isti verò ad Zosimum rescripserint, quorum receptis literis malam Cœlestii fidem reserarit, cumque condemnandum esse duxerit. Insuper edictum a duobus Augustis procul invicem distantibus impetraverit. Hæc omnia locis admodum remotis ultro citroque gesta, superadditis insuper MULTIS ANNIS, intra unius anni & septem mensium interstitium nullatenus fieri potuere; ac proinde falsa ementitaque sunt ab isto Mario mercatore, qui res temporis supra modum coarctavit.

Idem commonitor simul fallit & fallitur dum Julianum Capuanum tot tantisque libris hæreticis memorabilem & perpetuum Augustini adversarium in sancta fide & communione sancti Innocentii Papæ ad ejus usque obitum perstitisse asseverare audet, ab eoque Pelagium & Cœlestium fuisse damnatos scribit, deinde verò edicto Imperiali de sua depositum sede extra Italiam exulasse ambiguæ religionis virum & studentem, Episcopatum, quo fuerat dejectus, resumere. Id verò planè falsum convincitur ex assiduis, quas cum sancto Augustino habuit, concertationibus. Beda etiam lib. 1. in Cantica scribit: *Julianum parvulum a Pelagio nutritum quasi regulum in caverna reguli*. Si replices Julianum interea dissimulasse, contrarium liquido constat ex tam multis pestilentibus libris, quibus hæresim propugnat, fidemque orthodoxam apertissimè oppugnat. Insuper hoc prodit Prosper in Chronico ad Consulatum Theodosii & Festi: *Hac tempestate Julianus Eclanensis* (hunc sibi titulum amisso Episcopatu per ambitum vindicabat) *jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi & correctionis speciem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere*. Quin etiam paulò ante productus testis Beda scribens in Cantica meminit libri a Juliano editi de amore his verbis: *Est enim homo ut rhetor peritissimus, ita gratiæ Dei post Pelagium impugnator acerrimus, ut apertius scripta ejus, quibus contra strenuissimum gratiæ defensorem Augustinum insanivit, ostendunt: cujus causa duelli primum de Amore libellum composuit*. Et post pauca dicit: *Sanctum nobis ac generosum Amorem ab ipso lucis exordio natura nobis conciliante insitum, & ad ultimam usque senectutem solis viribus animi innixum sine damno sui persistere vigoris*.

Certissimum denique suppeditat de Juliani pertinacia testimonium Photius Bibliothecæ suæ c. 54. ubi cum dixisset, Pelagianos Synodo Ephesina præside Cyrillo Alexandrino Antistite condemnatos fuisse, adjunxit Pelagium, Cœlestium & Julianum Pelagianum simul damnationis sententia ictos denuo per apologiam, quam Joannes Talaida (qui fuit post Cyrillum quintus Alexandrinus Præsul) scripsit ad Gelasium Romanum Episcopum, ἀνεθεμάτιζε δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ πρὸς Γελάσιον Ῥώμης ἀπολογίᾳ οὐ μόνον τὴν Πελαγιανὴν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ Πελάγιον καὶ Καιλέστιον καὶ Ἰουλιανὸν τὸν καὶ αὐτῶν ἐγνωσμένον διάδοχον. Joannes quoque anathemate damnat Alexandriæ Præsul in ea, quam ad Gelasium misit Romæ Pontificem Pelagianam hæresim, simulque Pelagium, Cœlestium & notissimum utriusque successorem Julianum.

Id profectò innuit, Julianum in illa secta ad extremam ætatem consenuisse. His demum prospectis quisnam demum ausit isti supposititiæ Marii relationi fidem habere?

Pelagianorum reliquiæ Orbe reliquo fugatæ, in Scotiam naturale Pelagii solum confugerunt; ad quas debellandas Scoti præsidium à Gallis quæsivere, qui eam in rem convocato Gallicano Concilio duos sanctitate doctrinaque insignes Episcopos Germanum Antisiodorensem & Lupum Tricassinum in Scotiam delegarunt. Historiam istam Venerabilis Beda lib. 1. hist. Angl. c. 17. hisce verbis perhibet: *Ante paucos sanè adventus eorum annos hæresis Pelagiana per Agricolam illata Severiani Episcopi Pelagiani fidem Britannorum fœda peste commaculaverat. Verum Britanni cùm neque suscipere dogma perversum gratiam Christi blasphemando ullatenus vellent, neque versutiam nefariæ persuasionis refutare verbis certando sufficerent, inveniunt salubre Concilium, ut à Gallicanis Antistitibus auxilium belli spiritualis inquirant. Quam ob causam coacta magna Synodo quærebantur in commune, qui illuc ad succurrendum fidei immitti debeant: atque omnium judicio eligebantur Apostolici Sacerdotes Germanus Antisiodorensis & Lupus Tricassinæ civitatis Episcopi. Quandiu Germanus & Lupus in Britannia Insula versati sunt, Pelagiani victi se continuerunt; sed postquam amborum discessu Pelagiani audaciores facti sunt, eaque de causa rogatus Germanus secundam in Britanniam profectionem instituit, assumpto secum Severo Lupi discipulo Tricassinorum Episcopo, ut refert Constantius Presbyter lib. 2. capite 1.2.3.4. de vita Germani*.

Post tria & amplius sæcula imperante Lothario Valentiæ in Gallia convocatum est Concilium, in quo præsidibus Remigio Lugdunensi, Rotlando Arelatensi Egilmaro Viennensi Archiepiscopis à trium Provinciarum Episcopis canones editi sunt de præscientia Dei, de prædestinatione, de quæstione: An Christus pro omnibus mortuus sit, de vera omnium, qui baptizantur, redemptione, & de gratia & libero arbitrio, an. 855.

Suprema providentia duos suscitavit strenuos admodum sacri belli duces, à quibus profligata est hæresis Pelagiana, dum in Ecclesiæ perniciem insurgebat. Primus eam scriptis impugnavit Hieronymus in Palæstina suis ad Ctesiphontem literis, deinde tribus dialogis, in quibus se nomine Attici, Pelagium verò nomine Critobuli designat, necdum enim hæresiarchæ aperta vi bellum indixerant, sed per fraudes & quasi per cuniculos murum Ecclesiæ suffodiebant, adeo ut Palestinæ Synodum Diospoli habitam circumvenerint, quæ illos in communionem susceperat. Augustinus pariter se famæ & nomini Pelagii initio pepercisse profitetur, quia specie sanctimoniæ hujus hypocritæ Monachi magna dudum existimatio percrebuerat. Satis igitur uterque sanctissimus Doctor esse ducebat, si errores subnascentes refelleret; tum negatæ peccati originalis propagationis, tum necessitatis rejectæ divinæ gratiæ, ut sola creaturæ libertas quasi sufficiens stabiliretur, quæ duo palmaria erant hæresis istius capita.

In primis dogma de peccato Adami, ad ejus posteros transmisso, Pelagius ad deliria Manichæorum referebat Deum malum effingentium malarum creaturarum opificem, indignumque divina bonitate ducebat, si proles innocens parentum delicto longè à se alieno gravaretur, ejusque pœnam sustineret. Mortem porrò & ægritudines & corporis in vita dolores nullatenus peccatis, sed causis merè naturalibus Pelagius ascribebat. Quæstio ista, quænam sit causa efficiens peccati originalis, permultum involuta & perplexa valde Augustinum vexavit ista cogitantem: Per quam causam istud adami peccatum personale ad parvulos transit? Per voluntatem? At nulla in his fuit: per formam corporis? Sed hanc Deus ipse tribuit: per ingressum animæ? Sed nova conditur à Deo, nihilque debet semini corporali: per nuptias? Sed hæ pertinent ad opus parentum, quos in actu nubendi constat non peccasse. Certè non peccat iste qui nascitur, non peccat qui genuit, non peccat animæ conditor Deus. De quæstione ista visum est Augustino consulendum esse Hieronymum in Judæa tunc versantem in Bethlehemitico Monasterio. Commodum acciderat, ut Paulus Orosius Presbyter Hispanus patriam suam indignatus erroribus Priscilianistarum & Origenistarum perverti, in Africam ad Augustinum

perse-

persclebris famæ accesserit, rogans illum ut errores grassantes suis refelleret scriptis. Quam rem Augustinus cumulatè præstitit, & vicissim Orosium hortatus est, ut historiam adversus paganos contexeret, cui ille paruit, eidemque suam historiam dedicavit. Ab eoque mandatum accepit in Judæam ad Hieronymum contendendi, literas quas ad ipsum scribebat, deferendi, de peccati originalis propagatione. Anxius enim erat, cùm tamen nihil asserere auderet, si ex Adami anima in ipsius posteros traduce derivaretur id peccatum: qua de re ipse Augustinus prolixè disputat in sua ad Optatum epistola 157. Ipse quoque Hieronymus scribit epistola 45. ad Marcellianum, quomodò corpus à corpore, sic animam ex anima nasci, Tertullianum, Apollinarem, majoremque Orientalium partem existimare. Somniabat præterea Origenes animas olim in cælo creatas à Deo fuisse, indeque pro peccatis dum in cœlo versantur, commissis, ad corpora isthæc infirma relegari ad pœnam; Hæret verò Augustinus lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Profectò, inquit, aut utrumque vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vase vitiatum corrumpitur, ubi occulta justitia divinæ legis includitur. Quid autem horum sit verum, libentius disco quàm dico, ne audeam dicere quod nescio.* Sanè Aristoteles lib. 2. de generat. anim. docet, sola edoctus ratione naturali, *νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι καὶ θεῖον εἶναι μόνον*, mentem solam extrinsecus accedere, neque educi de materiæ potentia, solamque divinam esse. Theologorum autem frequens judicium est, animas rationales à Deo ex nihilo creari omnis expertes vitii, sed vitiari in ipso corpore traduce ex Adamo, quemadmodum aqua ex limpido fonte hausta conspurcatur simul ac in vas obscœnum effusa est.

Nec solum circa peccati originalis diffusionem errabant Pelagiani, quam frequentissimè utriusque Testamenti commemorant paginæ, verùm etiam circa supernaturalem Dei gratiam, quam ad singulas propemodum periodos utriusque fœderis oracula commendant. Illa porrò superba hæresis, quidquid boni est, ad solum hominis liberum arbitrium instar gentilium referebat. Hinc prodeunt illæ Pelagii impiæ ad virginem Demetriadem voces; *Spirituales divitias nullus tibi præter te conferre potest. In his ergo jure laudanda, in his meritò cæteris præferenda es, quæ nisi ex te & in te esse non possunt.* At verò detestabilior nulla esse superbia potest, quàm illa, qua sese suprà Deum ipsum audet efferre mortalis vitiisque innumeris obnoxia de se creatura. Cotta apud Tullium in has erumpit nefarias voces: *Quia sibi quisque virtutem acquirit, neminem unquam acceptam Deo retulisse; propter enim virtutem jure laudamur, & de virtute rectè gloriamur: quod nos contingeret, nisi id donum à Deo non à nobis haberemus. Judicium hoc omnium mortalium est fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam.* His non absimilia scribit Seneca epistola 53, *Est aliquid, quo sapiens antecedat Deum: Ille naturæ beneficio, non suo sapiens est. Ecce res magna, habere imbecillitatem hominis securitatem Dei.* Idemque epistola 524. *Unum bonum est, quod vitæ beatæ causa & firmamentum est sibi fidere.* Suppuduit Pelagium, qui Christianus videri volebat, gratiæ Divinæ repudiationis: ideoque moderationem pristinæ blasphemiæ hanc adhibuit, addens liberum arbitrium referendum esse ad gratuita Dei dona, qui nullis præcedentibus meritis donum istud hominibus contulit, sine quo neque bonum agere, neque malum vitare homini conceditur: his postmodum Pelagius gratias, quas vocat legis & doctrinæ, adjunxit, deinde Christi exhortationes & exempla, peccatorùmque remissionem. Sed hæc dona externa sunt, gratiam autem interiùs operantem non modò intellectum illuminando, (quam etiam ad ultimum admittebant Pelagiani) sed etiam quæ voluntatem proximè ac immediatè præveniebat & invictè movebat, eique non solùm possibilitatem, (quod neque abnuebat Pelagius) sed ipsum velle atque operationem efficacem impertiendo per intima auxilia negabat. Quæ omnia & singula fusè discernit & explicat Augustinus l. de gratia Christi cap. 3. 4. & 5. Qui insuper ait cap. 24. Intueantur & fateantur non lege ac doctrina insonante forinsecus, sed interna atque occulta mirabili atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solùm veras revelationes, sed etiam bonas voluntates. *Hoc exigitur à Pelagio, non solum ut fateatur revelationem doctrinæ, qua intellectus illustretur, sed etiam subministrationem virtutis, qua voluntas immediate à Deo moveatur efficacissima & certissima inspiratione, sine qua nec bonum velimus, neque malum evitemur.* Suamque mentem ibi & alibi passim Scripturæ sacræ testimoniis innumeris roborat. Tandemque ita concludit: *Si ergo consenserit nobis Pelagius non solam possibilitatem in homine, sed ipsam quoque voluntatem & actionem divinitus adjuvari, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur.* Milevitanum autem Concilium can. 5. omnem amovit disceptationis ambiguitatem, his verbis: *Item placuit, ut quicunque dixerit, à Deo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs implere possimus per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed possimus tamen etiam sine illa implere Divina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficiliùs potestis facere; sed ait: Sine me nihil potestis facere.* Joan. 57.

Quamvis Apostolus Rom. 11. disertè doceat, quænam sit notio & conditio gratiæ, dum ait: *Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*: Pelagiani tamen rerum ordinem intervertentes hominem gratiam demereri asserebant virtute a[...] liberi ac naturalis arbitrii. Ex adverso Catholici contendebant, non eo gratiam conferri, quia benè quis voluerit, sed eo voluisse benè quia Deus gratia sua illum prævenerit, per quam excitavit in eo cupiditatem boni: alioqui enim priores fore partes liberi arbitrii, posteriores Dei. Unde Augustinus lib. 1. contra duas Pelag. epist. cap. ult. *Pelagianis non immeritò anathema dicimus, qui tam sunt inimici gratiæ, quæ venit per JESUM Christum Dominum nostrum, ut eam dicant non gratis, sed secundum merita nostra dari, ac si non sit gratia: tantumque constituunt in libero arbitrio, quo in profundum demersus est homo, ut eo bene utendo dicant hominem mereri gratiam, cum bene illo uti non possit, nisi per gratiam, quæ non secundum debitum redditur, sed Deo gratis miserante donatur.* Quanquam igitur per fidem & invocationem Dei adipiscamur spiritualia dona, non tamen natura hinc jactandi se causam habet, fides enim & invocatio Dei ex præcedenti gratia dimanant: Unde sanctus idem Doctor epist. 105. ad Sixtum Papam hæc ait: *Ne se vel ipsius orationis meritum extollat, etiam ad vincendas rerum temporalium cupiditates, & diligenda bona æterna atque ipsum fontem omnium bonorum, Domini adjutorium datur oranti: Fides erat, quæ data est non oranti: quæ utique nisi data esset, orare non posset, attestante Apostolo Rom. 10. Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo audient sine prædicante? Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Idem Augustinus de gestis Pelag. cap. 54. & Prosper advers. collat. cap. 50. testantur, Pelagium in Synodo Palæstina doctrinam tradentem, quod gratia secundum hominis meritum detur, adeo visam damnabilem, ut Pelagius ne ipse damnaretur, illam anathematisare se simularit. Synodus præterea Arausicana cap. 17. *Spiritus sanctus datus est nobis nullis meritis gratiam prævenientibus.* Et can. 18. *Debetur merces operibus, si fiant: sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant.*

Occasione librorum S. Augustini contra Pelagianos factum est, ut aliqui ex Monasterii Adrumetini Monachis disceptaverint inter se haud intellecta Augustini mente; quorum nonnulli videbantur gratiam Dei excludere, ut liberum relinqueretur arbitrium: existimantes, gratiæ admissionem efficacem & infallibilem prorsus abolere hominis inter utramque partem libertatem: alii è diverso ut gratiam victricem stabilirent, liberum arbitrium convellebant. Quam ambiguitatem Augustino Valentinus Monasterii Præpositus suis literis significavit. Augustinus verò ad eum duos rescripsit libros, quibus ostendit libertatem cum gratia egregiè ad bona opera convenire, unum de gratia & libero arbitrio, alterum de correptione & gratia: in quibus luculenter probat, per efficaciam gratiæ, quam ipse prædicabat, minimè auferri libertatem neque necessitatem aut utilitatem correptionis. Idemque utriusque meminit lib. 2. retractationum cap. 66. sic dicens: *Propter eos qui cùm defenditur Dei gratia, putant auferri liberum arbitrium, scripsi librum de gratia & libero arbitrio. Ad eos autem scripsi Monachos Adrumetinos, in quorum monasterio hæc*

de re teperat esse contentio, ita ut me consulere aliqui cogerentur. Rursus ad eosdem scripsi alterum librum, quem de correptione & gratia prænotavi, cum mihi nunciatum esset, dixisse ibi quemdam, neminem corripiendum si Dei præcepta non facit, sed pro illo ut faciat, tantummodò orandum. His perlectis Monachi Adrumetini ab utroque errore resilierunt: sed planè contrarium idem liber de correptione & gratia operatus est in Gallia apud Massiliam: unde lectis quæ de proposito divinæ voluntatis & prædestinationis ibi scripta sunt, & de efficacia divinæ gratiæ, qua moveri prædicatur indeclinabiliter nostra voluntas, scandalum passi sunt, mediamque viam excogitaverunt inter nostram & Pelagii doctrinam, ut credant cum Ecclesia Christi contra Pelagii dogma peccato primi parentis obnoxium nasci humanum genus, nec ab illo malo nisi per justitiam secundi hominis liberari. Præveniri quoque hominum voluntates Dei gratia: atque ut ad nullum bonum opus vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Sententiam verò Augustinianam sic moderandam duxerunt, ut Deus quidem universali vocatione omnes pariter ad fidem & baptismum invitet, sed ut vis & efficacia ejusmodi vocationis ex humana dependeat voluntate, decrevere, ut quisquis credere & baptizari voluerit, eo ipso merito quia voluerit, & fidei & perfectæ sanctitatis augmentum consequatur. Unde volunt, gratiam non requiri ad salutis initium, id est ad credendi voluntatem, ipsamque fidem initialem, ad quærendum, petendum & pulsandum sufficere: atque inde pendere discrimen eorum, qui efficaciter vocantur, aut non vocantur ad fidem & salutem: quippe qui ab æterno fuere a Deo vocati & prædestinati, vel e contrario reprobati: quia scilicet Deus efficaciter vocat eos, qui præviis hujusmodi initiis tanquam humanis meritis vocari meruerunt; & quos præscivit hæc initia habituros, suaque gratia benè usuros, aliis omnibus rejectis, in quibus ejusmodi initia naturalia & bonum gratiæ usum, liberique arbitrii cooperationem non prævidit. Itaque Semipelagiani ea in re cum Pelagianis conveniebant, ut primam gratiam & vocationem ex meritis bonæ voluntatis dari, & ex initiis imperfectæ fidei, qua movetur naturalis libertas, ita ut ex homine sit initium justificationis, quo homo naturalibus suis viribus ad gratiam se præparat absque auxilio divinæ gratiæ, quæ posteà supervenientes consummet, ut liquet ex Hilarii & Prosperi ad Augustinum literis, & ex hujus ad utrumque responsis: qua occasione ad submovendas difficultates, suamque comprobandam, quæ illi cum Ecclesia communis est, doctrinam, duos contexuit præclaros libros de prædestinatione Sanctorum & de dono perseverantiæ. Ipsi verò Semipelagiani peccatum originale in infantibus propagari censebant, & in hoc Pelagii errores respuebant.

Præter Synodos, quas permultas attuli, quibus hæresis Pelagiana sententiam damnationis accepit, supereminet œcumenica Ephesina anni 431. Cœlestino Pontifice & Theodosio secundo imperante, quæ can. 4. sic decernit. Εἰ δέ τινες ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσειεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ τὰ Νεστορίου ἢ τὰ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθῃρημένους ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται. Si qui autem clericorum defecerint, & ausi fuerint quæ Nestorii sunt aut Cœlestii sapere, sancitum est a sancta Synodo istos quoque a communione sejungi.

IN QUIBUS A PELAGIANIS differant Semipelagiani.

Utramque sectam suscitatus a Deo Augustinus gratiæ divinæ patronus sic invicem discernit lib. de prædestinatione Sanctorum ad Prosperum & Hilarium cap. 1. *Pervenerunt isti fratres nostri, pro quibus sollicita est pia charitas vestra, ut credant cum Ecclesia Christi, peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo, nisi per justitiam secundi hominis, aliquem liberari. Pervenerunt etiam ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere consentiant. Retenta ergo ista, in qua pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore discernunt.* Hoc tamen in Augustini sententia temperamentum exigebant, ut Deus quidem universali vocatione omnes pariter ad fidem & baptismum invitet, sed vis & efficacia hujus vocationis ex humana pendeat voluntate, ut quicunque credere voluerit & baptizari, eo ipso quo voluerit merito, & ipsius fidei augmentum & perfectæ sanctitatis consequatur effectum. Volebant itaque gratiam non esse necessariam ad salutis initium, quale esse credebant voluntatem credendi aut petendi, quærendi, pulsandi; ad hæc enim sufficere liberi arbitrii naturales vires, atque ex istis initiis pendere discrimen eorum, qui vocantur, aut non vocantur efficaciter ad fidem & salutem; quippe qui fuerint ab æterno electi & prædestinati, vel reprobati: Deum enim efficaciter vocare, qui præviis istiusmodi initiis tanquam humanis meritis vocari & prædestinari meruerunt. Et quos præscivit ista initia habituros, suaque gratia bene usuros, prædestinaverit ad salutem: rejeceritque alios omnes, in quibus hæc initia naturalia & bonum gratiæ usum, ipsam denique liberi arbitrii cooperationem non prævidit. Sic enim ait Prosper in epistola ad Augustinum: *Hæc ipsorum definitio ac professio est, omnem quidem hominem Adam peccante peccasse, & neminem opera sua; sed per Dei gratiam regeneratione salvari; universis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicunque ad fidem & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint: qui autem credituri sunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos dignos futura electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præviderit: ideoque omnem hominem ad credendum & operandum divinis institutionibus admoneri, ut de apprehendenda æterna vita nemo desperet, cum voluntaria devotioni sit parata.* His conformia profert Hilarius epist. ad Augustinum: *Consentiunt omnem hominem in Adam periisse, nec inde posse quemquam proprio arbitrio liberari: sed id inconveniens asserunt veritati, ut cum prostratis & nunquam suis viribus surrecturis annunciatur obtinendæ salutis occasio, eo merito quo crediderint & voluerint a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum & totius sanitatis sua consequantur effectum.* Ex quibus infertur, eam fuisse Massiliensium mentem, ut vellent quidem humanam voluntatem præveniri ad quodcunque bonum opus vel incipiendum vel perficiendum, non tamen illo genere gratiæ, quod astruebat Augustinus contra Pelagianos, scilicet operante ipsum velle ac perficere. Illud enim ipsi quoque Massilienses rejicientes erant, quasi fatale & cum libero arbitrio incompatibile, sed sufficiens tandem ad excitandam libertatem in opus bonum, cui si libertas obtemperet, alterum succedat ex parte Dei adjutorium, quo libera voluntas roboretur ad perficiendum inspiratum a Deo bonum & in illo perseverandum: consentiebant quippe liberum arbitrium peccato saucium pristinas ad bonum vires amisisse, ideoque gratiam Dei esse necessariam ad actus meritorios & ad vitæ supernaturalis opera. Itaque necesse esse ut infundatur gratia per baptismum, aliave Sacramenta, aliaque media per Christi mortem humano generi collapso comparata.

Volebant ergo, DEUM universali vocatione omnes pariter homines in peccatum, sive originale, sive actuale collapsos invitare ad gratiam justificationis, sed vim hujusce vocationis ex humana pendere voluntate, ut quicunque credere voluerit & baptizari, eo ipso merito quo voluerit, & ipsius fidei argumentum & perfectæ sanctitatis consequatur effectum. Esse enim in homine lapso, una cum naturali libero arbitrio per peccatum debilitato, sed non planè destructo, naturæ rationalis quædam virtutum semina semisopita, ad quæ cienda & excitanda requiritur interior quædam a Deo profecta illustratio ac inspiratio, quæ ordinem naturalem non supergreditur. Quam ad rem probandam Cassianus ipse colla. 13. cap. 12. sic dicit: *Denique non amisisse humanum genus post prævaricationem scientiam boni, etiam Apostoli sententia evidentissime declaratur, qua dicit: Ostendunt gentes opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente conscientia ipsorum*, Rom. 2. Nec hominem tantum bonum nosse, sed etiam ad illud propensum esse asserit, dum ait cap. 12. *Dubitari ergo non potest, inesse quidem omni animæ*

naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta: sed nisi hac opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire. Sed hæ ad bonum propensiones cum sint naturali consentaneæ rationi, ad naturam, cujus etiam Deus auctor est, pertinent & ad illam gratiam referuntur, quam Pelagius ipse vocabat legis, illustrationis, atque doctrinæ; tametsi gratia ipsa supernaturalis mediis nonnunquam naturalibus utatur ad actus eliciendos supernaturales, tametsi Pelagius (quibus Massilienses non planè consentiebant) hæc omnia libertati hominis naturali ascriberet.

Concilium Arausicanum sibi potissimum habuit propositum Fausti cæterorumque Semipelagianorum condemnare doctrinam negantium necessitatem gratiæ prævenientis. At ea stabilitur necessitas can. 3. *Si quis per humanam invocationem dixerit gratiam Dei conferri, & non potius ipsam facere ut a nobis invocetur, contradicit Isaiæ vel Apostolo dicenti, inventus sum a non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant.* Similiter can. 6. *Si quis sine gratia Dei volentibus, desiderantibus & pulsantibus misericordiam dicit conferri, non autem divinitus ut hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & humilitati aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid enim habes quod non accepisti? Et, gratia Dei sum id quod sum.* Idem can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod ad salutem vitæ æternæ pertinens cogitare, ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Non quod idonei sumus cogitare aliquid boni ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Can. 9. *Divini est muneris cum benè cogitamus.* Can. 22. *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque justitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi quibusdam guttis irrorati non deficiamus in via.* Can. ult. *Nullus credere in Deum potest, nisi gratia eum & divina misericordia prævenerit.* Et mox: *Ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis & fidem & amorem sui prius inspirat, ut & baptismi sacramenta fideliter requiramus, & post baptismum cum ipsius adjutorio ea, quæ sibi sunt placita, implere possimus. Unde manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum.*

Hæc verò adversus Pelagianos & Semipelagianos communiter decernuntur. Sed Arausicanus canon 8. Massilienses singulariter premit his verbis: *Si quis alios per misericordiam, alios vero per liberum arbitrium (quod in cunctis Adam posteris certum est fuisse infirmatum) ad gratiam baptismi posse venire contendit, a recta fide probatur alienus; is enim non omnium hominum liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum; aut certè ita læsum putat: ut tamen quidam valeant sine revelatione DEI mysterium salutis æternæ per semetipsos posse conquirere. Quod quam sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem Pater attraxerit. Sicut & Petro dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Et Apostolus: Nemo dicere potest Dominum JESUM nisi in Spiritu Sancto.* Idem Concilium Massilienses propriè attingit can. 6. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut velimus, credamus, pulsemus, quæramus, petamus, cæteraque sicut oportet valeamus per inspirationem & infusionem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes aut humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? Et Gratia Dei sum id, quod sum.*

Pelagianorum erat ambitiosus error, (quibus pro Deo erat liberum arbitrium) sufficere homini naturalem libertatem, ut persistat & perseveret in bono. Massilienses præter libertatem subsidium gratiæ ad perseverandum in bono post initia fidei & conatus bonæ voluntatis, accessionem novorum gratiæ auxiliorum necessariam judicabant ad hoc, ut homo semel justificatus in bono proposito constanter perseveraret, neque per supervenientes tentationes à recto itinere deflecteret. Humanam & naturalem libertatem, quæ sola gratiam prævenisset, id promeritam esse autumabant, ut novo gratiæ accessu roboraretur; ac ita inchoatum ab humana libertate opus nova superveniens gratia novo subsidio benè inchoatum hominis propositum roborando ad optatum finem perduceret. Ita sentiens Cassianus hæc ait colla. 7. cap. 14. *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari supra id quod potestis; non utique id optat Apostolus Christi, ne eos Dominus tentari permitteret; sed ne supra id, quod poterant, tentarentur. Illud enim indicat humani arbitrii facultatem; hoc verò Domini gratiam tentationum luctamina moderantis ostendit.* Ut quasi bigis simul concursantibus libertas hominis & gratia Dei victoriam de tentationibus in humanæ vitæ stadio frequenter occursantibus reportent, & ita felici decursu ad vitæ metam & felicitatem adducant.

Haud planè liquet, utrùm Massilienses initia fidei gratiæ ipsi, an viribus arbitrii ascripserint, quandoquidem falsò sibi persuadebant, libertatem huic initio acquiescentem commeritam fuisse augmentum fidei ad perseverandum in bono proposito. Ipse namque Augustinus se aliquando in hoc luto hæsisse fatetur contra Apostoli Pauli & S. Doctoris Cypriani judicium. Ait enim lib. de prædest. Sanct. cap. 3. *Non sic pius atque humilis Doctor* (de Cypriano loquitur) *qui dixit in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. Quod ut ostenderet, adhibuit Apostolum testem, dicentem: Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Quo præcipuo testimonio etiam convictus sum, cum similiter errarem, putans, fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo. Neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per eam nobis daretur, quod posceremus utiliter, nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis.* Hæc Augustinus. Et fieri potuit, ut error iste, quo se aliquando ipse detentum fatetur, fuerit Semipalagianis communis, aut certè inter ipsos indifferens, quibusdam existimantibus, prima initia fidei proficisci ab humana libertate, aliis verò divini Spiritus monitioni ascribentibus. Concilium verò Arausicanum secundum longè oppositum docet, etiam si supponeret quis, Adam peccato non fuisse vitiatum humanum genus, sic definiendo can. 19 *Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Unde cum sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* Sic verò prosequitur can. 20. *Multa Deus in homine bona facit, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non præstet Deus, ut faciat homo.*

MULTIPLICES GRATIÆ distinctiones, & primùm quid sit gratia præveniens & subsequens.

QUandoquidem de hæresi Pelagiana & Semipelagiana permultæ ambiguitates discuti minimè possunt, nisi teneatur multiplex divinæ gratiæ distinctio; ideò necessaria est ista multiformis gratiæ disquisitio. Observanda est ista gratiæ appellatio, quam tradit Apostolus Petrus 1. epist. 4. n. 10. dum nos hortatur, ut simus boni dispensatores multiformis gratiæ Dei, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Omitto hic illam gratiæ distinctionem in naturalem, quæ donum Dei gratuitum est naturale, tametsi Deus illud frequenter dirigat ad supernaturalem finem, cui respondet ac parallela est, de qua sola hic agimus, gratia supernaturalis per se ordinata ad vitam consequendam æternam. Hæc verò gratia distinguitur in gratum facientem, quæ conducit ad sanctificationem ejus, cui datur, & in gratis datam, ut sunt gratiæ sanitatum, miraculorum, prophetiæ, linguarum, scientiæ infusæ, quæ possunt etiam reprobis conferri, de quibus Matth. 7.

nonnulli

nonnulli in judicio dicturi sunt: *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Quibus Judex dicturus est: *Non novi vos, discedite a me, qui operamini iniquitatem.*

Gratia ipsa supernaturalis vel est habitualis, vel actualis. Habitualis porrò confertur per modum inhærentis habitus & permanentis. Actualis verò datur ad modum actus transeuntis, & vocatur auxilium seu adjutorium. De hac loquitur Autor lib. 2. de vocat. gent. *Gratia Dei in omnibus justificationibus principaliter eminet, suadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.* Gratia actualis dividitur in operantem & cooperantem, quæ aliter dicitur præveniens & subsequens, de quibus frequens sumitur a Patribus occasio disputandi contra Pelagianos & Semipelagianos. *Per operantem seu prævenientem Deus ut velimus*, uti loquitur Augustinus de liber. arbitr. c. 17. *operatur incipiens: per cooperantem seu subsequentem Deus volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, Deus sine nobis operatur*, (inquit) *cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Ita ut sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus.* De priori dicitur Philip 2. *Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere.* De posteriori dicitur, 1. Cor. 15. *Non ego, sed gratia DEI mecum.* Nolentem prævenit Deus, ut velit, & volentem subsequitur ne frustra velit, prævenit, inspirando bonam voluntatem, subsequitur, operando nobiscum boni operis facultatem.

Gratia Christi, quæ medicinalis quoque dicitur, vel est efficax, vel sufficiens, de hac divisione eximie loquitur Cyrillus Alexandrinus lib. de adoratione, dicens: *Tantam benignitatem nobis exhibet universorum Salvator DEUS, ut efficaci subsidio adjuvet, secundum quod scriptum est: Apprehendisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. Nam quoniam hominis natura non valde generosa est, neque satis idonea, ut malum effugere queat, simul nobiscum quodammodo certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, persuadens admonitionibus, ut subsidium inveniamus, & fortius illud præstans, quam ut malum præsens & violentum prævalere possit.* Anima, quæ peccavit, mortua prorsus est, seque resuscitare ad vitam supernaturalem nullatenus potest. Quia sicut formæ naturales non inducuntur in materiam, nisi per præcedentem operationem agentis causæ naturalis: sic forma supernaturalis, quæ gratia est, non inducitur in animam hominis sine supernaturali agente supernaturaliter ipsam animam movente & resuscitante. Gratiam sufficientem ab efficace distinguit pariter sanctus Thomas 1. 2. qu. 112. art. 2. ad 2. *Contingit quandoque, quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum: & talis præparatio præcedit gratiam; sed quandoque statim perfecte movet ipsum ad bonum, & subito gratiam homo suscipit.* Per gratiam efficacem seu victricem Deus voluntatem nostram applicat operi. Sanctus Augustinus lib. de gratia Christi, & lib. de corrept. & gra. gratiam istam efficacem vocat auxilium actionis & auxilium quo, nimirum quo actu ipso agimus, & perfecte operamur, de quo sic enunciat: *Gratia Dei a nullo duro corde respuitur; ad hoc enim datur, ut duritiam auferat cordis.* Alterum auxilium idem vocat auxilium possibilitatis, & auxilium sine quo non, dat quippe homini posse agere, & denominat adjutorium sine quo non, quia dat possibilitatem agendi, sine qua homo prorsus est invalidus ad bonum. In omni verò natura, præsertim intellectuali, distinguuntur hæc tria: esse, posse, & operari: qua proportione convenienter distinguuntur hæc tria in esse supernaturali: in quo gratiam sanctificantem admittunt Theologi, qua consortio divinæ naturæ dignamur, nosque, ut sanctus Petrus loquitur, divinæ consortes naturæ efficit: aliam pariter gratiam, quæ dat posse, eaque sufficiens denominatur: & aliam, quæ causat & dat operari seu perfectum opus & auxilium quo. Itaque per gratiam sufficientem homo expeditam habet facultatem, ut possit bonum exequi, nec aliud ei deest præterquam velle. Neque dicendo sufficiens auxilium, quod nonnulli insufficiens potius vocari vellent, pervulgatas omnium hominum notiones revellimus. Vox enim sufficientis in omnibus adhibetur eventibus, in quibus nihil præter solum velle desideratur, cibus enim sufficiens dicitur, præter quem alius non exigitur, sed sola expectatur hominis, qui comesturus sit, voluntas. Illa pariter pecunia censetur sufficiens, qua homo ære alieno gravatus debita solvere potest, si velit, solumque id requiritur, ut creditoribus numeret. Angelicus Doctor utrumque auxilium agnoscit, tum sufficiens seu possibilitatis, quale vocatur ab Augustino auxilium sine quo non, tum efficax, quo voluntas operi applicatur, ita ut ab imperfecto gratia nonnunquam inchoet, sequenti vero conatu ad perfectum adducat. Ait quippe S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 2. ad 2. *Contingit quandoque, quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam; (nimirum sanctificantem) sed quandoque statim perfecte movet hominem ad bonum, & subito gratiam homo suscipit.* Deus enim operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate, Philip. 2. 13. Cyrillus loco citato vocat [illegible], id est, efficax auxilium.

Antiqui Patres temeritatem Pelagii oppugnantes, sententis, sufficere ad salutem liberum hominis in omni actu arbitrium, divinæ gratiæ adjutorium necessarium esse ad singulos actus contendebant. Ita Hieronymus epist. ad Ctesiphontem: *Velle & currere meum sine Dei semper auxilio non erit meum. Dicit enim Apostolus: Deus enim est qui operatur in nobis velle & perficere. Et Salvator in Evangelio: Pater meus usquemodo operatur & ego operor: semper largitor, semper donator. Non mihi sufficit quod semel donaverit. Peto ut accipiam, & cum accepero, rursus peto. Avarus sum ad accipienda beneficia Dei: nec ille deficit in dando, neque ego satior in accipiendo.* Idem tom. 3. epist. ad Cyprianum: *Homo a principio conditionis suæ DEO utitur adjutore; & cum illius sit gratia quod creatus est, illiusque misericordia quod subsistit & vivit, nihil boni operis agere potest absque eo, qui ita concessit liberum arbitrium, ut suam per singula opera gratiam non negaret*; & lib. 1. Dialog. *Non sic donata est liberi arbitrii gratia, ut DEI per singula tollatur adminiculum.*

Augustinus pariter lib. de gratia Christi cap. 26. *Confiteatur, qui vult veraciter confiteri*, NIHIL BONI SINE GRATIA FIERI POSSE. Idem lib. de gratia & lib. arb. cap. 27. *Sine illo operante cum volumus*, AD BONA PIETATIS OPERA NIHIL VALEMUS. Et epist. 106. ad Paulinum: *Gratia DEI nisi adjuvet*, NIHIL *pietatis atque justitiæ sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate habere possumus. Deus quippe operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate.* Testatur Augustinus epist. 106. & de gestis Palæst. cap. 14. Concilium Palæstinum assentiente Pelagio, sed ficta simulatione Patres circumveniente, ne ab iis damnaretur, *Gratiam* AD SINGULOS ACTUS DARI. Concilium etiam plenarium Carthaginense 214. Sacerdotum, cujus meminit Prosper adversùs Collat. cap. 10. & respon. ad cap. 8. Gallorum, statuit in epist. Synodica ad Zosimum, Gratiam Dei per JESUM Christum Dominum nostrum non solùm ad cognoscendam, verùm etiam ad faciendam justitiam, nos PER ACTUS SINGULOS adjuvare, ita ut NIHIL sine gratia veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Cætera his similia loca qui colligere vellet, rem aggrederetur immensam. Quidquid verò extitit sanctitatis in iis Patribus, qui sub veteri lege floruerunt, id omne assequutos probat sanctus Apostolus Paulus multis locis, præsertim in Epistolis ad Romanos & ad Galatas, non ipsius legis beneficio, sed novi Testamenti per Christum omnis gratiæ meritique Autorem. Et præclarè testatur Augustinus lib. 1. de pecc. mer. & remiss. cap. 11. *Regnum mortis sola in quolibet homine gratia destruit Salvatoris, quæ operata est etiam* IN ANTIQUIS SANCTIS. *Quicunque fuerunt, antequam in carne Christus veniret, ad ejus tamen adjuvantem gratiam, non ad legis literam, quæ jubere tantum, non adjuvare poterat, pertinebant.* Hoc namque occultabatur in veteri lege pro temporum dispensatione justissima, quod nunc in novo Testamento revelatur.

Superest, ut breviter discutiamus quæstiones præcipuas ad peccatum originale pertinentes, quæ sanè gravibus & fere inextricabilibus difficultatibus implicantur: idcircò id peccatum à Pelagianis prorsus rejiciebatur, quod tamen Massilienses gravibus & frequentibus utriusque fœderis convicti assertionibus inficiari non audebant. Quæritur in primis, sitne voluntarium illud propagationis peccatum? Ex parte quidem priorum parentum planè voluntarium fuit.; Deus enim constituerat illos, ut essent caput totius generis humani, quantum attinet sive ad propagationem, sive ad amissionem gratiæ seu justitiæ originalis; Ideoque illud DEI placitum vocatur pactum, Oseæ 6. *Ipsi sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt omnes.* Quæ verba de præterito pacto quod in terrestri Paradiso transgressi sunt primi conjuges exponunt S. Hieronymus, Cyrillus, Prosper & plerique alii. Unde sic ait S. Thomas in 2. dist. 30. quæst. 1. art. 2. ad 1. *Peccatum originale cùm non sit vitium personæ ut persona est, sed quasi per accidens, in quantum persona talem habet naturam, ideo non oportet quod sit in potestate hujusmodi personæ hunc defectum habere vel non habere; sed sufficit, quòd sit in potestate alicujus, qui est caput in illa natura.* Patres Sancti comparationibus ad id explicandum utuntur: Augustinus quidem grani tritici, quod quamvis fuerit seminatum absque culmo, paleis & aristis, germinat tamen nova grana cum paleis & aristis. Sanctus item Thomas utitur similitudine seminis prolifici delecti à parentibus ortis ex progenie obnoxia lepræ, quorum aliquis etsi secundùm propriam & individuam personam non contraxerit lepram, illam tamen conferre potest filio a se progenito. Sic in causa peccati originalis, semen quo istud propagatur peccatum, est instrumentum, quo Adami peccatum in ejus prolem derivatur, etiamsi intermedius genitor eo tempore, quo genuit, fuerit pridem ab isto originis peccato mundatus per susceptum baptismum. Hominis itaque semen non aliam habet rationem quàm instrumentalis causæ hunc defectum non realiter ac positive continentis, sed virtualiter duntaxat; ipse verò Adamus rationem habet causæ principalis, quia in ejus actuali peccato omnes ejus posteri comprehendebantur, qui in isto tanquam in capite communi comprehensi peccaverunt.

Sciendum verò, nullam ex prædicto Dei pacto futuram fuisse peccati propagationem, nisi solius primi peccati mortalis in persona Adami ab ipso actu commissi, ita ut per accidens contigerit, quòd id fuerit inobedientia, per peccatum gulæ. Id perspicuè docet S. Th. in 2. dist. 33. in fine expositionis litteræ ad 2. difficultatem, & in eadem distinct. q. 1. art. 1. dist. 21. q. 2. art. 2. ad 1. Idemque ad Annibaldum art. 4. ad 2. Et ad Romanos 5. lect. 3. Et de malo q. 4. art. 8. & 2. 2. q. 163. artic. 3. ad 2. Justitiam enim originalem Deus Adamo impertiverat hac lege, ut illam posteritati suæ vel conservaret, vel ammitteret. Ipseque Doctor Angelicus 2. 2. quæst. 1. artic. 1. in corp. & ad 10. & alibi passim, asserit, peccatum originale formaliter esse defectum originalis justitiæ, per quam voluntas Deo subiiciebatur. Suffragatur S. Anselmus lib. de concep. Virg. 26. dum ait: *Peccatum originale aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus per inobedientiam Adæ, nisi nuditatem justitiæ.* Ratione id probatur, quia in qualibet re illud se habet ut ratio constitutiva, à quo tanquam à radice cætera ad illam pertinentia dimanant; Atqui à privatione justitiæ originalis, quantum ad primum ejus effectum, conjunctionem scilicet mentis in Deum, aliæ omnes dimanant deordinationes ex peccato Adami ad nos transfusæ per generationem, ut fames seu concupiscentia, rebellio appetitus inferioris contra superiorem, pœnalitates corporeæ, morbi, dolores, defatigatio corporis; necessitas moriendi.

Hic jam quæritur, quænam pœna post hanc vitam destinata sit infantibus sine baptismo decedentibus? Omnes quidem Theologi in hoc uno conveniunt, incurrere pœnam damni, hoc est, incurrere privationem visionis DEI beatificæ, & à cœli habitaculo excludi, ad quod sola Dei gratia aditum aperit. Sed probabiliùs est, illos nullo exinde aut certè levi dolore affici, quippe qui sciant se nullum ad id jus habere, neque se illa beatitudine per propriam culpam excidisse. Quidam alii ad extremam æternamque combustionem ignis inferni eos æternùm relegant, quò magis propendere videtur Augustinus; sic tamen ut pœna sensus, qua plectuntur, sit omnium mitissima. Alii cum Magistro sententiarum in 2. dist. 33. & S. Thoma ibid. qu. 1. art. 1. & 2. & ad Annibal. dist. 34. qu. unica, art. 4. & q. 5. de malo, art. 2. eos immunes ab omni supplicio censent, præterquam visionis Dei privatione. Placet magis hæc sententia, a qua non abhorret ipsemet Augustinus, dum ait l. 3. de liber. arbitr. cap. 25. dicens: *Sicut potuit vita esse media inter rectè factum & peccatum, ita & dari potest sententia judicis media inter præmium atque supplicium.* Placet hoc loco referre hac de re sententiam Gregorii Nazianzeni orat. XL. [illegible] circa med. [illegible]. Infantes Baptismi exsortes puto neque glorificandos, neque puniendos a justo Judice, quippe qui sicut neque sigillum accepere, neque quidquam mali commiserunt, unde pœna digni sint. Non enim quicunque pœnam nullam merentur, gloriam consequi par est; ut neque quicunque præmium commerentur, pœna condigni sunt. His consentit Doctor Seraphicus ad loca præallegata Magistri sententiarum, & in Compendio Theologiæ l. 3. c. 8. & c. 22. quo loco distinguit quatuor subterranea animarum receptacula, hæc addens: *In limbo puerorum est pœna damni, & non sensus.* His adjungam Pontificem Maximum Innocentium III. in cap. majorem extra de Baptismo, ubi sic ait: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis vero peccati pœna gehenna perpetua cruciatus.* Ratio Theologica id suadere videtur, pœna enim cum culpa proportionari & adæquari debet, juxta illud Apocal. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Sed in culpa originali nulla talis delectatio invenitur; vel glorificatio in infantibus.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA
sub Patriarcha Menna anno 536

1. POstea quam Joannes admodum laudabilis & orthodoxus Constantinopolis Patriarcha ex hac vita migravit, auspiciis Justini Augusti convocata est Constantinopoli Episcoporum, qui tunc fortuito Constantinopoli versabantur, numero viginti, Synodus extemporanea, qualem Græci [illegible] seu *popularem* vocitabant, in qua concurrentibus populi acclamationibus, & Justini consensu, Epiphanius electus est Joannis successor, eique virtutum meritis & studio religionis æquiparandus. Iste cum annis quindecim illam rexisset Ecclesiam, finem vivendi fecit anno 535. Justiniano rerum potiente. Cujus uxor Theodora Euthychianæ hæresi addicta Anthimum Trapezuntis Episcopum pariter Eutychianum, sed callidum orthodoxæ fidei simulatorem, ad vacantem illum Patriarchatum suis artibus provexit. Sub id tempus Gothorum Rex Theodatus, amissa bello Sicilia, Agapetum Romanum Episcopum ad Justinianum misit Legatum, ut cum illo de pacis ineundæ conditionibus ageret: qui cùm Constantinopolim appulisset, & comperisset Anthimum esse hæreticum, illum deponere aggressus est, cui initio obstitit Justinianus ab uxore seductus: Sed postquam Anthimus a Justiniano præsente Agapeto interrogatus, renuit duas in Christo naturas confiteri, voce, suoque scripto firmare, tum demum Romanus Pontifex Anthimum utraque sede, quam indignè possederat, detrusit, consentiente Justiniano, & rogante, ut in illius submoti locum Mennas substitueretur, cujus jampridem virtus Principi perspecta erat, utrumque Agapetus protinus est exequutus, ut narrat Anastasius in Agapeti vita. Ita ritè compositis Ecclesiæ rebus, sed infecta Principum pace, pro qua legatione fungebatur, paulò post eodem anno Constantinopoli mortem obiit. Tum Theodora furoris & ambitionis stimulis exagitata, nihil intentatum relinquit, ut Menna detruso Anthimum in ordinem restituat. Cujus perniciosos conatus ut averteret Mennas, nihil moratus eodem ipso anno Synodum Episcoporum adhuc Constantinopoli versantium, atque evicinia accitorum convocat. Adfuerunt Legati Apostolici ex Italia quinque Episcopi,

quos

quos Agapetus Romana ex urbe ante se præmiserat. Præsedit Apostolico Vicariatu & autoritate, qua illum Agapetus præmunierat, antequam fatis concederet, Mennas Patriarcha: & cum eo interfuerunt quinquaginta alii Episcopi, multique præterea selecti inferiorum dignitatum prælustres Clerici & Abbates. Mennæ & sacræ Synodo visum est tribus citationibus ad Anthimum mittere delegatos Episcopos, qui ipsum ad Synodum accerserent & rogarent, ut publicè de naturis in Christo fidem profiteretur ad totius Ecclesiæ ædificationem; sed ille diligenter perquisitus nusquam potuit reperiri. Perlectæ sunt variis actionibus multæ epistolæ accusatoriæ adversus Anthimum & Severum Antiochiæ pseudoepiscopum; & Petrum, & Zoaram Eutychianorum principes; variique libelli querelarum adversus prænominatos pleni, qui fuerant oblati tum Agapeto, tum Justiniano, & utriusque decreta & constitutiones, quibus vel convicti, vel contumaces ab utrisque damnati fuerant, tandemque accessit prolixa Justiniani Augusti constitutio ad Patriarcham Mennam directa, condemnationis & pœnarum infligendarum prænuncia contra Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram: quæ pariter habetur Novella 42. Atque ita actione V. finem nacta est Sacra Synodus post Belisarii Consulatum, an. 536. Hujus Synodi acta transmisit Mennas ad Petrum Jerosolymorum Patriarcham, huic studens gratificari, eo quod ejus jussu Monachi orthodoxi Palæstinæ, & nonnulli remotiores Episcopi ex Oriente Constantinopolim commigrassent, ut quatuor prædictos Episcopos coram Agapeto & Justiniano, tum hæreticæ pravitatis, tum aliorum criminum reos postularent. His acceptis a Menna literis, Petrus Jerosolymitanus Synodum coegit quinquaginta quinque Episcoporum, qui eodem quoque excurrente anno, sententiam anathematis adversus quatuor hosce pseudoepiscopos dixere; Agapeti summi Pontificis & ejus Legati Vicarii Mennæ judicium sequuti; simulque providentes, ne quis cum illis communicare auderet, ac eis in animæ suæ perniciem auscultaret.

DISSERTATIO BREVIS de urbanis seu popularibus Synodis.

1. OCcasione sumpta ex præcedentibus Synodis Constantinopolitanis, ea scilicet qua in locum demortui Joannis sublectus est Epiphanius, & altera insequente, quam, subtracto ex vivis Agapeto, Mennas ex fortuito commorantibus Episcopis collegit apud Constantinopolim. Etiamsi plenaria Concilia haud parum Ecclesiæ conducerent, tamen permultum incommodi haud dubie involvebant; convocati enim remotis ex provinciis Episcopi multum defatigabantur, gravibus expensis euntes, aut in loco Synodi degentes, tum etiam redeuntes onerabantur, eorumque in propriis Ecclesiis residentiæ, non sine gravi earumdem dispendio intermittebantur, aliaque non levia occurrebant incommoda, quorum intuitu rarius, nec nisi gravissima urgente Ecclesiæ necessitate celebranda videbantur. Duæ verò erant in toto Christiano Orbe civitates, Roma vetus & Constantinopolis, ad quas pro diversis occurrentibus causis, & pro definiendis ob jurisdictionis & potestatis amplitudinem judiciis, etiam remotiorum Ecclesiarum Episcopis diversis confluere necesse erat. In his duabus si qua gravis occurreret quæstio ac difficultas decidenda, summus Pontifex aut Imperatricis urbis Patriarcha versantes in urbe Antistites, aliosve ex vicinia accersebant ad deliberandũ in commune. Easque convocationes vocabant Græci συνόδους ἐνδημούσας sive ἰδιωτικὰς, ac si diceres *populares* aut *privatas Synodos*. Ejusmodi fuere duæ illæ proximè a nobis commemoratæ: talis quoque fuit, qua Epiphanius Constantinopolis Patriarcha præfati Mennæ prædecessor, ne temere Stephanum Thessalonicensem sua destituisse videretur Ecclesia, ex Episcopis diversis in comitatu versantibus convocarat. Ejusmodi Concilium Romæ habuerat Cornelius Papa sic ad Cyprianum scribens epist. 46. *Omni igitur actu ad me perlato placuit contrahi Presbyterium, adfuerunt etiam Episcopi quinque, qui & hodie præsentes fuerunt, ut firmato consilio quid conservari debeat, consensu omnium firmaretur.* Quam etiam consuetudinem sede vacante a Clero Romano servatam docet Cyprianus epist. 31. in causa lapsorum, dicens: *Ut temperamenti moderamen quæreretur, Clerum Urbanum cum quibusdam Episcopis vicinis urbi & appropinquantibus, & quos ex aliis provinciis longè positis persecutionis ardor ejecerat.* Summa horum ratio est, quia multorum sententiis in unum collatis singulæ res justiore trutina examinantur, & facilius quod ex usu est, perspicitur. Et Proverb. 8. Sapientia de se verè prædicat: *Ego sapientia habito in Consilio, & eruditis intersum cogitationibus.*

CONCILIUM AURELIANENSE tertium an. Christ. 538.

1. Can. I. *UT unusquisque Metropolitanus in provincia sua cum comprovincialibus suis singulis annis Synodale debeat opportuno tempore habere Concilium.*

Hoc idem fuerat secundo Aurelianensi Concilio constitutum can. 2. *Ut Metropolitani singulis annis comprovinciales suos ad Concilium evocent.* Idem præscripserat Agathensis can. 71. & Toletani quarti can. 3. Atque jam fuerat remissa antiquior regula Synodorum provincialium singulis annis bis convocandarum, quam canon Apostolorum 37. & Nicænus canon 5. & Antiochenus 20. & Chalcedonensis can. 1. præceperat.

2. Can. II. *Ut nullus Clericorum a Subdiacono & suprà, qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si forte quam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, laica communione contentus juxta priorum canonum statuta ab officio deponatur. Quem si sciens Episcopus suus in hac vilitate permixtionis viventem ad officium postea admiserit, & ipse Episcopus ad agendam pœnitentiam tribus mensibus sit a suo officio sequestratus.*

Canon Agathensis 9. *Placuit etiam, ut si Diaconi aut Presbyteri conjugati ad torum uxorum suarum redire voluerint, Papæ Innocentii ordinatio & Siricii Episcopi auctoritas, quæ est his canonibus inserta, conservetur.* Subdit deinde Innocentii primi constitutionem ad Exuperium Tolosanum, & Siricii de Diaconis & Presbyteris a matrimonio conversis, ut si ad pristinas redeant uxores, ab omni summoveantur Ecclesiastico ministerio.

3. Can. XX. *Si quis Clericorum circa se aut districtionem aut tractationem Episcopi sui putat esse injustam, juxta antiquas constitutiones recurrat ad Synodum.*

Constitutum a Nicæno Concilio jampridem fuerat can. 5. liberum esse illi, in quem proprius Episcopus sententiam excommunicationis protulerit, aut qui ab eo læsum se alioqui existimaverit, recurrere ad Synodum provincialem, in qua revisetur ac retractabitur eadem causa, eaque perspecta factum Episcopi vel confirmabitur, vel rescindetur, vel aliqua moderatione temperabitur. Idem de recursu ad Provinciæ Synodum sancitur Concilii Carthaginensis quarti can. 66. *Clericus, qui Episcopi circa se districtionem injustam putat, recurrat ad Synodum.* Quapropter ne multæ appellationum causæ injudicatæ manerent, neve compellerentur clerici injustas subire oppressiones, antiquissimi quidem canones quotannis duas cogi provinciales Synodos præcipiebant, posterioresque canones saltem semel unoquoque anno. Multis enim ab initio sæculis ad Synodos interjiciebantur appellationes, quæ nunc ad metropolitanorum tribunalia deferuntur.

4. Can. XXII. *Si quis res Ecclesiæ debitas vel proprias Sacerdotis horrendæ cupiditatis instinctu occupaverit, retinuerit, aut a potestate ex competitione perceperit, ut eas non restituat, nullis rebus excusetur. Sed si agnito jure Ecclesiastico non statim Ecclesiæ vel Sacerdoti reformaverit, aut ut ipsum agnoscere possit, in judicium electorum venire distulerit, tamdiu a communione Ecclesiastica suspendatur,*

quamdiu restitutis rebus tam Ecclesiam quam Sacerdotem reddat indemnem. Similiter etiam his, qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardaverint, vel retinere præsumpserint, districtionis Ecclesiasticæ juxta priores canones forma servetur. Cui etiam sententiæ subjacebit, quisquis ille quolibet ordine, qui quod pro devotione sua Ecclesiis dedit, revocare præsumpserit.

Circa relicta Ecclesiis aut oblationes defunctorum adstipulatur iste Aurelianensis canon Vasionensis Concilii canoni 4. & Carthaginensis quarti can. 95. & Agathensis can. 4. & Matisconensis primi can. 4. & secundi Arelatensis can. 47. & Aurelianensis secundi 15.

5. Observa hujus 22. canonis verba ista: *Aut a potestate ex competitione perceperit*. Non enim potestas excusabit rei Ecclesiasticæ aut alienæ detentorem apud supremum Judicem DEUM, ut admonet Concilium primum Arvernense can. 5. Hac de re memorabile refertur exemplum a Gregorio Turonensi lib. 4. de gestis Francorum cap. 2. cujus hæc sunt verba: *Clotarius Rex indixerat, ut omnes Ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent. Cui licet inviti sancti Episcopi consensissent, atque subscripsissent, viriliter hoc beatus Injuriosus respuens, subscribere dedignatus est, dicens: Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet; quia iniquum est, ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem nec valedicens abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem beati Martini emisit post eum cum muneribus veniam petens, & hoc quod fecerat, damnans, simulque rogans, ut pro se virtutem beati Martini Antistitis exoraret.* Erat hic Episcopus Turonensis, & subscriptus legitur in Concilio Aurelianensi secundo.

Can. XXIV. *Ut ne quis benedictionem pœnitentiæ juvenibus personis credere præsumat. Certè conjugatis nisi ex consensu partium, & ætate jam plena, eam dare non audeat.*

Can. XXVIII. *Quia persuasum est, populi die Dominico agi cum caballis, aut bobus, aut vehiculis itinera non debere, neque ullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem ullatenus exercere; (quæ res ad Judaicam magis quam ad Christianam observantiam pertinere probatur) id statuimus ut quod die Dominico antè fieri licuit, liceat. De opere tamen rurali, id est, aratro, vel vinea, vel sectione, vel messione, excussione, exarto, vel sepe, censuimus abstinendum, quo facilius ad Ecclesiam convenientes orationis gratiæ vacent. Quod si inventus fuerit aliquis in operibus supra scriptis, quæ interdicta sunt, se exercere, qualiter emendari debeat, non in laici districtione, sed in Sacerdotis castigatione constat.*

CONCILIUM AURELIANENSE quintum ann. Christi 549.

1. Initum istud Concilium fuit Anno Christi 549. sedente ad universalis Ecclesiæ gubernaculum Vigilio, Francisque regnante Childeberto. Canones auspicantur Concilii Patres a damnatione impietatis Nestorianorum & Eutychianorum dogmatum.

2. Can. II. *Ut nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres Ecclesia arceri jusserunt, committentes.*

Qui Canon iisdem verbis renovatur in Concilio Vormatiensi can. 13. Et in Concilio Arverniensi can. 2. Concilium Agathense his etiam suffragatur can. 3. *Episcopi*, (inquit) *si Sacerdotali moderatione posthabita, innocentes, aut minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserint, a vicinis Episcopis ejusdem Provinciæ literis moneantur. Et si parere noluerint, communio illis usque ad tempus Synodi a reliquis Episcopis denegetur.* c. Vide, c. Episcopi, c. nemo Episcoporum, & c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. Concilium Tridentinum sess. 25. de refor. c. 3. *Quamvis* (ait) *excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobriè tamen magnaque circumspectione exerendus est: cum experientia doceat, si temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem parere potius quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus, ferri solent, a nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur: & tunc non alias quam ex re non vulgari, causa diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat. Nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis etiam magistratus authoritate adducatur; sed totum hoc in ejus arbitrio & conscientia sit positum.* Et utique Augustinus lib. de correp. & gra. c. 15. *Pœna* (inquit) *excommunicationis nulla major est in Ecclesia.* His astipulantur regia Francorum edicta, nimirum Caroli IX. in Comitiis Aurelianensibus art. 18. & Ludovici XIV. anni 1666.

3. Can. II. *Item, sicut antiqui Canones decreverunt, nullus invitis detur Episcopus: sed nec per oppressionem potentium personarum ad consensum faciendum cives aut clerici, quod dici nefas est, inclinentur. Quod si factum fuerit, ipse Episcopus, qui magis per violentiam, quam per decretum legitimum ordinatur, ab indepto Pontificatus honore in perpetuum deponatur.*

Cælestinus Papa epist. 2. c. 5. sic decernit: *Nullus invitis detur Episcopus, Cleri, plebis, & Ordinis consensus ac desiderium requiratur.*

4. Can. XII. *Nulli viventi Episcopo alius superponatur aut superordinetur Episcopus, nisi forsan in ejus locum quem capitalis culpa dejecerit.*

Et Nicæna Can. 8. prohibet duos esse unius civitatis Episcopos, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν. Ejus Canonis Augustinus meminit, cui a se & Valerio sene per ignorantiam contraventum fatetur, quando superstite adhuc & satagente Valerio ordinatus fuit Hipponensis Episcopus: qui postea sub finem vitæ præcavens dissensiones, ambitus, & profanas largitiones, quæ non raro usuveniebant post obitum Episcopi in electione successoris, Eradium presbyterum adhuc vivens proposuit eligendum, eamque in acta publica electionem referri curavit: sic tamen ut non nisi post mortem suam Eradius ordinaretur Episcopus. Quam eamdem præcautionem habuerat paulò antè Severus Milevitanus Episcopus, eoque defuncto, idem Augustinus Milevim concessit, ibique electionem ejus, quem sibi adhuc vivens designaverat successorem, a populo fecit confirmari. Hæc omnia refert Augustinus epist. 110. Quoniam verò ista quoque præcautio posset esse abusiva, & aliquibus periculis obnoxia: nec enim omnes pari cum Augustino sinceritate intentionis aguntur, ejusmodi provisionem ac nominationem vetant posteriora Concilia, in quibus est Parisiense quintum anni 615. & 2. Toletanum quartum sanciens can. 1. *Ut nullus Episcoporum se vivente alium in loco suo eligat.* Quin etiam ante Augustini ipsius tempora hoc idem vetitum fuerat Antiochenæ Synodi can. 23.

Can. XIII. *Ne cui liceat res aut facultates; Ecclesiis, aut Monasteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare atque subtrahere. Quod quisquis fecerit, tanquam necator pauperum, antiquorum Canonum sententiis constrictus ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quæ sunt ablata vel retenta, reddantur.*

Hoc idem statuerat Vasensis Concilii can. 4. & Meldensis can. 17. Et Matisconensis primi canon 4. Et Arelatensis Concilii secundi can. 47. & Carthaginensis quarti can. 95. Et Agathensis can. 4. Itemque Aurelianensis III. can. 22.

5. Can.

5. Can. XIX. *Quæcunque etiam puellæ seu propria voluntate monasterium expetunt, seu a parentibus offeruntur, annum in ipsa, qua intraverunt, veste permaneant. In his verò monasteriis, ubi non perpetuò tenentur inclusæ, triennium in ea, qua intraverint, veste permaneant: Et postmodum secundum statuta monasterii ipsius, in quo elegerint permanere, vestimentum religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquentes loca, propositum sanctum sæculi ambitione transcenderint, vel illæ quę in domibus propriis tam puellæ, quam viduæ, commutatis vestibus convertuntur, cum his quibus conjugio copulantur, Ecclesiæ communione priventur; sanè si culpam sequestratione sanaverint, ad communionis gratiam revocentur.*

Nota, duas olim Sanctimonialium perpetuo castitatis voto obstrictarum species, quæ omnes relicto habitu sæculari religionis habitum induebant. Nota etiam, eis, quæ Monasteria ingrediebantur ad suscipiendam religionem, non licuisse habitum sæcularem, cum quo accesserant, commutare, nisi post annum exactum in Monasteriis, in quibus vigebat clausura; aut post triennium in Monasteriis, quæ clausuræ obnoxia non erant. Observa demum, inter vetera Monasteria, quædam clausuræ lege fuisse astricta, quædam non fuisse.

Con. XX. *Id etiam miserationis intuitu æquum duximus custodiri, ut qui pro quibuscunque culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, seu a præposito Ecclesiæ, singulis diebus Dominicis requirantur, & necessitas vinctorum secundùm pręceptum Divinum misericorditer sublevetur; atque a Pontifice instituta fideli & diligenti persona, quæ necessaria provideat, competens eis victus de domo Ecclesiæ tribuatur.*

Can. XXII. *Et licet propitio DEO omnium Domini Sacerdotum, vel quorumcunque hęc cura possit esse fidelium, ut egentibus necessaria debeant ministrare; specialiter tamen de leprosis id pietatis causa convenit: ut unusquisque Episcoporum, quos incolas hanc infirmitatem incurrisse tam territorii sui quam civitatis agnoverit, de domo Ecclesię juxta possibilitatem victui & vestitui necessaria subministret, ut non eis desit misericordię cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis constringit inopia.*

OBSERVATIO AD CONCILII *hujus Aurelianensis subscriptiones.*

1. AUrelianensi huic Synodo quintæ subjectæ subscriptiones, duorum meminerunt Episcoporum, quorum Cathedrales Ecclesiæ jamdumdum éxoleverunt; una quidem (quæ Antipolitana est) translata in Grassensem civitatem: altera verò (quæ Cemeliensis est) jampridem a Saracenorum incursionibus funditus eversa. Non æst planè compertum quonam ex tempore, quave ex causa dignitate illa Pontificia, quæ nunc Ecclesiæ Grassensi insidet, Antipolitana Ecclesia exciderit. Constat quidem ex Tabulariorum monumentis id factum sæculo decimotertio, atque hæsisse Antipoli Episcopatum anno 1242. E diverso autem constat ex diplomate Innocentii IV. Romani Pontificis ad Henricum de Segusio Archiepiscopum Ebrodunensem ann. 1250. factam fuisse illam Sedis translationem, cum ibidem inter ejus suffraganeos Episcopos, non Antipolitanus, sed Grassensis recenseatur. Concilio Agathensi anni 506. Agræcius Episcopus Antipolitanus subscripsit. Quemadmodum Aurelianensi quarto ann. 541. Eutherius Episcopus Antipolensis. Et Aurelianensi huic quinto anni 549. September Diaconus missus ab Eusebio Episcopo Antipolensi. Qui idem Eusebius legitur subscriptus Arelatensi Concilio V. an. 554. Optatus quoque Antipolensis Episcopus subscripsit Parisiensi Concil. an. 573.

Alter Episcopatus in eadem Galloprovincia seu Cestoliguria prorsus abolitus (cujus est mentio in hujus Aurelianensis V. Concilii subscriptionibus erat Cemeliensis. Cemelium autem civitas olim fuit ad Varum fluvium sita, duobus circiter milliaribus Nicæa distans, ut ex ejus ruderibus facilè conjicitur. Cemelii meminit Plinius lib. 3. cap. 5. aitque non procul distare à Portu Herculis Monœcii. Hilarus Papa Romanus, qui proximus Leoni Magno successit, in epist. ad Leontium, Veranum, & Victurum Episcopos, Cemelium nomine Civitatis, Nicæam verò nomine Castelli vocat, & lancit, ut locus uterque simul ad unius Cemeliensis Episcopi regimen pertineat. Isti Aurelianensi Concilio V. subscribit Aetius Presbyter directus ab Episcopo Cemeliensi Magno. Qui idem Magnus subscriptus legitur Episcopus Cemeliensis in Concilio Arelatensi V. an. 554. sine ulla Nicæensis Ecclesiæ mentione. Postmodum autem in Concilio Matisconensi secundo anni 585. interfuit, suumque nomen Catulinus Niciæ Episcopus per missum a se Presbyterum; sicut & Optatus Antipolitanus Antistes per directum à se Vicarium. Ambo isti Episcopi Grassensis & Nicæensis Ebrodunensi Metropolitano subsunt.

CONCILIUM UNIVERSALE *quintum, seu Constantinopolitanum secundum, anno Domini 553. habitum.*

1. NEstorianam perfidiam & Eutychianam impietatem œcumenicæ Synodi Ephesina & Chalcedonensis prostraverant, non tamen extinxerant, pertinax enim malitia in multorum animis, & virus hæreseos, & nova indies factionum molimina perpetim alebat & accendebat. Dudum etiam exoleti Origenis errores multis locis recrudescebant, unde innumera per Orientem dissidia & concertationes pullulabant. In hac tamen multiplici hæresium colluvie, perfidia Eutychiana, quæ regnante religiosissimo Principe Marciano in multorum animis metu potiùs quàm voluntate repressa latebat, post illius interitum in tantam prorupit audaciam, ut per omnem Asiam & vicinas Europæ regiones omni furore & strage grassata sit, tresque Orientis Patriarchias Alexandrinam, Antiochenam, & Constantinopolitanam fœde concusserit: de quibus singulis pauca hic perstringenda, prætertim ex Liberati Carthaginensis Diaconi Breviario.

2. In primis Alexandriæ, audito statim Marciani Augusti è vita discessu, qui dum superstes fuit, Chalcedonensem fidem strenuę tutatus fuerat, ea soluti formidine quicunque Dioscoro favebant, caput sacrilegum extulerunt: præcipui horum fuere Duces Timotheus Ælurus, & Petrus Moggus. Hi primum, ut refert Liberatus c. 15. catervis Hæreticorum stipati Proterium adoriuntur Alexandrinum Episcopum, ex Chalcedonensi decreto in locum deturbati ea sede Dioscori subrogatum, eumque in Baptisterio, quò confugerat, latitantem jugulant, & flammis injectum in cineres redigunt, quos in ventum dissipant. Ægerrimè hoc tulit qui Marciano successerat, Leo Augustus. Nec minus tamen bacchantur Alexandriæ Eutychiani, hortante Timotheo Æluro, qui per vim & orthodoxorum cædes, Patriarchicum thronum dejecto inde Proterio invaserat. Quin etiam post hujus invaloris, interitum, per novam obsistentium Catholicorum stragem & internecionem horrendam, projectissimæ nequitiæ hæreticum Petrum Moggum in ea sede collocant.

3. Antiochiæ verò non segniùs insolescebant ejusdem Sectæ gregales, authore præsertim Petro Cnapheo seu Fullone, qui ad Eutychetis dogma hæresim adjunxit Theopaschitarum, vocesque trisagio addidit, *qui passus est pro nobis*. Iste concitata adversus Martyrium multitudine Antiochenum Episcopum, illam violentus sedem occupavit. Quam eamdem decursis aliquot annis, alter Eutychianæ sectæ propagator insignis Severus invasit, depulso catholico Præsule Flavio, subnixus favore & gra-

tia

tia Imperatoris Anastasii, qui sublato è vivis successore Leonis Zenone, Romanum, quod pacificare debuerat, ubique perverso regimine convellebat imperium. Severus ex ista sic occupata sede sanctam Chalcedonensem Synodum ausus est anathemarizare, Ecclesias omnes depopulatus est, atque Orthodoxos direptionibus, verberibus, carceribus, exiliis, cædibus atrociter divexavit. Et in his trecentos Monachos immaniter excruciatos trucidavit, omniaque luctu, cruore, & cadaveribus funestavit.

4. Nec minùs infestas Eutychianorum furias passa est Constantinopolis Ecclesia: primum quidem sub Acacio, qui Petrum Moggum in Alexandrino Episcopatu retinendo omni præsidio & industria tutatus est: quippe Chalcedonensis fidei proditor diu fallacibus artibus Romanorum Pontificum diligentiam elusit. Deinde sub Anthimo, qui abdicato Trapezuntis Episcopatu in sedem Constantinopolitanam involavit, ut primùm vacare cœpit obitu Catholici Episcopi Epiphanii, quam violentus invasor deinceps non destitit sua hæresi contaminare. Quæ cùm graviter ferret Romanus Episcopus Agapetus, qui tum temporis Theodati Gothorum Regis causa Constantinopolim ad Justinianum Augustum concesserat, non modò Anthimi salutatione omnique communione abstinuit, sed & ipsum, obsistente licet Theodora Imperatrice, Patriarchatu dimovit, Menna spectatæ religionis viro illius in locum suffecto, quem sua ipse manu sacravit, applaudente Senatu & populo, suaque sanctione id totum comprobante Justiniano. Atque ita repressa illic hæreticorum vesania tantisper conquievit.

5. Sed & Orientem pariter depopulabatur hæresis Nestoriana, quam valde fovebant libelli quidam à tribus authoribus editi. Horum primus fuit Theodorus Mopsuestiæ Episcopus, qui ante Synodum Ephesinam adversus hæreticos Eunomium & Apollinarem ita scripserat, ut unam tamen Christi personam, & Deum carne indutum, & Mariam fuisse Dei Matrem palam inficiaretur. Igitur Nestoriani, interdictis per edicta Augustalia Nestorii libris, ne deesset unde populis virus Nestorianum propinaretur, scripta Theodori studiosè divulgarunt, non Græco tantùm idiomate, sed conversa etiam in Syrorum, Persarum, atque Armenorum sermonem. Alter fuit Theodoretus Cyri Antistes: qui duodecim Ephesinæ fidei capitibus à Cyrillo Alexandrino concinnatis totidem opposuerat & cuderat acres aculeatasque censuras. Tertius Ibas Edessenæ civitatis Episcopus, qui scripta ad Marim Persam epistola, coarguit Rabulam decessorem suum, quòd immeritò Mopsuestenum, quem optimè de Ecclesia meritum & strenuissimum hæreticorum debellatorem asserit, anathemate damnasset. Postmodum Dioscorus ejusque in Ephesino Conciliabulo asseclæ Edessenum Ibam duas Christi prædicantem naturas adversus Eutychem crudeliter insectati sunt, tanquam ab Ephesina Synodo & Cyrillo dissidentem, eumque sæpius in vincula redactum & condemnatum deposuerunt. Ab his provocavit Ibas ad Synodum Chalcedonensem, quæ Ibam Nestorii dogma palam damnantem communioni, pristinæque dignitati restituendum duxit, & sessione io Concilio dignata est: de ipsius tamen ad Marim Epistola nihil definivit.

6. Ad Nestorianam & Eutychianam luem tertia pestis & calamitas accessit ex duobus monachis novæ Lauræ (id erat Sancti Sabæ in Palæstina Monasterium) Nonno & Leontio Bysantino; isti collectos ex Origenis voluminibus gravissimos errores, in omnes Orientis plagas dispersérunt, quorum summa hæc erat: ante corpus extitisse animam in cœlo, in quo varia peccata commiserit. Cælum, Solemque, lunam, & quæ cælis supernatant, aquas esse quasdam animatas & ratione præditas virtutes. In resurrectione corpora hominum rotunda & orbiculata excitatum iri. Omnium damnatorum tum dæmonum tum hominum tormenta finem habitura. Impios homines dæmonesque in priorem suum à creatione statum esse restituendos. Pro dæmonum salute Christum denuo crucifigendum, idque ipsum patiendum esse à malignis, qui in cælo sunt, spiritibus. Horum amentia ne latiùs indies serperet, supplicher id postulantibus monachis nonnullis Jerosolymitanis, atque Pelagio Diacono Vigilii Papæ Apocrisiario, & Menna Constantinopolis Patriarcha, Justinianus Imperator non tantum Nestorianos & Eutychianos, sed insuper Origenistas severo coercuit edicto. Quod postea trium Orientis Patriarcharum, sed & Vigilii potissimum suffragio confirmatum est, in quo istud asseritur; ex Origenis libris, Arium, Manetem, ac ferè reliquos omnes hæreticos tanquam immanes feras ex antris & caveis prosilientes, gregem Dominicum devastasse. Istiusmodi condemnationem, ut prodit Liberatus Carthaginensis Archidiaconus Breviarii sui historici c. 2. 3. iniquo admodum animo tulit Cæsareæ Cappadocum Antistes Theodorus Origeni addictissimus, sectaque Acephalus, quæ ramus & propago quædam erat hæresis Eutychianæ, prætereaque Pelagio Diacono summopere infensus. Ut igitur qualcunque poterat Origeni & Acephalis ferrat suppetias, Justiniano Principi, cujus gratia pollebat, suadet ne se tot curis & laboribus conficeret in Acephalis insectandis, & Chalcedonensis tuenda Synodo; facili quippe negotio totum componi posse, si Mopsuesteni Theodori libro, Ibæ Epistolam, & Theodoriti capitula publico edicto damnaret. Nec enim aliam ob causam quicunque cum Eutyche sentiunt, licèt in varias dissecti partes, à Chalcedonensi Synodo dicebat abhorrere, nisi quòd Theodoritum & Ibam juste ob hæresim suis olim sedibus ejectos retinaisset, atque in Synodi consessum admisisset. Deinde quod Ibæ relinquendo intactam Epistolam, ejusque authorem honorificè restituendo, videretur hoc ipso Theodori Mopsuesteni doctrinam tantopere in ea Epistola collaudatam approbasse. His verò tribus detersis maculis, fore tandem, ut alioqui gravissima Synodus nemine discrepante ubique recipiatur.

7. Ista Theodorus Cæsariensis Justiniano vaferrimè simul & mendacissimè suggessit. Non enim Sacra Synodus Theodoritum & Ibam in communionem & pristinas sedes & sacrum consessum recepit, nisi post testimonia pœnitentiæ, atque publicam sinceræ fidei professionem; nec ullum Theodoro Mopsuesteno honorem haberi voluit, cùm de illo nihil propositum aut definitum in ea Synodo fuerit: sed si qua ejus mentio in his, quæ scripsit Ibas, fuit, ea historicè dumtaxat recitata est, quando multæ in Conciliis proferri aliquando solent privatorum scriptiones pro rerum occurrentium varietate. Longè quippe distant Synodica disquisitio, & simplex recitatio. Si enim de singulis, quæ recitantur, definiendum esset, res in immensum abirent, & Synodi scopus, cui sedulò intendendum est, in diverticula innumera molestiarum & confusionum plena distraheretur. At verò Theodorus Cæsariensis in unum illum scopum collimabat, ut Chalcedonensi Concilio fidem & authoritatem omnem abrogaret, omnemquem procellam in Euthychianos incumbentem in horum adversarios Nestorianos converteret, Catholicos verò inter se invicem committeret ac schismate divelleret, Eutychianis verò solis & robur & securitas accresceret. Hæc sapienter penetrans Vigilius Pontifex, Theodorum ista molientem scriptis literis graviter coarguit. Justinianus tamen Theodoro morem gerens, missis in omnes partes epistolis, Episcopos ad trium præfatorum capitum damnationem instanter urget. Horum pars quidem acquiescit, pars verò metuens ne Chalcedonensi Concilio fraus fieret, moras nectit, & rem non aliter quàm totius Orbis deliberatione respondet esse dijudicandam, non verò fallacibus privatorum aliquorum affectibus. Itaque rem eò tandem Justinianus deduxit ut Capitula tria simulque Origenistarum ad œcumenicæ Synodi definitionem referrentur. Vigilius quidem Catholicæ paci & unitati prospiciens, nec ignorans quem sibi Justinianus, ejusque suasor Theodorus, finem in hoc supervacaneo, & tamen periculi pleno negotio proposuerent, eo vergere proposuerat, ubi major spes affulgeret sanciendæ communi fidelium concordiæ. Eaque mente cùm Justinianus damnationi trium capitulorum Mennam Constantinopolis Episcopum & alios Patriarchas Orientis, cum subditis Episcopis, subscribere compulisset, illos damnatores Vigilius reprobavit; neque ullis Justiniani precibus, minis, & adhibita vi inflecti potuit ad capitula tria condemnanda. Præclusis deinde omnibus excusationum evasionumque viis, cùm res ad generalem tandem Synodum vergeret, sine qua damnationem petitam nullatenus fieri debere constanter asseveraverat; jamque videret rem ad œcumenicam Synodum esse deductam, omnesque in hoc ipsum unanimes consentire provinciarum totius

Orientis

Orientis Episcopos, neque tergiversandi ullum relinqui locum, sed reluctante se nasciturum exitiale schisma, cunctarumque Ecclesiarum Orientalium Romana ab sede certissimam, deincepsque irreconciliabilem discessionem: perpendens insuper justam fore reverà capitulorum reprobationem, quam hactenus sola Chalcedonensi Synodo debita veneratio vetuisset, omnesque omnibus fidei decretis Chalcedonensibus assensum palam profiteri, simulque Leonis Pontificis epistolæ: tum demum Vigilius jure merito tria capitula damnavit, pari prudentiæ judicio & officio quo antea obstiterat. Plerique tamen Africani & Illyriæ Episcopi obstinatius & Pontifici & Synodo refragantes schismatici evaserunt. Eoque in schismate Aquileiæ Præsul, cui primas dignitatis partes cæteri schismatici regionis Episcopi deferebant, Patriarchæ novum sibi titulum arrogavit.

8. Anno itaque Christi quingentesimo quinquagesimo tertio Constantinopolitana Synodus secunda, & inter œcumenicas quinta indicitur. Interfuerunt Eutychius regiæ urbis Episcopus ac Patriarcha, qui Mennæ successerat, Apollinaris Alexandrinus, Domnus Antiochenus, tres quoque, qui ablegatis Eustochii Jerosolymitani Episcopi vices agebant, omnesque simul fuere centum sexaginta Episcopi. Vigilius Romanus Pontifex non judicavit per seipsum, neque per suos delegatos huic interesse Synodo; etiamsi tum temporis ab ipso Justiniano accitus Constantinopoli versaretur, ne suâ præsentiâ per sæcularem potestatem adigeretur (sicut pluries aliis in Conciliis per Imperatores convocatis contigerat ipsis orthodoxis Episcopis, atque aliquando ipsi Liberio Pontifici) ad quidquam, quod ipsi Ecclesiæ dedecori ac detrimento verteret: sed sibi, sine cujus approbatione Synodus nihil ratum ac validum poterat decernere, expectandum esse totius rei exitum: maximè cum abessent Occidentis Episcopi, à quibus sinceriorem poterat sibi fidem polliceri, & certiorem in eorum adjunctione fiduciam collocare; sic namque integrum sibi fore approbare, vel respuere, quæcunque tandem Synodus decrevisset. Hanc Vigilii tanto in discrimine prudentiam magnoperè commendat illustrissimus Annalium Scriptor.

9. Vigilius tamen, ut ad Concilium accederet, eique præsideret, etiam atque etiam rogatus fuit, ut ex scripta ad ipsum Synodali rogatione perspicuum est: in qua postquam Eutychius Constantinopolis Patriarcha cæterique Patres disertè protestati sunt, se in omnibus definitis per sacrosanctas quatuor Synodos constanter persistere, omniaque decreta Chalcedonensia unà cum beatissimi Leonis epistola venerari & amplexari, suppliciter postulant, ut præsentia sui Synodo præsideat, de tribus Capitulis judicaturæ: καὶ διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν προκαθημένης ἡμῶν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἀταράχως καὶ μετὰ ἱερατικῆς πραότητος, τῶν ἁγίων προκειμένων εὐαγγελίων τὰ αὐτὰ κεφάλαια τὰ ἐν μέσῳ προτιθέμενα κοινῷ τρακτάτῳ ζητηθῆναι καὶ ἀντιβληθῆναι: *Et ideo petimus, præsidente nobis vestra Beatitudine, sua tranquillitate, & Sacerdotali mansuetudine, propositis sanctis Evangeliis communi tractatu eadem Capitula in medio proponenda quæri & conferri.* Misit Synodus imprimis honorificam ad Vigilium legationem trium Patriarcharum, & cum his aliorum septendecim Episcoporum. Deinde Justinianus alteram ad eundem invitandum & rogandum trium illustrium Patriciorum, unà cum aliis delectis Episcopis: ille tamen nullis adduci precibus valuit, ut à prædecessorum suorum (hanc enim obtendit excusationem) consuetudine recederet, qui nunquam in œcumenicis Synodis consederant. Prolixè tamen suam voluntatem & consensum in his pollicitus est rebus, quæ sacro approbante Concilio pro Ecclesiæ dignitate decernendæ erant. Hæc ferè referuntur in primis duabus collationibus.

10. Patres in Secretario Concilium auspicantur, actum est primùm de Theodoro quondam Mopsuestiæ Episcopo, cujus productis & examinatis libris anathema in eum ejusque doctrinam conclamatum est. Definitumque, hæreticos etiam post mortem posse condemnari, & anathemate inuri. Itum hinc est in epistolam Ibæ, quam ut à recta deflectentem ii se Patres censura notarunt, & ultrà legi prohibuerunt. Idemque decretum in capitula Theodoriti. His peractis editi sunt Canones quatuordecim, quibus Catholica fides adversus Nestorium & Acephalos, aliosque Eutychetis & Severi sectarios explicata est.

11. Actum etiam de Origenis, Didymi & Evagrii erroribus, quos uno velut ore Patres omnes execrati sunt. Operæ pretium fuerit, omnem damnationis scriptorum Origenis historiam ab ipsis exordiis contexere. Primus ejus viventis libros hæresibus refertos damnat ejusdem proprius Episcopus Demetrius Alexandrinus, eumque ut hæreticum anathematis sententia perculerat, ut scribit Hieronymus lib. 2. adversus Rufinum. Pro sui verò defensione literas apologeticas ad omnes Ecclesias scripsit Origenes, quibus erroneorum dogmatum crimen à se amoliri conatur, refundens illa in quemdam æmulum & hæreticum librorum exscriptorem, qui ad sanam Origenis doctrinam sua zizania superseminaverit. Cæterùm ex officio fecisset Origenes, si sufficienter providisset, ne (quod postea contigit) fraus aliqua ulli ex suis libris fieret, illique ubi adscripti errores latius serperent; colligendi ergo fuerant ab ipso sigillatim in unum velut fasciculum, & deinde ab ipso cuncti refellendi & anathematizandi; quod tamen illi nunquam præstare libuit: præterea non in uno alterove codice, sed, ut observat Hieronymus, in omnibus ferè libris, quos Origenes edidit innumeros, eædem passim hæreses insperiæ leguntur. Poterat saltem exemplaria aliquot proferre, quæ dictante ipso Origene à multis antiquariis, quos pretio conductos Ambrosius Origenis amicus eidem liberalissimè suppeditabat, quibus simul scribentibus ipse suos dictabat libros. Hinc enim perfectissimè fuisset Origenis innocentia comprobata; si eædem hæreses ab iisdem codicibus prototypis abfuissent. Cùm igitur tam necessariis adeoque facilibus rationibus se se expurgandi Origenes abstinuerit, imò nec eosdem errores refellere aut damnare dignatus sit, judicium exploratum est, hos eosdem errores ejus animo insedisse, ab eoque profectos.

12. Contigit exinde sub annum Christi 399. ut Theophilus Alexandriæ Episcopus, collecta Episcoporum Ægypti & Lybiæ Synodo, libros damnaret Origenis, ejusque fautores communione fidelium excluderet. His de rebus Anastasium Romanum Pontificem fecit literis certiorem; quibus acceptis Anastasius, eodem anno, & Origenem & Origenistas publica sententia proscripsit, ut testatur Hieronymus epist. 71. ad ipsum Theophilum, & epist. 78. ad Pammachium, & Apologet. 1. & 2. ad Rufinum. Multitudo subinde Ægypti Monachorum ab Ecclesiæ Sacramentis & liminibus prohibetur, totaque Ægypto depellitur, conceditque in Palæstinam, unde pariter dejecta ad Joannem Chrysostomum Constantinopolis Episcopum perfugium quæsivit, qui eos sola peregrina communione, qua victus necessarius providebatur, excepit: promisitque fore se ipsorum cum Theophilo reconciliationis intermedium: quia verò nullas ab eo formatas literas producebant, ideò usque dum pleniorem ipsorum causæ cognitionem haberet, noluit Monachos ad Sacramentorum Ecclesiæ perceptionem admittere, preces tamen eis ad Deum in Ecclesia fundere non prohibuit: diù obstitit Chrysostomus, ne quod animo conceperant profugi Monachi, libellos accusationum adversus Theophilum Arcadio Augusto exhiberent. At ubi nulla demum spes illis reditus & pacis affulgere prorsus visa est, non ampliùs distulerunt Imperatori libellum offerre gravibus admodum accusationibus refertum, adeo ut Theophilus in capitis discrimen adduceretur. Credidit Theophilus simulque ipsius adversus Origenistas commilito studiosissimus Epiphanius Constantiæ Cypri Episcopus, hanc fuisse Chrysostomo impulsore intentam accusationem: ipsumque esse Origenistarum fautorem, falsa in utroque persuasione decepti.

13. Epiphanius Theophili suasis ad Chrysostomum scribit de cogenda Constantinopoli Synodo ad condemnandum Origenistas, sicut à Theophilo Alexandriæ factum fuerat, & ab Anastasio Papa Romæ, cui rescripsit Chrysostomus, Ægyptios Monachos conqueri se falsis accusationibus appeti. Quod verò spectabat ad ad rem Origenistarum, cùm nulla id fuisset œcumenica Synodo decretum, consultiùs videri sibi agendum circa Origenis libros, ne majus ex hujusmodi concertatione dissidium & schisma nasceretur: quandoquidem plerique

san-

sanctissimi Patres & Ecclesiæ Doctores magnam Origeni venerationem habuerunt. Epiphanius his minimè acquiescens, suadente Theophilo Constantinopolim profectus est. Advenientem in urbem Epiphanium Chrysostomus omnibus humanitatis officiis prosecutus est, rogavitque ut una domo & una Ecclesia secum uteretur: ille verò negavit se ullatenus communionem cum eo habiturum, donec Origenis libros apertè damnasset, Monachosque Origenistas expulisset. Epiphanius post aliquot disputationes & rixas cum Clericis urbis, & cum Episcopis qui tunc in urbe regia versabantur, quosque nec à Chrysostomo divellere, nec ad suas potuit traducere partes, admonitus tandem periculi sibi impendentis, si quis tumultus aut seditio moveretur, cujus ipse incentor ultroneus advenisset, destitit ab inceptis; & ex urbe directa in Cyprum navigatione, re, pro qua venerat, infecta, suam repetiit Ecclesiam.

14. Digresso Epiphanio, Theophilus jubente Arcadio Principe profectus in regiam civitatem fuit, ut de accusationibus responderet; in eo itinere complures collegit secumque adduxit Episcopos, in animo versans, quod re postea complevit, Synodum adversùs Chrysostomum in ipsius Diœcesi celebrare; sciebat enim, Eudoxiam Augustam sanctissimo Præsuli, qui eam sæpiùs coarguerat, esse acriter infensam. Quinetiam fortuitò evenit, ut cùm pro concione Chrysostomus alludens ad Eliæ Prophetæ verba 3. Regum 18. *Congregate ad me Sacerdotes dedecoris, qui comedunt mensam Jesabel*, &c. quotquot ei adversabantur, Imperatricem asperiùs in ejus perniciem accenderent, persuadentes ista conviciandi ipsi animo ab illo fuisse dicta, simulque in contumeliam Theophili Alexandrini, Severi Gabalitani, Acacii Antiochiæ Episcoporum Chrysostomo adversantium, qui Eudoxiæ cura & impensis Constantinopoli alebantur. Hæc ergo irarum impotens acriùs conspirat cum ejusmodi Chrysostomo infensis Episcopis in ipsius exitium. Convenit itaque Concilium malignantium præside Theophilo ad Quercum. Sic vocabatur Chalcedonis suburbium. Eò citatus Chrysostomus reus, cùm ad illegitimum Conciliabulum sibi apertè adversantium, hostilique animo affectorum, neque ullam in se potestatem habentium, se sistere recusasset, damnatur absens, & sede ac dignitate ut impius Origenista turbarum author & Augustæ dignitati injuriosus & temerarius deponitur, quinetiam postulante pseudosynodo, & urgente Eudoxia, exilio damnatur ab Arcadio; Monachi verò profugi, venia suppliciter rogata, in gratiam cum Theophilo redeunt. Iste verò qui gravissimorum criminum reus accersitus ab Arcadio, Constantinopolim primùm triumphali comitatu ingressus, honoribus in aula cumulatus est, Synodumque in viciola regiæ urbis habuit, cui præsedit, factus derepente ex reo Judex Episcopi sibi nullatenus subditi, atque in aliena Diœcesi, cujus etiam Antistiti ante aliquot annos totius Orientis Episcopi in secunda œcumenica Synodo altiorem dignitatis gradum præ omnibus Orientis Patriarchis indulserant. Scribit Socrates, hunc ipsum Theophilum, cùm frequenter Origenis scripta revolveret, dicere solitum: Ejus libros similes esse prato omnibus florum herbarumque generibus consito, ex qua bona & salubria multa decerpebat, reliqua verò quæ noxia erant, missa faceret. Severus quoque Sulpitius, quamvis Origeni fortasse addictior quàm par esset, quippe qui in Dialogo à se scripto de conversatione Orientalium Monachorum, Episcopos vituperat, qui libros Origenis damnabant; ibidèm tamen ingenuè agnoscit non tantùm perversam inesse doctrinam, quam aliqui excusabant non eo autore traditam, sed ab ejus malevolis aut hæreticis inspersam; ipse tamen ab Origene, & non aliunde profectam asserit: *Alexandriæ* (inquit Dial. 1.) *fœda inter Episcopos atque Monachos certamina gerebantur ex ea occasione, quia congregati in unum sæpius Sacerdotes, frequentibus decrevisse Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet, qui tractator sacrarum Scripturarum peritissimus habebatur; sed Episcopi quædam in libris ipsius insanius scripta memorabant, quæ assertores ejus defendere non ausi, ab hæreticis potius fraudulenter inspersa dicebant; & ideò non propter illa, quæ in reprehensionem merito vocarentur, etiam reliqua esse damnanda. Cùm legentium fides facilè posset habere discrimen, ne falsata sequeretur, & tamen Catholicè disputata retineret, &c. Adversum hæc Episcopi obstinatius renitentes, pro potestate cogebant recta etiam universa cum pravis & cum ipso authore damnare, &c. Mihi autem ex illius libris quædam curiosius indaganti admodum multa placuerunt; sed nonnulla deprehendi, quibus illum prava sensisse non dubium est, quæ defensores ejus falsa contendunt. Ego miror, unum eumdemque hominem tam diversum esse à se potuisse, ut in ea parte, qua probatur quòd neminem post Apostolos habeat æqualem, in ea verò qua jure reprehenditur, nemo deformius doceatur errasse.* Gelasius Papa prædecessoris sui Anastasii vestigiis insistens, in Concilio Romano hæc pronunciat: *Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cum authore suo dicimus esse renuenda.*

15. Exemplo hujusce Synodi addiscimus, quantas excitent in Ecclesia turbas Principes sæculares, quando non obsecundando supremæ quam Christus in sua constituit Ecclesia potestati; sed propria, quæ sæcularis est abutentes potestate, sive sponte, sive aliquorum vel sæcularium Magistratum, vel Episcoporum quorumdam privato impulsu, regimen Ecclesiæ suscipiunt, & novitates introducunt. Ipsemet Constantinus Magnus, ipse quoque Theodosius junior, Principes alioquin religiosissimi, quorundam quos pietatis studio affectos existimabant, Episcoporum hortatu, quàm perniciosa Conciliabula, quàm luctuosas in Ecclesia clades, quàm diras Sanctorum vexationes excitarunt! Arcadium pseudo-Catholicum Imperatorem, cujus abusi sunt facilitate, quicunque tam immaniter Chrysostomum, eique conjunctos innumeros Sanctos insectati sunt, horrendaque scandala in sacratiora Templorum adyta intulerunt. Quid verò illis portentosius escogitari potest, quæ Constantius, Valens, Zeno, Anastasius, hæretici Imperatores regiminis Ecclesiastici susceptis habenis effecerunt? Et ne metas trium Capitulorum ulteriùs transiliamus; quæ non edidit mala Justinianus, dum repugnante Vigilio Pontifice Concilium istud haberi voluit, suadente impio Theodoro Episcopo Cæsariensi? Hinc exorta funesta & diuturna, in permultis Orbis terrarum Provinciis schismata, hinc cædes, bonorum direptiones, & innumerorum deportationes & exilia: ipse in primis Summus Pontifex Vigilius damnationi capitulorum, quæ ab eo enixè postulabatur, diù & constanter restitit, nec eam valuit Justinianus ab illo extorquere, nisi postquam ægritudine senioque confectum Pontificem maximum, cujus sacra persona omni potestati venerabilis erat & inviolabilis, & in tetrum carcerem alligato ad collum fune detrusit, in quo dies multos elanguit, modico tantum pane & aqua pastus. Comites autem Vigilii & meritis & dignitate venerandos, ignobiliter cæsos ceu vilia mancipia ad metalla damnavit, omni calamitate mactandos. Vigilius verò ærumnis confectus postquam ereptus è carcere Romam regreditur, in Sicilia interiit. Scripsere de his Paulus Diaconus l. 3. c. 12. & l. 4. c. 4. Beda lib. de sex ætatibus, & Liberatus in Breviario, hoc addens: consentientes trium capitulorum damnationi fuisse muneribus ditatos, & honoribus auctos; dissentientes verò sedibus, dignitatibus & facultatibus spoliatos in ærumnosa exilia relegatos fuisse, aliosque fuga latitantes in extremis angustiis vita excessisse. Victorem Tununensem in Africa Episcopum eam ob causam sua dejectum sede omnique opum subsidio destitutum exilio multatum, tandemque in carcere mortem obivisse sub Justiniani persecutione. Facundum prætereà Hermianensem in Africa Episcopum par exilii tulisse supplicium. Theodorum alterum Africæ Episcopum, cùm tria capitula approbare constanter recusasset, à Justiniano relegatum in ærumnoso exilio vitam finiisse. Aliqui tamen Africani Episcopi Concilio subscripti leguntur. In Provinciis quoque Istriæ, Venetorum, Liguriæ, & Insubriæ, omnes propemodum Episcopi schismate se ab iis omnibus abduxerunt, qui Capitulorum damnationi consenserant: inprimis Paulinus Aquilejæ, & Honoratus Mediolani Antistites, qui Conciliabulo eam in rem convocato præsederunt, non modò inconsulto, sed etiam palam adversante Romano Pontifice Pelagio primo, quem scilicet Vigilius proximum sibi habuit successorem, ut hujus Pelagii ad illos Episcopos epistolæ fidem faciunt. Quamobrem egit Pelagius cum Narsete Patricio & Exar-

chæ

cha Italiæ sub Justiniano Augusto, ut istam schismaticorum proterviam sua potentia & armis compesceret. Paulinus autem & Honoratus militum custodiæ tradni Constantinopolim ad Imperatorem traducti sunt. Sed & ipsi Pelagio causa formidinis imminebat, vivente adhuc Justiniano, cujus tyrannidem sacrilegam expertus fuerat Vigilius Papa, Synodum Capitulorum condemnatricem approbare renitens. Istæ quidem per Imperatorem, ejusque ducem Italiæ Exarchum, vexationes graves tum publicas, tum privatas concitarunt calamitates, donec postremo Sancti Gregorii & Sergii Pontificum monitis & prudentia istud extinctum est incendium, sedatæque perturbationes Ecclesiarum, Synodum quintam iidem tandem complecterentur, qui fuerant ejdem infensiores.

16. Cassiodorum hanc Synodum non approbasse, inde colligit Baronius ad an. Christ. 556. n. 2. quod cùm cæteras recenseret œcumenicas, nullam hujus habeat mentionem: sicut & ipse S. Gregorius Papa fecisse aliquando visus est, dicendo se quatuor universalibus Conciliis parem cum quatuor Evangeliis venerationem deferre. In quinto namque Concilio, ut ipse alibi scribit, non de fide, sed de personis tractatum fuit. Idemque de Felice trium Capitulorum defensore ita scribit lib. 3. epist. 14. *Felix præsentium lator, cùm nullatenus in hæreticorum dogma lapsus sit, nec à Catholica fide discesserit, &c.* idemque lib. 3. epist. 37. ad Constantium Episcopum Mediolanensem; *Quod autem scripsistis, quod epistolam meam regina Longobardorum Theodelinda transmittere minimè voluistis, pro eo quod quinta Synodas in ea nominabatur: si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est, ut minime transmitteretis. Unde nunc istam facimus at vobis placuit, ut quatuor Synodos solammodo laudaremus. De illa autem Synodo, qua postmodum Constantinopoli facta est, quæ à multis quinta nominatur; scire vos volo, quia nihil contra sanctissimas Synodos constituerit, vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est.* Hæc Gregorius. Toletanum etiam Concilium decimum-quartum anni Domini 984. post recepta à suprema Sede sextæ Synodi acta sub Constantino Pogonato habitæ, observantiam profitetur quatuor primarum à Nicæna Synodorum, & post Chalcedonensem à cunctis admitti jubet sacrosanctam Synodum, quæ duas definit distinctas & inconfusas in Christo voluntates.

17. Hac in Synodo neque Papa, neque ullus ejus Legatus interfuit: præsedit verò, eamque subscriptione firmavit primus Eutychius Constantinopolitanus, deinde Apollinarius Alexandrinus Episcopus. Acta Synodi Latinè tantummodò supersunt, exceptis quibusdam Græcis epistolis & fragmentis: atque in eisdem etiam haud pauca supposititia Baronius aliique viri eruditi agnoscunt. Illa sane Theodoriti ad Joannem Antiochenum epistola his inserta, de Cyrilli Alexandrini obitu, cujus memoriam probris & dicteriis proscindit, mera impostura est: cùm Cyrillus ipse literas scripserit ad Domnum Antiochenum Episcopum Joannis illius successorem, quæ inter Cyrilli opera extant. Nicephorus etiam in Chronico prodit, Cyrillum Joanni supervixisse. Quinimò in sexta Synodo actione 3. evidenter commonstratum fuit, insertos fraudulenter in actis quintæ Synodi duos Vigilii Papæ ad Justinianum libros, & præterea Mennæ confictum sermonem ad Vigilium. Ex his arguitur Græcorum profusa ad contexendas imposturas licentia.

CONCILIUM PARISIENSE *tertium anno Chr. 557.*

1. Concilium istud celebratum Lutetiæ Parisiorum fuit circa Christi annum 557. Pelagio Papa primo Pontifice, regnante Childeberto. Primus ei subscripsit Probianus Bituricensis Episcopus, quem sequitur Prætextatus Rotomagensis.

Can. I. *Itaque placuit, ac nobis omnibus convenit observare, ut quia nonnulli memores sui per qualibet scripturas, pro captu animi, de facultatibus suis Ecclesiis aliquid contulisse probantur; quod à diversis DEUM minùs timentibus catenus mortifera calliditate tenetur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, nec intueri possint corde diem judicii, dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore. Quicunque ergo immemor interitus sui, res Ecclesiæ, ut suprà diximus, delegatas injustè possidens præsumpserit retinere; & veritate comperta res Dei servis ejus dissimulaverit reformare, ab omnibus Ecclesiis segregatus a sancta Communione habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi cùm culpam propriam rerum emendatione purgaverit.*

Vide superiùs Vasionensis Concilii primi can. 4. & Aurelianensis V. can. 13.

Can. II. *Et quia Episcoporum res propriæ Ecclesiarum res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, pervasores rerum memoratarum Canonum districtione feriet vindicta, dum corrigit; ut qui non moribus propriis ac nulla conscientiæ castigatione corripitur, saltem regulæ obtundatur aculeis: perpetuo enim anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare, aut competere, aut pervadere periculosa infestatione præsumpserit.*

CONCILIUM BRACARENSE *secundum an. Chr 563.*

1. Bracara in Hispania Metropolis est Galliciæ Provinciæ. Huc convenere anno Domini 563. diversi Episcopi sub Bracarensi Metropolitano Lucretio, communique sollicitudine primò circa res fidei, adversus invalescentem in illis partibus Priscilliani sectam, septemdecim Canones ediderunt. Exinde providentes Ecclesiæ Catholicæ disciplinæ alios seorsim Canones procuderunt duos & viginti.

Can. III. *Item placuit, ut non aliter Episcopi, & non aliter Presbyteri populum, sed uno modo salutent, dicentes: Dominus sit vobiscum, sicut in libro Ruth legitur; & respondeatur à populo: & cum Spiritu tuo; sicut ab Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana pravitas permutavit.*

Can. VI. *Item placuit, ut conservato Metropolitani Episcopi primatu, cæteri Episcoporum secundùm suæ ordinationis tempus alius alii sedendi deferat locum.*

Can. XVI. *Item placuit, ut hi, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet morbo violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat; neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur; multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpaverunt.*

Can. XVII. *Item placuit, ut Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis, simili modo neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium; nam & hoc per ignorantiam usurpatum est.*

Sanctus tamen Ambrosius aliud judicavit in persona junioris Valentiniani, qui Catechumenus ab Argobasto, quem exautoraverat, Viennæ in Gallia strangulatus est, sed nihil dubitavit Ambrosius juvenem Principem, cujus perspectam habebat eximiam pietatem, quique paucis ante mortem diebus baptismum à se absente flagitaverat, recepisse per Spiritum sanctum gratiam concupiti baptismi. At verò Bracarensis Canon iste illos juste perstringit Catechumenos, qui per socordiam cùm Baptismum postulare neglexissent, morte præventi fuerant.

3. Can. XVIII. *Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo in Basilica Sanctorum se-*

pellan-

peliantur: sed si necesse est deforis circa murum Basilicæ, usque adeò non abhorret. Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc retinent Civitates; ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quantò magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere.

Huic planè consonat Concilium Varense citatum, c. præcipiendum, 13. q. 2. vetans intra Ecclesias sepulturæ mandari fidelium cadavera: sed vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris, qua voce intelliguntur Ecclesiarum contigua loca, quæ Claustra vulgò appellantur. Idem statuit Concilii Triburiensis can. 13. citatus in Decreto, c. nullus laicus, de consecr. dist. 2. quod idem educitur, l. 2. Cod. de sacros. Eccles. Seriùs in Ecclesiarum usum receptum est, ut fidelium corpora intra Templorum ambitum sepelirentur, præterquam illorum, quos Ecclesia cultu publico veneratur; reliquorum enim fidelium corpora in publicis Cæmeteriis, aut in Templorum atriis condebantur, aut in sacris vestibulis. Episcopos tamen, si Sozomeno fidem habemus lib. 2. c. ultim. in ipsis Ecclesiis tumulari mos fuit. Idem scribit, Magnum quoque Constantinum fuisse in Basilica sepulchro conditum, quam ipse in cultum ac memoriam Sanctorum Apostolorum Constantinopoli extruxerat. Verùm non alia in parte templi sepultus est Constantinus, quàm in ipso vestibulo, quod idem pariter censendum de Episcoporum sepulchris. Liquet verò ex Chrysostomo hom. 26. in 2. Cor. sic loquente: *Constantius Augustus Constantinum Magnum ingenti honore se affecturum existimavit, si in vestibulis collocaret Piscatoris; quod enim in Regiis janitores sunt Regibus, id in sepulchro Reges sunt Piscatoribus; & præclare secum agi putant, si janua ipsis assignetur vestibularis.* Scripsit tamen ad Paulinum Nolanum Episcopum Augustinus Libellum *de cura pro mortuis gerenda*, ab ipso Paulino interpellatus, à quo petierat pia quædam matrona, ut permitteret defuncti filii corpus in Sancti Felicis Confessoris Basilica deponi; Sic autem respondet Augustinus: *Quod verò quisque apud memoriam Martyrum sepelitur, hoc tantum mihi prodesse videtur defuncto, ut commendans eum etiam Martyrum patrocinio, affectus pro illo supplicationis augeatur.* Nullum tamen Paulino ea de re consilium suggerit Augustinus. A Gregorii Magni Pontificis sæculo jam invaluerat consuetudo intra Ecclesias sepeliendi, ut liquidò constat ex lib. 2. Dial. c. 23. & lib. 4. c. 51. 52. 53. 54. perhibet Gregorius Turonensis, Clodovæum primum Christianum Francorum Regem (qui anno Christi 511. obiit) sepultum fuisse in Sanctorum Apostolorum à se fundata Basilica.

4. Can. XIX. *Item placuit, ut si quid ex collatione fidelium, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum Clericorum fideliter colligatur, & constituto tempore aut semel, aut bis in anno inter omnes Clericos dividatur. Nam non modica ex ipsa inæqualitate discordia generatur, si unusquisque in sua septimana, quod oblatum fuerit, sibi defendat.*

Tempore Cypriani oblationum distributiones, saltem in Ecclesia Carthaginensi, fieri inter Clericos per sportulas singulis mensibus consuetum fuisse, idem docet Cyprianus epist. 34.

CONCILIUM TURONICUM anni Chr. 570.

1. REgnantibus in Gallia Clotarii Liberis, atque ex his Chariberto Lutetiæ Parisiorum fixam sedem sortito, convenit in Turonibus secunda Synodus. Hujus Patres auspicati sunt initium hac sententia notatu digna: *Ecclesiastica disciplina debet esse suffragium Congregatio Sacerdotum.*

2. Can. 1. Convocari jubet à Metropolitano Comprovinciales ad Synodum Episcopos bis singulis annis; aut si necessitas quæpiam non id permittat, saltem semel in anno: mandatque Episcopo Synodum adire sub interminatione excommunicationis, a qua sola dispenset certissima corporis infirmitas; nullatenus verò Regis jussio, vel obsequium: *Non enim* (ait) *spirituali operi præferri debet Regis præceptio.* Diversum est planè judicium Canonis hujus excommunicationem decernentis adversùs Episcopum, qui ad Concilium accersitus non accedit: quàm incurri pœnam decernit, quantumvis contraria Regis jussio intercesserit: cùm tamen Concilium Agathense can. 35. excusari ab hac convocatione declaret Episcopos, quos jussio Regis accedere prohibuerit. Causa fortè discriminis est, quia Rex Alaricus, cujus permissu habebatur Agathense Concilium, erat Arianus; cujus gratia erat studiosè fovenda, ne Arianorum suasione non modò Catholicorum Episcoporum conventus non permitteret, sed etiam Fidei persecutor evaderet.

Can. IV. *Ut laici secus altare, quo sancta Mysteria celebrantur, inter Clericos tam ad Vigilias, quàm ad Missas stare penitùs non præsumant. Sed pars illa, quæ à cancellis versùs altare dividitur, Choris tantùm psallentium pateat Clericorum; ad orandum verò & communicandum laicis, & fœminis, sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum.* Require superiùs Laodicenos canones 15. & 21.

Can. V. *Ut quælibet Civitas pauperes suos incolas pascat; ne aliis locis divagentur.*

3. Can. 10. Statuit, ut Clerici victum sibi & vestitum artificiolo comparent, ut iidem sibi propriis manibus refectionem præparent; atque ita prætextu careant intra suas ædes fœminas introducendi. De artificiolo ad comparandum Clericis victum, diffusius egi ad Carthaginensis Concilii quarti canon. 51. & 52.

4. Can. XVII. Ordinat Monachorum jejunia. Quia verò jejuniorum diebus minimè prandebatur, sed tantùm cœnabatur, idcircò ita decernit: *De jejuniis antiqua à Monachis instituta conserventur, ut de Pascha usque ad Quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur; post Quinquagesimam tota hebdomada ex asse jejunent. Postea usque ad Calendas Augusti ter in septimana jejunent, secunda, quarta, & sexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto quia quotidie Missæ Sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Octobri & Novembri sicut dictum est, ter in septimana; de Decembri, usque ad Natalem Domini omni die jejunent. Et quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die Festivitates sunt, itemque prandebunt. Excipitur triduum, quod ad calcandam gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt, privatas in Calendis Januarii fieri Litanias: ut in Ecclesiis psallatur, & hora octava in Calendis ipsius Circumcisionis Missa Deo propitio celebretur. Post Epiphaniam verò usque ad Quadragesimam ter in septimana jejunent.*

In isto Canone primùm observa, per triduum à Calendis Januariis veterem extitisse consuetudinem jejuniorum & Litaniarum, ne fidelis populus communicaret dissolutionibus, quibus gentiles illis diebus indulgebant in honorem Jani, quemadmodum multis in Ecclesiis sacros cernimus celebrari Conventus cum orationibus, & sacris Concionibus triduo profanorum Bacchanalium, à die Dominicæ Quinquagesimæ.

5. Observa secundò, diebus jejuniorum Missam differri solitam ad horam octavam, quia hora nona, & non antea licebat in jejuniis extra Quadragesimam cibum capere. Incidebat autem hora nona in tertiam post meridiem horam. Quod autem attinet ad horam refectionis ac cœnæ per Quadragesimam, ea differebatur in vesperam, quæ in horam à meridie sextam incurrit. Meridies verò incurrebat in horam sextam. Quo factum est, ut quamvis hora cœnæ jejuniorum multùm præ veteri illo ritu soleat anticipari, decantentur nihilominus vesper-

vespertinæ preces per Quadragesimam ante refectionem, atque adeò ante meridiem, non autem in reliqois per annum jejuniis. Nam veteres hora, quæ nobis est post meridiem sexta, vespertinum Officium decantabant, indeque Quadragesimalibus jejuniis ad refectionem, hoc est cœnam prodibant. In cæteris autem per aonum jejuniis Canon iste 18. edicit, ut hora octava celebretur Missa, oimirum hora post meridiem secunda; post Missam enim preces horæ nonæ concinebantur: quibus exactis, occurrebat hora de meridie tertia, qua ibatur ad cœnam. Tertullianus contra Psychicos c. 10. scribit, Psychicos (ita per contumeliam ipsos appellat Catholicos superbus & protervus hæreticus) solitos non ultrà nonam jejunia sua protrahere omnia, suos verò, hoc est Montanistas hæreticos usque ad vesperam suam proferre à cibis abstinentiam. Id tamen apertè falsum & calumniosum est quoad jejunia Catholicorum Quadragesimalia, ut ex testimoniis sequentibus liquet. Basilius Magnus homil. 1. de Jejunio: *Expectas*, inquit, *vesperam, ut cibum capias*. Chrysost. homil. 4. in Genesim sic pariter de Quadragesima dicit: *Non existimemus inediam usque ad vesperam ad salutem nobis sufficere*. Paulinus epist. 6. ad Amandum: *Quotidiana*, inquit, *jejunia non refugis, & pauperem mensam vespertinus conviva non horruit*. Hieronymus epist. ad Eustochium refert de quibusdam Monachis: *Solitos fuisse post horam nonam cibum sumere, & apud eos jejunium totius anni æquale esse, excepta Quadragesima, in qua districtius vivitur, atque ad pœnitentiam vela laxantur*. Huc accedit etiam Concilium Cabilonense, dicens: *Solent plures, qui jejunare se putant in Quadragesima, mox ut audierint signum ad horam nonam, manducare; qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint quàm vespertinum celebretur Officium*. Et citatur de consecr. dist. 1. isteque Turonensis Canon hoc idem perspicuè decernit. Sic etiam testatur Micrologus lib. de Ecclesiasticis observationibus, c. 49. *In hoc differt Quadragesimale jejunium ab aliis, quòd in aliis post nonam, in hoc autem post vesperam reficere nos debemus; nec juxta Canones quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur*. Benedictus Monachorum pater in Regula c. 41. *Quarta & sexta Feria jejunent usque ad nonam*. Et subinde: *Ab initio Quadragesimæ usque ad Pascha ad vesperam reficiantur*. Ne verò Monachis id peculiare credas, sic testatur Bernardus serm. 3. de Quadrages. *Hactenus usque ad nonam jejunavimus soli, nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum simul in universum Reges & Principes, Clerus & populus, Nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper*. Denique Augustinus epistol. 118. ad Januarium, ubi dicit: *Horam solvendi jejunium esse nonam*. Non de aliis ibi jejuniis loquitur quàm Sabbathorum per annum. Id sanè fatendum, jam inde ab aliquot sæculis fervorem Christianorum admodum deferbuisse: ideòque Ecclesiam de pristina severitate plurimùm remisisse: quatenus fideles in deteriora lapsi ejus districtionis jugum de propriis cervicibus excussissent, si pia mater eos voluisset ad hæc adigere. Hinc pessum abiere publicæ delictorum pœnitentiæ, & Canonum adversùs peccatores præscripta pœnalia: hinc jejuniorum miræ relaxationes, tum horam præscriptam longè anticipando, tum comessationem antea prohibitam interserendo, tum Xerophagias, de quibus superiùs ad Laodicenum Canonem nobis sermo fuit, circa ciborum & potus substantiam, ferè omninò abolendo.

CONCILIUM BRACARENSE tertium an. Chr. 572.

1. HUic præsedit Martinus ille Bracarensis Metropolitaous, cujus extat Canonum collectio, præsertim ex Græcis Synodis, quos ipse in Latinum transtulit, in duasque distribuit classes: unam quæ ad Clericos, alteram quæ ad laicos spectat. Hunc aliqui origine Græcum tradunt, alii Pannonium.

Can. V. *Hoc unusquisque Episcoporum meminerit, ut non priùs dedicet Ecclesiam aut Basilicam, nisi anteà dotem Basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt tanquam domus privata ita consecretur Ecclesia*.

Concilium Toletanum III. can. 15. ad omnem novæ Ecclesiæ dedicationem prærequirit ejusdem dotationem ab Episcopo præfiniendam. Paria sanciunt c. nemo, de consecr. dist. 1. & c. de Monachis, de Præben.

CONCILIUM ANTISIODORENSE, anni Christi circiter, ut sentit Sirmondus, 578.

1. COncilium istud Antisiodori Diœcesanum tantummodò fuit, cui solus interfuit Episcopus Aunacharius, qui Conciliis Parisiensi IV. & Matisconensi II. legitur subscripsisse. Antisiodorum urbs in Burgundionibus, vulgò dicta *Auxerre*, Episcopalis, Metropolitano Senonensi subjecta. Concilium istud peregerunt Episcopus unus, Abbates septem, Presbyteri quatuor, & triginta Diaconi, qui vice absentium Presbyterorum subscripserunt tres.

Can. X. *Non licet super uno Altario in una die duas Missas dicere. Nec Altario ubi Episcopus Missas dixerit, ut Presbyter in illa die Missas dicat*.

Can. XII. *Non licet mortuis nec Eucharistiam, nec osculum tradi, nec velo vel pallis corpora eorum involvi. Concilium Carthaginense III. can. 6. ita decernit. Item placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur; dictum est enim à Domino: Accipite & edite; cadavera autem nec accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam, ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat; cùm Eucharistiam mortuis non dari animadvertit*.

Vide inter Dissertationes nostras illam, quæ est de veteribus ritibus Eucharistiæ: quæ est 6. Notit. Eccles. Sæculi 2.

Can. XVIII. *Non licet absque Paschæ solemnitate ullo tempore baptizare, nisi illos quibus mors vicina est, quos grabatarios dicunt; quòd si quis in alio pago contumacia faciente post interdictum hos infantes suos ad baptismum detulerit in Ecclesias nostras, non recipiantur usque ad satisfactionem; & quicunque Presbyter ipsos extra nostrum permissum recipere præsumpserit, tribus mensibus à communione Ecclesiæ sequestratus sit*.

Can. XXII. *Non licet relictæ Presbyteri, Diaconi nec Subdiaconi, post ejus mortem maritum accipere*.

Idem statuitur in Conciliis Bracarensi tertio, can. 29. & Matisconensi secundo, can. 6.

Idem quoque decernitur Concilii Toletani I. can. 18. sub pœna interdictæ communionis adusque vitæ finem. Simile quid habetur apud Martinum Bracarensem cap. 29. & in Concilio Matisconensi secundo can. 16. Credibile est uxoratos oon aliter admissos ad sacrum Clerum fuisse, nisi postquam eorum uxores voto se adstrinxerant perpetuæ continentiæ; tametsi contingeret mariti prædecessus.

2. Can. XXXVI. *Non licet mulieri nuda manu Eucharistiam accipere*. Et Can. 24. *Ut unaquæque mulier, quando communicat, Dominicalem suum habeat. Quod si qua non habuerit, usque in alium diem Dominicum non communicet*.

Huc pertinet, quod admonet Augustinus serm.

342. de temp. his verbis: *Omnes viri quando communicare desiderant, laveni manus; & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Corpus Christi accipiant.* Cyrillus Jerosolymitanus in Catech. Mystag. 5. *Sinistram* (ait) *veluti sedem quandam subiiciens dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concava manu suscipiat Corpus Christi.* Et Synodus Quinisexta can. 101. nullatenus permittit communicantes Eucharistiam vasculo excipere, sed solis manibus in Crucis formam conformatis,

CONCILIUM MATISCONENSE primum anni Christi 581.

1. MAtiscona oppidum est Æduorum, amni Arari adjacens, sedem habet Episcopalem Lugdunensi Metropoli subditam. Hoc loco anno Domini 581. initum est Concilium Pelagio secundo Pontifice, Guntranno Rege indicente, ut habet præfatio, uno ex quatuor Lotharii liberis, qui regnum paternum in totidem partes partiti fuerant. Meminit hujus Concilii Ado, sanctorumque Præsulum, qui ei interfuerunt, Prisci Lugdunensis, Artemii Senonensis, Remigii Bituricensis, & Siagrii Æduensis, quamquam aliqui Codices non Remigium, sed Remedium Ecclesiæ Bituricæ referunt Episcopum in subscriptionibus; verùm ut præclarè observat Sirmondus eruditissimus Conciliorum Galliæ collector & illustrator, duo hæc nomina cognata sunt, unique atque eidem promiscuè attributa, adeò ut ipse quoque Remigius Remensis legatur interdum apud veteres Remedius appellatus. Idemque Ado in Chronico scribit, fuisse hic edita viginti Capitula, ex his tamen duo quædam verosimile est in unum coaluisse, jam enim censentur tantùm decem & novem.

Can. I. *Definitum est, ut Episcopi vel Presbyteri atque Diaconi ita sanctæ conscientiæ luce resplendeant, ut effugiant improbitatem actuum, maledicorum obloquia, ac testimonium in se Divinum implere contendant, quo Dominus ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & magnificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Igitur autoritate Canonica atque mansura in ævum constitutione sancimus, ut fugiatur ab his extranearum mulierum culpanda libertas: & tantùm cum avia, matre, sorore, vel nepte, si necessitas tulerit, habitent.*

Centies & ampliùs diversis in Conciliis & Pontificum rescriptis, repetita hæc constitutio. Vide superiùs observata in Nicæno can. 3.

Can. III. *Ut nulla mulier in cubiculum Episcopi absque duobus Presbyteris, aut certè Diaconis, ingredi permittatur.*

2. Can. IV. *Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ Ecclesiis conferuntur, retinent, veluti retentatores bonorum Ecclesiæ, aut egentium necatores, ab Ecclesiæ liminibus arceantur.*

His astipulatur Carthaginensis Concilii quarti can. 95. & Vasensis can. 4. & Arelat. Concilii secundi can. 47. & c. qui oblationes, 13. qu. 2. & Lugdunensis Concilii II. can. 2.

Can. V. *Ut nullus Clericus sagum, aut vestimenta, vel calceamenta secularia, nisi quæ religionem deceant, induere præsumat. Quòd si post hanc definitionem Clericus cum indecenti veste, aut cum armis inventus fuerit, à seniore ita coerceatur, ut triginta dierum inclusione detentus aqua tantùm & modico pane diebus singulis sustentetur.*

Clerici arma sumpsisse convicti Concilio Toletano quarto can. 44. jubentur gradu deponi & in Monasterium ad pœnitentiam amandari. Depositionis etiam pœna sancitur in Clericum qui arma sumpserit, aut armatus incesserit, can. Meldonensis Concilii 37. Plura require apud Gratianum, caus. 23. q. 8.

Can. VI. *Ut Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat.*

Hæc tamen disciplina non universalis, sed localis est. Vide in Decretalibus tit. de autho. & usu pallii.

3. Can. VII. *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui à sæculari judicio injuriam patiatur, aut custodiæ deputetur. Quòd si quicunque judex cujuscumque Clericum absque causa criminali, id est homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit; quandiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.*

Videtur in causis graviorum criminum subjicere Clericos sæcularium Officialium judiciis, eò quòd Ecclesia corporales pœnas sceleribus gravioribus condignas non irroget; scelerati verò Clerici dum corporis supplicia evadant, spirituales pœnas parum reformidant. Nunc usus Gallicanus crimina Clericorum, quæ privilegiata vocantur, (illa verò sunt, quæ directè publicam quietem violant, aut Principis majestatem offendunt, ut publicæ seditiones, fabricatio falsæ monetæ, proditio seu perduellionis reatus, aliaque id genus) cognitioni Magistratuum Regiorum attribuit. Cætera verò Clericorum delicta, quæ communia dici solent, in quibus comprehenduntur privatum homicidium, furtum, maleficium, judicio Ecclesiastico reservantur: nisi Ecclesiastico judici visum fuerit reum convictum, & gradu Clericali dejectum, sæculari tradere potestati, rogando tamen, ut mitiùs cum reo agatur.

Can. VIII. *Ut nullus Clericus ad judicem sæcularem quemcunque alium fratrem de Clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocunque modo præsumat: sed omne negotium Clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, aut Archidiaconorum præsentia finiatur. Quòd si quicunque Clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat: sin certè honoratior, triginta dierum conclusione multetur.*

Can. XIV. *Ut Judæis à Cœna Domini usque ad primum Pascha, secundùm editum bonæ recordationis Domini Childeberti Regis, per plateas aut forum quasi insultationis causa deambulandi licentia denegetur.* Tertium Concilium Aurelianense sub Childeberto Rege habitum sic decernit de Judæis, can. 30. *Quia Deo propitio sub Catholicorum Regum dominatione consistimus, Judæi à die Cœnæ Domini usque in secundam Sabbathi in Pascha, hoc est ipso quatriduo, procedere inter Christianos, neque Catholicis populis se ullo loco, vel quacunque occasione miscere præsumant.*

Can. XV. *Ut nullus Christianus Judæorum conviviis participare præsumat; quod si facere quicunque, quod nefas est dici, Clericus aut sæcularis præsumpserit, ab omnium Christianorum consortio se noverit cumpescendum, quisquis eorum impietatibus fuerit inquinatus.*

Can. XVII. *Si quis convictus fuerit alios ad falsum testimonium vel perjurium attraxisse, aut quacunque corruptione sollicitasse, ipse quidem usque ad exitum non communicet; hi verò qui in perjurio consensisse probantur, post ab omni sunt testimonio probibendi, & secundùm legem infamia notabuntur.* Habetur c. si quis, convictus 22. q. 5.

CON-

CONCILIUM MATISCONENSE *secundum; anno Chr. 585.*

1. IDem qui priori Matisconensi Synodo præfuerat Priscus Lugdunensis Episcopus, huic quoque secundæ præfuit, eodem regnante Guntranno, & Clavum Romanæ Ecclesiæ regente Pelagio Papa secundo, anno verò reparatæ salutis 585.

2. Can. 6. instaurat Concilii Africani can. 8. *Ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.* Cui & hæc adjungit idem Matisconensis Can. 6. *Quæcumque reliquiæ sacrificiorum post peractam Missam in sacrario superfederint; quarta vel sexta Feria innocentes ab illo, cujus interest, in Ecclesiam adducantur, & indicto eis jejunio, easdem reliquias conspersas vino percipiant.* Vide insigne hujus praxis exemplum præclaro miraculo illustratum apud Evagrium lib. 4. hist. Eccles. cap. 36.

3. Can. XVI. ***Illud quoque rectum nobis visum est disponere, ut quæ uxor Subdiaconi, vel Exorcistæ, vel Acolythi fuerat, mortuo illo, secundo se non audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit, separetur, & in cœnobiis puellarum Dei trudatur; & ibidem usque ad exitum vitæ suæ permaneat.***

Difficile sanè fuerit hujus severitatis & captivitatis erga viduas, saltem minorum Clericorum, probabilem assignare rationem. Simile jam provisum fuerat de Clericorum majorum & sacratiorum Ordinum relictis viduis in Synodo Antisiodorensi can. 22. Quod idem vetustiora quoque Concilia fieri prohibent sub gravibus pœnis. Capitula enim à Martino Bracarensi Episcopo collecta circa annum Chr. 572. hanc pœnam viduæ derelictæ nubenti irrogant: *Si qua vidua Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea convivium sumat, nunquam communicet; tantum ei sacramenta subveniant.* Quæ ultima verba obscura sunt, & forsan depravata. Sed clariùs pœnam hujus criminis enunciat Concilium Toletanum primum anni 400. can. 18. dum ait: *Si qua vidua Episcopi, sive Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea convivium sumat, nunquam communicet; morienti tantùm ei sacramentum subveniat.* Ea sanè vox, *morienti*, ex Toletano isto canone supplenda est in præfato capitulo Bracarensi. Quæ pœna cùm sit omnium, quascunque possit Ecclesia atrocioribus criminibus infligere, summa extremaque; inferre inde necesse est, ad ordinationem mariti præcessisse solemne uxoris votum ad perpetuam continentiam adstringens, non modò dum victurus esset maritus, sed etiam post ejusdem ipsius obitum; ut subduceretur spes omnis seu occasio captandæ mortis.

CONCILIUM TOLETANUM *tertium anni à Chr. 589.*

1. ÆTerna memoria dignissimum istud Concilium est, utpote felicissimis auspiciis convocatum, cum primùm se erexit Catholica fides, quæ sub Gothis Regibus Arianis oppressa in Hispaniis ingemuerat, & quam paulò ante Visigothorum Rex Leovigildus atrociter fuerat insectatus, usque adeò, ut primogenitum suum Hermenegildum præstantissimæ indolis adolescentem, ab Arianismo Catholicam ad fidem conversum in vincula conjecerit, & capite abscisso necaverit. At hujus frater minor natu Recaredus, de quo illud convenienter cum summo Poeta dici potest:

--Uno avulso non deficit alter
Aureus, & simili frondescit virga metallo:

fraternæ pietatis se præstitit imitatorem. Hic mortuo parente Leovigildo regnum capessivit, simulque religionem orthodoxam non modò professus est, sed etiam quanto potuit studio fovit & propagavit. Eam ob rem ipso regni sui exordio Synodum istam nationalem curavit celebrari Pelagio II. Romæ Pontifice anno à Christo nato 589. & Hispanicæ æræ anno 627. Hoc enim obiter addiscendum, Hispanicam æram annis 38. anteriorem esse Christiana Epocha, ejusque initium desumi à Consulatu Appii Claudii & Norbani Flacci, quo factam inter triumviros Octavianum, Antonium, & Lepidum Imperii Romani partitionem Senatus Romæ approbavit. Concilio primus subscripsit Rex Flavius Recaredus: deinde Massona Ecclesiæ Emeritensis Metropolitanus: tertio loco Euphemius Ecclesiæ Toletanæ Metropolitanus: quartò Leander Hispalensis Metropolitanus: quintò Migerius Narbonensis Metropolitanus: sextò Pantardus Metropolitanus Ecclesiæ Bracarensis. In primis editæ sunt a cunctis Nicæni & Constantinopolitani Symboli, decretorumque Ephesinæ & Chalcedonensis Synodorum professiones, cumulateque orthodoxæ religioni provisum est, tribus & viginti de fide Canonibus. Quorum qui tertio loco est, sic profitetur: *Quicunque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit à Patre & Filio procedere, eumque non dixit coæternum esse Patri & Filio & coæqualem; anathema sit.* In recitatione symboli Constantinopolitani hæc quoque enunciarunt: *Credimus & in Spiritum sanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Quod idem factitatum pridem in primo Toletano Concilio fuerat, anno à Christo 400. tempore Anastasii Papæ primi: fidei namque professionem edentes ejus Concilii Patres hæc proclamarunt: *Spiritum quoque Paracletum esse, qui nec Pater sit ipse, neque Filius, sed à Patre Filioque procedens.* Præterea in primo Bracarensi Concilio tempore Innocentii Papæ I. inter alios ibi propositos sacræ fidei articulos Pancratius Episcopus præsidens dicit: *Credo in Spiritum sanctum procedentem a Patre & Verbo. Reliqui omnes Episcopi respondent similiter: Et nos credimus.* Concilii præterea Toletani quarti anni 633. cui subscripsere sexaginta duo Hispaniæ & Galliæ Episcopi, sic definit can. 1. *Spiritum vero sanctum nec creatum nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur.*

Post stabilitos fidei articulos hujusce tertii Toletani Concilii, Patres sua vertunt studia circa Clericalem disciplinam.

2. Can. VII. ***Pro reverentia Dei Sacerdotum id universa sancta constituit Synodus, ut quia solent crebrò mensis otiosæ fabulæ interponi, in omni Sacerdotali convivio lectio Scripturarum Divinarum misceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.***

Concilii Biterrensis anni 1233. c. 18. statuitur à præsidente Legato Apostolico: *Ut omnes Regulares infra Monasterium habeant & audiant lectiones ad mensam.* Et de Sancto Augustino prodit in ejus vita Possidius cap. 22. *In ipsa mensa magis lectionem, aut disputationem, quàm epulationem potationemque diligebat, contra pestilentiam humanæ consuetudinis.* De Pomponio Attico Ciceroni amicitia & necessitudine conjunctissimo refert in ejus vita Cornelius Nepos, solitum lectionem ad mensam adhibere, ne dum corpore reficiebatur, animus conveniente cibi refectione careret.

Can. XIII. ***Diuturna indisciplinatio, & licentiæ inolita præsumptio usque eo illicitis ausibus aditum patefecit, ut Clerici Conclericos suos neglecto Pontifice ad judicia publica pertrahant: proinde statuimus hoc de cætero non præsumi: sed si quis hoc facere præsumpserit, & causam perdat, & à communione habeatur extraneus.***

3. Can. XXIII. ***Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent Officia Divina attendere, saltationibus & turpibus invigilent canticis: non solùm sibi nocentes, sed & religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etenim***

ut ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum & Judicum à Concilio sancto curæ committatur.

Canonis hujus observantia necessaria prorsus est, ut exterminentur ludicræ prorsusque indecoræ saltationes, & ridiculæ gesticulationes per omnes propemodum Hispaniarum Ecclesias, & in processionibus, & inter sacra limina, ad præsentiam divinissimi Sacramenti usitatæ, quibus astantium animi à Dei veneratione ad risus & ineptias divertuntur: sed si quis istis auderet reclamare, libertatem salutemque propriam grave in discrimen apud populum, & fidei Catholicæ Inquisitores adduceret; adeò abusus invaluit.

CONCILIUM NARBONENSE anno Christi 589.

1. ANno regni Recaredi quarto, cui non solùm Hispaniarum Provinciæ, sed etiam Gallicana Provincia Narbonensis prima obtemperabat; Christi verò 589. Pelagio secundo Pontifice, octo Episcopi ad Provincialem Synodum Narbone convenerunt, sub præside ac Metropolitano Narbonensis Antistite Migetio,

2. Can. I *Hoc regulariter definitum est: Ut nullus Clericorum vestimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam dignitatem; ut sicut est devotio in mente, ita & ostendatur in corpore.*

Jam insederat animis nonnullorum Clericorum id vanitatis genus, ut præ reliquis modestioribus insigniri affectarent aliquo coloris fulgentioris privilegio, sive prava consuetudine usurpato, sive à suprema Sede emendicato. Conformatur huic dispositioni Canon 16. Nicenæ Synodi posterioris ac œcumenicæ, hoc præcipiens: *Omnis jactantia & ornatura corporalis aliena est à sacro Ordine. Eos ergo Episcopos, vel Clericos, qui se fulgidis & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quod si in hoc permanserint, pœnis afficiantur. Similiter & ii qui unguentis innguntur*. Similiter Concilium Carthaginense quartum can. 45. edicit: *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet: & nec calceamentis decorem quærat.* Alia prætermitto innumera his recentiora Concilia.

2. Can. III. *Nam & hoc secundùm priscorum censuram Canonum finitum, ut nullus Clericus, Subdiaconus, Diaconus vel Presbyter, in plateis resideat: certè nec in plateis & stare, & fabulis diversis commisceri; quod si quis facere præsumpserit, repellendum omninò ab officio & execrandum, si non emendaverit; & a communione & officio privetur.*

Concilium Carthaginense quartum pari sollicitudine constituerat can. 47. *Clericus per plateas & andrones, nisi ex certa & maxima officii sui necessitate non ambulet.* Ejusmodi circumforaneis Clericis illud ex Evangelio exprobrari potest: *Quid hic statis tota die otiosi?*

4. Can. VI. *Secundum Concilia priscorum Orthodoxorum decrevit fraternitas, ut quicunque fuerit culpabilis inventus Clericus, aut honoratus de Civitate; & ad Monasterium fuerit deputatus, sic Abbas qui est Præfectus cum illo, qui dirigitur, agat, sicut ab Episcopo manifesta correptione fuerit ordinatum; aliter si Abbas facere elegerit, pro correctione tempus aliquod suspendatur; quia ob hanc causam dirigitur, ut emendetur, non passim ferculis diversis saturetur.*

Multis sæculis observatum in Ecclesia fuit, ut pravi ac delinquentes Clerici in Monasteria ad pœnitentiam amandarentur; perfectiores verò Monachi ex Monasteriis ad obeunda Ecclesiæ ministeria educerentur. Hinc Hieronymus epist. 4. Rusticum Monachum sic adhortatur, *Ita ergo age & vive in Monasterio ut Clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules.*

Can. X. *Hoc maximè definitum esse, ut nullus audeat Clericorum ordinationem sui Episcopi contemnere; sed ubi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ injuncta fuerint, agere. Quod si sub coturno superbiæ neglexerit implere, non solùm à stipendio, sed uno anno à communione privetur.*

5. Can. XIII. *Hoc regulariter secundùm priorum statuta Canonum finitum est, ut tam Subdiaconus, quàm Ostiarius, & reliqui, servitium sanctæ Ecclesiæ consuetum absque ulla desidia impleant, & senioribus vela ad ostia sublevent. Qui contempserit facere, & adimplere, Subdiaconos verbis corripiendos, & si non emendaverint, stipendio privandos, reliquos flagris coercendos.*

De velis sermo est, quæ appendi solent ad ostiatum in ecclesiis, ut in Epiphanii epist. ad Joan. Jerosolymitanum: *Inveni ibi velum pendens in foribus Ecclesiæ.* Et in Concilio Romano sub Zacharia Pontifice: *Decanus præ velo est, & petit ingredi*: tum etiam in cubiculis, ut apud Athanasium Apolog. 1. αὐτὸς γὰρ ἑστηκὼς πρὸ τοῦ βήλου, de Eugenio magistro ad velum adstante, cùm Athanasius Constantem alloqueretur. Et Lampridius de Alexandro Severo scribit: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut salutaretur quasi unus de Senatoribus, patente velo, admissionalibus remotis.* Prætendebantur etiam vela Secretariis, atque Auditoriis Magistratuum: ideòque acta proconsularia de Christianorum Martyribus, à Baronio collecta tom. 2. Annal. an. 285. n. 8. referunt: *Lysias Proconsul obduxit velum introgressus, & post exiens, ex tabella recitavit sententiam.* Quam judiciorum ex velo consuetudinem Basilius quoque commemorat ep. 79. ad Eustachium. Edicitque Constantinus lib. 1. Cod. Theod. de officio rectoris provinciæ: *Non sit venale Judicis velum, non ingressus redempti, non infame licitationibus Secretarium.*

ECCLE-

ECCLESIÆ SEPTIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Hujus sæculi primordia Magni Gregorii Pontificatus occupat, quemadmodum & præcedentis exitum, quippe qui ad universalis Ecclesiæ regimen ascendit anno 590. rexitque ad præsentis, cujus historiam teximus, sæculi annum quartum, quo è vivis excessit. Ejus ad apostolicam Sedem promotio simul concurrit cum Imperii Mauritii anno quinto. Multiplices Italiam per id tempus calamitates infestam habebant, hostiles Longobardorum grassationes, extrema annonæ penuria, aquarum eluviones ac inundationes, quales à viventium memoria nullæ visæ fuerant, simulque atrocissima pestilentiæ clades. Longobardorum irruptio jam inde à regno Justini secundi, qui erat Justiniani Augusti ex sorore Vigilantia nepos, ortum habuit. Gentem illam Narses Eunuchus præstantissimus belli dux in excidium excivit Italiæ, si Anastasio in vita Joannis Papæ tertii, & Paulo Diacono lib. 1. c. 5. & Varnefrido c. 25. fides habenda sit: tametsi Baronius illis fidem abroget ob quasdam rationes, aliorum pariter eruditorum judicio non admodum urgentes: & quia in unum confundit tres distinctos Narsetes, qui eodem floruere sæculo. Narses, inquam, postquam devicto interemptoque Totila, receptaque de Gothis universa Italia, ut nulla spes salutis illi genti nisi in subjectione superesset, Longobardos, quorum armis in debellandis Gothis ususfuerat, in Pannoniam remisit. Sed dum Narses res Italiæ pro solita prudentia & justitia componeret, ejus æmuli suspectam Justino Imperatori tanti ducis potentiam & felicitatem reddiderunt, ut virum revocaret. Sed & Imperatrix Sophia, exilis atque impotentis animi fœmina, injuriam superaddit atrocem, scriptis ad ipsum Narsetem literis mandans, ut quàm citissimè ad Regiam properaret: se namque ipsi conveniens & debitum officium (erat enim Eunuchus) in aula destinasse, lanarum pensa puellis suis distribuendi. At ille tam indigna contumelia læsus, telam se illi talem ordiri respondit, quam nec ipsa, neque vir ejus texerent: eoque animo Longobardos ad invadendam accersivit Italiam, qui sub proprio Rege Alboino regnante Romanis Justino secundo, Cisalpinam Galliam cum Mediolano & Ticino, in qua urbe regiam sibi suisque successoribus constituit, subjugavit, Liguriam deinde, reliquamque Italiam præter Romam & Ravennam occupavit. Hic primùm affinitatem cum Clodovæi filio Clotario, ducta in matrimonium ejus filia Clotosinda, junxit, ut prodit Gregorius Turonensis libr. 4. cap. 35. eaque defuncta secundas inivit nuptias cum Rosemunda Cunimundi Gepidarum Regis filia, quem in acie suaptè manu in Pannonia interemetat. Deinde rerum suarum successu insolens in medio convivio temulentus, Pincetnam ad uxorem eidem accubantem mensæ dimisit; eamque coegit de patris Calvaria auro obducta, & in pateram efformata, vinum bibere. Ea contumelia acriter irritata Rosemunda, Alboinum haud multò post per Hermigen percussorem trucidavit, cum quo abreptis Alboini thesauris Ravennam ad Exarcham Longinum se recepit. Cujus consilio cùm in balneo adultero suo Hermigi venenum propinasset, isteque hausta parte venenum sensisset, eamque stricto gladio reliquum bibere compulisset, uterque nefarii parricidii pœnas morte luit. Narses Gothorum Regni eversor, eodem anno periit, quo Alboinus, scilicet 572. ut ex narratione Anastasii in Joanne tertio facilè colligitur: eodemque decessit Joannes Papa tertius. Florebat iisdem temporibus opibus & aulæ gratia Narses alter, juxta Procopium l. 1. de bello persico p. 25. & l. 2. de bello Gothico, p. 280. ex eadem Persarmenorum gente oriundus, ex qua prodierat Eunuchus Gothorum debellator; & ut admodum verisimile est, eidem consanguineus, qui cum fratre suo Aratio & matre sua defecit ad Romanos, regnante Justiniano: fuitque liberaliter à Narsete Eunucho exceptus: cujus sic meminit Corippus, de secundo Justini posterioris Consulatu:

Comptus cæsarie, formaque insignis & ore,
Aureus omnis erat.

Quæ sanè verba non possunt de priore illo Narsete intelligi: qui utpotè vetustate provectus spado, non poterat nisi rugoso, glabro & aniliter deformi esse vultu: imò verò neque de secundo Narsete Aratii germano, qui anno Justiniani quarto ad Romanos à Persis defecerat; scimus quippè quam prolixum fuerit Justiniani Imperium; sed de tertio Narsete hujus posterioris filio ad quem extat Sancti Gregorii Pontificis ep. 6. l. 1. quem Phocas postea vivum comburi fecit: vehementerque errat Constantinus Manasses, qui putat hunc tam crudeliter habitum fuisse Gothorum domitorem, quem longè antè decessisse prodit Anastasius; & qui cùm ineunte Justiniani Imperio summus belli dux extitisset, non potuerat ad usque adeò decrepitam ætatem vitam prorogasse.

2. Juniore extincto Justino, singuli ordine in Imperium successerunt Tiberius secundus, deinde Mauricius. Cujus edicto prohibenti milites, nondum completa militia, & rationibus publicis implicatos, sive ad monasticam sive ad clericalem professionem admitti; obstitit Gregorius Pontifex, illudque ad hanc moderationem reduxit, ut milites, antequam monastico habitu induerentur, primùm triennio in habitu sæculari probarentur; & si post probationem idonei judicarentur, Monachi fieri possent, tametsi nondum expleto militiæ autoramento: obnoxios verò rationibus publicis arcendos esse à Clero, aut à Monasteriis, donec rationes legitimè reddiderint; quibus soluti, clericali aut Monachali demum militiæ ascribi possunt. Legenda

Epistola ejus est undecima lib. 7. ad complures Metropolitanos & alios Episcopos ditionis Imperialis, quæ sic incipit: *Legem quam Piissimus Imperator dedit*.

3. Mauricius ex Arabisso Cappadociæ oppido ducens originem, privatus adhuc, missus adversus Persas belli dux à Tiberio Augusto, egregiam de illis victoriam reportavit, eosque ad restituenda oppida & arces, quas Romanis sub Justiniano Principe abstulerant, compulit. Promotus deinde ad Imperium, cùm initam sub Tiberio pacem Hormisda Persarum Rex abrupisset, eosdem Mauricius missis ducibus Romano & Philippico semel & iterum præliis attrivit. Quæ causa fuit irato Hormisdæ muliebrem vestem Baramo duci suo per vituperium transmittendi. At motus contumelia ista Baramus, ab illo cum exercitu deficiens, in Cosroen ejus filium omne regnum transtulit; qui patrem excæcavit, non imprecari quæcunque in filium diras & desistentem fustibus necavit. Sed odio hujus parricidii à propriis subditis Cosroes regno pulsus, ad Mauricium confugit, à quo liberaliter exceptus est; Et Narseris Patricii opera victis rebellibus, qui sibi Baramum præfecerant, restitutus est in regnum. Finito prosperè bello Persico, successit impari successu bellum Avaricum. Chaganus Avarum Rex Thraciam infestis armis incursabat, junctis sibi Sclavinorum & Bulgarorum copiis. Missus adversus eum Commentiolus commisso prelio rem infeliciter gessit. Cùmque decem millia Romanorum captivorum Chaganus remittere offerret, unius nummi per singula capita pretio tantùm, ut impensis parceret homines sibi inutiles alendi, Mauricius tantillum redemptionis pretium solvere recusavit. Quapropter Chaganus hanc ejus avaritiam detestatus, captivos omnes trucidari jussit. Neque moratus est Mauricius suam illam plenam inhumanitatis culpam agnoscere, sibi tot subditorum internecionem profusis lacymis imputare, Deoque nocte dieque supplicare, ut tantæ immanitatis pœnas à se in hac potiùs vita quam post mortem reposceret. Istud votum Deus supplicanti indulsit. Phocas enim audax & facinorosus Centurio adversus Mauricium exercitum concitavit, à quo tumultuariè salutatus est Imperator; atque in regiam irrumpens quinque Mauricii liberos, quorum priorem natu Theodosium pater Augustum creaverat, ante oculos paternos trucidavit; Fratrem quoque Mauricii Petrum, & præcipuos amicos & proceres, qui ei cohærebant; nulla vox in tanta suorum carnificina ex ejus ore prodiit, præter istam: *Justus es Domine, & rectum judicium tuum*; quinetiam unum ex ejus filiis infantem, occultante nutrice, suumque pro illo ad necem filium obiiciente, fraudem istam Mauricius derexit, nec alienum passus est occidi. Ipse demum post liberos jugulatus est anno Chr. 602. vigesimo primo Imperii sui anno.

4. Phocas Romanum Imperium pari qua invaserat immanitate administravit. Interea Cosroes Persarum Rex in ultionem necis Mauricii, magnificè de se meriti, collectum copiosum exercitum in Romanorum Provincias immittit, concitante quoque adversus nefarium usurpatorem & Imperatoris parricidam Phocam Narsete, qui temporibus illis Edessæ Præfecturam habebat, sed eum dolo & perfidia in suam redactum potestatem vivum comburi præcepit, anno Imperii sui tertio: hoc maximè dolens, quòd Romanum exercitum, cui ducem Leontium præfecerat, Narses pro Persis dimicans profligasset.

5. Interea cum Phocas erga hostes impunè Imperium lacerantes segnis, erga subditos autem crudelis & truculentus, Principum cædibus simul & infamibus libidinibus indulgeret, Heraclius Africæ Præfectus instructa classe inde solvens, Constantinopolim occupat, & Phocæ supplicio Mauricio Augusto parentat, debitasque persolvit inferias, anno à Christo sexcentesimo decimo. Nec minùs Cosroes prosperè cœptum adversus Phocam bellum felici successu prosequitur adversus Heraclium, Palæstinam, Ægyptum, Libyam populatur: captisque anno 614. Jerosolymis, venerandam inde Crucem cum incredibili captivorum multitudine in Persidem asportat, Persæ, duce Sac torrentis erumpentis instar, ulterius excurrentes Cappadociam, Phrygiam, Bithyniam, reliquasque Asiæ Provincias ferro & flammis vastant; ipsamque Chalcedonem, quæ brevi freto ab Constantinopoli dirimitur, obsidione cingunt. Chagano intereà Avarum Rege Thraciam hostilibus armis infestante. Tantis perculsus calamitatibus Heraclius pacem supplex à Cosroe petit: at ille nullam fore pacis conditionem superbè respondit, nisi, Crucifixo abnegato Deo, Heraclius unà cum suis Solem adoraret. Heraclius suam omnem fiduciam in Deo reponens, ejusque supplicibus precibus invocato præsidio, pacem utcumque cum Avaribus firmat, ascitisque in auxilium Turcis, Caucasi ad portas Caspias accolis, quidquid copiarum colligere potuit, in Asiam transportavit, anno 621. Cum Cosrois ducibus sæpiùs acie dimicavit successu adeò felici, ut pristinis omnibus receptis Provinciis in Persidem irruperit. Cosroes in summa rerum desperatione Medarsem uniorem natu filium regno destinat. Id verò molestiùs ferens major Siroes, cum Persarum primoribus in patrem conspirat, multisque affectum ludibriis post jugulatos reliquos in ejus conspectu filios, sagittis confici jussit. Tum demum pax Heraclium inter & Siroem inita est, captivi libertati restituti, Crux salutifera Heraclio perhonorificè reddita, reparatæ salutis anno 628. Eamque insequenti vere Heraclius suis humeris Jerosolymam transportavit.

6. Heraclio regnante, Mahometus exitialem ex Judaismo, Arianismo, & Ethnicismo sectam conflavit, Sergio Monacho ad scribenda impia dogmata usus, cùm esset ipse planè illiteratus. Cùmque dæmone morboque comitiali correptum frequens corrueret, uxori cæterisque persua-

persuasit, se Angeli Michaelis conspectu & colloquio sic consternari. Cumque sectam istam enixe propagare conaretur, insurgente ob id persecutione, fugam arripuit anno Christi 622. Julii mensis die 16. is est annus primus Hegiræ, hoc est persecutionis, quæ Arabum cæterarumque Mahometicarum gentium certam epocham constituit. Veterator iste ex infima sorte primum servus, & camelis pascendis addictus, prorsusque literarum inscius, locupletis heræ suæ effectus conjux, deinde Pseudo-Prophetes, postremo Princeps atque Legislator, ipso etiam Heraclio Imperante, Palæstinam, Syriam & Ægyptum cum suis Saracenis occupavit.

7. Persico bello perfunctus Heraclius, Numinis iram in se provocavit, dum Monothelitarum hæresis patrocinium pertinacius assumit. Cum enim anno 630. Hierapoli versaretur, accedentem ad salutandum Athanasium, Jacobitarum Patriarcham, hæreticum Eutychianum benigne excipiens, in spem erexit potiundi Patriarchatus Antiocheni, si Chalcedonensem Synodum complecti vellet. Ea compellatione allectus Athanasius, qui jam per ambitionem sibi Patriarchæ nomen apud hæreticos Jacobitas indebite asseruerat, & Chalcedonensem Synodum se suscipere, duasque in Christo naturas simulate dixit, rogavit autem Heraclium, an duplex admittenda esset in Christo voluntas & operatio, an una dumtaxat? Ille sciscitatur a Cyro Alexandrino & Sergio Constantinopolitano Episcopis, quid sit in hac quæstione sentiendum? Quibus respondentibus unicam esse in Christo voluntatem & operationem, hisque assentiente Pseudopatriarcha Athanasio, in eumdem assensum pertractus simul est Heraclius; tamque obfirmato animo hujus hæresis fautor evasit, ut anno 639. publico edicto, quam Ecthesim vocant, tanquam certum fidei Christianæ articulum omnibus amplectendum & prædicandum proposuerit: quæ fuit deinceps multarum in Ecclesia perturbationum origo. Moritur demum infelix Heraclius trigesimo primo Imperii sui anno, qui fuit Christi 641. ex aqua intercute alioque morbo fœdissimo, quo nuptias incestas cum Martina Mariæ sororis suæ ex Martino filia, ut refert in sua brevi historia Constantinopolis Patriarcha Nicephorus, luit. Miror Petavium, post editum a se Nicephori Breviarium, quo Martina sororis Heraclii filia proditur, hujus immemorem scripsisse deinde in Rationario, fuisse ipsam fratris Heraclii filiam; at Baronius, qui nunquam illud Breviarium legerat, utpote suo tempore nondum a Petavio editum, sed in obscura Bibliotheca abditum, cautius scripsit neptem Heraclii, nihil de fratre aut sorore adjiciens, utpote re adhuc incomperta. Vox autem, qua utitur in hac historia Zonaras, Ἡράκλειος ἔγημε Μαρτῖναν τὴν ἀδελφιδῆν, indifferens est ad fratris aut sororis filiam, eodem namque regimine ac derivatione a fœminino, μήτρα, quod *matricem* significat, componitur vox μητρόπολις; neque dicitur *metripolis*, aut *metrapolis*.

8. Testamento suo Heraclius liberos duos Constantinum ex Eudoxia priore uxore, & Heraclium ex Martina posterius susceptum, æquo jure Imperii hæredes instituit, mandans utique, ut Martinam tanquam matrem & Imperatricem coleret: verum Constantinus quarto mense a noverca Martina perimitur. Heraclius junior, qui ab aliis Heracleonas dicitur, cum Martina matre sex mensibus exactis Imperio dejicitur Senatus decreto; quo etiam matri lingua præciditur, & Heracleoni nares. Hisque relegatis, Constans Constantini filii nepos, Imperio solus præficitur. Hic religionis cultu a patre orthodoxo degener, avum maluit imitari, Heraclii enim Ecthesim promulgato suo typo, cui omnes subscribere voluit, confirmavit. Martinus Pontifex Romanus, transmissum ad se a Constante typum, ut eum sua cæterorumque Antistitum subscriptione firmaret, convocato Romæ Concilio, Monothelitarum hæresim damnavit. Ideoque excandescens furore impius Constans, sanctissimum Pontificem per Exarchum Calliopam Roma Constantinopolim abripuit, atque inde Chersonam relegavit. Quo in exilio confectus ærumnis mortalem vitam immortalitate commutavit, anno 655. Maximum quoque, eximium fidei Catholicæ propugnatorem, lingua manuque abscissis exilio relegavit. His offensus sceleribus Deus ultores Saracenos suscitavit, a quibus insignes Insulæ Cyprus & Rhodus occupatæ sunt; effractusque æneus ille Solis Colossus, quem Chares Lydius conflaverat, a Mauvia Saracenorum Principe, utriusque Insulæ invasore, Ægyptiis mercatoribus divenditus est. Navali etiam prælio Constans contra Saracenos infelicissime certavit, anno 654. Pertæsus tandem Constantinopolis, in Italiam numerosum ducens exercitum trajecit: commissoque cum Longobardis certamine victus, & furore barbarico incensus, Romam publicis privatorumque opibus & omnibus, quæ auferre potuit, ornamentis expilavit, transmisitque in Siciliam; ubi cum sex annis omnibus invisus hæsisset, Syracusis in balneo a suis anno Christi 668. est interfectus.

9. Constantinus audita patris Constantis morte, atque ab interfectoribus novum electum Imperatorem Mezentium Armenum, illico Constantinopoli solvens in Siciliam contendit, tyrannumque Mezentium una cum iis, qui adversus patrem conjuraverant, è medio tollit. Rebusque ibi compositis, Constantinopolim regreditur, nomenque Pogonati seu Barbati adipiscitur, quia cum inde imberbis exisset, eodem reversus est barbatus. Princeps fuit patri dissimilis, fidei Catholicæ addictus, & justitiæ studiosus. Saracenos Constantinopolim obsidentes fortiter repulit, quos post magnam suorum jacturam

remean-

remeantes tam atrox tempestas invasit, ut tota eorum classis disperierit. Aliunde Mardaitæ Libani montis incolæ infidelem gentem domestico bello distinebant. His eladibus attriti Saraceni pacem a Romanis sub annui tributi præstatione impetrant. Eo bello Callinicus Mathematicus, invento a se Græcanico igne, cujus ea vis est, ut in ipsis undis ardeat, plerasque Saracenorum naves exussit. Saracenico perfunctus bello Constantinus disparem in Bulgarico bello successum habuit. Bulgari amnis Volgæ accolæ ripis, quas incoluerant, excedentes, tunc primum in Thraciam excurrerunt: Sclavisque subactis, Istrumque trajicientes, in ejus citimis ripis suas fixere sedes; a quibus pacem Constantinus, & locorum concessione, & annui tributi pensitatione, redimere coactus est, anno Christi 677.

10. Sedatis bellis Imperator operam navavit in promovenda sexta œcumenica Synodo, adnitente in primis Agathone Romano Pontifice: cujus Legati in ea præsederunt. Habita vero est Constantinopoli in Secretario Palatii Regii, quod Trullum vocabant, anno inchoata 680. desiitque sequenti. Hujus decretis damnati sunt Constantis typus & Heraclii Ecthesis: definitumque, duas in Christo voluntates & actiones, divinam & humanam, totidem esse, quot sunt in eo naturæ distinctæ & inconfusæ: dictumque anathema in Sergium, Pyrrhum, Cyrum, Paulum, & alios, qui secus docuerant, aut doctori essent. Obiit Constantinus anno Domini 685. eodemque filius ejus successit Justinianus secundus, cui postea Rhinotmeti nomen indittum a naribus præcisis. Hic præcipitis ferocisque animi levitate Imperium labefactavit. Mardaitas Libani incolas, unicum Saracenorum terrorem & tobur Imperii, e suis sedibus detractos, alio transtulit. Pacem cum Saracenis initam stolido consilio abrupit, Sclavorum fretus auxiliis, quibus mox destitutus partam victoriam turpi fuga corrupit. In suos vero crudelis & rapax, omnium in se odia concitavit. His fretus populorum odiis Leontius Patricius apprehensum Justinianum, naribus precisis deformatum, anno 695. in Chersonam relegavit. Sed alius insurgens tyrannus Absimarus Leontium deturbavit, patique ac ille Justinianum supplicio affecit: ipse vero Justinianus Bulgarorum armis adjutus, recepit Imperium, deque Leontio & Absimaro sumpto supplicio, adeo priora vitia non emendavit, ut crudelior calamitate factus, novaque prosperitate redditus insolentior, novis cumularet sceleribus.

11. Tyranno Imperante Leontio, dum Justinianus apud Chersonam exulat, Saraceni ulterius in Africam provecti Carthaginem expugnant anno 698. ad quam recuperandam Leontius ingentem classem misit, sed exercitus accepta clade rediens, & Leontii veritus offensionem, Absimatum ad Imperium provexit. Saraceni vero, nemine prohibente, dominationem suam in Africa usque in Oceanum proferunt, & universa Mauritania potiuntur.

12. Versus hujus sæculi finem, sedente Romæ Sergio Pontifice, Pipino Herestallo Principe Franciæ Præfecto, enixo studio ad Borealium Provinciarum conversionem a Paganismo ad Christi religionem incumbente, magno incremento aucta est Ecclesia, per duos præstantissimos Apostolicos viros Sunibertum & Villebrodum, quorum hic Romam adiit, & a Sergio Papa prædicandi gentibus missionem & Episcopalem consecrationem accepit. Sunibertus autem in Anglia fuit a Wilfrido Merciorum Antistite ordinatus Episcopus. Horum prædicatione atque stupendis miraculis Frisones, Hollandi, Westphali, Dani, aliique finitimi populi, abjecto idolorum cultu, Christi fidem susceperunt: quam historiam describit Marcellinus amborum comes & fidelis collaborator, in vita Suniberti, & Beda lib. 5. hist. Angl.

13. Sæculum istud perniciosissimam mundo intulit pestem Mahumeticam impietatem. Cujus autor Mahometes ex Arabia Felici ortus, cuidam viduæ locupleti mercede servierat suscepta gregalium camelorum cura. Illam vero in amorem sui pellectam duxit uxorem; ejusque demortuæ adivit hæreditatem. Cum autem comitiali morbo identidem correptus terræ allideretur, comminiscebatur id sibi ex mirifico Archangeli Gabrielis aspectu accidere, cujus fulgore & majestate adeo se percelli affirmabat, ut præ stupore corrueret, dum illius internuncio Deus ipsi sua consilia revelabat. Cum autem omnis literaturæ prorsus inscius esset, nefarium sibi Monachum nomine Sergium adjunxit, ob Nestorianam hæresim ab Ecclesia ejectum; qui Mahumetem insignem & præcipuum Dei Prophetam & privatim & publice commendabat, illiusque imposturas tanquam profectas a Deo illustrationes conscribebat. His artibus a popularibus suis habitus est Princeps, belli dux, & legislator: suamque sectam longe lateque propagavit, partim seductoriis verbis, partim vi & armis rudes populos ad sui obsequium compellens. Contigit tamen aliquando, ut errorum novitas complures ab eo alienaverit, ideoque fugam arripuerit, anno scilicet Christi 622. Quam fugam *Hegiram* vocant Arabes, a qua suam epocham auspicari solent. Cæterum cunctis ad illum flagitiosis & latronibus undequaque confluentibus, quos spoliorum opulentia, urbium deprædationes, scelerumque impunitas pelliciebant, usque adeo nova & bellatrix religio invaluit, ut vivens Mahometes universam Arabiam, Ægyptum, Palæstinam, Phœniciam, omnemque adeo Syriam armis subjugarit. Scribunt Theophanes & Zonaras, quo tempore Heraclius a bello Persico victor regrediebatur, accessisse ad ipsum cum suis Saracenis Mahometem ex

Æthri-

Æthribo Arabiæ Felicis regione; ab eoque petitas ad habitandum regiones obtinuisse.

14. Anno *692.* existente Romano Pontifice Sergio, imperante Justiniano secundo, coactum fuit Constantinopoli in Trullo Conciliabulum, dictum Quinisextum, a Sergio Papa, ut testis est Beda, rejectum, ac reprobatum tanquam schismaticum.

15. Septimo ineunte sæculo, Hesychius Jerosolymitanus Episcopus scripsit in Levit. Libros septem, quibus præclare mysteria reserat sub cæremoniarum Mosaicarum cortice latentia. Joannes Moschus scripsit ad Sophronium Jerosolymitanum Episcopum utilem admodum librum, Pratum spirituale, qui laudatur in septima Synodo. Leontius Joannis cognominati Eleemosynarii, Alexandrini Episcopi, vitam admirabilem scripsit, ut etiam Jonas sive Anglus, sive Hibernus Sancti Columbani vitam: qui omnes hoc sæculo floruerunt. Isidorus Hispalensis Episcopus hoc eodem sæculo multa luculenter scripsit. Sæculum istud illustravit sanctitate pariter & doctrina Maximus Monachus & Martyr sub Constantis Imperatoris hæretici Monothelitæ persecutione. Extat ejus disputatio contra Pyrrhum Monothelitam, Liber etiam de Ecclesiastica Mystagogia, & scholia in libros Dionysii Areopagitæ. Ildefonsus Toletanus Episcopus insignes edidit in laudem Dei genitricis Mariæ tractatus, atque ob susceptum ejus adversus hæreticos patrocinium, Alba sacerdotali veste cælitus allata ab ea donatus est. Obiit anno Domini *667.* Julianus Episcopus Toletanus tres libros edidit adversus Judæos, totidemque alios de futuro sæculo, quos Prognosticon vocavit.

CONCILIUM PARISIENSE
quintum ann. Chr. 615.

1. NOva hæc Synodus (ait Sirmondus) a Clotario II. Rege tum indicta, cum post Theodeberti & Theodorici mortem, illorum quoque regno successisset, universumque sicut Clotarius alter ipsius avus Francorum ex asse Imperium adeptus esset. Quo factum, ut maximo ad eam numero Episcopi convenerint: Septuaginta novem adfuisse proditum est in vetere quadam collectione, quot in nullo antea Francorum Concilio fuisse memorantur. Eadem propterea generalis Synodus appellatur in Concilio Rhemensi can. 3.

Can. I. *Primo in loco, ut Canonum instituta ab omnibus conserventur: & quod per priora temporum spatia præceptum est, vel deinceps perpetualiter observetur; hoc est, ut decedente Episcopo, in loco ipsius, ille in Christo propitio debeat ordinari, quem Metropolitanus, a quo ordinandus est, cum Provincialibus suis Clerus vel populus Civitatis, absque ullo commodo vel datione pecuniæ elegerint. Quod si aliter aut potestate subrepat, aut quacunque negligentia, absque electione Metropolitani & Cleri consensu vel civium fuerit in Ecclesia intromissus, ordinatio ipsius secundum statuta Patrum irrita habeatur.*

Require superius canonem 4. Niceni Concilii cum annotatis ibidem: & Concilii Aurelianensis V. can. 12.

Can. II. *Ut nullus Episcoporum se vivente alium in loco suo eligat: nec qualiscunque persona, illo superstite, locum ipsius sub quocunque argumento vel ingenio adoptare præsumat, nec a quoquam debeat ordinari, nisi certæ conditiones extiterint, ut Ecclesiam suam & Clerum regere non possit.* Vide superius quinti Aurelianensis Concilii can. 12.

2. Can. III. *Ut si quis Clericus quolibet honore munitus, contempto Episcopo suo, ad Principem vel ad potentiores homines, vel ubi & ubi ambulaverit, vel sibi patronos elegerit, non recipiatur, præter ut veniam debeat promereri. Quod si fecerit, & qui ipsum post admonitionem Pontificis sui retinere præsumpserit, noverint se utrumque priorum Canonum sententia damnandos.*

Canon iste multas sanctiones complectitur, quas superius observavimus a multis Conciliis constitutas: ut sunt, ne a proprio Episcopo excommunicati, aliave censura notati, ab aliis in communionem fidelium admittantur. Ne sine dimissoriis proprii Episcopi ordinentur. Ne in aliis Diœcesibus sine proprii Antistitis literis formatis admittantur. Ne liceat proprii Prælati jurisdictionem declinare, aut jussionibus refragari citra legitimas formas, vel canonicas appellationes. Huc spectat Lex Deuteronomii cap. 17. *Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* Et de Episcopis in persona Apostolorum ait Christus Luc. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.*

Can. IV *Ut nullus judicum neque Presbyterum, neque Diaconum, vel Clericum ullum, aut juniores Ecclesiæ sine scientia Pontificis per se distringat, aut damnare præsumat: quod si fecerit, ab Ecclesia, cui injuriam irrogare dignoscitur, tamdia sit sequestratus, quamdiu reatum suum corrigat & emendet.* Citatur c. 2. de foro comp.

Can. VIII. *His etiam constitutionibus adnecti placuit, ut defuncto Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono, vel quoquam junioris Ordinis Clerice, non per præceptum, neque per judicem, neque per quamcunque personam res Ecclesiæ, vel eorum propriæ, quousque aut testamentum, vel qualemcunque obligationem fecerit, cognoscatur, a nullo penitus supradictæ res contingantur; sed ab Archidiacone vel Clero in omnibus defensentur & conserventur. Quod si quis immemor hujus definitionis temere aliquid exinde auferre præsumpserit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit, & de dominutione Ecclesiæ abstulerit: ut necator pauperum communione privetur.* Similia repetuntur hujus Concilii Canone 10.

3. Can. X. *Et quia multæ tergiversationes infidelium Ecclesiam Dei quærunt collatis privare donariis, secundum constitutionem præcedentium Pontificum id convenit inviolabiliter observari, ut Testamenta, quæ Episcopi, Presbyteri, seu inferioris Ordinis Clerici, vel donationes, aut quæcumque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid Ecclesiæ aut quibuscunque personis conferre videantur, omni stabilitate subsistant, specialiter statuentes, ut etiamsi quorumcunque Religiosorum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate faciente, a legum sæcularium ordine visa fuerit discrepare.*

pare, voluntas tamen defunctorum debeat inconvulsa manere, & in omnibus DEO auspice custodiri. De quibus rebus, si quis animæ suæ contemptor aliquid alienare præsumpserit, usque ad emendationis suæ vel restitutionis rei ablatæ tempus, a consortio Ecclesiastico, vel a Christianorum convivio habeatur alienus.

Canon iste iisdem verbis depromptus est ex can. 2. Concilii secundi Lugdunensis anni 567. sub Joanne Papa III. & huc pertinent Carthaginensis Concilii IV. can. 95. & Vasionensis seu Valensis can. 4. & Arelatensis II. can. 47. & Matisconensis I. can. 4. & c. qui oblationes, 13. q. 2.

Can. XII. *Illud etiam unanimi consensu convenit, quod si quis Monachus aut Monacha in Congregatione positi religiosam conversationem elegerint, & postea aut ad parentes, aut ad propriam quamcunque substantiam se de Congregatione ipsa subtraxerint, & ab Episcopo suo per Epistolam admoniti ad septa Monasterii sui redire distulerint, sint usque ad exitum vitæ a communione suspensi, nec prius ad Eucharistiæ gratiam admittantur, quam ad ovile suum, de quo se vagationis insolentia visi sunt subtraxisse, cum humillimæ supplicationis satisfactione fuerint reversi.* Reperitur iste Canon. lib. 7 Capitul. Caroli Magni, c. 256.

4. Can. XIV. *Incestas vero conjunctiones ab omni Christianorum populo censuimus specialiter resecari: ita ut si quis relictam fratris, sororem uxoris, privignam, consobrinam, sobrinam, vel relictam; item patrui, atque avunculi, vel in religionis habitu debitam conjugii crediderit consortio violandam, tamdiu a communionis gratia segregetur, quamdiu ab illicitis conjunctionibus sequestratione manifestissima debeat abstinere.*

Has easdem conjunctiones ut incestuosas prohibuerat Concilium Epaonense can. 30. & cum utrobique damnentur sobrinorum conjunctiones, multo magis damnassent inter patruos aut avunculos cum neptibus ex fratre vel sorore: ideoque, ut referunt Nicephorus Patriarcha in Breviario, Zonaras, & Cedrenus, gravem apud fideles omnes incurrit offensionem Heraclius Imperator, quando Martinam ex sorore sua neptem sibi sumpsit uxorem, una enim generatione minus distant patruus & neptis, quam consobrini.

5. Singulos hujus Concilii canones Clotarius secundus Rex suo edicto roboravit. Ad canonem vero 4. qui est de Clericorum a judiciis sæcularium Officialium exemptione, hæc constituit Rex Clotarius: *Ut nullus judicum de quolibet Ordine Clericos de civilibus causis præter criminalia negotia per se distringere aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus; excepto Presbytero aut Diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte præpositi Ecclesiarum & judex publicus in audientia publica positi ea debeant judicare.* Concilium Remense anni 625. can. 3. de Canonibus hujusce Concilii sic decernit: *Ut capitula Canonum Parisiis acta in generali Synodo, in Basilica Sancti Petri, Clotarii Regis studio congregata, omni firmitate custodiantur.*

CONCILIUM HISPALENSE II. anni Christi 619

HUic præsedit notissimæ sanctitatis & doctrinæ Isidorus Hispalensis Metropolites, regnanre in Hispaniis Sisebuto, tempore Bonifacii Papæ V. Novem interfuere Episcopi, si his accenseas Syrum quemdam advenam Episcopum, qui eodem in Concilio ab Acephalorum secta post disputationum certamina tandem conversus & convictus orthodoxam amplexus est fidem. Garsias Loaisa testimonium istud de Concilio isto provinciali perhibet, *esse eruditum & doctum, juris Canonici atque Civilis sapientia refertum, ita ut appareat a Viris eruditione divina & sæculari præstantibus esse editum.*

Can. I. *Prima actione Theodulphi Malacitanæ Antistitis Ecclesiæ ad nos oblata precatio est, assereatis antiquam ejusdem urbis parochiam militaris quondam hostilitatis discrimine fuisse decisam, & ex parte aliqua ab Ecclesiis Astigitanæ, Eliberitanæ, atque Agabrensis urbium esse retentam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Sicut enim per legem mundialem, his, quos barbarica feritas captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio; non aliter est Ecclesia receptura Parochiam, quam ante retinuit, cum rebus suis, sive ab aliis Ecclesiis possideantur, sive in cujuslibet possessionem transfusæ fiat. Non enim erit objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.*

Ea porro lex mundialis hoc loco memorata habetur Cod. de captivis & postlim. reversi. l. si quos & l. fin.

Can. II. *Secundo examine inter memoratos fratres nostros, Fulgentium Astigitanum, & Honorium Cordubensem Episcopos, discussio agitata est propter parochiam Basilicæ cujusdam, quamobrem alter Celticensem, alter Regiensem asserait. Et quia inter utrasque partes hactenus limitis actio vindicata est, (cujus quamvis vetusta retentio nullum juris præjudicium afferret) ideoque ne in dubium ultra inter eos nostra advocaretur sententia, prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt, quorum autoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos usurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inspectionis viros mittendos: ita ut fit in diœcesi possidentis (si tamen Basilicam veteribus signis limes prefixus monstraverit) Ecclesiæ, cujus est justa retentio, æternum dominium. Quod si ejus limes legitimus eamdem Basilicam non concludet, & tamen longi temporis probatur objecta præscriptio, appellatio repetentis Episcopi non valebit, quia illi tricennalis objectio silentium ponit: hoc enim & sæcularium Principum edicta præcipiunt, & Præsulum Romanorum decrevit autoritas. Sin vero infra metas tricennalis temporis extra alienos terminos Basilicæ injusta retentio reperitur, repetentis Episcopi juri sine mora restituetur.*

Tricennalis sive Tricenaria, hoc est triginta annorum, præscriptio hac parte etiam in rebus Ecclesiasticis asseritur, secundum Theodosii constitutionem, l. 1. Cod. Theod. de action. cert. temp. fin. Concilium quoque Chalcedonense can. 17. ita decernit: *Per singulas Ecclesias parœcias rurales sive in possessionibus manere immobiles apud eos, qui eas retinent Episcopos, & maxime si eas sine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt.* Quamvis autem pro diversorum Imperatorum libidine post tempora Theodosii præscriptio Ecclesiastica fuerit adusque centum annos prorogata; deinde ad quadraginta annos reducta; in Hispania tamen (ubi civitas Hispalensis inter primarias censebatur) edixerat Alaricus Visigothorum Rex Codicem Theodosianum ubique servari. Insuper œcumenica Synodus VIII. sub Adriano

Papa

Papa II. habita can. 18. subjicit anathemati eos, qui litem movent contra Ecclesiam de rebus ab eadem pacifice per annos triginta possessis. Sanctus tamen Papa Gregorius lib. 1. epist. 9. annos assignat quadraginta ad submovendum quemcunque petitorem, etiam ipsam Romanam Ecclesiam, si quid juris in eam rem tanto tempore possessam prætenderet. Ecclesiasticam quoque præscriptionem annis quadraginta limitat Carolus Magnus lib. 5. cap. 389.

Quod demum attinet ad alienorum Episcopatuum fines, horum invasionem quocunque prætextu fieri prohibet Concilium Carthaginense anni 348. sub Grato Episcopo Carthaginensi celebratum can. 10. Similiter & aliud Carthaginense sub Genethlio Episcopo pariter Carthaginensi habitum anno 397. can. 20. His adde Gelasii primi epistolam 10. ad Episcopos Siciliæ, de non auferendis bonis ab Episcopis triginta annorum possessione fulsis.

Can. III. *Tertia definitione ad nos oblata, precatio est a reverendissimo fratre nostro Cambrane Italicensi Episcopo pro quodam Clerico IspasSando, qui deserens Ecclesiæ cultum suæ, in qua dicatus ab exordiis infantiæ suæ fuerat, ad Ecclesiam Cordubensem se contulit; quem elegimus, ut si nihil proponeretur de eo, citra dilationis objecta proprio reformaretur Episcopo: scribitur enim in lege mundiali de colonis agrorum, ut ubi esse jam quisque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Ecclesiæ operantur, Canonum decreto præcipitur, nisi ut ibi permaneant, ubi cœperunt. Ideoque placuit, ut si quis Clericus Ministerijs propriæ Ecclesiæ destitutis, ad aliam transitum fecerit, compellente ad quem fuerit Sacerdote, ad Ecclesiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine ullo nixu exceptionis ad propriam Ecclesiam remittendum elegerit, quandiu eum restituat, communione se privatum agnoscat. Desertorem autem Clericum cingulo honoris atque Ordinis sui exutum, aliquo tempore Monasterio deligari convenit, sicque postea in Ministerio Ecclesiastici Ordinis revocari. Nam non poterit in talibus pervagationibus aboleri licentia, nisi fuerit in eis propter correptionem disciplinæ subsecuta censura.*

De Clericorum intra propriam Ecclesiam præcepta stabilitate isto præcedenti Canone, & de pœnis eos citra proprii Episcopi literas formatas recipientium, revise superius Nicænæ magnæ Synodi can. 16. & Canones plerosque eodem pertinentes inibi a nobis congestos. Quibus adde sancti Leonis Magni sanctionem in epist. 12. alias 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cap. 8. quo loco jubet translatum ab una in alteram Ecclesiam utraque simul privari. Canon iste Hispalensis refertur in Decreto Gratiani, can. placuit, 21, q. 2. Porro leges mundiales, quas canon hic 3. adducit in exemplum & confirmationem, sunt l. omnes omnino, & l. omnino profugi, l. originarios, l. servos, l. cum latis, Cod. de agricol. & censit. lib. 11.

Can. VIII. *Octavo discussio agitata est de quodam Elisseo ex familia Agabrensis Ecclesiæ, qui ab Episcopo suo traditus libertati, de libertate contestim ad contumaciæ morbum transiliit; sicque per superbiam non solum ejusdem Episcopi veneficis artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam Ecclesiam libertatis immemor prædamnavit. Adversas quem ingrati actio canonum ac legum autoritate juste dirigitur, scilicet ut immeritæ libertatis damno mulctatus ad servitii nexum, in quo natus est, revocetur. Talium enim statum, qui contra Episcopum suum vel patronam Ecclesiam nituntur, decidi potius quam conservari convenit: ut quorum libertas perniciosa est, fiat salutifera servitus; & qui superbire noverunt adepta libertate, discant obedire subjecti.*

Justitiæ consentaneum axioma est: *Privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate*, c. privilegium, 11. q. 3. & cap. tuarum, §. verum, de privileg. Itaque libertus iste ad pristinam erat servitutem revocandus.

Can. XI. Providetur, ut Monachi directioni Monialium præficiantur, præscriptis tamen legibus, quas inviolate servent. *Undecima actione consensu communi decrevimus, ut Monasteria Virginum in Bætica condita Monachorum administratione ac præsidio gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis virginibus providemus, quando eis Patres Episcopi tales eligimus, quorum non solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possint: ea tamen circa Monachos disciplinæ cautela servata, ut remoti ab earum familiaritate, nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum. Sed nec Abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum pertinet, licebit: nec cum sola quæ præest, frequenter ei loqui oportet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum; ita ut rara sit accessio, & brevis omnino loqutio. Absit enim ut Monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus: sed juxta quod jussa regularum vel Canonum admonent, longe discretos atque sejunctos earum tantum gubernaculis deputamus: constituentes, ut unus Monachorum probatissimus eligatur, cujus curæ sit prædiis earum urbanis & rusticis intendere, fabricas extruere, vel si quid ad necessitatem spectat Monasterii, providere, ut Christi famulæ pro animæ suæ tantum utilitate sollicitæ solis Divinis cultibus vivant, operibusque suis inserviant. Sane is qui ab Abbate præponitur, judicio sui Episcopi comprobetur. Vestes autem illæ iisdem faciant, a quibus tuitionem expectant; ab eisdem denuo (ut prædictum est) laborum fructu & procurationis suffragium recepturæ. Si qui autem Monachorum hanc ordinationem aut contempserint, aut qualibet inertiæ dissolutione neglexerint; sciant quod eorum tepor atque superbia excommunicationis sit plectenda censura.*

Similia Basilius Magnus passim in suis Regulis providet circa familiaritatem & colloquia Monialium cum Monachis, etiam præfectis. Canonis hujus pars habetur cap. in decima 18. qu. 2. Huic consonat Carthaginensis Concilii quarti can. 97. dicens: *Qui religiosis fœminis præponendus est, ab Episcopo loci comprobetur*. Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio celebratum continet toto libro 2. pleraque monita de Monialium institutione, cujus caput 20. incipiens: *Quia virorum frequentias, &c.* præcipit, ut Abbatissæ tres aut quatuor eligant sanctimoniales vitæ probabilis, quæ intersint cæterarum Monialium colloquiis cum adventantibus viris. Istis Hispalensium Patrum decretis apprime quadrant ista, quæ tradit Augustinus lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. *Vita etiam*, inquit, *fœminarum Deo sollicite casteque servientium, quæ habitaculis segregata ac remota a viris quam longissime decet, pia tantum illis charitate junguntur, & imitatione virtutis; ad quas juvenum nullus accessus est, neque ipsorum quamvis gravissimorum & probatissimorum hominum nisi ad vestibulum usque necessaria præbendi quibus indigent gratia. Lanificio namque corpus exercent atque sustentant, vestesque ipsas fratribus tradunt, ab iis invicem, quod victui opus est, resumentes. Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum si laudare velim, neque digne valeo.*

Actione 12. Synodum ingreditur quidam ex hæresi Acepha-

Acephalorum Episcopus natione Syrus, duarum (ut isti Patres loquuntur) in Christo Naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem passibilem asserens. Hunc pertinacius renitentem multis sacrorum librorum testimoniis, & rationum Theologicarum machinis ad rectam fidem adducere satagunt; ac postremo convictum, suamque sectam ejurantem in communionem fidelium admittunt: Synodumque doctissimo tractatu concludunt, quo hæresis illa (quam primus invexerat Eutyches) validissime profligatur.

CONCILIUM TOLETANUM quartum anni Christi 633.

1. URgente piissimo Hispaniarum Rege Sisenando, qui & Concilio interfuit, sedente Romæ Honorio Pontifice, Æra Hispanica 661. anno Christi 633. celebratum est Toleti ex universa Hispania & vicinia Galliæ Concilium sexaginta duorum Episcoporum, præter Vicarios septem absentium Antistitum. Sex interfuerunt Metropolitani, ex quibus qui præsedit, fuit Isidorus Hispalensis, secundus Selva Narbonensis, tertius Stephanus Emeritensis, quartus Julianus Bracarensis, quintus Justus Toletanus, sextus Audax Tarraconensis, Metropolitani omnes.

2. Can. III. *Nulla pene res disciplinæ mores ab Ecclesia Christi depulit quam Sacerdotum negligentia, qui contemptis Canonibus ad corrigendos Ecclesiasticos mores, Synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporum fieri Concilium non sinit, saltem vel semel a nobis celebretur: ita tamen ut si causa fidei est, aut quælibet alia Ecclesiæ generalis, totius Hispaniæ & Galliæ Synodus convocetur; si vero nec de fide, nec de communi Ecclesiæ utilitate tractabitur, speciale erit Concilium uniuscujusque Provinciæ, ubi Metropolitanus elegerit, peragendum. Omnes autem qui causas adversus Episcopos, aut judices, aut potentes, aut contra alios quoslibet habere noscuntur, ad idem Concilium concurrant; & quæcunque examine Synodali a quibuslibet prave usurpata inveniuntur, Regii executoris instantia, justissime his, quibus jura sunt, reformentur; ita ut pro compellendis judicibus vel sæcularibus viris ad Synodum, Metropolitani studio idem executor a Principe postuletur.*

Observa in causa fidei, aut communis Ecclesiarum disciplinæ, nationalem esse Synodum convocandam. Præterea in Synodis etiam Provincialibus audiri & dirimi querelas singularium adversus Episcopos. Imo etiam adversus judices & potentes sæculares, qui per Regios executores compellendi sunt, ut coram Synodo causam dicant, de quibus accusantur. Item convocandas esse Provinciales Synodos ad minus semel singulis annis.

3. Can. IV. Forma celebrandi Concilii præscribitur, ut ante Solis ortum omnes ab Ecclesia eliminentur per Ostiarios: deinde ingrediantur Episcopi, deinde seorsim Presbyteri, postremo Diaconi: profusisque in commune precibus, Episcopi suis in sedibus ad figuram coronæ dispositis considеant, atque ab eorum tergo Presbyteri quoque sedeant, Diaconi vero stent in conspectu Episcoporum.

4. Can. VI. Postquam expositum fuit trinam in Baptismo immersionem, aut unam & simplicem usu in diversis Ecclesiis approbari, & sacra mysteria in his involvi, ut tamen in uno ritu omnes Hispaniarum Ecclesiæ conveniant, decernit unicam fieri deinceps per omnes Hispaniæ Ecclesias immersionem, prout Sanctus Papa Gregorius a Leandro Hispaniarum Primate consultus eidem consuluerat, l. 1. epist. 41. & habetur de consecrat. dist. 4. c. de trina mersione 80. Trinam autem exigunt immersionem can. Apostolorum 49. Tertul. 6. adversus Praxeam c. 26. Ambr. lib. 6. de Sacram. c. 7. Hieron. advers. Lucif. Chrys. hom. 24. in Joan. aliique veteres Scriptores.

5. Can. IX. Præcipit per omnes Hispanici Regni Ecclesias, in pervigilio Paschæ novum ignem & cæreum benedici. Hujusce ritus, qui nocte ipsa, quæ Dominicam Paschæ diem antecedit, circiter dimidium noctis solenniter peragebatur, merito quoque est apud Albinum Flaccum sive Alcuinum lib. de Div. Officiis, sub tit. de Sabbato sancti Paschæ. Meminere pariter Amalarius Fortunatus Episcopus Trevirensis lib. de Ecclesiast. offic. cap. 118. & Valafridus Strabo de reb. Ecclesiast. cap. 30. Rabbanus Maurus lib. 2. de instit. Cleric. cap. 38. Qui omnes autorem istius ritus commemorant Zosimum Papam. Hoc etiam addunt Alcuinus & Fortunatus Trevirensis, cereo isto Paschali igneam significari columnam, quæ Israelitis post celebratum Pascha ad transitum rubri maris illuxit ea nocte, qua Pharaonis exercitus aquis ante divisis in pristina redeuntibus est submersus. Præsertim vero cereus iste mysticus Christum refert ex tumulo redivivum profligatis triumphatisque inferni potestatibus, ipso fulgente lumine Divinitatem, & cera humanitatem Redemptoris significantibus, ut iidem etiam Autores exponunt.

6. Can. XXIII. *Non aliter placuit, ut quemadmodum Antistites, ita Presbyteri atque Levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas in conclavi Episcopi manere non sinit, ut iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.*

Hinc collige, Presbyteros & Diaconos solitos antiquitus in iisdem habitare cum Episcopo ædibus: quæ consuetudo in Gallia quoque viguit, juxta Aurelianensis secundi Concilii can. 9. *Nullus Presbyterorum sine permissione Episcopi sui cum sæcularibus habitare præsumat. Quod si fecerit, ab officii communione pellatur,* Ea firmatur prisca consuetudo testimonio Augustini in serm. 22. de communi vita Clericorum, & serm. 36. ad Presbyteros, ejusque in vita Possidius refert, c. 52. *Communi mensa in conclavi cum Presbyteris & Clericis uti solitum Augustinum.* His astipulantur duo Concilia sub Pontifice Leone tertio, & Imperatore Carolo Magno habita: inprimis Moguntiacum can. 9. sic statuit: *In omnibus igitur quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici Clerici canonice vivant, observantes Divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Sanctorum Patrum: Et nihil sine licentia Episcopi sui, vel Magistri eorum composite agere præsumant in unoquoque Episcopatu. Et ut simul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit. Vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum Canones suis magistris exhibeant.* Sub iisdem pariter celebratum Concilium Turonicum tertium paria decernit, his verbis: *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopiis conversantur, consideravimus, ut in claustris habitantes simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius possint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conversatione sua admoneri & doceri: victum & vestimentum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari, ac turpibus se implicare negotiis cogantur: dimissoque Ecclesiastico officio incipiant indisciplinate vivere, & propriis deservire voluptatibus.*

Nec tantum erat Canonicorum ac Presbyterorum vita communis, sed etiam minorum Clericorum, qui in Seminariis instituebantur: ut ex istius Concilii Toletani quarti canone sequenti perspicuum fit.

8. Can. XXIV. *Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum, Prov. 30. Nihil enim incertius quam vita adolescentium. Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in Clero puberes aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati*

probatis-

probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant. Quod si aliqui ex his pupilli existunt, à Sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum à criminibus intacta sit, & res eorum ab injuria improborum. Qui autem his præceptis resultaverint, Monasteriis deputentur, ut vagantes animi & superbi severiori regula distringantur.

Concilium generale Lateranense tertium sub Alexandro tertio Pontifice can. 18. jubet, ut in singulis Ecclesiis Cathedralibus Episcopi curent scholas erigi, in eisque Magistrum constitui, cui beneficium aliave emolumenta pro victu assignent, à quo Clerici ejusdem Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceantur. Postremò Concilium Tridentinum sess. 23. c. 18. pleniore circa scholas & Seminaria Ecclesiastica constitutione providit.

9. Can. XXV. *Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè in Sacerdotibus Dei vitanda est qui docendi officium in populis susceperant. Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas admonentur, Paulo Apostolo dicente ad Timotheum: Intende lectioni, exhortationi, doctrinæ, semper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.*

Huc refertur Oseæ 4. v. 6. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Malac. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Ecclesia magnoperè sollicitudinem gerit, ut Clero addicti scientiis Ecclesiasticis imbuantur. Ideoque approbat, ut beneficiis ac præbendis provisi ab Ecclesiis suis absint, ut studiis informentur: Nec minus percipiant suos fructus præbendarum, cap. super specula, de Magistris. Et quod attinet ad Gallicanas Ecclesias, Concordatum Bononiense in Concilio ultimo Lateranensi approbatum, in gratiam cujuslibet Clerici propter studia convenientes absentis, sic decernit tit. de collat. §. 1. *Et ut liberius studio vacare possit, etiamsi absens fuerit à Divinis, habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat.* Quem in locum hoc scribit Commentator Rebuffus: Et sic nec distributiones anniversarias, nec aliud adventitium amittere debent, per hoc verbum, *nihil perdat*. Quod etiam suadetur per istum textum, qui fingit eum præsentem in Divinis. Tantum enim operatur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero, l. filio quem pater, ff. de liberis & posthu. l. si filius familias, ff. si cert. peta. c. cùm dilectus, & c. ad audientium, de cler. non resid. Item in Gallia, ex amore scientiæ, multæ reservantur præbendæ tam simplices, quam curatæ, personis graduatis, per pragmaticam sanctionem, atque Concordatum. Denique Canon iste Toletanus citatur c. ignorantia mater, dist. 38.

10. Can. XXVI. *Quando Presbyteri in Parochiis ordinantur, libellum officialem à Sacerdote suo accipiant; ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in Divinis Sacramentis Christum offendant; ita ut quando ad Litanias vel ad Concilium venerint, rationem suo Episcopo reddant, qualiter susceptum officium celebrant; vel baptizant.*

Habetur c. quando Presbyteri, dist. 38. Sic etiam Concilium Aurelianense tertium can. ult. *Canones suos* (inquit) *nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est præterire permittitur.* Et Concilium Aurelianense quartum can. 6. *Parochiani Clerici à Pontificibus suis necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant; ne se ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse.* Possidius in vita Augustini scribit c. 8. *Satagit Augustinus, ut Conciliis constitueretur Episcoporum, ab Ordinatoribus debere ordinandis, vel ordinatis, omnium statuta Sacerdotum in notitiam deferri.*

11. Can. XXVIII. *Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo injustè dejectus, in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse, quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario, si Episcopus est, de manu Episcoporum orarium, annulum & baculum; si Presbyter, orarium & planetam; si Diaconus, orarium & albam; si Subdiaconus, patenam & calicem; sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cùm ordinarentur, perceperant.*

Sicut per depositionem vel degradationem non adimitur sacri characteris potestas, ita nec per iteratam ordinationem restituitur. Nulla igitur hic decernitur reordinatio, sed solemnis quædam cæremonia Sacramento vacua præscribitur in pristinum ministerium restitutionis, ei, qui injustè fuerat exauctoratus, seu gradu motus, qualia diversa suppeditat exempla Ecclesiastica antiquitas. Concilium quidem Nicænum in suis Synodicis ad Ægyptios literis, eos qui ordinati fuerint à Meletio Lycopolitano Episcopo schismatis auctore, si ad unitatem Ecclesiæ, unde se subtraxerant, revertantur, permittit in Clero persistere, atque acceptorum Ordinum ministeria exequi; hac tamen præmissa conditione, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας, *dummodo sanctiore manuum impositione confirmati fuerint.* Quo eodem sensu can. 8. Nicænus de Catharis clericis ad Ecclesiam redeuntibus χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ, *impositis eis manibus sic in Clero maneant.* Veruntamen sacra Ecclesiæ disciplina neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri permittit, ut constitutum refert Ambrosius in epist. 78. & 79. in Capuana Synodo sub Siricio Papa; & nominatim allegatur & confirmatur à Concilio Carthaginensi tertio can. 38. his verbis: *Illud autem suggerimus mandatum vobis, quod etiam in Capuensi plenaria Synodo videtur statutum, non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes Episcoporum.* His consonat Augustinus in lib. 2. contra Epistolam Parmeniani, c. 13. dicens: *Utrumque sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur: ideoque in Catholica Ecclesia utrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte etiam præpositi, pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt, & si visum est opus esse ut eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt rursus ordinati: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio mansit integra.* Basilius his conformatur in epist. 1. ad Amphilochium cap. 1. in fine, allegatis enim duorum Episcoporum exemplis, qui ab hæreticis consecrationem acceperant, atque ad Pontificium ministerium sine nova ordinatione intra Ecclesiam Catholicam fuerant post ejuratam hæresim admissi: hoc idem concludit circa alios quoscunque ab hæreticis secundùm Ecclesiæ ritum ordinatos, si eos judicet Ecclesia ministerio idoneos. Idemque ep. 198. dicit novum prorsus & horrore dignum esse, quod Eustathius Episcopus etiam manum denuò quibusdam imponere præsumpserit; *quam rem* (inquit) *nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur.* Patres ergo Niceni, per sanctiorem illam manuum impositionem; & Toletani isti, per hanc instrumentorum & sacrorum insignium ad altare redhibitionem, non reordinationem invehere intendunt, sed pias cæremonias, per quas suspensis ab exercitio confertur potestas, non quidem validè, sed tantum licitè Ordinis posthac exercendi. His accedat Fulbertus Episcopus Carnotensis præclarè dicens in epist. 25. quo pacto id in Ecclesia suo tempore fieri soleret. *Rebaptizationes* (ait) *& reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depositum non reordinabitis, sed reddetis ei suos gradus per instrumenta & vestimenta, quæ ad ipsos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum ostiarii in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Novissima autem benedictione sanctificabit eum sic concludendo: Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus sancti super te descendat, ut sis restitutus in Ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hostias.* His affatim illustratur Canon Toletanus.

12. Can. XXXII. *Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam sibi à Deo curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt judices & potestates pauperum oppressores existere,*

priùs eos Sacerdotali admonitione redarguant : & si contempserint emendari, eorum insolentiam Regiis auribus intiment ; ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit, ad justitiam Regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis autem Episcoporum neglexerit, Concilio reus erit.

Episcopalis constantiæ adversus Magnatum violentiam & injustitiam illustria suppeditant exempla S. Nicolaus Myræ Antistes in Eustochium Asiæ Proconsulem, ut in ipsius actis legitur; Athanasius Alexandrinus in Præfectum Libyæ ea Cappadocia oriundum, quem etiam ab eodem communione fidelium præcisum, Basilius Cappadociæ Metropolita declaravit Cæsareæ à fidelium consortio extorrem, ep. 47. ad Athanasium. Idemque Basilius pari virtutis laude Modestum Præsidem coercuit. Nota est Ambrosii erga Justinam Augustam, deinde erga Theodosium magnanimitas, quem ob promiscuam Thessalonicensium cædem ingressu Ecclesiæ prohibuit. Nec minùs perspecta est Joannis Chrysostomi erga Eudoxiam Augustam animi constantia, Synesius etiam Ptolemaidis Episcopus Andronicum Provinciæ Pentapolitanæ præfectum, virum crudelissimum & rapacem, simulque flagitiorum ejus conscium & administrum Thoantem frustrà præmonitos & obstinatos à cœtu fidelium exclusit, atque ad pœnitentiam demum adegit : ut in suis ipse refert epistolis 57. 58. 72. 89. Nec prætermittendus Augustinus, qui præpotentem Africæ Comitem, sibique singulari necessitudine devinctum Bonifacium excommunicavit, eò quòd hominem, qui ad Ecclesiam confugerat, sceleratum & morte dignum, violato loci sacri asylo abstrahi jussisset: ut liquet ex appendice ep. 6. & 7. Idemque Augustinus epist. 159. Marcellinum Africæ præfectum ita compellat : *Quoniam Christiano loquor, maxime in tali causa non arroganter dixerim, audire te Episcopum jubentem convenit, Domine eximie & merito insignis atque charissime fili.* Huc denique pertinet Arelatensis primi Concilii can. 7. *De Præsidibus, qui fideles ad præsidatum prosiliunt, placuit, ut cùm promoti fuerint, literas accipiant Ecclesiasticas communicatorias : ita tamen, ut in quibuscunque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur. Et cum cœperint contra disciplinam agere, tum demum à communione excludantur. Similiter & de his, qui rempublicam agere volunt.*

Can. XXXIV. *Quicunque Episcopus alterius Episcopi Diœcesim* (hoc loco nomine Diœcesis pars territorii, aut aliqua specialis Ecclesia comprehenditur) *per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, quia secundùm jus legis ejus videtur esse Diœcesis, admittenda non est contra eum ratio reposcendi, sed hoc intra unam Provinciam, extra verò nullo modo : ne dum Diœcesis defenditur provinciarum termini confundantur.* His adde can. seq.

13. Can. XXXV. *Sicut Diœcesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conventum non admittit. Ideoque Basilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum procul dubio Episcopum pertinebunt, cujus conventus esse constiterit.*

Citatur apud Gratianum c. possessio, 16. q. 2. & c. sicut Diœcesim 16. q. 3. exemplum sit : Episcopus Bononiensis habet quidem jus patronatus in Ecclesia, quam vel ipse vel ejus majores ædificarunt in Diœcesi Mutinensi: non tamen potest hoc ipso habere jurisdictionem in populum vel Clerum ad eam confluentem, neque illam consecrare, aut Pontificalia intra illam exercere, nisi ex permissu Episcopi Mutinensis, in cujus est territorio, Hoc ipsum Sanctus Papa Gregorius sic definit lib. 11. ep. 19. *Lator præsentium Joannes frater Coepiscopus noster indicavit nobis, quod quidam Exuperantius Episcopus ausu temerario in Diœcesi ipsius oratorium construxerit, idque sine præcepti authoritate contra morem præsumpserit dedicare, Missasque illic publicas celebrare non metuit : Quam rem cum summa te celeritate ac districtione convenit emendare, nec ulteriùs tale aliquid attentare permittas.* Non enim licitum est, oratorium aut Ecclesiam ædificare sine venia Episcopi, in cujus Diœcesi construitur. Cur autem Chalcedonensis Synodi canon 17. & isti Canones Toletani quadragenariæ in rebus Ecclesiæ præscriptionis non meminerint, quam Justinianus introduxit; ratio est, quia Justinianum tempore præcessit Synodus Chalcedonensis; & quia ex lege Alarici Visigothorum Regis, Hispaniarum populi Codicis Theodosiani constitutionibus ab Aniano collectis regebantur. Require superiùs canonem illum 17. Chalcedonensem, cum ibidem per me annotatis scitu dignis.

Can. XXXVI. *Episcopum per cunctas Diœceses Parochiasque suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat pro unaquaque Basilica, an reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequierit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui & reditus Ecclesiarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.* Habetur c. Episcopum 10. q. 1.

14. Can. XXXVIII. *Præbendum est à Sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, & maximè his, quibus restituenda vicissitudo est. Quicunque ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid devotione propria contulerunt, si forte ipsi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant. Si enim Clericis, vel Monachis, seu peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo Religionis intuitu in usum res Ecclesiasticæ largiuntur, quantò magis his consulendum est, quibus retributione justa debetur.*

Citatus c. quicunque fidelium, 16. q. 7. hoc ex fonte jus manat patronorum, ut iisdem egentibus alimenta præbeantur ab Ecclesia : c. contra, & c. seq. 16. q. 7. & c. nobis fuit, de jur. patr.

Can. XL. *Unum orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditiùs ad ministerium Sacerdotale discurrat;* Citatur c. unum orarium, dist. 25

15. Can. XLI. *Omnes Clerici, vel Lectores, sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superiùs toto capite, inferiùs solam circuli coronam relinquant: non sicut hucusque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis ut laici comis in solo capitis apice modicum circulum tondent : ritus enim iste in Hispania hucusque hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Ecclesiæ scandalo hoc signum dedecoris auferatur, & una sit tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ est usus. Qui autem hoc non custodierit, fidei Catholicæ reus erit.*

En ut comam in quocunque Clerico scandalum & dedecoris signum sanctissimi & sapientissimi Patres vocant. Anicetus Papa epist. ad Cler. Gall. sic ait : *Clerici comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphera radant.* Citatur c. prohibet, dist. 23. Concilium Carthaginense IV. can. 44. *Clericus neque comam alat, neque barbam.* Citatur c. Clericus, dist. 41. Isidor. lib. 2. de Divinis Officiis c. 4. institutam ab ipsis Apostolis docet Clericorum tonsuram & coronam ad Nazaræorum imitationem; tanquam indicium & peculiarem professionem addictionis ad cultum Dei. Quorum etiam ritu Paulus Jerosolymis comam attondit, & purificatus in templo fuit, Act. Apost. 21. Rem scribit mirificam Gregorius Turonensis in vita SS. PP. c. 17. *Nicetius Episcopus ab ipso ortus sui tempore designatus est Clericus. Nam cùm partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo nascentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur, in circuitu verò modicorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iisdem coronam Clerici fuisse signatam.* Ex tonsura quoque ortum habuit consuetudo rogandi & obtestandi Episcopum,

ſcopum, per ipſius coronam. Hieronymus namque ad Auguſtinum, epiſt. quæ eſt apud Auguſtinum 26. ita dicit : *Fratres tuos Dominum meum Alypium & Dominum meum Evodium, ut nomine meo ſalutes, precor coronam tuam.* Ipſeque Auguſtinus ad Proculianum Epiſcopum epiſt. 147. *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri, & per coronam veſtram vos adjurant noſtri.*

Can. XLV. *Clerici, qui in quacunque ſeditione arma volentes ſumpſerint, amiſſo Ordinis ſui gradu in Monaſterium pœnitentiæ contradantur*, c. clerici qui, 23. q. 8.

Can. XLVII. *Præcipiente Domino atque excellentiſſimo Siſenando Rege id conſtituit Sanctum Concilium, ut omnes ingenui Clerici pro officio Religionis ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes: ut liberi Deo ſerviant, nullaque præpediti neceſſitate ab Eccleſiaſticis officiis retrahantur.*

Vide ſuperiùs Chalcedonenſes Canones 3. & 7. cum annotatis.

16. Can. XLIX. *Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit: quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnem ad ſæculum interdicimus regreſſum.* c. Monachum, 20. q. 1.

Monaſticæ vitæ olim multi ſola parentum oblatione ac voluntate ad totam vitam aſtringebantur. Hac de re vide inferiùs Concilii Vormatienſis can. 22. & quæ ibi congeſſi. Hujuſce Toletani Concilii eadem ingeruntur can. 55. æquales faciente pueros & puellas à propriis parentibus ad religioſam vitam detonſas, cum illis qui ſeipſos ſponte religioni devoverunt.

Can. LIV. *Hi qui in diſcrimine vitæ conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentens, ſed tantùm peccatores ſe prædicantes, hujuſmodi ſi revaluerint, poſſunt etiam pro morum probitate ad gradus Eccleſiaſticos pervenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum ſe perpetraſſe publicè fateantur, ad Clerum, vel ad honores Eccleſiaſticos pervenire nullatenus poterunt, quia ſe confeſſione propria notaverunt.*

Can. LX. *Judæorum filios, vel filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus, deputatos aut Monaſteriis, aut Chriſtianis viris ac mulieribus Deum timentibus, ut ſub eorum converſatione cultum fidei diſcant, atque in melius inſtituti tam in moribus quàm in fide proficiant.* c. Judæorum filios, 28. q. 1.

17. Can. LXIII. *Judæi, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo ipſius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quòd ſi admoniti noluerint, ſeparentur: quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjugio, quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. Filii autem, qui ex talibus exiſtunt nati, fidem atque conditionem matris ſequantur. Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtianam ſequantur religionem, non Judaicam ſuperſtitionem.* c. Judæi quæ Chriſtianas, 28. quæſt. 1.

Canonem iſtum Toletanum reſtrinxit poſtmodum Innocentius Papa III. ad duos caſus, nimirom ſi velit conjux infidelis ab eo divertere, qui fidem ſuſcepit: aut ſi velit quidem cohabitare, ſed non citra injuriam & offenſam Dei. c. quanto, & c. gaudemus, de divor.

His ſuffragatur Apoſtolus 1. Cor. 7. *Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: quod ſi fidelis diſcedit, diſcedat: Non enim ſervituti ſubiectus eſt frater vel ſoror in hujuſmodi.* Satis innuens eo eventu poſſe fidelem ad alias nuptias progredi ex conjugis infidelis diſceſſione. Cæterùm in terris Pontificiæ ditionis, ex quo una ſeorſim regione concludi cœperunt Judæi, inſtaurata eſt proviſio Canonis hujuſce Toletani, neque permittitur converſo Judæo convivere cum conjuge non converſa, quia nec iſti permittitur inter Chriſtianos habitare, neque illi inter Hebræos. Quocirca Sanchez cum quibuſdam aliis obnixè contendit, non poſſe converſum ex paganiſmo vel Judaiſmo cohabitare deinceps cum conjuge, niſi convertatur, etiamſi ſpondeat nullatenus obſiſtere profeſſioni ac religioni ejus, qui converſus eſt. Obſervandum verò, impedimentum diſparitatis cultus, quo matrimonium dirimitur, non eſſe divino jure, ſed tantùm Eccleſiaſtico introductum, neque primævæ antiquitatis eſſe. Licitum quippe affirmat Auguſtinus lib. de fide & operibus, c. 19. fidelis cum infideli connubium. Quin etiam Matrem ſuam Monicam ab infantia Chriſtianam nupſiſſe viro gentili, ipſe teſtis eſt lib. 9. Conf. capite 9.

18. Can. LXXV. Sacrum Concilium anathemate percellit ſubditos in Regem perduelles, aut ejus vitæ inſidias molientes. Simili ferè anathemate Concilium Conſtantienſe obterit quoſcunque Regum parricidas. Ibidem decernunt Toletani Patres, ut defuncto in pace Rege, Primates Regni unà cum Regni Sacerdotibus communi conſenſu ſucceſſorem in Regem pronuncient. Deinde præſentem Siſenandum Regem admonent, rogant, & enixè adhortantur ad manſuetudinem & charitatem erga ſubditos, ad religionem, Deique cultum, ad juſtitiam, ad morum integritatem, ad animi moderationem, ut ei placeat, qui eum populis prælecit, & cui rationem adminiſtrationis redditurus eſt exactiſſimam. Denique anathema intorquent, æternamque maledictionem pronunciant adverſus flagitioſos & impios, ſi qui futuri ſunt Reges; fauſtaque omnia optimo Regi Siſenando adprecantur. Concilium iſtud decorarunt eximii doctrina & morum ſanctitate Antiſtites, ex quorum numero ſex iſti Sanctorum albo inſcribi, & publica veneratione coli meruerunt: Iſidorus Hiſpalenſis, Stephanus Emeritenſis, Juſtus Toletanus, Nonnitus Gerundenſis, Conantius Palentinus, Braulio Cæſar-Auguſtanus.

CONCILIUM CABILONENSE, à Chriſto 650.

1. DUæ ſunt in Gallia civitates Epiſcopales, quæ vulgari nomine *Chalons* indigitantur; harum una Latinè Catalaunum in Campania Galliæ, fluvio Matronæ adjacens, *Chalons en Champagne ſur la riviere de Marne*, Metropoli Rhemenſi ſuffraganea, in qua initum fuit Concilium ſub Paſchali Papa ſecundo, anno 1115. Altera verò Latinis dicitur Cabilo in Ducatu Burgundiæ ad amnem Ararim ſita, *Chalons ſur Saone*: hæc Lugdunenſi Archiepiſcopo ſubjacet; in ea multa legimus indicta Concilia, inter quæ hoc præcellit celebritate. Iſtud verò indictum fuit ſub Rege Clodovæo ſecundo, ſedente Romæ Martino Pontifice, Chriſti epochæ circiter 650. anno, convenientibus Epiſcopis 38. unà cum Vicariis ſex abſentium Epiſcoporum, præſeditque Candericus Lugdunenſis.

2. Can. IV. *Ut duo in una civitate penitùs uno tempore nec ordinentur, nec habeantur Epiſcopi, ne res Eccleſiæ ſæva diviſione debeant partiri.*

Non permittit Nicænus canon 8. geminos eſſe unius civitatis ſimul Epiſcopos. Cujus etiam meminit Auguſt. epiſt. 110. ita dicens: *Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ patre & Epiſcopo meo ſene Valerio Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo, quod Nicæno Concilio prohibitum fuiſſe nec ſciebam, nec ipſe ſciebat.* Denique frequens præſentium temporum uſus hic eſt, ut per diſpenſationem

summi Pontificis instituatur viventis Episcopi coadjutor cum certa successione prioris ac titularis Episcopi, si hic præmoriatur. Vide superiùs, quæ adnotavi ad Nicænum can. 8. & ad Concilii Aurelianensis V. can. 12.

3. Can. V. *Sæculares verò qui necdum sunt ad clericatum conversi, res parochiarum, vel ipsas parochias minimè ad regendum debeant habere commissas.*

Hodiernus usus est, ut certi constituantur ædítui, quos Matricularios vocant, ex ordine laicorum, qui pecunias pro Confraternitatibus corrogent ad Ecclesiæ cultum, aut instaurationem insumendas, quarum rationem tum recepti, tum expensi, coram Clericis Ecclesiæ præfectis reddere sunt astricti. Sed plerumque fit, ut isti laici receptatores sacram pecuniam in suos usus vertant: quod sacrilegium proximè sequenti canone vetatur.

4. Can. VI. *Ut nullus ante audientiam* (scilicet reddendarum rationum) *res quarumlibet Ecclesiarum invadere aut auferre præsumat; quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.*

Rerum Ecclesiis debitarum sacrilegam expilationem multa pridem Concilia districtè prohibuerant: Carthaginense quartum can. 95. Vasionense can. 4. Arelatense secundum can. 47. citatus apud Gratianum c. qui oblationes, 13. q. 2. Concilium etiam Matisconense primum cap. 4.

5. Can VII. *Ut defuncto Presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, vel Archidiacono, vel à quocunque de rebus parochiæ, vel Xenodochii, vel Monasterii aliquid debeat minui. Quod qui fecerit, juxta statuta canonum debeat coerceri.* Concilium Chalcedonense can. 22. statuit pariter de rebus Episcopi demortui: *Non licere clericis, post obitum sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis est quoque canonibus constitutum. Quòd si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.*

Claromontanum pariter seu Alvernense Concilium generale, cui præsedit Urbanus Papa II. tit. penult. sic decernit: *Ne aliquis clericus res Episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in usus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.* Vide in Decreto c. de laicis, & seq. 12. quæst. 2. Innocentius II. in Concilio Lateranensi cap. 4. sancit, ut diripientes defunctorum Episcoporum, aut quorumvis clericorum bona, excommunicationi subjaceant.

6. Can. VIII. *De pœnitentia verò peccatorum, quæ est medela animæ, utilem omnibus censemus: & ut pœnitentibus facta confessione à Sacerdotibus indicatur pœnitentia, universitas Patrum noscitur consentire.*

Concilium Laodicenum his consonat, can. 2. *His qui diversorum peccatorum lapsus incurrunt, & instant orationi, confessioni, ac pœnitentiæ, malorum suorum perfectam conversionem demonstrantes, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus tribuendum est.* Concilium item Carthaginense III. can. 31. statuit: *Ut pœnitentibus secundum peccatorum differentiam, Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.* S. Leo Papa epist. 80. aliàs 136. ad Episcopos Campaniæ ait: *Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper audivi à quibusdam illicita præsumptione committi, modis omnibus constituo submoveri; ne videlicet de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publicetur; cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secreta.* Publica enim exhomologesis seu confessio minimè facienda erat nisi de crimine publicè noto. At verò de privata exhomologesi sic loquitur Tertullianus tract. de pœnit. *Plerosque hoc opus* (exhomologesis) *ut publicationem sui suffugere, aut de die in diem differre præsumo, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus contracta corporis vexatione, conscientiam medendi vitant: & ita cum erubescentia sua pereunt.* (Et subinde per ironiam hæc subjungit:) *Grande planè emolumentum verecundia occultatio delicti pollicetur; Videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus? Adeone existimatio hominis & Dei conscientia comparantur? An melius & damnatum latere, quam palam absolvi?* Ibidemque de confitentibus secretò sic loquitur: *Presbyteris advolvi, aris Dei adgeniculari.* Item, *Cum te ad fratrum genua protendis, Christum exoras.* Fratres ibi vocat Presbyteros. Aut si etiam alios quoscumque fratres ibi comprehendas, non de speciali confessione ibi loquitur, sed de supplicationibus pœnitentis orantis ut pro se alii preces Deo fundant. Quod ibidem his verbis exprimit: *Omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere.* His accedit Origenes homil. 2. in Psal. 37. *Vide* (inquit) *quid edocet nos scriptura divina quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortasse enim sicut ii qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & molestè imminentia, si vomuerint, relevantur; ita qui peccaverunt, si occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur & propemodum suffocantur a phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipse accusator sui fiat, dum accusat peccatum & confitetur, simul evomit, & delictum atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo dispice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum; proba prius Medicum cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam.* Quibus verbis convincitur sermonem illi esse de privatis pœnitentiis & confessionibus. In publicis enim nulla erat eligendi libertas; solus enim proprius Episcopus illas indicendi, & in his absolvendi potestate pollebat. Nec silendus Chrysostomus, qui lib. 3. de Sacerdotio, postquam potestatem Sacerdotibus à Christo collatam ligandi atque solvendi animis magnificè amplificavit, hæc demum subjicit: *Corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatam probare, Judæorum solis Sacerdotibus licebat. Neque nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio & concertatione Sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Instituti mei metas transilirem si alia permulta huc pertinentia ex sanctis hausta Patribus luberet congerere; sed testium veritatis claudat agmen Augustinus sic prædicans homil. 48. *Nemo sibi dicat: Occultè ego apud Deum pœnitentiam ago: Ergo sine causa dictum est: Quæ solveritis in terra, soluta erunt & in cœlo? Ergo sine causa sunt data claves Ecclesiæ Dei? Frustramus Evangelium, frustramus verba Christi.*

7. Can. IX. *Pietatis est maximæ & religionis intuitus, ut captivitatis vinculum omninò à Christianis redimatur. Unde sancta Synodus noscitur censuisse, ut nullus mancipium extra fines vel terminos Domini Clodovei Regis* (is erat ejus nominis secundus) *penitùs debeat venundare: ne, quod absit, per tale commercium, aut captivitatis vinculo, vel quod pejus est, Judaica servitute mancipia Christiana teneantur implicita.*

Concilium Matisconense I. can. 16. constituit pretium redemptionis cujuscunque Christiani mancipii Judæo ejus domino persolvendum, cui refragari Judæus ipse non possit; & si refragetur, possit ipsum mancipium quasi libertati vindicatum aliò quocunque libuerit divertere. Postquam verò redempti fuerint ab eorum dominio Christiani, prohibet eis posthac habere Christiana mancipia. Huc etiam pertinet Concilium Toletanum quartum ca. 58. & c. plerique de consecr. dist. 4. Item c. Judæi, & c. Judæorum, & c. sæpè, & c. nullus, 28. q. 1. Item c. mancipia Christiana (qui est Sancti Papæ Gregorii) dist. 54.

8. Can. XI. *Pervenit ad sanctam Synodum, quod judices publici contra veteranam consuetudinem, per omnes parochias & Monasteria, quæ mos est Episcopis circuire, ipsi illicita præsumptione videantur discurrere. Etiam & Clericos, vel Abbates, ut eos præparent, invitos atque districtos ante se faciant exhiberi. Quod omnimodis nec religioni convenit, nec Canonum*

permittit

permittit autoritas. Unde omnes unanimiter censuimus, sentientes, ut deinceps ista debeant emendare: & si præsumptione vel potestate qua pollent, excepta invitatione Abbatis, vel Archipresbyteri, in ipsa Monasteria vel parochias aliquid fortasse præsumpserint, à communione omnium Sacerdotum eos convenit sequestrari.

Similes querelæ fuerant ad Lateranense Concilium sub Leone Papa X. delatæ, quæ mox compositæ fuerunt, judicibus meliora in posterum pollicentibus, qui utique ordinarias parochialium Ecclesiarum & Monasteriorum visitationes quas attentaverant, & quas quotannis inter sese partiri consueverant, deinceps non sunt aggressi, ingenuè agnoscentes istud officium ad solos Episcopos, & ad Regulares Prælatos pertinere. Concilium istud, quamvis novissimorum sæculorum, idcirco primum quàm brevissimè protuli, quia præcipua quæ in eo fuerat ventilata querimonia, quamvis nec aliæ deessent, ad visitationes Ecclesiarum attinebat, quod habet cum isto Cabilonensi canone conformitatem. Jam verò antiquiorum Conciliorum decreta prosequar succincta brevitate. In primis observanda est Synodica œcumenici Sardicensis Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam epistola omni veneratione digna, quam integram refert beatus Athanasius in sua secunda apologia: sic verò scribunt sancti illi Patres. Διὸ τῇ προσήκαμεν καὶ ἠξιώσαμεν τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ θεοφιλεστάτους βασιλεῖς, ὅπως ἡ φιλανθρωπία αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτι καμνόντας ἀπολυθῆναι κελεύσῃ, καὶ προστάξωσι μηδένα τῶν δικαστῶν, οἷς μόνον τῶν δημοσίων μέλει φροντίζειν, μήτε κρίνειν κληρικούς, μήτε ἐκ τοῦ λοιποῦ προφάσει τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιχειρεῖν τι κατὰ τῶν ἀδελφῶν. *Quamobrem preces nostras ad religiosissimos & amantissimos Dei Imperatores retulimus, ut illorum humanitas eos qui adhuc graviter laborant & affliguntur, relaxari jubeat, constituatque, ne quis judicum, qui publica solùm curare debent, aut clericos judicet, aut ulla ratione in posterum sub prætextu Ecclesiarum quidquam contra fratres moliatur.*

9. His alterum consentit generale Concilium, atque adeo ex his quatuor unum, quæ sancta Ecclesia Dei pari cum quatuor Evangeliis cultu venerari semper est professa. Illud est Chalcedonense, cujus Can. IX. hęc mandat: *Si Clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum Episcopum, & ad sæcularia judicia non concurrat. Sed prius negotium agitetur apud proprium Episcopum. Vel certè si fuerit judicium ipsius Episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis verò contra hæc fecerit, canonum subjaceat correptionibus. Et si clericus adversus suum, vel alium Episcopum habeat causam, apud audientiam Synodi provinciæ ejus conquiratur.* Quando canones Chalcedonenses editi sunt, aderat in ipso Synodi loco amplissimus Senatus, qui sæpè interloquebatur; nullatenus verò interloquutus est, quando Synodali decreto prohibitum est clericis apud sæculares judices litigare. Alia pariter Gallicana Concilia permulta his suffragantur. Matisconense primum, can. 7. & 8. Agathense, can. 8. quo simul communionis fidelium redduntur exortes, tum judex sæcularis, tum clericus, qui se illius jurisdictioni submisit. His cohæret Concilium Aurelianense quartum, can. 20. Et Andegavense, can. 1. Romanum sanè sub Sylvestro Pontifice Concilium, *vetat, ne clericus coram laico judice causam dicat.* Idemque sub gravibus pœnis districtè prohibet Carthaginense tertium Concilium, can. 9. Toletanum pariter tertium easdem iterat prohibitiones & pœnas, can. 13. Plures adhuc canones collegit Gratianus in causa 11. q. 1. Similia edicunt c. clericis, de judiciis, c. si diligenti, de foro comp. aliaque id genus jura, quæ missa facio.

10. Sacris canonibus suffragantur veterum Christianorum Imperatorum leges, quos inter effulgent, qui religione præcipui, sapientiæ laudibus præ reliquis insignes, partisque de hostibus victoriis illustrissimi, quique Magnorum nomina non aulicis adulationibus, sed amplissimis virtutum meritis apud posteros adepti sunt, Constantinus primus, Theodosius primus, & eximium Francorum decus & religionis columen Carolus primus, Rex & Imperator. In primis neminem latet Constantini Magni rescriptum ad Ablavium Præfectum prætorio decernens, quamcunque causam in judicium sæculare deductam, debere, etiam post litem contestatam ad judicium Episcopale devolvi, si pars una ex litigantibus hoc requirat, altero etiam collitigante invito: atque ut universi judices, quidquid Episcopus judicaverit, ratum habeant: l. 1. Cod. Theod. de Episc. judic. Præterea Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus ad Claudium Urbis præfectum ita rescribunt: *Quoniam Chronopius ex Antistite idem fuit in tuo, qui fuerat in septuaginta Episcoporum judicio ante adamnatus, & eam sententiam provocatione suspendit, à qua non potuit provocare, argentariam mulctam, quam hujusmodi sanctio generalis imponit, cogatur expendere. Hoc autem fisco nostro nolumus accedere, sed his qui indigent, fideliter erogari*, l. quoniam 20. Cod. Theod. quorum appellat. non recip. Porrò sanctio illa generalis, cujus est in isto rescripto mentio, temporum injuria intercidit: partem tamen illius, quæ magni momenti est, ad nos transmisit sanctus Ecclesiæ Doctor Ambrosius ep. 13. ad Valentinianum juniorem Augustum, his verbis: *Nec quisquam contumacem judicare me debet, cùm hoc asseram, quod augustæ memoriæ Pater tuus non solùm sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit: In causa fidei, vel alicujus Ecclesiastici Ordinis, eum judicare debere, qui nec munere impar sit, nec jure dissimilis. Hæc enim rescripti verba sunt: hoc est, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit judicare.* Hactenus Ambrosius. Præterea lex clericos 41. Cod. Theod. de Episc. & cler. & l. quicunque de residentibus 35. Cod. Theod. cod. tit. decernunt, clericos, quos Episcopi sententia damnaverit, nullatenus esse Principis autoritate vel rescripto restituendos. Præterea Imperatores Valentinianus & Theodosius dictus Magnus, cujus etiam sollicitudine prodiit Codex iste Theodosianus, sic inquiunt: *Clericos, quos indiscretim ad sæculare judicium deduci debere infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientia reservamus.* l. Cod. Theod. de Epis. & cler. Ille verò præsumptor infaustus ac lege præstrictus Maximus tyrannus extitit, Gratiani optimi Imperatoris parricidio infamis, qui novis etiam & sacrilegis rescriptis cultum restituerat Idolorum, quem religiosissimi Principes Valentinianus & Gratianus cœperant edictis suis velle abolere. Denique Imperatores Valentinianus, Theodosius, & Arcadius, l. graviter 3. Theod. de Episcoporum judiciis, sanciunt, Episcoporum & Sacerdotum judicia non nisi coram Episcopis esse agitanda, quantum ad Ecclesiasticas causas attinet. Cætera verò negotia esse penes judices publicos terminanda. Alia Tribunalis Ecclesiastici ex Imperatorum Christianorum declarationibus munimina & præsidia suppeditat in sua Ecclesiastica historia Rufinus lib. 1. c. 2. & Sozomenus lib. 6. c. 7.

11. Superest demum, ut Caroli verè Magni Franciæ Regis ac Imperatoris, inter omnes laudatissimi, sensum exploremus. Eum verò ipsemet usque adeò dilucidè exprimit, ut nullus dubitationi locus relinquatur. Etenim lib. 5. Capitularium, prolato in primis sensu & exemplo Magni Constantini, his ipsis quæ leguntur cap. 115. verbis, Constantinus Imperator Episcopis dixit: *Deus constituit vos Sacerdotes, & potestatem dedit vobis de nobis quoque judicandi; & ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non potestis ab hominibus judicari: propter quod DEI solius inter vos expectate judicium, vestra jurgia, quæcunque sint, ad illud Divinum revocentur examen: vos etenim nobis à Deo dati estis dii; & conveniens non est, ut homo judicet deos, sed ille solus, de quo scriptum est: Deus stetit in Synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* Idem Carolus Magnus latiùs se diffundit in explicanda tribunalis Ecclesiastici contentiosi amplitudine, & in coercenda respectu Ecclesiæ sæcularium quorumcunque jurisdictione, lib. 6. cap. 98. & 301. & 313. Sed ne longiùs evagemur, ita edicit memorati libri 6. cap. 390. *Sancitum est, ut nullus Episcopum, aut Sacerdotem vel Clericum apud judices publicos accusare præsumat, sed apud Episcopos.* Habetur similiter apud Julianum Antecessorem Novella 131. cap. 10. Sed præstat ejusdem Caroli hanc constitutionem subtexere ex lib. Capitularium 5. cap. 5. *Nemo audeat Clericum, aut Monachum, aut Sanctimonialem fœminam ad civile judicium convenire.* Quo nihil expressius dici aut allegari potest. Quia verò præcipuum meum in hoc Opere institutum versatur in perquisitione veterum ac indubitatorum Ecclesiæ canonum, & his conformium

Principum edictorum, mei propositi non est perquirere aut indagare, quæ novo jure sunt introducta.

12. Can. XII. *Ut duo Abbates in uno Monasterio esse non debeant, ne sub obtentu potestatis, simultas inter Monachos & scandala generentur. Veruntamen si quilibet Abbas elegerit successorem, ipse qui eligitur de facultatibus ipsius Monasterii, ad retendum nullam habeat potestatem.*

Simili ex causa Concilium Nicænum primum vetat, duos esse in una civitate constitutos Episcopos, can. 8. Pari etiam ratione Concilium Parisiense quintum, can. 1. & 2. & Toletanum quartum, can. 2. suscipi prohibent eum, quem Episcopus vivens sibi elegerit futurum, postquam obierit successorem: quod iste Cabilonensis canon de electo à vivente Abbate prohibet. Invise superiùs Aurelianensis Concilii can. 12. & quæ ibidem adnotavi.

13. Can. XIII. *Ut nullus alterius Clericum retinere præsumat, sicut priscis est Canonibus statutum; nec ad sacrum Ordinem sine voluntate Episcopi sui penitùs promovere*

Id pridem provisum fuerat Sardicensis œcumenicæ Synodi canonibus 16. 18. & 19. & Apostolorum canonibus 15. & 16. & 32. & primi Carthaginensis Concilii sub Julio Pontifice habiti can. 15. ne quis alterius Episcopi Clericum, sine commendatitiis ab eodem literis susciperet. Multoque magis ne quis alienum ordinaret absque dimissoriis, quod fieri prohibent Nicænæ primæ Synodi can. 16. & Arelatensis primæ can. 22. & Sardicensis can. 15. & Antiochenæ can. 22. & Carthaginensis primæ can. 5. quemadmodum & prohibetur hujus Cabilonensis præsenti canone. Notæ sunt veteres querimoniæ Demetrii Alexandrini adversus Alexandrum Jerosolymitanum, à quo fuerat Origenes ordinatus, & Joannis Jerosolymitani adversus Epiphanium, à quo fuerat Paulinianus Presbyter ordinatus, & Augustini Hipponensis adversùs Severum, eò quòd Timotheum Subdiaconatu initiasset.

Can. XV. *Ut Abbates & Monachi, aut agentes Monasteriorum, patrocinio sæculari penitùs non utantur, nec ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permissu ambulare audeant. Quod si fecerint, à suis Episcopis excommunicentur.*

14. Can. XVI. *Ut nullus Episcopus, neque Presbyter, vel Abbas, vel Diaconus, per premium ad sacrum Ordinem amodò penitùs accedat. Quod qui fecerit, ipso honore, quem premiis comparare præsumpserit, omninò privetur.*

Synodus Chalcedonensis can. 2. Episcopum pretio vel Ordines conferentem, aut aliquam per pecuniam Ecclesiam, simulque eum qui sic Ordines aut Ecclesiam susceperit, gradu moveri jubet, simulque eum qui mediator horum intervenerit, si sit Clericus; si verò laicus existat, aut Monachus, sancit esse à communione extorrem. Bracarense Concilium secundum, can. 3. declarat, circa munera pro Clericorum ordinationibus, hanc esse priscam sanctorum Patrum consuetudinem & definitionem, ut anathemate simul involvantur, & qui dat, & qui recepit. Idemque sancitum in Toletano Concilio VIII. can. 8. Eodem collimat Lateranensis Concilii Generalis sub Innocentio III. can. 63. qui est in Decretalibus, c. si pro certo, de Simonia. Concilium denique Trid. sess. 21. c. 1. huic delicto indicit pœnas à jure inflictas ipso facto, & absolutè interdicit quidquam pro quorumcumque Ordinum collatione, aut pro Clericali tonsura, aut pro dimissoriis, vel pro testimonialibus literis, ne quidem pro sigillo, aliave quacunque ex causa etiam spontè oblata recipi ab Episcopis sive eorum ministris. Permittit verò Notariis pro dimissoriis, aut pro testimonialibus literis singulis decimam ad summum unius aurei partem recipere, modò non sit salarium aliunde constitutum. Tota hæc Tridentina Sanctio stabilita in Galliis fuit, insertaque edictis Comitiorum Blæsensium art. 20. Cæterum pro Beneficiariis provisionibus, quæ vocantur in forma *Dignum*, aut *Visa*, aut literæ beneficiales, eadem Blæsensia Comitia art. 12. præmittunt aureum unum Ordinariis, sed nihil amplius accipere.

Can. XX. *Agapium verò & Bobonem Episcopos Diniensis urbis, pro eo quod ipsos contra statuta Canonum in multis conditionibus errasse, vel deliquisse cognovimus, ipsos juxta tenorem Canonum ab omni Episcopatuum Ordine decrevimus degradare.*

CONCILIUM EMERITENSE anni 666. à Christi epocha, Æra verò 704.

1. EMerita Augusta Romanorum colonia à Cæsare Augusto condita, totius olim Lusitaniæ Metropolis tum civilis, tum Ecclesiastica, cujus à Mauris eversæ nihil superest nisi parietinæ, & rudera, olim nobilitata sanctæ Virginis Eulaliæ natalitio & martyrio, de qua Prudentius canit in ipsius Hymno:

Carmine nobilis Eulalia
Mortis & indole nobilior:
Emeritam sacra Virgo suam
Cujus ab ubere progenita est
Ossibus ornat, amore colit,

Ejus verò dirutæ Metropoliticum jus Callistus secundus Papa in Compostellanam Ecclesiam transtulit. Concilium istud habuerunt duodecim Episcopi, præside Proficio Emeritensis Ecclesiæ Metropolite. Auspicati sunt Patres à Symboli Constantinopolitani professione, in quo Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere disertè confitentur.

2. Can. XII. *Si priorum Canonum sententia hunc rectè tenet ordinem, ut Episcopus ab alio Episcopo, si indigentiam habuerit, Clericum ad ordinandum petat & accipiat: cur qui in Diœcesi sua habet eos, quos pro Dei officio, & suo juvamine dignos repererit, ad suam principalem Ecclesiam non perducat & habeat? Pro hujus rei causa hoc elegit unanimitas nostra, ut omnes Episcopos Provinciæ nostræ, si voluerint de Parochianis Presbyteris atque Diaconibus Cathedralem sibi in principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia. Hi tamen qui fuerint traducti, humilitatem dignam Episcopo suo teneant, & eo honore & reverentia habeantur & venerentur in Cathedrali Ecclesia, sicut hi, quos constat fuisse ordinatos in ea Et quamvis ab Episcopo suo stipendii causa per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Ecclesiis tamen, in quibus priùs consecrati sunt, vel à rebus earum extranei non maneant; sed Pontificali electione Presbyteri ipsius ordinatione, Presbyter alius instituatur, qui sanctum officium peragat, & discretione prioris Presbyteri victum & vestitum rationabiliter illi ministret, ut non egeat; aut si quæsierit qui ordinatur, stipendium à suo Presbytero accipiat, quantum dignitas officii eum habere expetat. Clericis verò quos ad serviendum ei dederit, per discretionis modum, quæ necessaria sunt, ministret. Si quis sententiæ hujus ordinem implere distulerit, prout ratio permiserit, excommunicandum esse noverit.*

Hunc unum canonem præ cæteris hujus Synodi decretis, quæ exigui sunt momenti, consultò selegi, quia primus omnium, quos nosse potuerim, formam refert hodierni Ecclesiarum Ministerii, quo Cathedralium Ecclesiarum Canonici & curam habent Parochialium Ecclesiarum, & jus nominandi Parochos, qui eis subsunt, ut accedente Episcopi provisione præficiantur Ministerio Parochiarum. Ipsi verò qui ad Cathedralis Ecclesiæ Capitulum sunt promoti, ita decimas parochialium Ecclesiarum Parochis, eorumque ministris pro laborum stipendiis, & convenientibus alimoniis assignent; parique

parsque insuper altera in parochialis Ecclesiæ reparationes & ornatum insumatur.

CONCILIUM TOLETANUM undecimum anni a Christo 675.

1. VAmbæ Hispaniarum Regis anno quarto, Adeodato Papa ad clavum sedente Romanæ ac universalis Ecclesiæ, dum agebatur a reparata generis humani salute annus sexcentesimus septuagesimus quintus, convenit in Toletana civitate novemdecim Episcoporum Synodus; in qua factam tradunt legitimam, quæ deinceps prævaluit, Hispanicarum Ecclesiarum divisionem, Hispani ei Scriptores. Quæ tamen res Baronio persuaderi non potuit; quia ad causam, quæ universæ Hispaniæ conventum exigebat nationalem, non credit solius Carpetanæ Provinciæ Præsules sufficere potuisse, quantumvis rem illam præsens Rex Vamba premeret ac urgeret.

2. Can. III. *De his qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ; placuit huic sancto Concilio, ut Metropolitanæ sedis auctoritate coacti uniuscujusque Provinciæ Pontifices, Rectoresque Ecclesiarum, unum eumdemque in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana sede noverint institutam. Nec aliqua diversitate cujuscunque Ordinis vel officii a Metropolitana se patiantur sede disjungi. Sic enim justum est, ut unusquisque sumat inde regulas ministerii, unde honoris consecrationem accepit, ut juxta Majorum decreta, sedes, quæ unicuique Sacerdotalis mater est dignitatis, sit unicuique etiam Ecclesiasticæ magistrarationis. Abbatibus sanè indultis Officiis, quæ juxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt: Cætera Officia publica, id est Vesperam, Matutinum sive Missam, aliter quam in principali Ecclesia celebrare non liceat.* Refertur in c. de his quæ contra, dist. 12.

Hæc eadem pridem constituta fuerant a Concilio Toletano quarto, can. 2. & a Concilio I. Bracarensi, can. 1. & a Venetico, can. 15. & ab Epaonensi, can. 4. & a Gerundensi, can. 1. Constat ex lib. 1. Capitularium Caroli Magni cap. 74. ordinatum fuisse primum a Pipino Francorum Rege: deinde ab ejus filio Carolo Magno, ut abolito Gallicano ritu, & cantu, peragerentur etiam a Monachis divina Officia ritu, & cantu Romanis usitato. Denique statutum fuit in Tridentino Concilio, ut Missale & Breviarium disponerentur ea ratione, qua deinceps Romana Ecclesia cæteræque toto Orbe diffusæ Latinæ Ecclesiæ uterentur. Idque mox præstitit Pius Papa V.

3. Can. IV. Decernit Sacerdotum discordantium oblationes, & sacrificia nullatenus esse permittenda, nisi postquam in concordiam redierint, duplicatum fuerit tempus interdictionis a sacro, quod perduravit a tempore discordiæ usque ad initam de novo concordiam. Quod idem extendit decretum ad inferiorum clericorum, nec non laicorum sacram communionem. Meminitque canon similis antiquæ constitutionis, quia nimirum Carthaginensis quarti Concilii can. 9. sic sancit: *Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur.*

Can. VI. *His, a quibus Domini Sacramenta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet. Et ideò magnopere talium excessibus prohibendum est, ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria agitare præsumant, aut truncationes quaslibet membrorum quibuslibet personis aut per se inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam horum immemor præceptorum, aut Ecclesiæ suæ familiis,* (alias famulis) *aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit; & concessi Ordinis honore privatus, & loco suo perpetuo damnationis teneatur religatus ergastulo, cui tamen Communio exeunti ex hac vita non neganda est propter Domini misericordiam, qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur & vivat.* Habetur c. his a quibus, 22. q. 8.

4. Can. XIII. *Benè quidem majorum regulis definitum est, ut dæmoniis aliisque similibus passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat; cui præcepto consensu rationis adhibito id communiter definivimus, ut nulli de his qui aut in terram arrepti a dæmonibus alliduntur, aut quolibet morbo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussos, se Divinis ingerant Sacramentis; exceptis illis, qui variis corporum infirmitatibus dediti, sine hujusmodi passionibus in terram approbantur illisi. Qui tamen & ipsi tamdiu erunt officii sui ordine & loco suspensi, quousque unius anni spatio, per discretionem Episcopi, inveniantur ab incursu dæmonum alieni.*

Concilium Illiberitanum hæc statuit can. 29. *Energumenus, qui ab erratico spiritu exagitatur, hujus nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum ut sua manu in Ecclesia ministret.* Can. Apost. 78. *Si quis* (inquit) *dæmonium habeat, ne fiat Clericus, sed neque cum fidelibus precetur: purgatus autem recipiatur, & si sit dignus, fiat.* Veruntamen canon *maritum*, dist. 33. illum qui in furiam aliquando versus insanivit, illum etiam qui diabolica afflictione vexatus fuit, perpetuæ, ne unquam ordinari possit, subjicit irregularitati. Atque isto posteriori jure utitur Ecclesia. Canoni autem prædicto Toletano, qui antea ordinatis præfigit unius anni arreptitia infirmitate liberi spatium, ut possit re ab Episcopo explorata, resumere suscepti Ordinis exercitium, videtur contradicere c. nuper, 3. q. 2. quo Gelasius Papa dies tantum triginta requirit ad explorandum epilepticum morbum, ut possit clericus pristino restitui ministerio. Sed Glossa rectè ambos canones conciliat, ut requiratur annus, ubi certò constat de præterito epileptico casu: si verò non constet, sed solum dubitetur, sufficiat exploratio triginta dierum liberorum & immunium: ipse namque canon *nuper* disertè exprimit rem esse in ambiguo, & asseveranter ab illo negari circa quem lis agebatur. Quibus verò nondum ordinatis ejusmodi casus contigere, perpetua irregularitate ab Ordinibus deinceps excluduntur, juxta *d. c. maritum*, saltem si vel semel ceciderint post inchoatos pubertatis annos, ut ex medicis observationibus rem tractavimus in nostra praxi Canonica.

Can. XIV. *Et illud Divini oraculi monentis singulis præcaventes, quo scribitur: Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem; summopere cavendum est & curandum nobis, ne horis illis atque temporibus, quibus DEO psallitur & sacrificatur, unicuique Divinis singulariter officiis insistenti perniciosa passio, vel corporis quælibet valetudo occurrat; quæ aut corpus subitò subrui faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat; pro hujusmodi ergo casibus præcavendis, necessarium duximus instituere, ut ubi temporis, vel loci, vel Cleri copia suffragatur, habeat semper quisquis ille canens Deo atque sacrificans post se vicini solaminis adjutorium; ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus.* Citatur c. illud Divini 7. q. 1. & reperitur in palea, ut illud de consecr. dist. 1.

CON-

CONCILIUM BRACARENSE quartum, Christianæ epochæ anno 675.

1. EOdem quo præmemoratum Concilium Toletanum anno, regnante Hispanis Vamba, Romanam sedem tenente Adeodato, convenit istud Bracarense Concilium in Lusitaniæ Provincia. Quo plerique in ignes, errores, & pravæ consuetudines, quæ in illa Provincia inoleverant, repressæ ac emendatæ sunt. Alicubi enim Sacerdotes in Divinis Sacrificiis loco vini lac offerebant: alibi intinctam Eucharistiam populo ad communionem porrigebant: quidam in sacrum Calicem ad vinum aquam non infundebant: quidam etiam ad plebis communionem botros uvarum loco vini consecrati porrigebant: nonnulli etiam eò licentiæ procedebant, ut in profanis conviviis vasis sacris abuterentur. Mirum est, tantam ignorantiam & irreligiositatem apud Christi Sacerdotes gliscere potuisse. Hæc omnia fieri districtè prohibentur can. 2. quem etiam profert Gratianus, c. cum omne crimen, de consecr. dist. 2. Cyprianus lib. 2. epist. 3. Augustinus lib. 4. de doct. Christ. c. 21. aliique Sancti Doctores tradunt ea Christi institutione, ad Sacrificium mystici altaris, vinum esse aqua permiscendum. Eadem pariter sanxerunt Romani Pontifices, & Concilium Carthaginense tertium, can. 24. Constat autem, non tantùm damnatos fuisse Hydroparastas seu aquarios, de quibus Epiphanius hær. 30. & 42. & Augustinus, heresi 44. sed etiam Armenos de quibus Concilium quinisextum, can. 57. qui solum & impermixtum aqua vinum Sacrificiis adhibebant. Denique Concilium Trid. sess. 22. can. 9. ita edicit: *Si quis dixerit aquam non miscendam esse vino in Calice offerendo, & quod sit contra Christi institutionem; anathema sit.* Ecclesiæ fides ab initio fuit, prophetiam esse de sacratissima Eucharistia verba illa, quæ Proverb. c. 9. enunciantur de Sapientia: *Miscuit vinum & proposuit mensam suam.* Et: *Venite comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Vide inferiùs can. 32. Synodi Quinisextæ, cum ibi annotatis.

2. Can. 4. Jubetur Sacerdotibus, ut non modo cùm sacrificant, sed etiam quoties Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini sumunt, orarium utrique humero circumpositum gestent; quod signum Crucis in pectore formatum præferat, sub excommunicationis pœna. Et refertur dist. 23. c. Ecclesiastica.

3. Can. 5. Antiquam prohibitionem cohabitationis Clericorum cum fœminis extendit etiam ad proprias sorores, solamque permittit cum matre habitationem: etiamsi verò Nicænæ Synodi can. 3. Carthaginensis tertiæ can. 17. cohabitatio cum quibusdam fœminis cognatione vel affinitate remotioribus permitteretur: Augustinus tamen, testante in ipsius vita Possidonio c. 26. nec cum sorore quidem sanctissima vidua consensit habitare, ob periculum quod nasci poterat occasione famularum, aut aliarum ad eam adventantium fœminarum.

4. Can. 6. Pravam quorumdam Episcoporum consuetudinem abolet, qui religionis prætextu fastum fovebant in se ipsis intolerabilem, ut nimirum Levitarum albis indutorum humeris in sella sublimi gestarentur, dum sacras collo suo impositas Sanctorum Reliquias deferebant: approbat igitur, ut Reliquias arca inclusas Levitæ suppositis humeris solemnibus quibusdam diebus gestent: & si libeat Episcopo reliquias, ac sacra lipsana per se deferre, non aliter id præstet quàm propriis pedibus progrediendo.

SYNODUS OECUMENICA Sexta, Constantinopolitana tertia adversus hæresim Monothelitarum, anno Chr. 680.

1. POstquam Catholica fides Eutychianorum procella graviter concussa est, altera successit non minus exitiosa tempestas ab hæresi Monothelitarum, unicam in Cristo quemadmodum personam, (quæ quidem assertio Catholica est) ita (quod huic hæresi proprium fuit) voluntatem dumtaaat unam atque actionem profitentium. Primus hujus hæresis architectus & author fuit Theodorus Pharanita Episcopus, à quo ista contagio ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, & ad Cyrum Phasidis tunc Episcopum, & ad Athanasium Jacobitarum Patriarcham derivata fuit, qui omnes & communis patriæ Syriæ, & procacium ingeniorum similitudine, atque conspirationis societate conjunctissimi erant. Quæ demum pestis hac occasione in apertum erupit, & Ecclesiam ingenti exitio infestavit. Postquam Heraclius Imperator tunc temporis orthodoxus, Persico bello felicissimè perfunctus, Romanas Provincias à Persis per vim occupatas recuperavit, suisque victoriis illorum dominationem ultra Tigrim coercuit, dum ex bello rediens Hierapoli versatur, ipsum officio & gratulandi studio convenit Athanasius, qui se Patriarcham Jacobitarum nuncupabat, quorum secta surculus & propago hæresis Eutychianæ erat. Hunc ejusque asseclas adhortatus est Heraclius, ut ejurato Eutychetis dogmate Synodi Chalcedonensis decretis obtemperarent. Sed res aliter ac Imperator ratus erat, successit, Athanasius vafer homo rem, quæ petebatur, in aliam quæstionem divertit, rogatque vicissim, unamne an duas esse Christi voluntates & actiones existimet? Imperator Sergium Constantinopolis Antistitem absentem, & Cyrum Phasidis Episcopum de proposita quæstione consuluit; persuaserunt ambo unam voluntatem unamque actionem Heraclio; qui eam sententiam edicto pervulgavit, cui nomen Ecthesis indictum, & Cyrum in sceleris præmium in locum demortui Georgii Aleaandrini Patriarchæ suffecit. Sergius coacta sibi subditorum Episcoporum Pseudo-synodo, novam hæresim quanta potuà ope stabilivit, simulque Ecthesim Heraclianam Græcorum Præsulum subscriptione roboratam, universo spectante populo pro foribus Basilicæ Sophiæ affixit. Eadem omnia Cyrus Aleaandriæ præstitit. Atque his protinus turbis universus Oriens concussus est.

2. Istis Patriarcharum sacrilegis novitatibus Imperiali authoritate fultis, magna constantia fideique ardore quasi Ecclesiæ sanctæ murum & propugnaculum opposuit se Sophronius Monachus, qui postmodum prævalentibus in Palæstina orthodoxis, ad Infulas Jerosolymitanæ Ecclesiæ provectus fuit, Synodumque convocavit, quæ Metropolitarum hæresim anathematizavit. Cæterùm priusquam ad Episcopatum promoveretur Sophronius, contra istam insurgentem hæresim ad Cyrum scripserat. Ad Sergium etiam ex Palæstina profectus fuit, postquam scriptis ad eumdem pro asserenda Catholica fide literis nihil profecerat. Quin etiam idem strenuus atque indefessus fidei athleta, jam antea iisdem de rebus literas Romam ad Pontificem Honorium transmiserat: quæ sæpius in hac ipsa Synodo cum laude lectæ sunt, & quarum mentio quoque fit à Photio Biblioth. c. 131. Cùm igitur magnanimus ille Sophronius, quasi Tobias alter concurrentibus catervatim Episcopis & populis ad vitulos aureos, quos Rea Jeroboamus ereaerat, solus in sancta civitate Jerusalem cultum vero Deo debitum eahiberet, seque belli sacri quasi alter Mathatias strenuum atque intrepidum ducem præstaret, Sergius ille perfidus, perspecta Honorii Romani mericulosa indole, literas ad hunc scripsit, quibus de Sophronio conqueritur, qui Cyrum Alexandrinum impugnabat per suam geminæ voluntatis atque operationis Christi prædicationem, importuneque destruebat, quæ Cyrus sapientissimè per Ægyptum & Lybiam constituerat. Sergio rescribit privatis dumtaaat, nec ullatenus ea Petri Apostolico solio profectis literis Honorius, quæ ista conclusione desinunt: *Hæc nobiscum vestra fraternitas prædicet, ut sicut & nos ea vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius, vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum JEsum Christum Filium Dei vivi, Deum verissimum in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus fide orthodoxa & unitate Catholica prædicetis.* Ecthesis quidem Heraclii vetat duas asseri voluntates & actiones, sed unam solam jubet prædicari. At Honorii epistolatam unamquam geminas annunciari prohibet: geminas quidem voluntates Nestorianum, unicam verò Eutychianum virus redolere: neque aliam admittit assertionem, quam unius volentis & operantis in Christo personæ. Ambæ Sergii & Honorii epistolæ referuntur integræ in actione 12. præsentis Synodi. Suffragatur verò Constantis typus huic Honorii epistolæ, prohibendo tam unam

unam quam duas Christi voluntates & actiones prædicari.

3. Post Honorium Romanus creatus est Pontifex Severinus, a quo primum Heraclii damnata est Ecthesis, ut videre est in Secretario tertio Lateranensis sub Martino Papa Concilii. Severino defuncto, subrogatus Joannes Papa quartus anno 640. coacta Romæ Synodo Monothelitas anathemate mulctavit, ut a Theophane proditum est. Joanni successit Theodorus anno 641. quo tempore Pyrrhus Constantinopolis Episcopus sibi conscius mortis Constantino Imperatori pio & Catholico per veneficium ab ejus noverca Martina illatæ; ut tanti sceleris commeritum supplicium evitaret, in Africam spontanea fuga concesserat; ibidemque habita cum Monacho sanctissimo disputatione convictus, indidem Romam profectus Monothelismi hæresim in manibus Theodori Papæ publicè ejuravit; a quo sub titulo Constantinopolitani Episcopi intra gremium Ecclesiæ admissus fuit. Interea Paulus Monothelita, quem Constans Imperator post Pyrrhi fugam in Ecclesiæ Constantinopolitanæ thronum promoverat, Constanti author fuit novi Edicti sub nomine Typi promulgandi, quo unius aut duarum Christi voluntatum professio peræque vetabatur. Quem typum ad se transmissum Theodorus Papa convocata Romæ Synodo Episcoporum proscripsit atque damnavit, quatenus duarum voluntatum & actionum Christi fidem veram, perinde atque Monothelismi hæresim supprimebat. Pyrrhus verò Ravennam ab Olympio Exarcha accitus, dataque sibi securitate magnam ineundi penes Constantem Augustum gratiam, si quam ediderat Romæ professionem fidei abrogaret ac revocaret, hoc ipsum perfidiosè præstitit, indeque Constantinopolim reversus est. Quam perfidiam ut Theodorus rescivit, convocato in Basilicam Petri Apostoli Clero, Pyrrhum communione fidelium exclusit. Refert verò Theophanes a Theodoro scriptam fuisse anathematis sententiam mixto atramento cum tremendo ex sacro calice instillato sanguine Christi. Constans verò post Pauli Pseudo-patriarchæ mox securum interitum, Pyrrhum fidei desertorem atque relapsum in ejus sedem suffecit.

4. Theodoro Papa vita functo Romanam sedem anno 649. Martinus obtinuit: a quo eodem anno congregata est Lateranensis Synodus ad refellendum ad se transmissum Constantis typum. In hujus Secretario seu actione 3. inter alia Sanctorum Ecclesiæ Doctorum pro Catholica fide testimonia proferuntur duo Dionysii Areopagitæ loca, unum ex libro de nominibus divinis, alterum testimonium ex ejusdem ad Cajum epistola. Non ita pridem fidelibus innotuerant hujus sancti Doctoris sublimia scripta: temporibus enim Justiniani senioris sedente Romæ Joanne Papa secundo, anno Christi 533. ventilata Constantinopoli fuit nobilis Catholicorum cum Severianis collatio, in qua primum legimus allegatum a Severianis hæreticis Dionysii Areopagitæ pravè intellecti locum. Respondent Orthodoxi sibi esse prorsus incognitos Dionysii Areopagitæ libros. Veruntamen insequente sæculo magis innotuerunt: adeò ut rerum potiente Constante Imperatore, post annos sex supra centum, Lateranense Concilium sub Martino Pontifice ad convincendos Monothelitas testimonia protulerit Dionysii hujus actio. 5. quin etiam multis ante istud Concilium annis Pontifex Gregorius Magnus homil. 34. in Evang. Dionysium Areopagitam citat auctorem. Deinde post Martinum Pontificem Deique martyrem, Agathon Papa in sua ad Constantinum cognomine Pogonatum epistola, quæ perlecta & approbata fuit in hac œcumenica sexta Synodo, actione 4. Dionysii Areop. testimonio hæresim refellit Monothelitarum. Et jam dudum Maximus sanctissimus sub Constante persecutore martyr, libros Dionysii eruditis Commentariis illustraverat. Abrahamus Echellensis Maronita, multiplici rerum scientia & Linguarum Orientalium peritia insignis, in sua ad Joannem Morinum Oratorii JESU Presbyterum Epistola fidem facit, Joannem Episcopum Darensem Syrum scripsisse quarto sæculo Commentarios in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam, Isaacum præterea Syrum sancti Ephremi discipulum, qui floruit sæculo tertio ad quartum vergente, libros elucubrasse de Angelis; in quibus testimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat verò Echellensis rem esse sibi planè compertam, cum libros istorum Syriacè scriptos sæpius perlegerit. Sanè nulla est habenda ratio, quod nominatim Areopagitæ legatur mentio in quadam Homilia in 5. cap. Joan. Origeni adscripta, nec non in libro quæstionum ad Antiochum, quorum primus Arianorum meminit, qui diu post Origenem exorti sunt. Secundus vero Scriptores citat Athanasio longè posteriores, atque hæc obiter de Areopagitæ scriptis. Photius in Bibliotheca meminit libri cujusdam Theodori Presbyteri propugnantis Dionysii libros germanos ac legitimos esse; & ad quatuor in oppositum objecta respondentis; ejus tamen responsa, quæ fuerint, Photius non indicat.

5. Morte impii Constantis, Divina Providentia filium ejus Constantinum ad solium Imperiale promovit, optimum & religiosissimum Principem, ad eluendam parentum quasi hæreditariam labem natum. Hic secum ad Imperium fratres accivit Tiberium & Heraclium: idemque fidei & pacis Ecclesiæ impensè studiosus literas ad Donum Romanum Pontificem direxit, invitantes ad convocandum tertium Constantinopoli universale Concilium, cui vel ipse, vel missi ab ipso Legati præessent, sed exempto rebus humanis Dono, in manus, qui eidem successit, Agathonis devenerunt, qui tam justæ petitioni libentissimè concessit: & confestim coacta Romæ centum viginti Episcoporum Synodo, quæstionem fidei ea ratione, qua fuerat a prædecessoribus Romanis Pontificibus finita, diremit ac resolvit. Inde selecti Legati Apostolici ab Agathone; qui mox celebrando universali Concilio præsiderent Theodorus & Gregorius Presbyteri, Joannes item Diaconus, & Constantius Hypodiaconus. Nomine autem Romanæ Synodi missi pariter fuere Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis, & Joannes Rhegiensis Episcopi, & cum his Theodorus Presbyter loco Theodori Ravennatis Episcopi, qui post diuturnum Ravennatis Ecclesiæ schisma se lubens Agathoni submiserat, pacemque cum Romana Ecclesia inierat: ut ex Lateransis sub Agathone Concilio, & ex Anastasio in Agathonis vita liquet.

6. Itaque sexta generalis Synodus anno 680. indictione 9. mense Novembri, regia in urbe intra Palatii Imperialis Secretarium, cui Trullo nomen erat, cœpta est, annoque insequente terminata. Præsens interfuit Constantinus Imperator cum primariis aulæ Comitibus: Præsederunt Theodorus, & Georgius Presbyter, & Joannes Diaconus Agathonis Romæ Pontificis Legati Apostolici. His assedit Georgius, quem Constantinus Imperator, amoto Theodoro Monothelita, Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfecerat: Deinde Petrus Presbyter vicem gerens Alexandrini Antistitis: Macarius Theopolis seu Antiochiæ Episcopus: Georgius Presbyter Vicarius Episcopi Jerosolymitani. Post quatuor Patriarchas, in singulis actionibus, recensentur Episcopi Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis, & Joannes Rhegiensis Vicarii sancti Concilii Romæ habiti centum viginti Episcoporum. Cum vero Macarius Antiochenus Episcopus in suspicionem adductus esset hæresis Monothelitarum; hujus Synodi actione 8. causa ejus discussa est, proprioque ore scriptisque convictus, frustraque Patribus disputando, admonendo, exhortando, rogando connitentibus virum contumacem ab errore revocare, omni demum dignitate, Sacerdotio & fidelium societate dejectus est actio. 9. ejusque in locum subrogatus est Theophanes, qui deinceps post Alexandrum sedit, & subscripsit.

7. In hujusce Synodi actio. 15. Polychronius Sacerdos & Monachus suam in tantopere illustri theatro dementiam prodidit. Cum enim esset hæreticus Monothelita, eique cacodæmon suis præstigiis illuderet, vehementer expetivit in sacrum consessum introduci, habere se asserens rem summi momenti Patribus proponendam; postquam verò intromissus fuit, sibi divinitus mandatum asseverat, ut Imperatori & universæ Synodo veram fidem enunciaret, spemque salutis æternæ in hoc versari, ut quotquot adsunt sincerè definiant, & profiteantur unicam existere Christi JESU voluntatem & actionem. Ut autem sibi fides adhibeatur, certò spondet mortuum hominem a se ad vitam revocatum

tum

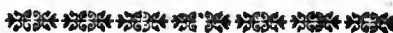
tum iri, universo spectante populo, statim atque cadaveris capiti admoverit scriptam fidei suæ professionem. Visum est Episcoporum cœtui oblatam conditionem experiri, ne illa rejecta, Polychronius cæterique hæretici jactarent, ac insultarent Patres suæ causæ diffisos, occasionem usque adeò expertu facilem sponte oblatam maligno animo recusasse. Adducitur in medium forum humanum cadaver, cui Polychronius scriptum suum ad caput & ad pectus iterum iterumque admovet, mortuique auribus insusurrat, nec tamen movetur demortuum corpus. Omnis circumstans populus uti jussum fuerat silens quiescit, & ridiculum fabulæ exitum præstolatur: ille vero mortuorum suscitator jam tremebundus non secus ac præsens cadaver expallescit, tandemque fateri cogitur non posse a se mortuum suscitari. Effusus omnis populi risus & conclamatio suboritur. Miserum tamen & confusione dejectum Polychronium Patres omni opera conantur ab hæresi revocare, sed inflexum & obstinatum Sacerdotio movent, & anathemate percellunt.

8. In hac demum sancta Synodo quinque approbatis, quæ præcesserant, œcumenicis Synodis; decretum est, duas esse in Christo Domino voluntates, totidemque actiones, divinam & humanam: istamque divinæ per omnia subditam & consentientem: & qui secus docuerant, pro hæreticis damnati Sergius, Cyrus, Pyrrhus, Paulus, aliique, quibus adjungunt Patres in actis Concilii sæpius repetitum Honorium Romanum Episcopum. Quidam tamen nullo veteri scripto subnixi affirmant, & contendunt in hujus Synodi plusquam duodecim locis pro Theodoro fraudulenter obliterato, a Græcis Latinorum æmulis fuisse suppositum Honorii nomen: sed fatendum est illam de falso inscriptionem nullo exemplari antiquo, nullo veteri de hac prætensa falsitate niti testimonio. Præterea si potuisset illa toties repetita falsitas obrepere, potuisset in exemplar quod Constantinopoli ad futuram memoriam reservabatur: at non in alia quatuor quæ pro quatuor aliis Patriarchalibus Ecclesiis, scilicet Alexandrina, Antiochena, Jerosolymitana, præsertim verò pro Romana destinabantur. Præsertim verò præsentibus plerisque Latinis: ex quorum numero quatuor Legati Apostolici Synodo præsederant; & quorum ductu & auspiciis omnia ibi gerebantur, & quorum officii erat intendere, ne qua fraus in re tanti momenti subnasceretur. Nihil sanè expressius esse potest his, quæ in hac ipsa Synodo actio. 18. referuntur: *Sancta Synodus dixit: petimus a Domini potestate instructa a Deo ad majorem orthodoxæ fidei stabilitatem & confirmationem, ut scripta exempla definitionis relicta præsente vestra serenissima potestate edantur quinque Patriarchalibus sedibus una cum vestra pia sublimatione*. Exemplarium utique facta lectio & subscriptio, ad religiosissimi præsentiam Imperatoris, qui omnibus Synodi actis interfuerat: ejusque Regiæ manus attestatio, cautio erat omni exceptione major. His adde quatuor Apostolicorum Legatorum Synodi Præsidum præsentiam & sollicitudinem necessariam: adjunge his tres Episcopos Romani Concilii Legatos, insuper & Ravennatis Episcopi Vicarium, Latinos omnes; qui fieri potuit ut isti præ reliquis electi tanta omnes animi vel stupiditate, vel alienatione fuerint, ut præsentes fraudem toties repetitam non adverterint: hæc quoque prosequitur eadem actio 18. *Piissimus Imperator exempla definitionis cum subsignatione mansuetæ ejus serenitatis præbuit quinque patriarchalibus sedibus*. Porrò Leo Papa II. Sanctorum albo meritissime ascriptus, qui Agathoni Papæ immediatè successit, & primus Synodum istam Apostolica authoritate roboravit, non modo istam quæ prætenditur falsitatem emendare aut corrigere, vel delere neglexit, sed etiam in istis suis ad Constantinum Augustum literis, quibus hanc Synodum approbat & confirmat, hæc referre non est veritus, quæ nullis argutiis declinari possunt: *Anathematizamus novi erroris inventores Theodorum Pharanitanum Episcopum, Sergium, Pirrhum, Petrum, Paulum Constantinopolitanæ Ecclesiæ insidiatores magis quam Præsules; nec non & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina illustravit, sed prophana traditione immaculatam maculari permisit*. Idemque Leo epist. 2. ad Episcopos per Hispaniam constitutos, sic ait: *Æterna damnatione mulctati sunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Constantinopolitani, cum Honorio, qui flammam hæretici dogmatis non (ut decuit Apostolicam authoritatem) incipientem extinxit, sed negligendo confovit*: Idem iterum epist. 5. ad Ervigium Hispaniarum Regem: *Et una cum eis Honorius Romanus, qui immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam a prædecessoribus accepit, maculari permisit*. Certè non modò Synodus hæc sexta, sed etiam septima, & octava, præsentibus nec dissentientibus Apostolicis Legatis, in suis de fide orthodoxa decretis, Honorium cæteris Monothelitarum signiferis ac ducibus accensent. Quin & actione 7. octavæ adversus Photium Synodi legitur ista Hadriani Papæ II. notatu digna declaratio: *Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum præsulibus judicasse legimus; de eo verò quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio post mortem ab Orientalibus anathema sit dictum; sciendum tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus: propter quam solam licitum est minoribus majorum suorum motibus resistere, vel pravos sensus libere respuere*. Nicephorus Constantinopolis Patriarcha & gloriosus Christi Confessor & Martyr, in ea quam plenam fidei & in Apostolicam sedem observantiæ ad Leonem tertium Pontificem Romanum scripsit epistola, inter hæreticos Monothelitas Theodorum Pharanitam Episcopum, deinde Honorium, tertiò Cyrum commemorat. Fueritne, an non fuerit Honorius hæreticus, nihil præjudicatur ad Petri Cathedram, cujus in rebus fidei nunquam fallit aut fallitur definitio; non enim ad hanc pertinet privata cujusquam Romani Episcopi ad privatam alicujus epistolam responsio. Deinde istæ illius ad Sergium literæ, quantumvis aliquam, quæ tum agitabatur, quæstionem fidei ac veritatem dissimulent, ac silentio indebito premant, nihil tamen nisi orthodoxum exprimunt, qua dissimulatione ac silentio nihil contra internam fidem delinquitur, sed contra externam, & ex officio tunc temporis professionem fidei; contra quam etiam Liberium Pontificem in Sirmiensi Concilio, & Marcellinum Papam coram ethnico Magistratu, imò & ipsum Ecclesiæ fundamentum Petrum in triplici negatione peccasse, apud omnes in confesso est. Cui tamen Christus Dominus paulò antè asseruerat, *rogavi pro te ut non deficiat fides tua*: neque desiit intus esse orthodoxus, dum negavit exterius. Nec si idem Apostolorum Coriphæus & Princeps, attestante ad Colossenses Paulo, fuit reprehensibilis, dum Antiochiæ ad fratrum ex Judaismo conversorum adventum, paulò ultra quam deceret, addictiorem se legalibus observantiis exhibuit, ideò aliquis ei calumniam intentaverit proditæ religionis aut defectionis, atque transfugii ad Judaicam superstitionem: cum certum sit nunquam a Christiana professione defecisse. Sic neque Honorium planè Monothelitam ac hæreticum fuisse affirmare ausim, tametsi Petro Apostolo multò reprehensione digniorem; quatenus agens cum nequissimo hæresiarcha per pusillanimitatem ea utitur verborum textura, quæ hæresiarchæ adblandiebatur; quando ex officio incumbebat erumpentem hæresim, ejusque injustas adversus Monothelismi fortissimum debellatorem Sophronium querimonias retundere.

9. Felicissimo successu dirempta sexta Synodo, Imperator & Synodi Patres ad Agathonem mittunt, rogantes ut quæ sancita erant, Apostolica authoritate roboret. His edictum accedit Constantini mandans universis, ut Concilii decretis morem gerant, propositis in refractarios pœnis. Cæterum priusquam Synodicæ literæ Romam delatæ essent, supremum Agatho diem obierat. Ejus vero successor Leo secundus sanctitate illustris, Synodum Apostolicis edictis quæ supersunt, comprobavit. Has tamen literas œcumenicæ Orientalium Synodi approbatrices, ideoque amplissimæ Sedis Romanæ majestati & gloriæ quam maximè conducentes, aliasque Sanctissimi ejusdem Pontificis auro & topaziis Romanæ Tiaræ longe pretiosiores, prætextu notarum aliquot numeralium, quæ operarum celeritate, incuriaque exscriptorum, atque Typographorum, multis præsertim intercurrentibus sæculis sunt inevitabiles, Annalium Scriptor, & post eum nonnulli gestientes omnia quæcunque Honorium perstringunt, abolere monimenta, suppositionis & falsi conantur arguere. Arguant, per me licet,

licet, si possunt tria generalia Concilia, præsentibus & præsidentibus pluribus Apostolicæ sedis Legatis celebrata, sextum, septimum, & octavum: arguant si lubet Pontifices non tantum dignitate, sed vita etiam moribusque sanctissimos Leonem II. & Hadrianum II. quorum iste Romano Concilio præsidens, Honorium non ut ego pusillanimitatis & simulationis, sed hæresis Monothelitarum apertè damnavit. Criminentur insuper Anastasium Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarium, Synodorum suis temporibus habitarum septimæ & octavæ ex Græco in Latinum translatorem, qui Honorii damnationem, quam in Græcis legebat, ex sua Latina versione non expunxit. Quinetiam in Leonis secundi vita idem asserit, Honorium una cum Cyro, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro atque Macario fuisse in sexta Synodo damnatum. Ipse insuper sanctus Papa Leo sextam Synodum in Latinum vertit, nec in sua versione Honorii damnationem suppressit. Præfatus quoque Anastasius in octava quam transtulit Synodo consedit, itaque optimè rescivit, quid in eadem Synodo de Honorio fuisset constitutum; & hujus octavæ translationem suam Hadriano secundo Pontifici dedicavit. Deinde suam septimæ translationem, qua similiter damnata est Honorii memoria, Joanni octavo Romæ Pontifici consequentibus annis lucubratam inscripsit. Damnent denique amplissimos & meritissimos tum maximorum Pontificum, tum Romanorum Conciliorum Legatos, qui usque adeò perditas in Honorium a sacris Synodis irrogatas calumnias, & falsa convicia, tam segni & flagitioso silentio approbarunt. Et si hæc omnia nec damnare ausint, nec supprimere possint; advertant demum se in abolenda re, quæ tam multiplicibus, tamque venerabilibus nititur testimoniis, immoderato affectu studioque frustra laborare. Cum verò testimonia domesticorum, vel quæ quis de seipso profert, quantumvis bonestæ vitæ sit, nullam in jure fidem faciant, suspectæque habeantur omnes sive domesticæ, sive in propria causa testificationes, id quod ex Maximi disputatione desumitur; Joannis testimonium, qui tunc Secretarii fungebatur officio sub Honorio Pontifice, parum convincit, utpote utraque suspicione laborans, & domestici, quia de rebus proprii Domini, simulque insignis benefactoris agitur; & in propria causa, quia Joannes ipse grave incurrebat vituperium, eo ipso quod invisam illam epistolam propria manu descripserat. Et ita Honorianæ prævaricationis delictum in ipsum Joannem ut conscium & cooperatorem refundebatur. Quis porrò ausit asserere hoc uno in propria causa, necnon Domini & benefactoris proprii officioso mendacio, ad grande utriusque probrum amoliendum adhibito, insimulari debere flagitiosæ imposturæ, aut stolidæ credulitatis, tot amplissima Concilia, Pontifices, Romanos Legatos, & venerandos Antistites? Parum verò juvat quod Agatho Pontifex in sua ad Constantinum Epistola scribit, sedem Apostolicam nunquam defecisse, aut deficere, suorumque prædecessorum neminem in fide aberrasse. In primis enim de sede Apostolica nunquam errasse, neque futurum ut erret contra fidem orthodoxam, Catholici omnes ultro fatentur; sed & omnibus in confesso est, ad Apostolicam sedem non pertinere quidquid Summus Pontifex privatim, vel scriptis vel ore profert. Quo in genere collocanda est illa Honorii privata ad privatam Sergii epistolam responsio. Insuper accuratè hoc ipsum, quod supra dixi, perpendendum est, ne in illa quidem privata Honorii epistola quidquam contineri quod hæresim apertè sapiat, vel doceat: Etiamsi hoc simul verum sit, verborum ambiguitate per animi metum, suam (ut ego existimo) rectam & Catholicam fidem Honorium non ausum tunc manifestare. Non ignorabat Agatho Papa, quid ante Honorium, duobus aliis Romanis Pontificibus Marcellino & Liberio contigisset; quorum prior per pusilli animi vitium idolis formidine mortis litaverat. Posterior verò, simili metu cum aviditate recuperandæ pristinæ dignitatis conjuncto, in Conciliabulo Arianorum Sirmiensi, & Athanasium præcipuam orthodoxæ fidei columnam & columen damnaverat, & suppressioni consubstantialitatis, quæ militantis Ecclesiæ adversus Arianos certissima erat tessera, sua manu subscripserat. Quibus expensis circumstantiis facilè intelligitur utrumque verum esse, & quod Honorio per pusillanimitatem culpabilem contigit, & quod Agathonis epistola perhibet, neminem prædecessorum suorum a Catholica fide deviasse; quamvis Marcellinum & Liberium ab illa propositione minimè excipiat, quorum animi propositum nunquam a fide alienum fuit, etiamsi contra debitam ejus professionem, non per definitionem ex Apostolica sede, sed per privatam simulationem deliquerint.

10. Inter Apostolicos Legatos maxima illorum ratio habebatur, qui ad Concilia Orientalia, præsertim verò œcumenica, Romana ex urbe mittebantur; præcipui enim momenti res erat unitatis Ecclesiarum conservatio quæ minimè consistere potest nisi duobus vinculis inter sese mutuò connectantur, unitate fidei, & unitate capitis: unitas fidei dirimitur per hæresim, unitas verò capitis per schismata, & rebelliones erigentes se adversus constitutum a Deo caput Ecclesiæ. Quia verò Diabolus semper advigilat ad utramque vel alterutram ex duabus unionem dissolvendam, præsertim ubi coeunt diversarum Provinciarum a se invicem remotissimarum Concilia, sapientissimo consilio jam inde a prioribus Ecclesiæ sæculis provisum est, ut post indictas in Oriente ineundas Synodos, quò pauci ex Occidente confluere possunt, Romanus Pontifex, convocato apud se occidentalium Episcoporum Concilio, Synodis in Oriente congregandis præludat, quæstiones fidei diligenter exploret, omniaque solicitè præparet ad utramque commemoratam unitatem & pacem conducentia. Ex his verò sive Romanis, sive Lateranensibus Conciliis, certæ & eximiæ delegantur ad Orientalem Synodum personæ, aliæ quidem ex Latere Romani Pontificis: his verò solis incumbebat præesse Synodo ante quoscunque Patriarchas aliosque Antistites, atque ante omnes decretis subscribere, si non opponebantur literis, quas a Summo Pontifice referebant, commonitoriis. Cæteris verò Romani Concilii Legatis munus incumbebat, ut conventa inter Romanum Pontificem ejusque Concilium executioni fideliter mandarentur. Atque isti quidem cum prioribus in idem officium conspirabant, non tamen ut primi illi præsidebant, sed tamen sessio illis post Patriarchas honoratior servabatur. Id verò perspicuè in ista tertia œcumenica Constantinopoleos Synodo, quemadmodum & in aliis plerisque, cernimus observatum. Præsident enim qui Summi Pontificis vices gerunt, primique proponunt & subsignant, tametsi non essent Episcopi, Theodorus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Gregorius Presbyter S. R. E. Joannes Diaconus S. R. E. sequuntur quatuor Patriarchæ Georgius Episcopus Constantinopolis novæ Romæ, Petrus Presbyter & locum servans sedis Alexandriæ, Theophanes Episcopus Theopoleos, id est Antiochiæ, Georgius Presbyter locum gerens sedis Jerosolymorum. Hos deinde sequitur Joannes Episcopus Thessalonicensis & Apostolicæ sedis Romæ Legatus, aliique deinceps Episcopi numero quinque sedis Apostolicæ veteris Romæ Legati.

CONCILIABULUM QUINISEXTUM Constantinopoli in Trullo habitum anno Christi 692.

1. DUodecim exactis a sexta œcumenica Synodo annis Justiniano cognomine Rhinotmete Constantini Pogonati filio rerum potiente, ad clavum autem sedente Sergio Pontifice, Christique anno 69. habitus est Constantinopoli Orientalium Præsulum conventus in Trullo Imperialis Palatii Secretario supernè fornicato, qui duos supra centum Canones condiderunt: quem conventum πενθέκτην, id est, *Quinisextam* Synodum nuncuparunt, ut ei quintæ sextæque Synodorum authoritatem conciliarent, quasi canones supplenti, quales duæ illæ Synodi solis fidei definitionibus intentæ non ediderant, quibus stabiliri posset Ecclesiastica disciplina. Hoc ipsi Trullani Patres prætexunt in sua ad Justinianum Principem procharistica oratione. Ducenti viginti septem convenerunt Episcopi, quos inter non plures tribus & quadraginta recensentur ex his, qui sexta in Synodo consederunt. Neque verò cœtus iste censeri aut dici potest œcumeni-

meni-

menicus, cui nulli, ut par erat, præsederunt Apostolici Legati, non magis quam Pseudosynodus illa, cui Dioscorus præfuerat, de qua expostularunt apud Chalcedonem Apostolici Legati Dioscorum his verbis, initio quartæ Synodi accusantes: *Personam judicii Dioscorus sibi assumpsit quam non habebat, Synodum ausus cogere præter Apostolicæ sedis authoritatem, quod nunquam factum est, nec fieri licitum*. Similiter secunda Synodus Nicæna, in actione sexta, Conciliabulum damnans adversus sacras Imagines a Copronymo coactum, præfixum eidem Oecumenici titulum ideò refellit, quoniam non interfuere Occiduarum Ecclesiarum Episcopi, neque Romani Episcopi Vicarii, ut Conciliorum lege præscriptum est. Quin etiam schismaticus iste congressus, non est veritus Romanam damnare Ecclesiam, eique leges, quas ab ea recipere debuerat, ausu temerario præfigere. Quamobrem sententiam damnationis, ut Beda de sexta ætate in Justiniano minore, atque Anastasius in Sergio referunt, Sergius Pontifex in hanc Pseudosynodum dixit. Basilius porro Gortiniorum in Creta Episcopus, qui promiscuè in turba Episcoporum consedit, & subscripsit, locum se Romanæ Synodi tenere scribens, non a Romanis missionem habuit, sed a Conciliabulo Trullano dicis causa, & in speciem dumtaxat, illam nactus est denominationem ac titulum.

2. Can. 2. Clementis Papæ Constitutiones rejicit, utpotè ab hæreticis additione multarum rerum a pietate alienarum adulteratas. Et quidem ut alia omittam parum sincera lib. 3. Constitut. c. 2. quartas nuptias vocant apertam fornicationem lib. 5. c. 6. Mariam Magdalenam a sorore Lazari distinguunt, & c. 10. absolutè prohibent laicis baptizare. Et lib. 6. c. 15. baptizatos ab hæreticis rebaptizari jubent, eam ob causam, quia hæretici non sunt Sacerdotes. Jam verò dixerant c. 7. ejusdem libri, Philippum, qui Simonem Magum in Samaria baptizavit, fuisse Christi Apostolum, quod est evidenter falsum. Et lib. 7. c. 24. jubent servari dies Sabbati & Dominicæ. Et lib. 8. c. 4. negant Jacobum fratrem Domini, fuisse Apostolum. Et c. 26. 27. 28. manum imponi volunt Subdiacono & Lectori & Diaconissæ, dum ordinantur. Et c. 32. negant ordinari Exorcistas; Et c. 38. asserunt ancillam soli domino obsequentem, recipiendam ad Sacramenta; sed si cum aliis congressum habeat, rejiciendam.

3. Can. 6. Prohibet Hypodiaconis, Diaconis, Presbyteris uxorem ducere. Canon tamen 13. schismaticæ hujus Pseudosynodi non modò permittit ex uxoratis aliquos ad ordines Hypodiaconorum, Diaconorum, & Presbyterorum promoveri, verum etiam hoc statuit, ut maritali affecto, & usu cum uxoribus cohabitent, solo excepto tempore quo sacro ministerio functuri sunt. Et Romanæ Ecclesiæ vitio vertit, quod a promovendis ad sacros Ordines perpetuæ continentiæ exigat promissionem. Videndus est Nicænus can. 3. cum Scholiis nostris: itemque Ancyranus can. 10. cum nostris ad eum observationibus. Prohibet nihilominus Trullanus can. 12. Episcopos, seu generalius Ecclesiarum Prælatos τὺς θεοφιλεστάτυς ἐπισκόπυς ullo umquam tempore uxoribus copulari, etiam ante consecrationem ductis. Cæterum cum Trullani cælibatum impugnent Ecclesiasticum prætextu Canonis Apostolis attributi, qui tamen peræque meminit Episcoporum, ac Presbyterorum, atque Diaconorum, fateantur necesse est se Canonem illum apertè infringere, dum id quod Presbyteris permittunt & Diaconis, hoc ipsum Episcopis prohibent. Sic verò decernit attributus Apostolis can. 5. *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus uxorem suam ne rejiciat religionis prætextu; sin autem ejecerit, segregetur; & si perseveret, deponatur*. Veruntamen longè aliter exponendus est ille Canon, ut nimirum ablata prorsus tori societate, curam uxoris gerat sacer Clericus & sollicitudinem in omnibus salutem illius tum animæ tum corporis concernentibus. Sic enim sanctus & magnus exponit Pontifex Ecclesiæque Doctor Gregorius lib. 7. epist. 36. nam Carthaginense Concilium nomine secundum, quod vulgò Siricii Papæ temporibus attribuitur, cum tamen sit ordine postremum, atque ad Cælestini tempora referendum, can 3. Presbyterorum & Diaconorum omnimodam continentiam ad Apostolorum refert institutionem, hisce verbis: *Ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus*.

4. Can. Quinisextus 32. Armenos reprobat vinum aqua non permiscentes in sacro Altaris ministeriò. Damnat præterea hæreticos hydroparastas seu Aquarios, qui solam in Calice aquam ad Altare offerebant: quos etiam perstringit scribens in Matthæum Chrysostomus. Eosdem Concilium Carthaginense tertium pariter damnat, can. 24. atque his omnibus antiquior Cyprianus martyr epist. 63. Trullanus iste Canon vino permiscendam esse in sacro Calice aquam, testimoniis confirmat Jacobi Apostoli, & Basilii. Vide can. 2. de Consecr. dist. 1. Vetustissimus præterea scriptor Justinus martyr. Apol. 2. versus finem, de fidelium communione, sic ait: μεταλαβεῖν ἀπὸ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, *Participare de pane Eucharistico & vino & aqua*, scilicet, qua vinum ante consecrationem dilutum fuit. Vide superius can. 2. Concilii Bracarensis quarti, cum ibi annotatis.

5. Can. 42. Statuit vagos & per urbem discursantes Eremitas compellendos, ut vel in communibus Monasteriis cum Monachis profiteantur, vel ad solitudinem retrudantur, quò reipsa exequantur quod nomine Eremitarum, hoc est deserti incolarum præ se ferent. Require superius circa vagos Monachos Chalcedonensem can. 4.

Can. XLV. *Quoniam intelleximus in nonnullis mulierum Monasteriis mulieres, quæ sacro illo amictu sunt induendæ, prius sericis & omnis generis vestibus, præterea autem & mundis auro & gemmis variatis ab iis, qui illas ducunt, exornari: Et sic ad Altare accedentes exui tanto opum apparatu, & statim in illis fieri habitus benedictionem, illasque nigro amictu indui: statuimus ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas est, ut quæ jam propria voluntate omnem vitæ jucunditatem deposuit, & eam, quæ secundum Deum est, vitæ agendæ rationem amplexa est, firmisque ac stabilibus rationibus eam confirmavit, & ita ad Monasterium accessit, per eum qui interit ac fluit mundum, quorum jam oblita erat, memoriam revocet. Et ex eo anceps reddatur, ejusque anima perturbetur instar exundantium fluctuum hucque & illuc versantium: ut nec nonnunquam lacrymam emittens cordis per compunctionem ostendat; sed etsi exigua aliqua, ut est consentaneum, lacryma exilierit, non magis propter affectionem, quam habet propter exercitatorium certamen, quam propterea quod mundum & mundana relinquat, eam videntibus profluxisse putetur*. Idque ipsum diù antè decreverat Concilium Carthaginense quartum can. 12. *Sanctimonialis virgo cum ad consecrationem suo Episcopo affertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est professioni & sanctimoniæ aptis*.

Can. XLVII. *Neque mulier in virorum Monasterio, neque vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim & scandalum fideles esse oportet, & ad id quod decorum & honestum Deoque gratum est, vitam componere. Si quis autem hoc fecerit, sive Clericus, sive Laicus, segregetur*.

6. Can. LII. *In omnibus sanctæ Quadragesimæ jejunii diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & sancto Annunciationis die, fiat sacrum præsanctificatorum mysterium*.

Γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία. Hic notandus Græcanicæ Ecclesiæ ab antiquo ritus, ut feriis Quadragesimæ sacra Missa nequaquam celebretur; sed tantum præsanctificata offerantur, ut moris apud nos est sancto Parasceves die. Balsamon in hunc locum inquit: *Præsanctificatorum Liturgiam non intelligimus sacrificium incruentum, sed adductionem seu oblationem sacrificii jam antea perfecti & oblati*. Atque hanc istius Canonis rationem perhibet, quia per sacrificium gaudium & Ecclesiæ solemnis exhi-

exultatio celebratur, quæ minime convenit diebus pœnitentiæ & luctus. Idcirco Laodiceni Concilii can. 49. oblationes fieri ac festa Martyrum iisdem diebus celebrari prohibet. Et Laodicenus pariter can. 51. statuit festa hæc & oblationes tunc occurrentes in Sabbata vel Dominicas ejusdem Quadragesimæ transferri.

7. Can. 55. Sabbatorum jejunia etiam in diebus Quadragesimæ reprobat, uti & reliquis anni partibus diversum damnans Ecclesiæ Romanæ usum, cui etiam arroganter & stolide jubet ut inviolabiliter servet Apostolorum can. 65. prohibentem Sabbatorum & Dominicarum jejunia. Quidquid sit de primis Quinquaginta sub nomine Apostolorum canonibus, sancta Dei Ecclesia reliquis hunc numerum excedentibus omnem derogat authoritatem: & qui primus canones sub nomine Apostolorum compilavit Dionysius Abbas, non plures quam quinquaginta tradidit. Cæterum de jejuniis Sabbatorum investiga, quæ tractavi ad Laodicenum canon. 50.

8. Can. 63. Legi vetat falsas & confictas martyrum historias, sed igni tradi jubet. Balsamon in hunc locum fidem & diligentiam Simeonis Metaphrastis commendat, qui ex antiquioribus Sanctorum vitis pleraque falsa & commentitia, quæ irrepserant eliminavit, edito hac de re libro castigatiore. Laudem quidem eo nomine meretur Metaphrastes, sed non integram. Haud enim pauca spuria & fabulosa suam in historiam nimia ex credulitate congessit spongia lituraque digna, ut eruditi advertunt, & passim Baronius admonet.

9. Can. LXIX *Nulli hominum liceat, qui sit in laicorum numero, intra septa sacri Altaris ingredi; nequaquam tamen probibita ab eo potestate & authoritate Imperiali, quandoquidem voluerit dona Deo offerre ex antiqua traditione.*

Balsamon privilegii hujus Imperatoribus Bysantinis indulti causam refert ad Imperatoriam unctionem, qua dicit illos Imperio simul & Clero insugurari. Cæterum ista unctio non erat ex divina institutione orta, qualis erat Regum Israelitici populi, & qualis est Regum Franciæ, si habeatur fides Hincmaro Rhemensi & Flodoardo, scripto tradentibus delapsam cælitus ampullam fuisse, quando primus Christianus Francorum Rex Clodovæus baptismum de manu Remigii Rhemensis Episcopi suscepit. Quæ Rhemis etiam nunc religiose asservatur, & qua inungi solemne est Franciæ Reges quum regnum auspicantur; qua peracta unctione mirifica, strumas seu scrofulas solo suo contactu curandi potestate pollent deinceps, ut quotannis in hominum millibus eo morbo correptis experientia firmat. Quæ sane curandi ratio supra communes naturæ vires assurgit. Mirum tamen est, Gregorium Turonensem, qui suas in historias miracula quævis congerere solet, nihil istius ampullæ cælitus delatę meminisse. Circa Rhemensem Regum Gallię unctionem, historiam prodigiosam scribit Flodoardus, Heribertum Aquitaniæ potentissimum Comitem omni opera connisum fuisse, ut filius suus crearetur Rhemensis Episcopus, ad hunc finem ut potestate ungendi Regem penes Rhemensem Antistitem constituta, non alius Gallorum Rex ungeretur vel haberetur, quam is quem ipse electum & unctum vellet. Ministri vero Comitis moræ omnis impatientes Seulfum Rhemensem Episcopum veneno flagitiosissime sustulerunt. Quo facto filius Heriberti Comitis necdum quinquennis electus & consecratus est in Rhemensem Archiepiscopum, Joannis Papæ decimi scandalosa plane dispensatione, qui munia interim Episcopalia in ea Ecclesia Episcopo Suessionensium Abboni delegavit. Hæc refert Flodoardus lib. 4. hist. Rhem. c. 19.

10. Ut autem ad Constantinop. Imperatorem regrediamur. Posterioribus sæculis tanta hic ambitione supra omnem sacrosanctæ Ecclesiæ dignitatem ab ipsis Græcanici schismatis exordiis se efferebat, ut intra Templi sacrarium ea celsitudine solium suum sic elevaret, ut Patriarchę Cathedra ad ejus pedes demissa esset. Qua de re Innocentius Papa tertius Constantinopolis Imperatorem admonet, libereque coarguit, c. solitæ, de majorit. & obedi. Nicetas Choniates in Andronico Comneno refert, hunc ipsum Imperatorem pro mercede sibi concessæ a Patriarcha indebitæ circa nuptiarum ex affinitate impedimentum dispensationis, permisisse ut Cleri subsellia tollerentur altius, quatenus lateri Imperiali Patriarcha quodammodo assideret, universaque Cleri series. Verum post solemnem eo nomine pronunciatam Imperatori gratiarum actionem, in qua Davidicum illud Imperatori applicabant, *Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant mecum:* ipsum Andronicum postridie cum insigni totius Cleri pudore ac derisione jussisse, ut ad pristinam mensuram Patriarchæ Clerique sedilia rursus deprimerentur: quin & in hoc ipso Conciliabulo Justinianus Rhinotmetus Imperator primus ante omnes Patriarchas Canonibus subscripsit, a Constantino Pogonato patre degener, qui post omnes Episcopos sextæ Synodo, nec nisi his rogantibus subscripserat.

11. Locus hic est veterum testimonia congerendi circa Clericorum supra quoscumque Laicos, etiam Imperatores Orbis, in locis præsertim sacris præcessiones, quæ hac nostri sæculi fæce tanta indignitate violantur. Scribit Theodoritus lib. 5. hist. Eccl. c. 17. Magnum Theodosium, cum Mediolani versaretur, ex medio Templi gremio ad altare processisse offerendi causa, factaque oblatione constitisse post Cleri consessum intra Sanctuarii cancellos. Hoc ut advertit Ambrosius Episcopus, misso Diacono Theodosium admonuit, solis fas esse Sacerdotibus & Diaconis in Sanctuario consistere, mandavitque ut inde ad Laicorum loca digrederetur: purpuram enim facere Imperatores, sed non Sacerdotes. Respondit Theodosius excusando se non per ambitum intus constitisse, sed sola consuetudine adductum, quam Constantinopoli didicerat, habere vero se gratiam Episcopo Ambrosio pro hac admonitione paterna: simulque morem gessit & exivit. Regressus postmodum Constantinopolim, cum solitam oblationem ad Altare contulisset, memor hujus moniti se extra Presbyterium ad populi stationem recepit. Tum Nectarius Episcopus rogatum misit, ut pristinam sedem resumeret, at Imperator: *Hoc demum didici* (ait) *quantum sit inter Imperatorem & Sacerdotem discriminis, & vix tandem reperi sincerum unum veritatis Magistrum Ambrosium, quem solum Episcopum hoc dignum nomine cognovi.*

12. Gregorius quoque Nazianzenus orat. ad cives tim. percul. sic Præfectum alloquitur: *An me libere loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque Imperio ac throno meo lex Christi subjicit; Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præstantius & perfectius: nisi vero æquum est Spiritum carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere: Sed non dubito, quin hanc dicendi libertatem sis accepturus in optimam partem, utpote sacri gregis mei ovis sacra, magnique Pastoris alumna.*

13. Apostolici vir spiritus & ætatis Ignatius Ep. ad Philadelphios his etiam altiora sapit & docet ita loquens: *Præfecti obediant Cæsari, Præfectis autem milites: Diaconi quoque Sacerdotibus, & Sacerdotes simul & Diaconi & reliquus Clerus omnisque Populus, milites quoque & Præfecti, & Cæsar obtemperent Episcopo: Episcopi vero Christo, sicut & Christus obtemperavit Patri; & ita unitas a cunctis servabitur.*

14. His convenientia prædicat Joannes Chrysostomus in Matt. hom. 83. sacros sic alloquens Ecclesiæ ministros: *Si quis dux militiæ, si Præfectus, si Princeps diademate coronatus indigne accedat: probibe: majorem illo habes dignitatem: propterea vos Deus hoc tali honore insignivit, ut talia discernatis.*

15. Carolus Magnus laicos indebitum sibi locum vendicantes optimates sic reprimit, lib. Capitular. c. 290. *Si quis indebitum sibi locum usurpaverit, nulla se ignoratione defendat; sitque plane sacrilegii reus, qui hoc attentaverit.*

16. Huc pertinet præallegatum caput, solitæ, de majorit. & obed. quo Innocentius tertius Imperatorem admonet, Episcopum præesse Principibus debere, utpote in altiori dignitatis & potestatis gradu constitutum, quanto cælestia terrenis, spiritualia & divina corporalibus humanis antecellunt. Nota historia est sancti Martini Turonensium Episcopi apud Severum Sulpitium, & alios, ut se gesserit in mensa Imperatoris Maximi. Quin etiam Valerius Maximus de religione populi Romani, quamvis falsorum ac inanium Deorum cultui addicti, & præterea innumeris triumphis & amplissima dominatione superbi, sic testatur lib. 1. c. 1. *Omnia post*

religionem ponenda semper nostra civitas duxit, etiam in quibus summa maiestatis decus conspici voluit: quapropter non dubitaverunt sacris Imperia servire, ita se rerum humanarum habitura regimen existimantia, si divina potentia bene & constanter fuissent famulata.

17. Can. 79. Vulgarem illorum temporum & abusivam consuetudinem reprimit, quo certis quibusdam ritibus colebantur Virginei partus secundinæ: declaratque Deiparæ partum fuisse ἀλόχευτον immunem a secundinis & supervacaneis eluvionibus. Addit etiam absque semine ullo τόκον ἀσπόρως συστάντα.

18. Can. 82. Jubet Christum sub humana figura repræsentari & coli: vetat autem sub Agni figura. Hadrianus Papa in suo ad Carolum Magnum pro imaginibus libello Trullanum istum Canonem profert; non ut Pseudosynodo huic authoritatem conciliet, quam præcessor Sergius Papa reprobarat; sed ut Schismaticos, & Græcos Iconoclastas, aliosque his consentientes propriis ipsorum armis debellet, quemadmodum Goliathem Philisthæum David educto ejus gladio capite truncaverat. Cæterum illa imaginum Christi sub Agni specie repræsentati prohibitio Scripturis divinis injuriosa est, a quibus plerumque sub Agni tum denominatione tum effigie Dominus JESUS repræsentatur; ut patet in Isaia, in testimonio Joannis Baptistæ, apud Evangelistas, & in Apocalypsi, primaque Petri Epistola. Religiosus etiam primitivæ Ecclesiæ usus nihil habuit hujusmodi effigie frequentius, quæ passim visitur in antiquissimis, quæ Romæ etiam nunc extant Basilicis, & in subterraneis cæmeteriis, aliisque vetustissimis munimentis, tum sculpto, tum musivo tessellatoque opere. Denique antiquus liber Ordo Romanus ex prisco receptoque olim usu hæc tradit: *In eadem Dominica post Albas, intra civitatem Romanam dantur Agni cerei ab Archidiacono in Ecclesia post Missam & communionem populo.* Quæ adhuc quotannis Romæ consuetudo servatur.

19. Can. LXXXIV. *Canonicos Patrum ritus sequentes, de infantibus quoque decernimus, quoties non inveniuntur firmi testes, qui eos absque dubitatione ulla baptizatos esse dicant, nec ipsi propter ætatem de tradito sibi mysterio apte respondere possint, debere absque ulla offensione baptizari, ne forte hujusmodi dubitatio eos ejusmodi purificationis sanctificatione privet.*

Simile huic decretum longe præcesserat Concilii Carthaginensis quinti canon 6. quem superius suo loco vide una cum scholiis nostris, in quibus illustria sancti Gregorii Papæ, necnon sancti Raimundi de dubiis etiam Confirmationibus, Ecclesiarum consecrationibus, & ambignis Clericorum ordinationibus.

20. Can. LXXXXVI. *Qui Christum per Baptismum induerunt, ejus in carne vitæ agendæ rationem imitari professi sunt.*

Sententia hæc omnium Christianorum cordi infixa esse debet: οἱ Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Præclare de baptismo loquitur Apostolus Rom. 6. *Quicunque baptizati sumus in Christo JESU, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus; si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.*

21. Can. C. picturas prohibet, quæ ad turpes libidines illiciunt, & earum opifices excommunicari præcipit. Hoc enim habet vox ἀφοριζέσθω; non vero, ut transfert Latinus interpres, *deponi*, quam depositionis pœnam solis Clericis solent Græci Canones infligere per vocem καθαιρείσθω.

22. Can. CI. minime permittit communicantes Eucharistiam aliquo vasculo excipere, sed solis manibus in crucis figuram conformatis. Hoc idem suadet Cyrillus Jerosolymitanus Cathe. Mystago. 5. quem etiam veterem communicandi ritum sic exprimit lib. 3. de sacerdotio Chrysostomus, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος ταῖς ἁπάντων κατέχεται χερσί. *Qui cum Patre sursum sedet, omnium manibus continetur.* Alicubi tamen mulieres sacratissimam hostiam linteamine excipiebant, ut docet Augustinus serm. 252. Maximus Martyr & Monothelitarum generosus debellator admonet communicaturos viros, ut prius manus abluant, mulieresque ut linteamina mundissima deferant, quibus Christi Corpus excipiant. Denique Concilium Antisiodorense præcipit can. 36. *Non liceat mulieribus nuda manu Eucharistiam sumere.* Vocatque idem Concilium can. 42. *Dominicale linteum*, illud quo mulieres jubet ad hoc uti,

ECCLESIÆ OCTAVI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. Desinente septimo Sæculo & octavo ineunte, Christi fides Borealibus Regionibus illuxit. Suvibertus & Willibrordus sancti Sacerdotes ambo ex Anglia profecti, & authoritate Apostolica præmuniti Divinum Evangelium Batavis, Frisiis, Saxonibus, & Danis prædicarunt. Permultisque miraculis vastissimas illas Provincias ab idolorum cultu ad Christum converterunt. Sub his felicissimis auspiciis partisque utriusque laboribus, cum jam illis in regionibus Ecclesia radicata floresceret, Willebrordus Romam ad Sergium Pontificem profectus, donatus est ab eo Archiepiscopali pallio, & Romæ in Archiepiscopum Trajectensem consecratus. Inde Trajectum regressus, magna gratulatione & gaudio a Suviberto exceptus est, convocataque amplissima Synodo apud Trajectum rebus Ecclesiæ communicatis consiliis sapientissime providerunt. Suvibertus, quem ut ducem & caput salutiferæ hujus missionis Wilfridus Episcopus gentis Nordhumbrorum consecraverat Trajectensis civitatis Antistitem, authoritate Apostolici Legati, qua ipsum Agatho Papa decoraverat, postquam fuerat Romanum in Concilium sub eodem Pontifice præsens admissus, Suvibertus inquam vocabatur Trajectensis Ecclesiæ Episcopus, Willebrordus autem ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopus, quippe qui pallio cum hac denominatione fuerat a Sergio Romæ insignitus, ut scribit dignus utriusque collaborator & comes Marcellinus in Suviberti vita, & ex illo Baronius ad annum 695. num. 6. & 7. Ex Willebrordi disciplina insignis prodiit discipulus Winfridus Sacerdos alter Germanorum Apostolus, qui Evangelium in ulteriores quoque Germaniæ Provincias propagavit, ascitoque novo Bonifacii nomine consecratus est Moguntinensis Archiepiscopus: sed post obitum Willebrordi, cui Sergius Papa nomen Clementis similiter indiderat, stabilitus fuit secundus Trajectensis Archiepiscopus, ut illam quoque regeret Præfecturam, ut prodidit idem Marcellinus. Ad harum gentium conversionem permultum contulit illustris Princeps & Major domus sub Franciæ Regibus Clorario, & Dagoberto, atque Dux Neustriæ Pipinus dictus Herestallus, qui fuit avus alterius Pipini genitoris Caroli Martelli, & proavus Pipini, qui primus ejus stirpis & nominis sceptrum Francici Regni tenuit. Cum enim Radbodus Frisonum Rex nascentem in illis locis Ecclesiam extinguere conniteretur, Pipinus illum Francicis armis Trajecto & Frisia expulit, atque ad remotiorem quamdam Insulam fugere coegit, præcepitque subditis sibi Paganis, ne quis prædicantibus Christum quidquam molestiæ inferret; quodcunque vero potuit præsidii, ad hæc Ecclesiarum primordia liberalissimè contulit, hortante spontaneum Itta conjuge religiosissima & sanctissima, ex qua tres ille liberos suscepit, Grimoaldum, Gertrudem & Beggam: ex Beggæ vero & Ansegisi matrimonio editus est Pipinus junior, ejus nominis secundus; ex hoc Pipino Herestalli Pipini nepote & Elpaide concubina ortus fuit Carolus ille Martelli cognomine insignis, a quo progeniti sunt Carolus alter, & Carolomannus, qui monachismum apud montem Cassinum sub Abbate Petronacte professus est, & Pipinus tertius, qui Franciæ regnum est adeptus. Hanc illustrem genealogiam ex Abbate Stephano refert Baronius anno 631. num. 6. Porro Itta Pipini senioris vidua cum Gertrude filia Monasticæ vitæ se addixit.

2. Byzantinum Imperium simulque Catholicam in Oriente religionem nequitia Justiniani Rhinotmeti ejusque successorum pessumdedit. Philippicus postquam Rhinotmeti ejusque filium Tyberium jugulavit, Imperiumque assumpsit, scelestum & hæreticum hominem Regiæ urbis Patriarcham fecit, annoque 712. sextam Synodum proscripsit, hæresimque Monothelitarum sopitam resuscitavit. Theodosio Adramytteno rerum potiente, Musulmas Saracenorum Princeps in Asiam excurrit, & Cappadociam invadit. Depulso Theodosio, Isauricus Leo genere natus obscuro, Imperium capessivit; sub cujus primordio Saracenos Constantinopolim obsidentes gravi eorum clade profligavit anno 717. idemque Bezoris ex Christiano Mahumetani consiliis addictus, anno 726. bellum in Sanctorum imagines excivit: quo per satellites suos æneam Christi statuam dejecit. Germanum Constantinopolis Patriarcham edicto contra Imagines subscribere renuentem dignitate removet, subrogato illius in sedem Anastasio: omni furit immanitate adversus quoscunque impietatem illam aversantes, venerabile Studitarum Collegium Religionis columen, scientiarum promptuarium, dubitantium & consulentium refugium & oraculum, una cum instructissima Bibliotheca injectis flammis concremavit. Joanni Damasceno, per calumniam dexteram, qua præstantissimos pro sacrorum imaginum defensione libros scripserat, amputari fecit. Sed vir Sanctus Dei Genitrice coram ipsius imagine invocata præcisam manum stupendo miraculo recuperavit.

3. Scelerato parenti nequior successit proles Constantinus dictus Copronymus, quia dum baptizabatur, sacrum lavacrum ventris sordibus conspurcaverat: qua occasione spiritu prophetico, qui eum baptizabat, vaticinatus est Germanus Patriarcha, futurum aliquando, ut Ecclesiam ille suæ sordibus impietatis fœdaret. Iste vero ad paternam

 adver-

adversùs pias Imagines perfidiam, Sanctorum in Cœlo regnantium venerationem, atque adeò Virginis Matris, quam prohibebat Dei Matrem appellari, sacrum etiam Reliquiarum cultum quantis potuit viribus exterminavit. Pseudosynodum trecentorum triginta octo Antistitum coegit, cujus decreto adversùs pias Imagines conclamatum est anno 754. Per triginta quatuor regni sui annos vix unquam crudelia & atrocissima supplicia intermisit. Tandem dum adversùs Bulgaros exercitum movet, interno visceraque depascente igne conflagrans, vociferansque Divina se ultione cremari, ob contemptam & dehonestatam Matris DEI dignitatem, æternoque se damnatum incendio, mi, serrimam animam efflavit, Septembri mense anno Christi 775. Successorem Regni & impietatis filium habuit Leonem quartum, qui pro imaginibus evertendis omnem adhibuit sollicitudinem, annoque demum Imperii quinto, pristina flagitia sacrilegio cumulavit. Coronam enim pretiosissimis lapillis emicantem, quam Mauricius olim in primario Templo dicarat, inde raptam præ gemmarum studio, dum capiti suo applicat, carbunculis igneis è capite tumescentibus, ex quibus ardens exorta febris, inter gravissimos dolores consumptus est, decurrente Christi anno 780.

4. Filius huic successit Constantinus sub matris Irenes tutela: qui cum matre annos ferè decem imperavit: Irenes exordia pietas & fortitudo illustrarunt. Nicephorum enim Constantini patruum Imperii cupidum, prœliis fractum Græcia fugavit. Tarasium quoque pietate insignem virum Regiæ urbis Patriarcham fecit: Eoque hortante Synodum œcumenicam curavit convocari, eaque de re ad Hadrianum Papam unà cum filio scripsit, Id verò negotium felici exitu perfectum est, quamvis gravibus occurrentibus obstaculis; ex Occidente Apostolici Legati, ex Oriente autem omnium sedium Patriarchalium Legati Constantinopolim advenerunt, coeuntibus plerisque Episcopis. Cæterùm hæreticorum factione res ad seditionem deducta est: quamobrem in annum dilata res est, relictaque Constantinopoli seditiosis tum militibus, tum civibus referta, Nicæam convenere Antistites, Christi anno 787. numero trecenti quinquaginta, præsidentibus Romani Papæ Legatis Petro Presbytero, alteroque Petro Sancti Sabæ Abbate, cum Tarasio, atque aliorum Patriarcharum Vicariis. Hæc est septima Synodus œcumenica Nicææ in Bithynia habita, in qua Iconoclastarum condemnata hæresi, piarum Imaginum instauratus est cultus.

5. Felicem istum rerum decursum interpellavit ambitio. Tutelæ & administrationis maternæ pertæsus Constantinus, neque Stauracii, cujus consiliis omnia gerebantur, potentiam ferre valens, Irenem matrem in ordinem redegit, & custodia sepsit; Stauracium in carcerem trusit. Dum autem juvenis per se assentatorumque consiliis res Imperii pessimè administrat, & innoxios adulatorum delationibus & calumniis persuasus afficit suppliciis, uxori quoque repudium mittit, quam Monasterio includit, eaque vivente Theodoram sibi ementito nuptiarum nomine jungit, ipso connivente Tarasio, metu ne quod juvenis minabatur libidine percitus, abrogata Nicæna Synodo, Patrum suorum hæreses revocaret, & Catholicos ad illorum imitationem omni vexationum genere insectaretur, quæ res Orientis Ecclesias dissensionibus replevit: duobus sanctissimis magnæque authoritatis viris Platone & Theodoro Studita, non modo a Josephi Abbate, qui has sacrilegas nuptias junxerat, sed etiam ab ipsius Tarasii communione recedentibus. Dum denique Constantinus Nicephorum patruum & Alexium Ducem oculis orbat, fortunisque omnibus exuit, tantum se odium juvenis præceps concitavit, ut nemine pro eo stare auso, facile fuerit matri & Stauracio Imperii gestionem, & pristinam potestatem resumere; atque comprehenso Constantino oculos effodere, qua calamitate infelix haud multo post expiravit. Ejus mortem secuta est dierum septemdecim horrenda caligo. Irene porro anno ab hoc facinore sexto, & Christi 802. ab Nicephoro fortunis omnibus exuta in Lesbon deportata vivere desiit.

6. Nicephorus ejecta Irene Imperium arripuit, omni scelere fœdatus, avarus, perfidus, impius, & Ecclesiæ, piorumque omnium infensus hostis, qui tandem a Bulgaris victus in prælio cecidit anno 811. Leo Armenius Orientis Imperium suscipit, simulque instauraris quæ dudum obsoleverant, Leonis Isaurici & Constantini Copronymi feralibus edictis Imagines sacras deturbat, & undequaque disjicit, cultoresque omni crudelitate prosequitur. Hic Nicephorum, cujus admonitiones perinique ferebat, Patriarchatu dejecit, Theodotumque suæ impietati consentientem ejus loco collocavit. Sed Leonem Imperio vitaque privavit Michael dictus ab linguæ vitio Balbus, qui regnare cœpit anno Chr. 820 ferocior ipso Leone iconomachus; nam sanctitate doctrinaque præstantissimos viros Euthymium & Methodium omni crudelitate fuit insectatus. Et Euthymium quidem non gladio, non laqueo, neque carnificis vulgaris manu, sed taureis flagellis toto corpore per proprium filium Regni successioni destinatum tamdiu cecidit, eaque immanitate, ut in illo cruciatu interierit. Sed quia tam efferata barbaries vix fidem inveniret, rem confirmare placet duorum insignium Græcorum Historicorum ejusdem Sæculi attestatione Zonaræ & Cedreni, quorum prior ita testificatur in Michaele Balbo; τὸν ἀοίδιμον Εὐθύμιον διὰ μαρτυρικοῦ τέλους θανατηφόρως μαστιζόμενον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου, *Euthymium venerandum martyrem occidet immisericorditer ad necem flagellis cæsum per proprium filium Theophilum.* Cedrenus non minus exerte hoc ipsum astruit his verbis: τὸν μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι βουνεύροις τυπτόμενον ἀνηλεῶς. *Beatum Euthymium per proprium filium Theophilum morte crudeliter afficit bubulis nervis cæsum.*

7. Quid

7. Quid ulterius memorem admirandum illum Methodium? Quem perversæ hæresi refragantem memoratus ille Theophilus innumeris cruciatibus affecit: inter quos a Zonara violenta dentium ab ipsis radicibus evulsio recensetur. A quo etiam in Insulam deportatus fuit; ibidemque in sepulcro cum duobus latronibus inclusus sub cujusdam piscatoris custodia, cui vetitum erat, ne plus panis & aquæ inclusis suppeditaret, quam necesse foret ad hoc, ne inedia vel siti morerentur. Contigit vero, ut alter latronum interierit, cujus cadaver foras educi prohibuit Imperator. Quantam autem violentiam & molestiam vir sanctus ex teterrimo cadaveris fœtore tolerarit, nulla potest oratio exprimere. Septennium ille intra tumulum exegit. Postmodum consentiente Theophilo intra regium palatium occulte sine cujusquam accessu detentus est inclusus: solus illum adibat Imperator ejus sapientissimis delectatus colloquiis. Mortuo Theophilo, dum Theodora Augusta Imperium regebat, respiravit Orientalis Ecclesia: & adnitente religiosissima Augusta, Joannes, quem sua hæresis & perversi mores ad Patriarchalem dignitatem evexerant, dignitate motus & in Monasterium ad pœnitentiam relegatus, ejusque in sedem promotus fuit venerandus Methodius, qui quadriennio sanctissime rexit Orientis Ecclesias, suoque felici obitu, accedente Theodoræ studio successorem nactus est virtutum eximiis meritis parem sibi admirabilem Ignatium, anno 847. Michaelis Curopalatæ pietate pacisque artibus præclari, olim Imperatoris, sed ob cladem a Bulgaris acceptam depositi filium.

8. Annus a Cristi ortu 712. Æræ autem Hispanicæ 750. Hegiræque Arabicæ 91. Hispaniæ funestus accidit. Rudericus profligato suis armis & excæcato Vitisa Hispanorum Rege moribus perditissimo, regnum ejus ad se transtulerat. Hic in libidines effusus Juliani Comitis vel uxorem, vel ut alii produnt, filiam constupravit. In hujus ultionem injuriæ Julianus Saracenos clam ex Africa in suam patriam excivit, suam eis operam, ubicumque offerretur occasio, pollicitus. Illi transmisso freto Gaditano, primisque arcibus & oppidis occupatis, ulterius per vim provehuntur, occisoque in acie Ruderico a suis deserto universam Hispaniam invadunt, præter illum Pyreneum tractum, qui Provinciis Asturiæ Cantabriæque continetur. Eo namque Gothorum confugientes reliquiæ ulteriorem Barbarorum excursionem armis suis, & rupium munitionibus coercuerunt Pelagio duce: qui primus celebertimo conflictu victis Mauris Legione regnum condidit, ex quo posteri gradatim progressi, plura in Hispaniis regna infideli gente victa & depulsa constituunt.

9. Nec vero Saraceni se Pyreneis montibus continuerunt, in Gallias enim effusi illas tyrannicæ dominationis jugo subjecissent, nisi Dei providentia Pipino hujus nominis secundo genitum Carolum illis oppoluisset innumeris victoriis inclytum ducem. Hic Pipino patre rebus humanis exempto, in custodiam ab noverca Plectrude conjectus, indeque dilapsus, Raginfridum Palatii Regii præfectum, quem ætas illa Majorem domus vocabat, lacessere ausus, primo illo tyrocinio victus est; sed Carolus quasi novus Antæus è casu fortior surrexit, hostesque victoria præfidentes & minus cautos adortus magna strage concidit: novasque accumulans victorias, Saxones, Alemannos, Bajoarios, Noticos, & Eudone fugato Aquitanos profligavit. Eudo, ut fama est, rebus suis accisis præsidium Maurorum implorat, eosque in Galliam evocat, qui Galliæ potiundæ spe adducti, collectum ex Africa & Hispania copiosissimum exercitum Abderamo duce in Galliam effundunt; quacunque progrediuntur, promiscuus furor ferro & ignibus grassatur impune, Occitaniam vastant, urbesque citra & ultra Rhodanum sitas invadunt; Aquitaniam cum Burdegala hostilem in modum diripiunt: quæ causa fuit Eudoni, sociorum, quos exciverat, perfidiam experto, confugiendi ad Carolum, & quantas colligere potuit vires, ad illius exercitum conjungendi. Progressis ingentibus Barbarorum ad Ligerim usque copiis, Carolus prope Turones occurrit, dato pugnæ signo; Eudo, ut erat constitutum, ex improviso castra hostium adortus est, Carolus alia ex parte fulminis instar in confertos Saracenorum cuneos advolat, & quidquid obvium occurrit, magno impetu disjicit; horrendaque edita strage, hostium ordines disturbat. Abderamus fortissime dimicans inter suorum acervos occiditur. Cæsa sunt eo die ad trecenta septuaginta quinque hostium millia, ut fidem facit in Gregorio II. Pontifice Anastasius. Ex Francis tantummodo mille quingenti ceciderunt an. 727. Eodemque Burgundiam & Lugdunum Carolus recepit in potestatem: annoque sequenti Eudone vita functo Aquitaniam pulsis Saracenis invasit. Nec tamen his victoriis prorsus debellatum est: Saracenos enim ad ulciscendam suorum stragem Galliam iterum ingenti numero delevit an. 731. & Avenionem ab illis interceptam recepit. Narbonem etiam cum omni Occitana provincia, quam Saraceni cum Hispania, cui provincia illa jampridem contributa erat, occupabant, sub Francorum dominationem reduxit, internecione cæsis, qui ad opem ferendam sæpius occurrerant, Barbarorum copiis.

10. Tantus denique terror & veneratio Caroli Martelli exterarum etiam gentium animis insederat, ut rogatus a Gregorio Papa III. quem Luitprandus Longobardorum Rex acri bello premebat, solis ad ipsum missis literis Luitprandus absterritus, qualcunque occupaverat Ecclesiæ terras & opes, sine mora restituerit. Postquam visus est Carolus Martellus humani fastigii culmen excessisse, vita demum excessit an. Chr. 741. quatuor superstites relinquens filios, Carlomannum, cui Austrasiam seu Orientalem Franciam; Pipinum, cui Neustriam seu Occiduam Franciam, quasi hæreditariam reliquit; Ægidium etiam, quem sacris addictum ad Rhotomagensis Episcopatus Infulas promoverat;

& Grifonem natu minimum spiritu præferocem, qui indigne ferens se in nullam hæreditatis partem admissum, statuit hortante matre Sunichilde, quam Martellus ex Bavaria petitam sibi secundis nuptiis copulaverat, partem successionis fratribus præripere, quam pater fratrum ex priore connubio susceptorum arbitrio reliquerat. Itaque collectis furtim militibus Laudunum arcem tunc munitissimam intercipit. Sed inde fratrum armis pulsus est, idemque in custodiam missus, ex eaque dilapsus, nunc in Bavariam, nunc in Saxoniam, nunc in Aquitaniam violentus irrumpit; sæpius tamen debellatus, dum utraque Francia exclusus Italiam petit res novas moliturus, novaque bella instauraturus, in Alpium transitu perimitur.

11. Carolomannus Orientalis Franciæ Rex, post debellatos Saxones, & perdomitos a se Alemannos, composita in omni ditione sua pace, Divino æstuans amore in flore constitutus ætatis, suisque ad summæ prosperitatis cumulum provectis rebus, regnum quo potiebatur amplissimum, regno longe sublimiori per rerum omnium fluxatum atque mortalium despicientiam commutavit. Permissis ergo Pipino fratri fortunis, atque ditionibus suis, Monachum professus est primum in eremo montis Soractis ædificato illic cœnobio. Verum qui videbatur in tanto Principe consummatæ jam virtutis cumulus, ulterius properanti gradus fuit. Se nimium hominibus præsertim Magnatibus notum esse, suamque illorum occursibus & salutationibus inreturbari quietem indoluit. De secessu igitur secretissimo capessendo cogitavit, in quo degeret universis hominibus incognitus. Ad cœnobium Montis Cassini unico fidissimo socio, cum quo secreti fidem jurejurando pactus fuerat, adhibito, clam & cunctis ignotus concessit; atque infimis precibus obtinuit ab Abbate Petronace sui ad Monasterium admissionem. In curam trucis & ferocitet rusticani culinarii traditus, ejusque jussis in vilissimis & laboriosissimis culinæ muniis obsequentissimus Carolomannus, præfecti tamen illius culinarii quotidianis non tantum convitiis, sed frequentibus etiam verberibus afficiebatur; ejusque invicta patientia lacessebatur: donec post diuturnum ejusmodi tyrocinium de culina ad caulas & ovile Monasterii translatus est: Quo in officio dilectæ solitudini, divinæque contemplationi vacans cum cœlitibus, & suis pecudibus seorsim conversabatur. Eodem pariter tempore in idem Monasterium secessit, vitamque cœlestem exorsus est Longobardorum Rex Rachisius, abdicato quo potiebatur Longobardiæ Regno in Astulphi fratris sui manus: quia tamen cognitus inter Monachos admissus est, non æque duris ac Carolomannus exercitationibus probatus ac institutus fuit.

12. Carolomanni abdicatione, & Grifonis morte, traductis in unum Pipinum Martelli opibus, potestate, & amicis, quos amplissima beneficia recepta devinxerant, aur futura in spem erigebant. Cum nihil ex Chilperici socordia vel commodi speraretur, aut privati damni timeretur, publicæ vero calamitates præviderentur innumeræ, sive ab intestino civilique bello, sive a devictarum gentium rebellione, quas unius Pipini virtus in officio continebat, sivea Saracenorum incursu, si Pipinus jam prole felix, sed quæ per ætatem nondum erat regendis populis, aut Optimatum ambitione vel divisionibus reprimendis satis idonea, rebus humanis atque Sceptri successione eximeretur, cogitari cœptum est de Chilperico, cui nihil erat Regium præter inane nomen, abdicando, Pipinoque ejus fratre in Regnum sufficiendo. Dispositis jamdudum eam in rem omnium animis, curat Pipinus totius Regni comitia convocari, in his omnium consensu deliberatum est uni Pipino Regnum esse deferendum, atque in ejus liberos ingentis spei Principes Regni transferendam successionem. Eo denique res processit, ut omnibus despectus Chilpericus Regno cedere coactus sit, ut in Pipinum suprema potestas transferretur, anno Christi 752.

13. Qui Zachariæ vita functo successit Stephanus secundus, non ultra quatriduum sedem Romanam tenuit. Huic suffectus Stephanus tertius, qui bello ab Astulfo Rege appetitus, postquam ille capta Ravenna cum Exarchatu omni, ejectisque inde Græcis cum Exarcha Eutychio, & potentia & superbia multum increverat, in Franciam summus Pontifex ad Pipinum confugit. Qui transcensis Alpibus, & disjectis quæ montium claustra insederant Longobardicis præsidiis, inclusum Regia gentis urbe Ticino, quæ & Papia vocatur, Astulfum jurare compulit, cuncta se, quæ Romanæ ditionis erant, redditurum. Sed Francorum discessu metu solutus non modo promissis non stetit, verum etiam Romam cum Pontifice arcta obsidione cinxit. Pontifex in has redactus angustias, Pipinum suppliciter evocat duabus ad commiserationem compositis epistolis, tum proprio nomine, tum Principis Apostolorum. Pipinus his commotus pari celeritate transgressis Alpibus hostem acie adoritur, profligat, Romamque obsidione solvit, Astulfum fugientem seque mœnibus Ticini includentem obsidet, inque suam redigit potestatem. Atque Ravennæ Exarcharum, quam Romaniam vocant, & Pentapolim nempe Anconam, Ariminum, Pisaurum, Auximum & Urbinum, aliaque oppida & arces, quas ab Astulfo Græcis Imperatoribus ereptas Constantinus Copronymus a Pipino per Legatos frustra repetebat, Romano Pontifici tradidit, perpetuoque addixit, anno 756.

14. Pipinus extremum diem Parisiis obiit Christi anno 768. Eodem Carolus cum Carolomanno paternum Regnum partitus est: sed hoc intra triennium extincto, solus regnavit Carolus. Qui anno 773. advocatus ab Adriano Papa ejus nominis primo, quem Desiderius Longobardorum Rex divexabat, paternas victorias instauravit. Veronam hosti præripit fugato inde Adelgisio Desiderii filio, ipsum vero

Deside-

Desiderium, qui se intra validissimam Ticini urbem incluserat, cum urbe obsessa in suam redigit potestatem: eumque amissa cum Regno libertate una cum uxore & liberis Leodium Eburonum custodiendum mittit. Sicque gentis Romano Pontifici infestæ regnum prorsus extinctum est, postquam ducentis circiter & sex annis ab Albano fundatore in Italia floruit. Carolus vero non modo quæcunque a Pipino patre Pontifici Romano donata erant, rata esse voluit: sed multa his adjecit, scilicet Sabinense territorium, Spoletinum Ducatum, & Beneventanum, quæ ab Anastasio in Adriano referuntur, iisque Venetiatum & Istriæ ascribuntur provinciæ cum Insula Corsica. Portus Lunæ, quem Adriano Papæ Carolus Magnus dono dedit, in illo Ligustico sinu situs erat, in quo extat Lerice ad Occidentem Macræ fluvii, qui Liguriam ab Etruria distermiriat. Cumque post interjectos aliquos annos a Desiderii Regis captura, expeditionem alteram ad fines usque remotiores Italiæ Carolus Magnus adversus Beneventanum Ducem Arichisum suscepisset, nova terrarum accessione Romanam Ecclesiam locupletavit, qua Silarus amnis & oppidum Sipontus continebantur; quidquid igitur ab hoc Orientali limite per oram Mediterranei maris Lericem usque protenditur, id omne Caroli Magni beneficentia Ecclesiæ Romanæ temporali dominationi accessit. Constat vero ex Adriani ipsius ad Carolum Magnum epist. 87. de donatione Beneventani Ducatus. Itemque ex ejusdem ad eundem epistolis 73. 88. & 92. de donatione Capuæ & Campaniæ. Sed fusius & prolixius has omnes donationes probat & explicat noster Joannes Morinus, Oratorii apud Parisios Presbyter, parte 3. cap. 16. & 20. Operis de suprema Papæ dominatione temporali.

15. Ex anno 772. inchoatum est Caroli Magni adversus perduelles Saxones bellum, quod tres & triginta duravit annos ob continuas & pertinaciter iteratas gentis rebelliones, ejus a quo sæpius devicta fuerat, clementia abutentis, quæ non aliter perdomari potuit nisi translatione gentium illarum Albis fluminis ripas incolentium in Galliam, & deductione coloniarum Gallicanarum in eas regiones; Sclavos præterea & Bajoarios eum duce ipsorum Tassilone, quem demum captum in Monasterium trusit, ad obsequium reduxit. Bellum insuper cum Avaribus sive Hunnis ea rebellantium strage confecit, ut vix superessent a quibus agri colerentur. Saracenos quoque, facta in Hispaniam transmissione, ingenti clade fudit & fugavit. Cæsaraugustam & omnem circumquaque regionem subjugavit, Pampelonam expugnavit, ejusque muros disjecit. Perdomitisque Celtiberorum & Cantabrorum Provinciis, dum per Pyreneos in Galliam regreditur, Vascones extremum per angustias agmen adorti Francos plerosque ceciderunt, interque hos Rutlandum fortissimum Ducem, Britannicæ oræ Præfectum, impedimentaque exercitus diripuerunt.

16. Carolus octingentesimo Christi anno creatus est Occidentis novus Imperator, quum post Adriani obitum in sacram Petri sedem Leo tertius provectus esset. Contigit scelestorum quorumdam factione, ut novus Pontifex comprehensus, effossis oculis abscissaque lingua, & multis plagis saucius & cruentus, in tetrum carcerem conjectus sit. Sed Deo execrandum scelus emendanre, restitutis oculis & lingua mirificè sanatus est, atque adventante Vinichio Spoletano Duce vindicatus in libertatem sanctus Pontifex, Spoletumque adductus & tantisper recreatus, se ad Carolum contulit Saxonico tunc bello implicitum, qui Romam ipsum per Legatos reduci curavit, & in sedem restituit Apostolicam, applaudentibus Clero populoque Romano. Ipse verò Carolus cùm primùm per Saxones licuit, Romam cum Pipino filio & exercitu contendit: exceptusque est summa omnium lætitia. Convocata Episcoporum Synodo causam Pontificis dijudicari mandavit; at verò perfidi sicarii, qui ex affinibus erant defuncti Papæ Adriani, ut facinus admissum aliquo prætextu diminuerent, multas in Leonem accusationes impegerant. Cæterùm nullo accusatorum comparere auso, nec enim probare conficta crimina poterant; Synodo verò contestante, quod olim in causa Marcellini, deinde in causa Symmachi Pontificum, fuerat ab aliis Synodis pronunciatum, nemini de Summo Pontifice judicandi præter ipsum solum competere in terris potestatem; Leo ambone conscenso, adhibito jurejurando, se illorum criminum, quorum falsò accusabatur, professus est innocentem, favente faustis acclamationibus omni populo. Post hæc de instaurando in Occidente Romano Imperio in persona Caroli, cujus erant amplissima in Ecclesiam merita, quando Imperatores Orientis omni ope & studio sanctam religionem pessumdare, atque Romanam Ecclesiam evertere contendebant, suum istud propositum conscio nemine, atque inscio Carolo ipso, paucis post diebus perficit. Ipso Natalis Domini die in Vaticana Principis Apostolorum Basilica, Carolum piis precibus intentum inopinus invadens, capiti ejus coronam imponit: Elataque voce Imperatorem Romanorum salutat & proclamat, succlamante atque applaudente omni multitudine. Ipseque Nicephorus Orientis Imperator cum Carolo fœdus iniit, ut Orientis alter, alter Occidentis Augustus diceretur. Vittichindus belli Saxonici fax, cujus molitionibus & ductu toties bellum illud recruduerat, abdicatis idolis Christianos ritus cum baptismo suscipit. Eique Carolus non veniam tantùm, sed etiam Angrianum Ducatum dedit. Ab hoc plerique originem Capetiorum Regum arcessunt. Ludovicus Caroli filius, quem pater Aquitaniæ Regem dixerat, in Hispaniam profectus Saracenos rebellantes collatis signis profligavit,

Bar-

Barcinonem aliaque Cataloniæ oppida expugnavit. Duobus etiam navalibus præliis Francorum virtus enituit: semel ad Sardiniam; iterumque ad Baleares Insulas, quibus Saracenorum classes mare latrociniis infestantes insignibus victoriis deletæ sunt, multis eorum navibus partim interceptis, partim depressis, reliquis in fugam versis. His aliisque successibus, quos dinumerare longum esset, Caroli Magni & Francorum sub illo virtutem & gloriam Divina providentia in altissimum apicem evexit.

17. Idemque Princeps ubique Magnus Christianam religionem, quàcunque protenditur Europa, longè lateque propagavit, Ecclesiam continua sollicitudine ditavit, auxit, amplificavit. Ecclesiæ disciplinam ubique ferè collapsam permultis convocatis Episcoporum Synodis restituit, & mirificè stabilivit. Idem quoque ingenio præstans & disciplinis excultus, literas & literatos viros insigniter studuit promovere, tandemque Aquisgrani diem clausit extremum an. Christi 814. ætatis 72. regni 47. imperii 14.

18. In Hispania rem Christianam insigniter promovit Gallæciæ Rex Alfonsus cognomine Castus; tùm quia cum uxore Berta Caroli Magni sorore continenter vixit; tum etiam quia suis de Saracenorum gente victoriis regnum suum infami tributo quinquaginta nobilium virginum & totidem plebeiarum quotannis exolvendo liberavit, quod ejus prædecessor Maurogatus consenserat, an. Chr. circiter 784.

19. Sæculum istud scriptis illustrarunt Germanus Constantinopolis Patriarcha, qui multa propter sacras Imagines & fecit egregiè, & pertulit fortiter: Theoriam scripsit rerum sacrarum aliaque nonnulla: mortem obiit in exilio pro Catholica fide anno 730. Joannes Damascenus sanctitate & eruditione præstans multa egregiè scripsit; quatuor de fide Orthodoxa libros, in quibus universam Theologiam primus recta methodo complectitur; tres quoque doctissimas orationes pro sactis Imaginibus; variaque opuscula: ab Iconomachis Imperatoribus Leone Isaurico & Constantino Copronymo plurima perpessus est. Venerabilis Beda Presbyter Anglus multa egregiè lucubravit, tum Historica, ut sunt Anglicanæ historiæ libri quinque, plurium Sanctorum vitæ, & Martyrologium; tum expositiones in multos sacrorum Scriptorum libros; tum sermones, tum tractatus diversos. Hadrianus Papa primus, præter diversas epistolas, eruditum edidit librum pro septimæ Synodi defensione, atque responsionem ad librum ad se à Carolo Francorum Rege missum ex Concilio Francofordiensi. Paulus Diaconus à secretis erat Desiderii Longobardorum Regis, eversoque per Carolum Magnum illo Regno, secessit in Cassinense Monasterium, in quo Monachus piè & religiosè vitam duxit, ut tradit Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi lib. 1. c. 17. Libros sex procudit de Longobardorum gestis, & alia opuscula. Paulinus Aquileiensis Episcopus sub Caroli Magni regno auctor fuit libri adversus Felicem & Elipandum de Sancta Trinitate. Albinus Alcuinus Anglus, Bedæ discipulus, in Gallias à Carolo Magno accersitus ob eximiam eruditionem scripsit librum de Divinis Officiis, aliaque diversa; Diaconi Ordine contentus, recusato per humilitatem Sacerdotio, è vivis exiit anno 804. Floruit desinente octavo & ineunte nono sæculo Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus, qui Chronicum seu brevem historiam à Mauricii Augusti cæde, ad Leonis & Irenes usque nuptias perductum conscripsit. Usuardus Monachus, natione Gallus, Alcuini discipulus, jussu Caroli Magni accuratum satis & celebre Martyrologium in lucem emisit. Marcellinus Presbyter vir Apostolicus, sancti Suiberti, cui comes & collaborator assiduus fuit, vitam edidit, ad cujus relationem Suibertum Leo Papa tertius Canoni Sanctorum adscripsit.

OECUMENICA SEPTIMA Synodus Nicæna secunda anno Domini 787.

1. POstquam à tribus Iconomachis Imperatoribus Leone Isauro, Constantino Copronymo, & hujus Filio Leone, continuis quinquaginta annis fœdissimè vastatæ sunt Orientales Ecclesiæ; & postquam tertius hic interiit, ejus viduam Irenem orthodoxam & religionis amantem fœminam suscitavit Deus, quæ ruinas Ecclesiæ repararet. Efferatum grassantemque Isauricum Leonem Gregorius Papa secundus boni sollicitique Pastoris munus obiens, à nefariis cœptis per literas revocare conatus fuit; sed impius Leo adversus Pontificem suis nefariis conatibus adversantem excandescens, Marino primùm Romanæ civitatis Præfecto, deinde Paulo Patricio & Exarchæ, semel atque iterum in mandatis dedit, ut Gregorium interficerent. Verùm comperto iniquissimo consilio, exercitus ipsi, quos Imperator in Italia sub stipendiis habebat, non modò fortiter obstiterunt, sed etiam rebellionem Italiæque defectionem adversus impium Principem machinati sunt. Optimus tamen Pontifex nihil intentatum reliquit, ut Romam, & reliquam Italiæ partem, quam Longobardi non subegerant, sub officio & potestate Imperii contineret, ut Latini ejus sæculi Scriptores fidem faciunt, Paulus *Diaconus*, & Anastasius, ipsæque luculenter probant *Epistolæ* Gregorii ad Ursum Venetiarum Ducem, atque ad Leonem Augustum, ut observat Baronius ad annum 726. Cui hac parte major habenda fides quàm Cardinali Bellarmino, qui Græcorum duorum, quos profert, Cedreni & Zonaræ scriptis deceptus, quibus Theophanes quoque adjungi potuit, affirmat lib. 5. de Romano Pontifice c. 8. Gregorium II. ab Imperio Græcorum Italiam subtraxisse, eisque ulteriùs tributa impendere vetasse. Ceterùm, Græci hæretici pariter & schismatici, qui nec ea cernebant, quæ in Italia gerebantur à Romano Pontifice, & defectionem tamen Italiæ experiebantur, ad quam populos illos vesana Leonis pertinacia invito etiam Pontifice, quem dirè insectabatur, adigebat, sibi & aliis quibuscunque persuasum esse volebant, rebellasse Occidentem, instigante Romæ, quem aversabantur, Episcopo. Leo ipse hac defectione efferatus, collecta ingenti classe, & Pontificis & Italiæ molitur exitium: sed classem cum omni apparatu ad Adriaticum litus violenta exorta tempestas allisit, aliisque permultis calamitatibus ejus ferociam divina ultio repressit, Saracenorum deprædationibus, provinciarum rebellionibus, fame, penuriaque, pestilentiis, & horrendis

rendis terrarum motibus, eò usque ut regiæ urbis ædes penè omnes publicæ privatęque integri anni assiduis concussionibus corruerint, ipsaque urbis mænia solo æquata fuerint: ipseque tot malorum autor Leo diris excruciatus viscerum torminibus infelicem tandem animam exhalaverit.

2. Nec tamen ejus interitus atrocibus malis finem dedit, ejus quippe filius & regni successor Constantinus Copronymus totum se magicis præstigiis, cacodæmonum invocationibus, & animarum evocationibus, & flagitiis execrandis, piorum quorumcunque insectationibus addixit, Dei genitricis, aliorumque Sanctorum, & Imaginum sacrarum cultum feralibus edictis, omnique crudelitate inhibuit. Ejus impietate & immanitate irritati populi Constantino rebellant, affinemque illius Artabaldum Curopalatem designant Imperatorem. Nefarium Besserem tot malorum auctorem suasoremque obtruncant, sacratque imagines pristinis locis reponunt. Attamen comparato numeroso exercitu Copronymus Constantinopolim terra marique obsidet, fameque ad extrema redactam ad deditionem compellit. Artabaldo Curopalati oculos eruit, ejus liberos omnes trucidat, ne quis ex illa invisa progenie scelerum suorum & sacræ religionis vindex posset emergere; in reliquos perduelles crudelissimè sævit. Quin etiam post excarnificatos immanissimè cives, ridiculum suæ vesaniæ specimen erga sibi semper fidum pseudopatriarcham Anastasium, quamvis ejusdem secum impietatis fautorem, exhibuit; hunc enim asello præposterè impositum, & flagello per urbis compita cæsum, in thronum Patriarchalem denuò promovit.

3. Cùm verò Romani Pontifices Concilia diversa per Occidentem diversis locis cogerent, ut malum in Religionis exitium erumpens cohiberent, Copronymus Pseudosynodum trecentorum & triginta Præsulum Constantinopoli indixit, qua in sacras Imagines conclamatum est. Interea Constantinus Monachus Pseudopatriarcha successor Anastasii, satellitio Imperatoris stipatus, per forum, per Ecclesias, per omnis sexus Monasteria, per privatorum ædes concursans imagines ubique scrutatur, quotquot supererant, diripit, abradit, dejicit, effringit; eosque qui habebant, verberibus & carceribus mancipat, Sanctorum reliquias loculis erutas cum venerandis Imaginibus, & Catholicorum libris, per fora succensis rogis incendit. Ipse verò Copronymus aliquot Senatores & clarissimos viros, eò quod imagines coluissent, aut occultassent, durissimis nervis in medio foro cædi ad necem jussit: Monachos etiam & Sanctimoniales raptari, & excarnificatos trucidari. Qui verò cædibus superfuerunt, Monachos compulit pallio & cucullo exutos inire incesta connubia, sordidisque artibus victum quærere. Inter milites distributa sunt Monasteria, ne quod sancti instituti vestigium superesset, prædia verò & opus Monasteriorum fisco suo addidit.

4. Constantinum verò pseudopatriarcham tot scelerum facem & incentorem divina ultio prosecuta est. Cùm enim nefarius Copronymus arcanum illi suum de abroganda Christi divinitate aperuisset, nec ille rem silentio occultasset, jussus est per urbis vicos flagellari, atque in sordidissimo loco jugulari. Par etiam ultio in Copronymum incubuit, cui pedes ardentibus anthracibus intumuerunt, tantoque æstu totum ejus corpus exarsit, ut vociferaretur infelix, se inextinguibili traditum igni ob violatum Virginis Deiparæ nomen & cultum. Cumque eamdem honorificè coli jussisset, sera tamen illius minimè veniam meruit pœnitentia, sed acerbissimo & horrendo interitu, ad quæ migraret supplicia, demonstravit.

5. Successorem Copronymus habuit Leonem filium, qui Catholicum se initio simulavit, ubi vero suum stabili fundamento firmatum credidit Imperium, in apertam hæresis professionem se proripuit. Cùm enim gemmarum cupiditate carbunculis radiantem coronam, quam in templo Mauricius Augustus olim DEO dedicaverat, inde ereptam capiti suo imposuisset, eruperunt ex sacrilego capite venenati carbunculi, ex quibus ardens exorta febris illum brevi extinxit, ut Theophanes, & miscellæ historiæ scriptor Paulus Diaconus referunt.

6. Hic hæredem post se reliquit Constantinum ex Irene uxore susceptum filium decennem, cujus mater Augusta regimen suscepit Imperii, cujus sapienti regimine, immanibus demum diuturnisque procellis discussis, pax optata novaque lux Orientis Ecclesiis refulsit. Catholicæ namque religionis studiosissima Irene nihil antiquius habuit, quàm ut illam jacentem suscitaret, regiamque civitatem multiplici anathemate involutam, & à reliqua Ecclesia divulsam reduceret. Cùm autem Paulus abdicato Patriarchatu se ad spontaneam pœnitentiam in Monasterium abdidisset, tam insignis mutationis causam sciscitantibus Augustis respondit, quia Copronymi Conciliabulo, quo procusum fuit adversùs venerandas Imagines decretum, suam adjecisset subscriptionem, & nisi pœnitentia scelus elueret, æterno foret supplicio damnandus. Qua promoti responsione Imperatores de optimo eligendo Patriarcha solliciti, Tarasium promovendum curarunt. Ille porrò gravissimum onus detrectabat, nec priùs urgentibus Augustis acquievit, quam fore pollicerentur, ut legitimam Synodum ex Romani Pontificis consensu indicendam curarent.

7. Scripsit ergo litteras ad Adrianum primum ejus nominis Papam Tarasius, quibus de piarum Imaginum veneratione piè & eruditè disserit. Scripsere pariter ad eundem Constantinus & Irene, rogantes ab eo Synodum indici, ad quam suos de more Legatos designaret. Jucundius Pontifici nullum afferri poterat nuncium; itaque Petrum Archipresbyterum Basilicæ Divi Petri, & alterum Petrum Abbatem Sancti Sabæ committit, qui suo nomine Synodo præsint. Cæterùm adeò Constantinopoli hæresis invalescebat, ut ibi tumultus incredibiles Iconomachi excitarint, quos nec potuere ipsi Imperatores compescere. Igitur Nicææ habita est sacra Synodus, quæ Metropolis est Bithyniæ, priore omnium œcumenico Concilio jampridem celebris. Præsederunt Apostolici Legati, quibus assedit regię civitatis Patriarcha Tarasius, duoque Monachi Joannes & Thomas, cæterarum sedium Orientis Patriarcharum Vicarii: cumque his trecenti quinquaginta Episcopi, multique cum delectis à se Monachis Archimandritę, consessum Patrum sanctitatis doctrinæque splendoribus decorantes, missique ab Imperatore complures Senatores. Gesta hæc sunt anno Chr. 787. Coacta jam Synodo, multitudo advenit Episcoporum, à quibus supplices oblati sunt libelli veniam & reconciliationem rogantes, eò quòd Copronymi Pseudosynodum approbassent: In his erat Gregorius Neocæsariensis, qui nefariæ Synodo interfuerat, ut præses & antesignanus. Utramque in partem vibrata diù sententia titubavit, sed mitior demùm prævaluit, qua cunctis condonatum est, permissumque ut pristinum unusquisque gradum & dignitatem obtineret. Lecta primùm est Adriani epistola, cui honorificè ab omni Patrum cœtu acclamatum est.

8. Placuit subinde, ut ex Sanctorum Ecclesiæ Doctorum libris depromptæ palàm legerentur clara voce gravissimæ sententiæ & exempla, quibus religiosa Imaginum veneratio asseritur, tanquam à sanctissimis Patribus tradita, jam inde ab exordiis Ecclesię, continuoque Christianorum usu recepta, plurimisque miraculis confirmata hæreditas. Quapropter omnium Patrum suffragiis sancitum est, ut in cunctis Ecclesiis aliisque honestis locis Christi Domini, Sanctorumque imagines collocentur, ad piam memoriam, virtutumque imitationem in animis excitandam, tum etiam ut ipsi suis in imaginibus debito cultu honorentur: quandoquidem his delatus honor ad prototypum & exemplar refertur, quod illæ nostris oculis & memoriæ repræsentant. Decretum pariter, ut fideles debita veneratione Sanctorum reliquias prosequantur. Hisque contradicentes, hæretici declarantur, & anathemate feriuntur.

9. His sanctissimè constitutis placuit in medium proferri Salvatoris effigiem, & ab omnibus suppliciter procumbentibus adorari. Perlecta etiam ne quid deesset, examinataque sedulò fuit Copronymi Constantini Synodus, ejusque futiles rationes verissimis aliis, & solidis versę, & quantum opus erat, exposita divinarum literarum testimonia, quibus gentium idola redarguuntur, & perspicuè ostensum, illa nihil cum sacris Imaginibus habere commune. Proinde damnata illa Synodus omnium consensione fuit, & pronunciatum anathema in Anastasium, Constantinum, & Nicetam Pseudopatriarchas. Ad ultimum alios duos & viginti canones pro constituenda Ecclesiæ disciplina procudit. His ritè peractis, Tarasius transmissis ad Adrianum literis, rerum in Synodo gestarum

ratio-

tationem reddidit, & confirmationem petiit. Ipse verò Adrianus non modò Apostolica autoritate Synodum communivit ac approbavit, verùm etiam scripto ad Carolum Magnum Occidentis Imperatorem libro ab aliorum criminationibus defendit.

10. Hujus Nicænæ Synodi canone 1. confirmantur sex œcumenicæ quæ præcesserant Synodi, ab eisque damnatæ hæreses iterum damnantur. Deinde can. 2. decernitur, eum qui est ordinandus Episcopus, certò promittere debere se sacros Canones servaturum, & populo divina eloquia traditurum: & nisi firmiter hoc promittat, nullatenus esse ordinandum. Christus JEsus Episcopis omnibus in persona Apostolorum debitum præscribit officium, dum eos admonet esse debere lucem & sal terræ. Quemadmodum enim fax accensa dum aliis prælucet, seipsam consumit, & sal, ut à corruptione præservet, seipsum destruit & absumit; ita debent Episcopi cæterique animarum Pastores propriis renunciare commodis, ut aliorum saluti invigilent, exemplum imitando supremi animarum Pastoris, qui pro salute gregis sui sanguinem proprium vitamque sacrificavit. Gregorius Nazianzenus brevi sententia Episcoporum munus conclusit: Οὗτος ὅρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν παρορᾷν, πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον. *Hic omnis præfecturæ spiritualis finis est, ubique propria commoda negligendo, aliorum utilitati inservire.* S. etiam Papa Gregorius Magnus homil. in Evang. Joannis 10. ad hæc verba: *Bonus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Primum* (inquit) *nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus Christi impendere. Postremum verò, si necesse sit, etiam mortem nostram pro eisdem ovibus ministrare. Sed cum incomparabiliter longè sit melior anima qua vivimus, quam terrena substantia quam exterius possidemus; qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro his daturus est animam suam? Et sunt nonnulli, qui dum plus terrenam substantiam quam oves diligunt, meritò nomen pastoris perdunt.* Hactenus Gregorius.

Can. III. *Omnem electionem quæ fit à magistratibus Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, irritam manere, ex canon. 3. Apost. dicente: Si quis Episcopus sæcularibus Magistratibus usus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum qui promovendus est ad Episcopatum, ab Episcopis eligi, quemadmodum à Sanctis Patribus Nicææ decretum est in can. 4. qui dicit, Episcoporum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt in Provincia, constitui: Si autem hoc difficile fuerit vel propter urgentem necessitatem, vel propter viæ longitudinem, tres omninò eodem convenientes, iis quoque qui absunt, simul suffragium ferentibus & assentientibus per literas, tunc facere electionem: eorum autem quæ à se fiunt, confirmationem dari in unaquaque Provincia à Metropolitano.*

Can. IV. *Præco veritatis Paulus divinus Apostolus quemdam veluti canonem Ephesiorum Presbyteris imponens, vel universæ potiùs Sacerdotali multitudini sic liberè dixit: Argentum, vel aurum, vel vestem nullius concupivi, omnia vobis ostendi quòd oportet sic laborantes infirmos suscipere, dare beatum existimans. Quocirca ab eo edocti statuimus, ne turpis lucri gratia Episcopo in mentem veniat quærenti excusationes in peccatis, aurum, vel argentum, vel ullam aliam speciem, ab iis qui sibi subsunt Episcopis, vel Clericis, vel Monachis exigere. Dicit enim Apostolus: Injusti Regnum Dei non possidebunt, nec debent liberi parentibus thesaurum parare, sed parentes liberis. Si quis ergo per auri exactionem, vel cujusvis alterius speciei, vel propter propriam aliquam affectionem à ministerio arcere inventus fuerit vel segregare suorum Clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo divina fiant ministeria, ad id quod non est sensu præditum, suam insaniam immittens, est reverà sine sensu, & talionis legi obnoxius erit, & labor ipsius in caput ejus redibit, ut qui sit mandati DEI & Apostolicarum traditionum transgressor; Præcipit enim & Petrus suprema Apostolorum summitas: Pascite gregem Domini, Episcopatum gerentes non per vim, sed spontè ac voluntariè secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, sed promptè & alacriter: nec ut dominatum Cleri habentes, sed gregis exemplaria existentes: & cùm summus Pastor apparuerit, quæ nec corrumpi nec marcescere potest, gloriæ coronam referetis.*

Hoc idem statutum fuerat Chalcedonensi canon. 2. Supervacaneum foret alios istiusmodi simoniam damnantes canones referre, multiplices & innumeros. Eamdem prosequitur disciplinam, qui proximè sequitur Canon. 5.

Can. V. *Est peccatum ad mortem, quando peccantes aliqui manent incorrigibiles. Hoc autem est deterius, quando & erecta cervice adversùs pietatem & veritatem insurgunt, mammona Dei obedientiæ præferentes, & ejus canonicas institutiones non ferentes. In his ergo non est Dominus Deus, nisi fortè humiliati à suo delicto resipuerint. Oportet enim eos magis DEO supplicare, & cum corde contrito hujus peccati remissionem & condonationem petere, & non de illicita donatione se jactare; DEUS enim prope est iis qui sunt contrito corde, Psalm. 33. Eos verò qui per auri dationem se fuisse in Ecclesia constitutos gloriantur, & in ea improba consuetudine spem habent, quæ à Deo & ab omni Sacerdotio alienat; & ideo impudente vultu & ore aperto, probrosis & contumeliosis verbis, eos, qui propter actam ex virtute vitam à sancto Spiritu selecti ordinatique sunt præter auri dationem, proscindunt ac vilipendunt; primum quidem eos qui hoc faciunt, ultimum proprii ordinis gradum sumere; sin autem perseveraverint, inflicta pœna corrigi quoque decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoque fecisse visus fuerit, fiat ut vult canon Apostolicus cap. 38. qui dicit: Si quis Episcopus pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in emptionem deduxerit, vel Presbyter, vel Diaconus, deponatur, & ipse, & qui ordinavit, & exscindatur à communione ut Simon Magus à me Petro. Et secundus Canon Sanctorum Patrum, qui Chalcedone convenerunt, qui dicit: Si quis Episcopus pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in emptionem deduxerit, & pecuniis ordinaverit Episcopum, vel Chorepiscoporum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in Clero enumerantur, vel pecuniis promoverit œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel omninò aliquem ex canone turpis lucri gratia, qui hoc aggressus esse convincitur, proprii gradus id faciat periculo, & qui ordinatur, ex ea ordinatione vel promotione, quæ pretio dato instar mercaturæ facta est, nihil adjuvetur, sed sit alienus à dignitate, vel munere, seu curatione, quam pecuniis assecutus est. Si quis autem rebus adeò turpibus & lucris illicitis intercessor seu sequester apparuerit, hic quoque si sit quidem Clericus, à proprio gradu excidat; sin autem laicus, vel Monachus, segregetur.*

Can. VI *Quoniam Canon Nicænus 5. dicit, bis in anno in unaquaque Provincia per congregationes*

Episcoporum fieri oportere quæstiones Canonicas, propter vexationem, & quod itineri perficiendo minus sufficerent, qui cogebantur; statuerunt Sancti sextæ Synodi Patres can. 8. ea omnino & quæcunque postposita causa, semel in anno fieri, & delicta corrigi. Hunc ergo canonem nos quoque renovamus: & si quis Magistratus hoc prohibere inventus fuerit, segregetur. Si quis autem Metropolitanus hoc fieri non curaverit, præterquam vi, vel necessitate, & justa aliqua de causa, canonicis pœnis subjiciatur. Cum autem de Canonicis & Evangelicis rebus fiat Synodus; opus est, ut congregati Episcopi magnam curam & diligentiam gerant, ut Divina & vivifica mandata serventur. In eis enim servandis est retributio multa: quoniam lucerna est mandatum, lex vero lux & via vitæ, probatio & disciplina, præceptum Domini illuminans oculos. Ne liceat autem Metropolitano ex iis quæ secum affert Episcopus, vel jumentum, vel aliam rem petere. Si enim hoc fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

12. Can. VII. *Ait Paulus Divinus Apostolus, quorundam hominum peccata sunt manifesta, nonnullos autem consequuntur. Præcedentibus autem peccatis alia quoque ea sequuntur. Impiam ergo hæresim eorum qui Christianos accusant, alia quoque impia sequuta sunt. Quemadmodum enim venerabilium Imaginum aspectum ex Ecclesia sustulerunt, alios quoque mores reliquerunt, quos quidem oportet renovari, & tam ex jure scripto quam ex non scripto sic observari. Quæcunque ergo Templa consecrata sunt absque sacris reliquiis Martyrum, in his fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Episcopus autem posthac Templum consecrans sine sanctis reliquiis, deponatur: ut qui Ecclesiasticas traditiones transgressus est.*

Hæretici Iconoclastæ præter abolitionem sacrarum Imaginum, eamdem sibi quoque licentiam adversus venerandas Martyrum, aliorumque Sanctorum reliquias indulserunt. Vigilantium contra Sanctorum reliquias insultantem refellit edito adversus illum insigni libro Sanctus Hieronymus. Vigilantii dogmata instauravit Constantinus Copronymus Iconomachus, qui ut scribit Suidas, omnes sacras Reliquias ubique deleri jussit, & sacra Martyrum lipsana e loculis & thecis eruta ignibus absumpsit. Claudium quoque Taurinensem Sanctorum reliquiis & imaginibus simul bellum indixisse perhibet Jonas Aurelianensis lib. 1. de cultu Imaginum. Qua utraque dementia Vvicleffus, Lutherus, Calvinus aliique Novatores præcipites aguntur.

13. Ad sacrum venerandarum Reliquiarum cultum asserendum, vetera Concilia, aliaque Sanctorum Ecclesiæ Doctorum testimonia unanimiter conspirant. Istud ipsum quod explicamus Nicænum Concilium secundum actione 3. vocat Reliquias Sanctorum fontes salutares, ex quibus permulta DEI in homines beneficia diffunduntur. Et actione 7. jubet deponi clericum, & laicum excommunicari, qui reliquias Martyrum despectui habet, nec ut rei sacræ religiosum honorem defert. Similiter Concilium Carthaginense V. can. 14. jubet, ut nulla altaria vel memoriæ dedicentur, nisi sint ibi aliquæ Martyrum reliquiæ: utque aliter dedicata evertantur. Concilium item Gangrense can. ult. anathema intorquet in eos, qui Martyrum memorias, id est, loca, in quibus existunt Martyrum reliquiæ, aversantur. Concilium Bracarense III. can. 5. sancit, in communibus supplicationibus thecam, qua Sanctorum pignora includuntur, manibus Episcoporum, aut aliorum Sacerdotum publice gestari, populi parte præcedente & alia subsequente. Concilium Epaonense can. 25. vetat reliquias Sanctorum in Ecclesia collocari, ubi non sunt Clerici, qui sacris pignoribus psallendi frequentia famulentur. Simili vero pompa & apparatu Hieronymus contra Vigilantium, fidem certam facit tempore Magni Constantini translatas Constantinopolim Sanctorum Andreæ, Lucæ, & Timothei sacras reliquias; & Imperante Arcadio translata fuisse Samuelis ossa tanto honore, ut in vase aureo Episcoporum humeris gestarentur; tanta comitante populorum frequentia, ut a Palæstina Chalcedonem usque jungerentur populorum & psallentium Clericorum examina. Augustinus lib. 9. Confessio. cap. 7. & lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. se præsente & inspectore refert, ab Ambrosio per Divinam revelationem educta fuisse Sanctorum Christi Martyrum Gervasii & Protasii corpora, quæ diu in obscuro & incognito loco delituerant, & inspectante magna populi frequentia, cæcum hominem visum recepisse. Quo eodem loco innumera miracula refert palam edita per sacras Stephani martyris reliquias in Africam ex Palæstina delatas. Res quoque est testatissima, & extra omnem dubii aleam posita, quam referunt Rufinus lib. 2. cap. 33. Chrysostomus homil. contra Gentiles de Reliquiis sancti Babylæ martyris, & Sozomenus lib. 4. cap. 10. Cum enim in Antiocheno suburbio Dæmon oracula ad populos decipiendos redderet, tum demum Christianis visum est sancti Babylæ ossa eodem transferre; quo facto cacodæmon oracula fundere desiit: quod indigne ferens perfidus fidei Christianæ desertor Julianus Imperator jussit Martyris sacra ossa inde in urbem Antiochenam transportari; hoc sibi persuadens fore, ut oracula, quæ ad Martyris præsentiam siluerant, restituerentur. At contra factum est, cœlesti namque igne de sursum lapso, & fanum & idolum absumpta sunt. Alia suppetunt innumera Sanctorum Patrum testimonia, quæ nullus quantumvis sedula diligentia exhaurire possit. Sufficient pro coronide, quæ Sanctus refert Ecclesiæ Doctor Ambrosius ad finem serm. 93. de duobus Sanctis Nazario & Celso martyribus: *Quod si dicas mihi, quid honoras in carne jam resoluta atque consumpta? Honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices; honoro viventis memoriam perennitate virtutis; honoro per confessionem Martyris sacratos cineres, honoro in cineribus semina æternitatis, honoro corpus quod mihi ostendit Dominum diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur & dæmones? Quod & afflixerunt in supplicio, sed glorificant in sepulchro? Honoro itaque corpus, quod Christum honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in Cælo.*

14. Can. VIII. *Quoniam Hebræorum religionis quidam errantes Christum Deum nostrum subsannare visi sunt, sese Christianos esse fingentes, ipsum autem clanculum & occulte negant, Sabbata observantes, & alia Judaica facientes; statuimus, ut neque ad communionem, neque ad orationem, neque ad Ecclesiam admittantur, sed aperte sint secundum suam religionem Hebræi; & neque filios eorum baptizari, neque servum ab eis emi vel possideri. Sin autem ex pura & sincera fide quis eorum conversus, & ex toto corde confessus fuerit, eorum moribus & rebus insultans, veluti triumphum agens, ut & alii refellantur & corrigantur; eum recipi, & baptizari & ejus liberos, & cautos reddi, ut se ab Hebræorum studiis & institutis abstineant. Si autem non ita se gerant, eos nullo modo admitti.*

Sanctus Papa Gregorius occasiones captans infideles ad Christianam religionem pelliciendi, conqueritur de Januario Caralitano Episcopo hac de re; quod rusticos adhuc Paganismum profitentes permittat esse prædiorum Ecclesiæ, quæ in Sardinia sunt, conductores & mercenarios colonos. *Et quid*, inquit, *vos admoneo, ut ad Dominum extraneos adducatis, qui vestros ab infidelitate negligatis corrigere? Unde necesse est vos per omnia in eorum conversione vigilare. Nam si cujuslibet Episcopi in Sardinia insula paganum rusticum invenire potuero, in eodem Episcopo fortiter vindicabo. Jam vero si rusticus tanta fuerit perfidiæ & obstinationis inventus, ut ad Dominum venire*

venire minimè consentiat, tanto pensionis onere gravandus est, ut ipsa exactionis sua pœna compellatur ad rectitudinem festinare. Hæc epistola habetur 26. lib. 3. Pari etiam ratione agendum censebat erga Judæos, ut ex ejus epistola liquet ad Cyprianum Diaconum, & rectorem patrimonii Siciliæ, quæ est 6. libri quarti, in qua enim hortatur, ut Manichæos, qui possessiones Ecclesiasticas colunt, summopere persequatur, & ad fidem Catholicam revocet. His ista quoque subjungit de Hebræis: *Pervenit ad me esse Hebræos in possessionibus nostris, qui converti ad Dominum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, ut per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quòd quicunque ad verum Dominum DEUM nostrum JESUM Christum ex eis conversus fuerit, onus possessionis ejus ex aliqua parte imminuetur.* (Nec multò post:) *Nec hoc utiliter facimus, si pro levandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de iis nati fuerint, jam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur. Et ideo non est grave, quidquid de pensione pro Christo dimittimus.* Ab utroque tam à Gregorio Papa, quàm ab œcumenica Synodo laudabilis haud dubiè intenditur finis. Synodus quidem huc maximè collimat, ne per ementitam & simulatam conversionem (ut non raro fit) Judæi Ecclesiam decipiant, neve sacrilegi & infideles ad Sanctorum communionem admittantur. Pontifex verò Gregorius de filiorum ab Hebræis natorum salute magis est sollicitus; & cùm de internis & cordium occultis Ecclesia non judicet, hoc tamen post debitam sufficientem explorationem parentum, rectam mentem, dum baptismum postulant, plenioremque in Christiana Ecclesia institutionem, faciliùs præsumit esse sinceram, nihilque subesse fraudis aut fictionis. Hoc ipsum quoque Gregorii institutum laudat Joannes Diaconus ejus vitę lib. 2. c. 47. & 48.

15. Can. IX. *Puerilia omnia ludibria, furiosaque, ac insana dicta & scripta, quæ adversùs sanctas Imagines edita sunt, oportet dari Episcopo Constantinopolitano, ut cum reliquis libris hæreticis reponantur: Si quis autem hæc celare inventus fuerit; si sit quidem Episcopus, aut Presbyter, vel Diaconus, deponatur: sin autem laicus vel Monachus, segregetur.*

Imperatores Theodosius & Valentinianus *l. damnato, Cod. de hæretic. & Manich.* districtè prohibent libros hæresiarchæ Nestorii haberi, aut legi, aut describi, jubentque diligenti studio requiri ac publicè comburi. Et ibid. *l. ex Manichæo*, pœnas decernit in habentes Manichæorum libros, nec manifestantes ad hoc ut comburantur. Et Nicolaus Papa I. ad consulta Bulgarorum, Respon. 103. libros falsæ religionis haberi aut retineri vetat, sed flammis tradi jubet. Huc spectat Tridentini Concilii decretum de indice librorum prohibitorum, sess. 25. Refert Joannes Moschus in sua Lausiaca historia cap. 46. cum accessisset ad Cyriacum Presbyterum & Abbatem Lauræ ad Jordanis fluenta sitæ; sibi apparuisse DEI Genitricem Mariam augustissima specie extra cellam duobus sibi adjunctis comitibus, Joanne Baptista, & Evangelista: cùmque Abbas supplex rogaret, ut intra cellam suam ingredi dignaretur, negasse illam, eò quòd adversarium suum intùs inclusum haberet. Tum verò Cyriacum animo graviter anxium cùm solus in cella habitaret, formidasse, num ipse fuisset nomine adversarii à sanctissima Virgine designatus; eùmque animo angeretur, nec tamen recordari posset, cujusnam offensæ reus apud eam esset, ad leniendum conceptum animo mœrorem, cepisse librum mutuò ante aliquos dies ab Hesychio Jerosolymitanæ Ecclesiæ Presbytero acceptum, quem evolvendo invenit adjunctos duos impii Nestorii libros, qua perspecta re, credidit de hoc adversario conquestam fuisse Virginem Mariam: neque distulit illum ad Presbyterum, à quo acceperat, comportare, eique quid sibi accidisset, enarrare. Quo audito ille ab eo volumine duos Nestorii libros, excidit, eosque igni tradidit, dicens: *Non manebis in cella mea sanctæ DEI Genitricis semperque Virginis Mariæ inimicus.*

16. Can. X. *Quoniam nonnulli Clerici canonicam constitutionem prætergredientes sua relicta parœcia in alias parœcias excurrunt, ut plurimùm autem in hanc à Deo custoditam & Imperatoriam urbem, & apud Principes assident, & in eorum oratoriis divina ministeria faciunt; eos sine proprio Episcopo non licet in quavis æde vel Ecclesia recipi: Si quis autem hoc fecerit & perseveraverit, deponatur. Quicunque autem cum prædictorum Sacerdotum consensu hoc faciunt, non licet eis curas sæculares & mundanas suscipere, ut qui sint à canonibus prohibiti hoc facere. Si quis autem eorum, qui majores, id est, curatores appellantur, curationem obtinere deprehensus fuerit; vel cesset, vel deponatur: potiùs autem se offerat ad docendos filios & servos, legens eis Divinas Scripturas. Ad hoc enim etiam Sacerdotium sortitus est.*

Duæ res isto Canone prohibentur; primùm ne injussu proprii Episcopi Clericus extra propriam diœcesim excurrat, aut ad Ecclesiastica ministeria ullibi recipiatur. Secundò, ne clerici negotiationibus, aut profanis ministeriis se addicant. Quod primum est, de Clericorum excursionibus absque licentia proprii eorum Episcopi, statutum fuerat Nicæni primi Concilii canonibus 5. & 16. Itemque Sardicensibus can. 18. & 19. aut secundùm Græcam editionem can. 15. & 16. & Antiochenæ Synodi can. 3. & insuper Chalcedonensis can. 5. can. 13. can. 20. & can. 23. Prætereaque Laodiceno can. 48. relato dist. 5. de consecr. c. non oportet 36. his accedat Apostolorum can. 13. & 15. Altera demùm pars de sæcularibus negotiis aut profanis ministeriis, quæ Clericis interdicuntur, habetur Apostolorum can. 7. præterea can. Apost. 20. Clerici vetantur pro aliis fidejubere. Concilium quoque Carthaginense III. canone 15. hæc decernit: *Item placuit, ut Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel Clerici non sint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi vel inhonesto negotio victum quærant; quia respicere debeant scriptum esse ab Apostolo: Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus.* Idem statuitur Chalcedonensi can. 4. & Arelatensis II. Concilii can. 14.

17. Can. XI. *Cùm omnes sacros Canones custodire teneamur, & eum qui statuit, in unaquaque Ecclesia œconomos esse, inviolabilem modis omnibus custodire debemus. Et si quidem unusquisque Metropolitanus in sua Ecclesia constituerit œconomum, benè utique habet: sin autem, ex autoritate propria Constantinopoleos Episcopo licentia est præponendi œconomum in ejus Ecclesia: similiter & Metropolitanis, si Episcopi, qui sub ipsis sunt, non satagerint œconomos statuere in suis Ecclesiis. Idipsum autem servandum est etiam in Monasteriis.*

Porrò loco isto allegatus canon est num. 26. in Concil. Chalcedonensi, cujus hæc sunt verba: *Quoniam in nonnullis Ecclesiis, ut sæpè à nobis auditum est, Episcopi absque œconomo tractant res Ecclesiasticas; placuit omnem Ecclesiam Episcopum habentem ex proprio Clero œconomum habere: ut nec sine testibus sit Ecclesiæ administratio, nec ideo res ejus dissipentur, & probrum atque dedecus Ecclesiæ inuratur. Si autem hoc non fecerit, eum divinis etiam canonibus subjici.* Legitur etiam apud Gratianum c. quia in quibusdam, dist. 89. Antequam Ecclesiarum œconomi fuissent instituti, facillimum Episcopis erat proventus Ecclesiarum expilare. Siquidem Apostolis ascriptus can. 40. aliàs 41. omnium Ecclesiæ proventuum curam Episcopis addixit, cujus hanc profert rationem; quia cùm illis animarum cura committatur, non est eis diffidendum in temporalium administratione. Quæ eadem sanctio & ratio iteratur per can. 24. Antiocheni sub Julio Papa celebrati Concilii. Quia tamen periculosum est ei, qui nulli sit rationi obnoxius, opes Ecclesiæ credere; tutius & cautius posterior Ecclesiæ dispositio œconomos eligi voluit ad temporalium Ecclesiæ rerum curam

& di-

& distributionem, qui sint ὑπεύθυνοι, hoc est, *reddendis gestionis suæ ratiociniis obnoxii*.

Can.XII. *Si quis Episcopus, vel Monasterii Præfectus inventus fuerit ex Episcopatus vel Monasterii agris, in Principis alicujus manus alienare, vel alteri personæ tradere, nullius momenti sit traditio, ut SS. Apostolorum vult can. 39. qui dicit: Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & eas administret tanquam Deo intuente. Ne liceat autem ex eis quidquam sibi vendicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, elargiri. Si sint autem pauperes, ut pauperibus suppeditet: sed non eorum prætextu res Ecclesiæ venundet. Sin autem detrimentum Ecclesiæ afferre causetur, ne quidquam ex agro emolumenti percipi, nec sic quidem Principibus, qui sunt eo loco, alienet prædium, sed clericis vel agricolis. Sin autem improba aliqua calliditate utentur, & à clerico vel agricola Princeps agrum emerit: sic quoque nullius sit momenti venditio, & Episcopatui, vel Monasterio restituatur. Porrò Episcopus, vel Monasterii Præfectus, qui hoc fecerit, exturbetur quidem Episcopus ab Episcopatu; Monasterij verò Præfectus, à Monasterio, ut qui malè dissipent, quæ non congregaverunt.*

Can.XIV. *Quòd Ordo in Sacerdotio versatur, est omnibus manifestum, & Sacerdotis munera exactè servare DEO gratum est. Quoniam verò videmus nonnullos à pueris tonsuram Clerici accipientes, nondum verò accepta Episcopi manuum impositione in congregatione è suggestu legentes, & id non canonicè facientes; hoc à præsenti canone fieri non permittimus. Hoc ipsum autem etiam in Monachos servari; Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio Monasterio tantùm unicuique Monasterij Præfecto facere, si ipsi Præfecto scilicet ab Episcopo adhibita sit manus impositio ad Abbatialem dignitatem, dum sit & ipse Presbyter. Similiter & ex antiqua consuetudine Chorepiscopos Episcopi permissu oportet Lectores ordinare.*

Habetur etiam in c. quoniam, dist. 69. Hic observa vetus privilegium Abbatum consecratorum circa minorum Ordinum erga subditos Monachos collationem.

18 Can.XV. *Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesiis non collocetur: hoc enim est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audivimus, non posse quempiam dominis duobus servire; vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel unum sustinebit, & alterum contemnet. Unusquisque ergo (ut vox est Apostolica) in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in una Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Ecclesiasticis negotijs, ea à DEO sunt aliena. Ad hujus autem vitæ usum sunt diversa studia. Ex ijs ergo si quis velit ea quæ sunt corpori ad usum necessaria, comparet. Dixit enim Apostolus, usui meo, & ijs qui mecum sunt, subministraverunt manus meæ. Et hoc quidem in hac custodita à Deo civitate. In ijs autem quæ extra sunt locis, propter hominum inopiam permittatur.*

Refertur à Gratiano c. Clericus, 21. q. 1. hoc idem sanciverat Chalcedonensis Synodi can. 10. interdicens, ne quisquam clericus duarum civitatum Ecclesiis adscribatur. Pari ratione cavetur in Concilio Agathensi can. 57. & in Epaonensi can. 9. & in generali Lateranensi IV. sub Innocentio III. can. 29. in Tridentino sess. 6. cap. 4. & sess. 24. c. 17. necnon in c. unum Abbatem, 21. p. 1. ne unus duabus Ecclesiis clericus, & ne unus duobus Monasteriis præficiatur Abbas. Jus quoque civile non permittit duplicem in uno militiam, seu duobus meriti singulis aut stipendiis, l. his quidem, C. qui militare non pos. lib. 12. sed hanc ex re nata quæstionem paulò dilucidius discutiamus.

19. Canonum periti duplicem norunt plurium præbendarum seu beneficiorum incompatibilitatem; primi scilicet generis, & secundi. Incompatibilitas primi generis ea est, ut secundo per pacificam possessionem obtento beneficio, primum reipsa vacet statim, c. de multa de præben. & extrav. execrabilis, eod. tit. in communib. & c. literas, de concess. præben. & c. cum in cunctis 7. §. cùm verò, de electio. Secundi generis incompatibilitas ea est, qua simul nequeant licitè plura teneri beneficia, nisi accedat rationabilis dispensatio Superioris, id est, quæ justa causa nitatur: nec ideo tamen vacant priora beneficia per posterioris adeptionem, quamvis nulla fuerit impetrata dispensatio; & præterea horum alterum possit congruum victum proviso suppeditare. Etenim si singula non sufficiant honestæ sustentationi, possunt duo simplicia beneficia licitè citra dispensationem possideri, juxta istud Tridentinum decretum sess. 24. cap. 17. *Statuit sancta Synodus, ut imposterum unum tantum beneficium singulis conferatur: quod quidem si ad vitam honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliquod simplex beneficium, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre.* Atque iste ipse quem exponimus Nicænus canon diserte ea de causa extra urbem Imperialem posse pluribus Ecclesiis Clericum unum addici docet. Constantinopoli quippe facilius esse Clericis citra plurium præbendarum possessionem vitam honestè tueri, sive, ut indicat, apud procerum familias sacra ministeria domi, vel in agro ex Episcopi venia celebrando; sive filiorum aut famulorum institutioni tum ad bonas literas, tum ad pietatem operam navando, exclusis tamen omninò sæcularibus præfecturis, aut vilioribus obsequiis; sive demùm aut publicè, aut privatim honestas scientias & disciplinas edocendo; sive Xenodochiis aliisque piis domibus, aut etiam Sanctimonialium cœnobiis sacram Præfecturam exercendo: sive denique Apostolico Pauli exemplo propriis manibus honestè laborando.

20. At verò ad primi generis incompatibilitatem pertinent duæ simul dignitates, ut duo Episcopatus, duo Decanatus, aut unus Decanatus cum Præpositura simul, vel cum Archidiaconatu. Item plures Parochiæ, aliave curata Sacerdotia. Præterea plures in eadem Ecclesia personatus, aut dignitates etiam citra curam animarum. Denique plures sub eodem tecto uniformes præbendæ, ut sunt duo Canonicatus quantumvis simplices, c. literas de conces. præben. Ista quoque incompatibilitas extenditur ad Episcopum, qui statim atque consecrationem suscepit, & bonorum Episcopalium fructu gaudet, (non enim hic Episcopi comprehenduntur merè titulares, & Episcopalium proventuum proprietate non perfruentes) aut etiam elapso tempore quod Canones consecrationi Episcopali præfixerunt, amittit illicò jure ipso, quæcunque prius habebat, beneficia, nisi Apostolicæ dispensatione Sedis fuerit præmunitus, c. cùm in cunctis 7. §. cùm verò, de electio. Sed si pauper sit Episcopus, poterit ei adhuc post consecrationem simplex aliquod conferri beneficium. Tametsi enim quæ prius tenuerat, amittat, non est tamen ad posteriora simplicia inhabilis, ut docent Martinus Navarra, Lessius, aliique communiter. Nec tantùm circa prædicta versatur prima illa beneficiorum incompatibilitas, inducens ipso facto pristini quo quis fuerat provisus beneficii vacationem; sed etiam circa Curatum beneficium cum aliis simul, quæ quamvis simplicia sint, residendi tamen obligationem annexam habent; qualia sunt quæ jurisdictionem annexam habent, vel chorum, ut sunt Canonicatus, nisi his unita sit cura, per Vicarium ab Episcopo approbatum & titulatum exercenda. Veruntamen si contingat, Curatum beneficium minimè sufficere ad convenientem ejus qui provisus fuit, sustentationem, potestatem habet collator absque alia dispensatione conferendi ei, qui provisus est, simplex aliquod beneficium residentiæ non alligatum, juxta Tridentinam definitionem sess. 24. cap. 17. Sapienter verò docet Angelicus Doctor

Aquinas quodlib. 9. artic. 15. Quædam rerum genera ita esse ex se mala, ut nulla circumstantia possint a malo excusari, quale est adulterium. Alia, mali quidem speciem habentia, quæ tamen adhibitis debitis circumstantiis bona sint. Hujusmodi est homicidium, nam si fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, id est necessariæ, aut in reipublicæ utilitatem & secundum leges, bonum est. Et sub hoc genere collocat S. Thomas beneficiorum Ecclesiasticorum pluralitatem. Alia denique neque per se mala sunt, neque mali speciem habent, sed solam ad bonum aut ad malum indifferentiam, ut ambulare, loqui, dormire.

Can. XVI. *Omnis luxus & ornatus corporeus est a Sacerdotali statu alienus; Episcopum ergo vel Clericos, qui se splendididis & insignibus vestibus exornant, corrigere oportet; sin autem permaneant, pœnæ subjici: similiter & eos qui sunt unguentis delibuti. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in malitiæ reprehensionem incurrit, ut ait magnus Basilius. A superioribus enim usque temporibus, omnis vir Sacerdotalis cum moderato & honesto vestimento induebatur: Sed nec ex sericis texturis variatam quis vestem habebat, neque in extremis vestibus adjecta erant alieni coloris additamenta. Ex Divina enim lingua audierunt, quod qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.*

Notissimus est Concilii Carthaginensis IV. canon 45. *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu suo probet; & nec vestibus nec calceamentis decorem quærat.* Superius require can. Narbonensis Concilii anni 589.

21. Can. XVII. *Quidam Monachi suis monasteriis relictis, ut qui imperare desiderent & parere recusent, oratoria ædificare aggrediuntur, cum ea non habeant quæ ad perfectionem pertinent. Si quis hoc ergo facere aggressus fuerit, prohibeatur ab ejus loci Episcopo.*

Licentia illa indiscreta, qua tunc temporis laborabant ambitiosi Monachi, subesse renuentes, & præesse ambientes, jam nostris temporibus ad Moniales ita pervasit, ut cum nequeant Prælati pacem inter eas conciliare, ac sedare discordias & partialitates, quas mutua regendi æmulatio accendit, nullum aliud supersit remedium, præter novas Parthenonum fundationes, quas quotidie videmus pessime succedere, atque ad suppressionem terminari propter rerum omnium temporalium inopiam, victusque necessarii penuriam, quam auget mala temporalium administratio ac potius dissipatio, vel etiam ob novas internascentes regendi ambitiones, ob quas necesse judicatur esse remedium novas quærendi sedes, ne dissensiones in immensum excrescant; & sic multiplicantur improvidæ fundationes, & verificatur Isaiæ vaticinium cap. 9. ℣. 3. *Multiplicasti gentem, sed non magnificasti lætitiam.*

22. Can. XVIII. *Sine offensione estote etiam iis qui extra sunt, inquit Divinus Apostolus, 1. Cor. 10. Mulieres autem in Episcopiis vel Monasteriis versari est omnis offensionis causa. Si quis ergo ancillam, vel liberam, in Episcopio possidere deprehensus sit, vel in Monasterio ad ministeriam aliquod obeundum, puniatur: sin autem perseveret, deponatur.*

Can. XIX. *Tanta execrabilis avaritiæ labes Ecclesiarum præfectos invasit, ut nonnulli horum virorum ac mulierum, qui pii ac religiosi dicuntur, Dominici mandati obliti fallantur; & eos qui ad Sacerdotalem Ordinem, aut ad vitam monasticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum est consilium, universum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Basilius; nec enim licet DEO servire & mammonæ. Si quis ergo inventus fuerit hoc facere; qui hoc facit, si sit quidem Episcopus, vel Monasterii Præfectus, vel ex Sacerdotali ordine, vel cesset, vel deponatur, ut vult secundus Canon Chalcedonensis Synodi. Sin autem Monasterii Præfecta, a Monasterio extrudatur, & alii Monasterio tradatur ad subjectionem. Similiter & Monasterii Præfectus, qui Presbyterii ordinationem habet. De iis autem quæ dantur liberis a parentibus instar dotis; vel de rebus suis propriis oblatis profitentibus iis, qui ea offerunt, esse Deo consecrata, statuimus, ut sive maneant, sive exeant, ea in Monasterio maneant, at fuit eorum professio; nisi is, qui præest, in culpa fuerit.*

Inferius requirito canones 63. & 64. Concilii quarti Lateranensis generalis sub Innocentio III. & subjectam eidem Concilio dissertationem nostram de pactionibus simoniacis in Monasteriorum ingressu.

23. Can. XX. *A præsenti statuimus non fieri duplex Monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum & offensio. Si qui autem volunt cum cognatis mundo renunciare, & vitam sequi monasticam, viros quidem oportet in virorum Monasteria discedere, fœminas autem ingredi in mulierum Monasteria; hoc enim est Deo acceptum. Quæ autem hucusque duplicia fuerunt, serventur secundum canonem sancti Patris nostri Basilii; & secundum ejus constitutionem ita regantur. In uno autem Monasterio ne versentur Monachi & Monachæ. Adulterium enim media conversatione inest. Nec Monachus liberè cum Monacha, nec Monacha cum Monacho seorsum confabuletur; nec cubet Monachus in fœminarum Monasterio, nec cum Monacha seorsum comedat. Et quando quæ sunt vitæ necessaria a parte virorum, ad Regulares fœminas deferuntur, extra portam hæc accipiant Monasterii muliebris Præfecta cum aliqua monacha. Si autem eveniat, ut aliquam velit cognatam Monachus aspicere, præsente Præfecta cum ea colloquatur exiguo & brevi sermone, & mox ab ea recedat.*

Duplex Monasterium canone isto prohibitum duo comprehendebat contigua Monasteria, unum Monachorum, alterum Monialium, instituto invicem, mutuaque administratione ac directione colligatorum, in quibus contiguitas illa, superflua colloquia, & eo periculosiora quò erant occultiora, fovere solebat. Magnus verò Basilius Monasticæ disciplinæ pater ac legislator, in hujusmodi minime necessaria diversos inter sexus colloquia quam rarissima & brevissima esse præcipit, atque ex his seu pestiferis fontibus omnem depravationem morumque relaxationem scaturire admonet, dicens in libro constitutionum Monasticarum cap. 3. *Quocirca fugienda in primis cum mulieribus nobis congressiones sunt, & collocutiones: neque ad eas unquam accedendum, nisi cum gravissima nos aliqua ad eas necessitas impellit, ut aliter facere non possimus. Atque ipsa enim etiam ubi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus atque ab igne cavendum est, adeo ut quam ocissime nulla mora ab istis nos extricemus. Animadverte enim quid de hac re Sapientia dicat: Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Idemque cap. 11. hujusmodi conversationes non aliter metitur quam verborum ad virtutes parandas utilitate, aut rei opportune gerendæ necessitate, ἢ περὶ ἀρετῆς ἐν καιρῷ διαλέγεσθαι, ἢ πρὸς τὴν ἐπείγουσαν τε καὶ κατεπείγουσαν χρείαν τοῖς λόγοις χρῆσθαι. Qui autem in alio quovis genere sermones versentur, ii rejici tanquam supervacanei ac inutiles debent, τοὺς δὲ λοιποὺς ὡς περιττοὺς καὶ ἀνωφελεῖς παραιτεῖσθαι λόγους. Huc pariter spectant ad evitanda periculosa consortia regulæ magni Basilii: *Non habeat Monachus ad Monacham aditum; vel Monacha ad Monachum secreto ad colloquium. Et non cubet Monachus in muliebri Monasterio: & si contigerit ut aliquam propinquam suam videre velit Monachus, in præsentia Præfectæ huic colloquatur per modica & compendiosa verba, & in brevi ab ea discedat.* Videte superius alia huc pertinentia, ad

can.

can. 28. Concilii Agathensis, jubentem diversorum sexuum Monasteria longè invicem esse remota. Similia huc pertinentia revise superius ad can. 6. Concilii Tolet. I.

Can. XXI. *Non oportet Monachum, vel Monacham proprium relinquere Monasterium, & ad aliud se conferre. Si hoc ipsum autem contigerit, ipsum ut hospitem accipi est necessarium: sed enim recipi sine mente ejus Præfecti non convenit.*

DIATRIBA DE IMAGINIBUS *& earum cultu.*

1. QUæcunque instituitur disputatio, a nominis de quo disceptatur, significatione exordienda est, ne illius ignoratione aut confusione res de qua disceptatur, in incerto sit: ipsique disputantes frustra temereque contendant, & quasi genus illud gladiatorum, qui obvelatis oculis in arena dimicabant, quosque antiquitas vocabat Andabatas, gladios in incertum per aera ventilent. In primis hoc tenendum, longè diversa esse significata vocum imaginis, & idoli. Tradunt enim Origenes homil. 8. in Exod. & Theodoretus q. 38. in Exod. exponentes locum Exodi cap. 20. *Non facies sculptile*, quod Interpretes 70. vertunt εἴδωλον, inter imaginem & idolum hoc esse discrimen, quod Imago sit vera rei repræsentatæ similitudo, ut contingit in hominis aut leonis repræsentatione picta vel sculpta: etymon enim imaginis, est ab imitando: Idolum autem sit falsa similitudo, id referens quod revera non est; ut cum gentiles statuas repræsentabant Palladis, aut Veneris, quasi numinum, illa signa non nisi idola erant, quia Deos fœminini sexus effingebant, quales nec dii sunt, nec esse possunt. Quod enim non est, prorsus repræsentari non potest. Ex quo perspicuum fit, imagines Christi, aut Sanctorum non esse idola. Sed neque Trinitatis, aut Angelorum, tametsi humanam referant figuram, non enim fiunt ad repræsentandam Trinitatis aut Angelorum naturam seu substantiam, sed ad exprimendam formam, in qua Sanctis olim Patribus apparuisse ipsæ docent Scripturæ, vel certè ipsorum proprietates.

2. Istud vocum discrimen astruitur inde, quià Scriptura sacra nusquam idoli nomen attribuit veræ imagini, sed solum gentilium simulacris falsos deos referentibus. Sacra eloquia vocant Filium Dei, imaginem Patris, Sap. 7. Colos. 1. & Hebr. 1. at nunquam idolum Patris. Et 3. Reg. 7. dicitur fecisse Salomonem ad ornatum templi imagines Cherubin ad similitudinem ac effigiem hominum, præterea que imagines boum, leonum, palmarum, malogranatorum, nec usquam tamen vocantur idola, quia scilicet verarum rerum similitudini conformabantur. Atque in veteri Testamento idola vocantur ordinariè (ælilim,) hoc est *nihilum*, seu *res nihili*; cujus radix ducitur a negativa (al) *non*, *nequaquam*, *ne*. Ut Levit. 19. 28. & alibi; vel (onim) ab (aven,) quod est *vanitas*, *peccatum*. Ut Num. 23. Oseæ 6. & alibi passim. Nonunquam etiam (schækar) quod est *falsitas*, *mendatium*, ut observàt Hieronymus in Oseæ 7. Denique Habacuch. 2. dicit Scriptura: *Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus conflatile, & imaginem falsam?* Ubi evidenter dicitur idolum imago falsa. Cui suffragatur Plato in Theeteto, cum ait: ψευδῆ καὶ εἴδωλα πλεῖστον τετεχνωμένας τῶ ἀληθοῦς, *mendacia & idola pluris facientes quam veritatem*: quo loco idolum cum mendacio adjunxit, opposuitque veritati. Tertullianus quoque lib. de idololatria docet, idolum esse diminutivum a vocabulo εἶδος quod *formam* ac *speciem* significat, esseque idolum exilem formam ac tenuem non solum quantitate, sed etiam perfectione. Humerus quoque Odysseæ lib. 11. & Lucianus in Dialogo mortui, vocant idola mortuorum, spectra, & umbras inanes, quæ cum apparentiam corporum exhibeant, nihil tamen solidi habent, sed inanes & vacuæ sunt. Simile quid etiam habet vox *simulacri*. Semper enim ubi novi Testamenti textus Græcus habet εἴδωλα, Latinus Interpres reddit *simulacra*, ut Actor. 7. ℣. 41. & 15. ℣. 20. & 29. Item 17. ℣. 23. Et Pauli Apostoli 1. Cor. 12. ℣. 2. & Colos. 3. ℣. 5. Item 1. Thes. 1. ℣. 9. Item 1. Joan. 5. ℣. 20. Et Apoc. 9. ℣. 20. Quinetiam disertè ait Paulus 1. Cor. 8. *Scimus quia nihil est idolum in mundo*. Nam etsi sit aliquid secundum materiam, nihil tamen est formaliter, cum id repræsentet quod nihil est. Ipsa verò simulacra potius a voce simulandi, quam a similitudine deducuntur.

3. Vocabulum verò Hebraicum (pæsæl) & quod Latine idem exprimit *sculptile*, indifferentem habet sive in bonum sive in malum significationem: neque absolutè in Decalogo prohibetur, sed tantum respectivè & secundum quod: (pasal) enim quod est *sculpere*, & inde ductum (pæsæl) *sculptile*, non vetantur a Deo nisi respectivè ad ea quæ proximè præcedunt. *Non erunt tibi Dei alii*, & quæ proximè subsequuntur: *Non adorabis ea neque coles*. Alioqui enim illicitum esset sculpere trabes, ostia, fenestras: Et prohibitionem Decalogi elevaret ac convelleret fabricatio Cherubinorum, boum, leonum, palmarum in ipso Tabernaculo & Templo; nec non serpentis ænei jussu Dei a Moyse fabricati, nisi prohibitio faciendi omnem similitudinem eorum quæ in cælo, & in terra, & sub aquis sunt, in Decalogo expressa, intelligenda esset secundum ea quæ præcedunt & subsequuntur ibidem verba, idololatriæ seu falsorum Deorum prohibitiva, tum Exodi 20. tum Deuteronom. 5.

4. Hic jam quæritur, liceatne coloribus, aut sculptili, fusilive opere Deum sub humana figura repræsentare, cum id videatur Divinitati, quæ nullatenus corporalis, aut sensu corporeo est perspicabilis, esse injuriosum? Ipsaque divina oracula multis locis videantur reclamare, ut Deuteron. 4. *Memento quod Dominus loquutus sit in monte Horeb. Vocem verborum audisti, imaginem nullam vidisti: observa ergo teipsum ne forte deceptus facias tibi similitudinem ullam.* Et Isaiæ 40. *Cui similem fecistis Deum? Aut quam imaginem ponetis ei?* Et Isa. 46. *Cui similem fecistis me, & adæquastis & comparastis me? Qui confertis aurum de sacculo, & argentum de statera ponderatis, conducentes aurificem ut faciat Deum: & procidunt & adorant.* Denique Act. 17. ℣. 29. Paulus sic admonet: *Genus ergo cum simus Dei, non est existimandum auro, vel argento, vel lapidi artis sculpturæ, & cogitationi hominum divinum esse simile.* Ad germanam horum locorum intelligentiam, sciendum est, Judæis fuisse a Deo prohibitum, ne quas sive publice, sive privatim fabricarent divinitatis imagines, certò sciente, quam proclivis esset gens illa ad idololatriam gentilium, inter quos degebat, imitandam, ad quam etiam illorum exemplo quam frequentissimè dilabebatur, ut sacræ Historiæ compertum faciunt: cui ut obviaret periculo, non solum voluit Judæis omnia esse interdicta, quæ per se ac ac directè idololatriæ crimen involvebant, verum etiam occasiones etsi de se non illicitas, quæ rudi & inconstanti populo viam ad idololatriam aperuissent: quo in genere fuit illa per humanam artem humanæ figuræ expressio ad repræsentandum divinum numen. At verò ubi nullum imminebat ejusmodi periculum, Sanctis Patribus, & Prophetis, sub humana effigie non dubitavit Deus crebrò se manifestare: sub hujusmodi enim aspectu primis parentibus necdum a Paradiso exulibus se conspicabilem exhibuit deambulans ad auram post meridiem. Sic etiam scribitur Genes. 12. apparuisse Abrahamo in convalle illustri juxta Sichem. Rursus eidem apparuit Genes. 17. ejusque proni in terram cadentis adorationem suscepit. Iterumque Genes. 18. eidem se exhibuit sub figuris humanis trium Angelorum, quos sanctus Patriarcha adoravit in terram. Exodi 33. Moysi Deus posteriora sua, id est tergum ostendit. Propheta pariter Isaias cap. 6. vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum inter alatos Seraphim, dixitque: *Regem Dominum exercituum vidi oculis meis*. Michæas etiam 3. Reg. cap. 22. sic loquitur: *Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris & a sinistris.* Alias conticesco visiones, qualis est Jacobi Deum videntis innixum summitati scalæ. Ezechielis cap. 1. & 2. & Amos cap. 9. dicentis: *Vidi Dominum stantem super altare*. Sed præcipua digna est observatione visio Dei Patris Danieli manifestata c. 7. quem commemorat, Antiquum dierum, in throno sedentem, cujus capilli cani erant, & vestimentum ejus quasi nix album, ad quem accessit Filius hominis, (is ipse est Christus) cui Antiquus ille dierum dedit potestatem, honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ ipsi serviant. Ille scilicet Dei

Filius est, de quo vaticinatus est David Ps. 2. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Certè convincit Augustinus visionem illam Danieli exhibitam cap. 7. non aliam fuisse quam personæ Patris, lib. 2. de Trinit. cap. ultim. Qui idem eodem lib. cap. 11. asserit, in illis tribus viris qui Abrahæ apparuere, Gen. 18. sese exhibuisse tres divinas Personas Sanctissimæ Trinitatis.

5. Observandum modis duobus rem quampiam repræsentari posse. Primùm quidem, ad exprimendam illius formæ ac naturę similitudinem. Atque hac ratione res solæ corporeæ repræsentantur, quæ lineamentis & coloribus constant. Et si quis hoc modo Deum referre præsumeret, is proculdubio idolum efformaret. Altero autem modo potest depingi, exculpi aut conflari res merè spiritualis, non per propriam immediatamque similitudinem, sed per analogiam ac mysticas & metaphoricas significationes, quo modo pinguntur Angeli juvenes, alati, formosi, in agili quasi motu, nudisque pedibus, ad significandum eos viribus esse vegetos, celerrimè moveri, gratiis & virtutibus esse præditos. Atque hoc modo similitudo imperfecta inter Deum & hominem intercedit, qualis potest oculis nostris repræsentari. Nec modò Deus & Angeli, sed ipsę quoque virtutes, quæ mera sunt accidentia, sub humana figura effinguntur. Quinetiam in sacris Scripturis, ac præsertim in Apocalypsi Christus sub figura Agni repræsentatur & apparuit. Atque in hac ipsa Synodo VII. actio, 2. legitur Adriani Papæ ad Tarasium epistola approbans Christi Salvatoris imaginem sub Agni forma. Quæ eadem approbatio reperitur in actionibus 4. & 6. Spiritus quoque sanctus apparuisse legitur Matth. 3. sub effigie Columbæ; & Actuum Apost. 2. Spiritus sanctus discipulis se visibiliter manifestavit tanquam ignis. Eademque VII. Synodus act. 5. approbat eumdem divinum Spiritum depingi sub specie columbæ.

6. Jam verò de Imaginum cultu seu veneratione præsupponendum, eam esse relationem ac ordinem imaginis ad exemplar, ut delata imagini sive veneratio, sive contumelia, sub ea ratione qua imago est, ad ipsum exemplar redundet. Itaque civilis aliquis imagini Regis debetur honor, quia personæ ipsi Regis debetur civilis cultus, unde & illud concluditur, religiosum honorem imagini convenire, cujus exemplari religiosus debetur cultus. Narrat Gregorius Nazianzenus orat. 3. in Julianum, insignem ejus fraudem istam: Cùm enim esset in more positum, ut imagines Imperatorum civili adoratione ab omnibus adorarentur, proposuisse illum suam imaginem adorandam cum imagine Jovis de cœlo coronam & purpuram Imperatori deferentis, atque hinc inde Martem & Mercurium stantes, ipsumque gratanter conspicientes, ut si Christiani imaginem Juliani adorare detrectarent, punirentur quasi Principi rebelles; si verò cultum deferrent, objiceretur eis apostasiæ crimen ac violatæ Christianæ religionis, quasi Jovis, Martis, Mercuriique adoratoribus. Monet verò Naaianzenus, Christianos dolum non advertentes fuisse inculpabiles. Similiter imago capax est contumeliæ resilientis ad ipsius exemplar; sic enim in odium Domitiani dejectas fuisse à populo Romano ejus statuas, fœdatas, & per compita tractas, scribit Svetonius. Idemque in statuis Maximini ad ipsius dedecus factitatum refert Eusebius lib. 9. hist. Eccl. cap. 10. Notum insuper est, parum abfuisse Antiochenam civitatem ab integra eversione, per Theodosium Augustum excandescentem ob contumelias illatas Imperatricis Flaccillæ statuę ab insana & furente plebe.

7. Ex quibus infertur, ritè honorem deferri Christi, Sanctorumque Imaginibus, eumque sacrum ac religiosum, quatenus talis personis ipsorum defertur ac debetur. Quemadmodum Paulus Hebr. 9. confert Tabernaculum Mosaicum cum Cælo, Chrysostomus similiter homil. 36. ad 1. Corinth. Christianorum templa similitudinem referre cælorum asserit. Itaque cùm regia cæli suscipiat contineatque Christum & glorificatos ab eo Sanctos; justum pariter est, ut sacræ Basilicæ Christi Sanctorumque imaginibus decorentur, atque à Christi fidelibus congruos honores suscipiant. Magna tamen difficultas agitatur, utrùm par imaginibus debeatur veneratio ei, quæ ipsarum exemplaribus immediate debetur in cælo regnantibus?

8. Diversi Theologi in diversas abiere sententias, quæ ad tres differentias reducuntur, quarum prima hæc est, nullo modo colendam esse imaginem; sed ad imaginis præsentiam colendum esse duntaxat illius exemplar. Quæ sententia confirmatur duobus illis versibus, quos fama est fuisse compositos tempore Synodi VII. quique Venetiis visuntur in æde aurea antiquissimo opere incisi, & referuntur à Sabellico lib. 8. Enneadis 4.

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa.
Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in ipsa.

9. Huic opposita secunda sententia est: eumdem imagini honorem deberi qui exemplari debetur: & proinde Christi adorandam esse imaginem cultu latriæ, ejus verò genitricis Mariæ cultu hyperduliæ, & aliorum Sanctorum cultu duliæ. Assertores hujus sententiæ tribus potissimùm argumentis eam probant. Primò usum adducunt Ecclesiæ sic canentis: *O crux ave spes unica! auge piis justitiam, reisque dona veniam:* necnon adorationem ligni Crucis adhiberi solitam feria sexta Parasceves. Probant secundò verbis Hieronymi in epistola de obitu Paulæ, *Prostrata* (inquit) *ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat.* Tertiò denique ratione ista, quia scilicet mensura venerationis cujusque rei, est ipsa excellentia propter quam adoratur. At verò ratio cur adoratur imago, non alia est quam exemplaris excellentia. Igitur idem omninò cultus imagini debetur, qui & exemplari per eam repræsentato.

10. Sed hisce duobus sententiis ad opposita extrema vergentibus, tertia quæ media est sententia, debet prævalere. Nimirum imagines in seipsis & propriè honorandas quidem esse, attamen honore minori quàm exemplar. Et proinde nullam imaginem esse cultu latriæ adorandam. Imago enim nullam in se habet adorationis rationem seu causam præter eam, quam mutuatur ab exemplari, sed eam tamen imparem ac diminutam, nec enim propter se, sed propter aliud honoratur; ipsum autem exemplar propriè ac propter se, non verò per accidens sicut imago. Idipsum probatur autoritate hujus in qua versamur septimæ Synodi, quæ disertè duo ista declarat act. 7. & alibi passim; Primum quidem, Imagines esse venerandas, & in eos qui negant, anathema decernit. Secundò autem ibidem declarat, Imagines esse adorandas, sed non veneratione latriæ. Eademque in Synodo actio. 1. Basilius Ancyranus, & act. 3. Constantinus Cypri Episcopus hæresim abjurantes, pronunciant, se recipere & colere imagines sacras, non tamen veneratione latriæ. Joannes etiam Damascenus lib. 1. & 3. Apologetico sæpius repetit, Imagines honorari debere, sed nullo modo latria. Augustinus etiam epist. 119. cap. 11. *Probibetur* (inquit) *coli aliqua in figmentis hominum Dei similitudo; non quia non habet imaginem Deus, sed quia nulla imago ejus coli debet, nisi illa qua hoc est quod ipse,* His adstipulatur Gregorius Papa Magnus lib. 7. epist. 109. & lib. 9. epist. 9. monens Serenum Massiliæ Episcopum ut populum instruat, ne Imagines adoret. Et posterioris sæculi Concilium Senonense can. 14. & Moguntinum can. 41. jubent à Concionatoribus moneri populos, ne Imagines adorent. Quæ quidem omnia intelligenda sunt conformiter ad Nicænam hanc Synodum de cultu latriæ; cum alioqui eadem Synodus evidenter definiat, pias Imagines sub pœna anathematis esse venerandas. Qui verò Scholastici Theologi etiam latriæ cultum imaginibus Christi ac Dei adjudicant, ne videantur absolutè contradicere Nicænæ definitioni, aliisque autoritatibus cultum latriæ ab imaginibus removentibus, distinguunt inter latriam absolutam, & respectivam, seu eam quæ exhibetur alicui propter se, & eam, quæ debetur propter aliud; voluntque has autoritates loqui de prima respectu imaginum, sed non de secunda. Cæterùm in mysteriis fidei ad populum exponendis loquendi modum à Conciliis sanctisque Patribus præscriptum sequi debemus, qui simpliciter negant Imaginibus latriæ cultum. Quinetiam hæc ipsa Synodus VII. in eadem act. 7. non solum dicit Imaginem Christi non esse latria adorandam; sed & hoc addit, imagines non aliter adorari quàm adoretur liber Evangeliorum & sacra vasa; Nemo autem dixerit Evangeliorum librum, vel vasa sacra ullo modo latriæ cultu adorari.

11. Ad objectiones autem ut eas diluamus, Respondeo ad primam de Hymni parte, *O Crux! ave spes unica,* deque adoratione crucis die Parasceves, ibi spectari Christum,

ejusque

ejusque imaginem Crucifixi, ut unum quid ea duobus compositum scilicet exemplari & imagine; Christum verò per se & propriè adorari & invocari, ita ut ad eum immediatè terminetur adoratio; imago verò non aliter quam ut memoriale respiciciatur. Qua ratione etiam aliquis Concionator oculos convertendo ad imaginem Crucifixi hæc dicere non prohibetur: *Tu Domine Creator noster, tu Salvator noster, tu nos pretioso tuo sanguine redemisti*. Similis est responsio ad locum Hieronymi allegatum: non enim refert Crucem a Paula propriè fuisse adoratam; sed quod ante Crucem prostrata Christum adorabat, quem in Cruce repræsentatum conspiciebat. Atque in totus latriæ cultus ad Christum directè referebatur. Ad tertium verò quod objicitur: Respondeo admittendo quidem cum Divo Thoma, unum esse motum animi ad Imaginem & exemplar; nego tamen parem esse utrobique cultum. Vel enim exemplar tunc concipitur & adoratur tanquam principale objectum, vel non: id est vel concipitur & adoratur ipse Christus in recto, tanquam in imagine refulgens; vel è diverso concipio & adoro imaginem ut Christi imaginem, ita ut Christus in obliquo ponatur, non in recto: Si primum, tunc adoratio est latriæ, fertur enim per se in Christum, in imaginem autem solum per accidens. Si secundum, tunc adoratio fertur quidem in imaginem objectivè per se, & consequenter in Christum, sed non est adoratio veræ latriæ, sed longè inferior. Si quis replicet hoc modo: Christo convenit adoratio veræ latriæ: si ergo ista terminetur ad Christum, non alius erit speciei quam veræ latriæ. Iusisto ergo Christo convenire veram latriam quoties adoratur ut in se, est sed non quando adoratur ut est imagine per participationem. Quemadmodum qui honorat Regis famulum, honorat ipsum consequenter Regem: longè tamen aliter ac minore cultu Regem honorat in famulo, quam si Regem ipsum in persona propria veneraretur: ita ratiocinatur Bellarminus.

21. His pro coronide adjungenda est Concilii Tridentini sententia sess. 25. *Imagines porro* (inquit) *Christi, Deiparæ Virginis, aliorumque Sanctorum, in Templis habendas præsertim, & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quod credatur aliqua inesse in iis divinitas, aut virtus, propter quam sint colendæ; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia sit in imaginibus figenda; veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem collocabant; sed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus; & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.*

23. *Illud verò diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis picturis vel aliis similitudinibus expressas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei assidue commemorandis & recolendis: tum verò ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi; non solum quia admonetur populus beneficiorum & munerum quæ a Christo sibi collata sunt, sed etiam quia Dei per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro eis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant; excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit: anathema sit. In has autem sanctas & salutares observationes si qui abusus obrepserint, eos prorsus aboleri sancta Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Quod si aliquando historias & narrationes sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus non propterea divinitatem figurari, quasi corporis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Omnis porrò superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum sacro usu tollatur: omnis turpis quæstus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur; ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur; & Sanctorum celebratione ac reliquiarum visitatione homines ad comessationes atque ebrietates non abutantur; quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum ac lasciviam agantur. Postremò tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præposterè, aut tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhonestum appareat, cum domum Dei deceat sanctitudo.* Hæc sanctissimè & sapientissimè Tridentini Patres.

CONCILIUM FOROJULIENSE an. 791.

1. FOrumjulium oppidum in Italiæ decima regione, successit in locum Aquilejæ ab Attila Hunnorum Rege eversæ. Huc igitur sub Paulino Episcopo (quem Carolus ipse Magnus in sua ad Elipandum epistola, & Valafridus Strabo, qui Ludovico Pio Caroli Magni filio imperante floruit, vocant Forojuliensem Patriarcham) convenit Synodus ista, ad asserendam sanctissimæ Trinitatis atque Incarnationis Verbi fidem, summo existente Pontifice Adriano Primo, Carolo Magno imperatore, anno Christi 791. In primis adversus Sabellium definitæ sunt trium divinarum Personarum distinctiones ac proprietates: earumdemque, adversus Arium & Macedonium, æternitas, consubstantialitas, æqualitas, & secundum essentiam identitas. Determinatum est, Filium ex Patre, & Spiritum sanctum ea Patre Filioque procedere ab æterno. Filium insuper de Spiritu sancto in ultimis diebus ex Virgine verè Deipara incarnatum, genitum & natum, in duabus naturis distinctis inconfusisque Divina humanaque subsistere in unica Divini æternique Verbis persona: Eumdemque secundum Divinitatem, & secundum pariter assumptam humanitatis naturam, unicum esse DEI Patris Filium, non putativum, sed verum; non adoptivum, sed naturalem, propter Personæ individuam unitatem.

2. Processum deinde est ad Canones, quibus disciplinam sacram in Ecclesiis stabiliri oportebat. Horum primo, simoniaca perversitas ab Ecclesia eliminatur. Secundo Canone, vitæ morumque integritas & prædicationis sinceritas Pastoribus injungitur. III. Victus sobrietas indicitur. IV. Fœminarum cohabitatio etiam nullatenus suspectarum Clericis interdicitur, ne harum velamine, aliis quibuscumque, quæ suspicionem & flagitii causam inducere queant, accessus aperiatur. V. Sæcularia omnia negotia Clericis prohibentur. VI. Iisdem vetantur mundanæ dignitates, fastus sæculares, lusus indecori, venationes, & alii quam Ecclesiastici cantus. Deinde omnibus fidelibus clandestinæ nuptiæ interdicuntur: arcentur impuberum matrimonia. X. Adductis sancti Doctoris Hieronymi verbis declaratur illicitum, prætextu adulterii unius conjugum, quandiu pars adulterii rea vivit, alterum matrimonium. XI. Providet Monialium clausuræ, ne quis clericus, aut etiam archimandrita prætextu visitationis, aut Divini Verbi prædicationis, nisi de licentia Episcopi, claustra earum ingrediatur: neque ulli Moniali fas sit etiam prætextu sacrorum locorum invisendorum pedes extra claustra efferre.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE an. 794.

1. DUæ sunt in Germania hujus nominis civitates, nimirum Francofordium ad amnem Oderam, & Francofordium ad fluenta Mœni. In ista ad Mœnum civitate coactum est anno Christi 794. communi Zachariæ Pontificis primi, & Caroli Magni conspiratione, celeberrimum istud Concilium. Huc enim ex toto Occidente, Italia, Gallia, Hispania, Germania, & Anglia, trecenti confluxerunt Episcopi: cui præsens ipse Carolus interfuit, duoque Apostolici Legati Theophilactus & Stephanus, ut Ado perhibet in Chronico. Hujus convocandi causam dedit hæresis Hispanos duos Episcopos habens autores, Elipandum Toletanum & Felicem Urgelitanum, quæ tota Hispania grassabatur. Hi namque Nestorianam hæresim ab inferis reducentes, duas in Christo JESU personas asserebant invicem distinctas, Divinam, secundum quam naturalis Filius Dei erat, & humanam alteram, cui dignitatem Filii Dei abrogabant, nihil aliud esse asserentes, quam Filium Dei adoptivum ac ascititium. Hæc eadem hæresis paulò antè fuerat in duobus Conciliis proscripta, damnataque in Forojuliensi sub Forojulii Episcopo & Patriarcha Paulino, cui Petrus assidebat Mediolani Archiepiscopus, anno 791. Deinde anno sequenti

in Ratisbonensi ad Danubium Synodo, in qua Felix ipse Urgelitanus pœnitentia ductus suam damnavit hæresim, qui per Angilbertum Abbatem inde Romam deductus veniam & reconciliationem a Zacharia Pontifice recepit, & in civitatem regressus est Urgelitanam. Veruntamen iterum ab Elipando seductus, quasi sus lota se rursus volutabro immersit, & vomitam hæresim quasi canis resorbuit. Horum uterque cum sequacibus suis primo ipso Francofordiensi canone sententia damnationis fuit inustus.

2. Secundus qui circumfertur Francofordiensis Canon, circa Imagines, usque adeò mendaciis perplexus involutusque est, ut nullo Ariadneo filo ex isto labyrintho se quisquam expedire queat. Constantinopolim, quæ est in Thraciæ provincia, collocat in provincia Bithyniæ. Synodum Constantinopoli habitam decrevisse refert, ut imaginibus Sanctorum eadem veneratio adhibeatur, quæ deificæ Trinitati adhibenda est: quod est a vero alienissimum, sive intelligas de Synodo Constantinopolitana, quæ ultimo fuerat habita, quippe quæ usum piarum imaginum penitus interdixit; sive de Nicæna, quæ piis imaginibus eam voluit deferri venerationem, quæ tamen latriam utpote soli debitam Trinitati excluderet. Nemo etiam assequi valet, qui fieri potuerit, ut Francofordiensium Patrum istam adeo absurdam facti celeberrimi inscitiam præsentes Apostolici Legati, circa Synodum ab eodem, a quo missi fuerant, Adriano susceptam, & gratanter approbatam, facillima rei gestæ admonitione non discusserint. Et tamen Ado Viennensis Episcopus cujus memoria est tabulis Ecclesiasticis consecrata 16. Decembr. hæc refert in suo Chronico ætate 6. *Habita est Pseudosynodus* (sic enim vocat) *in Oriente, quæ a Græcis vocatur Synodus septima œcumenica pro imaginum cultu, quæ demum abrogata fuit in Synodo Francofordiensi sub Carolo Magno regnante.* Hincmarus præterea Rhemensis Archiepiscopus in suo Opere ad nepotem Laudunensem Episcopum cap. 20. in hoc versatur errore, ut septimam, quæ Nicæna est, Synodum non modo reprobet, sed Constantinopoli, & præter autoritatem Apostolicæ Sedis (quorum utrumque falsum est) habitam autumet his verbis: *Septima autem apud Græcos vocata universalis Pseudosynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra verò pars intellectu sano definiens, fine authoritate Apostolicæ Sedis non longe ante nostra tempora Constantinopoli est a quamplurimis Episcopis habita, & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit; unde tempore Caroli Magni Imperatoris, jussione Apostolicæ Sedis, generalis est Synodus in Francia convocante præfato Imperatore celebrata; & secundum Scripturarum tramitem, traditionemque Majorum, ipsa Græcorum Pseudosynodus destructa, & penitus abdicata, de cujus destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum.* Verè dixit missum, non tamen compositum: & quidem quæ hujus voluminis supersunt, ingenium autoris produnt, virulentum, procax, temerarium, & in omnem maledicentiam effusissimum: ejus enim adversus Nicænos Patres, & qui eis consentiunt, sæpius iterantur hec convicia: *Impudentissimè, deliramento plena, delirare, absurdissime, magna temeritas, ingensque absurditas, dementissimum dictum, apocryphas & omni derisione dignas nanias, ridiculè & perversiter dictum, stultissimè putant, deliramentum errore plenum, inutile & cum dementia prolatum, risu dignum, falsissimum, omni ridiculo dignum dictum,* aliaque pleraque his paria. Superest verò Caroli Magni epistola ad hæresiarcham Elipandum, in qua nulla vox contumeliosa legitur, sed quæ mirissimam charitatem & paternæ dilectionis præcordia ubique spirat. Sic autem exorditur: *Gaudet pietas Christiana, divina scilicet atque fraterna per lata terrarum spatia duplices charitatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos sacro genuerat baptismate: & maxima est sancta Matris Ecclesiæ exultatio suorum adunatio filiorum, ut sint consummati in unum, qui redempti sunt ab uno, dicente eodem Redemptore Domino nostro JESU Christo: Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Quis credat sapientissimum & maximum Imperatorem, qui tanta mansuetudine scripsit ad flagitiosissimum hæresiarcham, tot effutivisse illiberales summaque majestate indignas contumelias in suis ad Summum Pontificem scriptis, quicum summa devinctus erat, & necessitudine & observantia? Misit verò ad Hadrianum, ut rationes in utramque partem expenderet, ejusque judicium de his quæstionibus, quæ magna contentione ventilabantur, exploraret.

3. Canon Francofordiensis secundus hæc sciscit, juxta Sirmondi editionem: *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt: in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum ita ut Deificæ Trinitati servitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui suprà sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.*

Liquido constat ex adductis paulò ante vicinorum illorum temporum relationibus ex Adone Viennensi, qui publicis Ecclesiæ tabulis in Sanctorum relatus est numerum, & Hincmaro Rhemensi, præterea ex testimonio Anastasii Bibliothecarii, qui in sua ad Concilium septimum a se Latinè translatum præfatione, Gallos ait alieno animo fuisse ab hac Græcorum Synodo, & sacrarum Imaginum veneratione: quos tamen proprio ipsorum telo configit; cum enim Crucis imagines veneranter adorarent, metallo, aut ligno, aut lapide expressas, nefas tamen ducebant ipsius Christi effigiem adorare, aut potius Christum ipsum ad ejus Imaginis præsentiam colere. Ex his, inquam, compertum fit, illorum temporum Gallos non quidem approbasse Iconoclastarum hæresim, illas omni ex loco eliminantium & destruentium: illarum quippe usum in Ecclesiis ad piam memoriam & rudium instructionem approbabant; sed tamen aversi prorsus animo fuisse ab illarum etiam relativo cultu. Utrumque enim argumentum iisdem ferè temporibus non tantum adversus Græcos Iconomachos, sed etiam contra Claudium Hispanum Taurinensem Episcopum prorsus Iconoclastam, tribus editis libris pertractavit Jonas Aurelianensis Episcopus, qui sub Ludovico Pio & Carolo Calvo floruit. Iisdem quoque Imperantibus, suum de picturis & Imaginibus non adorandis, librum publicavit Agobardus Episcopus Lugdunensis. Hunc eundem sensum tenet Valafridus Strabo, ut liber ejus de rebus Ecclesiasticis c. 8. fidem facit. Eamdem quoque sententiam magna pertinacia propugnavit Synodus seu Conventus Parisiensis sub Ludovico Pio Caroli Magni filio, eo usque ut cum Græcia Iconomachis juncta societate, Legatos Gallicanos pro hac injusta causa tuenda Romam miserit; facilè itaque crediderim, prudentissimo consilio Hadrianum Pontificem, ejusque Legatos consensisse, ut Franci in sua ignoratione & aliquatenus bona fide permanere sinerentur, hoc prudenti circumspectione prævidentes fore, ut si urgeretur Synodi septimæ authoritas in re fidei, ejusque ab Hadriano Pontifice confirmatio, fore ut ex Francorum universæ Christianitati dominantium pertinacia, Christi Ecclesia fœdissima & immedicabili conscissione laceraretur. Mirum profectò est, Francos ea fuisse opinione imbutos de VII. Synodo, ut parem Sanctissimæ Trinitati deferendam esse Imaginibus adorationem sanciverit, cum tamen eadem ipsa Nicæna Synodus definiat in oppositum, sacram illam & religiosam προσκύνησιν, ac venerationem, quæ sacris debetur Imaginibus, nullatenus esse Latriæ cultum soli DEO debitæ. Quo eodem sensu Sanctus Papa Gregorius lib. 9. epist. 9. ad Serenum Massiliensem Episcopum consentit, non esse adorandas Imagines eodem scilicet, qui Deo debetur, cultu: idem tamen lib. 7. epist. 2. & 5. ad Januarium, & ad Secundinum debitam Imaginibus venerationem & honorem perspicuè confirmat.

4. Can. III. *His peractis, de Tassilone definitum est Capitulum, qui dum Bajoariæ Dux esset, fuerat sobrinus videlicet Domini Caroli Regis. In medio sanctissimi adstitit Concilii veniam rogans pro commissis culpis, tam quas tempore Domini Pipini Regis adversus eum & regnum Francorum commiserat, quam & quas postea sub tempore Domini nostri piissimi Caroli Regis, in quibus fraudator fidei suæ extiterat, indul-*

gentiam

gentiam ut ab eo mereretur accipere, humili petitione visus est postulasse, dimittens videlicet puro animo iram atque omne scandalum de parte sua, queque in eo perpetrata fuissent, & sciebat: nec non omnem justitiam, & res proprietatis, quantum illi aut filiis vel filiabus suis in Ducatu Bajoariorum legitimè pertinere debuerant, gurpivit atque projecit, & in postmodum omni lite calcanda sine ulla repetitione indulsit: & filios ac filias suas in illius misericordia commendavit. Et idcirco Dominus noster misericordia motus, præfato Tassiloni gratuito animo & culpas perpetratas indulsit, & gratiam suam pleniter concessit, & in sua eleemosyna eum in amore dilectionis visus est suscepisse, ut securus de Dei misericordia existeret inantea. Unde tres Breves ex hoc capitulo uno tenore conscriptos fieri præcepit. Unum in Palatio retinendum, alterum præfato Tassiloni, ut secum haberet in Monasterio, dandum, tertium verò in sacri Palatii capella recondendum fieri jussit.

Tassilo ab ipsis Bajoariis accusatus apud Carolum Magnum, quòd ictum eum Carolo Magno fœdus violasset, atque in ipsum populos ad rebellionem sollicitasset, Avaros quoque adversus eumdem concitasset, vadimonium obire ad Conventum seu Synodum in villa Ingilenheim compulsus est: ibique convictus tandem & confessus judicio condemnationis succubuit. Cùmque capitalem in eum sententiam omnes acclamarent, Carolus miseratione consanguinei sui Tassilonis ductus, obtinuit, ne moreretur: sed ut reliquam vitam Monasterio inclusus transigeret. Idque peractum est sexennio ante Francofordinense Concilium.

5. Can. VII. *Definitum est à domno Rege & sancta Synodo, ut Episcopus non migret de civitate in civitatem, sed curam habeat Ecclesiæ suæ. Similiter Presbyter & Diaconus maneat in Ecclesia sua canonicè.*

Translationes in aliam Ecclesiam jam pridem reprobaverunt Concilii Nicæni can. 15. & Sardicensis can. 1. & & primi Arelatensis c. 21. & Apostolorum canones 16. & 17. & Antiochenus can. 3. & 21. Ea de re plures congeruntur in Decreto canones, 7. q. 1. his adde Chalcedonenses canones 5. & 10.

6. Can. VIII. *De altercatione Ursionis Viennensis Episcopi, & Elifanti Arelatensis Episcopi lectæ sunt Epistolæ Sancti Gregorii, Zosimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt, eò quòd Viennensis Ecclesia quatuor suffraganeas habere sedes deberet, quibus illa quinta præemineret: & Arelatensis Ecclesia novem suffraganeas habere deberet, quibus ipsa præemineret. De Tarentasia verò & Ebroduno sive Aquis Legatio facta est ad Sedem Apostolicam, & quidquid per Pontificem Romæ Ecclesiæ definitum fuerit, hoc teneatur.*

Quatuor Ecclesias Viennensi subditas ac suffraganeas sedes designat S. Leo Papa I. epist. 50. aliàs 109. *Vicinis (inquit) sibi quatuor oppidis præsidebit, id est Valentia, & Tarentasia, & Geneva, & Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit quinta, ad cujus Episcopum omnium prædictarum Ecclesiarum sollicitudo pertineat. Reliqua vero civitates ejusdem Provinciæ sub Arelatensis Antistitis authoritate & ordinatione consistant:* Novem porrò Cathedrales Ecclesias Arelatensi concessas ex veteri codice Lugdunensi Sirmondus istas enumerat, Massiliensium, Albensium, Deensium, (sed hæc nunc temporis Viennensi Metropolitæ subest) Tricastinorum, Vasensium, Arausicorum, Cavellicorum, Avennicorum, & Carpentoractensium; sed Avenione postmodum in Metropolim ab Joanne Papa XXII. erecta, Valenses, Cavellici & Carpentoractenses in hanc ultimam Metropolim accesserunt. Sedes porrò Tarentasiensis & Aquensis quamvis intra Metropoles civiles censerentur, Tarentasiensem tamen Vienna Allobrogum, Ebrodunensem autem & Aquensem invitas (quippe quæ aliarum Provinciarum capita erant) Arelatensis Ecclesia sibi vindicabat. Mirum est, civitatum quarumdam, quæ antea Metropolium dignitate decorabantur, mentionem inter id generis civitates vel nullam fieri octavo isto sæculo, aut quasi ambigui juris recenseri. Ejusmodi sunt Aquæsextiæ, Narbo, Ebrodunum, Tarentasia. Doctissimus Ludovicus Tomassinus Oratorii Gallicani Presbyter subodoratus est causam disciplinæ suæ Ecclesiasticæ 3. p. lib. 1. cap. 7. n. 1. 2. & 3. quia scilicet erumpentes ex vicina Hispania Saraceni annis 738. & 739. effusi in Provincias, quæ citra & trans Rhodanum sunt, eas immaniter vastaverunt, Narbonam & Aquasextias, multaque circumjacentia oppida funditùs everterant; quibus dirutis, Provinciæ Ecclesiasticæ, quæ fuerant, deletæ sunt. Nec nisi post diuturnam vastitatem in integrum restitui potuere. Ipse Carolus Magnus in charta distributionis thesaurorum suorum, quæ solet anno ascribi 811. nullatenus meminit Narbonensis Ecclesiæ, nec Aquensis, ibi tamen Metropolibus Tarentasiam & Ebrodunum accenset, quamvis Concilium istud Francofordiense, anni 794. de tribus his Tarentasia, Ebroduno, & Aquisextiis suum suspendat judicium, responsionem expectans Romani Pontificis, quæ nullibi visitur. Charta verò illa thesaurorum Metropolibus distribuendorum conjecturam firmat, rescripto Pontificio fuisse jus Metropoleon Ebroduno, & Tarentasiæ concessum, sed nondum Aquissextiis, quia fortè neque urbs ista, neque illæ, quæ fuerant ei suffraganeæ, ex Sarracenis ruinis emerserant. De Narbona quidem omnis removetur ambiguitas, etiamsi charta illa, quam diximus, non exprimatur, quatenus Concilium Arelatense sub eodem Carolo Magno habitum ann. Chr. 813. Nibridium dicit Narbonensem Archiepiscopum.

7. Anno deinde 829. Ludovicus Pius indicens quatuor Galliarum locis ineunda Concilia, in unum horum scilicet Lugdunense convenire jubet quatuor Metropolitanos unà cum subjectis sibi Suffraganeis, Agobardum scilicet Lugdunensem, Bernardum, Andream & Agericum, quem Stephanus Baluzius in notis ad Capitularia fuisse scribit Aquisextiensem Archiepiscopum. Deinde Joannes Papa VIII. ep. 98. scribit Oteramno Archiepiscopo Viennensi, Aureliano Archiepiscopo Lugdunensi, Roberto Archiepiscopo Aquensi, Teutranno Archiepiscopo Tarentasiensi, Sigibodo Archiepiscopo Narbonensi, & Ariberto Archiepiscopo Ebrodunensi, ut unà cum suis Suffraganeis ad Tricassinum* secundum Concilium conveniant, quod postmodum anno Christi 878. celebratum fuit. Idemque Joannes epist. 195. scribit ad tres Archiepiscopos simul Rostagnum Arelatensem, Sigibodum Narbonensem, & Robertum Aquensem. Qui idem legitur subscriptus Concilio Mantalensi, in quo Bosoni nomen & insignia regni Arelatensis delata fuere anno 879. Aquensem porrò Antistitem fuisse ab initio, longeque ante hæc tempora Metropolitanum, inde convincitur, quòd in controversia, quæ inter Viennensem & Arelatensem Metropoles disceptabatur, Leo Papa I. ut diximus epist. 50. aliàs 109. quatuor assignet Viennensi Præsuli suffraganeas Ecclesias, inter quas Tarentasia nominatur: Arelatensi autem novem: sed nulla inter novem istas recensetur, quæ Narbonensem secundam Provinciam sub Aquensi Metropoli constituat. Sirmondus vero novem illas recenset ad fidem antiquissimi manuscripti Lugdunensis, ex quibus ad constituendam postea Avenionensem Provinciam ademptæ sunt quatuor: quinta quoque altera, quæ est Deensium, Viennensi accrevit: cæteræ Arelatensem etiam nunc Metropolitanum agnoscunt, Massiliensis & reliquæ cunctis notissimæ. Jam nunc quæritur, quisnam ab antiquo fuerit Metropolites & caput Episcopatuum illorum celebrium jam usque à prioribus sæculis, atque in priscis illis Conciliis commemoratorum, Aptensium, Regiensium, Forojuliensium, Vapincensium, Sistaricensium? Ex dictis palàm est, neque ad Viennensem sive primam, sive secundam, cui præerat Arelatensis, pertinuisse; sed propriam constituisse Provinciam, quæ secunda Narbonensis indigitabatur. Sub quo

igitur

igitur Metropolite ? Non enim Episcopi isti erant acephali, neqne autocephali: Is non alius esse potest quam Aquensis, quem ex priscis & civilibus Romanorum monumentis constar caput fuisse Provinciæ singularis, quam illæ quinque urbes ac oppida constituebant secundæ Narbonensis.

7. Can. XVI. *Audivimus, quòd quidam Abbates cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monasterium requirunt. Ideo placuit nobis & sanctæ Synodo, ut pro suscipiendis in sancto Ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur, sed secundùm Regulam S. Benedicti suscipiantur.*

Synodus œcumenica VII. æquiparat simoniam illam, quæ fit pro admissione ad Monasteriom, cum ea quæ fit pro susceptione Ordinum, quam Synodus Chalcedonensis can. 2. sub gravibus pœnis prohibuerat. Air ergo can. 18. *In tantum inolevit avaritia facinus in rectores Ecclesiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur religiosi viri, ac mulieres, obliviscentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum introitus accedentium tam ad sacrum Ordinem, quàm ad monasticam vitam efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile est, omnia sint projicienda, ut magnus ait Basilius.* In hac tamen prohibitione noo comprehendit ea, quæ spontè, & citra omnem pactionem Monasterio conferuotur: sic enim prosequitur idem canon 18. *Porrò quæ filiis à parentibus dantur more dotis, vel si qua ex propriis rebus acquisita offeruntur profitentibus his, qui ea offerunt, Deo dedicata definiamus, sive perseveraverint, sive exierint, manere in Monasterio, secundum repromissionem ipsorum, nisi fuerit culpa Prælati.* De simonia in religionis ingressu, & ad quid talis simoniacus obligetur, vide constitutionem Papæ Clementis III. c. de regularibus Canonicis seu Monachis, de simooia. Et constitutiooem Concilii Lateranensis sub Innocentio III. can. 64. eaque habetur c. quoniam simoniaca, eod. tit.

8. Can. XXVII. *De Clericis, ut nequaquam de Ecclesia ad aliam Ecclesiam transmigrent, neque recipiantur sine conscientia Episcopi, & literis commendatitiis, de cujus Diœcesi fuerunt.*

Eadem statuta fuere Nicæno can. 15. & Chalcedonensi can. 20. qno tam Episcopus suscipiens quàm Clericus susceptus privantur communione. Item Andegavense Concilium can. 1. Agathensis pariter Concilii can. 52. excommunicantur Clerici, qui sine Antistitis sui literis peregrè proficiscuntur. Eodem pertinent Apostolorum canones 16. 17.

9. Can. XXVIII. *Ut non absolutè ordinentur.*

Nicænus can. 15. jubet Clericum, qui aliò commigrarit, restitui Ecclesiæ, in qua fuit ordinatns. Synodus etiam Chalcedonensis can. 6. vetat quemquam absolutè ordinari, sed ab ordinatore certæ Ecclesiæ vel oratorio, cui ministret, addici. Citatur in c. neminem absolutè, dist. 7. Primum quoque Arelatense Concilium can. 21. de gradu deponit Presbyteros & Diaconos, qui in alias transgrediuntor Ecclesias, quàm qoibus præfixi fuerant. Quem laudabilem ritum instaurat Trident. sess. 23. cap. 16. *Nemo ordinetur, quin certa Ecclesia adscribatur: nec admittantur alieni Clerici ad Divina Officia celebranda sine commendatitiis proprii ordinarii Episcopi.*

Can. XXX. *Et si fortè inter Clericum & laicum fuerit orta altercatio, Episcopus, & Comes simul conveniant, & unanimiter inter eos causam definiant secundùm rectitudinem.*

Prudenti ista judicum junctione prævenitur, qui exoriri poterat jurisdictionum conflictus.

Can. XL. *De puellis, quæ parentibus privatæ fuerint, ut sub Episcoporum & Presbyterorum providentia gravioribus fœminis commendentur, sicut Canonica docet autoritas.*

Rectè ait S. Papa Gregorius lib. 2. epist. 21. *Officii nostri est, orbatis parentibus ferre consultum.*

10. Can. XLI. *Ut nullus Episcopus propriam sedem amittat alicubi frequentando, aut in propriis rebus suis manere audeat ampliùs quàm tres hebdomadas.*

Sanctio ista ne amplius tribus hebdomadis absit Episcopus, desumpta est ex Illiberritano can. 21. & ex Sardicensi 14. In hoc ipso tamen Concilio can. 55. Patres consentiunt Caroli Magni propositioni, ut possit duos Episcopos Angilrhamum & Hildebaldum in suo habere assiduè Palatio propter Ecclesiasticas utilitates: additque Rex Carolus, se licentiam ejus rei ab Hadriano Papa obtinuisse. Credibile est, provisum fuisse de Coadjutoribus, qui amborum absentiam supplerent.

ECCLESIÆ NONI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. INeunte hoc sæculo Carolus Magnus Romæ de manu Leonis Papæ tertii coronam accepit Imperii. Sub hæc Danos rebellantes cum eorum Rege Godefrido perdomuit. Leo Papa tertius anno Chr. 804. in Germaniam cum amplissimo Episcoporum aliorumque Prælatorum comitatu commigravit, ut testis oculatus sanctus Lugerus primus Monasteriensis Episcopus ad Rixfrigidum scribit Episcopum Trajectensem, eumque Carolus apud Aquisgranum magnificentissimè excepit, seque illi comitem adjunxit; cumque Verdam simul accessissent, Caroli rogatu, Sanctum Suvibertum, post lectam ipsius vitam, explorataque insignia ejus miracula, post multas publicas preces, & jejunia, de Episcoporum cæterorumque Hierarcharum consensu solemni ritu inter sacrosanctum Missæ sacrificium Sanctorum Confessorum publicis Ecclesiæ tabulis adscripsit, Festumque in ejus venerationem indixit; atque confluentibus ex devotione populis indulgentias promulgavit: ut idem qui præsens adsuit Lugerus commemorat. Hanc primam legimus solemni ritu factam à Romano Pontifice canonisationem; minori enim solemnitate antiquitus hæc fiebant.

2. Anno deinde 806. Carolus Magnus edidit testamentum divisionis Provinciarum inter tres quos habebat filios. Quo Ludovico Aquitaniæ Regnum à Turonensi urbe ad Pyreneos usque protensum destinabat, eoque quamprimùm profectus Ludovicus Ecclesiam & cultum divinum valde provexit. Pipino alteri filio Italiam & Alemanniæ partem concessit: Carolo verò majori natu reliquas Galliæ, Germaniæque provincias attribuit. Cæterùm reliquis duobus vivo parente defunctis liberis solus superstes Ludovicus paternam in ditionem ex asse successit.

3. In Oriente dum agitur annus Christi 802. Legati Caroli Magni Constantinopolim profecti, ut nuptias Irenes cum Carolo Magno conciliarent, eaque ratione duo Imperia in unum coalescerent, spectatores facti sunt non fœderis nuptialis, quod Irene quoque impensè expetiverat, sed luctuosæ tragœdiæ. Sub horum namque oculis Nicephorus Patricius & Logotheta, quem Irene ad authoritatis culmen provexerat, benè meritam de se imperatricem Irenem in Lesbon Insulam ingenti satellitum manu stipatam deportavit: Imperiumque per tyrannidem invasit; remissisque Caroli Legatis alios ad Carolum ipsum cum locupletissimis donis transmittens fœdus cum illo junxit, ipsa verò Irene Augusta anno insequenti Nicephori crudelitate innumeris ærumnis in exilio confecta vivere desiit.

4. Anno 813. cùm Græcorum Imperator Michael Curopalates, cognominatus Rhengabe, Princeps & moribus & studio religionis admodum commendatus, adversus Bulgaros infeliciter dimicasset, eaque de causa Leo Armenus exercitus Græcorum concitasset, ut abdicato Michaele sibi purpuram cum diademate deferrent, tametsi publicè ac specietenus insignia Imperii recusaret, consilium cœpit laude dignissimum Michael, prævidens, si per illam exercitus defectionem res ad civile bellum deduceretur, futurum ut victores & armati Bulgari debilitatum præsenti clade, & insuper civilibus armis Imperium in ultimum discrimen adducerent, spontè cessit Imperio, Leonemque adhortatus est, ut periclitanti Reipublicæ opem ferret. Atque ad removendam omnem suspicionem, ipse unà cum uxore & liberis, detonsis capillis, monastica induit vestimenta; tum verò Leo à Patriarcha Nicephoro coronatus atque inunctus est: nec tamen passus Michaelem, tametsi inter Monachos profitentem, intra urbis regiæ Monasterium vitam exigere, ipsum & conjugem & liberos in Insulam Protam relegavit, duos quoque illius filios Theophylactum majorem natu, & Ignatium, qui postea Constantinopolis Patriarcha factus est, castrari jussit. At Bulgari victoriam prosequentes Hadrianopolim expugnarunt.

5. Sequenti annò 814. Carolus Magnus vita excessit, solo relicto ex conjuge Hildegardi superstite filio Ludovico: cui morti proximus sanctissima pro morum honestate, Imperiique administratione monita reliquit, quæ commemorat Theganus illorum temporum Scriptor; Princeps, cui vix parem ullum in omni virtutum genere, sive quæ præcesserunt, sive quæ insequuta sunt, sæcula pepererunt, religione, justitia, clementia, prudentia, rebus maximis, bello, perpetuaque felicitate gestis, scientiarum ornamentis, simulque zelo Ecclesiasticæ tum disciplinæ, tum propagationis: & in supremam Sedem observantia incomparabili, de cujus hostibus tot retulit triumphos, & quàm magnificentissimis multarum provinciarum donationibus locupletavit. Obiit Aquisgrani anno ætatis septuagesimo septimo, Imperii verò decimo-quarto.

6. Bernardus Italiæ Rex Pipini fratris Imperatoris Ludovici ex concubina filius in eumdem rebellans Imperatorem, ejus deinde metu ad eum accedens, veniamque ejus pedibus provolutus petens, oculis orbatur, & triduo

triduo post moritur. Cujus in fratris filium severitatis pœnitentia ductus, post aliquot annos voluntarias ex Episcoporum arbitrio pœnas dedit. Leo verò Armenus Orientis Imperator, instaurata Iconomachorum hæresi, adversum orthodoxos impiè furit: cujus se impietati Theodorus Studita constanter opponens, crebrasque literas, quæ adhuc supersunt, in omnes Orbis partes, ad confirmandos fideles, & revocandos, qui ceciderant, conscribens, exilia, carceres & flagella, omniaque vexationum genera in se accersivit.

7. Annus agebatur Christi 824. quum Michael Balbus, ejusque filius Theophilus à patre in Imperium assumptus, ambo Iconoclastæ, Legationem ad Ludovicum Pium miserunt, pacis cum eo stabiliendæ gratia: inter insignia munera, quibus Ludovicum demereri cupiebant, fuere, ut scribit Hilduinus Abbas Monasterii sancti Dionysii apud Parisios, libri authentici Græcè scripti Dionysii Areopagitæ, quos idem Hilduinus jussu Ludovici Latinè vertit, additis quæ vocat Areopagiticis, in quibus refert, eadem die, qua iidem recepti sunt libri, decem & novem diversis & gravibus morbis affectos convaluisse per illius Sancti Martyris invocationem. Contendit verò, Dionysium Parisiensem Episcopum & martyrem non alium fuisse quàm Areopagitam, passumque fuisse anno Christi *96.* sub Domitiani persecutione. Gregorius tamen Turonensis lib. 1. hist. cap. 30. refert, Decio & Grato Consulibus, qui fuit Christi 250. sæviente Decii persecutione Dionysium Parisiensem Episcopum cum Rustico & Eleutherio mortem pro Christo subiisse. Hoc verò præcipuè intendebant Græci Imperatores, ut intervenientibus Francis apud Eugenium secundum Romanum Pontificem, Imaginum cultus omninò aboleretur unà cum septima Synodo. Græci quippe Iconoclastæ omnem respuebant prorsus imaginum usum tanquam idololatriam; multorum verò Francorum mens erat jam inde à Francofordiensi sub Carolo Magno Concilio admittendas quidem esse, sed minimè colendas. At Romana Ecclesia & admittendas & colendas relativo ad prototypa his repræsentata cultu. Ludovicus Imperator audita Græcorum Legatione ex permissu Eugenii conventum Parisiensem indixit, quo tandem deliberatum fuit remittendos Romam Græcorum Legatos; quibus Legati quoque ex parte Francorum adjungerentur, una cum supplicibus ad Eugenium literis horrantibus, ut in Synodi septimæ, simulque imaginum venerationis reprobationem consentiret. Selecti Francorum ad Pontificem Legati fuere Jeremias Senonensis Archiepiscopus, & Jonas Aurelianensium Præsul, cujus extant tres libri adversus Claudium Episcopum Taurinensem hæreticum Iconoclastam. Omnis illa Romana Legatio frustra fuit, persistente Summo Pontifice in antiqua & Apostolica traditione: atque in sanctissimis œcumenicæ Synodi septimæ, necnon Hadriani præcellotis sui decretis inconcussis.

8. Sub Imperio Michaelis Balbi, Saraceni ex Hispaniis profecti Cretam invadunt anno 822. & subinde alii Sarraceni ex Africa solventes anno 827. Siciliam ab Orientali Imperio subduxerunt.

9. In Occidente hactenus amplitudo majestasque Francica stetit in apice. Mox initium malorum à domesticis turbis & nefario Principum scelere prodiit, filiis adversus optimum parentem conjurantibus. Ludovicus Pius Irmingrade priore conjuge mortua, Juditham Welphi Comitis filiam in matrimonium duxerat, ex qua natus ei est Carolus cognomine Calvus. Cùm verò tres liberi, ex Irmingarde geniti, Lotharius, Ludovicus, & Pipinus, ægrè ferrent, in patrem insurrexerunt. *Primùm* anno 830. dum Lotharius, quem pater jam inde in Imperii consortium ab anno 823. assumpserat, quemque Augusti nomine insignirum Paschalis Pontifex Imperiali diademate Romæ apud S. Petrum redimiverat, in Italia versabatur; Ludovicus autem secundogenitus, cui Pater Bajoariam cum titulo Regni concesserat, in moderandis transrhenanis provinciis occupabatur, natu postremus ex Irmingardis filiis Pipinus Aquitaniæ Rex cum proceribus conspirans, ingentem manum militum armat, primoque impetu Aureliam occupar, Imperatorem patrem in suam redigit potestatem, & Judìtham novercam in Monasterio includit, & velum Monasticum suscipere cogit. Lotharius, ex Italia superveniens, quæ gesta erant, approbat, seque totius ejus belli & conjurationis ducem exhibet. Cæterùm anno sequenti Germanorum opera Ludovicus recepit Imperium. Sed à parricidis filiis anno 833. instauratur rebellio: cui ut mederetur Gregorius Papa quartus, se honorarium pacis arbitrum interponens in Gallias concessit. Sed cùm à præferocibus conjuratis fratribus nihil moderatum impetrare valuisset, Romam tristis re infecta repetiit. Post cujus discessum, corruptissimi Antistites, instinctu præsertim Archiepiscoporum Ebbonis Rhemensis & Agobardi Lugdunensis, Compendium ejusdem anni mense Octobri convenere, multasque obtendentes scelerum species, quorum nullum veritate nitebatur, sola excepta Bernardi ex fratre nepotis excæcatione, propter quam Imperator publicam jam pridem pœnitentiam, Ludovicum ad iteratam pœnitentiam, in flagitiorum conceptis ex scripto verbis confessionem publicam adegerunt, atque ad cinguli militaris cum ense & Imperialis amictus suprà sacrum altare depositionem: coram quo amictus est cilicio, & pœnitentium indumentis, atque in Monasterium ad omnem vitam detrusus.

10. Verùm tanta rerum indignitate frementibus populis, Lotharius pudore suffusus, omnemque in Episcopos culpam refundens, in Italiam reversus est, incluso tamen & insalutato patre relicto. Pipinum tamen & Ludovicum veniam petentes optimus pater complexus

plexus est, suamque recepit ex Monasterii claustris Juditham uxorem cum filio impubere Carolo: Imperiique convenientibus proceribus & populis, magna omnium exultatione anno 834. omnia in templo resumpsit insignia. Annoque sequenti 835. ad Theodonis villam numerosa Episcoporum confluxit multitudo: eoque in Concilio proscripta damnataque sunt, quæcunque in Ludovicum, præsertim verò Compendii acta decretaque fuerant. Ebbo Rhemensis hortantibus Collegis, se reum criminis palam confessus est, atque indignum Episcopatu, seque illo abdicavit. Quicunque etiam Compendii interfuerant, exautoratum injustè fuisse optimum & religiosissimum Imperatorem sincerè professi sunt, seque vi ac metu adactos excusaverunt. Agobardus porrò Lugdunensis, qui accitus in Concilium venire neglexerat, damnationis sententiam accepit. De cæteris, qui ad Italiam confugerant, nihil decretum, quòd scilicet visi essent ad Apostolicæ judicium Sedis convolasse.

11. Lotharius, qui pertinaciùs quàm fratres in rebellione perstiterat, post reditum in Italiam, pari ingrati animi vitio in summum quoque Pontificem Gregorium perduellis extitit, connixus eidem Romanæ urbis cæterarumque ditionum, quas illustrium Majorum suorum pietas in Romanam Ecclesiam contulerat, subripere dominatum, eoque fine hostilibus armis Romanos divexabat; sed à Ludovico patre per nuncios acriter correptus invitus quievit. Sub idem tempus cum Normanni fines Regni hostiliter incursarent, Ludovicus Pius in Phrisiam excurrens illorum grassationes armis repressit, eorumque exercitus fudit. Annoque demum 840. propè Moguntiam diem obiit extremum. Ejus corpus frater ejus Drogo, ex Carolo Magno & concubina progenitus, qui morienti astiterat, Metensium Episcopus, apud Mediomatricos magna pompa transtulit, atque in S. Arnulphi Basilica sepelivit.

12. Qui ad pacem cum Pio patre ineundam inflecti nequiverat, bellum eo mortuo Lotharius in fratres pacem quoque infimis precibus deprecantes movit, quibus partes a patre indictas invidebat, integræ ditionis avidus quam nactus fuerat vivens pater. Ludovicus itaque & Carolus in communis causæ discrimine, belli adversus Lotharium societatem ineunt, Pipinus verò, ejus Pipini filius, quem Ludovicus pater Aquitaniæ Regem creaverat, quique primus violentas manus in patrem Imperatorem & novercam Juditham injecerat, indignè ferens se per factam ab avo partitionem paterno Regno excludi, Regnum quidem paternum factione Procerum & populorum, qui Pipino patri obsequuti fuerant, recuperavit. Sed Carolo ex secundis nuptiis nato infensissimus, omnem illi spem partem nanciscendi exscindere moliebatur: ideoque suas omnes cum Lothario vires conjunxit. Itaque inter Lotharium & Pipinum ex una parte; atque ex opposita parte inter Ludovicum, dictum Germanicum, & Carolum, cui Calvo nomen inditum, atroci prælio ad Fonteniacum vicum confligitur; quo cæsa sunt, hominum centum millia, victoria tamen penes Ludovicum & Carolum stetit. Sed neque tanta internecione cessit Lotharii pertinacia; novo enim contracto exercitu, collatis signis fratres ad Argentoratum adortus, magna denuò suorum strage vincitur. Lotharius, qui fratres ultrò lacessiverat, eosdem nunc de pace interpellat; eaque demum ita concluditur, ut Lothario præter Imperium, hoc est Italiam pars ea Galliæ cedat, quæ Scaldi & Rheno continetur, adjuncta etiam Burgundia, cæterisque ad usque Mediterraneum subjectis provinciis, quæ à reliqua Gallia & ab Italia hinc Rhodano, & inde Varo amnibus distermınantur; Ludovico Germania omnis à sinu Codano seu Baltico usque Rhenum ultraque hunc tres (vini habendi gratia) civitates Moguntia, Spira, & Vvormatia; Carolo Francia Occidentalis ab Mosa flumine ad Oceanum Aquitanicum, vendicantes, Pipinum & Carolum, Monachos fieri coegit. Vix credas, quantum filii Ludovici Pii ab illustrium prædecessorum, quorum prosapia gloriabantur, Pipinorum & Carolorum magnanimitate, justitia, probitate morum, & religione degenerarint, socordiæ, nequitiæ, voluptatibus, fallaciis, & inertiæ addicti, lupis, vulpeculis, & porcis, quàm hominibus secundum rationem & honestatem viventibus similiores.

13. Tres Lotharius liberos habuit, inter quos divisis omnibus quibus dominabatur provinciis, ipse in Prumiensi Monasterio Monachus est factus; Ludovico Italiam cum Imperio reliquit, Lothario provincias illas, quæ ducta sive à Lothario primo, sive hoc secundo appellatione, Lotharingiæ communi nomine censebantur, quæ nunc denominatio ad unam exiguamque earum partem contracta est, Carolo denique Burgundiam, Lugdunum, Viennam, & Provinciam maritimam impertivit.

14. Quartus Imperator Ludovicus secundus anno 855. Imperium inivit, quo eodem anno ex hac vita migravit ejus pater Lotharius, nec non Leo Pontifex quartus: Qui ne Vaticana Sancti Petri Basilica Saracenorum incursibus & direptioni exponeretur, collem Vaticanum cum sacra Basilica ducto muro urbi adjunxit, quæ nova adjunctio ab illius nomine urbs dicta est Leonina: jam enim Saracenorum classis, quæ ex Africa solverat, sub prædecessore Sergio secundo Pontifice anno 846. duo illa templa, extra urbem sita, Petri & Pauli, auro, argento, & gemmis opulentissima, deprædata fuerat.

15. Lotharii primi Imperatoris filius secundogenitus Lotharius legitimam uxorem Teutbergam Bosonis filiam, falsis criminibus impetitam, repudiare instituit, ut pellicem Valdradam, cujus erat blanditiis irretitus, nuptu acciperet.

acciperet. Qua de re ad Nicolaum primum Pontificem scripsit, quo cunctante respondere injustæ petitioni, ipse Synodum Aquisgrani cogit addictorum sibi Episcoporum octo, quorum principes erant Guntarius Agrippinensis, & Theutgardus Trevirensis, à quibus novæ permissæ cum Valdrada nuptiæ. Quod iniquissimum decretum Nicolaus improbavit, alteramque Metis Synodum indixit, quæ prioris decretum confirmavit, Legatosque Romam misit eosdem Guntarium & Theurgardum, quos Nicolaus dignitate movit, duasque illas Synodos Lateranensi Concilio damnavit. At illi Apostolica authoritate despecta, se pro Episcopis gerere non destiterunt: instituit verò Pontifex, ut alii eorum loco deligerentur. Lotharius demum post crebras ludificationes ab Imperatore Ludovico in auxilium contra Saracenos accitus, Romam petiit, mortuo ante biennium Nicolao: & ab ejus successore Adriano secundo per mendacium impetrata venia; cùm sub communionem Dominici Corporis se Valdrada post interdictum abstinuisse pejerasset, hujus perjurii pœnas morte luit paucos post menses, in reditu lethali morbo confectus Placentiæ. Regnum ejus inter se partiti sunt Carolus Calvus, & Germanorum Rex Ludovicus. Anno postmodum 875. Carolus Calvus Ludovici audita morte Romam advolans, à Joanne Papa octavo Imperii coronam obtinuit, & triennio post è vita excessit. Post hujus excessum Carolus Crassus Ludovici Germaniæ Regis filius Imperator est proclamatus. Ludovicus enim Balbus Caroli Calvi filius non est Imperatoribus accensendus, non enim coronam Imperii, sed solius Francici Regni à Joanne octavo Pontifice accepit. Vita functo Ludovico, duo ejus ex Ansgarde filii Ludovicus tertius & Carolomannus in Regnum Francicum divisis Provinciis successerunt. Ambobus defunctis, pervenit utriusque Regnum ad Carolum Crassum Imperatorem, qui utrique oneri impar ob animi simul & corporis valetudinem, adversus Normannos re infeliciter gesta, Regno, imperioque compulsus est se abdicare, eoque incidit calamitatis, ut victum emendicaret ab Arnulfo Carlomanni Bavariæ Regis filio, mortuusque est anno 888. Arnulfus iste anno 896. a Formoso Papa coronam accepit Imperii.

16. Sæculo isto, Flandria ex Francico Regno divulsa in alium translata est Principem, hac de causa: Caroli Calvi filia Judith, quæ fuerat Etelredo Angliæ Regi nupta, post ejus mortem in Gallias reversa, à Balduino Comite rapta est non invita, quamobrem Episcoporum sententia damnatus anathemata Balduinus ad Nicolaum Papam profectus est, ut hac pœna levaretur, ejusque interventu Regi Carolo reconciliaretur; qui tandem enixis precibus illi ab Rege veniam impetravit, adeò ut ritè celebratis nuptiis anno 866. dotalem ab ipso Flandriam acceperit.

17. Sæculo desinente, magna rerum confusio in Franciæ Regno exorta est, quam aluerunt tum Regum ex Caroli Magni stirpe natorum degener socordia, tum Normannorum assidua bella & excursiones, quibus Gallia conflictabatur. Post Caroli Crassi demissionem Regnum invasit Odo victoriis & armis fretus, quibus Normannos Regnum populantes represserat, prætereaque infirma ad bellum gerendum Regnumque administrandum ætate Caroli Calvi filio Regnum istud debebatur, in pupillari tamen adhuc ætate constituto. Iste verò Odo, sive, ut alii vocant, Eudo Parisiensis Comes, ex Pipini Austrasiæ Principis & Francorum Præfecti prosapia illegitima per Elpaidem pellicem ortum ducebat: Unde quoque insignis ille Carolus Martellus natu prior editus fuerat: ex qua etiam succedentibus temporibus oriundi fuere Hugo Magnus, alter Parisiensis Comes, ejusque filius Hugo Capetus tertiæ Regum progeniei caput. Odo post supremæ potestatis quinquennium, ea se ultrò abdicavit, remisitque in manus Caroli jam per ætatem rebus gerendis idonei, cui bona indoles & morum clementia, non autem animi stupor, Simplicis nomen indidit. Iste post aliquot ancipites bellorum cum Normannis successus, fœdus & amicitiam cum eis junxit, quorum Principem Rollonem unà cum multis ex illa gente, opere præsertim usus Franconis Rothomagensis Episcopi, ad fidem Christianam sacrumque baptismum pellexit, Gislam filiam in matrimonium Rolloni dedit unà cum provincia dotali, quæ deinceps ab ea gente dicta est Normannia; sub fide tamen & clientela Regum Franciæ anno 912. Heribertus Viromanduorum Comes, homo seditiosus & perfidus, in Carolum Simplicem rebellis, illum incautum prætextu reconciliandæ gratiæ captivum cepit, & Peronæ carcere inclusit, in quo detentus Rex mortem obiit. Audito Regis infortunio Edgina conjux in Angliam cum Ludovico filio (qui postea in regnum paternum revocatus, dictus eam ob rem fuit Transmarinus) ad fratrem Anglorum Regem Adelstanum confugit. Quo intervallo regnavit in Francia Rodulfus.

18. In Oriente Theophilus Iconomachus exactis in Imperio annis duodecim, moriens Michaelis filio dicto Porphyrogenito sub matris Theodoræ religiosæ eximiæque virtutis fœminæ tutela reliquit Imperium. Hæc nihil antiquius habuit, quam ut Imaginum sacrarum abolitum cultum instauraret, idque mira felicitate perfecit, dejecto Pseudo-patriarcha Joanne, suffectusque in illius sedem Methodius est Presbyter sanctitate vitæ doctrinaque celeberrimus, fideique confessor eximius, quem Theophilus Imperator Iconoclasta crudeliter flagris cæsum tumuloque inclusum per annos aliquot modico pane & aqua sustentatum detinuerat, unde ille demum tanquam alter Jonas ex ventre ceti emersit ad populorum conversionem. Concilium etiam Episcoporum utriusque partis Constantinopoli habitum est tam felici

succes-

successu, ut major Iconoclastarum pars, mutatis animis & sententiis, ad Ecclesiæ unitatem, secundæque Nicænæ Synodi professionem redierit. Sub his etiam temporibus, Bogoris Bulgarorum Rex hortante sorore, quæ bello capta Christianam fidem susceperat, cum suis populis Christianam amplexus est fidem. Post aliquot verò annos, rebus Ecclesiæ optimè constitutis, in Monasterium divino æstuans amore secessit. Sed audiens filium successorem pessimè Regnum curare, pristinamque resumere superstitionem, Regnum resumpsit, filium excæcavit, & in vincula reduxit; atque translato in alterum natu minorem Regno, pristinam solitudinem repetiit. Huic Theodora Augusta vires ad compescendos, qui rebellionem parabant, Bulgaros suppeditaverat.

19. Anno felicissimæ administrationis hujus decimo-quarto, Bardas homo impurissimus rerum ambiens præfecturam, cùm esset Theodoræ nequitiam ipsius aversantis frater, & Michaelis avunculus, author illi fuit Theodoram in ordinem redigendi, sibique rerum omnium curam committendi, dum Princeps voluptatibus ad libitum indulgeret. Per id tempus vita functo Methodio, Ignatium Michaelis Curopalatæ Imperatoris filium, qui post tyrannicam patris depositionem à Leone Armeno factam, genitalibus excisis, in Monasterium detrusus fuerat, curavit Theodora Patriarcham Regiæ urbis fieri, hominem sanctissimum. Omnibus igitur rebus cum Cæsaris dignitate arbitrio Bardæ permissis, hujus incurrit indignationem Ignatius, primùm quia Bardæ petitioni refragatus est, dum Theodoram tondere & velare invitam renuit; tum quia etiam Bardam eumdem fidelium communione summovit, ob stupri cum propria nurû consuetudinem. Quapropter Bardas Ignatio relegato in Insulam Terebinthum prætextu calumniosæ confictæque adversus Imperatorem conspirationis, deinde multis cruciatibus vexato, eò quòd libellus renunciationis proprii Patriarchatus non potuisset ab ipso extorqueri; Photium laicum & aulicum magnaque apud Cæsarem Bardam gratia pollentem in locum depositi subrogavit: eximii quidem hominem ingenii, sed ambitionis & malitiæ perditissimæ. Hunc Gregorius Syracusanus, ab Ignatio in Concilio ob insignia crimina damnatus, & communione atque dignitate depositus, quam posteà Ignatii sententiam Benedictus Papa tertius confirmarat, Constantinopolitanum Episcopum consecravit anno 858. qui fons & origo est gravissimarum, quibus deinceps Ecclesia Dei conflictata est, calamitatum. Photius execratione veriùs quàm consecratione Patriarchicum invadens thronum, nihil moratus est Conciliabulum Constantinopoli cogere, quo Ignatium damnavit. Sed ipse à Nicolao Papa damnatus, ausus est vicissim Nicolaum damnationis sententia perstringere. Misit etiam in Italiam, qui hanc Pseudo-Synodi sententiam & Nicolai abdicationem publicaret. Quin etiam suam ulteriùs provexit audaciam, missis muneribus scriptisque literis ad Ludovicum secundum Occidentis Imperatorem, ejusque conjugem Augustam, ut se suosque populos à communione Nicolai hæretici, ideoque œcumenica totius Orientis Synodo justè damnati, subtraherent.

20. Cæterùm Deus non distulit meritas pœnas de malorum primario authore sumere; anno enim 867. Michael Imperator Bardæ superbiam perosus, eique diffidens, eundem per Basilium Macedonem trucidari jussit. Cujus cadaver fœdè discerptum lacerumque plebs per vicos & compita traxit. Basilius Augusti dignitate à Michaele donatus est: quam integritate morum, justitiæque studio, & bellicis de Saracenis & Manichæis successibus illustravit. Photium verò sede ejecit, ad eamque Ignatium honorificè revocavit. Cùm verò Basilius Michaelem Imperatorem ejus nominis tertium, aurigationibus, stupris, & perpotationibus & ludis prorsus addictum, prudentibus admonitionibus ad meliorem frugem adducere, studeret, illius odium & insidias in se excivit: quas ut anteverteret, cùm prætertim remigi cuidam temulentus Imperium, si ab ipso Basilius perimeretur, promisisset, Michaelem obrutum vino Basilius interemit anno 867.

21 Inde Christi anno 869. studio & cura Basilii & Ignatii octava & ultima Græcorum habita est Constantinopoli Synodus œcumenica, cui præsederunt Hadriani Pontificis hoc nomine secundi Legati à latere, Donatus, Episcopus Ostiensis, & Maximus S. R. E. Diaconus, quibus tertium sociavit Stephanum Episcopum Nepesinum, in Concilio pariter interfuerunt (ut refert, qui etiam interfuit, Anastasius S. R. E. Bibliothecarius) Legati duo à Ludovico secundo Occidentis Imperatore directi. Actione quinta, sexta & septima, Photius invitus in Synodum jussu Basilii est introductus tamquam laicus, qui cùm baculo innixus ingrederetur, jussus est à Maximo Apostolico Legato illum dimittere, quod signum esset Pastoralis, qua erat indignus, authoritatis. Pluries interrogatus, hoc unum impudenter respondit, se Christi exemplo tacere, cùm judicaretur. A Patribus ergò approbata sunt omnia Synodorum sub Ignatio primùm, deinde sub Nicolao Pontifice acta, omnesque in Photium prolatæ sententiæ. Gesta verò per Photium ejusque Pseudo-synodum abrogata & damnata. Qui Photio adhæserant, pœnitentes in consessum admissi sunt; & post injunctas quasdam orationes & jejunia, pacem Ecclesiæ, solutis quæ contraxerant anathematibus, acceperunt. Veruntamen anno demum 878. quo Ignatius vita cessit, sedem pristinam Photius recuperavit, à Basilio revocatus. Hujus certè nullatenus excusari restitutio potest, adversus usque adeò perniciosum & inemendabilem schismaticum, qui tot mala perpetrarat, & qui deinceps Ecclesiam Dei in multa sæcula proscidit atque pessumdedit: Joannis pariter octavi Pontificis Romani facilitas jure redarguitur, qui

missis ad se legationibus tum Basilii tum Photii per sibi fidissimum præstigiatorem Theodorum Santabarenum consensit, illum in Ecclesiæ communionem & in pristinam Patriarchatus dignitatem recipi. Sequuta est Constantinopoli anno 879. Pseudosynodus Photiana, quam Photius & hodierni Græculi voluerunt dici octavam & œcumenicam Synodum, qua ea, quæ verè octava est præcedens sub Hadriano secundo Pontifice adversus Photium Synodus, unà cum omnibus per Nicolaum & Hadrianum adversus eumdem invasorem actis & decretis abrogatur. Joannes verò Papa sequenti anno istam Photianam Synodum reprobavit, misso Constantinopolim Legato Maximo, qui ea, quæ perperam Legati Apostolici vel gesserant, vel dissimulaverant, in irritum revocavit.

22. Multa, quæ Basilius inconsultè egit, artibus & fallaciis insignis magi & impostoris Theodori Santabareni, Photio amicissimi, sunt attribuenda. Leo Basilii filius ægrè ferebat patrem suum Divinis attribuere miraculis præstigias diabolicas nequissimi viri, eumdem pro sancto venerari, omniaque ad nutum ejus decernere; quare Santabarenus Leonem sapientissimum principem ab Imperii successione hac fraude conatus est amoliri: Persuasit juveni, expedire admodum, si ad venationem sub vestibus pugionem deferret, ut se adversus feras cominus occurrentes tueri posset, aut patris vitam, si (quod etiam facile contingit) fera in angustias redacta in ipsum insiliret, id operæ pretium fore Leo judicavit: ideoque patrem in venatu comitans pugionem occultè gerebat. Captata igitur occasione, Basilio Santabarenus significat, se divinis accepisse monitis, Leonem ejus vitæ insidiari, eaque ex causa pugionem clam deferre, illius inter venandum perimendi causa. Basilius venatui se accingens rem explorat, compertoque pugione filium in vincula conjicit, oculis ambobus candenti ferro orbaturus, Senatus tamen & Proceres omni studio intercesserunt, ne hoc extremum supplicium præcipitaret; filii optimæ indolis defensionem admodum esse credibilem, nihilque sibi esse metuendum, dum illum in potestate haberet. Post septennium contigit, ut cùm Basilius Senatui convivium exhiberet, psicatus flebili voce ingeminarit: heu! heu! Domine Leo; qua audita voce multis Senatoribus in lacrymas effusis, cunctisque à cibo abstinentibus, rogatur Imperator, ut infelicem innocentissimi & optimi filii captivitatem miseraretur, his flexus Basilius filium è vinculis eduxit, successoremque Imperii designavit.

23. Leonem natu præcesserat Constantinus utpote Basilii primogenitus: sed iste vivente patre morbo extinctus est. Ejus defuncti desiderio pater inconsolabilis dies noctesque lugebat. Quem dolorem ut mitigaret Santabarenus Monachus & Sacerdos, simulque magicarum præstigiarum scientissimus, eaque arte Basilio acceptissimus, illum pro sancto habenti, cœlestiumque miraculorum patratore; pollicitus est nefarius sanctimoniæ simulator, se in parentis amplexus adducturum, quem lugebat Constantinum. Atque ita spectrum Constantini equo insidentis & ad patrem accedentis, semotis arbitris, oblatum est, in cujus amplexus pater irruit & osculatus est; sed eodem momento mutum & sine voce spectrum disparuit, patrem linquens mœrore consternatum.

24. Eodem Græcis imperante Basilio, Russi, qui & Ruteni, & à Græcis *Ros* vocantur, religionem Christianam, abnegato suorum Deorum cultu, Græcorum necdum Photiano schismate depravatorum prædicatione (quibus etiam nunc licèt schismaticis adhærent) susceperunt. Ad illos convertendos miserat Imperator Episcopum eum numeroso Sacerdotum & concionatorum comitatu: qui benignè excepti, rogati sunt à plebe & optimatibus regionis, ut quoniam ad fidei confirmationem edita à Christo miracula magnificè prædicabant, ipsi quoque unum aliquod signum publicum & visibile patrarent, quo populus ad credendum confirmaretur, omnisque tolleretur hæsitatio & ambiguitas; quoniam nemo præsentium Christi miracula conspexerat, & multi conficta vel judicabant, vel dubitabant. At Græcus Episcopus, ne quis, inquit, fraudem aliquam à nobis suspicetur, petite vos ipsi communi consensu, quale desideratis miraculum. Tum illi, concesso brevi ad deliberandum spatio, volumus, ut Evangeliorum librum, quem præ manibus habes, in ardentem, quam excitaturi sumus, lignorum struem projicias, qui si illæsus ab igne remanserit, nobis argumento erit & convictioni, vera esse quæ prædicas. Accepta conditione in forum comportantur copiosa ligna cum virgultis, quibus accensis liber in medias flammas injicitur: expectatisque aliquot horis, dum extingueretur incendium, tum demum liber in mediis prunis ardentibus illæsus conspicitur, indeque eductus omni ex parte ab igne inviolatus apparuit. Ita factum est, ut gens barbara grandi concursu idola subverterit, majoribusque indies incrementis Christiana religio sensim adusque borealem circulum sese exporrexerit. Hæc Zonaras, Michael Glicas & Cedrenus prodiderunt.

25. Desinente hoc sæculo Romanum Imperium, quod eodem ineunte tanta rerum gestarum gloria fuerat à Carolo Magno promotum, provinciarum divisionibus inter hujus posteros, in inertiam quoque solutis successoribus, diù vacillavit; Francis, Germanis, & quibusdam Italiæ Dynastis sibi per bella & rapinas illud vendicantibus. Amoto per socordiam Carolo Crasso, ut suprà retuli, anno 888. Arnulfus Carolomanni ex pellice filius, illi à Germanis Proceribus sufficitur in Episcoporum & Procerum Triburiensi conventu.

26. At verò in Italia, Christi anno 892. Vido seu Guido Spoleti Dux, à Pontifice Formoso Imperii corona redimitur. Ab hoc æmulus ejus Berengarius Forojuliensis Dux bello victus ad Arnulfum Germaniæ Regem confugit, eumque

Italiæ

Italiæ potiundæ spe facilè pellexit. Sub hæc Vido moriens Lamberto filio coronam reliquit Imperii. Qua mox ab Arnulfo Italiam invadente spoliatur, à quo etiam ridiculo eventu Roma capta est; dum Arnulfus urbem obsidet, lepusculus strepitu militari perterritus, per campum fugâ ultrò citroque se proripiebat, Germanis militibus hinc insequentibus, inde obviam aliis cum magna vociferatione occurrentibus, inter hæc Romani murorum custodes, dum has obsidentium discursationes & strepitus advertunt, neque lepusculum discernunt, proximam murorum ab obsessoribus aggressionem imaginantur, & lepusculo meticulosiores relictis muris ad urbis interiora fugiunt. Quo perspecto, Germani scalas muro indefenso admovent, urbemque invadunt. Itaque civitas illa Martis tot nationum victrix, quæ olim per anserum Capitolii clangorem servata fuerat, nunc temporis per leporem fuit subjugata. Redux in Germaniam Arnulfus pediculari morbo periit anno 899. ejusque filium Ludovicum Germani Proceres Imperatorem designarunt. Istoque moriente anno 912. omnis Caroli Magni extincta est posteritas.

27. In Hispania Ramirus Leonis & Gallæciæ Rex dignus Alfonsi Casti filius & successor, conserto prælio septuaginta Saracenorum millia delevit, per visionem à sancto Jacobo Apostolo præcipuo Hispaniarum Patrono confirmatus; jussusque cum suis peccata per confessionem expiare, atque sacratissima Eucharistia præmuniri. Deinde in acie perspicuè visus est Apostolus equo albo insidens, deferensque album vexillum, adversus hostes fortiter dimicare. Quæ contigit victoria Christi Domini anno 844.

28. Ab Imperatoribus Iconomachis atrox sæculo isto mota est adversus Ecclesiam persecutio Leone Armeno, Michaele Balbo, ejusque filio & successore Theophilo; quæ sicut multis ruinæ causa extitit, sic etiam aliis plerisque confessionum & martyriorum illustrium præbuit occasionem. Quis verò admirandâ certamina magni illius Theodori Studitarum Præpositi dignè laudarit? Quis condigno præconio extulerit cippos, compedes, molestissimas deportationes, inediam, sitimque perpetuam, æstus & frigora, incessabiles defatigationes, perennes ægritudines omni solatio vacuas, crudelissimas toto corpore nudo flagellationes ter aut ampliùs diversis temporibus toleratas tanta asperitate, ut spiritu destitutus & semimortuus relinqueretur, totumque cruore nataret carceris pavimentum, ejusque fidissimus discipulus Nicolaus Studita, quanquam ipse quoque toto corpore flagellis conscissus & lacerus, sanctissimum Magistrum infusa per os ejus modica aqua (non enim aliud suppetebat remedium) ad spiritum & sensus revocare, & carnes corpore reliquo divulsas & tenui quasi filo pendulas resecare curaret, ut reliqui musculi adhuc ossibus inhærentes possent in cicatrices coalescere. Quis pro dignitate commendet Divini Spiritus igne ardentes, quæ adhuc supersunt literas, quas ad Confessores aliosque fideles in fide & patientia roborandos vir planè cœlestis frequens scribebat? Mortuo demum Leone Armeno, ex vinculis revocatus, inter discipulorum brachia spiritum immensis meritis cumulatum Deo reddidit.

29. Etiamsi successor in Imperio Michael Balbus, ut benevolentiam civium sibi conciliaret, extorres & vinculis detentos fideles postliminio revocasset, non diu tamen moratus est feralia contra sacrarum Imaginum cultores edicta instaurare. Euthymius insignis meriti vir jampridem Leonem Armenum magna libertate pro venerandis sacris Imaginibus coram coarguerat. Qua ex causa tanta in sanctum monitorem iracundia exarsit, ut eum insectari deinceps non desierit: quam deinde prosecutus est insectationem succedens Michael Balbus, qui sanctum Confessorem in potestate habens, non alium quàm proprium filium Imperio destinatum adhibere illi carnificem voluerit, Theophilum scilicet, cui pater impius jussit, ut tamdiù Euthymium taureis cæderet loris, donec animum exhalasset: quo in cruciatu martyrium consummavit. Sed quia tam efferata barbaries vix fidem inveniret; rem confirmare placet duorum insignium Græcorum ejus sæculi testificatione. Audiendus in primis Zonaras, sic dicens in Michaele Balbo: τὸν ἀοίδιμον Εὐθύμιον δὲ μαρτυρικῷ τελεῖ θανάτῳ ἀφειδῶς μαστιζόμενον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου. *Venerandum Euthymium martyrio occidit immisericorditer ad necem flagellis cæsum per proprium filium Theophilum*. Nec minùs exertè hoc ipsum astruit, ita scribens Cedrenus: τὸν δὲ μακάριον Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θανάτῳ παραδίδωσι βοεύοις τυπτόμενον ἀφειδῶς. *Beatum autem Euthymium per proprium filium Theophilum morte affecit, bubulis nervis crudeliter cædens*.

30. Quid ulteriùs memorem admirandum illum Methodium, quem perversæ hæresi refragantem memoratus Theophilus innumeris est cruciatibus prosecutus, inter quos à Zonara violenta dentium ab ipsis radicibus evulsio recensetur? A quo etiam in Insulam relegatus fuit, ibidemque in sepulcro cum duobus alter latronibus inclusus sub cujusdam piscatoris custodia, cui vetitum erat, ne plus panis & aquæ inclusis suppeditaret, quàm necesse foret ad hoc, ne inedia interirent. Contigit autem, ut latronum intus moreretur; cujus cadaver foras educi prohibuit Imperator. Quantam autem violentiam & molestiam vir sanctus ex teterrimo cadaveris fœtore tolerarit, nulla potest oratio exprimere. Septennium ille intra tumulum exegit. Deinde consentiente Theophilo intra regium palatium occultè sine cujusquam accessu detentus est inclusus. Post mortem Theophili, dum Theodora Augusta Imperium regebat, respirare cœpit à vexatione Orientalis Ecclesia: & adnitente religiosissima Theodora, Joannes, quem sua hæresis & perversi mores ad Patriarchalem dignitatem evexerant, dignitate motus, ejusque loco suffectus est

sanctus ille Methodius, qui quadriennio rexit Orientis Ecclesias, suoque felici obitu ejusdem Theodoræ studio & auspiciis successorem nactus est virtutum meritis haud imparem Ignatium.

31. Ecclesiastici Scriptores sæculum istud scriptis illustravere: Alcuinus ex Anglia in Galliam profectus, quo preceptore plurimum usus est Carolus Magnus, eumque sancti Martini apud Turones Monasterio præfecit, aliisque nonnullis commendatitio potiùs quàm Abbatiali officio, non enim Monachus fuit, neque Sacerdos, sed Diaconi Ordine ad usque vitæ exitum contentus, ut vitæ illius historia refert. In Germania Rabanus Maurus Moguntinensis ex Fuldensi Monacho factus Episcopus. Hic Godescalcum Orbacensem Monachum, qui creditus est Prædestinatianorum dogma renovasse, damnavit in Moguntinensi Concilio anno 848. floruitque Lothario Imperante. Hincmarus in Gallia Rhemensis Præsul sub Carolo Calvo etiam floruit, ab eoque idem iterùm in Concilio Rhemensi damnatus est Godescalcus; quem virgis cæsum scripta sua in ignem conjicere compulit, & carceri reliqua vita inclusum tenuit. Omnem verò ejus contra Godescalcum actionem libro edito refutavit Ecclesia Lugdunensis, cujus extat eruditus pro Augustini doctrina adversus Joannem Erigenam Scotum dogma ruentem Pelagianum liber, in quo affirmat Prædestinarianorum vocabulum nihil esse quàm Pelagianum inventum in odium Augustinianę doctrinę, admittentis quidem humani arbitrii libertatem, sive ad malum, sive ad bonum, quod tamen ad opera æternæ salutis flecti non possit, nisi Divinę gratię motione & præveniatur & fulciatur. Aliud ejusdem Ecclesiæ in causa Godescalci extat inscriptum opus de tribus Epistolis, quas refellit, scilicet Episcoporum Rabani Moguntinensis, Hincmari Rhemensis, & Venilonis Suessionensis. Veruntamen Rabani summa eruditio & morum integritas nullatenus credere sinunt, ipsum Augustini intemeratam doctrinam ab hæresi secernere nequivisse: multoque faciliùs crediderim, Godescalcum quàm Rabanum errasse. Etsi verò Lugdunensis Ecclesia Godescalci patrocinium, hujus non quidem hæresi seducta, sed fraudibus & mendaciis illusa susceperit; non parum tamen habet authoritatis ejusdem tunc Ecclesiæ Episcopus Amolo, cujus extant adversus Godescalcum tria non contemnenda opuscula. Petavius horum sub nomine Lugdunensis Ecclesiæ librorum, quorum eruditionem laudat, esse Magistri Flori Lugdunensis censet lucubrationes. Scripsere pariter hoc sæculo nono Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus, cujus extat breve Chronicon & Epistola prolixa ad Leonem Papam tertium, & opuscula quædam contra Iconomachos. Usuardus Alcuini discipulus jussu Caroli Magni Martyrologium scripsit. Eginartus Caroli Magni Cancellarius ejus vitam scripsit, & Francorum Historiam, aliaque. Relictoque sæculo Monachus & Abbas factus est. Multa scripsit Smaragdus Abbas, nec non Claudius Scotus, Jonas Aurelianensis Episcopus, & Dungalus Diaconus de imaginibus scripserunt adversus Claudium Taurinensem Episcopum. Theodorus Studites inter eruditos Græcorum sanctissimus, inter sanctos eruditissimus, exilia, flagella, innumerasque ærumnas sustinuit, dum fidem Catholicam constantissime propugnat; quamplurimas edidit Epistolas Divino Spiritu refertissimas, aliaque opuscula pietatem & eximiam doctrinam spirantia. Amalarius Fortunatus Trevirensis Antistes quatuor edidit libros de Ecclesiasticis Officiis. Rabanus Maurus Abbas primùm Fuldensis, deinde Moguntinus Episcopus, vir eque pius & doctus, Commentaria in omnes veteris novique Testamenti libros procudit. Hujus discipulus Strabus Fuldensis Monachus in universa Biblia sacra Glossam contexuit, quæ Ordinaria vocatur. Eulogius electus Toletanę Ecclesiæ Episcopus tribus libris describit historiam Cordubensium Martyrum sub Arabica persecutione, ipseque tandem Martyr occubuit. Haimo Episcopus Alberstatensis luculentas expositiones edidit in Psalmos & in omnes Prophetas, omnesque Pauli Epistolas, aliosque divine Scripturæ libros. Paschasius Ratbertus Abbas Corbeiensis primus ex professo Sacramentariis bellum indixit, insigni libro de Corpore & Sanguine Domini, contra Bertramum Presbyterum, qui cœpit inter primos in dubium revocare, utrùm sit idem in Eucharistia Corpus, quod natum de Virgine fuit. Simeon Metaphrastes Sanctorum vitas scripsit, in quibus, ut admonet Cardinalis Bellarminus, multa de suo addidit ingenio, aut saltem ex apocryphis, quæ præcesserant relationibus mirabilia & incredibilia. Photius pseudoepiscopus Constantinopolitanus magni vir ingenii, sed majoris nequitiæ, scripsit Nomocanonem, qui extat cum Scholiis Balsamonis, & præclarum opus, quod nomine Bibliothecę inscripsit. Nicetas David egregiè Ignatii Episcopi Constantinopolitani vitam conscripsit admirabilem, simulque vitia & perditissimam Photii malitiam, qui sanctum Ignatium dirissimè vexavit. Anastasius Bibliothecarius & Abbas Romanus, Græcè Latinèque doctus, vitas Romanorum Pontificum à sancto Petro usque ad Nicolaum primum delineavit, Nicęnam, quę septima est, Synodum Latinè transtulit: Latinè verò Concilium octavum generale, cui ipse interfuit, edidit. Hincmarus Rhemensis Episcopus paræneticam scripsit Epistolam ad Carolum Crassum, etiamque de bono Regimine ad filios Ludovici junioris Imperatoris, vitamquoque sancti Remigii Rhemensis Episcopi, Opus præterea quinquaginta quinque capitulorum ad Hincmarum Laudunensem. Joannes Diaconus libros quatuor de vita sancti Gregorii Papæ primi accuratissimè elucubravit, & Joanni Papæ octavo dedicavit. Aimoinus Monachus historiam de gestis Francorum edidit, exorsus à primo Rege Faramundo, quam usque ad obitum Ludovici Pii Imperatoris prosequitur. Ado Vien-

Viennensis Episcopus de sex ætatibus mundi Chronicum exorsus est ab Orbe condito, desinitque ad annum Domini. 879. Huic Viennensi tribuitur ab aliquibus Martyrologium, quod alii Adoni Trevirensi adscribunt. Remigius Antisiodorensis Monachus Commentaria in Psalmos scripsit, & in duodecim Prophetas, & volumen de Divinis Officiis. Hunc Fulco Rhemensis Episcopus, qui anno 890. sedebat, Remos excitavit ad scholas instaurandas: ut fidem facit in ejus vita Frodoardus.

SELECTA REGUM FRANCIÆ, præsertim verò Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularia.

1. CUm sit exploratum ex Christianissimorum veterum Franciæ Regum, præcipuè autem Caroli Magni, & Ludovici Pii Capitularibus, permagnam ad Ecclesiæ Dei regimen hauriri posse utilitatem, inprimis verò duos illos prenominatos non modò studio Religionis præcelluisse, nihilque ad ordinem & disciplinam Ecclesiasticam pertinens sanciviise, nisi ex supremæ Sedis & Episcoporum Regni approbatione & consilio; proposui præcipua ex eis seligere, quasi flores vernantes & coruscantes gemmas, quibus Ecclesiæ Sponsæ Christi corona rutilet ac eximiè decoretur. Usus verò sum exactissima omniom editione, quæ studio & diligentia Stephaoi Balusii egregiè de Ecclesia & omnibus studiosis meriti prodiit.

2. In primis Capitulum occurrit observatu dignissimum Dagoberti Regis, circa viduarum successiones & fratrum: *Vidua* (inquit) *si post mortem mariti in viduitate permaneant, æqualem inter filios suos, id est, qualem unus ex filiis, usufructuariam habeant portionem, & usque ad tempus extremum vitæ suæ usufructuario jure possideant. Quòd si mater ad alias nuptias fortè transierit, eadem die usufructuariam portionem, quam de bonis mariti fuerat consequuta, filii inter reliquas res paternas, qui ex eo nati sunt conjugio, vendicabunt.* Et ibidem: *Ut fratres hæreditatem patris æqualiter dividant: ut quamvis multas mulieres habuisset, & tota libera fuissent de genealogia sua, quamvis non æqualiter divites, unusquisque hæreditatem matris suæ possideat. Res autem paternas æqualiter dividant.*

Ex Libro I. Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pii.

3. CAP. I. *Sunt aliqui, qui culpis exigentibus ab Episcopo proprio excommunicantur, & ab aliis Ecclesiasticis vel laicis præsumptuosè in communionem recipiuntur; quod omnino sanctum Nicænum simul & Chalcedonense, necnon Antiochenum & Sardicense fieri probibent.* Hactenus verba Capitularis.

Optandum esset, ut hæ priscæ Constitutiones usu nunc vigerent.: aut ut Concilium Lugdunense sub Innocentio quarto, cujus constitutio habetur in c. venerabilem, de sent. excom. in 6. decernens in causis appellationum à sententia excommunicationis absolutionem ad cautelam, dilucidè suam mentem expressisset, velitne hanc absolutionem provisionalem suspendere omnes omninò excommunicationis effectus, perinde ac si nulla præcessisset censura; adeò, ut Presbyter a suo Episcopo excommunicatus, possit intereà liberè & palam, re noodum comperta, Missam celebrare; an verò illa censuræ relaxatio ad hoc unum valeat ex mente Concilii, ut appellans vocem habeat standi in judicio. Alioqui enim, ut ait canon, per tuas literas, sentent. excommunic. non auditur appellans, volens probare se injustè fuisse excommunicatum, nisi ad cautelam priùs absolvatur. Secùs si ostendat errorem intolerabilem, ob quem sententia ipso jure nulla sit. Ideoque c. ad præsentiam nostram, de appellat. Alexander Papa III. declarat, Presbyterum, qui postquam à sententia Archiepiscopi ad Papam appellaverat, fueratque post appellationem excommunicatus, ideoque nulla prorsus erat excommunicatio, nullam incurrisse irregularitatem aut pœnam. Sed si non arguatur excommunicationis ulla nullitas, sed tantùm prætendatur ab appellante fuisse injustè latam, Lugdunense Concilium nihil decernit, utrùm ante superioris judicis sententiam definitivam, & causæ cognitionem, absolutio ad cautelam præmissa limitetur ab aliquem minorem effectum, ut est jus & potestas standi in judicio, suæque causæ patrocinandi, aut etiam in cunctis exterioribus communicandi; an verò Divina etiam palàm percipiendi, & Sacrum celebrandi. Videmus enim nonnunquam procaces & indisciplinatos clericos, & Sacerdotes, quorum scelera & scandalosi actus proprium Episcopum ad ferendam censuram, eamque justam compulerunt, ita post debitam excommunicationem in vim provisionalis ad cautelam absolutionis, re nondum judicata seu definita, propriis insultare Prælatis, & Divina quasi per jactantiam & despectum publicè ac præfidenter celebrare. Quod sanè prioribus illis defæcatioris disciplinæ sæculis grandem incussisset horrorem. Neque prorsus video, qua ratione hoc possit cum inconcussis tametsi posterioribus regulis juris accommodari. Per appellationem scilicet non suspenditur excommunicationis sententia, sed tantùm devolvitur judicium illius ad superiorem, c. ad reprimendam, de offic. jud. ordin. & illud aliud juris axioma: Potest judex, qui sententiam tulit excommunicationis, eum qui appellavit, denunciare, ne quisquam cum illo communicet, dum pendet appellatio, simulque illum fructibus beneficii spoliare, c. pastoralis, §. verum, de appellat. At hæc concidant jura necesse est, si reus excommunicatus ante causæ cognitionem, & antequam dirempta sit lis appellationis, in integrum restituatur perinde ac si nulla culpa, nullaque censura præcessisset. Hæc tam præpropera judicis appellationis indulgentia disciplinam enervat Ecclesiasticam, fovet Clericorum proterviam, & est Prælato, qui sententiam tulit, injuriosa, ut admonet cap. cum ab Ecclesiarum Prelatis, de officio jud. ordinar.

CAP. III. *Item in eodem habetur Concilio Nicæno, necnon & Antiocheno, simul & in Chalcedonensi, ut fugitivi clerici peregrini à nullo recipiantur, nec ordinentur sine commendatitiis literis, & sui Episcopi vel Abbatis licentia.*

CAP. IV. *Item in eodem Synodo interdictum est Presbyteris, & Diaconibus, & omnibus qui in Clero sunt, mulierem habere in domo sua propter suspicionem, nisi matrem, aut sororem, aut alias personas, quæ suspicionem effugiunt.*

CAP. XIII. *Renovatur sanctio Nicæna, & Chalcedonensis, & Apostolorum canon, ut provinciales Episcopi cum suo Metropolitano bis in anno propter causas & Ecclesiæ disciplinam Concilia celebrent.*

CAP. XIV. *In Concilio Laodicensi nec non & Africano præcipitur, ut Monachi & clerici tabernas non ingrediantur edendi & bibendi causa.*

CAP. XVI. *Reprobat nomina aliorum Angelorum quàm Michaelis Gabrielis, & Raphaelis.*

CAP. XIX. *Item in Concilio Chalcedonensi, quod non oportent Episcopum, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari; qui utique deponendi sunt: & qui ordinatur, nec non qui mediator est inter eos. Item de eadem re in canonibus Apostolorum: si quis Episcopus, vel Presbyter, aut Diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur, & ipse ordinator ejus, & communione abscindatur.*

CAP. XXIV. *In eodem Chalcedonensi Concilio, necnon in Sardicensi, ut nec Episcopus nec Clerici transmigrent de civitate in civitatem.*

CAP. XXVI. *Item in eodem Concilio, ut nullus absolutè ordinetur; & sine pronunciatione stabilitatis loci, ad quem ordinatur.*

CAP. XXXVIII. *Ut nemini liceat alium cogere ad bibendum.*

CAP. XXXIX. *Ut mercatus die Dominico in nullo loco habeatur.*

CAP. XL. *Item in Concilio Africano; ut non liceat Episcopo principalem Cathedram suæ Parochiæ negligere, & aliam Ecclesiam in sua Diœcesi magis frequentare*, Habetur in Concilio Carthaginensi V. can. 5.

CAP. LXXIV. *Monachi ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per Nocturnale vel Graduale Officium peragant, secundùm quod genitor noster Pipinus Rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit ob unanimitatem Apostolicæ Sedis, & sanctæ Dei pacificam concordiam.*

CAP. CXLVII. *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.*

Ita sancitur Concilii Nannetensis can. 2. & citat Gratianus c. nollus Presbyter, 9. q. 2.

CAP. CLI. *Ut unusquisque Presbyter res, quas post diem consecrationis aquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat.*

Allegat canonem istum Regino lib. 1. cap. 218. & Burchardus lib. 3. cap. 12.

Ex Libro II. Capitularium.

CAP. XLVI. *Ut parentes filios suos, & patrini eos, quos de lavacri fonte suscipiunt, erudire summoperè studeant: illi quia eos genuerunt, & eis à Domino dati sunt: isti verò quia pro eis fidejussores existunt.* Concilium Arelatense VI. can. 19. Regino lib. 1. cap. 274.

Ex Libro IV. Capitularium.

CAP. XXXIII. *De falsa moneta jubemus, ut qui eam percussisse comprobatus fuerit, manus ei amputetur. Et qui in hoc consentit, si liber est, sexaginta solidos componat; si servus est, sexaginta ictus accipiat.*

Allegat Ivo p. 16. cap. 278. Vide inferiùs can. 15. Concilii I. generalis Lateranensis sub Callisto secundo.

Ex Libro V. Capitularium.

CAP. VI. *Si quis baptisatus est à Presbytero non baptisato, & sancta Trinitas in Baptismo invocata fuit, baptisatus est, sicut Sergius Papa dixit. Impositione verò manus indiget.* Profertur ab Ivone p. 1. cap. 175.

Gravis quidem & veteribus Ecclesiæ Patribus indecisa quæstio fuit, utrùm valeat baptismus ab eo collatus, qui nunquam baptizatus fuerit? Concilium Eliberritanum can. 38. definit, per laicos conferri baptismum, modò fuerint ipsimet baptisati. Augustinus lib. 2. contra epist. Parmeniani cap. 13. sic ait: *Et hæc quidem alia quæstio est, utrùm & ab iis, qui nunquam fuerunt Christiani, possit baptismus dari? Nec aliquid inde temerè affirmandum est sine autoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei sufficit. De eis verò qui ab Ecclesiæ unitate separati sunt, nulla jam quæstio est, quia & debeant & dare possint.* Idem etiam eamdem movet quæstionem l. 7. de baptismo contra Donatist. cap. 53. Quo tamen loco magis eò propendere ostendit, ut ratus sit ejusmodi baptismus. Citatur ex Isidoro cap. Romanus Pontifex, de consecr. dist. 4. *Spiritum Dei gratiam subministrare baptismi, licèt paganus sit qui baptisat.* Quod idem habetur quoque c. si quis per ignorantiam: 1. q. 1. Verumtamen Gregorius Papa II. in epist. ad Bonifacium, videtur oppositum significare, sic dicens: *Quos à paganis baptisatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptises in nomine Trinitatis mandamus.* Et profertur c. quos a paganis, de consecr. dist. 4. Sed forsan ambigebatur, utrùm pagani rerum Ecclesiasticarum imperiti formam baptismi vitiassent. Cæterùm quod desideraverat Augustinus, adimpletum demum fuit in Concilio Florentino, quo definitum est, in necessitate licere cuivis laico, sive viro, sive fœminæ, sive pagano, sive Christiano baptisare, dum interveniant materia & forma & intentio debita. Hoc ipsum etiam ante Florentinam Synodum à Nicolao Pontifice fuerat definitum ad consulta Bulgarorum, cap. 104. Et habetur c. à quodam Judæo, de consecr. dist. 4.

CAP. VI. *Si quis filiastrum, aut filiastram suum ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua, & alteram non accipiat. Similiter & mulier alterum non accipiat.*

Regino lib. 2. cap. 218. Burchardus lib. 17. cap. 22. Fulbertus epist. 33. Ivo p. 9. c. 80. Gratianus causa 30. q. 1. ex Concilio apud Vermeriam.

4. CAP. XXI. *Si quis homo habens mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel fœmina qui adulterium perpetraverunt, interim quoad vivunt, nullum habeant amplius conjugium: ille verò cujus uxor fuit, si vult, potestatem habet accipere uxorem aliam.*

Regino lib. 2. cap. 218. Burchardus lib. 17. cap. 17. Ivo p. 8. cap. 256. Indubitatum est, non solùm ex hoc capitulo, quod præfati canonum collectores allegant; verùm etiam ex plerisque aliis priscis canonibus vulgatissimis, qui proferuntur in omnibus Conciliorum collectionibus, concessum fuisse alterum matrimonium conjugi innocenti, vivente altero conjuge, cujus adulterio factum fuerat, ut affinitas emersisset, ob quam evaserat deinceps illicita inter conjugatos nuptialis copula. Sub Pipino Caroli Magni patre, permultis convocatis ad Vermeriense Concilium Episcopis ad istam elucidandam quæstionem, aliasque regulas pro Ecclesiæ optimo statu procudendas, decisum est Vermeriensibus canonibus 2. 10. & 11. licitum esse, superstite qui sic deliquerat, altero conjuge, aliud matrimonium innoxio conjugi. Eodem sæculo Compendiense Concilium sub eodem Pipino Rege anno 757. pares edidit canones 7. 8. 13. Innocenti conjugi prohibet congressum cum conjuge incestuoso, permittit verò vivente illo alterum inire connubium. Quin etiam ante hæc tempora S. Bonifacius Moguntinus Episcopus canones concinnarat, quos postea Zacharias Papa I. probavit, eosque postmodum Isaac Lingonensis Episcopus in suo canonum libello publicavit. In his verò tit. 3. de adulteriis can. 1. declarat, eum cujus uxor à proprio fratre compressa fuit, non posse posthac suam uxorem cognoscere, sed ipsi licitum esse alteram ducere uxorem. Hoc itaque sæculo ex bono & æquo partim permisit, partim non damnavit Ecclesia. Nec tamen diu pòst hæc distulit etiam his eventis alteras prohibere nuptias superstite adhuc incestuosa parte. Sicque verificatum est illud S. Augustini effatum lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 3. *Ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel Provincias fiunt, pleniorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex universo Orbe Christiano, sine ullis ambigibus cedunt. Ipsaque pleniora sæpe priora posterioribus emendantur.*

Quæ posterior definitio inconcusse custodienda strictiori sensu exponendas esse judicavit hasce Scripturas Marci 10. ℣. 9. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Similiter 1. Cor. 7. ℣. 10. *Iis autem qui matrimonio conjuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* Idemque ℣. 39. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Idemque Apostolus Romanis prædicaverat cap. 7. *Quæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi: Si autem mortuus fuerit vir ejus; soluta est a lege viri.* Sanctus verò Augustinus lib. 2. de adulterinis conjugiis ad Pollentium cap. 13. hæc docet: *Non est ergo ad quod exhortemur eos, qui reconciliari timent conjugibus adulteris pœnitendo sanatis, nisi ad custodiendam continentiam. Quoniam mulier*

alliga-

alligata est, quamdiu sive mœchus, sive castus vir ejus vivit, & mœchatur, si alteri nupserit: & vir alligatus, quamdiu sive mœcha sive casta uxor ejus vivit, mœchatur, si alteram duxerit. Hæc namque alligatio quandoquidem non solvitur, etiamsi per repudium conjunx a casta conjuge separetur: multo minus solvitur, si non separata mœchetur. Ac per hoc non conjugia solvit, nisi mors conjugis non in adulterium corruentis, sed de corpore exeuntis. Hactenus Augustinus. Liquet hanc illustrem matronam Fabiolam publicam peregisse pœnitentiam, qualem S. describit Hieronymus, eo quod ob adulterium viventis adhuc mariti, alteri nupsisset.

CAP. XXVIII. *Clericum permanere oportet in Ecclesia, cui ab initio ab Episcopo præitulatus est, & revocari debere statuimus, in qua primitus ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis hanc definitionem transgressus fuerit, decrevit sancta Synodus a proprio gradu excidere.* Synodus Chalcedonensis can. 20.

5. CAP. CLXXIX. *Et hoc cavendum est, ut Presbyteri, vel Diaconi, sive Subdiaconi arma portare non præsumant; neque venationes aliquas exerceere.*

Similiter Germanicum Concilium primum tempore Zachariæ Papæ I. anno Chr. 743. arma simul & venationes clericis vetat can. 2. *Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere omnino prohibemus; nisi illis tantum qui propter divinum mysterium Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi sunt: id est unum vel duos Episcopos cum Capellanis & Presbyteris eorum Princeps habeat secum. Et unusquisque præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare & indicare pœnitentiam possit. Nec non & illas venationes & sylvaticas vagationes cum canibus omnibus Dei servis interdicimus: & ut accipitres vel falcones non habeant.* Venationem Clericis inhibent alia multa sacra Concilia, Agathense quidem can. 55. Epaonense can. 3. Matisconense secundum can. 13. citatur quoque Concilium Aurelianense de Clerico venatore c. 1. & 2. Concilium denique Nannetense anni 1264. can. 3. *Præcipimus, ut Prælati soliciti sint & intenti in puniendo Clericos venatores, & præcipue Presbyteros, & Religiosos, de quibus majus scandalum generatur.* De vetitis apud Clericos armis simul & venationibus videri potest Concilium Mediolanense I. sub S. Carolo Borromæo tit. de armis, ludis, spectaculis, &c. ubi dicitur, *a venatione abstinebunt.*

CAP. CCCXV. *Præcipimus atque jubemus, ne forte (quod absit) aliquis circa Episcopos leviter aut graviter agat, quod ad periculum totius Imperii nostri pertinet. Et ut omnes agnoscant nomen, potestatem, vigorem & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facile intelligi potest, quibus Beato Petro, cujus vicem Episcopi gerunt, ait: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis. Et alibi Discipulis generaliter dicit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Illud etiam ad exemplum redacendum erit, quod in historia Ecclesiastica* (scilicet Rufini Aquileiensis lib. 1. capite 2.) *Constantinus Imperator Episcopis ait; Deus constituit vos Sacerdotes, & potestatem dedit vobis de nobis quoque judicandi. Et ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari. Propter quod Dei solius inter vos expectate judicium. Vestra jurgia, quæcumque sint, ad illud Divinum revocentur examen. Vos etenim nobis a Deo dati estis dii, & conveniens non est, ut homo judicet Deos; sed ille solus, de quo scriptum est: Deus stetit in Synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. Sed & ad memoriam illis pariter reducendum est, qualiter S. Prosper in libro, quem de contemplativa & actuali vita scripsit, laudem Sacerdotum comprehendit: Ipsis enim, inquit,* (scilicet lib. 2. cap. 2.) *Sacerdotibus propria curandarum animarum sollicitudo est commissa, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis hominum velut pro suis infatigabiliter supplicant Deo. Ac velut quondam Aaron incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, avertunt iram futuræ animadversionis a populo, qui per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis judices Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, pravæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & prave sibi consciis etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, patres in fide Catholica regeneratorum, prædicatores cœlestium præmiorum, exempla bonorum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt decus Ecclesiæ, in quibus fulget Ecclesia, ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium, ipsi januæ civitatis æternæ, per quas omnes, qui credunt, ingrediuntur ad Christum; ipsi janitores, quibus claves datæ sunt Regni cœlorum; ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni dividuntur gradus & officia singulorum.*

Ista quoque sunt iisdem verbis statuta ex Concilio Parisiensi VI. sub Ludovico Pio can. 8. & 9.

CAP. CCCLXXXIX. *Ne decennii, neque vicennii, neque triginta annorum præscriptio religiosis domibus opponatur; sed sola quadraginta annorum curricula: & non solum in cæteris rebus, sed etiam in legatis hæreditatibus.*

Hæc pariter habet Julianus Antecessor Novella 131. cap. 6. & Gratian. 16. q. 5. c. neque decennii.

CAP. CCCXC. *Sancitum est, ut nullus Episcopum, vel Sacerdotem, vel Clericum apud judices publicos accusare præsumat; sed apud Episcopos.*

Habetur similiter apud Julianum Antecessorem Novella 131. cap. 10.

Ex Libro VI. Capitularium.

CAP. XXVI. *Qui mœchatus fuerit cum uxore alterius, & adulterium fecerit cum conjuge proximi sui, morte moriatur, & mœchus & adultera.* Hoc idem constitutum fuerat Levit. 20. ℣. 10.

CAP. CLXXXVI. *Doceant Presbyteri populum legitima Quatuor Temporum jejunia observare: hoc est, mense Martio, Julio, Septembri, & Decembri, quando sacri Ordines juxta statuta Canonum distribuuntur.*

6. CAP. CLXXXVII. *Iterum admoneant Sacerdotes, ut jejunia tria legitima agantur in anno. Id est quadraginta dies ante Nativitatem Domini, & quadraginta dies ante Pascha, & post Pentecosten quadraginta dies: Quanquam enim nonnulla ex his canonica priventur autoritate; nobis tamen simul omnibus propter consuetudinem plebis, & parentum nostrorum mores, hæc observare, ut superius est comprehensum, convenit.*

Est.

Et licet omnibus diebus orare & abstinere conveniat; his tamen temporibus amplius jejuniis & pœnitentiæ servire oportet. Præter autem legitima hæc tempora jejuniorum, omnis sexta feria propter Passionem Domini jejunetur; sed & Sabbati dies a plerisque, propter quod jacuit in eo Dominus in sepulcro, jejunio consecratus habetur.

Hactenus istud Capitulum; Sed & ipse Carolus Magnus inter Capitula Saxonica sic edicit cap. 4. *Si quis sanctum Quadragesimale jejunium pro despectu Christianitatis contempserit, & carnem comederit, morte moriatur. Sed tamen consideretur a Sacerdote, ne forte causa necessitatis hoc cuilibet proveniat, ut carnem comedat.* Et vero sanctionem prædictam de tribus integris in anno Quadragesimis nusquam legitur nisi apud Montanistas. Sed huic Gallicanæ atque orthodoxæ legi præiverat pia multorum Catholicorum consuetudo.

CAP. CCCIII. *Constantius Imperator de accusationibus Episcoporum ait: Hæ quidem accusationes tempus habent proprium, id est, diem magni judicii, judicem vero eum, qui tunc futurus est judicare omnes. Mihi ergo homini constituto de hujusmodi rebus auditorium habere non licet, Sacerdotum scilicet accusantium & accusatorum simul, quos minime convenit tales debere monstrari, qui judicentur ab aliis. Imperator quoque Valentinianus de Episcoporum causis ait: Supra nos est vestrum negotium; & ideo vos de vestris causis inter vos agite, quia supra nos estis.*

Ex Libro VII. Capitularium.

7. CAP. XLIX. *Nulli Sacerdoti liceat Canones ignorare.*

Idem decernit Papa Cælestinus I. epist. 3. ad Episcopos Apuliæ iisdemque verbis & hoc addens: *Nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare.* Refertur c. nulli Sacerdotum, dist. 38. Eadem statuuntur Aurelianensis Concilii III. can. ult. & Aurelianensis IV. anni 541. can. 6.

8. CAP. LXXI. *Ne non vocati Episcopi extra suam Diœcesim accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias dispensationes Ecclesiasticas.*

Idem sanciverat Concilium Constantinopolitanum I. can. 3. quod refertur c. non invitat cap. 9. q. 2. Item Concilium Antiochenum can. 21. & Arausicanum I. can. 8. prohibens absolute ullum alienum Clericum ordinari, aut proprium Clericum in aliena Diœcesi, nisi accedente consensu Episcopi, ad quem pertinet vel Clericus, vel Ecclesia. Item Sardicense can. 15. & Carthaginense III. canone 20. & 21. & Tridentinum sess. 6. cap. 5. & sess. 23. cap. 8. & 9. & Apostolorum can. 34. quo deponi jubentur Episcopi, qui sic intra fines alienos ordinaverunt, & simul Clerici sic ordinati.

CAP. LXXVII. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine jussione sui Pontificis proficisci.*

Idem statuitur in Synodo Laodicena can. 42. aliisque innumeris Synodis.

CAP. CXII. Tertiæ additionis ad præfatos septem libros hæc edicit Carolus Magnus: *Volumus atque præcipimus, sicut Synodali atque canonica auctoritate a Pastoribus sanctæ Ecclesiæ sæpissime admoniti sumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel in Monasteriis degunt, qui beneficia habent unde victum & vestitum habere possunt, hoc juxta Apostolum contenti sint; & stipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui assidue in prædictis locis Domino famulantur & excubant, atque assidue Divinum implent officium, alendi sunt, nequaquam assumant, uti in suis usibus convertant. Scimus enim, quia absque periculo ac dispendio animarum suarum hoc nullatenus facere possunt. Si quis hæc statuta contempserit, utrisque careat, id est, & beneficio & præbenda: atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, ipsis privetur.*

Ex Capitulo isto liquet, non solum in Ecclesiis, quæ sæculares vocantur, verum etiam in Monasteriis distinctos jam tunc extitisse beneficiarios a præbendatis. Beneficiarios quippe fuisse Officiales amplioris præ cæteris dignitatis & gradus, quibus villæ ac prædia titulo beneficii ac officii sic erant affectata, ut ea eorum cultura proventus ad vitam commodius transigendam perciperent: adeo ut nihil ipsis opus esset a communibus Monasterii proventibus quidquam decerpere, quibus cæteri fratres choro addicti, aut Ecclesiæ, vel Monasterio, quotidiano labore famulantes alebantur, tum ex mensa communi, tum ex modicis, quæ ipsis attribuebantur, stipendiis. Hæc vero ex communitate ad victum & amictum collata stipendia dicebantur Præbendæ, atque etiam (ut in priscis quibusdam chartis ac instrumentis scriptum legimus) *Provenda*. Eodem refertur quod proxime sequitur Capitulum CXIII. *Quod habet Ecclesia, vel Monasterium, cum omnibus nihil habentibus commune habet; nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, convenit erogare, quando nihil sit habentibus dare, quam perdere.* His Canonibus reprimitur Clericorum & Monachorum beneficiatorum avaritia, qui cum copiosius proventibus instructi essent, his non contenti, de subsidiis etiam tenuioribus ad victum eorum, qui omne laborum & ministeriorum pondus sustinebant, aliquid demere, sibique asserere præsumebant ad provendatorum seu præbendatorum diminutionem, quibus tenuiores parcius alebantur. Hæc scite observat Balusius.

9. CAP. CXXIII. *Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere omnino prohibemus: nisi illis qui propter divinum ministerium ad hoc electi sunt.*

Profertur apud Burcardum lib. 1. cap. 21. & Ivonem p. 5. c. 332. Vide superius capitulare 79. libri 5. Extat Basilii Magni canon: *Qui hostem occidit, licet pietatis propugnator; triennio non communicet.* Refert Cedrenus, cum Nicephorus Imperator instaret, ut quisquis in bello patriæ Imperiique defensione mortem oppetiisset, pro martyre indiscriminatim ab Ecclesia coleretur, obstitisse Episcopos isto Basilii canone subnixos, qui etiam ab Harmenopulo allegatur. Leo quidem Papa tertius, ut scribit Eghinartus in vita & gestis Caroli magni, Francicum exercitum sic est adhortatus: *Omni timore ac terrore deposito contra inimicos sanctæ fidei, & adversarios omnium religionum agere viriliter studete. Novit enim Omnipotens, si quilibet vestrum morietur: quod pro veritate fidei, & salvatione patriæ, ac defensione Christianorum mortuus est: & ideo ab eo præmium cæleste consequetur.* Et id quidem verum est, si sit defæcata intentio, nec aliud quidquam obsistat. Certe quod attinet ad irregularitatem homicidii, aperte declarat Honorius Pontifex III. c. petitio tua, de homicidio, eam incurri etiam in bello aut conflictu contra infideles, etiam ab eo qui incertus est, & prudenter dubitat, utrum quemquam illorum peremerit. Quod idem commonuerat Zacharias Papa, cujus adduco testimonium ad proxime sequens capitulum, quo eadem urgetur prohibitio.

10. CAP. CXXIV. *Ut Sacerdotes neque Christianorum, neque Paganorum sanguinem fundant.*

Citatur ab Ivone p. 10. cap. 45. Præter ea quæ superiori canone allegavi, huc pariter spectat epistola Zachariæ Papæ ad Francos, his verbis expostulans: *Habuistis peccatis facientibus nunc usque falsos & erroneos Sacerdotes: Unde & pagana gentes cuncta vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos, & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria datur, ubi Sacerdotes una hora Dominica pertractant mysteria, & Christianis Dominicum porrigunt Corpus pro*

anima-

animarum suarum redemptione : & postea Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut Paganos quibus prædicare debuerant Christum, propriis sacrilegisque manibus necant? Hactenus Pontifex Zacharias.

11. CAP. CLXVII. *Ut unusquisque Presbyter per singulos annos Episcopo suo rationem sui ministerii reddat, tam de fide Catholica, quam de Baptismo, atque de omni ordine ministerii sui.*

Citatur apud Burchardum lib. 2. cap. 155. & Ivonem par. 6. cap. 246. de subjectione Presbyterorum erga Episcopos, & ut eisdem rationem ministerii reddant tempore Quadragesimæ, decernitur pariter hoc eodem lib. 7. cap. 130.

CONCILIUM ARELATENSE VI. Christi anno 813.

1. STudio succensus Carolus Magnus constabiliendæ per omnem suam ditionem Ecclesiasticæ disciplinæ, uno eodemque anno Christi 813. quinque indixit diversis locis Episcoporum Concilia, ut refert Eghinartus in Chronico Regni ejus anno 45. Pontificatus vero Leonis tertii 18. scilicet Arelate, Moguntiæ, Rhemis, Turonibus, & Cabilone. Arelatensi Concilio præsedit Joannes Arelatensis Archiepiscopus, eique proximus assedit Nibridius Archiepiscopus Narbonensis, intra S. Stephani Proto-martyris Ecclesiam. Solitis igitur præmissis ad Deum precibus, exaratum est in primis Christianæ fidei Symbolum, quod inter alia Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere profitetur.

2. Can. III. *Ignorantia mater est cunctorum errorum, & maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim sanctas Scripturas legere admonet Paulus Apostolus, dicens ad Timotheum : Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat; atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.* His accedunt reliquæ Scripturæ, Oseæ 4. *Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam. Et quia tu scientiam repulisti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Malachiæ 2. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem de ore ejus requirent, quia Angelus Domini exercituum est.*

Canon hic Arelatensis desumptus est iisdem verbis ex Toletano Concilio quarto cap. 25. estque in Decreto insertus, c. ignorantia, dist. 38. De necessaria canonum peritia sic habet Cælestini I. epistola ad Calabriæ & Apuliæ Episcopos : *Nulli Sacerdotum suos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere quod Patrum possit regulis obviare.* Citatur c. nulli Sacerdotum, dist. 38. Concilium vero Aurelianense tertium can. 33. ita sciscit : *Canones suos nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est preterire permittitur.* Aurelianense deinde quartum can. 6. *Parochiani clerici a Pontificibus necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant, ne se ipsi vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse.* Possidius in Augustini vita cap. 8. *Augustinus satrgit,* (inquit) *ut Conciliis constitueretur Episcoporum ab ordinatoribus debere ordinandis vel ordinatis omnium statuta Sacerdotum in notitiam deferri.* Ipseque Augustinus epist. 110. & a se, & a Valerio simul in sui ordinatione Episcopali violatum ignoranter fuisse Nicænum canonem, vetantem duos simul esse civitatis ejusdem Episcopos, ultro fatetur. Idem quoque in Concilio Carthaginensi sexto Sardicensem generalem Synodum, cui Gratus Carthaginensis Episcopus cum multis aliis Africanis interfuerat, prorsus nescivit, in qua Ecclesia de Ariana hæresi triumphum habuerat; cum tamen Sardicense Concilium nihil aliud fuisse velit Augustinus, quam Arianorum conventiculum. Adeo humanitatem quantumvis studiosam & eruditam superexcedit rerum omnium etiam Ecclesiasticarum cognitio.

3. Can. IV. *Providendum necesse est unicuique Episcopo, qualiter Canonici vivere debeant, necnon & Monachi, ut secundum ordinem canonicum vel regularem vivere studeant : & ut ait Apostolus, unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.*

Hic locus & occasio suboritur jura tum Divina tum Ecclesiastica congerendi, quibus potiri Episcopi debent in proprias Ecclesias & Clerum. Jus Divinum suppeditant sacræ literæ Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Et ad Tit. 1. *Hujus gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut ego disposui tibi.* Præterea idem Apostolus 1. ad Tim. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus vel tribus. Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant.* Sanctus Ignatius Apostolorum coævus & propago, nihil adeo frequenter urget, quam ut Presbyteri, Diaconi, cæterique Clerici & laici suis obtemperent Episcopis, in scriptis ad Polycarpum, ad Magnesianos, ad Trallianos, ad Philadelphienses literis. Additque scribens ad Smyrnenses, non licere in Ecclesia quidquam agere citra Episcopi veniam. Item Apostolorum can. 40. *Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ ejus fidei committendæ sunt, multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur. Neque non cum timore Dei summaque sollicitudine per Presbyteros ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse, si modo indiget, quantum ad necessarios suos & hospitio exceptorum fratrum usus opus habet.* Idem pariter statuitur Antiocheni Concilii can. 25. S. Cyprianus epist. 34. Clero suo populoque mandat, ut ordinatis a se lectoribus Celerino & Numidico parem cum Presbyteris portionem erogent. *Cæterum* (ait) *Presbyterii honorem designasse nos illis jam sciatis, ut sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & divisiones mensurnas æquatis quantitatibus partiantur.* Quam epistolam Cyprianus tempore suæ in persecutione fugæ scripsit. Concilia Nicænum I. can. 5. & Antiochenum can. 5. & Sardicense can. 13. quoscunque Clericos censuræ judicioque propriorum Episcoporum subjecerunt, ut ab his excommunicari, si commeriti fuerint, valeant, eorumque censuris ligati permaneant in omnibus, ad quoscunque perrexerint, aliorum Episcoporum diœcesibus. Antiochenus can. 3. omnibus prohibet Clericis peregre proficisci absque suorum Antistitum literis, a quibus alioqui sint depositione plectendi. Canones Apostolorum 15. 16. & 32. & Synodus Sardicensis can. 16. 18. 19. vetant Presbyterum, vel Diaconum, vel Subdiaconum alterius Diœcesis suscipi absque proprii Episcopi commendatitiis literis, aut Clericum sine dimissoriis ordinari. Eædem prohibitiones iterantur in Concilio Carthaginensi primo sub Julio Papa can. 5. & in Agathensi can. 38. & 52. Chalcedonensis autem Synodi can. 4. Monachis quibuscumque interdicit Monasteria vel oratoria injussu Episcoporum erigere, jubetque his esse subditos : quod idem decernitur canone Agathensi 58. & a Justiniano in authen. de Eccles. tit. §. si quis autem, & in authen. de Monachis, §. 1. & in authen. ut nullus fabricet domos Oratorii præter volun. Episc. §. 1. Concilium similiter Aurelianense tertium citatum c. nemo Ecclesiam, de consecr. dist. 1. hoc idem disponit, & c. authoritate, de privileg. in 6. etiam in exemptis quibuslibet. Eadem sancit Concilium Tridentin. sess. 23. cap. 3. de Regular.

4. De insumendis autem & applicandis Ecclesiarum oblationibus Nationale Concilium Aurelianense tertium anni 540. sic statuit can. 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Basilicis in civitatibus constitutis; ad potestatem Episcopi redigantur, & in ejus sit arbitrio, quid ad reparationem Basilicæ, aut ob servientium ibi substantiam deputetur. De facultatibus vero Parochiarum*

vel Ba-

vel Basilicarum in pagis civitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo servetur.

5. Quod vero ad personarum attinet correctionem, ejusdem Concilii can. 10. sic cavetur: *Si qui Clerici ministeria suscepta quacunque occasione agere sicut & reliqui detrectant, & excusationem de patrociniis quorumcumque, ne officium impleant, prætendunt, ac Sacerdotes suos* (de Episcopis loquitur) *sub hujusmodi causa æstimant per inobedientiam contemnendos, inter reliquos canonicos, ne hæc licentia alii vitientur, nullatenus habeantur: neque ex rebus Ecclesiasticis cum Canonicis stipendia aut munera percipiant.* Et Concilium generale Lateranense sub Callisto secundo, anno habitum 1122. sic constituit cap. 4. *Secundum Apostolorum Canones, omnium Ecclesiasticorum negotiorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset.* Et cap. 7. *Nullus* (inquit) *Archidiaconus, vel Archipresbyter, aut Præpositus, aut Decanus animarum curam vel præbendas Ecclesiæ sine judicio vel consensu Episcopi alicui tribuat: imo sicut sanctis Canonibus constitutum est, cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* Gregorius Magnus allegatus in c. si quis, de major. & obed. jam ante sic statuerat: *Si quis venerit contra decretum Episcopi, ab Ecclesia ejiciatur.* Huc spectat memorabilis illa Caroli IX. in Comitiis Aurelianensibus constitutio, art. 11. *Sancimus cunctos Canonicos & Capitula, tam sæcularia quam regularia Ecclesiarum, tam Cathedralium quam Collegiatarum, subjecta esse Episcopo diœcesano; nec ullo posse uti privilegio ad evitandam visitationem, aut criminum pœnam.* Ipsaque ejusdem Caroli mandata suis ad Concilium Tridentinum Legatis hoc exprimunt art. 28. *Restituantur Episcopis intra omnem Ecclesiasticam diœcesim Ecclesiastica jurisdictiones, & tollantur omnes exemptiones.* Ipsum vero Tridentinum Concilium sess. 6. cap. 4. de refor. confirmat his verbis: *Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligant auctores, non etiam successores, tueri se possint quominus a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta Canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit visitari, corrigi, & emendari, auctoritate Apostolica possint & valeant.* Vide quoque, si lubet, idem Concilium sess. ult. cap. 6. de refor. Statuit vero c. cum non liceat, de præscript. *Subditum non posse præscribere contra obedientiam & reverentiam Episcopi.*

6. Ipse vero Fevretus tract. de abusu, lib. 3. cap. 3. §. 12. regulas generales præscribens, quibus secundum Gallicanam praxim discernantur legitimæ ab abusu appellationes ab illegitimis, hæc ita effatur: *La dixieme de ces regles est, que l'exemption des Chapitres, & des Reguliers de la jurisdiction des Ordinaires, donne lieu assez frequemment aux appellations comme d'abus, comme estant le droit public de la jurisdiction des Ordinaires viole par ces exemptions accordees contre l'authorité, puissance, & jurisdiction Diocesaine. L'on a raison de qualifier ces exemptions du nom de privilege, parce qu'elles derogent au droit commun, qui sousmet aux Evesques les Chanoines, aussi bien que les Religieux.* (Et post pauca:) *Pourtant comme on a reconnu depuis, que ces pretendus privileges & immunitez trop facilement accordees aux Colleges des Chanoines n'apportoient aucune utilité à l'Eglise, au contraire, qu'elles fomentoient les divisions & proces sans fin entre les Chapitres exempts & les Evesques; les Cours Souveraines du Royaume ont tant qu'elles ont pu travaille a maintenir les droits des Ordinaires contre les privileges.* Auctor quoque Tractatus admodum docti de juribus, immunitatibus, & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ postquam multa protulit Senatusconsulta Regni, quibus supremæ Curiæ hujusmodi exemptiones Capitulorum & Canonicorum hierarchicum ordinem, & constabilitam a Deo jurisdictionem Episcopalem invertentium convellere solent, his demum verbis concludit: *L'on restraint en France tant quel'on peut ces sortes d'exemptions, comme estans contre la liberte des Eglises.*

7. Hos demum exemptionum abusus prudenter advertit, & ad præcautionem sic admonet Concilium Tridentinum sess. 23. de refor. cap. 15. *Quoniam* (inquit) *privilegia & exemptiones, variis titulis plerunque concedi, nunc hodie, perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemplis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur.* Ideoque idem Concilium sess. 6. cap. 3. & 4. de refor. declarat, nullis exemptionibus Ordinarios præpediri, quo minus visitare, & criminalibus formis procedere possint adversus subditos clericos sæculares, ubicunque delinquentes. Nulla vero præscriptione acquiri exemptionem adversus Ordinarium posse definitur cap. cum non liceat, de præscript.

8. Can. VII. *Ut Monasteria puellarum non nisi probatæ vitæ & ætatis provectæ viri ad quæcunque earum necessitates & ministrationes permittantur intrare; ad faciendas vero Missas qui ingressi fuerint, statim exacto ministerio regredi festinabunt: alias autem nec Monachus, nec Clericus juvenis ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi aut paterna, aut germana necessitudo probetur admittere.*

Moniales nullam habebant extra claustra Ecclesiam, sed interius in quod conveniebant oratorium, ad Missæ assistendum & psallendum: sic etiam in Turonensi hoc eodem anno celebrato Concilio can. 29. *Presbyteris, Diaconibus, cæterisque clericis intra claustra Monasteriorum puellarum non sit concessum habitare. Neque enim intrent Monasteria, nisi tempore quo Missarum solemnia celebranda sunt, vel alia qualibet Ecclesiastica Officia peragenda; quibus peractis, statim egrediantur, nec ibi postea aliquam moram faciant. Similiter & aliis hominibus eadem Monasteria frequentare importune cupientibus omnis aditus præcludatur.* Similiter Concilium Forojuliense anni 791. dum can. 12. providet, ne ullus clericus, aut etiam Archimandrita ad prædicandum Monialibus Dei verbum claustra illarum nisi de licentia Episcopi ingrediatur; satis arguit caruisse olim Ecclesiis externis Monasteria Sanctimonialium, in quibus, ut nunc fit, illis prædicaretur. Eadem habentur in Conciliis eodem an. 813. sub eodem Carolo initis, Turonensi can. 29. & Cabilonensi secundo, can. 16. deinde sub Ludovico Pio in Aquisgranensi part. 2. can. 27.

9. Can. VIII *Ut non amplius suscipiantur Monasterio Canonicorum atque Monachorum, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit, ut in eodem Monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possit*

Eodem anno Moguntinensis can. 19. *Ut plures non mittantur in Monasteria canonicorum & Monachorum, aut etiam puellarum, quam sufferri possit.* Ejusdemque anni Rhemensis can. 27. *Ut in civitatibus & Monasteriis non major numerus servientium Deo mittatur, quam possibilitas eis ministrandi fuerit.* Turonensis ejus quoque anni can. 31. *Ut in Monasteriis canonicorum, Monachorum, seu puellarum major hominum numerus non admittatur, quam facultas monasterii possit sufficere.* Idem statuitur Concilii Tridentini sess. 25. cap. 3. de Regularib.

Can. XVII. *Ut unusquisque Episcopus semel in anno circumeat parochiam suam, noveritque sibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impositam. Ideoque dum conspiciunt, judices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant. Et si contempserint emendari, eorum insolentia Regis auribus intimetur; ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate coerceat.*

Huic similem iisdem fere verbis canonem 31. ediderat Concilium Toletanum quartum, anno 633.

Can. XVIII. *Ut Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel cujuslibet rei donare præsumant: Genus enim Sacramenti est, & non ab aliis nisi a Sacerdotibus contingi debet. Quod si fecerint, honore priventur.*

Can. XIX. *Ut parentes filios suos & patrini eos, quos de fonte lavacri suscipiunt, erudire summo-*

summoperè studeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati sunt; isti, quia pro eis fidejussores existunt.

Quenam docendi sint Catechumeni, tradit sigillatim Clemens Papa & Martyr lib.7.constitut. Apostol.cap. 40. Unum scilicet Deum in Trinitate personarum mundi creatorem, ejusque in cuncta creata providentiam, Incarnationem Filii Dei, passionem & mortem pro peccatoribus perpessam, resurrectionem, & ascensionem in cælum. Item Baptismi vim & necessitatem. His addunt Concilium Laodicenum can. 7. & Bracarense III. can. 1. Symbolum Apostolorum, ut pueri illud memoriter addiscant. Concilium etiam VI. (quod est tertium Constantinopolitanum) constituit, ut nullus adultus baptizetur, aut chrismetur, nisi Symbolum Apostolicum, & Orationem Dominicam memoria teneat: istamque rationem adjungit, quia in his duobus stat omne Fidei fundamentum. Observa tamen canonem istum adscriptum Concilio sexto, seu potius Quinisexto, nequaquam reperiri inter Canones Græcos, sed recenseri inter novem Latinos Canones, qui in pervetustis quibusdam manuscriptis inferti leguntur in Synodo Quinisexta, quos inter iste hic allegatus septimum tenet locum. Observa pariter Canonem istum XIX. hujus Concilii Arelatensis, iisdem plane verbis repeti in Capitularibus Caroli Magni lib. 1. cap. 46.

Can. XXII. *Ut placita publica & secularia neque in atriis basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant, dicente Domino: Domus mea domus orationis vocabitur.*

Vide c. 1. de immunit. Eccl. & c. decet, eodem in 6. Et quod sequitur proxime Concilium Moguntinum, c. 40.

10. Can. XXV. *Ut si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem Ecclesiæ restauranda, vel ad ipsas Ecclesias ædificandas adjuvet.*

Hoc idem fuerat sub Carolo quoque Magno constitutum in Concilio Francofordiensi Adriano Papa I. Pontifice can. 26. *Ut domus Ecclesiarum & tegumenta ab eis fiant emendata vel restaurata, qui beneficia exinde habent:* Repetita fuit eadem sanctio in Concilio Moguntino sub eodem Carolo, can. 42.

CONCILIUM MOGUNTINUM anno 813.

1. Moguntia ad Rhenum sita primum habuit Archiepiscopum Bonifacium Germanorum Apostolum. Hujus Præsul privilegio gaudet primi Electoris Imperii, cui officium & sollicitudo competit ceteros Electores convocandi ad Imperatoris electionem. Civitas hæc ab antiquis, indiscriminatim & Moguntia sive Maguntia dici solet, vulgo *Mentz*. Coactum istud Concilium fuit sedente Romæ Leone tertio, regnante & Imperante Carolo Magno, qui hanc simul cum aliis quatuor Synodis eodem Christi Domini anno 813. propter morum reformationem, & instaurandam Ecclesiæ per universum suum Imperium disciplinam voluit convocari.

2. Can. IX. *In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici clerici canonice vivant, observantes divinæ Scripturæ doctrinam & documenta sanctorum Patrum, & nihil sine licentia Episcopi sui vel magistri eorum compositè præsumant agere in unoquoque Episcopatu. Et ut simul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt; & in suo claustro maneant, & in singulis diebus mane primo ad lectionem veniant & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.*

Consuetudo erat ab antiquis ducta temporibus, ut propter Ecclesiam, vel in ipso Episcopio, vel in ædibus Episcopio contiguis Canonici clerici in commune viverent, perinde ac in cœnobiis communi utentes mensa, & in communi quiescentes dormitorio. Ex Augustini sancti Doctoris exemplo pervaserat in diversas regiones laudabilis ista consuetudo, de quo fidissimus ejus discipulus Possidonius hæc perhibet vitæ ipsius c. 52. *Cum ipso semper clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.* Hilarius etiam ex Monacho Lirinensi ad Insulas Arelatensis Ecclesiæ promotus similem instituit clericorum congregationem, de qua Hilarii discipulus Honoratus Massiliensis Episcopus sic in ipsius vita refert, c. 7. *Congregationem subito instituit secreti cupidam, continuentiæ virtute crescentem, quam suo non minus bene imbuit exemplo, quam formavit eloquio.* Moriensque Hilarius ad hanc Congregationem salubria monita effatus est, quæ idem commemorat Honoratus cap. 20. Concilium Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne clerici cum sæcularibus habitent. Aquisgranense sub Imperatore Ludovico Pio Concilium can. 121. & 122. sancit, cunctis clericis æqualiter cibos distribui ad mensam. Idemque can. 134. modum & formam præscribit correctionis clericorum in commune viventium. Huc pertinet Concilii Turonensis tertii can. 23. Et Concilium Aquisgranese sub Ludovico Pio eadem statuit p. 1. can. 118. quin etiam can. 143. jubet præfici portæ clericum laudabilem, qui canonicorum portam competenti tempore claudat, ac referet, ne cuiquam liceat absque speciali Præfecti licentia ingredi, vel egredi: & ut janitor expleto Completorio obseratisque portis claves ad Præfectum deferat, quas postridie ab eodem resumat.

3. Præter istam Canonicorum una viventium & cohabitantium congregationem, erant insuper juniorum clericorum scholæ, iisdem in ædibus communiter sub magistri educatione ac institutione viventium, de quibus præcipit Concilii Toletani II. can. 1. *Juvenes clericos in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia per sibi præpositum erudiri.* Et refertur, c. de iis, dist. 28. Concilium præterea Toletanum IV. can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescentes clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi, sub senioris magistris probatissimi cura.* Et pariter refertur in Decreta, 12. q. 1. c. omnis ætas. Prætatum etiam Concilium Aquisgranense can. 135. regulam præscribit & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Similiter edicit Concilium Parisiense lib. 1. cap. 30. Denique Tridentinum sess. 23. cap. 18. de refor. provideri jubet in singulis diœcesibus Seminaria & Scholas clericorum pro eorumdem institutione. De his plenius Concilia & acta Mediolanensis Ecclesiæ sub sanctissimo Præsule Carolo Borromæo.

4. Quod vero canon iste Moguntinensis præscribit, de lectione ad mensam, res est antiquioris instituti, cujus est mentio apud Cassian. lib. 4. de instit. renunc. cap. 17. Fidem pariter perhibet, hoc idem servasse institutum Monachos in Cappadocia versantes, Basilius ipse Cappadox & Monachorum pater ac institutor, cum in regulis brevioribus hanc format interrogationem 180. *Cujusmodi affectione atque attentione audienda sint, quæ nobis ad mensam accumbentibus leguntur.* Augustinus item in regula: *Cum* (inquit) *acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu & contentionibus audite.* Benedictus pariter in regula cap. 38. *Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet.* Gregorius Magnus lib. 1. ep. 37. describens, qualia esse debent Episcoporum convivia præcipit: *Ne in eis inanes sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiantur.* Citatur a Gratiano, c. convivia, dist. 44. His accedit Laurentius Justinianus lib. de discip. & perfec. Monachor. cap. 20. *Indignum prorsus est, & a via spiritus alienum, ut mens, quæ nullo corporali eget alimento, corpore se reficiente jejuna permaneat: propter quod semper refectionis tempore aliquid de Divinis Scripturis legendum est, quatenus interior homo habeat, unde nutriatur, Divina namque eloquia & lectio Scripturam sic animæ, sicut panis corpori tribuit nutrimentum juxta Domini sententiam dicentis: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quin etiam qui inter Ethnicos sapientiores habiti sunt, solliciti fuerunt animum lectione pascere, dum corpus in mensa suo pascebatur alimento. Cornelius Nepos in vita Titi Pomponii Attici de hoc ipso fidem facit: *Nemo in convivio ejus aliud ἀκρόαμα audivit quam anagnostem; neque unquam sine aliqua lectione apud eum cænatum est, ut non minus animo quam ventre convivæ delectarentur: Namque eos vocabat,*

quorum

quorum mores a suis non abhorrerent. Plinius junior de se scribit ad Fuscum lib. 6. ep. 36. *Cœnanti mihi cum uxore & paucis liber legitur*. Qua in re avunculi sui Plinii senioris imitabatur exemplum, de cujus Cœna iste illius ex sorore nepos hoc testatur lib. 3. epist. 5. *Super hanc liber legebatur*. Sed ista tractatio Sancti alicujus exemplo, sicut eam cœperam, concludenda est. Scribens Honoratus Massiliensis Episcopus Hilarii Arelatensis præceptoris sui vitam, hoc inter alia commemorat: *Sedili, mensaque apposita, liber ingerebatur, qui præbebat animo cibum*.

Can. XVII. *Nos autem qui reliquimus sæculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis vero, qui apud nos sunt, arma portare non præjudicemus; quia antiquus mos est, & ad nos usque pervenit*.

5. Can. XXVIII. *Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis*.

Quidam ex isto Canone occasionem sumpsere tertiam quandam Orarii significationem comminiscendi, ut non tantum stolam Diaconicam, aut Sacerdotalem connotet, sed etiam longam ac talarem Ecclesiasticam vestem. Sed conjectores istos lubens interrogaverim, an existiment eam Concilii fuisse mentem ab vestis talaris gestamine sacros Diaconos excludendi, cum velit hoc habitu Sacerdotes a quibuscunque aliis clericis discerni *propter differentiam* (inquit) *Sacerdotii dignitatis*. Non igitur fas erit Diaconis vestes deferre clericales, quæ non aliæ censendæ sunt quam talares. Constituti ergo in sacris Clerici, secundum præclaram istam disciplinam, ad sæcularium & gregariorum militum decurtatas vestes redigendi erunt: idemque de inferioribus clericis erit statuendum, ne qua sacerdotalis dignitatis fiat ab eis invasio, contra concessum jus istud solis Sacerdotibus, insigne. Atque ita eliminandus erit Concilii Matisconensis primi perpetua observantia dignissimus Canon quintus, sic edicens. *Ut nullus Clericus sagum aut vestimenta, vel calceamenta sæcularia, nisi quæ Religionem deceant, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus cum indecenti veste, aut cum armis inventus fuerit, a seniore ita coerceatur, ut triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur*. In confesso est apud omnes, sagum, eo quod brevius esset, fuisse indumentum militare, a toga veste Romanorum pacifica distinctum, quatenus toga, quæ longior erat, prolixitate sua impedimento erat tum motuum celeritati, tum armorum tractationi. Habitus utique clericalis fuit semper a laicorum indumentis distinctus, ideoque *Religiosi habitus* nomine honestatus. Sic Constantius Presbyter in vita sancti Germani Antisiodorensis Episcopi, de ejus tonsura & amictu clericali hæc scribit: *Ipse vero* (scilicet Amator Antisiodorensis Episcopus, qui Germano clericalem tonsuram & vestem clericalem indidit) *glomerata secum turba clericorum atque nobilium injiciens manus, Germanum apprendit & invocato nomine Domini cæsariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis sæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit*. Sidonius lib. 4. epist. 24. de Maximo loquens, ex Palatino facto Clerico, sic describit illum: *Multum ab antiquo dissimilis incessu; habitus viro, & gradus, pudor, color, sermo religiosus fuit*. Pontificale Romanum in oratio. 1. de Clerico faciendo, Clericalem vestem vocat habitum Religionis, & addit, clericum ignominiam habitus sæcularis deponere. Hoc igitur unum decernit noster hic Moguntinensis Canon, debere a Sacerdote etiam extra Ecclesiæ septa deferri stolam illam sacram, qua in sacris ministeriis utitur in suæ dignitatis insigne, quo a reliquis clericis similem cum illo deferentibus clericalem ac talarem vestem discriminetur; tum etiam quia plerumque ex inopinato contingit, ut ægrotis, aut subito vulneratis, aliterve de vita periclitantibus, teneatur absolutionis Sacramentum extra Ecclesiam impendere: cui similem ob causam jubet prima Synodus Arausicana can. 2. ne unquam Sacerdos, cui cura incumbit animarum, nimirum propter repentina & inopina vitæ discrimina, ut sit in promptu paratus ad opem ferendam, sine chrismate progrediatur.

Can. XLV. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam discere, semper admoneant Sacerdotes populum Christianum; volumusque ut disciplinam condignam habeant; qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendeatur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam recte discant, & Orationem Dominicam; ut domi alios edocere valeant: & qui aliter non potuerit, in sua lingua hoc discat*.

Can. XLVII *Deinde præcipimus, ut unusquisque compater, vel proximi, spirituales filios suos Catholicos instruant*.

Can. LIV. *Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur*.

Anteriores quidam canones ulterius cognationis & affinitatis graduum impedimenta extenderant, ex quibus haud satis perspectis innumeræ nascebantur incestæ conjunctiones. Liquet vero ex Sancti Papæ Gregorii epistola ad Felicem Messanæ Episcopum, & ex testimonio Isidori Hispalensis, atque rescripto Alexandri secundi, graduum prohibitionem quoad conjugia usque ad septimum generationum gradum fuisse protensam. Vide congesta illa testimonia in Decreto Gratiani, causa 35. q. 5. Gregorius porro epist. ad Felicem Messanæ Episcopum, quæ est 31. lib. 12. insistit quidem prohibitioni septem graduum, ne intra numerum istum matrimonium inire liceat. Ibidem tamen præoccupat objectionem, quæ sibi moveri posset ex eo, quod in suis ad Augustinum responsionibus permittenda esse velit connubia in quarto gradu; sed excusat ita se dispensasse cum solis Anglis ad breve tempus, ne intempestiva severitate a Christiana fide, quam recens suscepit gens illa, deterreatur. Sed Lateranense sub Innocentio tertio Concilium, & Tridentinum prohibitionem ad quartum gradum conformiter huic Moguntino decreto restrinxerunt.

6. Can. LV. *Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte Baptismatis suscipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem: nec illam, cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi autem factum fuerit, separentur*.

7. Can. LVI. *Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit; seu duabus sororibus nupserit; aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec umquam amplius conjugio copulari*.

Incestæ hujusmodi supervenientes contracto jam matrimonio conjunctiones perplexam olim distinuerunt, atque etiam nunc distinent Ecclesiam; adeo ut nonnulli magnæ authoritatis Patres, ut Basilius in epist. ad Amphilochium, dissolutionem recte contracti matrimonii conjugi innocenti permiserint, ut posset ad secundas nuptias convolare; usu vero temerati illius per succedentem incestum matrimonii utrique conjugi prorsus interdixerint, nec de dispensatione ad illius matrimonii usum cogitarint, existimantes ejusmodi usum fore deinceps contrarium juribus naturæ, ac deinde indispensabilem, saltem in primo gradu. Major vero pars veterum secundas ex parte innocentis conjugis nuptias minime ausa est approbare, dicente Evangelio, id quod Deus conjuxit matrimonium, haud posse ab homine separari, sed sola morte dissolvi. Tertia demum his successit posterioris sæculi opinio, matrimonium antea validum solo dissolvi posse alterius conjugum interitu, sed partem innocentem nullatenus excidere per alterius delictum jure exigendi debiti nuptialis. Proindeque teneri partem incestus ream petenti obtemperare: quin etiam posse hanc ipsam flagitii ream dispensationem ab Ordinario impetrare, ut sibi liceat partem innocentem interpellare propter urgens in tanta occasione periculum incontinentiæ, dum cohabitant simul: vide superius admonitionis nostræ caput, quod subjeci post Nicænam secundam, ac septimam œcumenicam Synodum.

CON-

CONCILIUM RHEMENSE II. Christi anno 813.

1. EOdem quo Arelatense & Moguntiacum anno 813. ejusdem Caroli Magni jussu Rhemensem in civitatem, quæ olim Durocottorum quoque vocabatur, diversi confluxerunt ad Concilium Episcopi, qui præsidente Vulfario Rhemensi Archiepiscopo, post indictas publicas supplicationes & triduanum jejunium (quod idem in Moguntiaco pariter Concilio factum fuisse memoratur) quatuor supra quadraginta Canones ediderunt.

2. Can. XVII. *Ut Episcopi & Abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum adbibeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini secundùm Apostolum: Sive manducatis, sive bibitis, omnia in laudem Dei facite.*

De lectione ad mensam, vide superiùs adducta ad Moguntinum can. 9. Et præcipitur proximè sequenti Concilio Turonensi can. 5.

3. Can. XX. *Ut Presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.*

Hoc ipsum quoque inhibetur Turonensis tertii Concilii, quod proximè huic subjicietur, can. 14.

Can. XXVI. *Ut monachi & Canonici tabernas ad bibendum & edendum non ingrediantur, sicut in Conciliis Laodicensi* (sc. can. 24.) *& Africano* (sc. can. 7.) *legitur esse interdictum.*

His adde Apostolorum can. 53. & paulò post sequentis Turonensis Concilii can. 10.

Can. XXV. *Ut diebus Dominicis secundum Domini præceptum nulla opera servilia quilibet perficiat, nec ad placita conveniat; nec etiam donationes in publico facere præsumat, neque mercata exerceat.*

Vide in Decreto caus. 15. q. 4. & de consecr. dist. 3. & in Decretalibus, de Feriis totum tit.

CONCILIUM TURONENSE III. Christi anno 813.

1. CAn. 1. & 2. enixe injungitur Episcopis sacrarum paginarum lectio, præcipuè verò Evangeliorum & Epistolarum Apostoli Pauli, & Sanctorum Patrum in divinas Scripturas expositionum. Can. 3. iisdem commendat frequentem Pastoralis B. Gregorii Papæ lectionem, & sanctorum Canonum. Can. 4. ut Episcopus sit officio prædicationis intentus, vitæque suæ atque conversationis exemplis studeat populum ædificare. Can. 5. ut Prælati sint in conviviis profusi, sed parco & moderato victu contenti sint. Can. 6. ut peregrinos & pauperes habeant convivas, eosque spiritualibus pariter reficiant alimentis.

Can. X. *Episcopi quidem maximam curam & solicitudinem circa pauperes habeant, res Ecclesiasticas Ecclesiis collatas tanta circumspectione dispensent quasi Dei ministri; non quasi turpis lucri sectatores: illisque ita utantur non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis.*

2. Can. XII. *Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est ante trigesimum ætatis annum. Sed prinsquam ad consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopio discendi gratia officium suum tamdiu, donec possint & mores & actus ejus animadverti, & tunc si dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

Pulcherrimum institutum ad explorandos mores, indolem, ac ingenium eorum, qui ad Ordines promoveri aspirant: id nunc resuscitato Sacerdotali vigore ac spiritu in plerisque Gallicani Regni diœcesibus observari conspicimus, non quidem intra Episcopia, sed intra fundata hunc ad finem Seminaria; nec tantùm ad præparationem Sacerdotii, verùm etiam inferiorum Ordinum: quin etiam ad institutionem ordinatorum pridem Sacerdotum, quoties & quandiu Episcopo visum fuerit, ejusmodi secessum illis indicere. De ætate verò Presbyteri, ne ante 30. annum consecretur, statutum fuerat à Concilio Neocæsareensi can. 11. *Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licèt valdè sit dignus; sed hoc tempus observet. Nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, & sic cœpit docere.* Quem canonem renovavit Carolus Magnus lib. 1. capitul. 49. & Concilium Francofordiense can. 49. Quibus successit iste Turonensis canon.

Can. XIV. *De titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum sit; sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quòd si inventus fuerit contra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua Episcopus, si de minore ad majorem transmigraverit sedem.*

De vetita Episcoporum translatione resume, quæ dixi ad Nicænum canonem 14. Et vide paulò superiùs Rhemensis Concilii secundi can. 20. & Francofordiensis can. 7. & inferiùs Meldensis Concilii can. 30.

3. Can. XXIII. *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopiis conversantur, consideravimus ut in claustris habitantes, simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur Refectorio, quò faciliùs possint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conversatione admoneri sua, & doceri: victum & vestitum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari ac turpibus se implicare negotiis cogantur; dimissoque Ecclesiastico officio incipiant indisciplinatè vivere, & propriis deservire voluptatibus.*

Huic conformis est paulò ante notatus can. 12. Vide pleniùs de communi Clericorum vita & cohabitatione Moguntinum can. 9. & quæcunque in eum superiùs congessi. Et ne Romanæ sedis hac de re decretum desideres, adjungo prædictis habiti sub Eugenio Papa secundo Romani Concilii an. Chr. 828. canonem hunc 7. *Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus unum sit Refectorium ac Dormitorium, seu cætera officina ad usus clericorum necessaria. Ministri verò post Episcopum super eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent quàm dehonestent.* Hunc renovavit Leo Papa quartus, eumdemque citat Gratianus causâ 12. quæstio. 1. c. necessaria. Aliud præterea Romanum sub Nicolao Papa secundo Concilium can. 4. eodem collimat. *Præcipientes statuimus, ut ii prædictorum Ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes castitatem servaverunt, juxta Ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos Clericos, simul manducent & dormiant; & quidquid eis ab Ecclesiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem scilicet vitam summoperè pervenire studeant.* Porrò istud Romanum Concilium contigit anno Christi 1059.

4. Conterraneus ac popularis meus Ludovicus Thomassinus Oratorii JESU Presbyter, in præclarissimo Opere illo de disciplina Ecclesiæ p. 3. lib. 1. cap. 28. quatuor Seminariorum Ecclesiæ genera discernit. Horum enim quædam intra Episcopium seu ædes Episcopi instituta erant, quædam intra Monasteria: tertia in ipsis communibus Canonicorum simul conviventium habiraculis: quarta denique seorsum ab his, in constitutis intra civitates contuberniis Clericorum instituendorum. Perspicuus est iste duodecimus Turonensis canon, quo statuitur, ut qui ad Sacerdotium provehendi sunt, per aliquod tempus in Episcopio maneant, ut eorum mores explorentur, & quæ sunt Sacerdotalis officii, addiscant. Nec tantùm in his instituebantur Presbyteri ordinandi, verùm etiam Parochi cæterique Sacerdotes per Parochias dispersi, qui per turmas assignatas ad Episcopum conveniebant, salutaribus monitis & doctrinis imbuendi circa mores & ministerium. Sic enim decernitur lib. 1. Capitular. Carol. Magn. cap. 163. *Statutum est, ut omnes Presbyteri parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant*

distendi gratia: ut aliqua pars in parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Ecclesia Dei absque officio sint, & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum & sapientiores, atque populis utiliores absoluti revertantur. Et ibi ab Episcopo in civitate sive à suis doctis ministris bono animo instruantur de sacris lectionibus, & divinis cultibus, & Sanctis Canonibus, quæ prædicare & sapere debent, &c. Canones plerique meminerunt domorum communium, quas in commune incolebant Clerici seu Canonici, sub aliquo præfecto seu præposito, una eademque mensa utentes, eodemque dormitorio, sub iisdem regulis & exercitiis, eademque institutione, & in unam redacti clausuram, ex qua sine Præpositi venia pedem efferre non licebat. Sacra illa disciplina viguit non in Gallia tantùm, & Germania, sed præterea in Hispaniis. Etenim Concilium Toletanum universæ Hispaniæ Nationale ordine quartum, anni 633. undeseptuaginta Episcoporum subscriptionibus roboratum, can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescentes Clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi sub Senioris Magistri probatissimi cura.* Et antea similiter Toletanum Concilium secundum canone 1. constituerat juvenes clericos in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia per sibi Præpositum erudiri: & habentur in Decreto dist. 28. c. de his, & c. omnis ætas, 12. quæst. 1. His adstipulatur Moguntinum sub Carolo Magno Concilium, communem etiam Canonicorum convictum statuens, sub iisdem ædibus & contubernio, can. 9. Et Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne Clerici cum sæcularibus habitent. Aquisgranense quoque sub Ludovico Pio, can. 121. & 122. sancit, Clericis cunctis æqualiter cibos distribui ad mensam. Canone verò 134. modum & formam præscribit clericorum correctionis in communi viventium. Et subinde can. 135. præcipit regulam & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Paria præterea edicit Concilium Parisiense lib. 1. cap. 30. Ne verò Italia tam salubri regimine excludatur, retuli paulo ante Romani sub Nicolao Papa II. Concilii canonem 4. cum prædictis conspirantem. Et ne Africa hoc etiam honore frustretur, de Augustino Hipponensi perhibet ejus discipulus & comes individuus vitæ ipsius scriptor Possidonius c. 52. *Cum ipso semper Clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.*

5. In Monasteriis non solum efformabantur juvenes ad Monasticam professionem, sed præterea ad Ecclesiasticam plerique militiam Clerici, & Canonici. Cùm de seipso scribat Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus tom. 2. pag. 304. *Qui in Monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantia sub canonico habitu educatur, indeque eductus, in palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud sæculum fugiens, sine spe vel appetitu Episcopatus aut alicujus prælationis, diutiùs degi.* Pervulgata est etiam Caroli Magni generalis epistola, de scholis per singula Episcopia & Monasteria constituendis, quæ legitur sub finem tom. VI. Conciliorum Labbeanæ editionis. Denique Vernense Concilium anni 755. sub Pipino Francorum Rege in palatio Verno celebratum, dilucidè seminaria Episcopalia & Monastica distinguit, in quibus indiscriminatim clerici virtutibus morum & Ecclesiasticis studiis instruebantur. Sic enim constituit can. 11. *De illis hominibus, qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt; placuit ut in Monasterio sint sub Ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub Ordine canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo, se emendare noluerint, excommunicentur.*

Can. XXIV. *Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, sollicite suis provideant Canonicis, ut habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur; horas canonicas custodiant, victum & vestimenta, juxta quod poterit Abbas, habeant, quò facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis benè vivendo duces & prævii, viamque demonstrent, qua rectè gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.*

Can. XXV. *Monasteria Monachorum, in quibus regula B. Benedicti Patris olim conservabatur, sed nunc fortè qualicumque negligentia subrepente remissiùs ac dissolutiùs custoditur; vel certè penitùs abolita negligitur; bonum videtur, ut ad pristinum revertantur statum, & Abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipsa regula præcipit eos incedere, vivere studeant.*

Can. XXXIII. *Comitibus & judicibus reliquoque populo expedit, ut suis sicut Episcopis consentientes & obedientes, propter Dei amorem suique gradus honorem, & semper ab eis utile quærant consilium, illorumque salubria non spernant monita; sed intentu cordis aure audiant. Similiter verò & Episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant; Et sic sese mutuis sublevare studeant consolationibus.*

Ad hunc canonem de colenda pace, & mutuis officiis inter Comites & Judices cum Episcopis, quibus tamen illi esse debent obsequentes in his quæ ad Ecclesiæ animarumque regimen spectant; refertur Concilii Cabilonensis secundi, ejusdemque anni 813. canon 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo, sectamini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum exercendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.* Meminerint tamen provinciarum Rectores ac populorum Præfecti, se oviculas esse sacrorum Antistitum, quibus proinde venerationem & in rebus Ecclesiæ dignitatem ac potestatem à Christo collatam concernentibus obedientiam & cultum deferre par est; ut admonet Nazianzenus orat. ad cives timore perculsos, & præfectum irascentem. Et Augustinus epist. 170. ad Bonifacium Africæ præfectum. Idemque Augustinus ad alterum scribens Africæ Comitem Marcellinum epist. 159. admonet eum, ut sibi Episcopo de ipsius animæ salute atque officio jubenti morem gerat.

Can. XXXV. *Nullus Christianus pro quolibet placito vel judicio à qualibet persona munera exigere aut accipere debet: quoniam id divina Scriptura multis in locis magna interdicit authoritate: teste illa quæ ait: Munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt verba justorum.* His conformatur sequentis Cabilonensis Concilii Canon 21.

Can. XLIX. *Admonendi sunt Domini subditorum, ut circa suos piè & misericorditer agant, nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantiolas injustè tollant, nec ipsa debita, quæ à subditis reddenda sunt, impiè ac crudeliter exigantur.*

6. Can. L. *Ut si non frequentiùs, saltem ter laici homines in anno communicent; nisi fortè quis majoribus criminibus impediatur.*

Majora crimina illa dicit, quæ juxta veteres pœnitentiarum canones excludebant reos a sacra communione, etiam aliquando ad finem usque vitæ. Canon attributus Fabiano Papæ & Martyri relatus in decreto c. & si non frequentius, de consecr. dist. 2. & Agathensis can. 17. tria tempora assignant, Pascha, Pentecosten, & Natale Domini. Sæculo decimo-tertio sub Innocentio tertio Concilium Lateranense generale can. 1. qui incipit, Omnis utriusque sexus, omnem communicandi obligationem ordinariam reduxit ad tempus Paschale.

CONCILIUM CABILONENSE *secundum anni 813.*

1. CUm quatuor præcedentibus in similia decreta conspirat. Est unum quippe ex illis quinque, quæ Carolus ad generalem populorum, circa eorum mores, reformationem, & ad sanciendam Ecclesiarum disciplinam, uno eodemque anno 813. in diversis provinciis celebranda indixerat.

Can. I. *Decrevimus juxta Sanctorum Canonum constitutionem, & cæterarum sanctuarum Scripturarum doctrinam, ut Episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei, quibus in Ecclesia doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent. Et cum David quotidie Domino dicant: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Ita videlicet at illas Scripturas nobilissimas habeant, quæ Canonicæ appellantur, & earum sensum per Patrum tractatus inquirant; Canones quoque intelligant, & librum Beati Gregorii Papæ de cura Pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & vivant & prædicent.*

Eadem primis canonibus præscribunt Episcopis priores Canones Turonenses.

2. Can. III. providet, ut juxta Caroli Magni saluberrima monita Episcopi scholas in suis Diœcesibus instituant, in quibus literas & sacram disciplinam clerici addiscant, ad populorum doctrinam, & ad hæreses refellendas.

Can. VI. *Imputatur quibusdam fatribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenunciantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant, quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum quippe salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi.* (Et paulo post:) *Ecclesia sancta non solum fideles spoliare non debet, quia potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes a sancta Ecclesia ut a pia Matre & omnium gubernatrice subsidium accipiant; quia res Ecclesiæ, quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatitiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium.*

3. Can. VII. Ipsos Episcopos, & Abbates, qui per avaritiam & turpe lucrum quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione acceperunt & subripuerunt, pœnitentiæ subjacere decernit. Et accepta per circumventionem dominis, aut eorum hæredibus restitui jubet. Illis vero quos ita circumveniendo attonderunt, libertatem adimit ad sæculum revertendi. Notatu digna hæc sunt, quæ de Augustino prodit in ipsius vita Possidius Calamensis Episcopus cap. 24. *Nam & aliquas eum hæreditates recusasse novimus, non quia pauperibus inutiles esse possent, sed quoniam justum & æquum esse videbat, ut a mortuorum vel filiis, vel parentibus, vel affinibus magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt.*

Can. VIII *Oportet etiam, ut si Sacerdotes fruges vel quosdam reditus terræ congregant & protelant, non ideo hoc faciant ut carius vendant, & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subveniant.*

Can IX. *Questi sunt præterea quidam fratres, quod essent quidam Episcopi, & Abbates, qui decimas non sinerent dari Ecclesiis, ubi illi coloni Missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi, & Abbates, de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt.* c. questi sunt 16. q. 1.

Can. XX. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo: Sequimini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum; multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.*

Can. XXI. *Comitibus vero & judicibus hoc summopere observandum est, ut juste judicent, & nequaquam in judicio munera seu personas accipiant; dicente Domino: Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & subvertant corda justorum: sed & ministros, quos Vicarios & Centenarios vocant, justos habere debent; ne forte coram avaritia aut rapacitate populus gravetur.* Consonat canon 35. præcedentis Turonensis Concilii.

Can. XLVI. *In perceptione Corporis & Sanguinis Domini magna discretio adhibenda est. Cavendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiscretè adhibeatur, timendum est illud quod ait Apostolus: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Juxta ejusdem ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare & de calice bibere, ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, præparet se ad accipiendum sanctum Sacramentum, exemplo David, qui nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis nequaquam a Sacerdote accepisset.*

Can. XLIX. *In quibus locis, & quo apparatu Missarum solemnia, exceptis Basilicis, celebrari debeant, & utrum celebrari debeant? In Concilio Laodiceno ita scribitur, quòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a Presbyteris.* Vide quæ suo loco dixi ad Chalcedonensem.

4. Can. LXI. *Non debere sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis clericis, sive laicis consanguineis, sive extraneis bibere sive comedere; sed si quando id agendum est, in auditorio agatur; & ubi auditorium deest, fiat: & cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.*

Auditorium locus est vulgò dictus *Parloir*, quem locum Cabilonenses Patres, ubi non est, construi præcipiunt, ut rarior sit externarum personarum introitus ad claustra, & Sanctimonialium penetralia.

CONCILIUM AQUISGRANENSE *anni Christi 816.*

1. LUdovicus Pius Imperator præcipuè paternæ religionis ac Monarchiæ successor, biennio à patris Caroli Magni obitu Concilium apud Aquisgranum convocavit: cujus amplissima capitula, pro majori parte, ex Sanctorum Patrum Ecclesiæ Doctorum, & ex anteriorum Ecclesiæ canonum monumentis, iisdem expressa verbis

duos complet libros . Quorum primus circa communem Ecclesiarum disciplinam, & omnium fidelium mores corrigendos, & sanctius instituendos centum & quinquaginta capita complectitur. Secundus vero, qui est de institutione Sanctimonialium, octo & viginti capitula, alia admodum prolixa continet. Celebrata hac Synodo, Ludovicus Pius eodem anno 816. suum Aquisgrani capitulare procudit, Stephano quarto summo Pontifice. Anno vero sequenti 817. idem Ludovicus eadem in Urbe conventum Abbatum & insigniorum Monachorum Francici Regni coegit : in quo editis octoginga capitulis provisum est de regulari disciplina. In hoc posteriore Aquisgranensi conventu anno 817. Paschali existente summo Pontifice, idem Ludovicus celebrem edidit constitutionem, qua provincias & ditiones a præcessoribus Carolo Magno, Pipino Rege, & principibus proavis Carolo Martello, & Pipino Herestallo, munificentissima liberalitate Romanæ Ecclesiæ concessas confirmat. In quibus Insulas recenset Corsicam, Sardiniam, & Siciliam : sed novis a se terris superadditis Ravennatis Exarchatus ditat. Deinde a jure Patribus suis a Romana sede indulto decedit, factam novi Pontificis electionem suo consensu confirmandi & ratam faciendi ; non vero, ut quidam opinati sunt, propria authoritate eligendi ac nominandi. Huic munifico edicto post Ludovicum subscripsere tres ejus filii, cum Episcopis, & Abbatibus, & Primoribus Regni. Horum meminit Leo Ostiensis in Chronico Cassinate ; *Ultimo Abbatis Theodomiri anno, Ludovicus Imperator, Caroli Magni filius, quarto Imperii sui anno, Aquisgrani in palatio, cum pluribus totius Franciæ Abbatibus religiosisque Monachis Concilium faciens, utilissima nostri Ordinis observationi 80. generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde fere ac regula sancti Benedicti observantur. Hic pactum constitutionis & confirmationis fecit Beato Petro Apostolo, ejusque Vicario Domino Paschali, parentes suos Pipinum & Carolum imitatus, manuque sua ac filiorum subscripsione corroborans, &c.*

CONCILIUM MELDENSE anno 845.

1. MEldæ oppidum ad Matronam haud procul Lutetia, vulgo *Meaux*, suffraganea quondam Senonensi Metropoli sedes Episcopalis, nunc vero Parisiensi Archiepiscopo subdita. Huc in Concilium convenere anno Chr. 845. Sergio Papa secundo & Carolo Calvo regnante, Imperium vero tenente Lothario Ludovici Pii filio, tres cum Suffraganeis Metropolitæ, Venilo Senonensis, Hincmarus Rhemensis, & Rodulphus Bituricensis, ut quo meliori modo possent Ecclesiarum ruinis, disciplinæ collapsæ, procerum violentiis & tyrannidi mederentur, quæ mala bellorum licentia invexerat, dum Normanni populationibus, direptionibus, incendiis & sacrilegiis per Gallicanas provincias effusi grassabantur. Hujus plerique Canones Regem Carolum Calvum admonendo alloquuntur, ut paternam avitamque pietatem & virtutem exerat, ad coercendas propriorum aulicorum & belli ducum sacrilegas injurias, rerumque Ecclesiæ invasiones, de quibus a præcedentibus ad Theodonis-Villam, & apud Lauriacum, & in Vernensi Palatio, & apud Bellovacum Synodis, querelæ frustraneæ jampridem apud Regiam Majestatem fuerant intentatæ. Calvus enim animo iners & moribus improbus evaserat.

Can. VIII. *Quia bene nostis ab illo, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali authoritate, & Regali potestate gubernetur ; & scriptum esse liquido pervidetis, ubi non est gubernator, populus corruit ; & tanto periculosius, quanto anima plus est pretiosa quam corpus : Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum ordinatione evidentissime precipiat; ferventissime Dei legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo dispensante quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, submota funditus peste simoniacæ hæreseos ; sine dilatione juxta auctoritatem canonicam sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat.*

Idem continetur canone 2. iisdem fere verbis in Synodo anni 844. ad Theodonis-Villam.

2. Can. 9. & 10. graviter expostulant, quod laicis Abbatiæ, Monasteriorumque regimina conferrentur. Hos Abbates laicos, nisi desistant, simulque Monachos eis obtemperantes anathemate feriunt ; Episcopos vero in suis diœcesibus hæc segniter dissimulantes a Missis interdicunt.

Can. XI. *Occasionem etiam & fomitem, unde ordo Ecclesiasticus & canonica forma atque Monastica religio sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit, & iterum cum devotos & zelo Dei ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit, & vigorem accepit, atque sui processus tempore ambulavit, quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus in vestri regiminis tempore, in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus docuerat, accidisse conspicimus, quod & nostris peccatis, qui dispensatores & Pastores Ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus. Et eorum quorum factione res ista adeo male pullulavit, & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse, pro certo auctoritate divina evenisse cognoscimus; ut qui nocebant, sicut scriptum est, nocerent adhuc ; & qui in sordibus erant, sordescerent adhuc ; & unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & Sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent, & Sacerdotes, ac viros religiosos seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promerere necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent, & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiserunt, qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt, quibus Ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse, ut dicimus, Dominus protestatur, dicens : Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra auctoritatem Divinam res Ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque Divino auxilio pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittant. De quo periculoso facto vos Principes Christianissimi venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus, ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, & memores largitatis etiam progenitorum vestrorum erga sanctas Ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt, & sibi contrarios superaverunt : memores siquidem, cum quanta religione etiam ante Christi sanguinem, & in tempore famis in Ægypto, discretione sancti Joseph apud nefandum Regem Pharaonem terra Sacerdotalis extitit, innumera quoque Scripturarum exempla ; ut lacte Ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerant scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab Ecclesiis vobis ad tuendum & defensandum ac propagandum commissas auferre tentate ; sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore DEO dimiserant, redinte-*

diutegrate, & præcepta Regalia earumdem Ecclesiarum conservate & confirmate: ne sicut intentavit Semeias Propheta ad Roboam filium Salomonis in conscissione pallii præsens Regnum, quod absit, vobis Patrum labore acquisitum, & hæreditate relictum à vobis Christus ipse dividat, & æternum Regnum, quod promisit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratus hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promisit, implebit: cùm placuerint (inquiens) *Deo viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem Prov* 16. Desumptus est iisdem verbis ex Theodonvillano canon. 4.

3. Can. XII. *Petimus tandem, ut ordo Ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exercere, per potestatem vestram, & per ministerium ministrorum dominationis vestræ secundùm antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat, & populi generalitas unà cum Ecclesiastica devotione judicium, quod honor Regis diligit, & justitiam, qua thronus ejus firmatur, per depositionem vestram suscipiat. Seu admonitione atque consilio Sacerdotali, vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine de rapinis & cæteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expostulet: quam facilè omnis, qui quæsierit, inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum; cumque potiùs quàm nos in consilio non nostro, sed Dei, attendatis, qui dixit: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Eadem iisdem verbis sanciverat anno præcedenti Theodonvillanus canon. 6. Laudabilis, imò & ad salutem animarum necessaria Episcoporum libertas, Reges, ubicunque officio proprio desunt, ac religionem pessundant, non dissimulanter commonentium, cùm tam multis adulatoribus & perversis consiliariis obsideantur in ipsorum perniciem. *Exiguo enim* (ut Rex Salomon in Spiritu Dei protestatur Sap. 6.) *conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem fortior instat cruciatio.*

Can. XVII. *Ut res Ecclesiasticæ tempore principatus vestri ablatæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conserventur, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod ad usus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur. Hinc enim in canone quinto Aurelianensis quinti tit. 13. scriptum est: Ne cui liceat res vel facultates Ecclesiæ, vel Monasteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tanquam necator pauperum, canonum antiquorum sententiis constrictus, ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipso ea, quæ sunt ablata vel retenta, reddantur.* Eadem eodem anno constituta sunt in Concilio Bellovacensi, Can. 3.

Can. XVIII. *Ut præcepta illicita, jure beneficiario de rebus Ecclesiasticis facta, à vobis sine dilatione rescindantur; & ut de cætero ne fiant, à dignitate vestri nominis Regii caveatur.* Desumptus est ex Bellovacensi canone.

Can. XIX. *Ut ab Ecclesiis ditioni vestræ subjectis indebitas consuetudines & injustas exactiones de cætero non exigatis: Sed ita eas conservetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris vestri conservatæ sunt.* Sic etiam habet Bellovacensis Canon. 5.

Can. XXIV. *Ut contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentium defensores secundùm ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis: & præcepta, quæ avus ac pater Ecclesiis ditioni vestræ subjectis fecerunt, ac firmaverunt, & stabilita confirmaverunt: quæque vos confirmastis, de cætero rata in omnibus conservetis.* Repetitio est canonis Bellovacensis 6.

4. Can. XXVIII. Regem admonet, ut plenam Episcopis residendi intra proprias Diœceses libertatem tueatur, neque committat propter diversas perturbationes ad remotiora loca secedere, atque ita per absentiam suum officium à Deo injunctum deserere.

5. Can. XXX. *Ut si quis de ordine Sacerdotali contemptu minoris Ecclesiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aspirare contenderit, canonica erga eum definitio conservetur.*

Repetitur in Decreto 7. q. 1. c. si quis de ordine. Concilium pariter Rhemense secundum, can. 20. & Turonense tertium, can. 14. anno Christi 813. hoc idem vetuerant. Et ante hos Synodus Antiochena can. 21. & Sardicensis can. 1.

Can. XXXIV. *Ut canonum statuta sine præjudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed illorum authoritate ducatur. In exponendis etiam vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatissimorum Patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, ut beatus dicit Hieronymus,* (scilicet in epist. ad Lætam) *fidei veritas non vacillet. Sed & qui in suis Monasteriis religiosè residere debent, & vocum novitates, & ut innotescant studio, proferre satagunt, acerrimè ut præsumptores arguantur & comprimantur.*

Can. XXXVII. *Ut quicunque ex Clero esse videntur, arma militaria non samant, nec armati incedant; sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus & Religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores proprii gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo & sæculo militare.*

Refertur à Gratiano, 23. q. 8. c. quicunque ex clero. Vide superius Concilii Moguntini anni 813. can. 17.

Can. XL. *Admonenda est Regia magnitudo de Hospitalibus, quæ tempore prædecessorum suorum & ordinata & exculta fuerunt: & modò ad nihilum sunt redacta. Sed & Hospitalia Scotorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc Regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverant, ab eodem Hospitalitatis officio funditùs sunt alienata; & non solùm supervenientes in eadem Hospitalia non recipiuntur, verùm etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Unde pertimescenda est canonica sententia, & maximè decretalis Symmachi Papæ definitio, qua necator pauperum & Christi traditor Judas, idem qui hujus sceleris auctor & perpetrator esse dignoscitur, præsenti & perpetuo est anathemate feriendus. Qui reiculam, inquis Symmachus Papa, vel quidquid fuerit Ecclesiæ, petunt à Regibus, & corrumpendæ pietatis instinctu egentium substantiam*

rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & à communione Ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in Canone Aurelianensi, si quis quolibet tempore contra hanc constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine vel facultate Xenodochii abstulerit, ut Xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Memorata Symmachi Papæ decretalis habetur in ejusdem Epistola quinta ad Cæsarium Arelatensem can. 1. Lapsu tamen memoriæ Meldensis Synodus refert quasi verba Symmachi, quæ tamen ejus non sunt, sed Arvernensis Concilii sub Agapeto Pontifice can. 5. quę verò verba refert ex Concilio Aurelianensi, concipi debent de Concilio quinto Aurelianensi, & sunt in fine canonis 15. quod Concilium est anni 549. sub Vigilio Pontifice.

Can. XLI. *Providendum est Regiæ Majestati, ut Monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius causa defensionis & Mundeburdi susceperunt, ut libera libertate, remota spe hæreditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur, & nunc in allodium sunt data; quapropter omnis exinde religio funditùs est eversa: qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant, ne voces eorum contra se ante Deum clamantes, adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles sentiat.* Vox ista *Mundeburdi* & *Mundeburdum* nonnunquam etiam *Mandeburdum*, inter scripta & formulas seculi septimi, octavi, ac noni frequenter occurrit; nihilque aliud notat quàm protectionem, quæ vulgò dicitur: *Salvagardia*.

Can. XLII. *Monenda est solertia Regia, ut strenuos & fideles missos per Regnum sibi commissum dirigat, ut investigent, ac diligenter imbrevient res Ecclesiasticas, quas per subreptionem atque ignorantiam quorumcunque, in allodium ipse aut pater suus donavit: & consulens periculo animarum, suæ videlicet ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat, ne forte cùm voluerit, minimè possit.*

7. Can. LXII. *Hi verò qui ex rebus Ecclesiasticis nonas & decimas persolvere debent, etiam sarta tecta Ecclesiæ secundùm antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent: & hoc non solùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame & penuria, Ecclesiastica quoque ædificia dissolutione annullari permittunt, tandiu ab Ecclesiastica communione separentur usquedum diligentia emendare studeant, quod socordia neglexerunt. Quod si denuò iteraverint, Regia potestate compulsi juxta legale & antiquum dictum: Qui negligit censum, perdat agrum.*

Posset alicujus animo subrepere ex canone isto de omnibus, quicunque ex propriis & avitis prædiis fructus sub decimarum præstandarum obligatione colligunt, ut scilicet si sarta tecta Ecclesiasticorum ædificiorum restaurare negligant, ipsa eorum prædia Ecclesiis addicantur in proprietatem. Id tamen ab isto canone non intenditur, cùm de nonis simul & decimis loquatur. Illis enim temporibus hæc vigebat consuetudo, ut Ecclesiæ terras aliquas aliquibus etiam laicis largirentur excolendas & perfruendas, hac lege & conditione, ut de harum fructibus duplices persolverent decimas, quas *Nonas-decimas* vocitabant, nunc etiam vulgò dicuntur *Neumes*. Et insuper ejusmodi colonos seu beneficiarios astringebant ad hoc, ut contribuerent ex parte ad Ecclesiarum structuras instaurandas reparandasque. Eodem spectat Arelatensis Concilii VI. an. 813. can. 25. *Ut si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem Ecclesiæ restauranda, vel ad ipsas Ecclesias ædificandas omnino adjuvet.* Hoc idem decernitur ejusdem anni Concilio Moguntinensi can. 42. *Quicunque beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas* (id est reficiendas) *omninò adjuvent, & nonam & decimam reddant.* Scimus nonnunquam Ecclesiarum Rectores, simulque parochianos, qui unius & simplicis decimæ ex paternis aut hæreditariis prædiis debitores sunt, in partem reparationis aut structurę Ecclesiarum, à quibus Sacramenta sumpturi sunt, vocari. Sed plane diversi sunt ab illis beneficiariis, quorum fit in præfatis aliisque hujus Sæculi canonibus, quos multos proferre possemus, mentio. Liquet preterea, plerosque Duces, & Optimates terras Ecclesiasticas sibi nimia licentia à Carolo Martello ejusque posteris Principibus concessas possedisse in proprietatem, quos ab exorato Rege compellendos decernit iste canon, quia Optimates illi Ecclesiæ jussa spernebant eo prætextu, quia prædia & decimas feudales non ab Ecclesia, sed propriis in bello meritis immediatè a Principe consequuti essent. Ad istud pariter beneficiorum genus precariæ antiquæ, quarum jampridem usus exolevit, referri possunt, per quas privatis quibusdam Ecclesiasticas terras sub quibusdam oneribus, sine ulla temporis præfixione, ad libitum amovibiles ac resumendas clericorum cœtus improvidiè attribuebat, quę nonnunquam ad posteros transmittebantur; & per segnitiem clericorum tractu temporis in familiarum dominium transibant. Illud ipsum Meldense Concilium meminit precariarum c. 21. & 22. quas vel rescindi jubet, vel ad melius reformari.

8. Can. LXIII. *Ut secundùm canonicam auctoritatem & constitutionem Domini Imperatoris Ludovici, de agro Ecclesiastico & manso, & de mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus Ecclesiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam Presbytero aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, ut redhibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate hoc emendare legaliter cogatur.*

Canon iste insertus est ab Ivone p. 3. cap. 56. Istud ipsum Concilium can. 11. in Ecclesiasticę immunitatis gratiam, produxerat immunitatem terrarum Sacerdotalium in Ægypto, tempore dominationis Joseph sub Rege Pharaone, necnon tunicam inconsutilem figuram Ecclesiæ, quam nec ipsi crucifixores Christi dividere ausi sunt inter se. Prætereaque concisionem pallii Ahiæ Silonitis Prophetę, qua portendebatur futura Regni Judaici divisio in pœnam profligatissimi Regis Salomonis. Carolus Magnus & Ludovicus Pius hæc de immunitate Ecclesiastica sanciunt lib. 9. Capitularium, c. 148. *Volumus atque decernimus, ut omnes intelligant, non solùm Claustra Monasterii vel Ecclesiæ atque castitia Ecclesiarum sub immunitatis defensione consistere, verùm etiam domos, & villas, & septa villarum & piscatoria manufacta, & quidquid fossis aut sepibus, vel etiam alio clausularum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine comprehendi.* Idque etiam firmant lib. 5. c. 187. *Placuit ne prædia cœlestium secretorum dicata, Deoque tradita, à quibusdam aliqua occasione vexentur aut invadantur, sed sub immunitatis tuitione, perpetua firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis subjecta esse noscuntur.* Hanc verò solam immunitatis exceptionem admittunt lib. 6. c. 107. *Possessiones* (inquiunt) *ad religiosa loca pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum, vel pontium, si tamen intra eadem loca habuerint possessiones: In aliis verò omnibus habeant integram immunitatem.* De novis tamen acquisitionibus secus decernunt, si antequam Ecclesiæ obvenirent tributariæ fuerant, lib. 3. c. 26. *Ut de rebus, unde census ad partem Regis exire solebant, si ad aliquam Ecclesiam tradita sunt, aut reddantur propriis hæredibus, aut qui eas retinuerit eumdem censum persolvat.* Et lib. 4. c. 37. *Quicunque terram tributariam, unde tributum ad partem nostram exire solebat, vel Ecclesiæ, vel cuilibet alteri tradiderit; is qui eam susceperit tributum quod inde solvebatur, omnimodo ad partem*

nostram

nostram persolvat: nisi fortè talem firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipsum tributum sibi perdonatum possit ostendere.

6. Can. LXXII. *Ut nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hæreditario jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulchro suo ejiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet: sed unumquemque in loculo sibi à Deo præparato atque concesso, adventum judicis sui præstolari concedat: maximè cum non solum Divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam, sepulchrorum violatores reos morti dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis Sancti Gregorij utamur, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet.* (Hæc ejus verba sunt lib. 6. indict. 2. epist. 55.) *Si quando autem proximi vel hæredes spontè aliquid offerre in Ecclesia voluerint, & in eleemosynam defuncti, accipere non vetamus: peti autem aut aliquid exigi omninò prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, Ecclesia dicatur, aut de humanis mortibus videantur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.*

Eadem statuuntur c. questa est, & tribus seq. 13. q. 1. & c. abolendæ, de sepult. & c. audivimus, de Simonia. Require inferiùs Concilii Vermeriensis can. 16. Quæritur jam si quis sibi suisque hæredibus velit sepulturæ locum ita proprium acquirere, ut non sit deinceps liberum aliorum fidelium corpora eò inferre, utrum pacisci liceat ob compensandam servitutem illam, quæ imponitur Ecclesiæ; Affirmativè respondet Suarez de religione, tract. 3. lib. 4. cap. 14. n. 18. eaque communis est sententia, & ubique ferè recepta praxis, de qua egi in nostra theoria & praxi canonica. Porrò jura pœnalia, quæ innuit iste canon Meldensis, require in titulis, ff. & Cod. de sepulcro violato.

CONCILIA IN CAUSA GOTESCALCHI Monachi diversis locis celebrata.

1. Gotescalchus Monachus & Presbyter Monasterii Orbacensis apud Suessiones, inquieti & superbi spiritus homo, suo decedens Monasterio Italiam, Dalmatiam, Pannoniam, Noricum, & Germaniam aviditate spargendi dogmata sua peragravit: quæ cùm fidei Orthodoxæ advertantia plerisque viderentur, horum examinandorum gratia Rhabanus Moguntinus ex Monacho Archiepiscopus, vir eximia doctrina & pietate præditus, Moguntiæ Concilium convocavit, coram quo citatus Gotescalchus & interrogatus quæcunque libuit haud dissimulanter respondit in suarum defensionem opinionum, quas accurate discussas Concilium judicavit hæreticas, communique consensu damnavit. Quia verò alienæ, hoc est Rhemensis Provinciæ tum origine, tum ordinatione, tum Monastica professione subditus erat jurisdictioni; postquam ejus reprobata est perniciosa doctrina, remissa est Gotescalchi persona ad Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum, an. Chr. 848.

2. Sequenti anno 849. apud Carisiacum, vulgò *Creci*, coactum est Concilium, cui duo Metropolitani Venilo Senonensium, & Hincmarus Rhemensis cum multis Episcopis, Abbatibus & selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus denuò discussa diligenti examine Gotescalchi doctrina, iterum damnata proscriptaque fuit. Ipse verò post iteratas exhortationes in sententia pertinax, asperis verberibus castigatus suarum assertionum libros in ignem paratum projicere compulsus est. Si fides habenda sit annalibus Bertinianis, eadem Gotescalchi causa iterum ventilata est in altera Synodo Carisiaca anni 847. ejusque doctrina quatuor articulis oppositis reprobata. Sed re plenè ante quadriennium ab Episcopis Gallicanis exacta & discussa, ipsoque Gotescalcho ad ergastulum perpetuumque silentium retruso, nulla erat causa idem judicium sub incudem revocandi. Appellaverat quidem Gotescalchus ad supremam Sedem, sed ei libertas omnis prosequendæ appellationis erepta fuit. Huic igitur uni Carisiaco Concilio, non verò alteri posteriori quatuor illa capita contra prædestinatianum Gotescalchum attribuenda & subjicienda censuimus, absque ulla verborum mutatione.

I. Quòd una tantùm sit prædestinatio Dei.

3. Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitię permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis secundùm præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam. Cæteros autem quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non ut perirent prædestinavit. Pœnam autem illis quia justus est, prædestinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.

II. Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.

4. Libertatem Arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum recepimus, & habemus liberum arbitrium ad bonum præventum & adjutum gratia: & habemus liberum arbitrium ad malum desertum gratia: liberum autem arbitrium habemus, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum.

III. Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri.

5. Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licèt non omnes salventur. Quòd autem quidam salvantur, salvantis est donum: quòd autem quidam pereunt, pereuntium est meritum.

IV. Quòd Christus pro omnibus hominibus passus sit.

6. Christus JEsus Dominus noster, sicut nullus est homo, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licèt non omnes Passionis ejus mysterio redimantur. Quòd verò omnes Passionis ejus mysterio non redimuntur non respicit ad magnitudinem & pretii copiositatem, sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem: quia poculum humanæ salutis, quòd confectum est infirmitate nostra & divina virtute, habet quidem in se ut omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur.

7. Quinam porrò fuerint Gotescalchi errores, colligitur ex Rhabani epistola Synodali ad Hincmarum: *Notum sit* (inquit) *dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus, nomine Gotescalchus, qui se asserit in vestra parœcia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens & populos in errorem mittens: dicens quod prædestinatio Dei sicut in bono sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piissimo Rege nostro Ludovico, decrevimus eum cum perniciosissima doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in vestra Parochia, unde primùm inordinate recessit, & non sinatis eum amplius errorem docere, & seducere, & seducere populum Christianum; quia jam multos, ut audivi, seductos habet, & minus devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? Quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si malè autem egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vadam. Hæc ergo paucis scribimus intimantes qualem ejus doctrinam reperimus; Vos etiam valebitis de ore ejus, quod sentit, plenius audire, & quid inde agendum sit plenius decernere: Dominus omnipotens sanctitatem vestram benè valentem, & pro nobis orantem in æternum conservare dignetur.*

Qui

vel Basilicarum in pagis civitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo servetur.

5. Quod vero ad personarum attinet correctionem; ejusdem Concilii can. 10. sic cavetur: *Si qui Clerici ministeria suscepta quacunque occasione agere sicut & reliqui detrectant, & excusationem de patrociniis quorumcumque, ne officium impleant, prætendunt, ac Sacerdotes suos* (de Episcopis loquitur) *sub hujusmodi causa æstimant per inobedientiam contemnendos, inter reliquos canonicos, ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur: neque ex rebus Ecclesiasticis cum Canonicis stipendia aut munera percipiant.* Et Concilium generale Lateranense sub Callisto secundo, anno habitum 1122. sic constituit cap. 4. *Secundum Apostolorum Canones, omnium Ecclesiasticorum negotiorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset.* Et cap. 7. *Nullus* (inquit) *Archidiaconus, vel Archipresbyter, aut Præpositus, aut Decanus animarum curam vel præbendas Ecclesiæ sine judicio vel consensu Episcopi alicui tribuat: imo sicut sanctis Canonibus constitutum est, cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* Gregorius Magnus allegatus in c. si quis, de major. & obed. jam ante sic statuerat: *Si quis venerit contra decretum Episcopi, ab Ecclesia ejiciatur.* Huc spectat memorabilis illa Caroli IX. in Comitiis Aurelianensibus constitutio, art. 11. *Sancimus cunctos Canonicos & Capitula, tam sæcularia quam regularia Ecclesiarum, tam Cathedralium quam Collegiatarum, subjecta esse Episcopo diœcesano; nec ullo posse uti privilegio ad evitandam visitationem, aut criminum pœnam.* Ipsaque ejusdem Caroli mandata suis ad Concilium Tridentinum Legatis hoc exprimunt art. 26. *Restituantur Episcopis intra omnem Ecclesiasticam diœcesim Ecclesiastica jurisdictiones, & tollantur omnes exemptiones,* Ipsum vero Tridentinum Concilium sess. 6. cap. 4. de refor. confirmat his verbis: *Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligant auctores, non etiam successores, tueri se possint quo minus a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta Canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit visitari, corrigi, & emendari, auctoritate Apostolica possint & valeant.* Vide quoque, si lubet, idem Concilium sess. ult. cap. 6. de refor. Statuit vero c. cum non liceat, de præscript. *Subditum non posse præscribere contra obedientiam & reverentiam Episcopi.*

6. Ipse vero Fevretus tract. de abusu, lib. 3. cap. 3. §. 12. regulas generales præscribens, quibus secundum Gallicanam praxim discernantur legitimæ ab abusu appellationes ab illegitimis, hæc ita effatur: *La dixieme de ces regles est, que l'exemption des Chapitres, & des Reguliers de la jurisdiction des Ordinaires, donne lieu assez frequemment aux appellations comme d'abus, comme estant le droit public de la jurisdiction des Ordinaires violé par ces exemptions accordées contre l'authorité, puissance, & jurisdiction Diocesaine. L'on a raison de qualifier ces exemptions du nom de privilege, parce qu'elles derogent au droit commun, qui sousmet aux Evesques les Chanoines, aussi bien que les Religieux.* (Et post pauca:) *Pourtant comme on a reconnu depuis, que ces pretendus privileges & immunitez trop facilement accordées aux Colleges des Chanoines n'apportoient aucune utilité à l'Eglise, au contraire, qu'elles fomentoient les divisions & procés sans fin entre les Chapitres exempts & les Evesques; les Cours Souveraines du Royaume ont tant qu'elles ont pu travaillé à maintenir les droits des Ordinaires contre les privileges.* Auctor quoque Tractatus admodum docti de juribus, immunitatibus, & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ postquam multa protulit Senatusconsulta Regni, quibus supremæ Curiæ hujusmodi exemptiones Capitulorum & Canonicorum hierarchicum ordinem, & constabilitam a Deo jurisdictionem Episcopalem invertentium convellere solent, his demum verbis concludit: *L'on restraint en France tant qu'on peut ces sortes d'exemptions, comme estant contre la liberté des Eglises.*

7. Hos demum exemptionum abusus prudenter advertit, & ad præcautionem sic admonet Concilium Tridentinum, sess. 23. de refor. cap. 11. *Quoniam* (inquit) *privilegia & exemptiones, variis titulis plerumque concedunt hodie, perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemplis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur.* Ideoque idem Concilium sess. 6. cap. 3. & 4. de refor. declarat, nullis exemptionibus Ordinarios præpediri, quo minus visitare, & criminalibus formis procedere possint adversus subditos clericos sæculares, ubicunque delinquentes. Nulla vero præscriptione acquiri exemptionem adversus Ordinarium posse definitur cap. cum non liceat, de præscript.

8. Can. VII. *Ut Monasteriu puellarum non nisi probatæ vitæ & ætatis provectæ viri ad quascunque earum necessitates & ministrationes permittantur intrare; ad faciendas vero Missas qui ingressi fuerint, statim exacto ministerio regredi festinabunt: alias autem nec Monachus, nec Clericus juvenis ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi aut paterna, aut germana necessitudo probetur admittere.*

Moniales nullam habebant extra claustra Ecclesiam, sed interius in quod conveniebant oratorium, ad Missæ assistendum & psallendum: sic etiam in Turonensi hoc eodem anno celebrato Concilio can. 29. *Presbyteris, Diaconibus, cæterisque clericis intra claustra Monasteriorum puellarum non sit concessum habitare. Neque enim interior Monasteria, nisi tempore quo Missarum solemnia celebranda sunt, vel alia qualibet Ecclesiastica Officia peragenda; quibus peractis, statim egrediantur, nec ibi postea aliquam moram faciant. Similiter & aliis hominibus eadem Monasteria frequentare importune cupientibus omnis aditus præcludatur.* Similiter Concilium Forojuliense anni 791. dum can. 12. providet, ne ullus clericus, aut etiam Archimandrita ad prædicandum Monialibus Dei verbum claustra illarum nisi de licentia Episcopi ingrediatur; satis arguit caruisse olim Ecclesiis externis Monasteria Sanctimonialium, in quibus, ut nunc fit, illis prædicaretur. Eadem habentur in Conciliis eodem an. 813. sub eodem Carolo initis, Turonensi can. 29. & Cabilonensi secundo, can. 16. deinde sub Ludovico Pio in Aquisgranensi part. 2. can. 27.

9. Can. VIII *Ut non amplius suscipiantur Monasterio Canonicorum atque Monachorum, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permiteit, ut in eodem Monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possit*

Eodem anno Moguntinensis can. 19. *Ut plures non mittantur in Monasteria canonicorum & Monachorum, aut etiam puellarum, quam sufferri possit.* Ejusdemque anni Rhemensis can. 27. *Ut in civitatibus & Monasteriis non major numerus servientium Deo mittatur, quam possibilitas eis ministrandi fuerit.* Turonensis ejus quoque anni can. 31. *Ut in Monasteriis canonicorum, Monachorum, seu puellarum major hominum numerus non admittatur, quam facultas monasterii possit sufficere.* Idem statuitur Concilii Tridentini sess. 25. cap. 3. de Regularib.

Can. XVII. *Ut unusquisque Episcopus semel in anno circumeat parochiam suam, noveritque sibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impositam. Ideoque dum conspiciunt, judices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant. Et si contempserint emendari, eorum insolentia Regis auribus intimetur; ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate coerceat.*

Huic similem iisdem fere verbis canonem 31. ediderat Concilium Toletanum quartum, anno 633.

Can. XVIII. *Ut Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel cujuslibet rei donare præsumant: Genus enim Sacramenti est, & non ab aliis nisi a Sacerdotibus contingi debet. Quod si fecerint, honore priventur.*

Can. XIX. *Ut parentes filios suos & patrini eos, quos de fonte lavacri suscipiunt, erudire summo-*

summoperè studeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati sunt; isti, quia pro eis fidejussores existunt.

Quænam docendi sint Catechumeni, tradit sigillatim Clemens Papa & Martyr lib. 7. constitut. Apostol. cap. 40. Unum scilicet Deum in Trinitate personarum mundi creatorem, ejusque in cuncta creata providentiam, Incarnationem Filii Dei, passionem & mortem pro peccatoribus perpessam, resurrectionem, & ascensionem in cælum. Item Baptismi vim & necessitatem. His addunt Concilium Laodicenum can. 7. & Bracarense III. can. 1. Symbolum Apostolorum, ut pueri illud memoriter addiscant. Concilium etiam VI. (quod est tertium Constantinopolitanum) constituit, ut nullus adultus baptizetur, aut chrismetur, nisi Symbolum Apostolicum, & Orationem Dominicam memoria teneat: istamque rationem adjungit, quia in his duobus stat omne Fidei fundamentum. Observa tamen canonem istum adscriptum Concilio sexto, seu potius Quinisexto, nequaquam reperiri inter Canones Græcos, sed recenseri inter novem Latinos Canones, qui in pervetustis quibusdam manuscriptis inserti leguntur in Synodo Quinisexta, quos inter iste hic allegatus septimum tenet locum. Observa pariter Canonem istum XIX. hujus Concilii Arelatensis, iisdem plane verbis repeti in Capitularibus Caroli Magni lib. 1. cap. 46.

Can. XXII. *Ut placita publica & sæcularia neque in atriis basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant, dicente Domino: Domus mea domus orationis vocabitur.*

Vide c. 1. de immunit. Eccl. & c. decet, eodem in 6. Et quod sequitur proxime Concilium Moguntinum, c. 40.

10. Can. XXV. *Ut si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem Ecclesiæ restaurandà, vel ad ipsas Ecclesias ædificandas adjuvet.*

Hoc idem fuerat sub Carolo quoque Magno constitutum in Concilio Francofordiensi Adriano Papa I. Pontifice can. 26. *Ut domus Ecclesiarum & tegumenta ab eis fiant emendata vel restaurata, qui beneficia exinde habent:* Repetita fuit eadem sanctio in Concilio Moguntino sub eodem Carolo, can. 42.

CONCILIUM MOGUNTINUM anno 813.

1. Moguntia ad Rhenum sita primum habuit Archiepiscopum Bonifacium Germanorum Apostolum. Hujus Præsul privilegio gaudet primi Electoris Imperii, cui officium & sollicitudo competit ceteros Electores convocandi ad Imperatoris electionem. Civitas hæc ab antiquis, indiscriminatim & Moguntia sive Maguntia dici solet, vulgo *Mentz*. Coactum istud Concilium fuit sedente Romæ Leone tertio, regnante & Imperante Carolo Magno, qui hanc simul cum aliis quatuor Synodis eodem Christi Domini anno 813. propter morum reformationem, & instaurandam Ecclesiæ per universum suum Imperium disciplinam voluit convocari.

2. Can. IX. *In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici clerici canonice vivant, observantes divinæ Scripturæ doctrinam & documenta sanctorum Patrum, & nihil sine licentia Episcopi sui vel magistri eorum compositè præsumant agere in unoquoque Episcopatu. Et ut simul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt; & in suo claustro maneant, & in singulis diebus mane primo ad lectionem veniant & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.*

Consuetudo erat ab antiquis ducta temporibus, ut prope Ecclesiam, vel in ipso Episcopio, vel in ædibus Episcopio contiguis Canonici clerici in commune viverent, perinde ac in cœnobiis communi utentes mensa, & in communi quiescentes dormitorio. Ex Augustini sancti Doctoris exemplo pervaserat in diversas regiones laudabilis ista consuetudo, de quo fidissimus ejus discipulus Possidonius hæc perhibet vitæ ipsius c. 52. *Cum ipso semper clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.* Hilarius etiam ex Monacho Lirinensi ad Insulas Arelatensis Ecclesiæ promotus similem instituit clericorum congregationem, de qua Hilarii discipulus Honoratus Massiliensis Episcopus sic in ipsius vita refert, c. 7. *Congregationem subito instituit secreti cupidam, continuentia virtute crescentem, quam suo non minus bene imbuit exemplo, quam formavit eloquio.* Moriensque Hilarius ad hanc Congregationem salubria monita effatus est, quæ idem commemorat Honoratus cap. 20. Concilium Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne clerici cum sæcularibus habitent. Aquisgranense sub Imperatore Ludovico Pio Concilium can. 121. & 122. sancit, cunctis clericis æqualiter cibos distribui ad mensam. Idemque can. 134. modum & formam præscribit correctionis clericorum in commune viventium. Huc pertinet Concilii Turonensis tertii can. 23. Et Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio eadem statuit p. 1. can. 118. quin etiam can. 143. jubet præfici portæ clericum laudabilem, qui canonicorum portam competenti tempore claudat, ac reseret, ne cuiquam liceat absque speciali Prælecti licentia ingredi, vel egredi: & ut janitor expleto Completorio obseratisque portis claves ad Præfectum deferat, quas postridie ab eodem resumat.

3. Præter istam Canonicorum una viventium & cohabitantium congregationem, erant insuper juniorum clericorum scholæ, iisdem in ædibus communiter sub magistri educatione ac institutione viventium, de quibus præcipit Concilii Toletani II. can. 1. *Juvenes clericos in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia per sibi præpositum erudiri.* Et refertur, c. de iis, dist. 28. Concilium præterea Toletanum IV. can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescentes clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi, sub senioris magistris probatissimi cura.* Et pariter refertur in Decreta, 12. q. 1. c. omnis ætas. Præfatum etiam Concilium Aquisgranense can. 135. regulam præscribit & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Similiter edicit Concilium Parisiense lib. 1. cap. 30. Denique Tridentinum sess. 23. cap. 18. de refor. provideri jubet in singulis diœcesibus Seminaria & Scholas clericorum pro eorumdem institutione. De his plenius Concilia & acta Mediolanensis Ecclesiæ sub sanctissimo Præsule Carolo Borromæo.

4. Quod vero canon iste Moguntinensis præscribit, de lectione ad mensam, res est antiquioris instituti, cujus est mentio apud Cassian. lib. 4. de instit. renunc. cap. 17. Fidem pariter perhibet, hoc idem servasse institutum Monachos in Cappadocia versantes, Basilius ipse Cappadox & Monachorum pater ac institutor, cum in regulis brevioribus hanc format interrogationem 180. *Cujusmodi affectione atque attentione audienda sint, quæ nobis ad mensam accumbentibus leguntur.* Augustinus item in regula: *Cum (inquit) acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu & contentionibus audite.* Benedictus pariter in regula cap. 38. *Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet.* Gregorius Magnus lib. 1. ep. 37. describens, qualia esse debent Episcoporum convivia præcipit: *Ne in eis inanes sæcularium negotiorum fabula, sed verba sacræ lectionis audiantur.* Citatur a Gratiano, c. convivia, dist. 44. His accedit Laurentius Justinianus lib. de discip. & perfec. Monachor. cap. 20. *Indignum prorsus est, & a via spiritus alienum, ut mens, quæ nullo corporali eget alimento, corpore se reficiente jejuna permaneat: propter quod semper refectionis tempore aliquid de Divinis Scripturis legendum est, quatenus interior homo habeat, unde nutriatur. Divina namque eloquia & lectio Scripturam sic animæ, sicut panis corpori tribuit nutrimentum juxta Domini sententiam dicentis; Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quin etiam qui inter Ethnicos sapientiores habiti sunt, solliciti fuerunt animum lectione pascere, dum corpus in mensa suo pascebatur alimento. Cornelius Nepos in vita Titi Pomponii Attici de hoc ipso fidem facit: *Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit quam anagnostem; neque unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est, ut non minus animo quam ventre convivæ delectarentur: Namque eos vocabat,*

quorum

quorum mores a suis non abhorrerent. Plinius junior de se scribit ad Fuscum lib. 6. ep. 36. *Cœnanti mihi cum uxore & paucis liber legitur*. Qua in re avunculi sui Plinii senioris imitabatur exemplum, de cujus Cœna iste illius ex sorore nepos hoc testatur lib. 3. epist. 5. *Super hanc liber legebatur*. Sed ista tractatio Sancti alicujus exemplo, sicut eam cœperam, concludenda est. Scribens Honoratus Massiliensis Episcopus Hilarii Arelatensis præceptoris sui vitam, hoc inter alia commemorat: *Sedili, mensaque apposita, liber ingerebatur, qui præbebat animo cibum*.

Can. XVII. *Nos autem qui reliquimus sæculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis vero, qui apud nos sunt, arma portare non præjudicemus; quia antiquus mos est, & ad nos usque pervenit*.

5. Can. XXVIII. *Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis*.

Quidam ex isto Canone occasionem sumpsere tertiam quandam Orarii significationem commiscendi, ut non tantum stolam Diaconicam, aut Sacerdotalem connotet, sed etiam longam ac talarem Ecclesiasticam vestem. Sed conjectores istos lubens interrogaverim, an existiment eam Concilii fuisse mentem ab vestis talaris gestamine sacros Diaconos excludendi, cum velit hoc habitu Sacerdotes a quibuscunque aliis clericis discerni *propter differentiam* (inquit) *Sacerdotii dignitatis*. Non igitur fas erit Diaconis vestes deferre clericales, quæ non aliæ censendæ sunt quam talares. Constituti ergo in sacris Clerici, secundum præclaram istam disciplinam, ad sæcularium & gregariorum militum decurtatas vestes redigendi erunt; idemque de inferioribus clericis erit statuendum, ne qua sacerdotalis dignitatis fiat ab eis invasio, contra concessum jus istud solis Sacerdotibus, insigne. Atque ita eliminandus erit Concilii Matisconensis primi perpetua observantia dignissimus Canon quintus, sic edicens. *Ut nullus Clericus sagum aut vestimenta, vel calceamenta sæcularia, nisi quæ Religionem deceant, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus cum indecenti veste, aut cum armis inventus fuerit, a seniore ita coerceatur, ut triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur*. In confesso est apud omnes, sagum, eo quod brevius esset, fuisse indumentum militare, a toga veste Romanorum pacifica distinctum, quatenus toga, quæ longior erat, prolixitate sua impedimento erat rum motuum celeritati, tum armorum tractationi. Habitus itaque clericalis fuit semper a laicorum indumentis distinctus, ideoque *Religiosi habitus* nomine honestatus. Sic Constantius Presbyter in vita sancti Germani Antisiodorensis Episcopi, de ejus tonsura & amictu clericali hæc scribit: *Ipse vero* (scilicet Amator Antisiodorensis Episcopus, qui Germano clericalem tonsuram & vestem clericalem indidit) *glomerata secum turba clericorum atque nobilium injiciens manus, Germanum apprendit & invocato nomine Domini cæsariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis sæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit*. Sidonius lib. 4. epist. 24. de Maximo loquens, ex Palatino facto Clerico, sic describit illum: *Multum ab antiquo dissimilis incessu; habitus viro, & gradus, pudor, color, sermo religiosus fuit*. Pontificale Romanum in oratio. 1. de Clerico faciendo, Clericalem vestem vocat habitum Religionis, & addit, clericum ignominiam habitus sæcularis deponere. Hoc igitur unum decernit noster hic Moguntinensis Canon, debere a Sacerdote etiam extra Ecclesiæ septa deferri stolam illam sacram, qua in sacris ministeriis utitur in suæ dignitatis insigne, quo a reliquis clericis similem cum illo deferentibus clericalem ac talarem vestem discriminetur; tum etiam quia plerumque ex inopinato contingit, ut ægrotis, aut subito vulneratis, alterve de vita periclitantibus, teneatur absolutionis Sacramentum extra Ecclesiam impendere: cui similem ob causam jubet prima Synodus Arausicana can. 2. ne unquam Sacerdos, cui cura incumbit animarum, nimirum propter repentina & inopina vitæ discrimina, ut sit in promptu paratus ad opem ferendam, sine chrismate progrediatur.

Can. XLV. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam discere, semper admoneant Sacerdotes populum Christianum; volumusque ut disciplinam condignam habeant; qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam recte discant, & Orationem Dominicam; ut domi alios edocere valeant: & qui aliter non potuerit, in sua lingua hoc discat*.

Can. XLVII *Deinde præcipimus, ut unusquisque compater, vel proximi, spirituales filios suos Catholicos instruant*.

Can. LIV. *Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur*.

Anteriores quidam canones ulterius cognationis & affinitatis graduum impedimenta extenderant, ex quibus haud satis perspectis innumeræ nascebantur incestæ conjunctiones. Liquet vero ex Sancti Papæ Gregorii epistola ad Felicem Messanæ Episcopum, & ex testimonio Isidori Hispalensis, atque rescripto Alexandri secundi, graduum prohibitionem quoad conjugia usque ad septimum generationum gradum fuisse protensam. Vide congesta illa testimonia in Decreto Gratiani, causa 35. q. 5. Gregorius porto epist. ad Felicem Messanæ Episcopum, quæ est 31. lib. 12. insistit quidem prohibitioni septem graduum, ne intra numerum istum matrimonium inire liceat. Ibidem tamen præoccupat objectionem, quæ sibi moveri posset ex eo, quod in suis ad Augustinum responsionibus permittenda esse velit connubia in quarto gradu; sed excusat ita se dispensasse cum solis Anglis ad breve tempus, ne intempestiva severitate a Christiana fide, quam recens susceperit gens illa, deterreatur. Sed Lateranense sub Innocentio tertio Concilium, & Tridentinum prohibitionem ad quartum gradum conformiter huic Moguntino decreto restrinxerunt.

6. Can. LV. *Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte Baptismatis suscipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem: nec illam, cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi autem factum fuerit, separentur*.

7. Can. LVI. *Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit; seu duabus sororibus nupserit; aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec unquam amplius conjugio copulari*.

Incestæ hujusmodi supervenientes contracto jam matrimonio conjunctiones perplexam olim distinuerunt, atque etiam nunc distinent Ecclesiam; adeo ut nonnulli magnæ authoritatis Patres, ut Basilius in epist. ad Amphilochium, dissolutionem recte contracti matrimonii conjugi innocenti permiserint, ut possit ad secundas nuptias convolare; usu vero temerati illius per succedentem incestum matrimonii utrique conjugi prorsus interdixerint, nec de dispensatione ad illius matrimonii usum cogitarint, existimantes ejusmodi usum fore deinceps contrarium juribus naturæ, ac deinde indispensabilem, saltem in primo gradu. Major vero pars veterum secundas ex parte innocentis conjugis nuptias minime ausa est approbare, dicente Evangelio, id quod Deus conjuxit matrimonium, haud posse ab homine separari, sed sola morte dissolvi. Tertia demum his successit posterioris sæculi opinio, matrimonium antea validum solo dissolvi posse alterius conjugum interitu, sed partem innocentem nullatenus excidere per alterius delictum jure exigendi debiti nuptialis. Proindeque teneri partem incestus ream petenti obtemperare: quin etiam posse hanc ipsam flagitii ream dispensationem ab Ordinario impetrare, ut sibi liceat partem innocentem interpellare propter urgens in tanta occasione periculum incontinentiæ, dum cohabitant simul: vide superius admonitionis nostræ caput, quod subjeci post Nicænam secundam, ac septimam œcumenicam Synodum.

CON-

CONCILIUM RHEMENSE II. Christi anno 813.

1. EOdem quo Arelatense & Moguntiacum anno 813. ejusdem Caroli Magni jussu Rhemensem in civitatem, quæ olim Durocottorum quoque vocabatur, diversi confluxerunt ad Concilium Episcopi, qui præsidente Vulfario Rhemensi Archiepiscopo, post indictas publicas supplicationes & triduanum jejunium (quod idem in Moguntiaco pariter Concilio factum fuisse memoratur) quatuor supra quadraginta Canones ediderunt.

2. Can. XVII. *Ut Episcopi & Abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum adhibeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini secundùm Apostolum: Sive manducatis, sive bibitis, omnia in laudem Dei facite.*

De lectione ad mensam, vide superiùs adducta ad Moguntinum can. 9. Et præcipitur proximè sequenti Concilio Turonensi can. 5.

3. Can. XX. *Ut Presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.*

Hoc ipsum quoque inhibetur Turonensis tertii Concilii, quod proximè huic subjicietur, can. 14.

Can. XXVI. *Ut monachi & Canonici tabernas ad bibendum & edendum non ingrediantur, sicut in Conciliis Laodicensi* (sc. can. 24.) *& Africano* (sc can. 7.) *legitur esse interdictam.*

His adde Apostolorum can. 53. & paulò post sequentis Turonensis Concilii can. 20.

Can. XXV. *Ut diebus Dominicis secundum Domini præceptum nulla opera servilia quilibet perficiat, nec ad placita conveniat; nec etiam donationes in publico facere præsumat, neque mercata exerceat.*

Vide in Decreto caus. 15. q. 4. & de consecr. dist. 3. & in Decretalibus, de Feriis totum tit.

CONCILIUM TURONENSE III. Christi anno 813.

1. CAn. 1. & 2. enixe injungitur Episcopis sacrarum paginarum lectio, præcipuè verò Evangeliorum & Epistolarum Apostoli Pauli, & Sanctorum Patrum in divinas Scripturas expositionum. Can. 3. iisdem commendat frequentem Pastoralis B. Gregorii Papæ lectionem, & sanctorum Canonum. Can. 4. ut Episcopus sit officio prædicationis intentus, vitæque suæ atque conversationis exemplis studeat populum ædificare. Can. 5. ne Prælati sint in conviviis profusi, sed parco & moderato victu contenti sint. Can. 6. ut peregrinos & pauperes habeant convivas, eosque spiritualibus pariter reficiant alimentis.

Can. X. *Episcopi quidem maximam curam & sollicitudinem circa pauperes habeant, res Ecclesiasticas Ecclesiis collatas cauta circumspectione dispensent quasi Dei ministri; non quasi turpis lucri sectatores: illisque ita utantur non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis.*

2. Can. XII. *Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est ante trigesimum ætatis annum. Sed priusquam ad consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopio discendi gratia officium suum tamdiu, donec possint & mores & actus ejus animadverti, & tunc si dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

Pulcherrimum institutum ad explorandos mores, indolem, ac ingenium eorum, qui ad Ordines promoveri aspirant: id nunc resuscitato Sacerdotali vigore ac spiritu in plerisque Gallicani Regni diœcesibus observari conspicimus, non quidem intra Episcopia, sed intra fundata hunc ad finem Seminaria; nec tantùm ad præparationem Sacerdotii, verùm etiam inferiorum Ordinum: quin etiam ad institutionem ordinatorum pridem Sacerdotum, quoties & quandiu Episcopo visum fuerit, ejusmodi secessum illis indicere. De ætate verò Presbyteri, ne ante 30. annum consecretur, statutum fuerat à Concilio Neocæsareensi can. 11. *Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licèt valdè sit dignus; sed hoc tempus observet. Nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, & sic cœpit docere.* Quem canonem renovavit Carolus Magnus lib. 1. capitul. 49. & Concilium Francofordiense can. 49. Quibus successit iste Turonensis canon.

Can. XIV. *De titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum sit; sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quòd si inventus fuerit contra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua Episcopus, si de minore ad majorem transmigraverit sedem.*

De vetita Episcoporum translatione resume, quæ dixi ad Nicænum canonem 14. Et vide paulò superiùs Rhemensis Concilii secundi can. 20. & Francofordiensis can. 7. & inferiùs Meldensis Concilii can. 30.

3. Can. XXIII. *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopiis conversantur, consideravimus ut in claustris habitantes, simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur Refectorio, quò faciliùs possint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vitæ & conversatione admoneri sua, & doceri: victum & vestitum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari ac turpibus se implicare negotiis cogantur; dimissoque Ecclesiastico officio incipiant indisciplinatè vivere, & propriis deservire voluptatibus.*

Huic conformis est paulò ante notatus can. 12. Vide pleniùs de communi Clericorum vita & cohabitatione Moguntinum can. 9. & quæcunque in eum superiùs congessi. Et ne Romanæ sedis hac de re decretum desideres, adjungo prædictis habiti sub Eugenio Papa secundo Romani Concilii an. Chr. 828. canonem hunc 7. *Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus unum sit Refectorium ac Dormitorium, seu cætera officina ad usus clericorum necessaria. Ministri verò post Episcopum super eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent quàm dehonestent.* Hunc renovavit Leo Papa quartus, eumdemque citat Gratianus causa 12. quæstio. 1. c. necessaria. Aliud præterea Romanum sub Nicolao Papa secondo Concilium can. 4. eodem collimat. *Præcipientes statuimus, ut ii prædictorum Ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes castitatem servaverunt, juxta Ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos Clericos, simul manducent & dormiant; & quidquid eis ab Ecclesiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem scilicet vitam summopere pervenire studeant.* Porrò istud Romanum Concilium contigit anno Christi 1059.

4. Conterraneus ac popularis meus Ludovicus Thomassinus Oratorii JESU Presbyter, in præclarissimo Opere illo de disciplina Ecclesiæ p. 3. lib. 1. cap. 28. quatuor Seminariorum Ecclesiæ genera discernit. Horum enim quædam intra Episcopium seu ædes Episcopi instituta erant, quædam intra Monasteria: tertia in ipsis communibus Canonicorum simul conviventium habitaculis: quarta denique seorsum ab his, in constitutis intra civitates contuberniis Clericorum instituendorum. Perspicuus est iste duodecimus Turonensis canon, quo statuitur, ut qui ad Sacerdotium provehendi sunt, per aliquod tempus in Episcopio maneant, ut eorum mores explorentur, & quæ sunt Sacerdotalis officii, addiscant. Nec tantùm in his instituebantur Presbyteri ordinandi, verùm etiam Parochi cæterique Sacerdotes per Parochias dispersi, qui per turmas assignatas ad Episcopum conveniebant, salutaribus monitis & doctrinis imbuendi circa mores & ministerium. Sic enim decernitur lib. 1. Capitular. Carol. Magn. cap. 163. *Statutum est, ut omnes Presbyteri parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant*

discendi gratia: ut aliqua pars in parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Ecclesia Dei absque officio sint, & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum & sapientiores, atque populis utiliores absoluti revertantur. Et ibi ab Episcopo in civitate sive à suis doctis ministris bono animo instruantur de sacris lectionibus, & divinis cultibus, & Sanctis Canonibus, quæ prædicare & facere debent, &c. Canones plerique meminerunt domorum communium, quas in commune incolebant Clerici seu Canonici, sub aliquo præfecto seu præposito, una eademque mensa utentes, eodemque dormitorio, sub iisdem regulis & exercitiis, eademque institutione, & in unam redacti clausuram, ex qua sine Præpositi venia pedem efferre non licebat. Sacra illa disciplina viguit non in Gallia tantùm, & Germania, sed præterea in Hispaniis. Etenim Concilium Toletanum universæ Hispaniæ Nationale ordine quartum, anni 633. undeseptuaginta Episcoporum subscriptionibus roboratum, can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescentes Clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi sub Senioris Magistri probatissimi cura.* Et antea similiter Toletanum Concilium secundum canone 1. constituerat juvenes clericos in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia per sibi Præpositum erudiri: & habentur in Decreto dist. 28. c. de his, & c. omnis ætas, 12. quæst. 1. His adstipulatur Moguntinum sub Carolo Magno Concilium, communem etiam Canonicorum convictum statuens, sub iisdem ædibus & contubernio, can. 9. Et Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne Clerici cum sæcularibus habitent. Aquisgranense quoque sub Ludovico Pio, can. 121. & 122. sancit, Clericis cunctis æqualiter cibos distribui ad mensam. Canone verò 134. modum & formam præscribit clericorum correctionis in communi viventium. Et subinde can. 135. præcipit regulam & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Paria præterea edicit Concilium Parisiense lib. 3. cap. 30. Ne verò Italia tam salubri regimine excludátur, retuli paulo ante Romani sub Nicolao Papa II. Concilii canonem 4. cum prædictis conspirantem. Et ne Africa hoc etiam honore frustretur, de Augustino Hipponensi perhibet ejus discipulus & comes individuus vitæ ipsius scriptor Possidonius c. 52. *Cum ipso semper Clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.*

5. In Monasteriis non solum efformabantur juvenes ad Monasticam professionem, sed præterea ad Ecclesiasticam plerique militiam Clerici, & Canonici. Cùm de seipso scribat Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus tom. 2. pag. 304. *Qui in Monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantiæ sub canonico habitu educatur, indeque eductus, in palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud sæculum fugiens, sine spe vel appetitu Episcopatus aut alicujus prælationis, diutiùs degi.* Pervulgata est etiam Caroli Magni generalis epistola, de scholis per singula Episcopia & Monasteria constituendis, quæ legitur sub finem tom. VI. Conciliorum Labbeanæ editionis. Denique Vernense Concilium anni 755. sub Pipino Francorum Rege in palatio Verno celebratum, dilucidè seminaria Episcopalia & Monastica distinguit, in quibus indiscriminatim clerici virtutibus morum & Ecclesiasticis studiis instruebantur. Sic enim constituit can. 11. *De illis hominibus, qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt; placuit ut in Monasterio sint sub Ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub Ordine canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo, se emendare noluerint, excommunicentur.*

Can. XXIV. *Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, sollicite suis provideant Canonicis, ut habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur; horas canonicas custodiant, victum & vestimenta, juxta quod poterit Abbas, habeant, quò faciliùs ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis benè vivendo duces & prævii, viamque demonstrent, qua rectè gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.*

Can. XXV. *Monasteria Monachorum, in quibus regula B. Benedicti Patris olim conservabatur, sed nunc fortè qualicumque negligentia subrepente remissiùs ac dissolutiùs custoditur; vel certè penitùs abolita negligitur; bonum videtur, ut ad pristinum revertantur statum, & Abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipsa regula præcipit eos incedere, vivere studeant.*

Can. XXXIII. *Comitibus & judicibus reliquoque populo expedit, ut suis sicut Episcopis consentientes & obedientes, propter Dei amorem suique gradus honorem, & semper ab eis utile quærant consilium, illorumque salubria non spernant monita; sed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & Episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant; Et sic sese mutuis sublevare studeant consolationibus.*

Ad hunc canonem de colenda pace, & mutuis officiis inter Comites & Judices cum Episcopis, quibus tamen illi esse debent obsequentes in his quæ ad Ecclesiæ animarumque regimen spectant; refertur Concilii Cabilonensis secundi, ejusdemque anni 813. canon 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo, sectamini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, multò magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum exercendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.* Meminerint tamen provinciarum Rectores ac populorum Præfecti, se oviculas esse sacrorum Antistitum, quibus proinde venerationem & in rebus Ecclesiæ dignitatem ac potestatem à Christo collatam concernentibus obedientiam & cultum deferre par est; ut admonet Nazianzenus orat. ad cives timore perculsos, & præfectum irascentem. Et Augustinus epist. 170. ad Bonifacium Africæ præfectum. Idemque Augustinus ad alterum scribens Africæ Comitem Marcellinum epist. 159. admonet eum, ut sibi Episcopo de ipsius animæ salute atque officio jubenti morem gerat.

Can. XXXV. *Nullus Christianus pro qualibet placito vel judicio à qualibet persona munera exigere aut accipere debet: quoniam id divina Scriptura multis in locis magna interdicit authoritate: teste illa quæ ait: Munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt verba justorum.* His conformatur sequentis Cabilonensis Concilii Canon 21.

Can. XLIX. *Admonendi sunt Domini subditorum, ut circa suos piè & misericorditer agant, nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantiolas injustè tollant, nec ipsa debita, quæ à subditis reddenda sunt, impiè ac crudeliter exigantur.*

6. Can. L. *Ut si non frequentiùs, saltem ter laici homines in anno communicent; nisi fortè quis majoribus criminibus impediatur.*

Majora crimina illa dicit, quæ juxta veteres pœnitentiarum canones excludebant reos a sacra communione, etiam aliquando ad finem usque vitæ. Canon attributus Fabiano Papæ & Martyri relatus in decreto c. & si non frequentius, de consecr. dist. 2. & Agathensis can. 17. tria tempora assignant, Pascha, Pentecosten, & Natale Domini. Sæculo decimo-tertio sub Innocentio tertio Concilium Lateranense generale can. 1. qui incipit, Omnis utriusque sexus, omnem communicandi obligationem ordinariam reduxit ad tempus Paschale.

CON-

CONCILIUM CABILONENSE secundum anni 813.

1. CUm quatuor præcedentibus in similia decreta conspirat. Est unum quippe ex illis quinque, quæ Carolus ad generalem populorum, circa eorum mores, reformationem, & ad sanciendam Ecclesiarum disciplinam, uno eodemque anno 813. in diversis provinciis celebranda indixerat.

Can. I. *Decrevimus juxta Sanctorum Canonum constitutionem, & cæterarum sanctarum Scripturarum doctrinam, ut Episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei, quibus in Ecclesia doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent. Et cum David quotidie Domino dicant: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Ita videlicet ut illas Scripturas nobilissimas habeant, quæ Canonicæ appellantur, & earum sensum per Patrum tractatus inquirant; Canones quoque intelligant, & librum Beati Gregorii Papæ de cura Pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & vivant & prædicent.*

Eadem primis canonibus præscribunt Episcopis priores Canones Turonenses.

2. Can. III. providet, ut juxta Caroli Magni saluberrima monita Episcopi scholas in suis Diœcesibus instituant, in quibus literas & sacram disciplinam clerici addiscant, ad populorum doctrinam, & ad hæreses refellendas.

Can. VI. *Imputatur quibusdam fratribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenunciantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant, quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum quippe salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi.* (Et paulo post:) *Ecclesia sancta non solum fideles spoliare non debet, quia potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes a sancta Ecclesia ut a pia Matre & omnium gubernatrice subsidium accipiant; quia res Ecclesiæ, quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatitiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium.*

3. Can. VII. Ipsos Episcopos, & Abbates, qui per avaritiam & turpe lucrum quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione ceperunt & subripuerunt, pœnitentiæ subjacere decernit. Et accepta per circumventionem dominis, aut eorum hæredibus restitui jubet. Illis vero quos ita circumveniendo attonderunt, libertatem adimit ad sæculum revertendi. Notatu digna hæc sunt, quæ de Augustino prodit in ipsius vita Possidius Calamensis Episcopus cap. 24. *Nam & aliquas eum hæreditates recusasse novimus, non quia pauperibus inutiles esse possent, sed quoniam justum & æquum esse videbat, ut a mortuorum vel filiis, vel parentibus, vel affinibus magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt.*

Can. VIII *Oportet etiam, ut si Sacerdotes fruges vel quosdam reditus terræ congregant & protelant, non ideo hoc faciant ut carius vendant, & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subveniant.*

Can IX. *Questi sunt præterea quidam fratres, quod essent quidam Episcopi, & Abbates, qui decimas non sinerent dari Ecclesiis, ubi illi coloni Missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi, & Abbates, de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totam anni circulum Missas audiunt.* c. questi sunt 16. q. 1.

Can. XX. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo: Sequimini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum; multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.*

Can. XXI. *Comitibus vero & judicibus hoc summopere observandum est, ut juste judicent, & nequaquam in judicio munera seu personas accipiant; dicente Domino: Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & subvertant corda justorum: sed & ministros, quos Vicarios & Centenarios vocant, justos habere debeant; ne forte coram avaritia aut rapacitate populus gravetur.* Consonat canon 35. præcedentis Turonensis Concilii.

Can. XLVI. *In perceptione Corporis & Sanguinis Domini magna discretio adhibenda est. Cavendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiscretè adhibeatur, timendum est illud quod ait Apostolus: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Juxta ejusdem ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare & de calice bibere, ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, præparet se ad accipiendum sanctum Sacramentum, exemplo David, qui nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis nequaquam a Sacerdote accepisset.*

Can. XLIX. *In quibus locis, & quo apparatu Missarum solemnia, exceptis Basilicis, celebrari debeant, & utrum celebrari debeant? In Concilio Laodicensi ita scribitur, quòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a Presbyteris.* Vide quæ suo loco dixi ad Chalcedonensem.

4. Can. LXI. *Non debere sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis clericis, sive laicis consanguineis, sive extraneis bibere sive comedere; sed si quando id agendum est, in auditorio agatur; & ubi auditorium deest, fiat: & cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.*

Auditorium locus est vulgò dictus *Parloir*, quem locum Cabilonenses Patres, ubi non est, construi præcipiunt, ut rarior sit externarum personarum introitus ad claustra, & Sanctimonialium penetralia.

CONCILIUM AQUISGRANENSE anni Christi 816.

1. LUdovicus Pius Imperator præcipuè paternæ religionis ac Monarchiæ successor, biennio à patris Caroli Magni obitu Concilium apud Aquisgranum convocavit: cujus amplissima capitula, pro majori parte, ex Sanctorum Patrum Ecclesiæ Doctorum, & ex anteriorum Ecclesiæ canonum monumentis, iisdem expressa verbis

duos complet libros : Quorum primus circa communem Ecclesiarum disciplinam, & omnium fidelium mores corrigendos, & sanctius instituendos centum & quinquaginta capita complectitur. Secundus vero, qui est de institutione Sanctimonialium, octo & viginti capitula, alia admodum prolixa continet. Celebrata hac Synodo, Ludovicus Pius eodem anno 816. suum Aquisgrani capitulare procudit, Stephano quarto summo Pontifice. Anno vero sequenti 817. idem Ludovicus eadem in Urbe conventum Abbatum & insigniorum Monachorum Francici Regni coegit : in quo editis octoginta capitulis provisum est de regulari disciplina. In hoc posteriore Aquisgranensi conventu anno 817. Paschali existente summo Pontifice, idem Ludovicus celebrem edidit constitutionem, qua provincias & ditiones a prædecessoribus Carolo Magno, Pipino Rege, & principibus proavis Carolo Martello, & Pipino Herestallo, munificentissima liberalitate Romanæ Ecclesiæ concessas confirmat. In quibus Insulas recenset Corsicam, Sardiniam, & Siciliam : sed novis a se terris superadditis Ravennatis Exarchatus ditat. Deinde a jure Patribus suis a Romana sede indulto decedit, factam novi Pontificis electionem suo consensu confirmandi & ratam faciendi ; non vero, ut quidam opinati sunt, propria authoritate eligendi ac nominandi. Huic munifico edicto post Ludovicum subscripsere tres ejus filii, cum Episcopis, & Abbatibus, & Primoribus Regni. Horum meminit Leo Ostiensis in Chronico Cassinate ; *Ultimo Abbatis Theodomiri anno, Ludovicus Imperator, Caroli Magni filius, quarto Imperii sui anno, Aquisgrani in palatio, cum pluribus totius Franciæ Abbatibus religiosisque Monachis Concilium faciens, utilissima nostri Ordinis observationi 80. generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde fere ac regula sancti Benedicti observantur. Hic pactum constitutionis & confirmationis fecit Beato Petro Apostolo, ejusque Vicario Domino Paschali, parentes suos Pipinum & Carolum imitatus, manusque sua ac filiorum subscriptione corroborant, &c.*

CONCILIUM MELDENSE anno 845.

1. MEldæ oppidum ad Matronam haud procul Lutetia, vulgo *Meaux*, suffraganca quondam Senonensi Metropoli sedes Episcopalis, nunc vero Parisiensi Archiepiscopo subdita. Huc in Concilium convenere anno Chr. 845. Sergio Papa secundo & Carolo Calvo regnante, Imperium vero tenente Lothario Ludovici Pii filio, tres cum Suffraganeis Metropolitæ, Venilo Senonensis, Hincmarus Rhemensis, & Rodulphus Bituricensis, ut quo meliori modo possent Ecclesiarum ruinis, disciplinæ collapsæ, procerum violentiis & tyrannidi mederentur, quæ mala bellorum licentia invexerat, dum Normanni populationibus, direptionibus, incendiis & sacrilegiis per Gallicanas provincias effusi grassabantur. Hujus plerique Canones Regem Carolum Calvum admonendo alloquuntur, ut paternam avitamque pietatem & virtutem exerat, ad coercendas propriorum aulicorum & belli ducum sacrilegas injurias, rerumque Ecclesiæ invasiones, de quibus a præcedentibus ad Theodonis-Villam, & apud Lauriacum, & in Vernensi Palatio, & apud Bellovacum Synodis, querelæ frustraneæ jampridem apud Regiam Majestatem fuerant intentatæ. Calvus enim animo iners & moribus improbus evaserat.

Can. VIII. *Quia bene nostis ab illo, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali authoritate, & Regali potestate gubernetur ; & scriptum esse liquido pervidetis, ubi non est gubernator, populus corruit ; & tanto periculosius, quanto anima plus est pretiosa quam corpus : Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum ordinatione evidentissime præcipiat : ferventissime Dei legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo dispensante quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione juxta auctoritatem canonicam sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat.*

Idem continetur canone 2. iisdem fere verbis in Synodo anni 844. ad Theodonis-Villam.

2. Can. 9. & 10. graviter expostulant, quod laicis Abbatiæ, Monasteriorumque regimina conferrentur. Hos Abbates laicos, nisi desistant, simulque Monachos eis obtemperantes anathemate feriunt ; Episcopos vero in suis diœcesibus hæc segniter dissimulantes a Missis interdicunt.

Can. XI. *Occasionem etiam & fomitem, unde ordo Ecclesiasticus & canonica forma atque Monastica religio sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit, & iterum cum devotos & zelo Dei ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit, & vigorem accepit, atque sui processus tempore ambulavit, quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus in vestri regiminis tempore, in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus docuerat, accidisse conspicimus, quod & nostris peccatis, qui dispensatores & Pastores Ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus. Et eorum quorum factione res ista adeo male pullulavit, & exercevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse, pro certo auctoritate divina evenisse cognoscimus ; ut qui nocebant, sicut scriptum est, nocerent adhuc ; & qui in sordibus erant, sordescerent adhuc ; & unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & Sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent ; & Sacerdotes, ac viros religiosos seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promerere necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent, & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiserunt, qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt, quibus Ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse, ut dicimus, Dominus protestatur, dicens ; Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra auctoritatem Divinam res Ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque Divino auxilio pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos Princeps Christianissimi venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus, ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, & memores largitatis etiam progenitorum vestrorum erga sanctas Ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt, & sibi contrarios superaverunt : memores siquidem, cum quanta religione etiam ante Christi sanguinem, & in tempore famis in Ægypto, discretione sancti Joseph apud nefandum Regem Pharaonem terra Sacerdotalis extitit, innumera quoque Scripturarum exempla ; ut lacte Ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab Ecclesiis vobis ad tuendum & defensandum ac propagandum commissas auferre tentate ; sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore DEO dimiserant, redinte-*

dintegrate, & præcepta Regalia earumdem Ecclesiarum conservate & confirmate: ne sicut intentavit Semeias Propheta ad Roboam filium Salomonis in conscissione pallii præsens Regnum, quod absit, vobis Patrum labore acquisitum, & hereditate relictum à vobis Christus ipse dividat, & æternum Regnum, quod promisit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratus hominum facies considere tis: quia si ad tempus illis displicueritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promisit, implebit: cùm placuerint (inquiens) *Deo viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem Prov* 16. Desumptus est iisdem verbis ex Theodonvillano canon. 4.

3. Can. XII. *Petimus tandem, ut ordo Ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exercere, per potestatem vestram, & per ministerium ministrorum dominationis vestræ secundùm antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat, & populi generalitas unà cum Ecclesiastica devotione judiciam, quod honor Regis diligit, & justitiam, qua thronus ejus firmatur, per depositionem vestram suscipiat. Seu admonitione atque consilio Sacerdotali, vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine de rapinis & cæteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expostulet: quam facilè omnis, qui quæsierit, inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum; cumque potiùs quàm nos in consilio non nostro, sed Dei, attendatis, qui dixit: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Eadem iisdem verbis sanciverat anno præcedenti Theodonvillanus canon. 6. Laudabilis, imò & ad salutem animarum necessaria Episcoporum libertas, Reges, ubicunque officio proprio desunt, ac religionem pessundant, non dissimulanter commonentium, cùm tam multis adulatoribus & perversis consiliariis obsideantur in ipsorum perniciem. *Exiguo enim* (ut Rex Salomon in Spiritu Dei protestatur Sap. 6.) *conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem fortior instat cruciatio.*

Can. XVII. *Ut res Ecclesiasticæ tempore principatus vestri ablatæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conserventur, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod ad usus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur. Hinc enim in canone quinto Aurelianensis quinti tit. 13. scriptum est: Ne cui liceat res vel facultates Ecclesiæ, vel Monasteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tanquam necator pauperum, canonum antiquorum sententiis constrictus, ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipso ea, quæ sunt ablata vel retenta, reddantur.* Eadem eodem anno constituta sunt in Concilio Bellovacensi, Can. 3.

Can. XVIII. *Ut præcepta illicita, jure beneficiario de rebus Ecclesiasticis facta, à vobis sine dilatione rescindantur; & ut de cætero ne fiant, à dignitate vestri nominis Regii caveantur.* Desumptus est ex Bellovacensi canone.

Can. XIX. *Ut ab Ecclesiis ditioni vestræ subjectis indebitas consuetudines & injustas exactiones de cætero non exigatis: Sed ita eas conservetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris vestri conservatæ sunt.* Sic etiam habet Bellovacensis Canon. 5.

Can. XXIV. *Ut contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentiam defensores secundùm ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis: & præcepta, quæ avus ac pater Ecclesiis ditioni vestræ subjectis fecerunt, ac firmaverant, & stabilita confirmaverunt: quæque vos confirmastis, de cætero rata in omnibus conservetis.* Repetitio est canonis Bellovacensis 6.

4. Can. XXVIII. Regem admonet, ut plenam Episcopis residendi intra proprias Diœceses libertatem tueatur, neque committat propter diversas perturbationes ad remotiora loca secedere, atque ita per absentiam suum officium à Deo injunctum deserere.

5. Can. XXX. *Ut si quis de ordine Sacerdotali contemptu minoris Ecclesiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aspirare contenderit, canonica erga eum definitio conservetur.*

Repetitur in Decreto 7. q. 1. c. si quis de ordine. Concilium pariter Rhemense secundum, can. 20. & Turonense tertium, can. 14. anno Christi 813. hoc idem vetuerant. Et ante hos Synodus Antiochena can. 21. & Sardicensis can. 1.

Can. XXXIV. *Ut canonum statuta sine præjudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed illorum authoritate ducatur. In exponendis etiam vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatissimorum Patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, ut beatus dicit Hieronymus,* (scilicet in epist. ad Læram) *fidei veritas non vacillet. Sed & qui in suis Monasteriis religiosè residere debent, & vocum novitates, & ut innotescant studio, proferre satagunt, acerrimè ut præsumptores arguantur & comprimantur.*

Can. XXXVII. *Ut quicunque ex Clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant; sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus & Religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores proprii gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo & sæculo militare.*

Refertur à Gratiano, 23. q. 8. c. quicunque ex clero. Vide superius Concilii Moguntini anni 813. can. 17.

Can. XL. *Admonenda est Regia magnitudo de Hospitalibus, quæ tempore prædecessorum suorum & ordinata & exculta fuerunt: & modò ad nihilum sunt redacta. Sed & Hospitalia Scotorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc Regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverant, ab eodem Hospitalitatis officio funditùs sunt alienata; & non solùm supervenientes in eadem Hospitalia non recipiuntur, verùm etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Unde pertimescenda est canonica sententia, & maximè decretalis Symmachi Papæ definitio, qua necator pauperum & Christi traditor Judas, idem qui hujus sceleris auctor & perpetrator esse dignoscitur, præsenti & perpetuo est anathemate feriendus. Qui reiculam, inquit Symmachus Papa, vel quidquid fuerit Ecclesiæ, petunt à Regibus, & corrumpendæ pietatis instinctu egentium substantiam*

rapiunt, irrita labeantur, quæ obtinent, & à communione Ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in Canone Aurelianensi, si quis quolibet tempore contra hanc constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine vel facultate Xenodochii abstulerit, ut Xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Memorata Symmachi Papæ decretalis habetur in ejusdem Epistola quinta ad Cæsarium Arelatensem can. 1. Lapsu tamen memoriæ Meldensis Synodus refert quasi verba Symmachi, quæ tamen ejus non sunt, sed Arvernensis Concilii sub Agapeto Pontifice can. 5. quę verò verba refert ex Concilio Aurelianensi, concipi debent de Concilio quinto Aurelianensi, & sunt in fine canonis 15. quod Concilium est anni 549, sub Vigilio Pontifice.

Can. XLI. *Providendum est Regiæ Majestati, ut Monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius causa defensionis & Mundeburdi susceperunt, ut libera libertate, remota spe hæreditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur, & nunc in allodium sunt data; quapropter omnis exinde religio funditùs est eversa: qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant, ne voces eorum contra se ante Deum clamantes, adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles sentias.* Vox ista *Mundeburdi* & *Mundeburdum* nonnunquam etiam *Mandeburdum*, inter scripta & formulas seculi septimi, octavi, ac noni frequenter occurrit; nihilque aliud notat quàm protectionem, quæ vulgò dicitur: *Salvagardia*.

Can. XLII. *Monenda est solertia Regia, ut strenuos & fideles missos per Regnum sibi commissum dirigat, ut investigent, ac diligenter imbrevient res Ecclesiasticas, quas per subreptionem atque ignorantiam quorumcunque, in allodium ipse aut pater suus donavit: & consulens periculo animarum, suæ videlicet ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat, ne forte cùm voluerit, minimè possit.*

7. Can. LXII. *Hi verò qui ex rebus Ecclesiasticis nonas & decimas persolvere debent, etiam sarta tecta Ecclesiæ secundùm antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent: & hoc non solùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame & penuria, Ecclesiastica quoque ædificia dissolutione annullari permittunt, tandiu ab Ecclesiastica communione separentur usquedum diligentia emendare studeant, quod socordia neglexerunt. Quod si denuò iteraverint, Regia potestate compulsi juxta legale & antiquum dictum: Qui negligit censum, perdat agrum.*

Posset alicujus animo subrepere ex canone isto de omnibus, quicunque ex propriis & avitis prædiis fructus sub decimarum præstandarum obligatione colligunt, ut scilicet si sarta tecta Ecclesiasticorum ædificiorum restaurare negligant, ipsa eorum prædia Ecclesiis addicantur in proprietatem. Id tamen ab isto canone non intenditur, cùm de nonis simul & decimis loquatur. Illis enim temporibus hæc vigebat consuetudo, ut Ecclesiæ terras aliquas aliquibus etiam laicis largirentur excolendas & perfruendas, hac lege & conditione, ut de harum fructibus duplices persolverent decimas, quas *Nonas-decimas* vocitabant, nunc etiam vulgò dicuntur *Neumes*. Et insuper ejusmodi colonos seu beneficiarios astringebant ad hoc, ut contribuerent ex parte ad Ecclesiarum structuras instaurandas reparandasque. Eodem spectat Arelatensis Concilii VI. an. 813. can. 25. *Ut si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem Ecclesiæ restauranda, vel ad ipsas Ecclesias ædificandas omnino adjuvet.* Hoc idem decernitur ejusdem anni Concilio Moguntinensi can. 42. *Quicunque beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas* (id est reficiendas) *omninò adjuvent, & nonam & decimam reddant.* Scimus nonnunquam Ecclesiarum Rectores, simulque parochianos, qui unius & simplicis decimæ ex paternis aut hæreditariis prædiis debitores sunt, in partem reparationis aut structurę Ecclesiarum, à quibus Sacramenta sumpturi sunt, vocari. Sed plane diversi sunt ab illis beneficiariis, quorum fit in præfatis aliisque hujus Sæculi canonibus, quos multos proferre possemus, mentio. Liquet præterea, plerosque Duces, & Optimates terras Ecclesiasticas sibi nimia licentia à Carolo Martello ejusque posteris Principibus concessas possedisse in proprietatem, quos ab exorato Rege compellendos decernit iste canon, quia Optimates illi Ecclesiæ jussa spernebant eo prætextu, quia prædia & decimas feudales non ab Ecclesia, sed propriis in bello meritis immediatè à Principe consequuti essent. Ad istud pariter beneficiorum genus precariæ antiquæ, quarum jampridem usus exolevit, referri possunt, per quas privatis quibusdam Ecclesiasticas terras sub quibusdam oneribus, sine ulla temporis præfixione, ad libitum amovibiles ac resumendas clericorum cœtus improvidiè attribuebat, quę nonnunquam ad posteros transmittebantur; & per segnitiem clericorum tractu temporis in familiarum dominium transibant. Illud ipsum Meldense Concilium meminit precariarum c. 21. & 22. quas vel rescindi jubet, vel ad melius reformari.

8. Can. LXIII. *Ut secundùm canonicam auctoritatem & constitutionem Domini Imperatoris Ludovici, de agro Ecclesiastico & manso, & de mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus Ecclesiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam Presbytero aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, ut redhibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate hoc emendare legaliter cogatur.*

Canon iste insertus est ab Ivone p. 3. cap. 56. Istud ipsum Concilium can. 11. in Ecclesiasticę immunitatis gratiam, produxerat immunitatem terrarum Sacerdotalium in Ægypto, tempore dominationis Joseph sub Rege Pharaone, necnon tunicam inconsutilem figuram Ecclesiæ, quam nec ipsi crucifixores Christi dividere ausi sunt inter se. Prætereaque conscissionem pallii Ahiæ Silonitis Prophetę, qua portendebatur futura Regni Judaici divisio in pœnam profligatissimi Regis Salomonis. Carolus Magnus & Ludovicus Pius hæc de immunitate Ecclesiastica sanciunt lib. 9. Capitularium, c. 148. *Volumus atque decernimus, ut omnes intelligant, non solum Claustra Monasterii vel Ecclesiæ atque castitia Ecclesiarum sub immunitatis defensione consistere, verùm etiam domos, & villas, & septa villarum & piscatoria manufacta, & quidquid fossis aut sepibus, vel etiam alio clausularum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine comprehendi.* Idque etiam firmant lib. 5. c. 187. *Placuit ne prædia cœlestium secretorum dicata, Deoque tradita, à quibusdam aliqua occasione vexentur aut invadantur, sed sub immunitatis tuitione, perpetua firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis subjecta esse noscuntur.* Hanc verò solam immunitatis exceptionem admittunt lib. 6. c. 107. *Possessiones* (inquiunt) *ad religiosa loca pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum, vel pontium, si tamen intra eadem loca habuerint possessiones: In aliis verò omnibus habeant integram immunitatem.* De novis tamen acquisitionibus secus decernunt, si antequam Ecclesiæ obvenirent tributariæ fuerant, lib. 3. c. 26. *Ut de rebus, unde census ad partem Regis exire solebant, si ad aliquam Ecclesiam traditæ sunt, aut reddantur propriis hæredibus, aut qui eas retinuerit eumdem censum persolvat.* Et lib. 4. c. 37. *Quicunque terram tributariam, unde tributum ad partem nostram exire solebat, vel Ecclesiæ, vel cuilibet alteri tradiderit; is qui eam susceperit tributum quod inde solvebatur, omnimodo ad partem nostram*

nostram persolvat: nisi fortè talem firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipsum tributum sibi perdonatum possit ostendere.

6. Can. LXXII. *Ut nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hæreditario jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulchro suo ejiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet: sed unumquemque in loculo sibi à Deo præparato atque concesso, adventum judicis sui præstolari concedat: maximè cum non solum Divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam, sepulchrorum violatores reos morti dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis Sancti Gregorij utamur, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet.* (Hæc ejus verba sunt lib. 6. indict. 2. epist. 55.) *Si quando autem proximi vel hæredes spontè aliquid offerre in Ecclesia voluerint, & in eleemosynam defuncti, accipere non vetamus: peti autem aut aliquid exigi omninò prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, Ecclesia dicatur, aut de humanis mortibus videantur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.*

Eadem statuuntur c. questa est, & tribus seq. 13. q. 1. & c. abolendæ, de sepult. & c. audivimus, de Simonia. Require inferiùs Concilii Vermeriensis can. 16. Quæritur jam si quis sibi suisque hæredibus velit sepulturæ locum ita proprium acquirere, ut non sit deinceps liberum aliorum fidelium corpora eò inferre, utrùm pacisci liceat ob compensandam servitutem illam, quæ imponitur Ecclesiæ; Affirmativè respondet Suarez de religione, tract. 3. lib. 4. cap. 14. n. 18. eaque communis est sententia, & ubique ferè recepta praxis, de qua egi in nostra theoria & praxi canonica. Porrò jura pœnalia, quæ innuit iste canon Meldensis, require in titulis, ff. & Cod. de sepulcro violato.

CONCILIA IN CAUSA GOTESCALCHI Monachi diversis locis celebrata.

1. GOtescalchus Monachus & Presbyter Monasterii Orbacensis apud Suessiones, inquieti & superbi spiritus homo, suo decedens Monasterio Italiam, Dalmatiam, Pannoniam, Noricum, & Germaniam aviditate spargendi dogmata sua peragravit: quæ cùm fidei Orthodoxæ adversantia plerisque viderentur, horum examinandorum gratia Rhabanus Moguntinus ex Monacho Archiepiscopus, vir eximia doctrina & pietate præditus, Moguntiæ Concilium convocavit, coram quo citatus Gotescalchus & interrogatus quæcunque libuit haud dissimulanter respondit in suarum defensionem opinionum, quas accurate discussas Concilium judicavit hæreticas, communique consensu damnavit. Quia verò alienæ, hoc est Rhemensis Provinciæ tum origine, tum ordinatione, tum Monastica professione subditus erat jurisdictioni; postquam ejus reprobata est perniciosa doctrina, remissa est Gotescalchi persona ad Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum, an. Chr. 848.

2. Sequenti anno 849. apud Carisiacum, vulgò *Creci*, coactum est Concilium, cui duo Metropolitani Venilo Senonensium, & Hincmarus Rhemensis cum multis Episcopis, Abbatibus & selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus denuò discussa diligenti examine Gotescalchi doctrina, iterum damnata proscriptaque fuit. Ipse verò post iteratas exhortationes in sententia pertinax, asperis verberibus castigatus suarum assertionum libros in ignem paratum projicere compulsus est. Si fides habenda sit annalibus Bertinianis, eadem Gotescalchi causa iterum ventilata est in altera Synodo Carisiaca anni 847. ejusque doctrina quatuor articulis oppositis reprobata. Sed re plenè ante quadriennium ab Episcopis Gallicanis exacta & discussa, ipsoque Gotescalcho ad ergastulum perpetuumque silentium retruso, nulla erat causa idem judicium sub incudem revocandi. Appellaverat quidem Gotescalchus ad supremam Sedem, sed ei libertas omnis prosequendæ appellationis erepta fuit. Huic igitur uni Carisiaco Concilio, non verò alteri posteriori quatuor illa capita contra prædestinatianum Gotescalchum attribuenda & subjicienda censuimus, absque ulla verborum mutatione.

I. Quòd una tantùm sit prædestinatio Dei.

3. Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis secundùm præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam. Cæteros autem quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non ut perirent prædestinavit. Pœnam autem illis quia justus est, prædestinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.

II. Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.

4. Libertatem Arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum recepimus, & habemus liberum arbitrium ad bonum præventum & adjutum gratia: & habemus liberum arbitrium ad malum desertum gratia: liberum autem arbitrium habemus, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum.

III. Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri.

5. Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licèt non omnes salventur. Quòd autem quidam salvantur, salvantis est donum: quòd autem quidam pereunt, pereuntium est meritum.

IV. Quòd Christus pro omnibus hominibus passus sit.

6. Christus JEsus Dominus noster, sicut nullus est homo, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licèt non omnes Passionis ejus mysterio redimantur. Quòd verò omnes Passionis ejus mysterio non redimuntur non respicit ad magnitudinem & pretii copiositatem, sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem: quia poculum humanæ salutis, quòd confectum est infirmitate nostra & divina virtute, habet quidem in se ut omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur.

7. Quinam porrò fuerint Gotescalchi errores, colligitur ex Rhabani epistola Synodali ad Hincmarum: *Notum sit* (inquit) *dilectioni vestræ, quòd quidam gyrovagus, nomine Gotescalchus, qui se asserit in vestra parœcia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens & populos in errorem mittens: dicens quòd prædestinatio Dei sicut in bono sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piissimo Rege nostro Ludovico, decrevimus eum cum perniciosissima doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in vestra Parochia, unde primùm inordinate recessit, & non sinatis eum ampliùs errorem docere, & seducere, & seducere populum Christianum; quia jam multos, ut audivi, seductos habet, & minus devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? Quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si malè autem egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vadam. Hæc ergo paucis scribimus intimantes qualem ejus doctrinam reperimus; Vos etiam valebitis de ore ejus, quod sentit, plenius audire, & quid inde agendum sit plenius decernere: Dominus omnipotens sanctitatem vestram benè valentem, & pro nobis orantem in æternum conservare dignetur.*

Qui

Qui plura de Prædestinatianis nosse volet, recurrat licet ad nostram de Prædestinatianis dissertationem, quam superiùs Concilio Arelatensi tertio subjecimus, in Notit. Eccles. sæculi V.

DIVERSA CONCILIA CIRCA EBBOnem Rhemensem, & factas ab ipso post sui depositionem ordinationes.

1. EBbo Rhemensis Archiepiscopus, ut rebellantium in patrem Ludovicum Pium hujus & Irmingardis filiorum trium gratiam iniret, sibi quidem utili ut rebatur, sed injusto prorsus consilio, nihilque sibi damni suspicatus à Ludovico excluso ab Imperio & captivo, aut à Carolo ultimo & impubere filio, omni humana ope destituto, Conciliabulo Episcoporum & Procerum Regni apud Compendium anno 833. mense Octobri præsederat, omnemque adhibuerat operam, ut Ludovicus declararetur Imperio prorsus indignus, & Monasterio conclusus reliquum vitæ in pœnitentia degeret. Sed commotis postmodum tanta indignitate populis probisque omnibus tantum facinus detestantibus, ipsisque perduellibus pudore suffusis ob scelus admissum quod in Episcopos ipsos refundebant, libertati & Imperio restituitur Ludovicus. Convocatoque ad Theodonis-Villam magno Episcoporum & Optimatum conventu, rescissum est Compendiense decretum, ann. 835. Cumque Ebbo argueretur à suis etiam consciis ac participibus totius mali auctor & incentor, ipse ut minori famæ suæ damno, quod inevitabile prævidebat, dignitate excideret, pœnitentis speciem præ se tulit, seque sponte coram Concilio, Episcopatu, suam confessus indignitatem, abdicavit. Diversum cepit consilium Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis unus inter præcipuos adversus Ludovicum conjuratores, hic enim & Bernardus Viennensis acciti, & citati ad Theodonis-Villæ Concilium, comparere renuerunt, suisque Ecclesiis facti sunt extorres. Theodulfus quoque Abbas Floriacensis gradu motus, & Andegavi carcere detentus fuit, ejusdem reus conjurationis, sed à Ludovico de carcere eductus, & ad infulas Aurelianensis Ecclesiæ provectus fuit.

2. Post Ludovici Pii obitum anno 840. Lotharius Imperator Ebbonem sui causa depositum in pristinam Rhemensem sedem reduci voluit, edicto hanc in rem in Palatio Engilenhemnensi edito, cui viginti Episcopi subscripserunt. Quo tempore Carolus à Lothario pulsus ultra Sequanam profugerat. Qua usus opportunitate Ebbo Rhemos rediit, multasque fecit ordinationes, de quibus, an validæ essent, gravis postmodum agitata est controversia. Cùm verò resumptis viribus Carolus in Belgiam adventaret, sibi metuens Ebbo relicta sede, quam postliminio annum ferè tenuerat, ad Lotharium remeavit.

3. Postquam regnum suum Carolus armis stabilivit, anno demum 845. in Concilio Bellovacensi prospectum est Rhemensi Ecclesiæ, jam multis ab annis Pastore destitutæ, atque Antistitum consensu illi novus præfectus est Archiepiscopus Hincmarus, olim Cœnobii Sancti Dionysii prope Parisios Monachus, ac posteà Monasterii Sanctæ Mariæ & Sancti Germani Abbas, Regi Carolo gratissimus, ingenio & eruditione clarissimus, qui jam à Clero & populo Rhemensi, ut Flodoardus ait, fuerat electus.

4. Anno porrò 853. celebratum est Suessionibus Concilium, cui præsens Rex interfuit, unaque quatuor Archiepiscopi, Hincmarus Rhemensis, Venilo Senonensis, Paulus Rothomagensis, Amalricus Turonensis, cum aliis novem & viginti Episcopis, & aliquot Abbatibus. Can. 1. proponente Hincmaro conclusum fuit, neque Ebbonem potuisse legitimè à paucis quibusdam & alienis Episcopis in pristinam evehi sedem, ex qua illum legitimum & numerosum Concilium dejecerat, ipso etiam id postulante in suæ conjurationis pœnam; & quas ausus est ordinationes post depositionem exercere, damnabiles pronunciavit. Ebbonis depositionem Sergius Pontifex Romanus confirmavit, eumque ad laicam communionem reduxit, ut fidem facit Flodoardus hist. Rhemen. lib. 3. cap. 11. Nicolaus deinde Papa primus, rectè ordinatos ab Ebbone Clericos fuisse decernit, tum in sua ad Concilium Suessionense tertium ipsius jussu anno 866. convocatum epistola, tum in altera ad Hincmarum Rhemensem increpatoria; de confirmatione autem depositionis Ebbonis, simulque damnationis ordinationum, quas Ebbo fecerat, respondet prædecessorem Sergium nihil egisse aut decrevisse, quàm quod Synodus Nicæna constituerat, ut scilicet quos sive Synodus, sive unus aliquis Episcopus alicui censuræ subjecerat, ab omnibus aliis Ecclesiis & Episcopis à ministerio excluderentur, salva tamen pleniore discussione atque examine vel majoris Synodi, vel altioris Sedi, ad quam posset appellatio devolvi. Sergium porrò non suscepisse illius Synodi Suessionensis secundæ examen aut revisionem, ideoque decreta illa Synodalia juxta Nicænum Canonem in suo vigore perdurasse.

SYNODI IN CAUSA RHOTADI SUESsionensis Episcopi habitæ: Aliæque in causa junioris Hincmari Laudunensis.

1. HIncmarus Rhemensis ingenii & eruditionis dotibus abundè cumulatus, & prætereà Caroli Regis cognomine Calvi gratia & favore subnixus, in tantum superbiæ fastigium provectus fuit, ut suis voluntatibus non solum quemquam obsistere non sustineret, sed quanta valebat potestate, crudeliter in quosque sibi obsistentes ulcisceretur. Hoc instinctu Rhotadum Suessionum Episcopum Suffraganeum suum optimum senem, eò quòd Sacerdotem Suessionensis Ecclesiæ moribus dissolutum, & in stupro deprehensum Sacerdotio abdicasset, convocata Synodo Sylvanectensi anno 863. cui ipse Hincmarus præsidebat, quamque Hincmaro suasore, & perversi illius Sacerdotis, quem Rhotadus justa depositionis sententia perculerat, amico & patrono, Rex ipse Carolus celebrari jusserat, Rhotadum ipsum perverso Coepiscoporum judicio & Hincmari & Regis offensam metuentium, Episcopatu deposuit, & degradatum in Monasterium retrusit, quamvis ad Romanum Pontificem appellasset, eaque appellatione debuisset suspendi adeò nefaria sententia. Quin etiam alium protinus in Rhotadi sedem intrusit Episcopum. De his omnibus admonitus Nicolaus Papa, judicium omne ad se evocavit, mandavitque ut interim libertas Rhotado assereretur, & utraque pars judicio Apostolico se sisteret. Nihil tamen Hincmarus aut ejus Pseudosynodus eorum, quæ jubebat Pontifex, exequi dignati sunt; sed pro omni excusatione asseverarunt, Rhotadi appellationem Imperatoris Caroli scilicet Calvi sanctionibus esse adversariam: ipsumque Carolum cum Summo Pontifice adversarium committere non sunt veriti Præsules indignissimi. Post multas demum tergiversationes Rhotado permissum est Romam proficisci; sed ejus condemnatores jussum vadimonium nullatenus obiverant, nec quisquam eorum Romæ ad dicendam causam comparuit. Tandemque Nicolaus in Romano anni 865. Concilio Rhotadum, rescissis omnibus editis contra ipsum decretis in suam restituit Ecclesiam: pœnamque excommunicationis quibuscunque retractariis intentavit. Extant Nicolai Epistolæ, una ad Carolum Regem, qua rogat ut Rhotado faveat suam Ecclesiam resumenti, ac nisi pareat, æquè ipsi excommunicationem comminatur: aliis rursum literis Hincmarum Rhemensem Rhotadi persecutorem acerrimis objurgationibus coarguit. Scribit & gratulatoriam ad Suessionensem Ecclesiam, quæ amantissimum erat receptura Pastorem. Rhemensis verò Hincmarus judicio tandem Nicolai acquievit, seque apud Nicolaum prolixa & apologetica epistola excusavit, quam refert integram Flodoardus lib. 3. hist. Rhemensis cap. 13.

2. Vix ullum ab Apostolorum tempore ad nostrum usque sæculum immanitatis, infensique animi unius Catholici Episcopi adversus alterum pariter Catholicum exemplum reperire in toto Ecclesiasticæ historiæ decursu

cursu

curiu quis possit, tyrannidi par, quam Rhemensis Hincmarus erga proprium nepotem Laudunensem Hincmarum exercuit: Episcopus in Episcopum, patruus in nepotem, injustus in innocentem, refractarius adversus Apostolicam sedem, in eum à quo illa reclamabatur. Hincmarus junior Laudunensis Episcopus cùm videret patruum Rhemensem Archiepiscopum omnis impatientem subjectionis, jura Sedis Apostolicæ minuere & convellere conantem, scripta collegerat, quibus eadem roborare studebat. Idem quoque Laudunensis pro literis Apostolicis agens, consensum præbere noluerat excommunicationi, quam Rhemensis in Carlomannum promulgaverat Caroli Regis filium, in præjudicium Sedis Apostolicæ, quam Carlomannus appellaverat, quæque hujus causæ judicium ad se evocarat. Infensum etiam Laudunensi Carolum Regem Rhemensis fecerat, eò quod Laudunensis Normannum quemdam excommunicasset, ideò quia bona Ecclesiastica in beneficium à Carolo accepta restituere recusasset Ecclesiæ. Et sanè Carolus hanc sibi solitus erat licentiam vendicare, facultates Ecclesiarum in laicos transferendi, ut sæpius conqueritur Meldense Concilium superiùs adductum. Accusabatur præterea Laudunensis scripsisse ad supremum Pontificem contra præstitum Regi juramentum, de crebra Ecclesiarum exspoliatione, sub obtentu Regiæ auctoritatis. Ejusmodi accusationes & querelas accusator simul & judex Rhemensis in nepotem struxit primùm in Concilio apud Vermeriam in agro Suessionensi anno 869. sed Laudunensis factionem cernens, quam adversum se vindicta Regis, & patroi moliebatur, eorum utpote jure sibi suspectorum judicium prævenit, sedem Apostolicam appellans, & admonitus eorum, quæ gerebantur, Adrianus Papa secundus, mandavit illam ad se deferri accusationem, & vadimonium partibus indixit: sed illi neque obtemperavit Rhemensis, neque obtemperare valuit Laudunensis à patruo detentus.

3. Secundum deinde subsequutum est adversus Hincmarum Laudunensem Concilium apud Attiniacum Diœcesis Rhemensis, præsente Carolo Rege anno 870. Præfuerunt Archiepiscopi tres cum suis comprovincialibus, aliisque selectis Episcopis: tres, qui præfuerunt Archiepiscopi, sunt Remigius Lugdunensis, Ardovicus Vesontiensis, & Bertulfus Trevirensis, coram hoc cœtu Rhemensis suas adversus Laudunensem nepotem, tum proprio, tum Regis, qui aderat, nomine, instauravit accusationes. Sed nulla in toto Regno spes Laudunensi affulgebat obtinendi juris sui, accusantibus tanto vindictæ atque odii æstu & Rege, & potentissimo callidissimoque totius Regni aulico, quibus nullus displicere impune poterat, vel audebat. Insistit igitur Laudunensis, ut sibi liceat Romam pro defensione proficisci; mandante præsertim Summo Pontifice. Sed verè latrocinans illa Synodus nihil jura, nihil justam defensionem, nihil Romanam provocationem, nihil Zachariæ Pontificis citationis edictum pensi habens, Laudunensem suo dejectum Episcopatu in tetrum carcerem conjici mandat, ferreis onustum catenis. Expostulatio Laudunensis Hincmari, quam Joanni Papæ octavo in Concilio Trecensi obtulit, meminit secundùm quædam exemplaria facta hæc fuisse statim à Concilio Attiniacensi, ut Baronius & Binius observant; secundum autem alia quædam exemplaria, ad Duziacense Concilium referuntur.

4. Tertia demum inita est Synodus apud Duziacum Campaniæ Gallicanæ vicum (vulgo *Donzi*) Rhemensis Diœcesis anno 871. hic perdurante Rhemensis, & Caroli Regis implacabili vindicta, & utroque fortiter accusante, invitis quidem si ipsis tutum ac liberum fuisset, sed gravi formidine adductis condemnatoribus, iteratæ sunt pristinæ infelicis rei damnationes. Et quamvis Laudunensis suspectos sibi judices constanter recusaret, suique judicium extra duorum infensissimorum & præpotentissimorum accusatorum ditionem ex æquo fieri postularet, atque in sua pristina ad summum Pontificem, qui dudum istam criminis causam suum ad tribunal evocarat, appellatione persisteret, ipso præsente atque urgente Carolo Rege, Laudunensis iterum damnatus & Episcopatus gradu ejectus est.

5. Defuncto Adriano secundo Pontifice (cujus ultimo ferè anno Synodus in Gallia Duziacensis habita est) datus successor fuit Joannes octavus prædecessori suo longè dissimilis. Cùm enim Adriani ab omnibus Scriptoribus laudetur invicta in rebus justis animi constantia, ex adverso tum à Baronio, tum ab aliis gravibus Scriptoribus insimulatur Joannes profusioris facilitatis in obsequendo injustis potentiorum postulatis ex nimia formidine, & ut ait Baronius, prudentia carnis, ob quam existimatur occasionem fabulæ de Joanna Papissa, quam inanes aliqui Scriptores in hæc tempora intruserunt, præbuisse. Hic mortuo sine liberis Ludovico secundo Imperatore, cùm successio Imperii ejus fratri Germaniæ Regi alteri Ludovico, non verò patruo Carolo deberetur, Carolum nihilominùs in Augustum coronavit. Sed plus à Carolo potentiore quàm à Ludovico Joannes & formidabat & sperabat. Simili postmodum facilitate Basilio Græcorum Imperatori statim ab Ignatii Patriarchæ obitu per Legatos petenti, ut Photium mortalium deterrimum, olim Ignatii viri sanctissimi persecutorem atrocissimum, sedisque illius invasorem, Romanæ Ecclesiæ perpetuò infensum, & schismaticum, quem sancti prædecessores Pontifices Nicolaus, & Adrianus secundus, anathemati subjecerant, quique ipsos vicissim excommunicare præsumpserat; & quem iste idem Joannes, cùm esset Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, cum ipsis Pontificibus publico adhibito jurejurando nunquam esse recipiendum se obstrinxerat; nulla præterea per Photium exhibita pœnitentię tantorum excessuum vel levi significatione, consensit tamen ut sacrilegus ille in Patriarchatum Constantinopolitanum promoveretur: addita etiam in omnes Photio communicare renuentes excommunicationis pœna. Quæ verisimilis causa est, cur Anastasius, qui octavæ œcumenicæ Synodo Constantinopoli interfuerat, eamdemque in Latinum transtulerat, qua Photius sacrilegus & invasor diris devovebatur, mollitiem Joannis aversatus, noluerit Joannis vitam ad præcessorum, quas conscripserat, vitas adjungere. Nihil est igitur, cur quis miretur, si postquam Carolus Calvus Romam adiit, quem Joannes Papa tam sæpè repetitis literis sollicitaverat, ut Romanæ Ecclesiæ Saracenorum armis vexatæ, atque in extremum discrimen adductæ, suppetias ferret, tam mollis & meticulosus Pontifex præsentis & armati Caroli Imperatoris implacabilis Laudunensis Episcopi adversarii petitionibus, nemine pro isto stante defensore, istud indulsit, ut judicium Duziacensis Concilii confirmaretur sine ulla judicii forma, ad solius infensissimi simul & potentissimi accusatoris petitionem, & ab Joanne literas ad Rhemensem quoque pertinacem adversarium accusatoremque extorserit. Hanc solam tantæ facilitatis causam omni rationi & justitiæ adversam, & perversissimi exempli afferens, quia accusator simul & adversarius hoc asserit, ergo fides illi adhibenda, & reus indefensus condemnandus, *Carolus* (inquit) *invictissimus Imperator à nobis diligentissimè percunctatus circumstantiam judicii à beatitudine tua Coepiscopisque tuis in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati, Apostolatui nostro retulit: agnovimus justum omnino fuisse judicium: neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Unde nefas esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum*. Ita factum est, ut Rhemensis potestate sibi facta, quam constanter prædecessor Pontifex Hadrianus secundus & Regi Carolo & Conciliabulo Rhemensi enixè petentibus constanter recusaverat, additis etiam ad istos, maximè verò ad Rhemensem literis, nunc incunctanter curaverit Hedenulfum in locum dejecti Episcopum creari Laudunensem, ne qua dejecto spes restitutionis superesset.

6. Veruntamen Laudunensi ad imam dejectionem depresso serenior demum lux arrisit, completumque in ipso fuit divini Psalmistæ oraculum: *Multa tribulationes justsrum, & de omnibus bis liberabit eos Dominus*. Mortuo Carolo Calvo desiit metuendi causa, multumque imminuta est tyrannica illa Rhemensis dominatio: quapropter Joannes Papa in Galliam profectus & à Rege Ludovico Balbo qua decebat veneratione exceptus, Synodum in civitate Tricassina indixit novem & viginti Episcoporum, cui ipse trigesimus præfuit. Inter hos sedit Hincmarus Rhemensis, sed deficiente tyrannica post obitum Caroli Calvi formidine, nihil de conquerente palam Laudunensi mutire est ausus, ne pristinæ iniquitatis suæ mysterium in apertam lucem proferretur. Fuerat post Du-

facum Concilium Laudunensis in carcerem trusus, ferrea catena vinctus, deinde crudeliter sine judicii forma excæcatus, sicque oculis orbus in miserum exilium deportatus. Hasce omnes ærumnas nihil dissimulans in autorem refert Rhemensem Archiepiscopum: ab Episcopis invitis imò etiam gementibus, quorum multi in Concilio tunc Tricassino erant, se damnatum dicit ac depositum: nec tamen quisquam eorum huic Laudunensi expostulanti contradixit. *Judicium* (inquit) *præfatus Archiepiscopus super me imposuit, ut ab Episcopali removendus essem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem Archiepiscopo ipsis imposita manibus tenentes, sed ore proferre nolentes, inviti vix verba singultiebant, aditum tamen ad Sedem Apostolicam minimè sperantes mihi posse denegari. Unde salvo per omnia Sedis Apostolicæ judicio ipsi finem lectionis terminavere. Post hæc transmissus sum in exilium, in quo per duos annos sanus, sed aliquanto tempore ferro vinctus custoditus sum. Duobus annis ferme peractis insuper cæcatus sum, & usque modò retentus ad vos & ad vestræ Serenitatis piissimam præsentiam mox ut venire dimissus potui, protinus accessi.* Aimoini historia continuata lib. 5. cap. 37. refert, non consensisse Pontificem aliquorum Episcoporum petitioni, ut Laudunensis pristinam sedem resumeret, ne proprio decreto adversaretur cum aliqua famæ suæ diminutione, quia insistenti Carolo Calvo Imperatori non fuerat ausus displicere: cujus amicitia ad coercendos hostes tota Italia grassantes sibi erat necessaria; idcòque Hedenulphus, sic extorto Joannis consensu, creatus Laudunensis Episcopus, quamvis abdicari humiliter peteret, in sua conservatus est dignitate. Quidquid verò potuit Landunensi Hincmaro concedi, libens Joannes indulsit, ut sibi liceret, tametsi cœco Missam celebrare, vestibus amicto Pontificalibus, & proventuum Episcopalium parte potiri. Quanta verò esset Episcoporum in ipsum benevolentia, manifestè apparuit; quia & Metropolitani, & Provinciarum Episcopi sine præceptione Papæ, perinde ac solent famulantes Clerici, Hincmarum sacris vestibus induerunt, & lætitia gestientes in præsentiam Summi Pontificis deduxerunt, indeque sublatum cantantes in Ecclesiam illum deduxerunt, & signum benedictionis ad populum dari fecerunt. Quàm evidenter, quæ hactenus breviter protuli, calumniosa mendacia coarguunt, quibus scatet illud additamentum, quod novissime Conciliorum collectioni accessit ad calcem tomi octavi? Illud numero secundum Tricassinum seu Trecense Concilium anno Christi 878. Joanne octavo Papa, regnante Francis Ludovico Balbo, celebratum est. Laudunensis porrò Episcopi excæcationis jure merito damnatur Rhemensis, sive jussione Caroli Regis, quem omni studio & opera Rhemensis in odium Landunensis concitaverat, & fortassis occulto consilio sualetat & fraudulento, ut à seipso illius sacrilegæ immanitatis depelleret vituperium apud homines. Si verò scelus istud ipso Rhemensi Antistite apertè jubente perpetratum est, id non est ab ejus moribus alienum; quippè qui paulò anteà nullatenus infringere veritus canones, mutilationem humani corporis sub gravibus pœnis prohibentes, ipsemet Presbyterum innocentem & inculpabilem Suessionensi Episcopo subditum, per vim suum in conspectum pertractum, proprio jussu fecerit genitalibus non sine vitæ periculo truncari, exsatiandi implacabilis odii causa, quo erat adversus ejus Episcopum incensus; ut ex Suessionensis Episcopi Rhotadi scriptis hac de re ad Nicolaum primum Pontificem literis perspicuè constat.

CONCILIUM WORMATIENSE ANNI *Christi* 868.

1. WOrmatia civitas est Vangionum ripæ Rheni ad desteram versus Galliam adjacens; in hac, sub Hadriano Papa secundo, Imperatore Ludovico secundo, anno 868. habitum est istud Concilium.

Can III. *Placuit, quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias Episcopus invitatur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirat, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Attamen unusquisque Episcopus meminerit, ut non priùs dedicet Ecclesiam, nisi antea dotem Basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non levis est ista temeritas, si sine luminaribus, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt, tanquam domus privata consecretur Ecclesia.*

2. Can. 5. qui prolixus est, decernit Baptismum sive sub trina, sive sub unica immersione conferatur, dummodò tres sigillatim Trinitatis Personæ invocentur, peræquè ratum ac validum esse. Probatque testimonio Gregorii Magni Pontificis lib. 1. epist. 41. ad Leandrum Episcopum: quod etiam refertur in Decreto de consecra. dist. 4. c. de trina.

Can. VIII. *Igitur Presbyteris, quamvis cum Episcopis plurima mysteriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam Novellis & Ecclesiasticis regulis prohibita sibi noverint. Consecratio ergo Virginum, & benedictio vel unctio altaris à Presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat illis Ecclesias consecrare, nec per impositionem manus Paracletum Spiritum tradere: nec chrismate Baptizatorum frontem signare, sed nec publicè quidem in Missa quemquam pœnitentium reconciliare: hæc enim omnia Presbyteris illicita esse cognoscuntur, quia Pontificatus apicem non habent; quæ tamen omnia Episcopis auctoritate Canonum conceduntur.*

Sunt & aliæ multæ benedictiones, consecrationes, & unctiones, Presbyteris vetitæ, quæ in Pontificali exprimuntur. Canon iste falsò attribuitur à Gratiano c. quamvis, dist. 68. epistolæ cuidam Leonis Papæ I. quæ ab eruditis spuria censetur.

Can. XXII. *Si pater, vel mater, filium filiamque intra septa Monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omninò devitandum est, quia nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis susceptum habitum unquam deserere: sed convicti, quòd aliquando tonsuram aut Religiosam vestem habuerint, in Religionis cultu velint nolint permanere cogantur.* Huic consonat, qui sequitur.

3. Can. XXIII. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria professio facit; Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proindeque huic ad mundum revertendi interdicimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.*

Canon iste iisdem erutus est verbis ex can. 49. Concilii Toletani quarti, celebrati anno Christi 633. cui præsidente Isidoro Hispalensi septuaginta Episcopi, aut absentium Vicarii ex omnibus Hispaniarum Provinciis interfuere. Habetur quoque 20. q. 1. c. Monachum. Hoc idem constituit Gregorius secundus in sua ad Bonifacium Moguntinum Episcopum epistola. Isidorus pariter allegatur, c. quicunque, 20. q. 1. Idem iteratur decretum in Concilo Triburiensi, quod citatur in c. quem progenitores, 20. q. 1. Alexander Papa tertius hoc idem firmat de oblatis in Monasterio à parentibus liberis, in parte 50. appendicis ad Concil. Lateran. c. 10. post quem Clemens Papa tertius hanc eamdem confirmat disciplinam & usum, c. cum virum, de regularib. Itaque septingentos ferè annos usque adeo effusa Patrum in liberos, nondum sui per ætatem compotes, potestate usa est Ecclesia: quam postmodum majori jure & æquita-

æquitate coercuit. Urgebant fortaſſis exempla Samuelis, quem mater infantem tabernaculi obſequiis conſecrarat, & Jephte votum, quo filiam unigenitam immolavit. Quinimò favore Religionis Monaſticæ ulterius etiam progreſſi ſunt olim Eccleſiæ Canones. Ex quo enim aliquis & adultus & ſui juris nec tamen mentis compos, aliena voluntate fuerat in ægtitudine Monaſtico cucullo amictus, ſi deinde convaleſcebat, obſtrictus indiſpenſabiliter permanebat ad reliquum vitæ in Monachali veſte atque inſtituto traducendum. Adeò ut Hiſpaniæ Rex Vamba, & inſigni pietate, & bellica laude, & relatis de Saracenorum gente victoriis inclytus, cùm in morbum incidiſſet, alienatus à ſenſibus, ab Epiſcopis & Proceribus regni pro conſuetudine tunc temporis vigente, Monaſtica veſte indutus, & deinde convaleſcens, ſe aſtrictum Monaſticis inſtitutis agnoſcens, Regnum ſuum in Ervigium tranſtulerit, & in Monaſterium, quamvis nihil tale animo propoſuiſſet, ſe alieno ligatus facto abdiderit: ut liquidò conſtat ex Concilii Toletani XII. cap. 5. Cujus etiam ſecundus Canon generali ſanctione decernit, neminem qui in ægritudine, quantumvis in delirium ac phreneſin lapſus, habitu fuerit Monaſtico per alium indutus, poſſe niſi per crimen & damnabilem apoſtaſiam habitum ita ſuſceptum dimittere, & eſſe ad Monaſtica inſtituta compellendum. Pœnam nihilominus excommunicationis in Sacerdotem decernit, qui non petenti ægroto Monachicum amictum indiderit. Id Concilium anno Chr. 685. initum fuit, vivente in Monaſterio Vamba, & Ervigio regnante.

4. Poſterioribus ſanè Canonibus majore tum prudentia tum æquitate, prorſus oppoſitum cautum fuit, quibus omnis irrita Monaſtica profeſſio decernitur, ſi non fuerit libera & ſpontanea, & ſi non præceſſerit integer minimum probationis annus. His quoque proviſum eſt, ut omnis profeſſio, quę pubertatem preceſſerit, hoc eſt completos duodecim annos in fœmina, & in maſculo quatuordecim itidem completos, ſit irrita & inanis, c. ſignificatum, & c. cum virum de regularibus, quibus Lateranenſe Concilium generale eamdem profeſſioni regulari præfigit ætatem, quæ requiritur pariter ad validum & inſolubile connubium. Succeſſit demum Concilii Tridentini receptiſſima ſanctio ſeſſ. 25. de regul. cap. 15. exigens ad profeſſionem Religioſam in utroque ſexu completos ſexdecim annos. Idemque Concilium pœnam excommunicationis parentibus & aliis quibuſcunque infligit latæ ſententiæ, quicunque per vim aut metum ad Religionem quemquam adegerint, vel ad id cooperati fuerint, d. ſeſſ. 25. cap. 17. & 18.

Can. XXIX. *Sæpe contingit, ut quis dum operi neceſſario inſiſtens arborem incidit, aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur; & idcircò ſi voluntate vel negligentia incidentis arborem factum eſt, ut homicida debet omninò pœnitentiæ ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contigit; ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus occurrens ſub arborem improviſus advenit, & ſub ipſa nemine valente penitus adjuvare ſuppreſſus eſt, inciſor arboris homicidæ procuidubio non eſt comparandus.* Citatur c. ſæpè contingit dum quis, diſt. 50.

DIVERSA CONCILIA IN CAUSIS nuptiarum illegitimarum, a Francis Regibus initarum, tum Carolinæ, tum Capetianæ ſtirpis.

1. LOtharius Lotharii primi Imperatoris ſecundus natu filius, mortuo patre cum Ludovicus major natu Imperio potiretur, Regnum pro ſua parte obtinuit Orientalis Franciæ, quæ Auſtraſia jampridem dicebatur, deinde Lotharingia vocata eſt, deducto nomine ſive a Lothario patre, ſive ab ejus, de quo loquimur, filio, quod Regnum multas Rheno & Moſa fluviis interclufas Provincias complectebatur, tum Belgicas, tum Palatinatum tractum, & Alſaciam, & quæ reſtricto nunc admodum ſignificatu Lotharingiæ Ducatus appellatur, & Sequanos, Burgundos, deinde Lugdunum cum toto ſuo tractu, Sabaudiamque & Helvetios, Valleſios & Rhœtos, aliaſque ditiones. Iſte itaque Lotharius uxorem Theubegam Boſonis filiam falſis oneratam accuſationibus repudiavit, & Valdradam pellicem, quam efflictim deperibat, in matrimonium aſſumere voluit. Hac de re cum ad Nicolaum I. Pontificem miſiſſet, iſteque reſpondere cunctaretur, ſperans hac potius mora quam prompta contradictione illum ſenſim ad officium rediturum; Lotharius omnis impatiens dilationis, Concilium octo Epiſcoporum Aquiſgrani cogit, an. 862. quorum adulatione novæ illi cum Valdrada permiſſæ ſunt nuptiæ. Id vero Nicolaus indigne tulit, alterumque Concilium apud Mediomatrices indixit, ſed pari ac illud prius eventu: ſimulque Legati eo ex Concilio Romam directi ſunt, qui fuerant utriuſque Conciliabuli principes, Guntharius Agrippinenſis & Teutgardus Trevirenſis Archiepiſcopi: ſed Nicolaus in Lateranenſi Concilio ambos dignitate movit, ſimulque Synodos Aquiſgranenſem atque Metenſem reprobavit. At illi Pontifici rebelles pro Epiſcopis nihilominus ſe geſſerunt. Nicolaus vero inſtituit, ut alii eorum loco Epiſcopi crearentur.

2. Lotharius perpetuo tergiverſatus, tandem a fratre Ludovico Imperatore rogatus, ut ſibi ſuppetias in Italiam contra Saracenos ferret, Romam contendit anno 869. extincto ante biennium Pontifice Nicolao. Atque per fraudem & mendacium ab ejus ſucceſſore Hadriano ſecundo veniam exoravit; cum ſub Dominici Corporis communionem Valdrada ſe pellice abſtinuiſſe poſt interdictum Nicolai, atque in poteſtate Pontificis ſe fuiſſe dejeraſſet. perjurii pœnas mox in reditu dedit. Eodem quippe anno Placentiæ lethali morbo confectus eſt. Hæc referuntur ab Othone Friſingenſi, a Reginone, ab Anaſtaſio in Nicolao primo & aliis.

3. Philippus ejus nominis primus Franciæ Rex, repudiata legitima uxore Bertha Comitis Hollandiæ filia, ex qua etiam filium Ludovicum cognomine Craſſum, qui patri in Regnum ſucceſſit, ſuſceperat, illegitimo ſibi toro Bertradam aſcivit cognatam ſuam, Fulconis Comitis Andegavenſis adhuc viventis conjugem. Hiſce nefariis auſis Urbanus Papa ſecundus ſe conſtantèr oppoſuit, quamvis gravem metuendi cauſam haberet, hoſtem patiens infenſum Henricum Imperatorem, & ab hoc intruſum Antipapam Guibertum; immineretque grave periculum, ſi Rex hac irritatus oppoſitione ſchiſmati ſe adjungeret, ſuumque in illud traheret Regnum. Ergo Legatum ſuum Urbanus in univerſo Regno Ugonem deſignavit Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui ſine mora Concilium nationale Gallicanorum Antiſtitum in oppido indixit, quod hujus Scriptor hiſtoriæ Bertoldus Oſtionem vocat, quod multi eſſe rentur Auguſtodunum ſeu Eduam, Gallicè *Autun* in Burgundiæ Ducatu. In hac Synodo ſincerè geſta ſunt omnia. Rex Philippus in proprio Regno à ſubditis Epiſcopis communione fidelium excitus eſt an. 1094. cumque nihiloſeciùs ille in contumacia perſiſteret, ipſe demum Urbanus ortu Gallus in Galliam profectus, aliud Concilium univerſalius Claromonte in Avernis coegit ducentorum & quinque Antiſtitum, in quo Philippus denuò cum pellice Bertrada excommunicatione à fidelium cœtu fuit reſecatus. Ad poſtremum Rex idem reſipiſcens Bertradam longè à ſe amovit. Ipſa verò Regina Bertha præcedente anno procul à Regia è vivis exceſſerat, ut liquet ex Chronico Cœnobii Sancti Petri Vivi diœceſis Senonenſis, iiſdem temporibus conſcripto à Clario Monacho. Obſervatu dignum eſt, quod Petrus Matthæus ſub finem hiſtoriæ Sancti Regis Ludovici refert ex veteri Codice Abbatis Nogentini Guilberti ſcripto, ſub regno Ludovici Craſſi, quem Philippus ex Bertha filium & ſucceſſorem habuit, Philippum initio Regni complures ſtrumis morbidos ſuo contractu curaſſe; ſed iſtud amiſiſſe privilegium, neque poſthac, dum vixit, recuperaſſe, ex quo ejus mores per luxuriam & inceſtuoſos Bertradæ amores in deterius verſi ſunt.

4. Porrò Claromontanum iſtud Concilium celebratum fuit anno a Chriſto 1095. quo Urbanus ſacram indixit expeditionem pro Syria de manibus Mahumetanorum recuperanda, quæ quidem expeditio ſola ferè inter tam multas alias felicem nacta eſt exitum, duce ſtrenuo & religio-

distendi gratia: ut aliqua pars in parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Ecclesia Dei absque officio sint, & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum & sapientiores, atque populis utiliores absoluti revertantur. Et ibi ab Episcopo in civitate sive à suis doctis ministris bono animo instruantur de sacris lectionibus, & divinis cultibus, & Sanctis Canonibus, quæ prædicare & facere debent, &c. Canones plerique meminerunt domorum communium, quas in commune incolebant Clerici seu Canonici, sub aliquo præfecto seu præposito, una eademque mensa utentes, eodemque dormitorio, sub iisdem regulis & exercitiis, eademque institutione, & in unam redacti clausuram, ex qua sine Præpositi venia pedem efferre non licebat. Sacra illa disciplina viguit non in Gallia tantùm, & Germania, sed præterea in Hispaniis. Etenim Concilium Toletanum universæ Hispaniæ Nationale ordine quartum, anni 633. undeseptuaginta Episcoporum subscriptionibus roboratum, can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescentes Clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi sub Senioris Magistri probatissimi cura.* Et antea similiter Toletanum Concilium secundum canone 1. constituerat juvenes clericos in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia per sibi Præpositum erudiri: & habentur in Decreto dist. 28. c. de his, & c. omnis ætas, 12. quæst. 1. His adstipulatur Moguntinum sub Carolo Magno Concilium, communem etiam Canonicorum convictum statuens, sub iisdem ædibus & contubernio, can. 9. Et Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne Clerici cum sæcularibus habitent. Aquisgranense quoque sub Ludovico Pio, can. 121. & 122. sancit, Clericis cunctis æqualiter cibos distribui ad mensam. Canone verò 134. modum & formam præscribit clericorum correctionis in communi viventium. Et subinde can. 135. præcipit regulam & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Paria præterea edicit Concilium Parisiense lib. 1. cap. 30. Ne verò Italia tam salubri regimine excludatur, retuli paulo ante Romani sub Nicolao Papa II. Concilii canonem 4. cum prædictis conspirantem. Et ne Africa hoc etiam honore frustretur, de Augustino Hipponensi perhibet ejus discipulus & comes individuus vitæ ipsius scriptor Possidonius c. 52. *Cum ipso semper Clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.*

§. 5. In Monasteriis non solum efformabantur juvenes ad Monasticam professionem, sed præterea ad Ecclesiasticam plerique militiam Clerici, & Canonici. Cùm de seipso scribat Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus tom. 2. pag. 304. *Qui in Monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantiæ sub canonico habitu educatur, indeque eductus, in palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud sæculum fugiens, sine spe vel appetitu Episcopatus aut alicujus prælationis, diutius degi.* Pervulgata est etiam Caroli Magni generalis epistola, de scholis per singula Episcopia & Monasteria constituendis, quæ legitur sub finem tom. VI. Conciliorum Labbeanæ editionis. Denique Vernense Concilium anni 755. sub Pipino Francorum Rege in palatio Verno celebratum, dilucidè seminaria Episcopalia & Monastica distinguit, in quibus indiscriminatim clerici virtutibus morum & Ecclesiasticis studiis instruebantur. Sic enim constituit can. 11. *De illis hominibus, qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res suorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt; placuit ut in Monasterio sint sub Ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub Ordine canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo, se emendare noluerint, excommunicentur.*

Can. XXIV. *Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, sollicite suis provideant Canonicis, ut habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur; horas canonicas custodiant, victum & vestimenta, juxta quod poterit Abbas, habeant, quò facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis benè vivendo duces & prævii, viamque demonstrent, qua rectè gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.*

Can. XXV. *Monasteria Monachorum, in quibus regula B. Benedicti Patris olim conservabatur, sed nunc fortè qualicumque negligentia subrepente remissiùs ac dissolutiùs custoditur; vel certè penitùs abolita negligitur; bonum videtur, ut ad pristinum revertantur statum, & Abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipsa regula præcipit eos incedere, vivere studeant.*

Can. XXXIII. *Comitibus & judicibus reliquoque populo expedit, ut suis sicut Episcopis consentientes & obedientes, propter Dei amorem suique gradus honorem, & semper ab eis utile quærant consilium, illorumque salubria non spernant monita; sed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & Episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant; Et sic sese mutuis sublevare studeant consolationibus.*

Ad hunc canonem de colenda pace, & mutuis officiis inter Comites & Judices cum Episcopis, quibus tamen illi esse debent obsequentes in his quæ ad Ecclesiæ animarumque regimen spectant; refertur Concilii Cabilonensis secundi, ejusdemque anni 813. canon 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente Apostolo, sectamini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum exercendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.* Meminerint tamen provinciarum Rectores ac populorum Præfecti, se oviculas esse sacrorum Antistitum, quibus proinde venerationem & in rebus Ecclesiæ dignitatem ac potestatem à Christo collatam concernentibus obedientiam & cultum deferre par est; ut admonet Nazianzenus orat. ad cives timore perculsos, & præfectum irascentem. Et Augustinus epist. 170. ad Bonifacium Africæ præfectum. Idemque Augustinus ad alterum scribens Africæ Comitem Marcellinum epist. 159. admonet eum, ut sibi Episcopo de ipsius animæ salute atque officio jubenti morem gerat.

Can. XXXV. *Nullus Christianus pro qualibet placito vel judicio à qualibet persona munera exigere aut accipere debet: quoniam id divina Scriptura multis in locis magna interdicit authoritate: teste illa quæ ait: Munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt verba justorum.* His confirmatur sequentis Cabilonensis Concilii Canon 21.

Can. XLIX. *Admonendi sunt Domini subditorum, ut circa suos piè & misericorditer agant, nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantiolas injustè tollant, nec ipsa debita, quæ à subditis reddenda sunt, impiè ac crudeliter exigantur.*

6. Can. L. *Ut si non frequentiùs, saltem ter laici homines in anno communicent; nisi fortè quis majoribus criminibus impediatur.*

Majora crimina illa dicit, quæ juxta veteres pœnitentiarum canones excludebant reos a sacra communione, etiam aliquando ad finem usque vitæ. Canon attributus Fabiano Papæ & Martyri relatus in decreto c. & si non frequentius, de consecr. dist. 2. & Agathensis can. 17. tria tempora assignant, Pascha, Pentecosten, & Natale Domini. Sæculo decimo-tertio sub Innocentio tertio Concilium Lateranense generale can. 1. qui incipit, Omnis utriusque sexus, omnem communicandi obligationem ordinariam reduxit ad tempus Paschale.

CON-

CONCILIUM CABILONENSE
secundum anni 813.

1. CUm quatuor præcedentibus in similia decreta conspirat. Est unum quippe ex illis quinque, quæ Carolus ad generalem populorum, circa eorum mores, reformationem, & ad sanciendam Ecclesiarum disciplinam, uno eodemque anno 813. in diversis provinciis celebranda indixerat.

Can. I. *Decrevimus juxta Sanctorum Canonum constitutionem, & cæterarum sanctarum Scripturarum doctrinam, ut Episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei, quibus in Ecclesia doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent. Et cum David quotidie Domino dicant: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Ita videlicet ut illas Scripturas nobilissimas habeant, quæ Canonicæ appellantur, & earum sensum per Patrum tractatus inquirant; Canones quoque intelligant, & librum Beati Gregorii Papæ de cura Pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & vivant & prædicent.*

Eadem primis canonibus præscribunt Episcopis priores Canones Turonenses.

2. Can. III. providet, ut juxta Caroli Magni saluberrima monita Episcopi scholas in suis Diœcesibus instituant, in quibus literas & sacram disciplinam clerici addiscant, ad populorum doctrinam, & ad hæreses refellendas.

Can. VI. *Imputatur quibusdam fratribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenunciantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant, quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum quippe salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi.* (Et paulo post:) *Ecclesia sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes a sancta Ecclesia ut a pia Matre & omnium gubernatrice subsidium accipiant; quia res Ecclesiæ, quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatitiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium.*

3. Can. VII. Ipsos Episcopos, & Abbates, qui per avaritiam & turpe lucrum quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione acceperunt & subripuerunt, pœnitentiæ subjacere decernit. Et accepta per circumventionem dominis, aut eorum hæredibus restitui jubet. Illis vero quos ita circumveniendo attonderunt, libertatem adimit ad sæculum revertendi. Notatu digna hæc sunt, quæ de Augustino prodit in ipsius vita Possidius Calamensis Episcopus cap. 24. *Nam & aliquas eum hæreditates recusasse novimus, non quia pauperibus inutiles esse possent, sed quoniam justum & æquum esse videbat, ut a mortuorum vel filiis, vel parentibus, vel affinibus magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt.*

Can. VIII *Oportet etiam, ut si Sacerdotes fruges vel quosdam reditus terræ congregant & protelant, non ideo hoc faciant ut carius vendant, & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subveniant.*

Can IX. *Questi sunt præterea quidam fratres, quod essent quidam Episcopi, & Abbates, qui decimas non sinerent dari Ecclesiis, ubi illi coloni Missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi, & Abbates, de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt.* c. questi sunt 16. q. 1.

Can. XX. *Si inter omnes fideles pax & concorcordia habenda est, dicente Apostolo: Sequimini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum; multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.*

Can. XXI. *Comitibus vero & judicibus hoc summopere observandum est, ut juste judicent, & nequaquam in judicio munera seu personas accipiant; dicente Domino: Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt corda justorum: sed & ministros, quos Vicarios & Centenarios vocant, justos habere debent; ne forte eorum avaritia aut rapacitate populus gravetur.* Consonat canon 35. præcedentis Turonensis Concilii.

Can. XLVI. *In perceptione Corporis & Sanguinis Domini magna discretio adhibenda est. Cavendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiscretè adhibeatur, timendum est illud quod ait Apostolus: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Juxta ejusdem ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare & de calice bibere, ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, præparet se ad accipiendum sanctum Sacramentum, exemplo David, qui nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis nequaquam a Sacerdote accepisset.*

Can. XLIX. *In quibus locis, & quo apparatu Missarum solemnia, exceptis Basilicis, celebrari debeant, & utrum celebrari debeant? In Concilio Laodicensi ita scribitur, quòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a Presbyteris.* Vide quæ suo loco dixi ad Chalcedonensem.

4. Can. LXI. *Non debere sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis clericis, sive laicis consanguineis, sive extraneis bibere sive comedere; sed si quando id agendum est, in auditorio agatur; & ubi auditorium deest, fiat: & cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.*

Auditorium locus est vulgò dictus *Parloir*, quem locum Cabilonenses Patres, ubi non est, construi præcipiunt, ut rarior sit externarum personarum introitus ad claustra, & Sanctimonialium penetralia.

CONCILIUM AQUISGRANENSE *anni Christi 816.*

1. LUdovicus Pius Imperator præcipuè paternæ religionis ac Monarchiæ successor, biennio à patris Caroli Magni obitu Concilium apud Aquisgranum convocavit: cujus amplissima capitula, pro majori parte, ex Sanctorum Patrum Ecclesiæ Doctorum, & ex anteriorum Ecclesiæ canonum monumentis, iisdem expressa verbis

duos complet libros. Quorum primus circa communem Ecclesiarum disciplinam, & omnium fidelium mores corrigendos, & sanctius instituendos centum & quinquaginta capita complectitur. Secundus vero, qui est de institutione Sanctimonialium, octo & viginti capitula, alia admodum prolisa continet. Celebrata hac Synodo, Ludovicus Pius eodem anno 816. suum Aquisgrani capitulare procudit, Stephano quarto summo Pontifice. Anno vero sequenti 817. idem Ludovicus eadem in Urbe conventum Abbatum & insigniorum Monachorum Francici Regni coegit: in quo editis octoginga capitulis provisum est de regulari disciplina. In hoc posteriore Aquisgranensi conventu anno 817. Paschali existente summo Pontifice, idem Ludovicus celebrem edidit constitutionem, qua provincias & ditiones a præcessoribus Carolo Magno, Pipino Rege, & principibus proavis Carolo Martello, & Pipino Herestallo, munificentissima liberalitate Romanæ Ecclesiæ concessas confirmat. In quibus Insulas recenset Corsicam, Sardiniam, & Siciliam: sed novis a se terris superadditis Ravennatis Exarchatus ditat. Deinde a jure Patribus suis a Romana sede indulto decedit, factam novi Pontificis electionem suo consensu confirmandi & ratam faciendi; non vero, ut quidam opinati sunt, propria authoritate eligendi ac nominandi. Huic munifico edicto post Ludovicum subscripsere tres ejus filii, cum Episcopis, & Abbatibus, & Primoribus Regni. Horum meminit Leo Ostiensis in Chronico Cassinate; *Ultimo Abbatis Theodomiri anno, Ludovicus Imperator, Caroli Magni filius, quarto Imperii sui anno, Aquisgrani in palatio, cum pluribus totius Franciæ Abbatibus religiosisque Monachis Concilium faciens, utilissima nostri Ordinis observationi 80. generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde fere ac regula sancti Benedicti observantur. Hic pactum constitutionis & confirmationis fecit Beato Petro Apostolo, ejusque Vicario Domino Paschali, parentes suos Pipinum & Carolum imitatus, manusque sua ac filiorum subscriptione corroborans, &c.*

CONCILIUM MELDENSE *anno* 845.

1. MEldæ oppidum ad Matronam haud procul Lutetia, vulgo *Meaux*, suffraganea quondam Senonensi Metropoli sedes Episcopalis, nunc vero Parisiensi Archiepiscopo subdita. Huc in Concilium convenere anno Chr. 845. Sergio Papa secundo & Carolo Calvo regnante, Imperium vero tenente Lothario Ludovici Pii filio, tres cum Suffraganeis Metropolitæ, Venilo Senonensis, Hincmarus Rhemensis, & Rodulphus Bituricensis, ut quo meliori modo possent Ecclesiarum ruinis, disciplinæ collapsæ, procerum violentiis & tyrannidi mederentur, quæ mala bellorum licentia invexerat, dum Normanni populationibus, direptionibus, incendiis & sacrilegiis per Gallicanas provincias effusi grassabantur. Hujus plerique Canones Regem Carolum Calvum admonendo alloquuntur, ut paternam avitamque pietatem & virtutem exerat, ad coercendas propriorum aulicorum & belli ducum sacrilegas injurias, rerumque Ecclesiæ invasiones, de quibus a præcedentibus ad Theodonis-Villam, & apud Lauriacum, & in Vernensi Palatio, & apud Bellovacum Synodis, querelæ frustraneæ jampridem apud Regiam Majestatem fuerant intentatæ. Calvus enim animo iners & moribus improbus evaserat.

Can. VIII. *Quia bene nostis ab illo, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali authoritate, & Regali potestate gubernetur; & scriptum esse liquido pervidetis, ubi non est gubernator, populus corruit; & tanto periculosius, quanto anima plus est pretiosa quam corpus: Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum ordinatione evidentissime præcipiat; ferventissime Dei legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo dispensante quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione juxta auctoritatem canonicam sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat.*

Idem continetur canone 2. iisdem fere verbis in Synodo anni 844. ad Theodonis-Villam.

2. Can. 9. & 10. graviter expostulant, quod laicis Abbatiæ, Monasteriorumque regimina conferrentur. Hos Abbates laicos, nisi desistant, simulque Monachos eis obtemperantes anathemate feriunt; Episcopos vero in suis diœcesibus hæc segniter dissimulantes a Missis interdicunt.

Can. XI. *Occasionem etiam & fomitem, unde ordo Ecclesiasticus & canonica forma atque Monastica religio sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit, & iterum cum devotos & zelo Dei ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit, & vigorem accepit, atque sui processus tempore ambulavit, quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus in vestri regiminis tempore, in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus docuerat, accidisse conspicimus, quod & nostris peccatis, qui dispensatores & Pastores Ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus. Et eorum quorum factione res ista adeo male pullulavit, & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse, pro certo auctoritate divina evenisse cognoscimus; ut qui nocebant, sicut scriptum est, nocerent adhuc; & qui in sordibus erant, sordescerent adhuc; & unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & Sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent, & Sacerdotes, ac viros religiosos seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promerere necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent, & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiserunt, qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt, quibus Ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse, ut dicimus, Dominus protestatur, dicens: Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra auctoritatem Divinam res Ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque Divino auxilio pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos Principes Christianissimi venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus, ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, & memores largitatis etiam progenitorum vestrorum erga sanctas Ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt, & sibi contrarios superaverunt: memores siquidem, cum quanta religione etiam ante Christi sanguinem, & in tempore famis in Ægypto, discretione sancti Joseph apud nefandum Regem Pharaonem terra Sacerdotalis extitit, innumera quoque Scripturarum exempla; ut lacte Ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab Ecclesiis vobis ad tuendum & defensandum ac propugandum commissas auferre tentate; sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore DEO dimiserant, re-*

dinte-

dintegrate, & præcepta Regalia earumdem Ecclesiarum conservate & confirmate: ne sicut intentavit Semeias Propheta ad Roboam filium Salomonis in conscissione pallii præsens Regnum, quod absit, vobis Patrum labore acquisitum, & hæreditate relictum à vobis Christus ipse dividat, & æternum Regnum, quod promisit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratus hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promisit, implebit: cùm placuerint (inquiens) *Deo viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem Prov* 16. Desumptus est iisdem verbis ex Theodonvillano canon. 4.

3. Can. XII. *Petimus tandem, ut ordo Ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exercere, per potestatem vestram, & per ministerium ministrorum dominationis vestræ secundùm antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat, & populi generalitas unà cum Ecclesiastica devotione judicium, quod honor Regis diligit, & justitiam, qua thronus ejus firmatur, per depositionem vestram suscipiat. Seu admonitione atque consilio Sacerdotali, vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine de rapinis & cæteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expostulet: quam facilè omnis, qui quæsierit, inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum; cumque potiùs quàm nos in consilio non nostro, sed Dei, attendatis, qui dixit: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Eadem iisdem verbis sanciverat anno præcedenti Theodonvillanos canon. 6. Laudabilis, imò & ad salutem animarum necessaria Episcoporum libertas, Reges, ubicunque officio proprio desunt, ac religionem pessundant, non dissimulanter commonentium, cùm tam multis adulatoribus & perversis consiliariis obsideantur in ipsorum perniciem. *Exiguo enim* (ut Rex Salomon in Spiritu Dei protestatur Sap. 6.) *conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem fortior instat cruciatio.*

Can. XVII. *Ut res Ecclesiasticæ tempore principatus vestri ablatæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conserventur, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod ad usus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur. Hinc enim in canone quinto Aurelianensis quinti tit. 13. scriptum est: Ne cui liceat res vel facultates Ecclesiæ, vel Monasteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tanquam necator pauperum, canonum antiquorum sententiis constrictus, ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipso ea, quæ sunt ablata vel retenta, reddantur.* Eadem eodem anno constituta sunt in Concilio Bellovacensi, Can. 3.

Can. XVIII. *Ut præcepta illicita, jure beneficiario de rebus Ecclesiasticis facta, à vobis sine dilatione rescindantur; & ut de cætero ne fiant, à dignitate vestri nominis Regii caveatur.* Desumptus est ex Bellovacensi canone.

Can. XIX. *Ut ab Ecclesiis ditioni vestræ subjectis indebitas consuetudines & injustas exactiones de cætero non exigatis: Sed ita eas conservetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris vestri conservatæ sunt.* Sic etiam habet Bellovacensis Canon. 5.

Can. XXIV. *Ut contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentiam defensores secundùm ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis: & præcepta, quæ avus ac pater Ecclesiis ditioni vestræ subjectis fecerunt, ac firmaverunt, & stabilita confirmaverunt: quæque vos confirmastis, de cætero rata in omnibus conservetis.* Repetitio est canonis Bellovacensis 6.

4. Can. XXVIII. Regem admonet, ut plenam Episcopis residendi intra proprias Diœceses libertatem tueatur, neque committat propter diversas perturbationes ad remotiora loca secedere, atque ita per absentiam suum officium à Deo injunctum deserere.

5. Can. XXX. *Ut si quis de ordine Sacerdotali contemptu minoris Ecclesiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aspirare contenderit, canonica erga eum definitio conservetur.*

Repetitur in Decreto 7. q. 1. c. si quis de ordine. Concilium pariter Rhemense secundum, can. 20. & Turonense tertium, can. 14. anno Christi 813. hoc idem vetuerant. Et ante hos Synodus Antiochena can. 21. & Sardicensis can. 1.

Can. XXXIV. *Ut canonum statuta sine præjudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed illorum authoritate ducatur. In exponendis etiam vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatissimorum Patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, ut beatus dicit Hieronymus,* (scilicet in epist. ad Lætam) *fidei veritas non vacillet. Sed & qui in suis Monasteriis religiosè residere debent, & vocum novitates, & ut innotescant studio, proferre satagunt, acerrimè ut præsumptores arguantur & comprimantur.*

Can. XXXVII. *Ut quicunque ex Clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant; sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus & Religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores proprii gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo & sæculo militare.*

Refertur à Gratiano, 23. q. 8. c. quicunque ex clero. Vide superius Concilii Moguntini anni 813. can. 17.

Can. XL. *Admonenda est Regia magnitudo de Hospitalibus, quæ tempore prædecessorum suorum & ordinata & exculta fuerunt: & modò ad nihilum sunt redacta. Sed & Hospitalia Scotorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc Regno construxerant, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverunt, ab eodem Hospitalitatis officio funditùs sunt alienata; & non solùm supervenientes in eadem Hospitalia non recipiuntur, verùm etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciantur, & ostiatim mendicare coguntur. Unde pertimescenda est canonica sententia, & maximè decretalis Symmachi Papæ definitio, qua necator pauperum & Christi traditor Judas, idem qui hujus sceleris auctor & perpetrator esse dignoscitur, præsenti & perpetuo est anathemate feriendus. Qui reiculam,* Inquit Symmachus Papa, *vel quidquid fuerit Ecclesiæ, petunt à Regibus, & corrumpendæ pietatis instinctu egentium substantiam*

 rapiunt,

nostram persolvat: nisi fortè talem firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipsum tributum sibi perdonatum possit ostendere.

6. Can. LXXII. *Ut nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hæreditario jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulchro suo ejiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet: sed unumquemque in loculo sibi à Deo præparato atque concesso, adventum judicis sui præstolari concedat: maximè cum non solum Divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam, sepulchrorum violatores reos morti dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis Sancti Gregorij utamur, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo sentit.* (Hæc ejus verba sunt lib. 6. indict. 2. epist. 55.) *Si quando autem proximi vel hæredes spontè aliquid offerre in Ecclesia voluerint, & in eleemosynam defuncti, accipere non vetamus: peti autem aut aliquid exigi omninò prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, Ecclesia dicatur, aut de humanis mortibus videantur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.*

Eadem statuuntur c. questa est, & tribus seq. 13. q. 1. & c. abolendæ, de sepult. & c. audivimus, de Simonia. Require inferiùs Concilii Vermeriensis can. 16. Quæritur jam si quis sibi suisque hæredibus velit sepulturæ locum ita proprium acquirere, ut non sit deinceps liberum aliorum fidelium corpora eò inferre, utrùm pacisci liceat ob compensandam servitutem illam, quæ imponitur Ecclesiæ; Affirmativè respondet Suarea de religione, tract. 3. lib. 4. cap. 14. n. 18. eaque communis est sententia, & ubique ferè recepta praxis, de qua egi in nostra theoria & praxi canonica. Porrò jura pœnalia, quæ innuit iste canon Meldensis, require in titulis, ff. & Cod. de sepulcro violato.

CONCILIA IN CAUSA GOTESCALCHI
Monachi diversis locis celebrata.

1. GOtescalchus Monachus & Presbyter Monasterii Orbacensis apud Suessiones, inquieti & superbi spiritus homo, suo decedens Monasterio Italiam, Dalmatiam, Pannoniam, Noricum, & Germaniam aviditate spargendi dogmata sua peragravit: quæ cùm fidei Orthodoxæ advertantia plerisque viderentur, horum examinandorum gratia Rhabanus Moguntinus ex Monacho Archiepiscopus, vir eximia doctrina & pietate præditus, Moguntiæ Concilium convocavit, coram quo citatus Gotescalchus & interrogatus quæcunque libuit haud dissimulanter respondit in suarum defensionem opinionum, quas accurate discussas Concilium judicavit hæreticas, communique consensu damnavit. Quia verò alienæ, hoc est Rhemensis Provinciæ tum origine, tum ordinatione, tum Monastica professione subditus erat jurisdictioni; postquam ejus reprobata est perniciosa doctrina, remissa est Gotescalchi persona ad Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum, an. Chr. 848.

2. Sequenti anno 849. apud Carisiacum, vulgò *Creci*, coactum est Concilium, cui duo Metropolitani Venilo Senonensium, & Hincmarus Rhemensis cum multis Episcopis, Abbatibus & selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus denuò discussa diligenti examine Gotescalchi doctrina, iterum damnata proscriptaque fuit. Ipse verò post iteratas exhortationes in sententia pertinax, asperis verberibus castigatus suarum assertionum libros in ignem paratum projicere compulsus est. Si fides habenda sit annalibus Bertinianis, eadem Gotescalchi causa iterum ventilata est in altera Synodo Carisiaca anni 847. ejusque doctrina quatuor articulis oppositis reprobata. Sed re plenè ante quadriennium ab Episcopis Gallicanis exacta & discussa, ipsoque Gotescalcho ad ergastulum perpetuumque silentium retruso, nulla erat causa idem judicium sub incudem revocandi. Appellaverat quidem Gotescalchus ad supremam Sedem, sed ei libertas omnis prosequendæ appellationis erepta fuit. Huic igitur uni Carisiaco Concilio, non verò alteri posteriori quatuor illa capita contra prædestinatianum Gotescalchum attribuenda & subjicienda censuimus, absque ulla verborum mutatione.

I. Quòd una tantùm sit prædestinatio Dei.

3. Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitiç permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis secundùm præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam. Cæteros autem quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non ut perirent prædestinavit. Pœnam autem illis quia justus est, prædestinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.

II. Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.

4. Libertatem Arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum recepimus, & habemus liberum arbitrium ad bonum præventum & adjutum gratia: & habemus liberum arbitrium ad malum desertum gratia: liberum autem arbitrium habemus, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum.

III. Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri.

5. Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licèt non omnes salventur. Quòd autem quidam salvantur, salvantis est donum: quòd autem quidam pereunt, pereuntium est meritum.

IV. Quòd Christus pro omnibus hominibus passus sit.

6. Christus JEsus Dominus noster, sicut nullus est homo, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licèt non omnes Passionis ejus mysterio redimantur. Quòd verò omnes Passionis ejus mysterio non redimuntur non respicit ad magnitudinem & pretii copiositatem, sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem: quia poculum humanæ salutis, quòd confectum est infirmitate nostra & divina virtute, habet quidem in se ut omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur.

7. Quinam porrò fuerint Gotescalchi errores, colligitur ex Rhabani epistola Synodali ad Hincmarum: *Notum sit* (inquit) *dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus, nomine Gotescalchus, qui se asserit in vestra parœcia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens & populos in errorem mittens: dicens quòd prædestinatio Dei sicut in bono sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, qua eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piissimo Rege nostro Ludovico, decrevimus eum cum perniciosissima doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in vestra Parochia, unde primum inordinate recessit, & non sinatis eum amplius errorem docere, & seducere, & seducere populum Christianum; quia jam multos, ut audivi, seductos habet, & minus devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? Quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si malè autem egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vadam. Hæc ergo paucis scribimus intimantes qualem ejus doctrinam reperimus; Vos etiam valebitis de ore ejus, quod sentit, plenius audire, & quid inde agendum sit plenius decernere: Dominus omnipotens sanctitatem vestram benè valentem, & pro nobis orantem in æternum conservare dignetur.*

Qui

Qui plura de Prædestinatianis nosse volet, recurrat licet ad nostram de Prædestinatianis dissertationem, quam superius Concilio Arelatensi tertio subjecimus, in Notit. Eccles. sæculi V.

DIVERSA CONCILIA CIRCA EBBOnem Rhemensem, & factas ab ipso post sui depositionem ordinationes.

1. EBbo Rhemensis Archiepiscopus, ut rebellantium in patrem Ludovicum Pium hujus & Irmingardis filiorum trium gratiam iniret, sibi quidem utili ut rebatur, sed injusto prorsus consilio, nihilque sibi damni suspicatus à Ludovico excluso ab Imperio & captivo, aut à Carolo ultimo & impubere filio, omni humana ope destituto, Conciliabulo Episcoporum & Procerum Regni apud Compendium anno 833. mense Octobri præsederat, omnemque adhibuerat operam, ut Ludovicus declararetur Imperio prorsus indignus, & Monasterio conclusus reliquum vitæ in pœnitentia degeret. Sed commotis postmodum tanta indignitate populis probisque omnibus tantum facinus detestantibus, ipsisque perduellibus pudore suffusis ob scelus admissum quod in Episcopos ipsos refundebant, libertati & Imperio restituitur Ludovicus. Convocatoque ad Theodonis-Villam magno Episcoporum & Optimatum conventu, rescissum est Compendiense decretum, ann. 835. Cumque Ebbo argueretur à suis etiam consciis ac participibus totius mali auctor & incentor, ipse ut minori famæ suæ damno, quod inevitabile prævidebat, dignitate excideret, pœnitentis speciem præ se tulit, seque sponte coram Concilio, Episcopatu, suam confessus indignitatem, abdicavit. Diversum cepit consilium Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis unus inter præcipuos adversus Ludovicum conjuratores, hic enim & Bernardus Viennensis acciti, & citati ad Theodonis-Villæ Concilium, comparere renuerunt, suisque Ecclesiis facti sunt extorres. Theodulfus quoque Abbas Floriacensis gradu motus, & Andegavi carcere detentus fuit, ejusdem reus conjurationis, sed à Ludovico de carcere eductus, & ad infulas Aurelianensis Ecclesiæ provectus fuit.

2. Post Ludovici Pii obitum anno 840. Lotharius Imperator Ebbonem sui causa depositum in pristinam Rhemensem sedem reduci voluit, edicto hanc in rem in Palatio Engilenbemnensi edito, cui viginti Episcopi subscripserunt. Quo tempore Carolus à Lothario pulsus ultra Sequanam profugerat. Qua usus opportunitate Ebbo Rhemos rediit, multasque fecit ordinationes, de quibus, an validæ essent, gravis postmodum agitata est controversia. Cùm verò resumptis viribus Carolus in Belgiam adventaret, sibi metuens Ebbo relicta sede, quam postliminio annum ferè tenuerat, ad Lotharium remeavit.

3. Postquam regnum suum Carolus armis stabilivit, anno demum 845. in Concilio Bellovacensi prospectum est Rhemensi Ecclesiæ, jam multis ab annis Pastore destitutæ, atque Antistitum consensu illi novus præfectus est Archiepiscopus Hincmarus, olim Cœnobii Sancti Dionysii prope Parisios Monachus, ac posteà Monasterii Sanctæ Mariæ & Sancti Germani Abbas, Regi Carolo gratissimus, ingenio & eruditione clarissimus, qui jam à Clero & populo Rhemensi, ut Flodoardus ait, fuerat electus.

4. Anno porrò 853. celebratum est Suessionibus Concilium, cui præsens Rex interfuit, unaque quatuor Archiepiscopi, Hincmarus Rhemensis, Venilo Senonensis, Paulus Rothomagensis, Amalricus Turonensis, cum aliis novem & viginti Episcopis, & aliquot Abbatibus. Can. 1. proponente Hincmaro conclusum fuit, neque Ebbonem potuisse legitimè à paucis quibusdam & alienis Episcopis in pristinam evehi sedem, ex qua illum legitimum & numerosum Concilium dejecerat, ipso etiam id postulante in suæ conjurationis pœnam; & quas ausus est ordinationes post depositionem exercere, damnabiles pronunciavit. Ebbonis depositionem Sergius Pontifex Romanus confirmavit, eumque ad laicam communionem reduxit, ut fidem facit Flodoardus hist. Rhemen. lib. 3. cap. 11. Nicolaus deinde Papa primus, rectè ordinatos ab Ebbone Clericos fuisse decernit, tum in sua ad Concilium Suessionense tertium ipsius jussu anno 866. convocatum epistola, tum in altera ad Hincmarum Rhemensem increpatoria; de confirmatione autem depositionis Ebbonis, simulque damnationis ordinationum, quas Ebbo fecerat, respondet prædecessorem Sergium nihil egisse aut decrevisse, quàm quod Synodus Nicæna constituerat, ut scilicet quos sive Synodus, sive unus aliquis Episcopus alicui censuræ subjecerat, ab omnibus aliis Ecclesiis & Episcopis à ministerio excluderentur, salva tamen pleniore discussione atque examine vel majoris Synodi, vel altioris Sedi, ad quam posset appellatio devolvi. Sergium porrò non suscepisse illius Synodi Suessionensis secundæ examen aut revisionem, ideoque decreta illa Synodalia juxta Nicænum Canonem in suo vigore perdurasse.

SYNODI IN CAUSA RHOTADI SUESsionensis Episcopi habitæ: Aliæque in causa junioris Hincmari Laudunensis.

1. HIncmarus Rhemensis ingenii & eruditionis dotibus abundè cumulatus, & prætereà Caroli Regis cognomine Calvi gratia & favore subnixus, in tantum superbiæ fastigium provectus fuit, ut suis voluntatibus non solum quemquam obsistere non sustineret, sed quanta valebat potestate, crudeliter in quosque sibi obsistentes ulcisceretur. Hoc instinctu Rhotadum Suessionum Episcopum Suffraganeum suum optimum senem, eò quod Sacerdotem Suessionensis Ecclesiæ moribus dissolutum, & in stupro deprehensum Sacerdotio abdicasset, convocata Synodo Sylvanectensi anno 863. cui ipse Hincmarus præsidebat, quamque Hincmaro suasore, & perversi illius Sacerdotis, quem Rhotadus justa depositionis sententia perculerat, amico & patrono, Rex ipse Carolus celebrari jusserat, Rhotadum ipsum perverso Coepiscoporum judicio & Hincmari & Regis offensam metuentium, Episcopatu deposuit, & degradatum in Monasterium retrusit, quamvis ad Romanum Pontificem appellasset, eaque appellatione debuisset suspendi adeò nefaria sententia. Quin etiam alium protinus in Rhotadi sedem intrusit Episcopum. De his omnibus admonitus Nicolaus Papa, judicium omne ad se evocavit, mandavitque ut interim libertas Rhotado assereretur, & utraque pars judicio Apostolico se sisteret. Nihil tamen Hincmarus aut ejus Pseudosynodus eorum, quæ jubebat Pontifex, exequi dignati sunt; sed pro omni excusatione asseverarunt, Rhotadi appellationem Imperatoris Caroli scilicet Calvi sanctionibus esse adversariam: ipsumque Carolum cum Summo Pontifice adversarium committere non sunt veriti Præsules indignissimi. Post multas demum tergiversationes Rhotado permissum est Romam proficisci; sed ejus condemnatores jussum vadimonium nullatenus obiverant, nec quisquam eorum Romæ ad dicendam causam comparuit. Tandemque Nicolaus in Romano anni 865. Concilio Rhotadum, rescissis omnibus editis contra ipsum decretis in suam restituit Ecclesiam: pœnamque excommunicationis quibuscunque retractariis intentavit. Extant Nicolai Epistolæ, una ad Carolum Regem, qua rogat ut Rhotado faveat suam Ecclesiam resumenti, ac nisi pareat, æquè ipsi excommunicationem comminatur: aliis rursum literis Hincmarum Rhemensem Rhotadi persecutorem acerrimis objurgationibus coarguit. Scribit & gratulatoriam ad Suessionensem Ecclesiam, quæ amantissimum erat receptura Pastorem. Rhemensis verò Hincmarus judicio tandem Nicolai acquievit, seque apud Nicolaum prolixa & apologetica epistola excusavit, quam refert integram Flodoardus lib. 3. hist. Rhemensis cap. 13.

2. Via ullum ab Apostolorum tempore ad nostrum usque sæculum immanitatis, infensique animi unius Catholici Episcopi adversus alterum pariter Catholicum exemplum reperire in toto Ecclesiasticæ historiæ de-

curſu

curiu quis possit, tyrannidi par, quam Rhemensis Hincmarus erga proprium nepotem Laudunensem Hincmarum exercuit: Episcopus in Episcopum, patruus in nepotem, injustus in innocentem, refractarius adversus Apostolicam sedem, in eum à quo illa reclamabatur. Hincmarus junior Laudunensis Episcopus cùm videret patruum Rhemensem Archiepiscopum omnis impatientem subjectionis, jura Sedis Apostolicæ minuere & convellere conantem, scripta collegerat, quibus eadem roborare studebat. Idem quoque Laudunensis pro literis Apostolicis agens, consensum præbere noluerat excommunicationi, quam Rhemensis in Carlomannum promulgaverat Caroli Regis filium, in præjudicium Sedis Apostolicæ, quam Carlomannus appellaverat, quæque hujus causæ judicium ad se evocarat. Infensum etiam Laudunensi Carolum Regem Rhemensis fecerat, eò quod Laudunensis Normannum quemdam excommunicasset, ideò quia bona Ecclesiastica in beneficium à Carolo accepta restituere recusasset Ecclesiæ. Et sanè Carolus hanc sibi solitus erat licentiam vendicare, facultates Ecclesiarum in laicos transferendi, ut sæpius conqueritur Meldense Concilium superiùs adductum. Accusabatur præterea Laudunensis scripsisse ad supremum Pontificem contra præstitum Regi juramentum, de crebra Ecclesiarum expoliatione, sub obtentu Regiæ auctoritatis. Hujusmodi accusationes & querelas accusator simul & judex Rhemensis in nepotem struxit primùm in Concilio apud Vermeriam in agro Suessionensi anno 869. sed Laudunensis factionem cernens, quam adversum se vindicta Regis, & patrui moliebatur, eorum utpote jure sibi suspectorum judicium prævenit, sedem Apostolicam appellans, & admonitus eorum, quæ gerebantur, Adrianus Papa secundus, mandavit illam ad se deferri accusationem, & vadimonium partibus indixit: sed illi neque obtemperavit Rhemensis, neque obtemperare valuit Laudunensis à patruo detentus.

3. Secundum deinde subsequutum est adversus Hincmarum Laudunensem Concilium apud Attiniacum Diœcesis Rhemensis, præsente Carolo Rege anno 870. Præfuerunt Archiepiscopi tres cum suis comprovincialibus, aliisque selectis Episcopis: tres, qui præfuerunt Archiepiscopi, sunt Remigius Lugdunensis, Ardovicus Vesontiensis, & Bertulfus Trevirensis, coram hoc cœtu Rhemensis suas adversus Laudunensem nepotem, tum proprio, tum Regis, qui aderat, nomine, instauravit accusationes. Sed nulla in toto Regno spes Laudunensi affulgebat obtinendi juris sui, accusantibus tanto vindictæ atque odii æstu & Rege, & potentissimo callidissimoque totius Regni aulico, quibus nullus displicere impune poterat, vel audebat. Insistit igitur Laudunensis, ut sibi liceat Romam pro defensione proficisci; mandante præsertim Summo Pontifice. Sed verè latrocinans illa Synodus nihil jura, nihil justam defensionem, nihil Romanam provocationem, nihil Zachariæ Pontificis citationis edictum pensi habens, Laudunensem suo dejectum Episcopatu in tetrum carcerem conjici mandat, ferreis onustum catenis. Expostulatio Laudunensis Hincmari, quam Joanni Papæ octavo in Concilio Trecensi obtulit, meminit secundùm quædam exemplaria facta hæc fuisse statim à Concilio Attiniacensi, ut Baronius & Binius observant; secundum autem alia quædam exemplaria, ad Duziacense Concilium referuntur.

4. Tertia demum inita est Synodus apud Duziacum Campaniæ Gallicanæ vicum (vulgo *Douzi*) Rhemensis Diœcesis anno 871. hic perdurante Rhemensis, & Caroli Regis implacabili vindicta, & utroque fortiter accusante, invitis quidem si ipsis tutum ac liberum fuisset, sed gravi formidine adductis condemnatoribus, iteratæ sunt pristinæ infelicis rei damnationes. Et quamvis Laudunensis suspectos sibi judices constanter recusaret, suique judicium extra duorum infensissimorum & præpotentissimorum accusatorum ditionem ex æquo fieri postularet, atque in sua pristina ad summum Pontificem, qui dudum istam criminis causam suum ad tribunal evocarat, appellatione persisteret, ipso præsente atque urgente Carolo Rege, Laudunensis iterum damnatus & Episcopatus gradu ejectus est.

5. Defuncto Adriano secundo Pontifice (cujus ultimo fere anno Synodus in Gallia Duziacensis habita est) datus successor fuit Joannes octavus prædecessori suo longè dissimilis. Cùm enim Adriani ab omnibus Scriptoribus laudetur invicta in rebus justis animi constantia, ex adverso tum à Baronio, tum ab aliis gravibus Scriptoribus insimulatur Joannes profusioris facilitatis in obsequendo injustis potentiorum postulatis ex nimia formidine, & ut ait Baronius, prudentia carnis, ob quam existimatur occasionem fabulæ de Joanna Papissa, quam inanes aliqui Scriptores in hæc tempora intruserunt, præbuisse. Hic mortuo sine liberis Ludovico secundo Imperatore, cùm successio Imperii ejus fratri Germaniæ Regi alteri Ludovico, non verò patruo Carolo deberetur, Carolum nihilominùs in Augustum coronavit. Sed plus à Carolo potentiore quàm à Ludovico Joannes & formidabat & sperabat. Simili postmodum facilitate Basilio Græcorum Imperatori statim ab Ignatii Patriarchæ obitu per Legatos petenti, ut Photium mortalium deterrimum, olim Ignatii viri sanctissimi persecutorem atrocissimum, sedisque illius invasorem, Romanæ Ecclesiæ perpetuò infensum, & schismaticum, quem sancti prædecessores Pontifices Nicolaus, & Adrianus secundus, anathemati subjecerant, quique ipsos vicissim excommunicare præsumpserat; & quem iste idem Joannes, cùm esset Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, cum ipsis Pontificibus publico adhibito jurejurando nunquam esse recipiendum se obstrinxerat; nulla præterea per Photium exhibita pœnitentiæ tantorum excessuum vel levi significatione, consensit tamen ut sacrilegus iste in Patriarchatum Constantinopolitanum promoveretur: addita etiam in omnes Photio communicare renuentes excommunicationis pœna. Quæ verisimilis causa est, cur Anastasius, qui octavæ œcumenicæ Synodo Constantinopoli interfuerat, eamdemque in Latinum transtulerat, qua Photius sacrilegus & invasor diris devovebatur, mollitiem Joannis aversatus, noluerit Joannis vitam ad præcessorum, quas conscripserat, vitas adjungere. Nihil est igitur, cur quis miretur, si postquam Carolus Calvus Romam adiit, quem Joannes Papa tam sæpe repetitis literis sollicitaverat, ut Romanæ Ecclesiæ Saracenorum armis vexatæ, atque in extremum discrimen adductæ, suppetias ferret, tam mollis & meticulosius Pontifex præsentis & armati Caroli Imperatoris implacabilis Laudunensis Episcopi adversarii petitionibus, nemine pro isto stante defensore, istud indulsit, ut judicium Duziacensis Concilii confirmaretur sine ulla judicii forma, ad solius infensissimi simul & potentissimi accusatoris petitionem, & ab Joanne literas ad Rhemensem quoque pertinacem adversarium accusatoremque extorserit. Hanc solam tantæ facilitatis causam omni rationi & justitiæ adversam, & perversissimi exempli afferens, quia accusator simul & adversarius hoc asserit, ergo fides illi adhibenda, & reus indefensus condemnandus, *Carolus* (inquit) *invictissimus Imperator à nobis diligentissimè percunctatus circumstantiam judicii à beatitudine tua Coepiscopisque tuis in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati, Apostolatui nostro retulit: agnovimus justum omnino fuisse judicium: neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Unde nefas esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum*. Ita factum est, ut Rhemensis potestate sibi facta, quam constanter prædecessor Pontifex Hadrianus secundus & Regi Carolo & Conciliabulo Rhemensi enixè petentibus constanter recusaverat, additis etiam ad istos, maximè verò ad Rhemensem literis, nunc incunctanter curaverit Hedenulfum in locum dejecti Episcopum creari Laudunensem, ne qua dejecto spes restitutionis superesset.

6. Veruntamen Laudunensi ad imam dejectionem depresso serenior demum lux arrisit, completumque in ipso fuit divini Psalmistæ oraculum: *Multa tribulationes justorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus*. Mortuo Carolo Calvo desiit metuendi causa, multumque imminuta est tyrannica illa Rhemensis dominatio: quapropter Joannes Papa in Galliam profectus & à Rege Ludovico Balbo qua decebat veneratione exceptus, Synodum in civitate Tricassina indixit novem & viginti Episcoporum, cui ipse trigesimus præfuit. Inter hos sedit Hincmarus Rhemensis, sed deficiente tyrannica post obitum Caroli Calvi formidine, nihil de conquerente palam Laudunensi mutire est ausus, ne pristinæ iniquitatis suæ mysterium in apertam lucem proferretur. Fuerat post Du-

siacum

siacum Concilium Laudunensis in carcerem trusus, ferrea catena vinctus, deinde crudeliter sine judicii forma excæcatus, sicque oculis orbus in miserum exilium deportatus. Hasce omnes ærumnas nihil dissimulans in autorem refert Rhemensem Archiepiscopum: ab Episcopis invitis imò etiam gementibus, quorum multi in Concilio tunc Tricassino erant, se damnatum dicit ac depositum: nec tamen quisquam eorum huic Laudunensi expostulanti contradixit. *Judicium* (inquit) *præfatus Archiepiscopus super me imposuit, ut ab Episcopali removendus essem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem Archiepiscopo ipsis imposita manibus tenentes, sed ore proferre nolentes, inviti vix verba singultiebant, aditum tamen ad Sedem Apostolicam minime sperantes mihi posse denegari. Unde salvo per omnia Sedis Apostolicæ judicio ipsi finem lectionis terminavere. Post hæc transmissus sum in exilium, in quo per duos annos sanus, sed aliquanto tempore ferro vinctus custoditus sum. Duobus annis ferme peractis insuper cæcatus sum, & usque modo retentus ad vos & ad vestræ Serenitatis piissimam præsentiam mox ut venire dimissus potui, protinus accessi.* Aimoini historia continuata lib. 5. cap. 37. refert, non consensisse Pontificem aliquorum Episcoporum petitioni, ut Laudunensis pristinam sedem resumeret, ne proprio decreto adversaretur cum aliqua famæ suæ diminutione, quia insistenti Carolo Calvo Imperatori non fuerat ausus displicere: cujus amicitia ad coercendos hostes tota Italia grassantes sibi erat necessaria; ideòque Hedenulphus, sic extorto Joannis consensu, creatus Laudunensis Episcopus, quamvis abdicari humiliter peteret, in sua conservatus est dignitate. Quidquid verò potuit Laudunensi Hincmaro concedi, libens Joannes indulsit, ut sibi liceret, tametsi cœco Missam celebrare, vestibus amicto Pontificalibus, & proventuum Episcopalium parte potiri. Quanta verò esset Episcoporum in ipsum benevolentia, manifestè apparuit; quia & Metropolitani, & Provinciarum Episcopi sine præceptione Papæ, perinde ac solent famulantes Clerici, Hincmarum sacris vestibus induerunt, & lætitia gestientes in præsentiam Summi Pontificis deduxerunt, indeque sublatum cantantes in Ecclesiam illum deduxerunt, & signum benedictionis ad populum dari fecerunt. Quàm evidenter, quæ hactenus breviter protuli, calumniosa mendacia coarguunt, quibus scatet illud additamentum, quod novissime Conciliorum collectioni accessit ad calcem tomi octavi? Illud numero secundum Tricassinum seu Trecense Concilium anno Christi 878. Joanne octavo Papa, regnante Francis Ludovico Balbo, celebratum est. Laudunensis porrò Episcopi excæcationis jure merito damnatur Rhemensis, sive jussione Caroli Regis, quem omni studio & opera Rhemensis in odium Laudunensis concitaverat, & fortassis occulto consilio snaserat & fraudulento, ut à seipso illius sacrilegæ immanitatis depelleret vituperium apud homines. Si verò scelus istud ipso Rhemensi Antistite apertè jubente perpetratum est, id non est ab ejus moribus alienum; quippè qui paulò anteà nullatenus infringere veritus canones, mutilationem humani corporis sub gravibus pœnis prohibentes, ipsemet Presbyterum innocentem & inculpabilem Suessionensi Episcopo subditum, per vim suum in conspectum pertractum, proprio jussu fecerit genitalibus non sine vitæ periculo truncari, exsatiandi implacabilis odii causa, quo erat adversus ejus Episcopum incensus; ut ex Suessionensis Episcopi Rhotadi scriptis hac de re ad Nicolaum primum Pontificem literis perspicuè constat.

CONCILIUM WORMATIENSE ANNI Christi 868.

1. WOrmatia civitas est Vangionum ripæ Rheni ad dexteram versus Galliam adjacens; in hac, sub Hadriano Papa secundo, Imperatore Ludovico secundo, anno 868. habitum est illud Concilium.

Can III. *Placuit, quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias Episcopus invitatur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirat, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Attamen unusquisque Episcopus meminerit, ut non priùs dedicet Ecclesiam, nisi antea dotem Basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non levis est ista temeritas, si sine luminaribus, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt, tanquam domus privata consceretur Ecclesia.*

2. Can. 5. qui prolixus est, decernit Baptismum sive sub trina, sive sub unica immersione conferatur, dummodò tres sigillatim Trinitatis Personæ invocentur, peræquè ratum ac validum esse. Probatque testimonio Gregorii Magni Pontificis lib. 1. epist. 41. ad Leandrum Episcopum: quod etiam refertur in Decreto de consecra. dist. 4. c. de trina.

Can. VIII. *Igitur Presbyteris, quamvis cum Episcopis plurima mysteriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam Novellis & Ecclesiasticis regulis prohibita sibi noverint. Consecratio ergo Virginum, & benedictio vel unctio altaris à Presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat illis Ecclesias consecrare, nec per impositionem manus Paracletum Spiritum tradere: nec chrismate Baptizatorum frontem signare, sed nec publicè quidem in Missa quemquam pœnitentium reconciliare: hæc enim omnia Presbyteris illicita esse cognoscuntur, quia Pontificatus apicem non habent; quæ tamen omnia Episcopis auctoritate Canonum conceduntur.*

Sunt & aliæ multæ benedictiones, consecrationes, & unctiones, Presbyteris vetitæ, quæ in Pontificali exprimuntur. Canon iste falsò attribuitur à Gratiano c. quamvis, dist. 68. epistolæ cuidam Leonis Papæ I. quæ ab eruditis spuria censetur.

Can. XXII. *Si pater, vel mater, filium filiamque intra septa Monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omninò devitandum est, quia nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis susceptum habitum unquam deserere: sed convicti, quòd aliquando tonsuram aut Religiosam vestem habuerint, in Religionis cultu velint nolint permanere cogantur.* Huic consonat, qui sequitur.

3. Can. XXIII. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria professio facit; Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proindeque huic ad mundum revertendi interdicimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.*

Canon iste iisdem eruptus est verbis ex can. 49. Concilii Toletani quarti, celebrati anno Christi 633. cui præsidente Isidoro Hispalensi septuaginta Episcopi, aut absentium Vicarii ex omnibus Hispaniarum Provinciis interfuere. Habetur quoque 20. q. 1. c. Monachum. Hoc idem constituit Gregorius secundus in sua ad Bonifacium Moguntinum Episcopum epistola. Isidorus pariter allegatur, c. quicunque, 20. q. 3. Idem iteratur decretum in Concilo Triburiensi, quod citatur in c. quem progenitores, 20. q. 1. Alexander Papa tertius hoc idem firmat de oblatis in Monasterio à parentibus liberis, in parte 50. appendicis ad Concil. Lateran. c. 10. post quem Clemens Papa tertius hanc eamdem confirmat disciplinam & usum, c. cum virum, de regularib. Itaque septingentos ferè annos usque adeo effusa Patrum in liberos, nondum sui per ætatem compotes, potestate usa est Ecclesia: quam postmodum majori jure &

æquita-

æquitate coercuit. Urgebant fortassis exempla Samuelis, quem mater infantem tabernaculi obsequiis consecrarat, & Jephte votum, quo filiam unigenitam immolavit. Quinimò favore Religionis Monasticæ ulterius etiam progressi sunt olim Ecclesiæ Canones. Ex quo enim aliquis & adultus & sui juris nec tamen mentis compos, aliena voluntate fuerat in ægritudine Monastico cucullo amictus, si deinde convalescebat, obstrictus indispensabiliter permanebat ad reliquum vitæ in Monachali veste atque instituto traducendum. Adeò ut Hispaniæ Rex Vamba, & insigni pietate, & bellica laude, & relatis de Saracenorum gente victoriis inclytus, cùm in morbum incidisset, alienatus à sensibus, ab Episcopis & Proceribus regni pro consuetudine tunc temporis vigente, Monastica veste indutus, & deinde convalescens, se astrictum Monasticis institutis agnoscens, Regnum suum in Ervigium transtulerit, & in Monasterium, quamvis nihil tale animo proposuisset, se alieno ligatus facto abdiderit: ut liquidò constat ex Concilii Toletani XII. cap. 1. Cujus etiam secundus Canon generali sanctione decernit, neminem qui in ægritudine, quantumvis in delirium ac phrenesin lapsus, habitu fuerit Monastico per alium indutus, posse nisi per crimen & damnabilem apostasiam habitum ita susceptum dimittere, & esse ad Monastica instituta compellendum. Pœnam nihilominus excommunicationis in Sacerdotem decernit, qui non petenti ægroto Monachicum amictum indiderit. Id Concilium anno Chr. 681. initum fuit, vivente in Monasterio Vamba, & Ervigio regnante.

4. Posterioribus sanè Canonibus majore tum prudentia tum æquitate, prorsus oppositum cautum fuit, quibus omnis irrita Monastica professio decernitur, si non fuerit libera & spontanea, & si non præcesserit integer minimum probationis annus. His quoque provisum est, ut omnis professio, quæ pubertatem præcesserit, hoc est completos duodecim annos in fœmina, & in masculo quatuordecim itidem completos, sit irrita & inanis, c. significatum, & c. cum virum de regularibus, quibus Lateranense Concilium generale eamdem professioni regulari præfigit ætatem, quæ requiritur pariter ad validum & insolubile connubium. Successit demum Concilii Tridentini receptissima sanctio sess. 25. de regul. cap. 15. exigens ad professionem Religiosam in utroque sexu completos sexdecim annos. Idemque Concilium pœnam excommunicationis parentibus & aliis quibuscunque infligit latæ sententiæ, quicunque per vim aut metum ad Religionem quemquam adegerint, vel ad id cooperari fuerint, d. sess. 25. cap. 17. & 18.

Can. XXIX. *Sæpe contingit, ut quis dum operi necessario insistens arborem incidit, aliquis subtus ipsam veniens deprimatur; & ideircò si voluntate vel negligentia incidentis arborem factum est, ut homicida debet omninò pænitentiæ submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit; sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insperatus occurrens sub arborem improvisus advenit, & subipsa nemine valente penitus adjuvare suppressus est, incisor arboris homicidæ procuidubio non est comparandus.* Citatur c. sæpè contingit dum quis, dist. 50.

DIVERSA CONCILIA IN CAUSIS nuptiarum illegitimarum, a Francis Regibus initarum, tum Carolinæ, tum Capetianæ stirpis.

1. LOtharius Lotharii primi Imperatoris secundus natu filius, mortuo patre cum Ludovicus major natu Imperio potiretur, Regnum pro sua parte obtinuit Orientalis Franciæ, quæ Austrasia jampridem dicebatur, deinde Lotharingia vocata est, deducto nomine sive a Lothario patre, sive ab ejus, de quo loquimur, filio, quod Regnum multas Rheno & Mosa fluviis interclusas Provincias complectebatur, tum Belgicas, tum Palatinatum tractum, & Alsaciam, & quæ restricto nunc admodum significatu Lotharingiæ Ducatus appellatur, & Sequanos, Burgundos, deinde Lugdunum cum toto suo tractu, Sabaudiamque & Helvetios, Vallesios & Rhætos, aliasque ditiones. Iste itaque Lotharius uxorem Theubegam Bosonis filiam falsis oneratam accusationibus repudiavit, & Valdradam pellicem, quam efflictim deperibat, in matrimonium assumere voluit. Hac de re cum ad Nicolaum I. Pontificem misisset, isteque respondere cunctaretur, sperans hac potius mora quam prompta contradictione illum sensim ad officium rediturum; Lotharius omnis impatiens dilationis, Concilium octo Episcoporum Aquisgrani cogit, an. 862. quorum adulatione novæ illi cum Valdrada permissæ sunt nuptiæ. Id vero Nicolaus indigne tulit, alterumque Concilium apud Mediomatrices indixit, sed pari ac illud prius eventu: simulque Legati eo ex Concilio Romam directi sunt, qui fuerant utriusque Conciliabuli principes, Guntharius Agrippinensis & Teutgardus Trevirensis Archiepiscopi: sed Nicolaus in Lateranensi Concilio ambos dignitate movit, simulque Synodos Aquisgranensem atque Metensem reprobavit. At illi Pontifici rebelles pro Episcopis nihilominus se gesserunt. Nicolaus vero instituit, ut alii eorum loco Episcopi crearentur.

2. Lotharius perpetuo tergiversatus, tandem a fratre Ludovico Imperatore rogatus, ut sibi suppetias in Italiam contra Saracenos ferret, Romam contendit anno 869. extincto ante biennium Pontifice Nicolao. Atque per frandem & mendacium ab ejus successore Hadriano secundo veniam exoravit; cum sub Dominici Corporis communionem Valdrada se pellice abstinuisse post interdictum Nicolai, atque in potestate Pontificis se fuisse dejerasset. Perjurii pœnas mox in reditu dedit. Eodem quippe anno Placentiæ lethali morbo confectus est. Hæc referuntur ab Othone Frisingensi, a Reginone, ab Anastasio in Nicolao primo & aliis.

3. Philippus ejus nominis primus Franciæ Rex, repudiata legitima uxore Bertha Comitis Hollandiæ filia, ex qua etiam filium Ludovicum cognomine Crassum, qui patri in Regnum successit, susceperat, illegitimo sibi toro Bertradam ascivit cognatam suam, Fulconis Comitis Andegavensis adhuc viventis conjugem. Hisce nefariis ausis Urbanus Papa secundus se constanter opposuit, quamvis gravem metuendi causam haberet, hostem patiens infensum Henricum Imperatorem, & ab hoc intrusum Antipapam Guibertum; immineretque grave periculum, si Rex hac irritatus oppositione schismati se adjungeret, suumque in illud traheret Regnum. Ergo Legatum suum Urbanus in universo Regno Ugonem designavit Lugdunensem Archiepiscopum, qui sine mora Concilium nationale Gallicanorum Antistitum in oppido indixit, quod hujus Scriptor historiæ Bertoldus Ostionem vocat, quod multi esse rentur Augustodunum seu Eduam, Gallicè *Autun* in Burgundiæ Ducatu. In hac Synodo sincerè gesta sunt omnia. Rex Philippus in proprio Regno à subditis Episcopis communione fidelium excisus est an. 1094. cumque nihilò sciùs ille in contumacia persisteret, ipse demum Urbanus ortu Gallus in Galliam profectus, aliud Concilium universalius Claromonte in Avernis coegit ducentorum & quinque Antistitum, in quo Philippus denuò cum pellice Bertrada excommunicatione à fidelium cœtu fuit relegatus. Ad postremum Rex idem resipiscens Bertradam longè à se amovit. Ipsa verò Regina Bertha præcedente anno procul à Regia è vivis excesserat, ut liquet ex Chronico Cœnobii Sancti Petri Vivi diœcesis Senonensis, iisdem temporibus conscripto à Clario Monacho. Observatu dignum est, quod Petrus Matthæus sub finem historiæ Sancti Regis Ludovici refert ex veteri Codice Abbatis Nogentini Guilberti scripto, sub regno Ludovici Crassi, quem Philippus ex Bertha filium & successorem habuit, Philippum initio Regni complures strumis morbidos suo contactu curasse; sed illud amisisse privilegium, neque posthac, dum vixit, recuperasse, ex quo ejus mores per luxuriam & incestuosos Bertradæ amores in deterios versi sunt.

4. Porrò Claromontanum illud Concilium celebratum fuit anno a Christo 1095. quo Urbanus sacram indixit expeditionem pro Syria de manibus Mahumetanorum recuperanda, quæ quidem expeditio sola ferè inter tam multas alias felicem nacta est exitum, duce strenuo & religio-

giosissimo Gotofrido Bullonio, qui an. 1099. Jerosolymam expugnavit, omniumque suffragiis Principum, qui comites ei adhæserant, Regnum istud suscepit. De celebri hac Synodo plenior erit nobis tractatio ad Sæculum undecimum.

5. Sequenti Sæculo, Franciæ Rex Philippus cognomine Augustus in similem injusti divortii & illegitimi matrimonii scopulum impegit: suam iste uaorem Gerbergam Danorum Regis filiam repudiavit; eaque superstite, Moraviæ Ducis filiam Mariam ementito matrimonii nomine duxit, præteaens aliquam dirimentem cum dimissa affinitatem. Thoc Cælestinus Papa III. binos in Galliam Legatos transmisit, qui collecta Divione in Burgundia Synodo, causaque sedulò explorata, Regem admonitum, & admonitionibus immorigerum, & contumacem, Regnumque universum Ecclesiastico interdicto subjiciunt, an. Domini 1197. Id Rea iniquo admodum animo tulit, sed exactis aliqoot in iracundia & murmure mensibus, ad officium tandem rediit, Mariamque ad suos dimisit, & Gerbergam revocavit. Francicæ quædam historiæ hoc addunt, hoc stante interdicto, non fuisse pro recepta consuetudine in publicis tabulis scriptum, *Regnante Philippo*, sed *Regnante Christo*.

SYNODUS OECUMENICA OCTAVA
seu Constantinopolitana quarta, an. 869.

1. HUjus novæ Synodi historiam exactissimè describit Nicetas Paphlagonius David hujus ætatis Scriptor in vita S. Ignatii Patriarchæ Constantinopolis Nicephorus Græcorum Imperator filiam suam propriam Michaeli Curopalatæ dederat in matrimonium, ex quo natus est Nicetas cum aliis liberis. Post Nicephori excessum, consensu omnium Michaeli desertur Imperium, Principi pietatis simul & justitiæ, cæterarumque virtutum ornamentis spectatissimo, qui biennium imperavit, donec Leo Armenus, cui Michael præfecturam eaercituum Orientis crediderat, in suum Principem & benefactorem perduellis Regnum occupat, Michaelem cum conjuge & liberis in diversas Insulas ablegat, & Monasteriis includit, Regios liberos castrari jubet, atque in his Nicetam, cui castrato & in Mooachum detonso Ignatii fuit inditum nomen. Leo qua tyrannide perfidiaque Regnum invaserat, eadem administravit; & olim a Synodo septima eversam Incooclastarum hæresim, magna Ecclesiarum clade piorumque omnium dira insectatione restituit, non minori rabie furens quam Leo ille Isauricus, à quo fuerat primum eacitata. Verum exacto Imperii septennio divina ultione interemptus est à Michaele Balbo pariter Iconoclasta: quem post annos Imperii octo filius excepit Theophilus paternæ impietatis æmulator, qui annos aliquot potitus Imperio transmisit illud ad filium Michaelem sub Theodore matris tutela, religiosæ virilisque animi fœminæ, quæ filium Catholica Religione imbuendum curavit instauratoque sacrarum imaginum cultu Methodium virum sanctissimum, quem in professione orthodoaa constantem & invictum Michael Balbus exilio damnarat, revocavit, atque in regia civitate Patriarcham constituit, qua dignitate præclarè quadriennio perfunctus abiit in cœlum.

2. Tum verò ejusdem Theodoræ studio Ignatius, Michaele Curopalate natus, in eandem promotus est sedem. Hoc Presule, Ecclesia Orientalis fidei sinceritate & morum commendatione refulsit, tranquillaque pace integros undecim annos potita est. Sed tam felicem rerum statum Cæsaris Bardæ ipsius Theodoræ fratris ambitio turbavit. Hic Imperatori persuasit, ut matrem rerum gubernaculo ablegaret, Monasterioque includeret: atque ea Michaelis vecordia fiduciam sumens omnem Imperii potestatem in se unum transtulit. Erat præterea Bardas infensissimo in Ignatium animo, qui pastoralis officii & constantiæ specimen dederat, quando post sæpiùs admonitum frustrà Bardam, ut stupri consuetudine, quam cum propria nuru, gravi omnium scandalo & offensione, habebat, desisteret; ad sacram Eucharistiæ synaxim solemni Epiphaniorum die accedere ausum, palam repulit, & pœnitentiam est exhortatus. His accesserat, ut cum suasu Bardæ Michael accito Ignatio mandasset, ut Theodoram invitam attonderet, Monasterióque includeret, id præstare ut rem indignam & Ecclesiæ legibus adversantem recusaverit: quocirca Bardas Ignatium apud Imperatorem Majestatis reum postulavit, simulque in Insulam deportari fecit, Photium Eunuchum in ejus sedem intrusit.

3. Erat Photius vir laicus natalibus illustris, dignitate Protospatharius, primusque à secretis, homo ambitionis immensæ, veterator, ingenio ad universa versatili, tantaque humanarum disciplinarum peritia, ut vel ipso Niceta Davide teste, non modò sui ævi Princeps haberetur, sed etiam cum præstantissimis veterum quorumcunque ingeniis decertare posset. At eximias naturæ & artis dotes animi ejus improbitas & incredibilis ambitio perfidiaque obscurabant. Vix credat aliquis, quam implacabili crudelitate, quam impudentibus calumniis, & quam immanibus corporis cruciamentis, imperatorii sanguinis Patriarcham eximiam vitæ sanctitate venerandum, ætate etiam provectum divexaverit scelestissimus Photius, quandiu Bardas superstes fuit.

4. Ad postremum interimitur a Basilio Macedone Protostatore jussu ipsius Michaelis Imperatoris Bardas: occisor verò in Imperii societatem asciscitur: nec multò post Michael ipse vino temulentus trucidatur. Cum enim illum novus Imperator Basilius ab infamia morum ad meliorem reducere frugem studeret, ejus tantum in se odium concitavit, ut remigi quoque obtulerit Imperium, si Basilium interimeret, sed Michaelem temulentum Basilius antevertit, & occidit.

5. Solus itaque Imperio potitur Basilius, qui cum esset justitiæ & Religioois amantissimus, publicam rem Michaelis vecordia nequitiaque perditam reparavit. In primis Ignatium dejecto Photio revocavit. Eaque de causa Synodum œcumenicam octavam Constantinopoli coegit, assentiente Adriano Papa secundo Nicolai primi successore, qui etiam per Legatos suos Stephanum & Dooatum Episcopos, & Marinum Diaconum, sanctæ Synodo præsedit, ann. Chr. 869. Jam Photium Basilius de throno in Monasterium depulerat, etiamque Regiæ classis Drungarium cum dromone, id est celoce Imperiali pretiosis ornamentis instructo, cum magnifico splendidoque comitatu præmiserat, ad reducendum ea, qua par erat, honoris pompa Ignatium. Reducem ab exilio Patriarcham Ordo Patricius occurrens exceperat, & frequens lætitiaque gestiens populus veneratus, atque in templum triumphali apparatu & faustis acclamationibus prosequutus fuerat, antequam Synodus indicta esset.

6. Synodo interfuerunt, ut scribit Nicetas, Episcopi duo supra centum. Antistites verò & Sacerdotes, qui a sanctissimis Patriarchis Methodio & Ignatio consecrati fuerant, & postmodum ad Photii communionem abrepti, libellis pœnitentiæ porrectis ad Synodi pedes procubuere, lacrymis effusis veniam supplicantes. Mitius cum his actum est, impositaque brevi pœnitentia, ad consessum tandem Synodi & pristinam dignitatem admissi sunt. Photius citatus reus ad Synodi conspectum adducitur, de propriis sceleribus interrogatus, adduci non potuit ut aliud responderet quàm istud Davidicum; *Posui ori meo custodiam; & quod sequitur, ipsi legitote*; hæc nimirum intelligi volens: *Cum consisteret peccator adversum me.* Instant Legati, hoc obstinato silentio non evasurum damnationis judicium; quibus ille: *Neque JEsus tacendo evasit damnationem*. Blandè rogatur ut se justificet de sibi objectis accusationibus: Respondit hypocrita: *Justificationes meæ non sunt de hoc mundo*. Suadetur ut pœnitentiam exhibeat, qua solvatur anathemate: Ille pertinaciter sllet, seque è conspectu subducit.

7. Nicolaus Papa I. Photium jam olim in Romano Concilio damnaverat anathemate, ut violentum Ecclesiæ Constantinopolitanæ invasorem. Photius verò coacto Conciliabulo io ipsum Nicolaum anathema regerere ausus fuerat. Quinetiam non dubitavit Pseudo-synodique acta multis suppositis falsis & calumniosis additamentis, ementitisque veteratoriis Episcoporum subscriptionibus transmittere ad Ludovicum pronepotem Caroli Magni, Lotharii filium, & quartum à Magno illo Carolo Imperatorem Occidentis, unà cum literis & munusculis ad uxorem ejus Ingelbergam, eam sollicitantibus, ut conjugi Ludovico suaderet à Nicolao Episcopo Romæ

discessio-

discessionem, utpotè canonicè auctoritate Concilii oecumenici depositum, eumque procul in exilium relegaret, quæ tamen scripta fuerunt intercepta, & in hanc Synodum octavam & legitimam ab Imperatore Basilio producta. Porrò hujusce Ludovici Legati, quemadmodum & Michaelis Bulgarorum Principis actioni decimæ ac ultimæ Synodi hujus interfuisse memorantur: aliis verò actionibus nulla horum mentio legitur.

8. Neque verò a solo Nicolao, sed præterea ab Hadriano Papa II. in alia Synodo, in qua eadem iterum ventilata causa fuit, anathema Photio irrogatum fuit. Tertiumque demum anathematis telum in eundem contorsit hæc octava Synodus. Rem miram perhibet in Ignatii vita Nicetas, damnationi Photii subscriptum ab oecumenicæ istius Synodi Patribus calamis non solùm atramento, sed etiam tremendo Christi sanguine delibutis in atramentum infuso. Simili subscriptione permixti atramento ex sacro Calice Divini Sanguinis à Theodoro Papa signatum fuisse Pyrrhi Monothelitæ relapsi damnationem, fidem facit Theophanes. Octava hæc Synodus aliquot edidit Canones, qui recensentur in Græcis exemplaribus numero quatuordecim: at verò in Latina editione Anastasii septem & viginti.

9. Can. 1. Edicitur servandas atque tenendas esse Apostolicas traditiones non scriptas, perinde ac Divinas Scripturas: & ad hoc firmandum profert istud Pauli ad Thessal. *State & tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram*. Traditionibus hujusmodi parem cum Divinis Scripturis adhibendam esse fidem scribunt quoque prisci Ecclesiæ Doctores ac Patres: Basilius ad Amphilochium de Spiritu sancto c. 29. Epiphanius hære. 61. Chrysostomus hom. 4. in 2. ad Thessal. ut in Græca Synodo Latinos Patres sileam.

10. Can. 2. Novæ pondus auctoritatis adjicitur ad Synodicas Nicolai & Adriani Pontificum definitiones, pro Ignatio contra Photium.

Can. III. *Sacram Imaginem Domini nostri JEsu Christi, & omnium liberatoris & Salvatoris æquo honore cum libro sanctorum Evangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequimur omnes; ita per colorum Imaginum operationem & sapientes & idiotæ cuncti ex eo, quod in promptu est, perfruuntur utilitate: quæ enim in syllabis sermo, hæc & pictura quæ in coloribus est, prædicat & commendat: & dignum est, ut secundùm congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, quia ad principalia ipsa referuntur, etiam derivativè icones honorentur & adorentur æquè at sanctorum sacer Evangeliorum liber, atque typus pretiosæ Crucis: si quis ergo non adorat iconem Salvatoris Christi, non videat formam ejus, quando veniet in gloria paterna glorificari, & glorificare Sanctos suos, sed alienus sit à communione ipsius & claritate. Similiter autem & Imaginem intemeratæ Matris ejus & Genitricis DEI Mariæ: insuper & icones sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis Divina Scriptura: sed & laudabilissimorum Apostolorum, & Prophetarum, & Martyrum & Sanctorum simul omnium & honoramus & adoramus. Et qui sic se non habent, anathema sint à Patre, & Filio, & Spiritu sancto*. Canon iste in Græco concisior est.

Can. IV. *Ut ambitionem veluti quamdam malorum omnium malam radicem convellamus, Photium contra jus fasque præcipiti temeritate velut atrocem lupum in gregem Christi insilientem, Orbemque terrarum perturbationibus complentem, nunquam antè Episcopum fuisse, neque nunc ulla ratione esse, justo decreto declaramus*. δημοσίῳ λόγῳ [illegible], *nec ab illo creatos in Sacerdotii gradu, in quem ab eo promoti sunt, manere. Præfectis quoque Monasteriorum ab eo provectis præfecturam abrogamus. Dicit enim universorum Deus: Quoniam tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne Sacerdotio fungaris mihi*.

His addit Anastasianus Canon: *Sed & Ecclesias, quas, ut putatur, tam Photius, quàm ii, qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunt, vel si commotas mensas* (id est Altaria) *stabilierunt, rursus dedicari & inthronizari & stabiliri decernimus*.

11. Can. 5. decernit juxta Apostolum 2. Timoth. 3. & antiquos Canones, non esse ullatenus neophytos ad Episcopatum assumendos: nec tantùm neophytos in fide, sed etiam in Clericorum Ordine. Arcet quoque illos, qui ab Imperatoria potestate intruduntur. Ἔτι δὲ πλέον τοῦτο ἀπείργομεν ἐν τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ εἰς τοῦτο γινομένους. Quorum utrumque in Photio contigerat. Præscribit quoque, ut Lector saltem annum in eo exerceat officio, priusquam Subdiaconus ordinetur: & hic biennium expectet, antequam ad Diaconatum ascendat: Diaconus porrò in Ordine triennium compleat, antequam Sacerdos consecretur. Et ut nullus in Episcopum assumatur, nisi post exactum in Sacerdotio quadriennium. Permittit tamen, ut possint Episcopi ex justa causa in his interstitiis dispensare. Concilium denique Tridentinum sess. 23. cap. 11. constituit annum interstitii ac ministerii à susceptione ultimi ex minoribus Ordinibus ad Subdiaconatum, & ex hoc alterum annum ad Diaconatum, alterum item ad Sacerdotium, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat. Id enim intelligendum est per hæc verba: *Hi vero non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum Ordinum ad sacros Ordines promoveantur*. Ubi minores Ordines non absolutè, sed respectu habito ad superiores significantur. Districtè autem prohibet cap. 13. duos eodem die sacros Ordines cuiquam conferri, sed ibidem à Subdiaconatu ad Diaconatum annum interstitii præfigit. Deinde cap. 14. alterum annum à Diaconatu ad Sacerdotalem ordinationem. Ita definit Concilium Tridentinum.

12. Can. X. *Cùm vetus novaque lex Testamenti doceat, unicam Domini, eamque ratione & intelligentia pollentem esse animam: eamdemque sententiam Dei locorum omnium Patrum & Doctorum Ecclesiæ doctrina confirmat; sunt tamen qui duas homini esse animas asserant, & quibusdam vitiosis ratiocinatiunculis suam hæresim stabiliant. Itaque sancta hæc & oecumenica Synodus hujus impietatis conditores cum tota secta sua magna voce anathematizat. Qui verò posthac contraria dicere ausus fuerit, anathema esto*.

Hæc fuit veterum quorumdam Philosophorum, necnon Manichæorum hæresis, præter animam rationalem, existere quoque in nobis animam distinctam sensitivam, ex qua promanant omnes concupiscendi actus, eamque Manichæi asseverabant propria natura malam esse, à malo principio exortam. Adversùs errorem istum disputat Augustinus tum alibi, tum in libro de duabus animabus contra Manichæos. Præclarè docet Aristoteles lib. 1. de Anima, text. 66. & 91. unam duntaxat esse in homine animam, eamque rationalem, quæ tamen sit eminenter ac virtute sensitiva vegetans. Suffragatur his ratio physica. Alioqui enim non esset homo unum aliquod ens per se, sed multa entia aggregata, quemadmodum plures simul homines dicuntur unus populus, pluresque arbores una sylva, & complures lapides unus acervus. Forma namque ipsa est, quę determinat esse cujusque rei; sicque multiplices animæ ac formæ plura entia constituunt. Ratio etiam Theologica suffragatur: cùm enim omnia in Christo fuerint, quæ ad humanæ substantiæ integritatem pertinent, si ad eam distinctæ formæ vegetans & sensitiva pertinerent, Verbum incarnatum simul esset homo, brutum, & planta. Deinde in triduo mortis, vel duæ ultimæ istæ animę disperiissent: at quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit; vel mansissent seorsim à corpore, atque ita duæ materiales formæ contra physicam rationem fuissent per se subsistentes ab omni materia remotæ. Deinde quorsum abiissent? An ex honoris atque observantiæ officio animæ rationali se pedissequas adjunxissent; an verò procul ab illa divagatæ fuissent? Neque verò

a seipso Aristoteles dissidet, dum lib. 2. de generat. animal. cap. 3. affirmat, embryonem hominis priùs vivere vita plantæ, deinde vita bruti, & ad ultimum vita hominis: S. quippe Thomas in Sum. p. 1. q. 118. art. 2. mentem hanc docet esse Aristotelis, formas illas in embryone nunquam simul, sed successivè inesse, atque abscedente vegetativa succedere sensitivam, & hac desinente infundi à Deo rationalem, quę simul non quidem formaliter, sed virtute seu eminenter sit vegetans & sensitiva; à nonnullis tamen respuitur illa animæ sensitivæ præcessio in illo imperfecto humano fœtu: volunt enim primùm quidem animari fœtum forma vegetativa, cui proximè ac immediatè succedat divinitùs creata forma, seu anima rationalis, quæ tamen operetur primùm secundùm facultatem vegetativam ac sensitivam, non verò secundùm rationalem gradum, nisi post unum aut alterum à nativitate annum.

13. In eodem pariter versabatur errore Apollinaris Laodicenus Episcopus, qui tres in singulis hominibus animas constituebat, eoque jacto veluti fundamento asserebat binas in Christo animas, vegetantem & sensitivam, rationalem verò ab eo removebat. Asserebat enim, Verbum in assumpta humanitate animam prævenisse rationalem, illiusque vicem ac locum occupasse. Qua ex assertione sequebatur absurditas duplex in primis assumptum esse ab æterno Verbo non hominem, sed brutum, ac animal rationis expers: præterea solam animam sensitivam contulisse in Christo ad hominis redemptionem, qui tamen non nisi per libertatem sive propriam, sive primi omnium patris Adami deliquerat. Est autem libertas, animæ rationalis propria. Hæc Apollinaristarum hæresis damnata primùm fuit ann. 362. in Concilio Alexandrino præside magno Athanasio, postquam Juliani Cæsaris edicto exules Episcopi ab Arianis sub Constantio pulsi postliminio revocari fuere. Et rursum ab œcumenica secunda Synodo sub Damaso Papa Constantinopoli celebrata, can. 1.

Can. II. *Qui à divina gratia ad munus Episcopi evocantur, eos, ut qui imaginem ac figuram Sanctorum cœlestium hierarchiam gerant, ab omnibus sive Principibus sive subjectis omni veneratione colendos sancimus: nolumusque eos aut ducibus bellicis, aut aliis dynastis longiùs à suis Ecclesiis obviam procedere, neque ex equis aut mulis venerationis causa supplices & metu timoreque abjectos descendere, procumbere, aut adorare. Si quis verò Episcopus post hoc editum sanctæ Synodi decretum debitum sibi honorem neglexerit, aut contra sanctionem hanc quidquam fecerit, fierive permiserit, per annum separetur: Princeps autem seu dux ille per biennium a sanctis Sacramentis arceatur.*

Can. XII. *Perlatum est ad nos, non posse sine Principum præsentia Concilium agi. Atqui nusquam sacri Canones sanciunt, ut ad Synodos singulares Principes cogantur, sed soli dumtaxat Episcopi, quare nec alias reperimus eos aliis nisi œcumenicis Conciliis interfuisse. Neque enim fas est, ut sæculares Principes rerum, quæ Dei Sacerdotibus contingant, spectatores fiant.*

14 Can XIII. observatu dignus, in eos, qui Concilia etiam œcumenica cum Summo Pontifice temerè committere, atque in dissidium trahere præsumunt. *Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius & Dioscorus, sive scripto, sive non scripto insanias quasdam contra Cathedram Coriphæi Apostolorum Petri audeat jactare, eamdem atque illi damnationis sententiam accipiat. Si qua verò, œcumenica Synodo collecta, de Romana etiam Ecclesia controversia extiterit, licebit cum decenti reverentia de proposita quæstione percunctari, responsumque admittere, vel utilitatem admittere vel dare: non tamen audacter contra seniores Romæ Pontifices sententiam dicere.*

Exemplum hujus moderationis suppeditat Concilium plenarium Carthaginense sextum, cui præsedit sapientissimus Valerius, & interfuit Sanctissimus Augustinus, cùm nondum res utrimque perspecta satis esset de commonitorio Zosimi Pontificis. Vide etiam inferiùs Triburiensem Canonem.

15. Can. XIV. *Sancimus, ut designati ad superhumeralia gestanda Episcopi, certis statisque temporibus & locis ea gestent, ne hujusmodi cultu per fastum aut superbiam abutantur, aut quovis tempore divini Officii. Eos etiam qui post vitam monasticam ad Episcopatus honorem sunt provecti; ne religiosam suam vitam habitumque monasticum servent statuimus: nullusque per fastum animique jactantiam hujusmodi habitum exuere audeat, ne suas inde quas sibi præscripserit leges, violet. Quòd si quis Episcopus præter designata sibi scripto seu sine scripto tempora omophorion tulerit, aut monasticam vestem abjecerit; vel corrigatur, vel deponatur.*

De pallio Pontificio plura superiùs require ad can. 6. Constantinopolitani primi Concilii. Vide pariter in Decretalibus tit. de autor. & usu pallii, ubi statuitur cap. 1. intra quamlibet Provinciæ suæ Ecclesiam posse Archiepiscopum uti pallio. Deinde c. 3. non esse quem vocandum nomine Archiepiscopi, tametsi consecratum, nisi à Romano Pontifice pallium susceperit: & conferri per illud plenitudinem officii pastoralis. Et c. 4. soli Papæ licitum esse pallium ubique gestare. At c. 6. in qualibet Provinciæ suæ Ecclesia posse Archiepiscopum solemnibus diebus Missam celebrando, pallio uti. Quo significari ovem, quam bonus Pastor diu requisitam & ab errore revocatam supra suos humeros reportat, alibi post Isidorum Pelusiotam docuimus. De habitu verò monastico non dimittendo ab Episcopo monachismum olim professo, confirmatur pariter can. 16. Lateranensis generalis sub Innocentio tertio Concilii, citato in c. Clerici officia, de vit. & hon. Cleric.

16. Editionis Anastasianæ can. 19. Metropolitis jus adimit visitandi Suffraganeorum seu Comprovincialium Ecclesias. Hic verò Anastasius Romanæ Bibliothecarius Ecclesiæ huic Synodo, quam etiam Latine edidit, interfuerat. In Occidente autem Summi Pontifices & Concilia visitationum universæ Provinciæ jura Metropolis asseruerunt, ut ex multis rescriptis perspicuum est. Quale est Lucii tertii ad Episcopum Ravennatem visitantem Diœcesim Episcopi Bononiensis, c. sopitæ, de censibus in 6. & ante hunc Innocentii tertii ep. 85. regesti 15. qui idem in c. cùm officii 16. de præscript. Abbatem condemnat Sancti Maglorii ad solvenda procurationis jura Archiepiscopo Senonensi Abbatiam visitanti: at illa Abbatia est in suburbio Parisiensi. Episcopus verò Parisiensis nondum Archiepiscopali dignitate præfulgebat, sed tunc suberat Metropolitano Senonensi. Similiter Bononiensis Ecclesia nondum erat in Metropolim erecta, quod postea factum est. Cæterùm quia proclive admodum erat nasci rixas & simultates occasione visitationum inter locorum Episcopos & Metropolitas, uno abrogante aut reprobante, quod alter probaverat vel statuerat; & quia insuper impensæ atque onera Parochiarum multiplici visitatione augebantur; idcircò demum à Concilio Tridentino sancitum est sess. 24. cap. 3. non posse ab Archiepiscopo Suffraganeorum Ecclesias visitari, nisi ex causis in Synodo Provinciali approbatis.

17. Denique Anastasianus can. 22. occasione intrusionis Photii per Imperialem auctoritatem, prohibet sub anathemate laicis Principibus aliisque potentibus authoritatem sibi in Episcoporum promotione arrogare; sed Ecclesiam suæ libertati & juri permitti jubet. Isto deinde canone Summi Pontifices usi sunt adversùs Episcoporum investituras, quas sibi Occidentis Imperatores arrogabant: & citatur apud Gratianum c. 1. dist. 93. Græcæ verò editionis hujus octavæ Synodi can. 5. postquam edixit de Neophytis ad Episcopatum non provehendis, hoc adjungit: Ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦτον (νεόφυτον) ἀπείργομεν εἰ μετὰ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τοῦτο συναχθῇ. *Maximè verò Neophytum repellimus, si per Regiam intrusus fuerit potestatem.* Investituras Ecclesiarum de manibus quorumlibet laicorum, etiam Imperatorum, aut Regum, nisi ex libera concessio-

confessione supremæ Sedis, quam constat esse Caput omnium Ecclesiarum, prohibet Gregorius Papa VII. qui scribens ad Hugonem Diensem Episcopum, jubet ei decretum istud octavæ Synodi promulgare: Cui œcumenicæ apud Constantinopolim congregatæ per suos Legatos præfuit Pontifex Hadrianus II. Similem edidit sanctionem idem Gregor. VII. in Romano Concilio, anni 1078. sub pœna excommunicationis ipso actu incurrendæ. Alterum mox successit sub eodem Gregor. VII. Romanum Concilium ann. 1080. quo & dantibus & suscipientibus Ecclesiæ cujuscumque de laicali manu qualemcumque investituram decernitur ipso facto excommunicatio. Postmodum sub Victore Papa III. idem renovatum fuit in Concilio Beneventano, ut fidem facit Leo Ostiensis. Hoc idem instauratum decretum fuit in Concilio Melphitano sub Urbano II. anno 1089. Iterumque sub eodem Urbano II. in Romano Concilio anno 1099. Et demum in œcumenico Concilio Lugdun. secundo, cui præsedit Gregorius Pontifex decimus. Vide historiam duodecimi Sæculi, ubi multa huc pertinentia congeruntur.

18. Exacto ab œcumenica Synodo ista octava decennio, translatoque in cœlestem beatitudinem Ignatio, Photius rursus ad Patriarchale fastigium aspiravit, solitisque artibus Basilium Imperatorem suæ fautorem ambitionis nactus est, eoque reos provexit, transmissis Romam Imperatoris Legatis, propriisque literis, quarum gerulus fuit insignis dolorum artifex Theodorus Santabarenus, ut Joanni octavo Pontifici persuasum sit, ut scelestissimi Photii Romanæ hostis Ecclesiæ, justissimis anathematis à prædecessoribus Nicolao & Hadriano secundo illaqueati, ad solium Patriarchicum promotioni, missis etiam Legatis ad rem fortiùs peragendam ab Basilium, unà cum gratiosis epistolis nimia certè facilitate consenserit. At seductor Photius sibi præter jus fasque gratificantis Joannis famæ pessimè consuluit: literas enim hujus multis partibus falsificavit, Legatos quoque Romanos blanditiis & muneribus corrupit, ut ad suum & Imperatoris libitum omnia peragerent. Itaque quasi ex consensu, sed supposito & per calumniam efficto Joannis Papæ Synodus, quam dicebant œcumenicam, colligitur, præcedentis veræque œcumenicæ octavæ omniumque adversùs Photium actorum damnationem continens, quæ prætextu falsæ & calumniosæ consensionis Joannis Papæ, atque conciliandæ perpetuæ inter Occidentalem novamque Romam charitatis & pacis, anathema dixit in eos, qui verbum *Filioque* ad Symbolum addiderant, aut posthac additum vellent. Statutum præterea, ut quos Romani Pontifices excommunicationi subdidissent, ab Ecclesiis quoque Orientalibus pro excommunicatis sine controversia haberentur; & vicissim quos Patriarcha Constantinopoleos simili censura aliave canonica pœna perstrinxisset, à Romana quoque Ecclesia rejecti essent. Qua veteratoria arte & Patriarchæ Regiæ urbis jus supremum & indeclinabile asserebatur, atque Romano Episcopo jura detrahebantur appellationum. Huic præterea Pseudosynodo Photius ipse præsedit supra Romanos Legatos, violato usu & ordine, qui in omnibus præcedentibus Conciliis fuerat sine controversia usitatus. Reprobatum est legitimum & generale Concilium, cui Papa per suos Legatos præfuerat, simulque anathemata omnia, quibus laudatissimi Pontifices Nicolaus & Hadrianus secundus Pseudopatriarcham, Romanæque infensum Ecclesiæ Photium cum fautoribus obtriverant. Exortumque schisma est exitiosissimum totius Orientis, quod coalescere deinceps cum Occidentis Ecclesiis nunquam potuit. Hoc unum Legatis suis Joannes mandaverat, & in commonitorio injunxerat, ut Photium nomine suo in solium Patriarchale promoverent, atque ut Ecclesiæ Bulgarorum ad Romanam Ecclesiam redintegrarentur. Cætera omnia perfidia Photii, Imperatoris Basilii gratia & potestate freti concurrente Legatorum prævaricatione, Joanne Papa inconsulto perfecta fuerant. Ipsa verò Bulgaria subjecta remansit Constantinopolis Ecclesiæ. Joannes verò ut se perfidiosè circumventum illusumque rescivit, & deplorando eventu dimissas Romana ab sede Orientis Provincias non sine gravi culpa sua sensit; compertis demum Photii fraudibus omnibus ambonem conscendit, (ut testatum reliquit Formosus Pontifex epist. ad Stylianum) atque in Photium anathema pronunciavit. Photiana ista Pseudosynodus inita est desinente anno 876 & diremta ineunte sequenti anno.

26. Julianum Cæsarinum S. R. E. Cardinalem jure merito Baronius coarguit, eò quod disputans in Concilio Florentino adversùs Marcum Ephesinum Metropolitam, dum adhuc Ferrariæ concertationes cum Græcis agitabantur sess. 6. forsitan diffidentem posse Ephesini mendacia convinci ac refelli, manus dederit de non connumeranda inter œcumenicas ab Ecclesia receptas, octava ista sub Hadriano secundo contra Photium Synodo; non animadvertens imposturas Photianæ Pseudo synodi octavam, quæ præcesserat, abrogantis, atque mentientis, Joannem Papam scriptis literis in ejus abrogationem consensisse. Cum tamen in hoc unum consensisset tum in suis literis, tum in commonitorio, spe pacis cum Orientalibus stabiliendæ, ut Photius vità functo Ignatio sufficeretur. Et si quid præterea actum fuerit, ipse in suis Epistolis 250. & 251. suo injussu id factum & protestatur & abrogat. Harum prior est ad ipsum versipellem Photium, penes quem tamen vix audet mussitare, formidans, credo, ne isto exasperato res in deterius caderent. Altera est ad Basilium Augustum Latinorum pro Græcis æmulatorem & Photii atque Santabereni artibus fascinatum. Ipse tamen Photius in suo de Synodis libro non est ausus aliam Synodum ultra septimam Nicææ celebratam commemorare: non octavam legitimam, utpote sibi ignominiosam: neque schismaticam, cujus ipse fuit autor, ne per illam suæ imposturæ vulgarentur. Nilus verò schismaticus Rhodi Metropolites in suo de Synodis libello Photianam obtrusit nomine octavæ; & præcedentem, quæ Catholica est, suppressit.

CONCILIUM MANTALENSE anno 879.

ISTud ideò referendum duxi, quia novum per illud in Gallia Regnum institutum est, confertque plurimùm ad historiæ notitiam Gallicæ, Provincialis quoque, atque etiam Italicæ: cùm ex hoc novo Regno tres Principes ad Italiæ Regnum acciti & provecti fuerint, Ludovicus Bosonis Regis ex Irmingarde filius, deinde Hugo: & ad postremum Hugonis filius Lotharius. Fuit Boso Princeps Carolo Calvo Imperatori acceptissimus præ cunctis Regni Gallicani proceribus, ipsique affinitate conjunctissimus. Bosonis enim sororem Richildem, mortua priore conjuge Hermentrude, Carolus Calvus sibi matrimonio copulavit: Atque ad gratiæ cumulum novæque affinitatis nexum Hirmingardem neptem suam, Imperatoris Ludovici ejus nominis secundi Lothario Imperatore nati filiam eidem Bosoni conjugio copulavit. Nec minori gratia decoratus est Boso à summo Pontifice Joanne VIII. à quo fuit in filium adoptatus, cujus tantæ necessitudinis non tantùm Aimoinus historicus, sed ipse etiam Joannes apertam fidem facit epist. 119. hujus enim interventu Joannes Papa omnes sibi suppetias adversùs Saracenos, atque adversus Italiæ Regulos immaniter grassantes pollicebatur. Bosoni Carolus Calvus Imperator præfecturam Provinciæ, aliarumque finitimarum regionum cumulaverat. Mortuo verò Calvo (quæ mors contigit Nonis Octobr. anno 877.) regnante in Gallia Occidentali ejus filio Ludovico Balbo, in Orientali autem Carolomanno, convenere Mantalam, Castrum in Viennensi territorio situm, Arelatensis Provinciæ Antistites & Proceres, unanimi de consilio deferendi Bosoni illarum Provinciarum Proregi novum Arelatense Regnum. Urgebat grande hoc negotium, non tantum Bosonis ambitio & uxoris, quæ tot Imperatorum elata progenie Comitissæ appellationem dedignabatur; sed præterea Joannis Pontificis paternus in adoptatum à se Bosonem affectus. In hoc igitur Conventu, conspirantibus unà Episcopis & Optimatibus Idibus Octobris anno 879. despecta Regum Ludovici Balbi & Carolomanni utraque & corporis & animi infirmitate, (Carolomannus enim sequenti anno 880. è vivis abiit) eligitur in novum Arelatense Regnum Boso ad eumque consulto absentem mittitur legatio, qua rogabatur oblatum Regnum ut susciperet. Subscripsere Concilio sex cum suis suffraganeis Archiepiscopi, Ottrannus scilicet Viennensis, Arelianus Lugdunensis, Teutrannus Tarentasiensis, Rotbertus Aquensis, Rostagnus Arelatensis, Theodoricus Vesontinensis. Istud ergo Regnum complectebatur cum Provincia, quæ Rhodano & Varo

fluminibus disterminatur, Delphinatum, Bressiam, Sabaudiam, Landuoensem ditionem, & Burgundiæ Comitatum, cum civitatibus cis Ararim Matiscona & Cabilone, quarum etiam Episcopi subscripserunt, quemadmodum Episcopi ultra Rhodanum Viviarensis, Agathensis, & Ucetiensis; eosdem sex Archiepiscopos nominatim anno precedenti Johannes VIII. ad Concilium Trecense convocarat, additis duobus aliis Archiepiscopis Sigibodo Narbonensi, & Eriberto Ebrodunensi Epist. 98. Ipse porrò Joannes exacto in Pontificatu decennio obiit anno desinente 882. decimo octavo Calendas Januarii.

CONCILIUM TRIBURIENSE anni 895.

1. TRiburiam hujus præfatio Concilii Villam dicit Regiam in Terra Francorum consistentem. Trithemius in Chronico Hirsaugiensi refert sitam ad Rhenum inter Moguntiam & Oppenheimum, cujus nihil superest præter parietinas & rudera. Anno Chr. 895. Formoso Pontifice habitum est istud Concilium sub Arnulfo Romanorum Rege, non verò Imperatore, ut multi existimarunt; nunquam enim Imperii coronam, sed Regni Germanorum suscepit. Ideoque habita sub eo Germanica, aut Francica Concilia, nunquam illum Imperatorem, sed tantùm Regem appellant, ut Moguntiacum anni 888. in præfatione & duobus primis Canonibus; Metense in præfat. & can. 13. & istud Triburiense in Synodica præfatione.

2. Can. II. *Si quis Clericus quamvis nimium coactus homicidium fecerit, sive sit Presbyter, sive Diaconus, deponatur.*

Quovis tempore qui aggressorem injustum occidit, habitus fuit & delicti reus & pœnæ obnoxius, si moderamen excessit inculpatæ tutelæ: sed si nullus propriam tuendi vitam supererat modus nisi aggressoris injusti interfectione, oppositæ prorsus sunt veterum & recentiorum Ecclesiæ Doctorum sententiæ, nec non veteris cum nova Ecclesiæ exterior disciplina. Prima namque Doctorum Ecclesiæ doctrina hæc fuit, nulla ratione licitum esse privato, quem violentus latro armis infestis adoritur, propriam tueri vitam aggressoris nece, quamvis nulla ratio alia occurrat discriminis evitandi. Hæc est Ambrosii sententia libro tertio officiorum cap. 4. his verbis: *Mihi non videtur, quòd vir Christianus, & justus, & sapiens, quærere sibi vitam aliena morte debeat, utpote qui etiamsi in latronem armatum incidat, ferientem referire non possit; ne dum salutem defendit, pietatem contaminet.* Augustinus huic suffragatur sententiæ, dicens in Epist. 154. *De occidendis hominibus ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit personæ.* Et allegatur in c. de occidendis, 23. q. 5. idem Augustinus epist. 163. eamdem insinuat doctrinam. Hildebertus, qui duodecimo seculo florebat, hanc acriter propugnat sententiam epist. 60. ad Carnotensem Episcopum. Sacerdos quidam, quem latro cum armis adortus nitebatur occidere, studio tuendæ in tanto discrimine vitæ suæ, lapidem correptum in caput aggressoris impegit, & latronem peremit. Sacerdotem Episcopus Carnotensis toto septennio in pœnitentia & suspensione detinuit, quo jam desinente consilium ab Hildeberto Turonum Archiepiscopo exquirit, num sat pœnarum Sacerdos subierit, possitque illum ad communionem admittere, qua tot annos privatus fuerat? Respondet Hildebertus, nefas esse id scelus tam exiguo tempore expiari, cùm ne laico quidem liceat propriam vitam morte aggressoris redimere. Miror Hildebertum tam severè in miserum Sacerdotem animadverti voluisse, qui tantum sibi ipsi indulsit innumerorum canonum prævaricatori, laica etiam communione ad omnem vitam Episcopos privantium, qui à minori Episcopatu ad majorem se transferri consensissent: ipse verò relicto Cenomanensi Episcopatu, ad Turonenses ac Archiepiscopales Infulas lubens transferat.

3. Sed eodem quo Hildebertus vixit seculo, rigidior illa & juri naturali, ut plerique volunt, adversaria salutique etiam æternæ illius periculosa, quem latro nefarius imparatum ad tremendum judicium occidendo transmittere, sensim exolescere opinio cœpit, tantumque paulò post in universa Ecclesia prævaluit, ut prior illa nullum habuerit defensorem, sed omnes impugnatores, in quibus recensetur Theologiæ lumen Doctor irrefragabilis Alexander Alensis p. 3. quæst. 345. Thomas 2. 2. q. 64. art. 7. aliique sancti Doctores, Bonaventura, Raimundus, Antonius, & ante Doctores istos Pontifex sapientissimus Alexander tertius, qui anno 1160. Romanam regebat Ecclesiam, perspicuè decrevit, c. si verò, de sent. excom. *Si verò clericum vim sibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad sedem Apostolicam transmitti, si in continenti vim vi repellat, cum vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittant.* Favet c. jus naturale, dist. 1. & c. significasti, cujus est auctor Innocentius III. de homic. Concilium deinde generale Viennense definit, eum qui vim vi repellendo, aggressorem, cùm aliter se tueri non posset, occidit, nullam incurrere irregularitatem, Clement. si furiosus, de homicid. His denique suffragator Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 7. de refor. Non ausim ego inter tot directè contraria invicem jura, adeòque sanctimoniæ summæque commendationis laude florentes Pontifices & Ecclesiæ Doctores apertè dissidentes sedere arbiter: satis mihi videor meo functus officio absque ullo ea me præjudicio utriusque partis jura & autoritates præcipuas recensuisse.

4. Can. XII. *Sacrosanctum Baptismi mysterium sciant omnes in Christo regenerati, non nisi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus: cùm hoc sibi privilegium, ut in epistola Siricii Papæ legitur capite secundo, & apud nos, & apud omnes Ecclesias specialiter cum Pentecoste sua Dominicum Pascha defendit: in quo, ut legitur in Epistola Leonis Papæ capite nono, orta est & virtus muneris & species actionis.*

Apud Constantinopolim & vicinas Ecclesias his duobus festis addebatur aliquando festum, quod vocabant luminum, quia scilicet primitiæ gentium Christo Infanti dedicatæ in Magorum persona fuerunt, & eodem anniversario die Christus de manu Joannis Baptistæ in Jordane Baptismum suscepit. Idque testimonio astruitur Gregorii Nazianzeni orat. 40. in Sanctum Baptisma, in persona differentium ad Baptismum accedere sic prætexit: μένω τὰ Φῶτα, τὸ Πάσχα μοὶ τιμιώτερον, τὴν Πεντηκοστὴν ἐκδέξομαι, *Luminum diem expecto, Paschatis festum pluris facio, Pentecosten expectabo.* Sed non multò post Siricius Pontifex diem Luminum seu Epiphaniorum suppressit, aliosque certos dies in Hispaniis usitatos; solitque baptizari permittit citra necessitatem Paschæ & Pentecostes diebus epist. 1. ad Himerium Tarraconensem, cap. 2. quin etiam Leo magnus epist. 4. seu juxta Quesnellianam editionem 16. ad Episcopos Siciliæ consuetudinem, quæ in Sicilia inoleverat solemniter in Epiphania baptizandi, expressa prohibitione revocat cap. 1. & in sequentibus id licitum astruit solis Paschæ & Pentecostes diebus; Sed cap. 5. quandocumque premit necessitas, baptizandum esse monet. Et qui his successit Gelasius, sic scribit ad Episcopos Lucaniæ epist. 9. cap. 10. *Baptizandi sibi quispiam passim quocunque tempore nullam credat inesse fiduciam præter Paschale festum, & Pentecostes, venerabile Sacramentum; excepto duntaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio preventus abscedat.* Habetur, de consecr. dist. 4. c. Baptizandis. idem pariter stabilitum plerisque Conciliis, ut Gerundensi sub Hormisda can. 4. Antisiodorensi can. 18. Matisconensi secundo can. 3. & hoc denique Triburiensi. Sequentibus demum sæculis, ad præveniendum omnia improvisa pericula, quinetiam propter infirmitatem ipsorum, qui in vitæ discrimine constituti, metu & horrore consternantur ad hujusmodi nuncium, quo fiebat, ut astantium incuria, vel formidine, nonnulli ex hac vita sine ullo Sacramento migrarent. His omnibus obviam ire pia mater Ecclesia intendens, perspiciensque Sacramenta propter homines instituta à Sponso suo Christo esse, & non viceversa: liberiorem laxavit potestatem, adcò necessarium ad salutem æternam Sacramentum quovis tempore administrandi.

5. Can. XIII. *De decimis Augustinus Doctor mirabilis sub brevi ratiuncula rem satis dilucidasse videtur, cùm ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus, nempe, meus es homo; mea est terra*

quam

quam colis, mea semina quæ spargis, mea animalia quæ fatigas, meus est Solis ardor, & cùm omnia mea sint, tu qui manus accommodas, solam decimam merebaris, sed servo tibi novem, da mibi decimam. Si non dederit mibi decimam, auferam novem. Si dederis mibi decimam multiplicabo novem. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur, sciat quòd ideo dandæ sunt, ut hac devotione Deus placatus largiùs præstet quæ necessaria sunt: & ut ministri Ecclesiæ exinde relevati liberiores fiant ad spiritualis servitutis expletionem: & ut munus populi exhinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, nec non secundùm statuta canonum in sustentationem pauperum, & restaurationem Ecclesiarum proficiant; Quatuor enim fieri partes juxta canones judicamus de decimis & oblationibus fidelium: ut una sit Episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restaurationi Ecclesiarum servetur: sicut in epistola Gelasii Papę capite vigesimo septimo legitur.

Prolatus Augustini locus desumptus est de ex ejus ab uno tempore sermonibus ad Dominicam duodecimam, qui inscribitur, de reddendis decimis. In quo illud peculiari observatione dignum habetur, decimas non solùm fructuum terræ, sed præterea proprii laboris & artificii esse persolvendas. Hæc enim adjungit: *Quòd si decimas non habes fructuum terrenorum, quos habet agricola, quodcunque te pascit ingenium, Dei est; & inde decimas expetit unde vivis: de militia, de negotio, de artificio redde decimas. Aliud enim pro terra dependitur, aliud pro usura vitæ pensatur.* Et Ambrosius in serm. Quadragesimæ, cujus initium est: Ecce nunc tempus: *Quicunque recognoverit* (inquit) *in se, quòd fideliter non dederit decimas suas, modò emendet quod minus fecit: Quid est fideliter decimas dare? Nisi ut nec pejus, nec minus Deo offerat aut de grano suo, aut de vino suo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua.* Denique Clemens Papa III. in c. ex transmissa, de decimis generaliter ait: *Fidelis homo de omnibus, quæ licite potest acquirere, decimas erogare tenetur.* Veruntamen in solutione decimarum standum est locorum consuetudini, juxta c. cùm sint homines, eod. tit.

6. Quæsitum est præterea, quidnam juris sit in terris, quarum decimis potiebatur Ecclesia vetustior, si contingat novam ędificari Ecclesiam, utrùm huic novæ, an potius antiquiori Ecclesiæ decimæ illius territorii solvendæ sint? Definit Concilium Moguntioum sub Leone Papa III. & Carolo Magno celebratum, jus illod penes vetustiorem Ecclesiam permanere, can. 41. *Ecclesia antiquitus constituta nec decimis nec aliis possessionibus privetur, ita ut novis oratoriis tribuantur.* His conformia constituit Carolus Magnus tum alibi, tom lib. 2. Capitularium cap. 36. Nisi de novo constructa eo loco sit baptismalis Ecclesia; huic enim decimæ debentur, c. de decimis, & c. statuimus, 16. q. 1. & in Decretalibus, c. fin. de Parochiis, & c. cùm contiogat, de decimis, ubi statuitur hæc regula: *Perceptionem decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi pertinere, etiam novalium agrorum.* Octavo verò & nono Sæculis invaluerat poteotiorum audacia, qui ædificando oovas Ecclesias, se illarum dominos constituebant, sibique decimas eo prætextu quasi jure debitas invadebant: quorum avaritiam & Regia Caroli Magni, Ludovicique Pii Capitularia, & Synodorum ejus temporis Canones coercere satagebant.

7. Can. XVI. *Abhorrendus & Christianis omnibus devitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis sub pretio vendere, & gratiam Dei venalem facere, cùm hoc nusquam sub Evangelica gratia meminerimus nos invenisse vel legisse. In Ecclesiastico namque libro scriptum est: Mortuo non prohibeas gratiam, sciens quia omnes morimur. Et item: Omnia quæ de terra sunt, in terram convertuntur. Quid terra terram vendis? Memento quoniam terra es, & in terram ibis; & quoniam mors tibi futura est, appropiat, & non tardat. Recordare quoniam non hominis est terra, sed, ut Psalmista commemorat, Domini est terra & plenitudo ejus, & qui habitant in ea. Si terram vendis, invasione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepisti à Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omninò Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare. Nisi fortè proximi & amici defuncti propter nomen Domini & redemptionem animæ hominis gratis aliquid donare velint.*

Vide superiùs huc pertinentem Concilii Meldensis can. 72. Nec omittenda regola est tradita in fine Canonis Triburiensis 15. *Ubi decimam persolvebat vivus, sed sepeliatur mortuus.*

8. Can. XVIII. *Vasa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, Calices sunt & Patenæ: de quibus Bonifacius Martyr & Episcopus interrogatus, si liceret in ligneis vasculis Sacramenta conficere? Respondit, quondam Sacerdotes aurei vasculis ligneis utebantur, nunc è contra lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zephyrinus Papa vitreis Calicibus Missas celebrari constituit. Deinde Urbanus primus omnia sacri Ministerii vasa fecit argentea, lignearumque vasoram usum ab altaribus eliminavit*, can. vasa in quibus sacrosancta, de consecra. dist. 1.

Hieronym. epist. ad Rusticum sic testificatur de sibi contemporaoeo Exuperio Tolosatium Episcopo: *Nihil illo ditius qui Christi Corpus in canistro vimineo, & Sanguinem portat in vitro.* Ecclesiæ quippe sacra vasa pretiosa io redemptionem captivorum distraxerat. Quod idem præstitere Augustinus in Africa tempore irruptionis Vandalorum, ut refert in ejus vita scriptor Possidius c. 24. & in Italia Paulinus Nolanus Episcopus. Ipse quoque de se testatur Ambrosius lib. 2. offic. c. 28. *Nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregerimus vasa mystica, ut captivos redimeremus; quod Arianis displicere poterat: nec tam factum displicere, quàm ut esset quod in nobis reprehenderent.* Cyprianus in vita Cæsarii Arelatensis ait: *An non in vitro habetur Sanguis Christi?* Pretiosa tamen vasa jam inde à primis Sæculis sacris mysteriis adhibebantur. Damasus in vita sancti Urbani Papæ & Martyris refert, ipsum statuisse, ut essent omnia sacrata ministerii vasa argentea. Prudentius in Synodo de Laurentio Martyre, à quo vasa sacra repetebantur, sic interpellantem introducit gentilem Magistratum:

Hunc esse vestris orgiis
Moremque & artem proditum est,
Hanc disciplinam fœderis
Libent ut auro Antistites.
Argenteis scyphis ferunt
Fumare sacrum Sanguinem,
Auroque nocturnis sacris
Astare fixos cereos.

Augustin. epist. 165. ex Proconsularibus actis refert, Christiaoos sub Diocletiani persecutionem habuisse Calices aureos duos, & argenteos sex. Gregorius Turonensis de gloria Martyrum, cap. 38. scribit, Diocletianeæ infestationis tempore, vasa sacra argentea io cryptis, in quibus Christiani delitescentes sacra peragebant, effossa esse innumera. Omitto sacrorum ex auro vel argento vasorum exempla sub Imperatoribus Christianis.

9. Can. XXII. *Si quis fidelibus libertate notabilis, aliquo crimine aut infamia deputatur, utatur jure juramento se excusare. Si verò tanto talique crimine publicatur, ut criminosus à populo suspicetur, & propterea superjuretur, aut confiteatur & pœniteat, aut Episcopo vel suo misso discutiente per ignem candenti ferro cautè examinetur.*

Tam probationum quàm purgationum aliæ censentur Canonicæ, quæ sacris Caoonibus saltem posterioribus approbantur: aliæ volgares, quæ vulgari quidem in usu erant, non tamen ullo canone recepto sancitæ aut probatæ: cujusmodi erant deficientibus aliis probationibus doellum, ferri candentis contrectatio, aqua fervens, aqua frigida, & id geous alia, que aliquando à Canonibus auctoritatem habuerunt, sed aliis posterioribus

Canonibus prohibitæ sunt: Hinc tituli decretalium *de purgatione Canonica*; & *de purgatione vulgari*: quibus subjecta capita interdicunt & abrogant hujusmodi purgationes, quas etiam per judicum Ecclesiasticorum sententias rei subire compellebantur, secus condemnandi. Innocentius III. Episcopum deponit, tum ob ejus alia delicta, tum ob ejus judicium per ferrum candens probationem indicens, c. ex literis, de excess. Præla. & in Decreto Stephanus V. prohibet candentis ferri & ferventis aquæ probationem, & purgationem: Nicolaus verò monomachiæ probationem, & c. consuluisti, & c. monomachiam, 2. q. 4. insuper S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. illicita esse docet illa examina, quibus tentatur Deus ad miraculum operandum.

10. In lege quidem veteri probabatur uxorum pudicitia per aquam zelotypiæ, in quam Sacerdos maledicta congesserat: Sed nihil de peccato periclitabatur, ubi de divina constabat institutione, Nu. 5. Nihilominùs istiusmodi purgationum genera non tantùm Longobardorum legibus leguntur introducta, sed etiam in Capitularibus Caroli Magni præscripta congesta ex Synodalibus Antistitum illius temporis constitutionibus, lib. 4. Capitular. Hujusmodi examine perhibentur usi diversi Germanorum Imperatores, ut Lotharius circa sibi suspectam adulterii Theutbergam conjugem, teste Reginone Chron. lib. 2. qui voluit duos milites monomachia decernere. Sancta & virgo Imperatrix Cunegundis se apud sanctum conjugem pariter virginem Henricum suspicione malè concepta nudis plantis super ardentes laminas incedendo liberavit, quasi aurum per ignem examinata, ut ejusdem temporis Scriptor vitę ejus apud Surium 3. Mart. prodit. Otho III. Mariam uxorem Aragonum Rege natam flammarum supplicio addixit adulterii accusatam, postquam hujus accusatrix vidua illibati sanctissimique cujusdam Comitis Palatini, qui stuprum Imperatricis, à qua efflictim fuerat sollicitatus, metu offensæ Dei constanter recusarat, ideoque falsis ab illa apud Othonem adulterii attentati, sed ab Augusta qua decuerat indignatione rejecti, accusationibus delatus, à nimis credulo Imperatore fuerat neci addictus. At vidua à viro sub vitæ finem præmonita judicii præproperi retractationem postulans examinari causam, per laminæ ardentis contrectationem petiit, cujus in se experimentum semel & iterum illæsa fecit; imperatrix verò pari quod refugiebat, experimento convicta, tandemque scelus suum confessa, flammis crimen expiavit in Mutinensi urbe, ut referunt Gotfridus Viterbiensis, & Albertus Crantzius.

11. Vulgares hasce probationes Ivo Carnotensis passim reprobat & dissuadet epist. 74. & 205. & 252. Approbat nihilominus his conditionibus, si aliæ non suppetunt idoneæ probationes, nec desunt probabiles gravis delicti præsumptiones, atque præcedit post juridicam accusationem sententia judicis rem ita examinari decernens; sic enim consultus respondet epist. 252. ad Radulfum Rhemensem Archiepiscopum: *Non negamus tamen, quin ad divina aliquando recurrendum sit testimonia, quando præcedente ordinaria accusatione omninò desunt humana testimonia, non quod lex hoc instituerit Divina, sed quod exigat incredulitas humana*. Qui plura hisce de rebus circa monomachiæ seu duelli, vel aquæ frigidæ vinctorum corpora vel sustentantis ad innocentiæ argumentum, vel demergentis ad sceleris convictionem, vel aquæ ferventis, in quam pedes & manus immergebantur, vel ferri candentis, aliaque id genus priscis usitatas probationes, examina ac explorationes, atque etiam ex vetustissimis manuscriptis exorcismos aquæ frigidæ, vel calentis, aliasque solemnes preces & ritus, quibus Sacerdotes his examinibus præibant, scire desiderat, annotationes consulat eruditas Francisci Jureti ad Ivonis Carnotensis epist. 74.

Can. XXVIII. *In Nicæno sancto & universali Concilio continetur: propter multam perturbationem & seditiones, quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, ita ut de civitate ad civitatem non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur, &c. In Chalcedonensi capite vigesimo, clericos in Ecclesia ministrantes in alterius civitatis Ecclesia statutos fieri non oportet. Si quis Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium pertinentem, suscipiens & susceptus communione priventur; donec is qui migraverat, ad propriam fuerit regressus Ecclesiam. Item in Synodo Sardicensi capite octavo, ut nulli liceat Episcopo alterius Episcopi ministrum Ecclesiasticum sollicitare, & in suis Parochiis ordinare. In Africani capite vigesimo primo, ut clericum alienum nullus sibi privet Episcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit clericus, &c. Item in decretis Papæ Leonis, alienum clericum invito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientemque convenerit. Quibus constitutis, Sanctorum Canonum operam dantes, & vestigiis Patrum inhærentes hoc secundùm præfixos Sanctos Canones statuimus, & justum esse decernimus*.

Revise quæ ad Nicænum sub Sylvestro can. 15. Item Rhemensis Concilii anni 813. can. 20. Et Francofordiensis anni 794. can. 7. Et Turonensis anni 813. can. 14. & Meldensis anni 813. can. 30. de hac materia disserui.

Can. XXX. *In memoriam Beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licèt vix servandum ab illa sancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si verò quilibet, quod non decet, sive Presbyter, sive Diaconus aliquam perturbationem machinando & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolico detulisse Epistolam, vel aliud quid quod inde non convenerit: salva fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrùm eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usque quò per epistolam, aut per idoneos suæ partis Legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimùm sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur*.

12. Can. XL. declarat irritum matrimonium inter eos, qui ante conjugis mortem simul mœchati fuerant cum futurarum nuptiarum pollicitatione, si conjux, cui hæc inferebatur injuria, prædecederet. Est unum ex impedimentis matrimonium etiam contractum dirimentibus, refertur in c. relatum, 31. q. 1.

13. Can. XLI. edicit, ut si frater fratris uxorem vitiarit, à neutro deinceps illa contingi possit propter evitandum incestum; addit tamen, si urgeat incontinentiæ periculum, Episcopum post mulieris pœnitentiam suo præscripto peractam eisdem conjugatis usum matrimonii debere dispensare; *Ne* (inquit) *dum sperantur ad alta sublevari, corruant in cœnum*. Hinc liquet, posse per Episcopum dispensare in impedimentis contracto legitimo matrimonio supervenientibus, etiam in primi gradus incestu, ut docet Thomas Sanchez de matrimonio lib. 8. disp. 11. n. 16. quem Bonacina, aliique sectantur.

2. Can. XLVIII. *Illud etiam nec canonica institutione definimus, nec introductione aliqua resumamus, sed propter eos, qui diversè de eo sentiunt, aliquid commemoramus: si quis suæ commatris spiritualis filiam fortuitò & ita contingente rerum causa in connubium duxerit, consilio maturiore servato habeat, atque honestè legitimo conjugio operam det*.

Secundùm jus à Concilio Tridentino statutum sess. 25. cap. 2. distinguendum est inter commatris filios de sacro lavacro susceptos, & non susceptos; de susceptis enim non potest esse ullum cum patrino conjugium, sed potest aliis commatris filiis sive compater sive commater nuptiis copulari. Canon iste manifestè astruit, in

ambi-

ambiguis morum quæstionibus utrimque probabilibus atque assertis a gravibus & probatis Doctoribus (quales in praxi casus occurrunt innumeri, nullo evidenti ac recepto jure definiti) licitum esse, dum adsit bona fides, nec qui operatur oppositam partem esse credat probabiliorem, ad unam ex duabus se determinare. Hujus enim Concilii Patres nihil ausi sunt in proposita de matrimonio quæstione (ut ipsimet protestantur) definire; consilium tamen dant alteram e duabus sequendi, cui se aliquis antea cum bona fide addixerit.

Can. LI. *Illud verò communi decreto secundùm Canonum instituta diffinimus & præjudicamus, ut si quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit; moriente marito, Synodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam priùs polluit adulterio: nolumus enim, nec Christianæ Religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium, quam priùs polluit per adulterium.*

Non servatur iste canon, si intelligas de invaliditate matrimonii post conjugis mortem inter adulteros initi, nisi ad adulterium præcedens accesserit vel mutua fides de contrahendo post conjugis mortem matrimonio, aut ipsi adulteri in mortem conjugis conspiraverint. Imo sufficit amborum conspiratio sine adultero, dummodo fuerit sequuta occisio, quin etiam nec requiritur amborum ad occisionem conspiratio, sed unius eorum machinatio cum effectu altera inscia parte, sed eo casu requiritur utriusque adulterium. Vide tit. per totum in Decretalib. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

CONCILIUM NAMNETENSE
Epochæ incertæ.

1. NAmnetes, seu Namnetæ, urbs est ad Ligerim Episcopalis sub Turonensi Metropolitano.

2. Can. I. *Ut Dominicis & festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit qui proprio contempto Presbytero ibi Missam velit audire. Quem si invenerint, statim ex Ecclesia abjiciant, & ad suam Parochiam redire compellant. Similiter interrogent, si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant, & si inventi fuerint, statim reconcilientur. Quod si renuerint pacem suscipere, ab Ecclesia rejiciantur, asquequò ad charitatem redeant; non enim possumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur*, (Matth. 5.) *his ita peractis Sacerdotes Missarum solemnia ritè peragant.*

His consentit can. 31. Concilii Arelatensis secundi: *Hi qui publicis inter se odiis exardescunt, ab Ecclesiasticis conventibus sunt removendi, donec ad pacem recurrant.* Prior vero hujus Namnetensis canonis pars, de audiendo Sacro in propria Parochia, iteratur in 2. canone sequenti, ut nullus Presbyter alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat. Eodem spectat Concilium Tridentinum sess. 24. c. 4. de reform. his verbis: *Moneatque Episcopus populum diligenter teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Cum his conspirant pleræque constitutiones a sanctissimo Præsule Carolo in Mediolanensibus Conciliis editæ. His tamen derogat perpetua, totoque propemodum Orbe Christiano recepta consuetudo in oppositum.

3. Can. VI. *Præcipiendum secundùm Canonum auctoritatem, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi fortè qui sepelitur, vivens jusserit, Ecclesiæ, in cujus atrio sepelitur, de suis aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius, quibus commissum sit ejus eleemosynam facere, de rebus illius dare aliquid spontè voluerint; tamen à Presbyteris nullatenus exigatur, sive ab illis qui vicis & locis præsunt. Prohibendum etiam secundùm Majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra Ecclesiam; infra Ecclesiam verò aut prope Altare, ubi corpus Domini & sanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam sepeliendi.*

Serius in usum Ecclesiarum receptum fuit, ut fidelium cadavera intra templorum ambitum sepelirentur, prætorquam Martyrum, aliorumve, quos Ecclesia publico cultu veneratur. Cæterorum autem fidelium in publicis cœmeteriis, aut atriis templi condebantur. Episcopos tamen intra Ecclesias tumulari mos fuit, ut testatur Sozomenus lib. 2. cap. ult. in quo scribit quoque Constantinum fuisse in Basilica Apostolorum Constantinopoli conditum, quam vivens a fundamentis excitaverat. Verum non in alia templi parte quam in vestibulo, quod idem censendum pariter existimo de Episcopis. Liquet vero ex Chrysostomi verbis homil. 26. in 2. Corinth. *Constantius Augustus Constantinum Magnum ingenti honore se affecturum existimavit, si in vestibulis collocaret Piscatoris. Quod enim in Regiis janitores sunt Regibus, id in sepulchro Reges sunt Piscatoribus, & præclare secum agi putant, si janua ipsis assignetur vestibularis.* Concilium Bracarense I. anni 573. can. 36. prohibet intra Basilicas sepeliri fidelium cadavera. Insuper Concilium Varense citatum in Decreto, c. præcipiendum, 13. q. 2. jubet extra Ecclesias sepulturæ mandari fideles defunctos: Sed vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris, quo nomine hic intelligito loca illa, quæ vulgo Claustra vocantur. Idem injungit Concil. Triburiense can. 17. his verbis: *Secundum statuta Sanctorum Patrum & experimenta prohibemus, & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in Ecclesia sepeliatur.* Idem ex Concilio Moguntiaco Gratianus, 13. q. 2. c. nullus: *Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles laici.* Huc pertinet l. 2. Cod. de sacros. Eccles. & divi Augustini tractatus ad Paulinum, de cura pro mortuis gerenda; at sancti Gregorii Magni temporibus jam invaluerat consuetudo communis intra Ecclesiam sepeliendi, ut perspicuum fit lib. 2. dialog. cap. 23. & lib. 4. cap. 51. 52. 53. 54. Perhibet etiam Gregorius Turonensis, Clodovæum primum Christianum Francorum Regem (qui anno Chr. 511. mortem obiit) sepultum fuisse in Sanctorum Apostolorum a se fundata Basilica.

4. Can. VIII. *Sicut enim Episcopus non plus potest habere, quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita Presbyter unam tantum Ecclesiam. Itaque nullus Presbyter plures præsumat habere Ecclesias, nisi fortè alios Presbyteros sub se in unaquaque habet, qui nocturnam atque diurnum officium adimpleant solemniter, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremoniis.*

Ex fine hujus canonis compertum fit, jam tunc fuisse admodum relaxatam Ecclesiarum disciplinam, cum uni Sacerdoti permittat duarum simul Ecclesiarum præfecturam. Præfectus autem Ecclesiæ residentiæ adstringitur, ut subditos clericos & suo dirigat exemplo, suaque præsentia & admonitionibus in officio vitæque honestate contineat, eorumque defectibus & infirmitatibus per seipsum suppleat. Prov. 27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.* Sapienter ait Sanctus Papa Gregorius lib. 2. epist. 62. *Quæ enim potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit?*

Can. IX. *Ut de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos afferunt fideles ad Ecclesiam; vel certe de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico & in diebus festis exinde accipiant, & illa unde eulogias Presbyter daturus, ante in hæc verba benedicat: Domine sancte, &c.*

Vide secundam nostram de Eulogiis dissertationem, in Notit. Eccl. sæculi II.

ECCLE.

ECCLESIÆ DECIMI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. Quia nonnulli insequentium sæculorum Scriptores, crassa rerum, quæ contigerant ignorantia, & fabularum affectatione pro suorum temporum barbarie adducti, nomina summorum Pontificum antea prorsus ignota commenti sunt, & aniles fabulas scriptis suis resperserunt, ut Marianus Scotus, Martinus Polonus, aliique nonnullis visum est, sincerum Pontificum, in quibus erraverunt, enumerationem ex Autoribus antiquioribus, & quasi oculatis ac præsentibus testibus, & utique multo gravioribus & sapientioribus prætexere, Luitprando Ticinensi, Anastasio Romanæ Ecclesiæ Bibliothecario, Fulcone Rhemensi Archiepiscopo, qui proximus Hincmaro successit, amborumque Historico Flodoardo, Græcoque iisdem temporibus edito Romanorum Pontificum Catalogo, a Baronio scientissimo & diligentissimo Annalista prolato Igitur post Nicolaum primum sedit in Romana Ecclesia Hadrianus II. deinde Joannes VIII. cui defuncto anno Chr. 882. suffectus est Maximus, & isti subrogatur Hadrianus III. qui successorem habuit Stephanum V. hunc proximus excepit Formosus, quem Anastasius in Nicolao magnæ sanctitatis Episcopum nominat, quem Luitprandus sapientissimus illorum temporum historicus Ticinensis Episcopus laudatissimum testatur, tum religione, tum morum integritate atque doctrina, cuique honorificum admodum perhibet testimonium apud Flodoardum Hincmarus Rhemensis, ejus sanctitatem & scientiam mirifice commendans, ejusque amicitiam expetens; datis ad ipsum Formosum literis, cum nondum ad Romanam Cathedram ascendisset, Formosum deinde vita perfunctum subsequutus est longe illi dispar Stephanus VI. præcessori suo infensissimus.

2. Hadriano III. supremo existente Pontifice anno Chr. 884. ut scribit Leo Ostiensis, celeberrimum Cassinense Monasterium a Saracenis occupatum, expilatum, incensumque barbarica immanitate fuit, multis trucidatis Monachis, & cum his sancto Abbate Berthario. Fatiscente apud Germanos Romano Imperio, novum in Italia instauratum est Romanorum Imperium anno 892. quo Formosus Pontifex Vidonem corona Imperiali redimivit: cum alioqui pluribus antea annis privata usurpatione se Imperatorem gessisset, atque appellasset, filiumque Lambertum sibi in Imperio successorem designasset. Quo eodem anno, Germania Normannorum grassationibus miserabiliter devastata est, & ab illis nobile Prumiense Monasterium (intra quod deposito sponte Imperio Lotharius primus vitam finierat) direptum ac pene eversum fuit, ut eorumdem Scriptor temporum, & qui eodem in Monasterio Monachatum professus fuerat, Regino scriptis prodit.

3. Idem pariter annus insignis in Gallia fuit inunctione & coronatione Caroli cognomine Simplicis, qui solus ex Regia prosapia supererat, rejecto Odone Comite Parisiensi, qui Franciæ Regis titulum tyrannice sibi vendicarat. Facta igitur Episcoporum Sinodo, simulque frequentibus Franciæ Procerum apud Durocottorum Rhemorum comitiis, ibidem constitutum est, non alium posse legitimum esse Francorum Regem, quam Ludovici Balbi nuperrimi Regis filium Carolum, quandoquidem Francorum inviolabili lege sancitum erat, quam diutina consuetudo jam inde ab initio Monarchiæ firmarat, non alium posse Regem suscipi, quam quem sanguine proximum prædecessor sibi superstitem reliquisset, proindeque Odonem sine ullo jure, nec alio quam tyrannicæ invasionis titulo potiri regno. Itaque Carolus quatuordecim tantum annorum puer Rex est proclamatus. Quod ut firmius stabiliretur, idem Fulco sedulus tantæ rei promotor, in rei gestæ defensionem literas misit ad Arnulfum Germaniæ Regem, & ad Vidonem Imperatorem, atque ad Romanum Pontificem Formosum iteratas, ut se eorum, quæ Rhemis facta fuerant, approbatores & fautores exhiberent; ut Flodoardus in historia Rhemensis Ecclesiæ sub Fulcone fidem facit. Unde statim ortæ inter Provincias Regni mutuæ dissensiones civiliaque bella, cum Odo ejusque partibus addicti in oppositum armis contenderent.

4. Deficiente, aut ad inertiam prolapsa Caroli Magni progenie, innumeris cladibus conflictata est Italia per Saracenorum grassationes, quibus accessit tyrannorum ambitio pro Italiæ regno, & Imperii corona mutuo contendentium, ad ultimum populorum diversas in partes divisorum exitium & internecionem, & quod caput malorum est, nefarii scelestique Pontifices scortis in illorum temporum historia famosissimis palam addicti, omnia ex illarum arbitrio gerebant. Stephanus alii VI. recensitus, aliis vero Papa VII. odio exitiali adversus præcessorem Formosum Pontificem furens, ejus e tumulo erutum cadaver ad se in Episcoporum consessum adductum pronunciato degradationis judicio, Pontificalibus indui jussit ornamentis, quibus illum feralibus verbis & execrabili violentia sensim expoliavit: & sic demundarum cadaver sectis pollicibus & indicibus amputatis, in Tibe-

Tiberim trahi & projici fecit. Nec satis habuit cætera omnia Formosi acta rescindere, sed eodem maligaantium consilio & decreto sub gravibus pœnis edixit, ut quotquot Ecclesiasticos Ordines ab illo, aut illis, quos Formosus Episcopus consecrarat, suscepissent, se iterum ordinandos præsentarent. Hæc tam nefaria contigere ann. 896. Joannes deinde nonus longe moderatior Pontifex acta & sancita ab hoc Romano Concilio reprobavit, Formosique memoriam honorifice restituit, in Ravennatensi Synodo, anno, ut scribit Sigonius, 898 ut autem asserit Baronius, anno 904. Successit post hæc Sergius Papa tertius, pati cum Stephano VII. impietate insignis, a quo damnatum Romæ fuit istud Ravennæ initum Concilium, instauratum vero, quod sub Stephano præcesserat Romanum. Refugit animus alia commemorare vel cogitatu horrenda, quæ a gravibus istius sæculi Scriptoribus Luitprando Cremonensi Episcopo, a Reginone Abbate, aliisque teferuntur; quæque fuse prosequitur Baronius in Annalibus suis, Carolus Sigonius de Regno Italiæ, & alii.

5. Omni sublimior laude Annalium conditor, Baronius, atque Genebrardus dignissimus Aquarum sextiarum Archiepiscopus, vir in omni literatura profundissime versatus, hæc & alia, quæ sciens prætermitto, conscribentes, sapienter admonent, nihil causæ esse, cur Ecclesiæ Romanæ vitio verti possit hujusmodi Pontificum promotio, morumque perversitas. Non enim libera vel canonica Romani Cleri electione, (ut ante fieri consuetum fuerat) sed intrusione Principum nefariorum Romanam Ecclesiam, quamvis invitam, diti tyrannide opprimentium, Apostolicum solium isti conscenderant. Hi fuerunt in primis Principes Italici, qui suprema usurpata Romæ dominatione, & Italiam pro suo regentes arbitrio, abolitis electionum canonicarum formis, ambitiosos Prælatos, altiore pretio & infamibus obsequiis & pollicitationibus licitantes, ad Romanam sedem promovebant: cæterasque Ecclesiæ dignitates venales habebant: quorum postmodo vestigiis instiтere plerique Germanorum Reges ac Imperatores. Nihil est igitur, quod miremur, si his pravis artibus provecti Pontifices prave rurpiterque vixere. Sane alioqui nulla toro Orbe Ecclesia, tot illustres Pontifices publicaque veneratione colendos in cœlum transmisit, ut Romana.

6. Jam inde superstite adhuc & Imperante Carolo Crasso, cum liberis careret, duo quidam præcipui Italiæ Dynastæ, Vido Dux Spoletinus, & Berengarius Forojulii & Veronæ Dux, divisa in factiones Italia, regnum Italiæ Romanumque Imperium, ut paulo ante dictum est, certatim ambiebant: obtinueruntque ab Adriano Papa secundo decretum, ut defuncto sine liberis Carolo, regnum Italiæ Romanumque Imperium, non aliis, nisi alicui Italiæ Principi deferretur. Accepto demum de morte Caroli nuntio, ut scribit Luitprandus lib. 1. cap. 6. Guido certus de Pontificis Formosi propenso in se animo Romam convolavit, ab eoque acceptis omnibus Imperii insignibus inunctus est Imperator, anno Redemptoris octingentesimo nonagesimo secundo; quod probat Baronius ipsis Formosi ad Fulconem Rhemensem literis, quarum meminit Flodoardus lib.4. hist. Rhem. cap.2. At vero Berengarius Vidonis æmulus ante triennium ipso, quo decesserat Carolus Crassus anno 888. se Italiæ Regem proclamari fecerat, & in Ticinensi civitate ab Anselmo Mediolani Archiepiscopo pro Rege inungi. Stephanus enim sextus, quo Romana in sede constituto, Carolus Crassus mortem obiit, tot populorum & Principum in diversa distractis studiis refugerat se implicare, Germanorum, Francorum & Italorum. Carolus Crassus, ad quem devolutum fuerat & Romanum Imperium & Franciæ regnum, Ludovici Germaniæ Regis filius, Imperii Coronam Romæ de manibus Joannis Papæ octavi sumpserat anno 881. sed multis a Normannorum gente cladibus acceptis, corpore animoque infirmus, omnisque agnitus regiminis incapax, ab omnibus etiam domesticis famulis desertus, utraque infelicissimus Princeps Corona excidit. Franci enim illo abdicato Eudonem Comitem sibi Regem præfecerunt. Germani vero Proceres communi assensu Arnulfum Carinthiæ Ducem Carolomanni ex Magni Caroli progenie Principis illegitimum ac nothum filium, Germanorum Regem proclamaverunt, a quo deinceps Carolus Crassus, proh regnorum indignissimas vices! victum precarium habuit. Anno demum 896. Arnulfus injurias, quibus Formosus Pontifex a Romanis vexabatur, ulturus, copioso succinctus exercitu, Romam accessit, uxoremque Vidonis Imperatoris, quæ Romanam civitatem præsidio continebat, inde coegit excedere, ut scribit Regino: multosque Romanorum Principes decollari præcepit: ex quibus facile conjicitur, graves illas, quibus Formosus a Romanis affligebatur vexationes, non aliunde quam ex ingrati & ab eodem Pontifice coronati Vidonis factione processisse, Romam, aliasque ditiones eidem per vim subtrahentis, quibus olim Francorum Reges Romanam Ecclesiam locupletarant. Itaque viventibus etiam nunc Vidone, ejusque filio Lamberto, quos Formosus Imperatores inauguraverat, idem Pontifex Arnulfum in Petri Apostoli æde corona Imperiali decoravit eodem Christi anno 896. quo desinente, ipse Formosus e vita discessit.

7. Nec vero silendus est ridiculus eventus, cujus occasione in Arnulfi potestatem Roma venerat. Dum Germani obsessam urbem impugnabant, lepusculus militum clamore territus urbem versus fugere cœpit, quem militum manus per ludum insequuta est, altera vero manus fugienti bestiæ in occursum veniens ejus cursum intercludere conabatur; perstrepebat undique militum obsidentium clamor, quo etiam

etiam Romani de muro spectantes perterrefacti sunt, cumque lepusculum non viderent, existimarunt ab hostibus impressionem muris imminere, cujus formidine murum incustoditum suo abscessu reliquerunt. Hac re conspecta, Germani locum sibi datum aggrediendæ urbis rati, subito sarcinas muro admoverunt, eisque ad justam altitudinem coacervatis, extemplo alii muros conscenderunt, alii portam ariete perfregerunt, & urbe potiti sunt: qua occupata Arnulfus Sergianos Formoso Pontifici infensos interemit. Sergius vero fuga sibi consuluit. Sicque factum est, ut Martis illa civitas per meticulosum lepusculum expugnata sit, quæ quondam per anseres Capitolii servata fuerat: adeo nonnumquam ex levissimis eventibus maxima rerum momenta dependent. Arnulfus inde digressus, conspirantibus per æmulationem Imperii adversus eum quantumvis alioqui inter sese mutuo infensis Lamberti & Berengarii factionibus, ex Italia trans Alpes evasit.

8. Inter hæc, Italia suorum factionibus foedissime lacerabatur. Mortuis Vidone ejusque filio Lamberto Spoleti Ducibus, in eorum adversarium Berengarium Forojulii Ducem devolutus est Italiæ Principatus, qui tamen non fuit ipsi diuturnus, res novas adversus eum moliente Adelberto Tusciæ (ut eum vocat Luitprandus) Marchione, qui ex Transalpina Provincia Ludovicum spe Italiæ potiundæ excivit. Erat hic Ludovicus Bosonis Arelatensis Regis & Hermingardis filius, qui fuso fugatoque Berengario, à Stephano Papa septimo Romæ donatus est Imperii corona, Salvatoris anno 901. Cæterum vix Imperii sui exacto triennio, proditus ab eodem, qui vocarat Adelberto, in manus cecidit Berengarii, qui eum oculis & Imperio privavit. Nec tamen hoc sublato rivali quiete frui licuit Berengario; Adelbertus enim Eporediæ Marchio, quæ nunc Inurea dicitur in partibus Longobardiæ, cum aliis Italiæ Principibus Berengarium pertæsis, Rodulfum Burgundiæ Regem ad Italiæ regnum capessendum accersivit. Quibus ille acquiescens novum regnum felicibus auspiciis exorsus est, acie fusis Berengarii copiis, qui haud multo post Veronæ per insidias est interemptus: filiam habuit Ghiselem, cum qua inito matrimonio Adelbertus prædictus Eporediensis Berengarium secundum progenuit, qui regno postmodum Italiæ potitus est.

9. Mortuo Berengario, Rudolfus, quasi fato Italiæ Regibus illigato, eadem facilitate ac inconstantia, qua fuerat expetitus, mox repulsus est, inclinantibus ad Hugonem Provinciæ Comitem Italorum animis: qui adventans in Italiam Rudolfum in fugam compulit anno 926. annisque viginti sceptrum tenuit. Marosia illustrissima meretricum Romam tunc temporis tyrannide premebat, duobus potentissimis freta filiis, Joanne, quem ex Sergio Papa tertio enixa fuerat, qui matris opera factus Romanus deinde Pontifex fuit, ejus nominis undecimus; & Alberico, quem eadem Adelberto Tusciæ Marchioni pepererat. Cum Marosia Hugo nuptias fecit, ex eaque dotalem Romæ vicinarumque arcium Principatum recepit; sed mox orta Hugonem inter & privignum Albericum simultate, Roma ejectus Hugo Lotharium filium in regni societatem excivit.

10 Berengarius secundus Adelberti Eporediensis filius, Berengarii primi ex matre sua Ghisela nepos, cum res novas adversus Hugonem & Lotharium moliretur, adactus in fugam ad Othonem Germaniæ Regem se recepit anno 939. sed reversis in ejus gratiam Italorum studiis, in Italiam remeavit. Annoque 945. ita cum Hugone convenit, ut hic cum Lothario filio, Regis nuncupatione contentus, regimen omne Berengario permitteret. Hinc Hugo in Provinciam est regressus, relicto in Italia Lothario filio, cui pridem nupserat Adelais Rudolfi Burgundiæ Regis filia. Moritur demum Lotharius, quo morte sublato Berengarius Regis Italiæ titulum sumpsit anno 950. una cum Adelberto filio, cui cum Adelaidem Lotharii viduam dare uxorem vellet; illa Othonem Germaniæ Regem in Italiam evocavit, eique an. 951. nupsit. Berengarius viribus longe impar Italiæ regnum precario ab Othone obtinuit, regnaritque annos circiter duodecim, donec Itali ejus tyrannide oppressi ad Othonem denuo confugere, qui accitus secundam in Italiam instituit profectionem, & ab Joanne duodecimo Pontifice Alberici filio coronam sumpsit Imperii anno 962. Berengariumque in Bavariam abduxit: qui anno Domini 966. diem clausit extremum. Duravit istud Italicum regnum atrocissimis civilibus bellis foedum, & immanibus crudelitatibus & perfidiis insigne, annos ad Othonis usque Imperium duos & septuaginta.

11. In Oriente vero, primis hujus sæculi annis, gravis est orta concertatio ob quartum Leonis Imperatoris, cui Philosopho nomen, matrimonium; qui ante aliquot annos edictum promulgaverat canonicis poenis subjiciens, quicunque ad tertias nuptias convolarent, maxime cum Neocæsareenses canones 3. & 7. bigamos ad poenitentiam adigant, & Sacerdotes horum conviviis nuptialibus interesse prohibeant. His astipulantur Basilius epist. ad Amphilochium can. 40. ipse tamen Leo, cum ex tribus pristinis conjugiis liberos nullos sustulisset, quartum cum Zoe contraxit: Quia vero Nicolaus Patriarcha cognomento Mysticus has nuptias benedicere recusavit, & qui benedixerat, Sacerdotem Ordine deposuit, & perdiu rogatur ab Imperatore, ipsum tamen aditu Ecclesiæ prohibuit: ideo a Leone in monasterium relegatus est, cujus loco suffragiis Cleri sublectus est Euthymius, qui fuerat depositi Nicolai Syncellus. Hanc fusius prosequitur historiam Curopalates. Ex Zoe vero filium Leo suscepit Constantinum Porphyrogenitum, quem habuit Imperii successorem.

12. An.

12. Anno 905. virtute Adelfonsi Galæciæ Regis, cognomento Magni, res Christiana magnopere aucta est, ingenti Arabum fuso exercitu, duceque ipsorum Alcainan in acie occiso, ut refert Ambrosius Morales Chron. Hispan. lib. 15. cap. 28. qui idem c. 30. ejusdem Adelfonsi factum æterna dignum laude scribit. Cum enim primogenitum ejus Garsiam longævi paterni regni tædium cepisset, adjuvantibus fratribus conspiraret in patrem, Adelfonsus bello strenuus & justitia suæ causæ subnixus, maluit tamen jure omni cedere, quam pro tuendo jure suo rem Christianam & publicam pacem discrimini per bella civilia objicere; qua occasione res infidelium admodum invaluisset. Licet vero se magnum victoriis de infideli gente relatis exhibuisset, major tamen & maximus censendus est, cum seipsum superans sponte filio cessit, & sub filio Rege nobiles alias de Saracenis victorias diversis præliis reportavit.

13. In Germania, ineunte decimo sæculo, moritur ultimus pediculari morbo ex Caroli Magni stirpe Imperator Arnulfus. Hujus vero filius Ludovicus Procerum consensu anno 900. Germaniæ Regnum capessivit: idque annos duodecim tenuit, sed Imperii coronam non sumpsit, neque titulum habuit: in ipsoque obeunte, anno 911. Carolorum progenies in Germania extincta est. Conradus ejus loco Dux Franconiæ in Regnum Germaniæ subrogatur. Qui proximus morti cum annis septem regnasset, Primoribus mandavit, ne alium sibi successorem eligerent, quam Henricum Othonis, Ducis Saxoniæ filium, qui ex Vittichindi Saxonum Regis, quem Carolus Magnus acie superatum ad Christianam fidem perduxerat, stirpe ortum ducebat. Itaque Henricus ab aucupii studio cognomine Auceps ann. 919. regnum iniit insignibus de Hunnis Germaniam vastantibus victoriis relatis.

14. Henricum ex hac luce subtractum anno 936. Otho filius ejus excepit, regnavitque annis 37. & re & appellatione Magnus. Slavos seu Bohemos perdomuit, Belgas & Lotharingos preliis attrivit, Ludovicum Francorum Occidentalium Regem victum in fugam adegit, eaque victoria Lotharingiam suæ asseruit potestati. Profectus deinde in Italiam Adelaidis accitu, quam Berengarius in ultimas redegerat angustias, & hanc sibi conjugem sociavit, & Berengarium a se victum, captum abduxit, insigniaque Imperii ab Joanne duodecimo Pontifice recepit, anno 962. Italos denuo rebellantes cum Adelberto Berengarii filio acie fudit. Ulteriusque progressus in Calabriam & Apuliam bellum movit, Græcosque exinde expulit, annoque demum 973. morte obivit. Hujus filius Imperiique successor Ottho secundus disparem patri fortunam habuit, anno enim 982. adversus Græcos Saracenorum auxilio Apuliam & Calabriam repetentes infelicissime dimicavit, cæsis ad internecionem copiis suis, ipseque clam dilapsus vix hostium manus effugit: qua ex clade tantum mœrorem cepit, ut anno 983. Romæ languore extinctus sit. Hujus uxor Theophania Constantini Græcorum Imperatoris filia, ex opposito tantum lætitiæ concepit ex popularium suorum victoria, ut Latinis ea de causa insolentius insultaret, ut Dithmarus lib. 3. prodit.

15. Seculi hujus anno 12. Normanni, qui latrociniis & excursionibus omnem Europam infestaverant, ad postremum sub proprio Duce Rollone, abjecto idolorum cultu, susceptoque Baptismo pacem cum Christiana Religione colere cœperunt. Horum ferocia præcedenti anno validissime repressa retusaque fuerat. Cum enim Autricum Carnutum admotis copiis obsidione premerent, Francorumque exercitus ad Normannorum castra Ricardo & Roberto Ducibus opis ferendæ oppidanis causa consisteret, pium insedit Carnutensibus consilium in extremo discrimine sanctissimæ Deiparæ præsidium implorandi; ejusque quod penes se asservabant Indusium, inter solemnes & publicas preces circumferendi; quæ cum ab eis fierent, tantum pavoris Normannis repente injectum est, ut in fugam se præcipites dederint. Quod cernentes Francorum copiæ horribilem Normannorum confusis ordinibus palantium edidere stragem. Post hæc Franconis Rothomagensium Episcopi sedula opera Rollo cum præcipuis Ducibus suorumque multitudine Christiana sacra suscepit, fœdusque cum Carolo Simplice ictum, concessa Rolloni ejusque successoribus in dominium, sub fidei clientela Regibus Franciæ deinceps præstandæ, amplissima illa Neustriæ provincia, quæ posthac Normannia dicta; & quo strictius utraque gens jungeretur, Gislam Carolus filiam suam Rolloni nuptu collocavit. Hæc Dudo lib. 2. & Floriacense Chronicum, aliique illorum temporum Scriptores memoriæ prodiderunt.

15. Carolo Regi sua, quæ ei peperit nomen, simplicitas multum obfuit. Cum enim Haganonem mediæ sortis hominem ad summam potentiam evectum, interioribus consiliis adhiberet, ea res æmulationem Procerum excitavit, fecitque rebelles: hoc inter præcipui eminebant Robertus Andium Dux equitum regni Præfectus, & frater Eudonis illius, qui medius inter Carolos duos Crassum & Simplicem in Francia regnarat. Alter erat Heribertus immensæ ambitionis Veromanduorum Comes, cujus sororem Robertus duxerat. Horum conspiratione Robertus Carolo abdicato Rex eligitur, eductis partium copiis in Suessionibus acriter dimicatur: quo prælio Robertus perimitur, suos tamen relinquens victores anno 925. Haud multò pòst ab iisdem Proceribus, quasi ad vacuum Regni solium, accersitus Rodulfus Burgundiæ Dux. Heribertus vero specie conciliande pacis,

pacis, credulum nimis Carolum, nihilque suspicantem mali, Peronam abducit in arctam custodiam, in qua Rex infelix vita decessit, anno 929.

17. Accepta Caroli Regis captivitate uxor ejus Eadgina, Alstani Regis Anglorum filia, cum filio, quem ex Carolo susceperat, ad patrem in Angliam profugerat: ibique hæsit, quandiu Rodulfus Burgundus in Francia regnavit. Hunc Rodulfum Uspergensis Abbas erroneè confundit cum altero Rodulfo Burgundo, qui tempore præcessit, qui Rex Italię fuit, quem Hugo Italiæ regno depulit, & cujus filiam Adelaidem filio suo Lothario in matrimonium dedit. Iste porrò, qui Francis regnavit Rodulfus, patre Ricardo natus, Roberti ejus gener fuit quem paulò antè vidimus in prælio contra Carolum Regem apud Suessiones cecidisse: ejus quippe filiam Emmam Hugonis Magni, e quo postea ortum duxit Capetiorum Regia familia, sororem sibi matrimonio sociaverat. Hic igitur Hugonis sororis & Heriberti factione in Franciæ regnum accitus è Burgundia Rodulfus regnum iniit ann. 923. Normannos in Aquitania grassantes magna strage profligavit; suumque regnum ad annum, quo mortuus est, 936. prorogavit. Quo eodem Henricus Auceps in Germania decessit. Eodem pariter anno ab Hugone revocatus est ex Anglia, ut regnum Franciæ capesseret, Caroli Simplicis filius Ludovicus, inde nomen Transmarini sortitus. Hic Lotharingiam, quam desperatis rebus suis Carolus ejus pater Henrico Germaniæ Regi cesserat, armis repetens; ab Othone Henrici filio depellitur anno 939. cum quo Hugo iterum rebellis belli societatem inierat, ducta in matrimonium Othonis Germaniæ Regis sorore.

18. Heribertus, ne quisquam se invito in Franciæ Regem inauguraretur, rem molitus est indignissimam, quam Flodoardus, qui eodem vixit tempore, Rhemensis Ecclesiæ Presbyter, prolixiùs refert in ejusdem Ecclesiæ Rhemensis Chronico libr. 4. Convenit cum Seulfo Rhemensi Episcopo, ut suus filius adhuc infans Rhemensi prę̨ficeretur Ecclesiæ, in qua liquor asservatur, quo liniri solent Franciæ Reges. Sed ministri Comitis præ moræ longioris impatientia Seulfum veneno propinato necaverunt: eoque patrato scelere puer Heriberti necdum quinquennis, Rhemensis eligitur Episcopus: quale monstrum necdum fuerat in Ecclesia visum. Rodulfus Rex ne à se alienum haberet Heribertum, hanc electionem ratam habuit: quodque deterius est, Joannes X. innumeris flagitiis infamis eamdem sua approbatione firmavit, & Ebboni Suessionum Præsuli Rhemensis Ecclesiæ curam & ministerium delegavit. Heribertus demum turbarum omnium auctor, quibus Regnum horrendè divexatum fuerat, ex hac vita migravit anno 943.

19. Rex obiit Ludovicus Transmarinus anno 954. dum lupum venatu insequitur, e quo liberius admisso dejectus & lapsu obtritus, Durocortori Rhemorum sepultus est, duobus relictis liberis, Lothario & Carolo. Exactoque inde biennio mortuus est Hugo, cui nomen asciscere Magni & summa potestas, qua plerumque abusus fuerat, & civilis, sed parum Christiana prudentia; & illustres affinitates Regum & summorum Principum, & altissima propaginis nobilitas à Pipino, Herestallo Austrasiæ & Tungrorum Principe ducta, à quo exorta secunda Franciæ Regum progenies, & gloriæ avitæ splendor, ejus quippe avus Robertus Francici exercitus dux adversus Normannos pro Religione & patriæ salute dimicans in acie gloriosè occubuerat anno 867. duobus relictis liberis, Odone, qui post Carolum Crassum Rex electus Francorum multis regnavit annis: & altero Roberto, qui ex Eriberti, quam duxerat sorore, Hugonem istum cognomine Magnum genuerat. Iste verò ex Hoctuide Othonis Imperatoris sorore tres reliquit sibi superstites filios, Hugonem Capetum, qui postmodum ad regale fastigium evectus, tertiæ Regum progeniei auctor fuit; Othonem etiam secundogenitum, & tertium natu Henricum, filiamque Emmam, quæ Ricardo Normanorum Duci nupsit. Eidem Hugoni Magno nomen quoque Abbatis inditum, quia proventus Abbatiarum invadebat.

20. Lotharius in paternum Regnum successit: hic bellum adversus Imperatorem Othonem II. movit, quo Lotharingiam vi subactam Regno Franciæ redintegravit, ipsumque Othonem ex improviso Aquisgrani adortus conjecit in fugam. Quam ignominiam ut aboleret Otho, collecto numerosissimo exercitu Regnum Parisios usque latè populatus; sed iterum victus, & à Lothario fugatus est. Ad colloquium cum Othone Lotharius venit, quo Lotharius rametsi victor Lotharingiam victoriarum suarum fructum & præmium remisit Othoni: hic verò eidem Provinciæ Carolum Lotharii fratrem præfecit: qua socorda Lotharius Principum & populorum animos a se alienos fecit, sibique contemptum asciscit omnium. Mortuo patre Lothario, filius Ludovicus in Regnum suffectus est, qui brevi Regno vitaque functus, nulla relicta prole sepultus est Compendii anno 987. Solus ex stirpe Caroli Magni supererat Carolus Lotharingiæ Dux, cui jure successionis utpote secundo Ludovici Transmarini filio & Lotharii fratri sceptrum Francicum debebatur; sed hujus cunctario ac inertia, odiumque multorum quod incurrerat, dum spreta Francia Germanorum partes sectabatur; & aliunde Capeti strenua diligentia sibi Regnum asciscentis id tandem effecerunt, ut abjecto Carolo, Regnum Franciæ Principum populorumque suffragiis & comitiis Hugoni Capeto delatum triburumque fuerit. Carolus tamen sciùs quàm decuerat

arma

arma movit, & quamvis Laudunum magni tunc momenti urbem armis invaserit, & obsidentem Hugonem eruptione facta depulerit, castrisque exutum in fugam egerit, atque exinde Durocottorum Rhemorum proditione Adelgarii Presbyteri occupaverit, eaque in urbe Arnulfum Episcopum constituerit Lotharii fratris sui ex concubina filium, Alberone Rhemensium Episcopo capto & Laudunum abducto, ubi paulò post in vinculis mortuus est. Hugo novis contractis copiis Carolum Lauduno cum uxore inclusum proditione, ut ferunt, Ascelini Episcopi occupata noctu civitate, in suam redegit potestatem, transmissumque Aurelianos Carolum turri inclusit, in qua diem egit extremum. Idemque operam dedit Hugo, ut Arnulfus Rhemensis in Concilio Episcoporum apud Rhemos coacto, sede illa deturbaretur, eumque Aurelianis in custodia tribus annis detinuit: atque Gerbertum filii sui Roberti præceptorem eidem Ecclesiæ præfecit anno 992. Cæterùm Joannes Papa XV. Episcopis omnibus, qui id fecerant, sacris interdixit: summoque Gerbetto Arnulfum pristinam ad sedem revocavit, ut scribit Aimoinus. Illa depulsus sede Gerbertus in Germaniam ad Othonem tertium commigravit, à quo creatus est Ravennæ Archiepiscopus, approbante Gregorio V. Pontifice. Cui deinde vita functo proximè in Romana & Apostolica sede successit idem Gerbertus, mutato in Sylvestrum secundum nomine, anno 999.

21. Rex Hugo primarias dignitates Regni à suis majoribus possessas utpote Regibus ipsis formidandas & insidiosas abolevit, Ducum Franciæ, & Comitum Parisiensium; quod idem fecerant Carolini Reges de Majorum seu Præfectorum Palatii officio. Ut verò Proceres Regni sibi conciliaret, passurus alioqui adversarios, iis præfecturas indulsit, quas summo jure sub titulo Ducum, aut Comitum, & gererent, & ad posteros hæreditaria successione transmitterent, uno duntaxat Regiæ fidei, & clientelæ nomine Regibus devincti. Hinc orti Britanniæ, Burgundiæ, & Aquitaniæ Duces, Comitesque Flandrensis, Tolosanus, Andegavensis, Campaniæ. Sed divina Providentia factum videmus, ut hæ Provinciæ, quæ distractæ adversus Regnum plerumque conspiraverant, in unum Monarchiæ corpus coaluerint. Calamitatibus etiam præcedentium Regum cautior factus, qui ad nutum Procerum instituebantur & destituebantur, Regnum non tantùm sibi, sed etiam primogenito suo Roberto asserere voluit, quum ipsum se vivo vegetoque additis etiam & Magnatum & popularium suffragiis comitiisque, in Regni societatem & insignia ann. 988. assumpsit: obiitque ann. 997. Robertus Princeps fuit eximia pietate, prudentia & scientia præditus. Initio quidem labem aliquam vitæ suæ aspersit, contractis cum Berta incestis nuptiis, sed his Gregorii V. Pontificis interdicto diremptis, Constantiam duxit Gullelmi Provinciæ Comitis filiam, corpore speciosam, sed animo audacem, & ultra modum ambitiosam: quæ viri sapientissimi patientiam indesinenter exercuit, eo usque, ut regimen ipsa sibi adsciceret, invidiaque flagraret, si Rex alterius cujusquam consilio uteretur: quâ de causa Ugonem Bellovacensem, prudentissimum consiliarium, cujus fidei & consiliis Rex acquiescebat, à sicariis in venatu sub ipsius Regis oculis jussit trucidari, nulla sequuta sceleris pœna vel patrati, vel jussi, Rege mira patientia pacem à muliere implacabili, factiosa, & ad extrema quæque parata, redimente.

22. Eodem hoc sæculo exortus est Cluniacensis Ordo, ex quo velut alveari fœcundissimo Monachorum multa examina per Galliam Italiam, Germaniam, & Hispaniam se propagarunt, & primum Benedictinorum fervorem ac spiritum, passim remissum & tepescentem, denuò accenderunt ac instaurarunt. Præclaro instituto dedit exordium Berno, ex potentissimo Comite Monachus, deinde Abbas Gigniacensis, qui in regione Burgundiæ & agro Matisconensi ex bonis aviæ suæ Comitissæ Monasterium extruxit, in quod multos Monachos reformationis studiosos collegit & excoluit. Bernoni successit Abbas Odo, Odoni Heimardus, huic Majolus, quem sequutus est Odilo, egregia omnes sanctitate conspicui. Berno ad Deum migravit anno 912.

23. Sarmatæ Sclavorum gens, quæ nunc Polonia dicitur, ab idolorum cultu Christianam ad fidem felici conversione traducta est ann. 965. etiamsi olim Christi Evangelium ad Sarmatas penetrasse scribat Tertullianus contra Judæos, sed iisdem ad pristinam idololatriam reversis Christiana jampridem religio apud illos desierat. Hoc verò sæculo Meisscongentis illius Dux, ut perhibent Dithmarus lib. 4. & Chromerus lib. 3. in matrimonium duxit Dabravam seu Dobberam Boleslai primi Bohemorum Ducis filiam, ea lege, ut Christianus fieret. Quod fideliter præstitit, idemque à subditis præstari studiosè curavit. Missisque ad Joannem Papam XIII. oratoribus id obtinuit, ut in eam regionem mitteretur Legatus à latere Negiduas Tusculanus Episcopus, qui omnia perfectè stabilivit, diversosque erexit Episcopatus.

24. In Hispaniis Arabica persecutio diversos Martyres fecit, inter quos eminent Eugenia, & Pelagius: uterque Cordubæ passi sub Imperio Regis Habdarthagman, qui sibi titulum Amomiramolim, hoc est *Regis credentium*, sumpserat. Acta Eugeniæ intercciderunt. Æterna memoria dignissimum est Pelagii Martyrium; hic puer annorum duntaxat tredecim in Gallia natus, cum ab Ermoigio Episcopo à Saracenis capto, cujus sobrinus erat, obses datus, & Cordubam adductus esset elegantis formæ, ab Habdarrhagman Rege de turpitudine simul & fidei abnegatione frustrà tentatus, ab excandescente tyranno dirissimis est addictus suppliciis: &

Dd poft

post ambas manus ferro amputatas, reliquo corpore gladiis crudeliter concisus, gloriosum Martyrium Christum jugiter reclamans consummavit. Quo eodem sæculo Ramirus Legionensis Rex insignem de Saracenis victoriam reportavit ann. 938. ut Ambrosius Morales lib. 14. Chron. Hispan. testatum reliquit. Conspirantes Saracenorum Reges ex universa Hispania & ex Africa formidabilem eduxerant exercitum centum quinquaginta millium peditum, & equitum quinquaginta millium, in Christianorum excidium. At isti, præmissis jejuniis & assiduis ad Deum supplicationibus, ductore Ramiro, hostibus occurrunt Christiani, qui prævios sibi Cœli Angelos sub forma equitum vident, certum futuræ victoriæ præsagium, commissoque prælio cæduntur ab ipsis octoginta Saracenorum millia, Regem Cæsar-Augustæ & Celtiberiæ nomine Abenam captivum abducunt, Rex verò Cordubæ & Andalusiæ Habdarragman vix equi pernicitate elapsus est, reliqui omnes fuga dispersi.

25. Hoc sæculo fœdissimas Ecclesiæ maculas aspersit profligatissima innumerorum Episcoporum vita, nec tantùm Romanorum Pontificum, sed & aliorum diversis locis. Romanus Orientis Imperator, cum tres haberet liberos, priores quidem duos insignibus Imperii decoravit, tertium autem nomine Theophylactum, à Patriarcha tonsum, Clericali professioni addixit, & Syncelli dignitate auxit, quæ secunda erat à Patriarchali. Defunctoque Constantinopolis Patriarcha Stephano, ejus loco suffectus est Theophylactus annum agens ætatis 16. dato ei adjutore Tryphone; quo tandem subducto, Theophylactus consecratus est ætatis ann. 25. Nemo turpiùs illo vixit, tanta morum infamia, ut eorum fœditatem exprimere nefas esse scribat Curopalates. De cæteris autem ejusdem nequitiis hæc idem historicus testata reliquit, venales palam proposuisse quosvis Ecclesiasticos Ordines, & Episcoporum consecrationes, itemque in sacris & publicis celebritatibus introduxisse cantilenas indecoras, Sathanicas saltationes, effusos risus, indecoras vociferationes, scurrilia spectacula pro matutino Officio & sacris Ecclesiæ Hymnis. Venationibus & popinis ultra omnem modum fuisse addictum: equorum verò amore sic insanivisse, ut supra duo millia equorum aleret, undequaque magnisque expensis conquisitorum, illisque alendis non fœnum aut hordeum, sed pinorum fructus & amygdala & pistacia: prætereaque caricas, dactylos selectas molliores que uvas passas odoratissimo vino miscuisse in equorum cibos, adhibito etiam croco, cinnamomo, balsamo, aliisque aromatis. Denique dum temerè equitat, ad murum quendam illisus sanguinem ex ore exspuit, & biennium morbo affectus in hydropisim, quæ ultimum illi attulit exitium, incidit. Contigit aliquando, cum Feria quinta magnæ hebdomadis sacra Officia in Pontificali Ecclesia perageret, præfectum stabuli ad aurem illi publicas pronuncianti preces jucundissimum nuncium significasse, Phorbantem equam peperisse: quo accepto ille quanta potuit celeritate cœptam orationem concidit & absolvit, & protinus in stabulum abscessit, visoque exploratoque pullo, rediit ad interruptum Officium.

29. Manasses Arelatensis Archiepiscopus sua non contentus Ecclesia, fretus gratia & affinitate Hugonis Italiæ Regis, Episcopatus quinque Ecclesiarum Mantuæ, Veronæ, Tridenti, & ad postremum Mediolani contra fas sibi vendicavit. Cujus Archiepiscopatus obtinendi gratia in partes transiit Berengarii. Adeò infida est malorum societas. Hæc prodit Luitprandus.

27. Jam inde à Pontificatu Formosi Romana Ecclesia innumeris flagitiis & perturbationibus concussa fuit, quarum nonnulla superiùs facta mentio; Joannem X. Theodora amasium, eadem impudicissima meretrix, quæ Romam suæ tyrannidi subjecerat, quò ejus amore potiretur, ex Ravennatensi Archiepiscopatu in Romanam sedem potenti sua factione transtulit ann. 912. sed qui per infamem Theodoram amasiam suam Pontificatum inierat, per Marosiam atque impudicam Theodoræ filiam, ejusque maritum Vidonem, Tusciæ dominantem, & dejectus sede, & in carcerem trusus, occiso quoque ante ejus oculos fratre Petro, ipse paulo post in carcere periit. Interjectoque brevi Leonis VI. & Stephani VIII. Pontificatu, ab eodem Vidone ejusque conjuge Marosia intrusus in sedem Apostolicam fuit ann. 931. Joannes XI. Sergii infamissimi Papæ tertii ex dicta pellice Marosia nothus filius, ut referunt Luitprandus, Flodoardus, & alii; ex quo colligit Baronius, fuisse hunc Joannem provectum juvenili ætate ad Apostolicam sedem, quippe cujus mater adhuc amoribus apta esset, & pulchritudine florens.

28. Post Agapiti II. Papæ laudabilis exitum, Romanam invasit Sedem Octavianus Alberici illius, quem Marosia ex Adalberto Tusciæ Marchione genuerat, filius, petulans juvenis, qui vix 18. agebat ætatis annum, quando Romanum Pontificatum iniit: sibi ille sumpsit Joannis XII. nomen, ob memoriam patrui sui Joannis Papæ XI. Ab Octaviano Joanne Otho Germanorum I. Imperator in Italiam profectus ann. 962. Imperii coronam Romæ accepit. Sed illo digresso Adelbertum Berengarii filium Romam evocavit. Contra quos reversus Otho, cum exercitum fugatis ambobus, conventum Episcoporum Romæ celebravit, quo citatus Joannes loco vadimonii adversus omnes, qui convenerant, decretum excommunicationis transmisit: Illi nihilosecius crimina Joanni objecta judiciario processu discutiunt, & ipsum Pontificatu abdicant, Leonemque dictum octavum ejus loco sufficiunt, Chr. 963. anno. Leo verò in eodem conventu præsente & acceptante Imperatore decretum edidit

edidit à Gratiano relatum, c. in Synodo, dist. 93. quo defertur plena authoritas Othoni, ejusque in regno Italiæ successoribus, eligendi ac nominandi deinceps summum Pontificem; quamcunque verò Papæ electionem à Clero populoque invito Imperatore factam pronunciat irritam, & qui sic elegerint, excommunicatione percellit: sancit præterea, cujuscunque alterius Episcopi electionem & ordinationem habendam esse pro inani & invalida, nisi ex consensu prædictorum Othonis & successorum, quibus jus attribuit consensus & investituræ necessariæ, dum pretium nullum interveniat. Dici non potest, quantas schismatum & bellorum clades schismaticum istud decretum invexerit. Joannes, soluto illo conventu, & Othone absente, Romam ex improviso regreditur, novamque cogit Synodum, qua prioris acta decretaque omnia abrogantur, Leo deponitur, & urbe profugus ad Othonem refugit. Joannes testitutus suppliciis sævit in quoscunque potest apprehendere, adversarios, in quibus Joannem Cardinalem Diaconum linguæ, narium, duorumque digitorum abscissione mulctat. Horum accepto nuncio sine mora Otho Romam advolat. Sub his Joannes morbo decumbit, & moritur ann. 964. & in illius vicem Romanus Clerus & populus Benedictum VIII. eligunt. Haud multò post Imperator Romam obsidione premit, & expugnata urbe conventum alterum cogit, cujus decreto Benedictus & deponitur, & omnibus sacris exautoratur: Leo verò in solio constituitur Apostolico. His peractis Otho in Saxoniam remeat, captivum abducens Benedictum, qui tandem in eo exilio interiit: hæc tradunt Rhegino, Luitprandus & Dithmarus.

29. Otho II. post patrem Othonem Magnum imperavit annos novemdecim, septemque menses, obiitque ann. 983. cui filius ejus Otho III. in regnum Germaniæ successit. Eum Joannes Papa XV. adversus tyrannidem Crescentii Numentani, qui sub titulo Romani Consulis arcem S. Angeli occupaverat, reliquamque urbem dominatione premebat, in auxilium accersivit. Quod ut præstaret Otho, in Italiam advenavit; cumque Ravennæ aliquantisper consisteret, mortuo ejus urbis Archiepiscopo, Gerbertum in eam sedem subrogavit, olim Rhemensem Archiepiscopum. Inde Romam cum exercitu proficiscitur, quo tempore mortuo Joanne Pontifice, in ejus solium promotus est Gregorius V. natione Germanus, à quo ille Imperatoris titulum & coronam accepit, an. 990. Crescentium verò in munitione inexpugnabili se continentem, juramenti fide promissa vita, inde eduxisse teferunt Petrus Damiani, & Leo Ostiensis; sed violata fide, capitis truncatione Othonem supplicium de illo sumpsisse. Cujus perfidiæ expiandæ causa, ex præscripto S. Romualdi, quem ipse Classensi Monasterio apud Ravennam præfecerat, nudis pedibus ad Garganum Apuliæ montem, templo & miraculis S. Michaelis celebrem, peregrinatus est, & tota Quadragesima Classensi Monasterio inclusus rigidam pœnitentiam egit.

30. Anno Chr. 996. Gregorius V. & Imperator Otho tertius, ambo consanguinitate juncti, animum adjecerunt ad convocandum Romæ Concilium, cujus acta interciderunt. Asserit verò Sigebertus ad an. 1002. Othonem tertium, dum Romæ versaretur, tractasse, quæ ad regni jura pertinent. Res autem Romæ conclusæ tanti momenti, non privata, sed publica declaratione (qualis est indicti Concilii) pertractandæ erant. Porrò cùm nemo dubitaret, translationem Imperii à Græcis ad Germanos ex mera Romani Papæ, qui tunc erat Leo tertius, autoritate dimanasse: inconsultò etiam nihilque tale cogitante, quem ille ad Imperii apicem promovit, Carolo Magno; cùm sit pariter perspicuum, in vim decreti Leonis Papæ octavi fuisse Othoni I. Teutonico Regi ejusque successoribus collatam potestatem Papæ successorem eligendi, quod ita fuisse factum, nemo ambigit, ad usque Othonem tertium. Hic verò cùm nullum haberet filium, nec se habiturum speraret, cui regni Germanici relinqueret successorem; certumque foret vacuo relicto Imperii solio universam Germaniam bellis civilibus ex diversorum Principum studiis & dissidiis laceratum iri; prorsus necesse erat tanti negotii pondus ad Principum Germaniæ comitia referri, cumque tanto essent & sanguinis nexu & patriæ Teutonicæ societate, & animorum concordia conjuncti, Gregorius & Otho; non aliunde quam ex utriusque consensu dimanasse credi potest decretum electionis per comitia Germanica futuri Germanorum Regis, quem Summi Pontificis sequens approbatio constitueret Imperatorem, ipseque statim secutus eventus usu continuo ab Othonis tertii exitu, firmatus insequentibus sæculis, jus istud à suprema Sede profectum extra omnem ambiguitatis aleam collocat. Liquet ex historiis & veterum Romæ Pontificum literis, pertinuisse primùm illam electionem ad Principes universos Imperii Germanici feudatarios, tandemque sæculis posterioribus ad solos septem Electores fuisse restrictam, nimirùm in Concilio Lugdunensi sub Innocentio IV.

31. Quamvis nescio quo infortunio, sæculo isto decimo, tam multi Pontifices & Episcopi ad perditissimam nequitiam deflexerint, mirari satis nemo queat fuisse ferax hoc ipsum sæculum, tam multorum sæcularium Principum præcipuæ sanctitatis plusquam alia sæcula multo feliciora censita. Hoc enim vixere S. Henricus Imperator, qui Othoni tertio datus est successor, S. Eduardus Rex Angliæ, S. Heraldus Rex Daniæ, S. Stephanus Rex Hungariæ, duoque alii Reges, tametsi publico invocandorum Sanctorum albo non adscripti, sanctitate nihilominus & miraculis illustres, Robertus Rex Franciæ, & Adelfonsus Rex Gallæciæ. Sæculum istud Ordini Cluniacensi dedit initium sub Bernone Abbate, cui successit Odo.

32. Inter hujus sæculi scriptores commemorandus est Leo sextus Græcorum Imperator, cui sapientis justè inditum nomen; hujus superest præclara ad Regem Saracenorum de Christianæ fidei veritate epistola, deque Mahumetana impietate, ubi disertis verbis Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere affirmat. Extant ejusdem diversi pii tractatus ac orationes. Rhegino Prumiensis Abbas duos Chronicorum libros scripsit ab adventu Christi ad annum usque 98. Id Opus prosecutus est Anonymus aliquis usque ad an. 967. Radulphus Flaviacensis in Gallia Monachus libros viginti elucubravit in Levit. Commentarios etiam in omnes Pauli Apostoli Epistolas. S. Odo ex Canonico Ecclesiæ S. Martini Turonensis Monachus & Abbas Cluniacensis, deinde Cremonensis Episcopus, vir prudens & eruditus Legatione functus nomine Berengarii Imperatoris ad Constantinum Orientis Imperatorem an. Domini 946. sex historiarum sui temporis libros edidit. Vitichindus monachus Corbejensis eodem sæculo tres de rebus Saxonicis libros contexuit, quibus res gestas Othonum Imperatorum describit. Stephanus Eduensis Episcopus librum scripsit de Sacramento Altaris. Flodoardus Ecclesiæ Rhemensis Presbyter author Chronici ab anno Domini 919. ad annum 966. librorumque quatuor historiarum Ecclesiæ Rhemensis. Eodem floruit sæculo pietate eximius Ratherius Episcopus Veronensis, cujus diversos tractatus Baron. ad an. Chr. 954. commemorat.

Decimum hoc sæculum Conciliis peculiari nota dignis vacat. Idcircò hinc ad Undecimum progrediendum est.

ECCLESIÆ UNDECIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Undecimum sæculum, secundo sui Pontificatus anno Sylvester secundus auspicatus est, Gerbertus antea dictus, qui primùm Rhemensis Ecclesiæ promotus ad solium, indeque à Joanne XV. Pontifice dejectus, Ravennas creatus est Archiepiscopus; quo ex gradu ad summum profectus est Pontificatum, anno 999. in quo mutato nomine, Sylvester secundus dictus est, Romanum moderante Imperium Othone tertio, qui mox anno 1002. mense Januario vacuam Imperii sedem Henrico reliquit, Bavariæ Duci, ejus nominis secundo, ab aucupe Germanorum Rege, sed Imperatorii tituli primo, cui Christiana pietas *Sancti* nomen peperit. Hic virginitatem perpetuam cum uxore Cunegunde servavit, & affinitatem cum Stephano Hungarorum Duce inivit, collocata in matrimonium sorore sua Gisla: cujus hortatu, Stephanus ablegato idolorum cultu, Christiana sacra suscepit: quæ tantis virtutum meritis excoluit, populo quoque suo ad Christi fidem traducto, ut *Sancti* nomen ac venerationem meruerit.

2. Hoc sæculo Normannorum ex Gallia oriundorum, mirifica præfulsit in bello Italico virtus, quæ iisdem amplam & opulentam peperit dominationem Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, quibus partim Græci, partim Saraceni, prout sors armorum tulerat, dominabatur; quos inter bellum atrox exardebat. Saracenis Salernum obsidione prementibus, quadraginta equites Normanni ex Jerosolymitana peregrinatione redeuntes, Salernum habitu peregrino appellunt, anno 1002. & Gaimario urbis defensioni præfecto suam contra infideles operam pollicentur, accepisque ab illo armis & equis, tanta vi irruptionem fecerunt in hostes, ut iis tum peremptis, tum in fugam actis urbem obsidione liberarint. Gaimarus missis ad Normannorum gentem muneribus & Legatis auxiliares copias tam strenuæ gentis deposcit, ad reliquum belli peragendum. Giselbertus Baterius, unus ex Normannorum proceribus, se hujus expeditionis ducem offert, cui se alacres plerique ex eadem gente adjungunt, & Salernitanos Legatos sequuti, una cum aliquot Italicis cohortibus Græcos adoriuntur, qui ante annos triginta Romanis Pontificibus Apuliam, Hydruntum, Calabriam & Campaniam eripuerant. Normanni Italum Ducem Melum sequuti, tribus atrocissimis prælis, numerosissimos ab Imperatore Basilio secundo immissos exercitus Græcorum, magna strage fundunt. Sed quarto demum conflictu, Græcorum astu circumscripti Normanni, ad Cannas Apuliæ oppidum, Romanorum olim ab Annibale inflicta clade insigne, magna strage cæduntur. Melus ordinatis utcumque poterat Apuliæ rebus, ad Henricum Imperatorem iter intendit; ad comparanda adversus Græcos auxilia: qui ipse ingentibus copiis è Germania & Italia collectis in Apuliam contendit, commissaque adversus Græcos acie memorabilem de illis victoriam reportavit, anno 1022. multaque de eis oppida recepit, Normannoque Reinulfo Giselberti, quem supra nominavimus, fratri Aversam cum Comitatus titulo concessit. Ipseque in Germaniam redux, Bambergæ sancto fine quievit, anno 1024. & perpetuum cum Cunegunde conjuge servatum virginitatis florem in cœlum extulit. Hæc quæ superiùs dicta, referuntur ab eorumdem temporum historicis, Leone Ostiensi, Glabro, & aliis.

3. Nec silendum est memorabile Christianæ humilitatis ac mutui obsequii exemplum, inter Henricum Imperatorem & Robertum Franciæ Regem; cùm enim emensa Italia ad amnem Mosam, quo Imperium & Francia disterminantur, accedere pararet; tum Robertus, officii gratia, eundem in locum proficiscitur,

postri-

postridie manè trajicere putabat, atque ex improviso Henricum ad oppositam ripam convenire: hic verò omnem Regis diligentiam antevertit, & vix illucescente diluculo ad oppositam ripam navigavit. Dici non potest, quàm fuerit ille congressus inter magnos Principes animo & omni virtute conjunctissimos mirificus, lætus, & obsequiosus, simul Sacræ Synaxi interfuerunt, simul pranderunt, simul amantissimè de promovendo Dei cultu, de Ecclesię amplificatione, de Christianorum ubique constabilienda pace sermones contulerunt, Rege ubique præcedentiam Imperatori deferente, hoc verò constantissimè recusante, congressusque omnes ad mutuam saltem æqualitatem reducente: In discessu nihil sincerius, nihil amantius excogitari potest, magnificentissima utrinque oblata munera, sed utrinque recusata, paucis exceptis cimeliis, ac munusculis religiosis. Rodolphus Glaber lib. 3. cap. 2.

4. Ut Imperii Germanici plenior notitia elucescat, aliquantò altiùs series resumenda Imperatorum eorum, qui post extinctam Caroli Magni progeniem solium Imperiale occuparunt. Arnulpho Imperatori ejus filius à Principibus Germanis ex eadem Caroli Magni stirpe successor datus est Ludovicus III. anno 900. Sed huic postquam annos duodecim regnum tenuit, sine liberis defuncto subrogavere Principem Saxonem Conradum. Hic sub vitæ suæ exitum sibi designavit successorem Henricum Saxoniæ Ducem, dictum *Aucupem*, ob aucupii studium. Rogati Germaniæ Proceres hanc designationem ratam habuere. Ab hoc Hungari soliti antea Germaniam incursare ac depopulari, perdomiti bello repressique sunt. Henrico Aucupi filius ejus successit Otho ob victorias insignes cognomine Magnus. Qui Romam profectus, acclamatus est Imperator, fuitque à Joanne Papa XII. coronatus. Defunctum Othonem Magnum excepit ipsius & Adelaidis filius Otho II. Hunc pater in Vormatiæ comitiis sibi delegerat successorem ac Germaniæ Regem anno 961. Eundem posteaquam Romam advenit, Imperialibus insignibus & corona redimivit Joannes Papa XIII. Hujus fortuna in bello admodum dispar parentis fuit. Contra Græcos enim, eorumque auxiliares Saracenos illato bello tantam accepit cladem, ut copiæ ipsius omnes internecione deletæ fuerint, ipse autem natando in fuga interceptus, & vix oblato pretio clam dimissus, haud diù post mœrore extinctus est.

5. Othoni patri successit Otho tertius, quem Gregorius quintus natione Saxo Imperatorem Romæ salutavit. Iste recepta de manibus Crescentii Consulis Adriani mole, quam tyrannicè invaserat, contra fidem datam illum morte damnavit, ejusque uxorem sibi matrimonio junxit.

6. Post Othonem III. ad Imperii culmen ascendit Sanctus Henricus Bavariæ Dux, qui Stephanum Hungariæ Regem, data ei in conjugem sorore sua Gisla, ipsum & omnem Hungariam ad fidem Christianam traduxit.

7. Postquam sanctitate insignis Henricus II. morte sua ad superos concessit, legitimis eidem comitiis suffectus est Conradus, ex Vormatiæ Ducibus originem ducens, quem in ætatis primordiis à propriis consanguineis despectum, Burchardus, Vormatiensis Episcopus, quasi adoptivum, in suam curam susceperat, magnaque sedulitate instituerat. Hic annis quatuordecim in Imperio exactis apud Trajectum Frisiæ moritur anno Christi 1039.

8. Hunc filius successor excepit Henricus, electus primùm Germaniæ Rex, qui necdum dictus Imperator Ecclesiam divexare cœpit, atque tyrannicam adversus eam usurpare auctoritatem, qua Ravennatem Archiepiscopum abdicavit an. 1045. Deinde Gregorium sextum Romanum Pontificem solio Apostolico exegit, intruso in eam Sedem Suidgero Bambergensis Ecclesiæ Antistite, qui se Clementem secundum nominavit, à quo unctus & proclamatus est Romæ Imperator una cum conjuge Agnete anno 1046. Istiusmodi Ecclesiæ per laicos opprimendæ licentiam primus sibi asseruerat Imperator Otho, ejus nominis primus, prosperis armorum successibus abutens, longeque dispar Carolo Magno, Francorum Regi, Religione præcipuo, qui suis armis Ecclesiam Romanam mirificè amplificaverat, suoque cultu & observantia quammaximè honestaverat. Prætextus verò exuendi Pontificatu Gregorium sextum, non alius ab Henrico obtendebatur, quàm quia suus consensus non fuerat à sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus electoribus expetitus. Ipse verò Gregorius prævidens horrenda & atrocia bella, neque fortassis unquam desitura schismata, si jus suum tueri vellet, se lubens Pontificio abdicavit, veterem illam Gregorii Nazianzeni moderationem imitatus, se Constantinopolitano throno spontè demittentis.

9. Henricus postquam res Italiæ ad suum composuit arbitrium, metuens, ne per sui absentiam factione aliqua promotio Clementis perturbaretur, Gregorium à se depositum in Germaniam secum abduxit, cui comes adhæsit Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui in ea perfectione Cluniaci in Gallia substitit, ibique monasticum professus est institutum.

10. Mortuo haud multò post Clemente, Henricus Romam misit Poponem Episcopum Brixiensem, ut in Pontificem consecraretur, qui omnium suffragiis receptus, Damasi secundi sibi nomen ascivit. Sed hoc brevi etiam defuncto, ne diutiùs Ecclesia indebito jugo cervicem subjiceret, missa est à Romanis ad Henricum legatio, non ea quidem mente, ut ipse Papam eligeret, sed Romam illum mitteret, quem maximè utilem judicaret, ut ex veteri more à Concilio Cardinalium in ipsa urbe eligeretur & promoveretur. Henricus maximo totius Ecclesiæ commodo Brunonem Tullensium

in Leucis Episcopum, ex nobili Francorum prosapia oriundum, Romam transmisit, qui secum duxit ex Tullensi Ecclesia eximii virum ingenii & prudentiæ Humbertum, factum postmodò Cardinalem & Legatum, cujus opera in rebus Ecclesiæ arduis summam contulit gloriam atque utilitatem. Cùm autem Bruno assumpta Pontificali purpura iter prosequens Cluniacense monasterium esset ingressus, reprehensus est ab Hildebrando monacho, quòd insignia supremi Pontificatus ferre anteverteret, perinde ac si eum esset à manu laica canonicè consecutus. Bruno illi morem gerens Pontificium illum dimisit ornatum, & Hildebrandum reliqui itineris comitem sibi adjunxit. Postquam Romam attigit Bruno, lætanter acceptus est, legitimisque suffragiis in supremo solio collocatus, nomen sortitus Leonis noni. Henricus per Legatos rogatus, rem totam, uti gesta erat, ratam habuit. Postquam Leo naturæ debitum solvit, successorem habuit in primis Victorem secundum, deinde Stephanum nonum; quorum brevem Pontificatum Nicolaus secundus excepit, qui Synodum intra Lateranam Basilicam coegit an. 1059, ad prospiciendum, ne turbæ ac seditiones, quarum erat recens memoria, libertati Romani Cleri obstreperent in electione summi Pontificis, vacante sede.

11. Ea in Synodo istud editum Decretum fuit, prævalere Papæ electionem ejus, in quem vacante sede S. R. E. Cardinales liberè consenserint, neque ulla ratione infringi debere. Sed his addita clausula hæc fuit: *Salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, sicut jam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint*; deinde ita insistit: *Ut non obstante pravorum atque iniquorum hominum perversitate, pura & sincera atque gratuita sit Cardinalium & Cleri Romani, prævaleatque electio vacante Sede Apostolica, sub interminatione maledictionis æternæ.* Erant hæc velut suspiria Ecclesiæ sub indigna servitute gementis, nec tamen audentis jugum, quo premebatur, excutere. Refertur istud apud Gratianum, c. in nomine, dist. 23. Extitere tamen Antipapæ adversus hunc Nicolaum ejusque successores legitimos. Joannes enim Mincius Nicolaum exagitavit; Alexandrum secundum Cadalous, antea Parmensis Episcopus, Gregorium verò VII. qui Alexandro huic defuncto canonicis suffragiis electus est successor, impugnavit Guibertus, qui fuerat Ravennas Episcopus. Similiter insequentes Romanos Hierarchas Victorem III. & Urbanum II. concitante diutino, quo regnavit tempore Henrico III. Quia tamen Germanorum Reges extorto per vim & factiones injusto privilegio in Ecclesiæ perniciem abusi sunt, eodem quàm justissimè excidere commeruerunt. *Privilegium namque meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate*, ut sanctus decernit Pontifex Gregorius Magnus, c. privilegium 11. qu. 3. & cap. tuarum. §. veterum de privileg.

12. Infaustum atque funestum Ecclesiæ prorsus sæculum istud fuit. In primis quia Ecclesia Regis Regum Christi sponsa non à successoribus Petri regebatur, cui claves regni cœlestis Christus contulerat, sed à Principibus sæculi detinebatur captiva, eorumque cupiditatibus & ambitioni ancillari indignissimè cogebatur, intrusis ad sacras dignitates hominibus flagitiosissimis, non pastoribus, sed lupis, qui Prælaturas auro & indignissimis obsequiis à laicis Principibus promercabantur, eorumque famulis; ita ut emptoribus certamen esset, quis eorum cariùs licitaretur, aut de ampliori pretio satisdaret. Alia quoque non inferior pestis Ecclesiam infestabat, & fœdissimè commaculabat, publica nimirùm Sacerdotum cum mulieribus commercia & convictus. Tanta verò inoleverat impudentia, ut Presbyteri & Diaconi promiscuas cum feminis nuptias publicè & per tabulas publicas contraherent, convocatis utriusque sexus cognatis, & amicis privatim & publicè congratulantibus. Ipsi verò uxorati Sacerdotes post Sacrum ad Altare celebratum, noctè insequenti cum pellice desponsata sibi, cubilis consortio propudiosè utebantur. Augebatur verò Ecclesiæ pernicies, quatenus nefariis solis istis Clericis opes & præbendæ sacræ affectabantur, quandocunque Imperatorum, eisque famulantium Antipaparum scelerata potestas prævalebat. Tribus hisce pestibus, quasi tribus ab inferno accitis furiis, aut tricipiti Cerbero, sæculo isto profligatissimo fædabatur & infestabatur Ecclesia; scilicet Henriciana hæresi, quæ sacra & inviolata Ecclesiæ jura potestatemque laicis Germaniæ Principibus asserebat; Nicolaitarum turpitudine, atque Simoniaca perversitate.

13. Berengarius suam spargere cepit hæresim, regnante Roberto, excludentem ab Eucharistiæ Sacramento corporalem Christi præsentiam. Primus adversùs hunc Hæresiarcham scripsit Durandus Leodiensis Episcopus, deinde Adelmannus, postea Brixiensis Episcopus, qui fuerat olim Berengarii sub magno Fulberto in Academia Carnotensi condiscipulus: hic porrò Hæresiarcha Ecclesiæ Andegavensis Archidiaconus, Brunonem ejusdem Ecclesiæ Episcopum, in eamdem vesaniam egit præcipitem. Cùmque multis Conciliis damnatus sæpiùs suam ejurasset hæresim, iterumque Proteo inconstantior in eandem relapsus fuisset, obiit tandem in Catholica professione, ut scribit Vvillelmus Malmesburiensis anno 1088.

14. Post sancti Henrici obitum, Conradus Princeps, ex Ducibus Vvormatiæ ortum ducens, quem in ætatis primordiis à propriis consanguineis despectum, Burchardus Vvormatiensis Episcopus quasi adoptivum susceperat, magnaque sedulitate instituerat, electus est Archiepiscoporum aliorumque Germaniæ Principum suffragiis Rex Germanorum anno 1024.

1024. Imperii verò coronam Romæ à Joanne Papa vigesimo sumpsit, ipso Paschatis die, anno 1027. Conrado demum anno 1039. defuncto, ejus successus est filius Henricus in Regnum Germaniæ, dictus ejus nominis Regum tertius, Imperatorum verò secundus. Hic moritur anno 1056. relicto hærede filio pariter Henrico Imperatorum ejusdem nominis tertio, Regum Germaniæ quarto: quinquennis puer regnum iniit, quod maximo rei Christianæ damno, ad duos & quinquaginta produxit annos.

15. Anno 1041. magna rerum mutatio in Polonia contigit; ante aliquot annos Poloni, per aliquorum rebellium Ducum factionem, post Mieslai obitum, ejus filium Casimitum, adhuc puerum, sub matris tutela regnantem, regno unà cum matre expulerunt. Hæc in Germaniam aufugit, ille Parisios delatus, literis ibidem operam dedit, unde Cluniacense monasterium adiens, inter Monachos incognitus adlectus est, & sacrum apud eos Ordinem Diaconatus, hortatu Abbatis, suscepit. Interea Poloni, & bellis extraneis a finitimis lacessiti, simulque civilibus per Procerum ambitionem, mutuamque æmulationem conflictati, id consilii ceperunt unanimes, revocandum & regni gubernaculis admovendum Casimirum. Nesciebatur, quo loco degeret Casimirus, Legati gentis ab ejus matre addiscunt, versari apud Cluniacum, eo Legati pergunt, & apud Abbatem Odilonem causa legationis exposita, summaque regni in ultimas angustias redacti necessitate, Optimatum consensu & populi votis, veniam impetrant, vicendi Casimiri, qui diutinæ quieti assuetus, cursusque sæculi prorsus abdicatis, voto duplici se tuetur, & monasticæ professionis, & sacri, quo erat inauguratus, Ordinis. Abbas Odilo consulit aditum ad supremam Sedem, ejusque standum esse judicio monet. Eo tempore Benedictus nonus annum agebat sui Pontificatus octavum, illum Legati conveniunt, & impensè obsecrant, Casimirum sibi concedi, & cum eo de nuptiis dispensari, ne quando populi ob regiæ prolis defectum, in easdem calamitates reciderent. Urgebat regni gravissima necessitas, obstabat tamen hujusmodi ad matrimonium dispensationis novitas, cujus nullum hactenus suppetebat exemplum; Benedictus re maturè expensa, fissis ad Deum multiplicibus precibus, & nonnullis pro votorum communibus piis conditionibus injunctis, Legatorum, & totius regni desideriis acquievit, eaque res pacem & felicitatem in regnum invexit.

16. Nec minor post biennium, sub eodem Benedicto nono, facta in regno Angliæ commutatio. Sciendum, Danos sæpiùs Angliam invasisse, anno enim Christi 874. ab eis multis victus præliis Boetredus Merciorum in Anglia sapientissimus Rex, tandem Danis regno cedere coactus est, eoque profugus Romæ obiit, Tinici autem Regina, quæ ipsum sequuta fuerat, morte extincta est. Anno postmodum 1011. novam infestationem eamque gravissimam à Danis passa est Anglia, qui omni crudelitate & libidine debacchati sunt, Anglosque ad fœdus coegerant, cujus ipsi perpetui & publici infractores fuere, uxores & filias virorum nobilium vi opprimentes, & ubique ludibrio tradentes, & privatorum bona diripientes. Qua ex causa Ethelredus, Anglorum Rex, secretò literas ad omnes Regni fines scripsit, ut omnes Dani, per universam Angliam dispersi, furtivo impetu interimerentur. Atque ita ab illorum tyrannide Anglia tantisper respiravit. Annoque 1016. mortuo Ethelredo, ex Anglo-Saxonum stirpe Anglorum Rege, communi Anglorum consilio vocatus est in Regnum Canutus Danorum Rex, qui post patrem Suenonem insulam illam armis occupatam possedit. Magna inter hos Reges contigit fortunæ vicissitudo. Sueno enim Rex Danorum Ethelredum Angliæ Regem compulit insula excedere circa annum 1013. Ethelredus ergo victus ad uxoris suæ Emmæ fratrem Richardum secundum Normanniæ Ducem, cum duobus filiis, ex ea susceptis, Alfredo & Eduardo, confugit. Hujus auxilio post Suenonis mortem, ejus filio Canuto in Anglia regnante, regnum recuperat Ethelredus, sed ab Canuto postea superatus, moritur anno 1016. & Canutus demum sublatis æmulis solido Regno fruitur. Cùm verò Canutus fatis concessisset, regnum Alfredo Ethelredi filio defertur, & post hujus obitum ejusdem fratri Eduardo: qui paternum Regnum recepit; fretus Goduini Angli potestate, cujus Editham filiam conjugem accepit, cum qua tamen de mutuo consensu virginitatem in matrimonio servavit illibatam: Vivens Eduardus beneficiorum à Ricardo Normanniæ Duce acceptorum memor, filium ejus Guilielmum nothum Normanniæ successorem hæreditarium, sui quoque regni successorem elegit. Sed statim atque in cœlum morte commigravit Eduardus, anno 1066. Haraldus, Goduini filius, fraterque Edithæ, Regnum ex improviso occupat. Sed Guilielmus nothus traductis ex Normannia validissimis copiis cum Haraldo conflixit, ejusque exercitum profligavit, in quo Haraldus ipse fortiter pugnans occubuit. Quo ex tempore Normanni in Britannia longa hæredum successione regnarunt.

17. Turcæ, gens Schytica, montis Caucasi accolæ, quos referunt Nicephorus in Breviario, Theophanes & Cedrenus, ab Heraclio Imperatore olim conductos victoriam illi de Persis peperisse, magna hoc undecimo sæculo incrementa rebus suis addiderunt. Caspiis quippè iterum egressi portis sub Persis stipendia meruerunt, à quibus Mahometanam haud fere superstitionem, sub annum 1042. sed mox conversis adversus ipsos Persas armis, eorundem amplissimas regiones subegerunt, indeque torrentis instar se in Bithyniam, Cappadociam, cæterasque minoris Asiæ provincias infude-

insiderunt. Primus eorum Sultanus, cujus ductu Persidem occuparunt, à Græcis quibusdam Tragolipix, ab aliis Tragolipax dicitur, quando Constantinus Monomachus Græcorum regebat Imperium.

18. Anno 1046. Henricus salutatus est Romæ hujus nominis secundus Imperator à Gregorio Papa VI. cui tamen negotium facessere non est veritus, hoc solo nomine, quia suus consensus in illius Pontificis creatione non fuerat expetitus. Ipse Gregorius prævidens hac de causa oriturum schisma, sponte se Pontificio abdicavit, antiquam illam Gregorii Nazianzeni, se Constantinopolitano throno demittentis, moderationem imitatus. Tunc verò ab Henrico expetitus electus est Suidgerus, natione Germanus, Bambergensis Episcopus, cui Clementis II. inditum nomen. Ea res deterrimum suppeditavit exemplum Henrici successoribus, hæresimque dictam Henricianam constabilivit, sacram & Ecclesiasticam potestatem Principibus & Magistratibus laicis indignè subjicientem.

19. Michael Cærularius, Patriarcha Constantinopolitanus, improbi vir ingenii Romanam Ecclesiam scriptis oppugnavit anno 1053. quem Leo Nonus eruditè confutavit. Sequente anno Legatos Constantinopolim misit Humbertum, Sylvæ-Candidæ Episcopum, & Fridericum, ambos Cardinales, cum Petro Amalphitano Episcopo, qui perbenignè excepti fuere à Constantino Monomacho Imperatore. Humbertus oppositum sibi Nicetam cœnobii Studitarum monachum, cognomento Pectoratum, qui adversus Apostolicam Sedem scripta ediderat, tanta vi disputando refellit, ut ad publicam palinodiam adegerit. Cærularium verò in errore pertinacem Legati publicè damnarunt.

20. Normannus eques Tancredus Altavillanus ex duobus matrimoniis duodecim susceperat liberos mares, multasque filias, cumque illius opes tam numerosæ atque nobili proli non sufficerent, solo retento domi primogenito, reliquis undecim suasit, ut fortunam armis in Apulia quærerent, in qua Normanni dudum gloriam insignem adepti erant. Illi, assumptis secum multis amicis, eò perrexerunt. Iis temporibus contigit magna pro Normannis occasio & seges gloriæ: cum Græcis enim tribus subinde generalibus præliis in Apulia & Calabria congressum est. Græcique Normannorum virtute ter profligati; victores Normanni creato sibi Duce Guilielmo stirpis Altavillæ, utriusque provinciæ sibi dominationem asseruerunt. Illi successit Drogo frater, Drogoni Humfredus, pariter frater. Sub hæc Leo Papa bellum Normannis indixit, hoc jure, quia Provinciæ, quas occupabant, ad Romanæ Ecclesiæ dominium pertinuerant, post Græcorum Iconomachorum apostasiam, ideoque Græcis invasoribus iterum depulsis, debere ad Romanæ dictionem Ecclesiæ reverti. Normanni ad illam supremi Ecclesiæ dominii reversionem consentiebant, hoc unum petentes, ut quoniam sua virtute & periculis Græcos exegerant, liceret sibi easdem terras clientelæ ac beneficii jure, sub tributi & obsequii præstatione tenere. His rejectis, Leo ingentes Germanorum copias ab Henrico impetrat, aliasque ex universa cogit Italia, & in Normannos, à se excommunicatos, dux ipse belli magno apparatu contendit. Acies conseritur, Leonis copiæ grandi internecione profliganrur. Leo ex acie fugiens in arcem munitam se recipit, ibique à Normannis obsessus & in extremas redactus angustias, de pace agit. At Normanni, à quibus Leo multò graviora formidabat, id unum proponunt, & rogant, ut à Leone solvantur ex communicatione, possintque deinceps beneficiario jure, Romanæ Sedis, quas armis subegerant, terras sub censu & obsequii obligatione possidere. His conventis Humfredus ad Leonis pedes se abjecit, eumque honorificè Beneventum usque deduxit. Hactenus (inquit Baronius) ignoraverat Leo Pontifex, qui tanto æstu Imperatorem utrumque Græcum & Germanum adversus Normannos concitaverat, Dei consilium esse, ut quos tantoperè persequebatur, haud multò post Catholicam fidem suis armis intra ipsam Schismaticam Græciam promoverent, & Imperatores Germanos internecino bello, & odio Romanum Pontificem persequentes, in turpem fugam cogerent, atque ab Italiæ cervicibus amolirentur. Mortuum Humfredum frater excepit Robertus Guiscardus stirpis Altavillanæ præcipuum decus, anno 1058. Hic in Apulia Trojam Græcorum, à quibus condita fuerat munitissimum propugnaculum, & in Calabria Rhegium, multaque oppida & arces cepit, Græcosque penitus Italia pepulit. Nicolaus Papa secundus, Roberto, quæcumque ipse fratresque ipsius bello acquisierant, in dominium tradidit subalternum, sub annuo censu Romanæ Ecclesiæ pendendo, sola sibi reservata omnimoda Beneventi dominatione; investituram eidem pariter indulsit Siciliæ à Saracenis detentæ, ad quam nondum Normanni pertigerant. His in Apulia ultrò citroque conventis, Nicolaus inde excedens Robertum cum valido ejus exercitu adduxit, ejusque viribus Romanam Ecclesiam à tyrannis, à quibus tot insignes contumelias & vexationes pertulerat, vindicavit, solo æquatis illorum arcibus & munitionibus Comitum Tusculanorum, Prænestinorum, Nomentanorum, & Galeriæ, anno 1059. Prædicta referuntur à contemporaneis Scriptoribus Leone Ostiensi, Hermanno, & Aragone.

21. Robertus Apulia excedens bellum in Siciliam infert anno 1060. terminatque anno 1072. quo pulsis omni parte Saracenis universam Insulam subjugavit. Inde in Italiam reversus, Græcos, qui eo in Sicula expeditione occupato, rursus Calabriam infestabant omni regione, omnibus illorum receptis oppidis fugavit, indeque tantis ferox victoriis, quie-

quietisque impatiens arma in Campaniam aliaque loca ad Romanam Ecclesiam pertinentia circumtulit. Qua ex causa Gregorius Papa VII. dictus olim Hildebrandus, anathemate illum perculit. Quibus solis armis invictum alioquin Robertum ad officium & debitum reduxit obsequium.

22. Post hæc admiranda facinora nihil ille minus cogitavit, quam atrocissimum bellum in ipsa Græcorum Imperii viscera inferre, & impiæ genti ereptam in se transferre Orientis dominationem: idque procul dubio præstitisset, nisi studium defendendi ab altero impio Imperatore summi Pontificis ipsum a felicissimis cœptis & victoriis avocasset. Alexius Comnenus, qui famam bellicæ peritiæ, rebus sub Nicephoro Botoniate se duce feliciter gestis, sibi comparaverat, ipso demum Botoniate pulso, Imperium per vim & fraudem occuparat. Adversus eum Robertus molitur bellum, & classe instructa, secundum Leonem Ostiensem, quindecim millium hominum, aut secundum Ordericum, decem millium dumtaxat, solvit Hydrunte, atque in Macedoniam delatus, Dyrrachium munitissimam urbem obsidet. Alexius in auxilium occurrit cum centum & septuaginta millium exercitu: acie decernitur, cujus victoria penes Robertum stetit. Et Alexius post horrendam suorum stragem Constantinopolim fuga se recepit. Novam ibi parat expeditionem ad solvendam Dyrrachii obsidionem, suas instaurat copias, & à Venetis Normannorum æmulis numerosas copias impetrat: quibus præficiunt proprium Principem ac Ducem Sylvium. Robertus, collectis quantas potuerat viribus, acie cum Græcis & Venetis confligit, & utrisque fusis Dyrrachium occupat, simulque Satissam, Castorium, aliasque urbes. Jamque muris Constantinopolis imminebat, tùm literis à Gregorio Papa missis Romam accersitur, quam Henricus tertius Imperator occupabat, ipsumque Pontificem arcta obsidione arce Sancti Angeli inclusum premebat. Gravis erat Pontificem inter & Imperatorem Henricum contentio, isto Episcopos & Abbates propria auctoritate, quinetiam quàm sæpissimè pretio constituente, per vulgò dictam *Investituram*: illo id fieri per iteratas excommunicationes prohibente; initium Schismatis ortum est anno 1076. quo Gregorius Henricum communione fidelium exclusit. Interim Saxones ab Henrico deficiunt, Rodulfum Sueviæ Ducem, Regem eligunt; qui Henricum fuso ejus exercitu in fugam compulit anno 1080. At secundo conflictu Rodulfus fortiter pugnans occubuit. Eodem successu elatus Henricus, Guibertum Ravennatem Episcopum, à Gregorio ante triennium anathemate damnatum in suorum conciliabulo Papam constituit, à quo, & Romæ in arce Sancti Angeli Gregorio intercluso, insignia sumpsit Imperii anno 1081. Alexius Comnenus magna pecuniæ vi cum Henrico pactus fuerat, ut imminentem Orientis Imperio Robertum bello distineret: Sed Henricus contra juris-jurandi fidem ad reconciliandos sibi Romanorum animos largitionibus insumpsit; collocavitque cum præsidio Guibertum in Lateranensi palatio. Sed Henricum Roberti adventus ita perterruit, ut raptim Roma decendens, Germaniam contento cursu repetierit Robertus, ut rebelles cives ad trivia in armis stantes & repagulis communitos ad extinguendum incendium revocaret, flammis magnam urbis partem incendit; viamque hoc modo aperuit ad arcem, ex qua Gregorium ad extrema redactum eduxit, & Salernum abduxit, ubi mortem oppetiit, anno secundum Leonem Ostiensem 1084.

23. Pio isto Robertus officio perfunctus in Græcos iterum bellum apparat; cui Græci simul & Veneti copiis ingentibus occurrunt: sed iterum virtute Roberti fusi & in fugam versi sunt. Quam ejus postremam victoriam mors excepit, conditusque jacet Venusii Apuliæ, in æde S. Trinitati sacra. Hujus excepit seu potius invasit successionem Rogerius ejus minor natu filius, prior natu Boemundus aberat, bello distentus contra Græcos. Inde gravia inter fratres orta dissidia; donec hortatu Principum ad sacram expeditionem Godefrido Bullionio ductore proficiscentium, se illis adjunxit, suaque virtute meruit omnium consensu Antiochiæ principatum.

24. Est verò memorabilis hoc sæculo Romani Diogenis Imperatoris Constantinopolitani vita & fortuna. Anno 1068. diem obiit extremum Constantinus Ducas Imperator Græcorum, postquam eidem Eudoxia conjux per syngrapham in manum Patriarchæ Joannis Xiphilini depositam, interposito jurejurando pollicita est se in viduitate permansuram, & filiis Imperium conservaturam: Illa tamen amore Romani Diogenis victa, ejus nuptias appetiit, quas ut iniret, vafrum quendam Eunuchum ad Patriarcham misit, cui mentitus est, Imperatrici cordi esse ipsius Patriarchæ Germanum Bardam in conjugem accipere, nisi syngrapha prohiberetur. Quod ut Patriarcha accepit, summo studio apud senatores egit de infirmando Eudoxiæ juramento, iisdemque in sententiam suam adductis syngrapham Eudoxiæ remisit, cum dispensatione ad secundas nuptias Illa verò, Patriarcha deluso, filiis ipsis consentientibus, Romanum Diogenem virum accepit, ut refert Curopalates, sugillans Patriarchæ ignaviam, quod privato commodo postabuisset religionem. Diogenes, accepto quasi dotali Imperio, adoritur Turcarum Sultanum Asamuam, quem pacem infimis precibus deprecantem Diogenes ferociter repellit, cumque Turcas ad noctem fuisset prosequutus, & ad postremam, quam reservarat aciem, rediret, copiæ illæ existimantes concito cursu redeuntem, hostibus insequentibus terga vertisse, se quoque in fugam dederunt, qua bene occasione usi Turcæ victoriam adepti sunt insperatam, ipsumque Imperatorem captivum adduxerunt. Laudem summam meretur Sultani modestia, qui perbenignè accepto Imperatore, cum in

mensa

mensa eum Sultanus interrogasset, quid mihi fecisses, si me in tua habuisses potestate? Ille nihil dissimulans, multis plagis corpus tuum confecissem. At ego, ait Sultanus, tuam crudelitatem non imitabor, audio namque vestrum præcipere Christum pacem, & oblivionem injuriarum, & præstitit ex animo dux Barbarus, quod promisit. Inito enim cum Imperatore pacis perpetuæ mutuò servandæ fœdere, ipsum cum omnibus etiam captivis relaxavit. Sed qui tam mirabilem expertus fuit ab hoste Mahometano, quem bello provocarat, humanitatem, passus est horrendam a suis crudelitatem. Prelato in urbem de clade nuncio, alius constitutus est Imperator Michael, ejus quem memoravi, Constantini Ducę filius, & Eudoxia Augusta in Monasterium detrusa. Michaelis jussu missus in occursum Diogenis Andronicus, eumdem captum nigraque veste indutum muloque impositum perduxit, quem jussit novus Imperator oculis confodi, & vulneribus non curatis, cum ejus caput intumuisset, vermibusque scateret, & velut ostentum visu horribile, omnium expositus oculis, inter acerrimos dolores quos tamen admirabili, planeque Christiana patientia toleravit, extinctus est. Hæc scripsere Zonaras, Glicas, Constantinus Manasses: contigitque illius mors anno 1071.

25. Urbanus Papa secundus generale Concilium apud Clarum-montem in Alvernis anno 1095. celebravit, in quo Christianos ad sacram Palæstinæ expeditionem tanta vi exhortatus est, ut collectis undique copiis sexcenta Peditum, Equitum centum & amplius millia recensita sint. Rem mitificè auxit Petri Eremitæ nobilis Galli ex Palæstina legatio, cum multis quas attulit, literis Christianorum servitute in Oriente oppressorum ad Principes Occidentis, qui pacem inter se inierunt, aut inducias, ut omnes ad unum sacrum bellum intenderent. Hoc veluti Classico tota Europa perstrepente certatim hanc in militiam adscripti sunt magnanimi Heroes, desiderio æstuantes propagandæ Sacræ Religionis, asserendæ Christianorum libertatis sub jugo diræ servitutis toto Oriente gementium. Sacræ huic militiæ nomen dedere Principes, præsertim insignes nobilissimi sanguinis & vitæ prodigi, felicitatis summæ loco ducentes omnes ærumnas, immensosque difficilesque expeditionis labores subire, mortemque pro Christo gloriosam oppetere. Ex Gallia igitur, Italia, Germania, (nam Hispani suis Mauris implicabantur) inter Principes conscriptos eminebant Hugo Veromanduorum Comes, Philippi primi Francorum Regis frater, Raimundus Comes Tolosanus, Robertus Comes Flandriæ, Robertus alter Normanniæ Dux, Stephanus Carnutum Comes, Godefridus Bullionius Dux Lotharingiæ, qui in eam expeditionem Bullioniam toparchiam vendidit, regno Jerosolymitano mox donandus in præmium, ejusque duo fratres Balduinus & Eustachius, Guillielmus Forisiensis Comes, aliique Proceres u trà ducentos. Quibus deinde adjuncti in Italia Boemundus Guiscardi illius celeberrimi primogenitus, & Tancredus. Rogerium Apuliæ occupatorem pereulit fratris ǎse offensi virtus, cum quo professus est omnia in posterum futura communia, lubensque Tancredum filium generosi spiritus adolescentem dedit patruo in consortium periculorum & gloriæ: superatis difficultatibus innumeris, quas perfidiosus Græcorum Imperator Alexius Comnenus contra pactam fidem transeuntibus per Græciam, tum commeatus & annonæ suppressione, tum nocturnis & inopinatis aggressionibus, tum dispositis itinerum insidiis, adversus Latinos suscitaverat.

26 Ubi trajecto Bosphoro in Asiam perventum est; primus belli turbo Nicæam Bithyniæ urbem propugnaculis validis & præsidiis munitissimam perculit. Solimannus Asiæ minoris dominator cum sexaginta Turcarum millibus proximos montes insederat: sæpius cum illis dimicatum est, sed nunquam sine gravi Turcarum strage. Urbs ipsa tandem post quinquagesimum oppugnationis diem deditione capitur. Post Nicæam expugnatam, novoque munitam præsidio, commeatus facilioris gratia duces exercitum partiuntur, Boemundo partem unam, Godefrido alteram ducentibus. At Solimannus Sultanus nusquam animum despondens ratus deleri posse divisas copias totis viribus in Boemundum impetum facit, dum castris positis militem fessum reficeret; Et imparem haud dubie obtusisset, nisi per celeres nuncios Godefridus certior periculi factus sumpto secum Hugone comite advolasset cum quadraginta equitum millibus. Acerrimum prælium nox diremit, & fuga Solimanni, cæsis quadraginta Turcarum millibus, victoriam Christianis asseruit. Pari nostrorum virtute & successu subacta est post minorem Asiam, minor etiam Armenia, & Cilicum ora. Inde in Syriam ventum est. Antiochiam sedem Imperii & Syriæ caput duplici muro vallatam exercitus obsidione aggreditur. Ad septimum mensem producta est oppugnatio, multis hinc inde cædibus, nec vitæ parcitum magna utrinque pugnantium fortitudine: tandem urbs capta, & ejus cum circumstantibus oppidis & arcibus dominium omnium consensu traditum Boemundo. Arx supererat civitatis situ & præsidio munitissima, quam Boemundus impugnans femur jaculo trajicitur. Aderat Corbanes Persa cum ducentis hominum millibus, neque servari urbs nisi per novam victoriam poterat. In dimicatione præferebatur lancea, qua Christi in cruce sacrosanctum latus fuerat perfossum, nuper inventa Antiochiæ. Hoc redemptionis humanæ momento incensi nostrorum animi irruptionem acerrimam in Persas aggrediuntur, eo ardore, ut cæsis centum millibus acies reliqua dissipata sit, & hostilia castra opulentissima direpta, nostros penuria laborantes, & fatigatos abundè fecerint. Raimundus in Cæsareæ obsidione strenuè hæret, quæ

quæ tandem expugnata illi in præmium fortitudinis cessit. Godefridus Jerosolymam sanctam civitatem obsidet, omni ope defensam, primusque murum transcendit, reliqui bellatores illum sequuti vivido impetu in urbem irrumpunt, & capiunt: Bullionius Godefridus unanimi consensu Rex salutatur, quem titulum modestè recusat, nec coronari se patitur in ea ut dicebat urbe, in qua Rex regum spineam coronam crudelemque & ignominiosam mortem subierat. Ægypti Sultanus ingentem conscripserat exercitum ex centum equitum millibus, multoque majore peditum numero, quo Christianos ad viginti millia redactos conficeret ac exterminaret. Sed Godefridus ingenti animi robore confirmatum militem eduxit in aciem omninò palmariam; qua occisa sunt centum hostium millia, cæteris magna ex parte sauciis in fugam actis, ac tota Palæstina victori subdita & confirmata est, accurrentibus terra marique novis militum supplementis ex Occidentis Provinciis. Fuit verò Hierosolyma expugnata anno 1099. Julii 15. die, feria 9. hora circiter diei nona, ut observat Guillielmus Tyrius. Fuitque Godefridus Bullionius Eustachii Bononiensis Comitis filius ex Ida matre, Godefridi Gibbosi Lotharingiæ Ducis sorore, qui sine liberis moriens cognominem sororis filium instituit & hæredem successorem.

26. Sæculum istud multis Cœnobiorum Institutis initium dedit. Camaldulensium, per Romualdum Abbatem. Vallis umbrosæ, per Joannem Gualbertum. Cistercienfium, per Robertum Abbatem. Insuper cœnobitarum Sancti Antonii, qui exorti sunt anno 1095. Pontifice Urbano secundo approbante, quos postmodum Bonifacius VIII. diplomate suo in regulares Canonicos erexit. Prodiit simul Ordo Cartusianorum per Brunonem, cujus initia Ordinis conscripserunt graves ejusdem ætatis scriptores Petrus Cluniacensis, rerum mirabilium studiosus conquisitor, lib. 2. miraculorum, c. 28. Guibertus Abbas Nongentinus, & Sigebertus, apud quos tamen nulla mentio Canonici Parisiensis, qui post obitum, dum ejus exequiæ peragerentur, damnationis suæ judicium nunciaverit.

27. Scitu necessarium, quisnam tribus his continuis sæculis decimo, undecimo, & duodecimo fuerit status Ecclesiæ & Imperii vicissim contendentium: & quidem prorsus infaustus atque funestus. In primis Ecclesia Dei, sponsa Regis regum non à successoribus Petri, cui claves regni cœlestis Christus Filius Dei contulerat, sed factionibus, ambitione, & armis Imperatorum oppressa regebatur, illorumque injustis & tyrannicis cupiditatibus obsequi cogebatur; intrusis ad sacras dignitates flagitiosis & sacrilegis hominibus, qui numerata pecunia, aliisque infamibus conditionibus illas à Principibus mundi hujus & tenebrarum harum, eorumque ministris sacrilega licitatione alii præ aliis majus offerendo pretium coemerant, adeò ut Pontificiæ sedes, Abbatiæ, & Ecclesiarum præbendæ passim ab sceleratis & excommunicatis Clericis occuparentur. Alia quoque non minùs exitiosa pestis Ecclesiam fœdissimè infestabat: publicus nimirùm Sacerdotum & scortorum sub ementito matrimonii nomine convictus: publicis intra parochiales Ecclesias denunciationibus præmissis; & notariorum tabulis, affinium quoque & amicorum convocationibus & congratulationibus, mutuisque in facie Ecclesiæ sponsionibus & traditionibus adhibitis. Horret animus ista commemorare. His Ecclesiæ cladibus accedebant Papæ schismatici, ab Imperatoribus promoti adversus legitimè electos Pontifices, contra quos iidem Germaniæ Principes, sumptis sacrilegis armis, & contra fideles populos ferro & flammis omnique hostilitate decertabant. Ex his Otho primus Leonem adversus Joannem XII. obtrusit: quemadmodum Henricus III. Joannem Mincium adversus Nicolaum II. canonicè electum: & Henricus IV. adversus Alexandrum II. idemque Guibertum Ravennatem adversus Gregorium VII. Prætereaque Mauricium Burdinum adversus Gelasium II. Fredericus Ænobarbus Octavianum & Guidonem Cremensem adversus Alexandrum III. Ludovicus Bavarus Petrum Corbariensem adversus Joannem XXII. Tribus his pestibus sancta Dei Ecclesia conflictabatur, quas meritò dixeris tres ex Erebo simul erumpentes furias: I. Henriciana hæresi, quæ summam Ecclesiæ potestatem electis legitimè Romanis Pontificibus ademptam in Henricos, aliosque Imperatores, atque in obtrusos ab eis Antipapas transfundebat. II. Nicolaitarum turpitudine in propudiosis Sacerdotum conjugiis. III. Simoniaca sacrarum dignitatum nundinatione & beneficiorum Ecclesiasticorum.

28. Doctis ac piis scriptis hoc sæculum illustraverunt Fulbertus Carnotensis, & Burchardus Wormaciensis, dignissimi ambo Episcopi. Abbates quoque Odilo Cluniacensis, Berno Augiensis, Rodulfus Glaber, Hermannus Contractus, monachi. Leo Pontifex nonus, Humbertus Cardinalis Sylvæ Candidæ Episcopus Ostiensis, qui cùm in palæstra monastica ætatem ante Pontificatum transegisset, plurimumque se exercuisset, strenuum se athletam exhibuit, sermone docens, & sermonem vita confirmans. Tandemque multis pro Ecclesia Dei laboribus perfunctus, omnibus spontè abdicatis Ecclesiasticis dignitatibus, sese iterum pristinæ solitudinis & contemplationis desiderio monasterio circumsepsit. Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, Adelmannus Episcopus Brixiensis, Guitmundus Aversanus Episcopus. Hi tres adversus hæresim Berengarii pios & eruditione refertos scripsere libros. Anselmus Cantuariæ Archiepiscopus, alterque Anselmus Laudunensis author interlinearis Glossæ, & commentariorum in Cantica & in Apocalypsim: quamvis ob nominis similit.

sodalitii fama percrebuit, religiosissimumque Regem Robertum post accuratam perquisitionem movit ad indicendum Aurelianis Concilium, ut hæc tanta pernicies extirparetur. Multum laboratum est, ut rei suspecti convincerentur, qui tandem post multiplices ludificationes confessi, nulla ratione adduci potuerunt, ut a suscepto errore resilirent. Theodati ante triennium mortui cadaver e tumulo erutum fuit. Lisoius & Heribertus Sectæ principes cum aliis duodecim, cum in obstinatione persisterent, solemni ritu de gradu Ecclesiastico dejecti, Regiæque potestati traditi sunt, quæ vivos flammis cremari jussit: at illi Dæmonis arte seducti se ignibus applicari velle jactabant, nihil damni se inde sensuros asseverantes, seseque ultro lictoribus & carnificibus offerebant. Tum Regina, quæ in Concilio Regi Roberto ab hora prima diei ad vesperam usque assederat, extra Basilicæ valvas progressa, ne concursu populi executio sententiæ interturbaretur, occurrenti Heriberto baculi, quem manu tenebat, extremitate, oculum effodit. Cumque extra urbem adducti accenso rogo acerrime præter spem a se conceptam cruciarentur, se arte diabolica pessime deceptos vociferabantur, se hactenus de DEO male sensisse, ideoque se temporalibus & mox æternis ignibus esse cruciandos. His auditis multi circumstantium humanitatis sensu conati sunt, si quos possent ab ignibus eripere, ut spatium eis pœnitentiæ salutaris indulgeretur, sed vindices flammæ illorum accessum prohibuerunt, & desperantes reos absumpserunt.

CONCILIUM SALEGUSTADIENSE anni 1022.

1. Salegustadium est Castrum, aut vicus in Provincia Moguntiæ, quo convenere ad Synodum Aribo Archiepiscopus Moguntinus, & alii plerique Germaniæ Præsules, quos inter eminebat Burchardus Episcopus Vormatiensis, doctrina, vitæque sanctitate clarus, qui & Concilium istud suis Decretorum libris intexuit; initum fuit anno salutis 1022. sub Benedicto Papa VIII. Imperante Germanis Henrico primo, Francisque regnante Roberto.

5. Can. VIII *Decretum est, ut nemo gladium in Ecclesiam portet, Regali tantum excepto.*

Can IX. *Statuit etiam sancta Synodus, ut mala consuetudo, quæ jam apud omnes pene inolevit, omnino prohibeatur; id est, quod colloquia sua in atrio alicujus Ecclesiæ constituunt habenda, & tunc ea in ipsa maxime exercent Ecclesia, ubi orationes & Divina tantum fieri æquum est Officia.*

Can. XII. *Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, quæ Ecclesiis adjuncta sunt, auferantur, & nulla in atrio Ecclesiæ ponantur nisi tantum Presbyterorum.*

2. Can. XIII. *Item decretum est, ut nullus laicorum alicui Clerico suam commendet Ecclesiam præter consensum Episcopi: sed eum suo mittat Episcopo, vel ejus Vicario, ut probetur, si scientia, ætate & moribus talis sit, ut sibi populus Dei commendetur.*

Fuerat hoc idem in Concilio Viennensi statutum sub Formoso Papa & Eudone Francorum Rege anno 892. cujus can. 4. ita sancit: *Ut nemo sæcularium Ecclesias dare vel offerre absque consilio & voluntate Episcoporum, ad quos ipsæ Ecclesiæ pertinent, præsumat. Et ut nulli census a Presbyteris loco muneris ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur.* Eadem de Patronia Ecclesiarum iteravit Concilium Bituricense anni 1031. can. 22.

3. Can. XVIII. *Quia multi tanta mentis suæ falluntur stultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a Sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maxime confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata; sancto visum est Concilio, ut talis indulgentia illis non prosit, sed prius juxta modum delicti pœnitentiam sibi datam a suis Sacerdotibus impleant, & tunc Romam ire, si velint, ab Episcopo proprio licentiam & literas ad Apostolicum ex eisdem rebus deferendas accipiant.*

His adhuc temporibus perstabat antiqua publicarum pœnitentiarum disciplina, & diuturna communionis Eucharisticæ suspensio, cum austeris jejuniis, aliisque corporis animique afflictionibus conjuncta juxta admissorum delictorum gravitatem. Neque obliterata erat omnino avita illa observantia, ne in ullis Ecclesiis admitterentur fideles, nisi essent propriorum Episcoporum literis formatis præmuniti. Cumque sub deterrimis Pontificibus, quales paulo ante videbamus Romanam in sedem intrusos, veterum Canonum vis aut elanguisset, aut obsolevisset, Patres in istud Concilium convenientes Canonem istum pia intentione moti ediderunt. Eadem mente sanctus Cyprianus Carthaginensis de Confessoribus Christi, quos Deciana persecutio in carceres, ergastula, & metalla protruserat, graves querimonias formaverat, eo quod nimia libellorum indulgendorum facilitate canonicarum pœnitentiarum vigorem nimis indiscrete relaxarent, & peccatores seu lapsos non satis purgatos, ad sacrorum participationem festinantius admitti postularent, ut ex ipsius multis epistolis liquet. Unde occasionem sumpsit Felicissimus Cypriano implacabiliter infensus, falso pietatis prætextu, exitiosum schisma adversus eum concitandi. Ultimis demum sæculis, prævalente Christianorum inertia, disjectisque canonum pœnitentialium repagulis, cum spes nulla superesset pristinum usum restituendi, compulsa est Ecclesia ad mitiora remedia recurrere; quod faciunt Medici in ægris hominibus, quorum vident consternatas vires, & efficaciorum medicaminum incapaces. Querimonia ista de recurrentibus Romam pro peccatorum graviorum remissione, inconsulto proprio Episcopo, renovata post decennium fuit in Lemovicensi Concilio, in quo Patres communi consensu sess. 2. hæc dixerunt, jurene, an injuria, ipsi viderint, non enim judicium hic ingero nostrum:

Non nostrum inter vos tantas componere lites.

Sed tantum fidelis relatoris officio hic fungor; dixerunt, inquam, his verbis: *Inconsulto Episcopo suo ab Apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet.* Nondum illis temporibus usus inoleverat, quo subditi Episcoporum jurisdictioni certi casus, cum censuris, soli Apostolicæ sedi reservarentur; sed cum ejusmodi reservationes, si sint moderatæ, neque in excessum vergant, possint rationales esse ac justæ, non est justa deinceps expostulandi causa, si modum non excedant.

CONCILIUM BITURICENSE anno 1031.

1. Sub Romano Pontifice Joanne XVIII. qui perperam vigesimus ejus nominis nuncupari solet, regnante in Gallia Henrico I. Roberti primogenito, anno reparatæ humanæ salutis 1031. apud Bituriges convenere cum Aimone Metropolitano suffraganei Episcopi, multaque ad stabiliendam disciplinam decreverunt.

2. Can. I. *In primis, ut per omnes suarum diœcesium Ecclesias sancti Martialis Doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter Confessores, sicut negligenter a nonnullis fieri solitum erat, sed inter Apostolos proponatur, sicut a Romana sede, & a pluribus antiquis Patribus secundum veritatem Spiritus sancti definitum est.*

Eadem sancivit habitum post quindecim ab isto Concilio annos Lemovicense, cui præsedit idem qui & huic præfuit Bituricensi Aimo Biturigum Archiepiscopus, iidemque interfuerunt comprovinciales Antistites. Quod vero de Romanæ Sedis definitione Canon iste commemorat,

Ec referen-

referendum est ad Summi Pontificis Joannis XVIII, prędictі epistolam de asserendo Apostolatus honore Sancto Martiali, ad Jordanum Lemovicensem, cæterosque Galliarum Episcopos. Jordanus iste Lemovicensis conſedit in Lemovicensi Concilio, in quo de deferendo Martiali *Apostoli* titulo decretum fuit. Illa porro Joannis Papæ epistola hæc, quæ sequuntur, commemorat: *Beatissimus quidem Martialis, sicut in gestis ejus reperimus, docente Christo in mundo, & præcipiente, a Petro Apostolorum Principe baptizatus est; & tanto sancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus soli ipsi Filio Dei adhæreret, & hunc Magistrum & Dominum, Petro Apostolo confirmante, cujus sanguine cretus erat, desideraret; quod & factum est. Nam in resuscitatione Lazari præsens aderat, in Cœna interfuit; in lavatione pedum ministravit; post Passionem vero, quando putabant se spiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit; quando Apostolis dictum est: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, &c. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, audivit; Ascendentem in cœlum vidit; Spiritum sanctum in linguis igneis descendentem & vidit & accepit, omnibusque linguis est usus. Deinde Principi Apostolorum adhæsit utpote carne propinquus, & Baptismate filius, a quo, præcipiente Christo, ad prædicandum Provinciis Galliarum est destinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens Christo sua doctrina dedicavit; quam piam sanctamque tam gravitate & pietate morum, quam resuscitatione mortuorum, curatione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione confirmabat.* Suam deinde epistolam his verbis concludit: *Ut autem reverentia & celebritas sancti Apostoli in toto terrarum Orbe excelsius recolatur, ædificatum & dedicatum est a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in Basilica Sancti Petri Apostoli Romæ ad meridianam templi partem 4. Idus Maii, ubi quotidie ipsius Sancti memoria devotissima veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod est pridie Calendas Julias quotannis dulcius recolitur.* Vide paulo inferius Concilium Lemovicense.

Can. II. *Item quia Corpus Domini per Ecclesias Parœcianas dicebatur nimia vetustate neglectam, statuerunt Episcopi in eodem Concilio, ut Corpus Domini non plus servetur quam a Dominica in alteram.*

3. Can. III. *Item ut Episcopi de sacris Ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de subjectis eorum, sicut pro scribendis nominibus Ordinandorum solebant scriptores pretium accipere.*

De Simonia in collatione Ordinum aut Officiorum Ecclesiæ, videndus can. 2. Synodi Chalcedonensis. Providit quoque Concilium Tridentinum tam circa Episcopos Ordinatores, Beneficiorum etiam Collatores, Electores, Patronos & eorum ministros, ne qua simoniæ labe aspergantur, sess. 23. cap. 1. de refor. & sess. 24. cap. 14. de refor.

Can. IV. *Ut Archidiaconatum nullus habeat nisi Diaconus efficiatur.*

2. Can. VI. *Ut Episcopi nullum amplius ad Subdiaconatus gradum ordinent, nisi in præsentia Episcopi ante altare sedentis Deo promittat, nunquam se habiturum uxorem, neque concubinam: & si tunc eam habuerit, mox ei abrenunciet, quod lingua Francorum eguerpire dicimus.*

Observa, vetus Francicum verbum *guerpire*, sive *vuerpire*, eandem habuisse significationem cum voce pragmaticis usitata *deguerpire*, hoc est cedere, renunciare, abdicare, derelinquere, tradere, in alium transferre: sic Aimoinus lib. 5. cap. 47. *Fulco Vuastinense sicut promiserat, Regi vuerpivit*, id est tradidit. Renatus Chopinus lib. 2. de consuetudinibus Andegavensium profert vetustum instrumentum ex Tabulario Suessionensis Ecclesiæ, in quo ter repetita vox *vuerpire*, nihil aliud quam a se alienare, atque renunciare significat. Theodulphus etiam eodem significatu *Saxones* (ait) *alodem manibus guierpierunt*, id est, dimiserunt. Vetus quoque Summa ruralis, hæreditatem dicit venditam & guerpitam. Vetus præterea Flandrense Chronicon dicit cap. 98. *guerpir l'hommage du Roy*, pro refutare feudum Regium; *guerpir la Ville*, pro urbe cedere; *guerpir la bataille*; pro ex acie fugere, cap. 89. & 98. & in quibusdam Picardiæ consuetudinibus, vidua dicitur *la guerpie*, id est *derelicta*. Fulbertus pariter, qui ante istud, quod exponimus Concilium, vita excesserat, sic ait epist. 34. *Petit licentiam ineundi conjugii novi, dicens, uxorem se guerpisse, suamque pecuniam recepisse.* Chronicon denique Sancti Dionysii refert, Dagobertum Reginam Demetriadem guerpivisse, eo quod esset sterilis, hoc est, divortium cum ea fecisse. Jam vero ex usu forensi verbum idem contrariam induit significationem pro *sumere*, aut *inire possessionem*.

Can. VII. *Ut Archidiaconi, Abbates, Præpositi, Capischoli, Canonici, Ostiarii & omnes, qui ministerium intra sanctam Ecclesiam tractant, tonsuram Ecclesiasticam habeant; hoc est, barbam rasam, & coronam in capite.*

Vide superius canonem 40. Concilii Toletani quarti cum ibi notatis. Vide can. 44. Concilii Carthaginensis quarti, & can. 20. Concilii Agathensis.

5. Can. VIII. *Ut filii Presbyterorum sive Subdiaconorum in Sacerdotio, vel Diaconatu, vel Subdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad Clericatum suscipiantur; quia tales & omnes alii, qui non de legitimo conjugio sunt nati,* semen maledictum *in Scripturis Divinis appellantur, nec apud seculares leges hæreditari possunt, neque in testimoniam suscipi; & qui de talibus Clerici nunc sunt, sacros Ordines non accipiant, sed in quocunque gradu nunc sunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.*

Hæc est irregularitas ex defectu natalium, cujus plenior haurienda notio ex c. 1. de filiis Presb. *Ut filii* (inquit) *Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes; prælationem vero nullatenus habeant: sed neque servi, nisi a dominis suis libertate donentur.* Vide etiam cap. ult. sub eod. tit. de fil. Presbyt.

Can. IX. *Similiter nullus servorum, vel collibertorum amodo Clericus fiat, nisi prius libertatem de Dominis suis habuerit sub idoneis testibus.*

Huc spectat similis prohibitio canonis Apostolorum 81. in quo mentio etiam fit Onesimi, qui servus fuerat Philemonis illius, ad quem Apostolus Paulus ultimam scripsit epistolam: postquam enim a Philemone Onesimus manumissus ac libertate donatus fuit, ad Ecclesiasticos Ordines promotus est: quinetiam creatus, post Timothei martyrium, secundus ab illo Ephesiorum Episcopus, ut liquet ex Ignatii epistola 14. ad Ephesios scripta, in qua Onesimum dicit Ephesiorum Episcopum. Similia de servis non ordinandis, nisi postquam a dominis suis sponte manumissi fuerint, decernit Gelasius Papa I. epist. 9. ad Episcopos Lucaniæ, cap. 14. His suffragantur cap. 1. & cap. nulli, & cap. qui ex familiis, & cap. quicunque, dist. 54. Item cap. 1. in fin. de fil. presbyt. & totus titul. de servis non ordin. & Concilium insuper Francofordiense sub Carolo Magno cap. 23. his verbis: *De servis alienis ut a nemine recipiantur, neque ab Episcopis sacrentur sine licentia dominorum.* His demum adstipulatur Capitulare VI. Ludovici Pii.

6. Can. XI. *Ita statutum est, ut Episcopi, quando fecerint Ordines, vel Clericos audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad Clericatum filium Presbyteri, neque Diaconi, neque Subdiaconi, neque servos, neque collibertos aliorum, nisi libertate donatos; & si ipsi se per semetipsos obtulerint, nullus scienter eos ibi celet. Et si cuipiam de talibus sacrum Ordinem vel Clericatum ignoranter tribuerit Episcopus, mox ut cognitum fuerit, Archidiaconus deponat eos, quia irrita est illicita Ordinatio, sicut Sancti Patres dixerunt; & in talibus Ecclesia DEI despectui patet.*

Quod

Quod ait Canon iste, irritam esse illicitam Ordinationem; vox *irrita* non hic sumitur pro nullitate Sacramenti, neque opponitur ejus validitati; alioquin enim dicendum esset, eum, qui scienter Ordinem suscepit in statu peccati mortalis, nullatenus esse ordinatum, nec posse unquam ministrare, suumque Ordinem exercere, etiam postquam pœnitentia justificatus fuerit, sed necesse esse eumdem de novo ordinari; quod liquet esse falsissimum. Irritum itaque ibi significat, quod non potest sine mortali sacrilegio exerceri nisi post expiatam culpam cum censura & irregularitate. Et sic intelligenda est ista Canonis hujus expressio, *Irrita est illicita Ordinatio*, quia ejus est prohibitus usus, & censuræ obnoxius.

7. Hic jam solvenda est gravis difficultas, quæ aliquoties ex ipso facto mihi fuit proposita, utrum si ante Ordinationes Episcopus palam & alte protestatus sit se nullatenus intendere illos ordinare, qui falso nituntur patrimonio, vel falsis Dimissoriis, aut qui non sunt ætatis competentis, aut alio quopiam ligati sunt canonico impedimento, utrum satis sibi conscius impedimenti, si persistat nec abscedat, vere recipiat Ordinem? In mea Theoria & Praxi Canonici Juris lib. 3. cap. 15. n. 15. gravibus, quas ibi profero, rationibus adductis docui post Ludovicum Bail, talem Ordinis susceptionem quamvis illicitam, esse nihilominus validam, quemadmodum docet S. Augustinus de Baptismate ficte, hoc est illicite suscepto, quod non ideo dici possit invalide susceptum, aut iterabile, lib. 1. de Baptismo contra Donat. cap. 11. 12. & 13. similem habet Gonetus resolutionem circa validitatem Ordinis ab eodem Episcopo suscepti, qui alte declaraverat nullam habere se intentionem ordinandi quicunque se offerret, cum tali, quale expressit Episcopus, impedimento vel defectu, etiamsi qui se obtulit, & manus impositionem sacrilege accepit, talis sibi defectus conscius esset. Joan. Bapt. Gonetus de Sacramentis disp. 6. nu. 33.

Can. XII. *Nemo etiam pro baptismo, neque pro pœnitentia danda, neque pro sepultura accipeat, nisi quod fideles sponte dare vel offerre voluerint.*

Can. XIII. *Ut Presbyteri oblationes, vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tanquam propria sua habeant: & cereus Paschalis ad illuminanda altaria remansat.*

CONCILIUM LEMOVICENSE anni 1031.

1. PAuci dies inter Bituricense & Lemovicense Concilia intercesserunt. Eodem quippe anno & mense Novembri celebrata leguntur: sedente ad Clavum universalis Ecclesiæ Joanne XVIII. Præcipua hujus Concilii causa fuit de asserendo Sancto Martiali Apostolatus per totam Galliam honore. Profitentur enim Patres Lemovicenses: *Ecclesiam Lemovicæ a Martiali fundatam, primam esse omnium Galliæ Ecclesiarum.* Et hoc addunt: *Scit omnis Aquitanica, Martialem esse primum illuminatorem Galliæ, cui contradicere nullus potest.* Sess. 1. Et qui huic præsedit Synodo Provinciali Suffraganeorum Episcoporum Provinciæ, Bituricensis Aimo Archiepiscopus in suo Synodali edicto sic enunciat: *Etsi Martialis reliquarum gentium Apostolus non est, totius tamen Galliæ ad Christum convertendi princeps & Apostolus est.*

2. Eadem sess. 1. hæc pergunt commemorare: *Est carnaliter de genere Abrahæ, est discipulus Domini, est, a Petro baptizatus Christo jubente, est in Sion in die Pentecostes Spiritu sancto repletus, omnium Gentium loquelas novit, Discipulum virtute resurrectionis de morte post sex dies Petri baculo tactum resurgere fecit. In antiquis etiam Martyrologii voluminibus duos discipulos Alpinianum & Austriclinianum scriptos esse adhuc reperimus Apostolos: sic quippe legitur in quibusdam: Pridie Calendas Julii: Natalis Sancti Martialis Aquitaniæ Doctoris & Apostoli, cum duobus Apostolis Austriclsiniano & Alpiniano, quorum vita signis & miraculis admodum effulsit.* Negant Frontum, Saturninum, Dionysium, mortuum ullum suscitasse; at de Martiali asserunt uno loco semel fuisse novem mortuos suscitatos, alibi sex alios, & alibi defunctam puellam. Negant ullibi fuisse sub Apostolorum nomine invocatos Frontum, Saturninum, Dionysium, Julianum, Austremonium, Ursinum, aliosque, quos in Galliam non nisi post Martialem adventasse ajunt; & Martialem & in Gallia & alibi affirmant Apostoli titulo decoratum. His adjungunt: *Martialis proculdubio unus est de illis septuaginta duobus Discipulis; quando autem Discipulus Pauli Lucas Acta Apostolorum scripsit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat;* Adjungunt etiam: *Martialem ætatis quindecim annorum fuisse, quando eum Dominus vocavit.* Sane mirum est, quindecennem puerum fuisse missum inter Septuaginta, & prædicasse cum eis per Judææ regiones, quis vero huic majori anachronismo fidem adhibeat, Martialem fuisse Petri asseclam, priusquam ab eodem Petro ex urbe Roma missus, in Gallias Evangelium prædicaret apud Aquitanos? Et tamen, *Quando Discipulus Pauli Lucas Acta Apostolorum scripsit, jam ante triginta annos Martialem apud Aquitaniam fuisse.* Utrumque enim constanter affirmat Concilium Lemovicense. Cum vero sedente Romæ Petro, & Martialis in Galliam profectus sit, & Lucas eadem in urbe, illo biennio quo Paulus Romæ sub custodia mansit, suum Actorum librum scripserit, non potuit inter duos illos eventus existere plus quam triginta annorum intercapedo. Neque Petrus Romæ consedit plus viginti quinque annis. Sed proh Deum immortalem! cuinam persuaderi poterit hæc ibidem concionata fabula, Stephanum Galliarum Regem ad Neronem Romam commigrasse? Quisnam Stephanum Galliarum Regem somniavit, quando universa Gallia soli Romano parebat Imperio?

3. Sessione secunda confirmata sunt ea, quæ prima sessione de Sancti Martialis Apostolatu decreta fuerant, & commendata illius authoritas præ reliquis, qui olim Verbum Dei in Gallia disseminaverunt; non tantum quia Martialis omnes in Gallia excolenda tempore præcesserat, verum etiam quia cum ex septuaginta Discipulis a Christo electis unus fuisset, suam immediate a Christo missionem & potestatem habuerat, antequam in Cœlum conscenderet, & una cum Apostolis post ejus ascensum Spiritum Sanctum sub specie ignis mirabiliter acceperat; cum tamen reliqui, quos commemorant Lemovicenses Patres, his tantis prærogativis arceantur, si Lemovicensibus fides habenda sit; scilicet Dionysius Episcopus Parisiensis, Saturninus Tholosanus, Frontus Petragoricensis, Austremonius Arvernensis, Fidianus Cenomanensis, Ursinus & si qui fuerint alii non a Christo proxime, sed a Christi Discipulis instituti & missi.

4. Deinde Patribus visum est incommodum esse præcedentis Concilii can. 2. ne servetur Eucharistia alterius quam a Dominica in alteram proxime sequentem; & pro hebdomadis constituti sunt ad Eucharistiæ renovationem singuli menses.

5. Postmodum ad querelam de quodam Monasterio propositam, cujus Abbas Eques erat secularis: accitus ille Abbas se illo indebito officio abdicavit, eique monachus idoneus est suffectus.

6. Concessa post hæc potestas Monachis fuit a laxioribus monasteriis in alia observantiora commigrandi.

7. Definitum interea est, privilegia Ecclesiæ Sancti Martialis, quæ in Lemovicis est, nullatenus esse infringenda; proclamatumque est, *illam Beati Martialis Sedem, Caput & Matrem esse omnium Galliæ Ecclesiarum; quia prima ante omnes alias in Gallia extitit Deo consecrata.* Actis hujusce Concilii, qualia supersunt, (finis enim desideratur) coronidem imponit iterata fabulosa de Stephano Galliarum Rege narratio. Stephanum istum tota Gallia usque ad Pirenæos dominantem, Beatus Martialis ex idolorum cultu ad Christianam Religionem conversum baptizaverat, eique pro Virginis Valeriæ interfectione, cæterisque delictis pœnitentiam injunxerat. Interea jubetur a Nerone, copias Gallicanas Romam adducere. Eo cum venisset Stephanus, Petrum Apostolum convenit, petiitque ab eo solvi peccatum, quod virginem interficiendo contraxerat. Quid factum inde fuerit ab Apostolo, Synodi Patres non referunt disertis verbis, solumque hæc verba subjiciunt: *Illa profecto Principis absolutio a Beato Petro confirmatio fuit illius absolutionis & pœnitentiæ,*

quam ei B. Martialis indixerat. Certe beatus Petrus si sciret illum esse a B. Martiali excommunicatione obligatum, potius eum damnaret, quam absolveret.

8. Verior & recentis tunc memoriæ narratio non est omittenda, quam eadem sess. 2. Episcopus Cadurcensis Deus-dedit, his retulit verbis: *Nuperrime post Concilium Bituricense, qui de Excommunicatis Eques in nostra Diæcesi interfectus est, quem ego rogantibus amicis & propinquis ejus nullatenus solvere volui, ut cæteri metum haberent, (gravem enim culpam prædantis habuerat) itaque sine Sacerdotis obsequio a militibus apud quandam Ecclesiam Sancti Petri non me jubente sepultus est. Mane autem facto corpus ejus longe extra Cæmeterium projectum & nudum super faciem terræ inventum est: tumulus autem, ubi sepulturam habuerat, intactus, ita ut dimissus pridem fuerat, repertus est: quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud nisi vestis, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rursus ibidem cadaver sepeliunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ & lapidum claudunt: sed die altero projectum cadaver & tumulum intactum ut ante aspiciunt. Quinquies sepeliunt, toties eodem dejectum tenore continentur; tanto demum victi stupore corpus longe a Cæmeterio terra obruunt. Quo terrore perculsi Principes militiæ pacem nobis velut optabamus firmare nequaquam distulerunt.* Difficile imo impossibile fuerit conciliare, quæ in duobus Conciliis Bituricensi & Lemovicensi referuntur de Sancto Martiali, cum multo antiquioribus testimoniis Gallicanorum Scriptorum Severi Sulpicii, Gregorii Turonensis. Horum primus loquens de Lugdunensi adversus Christianos persecutione, quæ sub Marco Aurelio exarsit anno 177. hæc loquitur lib. 2. Historiæ Sacræ: *Tum primum intra Gallias Martyria visa, serius trans Alpes Dei Religione suscepta*, Alter vero lib. 1. Hist. Franc. c. 30. sic refert: *Hujus* (scilicet Imperatoris Decii) *tempore Septemviri Episcopi ordinati ad prædicandum in Gallias missi sunt, sicut Historia passionis Sancti Martyris Saturnini enarrat. Ait enim, sub Decio & Grato Consulibus* (horum vero Consulatus in annum incidit a Christo nato 250.) *sicut fideli relatione retinetur, primum ac summum Tolosana Civitas sanctum Saturninum habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo missi sunt, Turonicis Gratianus Episcopus; Arelatensibus Trophimus Episcopus; Narbonæ Paulus Episcopus; Tolosæ Saturninus Episcopus; Parisiacis Dionysius Episcopus; Arvernis Astremonius Episcopus; Lemovicis Martialis est destinatus, qui Episcopus diversis pro Christi nomine affectus pœnis præsentem vitam gladio imminente finivit.* Saturninum refert furentis tauri vestigiis primum alligatum & raptatum, & mox de capitolio præcipitatum vitam finiisse. Reliquos quinque Gratianum, Trophimum, Astremonium, Paulum atque Martialem post acquisitos Ecclesiæ populos, felici confessione in cœlum migrasse. Quæ vero nomine Martialis circumferuntur Epistolæ, tot tamque manifestis argumentis convincuntur suppositionis, ut Docti omnes eas Martiali abrogent. Videte Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis.

9. Veruntamen & fortioribus argumentis, & longe graviori Patrum autoritati, qui anterioribus sæculis floruerunt, atque ad fontes Apostolicos propius accesserunt, auscultandum potius est quam remotioribus & longe citerioribus Sulpicio & Gregorio Turonensi, qui ipsi ambo a se invicem (ut mox constabit) dissident. Resque ipsa palam ostendit, parum fuisse in iis, quas pertractant, historiis versatos: qui etiam nisi ex remotissimis regionibus referente Cæsariensi Eusebio res nostras addidicissent, nullam Christianæ fidei prædicationem, nullum pro illa martyrium in Gallia usque adeo vicina Italiæ Romanæque civitati prorsus agnovissent nisi post Decii & Grati consulatum, qui tamen sibimetipsis incautius contradicentes martyria Gallicana jam inde a Petri & Pauli temporibus commemorant. Primum igitur majore fide digniora proferenda sunt longe antiquiorum & peritiorum testimonia. Irenæus Polycarpi discipulus & post Photinum martyrem secundus Ecclesiæ Lugdunensis Episcopus, nisi forte alii etiam (qua de re nihil liquet) ante Photinum præcesserint Lugdunenses Antistites, Irenæus inquam testis locuples est, jam inde ab Apostolorum temporibus Christi Evangelium universis terræ habitabilis regionibus illuxisse, inter quas recenset Celtas, id est Gallos, lib. adversus hæreses. cap. 2. & 3. Quin & hæc adjungit: *Habemus enumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos.* Tertullianus de tract. adversus Judæos commonstrat de Apostolis Christi prænunciatum, & Davidicam prædictionem adimpletam fuisse.: *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.* Deinde recensens gentes ab illis cognitione unius verique DEI illustratas, enumerat in illis *Hispaniarum terminos omnes, & Gallorum diversas nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca.* Eusebius Cæsariensis diligentiæ accuratissimæ historicus, qui nisi scripsisset, nos Galli antiquissimam Ecclesiæ Gallicanæ historiam circa celebriora nostræ Galliæ decora, Gallicanorum Martyrum gloriosissimas palmas & trophæa ignoraremus, ex citata sub Marci Aurelii persecutione. Quinimo idem historicus lib 1. cap. 1. refert, quemadmodum sancti Apostoli toto Orbe dispersi Ecclesiam Christi ad fines usque terrarum propagavere, & nominatim hæc scribit: *Ex reliquis Pauli comitibus Crescens fuit ab eo missus in Gallias,* (ἐπὶ τὰς Γαλλίας) *quod Pauli ipsius testimonio declaratur.* Et quamvis Pauli testimonium Gallias non exprimat, sed Galatiam Asiæ minoris Provinciam, 2. Timot. 4. ℣. 10. attamen si sit Adoni Viennensi habenda fides, ipsique Eusebio, utrumque de Crescente in Galatia & Gallia verum erit. Sic enim Ado scribit in Chronico: *Sub Trajano Imperatore primus Crescens discipulus Apostolorum Viennæ aliquot annos resedit, quod Galatiam reverso, &c.* Idemque in eodem Chronico jam ante dixerat: *Tempore Neronis, quo creditur Apostolus Paulus ad Hispanias pervenisse, & Arelate Trophimum, & Viennæ Crescentem discipulos suos ad prædicandum reliquisse.* De Trophimo quoque Arelatensi scriptis testimoniis Gregorio Turonensi antiquioribus mox confirmabimus. De Trophimo enim, cujus est in epistolis Pauli memoria, testatur Pontifex Zosimus, fuisse ab Apostolica sede in Galliam evangelizandi gratia missum, & Ecclesiam apud Arelatem fundasse, hoc etiam addens: *Ex ejus fonte totas Gallias Fidei rivulos accepisse.* De hoc eodem scribunt Primitiæ Arelatensis comprovinciales Episcopi fuisse ab Apostolo Petro ad urbem Arelatem missum; qui alibi missus quoque directusque a Paulo scribitur. Cum enim simul Romæ ambo Apostoli versabantur, communibus consiliis universæ providebant Ecclesiæ. Sic vero ut de re Romanæ Ecclesiæ comperta & indubitata scribunt provinciales Episcopi ad Leonem I. Pontificem: *Sed nec sacrosancta Ecclesia Romæ habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum a Beatissimo Petro sanctum Trophimum habere meruit Sacerdotem: & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei religionis infusum.*

Miretur fortasse aliquis, cur Massiliam Romæ viciniorem, appulsu faciliorem, & Orbis terrarum celeberrimum emporium, Apostolorum Principes sive Trophimum ipsum, sive quempiam alium ad prædicandum potius non direxerint. Sed probabilius est, jam dudum alteram præcessisse apud Massiliam missionem, non quidem ab Apostolis destinatam, sed ex occasione ortam iotentatæ adversus primos Jerosolymitanæ nascentis Ecclesiæ fideles persecutionis a Judæis excitatæ. Atque ita ista non levis admirandi ratio cessat ex constanti, & jam inde a multis sæculis Ecclesiæ monumentis attestata traditione, Magdalenam, Lazarum, Maximinum, aliosque Christi Discipulos navigio impositos, Divina aspirante gratia, Massiliam appulisse, ibique a Lazaro novam fuisse stabilitam Ecclesiam: indeque Maximinum Aquas Sextias concessisse, primum extitisse Aquensium Episcopum.

Sed ut interceptum a me propositum resumatur, præter inconcussas Irenæi, Tertulliani & Eusebii Cæsariensis autoritates, res ipsa exigit, ut his quoque aliam adjungamus, omni præconio majoris alterius Episcopi Gallicani Hilarii Pictaviensis, tum antiquitate venerandi, tum maxime splendoribus doctrinæ sanctitatisque perillustris; hic vero scribens in Matthæi Evangelium ad ista Christi effata: *Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo Orbe, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio*: istam exponit consummationem de Jerosolymitana destructione, qua templum, in

cujus

cujus aspectu Dominus noster Christus Discipulos alloquebatur, injecto a Romanis igne conflagravit. Hæc vero scribit Hilarius: *Ac tum per omnes Orbis partes Viris Apostolicis dispersis veritas prædicabitur. Et quum universis fuerit cognitio sacramenti cœlestis invecta, tunc Jerusalem occasus & finis incumbet, ut prædicationis fidem, & infidelium pœna, & metus civitatis dirutæ consequatur.* Sanctus hic Ecclesiæ universalis Doctor, & Gallicanæ decus, ista utique minime asseverasset, nisi resciviset, jam ante Jerosolymorum expugnationem illatum fuisse in Provincias Galliæ sacrum Evangelium. Ipse quoque jam productus testis Cæsariensis Eusebius, ne quis dicat illam Lugdunensium ab Aurelio cladem paucorum fuisse Christianorum, neque longius ab illa & Viennensi urbe fuisse Christi intra Galliam religionem propagatam, referens celeberrimam illam duarum Ecclesiarum epistolam, ex eadem pariter istud adjungit: *Ex atrocitate hujus in duas civitates persecutionis judicandum esse, quanta crudelitate in reliquas Galliæ provincias desævierit.*

Quinimo ut ipsum Gregorium Turonensem expendamus, idem ipse in suis posterioribus scriptis ea ipsa rescindit, quæ minus de rei veritate instructus, de primis Gallicanis missionibus sub Decii & Grati consulatu prodiderat in primo a se edito Opere, scilicet histor. Franc. lib. 1. cap. 29. & 31. quibus locis missos tunc temporis exprimit ad Arelatenses Trophimum, ad Turonenses Gratianum, ad Narbonenses Paulum, ad Tolosates Saturninum, ad Parisienses Dionysium, ad Arvernos Stremoniam, ad Lemovicenses Martialem. Deinde sic prosequitur cap. 31. *De horum vero Discipulis quidam civitatem Bituricam aggressus, salutare omnium Christum Dominum populis nunciavit.* Cæterum idem factus postmodum istius historiæ peritior, non illorum septem missorum ignotum, & anonymum discipulum sponte sua sibi collustrandam lumine fidei Bituricam assumentem, sed priusquam Gallias adiret, factum jam Episcopum, & ad fundandam Bituricæ Ecclesiam destinatum nomine Ursinum fidenter commemorat: simulque omnes octo ab Apostolorum discipulis (quæ sane loquendi formula specialem exigit observationem) Episcopos consecratos, deinde missos in diversas Galliarum civitates fuisse. Jam vero idem nullatenus de prædicto Consulatu Decii mentionem ingerit, sed dicens: *Ab Apostolorum discipulis* fuisse consecratos & dimissos, horum omnium missionem multo antiquiorem fuisse demonstrat. Hæc namque locutio immediatos innuit Discipulos, qui ab Apostolorum ore didicerint, cumque illis versati fuerint. Nec enim qui hodie a summo Pontifice ad prædicandum gentibus destinantur, dici solent mitti ab Apostolorum discipulis, eaque tametsi aliquo sensu vera esse locutio posset, nova tamen & inusitata insolitaque haberetur. Quam tamen Gregorius noster in posterioribus libris suis solet de illis primis in Galliam missionibus usurpare: ut de octo jam nominatis in lib. de gloria Confessorum, cap. 80. exprimit. Idemque lib. de miraculis Martyrum, cap. 48. *Saturninus vero* (inquit) *martyr, ut fertur, ab Apostolorum discipulis ordinatus, in urbem Tolosatium est directus.* Verba porro illa, *ut fertur*, priscam & constantem Ecclesiæ traditionem, non vero vagum & inanem plebeculæ rumorem in usu Scriptoris hujus indicant. Idem similiter lib. de gloria Confess. cap. 80. *Biturica vero urbs*, ait, *a sancto Ursino, qui a Discipulis Apostolorum Episcopus ordinatus in Gallias destinatus est, verbum salutis accepit, atque Ecclesiam Bituricensem primum instituit rexitque ei.* Confer caput istud 8. de glor. Confess. & comperies evidenter in illo corrigi & retractari, quæ minus perite idem Autor scripserat lib. de histor. Franc. cap. 30. & 31. Idem pariter scribit lib. 1. de glor. Martyr. cap. 56. *Eutropius quoque martyr Santonicæ urbis a beato Clemente Episcopo fertur directus in Gallias, ab eodem etiam Pontificalis Ordinis gratia consecratus est, impletique hujus officii ordine, peracta in incredulis prædicatione, insurgentibus paganis, quos auctor invidia credere non permisit, illiso capite victor occubuit.* Nemini porro usque adeo cornea fibra est, ut nesciat, Clementem fuisse immediatum Petri discipulum, & longa annorum serie decantatum illum Decii Gratique consulatum antecessisse, ipsamque a Marco Aurelio excitatam Lugduni persecutionem: ante quod tempus scripsit inconsultius Severus Sulpicius nulla visa fuisse in Galliis martyria. Nec vero in hac re solæ idem hallucinatus est Auctor, ut admonent præstantissimi Cardinales Baronius in Annalib. & Bellarminus in scriptorib. Ecclesiast. Siquidem Severus lib. 1. de sacra hist. asserit, filios Dei, qui filias hominum adamaverant, fuisse angelos. Idem ait, Sacerdotes, qui bona quæpiam possident, transgredi præceptum Domini datum quondam Levitis. At Levitæ non modo possessiones permittebantur habere, sed sanctissimus Propheta Jeremias ex genere Sacerdotum, agrum suum vendidisse legitur, Jerem. 2. sanctusque Levites Barnabas agrum suum similiter vendidisse constat Act. 4. Templum quoque fundatum fuisse scribit Severus anno 588. ab egressu filiorum Israel contra Scripturæ fidem, qui 3. Reg. 6. annos designat non amplius 408. Idem dicit Ecclesiam auro non strui, sed destrui. At seclusis privatorum abusibus, qui perversis cupiditatibus Ecclesiam destruunt, Ecclesiæ neque strui neque fundari possunt sine auro & argento: & contrarium dogma damnatum fuit ut hæreticum in Valdensibus, aliisque hæreticis sectis. Idem in Dialogis reprendit Episcopos, qui libros Origenis damnaverunt. Quinam vero ignorat Origenistas fuisse ab Ecclesia meritissime damnatos una cum Origenis libris, quos perspicuum est fuisse hæreticis dogmatibus refertos? Idem docet, conjugium ad veniam, fornicationem ad pœnam, solamque virginitatem ad gloriam pertinere. Idem calumniam sancto Martino impingit, dum ei delirium istud imponit: Neronem simul cum Antichristo venturum: & Antichristum ex cacodæmone incubo conceptum iri. Idem arguitur a S. Hieronymo Ezech. 36. cum illis omnibus novam Jerusalem expectantibus auream & gemmatam. Martyrum Lugdunensium & Viennensium historia evenit anno Chr. 177. Consulatus porro Decii & Grati anno 250. assignatur. Itaque nisi prorsus a vero aberraverit Turonensis, quo loco primas in Galliam prædicandi Evangelii missiones huic consulatui alligat, necesse est fabulç adscribere omnem illam Martyrum Lugdunensium historiam. Quinetiam falsitatis arguentur, quæcumque factus postmodum peritior Gregorius posterioribus scriptis suis tradit de Eutropio misso ad Santonibus evangelizandum, & ordinato ad id muneris Episcopo a B. Clemente Romano Pontifice: deque ejus in eadem urbe martyrio; deque octo aliorum Episcoporum in Gallias ab Apostolorum Discipulis missione, a quo tempore præter Eutropii martyrium haud prorsus credibile est nullos extitisse in Gallia post hæc fidei primordia Martyres ante Aurelianam illam persecutionem; ut mirum sit, summæ viros eruditionis tantam fidem adhibuisse duobus illis commemoratis testimoniis sese invicem destruentibus; Severi quidem Sulpicii lib. 2. de sacra histor. his verbis: *Tunc primum intra Gallias martyria visa, serius trans Alpes Dei religione suscepta.* Et Gregorii Turonensis lib. 1. hist. Franc. c. 31. primas in Galliam missiones ad Decianum consulatum referentis, cum tamen ipse scriptis posterioribus idipsum retractaverit. Quinetiam ne a Lugdunensi persecutione digrediamur, Irenæus, qui post illam Aurelii crudelitatem infulas Ecclesiæ Lugdunensis accepit, discipulus fuerat Polycarpi martyris, ipse vero Polycarpus fidissimus extitit Apostoli Joannis discipulus. Photinus autem Irenæi præcessor Lugdunensem Ecclesiam annos solidos quinquaginta jam rexerat, & fortassis alium habuerat in Lugdunensi Ecclesia antecessorem. Quidquid rei sit, Photini pueritia simul tempore concurrerat cum Joannis Apostoli provecta senectute. Præter inconcussas autoritates Irenæi, Tertulliani, Eusebii, Hilarii: Præter missiones Eutropii Episcopi & martyris, & Crescentis, & Trophimi: præter directiones Saturnini Episcopi & martyris, & aliorum septem Episcoporum in diversas Galliarum Ecclesias ab Apostolorum Petri & Pauli discipulis, satis superque jam excussas, potuisset a me quoque produci Sergii Pauli in Narbonensem urbem dimissio ab Apostolo Paulo in Hispaniam proficiscente, a testibus commemorata non indignis, quibus adhibeatur fides; sed quia illa in Hispaniam profectio Pauli satis nutat ac vacillat, idcirco hac uti probatione supersedeo. Ut autem constet, multos sub Aurelii dominatu fuisse in Gallia Christianos, quos illa ejus persecutio nequiverit exhaurire, testis erit

Eusebius ab Irenæo convocatum fuisse Lugduni Episcoporum celebre Concilium, definiens Paschalis temporis solemnitatem post quartamdeciman Lunæ Martii diem contra Quartadecumanos.

MULTIPLICIA IN CAUSA Berengarii hæresiarchæ habita Concilia,

1. UNdecimum Sæculum novum edidit monstrum Berengarium hæresiarcham. Hic ex Ecclesiæ matris sinu erumpens quasi vipereus fœtus, ejus viscera nixus est lacerare. Cum igitur esset Andegavensis Ecclesiæ Archidiaconus, hanc novam Hæresim procudit, quæ negat Christi Corpus reipsa contineri sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. Eodem delirio jam ante laboraverat, edito de Sacramento Altaris libro, sive Joannes Scotus, sive Rathramus sub Caroli Calvi regno, unus idemque libri ejusdem autor, qui primum sub Joannis Scoti nomine, deinde sub Rathrami pervulgatus est, ut probat Petrus de Marca Parisiensis Archiepiscopus in sua ad Lucam Dacherium epistola. Ipse vero Berengarius in sua ad Lanfrancum epistola profitetur se Joannis Scoti sententiam sequi, nimirum figurate ac metaphorice duntaxat Christum in Eucharistiæ Sacramento adesse. Cum hæc Berengarii epistola intercepta fuisset, atque ad Leonem Papam nonum delata, coacta est ab eodem Romæ Synodus, quæ dogma istud ut hæreticum damnavit, eosque qui illud consectarentur, communionis Ecclesiasticæ fecit extorres; absentem vero Berengarium, cujus nomen epistola præferebat, ad proxime futurum Vercellense Concilium citavit, ut sibi responderet de sua fide. Ea Romana sub Leone Synodus ann. Christi contigit 1050. sequens vero Synodus Vercellensis ejusdem anni mense Septemb. convocata fuit.

2. Sub hoc inter ambas Synodos intervallo, Berengarius in Normanniam concessit, cui tum Provinciæ dominabatur Guilielmus, dictus Nothus, ætate adhuc junior, sed Religione & prudentia commendatus, qui postmodum Angliæ regnum adeptus est. Hæresiarcha ad cœnobium Pratellense divertit, a cujus Abbate honeste fuit exceptus: Sed cum inter colloquendum multa impia deblateraret, ab eodem graviter reprehensus, inde digressus est, ipsumque Normanniæ Ducem adiit, attentans ipsum suis hæresibus irretire. Ipse vero Princeps conscriptis in occulto literis ad e s quos peritiores in sua ditione judicabat, illis indixit, ut ad certum diem Brionam locum maritimum se conferrent, quo erat idem ipse concessurus, ut eorum sensum circa Theologicas quasdam quæstiones exquireret: Berengarium vero callide & sensim, quasi aliud agens, Brionam secum adduxit; eo ut ventum est, in illum Sapientium conventum adductus Berengarius una cum assecla & discipulo suo Clerico, cujus ingenio admodum præfidebat, adeo convictus fuit, ut tandem quasi mutus & elinguis remanserit, eisque urgentibus vel assensum præsente Principe præbuerit, vel certe formidine gravioris mali simulaverit.

3. Accedente Septembri Summus Pontifex Leo IX. Vercellas ad Concilium indictum proficiscitur, comitem secum adducens Lanfrancum, qui hæc refert: & ad id Concilium selectos & accitos ex diversis Orbis Christiani convenisse viros, quibus præsedit ipse Pontifex: Berengarium vero eo accedere non ausum duos pro se responsuros Clericos misisse, qui a primo congressu convicti confusique fuerunt. Lectum ibidem Joannis Scoti de Eucharistia librum & damnatum, ipsumque Berengarium contumacem pari damnationis ac anathematis sententia perculsum.

4. Eodem anno 1050. mense Octob. Rex Henricus, Berengarinæ luem Hæreseos in suo regno propagari molestissime ferens, Synodum Parisiis ea de causa indixit, ut fidem facit Durandus Vroarnensis, ad quam tamen citatus Berengarius malæ conscientiæ terrore perculsus accedere non ausus, se abdidit cum Brunone Antistite Andegavensi, quem ille in suam hæresim perduxerat. Producta sunt diversa Berengarii scripta, quæ ille ad familiarissimum sibi Paulum dirigebat per veredarium, a cujus manibus Aurelianensis Episcopus illa extorserat. Horum lectio horrendis refertorum sacrilegiis murmur & indignationem toto illo amplissimo cætu, cui Rex ipse intererat, excitavit. Hæc igitur omnia cum autore, omnibusque fautoribus, simulque Joannis scripta impia damnata sunt. Decretumque fuit ut Sectarii, quocumque irent, manu militari conquirerentur, loca in quæ confugerent, obsidione premerentur, donec habitatores illos copiarum ductoribus traderent, ipsique Hæretici, aut incorrigibiles morte afficerentur, aut conversi sub custodia & pœnitentia detinerentur. In ultimis Conciliorum collectionibus extat Theoduini Leodiensis Episcopi ad Henricum Francorum Regem Epistola de Brunone Andegavensi Episcopo, Berengarii erroribus commaculato hortatoria, ut cum Summo Pontifice agat ad hoc, ut Brunonis judicandi & damnandi potestatem delegare dignetur; quia *Episcopum* (inquit) *non oportet damnationis subire sententiam præter Apostolicam authoritatem.* (Et subinde:) *Plurimum veremur, si illis miserrimis & perditissimis viris audientia sancti Concilii, sicut ipsi de pœna securi postulant, permittatur, cum de tanta præsumptione rejectos puniri minime concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certe quos videbunt impunitos & nequaquam a suis gradus honore dejectos, eosdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuisse, aut justificatos esse; eruntque, ut ita dicam, novissima pejora prioribus.*

5. Leonem nonum Victor excepit ejus nominis secundus, qui Hildebrandum Subdiaconum in Galliam misit, autoritate Legati a Latere præmunitum, a quo indictum est anno 1055. Turonense Concilium. In hoc Berengarius abjurata pristina hæresi Catholicam professus est fidem, & a Legato benigne susceptus, ut scribunt Lanfrancus & Guitmundus Aversanus Episcopus. Attamen superbus ille & inconstans spiritus datam promissamque fidem mox effregit, & in veritate non stetit. Deinde tamen Palinodiam iterum cecinit in manus Nicolai Papæ secundi sedentis in Lateranensi centum & tredecim Episcoporum Synodo, anni 1059. pristinam detestatus est hæresim; fideique confessionem edidit, quæ incipit: *Ego Berengarius*, de consecr. dist. 2. quam Nicolaus ad populorum ædificationem in omnem Italiam, Galliam, Germaniam, promulgari jussit. Cæterum ad volutabrum quasi sus lota reversus est, & ad vomitum quasi canis, spretaque Petri cathedra, rursum relapsus est Berengarius, & fædifragus adversus suam Romæ factam professionem, virulenta de novo scripta ausus est edere, quæ contrariis scriptis Lanfrancus, Guitmundus Episcopus, & Algerus Monachus refutarunt; tandemque inveterati malorum dierum octogenarii Hæresiarchæ, Christi an. 1079 Gregorius Papa VII. (coram quo cum esset Apostolicus Legatus in Concilio Turonico, suam primum hæresim abjuraverat) ultimam ejus excepit in Romano Concilio abjurationem, atque Ecclesiæ sanctæ reconciliavit, facta prohibitione ne quid unquam scriberet, prædicaret, aut disputaret de hoc Sacramento, in quod toties tamque infeliciter impegerat, nisi forte ad eos convertendos quos in errorem traxerat. Ad postremum Nonagenarius interiit in professione atque unione Catholica, die Epiphaniæ anno 1088. cujus Epitaphium contexuit vir eximie doctus Hildebertus Cenomanensis Episcopus. Refert Vuillielmus Malmesburiensis illum morientem producto gemitu dixisse: *Hodie in die apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus JESUS-Christus propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.* Ab eodem Malmesburiensi hoc pariter refertur, sanctum Episcopum Fulbertum Carnotensem anno 1028. extremo decumbentem morbo, & in mortis confinio positum advertisse inter circunstantes discipulum olim suum, sed sanæ doctrinæ, qua olim imbuerat, perfidum desertorem, & quo poterat nisu contendisse, ut expelleretur, dicendo se lateri ejus immanem assistentem dæmonem cernere.

CONCILIUM ROMANUM anni 1059.

1. HUjus paulo ante strictim a nobis facta mentio est inter Concilia in causa Berengarii habita. Nicolaus Papa II. ut præsentibus Ecclesiæ vulneribus provideret, ex Schismate Mincii Romanæ Sedis invasoris

sub no-

sub nomine Benedicti, & ex pestifera Berengarii hæresi, ex morum, præsertim Cleri, pravitate, atque ex Canonicæ disciplinæ contemptu & neglectu Concilium centum tredecim Episcoporum convocavit in æde Lateranensi, anno Pontificatus sui primo, qui fuit Christi 1059. Citatus ad illud Berengarius (quod superius attigi) suum est detestatus errorem, & fidelium communioni restitutus, ex qua non multò post cariosus & decrepitus hæresiarcha descivit. Schismatibus quoque, ne deinceps emergerent, occursum est.

Can. I. *Primò, inspectore Deo est statutum, ut electio Romani Pontificis in potestate Cardinalium Episcoporum sit, ita, ut si quis Apostolicæ Sedi sine præmissa concordi & canonica electione eorum, ac deinde sequentium Ordinum Religiosorum, Clericorum & Laicorum consensu inthronizatur, is non Papa vel Apostolicus, sed apostaticus habeatur.*

Can. II. *Ut moriente Romano Pontifice, vel cujuscunque civitatis, nullus præsumat facultates eorum invadere, sed successoribus eorum reserventur integræ.*

2. Can. III. *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut introductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicunque Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Papæ Leonis de castitate Clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei autoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omninò contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium, vel Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio ad Divina Officia cum iis, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat; neque partem ab Ecclesia suscipiat, quousque à nobis sententia super hujusmodi Deo concedente procedat.*

Usque adeò invaluerat perditissimis illis temporibus Clericorum incontinentia, ut Sacerdotes ipsi, uxorum nomine, fœminas ducerent, omnibus adhibitis nuptiarum solemnitatibus, dotium constitutionibus, affinium & amicorum invitatu & gratulantium concursu, nec ideo minus ad Altare sacrificarent. Qualem impudentiam & frequentem & publicam detestatur deplorans Petrus Damiani horum temporum scriptor gravissimus.

3 Can. IV. *Et præcipientes statuimus, ut ii prædictorum Ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes castitatem servaverunt, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, (sicut decet Religiosos Clericos) simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet vitam pervenire summopere studeant.*

De communi Clericorum vita & convictu multa à nobis collecta superiùs require ad Concilium Moguntinum sub Leone Papa tertio, & Carolo Magno. Effrænis illa Clericorum incontinentia decimo & undecimo Sæculo regularium Canonicorum institutum propagandi amplam præbuit occasionem; appellabantur enim ad præcipuarum Ecclesiarum ministeria, ex quibus necesse erat sæculares Clericos ejicere, non tantùm ob scandala, quæ invehebant, sed etiam ne ulteriùs expilarentur vasa sacra, cæteraque Ecclesiarum suppellectilia ad uxorum & liberorum usum ac luxum. Quin & ipsa Ecclesiarum prædia & jura temporalia dolo parentum Sacerdotum, & liberorum, quasi hæreditaria & patrimonialia, subtractis fundationum titulis, transferebantur.

Can. V. *Deinde ut Decimæ & Primitiæ seu Oblationes Vivorum & Mortuorum Ecclesiis Dei fideliter reddantur à Laicis, & ut in dispositione Episcoporum sint. Quas qui retinuerit, à Sanctæ Ecclesiæ communione separentur.*

4. Can. VI. *Ut per Laicos nullo modo quilibet Clericus aut Presbyter obtineat Ecclesiam nec gratis, nec pretio.*

Hæc prohibitio intelligenda, si id fiat citra Episcopi provisionem, vel interveniat Simonia. Hoc idem superiùs annotavimus constitutum à Concilio Viennensi anni 892. can. 4. & à Salegustadiensi anni 1022. can. 13.

Can. VII. *Ut nullus habitum Monachi suscipiat spem aut promissionem habens ut Abbas fiat.*

Can. VIII. *Nec aliquis Presbyter duas Ecclesias simul obtineat.*

Can. IX. *Ut per Simoniacam hæresim nemo ordinetur, aut promoveatur ad quodlibet Ecclesiasticum Officium.*

Can. X. *Ut cujuslibet Ordinis Clericos Laici non judicent.*

Can. XI. *Ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque ad generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit.*

Can. XII. *Laicus uxorem simul & concubinam habens non communicet Ecclesiæ.*

Vide Concilii Toletani primi canonem 17. seu can. is qui, dist. 34.

5. Can. XIII. *Ut nullus laicus ad quemlibet gradum Ecclesiasticum repentè promoveatur, nisi post mutatum habitum sæcularem diuturna conversatione inter Clericos fuerit comprobatus.*

Hoc eodem in Concilio procusum est edictum, formam præscribens electionis Romani Pontificis, hujus tenoris: *In nomine Domini nostri, &c. Decernimus, atque statuimus, ut obeunte hujus Romanæ universalis Ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales Episcopi diligentissimè simul de electione tractantes, mox ipsi Clericos Cardinales adhibeant, sicque Clericus ac populus ad consensum novæ electionis accedat, nimirum præcaventes ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat, & ideo religiosissimi viri præduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus verò atque legitimus electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum Patrum Regulis sive gestis, etiam illa Beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: Nulla, inquit, ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec a comprovincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati; quia vero Sedes Apostolica cunctis in Orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideò supra se Metropolitanum habere non potest, Cardinales Episcopi procul dubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehant. Eligatur autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperietur idoneus, vel si de ipsa non reperitur, ex alia assumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui impræsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator DEO concedente speratur, sicut jam sibi concessimus & successoribus illius, qui ab Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura sincera atque gratuita fieri in urbe non possit Electio, Cardinales Episcopi cum Religiosis Clericis, Catholicisque Laicis licèt paucis, jus potestatis obtineant eligere Apostolicæ Sedis Pontificem, ubi congruere viderint. Planè postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscunque hominum conatus malignitatis studio restiterit, ut is, qui electus est, in Apostolica Sede juxta consuetudinem inthronizari non valeat, electus tamen sicut verus Papa obtineat autoritatem regendi Romanam Ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius; quod Beatum Gregorium ante suam Consecrationem fecisse cognovimus. Quòd si quis contra hoc nostrum decretum Synodali sententia promulgatum, &c.*

CONCI.

CONCILIUM LONDONIENSE
ann. 1075.

1. SEdente ad clavum universæ Ecclesię Gregorio septimo, regnante in Anglia Guilielmo, cognomento Nuthu, ejusque regni anno nono, Christi Salvatoris 1075. congregatum est Londoniæ Concilium totius Angliæ Nationale, cui Lanfrancus præsedit, Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopus, & totius Angliæ Primas, in Ecclesia Beati Pauli Apostoli. Sic verò præfatur Concilium: *Et quia multis retrò annis in Anglicano regno usus Conciliorum aboleverat, renovata sunt nonnulla, quæ antiquis etiam noscuntur Canonibus definita.*

2. Can. I. *Ex Concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarensi statutum est, ut singuli secundùm ordinationis suæ tempora sedeant, præter eos, qui ex antiqua consuetudine sive suarum Ecclesiarum privilegiis digniores sedes habent. De qua re interrogati sunt senes & ætate provecti, quid vel ipsi vidissent, vel à majoribus vel antiquioribus veraciter ac probabiliter accepissent. Super quo responso petitæ sunt induciæ ac concessæ usque in crastinum, à crastina autem die concorditer perhibere, quòd Eboracensis Archiepiscopus ad dexteram Dorobernensis sedere debeat, Londoniensis Episcopus ad dextram, Wentanus ad sinistram.*

Hoc primùm observandum est, unam & eamdem Ecclesiam sub duobus esse nominibus Dorobernensem & Cantuariensem Primatis totius Angliæ sedem, aut ut exprimit Concilium ipsum, totius insulæ Britannicæ, sub quo nomine Scotia pariter comprehenditur. Præterea primam Anglicanæ Ecclesiæ sedem ab initio sine controversia fuisse Dorobernensem seu Cantuariensem; secundi verò loci prerogativa, Eboracensem, quę nunc *Yorc* dicitur, potitam fuisse. Id liquet ex duabus Honorii Papæ primis epistolis relatis à Beda Venerabili lib. 2. Hist. Angl. cap. 17. & 18. quarum prior est ad Edvinum Angliæ Regem, ad quem duo pallia misit, duobus Metropolitanis Regni ejus destinata, Honorio Dorobernensi, & Paulino Eboracensi; ut uter amborum prior vita excesserit, superstes alter Episcopus successorem ei sufficiat, Apostolica autoritate sibi ex tunc delegata. Secunda ejusdem Pontificis Epistola dirigitur ad cognominem Honorium Dorobernensem Episcopum, eamdem iterans sanctionem de ordinando ab amborum superstite utriusque, qui prior decesserit, successore; quia ut inquit, *Longa terrarum marisque Romam inter & Angliam intervalla, Pontificem ad hæc condescendere coegerunt.* Extat etiam Formosi Papæ ad Angliæ Episcopos epistola hæc decernens: *Et sicut B. Gregorius Papa I. vestræ Gentis Episcopo Augustino omnes Anglorum Episcopos esse subjectos constituit; sic nos prænominato fratri Doroberniæ, sive Cantorberiæ Archiepiscopo, ejusque successoribus legitimis eamdem dignitatem confirmamus, mandantes & autoritate Dei & B. Petri Apostolorum Principis præcipientes, ut ejus canonicis dispositionibus omnes obediant.*

Can. II. *Ex Regula Beati Benedicti, Dialogo Gregorii & antiqua regularium locorum consuetudine, ut Monachi ordinem debitum teneant: infantum præcipuè & juvenum in omnibus locis, deputatis sibi idoneis magistris, custodiam habeant, nocte luminaria ferant: generaliter omnes nisi à Prælatis concessa proprietate careant. Si quis verò aliquid proprii sine præfata licentia habere in morte fuerit deprehensus, nec ante mortem id reddiderit cum pœnitentia & dolore peccatum suum confessus, nec signa pro eo pulsentur; nec salutaris pro ejus absolutione Hostia immoletur, nec in Cœmeterio sepeliatur.* Vide inferiùs Concilium Lateranense sub Alexandro III. can. 10.

Can. III. *Ex Decretis Summorum Pontificum, Damasi videlicet, & Leonis, necnon ex Conciliis Sardicensi atque Leodicensi, in quibus prohibetur Episcopales sedes in villis existere, concessum est Regia munificentia & Synodali authoritate præfatis tribus Episcopis de villis ad Civitates transire, Herimanno de Syraburna ad Saristeriam; Stigando, de Selengo ad Cicestum; Petro de Liciseldo ad Cestum. De quibusdam qui in villis seu vicis adhuc degebant, dilatum est usque ad Regis audientiam, qui in transmarinis partibus tunc temporis bella gerebat.*

Can. IV. *Ex multis Romanorum præsulum Decretis, diversisque sacrorum Canonum authoritatibus, ne quis alienum Clericum vel Monachum sine commendatitiis litteris retineat, vel ordinet.*

Can. V. *Ad comprimendam quorundam indiscretorum insolentiam, ex communi Decreto sanctum est, ne quis in Concilio loquatur præter licentiam à Metropolitano acceptam, exceptis Episcopis & Abbatibus.*

Can. VI. *Ex decretis Grègorii Majoris, nec non & junioris, ut nullus de propria cognatione vel uxoris defunctæ, seu quam cognatus habuit uxorem, accipiat, quoadusque parentela ex alterutra parte ad septimum gradum perveniat. Ut nullus sacros ordines, seu Officium Ecclesiasticum, quod ad curam animarum pertinet, emat vel vendat. Hoc enim scelus à Petro Apostolo in Simone Mago primitùs damnatum est, postea à sanctis Patribus vetitum, & excommunicatum.*

Can. VII. *Ne ossa mortuorum animalium quasi pro vitanda animalium peste alicubi suspendantur, nec sortes, vel Aruspicia seu divinationes, vel aliqua hujusmodi opera diaboli ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia sacri Canones prohibuerunt; & eos qui talia exercent, data sententia excommunicaverunt.*

3. Can. VIII. *Ex Conciliis Eliberitano & Toletano undecimo, ut nullus Episcopus, vel Abbas, seu quilibet ex Clero hominem occidendum vel membris truncandum judicet; vel judicantibus suæ autoritatis favorem commodet.*

Subscripsere Concilio cum Lanfranco Dorobernensi quatuordecim Episcopi, quos inter post Episcopos Dorobernensem, Eboracensem, Londoniensem, & Vvinτonien. quinto loco subscribit Gaufridus Constantiensis Episcopus, qui se ibidem dicit in subscriptione unum de Angliæ terræ Primatibus. Solus Dorobernensis se Archiepiscopum subscribit, Eboracensis autem Episcopum. Constantiensis porrò Episcopatus non in Anglia, sed in Normannia Galliæ constitutus est: etsi enim ejus Episcopus Gaufridus, ut ipsum præfatur Concilium, transmarinus esset Episcopus, quia tamen multas in Anglia possessiones habebat, cum Anglis Præsulibus in Concilio sedit. Post Episcopos quatuordecim subscripsit Auschitillus Archidiaconus Dorobernensis Ecclesiæ. Deinde unus ex viginti Abbatibus. Duo verò desiderati sunt Anglicani Episcopi Roffensis, quia illa tunc vacabat sedes, & Lindisfarnensis, qui & Dunelmensis, quia canonicam excusationem habens interesse non potuit.

CONCI-

CONCILIUM MELFITANUM anni 1089.

1. MElfia, quæ urbs est Apuliæ, Concilium habuit, cui Urbanus Papa secundus ipsemet interfuit, non quidem anno, ut putat Baronius, 1090. sed ut liquet ex Joannis epistola, qui S. R. E. Diaconus & Cancellarius eidem Concilio interfuit, ad Abbatem Molismensem, aliisque certissimis argumentis, anno 1089. Primorum Canonum statuta omittimus, quia eadem ante ex præcedentibus Conciliis sæpiùs excerpsimus, ne toties eadem inutiliter repetantur.

Can. VII. *Nullus Abbas pretium exigere ab iis, qui ad conversionem veniunt, aliqua occasione præsumat.*

Can. VIII. *Illud summoperè & Apostolicæ Autoritatis privilegio providentes interdicimus, ut nullus in Clericali Ordine constitutus, nullus Monachus, Episcopatus & Abbatiæ, aut cujuslibet Ecclesiasticæ dignitatis investituram de manu laici suscipere audeat. Quod si præsumpserit, depositione mulctetur.*

Idem statuerat Gregorius VII. in Concilio Romano anni 108·. can. 1.

2. Can. IX. *Quia novum hoc tempore Clericorum Acephalorum genus emersit, qui morantur in Curiis & viris, & fœminis ad sui ordinis decus subditi sunt, cùm in Canonibus cautum sit, ne quis sine licentia Episcopi Clericus, nec Episcopus sine Metropolitano Curiam adeat, præcipiendo præcipimus, & prohibentes prohibemus, ne quis retineat hujusmodi: Sed proceres ab Episcopis animarum suarum Clericos postulent si Episcopi jussione pro tempore ac vicissim in curiis conversentur. Ipsis itaque omninò interdicimus, ne Clericis Proceres sine concessione sui Episcopi abutantur.*

Canones Sardicenses 8. 9. 10. 11. & 12. accuratè provident, ne in Comitatum Episcopus ullus accedat nisi approbata ex causa per Metropolitanum, aut Synodum, aut Summum Pontificem; & hanc regulam restaurari mandavit per commonitorium Pontifex Romanus Zosimus ad Concilium Carthaginense sextum.

3. Can. X. *Præterea constituimus, ne quis Episcopus, aut Primas Monachum quemlibet vagantem in sua Diœcesi, Provinciave retineat, nisi Abbatis proprii fuerit literis regulariter commendatus.*

Huic olim malo providerat Synodus Chalcedonensis can. 4. & Quinisexta in Trullo can. 42. & c. quanto, de offic. jud. ordin. & Carolus Franciæ Rex nonus in Comitiis Aurelianensibus art. 11.

4. Can. XIII. *Utque omnia scandala omnesque occasiones laicis subtrahantur, sericis vestibus clericos abuti ulteriùs prohibemus, & ne pomposis induantur exuviis, admonemus. Pensandum est namque, quantum viris flagitii adscribatur, à quibus curavit Pastor Ecclesiæ etiam fœminas prohiberi, dicens: Non in veste pretiosa, 1. Tim. 2. quam Dominus ipse vituperans, nobisque cavendam insinuans, ait: Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.*

His consentiunt Concilii Charthaginensis canon. 45. *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet, & nec vestibus nec calceamentis decorem quærat.* Et Nicænæ Synodi secundæ can. 16. & apud Gratianum c. clericus professionem, dist. 41. & c. omnis jactantia, 21. qu. 4. & est can. 16. septimæ Synodi œcumenicæ.

Can. XIV. *Presbyterorum filios* (intellige illegitimos) *à sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiis, aut in canonicis religiose probati fuerint conversari.* Vide in Decretalibus tit. de filiis Presbyt.

Can. XV. *A suis Episcopis excommunicatos ab aliis recipi magnopere prohibemus.*

Hoc idem statuerat Nicænum Concilium primum can. 5. & Sardicense can. 13. & c. servetur ista sententia 11. q. 2.

5. Can. XVI. *Sanè quia inter cætera unum est, quod maximè sanctam perturbat Ecclesiam, falsæ videlicet pœnitentiæ. Confratres nostros Episcopos & Presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur, falsam autem pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus de uno solo peccato pœnitentia agitur; cùm sic de uno agitur, ut non discedatur ab alio; unde scriptum est: Qui totam legem servaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus; scilicet quantum ad vitam æternam; sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantùm maneat, vitæ æternæ januam non intrabit. Falsa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quæ sine peccatis agi nulla ratione non prævalent, aut si odium in corde gestet, aut si offenso cuilibet non satisfaciat, aut si cùm non offenderit, offensus non indulgeat, aut si arma quis contra justitiam gerat.*

Eadem planè Concilium Romanum V. sub. Gregorio Papa VII. anno Chr. 1078. Sigillatim de falsis pœnitentiis commonet can. 5. quem non pigebit huc adducere: *Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundùm autoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicunque miles, vel negociator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, qui bona alterius injustè detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia, vel negotium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injustè abstulit, restituat, ne tamen desperet. Interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illustret ad pœnitentiam.* In hunc pariter scopum collineant quæ scribit S. Gregorius Magnus Homil. 24. in Evang. *Piscatorem* (inquit) *Petrum, Matthæum telonarium scimus, ut post conversionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus vero ad telonei negotium non resedit: quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecuniam augere. Sunt enim pleraque negotia quæ sine peccato exhiberi, aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurrat.* His adjunge fœminæ aut viri cohabitationem, quæ peccati frequentis occasio fuerit. Idem iste Melfitanus canon iisdem reperitur verbis in secundo Lateranensi œcumenico Concilio sub Innocentio II. can. XXII.

CONCILIUM PLACENTINUM anni à Christo 1095.

1. URbanus Papa secundus infensissimos patiens adversarios Henricum Germanorum Regem, tum à se tum à prædecessoribus Pontificibus Gregorio septimo, & Victore tertio communione pulsum; & Sori-

bertum

bertum Antipapam ab eodem Henrico obtrusum, qui ipse vicissim Henricum postquam Romanæ civitatis partem, dictam Leoninam, invaserat, Imperialibus ornamentis apud Sancti Petri Basilicam insigniverat; Papa inquam Urbanus, flagrante ubique exitiali Schismate, indictam à se generalem Synodum in urbe Placentina, quæ est Provinciæ Longobardiæ, anno 1095. circa mediam Quadragesimam convocavit, eique præsedit. Eò confluxisse perhibentur ex Italia, Francia, Burgundia, Germania, Bajoaria, & aliis Provinciis quatuor Clericorum millia, & plusquam triginta millia laicorum; adeò ut cùm nulla esset Basilica tantæ multitudinis capax, necesse fuerit Synodum diebus aliquot in aperto & patenti campo sub dio celebrare. Ut Bertoldus testis ocularus aliique scripsere.

2. In ea Synodo Praxedes Regina, suoque clàm ab Henrico Germanorum schismatico Rege, suoque marito, ob referendas illius, quas in se pati cogebatur, libidines, diverterat, de ejus immunditiis & spurcitiis, quas ab eo pertulerat, conquesta, & absoluta fuit de pœnitentiis injungendis, eò quòd illas non tam commisisse quàm invitam tulisse certò constaret; quòdque ejusmodi facinus spontè & publicè confiteri minimè erubuisset. Galliarum Rex Philippus jam antè in Concilio Heduensi, ob ementitas & sacrilegas cum pellice Bertrada nuptias, ejectamque uxorem suam legitimam excommunicatus, necdum tamen resipuerat, allegatis tamen per Legatos excusationibus, inducias petiit adusque Pentecosten ab Urbano & Concilio, & obtinuit.

3. Eadem in Synodo auditi sunt Oratores Alexii Comneni Orientis Imperatoris suppetias implorantis adversùs Turcas, qui omnem Asiæ Minoris regionem usque ad Constantinopolis mœnia invaserant. Urbanus omnem adhibuit operam, ut postulatum auxilium transmitteretur.

Piacentini Concilii Can. I. *Ea quæ à sanctis Patribus de simoniacis statuta sunt, nos quoque Sancti Spiritus judicio & Apostolica authoritate firmamus*. Vide Chalcedonensem canonem 2.

Can. II. *Quidquid igitur in sacris Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel data vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires habere censemus.*

Can. III. *Si qui tamen à simoniacis non simoniacè ordinati sunt, siquidem probare potuerint, se, cùm ordinarentur, nescivisse eos esse simoniacos, & si tunc pro Catholicis habebantur in Ecclesia; talium ordinationes misericordia sustinemus, si tamen laudabilis eos vita commendat.* Habetur iste canon apud Gratianum, c. si qui à simoniacis, 1. q. 1.

Can. IV. *Qui verò scienter se à simoniacis consecrari, imò execrari passi sunt, eorum consecrationem omninò irritam esse decernimus.*

Præter Chalcedonensis Concilii can. 2. vide quoquè c. erga simoniacos, 1. q. 1. & c. cùm detestabile, in extrav. com. de simonia.

4. Can. V. *Quicunque sanè cupiditate parentum, cùm adhuc parvuli essent, Ecclesias, vel Ecclesiarum partes per pecunias adepti sunt: postquam eas omninò dimiserint, si canonicè in eis vivere voluerint, pro misericordia ibidem eos esse concedimus: neque pro hoc facto à sacris Ordinibus removemus, si aliàs digni inveniantur.*

Canonum Doctores de eo, qui sine sua culpa, & planè inscius beneficio provisus est, sic distinguere solent, vel provisus sic simoniam pro se ab aliis factam ignoravit toto triennio, & sic potest citra ullam dispensationem, aut resignationem in suo persistere beneficio; juvatur quippe regula de triennali possessore: vel rescivit hanc simoniam nondum completo triennio; quo eventu debet quidem illud resignare beneficium, sed à proprio dispensatus Episcopo illud ab eodem per novam collationem recipiet. Vide quæ dixi in nostra Canonica Praxi lib. 5. tit. 8. n. 3. Quia ergo inamovibiles sunt suscepti Ordines, Placentinum Concilium eos, qui innocenter Ordines susceperint, permittit in iisdem ministrare: cui etiam planè conformis est Canon *de simoniacè ordinatis*. Sed qui pari innocentia, aut facti ignorantia beneficium susceperint, quo utique quivis se abdicare potest, intendit idem Concilium, ut sic provisus resignare teneatur, quod his perspicuè verbis declarat: *Postquam eas omnino dimiserint*. Sed propter bonam fidem sinceriore mox collatione legitimè resumant, & deinceps teneant.

Can. VIII. *Ordinationes, quæ à Guiberto Hæresiarcha factæ sunt, postquam ab Apostolicæ memoriæ Papa Gregorio & à Romana Ecclesia est damnatus, irritas esse judicamus.*

5. Can. IX. *Similiter etiam & eas, quæ à cæteris Hæresiarchis nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis qui Catholicorum adhuc viventium Episcoporum sedes invaserunt, nisi probare valuerint, se, cùm ordinarentur, eos nescisse damnatos.*

Exceptio ista (*nisi probare valuerint*) convincens probatio est, homines quantumvis excommunicatos & diris devotos, characteris potestatem retinere, ut quamvis illicitè, validè tamen ac efficaciter *Ordine* ut possint, sive ordinando, sive in Missa sacrificando.

6 Can. X. *Qui verò ab Episcopis quondam quidem catholicè ordinatis, sed in schismate à Romana Ecclesia separatis consecrati sunt; eos nimirùm cùm ad Ecclesiæ unitatem redierint, servatis propriis Ordinibus suscipi misericorditer jubemus, si vita & scientia eos commendat.*

Can. XI. *Amodò autem, quicumque à prædictis schismaticis sanctæque Romanæ Ecclesiæ adversariis se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur.*

Can. XII. *Quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris Ordinibus dispensationem concesserimus, nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus, sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate; ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut demus amplius charitati.*

7. Can. XIII. *Illud quoque præcipimus, ut pro chrismate, & baptismo, & sepultura nihil unquam exigatur.*

Simoniæ crimen contrahit, quisquis pro aliquo ex his tribus pretium exigit, vel paciscitur: maximè pro Baptismo, sine quo nullus in regnum Dei patet. Pro sepulturis etiam quidquam exigi vetat Concilium Nannetense can. 6. & S. Gregorius Papa lib. 7. ep. 4. & 55. Concilium præterea Bituricense an. 1031. can. 12. prohibet quidquam pro baptismo accipere, vel pro sepultura; iis solis exceptis, quæ spontè offeruntur. Vide apud Gratianum c. questa est: c. postquam: c. in Ecclesiastico: & c. præcipiendum, 13. q. 2. Itemque cap. abolendæ, de sepult. & cap. audivimus, de simon.

CONCILIUM CLAROMONTANUM
anni Epochæ Christianæ 1095.

1. PHilippus hujus nominis primus Francorum Rex, repudiata legitima uxore Bertha Comitis Hollandiæ filia, ex qua etiam filium Ludovicum cognomine Crassum susceperat, qui etiam in paternum regnum successit, illegitimo sibi toro, nomine matrimonii, cogna-
tam

tam suam Bertradam Fulconis Andegavensis Comitis adhuc viventis uxorem, libidinis stimulis abreptus conjungere est ausus. Quia verò id flagitium non simplicis fornicationis, aut stupri, aut etiam adulterii nomine censebatur, sed erat apertum sacrilegium, falso sacramenti nomine prætextum, atque ita religionem ipsam apertè impugnabat: idcirco Urbanus Papa secundus, natu Gallus, Legatum suum toto Galliæ Regno constituit Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem, collata omni potestate, qua tantum posset scandalum amoveri. Ille sine mora Concilium Episcoporum universi Regni Ostione, ut vocat Bertoldus, & post eum Baronius, collegit: (hæc est Augustodunum Heduorum in Ducatu Burgundiæ, vulgò *Autun*) Episcopos nullatenus labefactavit proprii Regis sive gratia, sive metus; in hac enim Synodo Philippus communione fidelium excisus fuit, anno 1094.

2. Cùm verò Rex nihilo secius in contumacia persisteret, ipse demum Pontifex Urbanus in Galliam profectus alterum universale Concilium Claromonte apud Arvernos coegit, in quo ducenti quinque Antistites confederunt, summo præsidente Pontifice. In hoc rursus Philippus cum sua pellice Bertrada excommunicatus est anno 1095. ut testantur Bertoldus, Vvilielmus Malmesburiensis, & Sigibertus. Ipsa vero Regina Bertha jam è vivis procul à Regia excesserat, ut liquet ex Chronico Cœnobii Sancti Petri, Diœcesis Senonensis, eidem temporibus conscripto à Clario Monacho.

3. In Claromontano Concilio Urbanus Pontifex Christianos ad factam in Palæstinam expeditionem mirificè adhortatus est, Petri Eremitæ Galli, qui ex Palæstina urgendæ rei causa venerat, oratione commotus. Quo Classico excitatus Occidens numerosissimos ad eam militiam fudit exercitus. Eo quippe in Concilio pœnitentiæ omnes sacra ejus belli expeditione commutatæ sunt; Episcopis & Proceribus injunctum onus populos subjectos ad id bellum graviter exhortandi., ærumnas omnes longæ profectionis & militiæ futuras incumulatam noxarum omnium expiationem, & mortem, si contingat, cessuram in Martyrii gloriam. Induciæ bellorum inter Christianos ad plures annos compositæ. Receptis à terrarum Principibus militantium personis & bonis, donéc à sacra expeditione reversi essent, ne quis litem intentare, aut facultates absentium invadere aut vindicare præsumeret sub excommunicationis eo ipso incurrendæ pœna, quæ oon antè relaxari possit, quàm ablata restituantur, & de illatis damnis congruè satisfiat.

4. Hac eadem in Synodo confirmatum fuit jus Primatus Archiepiscopo Lugdunensi supra quatuor Provincias, tam in Metropolitanos earum, quàm in suffraganeos, scilicet in Lugduneosem, Rothomagensem, Senonensem, & Turoneusem; qua de re decretum extat Urbani ad superiùs memoratum Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem, qua auctoritate tum ipse, tum ejus futuri successores potituri sint.

5. Rem observatu dignam refert Urbanus Papa in tertio sermone, quem habuit in Concilio Claromontano: *Neque equidem* (ait) *in Ecclesia Jerosolymitana Deus hoc annuatim prætermittit facere miraculum, cum in diebus Passionis sua extinctis omnibus, & in Sepulchro, & in Ecclesia circumcircà luminibus, jubare divino lampades extinctæ reaccenduntur.* Guibertus quoque Abbas Nongentinus, qui iisdem temporibus vixit, testatum reliquit, Philippum initio regni complures strumis morbidos solo contactu curasse; sed istud amisisse Coronæ Franciæ adnexum privilegium, neque posthac, dum vixit, recuperasse, ex quo mores illius per luxuriam & incestuosos Bertradæ amores in deterius versi sunt. Sed nunc Claromontani Canones discutiendi.

6. Can. II. *Quicunque pro sola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandum Ecclesiam Dei Jerusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur.*

Olim quidem Pœnitentibus interdicta erat militia, ut fidem facit Siricius Papa epist. ad Himericum Tarraconensem Episcopum cap. 5. sanctusque Papa Leo Magnus epist. 92. ad Rusticum Narbonensem Episcopum cap. 12. quæ est 2. editionis Quesnelianæ. Veruntamen apud Claromontanos Patres & insecuta Concilia, nec non apud supremam Apostolicam Sedem tanti habita fuit in Orientem expeditio, ad liberandos earum partium præsertim Palæstinæ Christianos à Mahumetanorum impiorum tyrannide; prætereaque innumeræ clades, ærumnæ, labores, & expensæ, quæ tam longinquam excursionem & militiam comitabantur, pœnitentiarum usu receptarum severitatem longo intervallo excedere visæ sunt, ut ea commutatio abundantiùs pœnis omnibus canonicis quævis scelera posset expiare.

6. Can. IV. *Nec aliquis Clericus arma deferat. Et Apostolus, 2. Cor. 10. In carne ambulantes non secundùm carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum.*

Et sub Carolo Magno Capitulare Aquisgranense cap. 70. *Omnimodis dicendum est Presbyteris & Diaconibus, ut arma non portent, sed confidant magis in defensione Dei quàm in armis.* Et Concilium Cloveshoviæ in Anglia sub Zacharia Papa ann. Chr. 747. *Interdicimus servis Dei, ut pompatico habitu, vel sago, vel armis utantur.* Et Concilium Buvense in Hungaria præsidente Philippo Legato Apostolico sub Nicolao Papa VII. anno Chr. 1279. celebratum, can. 11. *Districtè præcipimus, ne Sacerdotes, vel Clerici in quovis Ordine constituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur* bord, *portent, nisi eis manifesti timoris causa ingruerit, nec tunc absque licentia Prælatorum portent.*

Can. IX. *Ut nullus Sacerdos, aut Diaconus, aut Subdiaconus, sed & nullus qui Canonicum* (hoc est Beneficium Ecclesiasticum) *habet, fornicationis sibi copulam adjungat. Quod si fecerit, à Canonica omninò arceatur.*

7. Can. XI. *Ut nulli filii concubinarum ad Ordines, vel aliquos honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi monachaliter, vel canonicè vixerint in Ecclesia.*

Hic est defectus natalium, de quo videndum cap. 1. de fil. presbyt.

8. Can. XII. *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in civitatibus duabus duas præbendas obtinere, cùm duos titulos non possit habere.*

Vide superiùs Concilii Nicæni II. can. 15. Maximè cùm illis temporibus nullæ præbendæ sine ministeriis essent, quibus simul, præsertim duobus invicem distantibus locis, satisfieri non poterat.

5. Can. XIII. *Ut omnis Clericus ad eum titulum, ad quem primùm ordinatus est, semper ordinetur.*

Cavetur Nicænæ prioris Synodi can. 15. ne Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in alteram transferatur Ecclesiam. Concilium Chalcedonense prohibet can. 6. nullum Clericum absolutè ordinari, sed simul ministerio alicujus Ecclesiæ, vel pagi, vel monasterii designari, & aliter ordinatis exercitium seu usum susceptorum Ordinum interdicit. Meminit Augustinus epist. 240. & 241. ad Severum Episcopum, docetque semel ordinatum etiam in minoribus clericum, qualis erat Ordo Lectorum, non modò alligari cuipiam destinatæ ab Antistite ordinante Ecclesiæ, sed & jurejurando profiteri se inde injussu Ordinatoris ejusque successoris Episcopi numquam discessurum: nec posse alterum qualemcùmque alienum Episcopum absque prioris venia clericum illum sibi asserere, aut ulteriores Ordines eidem conferre.

Can XIV. *Ut nullus deinceps in una Ecclesia geminos honores habeat.*

10. Can. XVI. *Interdictum est, ne Reges, vel alii Principes aliquam Investituram de Ecclesiasticis honoribus faciant.*

Syno-

Synodus Græcorum VIII Oecumenica, sub Hadriano secundo Pontifice, occasione Ignatii sanctissimi Constantinopolis Patriarchæ, solio ab Imperatore Michaele, suadente avunculo Barda, deturbati, & Photii in idem Patriarchale solum intrusi, can. 22. Anastasianæ editionis anathemate ferit quoscumque laicos Principes, & quoscumque Optimates, qui propriæ potestatis abusu quemcumque citra canonicam & liberam electionem ad aliquem Episcopatum promoverint. Idem instauratus est canon anno 1080. in Concilio Romano adversùs Henricum IV. Imperatorem can. 1. & 2. quo eodem Concilio abrogatum est eidem Henrico Imperium, & in Rodulphum Sueviæ Ducem translatum.

Can. XVIII *Ut nullus Presbyter capellanus alicujus laici esse possit absque concessione sui Episcopi. Ut nullus Princeps Cappellanum habeat, nisi quem sibi Episcopus suus, aut Archidiaconus procuratorem animæ delectum constituat.*

11 Can. XIX. *Ne laici decimam partem de laboribus suis retineant.*

Nota est vulgaris decimarum divisio in prædiales & personales, de quibus canon iste 9. & c. ad audientiam, & c. ad Apostolicam, & c. pastoralis, de decimis; atque mixtas, ut sunt fœtus animalium, c. non est, eod. tit. & c. quicumque, & c. omnes decimæ, 16. qu. 7.

12. Can. XXVIII *Ne quis communicet de Altari, nisi Corpus separatim & Sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & per cautelam.*

Præceptum istud sub utraque specie communicandi Ecclesia haud multò pòst revocavit gravissimis adducta causis, & omnibus Missam actu non celebrantibus usum Calicis interdixit. Videri potest inferiùs eam in rem Constantiensis Concilii sessio 13. Potest etiam Canon iste Claromontanus intelligi, ut prohibens servari ulteriùs consuetudinem communicandi uno eodemque actu utramque Sacramenti speciem de cocleari, per quod intinctus Christi Sanguine panis Eucharisticus singulis exhibetur ore sumendus. Concilium Bracarense quartum anni Christi 675. can. 1. eos damnat, qui Eucharistiam vino madidam credunt populis porrigendam. Micrologus Gregorio Papæ VIII. σύγχρονος, *Non est authenticum* (inquit cap. 29.) *quòd quidam Corpus Domini intinctum pro complemento communionis populo distribuunt. Nam ordo Romanus contradicit*. Qui usus institutioni Christi repugnat, qui seorsim Corpus suum & Sanguinem discipulis in Cœna distribuit, nec alii intinctum panem dedit quàm Judæ pro indicio proditionis. Usus porrò utramque speciem commiscendi frequentatur etiam nunc à Græcis jam inde à multis sæculis. Humbertus enim Sylvæ-Candidæ Cardinalis Episcopus, Leone Papa nono ad Constantinum Monomachum Imperatorem Græcorum missus anno 1054. Nicetæ Pectorato Abbati, disputatione Constantinopoli cum eo habita, objecit peccari à Græcis hac in re contra ritum à Christo institutum. Et sanè Græcorum ille ritus non erat ab antiqua Græcanicæ Ecclesiæ institutione, ut enim vetustiora sileam Græcorum Patrum testimonia, Joannes Damascenus porrecti post Eucharisticum panem singulis de populo communicantibus, Calicis meminit lib. 4. de fide orthod. cap. 14. Ivo tamen Carnotensis Episcopus, qui Urbani ipsius secundi tempore floruit, vir grandi eruditione & pari pietate, cujus etiam extant ad Urbanum Epistolæ, ab hoc usu non abhorruit, suam enim sic aperit mentem in tractatu de divinis officiis: *Sacerdotes juxta Concilii Toletani definitionem non intincto pane, non auctoritate, sed summa necessitate timoris Sanguinis Christi effusionis, permittitur communicare*. Concilium Turonense, referente Burcardo lib. 5. cap. 9. decrevit, tribuendam ægrotis esse Eucharistiam Sanguine Christi intinctam, ut Presbyter verè dicere possit: *Corpus & Sanguis Domini nostri JESU Christi*. Sed liquet, priscis illis sæculis variam extitisse Ecclesiarum circa Eucharisticos ritus disciplinam, cujus ministerium Christus Ecclesiæ suæ prudentiæ judicioque commiserat. Concilium verò Bracarense III. can 5. ejusmodi deinceps inhibuit panis Eucharistici intinctionem. Et postmodum universa in suis œcumenicis Conciliis Ecclesia, omnibus non modò laicis, verùm etiam Sacerdotibus, dum non sacrificant, usu sacri Calicis interdixit.

ECCLE-

ECCLESIÆ DUODECIMI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. HEnricus tertius Imperator, à quo fuit Romana Ecclesia fœdissimè lacerata, qui summos Pontifices continuis bellis insectatus est, qui Antipapas obtrusit, Cadaloum Parmensem pseudo-episcopum adversus Alexandrum secundum Pontificem; deinde Guibertum Ravennæ Archiepiscopum adversus Gregorium VII. Victorem III. Urbanum II. & Paschalem II. diversis fluctibus abreptus, nunc Ecclesiæ implacabilis hostis, nunc adversis urgentibus pœnitens & reconciliatus, deinde in deteriora lapsus multoties anathematibus fulguratus, perpetuas in caput suum calamitates sua pertinaci nequitia accersivit. Anno 1076. Gregorius ei sacrorum communionem interdixit, Saxones & Suevi in Henricum rebellarunt, Principes Germani ab illo defecerunt, Concilium Episcoporum, & Principum apud Triburiam conventus, communi conspiratione regnum illi abrogarunt. Henrici asseclæ illo despecto certatim diversis itineribus in Italiam contenderunt, ut veniam ab Gregorio humiliter implorarent. Ipseque Henricus rebus suis desperatis, derelictus & omnibus invisus Canusium advenit Comitissæ Matildis arcem, qua se Gregorius incluserat, & hyeme asperrima inter duos, quibus arx circumdabatur, muros, nudis pedibus in habitu pœnitentis triduò usque ad vesperam impastus sui ad Pontificem admissionem expectavit, qui tandem admissum nexibus excommunicationis absolvit. Sed insequenti anno sua instaurata factione, adjunctis sibi Romanis proceribus, adversus Pontificem insolescere assuetis, in pristinos relapsus mores, resumptoque in Gregorium bello, sacris iterum est interdictus. Interim Germani ab Henrico deficiunt, & Rodulfum, Sueviæ Ducem, Regem eligunt, qui Henricum acie victum in fugam conjecit; alteroque commisso prælio iterum fugavit; sed dum fugientibus acriùs instat, perimitur anno 1080. relicta penes suos victoria. Catholici rursus Principes Hermanno Lotharingo Regnum deferunt. Ad postremum Henrici ipsius filius, nominis ejusdem, sive zelo animarus Ecclesiæ tuendæ, sive Regni exclusionem ob paternam impietatem reformidans, arma in Patrem movet, spoliatque Imperio: qui profugus & privatam ad sortem redactus, Leodii inquietam & infelicem vitam finiit an. 1106. hæc referunt Bertholdus, Otho Frisingensis, Marianus Scotus.

2. Violento & sacrilego patri haud melior successit proles Henricus Regum Germaniæ quintus, & Imperatorum quartus. Iste initio professus summam erga Romanam Sedem venerationem & observantiam, cùm universa Germania in patrem rebellasset, eumdem armis est insectatus; Cùmque anno 1105. conventus generalis Episcoporum & Procerum Germaniæ, præsidentibus Legatis Sum. Pontificis Paschalis secundi, celebraretur apud Moguntiam, Henricus senior extorris, & omnibus invisus, se palam Imperio abdicavit, ejusque insignia in manus filii, jam ab omnibus in Regem suscepti, & ab Apostolicæ Sedis Legatis confirmati, tradidit. Verùm quia non ex animo, sed necessitate coactus se ita demiserat, mox fuga dilapsus Leodium venit, ubi benigne per commiserationem receptus, literas scripsit patentes & commonitorias, inscriptas ad Regem Celtarum, quas ubique disseminari curavit, in quibus de ingrato & perduelli filio conqueritur, & de Paschali Pontifice, quem criminatur rebellionis suasorem & belli injustissimi incentorem. Qui etiam usus Paschalis absentia, qui tunc Beneventi degebat, quemdam pseudo-abbatem de Farfa in Romanam Cathedram intrusit, qui à plebe ignominiosè dejectus est. Ipse verò Henricus Divina ultione repentina morte post renovatum schisma impœnitens corruit, cum cælitum simul & mortalium omnium execratione. Leodiensis porro schismaticus Episcopus, qui occultè absque exequiis corpus ejus in quodam monasterio mandaverat sepeliri, non potuit in Ecclesiæ communionem restitui, quam supplex impetrare conabatur, nisi postquam effossum cadaver extumulavit, quod inde Spiram delatum, in sarcophago lapideo loco profano conclusum fuit.

3. Anno salutis humanæ 1110. Henricus junior, Germaniæ Rex, post præmissam insignem legationem ad Paschalem Papam, qua sacrarum dignitatum investituris renunciabat, æternamque fidem & subjectionem supremæ Sedi spondebat, rogabat etiam, se ab eodem Imperatorem consecrari. His pactis utrimque conventis, Italiam cum ingenti exercitu petiit: annoque Chr. 1111. pridiè Idus Februarii extra urbem à Principibus viris & populo exceptus, in porta verò a Clero, ad superiores autem sancti Petri gradus à Paschali Papa, cujus primùm osculatus est pedes, deinde post amplexus mutuos, Ecclesiam simul ingressi sunt. Cumque Pontifex Henricum de adimplendis conventionibus, & speciatim de renunciando investituris Ecclesiarum sollicitaret, iste non tantùm hæc renuit adimplere, sed Pontificem aliter coronare recusantem cum Cardinalibus captivum sub militari custodia detinuit sexaginta & uno diebus apud quoddam in Sabinis

Sabinis Castrum, conatus multis minis & ærumnis ejus labefactare constantiam in tuendis Ecclesiæ juribus. Cæterùm propositis Pontifici ab iis ipsis, qui ei adhærebant, reliquorum captivorum calamitatibus, & urbis ab exercitu Henrici gravissimis periculis, & schismate numquam aliter desituro, suorum tandem lacrymis victus, juramento promisit, nunquam se Henricum excommunicaturum, & qualcunque ab ipso profecturas investituras toleraturum; eadem qui cum Papa detinebantur reliqui Episcopi & Cardinales, jurare compulsi sunt. Denique extortum à Paschali scripto signato & sigillato privilegium fuit, ut Henricus (canonicè tamen & citra simoniam aut vim) electos regni sui Abbates & Episcopos per annulum & virgam investiret, atque ut electi non aliter quàm prævia investitura regia consecrarentur. Post hæc captivis in libertatem eductis, Henricus à Paschali coronatus & inunctus est. Sed postquam Henricus cum suis abscessit, & Paschalis in Campaniam secessit, Episcopi & Cardinales Romæ seorsim convenientes confirmatunt, quæ à Gregorio VII. & Urbano secundo contra profectas à laicis quibuscunque investituras Ecclesiarum pluribus Conciliis statuta fuerunt. Simulque decreverunt, nullam obtinere vim, quæcunque in oppositum à Paschali Pontifice per vim fuerant extorta. Hæc memorant Otho Frisingensis, Petrus Diaconus, & alii.

4. Anno succedente 1116. Paschalis generalem in basilica Lateranensi coegit universo ex Orbe Christiano Synodum, in qua primum ipse semet accusavit pusillanimitatis & neglecti officii, quando Henrico illicita & Ecclesiæ perniciosa concessit. Conciliumque rogavit, ut actu illicita rescinderet, suaque errata providè resarciret. Concilium laicas Ecclesiarum investituras sub anathemate dantium & recipientium prohibuit: Henricum ipsum ejusque consiliarios & fautores de communione fidelium resecavit. Henricus anno 1117. cum exercitu Romam versus contendit, S R. E. perduelles sibi arctius astringit, eorumque Coryphæo Ptolomæo Comiti Tusculano filiam suam nuptu collocat, Paschalis ejus se furori subducit, Beneventum secedens. Henricus Romam superbo apparatu ingreditur, & nefarium hominem Mauritium Burdinum Bracarensem Archiepiscopum ad solium provehit Apostolicum, à quo & coronam accepit, quam per vim à Paschali extorserat. Altera quoque expeditione Henricus Romam profectus, summo tunc Pontifice Gelasio secundo fuga elapso, eumdem Burdinum denuò in Sedem Apostolicam protrusit, quo tempore Gelasius in Galliam, afflictorum Pontificum Romanorum asylum, se recepit. Parem ab Henrico insectationem sustinuit post Gelasium Callistus secundus ad annum usque Christi 1122. quo desideratissima pax post tam diuturnas tempestates Orbi Christiano illuxit, interveniente generali Lateranensi Concilio ejusdem anni, à quo missi in Germaniam Legati, per quos Wormatiæ conventus est habitus, in quo discussæ sunt & utrimque approbatæ pacis conditiones. Legati verò Henricum & quoscunque alios schismatis reos, veniam petentes, in communionem Ecclesiæ nomine Callisti Papæ restituerunt. Ipseque Imperator Legatos proprios cum Legatis Apostolicæ Sedis Romam ad Callistum cum muneribus direxit.

5. Morte admirandi Godofredi anno millesimo centesimo Regnum Jerosolymitanum ad ejus fratrem Balduinum devolutum est. Et huic defuncto successit ejus affinis Balduinus secundus, anno 1118. qui biennio post insignem de Turcis victoriam est consecutus; sed idem paulò post per insidias ab hostibus captus est, eaque calamitate res Christianorum iis in locis deperiissent, nisi auxilio advenisset Venetorum classis, quæ formidabilem Ægyptiorum classem, longè navibus superiorem, commisso prælio depressis multis eorum tiremibus fudit. Annoque sequenti opportuno Venetorum auxilio Tyrus, inexpugnabilis civitas, in Christianorum redacta est potestatem. Balduinus ex captivitate redux anno 1131. Antiochiam ab irruentibus Infidelibus liberavit. Eidemque eodem anno vita functo suffectus est in Regnum gener ipsius Fulco Turonensium comes; sed tandem inertia Christianorum Jerosolymam Saladinus Babyloniæ Rex, Guidoni Lusiniano, ultimo ex Christianis Palæstinæ Regi, cum plerisque aliis urbibus eripuit anno 1187. Hæc prolixius ab Vvilielmo Tyrio recensentur.

6. Henricus Imperator vivere desiit anno 1125. nullo superstite filio: eique subrogatus Germanorum Episcoporum & optimatum comitiis longè melior & commodior Princeps, Lotharius Saxoniæ Dux, Deo ita providente; ut à familia & progenie Ecclesiæ pertinacissime infensa transiret Regnum ad gentem Saxonicam, quæ hactenus à partibus Ecclesiæ adversus Henricos steterat. Initio variis modis exagitatus est Lotharius ab æmulis Friderico & Conrado, Henrici ultimi sorore genitis: ideoque ambobus ob contumaciam Honorius secundus, qui eodem quoque anno Pontificatum iniit, sacris interdixit. Eosdem tamen Divus Bernardus Lothario primum, deinde Honorio reconciliavit.

7. Statim ab Honorii exitu grave in Ecclesia exortum Schisma est inter Innocentium secundum & Petrum Leonis, qui se Anacletum dixit pariter secundum. Sanior Cardinalium pars solicite curabat, ut quàm primum fieret electio, ne scilicet Romæ laici proceres tyrannice, ut consuetum ipsis erat, Pontificis electionem interturbarent, quod sæpius factum ab ipsis fuerat, cæsis etiam & in vincula conjectis, neve præsenti, quæ facienda erat, electioni pro suo more obsisterent. Justa vero ista eludendi & præveniendi tyrannos deliberatio occasionem schismati dedit, qui enim proximè moribundo Honorio astabant, non ignorantes novæ ambitiosæque factionis molimina, illam

sincero

sincero studio conati sunt antevertere. Statim igitur ab Honorii nece, priusquam illa divulgaretur, Gregorium tituli Sancti Angeli Cardinalem elegerunt, & conclamaverunt. Cæteri verò, qui nec moniti, nec vocati fuerant, eodem ipso mortis die, prout ante statutum fuerat, ad Sanctum Marcum statim, ut rescierunt Pontificis obitum, convenere, atque publico concursu Episcoporum & Cardinalium, aliorumque Romæ Clericorum, simulque Nobilium civitatis, ad Petrum Leonis tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim consensere, qui sibi Anacleti nomen ascivit. Uterque civis Romanus erat. Innocentius per Ostiensem Episcopum ex more consecratus est in Basilica Lateranensi, Anacletus autem in Vaticana. Ille stirpis ac natalium nobilitate, & procerum gratia, & consensu inferior æmulo suo Anacleto; hic verò natalium splendore, divitiarum copia, nobilium favore ac plebis inclinatione longè superior; neutiquam tamen ad religionem, morumque integritatem, quibus Innocentius commendabatur, accedebat. Sed spes præmiorum uberior, & consanguineorum factio, cui omnis ferè nobilitas adhærebat, & pecuniis redempta plebis propensio, multò plures ad Anacleti partes promovendas allexerat. Parte igitur, quæ pro Anacleto stabat, armata, totaque urbe furente, Innocentius cum suis Cardinalibus ad Frangipanum sibi amicorum amplissimas ædes accessit, famulis & armis omnique commeatu abundè munitas. Erat tunc Romæ familia illa præcipua nobilitate & divitiis florens & insignis. Anacletus porrò ad pecuniam, quam ex patrimonii opulentia & negotiis Ecclesiæ diu gestis coacervatam habebat, simul aliam quoque nefarie comparavit. Siquidem occupata Apostoli Petri Vaticana Basilica, coronas, calices, & crucifixos aureos, & argenteum ciborium, quod primario altari pro laqueari superstabat, argenteis pariter suffultum columnis expilavit, aliaque urbis templa donariis pretiosissimis expoliavit, ex quibus conflatis ingentem pecuniæ vim coacervavit. Itaque populus Romanus pravis illecebris Anacleti corruptus Innocentium & eidem addictos Cardinales, partemque illius non solùm probris & conviciis incessere instituit, sed etiam armis & omni telorum genere in eorum vitam conspirare.

8. Quibus malis cùm resistere se non posse Innocentius cerneret, sibi urbe cedendum existimavit, ac relicto in Laterano Sabinensi Episcopo Conrado, paratis occultè navigiis, secundo Tiberi cum sociis Cardinalibus ad mare, atque inde duabus Pisanorum triremibus Pisas accessit. Exceptus est à Pisanis tantis studiis, quantis verum excipi Pontificem decuit. Ibi proximorum Episcoporum conventu habito, Anacletum partemque ejus devovit. Interim Legati ab eo in Franciam missi ad Ludovicum Regem id obtinuere, ut Stampis convocato Episcoporum Concilio, ad quod accitus est Bernardus Clarevallensis Abbas, utriusque Pontificis comitia sub examen revocarentur. Bernardo verò, cujus sanctitas & sapientia cælestis omnibus venerationi erat, Innocentii caussam graviter ac copiosè agente, haud ægre & Rex & Episcopi Innocentii partes consectati sunt, ac missis ad eumdem nunciis ipsum in Franciam vocavere. Ita Pontifex rebus suis in Etruria constitutis, Pisis solvens in Franciam iter instituit. Ex itinere cùm Genuam attigisset, a civitate honorifice exceptus, inducias Genuenses inter & Pisanos usque ad suam reversionem composuit. Profectus inde Genua ad littus Provinciæ accessit, & per Decembrem mensem alterum Claromonte conventum habuit, atque iterum Anacletum ejusque fautores damnavit.

9. Dum hæc ab Innocentio geruntur, Anacletus, qui solus in Urbe remanserat, anathema adversus Innocentium ejusque sequaces intorquet, missisque in diversa loca Legatis & nunciis caussam suam apud exteros probare conatur. Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus, ab Honorio communione fidelium resecatus, se suosque Mediolanenses Anacleto prorsus adduxit, & plerosque Longobardiæ Episcopos in easdem partes attraxit. Quinetiam Rogerius Siciliæ Comes atque Apuliæ & Calabriæ Dux, cum Roberto Principe Capuano suos populos ad Anacletum traduxit, sponsione accepta, Regii nominis sibi suisque posteris ab Anacleto conferendi sub fide ac feudo Romanæ Ecclesiæ. Quam occasionem avidè arripuit Anacletus, atque inde factum, ut ipsius partibus provinciæ illæ cum Antistitibus & populis & ipso Cassinensi Monasterio se adjunxerint. Guilielmus insuper Aquitaniæ Dux & Pictavorum Comes suadente Engolismensi Episcopo Girardo, se suosque populos Anacleti causæ adjunxit. Sed non multò post Divina virtus Bernardo Clarevallensi affixa, ejusque indefessa sollicitudo Principes eosdem eorumque Præsules & populos ad Innocentii partes mirificè traduxit. Innocentius Claromonte profectus Aurelianum accessit, ab Episcopis & Lodovico Rege, ejus nominis sexto, ejusque filio, qui post eum regnavit, dictus junior, & nomine septimus, obviam progressis, exceptus & legitimè cultus fuit. Inde à Gaufrido Carnotensi Episcopo Carnutum adductus, Henricum Anglorum Regem cum maximo Episcoporum Principumque suorum comitatu obviam habuit. Eo verò invitis Episcopis suis Innocentium recipere formidante Bernardus, qui aderat: *Quid hæsitas*, inquit, *an ne Deo displiceas, & piaculum contrahas? Cogita de aliis peccatis tuis, quid ei sis responsurus: istud vero fac, mihi relinquas, quod in me suscipio*. Atque ita illum ad pedum oscula impulit. Reversus ex Germania Gerardus Cardinalis Legatus bonum Regis Germanorum Lotharii erga Innocentium animum retulit, ac præstò eum ad Leodium fore nunciavit. Quo nuncio erectior ipse factus, haud tamen

in præsens Leodium voluit adire, verùm Franciam ante postulantibus ita populis perlustrare. Itaque præsente Ludovico Rege Concilium Rhemis frequentissimum habuit, in quo Anacletum de integro condemnavit, filiumque Regis patre postulante regia corona ornavit anno 1131. Eo die, qui erat Sabbati, (inquit vetus Mauriniacense Chronicum) Sol clarior solito effulsit. Auspicato enim celeberrimo Concilio, cui Pontifex Innocentius præsedit, eique Rex Ludovicus assedit, quo innumeri Episcopi ex omni Gallia confluxere, & insigni celebritate præsente Rege & innumeris Proceribus, summus Pontifex filium Regis sacro Rhemensi oleo inunxit, eique coronam imposuit; omnia fausta longinquis ex provinciis nunciata Pontifici sunt. Ipsi enim per Magdeburgensem Archiepiscopum præsentatæ sunt literæ à Lothario Germaniæ Rege, in quibus rursus ei obedientia promittitur. Similiter aliæ ex parte Anglorum Regis per Hugonem Archiepiscopum Rothomagensem, plenum ei obsequium, fidem, & obedientiam renovantes. Reges quoque Hispaniæ citerioris, senior Ildefonsus, & Hispaniæ interioris Ildefonsus junior per Episcopos suarum Provinciarum sese filios & obedientes denunciant, simulque auxilium contra Christiani nominis inimicos regionum illarum invasores Saracenos suppliciter efflagitant, aliæque diversis ex partibus gratulatoriæ & obsequiosæ litteræ atque legationes.

10. Sequenti anno, qui fuit 1132. Innocentius Leodium prodiit, atque eodem Lotharius cum omnibus sacris, profanisque regni sui Proceribus, & universa Germanæ nobilitate, Rex ad pedes Pontificis procubuit. Cùm verò proposuisset Innocentio de restituendo investiturarum jure, quo Imperatores prædecessores usi fuerant, Divus Bernardus, qui nunquam à Pontificis latere discedebat, tanto animi vigore in oppositum peroravit, ut Lotharius eidem tanquam oraculo acquieverit, & petitionem sine mora revocarit. Data itaque dextera pollicitus est se Innocentium Romam cum exercitu reducturum, atque Anacleto exacto incolumem in Sede Apostolica collocaturum, ex qua sibi diadema Imperatorium de ipsius manu sumeret, quam rem Pontifex eidem spopondit. Collatoque de tantis rebus gerendis consilio, Leodio digressus Innocentius, ac Bernardi Claravallensis Monasterio lustrato, sese in Italiam retulit, ac Genuam reversus ibi Lotharii adventum sibi expectandum esse constituit. Ut verò Genuensium & Pisanorum erga se merita rependeret, utramque Ecclesiam Genuensem & Pisanam in Metropoles erexit, eisque suffraganeas attribuit æquis partibus distributas, Episcopales Corsicæ Ecclesias. Primus Archiepiscopi Genuensis dignitate ornatus Syrus fuit, cùm antea Genuensis Ecclesia Metropolitano Mediolanensi subjaceret. Pacem deinde inter Genuenses & Pisanos composuit.

11. Lotharius interea opportunius adveniens, assumptoque Innocentio Viterbium, atque Romam perrexit. Ibi castris ad portam Sanctæ Agnetis locatis Genuenses & Pisanos classes suas littoribus Romanis admovere jussit, tantumque Anacleto & fautoribus ejus urbem tenentibus terroris injecit, ut in editas turres salutis suæ tuendæ causa concesserint. Qua re animadversa, ab amicis receptus ipse cum Innocentio stipato agmine urbem ingreditur, cumque illum in Laterano reposuisset, ipse Aventinum insedit. Conatus est præsentem controversiam cum Anacleto dirimere vel negotio, vel armis; cumque Anacletus neque ullius colloquii, neque prælii copiam faceret, omne studium ad Augustalia recipienda insignia convertit. Anacletus Basilicam Vaticanam tenebat operibus præsidioque firmatam, in qua moris fuerat diadema Imperatorium tradi. Sed ne diuturna huic solemni mora injiceretur, facta est coronatio illa in Basilica Lateranensi. Premebantur interea Germani duobus gravissimis detrimentis, uno quòd liberè vagari per urbem non possent, adversariis ex turribus eos lapidibus, telis & sagittis lacessentibus: altero quòd æstu Romani cœli Germanorum corporibus infestissimo graviter invalescerentur. Quorum utrique occurrere Lotharius cupiens urbe cessit, ac Longobardiam repetiit, indeque transmissis Alpium jugis in Germaniam transiit.

12. Anacleto tamen Romæ inhærente, tyranniceque in fautores Innocentii sæviente, Rogerio quoque terras Ecclesiæ invadente, & quotquot Innocentium sequebantur, crudeliter insectante, Innocentius cogitur iterum Lotharii opem & præsidium implorare, qui tandem alteram in Italiam expeditionem decrevit, exercitumque multò quàm antè majorem atque omnibus rebus instructiorem paravit, secumque adduxit Henricum generum Bavariæ Ducem, cui partem exercitus dedit ad comprimendum Rogerium Roberti Guiscardi filium, à quo superiùs vidimus Boemundum majorem natu fratrem supplantatum, quippe ab Anacleto Regis titulum & insignia obtinuerat. Hunc Henricus bello persequens omnibus fere oppidis spoliavit Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ, reliquisque ditionibus, ita ut victus & extorris vix ullo loco tuto consistere posset. Alteram exercitus partem sibi assumens Lotharius, Longobardos perduelles & tumultuantes ad officium pacemque reduxit. Terras deinde Romanæ Ecclesiæ omni præsidio munitas, quæ Anacleto obtemperabant, Ravennam, Flaminiam, Picenum, Umbriam, Anconam, Spoletum. His confectis in Apuliam ingressus Barium urbem invasit, & ad deditionem adegit. Verumtamen regresso in Germaniam Lothario, Rogerius semper in fovendis partibus Anacleti pervicax & obstinatus, quæcumque amiserat, brevi recuperavit, prætereaque Capuæ principatum occupavit, mortuo ejus principe Rainulfo. Qua invasione irritatus Pontifex Innocentius copias adversus Rogerium à se devotum & excommunicatum eduxit. Sed incautus & specie

tra-

tractandæ pacis elusus in manus cadit Guillelmi filii Rogerii anno 1139. qui captum ad patrem adduxit. Jam fuerat post circiter octo annorum in schismate decursum mortuus Anacletus. Ipse verò Innocentius apud hostes captivus dira & indigna sibi metuebat, sed longè secus res tota successit. Rogerius enim perquam honorificè illum habuit, omnique cultu prosequutus est, & pacem ab eo supplex rogavit, missis ad Pontificem oratoribus, quæ ita conclusa est, ut Rogerius ejusque successores beneficiario ab Ecclesia jure & sub Regis titulo ditionem Neapolitanam omnem, simulque Apuliam & Calabriam, ipsumque Capuæ principatum possiderent, cum certi annui tributi Ecclesiæ Romanæ solvendæ indictione. Rogerius ejusque filius pedibus Innocentii procumbunt, perpetuamque fidem & clientelam Petro Apostolo & Innocentio ejusque successoribus jurejurando super Sacrosanctis Evangeliis præstito pollicentur. Innocentius indicem novæ investituræ vexillum in manum utriusque porrigit. Atque ita Principes illi Gallicani pulcherrimas provincias, innumeris laboribus & stupenda fortitudine à se subactas, & de manibus Saracenorum & schismaticorum Græcorum ereptas & vindicatas, in feudum Sanctæ Ecclesiæ & nobilissimam facti patrimonii Apostolici partem erexerunt.

13. Postquam vita cessit Lotharius Augustus absque liberis, regni Germanici sedes aliquandiu vacavit, donec anno 1139. habito Confluentiæ Principum conventu, cui Theodinus Episcopus & Cardinalis Legatus Apostolicus interfuit, Conradus electus est, Henrici quarti Imperatoris sororius. Per hæc tempora Fulco Jerosolymæ Rex inter venandum equo excussus interiit: relicta uxor & impuberes filii tanto gubernaculo inter hostes Saracenos erant impares. Edessam Noradinus Saracenus expugnaverat. Denique res Christianæ in Oriente ad extremum discrimen adductæ Principum Occidentis opem implorabant. Bernardus ille omni præconio major scriptis literis & viva voce Cruciatam expeditionem urgebat, approbatore Eugenio Pontifice. Regesque Conradum Germaniæ, & Ludovicum septimum Galliæ, ad Jerosolymitanam profectionem excivit. Conradus ducens peditum ducenta, equitumque septuaginta millia post acceptam ab Imperatore Græcorum Manuele fidem, hujus tandem perfidia & invidia ingentem exercitus partem morte amisit, & qui evaserunt, morbis debilitatos eduxit, præbito fraudulenter corrupto frumento & farina, gypso & calce permista, quæ tamen enormi pretio vendebatur. Datis quoque fraudulentis ductoribus, qui per devia & inaccessa ducentes miseros milites fatigabant, dispositis per omnes itinerum anfractus prædonum insidiis, qui fatigatos de sublimibus & arduis locis telis vulnerabant. Cumque Germanorum & Francorum copiæ admodum imminutæ ad Palæstinam appulissent, ob quorumdam tum æmulationem, tum perfidiam, nullum operæ pretium peregerunt, atque re infecta multis exhaustis calamitatibus Germani primùm, & subinde Franci ad propria reversi sunt. Hæc referuntur ab Othone Episcopo Frisingensi, qui Conradum tota illa expeditione sequutus fuerat, à Vvillelmo Tyrio, partim etiam à Græco Historico Niceta Choniate.

14. Mirum est, quantos suscitaverit in urbe Roma tumultus Arnaldus Brixianus Petri Abaliardi discipulus, Romanis persuadens, ut se in pristinam Reipublicæ Ethnicæ libertatem assererent, tributa vectigalia imponerent, Magistratus crearent, Senatum, à quo Regimen omne politicum administraretur, erigerent, eique Patricium cum summo Imperio præficerent. Pontifici autem & Clero nihil præter Decimas & Primitias & cultum Ecclesiasticum reservarent. His seditionibus & armorum civilium tumultibus sæpenumerò coacti sunt Pontifices fuga evadere, Innocentius lecto decumbere, & præ animi mœstitia mori: quasi etiam mœstitia & vulnere in capite à seditiosis accepto ejus successor Lucius secundus interiit, exinde sub Eugenio tertio eo usque invaluit Arnaldistarum furor, ut nobilium Romanorum & Cardinalium domos, à parte Pontificis stantium, tota urbe sparsas, ad usque fundamenta diruerint & opes diripuerint, & quoscunque tenere potuerunt, illarum dominos verberibus & insignibus contumeliis affecerint, atque in custodias incluserint, multosque occiderint. Eugenius interim fuga sibi consulens Viterbium se recepit. Qua occasione Bernardus objurgatorium scripsit ad Romanos Ep. 242. nec non 243. ad Conradum Regem, quem hortatur, ut rebelles Romanos viribus armorum, si secus reprimi nequeant, ad officium redigat.

15. Conradus anno demum 1152. vita excessit, deinde Eugenius Papa anno 1153. quo eodem annò Bernardus ad superos migravit, cujus olim fuerat Eugenius monachus & discipulus. Conradus vicina morte regni Germanici successionem testamento reliquit non filio Friderico eò quod minoris esset ætatis, sed fratris sui filio nomine pariter Friderico & cognomine Ænobarbo, Suevorum Duci, quam dispositionem comitia Germanica mox approbarunt. Hic in Italiam profectus primo congressu cum Hadriano quarto Pontifice prostratus humi ejus osculatus est pedes, sed solitum stratoris officium recusavit exhibere: postquam verò postridiè id officium à prædecessoribus commonstratum est exhibitum, & qui præsentes aderant Principes, exhibendum judicassent, alacriter eo functus est Fridericus, illumque præstito de tuendis Ecclesiæ Romanæ Juribus sacramento, Hadrianus Imperiali corona redimivit anno 1155. Mox suspicax & irrequietum Friderici ingenium rixarum ansam inde accepit, quia cum Londoniensis Episcopus Romana ex urbe in Angliam remeans, per Friderici ditionem iter haberet, captus à quibusdam impiis & spolia-

tus & pessimè habitus esset, adhucque in custodia detineretur, Legatos ad Fridericum Hadrianus direxit cum literis, quibus de execrabili facinore in personam sacram ab impiis commisso conquestus, & ejus vindicta à Friderico neglecta, rogans meminisset, quam propenso animo suprema Sedes illi plenitudinem potestatis contulisset, nec collati beneficii pœniteret, quin potiùs nova alia quæcunque si cerneret beneficia, libentissimè collaturam. Officiosæ istæ literæ adeò sinistrè ab Imperatore ejusque corruptoribus circumstantibus aulicis acceptæ sunt, ut jussi fuerint Legati postridiè primo mane recta via Romam citissimè repetere, atque prohibiti ad aliquem Episcopum vel Abbatem divertere; nec moratus est Fridericus, literas circulares ad Principes, Respublicas, & Episcopos omnes transmittere, in quibus veram reticens Legationis Pontificiæ causam, expostulat Hadrianum ad se Legationem cum literis direxisse, ad arroganter Augusto exprobrandum, non aliunde quam à Summo Pontifice Imperium accepisse, declarans se per electionem Principum à solo Deo regnum & Imperium tenere: seque mortis pericula quævis ante subire paratum, quam tantæ confusionis opprobrium sustinere. Edicto præterea subditis vetuit Romam peregrinari. Hadrianus prospiciens Fridericum exitiosissimum schisma apertè moliri, aliis quam mitissimè literis illius animum efferatum conatus est delinire, declarantibus se in præsentibus vocem *beneficii* nullatenus pro *feudo* accepisse, sed pro benevolo propensi animi benefacto, nec dare coronam, pro conferre pleno jure, sed pro imponere capiti. Veruntamen Friderico multa injusta & facere & postulare non cessante, rixa prior quàm citissimè recruduit cum ipso Hadriano, quò paulò post ex hac vita subtracto anno 1159. eique suffecto Alexandro tertio, Fridericus Octavianum Pseudopontificem obtrusit, à duobus schismaticis Cardinalibus promotum, postquam Alexander, eminentissimi vir meriti, fuerat reliquorum omnium Cardinalium suffragiis electus. Nomen porrò Victoris sibi Octavianus sumpsit. Quo apud Lucam Tusciæ civitatem mortuo, à schismaticis substitutus eidem fuit Guido Cremensis, quem Paschalem tertium nominarunt anno 1164. sequenti anno Alexander, qui in tutissimum refugium concesserat, Romanorum Legatione invitatus, in suam se recepit Romanam Sedem.

16. At Fridericus anno 1167. in Italiam formidabilem duxit exercitum, & Romam arcta obsidione cinxit, sed qui terrorem, incendia & vastitatem circumtulerat, grassante in exercitu ejus pestilentia obsidionem solvit, & majori suorum parte amissa, vix incolumis in Germaniam evasit. Alexander pertinacem Ecclesiæ persecutorem Fridericum anathemate percellit, omnesque ejus fautores, illum regno & Imperio deponit, aliaque omni ditione, & ejus pridem subditos omni juramento & subjectionis fide solvit, imitatus prædecessoris sui Gregorii VII. exemplum, qui Henricum, similia patrantem, simili sententia in Concilio Romano damnaverat. Eodem anno, qui erat Christi 1168. Mediolanenses urbem suam, quam Fridericus ante paucos annos everterat, magna diligentia instaurant & communiunt: Alexandria etiam nova civitas, sic à nomine Pontificis dicta, loco commodissimo à Cremonensibus, Insubribus & Placentinis ædificatur, ut sit adversus Papienses & Marchionem Montisferrati fautores Friderici validissimum in Longobardia propugnaculum. Ipse verò Fridericus altera in Italiam tentata expeditione, acie cum Mediolanensibus congressus, amissis armatorum viginti quinque millibus, in fugam actus Papiam se recepit, rebusque suis desperatis, assumpto famuli habitu, cum aliis quinque famulis noctu abscessit, & vix sospes Alemaniam repetiit. Is igitur fractus cladibus & populis omni ex parte rebellantibus pacem expetere compulsus est: quæ anno demum 1177. Venetiis, quo se Alexander receperat, eò quoque accedente Friderico, peracta est.

17. Orientis Imperium, mortuo Alexio Comneno, filius ejus Joannes seu Calojoannes capessivit, invita & renitente matre Irene, quæ in filiam Annam Cæsarissam propensior, hujus gratia generum Briennium omnibus suis viribus & industria in Imperium provehere contendebat. Erat Cæsarissa versatilis & elegantis ingenii fœmina, ut ejus historia, qua patris sui acta prosecuta est, satis probat, longè assurgens supra temporis illius barbariem, dignaque antiquiore & politiore Græcia. Sed ejus erat inexplebilis ambitio, eam tamen post irritas & temerarias molitiones Joannes frater potestate, honoribus & liberalitate cumulavit. Idem religione & bellicis virtutibus ita præstitit, ut neminem parem Byzantinum Imperium post seniorem Theodosium habuerit. Scythas enim & Hungaros insignibus victoriis fudit, & trans Istrum fugavit, Triballos debellavit. Deinde traductis in Orientem copiis Persarmenos profligavit acie, atque innumeras hostium urbes & arces expugnavit, & Turcas in Asia grassantes victoriis suis repressit. Gloriam verò bellicorum facinorum non sibi, sed divinis præsidiis adscripsit, atque in regiam urbem victor rediens triumphum religione insignem indixit, albis quadrigis effigiem Dei genitricis impositam curru triumphali circumduxit, ipse pedes incedens, & crucem manu gestans, templumque splendidissimè ornatum ingressus publicas Deo grates rependit. Princeps verò injuriarum & odiorum obliviosus, clemens & beneficus. Hanc tamen suis moribus labem aspersit, quòd eus vigente pace, nullaque provocatus injuria, Christiano Principi Raimundo Antiochiam dolis & proditione frustrà conatus eripere, amplissimæ civitatis suburbia hostiliter diripi à suis, & agros undique vastari jussit. Sed

ejus

ejus ambitionem pœna mox comitata est. Nam dum in venatione aprum suo venaculo transfixum urget, manus impetu feræ repulsa pharetram obliquè suspensam & venenatis sagittis refertam evertit, quarum contactu sauciata manu veneno latiùs serpente, paucis diebus è vita cessit anno 1143. Imperium moriturus Manueli filio juniori reliquit, posthabito majori natu Isaacio ut minùs idoneo.

18. Manuel vafer & subdolus Princeps Christianis rebus, quæ ad Latinos spectabant, infestus adeò fuit, ut cum Saracenis in illorum conspiraret exitium. Hic est, qui Conradi Germanorum, & Ludovici Franciæ Regum florentissimos exercitus, ad sacrum bellum proficiscentes, omni perfidiarum genere disperdidit. Filium reliquit impuberem Alexium Imperii hæredem, quem Andronicus Manuelis Patruelis nondum absoluto Imperii triennio perfidè necavit. Sed biennio post omnibus ob immanes & quotidianas crudelitates invisus, dum Isaacio Angelo molitur necem, populari exorto tumultu comprehensus, oculo effosso alteraque amputata manu, camelo impositus, perque urbem à furente plebe traductus, multisque modis excruciatus, Dei tamen misericordiam assiduè reclamans, est interemptus, in hoc desiit Comnenorum progenies anno 1185.

19. Ejusdem factione populi Isaacius Angelus delatum sibi Augusti nomen accepit. Fridericum Ænobarbum per Thraciam & Asiam in Palæstinam properantem conatus intercipere, magno suo damno illius in se arma concitavit. Denique ab Alexio Angelo fratre cum oculis ereptum illi est Imperium anno 1195. Isaaci Angeli filius & ipse Alexii nomen habens, elusis custodibus, carcere, quo eum patruus incluserat, ac patria profugus, acceptis ab Occidentis Imperatore Philippo ad Francos & Venetos commendatitiis literis, ut ipsorum operâ in regnum unà cum patre restitueretur, (habebat quippe Philippus in matrimonio Isaaci filiam Irenem) Balduinum Flandriæ, Ludovicum Blesensium, Stephanum Perticensium, Henricum Fanipaulini Comites, Henricum Dandulum Venetorum Principem, & Bonifacium Montisferrati Marchionem, qui omnes ad sacram in Saracenos militiam nomina professi fuerant, ad societatem impulit belli adversus Alexium invasorem, qui Comneni nomen assumpserat. Fœderatorum Classis in conspectum Byzantii provecta est, factaque copiarum aliquot extensione terra marique amplissima civitas à paucis obsidetur, expugnatur, diripitur, incenditur, tyrannus dilapsus Delberum profugit anno 1203. Sequenti anno Alexius Ducas, dictus à Græcis Murzuflus, adversus Isaacium & filium Alexium regnantes rebellat, Isaacioque animam agente Alexium Angelum arte eludit, & captum laqueo interimit anno 1204. quo eodem communi Principum fœderatorum consilio Balduino Flandrensi delatum est Constantinopolis Imperium. Supradictæ historiæ fusiùs perhibentur à Niceta Choniate Græco.

20. In Galliæ regno Ludovicus dictus junior, ejusque nominis septimus, Alienoram, Willelmi, qui postmodum in album Sanctorum ascriptus est, Aquitaniæ Ducis & Pictavorum Comitis unicam filiam, cum dotali amplissimarum provinciarum successione acceperat uxorem, quamque in Orientem secum adduxerat. Pertæsus tamen ejus vitæ lascivioris, regressus à sacra expeditione, postquam in Concilio Baugenciaci exploratum fuit inter Ludovicum & Alienoram cognationis impedimentum, ut scribit Sugerius, Rex cum illa divortium fecit, & Mariam Alphonsi VII. Hispaniæ Regis filiam conjugem duxit. Hoc divortio admodum debilitatum est Franciæ regnum, & Anglis æmulis ac perpetuis hostibus ultra modum succrevit fatalis Gallico regno potentia, qui cùm jam Normanniæ Ducatum & Andegavensium Comitatum possiderent intra Galliam, Aquitaniæ Pictavorum provinciis ditati sunt per nuptias, quas Alienora rejecta anno insequenti cum Henrico Normanniæ Duce & Pictaviensium Comite ejusque nominis secundo Anglorum Rege contraxit. Unde atrox ingruit de Aquitaniæ possessione bellum inter ambos Reges. Hic Henricus ille est, qui gravissimas adversus Thomam Cantuariensem Episcopum jura & immunitates Ecclesiæ constanter tuentem excitavit turbas, exilia, proscriptiones, & cujus mortem à sicariis in Ecclesia illatam anno 1171. publica luit pœnitentia.

21. Anno 1118. institutus est Templariorum militum Ordo, quorum erat habitatio prima juxta Porticum Jerosolymitani Templi, unde sortiti sunt nomen: eorum autem erat officium in Palæstinam peregrinantes deducere, atque à Saracenorum injuriis tueri. Ordo verò Hospitalariorum Sancti Joannis jam inde ab anno 1104. auctore Joanne Gerardo Provinciali ex oppido Marticensi ortum duxit. Horum munus versabatur in suscipiendis peregrinis, Sepulchrum Christi adeuntibus, quibus necessaria quæque ad victum suppeditabant: qui Ordo latiùs propagatus ad susceptionem peregrinorum adjunxit sub Præfecto ac Magistro generali Raymundo à Podio, Nobili Gallo, munia militaria, ad reprimendam infidelium vim. Hi primas apud Jerosolymam sedes Ordinis sui constituerunt, sed illa urbe à Saracenis expugnata Ptolemaidem, munitissimum Palæstinæ portum, diuturno tempore magna virtute adversus Saracenos propugnarunt. Attamen prævalentibus infidelium armis, & deficientibus Christianorum auxiliis, inde Rhodum commigrarunt, in qua innumera virtutum & fortitudinis specimina ediderunt, sed Turcarum viribus inde quoque abscedere coacti, Melitam translati, eo veluti propugnaculo immensam hostium Christi potentiam coercent. Sub Innocentio tertio Pontifice Teutonicorum militum Ordo Cruce nigra super

per alba veste insigni florere cœpit, ad quam non admittuntur alii, quàm nobiles Germani, quibus se postmodum Livonienses milites adjunxere.

22. Diversi præterea Cœnobitarum Ordines hoc sæculum illustrarunt, inter quos celebrantur Præmonstratenses, Canonici regulares strictioris observantiæ, quos primùm in Diœcesi Laudunensi fundavit Nortbertus, postmodum Archiepiscopus Magdeburgensis. Cistercienfium Ordo pridem à sæculo præcedenti sua habuit exordia ex anno 1098. auctore Roberto Molismensi Abbate; sed eumdem antea obscurum mirificè propagavit & decoravit præsenti sæculo Bernardus Abbas Clarevallensis. Fontis Ebraldi utriusque sexus institutum, in quo viri Religiosi sub fæminæ Abbatissæ cura reguntur, hoc sæculo prodiit in honorem Virginis Deiparæ, cui Christus è cruce Joannem ut matri filium commendavit, Ordinis autor fuit Robertus de Arbrussellis, Theologus Parisiensis.

23. Ecclesiæ sæculo duodecimo scriptis lucubrationibus præfulserunt, Leo Ostiensis Episcopus, qui Chronicum scripsit Monasterii Cassinensis, exorsus a S. Benedicto ad usque Desiderium Abbatem, qui promotus deinde ad Apostolicam Sedem dictus est Victor III. Sigebertus Monachus Gemblacensis, temporibus vixit Gregorii VII. Pontificis, obiitque sub Paschali II. circa ann. Domini 1112. Henrico Imperatori schismatico addictus iniquior fuit Gregorio VII. de quo falsa non pauca perhibet. Duos etiam scripsit de viris illustribus libros, inter quos se collocat, suaque scripta enumerat, inter quæ meminit suorum opusculorum contra epistolam Gregorii VII. & contra alteràm Paschalis II. quæ meritò ab Ecclesia interdicta sunt. Scripsit etiam librum, quem ipse commemorat, contra eos, qui calumniantur Missas conjugatorum Presbyterorum, in quo ipsemet calumniatur, quasi vetuisset Gregorius VII. Missas ejusmodi concubinariorum audiri eò, quòd nullum ibi esset sacrificium, quin potiùs quia illi fœdissimi sacrilegi Deum gravissimè in illis sacrilegis Missis offendebant, ideoque prohibitum erat fidelibus huic sacrilegio quodammodo participare; eamque prohibitionem fide longè dignior Sanctus Anselmus Cantuariensis sub iisdem temporibus hæc scribendo justificat epist. 8. ad Guilhelmum Abbatem: *Non quo quis ea, quæ tractant concubinarii Sacerdotes, contemnenda, sed tractantes execrandos existimet: ut qui Dei & Angelorum præsentiam non reverentur, hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant*. Goffridus Abbas Vindocinensis creatus ab Urbano secundo Cardinalis, tituli S. Priscæ, scripsit epistolarum libros 5. Opuscula item & sermones. Berengosius Abbas libros edidit de sancta Cruce, variosque Sermones, floruit sub Paschali II. Rupertus Abbas Tuitiensis multa ingeniosè scripsit, sed audaci temeritate hæresim de impanatione Eucharistica invexit. Algerus, qui eodem sæculo vixit lib. 1. de Sacramento Eucharistiæ cap. 6. ait, tempore suo exortam novam hæresim & absurdissimam de impanatione, atque hunc asserit errorem Rupertus lib. 2. divin. Offic. cap. 2. & c. 9. & lib. 6. in Joan. & in Exod. lib. 2. c. 10. quibus in locis perspicuè docet, panem in Christi Corpus non converti per transsubstantiationem, sed assumi à Verbo divino, dum conficitur Eucharistia, quemadmodum assumpta est humanitas. Algerus Monachus Cluniacensis scripsit Opuscula de gratia & libero arbitrio, & de misericordia & justitia: sed præcipuum ejus Opus est de Corpore & Sanguine Domini, tribus comprehensum libris contra Berengarium, de quo sic testatur venerabilis Petrus Cluniacensis, initio libri sui de Sacrificio, Lanfrancum scripsisse de Sacramento Eucharistiæ benè, plenè & perfectè, Guimundum meliùs, plenius & perfectiùs, Algerum optimè, plenissimè & perfectissimè. Hildebertus primùm Cenomanensis Episcopus, posteà Turonensis Archiepiscopus scripsit Epistolas eruditas, & Sermones, & Carmina sacra. S. Bernardus Abbas Clarevallensis, vir planè Apostolici spiritus & vitæ, cui optimè quadrat elogium, quo magnum Athanasium Gregorius Nazianzenus orat. 21. cohonestat, dum illum prædicat, duorum laudabilium lapidum fuisse naturam imitatum, adamantis & magnetis. Sic enim Bernardus animi constantia & fortitudine quasi infractus & præfulgidus adamas enituit, dum duorum Doctorum præcipuæ existimationis, quorum se discipulos fuisse celebriores tota Gallia Episcopi gloriabantur, Gilberti Porretani, & Petri Abaliardi errores, tùm in Synodis Gallicanis, tum apud Apostolicam Sedem ingenti animo oppugnavit, & felicissimè profligavit. Idemque magnetis ferrum etiam attrahentis mirificam vim exhibuit, dum Reges ac Principes, simulque populos virtutum admiratione, & innumerorum stupendorumque signorum ostensione, & in rebus maximè arduis tractandis dexteritate atque prudentia in sui amorem, & omnium, quæcumque intendebat, persuasionem atque consensum pelliciebat. Hic multa scripsit & mira devotione, & summa eruditione, & styli jucunditate eximia, nec sola scriptione atque Verbi Dei prædicatione, verùm etiam maximis pro Ecclesia & Principum unione & pace, laboribus & operibus, miraculorum præterea gloria & frequentia supra omnem commendationem illustris, obiit ann. 1153. ætatis suæ 63. Petrus cognominatus Venerabilis, Abbas Cluniacensis, illustri inter Aquitanos prosapia natus, militiam primùm professus, deinde Monachus, duos scripsit libros de temporis sui miraculis; egregium quoque Opus adversus errores Petri de Bruis hæretici, multos comprehendens tractatus; multasque præterea epistolas, magnam redolentes sapientiam auctoris. Hugo à S. Victore, natione Saxo, profes-

professione Monachus, ad quem extat doctissima Bernardi epistola de primitiva suscipiendi Baptismi obligatione. Scripsit Hugo plerosque egregios tum Exegeticos in sacram Scripturam libros, tum Asceticos ad vitam sanctè instituendam, tum Theologicos de Deo, de Christo, de Sacramentis, tum aliis de rebus didascalicos. Eodem tempore atque in eodem cum Hugone S. Victoris Monasterio vixit monachus Ordinis Canonicorum regularium, Ricardus à S. Victore, cujus extant præclari & devoti plerique tractatus, ejus acumen ingenii cum pietate referentes, una cum libris septem expositionum in Joannis Apocalypsim. Guilielmus Malmesburiensis Monachus Anglus, rerum Anglicarum tum Ecclesiasticarum, tum profanarum cognitioni permultum suis historiis contulit. Gratianus temporibus Eugenii Papæ tertii & Conradi Imperatoris tertii claruit, patria Clusinus, professione Monachus Benedictinus, scripsit in Monasterio Bononiensi Decretum sive concordiam discordantium Canonum, in quo tamen parum cautus in delectu auctorum extitit, quibus sæpè spuria & indigna per ignorantiam, sed non ex mala fide attribuit. Eodem inclaruit tempore Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, qui quemadmodum Gratianus canones, ita & iste sacrorum Theologorum sententias collegit, unde sibi Magistri sententiarum & Theologorum Scholasticorum nomen ascivit. In quatuor libris sententiarum hunc servavit ordinem, ut primus sit de Deo Uno & Trino. Secundus, de creatione, de Angelis & hominibus, & de gratia Dei. Tertius de Incarnatione Verbi, deque virtutibus & vitiis. Quartus de Sacramentis, & de novissimis, scilicet resurrectione, judicio, & æterna retributione. Otho Frisingensis Episcopus, nobilitate insignis, quippe qui consanguinitate Imperatores proximè attigit, spretis mundi & aulæ illecebris, Monasticam professus est vitam apud Cistercium, inde factus est Morimundensis Abbas, dein Frisingensis Episcopus, postremoque ad Cistercium mortalis vitæ dimisit exuvias. Chronicon scripsit ab Orbe condito ad an. 1146. autoris pietatem & sapientiam spirans, & de gestis Friderici I. Imperatoris, cujus ipse patruus erat, geminos libros, quibus duos alios adjunxit Radevicus, Canonicus Frisingensis Petrus Comestor historiam sacram à mundi primordiis ad finem usque libri Actuum Apostolorum. Hallucinantur, qui fratres fuisse dicunt, ex scorto natos, Gratianum, Petrum Lombardum & Comestorem. Certè longè patria distant, Gratianus Clusii in Etruria natus, Petrus Lombardus Navariæ, Comestor Trecis in Gallia. Petrus Blesensis Archidiaconus Bathonensis, qui diu Henrico II. Anglorum Regi familiaris & administer fuit: & Petrus Cellensis primùm Abbas, deinde Carnotensis Episcopus, varios eodem sæculo tractatus & epistolas edidere. Guillielmus Tyrius Archiepiscopus Tyri tribus & viginti libris historiam texuit de bello sacro, exorsus ab anno 1093. & desinens in an. 1180. Neque defuerunt hoc sæculo Ecclesiastici scriptores Græci. Oecumenius & Olympiodorus, Græci scriptores, catenas ex antiquis Patribus composuerunt, ille in acta Apostolorum & in Epistolas Pauli: iste in Job; incertum tamen est sæculum, quo ambo vixere. Euthymius Zigabenus, Monachus, tempore Alexii Comneni, ut ipse initio Panopliæ restatur, Panopliam scripsit adversus omnes hæreses. Edidit prætерea Commentaria in omnes Psalmos, & in quatuor Evangelia. Joan. Zonaras Monachus, Græcus, tres elucubravit Annalium libros, ab Orbe condito usque ad exitum Alexii Comneni, qui obiit anno 1118. prætereaque Commentaria ad Nomocanonem Photii. Theorianus vir Græcus & doctus, missus fuit ab Imperatore Manuele ad Armenos, ut eos ab Eurychetis erroribus revocaret. Eos quidem tum privatis tum publicis disputationibus convicit, sed gentem pervicacem ad hæresis inolitæ professione minimè reduxit. Extat pereruditus ejus dialogus cum Patriarcha, quem generalem vocant, habitus. Theodorus Balsamon schismaticus Patriarcha Antiochenus, sed inde per Latinos extorris, qui Antiochiæ & Palæstinæ dominatu potiebantur, duos Commentariorum libros Xiphilino Constantinopolitano Patriarchæ dedicavit, quorum unum edidit in Nomocanonem Photii, & alterum in Canones variorum Conciliorum & Sanctorum Patrum.

CONCILIUM LONDONIENSE, anni 1111.

1. GEneralе fuit Episcoporum totius regni Anglici, habitum sub Paschali Papa II. à quo etiam approbatum fuit, eique præsedit Archiepiscopus Anselmus Cantuariæ seu Doroberniæ, quæ Primatum universæ Ecclesiæ Anglicanæ tenet.

Can. I. *Statutum est, ne Episcopi sæcularium placitorum officium suscipiant; & ut non sicut Laici, sed ut personas religiosas decet, ordinatas vestes habeant: & ut semper & ubique honestas personas habeant testes conversationis suæ.*

Can. III. *Ut Archidiaconi sint Diaconi.*

Hoc idem superiùs constitutum vide à Concilio Bituricensi anni 1031. can. 4.

Can. VII. *Ut filii Presbyterorum non sint hæredes Ecclesiarum patrum suorum.*

Hoc idem statuitur c. Moyses, & c. seq. 8. seq. 7. & c. ad extirpandas, & c. dilectus, & de fil. Presbyt.

Can. XVI. *Ne Ecclesia sacretur, donec provideantur necessaria & Presbytero & Ecclesiæ.*

Hæc eadem decernuntur c. nemo Ecclesiam, de consecra. dist. 1. ex Concilio Aurelian. III. & c. cum ficut, de consecra. Ecclesiæ.

Can. XXII. *Ut fides inter virum & mulierem occultè & sine testibus de conjugio data, si ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur.*

Et post Tridentinum Canonem omnia clandestina matrimonia invalida sunt & irrita.

2. Can.

2. Can. XXIII. *Ut crініti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur.*

Canon iste ad laicos pertinet: de Clericis enim canone 12. istud Concilium jam providerat, *ut Clerici patentes Coronas habeant*. De laicis pariter decernit Concilium Rothomagense anni 1096. Can. *Nullus homo comam nutriat, sed sit tonsus; alioquin excommunicetur*. Monet quippe Apostolus 1. Cor. 11. *Vir quidem, si comam nutriat, ignominia est ei; mulier verò, si comam nutriat, gloria est illi.*

Can. XXVII. *Ne quis illud nefarium negotium, quo hactenus in Anglia solebant homines sicut bruta animalia venundari, deinceps nullatenus facere præsumat.*

CONCILIUM LATERANENSE primum generale, sub Callisto secundo Pontifice anno 1123. habitum.

1. QUamvis generalis Synodus VIII. constituisset Can. 22. nemini Principum aut Potentium licere ingerere se Episcoporum electioni aut promotioni: quamvis etiam primus inter Christianos Imperator Constantinus in sua ad Episcopos qui Nicœnæ Synodo non interfuerant, epistola, quam referunt integram Theodoretus & Gelasius Cyzicenus, hanc auream & omnibus seculis memorabilem sententiam circa Conciliorum autoritatem tradidisset: πᾶν ὅτι γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις πράττηται, τοῦτο πρὸς θείαν βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει. *Quidquid in sacris Episcoporum consessibus actum est, id omne ad Dei consilium referri debet*; nonnulli tamen Germaniæ Reges ac Imperatores à Constantini pietate degeneres, jura Episcopatuum & Abbatiarum conferendarum sibi asserebant, & cum fœdissimo ac simoniaco mercatu sacras dignitates venales habebant, ideoque indignissimos viros ad eas assumebant, unde nascebatur grandis morum & sacræ disciplinæ corruptela.

2. Huic pesti Romani Pontifices ex officio conati sunt occurrere, atque omnium maximè Gregorius VII. dictus antea Hildebrandus. Cùm enim post Damasi II. obitum, vacante Apostolica sede, Imperator Henricus, quem Itali secundum, Germani tertium hujus nominis recensent, delegisset Papam Brunonem Tullensium in Leucis Episcopum, eumque purpura Pontificali ornatum à se dimisisset, ut coram Cardinalium consessu se sisteret acceptandum, & ad supremam Sedem assumendum: cumque hic per Galliam iter ageret, atque ad Cluniacensem Monasterium devenisset, in quo tunc versabatur Hildebrandus, correptus ab isto fuit, quòd necdum à Romano Clero electus se pro Summo Pontifice gereret, ac si liceret à laico Principe supremæ in Ecclesia dignitatis apicem consequi. Addit Hildebrandus se id præstiturum, ut nec Imperator causam succenlendi haberet, neque jura Ecclesiæ detrimentum paterentur. Bruno illius suasu purpuram exuit, & iter prosequitur, comitem secum adducens Hildebrandum: cujus deinde opera & studio Bruno Romæ à Clero Summus Pontifex eligitur sub nomine Leonis noni, qui fuit pietate, prudentia, charitate, Ecclesiarum sollicitudine, cæterisque virtutibus tantum ad fastigium requisitis, eximius. Mirum est in tanta vitæ integritate ac innocentia quàm fuerit in se ipsum rigidus & austerus, de quo ita scribit σύγχρονος ei Leo Ostiensis. *Quandiu Romæ remoratus est, omnibus tribus per hebdomadam diebus à Lateranensi Ecclesia usque Sanctum Petrum privato habitu nudisque pedibus cum duobus aut tribus Clericis noctu psallendo & orando pergebat*. Harum verò Basilicarum intervallum tria milliaria excedit.

3. Functo vita Leoni subrogatur Victor II. precibus sacri Cardinalium Collegii apud Henricum Imperatorem expetitus. Moritur paulò post Henricus, deditque operam Victor Pontifex, ut in Imperium eligeretur quinquennis hujus filius Henricus tertius, quo grandior factus Ecclesiæ Romanæ infensissimus evasit hostis. Mortuo subinde Victori sufficitur Stephanus X. hunc excepit à Romano Clero sublectus Nicolaus II. quem rogante Clero Henricus approbavit, iste indicto in æde Lateranensi Concilio sanctionem edidit, quam refert Gratianus c. in nomine Domini, dist. 23. quæ jubet Romanum eligi Episcopum à Clero & populo urbis: sic tamen ut præsint Cardinales Episcopi, adhibitis aliis Cardinalibus Clericis atque ita reliquus cum populo Clerus ad consensum novæ electionis accedat, moxque ista subjungit: *Salvo debito honore & reverentia dilectissimi filii nostri Henrici, qui in præsentia Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, sicut jam concessimus & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter jus hoc impetraverint*. Veruntamen tam insigni privilegio ille ipse Henricus & ejus successores in animarum perniciem abutentes, indignissimosque viros per simoniam promoventes, & Ecclesiam intestis armis lacerantes, perditissimosque Antipapas obtrudentes privilegio tanto excidere meruerunt. *Privilegium enim omnino meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate c. privilegium, 11. q. 3. & c. tuarum, §. verum, de privilegiis*. Nicolaum II. excepit Alexander II. Alexandrum Hildebrandus, dictus Gregorius VII. in Etruria humili loco & patre fabro natus, ingenii tamen & virtutum laude conspicuus. Hunc Henricus legitimis suffragiis Romæ electum approbavit, & aliquandiu impensè coluit, sed subinde mutato in deteriora consilio atrocissimè divexavit, eique Guibertum Ravennæ Archiepiscopum opposuit Pseudopapam, qui diu Ecclesiam laceravit suo legitimis Pontificibus Gregorio VII. Victore III. & Urbano II. mortuus demum sub Paschali II. sed alios huic Antipapas schismatici Henriciani substituerunt.

4. Henricum III. schismaticum Imperatorem Gregorius VII. in Concilio Laterani habito anathemate percutit, subditosque illi populos subjectionis sacramento solvit. Quam iteravere sententiam adversus eumdem, eique cognominem filium & successorem Henricum IV. insequentes Pontifices.

5. Prolatæ hujus sententiæ causæ multiplices fuere, primùm usurpatio dignitatum & Prælaturarum Ecclesiæ, quas titulo investituræ Imperatores conferebant. Deinde simonia, quia pretium pro Investituris ejusmodi exigebant. Postremò schisma & aperta rebellio, quia face, & ferro Ecclesiasticas & alias Ecclesiæ fidas provincias vastabant, & Antipapas factionibus & armis adversum legitimos Pontifices promovebant.

6. Henricus IV. paternæ imitator nequitiæ, postquam Paschalem II. perfida dissimulatione in Vaticano veneratus est, ab eoque coronam sumpsit Imperii, eumdem ex improviso capi jussit, & carcere inclusum dies multos detinuit: neque prius reddidit libertati quàm extorserit præreptas sibi & patri Prælaturarum investituras, addito jurejurando. Paschalis verò recepta libertate Concilium in Laterano coegit, quo revocata est per vim extorta concessio, ipseque Henricus sacris omnibus interdictus.

7. Henricus Paschalis demortui successorem Gelasium in Italiam cum validis copiis reversus Roma exegit, & Burdinum Bracarensem Archiepiscopum in Romanæ solium Ecclesiæ per vim obtrusit. Expulsus Gelasius in Galliam confugit, ibique diem clausit extremum. Denique unanimi Cardinalium consensione tam illorum qui Gelasium comitati adhuc in Galliis versabantur, quam eorum qui in Italia constiterant, Summus creatur Pontifex Guido Viennensis Archiepiscopus, cui Callisti secundi nomen traditum. Hic statim Rhemis Concilium habuit, quo simul Henrico & Burdino anathema dictum: inde Romam concedens Burdinum tandem in suam redactum potestatem monasterio conclusit. Quin & Adalbertum Archiepiscopum Moguntinum Legatum suum per omnem Germaniam constituit, qui suo strenuè defungens munere, Episcopos & Principes pro tuenda Ecclesia in legitimas partes pellexit, & validissimum eduxit exercitum: qui cùm haud procul ab Henrici copiis castra posuisset, confligere paratus magno Dei factum est beneficio, ut communicatis hinc inde consiliis duodecim ex utroque exercitu Principibus electis de pace ineunda sedulò actum fuerit, simulque conventum, prorsus esse extirpandum exitiale schisma, & expediendos esse ab Henrico ad Pontificem Legatos pacem suppliciter rogantes, quæ tandem generalis Concilii decreto firmetur. Assentitur Henri-

Henricus, qui si detrectasset, ab omnibus se desertum iri, suaque omni ditione spoliandum prævidebat. Nihil verò jucundius Callisto, nihil Ecclesiæ conducibilius poterat accidere, quàm ut extincto diuturno schismate, sedatisque atrocibus bellis, quibus Italia & Germania tot annis conflagraverant, pax desideratissima succederet, atque ad Ecclesiæ unitatem Imperatores redirent.

8. Itaque nonum istud inter œcumenica Concilium convocatur anno millesimo centesimo vigesimo tertio, ut rectè probat Gabriel Cossartus annot. ad hoc Concilium; non verò, ut scribit Baronius, anno præcedente. Sugerius, qui Abbas S. Dionysii huic interfuit Concilio, testatur, interfuisse trecentos amplius Episcopos præsidente Callisto, & Henrico non quidem præsente, sed haud procul absente, ut ejus responsis si qua difficultas nasceretur, res citiùs & sedatis animis componi possent. Abbas Urspergensis ex alterius cujusdam testimonio scribit, quadringentos viginti sex Patres interfuisse. Itaque rem ultra modum augent Pandulfus in vita Callisti, & Onufrius ex illo, dum mille circiter Prælatos Concilio interfuisse referunt.

9. Hic fuerunt istæ pacis conditiones sancitæ, ut Imperator liberas Clericis & Monachis sineret Episcoporum & Abbatum electiones, & quæcunque Ecclesiis per ipsum, aut patrem, aut utriusque ministros & fautores ablata fuerant, restitueret. Pontifex verò concessit Henrico & successoribus ipsius, ut electi in Episcopos vel Abbates in terris Imperii regalia ab Imperatoribus sumere astringerentur, dum omnis abesset pecuniaria contributio ac simoniæ labes.

10. Hoc eodem Concilio provisum est de ferendis suppetiis Ecclesiis Orientis & Hispaniarum adversus Saracenos, & renovatæ sunt peccatorum remissiones ab Urbano secundo quondam indultæ fidelibus, qui cruce in vestibus assuta Christianis rebus præsidium contra Saracenos militando tulerint, eorumque domos & familias omniaque bona in Beati Petri & Romanæ Ecclesiæ protectione suscepit sacra Synodus, ut qui ea distrahere vel auferre tempore sacræ expeditionis præsumpserint, excommunicationis pœna plectantur. Et qui crucem susceptam dimiserint, injungit, ut intra præstitutum tempus iter ad sacram expeditionem aggrediantur, subituri alioqui pœnam interdicti ab Ecclesiæ ingressu.

11. Ordinationes etiam, quas fecit Burdinus, & Pseudoepiscopi per ipsum ordinati, à die, qua publico Ecclesiæ Romanæ judicio ille damnatus fuit, irritæ decernuntur.

Can. I. *Sanctorum Patrum exempla sequentes, & officii nostri debita innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in Ecclesia DEI vel promoveri autoritate Sedis Apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis verò in Ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.*

12. Can. II *Nullus in Præpositum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum nisi Presbyter; nullus in Archidiaconum nisi Diaconus ordinetur.*

Superiùs vidimus hoc idem à Concilio Bituricensi statutum anno 1031. can. 4. & à Londoniensi anni 1102. can. 3. & à Tolosano anni 1119. cui idem Papa Callistus præsedit can. 2. iisdem prorsus verbis.

Can. VII. *Nullus omninò Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, vel Decanus animarum curas vel præbendas Ecclesiæ sine judicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat: imò sicut sanctis Canonibus constitutum est, cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.*

Can. VIII. *Ad hæc, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ possessiones quietas servare per Dei gratiam cupientes præcipimus, & sub districtione anathematis interdicimus, ne aliqua persona Beneventanam Beati Petri civitatem præsumat invadere aut violenter retinere. Si quis aliter præsumpserit, anathematis vinculo teneatur.*

Can. IX. *A suis Episcopis excommunicatos, ab aliis Episcopis, Abbatibus & Clericis in communionem recipi proculdubio prohibemus*

Idem hoc sanxerat Nicænum primum Concilium, can. 5. & Sardicense, can. 16.

Can. X. *Nullus in Episcopum nisi canonicè electum ad consecrandum manus mittat: quod si præsumpserit, & consecratus & consecrator absque recuperationis spe deponatur.*

Can. XIV. *Sanctorum Patrum Canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo & reverendissimo Altari B. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium Ecclesiarum Altaribus sive Crucibus à laicis auferri penitùs interdicimus, & sub anathematis districtione firmamus, Ecclesias à laicis incastellari, aut in servitutem redigi autoritate Apostolica prohibemus.*

13. Can. XV. *Quicunque monetam falsam scienter fecerit, aut studiosè expenderit, tanquam maledictus, & pauperum oppressor, & civitatis turbator, à fidelium consortio separetur.*

Hæc pœna planè canonica est. Sunt & aliæ constitutiones de crimine falsæ monetæ pœnales, scilicet Concilii Herbipolensis anni 1287. can. 37. & generalis Concilii primi Lateranensis sub Callisto II. Can. XI. Item Caroli Magni lib. 4. Capitularium cap. 33. allegato apud Ivonem parte 16. cap. 278. sed pœna, quam indicit, non est canonica, cùm sit amputatio manus. Inter Concilia quoque refertur Concilium Grateleanum anni 929. cui Rex Angliæ Æthelstanus interfuit, sed existimatum potiùs fuisse regni Comitia, in quibus præter Episcopos major pars consedet Officialium & delegatorum sæcularium; decernit enim pœnam, quæ à Clericis infligi prohibetur. Etenim ita constituit: *Si monetariorum quisquam nummos corruperit, ejus manus scelere violata præciditur, atque nummariæ fabricæ conspicienda affligitur. Sin nummi adulterati aliquis postulatus criminis suspicionem diluere possit, candentis ferri quæstione manum sceleris puram atque immunem ostendito.* Sed ut ad spiritualem falsitatem deflectamus, multa est adulteratæ monetæ cum falsa doctrina similitudo, ut dicitur in actis Concilii Basileensis. Inprimis enim adulterantur nummi, si reprobo aut impuro ex metallo cuduntur; ita & doctrina, si falsa sit, & à Deo, qui suprema veritas est, & ab ejus interprete Ecclesia deviet ac reprobetur. Adulterina quoque fit moneta, quamvis ex probato auro vel argento procusa sit, si aliam quàm Principis imaginem referat; similiter & doctrina, pro cujus confirmatione allegatur Divina Scriptura, quæ in Psalmis argento confertur igne examinato & septuplum purgato, si præter mentem & sensum Ecclesiæ proferatur; quemadmodum diabolus verbis Scripturæ Christum tentavit, ut se daret præcipitem: Et nulla est, fuitque hæresis, quam per male intellectam Scripturam firmare perversi homines non sint conati. Denique adulterina cuditur moneta, si justo careat pondere: ita & doctrina, ad cujus munimen profertur Scriptura, sed mutilata & decurtata; ut si quis vellet negare reproborum resurrectionem, & judicium, per mutilata Scripturæ verba: *Ideo non resurgent impii in judicio*, quorum tamen intellectus à sequentibus dependet: *Neque peccatores in consilio justorum.*

Can. XVI. *Si qui Romipetas & peregrinos Apostolorum limina, & aliorum Sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus quas ferunt, spoliare, & novis teloneorum seu pedagiorum exactionibus molestare tentaverit; donec satisfecerit, communione abstineat Christiana.*

Can. XX. *Paternarum traditionum exemplis commoniti, Pastoralis officii debitum persolventes, Ecclesias cum bonis suis tam personis, quàm possessionibus, Clericos videlicet ac Monachos, eorumque conversos, aratores quoque cum suis*

nihilo-

nihilominus rebus quas ferunt, tutos & sine molestia esse statuimus; si quis autem contra hæc facere præsumpserit, & postquam facinus suum recognoverit, infra triginta dierum spatium competenter non emendaverit, à liminibus Ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

Can...., *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus & Monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitùs interdicimus: contracta quoque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad pœnitentiam debere redigi, juxta sacrorum Canonum definitionem judicamus.*

CONCILIUM LONDONIENSE seu Westmonasteriense anni Domini 1125.

1. ACtum est Concilium istud sub Honorio secundo Pontifice ann. 1145. pro reformandis pravis Ecclesiæ moribus; convocatis ex universa Britanniæ insula Præsulibus, authoritate Joannis Cremensis Presbyteri Cardinal. tituli S. Chrysogoni Legati Apostolici, qui Conc. præfuit regnante Anglis Henrico Guilielmi Magni filio; Scotis autem Davide.

Can. II. *Interdicimus etiam, ut pro Chrismate, pro oleo, pro baptismate, pro pœnitentia, pro visitatione infirmorum, seu unctione, pro communione Corporis Christi, pro sepultura, nullum omninò pretium exigatur.*

Can. V. *Sancimus præterea, ne quis Ecclesiam sibi, sive præbendam paterna vindicet hæreditate; aut successorem sibi in aliquo constituat beneficio Ecclesiastico. Quod si præsumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Psalmista: Qui dixerunt, hæreditate possideamus Sanctuarium Dei: Deus meus, pone illos ut rotam.*

Hoc idem constituit Concilium Londoniense anni 1102. can. 7. & c. Moyses, & c. seq. 8. q. 7. itemque c. ad extirpanda, & c. dilectus, de fil. presbyt.

2. Can. VIII. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum nisi ad certum titulum ordinetur. Qui verò absolutè fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.*

Idem provisum fuerat Chalcedonensi can. 6. & habetur in Decreto, c. neminem absolutè, dist. 7. quam laudabilem disciplinam instaurare studuit Concilium Trid. sess. 23. c. 16. dicens: *Nemo ordinetur, quin certa Ecclesiæ adscribatur.*

3. Can. X *Nullus Episcoporum alterius Parochianum præsumat ordinare, aut judicare; unusquisque enim suo Domino stat, aut cadit, nec tenetur aliquis sententia non à suo judice prolata.*

Hoc idem cautum fuerat Sardicensibus canonibus 16. 18. 19. ne Episcopi alienum Parochianum ordinent sine proprii illius Episcopi dimissoriis. Nec non à Carthaginensi Concilio primò sub Julio Pontifice can. 5. aliisque permultis Conciliis.

4. Can. XI *Nemo excommunicatum alterius præsumat in communionem suscipere. Quod si scienter fecerit, & ipse communione careat Christiana.*

Eamdem ante biennium fecerat prohibitionem generale Concilium Lateranense primum can. 9. primum quoque Nicænum Concilium can. 5. & Sardicense can. 16.

5. Can. XIV. *Usuram & turpe lucrum Clericis omnibus prohibemus. Qui verò super crimine tali confessus fuerit, convictus, proprio gradu dejiciatur.*

Nicænæ primæ Synodi can. 17. clericum usurarium deponi jubet. His suffragatur Apostolorum can. 44. & Arelatensis primi Concilii can. 12. & Laodiceni can. 5. & Carthaginensis tertii sub Siricio Papa can. 16. & Tarraconensis, anni 516. can. 3. & Lateranensis generalis sub Alexandro III. can. 25. quo usurariorum pœnæ decernuntur. His adde antiquissimi Illiberitani Concilii can. 20. ut multa sileam recentiora.

Can. XV. *Sortilegos, ariolos, & auguria quæque sectantes, eisque consentientes excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia.*

Huc spectat Agathensis can. 42. relatus à Gratiano c. aliquanti clerici, 26. 9. 5.

6. Can. XVI. *Inter consanguineos seu affinitate conjunctos usque ad septimam generationem matrimonia contrahi prohibemus: si qui verò taliter conjuncti fuerint, separentur.*

Ea fuit multis sæcolis Ecclesiæ disciplina, ut irritum esset matrimonium ad usque septimum consanguinitatis gradum, ut constat ex collectis veterum Patrum testimoniis apud Gratianum, causa 35. q. 5. Hoc ipsum duo Romana Concilia constituere: primum sub Nicolao Papa II. can. 11. his verbis: *Ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque ad generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit*. Posterius autem an. 1063. sub Alexandro Pontifice II. Sed ob innumera quæ quotidie emergebant inde scandala, sapienter providit generale sub Innocentio III. Concilium ne graduum prohibitio ultra quartum prorogaretur gradum: quæ Lateranensis constitutio habetur in c. non debet, de consang. & Affin.

CONCILIUM LATERANENSE secundum generale sub Innocentio secundo summo Pontifice anni 1139.

1. POstquam legitimis majoris partis Cardinalium suffragiis sublectus fuit Honorio II. Callisti II. successori Innocentius II. reliqua pars Cardinalium Petrum Leonis Pseudo-pontificem elegit, qui se Anacletum secundum nominavit. Imminente quippe Honorii obitu conventum inter Cardinales fuerat, ut postquam ille decessisset, simul omnes ad sanctum Marcum convenirent successorem communi consilio electuri. Cæterùm qui familiaritate & assiduitate propinquiores Honorio fuerant, (ut refert Suggerius Abbas sancti Dionysii in vita Ludovici VI. Franciæ Regis) statim atque Pontifex Honorius expiravit, antequam populo innotesceret illius obitus tumultuari assueto, concitante seditiosissimo monacho Arnaldo Brixiensi, ideoque non ausi ad sanctum Marcum convenire, ne rei divulgatio factiones & arma popularia excitaret, sine mora Gregorium Cardinalem Diaconum tituli sancti Angeli elegerunt, qui postea Innocentii secundi nomen sumpsit. Reliqui verò Cardinales & Episcopi, qui cum majori Procerum Romanorum parte Petro Leonis opibus & affinitatibus præpotenti adhærebant, Cardinali Presbytero tituli S. Mariæ trans Tiberim, ad sanctum Marcum eodem quoque die convenientes ipsum Petrum in Papam elegerunt. Qui statim cognatorum & affinium potestate & clientum multitudine subnixus ædes Frangipanum, ad quas se Innocentius receperat, obsidet, sed inde repulsus præcipuarum urbis Ecclesiarum thesauros & vasa diripit, ut his opibus suas partes promoveret.

2. Sibi etiam Petrus adjunxit Rogerium Calabriæ, Apuliæ & Siciliæ Ducem, quem ut sibi devinctum haberet, titulo Regis decoravit. At Innocentius Roma furtim excedere compulsus se in Galliam recepit. Eum Rex Ludovicus VI. cognomento Crassus pedibus ejus procumbens, & stratoris munere functus, honorificentissimè atque amantissimè excepit. Schismati huic extinguendo Sanctus Claravallensis Abbas Bernardus diligentissimam & utilissimam navavit operam, primùm apud Regem & Episcopos Franciæ & Angliæ, deinde apud Principes & Regem Germaniæ Lotharium Saxoniæ Ducem, qui etiam pollicitus est se Romam usque Innocentium deducturum, suisque armis Italiam & Romanam civitatem ad Innocentii obsequium compulsurum, idque sedulò præstitit. Innocentius Ecclesiarum Gallicanarum in sui subsidium receptis collatitiis pecuniis ex Gallia in Italiam remeat. Lotharius eidem se comitem cum numeroso exercitu adjungit, in Longobardia & Romam usque

pro-

prosequitur, ubi & coronam Imperii de manu Innocentii recepit; indeque in Apuliam copias traducens, Rogerio bellum intulit; quo Apulia tota, Campaniaque depulso, Rainaldum ibi Ducem constituit, & Germaniam repetiit, relicto Romæ pro Innocentii tutela copioso validoque præsidio.

3. Neque solùm schismate per id tempus dilacerabatur Ecclesia, sed hæresibus quoque Petri de Bruis, & seditionibus, quas Arnaldus Brixianus Petri Abælardi discipulus concitabat, in id incumbens, ut omnem regiminis politici authoritatem ad primates laicos & plebem revocaret, eisque Pontifices & Ecclesiam subiiceret: quibus medendis malis Innocentius in Basilica Laterana Concilium istud generale anno 1139. coegit, mortuo pridem Lothario Saxone, & Conrado tertio Germanis regnante. Petrus verò Leonis mortem jam oppetierat, necdum tamen ejus factio extincta erat.

4. Can. I. Simoniacè ordinatos gradu deiicit. Require can. 2. Synodi Chalcedonensis. Hoc idem constituerat iste idem Innocentius II. in Concilio Remensi, cui ipsemet præsederat anno 1131. can. 1. Sciendum est enim, ab hoc Pontifice transfusos fuisse iisdem prope verbis canones Remenses in istud Lateranense, ut gravioris essent autoritatis, & ut suffulti generali Concilio per universas Ecclesias à cunctis fidelibus servarentur.

5. Can. II. *Si quis præbendam, vel prioratum, seu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum Ecclesiasticum, utpotè Chrisma vel Oleum sanctum, consecrationes altarium vel Ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisivit, honore malè acquisito careat emptor, atque venditor & interventor nota infamiæ percellantur. Et nec pro pastu nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat, quoniam simoniacum est; sed libere & absque imminutione aliquæ collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur.*

Statutum paulo ante fuerat de largitionibus ex consuetudine aut statuto peculiari fieri solitis in admissionibus ad Monasteria, Dignitates & Canonicatus à Concilio Londoniensi sub Honorio II. anno 1127. can. 3. his verbis:

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis Monachis, Canonicis, & Sanctimonialibus condemnamus.

Can. III. *A suis Episcopis excommunicatos ab aliis suscipi modis omnibus prohibemus. Qui verò excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicavit, absolvatur, scienter communicare præsumpserit, pari sententiæ teneatur obnoxius.*

Hæc eadem prohibentur Apostolorum Can. 12. aliàs 13. & in Nicæno can. 5. & in Sardicensi can. 16. & in Lateranensi sub Callisto II. can. 9. & in Londoniensi anni 1125. can. 11. Quod vero canon iste Lateranensis 3. decernit de scienter communicantibus cum excommunicatis, ut pari censura innodentur, hoc duplici moderamine posteriora jura temperarunt: Primùm ut communicans, non majorem, sed minorem dumtaxat excommunicationem incurrat: Secundò ut nec ipsa minor excommunicatio locum habeat nisi communicando cum publicè atque nominatim denuntiatis, aut cum manifestis Clericorum vel Monachorum percussoribus, juxta placitum Constantiensis Concilii à Martino Pontifice confirmatum. Olim verò major ex ea culpa irrogabatur excommunicatio per Canonem 10. Apostolorum, & per Antiochenum can. 2. & Concilii Carthaginensis IV. can. 73. qui est in Decreto Gratiani c. qui communicaverit, 11. q. 3.

Can. IV. *Præcipimus etiam, quod tam Episcopi quàm Clerici in statu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate, scissura aut colore vestium, nec in tonsura intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum: sed potiùs quæ eos decet, sanctitatem præ se ferant. Quòd si moniti ab Episcopis emendare noluerint, Ecclesiasticis careant beneficiis.*

Can. V. *Illud autem quod in sacro Chalcedonensi constitutum est Concilio,* (scilicet Can. 22. Chalced.) *irrefragabiliter conservari præcipimus. Ut videlicet decedentium bona Episcoporum à nullo omnino hominum diripiantur; sed ad opus Ecclesiæ & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cætero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem amodò hoc attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui verò morientium Presbyterorum, vel Clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subiiciantur.*

Can. VI. *Decernimus etiam, ut ii, qui in Ordine Subdiaconatus, & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant. Cùm enim ipsi templum DEI, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici; indignum est eos cubilibus & immunditiis deservire.*

Can. VII. *Ad hæc prædecessorum nostrorum Gregorii Septimi, Urbani & Paschalis Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes præcipimus, ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores vel concubinas habere cognoverit. Ut autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sacris Ordinibus dilatetur, statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici & Monachi atque conversi professi, qui sanctum transgredientes propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem separati, pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant.*

7. Can. IX. Prohibet monachis & regularibus Canonicis leges sæculares, & medicinam addiscere, aut propter lucrum causarum Patronos agere, aut curationes corporum exercere.

Can. X. *Decimas Ecclesiarum, quas in usum pietatis concessas esse canonica demonstrat authoritas, à laicis possideri Apostolica authoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & periculum æternæ damnationis incurrere. Præcipimus etiam, ut laici, qui Ecclesias tenent, eas aut Episcopis restituant, aut excommunicationi subjaceant. Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in Archidiaconum vel Decanum, nisi Diaconus vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi verò, Decani, vel Præpositi, qui infrà Ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros Ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam, ne conductitiis Presbyteris Ecclesiæ committantur, & unaquæque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem.*

Habetur in Decreto c. decimas 16. q. 7. Hæc omnia distinctis Synodi canonibus 7. 8. & 9. decernuntur. Concilium pariter Londoniense anni 1127. can. 4. caverat, ut nullus in Decanum nisi Presbyter, nullusque in Archidiaconum nisi Diaconus constituantur.

Can. XIII. *Porrò detestabilem & probrosam Divinis & humanis legibus per Scripturam in*

novo & veteri Testamento abdicatam, illam inquam insatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus; præcipientes, ut nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, vel cujuslibet Ordinis Abbas, seu quivis in Ordine & Clero nisi cum summa cautela usurarios recipere præsumat, sed in tota vita infames habeantur, & nisi resipuerint, Christiana sepultura priventur.

Can. XIV. *Detestabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerariæ congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpè proveniunt, omnino fieri interdicimus, quamvis ei poscenti pœnitentia & viaticum non denegetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.*

Iste canon infra iteratur in Concilio Lateranensi tertio sub Alexandro III. can. 20.

Can. XV. *Item placuit, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quòd in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad Ecclesiam vel cœmeterium confugerint, nullus omninò manum mittere audeat: quod si fecerit, excommunicetur.*

Hoc idem ex Rhemensi canone 13. huc derivatum fuit. Fueratque pariter decretum in Concilio Claromontano anni 1130. cui etiam præfuit hic idem Innocentius II. ut fidem facit Bernardus Guidonis in libello de Conciliis. Et habetur in Decretis 17. q. 4. c. Si quis suadente diabolo.

Can. XVI. *Indubitatum est, quoniam honores Ecclesiastici sanguinis non sunt, sed meriti; & Ecclesia Dei non hæreditario jure aliquem, neque secundùm carnem successorem expectat, sed ad sua regimina & officiorum suorum dispensationes honestas, sapientes & religiosas personas expostit. Propterea authoritate prohibemus Apostolica, ne quis Ecclesias, præbendas, præpositiuras, capellanias, aut aliqua Ecclesiastica officia, hæreditario jure valeat vendicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus, aut ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.*

8. Can. XVIII. Incendiarios eisque consilium aut auxilium scienter dantes excommunicat, & absolvi vetat, nisi priùs omni damno secundùm facultates suas resarcito, & adhibito juramento numquam post hac incendia patraturos. Pœnitentiamque illis injungi jubetur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei annum integrum permaneant.

Can. XIX. *Si quis autem Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat: & per annum ab officio Episcopali abstineat.*

Can. XXI. *Presbyterorum filios* (intellige illegitimè natos) *à sacri Altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiis, aut in Canonicis religiosè fuerint conversati.*

Can. XXIII. *Sanè quia inter cætera unum est, quod sanctam maximè perturbat Ecclesiam, falsa videlicet pœnitentia; Confratres nostros Episcopos & Presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur: aut cùm sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: Qui totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quantum ad vitam æternam; sicut enim si peccatis omnibus esset involutus, ita si in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non introibit. Falsa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet: aut si odium in corde gestetur; aut si offenso cuilibet non satisfaciat; aut si offendenti offensus non indulgeat; aut si arma quis contra justitiam gerat.*

Habetur de pœnit. dist. 5. c. 8. Similem superius annotavimus Concilii Melfitani anni 1089. canonem 16. de falsis pœnitentibus, ex quo hic Lateranensis iisdem fere verbis desumptus est.

9. Can. XXIII. *Eos autem qui religiositatis speciem simulantes Domini Corporis & Sanguinis Sacramentum, baptisma puerorum, Sacerdotium & cæteros Ecclesiasticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam hæreticos ab Ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum ejusdem damnationis vinculo innodamus.*

Editus est iste Canon ad reprimendam sese latiùs diffundentem Petri de Bruis hæresim, cujus prava dogmata hic breviter insinuantur; sed latiùs exponit & refellit Petrus Cluniacensis lib. 1. epist. 1. & 2. illam verò extinctam & sepultam sectam Lutherus & Calvinus ab inferis resuscitarunt. Nec non Anabaptistæ, qui cum Petro de Bruis negant parvulis infrà intelligibilem ætatem baptizatis posse illum prodesse baptismum, aut aliena fide posse salvari.

10. Can. XXVI. Damnat sub anathemate sanctimoniales, quæ à communi & cœnobitica vita abhorrentes, sibi privata domicilia constituunt, in quibus sub hospitalitatis velamine viros contra sacros Canones & bonos mores suscipere non erubescunt.

Can. XXVII. *Simili modo prohibemus, ne sanctimoniales simul cum Canonicis vel Monachis in Ecclesia uno choro conveniant ad psallendum.*

Can. XXX. *Ad hæc, ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis evacuamus, & irritas esse censemus.*

Quod ipsum fuerat Gallicanis Conciliis Claromontano, & Rhemensi, atque Stampensi paulo ante constitutum.

CONCILIA QUÆDAM AQUENSIA
Provinciæ Narbonensis tum anni 1112. tum etiam anni 1306.

1. Nihil prohibet ex una eademque fidelia, ut est in proverbio, duos parietes dealbari. Hoc itaque loco Concilia duo Aquensia comprehendo: & quidem quod tempore posterius fuit, succinctè paucisque insinuo, ut inde ad alterum gravioris momenti digrediar, licet tempore longe præcesserit. Anno à mundi salute millesimo trecentesimo sexto Novemb. mensis die 8. Rostagnus Archiepiscopus Aquis Sextiis Provincialem Synodum habuit, eique Suffraganei Episcopi consederunt Gaufridus Vapincensis, Jacobus Sistericensis, & Petrus Regiensis: causa convocationis hujus extitit, cùm Ecclesia Metropolitana Sancto Salvatori Christo dicata, Ecclesiæ confinis Sancti Præcursoris Joannis Jerosolymitani, plurimùm reparatione indigeret; Clerus populusque non solùm Diœcesis Aquensis, sed etiam comprovincialium Ecclesiarum liberaliùs expensis faciendas ad id contribueret, cohortantibus & satagentibus eorum Præsulibus, propositisque per omnes Diœceses quadraginta dierum indulgentiis quibuscumque fidelibus, qui pœnitentes & confessi pio huic operi manus adjutrice porrexerint. Hæc pleniùs habentur in Archivo Archiepiscopali cum subscriptionibus & sigillis Antistitum.

Jam verò ad aliud Aquense Concilium digrediamur anni

anni M. C. XII. cui præsedit Petrus Aquensis Archipræsul, interfueruntque non solùm comprovinciales Episcopi, verùm etiam advenæ nonnulli ex Diœcesibus vicinis. Locus verò Synodi, ut ipsamet initio declarat, fuit Ecclesia B. Mariæ Virginis, quæ tunc Metropolitica erat, dicta S. Maria de Sede, quæ nunc etiam vetus retinet nomen ab Episcopali sede; eique nunc famulantur religiosi Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula. Ex mutuo civilis observantiæ officio, quo sæpe contingebat, ut Metropolitæ, à quibus Concilium cogebatur, vicinarum etiam provinciarum Episcopos rogarent, ut sua quoque præsentia, & sapientibus monitis Synodum indictam dignarentur decorare; fiebat etiam nonnunquam, ut externi Antistites ad id officii se sponte offerrent, cujusmodi permulta exempla in priscis leguntur Conciliis. Ita evenit, ut Gibellinus Arelatensis Metropolita cum suo comprovinciali Petro Cavallicensi Episcopo isti quoque Synodo interfuerit. Desierat jampridem illa Ecclesiæ Arelatensis prisca in provincias Narbonenses & Alpium maritimarum jurisdictio, neque unius Metropolitæ præ alio Metropolitica dignitas aliunde quàm ex mutua inter eos & spontanea demissione ac observantia dimetiebatur. Sic enim in Concilio Epaonensi an. 517. præsidet Avitus Viennensis eique assidet & subscribit Viventiolus Lugdunensis. Similiter in Concilio Aurelianensi III. an. 538. præsidet Lupus Lugdunensis, eique proximus assidet & subscribit Pantagathus Viennensis. Item in Aurelianensi V. an. 549. Sacerdos Lugdunensis primus subscribit, deinde Aurelianus Arelatensis, tertius Elychius Viennensis. Porrò in Concilio Lugdun. II. an. 567. primus subscribit Philippus Viennensis, secundoque loco Nicetius Lugdunensis. At in Concilio Ludgun. III. an. 583. prima subscriptio est Prisci Lugdunensis, secunda Evantii Viennensis. In Valentino II. an. 584. primus subscribit Sapaudus Arelatensis, secundus Priscus Lugdunensis, tertius Evantius Viennensis. In Matisconensi II. anni 585. præsidet priorque subscribit Priscus Lugdun. dictus in præfatione Patriarcha, subsequitur Evantius Viennensis; tum Prætextatus Rothomagensis. At in Concilio Mantalensi an. 879. subscribitur hoc ordine: Othramus Archiepisc. Viennensis; Aurelianus Archiepisc. Lugdunensis; Teutranus Archiepisc. Tarantasiensis; Robertus Archiepisc. Aquensis. Ad eosdem aliosque Metropolitanos cum Archiepiscoporum denominatione frequentes scribit literas Joannes Papa VIII. quæ denominatio in Occidentalibus Ecclesiis fuerat anteà inusitata.

2. Can. I. *Anno Incarnationis Domini M C.XII. præsidente Domno Petro Archiepiscopo Aquensi, unà cùm Leodegario Episcopo Aptensi, Geraldo Cistaricensi, Fulcone Præposito, Hugone Archidiacono, Petro & Giraldo Archipresbyteris, præsentibus fratribus Presbyteris, Monachis totius Archiepiscopatus, celebrata est Synodus Aquis Sextiis in Ecclesia B. Mariæ; in qua communi consilio, sequendo regulas SS. Patrum, definitum ac constitutum est, quatenus redituum omnium Ecclesiarum totius Archiepiscopatus, omnibus annis Aquensis Ecclesia recipiat eam quartam partem, quæ ad proprium jus Archiepiscopi jure Canonico pertinet.*

Neminem latent constitutiones de distribuendis in quatuor partes Ecclesiæ proventibus, quarum una cedat Episcopo, Secunda Clericis Ecclesiæ deservientibus, Tertia reparandis Ecclesiis, Quarta pauperum subsidiis. Has recenset ac observari præcipit Simplicius Papa epist. 3. cujus pars huc pertinens habetur c. de redditibus Ecclesiæ. 12. q. 2. Eamdem præscribit quadruplicem partitionem Pontifex Gelasius epist. 9. ad Episcopos Lucaniæ cap. 27. ubi simul, cum redditibus comprehendit pariter quotidianas fidelium oblationes, dicens: *Quatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum,* (nimirùm à prædecessore Simplicio) *convenit fieri portiones. Quarum sit una Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda.* Eamdem quadripartitam distributionem fieri edicunt Carolus Mag. & Ludovicus Pius lib. 7. Capitularium c. 290. Primus vero iste Aquensis canon, præsente & consentiente Archiepiscopo, partem ipsi ex canonica dispositione debitam refundit in ipsam Ecclesiam, quia Petrus propriis seu patrimonialibus bonis copiose provisus, lubens sua canonica parte cesserat, fueratque ea cessio illius in gratiam Ecclesiæ facta in acta publica redacta an. 1003. Visiturque eadem remissio ac cessio Petri in supra memoratis capituli Aquensis archivis, ex quibus istud quoque Concilium depromptum est. Sed jam ad ejusdem canonem 2. progrediamur.

3. Can. II. *Statutum & confirmatum est, ut nullus Presbyter vel Clericus Ecclesiam regendam suscipiat sine consensu Archiepiscopi, vel Archidiaconi.*

Nulla hic Vicarii generalis Episcopi, neque in antiquioribus canonibus mentio. Nondum enim sibi Vicarios Episcopi deligebant. Omniaque Vicarii generalis officia Archidiaconis incumbebant. In Concilio tamen Salegustadiensi an. 1022. can. 16. ita scilicet: *Decrevit quoque sancta Synodus, ut nullus Romam eat nisi cum licentia sui Episcopi, vel ejus Vicarii.* De consensu Episcopi circa regimina Ecclesiarum necessaria, sapientissime decernit Concilium Lateranense I. sub Callisto II. can. 7. *Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, aut Decanus animarum curam vel præbendas Ecclesiæ sine judicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat. Imo sicut sanctis Canonibus constitutum est, cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab Ecclesia liminibus arceatur.* S. Papa Gregorius statuerat similiter: *Si quis venerit contra decretum Episcopi, ab Ecclesia abjiciatur.* Allegatur in c. si quis, de majorit. & obed.

Can. III. *Statutum & judicatum est, ut nullus Clericus alterius Episcopatus ordinatus, vel ordinandus, aliquibus Ordinibus in Ecclesia Aquensi recipiatur absque literis sui proprii Episcopi, sicut in canone continetur.*

Nulla usque adeo frequens est inter sacros Canones constitutio ac ista: circa quam possent absque hyperbolica locutione centum circiter canones allegari, præcipuæ vero sunt autoritatis tres Nicænæ Synodi cap. 15. 16. 17. districte vetantes alienum clericum suscipere, vel etiam ordinare citra proprii ejus Episcopi literas. Eadem iteratur prohibitio canonibus Sardicensibus 16. 18. 19 & Apostolorum canonibus 15. 16. maxime vero 34. Præterea que Carthaginensis Concilii I. sub Julio Papa c. 5. Ex Trident. Concilio (ut aliqua innumera interjecta omittam) sess. 23. c. 16. Prosequitur vero idem Aquensis Can. III. *hanc constitutionem, quamvis ad omnium Ecclesiarum, secundum canonum decreta, jura pertineat; nullus tamen Domnus Archiepiscopus post eam cum aliqua persona ab Aquensi Ecclesia divellat; quod si faceret, officii sui periculum pertimescat.* Tale hoc additamentum ursisse ac intensius apponi postulasse verisimile est Suffraganeos, metuentes ne (quod alias fortasse evenerat) aliquis Archiepiscopus quasi jure Metropolitani hoc deinceps attentaret in subditos comprovincialium Antistitum.

5. Can. IV. *Si quis in solvenda quarta parte magis inobediens extiterit, post tertiam admonitionem officio suspendatur. Si vero post quadraginta dies in contumacia permanserit, ut raptor & sacrilegus ab omni Ordine deponatur. Ecclesiæ etiam, in quibus hæc injuria facta fuerit, Divinis careant Officiis.*

Hoc est, pertinax ille recusator aditu Ecclesiæ prohibeatur: non enim de Ecclesia interdicenda ullus est sermo, vel justa causa; nisi quando ipsa Ecclesia debet illud ipsum jus Episcopo, ejusque solutionem obstinate recusat. Est enim duplex Quarta Canonica secundum Canonistas; una quæ debetur Ecclesiæ Parochiali ex his bonis quæ Parochiani legant, sive relinquunt vel offerunt ratione funeris, cum quis alicubi extra Parochiam elegit sepulturam, c. cum super, & c. certificari de sepult. & vocatur Quarta Parochialis. Altera quæ dicitur Quarta Episcopalis, debetur ab Ecclesiis Episcopo ex omnibus bonis, quæ ipsis Ecclesiis relinquuntur & obveniunt: de qua tractat Glossa in c. officii & c. requisisti, & c. ult. de test. Debetur

autem Episcopo tum ex omnibus, quæ ipsis Parochialibus Ecclesiis legantur, sive ex decimis, sive ex oblationibus, c. de quarta, de præscriptio. c. concessa, 12. c. q. 2. de his, 10. q. 1. Item à quibuscumque Ecclesiis in Diœcesi constitutis non exemptis, debetur Episcopo Cathedraticum seu Synodaticum, c. conquerente, de offic. jud. ordin.

6. Petrus iste ante novennium celebrationis hujusce Concilii Pallium à Paschali Papa II. susceperat: cujus hac de re visitur rescriptum eodem in Archivo lib. inscripto, *Concordantia*, his verbis: *Paschalis servus servorum Dei venerabili fratri Petro Aquensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolicæ sedis dignitas exigit sua cuique jura servare, & sic honoris à Domino constituti privilegium custodire, ut fratribus dignis honoris consortium non negetur. Idcirco venerabilis Petre Aquensis Archiepiscope fraternitati tuæ tuisque successoribus confirmamus, quidquid Parochiæ, vel Metropolis, vel Episcopatus jure ad Aquensem noscitur Ecclesiam pertinere. Pallium præterea fraternitati tuæ plenitudinem videlicet Pontificii officii & Apostolicæ Sedis liberaliter concedimus, quo te intra Ecclesiam tantum ad Missarum solemnia, subscriptis diebus induendum, id est Nativitatis D. N. JESU Christi, Epiphaniæ, Hypapanton, Cœna Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, tribusque solemnitatibus B. M. Virginis, in festivitatibus SS. Apostolorum, Commemorat. Omnium Sanctorum, sanctorum Mariæ Magdalenæ, Maximini Confessoris & Episcopi, & eorum Martyrum, qui in Ecclesia Aquensi requiescunt, in consecrationibus Ecclesiarum, Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, & Anniversario tuæ consecrationis die, cujus nimirum Pallii volumus te per omnia privilegium vendicare. Hujus siquidem indumenti honor humilitas atque justitia est; tota itaque mente fraternitas tua se exhibere festinet in prosperis humilem, & in adversis, si quando eveniant, cum justitia erectum, amicum bonis, perversis contrarium, nullius faciem contra veritatem recipiens, nullius faciem pro veritate loquentem premens, misericordiæ operibus juxta virtutem insistens substantiæ, & tamen insistere suprà virtutem cupiens, infirmis compatiens, benevalentibus congaudens, aliena damna propria reputans, de alienis gaudiis collætans. Fraternitatem tuam Divina miseratio per tempora multa conservare dignetur incolumem. Amen. Datum Laterani per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis, 5. Cal. April. indict. X. anno Domini Incarnationis M. C. III. Pontificatus autem nostri anno IV.* In hoc rescripto tu obiter observa an. 1103. S. Magdalenam, sanctúmque Episcopum Maximinum fuisse solemni & præcipuo cultu in Diœcesi Aquensi honoratos, ut primos Christianæ fidei satores, per quos Evangelica doctrina & salus æterna his oris effulsit. Nec verò tunc primùm spectabilis hæc illis collata est veneratio, sed ab antiqua & constante traditione usque ad id tempus derivata. Extat usque nunc humile atque spatio exiguum sacellum intra basilicam Christi Salvatoris inclusum, quod sæculorum fama celebratur à S. Maximino uno ex septuaginta discipulis seorsim à plebis frequentia constructum, sæviente Gentilium persecutione, intra quod vir verè Apostolicus primùsque Aquensium Episcopus sacrosancta mysteria coram primis à se conversis Christi cultoribus peragebat, intra quod Maria Magdalena morti vicina fertur Divinum viaticum de manu Maximini recepisse: locum istum sanctitate venerandum Maximinus erecta intus ara transfigurato Christo dedicavit. Eodem verò anno, quo Petrum Archiepiscopum Paschalis summus Pontifex pallio Archiepiscopali decoraverat, post quinque transactos menses idem Archiepiscopus novam basilicam, quæ memoratum Sacellum intra sui ambitum complectitur, Christo Salvatori dedicavit, solemnique ritu consecravit; ut habent acta membrana conscripta, & versicoloribus eleganter picturata in tabellario Aquensis Ecclesiæ, his quæ subjicio verbis expressa.

Anno Domini nostri M. C. III. Petrus Aquensis Archiepiscopus, convocatis quibusdam comprovincialibus Episcopis apud Aquas, videlicet Domino Gebellino (comprovincialis hic dicitur non quasi suffraganeus Episcopus, sed quia ejus Diœcesis intra unam eandemque civilem Provinciam propria nuncupatione à priscis Romanis ita dictam, quæ intra se tres Ecclesiasticas concludit Provincias Arelatensem, Aquensem, & Ebrodunensem) *Arelatensi Archiepiscopo, Petro Cavallicensi Episcopo, Berengario Forojuliensi, Augerio Regiensi, unà cum Concilio Canonicorum suorum, videlicet Fulconis Præpositi, Hugonis Archidiaconi, Bremundi Sacristæ, Archipresbyteri Gaufridi, & Petri & Canonicorum Hugonis, & Norberti, Vvilielmi, Gerardi, & aliorum, quorum timendo moras nomina non enumeramus, statuit consecrare Ecclesiam S. Salvatoris hic noviter fundatam inter duas Ecclesias: videlicet versus Septentrionem Ecclesiam Dei Genitricis, versus meridiem verò Ecclesiam B. Joannis Baptistæ positam. Oratorio quoque ejusdem Domini nostri Salvatoris Orientem versus constructo. Hanc denique consecrationem Dominus Petrus Archiepiscopus tantorum virorum religiosorum, quorum superius nomina enumeravimus, authoritate muniri voluit, quatenus venerabilis Ecclesia Gloriosi Salvatoris à venerabilibus viris conservata, in posterum venerabilius veneretur. Sed quoniam earumdem Ecclesiarum, quas superius enumeravimus, B. Maximinus & B. Maria Magdalena primi fundatores extiterunt; In eadem Ecclesia Salvatoris à supradictis religiosissimis viris, in honorem B. Maximini & B. M Magdalenæ altare dicatum est, cujus consecratione dies est VII. Idus Augusti, quatenus futuris temporibus absque ulla dubitatione in Ecclesia ista, dies iste celebris annuatim celebretur.* En alterum de Maximino & Magdalena omni exceptione majus testimonium fuisse illos advenas Aquenses, qui salutaribus fidei radiis nostras ab initio plagas illustrarunt. Veteres aliæ testificationes aliunde adduci possent; sed quia à nostro Conciliorum tractandorum proposito remotiores sunt, & peteruditè ab aliis scriptoribus exploratæ sunt, ac discussæ, hic supersedens; *Defigo tellure hastas & scuta repono.*

CONCILIUM SENONENSE
adversus hæreses Petri Abælardi, anni 1140.

PEtrus Abelardus illustris nominis Philosophus, pluribus hæresibus suos insperserat libros, quos ideo Legatus in Gallia Apostolicus justa damnatione perstrinxerat; ut enim scribit S. Bernardus epist. 188. *Cùm de Trinitate loquitur, sapit Arium; cùm de gratia, sapit Pelagium; cùm de persona Christi, sapit Nestorium.* Superbus ille spiritus sententiæ Legati nullatenus acquiescens, quinimò magis inde exasperatus, magnum ratus suæ causæ præsidium accessurum, si Bernardo Clarevallensi superior in disputando evaderet, viro post expugnatum Leonis schisma toto Orbe celeberrimo. Victoriam verò sibi haud fore difficilem tum fiducia proprii ingenii, tum argutiis syllogisticis continuoque disputandi usu sibi persuadebat, cui nequaquam adversarius, quem provocabat, erat assuetus. Qua spe fretus institit apud Joscelinum Senonensem Metropolit. ut conventum quàm fieri poterat, celeberrimum Prælatorum & insignium Doctorum indiceret, Bernardumque adigeret ad publicè disputandum. Vir sanctus diu restitit, sed urgentibus Senonensi aliisque Episcopis in illam arenam prodiit, quò spectatores advenerant Rex ipse Ludovicus, aliique Principes viri, Metropolitani quoque Senonensis & Rhemensis, cum pluribus Episcopis & Abbatibus, & acciris insignioribus Theologis. Ubi ad rem ventum est, Bernardus dogmata ea de scriptis Abælardi protulit, quæ plane esse hæretica demonstrare moliebatur. Abælardus verò inops animi non expectata disceptatione, quam tantopere expetiverat Synodus, ante omne præsentis Synodi judicium, neque omninò congredi ausus provocavit ad Summi Pontificis judicium, inde plenus confusionis se subduxit ac evasit, quamvis Bernardus quem tunc formidare cœperat, fugientem comiter retinere conaretur. Non enim poterat resistere sapientiæ & spiritui viri Dei, ipseque suis confessus est sibi ea hora memoriam excidisse, mentem caligasse, sensumque interiorem defecisse. Evasio tamen ejus non impedivit, quin Synodus ejus propositiones palam lectas examinarit condemnaritque, personæ tamen autoris parcens nihil de illo pronunciavit. Synodicas tamen literas ad Innocentium II. Pontificem direxerunt, referentes quæcumque in Synodo gesta fuerant. Confiderat hæresiarcha haud paucos Romæ degere Prælatos, quos olim habuerat discipulos. Veritas tamen prævaluit penes Apostolicam

Cathe-

Cathedram, causaque accuratè explorata, confirmata est Concilii Senonensis sententia, dogmataque non modò damnata iterùm fuere, sed Abælardus quoque anathemate obtritus, mandatumque, ut ille ejusque discipulus Arnaldus Brixianus, qui turbas innumeras & Romæ & in reliquâ Italia, præsertim Brixiæ patriæ suæ, concitarat, in monasteriis divisi arcta custodia concluderentur, penitentiam reliqua vita acturi: libri autem Abælardi, quicumque reperiri possent, comburerentur. Hæc fusiùs habent utriusque Concilii Senonensis & Romani acta, exactèque referuntur à fidelissimo rerum, quæ suo tempore contigerunt, historico Othone Frisingensi lib. 11. de gestis Friderici I. c. 48. & 49. Abælardus ipse dum versùm Romam iter intenderet, suam persecuturus appellationem, Cluniacum divertens se totum arbitrio Abbatis Petri Venerabilis dedidit, cujus opera suos omnes errores ejuravit, Bernardum impensè coluit, Monachus apud Cluniacum effectus est, perfecteque pœnitens in profunda sui despicientia, vitæque austeritate sancto demum fine quievit. Eundem postquam obiit Petrus ille Venerabilis scripta ad Eloysam Abbatissam epistola magnificè laudavit. Hæc ejus quondam fuerat uxor doctrina pariter excellens, eximiæque pietatis de viri quondam salute admodum solicita.

CONCILIUN REMENSE, *anni* 1148.

1. DUo insignia Remis convenere nationalia Concilia, quorum singulis præsedere Romani Pontifices. Primum celebratum fuit præsente summo Pontifice Innocentio II. anno Christi 1131. ante celebratum ab eodem Lateranense œcumenicum, in quo etiam plerique Canones anterioris hujus Remensis promulgati sunt. Posterius verò Remense, quod hoc loco elucidandum suscepi, præsentia quoque decoratum fuit alterius Romani Pontificis Eugenii III. anno Chr. 1148. in eoque Gilberti Porretani Episcopi Pictaviensis libri reprobati fuere. Iste quidem, priusquam ad hunc dignitatis gradum pervenisset, grande sibi eruditionis nomen comparaverat, philosophiam publicè, magnoque discipulorum concursu docendo, firmavitque pernicioso exemplo illud vetus Tertulliani effatum: Philosophos esse hæreticorum Patriarchas; id enim in priorum sæculorum hæresiarchis, qui ex Platonis schola prodierunt, comprobatum est Ebione, Basilide, Apelle, Saturnino, Marcione, Origene, istoque, de quo nobis sermo est, sæculo in Philosophis, quos Aristotel. schola peperit, Petro Abælardo, Gilberto Porretano, Henrico, & aliis, quos S. Bernard. zelo Dei æstuans est insectatus. Gilbertus proprio ingenio nimis confidens & contra Apostolicum monitum plusquam oportet, sapere præsumens, hæc publicè concionando, privatim colloquendo, lingua & scripto asserebat: I. Quòd Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non sit, sed forma, qua Deus est, quemadmodum humanitas homo non est, sed forma, qua homo est. II. Quòd cùm Pater & Filius & Spiritus sanctus unum esse dicuntur, non nisi una Divinitas esse intelligantur, nec converti possit ut unus Deus, vel una substantia, vel unum aliquid Pater & Filius & Spiritus S. esse dicatur. III. Quòd tres Personæ tribus unitatibus sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus, quæ non sunt ipsæ personæ, sed sunt tres æternæ, & ab invicem à Divina substantia in numero differentes. IV. Quòd Divina natura non, sit incarnata.

2. His oppositæ assertiones sub Eugenio tertio Papa in Rhemensi Concilio, cui ille præsedit, sub nomine Symboli fidei confirmatæ sunt. I. Credimus & confitemur, simplicem naturam Divitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholico posse negari, quin Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas. Sicubi verò dicitur, Dei sapientia sapientem, magnitudine magnum, Divinitate Deum esse, & alia hujusmodi: credimus, non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse; non nisi ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse; non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse; non nisi unitate esse unum, quæ est ipse; non nisi ea Divinitate esse Deum, quæ est ipse: id est, seipso sapientem, magnum, æternum, unum Deum. II. Cùm de tribus Personis loquimur, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, ipsas unum DEUM, unam substantiam Divinam esse fatemur. Et è converso cùm de uno DEO, una Divina substantia loquimur: ipsum unum DEUM unam substantiam esse Divinam tres Personas confitemur. III. solum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum æternum esse, nec aliquas omninò res, sive relationes, sive proprietates, sive singularitates, sive unitates dicantur, vel alia hujusmodi adesse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus. IV. Credimus & confitemur ipsam Divinitatem seu substantiam Divinam, sive naturam Divinam dicas incarnatam esse, sed Filio.

3. Cùm verò Pontifex Eugenius III. Romanorum factione Arnaldo Brixiano excitata coactus urbe excedere, in Galliam proficisceretur, duo Pictavienses Archidiac. Senis civitate Tusciæ illi occurrerunt, illarum Episcopi sui propositionum novitate offensi, quas à Sum. Pontifice in examen revocari postularunt, qui pleniorem causæ cognitionem in Gallia, quò tendebat explorandam distulit. Tribus conventibus ab Eugenio indictis de propositionibus illis acriter Gilbertum ejusque adversarios disputatum est Antisiodori primùm, deinde Lutetiæ Parisiorum, excussisque hinc inde rationibus, summa reservata est definitio ad Remense Concilium, à quo damnatæ sunt ut hæreticæ Gilberti assertiones, cui judicio ille prorsus se submisit. Bernardus Clarevallensis permultum & disputando & agendo huic victoriæ veritatis contulit, quam ob causam ab Othone Frisingensi quasi modum excesserit, nonnihil perstringitur in historia; sed idem Otho ante suum obitum sollicitè curavit, ut quæ ipse de Bernardo incautiùs scripserat, obliterarentur, unà cum his quæ nimio amicitiæ affectu in laudem Gilberti publicarat; ut memoriæ prodit ejusdem Ecclesiæ Frisingensis Canonicus, qui præsens Othoni in extremis decumbenti interfuerat. Ipse Gilbertus postquam suos errores humiliter agnovit, & proprio ore sincerè refutavit, quia etiam ab ipso contentionis initio sese judicio & correctioni Ecclesiæ submiserat, in suam Ecclesiam pacificè remissus fuit, judicante Concilio ejus hæreticas fuisse assertiones, non tamen ipsum hæreticum, utpotè pertinaciæ adversùs Ecclesiam expertem. Ut enim ex Augustini doctrina colligitur, errantem fidelem sola in Ecclesiam pertinacia ab hæretico sejungit, lib. 4. de Baptismo contra Donatistas, cap. 6. & lib. 18. de Civit. Dei, cap. 51.

4. Inter diversa tela, quibus S. Bernardus Clarevallen. Abbas dogmata Gilberti profligavit, memoratur iste S. Augustini locus lib. 2. de Trinit. c. 18. *Ipsa enim natura, vel substantia, vel essentia, vel quolibet alio nomine appellandum est idipsum, quod Deus est*. Qui & ibidem paulò antè hoc enuntiaverat: *Ejus ipsa substantia, qua est ipse quod est*, nimirum Deus. Sed in ista disputatione operæ pretium est ipsum audire Bernardum serm. 8. in Cantic. sic loquentem: *Recedant a nobis, Charissimi, recedant novelli non Dialectici, sed hæretici, qui magnitudinem, qua magnus est Deus, & item bonitatem, qua bonus, sed & sapientiam, qua sapiens, & justitiam, qua justus, postremò Divinitatem, qua Deus est, non esse Deum impiissimè disputant. Divinitate, inquiunt, Deus est, sed Divinitas non est Deus. Forsitan non dignatur Divinitas Deus esse, qua tanta est, ut faciat Deum. Sed si Deus non est, quid est? Aut enim Deus est, aut aliquid quod non est Deus, aut nihil. Equidem non das Deum esse, sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam usque adeo necessariam Deo esse fateris, ut absque ea Deus esse non possit. Quòd si aliquid est quod non est Deus, aut minor erit Deo, aut major, aut par: At quomodo minor qua Deus est? Restat ut eam aut majorem fatearis, aut parem. Sed si major est ipsa, ipsa est summum bonum, non Deus: Si par, duo sunt summa bona, non unum: quorum utrumque Catholicus refugit sensus. Jam de magnitudine, bonitate, justitia, sapientiaque, idem per omnia quod de Divinitate sentimus, unum in Deo sunt, & cum Deo. Nec enim aliunde bonus quàm unde magnus: nec aliunde justus aut sapiens quam unde magnus & bonus: nec aliunde simul hæc omnia est, quam unde Deus: & hoc quoque non nisi a seipso. Sed dicit hæreticus: Quid, Deum divinitate esse negas? Non; sed eamdem Divinitatem, qua Deus est, Deum nihilominus esse assero, nec Deo excellentius aliquid esse; nam & magnitudine dico magnum, sed qua ipse est Deus, ne majus aliquid DEO ponam: & bonitate fateor bonum, sed non alia qua ipse est, ne melius ipso aliquid videar mihi invenisse: & de cæteris in hunc modum. Securus & libens pergo inoffenso (ut ajunt) pede in ejus sententiam, qui dicebat: Deus non nisi ea magnitudine magnus est, qua est, quod ipse: alioqui major*

ante illa magnitudo quàm Deus, Augustinus hic est validissimus malleus hereticorum. Ita Bernardus. Unde liquet, superbos animos pro luce tenebras offundere, eorumque quibus præfidunt acumina ingenii, hebetari ac evanescere ad ortum divinitùs infusæ sapientiæ. Quo utique sensu Origenes & post eum sancti Patres in Canticum scribentes exponunt meliora esse vino ubera Sponsi per discrimen divinæ & humanæ sapientiæ.

5. Istud Remense Concilium Otho Frisingensis generale vocat: fuit enim celeberrimum tum præsentia Eugenii Papæ, qui præsedit, tum etiam concursu Antistitum & Abbatum toto ex Orbe Catholico usque ad mille & centum, ut testatum reliquit Anselmus Gemblacensis, non solùm ex Gallia, Italia, Alemannia, Anglia, sed etiam Hispania, ut constat ex Eugenii Epistolis ad Alfonsum Hispaniæ Regem, & ad Bernardum Episcopum Tarraconensem. Editi sunt in Concilio isto Canones 18.

Can. I. *Qui ab Episcopis suis anathematis sententia condemnatur, quoniam à communione Ecclesiastica removentur, diabolicæ dignoscuntur subiici potestati. Non enim est homo, qui ligat, sed Christus, qui hanc ministris suis exhibuit potestatem. Ideoque à suis Episcopis excommunicatos ab aliis recipi modis omnibus prohibemus. Episcopus autem, qui sententiam promulgaverit, eam vicinis Episcopis enunciet. Qui verò excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel autoritate Sedis Apostolicæ absolvatur, scienter communicare præsumpserit, eadem excommunicationis sententia ipsum teneri censemus.*

Can. II. *Præcipimus etiam, quòd tam Episcopi, quàm Clerici, neque in superfluitate, neque inhonesta varietate colorum, aut scissura vestium, neque in tonsura intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed potiùs ita in suis actibus eam condemnent, ut amorem innocentiæ conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit Ordinis Clericalis. Quòd si moniti ab Episcopis suis intra quadraginta dies non obtemperaverint, Ecclesiasticis beneficiis suis eorumdem Pontificum autoritate priventur. Episcopi verò si præfixam pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt quàm ad desides negligentesque rectores: tamdiu ab Episcopali officio abstineant, donec pœnam à nobis constitutam Clericis sibi subjectis imponant; nec etiam, nisi præcedente congrua satisfactione, relaxent.* 21. q. 9. c. ult.

Modestia Clericorum tum in vestitu, tum in tonsura, tum in colore indumentorum, exactè præcipitur sub pœna privationis beneficiorum non solùm in isto posteriore Remensi Concilio anni 1148. Sed etiam canone pariter 2. antiquioris Remensis Concilii anni 1131. Deinde can. 4. generalis Lateranensis Concilii secundi.

Can. III. *Præterea quod à Patribus nostris propensiori cura novimus constitutum, nos quoque præcipimus observari: ut qui in Ordine Subdiaconatus, aut supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque Ecclesiastico beneficio careant.*

Can. IV. *Ad majorem autem domus Dei decorem adiicientes statuimus, ut sanctimoniales & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant & emendent: superfluitatem vestium recidant: & in claustro sint assiduè permanentes: choro, refectorio, & dormitorio sint contentæ, & relictis præbendis, & aliis propriis, earum necessitatibus de communi provideant. Quod si usque ad proximum Apostolorum gestum non adimpleverint, ex tunc in earum Ecclesiis, donec hoc nostrum mandatum adimpleverint, Divina prohibemus Officia celebrari: & si qua ipsarum mortua fuerit, Christianorum careat sepultura. Prohibemus etiam, ne in earum collegiis aliqua, quæ irregulariter victura fuerit, recipiatur.* 18. q. 2. c. 2. 25. perniciosam.

Can. V. *Decernimus etiam, ut laici Ecclesiastica terminare negotia non præsumant: & Episcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Ecclesiarum Prælati, de negotiis ecclesiasticis vel de aliis, quæ spiritualia esse noscuntur, aliquorum laicorum judicio non disponant: nec propter eorum prohibitionem, Ecclesiasticam dimittant justitiam exercere.* c. decernimus, de judic.

Can. VI. *Auctoritate quoque Apostolica prohibemus, ut nullus Advocatus præter jus & beneficium antiquitùs constitutum sibi aliquid accipere, vel usurpare præsumat. Subadvocatos verò & exactores eorum, modis omnibus ab Ecclesiarum infestationibus removeri præcipimus. Quòd si quis contra hanc sententiam à nobis promulgatam de cætero attentare præsumpserit, Christianorum careat sepultura.*

Can. VII. *Quia verò continentia & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sanctis Ordinibus dilatanda est, sanctorum Patrum & prædecessoris nostri Innocentii vestigiis inhærentes statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici, Monachi, atque conversi professi, qui sacrum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam rationem constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam separati ab invicem, pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Idipsum quoque de sanctimonialibus, si, quod absit, nubere tentaverint, observari præcipimus.* 27. q. 1. ut lex continentiæ.

Can. VIII. *Divinarum legum manifesta est disciplina, & sanctorum Patrum decreta sanxerunt, ut decimas Ecclesiarum, quas in usus pietatis concessas Canonum demonstrat autoritas, laici non debeant possidere. Nos quoque ne id fiat, modis omnibus prohibemus; quia sive ab Episcopis, sive a Regibus, vel quibuslibet personis acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sacrilegii crimen committunt, & periculum æternæ damnationis incurrunt.*

Prohibitio facta laicis possidendi Ecclesiasticas decimas, vel ipsas Ecclesias, non isto tantùm posterioris Remensis Concilii canone 8. sed etiam promulgatur secundi Lateranensis œcumenici can. 10.

Can. IX. *Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in Archidiaconum vel Decanum nisi Diaconus aut Presbyter ordinetur. Archidiaconi verò, Decani, aut Præpositi, qui infrà Ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, suscepto honore priventur. Prohibemus etiam, ne adolescentibus, vel infrà sacros Ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.*

Huc spectat dist. 60. c. 2. Et Concilii Londoniensis anni millesimi centesimi undecimi, can. 3. & Bituricensis anni 1031. can. 4.

Can. X *Præcipimus etiam, ne Presbyteris conductitiis Ecclesiæ committantur: & unaquæque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem: nec sub ejus regimine nisi Episcopi, in cujus*

Par-

Parochia fuerit, vel Archidiaconi canonico judicio depellatur. Cui de bonis Ecclesiæ tantum beneficii tribuatur, unde convenienter valeat sustentari. 1. qu. 2. cap. 5. & ult.

Can. XI. *Præcipimus quoque, ut Presbyteri, Clerici, Monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia cum quibus arant, & oves omni tempore sint securæ. Si quis autem hoc nostrum statutum violare præsumpserit, Episcopus, in cujus Parochia fuerit, omni trepiditate seposita, canonicam de ipso justitiam faciat.*

Hæc eadem prohibitio vexationis in personas Clericorum, Monachorum, mercatorum, rusticorum, eorumve bona, jamdudum præcesserat in antiquiore Concilio Remensi can. 10. prætereaque in generali secundo Lateranensi Concilio can. 11. iisdem ipsis verbis eadem iteratur prohibitio.

Can. XII. *Temerariam quoque militum audaciam, qui ad detestabiles nundinas aut ferias ex condicto solent ad ostentationem suarum virium convenire, unde mortes corporum & animarum sæpius provenerunt, omnino fieri interdicimus Quod si quis ibidem cæsus vel mortuus fuerit, pœnitentia ei & viaticum non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura*. de torneam c. 1.

Eadem præcesserat prohibitio in anteriore Remensi Concilio can. 12. postmodum iterata iisdem ipsis verbis in secundo generali Concilio Lateranensi can. 14.

Can. XIII *Nihilominus præsentis scripti serie statuta prædecessoris nostri felicis memoriæ Papæ Innocentii confirmantes, decernimus, ut si quis suadente diabolo tanti sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus mittat, anathemati subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere nisi urgente mortis periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat*. 17. q. 4. c. si quis suadente diabolo.

Hoc ipsum antea sanxerat primum Remense Concilium can. pariter 13. Et postmodum eamdem iisdem verbis Sanctionem iteravit Concilium sæpius jam memoratum Lateranense secundum, can. 15.

Can. XIV. *Hæc etiam consona Sanctorum Patrum definitione sancimus, ut in eos qui ad Ecclesiam vel Cæmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod qui fecerit, anathema sit.*

Hoc idem edixerat Remensis prioris Synodi canon 14. Idque ipsum iteravit Concilium Lateranense II. in fin. can. 15.

Can. XV. *Innovamus etiam, ut si quis malo studio, sive pro odio, sive pro vindicta, ignem apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura. Nec absolvatur. nisi prius damno, quod intulit, secundum facultatem suam resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum. Pœnitentia ei detur, ut in Jerosolymis vel Hispania in servitio Dei per annum permaneat. Si quis vero Archiepiscopus vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & per annum ab officio Pontificali abstineat. Sane Regibus & Principibus facultatem faciendæ justitiæ non negamus.*

Eadem pœnalis in incendiarios constitutio jam præcesserat in priore Remensi Concilio can. 17. Deinde in secundo Lateranensi can. 18. Et refertur in Decreto, 23. q. 8. can. pessimam.

Can. XVI. *Præcipimus etiam, ut pro Chrismatis, & Olei sacri, & sepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.*

Can. XVII. *Illud etiam quod a prædecessore nostro Papa Innocentio statutum est, innovantes; ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas esse censemus.*

Can. XVIII. *Quia etiam Apostolica sedes, quod rectum est, consuevit attenta consideratione defendere, & quod devium invenitur esse, devitare: præsentis decreti autoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæresiarchas, & eorum sequaces, qui in partibus Gasconiæ aut Provinciæ ... vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat: nec aliquis eis receptaculum in terra sua præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retinere, vel ad alias partes proficiscentes eorum errori consentiens recipere forte præsumpserit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur; & in terris eorum, donec condigne satisfaciant, divina celebrari Officia interdicimus.*

CONCILIUM TURONENSE *anni* 1163.

1. POstquam Hadrianus Papa IV. rebus est humanis exemptus, Alexander ejus nominis III. in illius Sedem est subrogatus, omnium (exceptis tribus) suffragiis Cardinalium, patria Senensis, omnique virtutum genere conspicuus, qua canonice peracta electione, tres reliqui Cardinales Friderico Ænobarbo gratificari volentes, seorsum convenientes, Joannes, Guido & Octavianus, in hunc ipsum consenserunt, qui duobus subnixus suffragiis, introductaque copiosa mercenariorum militum manu, Victoris sibi nomen assumpsit. Fridericus coactis Conciliabulis Octavianum intrusum violenter propugnavit, eidemque quasi jure Imperii Pontificatum adjudicavit. Reges vero Franciæ & Angliæ, cæteroqui inter se hostes, coactis Episcoporum ditionum suarum Synodis, Alexandri, prout justum erat, partes foverunt. Qui Roma ob schismaticorum factiones, Italiaque, in qua omnia armis perstrepebant, in Galliam appulit, portu Magalonis exceptus, inde Monspelium profectus, maximo Prælatorum finitimorum Procerumque concursu est susceptus an. 1162. Inde per Arvernos in civitatem Turonensem rogatus a Rege Franciæ concessit. Interim Rex Franciæ Ludovicus VII. & Rex Angliæ Henricus II. ex condicto super Ligerim amnem convenientes, omni seposita æmulatione, ad Alexandrum, qui ambos præstolabatur, perrexerunt, exhibitisque pedum osculis, stratorum officio simul usi sunt, pedites dextra lævaque frænum equi ipsius tenentes, atque ad præparatum habitaculum perduxerunt, ut Robertus harum rerum testis oculatus prodit. Alexander vero pacem inter duos Reges conciliavit. His peractis, Concilium Turonense iniit anno 1163. eique præsedit: interfuerunt Cardinales decem & septem, Episcopi centum viginti quinque; e quorum numero fuit Thomas ille celeberrimus Cantuariæ Archiepiscopus. In hoc illustri Concilio anathemate justo perculsus est, cum suis omnibus fautoribus, Antipapa, dictus Victor tertius, editique sunt decem, qui sequuntur, canones:

Can. I. *Majoribus Ecclesiæ beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minorum Clericorum præbendæ recipiant sectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis suis membris firmam habeat Ecclesiæ unitatem: divisionem præbendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.*

Habetur c. majoribus 8. de præben. Et est titulus Decretalium, ut beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur. Idem Alexander III. hoc idem decernit c. avaritiæ, eod. tit. & confirmatur c. tuæ fraternitati, & c. cum causam, eod. Rescribit tamen Innocentius III, c. vacante, eod. duas simul requiri conditiones, ut possit una præbenda dividi, scilicet justam & rationabilem causam, & sufficientiam proventuum convenientium pro utroque proviso. Duas in Corpore juris reperio dividendi causas; unam quidem si tanta excrevit populi multitudo, ut Presbyter unus olim constitutus deinceps regimini nequeat sufficere. 16. q. 1. c. præcipimus. Altera causa sumitur ex nimia plebium aut Ecclesiarum distantia, ob quam necesse sit, unam de novo institui præbendam, ut idem ipse Alexander III. constituit c. ad audientiam, de Eccl. ædif. Major plerumque occurrit ratio divisas olim præbendas reuniendi. Quæ res permittitur a Tridentino Concilio sess. 21. de refor. c. 5, & sess. 24. de refor. c. 13.

Can. II. *Plures Clericorum, & quod mœrentes dicimas, eorum quoque qui præsens sæculum professione, votis, & habitu reliquerunt, dum communes usuras quasi manifestius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus possessiones eorum in pignus accipiunt ultra sortem: Idcirco generalis Concilii decrevit autoritas, ut nullus amodo constitutus in Clero, vel hoc, vel aliud usuræ genus exercere præsumat: Et si quis hactenas possessionem alicujus data pecunia sub hac spe in pignus acceperit, si sortem suam deductis expensis de fructibus jam recepit, absolute possessionem suam restituat debitori. Sin autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio libera ad dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constituta in Clero quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insistat: Ecclesiastici officii periculum patiatur, nisi forte beneficium Ecclesiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videntur.* Habetur c. 1. de usur.

Can. II. *Quamvis grave nimis & divini dignum animadversione judicii habeatur, quod laici quidam quod Sacerdotum est usurpant in Ecclesiasticis rebus: majorem id incutit formidinem ac dolorem, quod fomitem sui erroris dicunt in ipso Clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum & Coepiscoporum nostrorum aliorumque Prælatorum Ecclesiæ decimas eis & Ecclesiarum dispensationes indulgent, & in devia eos mortis impellant, qui prædicatione illorum ad vitæ vitam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per Prophetam; Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum. Unde statuimus, ut si quis alicui laico in sæculo remanenti Ecclesiam, decimam, oblationemve concesserit, a suo statu, tanquam arbor quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec se emendet, lapsum suum deflens, subjaceat dolore prostratus.* Habetur c. quamvis, de decimis.

Can. IV. *In partibus Tolosæ damnanda hæresis dudum emersit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca se diffundens, per Guasconiam & alias Provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in morem serpentis intra suas evolutiones absconditur, quanto serpit occultius, tanto gravius Dominicam vineam in simplicibus demolitur; Unde contra eos Episcopos & omnes Domini Sacerdotes in partibus illis commorantes vigilare præcipimus, & sub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæresis sectatores, ne receptaculum quisquam eis in terra sua præbere, aut præsidium impertiri præsumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino commercium habeatur, ut solatio saltem humanitatis amisso, ab errore vitæ suæ resipiscere compellantur. Quisquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps iniquitatis eorum anathemate feriatur. Illi vero si deprehensi fuerint, per Catholicos Principes custodiæ mancipati, omnium bonorum amissione mulctentur. Et quoniam de diversis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & præter consensum erroris, nullam cohabitandi causam habentes in uno domicilio commorantur: talia conventicula investigentur attentius; & si vera fuerint, canonica severitate vetentur.*

Can. V. *Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra Sanctorum Patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio Sacerdotes ad Ecclesiarum regimen constituantur, id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum Sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.*

Vide similem Constitutionem Concilii Remensis anni 1148. c. 10. pariterque Concilii Lateranensis œcumenici secundi can. 10.

Can. VI. *Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur ab his qui in Clero constituti videntur, & præcipue qui contempto sæculo religiosum nomen profitentur, & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne ab omnibus, qui ad religionem transire voluerint, aliqua pecunia requiratur, & ne Prioratus aut Capellaniæ quælibet Monachorum aut Clericorum, decimæ detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro earum commissione ullum pretium exigatur. Hoc autem simoniacum esse Sanctorum Patrum autoritas manifeste declarat. Unde quisquis de cætero hoc attentare præsumpserit, tam qui dederit, quam qui receperit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, Chrismatis, & Olei sacri perceptione, nulla cujusquam pretii exactio intercedat: neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum quisquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, sed auget.*

Quod idem decernitur can. 16. Remensis Synodi anni 1148. Itemque Londoniensis an. 1125. can. 2. Præsertim vero Lateranensis œcumenicæ secundæ can. 2.

Can VII. *Quoniam in quibusdam Episcopatibus Decani quidam, vel Archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas constituuntur sub annuo pretio, quod ad Sacerdotum gravamen & subversionem judiciorum non est dubium redundare: id alterius fieri districtius prohibemus. Quod si facere præsumpserit quisquam, removeatur a Clero: Episcopus quoque, qui hoc in sua Diœcesi sustinuerit, & Ecclesiastica judicia patitur sua dissimulatione perverti, Canonica districtione plectatur.*

Habetur c. 2. & 3. ne Prælati vices suas vel Ecclesias.

3. Can. VIII. *Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas, &*

Eccle-

Ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum utilitati providere curantes, statuimus, ut Capellani castrorum & eorum vice ministrantes, hujusmodi Sacramento astringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, ut aliquid Ecclesiæ, vel Cœmeterii, vel Ecclesiasticæ possessionis in castrum venisse, vel castrensium violentia ablatum esse, conveniant Dominum castri, sive illum, qui primus ab eo dominatum habet, cujus potestate & consilio res dirigi possit. Et si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit; vel si absuerit, de integra restitutione intra octavum diem certam securitatem non fecerit; ex tunc ab omni Ecclesiastico cessabitur officio, excepto Baptismo, & Confessione; & timore mortis, communione. Quod ia omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen, ut semel in hebdomadu, causa conficiendi Corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, clausis omnibus ostiis, & exclusis excommunicatis preter ministros Altaris. Quod si prædicti castrenses post latam in eos sententiam, incorrigibiles per quadraginta dies extiterint, Capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commoraturi, quamdiu sub anathematis vinculo teneantur: & sub hac lege scriptores claudimus. Quod si Cappellani, vel quilibet officiales Clerici, ex suis possessionibus sunt advocati servitii debitores, ultra tres menses commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia commorationis eis concedatur, convescendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum commorari cum eis præsumpserit, officio simul & Ecclesiastico careat beneficio. Et ne forte præda in dolo convertatur, aut Clericos castrorum excuset ignorantia: egredi debent, obviare prædæ, audituri & sollicite inquisituri, si quæ res ibi fuerunt Ecclesiasticæ, vel earum reclamatores. Si quis autem Clericus ob hujusmodi recessum propter justitiam, a Domino suo rerum suarum damna pertulerit; ipse Dominus non nisi per integram rerum omnium restitutionem meretur absolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia: non careant officio, nisi qui ejus subsunt dominio. Quod si Ecclesia suæ advocationis fuerit eadem & sibi interdicta: licet alterius advocationis corpora sepeliri, Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum Vicariis vel Clericis, statuimus, ut Archidiacono significetur, ne alius ejus loco substituatur, donec eodem astringatur sacramento. Mercatoribus autem & cæteris hominibus civitatum aut burgorum prohibemus, ne aliquem nomine excommunicatum hospitem suscipiant, nec in venditione vel emptione, seu aliqua participent accommodatione. Qui vero transgressores extiterint, a Sacerdote parochiano per tres dies vocentur: tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur; septimo autem die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis sententiam subituri, nec ab Episcopo nec ab Archidiacono se noverint absolvendos. Si vero a Domino aliove potente ad hospitandum excommunicatum, hospiti vim illatam cognitum fuerit: hospes reus habeatur: sed ejus qui violentiam intulit, terra suspendatur, cujus suspensionis restitutio Pontificali erit arbitrio reservanda. In villis vero, vel urbibus, vel castellis, quæ Regis subsunt Dominio, in quibus constabularii ad tempus statuuntur, si ipsum constabularium constiterit anathematis sententiam subiisse; ipso in villa stante, loco illo divina vacent: quo recedente eodem die reversuro, alii divinum Officium non omittant, suis domesticis omnibus a Christianitate suspensis. De Cœmeteriis vero & Ecclesiis, sive quibuslibet Ecclesiasticis possessionibus, censuarias dari prohibemus: ne pro Ecclesiæ vel Cœmeterii defensione, fidei suæ Clerici sponsionem interponant: quod si præsumpserint, Ordinis sui beneficii periculum incurrant. Qui vero Ecclesiam vel Cœmeterium contempserit, vel Ordinatis manus violentas imposuerit, anathematis sententia feriatur, nec ab alio nisi a Domino Papa absolutionem consequetur, nisi mortis interveniente periculo dispensatio misericorditer subveniat: data tamen pro se satisfaciendi securitate, & si convaluerit, pro absolutione Papam aditurum. Si quis videns excommunicatum eo nomine hospitio susceperit, vel ei pecuniam scienter accommodaverit: quia nostri sunt contemptores mandati, prohibemus, ne Christianus vel Christiana ei serviat, donec inde satisfecerit. Præcipimus autem, quod Decani fide adstringantur, quod si eis cognitum fuerit, aliquem de Clericis hæc decreta non servasse, Episcopo, si adfuerit, vel Archidiacono denuntient. Prohibemus etiam, ne Abbates, vel Monachi vel Priores, vel Abbatissæ, vel Priorissæ, de possessionibus Ecclesiasticis censuarias donent. Clericis autem & Laicis prohibemus, ne quis scienter prædia Ecclesiæ emat, vel prædium Cœmeterii vel cujuslibet possessionis Ecclesiasticæ: quod qui præsumpserint, anathematis vinculo feriantur

Hoc decretum provide obsistit rerum Ecclesiæ rapinis & sacrilegis usurpationibus, prætereaque alienationibus, quæ plerumque ex constitutione census contingunt, quem super rebus Ecclesiæ constitutum sæpissime evenit causam esse, ut saltem progressu temporis, prædia Ecclesiæ alienentur & dissipentur, vel possessorum successoribus ad inopiam vergentibus, vel mala fide sibi usurpantibus, vel illis instrumentorum deperditione in profanas manus assertis, nunquam Ecclesiæ, ex qua processere, posthac redintegrentur, ipsaque Ecclesia his privata nihil habeat reliqui, nisi lites & inanes expensas. Providet quoque rerum Ecclesiasticarum immunitati, ne a profanis hominibus servituti & indebitis oneribus subjiciantur. Huic tandem decreto adjungere operæ pretium est decretum aliud Concilii Salegustadiensis an. 1022. cui præsedit Aribo Archiepiscopus Moguntinus, consedentibus plerisque Germaniæ Episcopis, atque inter eos celeberrimo illo Burchardo Vormatiensi Episcopo; a quibus sapienter provisum est fabricarum Ecclesiæ tum dignitati, tum immunitati; ne cui profanæ servituti per contiguas domos subjicerentur. Sic vero edicit Salegustadiensis canon 12. *Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, quæ Ecclesiis adjuncta sunt, auferantur; & nulla in atrio Ecclesiæ ponantur, nisi tantum Presbyterorum:* Sed uberius de immunitate Ecclesiarum infra pertractabimus ad quarti Lateranensis œcumenici Concilii sub Innocentio Papa III. can. 44.

CONCILIUM GENERALE LATERAnense tertium sub Alexandro Papa III. anno Christi 1179.

1. Vita functo Adriano III. successor electus est a septendecim Cardinalibus Alexander III. a duobus vero duntaxat Octavianus Romanus Friderici Ænobarbi studiosus, qui duodeviginti annos adversus Alexandrum per omnem Italiam bellum atrocissimum gessit: parte Italorum pro legitimo Pontifice, parte alia pro Imperatore & Antipa-

Antipapa dimicante. Tandem bello victus & profligatus Fridericus, & majori suorum parte tum aperte deficiente, tum nutante ac vacillante, resipuit, seque Venetiis ad Alexandri pedes abjecit, atque ita solutus anathematis nexu fuit. Sedatis bellorum fluctibus, Alexander generale Concilium in Constantiniana Basilica egit, ad providendum, ne deinceps Ecclesia simili calamitate conflictaretur. His alia causa Catharorum seu Peterinorum aut Manichæorum hæresis accedebat: quæ in Aquitania exorta latius indies propagabatur, & Vasconiam, Albegesium, Tolosam, finitimasque oras invaserat. Anno itaque 1179. Concilium istud iniit trecentorum Episcoporum, ut refert Guilielmus Archiepiscopus Tyrius, qui hac eadem in Synodo consedit, libro Bell. sacri 21. cap. 2.

Can. I. *Statuimus, ut si forte inimico homine superseminante zizania, inter Cardinales de substituendo Pontifice non potuerit concordia plena esse: & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium præsumpserit ordinare, ille Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus, quia rem non potest, sibi nomen Episcopi usurpaverit: tam ipse, quam qui eum receperint, excommunicationi subjaceant, & totius sacri Ordinis privatione mulctentur: ita ut Viatici eis etiam, nisi tantum in ultimis, communio denegetur. & nisi resipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuit, accipiant portionem. Præterea si a paucioribus quam a duabus partibus aliquis fuerit electus ad Apostolatus officium, nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur: & prædictæ pœnæ subjaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis constitutionibus & aliis Ecclesiasticis præjudicium generetur, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere; quia quod in eis dubium venerit, Superioris poterit judicio definiri; in Romana vero Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad Superiorem haberi.* Insertum est c. licet, de election.

Can. II. *Quod a prædecessore nostro felicis memoriæ Innocentio factum est, innovantes, ordinationes ab Octaviano, & Guidone hæresiarchis, necnon a Joanne Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adjicientes etiam, ut si quis dignitates Ecclesiasticas seu beneficia per prædictos schismaticos receperit, careat impetratis. Alienationes autem seu invasiones, quæ per eosdem schismaticos, sive per laicos factæ sunt de rebus Ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad Ecclesiam sine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem qui sponte juramentum de tenendo schismate præstiterint, a sacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere suspensos.*

Can. III. *Cum in cunctis sacris Ordinibus & ministeriis Ecclesiasticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & scientia literarum sit inquirenda, multo fortius hæc in Episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conversari. Eapropter ne quod a quibusdam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur a posteris, præsenti decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigesimum ætatis annum egerit, & de legitimo sit matrimonio natus, qui etiam scientia & vita commendabilis demonstretur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit, decurso tempore de consecrandis Episcopis a Canonibus definito, is ad quem spectant beneficia, quæ habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam ministeria, ut puta, Decanatus, Archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat; sed nec parochialium Ecclesiarum regimen, nisi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & qui scientia & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Decanum, & Decani & reliqui admoniti, non fuerint præfixo Canonibus tempore in presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit & possit convenienter illud implere: nec prosit illis appellationis diffugium, si forte in transgressione constitutionis istius per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his qui jam promoti sunt, si Canones non obsistant, præcipimus observandum. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi potestate tunc privatos, & ab officiis Ecclesiasticis triennio se noverint suspensos. Dignum est enim, ut quos timor Dei a malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplinæ. Episcopus autem si cui fecerit, aut fieri consenserit contra hoc, in conferendis prædictis potestatem suam amittat: & per Capitulum, aut per Metropolitanum, si Capitulum concordare nequiverit, ordinetur.*

Habetur c. cum in cunctis, de electione: & infra confirmatur in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. can. 13. & in Trid. sess. 24. c. 12. reform.

2. Can. IV. *Ne nimiis impensis procurationum graventur Ecclesiæ, vetat, ne Archiepiscopi inter visitandum numerum quadraginta vel quinquaginta evectionum excedant; Cardinales vero ne viginti quinque; Episcopi ne viginti; Archidiaconi ne quinque aut septem; Decani autem ut duobus comitantium equis sint contenti. Et ne cum canibus venatoriis & avibus proficiscantur.*

Ex illa sane per Concilium moderatione, quæ nunc otique magnum (solis exceptis Decanis) gravamen haberet & excessum, colligere est, quantus præcesserat visitantium Prælatorum luxus & ambitio. Prohibet insuper visitatoribus Prælatis, *ne sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste & competenter fuerit illis ministratum. Et ne subditos suos talliis & exactionibus Episcopi gravare præsumant.* Pars hujus Canonis habetur in c. cum Apostolus, de censib.

Can V. *Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu necessaria ei subministret, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Nisi si forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.*

Can. VI. *Reprehensibilis valde consuetudo in quibusdam partibus inolevit: ut fratres & Coepiscopi nostri, seu etiam Archidiaconi, quos appellaturos in causis suis existimant, nulla penitus admonitione præmissa suspensionis vel excommunicationis in eos ferant sententiam. Alii etiam dum Superioris sententiam & disciplinam canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum. Quocirca ut nec Prælati audeant sine causa gravare subjectos, vel subditi pro sua voluntate sub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere Prælatorum, præsenti decreto statuimus, ut nec Prælati, nisi canonica commo-*

commonitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subjectos; nisi forte talis sit culpa, quæ ipso genere suo suspensionis vel excommunicationis pœnam inducat. Nec subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam, ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem si forte prosequi neglexerit, libere tunc Episcopus sua authoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, qui & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit; si proprium quid habet, convenientem ei recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore perterritus, in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religiosis hoc volumus observari, ne Monachi, sive quicunque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui & Capituli disciplinam appellare præsumant: sed humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute utiliter eis fuerit injunctum. Habetur in c. reprehensibilis, de appellation.

Can. VII. *Cum in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi; horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere: ita ut pro Episcopis, vel Abbatibus, seu quibuscunque personis Ecclesiasticis ponendis in sede; seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis, aliquid exigatur, & ille qui indiget, non possit ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris, putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur: non satis, quia capiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel Sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus insuper, ne novi census ab Episcopis vel Abbatibus aliisque Prælatis imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum suis usibus appropriare præsumant: sed libertates, quas sibi majores desiderant conservari, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.*

Habetur in c. cum in Ecclesiæ corpore, de simonia. Ultima vero hujus Canonis Lateranensis pars habetur in c. prohibemus, de censib. Require pariter superius Lateranensis Concilii II. can. 2.

Can. VIII. *Nulla Ecclesiastica Ministeria, seu etiam beneficia, vel Ecclesiæ alicui tribuantur seu promittantur, antequam vacent; ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & beneficium se crediderit successurum. Cum enim id etiam in ipsis gentilium legibus inveniatur prohibitum, turpe nimis est & Divini plenum animadversione judicii, si locum in Dei Ecclesia futuræ successionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi gentiles homines curaverunt. Cum vero præbendas Ecclesiasticas, seu quælibet officia in aliqua Ecclesia vacare contigerit vel etiamsi modo vacant, non diu maneant in suspenso; sed infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus, ubi ad eum spectaverit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit; Episcopus hoc secundum Deum cum virorum Religiosorum consilio exequatur. Aut si omnes forte neglexerint, & Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.*

Habetur in c. nulla, de concess. præb. Jus vero civile reprobat pactum de futura successione, l. ex eo instrumento, C. de inutili. stipula & l. ultima, C. de pactis.

3. Can. X. *Monachi non pretio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, non singuli per villas & oppida seu ad quascunque Parochiales ponantur Ecclesias; sed in major. Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter seculares homines spiritualium hostium conflictionem expectent, Salomone dicente: Væ soli, quia si ceciderit, non habebit sublevantem. Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros Ordines non ascendat; is autem qui acceperit, officii sui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab Abbate pro injuncta fuerit administratione permissum, a communione removeatur Altaris. Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam, quod etiam de diversis Religiosis præcipimus observari. Abbas etiam, qui ista diligenter non curaverit, officii sui jacturam se noverit incursurum. Prioratus quoque sive Obedientiæ pretii datione nulli tradantur, alioquin & dantes & accipientes a ministerio fiant Ecclesiastico alieni. Priores vero cum in Conventualibus Ecclesiis fuerint constituti, nisi pro manifesta causa & rationabili non mutentur: videlicet si fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amovendi merito videantur: aut si etiam pro necessitate majoris officii de consilio fratrum fuerint transferendi.*

Eodem pertinet supra relati Concilii Londoniensis anni 1075. canon 2. nec non relatio S. Gregorii Papæ lib. 4. Dial. c. 55. de Monacho, cui Justo nomen erat, qui laborans extrema ægritudine, deprehensus fuit occuluisse sibi tres aureos; quem ipse Gregorius a fratribus Monachis visitari usque ad mortem prohibuit, defunctum vero in sterquilinio sepeliri una cum tribus aureis fecit, unoquoque fratrum, dum terra profana cadaver operiebatur, dicente illi: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Quia vero gravem in extremis de suo delicto in illa fratrum derelictione conceperat animi dolorem, soloque ei adstante carnali fratre artis Medicæ professore, post sexaginta ab obitu dies, eidem fratri apparens denunciavit se gravibus pœnis liberatum occasione triginta Missarum, quas Gregorius ipse Præposito Monasterii clam, cæterisque insciis, pro ejusdem refrigerio jusserat offerre.

Can. XI. *Clerici in sacris Ordinibus constituti, qui mulierculas suas in domibus suis incontinentiæ nota tenuerint; aut abjiciant eas & continenter vivant, aut ab officio & beneficio Ecclesiastico fiant alieni. Quicunque incontinentia illa, quæ contra naturam est, propter quam venit ira Dei in filios diffidentiæ, & quinque Civitates igne consumpsit, deprehensi fuerint laborare, si Clerici fuerint, ejiciantur a Clero, vel ad pœnitentiam agendam in monasteriis detrudantur. Si laici excommunicationi subdantur, & a cœtu fidelium fiant prorsus alieni. Monasteria præterea sanctimonialium si quisquam Clericus sine manifesta &*

necess-

necessaria causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur ; & si non destiterit, à beneficio Ecclesiastico videatur immunis.

Profertur in c. Monasterii, de vita & honest. Cleric.

Can XII. *Clerici in Subdiaconata, & suprà, & in minoribus quoque Ordinibus si stipendijs Ecclesiasticis sustententur, coram judice sæculari Advocati in negotijs fieri non præsumant ; nisi propriam vel Ecclesiæ suæ causam fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus fortè personis, quæ proprias causas administrare non possunt. Sed nec procurationes villarum, aut jurisdictiones etiam sæculares sub aliquibus Principibus vel sæcularibus viris, ut justitiarius eorum fiat, Clericorum quisquam assumere præsumat. Si quis adversùs hoc tentaverit, (quoniam contra doctrinam Apostoli est, dicentis: Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus) & sæculariter agit, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus : pro eo quòd officio Clericali neglecto, fluctibus sæculi, ut potentibus sæculi placeat, se immergit. Districtiùs autem decrevimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum audeat attentare.*

Allegatur in c. sed nec procurationes : ne Cler. vel Monachi sæcul. negot.

Can. XIII. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales contra sacrorum Canonum instituta nituntur acquirere, ita ut cùm unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum ; ne id de cætero fiat, districtiùs inhibemus. Cùm igitur Ecclesia, vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quę residere in loco, & curam ejus per seipsum valeat exercere. Quòd si aliter fuerit actum ; & qui receperit, quod contra sacros Canones accepit, amittat ; & qui dederit, largiendi potestate privetur.*

Can. XIV. *Quia in tantum jam quorumdam processit ambitio, ut non duas aut tres, sed sex aut plures Ecclesias perhibeantur habere, nec duabus debitam possint provisionem impendere, per fratres & charissimos Coepiscopos nostros emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum Canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum qui Ecclesiis dignè valeant deservire, volumus Ecclesiasticis beneficiis indigentiam sublevari. Pręterea quia in tantum laicorum quorundam processit audacia, ut Episcoporum authoritate neglectâ Clericos instituant in Ecclesiis & removeant etiam cùm voluerint : possessiones quoque atque alia bona Ecclesiastica pro sua plerumque voluntate distribuant: & tam Ecclesias ipsas, quàm earum homines tallijs & exactionibus præsumant gravare : eos qui amodò ista commiserint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem sive Clericus, qui Ecclesiam per laicos sine Episcopi proprij authoritate receperit tenendam, communione privetur ; & si perstiterit, a ministerio Ecclesiastico & Ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Ecclesiasticas personas & ipsos etiam Episcopos suo judicio stare compellunt ; eos, qui de cætero id præsumpserint, à communione fidelium decernimus segregandos. Prohibemus etiam, ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos possint quomodo transferre : si quis verò receperit, & Ecclesiæ non tradiderit, Christiana sepulturâ privetur.*

Pars hujus Canonis habetur c. præterea, de jure patr.

Can. XV. *Cùm in officijs charitatis primò illis teneamur obnoxij, à quibus nos beneficium cognoscimus accepisse ; è contrario, Ecclesiastici quidam Clerici cùm ab Ecclesiis suis multa bona perceperint, bona per Ecclesias acquisita in alios usus transferre præsumunt. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus constat inhibitum, nos etiam nihilominùs inhibemus. Indemnitati itaque Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona pręcipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate jurisdictionem Episcopalem exercent, præsenti decreto statuimus, ut qui de cætero præsumpserit, officio suo privetur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.*

Hinc depromptum est c. cùm in officiis de testam. Eo quoque pertinet rubrica Canonica, ne Prælati vices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant. Huic eidem pravitati jam antè occurrerat Synodus Turonensis anni 1163. can. 7. quem vide superiùs.

Can. XVI. *Cùm in cunctis Ecclesiis, quod pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat observari, grave nimis & reprehensione dignum est, quòd quarumdam Ecclesiarum pauci, quandoque non tam de ratione quàm de propria voluntate ordinationem multorum impediunt, & ordinationem Ecclesiasticam procedere non permittunt. Quocircà præsenti decreto statuimus, ut nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remotâ semper prævaleat, & suum consequatur effectum, quod à majori & saniori parte Capituli fuerit ostensum ; nec nostram constitutionem impediat, si fortè aliquis ad conservandam Ecclesiæ suæ consuetudinem juramento se dicat astrictum ; non enim dicenda sunt juramenta, sed potiùs perjuria, quæ contra utilitatem Ecclesiasticam & Sanctorum Patrum veniunt instituta. Si quis autem hujusmodi consuetudines, quæ ratione juvantur, & sacris congruunt institutis irritare præsumpserit, donec congruam egerit pœnitentiam, à Dominici Corporis perceptione fiat alienus.*

Can XVII. *Quoniam in quibusdam locis Ecclesiarum fundatores, aut hæredes eorum, potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur : Et cùm in Ecclesia Dei unus esse debeat, qui præsit, plures sine respectu subjectiones eligere moliuntur : & cùm una Ecclesia unius debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos repræsentant. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut si fortè in plures partes fundatorum se vota diffuderint, ille præficiatur Ecclesię, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiverit, ordinet Antistes Ecclesiam, sicut meliùs secundùm Deum viderit ordinandam. Idipsum etiam faciat, si de iure Patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menses non fuerit definitum.*

Hinc depromitur c. quoniam in quibusdam, de jure patron. Et exprimit quatuor menses, atque firmatur is numerus per c. cum propter, eod. tit. Itaque quædam Conciliorum exemplaria, quæ tres menses exprimunt, mendosa sunt.

Can. XVIII. *Quoniam Ecclesia Dei, & in iis quæ spectant ad subsidium corporis, & in ijs quæ ad profectum veniunt animarum indigentibus sicut pia mater providere tenetur ; ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, agendi & proficiendi opportunitas subtrahatur : per unamquamque Ecclesiam*

Cathe-

Cathedralem Magistro, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur; quo docentis necessitas sublevetur, & discentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque restituatur Ecclesiis sive Monasteriis, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis ab iis, qui docent, aliquid quærat, nec docere quempiam petita licentia qui sit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præsumpserit, à beneficio Ecclesiastico fiat alienus. Dignum quidem esse videtur, ut in Ecclesia fructum laboris sui non habeat, qui cupiditate animi dum vendit licentiam docendi, Ecclesiasticum profectum nititur impedire. Hinc deductum est c. 1. de Magistr.

Can. XIX. *Non minùs pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quòd in diversis partibus mundi Rectores & Consules civitatum, nec non & alii, qui potestatem habere videntur, tot Ecclesiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebrisque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur quàm sub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti subjectis, Sacerdotes suos & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit. Isti verò universa ferè onera sua imponunt Ecclesiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur, Princeps Provinciarum facta est sub tributo. Sive quidem fossata, sive expeditiones, sive quælibet sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis euncta volunt ferè compleri. Jurisdictionem etiam & authoritatem Episcoporum & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis suis hominibus videantur remansisse. Super quo dolendum est pro Ecclesiis, dolendum etiam nihilominus & pro ipsis, qui timorem Dei & Ecclesiastici Ordinis reverentiam videntur penitùs abjecisse. Quocirca sub anathematis districtione severiùs prohibemus, ne de cætero talia præsumant attentare; nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem vel utilitatem aspexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas communes necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existiment conferenda. Si autem Consules aut alii de cætero id præsumpserint, & commoniti desistere fortè noluerint, tam ipsi quàm eorum fautores excommunicationi se noverint subjacere: nec communioni fidelium reddantur, nisi satisfactionem fecerint competentem.*

Habetur in c. non minus, de immunit. Eccles. Vide inferiùs can. 46. Concilii Lateranensis sub Innocentio III.

Can. XX. *Felicis memoriæ Papæ Innocentii & Eugenii prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, detestabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerè congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpè proveniunt, fieri prohibemus. Quòd si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti venia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.*

Habetur c. 1. de torneamentis. Vide superiùs secundi Lateranensis can. 14.

4. Can. XXIII. Decernit, ut Leprosi sibimetipsis privatam habeant Ecclesiam, & Cœmeterium, & Presbyterum; eorumque hortos & pecuaria eximit ab obligatione decimarum.

Can. XXIV. *Ita quorumdam animos occupavit cæca cupiditas, ut cum glorientur nomine Christiano, Saracenis arma, ferrum & lignamina Galearum deferant, & pares eis aut etiam superiores in malitia fiant dum ad impugnandos Christianos arma eis & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro sua cupiditate in Galeis & piraticis Saracenorum navibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur à communione Ecclesiæ excisos, & excommunicationi pro sua iniquitate subjectos, & rerum suarum per sæculi Principes Catholicos & Consules civitatum privatione mulctari, & capientium servos, si capti fuerint, fore censemus. Præcipimus, etiam ut per Ecclesias maritimarum urbium crebra & solemnis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicationis quoque pœnæ subdantur, qui Romanos aut alios Christianos pro negotiatione, aut aliis causis honestis navigio vectos aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Illi etiam qui Christianos naufragia patientes, quibus secundùm regulam fidei auxilio esse tenentur, damnanda cupiditate rebus suis spoliare præsumunt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subjacere.*

Can. XXV. *Quia in omnibus ferè locis crimen usurarum ita inolevit, ut multi aliis negotiis prætermissis quasi licitè usuras exerceant, & qualiter utriusque Testamenti pagina condemnentur nequaquam attendant: ideò constituimus, ut usurarij manifesti nec ad communionem admittantur Altaris, nec ad Christianam, si in hoc peccato decesserint, sepulturam, sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ; & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspensus.*

Vide superiùs ad Londoniensis Concilii anni 1125. canonem 14. multas ab anterioribus Conciliis usurariæ pravitatis condemnationes.

5. Can. XXVII. Damnat hæreticos, qui Vasconiam, Albigesium, Tolosates, Arecomicos, & finitimas provincias pestilenti doctrina inficiebant, qui nunc Cathari, nunc Albigenses, nunc Manichæi, nunc Paterni vocabantur; quos unà cum defensoribus & receptatoribus anathemati subjicit. Principes verò & populos Catholicos ad bella contra eos incitat, propositis quemadmodum & in sacris adversùs Saracenos militiis indulgentiis & pœnitentiarum relaxationibus. Albigenses porrò Basilidis, Menandri, Marcionis, & Manetis sepulta olim deliria ex inferis revocabant, duo rerum Principia somniantes, bonum unum, scilicet DEUM; malum alterum, Diabolum; hunc verò dicebant corporum omnium creatorem: corporum etiam negabant resurrectionem. Infernum & Purgatorium fabulas meras dictitabant, Ecclesiæ potestatem abrogabant, originis peccatum, & Baptismum & unctionis Sacramentum, sacram etiam Eucharistiam inter inania diabolicæ fraudis figmenta censebant, confessionem, pœnitentiam, & injustè ablatorum restitutionem prorsus respuebant; matrimonium execrabantur, novas à Deo creari animas, & in corpora infundi præfractè negabant, sed Pythagoræorum Metempsychosim invehebant, animas de corporibus in alia, ex humanis etiam in belluina, & ex belluinis quoque in humana transmigrare asserentes: ut referunt Bernardus Lutzemburgensis, Guido Carmelita, aliique veteres scriptores.

ECCLESIÆ DECIMI-TERTII SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. AB obitu Henrici sexti, qui patri Friderico Ænobarbo in Imperium successerat, diffidentibus proceribus Electoribus, summa contentione de Imperio confixere inter se Philippus Henrici frater, cujus partes tuebatur Philippus Augustus Franciæ Rex; & illius adversarius Otho Saxoniæ Dux, cui favebat Innocentius Papa tertius, exosam habens Friderici olim Ecclesiæ infensissimi stirpem. Insignia Regni primus Aquisgrani Philippus assumpserat: deinde Otho. Tandem inter ambos ea conditione pax iniit, ut quamdiu superstes esset Philippus, Regio nomine Otho abstineret, post illius obitum ritè titulum hunc usurparet. Regnavit itaque Philippus annos decem, interfectus demum an. 1208. vacuam Othoni, qui quartus ejus nominis fuit, sedem reliquit. Philippi conjux, Isaacii Constantinopolitani Imperatoris filia, ut necem viri audivit, præ mœstitia vitam & ipsa finiit. Othonem Innocentius Imperatorem Romæ pronunciavit. Sed anno insequenti fœdifragum, & Ecclesiæ jura violantem, atque hostiliter Italiam incursantem, & factionibus lacessentem, communione sacrorum simul & Imperio submovit.

2. Hic ille Otho est, qui in ta belli societate eum Joanne Avunculo suo Angliæ Rege, adversus Franciæ Regem Philippum Augustum, pacta inter ambos totius Francici Regni divisione, ascitoque in fœdera belli Ferdinando Flandriç Comite, ad Bovinas propè Mosam fluvium confixit, tanto utrinque studio, ut in conferta acie & Philippus & Otho pugnantes equis dejecti sint, & militum virtute in novos equos sublevati. Otho demum, quamvis longè numerosioribus copiis succinctus, post horrendam suorum stragem ab Francis pressus in fugam effunditur, immensis relictis manubiis multisque cum Aquila prætoriana à Francis occupatis signis ac vexillis, redactis simul in Francorum manum præcipuis belli ducibus: inter quos extitit belli fax & incentor Flandrorum Comes Ferdinandus. Eodemque die apud Andegavos altero prælio Francos inter & Anglos decertatum est; his sub Regis sui Joannis ductu, illis sub Ludovico Philippi filio, qui nominis hujus octavus paternum successit in regnum. Ab hoc pari felicitate profligati sunt Angli, capto in acie Salisberiensi Comite. Philippus utramque victoriam Deo referens acceptam, quæ utique si hostibus obtigisset, actum fuisset de florentissimo Regno; ædem Deiparæ Virgini sacram ex voto juxta Sylvanectum dedicavit, & Victoriam appellari jussit. Geminata ista victoria obtigit anno 1214.

3. Anno insequenti 1215. celebratum est ab Innocentio III. æcumenicum Lateranense quatrum Concilium, in quod ex omnibus Christiani Orbis provinciis Episcopi convenere duodecim supra quadringentos. Ibi conclamatum sacrum est bellum ad Palęstinam, quam Saladinus Calipha subjugarat, recuperandam. In eo Eucharistiæ transsubstantiationis fides confirmata, damnatusque Joachimi Abbatis Florensis Monasterii liber, quem contra Petrum Lombardum ediderat. Cautum quoque fuit de Albigensium & Valdensium hæresibus exterminandis, multaque saluberrima edita decreta pro morum & sacræ disciplinæ reformatione.

4. Exautorato Othone, Fridericus secundus Henrici sexti filius anno tertio ab Philippi patrui nece, Germanorum suffragiis eligitur. Periculosæ quidem aleæ plena res erat, si forè (quod etiam postea contigit) adversus Ecclesiam bellum moveret. Cùm enim sub Henricis & sub AEnobarbo tam immanes vexationes Ecclesia substinuerit, quo tempore principis Apuliæ & Calabriæ, Siciliæque, partes Romanorum Pontificum strenuè turabantur, quàm erat formidanda Imperatorum potentia, postquam tot opimis & præpotentibus provinciis aucti erant? Fridericus illis dominabatur provinciis jure hæreditatis materitæ, Henricus enim ejus progenitor Constantiam Rogerii primi Siciliæ Regis filiam duxerat, non monacham, ut quidam falsò prodiderunt, eamque ętate provectam, sed regia in aulam educatam, & juvenili florentem ætate, anno 1186. Mortuo demum Aenobarbo in Oriente ac demerso in flumine, in quod se natandi studio injecerat, Henricus filius re & cognomine ferox, unà cum uxore Constantia corona Imperatoria donatus est Romæ ab Cælestino tertio Pontifice anno Chr. 1191. Cùm priùs Tusculum Romanis concessisset, qui oppidanis, à quibus continuas clades sub rebellibus Imperatoribus passi fuerant, infensi, oppidum solo æquarent, ejusque cives exulare compulerunt. Ipse verò Henricus truculentus & suspiciosus in dotales uxoris provincias omni crudelitate desævit: Gulielmum autem, qui solus ex Roberti Guiscardi stirpe supererat, oculis orbavit, atque in vinculis mori coegit. Anno demum 1197. Messanæ veneno ab uxore, ut quidam veteres referunt, sublatus est, non valente ejus diutinas in suos immanitates perferre. Cùm priùs à Romano Pontifice anathemate perculsus esset, eo quòd violatis sacri belli immunitatibus, Richardum Angliæ Regem, à Palæstina redeuntem, in Austria intercipi, & in vincula conjici mandasset, seque ipsum coegisset pretio ingenti redimere.

5. Fridericus nomine secundus, Henrici & Constantię proles, Romę de manu Honorii tertii

Pon-

Pontificis insignia cœpit Imperii anno 1220. fidemque jurejurando firmavit expeditionis adversus Saracenos suscipiendæ, quam tamen innumeris usus tergiversationibus in longum tempus distulit: annoque 1222. ditionem vexavit Pontificiam; Episcopos diversos per Apuliam & Siciliam constituit, depulsis quos Papa iisdem præfecerat Ecclesiis. Collectas etiam, & census novos ab Ecclesiis exegit, promissamque ad Saracenos transmissionem, quam Honorius urgebat, ludificatus est. Sub his Joannes Breonus, Jerosolymæ Rex, jure quidem ac titulo, sed non possessione, Romam appulit, offensarum, quæ inter Pontificem & Fridericum intercesserant, futurus conciliator, nec non expeditionis in Orientem suasor. Horum trium colloquio condonatæ sunt offensæ, promissaque satisfactio, atque ut firmiùs coalesceret fœdus, Fridericus amissa priore conjuge Maria, Regis Aragonum filia, ex qua Henricum & Conradum filios susceperat, Iolem seu Iolantem Joannis filiam duxit uxorem; eoque ex fœdere Siciliæ regibus Hierosolymitani Regni titulus accessit. Anno igitur Chr. 1223. Honorius ad Philippum Franciæ Regem, aliosque Christianos Reges literas transmisit, hujusce deliberationis testes, quibus iisdem literis impeosè illos ad eamdem cum Imperatore expeditiooem hortatur, ipseque Rex Joannes in Franciam & Angliam eodem Principes adhortandi studio profectus est. Sed dum cunctatur Fridericus, moritur Honorius anno 1227. eique suffectus Gregorius nonus, Fridericum admonitum & tergiversantem sacrorum communione interdicit; qui demum sequente anno in Syriam navigans, nullo edito prælio, nulla facta obsidione, propudiosam cum Sultano pactionem iniit, ut templo, quod Christianorum fuerat, & Salomonis dicebatur, Saraceoorum præsidio, cum locis per circuitum occupatis, ipse Fridericus urbem voti solvendi gratia ingrederetur, aliaque sacra Palæstinæ loca in speciem haberet, reservatis tamen arcibus & munitionibus, quæ sub Saracenorum potestate remanerent: atque in decem annos induciæ firmarentur. Nec tamen his comprehenderentur Antiochiæ Principatus, Tripolis Comitatus, aliæque civitates & loca Hospitalariorum, sed si qua horum à Saracenis invaderentur, non solùm nullas suppetias ferret Imperator, verùm etiam ne ab aliis ferrentur, impedire pro viribus teneretur. His utrinque juratis (quibus tamen Sultanus Damasci omninò consentire renuit) Fridericus velut triumphabundus Jerosolymam ingressus, nemine sibi in occursum veniente, cùm nullus esset, qui Divina celebrare Officia auderet, in templo sepulchri Domioici positam altari sacro Hierosolymitani Regni coronam suis ipse manibus capiti suo imposuit: omni absente Clero propter interdictum à Patriarcha rem Christianam à Friderico prodi nullatenus patiente civitati injectum. Postridie Aconem seu Ptolemaidem properans, multas habuit cum Hospitalariis & Templariis Urbem illam defendentibus simultates, quæ erant in portu ad Terræ sanctæ custodiam collocatæ triremes, per suos satellites destruxit, quasi post induciatum fœdus inutiles: ipse verò nemine salutato, & à nemine salutatus inde in Cyprum solvit, & in Italiam inglorius & infamis regressus est, quam protinus intestinis odiis & factionibus replevit Gibellinorum, qui partes ejus sustinebant; cùm qui à Pontifice stabant, Guelfi dicerentur. Ducem verò in Longobardia constituit Gibellinæ partis Ecelinum, stirpis Teutonicæ, Tyrannum perfidum & immanem, qui annis quatuor & triginta Patavium, Veronam, Brixiam, Tridentum, Tarvisium, aliasque urbes oppressas tenuit.

6. Philippus Augustus Franciæ & Richardus Angliæ Reges communi consilio mutuas simultates ad Saracenicum bellum pio Religionis affectu converterunt: ambo distinctis classibus Ptolemaidem, quæ aliter Acon dicitur, celeberrimum Orientis Emporium, in Phœnicia situm, appulerunt, & terra marique adorti, vi tandem expugnarunt anno 1191. Sed societate in æmulationem & discordiam versa, accisisque amborum viribus, uterque nullo alio operæ pretio facto, in suam ditionem remeavit. Richardus, antequam in Syriam deveniret, Cyprum insulam ejecto inde Tyranno Isaaco Comneno, Græco, in suam redegit potestatem. Eamque insulam nobili Gallo Vidoni Lusiniano, quem Saladinus Regno Jerosolymitano spoliarat, vendidit, in qua ipse illusque posteri deinceps regnaverunt. Richardus, dum regreditur, tempestate in Istriæ oram dejectus, ac sumpta famuli veste, ne internosceretur, tandem in Germania à Leopoldo Austriæ Marchione, quem graviter in Ptolemaidis expugnatione offenderat, intercipitur, à quo Imperatori Henrico deditur, qui captivum, donec se pretio redimeret, in vinculis detinuit.

7. Altero bello sacro distenta fuit Francia sub Rege Philippo Augusto. Albigensium hæreticorum partes tuebantur Raimundus Tolosanus Comes, ejusque affinis Petrus Aragonum Rex, eadem ambo infecti lue. Contra quos Innocentii III hortatu Catholici Principes sacram militiam susceperunt, Simone Monteforrio constituto duce. Quem Albigenses ad Mauretum in agro Tolosano oppidulum adorti sunt, habentes in exercitu centum millia armatorum, quorum ducebant ordines Aragonum Rex & Tolosanus Comes. Cùm tamen Monfortius non plures octingentis equitibus & mille peditibus in acie haberet, quibus Divino præsidio confisus tam ingentem hostium multitudinem profligavit, inter quos Rex Aragonius pugnans occubuit cum octoginta suorum millibus. Simon auctis novo militum delectu Catholicis copiis, adeò memorabilem victoriam pari alacritate prosecutus est. Biterras, Carcassonam, Albigesium, aliaque perduellium munitissima oppida Catholici expugnant, præeunte inter graviora discrimina intentissimis

precibus ad Deum, & adhortationibus ad milites & Crucifixi effigiem, quam manu gerebat ostentante divo Dominico. Quibus incitamentis sacræ copiæ ultrà humanas vires permulta facinora exequebantur. Strenuus tandem Monfortius, dum Tolosam obsidet, vibrato per machinam saxo læsus interiit. Idem bellum ab Rege Ludovico VIII. anno 1226. instauratum est, atque ab ejus filio sancto Ludovico anno 1229. terminatum, quo Raimundus Comes ejurata hæresi, filiam suam Alphonso, sancti Ludovici fratri, cum Tolosani Comitatus dote collocavit.

8. Suam etiam gloriæ segetem Hispania messuit hoc sæculo uberrimam. Ilamolinus Tunisii Rex universam vincendo pervagatus Hispaniam, Pyrenæos etiam montes transcenderat; sed anno 1212. quatuor Reges Castellæ, Aragoniæ, Lusitaniæ, atque Navarræ, conjunctis viribus ad Tolosam Hispaniæ oppidum convenientes, tanta strage Saracenos victoriis insolentes profligarunt, ut ducenta millia cecidisse memorentur. Ea clade, Saracenorum res ad ruinam in Hispaniis inclinare cœperunt. Et vigesimo post anno Ferdinandus Castellæ Rex Cordubam cepit Maurorum arcem, & regiam civitatem. Atque amissis paulatim cæteris Provinciis nihil eis reliquum fuit præter Granatense Regnum. Hæc narrant Rodericus, Sancius, Mariana, aliique historici.

9. Jam verò ut à rebus Occidentis in Orientem digrediamur; ex historico Græco Niceta Choniate addiscimus, Isaacium Angelum, Byzantii Imperatorem, à proprio fratre regnandi cupiditate ducto fuisse Imperio depulsum, atque oculis orbatum, & in carcerem conjectum. Isaacii verò filium Alexium Angelum effugisse patrui perfidiam & crudelitatem Alexii, qui sibi Comneni cognomen asciverat, atque è custodia in qua detinebatur, dilapsum, ad Philippum recursum habuisse, qui erat Germanorum Imperator, quique Irenem Isaacii captivi filiam, atque ita evasoris Alexii sororem habebat uxorem, cujus opera & interventu cum Principibus, qui ad sacram Jerosolymorum expeditionem nomen dederant, hyememque in anchoris apud Constantinopolim transigebant, commodius tempus provectionis præstolantes, consilia communicavit; quorum precipui erant Dandulus Venetorum Dux, Balduinus Flandrensium Comes, Bonifacius Montisferrati Marchio. Qui omnes bello adversus Alexium Comnenum Imperii invasorem gerendo conspirarunt, Urbemque adorti vi tandem expugnarunt & incenderunt, ex qua furtim se Tyrannus subducens, Delbetum fuga se recepit. Contigit illa urbis expugnatio anno 1203. Tum è custodia eductus, in solio Imperiali, ex quo dejectus fuerat, communi Principum studio collocatus est cæcus Isaacius, cique in consortium Imperii filius adjunctus est Alexius. Introductus quoque fuit in urbem publicus Latinorum cultus, & consentiente Innocentio III. primus stabilitus in urbe Latinus Patriarcha Thomas Venetus. Hæc & sequentia referunt Græci scriptores Nicetas & Nicephorus Gregoras.

10. Rebus ita constitutis longiùs provehi cœpit fœderatorum Classis. Quo tempore Alexius Ducas, quem Græci Murzuphlum cognominabant, hoc est superciliosum, advertens Græcos malè affectos in Alexium Angelum & Latinorum religionem, occasionem sumpsit ambiendi Imperii, seque suis artibus expeti & postulari fecit Imperatorem, cùm esset & progenie illustris ingenioque simul acer & consilio prudens. Cùm verò Isaacius Angelus ex continuo mœrore jam ad vicina mortis processisset, multasque senex prævideret ex juvenili filii sui imprudentia futuras calamitates, & malè cum illo conveniret, quem videbat populis exosum omnisque boni consilii vacuum, Alexius Murzuphlus tumultum concitavit plebis contra Alexium Angelum, fingensque se optimè erga eum affectum, eidem consuluit, ut paululum secederet, donec ipse populi turbas placasset, suaque compescuisset industria. Ille nihil diffidens passus est includi se in secretum conclave, dum Murzuphlus ad populum concitatum accedens lubens passus est Imperatorem proclamari. Inde ad Imperatorem, quem incluserat, regrediens, venenum ad id paratum porrexit, quod cùm ille bibere recusasset, fauces ejus laqueo elisit, sibique dominatum arripuit.

11. Tanti facinoris accepto nuncio fœderatorum Classis Constantinopolim regreditur, eamque denuò terra marique adoritur, brevique expugnat anno 1204. Murzuphlus ex fuga receptus Principum judicio ex alta turri præcipitatus est; communibusque suffragiis, annitente potissimùm Dandulo Venetæ classis præfecto, Balduinus Flander eligitur Byzantinus Imperator, deciso tamen & in arctum redacto Imperio; Veneti enim plerasque tum maris Ægæi, tum Mediterranei insulas retinuerunt: Bonifacius Montisferratensis Peloponnesum, quæ Morea dicitur, cum regis titulo: Godefridus verò Trecensis Athenas sibi asseruit. Ex Græcis tandem Theodorus Lascaris Alexii Comneni olim invasoris gener dominatum in Bithynia Prusæ & Nicææ finitimisque locis fixit; cumque strenuus esset belli dux, Turcas cum ipsorum Sultano Iconii Principe iteratis prælis superavit ac fregit. David Comnenus perexiguum fundavit Græcorum Imperium apud Trapezuntem & Ponticam oram. Theodorus quoque Angelus Thessalonicæ dominatum usurpavit, aliique alia loca, singuli quasi vectores in communi naufragio tabulas, quas sors offerebat, sibi vindicantes.

12. Balduinus dum prævalidam Thraciæ urbem Addrianopolim arcta premit obsidione, eaque se brevi potiturum sperat infausto casu periit. Accurrente enim ad ferendas urbis suppetias cum ingenti Bulgarorum & Scytharum manu Joanne Bulgarorum Rege, quem Joanninum alii vocant, alii Calojoannem, hic stratagemate usus, majorem copiarum partem relin-

relinquit in insidiis, ipseque cum minori parte copias obsidentes adoritur. Balduinus confidens se haud ægrè paucorum audaciam esse fracturum, copias in eorum occursum educit, editoque certamine post aliquam hinc inde cædem Joanninus paulatim retrocessit, instante acriùs Balduino, in fugam apertam effunditur, quem Balduinus à tergo urget; sed detepentè insurgunt, qui erant in insidiis, & circumventos Latinos gravi occisione cædunt, ipseque Balduinus captivus cum suorum multis abducitur, necdum completo Imperii biennio. Post acceptam cladem, Henricus ejus frater Imperio præficitur, quod administrate cœpit, nomine tamen regio & insignibus abstinens, donec anno quatuorque insuper mensibus exactis ab illa captivitate, fratris mors comperta fuit; tunc demum in Imperii nomen & ornamenta consensit. Qua occasione Nicetas Choniates illius moderationem cæteraſque virtutes commendat, ingenuè professus contraria his exempla apud Græcos populares suos fuisse frequentia, apud quos regno designati, non expectata præcessoris morte; aut illum oculis orbatum, & in vincula detrusum, regno depellere solebant, qualis erat adhuc recens memoria in Alexio Comneno adversus fratrem Isaacium, & in Alexio Duca Murzuphlo, qui Alexium Angelum pariter Imperatorem strangulaverat. Illius porrò ætatis historici scribunt, Balduinum diu tetro carcere maceratum, fuisse ibidem necatum. Solus Nicetas crudeliùs cum eo gestum prodit, scilicet brachiis cruribusque amputatis relictum in deserta quadam valle fuisse volucribus & feris in escam expositum.

13. Ejus in locum suffectus Henricus frater decennium imperavit. Huic successit Petrus Altissiodorensis genere: qui relicto impubere filio sub Joannæ uxoris tutela, postquam in Imperio triennium posuisset, extinctus est. Hunc Robertus excepit. Hic affinitatem contraxit cum altero Græcorum Imperatore, Theodoro Lascari, nuptum illi tradita Maria sorore. Exactoque decennio, Balduino secundo filio Imperii successionem reliquit, qui totos triginta annos varia fortuna cum Græcis luctatus est, donec proditione Constantinopolis interciperetur, ac Francis ereptum Græcorum Imperium ad Michaelem Palæologum delatum, Græcis iterum redderetur incerto anno, cùm nonnulli rem adscribant anno 1259. alii 1260. alii 1261. Evasus autem Balduinus in Italiam concessit.

14. Innocentio IV. Pontifice in Lateran. Concilio anno 1245. sacram militiam indicenti paruit Rex Francorum sanctus Ludovicus IX. cum valida classe trajecto mari bellum Ægypti Sultano intulit, primoque impetu Damietam, olim Pelusium dictam, cœpit anno 1249. sed in Francorum castra palustribus fitra locis morbus pestilens incessit, simulque rerum omnium penuria, cùm obstructis tum Nilo, tum hostium castris undequaque itineribus, nihil commeatus à Damieta reciperetur; post acre ac longum pro sanorum exiguitate & languentium debilitate certamen, tam Rex ipse, quàm duo ejus fratres, Alfonsus Pictaviensis & Carolus Andegavensis, Comites fortissimè pugnantes ab hostibus capti sunt. Paucisque fuga elapsis, cæteri aut cæsi, aut capti fuere. Regina Margarita, omni virtute ornatissima fœmina, quæ Damietæ degebat, audita conjugis Regis captivitate, Christianique exercitus clade, cùm partui esset proxima, magno vitæ periculo filium enixa est, cui in Baptismo Joanni nominato cognomen *Tristandi* est inditum, ob miserias temporum & parentum calamitatem atque tristitiam. Res tandem majori quàm sperabatur facilitate compositæ sunt, captivorum libertas pretio comparata est, Damieta restituta, & induciæ in decennium firmatæ. Ad ultimum sub istius sæculi finem Ptolemais, Tyrus, & quidquid in Syria Christianæ ditionis residuum erat, in Saracenorum potestatem redit: ex eoque desierunt Christianorum in Orientem excursiones. Alteram tamen sacram expeditionem Rex sanctus in Africam contra Saracenos suscepit, castrisque ad Tunetum positis, ingruente per exercitum pestilentia contactus, sanctissimum spiritum Deo reddidit anno ætatis 56. Regni 44. Christi 1270. Rex justitiæ tenacissimus, Christianæ pietatis columen, Ecclesiæ morumque sanctitatis propagandæ studiosissimus, subditorum delicium, miserabilium personarum providus tutor, eorum, qui opprimebantur, refugium & defensor, criminum toto suo regno magnanimus averruncator ac depulsor, moribus & vita innocentissimus: quique à puero omnes à se ablegans voluptates, frequentibus jejuniis & hispido cilicio pudicum corpus macerabat: uno verbo, omnium concursu virtutum consummatissimus.

15. Redacto in ordinem Friderico secundo, diu Romanum vacavit Imperium, donec anno 1273. Electores in Rodulfum Harpurgensem Comitem conveniunt, ab justitia, religione, bellicaque fortitudine commendabilem. Hic sua contentus Germania, consilia adeundæ Italiæ superiorum Imperatorum scopuli repudiavit. Sed habuit in ipsa Germania victoriarum segetem, primùm in Ottocaro Bohemiç Rege rebellante, quem armis ad officium revocavit; sed reparatis viribus post veniam adhuc insolescentem acie superavit, in qua Ottocatus ipse peremptus est. Quo successu Austria, quæ fuerat Ottocari, Alberto Rodolfi victoris filio concessa, Austriacæ familiæ Regium feracissimæ in posteris nomen dedit. Præterea Helveticos & Burgundiones, jugum detrectantes, repetitis prœliis attrivit. Helvetii tamen sub ejus filio ac successore Alberto, excusso Imperii jugo, se in libertatem asseruerunt. Familiæ Austriacæ ingentes progressus Rodulphus ex Harpurgensi Comite ad Imperium evectus auspicatus est. Hic enim postquam Austriam rebelli Ottocaro eripuit, & in

filium suum Albertum transtulit, Austriacum nomen ad posteros suos transmisit. Albertus mortuo patre successit in Imperium, quod pater jam ab anno 1273. obtinuerat. His subinde Septem-viralibus comitiis alii successores dati rum Austriacæ, tum alienæ familiæ; sed tandem rediit Imperium ad Austriacam Gentem, electo post Sigismundi excessum illius genero Alberto Austriaco, ejus nominis Imperatore secundo. Hic socero Sigismundo Augusto in duo ejus regna Hungariæ & Bohemiæ successit. Alberti hujus filius, eo defuncto, salutatus est Imperator Fridericus III. eumque filius excepit Maximilianus Augustus, cujus regnis & ditionibus accesserunt in dotem Belgicæ provinciæ cum Burgundia Sequanorum, jure connubii cum Maria Caroli Burgundi filia simul & hærede initi. His ex nuptiis editus est unicus filius Philippus, qui ejus nominis primus amplissimum Hispaniarum adeptus est regnum, ducta in conjugem Joanna Ferdinandi Regis Castellæ VI. & Isabellæ Aragonum Reginæ filia & hærede, quorum etiam auspiciis, amplissima illa continens, quæ America dicitur, Hispaniarum regnis dudum accesserat. Philippo huic primo duo nati sunt liberi Carolus V. & Ferdinandus I. qui successiva quoque serie Imperium tenuere Germanorum. Sequenti anno, postquam Rodulphus Imperium iniit, Gregorius X. generalem Lugduni Synodum habuit quingentorum Episcoporum, in quam etiam convenit Patriarcha Constantinopolitanus cum diversis Orientis Episcopis. Michael autem Palæologus per literas & nuncios Romanam professus religionem Græcum sibi firmavit Imperium. Metuebat enim sibi subdolus & vafer Princeps à Carolo Andegavensi suo æmulo, atque illud Imperium ambiente, nec non à Concilio in Gallia convocato, ne quid contra suam novam invasionem, si esset alienæ religionis, decerneretur. Qua etiam de causa post diremptum Concilium novam miro & arcano artificio adversus Andegavensem Carolum utriusque Siciliæ Regem machinatus est conjurationem: Petrum enim Aragonum Regem incitavit ad Siciliam invadendam, quasi sibi jure uxoris debitam Constantię Manfredi Siciliæ olim invasoris filiæ, quam sibi Arago matrimonii fœdere copulaverat. Interventu porrò usi sunt ambo Joannis Prochytæ olim Domini, qui veste assumpta monachali ad faciliùs & secretiùs decipiendum consilia Principum ultrò citròque perferebat, & occultis artibus Siculos ad rebellandum hortabatur. Quem ad conatum Palæologus multam auri vim in Siciliam & ad Aragonem transmisit. Itaque his instigantibus anno 1282. Martii 30. festo ipso Dominicæ Resurrectionis, Franci omnes, sub campanæ signum ad vespertina solemnia convocantis, per singula insulæ oppida ex condicto à Siculis trucidati sunt, Petro cum sua classe in anchoris rei exitum haud valdè procul expectante: atque ita nefaria patrata est cædes in Christianos, quam in Mithridate adversus Romanos per Asiam dispersos inhorruit & damnavit ipsa barbaries.

16. Initia verò Francicæ in Apulia, Calabria & Sicilia damnationis altiùs hic repetenda. Fridericus secundus implacabilis Romanæ Ecclesiæ hostis, à multis Pontificibus, quos dirè ac perenniter fuerat insectatus, & à multis etiam Conciliis execratus & damnatus, atque ab ipsis Imperii proceribus & Comitiis justè exauctoratus, Regni Siculi jure excidens, quamvis illud adhuc injustè possideret, vita enim excessit in Apulia anno 1250. quem scribunt S. Antoninus & Flavius Blondus à Manfredo filio ex concubina suscepto, compresso in stratis ore fuisse præfocatum: duos superstites reliquit filios legitimos, Henricum & Conradum; istum Manfredus veneno peremit. Moriens Conradus superstitem ejusque nominis filium post se reliquit, quem Itali Conradinum appellarunt: hujus mortem falsò vulgavit Manfredus, qui tum in Apulia versabatur, ut sibi regni possessionem quasi proximiori consanguineo assereret. Deinde firmata sibi possessione finxit se tutorio nomine Regnum Conradini, donec annis adolesceret, administrare. At Urbanus IV. Pontifex, ne invisa & execrata proles Neapolitana Regna ulterius possideret, Carolum Andegavorum Comitem, sancti Ludovici germanum, utriusque Siciliæ Regem constituit. Quod idem jus Clemens IV. qui Urbano successit, novo decreto firmavit, cum pacto annuę pensitationis aureorum duode-quadraginta millium. Carolus Manfredum sibi cum valido exercitu occurrentem anno 1266. acie vicit & occidit. Idemque biennio post Conradinum cum exercitu Germanico ad Fucinum lacum prælio superavit, & in potestatem redactum unà cum Friderico cognato Austriæ Marchione, Neapoli capite mulctavit anno 1268. atque in Conradino extincta prorsus fuit Suevica Fridericorum propago. Postquam autem quibus dixi auspiciis, Petrus Arago Siciliæ Regnum invasit, Carolus Andegavus illud frustrà repetere armis aggressus cladem insuper gravissimam accepit, Carolo Claudo ejus filio navali pugna superato, & Barcinonem captivo abducto. Cui tamen præter spem Constantia Regina pepercit, occasionem habens necem Patrueli suo Conradino illatam ulciscendi. Petrus Aragoniæ Rex filios ex testamento hæredes reliquit Fridericum Aragoniæ & Jacobum Siciliæ, hic verò, Constantiæ Matris rogatu, Carolum è carcere in libertatem dimisit, hac conditione, ut Jacobo à summo Pontifice & anathematis remissionem, & novum Regni Jus impetraret: id tamen ratum esse vetuit Nicolaus Papa IV. quare bellum inter ambos recrudescit. Inter hæc Bonifacius VIII. qui S. Cælestino Papæ V. se abdicanti successerat, pacis arbiter ac sequester interveniens, Jacobum jussit Sicilia secedere: at Siculi ultionem cædis à se patratæ formidantes

Fride-

Friderico Jacobi fratre ad Regnum evecto Pontificis decretum eluserunt. Hic idem Bonifacius sanctum Ludovicum Franciæ Regem Sanctis adnumeravit. Sub his, Dei pacisque omnis inimicus zizaniorum sator, grande ac fœdum diffidium, atque, ut ita dicam, discordiæ pomum injecit inter Pontificem & Philippum Regem, cognomine Pulchrum. Distinebatur Rex Philippus bello gravissimo cum Flandris subditis suis, quorum rebellionem Anglorum Rex perpetuus Franci æmulus & hostis studiosè fovebat: dum exardescit hoc bellum, Bonifacius Philippo jubet, ut sacram adversus Saracenos militiam suscipiat, eumque detrectantem, anathemate percellit anno 1302.

17. Sæculo isto multiplices emerserunt Religiosorum Ordines; quos inter eminent Prædicatores auctore sancto Dominico, & Minores institutore sancto Francisco, ab Honorio III. Pontifice approbati. Præterea Carmelitanis, qui in Syria circa montem Carmelum degebant, Albertus Patriarcha Jerosolymitanus, approbante Innocentio III. Papa, regulam conscripsit ex sancti Basilii Institutis, quam postea Honorius III. Innocentii successor confirmavit. Ordo etiam Servorum Beatæ Mariæ Virginis hoc sæculo suum habuit initium: quo enim tempore Fridericus secundus ferro & flammis vastabat Italiam, septem viri nobiles Divinis exciti monitis in montem secesserunt Florentiæ vicinum, ibique cellulis extructis Cœnobiticam adorti sunt vitam; se totos Dei & Virginis Deiparæ obsequio mancipantes. Beatus porrò Philippus Benicius Florentinus, quamvis in Martyrologio Romano nescio qua inadvertentia, dicatur 23. Augusti, hujus Ordinis Institutor, fuit quidem hujus Ordinis Minister generalis, sed neque primus numero, neque institutor. Cælestini pariter huic sæculo sua debent exordia, fundati à Petro Motono, cui eremiticam agendi vitam alii pio & sancto proposito se socios adjunxere. Quorum institutum Gregorius X. in Concilio Lugdunensi anno 1274. approbavit. Duos pariter Ordines ad redimendos Christianos captivos apud Infideles Divinis revelationibus hoc sæculo institutos fuisse compertum est: Primum quidem sanctissimæ Trinitatis, authoribus Joanne de Matha ex Provincia oriundo, Theologo Parisiensi, & Felice Valesio, postqoam apud Cervum frigidum (vulgo *Cerfroi*) Meldensis territorii solitariam vitam multis annis egissent: Ordinis hujus institutum approbatione Apostolica roboravit Innocentius tertius anno sui Pontificatus primo, Christi 1198. seu, ut alii asserunt, anno Pontificatus duodecimo, Christi 1209. & utique potuit distinctis constitutionibus cum privilegiorum additionibus ratum habere. Alter Ordo pro redemptione captivorum, sub titulo sanctæ Mariæ de Mercede, ab Jacobo Aragonum Rege Barcinone institutus, & anno 1218. seu quod alii asserunt, anno 1223. Honorio tertio Pontifice, consilio Raimundi Pennafortii, qui tunc Regi à Confessionibus erat, & Ordinis postea Prædicatorum Magister generalis extitit. Petrus Nolascus, nobilis Gallus, primus hujus instituti habitum candidum cum Regiis Aragoniæ insignibus de manu Beati Raimundi solemni cæremonia suscepit. Augustinianorum Cænobitarum Ordo isto sæculo incrementa sumpsit: sed exordia longè antiquiora habet ab ipsomet Augustino, ut convincitur ex sermonibus ejus de communi vita Clericorum, in quorum tertio ejus habetur regula, ex quibus etiam desumpti sunt c. non dicatis, c. nolo, c. certè, 12. q. 1. itemque ex ejusdem epist. 39. ad Licentium. Sanè ex hoc ipso sæculo 13. superiore multa suppetunt ejusdem rei testimonia: S. Bernardus lib. de præcepto & dispensatione; Hugo à sancto Victore, aliique Augustini regulæ meminerunt; Sanctus Norbertus, ut ejus apud Surium vita fidem facit, dum de regula suæ Præmonstratensium institutionis sollicitè cogitat, vidit sibi apparentem Divum Augustinum, & admonentem, ut suam illis regulam præscribat observandam: cui Norbertus lubentissimè obtemperavit. Extat insuper Alexandri Papæ quarti constitutio edita Laterani quarto nonas Maji, anno 1256. quæ multas Eremitarum congregationes diversis regulis, titulis & vestibus utentes, ad omnem tollendam confusionem in unam Ordinis & Regulæ sancti Augustini observantiam, & uniformem in spontanea paupertate & nigro amictu vivendi modum redegit; primo ei dato Priori Generali Lanfranco Septalano Mediolanensi. Post hæc Ordo iste relictis solitudinibus urbes incolere cœpit, & doctrinæ verbo pariter & exemplo, sicut cæteri Mendicantes, salutis fructus afferre.

18. Sancti Regis Ludovici noni temporibus Robertus Sorbonius collegium Sorbonæ circa Christi annum 1243. instituit, celeberrimam toto Orbe Universitatem, quam Alexander Papa IV. ita commendat: *Quasi lignum vitæ in Paradiso Dei & quasi lucerna fulgoris in domo Domini est in sancta Ecclesia Parisiensis studii disciplina. Hæc quippe velut fœcunda eruditionis parens, ad irrigandam sterilem Orbis faciem fluvios de fontibus sapientiæ salutaris cum impetu foras mittens, ubique terrarum DEI lætificat civitatem.*

19. Vergente ad finem sæculo isto decimotertio, nova ex tenuibus initiis, virtutum meritis insigniter promoventibus Austriaca progenies emersit: quæ brevi temporis tractu permultas provincias & opulentissima regna intra Germaniam, Hispaniam, Italiam novumque Orbem suæ dominationi ascivit. Rodolphus Princeps Habspurgi, exigui in Alsatia oppidi, satagente Gregorio Papa decimo, comitiis Imperii ann. 1273. ad Imperium evehitur, justitia, pietate, prudentia bellicaque virtute celebratus. Hic verò rebellantem Bohemiæ Regem Ottocarum acie vicit, & Austriam, quæ subdita erat Ottocaro, illo occiso, in filium suum Albertum transtulit, qui

qui solium subinde Rodulpho Patre defuncto conscendit Imperii. Ab isto Alberto primo ortum duxit Fridericus tertius, eique in Imperio successor fuit. Quo vita functo alii diversarum stirpium Principes imperarunt. Inter quos eminet Sigismundus: quo ex vivis erepto, Austriaca proles resumpsit Imperium. Sigismundus unicam ex matrimonio reliquit superstitem filiam Elisabetham, quæ Alberto Austriaco nupsit, in eumque transtulit dotalia duo regna, quæ Sigismundus tenuerat, Hungariam & Bohemiam. Albertus iste dictus inter Imperatores secundus multa feliciter in bello gessit adversus rebellantes Moravos & Bohemos, & contra Turcas, verè hoc dignus elogio:

Conjugii FORTUNA dedit duo splendida regna, Romanum VIRTUS addidit Imperium.

Albertum secundum filius excepit Fridericus tertius, qui & ipse imperavit. Cui suffectus in Imperio filius Maximilianus Austriacus. Iste suscepta in matrimonium Maria Burgundiæ & Belgicarum provinciarum Ducis unica & hærede filia Caroli, qui ad Nanceium prælio victus occubuerat, in soceri ditiones Belgicas successit, atque in eam Burgundiæ partem, quæ olim Sequanorum dicta. Reliqua verò pars, quæ Heduorum quondam nomine vocabatur, Regibus Franciæ sub nomine Ducatus accessit. Istis ex nuptiis ortus est Philippus Austriacus, pietate, beneficentia & animi moderatione celebratus. Iste avitas dominationes novis regnis & provinciis in profunda pace felicissimè adauxit & cumulavit. Ducta namque sibi conjuge Joanna unica Ferdinandi & Isabellæ prole, nova regnorum Hispaniarum, Apuliæ, Siciliæque, atque Americæ accessione locupletatus est. Cui filius successit Carolus in serie Imperatorum ejusd. nominis quintus, & natu posterior Ferdinandus qui ambo seorsim Germanicum tenuere Imperium. Ab his fratribus progenies Austriaca in duas propagines divisa est. Caroli quinti filius Philippus secundus Hispanicas ditiones Italicasque & Belgicas cum Americanis sortitus est: Ferdinandi autem posteris Hungaria, Bohemia, Austria, & aliæ quædam Germanicæ ditiones obtigerunt, valdè tamen imminutæ per Turcarum & rebellantium Lutheranorum invasiones. Philippus quidem secundus ad reliqua Hispaniæ regna Lusitanum adjunxerat mortuo in acie apud Africam Sebastiano Rege Lusitano, & post paucos annos avi illius fratris Henrici Cardinalis Lusitani obitu. Sed regnum istud Hispanis ademptum alii Lusitanæ originis Principes sibi vindicarunt, eoque potiuntur, Regum Franciæ præsidio freti, quo tempore internecinum bellum inter Francos & Hispanos gerebatur. Ejusmodi est humanarum rerum vicissitudo, ut nullæ unquam stabilibus fixæ radicibus consistant: non utique cœco & insano (ut aliqui insanè opinantur) volubilis fortunæ regimine; sed Divino consilio, quod seriem ordinemque causarum moderatur, atque ad propositum sibi finem inflectit, potestatem ac prosperitatem nunc indulgens, nunc adimens, quibus visum fuerit.

20. Duobus Philippi Austriaci primi & Joannæ liberis progenies Austriaca in duas dissecta est propagines. Caroli enim quinti filius Philippus secundus Hispaniarum regna Apuliæ, Siciliæque, cæterasque Italiæ apud Insubres & Ethruscos cum Sardinia ditiones, nec non Belgicas & Americanas regiones sortitus est. At posterior natu Caroli V. frater Ferdinandus, qui etiam post fratrem Imperio potitus est, intra Germaniam cum sua prole consistit, atque Hungariam, Bohemiam, Austriam, cum aliis quibusdam oppidis & arcibus sibi retinuit: quas tamen Turcæ, perduellesque hæretici admodum imminuerunt. Batavorum quoque invasionibus, & Francorum armis Belgicæ finitimæque ditiones, ipsumque Lusitaniæ regnum, & Indiæ Orientis plagæ, Hispaniæ Regibus ademptæ à Principibus Lusitanæ originis, Francorum potentia fretis, post internecina bella intro demum pacis fœdere possidentur, & quiete reguntur.

21. Ecclesiam scriptis simul piis & eruditis illustravit Innocentius tertius Pontifex, vir magni spiritus, nec minoris in Ecclesia gubernanda prudentiæ. Cujus extant multæ conciones, tractatus & epistolæ. Helinandus Monachus Gallus, historiam concinnavit ab Orbe condito ad annum 1212. octo & quadraginta libris: quem præcipuum sequuntur auctorem in suis scribendis historiis Vincentius Bellovacensis, & sanctus Antoninus. Nicetas Choniates variam & lectu jucundam Græcè scripsit historiam ab exitu Alexii Comneni ad obitum usque Balduini primi ex Latinis Imperatoribus Constantinopolitani, qui pertingit ad annum 1205. edidit prætereà quinque de fide Orthodoxa libros. Conradus Urspergensis Abbas Chronicum edidit, quod à primo Assyriorum Rege Belo ad annum usque perducit Friderici Imperatoris, ejus nominis secundi, nonum, qui est Christi 1229. Honorius Augustodunensis Presbyter claruit anno Domini 1220. scripsit Summam historiarum seu Chronicon Magnum, & Commentarios in libros Salomonis; & librum, Gemmam animæ, inscriptum. Sanctus Antonius natu quidem Ulyssiponensis, cognomine autem Paduanus, quia Patavii ultimo vitæ suæ complevit annos, sancti Francisci alumnus, quo jubente primus inter fratres Theologiam docuit: multas reliquit conciones tum de tempore, tum de Sanctis, in quorum numerum ipse à Gregorio Papa nono ascitus est. Raimundus de Pennaforti Barcinonensis, Ordinis Prædicatorum, jussu Gregorii Papæ noni collegit in unum volumen Decretalium, quinque libris distinctum, decretales Pontificum Epistolas, ut ipsemet Gregorius in ejus operis præfatione fidem facit. Edidit etiam præclaram pro Confessariorum instructione Summam. Idemque

vitæ

vitæ meritis & miraculorum gloria illustris in Sanctorum numerum est ascriptus à Clemente Papa VIII. Guilielmus Antisiodorensis Episcopus Summam Theologicam elucubravit. Guilielmus Parisiensis Episcopus admodum pius & doctus Ecclesiam multis tractatibus illustravit. Jacobus Victriacus natione Gallus, S.R.E. Cardinalis & Episcopus Tusculanus, à Gregorio nono creatus, multis laboribus & Legationibus in Oriente & Occidente perfunctus, multarum concionum volumen edidit, & aliquot historias. Librum quoque contra Saracenos, duosque vitæ Matiæ Oegniacensis libros, qui extant apud Surium die Junii 23. & Epistolas ad diversos. Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis librum scripsit titulo Speculi Ecclesiæ: obiit anno 1240. fuitque paulò post ab Innocentio IV. in Sanctorum numerum relatus. Innocentius IV. Pontifex, patria Genuensis, ex nobilis Fliscorum Comitum Lavaniæ familia, eruditum scripsit super Decretales apparatum. Et quia erat juris consultissimus, multum à Bartolo summo juris interprete commendatus, dictusque Pater juris fuit. Alexander Alensis, Anglus, Ordinis sancti Francisci Theologus doctissimus, sanctorum Bonaventuræ & Thomæ Aquinatis præceptor, scripsit jussu Innocentii Papæ quarti Summam Theologiæ egregiam & copiosissimam, aliaque nonnulla. Hugo de Sancto Caro, patria Burgundus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis tituli S. Sabinæ, ab Innocentio quarto creatus, scripsit Commentaria in universa sacra Biblia, & Concordantias Bibliorum. Humbertus quintus Generalis Ordinis Prædicatorum, patria Viennensis, natione Gallus, multa pia scripta prodidit. Vincentius Bellovacensis, ex Ordine Prædicatorum, scripsit Doctrinale Speculum, tractans de omnibus scientiis à Grammatica usque ad Theologiam; Historiale Speculum, tradens historias ab initio mundi ad sua usque tempora: Naturale Speculum, tractans de rebus omnibus naturalibus, herbis, avibus, piscibus, quadrupedibus, &c. & Morale Speculum, ubi agit de legibus, de gratia, de virtutibus & vitiis copiosissimè. In hujus Speculi Moralis lib. 1. & 3. magna pars primæ secundæ, & secundæ secundæ Summæ Theologicæ S. Thomæ iisdem verbis reperiuntur. Nec potuit Vincentius hæc mutuari ex Divo Thoma, cùm ipse obierit anno Dom. 1256. ut testatur S. Antoninus; & sanctus Thomas obierit anno Dom. 1274. & in extrema sui ætate Summam Theologiæ scripserit, nec morte præventus absolvere potuerit. Sed neque ullatenus credibile est, sanctum Thomam Summæ suæ partem nobilissimam ex alio scriptore hausisse: sed credibilius est, quartum hoc speculum ab aliquo collectore fuisse post editam Divi Thomæ Summam adjunctum quasi supplementum ad tria anteriora Vincentii specula. Et certè legenti constat, speculum quartum istud tribus distinctum libris, Opus esse longè sublimioris & gravioris ingenii, quàm tria quæ præcedunt specula. Albertus, cui ob multiplicem rerum scientiam Magni nomen inditum est, natione Suevus, professione Religiosus Ordinis Prædicatorum, dignitate Episcopus Ratisbonensis, plurima scripsit Theologica, Philosophica, Mathematica, & Mechanica. Huic ascripti sunt per imposturam aliqui tanto viro indigni tractatus inanes & superstitiosi, quales sunt de mirabilibus, & de secretis mulierum. Alanus, Insulis in Belgio oriundus, liberalium omnium Artium peritus, ideoque cognomen sortitus Doctoris universalis, Lutetiæ Parisiorum Ecclesiasticæ scholæ multis annis magna fama & auditorum concursu præfuit, ut de ipso perhibent Henricus Gandavensis, & Joan. Trithemius, in suis Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogis. Sed spretis mundanæ gloriæ illecebris Cisterciense monasterium ignotus petiit, in quo monasticam sub laici ac conversi habitu professus est vitam. Et quamvis perspectum postremò fuerit, qualis & quantus vixisset in sæculo, constantibus precibus & lacrymis obtinuit, ut sineretur in humili, quem elegerat, statu delitescere. Ejus visitur in Basilica Cisterciensi tumulus & epitaphium, commemorans summam ac stupendam cunctarum scientiarum peritiam cum sui despicientia conjunctam, fidemque faciens obiisse illum anno 1294. Aliquot ejus libri supersunt tum versibus tum soluta oratione, qui præclatam ingenii ejus ubertatem & acumen referunt. Thomas Cantipratensis, ex Brabantiæ provincia, Religiosus Ordinis Prædicatorum, Alberti Magni auditor, & Sancti Thomæ condiscipulus, scripsit duos utilissimos de Apibus libros, in quibus sub apum figura officia Prælatorum & subditorum egregiè tractat, multaque sui temporis exempla & miracula commemorat, vitam etiam Sanctarum aliquot sui temporis stylo exaravit, Ludgardis, & Christinæ admirabilis, unum que addidit librum ad vitam sanctæ Mariæ de Oegnies, quæ extant apud Surium. Sanctus Thomas Aquinas, Ordinis Prædicatorum Religiosus, præstantissimi ingenii Scriptor, atque primarium Theologiæ Scholasticæ & Philosophiæ sidus, cujus celebrarissima toto Orbe scripta eruditionis profunditate, veritatis indagandæ acumine, expressionis facilitate & perspicuitate, atque ingenii soliditate admiranda, omne præconium excedunt. Eodem tempore effulsit alterum Theologiæ sidus Bonaventura, cujus diversi tractatus & libri non solùm magnam & sublimem exprimunt eruditionem, sed etiam Divino flagrant amore, piosque affectus non modò redolent ac respirant, verùm etiam lectorum animis mirificè inspirant. Duo isti sanctæ Ecclesiæ Doctores præter morum sanctitatem, & eruditionis conformitatem, arctissimo etiam amicitiæ vinculo conjuncti vixerunt. Simul enim doctrinę Theologicę lauream in alma Parisiensi Universitate uno eodemque die adepti sunt. Simul labores suos in Religionis defensionem adver-

sus impugnatores contulerunt, ambo à Summo Pontifice ad Lugdunense Concilium acciti sunt, ambo eodem anno mortalem vitam æterna commutarunt. Bonaventura in ipso Lugdunensi Concilio anni 1274. mense Julio: Thomas verò in ipsa ad Concilium profectione, mense Martio, Gregorio X. Summo Pontifice. Petrus Tarentasiensis, Ordinis Prędicatorum, fuit unà cum S. Bonaventura ab Gregorio X. creatus Cardinalis. Vir, in quo doctrina & pietas de palma contendebant. Non defuere tamen, qui plusquam centum ejus propositiones arguerent quasi hæreticas aut erroneas, sed jussu Joannis Vercellensis Magistri Prædicatorum Generalis, sanctus Thomas illas propugnavit ac defendit. Post Albertum Magnum, S. Thomam, sanctumque Bonaventuram, à quibus pridem edita fuerant in quatuor sententiarum libros Commentaria, commentari sunt pariter in eosdem hoc sæculo Udalricus de Argentina Ordinis Prædicatorum, & Alberti Magni auditor, & Rupertus seu Robertus de Russia, Ordinis Minorum. Guilielmus Durandus, dictus Speculator, ex Provincia Provinciæ oriundus, ex oppidulo Podio-moissono, ut ipsius declarat Epitaphium, Episcopus Mimatensis & Juris-consultus insignis, speculum Juris composuit, in quod illustres Jurisconsulti Baldus & Joannes Andreæ suas edidere notas. Scripsit insuper rationale Divinorum Officiorum libris octo: Romæ obiit, ejusque visitur tumulus cum epitaphio in Choro sacræ ædis ad Minervam, ad latus primarii Altaris. Guido Basilius, Archidiaconi appellatione notior, cùm esset Bononiensis Archidiaconus, Commentarium scripsit in Decretum Gratiani, quod Rosarium inscripsit, & in Epistolas decretales. Ægidius Romanus ex nobili Columnensium familia, Ordinis sancti Augustini Prior Generalis, deinde Archiepiscopus Bituricensis in Gallia, S. Thomæ auditor, ejusque doctrinæ defensor acerrimus, plurima scripsit tum Philosophica tum Theologica. Richardus de Mediavilla, natione Anglus, Ordinis Minorum scripsit in libros quatuor Sententiarum dilucida Commentaria, in quibus doctrinam sancti Thomę imitatur, & in quatuor Evangelia, & regulam Fratrum Minorum. Henricus Gandavensis, natione Belga, Archidiaconus Tornacensis, quem Servitæ regulares suæ Religioni vendicant, vir doctissimus, scripsit egregium Quodlibetorum Opus, item Summam quęstionum ordinariam, Commentarios etiam in libros Physicorum & Metaphysicorum Aristotelis, aliaque nonnulla. Joannes Parisiensis, Ordinis Prędicatorum, Commentaria procudit in quatuor libros Sententiarum, & Quolibeta varia, & librum de potestate Regia & Papali; cùm incidisset in tempora turbulenta ob discordiam inter Bonifacium Papam octavum & Philippum Pulchrum Gallorum Regem. Dinus Mugellanus Jurisconsultus scripsit eruditè in titulum de regulis Juris in sexto, claruit tempore Bonifacii Papæ VIII. anno 1299.

CONCILIUM LATERANENSE quartum generale sub Innocentio Papa III. anno Domini 1215.

1. DUæ simul exortæ fuerant atrocissimæ in Oriente pestes sub Heraclii Imperio. Hæresis Monothelitarum, & Mahometica perfidia. Mahometes, qui ex servili statu & camelorum custodia, suæ tandem superstitionis intuitu Arabum à se seductorum Princeps evaserat, suam protinus ferro & flammis exitialem Sectam studuit propagare. Igitur cum Saracenis suis, non à Sara Abrahami uxore, ut quidam commenti sunt, sed à Saraca Metropoli Arabiæ civitate denominatis horrendam stragem & vastitatem per vicinas regiones Ægyptum, & Palæstinam, & universam Syriam circumtulit, adeò ut sub ipsius Heraclii Imperio hasce provincias Saraceni, Mahumete duce, longè lateque occupaverint: qui iidem mox in Persidem eruperunt, quam etiam Hormilda Persarum Rege profligato subjugarunt anno Christi sexcentesimo quadragesimo. Insequenti porrò anno Heraclius vivere desiit.

2. Igitur pluribus sæculis Saraceni nemine obsistente sacra loca Judææ, vulgò dictæ Palæstinæ, occuparunt, ad annum usque 1099. quo Godofredus Bullionius sacri belli Princeps Jerosolymam expugnavit, idemque sociorum suffragiis primus è Christianis Jerosolymorum proclamatus Rex fuit.

3. Ad hanc verò suscitandam expeditionem Urbanus II. Pontifex oratione commotus Petri Eremitæ Galli, qui urgendæ illius causa ex Judæa à se lustrata in occiduas regiones regressus erat, Concilium generale ad Clarummontem Arvernorum urbem convocaverat anno supra millesimum nonagesimo quinto. Quo veluti classico exciti Latini sumptis armis in Asiam transmiserunt trajecto Bosphoro: & Alexium Comnenum Constantinopolis Imperatorem sibi obsistentem horribili edita Græcorum strage repulerunt. Nicęamque primùm in Bythinia, deinde Antiochiam in Syria, potentissimas civitates expugnarunt, ipsamque demum Jerosolymam obsidione ceperunt.

4. Anno postmodum 1147. sub Eugenio Papa III. exhortante S. Bernardo Clarevallense Abbate, sacram alteram in Orientem militiam adorti sunt. Conradus II. Germanorum Imperator & Ludovicus VII. dictus junior, Francorum Rex, postquam Saraceni Edessam Orientis urbem armis invaserunt, sacræ militiæ se devoverunt: sed florentissimi Latinorum exercitus in Orientem progressi maxima ex parte disperierunt, Manuelis Comneni Græcorum Imperatoris execranda perfidia.

5. Contigit demum ipsam Jerosolymam à Saladino Babylonis Ægypti Sultano simul & Calipha, hoc est, Mahumetanæ sectæ Pontifice occupari anno supra 1187. qua occasione Fridericus Ænobarbus Germaniæ Imperator, ut Ecclesiæ à se illata damna compensaret, cum validissima Latinorum manu sacro se bello accinxit. Hic multis tum in Thracia, tum in Asia, adversus obsistentem sibi Constantinopolis Imperatorem Isaacium Angelum, & Saracenorum in Asia Regulos fortissimè gestis, occupataque (ut memorat Pius Papa II. in descript. Asię c.44.) minori Armenia perspicuum amœnumque amnem corporis abluendi gratia ingressus, gurgite absorptus disparuit, & inanes vanosque hominum conatus ostendit, quando res ab eo maximæ sperabantur.

6. Nec tantùm Fridericus, verùm etiam Philippus Franciæ & Richardus Angliæ Reges laudabilem contra Saladinum expeditionem susceperunt, sed (ita disponente Deo, cujus judicia abyssus multa) parum fructuosam. Richardus quidem Anglus Cypri littoribus appulsus, Isaacio Comneno Græco, qui hanc insulam nomine Imperatoris Græcorum susceperat gubernandam, rupta fide ab Imperio divulserat, sibique per tyrannidem subjecerat, bello eripuit: Guidonique Lusiniano Gallicæ originis cum Regis titulo permisit, postquam iste omni jure Jerosolymitani regni sibi ab Infidelibus erepti cessit: idque in in ipsum Richardum transtulit.

7. Hic obiter observa, Jerosolymitanum regnum, cujus auspicia Pontifex Urbanus II. in sacris Claromontis Comitiis dederat, primusque armis occupaverat Godofredus

dofredus Bullionius, post annos demum octoginta & octo miserabili vicissitudine in Mahumeticam rediisse potestatem, Urbano III. Pontifice, cùm ultimus Christianorum Regum illius gentis Guido Lusinianus à Saladino victus illo excidit regno.

8. Posteaquam Innocentius III. Pontifex, qui ante Lotharius appellabatur, universæ Ecclesiæ gubernaculis admotus est, animum ad Terræ sanctæ recuperationem adjecit. Eique acres stimulos admovit memorabilis illa victoria, qua Latini sacro bello fœderati Constantinopolim subegerunt, creaveruntque Græciæ Imperatorem Balduinum, Flandriæ Comitem, sub ipsius Innocentii Pontificatu: atque ita facilis apertus est aditus ad transmittendum in Asiam, qua parte Græci olim magnam perniciem copiis nostris per eorum ditionem trajicientibus intulerant. Eo igitur fausto successu amplius accensus Innocentius generale illud Concilium ad propagandam in ulteriora Orientis Christi fidem indixit.

9. Itaque ut scribit ætatis illius historicus Abbas Ulspergensis, celebrata est anno 1215. sancta universalis Synodus Romæ in Ecclesia Constantiniana, dicta Salvatoris, mense Novembris, præsidente Innocentio Papa III. Pontificatus ann. 18. in qua fuerunt Episcopi quadringenti & duodecim, & in his Patriarcha Constantinopolitanus & Jerosolymitanus. At verò Alexandrinus & Antiochenus cùm per se interesse non possent, hic quidem quia in Caliphæ regno suam habebat sedem, suos ad Concilium Apocrisiarios miserunt. Interfuere pariter Imperatorum Orientis & Occidentis Legati, multorumque Regum ac Principum.

10. Insignis in hac Synodo effulget sapientia piaque sollicitudo Innocentii exactè providentis circa res tum ordinis & disciplinæ, omniaque ad amussim Capitulis septuaginta breviter complectentis. Quibus demum subjicitur decretum pro sacra in Palæstinam protectione, de pace inter Christianos componenda, aut saltem de firmandis in quadriennium induciis, deque subsidiis ad hoc bellum comparandis.

11. Can. I. Fidei procuditur symbolum de unitate atque æternitate divinæ substantiæ, de Personarum distinctione, de mundi creatione, de Incarnatione, & mundi redemptione per Christum, de transsubstantiatione in sacratissima Eucharistia, de sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ ad peccatorum remissionem. Circa hunc symboli hujus articulum: *Deus sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque condidit creaturam spiritualem & corpoream*, consule superiùs annotata ad Nicænæ posterioris Synodi actionem 5. num Angeli sint spiritus puri, ab omni corporum concretione remoti:

12. Can. II. Errorem damnat Abbatis Joachim, qui edito adversus Petrum Lombardum Magistrum sententiarum libro, eumdem dicit insanum & hæreticum: eò quòd in suis sententiarum libris scribat, quòd summa quædam res est Pater & Filius & Spiritus sanctus, quæ non est generans, nec genita, nec procedens; qua ex propositione Joachimus Petro Lombardo affingit assertionem non Trinitatis, sed Quaternitatis, nimirum trium singularum Personarum, & insuper communis essentiæ, ut quartæ rei. Ipse verò Joachim astruebat in Trinitate unitatem non illam quidem propriam essentialem, sed collectitiam & similitudinariam, sicut multi homines dicuntur unus populus; idque probabat loco pravè intellecto Joan. 17. *Volo pater, ut ipsi in nobis unum sint, sicut & nos unum sumus.* Concilium verò rei veritatem his verbis definit: *Nos autem credimus & confitemur cum Petro, quòd una quædam summa res est, & incomprehensibilis simul & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, tres simul Personæ, & sigillatim quælibet earumdem. Et ideò Trinitas solum est in Deo, non quaternitas: quia qualibet illarum Personarum est illa res, videlicet natura, substantia, essentia divina, quæ sola est universorum principium, præter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, neque procedens; Sed est Pater, qui generat, Filius, qui generatur, & Spiritus, qui procedit: ut distinctiones sint in Personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: sed id, quod est Pater, est Filius & Spiritus sanctus idem omninò, ut secundum Catholicam & orthodoxam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: Pater quod mihi dedit, majus omnibus est. Ac dici non potest, quòd partem suæ substantiæ ei dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cùm substantia Patris indivisibilis sit, utpotè simplex omninò. Nec dici potest, quod Pater transtulerit substantiam in Filium generando, quasi sic dederit Filio, ut non retinuerit ipsam sibi. Alioqui desiisset esse substantia. Patet ergo, quòd sine ulla diminutione Filius nascendo Patris substantiam accepit, & ita Pater & Filius eamdem substantiam habent, & sic eadem res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus ab utroque procedens. Cùm ergo Veritas pro fidelibus suis orat: Volo, (inquiens) ut ipsi unum sint in nobis, sicut nos unum sumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro Personis verò Divinis, ut attendatur identitas, atque in natura unitas. Quemadmodum Veritas alibi dicit: Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est: ac si dicat manifestiùs: estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturæ. Utraque videlicet suo modo: quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin major sit inter eos dissimilitudo notanda.* Hæc verbatim habentur inserta c. 1. & 2. de Sum. Trinit.

Can. III. *Damnati verò hæretici sæcularibus Potestatibus præsentibus, aut eorum Ballivis relinquantur animadversione debita puniendi: Clericis priùs à suis Ordinibus degradatis; ita quod bona hujusmodi damnatorum si laici fuerint, confiscentur: si verò Clerici, applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia perceperunt.* (Et aliquantò post:) *Si verò Dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per Metropolitanum & cæteros Provinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere neglexerit intra annum, significetur hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate denunciet absolutos: & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent: salvo jure Domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat: eamdem nihilominùs lege servata circa eos, qui non habent dominos principales.* (Et aliquantò post:) *Quia verò nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait Apostolus, abnegantes, authoritatem sibi vendicant prædicandi, cùm idem Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Omnes qui prohibiti, vel non missi præter authoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publicè vel privatim prædicationis officium usurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur; & nisi quantociùs resipuerint, alia competenti pœna plectantur.* Hæc omnia referuntur c. excommunicamus, de hæreticis.

Can. V. *Antiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantes, sacra universali Synodo approbante sancimus, ut post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet Principatum, utpotè mater universorum Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Jerosolymitana quartum locum obtineant, servata cuilibet propria dignitate. Ita quòd postquam earum Antistites à Romano Pontifice receperint Pallium, quod est plenitudinis officii Pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ juramento licenter & ipsi suis suffraganeis Pallium largiantur, recipientes prò se professionem Canoni-*

cum

gam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem, Dominicæ verò crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicumque Summus Pontifex extiterit præsens, vel ejus Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis. In omnibus autem Provinciis eorum jurisdictioni subjectis, ad eos cùm necesse fuerit, provocetur, salvis appellationibus ad Sedem Apostolicam interpositis; quibus est ab omnibus deferendum. Refertur c. antiqua de privileg.

13. Summis Pontificibus semper displicuit Græcorum ambitio, qui nulla ratione Nicænæ sanctionis habita, Patriarchalem pro Constantinopolitano Episcopo dignitatem, posthabitis eisdem veteribus Patriarchis, ad æmulationem etiam primæ, quæ Romana est, Sedis affectarunt, prætextum sumentes ab Imperiali residentia, ut sic Imperatori adblandientes illum haberent suæ causæ patronum. Et talem certè nacti sunt Marcianum Augustum, qui hac de re sic ad Leonem Pontificem scripsit: *Quoniam verò & hoc statutum est, ut ea, quæ centum quinquaginta sanctissimi Episcopi sub Theodosio majore de honore venerabilis Ecclesiæ Constantinopolitanæ statuerunt, & quæ nunc à sancta Synodo de eadem re statuta sunt, firma serventur. Scilicet ut post Sedem Apostolicam Constantinopolitanæ urbis Antistes secundum obtineat locum, quoniam & eadem splendidissima civitas junior Roma nuncupabatur, dignetur sanctitas tua etiam huic parti proprium adhibere consensum, quamvis Reverendissimi Episcopi, qui tuæ Religionis vicem agentes, ad sanctam Synodum convenerunt: contradixerint. Vehementer enim prohibebant de hac venerabili Ecclesia à Synodo aliqua ordinari.* Quæ verò Anatolius Constantinopolis Episcopus, ut se in Patriarcham, eumque (si superis placet) supra cæteros Orientalium Ecclesiarum Patriarchas erigeret, de secunda œcumenica Synodo in suæ ambitionis præsidium ac defensionem proferebat, nullatenus ei patrocinabantur, quatenus id præcedens decretum nullam habuerat à Damaso, qui tunc universali Ecclesiæ præerat, approbationem, neque ullatenus fuerat ei significatum sive ab ipsa, quod necessarium fuisset, Synodo, sive ab Apostolicæ Sedis, qui nulli missi fuerant, Legatis, sed furtim a Græcis solis res sancita fuisset. Potuit itaque Damasus justam facti huius prætendere ignorantiam, cur ambitioso decreto non obstitisset: & licèt privatis reiterationibus rem adeò conspicuam totoque Oriente pervulgatam accepisset; justam nihilominus dissimulandi causam habuit, ne sua contradictio Græcos Latinorum, ut in illius historia Concilii refert Theodoritus, apertos æmulatores eò usque irritaret, ut in schisma, à quo non multum aberant, prosilirent. Itaque Leo Papa Anatolii superbiam increpans hæc ad eum scribit: *Persuasioni tuæ in nullo penitus suffragatur, quorumdam Episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta conscriptio; nunquamque à prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caduca, dudumque collapsa, sera nunc & inutilia subjicere fulcimenta voluisti, eliciendo à fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata praberet.* Eamdem Antistitum Regiæ urbis affectatam sibique assertam præeminentiam, post Leonem reprobavit Nicolaus Papa I. in responsis ad Bulgaros; Capite enim 9. non alias admittit primarias Sedes, quàm constitutas à Petro Apostolo, sive per seipsum, sive per discipulum suum Marcum, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam. Deinde c. 93. *Porro* (ait) *quis Patriarcharum secundus sit à Romano consulitis; sed juxta quod Romana Sancta tenet Ecclesia, & Nicani Canones innuunt, & sancti Præsules Romanorum defendunt, Alexandrinus Patriarcharum à Romano Papa secundus est.*

Ad ultimum Innocentius, huic Laterano Concilio præsidens, primus Romanorum Pontificum dignitatem secundæ à Romana Sedis Constantinopolis Præsuli indulsit. Multis rationibus adductus, scilicet ut isto beneficio Græcos hactenus nutantes in Ecclesiæ Romanæ unione demereretur, amoto præsertim defectionis à prima Sede periculo, quando ad Latinos recens translatum erat Constantinopolis Imperium. Tum quia jam inde à multis sæculis reliqui Orientis Patriarchæ Constantinopolitano spontè cesserant, nec solùm in Synodo œcumenica, Chalcedone habita, post Apostolicos Legatos Anatolius Constantinopolis Episcopus reliquos omnes præcesserat, sed in omnibus etiam subsequentibus œcumenicis habitis in Oriente Synodis successores Anatolii jure isto πρεσβείας ac πρωτοκαθεδρίας absque controversia supra reliquos Orientis Patriarchas potiri fuerant.

15. Quod attinet ad Jerosolymitanam Ecclesiam, origine quidem omnium Ecclesiarum matrem, non tamen dignitate, & quam Nicæna prima Synodus Cæsariensi Metropolitæ subditam declaraverat, cœpit illa pleno jure Patriarchæ iam inde à Concilio Chalcedonensi potiri, quod actione 8. Jerosolymitanæ Ecclesiæ universam Palæstinam in tres Provincias distributam subdidit. Intercessit quidem Leo Papa Magnus, ne decretum istud executioni mandaretur, utpote Niceno Canoni adversans, epistola 92. aliàs 62. ad Maximum Antiochenum. Veruntamen idem Juvenalis Jerosolymæ Episcopus, qui in Chalcedonensibus Comitiis consederat, paulò post universæ Palæstinæ Synodum indixit, cui ipse præsedit authoritate Patriarchæ, primusque subscripsit. Secundo verò loco Irenæus Cæsareæ Palestinæ Metropolites, cùm tamen in anterioribus Provincialibus Palæstinæ Synodis præsidere primusque subscribere consuevisset Cæsariensis. Id liquet ex Diospolitana Synodo, cui secundus à Cæsariensi Præsule subscripsit Joannes Jerosolymitannus. Et in altera Synodo antiquiore Cæsareæ habita adversùs Quatta-decumanos præsedit Theophilus Cæsareensis, eique Narcissus Jerosolymitanus assedit, ut testatum reliquit Eusebius lib. 5. historiæ Ecclesiasticæ capite 15. Synodus denique quinta œcumenica eadem iura Patriarchalia Jerosolymorum Ecclesiæ confirmavit.

Can. VI. *Sicut olim à Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis, Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero diligentem habeant cum Dei timore tractatum: Canonicas regulas, & maximè quæ statuta sunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficaciùs adimpleri, per singulas Diœceses statuant idoneas personas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicitè investigent, quæ correctione vel reformatione sint digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti: ut super his & aliis, prout utilitati & honestati congruerit, provida deliberatione procedant, & quæ statuerint, faciant observari, publicantes eas in Episcopalibus Synodis annuatim, per singulas Diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à suis beneficiis & executione officii suspendatur, donec per Superioris arbitrium suspensio ejus relaxetur.*

C. sicut olim, de accusationib. inquisit. & denunc. De Synodis Provincialibus celebrandis, vide supra Nicæni Concilii primi canonem 5. cum ibi notatis, & Concilium Tridentinum sess. 24. can. 2.

Can. VII. *Irrefragabili constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati ad corrigendos subditorum excessus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter & diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis et reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, ut nulla executionem ipsorum consuetudo vel appellatio valeat impedire; nisi formam excesserint in talibus observandam. Excessus tamen Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis, qui consueverunt corrigi per Capitulum,*

per

per ipsum in illis Ecclesiis (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad communitionem vel jussionem Episcopi corrigantur, infra terminum competentem ab Episcopo præfigendum. Alioquin ex tunc Episcopus Deum habens præ oculis, omni contradictione cessante, ipsos prout cura animarum exegeris, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat: sed & alios eorum excessus corrigere non omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus observato. Cæterum si Canonici absque manifesta & rationabili causa, maxime in contemptum Episcopi, cessaverint a Divinis, Episcopus nihilominus, si voluerit, celebret in Ecclesia Cathedrali, & Metropolitanus ad querelam ipsius, tanquam super hoc delegatus a nobis, taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod pœnæ metu talia de cætero non præsumant. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum ad quæstum pecuniæ vel gravamen aliquod non convertant, sed illud fideliter ac studiose exequantur, si Canonicam voluerint effugere ultionem: quoniam super his Apostolica Sedes authore Domino attentissime vigilabit.

Refertur c. irrefragabili, de offic. iud. Ordina. Requirenda sunt, quæ superius uberrime congessi de potestate Iurisdictionis, & correctionis Episcopalis erga utrumque Clerum, & præsertim Canonicos, ad canonem 6. Concilii Arelatensis VI. sub Carolo Magno anno 813. Quod verò constituunt Lateranenses Patres initio hujus Canonis VII. de correctione morum, in qua modus non excedatur, nulla suspendi appellatione ejus executionem, hoc ipsum antea provisum ab Alexandro III. fuerat, cap. nostram, de appellat. Idemque Gallicanis firmatur edictis Caroli Regis IX. anni 1571. art. 5. & Comitiorum Blæsensium sub Henrico Rege III. art. 59.

Can. VIII. *Qualiter & quomodo debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex autoritatibus Novi & Veteris Testamenti colligitur evidenter: ex quibus postea processerunt Canonicæ Sanctiones, sicut olim aperte distinximus, & nunc sacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in Evangelio, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud Dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus authoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum quum subditus, verum etiam quum Prælatus excedit, si per clamorem, aut famam, ad aures Superioris pervenerit, non quidem a malevolis & maledicis, sed a providis & honestis; nec semel tantam, sed sæpe, (quod clamor innuit & diffamatio manifestat) debes coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut si rei poposcerit qualitas, Canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit actor & judex, sed quasi deferente fama, vel denunciante clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen observandum est in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam: & quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quia etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare; frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Ideo sancti Patres provide statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facilè admittatur; ne concussis columnis corruat ædificium: nisi diligens adhibeatur cautelæ, per quam non solùm falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verùm ita voluerant providere Prælatis, ne criminarentur injustè, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter: contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam, videlicet ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis (id est degradationem) intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cùm super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut jam clamor ascendat, qui diutiùs sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed ex charitatis affectu procedatur: quatenus si gravis fuerit excessus, etsi non degradetur ab administratione, tamen amoveatur omninò, quod est secundùm Evangelicam sententiam, à villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, & àquo sit dictum appareat, publicanda. Nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum audacia tribuatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tantò diligentiùs debet Prælatus assurgere, quantò damnabiliùs eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (ut de notoriis excessibus taceatur) etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem eorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leve compendium ad grave dispendium veniatur: sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio; sic denunciationem charitativa admonitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire; illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa Regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ cùm causa requirit, faciliùs & liberiùs a suis possunt administrationibus amoveri.* Refertur c. qualiter, de accusatio.

Can X. *Inter cætera quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum Verbi Dei permaximè noscitur sibi esse necessarium; quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur: eò quòd non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde cùm sæpe contingat, quòd Episcopi propter occupationes multiplices, vel valetudines corporales, vel hostiles incursus, seu occasiones alias, (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omninò, nec de cætero tolerandum) per seipsos non sufficiant ministrare populo Verbum Dei, maximè per amplas Diœceses & diffusas, generali constitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos ad Sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum cùm per se idem nequiverint, sollicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo; quibus ipsi, cùm indiguerint*

congruè necessaria ministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quam in aliis Conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere non solùm in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confessionibus & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtæ subjaceat ultioni. Refertur in c. inter cætera, de officio jud. ordinar.

16. Can. XI. *Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi Concilio pia fuit institutione provisum, ut per unamquamque Cathedralem Ecclesiam Magistro, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ aliosque Scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur; quo & docentis relevaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. Verum quia in multis Ecclesiis id minime observatur, nos prædictum roborantes statutum adjicimus; ut non solum in qualibet Cathedrali Ecclesia, sed etiam in aliis, quorum sufficere poterunt facultates, constituatur Magister idoneus a Prælato, cum Capitulo, seu majori ac saniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Ecclesiarum ipsarum & aliarum gratis in Grammaticæ facultate ac aliis instruat, juxta posse. Sane Metropolitana Ecclesia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet Magistrorum a Capitulo unius præbendæ proventus, & pro Theologo a Metropolitano tantundem; non quod propter hoc efficiatur Canonicus, sed tamdiu reditus ipsius percipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si forte in duobus Magistris Metropolitana Ecclesia gravatur, Theologo juxta modum prædictum ipsa provideat; Grammatico vero in alia Ecclesia suæ Civitatis sive Diœcesi, quod sufficere valeat, faciat provideri.*

Refertur in c. quia nonnullis, de magistris. In Concilio Lateranensi III. sub Alexandro Papa III. can. 8. provisum jam fuerat de Magistro in unaquaque Cathedrali Ecclesia constituendo. Istud verò Lateranense quartum adjungit, & de Theologo pariter constituendo. Deinde Concilium Tridentinum hæc utraque instaurat, sess. 5. cap. 1. de reform. Istis Synodicis sanctionibus conformia sunt Gallicana edicta tum in Concordato Bononiensi, tum in Comitiis Aurelianensibus sub Carolo IX. tum in Blesensibus sub Henrico III. artic. 33. Porro Canon iste undecimus Lateranensis, necnon cap. 1. sess. 5. Tridentinæ Synodi, & artic. 8. & 9. Comitiorum Aurelianensium decernont, Magistrum, & Doctorem Theologum eligendos esse ab Episcopo cum consilio Capituli. Et quandiu sic actum fuit, res bene cessit, quia non eligebantur ad præbendam Theologalem nisi Clerici perspectæ virtutis; sed ut omnia sanctè constituta temporis progressu in deteriora ruunt, usus demum invaluit, ut per resignationes in favorem, sic etiam judicantibus supremis regni Curiis, tam præbendæ Theologales, quàm curata beneficia, remota omni electione, acquirantur & conferantur. Officium Theologi ad docendum præbendati assignatur istud, Comitiorum Aurelianensium artic. 8. *Ut singulis diebus Dominicis, & solemnibus Festis in Ecclesia concionetur. Aliis vero diebus ter in hebdomada sacram Scripturam publice exponat, quibus interesse Canonici compellantur per distributionum subtractionem.* Quia vero functiones istæ studium exigunt, animique præparationem, eidemque Theologo munus incumbit de occurrentibus ambiguitatibus & Theologicis atque Canonicis quæstionibus perite respondendum, tempus illi ad studium prorsus est necessarium; ideoque licet a Choro absit, sic tamen reputatur præsens, ut omnes acquirat sibi distributiones. Id statuitur in Concordato Bononiensi à Leone decimo Papa & Francisco primo Rege, titul. de Collationibus, §. 1. his disertis verbis: *Et ut liberius studio vacare possit, etiamsi absens fuerit a Divinis, habeatur pro præsente, ut nihil perdat.* Rebuffus in eum locum; *Et sic* (inquit) *nec distributiones, anniversaria, nec aliud adventitium amittere debet, per hoc verbum, nihil.* (Et aliquantò post;) *Et hoc suadetur per istum textum, qui fingit eum præsentem in divinis, quasi esset vere præsens in divinis, distributiones haberet; c. unico, de Cler. non resid. in 6. sic & quando fictè, ut tantum operetur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero: l. filio quem pater, ff. de liberis & posthum. & l. si filius fam. ff. si cert. pet. c. cum dilectus, & c. ad audientiam, de Cler. non resid. cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes, cap. fin. de Magistris.* Iisdem quibus Concordatum verbis in gratiam Doctoris Theologi specialiter ad hoc præbendati, usum fuerat decretum Basileense, & Pragmatica Sanctio, titul. de Collationibus, §. sequitur: supervacaneum esset plures hac de re (quæ sanè multæ sunt) autoritates, præsertim Curiarum & Doctorum Galliæ, huc congerere. Simili de causa Concilium Tridentinum decernit sessione 24. cap. 8. de reform. Pœnitentiarium ab Episcopo institutum, dum Confessiones in Ecclesia audit, interim præsentem in Choro censendum. Gonzalez in Cancellariæ regulam 8. num. 180. docet, provisum Præbenda Theologali, censendum esse pro præsenti in Choro quoad distributiones lucrandas, tametsi studiorum causa absit.

17. Can. XII. Providet Monasteriorum reformationi duplici via, per Provincialia Capitula singulis trienniis instauranda, & per frequentes visitationes. Denique hæc decernit *Illud etiam prohibemus, ne quis in diversis Monasteriis locum Monachi habere præsumat, nec unus Abbas pluribus Monasteriis præsidere.* Similiter Concilium Agathense statuit canon. 57. *Unum Abbatem duobus Monasteriis præsidere interdicimus.* Sacri pariter Canones prohibent unum Clericum duabus Ecclesiis: scilicet Chalcedonensis can. 10. & septimæ, hoc est Nicænæ Synodi secundæ can. 15. hoc uno excepto, si una ex duabus sit ad breve tempus commendata: c. qui plures, &c. relatio, 21. q. 1.

8. Can. 23. Prohibet, ne novæ instituantur Cænobitarum religiones: cui tamen paulò post derogatum est institutione Ordinum Mendicantium sanctorum Dominici, & Francisci, multorumque subsequentium Ordinum.

Can. XIV. *Ut Clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & castè vivere studeant universi, præsertim in sacris Ordinibus constituti ab omni libidinis vitio præcaventes; maximè illo, propter quod ira Dei venit de cœlo in filios diffidentiæ: quatenus in conspectu Dei omnipotentis puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne verò facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, statuimus, ut qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccaverint, puniantur secundùm canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus observari: ut quos Divinus timor à malo non revocat, temporalis saltem pœna à peccato cohibeat. Si quis igitur hac de causa suspensus Divina celebrare præsumpserit, non solùm Ecclesiasticis beneficiis spolietur, verùm etiam pro hac duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subjaceant ultioni. Qui autem secundùm regionis suæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, graviùs puniantur, cùm legitimo matrimonio possint uti.* Refertur in c. ut Clericorum, de vita & hon. Cler.

Can. XV. *A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant. Unde vinum sibi temperent,*

& si

& se vino: nec ad bibendum quispiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum decernimus penitùs abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit; si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit competenter, à beneficio vel officio suspendatur. Venationem & aucupationem universis Clericis interdicimus: unde nec canes nec aves ad aucupandum habere præsumant.

C. à crapula de vita & honest. cler. De venatione autem Clericorum edixere Concilium Agathense can. 55. & Epaonense can. 3. & secundum Matisconense can. 13.

19. Can. XVI. *Clerici officia vel commercia sæcularia non exerceant, maximè inhonesta. Mimis, joculatoribus, & histrionibus non intendant; & tabernas prorsus evitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officiis divinis & aliis bonis exerceant studiis diligenter. Clausa deferant desuper indumenta: nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, & viridibus; nec non manicis aut sotularibus consutitiis seu rostratis, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus, non utantur; sed nec annulos ferant, nisi quibus competit ex officio dignitatis.*

Allegatur c. clerici officia, de vita & honest. cler. Notabilis est Concilii quarti Carthaginensis can. 45. *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet: & nec vestibus nec calceamentis decorem quærat.* Idem hic Lateranensis can. 16. sic edicit: *Pontifices autem in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes utantur, nisi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem.* Hoc idem de retinendo ab Episcopis olim professis Monachis habitu monachali ac regulari, jamdudum statuerat Synodus Oecumenica VIII. cap. 14.

20. Can. XVII. *Dolentes referimus, quòd non solùm quidam minores Clerici, verùm etiam aliqui Ecclesiarum Prælati, circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas, ut de aliis taceamus, ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, transcurrendo undique continuata syncopa matutinum. Sunt & alii, qui Missarum celebrant solemnia vix quater in anno, & quod deterius est, interesse contemnunt: & si quando dum hæc celebrantur, intersunt, chori silentium fugientes, intendunt exteriùs collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitùs inhibemus: districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter & devote.*

C. dolentes, de celebrat. Missar. ubi glossa insignis vocem hanc *studiosè* exponit quantum ad officium oris, ut distinctè & sine syncopa pronuncietur: vocem autem *devotè*, quantum ad officium cordis & mentis attentionem, dicente Apostolo 1. Cor. 14. *Orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam & mente.* Quo loco spiritus respirationem ac oris pronunciationem significat: mens verò internum affectum. Caveat Clericus, ne illorum condemnatione involvatur, de quibus expostulat Dominus, Matth. 15. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Can. XVIII. *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet aut proferat: sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit. Si quis autem hujusmodi occasione statuti, Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram Ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam Clericus literas scribat, aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas. Unde in curiis Principum hæc sollicitudo non Clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptariis aut ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur, nec illam Chirurgiæ partem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceant, quæ adustionem vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis aut consecrationis impendant. Salvis nihilominùs prohibitionibus de monomachiis, sive duellis anteà promulgatis.* c. sententiam, ne Cler. vel Monachi negot.

Can. XIX. *Firmiter prohibemus, ne profana supellectilia in Ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat habere refugium; sic tamen ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta ministrorum munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* citatur c. 2. de custodia Euchar.

Can. XX. *Statuimus, ut in cunctis Ecclesiis Chrisma & Eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis conserventur: nec possit illuc temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si verò is, ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur. Et si per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori subjaceat ultioni.* c. 1. de cust. Euch.

Can. XXI. *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum: nisi fortè de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur; ne quisquam ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter ille ipse non possit solvere & ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum. Caveat autem omninò, ne verbo, signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.*

Allegatur in c. omnis utriusque sexus, de pœnit. & remissio. Olim ex decreto Fabiani Papæ, & sub Decio persecutore Martyris, citato in c. Et si non frequentius, de consecr. dist. 2. deinde ex Concilii Agathensis can. 18. Christi fideles non aliter impediti, obligatione astricti erant Eucharistiam ter in anno sumendi, in Nativitate Christi, in ejusdem Resurrectione, & in festo Pentecostes.

. Hoc sciendum, proprium Confessarium esse omnem Sacerdotem habentem ordinariam jurisdictionem in assignato sibi loco: qualem nanciscitur Parochus intra parochiæ suæ limites: Episcopus etiam in Diœcesis suæ fines: & Romanus Papa in universo terrarum Orbe supra omnes Christianos. Nec solùm isti censendi sunt in ordine Sacramentalis confessionis proprii Sacerdotes, sed insuper illi omnes, quibus ordinarii Prælati suam contribuerunt jurisdictionem. Anterioribus quidem sæculis, atque adeò tempore hujusce Lateranensis Concilii, & deinceps usque ad Tridentinum, Parochi potiebantur potestate suam propriam delegandi jurisdictionem etiam inconsultis Episcopis, suasque vices Sacerdotibus pro suo arbitrio ad confessiones pœnitentium excipiendas conferendi: sed Parochis illa potestas adempta postmodùm fuit in Concilio Tridentino, solisque Præsulibus reservata, sess. 23. cap. 15. ita sanciente: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen sancta Synodus, nullum etiam Regularem posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo per examen, si illi videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.* Isque demum ubique fermè terrarum viget usus, ut delegata jurisdictio hujusmodi nonnisi ab Episcopo obtineatur. Cæterum id quod aliquando licuit Parocho, multò magis & fortiori jure licuit Episcopo, quacunque illius Diœcesis protenditur, quippe cujus jurisdictioni & Parochi ipsi, & parochiani omnes subjiciuntur; nisi velit peculiari sanctione Episcopus alicubi confessarios etiam aliquando à se probatos, à Parochis ipsis novam pro tempore Paschali suscipere approbationem. Certe usus obtinet universalis decreto Tridentino conformis, ut omninò sufficiat delegatio ab Episcopo obtenta. Idque communi consensu docent Summistæ. Toletus lib. 3. cap. 10. idemque cap. 13. n. 4. & 15. idemque iterum lib. 6. cap. 11. n. 4. & Bonacina de pœnit. disp. 5. qu. 7. p. 7. art. 1. 4. & 5. aliique similiter. Nec verò Episcopus minùs est proprius habendus Sacerdos in tota sua Diœcesi, quàm in suis parochiis ipsi Parochi. Quinetiam intermedio inter istud Lateranense ac Tridentinum tempore decretum editum est, & juri Canonico insertum, quo damnata est ut hæretica illa Joannis de Poliaco Doctoris Parisiensis propositio: Quòd pœnitentes confessi Sacerdotibus habentibus generalem potestatem audiendarum confessionum teneantur eadem peccata iterum proprio Parocho confiteri. Ipseque Poliacus suum retractavit errorem, & solicitè tum publicè tum privatim contrariam docuit veritatem, supremæque Sedis definitionem; ut fidem facit Joannes Papa XXII. cap. vas electionis, in extrav. comm. tit. de hæreticis. Ut sit inexcusabilis protervia, si quis & Cathedræ Apostolicæ contumax, & Episcopali dignitati injuriosus illam ausit hæresim ab inferis excitare redivivam.

Can. XXII. *Cùm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem sanaverat: Vade & ampliùs noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: decreto præsenti statuimus, & districtè præcipimus Medicis corporum, ut cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, quòd Medicos advocent animarum: ut postquam infirmis fuerit de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cùm causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto jacentes, cùm eis à Medicis suadetur, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde faciliùs mortis periculum incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus nostræ constitutionis, postquam per Prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tamdiu ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione hujusmodi satisfecerit competenter. Cæterùm cùm anima sit multò pretiosior corpore, sub interminatione anathematis probibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ convertatur.* c. cùm infirmitas, de pœnit. & remiss.

22. Can. XXIII. *Ne pro defectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus ut ultra tres menses Cathedralis vel Regularis Ecclesia Prælato non vacet, infra quos, justo impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice; ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximo præesse dignoscitur, devolvatur. Is verò ad quem devoluta fuerit potestas, Dominum habens præ oculis, non differat ultra tres menses, cum Capituli sui consilio & aliorum prudentium virorum, viduatam Ecclesiam de persona idonea ipsius quidem Ecclesiæ vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, si canonicam voluerit effugere ultionem.*

C. ne pro defectu, de electio. Cæterùm insequutis temporibus cessarunt Episcoporum electiones, quæ hoc decimo-tertio Sæculo ab Ecclesiæ primordiis usu viguerant, exceptis Imperialibus ad Episcopatus nominationibus.

23. Can. XXIV. *Quia propter electionum formas diversas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis, statuimus, ut cùm electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secretò & singulatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsùs appellationis obstaculo interjecto, ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major vel sanior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. Aliter electio facta non valeat, nisi fortè communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem Divinam absque vitio celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur. Illud penitùs interdicimus, ne quis electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat avocari; justoque impedimento detentus venire non possit: super quo, si fuerit opus, fidem faciat juramento. Et tunc si voluerit, uni committat de ipso Collegio vicem suam. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes, ut quàmcitò electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.*

C. Quia propter, de electio. Hic Lateranenses Patres electionum tres formas approbant, nempe scrutinii, compromissi, & inspirationis. Cæterùm istam quoque scrutinii formam, quia per eam suffragiorum authores tribus colligentibus innotescebant, ideoque non erat plenè libera, quia non plenè secreta, Tridentinum Concilium in hoc abrogavit sess. 23. de regul. c. 6. ne electorum nomina tribus de collegio assumptis innotescant:

Sanci-

Sancivitque *fieri deinceps electiones per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* Vetuit prætcrea vota & suffragia absentium suppleri, additque: *Si vero contra hujus decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit.* Sunt igitur singulorum scrutinia occlusis & plicatis schedulis in communem urnam deferenda, deinde numeranda, postmodum aperienda, & scripto numerus personarum electarum conferendus, ut constet in quemnam major suffragiorum pars incumbat.

Can. XXV. *Quisquis electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit, contra canonicam libertatem; & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis penitùs per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati* c. quisquis electioni, de electio.

Can. XXVI. *Nihil est quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cùm quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum, & personam electi, ut cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secùs fuerit incautè præsumptum, non solùm dejiciendus est indignè promotus, verùm etiam indignè promovens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri, ut cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ vel inhonestæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbaverit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verùm etiam ne aliquo casu pœnam effugiat, à perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque si æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri. Si verò convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori subjaceat ultioni. Episcopi quoque tales ad sacros Ordines & Ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium dignè valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem.* c. nihil est, de electione.

24. Can. XXVII. *Cùm sit ars artium regimen animarum, districtè præcipimus, ut Episcopi promovendos in Sacerdotes diligenter instruant & informent, vel per seipsos, vel per alios viros idoneos, super divinis officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea valeant ritè celebrare: quoniam si ignaros & rudes de cætero ordinare præsumpserint, quod quidem facilè poterit deprehendi; & ordinatores, & ordinatos gravi decernimus subiacere ultioni. Satius est enim, maximè in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos habere ministros; quia si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur.*

C. cùm sit ars, de æt. & qualit. ordin. sic admonet Timotheum Apostolus 1. Tim. 5. *Manus nemini citò imposueris, neque communicaveris peccatis alienis* Chrysost. lib. 4. de Sacerdotio, copiosè disserit, quàm grave sit malum, indignorum Clericorum ordinatio; & quàm severæ apud Deum ultioni sint obnoxii talium ordinatores. Refert Sophronius in Prato spirituali, c. 149. Leoni primo summo Pontifici, cùm orationibus & ieiuniis intentus ad Principis Apostolorum sepulcrum suorum peccatorum veniam imploraret, sanctum Apostolum visibilem se exhibuisse, eique responsum hujusmodi dedisse: *Deprecatus sum pro te Dominum, à quo tibi tua condonata sunt peccata, sic tamen ut obnoxius adhuc sis reddenda apud eum rationis temeraria impositionis.* Gregorius etiam Magnus Papa & Ecclesiæ Doctor, lib. 2. Epist. 48. ad Adeodatum Numidiæ Primatem, enixè officium ejus in ordinationibus sollicitat admonens his verbis: *Estote præcipuè in ordinatione solliciti, & ad sacros Ordines aspirare nisi provectiores ætate & mundos opere nullatenus admittatis: ne fortè semper esse desinant, quod immaturè esse festinant. Eorum enim, qui in sacro sunt Ordine collocandi, prius vitam moresque discutite, & ut dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum.* Refertur á Gratiano, 1. q. 1. c. estote.

Can. XXVIII. *Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta cedere prætermittunt. Sed cùm in postulatione cessionis hujusmodi aut Ecclesiarum commoda, quibus præsunt, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sunt sua seu etiam levitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos.* c. quidam, de renunciat.

25. XXIX. *De multa providentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum, ut nullus diversas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales reciperet, contra sacrorum Canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptam amitteret, & largiendi potestate conferens privaretur. Quia verò propter præsumptiones & quorumdam cupiditates nullus hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus pervenit; nos evidentiùs & expressiùs occurrere cupientes præsenti decreto statuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si priùs tale beneficium habebat, eo sit ipso jure privatus: & si fortè illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum. Et si ultrà sex menses conferre distulerit, non solùm ad alios secundùm Lateranensis Concilii statutum ejus collatio devolvatur; verùm etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem Ecclesiæ, cujus est illud beneficium, assignare, quantum à tempore vacationis ipsius constiterit esse perceptum. Hoc idem in Personatibus esse decernimus observandum: addentes, ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiamsi curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ majoribus sunt beneficiis honorandæ, cùm ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.*

C. de multa, de præben. Decretum Lateranensis Concilii, cujus hic mentio est, legitur in præcedenti Lateranensi sub Alexandro III. can. 13. citato in c. quia nonnulli, de Cler. non resid. Jus tamen in hoc variatum est, quatenus antea indulgebatur proviso optio ejus è duobus beneficiis, quod tenere mallet, altero dimisso, c. referente, &c. præterea, de præben. sed jure isto posteriore vacat statim prius beneficium, potestque secundum retineri, juxta caput istud, *de multa*. Et extrav. execrabilis, §. qui verò deinceps de præben. & Concilium Tridentinum sess. 7. capit. 4. sed Papa quoties alicui beneficium habenti providet de secundo incompatibili, dare solet sex menses, per hanc clausulam: *Quod orator habita pacifica possessione beneficii secundi, primum quod obtinet, intra sex menses dimittere omnino teneatur, alias utrumque vacet beneficium.* Sed provisis ab Ordinario nullum tempus indulgetur post initam possessionem: Massorius in praxi habendi concursum requisit. 1. dub. 2. num. 4. & 5. At verò in Regno Galliæ consuetudo pridem invaluit, ut expectetur annus pacificæ possessionis, etiamsi quis absque illa particula provisus fuerit, sive ab Ordinario, sive à Papa, intra quod tempus liberum ei est alterum

pio libito optare, dimisso alio: Lonetus lit. B. 5. Antonius Faber. Cod. de sacros. Eccles. defin. 2. Rebuffus in praxi, tit. de non promotis intra annum, num. 45. & 46.

Can. XXX. *Grave nimis & absurdum est, quod quidam Prælati Ecclesiarum, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, ut prætermissis indignis assumant idoneos, qui & Ecclesiis velint & valeant gratam impendere famulatum. Fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim. Ita quod qui post primam & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficiis per ipsum Concilium suspendatur: instituta in eodem Concilio persona provida & honesta, quæ suppleat suspensi defectum, in beneficiis conferendis: & hoc ipsum Capitula, quæ in his deliquerint, observetur. Metropolitanus vero delictum Superioris Judicio relinquatur ex parte Concilii nunciandum. Ut autem hæc salubris provisio pleniorem consequatur effectum, hujusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis authoritatem, aut proprii Patriarchæ, minime relaxetur: ut in hoc quoque quatuor Patriarchales sedes specialiter honorentur.* c. grave nimis, de præben.

26. Can. XXXI. *Ad abolendam pessimam, quæ in plerisque Ecclesiis inolevit, corruptelam, firmiter prohibemus, ne Canonicorum filii, maxime spurii, Canonici fiant in sæcularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum. Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui vero tales, ut dictum est, canonizare præsumpserint, a suis beneficiis suspendantur.*

C. ad abolendam. de filiis Presbyt. Jam antea sanxerat Alexander III. non debere filium in eadem Ecclesia aut præbenda ministrare, quam pater tenuisset, c. præsentium, & c. conquerente eod. tit. sed si quis alius post patrem habuerit beneficium, poterit deinde filius, si nihil aliud obsistat, etiam admitti, c. ex transmissa, eod: tit.

27. Can. XXXII. *Extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quod scilicet patroni Ecclesiarum Parochialium & aliæ quædam personæ, proventus earum sibi penitus vendicantes, Presbyteris earumdem servitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea nequeant sustentari. Nam ut pro certo dicimus, in quibusdam regionibus Parochiales Presbyteri pro sustentatione non obtinent nisi quartæ, id est sextam decimam decimarum: unde fit, ut in his regionibus plane nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, sed qui Altari servit, vivere debeat de Altari; statuimus, ut consuetudine qualibet Episcopi, vel Parochi, seu cujuscunque alterius non obstante, portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Qui vero Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per seipsum illi deserviat, in ordine, quem ipsius Ecclesiæ cura requirit: nisi forte præbendæ vel dignitati Parochialis Ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, ut is qui talem habet præbendam, vel dignitatem, cum oporteat eum in majori Ecclesia deservire, in ipsa Parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere Vicarium canonice institutum, qui, ut prædictum est, congruentem habeat de ipsius Ecclesiæ proventibus portionem: alioquin illa se sciat hujus decreti authoritate privatum libere alii conferenda, qui velit & possit, quod prædictum est, adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Ecclesiæ, quæ curam proprii Sacerdotis debet habere, pensionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat.*

C. extirpandæ, de præbend. eamdem ob causam Synodus Tridentina statuit sess. 25. c. 16. beneficia quoque abstracta olim ab animarum cura, per Vicariæ perpetuæ assignationem, cui cura incumbit animarum, cum primum per cessum aut decessum vacaverint, redintegrari denuo, fierique ex simplicibus Parochialia, sicut a primordio fuerant.

28. Can. XXXV. Prohibet appellare ante sententiam, nisi allegata causa coram judice a quo, propter quam ab eodem appellatur. Reperitur in c. ut debitus honor, de appellat.

29. Can. XXXVI. *Cum cessante causa cesset effectus, statuimus, ut sive judex ordinarius, sive delegatus aliquid comminando, vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur: & sano usus consilio ab hujusmodi comminationis vel interlocutionis effectu destiterit, liberè in causæ cognitione procedat: non obstante si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, (dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus) ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur.*

C. cum cessante, de appellatio. Huc pertinere potest, quod scribit Bernardus ad Innocentium II. Papam epist. 1080. *Hoc solet habere præcipuum Apostoli Sedes, ut non pigeat revocare, quod à se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.* Sæcularia verò judicia semel facta non corriguntur nisi à superiore tribunali: l. nemo, & l. judex posteaquam, ff. de re judicata.

30. Can. XXXVII. *Edicit, non posse quemquam per literas Apostolicas trahi ultra duas diætas extra diœcesim ad aliquod judicium.*

Continetur in c. nonnulli, de rescriptis. Et confirmatur ab Honorio III. c. olim, de exceptio. Veruntamen his posterior Bonifacius VIII. reduxit ejusmodi citationes ad unicam ultra Diœcesis fines diætam: c. statutum, §. cum verò de rescrip. in 6.

Can. XXXVIII. *Quoniam contra falsam assertionem iniqui judicii innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio: ne falsitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati, statuimus, ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario Judex semper adhibeat aut publicam, si potest habere, personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa judicii acta conscribant; videlicet citationes, & dilationes; recusationes, & exceptiones; petitiones, & responsiones; interrogationes, & confessiones; testium depositiones, & instrumentorum productiones; interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones, & cætera quæ occurrunt competenti ordine conscribenda; designando loca, tempora, & personas; & omnia sic conscripta partibus tradantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant; ut si super processu Judicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari; hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis & discretis deferatur judicibus, quod per improvidos & iniquos innocentium justitia non lædatur. Judex autem qui constitutionem istam neglexerit observare, si propter ejus negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per superiorem Judicem animadversione debita castigetur; nec pro ipsius præsumatur proces-*

processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. c. quoniam contra, de probationibus.

31. Can. XXXIX. *Sæpè contingit, quod spoliatus per spoliationem in alium re translata, dum adversus possessorem non subvenitur per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso propter difficultatem probationum juris, proprietatis amittit effectum. Unde non obstante juris civilis rigore, sancimus, ut si quis de cætero scienter rem talem acceperit, cùm spoliatori quasi succedat in vitium, eo quod non multum intersit quoad periculum animæ injuste detinere, ac invadere alienum, contra possessionem hujusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.*

C. sæpe contingit. de restitut. spoliat. quia cum jure civili causæ possessoriæ seu interdicta recuperandæ possessionis non admittantur, nisi adversus invasorem, seu spoliatorem, qui rem dolo aut vi ablatam possideat, 1. & l. cum à te, ff. de vi & vi armata: & l. si cum exceptione, §. aliquando, ff. quod metus causa: & l. super, ff. quod vi aut clam: itaque omissa possessoria actione, qua repente potuisset spoliatus restitui, necesse ei fuisset petitoriam actionem intentare, suumque jus in rem ablatam probare; quod multo difficilius & longe prolixius est, multisque contestationibus & elusionibus obnoxium.

32. Can. XL. *Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciam partes adversæ, adjudicatur (causa rei servandæ) possessio, propter rei potentiam sive dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, vel acquisitam amittit. Et (cùm secundum multorum assertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor) reportet commodum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris quam obediens conditionis existat, de canonica æquitate sancimus, ut in casu præmisso actor verus constituatur elapso anno possessor.*

C. contigit, de dolo & contuma. dicti canonis 40. pars altera: *Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum; quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur: c. contingit, de arbitriis.* Quia Ecclesiastica negotia tractare laicos non convenit, c. laicor, qui fil. sint legit. c. decernimus, de judic. & de universa Ecclesia male judicat, qui quærit laicorum judicium: can. placuit, 11. q. 1. Secus dicendum de arbitris etiam laicis in rebus temporalibus; canonis enim prohibitio est circa sola spiritualia, ut notat gloss. in c. contingit, de arbitr. quæ pariter docet, si compromittatur cum consensu Superioris in Clericum conjunctim & laicum, valere; tum quia non simpliciter in laicum, tum quia authoritate Superioris. Idque luculenter probatur per sequens caput, per tuas literas, eod. tit. etenim majus dignum trahit ad se minus dignum; c. quod in dubiis, de consecr. Eccles. vel Alt. & c. Abbate, de verb. signific.

Can. XLI. *Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tum canonica, quam civilis; cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali observari non potest peccato. Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ*, c. quoniam omne, de præscript.

Can. XLII. *Sicut volumus, ut jura Clericorum non usurpent laici, ita velle debemus, ne Clerici jura sibi vindicent laicorum. Quocirca universis Clericis interdicimus, ne quis prætextu Ecclesiasticæ libertatis, suam de cætero jurisdictionem extendat in præjudicium justitiæ sæcularis: sed contentus existat constitutionibus scriptis & consuetudinibus hactenus approbatis; ut quæ sunt Cæsaris, reddantur Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo recta distributione reddantur.* Josaphat Rex Juda divino Spiritu ductus utriusque jurisdictionis limites præfigit 2. Paralip. 19. dicens: *Amarias Sacerdos & Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit. Porrò Zabadias filius Ismahel, qui est Dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

33. Can. XLVI. *Adversus Consules ac Rectores civitatum, & alios qui Ecclesias & viros Ecclesiasticos taliis seu collectis, & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi sub anathematis districtione prohibuit: transgressores, & fautores eorum, excommunicationi præcepit subjacere, donec satisfactionem impendant competentem: Verùm si quando forsan Episcopus Clericis simul tantum necessitatem vel utilitatem prospexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates vel necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & devote recipiant cum actionibus gratiarum: propter imprudentiam tamen quorumdam, Romanum priùs consulant Pontificem, cujus interest communibus utilitatibus providere. Quoniam verò nec sic quorumdam malitia contra Dei Ecclesiam conquievit, adjicimus, ut constitutiones & sententiæ, quæ ab excommunicatis hujusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ. Cæterum quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus. Nam & ipsum qui satisfacere recusaverit, & successorem ipsius, si non satisfecerit intra mensem, manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter; cùm succedat in onere, qui substituitur in honore.*

C. adversus Consules, de immunit. Eccl. vide superius Concil. Lateranens. sub Alexandro III. can. 19.

Quo canone refertur in exemplum immunitas prædiorum Sacerdotalium, quæ fuerat sub Pharaone & Patriarcha Joseph in universo Ægypti regno. Præter istos duorum istorum generalium Lateranensium canones, astruitur rerum Ecclesiasticarum immunitas ac libertas in Concilio Romano III. cui præsedit Papa Symmachus, in quo rescissa fuere Odoacri Regis seu potiùs Tyranni invasoris & hæretici contra Ecclesiæ libertatem edicta. *Ne* (inquit sacrum Concilium) *in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis quamtumvis religiosis & potentibus in quacumque civitate quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis facultatibus, quarum solis Sacerdotibus disponendi discensè à DEO cura commissa docetur.* Citatur vero c. bene quidem, dist. 96. Præterea in canonibus, quos jussu Edmundi Angliæ Regis Odo Cantuariæ Episcopus & Ecclesiarum Angliæ Primas compilavit, canon primus ita decernit: *Ne alicui liceat sensum imponere super Ecclesiam Dei: quia Filii Dei ab omni censu terrestri liberi sunt in omni regno.* Idemque Odo profert autoritatem sancti Ambrosii, dicentis, Ecclesiam Catholicam liberam esse ab omni censu Principis: præterea que sancti Gregorii Papæ. Consule apud Gratianum c. convenior, 23. q. 8. in quo selecta vifuntur Ambrosii loca ex ejusdem epistola ad Marcellinam sororem, & ex ejusdem oratione contra Auxentium. His adiunge Paschalis Papæ secundi Epistolam 29. ad Balduinum Jerosolymæ Regem, in qua sic ait: *Nec enim possumus manifeste sanctis Patrum nostrorum constitutionibus obviare: nec omnino volumus aut pro Principum potentia Ecclesiasticam minui dignitatem, aut pro Ecclesiastica dignitate Principum potentiam mutilari, ne apud vos occasione alterutra pax, quod absit, turbetur.* Et vero vel ipsi, qui maxime inter infi-

infideles sapientia floruerunt, permultum ex re & utilitate Principum esse duxerunt, si sacra venerentur & religionem colant. Unius ex multis sufficiat Aristotelis autoritas accurate de politica prudentia disserentis lib. 5. Politic. cap. 11. Δεῖ τὸν ἄρχοντα τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως. ἧττον γὰρ φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα, καὶ φροντίζειν τῶν θεῶν, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον. ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. Et plane sapientissimus ille Stagirites, qui acumine ingenii unicum agnoscebat Deum, supremum rerum omnium motorem, primamque ex qua omnia dependent causam, non ignorabat, quantis defectibus religio illa popularis, cui in speciem famulabatur, laboraret; & quanta foret dignitas ejus religionis, quæ non nisi Deum unum veneraretur mundi rectorem. *Oportet* (inquit) *Principem res divinas videri curare serio & præ omnibus. Nam & minus injustum sperant ab eo Principe pati, quem religiosum deorumque verentem existimant: & minus ei insidiantur ut tutores & adjutores habenti etiam Deos.* Constantinus ille Magnus, qui primus Augustorum Christo nomen dedit, simulque ejus Ecclesiam privilegiis ornavit, istius possessiones pari cum possessionibus domus Augustæ immunitate donavit, per legem quæ extat in Codice Theodosiano lib. 5. tit. 1. l. 1. quæ ita sancit: *Præter privatas res nostras, & Ecclesias Catholicas, nemo ex nostra jussione præcipuis emolumentis familiaris juvetur substantia. Omnes pensitare debebunt.* Nihil jam hic moror oppositas subsequentium Imperatorum quorumdam constitutiones sacrilegas.

Can. XLVII. *Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti præmonitione præmissa, præsentibus idoneis personis, per quas, si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat. Quod si quis contra præsumpserit, etiamsi justa fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum: alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujusquam absque manifesta & rationabili causa procedat, ad quam si forte taliter processerit, & requisitus humiliter processum hujusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud Superiorem deponat de injusta excommunicatione querelam: qui si absque periculo moræ remittere potest ad excommunicatorem, illum cum suo mandato remittat infra competentem terminum absolvendum; alioquin ipse per se vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad interesse: alias nihilominus si culpæ qualitas postulaverit, Superioris arbitrio puniendus, cum non levis sit culpa, tantam infligere pœnam insonti, nisi forsan erraverit ex causa probabili, maxime si laudabilis opinionis existat. Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, idem & super injusta conquestionis molestia per pœnam ad interesse, vel alias, secundum Superioris arbitrium condemnetur; nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset, & super eo, pro quo justa fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sententiam, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam. Si vero judex suum recognoscens errorem paratus sit talem revocare sententiam, & is pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione revocet illam, appellet: appellationi non deferat in hac parte; nisi talis sit error, de quo merito possit dubitari; & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipso, juri parebit, excommunicatum absolvat; sicque pœnæ præscriptæ minime sublacebit: cavens omnino, ne voluntate perversa in alterius præjudicium mentiatur errorem, si districtionis canonicæ vult effugere ultionem.* c. sacro, de senten. excom.

34 Can. XLVIII. *Cùm speciali sit prohibitione provisum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, promulgare præsumat: volentes etiam providere, ne fortè commonitus frustratoriæ recusationis, vel appellationis obtentu, monentis declinare possit examen; statuimus, quòd si allegaverit se judicem habere suspectum, coram eodem causam justæ suspicionis assignet; & ipse cum adversario, aut si fortè adversarium non habeat, cum judice arbitros communiter eligat; aut si fortè communiter convenire non possint, eligant absque malitia ipse unum, & ille alium, qui de suspicionis causa cognoscant: Et si nequiverint in unam concordare sententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipsis decreverint, robur obtineat firmitatis. Sciant quoque se ad id fideliter exequendum, ex injuncto à nobis in virtute obedientiæ sub attestatione divini judicii districto præcepto teneri. Causa verò suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata, sua jurisdictione judex utatur: at ipsa probata legitima, de recusatoris assensu personæ idoneæ committat negotium recusatus, vel ad Superiorem transmittat, ut in eo ipse procedat, secundum quod fuerit procedendum. Porrò commonito ad appellationem convolante, si ejus excessus evidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitimo fuerit manifestus, cùm appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentiæ institutum; non est provocationi hujusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne frivolæ appellationis effugio appellans judicis processum impediat, coram eodem probabilem appellationis causam exponat, talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari. Et tunc si habuerit adversarium, intra terminum, secundùm locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii, ab eodem judice moderandum, appellationis causam prosequatur: quam si prosequi non curaverit, ex tunc ipse judex non obstante appellatione procedat; Nullo autem adversario comparente, cùm ex suo judex procedat officio, appellationis causa coram Superiore probata, Superior suæ jurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in ejus probatione defecerit, ad eum à quo ipsum malitiosè appellasse constiterit, remittatur. Cæterùm has duas constitutiones præmissas nolumus ad Regulares extendi, qui suas habent observantias speciales.*

C. cum speciali, de appellat. Omni canonum hujusce Concilii decursu mirifica elucet Innocentii III. prudentia, & circumspectio, qui tanta ingenii solertia omnibus rebus Ecclesiasticis prospexit, & improborum artes, & effugia præclusit, cæterisque Ecclesiæ incommodis occurrit.

Can. XLIX. *Sub interminatione Divini judicii penitùs interdicimus, ut causa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel absolvere innodatum; in illis maximè regionibus, in quibus ex consuetudine, cum excommunicatus*

nicatus

nicatus absolvitur, pecuniaria pœna multatur: statuentes, ut cùm excommunicationis sententiam injustam fuisse constiterit, excommunicator ad restituendam pecuniam sic extortam per censuram Ecclesiasticam compellatur: & nisi probabili fuerit errore deceptus, tantumdem injuriam passo persolvat: & si fortè solvendo non fuerit, animadversione alia castigetur.

35. Can. L. *Non debet reprehensibile judicari, si secundùm varietatem temporum statuta quoque varientur humana, præsertim, cùm urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit; quoniam & ipse Deus ex ijs, quæ in Veteri Testamento constituerat, nonnulla mutavit in Novo. Cùm igitur prohibitiones de conjugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole susceptа ex secundis nuptijs cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum: cùm cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas sacri approbatione Concilij revocantes, præsenti constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cætero liberè copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari. Quaternarius enim numerus benè congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apostolus, quòd vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier; neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir. Quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis. Cùm ergo jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hæc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis; ut si qui contra prohibitionem hujusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum: cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat, tantoque graviora sint crimina, quanto diutiùs infelicem animam detinent alligatam*

C. non debet, de consang. & affin. Ad hujus canonis intelligentiam sciendum, res esse longè diversas, secundum & tertium affinitatis genus olim prohibita, sed isto canone permissa, à secundo & tertio affinitatis gradu isto ipso canone prohibitis, undè versus:

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quod discrimen latè explicat Glossa in d. c. non debet: v. *in secundo & tertio*. Concilium deinde Tridentinum his alteram addit reductionem, sess. 24. c. 3. de refor. matrim. scilicet impedimenti publicæ honestatis ad secundum gradum inclusivè; & impedimenti affinitatis consurgentis ex fornicatione, ac omni copula illicita, ne primum excedat gradum.

36. Can. LI. *Cùm inhibitio copulæ conjugalis sit in tribus ultimis gradibus revocata, eam in alijs volumus districtè observari. Unde prædecessorum nostrorum inhærendo vestigijs, clandestina conjugia penitùs inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesijs per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut infrà illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi Presbyteri nihilominùs investigent, utrùm aliquod impedimentum obsistat. Cùm autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expressè, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. Si qui verò hujusmodi clandestina vel interdicta conjugia inire præsumpserint in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cùm illi taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter interdictum in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint. Sanè Parochialis Sacerdos, qui tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam Regularis, qui iis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, graviùs puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed & iis qui taliter copulari præsumpserint, etiam in gradu concesso, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiosè impedimentum objecerit, Ecclesiasticam non effugiet ultionem*

C. cùm inhibitio, de clandestina despons. Canon iste prohibet quidem clandestina connubia, sed non irrita reddit: & quamvis illicita, fuerunt tamen valida & rata, donec Concilium Tridentinum ejusmodi conventiones clandestinas, nimirum in quibus non intervenit duorum triumve testium ad id accitorum & proprii Parochi præsentia, decrevit esse irritas, nec ullum ex eis exurgere matrimonium, sess. 24. c. 1.

Can. LII. *Licet ex quadam necessitate præter communem formam aliàs fuerit institutum, ut in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cùm propter brevem hominum vitam testes de visu deponere non valerent usque ad gradum septimum computando: quia tamen plurimis exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia provenisse; statuimus, ne super hoc recipiantur testes de cætero de auditu, cùm jam quartum gradum prohibitio non excedat: Nisi personæ graves extiterint, quibus fides meritò sit adhibenda, & ante motam litem testificata didicerint antiquioribus quidem suis, non utique uno, cùm non sufficeret ille si viveret, sed duobus ad minùs: nec ab infamibus & suspectis, sed à fide dignis & omni exceptione majoribus; cùm satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur authores. Nec tamen si unus à pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod testantur, tanquam plures & idonei testes debent admitti, cùm etiam secundùm solitum ordinem judiciorum non sufficiat unius testis assertio, etiamsi præsidiali dignitate præfulgeat: & actus illegitimi sint infamibus interdicti. Testes autem hujusmodi proprio juramento firmantes, quòd ad ferendum in causa ipsa testimonium odio, vel timore, vel amore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus vel demonstratione sive circumlocutione sufficienti designent, & ab utroque latere clara computatione gradus singulos distinguant, & in suo nihilominùs juramento concludant se accepisse à suis majoribus, quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi jurati deponant se vidisse personas saltem in uno prædictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. Tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere, quàm conjunctos legitimè contra statuta Domini separare*. c. licet 47. de testib. & attest.

37. Can.

37. Can: LIV. *Cùm non sit in homine quod semen serenti respondeat, quoniam juxta verbum Apostoli neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, ipso quidem de mortificato semine plurimum fructum afferente, nimis avarè in decimis quidam defraudare nituntur: census & tributa, quæ interdum indecimata prætereuntur, de frugibus & primitijs deducentes. Cùm autem in signum universalis dominii quasi quodam titulo speciali sibi Dominus decimas reservaverit; nos & Ecclesiarum dispendiis, & animarum periculis obviare volentes, statuimus, ut in prærogativam Dominii generalis, exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarum, vel saltem hi, ad quos census & tributa indecimata pervenerint, quoniam res cum onere suo transit, ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesiis, quibus jure debentur.*

C. cùm non sit 33. de decimis. Similiter neque semen impensum, neque alias expensas deducere de prædialibus decimis licet, c. non est 22. & c. tua nobis 26. eod. tit.

Can. LV. *Nuper Abbates Cisterciensis Ordinis in generali Capitulo congregati ad commonitionem nostrum providè statuerunt, ne de cætero fratres ipsius Ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debentur Ecclesiis; nisi fortè pro Monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro Monasteriis de novo fundandis, committant excolendas aliis, à quibus Ecclesiis decimæ persolvuntur; ne occasione privilegiorum suorum Ecclesiæ ulteriùs prægraventur. Decernimus ergo, ut de alienis terris, & amodò acquirendis, etiamsi eas propriis manibus aut sumptibus deinceps excoluerint, decimas persolvant Ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea solvebantur, nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum. Nos ergo statutum ejusmodi gratum & ratum habentes, hoc ipsum ad alios Regulares, qui gaudent similibus privilegiis, extendi volumus & mandamus, ut Ecclesiarum Prælati proniores & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus justitiæ complementum: eorumque privilegia & liberiùs & perfectiùs studeant observare.*
C. nuper Abbates 34. de Decimis.

38. Can. LVIII. *Quod nonnullis est Religiosis indultum, in favorem Pontificalis officii ad Episcopos extendentes, concedimus, ut cùm commune terræ fuerit interdictum, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce & non pulsatis campanis celebrare Officia Divina; nisi hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quidquam doli vel fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.*

C. quod nonnullis, de privileg. Verùm quod hic in privilegium conceditur Episcopis, versum est in ejus commune per constitutionem Bonifacii: qua etiam revocantur privilegia præcedentia Religiosis indulta circa exemptiones ab interdictis. Ea verò constitutio multum de antiqua interdictorum severitate remittit, concedens ut tempore interdicti admittantur ad pœnitentiam non tantum periculosè ægrotantes, sed quilibet etiam sani, dummodò non sint excommunicati, & dummodò causam interdicto non dederint; tales enim non sunt admittendi, nisi pro tempore satisfaciant quantum valebunt: & in quo non valent, cautionem in futurum dent quantum valebunt: & si non aliam possunt, saltem juratoriam. Indulget præterea ut durante interdicto, Missæ & divina officia etiam sub pœna amissionis distributionum celebrentur in Ecclesiis à Clericis, qui causam interdicto non dederunt: excluso populo, januis clausis, sine campanarum sono, submissa voce ac sine cantu. Permittit verò ut quater in anno, scilicet in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Mariæ, campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina Officia solemniter celebrentur, etiam personis interdictis admissis, non tamen Altari appropinquare permissis illis, quorum excessus interdicto causam dederit: cæteris ob reverentiam dictarum solemnitatum præfatis diebus participatio permittitur divinorum. Hæc sanxit Bonifacius VIII. c. alma mater, de sent. excom. in 6.

Can. LX. *Accedentibus ad nos de diversis mundi partibus Episcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorundam Abbatum excessus, qui finibus suis non contenti, manus ad ea quæ sunt Episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, injungendo pœnitentias publicas, concedendo etiam indulgentiarum literas, & similia præsumendo; unde contingit interdum, quòd vilescat Episcopalis authoritas apud multos. Volentes igitur in iis & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere saluti, præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum evitare: nisi fortè quisquam eorum speciali concessione, aliave legitima causa super hujusmodi valeat se tueri.*
C. accedentibus, de exces. Prælat.

39. Can. LXI. *In Lateranensi Concilio* (scilicet sub Alexandro III. c. 9.) *noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares Ecclesias, seu decimas sine consensu Episcoporum de manu accipere præsumant laicali; nec excommunicatos, vel nominatim interdictos admittant aliquatenùs ad Divina. Nos autem id fortiùs inhibentes, transgressores condigna curabimus animadversione puniri. Statuentes nihilominùs, quatenùs in Ecclesiis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, juxta ejusdem statuta Concilii, Episcopis instituendos Presbyteros repræsentent, ut illis de plebis cura respondeant, ipsis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: institutos vero removere non audeant Episcopis inconsultis. Sane adjicimus, ut illos repræsentare procurent, quos vel conversatio reddit notos, vel commendat probabile testimonium Prælatorum.*

C. in Lateranensi, de præben. Similiter Urbanus III. ita sancit de Capellis Mona. c. 1. *In Ecclesiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur, sed Capellanus, qui populum regat, ab Episcopo per consilium Monachorum instituatur. Ita ut ex solius Episcopi arbitrio tam ordinatio ejus, quàm depositio, & totius vitæ pendeat conversatio.*

Can. LXII. *Cum ex eo quod quidam Sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ religioni sit detractum sæpius, ne detrahatur in posterum, præsenti decreto statuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publicè venerari præsumat, nisi prius authoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cætero non permittant, illos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit. Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti, nisi Apostolicas, vel Diœcesani Episcopi literas veras exhibeant, prohibemus; & tunc præter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam vero quam communiter talibus Apostolica*

sedes

sedes indulget, duximus exprimendum, ut secundum eam Diœcesani Episcopi suas literas moderentur. Ea siquidem talis est.

Quoniam, ut ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum, sive malum fuerit, oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cœlis, firmam spem fiduciamque tenentes; quoniam qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet in vitam æternam. Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale propriæ non suppetant facultates, universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis; ut per subventionem vestram ipsorum inopiæ consulatur; & vos, per hæc & per alia bona, quæ Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut locis aliis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas; caventes omninò, ne falsæ Religionis habitum gestent. Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur, decernimus, ut cùm dedicatur Basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur. Cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.

Canon iste habetur partim in c. ult. de reliquiis & vener. Sanct. & partim in c. cum ex eo, de pœnit. & remiss. sed tamen ob frequentiores abusus Concilium Tridentinum quæstorum prædicantium usum penitus abolevit, sess. 15. c. 2. de refor.

Can. LXIII. *Sicut pro certo didicimus in plerisque locis, & à plurimis personis quasi columbas in Templo vendentibus, fiunt exactiones & extorsiones turpes & pravæ pro consecrationibus Episcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum, estque taxatum quantum sit isti, vel illi, quantumve alteri vel alii persolvendum; & ad cumulum damnationis majoris quidam turpitudinem & pravitatem hujusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam. Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem hujusmodi, quæ magis dicenda est corruptela, penitùs reprobamus: firmiter statuentes, ut pro iis sive conferendis, sive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere ac extorquere præsumat; alioquin & qui receperit, & qui dederit hujusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.*

C. sicut, de Simonia. Eodem spectat decretum Tridentinum sess. 21. c. 1. de refor.

40. Can. LXVI. *Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & similibus pecuniam exigunt & extorquent; & si forte cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero quidam Laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes, ut libere conferantur Ecclesiastica Sacramenta; sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.*

C. ad Apostolicam, de simon. Concilii mens videtur esse, ne Clerici exigant recusando petentibus sacra ministeria, nisi pretium exolvant; id enim indecorum est, & sordes redolet avaritiæ, præsertim erga pauperes, qui debitis sibi sacris ministeriis per egestatem fraudarentur; sed ut Episcopus ex suo officio pias & rationabiles consuetudines suis scriptis constitutionibus roboret, à quibus tamen excipiantur inopes personæ, sed iisdem astringantur locupletes; qui si morosi sint, post exhibita officia, sententiis Episcopalibus ad exolvendum compellantur. Glossa ipsa ad d. c. ad Apostolicam, de simon. huic explicationi suffragatur.

41. Postremi demum canones à sacro Concilio procusi sunt ad compescendam Iudæorum pravitatem. Etenim canon. 67. graves & immoderatas usuras, quas Judæi à Christianis extorquent, inhibet. Quia verò plerique Principes damnabili cupiditate perciti, & Christiano nomine indigni, ejusmodi usuras Judæis indulgent adversus Christianos infelices, ut graviora possint à Judæis hac via ditescentibus exigere tributa; illos officii sui admonet, ac præcipit, ut hujusmodi fœnora Judæorum reprimant. Utinam Principes saltem Ecclesiastici huic suo satisfaciant officio.

42. Can. 68. Judæis peculiarem in jumenti gestationem præscribit, quo à Christiano populo ex primo aspectu discernantur: & vetat ne diebus anniversariis Redemptoris passioni destinatis in publicum prodeant; & pœnis plectantur condignis, si qui eorum in Christum passum & crucifixum blasphement.

43. Can. 69. districte vetat ne Judæi publicis officiis præficiantur; quorum prætextu Christianis insultare, atque infesti esse solent.

44. Can. 70. providet, ne conversi ad fidem Judæi quidquam de Judaicis superstitionibus retinere sinantur.

DISSERTATIO SUPER CANONE *Lateranensi LXIV. de pactionibus simoniacis in Monasteriorum ingressu.*

1. CAn. 64. quem visum est huc extra suum ordinem differre, ne series Canonum interiecta longiore digressione interturbaretur, sic effert: *Quoniam simoniaca labes adeò plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis prætextu, volentes hujusmodi vitium palliare: ne de cætero fiat, penitus probibemus: statuentes, ut quæcunque de cætero talem pravitatem commiserit, tam recipiens, quam recepta, sive sit subdita, sive prælata, sine spe restitutionis de suo Monasterio expellatur in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc Synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis ejusdem Ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne damnabiliter in sæculo evagentur, recipiantur in eisdem Monasteriis dispensativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa Monachos & alios Regulares decernimus observandum. Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus ut Diœcesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas Diœceses publicari.*

C. quoniam, de simonia. Indubium esse apud omnes

debet,

debet, committi simoniam, si pactio versetur contributionis temporalis circa ipsum monasterii ingressum, & admissionem ad profitendam Religionem: quandoquidem Religio sacra quædam res est, tam in pauperibus quam in opulentis monasteriis. Atque jure merito damnatur omnis pecuniaria conventio pro admissione in Religionem, etiam in monasteriis quorum opes non sufficiunt ad alendam personam admitti postulantem: juxta decreta sapientissima Concilii Nicæni secundi act. 8. c. 18. & Lateranensis sub Alexandro III. can. 10. & hujus alterius sub Innocentio III. can. 64. Liquidò id constat ex ipsa simoniæ definitione, quæ nihil est, quàm rei temporalis contributio pro assequenda re spirituali, & sacra, qualis est ipsa Religio: neque ulla quantumvis arcta paupertas ab hac simonia excusat. Eaque prorsus est mens hujus Lateranensis constitutionis. Aliud enim est, recipere in monasterium indistinctè pretio convento, etiamsi monasterium veram prætexat inopiam ac insufficientiam opum; & aliud, gratuitò & ob solum Dei cultum admittere in Religionem, adeò ut nulla futura esset pactio, sed lubens & gratuita admissio, si posset postulans de præsentibus monasterii facultatibus sustentari: sed quia non potest, ob id unum præcise fit pactio pro suppeditandis alimentis: quam utique rerum distinctionem pauci adverterunt. Quidam enim recurrunt circa hæc verba Canonis, *prætexta paupertatis*, ut dicant falsum & mendax fuisse illum prætextum, sic enim exponit Sanctus Raimundus loco mox citando. Alii verò supponentes veram & non fictam paupertatem, dicunt id genus simoniæ isto Canone significatum, non fuisse divini seu naturalis juris, sed tantùm Ecclesiastici: quod jus & canon & approbata consuetudo possint pari facilitate & statuere & abolere. Itaque non satis est ad evitandam simoniam divino jure prohibitam, si supponas veram Monasterii paupertatem, sed necesse est, ut voluntas admittendi sit utrinque gratuita; voluntas autem paciscendi supra solam alimentorum suppeditandorum cæterorumque temporalium onerum impotentiam ac insufficientiam cadat. Neque enim monasteriorum inopia justam præbet causam involvendi sub una eademque pactione rei pecunia æstimabilis ipsam admissionem, quæ hac conditione simoniaca foret juri divino adversans.

2. Tres porrò invenio Catholicorum Doctorum admodum diversas sententias circa pactiones dotationum, quæ fieri solent occasione ingressus in Religionem. Aliqui enim indistinctè ac indefinite docent hoc præcise titulo licitum esse pacisci de dote in opulentis Monasteriis. Eorum summa ratio est ista: Quia cum alimenta, reliquaque Monasteriorum onera peculiarias expensas exigentia sint res mere temporales, nullatenus esse possunt materia simoniæ divina lege vetitæ, si pro iis supplendis conventio fiat. Adduntque ad suæ munimen sententiæ, in matrimoniis fidelium iniri dotales conventiones, & pecuniarias pactiones ad onera matrimonii sustinenda, juxta l. pro oneribus, Cod. de jure dot. etiam in opulentissimis familiis; quæ tamen immunes à labe simoniæ sunt, quamvis matrimonium, cui pecuniatiæ illæ conventiones accedunt, non modo sit res sacra, sed etiam Scriptura attestante magnum Sacramentum in Christo & Ecclesia, Eph. 5. ℣. 32. Hæc est opinio Dominici Soto, cui adhæret Lessius lib. 2. de Justitia, c. 35. dub. 13. ubi dicendo licitam esse dotis conventionem pro alimentis Monialis, maximè si monasterium sit tenue, perspicue insinuat in monasteriis commodis hoc licitum esse, sed majori tamen & peculiari ratione in tenuibus. Azorius item 1. p. lib. 13. c. 9. q. 1. indistinctè approbat istas in Monasteriorum ingressu conventiones, modo pro dote & alimentis fiat pactio, & non præcise pro admissione in religionem. Cæterum mox probabo non valere hanc distinctionem in divitibus Monasteriis, & postquam Azorius protulit authoritatem S. Thomæ 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. reprobantem istas pactiones, si fiant in monasteriis opulentis, respondet ibidem Azorius, hoc genus prohibitionis, atque simoniæ non esse nisi Ecclesiastici juris, & non divini, eique a longo annorum decursu receptam ubique locorum oppositam consuetudinem derogasse, ut cessaverit illa pridem Ecclesiastica simonia. Eandem sententiam astruunt Sanchez, aliique cum Bonacina tract. de Simonia disp. 1. q. 7. §. 4. n. 4. 5. 6. Aliorum opinio, sed paucorum, in extremum oppositum vergit, nullatenus fas esse in quibuscumque monasteriis, sive commodis, sive tenuibus, de pecuniaria contributione stipulari: quæ rigiditas magis in affectu ad extremas quasque severitates consectandas, quàm in ulla ratione fundatur, ut ex dicendis perspicuum fiet.

3. Tertia, eaque reliquis duabus longe præferenda sententia, est S. Thomæ, S. Bonaventuræ, S. Raimundi præcipuæ celebritatis & sanctitatis Doctorum, simulque aliorum sequacium sic distinguentium: In primis nefas & simoniacum esse in Monasteriis etiam inopia laborantibus pacisci pecuniariam contributionem pro ipsa in religionem admissione: idque Divino, & non tantùm Ecclesiastico jure vetari; cùm Religio ipsa sit spiritualis & sacra, & simonia jure naturali prohibita omnis illa sit, quæ rem sacram pecuniaria contributione ex pacto compensat. Eaque de causa canon iste Lateranensis 64. omnes illas damnat Moniales, quæ sub paupertatis prætextu, aliquas in sorores pretio recipiebant. Ubi verò pactio pecuniaria præcise ac seorsim à Monastica admissione, circa solas temporales monasteriis expensas & alimenta præstanda versatur, ita præterea distingui volunt: Vel Monasterio bona temporalia ita suppetunt, ut his expensis & alimentis commode sufficiant, & isto casu pactiones pro his initas affirmant esse simoniacas, jurique divino adversantes: Vel Monasterium ita indiget, ut non valeat expensas istas atque alimenta præstare, nisi persona postulans pro his temporalibus ea, quæ sunt necessaria, suppeditet, atque isto casu nullam existere contra naturalem seu divinam legem simoniam, licitumque esse ita stipulari respectu Monasteriorum indigentium; nullatenus vero à divitibus Monasteriis. Quod si Monasterium quantumlibet inops ad superveniendum propriis necessitatibus, aliquam admittat, quæ minime sit idonea, sed tamen bene dotata; hoc ipso convincitur hanc admissionem minime concedi personæ nullatenus admittendæ, sed solis quas affert opibus, atque ita esse venalem.

4. Obiiciet aliquis hoc esse supervacaneum discrimen; alimentaque à Monasterio præstanda cum sint mere temporalia, posse pecuniaria conventione compensari ab ipsis etiam divitibus Monasteriis. Quandoquidem Monasteriorum opulentia rerum naturam non immutat, & in hac pactione peræque in his atque in egenis Monasteriis res temporalis alia re temporali commutatur: cum tamen simoniæ conceptus ac definitio includat necessario aliquid spirituale. Ad hæc respondeo, temetsi temporales Monasteriorum facultates seorsim spectatæ, sint temporales; esse tamen jus spirituale Religioso acquisitum, ut participet facultatibus Monasterii in his, quæ ad victum sibi à Religione præstandum attinent. Si ergo Monasterium temporales opes possidens sufficientes admittendo Religioso, ad præstanda ei omnia vitæ subsidia, pro his tamen præstandis paciscatur pecuniam, vendit ei pretio temporali jus illud, quo tenetur ipsum Monasterium opibus temporalibus, quas possidet Religioso subvenire in omnibus ad victum necessariis. At è diverso carens his temporalibus Monasterium, non censetur vendere Religioso illa, quibus caret; neque enim ea suppeditare tenetur, quæ non habet, atque ita non vendit per intervenientem de re temporali stipulationem jus, quod materiæ defectu nullum & prorsus inane est; atque in hisce monasteriorum temporalibus bonis inest par ratio, quæ in beneficiorum temporalibus. Utraque enim temporalia tam monasteriorum, quàm præbendarum, sunt spiritualibus indivulse conjuncta: & quemadmodum non potest in beneficio conferendo, aut per resignationem in alium quempiam transferendo, vendi citra simoniam jus illud utendi, fruendi beneficii temporalibus fructibus & proventibus, ob inseparabilem nexum & insolubilem cum eo, quod est in beneficio spirituale, adeo ut qui temporale beneficii vendere velle prætendit, alterum nimirùm spirituale non relinquat invenditum, ut decernitur c. si quis objecerit, 1. q. 3. eadem pariter viget ratio in temporalibus monasterii opibus, quæ Religionis communibus simul & particularibus commodis destinatæ sunt, & firmo nexu cum spiritualibus Religionis bonis cohærent. Enim verò in Religionem ac Monasterium alicujus personæ assumptio nihil est aliud, quam admissio ad monasterii spiritua-

ritualia simul & temporalia bona. Cùm igitur inter religiosæ ac monasticæ vitæ communia bona recensendum sit jus Monachis aut Monialibus competens, ut de communibus bonis alatur, hoc ipsum jus planè spirituale existit, ideoque non potest conventione pecuniaria cum admittenda persona vendi aut redimi. Secus est in tenuibus Monasteriis, quæ cùm bonis careant, quibus recens admittendus ali posset, hæc quæ nullatenus existunt bona, nullatenus sacra aut spiritualia denominari possunt, imò ne quidem bona, quia secundùm Philosophum non entis nullæ sunt qualitates; ideoque huic temporalis rei pactioni subtrahitur res spiritualis, proindeque omnis amovetur simonia, supponendo admissionem ad Religionem esse planè sincereque gratuitam, nullumque à dote habere motivum; nisi, ut admonui, admitteretur persona hoc solo motivo, quia illius dote adjuvabitur Monasterium, etiamsi ea, quæ postulat admissionem, agnosceretur vitiosa, improba, & pravæ indolis. Sic enim non personæ, sed solius dotis haberetur ratio.

5. Objectio porrò de pactis dotalibus nihil obsistit. Quandoquidem pacta illa nuptialia nullatenus ad matrimonium pertinent ut est Sacramentum, sed ut civilis contractus & societas omnibus gentibus etiam infidelibus communis. Ipsæque dotes & connubiales conventiones erant in communi matrimoniorum usu, antequam Christi religio matrimonia fidelium elevasset ad Sacramenti dignitatem: quæ sanè posterior & accessoria est ad civilem contractum, sicut consecratio posterior est, & accessoria Calici, nec impedit licitam ejusdem consecrati Calicis pecuniariam venditionem.

6. Præfatas verò ab inopibus Monasteriis pro alimentis conventiones, modò nihil influant in postulantis personæ religiosam admissionem, quæ merè gratuita sit, fieri licitè posse, tria illa in Ecclesię cœlo primæ magnitudinis sydera Thomas, Bonaventura, & qui ambo ætate præcessit, Raimundus, posteriores tamen hac Synodo Lateranensi, cujus etiam hoc ipsum decretum allegant. Tres isti sanctitate & publica totius Ecclesiæ veneratione conspicui, eruditione eminentissimi, & professione Religiosi, quorum maximè perspicua testimonia iisdem ipsorum verbis hic subjicio.

7. Occurrit animo inprimis S. Thomas, qui non semel, sed diversis locis hanc tradit doctrinam: sic enim loquitur in 4. dist. 25. q. 2. a. 2. ad 7. *Dicendum, quod cùm possessiones alicujus loci Religiosi non sufficiunt ad sustentandum plures, tunc potest exigi ab eo, qui in loco illo vult servire Deo, non quasi pretium Religionis, sed ut habeat Monasterium, unde ei possit providere, & ideò non committitur simonia.* Idemque in summa Theologica 2. 2. q. 100. a 3. totus est in hac distinctione dati & accepti pro pretio rei spiritualis, quæ est Religio; & dati & accepti pro alimonia, quæ res est temporalis, atque istud quidem nullam involvere simoniam probat argumento ducto ex 1. Cor. 9. *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis pascit gregem & de lacte illius non manducat?* Secundò, ex stipendiis Clericorum ad sacra obeunda ministeria, ad psallendum in Choro, ad Missarum onera, seu pro vivis seu pro defunctis, ad assistendum processionibus. Deinde ad 4. argumentum quod sibi ipsi objecerat de Monasteriis, in quibus aliquid à personis, quas recipiunt, exigitur, his respondet verbis: *Dicendum quòd pro ingressu Monasterii non licet aliquid exigere vel accipere quasi pretium: adeò licet tamen, si Monasterium sit adeò tenue, quòd non sufficiat ad eas personas nutriendas; gratis quidem ingressum Monasterii exhibeat, sed potest accipere aliquid pro victu personæ, quæ in Monasterio fuit recipienda, si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes.* Hæc utique ultima verba omnem præcludunt evasionem eorum, qui verba S. Thomæ restringenda præsumerent ad sponte oblata; quandoquidem in confesso est apud omnes licere sponte oblata accipere, etiamsi sufficerent Monasterii opes, at Doctor Angelicus ut conditionem requirit, remque limitat ne interveniat Simonia, dicens: *Si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes.* Nunquam enim spontè & liberaliter oblata, sed ipsæ pecuniariæ stipulationes simoniam constituunt: ut evidenter definitur c. etsi quæstiones, de simon.

8. Sanctus item Bonaventura non posset dilucidiùs hanc suam proferre doctrinam. In Libello enim Apologetico adversus obtrectatores Religionis Fratrum Minorum, qui habetur in tom. 1. Opusculorum ejus, proponit q. 18. hanc illorum objectionem: *Cum ergo sitis informatores earum,* (loquuntur ibi de Monialibus Sanctę Claræ) *quare permittitis, quòd plures apud eas impure, id est per pecuniam recipiuntur, quæ si nihil secum ferrent, nullatenus reciperentur, & apertè simonia videtur? Responsio, si illud alii faciunt, de hoc non à nobis sed ab illis est ratio exigenda. Sed tamen ut satisfaciamus quærentibus, sciendum quod quantum spectat ad hanc materiam, quadruplex est forma recipiendi in Ordinem qualemcunque. Prima, quando aliquis recipitur nec pro pecunia, nec cum pecunia, sed purè pro Deo; & ista est purissima coram Deo & hominibus. Secunda, quando aliquis recipitur non pro pecunia, sed cum pecunia, ita ut si nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; & similiter hoc purum est coram Deo, sed cautè agendum est coram hominibus, ne detur eis occasio scandali, & ne sit ibi affectus avaritiæ infectus ex spe lucri. Tertia, quando quis recipitur non pro pecunia, nec tamen reciperetur sine pecunia, eo quòd non habent aliter ei, qui eum recipiunt, in necessitatibus corporis providere; cùm tenues facultates domus vix sufficiant iam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & istos suis necessitatibus spoliare: ita quòd talis persona, quæ sic recipitur, si abundaret locus, sine pecuniis reciperetur. Similiter aliquis duxit uxorem propter divitias & nobilitatem ejus quæ habet nasum, nec tamen propter hoc ducit eam quia nasum habet, quam tamen si naso careret, nullatenus duxisset. Et hoc non est impurum, licèt non appareat forsitan pulchrum. Quarta, cùm aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quod si possent pecuniam illam habere sine persona, non reciperent personam, sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt: & hoc penitus impurum est & simoniacum, quia ibi pecunia causa est receptionis personæ, & non e converso. Ubi ergo recipitur persona propter pecuniam, simonia est, quia ibi venditur spirituale, id est consortium spiritualis societatis pro temporali scilicet pecunia. Et hoc plerique faciunt etiam ex mera inopia, optantes aliquem venire cum opibus, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia construerentur; de talibus dicit Ecclesiasticus c. 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Ubi verò pecunia recipitur propter personam, quam alias libenter reciperent, si haberent unde eam pascerent, non videtur esse simonia, dummodo forma cum intentione concordet. Et hoc modo sustinemus, quòd sorores Sanctæ Claræ recipiunt pecuniam cum personis, si quando oporteat eas plures personas recipere, quam de facultatibus Monasterii congruè valeant sustentari.* Doctor ergo Seraphicus negat esse simoniacum, si Monasterium carens sufficientibus facultatibus ad victum & sustentationem postulantis, recuset illum admittere, nisi augmentum temporale pro suo victu conferat in monasterium; sed si conferat, tunc postulans admittatur, dum duo ista quæ sola exprimit, simul concurrant. Primùm, ut Monasterium sit inops ac insufficiens ad victum postulanti suppeditandum. Secundò, ut persona dumtaxat propter Deum admittatur, & non propter eam quam defert pecuniam: adeò ut si Monasterii facultates ejus quoque victui sufficerent, nec persona postulans quidquam secum afferret, nihilo tamen minùs in Monasterium reciperetur. Primam conditionem illam notent Monasteria, quibus facultates ad victum novæ postulantis suppetunt, quam tamen nisi sub promissione pecuniæ admittere nolunt.

9. His pariter adstipulatur Sanctus Raimundus Canonistarum Coriphæus, à quo etiam Decretalium volumen Gregorio nono Papa jubente habemus. Hic lib. 1. Summæ sub cap. 1. §. 22. ita effatur: *Si Monasterium esset adeò tenue, vel paupertate depressum, quod reditus vel vix, vel non sufficerent personis præsentibus; non solùm intentionem posset habere, sed etiam credo, quòd posset dicere, non sufficiunt nobis, libenter suscipimus te ad spiritualia, ad temporalia non possumus nisi habeamus plures possessiones; & tunc ille offerat se & sua. Quod autem dicitur in constitutione* (nimirum supradicti Lateranensis Concilii) *eodem cap. quoniam, vers. Paupertatis prætextu, de Simonia, intelligitur cùm hoc dicebant in fraudem.* Hactenus S. Raimundus.

10. Eadem docet Gloss. in d. c. quoniam: *Posset dici* (inquit) *quòd si ita pauperes sunt, quòd non possunt ibi aliàs aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum; possunt sub hac forma recipi: Non habemus, quid demus tibi pro victu, nisi tu portes tecum unde vivas. Dum tamen hoc non dicatur in fraudem.*

11. His Doctoribus antiquior Petrus Cantor Parisiensis Doctor, qui duodecimo sæculo floruit, sic loquitur in tractatu de Verbo abbreviato c. 38. *Si Monasterium adeo inops est, ut non possit recipere aut nutrire sine pecunia contributione illum, qui se offert ad religionem, poterit huic concedere confraternitatem spiritualem, non autem corporalem: vel etiam habito respectu ad domus inopiam, & ad necessarias pro alimentis ipsius postulantis expensas, exigere ab illo ut sub ea conditione admittatur, quod suppeditabit Monasterio reditus temporales ad subsidium & alimoniam vitæ suæ*. Scripsit & obiit hic Author ante ortum Ordinum Mendicantium, & ante ipsum Lateranense sub Innocentio Concilium.

12. Refertur à Dionysio Carthusiano lib. 2. de Simonia, responsum consultæ Facultatis Parisiensis, quod in hæc verba desinit: *Dicimus ulterius, quod ubi Monasterium est ita tenue, quod fœmina quæ recipi petit, non posset de bonis ipsius Monasterii sustentari sine pecunia, oblatis gratis spiritualibus, & receptione personæ liberè facta ad spiritualia; si persona illa sic recepta habeat bona temporalia, de quibus juxta consuetudinem regionis potest disponere, & ea Monasterio conferre, tunc potest ab ea aliquid peti solum pro necessitate sui victus sine fraude, ut habeat Monasterium unde ipsi providere possit: & hoc non intelligendo de exactione coactoria, quod ejiciatur si non dederit*. Status porro fœminæ illius in Monasterium receptæ, ut ex præfato responso colligitur, talis erat quòd fuerat in Monasterium recepta, & in probatione constituta sub habitu regulari, sed nondum professionis vota ediderat, post quæ non licet Regulari, quidquam temporale possidere, vel dare. Post tanti nominis & meriti Doctores supervacaneum est aliorum testimonia perquirere.

ALIA QUÆDAM HUJUSCE Concilii acta.

1. NEc tantùm Concilio isto stabilita est per sanctissimos Canones Ecclesiastica disciplina, sed alia quoque permulta ingentis momenti peracta sunt. Indicta est enim sacra universo Christiano orbe adversus Saracenos pro recuperando Jerosolymitano regno militia, Pontificis Innocentii diplomate, quod ad calcem Canonum assutum fuit.

2. Præterea cùm anno præcedente, qui fuit Christi 1214. celebre fuisset habitum in Monspeliensi urbe Concilium ab Innocentio indictum, occasione Albigensium, cui præsederat Apostolicus Legatus Petrus Beneventanus Cardinalis, & consederant præter alios Episcopos quinque Metropolitani, Narbonensis, Auxitanus, Ebrodunensis, Aquensis, & Arelatensis, ditio Raimundi Comitis Tolosani hæreticorum Albigensium ducis precario concessa fuerat Simoni Comiti Montisfortii, à quo debellati fuerant Albigenses, insequutum istud generale in Laterano Concilium easdem trans amnem Rhodanum terras eidem Montifortio Comiti in perpetuum tradidit Tolosam, Montem Albanum, reliquamque omnem ditionem, quam Monsfortius Cruce signatorum dux suis armis Raimundo eripuerat. Uxori verò ejusdem Raimundi & Aragonum quondam Regis sorori, quæ in Catholica fide constans perstiterat, neque viri aut fratris consiliis umquam adhæserat, honorem haberi voluit, ejusque jura omnia cum dote servat. Eas verò terras quas Raimundus in Provincia possederat, ad quas bellum Albigense nullatenus pervenerat, Apostolicæ Sedis precariæ possessioni & tutelæ reservatæ sunt, ut de eis fieret provisio supplici filio Raimundi Tolosani sive in parte, sive in toto, si tamen per certa fidelitatis & bonæ conversationis indicia se misericordia dignum posthac exhiberet. Hæc habentur in decreto Innocentii Papæ, quod Dacherius sui Spicilegii tomo 7. inseruit: & narrantur in Albigensium historia, quam Petrus Vallissarnensis Monachus illis ipsis temporibus vivens, atque in multis oculatus rerum gestarum testis accuratè edidit.

3. De rebus pariter Imperii actum est, quod Friderico assertum est, repugnante nequicquam Othone, ut ex manuscripto Richardi de S. Germano Chronico edisserit Odoricus Rainaldus.

4. Hic quoque excommunicati Anglicani proceres, eorumque fautores, qui Joannem Angliæ Regem regno deturbare moliebantur. Hic verò Joannes factus ex Rege dirissimus tyrannus, omnibus vitiis mancipatus, in omnem effusus libidinem, subditorumque populorum prædo & carnifex, omnes ad rebellandum contra seipsum concitaverat, ipsique Innocentio Pontifici erat invisus; sed rebus suis desperatis, ut saltem induciis Cruce signatorum Principum potiretur, tutelamque Apostolicam sibi accerseret, Christianæ militiæ adversus Saracenos indictæ nomen dedit, suumque regnum, in clientelam cum annui tributi pensitatione Apostolicæ Sedi subjecit. Ea verò ex causa Innocentium Pontificem demeritus est, qui non solum Anglos perduelles, sed etiam Ludovicum Philippi Franciæ Regis filium, qui ab Anglis invocatus Joannem bello insectabatur, sacris omnibus & fidelium communione submovit.

5. In hac etiam sacra Synodo Innocentius Cruciferorum veterem Ordinem ferè abolitum instauravit, & privilegiis auxit, quibus postea Innocentius Papa IV. in Concilio Lugdunensi novam regulam præscripsit, & Religiosis Ordinis præcepit, ut Crucem semper & ubique in manu perferrent: ut fidem faciunt *Philippus* Bergomas supplementi Chronicorum lib. *12. ad ann.* 1215. Sabellicus Enneade 9. lib. 6. & Sylvester Maurolus in hist. sacra.

6. Interfuisse huic Concilio S. Dominicum, & approbasse Innocentium Pontificem consilium ejus Prædicatorum Ordinis instituendi, narrat in ejus vita Theodoricus lib. 1. c. ult. Idem narrant de S. Francisco & Ordine Minorum eodem in Concilio approbato Marianus, Angelus Clarenus, Gonzaga, Chronicon Belgicum, Jordanus de Saxonia, S. Antoninus, Vadingus, aliique ab hoc producti testes.

7. Nihil hic assero de confirmato Archipræsuli Toletano Hispaniarum Primatu, id asserit Garcias Loaisa fide nitens cujusdam manuscripti, ex Archivis Toletanæ Ecclesiæ desumpti: sed illud in propria causa manuscriptum testimonium facilè potest esse suspectum suppositionis, ideoque rejectitium, præsertim cùm Mariana lib. 12. c. 4. neget Concilium istud hac de re quidquam pronunciasse, idque duabus probatur literis Honorii II. qui Innocentio successit, una ad Rodericum Toletanum, altera ad Bracarensem Archiepiscopum; ex quibus constat causam istam fuisse hactenus indecisam. Idemque Mariana refert lib. 20. c. 14. Joannem Contrerium Archiepiscopum Toletanum primum Archiepiscoporum illius Ecclesiæ Primatis Hispaniarum nomen à Martino V. obtinuisse an. Chr. 1423.

CONCILIUM TOLOSANUM anni 1228.

1. DEbellatis Albigensibus, Tolosa universaque Occitaniæ Provincia subacta, protrita hæresi, quam Raimundus Tolosatium Comes sæpiùs victus armisque profligatus, tandem Parisiis ejuravit ad pedes Romani Legati Apostolici Diaconi Cardinalis tituli S. Angeli, præsente S. Ludovico nono Franciæ Rege an. 1226. omni studio tum ex parte Gregorii Papæ IX. tum etiam ex parte Ludovici Regis collaboratum est, ut prostrata hæresis penitùs extingueretur: ipseque Raimundus Comes edito publicè jurejurando pollicitus est, se pro suis viribus in hæreticos quoscunque inquisiturum, pœnisque statutis animadversurum; filiam verò suam Alfonso Pictavorum Comiti S. Ludovici fratri cum Tolosani Comitatus dote nuptu collocavit. Pontifex interea Gregorius rogatus est tum à Raimundo Comite tum à Friderico Imperatore, quocum pacem tunc temporis habebat, tum ab Rege Ludovico, ut terras Venaissensis Comitatus, quas occupabat, reconciliato demum Raimundo restitueret. Quibus respondet Pontifex epist. 24. 25. & 36. testem Deum sinceri animi sui arbitrium invocando, se non ea mente terram illam detinere, ut sibi jus ullum proprietatis ac dominii asserat, sed hac de causa restitutionem differre, quandiu periculum ac metus subest, ne dimissa illa terra in pristinam hæresim relabatur; quo periculo transacto, se demum rogantibus Regibus, ipsique adeò Tolosatum Comiti rem gratam facturum. Posteriore deinde epistola, quæ est 30. eidem Tolosano Comiti Raimundo per literas & nuncios roganti rescribit,

alios

alios esse qui eamdem in terram jus se habere pretendant, seque ex officio jus suum cuique servandi astrictum esse: quæ diversorum jura nondom à se examinata discussurum se quamprimùm licuerit, pollicetur. Intereà Comitis in detestium in extirpanda hæresi studium & laborem collaudat, & ad perseverandum impensè adhortatur.

2. Is verò, qoem prædixi, Pontificis Legatus Romanus Concilium Tolosę ex circumjaceotibus Diœcesibus indixit, eique præsedit anno 1229. cujus præcipuos pro hæresi profliganda, & pace firmiùs stabilienda Canooes hic appono:

Can. I. *Statuimus itaque, ut Archiepiscopi & Episcopi in singulis Parochijs, tum in civitatibus, quàm extrà, Sacerdotem unum, & duos, vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures, si opus fuerit, Sacramento astringant, qui diligenter, fideliter & frequenter inquirant hæreticos, in eisdem Parochijs, domos singulas, & cameras subterraneas aliqua suspicione notabiles perscrutando, & apponsa seu adjuncta in ipsis tectis ædificia, seu quæcunque alia latibula, quæ omnia destrui præcipimus, perquirendo: & si, quos invenerint hæreticos, credentes fautores & receptatores seu defensores eorum, adhibita cautela, ne effugere possint, Archiepiscopo, vel Episcopo, Dominis locorum, seu Ballivis eorumdem cum omni festinantia studeant intimare, ut animadversione dobita puniantur.*

Can. II. *Hoc idem faciant Abbates exempti in locis suis, quæ non sunt Ordinarijs jure Diœcesano subjecta.*

Can. III. *Solliciti etiam sint Domini terrarum circa inquisitionem hæreticorum in villis, domibus & nemoribus faciendam: & circa hujusmodi appenda, adjuncta, seu subterranea latibula destruenda.*

Can. IV. *Statuimus etiam, ut quicumque in terra sua de cætero permittet scienter morari hæreticum, sive propter pecuniam, sive ob alium quamcunque causam, & fuerit inde confessus aut convictus: amittat in perpetunm terram suam, & corpus suum sit in manu Domini ad faciendum inde quod debebit.*

Can. V. *Si autem de scientia convictus non fuerit, & probata fuerit eius negligentia dissoluta, vel frequenter in terra sua inveniantur hæretici, vel super hoc sit diffamatus, pœnis legitimis puniatur.*

Can. VI. *Illam autem domum, in qua inventus fuerit hæreticus, diruendam decernimus, & locus ipse sive fundus confiscetur.*

Can. VII. *Ballivus vero, qui semper est in terra residens in loco, contra quem præsumitur, nisi contra hæreticos valdè sollicitus inveniatur & diligens, bona sua amittat, & de cætero nec ibi nec alibi constituatur Ballivus.*

Summa hujus ratio est in jure fundata, quia facientis culpam proculdobio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe est Rom. 1. *Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, facientibus participes judicantur.* Et nihil prodest non puniri proprio, qui puniendus est alieno peccato, c. facientis culpam, dist. 86.

Can. VIII. *Ne autem innocentes pro nocentibus puniantur, aut quibuslibet per aliquorum calumniam hæretica pravitas impingatur, statuimus, ne aliquis ut credens vel hæreticus puniatur, nisi per Episcopum loci, vel aliquam personam Ecclesiasticam, quæ potestatem habeat, fuerit credens vel hæreticus indicatus.*

Can. XII. *Universi tam mares, quàm fœminæ, masculi à 14. anno, fœminæ à 12. abjurent omnem hæresim extollentem se adversùs sanctam & Catholicam Romanam Ecclesiam & orthodoxam fidem, quibuscunque nominibus censeatur: jurent etiam, quod fidem Catholicam, quam Romana Ecclesia tenet, prædicat, servabunt, & hæreticos pro viribus persequentur, & eos bona fide manifestabunt. Nomina autem omnium virorum ac mulierum in qualibet Parochia conscribantur, & omnes coram Episcopo, vel coram bonis viris, quibus hoc demandatum fuerit, præstent juramentum præmissum. Et si quis absens fuerit, & post reditum ejus infra 15. dies idem Sacramentum non præstiterit; quod ex inspectione nominum poterit apparere, suspectus de hæresi habeatur: hujusmodi autem juramentum singulis biennijs renovetur.*

Can. XIII. *Omnes autem utriusque sexus, postquam ad annos discretionis advenerint, confessionem ter in anno faciant proprio Sacerdoti vel alii de voluntate ipsius vel mandato, injunctam pœnitentiam humiliter & pro viribus impleturi: & ter in anno in Natali Domini, Pascha, & Pentecoste, Sacramentum Eucharistiæ cum omni reverentia suscepturi, ita quod Confessio Communionem præcedat: nisi fortè ob aliquam causam rationabilem ad tempus ab eius participatione abstinuerint de consilio proprii Sacerdotis. Solliciti sint itaque Presbyteri circa ista, ut ex nominum inspectione cognoscant, sicut superiùs expressum est, utrùm sint aliqui, qui communicare subterfugiunt. Nam si quis à Communione nisi de consilio proprii Sacerdotis abstinuerit, suspectus de hæresi habeatur.*

Proximum quod antecesserat generale sub Innocentio III. Lateranense Concilium, omnibus injunxerat confessionem & Eucharisticam communiooem semel singulis annis can. 21. sed Tolosatense istud Coocilium propter hæresim ex illis locis eliminandam, ter io anno hæc fieri præcipit, ne hæretici delitescant.

Can XIV. *Prohibemus etiam, ne libros Veteris Testamenti, aut Novi, laici permittantur habere, nisi forte Psalterium, vel Breviarium, pro Divinis Officiis, aut horas Beatæ Mariæ aliquis ex devotione habere velit: sed ne præmissos libros habeant in vulgari translatos, arctissimè inhibemus.*

Can. XV. *Statuimus etiam, quod quicunque infamati fuerint de hæresi, vel suspicione notati, officio Medici de cætero non utantur. Cumque aliquem infirmum de manu Presbyteri sui sacram Communionem contigerit recepisse, adhibeatur ei diligens custodia usque ad diem obitus sui vel convalescentiæ, ne hæreticus vel de hæresi suspectus ad ipsum infirmum possit habere accessum: cùm ex accessu talium nefanda intellexerimus & enormia pluries contigisse.*

Can. XXXVIII. *Inhibemus etiam, ut Barones, Castellani, milites, cives, burgenses, seu etiam rurales, conjurationes, colligationes, confratrias, seu alias quascunque obligationes, fide seu juramento, seu alia qualibet firmantia interposita facere non præsumant: quod si fecerint, Baro in centum libris currentis monetæ puniatur, Castellanus in sexaginta, miles in quadraginta, civis vel burgensis in viginti, & rurales in centum solidis. Si quæ vero conjurationes vel colligationes usque nunc factæ sunt, eas decernimus irritas & inanes; statuentes, ut omnes abjurare teneantur easdem.*

Can. XXXIX. *Item nullus castrum vel villam furetur, de his quæ ab Ecclesia tenentur, vel à Rege: quod si fecerit, & bona ipsius omnia publicentur, & excommunicatus perpetuo habeatur, nec à sententia possit absolvi nisi per Dominum Papam, aut Legatum de ipsius latere destinatum. Mittatur etiam ultra mare, ad terram propriam nullatenus reversurus.*

 Can. XL.

Can. XL. *Item statuimus, quòd nullus aliqua occasione alicujus bona per vim rapiat, vel pignora, nec vassallum, nec rem vassalli pro domino capiat. Sed si quis aliquid sibi deberi credit, per judices repetat. Si autem aliquis contra hoc fecerit, tanquam fractor pacis habeatur, & jus, quod habebat, amittat. Si verò nullum jus habuerit, res pigneratas & earum æstimationem restituat: & in utroque casu, videlicet si jus habeat, vel non habeat, tantamdem Domino pro emenda persolvat.*

Can. XLI. *Pro pace quoque meliùs conservanda statuimus, quòd castra non ædificentur de novo, occasione bovariæ, vel quacunque alia ratione, nec munitiones dirutæ reædificentur.*

Can. XLII. *Mulieres quoque viduæ, & mulieres hæredes nobiles, quæ munitiones habent vel castra, inimicis fidei vel pacis scienter non nubant. Quod si fecerint, castra ipsa & munitiones à terrarum dominis occupentur, ad hæredes tamen ipsarum legitimè reversura.*

Can. XLIII. *Nullus omninò judex occasione expensarum seu prætexta alicujus consuetudinis, pro justitia exhibenda aliquid à litigantibus exigere vel extorquere præsumat: sed gratis omnibus justitia exhibeatur, postposita gratia, odio, vel timore.*

Can. XLIV *Si autem aliqui pauperes sint, aut pro paupertate Advocatum habere non possint, det ipsis Curia Advocatum, si causa indiguerit Advocato.*

Can. XLV. *Hæc autem statuta præcipimus per Parochiales Presbyteros parochianis diligenter exponi quater in anno: in Dominicis videlicet diebus, quæ jejunia quatuor temporum proximè subsequuntur.*

CONCILIUM NARBONENSE anni 1235.

1. CONstitutis ex Ordine Prædicatorum Inquisitoribus à Gregorio Papa IX. initum Concilium trium Provinciarum Narbonensis, Arelatensis, & Aquensis, ejusdem, ut credere par est, Summi Pontificis jussu, qui tres istos Metropolitanos delegerat Petrum Amelium Narbonensem, Joannem Arelatensem, Raimundum Aquensem, tametsi duo ultimi, præsertim Aquensis, extra ditionem illam essent, quam rexerant Comites olim Tolosani; sed major fortasse de his fiducia concepta fuerat, ut singulari prudentia Inquisitionibus fidei certas leges præscriberent. Narbone igitur convenientes novem supra viginti canones procuderunt; ex quibus selectiores huc adducimus.

Can. VI. *Omnes verò ab hæresi conversos faciatis culpas suas Clero & populo convocatis publicè confiteri & abjurare atque jurare, prout in mandatis Apostolicis & in statutis Domini Romani pleniùs continetur. Nisi ubi culpæ levitas & scandali enormitas rigori etiam huic quidquam ostenderent detrahendum, & singulis fiant publica instrumenta continentia culpas & abjurationes, & promissiones, & pœnitentias eorumdem; ne ulteriùs perire possit vel latere veritas diu celata, nunc autem à Domino tam mirabiliter quàm misericorditer revelata.*

Can. VII. *Illa semper retentione cautè adhibita, ut liceat vobis, seu aliis Inquisitoribus, seu quibus Romana Ecclesia, vel ille cui ex officio competit, duxerit committendum, pro vestro & illorum arbitrio ac voluntate injunctis pœnitentiis addere, vel detrahere ex causa rationabili quandocunque.*

Can. XI. *Et illos qui post abjurationem erroris seu purgationem deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari judicio sine ulla penitùs audientia relinquatis, animadversione debita puniendos: cùm sufficiat tales per falsam conversionem semel Ecclesiam decepisse: præsertim ubi tanta invaluit eorum multitudo, licèt eis pœnitentibus nequaquam pœnitentia sit neganda.*

2. Can. XXII. *Illud autem caveatis secundùm providam Sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina verbo vel signo aliquo publicentur: sed si instat, contra quem fit inquisitio, dicens, fortè se inimicos habere, vel se in aliquos conspirasse: inimicorum ab eo seu conspiratorum nomina, & inimicitiarum seu conspirationis causa & veritas exigentur: ut sic & testibus consulatur, ipsis etiam convincendis.*

Quod hic statuitur, & infra can. 24. de testibus etiam criminosis, infamibus, & criminis ejusdem participibus ac delicti sociis, particulare utique est in causa hæresis; non verò in aliis quibuslibet causis, in quibus hujusmodi testimonia jure repelluntur, l. ob carmen, §. si testes, ff. de testibus: c. in primis, 3. q. 1. c. ex parte, &c. veniens, de testibus. Et ordo judiciorum exigit, & naturalis ratio suadet, ut reus audiatur allegans causas suspicionis contra testes: c. suspectos c. 3. q. 5.

Can. XXIII. *Ad nullius verò condemnationem sine lucidis & apertis probationibus, vel confessione propria procedatis. Satiùs enim est facinus impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare.*

Can. XXIV. *Quamvis in ejusmodi crimine, propter ipsius enormitatem, omnes criminosi & infames, & criminis etiam participes ad accusationem & testimonium admittantur.*

Can. XXV. *Illis tantùm exceptionibus fidem testium ex toto evacuantibus, quæ non ex zelo justitiæ, sed ex malignitatis fomite procedere videantur: ut sunt conspirationes & inimicitiæ capitales: alia verò crimina etsi debilitent, non repellant, præsertim si testes de crimine facrint emendati.*

CONCILIUM TURONENSE anni 1236.

1. APud Turones sub Pontifice Gregorio IX. regnante sancto Ludovico, initum fuit ab Archiepiscopo Juhello provinciale Concilium, cujus præcipuos canones hic proferimus.

Can. II. *Quia per advocatorum, vel scriptorum imperitiam multa solent in causis pericula evenire, statuimus, quòd nulli recipiantur in causis publicis, nisi per triennium jura audierint, vel sint in causarum exercitio approbati.*

Can. III. *Item nulli recipiantur scriptores in Curia, nisi sciant stylum Curiæ, & statuta, super quibus examinari debebunt per officiarios locorum tam Advocati publici, quàm etiam scriptores.*
Inscriptus est Canon iste de Notarijs.

Can. IV. *Statuimus, quòd nulli statuantur Officiales, nisi per quinquennium jura audierint, vel per causarum exercitium judicandi officio sint meritò approbati.*

2. Can. XIII. *Disponant Episcopi in suis Diœcesibus, qualiter de novo conversi erudiantur in fide, & commodè sustententur, sicut viderint expedire: ne sub paupertatis prætextu, ad vomitum redire cogantur.*

Præclarè dicit S. Papa Gregorius in primum Psalmum pœnitentialium: *Boni Medici officium est non solum salutem restituere, sed etiam restitutam custodia sedulitate servare.* At Episcopis animarum cura incumbit, quemadmodum Medicis cura corporum.

3. Can. XIV. *Injungimus Abbatibus, & Prioribus, ut hospitalitatem exhibeant sicut decet,*

& ma-

& maximè Religiosis, qui nudi nudum sequuti, propter Christum propria dimiserunt.

Istam hospitalitatis virtutem impensè Abbatibus & Prioribus commendat Benedictus in regula, per eam Abraham & Loth Angelos excipere meruerunt, à quibus Abraham nascituri filii promissionem accepit. Loth verò cum sua familia ex incendio Sodomæ liberatus ac ereptus fuit. Et hortatur Apostolus Hebr. 13. *Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis.* Duoque discipuli illcii Christum ipsum, postquam resurrexit, hospitio & mensa exceperunt. Pontifex etiam Gregorius Magnus respon. 2. ad Augustinum, quartam bonorum Ecclesiæ portionem sacris canonibus pro Episcopo assignatam destinari refert ad ejus familiæ sustentationem, & ad hospitalitatem, susceptionem exterorum. Citatur verò c. mos est, 12. q. 2.

CONCILIUM GENERALE Lugdunense primum sub Innocentio IV. Pontifice anno 1245. celebratum.

1. FRiderici Ænobarbi nepos, Henricique quarti Imperatoris filius, Fridericus secundus, ex Sueviæ Principum prosapia, beneficiis amplissimis ab Apostolica Sede affectus, quem à tenera ætate parentibus orbatum, bellisque civilibus divexatum tanta charitate in suam tutelam susceperat Innocentius III. ut ipsius opera non modò elusi fuerint illorum conatus, qui tum occultis conspirationibus, tùm aperta vi materno illum Regno Apuliæ Siciliæque spoliare nitebantur, sed ei aditum ad Imperium munierit, depulso in ejus gratiam Othone, qui quartus ejus nominis fuerat designatus Imperator. Ingratus porrò Fridericus non tantùm his beneficiis gratiam nullam rependit, sed arma etiam, quæ ex voto ad sacra Palæstinæ recuperanda loca conferre tenebatur, in Romanos Pontifices convertit. Graves imprimis cum Innocentii tertii successore Honorio tertio simultates gessit, quas postmodum adversus Gregorium nonum prosequutus est, universamque factionibus & bellis laceravit Italiam, donec monente isto & urgente copias in Syriam eduxit; ubi nullo commisso prælio Jerosolymam à Saracenorum Calipha recepit, dicis tantùm causa, & specie tenus, inita cum illo turpi pactione.

2. Hinc regressus in Occidentem complures Ecclesiæ Romanæ terras, qua proditionibus, qua Marte aperto invadit: adeò ut majore Piceni & Latii parte occupata Romam ipsam obsidione cinxerit, & quotquot Romanorum in ejus cecidere potestatem, vel gladio vel laqueo interemerit, omnem Italiam hostilibus armis depopulatus sit, excitata in hoc ipsum & promota sibi adhærentium factione, cui *Gibellinorum* nomen inditum: qui verò in antiquo Romanæ Sedis obsequio perseverabant, nomen habuere *Guelforum*. Primas belli molitiones & impetus Fridericus excitatis sibi addictorum partibus est exorsus, reliquos verò, qui justa legitimaque subjectione Pontificis partes tuebantur, ad propulsandam injustam aggressionem compulit. Indeque innumeræ cædes, direptiones, captivitates, incendia, omnesque hostiles & barbaricæ immanitates tota Italia grassabantur.

3. His aliæ dirissimæ in aliis Christianis Provinciis strages & calamitates accedebant. Saracenorum armis, quibuscum Fridericus fœdus & amicitiam contraxerat, Orientem simul & Occidentem infestantibus. Imminebant præterea extremæ Constantinopolitano Imperio clades, cujus tunc Latini vix reliquias tuebantur, conspirantibus adversum eos Græcis finitimisque Barbaris, nulla humani subsidii spe affulgente propter bella, quibus Occidentem Fridericus distinebat. Alter malorum cumulus iisdem temporibus Christianæ reipublicæ funestus incubuit. Gens enim Tartarorum, direpta primùm utraque Armenia, deinde vastatis, quæ inter maria Caspium & Euxinum interjacent, Provinciis Georgianorum & Mengrelinorum, veterem Iberiam & Cholcon incolentium, Moscoviam, Poloniam, Transylvaniam, Hungariam, cædibus & incendiis populata est, Battone duce, circa annum 1241.

4. Angebat simul optimi Pontificis animum collapsa Ecclesiæ disciplina, morumque perversitas in graviora quotidie vitia dilabentium, sive Clerum, sive reliquum Christianum populum inspiceres. Cui malo cautam dederant diutina bella, factiones, schismata renascentia. Cura ista Pontificem sollicitabat, ut Ecclesiæ tranquillitatem, & pristinum, qui propemodum obsoleverat, dignitatis splendorem recuperaret. His de causis jamdudum Gregorius nonus, qui præcesserat, Concilium generale Romæ indixerat. Eò cùm plurimi ex Galliis & Hispanis Antistites Genuensium triremibus vecti properarent, in Friderici classem inciderunt, quam ductabat ejus ex concubina filius Encius, quem pater Sardiniæ Regem inauguraverat; cui suas quoque maritimas vires Pisana civitas adjunxerat. Et cùm Encius in Apuliam ad patrem misisset, inquirens, quid de captiva illa Prælatorum turba, in qua tres erant Cardinales Legati, fieri juberet, ille hac prosperitate insolens hoc disticho ad filium rescripsit:

Omnes Prælati Papa mandante vocati,
Et tres Legati, veniant huc usque ligati.

Eosque ad se adductos Fridericus in diversos per Apuliam carceres distribuit. Eam cladem & calamitatem sic ægrè tulit Pontifex Gregorius, ut ex animi mœrore intra paucos dies extinctus sit. Huic sublectus Cœlestinus quartus paucis diebus superstes vita excessit.

5. Cœlestinum excepit Innocentius quartus, Sinibaldus antea vocatus, patria Genuensis, ex illustri Fliscorum gente Comitum Lavaniæ. Iste Friderico statim æquissimas pacis conditiones obtulit: At ille, qui nec cum Infidelibus bellum gerere, neque cum fidelibus pacem colere sciebat, omnibus despectis conditionibus, precibusque & admonitionibus rejectis, majori etiam furore exarsit. Tum demum Innocentius, ut luctuosis Ecclesiæ ruinis occurreret, cùm nihil per Italiam bellorum tempestatibus undique jactatam tutum esset, clam in Galliam, ubi sanctus regnabat Ludovicus, se recepit, Conciliumque generale Lugduni indixit: quò citatus ad causam dicendam Fridericus reus ire renuit: Legatos verò misit, in quibus præeminebat Thadæus vir industrius, qui audacter in Concilio Friderici causam propugnavit.

6. Præsedit summus Pontifex, eique ad dexteram assedit Constantinopolitanus Imperator, ad sinistram verò alii Principes laici. Interfuere tres Patriarchæ, Constantinopolitanus, Antiochensis, & Aquileiensis, quamvis eùm hoc tertio reliqui duo hujus consessus ordinem initio acriter disputassent, ejusque sedem disjecissent, quia non erat de priscis quatuor Patriarchis.

7. Friderici causa sedulò explorata, Innocentius de Synodi sententia ipsum damnatum Imperio, Regnique Apuliæ, Siciliæque dignitate spoliavit. Tum Germania universa à Friderico defecit. Novus exinde creatus est Imperator Henricus Thuringiæ & Hassiæ Landgravius. Istoque post biennium mortuo, Villielmus Hollandiæ Comes. Longobardi in Fridericum rebellant, ipsumque acie victum in fugam vertunt. Ille profugus in Apuliam concessit, & lecto per ægritudinem decumbens, à Manfredo filio illegitimo, qui thesauro patris Regnoque Siciliæ inhiabat, suffocatus est, admoto ejus ori pulvinari, ut referunt Martinus Polonus, Villanius, Ricordanus, S. Antoninus, aliique; mors ejus anno contigit 1250.

8. Hujusce Concilii decreta, quotquot à Bonifacio Papa VIII. in librum Decretalium textum compilata sunt, juxta ordinem, quem eodem in libro sub diversis titulis habent, placet huc referre: quin etiam omissiones supplere, quæ Binii collectoris optimè de Ecclesia meriti diligentiam effugerunt.

Cùm in multis juris articulis infinitas reprobetur; provide duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, quidam alii, quæ frequenter in literis nostris inseritur, ultrà tres vel quatuor in judicium non trahantur, quorum nomina in primo citatorio exprimat Imperatori, ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare. c. cùm in multis, de rescriptis in 6.

Perpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his formis, quas perniciosa curiositas adinvenit: Eligo postulando, *&* postulo eligendo; *aut:* Eligo postulandum, *aut* postulo eligendum:

cùm nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potiùs adversentur invicem, ad faciendas electiones, vel postulationes, de cætero procedatur: si secùs actum fuerit, eo ipsò irritum decernentes. Sub ea etiam forma: Eligo & postulo, prout potest meliùs de jure valere, (*cùm incertitudinem contineat*) *quemquam postulari vel eligi prohibemus; statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omninò carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrùm quis sit eligendus, vel potiùs postulandus, &c.* c. 1. de postulatio. Prælu. in 6.

Sciendum, electionem esse juris ordinarii & communis, postulationem verò extraordinarii, cùm petat Superioris dispensationem ad promovendum eum, qui ob aliquod juris impedimentum eligi vetatur.

Dispendia litium æquitatis compendio volentes, qua possumus industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorii Papæ noni prædecessoris nostri super hoc editum ampliantes, decrevimus, ut si quis contra alium plures personales movere voluerit actiones, non ad diversos judices, sed ad eosdem super hujusmodi quæstionibus omnibus literas studeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo careat literarum; nec processus habitus valeat per easdem: reo, si eum per ipsas citaverit, vel fatigaverit, in expensis legitimis condemnandus. Reus quoque si eodem judicio durante actorem sibi obnoxium dixerit, reconventionis beneficio vel conventionis (si contra eum literas impetrare maluerit) de jure suo debet apud eosdem judices experiri, nisi eos ut suspectos poterit recusare, simili pœna si contra hoc fecerit puniendus, c. dispendia, de rescrip. in 6.

Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnat, in formam objicient aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit; tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit, per se vel per procuratores ad causam instructos ad Sedem Apostolicam à die objectionis iter arripiant infrà mensem. Sed si pars alia non venerit intra viginti dies, post adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante cujusquam absentia, sicut de jure fuerit, procedatur. Hæc autem in Dignitatibus, Personatibus, & Canoniis observari volumus & mandamus. Adjicientes, ut qui plenè non probaverit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit ejus, quod objicit in personam, à beneficiis Ecclesiasticis triennio se noverit suspensum: ad quæ si infra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso jure perpetuò sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vitio causa probabilis & sufficiens excusaret. c. 1. de election. in 6.

In electionibus & postulationibus ac scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, vel incerta penitùs reprobamus. Statuentes, ut hujusmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio; voce illorum, qui non purè consenserint, ea vice, in alios recidente.

C. in electionibus, eod. tit. id conformatur regulæ generali: *Actus legitimi non recipiunt conditionem neque diem*, c. actus legitimi, de regu. jur. in 6. & l. actus legitimi, ff. eodem.

Statuimus, ut conservatores, quos plerumque concedimus, à manifestis injuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos: nec ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem: c. 1. de offic. & potest. jud. deleg. in 6.

Officii nostri debitum remediis invigilat subditorum, quia dum eorum excutimus mera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus & fovemur in pace. Proinde præsenti decreto statuimus, ut Romanæ Ecclesiæ Legati quantumcumque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum prætextu Ecclesiarum legationis sibi vendicent dignitatem; ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum; quod in Fratribus nostris legationem fungentibus nolumus observari; quin sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos authoritate fungi volumus ampliori. c. de Offic. Leg. in 6.

Prohibemus quoque, ut Remensis Archiepiscopus in diœcesibus suffraganeorum suorum foraneos Officiales constituat; quia cum Metropolitanus, in suorum Suffraganeorum ingrediatur Diœceses, ut in eis authoritate propria judicent, disponant, aliquidve aliud agant, canonica prohibeant instituta; nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo quod causas per appellationem delatas ad ipsos possunt in Suffraganeorum suorum diœcesibus delegare, similiter eis licet tales Officiales instituere in eisdem, qui eorum vice, cum appellatur ad ipsos, citationes vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere noscuntur, propter quod licitè possunt super illis committere vices suas; Non sic autem in aliis, in quibus nondum extitit appellatum; & idcircò non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis; nisi aliud Remensis Ecclesia, circa talium Officialium institutionem, de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiamsi de consuetudine hujusmodi possint in Remensi provincia constitui, inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus interdicimus & inhibemus. Officiales autem Remensis Archiepiscopi, quamdiu in sua Provincia vel circa illam extiterint, in Suffraganeos interdicti, vel suspensionis vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus cæterorum Metropolitanorum circa ipsorum Suffraganeos (quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in hac parte) præcipimus observari c. 1. de offic. Ordinar. in 6.

Juris esse ambiguum non videtur, judicem delegatum, qui à Sede Apostolica mandatum ad hoc non acceperit speciale, jubere non posse alterutram partium coram se personaliter in judicio comparere, nisi causa fuerit criminalis; vel nisi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniæ faciendo, vel alia juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter comparere. c. 1. de judiciis in 6.

Exceptionis peremptoriæ seu defensionis cujuslibet principalis cognitionem negotii contingentis ante litis contestationem objectus, nisi de re judicata transacta, sive finita excipiat litigator, litis contestationem

nem non impediat, nec retardet. Licèt dicat objector, quod rescriptum non fuisset obtentum, si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti. c. 1. de litis contest. in 6.

Actor, qui ad terminum venire, ad quem citari adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnetur: ad citationem aliam minimè admittendus, nisi sufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere. c. 1. de dolo & contuma. in 6.

Eum qui super dignitate, personatu, vel beneficio Ecclesiastico obtinendis cum aliquo litigat possessore; ob partis adversæ contumaciam causa rei servandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum, ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam divina replente præsentia, etiam lite non contestata, diligenter examinato negotio, ipsum fine debito terminare. c. 1. de eo qui mittitur in possessionem cau. rei serv. in in 6.

Statuimus, ut positiones negativas, quæ probari non possunt nisi per confessionem adversarii, judices admittere possint, si æquitate suadente viderint expedire. c. de confessis in 6.

Romana Ecclesia: & infrà. In appellationis causis, qui appellantis procurator, vel advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in testem. Neque indistinctè ipsi appellanti (præsumptione faciente pro eo) deferatur etiam juramentum; sed tunc cùm inspectis personarum & ipsius causæ circumstantiis id fuerit faciendum. c. Romana de testibus, in 6.

Pia consideratione statuit mater Ecclesia, quod majoris excommunicationis exceptio in quacunque parte judiciorum opposita lites differat, & repellat agentes, ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communionis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur; excommunicati, dum à communibus actibus excluduntur, rubore suffusi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Sed hominum succrescente malitia, quod provisum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis Ecclesiasticis frequenter hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis: proinde quia morbus iste quasi communis irrepsit, dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notitiam, quam infra octo dierum spatium (die in quo opponitur minimè computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, judex in causa procedere non omittat, reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si verò postmodum instantia durante, judicij & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur: Actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere. His quæ præcesserunt, nihilominùs in suo robore duraturis. Proviso quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio nova emerserit, vel evidens & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem judicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet; sed sententia quæ præcessit, non minus robur debitum obtinebit. Eò tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publicè, & hoc judex noverit quandocumque; (etsi de hoc reus non excipiat) judex ex officio actorem repellere non postponat. cap. 1. de exceptionib. in 6.

Frequens & assidua nos querela circumstrepit, quod spoliationis exceptio nonnunquam in judiciis calumniosè proposita, causas Ecclesiasticas impedit & perturbat. Dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit, & sic intermittitur, & plerumque perimitur causæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: statuimus, ut in civilibus negotiis, spoliationis objectu quæ ab alio quam ab actore facta proponitur, judex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque, infra quindecim dierum spatium (post diem in quo proponitur) quod asserit, comprobabit. Alioquin ex expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, judiciali taxatione præhabita, condemnetur: alias, si judici æquum visum fuerit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cùm criminaliter accusatur, qui tota sua substantia, vel majori parte ipsius, se per violentiam destitutum affirmat: secundùm hoc loqui Canones sano credendum est intellectu, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. Habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui jam nudatus. Solet autem inter Scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat, an ei tempus à Judice debeat indulgeri, infra quod restitutionem impleret: ne fortè sic velit existere, ut omnem accusationem eludat; quod satis æquitati & juri consonum æstimamus. Quod si infra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam, cum potuerit, non ducat ad finem, non obstante spoliationis exceptione poterit accusari. cap. 1. de restitutione spoliatorum, in 6.

Cùm æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injustè judex condemnat, testante Propheta: Nec damnabit eum, cùm judicabitur illi; caveant Ecclesiastici judices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nihil vendicet odium, aut favor usurpet; timor exulet, præmium aut expectatio præmii justitiam non evertat: sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum, qui querelas populi Tabernaculum ingressus ad Dominum deferebat, ut secundùm ejus imperium judicaret. Si quis autem judex Ecclesiasticus ordinarius, aut etiam delegatus, famæ suæ prodigus & proprii prosecutor honoris, contra conscientiam & justitiam in gravamen partis alterius, in judicio quidquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit, nihilominùs condemnandus; sciturus, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, secundum Canonicas sanctiones, a qua non nisi per Summum Pontificem poterit liberari. Salvis aliis constitutionibus, quæ judicibus malè judicantibus pœnas ingerunt & infligant. Dignum est enim, ut qui in tot præsumit offendere,

pœna

pœna multiplici castigetur, cap. 1. de sent. & re jud. in 6.

Ad Apostolicæ dignitatis, & infrà. Sanè cùm dura guerrarum commotio nonnullas Christianæ professionis Provincias diutius afflixisset, nos ad Fridericum præcipuum Principem sæcularem hujusmodi dissensionis & tribulationis authorem, à felicis recordationis Gregorio Papa prædecessore nostro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios & magnæ authoritatis viros, videlicet venerabiles Fratres P. Albanensem & H. Sabinensem Episcopos, ac dilectum filium Guilielmum Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyterum Cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos, facientes sibi proponi per ipsos, quòd nos & fratres nostri, quantùm in nobis erat, pacem per omnia secum habere, necnon cum omnibus hominibus optamus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam universo. Et quia Prælatorum, Clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captivos, & omnium captivorum tam Clericorum, quàm Laicorum, quos ceperat in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimùm inductiva, eum ut illos restitueret, (cùm hoc idem tam ipse, quàm sui nuncij, antequam ad Apostolatus vocati essemus officium, promisissent) rogari ac peti fecimus ab ipso per eosdem, ac proponi insuper, quod iisdem parati eram pro nobis audire & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis adstrictus. Et offerre præterea, quod si Ecclesia eum in aliquo contra debitum læserat, (quod non credebat) parata erat corrigere ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quod in nullo contra justitiam læserat Ecclesiam, nec quod nos ipsum contra justitiam læsissemus, parati eramus vocare Reges, & Prælatos, & Principes tam Ecclesiasticos, quam sæculares ad aliquem tutum locum, ubi per se vel solemnes nuncios convenirent. Eratque parata Ecclesia de consilio Consilii sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac revocare sententiam, si quam contra ipsum injustè tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia, quantum cum Deo & honore suo fieri poterat, recipere de injuriis & offensis ipsi Ecclesiæ, suisque per eum irrogatis, satisfactionem ab eo volebat; Et omnes amicos suos sibique adhærentes in pace ponere, plenaque securitate gaudere, ut nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. Sed licèt sic apud eum pro pace paternis monitis & precum insistere curaremus lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more aspidis aures suas, preces hujusmodi & monita elata obstinatione ac obstinata elatione despexit. Propter quod non valentes absque gravi offensa Christi ejus iniquitates amplius tolerare, cogimur urgente nos conscientia justè animadvertere in eumdem. Et ut ad præsens de multis aliis ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima, quæ nulla possunt tergiversatione celari, commisit. Dejeravit enim multoties, pacem quondam inter Ecclesiam & Imperium reformatam temerè violando, &c. Perpetravit sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum Ecclesiarum Prælatos, & Clericos religiosos & sæculares, venientes ad Concilium, quod idem prædecessor noster duxerat convocandum, &c. De hæresi quoque non dubiis & levibus, sed evidentibus argumentis suspectus habetur, &c. Præter hæc Regnum Siciliæ, quod est speciale patrimonium Principis Apostolorum, & quod idem ab Apostolica sede tenebat in feudum, jam ad tantam in Clericis & laicis exinanitionem servitutemque redegit, quod eis penè nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis ejectis, illos qui remanserunt ibidem, sub servili quasi conditione vivere, atque Romanam Ecclesiam, cujus sunt principaliter homines & vassalli, offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam meritò reprehendi, quod mille quidem futurorum annuam pensionem, in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur, per novem annos & ampliùs solvere prætermisit. Nos itaque super præmissis, & quàm pluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris & sancto Concilio deliberatione præhabita diligenti, cùm JEsu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in B. Petri persona sit dictum: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, memoratum Principem, qui se Imperio & Regnis, omnique honore & dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates adeò ne regnet & imperet est abjectus, suis ligatum peccatis & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, nihilominùs sententiando privamus; omnes qui ei juramento fidelitatis tenentur astricti, à juramento hujusmodi perpetuo absolventes: authoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel Regi pareat & intendat. Decernendo quoslibet, qui ei deinceps ut Regi vel Imperatori consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subjacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. De præfato Siciliæ Regno providere curabimus cum eorumdem fratrum nostrorum consilio, sicut videbimus expedire. c. ad Apostolicæ de sent. & re jud. in 6.

Cordi nobis est lites minuere, & à laboribus relevare subjectos. Sancimus igitur, ut si quis in judicio, vel extra, super interlocutoria vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostolos, quos ei præcipimus exhiberi: in quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex Superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundùm locorum distantiam, personarum & negotii qualitatem, tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus & petierit, principales personæ per se vel procuratores instructos cum mandatis ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad Sedem Apostolicam sic parati, ut (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedant in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit: his quæ in appellationibus à definitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quod si appellator, quæ præmissa sunt, non observet, reputabitur non appellans, & ad prioris judicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum,

in eum

in eum tanquam contumacem tam in expensis, quam in causa, (quantum à jure permittitur) procedatur. Justum est equidem, ut in eum jura insurgant, qui jus & judicem & partem eludit .cap. 1. de appellatio. in 6.

Legitima suspicionis causæ contra judicem assignata, & Arbitris à partibus secundùm formam juris electis, qui de ipsa cognoscant, sæpè contingit, quòd ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii, ut tenentur, judex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos, quam ipsi tum propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt. Quare causa ipsæ plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujusmodi necessariam adhibere medelam, statuimus, ut ipsis Arbitris per judicem competens terminus præfigatur, infra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter coram ejusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioqain judex ex tunc in principali negotio procedere non omittat .can. legitima eod. tit.

9. *Pro humani redemptione generis de summis cœlorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem DEI Filius JEsus Christus, ne gregem sui pretio Sanguinis gloriosi redemptum ascensurus post resurrectionem ad Patrem absque pastore desereret, ipsius curam beato Petro Apostolo (ut suæ stabilitate fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera suæ accenderet devotionis ardore) commisit: unde nos ejusdem Apostoli effecti, disponente Domino (licet immeriti) successores, & ipsius Redemptoris locum in terris, quamquam indignè, tenentes, circa gregis ejusdem custodiam sollicitis excitati vigiliis, & animarum saluti jugis attentione cogitationis intendere, summovendo noxia, & agendo profutura debemus; ut excusso à nobis negligentiæ somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. Cùm igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate detestandaque sævitia mortem sitiunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solùm corporum, sed etiam mortem procurent animarum, nisi eos exuberans gratia Divina prævenerit, ut sint armis spiritualibus præmuniti; ac omnis potestas tribuatur à Domino ad justitiam rectumque judicium exercendum; Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias præsumptiones Ecclesiasticæ animadversionis mucrone ferire, ut metus pœnæ meta hujusmodi præsumptionis existat, præsertim cùm nonnulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatum ab eorumdem assassinorum Domino impetrare, sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam; sacri approbatione Concilii statuimus, ut quicunque Princeps, Prælatus, seu quævis alia Ecclesiastica sæcularisve persona, quempiam Christianorum per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit, (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit, seu occultaverit, excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, Ordine, officio & beneficio incurrat sententias ipso facto; & illa aliis libere per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo diffidatus perpetuo. Et postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis vel depositionis seu diffidationis adversus eum sententia requiratur.* cap. 1. de homicid. in 6.

Mirum est, tantam fuisse illius Sæculi in loquendo barbariem, ut quæ tribus quatuorve lineolis exprimi perspicuè ac eleganter poterant, longissimis & perplexis multiloquiorum ambagibus, & interjectis inutilibus, frequentibus & intricatis parenthesium multiplicium anfractibus, ad ultimam usque nauseam exprimere affectarent, etiam eminentes dignitate personæ, ut ex eius Concilii constitutionibus liquidò constat. Quæ etiam in originali plerumque prolixiores sunt, quàm in compilatione canonica Pontificis Bonifacii, quam sequi præelegi.

Volentes libertatem, quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi limites eius non excedant, declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur, ritè possunt coram locorum Ordinariis conveniri, & illi quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem, prout jus exigit, exercere. Numquid ergo caret omninò in his commodo libertatis? Non utique: quia nec coram Ordinarii ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res religiosa, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum Diœcesani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis ut illic respondeant, injungendi aliquam habent potestatem: salvis nihilominùs casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno certo judice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico privilegio est concessum. In eos autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à Sede Apostolica est indultum, sicut sunt Religiosi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus Monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa, ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: iidem Ordinarii jurisdictionem suam, quantum ad ista, ubicumque illi fuerint, penitùs exercere non possunt. Nisi forsan ipsi Monachi ad Monasteriorum suorum prioratus Ordinariis eisdem subjectos, (ut vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquam proprii ipsorum locorum Monachi resideant) fuerint destinati; tunc enim etsi liberè possint ad eadem monasteria revocari: ac tam illorum quàm ipsorum prioratuum Monachi reputentur, (cùm non sit inconveniens aliquem utrobique locum habere monachicum) unum alteri subesse Monasterio, vel ab ipso noscitur dependere; ratione tamen eorumdem Prioratuum dicti Ordinarii sua jurisdictione in ipsis, etiam quoad præmissa, quandiu morantur in illis, licitè uti possunt.

C. 1. de privilegiis in 6. Vide infrà Concilium Tridentinum sess. 7. de refor. c. 14. ubi hæc Decretalis innovatur.

10. *Cùm de diversis mundi partibus multi confluant ad Sedem Apostolicam quasi Matrem; nos ad commune tam ipsorum quàm aliorum omnium commo-*

dum

ctum & profectum paterna sollicitudine intendentes, ut sit illis mora hujusmodi fructuosa, providimus, quod ibidem de cætero regatur & vigeat juris Divini studium & humani, Canonici videlicet & Civilis; unde volumus & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes Sedem eamdem, talibus privilegiis omninò, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, ubi generale regitur studium, ac recipiant integrè proventus suos Ecclesiasticos sicut illi. c. cùm de diversis, de privileg. in 6.

Honorius Papa III. c. fin. de Magistris eos, qui propter studium Theologiæ absunt à propria Ecclesia, tametsi non resideant, decernit per studii quinquennium percipere beneficiorum proventus. Præterea ut uberior doctrinæ seges ac proventus percipiatur ex linguarum cognitione, sancitum est in Concilio Viennensi, cui præsedit Clemens Papa V. ut in celeberrimis Universitatibus, quales designat Romanam, Bononiensem, Parisiensem, Oxoniensem, & Salamanticensem, erigantur Scholæ, in quibus à peritis Professoribus, assignatis convenientibus stipendiis, doceantur linguæ Hebraica, Chaldaica, & Arabica, duobus electis uniuscuiusque harum linguarum peritis, qui & publicè quosvis accedentes doceant, & harum linguarum libros in Latinum fideliter transferant.

Romana Ecclesia, & infrà. Quæstoribus autem fabricæ Ecclesiæ Rhemensis, Archiepiscopus seu Officiales ejus, citandi Suffraganeorum ipsius Ecclesiæ subditos, (quos iidem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) ut super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna verò ipsorum receptione ac subventione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem Suffraganeos & alios Christi fideles Rhemensis provinciæ charitative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Rhemensis Archiepiscopus statutum Concilii generalis.

Id statutum videri potest supra in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. c. 62. Refertur c. 1. de pœnit. & remis. in 6.

Cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis; disciplinans, non eradicans; dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat; cautè provideat judex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis. Quisquis igitur excommunicat excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur Exemplum verò ejusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus: super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales confici sigillo authentico consignatas. Si quis autem judicum hujusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ & Divinis officiis noverit se suspensum. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans, latorem excommunicationis ad expensas & omne interesse condemnet, & alias puniat animadversione condigna: ut pœna docente discant judices, quam grave sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari. Caveant autem Ecclesiarum Prælati, & judices universi, ac prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret sic suspensos Divina Officia exequi sicut priùs, irregularitatem non effugiunt, juxta Canonicas sanctiones, super qua non nisi per Summum Pontificem poterit dispensari. c. 1. de sent. excom. in 6.

Solet à nonnullis in dubium revocari, an cùm aliquis per Superiorem absolvi postulat ad cautelum, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo munus ei absolutionis debeat impendi? Et an ante absolutionem hujusmodi is, qui se offert in judicio probaturum, se post appellationem legitimam excommunicatione innodatam, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum, sit in cæteris (excepto probationis illius articulo) evitandus? In prima igitur dubitatione sic statuimus observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator, seu adversarius se opponat, nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa: in quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti, ut si probaverit quod opponit, non relaxetur sententia, nisi priùs sufficiens præstetur emenda, vel competens cautio de parendo juri, si offensa dubia proponatur. In secunda verò quæstione statuimus, ut is qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor in judiciis attentaverit, interim evitetur. Extra judicium verò in officiis, postulationi, & electionibus, ac legitimis actibus nihilominùs admittatur. cap. solet, de sent. excom. in 6.

Statuimus, ut nullus judicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione, & aliis quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præsumat; salvis constitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quod si ex locutione & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortiùs indurescat, poterit Judex post monitionem canonicam hujusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare, cap. statuimus, de sentent. excom. in 6.

Quia periculosum est Episcopis, & eorum Superioribus, propter executionem Pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto; Nos deliberatione provida duximus statuendum, ut Episcopi, & alii superiores Prælati, nullius constitutionis occasione, sententiæ, sive mandati, prædictam incurrant sententiam ullatenus ipso jure; nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur, cap quia periculosum, eod. tit in 6.

Romana Ecclesia, & infrà. Cæterùm interdicti vel Excommunicationis sententias latas ab Officialibus Archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemensis Ecclesiæ subditis, Rhemensis Archiepiscopus & ejus Officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent; salva contraria consuetudine super hoc, si quam habent. Porrò excommunicationum sententiæ à Rhemensi Archiepiscopo suisque Officialibus generaliter promulgatæ, subjectos jurisdictioni ejusdem Archiepiscopi tantùm ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis & offensis præteritis vel præsentibus excommunicationum sententias absque competenti monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne

tales

tales sententias excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione, vel culpa seu offensa præcesserit, quibus meritò ad injungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur, aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa subsit. In Universitatem vel Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus; volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cùm nonnunquam contingeret, innoxios hujusmodi sententia irretiri: sed in illos dumtaxat de Collegio vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur. cap. Romana Ecclesia, eod. tit. in 6.

Dilecto filio Decano Aurelianensi, & infrà. Præterea cùm omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque se defensare permittant; licuit utique ipsi Decano, si prædictus Ballivus eum bonis suis mundanis injuriosè spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit, ut superiùs est expressum, contra illius violentiam injuriamque se tueri. Et quoniam adversùs ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio fortè non aderat, potuit etiam spiritualiter, gladio videlicet utendo Ecclesiastico, defensare; ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia, quæ sunt Ecclesiæ propria, & pro suo munimine illis uti: præsertim cùm dictus Ballivus post latas ad eum ab eodem Decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem Decanus asseruit) ipsum tanquam exinde provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset iisdem: & propter hoc postmodum ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum & in ipsarum contemptum illatam. Et quidem cùm liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius injuria suum impartiri auxilium: imò si potest, & negligit, videatur injuriantem fovere, ac esse particeps ejus culpæ, licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet subvenire subsidio, & suammet temporalem injuriam sua propria spirituali defensione tueri: sicque utrumque quodammodo gladium, & temporalem, & Ecclesiasticum, alterum videlicet altero adjuvare: maximè quia hi duo gladii consueverunt exigente necessitate sibi ad invicem suffragari, & in juvamen alterius mutua subventione frequentiùs exerceri. cap. dilecto, eod. tit. in 6.

Hoc eodem in Concilio insigne rubri pilei Cardinalibus datum proditur. In eodem pariter produnt aliqui, occasione depositionis Friderici, fuisse ius Imperatorem eligendi Septemviralibus suffragiis alligatum; quidam verò hoc referunt ad secundum Lugdunense Concilium, sub Gregorio decimo celebratum. Ab aliis autem refertur id institutum ad Gregorium V. Pontificem, & Othonem tertium Imperatorem, qui cùm essent patria Teutonici, ius istud Teutonicis Principibus attribuerunt. Fuerat quidem anteà successio ad Imperium iuris hæreditarii: Cùm autem Otho tertius nullos haberet liberos, urgeretque metus futuri internecini belli pro hac successione ob diversa Principum studia, constat quidem tum primùm Pontificia simul & Imperiali sanctione Germanicum Imperium fuisse Principum Germanorum deinceps electioni alligatum, ut multi contendunt, sive Septem virorum dumtaxat, ut alii constanter asserunt: est enim de his magna inter eruditos plerosque concertatio. Consule cap. venerabilem, de electio. cujus author Innocentius tertius. Decreto etiam huiusce generalis Concilii proclamata fuit generalis Christianorum bellica expeditio, nomine *Cruciata*, atque ad eius expensas necessarias destinata fuit, non quidem (quod erroneè scribit Abbas Stadensis in Chronico ad annum 1245.) proventuum Ecclesiasticorum pars quinta, sed vigesima dumtaxat, idque ad trienuium; id enim compertum est ex ipsismet verbis decreti 17. istius Concilii: *Cæterum* (inquit) *ex communi Concilii approbatione statuimus, ut omnes omninò Clerici, tam subditi, quàm Prælati, vigesimam Ecclesiarum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium Terræ Sanctæ, per manus eorum, qui ad hoc Apostolica fuerint providentia ordinati: quibusdam dumtaxat Religiosis exceptis ab hac præstatione meritò eximendis, illisque similiter, qui assumpto vel assumendo Crucis signaculo sunt personaliter profecturi. Nos & Fratres nostri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales plenariè decimam persolvemus. Sciantque se omnes ad hoc fideliter observandum per excommunicationis sententiam obligatos, ita quod illi, qui super hoc fraudem scienter fecerint, sententiam excommunicationis incurrant.*

SELECTA CAPITA

Ex Statutis Sancti Ludovici Francorum Regis apud Parisios anno 1254.

CAP. I. *QUæstus quidem illicitos, quantum possibile fuerit, in Ballivis & aliis Curialibus nostris reprimere cupientes, Senescallos, Ballivos, Præpositos, Vicecomites, & villarum majores, & alios Officiales nostros, juramento subscripto duximus astringendos. Cujus si ipsi Senescalli, Ballivi, & alii Officiales nostri fuerint transgressores, pœnas debitas in bona ipsorum, vel si res exigat, in personas, nostræ voluntatis, vel deputatorum à nobis, arbitrio reservamus. Si verò Majores, Ballivos, vel Officiales dejerare contigerit, in hac parte à Senescallis sub bonarum testimonio personarum, & cum ipsarum consilio puniantur.*

CAP. II. *Jurabunt igitur omnes & singuli supradicti, quod quamdiu commissam sibi tenebunt Senescalliam, vel Balliviam, Præposituram, vel aliud quodcunque officium supradictum, tam minoribus, quàm mediocribus, tam majoribus, quàm advenis, tam indigenis, quàm subjectis, sine nationum & personarum acceptione jus reddent: servantes tamen in locis suis sua jura, usus & consuetudines approbatas.*

CAP. III. *Jurabunt insuper bona fide jura nostra requirere & servare, & aliorum jura scienter non auferre, nec diminuere, nec etiam impedire.*

CAP. IV. *Jurabunt etiam, donum seu munus quodlibet à quacunque persona per se, vel per alium, non recipere in pecunia, auro, vel argento, vel rebus aliis quibuscunque mobilibus, aut immobilibus, aut se moventibus, seu beneficiis personalibus sive perpetuis, præter esculenta, quorum valor in una hebdomada summam decem solidorum Parisiorum non excedat: & quod dicta bona seu beneficia uxoribus suis, liberis, fratribus, sororibus, nepotibus, neptibus, vel consanguineis, aut domesticis seu consimilibus minimè procurabunt. Imò bona fide diligentiam adhibebunt, ne uxores suæ vel aliæ personæ proximè nominatæ dona vel munera recipiant. Quod si fecerint, ex quo hoc sciverint, eos ad restituendum bona fide compellant, sub debito juramento.*

His

His conformantur alia Francica edicta, quale est Caroli IX. Regis in Comitiis Aurelianensibus art. 43. prohibens etiam munera victualia litigantium. Denique ipse sic loquitur Deuter. 16. v. 19. *Non accipies personam, nec munera; quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum.*

Cap. V. *Jurabunt etiam, quod ab illis de sua Senescallia vel Ballivia, nec ab illis qui causam habent coram ipsis, vel scient in proximo habiturос, mutuum non recipient per se, vel per alium, ultra summam viginti librarum, quae reddent à die contracti mutui infrà duos menses, licet etiam creditores velint solutionis terminum prorogare.*

2. Cap. XI. *Inhibemus verò districtè Senescallis & Ballivis nostris, possessiones aliquas per se vel per alium emere, administratione durante in Senescallia vel Ballivia sua, vel fraudulenter in alia sine nostra licentia præcedente. Quod si fecerint, emptionem irritam esse, & possessiones sic emptas fisco nostro, si nobis placuerit, volumus applicari:*

Sanctam istam Ludovici legem (ait Baluzius) diu viguisse constat; adeò ut cùm Cancellinus de Vairollis Senescallus Cadurcensis nonnullas possessiones emisset in sua Senescallia, necessum ei fuerit anno 1361. literas à Carolo V. Rege impetrare, quibus huic derogaretur statuto.

Cap. XII. *Prohibentes insuper Senescallis & Ballivis nostris, ne quamdiu Senescalli vel Ballivi fuerint, sibi vel suis liberis, fratribus, aut sororibus, nepotibus, neptibus, consanguineis, vel quibuscunque de sua familia matrimonia copulent cum personis suæ Senescalliæ, aut Balliviæ suæ, sine nostro speciali consensu, nec prædictos in Religione ponant, aut beneficia Ecclesiastica vel possessiones eis acquirant.*

Hoc similiter statuit Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. cap. 9. *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres sub eorum jurisdictione degentes maximè divites, spem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cum iis matrimonium contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint: Quare cum maxime nefarium sit matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias nasci, à quibus jura expectantur, præcipit sancta Synodus omnibus cujuscumque gradus, dignitatis & conditionis existant, sub anathematis pœna quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscumque alios cogant, quo minùs libere matrimonia contrahant.*

Cap. XX. *Quia verò nemo sine causa vel culpa privandus est jure suo, Ballivis nostris & aliis Officialibus prædictis inhibemus, ne desaisiant aliquem sine causæ cognitione, vel nostro speciali mandato; subditos etiam nostros novis exactionibus, consuetudinibus vel oneribus non affligant; Cavalcatas extorquendæ pecuniæ causa non mandent, sed ex causa tantummodo necessaria. Et tunc volentes personalem facere Cavalcatam, ad eam redimendam data pecunia non compellant.*

Cap. XXIII. *Cæterùm ordinationem factam de Judæis districtè observari præcipimus, quæ talis est: Judæi cessent ab usuris, & blasphemiis, & sortilegiis, & tam Talmud, quam alii libri, in quibus inveniuntur blasphemiæ, comburantur. Et Judæi, qui hoc servare noluerint, expellantur, & transgressores legitimè puniantur. Et vivant omnes Judæi ex laboribus manuum suarum, vel de negotiationibus sine terminis & usuris.*

Cap. XXIV. *Prætereà prohibemus districtius quod nullus omninò ad taxillos ludat, sive aleis, sive scacis. Scholas etiam deciorum (id est des Brelans) prohibemus, & prohiberi volumus omninò, & tenentes eas districtiùs puniantur. Fabrica autem deciorum prohibeatur ubique.*

His conformantur tit. ff. de aleatoribus: & authen. de sanctissimis Episc. §. interdicimus, colla. 9. & Apost. can. 41. & 42. & ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. cap. Clerici officia de vita & honest. Cler.

3. Cap. XXV. *Nullus præterea recipiatur ad moram in tabernis faciendam, nisi sit transiens, vel viator, vel in ipsa villa non habeat aliquam mansionem.*

Si hæc laicis publica lege prohibentur, quantò magis Clericis interdicuntur; vide Apostolorum can. 53. Eadem vetantur can. Laodicensi 24. & sextæ Synodi can. 9. & Concilii Carthag. III. can. 27. & his posterioribus plerisque Canonibus.

SANCTI LUDOVICI FRANCORUM Regis Pragmatica Sanctio.

LUDOVICUS DEI gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam: pro salubri & tranquillo statu Ecclesiæ regni nostri, nec non pro Divini cultus augmento, & Christi fidelium animarum salute, utque gratiam & auxilium omnipotentis DEI (cujus solius ditioni ac protectioni regnum nostrum semper subjectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus, quæ sequuntur hoc edicto consultissimo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

Primo, ut Ecclesiarum regni nostri Prælati, Patroni, & beneficiorum Collatores ordinarii jus suum plenariè habeant, & unicuique sua jurisdictione servetur.

2. *Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ regni nostri liberas electiones, & earum effectum integraliter habeant.*

3. *Item simoniæ crimen pestiferum Ecclesiam labefactans à regno nostro penitùs eliminandum volumus & jubemus.*

4. *Item promotiones, collationes, provisiones & dispositiones Prælaturarum, dignitatum, & aliorum quorumcunque beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum regni nostri, secundùm dispositionem, ordinationem & determinationem juris communis, sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum Sanctorum antiquorum Patrum fieri volumus & ordinamus.*

5. *Item exactiones, & onera gravissima pecuniarum per Curiam Romanam Ecclesiæ regni nostri vel impositas, vel imposita, quibus miserabiliter regnum nostrum depauperatum existit, sive etiam imponendas, vel imponenda, levari aut colligi nullatenus volumus, nisi dumtaxat pro rationabili, pia, & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, & de spontaneo & expresso consensu nostro, & Ecclesiæ regni nostri.*

6. *Item libertates, franchisias, prærogativas, jura ac privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successivè per Nos Ecclesiis, Monasteriis, ac locis piis, Religiosis, nec non Ecclesiasticis personis regni nostri concessas, & concessa, innovamus, laudamus, & approbamus.*

CONCILIUM LONDINENSE anni 1268.

1. OThobonus S. Adriani Diaconus Cardinalis anno 1268. à Clemente IV. missus Apostolicus Legatus, ad reformandas regnorum Angliæ, Scotiæ atque Hiberniæ Ecclesias, instaurandamque in eis collapsam sacrorum Rituum morumque sanctiorum institutionem, Concilium natio-

nationale Antistitum totius Britanniæ Hiberniæque insularum Londini, quæ primaria est Angliæ civitas, quam interluit fluvius Tamesis, convocavit; quod magnum ratione præeminentis excellentiæ vocatur à Matthæo Vestmonasteriensi. Cujus summa præcipuaque apud gentes illas authoritas fuit, ejusdem instituta religiose ab Anglis, Scotis, Hibernis, & Valliæ populis servata sunt adusque Provinciarum illarum à Romana Ecclesia sub Henrico Rege VIII. defectionem.

Can. I. *Quia multorum simplicitas in Baptismi collatione deficeret, cùm necessitatis articulus immineret, nisi à ministris Christianæ fidei docerentur; provide constituimus, ut Parochiales Presbyteri, eorumque perpetui Vicarii formam Baptismi Parochianis suis frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari. Et quia præter certum salutis periculum non potest hoc negligi vel omitti, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, ut quilibet Archidiaconus per suum Archidiaconatum circa Presbyteros & Vicarios ipsos inquisitionem faciat diligentem, eos, quos hoc salubre statutum invenerit non servare, graviter, prout rei qualitas exegerit, puniendo.*

2. Can. II. *Quoniam cæca cupiditas ita ruit in Prælatus, ut operum terrenorum quæsta minime contenta, pro sacris etiam & Divinis, quæ æstimationem non capiunt, pretium profana venalitate suscipiant, statuimus & præcipimus oleum sanctificatum & chrisma à ministris Ecclesiæ pure atque devote qualibet exclusa cupiditatis labe conferri, nulla difficultate in eis exhibendis adhibita, prætextu alicujus consuetudinis, quæ dicitur ab eisdem, qui ea recipiunt, aliqua quibuslibet persolvenda: quibus adjicimus, ut super iis tam Episcopi quam Archidiaconi per loca suæ jurisdictionis contra recipientes inquisitionem faciant diligentem: & quos tales invenerint, tamquam simoniacos puniant secundum Canonicas sanctiones. Qui si hoc implere neglexerint; Episcopus à Pontificalibus, Archidiaconus ab officio, quousque rem congrue emendaverint, sint suspensi.*

Percommodus videtur iste locus ad refellendum errorem Calvini, quem hodierni Angli ducem in rebus fidei sequuntur, ut compleatur effatum illud Christi asserentis, cæcum si cæco ducatum præstet, ambos in foveam casuros. Impudenter hic hæresiarcha negat quemquam priscorum Patrum unctionis olei quasi rei Sacramentariæ meminisse. Quod falsissimum esse sequentibus testimoniis commonstratur. Tertullianus lib. de resurrectione carnis: *Caro* (inquit) *ungitur, ut anima consecretur: caro signatur, ut anima muniatur; caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur*. Et in libro de Baptismo: *Exinde egressi de lavacro perungimur.* Idem lib. 1. contra Marcionem versus finem conjungit *Olei unctionem cum aqua Baptismi*. Quemadmodum etiam lib. de Baptismo: *in nobis carnaliter currit unctio, sed spiritualiter proficit*. Et post pauca: *Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum*. S. Cyprianus lib. 1. epist. ult. *Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chrismate esse unctus Dei & habere in se Christi gratiam possit.* Prudentius in ψυχομαχία.

Post inscripta oleo frontis signacula, per quæ
Unguentum regale datum est, & Chrisma perenne,

Idemque in hymno ante somnum,

Cultor Dei memento,
Te fontis & lavacri
Rorem subisse sanctum,
Te chrismate innotatum.

S. Augustinus lib. 5. de Baptis. cont. Donat. cap. 20. *Quomodo aquam mundat & sanctificat homicida? Quomodo benedicit oleum tenebræ?* (Et subinde:) *Si ergo ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas.* Constanter ibi disputat Sanctus Doctor, & valere baptismum etiam ab hæreticis collatū & susceptum, neque Sacramenta tum regenerationis per aquam, tum Confirmationis per unctionem & chrisma cum manus impositione, neque Eucharistiæ, quæ tria simul ex Ecclesiæ veteri usu conferri mos erat, vim suam mutuari à moribus ministrantium, sed ex ipsa Christi institutione. Idemque lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult Petilianus interpretari. Quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum, sicut ipse Baptismus est, sed potest esse in hominibus pessimis.* Et inferius: *Discerne igitur visibile sanctum Sacramentum, quod esse & in malis potest: illis ad præmium, istis ad judicium, ab invisibili unctione charitatis, quæ proprie bonorum est.* S. Papa Gregorius in Cant. 1. *In Engaddi* (inquit) *balsamum gignitur, quod cum oleo Pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur.* Ex Patribus Græcis testimonia perspicua suppetunt. Justinus qu. 137. orthodoxorum scribit peractis mysteriis Baptismi, consignari fideles sacro unguento. Orig. hom. 8. in Levit. prope fin. *Sic ergo conversis a peccato purificatio; purificatio quidem per omnia illa datur quæ superius diximus. Donum gratiæ Spiritus per olei imaginem designatur: ut non solum purgationem consequi possit is, qui a peccato convertitur, sed à Spiritu sancto repleri.* Deinde homil. 9. ultra medium: *Omnes quicumque unguento sacri Chrismatis delibuti sunt, Sacerdotes effecti sunt, sicut & Petrus ad omnem Ecclesiam dicit: Vos autem genus electum, regale Sacerdotium.* Cyrillus Jerosolymitanus Catech. Mystag. 3. *Quemadmodum panis Eucharistiæ post Sancti Spiritus invocationem non amplius est panis communis, sed est Corpus Christi: sic & sanctum hoc unguentum non amplius est unguentum nudum, postquam jam consecratum est, sed est chrisma Christi, quod adventu Spiritus sancti, per ipsius divinitatem energiam habet, quo frons & alii sensus tui symbolice inunguntur. Et corpus quidem isto visibili unguento perungitur, anima vero sancto ac vivifico Spiritu sanctificatur.* Gregorius Nazianzenus Orat. in sanctum Lavacrum hæc ait: *At si teipsum Baptismum teipsum obfirmaveris, ac præclarissimo & firmissimo auxilio tibi in futurum caveris, animam scilicet & corpus unctione & Spiritu consignans, quemadmodum olim Israel nocturno illo primigenioque tuente cruore; quid tibi accidet? Et quod tibi præsidium comparatum erit? Audi Salomonis parœmias? Si sederis, ait, intrepidus eris; si dormieris, suavis erit somnus tuus.* Heu miserandam & ter quaterque dolendam hæreticorum sortem! qui Sacramentum illud Divinæ Unctionis, ac fontem aquæ vivæ salientis in vitam æternam, non turbaverunt modo, sed omnino sibimetipsis extinxerunt præcluseruntque; hoc Sacramento anima spirituali lætitia perfunditur, & ad pugnam salutarem roboratur, quæ sunt proprietates & fructus Sacramenti hujus emanantes à sacratissimo illo nomine Salvatoris, ex quo prodierunt vivifica Ecclesiæ Sacramenta, de quo scriptum est Cant. 1. *Oleum effusum Nomen tuum*, & in Psalmis: *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Oleum namque symbolum esse scimus hilaritatis atque lætitiæ. Hinc ethnici homines geniales dies celebraturi, unguentis delibuti in publico se conspiciendos præbebant. Vitæ quoque Magister cùm vellet è jejunio hypocrisin arcere, hilares atque jucundos nos esse jubet, dicens: *Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans.* Et cum docet pluris faciendam esse nobis reprehensionem acerbam viri boni, qui nos, quibus hæremus vitiis, revellere studet, quàm improborum hominum assentationem, blandaque verba, quibus exhilaramur, hilaritatem animi oleo comparat: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Unctio præterea ad certamina præmunit. Eamque ob causam athletæ olim ad certamina descensuri oleo se totos perungebant, ne pugnando spiritibus transmissis per patentes corporis meatus, quos oleum obturat atque obducit, vires dissiparentur. Nomen itaque JESU in animum admissum, & intra præcordia conditum, magnam ingenerat fiduciam, terroresque depellit, turbulentos affectus mitigat & componit, ne illis succumbamus, & alacres ad prælia pro Christo suscipienda, & dura quæque & aspera subeunda efficit; hinc enim dimanabat illa sanctorum

Christi Discipulorum constantia : *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati*. Hac incitatus Divini Spiritus vi audenter protestatur ; *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? An angustia? An fames? An nuditas? An periculum? An persecutio? An gladius? Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo JESU Domino nostro*. Atque hæc est virtus mirifica, qua corpore delibuto anima etiam confirmatur, & perfunditur Divini Spiritus virtutibus & donis.

3. Can. V. *Statuimus, & districte præcipimus, ut Clerici universi vestes gerant, non brevitate nimia ridiculas vel notandas, sed saltem ultra tibiarum medium attingentes. Aures quoque patentes quilibet non opertas, & coronas habeant probanda latitudine condecentes. Si qui vero in Sacerdotio vel Dignitatibus constituti, aut curam habentes animarum, seu Cathedralium Ecclesiarum Canonici, contra præmissa in infulis corona vel tonsura deliquerint, si moniti non emendaverint, ipso facto ab officio suspensionem incurrant ; in qua si per tres menses perstiterint, ex tunc à beneficio sint suspensi ; nec prius per suos Diœcesanos ab hujusmodi sententiis absolvantur, quam sextam reddittuum suorum illius anni partem solvunt, per ipsos Diœcesanos fideliter pauperibus erogandam : salvis aliis pœnis condignis, quas Prælati subditis in his delinquentibus voluerint irrogare. De ipsis quoque Sacerdotibus, Decanis, Archidiaconis, & aliis in Dignitatibus constitutis, qui in vestium habitu contra præmissa deliquerint, eadem statuimus observari. Reliquos vero Clericos in præmissis delinquentes suorum Prælatorum arbitrio relinquimus puniendos. Præcipimus autem in virtute sanctæ Obedientiæ universis Archiepiscopis, Archidiaconis, & cæteris Prælatis, ut in locis suæ jurisdictioni subjectis, super præmissis diligenter inquirant, & contra delinquentes statutum præsens efficaciter observent, & faciant observari : Qui si postquam eis per facti evidentiam, vel alio justo modo constiterit quemquam delinquere in præmissis, corrigere eos secundum ea quæ sunt statuta, neglexerit ; Archiepiscopi quidem & Episcopi Dalmaticæ, tunicæ & sandaliorum usu : Archidiaconi vero & alii inferiores Prælati ipso facto ab ingressu Ecclesiæ, donec circa correctionem & emendationem exerceant sui officii debitum, sint suspensi.*

Can. IX. *Sacrorum Ordinum dispensatio quasi clavis ad aperiendum varias portas salutis & gratiæ spiritualis hominibus est concessa, quam habere necesse est, ut clavis aperiat, qui curam obtinet animarum. Qui etiam clavem gestat, extra mansionem vagari non debet, ut paratus sit in statione continua vacantibus, & non vacantes suis exhortationibus, quasi pastor sollicitus, ad se trahat. Hæc licet antiqua Sanctorum Patrum decernat authoritas : quia tamen ab iis, qui temporalem fructum plus diligunt quam æternum, invenitur temere non servatum, prædictus Legatus circa utrumque provide statuit inter alia : nullum de cætero ad Vicariam admittendum nisi in Presbyterum jam ordinatum, vel saltem in Diaconum proximis temporibus ordinandum : qui renuncians aliis beneficiis, si quæ habet curam animarum habentia, juret ibi residentiam facere corporalem ; alioqui institutionem ipsius nullam fore decrevit, & Vicariam alii conferendam. De iis autem qui tunc jam fuerant constituti, non tamen in Presbyteros ordinati, statuit & præcepit, ut ex tunc infra annum ad minus se facerent in Presbyteros ordinari : alioquin privatos ipsos ex tunc Vicariis fore decrevit : quod de residentia circa instituendos præceptum erat, statuens etiam circa ipsos. Nos autem contra hoc agentium malitiam compescere nostra quoque ad hoc opportuna districtione volentes : adjicientes statuimus, ut si quis de cætero contra hoc statutum Vicariam tenuerit, fructus suos non faciat sic perceptos, sed ipsos restituere teneatur. Et ipsorum medietas Ecclesiæ, cujus est Vicaria, tradatur, in ipsius utilitatem modis omnibus convertenda ; medietatis vero pars altera in pauperes illius Parochiæ expendatur, & altera loci Archidiacono applicetur. Ipse vero Archidiaconus super his annis singulis inquisitionem faciat diligentem, suaque opera & sollicitudine statutum hoc faciat firmiter observari. Sciendum, ex jure communi vacare beneficium ipso facto Sacerdotio annexum, si provisus neglexerit ad Sacerdotium integro anno promoveri.*

C. cum in cunctis, §. inferiora, de election. & c. 1. de ætat. & qualit. & ord. præficien. & c. ei qui, de præbend. in 6. & clemen. ut ii : de ætat. & qualit. & Concilium Triden. sess. 22. cap. 4. & sess. 24. cap. 12. de refor. §. neminem. Et edictum Henrici IV. an. 1606. art. 1.

4. Can. XII. *Catholica unitas sanxit & authoritas, ut in una Ecclesia unus sit rector quasi unius corporis unum caput. Sed stupefactiva zizania seminator interdum per plurium in una Ecclesia patronorum discordiam, interdum per cupidorum figmenta, qui de ipsa Ecclesia nihil aliud quam commodum temporale venantur, hanc pestiferam divisionem diversis modis inducit, ut in plures collata una Ecclesia dividatur. Nos igitur statuimus, ut omnis hujusmodi prorsus divisio facta, nisi tanto præcesserit tempore, ut meritò possit antiquitatis jure censeri, per locorum Diœcesanos revocetur. Si qua verò de cætero fiat divisio, hanc nullam ipso jure fore decernimus. Et præsentans quidem unus, aut plures, jus illa vice præsentandi amittat, ad superiorem proximum devolvendum. Si verò Prælatus sic contulerit, vel præsentatos admiserit, non solùm institutio ejus viribus careat ; verùm etiam ipse, quousque id revocaverit, ipso facto à collatione, institutione, seu præsentatione beneficiorum quorumlibet sit suspensus.*

5. Can. XIII. *Statuimus, ut si quis aliquem ad Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut Claustrum confugientem inde abstraxerit violenter, vel aliàs victum necessariam prohibuerit, in quo similis est necanti : aut res alienas in locis prædictis depositas hostiliter seu violenter asportaverit, vel asportari fecerit, aut factam suo nomine vel à familiaribus suis asportationem aut prohibitionem ratam habuerit, aut abstrahentibus, prohibentibus ; vel asportantibus præbuerit publice vel occulte auxilium, consilium, vel consensum ; ipso facto sit excommunicationis vinculo innodatus, à quo nullatenus absolvatur, nisi priùs Ecclesiæ, cui tantam injuriam fecit, & damnum passo satisfaciat competenter.*

Can. XVIII. *Improbam quorumdam avaritiam persequentes, qui cùm à suis Ecclesiis & Ecclesiasticis beneficiis multa bona suscipiant, domos earum & cætera ædificia negligunt : ita ut integra non conservent, & diruta non restaurent ; propter quod ipsarum Ecclesiarum statum deformitas occupat, & multa incommoda subsequuntur. Statuimus*

atque

atque præcipimus, ut universi Clerici suorum beneficiorum domos & cætera ædificia, prout indiguerint, reficere studeant condecenter: ad quod per suos Episcopos, vel Archidiaconos, sollicitè moneantur. Si quis verò post Episcopi vel Archidiaconi sui monitionem, per duos menses id facere cessaverit, ex tunc Episcopus ipse, ipsius Clerici sumptibus, id fieri faciat diligenter, de fructibus ipsius Ecclesiæ, vel beneficii, præsentis authoritate statuti, tantum accipi faciens, quantum ad refectionem hujusmodi sufficiat peragendam. Cancellos etiam Ecclesiæ per eos, qui ad id tenentur, refici faciant, prout superiùs est expressum. Archiepiscopos verò, Episcopos & alios inferiores Prælatos domos ac ædificia sua sarta tecta reficere, & in statu suo conservare ac tenere sub Divini judicii obtestatione præcipimus: ut ipsi ea reficiant, quæ refectione noverint indigere.

Concilium Moguntinense sub Carolo Magno can. 42. similiter decernit: *Quicumque Ecclesiasticum beneficium habent, omninò adjuvent ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas.* Et refertur à Burchardo lib. 3. Decretal. cap. 30. & ab Ivone p. 3. cap. 35. & cap. 1. de ecclesf. ædific. Item eod. tit. cap. de his, statuitur: *De his qui parochiales Ecclesias habent, duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem Ecclesiarum cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius Ecclesiæ, si eis supersint, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur.* Præterea Concilium Lingonense anni Chr. 859. can. XI. definit: *Ut Ecclesiæ sarciantur & restaurentur in ædificiis ab iis, qui rebus earum utuntur.* Ad quem enim spectat emolumentum, pertinet etiam onus, l. manifestissimi, §. pen. in fin. Cod. de furt. Ipseque usufructuarius tenetur ad sarta tecta, l. cum ad quem, C. de usufr. & l. usufructu legato, ff. eod. Vide omninò Concilium Trident. sess. 21. de reform. cap. 7.

Can. XX. *Deus omnipotens, cujus omnia sunt, pretium quodlibet pro delicto non accipit, & holocaustum non postulat pro peccato. Quidam verò ad aliorum regimen deputati hoc ignorantes, aut ex temeraria quadam industria contemnentes, cùm peccatur, à subditis debitam pro pecunia pœnam remittunt. Ex quo fit, ut, Deo non indulgente, tum vindex criminis quàm commissor sua in eodem sæculo delicta consignent pariter judicandi. Et quia juxta B. Isidorum nullam reus pertimescit culpam, quam redimere nummis æstimat, non ex hoc mala voluntas minuitur vel mutatur, sed potiùs datur authoritas & licentia delinquendi: Statuimus, ut Prælati, quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter, nec pecuniam ad hoc ut non visitent, vel non corrigant, vel ut crimina non puniant, ab aliquo recipere præsumant; nec aliquos sententiis suis involvant injustè, ut ab eis possint pecuniam ex hoc extorquere.*

Can. XXII. *Pastor bonus agnoscens gregem suum debet ipsum mentis & corporis oculis jugiter intueri, & ne ipsum insidiosus lupus invadat, sicut hostis persequendo invigilat, sic Prælatus resistet continuè defendendo. Oportet igitur, ut corporalis præsentia ipsum sollicitè tueatur, quia videns Pastor & veniens sæpè non invenit quod reliquit, eò quod illud adversarius non recedens neque dormiens asportavit. Sanè licèt Episcopi ad personalem residentiam circa gregem Domini sibi commissum tam Divinis quàm Ecclesiasticis præceptis noscantur astricti: quia in partibus nostræ legationis nonnulli sunt, qui hoc attendere non videntur; Nos ipsos efficaciter hortamur in Domino, & in virtute S. Obedientiæ, atque sub Divini obtestatione judicii commonemus, ut ad commissi gregis curam, ad desponsatarum sibi Ecclesiarum solatium, præcipuè diebus solemnibus Quadragesimalibus, & Adventus, præsentiam suam exhibeant debitam, quibus se fide media copularunt: sanctum Chrisma, Oleum sacrum, & Oleum infirmorum in die Cœnæ Domini quolibet anno conficiant, nisi eos dictis diebus ab ipsorum Ecclesiis à suis superioribus evocatos, vel ex alia justa causa oporteat absentare, ut quod ipsorum nomen prætendit, & commissum sibi ministerium exigit, quod non minùs gerit oneris quàm honoris, solicitis studeat excubiis observare.*

Can. XXIII. *Nonnulli in Ecclesia, quæ per proprios consuevit gubernari Rectores in usus eorum concessa, ut totum quod ex appropriata sibi Ecclesia provenit, inhianter absorbeant, ipsam relinquunt Vicario destitutam, aut si Vicarium in ea fortassis instituunt, ita modicum eidem relinquunt fructuum portionem, quod non potest sibi sufficere; & Archidiaconorum, & alia sibi incumbentium onera supportare. Quo fit, ut quod in eleemosynam est provisum, in sitim avaritiæ confluat, transeat in rapinam. Super his igitur salubria remedia cogitantes, statuimus, & districtè præcipimus, ut universi Religiosi exempti Cistercienses, & alii quicunque, qui Ecclesias in proprios usus habent, si Vicarii non sint positi in iisdem, infra sex mensium spatium Vicarios præsentare Diœcesanis, qui eos instituere debeant, non omittant; quibus sufficientem assignare pro facultate Ecclesiarum studeant portionem. Alioquin ex tunc iidem Diœcesani id facere studeant diligenter. Statuimus quoque, ut Episcopi qui Ecclesias in proprios usus habent, domos in ipsarum Parochiis construant, vel olim constructas reædificent & conservent, in quibus honestè possint recipi visitantes. Supradicta verò omnia tam ab Episcopis, quàm ab aliis, qui Ecclesias in proprios usus habent, fieri præcipimus & servari.*

Ad curam verò alicui Monasterio subjectam non monachi, sed sæculares Clerici ab Episcopo cum consilio Monachorum instituendi sunt; sic tamen ut ex solius Episcopi arbitrio ejus dependeat tam ordinatio, quàm depositio & totius ejus vitæ conversatio, c. 1. de Capell. Monachorum.

Can. XXX. *In posterum cùm ad beneficium curam habens animarum quemquam præsentari, aut ipsius collationem aliàs fieri contigerit, statuimus, ut Prælatus, qui circa hoc suum gerit officium, priùs de vita & conversatione præsentati ac instituendi, atque de aliis, quæ jura præcipiunt, inquisitione præmissa, inquirat. Hoc quoque vigilanter discutiat & perquirat, utrùm habeat præsentatus, vel instituendus, hujusmodi personatus, seu alia beneficia curam animarum habentia.*

Can. XXXI. *Nos & animarum saluti & Ecclesiarum status & indemnitati diligentia qua possumus ex officii nostri debito prospicere cupientes, universas Ecclesiarum commendationes hactenus quibuscunque factas, nisi ex evidenti utilitate unius tantùm Ecclesiæ commendatio facta sit, penitùs revocamus, & ipsas ex tunc vacantes decernimus: eis ad quos ipsarum collatio, vel ad eas præsentatio spectat, districtè mandantes, ut infra duos menses post præsentis constitutionis nostræ publicationem conferant, seu præsentent; alioquin ipsarum collatio ad Sedem Apostolicam devolvatur. In posterum autem inhibemus Ecclesiam quamlibet commendari, nisi justa causa & legitima id exposcat. Et ut omnibus*

versutiis, adinventionibus, & fallaciis occurramus, statuimus, ne cuiquam ultra unum cum cura animarum beneficium obtinenti Ecclesia commendetur, neque plures Ecclesiæ alicui personæ valeant commendari. Quod si contra ea, quæ salubriter hac nostra provisione statuta sunt, Ecclesiæ commendationem a quoquam vel cuiquam in locum nostræ Legationis fieri contigerit, ipsam, & quidquid ex ipsa secutum fuerit, jure decernimus non valere. Episcopus vero, qui commendationem contra præmissa fecerit, donec revocaverit, ipso facto a collatione seu præsentatione beneficiorum quorumlibet sit suspensus.

Cap. nulli liceat. de reb. Eccl. alien. prohibetur omnis rei immobilis ad Ecclesiam pertinentis quæcunque alienatio, sive fiat per donationem, sive per venditionem, aut permutationem, sive per emphyteusim perpetuam, intentanturque pœnæ Leoninæ constitutionis, quæ refertur l. jubemus, §. œconomus, C. de sacros. Eccles. Gregorius Papa VII. excommunicationi subjicit quoscunque prædia Ecclesiarum occupantes, tametsi accedat vitiosus Rectorum Ecclesiæ consensus, cap. quicunque, l. 1. 12. qu. 2. Concilium etiam Meldense c. 21. precarias & commutationes tempore viduatæ Ecclesiæ factas rescindit. Et habetur c. precariæ, 11. q. 2. Sunt vero precariæ, præstationes ususfructus de prædio, cujus proprietatem quidem Ecclesia retinet, neque longe distant ab emphyteusi, possuntque quocunque tempore ad Ecclesiæ libitum revocari, & cum proprietate usus ipsarum redintegrari; & reipsa ipso jure redintegrantur & cessant expleto quinquennio, nisi singulis quinquenniis renoventur, juxta can. 22. Concilii Meldensis, & habetur cap. de precariis. Porro locationes rerum Ecclesiæ ad longum tempus factæ rescinduntur ac revocantur a Concilio Tridentino sess. 25. cap. 11. de reform.

7\. Can. XXXII. *Quorumdam ignorantiam vel negligentiam aut dissimulationem, quæ circa electorum confirmationes frequenter habetur, vel etiam procuratur, ex officii nostri debito, diligentia qua possumus corrigentes statuimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipimus, ut cum electionis Episcopalis confirmatio postulatur, inter cætera super quibus inquisitio & examinatio procedere debet, secundum Canonum statuta illud exactissime inquiratur, utrum beneficia plura cum animarum cura, qui electus est, antequam eligeretur, habuerit; & si habuisse inveniatur, an cum eo super hoc fuerit dispensatum: & an dispensatio, si quam exhibuerit, vera sit, & ad omnia beneficia, quæ habuerit, extendatur. Quod si in aliquo præmissorum is, ad quem confirmatio spectat, electum deficere discussione compererit, eidem nullatenus munus confirmationis impendat.*

Ex Canone isto compertum fit, tunc temporis electionum Episcopalium usum apud Clerum & Populum perdurasse: jus vero illas confirmandi fuisse penes Metropolitanum, aut cæteros una cum illo Provinciæ Episcopos; si enim Summus Pontifex confirmasset, aut provisionem concedere consuevisset, nullatenus Legatus ei præcepisset sub virtute sanctæ obedientiæ.

Can. XXXIII. *Sane illud interdum evenire didicimus, ut cum vacante sede, quam quis ascendere concupiscit, ipse, metuens se obtentorum beneficiorum pluralitate in suo desiderio posse deficere, ipsa beneficia resignat, imo penes eum, ad cujus collationem spectant, detestabili quadam fictione deponit, ut si eum eligi non contingat, eadem beneficia quasi deposita reassumat. Contra hoc ergo tam abominabile colludium, & sanctum & Deo placens obstaculum opponentes districtius inhibemus, ne cuiquam de cætero taliter sua beneficia resignanti, eadem restituantur: nec quasi de novo aliquatenus concedantur, sed tanquam ad vacantia de personis aliis canonice ordinetur. Quod si hujusmodi resignanti beneficia ipsa, vel aliquod ex eis, fuerint reddita vel concessa, redditionem & concessionem in eum factam invalidam decernimus & inanem: Qui vero taliter in suis manibus resignata postmodum scienter ea contra præmissa contulerint, aut ipsum resignantem instituerint in eadem, si quidem Episcopus fuerit, a Pontificalium indumentorum usu, si alius vero Prælatus inferior, ab officio sint suspensi, donec illud duxerint revocandum.*

Can. XXXIV. *Quia plerumque evenire didicimus, quod cum ad vacantem Ecclesiam fuerit præsentatio facienda, is qui præsentandus est, prius cum patrono de certa summa ex bonis Ecclesiæ annuatim solvenda paciscitur, & sic pactus ad Ecclesiam præsentatur. Nos huic actui tam simoniæ vitium, quam Ecclesiæ dispendium ingerenti occurrere intendentes, universas promissiones & pactiones hujusmodi penitus revocamus, & eas in posterum fieri districtius inhibemus, & si factæ fuerint, vires aliquas decernimus non habere.*

Can. XLII. *Et quidem ne proprietatis vitio super dorsum peccatoris fabricandi occasio Sathanæ offeratur, & ipsi homini detur habilitas delinquendi, statuimus, ut cum quispiam Monachorum seu aliorum Religiosorum vestibus, calceamentis, vel aliis vitæ necessariis indiguerit, is qui super his ministrandis gerit officium, pecuniam seu denarios non tradat pro re hujusmodi taliter indigenti, sed res ipsas, prout necessitas exegerit, subministret. Si autem is, qui hujusmodi præest officio, contra facere præsumpserit, officio, in quo sic deliquit, & præstitit materiam delinquendi sit privatus; & nihilominus aliter Superioris arbitrio puniendus.*

Can. XLIII. *Monachos, seu Canonicos regulares per maneria vel Ecclesias solos morari, tam indecens, quam animabus ipsorum periculosum esse conspicientes, firmiter & districte præcipimus, ut Abbates & Priores, Monachos sic manere non faciant vel permittant; sed si qui sint, sine moræ dispendio revocent ad Conventum, vel sibi Monachum unum studeant sociare. Alioquin ipsi Abbates, vel Priores, ab officio, donec adimpleverint, sint suspensi. Quod si forte pauperes habeant Ecclesias, quæ duobus non sufficiant exhibendis, faciant illis per sæculares Clericos deserviri, ut sic nec debitis Ecclesiæ fraudentur obsequiis, nec regularis frangatur integritas disciplinæ.*

Huc pertinet c. ult. de Capell. Monach. *Ad audientiam nostram pervenit, quod nonnulli Monachi lege tibi Diœcesana subiecti, in quibusdam Prioratibus habitant solitarii contra statutum generalis Concilii. Ideoque mandamus, quatenus ipsorum Abbates, vel Priores ut vel ipsos ad claustrum revocent, facientes in ipsis Ecclesiis deserviri per Clericos sæculares: vel alios Monachos eisdem associent, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam compellas.* Porro Concilium generale Lateranense sub Alexandro III. decernit c. 2. de statu Monach. *Ne singuli Monachi per villas & oppida & per quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant. Nec soli inter sæculares homines spiritalium hostium conflictum expectent, Salomone dicente: Væ soli, quia cum ceciderit non est, qui sublevet eum.*

Can. XLIV. *Ad firmam vero quæ mercationis instar habet alicui Monacho dari manerium, Ecclesiam, possessiones, vel alia quælibet bona, sive a proprio Prælato, sive ab alio quocunque, districtius inhibe-*

inhibemus. Quod si factum fuerit, præter pœnas constitutionibus impositas, singulis sextis feriis in pane tantùm & aqua per unius anni spatium jejunent.

CONCILIUM LUGDUNENSE SECUNdum generale à Gregorio Papa decimo celebratum anno Epochæ Christianæ 1274.

1. AB obitu Clementis IV. vacua permansit sedes Petri mensibus tribus & triginta, dum oppositis sententiis Cardinales inter se dissident, qui tandem in Sanctum Bonaventuram, Ordinis Minorum Sancti Francisci, etiamsi nondum Cardinalis esset, compromiserunt. Hic verò nullum proposuit Cardinalem, sed Thibaldum Leodii Archidiaconum virum sanctitate vitæ insignem designavit, qui tunc in Syria belli sacri occasione versabatur. Huic nominationi cœtus Cardinalium acquievit, qui etiam transmissis in Orientem literis factam de ipso electionem eidem significarunt. Hic asserto sibi Gregorii nomine, omnem adhibuit solicitudinem, in primis ut subsidia nova Christianis in Oriente militantibus præstarentur. Præterea ut Græci, quibus Michael Palæologus imperabat, deturbato Balduino ultimo ex Latinis Græcorum Imperatore, ad fidei & communionis Apostolicæ Sedis unitatem revocarentur. Et sanè metuebat novus Imperator Principum Latinorum adversus se conspirationem, quam studebat à se dispellere, Pontificemque sibi Romanom hac fidei professione conciliare. Tertia denique sollicitudo Pontificem urgebat, mores fidelium, maximè Clericorum, in deteriora lapsos, reformandi ac emendandi, simulque providendi, ne deinceps Romana Sedes cum magno Ecclesiæ detrimento & scandalo vacaret. His de causis direxit quaquaversum literas & Noncios ad principes & Episcopos ad Sacrum universale Concilium Lugduni indicendum post biennium celebrandum. Legatos insuper ad Palæologum Imperatorem destinavit, qui ipsum & Græcos Antistites ad fidem & unionem Romanæ Ecclesiæ, & hanc œcumenicam Syoodum benignè invitarent.

2. Anno igitur Christi supra millesimum ducentesimo septuagesimo quarto, Lugdonum convenere diversis ex partibus Christiani Orbis Episcopi circiter quingenti, in quibus fuere duo Patriarchæ Constantinopolitanus & Antiochenus, multi præterea Abbates, Magistri Ordinum Hospitalis Jerosolymitani, & Militum Templi, Principum oratores, inter quos fuere Nuncii Imperatoris Palæologi cum literis unionem & obedientiam sinceramque cum Apostolica Sede Romanaque Ecclesia fidem profitentibus. Illum verò interfuisse Synodo Lugdunensi falsò scripsere Tritemius in Chronico Hirsaugiensi, Siffridus, & quidam alii, cùm ex Concilii ipsius actis, & nunciis literisque Palæologi ad Pontificem, & hujus vicissim ad Palæologum, non nisi per Nuncios interfuisse constet. Interfuit verò Jacobus Arágoniæ Rex, qui juxta Summum Pontificem seorsim ab aliis omnibus consedit. S. Bonaventuram in hoc Concilio præsedisse produnt Petrus Galesinus in ejus vita, duoque Sixti Pontifices IV. in Bulla canonizatioois, & V. in diplomate, quo eundem inter Ecclesiæ Doctores annumerandum decernit. Verùm quia præsente Papa præsidere non poterat, non aliter intelligendum hoc est quàm de directione Concilii à Summo Pontifice commissa: ut nimirùm ea provideret, quæ proponenda essent. Idem tamen diem obiit extremum nondum dirempto Concilio. Sanctus verò Thomas, quem Pontifex ad Concilium acciverat, dum Lugduoum proficiscitur, ultimo correptus morbo in monasterio Fossæ-Novæ Ordinis Cisterciensium decumbere coactus est, ibique fato concessit, vitamque mortalem æterna commutavit. Quia verò præcipuè in hac sacra Synodo editæ Constitutiones fuere de Summi Pontificis electione à solis Cardinalibus in Conclavi facienda, & de fide processionis Spiritus sancti a Patre Filioque, & additione vocis *Filioque* ad Constantinopolitanum Symbolum, operæ pretium me facturum duxi, si duas hic contexuerim dissertationes, quibus utramque rem & electionis, & additionis pleniùs elucidarem, postquam Canones à Concilio editos exposuero.

Can. I. *Fideli ac devota professione fatemur, quod spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio non tamquam ex duobus principiis, sed tamquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit. Hoc professa est hactenus, prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet, prædicat, & docet, & profitetur Sancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum atque Doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ ignorantiam veritatis in errores varios sunt prolapsi; Nos hujusmodi erroribus viam præcludere cupientes sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex uno procedat.*

Can. II. *Ubi periculum majus intenditur, ibi proculdubio est pleniùs consulendum. Quàm gravibus autem sit onusta dispendiis, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti temporis consideratio edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc Nos evidens evocat ratio, ut dum reformandis etiam minoribus nostra solers vacat intentio, ea quæ periculosiora sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis à nostris sunt prædecessoribus, & præcipuè à felicis recordationis Alexandro Papa tertio in Concilio Lateranensi c. 1. salubriter instituta, omninò immota in sua firmitate manere censentes, (nihil enim illis detrahere intendimus, sed quod experientia deesse probavit, præsenti constitutione supplere) hoc sacro Concilio approbante statuimus: ut si eundem Pontificem in civitate, in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum, Cardinales, qui fuerint in civitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus tantummodò teneantur; quibus elapsis sive absentes venerint, sive non, ex tunc omnes conveniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat, contenti singuli singulis tantummodo clericis servientibus vel laicis, prout duxerint eligendum, illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, ejusdem electionis arbitrio reservato. In eodem autem palatio unum Conclave, nullo intermedio pariete seu alio velamine, omnes habitent in communi: quod (servato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur undique, ut nullus intrare valeat, vel exire: nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secretè loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro iis tantùm, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium, mittere, vel scripturam. Qui verò contra fecerit, scripturam mittendo vel nunciam, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In Conclavi tamen prædicto aliqua fenestra competens dimittatur,*

per quam eisdem Cardinalibus ad victum necessaria commodè ministrentur; sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. Verùm si (quod absit) infra tres dies, postquam, ut prædicitur, Conclave prædictum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore provisum, per spatium quinque dierum immediatè sequentium, singulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, uno solo ferculo sint contenti. Quibus provisione non facta decursis, ex tunc tantummodò panis & vinum & aqua ministrentur eisdem, donec eadem provisio subsequatur. Provisionis quoque hujusmodi pendente negotio dicti Cardinales nihil de Camera Papæ recipiant, nec de aliis eidem Ecclesiæ tempore vacationis obvenientibus undequaque, sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub ejus, cujus fidei & diligentiæ Camera eadem est commissa, custodia maneant, per eum dispositioni futuri Pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur ex tunc à perceptione quorumlibet redituum ad ipsos spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. Iidem quoque Cardinales accelerandæ provisioni sic vacent attentiùs, quòd se nequaquam de alio negotio intromittant, nisi forsan necessitas adeò urgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipsius Ecclesiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere; vel nisi tam grande, tamque evidens aliquod periculum immineret, quòd omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sanè si aliquis de prædictis Cardinalibus Conclave prædictum, ut supra exprimitur, non intraverit, aut intrans absque aliqua manifesta causa infirmitatis exierit, ipso minimè requisito, nec in ejusdem electionis negotio ulteriùs admittendo, per alios ad eligendum summum Pontificem liberè procedatur. Si verò infirmitate superveniente, idem Conclave aliquem ex eis exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante, poterit ejus suffragio non requisito ad electionem procedi. Sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu antea, redire voluerit; vel etiamsi alii absentes, quos post decem dies diximus expectandos, supervenerint re integrâ, videlicet antequam eidem Ecclesiæ sit de Pastore provisum; in eodem negotio, in eodem statu, in quo ipsum invenerint admittantur, præmissa tam de clausura, quàm de servientibus, cibo ac potu, & reliquis cum aliis servaturi. Porrò si quando Romanum Pontificem extra civitatem prædictam, in qua erat cum sua Curia residens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in civitate, in cujus territorio seu districtu idem Pontifex obiit, convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat. Quo casu in alia viciniore conveniant, quæ similiter nec interdicto subjaceat, nec sit, ut prædicitur, apertè rebellis. In hac etiam civitate tam quoad expectationem absentium, quàm quoad habitationem communem, clausuram, & cætera omnia, in domo Episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem observentur, quæ superiùs obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum sua residebat Curia, sunt expressa. Præterea quia parum est jura condere, nisi sint qui eadem tueantur, adjiciendo sancimus, ut Domini, aliique Rectores & Officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis celebranda fuerit electio, authoritate nostra, & ejusdem approbatione Concilii, potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plenè ac inviolabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciant observari: nec Cardinales ultrà quàm præmittitur, arctare præsumant. Super his autem taliter observandis statim audito summi Pontificis obitu, coram Clero & populo universo civitatis ipsius ad hoc specialiter convocandis præstent corporaliter juramentum. Quòd si fortè in præmissis, vel circa ea fraudem commiserint, aut ipsa diligenter non observaverint, cujuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante privilegio, eo ipso excommunicationis sint vinculo innodati, & perpetuò sint infames, nec unquam eis portæ dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur. Ipsos insuper feudis & bonis cæterisque, quæ ab eadem Romana, vel quibuslibet aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos, ita quòd ad Ecclesias ipsas plenè ac liberè revertantur, administratorum earumdem Ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Civitas verò prædicta non solùm sit interdicto supposita, sed & Pontificali dignitate privata. Cæterùm quia cùm arbitrium vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cujuscunque necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi: Cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur, ut pensantes attentiùs quid eis imminet, cùm agitur de creatione Vicarii JESU Christi, successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesiæ, gregis Dominici directoris, omni privatæ affectionis inordinatione deposita, & cujusvis pactionis, conventionis & obligationis necessitate, nec non condicti & intendimenti contemplatione cessantibus; non in se reciprocent considerationis intuitum: vel in suos: non quæ sua sunt, quærant: non commodis privatis intendant; sed nullo arctante ipsorum in eligendo judicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia utilitatem publicam liberè prosequantur. Omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas patitur, illud acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & pernecessaria totius mundi provisio, idoneo celeriter eidem Ecclesiæ sponso dato. Qui autem secùs egerint, divinæ subjaceant ultioni; eorum culpa nisi gravi propter hoc peracta pœnitentia nullatenus abolenda. Et Nos nihilominùs pactiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, sive juramenti, sive cujuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omninò carere; ita ut nullus ad illa observanda quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non servatæ, sed non indignæ laudis titulum potiùs mereatur: cùm lex etiam humana testetur, Deo magis transgressiones hujusmodi, quàm jurisjurandi observationes acceptas.

Quia verò fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inventione fidendum, quàm de instantia humilis & devotæ orationis sperandum, huic adjicimus sanctioni, ut in omnibus civitatibus cæterisque locis insignibus, ubi primùm de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, à Clero & populo solemnibus pro exequiis celebratis, singulis diebus, donec de Ecclesiæ ipsius provisione indubitatus rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur

ad De-

ad Dominum, apud eum devotis orationibus insistatur, ut ipse, qui concordiam, facit in sublimibus suis, sic efficiet eorumdem Cardinalium corda in eligenda concordia, quòd provisio celer, concors & utilis, prout, animarum salus exigit, & totius requirit Orbis utilitas, ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districtè præcipimus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiarum Prælati, cæterique, quibus concessum est proponere Verbum Dei, Clerum & populum propter hoc specialiter frequentius congregandos, in suis sermonibus ad supplicium precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda solerter hortentur. Et Ipsis eadem auctoritate non solùm orationum frequentiam, sed & observantiam, prout circumstantiæ pensandæ suaserint, jejuniorum indicant. cap. ubi periculum, de electio. in 6.

3. Can. III. Ut circa electiones, postulationes, & provisiones Ecclesiasticas viam malitiis, prout est possibile, præcludamus, nec diutiùs periculosè vacent Ecclesiæ, vel personatuum, dignitatum, & aliorum Ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur; edito perpetuo providemus, ut si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui provisio erat facienda, vel facta, & propter hoc contigerit appellari; appellantes in instrumento publico seu literis super appellatione confectis, omnia & singula exprimant, quæ in formam intendunt obiicere, vel personas, coram personis àuthenticis, aut personæ, quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali præstito juramento, quòd credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opponentes, quàm (tempore appellationis interpositæ vel postmodum) adhærentes eisdem, obiiciendi aliqua, quæ non fuerint in hujusmodi literis vel instrumentis expressa, potestatem sibi noverint interdictam: nisi aliquid postea forsan emerserit, vel super antiquis supervenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter, ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super hujusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciant juramentum. Hoc adiiciendo in juramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus, contra non plenè probantes ea, quæ in formam, vel personam objecerunt, statuit, in suo volumas robore permanere.

Illa hic memorata Innocentii quarti Constitutio habetur suprà in Concilio Lugdunensi primo, & his verbis incipit: *Statuimus, ut aliquis electiones & postulationes, &c.* Habentur pariter quemadmodum & superiùs ex secundo Lagdunensi Concilio paulò antè allegatæ Constitutiones, sub titulo de electione, in 6.

Can. IV. Avaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquoram animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut quæ sibi à jure interdicta noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen Ecclesiarum electi, quia eis jure probibente non licet ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi Ecclesiarum, ad quas vocantur, ingerere, ipsam sibi tanquam procuratoribus seu œconomis committi procurant. Cùm igitur non sit malitiis hominum indulgendum, Nos latiùs providere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub œconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum gerere, vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos qui secùs fecerint, jure, si quod eis per electionem quæsitum fuerit, decernentes eo ipso privatos. Habetur in c. avaritiæ, de electio in 6.

Can. V. Quàm sit Ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio: quàm periculosa etiam esse soleat animabus, non solùm jura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus, ut si quando fuerit electio in aliqua Ecclesia celebrata, electores electionem ipsam, quam citius commodè poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent; electus verò illum adhibere infrà mensem à tempore præsentationis hujusmodi teneatur: quem si electus ipsi præstare ultrà distulerit, jure, si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum, ex tunc se noverit eo ipso privatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, ut electioni de se celebratæ absque sui Superioris licentia ex prohibitione, seu quavis provisione Sedis Apostolicæ consentire non possit. Quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab ejus superiore cum ea celeritate, quam Superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere studeant & habere. Alioquin si lapso tempore pro ejusdem Superioris præsentia vel absentia, ut præmittitur, moderando, hujusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat, electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterùm quivis electus infra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quòd si justo impedimento cessante infra hujusmodi trimestre tempus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacenetur. Habetur in c. quam sit Ecclesiis, de electio in 6.

Can. VII. Nulli licere decernimus, postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subsecuta; vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum, illum super electione ipsa, nisi ex causis postea emergentibus, impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata de novo pandatur improbitas, seu alicujus latentis vitii vel defectus, quæ verisimiliter ignorare potuerit, veritas reveletur. De hujusmodi autem ignorantia fidem proprio faciat juramento. Legitur in c. nulli licere de elect. in 6.

Can. XII. Generali constitutione sancimus, universos singulos, qui Regaliam, custodiam sive guardiam advocationis seu defensionis titulum in Ecclesiis, monasteriis, seu aliis quibuslibet piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant; Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hæc fieri procurant eo ipso excommunicationis sententiæ subjacere. Illos verò Clericos, qui se,

ut de-

ut debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum seu locorum ipsorum, pro tempore quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs probibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura hujusmodi sibi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quòd ea quæ non pertinent ad fructus seu redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent; nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

Ad hanc Ecclesiarum libertatem ac immunitatem opportunè altera ista debet adjungi: ut scilicet laici cujuscunque conditionis collectas Ecclesiis aut clericis imponentes citra liberum eorum consensum, si moniti non desistant, sint ipso facto excommunicati cum fautoribus & cooperatoribus ex decreto Concilii Lateranensis sub Alexandro Papa III. can. 19. qui inseritur sub titulo de immunit. Eccles. Non minùs huc pariter spectant c. quanquam, de censib. in 6. & c. 1. de immunit Eccles. in 6.

4. Can. XIII. *Licèt Canon à felicis recordationis Alexandro Papa tertio prædecessore nostro editus, inter cætera statuerit, ut nullus regimen Ecclesiæ Parochialis suscipiat, nisi vigesimum quintum annum ætatis attigerit ac scientia & moribus commendandus existat; quodque talis ad regimen assumptus hujusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, à regiminis ejusdem amoveatur officio, & alii conferatur: tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes. Nos periculosam illorum negligentiam volentes juris executione supplere, præsenti decreto statuimus ut nullus ad regimen Parochialis Ecclesiæ assumatur nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate, decernentes collationes de Parochialibus Ecclesiis, iis qui non attigerunt vigesimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omninò carere. Is etiam qui ad hujusmodi regimen assumetur; ut gregis sibi crediti diligentiùs gerere curam possit, in Parochiali Ecclesia, cujus rector extiterit, residere personaliter teneatur, & infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum se faciat ad Sacerdotium promoveri. Quòd si infra idem tempus promotus non fuerit; Ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis authoritate privatus. Super residentia verò, ut præmittitur, facienda, possit Ordinarius gratiam dispensativè ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcet.*

Canon ille hic memoratus Alexandri videri potest suprà, numero tertius, in Concilio Lateranensi generali sub Alexandro tertio, & in c. cum in cunctis sacris Ordinibus, §. inferiora, de electio. Gregorius X. addit ad Canonem Alexandri III. duo valdè notanda: Primùm, quia Alexander declarat, opus esse monitione prævia ad suscipiendos Ordines; Gregorius autem amovet illam conditionem, sine qua provisus nihilominus excidet beneficio. Idem Alexander statuit fieri privationem beneficii per judicis sententiam; Gregorius verò privari statuit ipso jure. Concilium Tridentinum prælatum Alexandri III. decretum renovat sess. 24. c. 12.

Can XIV. *Nemo deinceps Parochialem Ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima & Sacerdotio commendare præsumat, nec tali etiam nisi unam, & evidenti necessitate vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente. Hujusmodi autem Commendam, ut præmittitur, ritè factam, declaramus ultrà semestris temporis spatium non durare. Statuentes, quidquid secùs de commendis Ecclesiarum Parochialium actum fuerit, esse irritum ipso jure.* Legitur insertum de electio. in 6. c. nemo deinceps.

Can. XVIII. *Ordinarii locorum subditos suos plures dignitates, vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum, aut dignitatem, cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districtè compellant dispensationes, authoritate quarum hujusmodi Ecclesias, personatus, seu dignitates canonicè tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio exhibere. Quòd si fortè justo impedimento cessante, nullam dispensationem infrà idem tempus contigerit exhiberi, Ecclesiæ, beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicitè detineri constabit, per eos, ad quos illorum collatio pertinet, liberè personis idoneis conferantur. Cæterùm si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis hujusmodi, quæ canonicè obtinet, molestetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem Ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si verò de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur: super hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum, cujus est æstimare, quemadmodum beneficii sui esse velit. In conferendis insuper personatibus dignitatibus, & aliis beneficiis curam animarum habentibus annexam, iidem Ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud beneficium similem curam habens alicui plura similia obtinenti non antè conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eamdem, quòd is, cui collatio est facienda, hujusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium liberè retinere valeat cum obtentis; vel si ea, quæ sic obtinet, liberè ac spontè resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitùs sit momenti:* Habetur in c. Ordinarii locorum, de officio Ordinar. in 6.

Can. XIX. *Properandum nobis visum est, ut malitiosis litium protractionibus occurratur: quod speramus efficaciter provenire, si eos, qui circa judicia suum ministerium exhibent, ad id congruis remediis dirigamus. Cùm igitur ea, quæ ad hoc salubriter fuerant circa patronos causarum legali sanctione provisa, desuetudine abolita videantur, nos sanctionem eamdem præsentis redivivæ constitutionis suffragio, cum aliqua tamen adjectione, nec non & moderamine renovantes, statuimus: ut omnes & singuli Advocationis officium in foro Ecclesiastico, sive apud Sedem Apostolicam, sive alibi exercentes, præstent tactis Sacrosanctis Evangeliis, juramentum, quod in omnibus causis Ecclesiasticis & aliis in eodem foro tractandis, quarum assumpserunt patrocinium, vel assument, omni virtute sua, omnique ope, id quod verum & justum existimaverint, suis clientulis inferre procurent, nihil in hoc studii, quod eis possibile sit, relinquentes, quòdque in quacunque parte judicii eis innotuerit improbam fore causam, quam in sua fide receperant, ampliùs non patrocinabuntur eidem, imò ab ea omninò recedent, à communione illius se penitùs separantes: reliquis quæ circa hæc*

sunt

sunt in eadem sanctione statuta, inviolabiter observandis Procuratores insuper juramento simili astringantur. Hujusmodi quoque juramentum tam Advocati quam procuratores in foro, in quo idem assumpserunt officium, teneantur annis singulis iterare. Qui verò ad eamdem sedem veniunt, vel ad curiam cajuslibet Ecclesiastici jadicis, in qua non tale præstiterant juramentum, accedunt, in aliquibus singularibus causis patrociniam vel procurationis ministerium præstituri, præstent in singulis causis eisdem mota controversia, simile juramentum. Advocati autem & procuratores, qui juxta prædictam formam jurare uolaerint, executionem officiorum suorum hujusmodi voluntate durante sibi noverint interdictam. Quòd si juramentum præstitum violare præsumserint, præter reatum perjurii, consiliarii etiam, qui scieater iniqaam causam foverint, divinam & nostram maledictionem incurrant; à qua non aliter liberentur, nisi daplam ejus restituerint, quod pro tam iniquis ad vocatione, procuratione, vel consilio receperunt. Ac nihilominùs de damnis, quæ per iniqaa hujusmodi ministeria partibus irrogarunt, illis satisfacere teneantur. Cæterùm nc capiditatis ardor aliquos ad hæc salubria statata contemnenda præcipitet, districtiùs inhibemus, ne aliquis Advocatus in quacunque causa ultra viginti, procurator verò ultrà duodecim libras Turonenses recipere salarii nomine, vel etiam sub palmarii colore præsumat. Qui autem ultra receperint, aequnqaam dominium eoram, quæ prædictam quantitatem excedant, acquirant, sed ad restitutionem integram teneantur illorum. Ita quòd nihil boram, ad qaæ restituenda eos teneri præmisimus, in fraudem præsentis constitutionis remitti possit eisdem. Et insuper advocati constitationem præsentem taliter violantes, ab advocationis officio srieunio suspendantur; Procurntores verò ex tunç sibi sciant cajuslibet procurationis in indicio licentiam denegatam.

Spectabilis est Justiniani lex, rem non novam, C. de judiciis, de jurejurando a judicibus, & causarum patronis præstando, & de habendo assidue sacrarum Scripturarum codice in ipso judicii loco. Idem de jurejurando præcipiunt Gallicana edicta, quale est Francisci primi anno 1535. c. 4. a. 1. Carolus etiam nonus anno 1560. articul. 56. jubet Advocatis, ut fideliter & sincerè partibus consilium secundùm jus suggerant, vetatque pravis causis patrocinari, sub pœna omnis damni & expensi parti bus resarciendi. S. Augustinus epistol. 54. ad Macedonium: Redde quod accepisti, quando contra veritatem stetisti, iniquitati adfuisti, judices fefellisti, justam causam oppressisti, de facilitate vicisti; & S. Thomas 2. 2. q. 72. a. 3. ad 2. Dicendum, quòd Advocatus si in principio credit causam justam esse, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prodere, ut scilicet alteram partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet; potest tamen & debet causam deserere vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine adversarii damno.

Can. XXI. Statutum felicis recordationis Clementis Papæ quarti prædecessoris nostri de dignitatibus & beneficis: in curia Romana vacantibus, nequaquam per alium qaam per Romanum Pontificem conferendis, decrevimus taliter moderandum, at ii, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio, statuto non obstante prædicto, demum post mensem à die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacaverint, numerandam, ea conferre valeant tantummodò per se ipsos, vel, ipsis agentibus in remotis, per suos Vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonicè sit commissum, cap statutum, de præben. in 6.

Can. XXII. Hoc consultissimo probibemus edicto, universos & singulos Prælatos Ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu jura ipsaram laicis submittere, subiicere seu suppoaere, absqae Capituli sai consensu, & Sedis Apostolicæ licentia speciali; non concedendo bona ipsa, vel jura in emphytheusim, seu aliàs alienando in forma & casibus à jure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo seu profitendo ab illis ea tanqaam à Superioribus se tenere; sea ab ipsis eadem advocando, (prout ia quibusdam partibus vulgariter dicitur à voher) vel ipsos Patronos seu Advocatos Ecclesiarum, sea bonorum ipsarum perpetuò, aut ad tempus non modicam statuendo. Contractas autem omnes etiam juramenti pœnæ vel alterius cajuslibet firmitatis abjectione vallatos, qaos de talibus alicaationibus sine hujusmodi licentia & consensa contigeris celebrari, & quidquid ex eis sequutum fuerit, decernimas adeò viribus omninò carere, at nec jas aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam pariant. Et nihilominùs Prælatos, qui secùs egerint, ipso facto ab officio & administratione; Clericos autem, qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsamptum, id Superiori denunciare neglexerint, à perceptione beneficioram, quæ in Ecclesia sic gravata obtinent, triennio statuimus esse suspensos. Laici verò, qui Prælatos, vel Capitula Ecclesiarum, seu alias personas Ecclesiasticas ad submissiones hujusmodi faciendas hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem, remissa submissione, quam per vim aut metum exegerant, Ecclesias, & bona Ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant: Illi etiam, qui de cætero Prelatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cujuscunque sint conditionis aut status, excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibas præterea super præmissis (hujusmodi licentia & consensu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri continget, sea occasione illorum, laici altrà id, quod eis ex aatura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non usurpent. Qui verò secùs egerint, nisi legitimè moniti ab hujusmodi usurpatione destiterint, restituendo etiam quæ taliter usurparant eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & ex tunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, Ecclesiastico interdicto libere procedatur. cap. hoc consultissimo, de reb. Eccl. non alien. in 6.

Can. XXIII. Religionum diversitatem nimiam, ac confusionem induceret, generale Conciliam consulta probibitione vetuit, (loquitur de Lateranensi sub Innocentio III. c. 12.) Sed quia non solùm importuna petentium inhiatio illarum postmodam multiplicationem extorsit, verùm etiam aliquorum præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum, præcipuè Mendicantiam, qaorum nondum approbationis meruere principium, effrenatam quasi multitudinem adinvenit, repetita constitatione districtiùs inhibeantes, ne aliqais de cætero novam Ordinem aut Religionem adinveniat, vel habitam novæ religionis assumat. Cunctas affatim religiones & Ordines mendicantes post dictum Conciliam adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicę meruerunt, perpetuę probibitioni subjicimus, & quatenas processerant, revocamus. Confirmntos autem per Sedem eandem, post tamen idem Conciliam institutos, qui-

bus

congruam sustentationem reditus ac possessiones habere, professio sive regula aut constitutiones quælibet interdicunt, sed per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas, modo subsistere decernimus infrà scripto: ut professoribus eorundem Ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, quòd nullum deinceps ad eorum professionem admittant, nec de novo domum aut locum aliquem acquirant, nec domus seu loca, quæ habent, alienare valeant sine Sedis ejusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni Sedis Apostolicæ reservamus in Terræ Sanctæ subsidium, vel pauperum, aut alios quibus ipsa Sedes commiserit convertenda. Si verò secus præsumptum fuerit, nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum cæterorumque bonorum alienatio valeat; & nihilominùs contrarium facientes, sententiam Excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum Ordinum omninò interdicimus quoad extraneos prædicationis & confessionis audiendæ officium, aut etiam sepulturam. Sanè ad Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionem extendi. Cæterùm Carmelitarum, & Eremitarum sancti Augustini Ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in suo statu manere concedimus, donec de ipsis fuerit aliter ordinatum. Intendimus siquidem tam de ipsis, quàm de reliquis etiam non mendicantibus Ordinibus, prout animarum saluti & eorum statui expedire videbimus, providere. Ad hæc, personis Ordinum, ad quos constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quod nullus Ordo ad alium, vel conventus ad conventum se, ac loca sua totaliter transferat, Sedis ejusdem permissione super hoc specialiter non obtenta. cap. religionum, de relig. dom. in 6.

6. Can. XXIV. *Exigit perversorum audacia, ut non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed pœnam etiam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri editam super non recipiendis in pecunia procurationibus, & super receptione munerum visitantibus eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inviolabiliter observari, eam decernimus pœnæ adjectione juvandam: statuentes ut universi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam, exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, aut aliàs constitutionem ipsam, recipiendo munera, sive visitationis officio non impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione; violare præsumpserint, duplum ejus, quod receperint, Ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infrà mensem reddere teneantur: alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum intra idem tempus restituere differentes, ingressum sibi Ecclesiæ interdictum sentiant. Inferiores verò, ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem, impendant. Nulla eis in hoc dantium remissione, libertate seu gratia valitura.* cap. exigit, de censib. in 6.

Memorata verò ibidem Innocentii quarti constitutio habetur c. 1. §. procurationes, eod. tit. Concilium autem Tridentinum sess. 24. c. 3. de refor. Prælatis quibuscunque, dum Ecclesias visitant, inhibet munera vel pecunias accipere, aut procurationes exigere. Ecclesiarum tamen quæ visitantur, libertati & optioni relinquit, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxari consuetum; an verò victualia subministrare citra pecuniam.

Can. XXV. *Decet domum Domini sanctitudo, decet ut cujus in pace factus est locus, ejus sit cultus cum debita veneratione pacificus.: Sit itaque ad Ecclesias humilis & devotus ingressus. Sit in eis quieta conversatio, Deo grata, inspicientibus placida, quæ considerantes non solùm instruat sed & reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen, à quo aliud sub cælo non est datum hominibus, in quo salvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet JESU Christi, qui salvum fecit populum suum à peccatis eorum, exhibitione reverentiæ specialis attollant; & quod generaliter scribitur, ut in nomine JESU omne genuflectatur, singuli singulariter in seipsis implentes, præcipuè dum aguntur Missarum sacra mysteria, gloriosum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testantur. Attendantur in locis ipsis intentis præcordiis sacra solemnia, devotis animi orationibus intendantur. Nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moveat, impetumque committat. Cessent in illis Universitatum & societatum quarumlibet concilia, & conciones, & publica parlamenta. Cessent vana, & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremò quæcunque alia, quæ divinum turbare possunt officium, aut oculis divinæ majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, præcipuè nundinarum, ac fori cujuscunque tumultus. Omnis in eis sæcularium judiciorum strepitus conquiescat. Nulla inibi causa per laicos criminales maximè agitetur: sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena. Ordinarii locorum hæc faciant observari, suadenda suadeant, interdicta hujus canonicis authoritate compescant, ad hæc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad premissa idoneos deputando. Et nihilominus processus judicum sæcularium, ac specialiter sententiæ prolatæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint, præter processum Ordinariorum deputandorum ab ipsis, divinæ ultionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum, à similibus firmato proposito deliberaverint abstinere.*

Allegatur c. decet domum Domini, de immunit. Eccles. in 6. ita & Psalm. 92. *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* Inde conqueritur Deus Jerem. 11. ℣. 15. *Quid est quòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* Mat. 21. ℣. 13. *Scriptum est, domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum.*

7. Can. XXVI. *Usurarum voraginem quæ animas devorat, & facultates exhaurit, compescere cupientes, constitutionem Lateranensis Concilii contra usurarios editam, sub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter observari. Et quia quò minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eò magis adimetur fœnus exercendi libertas; hac generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec*

alia uni-

alia universitas, vel singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publicè pecuniam fœnebrem exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed hujusmodi usurarios manifestos omnes infra tres menses de terris suis expellant: numquam aliquos tales de cætero admissuri: Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contrarium fecerint, si personæ fuerint Ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis; minores verò personæ singulares, excommunicationis; Collegium autem, seu alia Universitas interdicti sententiam ipso facto se noverint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum, quamdiu in eis iidem usurarii commorantur, ex tunc Ecclesiastico subjaceant interdicto. Cæterùm si laici fuerint, per suos Ordinarios ab hujusmodi excessu omni privilegio cessante, per censuram Ecclesiasticam compescantur.

C. 1. de usuris, in 6. Citatum verò Concilium Lateranense editum fuit sub Alexandro Papa III. & habetur c. quia in omnibus, extr. de usuris, his verbis: *Constituimus, ut usurarii manifesti nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Christianam (si in hoc peccato decesserint) accipiant sepulturam; sed nec oblationes eorum quisquam accipiat: Qui autem acceperit, vel Christianæ tradiderit sepulturæ; & quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium Episcopi satisfaciat, ab Officii sui maneat executione suspensus*

8. Can. XXIX. *Constitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ IV. Prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, majori excommunicatione ligari, decernens, promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum, declarantes decernimus; ita demum monitionem esse canonicam in hoc casu, si aliis ritè servatis eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas, ut canonicè promulgetur excommunicationis sententia, statuunt jura præmitti; judices sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla: nisi facti necessitas aliter suaserit moderanda.*

Allegatur c. constitutionem, de sent. excom. in 6. quo loco Glossa & Doctores tradunt, requiri ad minus biduum intervalli inter singulas monitiones, quia pluralis locutio duorum numero est contenta: c. pluralis de regu. jur. in 6. sed si pro tribus distinctis edictis fiat unicum peremptorium monitionis edictum, opus est, ut sex dies intercurrant inter hanc monitionem, quæ declaranda est parti admonitæ, quòd sit unica simul & ultima, sed peremptoria, & post diem sextam incurretur excommunicationis sententia, si contumacia non desierit. Quòd verò præsens constitutio seipsam limitat, his verbis: *Nisi facti necessitas ea suaserit aliter moderanda*, id intelligendum, quandò urget continuatio gravis alicujus criminis, & scandali prompta & celeri excommunicatione reprimendi, juxta glossam præsentis constitutionis in 6. ut si quis uxorem alienam apud se detineret in adulterium, aut puellam vi raptam, tunc enim sufficere potest unica monitio, potestque coarctari tempus ad certam horam perendinæ diei, quà sive inchoata sive finita, si non paruerit, nec eam, quam injustè detinet, dimiserit, suum protinus excommunicatio sortietur effectum. Constitutio porrò Innocentii quarti, quam Gregorius X. commemorat, relatam superiùs habes in primo Lugdunensi Concilio & legitur pariter sub titulo de sentent. excommun. in 6. c. statuimus.

Can. XXX. *Præsenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quoad interdicti sententias in civitates, castra, vel quælibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.* Insertum habes c. præsenti, de sent. excom. in 6.

DISSERTATIONES duæ pro appendice ad secundum generale Concilium Lugdunense.

DISSERTATIO I.

De Processione Spiritus Sancti.

1. QUia in hoc sacro-sancto Concilio Græcorum Ecclesia in eamdem cum Latinis fidem, maximè circa æternam Spiritus sancti processionem à Patre Filióque, simul consensit, & vocem *Filioque* Constantinopolitanæ Synodi Symbolo solemni ritu cantando adjecit, etiamsi brevi postmodum tempore pristinam resumpserit infidelitatem, non abs re hanc isto loco tractationem institui. Hanc à duabus Personis processionem Catholica semper Ecclesia professa est, quam Scripturæ sacræ, Sanctorumque Patrum Græcorum simul & Latinorum stabilivit authoritas. Utrorumque dilucida testimonia congessit Bellarminus tom. 1. lib. 2. de Christo, c. 22. 23. 24. 25. Cæterùm μεγαλωστὶ ἁμαρτάνων fallitur, cùm ait in concilio Toletano tertio Constantinopolitani Concilii Symbolum fuisse absque *Filii* additione decantatum: Oppositum enim cuivis legenti constat; sic enim in illo, quod Constantinopolitanum dicunt centum quinquaginta Patrum, Symbolo profitentur: *Et in Spiritum sanctum Dominum & vivificantem ex Patre & Filio procedentem*. Et Recaredus, qui anno Christi 589. Catholicam ad fidem recens cum majori subditorum populorum parte ex Arianismo conversus hanc Synodum nationalem indixit, in ipsius Concilii exordio hanc edidit professionem: *Spiritus æque sanctus confitendus à nobis, & prædicandus est à Patre & Filio procedere*. Abrahan Echellen Maronita religionum linguarumque Orientalium peritissimus in suis notis ad Arabicos Nicæni Concilii Canones c. 5. luculentis testimoniis demonstrat, Maronitas in sua fidei confessione facta tempore Theodosii junioris, disertè profiteri hanc Spiritus sancti à Patre simul & Filio processionem: Eamque fidem testimoniis confirmat Sanctorum Athanasii, Basilii, Cyrilli, Jacobi Syri, Ephrem, Zachariæ Alexandrini, Joannis Antiocheni & aliorum. Jacobus Zanzalus, Jacobitarum hæresis author, in suo Catechismo scribit à tertia Synodo sub Theodosio juniore celebrata, fuisse definitam istam Spiritus à Patre & Filio processionem. Forsan id factum occasione noni Anathematismi sancti Cyrilli adversus reprehensionem Theodoreti, qui primus asserere ausus est Spiritum sanctum ex solo Patre dimanare. Quin etiam antiquissima Synodi Nicænæ editio Arabica, quam allegat Echellensis, quæque in Vaticana Bibliotheca servatur, hoc tradit idem de Spiritus à Patre simul & Filio processione, per synonyma verba *Mombethec*, & *Sadèr*, quæ nihil aliud quàm *procedere* significant; ut videre est in linguæ Arabicæ Thesauris & Dictionariis. Insuper Leo Græcorum Imperator meritò *Sapientis* cognomine ornatus, qui eodem vixit tempore cum schismatico Patriarcha Photio, insignem scripsit ad Regem Saracenorum de Christianæ fidei veritate Epistolam, quæ est in Bibliotheca Patrum, in qua disertis verbis Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere affirmat. Ex his liquidò patet, id erroris non fuisse illis temporibus omnibus Græcis commune, sed aliquibus duntaxat, qui livore quodam Duce Photio bellum Ecclesiæ Romanæ indixerunt.

2. Diu antequam Photius schisma contra Romanam Ecclesiam molitus esset, multa Concilia definierunt hanc etiam à Filio processionem. Primum occurrit Alexandrinum, ex quo Cyrillus ita scribit ad Nestorium, *Spiritus*

tus appellatus est Veritas, & Veritas Christus est, unde & ab illa similiter sicut ex Patre procedit, Legitur hæc ipsa Epistola in Concilio Ephesino parte 1. c. 54. & approbata fuit tam a Patribus Ephesinis, quàm à Chalcedonensi Synodo act. 5. & à V. Synodo act. ultima: & à VI. Synodo act. 17. & à VII. seu Nicæna secunda act. 17. atque ita quinque generalia Concilia apud Græcos habita hanc à Filio processionem approbarunt. His accedunt Concilia Toletana I. c. 21. & III. ut paulò ante ostensum est; & IV. c. 1. & VIII. c. 1. & XI. c. 1. quæ omnia celebrata constat ante Græcorum dissidium. In Gallia quoque, atque Germania, Concilium Aquisgranense sub Carolo Magno anno 829. ut constat ex Adonis Chronico processionem istam & additionem vocis *Filioque*, ad Symbolum, quod in Missa multis in Ecclesiis cum expressione ejusdem vocis decantabatur, confirmavit, ut pariter tradit Regino Abbas, missique fuot tres ab hac Synodo ad Papam Leonem III. Legati, qui illum rogarent, ut hoc Symbolum pariter Romæ ex ejus authoritate cum additione vocis quadrisyllabæ solemniter concineretur. Leo Pontifex esse quidem fidei veritatem confirmavit, quòd etiam à Filio divinus procedat Spiritus; noluit tamen præbere consensum ut Romæ usus illius ad Symbolum additionis reciperetur, ut constat ex legationis actis, quæ supersunt. Quin etiam perhibet Anastasius in vita Leonis III. hunc ipsum *pro amore & cautela Orthodoxæ fidei fecisse in æde divi Petri scuta duo argentea, scripta utraque Symbola perhibet, unum quidem literis Græcis, & aliud Latinis dextra lævaque.* Et ejus quidem cum Legatis Aquisgranensis Synodi colloquio perspicuum fit, vocem additamenti non fuisse ibi superadditam. Idemque subinferunt Magister sententiarum lib. 1. dist. 11. Baronius, Bellarminus, aliique communiter.

3. Cur autem Constantinopolitanum Symbolum solius meminerit processionis à Patre, ratio in promptu est, quia cùm nova Symbola edita fuerint occasione novæ insurgentis hæresis, indubitata fide fuerat creditum in universa Ecclesia Spiritum divinum a Patre Filioque produci; sed insurgens nova Macedonii hæresis prædicabat solum Filium à Patre oriri, Spiritum verò sanctum a solo Filio tanquam ipsius Filii creaturam longè Filio inferiorem: cui errori occurrendum duxit Concilium, nihil definiendo circa ea, in quæ Chatolici unà cum hæreticis consentiebant de processione à Filio; sed circa ea sola, in quibus dissidebant, nimirùm de processione a Patre, quam sectarii inficiabantur. Ut sidem facit Basilius, lib. 2. adversus Eunomium.

DISSERTATIO SECUNDA, *de electione summorum Pontificum, & de Cardinalibus.*

1. Ritus & ordo, quem scripsit de eligendis deinceps in conclavi summis Pontificibus per sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales istud Lugdunense Concilium, hanc à nobis exigit dissertationem, qua varios electionum Pontificalium ritus, qui diversis temporibus invaluerunt, simulque Cardinalitiæ dignitatis initia & progressus accuratiùs exploremus ac investigemus.

2. Quod attinet ad electiones, vetustissima sanè atque ab initio receptissima eligendorum Episcoporum forma hæc fuit, ut omnes Episcoporum forma hæc fuit, ut omnes Episcopi Provinciæ in unum convenientes novum crearent Ecclesiæ viduatæ Antistitem, accedente plebis testimonio, & universi Cleri, aut saltem majoris ejus partis consensu, ut his testatur verbis Cyprianus ep. 68. *Apud nos, & ferè per omnes provincias tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem Provinciæ proximi quique conveniant: & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit*. Ibidemque divinis id astruit testimoniis, scilicet Num. 20. ubi Moysi Deus jubet, ut coram universo populi cœtu consecret Eleazarum Pontificem. Et Act. ubi coram omnibus Discipulis Mathias in Judæ traditoris Apostolatum eligitur, ac promovetur. Et Act. 6. ubi Apostoli convocasse perhibentur Discipulorum multitudinem pro Diaconorum creatione. Idem Cyprianus Cornelium Papam affirmat, Episcoporum judicio & plebis testimonio fuisse legitimè ordinatum, epist. 41. Idemque epist. 52. de Cornelio sic scribit: *Non ut quidam vim fecit ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est ut Episcopatum coactus acciperet; & factus est Episcopus a pluribus collegis nostris, qui tunc in urbe Roma aderant.* Et subinde: *Factus est Episcopus Cornelius de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium testimonio, plebis quæ tunc affuit suffragio, & de antiquorum Sacerdotum & bonorum virorum collegio.* His suffragatur sacra Nicæna Synodus can. 4. & 6. *Episcopum decernit constituendum esse ab omnibus Provinciæ Episcopis, aut saltem assentiente majorum parte.* Quod idem sancivit Concilium Antiochenum can. 19. Similiter S. Leo Papa epist. 92. ad Rusticum: *Nulla* (ait) *ratio sinit ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec ab Episcopis Provincialibus cum Metropolitani judicio consecrati*, Atque habetur in c. nulla ratio, dist. 62.

3. Illo itaque ritu Romani Episcopi creabantur, ut liquet ex assertione Cypriani. In electione tamen Damasi primùm interponi cœpit Cæsaris authoritas, occasione schismatis ab Ursicino suscitati. Idemque iteratum posthàc in aliis quibusdam ex schismate ortis dissidiis. Res quippe compositæ sunt à Valentiniano inter Damasum & Ursicinum. Et ab Honorio inter Bonifacium & Eulalium. Et à Theodorico Rege inter Symmachum & Laurentium. Postmodum Justinianus Imperator recepta de Gothis Italia, noluit quemquam in Romanum Pontificem admitti, nisi post suam approbationem. Idque usque adeò sub illo, & qui eidem successere Augustis, usu servatum est, usque ad Constantinum quartum Imperatorem, qui Benedicti secundi Pontificis hortatu, omnem remisit creandi Papæ potestatem Romano Clero & populo.

4. Sigebertus Monachus Gemblacensis schismaticus historicus, atque Imperatoris Henrici partes adversus Romæ Pontifices propugnans, fabulam commentus est Synodi Romanæ centum quinquaginta trium Episcoporum, in qua Hadrianus Papa Carolum Magnum insigni decoravit privilegio, non confirmandi novi Papæ electionem, quod quidem jus à Justiniano usurpatum in successores Imperatores dimanarat; sed quod hactenus fuerat inauditum, sola propria authoritate Pontificis pro suo libito eligendi, & prætereà Episcopos singulas provincias pariter eligendi, & per investituram præficiendi vacantibus Ecclesiis. Post Sigebertum Gratianus nimia credendi facilitate adductus, commentitium illud Concilii decretum suæ Canonum collectioni consarcinavit. Quæ res multos incautos, ipsumque Onufrium decepit. Sed hanc fabulam validissimis argumentis Baronius refellit; quibus alias superaddit paris roboris convictiones Joannes Morinus, in historia originis & progressus temporalis Romanorum Pontificum potestatis. Canon itaque incipiens: Hadrianus Papa, &c. & in Synodo dist. 63. dignus, est, qui expungatur, & obliteretur cum eo, qui præcedit Canone historico.

5. Ex quo tempore Carolus Magnus Francorum Rex suis armis, Rege Longobardorum Desiderio profligato, Romanam Ecclesiam in libertatem vindicavit; Romanis liberæ fuerunt Summorum Pontificum electiones ad Leonem usque octavum, qui quum, depulso Joanne Papa duodecimo per vim sacrilegam, fuisset ab Othone Imperatore nominis hujus primo in dejecti locum ac sedem promotus, derivatum tandem in Imperatores Occidentis jus istud fuit Pontificis Romani electionis, quo deinceps usi, quin potiùs abusi sunt Imperatores Germani ad Henricum usque tertium ex Franconiæ Duce Imperatorem, quando Gregorius Papa septimus integrum istud jus ab Imperatoribus Germaniæ Romanum ad Clerum revocavit; quum verò eamdem eligendi Papæ potestatem adhibita vi sacrilega Henricus quartus, tertii filius, à Paschali secundo extorsisset, idem Paschalis coacta Synodo, concessionem injustam revocavit. Sanctissimus quidem Papa Gregorius Magnus in comm. ad Psal. 4. pœnitentialem, vocat tyrannicam sæculi sui consuetudinem ex Imperatorum Græcorum prohibitione, ne suo injussu, imò non nisi accepta magna pecuniarum contributione Romanorum Episcopi ordinarentur.

6. Haud planè compertum est, quandonam solis S.R.E. Cardinalibus fuerit attributa Summi Pontificis electio. Constitutio quidem de Cardinalium Conclavi procusa promulgataque est in isto secundo Lugdunensi,

Con-

Concilio. Perspicuum verò est ex Petri Damiani testimonio, jus eligendi Papæ pertinuisse ipsius tempore ad solos Ecclesiæ Romanæ Cardinales. Verisimile est, sumptum fuisse rei hujus institutum à Leonis noni inauguratione, quando Hildebrandi studio ac opera electus Romanus Pontifex fuit, postquam eumdem Imperator Henricus secundus Papam creaverat. An verò ante Othonem primum fuerit penes solos Romanæ Ecclesiæ Cardinales Papam eligendi authoritas, incomperta res est.

7. De Cardinalium porrò Eminentia sic refert Petrus Damiani & ipse Cardinalis, qui sub Leone nono ejusque successoribus virtutum omnium laude florebat, lib. 2. epist. 20. *Romana Ecclesia Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt: salvo quippe universalis Ecclesiæ Sacramento, ipsi sunt oculi unius lapidis, ipsi lucernæ unius candelabri.* S. Bernardus lib. 4. de consid. Cardinales vocat *Orbis judices*; quia judiciis Summi Pontificis assident, ejusque Senatum constituunt. Extat rescriptum Pontificis Eugenii IV. ad Henricum Cantuariensem Archiepiscopum & Angliæ Primatem, quod refertur à Jacobatio Cardinali lib. 2. de Concilio, ibique sic loquitur Eugenius Papa: *Ipsos præterea Cardinales pro honoris & dignitatis Eminentia, partem sui corporis Summi Pontifices appellant; ex quo sine ulla dubitatione ostenditur post caput Ecclesiæ, quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Ecclesiæ membris ac partibus honorari debere.* His etiam ista Eugenius adjungit: *Quoscunque Primates & Episcopos à Cardinalibus Summo Pontifici assidentibus judicari, & singulos Episcopos singulis ac particularibus Ecclesiis præesse ac providere: Cardinales autem universæ sub Papa Ecclesiæ.* Profert demum idem superiorum Conciliorum exempla, præsertim duorum Lugdunensium, in quibus Cardinales citra omnem ambiguitatem honoratiorem præ cunctis Episcopis locum tenuere, tenentque etiam nunc in Concilio, quod tunc agebatur Florentino. Insuper Leo Papa X. in Concilio Lateranensi sess. 9. asserit, S.R.E. Cardinales reliquos omnes post Papam dignitate honoreque antecellere. Novissimè Tridentinum sess. 15. de reform. c. 1 ait, Cardinalium consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem universalis Ecclesiæ administrationem niti.

8. Quin etiam his longè omnibus antiquior Joannis Papæ octavi, qui sæculo nono vixit, constitutio declarat: *Romanæ Ecclesiæ Cardinales eo fungi apud Romanum Pontificem officio in sancta Dei Ecclesia, quo seniores septuaginta apud Moysem in Synagoga.* Quapropter decretum confirmat prædecessoris sui Leonis quarti: *Ut scilicet bis in hebdomada Cardinales ad sacrum Palatium Apostolicum conveniant; ut provideant & decernant pro universarum Ecclesiarum solicitudine, pro Clericorum disciplina, & pro laicorum querimoniis auscultandis & definiendis.* Ex quibus liquet in Cardinalibus constitui universalis Ecclesiæ amplissimum Senatum, atque ordinarium Pontificis maximi Concilium. Nulla quippe tam præcellens est in terris sapientia, ut consiliorum adminiculis non egeat. Et præclare observat S. Chrysostomus hom. ad c. 1. Act. Apo. Petrum Apostolorum Principem Sancti Spiritus donis cumulatissimè ornatum & munitum, nihil per propriam authoritatem aut imperium constituisse, sed occurrentibus gravis momenti rebus ex fratrum consilio agere solitum; ut constat in electione successoris Judæ ad Apostolatum; in electione septem Diaconorum; atque in disceptatione circa legalium observationem exorta. Ex quibus perspicuum est S. R. E. Cardinalibus respectivè attribuendum esse, quod ipsi decernunt Imperatores l. unica, Cod. de præpositis labor. 12. *Immunitate digni sunt, quos lateris nostri comitatus illustrat.*

9. Cardinalium prima, quæ legitur mentio, fit in Romano Concilio sub Sylvestro primo, cujus can. 6. refertur fuisse tunc temporis Cardinales Diaconos septem in Romana Ecclesia. Post annos verò circiter trecentos Sanctus Gregorius Papa sæpenumerò meminit Cardinalium Sacerdotum & Diaconorum; nec tantùm Romanæ Ecclesiæ, sed remotiorum etiam Ecclesiarum. Siquidem lib. 2. epist. 13. indict. 11. constituit in Ecclesia Terracinæ Sacerdotem Cardinalem. Eodemque lib. ep. 6. indict. 10. Joannem constituit Episcopum pariter Cardinalem in Syllatina Ecclesia. Et lib. 3. epist. 14. providet, ut in Syracusanam Ecclesiam quidam cooptetur Diaconus Cardinalis. Similiter lib. 5. epist. 11. concedit Fortunato Episcopo Neapolitano, ut Gratianum constituat in Neapolitana Ecclesia Diaconum Cardinalem. Porrò addictionem ejusmodi ad aliquam Ecclesiam Episcopalem, vocat passim Gregorius Magnus nunc *cardinationem*, nunc *incardinationem*. In ejusdem etiam vitæ lib. 3. c. 15. testatur Joannes Diaconus, his verbis: *Civitatum desolatarum Pontifices Gregorius vacantibus civitatibus incardinare curabat.* Exemplumque subjicit Martini Ecclesiæ Tomitanæ Episcopi, quem, quia fuerat illa Ecclesia ab hostibus devastata, vacantis jam Aleriensis Ecclesiæ Episcopum Cardinalem constituit. Præterea Meldensis Concilii can. 55. constituit: *Ut Episcopus titulos Cardinales in urbibus vel suburbiis constitutus ordinet atque disponat.* Ut fateri necesse sit titulos Cardinales fuisse quoque aliarum à Romana Ecclesiarum; nec tantùm Episcopalium seu Cardinalium, verùm etiam inferiorum, in quibus Sacramenta fidelibus conferenda ex officio erant.

10. Cæterùm ex Divi Gregorii Papæ præfatis literis, & ordinationibus id ego colligo, quòd cùm liberum Episcopis esset Sacerdotes & Diaconos subjectis sibi Ecclesiis præficere, & præterea populis vacante sede Episcopali novos sibi Episcopos eligere; haud tamen licuisse alienis ex Ecclesiis Clericos iisdem addictos educere, suisque in Ecclesias transferre, quatenus ejusmodi translationes Episcoporum Sacerdotum & Diaconorum fieri Nicæna Synodus prorsus interdixit Can. 15. Ideoque opus esse Apostolica, ut id liceret, dispensatione, quam præfatis locis Sanctus indulget Gregorius, justa faciente causa, excisis scilicet pristinis Ecclesiis Barbarorum immanitate.

CONCILIUM BUDENSE anno 1279. congregatum.

1. SUb Romano Pontifice Nicolao III. regnante in Hungaria Ladislao, Philippus Episcopus Firmanus Apostolicæ Sedis Legatus in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croacia, Servia, celeberrimum convocavit Concilium in Hungariæ Castro Budensi, Vesprimiensis Diœcesis.

Can. I. *Quia sicut Prælati quousque sibi subditos dignitate & authoritate præcellunt, ita moribus, vita, habitu, & conversatione honestis præcellere & præcedere debent eosdem. Cùm eorum vita, si sit bona, & amplius si sit mala, trahatur à subditis in exemplum: statuimus, quòd ipsi Prælati coronam & tonsuram patentibus omninò auribus circularem, juxta Regularium seu Religiosorum generalem consuetudinem approbatam, cùm nulla religio Pontificali religione sit major, de cætero deferant.*

2 Can. II. *Præterea statuimus & ordinamus, quòd Prælati de cætero, cùm equitant, vel etiam in publico pedestres incedunt, habeant & deferant cappas rotundas, sub quibus habeant & deferant camisias albas, sive rossetas, quas semper sub cappis sive mantelli ante pectus vel post collum hinc inde connexis deferant, cùm in publico, hoc est, extra secreta habitationis eorum, ipsos contigerit stare, vel ire. Prohibemus autem, ne ipsi Prælati de cætero deferunt vel habeant mantellos, cum quibus hactenus equitare, & quos in propriis & alienis non solùm coram famulis suis, sed etiam coram aliis consueverunt deferre: permittimus etiam, quod possint habere mantellos rotundos sive tabarda, longitudinis moderatæ, eosque deferre cum caputiis separatis ab eis tempore pluvioso, nivoso, seu pruinoso.*

Qui sequitur Canon III. prohibet tum Prælatis, tum aliis in dignitatibus constitutis, tum Canonicis, tum etiam quibusvis Sacerdotibus manicas deferre consutitias, vel togas, aut supertunicalia aperta; jubetque, ut superiora indumenta circa habeant clausa desuper usque ad fimbrias, & sine collariis, nisi fortè in tabardis & mantellis ad equitandum; & ne in fibulis aut bottonibus quidquam auri, vel argenti, suisve aliis in indumentis gerant, mandatque Ordinariis, ut ejusmodi prohibitas vestes à deferentibus auferant; & pertinaces à beneficiis sint ip-

so facto suspensi, vestes autem & ornatus veniti in usum pauperum vertantur.

3. Can. IV. Quibuscunque Clericis, præterquam Prælatis, usum interdicit annulorum; quos decernit, ut in egenorum solatium erogentur, & contumaces Clerici ab ingressu Ecclesiæ arceantur, donec obtemperaverint.

4. Can. V. Tabernarum ingressum vetat Clericis: alioquin ab ingressu Ecclesiæ excludendis. Quæ sane prohibitio frequens in veteribus canonibus habetur.

5. Can. VII. *Perpetuo prohibemus edicto, ne Prælati & alii Clerici, cujuscunque sint Ordinis, dignitatis, aut status, seditionibus, præliis, spoliis, rapinis, incendiis, & aliis suvis factis se aliquatenus immiscere præsumant, nec bellicis actibus se implicent vel involvant: nisi forte pro Ecclesiarum suarum, & patriæ defensione, non ad impugnandum vel propulsandum, sed ad defensionem tantum, si necessitas eos compellat: & tunc in propriis personis non pugnent.*

Huc pertinet canon Concilii Pictaviensis: *Clerici* (inquit) *arma portantes, & usurarii, excommunicentur.* Habetur in c. Clerici, de vita & honest. Cler. Concilium etiam Meldense can. 37. Clericos arma deferentes proprii gradus amissione mulctat. Citatur à Gratiano c. quicunque 23. q. 8. armatorum tamen comitatu ad propriam securitatem uti ac munire se possunt exemplo Pauli Apostoli, qui ne ab insidiatoribus Judæis per viam occideretur, obtinuit à Tribuno milites armatos, à quibus tuto deduceretur. Idque exemplum profert Augustinus ep. 50. ad Bonifacium. Vide c. Maximianus, 23. q. 3. Attamen Glossa in d. c. Clerici, de vita & honest. tradit, posse Clericum arma portare ad terrorem latronum, quando ipsi per loca periculosa incedendum est. Et concordat textus in auth. statuimus, C. de Episc. Cleric. Vide paulò infrà hujusce Concilii can. XL.

Can. VIII. *Clerici officia vel commercia non exerceant, maximè inhonesta: mimis, histrionibus & joculatoribus non intendant, & tabernas prorsus evitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint, comam & tonsuram patentibus auribus habeant congruentes, & in Officiis Ecclesiasticis & in aliis bonis studiis se exerceant diligenter. Exercentes autem in talibus à suis moneantur Prælatis, & si moniti parere contempserint, ab officio & beneficio suspendantur. Nec prius talis suspensio revocetur, quam ad arbitrium Prælatorum pro eo fuerit satisfactum; ac sub certa pœna sufficienter caveant, quod in talibus vel similibus ulteriùs non excedent.*

Vide his conformia in c. his igitur, c. tales, c. quanquam, c. prohibete, cum duobus seqq. dist. 23. & 21. q. 4. per totam. Et totum tit. de vita & honest. Cler.

Can. IX. *Nullus clericus sententiam sanguinis dictet, aut proferat; aut sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit: nec quisquam Clericus literas dictet, aut scribat, pro vindicta sanguinis destinandas: nec illam partem Chirurgiæ exerceat, quæ adustionem vel incisionem inducit; nec quisquam purgationi aquæ ferventis, seu frigidæ, seu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis vel consecrationis impendat: sciens, quod si ex hujusmodi mors vel membri mutilatio fuerit subsecuta, irregularitatis laqueum non evadet.*

Vide c. si quis viduam, dist. 50. &c. in Archiepiscopatus, de raptorib. & c. fin. ne Cler. vel Mona. in 6. & clemen. unicam, de homici. item c. sententiam sanguinis, ne cler. vel Mona. & in c. tua nos, de homic.

Can. X. *Districtè præcipimus, ne Sacerdotes vel Clerici, in quovis Ordine constituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur bord, portent, nisi eis manifesti timoris causa ingruerit: nec tunc absque licentia Prælatorum portent.* Vide paulò ante hujusce Concilii can. 7.

Can. XXI. *Statuimus, ut per omnes Ecclesias Chrisma, Oleum sanctum, & Eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis conserventur, ita ut non possit ad illas manus impia extendi. Si verò is, ad quem spectat custodia, incautè ea reliquerit, tribus mensibus ab officio & beneficio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid inde nefarium contigerit, graviùs puniatur.*

Huc spectat Concilii Lateranensis sub Innocentio III. can. 19. qui est 1. sub tit. de custo. Eucharist. Chrism. & alior. sacram. & Concil. Trident. sess. 13. c. 6.

Can. XXXII. *Decernimus, ut nemo incognitus ad ministrandum in sacris Ordinibus admittatur, nisi sui Ordinatoris vel successoris ejus literas omni suspicione carentes ostendat, suscepti Ordinis mentionem facientes expressam. Et qui contra constitutionem hujusmodi venire præsumpserint, tales ad celebrationem divinorum admittendo, vel retinendo, post trinam admonitionem, vel unam peremptoriè, à Divinorum perceptione & ingressu Ecclesiæ arceantur: & de hoc per Diœcesanos Episcopus inquisitio frequens fiat.*

6. Can. XL. *In Concilio prohibetur, & Nos prohibemus inviolabiliter observari, ne supellectilia Sacerdotis propria, seu alia in Ecclesiis reponantur, aut etiam teneantur; nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina ad eas oporteat habere refugium: sic tamen ut necessitate cessante, extra Ecclesiam portentur.*

Eodem pertinet Lateranensis sub Innocentio III. Concilii suprà relatus can. 19. in Decretalibus quoque insertus sub titulo, de custodia Euch. c. 1.

Can. XLIII. *Præcipimus Sacerdotibus, ut divino Officio celebrato, & populo regresso ad propria, Ecclesias suas firmare debeant diligenter. Prohibeant etiam Sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas in Cœmeteriis, vel in Ecclesiis duci: quia, ut ait Augustinus, meliùs est festivis diebus fodere vel arare, quàm choreas ducere. Sub anathematis interminatione prohibemus, ne quis civiles causas in Ecclesiis vel Cœmeteriis agitare præsumat: Nullas etiam de novo ædificare in Cœmeterio permittatur, nec fimus, vel immunditiæ aliæ in Cœmeteriis adunentur. Talia facientes quousque satisfecerint, ad voluntatem Rectoris ab ingressu Ecclesiæ illius arceantur.*

Can. XLIV. *Quoniam sicut audivimus quidam Monachi & Canonici regulares aliquorum monasteriorum consueverunt extra septa sui monasterii, tam patenter, quàm latenter, tam turpiter, quàm damnabiliter per terram sæpiùs evagari: statuimus, ut nullus, excepto Capellano, & illis, quibus ex necessitate administratio competit, septa monasterii sui exire audeat, nisi priùs ab Abbate, vel Priore, seu Præposito; & si Abbas, vel Prior, seu Præpositus præsentes non fuerint, ab eorum Vicariis, vel aliis potestatem habentibus, eis specialiter licentia sit concessa: quibus Abbas, seu Prior, vel Præpositus, vel eorum Vicarii sine causa necessaria, vel rationabili, exeundi licentiam non concedant. Nec etiam obtenta licentia sine socio quis pedes exire præsumat. Si verò Abbates, Priores, Præpositi, vel alii regulares Prælati, seu eorum Vicarii in aliquo præmissorum negligentes inventi fuerint, vel remissi, suspensionis, vel majoris vindictæ sententia à diœcesanis suis noverint puniendos.*

His suffragatur Concilium Moguntinum tempore

Leonis

Leonis Papæ tertii, & Caroli Magni c. 12. sic statuens: *Abbates & Monachi in eorum claustro permaneant, nullusque ex eis foras vadat, nisi per necessitatem Monachus ab Abbate mittatur in obedientiam. Nec foris manducent, neque bibant sine permissione Abbatis, nec ad convivia sæcularia vadant*. Item Regulæ S. Pachomii sic præscribunt c. 30. & 44. *Nullus solus foras mittatur ad aliquod negotium nisi juncto ei altero*. His conformia jubet regula S. Benedicti: *Sed nec frater in via dirigatur solus, sententia Patrum nos docet, qua dicit, ad necessaria quærenda bini egrediantur, vel terni fratres, & tales quibus creditur, non qui verbositatem aut gulam sectantur*. Constitutiones etiam Carmelitarum p. 1. c. 3. §. 11. ita sanciunt: *Nullus sine socio nisi ex justa admodum causa iter agere sinatur: binos enim discipulos Dominus misit, bini ergo exeuntes individui procedant*. Et quidem Christus Dominus Luc. 10. designatos *septuaginta duos discipulos misit binos ante faciem suam*. Et post ejus resurrectionem ejus discipuli hoc præscriptum suo firmarunt exemplo: Cleophas & socius ejus simul eunt in Castellum Emmaus. Petrus & Joannes simul currunt ad monumentum; simul ascendunt in templum; simul mittuntur Samariam. Saulus & Barnabas jussu Spiritus sancti segregatur in opus Evangelii. Judas & Silas destinantur Antiochiam. Et Paulus cum Sila lustrat Syriam. Denique ipse Justinianus Imperator in Novella de Monachis, vult Monachos ire associatos ac invicem testes mutuæ honestatis esse. Concludit sapientes Eccl. cap. 4. *Melius est duos esse simul quam unum: habent enim emolumentum societatis suæ. Si unus ceciderit ab altero fulcietur; væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se*.

CONCILIUM AVENIONENSE anni 1270.

1. ANno Domini 1270. Idibus Julii venerabiles Patres, Domini B. Dei gratia Arelatensis Archiepiscopus. R. Cavallicensis. G. Carpentoract. Zoen Avenion. N. Vasionensis. P. Auriacensis, I. Tricastinus Episcopi, Arelatensis Ecclesiæ Suffraganei, atque multi alii Prælati ejusdem Provinciæ apud Avenionem in Provinciali Concilio promulgata servari per totam eamdem Provinciam mandaverunt: licet eadem non sint statuta, sed in forma pronunciata fuerint statutorum.

Can. I. Ut alienationes bonorum Ecclesiasticorum revocentur. *Alienationes factas de possessionibus Ecclesiarum, sine Diœcesanorum consensu, Rectores, sive Priores earumdem Ecclesiarum; sive sint alienatores seu eorum successores, studeant celeriter revocare, quatenus processerint de facto: alioquin per Diœcesanos locorum, tam dicti Rectores seu Priores, quam Abbates, seu alii ad quos spectant aliæ Ecclesiæ, ad id admonitione præmissa per censuras Ecclesiasticas compellantur*.

2. II. Ut pecunia legata ad arbitrium executorum dividatur in causas pias. *Cum autem testator legat certam pecuniæ quantitatem, vel res alias pro forestis suis distribuendas arbitrio gardiatorum seu executorum testamenti sui: nec extant certæ personæ, quibus, seu inter quas pecunia, seu res sic legatæ distribuantur: statuimus, quod pecuniæ seu res prædictæ per ipsos executores de consilio tamen & assensu Prælatorum, ne fraus aliqua per ipsos gardiatores valeat procurari, in pias causas dividantur. Et nisi testator tempus præfixerit ad hujusmodi persolvenda, dicti executores per Diœcesanos locorum ea infra annum solvere per censuras Ecclesiasticas compellantur*.

3. Can. III. Ut Archiepiscopus & Suffraganei se invicem juvent in sententiis servandis & publicandis. *Item statuimus, quod dictus Archiepiscopus & ejus Suffraganei mutuum sibi adinvicem auxilium in sententiis servandis & publicandis præstent, cum per illum, qui ipsas sententias tulit, fuerint requisiti*.

4. Can. IV. Ut qui habent personatus & beneficia curata, Presbyteri fiant intra annum. *Item statuimus, quod illi, qui habent personatus etiam sine cura, seu beneficia curam animarum habentia, compellantur per Diœcesanos, per subtractionem beneficiorum, infra annum in Presbyteros promoveri, nisi rationalem causam ostenderent, quare infra annum non possent, vel deberent; vel nisi sint Archidiaconi, quibus sufficit quod sint Diaconi, & quod in Diaconatu ministrent*.

5. Can. V. Ut expensæ factæ in Legatos Apostolicos solvantur de contributione Ecclesiarum. *Item statuimus, quod si Episcopus vel aliquis Rector alienjus Ecclesiæ de Diœcesi necessarias expensas fecerit in Legatis & Nunciis Sedis Apostolicæ, expensæ illæ solvantur de communi contributione Ecclesiarum totius diœcesis: & istæ expensæ semel in anno in una Synodo colligantur*.

6. Can. VI. Ut personatibus assignentur certi redditus. *Item statuimus, quod Episcopi & Capitula assignent, & deputent Clericis in personatibus, seu dignitatibus suæ Ecclesiæ constitutis, qui carent redditibus, certos redditus juxta facultates suas, & qualitatem dignitatis sine magno præjudicio aliorum, quod videtur posse fieri ibi præsertim, ubi communia bona habentur*.

7. Can. VII. Ut Religiosi & Clerici non quærant defensionem sæcularem contra Episcopos. *Item statuimus, quod si Religiosi vel Clerici sæculares se in guidagia seu defensione sæculari posuerint contra Episcopos & Prælatos suos, nisi canonica admonitione præmissa illi guidagio seu defensioni penitus renunciaverint, per Diœcesanum excommunicentur: alias per subtractionem beneficii, si quod habent, si hæc contempserint, puniantur*.

8. Can. VIII. De Clerico, qui Episcopum, Præpositum, &c. graviter læserit. *Item statuimus, quod si quis Clericus Episcopum, seu alium in personatu & dignitate, seu Canonia alicujus Ecclesiæ constitutum factis vel verbis graviter dehonestaverit; non admittatur alterius ad aliquod beneficium illius Ecclesiæ, nisi passo injuriam satisfecerit de injuria seu de offensa*.

9. Ad supra memoratum caput 4. de Presbyteris ante anni lapsum ordinandis, iis quibus beneficium curam habens animarum incumbit, optime providerat Concilium Lateranense generale sub Alexandro Papa III. & habetur cap. cum in cunctis. §. inferiora, de electio. Quam constitutionem instauravit Concilium Trid. sess. 24. c. 12.

CONCILIUM REGIENSE anni 1285.

1. COncilii hujus, antequam typis publicaretur, singularis amicitiæ ergo mihi copiam fecit Vir clarissimus antiquitatum Ecclesiasticarum sedulus illustrator Josephus Antelmius Ecclesiæ Forojuliensis Gallicanæ Canonicus simul & ornamentum. Ejusdem mentionem Concilii fecerat in Annalibus Aquisextiensis Ecclesiæ vir de patria sua egregie meritus Scholasticus Pittonus in Rostagni Archiepiscopi vita. Sed quia prope diem Concilium istud cum eruditis Antelmi observationibus prodibit in lucem, ne quasi anser inter argutos videar olores interstrepere, unum dumtaxat aut alterum illius Canonem

delibabo. Celebratum porrò fuit ann. Chr. M.CC.LXXXV. VI. Kal. Martii in Ecclesia Cathedrali Reiorum Apollinarium, præsidente Rostagno Archiepiscopo Aquensi, cui assederunt Suffraganei Episcopi Apteusis, Regiensis, Sistaricensis, Forojuliensis, Vapincensis autem Episcopi justa de causa absentis vices tenuit Præpositus Ecclesiæ Vapincensis. Duoque interfuerunt Abbates Crociensis & Lurensis. Eodem tempore Carolus ejus nominis secundus Apuliæ & Siciliæ Rex & Comes Provinciæ, Andegavorumque Dux, detinebatur Barcinone captivus à Petro Aragonensium Rege, Siciliæque invasore. Præcipuam verò sacra Synodus curam habuit devotas preces tota Provincia indicendi universo Clero, & populo, additis quadraginta dierum indulgentiis pro captivi Principis liberatione, atque inter Principes stabilienda pace. Sic effectum est, ut propitiato piis precibus Numine absque ullo bellorum tumultu Carolus in libertatem dimissus fuerit, certis quibusdam conditionibus, quæ fidelem sortitæ sunt effectum, dimissa sub Aragonensi Sicilia.

2. Can. III. *Item quoniam frequenter contingit, quod census Ecclesiarum nostræ provinciæ ab aliquibus augmentantur, & nonnunquam per Rectores aliquos subtrahuntur: statuimus, & concorditer ordinamus, ut quilibet Prælatus in sua Diœcesi chartularium proprium habeat, in quo nomina, census, & qualibet alia bona Ecclesiarum integraliter conscribantur, ne fraude seu malitia alicujus aliquatenus occultentur per aliquem, vel mutentur.*

Admodum conducibilis est Canon iste, quo providetur bonorum & jurium Ecclesiæ conservationi, ne scilicet per negligentiam vel detentorum malam fidem dilapidetur, disperdatur, ac depereat sacrum Christi patrimonium. Vasense seu Vasionense Concilium primum sub Leone Papa I. ann. Chr. 442. can. 1. oblationes Ecclesiæ fidelibus defunctis relictas qui retinent, aut reddere demorantur, ab Ecclesiæ communione rescindit. Et allegatur c. qui oblationes, 13. qu. 2. Graviter ait Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum: *Amico quippiam rapere, furtum est: Ecclesiam fraudare, sacrilegium.* Deinde Concilium Arelatense secundum sub eodem Leone I. canonem istum Vasensem allegat, suaque autoritate confirmat can. 47. His succedens Concilium Agathense sub Symmacho Pontifice an. Chr. 506. eadem iterat can. 4. adversùs quoscunque sive Clericos, sive sæculares. Idemque Concilium can. 49. Clericos & Sacerdotes deponi jubet, quicunque de rebus Ecclesiæ sibi creditis aliquid alienare, vendere ausi fuerint: & repetitur 12. q. 2. c. Diaconi vel Presbyteri. De scripturis autem aut documentis rerum aut jurium, non absimili solicitudine decernitur ab eadem Agathensi Synodo can. 26. *Si quis de clericis documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili & punienda obstinatione præsumpserit, quidquid per absentiam documentorum damni Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Ecclesiæ instrumenta Ecclesiæ impiè sollicitatis traditoribus susceperint, pari sententia feriantur.* Et repetitur in Decreto, 12. q. 2. c. si quis de clericis. Parem curam habuit providendi, ne Ecclesiis paria damna inferantur, œcumenica Synodus VIII. contra Photium sub Adriano II. Pontifice. Enim verò can. 15. omnes rescindit bonorum Ecclesiæ sive mobilium sive immobilium distractiones sub pœna depositionis, cum obligatione restituendi; & anathemate ferit, quicunque receperit, nec restituerit. Profertur iste canon à Gratiano, 12. q. 2. c. Apostolicos. Denique Aquensis Synodus provincialis anni 1585. tit. de capitulis, sic edicit: *Si quis instrumenta fundationum, bonorum, redditunm, privilegiorum, & jurium ad Episcopatum, aut ad Capitulum, aut ad aliquam dignitatem, & præbendam, aut capellaniam, aut ad quamcunque Ecclesiam vel Monasterium spectantium, apud se celaverit, nec intra spatium trium mensium restituerit Episcopo, aut Capitulo, aut ipsarum Ecclesiarum & monasteriorum Præpositis, manebit per hanc ipsam Synodum ipso facto excommunicatus: nec ab Episcopo absolvatur, donec juramento affirmaverit omnia à se restituta.* Ibidemque decernitur, nec licere Episcopo sine assensu capituli, nec capitulo sine assensu Episcopi, atque aliorum Superiorum alienare. Eadem Synodo sub tit. de Episcopis, consulte provisum est circa finem, ut defuncto Episcopo quamprimùm archivii Episcopalis duarum diversarum serarum claves Notarii publici fide duabus fidissimis personis tradantur, tamdiu servaturis, donec alius fuerit creatus Episcopus, cui illas restituant, & rationem de singulis scripturis in inventario notatis earumque custodiæ commissis eidem reddant.

3. Can. IX. *Item si quis ab excommunicationis sententia, quam pro contractis debitis, & maximè ubi juramento se astrinxerat, vel ob manifestam offensam incurrerat, in infirmitate vel mortis articulo fuerit absolutus, si sanus factus, aut intra mensem à convalescentia numerandum satisfactionem distulerit, ut promisit, vel injunctam ei extitit, ab indè in antea nulla nova monitione ulteriùs expectata, in eamdem ut priùs excommunicationis sententiam reincidat, & publicè addita violatione datæ fidei nuncietur. Si verò de illa ægritudine moriatur, hæredes ejus ad hoc emendandum & observandum per censuram Ecclesiasticam compellantur, vel executores, aut bonorum possessores, si alios non habeat.*

Canoni huic conformatur in corpore juris Canonici constitutio Bonifacii Papæ VIII. c. eos qui de sentent. excommun. in 6. qua decernitur, absolutum propter mortis articulum ac periculum, vel aliud impedimentum à Presbytero, à quo aliàs absolvi non potuisset, si cessante impedimento se non præsentat, cui soli competebat absolvendi potestas, in pristinam reincidere excommunicationem; similique reincidentiæ locum esse in eo, qui post obtentam à summo Pontifice absolutionem cum onere se sistendi coram Ordinario, aut cuipiam satisfaciendi, cùm primùm commodè poterit, negligit id præstare. Observa constitutionem istam Concilii Regiensis de reincidentia esse vetustiorem omni hac de re mentione, quæ legitur in corpore juris. Qui enim primus de reincidentia constituit Bonifacius VIII. non nisi nono post hanc Synodum anno Pontificatum iniit.

ECCLESIÆ DECIMI-QUARTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. INiit Sæculum decimum quartum existente Summo Pontifice Bonifacio ejus nominis octavo, Imperatore Alberto Austriaco, Francisque regnante Philippo quarto, cui *Pulchri* ob oris & corporis venustatem inditum cognomen. Sub Imperio Alberti nova Helvetiorum Respublica sumpsit exordium. Isti quippe ab Imperatoris ministris vexati se in libertatem vindicarunt, quam hodie retinent.

2. Philippus Pulcher Anglos levibus aliquot præliis initio Principatus fuderat; sed progrediente difficili bello, prior illa felicitas quasi aliquo turbine excussa est. Vido Flandriæ Comes Imperatoris Adulphi Nassavii, & Anglorum Regis Eduardi primi fretus opibus, Franco bellum movit. Sed dilapsis à societate belli tantis Principibus serò suum agnovit errorem; nam spoliatus omnibus, potentioris arma timenda, pacemque colendam esse didicit. Ac illum quidem detentæ pro obside à Franciæ Rege Philippo Pulchro filiæ, quam Eduardi Angliæ Regis filio uxorem destinaverat, dolor armavit. Hanc verò ubi ex mœrore animique ægritudine sublatam audiit; tum societate iterum inita cum Anglis, à Philippo Rege apertè descivit. Francus cum numeroso exercitu Belgicam ingressus, in Atrebatum finibus Carolo Valesiæ Duce Flandros levi prælio tanquam atrocioris pugnæ præludio fregit, armisque progressus Flandriam subinde omnem subegit, Comitemque à suis desertum, captum cum duobus liberis Roberto & Vidone Lutetiam Parisiorum abduxit. Rex magnificè à Flandris susceptus est. Verùm plebs animo confestim mutato concitata, quòd severius se habitam ab optimatibus Francis existimaret, adeò nullum est Imperium tutum ac diuturnum, nisi benevolentia munitum sit, armis ducibusque assumptis Petro Lusco textore, & Briano lanione, apud Brugas Jacobo Comiti Fani Paulini Regio Prætori vim meditabantur. Cædes Francorum ingens edita: Curtracum Francorum ejecto præsidio captum; cæsis insigni clade nostris. Ea res Regem movit, ut bellum in rebelles Roberto Regiæ stirpis Principi demandaret. Is sexaginta armatorum millia in hostes educit. Fefellit Francos loci iniquitas; cæduntur à Flandris, qui victoria ista feroces spes altiores concipiebant; cùm Rex ingentibus copiis succinctus opportunè accurrens, secundùm Legiam amnem uno alteroque ad Audomaropolim conflictu feroces ita cecidit, ut Curtracensis pugnæ infamia planè deleretur. Cæsa sunt prælio triginta sex Flandrorum millia. Tandemque poscentibus data est venia.

3. Bonifacius omnia bellorum fomenta inter Franciæ & Angliæ Reges extingui cupiens, ut daretur opportunitas ad sacrum adversus Saracenos instaurandum bellum, quod persæpe ingenti animorum ardore susceptum, Deo Christianorum peccata castigante, tristes ac infaustos habuerat exitus. Totius expeditionis ducem destinarat Carolum Valesium Philippi Pulchri fratrem strenuum Principem & moderatum, quem post multa in Flandros præclarè gesta, frater ejus Philippus æmulatione fraternæ gloriæ ab illa expeditione revocarat, admodum inopportuno tempore, consilio Enguerrani Marigniani Regii Quæstoris, id unum sibi animo proponentis, ut unus Regiæ præesset voluntati, & ab Rege procul amoliretur eos quicumque sibi non essent addicti. Ideoque cùm Flandri virtutem reveriti Valesii sub ejus ductu placidè conquiescerent, Enguerranus copiosos ex Belgio quæstus per insatiabilem avaritiam lucrari intendens, hunc præfectura consentiente Rege amovit, & truculentum ac insatiabilem virum illius vice subrogari curavit Jacobum Castillionæum, cujus rapacitatem execrata gens Belgica in novas rebelliones erupit. Tum Bonifacius Pontifex Carolum in Italiam accitum ad componendas plebium seditiones, quibus tota exardescebat, excivit; intendens præsertim in eum transferre Græcorum Imperium uxorio jure; duxerat enim Catharinam Balduini filiam, quem Constantinopoli Palæologus ejecerat. Bonifacius ut viam expetitæ à se expeditioni muniret, Carolum Claudum Neapolitanum Regem ad Philippum adjuncto Sabaudiæ Comite miserat, qui in biennium inducias vix obtinuerunt, ea etiam lege ut eo interstitio Rex Flandricas urbes obtineret. Cæterùm ut res malè sartæ infeliciùs coalescunt: eadem Marigniani vi tyrannica, quæ Flandros ad bellum concitarat, Francos quoque ad seditiones frequentes impellebat pretextu, ut vocabant, *Malatolta*. Tempus præterea induciarum brevius Pontifici videbatur, quàm ut res tanti momenti peragi possent. Bonifacius inconsulto Rege novum in Gallia Apamiensem erigit Episcopatum, primasque ejus infulas tradit cuidam Bernardo, atque ut acrius Regem pungeret, ei mandat per eumdem, ut omnibus prætermissis ad bellum sacrum se conferat, vetat indictas decimas ad alium usum convertere, ipsumque Regem à Pontifice deponendum comminatur, nisi statim obtemperet. Rex indignatus in hominis impudentiam Narbonensi Archiepiscopo in custodiam tradit. Id postquam rescivit Pontifex, novas ad Regem epistolas asperrimas scribit, quibus testatur, ob ejus contumaciam Franciæ regnum jam esse devolutum ad Apostolicam Sedem. Eæ literæ Jacobo Normandio Archidiacono Narbonensi traditæ

eidemque legenti erepta sunt, & ab Artesio spectante Rege in ignem conjectæ. Attamen solutus est Apamiensis Episcopus, & unà cum Jacobo Archidiacono jussus à Regno procul facessere. Tum verò supervenit perditissima illa Saræ Columnensis & Nogareti Franci equitis conjuratio, qui collatis exiguis viribus conductitiorum paucorum militum quos uterque collegerat, audax & damnabile facinus aggressi sunt in Summum Pontificem, quem captivum apud Anagniam fecerunt; nec tamen captum in potestate diu habuerunt; brevi namque dissipata illa collectitia manu, plebs ipsa quæ sui officii erant præstitit, & Pontificem debitæ restituit libertati. Quem tamen ardens dolor & iracundia eorum, quæ sibi usque adeò indignè obtigerant, paucis diebus ex hac vita subtraxit. Vir erat jurium consultissimus, semel concepti propositi tenacissimus, adeò ut nulla inde ratione dimoveri aut inflecti posset. Nihil nisi grande animo proponebat, magnificosque rerum successus de ingenii præstantia sibi pollicebatur, nihil in eo exile, nihil mediocre inerat, grandes virtutes, grandia pariter vitia; quibus illæ offuscabantur, ambitio & iracundia. Interiit Bonifacius Romæ mense Octobri an. 1303. ut scribunt Joan. Villanus, Bernardus, Guido, & alii.

4. In locum Bonifacii suffectus Benedictus est XI. ex Ordine Dominicano, vir apprimè doctus & pius, qui pacem cum Philippo & Francis instauravit. Benedicto Clemens V. patria Lemovix ex Archiepiscopo Burdegalensi subrogatur anno 1305. hic tumultuum Italicorum pertæsus, tota Italia factionibus Alborum & Nigrorum discissa, sedem Pontificiam Romana ex urbe Avenionem transtulit, ubi annis hæsit amplius septuaginta. Tres verò Legatos Cardinales Romam misit, qui res Italiæ administrarent. Hujus verò sæculi anno septimo generale Concilium Viennæ in Allobrogibus habuit, cujus decreto Equites Templarii atrocium scelerum damnati sunt, deque illis à Philippo Rege sumptum supplicium, eorumque amplissimæ opes partim hospitalariis Militibus adjudicatæ, partim in fiscum relatæ.

5. Rodulpho qui ex Comite Harpurgensi virtutum meritis fuerat in Imperium provectus, successor datus est Adulphus Nassovius; qui ob segnitiem despectus locum dedit Alberto Austriaco, Rodulphi Imperatoris filio ab iisdem Comitiis electo, à quibus Adulfum redactus in ordinem fuit: educto nihilominus ut suam tueretur dignitatem exercitu, in acie pugnans cæsus est. Post Albertum habenas Imperii rexit Henricus Lutzemburgensis Dux, qui compositis in Germania rebus in Italiam proficiscitur hortante Clemente Papa, ut discordes inter se populos ad pacem, & invasores jurium ac tertarum Ecclesiæ armis ad restitutionem adigeret. Henricus qui dudum Aquisgrani coronam sumpserat argenteam, Mediolani ferream accepit. Bellique longè studiosior quàm pacis Italiam expilavit, & ingentibus cladibus afficit, & vicissim à populis, quos infensius persequebatur, accepit, præsertim à Brixiensibus & Florentinis, quos Robertus Neapolitanus Rex strenuè adversus Henricum oppugnantem tuebatur. Quapropter Henricus iracundia fremens Robertum, quem vi bellica non poterat, sententia in eum dicta avito regno exautoravit: quamvis ipse progenitoresque ipsius jus regni non ab Imperatore, sed à summo Pontifice suscepissent. Et Clemens quidem Pontifex Henricum officii sui, & quam dederat fidei coarguit infractorem: qui cùm promisisset factiones, quibus fœde lacerabatur Italia, componere, fautorem unius se exhiberet scilicet Guelforum, ut in oppositam, quæ Gibellinorum dicebatur, omni immanitate desævirer. Neque verò ea nomina designabant sicut olim partes Pontificias aut Imperatorias: sed alias civitatum ad invicem dissentiones, quas ferro flammisque inter se mutuò decernebant. Henricus postquam Æmiliæ seu Longobardiæ atque Etruriæ populos infestis armis & immanibus pecuniarum exactionibus oppressit, ingressus Romam coronam Imperii auream de manu Legati Apostolici solemni ritu accepit, Pontifice maximo Avenione tunc degente. Indeque regressus ad pristinas hostilitates prosequendas, sive solius Dei ultione, sive ut creditum fuit, acceptà de manu Dominicani Sacerdotis illita veneno hostia, vita exiit. Sed istud minus est probabile. Jam enim naturali ægritudine laborabat Henricus, antequam Sacramentum sumeret, ut constat ex relatione continuatoris historiæ Ptolomei Lucensis, qui tunc propè aderat: neque ullatenus veneni meminit Joannes Villanus Florentinus, qui eodem vixit tempore, neque Albertinus Mussatus Patavinus, tunc pariter vivens, diligentissimus rerum hujus Henrici VII. scriptor. Henricus morte occubuit in agro Senensi mense Augusto anni 1313. Haud dissimili modo Subdiaconum quemdam Victoris secundi Papæ Romani vitæ insidiatum fuisse proditur, infuso in sacrum Calicem venenato vino, cumque peracta consecratione Pontifex esset Calicem ori admoturus, evidenti miraculo Deum haustum prohibuisse, & Subdiaconum repente à dæmone correptum proprium scelus aperuisse, ut referunt historici eorum temporum Lambertus Schafnaburgensis, & Abbas Uspergensis.

6. Est cur Medici obstupescant, qua vi quantaque celeritate, morbida corpora per contagium vel afflatum in popularibus, quos vocant, morbis, similes morbos aliis corporibus inferant, ut vel unus æger sufficiat ad inficiendam pestilentia regionem vel amplissimam. Attamen major subest mirandi causa in animorum morbis, quanam lue seu contagio animorum vitia, quales sunt hæreses in intellectu, & perversi affectus in voluntate, sic quasi per incendium invadere populos valeant, ut nullo ferè humano remedio sisti possit publici mali augmentum & propagatio: adeo ut vel unus sceleratus amplissima pervertere regna sufficiat, ut in

ut in Ario, in Nestorio, in Eutychete, in Mahomete docet deplorabilis plurium sæculorum experientia. Sic quoque æstimandum de factionibus, quibus sæculo isto, quod prosequimur, tota miserrimè lacerabatur Italia Alborum & Nigrorum. Ista pestis cœpit apud Pistorium Tusciæ civitatem in familia Cancellariorum, ut prodit Villanus lib. 8. cap. 37. Quidam nomine Cancellarius Pistoriensis civis, coacervatis ex mercatura multis divitiis, plures etiam ex duabus uxoribus suscepit filios inter se æmulos, à quibus numerosa proles edita est, hostiliter invicem affecta tum circa bonorum divisiones, tum circa Magistraturarum ambitum, ita ut pauci sine mutuis cædibus dies transigerentur: & quia idem omnium erat nomen, alii se Albos, alii se Nigros Cancellarios indigitabant. Res primùm privatæ in publicas degenerarunt, aliis se his adjungentibus familiis, omnia per vim, & pugnas, & cædes, privatim & publicè gerebantur. Nec non solo Pistorio contineri malum potuit, inde enim Florentiam, Pisas, Lucam, malum se propagavit, nec sola Tuscia circumscriptum est, sed universa se Italia diffudit, ut seclusa justitia omnia per seditiones, rapinas & cædes & privatim & publicè gererentur. Pistoriensis civitas id quasi fatale habuit: Etenim jam anteà universæ Italiæ funestæ factiones Gibellinorum & Guelforum suum primum intra id oppidum habuerat exordium.

7. Post Henrici mortem, discordantibus Electoribus longum intercessit interregnum: hinc eorum aliquibus Friderico suffragantibus Duci Austriæ, Alberti quondam Germanorum Regis filio natu majori cognomento Pulchro; aliis verò Ludovicum Bavariæ Ducem ad Imperii solium vocantibus. Ea dissensio Germaniam atroci bello distinuit. Post multa demum prælia, Fridericus acie victus & captus, infortunio suo Ludovicum ad Imperii culmen post novem interregni annos provexit. Pari quoque dissensione Cardinalium Apostolica sedes per duos annos, & aliquot menses magno Christianæ Reipublicæ damno & scandalo vacavit. Obiit enim Clemens V. duodecimo Calendas Maias anno 1314. & anno demum 1316. Jacobus de Osea Cardinalis Episcopus Portuensis sumpto Joannis nomine XXII. septimo Idus Augusti Summus Pontifex est renunciatus Lugduni apud Fratres Prædicatores, penes quos Philippus Comes Pictaviensis acceitos ad se Cardinales speciè cujusdam consultationis incautos concluserat, ex arcano consilio, cum fratre Ludovico ejus nominis decimo cognominato Hutino, Franciæ Rege inito: tametsi Cardinalibus pollicitus liberam dimissionem fuisset, conclusos verò nec minùs tamen discordes ad officium, ciborum subtractione, adegit.

8. Occasione dissidii inter Clementem & Ludovicum Bavarum exorti, tota Italia immensis est agitata procellis. Ludovicus inconsulto Pontifice sibi titulum Imperatoris temerè accivit. Pontifex eumdem contumacem jure Imperii & communione fidelium exclusit: at Bavarus resumptis Henricianorum & Fridericianorum priscis factionibus, Gibellinas veteres resuscitavit, Matthæum Mediolanensi civitati, Canem Scaligerum Veronæ, Passerinum Mantuæ, Estensem Marchionem Ferrariæ, aliosque aliis civitatibus præfecit. Robertus verò Apuliæ Rex Pontificis causam suis armis & prudentia fulciebat, quæ tamen obsistere non valuere, quò minùs Ferraria Pontifici rebellis, exciso præsidio Roberti Apuliæ Regis, Marchionibus Estensibus se submiserit. Adversùs istos perduellium duces, qui se Imperii Vicarios denominabant, Constitutionem Joannes edidit anno 1317. Robertum verò Imperii Vicarium per omnem Italiam excepta Genuensi ditione constituit. Edicens excommunicationis pœnam tum Vicariis usurpatoribus, tum personis quæ illis obedirent, simulque terris ac locis ipsis interdictum irrogavit: declarans id, quod utique verum erat, vacante Imperio curam illius & sollicitudinem ministeriumque Romanæ Sedi competere. Condixitque Ludovico Bavaro & Friderico Austriaco certamdiem ad producenda jura sua coram Apostolica Sede.

9. Genuenses in fide perstantes Joannis, Auriarum & Spinularum familias Gibellinæ factionis urbe sua exegerunt, eorumque ædes diripuerunt. Verùm ex adverso Matthæus Mediolanensium Vicecomes ab exulibus sollicitatus, per Marcum filium suum virum acrem & bello strenuum Genuam magnis viribus obsedit. Flisei verò & Grimaldi præcipui Genuensium duces & proceres Urbem Roberto Regi certis conditionibus dediderunt: qui accurrens ad suppetias, obsidionem solvere Mediolanenses coegit, quæ ferè per quinquennium terra marique variis eventibus perduraverat; Andronico etiam Græcorum Imperatore, qualcunque poterat opes obsidentibus in odium Romani Pontificis & Roberti Regis subministrante. Hæc Joannes Villanus & Corius, fideles illorum temporum historiæ scriptores prodiderunt.

10. Regni porro Apuliæ res, ut præsens historia dignoscatur, altiori ab origine repetendæ sunt. Carolo secundo, cui Claudi cognomen fuit, Caroli Andegavensis filio, multi ex matrimonio nati fuerant filii, in quibus fuere Carolus dictus Martellus, qui jure matris suæ Mariæ Hungariæ, vivente Carolo Claudo patre, creatus Rex fuerat Hungariæ, Et huic natu posterior erat Robertus. Porrò Martellus vivo Claudo Patre Apuliæ Rege in Hungaria mortem obierat, filio relicto Hungarici Regni successore Caroberto. Huic post obitum avi Apuliæ Regis scilicet Carolo Claudo Regni Apuliæ successio jure paternæ repræsentationis deberi videbatur: sed tamen Robertus ipsius patruus, quem Regni Apuliæ, simulque Provinciæ, quæ est in

Gallia

Gallia, hæredem testamento dixerat, titulo proximitatis id regnum obtinuit tanquam defuncti Claudi filius, cùm longiùs à Claudo distaret ejusdem nepos Carobertus: sed ad jus hæredis accessit præterea voluntas Clementis Papæ V. qui Robertum & prudentia & fortitudine animi bellique peritia multò insigniorem, accepto fidei & clientelæ Sacramento, (istud quippe Regnum supremo jure Apostolicæ Sedi subjiciebatur) Avenione magna celebritate coronavit. Cujus sententiam celeberrimi illius ævi Jurisconsulti approbaverunt, (ut ex utriusque scriptis liquet) Bartolus & Baldus.

11. Roberto Regi unica supererat neptis nomine Joanna ex unico ejus filio, qui ordine naturæ turbato, dum vivebat pater, ex hac luce subtractus fuerat, ingentis spei ac meriti adolescens denominatus Carolus Calabriæ Dux, qui Florentinorum rempublicam periculosis temporibus maxima virtutum commendatione civiumque benevolentia rexerat. Providerat Robertus tanto orbatus filio, ut Joanna neptis Andreæ Hungaro Caroberti filio nuberet: quæ tamen nuptiæ luctuosos habuere successus; adeò fatale videbatur, ut sub omni Andegavensi progenie, huic Siculi Regni coronæ continua infortunia quasi gemmeis & adamantinis clavis affixa essent. Dispat omninò erat conjugum istorum indoles, Andreas enim erat ingenio stupidus, pravè educatus, planeque incivilis; Joanna ex adverso annorum tunc undeviginti, ingeniosa, venusta, & affabilitate gratiosa, omnium ad se amorem alliciebat. Contigit anno 1345. ut nocte concubia improvisò à conjuratis prætextu sedandæ civium quorumdam exortæ commotionis, ex Joannę latere evocatus Andreas abductusque ad aulæ podium, ab iisdem nefariè laqueo sit extinctus; ac cubicularia quædam strepitu excita conjuratos cadaver clàm in horto sepelire parantes conclamans, in fugam vertit. Joanna verò comperto facinore post muliebres ejulatus, universis regni Proceribus, coram ac per literas, Clementi sexto Pontifici, & Ludovico Hungariæ Regi fratri Andreæ, reliquisque Christianis Principibus innocentiam suam persuadere contendit. Villanus & Collenutius culpam omnem in Joannam derivant. At Petrarcha & Bocatius, qui tum pro, è aderant, omnem ab ea culpam removent. Certè neque ex processu Hugonis comitis Avellini, cui primùm consensu Procerum Regni demandata est criminis inquisitio in sceleris conscios, & judicium, quo diris suppliciis & morte nonnulli convicti puniti sunt, neque ex sollicita quorumcunque reorum, atque adeò ipsius Reginæ perquisitione, si rea quoque comperiretur, quam Clemens Papa Balzio Comiti Novello commiserat: neque ex actis Aimetici Cardinalis, quem idem Pontifex Vicarium in temporalibus toti Regno præfecerat; donec diligentissima tanti sceleris indagatione resciri posset, utrùm Joanna nefario crimini participasset, nihil tamen de præsumpto Joannæ facinore potuit esse compertum, vel probatum.

12. Ludovicus Hungariæ Rex fraternam ulturus necem Neapolitanum Regnum invasit. Cujus adventu territa Joanna se in Provinciam, quæ juris ipsius erat, recipit. Ab hac Clemens Papa VI. Avenionem vili pretio emit, Joannamque certis cum Ludovico conditionibus initis Neapolitano Regni restituit.

13. Avenione septem summi Pontifices consederunt, Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V. & Gregorius XI. qui anno demum 1377. Romam petiit, ibique sedem fixit, & sequenti excessit è vivis. Successit deinde exitiale schisma, quod annos circiter quadraginta perduravit. Cùm enim Cardinales ingressi conclave de novo sufficiendo Pontifice deliberarent, populus Romanus metuens ne creato ab iisdem Pontifice Gallicano, Pontificia sedes iterum Roma distraheretur, vim nefariam intentavit, foribusque conclavis effractis, Cardinalibus præsentaneam mortem est comminatus, nisi omni abjecta mora in electionem Itali Pontificis consentirent. Qua vi adacti electores Bartholomæum tandem Barensem Archiepiscopum, qui se in præfectorum regionalium consilium, & in tumultuantis populi irruptionem ingesserat, suæ quique prospicientes incolumitati elegerunt, qui sibi Urbani sexti nomen assumpsit. Huic regina Joanna se benevolam præstitit initio & militari præsidio, pecuniis, cibariis, supellectile, munificam erga ipsum exhibuit. Sed postquam eundem didicit moliri Regnum Neapolitanum in Carolum Dyrrhachii Ducem Joannæ patruelem transferre; ab ingrato & infido homine discessit, ut schismatis partes adversùs ipsum foveret. Itaque Cardinales Fundos accesserunt civitatem Neapolitani Regni, ibique vim pristinam causati Robertum ex comitibus Gebennensibus virum, & propriis meritis, & prosapiæ nobilitate magnorumque Principum affinitatibus illustrem, renunciavere Papam in Fundana majore Basilica, & Tiara Pontificia clàm ex Romana Urbe asportata coronarunt, Othone Brunsvicensi Joannæ marito, aliisque Regni Proceribus præsentibus, & solitum adorationis obsequium exhibentibus, anno 1378. Ipse Robertus no en sibi Clementis VII. imposuit. Eo autem facto excandescens Urbanus Joannam Regno abdicavit, quod in Carolum Dyrrhachinum transtulit, misitque ad Ludovicum Hungarum, hortans ut intermissam o im de morte Andreæ fratris ultionem Dyrrachino Duci cum exercitu validissimo committeret. Ipseque Urbanus copias armatorum, multamque pecuniam ad hoc ipsum suppedita it. Igitur Hungarus & Carolus Dyrrhachinus ultimam Joannæ perniciem moliuntur. Et Neapolim adventans Carolus, terrorem

rem ubique circumfert, Joannam in arce obsessam, & ad extrema redactam, sese conditionum accepta fide, parrueli, quem innumeris beneficiis devinxerat dedentem, datæ fidei violator elisis laqueo faucibus inretimi jussit. Sibique hac perfidia Regnum asseruit. Hæc Boninsegnius, Niemius, S. Antoninus, aliique illorum temporum Historici prodidere.

14. Infelix Joanna, ut salutem adversùs tot hostes impugnanres rueretur, ad Francorum arma recurrens Ludovicum Andegavensem, Franciæ Rectorem, Caroli sexti Regis Patruum in filium adoptaverat, sed à Dyrrhachino repressa & peremta fuit, priusquam expetitum Franciæ auxilium parari ac præsto esse potuisset. Ludovicum Andegavensem collectis copiis succinctum Clemens Antipapa Avenione Regem Apuliæ coronavit. Qui ex Provincia digressus, per Alpes Cottias In Italiam penetravit, ubi plurimis affectus incommodis, fatiscente Franco insolitis æstibus & morbis, interceptisque ad vitam necessariis commeatibus, atque Italorum invidia infectis veneno aquis, diminutis Francicis copiis, atroci commisso prælio cæsi cum Duce nostri occubuerunt. Carolus Dyrrhachinus quemadmodum erga Joannam, ita & in Urbanum insignes olim benefactores suos ingratus, hujus quoque machinatus exitium, ideoque diris ab Urbano devotus, eumdem Pontificem Luceriæ arcta obsidione cinxit, ex qua tamen Urbanus opitulantibus Genuensibus est liberatus. Dyrrhachinus porrò Sicula dominatione minimè contentus, qua insidiis, qua vi aperta invasit Hungariæ regnum: Sed ibidem scelerum pœnas luit, à gregario milite interemptus: cujus cadaver urpore odioſi ſceleratique viri atque in Pontificia excommunicatione mortui, Ecclesiastica caruit sepultura. Morte hujus quę contigit anno 1386. Neapolim delata, filius ejus paulò major decenni Ladislaus, quem Franci Lancellotum dicunt, Neapolitanum Regnum suscepit. Iste flagitiosi patris non minus flagitiosa proles per schismatis occasionem Romam haud semel occupare conatus, ab Ludovico Andium Duce, Ludovici ejus, qui contra Carolum Dyrrhachinum indicto bello in Apulia vita excesserat, filio, victus ac repressus est anno 1411. sed victoria nesciens uti Ludovicus, re infecta Galliam repetit. Dicere solebat Ladislaus, si hostes eadem ipsa die victoriam prosecuti fuissent, tam se, quàm regnum in eorum potestate futurum: si postera die, non se sed regnum: si tertia, nec se nec regnum: quoniam adversùs eorum vim opportuna remedia adhibuisset. Culpam tamen illam Historici ita regerunt in Saulum Ursinum Pontificiarum copiarum ducem, quem produnt tum prædandi cupiditate, tum ambitionis libidine, metuentem si bellum conficeretur, ne deinceps ea qua pollebat authoritate, caderer. Anno deinde 1413. Ladislaus fœdifragus Romam de improviso invadit armatus, Joannem Papam XXIII. in fugam compellit, multos indiscriminatim, & Prælatos, & cujuscunque sortis intetimir, basilicas sacras expilat, innumerosque viros captos ad triremes adigit; honestas fœminas & sacras Virgines suorum libidini effræni permittit. Annoque demum 1414. impius Ladislaus fœda pudendaque morte occumbens, ad tremendum DEI judicium evocatus nullis superstitibus liberis, Joannæ secundæ sorori regnum reliquit, quam libidinosa vita reddidit infamem.

15. Atrocissimum isto & sequenti sæculo exarsit Anglofrancicum bellum. Eduardus tertius Anglorum Rex Isabella Philippi dicti Pulchri Franciæ Regis filia natus, quasi materno exclusus successionis jure, indignatur prælatum sibi vi Salicæ legis Philippum Valesium prædecessoris Caroli Regis dicti quoque Pulchri, qui nullis relictis liberis obierat, patruelem, hoc est ex fratre illius Carolo Valesio nepotem. Simili jure ante paucos annos rejecta Joanna Ludovici Hutini filia, delatum Franciæ Regnum fuerat Philippo Longo Hutini Regis fratri. Eduardus verò ambitione magis quàm ullo jure nixus, insignia sibi nomenque Regis Franciæ arrogat, ut rebellionis probrum tam à seipso quam à Flandris suisque Aquitanis & Normannis, quos in suscepti temerè belli societatem asciverat, amoveret. Anglus quippe & Flandri Regi Francorum erant fidei & clienrelæ nexu obstricti: imò haud multò pridem Eduardus ipse fidei & obsequii sacramentum de Aquitaniæ Ducatu & Pictavorum comitatu eidem Philippo Regi publicè præstiterat. Hujusce verò belli fax & incendiarius extitit Robertus Atrebatum comes, Philippo Regi levibus ex causis infensissimus. Primus belli turbo apud Clusas Belgij celebrem portum grandi fragore intonuit, victis navali prælio Francis, captisque aut depressis omnibus ferè ipsorum navibus anno 1340. indeque ad Creissiacum in Ambianis tempestas funesta deflexit anno 1346. ubi terrestri certamine tam horrenda internecione cæsi sunt nostri, ut cæsorum plus quam triginta millia censeantur. Inde Caletum ab Anglis victoribus obsessum & expugnatum.

16. Joannes ex Philippo Valesio Rege & Joanna Roberti Burgundiæ Ducis filia genitus defuncto patri succedens, hæreditarium cum Anglorum Rege bellum pari gessit infelicitate. Adoritur verò Eduardum Valliæ Principem Eduardi tertii filium in angustias in Pictonibus redactum, & pugnam deprecantem, a quo tamen acie vincitur, ipseque Joannes Rex una cum Philippo filio, cui nomen Audacis inditum, multaque Gallica Nobilitate in Angliam abducitur, unde post quadriennium composita ad Britiniacum pace, in Galliam liber dimissus fuit.

17. Joanne vita functo, Regnum capessivit prior natu ejus filius Carolus & re & cognomine Sapiens. Istius frater Philippus Audax Bur-

Burgundiæ Dux Margaretam Ludovici Flandriæ Comitis filiam duxit, mortuoque socero dotalem Flandriam est adeptus anno 1384. quam civilibus exhaustam discordiis, lenitate prudentiaque mirificè recreavit. Huic laudatissimo Principi ex hac vita subducto anno 1404. reterrimus successit filius Joannes futurus sibi & patriæ pestis ac exitium.

18. Interim dum Gallia gravissimis damnis & bellis conflictatur, Hispaniam omnibus seculis memoranda de infidelibus Mauris victoria nobiliravit, Albohacenus Rex Maroci in Mauritania, transmisso Gaditano freto immensas copias equitum, ut ajunt, septuaginta millium, & peditum quadringentorum millium in Hispanias eduxit, & adjacentem freto Gaditano urbem Tolosam Bæticæ obsidione cinxit. Cui suas quoque vires Abchannet Rex Granatensium adjunxit. Ad urbem obsessam juxta Salsum amnem accurrunt in oppositum Alfonsus Castellæ Rex, aliusque Alfonsus Rex Lusitaniæ. His adjungit historicus Æmilius Regem Navarræ Ludovicum auxiliis & Francorum & Navarrorum succinctum: cunctis militibus rubra cruce distinctis, sacra confessione Divinaque Eucharistia expiatis & præmunitis vexillum Crucis præferente Jugo natione Gallo, quem Benedictus Papa XII. ad id officium miserat. Christianis verò usque adeò felicem & gloriosam victoriam Deus indulsit eo anno 1340. ut ducenta Maurorum millia in acie ceciderint, cumque his duo filii Regis Albohaceni, tertius vero ejusdem filius Abohamarus cum aliis innumeris captivis abductus sit, & quod vulgarem fidem prorsus excedit, ex victricibus copiis viginti non amplius militibus desideratis. Albohacenus eadem nocte in Africam regressus est omni vacuus honore, tribusque liberis orbatus. Anno autem superiore prior natu filius Abomelius, cujus necem ulturus pater adventarat, fuerat ab Hispanis prælio victus, & fuga trucidatus.

19. Sæculo isto Turcarum gens magnis sese propagavit incrementis: populus qui olim ex Scythia oriundus, Caucasi montis atque finitimæ Caspio seu Hircano mari regionis accola fuerat. De Turcis commemorat Græcus historicus Menander, quem David Heschelius è tenebris, in quibus multis delituerat sæculis, erutum in lucem edidit; legatione sub Turcico Rege Dizabulo missa ad Justinum secundum Constantinopolis Imperatorem, fœdus inusitatæ tum mercaturę serici iniisse, quod industria singulari Sogdaitæ Turcis affines, & paulò antè ab ipso Dizabulo armis subacti, elaborabant; tum etiam societatis ad bellum, quod adversùs Persas ab Imperatore parabatur ob Imperii fines, quos Persæ invaserant, recuperandos. Turci porrò ulciscendæ de Persis acceptæ injuriæ occasiones avidè conquirebant, à quibus Legatos suos contra jus gentium rebus omnibus spoliatos, aliisque superadditis injuriis veneno ad postremum extinctos querebantur. Nec verò difficile causam conjicere est, cur usque adeò malè habiti fuerint à Persis Turcarum Legati de serici commercio pertractantes; quia scilicet cùm Persæ, testante Procopio in Gothicis, copiosum lucrum ex serici venditione per omnem Asiam & Europam sibi comparatent, eosdem gravis incesserat æmulatio adversùs finitimam sibi gentem, quæ novos quæstus ex pari commercio similique arte ad se trahere aggrediebatur. Hoc tamen bellum Justino infeliciter cessit per Græcorum socordiam, ut Evagrius lib. 5. cap. 7. Theophanes, & Paulus Diaconus perhibent. Deinde sub Heraclio Augusto Caspiis portis egressos Turcas stipendia meruisse, remque Romanam feliciter promovisse, Persica adversùs Cosroem Persarum Regem expeditione, produnt Theophanes, Nicephorus in breviario, aliique Græcorum historici. Postea Constantino Monomacho Græcis regnante, Sæculo decurrente undecimo, Turcæ, ut scribit Curopalates, Persas, quorum erant ipsi stipendiarii, subegerunt, rebellante Turcarum duce Tragolipice, à quo Mahumetes Persarum Rex solio dejectus. Ut verò subjugatos populos faciliùs in officio contineret, Mahumeticam religionem à devictis Persis hausit, suisque Turcis ut amplecterentur, persuasit. Postmodùm longè lateque diffusa Turcica gens Ciliciam, Lycaoniam, Bithyniam occupavit, diversosque sibi passim Principatus erexit. Sed mutuis bellis & invasionibus alii ab aliis deleti extinctique sunt. Atque unius Othomani posteri Turcicum demum Imperium tenent. Primus Othomanus Bithynia occupata Prusæ regni sui sedem constituit circiter annum 1300. Cujus Regno successit filius Urchanes, reliquisque auxit Asiæ provinciis ad usque Euxinum mare & Hellespontum. Urchanes Regnum in Amurathem filium moriens transmisit. Hic verò in Europam penetrans multas Thraciæ urbes invasit, Callipolim in primis, cumque alia oppida & arces, ipsamque Adrianopolim, in qua Regiam constituit sedem. Amurathis interitu Regnum adeptus est filius Baiazethes longè patre ferocior. Hujus armis Thessalia, Macedonia, Phocis, Attica, Mysia, & Bulgaria Turcicæ Dominationi accesserunt, Constantinopolim demum pluribus annis obsidione coarctavit, quam Tamerlanes Scytha solvere suo adventu compulit.

20. Anno Christi 1393. Sigismundus Hungariæ Rex, Venceslai Imperatoris frater natu minor, res Hungarici Regni & Imperii, locò ac vice fratris inertia dejecti, administrabat. Sibique metuens post occupatas à Turcarum Principe Bajasethe finitimas regiones, quæ olim Regibus Hungariæ parebant, suppetias ab Rege Francorum impensè obsecravit. Ad expeditionem istam Joannes Nivernensis Comes Philippi Burgundiorum Ducis cognomento Audacis filius primogenitus se lubens obtulit, quem sequuti sunt plerique ac

ac præcipui Proceres Regni, Philippus Artesiensis Regni Francici Comestabilis, Joannes de Vienna Admiralius, Joannes Maingrius Boussicaldus Marescallus cum multis præcipuæ Nobilitatis equitibus, selectaque militum manu, qui se Sigismundi copiis adjunxere. Sed temeritate Comestabilis florentissimus concidit exercitus, æmulatione quippe Germanici exercitus & Enguerrani Coussiaci, quem Burgundiæ Dux strenuum ducem simulque prudentissimum consiliarium Joanni filio providerat, qui suadebat paulisper expectandum esse, donec Hungariæ Regis Sigismundi copiæ propriis castris egressæ essent, conjunctisque viribus in hostem simul prodirent. At Comestabilis in Coussiacum succensens, neque expectato consilii Ducum exitu, nec dum benè compositis ordinibus, præcipiti ardore concitatis equis, neque committendum ratus, ut Francicæ strenuitatis gloriam Germani Hungarique sibi arrogarent, & causatus esse pusillanimes, quicunque non sequerentur, in hostem cum suis copiis irruit. Pugnaverunt quidem Franci pro suo numero fortiter, veruntamen occursantibus ducentis Turcarum millibus, & ingruente innumerarum sagittarum grandine, vulneratis per omnes ordines equis, in pedesque desilientibus, sessoresque ferociter excutientibus, conclamatum ex necessitate fuit, ut equites omnes dimissis equis pedestri prælio quàm strenuissimè decertarent. Tunc equi vacui dimissi sunt liberi, atque in Germanorum & Hungarorum castra saucii nullo ordine cursu se proripuerunt; at illi re inexpectata stupentes stragem Francorum factam, eosque internecione cæsos crediderunt, ipsique contertiti & palantes se in fugam effudere. Tum verò Turcæ protensis numerosissimi exercitus alis, Francos undequaque conclusere, longoque certamine & vulneribus fatigatis assiduè recentes vegetosque milites objicientes, illos tandem viribus exhaustos oppresserunt. Francorum nullus per fugam evasit de eorumdem acie, cæsorum numerus refertur ad viginti millia. At verò captorum numerus trecentorum proditur, inter quos Comestabilis tantæ cladis autor & Coussiacus, haud multò pòst ex vulneribus in acie acceptis in carcere apud hostes morte occubuerunt. Turcarum verò perhibent ejus ætatis Historici sexaginta millia eo prælio concidisse, qua suorum jactura excandescens Bajasethes captivos omnes nudos ad se adduci, & gladiis in suo conspectu trucidari jussit. Solis septem optimatibus exceptis, à quibus ingentem pactus fuit redemptionis mercedem. Ex his duo soli Galliam incolumes repetiverunt, Joannes Nivernensis & Fossicaldus, cæteri quinque ærumnis confecti, dum patrias sedes repetunt, in itinere fatis concesserunt. Hæc sigillatim ferè perhibent Froissardus, & Aventinus. Pugnatum est ad Nicopolim primariam Bulgariæ urbem, quam Bajasethes cis Danubium sitam expugnarat.

21. Hujus sæculi ann. 86. ingens Christianæ Religioni simul & Poloniæ facta est accessio. Ludovicus subditorum populorum amor & deliciæ vacuum morte sua reliquerat duorum regnorum solium Hungariæ & Poloniæ, duabus suis filiabus Mariæ natu majori, & Hedvvigi minori, ambabus pupillaris ætatis sub Elisabethæ matris tutela. Mariam Rex pater desponderat Sigismundo Marchioni Brandeburgensi pariter pupillo Caroli IV. Imperatoris filio, at Hungari administrationis Elisabethæ pertæsi, spretaque tum Mariæ, tum Sigismundi puerili ætate, Carolum Dirrhachinum Neapolitanum Regem ad capessendum Hungariæ regnum evocarant. Qui post aliquot annorum tyrannidem, ab adversa demum factione peremptus, viam Mariæ & Sigismundo aperuit recuperandi intercepti regni. Hedvvigi verò gens Polonorum Jagellonem proximæ Lithuaniæ Ducem optavit & petiit. Id enim matrimonium utrique parti admodum conducibile visum. Jagello enim virginem & corporis venustate & animi virtutibus commendatam ardenter deperibat. His verò nuptiis & regni decus & ditionis suæ propagationem sibi asserebat. Idque ut assequi posset, patriam idololatriam non solùm ex animo, sed etiam ex subditis sibi populis abacturum pollicebatur, Regiamque sedem in Poloniam à se transferendam spondebat. Polonis verò magnum erat operæ pretium virium & ditionis augmentum cum gloria amplificatæ Religionis, quæ ultima ratio Hedvvigis animum præcipuè inflexit. Jagello quamprimùm Cracoviam attigit, sacro est cum magnifica celebritate Baptismo ablutus, una cum gentis suæ, quos secum adduxerat, primoribus: & mox nuptias cum Regina solemni ritu contraxit. Demumque quarto pòst die ab eodem, qui baptizaverat & nuptias junxerat, Archiepiscopo Gnesnensi Rosenta, & Episcopo Cracoviensi Joanne, Regio est diademate redimitus. Deinde una cùm conjuge Lithuaniam peragravit, Episcopatum Vilnæ, quæ Lithuaniæ Metropolis est, aliisque civitatibus parœcias constituit, & liberaliter dotavit, Ecclesias ab omni censu, onere & Principis atque Officialium sæcularium jurisdictione immunes ac liberas declaravit. Innumeras gentes ab Idolis ad veræ fidei cultum traduxit. Posnaniensem Episcopum ad Urbanum Sextum Romanum Pontificem allegavit, nihilque sibi reliqui fecit ad stabiliendam Christi religionem. Hæc prolixè a rerum Polonicarum scriptoribus Michovio lib. 4. cap. 32. & seqq. & Cromero lib. 14 & 15. commemorantur.

22. Sæculum istud in lucem protulit aliquot celebres Theologos Scholasticos, in quibus eminet Joannes Duns Scotus, Ordinis Minorum, acutissimi vir ingenii, qui cùm Theologiam docuisset primùm Oxonii in Anglia, deinde Parisiis, scriptum edidit Oxoniense in quatuor sententiarum libros, deinde in

eosdem

eosdem scriptum Parisiense, aliaque Opera Theologica & Philosophiea, immatura morte vitam conclusit an. 1308. Nicephorus Callistus hoc eodem sæculo vixit, quippe qui Andronico seniori histotiarum suarum libros octodecim dedicavit, exordiens à Christi nativitate. Græcorum erroribus irretitus vixit, multa etiam fabulosa suis libris inspersit. Durandus à Sancto Portiano, natione Gallus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Meldensis, doctos edidit in libros sententiarum commentarios, in quibus quædam ab Ecclesia improbata sunt, cujus tamen judicio censuræque sua scripta submisit. Egregium etiam edidit de jurisdictionum origine tractatum. Iisdem floruit temporibus ejusdem Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, Gallus pariter ex Britannia Armorica Hervæus Natalis, eruditissimus Theologus, qui librum scripsit adversus Durandum in iis, in quibus à S. Thoma dissentit, alterumque seorsim adversus eumdem de unitate formarum. Aliquot etiam libros contra Henricum Gandavensem. Præterea in quatuot Magistri sententiarum libros, aliaque multa Theologica & Philosophica edidit. Franciscus Maironis, natione pariter Gallus, ex Provincia Galliæ provinciæ, Religiosus Ordinis S. Francisci, Scoti discipulus, permulta subtiliter scripsit in Rebus Theologicis & Philosophicis. Item Quadragesimale, & sermones de Sanctis: Itemque tractatum de paupertate Christi & Apostolorum. Guillelmus Okam ex Anglia, Ordinis Minorum, Scoti discipulus, vir quidem doctus ingenioque subtilis, sed ardentior Ludovici Bavari fautor adversus Joannem XXII. cujus scripta censuram meruerunt Apostolicam. Nicolaus Liranus ex Minorum Ordine, expositionem scripsit nomine *Postille* inscriptam in universa Biblia, diversosque tractatus: obiisse fertur anno 1349. Pelagius Alvarus Hispanus, Ordinis Francisci, & Sylvensis Episcopus, Joannis Papę XXII. acerrimus defensor, pro quo Apologiam edidit contra Guilielmum Okam. Scripsit insuper egregium Opus de planctu Ecclesię, Speculum Regum, & in libros Magistri sententiarum. Nicephorus Gregoràs historicus Græcus vivebat anno Domini 1344. ut ipse indicat in fine libri sui undecimi, quo histotiam claudit exorsam à tempore, quo Latini Orienris Imperium obtinuere, ad obitum usque Andronici junioris. Petrus Paludanus Burgundus, Ordinis Dominicani, Patriarcha Jerosolymitanus, egregiè pius & doctus, scriptis suis hoc sæculo inclaruit. Guido ortu Catalanus, Prior Generalis Ordinis Carmelitani, grande proeudit volumen de omnibus hæresibus. Ludolfus natalibus Saxo, professione Carthusianus egregiè pius, volumen scripsit vitæ Domini nostri Jesu Christi: Commentaria quoque in Psalmos. Joannes Andreæ Bononiensis Jurisconsultus eximius libros quinque Decretalium, Sextum pariter, & Clementinas glossis suis illustravit: & Additiones ad Speculum Guillielmi Durantis concinnavit. Joannes de Bacone Anglus Ordinis Carmelit. Theol. & Philosoph. summè doctus, floruit præsertim sub Clemenris VI. Ponrificatu, commentarios elaboravit in libros quatuor Magistri sententiarum, & compendium legis Christi, & Quodlibeta. Thomas Argentinensis Germanus, Ordinis S. Augustini Prior Generalis, commentatus est in libros quatuor sententiarum, scripsit etiam quæstionum ex sacris scripturis solutiones, Sermones & Epistolas, & Meditationum librum. Nicol. Cabasilas Græcus tempore vixit Joannis Cantacuzeni Imperatoris, Archiepiscopus Thessalonicensis, valdè doctus, sed schismaticus, & Latinis infensus, ut ejus scripta produnt, tomos sex elucubravit de vita in Christo, librosque de tribus sacramentis Baptismo, Unctione, & Eucharistia: Explicationem sacræ Liturgiæ: de processione Spiritus sancti contra Latinos. Gregorius Ariminensis, æqualis fuit Thomæ Argentinensis & ejusdem Ordinis S. Augustini Prior Generalis, scripsit commentarium in 1. & 2. librum Magistri sententiarum: & in Epistolas S. Pauli, & in epist. S. Jacobi. Manuel Calecas Græcus vir, & valde peritus, librum contexuit contra Græcorum errores pro Latinis, quem vertit in Latinum Ambrosius Camaldulensis jussu Martini V. Pontificis; eumque in libros quatuor partitus est. Scripsere hoc sæculo pios de vita contemplativa tractatus Henricus Suzo, & Joannes Taulerus, uterque Germanus, Ordinisque Prædicatorum. Joannes quoque Rusbrochius Belga, Prior Monasterii Vallis-Viridis, Divinæ addictus contemplationi.

CONCILIUM COLONIENSE
anni 1300.

1. Vichboldus Coloniensis Archiepiscopus, sedente Romæ Bonifacio VIII. atque imperante in Germania Alberto Augusto, hanc habuit Synodum ad instaurandam prolabentem Ecclesiæ disciplinam. Sic verò decernit hujusce Concilii can. 1.

2. Can. I. *Licèt sacris Canonibus sit institutum, ne aliquis ad regimen Parochialis Ecclesiæ assumatur, nisi qui iam 25. ætatis annum attigerit, & scientia & moribus commendatus existat, plures tamen hujus salubris statuti invenimus transgressores. Volentes igitur periculis animarum prospicere; inhibemus universis Archidiaconis, ac aliis qui de consuetudine investire habere dignoscuntur, ne deinceps aliquem puerum vel aliquem alium, qui vicesimum quintum ætatis annum non attigerit, sibi præsentatum de hujusmodi Parochialibus Ecclesiis investiant, vel admittant. Contrarium facientes non solùm ab Ecclesiæ ingressu suspendimus in his scriptis, verùm etiam ipsam investituram decernimus non tenere.*

Fatendum utique permultum fuisse de veterum Canonum autoritate remissum. Enim verò Synodi Neocæsariensis sub Sylvestro Papa I. an. 314. celebratæ Can. XI. decernitur: *Presbyter ante annos triginta non ordine-*

ordinetur, etiamſi fuerit homo valde dignus, ſed reſervetur. Dominus enim noſter JESUS Chriſtus in trigeſimo anno baptizatus eſt, & cæpit docere. Habetur c. Presbyter ante, diſt. 78. Quod vero attinet ad pręſens inſtitutum, Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. cuius obſcure meminit iſte Colonienſis canon, ad quidem reqoirit Epiſcopatum ætatem annorum triginta completorum: Ad inferiores aotem dignitates, & ad curata beneficia noo plus reqoirit quoad ætatem, quam attigiſſe 25. an. Habetur c. cum io cunctis, de electio. Eundemque ioſtaurat canonem Cocilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. de refor. Ne quis Archidiaconus promoveatur, oiſi ſaltem 25. ætatis annum attigerit. Ad cæteras autem dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, Clericos alioquin idoneos viginti & duobus annis non minores Tridentina ſanctio aſciſci permittit.

3. Can. II. *Cum ſecundum jus quilibet, qui ad curam regendarum animarum aſſumitur, ut gregis ſibi crediti diligentius gerere curam poſſit, in Parochiali Eccleſia, cujus rector extiterit, reſidere perſonaliter, & ad eum promoveri teneatur: alioqui etiam nulla monitione præmiſſa, ipſa Eccleſia ſit privatus. Vobis Decanis Chriſtianitatum committimus & mandamus, quatenus illorum qui in veſtris Decanatibus hujuſmodi Eccleſias occupant, nomina Paſtorum non reſidentium perſonaliter in ſcriptis nobis intra menſem poſt præſentem diem tradatis; ut hujuſmodi negligentium & defectum de Prælatorum noſtrorum conſilio reformemus. Alioqui in vos ex tunc ſententiam excommunicationis ferimus in his ſcriptis: & idipſum in qualibet Synodo volumus obſervari in forma ſupradicta.*

Vide in Decretalibus ſub tit. de Cler. ooo reſid. & Concilium Trid. ſeſſ. 6. de reform. cap. 1. & 2. & ſeſs. 29. de ref. cap. 1. *Non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit.* c. quamvis, de regul. jur. ex S. Gregorii regiſtro.

4. Can. III. *Quia vero, ut intelleximus, aliqui Clerici utpote Apoſtatæ, diſcurſores & vagi, de aliis Provinciis & Diœceſibus ad diœceſim noſtram convenientes, regimen animarum & officiationem Eccleſiarum ſibi aſſumunt, qui ab aliis Diœceſibus tanquam irregulares & indigni pro eorum culpis & exceſſibus ſunt remoti: Statuimus, ut nullus deinceps Presbyter alienus ad regimen & ad curam animarum loco Coadjutoris, vel Vicarii aut ſocii, per Paſtores Eccleſiarum vel Capellarum aut Altarium Rectores aſſumatur, abſque literis teſtimonialibus proprii Epiſcopi, profitentis talem ſecundum claves Eccleſiæ ordinatum eſſe, & executionem ſui officii habere: ita quod per Decanos Chriſtianitatum, in quorum Decanatibus aſſumi deſiderant examinati, tunc demum admittantur tales, cum in iis inventi fuerint idonei, ut dictum eſt. Paſtores vero & Capellani ac altarium Rectores noſtræ Diœceſis, qui his ſpretis aliquem Clericum ignotum dicentem ſe Presbyterum aſſumpſerint, excommunicationis ſententiam, niſi intra ſex dies à ſe talem amoverint, ſe ex tunc hoc ipſo facto noverint incurſuros, & alios pro modo culpæ canonice puniendos.*

Require ſuperius ad Sæculum ſecundum Diſſertationem VII. de literis formatis. Canon Apoſtolorum 15. & 16. & Canon Laodicenus oon permittuot Clericum ad peregrina ſine ſui Epiſcopi literis proficiſci, Laod. can. 42. Præterea Chalcedonenſis can. 3. decernit externos Clericos & ignotos in alia civitate ſine ſui proprii Epiſcopi commendatitiis literis nuſquam miniſtrare. Item Agathenſis can. 52. *Presbytero, aut Diacono, aut Clerico ſine Antiſtitis ſui literis ambulanti communionem nullus impendat.* Vide Conc. Trid: ſeſſ. 23. cap. 13. Prohibet ſimiliter, ne ad ſacra Sacerdotes aliive Clerici extranei vel ignoti admittantur ſine ſui Epiſcopi atteſtatione, aut etiam ſine ſpeciali licentia Ordinarii ejus, in quo adminiſtraturi ſunt, loci, ſub gravibus pœnis in eos, qui temere admittunt. Concilium Marcienſe anni 1526. can. 2. & 3. Conciliumque Aquenſe anni 1581. tit. de celebratione Miſſ. efflagitant Epiſcopi ſcriptam atteſtationem ac veniam, quæ oon ſit anno vetuſtior. Tridentinum ſeſs. 22. in decreto de celebrat. Miſſæ interdicit, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſsas celebrare liceat. Concilium item Bituricenſe anni 1286. can. 6. Item ait) *nullus Clericus vel Presbyter peregrinus ad celebrandum, prædicandum, vel officiandum publice populo in Eccleſia admittatur, niſi per Diœceſanum vel ſuos fuerit comprobatus.* Concilium Moguotinom anni 1594. can. 92. in peregrino Clerico ad ſacra miniſteria admittendo duo exigit, ſcilicet Epiſcopi loci, onde prodiit, atteſtationem, & Antiſtitis, ad cujus diœceſim acceſſit, approbationem.

Can. IV. *Cum item ſanctiſſimus Pater Dominus Bonifacius octavus ſummus Pontifex inter cætera ſtatuerit, ne aliquis deinceps niſi unicum perſonatum, dignitatem, præpoſituram, adminiſtrationem, vel officia perpetua quocunque nomine cenſeantur, cum præbenda inſimul, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ in eadem Eccleſia obtinere, vel jam obtenta tenere valeat: Et ſi à quocunque ſecus præſumptum fuerit, illud irritum ſit omnino: Nos, quia nonnulli in obſervatione hujus ſtatuti ſe exhibent negligentes, in ipſorum negligentium ſupplere cupientes, mandamus vobis univerſis, ad quos talium ordinatio ſeu collatio ſpectare dignoſcitur, ne deinceps talia faciant & attentent; ſed perſonis intra tempus legitimum habilibus conferant. Alioqui nos eadem conferemus.*

Vide cap. cum ſingula, de præbend. in 6.

Can. V: *Præcipimus, ut Sacerdotes denuntient ſuis ſubditis, quòd omnes quibus à jure inhibitum non eſt, liberam teſtamenti condendi habeant facultatem. Et Clerici bona maximè immobilia, & quæ per Eccleſiam ſunt adepti, ſive per modum teſtamenti, ſive aliàs, non transferant ad filios vel nepotes, aut ad alios ſuos conſanguineos, ſed relinquant Eccleſiæ, à qua ſunt profecta. Sed intuitu eleemoſynæ, pauperibus, religioſis, & piis locis, & illis qui ipſis ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitij meritum de mobilibus dare poſſunt. De aliis verò bonis quæ ex hæreditate, artificio, vel doctrina, vel aliàs non ex bonis Eccleſiaſticis ad Clericos pervenerint, Clerici poſſunt diſponere pro ſuo arbitrio. Excommunicamus, & excommunicatos denunciamus omnes Clericos, qui bona mobilia Eccleſiarum filiis ſuis nepotibus, vel conſanguineis ſeu aliis conferunt, vel in ipſos transferunt, & ab Eccleſia alienant ſua propria voluntate & ſine conſenſu noſtro.*

Canon Agathenſis 49. ſic edicit: *Diaconi vel Presbyteri in Parochia conſtituti de rebus Eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacrata Domino eſſe noſcuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Eccleſiæ ſibi commiſſa, ut ſuperius comprehenſum eſt, alienare præſumant. Quod ſi fecerint, convicti in Concilio & ab honore depoſiti, de ſuo aliud tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumpſiſſe.*

Can. VI. *Præcipimus & monemus, ut laici in præſentia ſui Sacerdotis teſtamenta ſua faciant, niſi improviſa neceſſitas emerſerit. Item omnibus Sacerdotibus præcipimus, quòd hortentur omnes Clericos & laicos teſtamenta ſua facere, & quòd non differant uſque ad anguſtiam mortis; ſed ea faciant, dum adhuc compotes ſunt mentis ſuæ & corporis. Et in teſtamentis faciendis conſulant Sacerdotes ſuis ſubditis, quod declarent ſua debita & forefacta, (gallice forfaicts) & quod ex primo reſtitui faciant ſeu precipiant de bonis ſuis. Et quod poſtmodum*

legent aliqua fabricæ Ecclesiæ totius civitatis & Diœcesis Coloniensis, & suæ Parochiali Ecclesiæ, & etiam religiosis, & piis locis, & pauperibus aliis secundum arbitrium testantis.

5. Can. VII. *Si quis vero Fabricæ Ecclesiæ Sancti Petri & Parochiali Ecclesiæ suæ aliquid legaverit in suo testamento, idem viginti dies de injuncta sibi pœnitentia relaxamus. Et fiant testamenta Parochianorum publice & coram discretis personis. Et cum aliqua Ecclesiæ sancti Petri legantur, hoc Presbyter significet Coloniæ procuratori fabricæ, & nomina eorum qui prædictæ fabricæ legata fecerint intra mensem. Suspendimus autem, & suspensos denunciamus Presbyteros, qui celant legata fabricæ prædictæ, nisi ea procuratori ejus denuncient intra duos menses à tempore scientiæ. Excommunicamus etiam omnes laicos, qui celaverint prædicta legata,*

Huc spectat Vasionensis Concilii primi (secundum Sirmondum) Canon IV. qui refertur, 13. q. 2. c. qui oblationes defunctorum, 2. Item Arelatensis Concilii secundi can. 47. & præterea Cartaginensis quarti can. 95. & Agathensis can. 4. citati à Gratiano, 13. q. 2. can. qui oblationes, 1. & can. Clerici vel sæculares, ibidem.

6, Can. X In fine. *Cum autem testator decesserit, ipsi executores seu manu fideles facto inventario bona ad executionem pertinentia apprehendant, & exequantur ultimam voluntatem dicti defuncti: faciendo proclamari in loco, in quo morabatur defunctus, & pluries esse & conversari consuevit, ut & omnes creditores ipsius defuncti, & a quibus aliqua extorserat, compareant certa die sua debita ostensuri. Et tunc ipsi executores seu manu fideles primo creditoribus, quibus quid injuste extorserat, satisfaciant; & de residuo satisfaciant legatario cuilibet, pro rata bonorum defuncti.*

Canon iste summam ultimamque præscribit diligentiam ad eorum expiandas & expurgandas injustitias, qui multos facultatibus expoliarunt, & quantumcunque fieri potest, læsis restituendum ablata. Obversentur illorum animis, qui alios injuriis affecerunt, vel neglectu quæ creditoribus, aut mercenariis debent, exsolvendi, vel studio de aliorum opibus ditescendi, verba ista Christi universorum Judicis; *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

7. Can. XII. De manifestis usurariis; *Excommunicamus, & excommunicatos declaramus ac denunciamus omnes usurarios manifestos, & singulis diebus Dominicis & festivis à quolibet Sacerdote denuncientur excommunicati. Nullus Sacerdos oblationes manifestorum usurariorum recipiat, nec ad Communionem eos admittat; nisi satisfaciant de usuris secundum constitutionem felicis recordationis Domini Gregorii Papæ X. quæ incipit; Quamquam usurarii, in Concilio Lugdunensi can. 27. Nullus testamentis manifesti usurarii intersit; nec ad pœnitentiam & communionem eos admittat: nisi de usuris satisfecerint secundum formam constitutionis dicti Domini Papæ. Et testamenta manifestorum usurariorum, qui secundum formam dictæ constitutionis satisfecerint de usuris, nulla sint ipso jure. Dum autem manifesti usurarii secundum formam dictæ constitutionis satisfecerint, ad Sacramenta Ecclesiastica non admittantur. Manifestos autem usurarios dicimus, de quibus, per sententiam, vel per confessionem factam in jure, aut evidentiam, quæ aliqua tergiversatione non potest celari, constiterit evidenter. Et illos etiam qui super usuris diffamati intra tempus statuendum ab eo, qui super hoc habet potestatem, se non purgaverint, reputamus pro manifestis usurariis puniendos. Præcipimus etiam singulis Sacerdotibus Parochialibus, quod moneant in Parochiis suis frequenter in generali & in speciali, de quibus constiterit usurarios & infamatos publice de usuris, ac contractus illicitos præemptionum exercentes, ut ab usuris & talibus contractibus desistant intra septem dies à tempore dictæ monitionis. Alioquin ipsi ex tunc dicti usurarii & præemptores excommunicentur in speciali, de quibus constiterit: & de quibus non constiterit, in generali; & diffamati si se non expurgaverint, pro convictis habeantur. Et si taliter moniti & excommunicati desistere noluerint, nominatim excommunicentur, & nomina eorum nostro Officiali offerantur, salvo jure nostro & Archidiaconi in præmissis. Præcipimus etiam constitutiones dicti Domini nostri Papæ contra usurarios alienigenas editas firmiter observari. Sacerdotes non permittant quæstionarios Goliardos vel quoscunque alios ignotos intra Parochiam suam in Ecclesia, vel in via, vel in platea, vel in quibuscunque locis Parochiæ suæ prædicare, vel ostiatim deferre indulgentias pro quæstu faciendo. Sed tales & omnes, qui eis assistunt, Presbyter loci excommunicet, & ad removendum ipsos invocet auxilium Brachii sæcularis, si necesse fuerit.*

Descriptiones ac definitiones, quibus quidnam rei sit usura, innotescat, ex Augustino, Hieronymo, Ambrosio, & ex Concilio Agathensi collegit Gratianus, 14. q. 3. per totam. Sufficiat ista Augustini in Psal. 36. concio. 3. ad ea verba; *Tota die miseretur. Si* (inquit) *fœneraveris homini, id est mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quam dedisti, expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam dedisti: sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si plus quam dedisti, expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus.* Idemque docet nullam esse acceptabilem Deo pœnitentiam, nisi alienum restituatur, quatenus possibile est, epist. 54. ad Macedonium: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; sed, ut dixi, cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet unde restituat. Huic certe non possumus dicere, redde quod abstulisti, nisi cum habere credimus & negare.* Quod autem ait præcedens canon: *Nullus Sacerdos oblationes manifestorum usurariorum recipiat*, hoc ipsum sacræ Paginæ confirmant, Prov. 15. v. 8. *Victimæ impiorum abominabiles Domino.* Et Ecclesiastici 34. *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Porro memorata adversus usurarios constitutio Lugdunensis Concilii II. sub Gregorio X. habetur integra sub tit. de usuris, in 6.

8. Can. XVIII. *Quia nonnulli in diversis partibus nostræ diœcesis falsas seu adulterinas monetas cudunt, & cudi faciunt, propter quod respublica læditur, & damna plurima subjectis nostris & toti Provinciæ inferunt; Unde in hac nostra Synodo statuimus, & sub pœna excommunicationis præcipimus, ut ubicunque tales falsarii reperti fuerint, tam ipsi falsarii, quam receptores eorumdem, cujuscumque sint status, vel gradus aut dignitatis, per plebanos locorum moneantur, ut à talibus prorsus desistant & indilate Ipsique qui in suis districtibus eosdem falsarios recipiunt, & tuentur, eos falsarios removeant nullatenus reversuros. Alioqui ipsi falsarii & eorumdem receptores, quos post triduum ab hujusmodi monitione numerandum, in his scriptis excommunicamus, atque excommunicatos publice*

nun-

nuncientur. Et cessari in locis, ubi talia committuntur, quamdiu falsarii ibi steterint, præcipimus à divinis.

Carolus Magnus lib. 4. Capitularium sic edicit cap. 33. *De falsa moneta jubemus, ut quicunque eam percussisse comprobatus fuerit, manus ei amputetur. Et qui in hoc consensit, si liber est, sexaginta solidos componat; si servus est, sexaginta ictus accipiat.* Allegatur ab Ivone Carnotensi parte 16. cap. 278. Clerico tamen non licet hanc pœnam amputationis manus prosequi. Ideòque Concilium Coloniense non alias, quàm canonicas pœnas his falsariis infligit.

9. Ex hujusce Concilii can. 6. & Baiocensis Synodi, quæ circa eadem tempora obtigit can. 56. sic decernente: *Sacerdotes frequenter probibeant laicis, ne testamenta sua faciant sine præsentia Sacerdotis nisi in necessitate*, occnon ex c. cùm esses, de testam. ubi Alexander Papa III. vetat rescindi testamenta prætextu defectus solemnitatum juris, si modò accesserit proprii Sacerdotis, & duorum triumve testium idoneorum præsentia: istud colligitur, per ea tempora consuetudinem invaluisse, ut testamenta nulla rata haberentur, quæ Sacerdotis præsentia minimè fulcirentur: cujus ideò requirebatur consilium, ut provideret circa alieni damni reparationem, aliasque, sive pias ad peccatorum redemptionem, sive necessarias ad ipsius testatoris æternam salutem dispositiones. Simile pariter de Sacerdotis præsentia sciscitur à Concilio Avenionensi anni 1326. can. 20. & in altero Avenionensi anni 1337. can. 14. & in Vaurensi anni 1368. can. 62. Quod ipsum quoque statutum est de præsentia Rectoris & Capellani, dum testamenta conficiuntur, in Arelatensi Synodo anni 1234. can. 21. ante præfata Concilia, idque tanta severitate, ut Notario indicatur excommunicatio ipso statim facto incurrenda; ipse verò testator Ecclesiastica privetur sepultura, verùm id jus, quod duobus ferè sæculis, diversisque locis invaluerat, sensim in desuetudinem abiit.

CONCILIUM GENERALE
Viennense anni 1311.

1. Ierosolymis versabantur Milites votis astricti religiosis, qui cùm prope Templum ædes haberent, Templarii dicti sunt. Horum officii erat Christianæ ditionis fines tueri, latrocinia & incursiones Infidelium Christianos infestantium armis suis inhibere. Quo in munere laudabilem initio navarunt operam. Verùm immensis opibus aucti, moribusque in deteriora mutatis, eò tandem nequitiæ prolapsi sunt, ut occulta cum Saracenis & Turcis fœdera & conspirationes inirent, seque omni genere impietatis in Christum crucifixum, quem in suis arcanis & execrandis cœtibus pernegabant, conspuebant & conculcabant, contaminarent; omnibusque nefandæ libidinis flagitiis sese mutuò pollucrent. Hæc aliaque infanda scelera comprobata fuere innumeris per diversas provincias editis processibus & inquisitionibus ex mandato Summi Pontificis pariterque Regum aliorumque in propriis ditionibus secularium Principum, necnon Episcoporum, fidei Inquisitorum, & secularium Magistratuum toto passim Orbe Christiano, quibus accessit innumerorum reorum aperta confessio. Istiusmodi flagitiorum convictiones postquam sedulò Synodus œcumenica trecentorum & ampliùs Episcoporum, qui undequaque Viennam Allobrogum, ad flumen Rhodanum conditam confluxerant, exploravit, præsentibus & inspectantibus Principum oratoribus, eas planè perspicuas, veras & adeò certas judicavit, ut cumulatè sufficerint ad tanti, perque omnes Christianas plagas propagati Ordinis damnationem & extinctionem: ut mihi delirare videantur prorsusque desipere, qui post tantum tamque universale judicium, illorum Militum patrocinium suscipere non verentur; ipsumque Concilium vel profligatissimi sceleris, vel belluinæ stoliditatis incusare. Non tum usque adeò imperitus, ut in causis facti à divina Scriptura minimè asserti contendere ausim, Ecclesiam ipsam errare aut decipi non posse, aut istiusmodi decreta, quibus tamen omnes subjici & obtemperare necesse est, divinam ad fidem pertinere. Verumtamen rem istam vel solis humanis rationibus excutiendo, (ut venerationem & observantiam seponam, quæ sacris œcumenicis & à summo Pontifice probatis Synodis debetur) quis credat contigisse, ut tanta & ex tot dissitis provinciis convocata Præsulum, Principum, Legatorum, atque insignium Doctorum multitudo, quorum haud exigua pars etiam sanguine vel affinitate plerisque illius Ordinis Militibus conjuncta erat, in tam immane flagitium unanimi assensu conspiraverit, atque adeò in tanti momenti causa, in qua de potentissimi & seculari nobilitate illustrissimi Ordinis Orbe universo propagati non modo abolitione, sed etiam atrocissima damnatione suppliciòque agebatur? Ideo gravi censura digna est Trithemii in suo Hirsaugiensi Chronico, aliorumque nonnullorum temeritas, qui Templarios asserere ausi sunt falsis criminibus circumventos atque oppressos fuisse. Cumque necesse esset tam exitialem pestem extingui, summique momenti & discriminis foret amplissimum & præpotentissimum Ordinem funditùs exscindi, sapienter judicavit Pontifex Clemens V. esse id negotium innumeris alioqui obtrectationibus obnoxium per generale Concilium dijudicandum.

2. Præterea pullulabant eo tempore in Germania Begardorum & Beguinarum sectæ dogmatizantes: Primùm, posse hominem in ista mortali vita usque adeò sublimem perfectionis gradum assequi, ut neque peccare ullatenus, neque ulterius in gratia progredi queat. 2. Neque jejunare, neque aliam exercere corporis aut animi mactationem ac asperitatem debere, qui versetur in illo prælato sanctitatis apice. 3. Neque eumdem astringi humanorum præceptorum aut Ecclesiasticarum legum secularium ve observatione, utpote in supremo libertatis filiorum Dei culmine constitutum. 4. Ex hac ipsa vita posse eumdem ea potiri felicitate, qua major in cælo futura sit nulla. 5. Perfectam consummatamque felicitatem ex natura & hominis arbitrio ita pendere, ut nullo sit opus gloriæ lumine infuso. 6. Esse hominis adhuc imperfecti virtutum exercitationem, quam longè ab se abdicat, quisquis jam est perfectus. 7. Libidinum actus, ad quos natura ipsa pellicit nulla involvi culpa, promdeque oscula non esse à crimine immunia, sed contumelia inculpabilem, quatenus ad hunc, non autem ad oscula naturæ fibido propensione sua fertur. 8. Dum elevatur aut exponitur Christi Corpus, minimè debere perfectum hominem vel assurgere, vel genibus provolvi; quia sic agens de illo sublimi contemplationis fastigio se demittit, si vel de Christi Sacramento, vel de vita ejusdem aut passione dignatur tantisper cogitare; sed verò solemne illis & consuetum erat, ut, omni luxuriæ genere se contaminarent. Contormes Sectarii isti mihi esse videntur veteribus Massalianis, qui etiam Enchitæ ac Enthusiastæ dicebantur, quorum Epiphanius & Theodoritus meminere. Hi enim Theodorito attestante, nullam ferè vim Sacramentis Ecclesiæ virtutumque exercitationibus, maximam verò suis illis fanaticis orationibus adjudicabant: fidenterque, ut prodit Epiphanius, fœditati promiscuorum concubituum indulgere soliti erant.

3. Has ut evelleret nequitiarum propagines Clemens V. Synodum œcumenicam Viennæ in Gallia collegit anno supra millesimum trecentesimo undecimo, regnante apud Francos Philippo, cui Pulchri cognomen inditum. Hic damnatæ sunt impurissimæ Begardorum & Beguinarum sectæ, simulque Fraticellorum seu Dulcinistarum, cujus author Dulcinus pellicem à se impraegnatam, cui nomen Margaritæ, de Spiritu Sancto concepisse asseverabat. Illi pariter promiscuos concubitus in abditis locis exercebant: & visionem Dei beatificam post ultimum judicium differri prædicabant. Damnati quoque hic fuere Petri Joannis errores, negantis rationalem animam quà rationalis est, formam esse corporis humani: prætereà gratiam ullam aut virtutes Baptismo infundi: atque asserentis Christi viventis latus fuisse lancea perforatum, nec ullam fidem habendam contrariæ quam Joannes Evangelista prodit assertioni. Habentur hæc in Clement. ad nostrum, de hæret. Templariorum insuper Ordo hic aboletur, eorumque opes Hospitalariis Sancti Joannis Militibus addicuntur.

4. Circa usuras isthic etiam statuitur, illum qui pertinaciter affirmarit, usuram non esse peccatum, esse hæreticis accensendum, atque contra eum esse ab hæreticæ

Nn 2 pra-

pravitatis Inquisitoribus procedendum. Communitates autem, & Officiales, qui statuere in favorem usurarum, aut judicare præsumpserint, aut qui talia edita statuta de libris vel tabulis publicis non obliteraverint, excommunicatione astringi: Clement. *ex gravis*, de usur. Hic advertant Principes & Magistratus, qua ratione Dei Judicium evadere poterunt, qui Judæis sibi subditis indulgent apertè Christianarum familiarum expoliationem, quò pinguiores sibi lucrentur à Judæis pensitationes, seu potiùs ab infelicibus ipsis Christianis, quorum ideo permittitur per Judæos devoratio, ut ex horum pernicie ac exuviis possint ipsi Judæi impositas sibi contributiones exsolvere. Id verò eò magis attendendum, quòd usurarum prohibitionem divini juris esse constat, cui nec ipsa possit Ecclesia derogare. Neque ambigendum, post Judaismi factam à Deo reprobationem, non modò non licere Judæis expoliare Christianos, qui soli populus Dei sunt, sed neque ullos Paganos ac Infideles. Ex quo enim Judæos reprobavit Deus simul etiam omnia privilegia voluit abolita quæ iisdem tamquam populo sibi speciatim accepto & dilecto contulerat. Quia verò de Judæis incidit differendi occasio ex usuris, quas exercent, hoc sciendum, prodiisse anno 1542. Martii 21. Pauli Papæ tertii Constitutionem, quæ incipit *Cupientes*, quâ statuitur, Judæos ad fidem conversos remanere quidem indispensabiliter obligatos ad usuras, quas ea cognitis certisque personis exegerunt, restituendas: sed quod spectat ad eas, quæ vel ob personarum incertitudinem, vel ob justum aliquod impedimentum pauperibus essent persolvendæ, aut ad pias qualcunque causas destinandæ, declarat Summus Pontifex se ab his dispensare, ut possint Judæi conversi sibi ipsis retinere. Hoc idem verbis ferè eisdem sanxerat Concilium Basileense sess. 9.

5. De revocata beneficii cujuscunque resignatione sic ordinavit Concilium Viennense: *Cum illusio & varietas in personis Ecclesiasticis maximè sint vitanda, præsenti constitutione sancimus, ut si quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet dignitati, vel officio, aut beneficio, procuratorem sponte ac liberè constituerit, & ipsum ignorantem postmodum duxerit quomodolibet revocandum: teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsum, vel illius in cujus manibus cessio fuerat facienda, notitiam revocatio hujusmodi sit deducta: nisi forte per ipsos aut alios maliciose factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum alterum ante cessionem potuerit revocatio pervenisse*. Clement. unica, de renunciat.

6. In novi beneficii provisione, quæ fit coram Papa ejusve Legato, Concilium requirit, ut aliorum beneficiorum mentio fiat, quæ providendus possidet. Secus tamen in provisione, quæ fit ab Ordinario, aliove collatore. Clement. etsi, de offic. Ordina. Ratio est, quia Papa & Legatus incognitis conferunt, Ordinarii verò sibi notis personis, ut non sit necesse novam illis notitiam de beneficiis inculcari, aut significari.

7. *Quia Regulares Prælati, Prioratus, Ecclesias, Administrationes, aut quævis alia beneficia ad eorum dispositionem spectantia cum vacant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateranensi Concilio constitutum: Diœcesani locorum in non exemptis sua, in exemptis Apostolica auctoritate, negligentiam supra hoc suppleant eorumdem. Prioratus, Ecclesias, Administrationes, & beneficia hujusmodi, illa videlicet quæ consueverunt per sæculares Clericos gubernari, sæcularibus Clericis: alia verò quæ Religiosis dumtaxat committi sunt solita, vel conferri, Religiosis monasteriorum, quorum Prælati hujusmodi negligentes, conferendo*. Clement. 1. de supplen. negl. Prælat. Tempus illud Lateranensi Concilio constitutum, respicit Concilium Lateranense sub Alexandro III. & sex menses complectitur, atque habetur c. 2. de concess. præb. secus statuendum de electione Prælati sive Ecclesiæ cathedralis, sive Regularis, ut non diutiùs viduata vacet Ecclesia; id enim eligendi tempus alterum Lateranense Concilium sub Innocentio tertio mensibus tribus definit, ut habetur, c. ne pro defectu Pastoris, de electio.

8. Concilium Viennense sic decernit Clemen. de offic. Jud. ordin. c. 1. *Ut Clericorum audacia (qui prætextu privilegii Clericalis Ordinis impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimium diffamatur Ecclesia, & scandala gravia in populo generantur, potissimè cum talia per Episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur ut plurimum) incorrecta propensiùs compescatur: eisdem Episcopis districtè injungimus, quatenus sic circa correctionem Clericorum hujusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officii debitum exequantur, quòd & iidem Clerici metu pœnæ à suis arceantur insolentiis, & alii eorum exemplo perterriti ad similia prosilire meritò pertimescant*. Canon iste regerendus est in protervos Clericos de suis Prælatis temerè conquerentes, appellantes, & excessum correctionis prætexentes; cùm tamen Prælatus ipse reprehendendus esset ob mitiorem inflictam pœnam, & delicti gravitati nimis imparem.

9. Episcopis, qui à suis sedibus protervia impiorum expulsi sunt, indulget Viennense Concilium, ut in locis vicinarum Diœcesium possint contra expulsores eorumque consiliarios & fautores procedere, atque inter suos subditos quoscunque jus dicere, dummodò petierint licentiam à Diœcesanis locorum ita procedendi, quamvis ab iisdem non obtinuerint. Clement. de foro compet. cap. unico. Simile quid decernitur de professis Religiosis, ut possint strictiorem ingredi religionem, petita priùs, quamvis non obtenta Prælati sui licentia, c. licet quibusdam, de regularibus.

10. Quamvis nulla & irrita sit impetratio alicujus beneficii a Summo Pontifice, vel ejus Legato, si impetrans alia quæcunque possidet beneficia, non expresserit, ut paulò antè dixi ad Clement. etsi, de offic. Ordina. Idem tamen Concilium valere decernit provisionem de beneficio, quam Romanus Pontifex proprio motu indulserit, licèt nulla de aliis, quæ provisus habet beneficiis, facta sit mentio. Clement. de præben c. si Romanus. Ex hoc enim præsumitur Pontifex velle absolutè huic gratificari.

11. Eodem isto Concilio statutum est, ut Prædicatores & Minores liberè sepeliant, qui apud ipsos sepulturam elegerint. De funeralibus tamen, & quibuscunque obventionibus, & relictis, etiam de quibus aliàs non deberetur Canonica, quartam jubet solvi Ecclesiæ Parochiali, Clement. de sepultur. c. dudum à Bonifacio.

12. De Patronis sic providè statuit idem Concilium: *Plures ab uno ex Patronis Ecclesiæ relicti hæredes, vocem unius dumtaxat habebunt in præsentatione Rectoris*, (quod idem est ac, succedent quoad jus Patronatus in stirpes) deinde subjungit: *Et ut faciliùs provideatur Ecclesiis, non inconveniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè convenire de rectore ab eis alternis vicibus præsentando. Quibus etiam ex eadem causa permittimus, ut plures ad vacantem Ecclesiam possint eo modo præsentare personas, quod una ex eis eligi per Episcopum valeat, & admitti*. Clemen. de jure patron. c. plures.

13. Ejusdem sancti Concilii Decreto, scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso jure, & publicari debet atque vitari. Idemque in professo & professa, vel constituto in sacris, Clem. de consan. & affin. c.

14. Constituit præterea, ut in Scholis Romanæ Curiæ, & Parisiensi, & Oxoniensi, Bononiensi, & Salamanticensi, sint competenter stipendiati Professores, qui Linguas Hebraicam, & Arabicam, & Chaldaicam doceant, duo scilicet pro qualibet Lingua. Clemen. de Magistris, cap. 1.

15. *Religiosi qui Clericis aut Laicis Sacramentum Extremæ-Unctionis vel Eucharistiæ ministrare, Matrimoniave solemnizare, non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali: aut qui excommunicato à canone, præterquam in casibus à jure expressis, vel per privilegia Sedis Apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, seu, ut verbis eorum utamur, à culpa aut pœna absolvere quemquam præsumpserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi: quos etiam locorum Ordinarii, postquam de hoc constiterit, excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis vel alio privilegio suffragante. Quibus etiam in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtiùs inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant: aut etiam retrahant laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia vel accessu: seu indulgentias pronuncient indiscretas: neve cum confectionibus testamentorum interesunt, à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus Ecclesiis*

facien-

faciendis retrahant teſtatores: nec legata aut debita aut male ablata incerta ſibi aut aliis ſingularibus ſui Ordinis fratribus vel Conventibus in aliorum præjudicium fieri vel erogari procurent. Nec etiam in caſibus Sedi Apoſtolicæ, aut locorum Ordinariis reſervatis quemquam abſolvere; aut perſonas Eccleſiaſticas præſertim coram judicibus delatis a nobis, ſuam contra eos juſtitiam proſequentes vexare indebite, aut ad loca plura, & præſertim multum remota convenire præſumant: ſi vero qui præmiſſa, vel aliquod de præmiſſis attentare præſumpſerit, per duos menſes ſubjaceant pœnis illis, quæ ſecundum eorum regulam vel ſtatuta pro gravibus criminibus, ſeu culpis eis conſueverunt imponi: ſuper quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non valeat diſpenſari. Cæterum Prælati eorum, niſi de his quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquo modo pervenerint, Eccleſiis aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint; infra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, ſuſpenſionis ſententiam uſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant; non obſtantibus præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet privilegiis, cujuſcunque tenoris exiſtant: Sane Religionibus illis, quibus eſt ab Apoſtolica Sede conceſſum, ut familiaribus ſuis domeſticis, aut pauperibus in hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullum ex præmiſſis volumus quoad hoc præjudicium generari. Clement. de privil. & exceſſibus privilegia. c. 1.

16. Ejuſdem Clement. c. 5. *Archiepiſcopo per quævis loca ſuæ Provinciæ facienti tranſitum, aut ad ea forſitan declinanti, ut crucem ante ſe libere portari faciat, benedicat populo, divina Officia privatim vel publice ibidem audiat, & ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in ſua præſentia ſine Pontificalibus celebrari, (quovis privilegio contrario non obſtante) ſacro approbante Concilio præſentis Conſtitutionis ſerie duximus concedendum.*

17. Eodem Concilio, Religioſi, qui aliqua, ut audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt excommunicationis ſententiæ ipſo facto ſubjiciuntur, Clement. de pœnis, c. cupientes. Quo eodem renovatur conſtitutio Boniſacii XIII. c. 1. de Sepult. in 6. circa Religioſos ſæcularibus quibuſcunque ſuadentes, ut ſepulturam in eorum Eccleſiis voveant, aut alias promittant, electamve non immutent; decernitque hoſce Religioſos ipſo facto incurrere Summo Pontifici reſervatam excommunicationis ſententiam.

18. Concilio eodem, Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per Apoſtolicam Sedem, aut per Ordinarium loci ſervatum per Cathedralem vel matricem Eccleſiam, ſententia excommunicationis feriuntur, quam ſtatim ipſo facto incurrunt, non obſtantibus quibuſcunque appellationibus interjectis etiam ad ſupremam Sedem, aut quibuslibet privilegiis. Clem. de ſent. excom. c. 1. Similiter etiam Domini temporales cogentes aliquos in locis interdictis celebrare Divina, aut qui per præcones faciunt ad illa audienda populum evocari, aut qui prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti per eos, qui Miſſas celebrant, moniti Eccleſiis exeant, & ipſi qui interpellati ut excedant excommuoicati atque interdicti, perſiſtere inibi præſumentes; hi omnes non poſſunt à cenſuris, quas incurrunt, niſi per Apoſtolicam Sedem relaxari. Eadem Clem. c. 2.

19. Sollicitudinem pariter geſſit ſacra Viennenſis Synodus, ne Epiſcopi aliive Prælati proſilirent in injurias & gravamina, ſive exemptorum, ſive ſubditorum, qualia multa dinumerat diſtricteque vetat Clementina de exceſſibus prælat. Vide pariter in Decretalibus ſub eod. tit. c. nimis iniqua: &c. nimis prava, de exceſſ. Prælat.

20. Providit inſuper Viennenſe Concilium circa Regularium effuſiora privilegia. Synodus Chalcedonenſis inter quatuor primas æcumenicas inſignis ſub Magno Leone Pontifice conſtituerat can. 9. debere Monachos locorum ſubjacere, eiſque obedire: ſed temporum progreſſu, maximeque poſt Mendicantium Ordinum exortum, multa eis conceſſa fuerunt, eaque ſubinde poſtea reſciſſa aut attemperata privilegia. Conſtituerat Boniſacius octavus, c. ſuper cathedram, de ſepult. in extrav. commu. non poſſe exemptos atque Mendicantes regulares prædicare, aut externorum confeſſiones ullatenus audire, citra Ordinariorum licentiam, in quorum Diœceſibus verſantur. Non nulla etiam circa externorum ſepulturas, quæ fiunt intra Regularium Eccleſias, ordinaverat in gratiam Eccleſiarum Parochialium: Sed Bonifacii proximus ſucceſſor Benedictus XI. ex Ordine ſancti Dominici aſſumptus, prædeceſſoris Decretum abrogavit, c. inter cunctas, in extrav. com. de privileg. Veruntamen non diu prævaluit hæc abrogatio, mox enim illud generale Vienenſe Concilium, præſidente immediato Benedicti ſucceſſore Clement. V. hanc revocationem antiquavit, ſanctionemque Bonifacii in priſtinam reſtituit autoritatem. Clement. dudum, de ſepult. & Clement. 1. de privile. & privilegiat. excel. Viennenſi huic ſanctioni conſormari voluit Tridentinum Concilium ſeſſ. 25. cap. 15. de refor. & ſeſs. 25. cap. 4. atque his poſteriora decreta Gregorii XIII anni 1567. Gregorii XV. in Bulla, *Romanus Pontifex in ſpecula*, ann. 1622. & ejuſdem *Bulla, Inſcrutabili*. His ſimiles edidere ſanctiones Urban. VIII. & Innocentius V. in Bullis annorum 1631. & 1648. in cauſa Palafoxii Epiſcopi Angelopolitani, & Regularium Societatis JESU. Deinde Alexander VII. in ſimili cauſa Epiſcopi Andegavenſis & Societatis præfatæ, aliorumque Regularium, die 26. Februarii 1659. poſtmodum Clemens X. in Bulla incipiente: *ſuperna magni Patriſfamilias præordinatione*, anni 1670. Huc etiam ſpectat Concordatum mediatore Armando Richelio Cardinali tranſactum inter Epiſcopos Francici Regni, & quorumvis Ordinum Regulares, Lutetiæ Pariſiorum die Februarii 19. an. 1633. quod ad amuſſim conformatur præfatis Conciliorum & Pontificum ſanctionibus, & inſertum legitur in tabulariis actuum Cleri Gallicani.

21. Hac eadem Synodo Viennenſi expolita & dilucidata fuit S. Franciſci regula, multæque dehaitæ dilutæque difficultates, quæ leguntur Clem. de verbo. ſignif. c. Exivi. de Paradiſo.

CONCILIUM AVENIONENSE an. 1326.

1. ANtequam fuiſset Avenio Cavarum in Metropolim Eccleſiaſticam erecta, Arelatenſis Metropolis erat Suffraganea: quo quidem tempore initum apud eam Concilium fuit trium Provinciarum Arelatenſis, & Ebrodunenſis, & Aquenſis quo eodem cum Suffraganeis Prælulibus convenerunt Gasbertus Arelatenſis, Jacobus Aquenſis, Bertrandus Ebrodunenſis Archiepiſcopi in Monaſterio Sancti Rufi, anno a Chriſto 1326. multaque ſcita Eccleſiarum regimini conducibilia ediderunt, quibus quaſi ſepimentis fidelium pietatem & Eccleſiaſticam diſciplinam circumvallarunt.

Can. II. *Si propter Chriſtum reverentia impendi præcipitur, dignum eſt ſacrum ejus Corpus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecratur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus ſinguli Rectores, Priores & Vicarii noſtrarum Eccleſiarum, Provinciarum, Civitatum & Diœceſum, Parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtadeant, ut ſanctiſſimum Corpus Dominicum, dum Presbyter ipſum portat in Viaticum miniſtraudum ægrotis, reverenter aſſocient, ac luminarium adhibitione decenter honorent. Illi qui aſſociabunt de die vel de nocte ſine luminaribus, decem dies; qui vero cum luminaribus, vel etiam luminaria mittent per alium de die, viginti dies, de nocte triginta dierum indulgentiam ex conceſſione noſtra, dum tamen vere pœnitentes & contriti fuerint, habituri.*

Can. XVI. *Item ſtatuimus, quod excommunicati in Judices, Rectores, Ballivos, Poteſtates, Aſſeſſores, vel Notarios, vel ulla quævis publica Officia nullatenus aſſumantur, nec etiam admittantur: & ſi de facto admiſſi fuerint, ſententiæ per eos vel eorum authoritate in judicio vel extra habitæ, & monimenta coram eis vel per eos facta, nulla ſint ipſo jure. Et nihilominus quicunque vel cujuſcunque dignitatis, ſtatus aut*

Nn 3 condi-

conditionis existant, si tales excommunicatos ad aliquod Officiorum prædictorum scienter assumpserint, vel assumptos per alios approbaverint vel confirmaverint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Et si requisiti per Ordinarium vel alium ejus nomine hujusmodi excommunicatos infra decem dies a tempore requisitionis a prædictis officiis sic assumptis non amoverint cum effectu; loca illa, in quibus ad aliquod prædictorum Officiorum assumpti fuerint, sic & tamdiu remaneant Ecclesiastico supposita interdicto; donec sic excommunicati a susceptis Officiis realiter & sine fraude & sine aliqua restitutionis spe, quamdiu in excommunicatione perstiterint, sint amoti: Universitas ac Civitas, Castra vel Villæ seu loca, quæ excommunicatos & in Ecclesia publice denunciatos ad aliquod prædictorum officiorum assumpserint vel elegerint, ubi eis alias hoc liceret, Ecclesiastico etiam sint supposita interdicto.

Concilio pariter Vaurensi an. 1368. can. 37. *Cavetur, ne excommunicati ad officia publica admittantur.*

2. Can. XVII. *Item statuimus, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne quis Apothecariorum, vel quis alius, cujuscunque conditionis vel sexus existat, toxicum vendat, nec donet, nec alio modo ministret alicui, vel alia venenosa, nisi prius significet curiæ Ordinarii, ut sciri possit suis temporibus, si casus toxicationis contingeret, quis fuerit emptor illius vel alius quicunque: quodque Apothecarius quilibet ad hoc observandum juramento coram suo superiore corporaliter præstito pro se & sua familia specialiter astringatur. Aliter autem dantes aut vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes quomodolibet, vel ementes, & ad hoc consilium vel assensum tacite vel expresse præstantes, excommunicationis vinculo subjaceant ad Sedem Apostolicam pro absolutionis beneficio remittendi, & alias, sicut fuerit justum, puniendi.* Eadem prosequitur materiam qui statim sequitur can. 20. his verbis: *Item quod quicunque alium toxicare aut opem ad hoc vel consilium dare vel in necem alterius toxicum dictare seu vendere vel aliter ministrare præsumpserit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujusquam dederit, eo ipso excommunicationem incurrat, a qua non nisi per Sedem Apostolicam absolvatur. Et si Clericus beneficiatus sit, illo sit privatus beneficio ipso facto, & ab ordine quem susceperat, degradetur, tradendus curiæ seculari. Sed & tali vel simili suspicione probabili infamatus, & ex verisimilibus præsumptionibus & perspicuis indiciis apud bonos & graves notatus, ad honorem & dignitatem Ecclesiasticam nullatenus admittatur. Et nihilominus ad detentionem personæ honestam, prout requiret personæ status, & sceleris immanitas suadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, sicut Superioris discretioni visum fuerit, procedatur.*

Similiter Concilium Vaurense ann. 1368. can. 116. hæc sancivit: *Ut quicunque alium toxicare, vel opem ad hoc vel consilium dare, vel in necem alterius toxicum dictare seu vendere, aut alias ministrare præsumpserit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujusquam dederit, eo ipso excommunicationem incurrat. Et si Clericus beneficiatus fuerit, sit ille privatus beneficio ipso facto, & ab Ordine quem susceperat, degradetur. Et nisi purgatus de præmissis sit a tali vel simili suspicione probabiliter infamatus, & ex verisimilibus præsumptionibus & perspicuis indiciis apud bonos & graves notatus, ad honorem & dignitatem Ecclesiasticam nullatenus admittatur. Et nihilominus ad detentionem personæ honestam, prout requiret personæ status & sceleris immanitas suadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, sicut Superioris discretioni visum fuerit, procedatur.* Denique Concilium Frisingense anni 1440. can. 24. sub pœna excommunicationis inhibet quibuscunque Sacerdotibus tam sæcularibus quam regularibus sine speciali mandato absolvere propinantem, ementem, aut vendentem venenum præsertim in machinationem mortis hominis.

3. Can. XIX. *Item dolenter referimus, quod nonnulli Religiosi Hospitalarii Cistercienses, & alii tam exempti quam privilegiati, de privilegiorum sibi forte aut Ordini suo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias ab Ordinariis & Officialibus ipsorum rationabiliter promulgatas observare non curant: quinimo in contemptum Clavium excommunicatos, suspensos & interdictos hujusmodi ad divina recipiunt:* & nonnullis aliis excessibus commemoratis deinde subjungit: *Illi qui hujusmodi præsumpserint, aut ad hoc operam, consilium vel juvamen præbuerint, excommunicationi subjaceant ipso facto. Sed & cum ipsis Prælatis non deferant, sed potius vilipendant eosdem, Prælati etiam quamdiu sic steterint, & ausu temerario eis vel Officialibus eorum in præmissis restiterint, in privilegiis vel aliis juribus suis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum est enim, ut qua mensura mensi fuerint, eadem remetiatur & eis; ut ignorantes ignorari, & contemptores sentiant se contemni.*

Concilium Nicænum primum can. 5 providet, ne ab aliis quibuscunque Episcopis aliisque recipiantur, qui a proprio Episcopo fuerint a communione fidelium ejecti: & habetur in Decreto, c. servetur ista sententia, 11. q. 2. Vide similes alios canones, quos superius in eumdem Nicænum can. 5. congessimus. Præterea regulares privilegiati tenentur obligatione servandi generalis interdicti, atque excommunicatas & interdictas personas a suis Ecclesiis eliminare, c. quod in te, de pœnit. & remiss. & Clement. 1. de sent. excommunic. ex Concilio Viennensi.

Can. XX *Item ne relictæ in testamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel ad pias causas eleemosynæ, vel restitutiones certæ vel incertæ forsitan occultentur, statuimus, ut vel Presbyter Parochialis interesse rogetur ordinationi testantis, si tamen haberi poterit; aut quòd Notarius infra octo dies à die obitus numerandos Prælato, vel Officiali, vel Presbytero Parochiali copiam illius articuli, ubi quævis eleemosyna piis est usibus deputanda, vel emenda, seu restitutio facienda, sub pœna excommunicationis, quam ipso facto si negaret, incurret, facere fideliter teneatur.*

Multa require hanc in rem ad finem Concilii Coloniensis anni 1300. quod supra inserui.

Can. XXVIII. *Item quòd Prioratus seu beneficii alterius Ecclesiastici facta cum novi census impositione, vel antiqua pensionis augmentatione, collatio non valeat ipso jure, & per proximum Superiorem illa vice personæ idoneæ sine dicti oneris vitio conferatur, ac si ad eum per negligentiam fuisset alias collatio dicti beneficij devoluta.*

Huc spectat rubrica Decretalium, ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

4 Can. XXIX. *Item statuimus, quòd in singulis Ecclesiis per Monachos solitis gubernari, infra sex menses Priores earum sub Diœcesanis ad curam animarum perpetuos Presbyteros repræsentent. Quod*

nisi

nisi fecerint, ex tunc hac vice Episcopi instituant perpetuos Presbyteros in cura prædicta, & ipsos Priores compellant ad providendum eisdem Presbyteris, prout idem instituens duxerit ordinandum.

Hanc in rem notatu digna est Urbani Papæ III. constitutio: *In Ecclesiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur, sed Capellanus qui populum regat, ab Episcopo per consilium Monachorum instituatur: ita ut ex solius Episcopi arbitrio tam ordinatio ejus quam depositio, & totius vitæ pendeat conversatio.* cap. 1. de Capellis Monach.

Can. XXX. *Item statuimus, quod nullus in aliquo beneficio Ecclesiastico solum jus obtinens Patronatus, cùm ipsum vacare contigerit, ad ipsum conferendum procedat. Quod si secùs egerit, in illa vacatione jus præsentandi amittat ipso facto: & Superior, ad quem institutio pertinet, plenam ejus dispositionem habeat illa vice.*

Can. LVIII. *Item statuimus, quod Priores Ecclesiarum, & Hospitalium pauperum, & omnes alii Ecclesiastica beneficia obtinentes faciant inventarium cum publico instrumento, vel in cartulario, quod penes Ecclesiam debebit remanere, de omnibus immobilibus & nobilibus bonis (scilicet instrumentis, privilegiis, vasis æneis & ferreis, atque vinariis) in principio sui regiminis infra sex menses. Et idem faciant instituti post primam Synodum infra sex menses. Et qui prædicta non fecerint, in decima fructuum dicti beneficii puniantur operi vel ornamentis aut propriæ Ecclesiæ utilitati per Ordinarium applicanda.*

Concilium Toletaoum nonum can. 4. præcipit fieri ab Ecclesiarum Rectoribus rerum ad eas pertinentium inventaria, 12. q. 4. c. 1. Similia inventaria de bonis defuncti Episcopi fieri jubet S. Gregorius Magnus cap. charitatem, 12. q. 2. Itemque Concilium Tarraconense, c. sicubi, 12. q. 5. Et Apostolorum canon 39. jubet discerni res Ecclesiæ à rebus Episcopi, ne unum horum iodebite usurpetur, aut distrahatur alterius vice: ad hæc vero discernenda, necessarium est inventarium utrarumque rerum confici.

6. Anno postmodum 1337. præfatarum trium Provinciarum Antistites Avenionem iterum coovenerunt, Gasbertus Arelatensis, Bertrandus Ebrodunensis, qui priori Concilio interfuerunt, & Armandus Aquensis, qui post anterius Concilium Jacobo Archiepiscopo successerat. Isti cum Comprovincialibus Episcopis in Monasterio S. Rufi, Ordinis S. Augustini, alteram habuere Synodum, in qua, paucis quibusdam additis, Canones, quos priore conventu ediderant, renovarunt, novaque confirmatione instauravere.

7. Iteratæ hujus Avenionensis Synodi can. 5. novam indicat in Ecclesia introductionem circa carnium abstinentiam diebus Sabbati. Atque ut ab antiquioribus exordiamur, consulito quæ de jejuniis Sabbatorum superius adduxi ad Laodicenæ Synodi can. 50. ubi ostensum est, Sabbatorum jejuoia apud Orientales Ecclesias pro nefariis fuisse habita, eo solo excepto quod ante Pascha occurrit. Ex adverso, Sabbatorum jejunia Romæ fuisse religiosissime servata: cæteris vero per Occidentem locis, alicubi fuisse præcepta, & alicubi relicta libertati fidelium. Sane hoc liquido constat, neque in urbe Roma, neque alibi uspiam fuisse indicta Sabbatorum à Paschæ diebus adusque Pentecosten ulla jejunia: id enim astruunt Tertullianus lib. de Corona milit. cap. 3. *Die Dominico jejunium nefas ducimus: vel de genicolis adorare. Eadem immunitate a die Pascha in Pentecosten usque gaudemus.* S. Ambrosius relatus dist. 76. can. 8. *Per hos quinquaginta dies nobis est jugis & continuata festivitas, ita ut omni tempore, neque ad observandum inducamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus succidamus.* Et subiode pergit: *Instar ergo Dominicæ, toto quinquaginta dierum curriculo celebrantur, & omnes isti dies velut Dominici deputantur, resurrectio enim Dominica est.* His suffragantur Hieronymus epist. ad Lucinium Bæticum; Augustinus epist. ad Casulanum, & ad Hieronymum; Leo Magnus serm. 4. de Jejunio Pentecost. *Ad hanc ergo utilitatem nos dilectissimi præsens tempus invitat, ut a resurrectione Domini usque ad adventum Spiritus sancti quinquaginta diebus emensis, quos in lætitia præcipuæ festivitatis exegimus, ad jejuniorum remedia recurramus.* Eadem iterat S. Leo in sermonibus de festo ipso Pentecostes. Testis quoque locuples est Cassianus colla. 21. cap. 11. & 19. ipsa itaque Vigilia Pentecostes à jejunio immunis erat. Sabbatis quidem Quadragesimæ apud Gallos jejunii consuetudinem viguisse, compertum fit per Agathensem can. 12. & per Aurelianensis Concilii IV. can. 2. at reliquis anni Sabbatis nulla fuisse indicta jejunia probatur canone 9. Matisconensis Concilii I. ita sancientis: *Ut a Feria Sancti Martini usque ad Natale Domini secunda & quarta & sexta Sabbati jejunetur, & sacrificia quadragesimali ordine debeant celebrari.* Hæc jejunia in Galliam primus invexit Sanctus Perpetuus Turonensium Præsul, ut ipse perhibet Gregorius Turonensis lib. 10. hist. Franc. cap. 31. *A depositione*, inquit, *Sancti Martini, usque ad Natale Domini, terna in septimana jejunia; & tamen ab hac districtiore post Quadragesimam jejunii observatione Sabbata excludebantur.* Tandemque Gregorius Papa septimus, si non Sabbati jejunia per annum, at saltem his diebus ab esu carnis abstinentiam omnibus corpore sanis injunxit. Ejus habetur decretum de consecra. distinct. 5. c. qua, dies Sabbati. Sed parum viguit hæc præceptio, atque eo demum relaxatio processit, ut indulta cæteris abstinendi aut comedendi libertate, districtio illa solos alligaverit Ecclesiarum Ministros, ut ex hoc liquet Avenionensi canone his verbis concepto: *Statuimus, quod clerici beneficiati, aut in sacris Ordinibus constituti, ab inde in antea semper in diebus Sabbatis pro honore Beatæ Mariæ carnibus abstineant, nisi ex causa necessitatis, de qua comedentis conscientiæ relinquatur, vel nisi Festum Natalis Domini in die Sabbati contigerit evenire.* Hanc iisdem verbis sanctionem renovavit Concilium Vaurense anni 1368. trium provinciarum Narbonensis, Tolosanæ, & Auxitaniæ, can. 90. pariterque Coocilium Biterrense an. 1351. can. 7. *Exhortamur in Domino omnes Clericos beneficiatos, aut in sacris Ordinibus constitutos, quod ab inde in antea semper in diebus Sabbati a carnibus abstineant, nisi ex causa necessitatis, vel Festum Nativitatis Domini in die sabbati contigerit evenire.* Pervicit tamen ineunte sæculo decimo quinto, ut quæ obligatio ex generali Gregorii VII. constitutione fuerat in Laicis per non usum intermortua, instaurato demum usu revixerit, ipsosque Laicos pari cum Ecclesiæ Ministris nexu astrinxerit.

CONCILIUM VAURENSE

trium Provinciarum, Narbonensis, Tolosanæ & Ausceensis anni à Christo 1368.

URbani Papæ V. literæ ad Petrum Narbonensem Archiepiscopum de celebrando Provinciali Concilio:

1. *Sacrorum Canonum testatur autoritas, quod olim Sancti Patres tam Romani Pontifices, quam alii Ecclesiarum Prælati curam solertem super gregem Dominicum exercentes, de celebrandis Conciliis, in quibus de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus tam in Clero, quam in populo, ac de conservanda libertate Ecclesiastica, de statu quoque Ecclesiarum & piorum locorum dirigendo, salubriter agebatur, fuerunt plurimum studiosi, ex iisque status Ecclesiasticus in spiritualibus & temporalibus multum crevit. Sed proh dolor! succrescente paulatim Prælatorum desidia, omissaque continuatione Conciliorum hujusmodi, pullulant vitia, crescit indevotio populi, præfata libertas minuitur, cultus divinus negligitur, irrogantur a laicis Clero gravamina, & in temporalibus bonis, ad divinum deputatis obsequium, sentitur non modicum detrimentum. Optantes igitur quod tantis malis in tua Provincia per salubrem tuam ac tuorum fratrum providentiam occurratur, fraternitatem tuam Apostolicæ sollicitudinis studio excitamus ac requirimus & hortamur, attente per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus Concilium tuæ Provinciæ, in quo de iis, quæ pro laude Dei ac utilitate Ecclesiarum & piorum locorum necnon Cleri, & populi fuerint utilia & opportuna, provida examinatione tractetur, & provideatur, quam cito & commode poteris, studeas convocare, nobis de convocatione*

hujus-

hujusmodi, cum eam feceris, & demum de gestis in eodem Concilio rescripturus, ac tu & Suffraganei tui favorem Apostolicum in iis, in quibus illum reputabis utilem, fiducialiter postuletis. Datum Avenione 7. Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno tertio. Sequutum deinde fuit ejusdem Summi Pontificis rescriptum ad eumdem Narbonensem, simul ad Goffredum Tolosanensem Archiepiscopos, ambobus desiderantibus consentiens, ut in locum amborum consensione designatum, Synodum simul cum suis Suffraganeis Præsulibus celebrent. Istis verò se lubens adjunxit cum suis Comprovincialibus Arnaldus Archiepiscopus Auscitanus, qui cum per se interesse nequiret, Vicarium suum misit Philippum Abbatem Soricinii.

2. Primis Canonibus statuuntur, & fusius exponuntur Catecheses, quibus plebes à Parochis imbui & decori sacra jubet Synodus; tum leges præscribuntur in Synodo servandæ.

Can. XII. *Statuimus, quod quicunque contra Ecclesiasticas consuetudines, libertates, seu observantias antiquas, statuta, banna, prohibitiones vel præconizationes, aut præcepta scienter fecerint, aut fieri procuraverint, aut servari, seu facientibus vel servantibus in hoc consilium vel opem directè vel indirectè præstiterint, per Diœcesanos locorum aut Officiales vel Procuratores eorum, præsentis autoritate Concilii moneantur, ut infra quindecim dies à tempore monitionis hujusmodi numerandos, statuta, banna, prohibitiones, præconizationes & præcepta hujusmodi cum effectu debeant revocare, ad consimilia numquam ulterius progressuri: alioquin excommunicationis sententia, quam ex nunc ipsos ferimus, sint ligati.*

Hoc idem decreverat Concilium Avenionense anni 1326. can. 55. & anni 1337. can. 65.

3. Can. XIV. *Item quia ex pravo abusu in quibusdam Provinciarum nostrarum partibus inolevit, quod Nobiles plerumque, & interdum alii colligationes, societates, & conjurationes faciunt, tam canonicis quam humanis legibus interdictas, semel in anno sub Confratriæ nomine se in loco aliquo congregantes, ubi congregationes, conventicula & colligationes faciunt, & pacta juramento vallata ineunt, quod se adversus quoscunque Dominos suos ad invicem adjuvent, & interdum veste consimili cum aliquibus signis exquisitis vel characteribus induentes, unum aliquem Majorem inter se deligunt, cui jurant in omnibus obedire, ex quibus justitia offenditur, mortes & deprædationes sequuntur, pax & securitas exulant, innocentes inopes opprimuntur, & Ecclesiæ & Ecclesiasticæ personæ, quibus tales oppido sunt infesti, in personis, juribus, & jurisdictionibus, injurias diversas & damna plurima patiantur: Nos volentes iis ausibus pestiferis & conatibus perversis extemplo occurrere, & remedio possibili providere, atque à peccato subditos nostros, prout ex Pastorali incumbit officio, cohibere, autoritate præsentis Concilii, omnes conventiculas, colligationes, societates & conjurationes, quas Confraternitates & confratrias appellant, ab olim factas per Clericos aut Laicos, cujuscunque gradus, status, dignitatis vel conditionis existant, necnon prædictas conventiones, ordinationes, & pacta inter eos inita & habita irritamus, dissolvimus, & cassamus, & cassas & cassa irritas & & irrita nunciamus, decernentes omnia juramenta super observandis prædictis præstita, aut illicita aut temeraria: nullum teneri volumus ad observantiam eorumdem: à quibus juramentis eos etiam relaxamus. Ut tamen pro incauto juramento à suis Confessoribus pœnitentiam suscipiant salutarem: autoritate prædicta prohibentes eisdem sub excommunicationis pœna, quam venientes in contrarium postquam præsens statutam in Ecclesiis, quarum sunt Parochiani, fuerit per duos dies Dominicos publicatum, incurrere volumus ipso facto, quod occasione prædictarum colligationum, societatum, conventionum, & iuramentorum, abinde in antea simul non conveniant, huiusmodi confraternitates non faciant, alter alteri non obediat: nec præstet adiutorium, nec favorem: nec vestes signa rei iam damnatæ præbentes deferant: nec se Confratres, Abbates, vel Priores prædictæ societatis appellent: quinimò infra decem dies, à tempore prædictæ publicationis, unusquisque alios, quantum est in eo, à prædictis iuramentis relaxet, & se nolle de prædicta societate ulteriùs existere publicè protestetur. Probibemus etiam, quod amodo tales coniurationes, conspirationes, conventicula etiam sub nomine Confratriæ non fiant. Alioquin & de facto attentatas cassamus & irritamus: & facientes & attentantes excommunicationi, à qua nisi per suum Ordinarium, præterquam in mortis articulo, nullatenus absolvantur, volumus subiacere. Per hoc autem Confraternitates olim in honorem Dei, & B. Mariæ, & aliorum Sanctorum, & pro subsidiis pauperum introductas, in quibus coniurationes & iuramenta non intervenerunt huiusmodi, non intendimus reprobare.*

Nefarias item Confraternitates damnarunt Avenionensia Concilia anni 1336. can. 27 & anni 1337. can. 43. Vid. in Pandectis lib. 47. tit. de Collegiis & corporibus illicitis, cujus l. 2. sic decernit: *Qui illicitum collegium usurpaverit, ea pœna tenetur, qua tenentur ii qui hominibus armatis loca publica vel Templa occupasse judicati sunt.*

Can. XV. *Irrefragabili constitutione sancimus, ut quicunque electionem, postulationem, præsentationem, seu quamvis aliam provisionem canonicam de beneficio, vel dignitate, vel administratione Ecclesiarum iniustè impediunt, patenter vel clam; & cuncti qui per se vel alios gravare præsumpserint electores, postulatores provisores, præsentatores, in personis, vel benefitiis, vel aliis suis bonis Ecclesiasticis, Monasteria, aliave loca pia, consanguineos vel bona prædictorum, pro eo quòd rogati seu aliàs inducti, eum pro quo rogabantur seu inducebantur, eligere, seu præsentare, vel postulare aut ei providere noluerint, sint excommunicationis vinculo ipso facto innodati. Et ultra hoc, si Clerici, vel Regulares fuerint, sint ipso facto per annum fructibus beneficiorum, quæ obtinebant, privati. Et si laici fuerint, prædictam excommunicationis sententiam incurrant, à qua non possint, præterquam in mortis articulo, nisi ab eorum Ordinario satisfactione præhabita absolvi.* Similia constituerat Concilium Auscitannum ann. 1300. can. 1.

Can. XVI. *Statuimus, quòd quicunque fraudulenter procurat impedimenta fieri super pacifica possessione obtinenda beneficii sibi collati, vel impedimentum oppositum repellere desinit negligenter, ultrà pœnas à iure præscriptas excommunicationis sententia sit ligatus.* Hoc ipsum decreverat Auscitanum Concil. can. 8.

4. Can. XVII. *Huius sacri Concilii edicto statuimus, quòd si quis beneficium, cui cura imminet animarum, propria autoritate vi occupaverit, seu se scienter intruserit in eodem, ipso iure privatus existat beneficio, quod cum cura simili primitùs obtinebat. Item si quis voluntate propria violen-*

violenter dignitates, personatus, aut quæcunque alia beneficia Ecclesiastica occupare præsumpserit, eo ipso privatus existat jure, si quod sibi competebat primitus in eisdem.

Hæc desumpta sunt ex commemorati Auscitani Concilii can. 4. & 5. Antiquioribus canonibus cautum fuit, ut electus, qui ante confirmationem aut institutionem à Prælato faciendam beneficium recipit, hoc est, io possessionem ejus se immittit, aut illius se administrationi ingerit, electionis suæ jure excidat: c. qualiter, & c. bonæ memoriæ, & c. nostri, de electio. & c. cum jamdudum, de præben. & c. avaritiæ, de elect. in 6.

5. Can. XXV. *Statuimus insuper, quod nullus Archidiaconus de causis matrimoniorum vel sponsaliorum cognoscere, vel circa ea censura Ecclesiastica uti valeat, sine mandato sui Archiepiscopi vel Episcopi speciali. Et si quod præsumptum secus fuerit, viribus careat ipso facto: nisi de præscripta legitima consuetudine, aut privilegio, aliud sit obtentum.*

Hoc ipsum verbatim constituerat Concilium Marciacum anni 1326. can. 4. caolæ oamque matrimooiales gravissimis & intricatis difficultatibus refertæ sunt, ut merito afferat Augustinus lib. 1. de adolterinis coojugiis, cap. 25. *Quæstionem de conjugiis obscurissimam & implicatissimam esse non nescio, nec audeo profiteri omnes sinus ejus, vel in hoc Opere, vel in alio me adhuc explicasse, vel jam posse, si urgeat, explicare.* Quamobrem hoc ipsum Vaurense Concilium cao. 27. districte mandat, ne Archiepiscopi, vel Episcopi causas matrimoniales dijudiceot, nisi adhibitis, qoantum fieri poterit, peritissimis canooum viris.

6. Can. XXXI. *Item statuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diœcesim lata per Prælatum aliquem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententia fuerit publicata, & ibidem exigente rebellione ac inobedientium duritia per decem dies extiterit solemniter, & publice aggravata, licitum sit eidem Prælato hujusmodi autoritate Concilii cæteros Episcopos & Prælatos requirere, ut dictas sententias, quarum tenores & causas declarat in scriptis, in suis districtibus servent & faciant servari, publicent & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et Prælatus super hoc requisitus obtemperare teneatur.*

Talia statuerat haod multo pridem Concilium Avenionense primum can. 6. & secuodum, can. 7. Idque jus ab primævis Ecclesiæ sæculis dimanasse coostat ex œcumenicarum Syoodorum Nicænæ primæ can. 5. & Sardicensis can. 13. Vide in Decreto, c. servetur ista 11. q. 2.

6. Can. XXXVI. *Item quod nullus Dominus temporalis, judex, seu delegatus ejusdem, cujuscumque conditionis, status aut dignitatis existat, Clericum, aut personam Ecclesiasticam aliquo modo coram se super criminalibus causis, aut personalibus citet, vel citari faciat, seu quoquo modo distringat, exceptis feudalibus, in casibus à jure concessis. Quod si fecerit, & in hoc perstiterit, & infra octo dies se non correxerit, & quod incaute præsumpserit, non relaxaverit, ex tunc excommunicationis sententiam incurrat. Similem pœnam excommunicationis partes, ad quarum instantiam trahuntur, incurrant, ad judicium sæculare advocantes. Item quod de excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, scilicet an juste latæ fuerint vel injuste, vel de aliis causis spiritualibus, vel Ecclesiasticis, seu ad forum Ecclesiasticum de jure vel antiqua consuetudine & observantia spectantibus se nullatenus intromittant, nec judices Ecclesiasticos, vel personas super iis recurrentes ad illos in hujusmodi quomodolibet impediant, vel perturbent, nec super prædictis dent auxilium, consilium, vel favorem. Alias prædicta excommunicationis sententia sint ligati: & locus ubi contra statutum hujusmodi per supradictos Judices, Bailivos, Consules & Officiales, & quemvis alium temporalem, aliquid factum fuerit, Ecclesiastico subjaceat interdicto. A qua quidem sententia irretiti, eadem nullatenus absolvantur, nec interdictum relaxetur hujusmodi, nisi satisfactio prius facta fuerit vel impensa. Et locus ubi contra constitutionem præsentem aliquid fuerit per temporales Officiales ordinatum, eo ipso sit Ecclesiastico suppositus interdicto, donec omnia cum effectu fuerint revocata.*

Eadem prorsus constituerat Avenionense Concilium anni 1326. can. 9. Frustra vero contineretur excommuoicatus, suspensus aot interdictus, si per vim aut metum judicem Ecclesiasticum adigere crederet ad pœnæ huius relaxationem: enim vero huiusmodi si fieret revocatio, nulla foret, quinetiam novum aculeum, novum vinculum, novamque vim ad censuras adiungeret præcedentes. Idque jam præoccuparat, qui proxime antecedit, Vaurensis can. 15. ita statuens: *Quicumque judices Ecclesiasticos ordinarios delegatos vel subdelegatos, absolutionis vel relaxationis cujuslibet excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiarum beneficium impendere vi vel metu compulerint, per locorum Ordinarios excommunicati publice nuntientur: & dictum absolutionis vel relaxationis beneficium denuncietur publice aliquatenus non tenere.* Similem vim adhibitam legimus ab Henrico Germanorum Rege erga Paschalem Papam II. quem Romę cum Cardinalibus in custodia detinebat, ut quæ libuerat ab ipso extorqueret: sed iode gravior crevit emersitqoe impii Principis reatus & condemnatio.

8. Can. XXXVII. *Hujusmodi insuper Concilii sacra & perpetuo valitura constitutione sancimus, quod nulli publice excommunicati in Judices, Consules, Rectores, Bailivos, Potestates, Assessores, vel Notarios, aut ad quævis Officia publica assumantur quomodolibet, nec etiam admittantur. Et si de facto admissi fuerint, sententiæ per tales, vel eorum aliquem, & quicunque processus per eos, vel eorum aliquem, vel eorum autoritate in judicio, vel extra habiti, & monumenta coram ipsis per ipsos facta, sint nulla ac irrita ipso jure.*

Paria iam ante constituta fueram à duobus Avenionensibus Conciliis, quorum primum fuit anni 1326. can. 16. posteriusque anni 1337. can. 20. Observatu dignus est Concilii Toletani primi canon 15. *Si quis laicus abstinetur* (id est excommunicatur) *ad hunc, vel ad domum ejus, clericorum vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, a clericis devitetur. Si quis cum illo colloqui & convivari fuerit deprehensus, etiam ipse abstineatur. Sed & hic pertineat ad eos clericos, qui ejus sint Episcopi, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo, qui abstinetur, sive laico sive clerico.* Sententia judicis notorie excommunicati nulla est; c. ad probandum, de sent. & re jodic. & c. exceptiooem, in fine de exception.

Can. LXXIII. *Religiosi vero, & Monachi, quibus ne à quoquam interdici, suspendi, vel excommunicari valeant, à Sede Apostolica est indultum, si ad aliqua loca pia, vel etiam Prioratus Ordinariis subjectos destinati fuerint per Superiores suos, & regant ipsos velut proprii ipsorum locorum ministri, seu monachi resideant in eisdem; quamdiu morantur in illis, ratione eorumdem locorum seu prioratuum, non solum in prædictis, sed etiam in aliis possint, si deliquerint, à suis Ordinariis puniri, prout justitia suadebit.* Hoc idem sanxit Concilium Marciacum anno 1326. canon. 26.

Can. CXI. *Quia viris literatis Ecclesia in suis actibus noscitur indigere, provide duximus statuendum,*

dum, quod de qualibet Metropolitanarum & Cathedralium Ecclesiarum provinciarum nostrarum per Episcopum & Capitulum duæ personæ docibiles seu doctrinæ capaces ad Theologiæ vel juris Canonici studium trasmittentur. Et cum per tempus sufficiens ad mittentium arbitrium studuerint in altera de facultatibus antea dictis, ad propriam revertantur Ecclesiam; & duæ aliæ ad hujusmodi studium destinentur, non obstante ipsarum Ecclesiarum vel alicujus earumdem contraria consuetudine, vel statuto. Quod si mittere personas prædictas cessaverint per sex menses, ex tunc ea vice, potestas eligendi & mittendi easdem ad ipsorum immediate superiores Præsules devolvatur. Plura vide in Decretalibus, & Clementinis, sub titulis, de Magistris.

9. Can. CXIX. *Quoniam Pontificalem decet solertiam rerum Ecclesiasticarum ita curam gerere, & subditorum commoda vestigare, ut Ecclesiastica libertas incorrupta persistat, & singulorum status jugiter servetur illæsus; ideirco nos callidis quorumdam machinationibus obviare volentes, statuimus, quod quicumque privilegia, instrumenta & alia Ecclesiastica munimenta ad Ecclesiam & personam Ecclesiasticam, seu quemlibet alium pertinentia retinuerint, nisi infra quindecim dies à tempore stientiæ hoc revelaverint, illi, vel illis, ad quos prædicta instrumenta, privilegia vel munimenta noverint pertinere, si indebite & scienter retinuerint, cujuscumque status vel conditionis existant, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, à qua non possint absolvi, nisi ipsa prædicta instrumenta, privilegia vel munimenta restituerint, & de damnis & interesse satisfecerint parti læsæ de præmissis. Præsens autem statutum à Rectoribus seu Vicariis nostrarum Provinciarum præcipimus quater in anno diebus Dominicis, dum Missæ solemnes celebrabuntur, publicari De piis vero legatis, aut de mandatis restitutionibus intra dies octo illis denunciandis, ad quos pertineat, ab ipsis qui exceperunt Notariis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda.*

Vide superius Avenionensis primi Concilii anno 1326. can. 20. Notabilis est ad hoc Agathensis canon 26. hæc edicens: *Si quis de clericis documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere, damnabili & punienda obstinatione præsumpserit, quidquid per absentiam documentorum interesse damni Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam qui in domo Ecclesiæ impie solicitati à traditoribus aliquid acceperint, superiori sententia teneantur.* Habetur c. si quis de clericis, 12. q. 2.

CONCILIA LONDONENSIA adversus hæresim Joannis Wieleffi celebrata.

1. SUb finem hujusce decimiquarti Sæculi teterrima insurrexit pestis Joannis Vvicleffi hæresis, quam ipse cum asseclis tota Anglia disseminavit, cui ut pastorali officio Guilielmus de Courtenay Cantuariæ Archiepiscopus & Angliæ Primas occurreret, Concilium Londini cogit Episcoporum & selectiorum Doctorum regni, anno Chr. 1382. quo primum examinatæ damnatæque fuerunt Vvicleffistarum, qui & *Lollardi* vulgo dicebantur, exitiales propositiones numero XXIV. Sed gliscente ulterius malo, in majorem mox numerum excreverunt. Rex vero Angliæ Richardus ejusdem rogatu Concilii, ne hæretici inquisitioni se subducentes latius venenata semina in animarum perniciem dispergerent, & Cantuariensi, & aliis omnibus Regni Antistitibus suo edicto potestatem fecit, quoscumque hæresis suspectos apprehendendi, & in custodias, ne dilaberentur, compingendi, quæstionesque de hæreticis instituendi, & convictos non modo pœnis canonicis plectendi, sed etiam Regiis Officialibus tradendi puniendos; quorum permulti deinde flammis ultricibus absumpti sunt.

2. Anno exinde 1396. Alterum eamdem in causam collectum est Londini Concilium à Thoma Arundelio Cantuariensi Archiepiscopo. Præcipua & horribiliora Vvicleffi seu Lollardorum hæresis capita hæc sunt.

3. I. Quod substantia panis materialis & vini maneat post consecrationem in Sacramento Altaris. Et sicut Joannes fuit figurative Elias, & non personaliter, sic panis figurative est Corpus Christi, & absque omni ambiguitate est hæc figurativa locutio: *Hoc est Corpus meum*, sicut illa in verbis Christi: *Joannes ipse est Elias.*

II. Quod accidentia non maneant sine subjecto post consecrationem in eodem Sacramento.

III. Quod Christus non sit in Sacramento Altaris identice, vere, & realiter in propria præsentia corporali.

IV. Quod si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, nec baptizat.

V. Quod si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, vel inutilis.

VI. Quod Deus debet obedire diabolo.

VII. Definientes parvulos fidelium sine Baptismo Sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi.

VIII. Collatio Sacramenti Confirmationis non est Episcopis reservata.

IX. Quod si Papa sit præstigiator ac malus homo, ac per consequens membrum diaboli, non habet potestatem supra fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi forte à Cæsare.

X. Quod Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, & consilium regni, eo ipso traditor est Dei, & Regis, & regni.

XI. Quod nullus est Dominus civilis, nullus est Episcopus, nullus est Prælatus, dum est in peccato mortali. Et quod populares possint ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

XII. Quod Sancti constituentes Religiones privatas tam possessionatorum, quam mendicantium, in sic instituendo peccaverunt.

XIII. Quod Religiosi viventes in religionibus privatis, non sint de religione Christiana.

4. Ista præcipua execrationis capita de pluribus selegi, quæ recensentur in duobus contra Lollardos Londoniensibus Conciliis: etiamsi vero Joannes Hus suas alias hæreses, propter quas in Concilio Constantiensi publice crematus fuit, ex libris Vvicleffi hauserit, qui 4. libro sui Trialogi cap. 2. & sequentibus usque ad 20. prolixissime disserit, nullatenus esse Christi Corpus in Eucharistia nisi ut in signo; hunc tamen errorem Joannes Hus semper se professus est execrare, nec aliud sentire de hoc Sacramento quam quod Romana profitetur Ecclesia, ut perspicue ostendit Joannes Cochlæus in historia Hussitarum. Major Pragensium seu Bohemorum pars toxico illo Vvicleffo propinato dementata est.

ECCLE.

ECCLESIÆ DECIMI-QUINTI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. INiit Sæculum istud ad universalis Ecclesiæ clavum sedente Bonifacio nono, Urbani VI. Romæ successore. Anno quippe Pontificatus Bonifacii noni undecimo, celebratum est Romæ Jubilæum, occurrente scilicet epochæ Christianæ anno 1400. Quo tempore dirum Schisma Ecclesiam infestabat; sedebat enim Avenione suppositicius Pontifex Robertus ex Comitibus Gebennensibus, frater Petri tunc Comitis, creatus olim Presbyter Cardinalis tit. Sanctorum XII. Apostolorum. Facta enim Romæ per vim & metum Pontifica electione, necdum quod erat expectandum, liberioribus suffragiis confirmata, Urbanus intempestive comminatus est à se Cardinalium ordinem sub districtiori disciplina, quam quæ hactenus extiterat, redactum iri, neque se ullatenus passurum præsentes illorum abusus. Quibus verbis illorum animos à se prorsus alienavit. Cumque Regina Joanna ejusque maritus Otho Brunsvicensis novum Pontificem sinceris officiis, armis, militibus, pecunia & supellectile demeruissent, improvidus Papa cœpit consilia de abdicanda Joanna & promovendo ad Neapolitanum regnum ejus patruele Carolo Dyrrhachino, moliri. Quem tamen pessimæ indolis Principem postquam regno admovit, expertus est Urbanus infensissimum hostem. Anno enim 1384. cum ex affectu, quo rebus Dyrrachini studebat, Neapolim adventasset, ut publice in Basilica primaria inter Missarum solemnia Ludovicum Andegavensem, qui pro Neapolitano regno sibi vindicando Francicum exercitum in Italiam adversus Carolum adduxerat, excommunicaret, Crucemque adversus eum publicaret, Carolumque summum sacrarum copiarum Vexilliferum, Præfectumque constitueret, tradito solemniter ipsi à se consecraro vexillo, Carolus quidem Neapoli relictas copias in Ludovicum eduxit, Urbanus vero Luceriam seu Nuceriam unius diei itinere distantem Neapoli profectus est, Margarita vero Regina Caroli uxor acerbis edictis vetabat, ne quid salis, carnis, alteriusve edulii & candelarum, præterquam in cellis & horreis regiis venderetur, sub gravibus pœnis, quæ extemplo executioni mandabantur, quo fiebat, ut familiares Pontificis Luceriæ commorantis neque pretio, neque precibus possent vitæ necessaria obtinere. Verum etiam redux è castris Carolus captato consilio fugiendi prælii, dum vires Andegavensis morbis aliisque ærumnis omnino absque suorum periculo satiscerent ac dissiparentur, atque inter has moras Ludovicus diem obiisset extremum: Carolus omni metu solutus cum sui officii suisset, summum Pontificem Luceriæ degentem invisere, recta Neapolim revertit, indeque ad eum misit oratores sciscitatum, cur Neapoli discessisset, & rogatum, ut reditum non differret, se namque res habere præcipui momenti, de quibus Neapoli cum ipso conferret. Hac irritatus arrogantia Pontifex respondit, consuevisse Reges ac Principes Christianos ad pedes Romani Pontificis reverenter accedere, non autem illum ad se accersere. Si vero se amicum habere vellet, tot gravia vectigalia, quibus regnum Romanæ Ecclesiæ fiduciarium opprimebat, abrogaret. Quibus efferatus Carolus nunciari jussit, non solum non esse vectigalia remissurum, sed nova etiam propria autoritate additurum, regnum quippe suum esse jure sanguinis, jure uxoris, & jure armorum. Idque reipsa præstitit.

2. Interim detegitur sex Cardinalium adversùs Urbanum conjuratio, cujus incentor erat Cardinalis Reatinus, cujus consilio Dyrrhachinus in omnibus ac præ cæteris utebatur: quos omnes captos & dire tortos ad confessionem sceleris adegit, atque in diversos carceres inclusit inedia & pædore mactandos. Ipse vero Pontifex adhuc Luceriæ degens, convocato ad Concionem Cleto & populo, ordinem omnem conjurationis longo sermone retexit, cujus architectus detectus erat Reatinus, consçios tam immanis flagitii Regem Reginamque insimulans, quos ipse ad eum dignitatis gradum evexerat: Ideoque tantis ingratos beneficiis ambos regno deposuit, & anathemati subjecit, cum sex conjuratis Cardinalibus, & cum Reatino, quos omnes Dignitatibus exuit: prætereaque Robertum antipapam cum suis pseudo-cardinalibus, consiliariis & fautoribus, urbemque Neapolitanam interdicto subjecit. Ac demum in horum omnium execrationem candelas extinxit & projecit. Carolus vero ardens vindicta omnes, quos Urbano fauere deprehendebat, carceribus, bonorum proscriptionibus, omnique calamitatum genere vexabat. Et quia antequam ad excommunicationem prosiliret, Pontifex ipsum secundum juris formam citaverat de objectis criminibus coram se responsurum: Carolus sicut dicebat, ut citationi obtemperaret, collecto exercitu Luceriam, in qua Papa versabatur, obsidione cinxit, expugnavit, diripuit, & incendit præter eminentiorem arcem, in qua erat Pontifex gravi penuria pressus, quem sperabat brevi in potestare habiturum, quem deponere aliumque ejus loco sufficere constituerat. Sed inter has angustias opportune cum armata manu adventarunt duo egregii duces partis Andegavensis, Raimundus de Lu-

de Baucio & Thomas Sanseverinas, ipsumque invitis obsessoribus de Luceria eripuerunt, deduxeruntque terrestri ac difficili itinere inter multa pericula Pontificem, una cum suis Cardinalibus, tam liberis quam captivis, ad maritimam plagam, quæ est inter Barletum & Tranum: ibique offenderunt decem Genuensium triremes in Pontificis subsidium missas, à quibus ille cum suis exceptus Genuam usque prætervectus est.

Fato functus est Robertus Imperator anno 1410. exacto Imperii decennio, eique subrogatus est Septemvirorum suffragiis Sigismundus Hungariæ Rex, Caroli quarti Imperatoris filius, Venceslai Imperatoris ob segnitiem solio dejecti frater natu minor longe commodior Princeps, qui ad corporis & vultus præstantiam virtutes animi adjungebat amplissima fortuna dignas, animi magnitudinem, prudentiam, justitiam, munificentiam, religionis studium: Sola tamen deerat in bello felicitas: Quippe qui ab Joannis Hussii sectatoribus, Bohemiam hostiliter invadentibus, duce Joanne Zisca, audacissimo manuque & consilio prompto sæpius acie victus, castrisque exutus fuit, à quo intercepta pleraque oppida, novaque urbs in præcelsis rupibus situque munitissimis Thaboris nomine condita, prædarum & prædonum receptaculum, unde perduelles Hussitæ Thaboritarum sibi nomen indidere. Mirum vero est, quantum in extinguendo schismate Sigismundus studio religionis laboraverit. Cujus in ea te diligentiam mox indicabimus.

3. Exorta in Anglia Joannis Vvicleffi lues haud multo post in Germaniam, sed præcipue in Bohemiam propagata est per æmulationem Doctorum Universitatis, quæ in primaria regni Bohemiæ civitate admodum florebat. Indignati namque Pragenses Doctores se à Germanis quibusdam Theologis eo confluentibus acumine in disputando superari, libros Vvicleffi ex Anglia compararunt, ex quibus Germanis ignota hactenus argumenta eruerunt. Quæ quidem æmulatio usque adeo violentum excitavit incendium, faces infaustas subiicientibus duobus præsertim Pragensibus Professoribus Joanne Hus & Hieronymo, ut brevi tota Bohemia & mox haud exigua Germaniæ pars flammis illis conflagrarint. Addebant vero istæ Nationes ad errores Vvicleffi graves adversus usum Ecclesiæ querelas exclusionis populorum à calicis Eucharistici participatione, quam asseverabant verbis Christi contradicere, præcipientis carnis manducationem, simulque sanguinis potum, ut rem sine qua nemo vitam æternam assequi possit. Cum tamen caro Christi in Sacramento non sit exsanguis, & sub specie panis non minus sanguis quam caro ipsa contineatur. His querimoniis, quæ nondum auditæ in Anglia fuerant, universa fere Germania jam personabat, favente præsertim Venceslai Regis ignavia, qui nihil de Religione sollicitus, solis corporis voluptatibus & crapulæ indulgebat.

4. Quod attinet ad Ecclesiæ schisma, exciso venenato surculo, alter multo nocentior ejus est insertus loco, ut deinceps metuendum esset, ne per partium æmularum contumaciam pestilens ista conscissio in perpetuum per successiones prorogaretur. Mortuo Pseudopontifice Roberto Gebennensi apud Avenionem, Petrus de Luna in ejus sufficitur locum ab assectis Cardinalibus, Aragonia oriundus, prosapia nobilis, utriusque juris peritissimus, quem Niemus contestatur se novisse, dum jus Canonicum in Universitate Monspeliensi magna laude & discipulorum concursu interpretaretur. Hunc Gregorius XI. qui Apostolicam Sedem Avenione Romam reduxerat, per diversos honorum gradus promotum in Purpuratorum ordinem provexerat. Robertus vero Clemens VII. in schismate dictus, umbratilem summi Pontificatus dignitatem contra fidem demissionis sæpius à se datam annos tenuit sexdecim ad usque interitum, qui ipsi per apoplexiam Avenione obtigit ann. 1394. Quod ut rescivit Carolus Franciæ Rex, ad residentes Avenione Cardinales scripsit, impensè rogans, ne Clementi successorem darent, donec maturo consilio actum esset cum Bonifacio, Pontificium Romæ exercente, de ratione pacis in Ecclesia constabiliendæ. Similes literas conscripsit ad eosdem Universitas Parisiensis, prætereaque Rex Aragoniæ. Sed Avenionenses Cardinales tem præcipitarunt, ne quam proposuerant, electio impediretur; decimoque à Clementis obitu die virum immensæ ambitionis, profundæ dissimulationis, & pertinacis animi sublegerunt Petrum de Luna, Cardinalem Diaconum sanctæ Mariæ in Cosmedim, qui sibi Benedicti XIII. nomen elegit.

5. Jam pridem Romæ mortuus fuerat Urbanus VI. anno Pontificatus 12. Christi vero 1389. Cujus finitis exequiis, Romani Cardinales in Petrum Thomacellum Neapolitanum consenserunt, Presbyterum Cardinalem, tit. S. Anastasiæ, qui suum Pontificatum ad annum usque decimum-quintum prorogavit. Cui extincto suffectus est Innocentius VII. qui exacto in Pontificatu biennio & diebus viginti duobus, locum successori suo dedit Angelo Corario Veneto, qui Gregorii XII. nomen assumpsit. Sub hujus Pontificatus anno tertio, Christique an. 1409. Cardinales utriusque obedientiæ pertæsi tam diuturni & exitialis schismatis, stimulisque adacti conscientiæ, quod ipsum præter datam cum juramento fidem fovissent, serio de illo extinguendo cogitarunt, mutuisque inter sese cum Principibus multisque Prælatis Ecclesiæ officiis hoc præstiterunt, ut Pisis Concilium generale indiceretur, in quo de abrogando utrique contendentium Pontificatu ageretur, novoque eligendo Pontifice, qui universæ Ecclesiæ acceptus esset. Prius ergo sollicitatis, sed frustra, duobus contendentibus ut dignitate cederent, aut saltem Synodum universalem serio mutuoque consensu

serio mutuoque consensu sine tergiversatione cogerent, cujus judicio ambo acquiescerent, ad schisma dirimendum. Pisis itaque utriusque partis purpurati Principes & Antistites convenere. Præsedit Concilio Cardinalium antiquissimus Guido de Malesico partis quidem Benedictinæ, sed jam olim ex Episcopo Pictaviensi creatus ante schisma à Gregorio XI. avunculo suo Cardinalis sanctæ Crucis in Jerusalem, & postmodum à Clemente, cui adhæsit Prænestinus Episcopus, semper tamen ex veteri consuetudine dictus Cardinalis Pictaviensi, vir doctrina, prudentia, omnique virtute conspicuus. Recensiti sunt Cardinales, qui ab utroque contendentium abscessere numero viginti sex: tres Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus, Jerosolymitanus: Archiepiscopi cæteri & Episcopi centum octoginta: Abbates circiter trecenti: Doctores Theologi ducenti octoginta duo, licet initio, ut fieri solet, pauciores fuerint. Confœderunt pariter Oratores Regum Franciæ, Angliæ, Jerusalem, Cypri, Siciliæ, Poloniæ. Ab Officialibus sacræ Synodi judicio postulati accusatique sunt Gregorius & Benedictus, juridicè ac peremptoriè citati ad valvas & extra fores Basilicæ, in qua Concilium inibatur, examinatisque testium contra contendentes depositionibus, demum parentibus Ecclesiæ valvis, lecta è suggestu sententia fuit contra utrumque contendentem Petrum de Luna & Angelum Corarium, uti contra notorios & pertinaces schismaticos hæreticos, à fide devios, notoriisque enormibus criminibus perjurii & violationis voti irretitos, ob quæ seipsos indignos omni dignitate exhibuisse, ac reipsa abiecisse, privasse, & ab Ecclesia præcidisse sancta Synodus declaravit, ac nihilominus eosdem privat, abjicit ac præcidit. Ecclesiam Romanam vacare decernit ad cautelam. Omnes Reges ac Principes cunctosque fideles ab eorum obedientia absolvit, prohibuitque, ne quis alicui eorum auxilium vel favorem præstaret sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. Quodque si iidem depositi parere huic sententiæ contemnerent, ipsos eorumque fautores etiam sæculares Potestates compescerent. Amborum omnia acta tecidit, irritaque declaravit. Promotiones verò Cardinalium ab iis factas, videlicet per Angelum Corarium à die 3. Maji, & per Petrum Lunensem à die 15. Junii anni præteriti 1408. esse nullas decrevit.

6. Demum sess. 19. post solemnem Missam, & vividam exhortationem ad Purpuratos pro optimo eligendo Pontifice, ingressi sunt Conclave Cardinales, qui unanimi consensione Petrum Philargi (alii vocant Philareti) natione Græcum, patria Cretensem, elegerunt, qui sibi Alexandri V. nomen ascivit. Gallia & Universitas Parisiensis, quæ hactenus pro Benedicto steterat, ea tamen lege, ut quando ejus spontanea demissione ad conciliandam Ecclesiæ unitatem opus esset, dignitate illa seu vera seu umbratili cederet, perspiciens nunc, quod etiam antea multis ejus collusionibus & artibus, quibus suam tegebat ambitionem, perspectum habuerat, illum esse fœdifragum, ejus patrocinio abscessit, ut Alexandro inhæreret. At Benedictus suam dolens imminutam auctoritatem Avenione relicta in Hispaniam, unde profectus fuerat, concesserat, ibique se Aragoniæ Regum opibus tanti-per tuebatur. Nihil verò justius, nihil Ecclesiæ conducibilius, nihil Deo acceptius proprioque officio, & fidei, & juramentis iteratis convenientius agere poterant partium Cardinales, quàm ut à contendentibus perjuris, & præ obstinata ambitione Ecclesiæ causam (quidquid dolosis verbis & exquisitis impossibilibus conditionibus ementirentur) prodentibus, abscedentes, unicum illud remedium generalis Concilii, quod ambo contendentes tantopere aversabantur, prosequerentur. Etiamsi verò ejus saluberrimum effectum duo contendentes impedierint, viam tamen aperuit Concilio posteà sequuto Constantiensi, quo tandem res feliciùs peracta est, per consensum unius è tribus contendentibus, ejus videlicet, qui Alexandro per Pisanum Concilium promoto successerat: qualis consensus non fuerat à reliquis duobus vetustioribus contendentibus expectandus.

7. Ad Petri Philargi promotionem nihil fortuna, sed sola virtus, aspirante divina providentia, omnia contulerat; ex parentibus infimæ fortis in Creta natus, exordiis infantiæ stipem ostiatim emendicando v ctitarat, hunc Religiosus quidam Ordinis Franciscani in famulitium proprium ætate adhuc tenera ascivit, qui ejus ingenium stupendamque memoriam & natam ad omnem virtutem indolem suspiciens, grammatica primùm, deinde Philosophicis & Theologicis informavit disciplinis, eoque peracto tyrocinio futurum Ordinis sui ornamentum veste Religionis Franciscanæ amiciri curavit, atque in Italiam abduxit, ubi post multa sublimis ingenii edita specimina, cum Superiorum assensu in primariam Anglici Regni Universitatem transmigravit, ad excolendum sub præstantissimis professoribus ingenium. Undè postmodum in florentissimam Parisiorum Universitatem concessit, in qua Doctoris laurea decoratus est. Inde Longobardiam iter intendit, & Joanni Galeacio Mediolani Vicecomiti tantopere placuit, ut in omnibus arduis negociis ejus consiliis acquiesceret, à quo etiam ad infulas Archiepiscopatus Mediolanensis provectus est, quem etiam mirificè suis demeruit obsequiis, quando suscepta apud Venceslaum Imperatorem legatione, Galeacio, qui antea non nisi titulo Vicecomitis & Principis sub Imperio fiduciarii honore gaudebat, honorificentissimum sua industria obtinuit diploma, quo suprema Galeacio potestas ejusque successoribus cum titulo Mediolanensium Ducis asserta collataque fuit per omnem Insubriam. Idem postmodum Innocentio Papæ XII.

qui tertius ab Urbano sexto Romanam rexit Ecclesiam, usque adeò placuit, ut in Purpuratorum sacrum Collegium eumdem cum titulo Presbyteri sanctorum Apostolorum asciverit. Hujus demum in summum Pontificem creatione diremptum fuit Pisanum generale Concilium eodem, quo convenerat anno 1409. mensis Julii die 27. Qui mox eodem in Concilio Ludovicum Andegavensem, abdicato Ladislao violento usurpatore, Regem Siciliæ confirmavit, ac Vexilliferum sanctæ Romanæ Ecclesiæ constituit. Prætereaque omnes beneficiorum provisiones & consecrationes atque ordinationes factas à contendentibus personis huic Synodo adherentibus confirmavit, dum tamen aliàs canonicè factæ essent.

8. Nec verò diu illa potitus est dignitate Alexander V. in qua nec integrum peregit annum, mortuus sepultusque Bononiæ in Ecclesia Fratrum Minorum, liberalitate in pauperes munificus, dicere per jocum solitus, se divitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Papam. Nullum novum creavit Cardinalem, contentus, quosdam antiquorum titulos mutasse, cùm ob schisma contigisset, duos plerumque esse ejusdem Ecclesiæ sub diversis obedientiis titulares. Post justa ex more Alexandro defuncto persoluta, Cardinales septemdecim, qui Bononiæ in Pontificis comitatu erant, in conclave se receperunt, anno Chr. 1410. menseque Majo in Pontificem elegerunt Balthasarem Cossam, patria Neapolitanum, quem olim Bonifacius nonus catalogo cardinalium adscripserat. Hic ad Apostolicam sedem promotus nomen sibi sumpsit Joannis XXIII. Eodem pariter anno, & mense Majo Romanorum Rex Rupertus fato functus est in oppido Bavarico Oppenheim; Cui septemviralibus comitiis suffectus est Sigismundus. Eodem pariter ann. 1410. menseque Majo, quasi ex condicto è vita exiit Martinus Aragonum Rex Barcinone, ultimus Aragonum Rex ex virili Barcinonensium comitum prosapia, quæ in sexcentesimum annum propagata in eo fuit. Ad cujus successionem cùm multi aspirarent, ejus qui successurus erat, judicium electis ternis viris ex tribus Regni præcipuis nationibus Aragoniæ, Cataloniæ, & Valentiæ quasi ex compromisso delatum est, horum unus erat signis & sanctitate admirandus Vincentius Ferrerius Dominicanus è Valentia oriundus. Re tandem ad amussim expensa Rex declaratus est Ferdinandus natus Eleonora sorore germana defuncti Martini Regis, qui præter potioris affinitatis jura insignibus virtutibus præfulgebat, captis Maurorum urbibus, fusisque eorumdem exercitibus, speciemque moderationis & morum integritatis ediderat, quando regnum Castellæ sibi populorum consensione delatum fuit ob imminentia ex Mauris pericula bellorum, quibus futura erat contemptui novi Regis tenella infantia, cujus patruus erat ipse Ferdinandus. Hic verò recusato Regis nomine id regnum pupillo fratris defuncti filio confirmavit, suscepta in se belli adversus Mauros gerendi cura, qua feliciter est perfunctus. In Ferdinandi quoque gratiam se admodum propensum exhibuit Petrus Lunensis, quem sub Benedicti nomine Hispaniæ populi ut verum Pontificem venerabantur.

9. De cætero mirum est, quantum in comprimendo Schismate de Pontificatu contendentium Sigismundus studio pietatis & religionis laboraverit, cui non satis fuit Legatos circumquaque ad Principes & Respublicas misisse; sed ipse Galliam, Hispaniam, Angliam, Germaniam, & Italiam longis & molestis itineribus peragravit. Neque prius acquievit, quàm Joannem XXIII. Pontificem, qui anno 1410. defuncto Alexandro, quem Pisanum Concilium creaverat, suffectus fuerat, ad indicendum generale apud Constantiam Concilium adduxerit. Quodque urgente Sigismundo auspicatum est mense Novembri an. Chr. 1414.

10. Est verò Constantia perampla civitas Imperii, quam Rhenus interfluit, quamque amoenus Constantiæ lacus dictus olim Acronius alluit. Hujus Concilii convocationem, quia rogatus enixè à Ferdinando Rege Petrus de Luna non solùm approbare noluit, verùm etiam ut schismaticam damnavit anathemate, ne per ejus Synodi auctoritatem sua dignitas, quam totius Ecclesiæ paci præferebat, convelleretur. Ferdinandus tam enormem hominis arrogantiam exosus, ab illo discessit suadente Vincentio Ferrerio, cujus tamen suasione & defunctus Rex Martinus & ipse Ferdinandus partes ejus tutati fuerant, quia justiores crediderant, & quia pacis suæque cessionis studium simulatoriis verbis præ se tulerat. At ex quo reipsa innotuit adeò excors ejus ambitio, ejus æmulo Joanne Papa seipsum jure omni abdicante ad Concilii, quod rogatus indixerat, arbitrium, tum demum jure merito ab illis derelictus est, qui ipsius patrocinium susceperant. Lunensis verò Benedictus nihil de sua pervicacia remittens, se peninsula munitissima Paniscola circumsepsit, suisque convocatis, se unum verum & legitimum Pontificem asseruit, & quoscunque sibi adversantes ab æterna salute alienos esse; in primis verò Ferdinandum, quem palam anathemate perculit cum ejus consiliariis, & fautoribus universis, ipsum quoque regno privavit, prohibuitque quasi Apostolica authoritate, ne quis auderet à se discedere sub anathematis statim incurrendi & æternæ damnationis supplicio.

11. Antequam accessisset ad Constantiense Concilium Papa Joannes, certum accepit nuncium de morte impii tyranni Ladislai, infensissimi hostis sui, & Italiæ tyranni, quam armis & populationibus continuis infestabat. Obiit verò propudiosæ libidinis Princeps igne sacro, quo ejus pudenda cum violentissima febre exarserunt, ex immani luxuriæ intemperantia, anno vitæ ejus quadragesimo, mense Augusto anni 1414. cui sine liberis mortuo Joanna soror in regnum Neapolitanum successit, propriis pariter libidinibus infamis. Hoc acce-

acceptis anno o, quo universa Italia exultavit, Joannes Papa Bononia digrediens, per Tridentinum agrum transmissis Alpibus Constantiam accessit, ibique solemni pompa & honoribus exceptus mense Octobri. Die verò prima Novembris, convocatis qui ad Concilium accesserant, Missam solemniter Joannes Pontifex celebravit die Dominico, in quam eo anno festum omnium Sanctorum incurrebat, lectoque diplomate de Concilii indictione, factaque processione, indicta est prima sessio in diem ejusdem mensis decimumsextum; quo adveniente, inchoata est prima sessio, præmissaque sacrosancta Missa & solemnibus precibus, Joannes Pontifex sermonem hortatorium ad Synodum habuit, deinde electi sunt Concilii officiales & ministri, præscriptæque leges in Concilio servandæ. Sigismundus adhuc aberat, nec interesse potuit Concilio ante noctem Christi natalem. Joannes Hus commeatum habens à Sigismundo, ut se coram Concilio ab hæresi purgaret, nullatenus verò disseminaret, sed mandatis Concilii, postquam auditus fuerat, obtemperaret, Constantiam adventavit die 3. Novembris tanta fiducia, ut dogmata Vvicleffi in proprio hospitio quotidie disseminaret, nec admonitus desistere voluerit. Qua ex causa ductus est ad Pontificem, & in custodiam Pontificis Palatii missus, cùmque salvum conductum proferret, negavit Pontifex se ullum dedisse: & si quem habebat aliunde, ejus privilegio excidisse, postquam admonitus de non disseminandis hæresibus minimè obtemperarat. Commisit quatuor Cardinales unà cum Generalibus Ordinum Prædicatorum & Minorum, sexque Archiepiscopis & Episcopis viris doctissimis. Ipse verò sibi reformidans, à suis asseclis adjutus clàm dilapsus est, & rusticano vinculo impositus straminibus oppleto, ejus intercepta est fuga, ex eaque reductus in tutiorem custodiam est conjectus.

12. Joannes Papa secunda insequentis Martii die post Missam à se solemniter celebratam, sedens in Cathedra, conversus ad Concilium, alta voce schedulam legit, sibi pridie in præsentia Sigismundi Romanorum Regis & quatuor congregatarum nationum, ab Antiocheno Patriarcha, natione Gallo, præsidente Gallicæ nationis, ex parte universalis Concilii oblatam, & à se acceptatam, qua professus est vovit, & juravit, (quæ proferens genua flexit versus altare, dexteram manum ad pectus applicando) Deo, Ecclesiæ & Concilio dare pacem per viam simplicis suæ cessionis Papatus, eamque reipsa adimplere, si & quando Petrus de Luna Benedictus XIII. & Angelus de Corario Gregorius XII. in suis obedientiis nuncupati, Papatui, quem prætendebant, per se vel per procuratores suos legitimos simpliciter cederent, atque etiam in quocunque eventu vel cessionis, vel decessus. Eoque pronunciato surgens Rex de cathedra sua, deposita corona, flexisque genibus & pedem Pontificis osculando, gratias ei egit tam suo quàm Coneilii nomine. Idque pariter Antiochenus Patriarcha nomine Concilii præstitit, ac demum confectum fuit ea de re diploma; Addunt his aliqui, Sigismundum & aliorum Regum & Principum oratores, totumque Concilium Joanni promisisse, si duo alii non se humiliarent ad cessionem, sicut ab eo factum erat, adstaturos se ipsi perpetuò adversos illos tam spiritualibus favoribus, quàm temporalibus auxiliis.

13. Interea Joannes re occultè communicata cum Friderico Austriæ Duce, Concilio se furtim subripit, & Schaffusiam aufugit oppidum Friderico subjectum. Quæ res in Concilio audita Patrum animos admodum perturbavit, sed eos consternatos Sigismundus erexit, omnes exhortatus ad propositi perseverantiam, neu quisquam abscederet, quàm Ecclesiæ pax feliciter inchoata perficeretur, se verò pollicitus est inviolabili constantia sacrum Concilium protecturum. O laudabilem Principem! quem Deus in his Ecclesiæ angustiis suscitaverat, cujus si defuisset indefessus labor, omnia procul dubio in irritum corruissent. Eodem tempore Joannes Gerson vir eximiæ pietatis & doctrinæ, multum quoque contulit ad animos erigendos. Erat ille in hac Synodo Christianissimi Regis simul & Parisiensis Universitatis Legatus: tunc enim ascenso suggestu luculentum sermonem habuit, qui extat inter ejus impressa Opera, quo necessariam cessionis viam duodecim considerationibus pertractavit, & Concilii generalis auctoritatem asseruit supra Papam, non utique absolutè, sed casualiter, ut ipse loquitur, scilicet in extremis Ecclesiæ necessitatibus, qualis tunc occurrebat in dubio de vero Pontifice inter plures contendentes. Tum verò ad Synodum confirmandam & prosequendam articulos quosdam Synodus suo decreto confirmavit. 1. Synodum fuisse & esse ritè ac justè apud Constantiam convocatam. 2. Per recessum Joannis cæterorumque quorumcunque nullatenus esse dissolutam, sed in pristina integritate & autoritate perdurare. 3. Nec priùs esse dissolvendam, quàm abolito schismate, unio & pax universæ Ecclesiæ reddita restitutaque fuerit. Missi sunt ad Joannem aliquot Cardinales aliique Prælati, ut ejus mentem explorarent, eidemque reditum suaderent, atque enixè rogarent ex parte Concilii. Tunc compertum fuit, Papam Joannem ideò recessisse, quia vim sibi factum iri prævidebat à Concilio. Cùm enim illud indixisset, ut æmulis dejectis solus ipse summus ac legitimus Pontifex declararetur, Concilium tamen urgente Sigismundo istud machinari, ut sibi præsenti vis fieret ad abdicandum, cùm tamen reliqui contendentes per absentiam ab omni vi securi essent. Compertum pariter fuit hanc esse conspirationem adversus sacrum Concilium, ejusque promotorem Sigismundum, initam inter Joannem Papam, Fridericum Austriacum, & Joannem Burgundiæ Ducem, hominem profectò natum non solùm in Regni Francici, sed etiam in universæ Ecclesiæ perniciem. Postquam enim per sicarios Ludovicum Aurelianensem Regis fratrem in urbe Parisiensi

proditoriè trucidavit, repertus est infamis Doctor Parisiensis Joannes Parvus, qui ut gratiam Burgundi demereretur, volumen ausus est publicè edere, quo Burgundum tanti sceleris autorem non modò omni culpa purgabat, sed etiam laudibus efferebat, quasi rem justissimam & Franciæ quieti conducibilem executus fuisset, horrendis calumniis innocentem Principem trucidatum lacerans. Adversus hunc librum Joannes Gerson Cancellarius Universitatis Parisiensis alterum elucubratus fuerat in defensionem Principis Aurelianensis, & execrationem ejus homicidæ. Cùmque præviderer Burgundus fore, ut annitente Legato ipso Gersone liber Joannis Parvi examini & censuræ Concilii subjiceretur, Concilii judicium istud ejusdem dissolutione antevertere satagebat, Gersonem verò tanto prosequebatur odio, ut se perpetuo deinceps damnarit exilio, ne in manus caderet efferati contra se Burgundi, toti ferè Franciæ regno per vim & factionem tyrannicam dominantis. Legatis porrò Concilii Joannes responsum dedit, se ut securior esset, in partes Austriacæ ditionis à Concilii loco remotiores transitúrum: inde tamen ulteriùs progressurum in ditiones Ducis Burgundiæ, à quo amicissimè invitabarur. Joannes & Sigismundus & Concilium ut Christianos Principes suis partibus addicerent, singuli pro se literas oppositas conscripsere, ut eos sibi assererent, aut vacillantes in fide continerent.

14. Sigismundo interim non satis fuit. literis & legationibus cum Principibus agere, sed armis præterea Fridericum Joannis receptatorem, multis ejus subactis oppidis, & deletis copiis, tàm strenuè oppugnavit, ut illum adegerit sub literis commeatus & securitatis ad proficiscendum Constantiam, ibique petendam suppliciter veniam ad Regis Sigismundi pedes, quam demum obtinuit pollicitus cum jurejurando Joannem Papam reducere, dummodo utrique cautum esset de vita & bonis & libertate post adimpletas pacis conditiones. Interea dum omnia complerentur, obses Constantiæ remansit, Joannes verò Friburgi oppido Austriaco custodiebatur, ne fuga elaberetur. Missos à Concilio, qui se citarent, læto in speciem vultu excepit, spondens se in Concilii potestate esse, atque pœnitere præcipitis consilii, quo se clanculum è Concilio subduxerat. Denique Concilium sess. 12. præsidente de more Cardinali Ostiensi, qui à priore, quem habuerat Episcopatu, vulgò Cardinalis Vivariensis audiebat, præsente quoque in augusto habitu cum corona cæterisque Imperialibus insignibus Sigismundo, sententiam depositionis definitivam tulit in Balthasarem Cossam, nuper dictum Joannem XXIII. & in Angelum Corarium, nuper dictum Gregorium XII. & in Petrum Lunensem, nuper dictum Benedictum XIII. statuitque, ne quisquam ipsorum posthac eligeretur, aut acceptaretur in Summum Pontificem. Ea sententia uno omnium Patrum consensu approbata cùm fuisset ad Joannem, qui sub militari custodia in oppido Cellæ distante Constantia duobus non amplius milliaribus detinebatur, relata, eamdem ipse comprobavit, deposito Pontificali habitu, atque instrumento publico ratam habuit, adhibito juramento, nunquam se quidquam in oppositum consensurum, aut acturum. Sedit Joannes annos quinque & dies quindecim ab electione usque ad abdicationem à se approbatam. Vacavitque Sedes ad usque novam electionem biennio & quinque mensibus diebusque decem.

15. Sessione 14. Carolus de Malatesta Princeps Arimini civitatis, in qua Gregorius XII. residebat, procuratorio nomine renunciationem Pontificii fecit in manibus Sigismundi Romanorum & Hungariæ Regis, ad perficiendam Ecclesiæ pacem, non autem apud Concilium, quod Gregorius minimè approbabat, præsentibus tamen Concilii Patribus, tanquam testibus duntaxat, non ut coram autoritatem hac in re ullam habentibus, ea de causa visum est eo die nullum Concilio præsidere, Sigismundus verò in separata sede cum omni Augustali ornamento & apparatu illam Gregorii abdicationem excepit, Regioque instrumento communivit. Universumque Concilium hymnum consuetum gratiarum apud Deum actionis solemniter concinuit. Decrevit autem post hæc Synodus, fore eum semper Cardinalem Episcopum, & post Romanum Pontificem ordine & dignitate primum habendum, nisi fortè Petro de Luna abdicante, secus de utriusque ordine decerneretur. Ipse Gregorius apud suos omnia insignia Pontificalia lubens deposuit, suæque abdicationi biennio supervixit, paulò antè Martini creationem vita excedens.

16. Dum Constantienses Patres Concilium prosequuntur, damnata est ab eis Vvicleffiana hæresis, cujus assertor convictus Joannes Hus, & brachio sæculari traditus, rogo est addictus, & vivicomburio pœnas luit anno 1415. Julii 6. Anno insequenti ejus sodalis Hieronymus Pragensis eamdem ob causam pati supplicio ignis consumptus est. Hoc eodem Concilio propositio illa Vvicleffiana, cujus postulabatur à Gersone reus Joannes Parvus pridem defunctus, ob id jam antea à Parisiensi Episcopo damnatus, sess. 15. declarata est damnabilis, & proscripta fuit ut erronea contra fidem & bonos mores, absque tamen ulla mentione sive Joannis Parvi, sive Burgundiæ Ducis, qui apud Synodum expostularat, & Doctorem defunctum, & seipsum à Joanne Gersone calumniosis criminationibus impeti; ea verò propositio damnata sub hac verborum expressione fuit: *Tyrannum posse & debere licitè & meritoriè occidi per quemcunque vassallum seu subditum, sive aperta vi, sive per clanculares insidias, & subtiles blanditias, non obstante quocumque præstito juramento, seu confœderatione cum illo facta, nec expectata sententia, aut mandato judicis cujuscumque.*

17. Solus ex contendentium Pontificum supererat Petrus

Petrus de Luna post Joannis & Gregorii abdicationem. Ad amoliendum id obstaculum, Sigismundus lubens mandatum sibi à Concilio suscepit munus profectionis ad Nicænam Provinciæ urbem colloquio destinatam, ad quod Ferdinandus Rex Aragoniæ unà cum Petro Lunensi convenire hac ex causa debebant. Sed cùm per ægritudinem, quæ ei supervenerat, Ferdinandus huic se profectioni accingere non valeret, minimè dubitavit Sigismundus Barcinonem proficisci, ibique cum Ferdinando & Lunensi de perficienda Ecclesiæ unione longos sermones habuit, falsò protestante Lunensi nihil sibi æquè in votis esse, ac unquam fuisse, atque illam desideratissimam unionem, sed pro se usque adeò privilegia singularia, & immanem ambitionem fœtentia, deposcebat, qualia nunquam hactenus proposita vel audita. Prætereaque alias numerosas, & omni rationi oppositas imò impossibiles conditiones ad rem exequendam exigebat, ut nihil ab illo boni sperandum esset, qui rei facillimæ, cui etiam duo jam æmuli exemplo suo præiverant, tanta obstinatione refragaretur. Quaptopter illud omne colloquium diremptum est. Lunensis verò, qui non nisi literis commeatus præmunitus ad hunc congressum accesserat, Peniscolam suam ad Valentiæ littus sitam præsidio & commeatibus copiosè præmunitam cum suis juramento sibi adactis se recepit. Tum Ferdinandus à pervicacissimo atque arrogantiæ intolerabilis homine se subtraxit, consilio motus Sancti Vincentii Ferrerii, qui anteà Benedicti partes quasi justitia cæteris prævalentes, ut existimabat, tutatus fuerat, Regibusque Aragonum auctor fuerat adhærendi Benedicto, quandiu verbis elusoriis jactabat, omnia Ecclesiæ paci se posthabiturum, suoque jure incontestabili cessurum, dummodò cæteri contendentes, qui omni jure (ut ajebat) destituti erant, sincerè vellent animi sui propositum imitari propria abdicatione. Ferdinandus edicto subditis suis prohibuit omnem cum Benedicto quasi Pontifice adhæsionem. At iste numquam animo concidens, suis familiaribus convocatis graviter protestatus est, se unum esse in universa Ecclesia legitimum Pontificem, & constanter velle ac debere jura tueri dignitatis suæ; excommunicavit verò Regem, alioique omnes, quicunque à se abscesserant, vel abscessuri erant. Quinetiam divina qua pollebat autoritate, Ferdinandum regno aliaque omni ditione abdicavit, cunctisque prohibuit, ei quasi Regi subesse ac obtemperare, sub pari qua illum perculit anathematis pœna.

18. Anno Christi 1417. Constantiensis Synodi Sess. 32. cuide more præsuit Joannes Cardinalis Ostiensis, intersuitque Sigismundus, lecta est definitiva sententia post multiplices citationum libellos & contumacias, testiumque auditiones, & alia ritè & juridicè acta, depositionis Benedicti seu Petri Lunensis definitiva sententia. Deinde sess. 35. editum est Synodale decretum perpetuum, ut quinquennio post absolutum Constantiense Concilium aliud celebraretur generale; eoque absoluto, alterum post septennium iniretur: ac deinceps singulis decennis in locis à Pontificibus Romanis ultimo mense cujuslibet Concilii, de Concilii tamen consensu designandis, ut sic per quandam continuationem & seriem semper aut Concilium vigeat, aut sit in proxima expectatione. Eumque terminum licere quidem Pontifici, secundum emergentes difficultates, consentiente ipso Concilio coarctare, sed non prorogare.

19. Sess. 40. Decretum est, futurum Pontificem cum delegatis singularum nationum Italicæ, Gallicæ, Anglicæ, Germanicæ, Hispanicæ, antequam Synodus dissolveretur, debere reformare Ecclesiam in capite & in membris statumque Romanę Curię. Decretum pariter, ut nihil obstante Cardinalium Petri Lunensis absentia procedatur ad novi Papæ electionem, eaque forma pro hac hac sola vice servetur, ut unà cum Cardinalibus sex Prælati de singulis quinque Nationibus, in Synodo tunc existentes, ad futuram primam electionem admitterentur: & ut quicunque à duatum partium Cardinalibus simulque duabus aliis partibus nationum delegatarum foret electus, verus esset atque indubitatus Pontifex, cui omnes nationes astringatur obedire.

20. Sess. 41. in qua pariter consedit Sigismundus Augustus, post solemne Sacrum aliasque supplicationes, lectamque constitutionem Clementis Papæ VI. de modo & forma Conclavis, emissaque juramenta in ea præscripta, nominati sunt Nationum electores Cardinalibus ista vice duntaxat adjungendi, qui simul omnes præparatum in communibus civitatis Constantiensis ædibus conclave sunt ingressi. Atque isti simul tertio post die, qui fuit Novembris undecimus, elegere in Summum Pontificem Odonem Columnensem, ex nobilissima apud Romam familia, qui in honorem Sancti Martini, cujus ea die festum occurrebat, Martinus dici voluit, ejus quidem nominis tertius, quintus tamen nuncupatus ob duorum Martinorum Pontificum confusionem; faustisque omnium acclamationibus & ingenti lætitia per Sigismundum unà cum Synodo intra majorem Basilicam collocatus est in solio. Cùmque esset Diaconus Cardinalis tituli S. Gregorii in Velabro, seu ad velum aureum, fuit die Sabbati vigesima ejus mensis Novembris à Joanne Episcopo Ostiensi consecratus Presbyter, & sequenti Dominica ordinatus Episcopus, tandemque tiara redimitus solemni ex more processione per civitatem circumductus, regentibus hinc inde phalerati, cui insidebat, equi frœnum Sigismundo Romanorum & Hungariæ Rege, & Friderico Marchione Brandeburgensi, Electore Imperii Camerario. Felicissima illa fuit electio Pontificis nimirùm humanitate, mansuetudine, justitia, morum integritate &

& prudentia insigniter conspicui. Simul ac innotescere cœpit ejus electio cum lacrymis omnes pre inusitato gaudio gratias Deo peregerunt, subitoque in Conclave accurrens Sigismundus, qui tot laboribus & sollicitudinibus indefessis pacem Ecclesię tandem conciliaverat, omnibus Electoribus gratias egit, qui tantum Pontificem & reipublicæ Christianæ propemodum extinctæ necessarium delegissent. Atque illicò ad electi pedes corruens summa veneratione & exultatione osculatus est. Quem Pontifex amicissimè complexus est, impenseque ejus merita laudans gratias egit, quòd ipsius opera, laboribus & industria pax tandem Ecclesiæ diutissimè expetita præfulgeret. Quod quidem felicissime contigit à schismatis exordio per Clementis adversus Urbanum VI. creationem expleto anno trigesimo nono, inchoatoque per duos ferè menses quadragesimo. Quanquam nondum planè dici possit extinctum, quandiu substitit Petrus de Luna, ejusque successor Clemens dictus VIII. quibus aliqua adhæsit obedientia, quæ ipsi Martino legitimè electo negotium facessivit, dum Alphonsus, qui patri Ferdinando in regnum Aragoniæ successerat, molestia schismatis, quod fovebat, Martinum compellere intendit, ut a Renato Andegavensi regnum auferat Neapolitanum, & sibi illud quà armis quà dolis ambienti ad hanc redimendam schismatis molestiam conferat. Sed anno tandem 1429. post innumeras tergiversationes negotiatione Apostolici Legati Cardinalis Fuxensis, & assiduis exhortationibus Joannis Regis Navarræ, qui erat Alphonsi frater, Alphonsus ipse palam schisma abdicavit, ejusque monitu Clemens antipapa indebitæ dignitati renuncians se Martino subjecit; eoque tempore desiit à creatione primi Antipapæ Clementis Roberti Gebennensis prolixissimum annorum quinquaginta schisma. Concilium verò Constantiense annos ferè tres & sex menses duravit. Cœptum quippe ann. 1414. die 5. Novembris, terminatum est anno 1418. die Aprilis 23. Et triumviratum rescidit non minus Romanæ Ecclesiæ exitialem, quàm fuerat Romanæ Reipublicæ famosus ille triumviratus Antonii, Lepidi, & Octaviani.

21. Martinus ante Concilii dissolutionem juxta Decretum sessione 39. factum, proximè futuri Concilii locum civitatem Papiensem designavit, ad quam cunctis tempore indicto esset conveniendum. Rogatus de Concilii decretis confirmandis, respondit ore proprio, posteaque per Concilii Advocatum iterari jussit, se omnia & singula Concilii in materia fidei conciliariter decreta tenere, & inviolabiliter observare velle, & non aliter nec alio modo. Quam in rem observa, noluisse Martinum approbare Decretum sessionis 4. Constantiensis, Concilium illud potestatem habere supra Pontificem, qui ipse obedire teneatur, & cogi per penas ad hoc possit. Quam doctrinam Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, ejusque discipulus Joannes Gerson viva voce in hac Synodo & extra Synodum scriptis propugnarunt. Sed si, prout oportet, intelligantur unà cum illa quarta Concilii hujus sessione, definitio illa non est absolutè sumenda, sed secundùm præsentem materiam ac subjectum. Præterquam quòd enim nondum erat generalis Synodus, cùm sessio illa quarta vertebatur, cùm liquidò constet, ex tribus Ecclesiæ obedientiis solam tunc interfuisse Joannis XXIII. obedientiam, reliquis duabus Concilio adversantibus. Mens præterea Concilii ex ipsiusmet verbis concipienda est secundùm præsentem statum: *Generale hoc ipsum Concilium legitimè in Spiritu sancto congregatum, pro extirpatione præsentis Schismatis potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cujuscunque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existeret, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, &c.* in his namque circumstantiis verum est Constantiense decretum, ut sapienter disputat eruditissimus Cardinalis Joannes de Turrecremata in sua summa de Ecclesia lib. 2. cap. 99. Consentiunt enim unanimes tum Theologi, tum Canonistæ, duobus eventibus Papam autoritati subesse Concilii eique morem gerere debere, atque ut ita dicam, fasces submittere. Primùm quidem si sit manifestus & pertinax hæreticus, tunc enim desinit esse Papa, cùm sit extra Ecclesiam, ideòque cessat esse caput ac aliud quodvis membrum mystici corporis. Ideircò preclarè attestatur Sanctus Episcopus & martyr Bonifacius: *Hujus* (scilicet Papæ) *culpas isthic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius.* Refertur cap. si Papa, distinct. 0. Secundò quando ita creati sunt plures Pontifices Romani, ut discerni non possit, uter eorum sit verus aut illegitimus, præferendus aut rejiciendus? Ut contigit in hac trium Pontificum disceptatione; tunc enim maximè interest Ecclesiæ regimini, & animarum saluti certum habere Pontificem, Schisma perniciosissimum dissipare. Quæ causa fuit legitima Conciliorum Pisani, & Constantiensis. His duobus seclusis casibus, Papa non subest auctoritati coactivæ ullius Concilii. Statuitur enim vetustioribus Conciliis Sinuessano, & Romano sub Symmacho, quòd *Prima Sedes à nemine judicatur*. Quinimò nullum generale Concilium convocari regulariter nisi Summi Pontificis autoritate potest, ut asserit Marcellus Papa & Martyr in epistol. 1. ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ. Et Julius Papa I. epist. ad Orientales, quam refert Athanasius Apologet 2. illos graviter reprehendit, quia absque consensu suo Synodum Antiochię celebrassent. In Concilio pariter Chalcedonensi actione 1. Dioscorus Alexandrinus jubetur inter Episcopos non sedere hac ratione: *Quia sine authoritate Apostolicæ Sedis Synodum facere ausus esset. Quod nunquam licuit, nec unquam factum est.* Et Paschalis rescribens Panormitano Archiepiscopo: *Aiunt* (inquit)

in

in Conciliis non reperiri statutum; quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint. Cùm omnia Concilia per Ecclesiæ Romanæ auctoritatem, & facta sint & robur acceperint: & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur authoritas. Habetur c. significasti, de electio.

22. Hoc sæculo Franciæ Regnum tot tantisque calamitatibus concussum est, tum per externa ab Anglis bella, Rege potissimùm Carolo VI. facto per dementiam regnandi impote, ut nisi Deus auxiliarem manum imminenti hujus Regni ruinæ supposuisset, in extremas clades & Anglicam servitutem corruisset. Tot malorum fons & origo altiùs arcessenda est. Grave bellum exortum est pro minoris Britanniæ seu Armoricæ dominatione inter Blesensem Carolum & Joannem Montifortium, utroque sibi ejus provinciæ Ducatum asserente, cui finem Blesensis mors in prælio cæsi attulit. Egregius belli Dux Olivarius Clissonius ipse patria Armoricus Blesensis partes in eo bello foverat, inita etiam cum illo affinitate, quocirca Montifortio admodum invisus ac exosus erat; cumque esset Clissonius Franciæ Comestabilis, cui omnis Anglici belli à Carolo VI. suscepti præfectura incumbebat, Montifortius dolo interceptum Clissonium in carcere conclusit. Quo accepto nuncio Carolus Rex haud immeritò grandi iracundia exarsit, adeò ut cibo, potu somnoque abstinens nihil aliud quam belli apparatum, & in Armoricum vindictam animo versaret. Collectis igitur derepentè copiis sub ardentibus diei caloribus proficiscens, capite jam inedia & insomniis debilitato, supervenientibus Solis æstibus, omninò amens, dum apud Cenomanos transit, evaserit, indeque Parisios reductus sit. Tres habuerat patruos Rex Carolus, Ludovicum Andegavensem, quem Joanna Neapolitana Regina bello à Dyrrhachino Carolo oppressa, & mox ab eodem strangulata adoptaverat, vocaveratque in regni successionem. Hic verò in Italicam expeditionem exhausto ærario regni Francici profectus, interiit in Italia bellum gerens cum Carolo Dyrrhachino anno 1384. Quo defuncto reliqui erant duo Regis Franciæ patrui Joannes Biturigum, & Philippus Burgundiæ Duces, qui sibi regni administrationem sumpsere secluso Regis ipsius fratre Ludovico Aurelianensium Duce: quæ res odiorum bellique civilis fomitem subministravit inter hunc & illos; præsertim postquam mortuo Philippo Burgundo, qui placidior erat, successit ei filius Joannes ferox ingenio, & turbarum publicarum incendiarius.

23. Immortales interim inimicitiæ Joannem Burgundiæ & Ludovicum Aureliæ Duces invadunt: frustrà Biturige annitente, ut inter consanguineos Principes dissimillimæ naturæ extinguerentur discordiæ. Nec odii finem fecit Burgundus, donec æmulum per summum nefas in media Parisiorum civitate sicariorum manu jugularit. Quo perpetrato parricidio, in Flandria, quæ ad se jure materno pertinebat, protinùs aufugit, crimen suum armis defensurus. Vocatus ad causam multo equitatu fretus & longa militum turba stipatus adfuit. Armato, ne quid deterius contingeret, data est venia, frustrà expostulantibus Valentina vidua & Aureliani liberis. Hinc civile bellum ob duarum familiarum controversias enatum, quo Francia nondum obfirmata de tot morbis valetudine, ultimo penè exitio confecta est. Immanes pecuniarum exactiones, pestilentia, nec non fames, ac ne ullum malorum genus deesset, atrocissimæ seditiones à vilissimis hominibus Burgundi factione sunt excitatæ, ferrum acuentibus in Aurelianus laniis, atque adeò Duce ipsorum Cabochæo evisceratore. Anno millesimo quadringentesimo decimo octavo, factio Burgundica, ut commemorant Juvenalis Ursinus, Monstreletus, aliique Historici, cùm nihil tale ab illa expectaretur, horrendas Lutetiæ Parisiorum patravit ex composito cædes in partis Regiæ defensores, unoque die Comitem Armaniacum Regni Comestabilem, Henricum Marlium Regni Cancellarium, Episcopos Constantiensem, Silvanectensem, Ebroicensem, & Bajocensem, aliosque Proceres, Abbatesque, & plurimos Nobiles, Consiliarios etiam Parlamenti, aliosque Ministros Regios passim trucidavit, tam sæculares quàm Ecclesiasticos, quicunque suspecti esse poterant adversari Burgundo, aut divitiis pollere, ut eas raperet, interfecit: tanta etiam rabie, ut multi de fenestris vivi præcipitati, ab iis qui inferiori loco stabant, hastis & gladiis exertis excepti fuerint. Denique ad multa millia occisi viri, mulieres, pueri: omniumque cadavera plaustris & curribus extra Urbem delata, expositaque feris & vulturibus, vel in profluentem injecta, quibus pisces saginarentur. Delphinus autem, qui præcipuè ad necem quærebatur, vix è lecto nudus eductus est à quodam forti & nobili Tanneguio de Castello, natione Britone, & primò in arcem Sancti Antonii, inde Melodunum abductus. Inter hæc, Rex miserabilis equo impositus per urbem circumductus. Dux verò Burgundiæ, qui cum Regina Elisabetha Bavara tunc apud Trecas versabatur, ista audita tempestate Parisios accurrit, & à Parisiensibus ingenti pompa receptus est. Et mox nova excitata in reliquias Armaniacorum (ita Regios vocabant) seditione, per Capelucham innumera scelera, sævitiæ, & sacrilegia perpetrata sunt.

24. Tandem Divina ultio Burgundum tot flagitiorum autorem prosequuta est. Cùm enim per colloquii speciem Carolus Delphinus & Burgundus ad Montoriolum, qua Icauna fluvius Sequanæ immiscetur, convenissent, ad medium Pontis, in quo constructum ad id fuerat ligneum tabernaculum, Burgundus suos videns Comites claustris cancellatis exclusos, certus insidiarum manum ad ensis sui capulum admovit, tum Tanneguius de Castello exclamans, siccine in Dominum meum mortem machi-

machinatis? Securim in ejus caput impegit, iteratisque vulneribus interemit. Atque ita Burgundus mortem Aurelianensi suo jussu perfidiosè illatam pati talione luit. Incertum est, utrum insidiis istis consenserit Delphinus, an sola machinatione occisoris olim Aurelianensi conjunctissimi, & Burgundo infensissimi, cædes illa patrata fuerit. Nihil tamen per eam tranquillitatis regno accessit. Plus quam novercali in filium odio efferata Regina, quæ se, Regemque delirum Burgundo penitus tradiderat, ejusque omnibus consiliis, quantumvis perversis, regnoque exitialibus fortiter solita erat adhærere. Qui verò Joanni patri successit Philippus Burgundiæ Dux eo nomine secundus, & Flandriæ Comes in propriam patriam cum Bavara Regina conjurans, Anglos in ultionem paternæ necis in Franciam excivit ad prædam, atque (tanta est humanorum affectuum cæcitas) in proprium sui suæque prolis detrimentum, quæ cùm esset Regio Franciæ sanguine orta, poterat in regnum succedere, quæ spes radicitus exscindebatur, si aliquando Francicum Regnum fuisset ad Anglos alieni sanguinis devolutum. Anglorum copiæ in expugnationem Franciæ ab Henrico quinto Angliæ Rege in Galliam trajectæ, divisis nostris, gravissimum Franciæ vulnus inflixere. Nam Arifloro (*Hanfleur*) primum expugnato ad Azincurtum commisso prælio decem Francorum millia cum potiore nobilitate occubuere. Totidemque fermè capta sunt. Duces interempti Alenconius, Ambarus, Brabantinus, Nivernensis, & Albertus Comestabilis. Capti Aurelianensis & Borbonius Duces, aliique complures è primaria nobilitate; Boussicaltius Francorum Marescallus, dum captus ab Anglis abducitur, ex vulneribus in acie acceptis moritur.

25. Exinde Rex Anglus Henricus quintus hac insigni parta victoria in Normanniam arma convertit, longaque obsidione per inediam Rothomago expugnato, aliisque urbibus qua vi qua proditione subactis, universam provinciam, quam olim Philippus Augustus Anglis ereptam Franciæ redintegraverat, occupavit. Nuptias cum Catharina Regis Franciæ filia cum dotali Franciæ regno contraxit, excluso tanquam indignissimo Carolo Delphino, cujus omne jus in ejus sororem, & in Angliæ regnum traductum est. Henricus autem, quandiu viveret Rex Carolus VI. Regni Franciæ Rector est constitutus Officialium Franciæ decreto, quos prioribus à Burgundo Joanne trucidatis, Henricus Anglus & Bavara Elisabetha cum Rege deliro suique impote promoverant. His ita constitutis, Henricus in Angliam revertit, & quasi Orbis terrarum victor ab Anglis magnificentissime excipitur. Clarentium Ducem fratrem Parisiis reliquerat cum titulo Gubernatoris Regni & Urbis. Delphinus in his rerum angustiis contendebat, ut se propugnaret. Paucæ in ejus obsequio provinciæ permanserant, Andegavi, Turones, Pictones, Arverni, Bituriges, & Occitani: Ad eas provincias in fide continendas, sumendaque ex eis subsidia, profectionem feliciter obiit in Occitaniam: Scoti quoque magno numero exercitum ad Delphinum transmiserunt duce Joanne Stuarto Comestabile Regni Scotiæ, aliisque è primori nobilitate comitantibus. Dux Clarentiæ ut audivit Delphinum copiis succinctum Baugæi non procul Andegavo agere, imparibus sibi viribus ad illum profligandum accurrit. Atrox conseritur prælium, quo Angli magno cæsi numero, fugatique sunt, ipseque Clarentius in acie fortiter dimicans occubuit. Scotorum in eo certamine præcipua laus fuit Comiti Bonkentio Scoto, cui datus fuit à Delphino ensis Comestabilis Franciæ. Ea clades Henricum ab Anglia properanter excivit, qui secum in Galliam adduxit ad copiarum, quas habebat in Gallia, supplementum sex equitum millia, & peditum millia viginti quatuor. Cum his Vindocinum oppugnat, sed crebris propugnantium eruptionibus repulsus post amissa suorum quatuor millia recessit inglorius. Neque verò diu supervixit. Ingravescente morbo, ad Vincennarum nemus delatus est. Paulo ante ex novo matrimonio infans ei natus est Henricus, qui mortuo parente dictus est sextus, duos sibi superstites fratres reliquit Betfortium & Glocestrium Duces, rogans, ut filio suo patrum loco essent. Betfortio regni Franciæ, Glocestrio Angliæ administrationes patritus est. Ejus mortem brevi subsequuta est Caroli mors Franciæ Regis anno 1422. Atque ita factum est, ut tantoperè agitatus Delphinus, defuncto patre, in jura regiæ successionis, & naturæ lege & gentium institutis & Franciæ inconcusso jure vocatus sit; dictusque Rex Carolus VII. Quia verò innumeris potentissimorum adversariorum & populorum seductorum, undique premebatur obstaculis, quæ perrumpere nulla poterat humana industria, necessè fuit, ut eum divina providentia erigeret mirifico & inusitato modo.

26 Joanna Darcia rusticana & simplicis animi puella, cujus parentes agricultura vitam inopem sustentabant, ipsa verò ab infantia pascendo ovium gregi jussu parentum intenta, rure agens crebris ad Deum & Deiparam Virginem precibus assueta, suscitata fuit à Deo, qui ad magnificandam suam potentiam, humanamque superbiam deprimendam, infirmioribus aliquoties utitur instrumentis, ut potentissimorum Principum & perduellium populorum factiones viresque infringeret, & collapsum absque ulla spe regnum erigeret, viso plusquam semel cœlesti nuncio Michaele Archangelo regni protectore, jubetur ad Franciæ Regem proficisci, arma induere, liberare ab Anglica obsidione Aureliam, Regemque Remos ad inaugurationem perducere. His mandatis sæpiùs repetitis tantum apud parentes contendit, ut eam ad Robertum Baudri-

dricurtium, qui pro Rege Valliscolorum (*Vaucouleur*) proximum oppidum præfectus obtinebat. Is puellam primo deridiculo habitam, mox constantem in iis, quæ visa affirmabat, qui etiam ante vaticinantem Francorum cladem, quam paulo post in Halecum prælio Franci ab Anglis acceperunt, tandem tribus ipsius fratribus comitatam ad Regem mittit Chinone tunc in Turonibus versantem qui lectis Baudricurtii literis puellam admittit, quæ ad annos octodecim accesserat. Rex assumpta veste, quæ Regem occultaret, seque promiscue inter proceres immiscens, protinus à puella, quæ nunquam illum perspexerat, agnoscitur & salutatur, eique illa modeste, sed cum fiducia Divinum mandatum exponit; ejusque interrogatis diversis, admirabili prudentia satisfacit. Rex ne temere fidem rei usque adeo inusitatæ adhiberet, jubet puellæ animum explorari primùm ab Optimatibus, deinde à peritissimis ad hoc accersitis viris, postremò à Regina probata Virginis castimonia. Ipse demum Rex in spem divinæ opis adductus jubet illam armis cæterisque rebus ad bellum instrui. At illa postular sibi ensem inquiri nunquam à se oculis perlustratum, locumque designat ædiculam Sanctæ Catharinæ de Fera Sylva (*de Fierbois*) in iisdem Turonibus, qui repertus est de tholo appensus rubigine obsitus, sed ad miraculi incrementum, repente detersa rubigine inter manus tractantium resplenduit, visæque sunt in lamina quinque cruces insculptæ cum liliis. Vexillum præterea candidum armis adjunxit, cui erat ex una parte Christi è cruce pendentis, & ex altera Mariæ Virginis ab Angelo salutatæ appicta effigies. Aureliam civitatem amplissimam ad Ligeris fluenta sitam, tam arcta obsidione cinxerant præstantissimi & animis conjunctissimi Anglorum Duces, Sarisberiensis Comes, cum Suffolciensi, & Talbotio, fossisque & castrensibus propugnaculis ita undique circumvallarant, ut urbis liberationem nemo esset qui non desperaret, Joanna tamen magna fiducia exiguam ducens militum manum, secum habens Culanum Admiralium, Briensium Marescallum & Dunensem Comitem, cunctos ad pœnitentiam & confessionem peccatorum adhortata expulsisque omnibus pellicibus, publicis indictis supplicationibus, cum ducentis militibus viam sibi per hostes aperit & ad obsessam urbem accedit, civesque pene consternatos erigit, pollicens præsto affore largissimum commeatum, moxque per eosdem hostes regressa Blesiam pergit, unde septem millibus hominum eductis, navibusque imposito copioso commeatu Aureliam repetit, & post acerrimum certamen, occupatis quibusdam hostium propugnaculis, in urbem immittit, ejusque oppugnationem solvit; eductis enim ex urbe militibus in obsidentium castra tanto irrupit impetu, ut edita illorum horrenda strage, reliquos in fugam egerit. Præcipuum hostium munimentum erat in faucibus pontis, dum Joanna illud tantis viribus adoritur, sagitta sauciatur inter collum & humerum, quo viso Franci animis concidunt; Comesque Dunensis receptui canere jubet. At illa ne obligato quidem vulnere, prælium instaurat, nec desinit inter primos ordines fortiter dimicare, donec munimentum & cum eo pontem Ligeri superstructum in suam redegit potestatem. Tunc verò Joanna vulneris, quod alte penetrabat, curam habuit, ut esset ad alterum, quod supererat, belli officium expeditior.

27. Antequam Remos iretur, necesse erat oppida, quæ hostibus prope Aureliam adhuc supererant, subigere, ne quid restaret impedimenti ad Remensem, quæ parabatur, expeditionem; Jargæum igitur Joanna aggreditur, & quadringentis Anglis necatis, captoque Suffolcio Comite oppidum expugnat. Post hæc, adoritur Baugenciacum, ubi plus ærumnarum impensum est, sed tandem puella & oppido & arce potita est. Angli qui ad suppetias Baugenciaci advenerant, audita ejus expugnatione se Patæum Belsiæ oppidulum receperant, ne victori Francorum exercitui occurrerent, seque mœnibus oppidi tuerentur. At puella opportuna celeritate illos est insequuta, priusquam spatium se muniendi ullum haberent. Irrumpens igitur imparatos & inordinatos hostes subjugavit, & post mille & octingentos cæsos, mille & ducentos captivos Anglos abduxit. Ad latus puellæ præliabantur Comestabilis, Alenfonius, Dunensis, Hira Santralius viri proceres fortitudine inclyti. Mox Remos instituitur iter. Trecis tamen illud impedire conantibus, eo quod existimarent (uti res erat) nulla esse in exercitu tormenta; sed virgo civibus imponens, moles ad collocanda tormenta erigi jubet. Qua fraude, concepta urbis fulminandæ ac diruendæ formidine, Regem exceperunt. Continuò Catalaunum venienti patuit. Ipsique Remenses, qui Regi portas occluserant, mutatis in meliora consiliis, honorifice Regem excipiunt, suspicientes, quæ in ejus gratiam Deus indies edebat miracula, ingentique eorum lætitia perfecta est apud eos Regia inauguratio. Hactenus divinum mandatum puella adimplevit, fortassè autem transilivit, dum Martis aleam est ulterius prosequuta. Philippus Burgundus urbem Compendium, que recens Regi Carolo se submiserat, obsidebat. Puella sexcentis adductis militibus urbem est ingressa, ut obsessam propugnaret, prorupitque cum suis in hostium castra, sed fortiter repulsa, cum suos Compendium redeuntes à tergo dimicans protegeret, Flavius præfectus invidens Virginis laudi, portæ occluso repagulo, illam exclusam hosti objecit, quæ in Anglorum reducta potestatem, quamvis belli legibus captivæ mors vetaretur, tradita est judicanda Petro Cochonio Bellovacensi Episcopo, à quo per nefas quasi convicta hæresis & veneficii, perpetuo carceri mancipatur & jejunio panis & aquæ. Quia vero hostes

in

in ejus mortem avidissimè conspirabant, iniquissimi judices retractata causa, eò quod nondum virilem vestem deposuisset, occasionem inde novi judicii prætexunt, quasi in hæreticam opinionem post prius judicium relapsam, cujus esse crimen flammis ultricibus expiandum; ideoque tradunt insontem laicorum judicio, per quod integerrima virgo publicè Rothomagi admirabili constantia rogo alligata, Christum Salvatorem, Matremque Virginem reclamans conflagravit, sicque post præclara fortissimè gesta, dura non minori fortitudine tolerans in cœlum abiit. Ex eo tempore res Anglorum, qui jam Francicam Monarchiam sibi subjecerant, usque adeò pessum abierunt, ut etiam optimarum Provinciarum, quas ante hoc bellum pacifice tenuerunt, possessione dejecti, nihil sibi in tota Galliarum continente reliqui retinuerint præter Caletum, qua etiam urbe succedentibus temporibus jure belli spoliati sunt. Judices, post restitutam Regi Normanniam, à Callisto III. Pontifice delegati viri integerrimi, reviso revocatoque judicio, Joannam innoxiam pronunciarunt, ac per summum nefas damnatam.

28. Martinus Papa V. indicto Basileensi Concilio è vivis excessit anno 1431. cui suffectus est Eugenius nomine IV. cujus Pontificatus anno primo auspicatum est œcumenicum Basileense Concilium. Est verò Basilea civitas, vel eadem vel illi proxima, quæ à Ptolomæo Augusta Rauracorum dicitur, & quæ Concilio I. Constantiensi, deinde Senensi sub Martino electa fuerat ad proximum generale Concilium. Hujus initio Patres, qui covenerant, cùm conarentur leges reformationis Pontificis personæ ejusque domui atque Romanæ Curiæ præscribere, nata est inde simultas inter Eugenium suamque Curiam, & ipsum Concilium, quod illi Patres causabantur multa moliri contra Pontificis potestatem: eoque tempore controversia recruduit de Concilii supra Pontificem autoritate, magno utrinque studio & contentione; adeò ut Eugenius ipso priore anno conatus sit Concilium dissolvere, cùm triennio integro inter ambas partes pertinax agitata sit altercatio; quæ tamen, interveniente Sigismundo, utcumque per quadriennium sopita est, quo multa salubria constituere Concilii Patres. Sed renascente denuò illa de potestate controversia, videns Eugenius adversarios ordinari adversum se redintegrare processus, quales habuerant Constantienses Patres adversus Joannem Papam XXXIII. ut hos conatus infringeret, Concilium de plenitudine potestatis Ferrariam transtulit, speciosam prætexens causam de Græcorum adventu, pro conciliandis Orientalibus Ecclesiis cum Latina, nec volentium asperam difficillimamque profectionem per arduos & præruptos montes aggredi, nivibus & glacie coopertos, præsertim cum illorum Imperator regiæque urbis Patriarcha senio provectus cum aliis multis Antistitibus ætate vel delicata complexione debiles adventuri essent: præterea que non nisi cum intolerabilis expensis tam aspera profectio fieri posset. In summa, nolle Orientales nisi in aliqua urbe Italiæ consistere, ad quam navigiis appellere possent, & unde facilius pro reditu solverent. At verò Basileenses decretum Constantiense de non mutando vel transferendo Concilii loco indicto, tametsi recentissima esset memoria nefandi illius schismatis, quod Ecclesiam quinquaginta annis fœdissimè laceraverat, eo usque servari insistebant, ut in novum schisma præcipites se conjicere non reformidarint. Deposito enim Eugenio quarto Amedæum Sabaudiæ Ducem sub Felicis quarti nomine subrogarunt. Tunc verò cum Eugenium deposuere Basileenses, adeò erant numero imminuti, quando se Concilii tamen generalis nomine jactabant, ut septem dumtaxat Episcopi apud eos superessent, reliqui enim Basilea discedentes ad Eugenii partes transierant. Qua ex causa Basileenses eò adducti sunt ob Episcoporum penuriam, ut simplices Sacerdotes æquale cum Episcopis suffragium advocarint, etiamsi Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, Canonum consummatissimus Doctor, huic novitati & dedecori, quantum poterat, obstitisset. Jus enim Canonicum ad depositionem cujuscunque singularis diœcesis Episcopi non minus quàm duodecim requirit Episcopos c. si quis. 15. q. 7. & tamen Basileenses omnes Episcopi numero septem crediderunt posse à se deponi summum Pontificem Eugenium.

29. Anno Chr. 1438. dum Basileenses cœtus ab Eugenio interdictos prosequuntur, suamque habent sessionem 32. nullo jam apud eos sedente Cardinali præter Ludovicum Arelatensem: qui, mox ut recessit ad Eugenium commigrans Julianus Cardinalis, præsedit inter Basileenses, donec conventus illorum solutus fuit. Julianus autem qui ab initio præsederat Apostolicus Legatus, & Concilii potestatem adversus Eugenium revocantem fortiter propugnaverat, perspiciens demùm C ncilii molitiones in apertum schisma ruere, se inde prudenter cum aliis plerisque Prælatis subduxit, atque ad Eugenii partes deflexit. Quo eodem anno ceptum est Ferrariæ generale Concilium, cui titulo Legati Apostolici præsedit Nicolaus Albergatus ex Ordine Cartusiensium Cardinalis Presbyter tituli Sanctæ Crucis, vir Apostolicæ sanctitatis & vitæ, eximiæque in rebus agendis prudentiæ. Ibi prima sessione decretum est, Eugenium justis de causis & necessariis ex consilio sacri Senatus transtulisse Ferrariam Synodum Basileensem, istamque translationem esse canonicam, proindeque Concilium Ferrariense legitimum esse. Cuncta verò per conventum Basileensem post translationem gesta, vel decreta, viribus omninò carere, nisi fortè per legitimum Ferrariense Concilium confirmentur: omnesque qui sacramento se Basileensi Synodo devin-

devinxissent, absolutos & liberos ab hoc sacramento esse, jussique sunt omnes inde intra triginta dies excedere sub excommunicationis latæ sententiæ, & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum pœna.

30. Interea Græcorum Imperator Joannes Palæologus cum fratre Demetrio, simulque Josephus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha, multique Græcorum Episcopi, selectique Presbyteri & laici Nobiles ad littus Venetorum appulere; eosque quantis potuere honoribus excepere Dux & Senatus universusque civitatis Venetæ populus. Inde solventes, Ferrariam versùs ad flumen Padum sitam navigarunt, quo jam Eugenius præcesserat, qui ab ipsa secunda sessione Synodo præsidebat, cum primæ non interfuisset. Imperatori obviam extra urbem processerunt Cardinales omnes, & Marchio Estensis Ferrariensis ditionis Princeps: atque sub aurea umbella Imperatorem ad palatium Pontificis rectà perduxerunt, qui volenti ad genua Pontificis se demittere non permisit, sed amantissimè complexus est; dataque dextera osculanda, ad sinistram suam consedere fecit. Indeque ad hospitium magnificè ornatum deductus est Imperator. Sessione insequenti ad quam cùm Latinis simul Græci convenere, sex delecti sunt Latinis & totidem Græci ad disputandum alii adversùs alios. Inter sex Latinos duo eminebant Cardinales Julianus Cæsarinus tituli sanctæ Sabinæ, qui apud Basileam Legatus Apostolicus præsederat, & Nicolaus Albergatus tituli sanctæ Crucis. Inter Græcos disputatores præcipui erant Marcus Ephesinus Metropolita, & Bessarion Nicænus. Omnibus ex ordine consedentibus, Latini honoris gratia proque sua in Græcos humanitate ac benevolentia sermonis prærogativam his detulerunt. Surgens itaque Bessarion facundissimus orator, accepta priùs ab Imperatore & à Patriarcha Josepho dicendi facultate, post profundam inclinationem orationem habuit exultationis & gratiarum actionis, atque exhortationis ad piè & sincerè prosequendam salutiferam unionem. Sequenti sessione ex parte Latinorum Andreas Rhodi Episcopus peroravit pari atque pridiè Bessarion Nicænus, eloquentia & gratia. Aderant porrò in eodem Concilio duo Insulæ Rhodi (quæ tunc ab Equitibus sancti Joannis tenebatur) Episcopi, quorum unus Latinos ejus insulæ incolas dirigebat, alter verò Græcus, qui Græcos dirigebat, (erat autem tunc Andreas unus ex senis disputatoribus Latinis) vocari solebat, atque ita signat in actibus hujusce Concilii, Archiepiscopus Colossensis. Existimabatur enim Colossenses, ad quos scribit Apostolus, esse Rhodios, dicique à Colosso æneo, quem Chares Lyndius Rhodi conflaverat; cùm tamen veriùs Colossenses, ad quos Paulus scripsit, sint incolæ oppidi Phrygiæ dicti Colossis, vel Colossæ, alter verò ex parte Græcorum Rhodi Episcopus, à quo insulares Græci dirigebantur, dici solebat Metropolitanus Rhodiorum. Latini hac in Synodo ad latus consedebant, in quo erat summus Pontifex; Græci verò ad latus, in quo collocatum erat Imperatoris solium.

31. Anno 1439. ingruente apud Ferrariam peste, necessitas incubuit inde abscedendi, eaque de causa sacra Synodus Florentiam, primariam Tusciæ civitatem, quam Arnus præterfluit, translata est. Peracta fuerat Ferrariæ sexta sessio, Florentiæ itaque celebrata est sessio septima, disputatumque in ea est de processione Spiritus sancti, num sit à solo Patre, an etiam à Filio, prodieruntque in certamen Marcus Ephesinus & Joannes Ordinis Dominicani in Longobardia Provincialis. Hic vero tanta ingenii & doctrinæ vi de processionibus Divinarum Personarum disseruit, & de modo processionis tertiæ Personæ à duabus per communem & unicam simul Patris & Filii spirationem, de significatione vocum naturæ, essentiæ, substantiæ, & subsistentiæ, ac Hypostasis & quomodo cùm unum idemque sint tres Personæ, distinguantur tamen reipsa inter se. Deinde de corruptione Codicum Græcorum ab ipsis Græcis post conflatum schisma, quam tamen Græci Latinis injustè ascribebant; confutavitque dilucidè, quæcunque Marcus vel opposuerat, vel responderat, commonstravitque, omnes ferè veteres Græcos Patres testari apertè, Spiritum Sanctum à Patre per Filium procedere; neminem verò negare, quinimò aliquos superesse, qui depravationem à schismaticis Græcis factam evalerunt, qui perspicuè affirment ab utroque simul processionem. Ipsam verò particulam, *per*, nihil aliud significare quam principii communis ac unius inter Patrem & Filium societatem in producenda tertia Persona. Ex his fusè perspicueque enunciatis, ita caligavit Ephesini animus, ut quamvis lingua promptus & procax esset, sæpiùs obmutescere coactus sit. Cumque sermonem resumens Joannes pari doctrinæ fulgore & animi vehementia apertè commonstraret, sanctos Basilium & Epiphanium & alios quosdam disertè asserere, Spiritum Divinum ex Patre Filioque simul prodire, attonito & silente Marco, Imperator è sua sede respondit, reperiri in Græcia multos quoque vetustissimos Græcorum Patrum Codices, ex quibus vox quoque (*Filioque*) abesset perinde ac in recentioribus, quam tamen Latini expostulabant per fraudem à Græcis post schismatis tempora erasam. Cui Julianus Cardinalis replicavit: Nonne cum decrevisses Serenissime Imperator, in certamen prodire, decebat tua tecum arma deferre, ne in ipso conflictu inermis deprehensus vincereris? Post hæc Græci ipsi apud Patriarcham Josephum ex ægritudine decumbentem diversa habuere colloquia præsente Imperatore, qui unà cum Patriarcha Latinis consentiendum esse judicabat in his ad fidem attinentibus causis. Hoc idem urgebant additis validissimis rationibus & argumentis Bessarion Nicænus, & Gregorius Scholarius maximæ inter Græcos existi-

existimationis, sapientiæ, pietatis & doctrinæ viri, Ephesino tamen usquequaque cavillante & contradicente. Sub his obitus contigit Josephi Patriarchæ, qui ad feliciorem vitam profectus est relicta propriæ manus schedula, profitente se fidei, quam sequitur Catholica & Apostolica Roma, cui præest Eugenius Papa, firmiter assentiri, Romanique Pontificis in universam Ecclesiam agnoscere Primatum, eique indivulsè subesse. Obiit verò ann. 1439 ejusque exequiis omnes interfuere Cardinales, sepultusque est in templo Dominicanorum Florentiæ titu Græco, cum summis honoribus & & amplissima funeris pompa.

32. Defuncto Patriarcha, disceptatum fuit in sacra Synodo de pœnis Purgatorii, in quas generatim omnes consenserunt, sive in ignis ardore constent, ut est Latinorum sensus, sive in ipsius loci obscuritate & incommodis angustisque sitibus, ut Græcis visum est, atque in his, qualescunque illæ sint, aut mitigandis, aut finiendis, fidelium viventium suffragia conducere ac prodesse. De azymo aut fermentato pane an sit sufficiens Eucharistiæ conficiendæ materia, post aliquot concertationes, in unam omnes convenere sententiam, in alterutro posse consecrari & sacrificari, dummodo panis sit triticeus, ac in eis sequendam esse locorum consuetudinem. In hoc etiam consenserunt, sancti Spiritus invocationem, quæ in Græcorum Liturgia post enunciata mystica Christi verba adhibetur, nullatenus ad consecrationem pertinere, sed esse preces ad impetrandum pro communicantibus Sacramenti gratiam utiles. Ad postremum de omnium Græcorum assensu, duobus omninò exceptis, ut testatur Bessarion, scilicet Marco Ephesio, & altero innominato, itum & subscriptum est magna omnium lætitia in Latinorum consensum, & prolixis disputationibus Eugenius finem tandem imposuit anno ipso 1439. pridie Nonas Julii, omniaque sacræ Synodi decreta Græcorum Imperator & Antistites obsignarunt, eodemque mense in patriam remigrarunt.

33. Dum adhuc Florentiæ versaretur Imperator, supervenere Legati Patriarchæ Armenorum, qui Imperatorem in procinctu discessus ipsius salutarunt, & necdum soluta Synodo Eugenium, à quo perhumaniter suscepti sunt, supplices adierunt, rogantes nomine proprii Patriarchæ & gentis suæ fide Romana institui, & in ejus unionem admitti. Ea res ingenti lætitia Eugenium affecit, dum videt divisas Orientis Ecclesias unionem supremæ Sedis exquirere, quo tempore Basileenses se ab illa disjungebant, eique bellum indicebant. Quemadmodum Constantinopolitanus Patriarcha se œcumenicum ac universalem, ita & Armenorum Patriarcha se eodem sensu Catholicum nuncupabat. Armeni etiam Sacerdotes in Sacrificiis vinum sine aqua offerebant, ut liquet ex Quinisextæ Synodi can. 32. Gens quoque ista Eutychetis hæresim Chalcedone damnatam sectabatur, quam etiam nunc consectatur. His Legatis Eugenius sacro approbante Concilio Symbolum Costantinopolitanæ primæ Synodi, cum additione vocis (*Filioque*) in Ecclesiis concinendum tradidit: *Deinde* Chalcedonensis definitionem de duabus distinctis & inconfusis in una Christi persona naturis: *Tertiò*, decretum sextæ Synodi de duabus Christi voluntatibus & operationibus: *Quarto*, doctrinam septem Sacramentorum, qualis legitur in decreto unionis, eisdem scripto dedit, simulque Athanasii Symbolum. Istud verò de Armenis decretum notatur Florentiæ promulgatum in publica sessione Synodali solemni ritu celebrata in Ecclesia majore, ann. Dom. 1439. 10. Calend. Eugenii Pontificatus ann. 9. quo nondum fuit diremptum Florentinum Concilium; duravit enim tres annos subsequentes, ut respondit in Concilio Trid. Cardinalis à Monte eidem præsidens Episcopo Clodiensi neganti Bullam Jacobitarum an. 1441. pertinere ullatenus ad Concilium Florent. quod per errorem existimabat fuisse ann. 1439. terminatum. Eugenius enim de schismate, quod Basileæ parabatur, sollicitus judicavit cœptam à se Florentinam Synodum esse ulteriùs prorogandam. Et utique eodem ipso anno Basileenses sess. 30. sententiam depositionis in Eugenium à seipsis declaratum hæreticum & contumacem protulerunt, cùm non restarent apud ipsos nisi septem Episcopi, ut Patricius & Nicolaus Cusanus fidem faciunt. Et ulteriùs suam promoventes audaciam sess. 38. & 39. mense Novembri ejusdem anni 1439. Amedæum Sabaudiæ Ducem in locum exacti à se Eugenii evexerunt, missisque Legatis eumdem Sabaudum initio reluctantem ad suæ consecrationis & coronationis consensum induxerunt, qui tunc Felicis quarti sibi attribuit nomen.

34. Qui tunc in Francia regnabat Carolus VII. licèt pio succensus studio restituendæ admodum collapsæ laxatæque in toto regno Ecclesiasticæ disciplinæ, pragmaticam sanctionem ex Basileensium decretis conflatam, in conventu Præsulum regni apud Bituricas approbasset, ultimum tamen Basileensium facinus in exautorando Eugenio eique Antipapam subrogando semper est aversatus, missisque Basileam oratoribus protestatus est se in Eugenii obedientia persistere. Fridericus Imperator nomine tertius Basileam iter habens, & privatim Amedeum paulò antè ibidem consecratum sub noctem invisens, abstinuit tamen ab honoribus summo Pontifici præstari solitis, ne (inquit Æneas Sylvius) Pontificis summi loco idolum coleret. Idemque Æneas, qui à Friderico in famulitium assumptus, & post aliquot annos electus Papa, Pii secundi nomen habuit, postquam Basileensibus adversus Eugenium rebellibus obfirmato animo adhæsit, melioti demum proposito ab iisdem discedens, pari ardore quo Basileenses cœtus & acta teipsa

& scri-

& scriptis propugnaverat, reprobavit deinceps contrariis scriptis & proscidit. Ad regem Franciæ dum esset in conventu Bituricensi, oratores misere Felix & Concilium Basileense Joannem Segoviensem Hispanum, & Thomam Coreellium Franeum, Eugenius verò Cardinalem misit Joannem Turrecrematam Hispanum amplissimè doctrinæ hominem, cujus hortamenta Rex secutus mandavit toto suo regno Eugenium summum agnosci Pontificem. Addidit præterea, ne qua fieret, aut diceretur, ob Regiam affinitatem, qua sibi proximè conjunctus erat, Domino Sabaudo injuria, ita Felicem vocabat. Post aliquot verò annos Rex tantum apud Amedeum contendit, ut ultrò se abdicaverit dignitate, & Nicolao V. qui Eugenio successit, se subjecerit.

35. Quod attinet ad sæcularium Principum & rerum publicarum eventus, horum retexendum est filum, qua parte ad pleniorem rerum Ecclesiæ notitiam conferunt. Superiùs a nobis commemoratus Sigismundus Augustus majori natu fratri Venceslao in regnum Bohemiæ successit. Post hæc regnum quoque suscepit Hungariæ, ducta in matrimonium Maria unica Regis Hungariæ Ludovici filia, eaque defuncta Barbaram Hermanni Ciliæ Comitis filiam sumpsit uxorem, ex qua unicam suscepit filiam Elizabetam, quæ patris regna Bohemiam & Hungariam hæreditario jure nacta est. Denique Sigismundus postquam factus est Imperator, Elizabetham filiam Alberto secundo Austriæ Duci nuptu dedit. Albertus Sigismundo socero mortuo, creatus est Imperator, & uxoris jure dotalibus regnis potitus est Bohemiæ & Hungariæ. Moritur Albertus, post cujus obitum Hungari Turcarum arma formidantes, & Imperium fœminæ imbellis detrectantes, viduam Elizabetham Reginam suam Uladislao Poloniæ Regi nubere compulerunt. Post hæc nuptialia fœdera, nascitur ex Elizabetha Ladislaus defuncti Alberti posthumus, quem mater omni abjecta mora ad Fridericum Austriacum III. Imperatorem transmisit cum regni corona, quà infantem recens baptizatum redimiri curarat, metuens ne ab Hungaris in Uladislaum propensis infans interciperetur. Hungaria universa cum Joanne Hunniade pro Uladislao Polono dimicabat, pro Elizabetha verò & infante Ladislao Bohemia. Contigit demum anno 1444. ut atrox prælium committeretur apud Varnam Christianos inter, quorum erat dux supremus Rex Polonorum Uladislaus, & Turcas, quos ducebat summus eorum Monarcha Amurathes. Bellum istud Turcis inexpectatum conciterat Joannes Hunniades contra fidem fœderum anteà utrinque juratorum, & tamen in prælii procinctu Hunniadem ipsum insolita trepidatio & metus incessit, adeò ut dissessum suaderet, suòsque à pugna deterreret. Uladislaus Rex adeò intempestivum dedecus aversatus, suos ad strenuè pro Religione & patria dimicandum adhortatur, præitque exemplo, adversarios cum Nobilitatis flore fortiter ad ipsorum munimenta tanto impetu adoritur, ut attoniti Turcæ fugam cum Amurathe meditarentur, ipseque Amurathes, satrapis quibusdam mortem ipsi strictis gladiis intentantibus, animum resumere militemque jam terga obvertentem sistere coactus sit. Scribit Æneas Sylvius, si par animus ac Regi obtigisset Hunniadi, & cum decem millibus, cum quibus seorsum à conflictu se continebat, accurrisset ad Regis fortissimè dimicantis subsidium, eo die indubitanter plenissimam fuisse atque illustriorem quàm unquam victoriam de Turcis Christiano exercitui obventuram. Uladislaus multis saucius vulneribus, suisque longo & acri certamine diminutis & fatigatis concidit; cujus repertum cadaver Amurathes honorificè sepeliri mandat.

36. Hac accepta clade, mortuoque Uladislao Rege, simul convenere Bohemi & Hungari ad agnoscendum pro suo communi Rege infantem Ladislaum, quem a Friderico missis nunciis repetebant ut coronarent; quem tamen Fridericus Cæsar dimittere recusavit, melius quippe & securiùs servari apud se infantem Regem, quē consanguinitate propiùs contingebat, quàm si populi Nobilibus sæpius inter se dissidentibus committeretur. Nec verò nova opus esse coronatione infanti, cui jam à die baptismi regni corona fuerat imposita. Dum autem adolesceret, utriusque regni administratio & bellorum cura Hunniadi omnium consensu demandata est ac delegata. Hæc fusiùs referuntur apud Bonfinium in historiis Hungaricis, Cromerum in Polonicis, Æneam Sylvium in epistolis, quas scripsit, cùm esset Friderico Imperatori à secretis, & in Europæ descriptione, quam, dum esset summus Pontifex, elucubravit. Eventus Varnensis conflictus hoc docuit, servandam esse ipsis hostibus fidem jurejurando firmatam, quod etiam arguit exemplum Josue ducis erga Gabaonitas.

37. Eugenius Pontifex anno Chr. 1447. rebus humanis morte subtrahitur, eique Nicolaus V. Purpuratorum suffragiis eligitur successor, innumeris clarus virtutibus, bonarum artium doctorumque hominum mirificè studiosus, librorum veterum Græcorum atque Latinorum undecumque conquisitor & sedulus instaurator. Apud hunc Amedeus Sabaudiæ Dux, Felix appellatus, se præsumpto Pontificio abdicavit anno 1449. hortatu & interventu Caroli VII. Franciæ Regis. Illum Nicolaus Cardinalem fecit, primùmque inter Cardinales locum tenere voluit, creavit perpetuum in terris ditionis ipsius temporalis Legatum. Ludovicum etiam Alemandum dictum Arelatensem, qui cœtibus Basileensibus ad finem usque præsederat Cardinalis, ab Eugenio submotum, atque anathemate ictum, in Cardinalium amplissimum Collegium restituit, pristinasque dignitates & munera. Nicolaum V. fato functum Callistus III. ex Borgiarum prosapia: Callistum verò Æneas Sylvius dictus Pius II. vir multæ eloquentiæ ac multiplicis eruditionis excepit.

38. Anno 1453. ad clavum Ecclesiæ sedente Nicolao V. ejusque Pontificii anno 7. die nienfis Maij 29. Græcis imperante Constantino Palæologo, obsessam Constantinopolim urbem in suam redigit potestatem Mahometes secundus, Amurathis superius memorari filius & successor. Ipse Constantinus dum irrumpentes ad portam urbis Turcas prohibere conatur, interiit, eumque Mahometes honorifice jussit sepeliri. Itaque Græcorum Imperium in prædam Turcarum genti cessit, cæptumque a Constantino primo, eversum est sub Constantino octavo. Mahometes ejus eversor Trapezuntinum præterea Imperium cum Colchide subjugavit, Davide Comneno Ussumcassam soceto, qui ibidem regnabat, cum tota familia Constantinopolim abducto, pauloque post interempto. Quod Imperium capta a Latinis Constantinopoli Isaacius Comnenus ante annos ducentos quinquaginta constituerat. Ad hæc regna duodecim, urbes supra ducentas expugnasse perhibetur. Idem a Tauruno, quam Belgradum vocant, Hungariæ propugnaculo firmissimo ad confluentem Savi in Danubium sito, & ab insula Rhodo frustra tentatis repulsus est. Venetis Lemnum, Mitylenam, Corinthum, Eubæam eripuit, & Capham olim Theodosiam dictam Genuensibus; ipsamque Italiam, capta Hydrunto, quæ vulgo dicitur *Otranto*, maritimo Neapolitani regni propugnaculo, terrore complevit. Obiit vero anno millesimo quadringentesimo octuagesimo primo.

39. Postquam Joannes Hunniades Turcas iterato ad Belgradum, quam obsederant, cum Mahumete profligavit, quæ ultima ejus victoria fuit: eamdem vero urbem ante aliquot annos ab Amurethe obsessam magna quoque virtute liberarat, fatis tandem concessit. Rex Ladislaus jam sui capax per ætatem effectus, ad avunculum suum Ulricum Ciliæ Comitem regnorum suorum Hungariæ atque Bohemiæ administrationem transtulit. Hunc Poloni sub custodia detinuerunt, eo quod nepotis Ladislai una cum Regina Elizabetha partes adversus Uladislaum tueretur, cujus ad Varnam interitu recuperata libertate, graves cum Hunniade ob regni administrationem exercuerat simultates. Postquam vero mortem Hunniades oppetiit, omnis sub Rege potestas Ulrico ab ipso Rege delata est, cujus gratiam prætet jura sanguinis, per obsequia Rex pupillo adversus Hunniadem pro Ladislao Polono dimicantem demeruerat. Recordabatur præterea Ladislaus molestiarum, quas a prima infantia ab adversante sibi Hunniade pertulerat. Igitur inter Hunniadis prolem & Ulricum gravis intercessit æmulatio & contentio. Reliquerat Hunniades binos superstites liberos populorum gratia & studiis fretos, Ladislaum & Matthiam Corvinum. Ladislaus per odium & invidiam Ulricum populis invisum obtruncat. Rex vero popularem tumultum reformidans, non modo tam atrocem offensam silentio premit, sed præterea Comitem superbum & ambitiosum, a quo sibi ipsi metuendi causa erat, jure cæsum dixit. Ultione vero in tempus commodius dilata, Ladislaum Hunniadem capitis obtruncatione punivit, ejusque fratrem Matthiam Corvinum, ne quid moliretur mali, carcere inclusit. His ita gestis dum adventantem sibi desponsatam Regis Franciæ filiam magnifico apparatu opperitur, pestilenti febre non sine veneni suspicione corripitur Rex Ladislaus, & intra paucos dies in ipso juvenilis ætatis flore morte abripitur. Ipse vero Matthias carcere detentus ab Hungariæ Optimatibus & populi favore Hungariæ Rex proclamatur. Hic peripice, lector, humanarum rerum instabilitatem & vicissitudinem stupendam. Rex Hungariæ simul & Bohemiæ, qui sub Hunniadis immoderata potentia vix regni titulum retinebat, dum credit sibi debitam auctoritatem jam in tuto collocatam, in juvenilis ætatis flore, in vicinarum nuptiarum geniali apparatu, in Austriam jam profectus ad conjugem dilectissimam excipiendam, de præparato thalamo ad tumulum defertur. Ex adverso Matthias Corvinus, dum in vinculis per fratris supplicium indies expectat, subito de carcere in regale solium transfertur, & de vinculis ad regnum evehitur. Hos eventus Bonfinius, Pius Papa II. aliique eorum temporum Historici referunt.

40. Insulæ Cypri regnum anno 1476. ad Venetos transit. Hanc insulam Græcorum imperio ademptam Isaacius Comnenus pro gubernatore missus sibi tyrannice vindicarat: Sed eidem Comneno per vim ereptam Richardus Angliæ Rex Vidoni Lusiniano tradiderat hac lege, ut Vido sibi jus omne cederet, quod habebat in Jerosolymitanum regnum, a quo illum Saraceni dejecerant, & quod tunc ab Ægypti Sultano possidebatur, a quo Richardus, ut erat generosi spiritus, illud bello recuperare intendebat. Vido regnum absque sudore parrum ad suos posteros transmisit. Contigit, ut apud Salaminam regni caput Genuenses omnes orto tumultu occiderentur, a quibus insula ad commercium frequentabatur, eorumque merces & opes diriperentur. Quam injuriam ut Respublica ulcisceretur, Trugosium cum valida classe misit, qui insulam in Genuensium potestatem traduxit, captivosque Regem cum Regina Genuam abduxit, quibus apud Genuam in carcere degentibus infans nascitur, qui nomine Reipublicæ in baptismo susceptus & educatus, vocatus est Janus a civitate Janua, quæ & Genua. Hunc Respublica postmodum in Cyprum remisit, retenta sibi primaria civitate Salamine, quæ etiam *Famagusta* dicitur, emporium negotiationibus & mercimoniis frequentissimum. Huic Jano filius successit Joannes Lusinianus, qui Helenam ex Palæologorum progenie duxit uxorem, ex qua filiam suscepit nomine Carlotam, ex concubina vero Jacobum. Carlota sola proles legitima

cum

cum spe dotalis regni Ludovico Duci Sabaudiæ nupsit. Jacobum vero ejus pater ut spe regni excluderet, fecit Nicosiensem Episcopum. Sed hic defuncto patre Sultanum Ægypti adiit, eique obstricta clientelæ & juramenti fide, a Sultano in regnum, pulsis inde Ludovico Sabaudo & Carlota, inducitur. Depulsis pariter Famagusta Genuensibus, eaque urbe Jacobo vindicata, Jacobus ut sibi rempublicam Venetam adversus Genuensem conciliaret, Catharinam Marci Cornarii filiam, quam Senatus Venetus sibi adoptavit, conjugem quæsivit & obtinuit. Moxque extincto Rege Jacobo, ejusque filio cognomine Jacobo posthumo, cui mater Catharina successit, illud tegnum quasi hæreditario jure Venetorum ditionibus accessit anno 1476.

41. Philippo eius nominis secundo filius successit in Burgundiæ Ducatum & Flandriæ Comitatum Carolus, qui natura ferox amplisque opibus & potestate superbiens finitimos Principes bellis assiduis lacessivit, sed unde statuum & ditionum suarum incrementa sibi pollicebatur, inde sibi ultimum excivit exitium. Lotharingiæ Ducem Renatum suis viribus longe imparem omni ditione spoliatum compulit in Franciam fugere. Inde Helvetios bellum infimis etiam precibus deprecantes adoritur, sperans his subactis Franciam quoque se oppressurum. Sed ab Helvetiis duobus prælus magna suorum internecione profligatur, uno ad Muratem, altero ad Gransonem, quibus successibus Renatus opibus etiam Ludovici XI. Franciæ Regis suffultus ademptam sibi dominationem resumit. Ac Carolus inops consilii & iracundia præceps, copias admodum diminutas & animis corporibusque deficientes in Lotharingiam traducit. Prælium ad Nancium conferitur, quo cæsis partim Burgundis, partim in fugam effusis, Carolus perimitur, Nancii sepelitur. Ludovicus Francus his auditis, provincias Burgundiæ Heduorum & Artesiæ occupat. Unicam Burgundus reliquit filiam Mariam, quæ Maximiliano Friderici tertii Imperatoris filio nupsit, cui ipse quoque in Imperio successit, fuitque per has nuptias provinciis Belgicis & Sequanicæ Burgundiæ Comitatu ditatus.

42. Ferdinandus Aragonum Rex jam ante per uxorem Isabellam dotali Castellæ regno auctus, Granatam, in qua Maurorum reliquiæ consederant, expugnavit anno 1492. sibique universam Bæticam subjecit: qua victoria extinctus est Maurorum in Hispania dominatus post annos septingentos octoginta quam in Hispanias eruperant. Sub ejusdem Ferdinandi auspiciis Christophorus Columbus, patria Genuensis, nauticæ rei scientissimus, an. 1496. Gadibus solvens, emensoque Atlantico Oceano, centesimo profectionis die novas & incognitas terras aperuit, Cubam, Floridam, Hispaniolam, aliasque oras jampridem hominibus habitatas. Quinto post anno, America ab Americo Vesputio Florentino inventa nominataque fuit. Eodem incensi studio Lusitani hoc ipso sæculo Oceanum terrasque remotissimas lustrarunt, suoque dominio subjecerunt. Vascus Gama Lusitanus Regis sui Emanuelis jussu Olysippone profectus, varia regna in Occidentali Æthiopiæ ora detexit an. 1497. Ulterius progressus trans æquinoctialem geminosque tropicos promontorium, quod vocant *Bonæ Spei*, circumflexit, annoque sequente Calecutum appulit, Goam omnemque illam oram Indici maris perlustravit, multas in India stationes & portus Lusitanis Regibus asseruit, & gentibus Europæ viam ad longinquas illas navigationes & commercia opulentissima patefecit, & constabiliendum in illis remotissimis regionibus Christi cultum & religionem. Annoque Christi 1500. Alvares Capralis pariter Lusitanus in Orientem destinatus, sed ejus classe tempestate jactata, & in Occidentem impulsa in Brasiliam insperato appulit, fecitque illam regionem amplissimam regni Lusitanici appendicem. His navigationibus factum est, ut barbaris gentibus ab æterna salute devii Christi fides illucesceret, ac iter aperiretur ad æternam vitam, secundum Isaiæ prædictionem: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbra mortis, lux orta est eis.*

43. Anno Chr. 1473. Calabria in Francisco de Paula viro profundæ humilitatis, ardentis charitatis, austerioris vitæ multisque signis & prodigiis illustri, novum Ecclesiæ Ordinem peperit, quem Minimorum sanctus conditor dici voluit.

44. Eruditi plerique Scriptores sæculo isto Ecclesiam illustrarunt. Joannes Capreolus Tolosanus, Ordinis Prædicatorum, doctissimos procudit in quatuor libros sententiarum commentarios. Floruitque an. 1410. Sanctus Vincentius Ferrerius ex eodem Ordine, scripsit tractatum de vita spirituali cum plerisque Epistolis. Extant etiam ejusdem concionum tomi tres. Obiit in Domino an. 1419 Franciscus Zabatella Archiepiscopus Florentiæ Cardinalis multa in Jus Canonicum scripsit, quemadmodum etiam Nicolaus de Tudeschis, Siculus, Ordinis sancti Benedicti, Abbas, deinde Archiepiscopus Panormitanus, & demum creatus Cardinalis a Felice antipapa. Petrus de Alliaco Episcopus Cameracensis & Cardinalis permulta scripsit & Theologica & ad pietarem ascetica. Hujus extitit discipulus Joannes Gerson Cancellarius Universitatis Parisiensis, & ad Constantiensem Synodum legatus a Rege Franciæ missus, vir scientia & pietate conspicuus, ut ejus produnt diversi tractatus. Thomas Valdensis Anglus, professione Carmelita, scripsit egregium Opus adversus Vvicleffitas & Hussitas, quod inscripsit, Doctrinale fidei. Joannes de Anania, Archidiaconus Bononiensis, scripsit in Decretales commentaria, & volumen concionum. Sanctus Bernardinus Senensis, Ordinis S. Francisci, diversos edidit tractatus & sermones. Produxit hoc sæculum duos

ingenii stupendi maximæque doctrinæ viros, quos tamen immatura mors absumpsit, Alphonsum Tostatum Hispanum, Episcopum Abulensem, qui copiosissimis commentariis in Pentateuchum, in Josue, in Ruth, atque in libros Regum & Paralipomenon, & in Evangelium S. Matthæi, sublimis animi acumine ac fœcunditate, tot novis anteaque inauditis quæstionibus, tamque profunda & rerum & linguarum Hebraicæ Chaldaicæque peritia elucidavit, ut nihil supra Divinas Scripturas unquam prodierit eruditius. Præterea diversos contexuit tractatus. Floruit sub Eugenio quarto, nec quadragesimum excessit ætatis annum. Joannes Picus Mirandulæ & Concordiæ Princeps & Comes, vir ingenio & doctrina pro ætate maximus, vixit annos triginta tres, obiitque anno 1494. Scripsit in initium Genesis, deque opere sex dierum expositionem multiplicem libris septem comprehensam. Et libros duodecim contra judiciariam astrologiam. Nongentas item conclusiones circa scientias omnes & disciplinas, quas publicis disputationibus propugnavit, & apologiam adversus eos, qui aliquas ejus conclusiones carpebant. Sanctus Antoninus patria Florentinus Ordinis Prædicatorum, indeque assumptus ad Florentinum Archiepiscopatum, Summam contexuit historialem tres in partes divisam, Summam Theologicam quatuor partibus distinctam, Librumque de eruditione Confessorum. Æneas Sylvius patria Senensis, vir doctus, facundus, ingeniique versatilis, fuit primum ab Epistolis Friderico tertio Augusto, deinde Senensis Episcopus, tum Cardinalis, & ad postremum Pontifex maximus, Pius secundus nuncupatus, permulta conscripsit eleganter Historica, Geographica, Miscellanea. Binos edidit pro Concilio Basileensi Apologeticos libros, quos provectior factus retractavit. Commentarii de rebus gestis Pii secundi sub nomine Joannis Gobellini attribuuntur Pio ipsi Pontifici: tum quia eorum autographa reperta sunt sub nomine Pii secundi, tum quia stylum reliquorum ejus Operum accuratissimè referunt. Laurentius Justinianus natus Venetiis, professus apud Canonicos regulares, inde Venetiarum Episcopus, & demum primus ejusdem civitatis Patriarcha, diversos Divini Spiritus odorem & ardorem spirantes tractatus elucubravit; floruitque sanctitate & miraculis sub Pontificibus Eugenio IV. & Nicolao V. Joannes de Turrecremata, natione Hispanus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis Presbyter sancti Sixti ab Eugenio creatus, posteaque Episcopus Cardinalis sanctæ Sabinæ, Theologus & Jurisconsultus eruditionis eximiæ, cujus insignis doctrina plurimum contulit in Concilio Florentino tum contra Basileenses, tum contra Græcos adversantes. Ejus est Summa de Ecclesia, quatuor distincta libris. Item Apparatus super decretum Eugenii de unione Græcorum cum Latinis. Commentaria item in Decretum Gratiani, aliaque permulta. Bessarion, natione Græcus, patria Trapezuntius, dignitate Nicænus Episcopus, postea in Cardinalium Collegium ab Eugenio quarto ascitus, multis pro Ecclesia laboribus perfunctus, vir Græca Latinaque lingua eloquentissimus, omnium scientiarum peritissimus, Platonicæ Philosophiæ summus contra sequaces Aristotelis defensor; scripsit Orationes pro unione doctissimas, quæ Græce Latineque in actis Concilii Florentini leguntur; librum quoque adversus Marcum Ephesinum pro Ecclesiæ Romanæ defensione; aliumque adversus eumdem de verbis Consecrationis, & de expositione verborum Joan. 21. *Si eum volo manere, donec veniam.* Multa etiam procudit in defensionem Platonis; & Aristotelis Metaphysicam Latinitate donavit. Georgius Scholarius inter Græcos sapientissimus, quatuor edidit orationes de pace ineunda inter Græcos & Latinos, quæ utraque lingua habentur post Synodum Florentinam. Hic censetur esse ille Gennadius, (quippe qui nomen suum mutaverit assumptus ad Patriarchatum Constantinopolitanum) qui Orationes quinque contexuit de quinque controversiis pro Catholica veritate articulis; scilicet de processione Spiritus sancti, 2. De primatu Papæ, 3. De azymo, 4. De Purgatorio, 5. De visione Dei ante corporum resurrectionem. Joseph Episcopus Methonensis eodem tempore librum edidit responsionis pro Concilio Florentino ad librum Marci Ephesini ejusdem Synodi calumniatoris. Extat ista responsio Græce & Latine ad finem ejusdem Synodi. Gregorius Protosyncellus, deinde Patriarcha, responsionem aliam adversus eumdem Marcum concinnavit, post idem Concilium utraque lingua collocatam. Manuel Caleca Græcus simul & doctus volumen pariter contra Græcorum errores edidit, quod in Latinum idioma transtulit Ambrosius Camaldulensis, jussu Martini Papæ V, idque in libros quatuor partitus est. Nicolaus Cusanus natione Germanus, creatus Cardinalis tituli Sancti Petri ad vincula, vir æque pius & doctus, hoc habuit commune cum Juliano Cæsarino Cardinali sancti Angeli, & cum Ænea Sylvio, ut Concilio Basileensi etiam post factam illius ab Eugenio revocationem aliquandiu hæserint; sed postmodum advertentes hoc idem novum schisma moliri, ab eo non minore studio recesserunt quam ante protexerant. Multiplices Cusanus libros exaravit tum ad Theologiam, tum ad Ecclesiæ regimen, tum ad animi devotionem, tum ad res mathematicas, quarum peritissimus erat, pertinentes. Dionysius Carthusianus, natione Belga, sanctitatis & doctrinæ laude insignis, omnes divinæ Scripturæ libros egregiis commentariis elucidavit, simulque quatuor libros sententiarum, aliosque diversos tractatus in lucem emisit. Thomas à Kempis ex Belgio oriundus, Canonicus regularis, ascetica multa in lucem edidit. Huic à multis attribuuntur devotissimi & celeberrimi quatuor libri de imitatione Christi. Henricus Harphius Belga, professione Franciscanus, multa de contemplatione divinisque

in ani-

in animas illustrationibus in publicum edidit. Joannes Baptista Platina Cremonensis scripsit vitas Romanorum Pontificum, à S. Petro ad Paulum usque secundum. Cui libro adjunxit Panvinius Onufrius sequentium Pontificum vitas usque ad Pium V. Ambrosius Camaldulensis Florentinus, Abbas generalis Ordinis Camaldulensium, Græce Latineque admodum doctus & prudens, multa & præclara suo marte composuit: prætereaque sancti Dionysii libros aliorumque Græcorum varios utilesque tractatus ex Græco idiomate Latine vertit. Angelus à Clavasio Ligur, Ordinis Minorum, Summam casuum conscientiæ in lucem emisit, quæ Anglica dicitur. Gabriel Biel, natione Germanus, Theologiam in Universitate Tubingæ multos annos docuit, Quatuor libros Sententiarum scriptis commentariis elucidavit: expositionem insuper Canonis Missæ contexuit. Jacobus de Valentia Episcopus Christopolitanus commentatus est in Psalmos, in Cantica Salomonis, & alia. Scripsit item contra Judæos de Christo reparatore Marsilius Ficinus Florentiæ natus elucubravit multa Theologica, Medica, & Philosophica, Philosophiæ Platonicæ, cujus admodum studiosus erat, consentanea. De Græco etiam vertit & scholiis illustravit Opera Platonis, & Plotini.

CONCILIUM GENERALE Constanstiense anno inchoatum 1414.

1. CONcilii hujus pro extinguendo trium Pontificum schismate instituti series tota propemodum historica est, cujus præcipuas partes in istius sæculi historia prosequuti sumus. Cùm igitur uno eodemque tempore tres existerent, qui sibi Summi Pontificis locum nomenque vindicabant; Joannes XXIII. dictus olim Baltassar Cossa, qui in locum suffectus demortui Alexandri V. autoritate nitebatur Pisani Concilii: Angelus Corarius, qui Urbani VI. jure fretus ejus in locum intermediis aliis Pontificibus successerat sumpto sibi Gregorii XII. nomine: & Petrus de Luna, qui causatus vim publicam, quam constabat Cardinalibus Conclave tenentibus à populo Romano illatam, per quam coacti fuerant præsentaneæ mortis metu Urbanum VI. eligere, libertate postmodum restituta, priorem electionem irritam, & inanem declarantes, legitimis suffragiis Clementem promoverant, cujus ille se jactabat successorem, nomenque sibi Benedicti XIII. asciverat. Ea his tribus de Romano Pontificatu contendentibus, Joannes XXIII. unà consentientibus tum suis, tum plerisque aliarum partium Cardinalibus studio Ecclesiasticæ unitatis adductis, urgentibus etiam & suadentibus Christianis Regibus, quos inter laudem præcipuam meritus est Sigismundus Romanorum Rex, generale Concilium Constantiæ quam Rhenus alluit prope Helvetios sitę, indixit anno 1413. & proximo insequenti anno inchoavit mense Novembris die 5. Quod quarto inde anno Christi 1418. die Aprilis 22. finem habuit. Joannes igitur Concilium auspicatus cum amplissimo & ornatissimo Cardinalium, reliquorumque Antistitum comitatu Constantiam advenit: nec multò post Sigismundus Augustus cum plerisque Germaniæ Principibus, omnibus ornatus Imperii insignibus. Transactis primis sessionibus circa consueta oecumenicarum Synodorum prçliminaria, sess. demum 8. damnatæ sunt excerptæ ex Joannis Vvicleffi hæresiarchæ Anglicani libris quadraginta quinque sequentes istæ propositiones:

1. Substantia panis materialis, & substantia vini materialis manet in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis & vini non manent sine subjecto in Eucharistia.

3. Christus non est in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quòd Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo debitè contritus fuerit, omnis confessio exterior est superflua & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam; nisi fortè à Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Grçcorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam sacram est, quòd viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs sciat esse illum excommunicatum à Deo; & qui sic excommunicat, est hæreticus ex hoc, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis & regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare seu audire Verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die judicii traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici.

15. Nullus est Dominus civilis, nullus Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, id est ea habitu, non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & Parochiani possunt propter peccata Prælatorum suorum ad libitum auferre eas.

19. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem quam generales, cæteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si quis ingreditur religionem privatam qualemcunque tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei

22. Sancti instituentes religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione Christiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, Clericorum ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29. Universitates, studia, & collegia, graduationes & magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, & tantum prosunt Ecclesiæ sicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscunque Prælati, non respicienda, quia est censura Anti-Christi.

31. Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt homines diabolici.

32. Ditare Clerum, est contra regulam Christi.

33. Sylvester Papa & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.

34. Omnes de Ordine Mendicantium sunt hæretici: & dantes eleemosynam eis, sunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, vel aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad servanda divina præcepta; & per consequens ad perveniendum ad regna cælorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis professionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent, & con-

& consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & cæteri laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est immediatus & proximus Vicarius Christi & Apostolorum.

38. Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à Christi fide. Et Clerici sunt stulti, qui studeant eas.

39. Imperator & Domini sæculares seducti sunt à diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse superiorem inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere indulgentiis Papæ & Episcoporum.

43. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt religiones: sic à Domino Papa usque ad infimum religiosum omnes sunt hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

Sacra Constantiensis Synodus articulos istos ac propositiones declarat majori ex parte hæreticas, alias respective erroneas, scandalosas, piarum aurium offensivas, temerarias, seditiosas. Prohibuit quoque Vvicleffi libros, Dialogum, Trialogum, aliosque quocunque nomine censeantur, teneri, legi, aut allegari, nisi ad refellendum. Jubet inquiri diligenter, & quoscunque reperiri poterunt, igne cremari sub anathematis pœna. Examinatis autem testibus super autoris impœnitentia finali, mandat ejus ossa, si secerni possint, exhumari, & procul ab Ecclesia jactari.

2. Quia vero sub finem secundæ sessionis, Joannes Papa metuens, ne pro sua pollicitatione compelleretur ad abdicandum se Pontificatu, inopinate de nocte fugam versus conscium hujus discessionis Fridericum Austriæ Ducem capessiverat, post exactas hujus evasionis perquisitiones, missasque ad Joannem iteratas Legationes, & citationes, sessione tandem 11. præsidente Joanne Cardinali Episcopo Ostiensi, qui etiam post discessum Pontificis antea præsederat, ad petitionem procuratoris Concilii, consentientibus quatuor Nationum Syndicis ac Procuratoribus, videlicet Archiepiscopo Mediolanensi pro natione Italica, & Electo Posnaniensi pro Germanica, & Abbate Sancti Lupi pro Gallicana, & Thoma Poltensi pro natione Anglicana, institui cœpit criminalis processus & inquisitio juridica, quæ illum onerat nefariis criminibus simoniæ frequentissime iteratæ, adeout omnia sacra apud illum venalia essent. Præterea rapinarum, peculatus, dilapidationis rerum ac bonorum Ecclesiasticorum, immanium vectigalium, oppressionis pauperum omnis generis tum Clericorum tum laicorum. Insuper vitæ per impudicitiam scandalosæ, effusæque in notoria adulteria, incestus, & stupra, ad hæc notoriæ iteratæque evasionis & fugæ contra præstitum juramentum, ut schisma per ejus ambitionem perduraret. Crimina ista comprehensa erant articulis quatuor & quinquaginta, quorum singuli multis probati erant omni exceptione majoribus testimoniis Cardinalium, Episcoporum, Abbatum, Principum virorum, multisque irrefragabilibus scripturis publicis, & privatis, quæ plenius referuntur in hujusce Concilii actis. His superadditæ fuere aliæ quædam accusationes de occiso per venenum Alexandro Pontifice, ut ejus dignitati succederet, de hæresi contra rationalium animarum immortalitatem, quam negasse ferebatur, aliisque gravibus culpis, sed horum ultimorum nulla in hoc judicio habita est ratio, quorum nullæ proferuntur probationes. Probatur vero Joannis in præcedentibus sceleribus obstinata perversitas, quatenus sæpius rogatus & admonitus ab his desisteret, cessaretque universæ Ecclesiæ, quin & ipsis infidelibus & hæreticis scandalo esse, nullum emendationis motum specimen exhibuisset unquam.

3. Reliqua ad historiam Concilii hujus spectantia breviter pro nostro instituto in Synopsi prælibavi. Qui fuerant ex quatuor Nationibus à Concilio ad hoc officium instituti Procuratores, cum aliis Prælatis & præclaris viris ad valvas Ecclesiæ, in qua Synodus habebatur, consistentes, proclamante alta voce nomine omnium Joanne Patriarcha Antiocheno ex Gallica natione selecto, Joannem Papam cum omnibus ejus receptatoribus & fautoribus citarunt ad Concilium proprio nomine responsuros, quorum nemine comparente iterum citatus proprio nomine Joannes fuit præsens ipse, missis à Concilio Legatis aliis, qui Cellam vicinum Constantiæ vicum profecti, quo fuerat adductus Joannes, ibique sub militari custodia detinebatur, cui, Joanne Vautensi Episcopo pro cunctis loquente, significati sunt in scriptoque traditi inquisitionis criminalis jam memorati articuli, ut si quid haberet defensionis, ipsi sacrosancto Concilio intra præstitutum diem præsens proponeret. At Joannes interpellatus respondit se ratum habere, & quantum in se erat, approbare, omni si qua sibi supererat autoritate sacri Concilii editum adversus se processum, ejus se jurisdictioni subjicere, nihilque in oppositum habere defensionis, se porrò in potestate illius esse velle, judicioque ejus obtemperaturum, nec modo Papali sed etiam Cardinalitia dignitate cessurum, si hoc quoque sacræ Synodo visum fuerit. Eaque de re priusquam ad Synodum Legati reverterentur, conscriptum est authenticum instrumentum.

4. His ita gestis & relatis, sacrum Concilium definitivam protulit sententiam, qua Joannes dictus XXIII. declaratur contra fidem jurejurando promissam fugæ criminalis convictus, Sacri Concilii prævaricator, & delusor, cæterorumque scelerum in juridica inquisitione expressorum convictus reus & confessus, proindeque utpote universæ Ecclesiæ dissipator & scandalosus administrator Summo Pontificatu deponitur, nunquam deinceps eligendus, sed sub custodia Sigismundi Romanorum & Hungariæ Regis, quandiu Concilio visum fuerit, detinendus. Idemque adversus Angelum de Coriario dictum Gregorium XII. & contra Petrum de Luna, dictum Benedictum XIII. perpetuo & irrevocabili edicto decernitur, cum prohibitione sub interminatione divinæ ultionis, & anathematis pœna, adversus quemcunque cujuscunque conditionis & gradus, qui horum aliquem pro Pontifice habuerit, aut ut tali obediverit, vel ad eum recurrerit ut Pontificem. Datum Constantiæ in sessione 12. sacri Concilii generalis die Mercurii 29. mensis Maii anno Domini 1415. indictione octava. Biduo post, significatum est apud Cellam nomine Concilii Joanni XXIII. definitivum illud judicium. Quod idem ipse concesso ad respondendum paucorum horarum intervallo approbavit, edito hac de re scripto. Simulque Crucem Papalem de Camera sua fecit amoveri. Concilioque humiliter acquiescens, reliqua omnia supremæ dignitatis insignia exuit & à se abdicavit.

5. Post hæc celebrata est sess. 13. præsidente Joanne Ostiensi Cardinali, ut prius. In hac ad petitionem Promotorum seu Procuratorum sacri Concilii, editum fuit decretum prohibens quibuscumque aliis à Sacerdotibus ad sanctum Altare sacrificantibus porrigere vel sumere Sacramentum Eucharistiæ nisi sub specie panis, aut communicandi nisi jejunis, etiamsi Christus JESUS hoc Sacramentum post Cœnam, & sub utraque panis & vini specie Apostolis suis distribuisset. Qua de re invise Dissertationem ad calcem istius Concilii subjectam.

6. Sessio XIV. Sacri Concilii lætitiam cumulavit. In hac enim Gregorius XII. Procuratore suo misso Carolo Malatesta Arimini Principe suam de Papatu demissionem Constantiæ palam significavit. Cumque nollet Concilium adhuc pro legitimo agnoscere, facta est ipsius mandato demissio ista coram Sigismundo Augusto, qui propterea cum Proceribus Imperii, aliisque delectis viris amplissimis in aliam sedem concesserat seorsim à Concilio, sed tamen intra eandem in qua Concilium considebat, Basilicam, ibique lectæ sunt Gregorii de sua præsenti abdicatione literæ, in acta publica per Sigismundi notarios relatæ. Pro certo quidem habendum est, nullam in Sigismundo utpote laico autoritatem extitisse, istam Gregorii Papæ, quinetiam ne quidem infimi gradus Clerici beneficiati demissionem seu resignationem acceptandi. Solus enim resignationem cujuscunque dignitatis aut beneficii Ecclesiastici potest admittere, qui conferendi potestatem habet, præclareque sacris Canonibus illud constitutum est: *Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*

c. om-

c. omnis res, 27. q. 2. & est regula prima in Decretalibus Gregorii IX. de reg. jur. Ideoque Cælestinus Papa V. Pontificatui renunciavit in manus sacri Consistorii, a quo fuerat electus, quod unum potestate pollebat eligendi successorem vivente ipso renunciante, ac reipsa Bonifacium VIII. eidem sublegit. Præterea Concilii Carthaginensis IV. canon 27. sapientissime decernit, nec Episcopum posse nisi de consensu Synodi, aut Provincialis, aut Nationalis suam Ecclesiam dimittere, neque inferiorem Clericum, nisi consensione sui Episcopi, a quo & promoveri & destitui potest. Sed sufficit ad confirmandam Gregorii XII. demissionem, quod sacra Constantiensis Synodus approbarit, ratamque habuerit. His adde hanc acceptandæ illius abdicationis Pontificiæ facultatem potuisse a Synodo ipsi Sigismundo, aut alteri cuivis delegari. Sed etiam idem Carolus Gregorii procurator per Joannem Dominicum, qui fuerat Cardinalis obedientiæ Gregorii, protulit alias in forma Bullæ literas ejusdem, per quas conventum Constantiensem ad hoc unum approbabat, ut post factam a se abdicationem spontaneam, deinceps pro legitimo & œcumenico & plenaria potestate affatim instructo Concilio haberetur. Has literas sacra Synodus admisit non quasi ad caoonicam autoritatem sibi necessarias perinde ac si antea non habuisset, sed ad pleniorem cautelam & uberiorem certitudinem, quasi jus novum veteri juri supperaddens ex accessu novæ obedientiæ cumulatum. Tunc vero Cardinales ad scamnum Cardinalium Presbyterorum, & ad osculum amplissimi Ordinis accedentem Joannem Dominicum gratulabuodi admiserunt. Sigismundus vero pristinam, a qua paulisper discesserat, resumpsit sedem. Sacra vero Synodus pristinarum censurarum nexus exolvit, atque in Cardinalium cœtum S. Rom. Ecclesiæ de novo cooptavit tam ipsum, qui dictus fuerat Gregorius XII. quam illos quoque omnes, quos Gregorius idem eadem dignitate & gradu decoraverat. Postremo hac ipsa sessione 14. ne quid ad sanctam universæ Ecclesiæ unionem relinqueretur improvisum, decernitur ut Petrus de Luna dictus in sua obedientia Benedictus XIII. per procuratores Synodales solemniter requiratur, ut adimpleat quod multoties cum juramento pollicitus fuerat pro Ecclesiastica tranquillitate ac pace, suo qualicunque Papatu cedat, cum jam duorum eamdem sibi dignitatem asserentium recens præcesserit exemplum & incitamentum. Quod si præstare recuset, eumdem sancta Synodus post decem transactos ab admonitione dies declarat omni Papatus jure excidisse, schismaticum, contumacem, sanctæ Ecclesiæ illusorem, atque hostem, una cum suis omnibus sequacibus, quos fulminibus Ecclesiasticis, & armis secularium Principum intra Ecclesiæ unitatem permanentium ut hæreticos & schismaticos subjicit in pœnam.

7. Sessione XV. Post examinatas & damnatas, ut vidimus superius, Joannis Hus propositiones hæreticas & erroneas, ipsoque in sua falsa doctrina præfracte persistente, libri ejus igni traditi sunt, ipseque autoritate Concilii exautoratus, quo se indignum præbuerat, Sacerdotio, brachio traditus est sæculari, cujus judicio flammis est addictus. Prodiit etiam singulare decretum Concilii damnans propositionem de tyrannicidio his editum verbis: *Præcipua sollicitudine volens hæc sacrosancta Synodus ad extirpationem errorum & hæresum in diversis mundi partibus invalescentium providere, sicut tenetur, & ad hoc collecta est, nuper accepit, quod nonnulla assertiones erronea in fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosa, totiusque reipublicæ statum & ordinem subvertere molientes, dogmatizata sunt, inter quas hæc assertio delata est:* Quilibet tyrannus potest & debet licite & meritorie occidi per quemcunque vassallum suum & subditum, etiam per clancularias insidias, & subtiles blanditias & adulationes, non obstante quocunque præstito juramento seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato judicis cujuscunque. *Adversus hunc errorem satagens hæc sancta Synodus insurgere, & hunc ipsum funditus tollere, præhabita matura deliberatione declarat, decernit ac definit hujuscemodi doctrinam erroneam esse in fide & in moribus, ipsamque hæreticam, scandalosam, & ad fraudes & deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem reprobat & condemnat. Declarat insuper, decernit & definit, quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & tanquam tales juxta Canonicas sanctiones puniendi.*

8. Sessione XIX. Hierooymus de Praga vir laicus eloquens & variæ eruditionis, de hæresi postulatus & convictus, palinodiam dixit, suamque hæresim ejuravit tum voce, tum scripto, in conspectu Concilii. Cæterum idem in pristinam relapsus perfidiam, haud multo post, dum celebratur Concilii sessio 21. se iterum publice audiri postulavit, prolixaque oratione protestatus est fuisse a se injuste reprobatam Vvicleffi & Hussii doctrinam, quam nunc temporis meliore judicio rectam, fideique divinæ conformem asseverabat. Igitur relapsus contumax & perfidiosus hæreticus dimissus est judicio sæculari, quo vivens flammis est combustus, in quatum medio (ut prodit oculatus testis Poggius Florentinus) Satanicus martyr Deo laudes & gratias contenta voce inclamabat. Tempore quod ejus ultimam coram Concilio exhibitionem præcesserat, prudenter carcere sine charta & calamo, exclusis etiam hominum, de quibus suspicio suboriri posset, congressibus, citra aliam omnem pœnam detentus fuerat: ne libertati ... pristinam consuetudinem resumens, alios sed... pergeret, multisque sicut prius vir infidus exitio foret.

Deiode sess. 39. Ob probatam ab ipso generalium Conciliorum utilitatem, edicto perpetuo decretum fuit, ut post quinquennium a dirempto Constantiensi Concilio recensendum, alterum celebretur, & hoc posteriore absoluto Concilio, alterum exacto septennio agatur pariter generale: quo absoluto deinceps singulis decenniis conveniant generalia Concilia in locis per Romanos Pontifices ante cujuslibet ultimi Concilii mensem ultimum de ejusdem Concilii consensu, vel in defectum Summi Pontificis ab ipsomet Concilio indicendis; indictum locum nisi occasiooe belli, pestis, alteriusve urgentis necessitatis commutari non posse. Decretum istud Patres his exordiuntur verbis: *Frequens generalium Conciliorum celebratio agri Dominici cultura est præcipua, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, & errorum, & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem ubberrimæ fertilitatis adducit.* Veruntamen nulla tam sancta regula figi potest, qua homines non possint in perniciem abuti. Etenim paucis abhinc annis generale Concilium secundum præsens hoc decretum indictum, novum in universalem Ecclesiam schisma Pseudopontificis Amedei dicti Felicis invehet.

10. Veruntamen propter insurgentes abusus, quæ aliquando sancte constituta fuere, non sunt convellenda, sed sollicitè præcavendi sunt abusus, ne emergant. Conciliorum convocatiooes quantæ sint Ecclesiis utilitati & præsidio, inde colligi potest, quia illis obstiterunt, fierique prohibuerunt ex infidelibus Principibus illi, qui infensioribus animis bellum adversus Ecclesiam concitarunt; ideoque Episcoporum conventus sub atrocium pœnarum comminationibus fieri prohibuerunt. Quod de Licinio infensissimo Christianorum hoste prodit Eusebius lib. 1. vitæ Constantini: & de Genserico Vandalorum immanissimo Rege, qui omninò Ecclesiam Christi funditus evertere moliebatur feralibus edictis & suppliciis Conciliorum prohibitoriis, perhibet Victor Episcopus Uticensis in sua historia de Vandalica persecutiooe. Ex opposito Concilia Summique Pontifices ea frequentius renovari edixerunt, ut liquet ex hac Constantiensi sessione, & ex effato Urbani Papæ V. quod superius apposui in limine Vaurensis Concilii anni 1308. De Provincialibus autem Synodis frequentandis consule Apostolorum canonem 36. & Nicænæ primæ Synodi can. 5. Antiochenæ can. 20. Chalcedonensis can. 19. aliaque a nobis adducta ad Nicænum illum can. 5. Quibus adde Concilii Turonensis secundi anni 567. can. 1. His adjunge S. Leonem Papam epist. 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, & Carolum Magnum statuentem Capitularium lib. 1. cap. 133. *Ut per singulos annos Synodus bis fiat a Provincialibus Episcopis cum suo Metropolitano propter causas Ecclesiæ.* Imitabatur religiosissimus Francorum Rex & Imperator Constantini Augusti pietatem, qui ut fidem facit Cæsariensis Eusebius, nullis laboribus, nullisque parcens expensis, omnibus sollicite providebat, quæ ad Conciliorum celebrationem & Episcoporum commoda requiri poterant; missisque ad Provinciarum Præfectos tractoriis literis districte man-

mandabat, ut singulis Episcopis vehicula, equos, & omne viaticum tam ipsis quam eorum comitatui conveniens large suppeditarent. Superest ejusdem Constantini Augusti epistola ad Ablavium Præfectum tractoria, pro Episcoporum ad Synodos proficiscentium expensis affatim providendis. S. etiam Gregorius Magnus lib. 12. epist. 31. ad Felicem Siciliæ Episcopum, ipsum admonet, ut memor regulæ a Patribus institutæ bis in anno convocari Concilia curet. Concilio etiam Aurelianensi secundo can. 2. sancitum legimus: *Ut Metropolitani singulis annis comprovinciales suos ad Concilium evocent.* Tertium quoque Aurelianense Concilium anni 538. can. 1. hoc idem præcipit de convocando Provinciali Concilio semel unoquoque anno. Concilium præterea Toletanum tertium anni 589. can. 18. meminit quidem anteriorum canonum, quibus decernebatur, ut Concilia Provincialia singulis annis bis celebrarentur: attenta tamen itinerum longitudine, Hispanarumque Ecclesiarum paupertate, semel unoquoque anno sufficere declarat, si singulis quibuscunque annis semel Synodus Provincialis habeatur in loco, quem Metropolitanus designarit. Cui consonat Concilium pariter Toletanum IV. anni 633. c. 3. & Toletanum undecimum c. 15. His suum addit calculum Concilium Meldense, in quod convenere plerique cum suis Suffraganeis Metropolitæ anno 845. Sic enim decernit can. 32. *Ut Principes juxta decreta Canonum, per singulas provincias, saltem bis, aut semel in anno, a Metropolitanis & Diœcesanis Episcopis Synodice conveniri concedant.* Sensim itaque sacra elanguit disciplina; prioribus enim Ecclesiæ canonibus duæ in anno Synodi & præcipiebantur & convocabantur: successit his illa tepiditas zeli, quæ una Synodo intra annum contenta fuit; successit tandem his ætatibus aureæ (ut ita dicam) & argenteæ sæculum ferreum, quo ejusmodi Synodorum celebrationes prorsus desierunt, atque omne pietatis studium extinctum est. Addo enim, quod ad vitia extirpanda, & depravatos mores reformandos, necessariæ Synodi sunt, ut Toletanum Concilium anni 675. in sui præfatione, omnium morum ejus Provinciæ, quæ obrepserat, perversitatem non alii causæ quam longiori Synodorum Provincialium intermissioni ascribat.

Quam perniciosam negligentiam ab universa Ecclesia prorsus amoliri cupiens vigilantissimus Pontifex Innocentius III. convocato apud Lateranum generali Concilio sic edicit can. 6. *Sicut olim a Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeat cum Dei timore tractatum.* Habetur c. sicut olim de accusatio. Attamen illa sanctio semel convocandæ in anno Synodi Provincialis diu non invaluit. Cumque meliora non sperarentur ob temporum morumque relaxationem & neglectum, Concil. Tridentinum sess. 24. cap. 2. de refor. præcipit omnibus Metropolitanis, ut singulis trienniis Suffraganeorum suorum Synodum cogant, eodemque præcepto astringit singulos Suffraganeos, ut eo conveniant & assistant. Quod idem institutum edictis quoque Christianiss. Franciæ Regum firmatum est, scilicet Henrici III an. 1572. art. 2. & sub ejus regno Comitiis quoque Blesensibus art. 10. & 24. Sed proh pudor! sive Prælatorum Ecclesiam Christi neglectui habentium oscitantia, sive laicorum Officialium justis Episcoporum votis intercedentium æmulatione, sive quacunque alia infausta obstante causa, Ecclesia Christi sponsa, gentiumque regina tam salubri, tamque necessario præsidio spoliata ingemiscit. Quænam vero societas hominum in terris incolumis persistere sine communicato consilio potest? Nulla prorsus, nullum Regnum, nulla Respublica, nullus exercitus, nulla navis ne quidem piratica, nullum sodalitium, neque latronum quidem. Quin etiam ipsi hæretici Calvinistæ suas exercent & palam convocant Synodos, sola tamen Ecclesiæ Catholicæ navis, ventorum turbinibus, fluctuum jactationi, scopulorumque ac Syrtium occursibus agitata, absque Conciliis dimittitur.

11. Hac eadem sess. 39. editum est decretum istud de spoliis & procurationibus: *Cum per Papam facta reservatio & executio & perceptio procurationum Ordinariis & aliis inferioribus Prælatis debitarum ratione visitationis, necnon & spoliorum decedentium Prælatorum aliorumque Clericorum gratia Ecclesiis, monasteriis, & aliis beneficiis, Ecclesiasticisque personis afferant detrimenta, præsenti declaramus edicto, rationi fore consentaneum, & reipublicæ accommodum, tales per Papam reservationes ac per collectores, & alios autoritate Apostolica deputatos sive deputandos, exactiones sive perceptiones de cætero nullo modo fieri seu attentari; quinimo procurationes hujusmodi quorumcunque Prælatorum, Cardinalium etiam, vel ipsius Papæ familiarium, Officialium, & aliorum quorumvis Clericorum in Romana Curia, vel extra ubicunque & quandocumque decedentium, spolia seu bona, eorum mortis tempore reperta, plene & libere pertineant illis, & ab illis recipiantur, quibus alias, prædictis reservationibus, mandatis, & exactionibus cessantibus, competerent & pertinere deberent. Prælatis etiam inferioribus & aliis hujusmodi spoliorum exactiones præter & contra juris communis formam fieri interdicimus; constitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi, quæ incipit Præsenti, super hoc edita specialiter, in suo robore duratura.* Porrò illa constitutio, *Præsenti*, habetur sub titulo de offic. Ordin. in 6.

12. Sessione 40. Statuitur, ut futurus Romanus Pontifex proximè eligendus, ejusque futuri successores studeant Ecclesiam reformare tam in capite quàm in membris, & Romanæ Curiæ defectus emendare: reformandarum verò rerum catalogum istum contexuit. Primò de numero, qualitate, & natione Dominorum Cardinalium. 2. De reservationibus Sedis Apostolicæ. 3. De Annatis, de communibus servitiis & minutis. 4. De collationibus beneficiorum & gratiis expectativis. 5. De confirmationibus electionum. 5. De causis in Romana Curia tractandis, vel non. 7. De appellationibus ad Romanam Curiam. 8. De officiis Cancellariæ, & Pœnitentiariæ. 9. De exemptionibus & incorporationibus tempore schismatis factis. 10. De Commendis. 11. De fructibus medii temporis. 12. De non alienandis bonis Romanæ Ecclesiæ. 13. Proter quæ & quomodo Papa possit corrigi & deponi. 14. De extirpatione Simoniæ. 15. De dispensationibus, 16. De provisione Papæ & Cardinalium. 17. De indulgentiis. 18. De Decimis. Hoc adiecto, quòd facta per Nationes deputatione prædicta, liceat eis de licentia Papæ liberè ad propria remeare.

13. Post hæc sess. 41. cui sicut superius præfuit Joannes Ostiensis Episcopus Cardinalium Decanus, post sacra solemnia, & perlectam Clementis Papæ VI. constitutionem de modo & forma Conclavis in Pontificum electionibus, emissoque juramento, delecti sunt Nationum electi, hac utpote extraordinaria vice Cardinalibus adjungendi, num. 30. erant vero Cardinales viginti, qui ex tribus obedientiis ad Concilium convenerant. Hi omnes simul conclave sunt ingressi die Novembris 8. an. 1417. hi simul tertio post ingressum die Novemb. 11. ipso die S. Martini Turonensis Episcopi cultui dicato, Summum dixere Pontificem Odonem Columnensem, ex nobilissima Columnensium familia Diaconum Cardinalem tituli S. Georgii in Velabro, qui in honorem ejus sancti Episcopi, cujus tunc dies festus occurrebat, Martini sibi nomen elegit, nomine quidem tertius, sed ob confusam duorum Martinorum Summorum Pontificum denominationem, dictus est quintus, humanitate, mansuetudine, justitiaque & prudentia præcellens. Ea vero fuit omnium de ejus creatione lætitia, ut præ ingenti gaudio vix loqui possent, vocibus exultantium & applaudentium undique personantibus. Effusus immensa lætitia Sigismundus ad conclave accurrit, profusisque præ gaudio lacrymis exultabundus, post tot exantlatos a se pro Ecclesiæ pace labores, omnibus Electoribus gratias ab ipso limine conclavis egit, quod tam felici electione pene collapsam Dei Ecclesiam erexissent. Simulque ad sedem novi Pontificis properans, cum summa veneratione se prosternens, ejus exosculatus est pedes; quem contra Pontifex amplexus erexit, eidemque gratias rependit, quod ejus indefessis studiis pax reddita fuerit Ecclesiæ, continuisque laboribus, a tempore exorti Schismatis, recensendi ab ipso die quo adversus Urbanum VI. Clemens dictus VII. Apostolicam sedem occupavit, adusque electionis Martini diem, per integros triginta novem annos cum duobus quadragesimi anni mensibus, emensis ac evolutis: quanquam ne tunc quidem scissura Ecclesiæ plene resarcita est, superstite adhuc Petro Lunensi, & qui

& qui suffectus ei successos fuit Clemente VIII. quos aliqua semper coluit obedientia; & sic funesta illa divisio annos tenuit quinquaginta.

Sessionibus posterioribus scilicet XLII. XLIII. XLIV. & XLV. quæ Concilio finem imposuit, per se præsedit Martinus V.

14. Sessione XLIII. Martinus Pontifex, sacro approbante Concilio, exemptiones rescidit Ecclesiarum quarumcunque, Monasteriorum, Capitulorum, Locorum, Beneficiorum, aut personarum, quas indulserunt Romani Pontifices post obitum Gregorii XI. & sub Ordinariorum revocat potestatem. Atque in futurum providens declarat, se nullatenus intendere exemptiones novas concedere nisi causa plene cognita, & illis quorum interest vocatis. Eadem sessione idem edixit ut sequitur; *Uniones ac incorporationes tempore obitus Gregorii XI. factas, cum certa regula dari non possit, ad querelas eorum, quorum interest, si non rationabilibus & veris causis factæ fuerint, licet Apostolicæ Sedis autoritas intervenerit, revocabimus justitia mediante.* Qua eadem sessione sanxit; *Fructus & proventus Ecclesiarum, Monasteriorum, Beneficiorum vocationis tempore obvenientes, juris, vel consuetudinis, vel privilegii dispositioni relinquimus; illosque nobis vel Apostolicæ Cameræ prohibemus applicari.*

15. Eadem item sessione sic constitutum est: *Multæ contra simoniacam pravitatem ab olim factæ sunt constitutiones, quibus ille morbus non potuit competenter extirpari: Nos volentes de cætero, ut possumus attentius providere, sacro approbante Concilio declaramus; quod ordinati simoniace ab executione suorum Ordinum sint eo ipso suspensi. Electiones autem, postulationes, confirmationes, & quævis provisiones simoniacæ Ecclesiarum, Monasteriorum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque deinceps facta, nulla sint ipso jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur; nec promoti, confirmati, aut provisi faciant fructus suos; sed ad illorum restitutionem teneantur. Statuentes insuper, quod dantes & recipientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, etiamsi Pontificali aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.*

16. Ibidem pariter de Dispensationibus hæc statuit: *Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus absurdum, ut qui beneficia obtinent, recusent aut negligant officium exercere. Nos igitur sacro approbante Concilio, omnes dispensationes a quibuscunque pro Romanis Pontificibus se gerentibus concessas quibuscunque electis, confirmatis, seu provisis ad Ecclesias, Monasteria, Prioratus conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, & alia quacunque beneficia, quibus certus Ordo debitus est, vel annexus, ne munus consecrationis Episcopi, sive Abbatis benedictionem, aut cæteros debitos aut annexos Ordines suscipiant, præter illas, quæ secundum formam constitutionis Bonifacii octavi, quæ incipit:* Cum ex eo quod felicis, *de electione in 6. facta sunt, revocamus: statuentes, ut qui de præsenti illos, vel illa obtinent, infra sex menses a die publicationis hujusmodi constitutionis nostra, & qui in posterum obtinebunt, infra terminum juris se faciant consecrari, aut benedici, seu ad alium debitum Ordinem promoveri: Alioquin sint ipsis Monasteriis, Ecclesiis, Dignitatibus, Personatibus, Officiis, & Beneficiis ipso jure privati; & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis: cæteris constitutionibus circa hoc editis in sua robore duraturis.*

17. De decimis autem, & aliis oneribus Ecclesiasticis ibidem sic provisum est: *Præcipimus & mandamus, jura quæ prohibent inferioribus a Papa decimas & alia onera Ecclesiis & personis Ecclesiasticis imponi, districtius observari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter super totum Clerum, nisi ex magna & ardua causa & utilitate universalem Ecclesiam concernente, & de consilio & consensu & subscriptione fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Prælatorum, quorum consilium commode haberi poterit. Nec specialiter in aliquo Regno, vel Provincia, inconsultis Prælatis ipsius Regni, vel Provinciæ, & ipsis non consentientibus, vel illorum majori parte; & eo casu per personas Ecclesiasticas & autoritate Apostolica duntaxat leventur.* Huc refer cap. non minus, & c. adversus, de immunit. Eccles. ambo ex Conciliis Lateranensibus.

18. Terminatur ista sessio 43. editis constitutionibus de vita & honestate Clericorum circa tonsuram & capillos, vestesque clericales, & cultum exteriorem, ut sit modestus & ab omni luxu alienus. Arguit & execratur (hoc enim verbo utitur) in Prælatis Ecclesiæ *longas cum sumptuosa superfluitate vestes, & fodraturas ultra vestis oram excedentes.* Veteres instaurat de Clericorum exteriore cultu Canones, quibus novas adjungit pœnas adversus inobedientes.

19. Sessione XLIV. Martinus Pontifex maximus de consensu generalis Concilii locum celebrandi proximè (scilicet ut constitutum hic fuerat sessione 39. post emensum quinquennium) civitatem Papiensem designavit.

20 Ad postremum Sessione XLV. dimissum est in pace sacrosanctum Concilium. De cujus approbatione interpellatus Martinus respondit propria voce & palam ore Augustini de Pisis Fiscalis & Consistorialis Advocati, eo modo quo supra dixi. Sicque desiit sacrum generale Concilium die vigesima secunda Aprilis anni Domini 1418.

21. Gregorius XII. cum esset longo senio provectus, non diu propriæ abdicationi supervixit. Joannes autem XXIII. cui laus multa debebatur ex spontanea hujus Concilii indictione, suæque dignitatis abdicatione; quia tamen per sui evasionem contra promissam jurejurando fidem, diffidendi a se causam dederat, pessime omnium habitus est in inquisitione gravium criminum, & Synodali sententia gravi inustus infamia & perpetuæ addictus custodiæ; attamen post dimissum Concilium, insignem Martini Pontificis expertus est humanitatem. Cum enim Sigismundo Augusto ejus detentionis cura a Concilio demandata fuisset, Pontifex Martinus occultis officiis peregit, ut sineretur clam dilabi, illeque arrepta ex Germanico carcere fuga, properavit ad Pontificem Florentiæ tunc degentem, ad cujus pedes provolutus, se suamque vitam & fortunas in ejus constituit potestate. Quem ille magna exceptum benignitate Episcopum Tusculanum & Cardinalem creavit, atque inter sacri collegii Purpuratos Decanum fecit,

PAPIENSE, AC SENENSE

Concilium anni 1423.

1. CUm ad Concilii Constantiensis exitum Martinus V. de Concilii consensu, proximum intra quinquennium generale Concilium celebrandum in Papiensi oppido Ticino olim dicto indixisset, eo quosdam Episcopos & regularium Prælatos anno 1423 præmisit sacrum Concilium auspicaturos. Sed transacto trimestri ab eorum adventu, cum nec alii adventarent, jamque pestis oppidum invasisset, quod olim extiterat Longobardorum Regum sedes & regni caput, inde commigrare necesse fuit, designataque Senensi ad Concilii translationem urbe, plerique Antistites in eam confluxere, numero tamen ad Concilium generale adhuc impari, qui de reformationis articulis minime inter se convenientes, omnem ea de re definitionem ad Pontificem remiserunt. Interim Alfonsus Aragonum Rex Martino Papæ infensus, eo quod Ludovico Andegavensi a Joanna Neapolitana Ladislai sorore adoptato jura & successionem ejus regni adjudicasset, rescissa præcedenti adoptione Alfonsi ob ejus ingratum erga beneficam sibi Joannam animum, quam regno exturbare conatus fuerat, ut solus regnaret, belloque internecino insectabatur. Ille inquam Alfonsus Aragonum Rex in odium Pontificis partem Antipapæ Petri Lunensis pene extinctam resuscitavit, cumque pro legitimo Pontifice haberi jussit, & ad Senense Concilium oratores transmisit, qui Petri a Luna causam agerent, Conciliumque, si fieri posset, in ejus partes traducerent, multa pecuniarum largitione. Hanc ob causam veritus Martinus, ne scintilla ista incendium aliquod excitaret, Concilium mature dissolvit, atque in sequens septennium celebrandum alterum Basileæ Rauracorum indixit. Anno insequenti mortuus est inveteratus ille dierum malorum Petrus a Luna expletis umbratilis pontificatus annis triginta, cum tamen nemo successorum Petri annum, quo desiit Romanus Petri Pontificatus apud Romam sedentis, potuerit attingere, quamvis juvenes non pauci eam sedem ascenderint in tam longo annorum a Petro decursu. Moriens Lunensis suos apud Paniscolam sub obtentu æternæ maledictionis adjuravit, ut sibi demortuo eligerent successorem. Itaque a duobus ejus Cardinalibus superstitibus creatus est Pontifex Ægidius Sancii Barcinonensis Ecclesiæ Canonicus, qui se Clementem

mentem VIII. dixit, quem in odium Martini Alfonsus Aragonum Rex fovit ad ann. usque 1429. mensemque Junium, cujus die 26. compositis demum cum Martino rebus, ex Alfonsi Regis voluntate Ægidius insignia Pontificia dimisit, & Paniscola abscessit.

CONCILIUM PARISIENSE anni 1429.

1. ANno celebrationis Concilii hujus, Carolus VII. Francici regni jus habebat, non tamen possessionem regni, nisi exiguæ partis; Angli enim majori parti dominabantur. Quos tamen sequentibus annis Carolus paulatim toto regno exegit. Concil. istud sub Anglica dominatione peractum est. Parisiis enim degebat nomine Regis Anglorum Dux Bedfordiæ, titulo decoratus Regentis per universum Franciæ Regnum; summo tunc existente Pontifice Martino V. Imperatore autem Sigismundo. Concilio huic Provinciali præsedit Archiepiscopus Senonensis Joannes, Suffraganeum tunc temporis habens Parisiensem Episcopum. Joannes hanc indicens Synodum sic prælatur: *Cum quibusdam Canonicis sanctionibus cautum existat, quod omnes & singuli Christianitatis Archiepiscopi de triennio in triennium sua Concilia Provincialia sub certis pœnis, canonico tamen cessante impedimento, celebrare teneantur, in quibus de criminibus corrigendis, ac moribus in Clero & populo reformandis, diligenter tractari oporteat, fueruntque talia Concilia a multis retroactis temporibus quodam desidioso neglectu prætermissa, quæ ex re multa & varia delicta incorrecta remanserant, & plurimum in magnum animarum periculum invaluerant, ac de die in diem invalescunt, propter quæ verisimiliter præsumitur iram Domini super Nos, & super gregem nobis ab eo creditum, in eorumdem pœnam & vindictam delictorum descendisse. Quapropter Nos cupientes circa prædicta, quantum nobis adest possibilitas, de opportuno remedio providere, hujus nostræ Senonensis Provinciæ Concilium Parisiis convocamus, &c.* Etenim Concilium Lateranense sub Innocentio III. jubet, quemadmodum & cætera quæ præcessere, singulis semestribus Provinciales Synodos renovari. Matisconensis secundi Concilii anni 585. canon 20. decernit, singulis trienniis celebrari Synodos Provinciales: *Universæ* (inquit) *fraternitatis deliberatione complacuit, ut ad Synodum post trietericum tempus omnes conveniant.* Concilium Lateranense quartum œcumenicum sub Innocentio III. can 6. *Sicut olim* ait) *a Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare.* Sed quo numero? Non exprimit. Quod enim ait Concilia in plurali, potest ad plures Metropolitanos & Provincias plures referri.

2 Can. I. *Gloriosissimi Ecclesiæ Doctores, ac plurimi ex Sanctis antiquis Patribus, servitium Ecclesiasticum ad laudem & gloriam DEI Creatoris nostri, & ejus benedicti Filii JESU Christi Domini nostri sancte & laudabiliter instituerunt & ordinaverunt. Quod quidem servitium tanto sanctius & reverentius fieri oportet, quanto ille, ad cujus fit laudem & honorem, sanctior & gloriosior existit. Sane prout quibusdam referentibus, & per experientiam didicimus, plures Ecclesiarum ministri non attendentes Majestatem & dignitatem illius ad cujus sunt deputati famulatum, in suis officiis Ecclesiasticis minus devote & reverenter se habent, quod in plurimorum scandalum ac exemplum perniciosum cedere dignoscitur. Quapropter nos attendentes, quod licet summo Deo Creatori nostro digne servire non possumus; tamen quantum humana sinit fragilitas, eidem debemus cum devotione & sanctitate præstare famulatum: omnibus tam Cathedralium, quam Collegiatarum, ac cæterarum quarumcunque Ecclesiarum Clericis & ministris præcipimus sub pœna privationis suarum distributionum vel alia arbritrio Superiorum infligenda, quatenus amodo divinum servitium in Ecclesiis suis tractim atque devote & horis congruentibus dicant atque decantent, & in Psalmorum decantatione pausas faciant in medio versuum, prout convenit; nec pars Chori psallitura alium versum incipiat, antequam ab alia parte sit omnino alius versus finitus. Capitula autem supradictarum Ecclesiarum, vel eos, ad quos de jure vel consuetudine spectat divinum Officium ordinare, in Domino exhortamur, quatenus prædictum statutum, & alia sequentia, quæ divinum Officium concernunt, faciant cum solita diligentia a suis Clericis irrefragabiliter observare.*

Huc pertinet constitutio Concilii generalis Lateranensis quarti sub Innocentio III. can. 17. relata in c. dolentes, de celebra. Missa. sic enunciata: *Dolentes referimus, quod non solum minores quidam clerici, verumetiam aliqui Ecclesiarum Prælati, circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas (ut de aliis taceamus) fere medietatem noctis expendunt: & somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum avium excitantur, transcurrendo undique continua syncopa Matutinum. Sunt & alii, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando dum hæc celebrantur, intersint, Chori silentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus laicorum: dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter & devote.* Quæ verba Glossa in decretalibus sic exponit: *Studiose, quantum ad officium oris, id est sine syncopa, devote quantum ad officium cordis.* Certe ipsamet psalmodia, & sacrorum Canticorum cantus permultum confert mentibus rebus vanis non addictis, ad devotionem, & pios cordis affectus, per quos Christi gratia elicitur, & in cordis intima effunditur. Præstat hac in re Sanctum audire Doctorem Ecclesiæ Ezechielem: *Cum Helisæum Prophetam Josaphat de futuris requireret, & Prophetiæ tunc ei spiritus deesset, Psaltem fecit applicari, ut Prophetiæ ad hunc spiritus per laudem psalmodiæ descenderet, atque ejus animum de venturis repleret. Vox etenim psalmodiæ cum per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino ad cor iter paratur, ut intentæ menti vel Prophetiæ mysteria, vel compunctionis gratiam infundat. Unde scriptum est: Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei. Quod enim Latine* Salutare, *hoc Hebraice* JESUS *dicitur. In Sacrificio igitur laudis fit JESU iter ostensionis; quia dum per psalmodiam compunctio effunditur, via nobis in corde fit, per quam ad JESUM in fine pervenitur.*

Can. II. *Caveant etiam supradicti Clerici a locutionibus, derisionibus, & garrulationibus, quas in Ecclesiis plures ex eis facere consueverunt. Quod si moniti abstinere minime voluerint, unius diei sint eo ipso distributionibus privati. Prohibemus insuper sub pœna privationis fructuum beneficiorum suorum per unum mensem, ne de cætero supradicti Clerici facere præsumant derisorios & inhonestos ludos, quos in festis Sanctorum quidam ex ipsis facere consueverunt, præcipue autem a supradictis ludis & aliis quibuscunque irrisibus, choreis, & cantilenis abstineant, cum divinum celebratur Officium, cum Deo nostro satis non valeamus deservire, cui nec Angeli famulari sufficiunt, nec ejus magnitudinem valeat ambitus cœlorum comprehendere.*

Can. IV. *Cum Ecclesiastici viri, & maxime hi qui in Ecclesia Dei beneficia obtinere dignoscuntur, aliis debeant devotionis & sanctitatis exemplum præbere, illi merito reprehensione digni sunt, qui licet vitæ sustentationem ab Ecclesia receperunt; tamen ad divinum servitium peragendum lenti sunt, frigidi ac remissi: Sane ad nostrum devenit auditum, quod aliquibus ex eis, qui Canonicatus obtinent & Præbendas, sufficit ad lucrandas suas distributiones, in aliqua trium præcipuarum Horarum,*

rum, scilicet Matutinis, Missa aut Vesperis, introitum & exitum, vel eorum alteram facere, aula vel modica quidem in eboro facta residentia, quod in magnum cedit Ecclesiasticorum derisum atque contemptum: quapropter nos tales, abusus ab Ecclesia Dei & ejus ministris exulare cupientes, omnia Capitula tam Cathedralium, quam aliarum Ecclesiarum in Domino exhortamur, quatenus circa prædicta sic provideant, etiam per privationem distributionum, quas in illa hora lucrarentur, quod apud Dominum valeat meritum reportare.

3. Can. VII. *Insuper hortari & admoneri jubemus Ecclesiasticos viros per suos Superiores, quatenus Ecclesiarum vasa & ornamenta munde & honestè teneant; & præcipuè ea, quibus ad Sacrificium Altaris opus habent. Et quòd in locis sacris, etiam & religiosis, choreas, cantilenas, ludos & mercatus fieri non permittant.*

Hac in re memorabilis est canon 19. Concilii generalis Lateranensis quarti sub Innocentio tertio, sic dicens: *Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici sic exponunt Ecclesias supellectilibus propriis atque etiam alienis, ut potius domus laica quam Dei Basilica videantur; non considerantes, quòd Dominus non sinebat ut transferrentur per templum. Sunt & alii, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas, verumetiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas Altaris, necnon & ipsa Corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. Quia verò zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne hujusmodi supellectilia in Ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque ut oratoria, vasa, corporalia & vestimenta prædicta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.*

Sanctus Maximus martyr in libro suo Ecclesiasticæ mystagogiæ prolixè confert Ecclesiam Christi cum opificio mundi hujus magni, & cum homine, qui parvus mundus ac microcosmus appellatur; ut quemadmodum in utroque mundo duo spectantur, unum quidem intelligibile ac invisibile, alterum visibile & corporeum; similiter ostendit duabus Ecclesiam partibus constare, quarum nobilior quidem sit spiritualis, & cui propria sit sanctitas; altera verò sit materialis, & corporea; quæ cùm ad divinum quoque cultum referatur, exigit pro sua proprietate *ω τ,ιτωω ϛ διακεσμεσιι*, ut ibidem loquitur cap. 3. id est *decorem & munditiem*. De sanctitate quidem, quæ spiritualis perfectio est, sic enunciat Psalm. 92 *Domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.* At verò de externo decore Psalm. 25. *Domine dilexi decorem domus tua.* Exemplo sit Nepotianus a sancto Doctore Hieronymo laudatus in ejus ad Heliodorum epitaphio: *Erat* (ait) *solicitus, si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, si vela semper in hostiis, si sacrarium mundum, si vasa lucu lenta;* (& post pauca interjecta:) *Basilicas Ecclesiæ & Martyrum conventicula diversis floribus & arborum comis, vitium pampinis adumbrabat, ut quidquid placebat in Ecclesia tam dispositione quàm visu, Presbyteri laborem & studium testaretur.*

Can. XXV. *Quia Dominus in Veteri Testamento & Sabbata & alias festivitates sanctificari voluit, & districtè præcepit in eisdem ab omni opere abstinere: & in Novo Testamento Dominicales dies aliaque festa ab Ecclesia indicta eorundem loco successerunt, quæ a pluribus malè & negligenter observantur: Nos ad honorem Dei & Sanctorum suorum jubemus & districtè præcipimus, supradictos Dominicales dies & Sanctorum festa, & præcipuè ea quæ ad honorem Christi, & ejus gloriosæ Genitricis Mariæ, & suorum Apostolorum instituta sunt, una cum aliis festivitatibus, quæ sicuti festa Apostolorum consueverunt observari, ab omnibus subditis nostris cum omnimoda reverentia observari; abstinendo scilicet ab omni opere servili & manuali, ac divinorum auditioni cum matura devotione vacando; illum abusum penitus reprobantes, quo marescalli & barbitonsores supradictis Dominicis & aliis B. Mariæ & Apostolorum & supradictis festivitatibus credunt sibi licitum fore sua ministeria, etiam præter necessitatem, exercere: circa quem volumus per Ordinarios de opportuno remedio provideri, ipsos monitione prævia corrigendo.*

4. Can. XXII. *Ad nostrum devenit auditum, quod in hac Senonensi provincia eleemosynarum quæstores abusus suos multiplicare non cessant, quodque prædicationis officium, licèt ignari & illiterati sint, usurpare non verentur, & per vana mendacia & alia ficta blandimenta pauperum simplicium pecunias extorquent; & quod deterius est, sanctæ Sedis Apostolicæ, & aliorum inferiorum similiter bullas ac literas falsificant & corrumpunt in plurimorum scandalum & gravamen. Quapropter nos contra tales nequitias & abusus providere volentes, Episcopis hujus provinciæ præcipimus, quatenus a suis subditis curatarum Ecclesiarum rectoribus faciant inviolabiliter observari jura & canones ac statuta, quæ contra supradicta sanctè & laudabiliter providerunt, &c. cum ex eo, Clementinam* abusionibus, *de pœnitea. & remiss. Nolumus tamen populi devotionem per ipsos Curatos vel Rectores quam gerunt ad Sanctos, quorum supra dicti quæstores procuratores existunt, quomodolibet impediri.*

Dolosas quæstorum artes sæpenumerò sed inanibus conatibus reprimere anteriora huic Concilia conata sunt, Concilium nimirùm generale Lateranense quartum, can. 63. & refertur c. cum ex eo, de pœnit. & remiss. Et Concilium Viennense pariter generale, relatum in c. abusionis, Clem. de pœnit. & remiss. Itemque Burdigalense anni 1255. can. 2. & Burgense anni 1279. can. 27. Sed cum nulla præcautio renascentibus quæstorum, & in dies invalescentibus fraudibus sufficeret, nodum istum (ut ita dicam) Gordium innumeris imposturis implexum & insolubilem prorsus rescindendum censuit Tridentina Synodus per absolutam officii quæstorum absolutionem; cui mederi nec prædicta Concilia, neque alterum pariter generale Concilium Lugdunense secundum sub Innocentio Papa quarto, relatum c. 1. de pœniten. & remiss. ullatenus prævaluerant: Sed Tridentinum felicius tot fraudes & publicas & scandalosas extinxit semel abolendo tam perniciosum officium, sess. 21. cap. 9.

Can. XXVIII. *Cùm plures sint, qui propriæ salutis penitùs negligentes nisi semel in anno propria peccata confitentur; propter quod cùm memoria hominum sit labilis, non benè possunt suorum memoriam habere delictorum, in magnum animarum suarum periculum. Nos huic morbo providere cupientes, præcipimus Curatis & Ecclesiarum Rectoribus, quatenus suos parochianos hortentur & inducant ad sua peccata confitenda in quinque solemnitatibus Domini præter Pascha, scilicet in Pentecoste in Assumptione Beatæ Mariæ, in festo Omnium Sanctorum, in Nativitate Domini, & in initio Quadragesimæ. Et fiant exortationes Dominicis diebus supradictas festivitates præcedentibus.*

5. Can. XXIX. *Medicinalis artis Magistri, licèt juxta Canonum statuta non debeant infirmis corporalem medicinam exhibere, nisi priùs exhortatione facta per eos, quòd sua peccata confiteantur: nihilominùs iidem Magistri tam sanctum & salutare statutum servare contemnunt in magnum*

praju-

præjudicium animarum, cum frequenter eveniat, quòd infirmitatibus crescentibus & quàm repentè invalescentibus, plures sine confessione moriantur. Nos ideò supradictis Episcopis injungimus, quatenus Decretalem circa hoc editam, quæ incipit: Cùm infirmitas, *de pœnit. & remissio. Faciant inviolabiliter custodiri; priùs tamen hoc præsenti statuto publicè declarato, vel notificato populo, ne forsitan infirmi, cùm per eos ipsos Magistros inducentur de salute animæ cogitare, credant se in periculo mortis existere.*

Pius Papa V. anno 1566. constitutionem Innocentii tertii renovavit, vetuitque Medicis visitationem ægrotorum lecto decumbentium post diem tertium, (in quo mitigavit Innocentii decretum exigens a Medicis, ut a prima visitatione suos admoneant ægrotos) nisi ægritudine laborans peccata sua per sacramentalem confessionem eluerit & expiaverit.

Can. XXX. *Inclitæ memoriæ Bonifacius VIII. in sua Decretali, quæ incipit:* Quoniam ut intelleximus, *de immunit. Eccles. lib. 6. vinculo excommunicationis innodavit omnes, qui impediunt causas tractari coram judicibus Ecclesiasticis, quæ de jure vel consuetudine tractari consueverunt. Et plures sunt simplices, & alii, qui forsitan propter ignorantiam supradictæ Constitutionis excommunicationis vinculo innodantur. Nos volentes eorundem periculis animarum obviare, omnibus Curatis & Rectoribus Ecclesiarum præcipimus, quatenus juxta generalem observantiam plurium provinciarum & diœcesum hujus regni intra Missarum solemnia Dominicis diebus pro excommunicatis cum solemnitate denuncient omnes, qui modo supradicto molestiam vel gravamen curiis Ecclesiasticis inferre præsumunt; Et hoc juxta Constitutionem prædictam:* Quoniam ut intelleximus.

Can. XXXII. *Canonica jura non sine magnis rationibus jubent matrimoniorum contractus in Ecclesiis publicè celebrari; scilicet propter Sacramenti dignitatem, reverentiam, & honorem in quo confertur gratia, sicut & in cæteris Sacramentis: & etiam ad tollendam omnem malam peccati suspicionem, cùm plures existimare possent inter ipsos conjuges solum fore concubinatum, si de ipso matrimonio publicè non appareret. His tamen non obstantibus, plures sunt, qui a Prælatis suis faciliter obtenta licentia, non in ipsis Ecclesiis, sed in privatis Oratoriis matrimonium contrahunt & solemnizant, quod cedit in maximum ejusdem Sacramenti comtemptum. Nos autem circa id providere volentes, omnibus Episcopis, Archidiaconis, & Ecclesiarum Rectoribus sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ per mensem prohibemus, ne de cætero in privatis oratoriis solemnizationem matrimoniorum faciant, aut fieri dispensent: nisi forsitan subsit ingens vel necessaria causa, & non ficta, etiam pluribus præsentibus.*

6. Can. XXXIII. *Insuper eisdem pœnis, & propter easdem causas, Episcopis, Archidiaconis, & aliis quibus id de jure vel consuetudine competit, injungimus, ne de cætero ita facile dispensent super Bannis in matrimonio concedendis, etiam prætextu pecuniæ cujuscunque, sicut hactenus dispensare consueverunt.*

Providè statutum fuerat in generali Concilio Lateranensi quarto can. 5. *Prædecessorum nostrum vestigiis inhærendo clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat:* (Et mox) *Statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illum qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi Presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat.* Habetur c. cùm inhibitio, de clandestina desponsatio. Vide causam 30. q. 5. per totam.

7. Can. XXXV. *Cùm soli Clerici ad altare Domini, cùm divina celebrantur, debeant accedere: omnibus Episcopis hujus provinciæ injungimus, quatenus sub certis pœnis per illos imponendis faciant à laicis observari Caput primum, de vita & honest. Cler. Cùm etiam in veteri Lege, cujus sacrificiis longè dignius est sacrosanctum Altaris ministerium, laicalis populus ad Altare Dei non auderet accedere.*

Distitum enim erat atrium populi ab atrio Sacerdotum, in quo erat altare Holocaustorum, quo prohibebatur alii cuivis de populo accessus. Sic verò decernit allegatum illud c. 1. ex Concilio Moguntino depromptum: *Ut laici secus Altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere inter Clericos non præsumant: Sed pars illa, quæ cancellis ab Altari dividitur, tantùm psallentibus pateat Clericis. Ad orandum verò & communicandum, laicis & fœminis, sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum.* Nemo peritus ignorat reprehensionem a Sancto Episcopo Ambrosio seniori Theodosio Augusto factam intra Basilicam Mediolanensem, eò quòd post Altaris oblationem inter Clericos in ipso sanctuario constitisset. Invise superiùs Notit. Sæculi II. quæ hac de re congessi ex veterum monumentis, in dissertatione 10. de veterum Ecclesiarum situ, partibus & forma. Observa verò, caput illud 1. de vita & honest. Cler. a compilatore attributum Concilio Moguntino, esse propriè Concilii Turonensis secundi c. 4.

8. Can. XXXVI. *Cùm judices seculares quandoque Clericos in suis carceribus detentos & ab Ecclesiis requisitos restituere nolunt: volumus, quòd provinciale statutum in pluribus Conciliis provincialibus renovatum diligenter observetur; cujus forma talis est. Statuimus ac etiam ordinamus, ut si contingat aliquem Clericum in villis & castris diœcesis & provinciæ Senonensis per judicem capi sæcularem, qui sufficienter requisitus de reddendo dictum Clericum suo judici Ecclesiastico, non reddidit seu restituit, in sua malitia perseverans, in dictis villis seu castris, quamdiu detinebitur idem Clericus, cessetur à Divinis, nedum Ecclesia intra cujus confines dictus Clericus detineri dignoscetur: sed etiam in aliis, si in dictis villis & castris plures Ecclesias esse contigerit. Quod ad religiosa monasteria in dictis villis vel castris constructa, & alias Ecclesias eis contiguas extendi volumus, ne si in aliquibus cessarent, & in aliis non, sententia cessationis seu interdicti valeat vilipendi. Prædictas autem cessationes auctoritate præsentis Concilii ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneantur, volumus observari.*

Verba hæc, *cùm de jure ad hoc teneantur*, verificantur per constitutionem Clementis Papæ V. in Concilio generali Viennensi, definiente, Regulares & quoscunque exemptos teneri servare in suis Ecclesiis interdictum locale generale. Et si violare eis contingat, esse ipso facto excommunicatos, ut habetur c. 1. & c. cum ex eo, Clem. de sent. excomm. Hoc idem statutum hic allegatum legitur iisdem pariter verbis in Concilio Melodunensi an. 1323.

Can. XXXVII. *Ad nostrum devenit auditum, quòd in hac provincia quidam temporales Domini & eorum Officiarii quandoque sub magnis pœnis inhibent suis subditis & aliis in Dominio suo commorantibus, ne alter alterum citare faciat in foro jurisdictionis Ecclesiasticæ, etiam in personalibus actionibus; & quod deterius*

est,

est, supradicti Domini, vel eorum Officiarii plerumque prohibent Curatis seu rectoribus Ecclesiarum, aut aliis Presbyteris, ne sigillent vel executioni mandent citationes & alias literas curiarum Ecclesiasticarum, & quandoque cogunt eos, ad quorum instantiam aliqui ex eorum subditis propter suam contumaciam fuerunt legitimè excommunicati, ut illos faciant absolvere: quod si recusaverint, vel distulerint, faciant illos in carceribus detineri. Quæ omnia sunt in magnam læsionem & turbationem Ecclesiasticæ Iurisdictionis: & cùm absolutio taliter extorta, nulla sit ipso iure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis sententiam nulli dubiam incurrant: eaque propter, Nos talium Dominorum vel Officiariorum ausus temerarios refrænare cupientes, iubemus antiqua provincialia statuta circa hæc edita inviolabiliter custodiri, quibus cavetur, quod si aliqui Domini vel iudices temporales, aut eorum servientes vel ministri, aliqua ex gravaminibus Ecclesiasticæ iurisdictioni inferre præsumpserint, & de talibus vel altero eorum legitimè constiterit, canonica monitione præmissa, cessetur à Divinis iuxta formam præcedentis statuti; & nisi tale gravamen intra octo dierum spatium fuerit reparatum, volumus & præcipimus, quòd ille vel illi, qui tale vel talia perpetraverint, & circa ea dantes auxilium, consilium, vel favorem, autoritate præsentis Concilii denuncientur publicè & solemniter ipso facto excommunicati. Cùm absolutio taliter vi extorta nulla sit ipso iure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis sententiam nulli dubiam incurrant.

CONCILIUM GENERALE BASILEENSE inchoatum anno 1431.

1. INdictum fuerat Basileæ Concilium universale à Martino V. Pontifice maximo, quo è vivis exempto, qui ei successit Eugenius Papa IV. istud ipsum convocavit anno primo, quo Pontificatum iniit, qui ei fuit ab ortu Christi 1431. Est Basilea Galliæ Belgicæ civitas apud Rauracos, haud procul distans à ruinis & ruderibus veteris urbis Augustæ Rauracorum ad Rheni fluenta, condita in confinio Helvetiorum, quibus nunc fœdere contributa est, & Triboccorum, qui nunc Alsacii nuncupantur, & Sequanorum, qui sunt Comitatus Burgundiæ accolæ. Huic Synodo primùm præsedit Apostolicus Legatus Julianus Cæsarinus Cardinalis Diaconus S. Angeli. Nec ulli dubium fuisse initio legitimam; sed ex quo sibi supra Pontificem Romanum autoritatem indebitam arrogavit, plenamque jurisdictionem jubendi, compellendi, ipsumque suis jussionibus non obedientem deponendi, aliumque ejus viventis loco Pontificem obtrudendi, quod demum ab ipsa peractum est, desiit esse legitima, sibique grande vituperium, fœdamque maculam accersivit, turbas in omnem Ecclesiam concitando, novumque schisma obtrudendo, quo tempore respirare incipiebat à teterrimo annorum quinquaginta schismate, quo Christiana Respublica conflictata fuerat. Priores Concilii sessiones circa consueta præliminaria & præparatoria transactæ sunt. Cùmque paucissimi Præsules, qui Basileam concesserant jam olim Canonicè instituto indubitato & unico Pontifici Eugenio, ejus in privatum ordinem reductionem comminarentur, debitamque hæreticis pœnam, ni se inferiorem, & subditum jurisdictioni Synodi profiteretur, ejusque mandatis obtemperaret, tunc cœpit Concilium perniciosi schismatis jactare semina, quamvis Constantiensis decretum prætexeret, sed in diversa longeque dispari causa. Illud enim justam sibi attribuebat potestatem in plures Pontifices invicem contendentes, & universam jam pridem Ecclesiam lacerantes, quorum jus obscurum admodum & ambiguum erat, nec aliud supererat remedium extinguendi diuturnum incendium, quo Ecclesia conflagrabat, etiam postquam singuli contendentium Pontificum fidem jurejurando astrinxerant deponendæ suæ dignitatis propter Ecclesiasticam unionem & pacem. Itaque Constantiense decretum felici exitu terminatum est, remoto schismate. At ex adverso, cum nulla esset in Ecclesia conscissio, solusque Ecclesiæ præesset Eugenius, quem fideles omnes legitimum agnoscebant & colebant Pontificem, eo vivente novum Basileenses Pseudopontificem, obtruxere.

2. His adjunge, Pontificem Eugenium justam habuisse Basileensis Concilii aliò transferendi causam, fervente tunc in omni vicinia gravi bello Burgundum inter & Austriacum Duces, stantibusque tunc in armis Bohemiæ Moraviæque populis, quorum injustis postulatis Concilium non poterat assentiri. Jamque etiam transactis octo mensibus, postquam Synodus debuit exordium sumere, Episcopi apud Basileam non plures tribus, aliique Prælati non plures quàm decem convenerant, atque ita immeritò cœtus ille se sacrosancti generalis Concilii nuncupatione jactabat, & quod longe deteriùs est, de extrudendo Summo legitimeque electo Pontifice nefaria consilia capessebat. Hanc ut amoliretur perniciem Eugenius, prudentiore consilio Synodum non quidem dirimere, sed commodiorem in civitatem, scilicet Ferrariam, transferre satagit, eoque Basileenses accivit, qui hac occasione Pontificem ut criminis reum missis apparitoribus ad se citari fecerunt, & injusto huic vadimonio non obtemperantem contumaciæ damnare ausi, se nefando depositionis ejus judicio accinxere.

3. Hic operæ pretium fuerit ad commendationem unitatis Ecclesiæ, & docendum in quo illa fundetur, & consistat necessaria ad æternam salutem unitas, sancti Carthaginensis Episcopi & martyris Cypriani proferre inconcussam doctrinam, ex ejus libro de unitate Ecclesiæ, cujus verba & rationes pro antidoto erunt adversùs noxias Basileensium propositiones: *Hoc eò fit*, (inquit) *dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina servatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est, probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quæ ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis. Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oves meas. Super unum illum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis suis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, ita & mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum, si cui remiseritis peccata, remittentur illi; si cui retinebitis retinebuntur; tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia & Cathedra una monstretur; & Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Quam unam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex persona Domini designat, & dicit: Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Quando & beatus Apostolus Paulus hoc idem doceat, & Sacramentum unitatis ostendat, dicens: Unum corpus, unus spiritus, una spes vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus. Quam unitatem tenere & vindicare debemus maxime Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat, Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latiùs incremento*

fœcunditatis extenditur : quomodo Solis multi radii , sed lumen unum : & rami arboris multi , sed robur unum tenaci radice fundatum : & cum de fonte uno rivi plurimi perfluunt , numerositas licèt diffusa videatur exundantis copia largitate , unita tamen servatur in origine. Avelle radium Solis à corpore , divisionem lucis unitas non capit : ab arbore frange ramum , fractus germinare non poterit : à fonte præcide rivum , præcisus arescet , &c. Cypriano accedat Hieronymus , dicens lib. 1. contra Jovinianum : *illic super Petrum fundatur Ecclesia , licèt idipsum in alio loco super Apostolos fiat , & cuncti claves regni cœlorum accipiant , & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur ; tamen propterea inter duodecim unus eligitur , ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Idemque lib. 1. contra Pelagianos : *Quid Platoni & Petro? Ut ille Princeps Philosophorum & hic Princeps Apostolorum fuit.* Atque ut à Cypriano digressi ad ipsum regrediamur , scribens ipse ad Cornelium Romanum Pontificem epist. 55. hæc ait : *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt , aut nata sunt schismata , quàm inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur , nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus judex vice Christi cogitatur.*

4. Concilium istud annos ferè duravit octodecim , quorum primo cùm multa proponerentur Pontificiæ dignitati derogantia , Eugenius illud dissolvere tentavit , nec tamen prævaluit. Tribus fermè annis in hac dissensione dilapsis , Sigismundi Romanorum Regis interventu pax restituta est , circiter per quadriennium , quo tempore multa salubria constituta sunt. Sed recrudescentibus primis de potestate Concilii & Pontificis dissensionibus , Concilium adversùs Eugenium processus redintegravit , qui ut conatus illos perfringeret , Concilium de plenitudine potestatis Ferrariam transtulit. At refractarii Basileenses & rebelles Eugenium à Pontificiis suspenderunt , ulteriusque provecti ad ultimum deposuerunt , quantum in ipsis fuit , subrogato Amedeo Sabaudo Felice V. nuncupato. Post primam cum Eugenio reconciliationem satis frequens Basileensium Synodus fuit , considentibus Prælatis infulatis circiter centum , in quibus septem numerabantur Cardinales. Sed deinceps adeò diminutus est eorum numerus , ut quùm judicium in Eugenium intentarent , vix triginta interfuerint : & in ejus depositione inter septem duntaxat Episcopos , unicus Cardinalis Ludovicus Arelatensis Archiepiscopus. Admittebantur verò ad Synodicas definitiones , contra Conciliorum leges , graduati quilibet Sacerdotes , ut inopiæ Episcoporum miserabilem defectum supplerent.

5. Sessione XV. statuunt Basileenses Patres , in singulis diœcesibus semel quolibet anno Synodum ab Episcopo esse ex singulis parochiis convocandam , aut etiam ubi opus erit , bis annuatim. Provinciales autem Synodos cogendas esse loco à Metropolitanis indicto saltem singulis trienniis , ut nuper fuerat in Constantiensi Concilio constitutum. Et ut omnes provinciæ Episcopi teneantur ad provincialia Concilia vocati accedere per seipsos , aut si legitimum obstet impedimentum , justam absentiæ suæ causam allegare , suosque procuratores ad Concilium destinare , ad hoc ut ibi intersint , suaque suffragia proferant , atque in reditu decreta Concilii deferant , curentque fideliter observari. De Conciliis provincialibus perquire , quæ annotavimus ad calcem Constantiensis Concilii.

6. Provisum pariter fuit , ut Ordines nonnisi dignis & benemeritis , quorum vita sufficienti testimonio nota sit , & beneficia Ecclesiastica sine ulla simoniaca labe conferantur. Prætereaque ut in animarum cura committenda summa diligentia & matura inquisitio adhibeatur.

7. Itemque ut bona Ecclesiastica nullatenus ad usus illicitos , quinimò ad honorem DEI , Ecclesiarum conservationem , habendo secundùm sacros canones præcipuam curam pauperum & indigentium , laudabiliter convertantur : scientes quod de his omnibus apud tribunal æterni judicis Prælati simul & Clerici usque ad minimum quadrantem reddituri sunt rationem.

8. Insuper de corrigendis per Episcopos excessibus , moribusque subditorum reformandis , & discordiis suborientibus conciliandis.

9. Eadem præterea XV. Sessione , *Jubet sancta Synodus omnibus Prælatis Religionum & Ordinum quorumcunque ad quos celebrare Capitula pertinet , quod illa statutis temporibus sub præscriptis pœnis servent , & servari faciant : in quibus secundum canonicas sanctiones & Religionum constitutiones , cum omni studio & diligentia ad veram singularum Religionum & Ordinum reformationem intendant ; ita ut deinceps in singulis Monasteriis juxta proprias regulas & constitutiones debita regularis vigeat observantia : ac præcipue ut tria substantialia professionis vota omninò observentur.*

10. Sessione XIX. editum est decretum de his , qui volunt ad fidem converti , his verbis : *Si quis Judæorum ad fidem Catholicam converti voluerit , bona sua quæcunque habet mobilia & immobilia , ei intacta illæsaque permaneant ; Quod si hujusmodi bona ex usura illicitoque quæstu fuerint acquisita , & notæ sint personæ , quibus foret de jure restitutio facienda , quia non dimittitur peccatum , nisi restituatur ablatum , illis restitui omninò oportet. His verò personis non extantibus , quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent usus convertenda , hæc sancta Synodus vicem gerens universalis Ecclesiæ , in favorem concedi suscepti baptismatis tanquam in pium usum apud ipsos remanere debere sub pœna divini anathematis ; tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus interdicens , ut nullam super his quovis quæsito colore molestiam inferant , aut inferri patiantur , sed magnum se fecisse lucrum existiment , dum tales Christo lucrati fuerint. Et quoniam ut scriptum est , qui habuerit substantiam hujus mundi , & viderit fratrem suum necessitatem habere , & clauserit viscera sua ab eo , quomodo charitas Dei manet in ipso? Si ipsi conversionis suæ tempore inopes aut indigentes fuerint , per viscera misericordiæ Domini Dei nostri omnes tam Ecclesiasticos quàm seculares hæc sancta Synodus exhortatur , ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices. Ipsi quoque Diœcesani non solum Christianos ad subveniendum illis exhortentur , sed tam de redditibus Ecclesiarum prout poterunt , quam de his quæ ad pauperum usus per ipsos convertenda devolvuntur , hujusmodi neophytos sustentare non negligant , ipsosque à detractionibus & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam Dei sanctorum cives & domestici Dei efficiuntur , longeque dignius sit regenerari spiritu quam nasci carne , hac edictali lege statuimus , ut civitatum & locorum , in quibus sacro baptismate regenerantur , privilegiis , libertatibus , & immunitatibus gaudeant , quæ ratione duntaxat nativitatis & originis alii consequuntur. Curent insuper Sacerdotes baptizantes , & hi qui de sacro fonte suscipiunt , tam ante baptismum quam post , alios in articulis fidei ac legis novæ præceptis , Catholicæque Ecclesiæ ritibus diligenter instruere. Et tam ipsi , quam Diœcesani operam dent , ne cum Judæis aut cum infidelibus saltem per longum tempus penitus conversentur , ne sicut noviter contingit ab infirmitate curatis , modica occasio ad pristinam perditionem recidivos efficiat. Et quoniam experientia teste mutuam inter se neophytorum conversationem ipsos in fide nostra fragiliores reddere , ac saluti ipsorum plurimum officere compertum est , exhortatur hæc sancta Synodus locorum Ordinarios , ut quantum pro incremento fidei viderint expedire , curent & studeant neophytos ipsos cum originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis sub gravibus pœnis , ne mortuos more Judæorum sepeliant , aut sabbata aliasque solemnitates & antiqua festa ritus quoquo modo observent. Sed Ecclesias & prædicationes nostras prout alii Catholici frequentent , & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum per Sacerdotes , in quorum Parochiis siti sunt , aut alios , ad quos de jure & antiqua consuetudine pertinet de talibus inquirere aut etiam per alios quoscunque Diœcesanis seu Inquisitoribus hæreticæ pravitatis deferantur : & invocato , si opus fuerit , auxilio brachii sæcularis per eos taliter puniantur , quod aliis transeat in exemplum.*

11. Sessione XX. quatuor procusa sunt decreta : de Concubinariis : de excommunicatis non vitandis certo modo : de Interdictis non leviter ponendis : & de frivolis appellationibus ; qualia hic subjicimus.

Decretum I. De concubinarijs.

12. *Tantò sumus ad concedendum petentibus laudabili per Nos ordinatione statuta & decreta sub forma authentica proniores , quantò ex hoc statutis & decretis hujusmodi circa eorum observationem valeat fides certior adhiberi. Hinc est , quòd Nos tenore constitutionum inferiùs descriptarum , per Nos*

dudum

dudum editarum & in sessione publica per Nos in majori Ecclesia Basileensi undecimo Kalendas Februarii anno Domini M.CCCCXXXV. celebrata publicatarum, & apud acta nostra de mandato nostro descriptarum, ad dilectorum Ecclesiæ filiorum &c. N. & N. qui tenore hujusmodi in judicio & extra se asserunt indigere, supplicationis instrumentum de actis ipsis extrahi, & præsentibus annotari fecimus, quæ sequuntur, in hæc verba: Quicunque clericus cujuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiamsi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ existat, qui post hujus constitutionis notitiam, quam habere præsumatur, per duos menses post publicationem ejusdem in Ecclesiis Cathedralibus, (quam ipsi Diœcesani omnino facere teneantur, postquam eadem constitutio ad ipsorum pervenerit notitiam) fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus; quos suus Superior in fabricam, vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat: Nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primùm talem esse innotuerit, mox suus Superior admonere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Qam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publicè resumpserit, jubet hæc sancta Synodus, ut ipsum sum suis omnibus beneficiis omninò privet. Et nihilominus hi publici concubinarij usquequò cum eis per suos Superiores, post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta sint prorsus inhabiles. Quòd si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum est) punire neglexerint, eorum Superiores tam in ipsos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorum, vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per Concilia provincialia, aut suos Superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque Capitulis generalibus aut provincialibus quoad suos servetur: pœnis alijs contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt non solùm hi, quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est; sed, qui mulierem de incontinentia suspectam & infamatam tenet, & qui per suum Superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus à concubinarijs percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate sordescere; sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps sub pacto, compositione, & spe alicujus quæstus talia quovis modo tolerent aut dissimulent: alioqui ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus, quod propterea acceperint, restituere ad pios usus omninò teneantur & compellantur. Ipsas autem concubinas seu mulieres suspectas Prælati modis omnibus curent à suis subditis, etiam per brachij sæcularis auxilium, si opus fuerit, penitùs arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta Synodus, ut etiam in prædictis Synodis & Capitulis hæc constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat diligenter. Injungit præterea omnibus sæcularibus viris, etiamsi Regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum quocunque quæsito colore Prælatis, qui ratione sui officii adversùs suos subditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cùm omne fornicationis crimen lege Divina prohibitum sit, & sub peccati mortalis pœna necessario evitandum, monet omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter à concubinatu abstineant. Nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit. Qui vero solutus est, si continere nolit, juxta Apostoli consilium uxorem ducat. Pro hujus autem Divini observationæ præcepti, hi ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni studio laborent.

Hæc Basileensis constitutio, cum aliis tribus, quæ sequuntur, Decretis, traducta est ab hac sessione vigesima Concilii Basileensis in Pragmaticam Sanctionem in Bituricensi Gallicanorum Præsulum conventu sub regno Caroli VII. Francorum Regis procusam: postea que ex Pragmatica Sanctione in Concordatum Leonis Papæ X. & Francisci I. Francorum Regis translata, in quibus pariter inseruntur tria alia, quæ hoc loco subjicio, Basileensia decreta. Hic obiter observa, omne fornicationis crimen esse mortale.

Decretum II. De excommunicatis aliquo modo non evitandis.

13. *Ad evitandum scandala & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis; statuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione aut susceptione, aut aliis quibuscunque divinis, vel extra, prætextu cujuscunque sententiæ aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine vel à jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certam, à judice publicata vel denunciata specialiter & expressè: aut si aliquem ita notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari: nam a communione illius abstineri vult juxta canonicas Sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.*

Observa tamen, aliter Decretum istud referri à Concilio Constantiensi, à quo primùm fuit editum, & deinde approbatum à Martino V. Pontifice, & aliter ab insequuto Concilio Basileensi. Constantiense enim plus attribuit privilegii, quatenus à communicatione cum excommunicato non denũciato, sed tamen ita communiter noto,

ut nulla tergiversatione celari possit, solam excludit à privilegio notoriam Clerici percussionem, nullatenus verò alias quascunque non denunciatas, quantùmvis publicè notas excommunicationes, per hæc ipsius verba: *Nisi quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam à Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari.* Cùm tamen paulò antè relatum Basileense decretum, generaliter & indiscriminatim omnes publicè notorios, tametsi non denunciatos, excommunicatos comprehendat, ne cum his communicantes participes fiant privilegii amoventis pœnam minoris excommunicationis. Pragmatica quidem Bituricensis sanctio, & posterius Concordatum, quale refertur in Lateranensi Concilio sub Leone, à quo Concordatum confirmationem accepit, conformantur decreto Basileensi; sed communis tamen praxis tam intra quàm extra Galliæ regnum, simulque communis omnium ferè Theologorum & Canonistarum scriptorum relatio & assertio conformis est Constantiensi Concilio: sic enim referunt S. Antoninus 3. p. summæ Historialis tit. 22. §. 4. & in 3. p. summæ Theologicæ tit. 25. cap. 2. & 3. Angelus de Clavasio seu summa Angelica v. Excommunicatio 8. n. 3. Gabriel Biel in 4. sententiarum dist. 18. quæst. 3. Adrianus Papa in 4. sentent. tit. de sacram. Euchar. & in tract. de clavibus Ecclesiæ, Cajetanus in summula, v. Excommunicato. & v. Absolutionis impedimenta, & in 3. p. S. Thomæ, q. 64. ar. 3. Armilla v. Excommunicato 3. n. 4. Dominicus Soto in 4. sent. dist 22. q. 1. ar. 4. Covarruvias in cap. Alma mater, p. 1. §. 2. n. 9. Suarez disp. 9. sect. 9. n. 9. & tract. de fide, dis. 21. sect. 3. Toletus in summa lib. 1. cap. 12. & plerique alii. Hoc idem de recepto Galliarum usu secundùm Constantiense, non Basileense decretum, testificatur novissimè Jacobus Evellonius in suo Gallicano & pereruditо tractatu de Excommunicationibus. Tot verò tantæque anxietates & conscientiarum perturbationes nascebantur ex illa veteri communicandi cum excommunicatis prohibitione, ut plus quàm trecentis ante Concilium Constantiense annis gravissimus scriptor Ivo Carnotensis epist. 82. enixe conatus sit, ut omnes istæ tollerentur prohibitiones communicandi cum hominibus excommunicatis, præterquam cum illis quos Ecclesia publicè declarasset evitandos. Sic enim ait: *Non tamen nominatis excommunicatis, sive Capitulo sive in Concilio facta sit illa excommunicatio; sive sint Simoniaci, sive Presbyteri uxorati, idem consilium est, quod de ipsis criminosis, quia non sunt è communione suspendendi, nisi publicè convicti aut publicè confessi.*

Tertium Basileense decretum de Interdictis non leviter ponendis.

14. *Quoniam ex indiscreta Interdictorum promulgatione multa consueverunt scandala evenire; statuit hæc sancta Synodus, quod nulla civitas, oppidum, castrum, villa aut locus, Ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorum locorum, aut Domini sive rectorum vel officialium. Propter autem causam aut culpam alterius cujuscunque privatæ personæ, hujusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata; nisi talis persona priùs fuerit excommunicata, ac denunciata, seu in Ecclesia publicata, ac Domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum auctoritate judicis requisiti, hujusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad satisfaciendum compulerint: qua etiam post biduum ejecta, recedente, vel satisfaciente, mox divina resumi possint. Quod etiam in pendentibus causis locum habeat.*

Quartum Basileense decretum contra frivolè appellantes.

15. *Ut lites citius terminentur, super eodem gravamine, aut super interlocutoria eadem definitivæ vim non habente, nullatenus liceat secundo appellare. Quodque ante definitivam frivolè vel injustè appellans ultra condemnationem expensarum, damnorum, & interesse, in quindecim florenos auri de camera parti appellatæ per appellationis judicium condemnetur.* His quadrat Tridentina sanctio sess. 13. de refor. *In causis visitationis & correctionis, sive habilitatis, nec non criminalibus, ab Episcopo seu illius in spiritualibus Vicario generali ante definitivam sententiam ab interlocutoria vel alio quocunque gravamine non appelletur: Nec Episcopus seu Vicarius appellationi hujusmodi tanquam frivolæ deferre teneatur, sed ea ac quacumque inhibitione ab appellationis judice emanata, nec non omni stylo ac consuetudine etiam immemorabili contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit.*

His convenit decisio capitis, cùm cessante, de appellatio. Posse scilicet judicem Ecclesiasticum, sive sit ordinarius, sive delegatus, etiam post appellationem reparare suæ interlocutoriæ gravamen, atque ita effectum appellationis impedire, & sic in causæ principalis cognitionem usque ad judicium definitivum procedere, re adhuc integra necdum ad superiorem judicem devoluta, ne processus causæ principalis frivolis occasionibus incidentibus retardetur. Additque glossa in d. c. cùm cessante, posse judicem suæ interlocutoriæ gravamen reparare etiam post decem dies, re tamen adhuc integra necdum ad cognitionem superioris judicis devoluta. A correctione quoque legitima modum, vel statutum canone præscriptum non excedente, non admittitur appellatio: quæ si interjiciatur, non ideo tamen differtur correctio, ne detur occasio licentiùs delinquendi, c. ad nostram, de appel. Quod idem decernitur Gallicanis edictis Caroli noni anni 1571. art. 5. & Blesensium comitiorum sub Henrico tertio art. 59. Constituit etiam l. eos, §. super, de appel. in causa criminali, si à decreto vel à processu appelletur, non debere per hoc retardari aut suspendi processum, ne inter moras probatio dispereat, maneatque delictum impunitum.

16. Permulta alia decrevere Basileenses Ecclesiasticæ reformationi conducibilia, sed nulla legitima fulti autoritate summi Pontificis, cui bellum indixerant, & quem gradu Apostolicæ dignitatis dejicere satagebant: eoque demùm rebellionis adversùs illum progressi sunt, ut selectis ad libitum certis quibusdam hominibus, potestatem (si superis placet) fecerint novi Papæ seorsum intra quoddam conclave eligendi, à quibus dum sessio agebatur Concilii hujus trigesima nona, electus in eum gradum fuit Amædeus Sabaudiæ Dux, qui tunc temporis cum subditis sibi quibusdam Optimatibus, Ripaliæ loco ditionis suæ amœnissimo quasi in secessu arce o communem anachoreticam vitam degebat, abdicatis tantisper sæculi curis, quas in filium futurum sibi successorem rejecerat. Hanc electionem universus Basileensium cœtus lætanter excepit, & confirmavit, dum ageretur sessio trigesima nona.

DIATRIBA ECCLESIASTICA de Communione Eucharistiæ sub una, vel duabus speciebus.

1. BAsileenses Patres multum operæ studiique navarunt in reducendis Boemis & Moravis ad Catholicæ unionem Ecclesiæ, non solùm ut eorum æternæ saluti consulerent, verùm etiam ut atrocissima compescerentur bella & horrendæ hostilitates, quibus efferæ illæ gentes assiduè Catholicos infestabant. Permultis hinc inde negotiationibus pax illa tentata agitataque fuit, ac demùm conciliata & perfecta, dum agebatur Basileensium sessio undecima: quam Historiam præter acta Concilii referunt Æneas Sylvius Historiæ Boemicæ cap. 57. & Joannes Coclæus Historiæ Hussitarum lib. 7. Per Oratores & literas,

literas, tum Concilii, tum Sigiſmundi Auguſti Bohemi & Moravi, invitati ad redintegrandam priſtinam cum Eccleſia Catholica unionem, ſe ab ea non fore alienos profeſſi ſunt, dum ſervarentur conditiones his quatuor propoſitionibus comprehenſæ; quarum prima erat: *Ut Communio Eucharistica ſub utraque ſpecie univerſis Christi fidelibus in regno Bohemiæ & locis ei adhærentibus per Sacerdotes liberè adminiſtraretur.* Secunda: *Ut peccata per eos, quorum intereſt, rationabiliter & ſecundum legem Dei corrigerentur.* Tertia: *Ut Verbum Domini à Sacerdotibus & Levitis idoneis liberè & fideliter prædicaretur.* Quarta: *Ut non liceret Clero ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari.*

Reſponſio Concilii ad primam propoſitionem fuit iſta, ut quoniam generalis conſuetudo Eccleſiæ communicandi ſub una tantùm ſpecie multis de cauſis rationabiliter introducta non poſſet reprobari, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libito immutari; poſſet autem ſuadentibus rationabilibus cauſis Communio ſub utraque ſpecie ab eadem Eccleſia concedi: ſi id omninò Boemi contenderent, ſacrum Concilium Sacerdotibus eorum facultatem conceſſurum ſub utraque ſpecie populum, eos videlicet qui in annis diſcretionis conſtituti eſſent, atque id reverenter poſtularent, communicandi: hoc ſemper obſervato, quòd Sacerdotes ſic communicantibus ſemper dicerent: *Debere eos firmiter credere, quòd non ſub ſpecie panis caro tantùm, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integer Chriſtus totus.*

2. Ad ſecundam propoſitionem reſponſum eſt, ut demptis ab illa verbis: *Quorum intereſt*, tanquam nimis generalibus, diceretur, corrigenda fore peccata, *ſecundum legem Dei & Sanctorum Patrum inſtituta.*

3. Ad tertiam verò, ſic illam eſſe propoſitionem concipiendam, *ut fieret peccatorum correctio ab idoneis, & per Superiores, ad quos pertinet, approbatis & miſſis, liberè, non tamen paſſim; ſed ordinatè & fideliter; ſalva auctoritate Pontificis, qui eſt præordinator in cunctis juxta Sanctorum Patrum inſtituta.*

4. Ad quartum denique: *Quòd Eccleſiaſtici viri bona Eccleſiæ, quorum ſunt adminiſtratores, fideliter adminiſtrarent juxta Sanctorum Patrum ſalubria inſtituta: ipſaque bona Eccleſiæ ab aliis quàm ab his, quibus adminiſtratio canonicè eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſent.* Proviſum pariter fuit; ut ſi contingeret alicubi ab aliquibus privatim conventa violari, ut in populorum multitudine aliquos inordinatè ac præter officium agere facilè contingit, ne illa licentia communi paci officeret, aut ſancta conventa interturbaret. Qua præcautione obviam multis ſimultatibus itum eſt. Quibus demùm conditionibus poſt multos tractatus & diſputationes ultrò citroque habitas, inita eſt concordia ultima die Novembris, qua feſtum ſancti Andreæ Apoſtoli conſuetum eſt celebrari, anno Chriſti 1433.

5. Ad enucleandam verò quæſtionem de unica Sacramenti uſitata ſpecie, Scripturarum Divinarum loca nonnulla indicio ſunt, illam ab inſtituto Chriſti minimè recedere, aut alienam ullatenus eſſe. Legimus enim Lucæ 24. *Et factum eſt, dum JESUS recumberet cum eis, accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eorum.* Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 25. Autor Operis imperfecti homil. 17. in Matth. Beda, & Theophylactus in eumdem locum Lucæ. Hieronymus in Epitaphio Paulæ, & Heſichius lib. 2. Levit. c. 9. docent, Chriſtum dediſſe duobus diſcipulis in Emmaus Euchariſtiæ Sacramentum. Præterea Actuum 2. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Item 1. Cor. 10. *Unus panis, & unum corpus ſumus, qui de uno pane participamus.* Et ubi Apoſtolus de utriuſque ſpeciei communione loquitur, aliquando copulativam adhibet particulam, & aliquando disjunctivam, ut 1. Cor. 11. ℣. 26. & 27. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Nec ſcripta ſacra unquam meminere Calicis niſi præmiſſa mentione Panis: ſæpe verò meminere panis ſolius Euchariſtici ſine calicis expreſſione. Qualia ſunt ſuperiùs adducta diverſa teſtimonia. Et Joan. 6. *Ego ſum panis vitæ, Hic eſt panis de cœlo deſcendens, Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit.* Ideoque veriſimile eſt Apoſtolicis temporibus fuiſſe libertati communicantium relictum Calicis uſum.

6. Eamdem verò libertatem uſitatam fuiſſe antiquis ſæculis, perſpicuis compertum eſt argumentis & exemplis, ex quibus numero pluribus pauciora hæc ſelegimus. In primis duæ quorumdam hæreticorum fraudes id convincunt. Scribit Sozomenus lib. 8. cap. 5. & Nicephorus lib. 13. c. 7. fœminam hæreticam de Macedonii ſecta, ut ſe Catholicam ſimularet, panem Euchariſticum unà cum aliis promiſcuè de manu Joannis Chryſoſtomi in manum accepiſſe, quem demiſſo vultu, & inclinato quaſi per adorationem pectore, ancillæ ſuæ occultè porrexit, de cujus manu profanum panem de domo allatum in os ingeſſit, cæpitque dentibus premere; ſed per miraculum fuiſſe buccellam illam in lapidem converſam, quo eventu attonitam Chryſoſtomo propriam fraudem detexiſſe, eique lapidem porrexiſſe, audiente & vidente præſenti populo. At verò in Calice non potuiſſet fœmina fraudem ullam exercere niſi abſtinendo. Diaconus enim Calicem ſacrum illius, qui communicare volebat, ori admovebat. Quod eſt indicium poſt ſumptionem ſacratiſſimi panis, liberum unicuique fuiſſe abſtinere à Calice. Alterum fraudis exemplum refert Leo Papa Magnus ſerm. 4. de quadrageſima, de Manichæis occultis, qui cùm vellent pro Catholicis haberi, ad communionem Sacramentalis panis accedebant, nunquam tamen de ſacro Calice potabant, quia Manichæorum ſecta vinum execrabatur, quod prædicabat eſſe cacodæmonis creaturam, & fel draconis inſanabile. Id verò arguit illam ſub ſolius panis ſpecie communicandi libertatem, alioqui enim abſtinendo à ſacro Calice, ſuam prodidiſſent impietatem, fuiſſentque pœnis non tantum Eccleſiaſticis obnoxii, ſed illis etiam quæ Cæſarum edicta comminabantur.

7. Præterea ex ſequentibus Eccleſiæ primitivæ ritibus demonſtratur Euchariſtiæ ſub unica ſpecie communio, primum ex Euchariſtiæ intra ſacrarum penetralia ædium aſſervatione. Clemens Romanus lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 13. aliàs 20. jubet peracta populi communione, quod ſupereſt reliquiarum Dominici Corporis, recondi à Diaconis cum reverentia in paſtophorio. Tertullianus lib. 2. ad uxorem teſtatur, ſuo tempore conſueviſſe Chriſtianos deferre in privatas ſuas ædes Euchariſtiam, ubi eam opportuno tempore comederent prius jejuni: *Non ſciet maritus* (inquit) *quid in occulto ante omnem cibum ſumas.* Et Cyprianus ſerm. de lapſis ait: *Mulier quædam cùm arcam ſuam, in qua ſanctum Domini erat, indignis manibus tentaſſet aperire, igne inde inſurgente deterrita eſt.* Dionyſius Alexandrinus in epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 36. idem facit, Serapionem quendam ſenem in extremis agentem miſiſſe puerum ad Sacerdotem, ut ad ſe cum Sacramento Euchariſtiæ veniret. Presbyterum autem tunc fortè ægrotantem non potuiſſe per ſe accedere, ſed miſiſſe per eumdem puerum particulam vivificæ Euchariſtiæ, qua devotè ſumpta Serapion lætus vita exceſſit. Quo etiam exemplo aſſeritur Euchariſtiæ intra Eccleſiam aſſervatio. Eodem ſæculo Sanctus Martyr Tarſicius (ut ſcribitur in vita Stephani primi Papæ, & apud Bedam in Martyrologio die 15. Auguſti) quum Euchariſtiam deferret, occurrenteſque illi Pagani quærerent quid rei deferret, nec ille vellet ſanctum canibus aperire, ab illis continuò necatus eſt. Et tamen divino miraculo Sacramentum ita diſparuit, ut illud reperire ſacrilegi nequiverint. Concilium Nicænum can. 14. alias 18. alias 20. jubet, ut in abſentia Sacerdotum Diaconi Euchariſtiam porrigant. Abſentia Sacerdotis tempus arguit extra Miſſam, atque ita fuiſſe reconditam Euchariſtiam. Habetur canon iſte Nicænus apud Rufinum Aquilejenſem. Teſtatur autem Cyrillus Alexandrinus, collectos à Rufino Nicænos canones eſſe germanos & authenticos. In eadem Nicæna Synodo extat in omnibus editionibus can. 13. ut ſecundùm antiquam regulam in mortis articulo nemini recuſetur Euchariſtia, quem canonem poſteriora Concilia ſæpè renovarunt. Quo probatur,

Eucharistiam reponi solitam intus Ecclesiam ad hujusmodi ægrorum eventus. Memorat Justinus in Apolog. 2. religiosum Diaconorum officium Eucharistiam ad infirmos deferentium, utique sub specie panis. Eusebius lib. 5. hist. Eccles. cap. 24. temporum antecedentium morem fuisse testatur ex Irenæi ad Victorem Papam epistola, ut Romanus Pontifex in fœdus pacis & sanctæ unionis Eucharistiam transmitteret ad alios etiam remotissimarum regionum Episcopos.

8. S. Basilius in epist. ad Cæsariam Patriciam perhibet Anachoretas, qui non poterant commodè sæpius in Ecclesiam convenire, consuevisse Eucharistiam deferre in suas cellulas. Gregorius Nazianzenus in orat. de obitu Gorgoniæ sororis suæ, scribit illam adorasse quam privatim asservabat Eucharistiam, statimque eo morbo, quo laborabat, convaluisse. Narrat Amorosius in serm. de obitu fratris sui Satyri, eum adhuc catechumenum, ne sine mysterio gravi naufragii discrimine periret, ab uno sociorum Eucharistiam precibus impetrasse, eamque sudario involutam sibi ad collum alligasse.

6. Et sanè Christus Dominus, utpote sapiens & providus Legislator, nunquam obligavit quemquam extra Sacrificii divinam actionem ad communicandum sub utraque specie. Sed cùm sacrosanctum ejus Corpus & Sanguis sub alterutra specierum ac visibilium symbolorum contineatur, ejus hæc jussio, quam urgebant Bohemi, & urgere pergunt novatores, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, Joan. 6. satis ac plenè adimpletur in unius speciei sumptione. Incommoda verò & gravia discrimina, quæ occurrerent in eo percepto, quale hæretici imaginantur, occurrunt in abstemiis, tum etiam in multorum rudium aut corpore infirmorum concursu, in quibus etiam haud pauci occurrunt mucosi, salivantes, exscreantes, halitu fœtentes, impuri, inculti, aut etiam quibusdam morbis affecti, qui vel nauseam intolerabilem cum periculo vomitus in delicatis succedentibus commovent: quinetiam evidens & crebrum periculum contagiosarum ægritudinum imminet potantibus post hecticos, phthisicos, dysentericos, leprosos, lue venerea infectos. Periclitantur etiam de effusione speciesSacramenti liquidæ, qualem deplorat Chrysostomus in suis ad Innocentium Papam epistolis in concursu militum in Basilica Constantinopolis contigisse, qua eversa sunt sacra vasa Sanguinem tremendum continentia, in ipsas militum clamydes & paludamenta. Notissimum est decretum Pii Papæ primi, qui decimus ab Apostolo Petro Romanam rexit Ecclesiam, relatum, de consecra. dist. 2. C. *si per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillaverit in terram*. Et in Decreto Ivonis lib. 1. Et quod ait Augustinus lib. 50. Homiliarum, homil. 26 *Quanta solicitudine observamus, quando nobis Corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat.* Ibidemque: *Reus erit, qui Corpus Christi in terram cadere negligentia sua permiserit*. Et habetur apud Gratianum, 2. q. 2. c. interrogo vos. Certè piaculum erat in prioribus Ecclesiæ sæculis, si mica panis Eucharistiæ in humum decideret, testibus Tertulliano, Origene, Cyrillo Hierosolymitano, & aliis. His adde multas & amplissimas esse regiones, in quibus nullæ crescunt vites; sunt & aliæ remotiores, in quibus vinum grandi pretio transportatum statim congelatur, aut illicò acescit, ut Norvegia, Svecia, Ruscia, in qua Philippus Melanchton lib. de usu integri Sacramenti scribit, utendum medicato seu aqua mulsa. Veruntamen undenam vir ille sibi potestatem sumpsit, ascivitque, immutandi Sacramentorum divinorum substantiam, quam Christus neque Petro Apostolo, neque Petri successoribus Pontificibus, neque ipsi Ecclesiæ unquam contulit? Et si juxta hæreticorum asseverationem sacra Scriptura sit unica credendi regula, hæc non aliam assignat Sacramenti materiam, præter panem & vinum. Denique inoleverat alicubi consuetudo intinctum Eucharisticum panem populo porrigendi; alibi etiam de uvæ granis populum communicandi quasi de sanguine Christi; sed utrumque ritum rejecit & abrogavit Concilium Bracarense quartum sub Adeodato Papa an. 675. can. 2. quo utroque modo existimatum fuerat, satis fuisse provisum periculo effusionis sacri Sanguinis.

10. Quod attinet ad confirmationem eorum, quæ Concilium Basileæ primùm, deinde Lausanæ, quo sub finem ob pestem Basileæ grassantem, translatum fuerat; illa omnia quæ in rebus beneficiariis & dispensationibus Concilium gesserat, ordinarat, concesserat, in materia tam gratiæ quàm justitiæ, pro bono pacis & Ecclesiasticæ unionis, illis qui erant in præsenti possessione, Nicolaus Papa V. confirmavit, & rata esse voluit per Bullam apud Spoletum concessam anno 1449. decimo quarto Calendas Julii.

CONCILIUM GENERALE FLORENTINUM inchoatum Ferrariæ an. 1438.

1. Effecit Patrum Basileensium in Schismate adversus Eugenium Pontificem damnabilis pertinacia; & præterea justum præcipuaque laude dignum desiderium Græcos deducendi ad unionem fidei & pacis cum Romana Ecclesia: quorum Imperator, & Patriarcha, cæterique Antistites refugiebant Basileam longo & periculoso itinere per nives & glacies, perque ardua montium cum sumptibus immensis & gravissimis molestiis proficisci; avebant autem amœnam Italiam maritima profectione appellere, cujus sumptus Respublica Venetorum suppeditatura erat; & insuper desideratissima Summi Pontificis præsentia, quem Basileenses à se per proterviam repellebant, per cujus absentiam & dissensum non poterat ullum Concilium utpote capite truncum & mutilum legitima pollere autoritate: Hæ inquam causæ effecerunt, ut Græci cum Summo Pontifice unanimes libenter in locum Concilii Ferrariam consenserint. His ex causis Eugenius Basileensem conventum, schisma exitiale apertè molientem, illam in civitatem transtulit, eoque ut migrarent, missis Legatis invitavit. Permulti deinceps indies Basilea relicta Ferrariam ad Padi fluenta sitam Marchionibus Estensibus tunc temporis subditam concesserunt. Qui verò pertinaciùs Basileæ constiterant, eo provecti sunt, ut crebris citationibus Eugenio diem dixerint, neque temerariis eorum jussionibus obtemperantem Summo Pontificatu exegerint, Amedeo Sabaudo ejus in Sedem intruso.

2. Prima legitimi Concilii sessio feliciter iniit Ferrariæ quarto idus Januarii anno 1438. præsidente meritissimo omnique præconio majore Legato Eugenii à latere Nicolao Albergato, ex Ordine Cathusiano, Cardinali Presbytero, tituli Sanctæ Crucis, eximiæ pietatis, scientiæ, atque prudentiæ viro: peractisque consuetis Concilii præliminaribus, primo decreto declarata sunt irrita omnique autoritate vacua omnia post Eugenii revocationem acta Basileensium. Secundæ verò sessioni per se præsedit Eugenius Papa, quam decimo quinto Februarii auspicatus est præsentibus septuaginta duobus Episcopis.

3. Interim Græcorum Imperator Joannes Palæologus, cum fratre suo Demetrio, & Josepho Patriarcha Constantinopolitano, cæterorumque Patriarcharum Legatis, aliisque plurimis Orientis Antistitibus, & amplo comitatu septingentorum circiter hominum ad Venetiarum littus magna celebritate appulerunt. Postridieque Dux & Senatus navi Bucentauro magnificentissimè adornata Imperatorem in urbem exceperunt: qui statim oratores suos ad Eugenium direxit, qui suum in Venetam civitatem adventum significarent. Scriptisque ad Basileenses literis exhortatus illos est, ut Ferrariam concederent, ad optatissimam Ecclesiarum unionem communibus votis perficiendam, quæ hactenus infelici dissensione divulsæ fuerant. Eugenius verò Nicolaum Albergatum Cardinalem & Nicolaum Estensem Ferrariæ Principem ad salutandum Imperatorem adventantem præmisit. Die autem Februarii 29. Imperator cum fratre, & frequenti Clero transvecto fluvio Pado Ferrariam attigit, atque in portu civitatis ab omnibus Cardinalibus, & viginti quinque Episcopis, & Ordinibus civitatis, exscensus aureo quo vectus fuerat navigio sub aurea umbella exceptus, medius inter Cardinales equitans, ad Eugenium est deductus, qui in privato cubiculo sedens illum operiebatur, & ad se accedentem obviam aliquot passibus progressus, cùmque Imperator genu flectere inciperet, comiter selevatus data dextera osculanda amantissimè complexus est, fecitque ad suam lævam in præparata

sede

sede consedere: ac post aliquot secreta colloquia, jussit Pontifex Imperatorem in hospitium magnificè adornatum deduci. Triduo pòst, Patriarcha speciosissimo & inaurato navigio Ferrariam appulit, quem quatuor Cardinales cum vigintiquinque Latinis Episcopis, & Marchione urbis Domino ad portum excepere. Indeque medius inter duos Cardinales Diaconos equitans, ad Pontificem adductus, qui sedens ejus præstolabatur accessum, & Pontificis genam osculatus est, qui ad sinistram suam in præparato scabello consessum præbuit. Ipsisque consedentibus, cæteri Græci Autistites accedentes, sedentis Pontificis dexteram & genam pariter osculati sunt, ultimis tamen dexteræ osculo tantùm, aut profunda veneratione contentis.

4. Post dies aliquot, Imperator à Pontifice contendere cœpit, ut juxta conventa non solùm Episcopi, cæterique Præsules, verùm etiam Reges ac Principes per se aut Legatos celebrandæ Synodo interessent. Quod quamvis difficile nimium forte Pontifex excusaret ob mutua inter eos bella; rem nihilominùs urgente Imperatore, Pontifex nuncios & literas quoquoversum ad eos invitandos misit. Exorta etiam de ordine sessionum controversia, Pontifex sic dispositum cupiebat, ut ad unum Ecclesiæ latus convenirent omnes Latini, ad alterum Græci: Ipse verò in capite medius ante Altare consideret. Imperator verò eum sibi potiùs deberi locum contendebat. Denique ex forma antiquarum Synodorum œcumenicarum, ita res transacta est, ut erecto solio ante Altare, super eo sanctorum Evangeliorum liber inter sacra Capita Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, accensis hinc inde cereis, collocaretur, Ipseque Pontifex cum suis Latinis dexteram partem, (quæ læva est ingredientibus) alteram Imperator cum suis Græcis teneret. Infrà solium Pontificium uno ferè passu locata est Imperatoris Latini sedes, (is erat Albertus secundus) quæ semper vacua remansit ob ejus absentiam. Propè hanc consedere Cardinales, qui recensentur numero octo, à quibusdam novem, ac deinceps pluribus sedium ordinibus Archiepiscopi Latini centum circiter quinquaginta, præter Abbates, cæteramque turbam Ecclesiasticorum. E regione Pontificis & sedis Imperatoris Latini, sedes Imperatoris Græcorum postea, pauloque inferiùs Patriarchæ Constantinopolitani ejusdem eminentiæ & ornatus cum Pontificia: deinde Vicariorum ceterorum Orientis Patriarcharum: subindeque Metropolitanorum, aliorumque majorum & minorum Antistitum Orientalium, diversis pro dignitate sedium ordinibus: Demetrio verò Imperatoris fratri à dextris ejus collocata, sed humilior & quatuor ferè palmos remota. Præter Græcos interfuere Synodo Isidorus Metropolita Kiovensis, totiusque Russiæ, cum quibusdam Prælatis Russiæ Moscoviæque. Interfuit pariter Metropolites Iberiæ. Ipseque Eugenius in literis post conciliatam unionem ad Principes scriptis, Legatos etiam nominat Imperatoris Trapezuntii, Iberorum, Valachorum, & Ruthenorum, præter Armenios, qui postmodùm advenere.

5. Etiamsi multi hujusce Concilii Sessiones dinumerent ab illa, cui primùm Apostolici nomine Legati præfuit Nicolaus Cardinalis tit. Sanctæ Crucis; alii tamen eas solas recensent quæ ab octavo die mensis Octobris haberi cœperunt, quo quidem die magno studio, & non ut anteà, perfunctoriè agitari præcipui momenti quæstio cœpit de Spiritus Divini processione. Interim dum Græci Basileensium adventum frustrà præstolantur, necnon diversorum Pincipum Latinorum, aut missorum ab eis Legatorum accessum, ne otiosum tempus deperiret, obtinuerunt Latini à Græcis, ut quasi velitationes & pugnæ præludia agitarentur placidè controversiæ de statu animarum, quæ de corpore excesserunt. Communis est Latinorum persuasio, veteribus etiam Græcorum Patribus planè conformis, justorum animas, quæ nondum plene expiatis anteactæ vitæ reatibus e corporibus excesserunt, ignibus in Purgatorio torqueri. Quæ verò penitùs expiatis sive in præsenti vita, sive in Purgatorio cunctis reatibus, nihil ampliùs Divinæ justitiæ debent, sine ulla mora in cœlestem felicitatem admitti, ut Dei visione absque ulla dilatione perfruantur. Ex adverso animas, quæ infectæ mortali peccato à corporibus propriis exierunt, in infernum protinùs relegari sempiternis incendiis torquendas. Ipsos quoque rebelles Angelos, ex quo de cœlo ejecti sunt, ignium æternorum sustinere cruciatus. At verò Græci post susceptum schisma nec nobiscum nec inter se conveniunt. Negant quidem communiter esse aliquem Purgatorii ignem, sed tamen animas, quæ solutis corporis vinculis abscedunt, cum culparum maculis, quæ ipsas à Divina gratia minimè excludunt, deferri in horrida quædam incommoda, tristia & tenebricosa loca; quæ pœnæ mitigantur, aut etiam desinunt præsidiis orationum, eleemosynarum, sacrificiorum, aut pœnitentiæ exercitiis, quæ pro illarum liberatione Deo à viventibus fidelibus offeruntur. De illis verò animabus separatim, in quibus nulla superest contracta labes, existimant in locum quietis deferri, quisnam verò locus, & quænam requies illa sit, non convenit inter eos. Quidam enim Græcorum nobiscum credunt statim rapi in Angelorum consortium, & unà cum illis beatifica Dei visione perfrui; alii verò non ante futuras tantæ felicitatis consortes quàm post resurrectionem, resumptis cum quibus vixerant corporibus, ut animæ quidem ex tunc Divino conspectu oblectentur, corpora verò sensibilibus castisque gaudiis delicientur. Reproborum autem animas carne solutas nondum ignis pœnam sustinere, sed gravissimos mœrores ex desperatione, & ex loci ad quem relegantur, constitutione, tenebris, & horrore inexplicabili. Hujusmodi diu ventilatæ sunt quæstiones, non quidem in Cathedrali Basilica, in qua Concilium habebatur, sed in templo S. Francisci bis singulis hebdomadis inter selectos quatuos & viginti disceptatores, nimirum ex utraque parte duodecim. Aderant verò Notarii & exceptores, quæ dicebantur, conscribentes.

6. Jam verò nos hactenus acta perpendentes quasi præliminaria, & apparatus sacri Concilii, eo quod Græcis visum fuerit non antè procedere debere Concilium, quàm nova ipsorum instantia iterum iterumque rogati & diu expectati fuissent Basileenses, & Ferrariam advenirent, & Principum eis adhærentium Legatos secum adducerent, scilicet Alberti secundi Latinorum Imperatoris, & Alfonsi Aragonum Regis. At verò illis nefas sibi esse ducebant huic translationi consentire, aut cum hæreticis quidquam habere commune; tales autem esse docebant qui oppositi erant duabus, quas publico judicio statuerant, fidei propositionibus inconcussis, Concilium autoritate pollere suprà Papam, qui deponendus erat sua dignitate, si Concilio jubenti non obediret, & insuper non posse Concilium à Papa solvi aut aliò transferri, nisi approbante & consentiente ipso Concilio. Neque elabi hanc occasionem ullatenus in animum inducebant propositum suum exequendi, Eugenium à se jam damnatum exautorandi, novique Pontificis, ut paulò post ab ipsis factum est, obtrudendi. Qua demum Basileensium præfracta pertinacia moti Græci consenserunt, ut deinceps absentibus Basileensibus, res ipsa, propter quam advenerant, gereretur. Itaque juxta eorum mentem primam sessionem ab octavo Octobris die jam auspicamur, qua statutum fuit, ut seriò disputando excuterentur duæ præcipuæ quæstiones, circa quas ut cardines totum vertebatur unionis negotium. Quarum prior hæc erat: An licuisset ad fidei symbolum Constantinopolitanum quidquam addere? Secunda, utrùm addita vox illa *Filioque* conformis esset fidei orthodoxæ; opinantibus Græcis Spiritum sanctum non à Filio, sed à Patre solo procedere. Sex delecti sunt ex Græcis disputatores, & alii totidem ex Latinis, necnon utrinque alii utriusque linguæ periti interpretes, itemque Notarii, à quibus hinc inde dicta scripto exciperentur. Ex parte Latinorum, qui in hanc disputandi palæstram prodiere, duo fuerunt Cardinales, Nicolaus Albergatus tituli Sanctæ Crucis, & Julianus Cæsarinus tituli Sanctæ Sabinæ, qui primùm Concilio Basileensi Apostolicus à latere Legatus præsederat, deinde Basileenses deserens in apertum schisma conspirantes ad Eugenium secesserat. His adjuncti sunt Andreas Archiepiscopus Rhodius, Aloisius seu Ludovicus Episcopus Forojuliensis ex Ordine Minorum S. Francisci, aliique duo Sacerdotes Monachi & in Theologia Magistri, quorum unus erat Provincialis Visitator Longobardiæ Ordinis Prædicatorum, cui Joanni de Montenigro nomen fuisse S. asserit Antoninus.

tinus: Sexti vero ad disputandum electi incompertum est nomen. Ex parte Græcorum electi sunt ad disputandum Marcus Ephesinus Metropolites, Isidorus Rutenus Metropolites, Bessarion Nicænus, Xantopulus magnus Scevophylax, id est Vasorum Ecclesiæ custos, Michael Balsamon magnus Ecclesiæ Bibliothecarius, & Georgius Gemistus.

7. Sessio III. exorsa die 14. Octobris disputationum campum aperuit. In hac & quatuor sequentibus sessionibus iniit disputatio de additione ad Symbolum Constantinopolitanum hujus vocis, *Filioque*, circa Spiritus sancti processionem, quam Græci negabant à Filio dimanare; at Latini esse simul asserebant *à Patre Filioque.* Primo isto certamine quasi in circo ex carceribus effusi sunt pro Græcis Marcus Ephesinus, pro Latinis autem Andreas Rhodi Episcopus, qui dicitur Colossensis in actis hujus Concilii, errore inde orto, quia multis persuasum erat Colossenses, ad quos sacram Epistolam scripsit Apostolus Paulus, non alios esse quam insulæ Rhodi incolas, eosque ita denominatos fuisse ab æneo Solis Colosso cubitorum septuaginta, olim inter septem Orbis miracula celebrato, quem Chares Lyndius insigni fama Statuarius Lysippi discipulus in aditu portus Rhodi conflaverat. Certum tamen est urbem Colossi dictam, ad cujus cives dirigitur illa Pauli epistola, fuisse in Phrygia, cujus est apud Strabonem & Plinium mentio. Negabat Ephesinus licuisse quidquam ad Symbolum adjungere; hoc enim districte octo Synodis œcumenicis vetitum. Colossensis sustinebat, non esse proprie loquendo additionem, sed explicationem orthodoxam verbi hujus *à Patre*, Additiones quidem contrarias semel decreto fidei esse interdictas, sed non illas per quas exponitur fides. Tantum vero abesse, ut eas sacræ Synodi prohibuerint, ut potius eas in praxim eædem ipsæ reduxerint: nemo enim negaverit à Nicæna prima Synodo additam fuisse Filii DEI *consubstantialitatem* cum Patre, aliaque non pauca ad Symbolum Apostolorum. Constantinopolitanam autem perspicuum est addidisse ad Symbolum Nicænum, quemadmodum postea factum est à Conciliis Ephesino & Chalcedonensi. Nec enim possent ulla ratione de novo insurgentes hæreses refelli, si non liceret per expositionem aliquid ad dogmata fidei superaddere. Quod autem licuit veteribus ad symbolum Apostolorum, & posterioribus Synodis ad symbola & fidei decreta Synodorum, quæ præcesserant, addere; non esse ademptam Ecclesiæ subsequentium sæculorum parem potestatem. Idem enim quo vetus Ecclesia regebatur & illuminabatur Spiritus Dei, pollicitus est se eidem nunquam defuturum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ipsaque Ecclesia, quæ in Canticis Turri Davidis positæ contra Libanum, ex qua mille clypei pendent & omnis armatura fortium, confertur, nullos haberet nisi elingues & inermes omnisque conflictus incapaces milites, si ad Scripturas exponendas, quibus crebro abutuntur hæretici, & ad pristina fidei decreta omnes verborum, & explicationum accessiones essent interdictæ. Nec tamen inde inferri posset, tum Scripturas, tum Symbola, tum priora fidei decreta esse imperfecta. Fuere namque perfecta ad veritatem & fidem commonstrandam, etiamsi pleniorem notitiam non exprimerent, ad nascituros omnes in posterum errores refellendos, nisi quatenus standum esse in omnibus ambiguis jam inde ab ipso Christo & Apostolis ejus constitutum ac definitum semper fuit Ecclesiæ judicio: quam regulam, quicunque sequetur, nunquam aberrabit ab æternæ salutis itinere. Fuerat constans ab initio doctrina Ecclesiæ, Spiritum sanctum à Patre procedere: emersit in oppositum Macedonii & Eunomii hæresis non à Patre, sed à Filio procedere; quemadmodum enim Ariana perfidia Filium esse Patris creaturam, suoque progenitore longe inferiorem, blasphemabat; hoc idem de Spiritu Sancto prædicarunt Eunomius & Macedonius respectu Filii, esse hujus creaturam, longeque inferioris ab illo dignitatis; hunc errorem Synodus Constantinopolitana suo symbolo refellit, definiendo Spiritus Sancti, & vivificantis processionem à Patre, nihil verò de processione à Filio pronunciavit cùm id superfluum judicaret, consentientibus in hoc unum tam Orthodoxis, quàm Macedonianis. Veruntamen septima Nicææ habita apud Græcos œcumenica Synodus formulam fidei illam penes se recitatam approbavit, in qua perspicuis verbis decernebatur, Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere. Antiqui etiam Græci Patres nunc diserte docent, (ut Latinos omittam) Spiritum Sanctum à Patre Filioque produci, nunc etiam à Patre per Filium procedere; quæ expressio non aliter intelligi potest, quàm ejus productionem simul esse à Patre & Filio. Ipseque Photius schismatis præcipuus auctor, nonnullas Romanorum Pontificum epistolas laudat & approbat, in quibus astruitur illa Spiritus à Patre Filioque processio. Prohibitiones verò Pauli Apostoli, ne quisquam adderet ad ea, quæ Galatis evangelizaverat, & Joannis, ne quis ullum verbum ad suam Apocalypsim adjungeret, nihil officiunt pleniori eorumdem Scriptorum expositioni, dummodò à fide Catholica non deflectat. Certum quippe est, sequentibus temporibus addita fuisse non pauca Apostolicæ doctrinæ, quæ neque in sacris Paginis, neque in præcedentibus decretis continebantur. Sic adversus impium Arii dogma Nicæna Synodus vocem *Consubstantialis* assignavit ut tesseram, qua ab hæreticis Catholici secernerentur: Hujusmodi pariter vocem illam Θεοτόκον seu *Deipara*, quam Synodus Ephesina ad convellendam Nestorianam hæresim introduxit: Vocem quoque τριάδος & *Trinitatis* circa Divinas Personas, neque Divinarum Scripturarum Codices, neque Symbola Apostolorum, aut Nicænæ aut Constantinopolitanæ Synodorum exprimunt, quam tamen universi sancti tam Græci quàm Latini Patres laudant & passim usurpant. Instabant ex opposito Græci, licèt hoc quasi verum supponeretur, quod tamen ipsi constanter negabant, Filio quoque attribuendam Spiritus sancti processionem, nullatenus tamen licitum fuisse *Filii* vocem articulo Symboli Constantinopolitani inserere, quia id prohibuerat insequens Ephesina Synodus: sed Latini prohibitionem illam aliquid addendi interpretabantur, quæ fieret privata alicujus libidine, non verò publica Ecclesiæ authoritate, quæ semper eadem est, nullaque lege coercetur: prætereaque veritas quidem esse additiones sacris fidei decretis oppositas, sed non illas quæ fidem ipsam dilucidius explicarent; essenteque necessariæ ad reprimendum nascentis alicujus hæresis progressum. Replicantibus Græcis suum consensum ad id non fuisse requisitum, responsum est, nec id esse aut fuisse necessarium; nec enim in plerisque Græcorum Synodis sive œcumenicis, sive nationalibus de fide tractantibus, Latini intervenerunt; satis enim est ad eas roborandas, si eas Cathedra Apostolica comprobaverit. In his concertationibus, qui fusiùs & prolixiùs disputarunt ad finem usque Concilii, fuerunt ex parte Græcorum Marcus Ephesinus & Bessarion, ex parte Latinorum Julianus Cardinalis, & Joannes Prædicatorum Longobardiæ Provincialis, quorum primus admirabili ingenii & memoriæ vi dicendique facultate præcelluit; alter verò tanta inexhaustæ eruditionis luce præfulsit, ut Ephesini quamquam audacissimi & loquacis mentem sæpiùs perstrinxerit, & ad confusionem adegerit.

8. Volebant Græci additione illa, quam criminabantur, rem totam esse confectam: instabant ex opposito Latini, discutiendas & examinandas esse causas additionis. Si enim justæ proferrentur ejus causæ, nihil esse rationis, cur additio esset arguenda, sive in ipsa fidei formula, sive alibi uspiam esset inserta. Sessione postmodùm 15. Marcus Ephesinus cupiens Latinorum ingenia confundere, prolixissimum habuit in reprobationem additionis sermonem, plenum confusionis, inordinatum, & multiplici rerum verborumque congerie refertum. Sed respondentis Cardinalis Juliani admirabiliter præfulsit animi præsentia, & inexhausta memoria cum vigore ingenii & judicii conjuncta; sermonem etenim Ephesini affectata multitudine rerum inordinatarum ad confundendum adversarii animum, redundantem, Julianus nulla parte omissa in duodetriginta capita distinxit, atque ad singula solidissimè respondit tum ex sacris Scripturis, tum ex Patribus, tum ex Philosophiæ penu, tum ex Ecclesiasticis historiis. Imitari piscem Sepiam Marcus consultò affectarat, cujus ea est astutia, ut atramenti quo plena est, succum effundat, quo nigrescit & turbatur aqua stagni, & sic aspectum eludit & manus evitat piscatoris. Sed Julianus arte con-

traria

traria eaque laudabiliori confusissima & inordinata Marci argumenta in apertum ordinem & lucem eduxit, & palàm refutavit, admotoque ingenij sui lumine, victoriam retulit gloriosam, quam Marcus per tenebras & confusionem illi conabatur eripere.

9. Sess. 16. Ingruente jam intra Ferrariensem civitatem pestilentia, transferendi Florentiam Concilii necessitas incubuit. Eugenius & reliqui Antistites Græci Latinique communi assensu Ferraria digressi Florentiam concedunt. Eugenium egredientem præcessit sacratissima Eucharistia intra arculam equo magnificè phaleratо superpositam sub umbella, cum Clericorum & laicorum psalmodiis & facibus accensis, ut scribit actorum hujus Synodi testis & scriptor Græcus autor. Similis fuerat ritus observatus in Gregorii Papæ XI. itinere ex urbe Roma Anagniam secedentis ann. 1377. præcedente per aliquot horarum intervallum sanctissimo Corporis Christi Sacramento, ut scripsit eo tempore Amelius Episcopus Senogalliensis. Tandemque mense Januario ineunte Latini simul & Græci Florentiam devenere. Sess. 18. cùm satis superque apud Ferrariam disceptatum fuisset de additione voculæ ad Symbolum: cœptum est Florentiæ disputari de sancti & vivificantis Spiritus processione, an ex Patre solo, an etiam ex Filio esset, inter Marcum Ephesinum acris & præstantis ingenii virum, & Joannem suprà commemoratum longè sublimioris & solidioris præ Marco eruditionis. Hæc disceptatio sex tenuit sessiones, donec Marcus tanto impar adversario, sæpe nihil habens quo posset illius urgentem vim retundere, pudore tandem suffusus cessit palæstra, simulatoque morbo non est ausus in Synodum prodire. Cùm tamen Joannes, nemine congredi auso, per aliquot dies sua repetens argumenta veritatem Catholicam altiùs in auditorum animos infigeret, doceretque Spiritus Divini productionem ab unica spiratione Patre Filioque communis principio dimanare, non verò à duobus seu principiis, seu caussis, tametsi verè à duabus Personis prodeat ac producatur, sed tamen per unicum & indivisum Patrique & Filio communem amorem. Provectis feliciter ad stabiliendam unionem rebus, adversarius pacis conatus est zizaniam superseminare, objectisque diversis ab Imperatoris obstaculis tam excellens bonum præpedire, sed partim hortatu Josephi Patriarchæ viri sapientissimi, qui tunc extrema ægritudine decumbebat, ad cujus cubiculum frequentes erant Imperatoris & selectiorum Græcorum conventus, partim cohortationibus & officiis Eugenii Pontificis, partim etiam Bessarionis & Juliani opportuno interventu, accedente reliquorum Græciæ Antistitum consensu, soloque Ephesino incessanter obsistente; utrinque tandem & voce & scripto conventum est vocis *Filii* additamentum ad Symbolum æquo jure ac licitè factum esse, Spiritum S. quoque à Patre Filioque in unitate principii ac originis prodire; Rom. Pontificem universæ Ecclesiæ caput esse, cui Christiani toto Orbe dispersi in rebus æternam salutem spectantibus subesse, & morem gerere teneantur; Valere ad Corporis Christi Sacramentum panis triticei consecrationem, sive sit azymus, sive fermentatus, quali utuntur Græci; Ecclesiis Orientalibus proprios ritus esse conservandos, præsertim in Liturgiis seu Altaris oblationibus & Sacrificio; Sanctos ex hac vita decedentes, postquam omnes animi labes sive in hac mortali vita, sive in Purgatorio eluerunt, sine mora vel dilatione in conspectu Dei perfrui, neque ad sæculorum finem ipsorum protelari felicitatem.

10. Videnda est superiùs prima nostra ad generale Lugdunense Concilium Dissertatio, qua probatur antiquitas fidei Orientalium simul & Latinorum communis de Spiritus sancti à Filio processione, simulque additionis explicativæ ad Symbolum. Quibus adjungere visum est aliam probationem à Josepho Methonensi Episcopo Græco adductam, in sua adversùs libellum Marci Ephesini responsione, falsò asserentis istud additamentum caussam fuisse Orientalium dissidii. Ejus verò dialogismi fragmentum hic attexendum judicavi, quia paucis verbis illa complectitur, quæ prolixissimè in actis Concilii disceptata sunt. Sic autem Ephesini Marci asseverationem refellit. *Pro sua tamen defensione Latini respondebant tibi per Archiepiscopum Rhodi, falsa esse ostendentes quæ dicebas: Quod nequaquam Ecclesia Romana, nec additamentum, origo fuerit divisionis & pugna. Neque enim solùm ante schisma Ecclesiarum appositum erat Symbolo, sed ante ipsas Synodos œcumenicas, septimam dico & sextam, ut testatur confessor Maximus in epist. ad Marinum Presbyterum Cyprium: nec ante illas tantum, ut dictum est, sed mox à secunda Synodo tempore Papæ Damasi, ut asserit Georgius Aristinus historicus. Quare hinc redargueris commentitia dicere: neque enim additamentum caussam dedit sejunctionis Ecclesiarum. Nam si post septimam Synodum exortum est schisma, & multo etiam est illa posterius; additum verò fuerat Symbolo post secundam Synodum, & Ecclesiæ concordabant usque ad septimam, & altera alteram hujus rei caussa non accusabat, qui fiat, ut ex additamento sit ortum dissidium? Imo potius ex hoc ostenditur Orientalibus explanationem hanc fuisse acceptam, quandoquidem addita etiam Symbolo voce illa* Filioque *non dissidebant.*

11. Deinde aliquibus interjectis, calumniam Ephesini de objectis sibi à Latinis libris ignotis & apocryphis, & testimoniis depravatis & corruptis, ejusque falsam jactantiam se cum illis congressum sententiam absurdam esse apertè demonstrasse, & libros depravatos perspicuè probasse, hac responsione refellit: *Primus de dogmate Joannes ille in re Theologica summi vir ingenii, atque instituto S. Dominici præfecti dignitate ornatus disputationem instituit: Accepta,* inquiens, *benedictione Patris beatiss. quæstionem de processione Spiritus sancti vobiscum habebo: quando non ex apocryphis ignotisque libris protulit textus aut corruptis & depravatis, ut ipse ais; nisi apocrypha intelligas Basilii Magni & Athanasii Opera, necnon Epiphanii & S. Cyrilli, quorum dicta Joannes proferebat Latinorum nomine, per quæ demonstrare conabatur dogmatis veritatem. Noluerunt enim sacri illi viri Occidentalium auctoritate Doctorum, sed Orientalium probare hoc dogma, ne quod etiam evenit, possetis contradicere. Tu verò cum ferre non posses veritatem, corruptos & depravatos vocabas Doctorum libros: quando etiam magno tuo dedecore, universa te Synodus sugillavit ita dicentem, & præsertim ulterioris Franciæ Præsules, ut audierunt Orientalium Doctorum libros vocari a te corruptos, magna voce exclamarunt;* Hæreticus est maledictus, æterna feriatur excommunicatione, Doctores enim rejicit: & si suis Orientis Doctoribus fidem non tribuit, quid de nostris Occidentalibus dicet? *Hinc commotione excitata consurgentes nihil aliud egistis. Proxima verò sessione cùm illi ex magni Cyrilli verbis argumenta duxissent, tu omninò S. Cyrillum negasti ita dicere. Cum verò Joannes Epiphanium eadem quæ Cyrillus dicentem protulisset, tu hæc ipsa etiam adulterata vocasti. Inde coactus profunda ille ac sublimis Theologiæ vir Basilium Magnum attulit in libro contra Eunomium consimilia prioribus disserentem; tu verò illa quoque depravata dixisti. Ita libros omnes, qui producti sunt, corruptos vocando, stultissimus ab omnibus habitus es. Quando misistis etiam Nicomediensis Præsulis ministrum, ut afferret codicem S. Basilii, in quo dictum illud habetur:* Cur enim necesse est, &c. *Ille verò sive malitia sua promotus, sive etiam à vobis admonitus voluit occulere veritatem, atque accepto codice venit ad fenestram, cogitans dictum illud abradere, signatoque folio, in quo sententia habetur, cultellum quærebat, quo illam eraderet; at verò Spiritus veritatis non permisit id fieri, ne veritas extingueretur; excitat verò flantem auram, per quam factum est, ut folio, in quo dictum erat, mutato, aliud se offerret: ille festinans aliud expunxit pro alio, deinde celeri gressu reversus ad Synodum audacter ibat ad convincendos Latinos. Ut verò Pater librum ejus aperuit, & integram sententiam vidit, torvè in ministrum intuens rem commonstrabat; at ille tremebundus exclamavit:* Ita Domine, tua mihi prosit benedictio, derasi illam, quomodo autem rursus integra sit, ignoro: *ita cùm inventa esset sententia, confusi recessistis.* Hactenus Methonensis.

12. Josephus Constantinop. Patriarcha, qui plurimùm ad hanc unionem contulit, nondum dirempto Concilio diem clausit extremum in Florentina civitate, relicta schedula à se scripta, qua profitebatur Romanum Papam esse universæ Ecclesiæ Caput. Et Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere. Seque hac in re aliisque omnibus fidem sequi & profiteri Apostolicæ Ecclesiæ senioris Romæ. Elatus honorificentissimo apparatu ac amplissima funeris pompa fuit, cui omnes interfuere

Cardi-

Cardinales; in templo Fr. Prædicatorum, Græco ritu sepultus est mense Junio an. 1439. Huic sublectus est successor Metrophanes ex Episcopo Cyziceno, qui Concilio Florentino interfuit. Dein Metrophani Gregorius Hieromonachus, qui in Florentina synodo locum tenuerat Patriarchæ Alexandrini, fueratque à confessionibus Joannis Palæologi Imperatoris, & dignitate Protosyncellus. Hic videns prævalere Constantinopoli persecutionem in eos qui Florentino Concilio consenserant, seque nihil in oppositum proficere, relicta Græcia Romam confugit, atque anno 1459. quo Pius II. Mantuæ conventum habebat, defunctus est cum opinione sanctitatis, ut idem Pius Papa refert lib. 11. Comment. vitæ suæ sub nomine supposito Gobelini. Scribit Calcondyles lib. 6. Eugenium Pontificem dolentem vehementer, eò quòd Græci Florentinam synodum aversarentur, à Marco Ephesino ejusque discipulo Scholario seducti, misisse Constantinopolim doctissimos quosdam viros, ut Græcos reducerent, & mendacia Marci & Scholarii, à quibus seducebantur, palam refellerent: sed cùm apud seductos operam perderent, neque audirentur, Romam revertisse. S. Antoninus expressius enunciat missum ab Eugenio cum doctissimis viris Cardinalem Venetum Franciscum Condelmerium specie Legationis ad Græciæ Imperatorem Joannem ipsum qui synodo Florentinæ interfuerat, & consenserat, obtinuisse ab Imperatore, ut fieret publica de rebus in synodo decretis concertatio Bartholomæum inter Episcopum Coronensem consummatissimum Theologum, linguæque Græcanicæ peritum, & Marcum Ephesinum populi seductorem, hunc verò licet tergiversantem ab Imperatore compulsum prodiisse ad disputandom, quem Coronensis publicè disputans tanta ingenii vi convicit falsæ doctrinæ, & ad populum pervertendum tam insignium imposturarum, ut Ephesinus hausto inde mœrore ac tristitia, post paucos dies expiraverit in obstinata perfidia. Plebs tamen seducta à conceptis erroribus non resilivit. Plerique Græci sapientissimis libris, Marci libros refutavere. Hi sunt Gregorius Hieromonachus, Bessarion Nicænus, Joseph Methonensis, Georgius Scholarius sapientissimus Senator Græcus, qui Joannem Palæologum Imperatorem ad Synodum comitatus, tres luculentas orationes pro concilianda Ecclesiarum unione, viamque hujus ineundæ commonstrantes pronunciavit; præclaram quoque defensionem contexuit quinque capitularium in Synodo Florentina decretorum adversus eorum impugnatorem Marcum Ephesinum.

13. An. 1439. quo fuit communi Latinorum Græcorumque consensu confecta inter utrosque apud Florentiam unio religionis & fidei, subsequuta est pariter Armeniorum cum Ecclesia Romana unio: de qua hæc ait Græcus actorum Florentinæ Synodi scriptor: *Post aliquot dies venerunt ex Armenia Apocrisiarii, Patriarchæ Armeniorum virtute præstantes viri, quærentes & ipsi unionem, fideique rectitudinem, qui etiam beatissimum Papam venerati Imperatorem viserunt; consiliumque suum & animum suum de conficienda cum Ecclesia Catholica unione exposuerunt; petentes ut ferret auxilium & prudentia sua juvaret. Imperator autem respondit multum sibi placere eorum studium: & gratum fore si accesserint ad orthodoxam fidem & Catholicam Ecclesiam, & precari Deum pro dirigenda eorum unione, quæ si fieret, se quoque promisit ad negotium quodlibet, & quidquid illis opus fuerit, adjutorem. His dictis recesserunt Armenii, nos verò Florentia exeuntes, Venetias petivimus, & inde rursus domum redimus.*

14. Armenii Eutychetis errorem duas in Christo naturas in unum confundentis, ideoque in synodo Chalcedonensi condemnati sequebantur, atque etiam nunc consectantur, & Synodum Chalcedonensem reprobant & aversantur. Post Græcorum abscessum, relicti sunt Florentiæ aliqui Cardinales cum Episcopis nonnullis & selectis Presbyteris eruditione insignibus, qui Concilium continuabant, quandiu perduraret Basileensium conventus. Ab his Florentiæ versantibus auditi & instructi sunt Armenii, eorumque animis insidentes difficultates discussæ ac elucidatæ. Eisdem Eugenius Constantinopolitanum symbolum cum accessione vocis *Filioque* tradidit, in solemnioribus Missis decantandum; deinde Concilii Chalcedonensis decretum de duabus distinctis & inconfusis in una Verbi persona subsistentibus naturis atque operationibus; aliudque sextæ Synodi contra Monothelitarum hæresim, quo astruuntur duæ distinctæ Christi voluntates & actiones; doctrinam præterea de septem Ecclesiæ Sacramentis, in qua etiam definitur Confirmationis Sacramentum, (quod Armenii respuerant) quamvis nonnisi per Episcopos, qui Apostolis successere, conferri debeat; nonnunquam tamen ex Apostolicæ dispensatione sedis, ob rationabilem causam & urgentem, posse ab inferiori Sacerdote ministrari, dum solo chrismate utatur, quod Episcopus confecerit: prætereaque in sacro Calice infundendam esse modicam ad vinum aquam ante consecrationem, contra veterem Armeniorum ritum, qui nihil aliud quàm vinum in sacrum Calicem infundebant, cujus meminit Conciliabulum Quinisextum. Eisdem quoque tradidit Eugenius attributum Athanasio fidei symbolum cum Apostolicis unionis literis an. 1439. Accessere Florentiam post Armeniorum digressum Jacobini & Jacobitæ dicti anno 1441. hi per Orientem dispersi jam inde ab Heraclii tempore Sectam constituebant Monothelitarum, qua ejurata, eos plenius instructos ad Romanæ fidei unionem Eugenius ascivit. Æthiopas etiam missis nunciis & literis Eugenius ad eandem fidei unionem invitaverat. An. igitur 1442. quo Eugenius Concilium Romam ex Florentia ad Lateranensem ædem transtulit, adventarunt Romam Legati Æthiopum seu Abissinorum Regis dicti Zerah-Jacob, id est *semen Jacob*, deferentes illius nomine Eugenio submissionem & obsequium, & cum Ecclesia Romana, cujus in omnibus fidem amplectebatur unà cum subditis sibi populis, unionem suppliciter rogantes. Veruntamen sive nostrorum neglectu, sive operariorum defectu, sive immensa locorum & regionum distantia, sive linguarum imperitia, sive de alio quocunque defectu contigerit infaustum obstaculum, præclara illa & decora conversionis gentium exordia parem felicitatis progressum non sunt sortita, omnesque illæ gentes abdicato sincero Dei cultu, pristinas superstitiones ac hæreses resumpsere: contigitque ipsis illud Evangelii de seminibus jactis in petrosa loca, quæ quia non habebant radicem, aruerunt. *Hi sunt, qui continuò cum gaudio suscipiunt Verbum Dei, non habent autem in se radicem, facta autem tribulatione & persecutione propter verbum continuò scandalizantur.* Matth. 13.

DIATRIBA DE ADDITIONE ad Symbolum.

1. Concilium Ephesinum actione 6. refert initio Symbolum Nicænum αὐτολεξεί singulis verbis vacuum omnibus additionibus, quæ Constantinopolitana Synodus post Nicænam adjunxit, nec verò Constantinopolitani Symboli ullatenus meminit. Nicænum verò hac sexta actione relatum de Spiritu sancto nihil aliud pronunciat quàm verba ista, καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. *Et in Spiritum sanctum*. Deinde sic decernit Ephesina Synodus: τούτων τοίνυν ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἤγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων σὺν ἁγίῳ πνεύματι. Τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἤγουν προκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, τούτους εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου, εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι. Id est: *His igitur perlectis, statuit sancta Synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut conscribere, aut componere, præter definitam à Sanctis Patribus, qui in Nicæa cum Spiritu sancto congregati sunt. Qui verò ausi fuerint aut componere fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, sive ex gentilitate, sive ex Judaismo, sive ex qualicunque hæresi; hos quidem si sunt Episcopi, aut Clerici, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clericatu decrevit: si verò laici fuerint, anathemati subjici.*

2. Quinetiam ipse qui Ephesinæ Synodo præsedit Cyrillus Alexandrinus tractat. in sanctum Symbolum, non

non aliud exponit quam Nicænum, quod ibidem ad singula verba totum prodit; deinde singulos ejus articulos exponit omisso Constantinopolitano quantumvis uberiore. Neque ipsa ignorabat Ephesina Synodus istud Constantinopoli editum esse Nicæno posterius, atque verbis & rebus uberius. Idcirco ne illa condemnatio, quam post recitatum Nicænum Symbolum protulerunt adversus quoscunque aliam fidem inducentes, ne fraudi sit & condemnationi formulæ fidei Constantinopolitanæ, quæ non pauca addidit ad illam quæ præcesserat formulam Nicænam, quod procul utique erat à mente Concilii Ephesini, necesse est Ephesinum istud decretum non aliter intelligi quàm de oppositis fidei doctrinis, aut novis & antea indecisis, quas aliqui privata autoritate auderent invehere: alioqui unim hoc eidem decretum pari damnatione Constantinopolitanum symbolum involveret. Superest ut duo illa Symbola propriis eorum verbis proferamus, ut ex obtutu primo, ipsaque αὔτοψιν, quam multa, id quod posterius fuit, ad præcedens Nicænum addiderit, compertum fiat. Quæ ut faciliùs discernantur, additiones hujusmodi posteriores distinctis characteribus exprimemus.

3. Symbolum fidei Nicænæ: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum JEsum Christum Filium Dei, ex Patre natum, hoc est ex Patris substantia unigenitum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt, & quæ in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus passus est. Et resurrexit tertia die. Et ascendit in cælos, & sedet in dextera Patris. Et venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Qui autem dicunt, erat quod non erat; & antequam nasceretur non erat; & quod factus est ex non existentibus, aut ex alia substantia vel essentia; aut qui Filium Dei mutabilem esse affirmant; eos anathematizat Sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia.

4. Symbolum Constantinopolitanum: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem FACTOREM COELI ET TERRÆ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum JEsum Christum Filium Dei UNIGENITUM, ex Patre natum ANTE OMNIA SÆCULA, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum, verum ex Deo vero; Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit DE COELIS, & incarnatus de Spiritu sancto EX MARIA VIRGINE, & homo factus est, CRUCIFIXUS ETIAM PRO NOBIS SUB PONTIO PILATO, PASSUS, AC SEPULTUS. Et resurrexit tertia die SECUNDUM SCRIPTURAS. Ascendit in Cælos, & sedet ad dexteram Patris. Inde venturus est CUM GLORIA judicare vivos & mortuos. CUJUS REGNI NON ERIT FINIS. CREDIMUS in Spiritum sanctum DOMINUM ET VIVIFICANTEM EX PATRE PROCEDENTEM, CUM PATRE ET FILIO ADORANDUM ET CONGLORIFICANDUM; QUI LOQUUTUS EST PER PROPHETAS. ET UNAM SANCTAM CATHOLICAM ET APOSTOLICAM ECCLESIAM. CONFITEMUR UNUM BAPTISMA IN REMISSIONEM PECCATORUM. EXPECTAMUS RESURRECTIONEM MORTUORUM. ET VITAM VENTURI SÆCULI. AMEN. Vides in isto Constantinopolitano Symbolo complura ad Nicænum addita, præsertim ad finem plures distinctos fidei articulos; & ex adverso suppressionem ultimorum fidei articulorum, quibus Nicænum terminatur. Nemo tamen dicere ausit Ephesinos Patres intendisse damnare Constantinopolitanam sacram Synodum, cum non ignoraret quas fecerat additiones ad Nicænam fidei formulam: Ut autem crimini eximantur Constantinopolitani Patres, asserenda est intra Ecclesiam autoritas addendi ad pristina fidei symbola in majorem fidei elucidationem, aut etiam fateri necesse est, Ephesinam illam prohibitionem dirigi ad homines privatos, aut etiam restringi ad expositiones & additamenta fidei adversantia. Ut levis & improbus fuerit eorum prætextus, quorum ambitio & æmulatio sacrilega schismatum occasiones consultò exquisierat. Cæteroqui ipsi quoque Nicænæ Synodo vitio verti posset, suo Symbolo Nicæno addidisse ad Apostolorum Symbolum.

5. Prima quæ legitur ad Symbolum facta additio de processione illa ex Filio, visitur in Concilio Toletano III. anni 589. quo Hispaniarum Gothi, ejurata hæresi Ariana, fidem professi sunt orthodoxam. Eaque additio in tribus legitur ejus Concilii locis. Primum in proloquio Regis Recaredi ad Concilium his verbis: *Spiritus æque sanctus confitendus à nobis est, & prædicandus à Patre & Filio procedere, & cum Patre & Filio unius esse substantiæ.* Deinde inibi refertur Symbolum Constantinopolitanum cum additione: *Credimus & in Spiritum sanctum Dominum & vivificatorem ex Patre & Filio procedentem.* Tertiò in ejusdem Concilii can. 3. *Quicunque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit, à Patre & Filio procedere, anathema sit.* Anno deinde 633. Concilium Toletanum VI. cap. 1. sic effatur: *Spiritum verò sanctum nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur.* Toletanum similiter VI. anni 638. cap. 1. eadem habet verba. Quæ etiam repetitur professio in Concilio Toletano VIII. anni 653. cap. 1. in professione fidei: *Credimus in Spiritum sanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Decipitur itaque memoriæ lapsu doctus Bellarminus, dum ait fieri cœptam additionem a Concilio Toletano VIII. eam tamen antè factam fuisse liqueat à tribus quæ præcesserant Synodis Toletanis. Concilium etiam Forojuliense anni 791. cui præsedit Paulinus Aquilejensis Patriarcha, tum in proloquio Paulini, tum in creatione Concilii Constantinopolitani, formulæ quam omnes ibi professi sunt, vocem addidere, *Filioque.* Cùm etiam in ampliore ibidem facta Concilii declaratione fidei, ter repetitum legitur, *Spiritum sanctum a Patre simul Filioque procedere.* Quin etiam his omnibus antiquius Concilium Bracarense primum anni 411. in editione Labbeana expresse profitetur, *Spiritum sanctum à Patre & Verbo procedere.*

6. Longè à vero aberrant, quicunque affirmant, primum hujusce additionis autorem fuisse Romanum Pontificem. Id enim de nullo asseri aut probari potest: oppositum verò probatur ex relatis ab Anastasio Bibliothecario Ecclesiæ Romanæ in vita Leonis Papæ III. *Hic vero pro amore* (ait) *& cautelâ orthodoxæ fidei fecit ubi supra* (scilicet in templo Sancti Petri Apostoli) *scuta duo argentea scripta utraque symbolo, unum quidem literis Græcis, & aliud Latinis, pendentia dextra levaque super ingressum corporis.* Id factum clariùs explicant testes duo, Græcus unus scilicet Photius in epist. ad Patriarcham Aquilejensem; Latinus alter, scilicet Petrus Lombardus lib. 1. sententiarum, distinct. 11. Scribunt enim in utroque clypeo insculptum symbolum fuisse Constantinopolitanæ Synodi cum processione Spiritus sancti à Patre, nulla facta Filii mentione, Græcè quidem in uno ancylium, & Latinè in altero: noverat enim sapiens Pontifex Græcorum in Romanam Ecclesiam æmulationem, ideoque omnem volebat illis adimere offensæ occasionem metu defectionis, ad quam proclives esse perspiciebat. Et tamen ut paulò post probaturus sum, Leo III. pro fidei veritate habebat illam ex utraque Persona processionem, quam tamen in illis temporum circumstantiis non esse per illud symbolum promulgandam, id enim Græcos jam malè affectos ad pejora traduxisset.

7. Quòd verò de doctrinæ veritate persuasus esset, cuperetque id cunctis fidelibus esse persuasum, constat ex eo, quòd cum Synodus Aquisgranensis anni Christi 809. coacta super quæstione ista de processione Spiritus sancti, vellet definere illam pariter esse à Filio, Carolus Magnus rei judicium suspendit, donec haberetur summi Pontificis responsum Leonis III. ideoque ad ipsum Legatos misit Bernarium Episcopum Vormaciensem, & Jesse Ambianensem Episcopum, atque Adelardum Monasterii Corbeiensis Abbatem: quibus respondit Pontifex: *Ita sentio, ita teneo cum his autoribus & scripturæ sacræ autoritatibus. Si quis aliter hac de re sentire, vel docere voluerit, defendo. Et nisi conversus fuerit, & secundùm hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem*

fundi-

funditus abjicio. Non tamen consensit ut Symbolo insereretur, aut in eo solemniter cantaretur, ut fidem facit Smaragdus relatus à Baronio, & à Sirmondo, & à Labbeana Conciliorum editione.

8. Photius postmodum Constantinopolitani Patriarchatus invasor, vir ad omne facinus audax, ambiens per Romani Pontificis extrusionem esse summum universæ Ecclesiæ caput, occasionem ac prætextum sumpsit in Nicolaum primum laudatissimum Pontificem anathematis brutum fulmen intorquendi, eò quòd vocem illam *Filioque* toties agitatam contra prohibitionem Ephesinæ, ut ajebat, Synodi ad Symbolum inseruisset, aut inseri consensisset, ut scribit S. Antoninus parte 3. tit. 22. cap. 13. §. 10.

CONCILIUM ROTHOMAGENSE an. 1445.

1. Concilium istud coegit Rodulfus Rothomagensis Archiepiscopus die 11. Decembris Pontificatus Eugenii quarti anno 15.

2. Can. III. *Præterea damnat omnes libellos seu quosdam tractatus artium magicarum & divinatoriarum. Et super hoc deinceps solliciti sint Ordinarii per suas diœceses inquirere, si qui sint tales libri, & ad se evocare.*

Adversus magos, incantatores, ariolos, & eos qui cum ipsis consuetudinem habent, aut ad illos recurrunt, extat Nicænus canon Arabicus 22. ex versione Abrahami Echellensis, & canon 42. Concilii Turonensis III. sub Leone Papa III. & Carolo Magno, edicens: *Admoneant Sacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedii conferre, non animalibus languentibus, claudicantibusve, vel etiam moribundis quodquam mederi, non ligaturas ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.* De his vide apud Gratianum, causa 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. & paulò inferiùs can. 6. Huc spectat Concilii Carthaginensis IV. canon 89. Auguriis vel incantationibus servientem excommunicans.

3. Can. IV. *Item statuit, quòd si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorum, & maximè contra Beatam Virginem linguam in blasphemiam, abnegando præsumpserit relaxare, per Episcopum suum pœna mulctetur annotata in Capitulo*, Statuimus, *rubricæ de Maledicis. Hæc porrò ibi pœna statuitur: Ut septem diebus Dominicis pro foribus Ecclesiæ in manifesto, dum aguntur Missarum solemnia, blasphemus existens, ultimo illorum die Dominica pallium & calceamenta non habeat; ligatus corrigia circa collum, septemque præcedentibus sextis ferijs in pane jejunet & aqua, Ecclesiam nullatenus ingressurus. Quolibet autem prædictorum dierum tres, si poterit, alioqui duos reficiat pauperes, sive unum. Et si ad hoc nec ejus suppetant facultates, id in pœnam illam commutetur, cui etiam, si renuerit recipere ac peragere pœnitentiam supradictam, Ecclesiæ interdicatur ingressus, & in obitu Ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem prætereà potestatem, coactione (si necesse fuerit) Episcopi diœcesani, adhibita contra eum, blasphemus si dives fuerit, quadraginta solidorum, alioqui triginta, sive viginti: & si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiam inter alia communitatum statuta ponatur.*

Olim secundùm Canones laicus excommunicabatur, Clericus deponebatur 22. q. 1. c. Si quis per capillum. Sed jure civili blasphemi morte puniuntur, in authen. ut non luxurientur homines contra naturam, collat. 6. circa medium

4. Canon VI. *Item quòd si qui inventi fuerint invocatores dæmonum, & de hoc legitimè convicti, quemadmodum fieri publicè solitum est, publicè prædicentur cum mitra in signum perpetuæ infamiæ. Qui si abjuraverint hunc errorem, post peractam pœnitentiam, ad arbitrium Diœcesani misericorditer poterunt relaxari. Si vero contumaciter in suo errore perseveraverint; si sint Clerici, degradati priùs perpetuis mancipentur carceribus; si vero laici, relinquantur curiæ sæculari puniendi.*

De aliis autem sortilegiis, & superstitionibus, putà carminatoribus, & brevia ad collum hominum & equorum, seu alibi suspendentibus, ordinat hæc sancta Synodus, quòd pœna jejunii & carceris unius mensis puniantur pro prima vice. Si verò perseveraverint, pœna graviori ad arbitrium Episcopi compescantur.

Can. VII. *Item damnat modos illos, qui videntur introduci gratia quæstus, denominando imagines, utpote:* Notre Dame de recouvrance, Notre Dame de pieté, de consolation, de grace, &c. *Nam talia sunt occasio superstitionis in multis, quasi sit plus in una imagine, quam alia. Abusores pœna arbitraria compescantur.*

5. Can. X. *Item præcipit ipsa Synodus, quod unusquisque Parochianus habeat semel in anno omnia peccata sua confiteri proprio Sacerdoti; & ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum reverenter suscipere, juxta decretum*, omnis utriusque sexus, *& sub pœnis in eo contentis.*

Parochus non est magis proprius Sacerdos in sua parochia, quàm Episcopus in tota diœcesi. Et quidem in plerisque Parochiis impossibile est omnes proprio Parocho in Paschate confiteri, cùm non possit unus sufficere confessioni suorum omnium Parochianorum, ita ut necesse sit auxilium ab aliis Sacerdotibus assumi: si verò id licitè fit de consensu Parochi, pari aut etiam potiori ratione id licitè fiet de consensu Episcopi. Idcircò damnata est olim à Joanne Papa XXII. Joannis de Poliaco Theologi Parisiensis doctrina, qua asserebat, eum, qui confessus esset Sacerdoti regulari, invalidè confessum fuisse, & teneri eadem peccata denuò proprio Parocho confiteri; ita ut non tantùm Episcopus, sed neque ipse Papa possit ab hac regula de proprio Parocho cum ullo dispensare contra canonem Lateranensem, *Omnis utriusque sexus*. Quam doctrinam Joannes Papa damnavit in extrav. commu. c. vas electionis, de hæret. Potest quidem Episcopus huic juri suo cedere, quando & quatenus ex justa causa placuerit, omnemque hanc potestatem delegandi Confessarios in Parochum pro aliquo tempore transferre. Sed aliud est agere ex mero & communi jure, & agere per liberam & spontaneam concessionem.

Can. VIII. *Item quod collatores scholarum, scholas ipsas personis ætate, & scientia, & moribus probatis committant, & liberaliter ac sine exactione concedantur.*

Can. XIV. *Item quod beneficia Ecclesiastica personis idoneis & benemeritis tam ex parte patronorum Ecclesiasticorum, & laicorum, quàm collatorum & ordinatorum, liberaliter & absque ulla illicita pactione conferantur, & ad illa præsententur.*

6. Can. XV. *Item quod promovendi ad sacros Ordines, Ordinario, aut ab eo deputandis examinatoribus tali tempore se præsentent, quod ab illis benè & maturè possint examinari: nec recipiantur aliqui ad Ordines ipsos, nisi per examinationem sufficientem & debitè factam, reperiantur ætatis & qualitatum aliarum, quas sacri definiunt Canones.*

Posteriorum Ecclesiæ sæculorum usus laxior est & solutior, quo indulgetur Clericis beneficium Ecclesiasticum possidentibus de illius fructibus vivere, quamvis sæculares etiam opes possideant seu patrimonia, dummodo quæ sibi superflua sunt ex utriusque ususfructibus, in pauperes aliave pietatis opera erogent. At antiquior disciplina videtur hæc fuisse, ut Clerici stipendiis Ecclesiæ minime participarent, si aliunde ex propriis & sæcularibus bonis

ad honestum victum suppeteret, ut autoritate Hieronymi, & Prosperi, sive quis alius autor sit librorum de vita contemplativa, 1. q. 2. c. clericos c. pastor, & c. si quis, probat Gratianus. Quibus adjunge Capitulare istud Caroli Magni, quod etiam fidem facit, disciplinam istam exactiorem authoritate niti Conciliorum, cujus hæc verba sunt in Capitularibus 76. 77. & 78. tertiæ Additionis. *Volumus atque præcipimus, sicut Synodali atque canonica autoritate à Pastoribus sanctæ Ecclesiæ sæpe admoniti sumus, ut Canonici clerici, qui in civitatibus vel monasteriis degunt, qui beneficia habent, unde victum & vestimentum habere possunt; ut his juxta Apostolum contenti sint, & stipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui assidue in prædictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi assiduum divinum explentes officium vitam sustinent, nequaquam assumant, aut in suis usibus convertant. Scimus enim, quia absque periculo, atque dispendio animarum suarum, hæc nullatenus facere possunt. Si quis hæc statuta contempserit, utrisque careat, id est, & beneficio, & prebenda; atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, his privetur. Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus commune: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, convenit erogare. Quando nihil aliud fit habentibus dare, quàm perdere. Nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* Optabile esset, ut Carolus Magnus singillatim recensuisset hoc loco (quemadmodum alibi fecit) illos Synodorum canones, de quibus generaliter hic loquitur. Frustrà enim ad hoc produxerit aliquis canonem 11. Concilii Vernensis an. 755. cùm fateatur doctissimus Ludovicus Tomassinus, non loqui de aliis quàm de Monachis, qui contra editam à se professionem, resumptis sæculi opibus quibus renūciaverant, à Monasteriis recesserunt. Concilium verò Aquisgranense ann. 816. regnante Ludovico Pio Imperatore celebratum, quodque vivendi regulas Canonicis & Sanctimonialibus præscripsit, canon. 115 disertè ait, licitum esse Clericis propria bona dare & accipere, & in hoc à Monachis differre, quibus id nefas est: *Quanquam enim* (ait) *Canonicis, quia in sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere proprias res, & Ecclesiæ* (scilicet res) *cum humilitate & justitia habere, quod Monachis, qui secundum regularem institutionem arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est: non tamen in cavendis vitiis & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum distare debet vita.* (Et post pauca:) *Quia Monachi nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est illos copiosioribus Ecclesiæ sumptibus, quam Canonicos, qui suis & Ecclesiæ licite utuntur rebus, indigere.* In summa intendit Aquisgranense Concilium, Clericos patrimonium habentes posse quidem fructus Ecclesiæ possidere, ea tamen moderatione, ut ad vitæ usum aliquid etiam de patrimonii sui fructibus impendant. Episcopi verò, qui tam multas sub Carolo Magno habuere Synodos, non ausi ipsi ullo Synodico canone decernere, apud Carolum Magnum sæpissimè (ut ipse ait) apud ipsum contenderunt, ut proprio edicto id decerneret, quod perfectius erat, & pristinæ Ecclesiæ (quos instaurari cupiebant) usibus conformius. Sed tam ardua perfectio in commune introduci non potuit, & Clericorum relicta est libertati, dummodo ab eo, quod licitum est, non deflecterent, ut scilicet quæcunque à modesto victu supersunt, in usus pietatis erogentur; hac enim lege omnes Clerici beneficia habentes Ecclesiastica astringuntur, quorum fructibus licitè vesci possunt, secundùm ipsius Apostoli concessionem: *Ut qui Altari deserviunt, cum Altari participent. Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.*

Can. XVII. *Item inhibet ipsa Synodus quibuscunque Sacerdotibus, ne promissis per eos celebrandis turpes aliquas pactiones faciant.*

Can. XVIII. *Item ordinat ipsa Synodus, quòd omnes Clerici in suis beneficiis juxta eorum fundationes habitibus decentibus resideant. Et præcipit Ecclesiarum Parochialium rectoribus, quod saltem Dominicis diebus, & aliis solemnibus, Parochianos suos in fide & moribus instruant.*

Eadem providit pro diebus omnibus Dominicis & festis Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 4. de refor.

7. Can. XXI. *Item ordinat ipsa Synodus, quòd si quis Clericus beneficiatus per mensem post publicationem præsentis ordinationis publicus concubinarius repertus fuerit, rigorosè per suum Ordinarium corripiatur: Et si post alium terminum, qui sibi pro concubina abjicienda statuitur, non repulerit, ipso facto fructus beneficiorum suorum perdat per tres menses, qui ad utilitatem ipsorum beneficiorum applicabuntur. Quam si abundè retinuerit, omnibus beneficiis suis privetur, & alias canonicè puniatur. Cæteri autem tam laici quàm Clerici fornicatores, & adulteri, moneantur, ut deinceps contineant: alioqain contra ipsos procedatur, prout ipsorum exegerit culpa.*

Fuerant hæc in Concilio Basileensi constituta: Indeque in pragmaticam sanctionem transposita; ex eaque in Concordatum inter Leonem Papam X. & Franciscum I. Francorum Regem initum, & à Lateranensi quarto Concilio approbatum, derivata sunt. Sic verò sancitur illo Concordato: *Et insuper statuimus, ut quicunque Clericus, cujuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiamsi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ fuerit, qui deprehensus fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam Ecclesiæ, vel evidentem aliam Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat. Nec non hujusmodi concubinarium, ut primum talem esse noverit, mox suus superior monere teneatur, ut intra brevissimum terminum concubinam dimittat. Et si illam non dimiserit, jubemus, ut ipsum suis omnibus beneficiis omnino privet. Et nihilominus hujusmodi concubinarii, usquequo cum iis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve sint inhabiles. Qui si post dispensationem residuo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis, ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quòdque si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant.* (Et post pauca interjecta:) *Publici autem intelligendi sunt non solum hi, quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam vel per rei evidentiam, quæ nulla tergiversatione celari possit, notorii sunt; sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenent, ex quo per suum superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt.*

8. Can. XXII. *Item inhibet ipsa Synodus omnibus in sacris Ordinibus constitutis, ne mulieres aliquas, nisi de illis in quibus naturale fœdus nihil permittit sævi criminis suspicari, secum teneant; & quòd ipsi suos filios, aut filias illegitimas in domo sua non habeant; nec eis per eosdem filios in Ecclesia serviatur.*

Eadem prorsus decernit Concilium Coloniense provinciale anni 1452. cui Nicolaus Cusanus Cardinalis Legatus per Germaniam Apostolicus præsedit. Eadem præterea ex Concilio Basileensi adversus Clericos concubinarios repetuntur in Concilio Provinciali Senonensi anni 1485. Præside Archiepiscopo Tristando de Salazar art. 2. cap. 5. de concubinariis.

9 Can XXIV. *Item quòd nullus citetur ex officio, nisi priùs aliqualis præcesserit informatio, quæ Officiali loci ostensa fuerit: nec excommunicetur aliquis propter contumaciam, nisi in scriptis, aut aliàs legitimè constiterit, quòd fuerit citatus: & literæ excommunicatoriæ rectoribus Ecclesiarum infra mensem ad tardius præsententur.*

Quoad primam Canonis hujus partem, nec ordo judiciorum, nec æquitas naturalis patitur, ut quis sine aliqua probatione criminali judicio implicetur. Quinimò de alicujus delicto non est inquirendum ex officio, nisi aliqua præcesserit infamia, non utique apud malevolas aut maledicas personas, sed apud providas & honestas, c. qualiter, il. 2. de accusatio. Quod spectat ad secundam Canonis partem: Compertæ res est, quòd censura quæcunque, sed præsertim excommunicatio, quæ ab judice fertur, circa præsens delictum cum contumacia conjunctum, (secus enim est de censura, quæ fertur à Canone, cujus non alia requiritur, ut incurratur, conditio, præter Canonis promulgationem, postquam contraveniens homo ipso suo facto censura irretitur) prærequirit trinam in scriptis admonitionem,

c. omnes decimæ, 16. q. 7. & c. de Presbyterorum, 17. q. 4. c. contingit il. 2. & c. sacro, de sent. excom. & c. constitutionem de sent. excom. in 6. Præterea quævis censura à judice ferenda, præsertim excommunicatio decerni per scripturam debet cum expressione causæ, alioqui nulla & inanis erit censura, & judex à quo lata est, suspensus manet per mensem ab ingressu Ecclesiæ, & à divinis, ex constitutione Concilii generalis secundi Lugdunensis sub Innocentio Papa quarto, quæ habetur in c. cùm medicinalis de sentent. excom. in 6.

CONCILIUM SENONENSE *anni 1485*.

1. Isti Concilio præsedit Tristandus de Salazar, Senonensis Metropolites, in quo instaurantur constitutiones alterius, quòd præcesserat, Concilii Senonensis habiti anno 1462. cui præfuerat Ludovicus de Mediolano Archiepiscopus. Quibus tamen etiam accessere novæ hujus posterioris Synodi Sanctiones. Dividitur hæc Synodus in quatuor articulos, singuli verò articuli in plura capita dissecantur.

2. Art. I. cap. 1. divina chori officia sic ordinat; *Ut omnes quibus nullum obstat legitimum impedimentum, vel justa exemptio, horis debitis signisque præmissis, cum tunica talari & superpelliceis ultra medias tibias longis vel cappis juxta temporum & regionum diversitates, Ecclesias ingrediantur, non capucia, sed almucia vel bireta tenentes in capite. Qui cùm in choro fuerint, gravitatem servent, quam locus & officium exigunt: non in simul, aut cum aliis fabulantes aut colloquentes, aut literas aut scripturas alias legentes; & cùm psallendi gratia ibidem conveniant, muta aut clausa labia tenere non debent sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in psalmis, hymnis, & canticis Deo alacriter modulentur. Cùm dicitur:* Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, *omnes consurgant. Cùm nominatur illud gloriosum nomen, in quo omne genuflectetur, cœlestium, terrestrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem dum horæ in communi publicè cantantur, legat vel dicat privatim Officium: Nam non solùm obsequium qui obnoxius est, choro subtrahit sed alios psallentes perturbat. Super his debitè observandis aliisque ad Divini Officii prosecutionem, ac chori disciplinam spectantibus, Decanus, vel cui incumbit onus, diligenter invigilet, hinc inde ne quid inordinatè fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ, in qua circa supradicta excesserint, distributionibus vel alia majori, prout transgressionis gravitas exigit, plectantur pœna. Qui in Matutinis ante finem illius Psalmi,* Venite exultemus, *in aliis horis ante finem Psalmi primi, in Missa ante ultimum* Kyrie eleison *usque ad finem Divino Officio non interfuerit, nisi forte necessitate cogente, aut petita & obtenta à præsidente chori licentia discedere oporteat, pro illa hora absens videatur. Salvis tamen Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ fortè circa hæc arctiores existant. Idem observetur in his qui à principio usque ad finem in processionibus non permanserit. Pro cujus executione deputetur aliquis onus habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento astrictus agere fideliter & nulli parcere.*

Sanctionum istam ab initio usque ad verba hæc: *Salvis tamen consuetudinibus*, eruit Synodus Sennonensis per singula verba ex Concilii Basileensis sessione 21. in qua etiam admonentur, qui ad Divinum officium conveniunt, ut animo se præparent ac recolligant; secundùm quod scriptum est Ecclesiastici 18. *Ante orationem præpara animam, ne sis quasi qui tentat Deum.*

3. Art. II. cap. 1. *Episcopi in suis diœcesibus nisi ex causa necessaria, honesta vel probabili, resideant: & principaliter post tempus visitationis diœcesium suarum & locorum suorum campestrium in civitate sua mansionem & determinationem habeant & faciant. In festivitatibus solemnibus per se in Ecclesiis suis solemniter celebrent. Ab omni deformitate & nota in cappis, capuciis suis, & habitibus penitùs abstineant. Domui suæ benè præsint, & familiam moderatam & disciplinatam habeant & teneant. Honestos, & doctos, & Ecclesiasticus viros in Divinis scripturis & canonibus eruditos, præsertim in visitationibus suis secum habeant. Ordines mundè & sanctè conferant, doctis & probatis de beneficiis provideant. Ab indebitis & injustis exactionibus cessent & abstineant, suosque Officiarios & commissos abstinere faciant.*

Sanctus Gregorius Papa per allegoriam Divini mandati apud Exodum c. 29. ut de oblatis pacificis victimis separetur armus, & pectusculum in partes, & victum Aaronis filiorumque ejus Sacerdotum, effigiem & officium boni animarum Pastoris repræsentat in 2. parte Pastor. cap. 3. dicens: *Divina lege armum Sacerdos dextrum in Sacrificium accipi & separatum: ut non solùm sit operatio ejus utilis, sed singularis: nec inter malos tantummodo, quæ recta sunt, faciat sed benè quoque operantes subditos sicut honore Ordinis superat, ita etiam amore virtutum transcendat: Cui esu quoque pectusculum cum armo tribuitur: ut quod se sacrificio præcipitur sumere, hoc de semetipso Autori discat immolare: & non solùm pectore, quæ recta sunt, cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis invitet; nulla prospera præsentis vitæ appetat nulla adversa pertimescat.* Episcopum autem non solùm in propria diœcesi, sed etiam in Ecclesia, in qua sedes ejus est constituta, jampridem cautum fuerat can. 5. Concilii Carthaginensis V.

4. Cap. V. est concubinatu coercendo, eademque iisdem propemodum verbis constituit, quæ aud multò ante adduximus ex Concilio Rothomagensi post Basileense Concilium, quo eadem priùs accurratè sancita fuerant. Quocirca ne per eandem lineam reciprocando serram molesti simus, require superiùs Concilium Rothomagense anni 1445. can. 21.

5. Cap. VI. Constituit, ut Ecclesiastici sive in habitu, sivè in capillitio inordinati, si moniti non desistant, ab Ecclesiæ ministerio ad tempus arceantur. Sed si post præstitutum tempus in contumacia persistant, omnibus Ecclesiasticis emolumentis & beneficiorum fructibus priventur absque ulla personarum acceptione.

6. Cap. VII. Reducit in praxim antiquos de vita & honestate Clericorum canones, quibus accessum ad tabernas prohibet, omnemque ebrietatem, negotiationes, mercimonia negotiorum sæcularium gestiones, & procurationes.

7. Cap. VIII. Clericos aleatores taxillisque aut ludis cum violentis corporis exercitiis conjunctis se applicantes, canonicis pœnis subjicit, nisi admoniti desistant.

8. Cap. IX. Quæstores, qui diversis locis vagantes, sæpè etiam prædicationis officium sine canonica approbatione usurpantes, per diversas, quas peragrant, plagas & regiones, falsas sæpenumero literas ac bullas circumferentes, ad extorquendas hominum credulorum & simplicium titulo eleemosynarum pecunias, reprimit: subjicitque Ordinariorum cognitioni & examini, renovatque constituta Concilii Lateranensis generalis sub Innocentio III. relata in c. cùm ex eo, de pœnit. & remiss. necnon Concilii Viennensis in Clemen. abusionis, eod. tit.

9. Art. III. versatur omninò circa Religiosorum reformationem.

10. Articulus IV. officia & obligationes prosequitur laicorum.

11. Denique ad plenam eorum, quæ Concilio statuta sunt, observationem, præcipit sancta Synodus, ut in singulis diœcesibus omnia hæc inter Missarum solemnia publicentur ac promulgentur. Singulisque diœcesibus testes Synodales nominatim expressos assignat, qui sollicite invigilent & perquirant, si qui sint qui Concilii decreta transgrediantur: aut si Pastores debitam in his diligentiam adhibeant, aut adhibere negligant, admoneantque Metropolitanum, ac singulos suffraganeos Episcopos, atque ad primum futurum Concilium referant.

ECCLE-

ECCLESIÆ DECIMI SEXTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Extincto Carolo VIII. absque prole ullâ, successit in Franciæ regnum Ludovicus Aurelianensium Dux, Ludovici illius nepos, quem Joannes Burgundiæ Dux Parisiis interemerat, filius verò Carolus Aurelianensis, qui in Azincurtensi certamine captus, annos viginti quatuor ab Angelis in custodia detentus fuerat. Simul ac Ludovicus ejus nominis XII. regnum exorsus est, se utriusque Siciliæ atque Jerosolymorum Regem, Mediolanensemque Ducem appellari voluit. Et subinde facto divortio cum Joanna Ludovici XI. Franciæ Regis filia à se intacta, quam invito ipsi, sed præ metu consentiente fingente pater induxerat, Annam Britannicam Regis Caroli VIII. viduam approbante Alexandro VII. summo Pontifice sumpsit uxorem anno millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo. Novus ergo Rex jura sua repetens ab avia sua Valentina Joannis Galeacii Mediolanensium Ducis filia, cùm tamen Franciscus Sforcia, qui primus gentis suæ Mediolanensi Ducatu potitus est, illam retinuisset ditionem jure affinitatis, & adoptionis sue à socero Philippo ultimo Mediolanensium Ducum ex progenie Vicecomitum, qni Blancam filiam suam illegitimè natam Francisco Sforciæ dederat uxorem, eumque sibi filium adoptaverat, ex quo ortus Ludovicus Sforcia cognomento Maurus Ducatum Mediolanensem possidebat. Huic inquam Rex Ludovicus bellum indixit, Alpibusque transmissis Alexandriam vi subegit, aliasque urbes & oppida partim armis, partim deditione subjugavit. Sforcia spe omni excidens ad Maximilianum Cæsarem fugere coactus cætera victoribus prona reliquit. Sic brevi Mediolanum in Francorum potestatem cum arce redactum est. Subiit cum Insubria tota Francorum Imperium opulentissima civitatis Italiæ Genua, ab æmulis inter se diversarumque partium vitis Adornis & Fregosiis certatim Regi tradita. Cæterùm post quintum exilii mensem reverso in Galliam Rege, dissidentibus inter se constitutis proregibus Aubignio & Trivultio ab Insubribus Sforcia revocatur profugus: qui cum fratre Ascanio Cardinali ex Germania regressus, primùm Comum ad Larium Lacum sitam urbem ultrò dedentibus se civibus occupat. Dein Mediolanum celeriter advolans urbe summa gratulatione excipitur, Trivultio adversus Novariam recedente. Uno impetu Ticinum urbesque cæteræ transpadanæ, præter arcem Mediolanensem & Novariam reducem Sforciam admittunt. Rex verò è Gallia novum copiarum delectum in subsidium mittit duce Ludovico Trimollio militari laude percelebri adjuncto Cardinale Georgio Ambosio, qui prudentibus consiliis publicam rem promoveret. Acies inter utramque partem apud Novariam conseritur, victus uterque Sforcia Novariam se recipit, in qua erat Helvetiorum præsidium, sed præsidiarii ab eo deficientes, loci deditione facta, cum ex conventione cum Francis pacta loco exirent in armis & ordine militari, Franci gemmino hinc inde ordine insidentes, Helvetiosque observantes, Sforciam cum tribus fratribus Sanseverinis in habitu gregalis militis Helvetiis immistum deprehendunt, captivùmque abducunt. Ascanius accepta fratris clade, dum perfugium quærit, in manus quoque Francorum incidit. Ludovicus Sforcia Lochiis carcere detentus decennio fuit, ibique vivere desiit. Ascanius verò Cardinalis in Bituricensi turri captivitatem sustinuit, unde biennio post gratia Cardinalis Ambosii in libertatem est eductus. Duo autem Ludovici Sforciæ liberi Maximilianus & Franciscus tuti in Germania consederunt. Secunda hæc victoria Francis obtigit primo hujus Sæculi anno.

2. Sequenti porrò scilicet 1501. Ludovicus Franciæ, & Ferdinandus Hispaniæ Reges fœdus mutuum inierunt deturbandi ex Neapolitano regno Friderici, illudque inter se dividendi, ut Hispanus Apuliam, & Calabriam; Francus verò Neapolim cum reliqua regni parte sortiretur. Francus jus obtendebat investituræ Carolo Andegavensi sancti Ludovici fratri, ejusque heredibus ab Urbano IV. concessæ, & à Clemente IV. & Gregorio X. aliisque Romanis Pontificibus confirmatæ, exclusa ob perduellionem erga Romanam sedem, & infamia cum Saracenis impiaque fœdera, Friderici secundi Imperatoris prole. At Hispanus nullo jure fretus quam proprii emolumenti, adjuncto prætextu belli communibus utriusque Regis viribus adversum Turcas suscipiendi; necnon approbationis Alexandri Papæ VI. qui sub specie Turcicæ expeditionis in eamdem regni Neapolitani partitionem consenserat. Sed sperabat Ferdinandus (nec ipsum spes fefellit) successu temporis Francos à se per Hispanas artes & Francorum consuetam incuriam brevi dejectum iri. Pridericus verò jus suæ possessionis ab Alfonso Arragonum Rege cognomine Magno repetebat, qui nulla legitima relicta prole, Neapolitanum regnum ad spurium filium Ferdinandum transmiserat, ex quo natus Fridericus fuit. Pius verò Papa secundus hoc eidem regnum confirmaverat, exclusio Renato Andegavensi, ejusque filio Joanne. Ipse verò Fridericus ortum ducens ab Alfonso successionem aviti regni nactus erat. Quia etiam Ferdinandus ipse Hispaniarum Rex se proximum ipsi Alfonso legitimumque successorem asserebat, cui cùm nefas fuisset regnum

deserri spurio ex geminoque adulterio nato, (mater enim Ferdinandi, quando hic in lucem editus est, alteri viro nupta erat) successio jure proximo legitimæ consanguinitatis fratri Alfonsi ejusque posteris debebatur; is autem erat Joannes Arragoniæ Rex, inter quem & nothum Ferdinandum Alfonsus duo regna sua distribuerat, ut Joannes Arragoniæ regnum, Neapolitanum autem Ferdinandus filius spurius nancisceretur: cui deinde jure consanguinitatis Fridericus successerat. Ferdinandus verò primùm Arragonum Rex, deinde auctus per conjugium cum Isabella regno Castellæ, filius erat Joannis Arragonii ex legitimis nuptiis; atque ita legitimæ consanguinitatis jure proximus omnium Alfonsum patruum contingebat. Contracto itaque fœdere Apuliæ & Calabriæ dominatio penes Ferdinandum esse debebat cum nomine Ducatus, penes autem Ludovicum reliquæ illius regni provinciæ & arces una cum Neapoli sub titulo Regni. Siciliæ verò insulæ integrum jus & Dominatum Ferdinando possessori relinquebat. Miser autem Fridericus se potentissimis adversariis perspiciens viribus imparem, prælegit seorsim cum Ludovico, quàm cum Ferdinando, cui magis diffidebat, paciscì: deserris igitur, quas possidebat, ditionibus, Franco se ultrò tradidit, à quo pensione munifica donatus privatam & tranquillam in Gallia reliquam triennio vitam egit. His ita constitutis, Ludovicus in Franciæ regnum successit constitutis ad novum regnum administrandum Gallicanis ducibus non quidem inexpertibus belli, sed prudentia & diligentia longè imparibus Fernando Consalvo, quem sui loco in parta recens ditione præfectum reliquit Rex Ferdinandus, quo duce, novis mox turbandæ pacis prætextibus quæsitis, Francos parum cautos, numeroque imminutos, deficiente pecunia & stispendiis, necessariisque ad victum & pugnam commeatibus destitutos, & popularis gratiæ excolendæ inscios, brevi Neapolitano regno exegit anno 1504.

3. Infausta morte per venenum quibusdam Cardinalibus & Proceribus necandis à Cesare Borgia præparatum per pocillatòris errorem extincto Alexandro Papa VI. datus est successor Pius III. Sed & isto post undecim à coronatione dies vita functo provectus ad Romanam sedem fuit Julianus Rovereus Cardinalis, opibus auctoritate & amicis potens, omnis expers literaturæ, indole ferox, iræ impotens, gloriæ militaris apperentissimus, in comminando audax & truculentus, qua occasione ne omni virtute videretur vacuus, proditum fuit de eo nullatenus fuisse dissimulandi artificem. Hic per decennium continuas cùm Alexandro Papa habuerat simulates, ob quas Roma totaque Italia semper absuit, versatus apud Franciæ Reges Carolum VIII. & Ludovicum XII. quos ad Italica bella incessanter impellebat. Ipseque Carolo arma in Italiam inferenti comes adhæsit. Anno demum 1504. creatus Pontifex maximus, sibique ascito Julii secundi nomine, suos omnes conatus & consilia contulit ad recuperandas ditiones Romanæ olim Ecclesiæ prærepras, usus armis & fortitudine Ludovici Franciæ Regis, qui solus cum Francis omnia belli pericula & sumptus in se recepit, Maximiliano Cesare, qui fœderis quoque particeps erat, nullum cum suis Germanis subeunte discrimen. Primùs armorum conflictus ad Agnadellum seu Shiaradaddum adversùs Venetos, quorùm multa oppida & urbes Julius Papa repetebat, factus est; quo tam luctuosam cladem Veneti accepere, ut amplius decem millibus in acie peremptis, ipsoque eorum Duce capto Bartholomæo Alviano, ejusque oculo lanceæ acumine perfosso, tormenta signaque & impedimenta victori Franco in predam cesserint. Ea clade Venetorum animi usqueadeò conciderunt, ut de dimittenda tota continente solaque urbe Venetiarum tuenda cogitarint. Uno victoriæ cursu Rex Caravagium, Bergomum, Cremam & Cremonam invadit, mox Pesqueriæ arcem, quam Veneti crediderant inexpugnabilem, vi capit, cesis præsidiaris. Julius quecunque optavit oppida solis usus Francorum viribus in deditionem accepit. Et nullatenus communicato cum Rege consilio, quem occultè tota Italia omnesque Francos post exhibitam sibi illorum operam & obsequia expellere moliebatur, fœderis cum Ludovico initi & obsequiorum exhibitorum immemor, mortalium omnium ingratissimus, pacem novumque fœdus nulla habita Regis Franci mentione, cui desiderabat Venetos implacabili odio remanere insensos, cum devicta gente percussit, ut ipsorum opera & armis adversùs Francos, à quibus gravissima passi fuerant damna, uteretur. Simulque misso ad Helvetios Sedunensi Episcopo, Helvetios à jurato cum Franco Rege fœdere divellit, & sub sua stipendia recipit. Atque in hoc Ludovicus ex nimia imprudentique bonitate peccabat, quòd cùm religioni duceret populo suo nova tributa quæ ab exordio regni sui à præcedentibus Regibus imposita sustulerat, indicere, existimabat bella solius Regiæ domus proventibus se posse ac debere perficere, quæ causa Helvetios à Julio sollicitatos, & majora stipendia à Franco deposcentes alienavit. Ferdinandum prætereà Hispanorum & utriusque Siciliæ Regem ad sua federa Julius facilè pellexit, ut contra æmulum & hostem Francum, usurpatum Neapolitanum regnum Julio Pontifici tributarium sibi tueretur. Henricum etiam VIII. Angliæ Regem & Francis jam pridem ob transacta bella emulum pari facilitate in idem fedus per Ferdinandum ejus socerum ascivit, Catharinam enim Ferdinandi & Isabellæ filiam in conjugio habebat, cui ex futura Ludovici Franci ruina nihil minùs quàm provinciarum amplissimarum Aquitaniæ & Normanniæ recuperationem pollicebatur. Anglus itaque classem instructissimam in oram Aquitaniæ transmisit: quæ tamen nullo operæ pretio facto in Angliam remeavit. Ferdinandus verò oppressorum improvisa invasione, tum sceleratorum quorundam

prodi-

proditione Joanne Albreto, Cantrabrorum seu Navatrorum Rege Francis fœderato, Pampelonam & reliqua oppida & arces regni intercepit.

4. Interea Maximilianus Imperator a Julio in idem fœdus enixè interpellatus, cùm neque Ludovicum Regem deserere, neque bellum contra Pontificem suscipere auderet, dissidentes ad pacem reducere satagebat; attamen Julius bello gerendo addictus, iniquas prorsus neque admittendas postulabat conditiones, ut Genuæ totiusque Liguriæ regnique Neapolitani dominio ac juribus abdicatis, revocatisque ab universa Italia Francorum præsidiis Alfonsi Estensis amicitiæ renunciaret, donec Comachio in gratiam Pontificis cederet, quam urbem à suis majoribus Estensis possidebat ad mare superum sitam, optimis abundantem salinis, unde copiosa vectigalia Principi affluebant ex confluxu populorum Longobardiæ & Flaminiæ ad comparandum salem. Hac de causa Julius locum illum ut feudum Ecclesiæ deposcebat, quòd esse Imperii Alfonsus profitebatur. Antequam verò adversus Alfonsum Julius proficisceretur, diris egit adversus eum, & quotquot ei aut opem tulissent, aut ferrent, vel laturi essent; quibus pronunciatis anno 1510. suum continuò exercitum ad obsidionem Ferrariæ progredi jussit; etiamsi hyems differendam suaderet: verùm quò Gallis Ferrariæ juvandæ facultas adimeretur, visum est primùm expugnandam esse Mirandulam quæ in Regis Franciæ clientela erat; ideòque illam desinente mense Decembri obsidione cinxit. At Ludovicus pessimo consilio, cùm res sibi esset cum ardentissimo & diligentissimo aggressore, profectionem suam Italicam in ver subsequens distulit. Quinetiam deteriore consilio & Christianissimo Rege prorsus indigno suisque rebus perniciosissimo, quandoquidem causam suam hoc ausu apud omnes reddidit deteriorem, hosti autem suo justum addidit & speciosum titulum, (quo nihil poterat optatius Julio accidere) belli acriùs gerendi, populosque in Ludovicum quasi impium & Ecclesiæ schismaticum hostem conceitandi, cœpit enim cum Maximiliano Imperatore de Concilio propria utriusque autoritate cogendo ad Julium Papam in ordinem redigendum, novumque Pontificem constituendum agere. Tum verò judicatum est, quantæ jacturæ fuisset, quæ præcessetat, mors Cardinalis Ambosii, qui procerto Regem à perniciosis ejusmodi consiliis detertuisset.

5. Id Conciliabulum, Pisanum dictum, Pisis inchoarum est anno 1511. cui præsedit exautoratus à Julio Cardinali Bernardinus Carvajalius Hispanus. Illud ut dissolveret Julius, exemplum sequutus Eugenii quarti, qui ut Basileense Concilium jam ad schisma propendens, seque altiùs adversus supremam Sedem efferens reprimeret, Concilium Ferrariæ in primis, deinde Florentiæ indixerat, aliud ipsumque legitima fultum autoritate Romæ in Lateranensi æde celebrandum instituit, ad quod demum Cardinales Pisani soluto infausto conventu, ut privati accesserunt post Julii Papæ interitum, ejusque successori Leoni Papæ X. & Concilio Lateranensi veniam supplicantes, dictaque palinodia absolutionem obtinuere, pristinisque honoribus benignitate Leonis restituti sunt in integrum. Rex verò Ludovicus missis oratoribus Claudio Seissel Episcopo Massiliensi, & Ludovico de Forbin Solerii Domino, in gratiam Leonis & sacri Concilii honorificè receptus fuit: Pisanus verò conventus Pisis inceptus, inde Mediolanum translatus, tandemque Lugdunum, fœdum ibi exitum sottitus est.

6. Multò laudabiliorem se Ludovicus præstiterat in convocatione Antistitum & insignium Doctorum Regni sui apud Turones, à quibus etiam sapientoira & modestiora responsa retulit, quàm in convocatione Pisani illius cœtus, ex quo exitialia decreta prodierunt. Turonensi convocationi præpositæ fuerunt examinandæ octo propositiones, quibus reddita sunt totidem præclara responsa, quæ sequuntur. Quæsitum est *Primò*: Utrùm Papæ liceat, ubi neque de Religione agitur, neque de feudis & juribus Ecclesiæ Romanæ, bellum inferre Principibus temporalibus, aut Terris, quæ non sunt ejus patrimonia? Conclusum est, non licere, nec posse, nec deberè. *Secundò*: An licitum sit Principi sic lacessito vim vi repellere, terrasque Ecclesiæ invadere, non quidem mente illas retinendi, sed solùm impediendi, ne Papa per illas fiat potentior ad injustam offensionem, ac deinde composita pace easdem restituendi? Responsum est his conditionibus licitum esse. *Tertiò*: An hujusmodi odium Papæ implacabile, quo etiam alios Principes & Respublicas adversùs Principem istum conciravit, ut ejus tetras invadant, qui potiùs benevolentia ob multa in Papam & Sedem Apostolicam collata beneficia dignus est, fas sit Principi sic læso ab ejusmodi Pontificis obedientia se subtrahere? Responsum est fas esse, non tamen absolutè & indistinctè, sed pro tuitione tantùm ac necessaria defensione jurium suorum temporalium. *Quartò*, hujusmodi facta subtractione, quid agendum sit tum Principi ipsi ac subditis ejus, tum etiam Prælatis & Ecclesiasticis regni in his, quibus ad Sedem Apostolicam recurri consuetum erat? Responsum est, standum esse juri antiquo & pragmaticæ sanctioni tunc temporis in Gallia vigenti. *Quintò*: An liceat eidem Principi armis tueri & defendere alium Principem justè fœderatum? Responsum est licere, si alius Princeps injustè lacessitur. *Sextò*: Si quod jus talis Pontifex ad se pertinere contendat, ut patrimonii sanctæ Romanæ Ecclesiæ partem; & contrà, Princeps talis juris professor (Ducem Ferrariensem Alfonsum designabat) plus quàm centenaria præscriptione sese defendat, & alioqui jus esse Imperii, non Ecclesiæ, contendat, ac nihilominùs de ea controversia offerat stare judicio, vel arbitrio bonorum virorum, utrùm eo casu liceat Pontifici absque alia causæ cognitione, bellum inferre hujusmodi Principi: & si fecerit, utrùm liceat Principi armis resistere, & aliis ei adesse?

Responsum est licere utrumque. *Septimo*, si nihilominùs Pontifex contra Principem designatum articulo præcedenti pronunciaret sententiam, an ei obtemperare teneatur; maximè cùm non sit tutum eidem ad sedem Romam ire vel mittere? Dictum non teneri. *Octavo*, si Pontifex non servato juris ordine manu armata publicet aliquas censuras contra Principes sibi resistentes, eorumque subditos & fœderatos, utrùm eis parendum sit? Responsum est, ejusmodi sententiam nullam esse, nulloque jure ligare. Fidem faciunt Historici nullatenus suspecti ejusdem temporis Itali, qui res uti gerebantur, videbant, & perspicuè notant, Ludovicum pacis cupidissimum nihil omisisse eorum, quæ Pontificem placare & lenire debuissent, sed Julium quò magis se Ludovicus demittebat & continebat, eò plus excanduisse, magisque ansam inde ferociendi & pertinaciùs insultandi arripuisse.

7. Indictum bellum Julius acriùs prosequens obsidione Mirandulæ sua præsentia urget, omnia in castris sedulò explorat, ipse loricatus & ense succinctus tormenta ænea moveri, collimari & explodi jubet locis opportunis, atque urbem demùm aggressione capit. Inde digressus Ferrariam aggreditur, sed asperrimam obsidionem cum magna Pontificiorum internecione, Pontifex solvere compellitur. Alia ex parte cum Rex rerum Italiæ præfecturam Gastoni Foxio sororis suæ filio, Duci Nemorensi ingentis spei adolescenti commisisset, iste nihil moratus transmissis Alpibus asperrima hyeme cum novis copiis in Italiam contendit, Bononiam, quam Trivultius Gallicani exercitus præfectus Julio eripuerat, Julius ipse cum valido Hispanorum & Italorum exercitu obsidione cinxerat, adjuvantibus insignibus & veteranis Ducibus. At Foxius victor rediens ab expugnata Brixia, quam Venetis cæsis illorum copiis eripuerat, opportunè adveniens hostes ab obsidione fugavit Bononiæ, quæ jam in extremas redacta fuerat angustias. Inde conversis in Ravennam viribus, advenrauti ad ferendam civitati opem Julii exercitui ex Italis, Hispanis & Venetis collecto, ardens juvenis occurrit, confertoque acerrimè prœlio, multam edidit Pontificiorum stragem, reliqui in fugam effusi, multi hostium duces captivi abducti, solæ quædam Hispanæ cohortes supererant, quæ servatis ordinibus non fugientes, sed æquo passu recedebant. Eas juvenili temeritate sola comitatus equitum ala insequitur generosior quàm cautior adolescens, eaque dimicatione hasta in latus adacta interficitur. Hujus jacturæ indignatione commoti Galli per muri ruinam furente impetu Ravennam ingressi, civium stragem latè dedere, civitatemque diripuere, anno 1512. ut scribunt Guicciardinus & Rubeus.

8. Julius Lateranensi præsedit Concilio, quod auspicatus est quarto nonas Maji festo Inventionis Sanctæ Crucis anno 1512. præsentibus Cardinalibus quindecim, Patriarchis Alexandrino & Antiocheno, Archiepiscopis & Episcopis septuaginta septem. Sed superveniente febri post quartam sessionem, deinceps Julius interesse non potuit, ejusque loco præsedit Cardinalis Raphael Riarius Episcopus Ostiensis. Fidem facit Guicciardinus lib. 11. Julium sub vitæ exitum nomine Concilii composuisse decretum, quo titulus Christianissimi ad Regem Angliæ ejusque regni successores transferebatur, Rexque Galliæ regia dignitate privaretur, ejusque regnum proscriberetur & prædæ exponeretur; sed perniciosas ejus molitiones Deus ejusdem morte avertit per lentam & tenacem febrem ex animi mœrore contractam, ut scribit Petrus Bembus lib. 12. Historiæ Venetæ ad finem, inde concepto, quòd Venetos in amicitiam cum Cæsare Maximiliano inducere frustra tentasset, ut conjunctis amborum viribus posset Francos exterminare, adeo violentis voluntatibus agitabatur. Antequam expiraret, Cardinales circumstantes adjuravit, ne sinerent successorem à Concilio eligi, sed ut soli juxta consuetudinem in conclavi id officium exequerentur. Obiit nono Calendas Martii anno 1513. Promotus est in ejus Sedem consueto ritu Joannes Mediceus Florentinus patre natus Laurentio, tota Italia celeberrimo; dictusque est Leo Papa X. Iste concitatos à prædecessore in mutuum exitium Principes & Respublicas quanta valuit prudentia & clementia studuit ad pacem revocare. Cardinales etiam & alios Prælatos, qui fuerant Pisani conciliabuli autores, veniam deprecantes, imposita salutari pœnitentia censuris exsolvit, & ad pristinas dignitates admisit. Procuratores Ludovici Regis comiter & perhumanè in Concilio Lateranensi excepit, qui Regis nomine Pisanum conventum ejurarunt, & Leoni obedientiam præstiterunt, Concilioque Lateranensi cum submissione animi adhæserunt.

9. Lateranense istud Concilium duodecim sessionibus constat, duravitque quinquennio, sæpe tamen ob graves intercurrentes causas interruptum. Cœptum quippe anno, ut dictum est, 1512. desiit mense Martio anni 1517. Ipse verò Ludovicus tot casibus agitatus vita excessit Calendis Januarii anni 1515. Credi vix potest, quanto dolore Franciæ Regnum funus ejus prosequutum fuerit. Nemo anteriorum Regum populi sui gratiam studuit pluribus beneficiis & tributorum libertori relaxatione demereri: neque ullus usquam populus Regem suum pari complexus est charitate. Cumque tot inter bella pecuniarum copia ad impensas necessaria videretur, non modò nullum unquam novum vectigal imposuit, sed veterum etiam majorem partem remisit, solitus dicere: *Gregem pinguem optimi pastoris indicium esse*. Omnibus se accessu facilem & affabilem exhibebat, cognomenque propterea *Patris populi* fuit consequutus. Nemo etiam illatas sibi offensas pari clementia remisit, quin etiam beneficiis compensavit. Ludovici æquitatem & optimam fidem adeò suspexit Philippus Hispaniæ Rex, pater Caroli, qui postea fuit Imperator ejus nominis quintus, ut moriens testamento tutelam ejusdem filii sui ei commendaverit, qui de Ordinum Flandriæ consen-

consensu eam commisit prudentissimo Guilelmo Croio Ceurio Nobili Flandro, qui diligentissimè functus eo munere fuit. Quale exemplum olim præcesserat in Arcadio Augusto, qui moriens Theodosii filii tutelam Ildegerdi Persarum Regi testamento reliquit, qui eam ex fide capessens, pupilli curam mandavit Antiocho eruditissimo viro, ut refert Procopius; & qui contra illum quidquam molirentur, iis se hostem venturum esse denunciavit.

10. Ludovici demortui regnum excepit proximus consanguineus ejusque gener, ducta Claudia Ludovici primogenita Franciscus Valesiorum Dux. Hic Mediolanensis ditionis bello recuperandæ cupiditate accensus, Alpes incredibili celeritate superavit. Maximilianus Sforcia, qui Ducatum illum dejectis Ludovici adhuc viventis præsidiis favente Julii Papæ factione ceperat, gnarus quanta sibi tempestas impenderet, inita cum Maximiliano Cæsare & Leone Pontifice belli societate, Helvetiorum copias admodum numerosas opera Cardinalis Sedunensis conductas Francis opponit. Post atrocissimum & pertinacissimum utrinque conflictum ad Marignianum quarto à Mediolano distans lapide oppidulum, Helvetii multis suorum cæsis in fugam aguntur, quorum quindecim millia in acie cæsa numerantur. Mediolanenses ne quid deterius ab irato victore paterentur, civitatis deditionem repentè faciunt, arx post trigesimum oppugnationis diem à Sforcia, qui ea se concluserat, redditur, totaque demum Insubria brevi subacta est. Contigit hæc victoria an. 1515 secundum quam factus est Bononiæ Leonis Papæ & Francisci Regis congressus, quo inter se pacti sunt, ut Franciscus abdicata Pragmatica Sanctione consentiret in annatas Episcopatuum & Abbatiarum regni Romano Pontifici persolvendas, Rex verò Galliæ nominandi, quem libuisset, idoneum ad singulos Episcopatus & Abbatias in regno vacantes jus haberet. Anno sequenti Ferdinandus moritur 1515. eique succedit Carolus Austriusex Joanna filia Ferdinandi & Philippo Hispaniarum Rege, & Belgarum Sequanorumque Burgundionum Principe natus, qui avo suo Maximiliano defuncto suffectus est Imperator anno Chr. 1519. Philippus iste Maximiliani Imperatoris & Mariæ Burgundæ proles, primum quidem Archidux Austriæ & materno jure Belgicarum Provinciarum & Comitatus Burgundiæ Sequanicæ Princeps, primus Austriacæ gentis regnavit in Hispaniis hæreditario jure Ferdinandi Aragonum Regis & Isabellæ uxoris ejus Castiliæ Reginæ; quorum ex matrimonio natam Ioannam regnorum hæredem Philippus sibi connubio adjunxit, ex eaque Carolum susceperit, qui postmodum ejus nominis quintus Imperio potitus est Germanorum, & Ferdinandum, quem Carolus habuit Imperii successorem.

11. Lateranense porrò Concilium decreta ad ultimum in Turcas expeditione finitum est anno 1517. qui fuit Ecclesiæ luctuosus atque funestus hæresis Lutheranæ exortu, cujus autor Martinus Lutherus apud Islebium oppidum Mansfeltani Principatus natus, anno isto contra Indulgentias ad sacrum bellum in Lateranensi Concilio publicatas concionari cœpit, deinde in licentiam effusior, Romano Pontifici concessam à Christo potestatem, aliaque permulta Catholicæ documenta Ecclesiæ convellere ac impugnare: tantumque ejus nequitia prævaluit, ut indictum adversus Turcas Christiani nominis hostes bellum in mutua inter Christianos Principes bella deflexerit, seductisque per hæresim populis, Germania aliæque pleræque Nationes hoc incendio conflagrarint. Cùm verò debuissent Christiani Principes in societatem sacri belli, prout fuerat à Lateranensi Synodo constitutum, coire, ex opposito factum est, ut Turcæ nemine prohibente, Christianis inter se bello decernentibus, Christianorum fines invaderent, suæque potestati subjugarent. Postquam vita functo Maximiliano vacavit Imperium, ambientibus illud æmulis duobus Carolo & Francisco, huic ille prælatus est. Nec diu pax inter ambos constitit. Bellandi factum est initium apud Cantabros, Francisco regnum Navarræ à Ferdinando materon Caroli avo violenter occupatum in Joannis Albreti prolem, cui fuerat ereptum, vindicante. Hoc itaque bello capta est à Francis regni caput Pompeiopolis, quam Pampelonam dicunt, reliquaque illius regni oppida & arces. Sed Hispani paulò post ejectis Francis amissa omnia recuperarunt. Mediolanensis ditio alternis vicibus nunc amissa, nunc iterum recepta, denuoque amissa fluctuavit. Postquam Helvetii Cardinalis Medicæi & Sedunensis suasu ab Rege defecerunt, Insubresque mutatis animis in Francum rebellarunt, hostes brevi Mediolano potiti sunt: sequuræ fortunam multæ civitates Alexandria, Ticinum seu Papia, Parma, Cremonaque: sed hostium viribus maximo fuit incremento præstantissimi potentissimique in bello ducis Caroli Borbonii Franciæ Comestabilis, cujus ductu & victoriis res Francicæ prosperè cesserant, ad Carolum Cæsarem defectio, indignantis se ab Aloysia Sabauda Regis matre litigiosis ac forensibus concertationibus appetitum, connivente filio Rege, suis opibus spoliatum, atque ad inopiam redactum, molesteque ferentis Bonivetum Galliæ Admiralium consilio & peritia militari imparem sibi præferri gratia Regis fretum, & ab Aloysia promotum in ipsius Comestabilis invidiam. Hunc verò Regis sui proditorem, & à patria sua profugum Carolus Imperator exercitibus Italiæ præfecit. Qui mox Bonivetum in Italiam à Rege præmissum acie profligavit. Inde Massiliam oppugnatam contendit Borbonius, sed re infecta discedere post quadragesimum obsidionis diem coactus est. Reversus in Italiam reliqua partium Gallicarum oppida ad defectionem compulit. Rex jam inde non per Legatos, sed præsens bellum istud conficere in animum induxit, persuasus se isto consilio & Insubres domare posse: deinde hac victoria

iter

iter sibi ad aequirendum Neapolitanum regnum apertum iri. Igitur sub Octobris finem florentissimo collecto exercitu iter per Alpes ingressus Mediolanum venit ab hostibus desertam urbem, quam non ingreditur, curam obsidendi arcem cum sufficienti præsidio Trimolio relinquens. Hispani firmo presidio Ticinum, quę Papia dicitur, misso, & Antonio Leva prefecto imposito cum reliquo exercitu Laudem Pompeij, quæ *Lodi* vulgò dicitur, recesserant.

12. Relicto igitur cum aliquot copiis Trimolio apud Mediolanum Rex Ticinum oppugnat, & cum augendus potius quàm minuendus esset exercitus, Rex illum nimia diminutione debilitavit. Enim verò Joannem Stuardum Scotum Albaniæ Ducem cum decem millibus peditum ac mille equitibus Neapolim, & Michaelem Antonium Salutiarum Principem cum aliquot expeditis cohortibus in Genuenses mittit. Ita sparsę Gallorum vires sequuturo mox infortunio viam aperuerunt. Accersito enim ex Germania novo virium subsidio, novoque habito in Italia militum delectu Borbonius regia castra adoritur, simulque ex composito facta ductore Antonio Leva eruptione extra urbem actis pugna conseritur. Alensonius Dux ad belli pericula multum ineptus, contra quem Leva milites Ticino eduxerat, primo congressu territus, ratus omnia jam perdita & profligata, cum quadringentis equitibus fugam cepit, & prætervectus Helveticos, iis fidem fecit Francos omni loco victos & depulsos, qui avitæ suæque fortitudinis haud satis memores dimicationi se subduxerunt. Totum interea pondus prælii in Regem incumbit. Germani ad ejus latera fortiter dimicantes ad unum pro salute Regis cæsi sunt nemine terga vertente. Nobiles quoque Franci Regis latera tegentes pari fide & fortitudine animi in armis conciderunt. Rex suffosso semel atque iterum equo femore saucius certamen pedestre intrepidè init, ubi Mars atrocissimus erat, cumque in extremo vitæ discrimine versaretur, accurrens Pomperantius, qui Borbonio comes deferenti Francicum hæserat, hic verò in pedes delitiens irruentes stricto ferro propulsans Regem texit pugnantem, donec adveniret Lanoius Prorex Neapolitanus, cui Rex Borbonio diffidens se tradere maluit. Contigit hæc ad Ticinum clades Februarii 24. an. 1525. Bonivetus, cujus infelici consilio aliis enixè dissuadentibus Rex Italiam profectus fuerat, & Ticinum obsidione cinxerat, ne vivus in Borbonii veniret potestatem, sive impar doloris magnitudini, in confertissimam aciem ultrò irrumpens per vulnera emisit animum. Maxima Nobilium pars vel in conflictu periit, vel in captivitatem abducta est. Carolus Alensonius cum Lugduni respiraret è fuga, ejus infamia tantum dolorem admisit, ut octavo die vitam, quam periculo eripuerat, amiserit, & in eo stirps Alensonia desiit regio exorta sanguine.

13. Francisco Rege captivo in Hispaniam abducto, dum in custodia detinebatur, propositæ sunt pacis & libertatis admodum durę conditiones, quarum prima & pręcipua fuit, ut Burgundię Ducatum cum multis ejus appendicibus Cæsari traderet omni supremo jure possidendum. II. Ut omnibus Regni Neapolitani, Principatus Mediolanensis, Genuæ, Astæ quibuscunque juribus, necnon Flandriæ & Artesiæ supremo juri cederet, atque urbes quas in eis possidebat, restitueret. III. Eleonoram Cęsaris sororem, Emmanuelis Lusitaniæ Regis viduam, duceret. IV. Borbonio ablatas omnes ditiones & opes restitueret. V. Duos filios suos natu majores obsides datæ fidei de his aliisque conditionibus adimplendis traderet: eò quòd Rex excusaret jure ipso non valere à quocunque pacta conventa, qui liber suique juris non esset, pręsumi namque ab invito per vim extorta. Addita quoque fuit ea, quam Attilio Regulo captivo Carthaginenses indixerant, ut si conditiones undecunque adveniente impedimento effectum non sortirentur, Rex ipse rediret, seque pristinæ custodiæ subjiceret. Rex libertatis cupidus his conditionibus fidem suam obstrinxit. Adducti sunt regii liberi impuberes, Franciscus Delphinus novennis, & Henricus Aurelianensis Dux octennis, qui eodem momento ab Hispanis recepti sunt, quo pater eorum dimissus est. Qui redditus libertati, promissis non stetit, eorum pretexens duritiem, & iniquitatem, suique ad promittendum in captivitate coactionem. Convocata etiam regni comitia protestata sunt, non posse ab ullo Rege convelli coævam regno legem de non minuenda tantisper Francica ditione. Burgundi quoque decernunt, armis se tueri, ne à Regno divellantur. Prætereaque fœdus initur inter Pontificem Clementem VII. Regesque Franciæ & Angliæ & Venetos, & Franciscum Sforciam Mediolanensium Ducem socialis belli, pro Italiæ libertate tuenda, Sforciæ Principatu asserendo, & recuperandis Francisci Regis filiis conclusum die Maji 17. an. 1526. Quo eodem Romæ potens Columnensium familia Carolo Imperatori addictissima, occultè adversus Pontificem conspiravit, Cardinalis Columnensis Vespasianus, ejusque frater Pompejus cum Hugone Moncada Hispano nocte, quæ vigesimum Septembris diem pręcessit, cum octingentis equitibus & tribus peditum millibus summa celeritate incedentes, nemine de ipsorum molitione suspicante, Urbem summo mane ingressi ad Vaticanum contenderunt. Quorum adventu consternatus Pontifex cum nonnullis Cardinalibus, quibus magis confidebat, in arcem Sancti Angeli se recepit. Hostes autem, Palatio Pontificio cum sacra omni profanaque supellectile direpto in Basilicam quoque Sancti Petri nefarias manus injecere, eamque pariter diripuere cum opulentioribus illius suburbii domibus. Moncada verò ad colloquium accito, induciæ, reclamantibus licèt Columnensibus, ac præcipuè Cardinali, compositæ inter Pontificem ac Cæsarem

fuere :

fuere: quibus Pontifex statim copias, quas circa Mediolanum habebat, removere, Columnensibus & omnibus, qui hoc motu implicati fuissent, ignoscere, censurisque exsolvere, atque obsides de his dare pollicitus est; Cæsariani verò & Columnenses copias Roma & ex finibus dominationis Pontificæ educere promisere.

14. At Clemens, cujus officii erat sacrilega & detestanda facinora reprimere, neque sinere illa impunè dilabi, Columnenses postmodum omnes hostes Ecclesiæ pronunciavit, meritisque pœnis subjecit. Et Cardinalem dignitate exautoravit, dirisque devovit, ac per Vitellium copiarum suarum ducem cuncta se è oppida Columnensium diripuit, incendit, aut diruit; Cardinali interim à sententia in se lata, Neapoli ad futurum Concilium provocante. Appulso autem Cajetam cum Hispana classe Lanoio Prorege Neapolitano ad finem anni, & in Insubriam pariter confluentibus Gallorum & Germanorum copiis, bellum utrinque magnis contentionibus recrudescere cœpit. Carolus Cæsar Borbonium egregium imperiorum suorum administrum, ac potentiæ suæ struendæ præcipuum adjutorem ex Hispania in Italiam cum copiis dimittit, qui frustrà tentata Florentia nobili & copiosa civitate, cujus direptionem pro stipendio à biennio ferè militibus Germanis non persoluto destinaverat: qui etiam per seditionem tentorium ipsius ingressi, occisis quibusdam ejus contubernalibus, omnem ejus supellectilem expilaverunt. Hunc ergo exercitum magnis itineribus sine machinis aut impedimentis Romam adduxit, ut civitatis adeò opulentæ direptio illis esset pro ditissimo stipendio. Anno igitur 1527. die Maij 5. Borbonius in pratis Vaticano vicinis castra metatus urbem adoritur, ipseque inter primos scalis admotis conscenso muro glande plumbea ad ilia trajectus mortuus concidit. Arausiacus Princeps, cui primę à Borbonio partes, vidit cadentem, obtectoque cadavere ne militum ardor deserveret, locum demortui occupans (ut Publio Valerio Consule in acie cæso Publium Volumnium fecisse olim produnt Historici) id peregit, ne sensus ejus interitus ad militem deveniret, antequam urbs omnis ex parte esset expugnata. Teterrima fuit captæ urbis facies effusis in omnem licentiam prędonibus, nullum templum sacrilegis eorum manibus inviolatum mansit, neque matronæ, neque virgines etiam sacræ violenta eorum stupra evadere potuerunt, nullæ fuere Procerum aut aliorum commodè viventium ędes militum manibus intactæ, qui postquam obvia quæque diripuerant, tormentis adhibitis inquilinos cruciabant immaniter, ut si quid abdidissent, manifestarent. Clemens Summus Pontifex in molem Adriani, quę Sancti Angeli castrum vocatur, vix evasit. Hanc arcem Auriacensis Dux, perducta in circuitu fossa, dispositis per loca præsidiis circumvallavit, ne qua subsidia vitæ incluso Pontifici ministrarentur, ut scilicet fame & penuria ad deditionem adigeretur: ad quam demùm coactus sub durissimis conditionibus fuit, nec libertati dimissus, nisi postquam omnes illas adimplevit. O præclaram Caroli V. Cæsaris religionem! duobus ęternis insignitam monumentis, per ea quæ Romæ gesta sunt, tum per Columnenses & Moncadam, tum deinde per Borbonium & Arausicanum. Nec verò Pontifex Clemens huic secundæ ereptus est captivitati, etiamsi pestis, quæ Romam innumeris funeribus hauserat, in arcem quoque Sancti Angeli pervasisset, & aliquot Pontificis familiares, nisi postqum Cæsar sibi periculum imminere perspexit ex accessu adventantis Francici exercitus duce Lautreco, cui Franciscus Rex mandarat, ut quàm citissimè Summum Pontificem ex captivitate eriperet. Sed neque Franciscus immunis est à peccato spretæ religionis, qui Turcas belli socios accivit adversùs Cæsarem, obtinuitque ab eorum Imperatore Solimanno, ut Barbarossa insignis pirata Rex Algerum præfectusque maris Turcici sibi in auxilium mitteretur, qui classe adducta Niciam Sabaudi Ducis urbem obsedit, nec tamen expugnavit, nihilque inde ad sua reversus contulit Franco præter dedecus ac vituperium. Quantam verò nomini suo labem aspersit, quum missis Legatis Solimannum hortatus est, ut extrema regni Neapolitani littora invaderet, dum ipse in Principatum Mediolanensem irrumperet! Quę tamen sollicitatio, Deo melius Ecclesiæ suæ providente, omni caruit effectu.

15. Dum verò Christiani Principes mutuis odiis & internecinis bellis Christianas Provincias quasi mercede conducti à Turcis fędè vastabant & populabantur, Turcarum Imperator Solimannus impigrè in exitium Christianæ reipublicæ incumbebat. Belgradum quippe validissimum Christianorum propugnaculum anno 1521. expugnavit, annoque insequenti Rhodum sexto ab obsidione mense, nemine per id tempus in auxilium accurrente, Christianis eripuit. Exinde fusis Hungarorum copiis eorumque Rege Ludovico, dum post immanem suorum stragem fuga sibi consulit, gurgite paludis immerso, Budam regni caput omnemque longè lateque circumfusam regionem subjugavit anno 1526. Exinde à Viennæ obsidione repulsus Albam Regiam, Strigonium, aliaque deinceps Pannonum oppida & arces subegit anno 1529. Sed etiam hæresiarchæ sæculi istius majorem Ecclesiæ perniciem invexerunt. Lutherus ex Augustinianorum Ordine perfidus apostata, Saxoniam primùm, deinde universam ferè Germaniam, extremasque Septentrionis plagas Daniam, Sueciam, Nordvegiam infecit contagio perversæ doctrinæ, quam Fridericus Elector Saxonicus primus inter Principes excepit, ejusque patrocinium suscepit, singulari gratia & studio Lutherum complexus tum quia Lutheri studia promoverat, sumptusque ad ejus solemnem in Doctorem Theologum susceptionem, in ea quam Princeps idem fundarat, Universitate Vvitembergensi, pia libera-

liberalitate suppeditaverat, cùmque illius ingenium atque in concionando eloquentiam, & in disputando solertiam & acumen suspiceret, magnum Academiæ Vvitembergensi decus Lutherum promovendo contulisse rebatur. Erat Friderico patruelis Georgius alter Saxoniæ Dux fidei Catholicę studiosissimus. Hic ad convincendos Lutheri errores insignem in Academia Ingolstadiensi Theologię professorem Joannem Eckium Lipsiam, quæ ad Georgii Principis ditionem pertinebat, evocavit, ipsumque Lutherum ad disputandum mutuò adhibitis scribis, qui disputantium dicta scripto exciperent. Lutherus Joannem Carolostadium sibi fidissimum Doctorem, à cujus manu Doctoris lauream in Academia Vvitembergensi receperat, secum adduxit. Multorum dierum fuit hæc disputatio, quam primis diebus auspicati sunt Eckius & Carolostadius, sed huic disputatione convicto & fatigato successit quasi succenturiatus miles Lutherus, qui in progressu disputationis cùm rationibus Eckii urgeretur, more pertinacium, quibus rationes deficiunt, in iras & convicia prorumpebat, ideoque blandè admonitus, ut nihil per iram, sed modestè ageret, nec auditoribus scandalum ingereret; impiissimè respondit, non propter Deum hanc rem cœptam esse, neque propter Deum finitum. Luthero se pugnæ subtrahente, prodiit denuò in arenam Carolostadius: tandemque decimoquinto certaminis die de palæstra recesserunt, causantes suam Vvitembergæ necessariam esse præsentiam. Ex Lutherana radice prodiit venenatus Anabaptistatum stolo, Christianos ætate infantili baptizatos adulta jam ætate rebaptizantium, & decernentium nulli quarumcunque legum aut præceptionum, ne quidem ipsius sacræ Scripturæ standum esse præjudicio, sed iis duntaxat, quę proprius spiritus suggerit: id enim esse divini Spiritus impulsum, cui resistere sit nefas. Hujus delirii autorem quidam dicunt Nicolaum Srorkium, alii Balthassarem Pacimontanum. Sacramentarii quoque hoc sæculo prodierunt, & stupendum in modum propagati sunt, autoribus Carolostadio, qui hac in re cœpit à Luthero discedere: unde tantum inter ambos processit odium, quantus antea fuerat amor, quo erant colligati. Sacramentariorum sectam primum apud Helvetios invexerunt Udalricus Zuinglius, Tigurinæ Parochus Ecclesiæ, & Joannes Oecolampadius apud Basileenses, ex Ordine Regularium Sanctæ Birgittæ apostata, & apud Gallos Joannes Calvinus, Novioduno in Picardia oriundus. Iste Francia excedens sedem Genevæ fixit, quæ paucis antè annis incitante Guilielmo Farello suum cum omni Clero Episcopum expulerat. Calvinus post aliquot annos Michaelem Servetum Hispanum, qui Genevam se receperat, hæresis postulavit adversus sanctissimam Trinitatem, quam instaurata Pauli Samosatensis hæresi humanum esse commentum asserebat, nec nisi unam personam Deo attribuebat: quamobrem accusante & urgente Calvino, Magistratus sententia, Servetus rogo colligatus vivus est combustus.

16. Henricus Angliæ Rex ejus nominis VIII. qui edito adversus Lutherum libro, defensoris fidei titulum meruerat, Annæ Boleniæ amoribus irretitus, cum Catharina uxore, Ferdinandi & Isabellæ Hispaniæ Regum filia, & Caroli V. Imperatoris matertera, divortium facit anno 1532. & nuptias sacrilegas cum Bolenia init. Eaque de causa Summi Pontificis sententia piorum communione sejunctus, hostem se Romanæ professus Ecclesiæ, ditionem suam ab ea divulsit, seque Anglicanę caput Ecclesię constituit, & quoscunque subditorum sibi renitentes ultimo supplicio quasi perduelles affecit: in his Thomam Morum Regni Cancellarium, illustrem probitate atque eruditione virum, & Joannem Fischerum Roffensem Episcopum, purpura, dum Anglico carcere detinetur, à Summo Pontifice ornatum anno 1535. gladio subjecit. Annam pellicem, sed ementito nomine dictam uxorem, ex qua prognata erat Elizabetha, quæ in perniciem Ecclesiæ multos postea regnavit annos, cervicis amputatione damnavit. Ipse verò ad sextam usque conjugem connubia multiplicavit, ex quarum una filium suscepit Eduardum, in quem suam transmisit Anglici & Hibernici Regni successionem. Sed hoc juvenili ætate mortuo, bina delata sunt Regna Mariæ Henrici & Catharinæ filiæ. Hæc Catholicam fidem in Angliam reduxit, & Philippo secundo Hispaniarum Regi nupsit, cui tamen nullam reliquit prolem, Regnum exorsa ab anno, quo fato functus est Eduardus 1553. accitoque Reginaldo Polo Cardinali, & propinquo suo, Regnum Romanæ fidei communionique restituit. Veruntamen sextò post anno, qui fuit Christi 1558. Mariæ defunctæ succedens Elizabetha Henrici & pellicis Annæ filia, pristinam perfidiam reduxit, & Catholicos omni crudelitate insectata est.

17. In vicina Scotia Jacobus V. ejus Rex Catholicæ fidei studiosissimus, post schisma Anglicanum ab Henrico invectum, dum vixit, sollicitè obstitit, ne hæresis ex Anglia æmula in suum regnum pervaderet. Postquam autem obiit anno 1542. unica relicta legitima prole Maria infantula dierum octo, res Catholica cœpit in eo regno fluctuare, ortis contentionibus de regni administratione, quarum occursu hæresis se insinuat in regnum, tandemque omninò prævaluit anno 1559. quo Joannes Knoxus ipse Scotus Presbyter & Monachus religionis Catholicæ perduellis, qui pœnas sceleribus suis debitas fuga evadens in Angliam primùm, deinde Genevam ad Calvinum se contulerat, ubi communicatis cum illo consiliis, & seditionum atque destructionum artibus apprimè instructus, in patriam rediens, junctus seditiosis quibusdam primoribus conjuratis, adeò rem hæreticam auxit concionibus suis & invectivis, ut matrem Reginam & Reginæ pupillæ tutricem administratione regni hæretici perduelles deturbarint, ipsa verò pupilla Maria, ne sub potesta-

potestatem conjuratorum caderet, in Galliam traducta est, Francisco secundo Regi desponsanda. Jacobus verò Stuardus nothus Jacobi V. Regis filius, Moraviæ Comes, Catholicæ religioni infensus, Episcopos cum Clericis & Monachis regno exegit, sacrisque omnibus conculcatis, & Ecclesiæ opibus expilatis, adjutore usus seditiosissimo Knoxo, hæresim Calvinianam toto regno stabilivit. Mortuoque Francisco Rege sponso, Reginam Mariam in Scotiam reducem continuis rebellionibus, infandis calumniis & contumeliis vexavit. In odium autem Catholicæ religionis, quam profitebatur Henricus Stuardus, quem illa sibi conjugem invito Jacobo Stuardo notho elegerat, & ab hæreticis pulsum ab exilio revocarat, hæretici Henricum Regem proclamatum interfecerunt, Reginamque Mariam carcere concluserunt, concitante Jacobo notho: illa verò clam è custodia dilapsa confugit ad Elizabetham Angliæ Reginam, quæ constantissimam in retinenda Catholica fide ideoque invisam & exosam, carcere viginti annis detentam per carnificem capitis supplicio addixit, ejusque filium Jacobum Stuardum Angliæ regno designatum hæreticis Magistris tradidit educandum.

18. Anno 1545. memorabilem de Germanis hæreticis & rebellibus victoriam Carolus Cæsar retulit ad flumen Albin. Perduellis exercitus ductores erant Joannes Fridericus Dux Saxoniæ Elector, & Philippus Lantgravius Hassiæ, copiarum numero Cæsare longè superiores: commissum est prælium trans Albin non procul à Mutbergo oppido, novemque continuis horis ab usque noctem pugnatum est octavo Calendas Maji. Saxo nullum strenui Ducis officium prætermittens, cum disjectis copiis suis contra insequentes acriter dimicaret, in facie vulnere accepto capitur à Ferdinando Toletano Albæ Duce, viro multa belli peritia claro, in quo summam fiduciam Cæsar collocarat, à quo etiam oblatus est Imperatori, undante per faciem sanguine, in cujus conspectu Saxo sic dixit: *Quando ita fortuna tulit, ecce me tibi clementissime Cæsar captivum sisto*. Dictorum plura interfatur Cæsar: *Ergone tibi nunc ego Cæsar, quem nuper verbis & scriptis Carolum Gandavensem se pro Cæsare gerentem vocabas?* Ita enim compellaverat eum misso per Fecialem provocatorio libello. Cum ille pergeret, atque ut se captivum pro dignitate haberet, constanti vultu rogaret, Cæsar nihil aliud respondit, quàm se pro merito illum accepturum, aspernantique similis obverso tergo discessit. Deinde datus est in custodiam unà cum Ernesto Brunsvicensi, qui simul captus fuit, tribuno militum. Lantgravius etiam morte unà cum Saxone damnatus, dilata capitalis sententiæ executione, ambo per alios Principes intercessores vitam duris tamen conditionibus obtinuerunt.

19. Mirificè divinum præsidium & providentia effulsit in præliis, quæ Helvetiorum Catholici pagi adversus hæreticos pagos prosperrimè gesserunt an. 1531. ex tredecim Helvetiorum pagis, quinque opibus & civium numero longe reliquis, qui à Catholica fide deflexerunt, inferiores, avitam religionem constanter retinuerunt, qua ex causa reliquis octo despectui erant, atque ab eis continuis grassationibus lacessebantur, suasore & impellente Zuinglio, in odium sacræ Religionis, quam profitebantur. Primo igitur in prælio octo millium Catholicorum adversus viginti millia hæreticorum Catholici strenuè adversarios adorti, eorum tria millia occiderunt, aliosque totidem captivos abduxerunt, reliquis in fugam versis; sed quod ingenti fuit emolumento, mortui sunt belli autores præcipui, qui in prima acie collocati fuerant, ut strenuitate sua aliis animos adderent. Inter hos belli fax & incentor Zuinglius pugnando cecidit. Observatumque fuit trecentorum Senatorum numerum, aliis in pugna necatis fuisse ad septem duntaxat redactum. Relata verò sunt ex pugna complura signa militaria, inter quæ fuit vexillum maximum pagi Tigurini, & tormenta muralia novemdecim, quadragintaque castrensia. Quanquam autem nulli dubium erat, quin illa omnia Dei optimi maximi felicissimis auspiciis fuissent confecta, miteque ipsius Zuinglii interitus hostes pertertuisset: multitudine tamen & numero suorum confisi, iterum prælio decertare, fortunamque experiri decreverunt. Itaque brevi redintegratis viribus, delectisque ex omnibus pagis hæreticis militibus, aliisque quotquot potuere auxiliaribus Germanorum, qui superiore conflictu non potuerant interesse, in quinque pagos castra movetunt. Sed hi subitò & præter omnem spem hostium concursu usque adeò acri in eos impetum fecerunt, ut eum sustinere non valentes, loco pulsi, deinde dissipati universi terga verterint. Quos Catholici insequuti, compluribus captis, magnum eorum numerum trucidarunt. Multos quoque ex illis repentinus terror ac fuga in quasdam locorum angustias impulit, quibus interclusi, ex præruptis altissimisque rupibus, Catholicis urgentibus, se præcipitavere.

20. Hoc certamine felicissimè ab Orthodoxis confecto, cum Lucernenses, qui inter pagos Catholicos im maximo habentur honore, aliquot oppida ab hostibus intercepta recepissent, ea quà Christianos decuit mansuetudine usi, Legatos de communi quinque pagorum consilio ad Tigurinos miserunt, qui testarentur, se quæcunque fecissent, nullis privatis inimicitiis, sed tantùm repellendæ injustæ aggressionis, & tuendæ avitæ Religionis, cujus causa fuerant vexati & lacessiti, fecisse, & rogare, ut depositis deinceps simultatibus ad pristinas amicitias & fœdera rediretur. Tigurini his commoti, Deique advertentes manifestam pro injuriam passis protectionem, omnes qui hujus secundæ expeditionis autores fuerant, ut publicæ quietis perturbatores confestim è suo pago expulerunt, & antiqua fœdera instaurarunt.

21. Præter novas terrarum cognitiones, quę præcedenti sęculo per navigationes Christophori Columbi

Columbi evenerant, & Americi Vespucii, quorum hic Florentinus, ille Genuensis erat, isto quoque 16. sæculo aliæ quoque regiones Europæis incompertæ innotuerunt. Anno quippe 1497. Emmanuele Lusitaniæ Rege naves & sumptus conferente, Vasco Gama, nobilis Lusitanus ex littore Olyssiponensi cum quatuor navibus solvens 7. Idus Julii, postquam primùm insulas Fortunatas, deinde insulas Viridis promontorii, quas antiqui Hesperidas dixerunt, versus meridiem cursum promovens, magnis superatis difficultatibus & tempestatibus, suorumque comitum reditum in patriam postulantium rebellionibus; primus omnium Bonæ Spei promontorium prætergressus est, quo circumducto in Orientem deflectens, Calecutum pervenit, urbem peramplam, & mercatu aromatum celebertimum Orientis emporium. Incolæ idolorum cultores, umbilico tenus nudi, cætera usque ad tibias bombycina seu gossipina veste contegebant. Rex ejus loci potentissimus est; cui cæteri Malabares tanquam Domino parebant, unde illorum sermone Zamotinus, id est Imperator, dicebatur, à quo perhumanè exceptus Gama pro Lusitana gente obtinuit commercii facultatem. Inde iter idem, quo profectus erat, iterum emensus post biennium cum duabus navibus & sociorum tertia parte Olyssiponem appulit ad finem Augusti 1499.

22. Exorto pridem inter Reges Castellæ & Lusitaniæ dissidio de Molucis insulis, unde aromata advehuntur, ad cujusnam eorum partem in divisione novi Orbis à Romanis Pontificibus facta illæ insulæ pertinerent; Ferdinandus Magellanes Lusitanus ingentis animi, vir à proprio Rege Emmanuele alienatus, eò quod præmiis speratis ex navigatione Indica sub Albuquercio facta se frustratum quereretur, ad Regem Carolum, postquam ex Belgio in Hispaniam appulit, se contulit, pollicitus se illi breviorem aditum hactenus incognitum per Oceanum ad Molucas aperturum. Inde acceptis à Carolo quinque navibus optimè instructis, Hispali solvens post immensos labores directis inter occasum & meridiem proris, demum ad tertium & quinquagesimum ultra mediam cœli plagam gradum, reperit fretum, quo uterque jungitur Oceanus, deinceps ab ejus nomine dictum Magellanicum. Inde per vastissimum Oceanum insulam Subam attigit, auri feracem & incolis frequentem, cujus Regulus amicitiam simulans Magellaneum cum aliquot præcipuis ejus sociis in convivium vocatum proditoriè occidit. Reliqui verò socii ad Molucas tandem cum duabus navibus pervenerunt. Corrasis ibi subitò absente Lusitana classe aromatibus in specimen ac fidem navigationis, atque ex duabus navibus altera ad scopulos allisa, quæ reliqua erat diverso itinere prætergressa Bonæ Spei promontorium, prima post omnem hominum memoriam, universo terrarum Orbe circumnavigato, Hispalim pervenit, tertio postquam inde solverat anno. Huic navi *Victoria* nomen fuit.

23. Anno 1520. Ferdinandus Cortesius, ex Hispania Bætica nobili genere ortus, capta Mexica Mexicani Imperii capite, omniumque novi Orbis urbium præcipua, atque in ea Montesuma illius multarumque provinciarum Rege capto, eoque sive per imprudentiam, sive de industria cæso, Imperium Hispanorum Regi fundavit, quod nunc *Nova* dicitur *Hispania*, missis subinde Hispanorum coloniis. Idem Cortesius amplissimam & mirificam civitatem expugnavit, dictam Themistitam, in medio lacu sitam, in modum Venetiarum navigiis undique perviam, diversis pontibus terræ adnexam. Nec verò difficile fuit hominibus ferro & fulmineis machinis armatis & equitandi peritis, seminudos inermes, nostrisque pugnis inassuetos, omnem ferri usum ignorantes, debellare, ac pecorum ritu horrendaque inumanitate miseros & innocentes trucidare, aut intolerabili servitute opprimere.

24. Franciscus Pisarrus Hispanus alterum Hispaniarum Regi acquisivit Imperium: primus enim Peruanam invenit provinciam, cujus Metropolis Cusco magni civitas nominis Incarum, id est, regionis illius Principum subjiciebatur Imperio. Capto regionis Inca, id est Rege Atabalippa, quem contra datam jurejurando fidem, ut indicaret, si quos occultos haberet thesauros, unà cum fidissimis ejus administris, nulla innocentiæ, nulla justitiæ, nulla regiæ dignitatis habita ratione, tormentis laceratum, & ignibus ustulatum strangulavit. Subditos autem ejus perfodiendis altissimè terris ad eruendum Peruanum aurum, aliisque laboribus & fame, aliisque egestatibus, per immanem avaritiam oppressos, majori ex parte interemit. Ejus verò milites & ministri, quibus pro stipendio erant rapinæ, omniumque criminum impunitas omni licentia grassabantur, imitatores Ducis ac domini sui. Denique Verrazanus Florentinus anno 1525. auspiciis Francisci primi, detexit versus Septentrionem in Orbe novo supra Floridam, regionem habitatam hominibus barbaris & incultis, quæ Canada dicitur, cui postmodum *Nova Francia* inditum nomen. Tota regio inculta est & inamœna, suisque possessoribus infructuosa: eò tamen missæ sunt ex Francia coloniæ incolis barbaris perutiles, ad erudiendos illos & imbuendos Christiana religione, & civilibus artibus; structæque locis opportunioribus munitiones, ad arcendos finitimos Barbaros, à quibus Canadenses assiduis incursionibus infestabantur, & capti devocabantur.

25. Hoc eodem quoque sæculo Japonia nostris innotuit, tribus præcipuis constat insulis, aliisque plerisque minoribus, quæ interfluentibus distinguuntur Euripis. Præcipua insula vocatur Meaco, sedes præcipui Regis, cui subsunt per varias insulas dispersi minores Reges: primam regionis notitiam habuere mercatores quidam Lusitani, procellosis ventis illas in oras impulsi, sed ad prædicandum populis Evangelium primus in plagas illas penetravit Apostolico

spiritu

spiritu repletus Franciscus Xaverius, e Societate JESU, vita & miraculis stupendus, qui post plurimas Indiæ gentes ad fidem Christi conversas, in Japoniam penetrans innumeros ex idololatria ad Christi cultum traduxit. Deinde cupidus Evangelii per amplissimam Sinarum regionem propagandi, vicinam insulam Sancianum adiit: in qua dum occasionem Sinas ingrediendi præstolatur; gravi superveniente morbo, solus & omni humano solatio destitutus, divino æstuans amore, ad cæleste regnum migravit quarto nonas Decembris anno Christi 1552. & peregrinationis suæ Indicæ undecimo.

26. Solimanno Turcarum Imperatori, qui quas commemoravi clades in Pannonia & apud Rhodum intulit, successit filius Selimus, qui Cypri regnum Christianis ademit capta Famagusta, quam tuebatur Marcus Antonius Bragadinus Patricius Venetus incredibili virtute ac fortitudine, atque indefessis defensorum ad paucos redactorum laboribus; tandemque extrema urgente fame, disjectis per murales machinas mœnibus & propugnaculis, nullaque relicta subsidiorum spe, deditio facta est honestis conditionibus utrinque conventis, quarum tamen perfidus infractor Mustapha, quem Selimus, huic bello præfecerat, quique antea Nicosiam Cypri urbem expugnarat, Bragadinum apprehensum contumeliosè elusum auribus multavit; deinde barbarica immanitate excoriavit; quo in tormento vir fortissimus ad ultimum usque spiritum Christum invocare non intermisit. Qua percitus indignitate sanctissimus Pontifex Pius V. sacrum contra Turcas bellum indixit. Igitur contractis in unam classem Pontificiis, Hispanis, Venetisque navibus, ductore Joanne Austrio, Caroli V. Cæsaris filio notho, pugnatum est ad Naupactum vulgò *Lepanto* in sinu Corinthiaco, qua pugna victi barbari, eorumque ducentæ triremes partim captæ, partim depressæ, Turcarum cæsa vel captiva fuere viginti quinque millia; reddita verò libertati ex triremibus Turcicis viginti Christianorum millia. Dies memorabilis hujus victoriæ fuit Octobris 7. ejusdem anni, quo capta fuit Famagusta dicta olim Salamis 1571. Confœderata Classis magnum ex hac victoria consequi potuerat emolumentum, cum essent Barbarorum portus & stationes navibus evacuatæ, terrore etiam animi illorum consternati; sed diffidentibus Christianis Ducibus absque ullo alio operæ pretio classis dirempta est. Selimus qui accepto cladis nuncio fuerat terrore perculsus, animum recepit, suisque addidit, dicens, accepto de classis nostræ dissolutione ac reditu nuncio, sibi à Christianis abrasam esse barbam, quæ citò cresceret, se verò occupata Cypro abscidisse illis brachium, numquam recuperandum. Hujus Selimi secundi avus Selimus primus maximo incremento Turcicam ditionem auxerat, duabus amplissimis subjugatis provinciis Ægypto & Syria, quibus Sultanus Ægyptius dominabatur, validissimis expugnatis urbibus Damasco Syriæ & Cairo Ægypti, quæ victoria post initium contigit hujus decimi sexti sæculi, anno scilicet 1517. quo Mammaluchorum sive Circassorum dominatum extinxit, eorumque Sultanum Tomambasium suspendio apud Cairum necavit.

27. Franciæ regnum hæretici, quos Hugonottos vulgus appellat, Regibus perquæ ut Ecclesiæ rebelles, continuis & civilibus bellis totos septuaginta annos infestum habuere; Nihil intentatum Franciscus primus, ejusque filius Henricus secundus reliquerunt, ut nascentem hæresim suffocarent; sed his vita functis, succedente in regnum Francisco secundo Henrici filio, ætati juvenili & inexperta, hæresis armis & facibus instructa caput extulit Ludovico Borbonio Condæo regii sanguinis Principe, qui hac peste infectus, ut suam prætextu religionis potestatem augeret, caput illorum se constituerat, æmulatione quoque incitatus adversus Guisios, quòd populi Catholici ut fidei Catholicæ vindices suspiciebant & venerabantur. Anno itaque 1559. Hugonotti contra Franciscum Regem secundum nomine conspirant, & Ambasia ubi tunc erat clam dispositis armatis conantur abducere. Re verò per certos indices cognita, Ludovicus Condæus custodiæ traditur. Sed mortuo paulò post Francisco Rege, proximus ei frater Carolus nonus regnum adiit. Sub quo hæreticorum furor in apertam rebellionem erupit. Numerosos exercitus rebelles eduxere, adjunctis Germanorum protestantium auxiliis, & quatuor potissimum generalibus prælis dimicaverunt, quarum victoriam Dei providentia Catholicis indulsit, nec tamen in officium reducti sunt rebelles. Primo prælio ad oppidum Drocas duo primarii partium duces capti sunt, ex parte quidem hæretica Condæus ab Francisco Guisio Catholicorum duce captus est. Ex Catholica verò parte, Annas Montmorancius Francici regni Comestabilis in perduellium potestatem venit anno 1561. Secunda pugna Sandonysiana, duabus à Lutetia Parisiorum leucis, in qua Catholicæ partis dux & Franciæ Comestabilis strenuè dimicans acceptis vulneribus occubuit. Cæsis tamen Calvinistis, aut in fugam actis, victoria penes Catholicos stetit anno 1567. Tertia postmodum ad Jarnacum in Santonibus edita est, in qua ducente Catholicos Henrico Andegavensium Principe, Caroli Regis fratre, Condæus mortem oppetiit anno 1569. Quarta in Pictonibus ad Moncontorium pugna eodem anno & Imperatore facta, in qua hæretici magna strage prostrati. Quinta apud Cutracum, in qua Regii dux exercitus Annas Jojeusa saucius occubuit, magnaque cæde Regii attriti sunt ab Henrico Navarræ Rege, qui postmodum legitima successione Franciæ Regnum obtinuit. In hoc solo universali prælio Hugonottis victoria cessit anno 1587. tertio regnante Henrico.

28. In Belgio, quod Margarita Caroli V. Cæsaris illegitima filia nomine fratris suis Hispaniarum Regis Philippi regebat, duce & concitatore Ludovico Nassovio Auraicensi Principe hæretici rebelles grassabantur. Missus ad hanc provinciam pacandam, & conspiratores coercendos,

Ferdinandus Toletanus Dux Albanus, asperitate regiminis, ac præsertim duorum primariæ nobilitatis Comitum Egmondani & Hornani capitali supplicio Flandros sic irritavit, ut in apertum bellum prosilierint anno 1592. excusso Hispanorum Imperio, quod immodicis exactionibus invisum reddiderat Albanus. Batavi, quos Hollandos vocant, & Mattiacarum insularum incolæ *Zelandicas* vulgò nominant, aliæque conjuratæ urbes in eam coaluere rempublicam, quæ Fœderatorum Ordinum vocatur, excluso penitus Catholico Dei cultu.

29. Sæculo isto divinis auspiciis institutus est Ordo Societatis Jesu, autore Ignatio Loiola nobili Cantabro, quem sanctitate vitæ & signis illustrem Gregorius Papa XV. Sanctorum albo ascripsit. Hanc Societatem sanctorum doctissimorumque religiosorum fertile seminarium primus autoritate Apostolica approbavit Paulus Pontifex tertius die 27. Septembris anno 1540. Prodit etiam Clericorum Regularium institutum, quos Teatinos vocant, conditore Joanne Petro Carafa nobili Neapolitano, tunc Episcopo Teatino, (unde nomen Teatinis accessit) postea verò summo Pontifice dicto Paulo IV, cui comes accessit Marcellus Cajetanus, Tieneus nobilis Vicentinus Protonotarius Apostolicus, qui meruit solemni ritu in cœlitum canonem referri. Hic Ordo ad tria communia Regularium vota quartum adjungit, nullos reditus possidendi, nihilque ad victum petendi, sed solis & ultroneis oblationibus victitandi, Idque institutum Clemens Papa VII. anno 1524. suo diplomate ratum esse jussit. Multæ quoque veterum Ordinum Regularium reformationes, & Clericorum accessere congregationes, inter quas Romæ insigni ædificatione uberrimoque animarum fructu preclara viget Sacerdotum Oratorii Congregatio; cujus est conditor admirandus ille sanctus Philippus Nerius patria Florentinus; quæ Congregatio doctissimis scriptoribus Cæsare Baronio, Thoma Bosio, Odorico Rainaldo, aliisque insignis meriti nobilitatur.

30. Gravis & planè irreparabilis clades regni Lusitaniæ ex bello Africano accepta est anno 1578. Abdemelechus Seriphius Fessæ & Maroci Rex de utroque regno, quod antiquis uno nomine Mauritania Tingitana dicebatur, & ad Occidentalem Oceanum seu mare Atlanticum constituebat, cum fratris sui filio Muleio Mahomete contendebat, quem utroque regno bis acie victum patruus deturbavit. Muleius regno pulsus Sebastiani Regis Lusitanorum auxilium, ut restitueretur, imploravit, qui juvenili ardore, gloriæ aviditate incensus opem ferre & bello interesse voluit, suis licèt dissuadentibus, collectoque exercitu in Africam trajecit. Abdemelechus, quamvis gravi corporis ægritudine conflictaretur, lectica in castra deferri voluit, cumque conserto acri prælio suos titubare animadvertisset, conscenso equo suos ad fortiter dimicandum & hostes repellendos incitavit, sed præ vi morbi exhaustis viribus ex equo cadens in lecticam delatus est, admotoque ori digito proximos sibi jam loquendi impotens admonuit, ut suam mortem celarent, qui lecticæ repagula adduxerunt, intra quæ ille animum efflavit. Ejus verò copiæ resumptis animis eo viso alacriùs dimicantes, Lusitanas copias luctuosa internecione ceciderunt, Sebastiano strenuè adeò dimicante, ut tres equos ictibus suffossos mutaverit, suisque in fugam conversis ipse cum paucis in confertos hostes irruens, tandemque viribus ex diuturna & violenta pugna deficiens, repertis vulneribus confossus est, solo superstite Nonio Mascaregna, reliquis nobilibus paucis, qui vitæ suæ prodigi Regem deserere noluerant, ad ejus latera interemptis. Hametes, qui fratris Abdemelechi exercitui præfuerat, inscius ejus mortis, ad lecticam illius accurrit, de victoria gratulaturus, lacrymis supra corpus fraternum ubertim effusus, a cunctis unanimi assensu Maroci & Fessæ Rex est salutatus. Muleius quippe Mahometes, qui eodem in conflictu alæ sinistræ præerat, quemadmodum dexteræ Sebastianus, inter cadavera repertus est mortuus. Atque ita insolito & singulari exemplo tres potentissimi Reges in una acie ceciderunt. Hametes viso Sebastiani cadavere ingemuit, miseratus rerum humanarum sortem & inconstantiam, illudque apud suos humari jussit, deinque Septam transferri, quæ Lusitanæ dominationis erat, curavit. Muleii verò corpus pelle spoliari, quam sale conditam & paleis refertam per utrumque regnum circumferri curavit, ut ejus mors omnibus innotesceret, neque quisquam ejus prætextu & occasione turbas cieret. Sebastiano Henricus Presbyter Cardinalis, avi illius frater, senio provectus, affectaque valetudine successit, quo mortuo multis de regni successione contendentibus, Philippus ejus adiit possessionem præpotens Hispaniarum Rex anno 1580.

31. Henricus III. Francorum Rex necessitate adactus belli consopiendi, quòd hæretici novum fœdus cum Alenconio Regis fratre & cum Protestantibus Germaniæ Principibus inierant, edictum promulgavit Catholicis odiosum, quale armati requisierant Hæretici mense Majo ann. 576. quo hæreticis in omnibus regni locis permittebantur conventus, & publica religionis eorum exercitia, multaque preterea indulgebantur Ecclesiæ Catholicæ perniciosa. Qua ex causa Catholici Principes regni, fœdus unionis inter se procuderunt, ad obsistendum, ne quis hæreticus Princeps Regii sanguinis Henrico tertio in regnum succederet, neve permitteretur exercitium ullum ipsorum religionis publicum, quod fœdus juramento sancitum *Ligam* vocitarunt, ipseque Pontifex Sixtus V. suo diplomate comprobavit, quo etiam Henricum Vasconem & Condæum ambos regii sanguinis hæreticos anathemate ferit, & regiæ successionis declaravit incapaces. Franciscus verò Alenconius jam ex ann. 1584. fato concesserat Junii 10. ad quem successio regia pertinuisset, neque ullus supererat Catholicus Princeps regiæ stirpis post Henricum Regem, nisi Caro-

Carolus Borbonius Cardinalis Archiepiſcopus Rothomagenſis, Legatuſque Avenionenſis, Henrici Navarræi hæretici patruus, cui jus illud ſucceſſionis & Sixtus Pontifex & Rex Henricus addixerant. Princeps verò Henricus Condæus vita ceſſit anno 1588. die Martii 5. Admonitus Rex conjurationum, quas plerique in ſe moliebantur, apud plebem, præſertim Pariſienſem, addicti Henrico Guiſio, quem regno deſtinabant, milites pro ſui tutela Pariſios advocavit, atque per diverſas urbis ſtationes diſperſit. Qua de re murmurante plebe, Rex ſibi à Guiſio metuens ad ipſum Sueſſione cum Borbonio Cardinali aliiſque fœderatis Principibus agentem Pomponium Bellievrium miſit, ne Pariſios adventaret, nunciaretque Regem nullatenus ſiniſtris de illo relationibus ſibi delatis fidem habere veruntamen experturum: eſſe hac occaſione quid animo gerat. Tum Guiſius ſe graviter dolere reſpondit, quòd Rex dubitaret de ſua fide ac obſequio, multò ſibi præ vita cariore, & cujus tanta erant à ſe exhibita ſpecimina Regi non incognita. Nihilominùs à Pariſienſibus ut adveniret identidem rogatus, decrevit demum eò accedere, atque ut plenam ſui fiduciam Regi teſtaretur cum ſolis octo ſociis, ſed in urbis ingreſſu exultans populus tantis illum acclamationibus excepit die nona Maji anno 1588. ut affectatæ dominationis ſupremæ auxerit ſuſpicionem. Rex diſſimulans illius excuſationes admittere præ ſe tulit, admonuit, ut daret operam, qua ipſo facto, quæ aſſerebat, deinceps comprobaret. Cùmque Rex initio potuiſſet per eas, quas in urbem advocarat vires, ſeditioſos ac fęderatos imparato opprimere, adventu Guiſii inflati exeitique ſeditioſi in apertam prorupere rebellionem. Derepentè tabernæ mercatorum & artificum occluduntur, catenæ per vias tenduntur, dolia & contabulationes ad viarum platearumque aditus comportantur, arma civitatò expediuntur ad regios milites tum arcendos tum intercludendos, teſſera Regis à Pręfecto mercatorum, qui ſummus in urbe Magiſtratus eſt, recuſata, quam autem miſit Guiſius, acceptata eſt. Nocte inſequenti cùm plebs tota urbe commota ſe accingeret ad Luparæ obſidionem, ne Rex elabi poſſet, territus ipſe conſilium populi antevertit, matureque ad hortos Tullerianos regiis ædibus conterminos fugam ſecretò capeſſens inde evaſit, Carnutumque acceſſit. Eodemque deſinente anno 1588. indictis à ſe totius regni comitiis interfuit, unaque cum primoribus Franciæ Henricus Guiſius, ejuſque frater Ludovicus Cardinalis, quos privatim à ſe quaſi ad conſolationem evocatos Rex occidi à ſtipatoribus juſſit, qui cùm ſe hoc facinore abſolutiùs regnaturum credidiſſet, contrà accidit, ut provinciæ regni ubique rebellionis vexilla erexerint, ſibique Carolum Meduanum occiſorum fratrem ſummum belli ducem præfecerint. Sixtuſque Pontifex ob interemptum Cardinalem adverſus Regem anathema intorſerit. Bleſis verò digreſſus Rex Henricum Navarreum proximum ac legitimum declaravit regni ſucceſſorem; & cum eo viribus junctis Pariſios obſidione cinxit, poſitiſque ſtativis, infelix Rex, qui pro ſtemmate duas inferiores pingebat coronas, quibus regna duo Franciæ & Poloniæ repræſentabantur, tertiamque ſuperius locatam lumine ſplendentem, his appoſitis verbis: *manet ultima cœlo*: ex regno, quod expertus erat perpetuis calamitatibus infectum, tranſiit in beatius regnum, (ut credere par eſt) ſumptis cum magna contritionis & humilitatis ſignificatione ſacramentis, execrando parricidio vulneratus ad mortem, adacto in ventrem cultro venenato. Hac morte Valeſiorum ſtirps regno idonea evulſa eſt, regnique jus & ſucceſſio in Borboniorum familiam ab Roberto Claromontano Comite, ſecundo ſancti Ludovici filio deductam, deflexit anno 1589. Calendis Auguſti.

32. Dira deinde ſequuta eſt rerum perturbatio. Cum enim Henricus quartus adhuc hæreſim profiteretur, divulſo in duas partes regno intra eaſdem & familias & civitates, aliis novo Regi, aliis Meduano adhærentibus, bellis civilibus quaſi vaſtiſſimo incendio totum regnum conflagrabat. Quo temporis tractu Rex Henricus nobilem de fęderatis hoſtibus victoriam, quæ Ivriaca dicitur, reportavit, per quam Egmondanus Comes Hiſpanorum auxiliorum ductor occubuit. Inde victor Lutetiam arcta obſidione vallat. Dumque fervet ubique civile bellum, Henricus, qui ſe inſtruendum eximiis quibuſdam Theologis præbuerat, divino tandem lumine illuſtratus Catholicam profitetur fidem die Julii 24. qua edita profeſſione, Romam ad Clementem VIII. Pontificem impetrandæ veniæ cauſa Legatum mittit Nivernenſem Ducem, quod cum anxius Pontifex differret, (Hiſpana enim factio apertè his intercedebat) non diſtulit Henricus ſui regiam conſecrationem, Autrici enim Carnutum oleo ſacro perungitur menſe Februario anno 1594. exiſtente adhuc Durocottoro Remorum, ubi id ex more peragi ſolet, in hoſtium poteſtate. Inde Lutetiam Martii 22. cum armato milite clam introducitur. Tandemque anno 1595. vota piorum obſecundante Deo ab Jacobo Perronio Legato difficultates omnes objectas eximio animi lumine peritiaque & eloquentia, cui nemo obſiſtere poterat, amoliente, cujus etiam opera converſus Rex fuerat, exoratus Pontifex abolita damnationis ſententia, Regem Eccleſiæ ſolemni ritu, publicaque Romæ exultantis feſtivitate reconciliavit, tubis, tormentis & tympanis undique perſtrepentibus. Tum verò certatim Proceres & civitates regni Henricum Regem proclamarunt. Ad poſtremum, ne qua diſſidiorum veſtigia ſupereſſent, anno 1598. Maji 2. auctore per Legatum Alexandrum Medicæum Cardinalem Pontifice, pax inter Reges Francię & Hiſpanię conſtituta eſt.

33. Præſenti ſæculo quemadmodum natæ ſub illo hæreſes magnum dedecus aſperſerunt, eidem ex adverſo ingentem contulit ſplendorem illarum occaſione celebratum Concilium Tridenti-

dentinum, ex anno cœptum 1545. Paulò III. Romano Pontifice: idque prosequutus Julius III. terminavitque Pius IV. in longum protractum, aliquando & interruptum ob Principum Christianorum dissidia.

34. Permulti sæculum istud illustrarunt Ecclesiastici scriptores. Joannes Major natione Scotus anno Domini 1500. Theologiam apud Universitatem Parisiensem celebri fama & studiosorum frequenti concursu profitebatur, scripsitque in quatuor libros sententiarum: Commentarios in Evangelium Matthæi: & Historiam majoris Britanniæ. Sylvester Prieras natione Pedemontanus, ex Ordine Prędicatorum, Sacri palatii Magister, sublimi vir ingenio, primus omnium adversus nascentem Lutheri heresim perhibetur scripsisse: Commentarios etiam in quatuor libros sententiarum elucubravit, & Summam conscientiæ. Joannes Ekius natione Suevus ex primis fuit qui hæresiarchæ Luthero & viva voce, & scriptis voluminibus disputando strenuè se opposuerunt: ipse edidit Enchiridion, in quo fidei controversias breviter & eruditè discutit; & seorsim de Missæ sacrificio libros duos; tres etiam alios de primatu Petri, librum quoque de pœnitentia: itemque homilias tum de tempore, tum de Sanctis. Multa etiam Philosophica in Aristotelis libros octo Physicorum, in libros de cælis, & de anima, & de meteoris. Franciscus Titelmanus Belga, qui ex mitiore Observantia in Ordinem transiit Capuccinorum, vir sanctitate & doctrina linguarumque peritia clarus, scripsit Apologeticum pro vulgara Bibliorum translatione, & in epistolam ad Romanos contra Jacobum Fabrum Stapulensem, & contra Desiderium Erasmum Roterodamum. Ad hæc expositionem in Psalmos, in Cantica, & in priora capita libri Job. Multa etiam Philosophica. Joannes Fischerus, Anglus, Episcopus Roffensis, deinde Cardinalis & Christi Martyr, varios edidit adversus Lutherum & Joannem Oecolampadium tractatus. Item de unica Magdalena contra Fabrum Stapulensem. Albertus Pighius, Batavus, eximiam commeruit laudem, scriptis & viva voce disputando adversus Lutherum, & Bucerum, & Oecolampadium, cujus inter alia opus est egregium de Hierarchia. Item Ruardus Tapperus Lovaniensis Academiæ decus, & validus hæreticorum profligator, duobus eruditissimis libris articulos Lovanienses contra Lutherum editos solidè explicavit. Aloisius Lipomanus, Venetus, Episcopus Veronensis, Catenam ex Græcis Latinis Patribus in Genesim, & Exodum, & Psalmos, additis quoque suis annotationibus, composuit. Collegitque insuper vitas Sanctorum octo voluminibus. Joannes Trithemius, Abbas Spanheimensis, in Germania obiit anno 1519. multa scripsit, ex quibus notiora sunt de illustribus viris Germanis: de illustribus viris Ordinis sancti Benedicti: de scriptoribus Ecclesiasticis Chronicon Monasterii Hirsaugiensis: Chronicon Monasterii Spanheimensis. De origine Francorum. De successione Ducum Bavariæ, & Comitum Palatinorum. Epistolas quoque, Sermones, variaque opera spiritualia. De septem secundis Intelligentiis Orbem moventibus. Et opus inscriptum Steganographiam, id est, occultam scriptionem: quod Opus prohibitum meritò est, (inquit Cardinalis Bellarminus) cum sit plenum perniciosis dogmatibus ad Magiam pertinentibus, quod & ipse agnovit & confessus est. Ex Gallis Joachimus Perronius, Theologus Parisiensis, Cormeriaci in Turonibus natus, elegantiori stylo Aristotelem in Latinum vertit. Multa pariter ex Patribus Græcis pari elegantia in Latinam transtulit linguam. Gilbertus Genebrardus Alvernus primum regius Hebraicarum literarum apud Lutetiam Parisiorum Professor; deinde Romæ Bibliothecæ Vaticanæ præfectus; postremò Aquisextiensis Archiepiscopus, diversa ingenii sui reliquit monumenta de sacra Liturgia, de Ecclesiasticis electionibus. Ex Hæbreo quoque plures libros in Latinum vertit. Josephi etiam Opera ex Græco in Gallicum vulgare transtulit. Luculentum etiam Chronicon ab Orbe condito ad sua tempora perduxit. Commentarios in Psalterium doctissimos emisit in lucem, ex quibus postmodum Robertus Bellarminus eruditissimas conjecturas primitivi Hebræi contextus translatione septuaginta Interpretum mixas, antequam accessissent puncta, in suos Psalterii commentarios derivavit, nulla facta Genebrardi, ex quo hauserat, mentione. Inter præliatores Gallicanos, qui voce & scriptis acrius adversus Calvini hæresim decertarunt, atque ascendentes ex adverso murum oppofuerunt pro domo Israel, ut starent in prælio pro domo Domini, insigniter claruerunt Simon Vigorius, Claudius Espencæus, Fevardentius Ordinis Minorum sancti Francisci, & Claudius Sanctesius Episcopus Ebroicensis, qui Opus eruditissimum de sacra Eucharistia decem distinctum libris elucubravit. In Italia floruit vir acurissimi ingenii eonsummatæque eruditionis Thomas de Vio, Cajetanus patria, dignitate verò Prior Generalis Ordinis Prędicatorum, deinde Cardinalis Presbyter à Leone X. creatus. Scripsit commentaria in omnem sacram Scripturam, præterquam in Prophetas & in Apocalypsim. Præterea in universam Theologicam Summam S. Thomæ; permultaque opuscula, librum Jentaculorum, & Summulam casuum conscientiæ. Dominicus Soto Hispanus, patria Segobiensis, Ordinis Prędicatorum, scriptor doctissimus interfuit Concilio Tridentinò, anno 1545. Edidit commentarium in epistolam ad Romanos. De natura & gratia libros tres. De ratione tegendi & detegendi secretum libros tres. De justitia & jure libros decem. Commentaria in quatuor libros sententiarum in duos distincta tomos. Aliaque in Dialecticam & Philosophiam Aristotelis, diversaque opuscula. Ejusdem Ordinis Dominicani floruit hoc sæculo Santes Pagninus, patria Lucensis, qui an. 1541. Lugduni decessit. Fuit autem Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè doctissimus, ut ejus versio Veteris Novique Testamenti, Thesaurus quoque Linguę sanctæ, Isagoge ad sacras literas, & ad mysticos Scripturarum sensus fidem faciunt. Cornelius Jansenius Episcopus Gandavensis, & Joannes Maldonatus è Societa-

Societate JEsu, doctissimis commentariis in quatuor Evangelia elucidavere. Martinus Aspilcueta Navarrus, vir utriusque juris peritissimus & piissimus, postquam ingenti fama & concursu professus est in Universitate Tolosana, accitus inde in Hispaniam publicè in Salamanticensi Jurisprudentiam docuit. Inde Romam accito consultationes de rebus ad conscientiam pertinentibus ex diversis provinciis & regnis deferebantur quasi oraculo. Qua in urbe obiit anno ætatis suæ nonagesimo quarto, Christianæ autem epochæ an. 1586. ut ejus epitaphium fidem facit. Scripsit Manuale casuum conscientiæ, consilia, aliaque canonica, quæ simul sex tomis continentur collecta.

35. Quamvis propositum mihi fuerit decimisexti sæculi historiam non transilire, non possum tamen ad pleniorem lectoris voluptatem me his finibus coercere, quin cæteris prætermissis eventibus ad decimum septimum sæculum spectantibus, post descriptas horrendas tragœdias, quibus hæresis Calviniana, quasi Erinnys ex orco erumpens, Franciæ regnum annis ferè centum hostiliter devastavit, ferro flammisque funestavit, ducentasque urbes & arces munitissimas & inexpugnabiles occupavit; omnibus tamen expoliata munimentis & undequaque debellata quasi infamis per edicta Regia omnibus publicis exuta ornamentis, omni magistratu interdicta, omni dignitate, omnique præfectura, eversis quaquaversum sacrilegis templis, interdicto prophano cultu, non fine stupendis Divinæ providentiæ miraculis, ad exiguum sequacium redacta numerum in obscuro jam tumulo sepulta delitescit. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Quid memorem potentissimas urbes exarmatas, & sub jugum obedientiæ redactas, Monspelium, Rupellam, Montem Albanum, Nemausum, Engeriacum, Apamcam, Lunellum, Privaricum, Cleracum, Neraeum, Apuasmortuas, eunctaque Bencarnensis plagę oppida munitissima, ex quibus totos septuaginta annos Catholica fides prorsus exulaverat; quid innumera templa sacrilega, & perduellium omnia propugnacula disjecta & solo æquata! Sit nunc nobis de primaria rebellionis arce sermo famosissima illa & superba Rupella, cujus seu capitis excisione totum illud potentissimæ factionis corpus concidit. Ad æstuaria Oceani sitam Rupellam, cùm natura loci, tum manu & arte munitissimam vicini Angli totis viribus propugnabant. Hujus Rupellani belli duo primordia & auspicia fecerunt duæ maritimæ nostrorum victoriæ. Priorem palmam retulit Carolus Lotharingus Dux Guisius Regiæ classis Præfectus: secundam verò Dux Montmorantius Angli ductore Bukinkano arcem Sammartinianam vicinæ insulæ Reæ cum classe centum viginti navium appellunt, ut depulso inde Toirasio fortissimo Catholicorum duce stationem illam Rupellanis nuper ereptam eisdem vindicent. Hic recentibus licet necdum absolutis operibus, acres & continuos hostium impetus elusit, donec laborantibus jam rerum omnium inopia, fessisque venit in subsidium Seombergius, qui conjunctis cum Toirasio viribus cæsos Anglos tota insula exegit. Inter hæc Rex Ludovicus XIII. consiliis usus Armandi Richelii Cardinalis, Rupellę obsidioni summa diligentia incubuit, quæ hactenus intra regnum Gallię novi hæreticorum regni caput & Regiam se jactabat. Injectis igitur intra Oceanum ingentium saxorum molibus, præterea colligatis ad intercludendum aditum navibus, terra verò circumducta novo opere, murorum cinctura cum castellis & munitionibus obsidio perfecta est. Interim Anglorum classis tribus conatibus claustra maris adjuvantibus Oceani æstuariis ausa est irrumpere, sed frustra. Ipsi demum obsessi cives fame enecti, omniaque extrema perpessi deditionem facere compulsi sunt: eosque insignis clementia Regis excepit victualibus subministratis, restituto in urbem Catholico Dei cultu, disjectis in planum mœnibus, ipsaque urbe in speciem pagi redacta. Capta est Rupella anno 1628. Octobri desinente. Quidquid verò superfuit perduellium locorum, qua deditione, qua vi, per terrorem & pœnam contumaciam, quos partim suspendia, partim ad triremium servitutem relegationes justo supplicio affecerunt, concidit, omnis cessavit rebellio, cunctique ad officium redierunt.

CONCILIUM GENERALE LATERANENSE quintum sub Julio II. & Leone X. Pontificibus, incboatum anno 1512.

1. QUinque communiter recensentur generalia Lateranensium Concilia. Primum quidem anno 1123. pro recuperanda de Saracenis Palæstina tempore Calisti Papæ II. & Henrici V. Imperatoris. Secundum tempore celebratum Innocentii II. & Lotharii II. Imperatoris adversùs pseudopontificem Anacletum, an. Ch. 1139. Horum duorum Conciliorum neque acta extant, neque ulli Canones. Tertium œcumenicum Lateranense anni 1188. contra Valdenses hæreticos, Pontifice Alexandro III. & Friderico Ænobarbo Imperatore. Quartum habitum anno 1211. contra diversas hæreses, & pro indicendo ad terram sanctam recuperandam sacro bello, sub Innocentio Papa tertio, & Friderico II. Imperatore. Quintum denique istud est sub Julio & Leone Pontificibus ad profliganda schismata, & providendum diversis Ecclesiæ negotiis, Maximiliano Imperatore. Exorsum est istud an. 1512. desiitque anno 1517. minor fuit in hoc Concilio numerus Episcoporum quam fuerit in alio ullo œcumenico, nunquam enim ad centesimum & vigesimum attigit.

Sessione 1. Ordinantur post preces & supplicationes ad Deum Concilii præliminaria, & creantur Officiales.

Sess. 2. Damnantur schismatici Conciliabuli Pisani acta.

Sess. 3. Pœnę in schismaticos Cardinales aliosque Conciliabuli Pisani autores decernuntur ac infliguntur.

Sess. 4. Pragmatica Sanctio proscribitur.

a. Sess. 5. Absente per ægritudinem Julio, pręsedit Raphael Cardinalis Episcopus Ostiensis. Perlecta est Julii constitutio, & à Concilio approbata, non solùm districtè vetans omnem in creatione Romani Pontificis simoniam, sed etiam sic factam electionem abrogans & invalidam declarans, neque ullam sic electo conferre potestatem, ipsosque Cardinales, qui sic elegerint, esse ipso facto Cardinalatu & aliis quibuscunque dignitatibus & beneficiis absque alia declaratione privatos; prætereaque excommunicatione reservata irretiri, à qua non nisi Summo

Pontifice legitimè electo possint extra vitæ discrimen solvi; paribusque pœnis subjici omnes & singulos hujusce simoniæ fautores, consiliarios, & proxenetas. Faxit Deus, ne unquam hujusmodi casus eveniant; si enim interveniente simonia, vigeret ista constitutio, vel ignota esset ac occulta simonia, & tunc Ecclesia credens se alicui in terris Capiti subjectam esse, falleretur, essetque acephala, nullusque valere posset ad Pontificem maximum recursus, quo illa nesciens careret, atque quicunque vel censura vel alia reservatione supremæ Sedis essent irretiti, tametsi recurrerent ad putatum & existimatum Pontificem, insolubili adhuc nexu ligati remanerent: quia recursus fieret ad eum, cui sua electio nullam potest tribuere potestatem, qui est excommunicatus, & ab ipso Ecclesiæ corpore divulsus. Si verò illa simonia innotesceret, dici non potest, quanta inde pernicies emergeret, illo per factiones sibi Pontificatum asserente, innumerosque procuIdubio habituro fautores & clientes, & aliis novam alterius Pontificis efflagitantibus electionem. Quonam quæso judice nulli partium suspecto, cujus sententiæ acquieturi omnes essent, controversia ista dirimeretur? Minus videtur esse damnum, si universalis Ecclesia sub uno Capite, quamvis malo indignoque, consentiat & conquiescat, quàm si in atrocia & immedicabilia schismata dissiliat, nullo certo capite constituto. Sub his intermoritur Julius Pontifex, cujus in locum suffectus est à Cardinalibus Leo X. qui succedentibus post hac sessionibus præsedit.

3. Sessione 6. diversi designantur Prælati, qui operam navent inter Principes conciliandæ paci, & de schismate extirpando curent. Aliis demandatur Curiæ Apostolicæ in melius reformatio. Aliis fidei propagandæ sollicitudo. Aliis pragmaticæ abolendæ sanctionis officium.

4. Sessione 7. lecti sunt supplices libelli Bernardini Carvaial & Friderici à sancto Severino schismaticorum Cardinalium, quibus illi ejurato schismate & Conciliabulo Pisano, agnitoque errore veniam postularunt, simplici clericali habitu vestiti, & ad pedes Pontificis Leonis prostrati; qui post solemnem schismatis abjurationem, pristinæ restituti sunt dignitati.

5. Sessione 8. definitum est, animam rationalem esse immortalem, nec unam in pluribus hominibus, sed totidem numero, quot sunt homines: contra delirium Averrois Arabis. Professoribus Philosophiæ districtè injunctum est, ut principia & conclusiones ethnicorum à Christiana religione dissidentes, ut sunt de æternitate mundi, aut de humanarum animarum interitu, aliaque hujusmodi, solidè refellant.

6. Sessione 9. Procurator Concilii accusat Antistitum Gallicanorum contumaciam ad sacrum Concilium minimè accedentium. Sed ex adverso Claudius Sessellus Massiliensis Episcopus Regis Christianissimi orator, eosdem excusat exhibitis scriptis ipsorum extra regnum, unde animo ad Concilium veniendi excesserant, causantium se à Genuensibus & Insubrium Duce impeditos ab accessu ad sacram Synodum. Leo his perspectis, providet ut amoveantur ista impedimenta, mandans ad Mediolanensem Ducem & Genuensem rempublicam, ut ab his desistant, prorogatque præscriptum Gallicanis Prælatis veniendi terminum. Bullæ postmodum reformationis Romanæ curiæ ex ambone leguntur, & multiplicia constituta promulgantur ad corrigendos Clericorum mores. Quamobrem instaurat Pontifex Leo Alexandri tertii constitutionem de ætate, more integritate & gravitate & scientia illorum, qui sunt ad Episcopatus, Abbatias, aliasque Ecclesiasticas dignitates promovendi, quam in tertio Lateranensi Concilio retulimus, fiatque de his diligens inquisitio & relatio, antequam in consistorio proponantur. Præterea ne beneficia cuiquam posthac commendentur ad vitam. Item ne pensionibus onerentur nisi in gratiam resignantium illa. Prohibet insuper uniones beneficiorum perpetuas, præterquam in casibus à jure permissis ex rationabili causa. Statuit quoque, ut de cætero Parochiales Ecclesiæ, aut Dignitates majores & principales, aliaque beneficia Ecclesiastica, quorum fructus & proventus ducentorum ducatorum auri de camera valorem non constituunt, necnon Hospitalia, Leprosariæ, Xenodochia cujuscunque valoris, quæ ad pauperum usum & alimoniam instituta sunt, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus non commendentur, aut alio quovis titulo conferantur: nisi per obitum familiarium suorum vacaverint, quæ illis commendari possint, ut illa ad illarum personarum sibi gratarum & idonearum commodum infra sex menses dimittere teneantur. Ordinat præterea, ne Ecclesiarum, ac quorumcunque monasteriorum, & militarium Ordinum membra à suo capite, quod est absurdum, absque legitima & rationabili causa disjungantur ac separentur. Statuit quoque, ut speciales reservationes quorumcunque beneficiorum ad cujusvis instantiam minimè concedantur.

Quanta pernicies ex malè & inconsultè indultis commendis exurgat, graphicè repræsentat Pontificia hujus sessionis IX. constitutio, dicens: *Et quoniam ex commendis monasteriorum (ut magistra rerum experientia sæpius docuit) monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim commendatariorum negligentia, partim avaritia & incuria collabuntur, & indies divinus cultus in his magis diminuitur, passimque obloquendi materia personis præsertim sæcularibus præbetur, non absque dignitatis Apostolicæ Sedis diminutione, ex qua commendæ hujusmodi proficiscuntur: ut eorum indemnitati salubrius consulatur, volumus ac sancimus, ut cùm illa per obitum Abbatum vacaverint, nullo pacto cuiquam possint commendari, nisi pro conservatione Apostolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium, pro temporum qualitate, aliter nobis de Fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire: sed de persona idonea juxta præscriptam constitutionem eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates, prout decet præfuturi sint. Ea verò monasteria, quæ commendata fuerint, cum per eorum cessum, vel decessum, quibus erant commendata, commenda hujusmodi cessaverint, Cardinalibus dumtaxat ac personis qualificatis & benemeritis commendari possint.* Sermo hic est de Abbatiarum aut monasteriorum commendis. Supponit enim illud Lateranense Concilium, in suo robore debere perpetuò perdurare constitutionem Concilii Lugdunensis secundi habiti sub Gregorio Papa X. cujus canon 14. districtè vetat, Parochialem Ecclesiam commendari ultra sex menses, nec nisi pro evidenti necessitate vel utilitate ipsius Ecclesiæ. Et reperitur in cap. nemo deinceps, de elect. in 6.

7. De Cardinalibus etiam ita sancit: *Et cùm sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, cæteros omnes in ipsa Ecclesia post summum Pontificem honore ac dignitate præcedant, conveniens est ac debitum, ut vitæ munditia ac virtutum splendore cunctis præfulgeant. Quapropter non modò hortamur eos ac monemus, verùm etiam statuimus & ordinamus, ut de cætero quilibet Cardinalium pro tempore existens juxta doctrinam Apostoli ita sobriè, castè ac piè vivat, ut non solum a malo, sed ab omni specie mali abstinens, coram hominibus luceat, Deumque honorificet; sint omnes vigiles ac divinis Officiis Missarumque celebrationibus intenti, habeantque capellas suas in loco honesto, prout facere consueverunt. Sitque eorum domus, familia, mensa, suppellexque, non fastu aut pompa, neque superfluis rebus, neque alio modo reprehensibilis, ne peccandi excedendique modum licentia inde nascatur: sed ut æquum est, modestiæ & frugalitatis speculum dici mereantur. Illis itaque sint contenti qui Sacerdotalem præseferant modestiam, ac Prælatos, & quoscunque alios insignes viros ad Romanam curiam venientes benignè honorificeque, tam publicè quam privatim tractent, & apud nos & successores nostros gratiose liberaliterque eorum negotia commendata suscipiant. Præterea ministerium indoctorum Episcoporum Prælatorumque in domibus suis non habeant, ne cæteris præesse instituti, & sacro charactere insigniti in vilia ministeria descendant, passimque pastorali officio contemptum inducant. Cùmque Romano Pontifici communi omnium Christi fidelium Patri assistant, personarum advocatos & acceptatores eos fieri valde inconveniens est. Proptereà statuimus, ne partialitatem accipiant aliquam, neque Principum, aut Communitatum, vel quorumcunque aliorum contra quemquam, nisi quantum justitia & æquitas postulant, earumque dignitas & conditio requirit, promotores vel defensores fiant: sed a privata omni passione sejuncti, sedandis & componendis inter quoscumque litibus omni diligentia vacent incumbantque: Principum & quorumcunque aliorum,*

aliorum, & præsertim pauperum & religiosorum justa negotia pio promoveant affectu, oppressos & injustè gravatos juxta vires suas, & officii debitum adjuvent. Tituli sui loca si præsentes in curia fuerint personaliter, si vero absentes per Vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent: Clericos & populos Ecclesiarum titulo subjectarum cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum divinum, & bona dictarum Ecclesiarum, moresque in primis & vitam Clericorum & parochianorum solerter explorent, eosque omnes & singulos ad rectè honesteque vivendum paterno moneant affectu.

Pro reverentia autem sedis Apostolicæ, utilitateque & honore communi Pontificis & ipsorum Cardinalium, ut scandalorum quæ nasci possent, occasio tollatur, majorque in sacro Senatu libertas votorum fiat, liceatque ut par est Cardinali cuique secundum Deum & conscientiam suam libere & impune quodcunque sentiat dicere: statuimus, ne quis Cardinalium vota in consistorio data, & quæcunque ibi gesta, aut audita, aut dicta, quæ in odium aut præjudicium aut scandalum alicujus redundare possint, scripto aut verbo vel quovis alio modo revelet, sub pœna perjurii & inobedientiæ. Et quotiescunque à Nobis & Romano Pontifice pro tempore existente specialiter & expressè ultra præmissa, indictum fuerit super aliqua re silentium, si quis contra fecerit, ultra pœnas alias, excommunicationem latæ sententiæ incurrat: à qua non possit absolvi nisi à Nobis, vel præfato Romano Pontifice, & cum expressione causæ, præterquam in mortis articulo.

8. Sessione 10. edita est constitutio declarans; Montes qui dicuntur *pietatis*, justos & licitos esse, prohibetque universis illorum damnare usum, vitioque usuræ insimulare sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; tametsi enim Rectores hujusmodi Montium exigant à mutuatariis aliquid statuto definitum præter sortem, ea tamen superexactio nullatenus est ad lucrum, sed ad indemnitatem, propter necessarias expensas, sine quibus illud pietatis institutum non posset subsistere: eo autem corruente, gravi subsidio frandarentur inopes mutuatæ pecuniæ, qua ipsorum necessitates sublevantur. Eadem Sessione sancitum fuit, ne de cætero libri novi imprimantur nisi præcesserit examen & approbatio Inquisitoris hæreticæ pravitatis, aut ordinarii Prælati, sub pœna excommunicationis. Huic simile decretum edidit Concilium Tridentinum in fine sess. 4. Quod idem sancitum fuit in prohibitorum librorum Indice, regula. 10.

9. Sessione 11. præscribitur lex concionatoribus servanda in prædicatione verbi Dei, ut constanter sacræ Scripturæ mysteria & documenta populis enuncient, non ex privato suo sensu, sed juxta Sanctorum Patrum expositionem, nec ad inanem gloriam & ostentationem, sed ad animarum instructionem & salutem: ne novas revelationes aut miracula non approbata temerè enuncient, ne in Ecclesiæ Prælatos invehantur, aut in privatam aliquam personam; sed populum à vitiis abstergeant, & ad virtutes informent ac exhortentur. Concionatoribus porro has leges infringentibus excommunicationis pœnam intentat, præsertim verò illis, qui sine Prælatorum missione ac venia concionibus se ingerunt. Non abs re fuerit hic referre quæ de prædicatorum officio scripsit S. Cyrillus Alexandrinus epist. 2. ad Reginas sic dicens: *Eis qui divinum illud cœlesteque prædicandi munus administrant, universorum Deus per Isaia propheta vocem ejusmodi oratione hæc præcipit: Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem, exaltate, nolite timere. Etenim qui in Sacerdotum ordinem asciti, eam sortiti sunt provinciam, ut Christi omnium nostrum Salvatoris mysteria edisserant, populoque proponant, illi sensum nequaquam abjectum, humive repentem aut ignavia victum, aut metu fractum obtinere debent, sed sublimè velut incedentem, & quasi in monte collocatum, quo nimirum ad eum modum collocati, eximiam illam verorum dogmatum venustatem rimari ac introspicere, verbaque intrepidè facere valeant: quantumvis ex iis qui sacris informantur, nonnulli instar equorum insolentium, qui infrenari non possunt, duros & intractabiles se præbeant: de quibus beatus David summum illum rerum omnium Opificem interpellans, ita scribit: In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Quod si tali animo prædictis nihilominus nos inferre oportet, quomodo absurdum non fuerit apud vos silere, pissime vestris auribus sacrarum literarum notitiam, velut dulcem quemdam vivificumque laticem nolle subinde instillare? Quod quidem Deus per Isaia propheta vocem quondam loquutus ejusmodi verbis nobis promittit: Hauriatis, inquit, aquas de fontibus Salvatoris. Salvatoris autem fontes appellamus sanctos Prophetas, Evangelistas & Apostolos. Hi enim salutari cœlitusque hausta doctrina mundum hunc irrigant, Spiritu Sancto imbuti, totumque hunc Orbem lætificant. In ejus proinde profunda sensa mentis oculos conjicientes, veritatis inventionem inde hauriamus. Quemadmodum ergo agricolæ fragrantissimos quosque flores opportuno tempore ex agris decerpunt, decerptosque ac scite in calathis compositos Dominis suis offerunt; quos illi mox benevole gratoque animo complectuntur, eorumdemque decore ac venustate mirificè afficiuntur: ita nos qui docendi munus suscepimus, ex divina scriptura veluti ex agro quopiam non florum cito marcescentium decorem offerimus, sed sermonum doctrinæque, quæ per Spiritum Sanctum pietatis in Christum immarcessibilem venustatem continet, magnaque suavitate & ubertate illius mysteriorum redolet fragrantiam. Scriptum est enim, quod Christi bonus odor sumus Deo.*

10. Hac eadem sessione, lecta & approbata fuere Concordata Bononiæ inita inter Leonem Pontificem & Galliæ Regem Franciscum primum, quibus abrogatæ pragmaticæ sanctionis subrogatur ista inter ambos facta conventio: ut annatæ beneficiorum Galliæ consistorialium Romano Pontifici persolvantur, & vicissim Rex quasi patronus personas idoneas, quas libuerit, præsentandi jus habeat. Concordata ista multis capitibus distincta leguntur ad finem Concilii hujus inserta. Si quis inquirat, quonam ritu ante abolitionem pragmaticæ sanctionis & introductionem Concordati provideri solitum fuerat vacantibus Cathedralibus Ecclesiis. Quæstionem suo testimonio solvet Fulbertus Carnotensis Episcopus Gallicanæ lumen Ecclesiæ, virque eximia sanctitate & eruditione conspicuus, qui floruit millesimo sæculo. Hic enim in sua epistola 8. quam scripsit ad Parisiensem Episcopum, qui sponte se suo abdicaverat Episcopatu, scripseratque ad Regem, rogans ut alterum benemeritum in sui locum subrogari curaret. Quo effectum est, ut illius petitioni annuens Rex, Franconem Parisiensis Ecclesiæ Decanum ad hunc Episcopatum promoverit, non utique autoritatis Regiæ potestate, sed pia sollicitudine Senonensi Metropolitano persuadens, ut novam indiceret electionem à Clero populoque faciendam, notificaretque gratum Regi fore, si Franconem eligerent, cui postmodum electioni Romanus Pontifex suo rescripto robur adderet. Quibus omnibus præstitis, & Francone Episcopo stabilito, is qui se sponte abdicarat, conabatur Episcopatum resumere. Ejus verò ineptam inconstantiam & inopportunum conatum Fulbertus coarguit, recensens singula jam esse plenum effectum sortita, quæcunque ad novam Episcopalem provisionem exigebantur, his usus verbis: *Et sive Franconem tunc Decanum Parisiensis Ecclesiæ, sive quemlibet alium subrogari tibi verbis & scriptis à Rege petisti: & sic tibi subsequenter substitutus est Franco, eligente Clero, suffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonensis, fulcitur utique substitutio & consecratio ejus, &c.*

11. Sessione 12. qua Concilium dirimitur, excommunicatur quicunque domos Cardinalium tempore electionis novi Pontificis invadunt. Denique ad sacram adversus Turcas expeditionem exequendam, decimæ fructuum ex Ecclesiis, monasteriis, & quibuscunque beneficiis in triennium indicuntur.

CONCILIUM PARISIENSE anni 1528.

1. LUtetiæ Parisiorum convocatum fuit, eique præsedit Antonius à Prato Cardinalis Presbyter tituli Sanctæ Anastasiæ, Senonensis Archiepiscopus, sub Francisco Rege Magnus Franciæ Cancellarius. Concilii pars prior diversa continet fidei decreta contra Lutheranam impie-

impietatem jam tum in Gallia pullulantem ac invalescentem. Pars verò secunda, quam hic prosequimur, versatur circa mores & disciplinam Ecclesiæ, ex qua hi qui sequuntur canones præcipuo studio sunt observandi.

2. Can. II. *Statuimus, ut promotionis tempore ordo, qui proximè sequitur, diligenter observetur. Ut quantum attinet ad ætatem & mores, non prius promoveant Diœcesani suos ad aliquem Ordinem sacrum, quam videant literas testimoniales Presb. Parochiani, quæ contineant duorum aut trium testium probatorum non suspectorum depositiones, juramento solemni firmatas, de sufficientia ætatis promovendi, & de probata & inculpata illius vita. Quo absoluto inquirant, si promovendus habet scientiam à jure ad Ordinem suscipiendum requisitam.*

Canon Nicænus IX. promotos sine examine Sacerdotes à sacrificio excludit εἴ τινες ἀνεξέταστοι προήχθησαν πρεσβύτεροι, καὶ τοῖς τοιούτοις παρὰ κανόνα χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. *Si qui sine examine promoti sunt ad Presbyterium, & talibus præter canonem manus imposita fuerit, eos canon non admittit:* scilicet ad Sacerdotalia. Hoc idem habetur in Aquisgranensi Capitulari Caroli Magni cap. 2. Statuitur pariter in Concilio Nannetensi can. 11. & citatur apud Gratianum c. quando, dist. 24. his conformatur Concilium Tridentinum sess. 23. can. 7. de refor.

3. Can. V. *Et quamvis Episcopus originis, beneficii, aut domicilii, non solùm ad Ordines promovere, sed etiam literas dimissorias ad ipsos Ordines concedere possit; injungimus tamen Suffraganeis nostris, ut si quando literas dimissorias ad sacros Ordines indulgere voluerint, ne indigni assumantur, observent ordinem qui sequitur: videlicet quod volentes impetrare literas dimissorias accedant ad Diœcesanos: qui super præmissis ætate, literatura, moribus, beneficio, seu patrimonio inquirant; serventque diligenter prædictas solemnitates, perinde ac si in propria diœcesi ordinare vellent. Ac tunc sic examinato concedantur literæ dimissoriæ; remittaturque examinatus cum literis ipsis: in quibus etiam declaretur prædicta solemnitas sic observata, fiatque mentio expressa de beneficio aut patrimonio, ut Episcopus ad quem se conferet ordinandus, cum sine scrupulo promovere & ordinare possit. Quod si propter infirmitatem, aut aliam causam rationabilem is, qui literas dimissorias obtinere cupit, non possit commode accedere ad suum Episcopum, tunc remittatur super ætate, literatura, moribusque, ut priùs examinandus ad Episcopum, cui literæ dimissoriæ præsentabuntur; inseraturque in illis literis dimissoriis clausula:* Super quo conscientiam tuam oneramus. *Proviso tamen quod nunquam concedantur literæ dimissoriæ nisi illi, qui habet beneficium aut patrimonium prætaxati valoris.*

Similem pridem præcautionem esse adhibendam sanciverat Alexander Papa III. in Concilio generali Lateranensi tertio: *Si* (inquit) *Episcopus aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tandiu ei necessaria ultra subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiæ clericalis assignet; nisi taliter ordinatus de sua vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.* Et allegatur in c. Episcopus, de præben. Et his adjungit Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 2. de refor. *Beneficium ad vitam necessarium non posse resignari ab ordinato nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit ordinatus, neque ea resignatio admittatur nisi constito quod aliunde commodè vivere possit, & aliter facta resignatio nulla sit. Eo quoque perspecto, de patrimonio vel pensione verè ab ordinandis obtineri, taliaque esse quæ eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari aut extingui vel remitti nullatenus possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.* De examine autem faciendo per Ordinarium, antequam dimissorias literas concedat, ita sanxit Tridentinum sess. 23. cap. 3. de refor. *Episcopi per seipsos Ordines conferant: quod si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter quam jam probatos & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* Atque in universum vetat Concil. Carthaginens. III. c. 22. quemquam ordinari Clericum nisi examine probatum.

Can. VI. *Sed quantum attinet ad jam promotos ad Sacerdotium, injungimus Suffraganeis nostris, ut super illis diligentem & accuratam faciant inquisitionem. Et quos invenerint promotos ante legitimam ætatem, juxta juris dispositionem ab executione Ordinum suspendant, donec ad ætatem legitimam pervenerint. Et quos vita reprehensibiles cognoverint, debite coerceant. Quos insuper non esse literaturæ sufficientis deprehenderint, ab executione Ordinum suspendant, donec in scientia, quæ est Ordini requisita, ad plenum fuerint instructi.*

His addendum, ex officio providendum esse ab Antistite Vicarium in beneficiis, quibus animarum cura aut ministerium aliquod ex fundatione incumbit, quamdiu suspensio durat, & donec provisus fiat idoneus; ideoque assignandam esse fructuum partem subrogato Vicario, donec Provisus seu rector subjacet suspensioni, remota omni appellatione, juxta Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 6. & sess. 25. cap. 14. & in Decreto c. quicunque, 25. q. 7. & c. inventam, 16. q. 5. Item toto tit. de Cler. ægrot. vel debil. & Clemen. multorum, de pœnis. Quod idem statuitur in Concordato Bononiensi.

5. Can. VII. *Rursus quia nonnulli suæ ignorantiæ & incapacitatis & delictorum conscii fugientes examen suorum Episcoporum, scientes se non esse ab illis promovendos, ad Curiam Romanam confugiunt, etiam absque literis dimissoriis eorumdem Episcoporum, & in eadem Curia se faciunt promoveri ad omnes sacros Ordines per quosdam asserentes se esse Episcopos, & habere à Romano Pontifice authoritatem ordinandi, de quorum potestate ac commissione non apparet: fiuntque ordinati hujusmodi promoti extra tempora, ac interdum tribus successivis diebus: talibus Diœcesani non permittant executionem suorum Ordinum nisi visis diligenter eorum literis: constito etiam sufficienter de potestate ordinantium, & eorum permissione eis à Romano Pontifice concessa. Ad hæc etiam quod rursus examinentur de vita scientia & ætate, ac inquiratur de patrimonio seu beneficio. Qui si in prædictis aut aliquo præmissorum inventi fuerint minùs sufficientes, declarentur suspensi ab executione Ordinum, modo & forma supra declaratis.*

Præfata postmodùm abusui obviam itum est à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 2. de reform. sic decernente: *Et quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus Infidelium consistunt, Clero carentes, & populo Christiano, cùm ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ JEsu Christi, sed alienas oves inscio proprio Pastore quærentes, dum per hanc sanctam Synodum se Pontificalia officia in alterius Diœcesi, nisi de loci Ordinarii expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantùm, prohibitos vident exercere, in legis fraudem & contemptum, quasi Episcopalem cathedram in loco nullius Diœcesis sua temeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes, etiamsi suorum Episcoporum seu Prælatorum literas commendatitias non habeant, Clericali charactere insignire, aut ad sacros Ordines etiam Presbyteratus promovere præsumant: quo plerumque fit, ut minus idonei, & rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tan-*

tanquam inhabiles & indigni rejecti fuerint, ordinati nec divina officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta rectè valeant ministrare. Nemo Episcoporum, qui tutelares vocantur etiamsi in loco nullius Diœcesis, aut exempto aut aliquo monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam pretextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprii Prælati expresso consensu; aut literis dimissoriis ad aliquos sacros, aut minores Ordines, aut primam tonsuram promovere seu ordinare valeat. Contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum, taliter verò promotus ab executione Ordinum sic susceptorū, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.

Can. VIII. *Cæterùm quia Ecclesiæ Dei nihil magis officit quàm quòd indigni præficiantur curæ animarum, & ad aliorum assumantur regimen, qui seipsos regere non possunt; Diœcesani ergo ad Parochiales Ecclesias non instituant presentatos ab Ecclesiasticis laicisve patronis, nisi eos priùs diligenter examinaverint, neque indignos præficiant, aut incapaces admittant. Quòd si sint instituti vel provisi etiam per Sedem Apostolicam, nihilominùs Diœcesani eos examinent, & si minùs idonei fuerint inventi, ad administrationem beneficii non admittantur: sed loco eorum per Episcopum instituantur Vicarii idonei, quibus congrua portio assignetur. Et tandiu in beneficio administrent, donec sic instituti aut provisi literaturam sufficientem assequuti sint, aut sint ætatem legitimam adepti.*

6. Can. IX. *Cùmque grave nimis sit & absurdum, quòd quidam Ecclesiarum Prælati, cùm possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum sufficientia suffragatur; carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat: Nos ergo volentes huic morbo mederi, præcipimus omnibus & singulis collatoribus, ut prætermissis indignis idoneos assumant, qui Deo & Ecclesiis gratum valeant impendere famulatum. Fiatque juxta sacrum Lateranense Concilium, in Provinciali Concilio diligens inquisitio: ut qui post primam & secundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficiis conferendis per ipsum Provinciale Concilium suspendatur: instituta in eodem Concilio persona provida & honesta, quæ suspensis suppleat defectum in beneficiis conferendis.*

Huc referri potest Hincmari Remensis Archiepiscopi pars epistolæ scriptæ ad Comitem Tardunensis pagi, cujus meminit Flodoardus lib. 3. c. 26. hic enim Comitem cujusdam tunc vacantis Ecclesiæ patronum intra præfixum terminum urget ad nominandum illum, qui Ecclesiæ vacanti sit præficiendus, sitque ea præfectura dignus, præscribens illi nominandi terminum adusque proximas quatuor temporum ordinationes: alioqui enim comminatur se de digniore Clerico provisurum. *Et si ipse non præsentaverit eum, qui dignus possit inveniri, ille ordinaturus esset, qualem meliorem posset invenire.*

Can. XI. *Rectores Ecclesiarum (quorum singularis electa est industria) compellantur per suffraganeos nostros, quoad fieri poterit ad personalem residentiam: neque cum illis de non residendo, nisi causa probabili intercedente, dispensetur. Et in Ecclesiis Parochialibus per singulos dies Presb. Parochiales curati per se aut Vicarios eorum clara voce & intelligibili, ac verbis maternis annuncient decem præcepta Decalogi, & articulos fidei. Et si qui fuerint Presbyteri, quibus non suppetat doctrina, aut prædicandi gratia, legant, declarent prædicta die Dominica unum capitulum Joannis de Gerson in Opere suo tripartito.*

7. Can. XII. *Admoneant curati frequenter suos Parochianos, ut intersint Missæ Parochiali diebus Dominicis & festis per hebdomadam occurrentibus, & ut ad illa omnia, quæ per singulos dies Dominicos in Pronis proponuntur diligenter attendant. Quòd si legitimo cessante impedimento, absque licentia sui curati, per tres Dominicas neglexerint interesse Missæ Parochiali, denuncient statim Promotoribus, ut pro mensura contemptus vel offensæ puniantur. Hortentur insuper iidem Curati eosdem Parochianos suos, ut frequenter peccata sua confiteantur, & Sacramentum Eucharistiæ percipiant, presertim in Festis solemnibus, & tempore infirmitatis, aut pestis, aut ubi instat periculum mortis: seu quum mare sunt navigaturi, aut per diversa loca peregrinaturi. Quos etiam commoneant, ne peregrinentur sine literis testimonialibus Christianitatis eorum, quas iidem Curati per se aut eorum Vicarios, si petantur, liberaliter tradant. Curati diligenter advertant, si Parochiani eorum ad minus semel in anno sanctam Ecclesiæ communionem Eucharistiamque percipiant, & communicantium nomina, si commodè fieri potest, scripto redigant.*

Concilium Illiberitanum can. 21. sub pœna excommunicationis ipsis etiam laicis prohibet ab Ecclesiæ conventu per tres hebdomadas absque necessitate abesse. Concilium autem Sardicense, cui præcedit idem Osius Cordubensis, qui præcedenti Illiberitano legitur subscriptus, parem facit Episcopis prohibitionem, ne à suis absint Ecclesiis plus quam tribus hebdomadis, can. 14. Agathensis verò Concilii can. 64. Diaconos & Presbyteros, qui tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerint à communione triennio suspendit: quam eandem quoque pœnam infligit Clericis quibuscunque, qui ab Ecclesia diebus anni solemnioribus defuerint, Nativitatis, Epiphaniæ, Paschæ, & Pentecostes.

8. Can. XXX. *Cùm ex multiplicatione confratriarum sæpè monopolia oriri contingat, & quæ in usus pios consumenda sunt, in crapulam converti videantur: siquidem dies festos confratrium non aliter se confratres dignè celebrare putant, nisi comessationibus & ebrietatibus deserviant: sacro approbante Concilio sub pœna excommunicationis inhibemus, ne aliqui, cujuscunque status extiterint, confratrias erigere & de novo instituere sine Episcoporum expresso consensu & approbatione audeant. Antiquas autem, quas per Episcopos institutas aut aliter approbatas fuisse constiterit, toleramus; omnes tamen conventiculares comessationes, maximè diebus festis illarum Confratriarum & ex denariis earumdem fiendas seu solvendas, sub prædictis pœnis prohibentes. Ordinamus insuper, quòd quantum ad antiquas confratrias attinet, teneantur confratres seu procuratores intra sex menses a die publicationis præsentium afferre Diœcesanis, eorumve Officialibus & Vicariis statuta, si quæ habent, & eosdem Diœcesanos instituere de modo & forma quam in eis servant, de quantitate redituum, & in quos convertant usus, ut sic justitia mediante, quod super his opportunum fuerit, statuatur, omniaque ad sobrietatem & modestiam revocentur. Alioquin elapsis sex mensibus ad earum annullationem procedatur. Confratriarum provisores, procuratores seu magistri vel gagiatores Ecclesiarum Parochialium teneantur præstare juramenta in initio officii suscepti, coram Episcopis, aut eorum Officialibus, eligantur singulis annis mox reddituri de receptis & solutis rationem. Et pecuniæ, quæ supererunt, applicentur per eos vel in usum reparationis Ecclesiæ, aut curam seu alimoniam*

pau-

pauperum, aut alios pios usus, prout Episcopus arbitratus fuerit. Ex tunc autem juramenta, quæ in ingressu novi confratres præstare solent, omninò reprobamus, cùm sint causa & occasio frequens perjuriorum, probibentes, ne deinceps juramenta super observatione statutorum prædictorum confratriarum præstentur aut exigantur. Et etiam ubi confratriæ erunt permissæ, volumus quòd ab invitis pro egressu nihil exigatur.

Sciendum est, pecuniam, quam fideles confratriis & sodalitiis Ecclesiasticis conferunt, sacram esse ac proinde absque sacrilegio non posse in profanos usus impendi. Hujusmodi pecuniæ fit mentio lib. 4. Reg. cap. 12. & 22. & lib. 2. Machabæorum cap. 3. & apud Sozomenum lib. 8. hist. Eccles. c. 12. Concilium Trident. sess. 22. de refor. cap. 9. statuit hujus pecuniæ rationes coram Ordinario, aut eo quem Ordinarius delegaverit, esse reddendas. Quod idem sancitum pariter est Francicis edictis Caroli noni Blesis 3. Octobris anno 1571. & Henrici IV. 16. Martii an. 1609. & Ludovici XIII. Turonibus 4. Septembris ann. 1619. Quo etiam edicto districtè vetatur judicibus regiis, ne se rationibus immisceant. Tria regia hæc edicta integra leguntur inserta ad finem Codicis Henricei.

4 Can. XXXI. *Insuper ne quis per excommunicationem, quam pro præcipuo mucrone Ecclesia habet, à fidelium communione ex levi causa innodetur, sacro approbante Concilio probibemus, quatenus de cætero nullæ excommunicationes concedantur, nisi pro gravi causa: & ea cognita, secundùm formam juris generalesque monitiones in forma malefactorum. Non decernantur pro iniuriis verbalibus, nisi fortè atrocioribus: quarum distinctio arbitrio Officialium relinquatur. Quos nihilominùs diligenter & districtè monemus, ut omninò caveant ab illarum multiplicatione, ne in vilipendium & contemptum deducantur.*

Docet S. Augustinus, nullam esse in Ecclesia pœnam excommunicatione majorem, in tractatu de correptione & gratia, cap. 15. & citatur c. corripiantur, 24. q. 3. unde Glossa ibid. infert: Si excommunicatio est maxima pœna, ergo non debet infligi pro levibus criminibus. Quod idem sanxerunt diversa Concilia, nimirum Agathense can. 3. & 4. Meldense can. 56. Aurelianense V. can. 2. Vormatiense sub Hadriano Papa secundo can. 13. Vide c. Episcopus, & c. nemo Episcoporum, & can. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. Concilium denique Tridentinum sapientissime admonet sess. 25. c. 3. de refor. *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris: sobrie tamen magnaque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad revelationis finem, ut ajunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur; & tunc non aliàs quam ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ animum ejus moveat, nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis etiam Magistratus authoritate adducatur, sed totum hoc in ejus arbitrio, & conscientia sit positum.*

CONCILIUM COLONIENSE secundum anni 1549.

1. PRimum prodierat Concilium Coloniense anno 1536. satis prolixum, in quatuordecim partes distinctum sub Hermano Archiepiscopo Imperiique Electore, stylo magis declamatoris quàm legislatoris, incertum an sincero animo, an verò ut suspicionem propriæ hæresis amoveret, seque discrimini propriæ amittendæ dignitatis eriperet: qua tandem juremerito spoliatus fuit, postquam compertum omnibus fuit, ipsum non modo à Catholica fide apostatam evasisse; verum etiam omni studio laborare Lutheranam impietatem stabiliendi & propagandi; Lutheranos concionatores undique accersendo, Melanchthonem, Bucerum aliosque pestilentis doctrinæ viros, quorum consilio utebatur, & quibus prædicandi missionem impertiebatur, sinceræ pietatis Doctores callide submovendo. Sed connitentibus Paulo III. Pontifice & Carolo V. Imperatore, sede sua motus, nec judicio sistere ausus, fuga se subripuit, & apud Lutheranos hæresim aperte professus reliquum vitæ exegit, electo ejus in locum Adolpho ex Comitibus Schavemburgensibus, qui magna sollicitudine penè collapsam Catholicam religionem in integrum restituit.

2. Anno itaque 1549. ab undecima Martii die ad sextam usque Aprilis peractum est Adolpho præsidente istud Coloniense Concilium, in quo cum antiquorum canonum exactior severitas statim revocari in usum absque motu graviore in usque adeo depravata provincia non poterat, ad media quædam sacris tamen Canonibus consentanea, quibus Clerus & populus ad pleniorem reformationem sensim perduceretur, visum est esse confugiendum, quorum remedio plurimum momenti ad durabilem & efficacem reformationis executionem collatum iri. Sunt igitur selecta sex media quæ sequuntur: I. instauratio studiorum potissimùm sacrorum. II. Examen ordinandorum ad sacra ministeria & Prælaturas instituendorum. III. Officiorum seu munerum susceptorum sedula perfunctio. IV. Visitatio Archiepiscopalis, Episcopalis, Archidiaconalis, & eorum quibus hoc incumbit. V. Synodorum frequens celebratio. VI. Jurisdictionis Ecclesiasticæ jam propemodum collapsæ & abusu depravatæ restitutio.

De primo medio, quod est studiorum instauratio.

3. Primùm quidem, instaurationem studiorum quoad ea, quæ reformatio & Ecclesiæ necessitas exigit, nemo præstiterit melius quàm Scripturarum sacrarum, Canonum & munerum Ecclesiasticorum peritus. Sive enim regere Ecclesias, & populum docere, sive hæreticos convincere, & Scripturarum aperire mysteria, sive Sacramenta conficere eaque administrare, sive examinare ex ordine ministros Ecclesiæ, sive visitare Diœceses, aut Synodos celebrare, vel judicia Ecclesiastica exercere oporteat, scientia opus est; alioqui ut inquit in Evangelio Christus: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent*. Quo etiam modo Isaias indoctos Ecclesiæ Prælatos cæcos & mutos appellat, dicens: *Speculatores ejus cæci nescierunt universi, canes muti non valentes latrare*. Non valentes etiamsi vellent, latrare, id est officia sua exequi. Ergo providetur 1. ne ulli suspectorum morum aut fidei Ludimagistri ac professoris Scholis præficiantur, nisi de quorum probis moribus & Catholica fide constet, facta de his inquisitione ac examine. 2. Ne communibus & approbatis derelictis docendi formis compendiosas quasdam regulas & extraordinarias consectentur. 3. Ut certo cujusque hebdomadæ die discipulos edoceant receptas ab Ecclesia regulas fidei & morum. 4. Ne illi prælegantur autores, qui sinceram religionem aut mores pervertere queant. 5. Ut seligantur ex studiosis & bonæ expectationis ex singulis Cathedralibus juvenes Canonici mittendi ad studia Universitatum, in quibus triennio sacris Scripturis & Theologicis disciplinis informentur, & ubi conducere videbitur; hoc etiam tempus prorogetur, qui tempore studii præbendarum suarum integros percipiant fructus, non tamen distributiones. Singulis autem annis testimonia certa perquirantur, utrùm in studiis & bonis moribus proficiant, & an vanis se studiis addicant. Debent tamen studiosi providere, ut ipsis absentibus alii eorum in divinis suppleant vices. Qui verò ad Universitates missi desides ac otiosi comperti fuerint, ab eorumdem privilegiorum usu & fructuum perceptione repellantur. 6. Ut Theologus in prædictis Ecclesiis alatur, qui Clericos omnes, qui sunt de gremio, doceat, cui præter præbendæ stipendium à Choro absenti, pridie quàm legit, simulque ipso quo legit die, concedantur. Jampridem Concilium Lateranense tertium sub Alexandro Papa III. can. 18. constituerat, providendum esse in singulis Cathedralibus de beneficio uni Magistro, qui

Cleri-

Clericos ejuſdem Eccleſiæ & alios pauperes gratis doceat. Et habetur c. 1. de Magiſtris. Itemque poſtmodum Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 18. de reform. Et ſub Innocentio Papa III. Conciſium quartum Lateranenſe can. 11. jubet, conſtitui Theologum, qui Sacerdotes & alios doceat ſacram Paginam, & ea quæ ad curam animarum ſpectant. Et habetur cap. quia nonnullis, de Magiſtris. Quam deinde conſtitutionem innovavit. Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. cap. 1. de reform.

4. Bonifacius Papa VIII. hac ratione permotus ſic decernit cap. cum ex eo, de elect. in 6. *Quia Eccleſia*, inquit, *ad ſui regimen viris literatis permaximè noſcitur indigere, præſenti conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi eorumque Superiores eum bis, qui hujuſmodi Eccleſias* (loquitur autem de Parochialibus) *obtinent, vel in futurum obtinuerint, diſpenſare poſſint liberè, quod uſque ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoveri minimè teneantur, niſi ad Ordinem Subdiaconatus duntaxat, ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne ſicut a multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur, a ſtatu diſcedere clericali) omnino aſtringi volumus; & niſi receperint, pœnâ contenta in dicto Lugd. Concilio eo ipſo percelli. Porrò prædicto ſeptennio durante, iidem Epiſcopi & Superiores ſollicitè providere procurent, ut per bonos & ſufficientes vicarios ab eis in hujuſmodi Eccleſiis deputandos animarum cura diligenter exerceatur, & deſerviatur laudabiliter in divinis: quibus: de ipſarum Eccleſiarum proventibus neceſſaria congruè miniſtrentur. Elapſo verò dicto ſeptennio, cum quibus fuerit, ut dictum eſt, diſpenſatum, ad Diaconatus, & Presbyteratus Ordines infra annum ſe faciant promoveri. Alioqui ex tunc dictam pœnam (niſi juſta de cauſa id omiſerint) ipſo jure ſe noverint incurſuros.*

5. Cæterùm ne variis, & inutilibus ſtudiis Legum & Phyſicæ monachi à monaſteriis & laudabilibus eccleſiaſticiſque literis divelli poſſent; Alexander Papa III. in Turonenſi excommunicationi aliiſque pœnis ſubjecit monachos quoſcunque, extra clauſtra egreſſos ad leges & phyſicas diſciplinas perdiſcendas, ut habetur in cap. non magnoperè, ne Cler. vel monac. ſæcul. neg. ſe immiſc. Deinde Honorius Papa III. eamdem latæ pœnæ ſententiam extendi juſſit ad quoſcunque Eccleſiaſticos Presbyteros aliòſque, quicunque dignitatem vel perſonatum poſſident: ut ſtatuitur cap. ſuper ſpecula. eod. tit. Similiter ex cauſa Concilium Carthaginenſe quartum, can. 16. Epiſcopis vetat lectionem librorum gentilium. Et citatur diſt. 37. c. Epiſcopus gentilium.

6. Judicavit tamen Eccleſia, neceſſe eſſe ad infidelium, præſertim Hebræorum, nec non Mahometanorum converſionem, ut in primariis & Catholicis Univerſitatibus, quæ ſunt Romana, Pariſienſis, Bononienſis, Oxonienſis, & Salamanticenſis, publicè prælegantur a peritiſſimis & diſtinctis Magiſtris tres Linguæ, ex præſcripto Clementis Papæ V. in Concilio Viennenſi: ut refertur Clem. 1. de Magiſtr. ſcilicet Hebraica, Chaldaica, & Arabica.

7. Veruntamen Legum ſtudiis non perinde infenſus viſus fuiſſe Bonifacius VIII. ac fuerunt Alexander III. & Honorius III. tametſi enim jus omne Civile circa leges verſetur; quia tamen innumeri Eccleſiaſtici univerſo ex Orbe Romam confluere ſolent, conſtituit c. cum de diverſis, de privilegio in 6. ut Romæ inceſſanter a publicis Profeſſoribus doceatur utrumque jus, Canonicum & Civile, ut Clerici advenæ inde proficiant, & ſtudii privilegio iſtius *recipiant integrè proventus ſuos Eccleſiaſticos.*

8. In decretalibus Gregorii IX. ſub tit. de Magiſtris, leguntur ſanctiones Concilii Lateranenſi tertii ſub Alexandro III. habiti, de conſtituendo in Eccleſiis Magiſtro, qui Clericos & cum his pauperes pueros laicos gratìs doceat. Et quæ ſanxit quartum ſub Innocentio III. Lateranenſe Concilium de Theologis, quibus incumbat onus ſacras literas explicandi cum Sacramentorum accurata doctrina. Sic enim adimplebitur prophetica illa benedictio: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem de ore eius requirent, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Longeque amovebitur prophetica illa interminatio: *Quia tu ſcientiam repuliſti, ideo repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Denique eodem tit. de Magiſtris, comprehenditur pariter Honorii III. conſtitutio ſapientiſſima: ut Eccleſiarum Prælati & Capitula eos, quos præſtantioris indolis eſſe perſpiciunt Clericos, ad ſtudia Theologiæ tranſmittant: quibus ſi proprii proventus non ſufficiant, aliunde neceſſaria vitæ ſubminiſtrent integro quinquennio. Ita fiet, ut fauſto exitu compleatur Danielis vaticinium: *Qui docti fuerint, fulgebunt ut ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Prout verò plus aut minus promotus fuerit Clericus ad ſtudia capeſſenda, ſufficiet aliquibus anni unius ſtudium, quibuſdam biennii, aut triennii, aliis progrediendum erit ad Honorii quinquennium. Erunt fortaſſe nonnulli, quorum ſtudia ſint aduſque Bonifacii ſeptennium proroganda. Atque utinam cum ſtudio veræ ſapientiæ cultum puræ ſanctæque Religionis in unum quaſi complexum copulemus!

De ſecundo medio, quod eſt examen Ordinandorum.

9. Deinde viſum fuit ad ſtabilem & duraturam Eccleſiaſtici Ordinis reformationem comparandam, neceſſarium eſſe, ut initiandi ſacris Ordinibus ritè examinentur. Hi verò, qui ad Prælaturas & regimen animarũ aſſumuntur novo eidemque rigidiori examini ſubjiciantur: propterea quòd mortales omnes ſequi quotidie ſuum genium experiamur, & aſinum manere aſinum, etiamſi exuviis leonis induatur: atque ita evenire, ut quum vitiis dediti homines aſſumuntur ad dignitates & prælatus, vertant dignitates & prælaturas, non quò oportet, ſed vel ad avaritiam implendam, vel in ventrem ſaginandum, aut ad faſtum & pompam, quidam etiam ut in luxu & deliciis vivant. Quibus profectò rebus fit, ut planè in diverſum abeant officia & munera divinæ juſſionis, nec ferè ulla ſit animarum & Eccleſiaſticarum rerum vera cura, ſed imagines tantùm & apparatus; nec ſeria benè inſtitutæ reformationis executio, ſed major indies morum & doctrinæ corruptela,

Quamobrem in primis ſtatuimus & ordinamus, ne quis ad ſacrorum Ordinum perceptionem admittatur, niſi diligenter examinatus de fide, quam tenecat, de affectu, quo ducatur ad petendos Ordines, de ſcientia, quæ ſufficiat ad Ordinis, quem petit, miniſteria explenda, de moribus Ordinem decentibus, & ætate legitima Quare matura præhabita deliberatione declaramus, Epiſcopos non debere aliorum examinationibus perfunctoriè factis ſtatim acquieſcere, atque ita inutiles & indignos homines, nonnunquam etiam ſceleratos ab aliis fortè, quos ea cura non admodum tangit, dignos judicatos, ſacris illis Ordinibus contra conſcientiam propriam inſignire. Eaque de cauſa requirimus Provinciæ noſtræ Epiſcopos in Domino, ut vel ipſimet huic ſuo muneri ſatisfaciant, vel curam illam imponant viris piis, doctis, & de Eccleſiæ profectu ſolicitis, quorum diligentia ſit eis explorata, niſi certiſſimo experimento cognoverint, Scholaſticum, vel eum, ad quem id officium pertinet, diligentiam talem, cui merito fidant, adhibuiſſe.

10. *Secundò ſtatuimus, ut nemini poſt hac (ubi digna & juſta cauſa non eſt) dentur licentiatoria Ordines extra ſuam diœceſim recipiendi, niſi ſit priùs juxta modum præſcriptum in ſua Diœceſi examinatus. Ad hoc enim comperimus quoſdam licentiatoria petere, ut examen ſubterfugiant.*

11. *Tertiò ſtatuimus, quoniam non oportet ſacros Ordines quaſi furtim ſuſcipere, ut quemadmodum jungendi matrimonio trinâ proclamatione populo denunciantur, ita majoribus Ordinibus initiandi trina proclamatione denuncientur in Eccleſia Parochiæ, quam inhabitant, ad percienda impedimenta, ſi quæ ſunt, quæ debeat Parochus Epiſcopo aut Officialibus ejus ſignificare.*

12. *Quartò mandamus, ut volentes ad Subdiaconatus vel Diaconatus Ordinem promoveri, præſententur, & dent intitulatoribus nomina ſua feria quarta*

diem

diem ordinationis præcedente, ac eodem & sequenti die examinentur hora, quam eis constituent examinatores. Promovendi verò ad Sacerdotii gradum dent nomina sua feria quinta ante diem ordinationis, quibus similiter statuetur hora, cùm simul ob multitudinem examinari non possint. Afferant verò omnes promovendi secum testimonia non modò suorum Parochorum, verùm etiam præceptorum, aut proborum virorum, apud quos majorum vitæ partem transegerunt, per examinatores discutienda, unde possit Episcopo, utrùm irreprehensibiles sint, constare.

13. *Quintò statuimus & ordinamus, ut nemo electus confirmetur, nemoque præsentatus ad dignitates vel animarum curam instituatur, priusquam sit à suo Episcopo, aut Archidiacono Episcopi, aut in parto Vicario, aliisque sacrarum Literarum, Canonum, & traditionum Ecclesiasticarum peritis, quos Episcopus vel Archidiaconus ad hoc designabit, examinatus & comprobatus idoneus, possitque & velit muneri, ad quod vocatus est, pro virili satisfacere, & formulam reformationis, qua parte eum concernit, exequi. Quòd si quis Archidiaconorum, vel jus instituendi habentium, contra hanc constitutionem præsumpserit aliquem non ita examinatum investire, ipse quidem pro judicio Episcopi per certum tempus ab officii sui executione, & fructuum perceptione suspendetur: institutus verò eousque, donec Episcopo comprobabitur qualificatus & idoneus. Neque tamen per examen Episcopale derogatum volumus juri examinandi, si quod alii Prælati habent.*

14. *Sextò ad hæc statuimus & ordinamus, ut in permutationibus & resignationibus beneficiorum eadem cura adhibeatur examinandi eum, in cujus favorem permutatio vel resignatio concepta est. Et præsertim diligens fiat inquisitio, etiam per diserta juramenta, num permutatio sit ad contegendum simoniæ vitium fraudulenter excogitata ac simulata; Quod si vel ex præsenti tempore, vel in posterum compertum fiat pactionem illicitam & jure non probatam intercessisse, uterque permutantium pro simoniaca fraude puniatur.*

De tertio medio, quod est officiorum perfunctio.

15. Non prodest ad Ecclesiæ ædificationem & reformationem, Prælatos & Pastores curam animarum habentes fuisse diligenter examinatos, probatos, & legitima manuum impositione institutos atque admissos, nisi præstent etiam officium, ad quod sunt vocati, & cujus gratia stipendia ab Ecclesia percipiunt. Ideircò pro consequenda reformationis executione curandum est, ut Prælati & Pastores suo munere strenuè perfungantur. Quod nisi fiat, jacent omnia, quæ reformatio exigit.

In primis igitur sancimus & statuimus, ut Episcopi, Archidiaconi, & omnes, qui functionem munerum suorum non per se, sed per Ministros aut Commissarios aut Collectores solent obire, vices suas non committant hominibus levibus, vitiosis, aut conjugatis, sed tantùm Ecclesiasticis gravibus & probatæ opinionis viris.

16. *Secundò, ad tollendum gravem & scandalosum abusum, quo quidam pecuniis oblatis comparant sibi à Prælatis commissiones & officia, non salutem animarum, sed pecuniam uberiorem ex officiis quærentes; statuimus & mandamus, ne quis Prælatus, cujuscunque sit dignitatis, suam jurisdictionem & munera ulli commissario seu collectori, licèt Ecclesiastico, plus offerenti, pro pecunia, aut pro certo annuo censu, committat vel vendat, sub pœna excommunicationis, quam emens seu pecuniam pacisceus ipso facto incurrat, vendens verò præter pœnas canonicas, amittat etiam actionem pactam pecuniam exigendi: decernentes contractum illum illicitum esse, à jure damnatum, nullumque esse, & haberi debere.*

17. *Tertiò, quia magno populi Christiani scandalo quidam, ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata ob pecunias & munera impunita, non perpendentes pudendum esse crimen, crimina non coercere; nec quidquam esse, quod atrocius Episcopos & Prælatos coram Deo accuset, quàm hujus rei neglectus. Idcircò deliberatione cum Concilio habita, mandamus & sancimus, ne Episcopi, Archidiaconi, vel alii jurisdictionem habentes, aut alii Officiales, eorumque commissarii vitiorum correctiones dissimulent, permittentes cuiquam pecuniæ munerum, vel necessitudinis cujuscunque gratia in eis hærere: sed delicta præterita castigent pœnitentia salutari pro delicti gravitate imposita, nec pœnitentiæ loco pecuniam emungant, proposita canonica pœna in contravenientes suspensionis ab officio, privationis, aut beneficiorum Ecclesiasticorum amissionis.*

18. *Quartò, querela est Collegiorum, Præpositos quosdam, ad quos præstito juramento pertinet jura & statuta Ecclesiarum tueri atque defendere, nihil agere minus; sed percipere tantùm amplos fructus, cæterùm Ecclesias, quarum causa illos percipiunt, relinquere incultas aut indefensas, immemores juris-jurandi, & illius, quòd beneficium propter officium datur. Hinc decernimus & statuimus, ut si istiusmodi Præpositi à suis Collegiis ad bonorum, privilegiorum, jurium & statutorum defensionem, expensis Capitulorum, & necessitatis tempore vel imminente discrimine, muneri suo satisfacere neglexerint, & inde Ecclesia illa seu Collegium damnum accipiat, in pœnam incidant pro damni accepti magnitudine, & Præpositi negligentia, ab Episcopo seu Superioribus taxandam & moderandam.*

19. *Quintò, quia videmus Decanis absentibus, vel officio suo segniter perfungentibus, levissimorum quorundam Canonicorum & Vicariorum insolentiam prævalere ferè adversus meliores, pietatem & zelum bonorum haberi ludibrio, officia negligi divina, neque ritè neque ab omnibus persolvi; cantum præcipitari, vitæ & morum honestatem periclitari, disciplinam prorsus nullam esse; breviter, licere pravis quibusque, quidquid libeat. Præcipimus idcircò & mandamus, ut Decani apud suas Ecclesias personaliter resideant, & officio suo per seipsos strenuè perfungantur, excessusque subditorum, quoties opus erit, castigent, sub pœna privationis fructuum Decanalium, pro rata temporis, quo absque causa rationabili non resederint, fabricæ aut pauperibus applicandorum, ubi alias non est pœna digna contra non residentes decreta; nisi fortè necessitatis causa contigerit eos abesse: quo casu Capitulari alicui, qui suscepti officii rationem reddere possit, quemque inferiores revereantur, vices suas committant, nisi talem absentis Vicarium peculiaria Collegiorum statuta designent.*

20. *Sextò, idem statuimus de Abbatissis Collegiorum nobilium virginum Canonissarum, quas tanto magis oportet Collegiis suis adesse & perpetuò*

residere

residere, quantò virgines illæ majori custodia sunt dignæ. Quibus præterea mandamus, at diligenter observent, unum omnes in dormitorio communi noƈte decumbant, & in babitu ipsas decente incedant, ac Horas Canonicas ritè persolvant, cæteraque, quæ reformationis Cæsareanæ formula & probatæ earum constitutiones exigunt, diligenter observent, sub pœna suspensionis à perceptione fructuum in fabricam Ecclesiæ applicandorum, donec pareant. Illas verò Abbatissas, quæ duobus Collegiis contra decreta Sanctorum Patrum præpositæ sunt, & duorum in se recipiunt curam, censendas decernimus juxta decretum de restringenda pluralitate beneficiorum inferiùs paulò subjectum.

Huc refer Canones vetantes unum Abbatem duobus præesse Monasteriis, quales sunt Agathensis Concilii can. 57. & Epaonensis can. 9. citati in Decreto Gratiani, 21. q. 1. c. unum Abbatem.

21. *Septimò mandamus & præcipimus, ut Abbates quorumlibet Monasteriorum, nonnisi intra monasteriorum septa, cum fratribus babitent, nec moram longam extra ea trabant.*

22. *Octavò cupientes ex animo quantum in nobis est, probibere ac tollere odiosum illud & insatiabile, (quod & Patrum Canones detestantur) studium coacervandi plura beneficia curam animarum babentia, unde populus fidelis graviter scandalisatur, & optimorum quorumcunque animi à Clero alienantur, spoliantur Ecclesiæ debitis ministeriis, cessat ac minuitur cultus divini: Fundatores, quorum sacrosancta & inviolabilis debebat baberi suprema voluntas, spe & expectatione sua fraudantur; meliores, quibus beneficium aliquod Ecclesiæ certæ deberetur, quique ministrare in eo possint, & cupiant, non absque injuria & offensione Dei excluduntur, & ad studia profana impelluntur, ubi Ecclesiæ poterant esse ornamento, donec Cæsarea Majestas provisionem meliorem adversùs licentiam banc à Summo Pontifice impetret, id quod ab Ecclesiasticis Imperii Statibus rogatus in se recepit, à Sanctitate ejus eniti ac flagitare velle; statuimus & communi maturaque deliberatione cum Concilio præbabita, quod justissimum est, & ad Ecclesiæ ædificationem pertinet, sancimus, ut beneficiatus quisque, si beneficia babet à curis libera, aut beneficium curatum unum, aliud simplex, satisfaciat officio, cujus gratiâ beneficium accepit secundùm intentionem fundatoris, sacros Canones, & Patrum decreta: & ab Ecclesia, ubi beneficium negligit, non participet. Etenim Divini juris est, ut qui servit Altari, de Altari vivat: nec bono jure is, qui non servit Altari, vivit de Altari; sicut stipendium non debetur nisi militanti. Si verò curatum babet beneficium, apud Ecclesiam, ubi beneficium babet, resideat, & officio satisfaciat, alioqui nibil percepturus: pertinebitque ad Episcopum, sive illos quibus id juris competit, ut de prebendæ sive beneficii fructibus ad Ecclesiæ illius utilitatem disponant: nisi beneficiatus ille Ecclesiæ Dei utilius aliquod servitium interim impendat. Quòd si quis juxta caput*, de multa, de prebendis, *qualificatus jam impetravit à Sede Apostolica facultatem plura quàm unum beneficia retinendi, mandamus, ut banc Episcopo suo aut ejus visitatoribus, secundùm dispositionem capitis* Ordinarii, *de officio Ordinarii in 6. præsentet atque exbibeat. Quæ si appareat sufficiens, curet Episcopus, ut beneficia debitis officiis non fraudentur, alioqui beneficiatus uno quod maluerit retento, reliqua liberè resignet aut remittat viris idoneis personaliter residere volentibus, absque præjudicio tamen præsentantium, eligentium, & collatorum conferenda. Si verò dispensatum sit cum indigno, Summo illud Pontifici curet Episcopus significare, ut digniori de beneficio provideatur per eos, quibus aliàs competit jus eligendi, conferendi, vel præsentandi.*

Damna ex præbendarum pluralitate dimanantia fusiùs prosequitur Joannes XXIII. extravag. execrabilis, de præbend.

23. *Nonò, ubi Collegia, vel Monasteria, vel babentes dignitates, babent Ecclesias Parochiales incorporatas cum decimis, juribus, & censibus, quas communiter soleant Pastoribus vel perpetuis Vicariis cum assignatione portionis fructuum regendas committere; si portio talis sit accisa, nec sufficiat ut bonestè ac decenter ex ea vivatur, nec causa sit ut animæ negligantur, aut deseratur officium, vel ad curas sordidas Pastor ille pro victu comparando adigatur; mandamus & decernimus, ut justa portio secundùm reformationem ei de decimis Collegii, vel Monasterii bonis assignetur, sive per Episcopum loci, sive per ejus Visitatores. Similiter ubi temporales Rectores ad regendas Ecclesias conducuntur, decernimus, ut iis justum & dignum stipendium detur pro locorum & personarum conditione ab Episcopo moderandum, quod decentem eis atque bonestum victum atque vestitum suppeditet.*

Sacri Canones solicitè providerunt, ut Rectoribus Ecclesiarum assignentur sufficientes portiones, ad vitam honestè sustendandam, c. extirpendæ, & c. expoluisti, de præbend. & c. 1. eod. cit in 6. & novissimè Concilium Tridentinum sess. 24. 13. & 15. de refor.

De quarto medio reformandi Ecclesiam, quod est Visitatio.

24. Non aliàs meliùs quàm in visitatione deprehenduntur, corriguntur, & eradicantur errores & vitia, quæ visitatoribus dormientibus seminantur, crescunt, & securum robur acquirunt. Sic in Evangelio dicitur: *Cum dormirent bomines, venit inimicus bomo, & superseminavit zizania*, morum nimirùm, & doctrinæ corruptelam. Dormiunt Prælati, qui non visitant. Soli vigilant & custodiunt, servant custodias noctis vigilantes super gregem suum, qui mala, quæ metuuntur, visitatione præcidunt. Inprimis igitur mandat & præcipit omnibus, quibus visitandi onus incumbit, tam Episcopis quàm Archidiaconis, ut per frequentes & accuratas visitationes iis medeantur de cætero damnis gravissimis, quæ defectus visitationum neglectarum, aut solummodò perfunctoriarum, passim per Diœceses invexit. Cùm verò nesciretur, utrùm Tridentinum Concilium (quod futurum Cæsar promiserat, & necdum finitum erat) aliquid super Episcopali exemptorum Regularium visitatione decrevisset, statuitur isto Provinciali Concilio, ut saltem offeratur Regularibus visitatio: & ubi obtineri non poterit, vocentur Regularium Prælati, & adhortentur ad reformationem monasteriorum sibi subjectorum, de quibus ab eis rationem exiget universorum Judex; vitiaque coerceant subditorum, scandala cuncta præcidant, & regulæ observationi sedulò invigilent. Concilium verò Trident. Episcopis potestatem fecit visitandi Regularium exemptorum Ecclesias; sed non interiora Monasteriorum regularium & exemptorum, nisi de ipsorum consensu, ad evitanda scandala, quæ nascerentur ex Regularium resistentia, qualia contigere in visitatione Monasterii Lirinensis, quam aggressus fuerat Episcopus Forojuliensis, Fausto existente illius monasterii Abbate. Concil. Trid. sess. 24. cap. 11. de refor. Sane Monachi ac Regulares extra Monasterium

Tt degen-

degentes, si deliquerint, possunt ab Ordinariis visitari, puniri & corrigi sess. 6. c. 3. Observatione speciali dignum est Trident. decretum sess. 7. cap. 8. *Locorum Ordinarii Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur: & opportunis juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur: & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minimè defraudentur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitùs exclusis.* Idem tamen Concilium sess. 21. c. 8. de refor. Omnia etiam regularia & exempta Monasteria, in quibus non viget regularis observantia, si sint commendata, visitari jubet ab Ordinariis ac Episcopis, qui congruentibus remediis etiam per fructuum sequestrationem, quæ renovatione ac reparatione indigent, reficient, & ordinabunt curam animarum, aliaque debita obsequia ut ritè exerceantur, quam visitationem singulis annis iterari præscribit.

25. Secundò, providet ista Coloniensis Synodus ut visitentur pariter hospitalia, cùm sint Episcopi Patres pauperum & infirmorum, eorumque officii sit curare, ne debitæ illis eleemosynæ subtrahantur.

26. Tertiò admonet, ut quàm minimis fieri poterit, visitandarum Ecclesiarum expensis Prælati officium istud exequatur, nec eas jam multis hoc miserabili tempore tributis ac vectigalibus gravatas, majoribus quàm necesse sit evictionibus, procurationibus, & famulitii comitatu atterant, aut victualium sumptu. De Parochiis verò, ubi tenues sunt reditus, providet, (nisi res præsentiam urgeat) ut advocentur visitandi ad proximum illius Decanatus locum, aut eò mittatur Sacerdos visitatoris electus comes cum sufficienti potestate, qui quæ præsentia indigent, perlustret & reformet.

27. Quartò, ne quid omittatur eorum, quæ reformatione indigent, præscribit, ut Prælatus, antequam visitationi se accingat formulas sibi præscribat, quibus contineantur, quæcunque in actu visitationis perquirenda & percipienda atque ordinanda erunt.

De quinto reformandi medio necessario, scilicet Synodo.

28. Synodorum convocatio omnibus medetur, quæcunque vel officiorum neglectus, vel pravitas morum in Parochias invexit, & Parochos ad majorem sedulitatem excitat, à vitiis & defectibus deterret, & quæcumque in Ecclesiis vel promovenda vel corrigenda sunt, aperit, & reformat in meliorem statum & ordinem. Exigit ergo Concilium istud, ut vel his, vel ad minus singulis quibusque annis per singulas quasque diœceses celebrentur. At verò Provinciales singulis trienniis juxta præscriptum Basileense sess. 15. quod deinde Tridentinum Concilium instauravit, & in usum revocavit, sess. 24. cap. 2. de reform.

De sexto medio, quod est Ecclesiastica jurisdictio.

29. Jurisdictionis Ecclesiasticæ potestate tanquam supremo refugio compelluntur, qui spontè non inducuntur ad vitæ commendationem. Hanc Christus Ecclesiæ in Petri persona promisit, Matt. 16. *Tibi dabo claves regni Cælorum, quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Quam promissionem non ad unum Petrum pertinere, sed in omnes reliquos Apostolos transmissam alio loco insinuat; ubi dicit Matth. 18. *Amen dico vobis, quodcunque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque solveritis super terram, erit solutum & in cælis.* Primùm igitur decernit, ut singuli Provinciæ Antistites curias suæ jurisdictionis reforment, constituantque Officiales ac ministros timentes Deum, ab omni munerum cupiditate & litigationibus prorsus alienos, quos nec odium neque favor aut gratia à recto tramite abducat, quos etiam jurejurando astringant.

30. Secundò, quia judex Ecclesiasticus officio suo perfungi nequit, ubi Magistratus & sæculares homines contumacibus, & rebellibus patrocinium ferunt adversus Ecclesiastica judicia, vel illa impediunt; ad Imperatorem communibus precibus Concilii, aliosque sæculi Principes recurrendum admonet, ut Magistratus & Judices subditos ad opitulandum judiciis Ecclesiasticis adigant.

31. Tertiò, ut Prælati Judicibus & Officialibus sæculi excommunicationes interminentur & decernant, si de matrimonialibus aliisque spiritualibus rebus judicium usurpent, præterquam in accessoriis temporalibus, ut sunt dotium jura & conventiones mutuæque partium donationes.

CONCILIUM MOGUNTINUM *anni* 1549.

1. TRes sunt Archiepiscopatus, quibus adnexa est dignitas Electorum Germanici Imperii: Colonia, Moguntia, & Treveri. Porrò Moguntiæ, quæ civitas Rheno adjacet, convocatum est Concilium anno Chs. 1549. cui præsedit Archiepiscopus & sacri Imperii Princeps Elector Sebastianus ad Lutheranas hæreses condemnandas, quæ dire tota Germania grassabantur, & ad instaurandam collapsam Ecclesiæ disciplinam. Primam Concilii partem occupant Canones quadraginta septem hæretica dogmata proscribentes, quos prætermittimus; non solùm quia cunctis notissimi sunt, verùm etiam quia interius in majori ac generali Concilio Tridentino referuntur. Altera verò Moguntini Concilii pars canonibus septem & quinquaginta constat, quibus mores & sacra disciplina ordinantur ac moderantur.

2. Canone XLVIII. Admonemur non tantùm Divina præcepta, sed etiam Ecclesiastica non posse sine grandi piaculo violari, cùm in Divinis Scripturis religiosam Ecclesiæ constitutionibus observantiam ac obeditionem præstari Deus ipse jubeat, præcipiatque Matth. 18. *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et Apostoli loquentes de quibusdam sanctionibus, illas Divino Spiritui attribuere non reformident, dicentes Act. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Et Paulus scribat Heb. 13. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Maximè autem augetur temerè violantium reatus, si accedat contemptus aut proximi scandalum.

Can. XLIX. *Et quò minus in posterum salutaris Christi doctrinæ sinceritas perversis dogmatibus aut noxiis opinionibus & hæresibus depravetur, decernimus, definimus & præcipimus, ut homines vagi & ignoti, & qui testimonia Episcoporum suorum, tam ejus à quo recesserint, quàm illius ad cujus diœcesim diverterint, non habeant, à ministerio verbi seu prædicationis officio in provincia nostra prohibeantur; Et soli admittantur hi, qui ad id munus ritè vocati, & ordinaria autoritate examinati fuerint & approbati.*

Passim & frequenter docent sacræ Paginæ, nemini cuiquàm licere Verbum Dei prædicare, nisi cui evidens missio suffragetur. Nulla extitit unquam hæretica secta ab ista labe immunis, sola Catholica Ecclesia per continuam Prælatorum missionem, qui perpetua, & perenni serie Petro aliisque Christi Discipulis successerunt, jure nititur suos mittendi toto Orbe veritatis Evangelicæ Prædicatores, & arcendi prohibendique à verbi ministerio, quotquot ab Apostolica Sede profecta authoritate carent. *Neque enim* (ut Cypriani Carthaginensis Episcopi & Christi martyris ad Cornelium Romanum Pontificem epistola 55. scribentibus verba usurpem) *aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quàm inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur; nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.* Possem huc innumera sanctorum Patrum Græcorum Latinorumque testimonia Solis lumine splendidiora congerere. Sufficit enim audire, quid doceat Paulus Apostolus de missionis in Ecclesiam necessitate simul & autoritate. Disertis quippe verbis omnem verum Dei cultum, & omnem ipsius invocationem atque salutem animarum æternam huic missioni refert acceptam: idque admirabili gradatione ista confirmat Rom. 10. ℣. 13. & seqq. *Omnis quicumque invocaverit*

vocaverit

vocaveris nomen Domini, salvus eris. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audiverunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur? Sed idem quoque Apostolus missionis legitimæ necessitatem ita urget, Hebr. 5. ℣. 4. & 5. Nec quisquam sibi sumit honorem; sed qui à Deo vocatur tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quinetiam Christus ipse & suam juxta & suorum Discipulorum missionem sic astruit Joan. 20. ℣. 21. Sic misit me Pater, & ego mitto vos. Et quia post abolitionem Mosaicæ legis sola Christi missio (utpote ad novam introducendam legem) extitit extraordinaria; idcirco judicavit necesse esse signis extraordinariis, multisque stupendis miraculis ipsam stabilire: adeò ut istud asseverare non dubitarit Joan. 15. ℣. 24. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.

Can. LII. *Et ne Parochi ac Concionatores sedulitatis ac laboris sui fructum amittant, si plebs Sacra eorum & conciones audire refugiat, præfectis nostris per loca ditionibus nostris subjecta injungimus, ut tempore concionum & divinorum Officiorum otiosam turbam è tabernis, è foro & plateis exigant, & concionibus ac divinis Officiis interesse, nisi legitimis causis impeditos, debitis pœnis compellant.*

Regum Franciæ edictis pariter huic rei provisum fuit: Comitiis namque Aurelianensibus cunctis Judicibus injungitur, ut debitis pœnis inhibeant mercatus quoscunque & nundinas fieri, nec non publicas choreas exerceri Dominicis festisque diebus art. 23. Item ne circulatores, scurræ & moriones publica edant spectacula iisdem horis, quibus Divina Officia Dominicis aut festis diebus in Ecclesia celebrantur, ibid. art. 24 Præterea vetantur accessus ad tabernas, ad ganeas, aleas, & pilæ lusus horis divino destinatis Officio, ibid. art. 25. Hæc eadem denuò prohibentur Blæsensium Comitiorum regni art. 38.

Can. LV. *Presbyter verò qui vespertinam compotationem usque ad intempestam noctem produxerit, & manè hesternam adhuc crapulam eructans celebrare præsumpserit, aut qui hoc sacro ministerio ad superstitiones abuti ausus fuerit; Prælati sui arbitrio severè puniatur.*

Can. LXI. *Quò Dei gloria in observatione divini cultus magis illustretur, & fideliam devotio minùs impediatur, diebus Dominicis & festivitatibus celebrioribus mercimonia, tripudia, saltationes, quas damnat Concilium Toletanum, & profana spectacula decernimus non permittenda. Simul etiam ludicra quædam à pietate aliena & theatris quàm templis aptiora censemus in Ecclesia non admittenda.* De saltationibus in diebus Dominicis & Festis S. Augustinus hæc ait in Psalm. 91. *Sabbatum in præsenti tempore otio quodam temporaliter languido, & fluxo, & luxurioso celebrant Judæi. Vacatio nostra a malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est. Meliùs est enim arare quam saltare. Illi à bono opere vacant, ab opere nugatorio non vacant.* Idemque serm. de tempore 215. *Ne detrahendo, malè loquendo, & in Sanctis festivitatibus choros ducendo, cantica luxuriosa & turpia proferendo, de lingua sua, unde debuerant Deum laudare, inde sibi vulnera videantur infligere.*

3. Can. LXXIX *Virginum Monialium velut imbecillioris sexus continentiam & munire præsidiis & adjuvare opportunis auxiliis volentes, præsenti statuto inhibemus, ne sanctimoniales cujuscunque Ordinis, quas votum sub perpetua clausura manendi astringit, quacunque de causa (nisi sola inevitabili necessitate compulsæ, aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum immineret) consortium sororum suarum relinquere aut extra monasterium prodire ullo modo præsumant. Vicissim verò, quò minùs animi Deo dicatarum virginum pravis cupiditatibus tententur, aut sæcularibus meditationibus distrahantur; omnibus personis, sive Ecclesiasticis & regularibus, sive laicis, præsertim viris, seriò interdicimus, ne in ipsa Monasteria quarumcunque Monialium seu clausuras, nisi ex necessaria causa, cum honesto comitatu, & de manifesto consensu Superioris, ad quem pertinet, introire audeant, alioqui huic nostræ prohibitioni temere contravenientes, si Ecclesiastici sint, suspensionis ab officio & beneficio; sæculares, excommunicationis pœna percellantur.*

Sapienter decrevit Bonifacius Papa VIII. ut Moniales professæ clausuras Monasterii egredi non possint, nec alii ad eas intrare, nisi causa legitima, simulque Superioris licentia interveniat. Simulque statuit, ut locorum Ordinarii in subjectis sibi Monasteriis propria, in exemptis Apostolica autoritate clausuram procurent. Quam constitutionem (quæ habetur in cap. periculoso, de statu Monach. in 6. Concilium Tridentinum renovat sess. 25. cap. 5. de regularibus.) Addens quibuscunque contravenientibus excommunicationis ipso facto incurrendæ pœnam.

4. Can. LXXX. *Pastoribus etiam, & iis, qui curata beneficia obtinent, injungimus, ut Ecclesiis, in quibus per consensum Diœcesani instituti sunt, nec tamen eisdem per se præsunt, Vicarios idoneos & Canonicè institutos præficiant, eisque pro sufficienti victu portionem congruam de proventibus Ecclesiæ assignent: nec sic à se institutos Vicarios ab eadem Vicaria amoveant, nisi ipsi jam actu Sacerdotes Ecclesias suas per seipsos regere velint; aut aliquam rationabilem amotionis causam contra Vicarium coram Diœcesano aut ejus Officiali probaverint.*

Hic tamen admonendus est lector, quòd quoties Vicaria quæpiam erecta est in titulum beneficii, nequaquam liberum est Rectori ad illam administrandam se ingerere per seipsum. His adde, plerùmque hujusmodi Rectores non esse ad curam animarum satis idoneos.

Can. LXXXV. *Ad confusionem & dehonestamentum Ecclesiastici Ordinis facit, sicubi honorum discrimina tolluntur, nec suus cuique honor habetur. Unde ordinamus & decernimus, ut inferioris dignitatis Clericus seu Vicarius sive Canonicus, Prælato suo sive in assurgendo, sive in aliis prærogativis reverentiam juxta consuetudinem illius Ecclesiæ debitam subtrahens fructuum præbendæ subtractione ad tempus pro excessus qualitate puniatur. Quòd si simultate & animi arrogantia provectus in tali contemptu prælati sui perseveraverit, à reliquis confratribus velut inobediens & juramenti sui immemor, à consortio Ecclesiæ & omni fructuum perceptione amoveatur: non nisi de ipsius Episcopi consensu ad eamdem rursus admittendus, ut discat potestatem suam supra se positam, velut Dei ordinationem agnoscere & venerari.*

Can. LXXXIX. *Ne ex incuria aut negligentia, sicut consuevit, damna Ecclesiis accidant, Capitulis Metropolitanæ, Cathedralium, & Collegiatarum, aliarumque Ecclesiarum Rectoribus & Curatoribus mandato injungimus, ut singulis annis semel ad minimum, omnes Ecclesiarum res & ornatus inspiciant, & in indice singula diligenter conscribant, quo si quid inde deperierit, faciliùs deprehendi & sarciri, & ratio ab his, quibus ea cura commissa*

 est,

est, exposci & reddi queat. Eadem diligentia volumus & præcipimus, ut omnium Ecclesiarum prædia & reditus, tum communes, tum etiam ad singulas dignitates beneficia pertinentes, in libro ad id deputato exactissimè conscribantur. Literæ verò originales censuum tum communium, quàm ad singula beneficia pertinentium, non apud singulos possessores relinqui; sed in publicâ & bene munita custodia (copiis earumdem extractis apud possessores retentis) asservari debent. Unde si occasio exegerit depromi, & singulis personis sub cautione redhibitionis permitti poterunt.

Can. XC. *Ut Ecclesiæ per Provinciam nostram constitutæ à damnis, quæ nonnunquam ex infida procuratione accipiunt, in posterum vindicentur, decernimus & ordinamus, ne posthac solis laicis, sed cum aliquot laicis cujusque Ecclesiæ Rectori seu Plebano velut principali, officium fabricæ, seu procuratio Ecclesiæ committatur; ita tamen ne ipsi Ecclesiarum Rectores seu plebani, officio exactionis censuum, proventuum seu redituum, seu procurationis labore graventur; Tales etiam Ecclesiarum procuratores de pecuniis seu proventibus Ecclesiarum nihil in suum privatum usum convertant; sed omnia in Ecclesiæ utilitatem impendant, & de omnibus acceptis & expensis debito tempore, ad minimum semel in anno, coram ipso Plebano seu rectore Ecclesiæ & aliis ad hoc deputatis rationem conficiant. Volumus etiam, ad singulares Ecclesiarum cistas, in quibus literæ censuum, seu pecuniæ, & pretiosiores Ecclesiarum res asservantur, diversas seras, & ad minimum duas fieri & ex clavibus semper unam apud Parochum seu rectorem Ecclesiæ relinqui & custodiri: sic ut tales cistæ non ab uno aliquo procuratore, nec unquam absente Parocho, aut rectore Ecclesiæ possint aut debeant aperiri. Huic verò nostræ constitutioni in Ecclesiarum fraudem non parentes ipsi Plebani Nobis aut Vicariis nostris denuncient, debita monitione prævia excommunicandos.*

5. Can. XCI. *Ut ab institutione ad Ecclesiastica beneficia omnem ambitionem omnemque simoniæ pravitatem præcidamus, præsenti statuto ordinamus & decernimus, ut quicunque vel muneribus, vel pollicitationibus, seu quibuscunque pactionibus unius aut plurium sibi favorem conciliaverit, ut per eos ad beneficium sive dignitatem qualemcunque (quatenus ad nostram dispositionem pertinent) promoveatur, eo ipso excommunicationis sententiam incurrat, & reddatur inhabilis, ne unquam ad tale beneficium seu dignitatem ampliùs eligi & assumi possit. Quòd si electus & assumptus postea fuerit deprehensus tales donationes, promissiones seu pactiones fecisse, talis beneficio sic occupato privari & de dignitate deponi debet. Simili modo quicunque pensiones non legitimè assignatas aut dederint, aut receperint, aut alioqui illicitis modis beneficia aut dignitates occupaverint, pro excessuum qualitate puniri, & talibus beneficiis aut dignitatibus privari debent. Quæ ut arctiùs observentur, nullus in posterum Clericus ad aliquod beneficium seu dignitatem admitti debet, nisi priùs juraverit, quòd in ejus adeptione nullam commiserit simoniam, aut illicitam fecerit pactionem.*

De simonia in beneficio habetur 1. q. ferè per totam: & Concil. Tolet. VI. c. 3. & cap. cùm semper, de confessis: & toto ferè tit. simon. Denique Concilium Trident. sess. 24. cap. 14. de ref. omnes in re beneficiaria simoniacos, pœnis contra simoniacos editis à sacris Canonibus, & variis summorum Pontificum constitutionibus, quas innovat, teneri decernit.

6. Can. XCIX *Clerici aliunde advenientes nec in illis Ordinibus, quos jactant, ministrare permittantur, nec ad ulteriores Ordines promoveantur, nisi fide digno testimonio docuerint se eos Ordines, quos habere se asseverant, rite & legitimè suscepisse. Peregrini autem Sacerdotes ad Missarum celebrationes non admittantur, nec ultra mensem in aliquo Presbyterorum consortio foveantur, nisi testimoniales literas super vita, moribus & recessu ab eo Episcopo, à quo recesserunt, similiter admissionis testimonium ejus Episcopi, ad cujus diœcesim se contulerunt, ostendant.*

Vetat Apostolorum Canon sine commendatitiis ἄνευ συστατικῶν quemquam extraneum, sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum suscipi, can. 32. Huc pertinent Nicæni Concilii cap. 5. & Antiocheni can. 6. & 7. & Sardicen. cap. 19. Laodicenus cap. 41. prohibet Sacerdotibus & quibuscunque Clericis peregrè sine Canonicis literis proficisci. Concilium Carthaginense tertium can. 28. ita sciscit: *Episcopi trans mare non proficiscantur nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cujusque provinciæ, ut ab eo præcipuè sumere possint formatam.* Similiter decernitur c. fraternitati, de Cler. non resid. *Clericum alterius diœcesis absque commendatitiis literis sui Episcopi non debes recipere, nisi pro eo receperis ab Apostolica Sede mandatum.* Postremò Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 16. *Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis sui Ordinarii literis, ab ullo Episcopo ad Divina celebranda & Sacramenta administranda admittatur.* Plura, si lubet, require superiùs ad secundum Sæculum in nostra de formatis seu canonicis literis dissertatione 7.

7. Can. CI. *Sortilegia, quæ ad injuriam sacræ religionis nostræ detestando malorum dæmonum commercio exercentur, omnibus Christianis prohibenda; in Clericis verò omni pœnarum acerbitate coercenda censemus: proinde Clericum sortilegum protinus ab omni functione Ecclesiastica & Ordine removendum, & excommunicationis sententia censemus alligandum: à qua nisi in articulo mortis à nemine quàm à suo Diœcesano, aut summo Pontifice, seu Legato ejus ad id potestatem habente absolvi debet. Et si incorrigibilis esse perspexerit, ad monasterium arctum pro agenda pœnitentia detrudatur, aut prorsus abjiciatur. Laici verò ab hac arte execrabili publicatione bonorum suorum, aut pertinacia eorum exigente, perpetua captivitate, aut graviore etiam animadversione coerceri debent.*

Illud verbum *prorsus abjiciatur*, hoc loco degradationem significat. De qua pœna intelligi quoque debet canon Laodicenus 36. quo jubentur Sacerdotes & quilibet clerici magi & incantatores & amuletorum, τῶν φυλακτηρίων, opifices ab Ecclesia projici, ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Cùm enim canon iste Moguntinus supra pœnam suspensionis, privationis & excommunicationis, quam pronunciarat, adjungat aliquid gravius, si reus in contumacia persistat, ista gravior pœna debet esse à prioribus jam declaratis distincta. Nec verò tantummodò in clericos magos, sed etiam in eos, qui magos ipsos consuluerunt, depositionis & in monasterium ad pœnitentiam delicti condemnationis pœnam ingerit Concilium Toletanum IV. can. 28. citatus in Decreto Gratiani, c. si quis Episcopus, 26. qu. 5.

CONCILIUM TREVERENSE anni 1549.

1. ANno 1549. sedente ad clavum Apostolicæ Ecclesiæ Paulo III. Joannes Treverorum Archiepiscopus & Princeps, Germanici Imperii Elector, Synodum hanc provincialem celebravit. In hac in primis jactum est stabile ac inconcussum fundamentum Christi oraculo

confirmatum & constitutum supra firmissimam petram, quando Petro Apostolorum Apici & Coryphæo traditis regni cælestis clavibus suam Ecclesiam ædificavit, adversus quam portæ inferi (falsa scilicet dogmata) nunquam essent prævalituræ: Romanæ scilicet Cathedræ fides, quam Petrus & Paulus sanguine suo consecrarunt, & per traditionem nunquam intermissam, nec unquam juxta Christi stabilem promissionem intermittendam ad nos transmiserunt, attestante Autore & fidei Ecclesiæ Consummatore Christo Jesu, se cum eadem Ecclesia indivulsè permansurum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.

2. Inde progreditur sacra Synodus ad commendandam in Verbi Divini & Sacramentorum ministerio necessariam missionem; qua nota omnes hæreses destituuntur, & ab orthodoxa Ecclesia certissimè discernuntur, adeò ut nec ipse Sponsus & Fundator Ecclesiæ prædicaverit, nisi accepta ab æterno Patre missione, quam innumeris signis ac miraculis, & veterum Prophetarum oraculis, ac perspicuis prædictionibus quasi sigillis confirmavit. In cujus persona sic loquitur Isaias cap. 61. *Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit me, ad evangelizandum pauperibus misit me.* Quod verò spectat ad Sacramentorum dispensationem, cæteraque Pontificia, non sine missione Christus eadem præstitit, ut præclarè Paulus attestatur Hebr. 5. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron; sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui loquutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te; quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Idemque Apostolus Rom. 10. per pulcherrimam gradationem salutis nostræ summam ad missionem prædicantium reducit dicens: *Omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?* At verò hæreticis omnibus illud commune est cum falsis prophetis, quod expostulat Deus Jeremiæ 23. n. 21. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.* Quamobrem statuit hæc Synodus.

Proinde Nos Evangelicæ & Apostolicæ regulæ innitentes statuimus & præcipimus, ne quisquam postbac etiam quamcumque religionem professus, publicè prædicare præsumat, nisi ab Episcopo ordinario, vel ejus Vicario admissus fuerit. Et si quis etiam religiosus Apostolicæ Sedis privilegio nitatur, tenebitur Nobis aut Vicariis nostris de hoc fidem legitimam facere. Laicis verò prorsus interdicimus, ne prædicandi officium usurpent, aut occulta conventicula faciant. Omnes verò & singulos, aliter quàm præmissum est, publicè vel privatim prædicationis officium usurpare præsumentes, præsentis statuti rigore excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos declarari publicè mandamus: & nisi resipuerint, aliàs competenti pœna à Nobis aut nostris Suffraganeis, vel locorum Ordinariis plectendi sunt.

Invise superiùs Concilii Moguntini hoc ipso an. 1549. initi canonem 49. cum ibi annotatis.

3. Can. V. *Deus etsi spiritus sit, non tamen internis tantùm effectibus fidei, spei & charitatis, verùm etiam externis actibus colendus & adorandus est: ut cor & caro exultent in Deum vivum. Est enim externus cultus signum ac manifestatio quædam cultus interni; Qualis est laus communis & oratione publicæ, quæ per Ecclesiæ ministros, ex persona totius populi fidelis Deo offeruntur, quò alii quoque (quatenus per ipsarum occupationes licet) ad laudes Dei & gratiarum actiones excitentur. Neque enim Ecclesiasticæ melodiæ sua deest energia. Id quod Augustinus testatur, referens Ambrosium Mediolani cantum instituisse Ecclesiasticum, secundùm morem Ecclesiarum Orientalium lib. 8. confessionum c. 7. Eumque cultum celebrari cæptum magno studio fratrum Hymnos & Psalmos canentium, quem etiam cæteræ Ecclesiæ imitatæ sunt: sed & ipse Augustinus, quantum Ecclesiasticis fuerit cantibus affectus, his verbis testatur c. 6. Quantum flevi Domine in hymnis & canticis tuis, suavesonantis Ecclesiæ vocibus acriter commotus? Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & ex ea æstuabat affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & mihi benè erat cum illis. Et rursùs: Cùm reminiscor, inquit, lacrymas, quas in primordio fidei meæ fudi ad cantus Ecclesiæ, & nunc quoque commoveor, non cantu, sed rebus, quæ cantantur, cum liquida voce & convenientissima modulatione, magnam hujus instituti utilitatem rursum agnosco, magisque adducor consuetudinem approbare in Ecclesia, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Hæc cùm ita se habeant: hortamur omnes & singulos Clericos, ut omnes pariter convenienti modulatione, consona denique voce debitum DEO cultum nocturnum & diurnum devotè & religiosè exhibeant & exequantur eo modo, his ritibus & ceremoniis, quibus hactenus usa est Ecclesia, & ut à sanctis Patribus est traditus, atque à Majoribus nostris observatus.*

4. Can. VI. *Quicunque tempore, quo Divina Officia peraguntur, speciali in Ecclesia, vel circa eam deambulare, simul & otiosis fabulis vacare comperti fuerint, tanquam absentes pro die illo habeantur. Et si semel admoniti non destiterint, sed pertinaces fuerint, graviorem subeant pœnam arbitrio Prælatorum, aut vices eorum gerentium, infligendam. Quos & ipsos hortamur, imò eis districtè injungimus, præsertim in Metropolitana Ecclesia nostra Treverensi, & in Cathedralibus Suffraganeorum nostrorum tanquam insignioribus & frequentioribus Ecclesiis, ut nulla ratione patiantur Divina Officia quorumcunque colloquiorum, confabulationum, deambulationum, aut canum, avium, morionum, & similium strepitu, garritu, & latratu, sive à laicis perturbari, aut irreverentia affici. Sed nec ipsi Prælati, quorum maximè interest removere scandala, atque ea quæ verbis imperant, facto & exemplo confirmare, in eis sese culpabiles reddant, neque in correctione subditorum negligentes se exhibeant. Et quòd nullus in peccatis excusationi locus relinquatur, præsentis decreti tenore in irritum revocamus & annihilamus omnia statuta, ordinationes, consuetudines & privilegia exemptorum quibuscumque Ecclesiis, militiis, hospitalibus, locis, & monasteriis quorumcumque Ordinum, quacumque autoritate qualitercumque concessa, quæ reformationi prædictorum abusuum, & correctioni perversorum morum adversantur, aut in more sunt, ut contra personas & loca prædictarum Ecclesiarum, Ordinum, domorum, militiarum, hospitalium, monasteriorum sine omni exceptione ad correctionem sive emendationem procedi non possit aut valeat: Cujus executio in casu negligentiæ à Capitulis ad Prælatos, & Prælatorum negligentia intercedente, ad Officiales vel Vicarios locorum, aut eorum Superiores devolvantur.*

5. Can. XI. *Religiosos varii nominis & regulæ, simul & pia loca, quæ sancta Romana Ecclesia*

benigno favore semper prosequuta, specialibus gratiis, privilegiis, immunitatibus & exemptionibus decoravit; ea omnia Nos per Nostram Diœcesim & Provinciam Nostram Treverensem nullatenus imminuere, sed magis illibata conservare, & quatenus aliorum jure salvo possumus, augere & extendere in votis habemus & intendimus. Sed ita, ac sub ovina pelle gregem Dominicum truculentia lupi rapacis invadat, & sub pietatis imagine virus hæreticæ pravitatis obrepat, & sub prætextu conversationis Evangelicæ spiritus malignus illudat. Cujus rei gratia (præter singulorum Ordinum ab Ecclesia receptorum Constitutiones regulares, quas tanquam salutares ab omnibus & singulis, prout illos respectivè concernunt, observari mandamus.) varii canones editi sunt, à quibus (quod dolenter referimus) si non ab omnibus neque in omnibus, à plerisque tamen & multis declinatur, non solùm in propriæ salutis discrimen, sed & in religionis opprobrium, & plurimorum fidelium scandalum; sed & in illas, qui suam integritatem spontanea voluntate devoverunt, gravem offensam. Quapropter quæ in iis ab Ecclesia & præcessoribus nostris sanctè & canonicè statuta sunt, ut inviolabiliter observentur, seriò mandamus & præcipimus.

6. *Et inter cæteros abusus reformandos curent Prælati, Abbates, Priores, Guardiani, simul & monasteriorum Visitatores, & alii quocunque titulo nominentur, ne aliquis ante decimum quintum annum ad probationis annum admittatur. Item ne quis probationis anno non completo ad professionem recipiatur. Item receptis sic præceptores idonei deputentur, qui eos in regulari observantia & Divinis Officiis, non minùs quàm in literis, & è converso instituant & forment. Ad sacros Ordines suscipiendos non nisi ætate & scientia sufficientes præsentent. Item idonei ad jussum Superioris sui, excusatione legitima cessante, se faciant promoveri. Quodque gratis singuli ad professionem recipiantur, nullo accepto pretio neque aliqua facta conventione, & ne hæc sub paupertatis prætextu pallientur, districtè inhibemus.*

7. *Non patiantur Abbates, Priores, Abbatissæ, aut Priorissæ, ut suorum monasteriorum Monachi aut Moniales, honestatis habenis & monachali modestia laxatis, impudenter se sæcularibus negotiis involvant, aut extra monasteriorum septa deambulent, vagentur, & discurrant; & si qua inevitabilis necessitas intercedat, quòd tunc nullus egrediatur, nisi honesta subsit causa. Et tunc non nisi de expressa licentia Superioris, & cum habitu decenti, & honesto socio. Cæteris canonibus de vestitu, cibo, peculio, officio, capitulis, visitatoribus, & correctione Monachorum promulgatis, in suo robore permanentibus; volumus, ut omnes Abbates, Priores ac Superiores regulares diligenter tales observare procurent, quod eis districtè præcipiendo injungimus.*

8. *Moniales verò, quarum sexus fragilior est, nulla ratione vel causa, nisi tanta & talis sit, quòd omninò notoriè excuset, monasteria sua egredi facultatem non habeant; sed & tunc non nisi cum honesto & decenti habitu, & sociatæ egrediantur; idque de expressa licentia Episcopi, Abbatis, Visitatoris, aut ab iis potestatem habentis; quam à patre Confessore pro tempore existenti concedi prohibemus.*

9. *Nulli prorsus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ, nisi rationabilis & manifesta causa subsit, ac tunc speciali licentia illius, ad quem spectat concessio, petita & obtenta, accessus vel ingressus ad Moniales pateat. Et quæ de clausura in regularibus Ordinum constitutionibus mandantur, omninò & illibatè teneantur, & observentur; ut sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ servire Deo liberiùs valeant, & sublata lasciviendi opportunitate, corda & corpora sua in omni sanctimonia diligentiùs custodire possint. Prohibemus insuper districtè, ne Moniales Ordinem aliquem professæ, Confessarium habeant alium quàm ejusdem Ordinis & regulæ. Religiosi omnium Ordinum, ut sinistræ suspicionis etiam tollatur occasio, quascunque mulieres & religiosas & servientes Deo, in ambitum seu periodum monasterii recipere, aut introducere nullatenus præsumant.*

10. *Religiosi convivia sæcularium non frequentent, sed nec facilè illos ad cœnobia invitent, nisi necessitas & honestas ad Superiorum dictamen id suadeant. Religiosi mensam non nimiùm lautam aut sumptuosam, neque deliciis ad luxam exquisitis redundantem habeant: quam à benedictione auspicari, sacræ lectionis pastu fovere, hymno & gratiarum actione absolvere convenit. Interim à longo accubitu, comessationibus fœdis, compotandi studio, à crapula & ebrietate omninò abstineant.*

11. *Religiosi, ut omnibus bono exemplo, nullis verò quantum in ipsis erit, offendiculo sint, honesto prædecessorum suorum more, non nudis hyrtis aut pileis, sed capitibus cucullo tectis, in publico incedant. Et nullatenus ad balnea promiscua, aut alia loca publica intrent, sed nec ad nuptias, aut nuptiarum convivia vadant; neque pueros de sacro Baptismatis fonte per se vel suffectas personas suscipere præsumant.*

12. *Insuper statuimus, imò Patrum antiquorum canones renovando mandamus, quòd nullus Monachorum pro lucro terreno de Monasterio suo exigere, nefandissimo ausu, aut sæcularibus negotiis sese immiscere præsumat. Itaque religiosos à curtibus monasteriorum suorum ad monasteria revocari, & curtes per fideles laicos seu præbendarios administrari jubemus. Insuper mendicantium Ordinum Prælati omninò provideant: ne posthac terminarii eleemosynarum partem quovis modo sibi vendicent, sed eas colligentes cum honestate morum, Dei habito timore, omni scandalo semoto, integram ad conventum & in communione conferre & præsentare, ad evitandam proprietatis notam studeant.*

13. Can. XII. *Præterea inhibemus hac nostra Synodali constitutione, ne quis aliquam Religionem professus, Ecclesiarum Parochialium gubernacula, & curam suscipiat, nisi de nostra vel Ordinariorum admissione, subsistente causa legitima, & Superiorum suorum voluntate & licentia obtenta: ita tamen quòd per suos Superiores revocari possint, ac revocati humiliter obedire teneantur. Et si qui hactenus aliter admissi sunt, vel assumpti; volumus & jubemus per Officiales nostros in civitate ac Diœcesi Treverensi & per Suffraganeos nostros eorumdemque Vicarios per*

totam

totam Provinciam Treverensem ad Superiores illorum remitti, ut dignas dent temeritatis suæ pœnas. Ecclesias verò Monasteriis unitas vel incorporatas, si non tanta intercapedine distant, quin religiosi earamdem curam habituri in communis vitæ regulari observantia & obedientia degere possint, per hujusmodi religiosos provideri & regi, modò idonei sint, permittimus. Si verò Vicarios alios, sive in propinquis, sive in distantibus Parochiis, perpetuos vel amovibiles pro arbitrio suo constituere velint, hæc non præsumant, nisi per Nos, nostros Suffraganeos & Officiales nostros & Vicarios tanquam habiles & idonei reperti & admissi fuerint. De casibus verò nobis reservatis hoc statuimus, ne quis eorum decisionem sibi arroget, nisi à Nobis specialiter sibi commissum fuerit.

Sciendum, est quatenus Ordinariorum potestas & jurisdictio in exemptos regulares protendatur, & quibus finibus per horum privilegia circumscribatur, ne scilicet Episcopi, eorumve Generales Vicarii, plus quàm sibi jure licet, aggrediantur, neve ex opposito suo desint corrigendi officio in iis, quæ suæ sunt potestatis. Certum est in primis, non tantùm posse, verùm etiam ex officio debere Regularium Ecclesias visitare, atque super his decernere, atque ordinare quæcunque reparatione atqoe reformatione indigent, si Ecclesiæ sint Parochiales. Concilium Triden. sess. 7. c. 7. de refor. lancit, Ordinarios etiam generaliter posse quascunque Ecclesias, quæ sunt intra Diœcesim, quomodolibet exemptas, tametsi non Parochiales, singulis annis visitare, & quæ in eis reparatione indigent, juridicè ordinare, appellationibus, privilegiis, consuetudinibus & inhibitionibus penitùs exclusis ibid. cap. 8. Possunt quoque Ordinarii tanquam Sedis Apostolicæ delegati corrigere & punire Regularium delicta extra monasterium commissa, sess. 6. c. 3. de refor. Et possuot interdicere prædicationem cuicunque Regulari, qui etiam in propria, vel aliena exempta Ecclesia errores aut scandala disseminaverit in populum. Quòd si hæreses prædicaverit, potest Episcopus eadem autoritate contra ipsum ut in causa criminis procedere, etiamsi prædicator generali vel speciali privilegio se prætendat exemptum, sess. 5. §. si verò. Regulares exempti, præter licentiam à proprio regulari Prælato obtentam, debent se personaliter coram Episcopo præsentare, & ab eo benedictionem petere tenentur, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinom non sunt, ultrà licentiam suorum Superiorum, tenentur Episcopi quoque petere licentiam, sine qua ipsi in Ecclesiis nun suorum Ordinum nullo modo prædicare possunt. Ibid. §. si quæ verò. Regulares exempti in spectantibus clausuram sibi subjectarum Monialium subjiciuntur Episcoporum autoritati, tam ex dispositione veteris juris communis, c. periculoso, de statu Regular. in 6. quàm ex præscripto Concilii Tridentini sess. 25. de Regular. c. 5. Quibus Bulla Gregorii XV. incipiens: *Inscrutabili*, adjungit, exemptos tam sæculares quàm regulares, si deliquerint contra clausuram, aut circa personas intra septa clausuræ degentes, vel circa bonorum monasterii administrationem, ab Episcopo loci tanquam Sedis Apostolicæ delegato puniri posse. Edictum etiam Caroli IX. Januarii mensis annis 1564. submittit etiam Episcoporum jurisdictioni Monialium clausuram, ut ejus observationi provideant per censuras Ecclesiasticas, invocato etiam, ubi opus erit, brachii sæcularis auxilio, nulla obstante quacunque appellatiooe. Edicitque, na ulla Monialis professa egrediatur, nisi de licentia & approbatione Episcopi. Sunt & alia plura scitu digna circa Ordinariorum erga exemptos Regul. potestatem, enumerata in præfata Gregorii XV. Bulla: sed longè plura fusiùs à nobis pertractata in nostro Opere de theoria & praxi Canonici Juris lib. 1. cap. 10. & 11. præsertim circa dependentiam Regularium ab Ordinariis in materia confessionum personarum sæcularium, & ordinationes per loci Episcopum, aut hujus in scriptis permissionem. Qua etiam de re decernitur à Concilio Tridentino sess. 23. cap. 15. & sess. 25. c. 11. de Regolar.

14. Can. XIX. Præscribitur canone isto lex de vita & honestate Clericorum, ut se irreprehensibiles præstent ad Ecclesiæ, cujus ministri sunt, ornatum & ædificationem: sintque non solùm à gravibus criminibus, simonia, concubinatu, sortilegio, crapula & ebrietate, atque usuris prorsus alieni; sed virtutibus, quas eis Canones sacri & generalia Concilia præscribunt, effulgere studeant. Sacrosanctum Tridentinum Concilium sess. 22. cap. 1. de refor. *Sic decet* (inquit) *omninò Clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religiosum præsteferant: Levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.* (Et paucis interjectis sic prosequitur:) *Statuit sancta Synodus, ut quæ aliàs à Summis Pontificibus & à sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis lusibus, ac quibuscunque criminibus, necnon sæcularibus negotiis fugiendis copiosè ac salubriter sancita fuerunt, eadem imposterum iisdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis observentur: nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat.* De habitu, quæ prima res est, quam Tridentini Patres isto decreto commemorant, quippe quæ se primùm in aspectum offert, primùmque exhibet protinus morum judicium, Aquisgranense Concilium anni 816. tempore Ludovici Pii egregiè admonet can. 124. *Ut humilitatem, quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiam equitatione religiosissimè demonstrent; plusque velint sancta conversatione, eximiisque moribus, quam ornatu vestium fulgere. Si enim more conjugatorum in se ornandis, nitore vestium phalerisque equorum cæterisque humanæ vanitatis rebus abusi fuerint; in quo eorum conversatio à laicorum distare videbitur? Non enim specialiter præsumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id est, nec plus justo cultior vestis, nec insolita atque deformis. Quia in utroque illorum, aut elationis, aut certè simulationis (id est hypocrisis) noxa patescet.* De fœdissimo autem Clericorum Deo consecratorum crimine coercendo, quas constituerat pœnas Concilium Basileense suo loco superiùs relatum, quasque in Concordato Bononiensi approbaverat Concilium Lateranense sub Leone Papa X. renovavit Synodus Tridentina sess. 25. cap 14. quod suo loco integrum refertur.

CONCILIUM TRIDENTINUM

Generale ac œcumenicum, exorsum anno Christi 1545.

1. QUod labefactatæ violenterque per hæreses concussæ Dei Ecclesiæ, quod dilapsis in deteriora Catholicam fidem profitentium moribus, quod reparandis reipublicæ Christianæ ruinis & pessumdatæ sacræ disciplinæ instaurandæ pernecessarium erat, quod omnium proborum votis erat optatissimum, quod ipsi hostes Ecclesiæ impensè expetere se fingebant, nec tamen futurum existimabant, quinetiam abhorrebant & aversabantur, quamvis insolenter ut id fieret provocarent, felix ille tandem annus obtigit millesimus quingentesimus quadragesimus quintus, faustusqoe ille dies Iduum Decembris Orbi terrarum illuxit, qui celeberrimæ simulque saloberrimæ Tridentinæ Synodo initium dedit, quam biennio antè Paolus III. Pontifex Maximus sacro edicto indixerat die undecimo Calendas Juoii anno 1542. qui Pontificatus sui octavus fuit. Prima sessio celebrata est die 13. Decembris anno 1545. indictione 3. præsidentibus Joanne Maria do Monte, Marcello Cervino, & Reginaldo Polo S. R. E. Cardioalibus. Nomina Prælatorum qui adfuerunt, censita sunt, lectaqoe ad eos admonitio Legatorum Apostolicorum. Sessione II. anno 1546. edita sunt Concilii præliminaria die Januarii 7. Sessione III. die 4. Fe-

Februarii, propositum confirmatumque est fidei Symbolum. Sess. deinde IV. die 8. Aprilis promulgatum est de Canonicis Scripturis decretum. Sessione V die 17. Junii, editum est de peccato originali decretum, & capita quædam de reformatione. Sessio VI. die 13. Januarii an. 1547. versata est circa canones de justificatione. Sessione VII. die 3. Martii edita sunt decreta de Sacramentis in genere, specialiterque de Baptismo, & de Confirmatione, actumque de transferendo propter ingruentem pestem Concilio. Inde sessione IX. Patres Bononiæ consederunt, ibique decreta est prorogatio, quæ iterata est session. X. & XI.

2. Sub Julio Papa III. edita est Bulla resumptionis Concilii Tridentini 18. Calendas Decembris anno 1550. Itemque mandatum ad Legatos Marcellum Cardinalem, Sebastianum Pighium Archiepiscopum Sipontinum, & Aloisium Lipomanum Episcopum Veronensem, in reductione Concilii apud Tridentum Sessione XII. die 1. Septembris anni 1551. decreta est prorogatio. Sessione verò XIII. die 11. Octobris actum est decretum de santissimo Eucharistiæ sacramento, & expeditus est protestantibus salvus conductus. Sessio XVI. die 25. Novembris 1551. versata est circa sacramentum Pænitentiæ primum; deinde circa sacramentum Extremæ-Unctionis. In XV. Sessione, 25. Januarii anni 1552. decreta est prorogatio Synodi. Et Sess. XVI. die 28. Aprilis decreta est ejusdem suspensio, bellorum insurgentium occasione.

3. Sub Pio quarto Pontifice, Bulla celebrationis Concilii 3. Kalen. Decembris anno 1560. Breve Pii quarti super ordine sedendi in Concilio non habita ratione dignitatis Primatialis cum declaratione Legatorum super illo decreto. XVII. sessio die 18. Januarii an. 1562 in qua emanavit decretum de celebrando Concilio, & indictio futuræ sessionis. Sessio XVIII. die 26. Februarii ejusdem anni 1562. in qua decretum de librorum delectu, & omnibus ad Concilium publica fide invitandis, cum salvo conductu concesso Germanicæ nationi, & ejus extensione ad alias nationes. In sessione XIX. die 14. Maii decreta est Synodi sacræ prorogatio. Sessione XX. decreta iterum prorogatio. Sessione XXI. die 16. Julii, agitata est doctrina de Communione sub utraque specie. Sessione XXII. die 17. Septembris excussa est doctrina de sacrificio Missæ, & decretum super petitione concessionis calicis. Sessione XXIII. die 15. Januarii anni 1563. actum est de Ordinis sacramento. Sessione deinde XXIV. die 11. Novembris ejusdem anni 1563. tractatum est de sacramento Matrimonii. Sessione XXV. eademque ultima, die 3. Decembris ejusdem anni, decretum est de Purgatorio, de invocatione, veneratione, reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus. Item de Regularibus & monialibus. In prosequutione sessionis die sequenti 4. Decembris, decretum fuit de Indulgentiis, de ciborum delectu, de Jejuniis, de diebus festis, de indice librorum, Catechismo, Breviario, & Missali, de loco Oratorum, de recipiendis & observandis decretis Concilii, quæ sub Paulo & Julio statuta definitaque sunt; de terminando sacro Concilio, ejusque confirmatione a summo Pontifice efflagitanda, cum acclamatione Patrum in fine Concilii: quibus præivit Cardinalis a Lotharingia. Postremò edictum confirmationis sacrosancti Concilii, publicatum Romæ 7. Kalendas Feb. anno 1564. Universus Clerus Gallicanus in Provincialibus quæ passim tota Gallia postea coacta sunt Conciliis, atque in Generalibus sacri Cleri Comitiis sacrosancti hujus Synodi decreta ita compleaus est, ut nefas sit eis refragari.

4. Antonius Filiolus Ganapo oriundus Bojorum oppido tractum illum incolentium, qui nunc in Gallia Borbonii vocitantur, qui inter primos qui ab initio Tridentum concesserunt (erat autem Aquisextiensium Archiepiscopus) vir Theologiæ rerumque Eclesiasticarum peritissimus, ideoque ab Apostolicis Legatis cæterisque Patribus electus, ut particularibus congregationibus præesset, in quibus maturo judicio quæstiones omnes discutiebantur ac elucidabantur, antequam a plenario Concilio definirentur. Huic debemus multarum deliberationum peritiam scriptis ab eodem consignatam, quæ in Archiepiscopali archivio Aquensi recondita servantur, quorum etiam mentio est apud Henricum Spondanum Apamiarum Episcopum in supplemento ad annales Baronii, & apud Cardinalem Palavicinum in historia, quam edidit amplissimam istius Concilii. Post multas sacræ Synodi remoras ac dilationes Paulus Pontifex ultimam ac peremptoriam assignaverat Dominicam tertiam Adventus, quæ occurrebat die 13. Decembris anni 1545. Gallarum Rex Franciscus ad Concilium suos destinaverat Oratores Claudium Durfé Forensium Præfectum, Jacobum de Ligneriis in Curia Parisiensi tertiæ Judicum decuriæ Præsidem, ac Petrum Danesium Suzennarum præpositum, Rex tamen admonitus à Gallicanis Tridenti versantibus Prælatis exiguam esse Concilii generalis spem, illos omnes suis literis revocaverat. Quod molestè ferentes Apostolici Legati, quasi esset indicium non probari Regi Concilium, omnem adhibuere ad illos retinendos conatum. Hic tamen in re perplexa pacuit modus, ut cæteris Tridenti persistentibus ad usque secundam regiæ voluntatis, quam præstolabantur, significationem, solus Redonensis Episcopus ad Regem rediret, cui fidem faceret res Concilii in meliori statu versari quàm ipsi persuasum fuisset. Quod ipsum Concilium Regi placuit, reversusque Tridentum fuit Redonensis Antistes cum mandatis ad Gallicanos ut Synodum prosequerentur

5. Idibus itaque Decembris publicatis toto Christiano Orbe supplicationibus, & Jubilæo universali, ad opem divini Numinis pro Concilio implorandam, exorsum ipsum fuit a Pontificiis Legatis, una cum quatuor Archiepiscopis, & viginti duobus Episcopis Pontificali habitu ornatis. Aderant Ordinum regularium Generales, aliique plerique Doctores tum seculares tum regulares. Cardinalis de Monte primus Legatorum solemnem celebravit Missam in Cathedrali, sancto Vigilio Tridentinæ civitatis Episcopo & Martyri dedicata, ibidemque Cornelius Mussus Ordinis Minorum Bitontinus Episcopus eloquentissimam è suggesto habuit ad Patres Concilii orationem. Deinde mandato Legatorum alta voce lecta est cohortatoria ad Patres admonitio. Lectæ quoque fuerunt bullæ Pontificiæ præsens Concilium concernentes. Iteratisque novis ad Deum supplicationibus, Cardinalis de Monte percontatus est a Patribus, placeretne ad laudem & gloriam sanctæ & individuæ Trinitatis decernere & declarare sanctum Tridentinum & generale Concilium incipere, inceptumque esse? Cumque omnes placere respondissent. Confestim subjunxit, num ob celebritatem proximam Nativitati Domini aliasque festivitates labentis & incipientis anni placeret proximam futuram sessionem habendam esse die septima Januarii anni proximè sequentis? Responderunt iidem placere. Tunc demum dicto Hymno *Te Deum laudamus*, omnes ordine recesserunt.

6. Secunda sessione, post solemnem Missam & sermonem, consuetasque preces, lectum est de suggestu decretum de modo vivendi ab omnibus & singulis Concilii Patribus, quandiu ipsum duraret, observando, quotidiana scilicet Missæ auditione, sacramentorum frequentia, Missa ab iis qui Presbyterii consecratione insigniti essent, quolibet saltem die Dominico celebranda, de jejunii singulis sextis feriis observatione, eleemosynarum erogatione, de quotidianis precibus ad Deum dirigendis, pro pace Principum & Ecclesiæ unitate, de præstandis frugalis vitæ, in verbis & omni actu & modestia morum, laudabilibus exemplis, & ut in refectionibus suis Scripturarum lectionem admiscerent. Prætereaque ut in ipsa Synodo ac sententiis dicendis nemo immodestis vocibus perstreperet, aut vanis & obstinatis disceptationibus contenderet, sed singuli modestè atque pacificè sua sensa proferrent. Cautum denique fuit, si fortè contingeret aliquos debito loco non sedere, aut sententiam non suo ordine dicere, nulli propterea præjudicium inde nasci, aut novum jus acquiri.

7. Quæ sequutæ sunt Sessiones, quotidianis adventantium Prælatorum accessionibus augebantur. Sessione III. juxta veterum Conciliorum ritum propositum fuit fidei Symbolum, quale in Missis concini solet. Sessione IV. editum fuit decretum de canonicis Scripturis, quarum est attextus index utriusque Testamenti: prolatum anathema fuit in eos, qui aut aliquem ex his libris, aut eorum aliquam partem de sacro canone demerent. Definitumque est sacras traditiones, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, continua successione ab Ecclesia receptas, tanquam a Spiritu sancto inspiratas, pari cultu cum Scripturis divinis esse observandas atque tenendas, sub eadem anathematis pœna. Versioni autem vulgatæ Latinæ auto-

ritas

ritas est conciliata; quam nemini liceat infringere. Scripturarumque sensum & intelligentiam ab ipsamet Ecclesia sanctisque Ecclesiæ Patribus esse sumendam: attestante Apostolo Petro 2. epist. cap. 1. *Quod omnis prophetia scripturæ, propria interpretatione non fit.* Qui idem cap. 3. asseverat in epistolis Pauli *esse quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* Cùm igitur triplex sit circa divinas Scripturas error: Primus quidem excludentium à sacro canone libros quosdam. Secundus verò eorum, qui librorum etiam, quos ipsimet recipiunt, partes aliquot tamen ut spurias & addititias rejiciunt: cui duplici medetur errori index & canon sacrorum voluminum, unà cum partibus quibusdam, quæ tametsi in Hebræis voluminibus, qualia nunc supersunt, non reperiantur, habentur nihilominus Græcè in translatione Theodotionis, & Latinè in vulgata editione. Tertio demum errori, quo falsus & commentitius verbo Dei scripto sensus affigitur, efficax antidotum adhibetur adversus omnes hæreses, quibus istud commune est, ut per adulterinas expositiones sacris abutantur Scripturis; isto Concilii decreto: *Preterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo sua prudentia innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione scripturarum sanctarum; aut etiam contra unanimem consensum Patrum Scripturam interpretari audeat.* Huc spectat saluberrimum divi Augustini monitum contra epistolam fundamenti Manichæi cap. 5. *Si ad Evangelium te tenes, ego ad eos me teneam quibus præcipientibus Evangelio credidi; & his jubentibus tibi omnino non credam.* Dixeratque paulò superiùs: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret autoritas.* Quibus illud planè concluditur, ex eadem Ecclesiæ autoritate hauriendam esse Scripturarum intelligentiam & sensum, ex qua ipsas accepimus Scripturas.

8. Sessione V. cap. 1. de refor. statuitur, *ut Episcopi aliique Pastores animarum sacram Scripturam per seipsos in suis Ecclesiis interpretentur ac exponant, si fuerint idonei: sin minùs, per idoneum substitutum eum debitis stipendiis provisum ac præbendatum. In Ecclesiis autem tenues proventus habentibus, provideatur, saltem ex consilio Episcopi, & Capituli, magister, qui pauperes, & quoscunque Clericos illiteratos gratis Grammaticam doceat. In monasteriis quoque, in quibus commodè fieri queat, lectio habeatur sacræ Scripturæ. Qua in re si Abbates negligentes fuerint, illos opportunis remediis compellant Episcopi tanquam Apostolicæ Sedis delegati.*

Idem jus circa præceptorias præbendas constituerat pridem Lateranense sub Alexandro III. Concilium can. 18. De Theologo autem qui sacras literas exponat, posterius alterum Lateranense sub Innocentio III. can. II. Eòdem spectant Gallicani Caroli IX. Edicta in comitii Aurelianensibus cap. 1. art. 8. & 9. Itemque Henrici III. in Blesensibus regni comitiis, art. 33.

9. Eadem sess. 5. c. 2. decernitur, *Verbi Dei prædicationem esse præcipuum Episcoporum munus.* Sanctus Gregorius Nazianzenus hoc ipsum confirmat dicens serm. 1. αὐτὸς [illegible] λόγου τὸν πρῶτον τοῦτο ἡμέτερον. *Ipsam verbi distributionem assero primum esse nostrum officium.* Ibidem sic prosequitur Tridentinum decretum: *Archipresbyteri, Plebani quoque, & quicunque Parochiales, vel alias curam animarum habentes Ecclesias, per se vel per alios homines idoneos si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate, & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & gloriam æternam consequi valeant.* Additque subinde: *Si ab Episcopo præmoniti hanc nihilominus functionem abjecerint, posse Episcopum ex beneficii parochialibus fructibus, alteri qui munus hoc præstet, honesta stipendia assignare.*

Ibidem pariter sancit: *Regulares in Ecclesiis, quæ Ordinis sui non sunt, non posse sine Ordinariorum licentia prædicare. Si verò contingeret, sæculares, aut regulares, disseminare errores, aut scandala in populum, etiamsi in Ecclesiis suis vel aliorum Ordinum prædicarent, debere illis omnibus prædicatione per Episcopum interdici. Quòd si quantumlibet exemptus hæreses prædicaverit, debere Episcopum tanquam sedis Apostolicæ delegatum adversùs eum secundùm juris dispositionem procedere.*

10. Sessionem istam V. auspicati sunt Patres quinque decretis fidei, de peccato originali, cum totidem anathematismis. Ad quorum finem declarant: *Non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto de propagatione originalis peccati beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem; sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Xysti Papæ IV sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innovat.*

11. His omnibus peractis, lectæ sunt literæ Francisci Regis Christianissimi, quibus Petrum Danesium Vaurensem Episcopum suum ad Concilium oratorem constituebat. Fuerat hic primus in Academia Parisiensi linguæ Græcæ professor, deinde Delphini Franciæ præceptor, cujus extat oratio copiosa & facunda in quinta ista Sessione pronunciata in laudem regni Galliarum, ejusque Regum, atque Ecclesiæ Gallicanæ: commemorans continuam ac perpetuò vigentem Catholicam Regum fidem, & quanta pro illius propagatione, pro Romanorum Pontificum protectione, atque in suam Sedem restitutione, & Ecclesiæ Romanæ locupletatione atque amplificatione præstiterint: & quanto studio Franciscus Rex laboraverit in conservanda illibata Catholica fide, in sectandis hæreticis, & promovendo sacro Concilio, cujus decreta sua ope ac patrocinio adfuturus esset. Cæterùm de hoc Danesio narrat Genebrardus in ejus à se pronunciata funebri oratione: cùm post hæc in eodem Concilio quidam ex Doctoribus Gallicanis, qui aderant, declamaret contra rerum beneficialium abusus tunc in Romana Curia vigentes, aliusque Curiæ illius Officialis, cui sermo displicebat, assidentibus dixisset: *Gallum cantare*, respondisse confestim Danesium: *Utinam isto Gallicinio Petrus ad resipiscentiam & fletum excitetur!*

12 Sessio VI. Decretum de justificatione ab ipso limine continet, sic definiens c. 3. *Et si Christus pro omnibus mortuus est, non omnes tamen beneficium mortis ejus recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum Passionis ejus communicatur. Nam sicut reverà homines nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti, cùm ea propagatione per ipsum dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur, cùm ea renascentia per meritum Passionis ejus, gratia qua justi fiunt, illis tribuatur.* Quemadmodum verò adulti per gratiam Salvatoris justificentur, ita docet cap. 5 *Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per JEsum Christum præveniente gratia sumendum esse. Hoc est ab cujus vocatione, quà nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata aversi erant à Deo, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando disponantur; ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem; neque homo ipse nihil omninò agat inspirationem illam recipiens, quippe qui potest illam & abjicere; neque tamen sine gratia Dei movere, sed ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit. Unde in sacris Literis cùm dicitur Zachariæ 1. ℣. 3. Convertimini ad ad me, & ego convertar ad vos, libertatis nostræ admonemur. Cùm respondemus: Converte nos Domine ad te, & convertemur, Tren. 5.*

Dei

Dei nos gratia præveniri confitemur. Remque pleniùs dilucidans subjungit cap. 6. *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati Divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitùs revelata & promissa sunt; atque illud in primis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo JEsu. Et dum peccatores se esse intelligentes, à divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam misericordiam Dei, se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod ac detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet*.

En igitur seriem & ordinem, quo peccator ad justificationem secundùm sacrosanctum Concilium disponitur. Auspicatur ac præcedit gratia excitans, sequitur actus fidei, timor pœnæ ex divina justitia, actus spei, initium amoris adhuc imperfecti, odium ac detestatio peccati. Quæ tandem omnia perficiuntur per susceptionem justificantis Sacramenti, quod est causa gratiæ instrumentalis, efficiens autem Deus ipse, meritoria demum Christus. Causa porrò formalis ipsa Dei justitia, non quà ipse justus est, (quod est delirium Lutheri & Calvini) sed qua nos ille justos facit, ut egregiè prosequitur, docet ac definit insequens caput VI.

Ejusdem sessionis cap. VI. sic prosequitur ac decernit: *Nemo autem quantumvis justificatus liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa & à Patribus sub anathema probibita voce uti audeat: Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis: Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est & onus leve. Qui enim filii Dei sunt, Christum diligunt; qui autem diligunt eum, ut ipse testatur, servant sermones ejus; quod utique cum illo Divino auxilio præstare possunt*.

Desumpta sunt ista ex Augustino, lib. de natura & grat. cap. 35. & ex Concilio Arausicano secundo cap. 25.

Sequuntur canones circa justificationis fidem, ex quibus hos, qui sequuntur, selegimus.

Can. III. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut eis justificationis gratia conferatur, anathema sit*.

Can. IV. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet: neque posse dissentire, si velit; sed velut inanime quoddam nihil omninò agere, mereque passive se habere; anathema sit*.

Ut intelligatur concordia liberi arbitrii hominis cum gratia Dei efficaci, aut certissimo DEI concursu, accersendæ sunt luculentissimæ Theologorum orthodoxorum distinctiones. Quotiescunque agit humana voluntas, Deus cum illius operatione concurrit, sine quo nihil creatum quidquam agere valet: ille tamen Dei concursus & operatio, prout à Deo est, non potest esse nisi bona, quandoquidem omne ens in sui rationem bonitatem includit, attestante Isaja cap. 26. *Omnia opera nostra operatus es nobis*, Cui suffragatur Apostolus Philipp. 2. *Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate*. Quomodo autem omnis motio sit à Deo ut à prima causa, optimè explicatur à S. Augustino sent. 58. apud Prosperum: *Divina* (inquit) *voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium spiritualiumque motionum: nihil enim fit visibiliter & sensibiliter, quod non de invisibili & intelligibili summi Imperatoris aula aut jubeatur aut permittatur*. Illa tamen motio, prout in creatura terminatur & recipitur, potest malum operari ex defectu pravæ voluntatis in libera creatura: quemadmodum si homo aliquis hominem claudum moveat ad ambulandum, ambulans ille claudicabit, non ex defectu motoris, sed ex defectu moti. Sic Deus prima rerum omnium causa suam cum causis secundis motionem accommodat, ut cum liberis liberè, & cum necessariis necessariò concurrat, sic tamen ut liberæ causæ bona operatio in Deum referenda sit, fiatque communis inter Deum moventem, motamque ab eo creatam voluntatem: sed hæc ipsa voluntas creata, si perversa sit, Deique concursu ad malum abutatur, tota malitia in voluntatem creatam refundenda sit. Omnis quippe boni Deus fons & origo est, dicente Augustino: *Quia omnia bona, & magna, & media, & minima, ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis*. lib. 1. tetract. cap. 9. Præventa igitur humana voluntas ad aliquod bonum, etiam motione gratiæ efficacis, cujus proprium hoc est, ut nunquam suo frustretur effectu, pro certo & infallibiliter voluntas sic præventa gratiæ motrici obsecundabit in bonum non necessitate aliqua, sed libertate. Tametsi namque opposita simul stare nequeant, cum uno tamen opposito stat possibilitas ad actum oppositum, ut docent duo scholasticorum Theologorum Principes, S. Thomas qu. 6. de malo, ad 16. & Scotus in 4. dist. 49. qu. 13. Itaque qui liberè scribit, loquitur, ambulat, potest non scribere, non loqui, non ambulare, in sensu diviso, non tamen in sensu composito. Atque ita qui gratiæ Dei obtemperans bonum operatur, liber manet ad oppositum, quippe qui potuisset ex innata sibi libertate gratiæ moventi resistere, ut hoc loco docet Concilium Tridentinum. Libertas porrò (quæ propriè non nisi naturæ intelligenti convenit) facultas est, quæ positis ad agendum requisitis potest agere, vel non agere, (atque hæc dicitur libertas contradictionis) vel etiam agere in oppositum, (quæ libertas contrarietatis seu specificationis vocari solet.) Idque Franciscus Sylvius elucidat similitudine corporum, quæ mutationi obnoxia sunt, quorum materia etiamsi nequeant in sensu composito plures simul formas suscipere, dum tamen sub una forma stat determinata, in sensu diviso, capax est diversas alias formas suscipiendi, abjectaque forma viventis, formam potest suscipere cadaveris, aut quamlibet aliam. Nonnunquam tamen Deus voluntatem creatam ita determinat in unum tanto necessitatis nexu, ut non valeat aliud intendere, aut velle, aut posse. Omnis enim spiritus qui divinitatis clara visione fruitur, non potest à beatifico illo aspectu, vel amoris divini actu vel momento desistere: adeò ut quamvis illi divinæ contemplationis, & dilectionis actus sint perfectissimè voluntarii, nullatenus tamen liberi, sed necessarii sint, itaque necessarium & liberum minimè associari possunt; sed possunt simul concurrere, insolubilique copula voluntarium, & necessarium cohærere.

Can. VIII. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere; anathema sit*.

Can. XVI. *Si quis dixerit, magnum illud perseverantiæ Donum usque ad finem se certò habiturum absoluta & infallibili certitudine, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit; anathema sit*.

Can. XVIII. *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse impossibilia; anathema sit*.

Can. XXII. *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio DEI in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit*.

Can. XXXI. *Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis benè operatur; anathema sit*.

13. Ejusdem sextæ sessionis de refor. cap. 1. astringit ad residentiam Episcopos; eosque si per sex continuos menses (legitimis cessantibus impedimentis seu justis ac rationabilibus causis) à suis Ecclesiis abfuerint, quarta fru-

fructuum unius anni parte, Ecclesiæ aut pauperibus loci applicanda, mulctat. Hoc tamen ipsum Concilium postmodùm sess. 23. cap. 1. hanc obligationem & pœnam adauget: *Ut qui ad summum tres menses in uno anno, sine legitima & valde urgente causa, sive continuos, sive interpolatos, Episcopus etiam Cardinalis, non resederit in sua diœcesi, præter peccati mortalis reatum, quo astringitur, nullatenus possit fructus suos pro rata absentiæ suæ facere; sed teneatur eos fabricæ Ecclesiarum aut pauperibus loci erogare.*

14. Ejusdem sessionis VI. cap. 3. hoc statuitur: *Regulares Ordinum quantumvis exemptorum aut privilegiatorum extra monasterium degentes, si deliquerint à locorum Ordinariis tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, visitari, inquiri, corrigi, & puniri debent,*

Concilium Lugdunense sub Innocentio quarto allegatum c. volentes, de privileg. in 6. subjicit Regulares ratione delicti extra claustra commissi jurisdictioni Ordinariorum loci. Præterea statuitur c. quanto, de offic. Ord. ut Ordinarius suppleat per se Abbatis negligentiam erga vagos & errabundos monachos. Quod idem confirmatur Gallicano jure in Comitiis Aurelianensibus sub Carolo Rege IX. art. IX. Istudque ipsum Tridentinum Concilium sess. 21. c. 8. sancit: *Ut quando exemptorum regularium Prælati suo desunt officio circa ipsorum correctionem, si admoniti intra sex menses non correxerint monachos subditos, tunc Episcopi ut Sedis Apostolicæ delegati corrigere & visitare possint, prout possent eorum Prælati regulares, juxta eorum instituta; non obstantibus quibuscunque appellationibus, ac exceptionibus remotis.* His apprimè quadrat Synodi Chalcedonensis Canon IV. & Trullanæ Canon. 42.

Cap. IX. Ejusdem sessionis VI. *Capitula Cathedralium & aliarum majorum Ecclesiarum, illorum personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominùs à suis Episcopis, & aliis majoribus prælatis, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam authoritate Apostolica possint & valeant.*

Qua occasione visum est hic subjicere tit.
Collectanea de potestate Episcoporum

15. Sacrum Concilium Tridentinum è republica Christiana tanti esse duxit illam, quam Christus Dominus noster ad regimen Ecclesiæ suæ Episcopis contulit potestatem, integram illibatamque servari, ut prædictæ sessionis VI, cap. IV. omnes cessare voluerit diminutiones, quæ vel temporum præscriptionibus, vel anterioribus judiciis aut transactionibus fuerint introductæ, ne per ejusmodi prætextus & evasiones licentia delictorum augeretur, & scandala impunitate crescerent aut foverentur. Eademque sacrosancta Synodus hæc enunciaverit sess. XXIV. de refor. c. VI. *Privilegia & exemptiones, quæ variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur.* Sic enim Hierarchicus perturbatur ordo, inferiores Superioribus suis insultant, eorumque regimini subesse detrectant, atque deformis anarchia intra Ecclesiam introducitur. Ad sanctuarii pondus expendenda sunt hæc Apostoli Pauli monita, quæ habentur Actuum Apost. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus S. Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Si ea potestas attestante Apostolo à Spiritu sancto instituta est, spectat ergo ad jus Divinum istud Ecclesiarum sub propriis Episcopis regimen, ideoque par est inviolabile conservari. Idemque Apostolus hæc scribit ad Titum Cretensium Episcopum: *Hujus gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut disposui tibi.* Idemque ad Timotheum Ephesinum Episcopum: *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus aut tribus testibus: peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

16. Hoc institutum à Spiritu sancto exorsum, & ab Apostolis acceptum, sancti Apostolorum Discipuli sollicito studio conservaverunt. Sanctus martyr Ignatius nil tam frequenter urget quàm ut Presbyteri, Diaconi, cæterique Clerici simul & laici Episcopis suis obtemperent, in epistolis suis ad Polycarpum, ad Magnesios, ad Philadelphienses, ad Trallianos. Additque in epistola ad Smyrnæos, non licere in Ecclesia quidquam gerere citra veniam Episcopi. Præterea sic jubet Apostolorum canon XL. *Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat: nam si pretiosæ hominum animæ eius fidei committendæ sunt, multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur.* Sanctus quoque Christi martyr Cyprianus epist. 34. Clero subjectæque plebi mandat, ut Celerino & Numidico Lectoribus parem cum Presbyteris oblationum partem erogent, dicens: *Cæterum Presbyterii honorem designasse nos ipsi jam sciatis, ut & sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & divisiones mensurnas æquatis quantitatibus partiantur.* Concilia Nicænum can. 5. Antiochenum item can. 5. & Sardicense can. 13. sanciunt Clericos debere esse subjectos propriis Episcopis, à quibus si refractarii sint, excommunicari possunt, & sic excommunicati quocunque se conferant, nullatenus ad communionem possint ab ullo alio admitti, donec à proprio, qui ligavit, Episcopo exolvantur, aut à provinciali Synodo, si ad eam appellaverint. Antiochenus can. 3. vetat Clericis sine literis Episcopi peregrinari, alioqui deponendis gradu suo, Canones Apostolorum 15. 16. & 32. Synodusque Sardicensis can. 16. 18 & 19. prohibent, quemquam Presbyterum, Diaconum aut Subdiaconum in ministerium aut communionem recipi, si sit alterius diœcesis, sine Episcopi proprii commendatitiis literis; aut quemquam in Clerum admitti vel ordinari sine ejusdem dimissoriis. Easdem iterat prohibitiones Concilium Carthaginense primum sub Julio Papa can. 5. Eò pariter respicit Concilium Tridentinum sess. 22. in decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ, hisce verbis: *Deinde ut irreverentia vitetur, singuli Episcopi in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat.* Et sess. 23. de refor. c. 8. *Unusquisque autem à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si aliquis ab altero Episcopo promoveri petat, nullatenus id ei etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statis temporibus permittatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur.*

17. Chalcedonensis Synodi Canon IV. cunctis monachis prohibet novas erigere Ecclesias, aut monasteria, aut oratoria injussu Episcopi, cui etiam eosdem monachos jubet esse obtemperantes ac morigeros. Idem iterat decretum canon Agathensis 58. & Justiniani Augusti constitutiones Auth. de Ecclesiast. titulis, §. si quis autem, & Authen. de monachis §. 1, & Authen. ut nullus fabricet de orat. præter voluntatem Episcop. Similiter Aurelianense Concilium III. citatum in decreto, de consecr. dist. 1. c. nemo Ecclesiam: & insuper c. authoritate, de privil. in 6. eamdem iterant prohibitionem.

18 Quod attinet ad Ecclesiarum oblationes, Concilium Aurelianense III. totius Galliæ nationale anni 540. tempore Vigilii Papæ regnante Childeberto sic statuit can. 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur, & in ejus sit arbitrio, quid ad reparationem basilicæ, aut ob servientium ibi substantiam deputetur. De facultatibus verò parochiarum, vel basilicarum in pagis civitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo servetur.* Huc refer superiùs allegata ex Cypriano, & canone Apostolorum.

19. De correctionibus autem hominum idem Aurelianense tertium Concilium can. 11. ita decernit: *Si qui Clerici ministeria suscepta quacunque occasione agere sicut & reliqui detrectant, & excusationem de patrociniis quorumcunque, ne officium impleant, prætendunt, ac Sacerdotes suos* (intelligit proprios Episcopos) *sub hujusmodi causa æstiment per inobedientiam contemnendos, inter reliquos Clericos Canonicos (ne hac licentia alii vitientur) nullatenus habeantur; neque ex rebus Ecclesiasticis cum Canonicis stipendia ulla aut munera percipiant.* Itemque Concilium generale Lateranense sub Callisto secundo habitum anno 1122. sic decernit

cernit cap. 4. *Secundum Apostolorum canones omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & eo velut Deo contemplante dispenset.* Et c. 7. *Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, aut Decanus animarum curam aut præbendas Ecclesiæ sine judicio vel consensu Episcopi alicui tribuat. Imò sicut sanctis canonibus constitutum est, cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* Sanctus quoque Gregorius Magnus, allegatus in c. si quis, de majorit. & obed. jam antè sic ordinaverat. *Si quis venerit contra decretum Episcopi, ab Ecclesia abjiciatur.*

20. His suffragantur posteriora Gallicana jura. Aurelianensis enim Caroli IX. constitutio anni 1560. in Comitiis regni art. II. sic edicit: *Statuimus, omnes & singulos Canonicos & Capitula tam regularia, quam sæcularia, sive Cathedralium, sive collegiatarum Ecclesiarum, indiscriminatim subjici Episcopo Diœcesano, nec ullo potiri privilegio posse exemptionis ab Episcopali visitatione, aut delictorum pœna & animadversione.* Idem etiam Rex Carolus mittens suos ad Tridentinum Concilium Oratores, in scripto, quod eis mandavit, commonitorio, articulus 26. hæc habet: *Restituantur Episcopis intra omnem diœcesim Ecclesiastica jurisdictiones, & omnes tollantur exemptiones.* Cui articulo conformatur prælatum cap. 4. Trident. sess. 6. & olim c. cùm non liceat, de præscript. statuens subditos nullo tempore præscribere contra obedientiam Prælatis debitam. Denique Carolus Fevretus Gallicanus Jurisconsultus tract. de abusu lib. 3. c. 3. §. 12. regulas colligens discernendarum legitimarum appellationum ab illegitimis, sic docet in regula 10. Ejusmodi est, jus publicum Episcopalis jurisdictionis violari per exemptiones à potestate & jurisdictione Ordinariorum, per inordinata privilegia legitimorum Superiorum juribus derogantia, debitæque subjectioni tam Canonicorum, quam Regularium, ex quibus nulla in Ecclesiam dimanat utilitas: sed ex adverso contentiones, rebelliones, & perpetuæ lites cum scandalo inter exempta Capitula & Ordinarios. Idcircò supremæ regni Curiæ in hoc elaborant, ut ab ejusmodi exemptionibus permaneat incolumis Episcoporum sacra jurisdictio ac dignitas. Autor etiam tractatus de juribus, immunitatibus, & libertatibus Gallicanarum Ecclesiarum plurima refert Senatusconsulta, per quæ hujusmodi exemptiones ab Episcopali potestate abolentur.

SESSIO VII.

Et prosecutio Tridentinorum Decretorum.

21. Ad consummationem salutaris de justificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Sessione promulgata fuit, contentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur. Hujus itaque sessionis 7. canon 1. hæc definit:

Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia à JEsu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem, non esse verè & propriè Sacramentum; anathema sit.

Can. VI. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantùm externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus; anathema sit.*

Can. VIII. *Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam; sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere; anathema sit.*

Can. IX. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale indelebile, unde ea iterari non possunt; anatema sit.*

Can. XIII. *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque Pastorem Ecclesiarum mutari posse; anathema sit.*

DISSERTATIO THEOLOGICA

De Gratia Sacramentorum.

Unanimi totius Ecclesiæ consensu distinguitur Gratia Sacramentorum Legis veteris ab ea, quam conferunt novæ Legis Sacramenta, hoc discrimine, quatenus Legis tum naturalis, tum Mosaicæ Sacramenta nullam ex vi propria gratiam seu justitiam in suscipiente operabantur, sed ex vi dumtaxat religiosorum actuum, quos suscipiens producebat, si adultus erat ac rationis compos; vel administrans, si is, cui conferebat, vel infans vel aliter erat rationis incapax. Exempli gratia, vel circumcisionis à tempore Abrahæ, vel quivis alius religiosi animi actus ad hunc effectum destinatus, inter fideles jam usque ab Adami ætate ad originalis culpæ remissionem, præter nudam exterioris operis exhibitionem hoc exigebat, ut mens hominis pium quemdam erga Deum affectum aut deprecationem aliquam emitteret: cùm tamen in Evangelica Lege ex institutione Salvatoris Christi, quilibet infans per sacrum lavacrum de manu cujuslibet, etiam infidelis & minimè baptizati, vel hæretici susceptum, qui etiam nihil aliud intendat, quàm liberam Ecclesiastici baptismi exhibitionem, verè reipsa justificetur.

Cæterùm haud planè compertum est remedium, quo utebantur fideles sub Lege veteri viventes, antequam Abrahamo ejusque proli Circumcisionem Deus præcepisset. Nec enim antiquiores justi remedio ad justificationem opportuno frustrati sunt, Abel, Seth, Enoch, Noe, Melchisedech: neque fœminæ, quas nulla etiam post Abrahamum attingebat Circumcisio, neque infantes immaturè ante octavum diem decedentes. Quin etiam neque inconcussa certitudine constat peccati remissionem fuisse Circumcisioni affixam. Philo namque Judæus in libro de Circumcisione profitetur, sibi esse propositum omnes Circumcisionis à Majoribus suæ genti acceptas causas investigandi, & cùm multiplices proferat, nihil tamen meminit peccati Adamici ad posteros derivati. Flavius etiam Josephus ejusdem religionis peritissimus Presbyter lib. 2. Antiqu. Judaic. cap. 12. non aliam hujusce ritus assignat causam, quàm ut posteritas Abrahami hoc visibili signo à reliquis gentibus discerneretur. Fuere tamen post sanctos Prophetas Judaicæ Theologiæ scientissimi, neque eos latebat originalis culpæ in omne hominum genus propagatio, cui testimonium perhibent sacri veteris instrumenti libri.

Maximum ac præcipuum inter Legem veterem novamque discrimen istud est, quia neminem per se vetus Lex justificabat, quidquid autem gratiarum Sanctis olim sub Lege viventibus Divina liberalitas indulsit, id omne per anticipationem ab Evangelica Lege nacti sunt, ad quam illos Deus voluit pertinere. Qua mente de Judæis loquens hæc dicit Ezechiel. 20. v. 25. *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.* Et Apostolus Paulus Galat. 4. v. 9. Sacrificia, cæremonias & sacramenta legalia vocat *infirma & egena elementa*: Docetque, priscam legem non nisi in servitutem, atque ex adverso Evangelium in libertatem filiorum DEI generare. Idemque 2. Cor. 3. Legem nomine designat literæ occidentis, solique Evangelio spiritum attribuit vivificantem, & Joan. 1. hoc asseritur: *Lex per Moysem data est, Gratia & Veritas per JEsum Christum facta est.* Id verò affirmari non potest, si legalia Sacramenta animas sanctificassent propria & insita sibi virtute. Hunc exponens locum Augustinus tract. 3. in Joan. hæc dicit: *Quis dedit legem? Ille dedit legem, qui dedit & gratiam. Sed legem per servum misit, cum gratia ipse descendit. Et unde facti erant homines sub lege? Non*

implendo

implendo legem. Qui enim legem implet, non est sub lege, sed cum lege: qui autem sub lege est, non sublevatur, sed premitur lege. Omnes itaque homines sub lege constitutos reos facit lex: & ad hoc illis super caput est, ut ostendat illis peccata & non tollat. Lex ergo jubet: dator legis miseretur in eo quo jubet lex. Conantes homines implere viribus suis quod à lege præceptum est, ipsa sua temeraria & præcipiti præsumptione ceciderunt. Et quoniam suis viribus implere non poterant legem, facti rei sub lege imploraverunt Liberatoris auxilium: Veniat Medicus & sanet ægrotus. Medicus quis? Dominus noster JESUS CHRISTUS. Hactenus Augustinus.

Quærat forsan aliquis de Joannis Baptistæ Præcursoris Baptismate, quod erat in utriusque Legis veluti confinio, quodque ajunt divinæ Scripturæ fuisse *Baptismum pœnitentia in remissionem peccatorum*: quodque explicitè Christum venturum profitebatur? Hæc enim asseverat Apostolus Paulus Act. 19. ℣. 4. Cæterùm Joannes ipse præcursor quæstionem definit dicens, Marci 1. & Luc. 3. *Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu sancto.* Ipseque Paulus Act. 19. eos, quos sciebat à Joanne baptizatos, Christi Baptismo abluit.

Baptismus Christi cæteraque Ecclesiæ Sacramenta fuere præfigurata in Piscina illa probatica, cujus est in Evangelio *Joannis* mentio. Ejus enim aquæ contactus quamcunque sanabat corporis ægritudinem, postquam è cœlo descendens DEI Angelus aquam moverat. Simili modo aqua Baptismi Christi, cæterorumque Sacramentorum sensibilia signa morbis medentur animarum, per adventum Spiritus sancti à Christo missi. Istam cum Piscina similitudinem observant prisci Ecclesiæ Patres, Tertullianus tract. de Baptismo cap. 4. Ambrosius lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 7. Cyrillus Alexandrinus, Chrysostomus & Theophylactus in Joan. c. 5. Atque ut innumeras Scripturarum & Patrum prætermittam testificationes, addiscimus ex Concilio Florentino in instructione Armenorum, & ex Tridentino sess. 7. can. 8. conferri gratiam ex opere operato in Ecclesiæ Sacramentis, quam legalia neutiquam continebant.

Disputant in scholis Theologi orthodosi, quidnam rei sit Gratia sacramentalis? Aut quidnam additur per illam ad habitualem seu sanctificantem gratiam, quæ omnibus communis est Ecclesiæ sacramentis? Omnes propemodùm adstipulantur sancto Thomæ dicenti, gratiam singulis Sacramentis peculiarem non infundi per modum habitus permanentis: sed in quibusdam auxiliis consistere, quæ transitoria sunt, atque indulgentur & iterantur certis quibusdam & opportunis temporibus, occasionibusque, ex vi particulari suscepti Sacramenti ad ejus consequendum effectum & fructum. Hæc ille docet 3. p. Summæ, q. 62. art. 2. Eo quoque collimasse videtur Tertullianus hæc dicens lib. de resurr. car. *Caro abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur, ut anima consecretur: caro signatur, ut anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur: Caro Corpore Christi & sanguine vescitur, ut anima de Deo saginetur.* Sed ut clariori perspicuitate celebris doctrina elucidetur in singulis, tenendum est, gratiam baptismalem esse vim quamdam gratiæ habituali superadditam ad novam instituendam vitam, eique se conformandum, cujus per baptismum filii efficimur. Gratiam etiam Confirmationis robur addere internum ad fidem quocunque discrimine profitendam. Gratiam quoque Eucharistiæ ex propria & intrinseca ratione animum interiori suavitate, Spiritus pinguedine, victricique delectatione perfundere. Gratiam Pœnitentiæ spiritum compunctionis ingenerare, atque peccati horrorem inspirare. Gratia extremæ-unctionis vim quamdam ingenerari tum ad mitigandos corporis infirmi dolores, tum ad languores animi deliniendos, tum ad ultimos astuti tentatoris conatus infringendos. Gratiam Ordinis singularem sacris Ministris virtutem indere ad sacras functiones sanctè religioséque obeundas, vitæque castimoniam obtinendam. Denique Matrimonii sacramento gratiam infundi libidinis refrænandæ, mutuæ fidelitatis tuendæ, & prolis ex præscripto Dei educandæ.

Scholastici Doctores intactam venerandæ Patrum antiquitati quæstionem ventilant, utrùm Sacramenta gratiam Dei physicè producant, an moraliter? Id est, utrùm gratia sit ipsis Sacramentis affixa, an verò immediate à solo Deo producatur ad præsentiam Sacramenti, quemadmodum pecuniæ aut stipendii persolutio ad exhibitionem scripti instrumenti vel chirographi vel tesseræ? Veruntamen non est instituti nostri his immorari, in quibus post innumeras & prolixas ultrò citroque rationum concertationes nihil certum, nihil evidens, nihilque prorsus exploratum elucescit.

22. Sessionis istius 7. cap. 8. de refor. *Locorum Ordinarii Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur; & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minimè defraudentur; appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis.*

Et hæc quidem de exemptis Ecclesiis; at verò de personis exemptis, hoc idem Concilium sess. 21. cap. 8. ita decernit: *Ut quando regularium exemptorum Prælati sui desunt officio circa ipsorum correctionem, si admoniti intra sex menses non correxerint subditos, tunc Episcopi, ut Sedis Apostolica delegati, corrigere possint ac visitare prout, possent Prælati regulares juxta eorum instituta; quibuscunque appellationibus, exceptionibus & privilegiis remotis.* Require superiùs quoad regularium delicta extra claustrum commissa, quæ ab Ordinario puniri possunt, sessionis 6. cap. 3. de refor. cui simile decretum adjunximus Concilii generalis Lugdunensis secundi.

Ejusdem sessionis 7. cap. 10. de refor. vetatur Capitulis vacante sede intra annum dimissoria ad Ordines concedere, nisi illis qui beneficii recepti vel recipiendi occasione arctantur.

Ejusdem sess. 7. cap. 13. de refor. decernitur, non esse instituendos electos, aut præsentatos vel nominatos ad quæcunque beneficia, nisi priùs fuerint ab Ordinariis locorum examinati & idonei reperti.

23. Ad finem hujus sessionis 7. ingruente pestilenti morbo apud Tridentum, quæsitum est, num adhuc Tridenti persistendum esset in prosecutione Concilii, an verò urgente periculo alium in locum esset transferendum, juxta concessam transferendi aliò facultatem per Bullam Pauli III. Pontificis, quandocunque sacra Synodus justam esse transferendi aliò causam definiret: quæ Bulla fuerat Romæ expedita Incarnationis Dominicæ anno millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, octavo Kalen. Martii. Hac in re consulti sacræ Synodi Medici Hieronymus Fracastorius Veronensis, & Balduinus de Balduinis de Berga, scripto attestati sunt evidentem esse Tridento discedendi necessitatem. Quæ omnia (inquit Henricus Spondanus) continentur in actis Archiepiscopi Aquensis Antonii Filioli. Itaque sessione Concilii 8. sciscitantibus Apostolicis Legatis Joanne Maria de Monte Episcopo Prænestino, & Marcello Cervino tituli Sanctæ Crucis Presbytero Cardinalibus, (tertius quippe Legatus Reginaldus Polus Sanctæ Mariæ in Cosmedim Diaconus Cardinalis aberat) num placeret, sacrum Concilium Tridento Bononiam transferri? Responsumque fuisset placere. Cùmque essent Episcopi circiter sexaginta, Cardinalis Paciecus Hispanus cum aliis quindecim Episcopis Cæsareæ partis dissensit; & Cæsareus Orator istis discedere prohibuit, donec certior factus fuisset, quid Carolus Cæsar fieri cuperet, significasset. His igitur Tridenti persistentibus, nec tamen quidquam decernentibus in commune, schismatis vitandi causa, quale olim invexerat Joannes Antiochenus cum subjectis sibi Episcopis adversus œcumenicam Synodum Ephesinam, cui præerat Apostolicus Legatus Cyrillus Alexandrinus. Duo igitur Legati præcedente elata cruce, reliquis Patribus comitantibus, Tridento abscesserunt, & Bononiam concesserunt: in qua nonam Concilii auspicati sunt Sessionem, approbante Paulo Pontifice: Carolo autem Imperatore, qui nolebat extra Germaniæ fines Concilium haberi, bis, qui Tridenti substiterant, prohibente inde discedere. Duæ celebratæ sunt in civitate Bononiensi sessiones Concilii nona & decima, in quibus nihil speciale decretum præter Concilii prorogationes. Post habitam istam decimam Sessionem die 2. mensis Junii anni 1547. graves supervenere inter Pontificem Paulum & Carolum Cæsarem simultates, pro ditione Parmensis & Placentinensis, quam

Paulus Pontifex ab Ecclesiæ Romanæ dominio in filium suum Petrum Aloisium, quem conspirantes postmodum Nobiles Placentini trucidarunt, transtulerat; Paulus verò hasce ambas Æmiliæ civitates aliis duabus permutaret, Camerino & Nepe, quas Carolus Cæsar ad se pertinere quasi partes Mediolanensis Ducatus contendebat. His advenientibus dissidiis, & Farnesiæ familiæ (cujus Paulus Pontifex stipes & pater erat) calamitatibus, interruptum fuit Concilium, nec resumptum, nisi sub Julio tertio, quem Paulus habuit Pontificiæ dignitatis successorem.

24. Nostri portò Antonii Fillioli, cujus tanta fuerat in omnibus sub Paulo habitis Tridentinis Sessionibus, tamque illustris existimatio & autoritas, nullibi deinceps mentio habetur. Sed Aquassextias è Tridento regressus, multa secum detulit Concilii apud Tridentum acta autentica, quæ in tabulario ædium Archiepiscopalium asservantur; quæ quia permultum ad historicam hujus Concilii cognitionem conferunt, hic subjicere visum est.

XXII. Decemb. M D.XLV.

25. Fidem facio ego Notarius infra scriptus, quod anno à Nativitate Domini 1545. die verò 22. mensis Decembris Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Pauli divina Providentia Papæ III. anno 12. In generali Congregatione sacræ Synodi, ad proposita per Reverendissimum in Christo Patrem Dominum Archiepiscopum Aquensem, & Reverendum in Christo Patrem Dominum Episcopum Agathensem de expectandis Oratore serenissimi Domini Francorum Regis Christianissimi, ac regni sui Prælatis, ipsa sacra Synodus respondit: Quod tam quoad ipsa proposita, quàm quoad reliqua omnia, habebit semper rationem Christianissimi Regis, quantum secundùm Deum, & rectam rationem, & honorem ipsius Synodi fieri poterit. Hortatur autem & rogat Majestatem suam, ut consideraus, quàm expediat hoc tempore celebrationem Concilii non differri, velit ac dignetur quantociùs mittere Legatum sive Oratorem suum, & excitare Prælatos regni sui, ut veniant ad Concilium, jam Dei munere inceptum, cum magna omnium Christi fidelium lætitia. Super quibus ipsa sacra Synodus injunxit mihi fieri unum vel plura, publicum vel publica instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt ista Tridentina in civitate, anno, mense, die, & Pontificatu, quibus suprà, præsentibus viris Reverendis Domino Sebastiano Picchino Auditore Rotæ, & Hercule Senerolo Concilii promotore, testibus ad præmissa vocatis. Et inferiùs: Ego Claudius della Casa Clericus Tullensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali autoritate Notarius, necnon actorum sacri Concilii Notarius, publicum hoc instrumentum manu aliena mihi fida scriptum subscripsi, signoque meo solito munivi rogatus. †.

X. Mensis Aprilis M. D. XLVI.

26. In Dei nomine, Amen. Cùm sacrosancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina considerasset quamplurimos abusus in populo Christiano circa sacros Codices ob malignitatem temporum & pravorum hominum impietatem irrepsisse, & ob id non parum detrimenti plebi Dei accessisse: omnem zizaniam ex agro Domini delere cupiens, die Veneris quinta mensis Martii anno à Nativitate Domini 1546. in generali Congregatione Reverendissimum in Christo Patrem Dominum D. Antonium Fillioli Archiepiscopum Aquensem, & Reverendos Patres Dominum Marcum Vigucrium Senogalliensem, D. Joannem Thomam de Sancto Felicio Cavensem, D. Joannem Fonsecam Castellimaris, D. Petrum Bertramnum Janensem, D. Cornelium Mussum Bitontinum, & D. Didacum de Alga Astoricensem respectivè Episcopos: nec non venerabiles fratres Alfonsum de Castro Ordinis Minorum de Observantia, Ambrosium Catharinum Positum Ordinis Prædicatorum, & Richardum Cenomanum etiam Ordinis Minorum de Observantia, S. Theologiæ Doctores & Magistros, ad dictos abusus tam quoad vetus quàm quoad novum Testamentum colligendos, & eis opportuna remedia invenienda, quos & quæ deinde sacræ Synodo in generali Congregatione referre debeant, deputavit & constituit. Cùm autem dicta sacra deputatio per nonnullos dies exacta cura & diligentia complures abusus supradictos collegisset, & unicuique eorum conveniens & decens remedium adhibuisset & applicasset, eosque abusus & remedia in generali Congregatione, die Mercurii decima septima ejusdem mensis, Patribus ostendisset & obtulisset, ipsa sacra Synodus decretum super iisdem abusibus & remediis conficiendi curam & provinciam eisdem supra nominatis Dominis Deputatis in generali Congregatione die Sabbati tertia Aprilis demandavit. Cæterùm cùm ipsa sacra deputatio dictum decretum seu decreta confecisset: & generali Congregatione die Lunæ quinta Aprilis Patribus legisset & ostendisset, sacræ Synodi judicio & censuræ in omnibus se submittens, ipsa Synodus attenta dominorum Deputatorum præfatorum singulari erga religionem Christianam pietate & zelo, & circa sacras Literas & Jus Canonicum consummata doctrina & experientia, prædictum decretum seu decreta firmanda, aptanda, & ultimam eis manum imponendam, à supradictis Dominis Deputatis, unà cum Reverendissimis & Illustrissimis Dominis Præsidentibus & Legatis, esse in generali Congregatione die Mercurii septima dicti mensis Aprilis decrevit. Quæ omnia cùm vera sint & in actis Concilii notata fuerint, ego Angelus Massarellus Sancto-Severinas Clericus Camerinensis diœcesis, Juris utriusque Doctor, dicti sacri Concilii Secretarius, & protonotarius Apostolicus, de eisdem votis per præsentes manu mea propria scriptas & subscriptas fidem facio indubitatam. Datum Tridenti, die decima mensis Aprilis ejusdem, anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo sexto ut suprà, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Pauli divina Providentia Papæ tertii anno duodecimo. Idem Angelus Massarellus de quo supra. †.

XXV. Septembris, M. D. XLVI.

27. In Christi nomine Amen. Postquam Decretum de peccato originali in hoc sacro-sancto Concilio editum & publicatum fuit in 5. Sessione die Jovis 17. mensis Julii anno Domini 1546. Reverendissimi & Illustrissimi Domini sacri Concilii Præsidentes & Legati successivè articulum de justificatione examinandum proposuerunt. Quod factum est in generali Congregatione die Mercurii 30. ejusdem mensis Julii. Qui quidem Articulus tritariam ab ipsis Reverendissimus & illustrissimis Dominis Præsidentibus divisus Patribus in ipsa Congregatione propositus est, videlicet circa tres status hominum adultorum, infidelis vel impii, fidelis justificati, & peccatoris relapsi: Quorum statuum primus separatim ab aliis duobus a Patribus Concilii disputatus & examinatus est. Super quo primo statu Patres sententias dixerunt, per octo continuas congregationes, à die videlicet quinta mensis Julii, usque ad diem Martis decimam tertiam ejusdem. Cùm autem Reverendissimus Pater & Dominus D. Antonius Filliolus, Archiepiscopus Aquensis, & Primas sit & caput omnium Prælatorum in hoc sacro Concilio existentium, (Reverendissimis & Illustrissimis Cardinalibus exceptis) ipse Reverendissimua Archiepiscopus Aquensis post Reverendissimum & Illustrissimum D. Cardinalem Giennensem, suam super hoc articulo & primo statu justificationis protulit, & in scriptis exhibuit sententiam, quæ cùm ut Catholica & pia ab omnibus laudaretur, omnes quotquot adfuerunt patres in octo illis congregationibus, de quibus suprà, tam Archiepiscopi quàm Episcopi, quàm absentium procuratores, Abbates, & Generales Ordinum, dum vota & ipsi sua proferrent, in eandem dicti Reverendissimi Archiepiscopi sententiam devenerunt: paucis admodum exceptis, qui vel ex diversitate verborum, vel ex intellectu & interpretatione Scripturarum, non idem ad unguem usque dixerunt vel senserunt: licèt nihilominùs & ipsi sacræ Synodi judicio & censuris se remiserint. Qua ratione omnes idem sentire dicendum est. Hoc primo statu absoluto, iidem Reverendissimi & Illustrissimi præsidentes super secundo & tertio statibus justificationis supradictæ vota à patribus rogarunt. Qui duo status per novem continuas congregationes generales examinati & discussi fuerunt, à die videlicet Jovis XV. dicti mensis Julii usque ad diem Veneris XXIII. Super quibus

duobus

duobus statibus idem Reverendissimus Archiepiscopus Aquensis post Reverendissimum & Illustrissimum Dominum Cardinalem Giennensem, ut dictum est, omnium Prælatorum caput, sententiam suam protulit, & similiter in scriptis exhibuit: quæ cùm similiter ab omnibus tanquam Catholica commendaretur, in eam ut in aliam fecerant, omnes facillimè, dum vota & ipsi sua protulerunt, descenderunt, paucis, ut dictum est, exceptis, qui eodem modo vel verbis diversis, vel Scripturarum intellectu & interpretatione alia non idem senserunt, vel dixerunt, se nihilominus sacræ Synodi censuræ & judicio submittentes, ita ut à communi Patrum sententia discedere noluisse ostenderent. Quæ omnia cùm vera sint, à me Angelo Massarello de Sancto Severino, his omnibus congregationibus supradictis præsente & interessente, ut Concilii Secretario, & Protonotario Apostolico annotata fuerunt, ea ipsa omnia in hanc patentem formam redegi; & de his omnibus universis, ad quos præsentes pervenerint, fidem facio indubitatam. Datum Tridenti die XXV. mensis Septembris, anno Incarnationis Dominicæ M. D. XLVI.

Idem Angelus Massarellus de Sancto Severino Secretarius Concilii & Protonotarius Apostolicus qui suprà manu propria. †.

Die I. Octobris M. D. XLVI.

28. Quoniam inter alia, quæ ad Concilii celebrationem præcipua requiruntur, maxime necessarium est, ut in loco, in quo Concilium celebratur, magna annonæ copia habeatur, atque omnia alia ad victum opportuna affluant: ac illud in primis curandum est, ne res cariori pretio, quàm deceat & æquum sit, vendantur, neve hospitia injusta & indebita mercede conducantur. Igitur sacrosancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina die Jovis XXIII. mensis Septembris anno Domini M. D. XLVI. Reverendissimum Patrem Dominum D. Archiepiscopum Aquensem, & Reverendos Dominos Hieronymum Theodorum Gaditanum, & Joannem Fonsecam Castellimaris, & Galeatium Florimontium Aquitanensem, respectivè Episcopos in generali congregatione elegit & deputavit; qui unà cum Reverendo Domino D. Jacobo Jacobello Episcopo Bellicast, Commissario Apostolico, dictæ annonæ procurare copiam, rebus honestum pretium imponere, ac ut locationibus & conductionibus hospitiorum justa merces persolvatur, nec non alia hujusmodi, quæ circa ea necessaria sunt, facere & procurare debeant. Et cùm suprà scripta omnia à me Angelo Massarello de Sancto Severino Camerinensis diœcesis, ut Concilii Secretario & Protonotario Apostolico, dictæ Congregationi præsente, in actis Concilii adnotata fuerint, ex eisdem actis supra scripta extraxi, ac de eis omnibus, ad quos præsentes mea manu propria scriptæ & subscriptæ pervenerint, indubitatam fidem facio. Datum Tridenti die 1. Octobris anno Domini M. D. XLVI.

Idem Angelus Massarellus sacri Concilii Tridentini Secretarius & Protonotarius Apostolicus manu propria. †.

Die XII. Octobris M. D. XLVI.

29 Cùm sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus variis hisque gravissimis occupationibus & negotiis tum sanctæ nostræ fidei dogmatum constitutionem & instaurationem, tum morum reformationem concernentibus detineatur, ac propterea singula quæque in generalibus congregationibus commodè expediri & tractari nequeant, sacras deputationes persæpe facere consuevit. Quare mensibus elapsis ipsa sacra Synodus elegit & deputavit Reverendissimum Patrem & Dominum D. Antonium Filioli Archiepiscopum Aquensem, & Reverendos Dominos Thomam Campegium Feltrensem, Didacum de Alga Astoricensem respectivè Episcopos, qui mandata & procurationes absentium Prælatorum ac causas in dictis mandatis expressas, ob quas se absentes excusant, prospicere & diligenter examinare deberent, at per eos acta in generali congregatione deinde referent. Quæ quidem deputatio ad quatuor usque menses constituta est. Quibus mensibus elapsis, cùm ipsa sancta Synodus aliam deputationem eadem ex causa facere vellet, considerans animadvertenique prædicatorum dictorum Deputatorum fidem, doctrinam, probitatem, & diligentiam, eosdem Reverendissimum Patrem ac Dominum D. Archiepiscopum Aquensem & Reverendos Episcopos Feltrensem & Astoricensem præfatos, in generali congregatione die Lunæ XXI. mensis Junii anno Domini M. D. XLVI. habita deputavit & elegit ad eadem, scilicet absentium Prælatorum mandata, procurationem, & causas, quibus ipsi absentes Prælati impediti ad Concilium, ut tenentur, minimè venire posse excusantur, ac deinde quæ per ipsum Reverendiss. Archiepiscopum & Rev. Dominos Episcopos acta erunt, in generali Congregatione referant, ut deinde sacra Synodus super his deliberare & decernere queat. Quæ deputatio usque ad primam proximam sessionem sit perduratura. Quæ omnia cum à me Angelo Massarello de S. Severino Camerinensis Diœcesis J. U. Doct. & Concilii Secretario & Protonotario Apostolico in dicta Congregatione præsente in actis sacri Concilii adnotata fuerint, ex eisdem actis suprascripta extraxi, ac de eis omnibus, ad quos præsentes manu mea propria scriptæ & subscriptæ pervenerint, fidem indubitatam facio. Datum Tridenti die, 12. mensis Octobris anno Domini 1546.

Idem Angelus Massarellus J. U. D. sacri Concilii Secret. & Protonot. Apost. qui suprà manu propria. †.

Die XX Januarii M. D XLVII.

30. In nomine Domini Amen. Post celebratam V. Sess. sacro-sancti œcumenici & generalis Concilii Trid. die scilicet Jovis 17. mensis Junii anni Dom. 1546. Reverend. & Illustriss. DD. ipsius sacri Concilii præsidentes & Apostolici de latere Legati, Patribus in generali Congregatione pro dogmate in futura abinde sessione publicando proposuerunt. Qui quidem articulus de justificatione per multos menses maxima cum diligentia & exacta cura in multis Congregationibus generalibus, à Patribus examinatus, disputatatus, discussusque, est, super quo tandem decretum compositum & formatum fuit. Quod etiam decretum cùm per multos dies generalibus Congregationibus, à Patribus examinatum & discussum esset, & aliquæ censuræ seu notationes super eo consideratæ essent, quæ sacram Theologiam merè concernebant, iidem Reverendiss. & Illustriss. D. D. Præsidentes & Legati deputaverunt ex sacra Synodo eos Patres, qui præcipuè sacram Theologiam profitebantur, ut dictas censuras notationesque examinarent, discuterent, ac secundùm Catholicam veritatem decretum reformarent: qui deputati Patres Theologi fuerunt Rev. Patres ac Domini Anton. Filliolus Archiepiscopus Aquensis, Salvator Alexius Archiepisc. Turritanus, & Robertus Vaucop Archiepisc. Armacanus, necnon Benedictus de Nobilibus Aciensis, Dionysius Chironensis, Baldazanus Limpus Portuensis, Baltazar de Heredia Bossonensis, Angelus Paschalis Motulanus, Joannes Fonseca Castellimaris, Petrus Bertrandus Janensis, Aloysius Lipomanus Veronensis, Joan. Salazar Lancianensis, Cornelius de Mussis Bituntinus, Jacobus Jacobellus Bellicastrensis, Thomas Casellus Britonoriensis, Thomas Stella Salpensis, Antonius de Cruce Canariensis, & Ambrosius Catharinus Minoricensis, ac etiam Rev. Patres Generales Ordinum. Qui quidem Rev. Dom. Deputati per aliquot dies convenientes coram ipsis Reverendissimis & Illustriss. Dominis Legatis & Præsidentibus, dictas censuras seu notationes & puncta disputarunt atque discusserunt, & secundùm sententiam eorum decretum de justificatione præfatum aptatum & reformatum est: & deinde in generali Congregatione sacræ Synodo exhibitum, & denique in sexta & publica Sessione die Jovis 13. Januarii an. 1547. publicatum. Quæ omnia cùm vera sint, & his ego Angelus Massarellus S. Severini Clericus Camerinensis Diœcesis J. U. Doctor, Protonotarius Apostolicus, & ejusdem sacri Tridentini Concilii cùm præsens Secretarius semper fuerim, de his fidem facio indubitatam omnibus, ad quorum manus præsentes, manu propria scriptæ & subscriptæ literæ pervenerint. Datum Tridenti die 20. mensis Januarii ann. Dom. 1547. Pontificatus sanctissimi in Christo

Patris & Dom. nostri Pauli divina providentia Papæ III. an. 13. Idem Ang. Massarellus. †.

Die XXIV. Januarii, M. D. XLVII.

31. In nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem 1547. die verò Jovis 13. mensis Januarii, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Dom. nostri Pauli divina Providentia Papæ III. an. 13. celebrata fuit sexta Sessio publica sacrosancti œcumenici & generalis Concilii Tridentini, in qua dum celebrabatur, inter cætera post publicationem decretorum, egregius vir Dominus Hercules Severolus Promotor ipsius sacri Concilii petiit accusari contumaciam absentium Prælatorum, declarari eos incurrisse pœnas contentas in Bullis Sanctissimi ejusdem Dom. nostri Papæ, ac decerni processus contra eos, &c. Necnon constitui Judices, coram quibus de his agnosceretur. Tunc Reverendiss. & Illustriss. Cardinalis Dominus D. de Monte, primus Præsidens & Legatus respondit alta voce, sibi placere, ut accusaretur contumacia contra absentes, qui non sunt detenti legitimo impedimento. Nominavitque judices, coram quibus de hac re agi debeat; Reverendissimum videlicet in Christo Patrem & D. Antonium Filliolum Archiepiscopum Aquensem, & Reverendos Patres Dominum Didacum de Alga Astoricensem, & Joannem Baptistam Cicadam Albingaunensem, respectivè Episcopos ibidem præsentes, & cum aliis Reverendis Patribus Sessionem ipsam cum pluvialibus & mitris, ut moris est, celebrantibus. Quæ quidem contumaciæ accusatio votis Patrum perscrutatis à majori parte approbata est. Prænominatorum autem Judicum deputatio toti Sacræ Synodo unanimiter placuit. Cùmque prædicta omnia vera sint, & à me Angelo Massarello de Severino Clerico Camerinensis Diœcesis, J. U. D. & Protonotario Apostolico, atque ejusdem sacri Concilii Secretario adnotata fuerint, de his indubitatam fidem facio omnibus, ad quorum manus præsentes devenerint, manu mea propria scriptæ & subscriptæ pervenerint. Datum Tridenti die 24. Januarii anno Domini & Pontificatus ut suprà.

Idem Angelus Massarellus manu propria. †.

Die Februarij XX. anno M D. XLVII.

32. In nomine Domini Amen. Cùm per ipsius Dei omnipotentis gratiam peracta fuisset sexta publica Sessio hujus sacrosanctæ œcumenice & generalis Synodi Tridentinæ, in qua celeberrimum illud de Justificatione decretum unanimi omnium Patrum consensu, & placito confirmatum & apprubatum fuit die 13. Januarii anno 1547. Ipsa sacra Synodus ad ea, quæ in proximè futura Sessione tractanda essent, accedens, pro dogmate sacra Ecclesiæ Sacramenta, & pro reformatione ea quæ residentiæ Episcoporum adnexa sunt, præ manibus sumpsit. Quæ duo capita per sacras Congregationes particulares primùm discutienda & examinanda, deinde in generalibus Congregationibus referenda & concludenda fore die Sabbati 15. ejusdem mensis, in generali Congregatione deputandorum facultatem judicio Reverendissimorum & Illustrissimorum Dominorum ipsius sacræ Synodi Præsidentium remisit. Itaque ipsi Reverendissimi & Illustrissimi Domini Præsidentes dicto articulo residentiæ annexit examinandis discurlendisque eos Prælatos delegerunt, qui præcipuè jus Canonicum profitentur. Hi autem fuerunt intra scripti, videlicet Reverendissimus & Illustrissimus Dominus Petrus Pacecus Cardinalis Cremensis, ac Reverendiss. Domini, D. Antonius Filiolus Archiepiscopus Aquensis, & Joannes Michael Saracenus Archiepiscopus Materanensis, & Reverendi Episcopi Thomas Campegius Feltrensis, Elizeus Arpinas, Soranus, Jacobus Cortesius à Prato Tolonensis, Joannes Campegius Parentinus, Ludovicus Simoneta Pisaurensis, Joannes Petrus Ferretus Mylensis, Franciscus Navarra Pacensis, Didacus de Alga Astoricensis, Philippus Archintus Salutiarum, Joannes Baptista Cicada Albingaunensis, Bernardus Diaz Calaguritanus, Sebastianus Pighius Aliphanensis, qui Domini deputati coram Reverendissimis & Illustrissimis Dominis Præsidentibus & Legatis sæpiùs convenientes, dictam, materiam annexorum residentiæ examinarunt & discusserunt; atque tandem secundùm eorum judicium decretum confectum est, quod deinde in generali Congregatione exhibitum fuit concludendum atque firmandum. Quæ omnia cùm vera sint, ego Angelus Massarellus de Severino Camerinensis Diœcesis, Juris utriusque Doctor, ejusdem Sacri Concilii Secretarius, & Protonotarius Apostolicus, omnibus, quorum manus præsentes devenerint indubitatam fidem facio. datum Tridenti 20. Februarii anno Domini 1547. Pontificatus sancti in Christo Patris & Domini nostri D. Pauli Divina providentia Papæ III. anno 13.

Idem Angelus Massarellus sacri Concilii Tridentini Secretarius manu propria. †.

His omnibus subjicitur instrumentum attestationis de veritate præcedentium attestationum signatum & appensis sigillis munitum per Antonium de Picolis de Leudro Vicarium Generalem Domini Reverendissimi & Illustrissimi Christophori Presbyteri Cardinalis, Episcopi Tridentini, & Petrum Fescherium prætorem juridicum Tridentinæ civitatis, expeditum in eadem Tridentina civitate die 15. mensis Martii anno 1547. Pontificatus Pauli III. anno 13.

33. Postquam è vivis excessit Paulus Papa III. communibus Purpuratorum suffragiis Pontificiam nactus est dignitatem, idem qui primi Legati Apostolici titulo Tridentinæ Synodo præsederat Cardinalis Joannes Maria de Monte Episcopus Prænestinus, qui sibi Julii III. nomen ascivit, creatus cùm ob mutuas Cardinalium altercationes vacasset Romana Sedes tres ferè menses, initio Pontificatus ut se gratum erga Farnesios exhiberet, Octavio Farnesio, quam eidem Paulus Pontifex ipsius avus ademerat, restituit Parmam civitatem. Idemque primò sui Pontificatus anno edictum promulgavit resumptionis Concilii Trid. Cujus prima sub Julio Sessio numeratur ab ipso Concilii exordio undecima, celebrata Kal. Maji ann. 1551. Duodecima verò inita die 1. Septembris ejusdem anni: in quibus duabus quia pauci Prælati Tridentum convenerant, majorque pro certo Prælatorum numerus expectabatur indies, nihil aliud extitit decreti, nisi de prorogando ulteriùs Concilio.

34. Sess. XIII. actum est de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, cujus cap. 7. circa præparationem ad illud sumendum necessariam juxta præceptum & admonitionem Apostolicam: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini: probet autem seipsum homo* &c. hæc statuunt Tridentini Patres: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia Confessoris. Quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Huc refertur Evangelica parabola ejus, qui non habens vestem nuptialem ad convivium accesserat: ideoque projici meruit in tenebras exteriores. Hisque astipulantur veteres Sancti Patres dicente Ambrosio lib. 6. in Lucam cap. 9. *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit ante sanatus*, &c. Et mox: *Ubique ergo in hoc mysterio hic ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia mensæ cælestis exuberet.* Basilius quoque lib. 2. de Baptismo: *Mundemur* (inquit) *ab omni inquinamento, atque ita ad sancta accedamus, ut judicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus. Propterea quisquis ederit panem, ac biberit poculum Domini indignè, reus erit Corporis & sanguinis Domini,*

37. Ejusdem Sess. XIII. cap. 3 de refor. *Non potest ab Ordinarii sententia interlocutoria appellari, nisi tale sit gravamen, ut nequeat per ejusdem Ordinarii definitivam reparari.*

Hoc ipsum pridem statuerat cap. ut debitus, & cap. cum cessante, de appellat. Idemque cautum fuerat in Concordato Bononiensi inito inter Leonem X. Papam & Francisc. I. Regem Franciæ. Istud idem iterat Tridentinum sess. 23. de refor. cap. 20. Observandum peræque à correctione legitima non posse provocari, nisi modus excedatur.

c. ad

c. ad nostram, & c. reprehensibilis, §. fin. de appellat. hisque Gallicana jura consentiunt; edixit enim Franciscus I. Rex anno 1539. art. 5. appellatione à judicum sententiis per Ecclesiasticas personas in materia correctionis, disciplinæ, & aliis Ecclesiasticis causis, nullum produci suspensivum, sed tantùm devolutivum effectum; adeò ut his non obstantibus, & citra sententiæ præjudicium possit Ecclesiasticus judex suum ulterius judicium prosequi. Et in Comitiis Blesensibus Henricus III. hoc pariter edicit. Similiter jure communi appellatio non suspendit excommunicationem, suspensionem, aut interdictum latæ sententiæ, sed solùm devolvit ad superius tribunal, c. cùm ad hæc, de appellatio. Communis sententia est, incarcerationem censendam esse inter illa, quæ damnum irreparabile inferunt, ideoque subsistere ac valere appellationem ab interlocutoria sententia, qua decernitur captura seu incarceratio, & Ordinarium teneri huic appellationi deferre, atque processum ad judicem appellationis transmittere, sine tamen ulla sententiæ suæ suspensione, quia reus interim carcere concludendus est, donec superior Judex, causa cognita, aliud jusserit. Alioqui enim gravium criminum rei libertati redditi per fugam facilè evaderent. Idemque judicatum fuit à sacra Cardinalium Congregatione, Pontifice approbante, ut refertur in declarationibus & remissionibus ad c. 20. Tridentinæ sess. 24. de reform. Atque idem docent Barbosa ad l. 2. ff. solut. matrim. in princ. Mainardus Gallicanus Jurisconsultus lib. 2. Decisionum, cap. 23. & alii.

36. De Visitatione quoque Congregatio sacra Concilii 7. Martii 1596. declaravit, non posse Episcopum in visitatione recusari ut suspectum, dum tamen processum in ea non involvat, seque intra visitationis limites contineat. Eademque Congregatio Maij 25. ann. 1601. censuit Episcopum visitationem aggredientem, utque etiam in præparatoria inquisitione non posse quasi suspectum recusari, nec probatione suspicionis præpediri, quo minùs pœna extraordinaria, quæ morum correctionem & emendationem respiciat, visitatos punire queat; ut legitur in Collectione declarationum ad hanc Tridentinam sess. 13. cap. 1.

37. Sessionis ejusdem XIII. Cap. VI. *Cùm non rarò contingat subditos ab Episcopo pro ipsius officio correptos illi ex malevolentia causam criminis intentare, cujus molestiæ metu segniores reddantur in officio Episcopi, aut ab Ecclesiis suis abesse & vagari pro sui defensione, cum magno Ecclesiarum detrimento, & Episcopalis dignitatis diminutione cogantur, statuitur, Episcopum, nisi ex causa, ob quam dignitate propria deponendus foret, etiamsi contra ipsumex officio, aut per inquisitionem, seu denunciationem, aut accusationem, sive alio quovis modo procedatur, nequaquam esse citandum aut monendum, ut personaliter compareat.*

Provida & notabilis est ista constitutio, qua & Episcoporum dignitati & Ecclesiarum utilitati consulitur. Summi Pontifices Liberius & Nicolaus olim rescripsérunt, inconveniens esse, si Episcopus ex causa infestationum aut adversitatum, quas ab alijs patitur, gregem compellatur sibi commissum relinquere, c. suggestum, & c. scitcitaris, 17 q. 1. Quando verò fas sit Episcopo à propria Ecclesia discedere, præclarè differit S. August. scribens ad Honoratum Episcopum epist. 180.

38. Sessionis XIV. Cap. IV. definit: *Contritionem esse animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, cùm proposito non peccandi de cætero. Docet præterea, contritionem, si perfecta sit, hominem Deo per charitatem reconciliare, etiam ante pœnitentiæ Sacramentum susceptum; eoquòd in ea contineatur cum dolore & amore infuso votum ipsius Sacramenti. At verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ metu concipitur, esse donum Dei & impulsum Spiritus sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam ad justitiam sibi parat. Et quamvis sine pœnitentiæ Sacramento per se non justificet peccatorem; attamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponere. Hoc enim timore utiliter concussos Ninivitas ad Jonæ prædicationem, misericordiam à Domino impetrasse.*

Tu hic observa, contritionem, quæ justificat, esse quidem anteriorem justitia & gratia, ad quam disponit, necesse est enim dispositionem & causam præcedere, deinde formam & effectum sequi. Cæterùm hæc omnia unico temporis instanti perficiuntur; licèt diversa ibidem concipiantur & intercurrant ordinis seu naturæ ac rationis instantia. Verùm eodem temporis instanti, quo existit contritio, pariter gratia coexistit.

39. Eadem sessione XIV. Cap. V. *Oportet à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint.* (Et quibusdam interjectis:) *Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant.*

Porrò circumstantiæ, quæ speciem peccati mutant, in triplici differentia sunt. Quædam enim adjungunt mortalem alterius speciei malitiam, ut Si quis Sacerdotem occidit, non sufficit de homicidio accusatio: qualitas enim Sacerdotis adjungit huic peccato sacrilegium lethale. Idem dicendum in homicidio communi laici, sed intra Ecclesiam perpetrato, ea quippe loci circumstantia sacrilegium pariter inducit. Aliæ quædam circumstantiæ id præstant, ut peccatum, quod veniale duntaxat esset, fiat mortale, ut si quis alterius famæ leviter detrahat hac intentione, ut audientis odium & gravem vindictam concitet adversùs illum, de quo sermo est. Tertiò demùm ex opposito circumstantiæ peccatum ita mitigant, ut quod mortale foret, non nisi veniale sit, cujusmodi est subreptio defectu sufficientis deliberationis, inadvertentia judicii, ignorantia leviter culpabilis. His tribus casibus non datur Sacerdoti sufficiens peccati notitia, ut omnes consentiunt Theologi. Sed in tertia præfata circumstantia, si bona fide facta sit confessio, necessitatem negant in altera confessione hunc defectum reparandi. In cæteris autem duabus necesse est suppressionem circumstantiæ mortalis reparare; imò si per malam fidem scienter suppressa fuerit, non solùm id peccatum, sed tota etiam confessio est iteranda: utpote ex perversa confitentis dispositione, invalida & interiori absolutione destituta.

Sessionis ejusdem XIV. Cap. VI. de refor. statuitur: *Ut Cleri, qui in sacris sunt, aut qui beneficium Ecclesiasticum possident, Ecclesiasticum habitum deferant: & si postquam ab Episcopo moniti sunt, habitum adhuc deferre recusant, per suspensionem ab Ordinibus, aut beneficio ejusve fructuum privatione, ab Ordinario puniantur, quantumvis exempti forent. Si verò correpti adhuc neglexerint, per officiorum aut beneficiorum privationem coerceantur.*

Idipsum antè constituerat Concilium Viennense Clement. quoniam innovando, de vita & honest. Cler.

Ejusdem Sessionis Cap. X. *Regularia beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueta, cùm per obitum aut resignationem vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religiosis tantummodo illius Ordinis, vel iis qui habitum omnino suscipere & professionem emittere teneantur, & non alijs conferantur; nec vestem lino lanaque contextam induant. Deut. 22.*

Cap. XI. *Quia verò Regulares de uno ad alium Ordinem translati, facilè à suo Superiore licentiam*

standi extra Monasterium obtinere solent, ex quo vagandi & apostatandi occasio attribuitur: nemo cujuscunque Ordinis Prælatus, vel superior vigore cujusvis facultatis aliquem ad habitum & professionem admittere possit, nisi ut in Ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui Superioris obdientia in claustro perpetuò maneat, ac taliter translatus etiamsi Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia etiam curata omninò incapax existat.

40. Julius Papa III. morte sua, quæ decimo Kalendas Aprilis obtigit anno 1551. Concilium interrupit: cujus electus est loco Marcellus Cervinus Cardinalis Presbyter, tituli Sanctæ Crucis in Jerusalem, qui sub Paulo Papa III. fuerat secundus in Synodo Tridentina Apostolicus Legatus. Hujus jam inde à pueritia tota vita perspecta pietas, & cum sanctitate morum prudentia & sapientia in spem excellam probos omnes erexerat. Sed eum Deus tantùm ostendit terris, retentoque pristino Marcelli II. nomine, vigesimo secundo Pontificatus die ad cœlum evolavit. Cui datus est successor Cardinalis Carrafa, Episcopus Ostiensis, sacrique Collegii Decanus, qui sibi Pauli quarti nomen indidit: exactoque in suprema dignitate amplius quadriennio, vacuam sedem reliquit ad quam provectus est Cardinalis S. Priscæ Presbyter, Joannes Medices Mediolanensis, dictus deinceps Pius IV. Hujus ergo Pontificatus anno tertio Christique 1562. Januarii 18. Tridentinum Concilium sub Julio tertio suspensum & dilatum, resumptum est, hortante impensè Sancto Carolo Borromæo Pii Pontificis ex sorore nepote, qui ab avunculo creatus Cardinalis, universæ Christi Ecclesiæ velut sydus effulsit: Primaque sub Pio, quæ numeratur à Concilii exordio 17. sessio inita est, in qua dum expectatur major ac frequentior Prælatorum concursus, constituta est prorogatio in diem Februarii 26. ejusdem anni; atque inter hæc provisum est de librorum examine ac delectu, eaque demandata cura quibusdam Patribus examinis & contexendi noxiorum librorum indicis, ut zizania à tritico segregarentur. Invitati etiam sunt sectarii, ut ad Concilium animo pacifico accederent, benigne suscipiendi & audiendi, eaque de causa promulgatum est publicæ fidei ac securitatis edictum seu salvus conductus, qualis ab eodem Concilio fuerat initio expeditus sub Paulo tertio. Sessiones 18. 19. & 20. nihil gestum continent præter supplices ad Deum preces & sacri Concilii iteratas prorogationes.

41. Sessione XXI. ad nova decreta & sanctiones ventum est. In primis declaravit sacra Synodus conformiter ad Constantiense Concilium sessione 13. Laicos & Clericos non conficientes minimè astringi jure divino ad Communionem sub utraque specie. Secundò, hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum veritate magis judicaret expedire. Quam rem Apostolus non obscurre videtur innuere, dum ait: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, 1. Cor. 4. atque ipsum potestate usum fuisse satis constat in hoc ipso Sacramento, cùm ordinatis nonnullis circa ejus usum, *Cætera*, inquit, *cùm venero, disponam*, 1. cor. 11. Quarè cognoscens Sancta mater Ecclesia suam istam in administratione Sacramentorum autoritatem, licèt ab initio Christianæ religionis non infrequens usus utriusque speciei fuisset; tamen progressu temporis, gravibus & justis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit & pro lege habendam decrevit: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ autoritate pro libito mutare non licet. Tertiò declarat, totum & integrum Christum ac verum Sacramentum sub qualibet specie sumi. Quartò, parvulos non obligari ad Communionem Sacramentalem, siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Inde progreditur ad decreta reformationis.

Cap. I. *Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro literis dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam spontè oblatum, Episcopi & alii Ordinum collatores, aut eorum ministri quovis prætextu accipiant. Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis aut testimonialibus, decimam tantùm unius aurei partem accipere possit; dummodò eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem Ordinum collationibus, directè vel indirectè provenire possit.* Huc refer Chalcedonensis Concilii can. 2.

Concilium Nicænum secundum renovat pœnas simoniacè tam ordinantium, quàm ordinatorum, atque mediatorum; proferens canonem Apostolorum 30: & Chalcedonensem illum 2. Concilio pariter Andegavensi secundo can. 3. & 4. propria dignitate abdicantur Antistites quicunque per simoniam ordinaverint. Præterea Concilium Lateranense primum sub Calisto Papa II. 1123. can. 1. vetat, simulque in irritum deducit quascunque ordinationes pretio factas. Cui suffragatur Lateranensis Concilii secundi sub Innocentio II. decretum generaliùs etiam loquens de præbendis & quibuscunque provisionibus Ecclesiasticis, necnon de sacro Chrismate, Oleoque sancto & de consecrationibus Ecclesiarum, vel Altarium: & de Sacramentis pretio collatis, can. 2.

Cap. II. *Cùm non deceat eos, qui Divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere: compertumque sit complures plerisque in locis ad sacros Ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt se beneficium Ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: statuit sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus sæcularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi priùs legitimè constet eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad vitam honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò beneficium resignare non possit nisi facta mentione, quòd ad illius beneficii titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi constito quòd aliunde vivere commode possit: & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum; eo quoque priùs perspecto, patrimonium illud vel pensionem verè ab eis obtinere, taliaque esse quæ eis ad vitam sustentanda satis sint: atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui vel remitti nullatenus possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti vel aliunde habeant unde vivere possint; antiquorum Canonum pœnas super his innovando.*

Eadem statuit Concilium Lateranense III. sub Alexandro Papa III. p. 1. cap. 5. Huc pertinet c. si Episcopus, de præbend. in 6.

Cap. IV. *In omnibus Ecclesiis parochialibus vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui Divino peragendo, Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati, cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum celebrandum. In iis verò in quibus ob locorum distantiam sive difficultatem parochiani sine magno incommodo ad Sacramenta percipienda & divina Officia audienda accedere non possunt,*

novas

novas parochias etiam invitis Rectoribus juxta formam constitutionis Alexandri III. quæ incipit: Ad audientiam, de Eccles. ædific. constituere possint. Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Ecclesiis noviter erectis præficiendi, competens assignetur portio arbitrio Episcopi, ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocunque pertinentibus: & si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quæ sufficere possint ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam; quacunque reservatione generali vel speciali, vel affectione super dictis Ecclesiis non obstantibus. Neque hujusmodi ordinationes & erectiones possint tolli, nec impediri ex quibuscunque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus.

42. Cap V. *Ut etiam Ecclesiarum status, in quibus sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conservetur, possint Episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcunque Ecclesiarum parochialium, & baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, cum curatis propter earum paupertatem, & in cæteris casibus à jure permissis: etiamsi dictæ Ecclesiæ vel beneficia essent generaliter vel specialiter reservata, aut qualitercunque affecta. Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquomodo infringi, vigore cujuscunque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.*

Vide c. sicut unire, de excessib. Præl. ubi potestas uniendi Ecclesias ex justa causa reservatur Episcopis, dummodo sint intra unam eamdemque diœcesim; denegatur autem inferioribus Prælatis. Et tamen hoc ipsum Concilium Trident. sess. 24. c. 13. de ref. istiusmodi uniones Papę servat.

Cap. VI. *Quia illiterati & imperiti parochialium Ecclesiarum Rectores sacris minùs apti sunt officiis, & alii propter vitæ eorum turpitudinem potiùs destruunt quam ædificant, Episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis Legati eisdem illiteratis & imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, coadjutores aut vicarios pro tempore deputare, partemque eisdem fructuum pro sufficiente victu assignare, vel aliter providere possint, quacunque appellatione & exemptione remota. Eos verò qui turpiter & scandalosè vivunt, postquam præmoniti fuerint, coerceant & castigent: & si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis juxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione & appellatione quacunque remota, privandi facultatem habeant.*

Cap. VII. *Ubi Ecclesiæ vetustate collapsæ sunt nec per inopiam instaurari valent, Episcopi possunt vocatis illis, quorum interest, in matrices Ecclesias locorum illorum aut vicinorum, illas cum emolumentis simul & oneribus annexis transferre, erigendo in prædictis matricibus capellas vel altaria sub ejusdem invocationibus; Parochiales autem Ecclesias etiamsi jurispatronatus sint, ita collapsas refici & instaurari curent ex proventibus earundem: qui si non sufficiant, patronos aliosve, qui fructum aliquem ex earundem proventibus percipiunt, aut, his deficientibus parochianos ipsos omnibus opportunis remediis compellant, quacunque appellatione, exceptione, aut exemptione remota. Quòd si omnes nimia egestate laborent, ad matrices suas viciniores Episcopi transferant, cum facultate convertendi in profanos, non tamen sordidos usus, dirutas Ecclesias, erecta ibi Cruce.*

Sessionis XXII. Cap. IV. de refor. *Ut nemo de Ecclesia, sive sæculari, sive regulari, vocem habeat in Capitulo, etiamsi id ei ab aliis concessum fuerit, nisi in Subdiaconatus saltem Ordine constitutus sit.*

Hoc ipsum jampridem constituerat Viennense Concilium Clement. ut ii qui in Divinis; de æta. & qualit. & ordinę præficiendorum.

43. Hoc eodem cap. IV. vetatur, ne deinceps de beneficio cuiquam provideatur quàm illis qui ætatem cæterasque omnes qualitates & habilitates habent, ut statim actu omnia beneficii onera exequi possint per seipsos: alioquin irritam declarat provisionem. Huc pariter intendit d. Clement. ut ii qui. Ueruntamen usus obtinet, ut in beneficio Sacerdotali, cui etiam cura incumbat animarum, sufficiat, si provisus in eo statu sit, & aptitudine, ut possit intra annum ordinari Sacerdos: c. cùm in cunctis de electio. & c. licèt canon, de election. in 6. Si verò non fuerit intra annum promotus in Sacerdotium, (nisi ex justa & probabili causa ortum fuerit impedimentum) vacet ipso jure præbenda. Cæterùm si ex lege fundationis, vel speciali statuto, aut consuetudine, Sacerdotalis Ordo actu exigeretur in impetrante, tunc non sufficeret præfata in annum aptitudo. In universum edidit Trident. Synodus hoc ipso cap. 4. & insuper sess. 24. de refor. cap. 4. §. neminem. Ut nemo quodcunque beneficium, cui sit aliquod annexum onus, obtinere possit, nisi aptus sit, ut intra ipsum annum Ordinem suscipiat ad id oneris requisitum. Hoc enim vetera quoque jura instituerant, c. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. & c. 1. de æta. & qual. & ordine præficien. & d. Clement. ut ii qui.

44. Potest igitur aliquis de curato beneficio provideri nondum Sacerdos, dummodo annum XXIII. ut sic expleverit, & exacto inde anno ætatis XXIV. ac proinde incepto XXV. juxta Tridentinum sess 23. cap. 12. de ref. possit consecrari Sacerdos. Cùm enim Concilium duo hæc perspicuè declaret, posse quem anno inchoato vigesimo quinto Sacerdotio initiari, & præterea beneficium curatum posse illi conferri, qui Sacerdotio possit intra annum promoveri; sequitur, ut tale conferri beneficium possit illi, qui annum vigesimum tertium expleverit; ut docet Prosper Fagnanus in cap. cùm in cunctis, de election. addens hanc vigere praxim, judiciis quoque Cardinalium sacræ Congregationis firmatam, n. 63. & 64. Porrò concessum illum promotionis ad Sacerdotium annum probant jura pariter Gallicana edicto Blesensium comitiorum sub Henrico Rege III. art. 9. Cui accedit Henrici IV. conformis constitutio anni 1606. art. 1. cum Francicis Jurisconsultis, Rebuffo in praxi titul. de non promotis intra annum, num. 44. Papone lib. 3. Senatusconsultorum decis. 3. Bochello in praxi benefic. ver. *An de promotion.* aliisque.

Ejusdem Sessionis XXII. in decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ, hoc decernitur. *Singuli Episcopi in suis Diœcesibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare permittant. Neminem præterea, qui publicè & notoriè calumniosus sit, aut sancta Altari ministrare, aut sacris interesse permittant.* Vide superiùs adnotato ad Sess. 13. cap. 7.

Ex eodem decreto, de observan. & evit. in celeb Miss. *Neque patiantur Ordinarii privatis in domibus neque omninò extra Ecclesiam, & ad divinum cultum tantummodò dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc sacrificium à sæcularibus aut regularibus quibuscunque peragi.*

Concilio Laodiceno hoc idem prohibetur, can. 58. vide ibid. mea scholia. Idemque cavetur de consecr. dist. 1. c. 1. & c. hic ergo, & c. nullus Presbyter, & c. unicuique & c. Clericos, ibid.

45. Sessionis ejusdem cap. 8. de ref. Ordinariis demandatur cura Hospitalium, cæterorumque locorum pietatis. Et cap. 9. statuitur, ut eorumdem locorum pariterque confraternitatum administratores singulis annis coram Ordinariis rationes reddant. His suffragatur Clement. quia contingit, de religion. domib. & lex 55. Cod. de Episc. & Cleric. & titul. Cod. de Xenodoch. atque Henrici III.

Melo-

Melodunense edictum. Rex verò Ludovicus XIII. sedens in suo supremo Concilio, præcedentiam adjudicavit Vicario Archiepiscopi Rhemensis supra Locumtenentem generalem, simulque juramenti requisitionem in reddendis rationibus Rectorum Hospitalium cæterorumque piorum locorum, ut refertur in actis Cleri Gallicani. Et lex Francisci I. anni 1545. art. 9. quam refert Charondas in Cod. Henriceo lib. 1. tit. de Hospitalibus jubet Hospitalium rationes quotannis reddi in præsentia Episcopi, aut ejus Vicarii generalis.

46. Sessione XXIII. Can. VI. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam Divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris; anathema sit.*

Elias Cretensis Metropolites hæc scribit in orationem S. Gregorii Nazianzeni: Ecclesiæ nostræ hierarchia interjecta est inter cœlestem & Mosaicam seu legalem, & cum harum utraque communicat. Cœlestis enim divinarum rerum speculationem ab omni materia remotam habet, divinæque formæ, ad quam nulla res sensibilis pertingere potest, similitudinem quandam habet. At verò hierarchia legalis ritibus quibusdam corporeis & observationibus sensibilibus tota propemodum addicta est, carnalibus intenta sacrificiis, circumcisioni carnis, atque infirmis & egenis (ut dicit Apostolus) elementis deserviens. Cæterùm Ecclesiæ Christi hierarchia in terris constituta constat officiis & Sacramentis partim circa res sensibiles, & partim circa intelligibiles versantibus: sic tamen ut omnes ejus sensibiles ac externi ritus gratiam spiritus & sanctificationem interiùs operentur, dummodo nihil obsistat prava hominis vota. Lex Mosaica tota circa externas corporeasque præceptiones versabatur: Lex verò Christi reformationem hominis interiorem & intimam perfectionem jugiter intendit & operatur. Tametsi vero sancti Patres communiter docent, Circumcisionem justificasse à peccato, hunc tamen tribuunt effectum non exteriori carnis ritui, sed actui fidei cum Circumcisione concurrenti de Christo venturo, quæ utique de Christo fides exigebat ut conditionem sine qua non ipsum sensibilem Circumcisionis actum. E diverso Sacramenta Ecclesiæ propria virtute suscipientem sanctificant, dum amoveatur omnis peccati mortiferi obex, ut docet post Græcos Latinosque sanctos Patres S. Thomas 3. p. q. 70. art. 4. Eaque mente Apostolus negat Abrahamum ejusque posteros justitiam ex Circumcisione aliisve operibus veteris Testamenti recepisse, sed ex sola cum his concurrente in Christum venturum fide. Idemque asserit. 1. Cor. 7. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est.* Et Gal. 4. *Quomodo iterum convertimini infirma & egena elementa?* Et Gal. 6. *Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura.* Sunt & alia passim ejusdem Apostoli luculenta testimonia: quorum fidelissimus interpres Angelicus Doctor ad cap. 4. ad Roman. lect. 2. hæc breviter & perspicuè dicit ad mentem Apostoli, *Circumcisionem esse tantum justificationis signum, non effectivam causam.* Deinde disertis verbis istis rem elucidat: *Dicendum est, quod Circumcisio ex ipso opere operato non habebat virtutem effectivam, neque quantum ad remotionem culpæ, neque quantum ad operationem justitiæ, sed erat solùm justitiæ signum, ut hic Apostolus dicit; sed per fidem Christi, cujus circumcisio signum erat, auferebatur peccatum originale, & conferebatur auxilium gratiæ ad rectè agendum.*

Docet in sua Ecclesiastica hierarchia S. Dionysius, militantem in terris Ecclesiam in hoc ipso regnantis intra cœlos Ecclesiæ similitudinem referre ut quemadmodum qui Deo proximiùs assident, ab inexhausto divinitatis fonte vim perficiendi, illuminandi, & repurgandi recipiunt, quam in Angelos inferiores effundunt: cùm sit lex & ordo à suprema rerum omnium causa stabilitus, ut per superiores causas creatas dirigantur inferiores per virtutem ab ipso DEO ut primo & universali omnium motore dimanantem. Nec solùm in intelligibilibus naturis lex ista viget, sed etiam in illis quæ ratione vel cognitione destituuntur. Quis enim nescit cœlorum motione spheras quoque inferiores cieri ac moveri & substantias elementales syderum influxu regi & immutari, nasci & interire? Veruntamen ne longiùs ab hierarchiis substantiarum intelligibilium sermo noster excurrat, postquam digressi summus ab hierarchia veteris Legis ad Ecclesiam Christi, & hujus dignitatem præ illa perspeximus, necesse est nos paulisper ad ipsam militantis Ecclesiæ hierarchiam regredi, ut inde ad triumphantem in cœlis assurgamus. Docet in suis illis de cœlesti hierarchia libris scriptor sublimis Dionysius, Ecclesiæ militantis hierarchiam ad cœlestis exemplar conformari. Et quidem ut admonet Jacobus Apostolus: *Omne datum optimum & omne donum perfectum desursùm est, descendens à Patre luminum.* DEUS itaque est origo & primum principium omnis illustrationis tum in cœlo, tum in terris. Excipiuntur in cœlis divinæ illustrationes immediatè à Deo per sublimiores spiritus, qui proximius Deo inhærent, & ab his in spiritus inferiores diffunduntur per purgationem, illuminationem, & perfectionem. Illa verò in cœlestibus purgatio nullam diluit culpam, sed solam rerum inscitiam antea minus perspectarum. Similiter in Ecclesia militanti triplex est hierarchicus ordo à Dionysio descriptus, nimirum Episcoporum, Sacerdotum his inferiorum, & Diaconorum. Episcoporum officium in præficiendo consistit. Ad hos enim duntaxat pertinet ordinare Sacerdotes & Diaconos: Clerum (quæ nobilior est fidelium portio) constituere & regere: Confirmationis Sacramentum, quòd est baptizatorum perfectivum, conferre: Virgines, quæ (ut loquitur Cyprianus) nobilior sunt gregis Christi portio, consecrare: Synodos Sacerdotum indicere. Sacerdotum porrò munus & officium est in populis illuminandis constitutum per Sacramenta, quorum eis ministerium competit, per Evangelii prædicationem, & per orationes tum publicas, tum privatas, & per incruentum Sacrificium. Diaconorum tandem munus est Sacerdotum Sacrificiis assistere, evangelizare, laicos a Sanctuario, & censura notatos ab Ecclesiæ liminibus arcere, & omni locorum sanctorum prophanationi obsistere, quæ officia purgativa existunt. Postquam verò justorum animæ ex hac versante in terris Ecclesia ad sublimes illas Beatorum sedes evolaverint, o quàm magnifica lux, quanta, quàm felix, omnemque superexcedens intelligentiam rerum mutatio elucescet! Quanta & quàm insolita voluptate in illo divinæ pulcritudinis intuitu & fruitione perfundentur in illam primitivorum Ecclesiam conscripti cives! Nihil hic addendum præter ista Apostoli verba 1. Cor. 13. In hoc flebili exilio *ex parte cognoscitur, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est. Cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

47. Sessione XXIII. Cap. I. de refor. *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum operum omnium exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt, sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant & regant*

Qualem esse conveniat Sacerdotis vitam, nos in typo legalis Sacerdotii Spiritus sanctus edocet. Primùm quidem in illa mirifica Pontificis Aaronis virga excisa & arida, quæ una nocte fronduerat, fructusque amygdalinos germinarat, quam in æternum monumentum jusserat Dominus intra velum Sanctuarii asservari cum arca fœderis, ut refertur Numerorum libri c. 17. Scitè namque admonet Gregorius Nyssenus in libro de vita Moysis, Deum significasse, ut quemadmodum amygdalæ fructus corticem exhibet exteriùs amarum, durumque & ligneum, quo includitur nucleus dulcis & alimoniæ aptus, similiter debere Sacerdotem sibi in externo victu & habitu austerum atque severum & continentem, intus verò ipsius animum suavitate dilectionis & plenitudine chari-

charitatis esse refertum. Observat præterea Oregines homil. 5. in Leviticum, Deum præcipiendo, ut ex victimis pacificis separaretur pectusculum & armus dexter, ut essent in Sacerdotum vitam tum interiorem, tum exteriorem: pectusculum quidem, quo vitalia & præcordia iocluduntur, iudicium esse interioris sanctimoniæ: brachium verò dexterum indicio ac documento esse sanctarum operationum, quibus Sacerdos incumbat; ut sit ejus officium intus divinæ sapientiæ sanctisque charitatis pietatisque affectibus intentum esse; parique studio externis sacris ministeriis atque virtutum exercitiis assiduum esse, omniaque vitia debere quàm longissimè à se abigere & propulsare. Simile monitum alio loco nobis Sponsus cœlestis insinuat, dum in sacris Canticis dilectam Sponsam sic adhortatur: *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio.* Quem in locum audire juvat sanctum Gregorium Magnum hæc exponentem: *In corde sunt* (inquit) *cogitationes, & in brachio operationes. Super cor ergo & super brachium sponsæ Dilectus ut signaculum ponitur, quia in sancta anima quantum ab ea diligatur, & voluntate & actione designatur.*

48. Sessione XXIII. Cap. II. de reform. *Episcopi electi, etiamsi Cardinalium gradu præfulgeant, si intra tres menses consecrati non fuerint, (legitimis tamen seclusis impedimenti causis) ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Sed si aliis tribus mensibus consecrari neglexerint, Ecclesiis suis ipso jure privati sint.*

Chalcedonensis etiam œcumenica Synodus can. 25. Episcopis quoque præcipit electis intra trimestre consecrari citra necessitatis inevitabilis occursum. Antiochena verò sub Julio Pontifice can. 17. communione fidelium excludit Episcopum jam consecratum, quamdiu ad creditam sibi Ecclesiam negligit proficisci. Quo etiam spectat canon *Quoniam*, dist. 75. & c. 1. dist. 100. Quæ autem Tridentini Patres sanciverè de Episcopis, vim quoque habere iidem decernunt in inferioribus animarum Pastoribus, ut in suis resideant Ecclesiis: neque ab ipsis toto anni decursu abesse liceat plus quam duos vel tres menses, sive continuos, sive interpolatos. Istam residendi materiam superiùs jam excussi ad Sessionis VI. c. 1.

49. Eadem Sessio XXIII. cap. 4. de refor. *Prohibet tonsura initiari nisi qui Confirmationis Sacramentum antè susceperint, quique legere & scribere sciant, & de quibus sit probabilis conjectura, eos hoc intuitu statum eligere Clericalem, ut perfectiùs Deo serviant.*

Quandoquidem Clericorum Ordo sublimioris est perfectionis præ laicorum statu, convenit, ut nullus ad Clerum promoveatur, qui Confirmationis Sacramento non fuerit consignatus. Est siquidem Confirmatio, attestante Dionysio Eccles. Hierar. cap. 2. Τελειωτικὴ χρίσις, *perficiens unctio*, ἱερὰ τῆς θεογενεσίας τελείωσις, *sacra divini ortus ac generationis perfectio* Docetque præclarè S. Thomas 3. p. quæst. 62. art. 1. in corp. Quòd sicut in vita corporali specialis quædam perfectio est, quòd homo ad perfectam devenerit ætatem, & perfectas actiones producere ac exequi possit hominis ratione utentis: unde Apostolus dicit 1. Cor. 13. *Cum essem parvulus, agebam ut parvulus, loquebar ut parvulus, cogitabam ut parvulus: cùm autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli*. Inde est, quòd præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmenti, quo aliquis perducitur & roboratur ad perfectam ætatem: Sic igitur vitam spiritualem accipit homo per Baptismum, qui est spiritualis regeneratio: In Confirmatione autem accipit quasi perfectam ætatem, & robur spiritualis vitæ. Congruit igitur, ut antequam homo à statu communi laicorum ad perfectiorem, qui Clericorum est, statum elevetur, sit jam spiritualiter perfectus & præmunitus Sacramento Confirmationis, ut statutum fuit à Patribus Tridentinis. Cui decreto quisquis sciens & volens contravenit, se peccato lethali (ut ego quidem reor) astringit, legem enim transgreditur, ut ostensum est, in re gravis momenti. Ita censent Toletus lib. 1. instruct. cap. 71. Bonacina de Sacram. disp. 8. qu. unica, p. 5. propos. 2. Francisc. Hallier doctissimus Sorbonista de sacris electio. sect. 4. c. 2. art. 2. Neque enim accedendum hic duco opinioni Navarræ, Suarez, Coninkii, & aliorum, qui hanc omissionem seclusio contemptu in quibuslibet initiaris ac ordinatis non plus quàm venialem autumant. Quod verò objiciunt, Christum ipsum suos Apostolos primum pridiè quàm pateretur, consecrasse Sacerdotes, cùm tamen non eos Spiritus Sancti missione confirmaverit, nisi post suum ad Patrem ascensum, id probare quidem posset, Confirmationem non esse de substantia ordinationis, neque ejus defectum eidem officere, non tamen ejus omissionem esse quid leve: pari enim ratione alius concluderet, non esse nisi veniale peccatum, communicare non jejunum, aut in mensa communi, non verò in altari solemni ritu, qualem Ecclesia præscripsit, cum unctionibus & sigillis consecrato sacrificare, quia secus factum fuit in ultima Cœna: & licitum esse cuivis absque peccato mortifero in Sacramentorum celebratione quaslibet Ecclesiæ sanctiones infringere, hac sola ratione, quòd sint cæremoniales, neque essentiæ derogent Sacramentorum. Iste vero canon, ut nemo nisi confirmatus Clericali militiæ aut ordinibus ascribatur, non sumpsit exordium à Concilio Tridentino, quippe qui viguit jam inde ab ipsis Ecclesiæ primordiis, ut probat luculenter Sancti Cornelii Romani Pontificis ad Fabium Antiochenum Epistola apud Eusebium lib. 6. hist. Eccl. cap. 35. Ibi namque Cornel. asseverat non recepisse Novatum in sua illa Sacerdotali inauguratione Spiritum sanctum, eò quòd signaculo Dominico non fuisset anteà consignatus: quod, ut ibi disertè asserit, fieri anteà oportuerat, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα. *secundum Ecclesiæ canonem.*

Ejusdem pariter Sessionis XXIII. & Capitis V. textu statuitur: *Ut qui sunt ad singulos majorum Ordinum promovendi, bonum habeant a Parocho & Scholæ Magistro testimonium: atque uno saltem mense ante ordinationis expeditæ tempus conveniant Episcopum, qui Parocho, aut alii, cui visum fuerit, committat, aut nominibus ipsorum publicè in Ecclesia propositis, de natalibus, de moribus, de ætate & vita eorum diligenter inquirat à fide dignis, (simili modo inquirendum est de tituli aut patrimonij sufficientia) & literas testimoniales inquisitionis istius fidem facientes ad Episcopum maturè transmittat.*

50. Postmodum eadem Sess. Cap. VIII. *Unusquisque autem à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarij sui testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus ab executione susceptorum Ordinum, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

Concilium Carthaginense III. tempore Siricii Papæ sic edicit can. 21. *Ut Clericum alienum nisi concedente ejus Episcopo nemo audeat vel retinere, vel promovere in Ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores & Psalmistæ & Ostiarii retinent.* Eamdemque fusius iterat sanctionem idem Concil. ad querimoniam Epigonii Episcopi adversùs Julianum Episcopum expostulantis de prærepto sibi Clerico, can. 44. Inter Græcas Synodos jampridem hoc ipsum de alieno Clerico prohibuerat Sardicensis can. 18.

51. Quinimò non solùm prohibebatur alieno Clerico injussu proprii Episcopi Ordines conferre, quod etiam tunc ubique illicitum est, sed neque licebat alieno Clerico in alteram Diœcesim commigrare, aut ulli Episcopo illum ad se transmigrantem absque proprii Episcopi venia & litteris commendatitiis suscipere, vel in communionem admittere. Quod institutum penè abolitum & exoletum renovarunt Tridentini Patres hujus Sessionis cap. 8. Apostolorum canonibus 12. & 14. & 15. prohibetur Clericis aliò commigrare, aut commigrantes recipere sine proprii eorum Episcopi literis commendatitiis. Quod idem vetatur Laodiceno can. 41. qui allegatur de con-

de consecr. dist. 4. c. non oportet, Carthaginensis Concilii IV. canon 27. Sacerdotibus aliisque Clericis non aliter permittit ad alias Ecclesias transmigrare, nisi cùm commendatitiis aut concessione suorum Episcoporum. Concilium Andegavense anni 453. can. 2. *Clericis* (inquit) *de loco ad alium sine Episcopi permissione transire non liceat, nec sine commendatitiis Sacerdotum suorum literis commeare.* Similiter Concilium Veneticum an. 465. can. 5. *Clericis sine commendatitiis Episcopi sui literis licentia non pateat evagandi: & in omni loco, ad quem sine epistolis Episcopi sui venerint, à communione habeantur alieni.* Concilium pariter Epaonense anni 517. can. 6. *Presbytero vel Diacono sine Antistitis sui epistolis ambulanti communionem nullus impendat.* Synodus œcumenica Chalcedonensis his omnibus concinit can. 13. *Peregrinos Clericos & lectores in alia civitate præter commendatitias [illegible] sui Episcopi, nusquam penitus administrare debere.* Gelasius quoque primus Pontifex in epist. ad Episcopos Lucaniæ c. 4. ait: *Non ambiant Episcopi sibi vindicare Clericos potestatis alienæ.* Denique hoc ipsum Tridentinum Concilium hujus 23. Sessionis c. 16. hoc statuit: *Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis sui Ordinarii literis ab nullo Episcopo ad Divina celebranda & Sacramenta administranda admittatur.*

Cap. IX. Ejusdem Sessionis 23. de refor. *Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium quacunque fraude cessante statim reipsa illi conferat: consuetudine quacunque etiam immemorabili in contrarium non obstante.*

52. Cap. XII. *Nullus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Præsbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur. Sciant tamen Episcopi, non singulos in ea ætate constitutos debere ad eos Ordines assumi, sed dignos duntaxat, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscunque quoad hoc penitùs exclusis.*

Primo quidem Ecclesia Christi exortu, cùm nondum esset fidelium populorum copia, nonnulli adhuc in juvenili ætate constituti, modò esse[n]t spectabilis meriti, ad Episcopale culmen assumebantur. Hinc Paulus ad Timotheum Ephesi Episcopum scribens 1. Timot. 4. ait: *Nemo adolescentiam tuam contemnat.* Multiplicato exinde fidelium numero, certa præfixa fuit ætas, citra quam neminem liceret sacris Ordinibus inaugurare. Vetera quippe Concilia Neocæsareense can. 11. deinde Agathense can. 17. Carthaginense III. can. 4. & Toletanum IV. can. 19. ad Diaconatum efflagitant annos 25. ad Sacerdotium annos 30. At verò Tridentini Patres certis rationibus adducti mediam consectati sunt viam.

Cap. XV. *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione absolvendi potestatem à peccatis accipiant; decernit tamen sancta Synodus, nullum etiam Regularem, posse confessiones sæcularium audire, etiam Sacerdotum, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ illis gratis detur obtineat; privilegiis, consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.*

Cap. XVI. *Cùm nullus ordinari debeat, qui judicio Episcopi sui non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis; Sancta Synodus sexti Canonis Chalcedonensis vestigiis inhærendo statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non ascribatur, ubi suis fungatur muneribus, neque incertis vagetur sedibus. Quòd si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea peregrinus Clericus sine commendatitiis sui Ordinarii litteris, ab ullo Episcopo ad Divina celebranda, & Sacramenta administranda admittatur.*

Vide, quæ anticipatè dixi ad hujus Sessionis XXIII. Cap. VIII. Istam in rem observatu dignus est Chalcedonensis Synodi can. 20. sic edicens: *Clericos in suis Ecclesiis constitutos, sicut jam definivimus, non liceat in alterius civitatis Ecclesiis ordinari; sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui pro prias civitates perdiderunt, & ex necessitate ad alias Ecclesias migraverunt. Si vero quicunque Episcopus post definitionem istam ad alium Episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit sanctæ Synodo, & eum qui suscepit, & eum qui susceptus est, tandiu excommunicatos manere quandiu ipse Clericus revertatur ad propriam Ecclesiam*, c. clericos dist. 71. Sextum verò Chalcedonensem hoc Tridentino canone commemoratum apposui sub titulo Synodi Chalcedonensis.

53. Cap. XVIII. jungitur, ut in singulis diœcesibus collegia Ecclesiastica seu seminaria instituantur, in quibus juvenes Ecclesiæ servitio destinati educentur, atque scientiis, functionibus, & ritibus Ecclesiasticis, cantu, disciplinis clericalibus, & sanctis moribus informentur. Hæc eadem fuerant antiquioribus Conciliis præscripta, quæ suprà commemoravi ad quarti Toletani Concilii can. 24. Tanti porrò momenti seminariorum erectiones esse duxerunt Tridentini Patres, ut in hunc finem Episcopis jus & potestatem tribuant obligandi ad annuas pro constituendis & fovendis seminariis contributiones quoscunque beneficia possidentes, atque etiam uniendi pro eorundem fundatione aliqua beneficia simplicia, cujuscunque sint dignitatis, vel qualitatis, etiam antequam vacent, sine cultus divini & illa obtinentium præjudicio; usque adeò ut talis unio nullâ possit appellatione suspendi, aut impediri. Hæc Tridentina constitutio viget in regno Galliæ, quippe quæ Regiis quoque edictis roboratur. Sanctio namque Melodunensis art. 1. Episcopis injungit, ut provideant sacræ disciplinæ constabiliendæ, *Et à l'institution des seminaires suivant les saints decrets.* Quibus ultimis verbis designatur Sanctio hæc Tridentina. Subsequutum est Blesensibus comitiis alterum procusum edictum art. 24. admonens Antistites, ut suis in Diœcesibus seminaria instituant, etiam *par l'union des benefices ainsi qu'ils verront bon estre.* Per quæ verba eadem Præsulibus obfirmatur potestas, quæ à sacra Synodo concessa est.

54. Sessione XXIV. ea pertractantur, quæ ad fidelium matrimonia pertinent. Speciali vero nota sunt observandi sequentes isti can. Quorum primus hic est

Can. I. *Si quis dixerit, matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit.*

Can. IV. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in eis constituendis errasse; anathema sit.*

Can VII. *Si quis dixerit, Ecclesiam errasse, cùm docuit & docet juxta Evangelium & Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui adulterio causam non dedit, non posse altero conjuge vivente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alii nupserit; anathema sit.*

Can. XII *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos; anathema sit.* Can. 12. seq. decr. de refor. matrim. cujus capit. 1. ita sancitur: *Tametsi dubitandum non est, matrimonia clandestina libero contrahentium consensu facta rata & vera esse matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi sint illi, (ut eos sancta Synodus anathe-*

anathemate damnat) qui ea vera & rata esse negant; quique falsò affirmant, matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: nihilominùs sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit. Verùm cùm sancta Synodus animadvertat prohibitiones illas propter hominum inobedientiam non prodesse, & gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiis ortum habent, &c Qui aliter quàm præsente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles omninò reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit.

Saluberrimum utique decretum, quo innumeræ lites, inextricabiles anfractus & ambages, perjuria & nuptiarum incertitudines, partium fraudes & deceptiones, quarum una neget, altera asseveret & dejeret intervenisse clandestinas conventiones, unde, rebus non probatis, transitus ad posteriora non conjugia, sed adulteria, prioribus clandestinis stipulationibus coram Deo in suo robore perdurantibus. Quæ omnia incommoda & crimina hoc Tridentino decreto præciduntur.

56. In nostra theuria & praxi canonici juris lib. 3. uberiùs disputavi de potestate Ecclesiæ nova indicendi matrimonii dirimendi impedimenta: & docui, potuisse quidem regias constitutiones opponere civilia obstacula contra filiorum familias connubia, quæ insciis aut invitis parentibus contrahuntur. Cæterùm his legibus non attingi sacramenti vigorem aut validitatem, neque posse Principum aut Magistratuum autoritatem de sacramentorum essentia quidquam decernere, sicut hoc ipso cap. decernit Tridentina ipsa Synodus de matrimoniis filiorum familias, parentibus invitis aut inconsultis: possunt tamen civiles leges ejusmodi nuptias prohibere quasi non tantùm humano, sed etiam divino jure vetitas, utpote adversantes DEI præcepto de parentibus honorandis, tametsi ratio Sacramenti subsistat in his ipsis illicitis nuptiis contractis. Multa enim lacta tenent, quæ fieri prohibentur, multaque impediunt contrahenda, quæ non dirimunt jam contracta: l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel alieni juris. Sed tamen nullitas illa civilis spectatur secundùm civiles actus, nuptialium conventionum invaliditates, successionum incapacitates, actionum civilium denegationes, & similia. Hæc diserte docent Gallicani Jurisconsulti Lovetus supremæ Parisiensis Curiæ Senator, nonnulla referens amplissimi Senatus illius judicia, lit. M. tit. 6. Et Carolus Fevretus, quamvis in plerisque parum æquus Ecclesiæ jurisdictioni, lib. 5. de abusu, tit. 2. distinguit inter conventiones & Sacramentum matrimonii; docetque, Sacramentum quidem existere in conjugiis filiorum familias contra edicta Gallicana factis, dum accesserit Parochi proprii duorumque testium præsentia: sed penes Curias regni contractus seu conventiones quoad civilem effectum pro nullis haberi. Deinde in observatione XIV. ad suum illud Opus vir Senatus Consultorum Gallicanorum diligentissimus perscrutator hæc ipsa verba effatur: *Curiæ supremæ in clandestinis filiorum familias matrimoniis* (loquitur autem de clandestinis respectu parentum, etsi Parochus & duo saltem testes interfuerint) *distinguere ac secernere solent conventa nuptialia ab ipso sacramento; & quoad ista sola consueverunt decernere matrimonii nullitatem ac invaliditatem, non tamen ullatenus annullare conjugii vinculum, neque convellunt mutuum illum partium consensum, qui materiam præbet Sacramenti: quia laici judices incompetentes sunt in spiritualibus & Sacramentis.* Additque abusum exurgere, si judex sæcularis judicium ferret de validitate aut invaliditate fœderitatis ejus, ad quod Parochi præsentia exigitur. Sicut ex opposito judex Ecclesiasticus abuteretur, si auderet de dote & nuptialibus donationibus judicium ferre. His demùm ista subjungit, quæ rem istam extra omnem dubii aleam ponunt. Refert enim ibid. Fevretus: Clerus Gallicanus, postquam promulgatum fuit Ludovici XIII. edictum an. 1629. supplex Regem rogavit admonuitque hujus Edicti art. 39. per hæc verba: *Soient tels mariages declarez non valablement contractez*, gravem nascituram confusionem & ambiguitatem, eò quòd à nonnullis ea referri contingeret ad sacramentalem ipsum fœderis spiritualis nexum, quem sacrosancta Synod. Trid. ita arctum & insolubilem esse sanciverat, ut anathemate feriat, quoscunque id vinculum solvere attentantes, cùm agatur de fide & sacramentis, circa quæ versatur inconcussa jurisdictio, quam Christus Dominus suæ contulit Ecclesiæ, nec ulli Christiano licitum est dubitare in ejusmodi rebus definitionem œcumenici Concilii esse infallibilem, & omnibus tenendam; Regem verò ne primariis Consilii sanctioris Magistratibus communicata, matureque examinato scripto Gallicani Cleri commonitorio hæc scribi jussisse: *Prædicta edicti verba nihil præjudicare sacramenti vinculo; sed solum civilibus partium conventionibus, de quibus laici judices cognoscere solent.* Atque ita Rex ipse & Clerus inter sacramenti vinculum & pacta dotalia distinguendum judicarunt. Hæc ipsa à Fevreto referuntur. Quam referunt quoque historiam Acta impressa Cleri Gallic. to. 3. quæ fidem faciunt, commissum fuisse à Rege respondendi officium Magno regni Cancellario, qui post initam cùm selectioribus sanctioris Consilii Officialibus deliberationem, præfato modo fuisse scripto expeditum responsum, quale jam dictum est.

57. Hic jam quæritur, valeatne matrimonium in præsentia inviti atque repugnantis Parochi contractum? Respondetur valere. Non enim efflagitat sacra Synodus Parochi proprii consensum, sed solam cum aliis duobus tribusve testibus præsentiam: ut per hæc matrimoniis furtivis, quæ juridicè probari non possunt, obvietur. Id confirmatur per l. coram Titio, ff. de verborum signif. quam solent Doctores in istiusmodi quæstionibus allegare, quamque in hac connubiali quæstione allegat præfatus Fevretus lib. 5. de abusu, cap. 2. ad finem. Ubi post verbatim prolatum hujus legis textum, hanc ita dirimit quæstionem: *Nihil interest autem, an Parochus ipse consentiat, aut contradicat, sufficit enim præsentem esse & intelligere.* Et rectè quidem ille, atque conformiter ad hæc istius legis verba: *Id videtur præsente aliquo factum si intelligat: nam si furiosus sit, aut infans, aut dormiat, non videtur, quid coram eo factum fuisse.* His communiter suffragantur Canonistæ & Summistæ: Sanchez de matrimonio lib. 3. disp. 39. Filiuc. tract. 10. cap. 6. n. 225. Ledesma quæst. 45. art. 6. punct. 3. dub. 2. Conink. dist. 27. du. 4. concl. 3. Bonacina quæst. 2. pun. 8. n. 23. Prosper Fagnanus in c. quod nobis, n. 48. & seqq. de clandest. despon. Qui iidem declarationem proferunt sacræ Cardinalium congregationis hoc ipsum asserentium, sed tamen Parochum ita interesse debere, ut appareat eum fuisse hac de causa vocatum, quamvis alio quopiam & falso prætextu fuerit reique gerendæ inscius, ac renitens & invitus assistat. Fagnanus hac ratione conclusionem confirmat: quia Parochus non est hujus Sacramenti minister, sed tantùm præcipuus & necessarius testis; ad quod sufficit sola cum rei cognitione præsentia. Ipsi autem contrahentes sunt sibi invicem ministri. Atque ita in diversis Gallicanorum Officialium tribunalibus vidimus judicatum. Partes ipsæ tamen, quæ sic matrimonium inirent, graviter delinquerent, nisi quando Parochus injustè recusaret, possentque juridicè puniri; non enim omne illicitum invalidè fit, quemadmodum nec intentio avaritiæ aut ambitionis illicitæ nullitatem inducit beneficiariæ provisionis, dummodo nulla vitietur simonia.

58. Potest Parochus assistere matrimonio sui parochiani quoad ejus efficaciam & validitatem, etiam in aliena parochia, imò & in altera Diœcesi, nec habita licentia Parochi, vel Ordinarii loci. Adhuc enim qualitatem proprii ejus, qui contrahit, Parochi retinet. Nam ejus audire quoque confessionem & absolvere eidem Parocho licet, dummodo solemnitas & scandalum evitetur. Sunt enim isti actus gratiosæ jurisdictionis, quæ licitè & cum debita præcautione quocunque in alieno loco potest erga proximum subditum exerceri.

59. Præterea tametsi illicitè, at saltem validè potest proprius Parochus matrimonio sui parochiani assistere contra sui Ordinarii prohibitionem. Illa enim prohibitio non illi amovet titulum & jus proprii Parochi; & multa facta tenent, quæ fieri vetantur. Id ita declaravit sacra Cardinalium

Con-

Congregatio: atque ita docent Sanchez de matrimonio lib. 3. disp. 32. Bonacina quæst. 2. p. 8. n. 21. aliique communiter. His amplius docet Fagnanus in c. litteræ, quas de matrim. contracto con. interd. Eccl. valere quoque matrimonium, etsi Parochus assistens fuisset non tantùm prohibitus, sed etiam suspensus ab Ordinario. Quamvis enim Parochus subalternetur Ordinario secundùm jurisdictionem, quam potest eidem restringere vel adimere; per hoc tamen non desinit esse Parochus, ejusque ad matrimonium assistentia non est jurisdictionis actus, nihil enim hic judicat, nihil prohibet, nihil decernit, sed solùm quasi testis suam exhibet præsentiam. Sic etiam licèt Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 7. de refor. matrim. prohibeat Parochis vagorum matrimoniis interesse, Ordinario suo inconsulto: hæc tamen matrimonia ex Parochi loci præsentia convalescunt. Similiter contra interdictum Episcopi nuptiæ non minùs ideò valent, ut docet glossa, & cum ea Papa Innocentius quartus in c. ad dissolvendum, de desp. impub. Has quæstiones operæ pretium visum mihi exactiùs discutere, quia magni momenti sunt, & frequenter occurrunt, & occurrentes gravia negotia lacris Pastoribus facessere solent.

60. Cùm igitur attestante Paulo Ephes. 5. Christianum matrimonium sit magnum in DEO Sacramentum in Christo & in Ecclesia: & Hebr. 13 sit honorabile connubium in omnibus & torus immaculatus. Atque Augustinus lib. de bono conjugali cap. 24. & lib. 9. de Genesi ad literam cap. 7. tria bona connubii Evangelicæ legis dinumeret, prolem, fidem mutuam, & sacramenti sanctitatem; sollicitè curandum est, ut quæcunque ad id pertinent, sanctè gerantur, ideoque in facie contrahatur Ecclesiæ, & secundùm Ecclesiæ leges, ut juxta Ambrosium ep. 70. ad Vigilium, Conjugium velamine Sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat, ac ut Tertullianus loquitur lib. 2. ad uxorem: *Sit matrimonium quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignatum angeli renunciant, Pater ratum habet.*

61. Dictæ sessionis XXIV. Cap. II. gradus affinitatis longiùs olim productos & irritum reddentes matrimonium, quorum inobservantia ex ignorantia facti cognitu difficilis contingens, irrita & invalida reddebat pleraque contracta matrimonia, prudenter ad minorem numerum reduxit. In primis quod ad spiritualem affinitatem attinet, ea conclusit inter baptizatum & sponsores seu suscipientes de fonte baptismi. Item inter baptizantem & baptizatum. Præterea inter patrem & matrem baptizati & suscipientes. Insuper inter baptizati patrem ac matrem. Similiter inter sponsorem & confirmatum, nec non inter sponsorem & confirmati progenitores.

62. Olim prohibebantur quidem & in irritum adducebantur nuptiæ ad septimum cognationis inter collaterales gradum, computando etiam ipsos gradus per numerum personarum, dempto communi stipite in Ecclesia saltem Latina; ut perspicuè docent testimonia tum S. Gregorii Papæ in ep. ad Felicem Messanæ Episcopum, & Isidori, itemque Alexandri Papæ II. quæ congeruntur in Decreto 35. q. 5. Quæ leges proculdubio erant innumerabilium ambiguitatum & incestuosarum nuptiarum occasiones ignoranter contractarum, & laqueorum animas intricantium. Ideoque Lateran. sub Innocentio III. Concilium generale providè omnia ad quartum gradum reduxit impedimenta: & refertur c. non debet, de consanguinit. & affinit. Jure autem civili Romanorum, etiam fratrum & sororum filii matrimonio jungebantur: Instit. de nuptiis, §. duorum: & l. 3. ff. de ritu nupt. Concilium verò Trid. circa carnalis cognationis & affinitatis nexum quatuor inclusivè graduum sanctionem Lateranensem confirmat. Porrò jus illud Romanorum legum circa fratrum seu sororum liberos, olim quoque invaluit inter Christianos. Filiæ namque Magni Constantini Constantina & Helena nuptu traditæ sunt, Constantina quidem primùm Annibaliano filio Dalmatii fratris Magni Constantini; deinde Gallo Cæsari filio Constantii alterius fratris ejusdem Constantini Magni. Helena verò nupsit Juliano alteri filio memorati Constantii.

63. Cap. III. Publicæ honestatis impedimentum coarctat ad primum in sponsalibus validis, cùm anteà ad quartum protenderetur. Cæterùm si sponsalia ipsa invalida fuerint, nullum prorsus pariunt impedimentum. At verò ex matrimonio rato, sed non consummato, exurgit dirimens ad quartum usque gradum impedimentum, ut declaravit Pius Papa V. in constitutione incipiente: *Ad Romanum*. Ex cujus inadvertentia Toletus & Lopez hoc impedimentum prodiderunt esse publicæ honestatis, & desinere statim à primo gradu. Jam hic quæritur, utrùm ex sponsalibus non quidem morte, sed mutuo partium consensu solutis exoriatur quoque publicæ honestatis impedimentum? Hanc agitat disputationem Th. Sanch. lib. 7. dispu. 68. n. 2. & novissimè Petrus Fagnan. commen. ad c. ad audientiam, de sponsalib. refert Romæ à sacra Congregatione judicatum die Jul. 6. an. 1657. quod hic quoque subsistat impedimentum istud, factaque relatione apud Alexandrum Papam VII. qui hanc examinari quæstionem jusserat, fuisse ab ipso approbatum Cardinalium judicium, Julii 10. jussumque illud post hæc ubique à cunctis fidelibus servari.

64. Cap. IV. Impedimentum affinitatis ex illicito congressu natum limitat ad secundum gradum, cùm quartum etiam complecteretur: qua occasione plurimi etiam contingebant incestus & invalidæ nuptiæ.

65. Cap. V. *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat; idque multò magis in eo locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quòd si ignoranter id fecerit: si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis. Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem faciè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit. Si vero solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod subesse postea cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs & gratis cum eo dispensari poterit, in contrahendis matrimoniis vel nulla omninò detur dispensatio, vel rarò: idque ex causa & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.*

Utinam in eo statu res essent, ut ad præscriptum hujus sacri Concilii non nisi gratis dispensaretur, nec nisi ob gravem causam, nec nisi in iis qui non scienter sed tantummodò per excusabilem ignorantiam lapsi sunt. In secundo autem gradu nunquam nisi inter Principes, non quidem mediocres, sed ut requirit sacrosancta Synodus, Magnos, idque non indiscriminatim, sed ut eadem præscribitur hic, ob causam publicam dispensaretur. Legimus apud Nicetam Choniatem Græcum & schismaticum historicum, semel aliquando Patriarcham Constantinopolitanum non per pecuniæ largitionem, sed solo rogatu Imperatoris Andronici Comneni, matrimonii contrahendi indulsisse dispensationem, non in secundo, sed in tertio duntaxat gradu, non inter proletarias aut vulgares personas, sed inter ipsius Andronici Imperatoris spuriam ac illegitimam filiam Irenem, & Alexium Comnenum Principem Imperatoriæ stirpis, cui matrimonio Theodosius Patriarcha virtutis veræ custos rigidusque satelles, ne consentire cogeretur, maluit Patriarchali fastigio deponi, atque in solitudinem relegari. Sed eidem suffectus pseudopatriarcha Camaterus Basilius facilè consensit, ut Imperatoris gratiam iniret: qua tamen ex facilitate non alium retulit fructum quàm infamiam & execrationem apud omnes probos, suique despectum apud ipsum cui complacere studuerat Imperatorem. Inoleverat apud quosdam Gallicanos Antistites facilitas immodica pro libito dispensandi circa prohibitos in matrimoniis contrahendis gradus, non sine intolerabili generalium Conciliorum, Romanorumque Pontificum despectu. Quis enim negaverit ad supremam, quæ Christus in Ecclesia sua stabilivit, tribunalia pertinere jus ligandi, atque solvendi, jubendique, cui subalterni & inferiores Prælati tenentur obtemperare; Idque asseritur cap. inferior sedes, dist. 21. & cap. cum inferior, de major. & obed. Quin etiam pravam istam introductionem impugnant diversa Gallicanarum Provinciarum Concilia. In primis Turonense

anni

anni 1583. cujus hæc sunt expressa verba : *Cum sacri Canones virum & mulierem, nisi remotiore quam quarto consanguinitatis & affinitatis gradu se attingant, matrimonio jungi prohibuerint, & cognationi spirituali certos præfinierint gradus, intra quos virum & mulierem simul jungi non liceret, plerique nihilominus in sacrorum Conciliorum contemptum, & totius Ecclesiæ grave scandalum, in quarto, tertio, vel etiam secundo tum consanguinitatis, tum affinitatis gradibus, intraque cognationis spiritualis gradus lege prohibitos, in suarum animarum dispendium temere & clam simul copulari ausi sunt: hac autem conjunctio cum matrimonium censeri non debeat, sed verè incestuosus sit concubitus; sintque liberi ex hujusmodi incestu procreati, spurii, nec debeant parentibus succedere: ut in posterum omnes à tam nefaria & scelerata conjunctione caveant, &c.* Et subinde ita sancit: *Quibus in quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non in cognationis spiritualis gradibus supra expressis, Episcopis dispensare non licere declaramus.* Similiter Concilium Tolosanum anni 1590. tit. de Matrimonio sic decernit: *Quos cognationis gradus impedit, licèt jam legibus solutos & dispensatos, nisi visa prius summi Pontificis dispensatione, in matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant.* Concilio pariter Narbonensi anni 1609. tit. de Matrimonio, eadem sanctio iteratur. Qui plura scire volet, tractatum Bernardi legat de præcepto & dispensatione. Sed ista sufficiant ad Episcopos diœcesanos admonendos, qui sibi ipsis dispensandorum conjugiorum effusiorem libertatem indulgent in tertio seu quarto gradu, ob leviculas causas erga subditos vilis conditionis, à quibus pro certo nullatenus pendet Orbis Christiani tranquillitas, aut populorum felicitas.

66. Cap. VI. Inducit dirimens & justissimum impedimentum inter raptorem & raptam, quandiu hæc in raptoris manserit potestate. Non enim raptor in eo statu fructu sui criminis potiri debet, neque rapta plenam habet sui libertatem.

Cap. VII. *Multi sunt qui vagantur, & incertas habent sedes, & ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam & plerumque plures illa vivente, diversis in locis ducunt: cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes ad quos spectat, paterne admonet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant; Magistratus etiam hortatur sæculares, ut eos severè coerceant; Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi priùs diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Illos qui simul plures habent viventes uxores, excommunicatione damnat Concilium Agathense can. 25. habetur verò apud Gratianum 33. qu. 2. c. sæculares qui conjugale.

67. Cap. IX. *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres sub eorum jurisdictione degentes, maximè divites, & spem magnam hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cùm iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nefarium sit matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias nasci, à quibus jura expectantur; præcipit sancta Synodus omnibus, cujuscunque gradus, dignitatis & conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo, directè vel indirectè, subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quò minùs liberè matrimonia contrahant.*

Libertati matrimoniorum provisum est c. cùm locum, c. requisivit, c. Gemma, de sponsal. &c. nullius, 136. q. 2. ubi anathematis quoque pœna infligitur. In Regno Galliæ constitutio Blesensium comitiorum illos Dominos, aut Magistratus, qui subditas personas invitas ad matrimonium compellunt, de gradu dejicit nobilitatis, & pœnis subjicit criminis raptus.

68. Sub eadem Sessione XXIV. sanctionibus de Matrimonio, adjiciuntur decreta de reformatione sacræ disciplinæ. Quorum cap. I. agit de Episcoporum electionibus, quæ ejus momenti sunt, ut si pro rei magnitudine expendantur, nunquam satis cautum de hia videri possit. Totius enim familiæ Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Itaque statuit, ut cùm primùm Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publicè privatimque habeantur, atque capitula per civitatem & diœcesim indicantur, quibus Clerus populusque bonum Pastorem à Deo valeat impetrare. *Omnes verò & singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcunque jus habent, aut alioquin operam suam præstant, mortaliter peccare declarat, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus hominum vel quovis humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis perfici diligenter curaverint, & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, & doctrina atque omnibus aliis qualitatibus præditos sciant, quæ juxta sacros canones & decreta requiruntur.*

69. Cap. II. Sancit, ut singulis trienniis Concilia Episcoporum provincialia renoventur, quotannis verò diœcesana. Hac de re videri possunt, quæ superiùs congessi ad Nicænæ Synodi can. 5.

70. Cap. III. Decernit de visitationibus in Diœcesi faciendis singulis annis: aut si amplitudo diœcesis non id permittat, singulis saltem bienniis. Atque ob rationabiles causas Metropolitanis pristina jura provinciam suam visitandi adimit, nisi ob causam, quæ fuerit in provinciali Synodo approbata.

71. Cap. IV. *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei. Nullus autem sæcularis, vel regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat. Iidem etiam saltem Dominicis, & aliis festivis diebus, pueros in singulis parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt.*

De prohibita sæcularibus & regularibus quibuscunque prædicatione injussu Episcopi, hoc idem statuerat Viennense in Gallia Concilium generale, simulque de confessionum auditione, idque habetur Clement. dudum, de Sepultur. & firmatur in Galia edicto Melodunensi, art. 6. & constitutionibus Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili*, & Clementis X. an. 1670. quæ incipit, *Superna*.

72. Cap. VI. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis sit permissum.*

Quid si contingat, Episcopum ipsum his censuris ac delictis occultis esse irretitum? Eo casu docent Joannes Gallemarius, & Augustinus Barbosa, in hoc ipsum caput scribentes, licitum esse in hæc prolapso Episcopo ad se absolvendum proprium sibi deligere Confessorem, cum eadem autoritate quam potest erga proprios sibi subditos exercere. Iidem pariter admonent sub nomine absolutionis & dispensationis, quam potest Episcopus indulgere in occultis, nequaquam comprehendi rehabilitationes, pro quibus recurrendum est ad Apostolicam Sedem. Atque ita posse quidem ab Episcopo in occulta v. g. simonia absolvi simoniæ crimen, & inde consurgentem excommunicationem: nullatenus tamen rehabilitari simoniacum ad beneficia in posterum obtinenda, neque ad retinenda beneficia, eorumque fructus, quæ & quos per simoniam illam occultam est adeptus.

Cap. VIII. *Apostolus monet 1. Timot. 5. publicè*

peccantes palàm esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam injungi oportet publicam, ut quos exemplo suo ad malum provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. In omnibus etiam Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo instituatur, qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim in choro præsens censeatur.

Cap. IX. *Datur potestas Episcopo proximioris, non solùm Ecclesias sæculares exemptas, verùm etiam eas, quæ nullius diœcesis sunt, visitandi, quibuscunque privilegiis nihil obstantibus.* Deinde sequenti.

Cap. X. sic prosequitur, statuens generalem regulam: *Nec in his, ubi de visitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, aut appellatio seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impediat aut suspendat.*

Cap. XI. *Quoniam privilegia & exemptiones, quæ variis titulis, plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur; hac de causa Sacrum Concilium Episcopis auctoritatem delegatorum Apostolicorum indulget, ut hoc titulo in eos, qui honorariorum aliquos titulorum, Protonotariorum, Comitum Palatinorum, Capellanorum Regiorum, aliorumque id genus titulorum decorantur, possint animadvertere, judicare, & canonicis pœnis coercere: exceptis illis, qui Ecclesiis privilegiatis, & sacris militiis actu serviunt. Si tamen hi quoque beneficia tenent Ecclesiastica, in his saltem erunt Episcopali subjecti jurisdictioni.*

73. Cap. XII. *Obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvis nihilominùs earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt. Alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præsentiæ aut residentiæ fecit suos. Quòd si iterum eadem usus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente verò contumacia, contra eos juxta sanctorum canonum constitutiones procedatur. Distributiones verò, qui statis horis interfuerint, recipiant. Reliqui quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. decretum, quod incipit:* Consuetudinem, *quod sancta Synodus revocat in usum. Omnes verò per se, & non per substitutos divina compellantur obire Officia: Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere & inservire debent Canonici, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distinctè devotèque laudare. Vestitu insuper decenti tam in Ecclesia, quàm extrà, assiduè utantur. Ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant; atque ea morum integritate polleant, ut meritò Ecclesiæ Senatus dici possint.*

Commemorata hoc capite Bonifacii VIII. constitutio his concipitur verbis sub tit. de Cler. non resid. in 6. *Consuetudinem, quæ in quibusdam partibus inolevit, quòd Canonici & alii Beneficiati seu Clerici Cathedralium & aliarum Collegiatarum Ecclesiarum distributiones quotidianas, quæ alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, & tantùm residentibus tribuuntur, qualitercunque in civitatibus & aliis locis, in quibus ipsæ consistunt Ecclesiæ, sint præsentes, licèt Divinis Officiis non intersint, ex integro percipiunt, ac si continuè ipsis Ecclesiis in eisdem Officiis deservirent, penitus improbantes; statuimus, ut distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, Canonicis, ac aliis beneficiatis & Clericis ipsarum Ecclesiarum, qui eisdem Officiis in ipsis Ecclesiis adfuerint, tribuantur, juxta Ecclesiæ cujuslibet ordinationem rationalem jam factam, seu faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis quicquam acceperit, (exceptis illis, quos infirmitas, seu justa causa, & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, imò ad omnium restitutionem, quæ contra nostram hujusmodi constitutionem receperit, teneatur. De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis decernimus observandum.*

74. Cap. XIV. Mandatur Episcopis, ut consuetudines aboleant tanquam simoniacas & sordidas, per quas ab admittendis in Capitulum, vel Chorum, munera exiguntur, singulis de Capitulo largienda: solis illis in robore permanentibus, quæ in pios usus convertantur. Eadem legitur prohibitio in c. veniens &c. Jacobus, de simon.

75. Cap. XVII. *Cùm Ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, sanctè sacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verùm, quoniam multi improbæ cupiditatis affectu seipsos, non Deum decipientes, ea quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere non erubescunt; sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscunque personis, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit, ut in posterum unum tantùm beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominùs aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia tam sæcularia, quàm regularia quæcunque etiam commendata pertineant, cujuscunque tituli, aut qualitatis existant. Illi verò qui in præsenti plures Parochialer Ecclesias, aut unam Cathedralem & aliam Parochialem obtinent, cogantur omninò quibuscunque dispensationibus ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantùm Parochiali, vel sola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra spatium sex mensium dimittere; alioqui tam Parochiales, quàm beneficia omnia, quæ obtinent, ipso jure vacare censeantur, ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur, nec ipsi anteà illa obtinentes tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta Synodus, ut resignantium necessitatibus commoda aliqua ratione, prout Summo Pontifici videbitur, provideatur.*

Sciendum est, in generali Concilio Lateranensi sub Alexandro Papa III. constitutum fuisse, ut qui duobus aut pluribus provisus fuit incompatibilibus beneficiis, scilicet plures residentias, aut animarum curas requirentibus, unum sibi, aliis dimissis retineat; si autem posthac habens beneficium curæ aut residentiæ adnexum, aliud tale de novo accipiat, illud posterius collatum

vacet

vacet ipso jure. Id refertur c. quia nonnulli, de Cler. non resid. Sed subsequutum alterum Lateranense pariter generale Concilium sub Innocentio III. edixit, ut si quis habens beneficium, aliud novum priori incompatibile acquirat, confestim vacet primum, solùmque retineat secundum. Quòd si utrumque simul retinere contendat, utrumque amittat. Istud habetur in capite, de multa 28. de præbendis. Quòd quia notabile est, ejus verba subjicio: *De multa providentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum, ut nullus diversas dignitates Ecclesiasticas & plures Ecclesias parochiales reciperet, contra sacrorum Canonum instituta: alioqui recipiens sic acceptum amittere, & largiendi potestate conferens privaretur. Quia verò propter præsumptionem & quorumdam cupiditates nullus hactenus fructus de prædicto statuto pervenit: nos evidentius & expressius occurrere cupientes, præsenti decreto statuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium, curam habens animarum annexam, si priùs tale beneficium habebat, eo sit ipso jure privatus: & si fortè illud retinere contenderit, etiam alio spolietur: is quoque, ad quem spectat prioris donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui merito viderit conferendum: & si ultra sex menses conferre distulerit, non solùm ad alios secundum Lateranensis Concilii statutum ejus collatio devolvatur, sed etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem Ecclesiæ, cujus est illud beneficium, assignare, quantum à tempore vacationis ipsius constiterit esse perceptum. Hoc idem in personatibus decernimus esse observandum, addentes, ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiamsi curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ majoribus sunt beneficiis honorandæ, cùm ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.*

76. Plures uni Clerico præbendas conferri vetant primò Concilium Chalcedonense can. 10. deinde Nicænum secundum can. 15. Agathense can. 57. Epaonense can. 9. Lateranense sub Innocentio III. can. 29. Tridentinum sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 17. & præfata Bonifacii VIII. constitutio. Itemque Joannis XXIII. extravagans, *Execrabilis*, de præben. Similis quoque habetur in c. veniens, & in c. Jacobus, de simon. S. Thomas in Quodlibeticarum quæstionum Opere, Quodlibeto 7. art. 15. Theologicè de ista quæstione distinguendo disputat: Unum habere plures sine animarum cura præbendas sit peccatum mortale; supponit enim de pluribus præbendis animarum curam habentibus, regulariter atque ut plurimùm esse mortale, contra jus divinum & naturale, nisi fortè sint plures campestres ac infrequentes curæ, exigui reditus, & convicinæ, in quibus etiam unus idemque Curio potest jejunus pluries in die Missas celebrare, ob Presbyterorum raritatem & incolarum paupertatem. Sic verò distinguit Angelicus Doctor, ut rerum aliquæ talis sint conditionis, ut eis deformitas sit inseparabiliter annexa, ut est fornicatio, adulterium, &c. In his porrò annumerari potest pluralitas curatarum Ecclesiarum incompatibilium, quibus unicus Clericus sufficere non possit. Et huc pertinet prohibitio capitis, de multa, de præben. ex Concilio Lateranensi. Quædam verò sunt res materialiter indifferentes, ut levatio festucæ de terra, & similia, quorum in genere negat esse plurium præbendarum possessionem, quarum vel nulla vel unica sit curæ animarum annexa: quia in hac pluralitate inest quædam deordinatio & cultus divini diminutio, dum unus loco plurium instituitur: Ergò multò minùs censeri potest ista pluralitas in genere rerum de se bonarum, cujusmodi est eleemosynarum erogatio. Denique sunt quædam actiones tertium genus rerum constituentes, quæ absolutè consideratæ deformitatem & inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus advenientibus circumstantiis bonæ efficiuntur, sicut occidere & percutere hominem, quæ tamen adjiciendo circumstantias quasdam efficiuntur bonæ, ut fit in occisione malefactoris propter justitiam, & in persecutione delinquentis propter correctionem, qui duos actus non erunt vitiosi, sed virtuosi. *In numero harum actionum* (verba hæc sunt S. Thomæ) *videtur esse habere plures præbendas*. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliquæ circumstantiæ possunt supervenire ita cohonestantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter evacuantur: ut putà si fit necessitas in pluribus unius obsequii; & possit plus servire Ecclesiæ vel tantumdem absens, quàm alius præsens, & si qua alia sunt hujusmodi. Et tunc istis conditionibus supervenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla dispensatione interveniente, si consideretur tantùm secundùm jus naturale; quia dispensatio ad jus naturale non pertinet, sed solùm ad positivum. Si verò aliquis hac intentione plura beneficia habeat, ut sit ditior, & lautiùs vivat, ut faciliùs ad Episcopatum perveniat, non tolluntur prædictæ deformitates, sed augentur: quia cum tali intentione etiam unum beneficium habere, esset illicitum. Et sic quidem dicendum esset secundùm jus naturale, etiam nullo positivo jure interveniente. Nunc autem certum est, per antiqua jura hoc esse prohibitum. *Patet etiam, huic prohibitioni consuetudinem esse contrariam, per quam quidam dicunt illam prohibitionem esse abrogatam*. Deinde post aliqua interjecta ita concludit S. Thomas: *Si autem antiqua jura sint per consuetudinem abrogata, tunc prædictis circumstantiis intervenientibus, etiam sine dispensatione, licitum est plures præbendas habere: sine quibus circumstantiis licitum non est, quantumcunque dispensatio intervenerit, eò quòd dispensatio humana non aufert ligamen juris naturalis, sed solùm ligamen juris positivi, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari potest*. Et ex his de facili potest patere responsio ad objecta. Hactenus Sanctus Thomas.

77. Sessionis hujus XXIV. Cap. 18. Mandatur Episcopis, ut beneficio animarum curæ annexo vacanti, non aliter provideant quàm per concursum, & per concurrentium examen accuratissimum, post publica ad id proclamata, & in scriptis affixa edicta; illeque post exactum ab examinatoribus juramentum eligatur, qui plus omnibus judicatus fuerit idoneus. Et addit: *Caveantque examinatores, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec antè nec post accipiant. Alioqui simoniæ vitium tam ipsi quàm alii dantes incurrant, à qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocunque etiam antea obtinebant, & ad alia posterum inhabiles reddantur.*

Cap. XIX. *Decernit sancta Synodus mandata de providendo, & gratias quæ Expectativæ dicuntur, nemini ampliùs, etiam Collegiis & Universitatibus, Senatibus & aliis singularibus personis, etiam sub nomine Indulti, aut ad certam summam, & alio quovis colore concedi: nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec aliæ quæcunque gratiæ ad vacatura beneficia, nec indulta ad alienas Ecclesias vel Monasteria alicui, etiam ex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus concedantur, & hactenus concessa abrogata esse censeantur.*

Alexander Papa III. prohibet beneficia promitti ejus, qui adhuc vivit, c. accepimus, de pactis, &c. 1. & 2. de concess. præben. In Galliæ regno per Concordatum Bononiense gratiæ expectativæ cessavere.

78 Sessione XXV. Post decreta fidei de Purgatorio, de Invocatione, Reliquiis, & veneratione Sanctorum & sacris Imaginibus, pleraque admodum utilia sancita sunt de regularibus & monialibus.

Cap. I. *Quò faciliùs ac maturiùs ubi collapsa est vetus & regularis disciplina, instauretur, & constantiùs ubi conservata est, perseveret, præcipit, ut omnes Regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant & componant. Atque in primis quæ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum respectivè essentiam, necnon ad communem vitam, victum & vestitum pertinentia fideliter observent. Omnisque cura & diligentia à Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus & Provincialibus, quàm in eorum visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur: cùm compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim ea,*

quæ bases sunt & fundamenta totius disciplinæ regularis, exactè non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est.

Cap. II. *Nemini igitur Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cujuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui inferiori concedere, etiam ad usumfructum, ad usum, vel administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum seu Conventuum ad solos Officiales eorumdem ad nutum Superiorum amovibiles pertineat. Mobilium verò usum ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat: nihilque superflui in ea sit, nihil etiam quod eis necessarium sit, denegetur: Quòd si quis aliter quidquam tenere deprehensus aut convictus fuerit, is biennio activa & passiva voce privatus sit, atque etiam juxta suæ Regulæ & Ordinis constitutiones puniatur.*

Cap. III. *Concedit sancta Synodus omnibus Monasteriis & domibus tam virorum, quàm mulierum, & mendicantium, exceptis domibus Fratrum Capucinorum S. Francisci, & eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps eis bona immobilia possidere liceat.*

Cap. IV. *Prohibet sancta Synodus, ne quis Regularis sine sui Superioris licentia prædicationis vel lectionis, aut cujusvis pii operis prætextu subjiciat se obsequio alicujus Prælati, Principis, vel Universitatis, vel Communitatis, aut alterius cujuscunque personæ, seu loci, neque ei aliquod privilegium aut facultas ab aliis super iis obtenta suffragetur, Quòd si contra fecerit tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à suis conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantùm habitent: alioqui ab Ordinariis contra eos procedatur.*

79 Cap. V. *Decernit atque etiam jubetur sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut clausuræ sanctimonialium curam gerant Episcopi, in monasteriis quidem sibi subditis ex jure ordinario, in aliis verò tanquam Sedis Apostolicæ delegati. Et ut nemine obsistere auso decernant, atque inobedientes sibi per censuras Ecclesiasticas aliasque pœnas compellant; & ubi opus fuerit, invocato brachii sæcularis auxilio.*

Constitutio Papæ Bonifacii VIII. cujus est in isto capite mentio, habetur c. periculoso, de statu Monach. in 6. In quo pariter Ordinariis locorum demandatur circa Monasteriorum etiam exemptorum clausuram Apostolicorum Legatorum authoritas. Ibidemque Monialibus professis clausuras Monasterii egredi prohibetur, externisque ad illas ingredi nisi ex causa legitima & manifesta, cum Superioris licentia. Concilium etiam Matisconense primum can. 2. prohibet Episcopis, & quibuscunque Clericis & Laicis, nisi ex causa necessitatis, Monasteria puellarum ingredi, aut cum illis temere colloqui. Similia quoque statuta fuere Concilii Epaonensis can. 38. His suffragatur Concilii Moguntini anni 1549. canon 79. Cumque his conspirant edicta Regum Galliæ: sic etenim edicit Carolus IX. in Comitiis Aurelianensibus art. XI. *Omnes Abbates & Abbatissæ, Priores, Priorissæ non existentes Capita Ordinum, simulque omnes Canonici & Capitula tam Regularium, quàm sæcularium Ecclesiarum, sive Cathedralium, sive Collegiatarum, subjicientur indiscriminatim Archiepiscopo, seu Episcopo Diœcesi: neque ulla poterunt obtendere privilegia exemptionum à visitationibus & punitionibus criminum. Nullatenus obstantibus oppositionibus aut appellationibus.* Idemque Rex per edictum anni 1571. art. 5. atque antiquior Francisci I. constitutio anni 1539. art. 1. 2. 3. & 4. & posterior Henrici III. constitutio Melodunensis anni 1579. art. 1. simulque Blesensis art. 59. sanciverunt, per appellationem à morum correctione, modum canonis aut legis non excedente, non suspendi aut retardari correctionem in rebus morum ac disciplinæ, sed nihil obsistente appellatione, judicium correctionis esse protinus exequendum. Hoc ipsum fuerat pridem sacris Canonibus definitum, cap. ad nostram, & cap. reprehensibilis, de appellat. Sed & in specie de Monialium clausuris statutum ita fuit ab Henrico III. in Comitiis Blesensibus art. 3. *Admonemus Archiepiscopos, Episcopos, aliosque monasteriorum monialium Superiores, ut sollicitè clausuram monialium restitui & observari faciant; eas compellendo inobedientes per censuras, aliaque juris remedia, remotis oppositionibus & appellationibus quibuscunque. Mandamus verò nostris Officialibus, ut Superioribus postulantibus opem auxiliumque ad id præstent. Neque facultas sit ulli moniali professa de monasterio egrediendi quocunque prætextu nisi ex causa legitima à Superiore suo approbata: nihil obstantibus contrariis dispensationibus aut privilegiis. Neque licebit ulli personæ externæ, cujuscunque sit status, conditionis, aut sexus, vel ætatis, clausuram ingredi nisi ex licentia scripto concessa Episcopi vel Superioris in casibus duntaxat necessariis, sub canonicis pœnis.*

80. Cap. VI. *In electione Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum atque aliarum Præpositarum, quò omnia rectè & sine ulla fraude fiant, in primis sancta Synodus districtè præcipit omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum nomina eligentium nunquam publicentur: Nec in posterum liceat Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque titulares, ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces & suffragia absentium supplere. Si verò contra hujus decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit. Et is qui ad hunc effectum se in Provincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiserit, dein ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat; facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur: & si in posterum aliæ concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur.*

Hæc Tridentina eligendi forma vetustior abolevit quam Lateranense sub Innocentio Papa III. Concilium introduxerat: ut scilicet tres de Collegio electi suffragia singulorum ac vota diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent; & refertur c. quia propter, de electione. Fraus enim multiplex per tres electos poterat effingi, libertas etiam & secretum votorum ac vocalium poterat impediri aut violari. Cui periculo rectè obviatur per ejusmodi scrutinia dudum scripta & plicata, quæ singuli ad communem ac in medio positam capsulam deferunt. Prætereà poterat peræquè intervenire dissidium in ipsa trium electione, qui vota perquirerent, sicut in electione Officialis aut futuri Superioris.

81. Gallematius & Barbosa in hoc Tridentinum caput admonent, declaratam fuisse à sacra Cardinalium Congregatione Concilii abusivam illam electionis formam, ideoque nullam & invalidam, qua Prælatus qui præsidet electioni, proponit ex toto Capitulo duas aut tres personas eligendas, cæteris exclusis; fit enim cæteris omnibus injuria duplex, primùm libertati eligentium, quæ injustè coarctatur: deinde juri quod reliqui habent ut eligi possint, cùm tamen sine rationabili causa, & omni excluso juridico processu, priventur voce passiva, qua eligi possunt. Præterea sub hac forma multa monopolia, partialitates & ambitus foveri simul & occultari possunt in commune damnum.

damnum. Similes quæstiones in electionibus occurrentes vide pleniùs & fusiùs pertractatas in nostra theoria & praxi canonica, lib. 1. cap. 22.

82. Cap. X. *Attendant diligenter Episcopi & cæteri Superiores Monasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut saltem singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, ut eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo & aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. Quòd verò sanctissimum Christi Corpus intra chorum vel septa Monasterii, & non in publica Ecclesia conservetur, probibet sancta Synodus: non obstante quolibet indulto aut privilegio.*

De confessione & communione à Monachis facienda singulis saltem mensibus, nisi ex causa forte aliqua, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monasterii intimare Monachi teneantur, ut eorum judicio vel abstineant, vel accedant, providerat Concilium Viennense Clement. 1. §. sanè, de stat. Monach.

83. Cap. XI. *In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas quæ sunt de ipsorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ tam regulares quàm sæculares hujusmodi curam exercentes subsint immediatè in iis, quæ addictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de ejusmodi consensu, ac prævio examine per eum, aut ejus Vicarium faciendo. Excepto Monasterio Cluniacensi &c.*

Ante Tridentinum ex constitutione Urbani Papæ III. ad curam Monasterio subjectam non Monachi, sed seculares Clerici perficiendi erant, ut scillicet pleniùs Episcopi dispositioni & jurisdictioni subjicerentur: c. 1. de capellis Mon. At Tridentinum etiam Curatos regulares Episcoporum correctioni & dispositioni indiscriminatim submittit in omnibus, quæ ad curam pertinent animarum.

Cap. XIII. *Controversias omnes de præcedentia quæ sæpè cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas tam sæculares, quàm regulares, cùm in processionibus publicis, tum iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, in deferenda umbella, & aliis similibus, Episcopus amota omni appellatione, & non obstantioni quibuscunque componat. Exempti autem omnes tam Clerici sæculares quàm regulares quicunque, etiam Monachi ad publicas processiones vocati accedere compellantur: iis tantùm exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt.*

84. Cap. XV. Declaratur irrita & invalida omnis religiosa professio emissa nondum expleto decimosexto ætatis anno. Ante Synodum Tridentinam ętas ad professionem requisita, eadem definita fuerat, quæ ad ineundas nuptias exigebatur: in fœminis scilicet duodecim completorum annorum, & in maribus quatuordecim annorum expletorum: c. significatum, & c. cùm virum, de regularibus. Plura superiùs requirito, quæ congessi ad can. 22. Vormatiensis Concilii. Comitia Blesensia sub Henrico Rege III. eamdem cum Tridentina Synodo ætatem postulant ad professionem istam.

Cap. XVI. *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante professionem facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii, fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri nisi sequuta professione: aliter verò facta etiamsi facta sit cum hujus favoris expressa renunciatione etiam jurata, sit irrita & nullius effectus* (Ex paucis interjectis sic prosequitur:) *Sed neque ante professionem, excepto victu & vestitu novitii vel novitiæ illius temporis, quo in probatione est; quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus, ejus Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur: ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat, nec facilè si discesserit, id recuperare possit. Quinetiam præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat. Et ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur quæ sua erant. Quod ut rectè fiat; Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.*

85. Cap. XVIII. *Anathemati sancta Synodus subjicit omnes & singulas personas, cujuscunque qualitatis & conditionis fuerint, tam Clericos quàm laicos, seculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliquam quamcunque mulierem invitam, præterquam in casibus à jure expressis ad ingrediendum monasterium, vel suscipiendum habitum cujuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem: quique consilium, auxilium, vel favorem dederint: quique scientes eam non spontè ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquomodo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit eos, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi, quoquomodo sine justa causa impedierint.*

Eandem ob causam quod proximè præcessit cap. 7. constitutum est, ut si puella quæ habitum regularem suscipere voluerit, major annis duodecim sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professiooem emittat, quam exploraverit Episcopus, vel ejus Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter. Obligatque Præfectam monasterii, ut ante mensem vestitus aut professionis Episcopum præmoneat sub pœna suspensionis ab officio suo, quandiu Episcopo ipsi videbitur. Hoc idem de exploranda futuræ sanctimonialis per Episcopum voluntate ante habitus susceptionem, & pariter ante votorum solemnitatem, decernitur in comitiis Blesensibus sub Henrico III. Francorum Rege artic. 28.

86. Cap. XIX. *Quicunque Regularis prætendat se per vim aut metum ingressum Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum esse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque ex causa, aut etiam cum habitu sine licentia Superiorum discedere: non audiatur nisi intra quinquennium tantùm à die professionis: & tunc non aliter nisi causas, quas prætendit, deduxerit coram Superiore & Ordinario. Quòd si antè habitum spontè dimiserit, nullatenus audiatur, nec ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur.*

Praxis statim ab ipso Concilio ubique invaluit, ut ejusmodi religiosus reclamans statim audiatur, etiamsi habitum dimiserit: quia hoc plerumque necesse est, ut suæ ad reclamandum libertati prospiciat, qui statim à fratribus agnosceretur, & quod solet fieri, in quibusdam rigidioribus Ordinibus interciperetur, & pœnali carcere inclusus in pane & aqua ad pœnitentiam adactus causam suam agere prohiberetur. Tum quia sic occurritur gravi hominum scandalo, dum conspicitur quis in habitu regulari sine comite per devia fugiens, aut in diversoriis

degens, moribus fortasse inconditis ac dissolutis. Atque ideo hunc etiam in habitu sæculari audiendum admonent Martinus Navarra comment. 4. de regularib. n. 77. & 78. Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 4. in fine, Lessius lib. 2. de just. cap. 41. n. 64. Bonacina tract. de cl usuris quæst. 2. p. 10. difficul. 3. & alii communiter.

87. In ista XXV. eademque postrema sessione, decretis de regularibus subjiciuntur decreta unum & viginti de Reformatione, quorum primum reformationem intendit principalium membrorum ac Principum Ecclesiæ, scilicet Episcoporum, ex quorum ceu capitum influxu, & regimine atque exemplis reliquorum membrorum Ecclesiæ corpus componentium salus dependet. Quapropter parænesia continet, quæ præcipua illorum, qui Ecclesiis præsunt, officia his verbis complectitur.

Cap. I. *Optandum est, ut ii, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ sint suæ partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant: nec enim dubitandum est, & fideles reliquos ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac cœlestem patriam cogitantes. Hæc cùm ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipua esse sancta Synodus animadvertat, admonet Episcopos omnes, ut secum ea sæpè meditantes, factis etiam ipsis ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum prædicandi genus quoddam, se muneri suo conformes ostendant: in primis verò mores suos omnes ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi, non solùm jubet, ut Episcopi modesta supellectili, & mensa ac frugali victu contenti sint, verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferat. Omninò verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiares-ve suos augere studeant: cùm & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant nec dissipent illorum causa; imò quàm maximè potest eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitùs deponant. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Ecclesiastica tam sæcularia quàm regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed & ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud sanctissimum Romanum Pontificem cùm universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in se oculos convertunt.*

Conc. Carth. IV. c. 15. Conc. Tolet. III. c. 7. Conc. Antiochen. c. 24. Can. 39. & 75.

88. Cap. III. *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè salutaris; sobriè tamen magnaque circumspectione exerendus est: cùm experientia doceat, si temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quàm formidari, & perniciem potiùs parere quàm salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis, ad finem revelationis, ut ajunt, pro deperditis, seu pro subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur: & tunc non aliàs quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat: Nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis etiam Magistratus autoritate adducatur; sed totum hoc in ejus arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, persona, aut loco, vel tempore, eas decernendas esse judicaverit.*

Laudatum fuit ab ipsis ethnicis Delphicæ vatis mulieris constans propositum, quæ recusavit Atheniensibus Magistratibus morem gerere, à se postulantibus, ut Alcibiadem diris & imprecationibus devoveret, dicens sui potiùs officii esse, Numinis clementiam precibus & hostiis placare, atque ad veniam excitare, quàm ultionem per execrationes provocare & concitare, ut refert Plutarchus in Alcibiadis vita. Rex Carolus IX in Comitiis Aurelianensibus art. 18. Prælatos Ecclesiæ Gallicanæ admonuit, non esse monitiones & censuras decernendas pro vulgaribus causis, sed tantùm pro scandalis gravibus & criminibus publicis. Quam Aurelianensem constitutionem renovavit edicto anni 1666. Ludovicus Rex XIV. Multis præcedentibus Conciliis hoc idem cautum fuerat ac definitum, ut sunt Meldense can. 56. quo cavetur, non solùm prærequiri ad infligendam excommunicationem grave crimen, sed etiam ut non possit reus alio remedio emendari & corrigi. Item Aurelianense Concilium IV. can. 2. & Vormatiense can. 13. & Agathense can. 3. Videri possunt apud Gratianum can. Episcopi, &c. nemo Episcoporum, &c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. S. Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 15. asserit, nullam esse in Ecclesiæ potestate graviorem pœnam ipsa excommunicatione, & citatur in Decreto c. corripiantur, 24. q. 3. ubi glossa in v. *maior*, sic infert: Si excommunicatio est pœna maxima, ergo non debet pro levibus criminibus infligi. De hac pœna loquens Apostolus 2. Cor. 13. eam refert Ecclesiæ à Domino collatam fuisse in ædificationem, non in destructionem.

Cap. IV. *Contingit sæpè in quibusdam Ecclesiis, vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, ut non facilè inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere. Sancta Synodus cupiens hæc ad pios usus relicta, quò pleniùs & utiliùs fieri potest, adimpleri, facultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia in prædictis Ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum atque Ecclesiarum utilitatem viderint expedire: ita tamen ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute, legata illa ad pios usus reliquerunt.*

89. Cap. VII. *Quoniam in beneficiis Ecclesiasticis omnia, quæ hæreditariæ successionis imaginem referunt, sacris constitutionibus sunt odiosa, & Patrum decretis contraria; nemini in posterum accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium Ecclesiasticum cujuscunque qualitatis concedatur: nec hactenus concessi suspendantur, extendantur aut transferantur. In Coadjutoriis quoque etiam cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis permittantur. Quòd si quando Ecclesiæ Cathedralis aut Monasterii urgens necessitas aut evidens utili-*

tas

tas postulet Prælato dari Coadjutorem, non aliter cum futura successione detur, quàm hæc causa priùs diligenter à Romano Pontifice sit cognita, & qualitates omnes in illa concurrere certum sit, quæ à jure & decretis hujus sanctæ Synodi in Episcopis & Prælatis requiruntur. Alias concessiones super his factæ subreptitiæ esse censeantur.

Regressus ad renunciata beneficia metu mortis cùm sit positivi juris, alicubi admittitur, & alibi rejicitur conformiter huic Tridentinæ sanctioni. Et utique utrinque favent probabiles aliquæ rationes. Rejiciendi causa est odium hæreditariæ cujusdam successionis in rebus Ecclesiæ, atque major in Ecclesiarum regimine perfectio, ut removeatur procul ab Ecclesiis affectus sanguinis & carnis. Quæ autem alicubi prævalet opposita consuetudo, vim sumere videtur ex antiquis quibusdam canonibus, quales videntur c. Consaldus, 17. q. 2. ubi Clericus ægritudine pressus monachismum vovit, si convalesceret, eaque de causa proprio beneficio renunciavit: sed postquam convaluit, Alexandri Papæ secundi judicio resignatum à se beneficium resumpsit. Itemque c. super hoc, de renunciatione, quo permittitur regressus ad resignatum non sponteneè beneficium. Porrò metum mortis ex præsenti morbo sufficere ad rescindendum actum eo metu factum, definitum est ab Alexandro Papa III. cap. literaturam, de voto. Nec verò levis est ratio, quam in materia regressus profert Clemens Papa III. d. c. super hoc, *Nulla* (inquit) *ratio verisimile reddit, ut quispiam beneficium multis expensis & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facilè sine magna causa sua sponte resignet.* Favere pariter videtur alterum regressus exemplum approbatum in c. si beneficia, de præben. in 6. Longè tamen optabile magis & perfectius esset, si Tridentinum hoc decretum ubique prævaleret, quo beneficiorum affectatæ successiones, & istæ in favorem & gratiam ex sanguinis ac propinquitatis affectu renunciationes omninò extirparentur, nihil enim possessor beneficii pateretur detrimenti, si convalesceret, quatenus absque ullo regressu in possessione beneficii persisteret, quod nisi per mortem vacare poterat. Atque ita patet responsio ad præfatos in oppositum allegatos textus, si per beneficii sui abdicationem ægrotus non indulsisset amori propinquitatis. Vide apud Gratianum multos canones causæ 8. quæst. 1. prohibentes præficere Ecclesiis proprios cognatos: ibidemque exemplum Moysis propositum à S. Hieronymo in c. Moyses; & ab Origene in c. si ergo. Qui cùm populi simul & tabernaculi præfectura sublimatus esset, nullam præfecturam propriis liberis commisit, sed Josue ex alia tribu orto: *Ut sciremus* (ait Hieronymus) *Principatum in populos non sanguini esse deferendum, sed vitæ.*

90. Cap. XI. *Magnam Ecclesiis perniciem afferre solet, cùm earum bona, repræsentata pecunia in successorum præjudicium, aliis locantur: omnes igitur hæ locationes, si anticipatis solutionibus fiant, nullatenus in præjudicium successorum validè intelligantur: quocunque indulto aut privilegio non obstante: nec hujusmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur.*

In Consilio Meldensi, & in Capitularibus Caroli Magni, & apud Gratianum, 12. q. 2. c. 44. habetur iste canon huc pertinens: *Precaria & commutationes tempore viduatarum Ecclesiarum facta ab his, qui loca Episcoporum occupaverant, rescindantur.* Ex Concilio autem Bellovacensi desumptum c. 1. de Precariis, Precariarum rerum Ecclesiæ tempora definit in quinquennium. Et sub eodem tit. cap. 2. decernitur, successorem revocare posse Precariam irrationabiliter à prædecessore factam. Denique cap. 3. dicit, Precariam solvi obitu ejus cui concessa fuerat, sed non obitu ejus qui concesserat, nisi successor inde patiatur detrimentum.

91. Cap. XIV. *Quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus, immundoque concubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoque Clericalis militiæ dedecore testatur. Ut igitur ad eam quam decet continentiam ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ revocentur, populusque hinc eos magis discat revereri, quò illos vita honestiores cognoverit; prohibet sancta Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas aliasve mulieres, de quibus haberi possit suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum his ullam consuetudinem habere audeant: alioquin pœnis à sacris Canonibus vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Quòd si à Superioribus moniti ab ijs se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum beneficiorum suorum quorumcunque & pensionum ipsofacto sint privati, quæ fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem, cum eadem vel alia fœmina perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes ac proventus beneficiorum suorum, & pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur, sed etiam à beneficiorum suorum administratione, quoad Ordinarius etiam, uti Sedis Apostolicæ delegatus arbitrabitur, suspendantur: Et si ita suspensi nihilominùs eas non expellant, aut cum iis etiam versentur, tunc beneficiis, portionibus ac officiis & pensionibus quibuscunque Ecclesiasticis perpetuò priventur, atque inhabiles, ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis & officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si postquam semel eas dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quævis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat: supradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu & figura judicii, & sola facti veritate inspecta procedere possint. Clerici verò beneficia Ecclesiastica aut pensiones non habentes, juxta delicti & contumaciæ perseverantiam & qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis juxta sacros Canones puniantur. Episcopi quoque, quod absit, si ab hujusmodi crimine non abstinuerint, & à Synodo Provinciali admoniti se non emendaverint, ipso facto sint suspensi; & si perseverent, etiam ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per privationem, si oportuerit, in eos animadvertat.*

Concilium Nicænum can. 3. prohibet cuicunque Clerico subintroductam secum habere fœminam, unde vel occasio vel suspicio peccati possit suboriri. Concilium Arelatense secundum, can. 3. pœnam adjungit excommunicationis tam in clericum, quàm in fœminam, si moniti renuant separari. Concilium Toletanum secundum, can. 3. Clericum deponit & excommunicat. Sub tit. de cohabit. Cler. & mul. c. si quisquam, jubet Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum, suspectam cum fœmina conversationem habentes, aut colloquia, si ter admoniti non desistant à confabulationibus & colloquiis, excommunicatione feriri, c. Clericos, jubet fornicarium Clericum, si monitus pergat, suspendi ab officio ac beneficio; sed si in contumacia persistat, vult penitùs ac in perpetuum à beneficiis removeri. Idem dicitur c. si autem, eod. tit. Sanctio ista Tridentina contra concubinarios clericos comperitur in omnibus suis partibus ferè conformis decreto Concilii Basileensis de Concubinariis, quod suprà sub eodem Concilio retulimus: quod pariter renovatur in Concordatis Bononiensibus à Synodo quinta Latera-

tiensi approbatis: quodque iisdem verbis Concilium Frisingense suis decretis inseruit anno 1440. ut accuratè servaretur.

92. Cap. XVI. *Statuit sancta Synodus, ut Ecclesiastica beneficia sæcularia, quocunque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæva eorum institutione, aut aliter quomodocunque retineat, illa deinceps in simplex beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo congrua portione non convertantur: non obstantibus quibuscunque gratiis, quæ suum plenarium effectum non sunt consequutæ. In iis verò in quibus contra eorum institutionem seu fundationem, cura animarum in Vicarium perpetuum translata est, etiamsi in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio fructuum Vicario, quocunque nomine is appelletur, non fuerit assignata, ea quamprimùm & ad minus intra annum à fine hujus præsentis Concilii, arbitrio Ordinarii juxta formam decreti sub felicis recordationis Paulo tertio assignetur. Quòd si id commodè fieri non possit, aut intra dictum terminum factum non erit: cùm primùm per cessum vel per decessum Vicarii, seu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, beneficium curam animarum recipiat, ac Vicariæ nomen cesset, & in antiquum statum restituatur.*

Quemadmodum Tridentini Patres de faciendis ab Ordinario Ecclesiarum unionibus, quotiescunque necessarium aut conducibile foret, prospexerunt sess. 21. cap. 5. ita & in hac sess. 25. de uniendis beneficiis, quæ perperam olim divisa fuerant, ritè provisum est, prohibitumque ne deinceps quid tale fiat. Enimverò indignum prorsus est, ut quæ fidelium antiqua pietate destinata fuere in stipendium eorum, qui laborant in Evangelio, distrahantur in otiosos & inutiles Clericos, unde desides, & persæpè cum gravi scandalo delicientur ac luxurientur. Vide multa quæ præclarè disserit hac de re Gratianus, 12. quæst. 1. ex veteri novoque Testamento selecta. Quibus adde Apostoli Pauli effatum: *Qui non vult operari, non manducet*, 2. Thess. 3.

Cap. XIX. *Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus: ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano Orbe penitùs eliminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati; ac jurisdictione, & dominio civitatis, castri, aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiserint, quod obtinent ab Ecclesia, privati intelligantur; & si feudalia sint, directis Dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant: & ut homicidæ juxta sacros Canones puniri debeant. Et si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli, tam in jure quam in facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocunque privilegio, seu prava consuetudine etiam immemorabili.*

Deinde ab isto pœnali Tridentino decreto Bullam edidit hujus insaniæ coercendæ causa severiorem Clemens Papa VIII. In qua censuras adversùs criminis hujus reos subeant aliis quibuscunque absolvendas, solisque reservat Summis Pontificibus præterquam in mortis articulo, quibus etiam involvit quoscunque duello cooperantes, ipsosque ex composito duelli spectatores. Qui ergo hisce reservatis excommunicationibus innodantur, ad quatuor capita reducuntur: primùm, ipsi duello decertantes, sive provocaverint, sive provocati accesserint. Tertiò, quicunque alio modo cooperati fuerint consilio, mandato, suasione, internuncio, libelli provocatorii scriptura, vel dictamine, vel delatione, & quicunque scienter ad hunc conflictum arma subministrarint, etiamsi fortasse duellum non fuerit subsequutum, nisi fortè per ipsosmet steterit, ne duellum committeretur, qui ab initio cooperati fuerant. Quartò, qui de industria spectatores accesserunt: ut colligit Bonacina, qui Clementis constitutionem per singula verba retulit in suo tractatu de excommunicationibus extra Bullam Cœnæ Domini, disp. 2. q. 3. punct. 48. Qui idem ex verbis apertis Bullæ Clementis VIII. infert num. 29. cum Filliucio & aliis, eum, qui ab alio ad duellum provocatus ipsum acceptavit, statim excommunicatione Bullæ astringi, eosque qui comitantur ad locum pugnæ, non tamen si comitentur animo impediendi pugnam, quia tunc actum virtutis exercent, & laude dignum. In hac igitur Clementis constitutione quidam actus continentur principaliter & propter se prohibiti, qui idcirco excommunicationi subjiciuntur ipso facto; hi sunt oblatio libelli provocatorii, ejusdem acceptatio, accessus ad destinatum locum, & ipsa pugna seu dimicatio, etiamsi neutrius mors sequatur. De cæteris actibus, si duelli effectus non sequatur, quamvis indubiè peccetur mortaliter, & nominatim è Clementis constitutione prohibeantur, si tamen duellum non sequitur, probabiliùs esse censet cum aliis, quos citat ipse Bonacina, minimè incurri censuras in illa contentas ob communem & receptissimam regulam, suadentes, mandantes, consulentes, non affici ecclesiasticis censuris, nisi efficaciter influxerint sequuto effectu. Et insuper pœnas, cùm odiosæ sint, non esse extendendas, sed potiùs restringendas. Denique ut distinguatur duellum ab aliis pugnis & rixis huic excommunicationi non obnoxiis, sic describi solet: ut sit pugna singularis, deliberata, ab utraque parte statuta, ex condicto loco & tempore, cum armis ad occisionem, vel mutilationem, vel vulnerationem aptis. Itaque non hic comprehendentur pugnæ, quæ peraguntur pugnis, calcibus, capillorum evulsione; imò neque armis, sed non ex condicto tempore & loco.

Cap. XX. *Cupiens sancta Synodus Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solùm restitui, sed perpetuo sartam tectam à quibuscunque impedimentis conservari, præter ea quæ de Ecclesiasticis personis constituit, sæculares quoque Principes officii sui admonendos esse censuit, confidens eos ut Catholicos, quos Deus sanctæ fidei Ecclesiæque protectores esse voluit, jus suum Ecclesiis restitui non tantùm esse concessuros; sed etiam subditos suos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & superiores Ordinos reverentiam revocaturos: nec permissuros, ut Officiales aut inferiores Magistratus Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent, sed una cum ipsis Principibus debitam sacris Summorum Pontificum & Conciliorum constitutionibus observantiam præstent. Decernit itaque & præcipit, sacros Canones & Concilia generalia omnia, necnon Apostolicas sanctiones in favorem Ecclesiasticarum personarum libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus violatores edita, quæ omnia præsenti etiam decreto innovat, exactè ab omnibus observari debere. Proptereaque admonet Imperatorem, Reges, Respublicas, Principes, & omnes & singulos, cujuscunque status & dignitatis extiterint; ut quò largiùs bonis temporalibus, atque in alios potestate sunt ornati, eò sanctiùs quæ Ecclesiastici juris sunt, tanquam Dei præcipua, ejusque patrocinio tecta venerentur: nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus,*

aliisque

aliisque Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximeque ministris ipsorum Principum lædi patiantur: sed severè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque jurisdictionem impediunt animadvertant: quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, Ecclesiarumque protectionem existant: imitantes anteriores optimos religiosissimosque Principes, qui res Ecclesiæ sua in primis auctoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt. Adeoque hac in re quisque officium sedulò præstet, quo cultus divinus devotè exerceri, & Prælati, cæterique Clerici in residentiis & officiis suis quieti & sine impedimentis, cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.

49. Sacri Canones, quos decreto isto Concilium Tridentinum se renovare declarat circa dignitatem & immunitatem Ecclesiæ, habentur circa dignitatem Romanæ Sedis, quam nemo judicare potest, dist. 17. per totam, cui omnes Ecclesiæ & Synodi obtemperare debent. Item dist. 96. c. benè quidem: & reliqui canones, per totam; ubi decernitur, Principes & Magistratus sæculares nullam habere potestatem de rebus Ecclesiasticis disponendi. c. si quis suadente, 17. q. 4. contra percussores Clericorum aut Monachorum. Item toto tit. de immunit. Eccles. tum in antiquis, tum in sexto, tum in Clementinis, tum in extravagantibus. In his passim, & in c. quanquam, de censibus, prohibetur census & tributa imponi Ecclesiis, aut Clerici onera, præstationes, & vectigalia, vel servitutes, sub pœna excommunicationis singularium personarum imponentium, aut exigentium, & interdictionis Universitatum, Collegiorum, & civitatum cujusmodi onera indicentium, aut exigentium. Item c. felicis, de pœnis in 6. contra insequentes, persequentes, aut in captivitatem redigentes, percutientes, vel occidentes S. R. E. Cardinales, eorumve persequentium filios, ac nepotes. Itemque adversùs eos qui insequuntur Clericos, vel Religiosos, & familiares Papæ; & pœnas irrogat Potestatibus sæcularibus hujusmodi insultus non impedientibus, aut non coercentibus debitis pœnis. Item in domibus Ecclesiarum non debet judex laicus judicare, aut hospitium sibi aut suis vindicare, c. 1. de immun. Eccl. In Ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus, seditionibus, consiliis universitatis laicorum, & eorum publicis Parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus & nundinis, judiciis sæcularibus: & in Ecclesiæ habitæ à judicibus sæcularibus sententiæ atque processus nullatenùs valent secundùm Concilium generale Lugdunense sub Gregorio X. & habetur c. decet domum, de immunit. Eccl. in 6. Concilium etiam generale Lateranense sub Alexandro Papa III. excommunicat quoscunque collectas imponentes Clericis aut Ecclesiis, & quoscunque jurisdictionem Ecclesiasticam impedientes aut sibi usurpantes judices laicos, & habetur c. non minus, de immunit. Eccl. His adde leges ipsas Imperiales, l. non solent, C. vectigalia nova institui non posse; & l. placet, C. de sacros. Eccles. & Capitularia Caroli Magni. Quibus adjunge c. Valentinianus dist. 63. ut exemplo sit & documento Christianis Principibus venerationis & obedientiæ religiosæ erga Ecclesiæ sacros Antistites: *Valentinianus Imperator veniens ab Oriente ad Hesperias partes, mortuo Auxentio Arianæ perfidia magistro, quia Mediolanensem Ecclesiam ut lupus dilaniaverat, cum vellet Catholicum, Deo ordinante, ibi consecrare Episcopum, evocans Episcopos hæc eis loquutus est: Nostis aperte, eruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat esse Pontificem, & quod deceat eum non solum verbo, sed etiam conversatione gubernare subiectos, & totius imitatorem virtutis semetipsum ostendere, testemque doctrina conversationem habere bonam. Talem itaque in Pontificali sede constituite, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessario velut curantis medicamenta suscipiamus. Hæc cum dixisset Imperator, petiit Synodus, ut magis ipse decerneret sapiens & pius existens. At ille: Super vos est, inquit, talis electio: vos enim gratia Divina potiti, & illo splendore fulgentes melius poteritis eligere. Tunc Sacerdotes egressi de Episcopali Sede tractabant. Cùm autem ordinatione Divina, Ambrosius nondum baptizatus electus fuisset, exultans Imperator: Gratias tibi ago Domine Deus omnipotens, & Salvator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, Tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuæ justitiæ convenire. Cumque Sanctus Ambrosius contristaretur de hoc, quod acciderat, (ut ipse in suis epistolis scripsit) confortavit eum Imperator & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit; & ego adjutor, & defensor tuus (ut meum ordinem decet) semper existam.* Hoc refert Ambrosius ipse in Epistola ad Vercellenses.

Cap XXI. *Postremò sancta Synodus omnia & singula sub quibuscunque clausulis & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina, tam sub felicis recordationis Paulo tertio, ac Julio tertio, quàm sub beatissimo Pio quarto Pontificibus maximis in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, ut in his salva semper autoritas Sedis Apostolicæ & sit & esse intelligatur.*

Hoc idem protestati fuerant Tridentini Patres sub Paulo III. Sess. de refor. in princ.

Cap. XXII. de Indulgentiis. *Cùm potestas conferendi indulgentias, à Christo Ecclesiæ concessa, atque hujusmodi potestate divinitùs sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa sit, sacrosancta Synodus indulgentiarum usum Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negat. In his tamen concedendis moderationem juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus verò qui in his irrepserunt, & quorum occasione insigne hoc Indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos & correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit, pravos quæstus omnes pro his consequendis, unde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit, omninò abolendos esse: Cæteros verò qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quoquo modo provenerunt, cùm ob multiplices locorum & Provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas, commodè nequeant specialiter prohiberi; mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque abusus hujusmodi Ecclesiæ suæ colligat, eosque in prima Synodo provinciali referat, ut aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur: cujus autoritate & prudentia, quod universali Ecclesiæ expediet, statuatur, ut ita sanctarum Indulgentiarum munus piè, sanctè, & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur.*

95. Cap. XXVII. Decretum fuit de petenda sacræ universalis Synodi à Pio quarto Pontifice Maximo confirmatione, quam ille suo diplomate concessit anno millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, Pontificatus sui anno quinto. Constans est Catholicorum persuasio, posse errori succumbere Concilia quantumvis numerosa, nisi approbatione supremi totius Ecclesiæ Capitis ac Petri successoris muniantur. Cui Christus ipse promisit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Matth. 16. Et pro certo asseruit Lucæ 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Nec sufficienter adest totum Ecclesiæ corpus, si reliquis membris Caput ipsum non concurrat, vel suffragetur. Idcircò Damasus Pontifex in Romano præsidens Concilio Ariminensem Synodum multò Nicæna numerosiorem damnavit, qua perfidia Ariana confirmabatur. De qua hæc ipsemet ad Illyrici Episcopos scribit: *Neque enim præjudicium aliquod fieri*

potuit

potuit per numerum Arimini congregatum: quando constat neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis Episcopatum inviolabiliter custodivit, neque alios talibus præbuisse consensum. Eodem spectat altera ista ejusdem Damasi ad Stephanum & Concilium Africanum scribentis sententia: *Nam, ut nostis, Synodum sine ejus* (loquitur de Romana Cathedra) *authoritate fieri, non est Catholicum: neque ulla unquam Concilia rata leguntur, quæ non sint fulta Apostolica autoritate*. Atque ante Damasi tempora, Julius Pontifex in sua ad Orientales Episcopos epistola, quam integram refert Athanasius Apolo. 2. itemque Socrates lib. 2. cap. 13. & Sozomenus lib. 3. cap. 9. dissertè asserit: *Fuisse à Sanctis Apostolis traditum, deinde in magna* (hoc est Nicæna) *Synodo declaratum, non posse ullam convocari Synodum inconsulto, aut invito Romano Episcopo*. Prætereaque ante Nicænum Synodum Marcellus Papa & Martyr, in sua epist. ad Episcopos Antiochenæ provinciæ, refert ad Apostolorum sanctionem, ut nulla celebretur Synodus absque Romanæ Sedis beneplacito. Perspicuum est ex ipsa Chalcedonensis universalis Concilii lectione, contendisse Legatos à latere Summi Pontificis Leonis Magni, nefas esse Dioscorum in sacro Concilio considere, eò quòd Synodum Ephesi coegisset sine Apostolicæ authoritate Sedis, ὅτι οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἐξὸν γενέσθαι, *quod nunquam factum fuerat, neque fieri licitum est*. Quibus ex verbis constat, Concilium Constantinopolitanum, quod præcesserat, non nisi de consensu Damasi fuisse celebratum, cujus etiam Patres Orientales approbationem à Damaso expetiverunt, ut ex ipsorum liquet epistola Concilio subjecta. Istud præterea magis confirmatur testimonio septimæ œcumenicæ Nicænæ Synodi actio. 16. in qua reprobatur præcedens Synodus adversùs sacras Imagines Constantinopoli coita, hoc maximè, quòd inconsulta Sede Apostolica fuerit celebrata. Denique in Romano Concilio sub Papa Symmacho habito, cùm Rex Theodoricus convocatis Italiæ Præsulibus diceret, se ipsos accivisse, ut causam Symmachi criminum aliquorum postulati judicarent; Responderunt universi, non ad Regem, sed ad Romanum Episcopum convocationem Concilii pertinere, quamvis ipse Papa criminis argueretur: neque priùs acquievere, nisi postquam Symmachus palam asseruit suo rogatu Episcopos fuisse à Rege convocatos, seque de novo Synodum istam approbare. Theologi, & sacrorum canonum periti duas perhibent regulæ istius exceptiones: Quarum prima est, si accideret Romanum Episcopum infidelem esse, aut hæreticum. Quo titulo Baronius astruit, Clerum Romanum legitime fuisse instructum potestate Concilium apud Sinuessam cogendi, postquam compertum fuit Marcellinum Pontificem in persecutione Diocletiani diis gentilium immolasse. Quod enim à Marcellino minimè sit illa convocata, inde liquet, quia ipse veritatem criminis sui præfractè denegavit: nec antè veritati acquievit, quàm multis supra omnem dubitationis aleam probationibus ad confitendum demum convictus fuerit, & adactus, ut ex actis ipsius Synodi compertum sit. De hæresi verò sic docet Bonifacius Moguntinensis Episcopus & Martyr allegatus dist. 41. si Papa: *Cunctos judicaturus ipse à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius*. Et Innocentius III. Summus Pontifex sermone 2. de consecratione Pontificis ait: *In tantum fides mihi necessaria est, ut cum de cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter solum peccatum quod in fide committitur, possem ab Ecclesia judicari*. Altera exceptio assignatur in occurrentia schismatis, si jus primæ Cathedræ foret inter plures ambiguum: sicut usuvenit in Conciliis Pisano, & Constantiensi; quæ depositis illorum temporum summis Pontificibus, alios de novo crearunt: illud quidem Alexandrum V. & hoc novo posterius Martinum V.

DIATRIBA ECCLESIASTICA CIRCA Tridentinum decretum de vulgata Bibliorum editione.

1. SEssione IV. sic decernunt Tridentini Patres, post enumeratos sigillatim divinorum scriptorum libros: *Si quis autem libros ipsos integros, cum suis omnibus partibus; prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit; anathema sit*. Locum istum multi perperàm detorquent ad singulas editionis vulgatæ particulas cùm tamen scopus longe diversus à Concilio intendatur: quod postquam libros quosdam canonicos & sacros, quos hæretici de canone obliterabant, sacro canoni asseruit, ulteriùs providit hoc eodem decreto, ut ex his etiam libris, quos hæretici horum temporum fatebantur nobiscum esse genuinos & canónicæ autoritatis, partes aliquas etiam magnas & insigniter amplas, seu spurias, addititias & suppostitias esse contendebant, debitæ autoritati canonicæ vindicaret. Atque hic est verus & germanus atque à Concilio intentus horum verborum sensus: *Cum suis omnibus partibus*.

2. Hanc verò Synodum generalem fuisse isto præcipuo fine congregatam, ut provideret, ne Christi Ecclesia ex erumpentibus Lutheranorum, Zuinglianorum, & Calvinianorum, Anabaptistarumque sectis ulterius caperet detrimentum, nemo est qui dubitet, idque liquido constat ex indictionis diplomate à Paulo III. edito, isti Concilio præfixo. At verò novatores sectarii duplicem circa sacros libros errorem invexerant. Primùm enim sacros aliquos libros de sacro canone expungebant: quales sunt Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum: deinde alios quosdam nobiscum esse canonicos consentiebant, demptis tamen aliquibus partibus, quibus divinam abrogabant autoritatem, eò quòd licèt in Latinis vulgatis editionibus habeantur, desunt tamen in Hebræis & Chaldaicis exemplaribus. Huic igitur secundo errori occurrere intendit sacra Synodus per hæc verba: *Cum suis omnibus partibus*. Nec verò ulteriùs ad singulas & minutas particulas mens illius collimavit, ut ex sequentibus nævis perspicuum fiet, quos jamdudum librariorum incuria & negligentia invexit: quos probatissimi & eruditissimi Catholici Doctores passim observarunt, quorum permultos hìc recensebo, postquam aliquas recensuero partes, quas Catholici unanimes in sacrarium divinarum Scripturarum admittunt, sectarii autem inde tamquam profanas & commentitias eliminant.

3. Negant igitur Novatores esse canonica, & supprimunt ex propriis Bibliis tam Latinis quam vernaculis ista, quæ continentur in Catholicis editionis vulgatæ Bibliis Genes. 4. ℣. 8. *Egrediamur foras*. Et Genes. 38. ℣. 5. *Quo nato, parere ultra cessavit*. Et exod. 2. ℣. 22. *Alterum verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis*. Et 1. Reg. cap. 5. ℣. 6. *Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati sunt mures & facta est confusio mortis magnæ in civitate*. Præterea 1. Regum 10. ℣. 1. *Et liberabis populum suum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus sunt: & hoc tibi signum, quia unxit te Deus in Principem*. Similiter 1. Reg. 14. ℣. 1. *Quid est, quod non responderis servo tuo hodie? Si in me aut in filio meo Jonatha est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si iniquitas hæc est in populo tuo, da sanctitatem*. Præterea 2. Reg. ℣. 5. *Et ostiaria domus purgans triticum obdormivit*. Insuper 2. Reg. 10. ℣. 19. *Expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Israel*. Similiter Paralip. lib. 1. cap. 1. ℣. 32. *Filii autem Dadan, Assurim, & Latussim, & Laomim*. Alia hujusmodi ferè innumera prætermitto, ab hæreticorum Bibliis exclusa.

4. Sunt insuper integra sacrorum Bibliorum capita & partes ingentes in vulgata Latina editione, desumpta ex Græca Theodotionis translatione, quarum nihil continetur in Hebræis, aut Chaldaicis voluminibus, quæ similiter à sectariis ut spuriæ respuuntur, quales legimus in libro Ester. Et præterea in libro Danielis, cujus cap. 3. habentur continui sexaginta septem versiculi, quæ omnes illi expungunt ac rejiciunt. Habentur præterea ea integra & prolixa capita 13. & 14. comprehendentia Susannæ, & Beli draconis, & carceris Danielis, & translationis Prophetæ Habacuc amplas historias, quarum mentio nulla in Lutheranorum & Calvinianorum Bibliis vulgaribus, aut Latinis. Huic ergo hæreticorum circa libros sacros errori occurrendum judicavit sacrosanctum Concilium, quando illos anathemate perculit, qui sacros cum suis omnibus partibus quales in vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperint. Neque quidquam definire intendit aut co-

gitavit

gravit de omnibus particulis, aut verborum minutiis universis, quæ neque res fidei, neque morum disciplinam convellunt aut labefactant.

5. Ab Apostolorum ætate per quatuor ferè sæcula, injuria temporum inevitabili permulti nævi in Græcam septuaginta Interpretum editionem, simulque in Latinam ex Græco translationem invecti fuerunt. Cui damno mederi volens Romanus Pontifex Damasus, Presbytero Hieronymo linguarum peritissimo curam hujus expurgationis demandavit, qua strenuè functus est, ut colligitur ex Augustini ad Hieronymum epistolis 8. & 10. & ex lib. 18. de civit. Dei cap. 43. & ex ipsius Hieronymi præfatione in Evangelia ad Damasum. Deinde progressu injuriaque sequentium temporum sylvescentibus (quod inevitabile malum est) ex innumerorum antiquariorum & transcriptorum multitudine mendis, Carolus Magnus nunquam satis laudatus Princeps, sui quoque officii esse duxit hujus emendationis curam. Sic enim de se testatur in præfatione, quam edidit librorum & Officiorum Ecclesiasticorum: *Jampridem universos veteris ac novi Testamenti libros librariorum imperitia depravatos, DEO in omnibus adjuvante, examussim correxi.* Cæterùm post multorum sæculorum decursum irrepsere denuò in multa Bibliorum exemplaria depravationes, quas emendari & corrigi studuit ipsa Synodus Tridentina. Tantum itaque abest, ut omnia Bibliorum, quæ tunc circumferebantur, vocabula fuisse divinitùs inspirata censeret; quin potiùs in multis locis fuisse per scriptorum incuriam, imperitiam, & inadvertentiam vitiata, ideoque accuratiore diligentia corrigenda judicavit. Eamque sollicitudinem decem selectis Doctoribus demandavit, inter quos primus nominatus est Antonius Filiolus Archiepiscopus Aquensis, qui post interruptum sub Paulo Papa III. sacrum Concilium, cujus Synodicæ deliberationis authenticum exemplar Aquas-sextias reversus, in Archiepiscopale archivum ab Angelo Massarello sacri Concilii notario acceptum retulit: quod ibidem visitur, atque inde transsumptum, superiùs unà cum aliis sacris Patrum deliberationibus produxi. Filiolus verò non multò post suum in Gallias reditum diem obiit extremum. Distractisque in diversa loca correctoribus deputatis, correctiones illæ nunquam in publicam deinceps lucem prodierunt.

6. Enimverò dubitari nullo modo potest, eo ipso tempore, quo Tridentina Synodus ipsum illud decretum de recipiendis sacrorum librorum partibus procudebat, simulque onus corrigendorum mendorum & abusuum, qui in sacros libros subrepserant, electis correctoribus imponebat, sacra vulgatæ editionis Biblia tot mendis scatuisse, ut nullum prorsus Latinorum Bibliorum exemplar ab innumeris mendis immune fidelium manibus tereretur. Itaque non potuisset de illis hoc statuere, quod multis in mentem venit; videlicet omnes hujusmodi Bibliorum particulas & voculas absque ulla exceptione sacras esse atque canonicas. Sanè illo ipso sæculo Plantinianæ editionis vulgata Biblia ad fidem vetustiorum manuscriptorum tota Europa conquisitorum excusa, cæterisque emendatiora judicabant sapientes doctique viri, & præ cunctis aliis castigatissima. Et tamen post Plantinianam editionem, aliasque temporum illorum satis castigatas & elaboratas, & post Concilii Tridentini ætatem, prodiit jussu Sixti Papæ V. nova & castigatior Latinorum Bibliorum editio. Qua tamen non contentus Clemens VIII. Pontifex alteram multis locis correctiorem, quàm fuerat Syxtina, concinnari fecit Bibliorum Latinorum editionem, quæ nunc prævalet. Et tamen Sixti V. constitutio anno edita 1589. cujus est initium: *Æternus ille cœlestium*, quam Bibliis sua cura correctis præfixerat, ita loquitur: *De Apostolicæ authoritatis plenitudine statuimus ac declaramus, eam vulgatam sacram tam veteris quàm novi Testamenti editionem Latinam, quæ pro authentica à Concilio Tridentino recepta est, sine ulla dubitatione aut controversia censendam esse hanc ipsam, quam nunc prout optime fieri potuit, emendatam, & in Vaticana typographia impressam, in universa Christiana republica, atque in omnibus Christianis Orbis Ecclesiis legendam evulgamus. Eamque nunc demum Apostolica nobis à Domino tradita autoritate comprobatam, pro vera, legitima, authentica, & indubitata, in omnibus publicis privatisque disputationibus, lectionibus, prædicationibus, & explanationibus recipiendam, & tenendam esse.*

7. Ea tamen Sixti constitutio nihil obstitit, quò minùs postmodum Clemens VIII. post Sixtinam editionem, aliam novam priorem illa emendatiorem edi curaverit, multis tum additis tum detractis vocabulis, aliisque passim transpositis, nonnullis etiam fidei doctrinam non concernentibus, apertam etiam contrarietatem seu contradictionem habentibus, ut affirmat ipsa Clementis bulla, quam refert post Sixti bullam collector bullarum Cherubinus in suo Bullario. Dicendum itaque, Sixtum emendatiora quàm anteà erant Biblia suppeditasse, non tamen ab omnibus expurgata mendis: neque per id potestatem futuris Pontificibus fuisse præreptam castigatiores codices publicandi. Hoc verò unum intendisse tam Sixtum quàm Clementem, novam quam uterque exhibebat editionem, fuisse his quæ præcesserant, expurgatiorem: & præterea si quid possit eis posthàc de novo emendari, id omne indifferens esse ad sanam fidei doctrinam.

8. Quin etiam subinde post Clementinam Bibliorum editionem, Franciscus Lucas Theologus & Decanus Cathedralis Ecclesiæ Audomarensis, libellum edidit continentem plures lectionum varietates, quibus perfectior reddi possit ipsa Clementis editio, si accederet alterius Romani Pontificis autoritas. Collectio autem Francisci Lucæ comprehendit quatuor mille & amplius loca, quæ in Bibliis à Clemente correctis ulteriùs, ut ipse existimat, possent emendari. Idemque in epistola hujusce collectionis dedicatoria refert ex litteris ad seipsum scriptis Roberti Bellarmini Cardinalis, & Joannis Bapt. Bandini, quorum opera Clemens usus fuerat in edita à se Bibliorum correctione, *Sacra Biblia per illam Clementinam, quæ de typographia Vaticana paulò antè prodierat, editionem, necdum esse accuratissime correcta, & superesse non pauca, quæ adhuc in melius mutari possent.* Hujus quidem Clementinæ præfatio editionis, quæ ab ipsius Pontificis correctoribus præfixa est, profitetur: *Hanc editionem pro humana infirmitate omnibus numeris absolutam difficile esse affirmare.* Iste Franciscus Lucas alteram quoque procudit collectionem, quæ correctiones plusquam ter mille recenset, quibus Sixti editio Biblia vulgata, quæ tempore Concilii Tridentini erant in communi totius Ecclesiæ usu, defæcavit. Quisnam igitur hominum asserere ausit, in Bibliis, quibus Tridentini Patres & reliqui tunc temporis fideles utebantur, nullam vocem aut particulam extitisse, quæ non esset divinæ autoritatis? Aut quis poterit hoc idem de Sixtina correctione asserere, cùm insequens Clementina correctio quamplurima Sixtinæ correctionis loca insuper emendarit, & adhibiti ab ipso Clemente correctores, aliique pietate doctrinaque in primis conspicui Doctores pleraque loca, quæ in Clementinis codicibus supersunt, mendosa esse pronuncient, & perspicuis argumentis probent?

9. Sancti veteres Ecclesiæ Doctores nobis apertè suffragantur. Hieronymus qui scribit nomen *Jeremiæ*, quod etiam nunc legitur Matth. 27. vers. irrepsisse pro *Zachariæ*. Epiphanius advers. hæres. in secta Epicureorum apertè scribit, esse mendum librariorum id quod etiam nunc legimus Matth. 1. vers. 11. *Josias autem genuit Jechoniam & fratres ejus.* Et iterum Hieronymus nomen *Isaiæ*, quod legimus Matt. 3. v. 3. credit esse addititium: *Nos* (ait *nomen Isajæ putamus additum scriptorum vitio: quod & in aliis probare possumus.* Sic ille. Alii insuper prisci Patres de quibusdam aliis Scripturæ locis expostulant, fuisse ex scriptorum vitio depravata. Ut alii quoque graves & orthodoxi, atque antiquis illis recentiores, qui tamen ante Tridentinum Concilium scripsere, Nicolaus Lyranus, Alfonsus Tostatus, Hugo Cardinalis, Thomas Cajetanus, Dionysius Carthusianus, aliique contendunt, diversa per inadvertentiam librariorum irrepsisse in sacros libros menda. Sed in his non remoror, ut ad illos progrediar, qui post Tridentinum Concilium probatissimis scriptis Ecclesiam illustrarunt.

10. Hujusmodi sunt Joannes Maldonatus, Ludovicus Lipomanus Episcopus Veronensis, Andreas Masius, Cornelius Jansenius Episcopus Gandavensis, Joannes Gagnæus, Alfonsus Salmeron, Cæsar Baronius Cardinalis, Jacobus Tirinus, Nicolaus Serario, Gaspar Sanctius, Cornelius à Lapide, Franciscus Ribera, Dionysius Petavius, Jacobus Salianus, Torniellus, Robertus Bellarminus Cardinalis, ne alios censendo prolixior sim. Summe Deus: quales & quanti viri, in quibus eximia pietas

tas, profunda eruditio, sublimis sapientia de palma inter se contendunt! adeò ut licèt aliquis unum aut alterum locorum, quæ illi in vulgata Latina editione depravata asserunt, à depravatione tamen vendicare fortassè queat, hoc saltem supersit; tantorum Ecclesiæ præcipuorum ornamentorum luminumque judicio Concilium Tridentinum, quod illi omne præcipua colebant veneratione, & cui contradicere piaculum credidissent, minimè judicasse, singulas vocum particulas, nulla excepta, prout in vulgata editione Latina reperiuntur, esse canonicas ac Divinæ autoritatis.

11. Vulgati Codices Latini Josue 21. ℣. 36. sic enunciant: *De Tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho, civitates refugii Bosor in solitudine, Misor & Jaser, & Jethson, & Mephaat, civitates quatuor cum suburbanis suis.* Nicolaus Serarius è Societate JEsu, comment. in hunc locum, admonet in primis ex præcedenti cap. 20. versu octavo, aliisque Scripturæ locis, ex hisce tribus Rubenitarum urbibus, eam solùm, quæ hic vocatur Bosor, esse refugii. Sed hoc toto capite confunduntur urbes Leviticæ cum urbibus refugii: utique defectus non aliunde proficisci potuit quàm ex scribentium inscitia. Quod est etiam observandum in aliis ceterarum Tribuum hic recensitis civitatibus. Etenim ex quadraginta & octo Levitarum urbibus, civitates refugii non ampliùs quàm sex fuerunt à Deo assignatæ in universa ditione Israelitarum: quamvis in hujus capitis vigesimi primi versiculis 21. 27. 32. 36. & 37. promiscuè & indistinctè omnes illæ recensitæ civitates vocentur refugii. Addit Serarius nomen *Misor* in vulgatum Latinum contextum versu trigesimo sexto, ex margine irrepsisse. Addit præterea vel eadem esse Jaser cum Cademoth, vel cum insequente civitate Jethson, sed probabiliùs esse Jaser huc per errorem immigrasse vice Cademoth. Idemque Serarius verba ista subnectit: *Hinc apparet vulnus aliunde textui huic tam in Latinis, quàm in Græcis, quam in Hebrais exemplaribus inflictum, quod nondum hactenus curatum satis.* Alphonsus verò Tostatus hunc scopulum industriè vitavit: textum enim vulgatum hujus & sequentium versiculorum ex historica aliarum scripturarum veritate corrigens, non aliter proponit nisi in singulari numero *civitatem refugii*; qualis ponitur inter recensitas ultimo loco, non verò *civitates refugii*: quia reliquæ antea denominatæ Leviticæ tantummodò sunt.

12. Gaspar Sanctius ejusdem Scriptor Societatis, qui fuit commentariis universam pene Scripturam elucidavit, ad librum quartum Regum capite decimo-quarto, numero decimo-octavo & sequentib. multa diffusè admodum hac de re pertractat, & pro fundamento regulam istam profert: *In Bibliis vulgatis fuisse multa, & nunc etiam esse non pauca, quæ scriptorum, & librariorum incuria sensim irrepserunt, quæ mutata sunt & correcta à Sixto; & multa etiam relicta, quæ cum mutanda viderentur, consulto tamen relicta sunt.* Eodemque loco Sanctius observat: *Hieronymum in sacra Scriptura (qualem etiam nunc post Sixtinam correctionem habemus) librariorum incuriam deprehendisse, ut Isaia capite trigesimo secundo, & Matthæi 1. ubi sermo est de Jechonia: & Canum libro undecimo de locis Theologicis multa observare errata in Numeris, ex eorum incuria qui olim sacros libros transcripserunt.*

13. Addit Sanctius, *sæpe in Bibliis contingere, ut una dictio à descriptore prætereatur, quia alia ei similis conjuncta est.* Et profert ex pluribus (sic enim loquitur) exemplis *pauca hæc etiam post Pontificiam correctionem. Hebr. 12. vers. 2.* Proposito sibi gaudio, *cùm tamen juxta Codices Græcos legendum velit*, pro proposito gaudio, ἀντὶ προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, *ut legunt Chrysostomus, Theodoritus, Theophylactus, Oecumenius. Sit. Rom. 11.* investigabiles dicuntur viæ Domini, *pro* ininvestigabiles. *Ante verò Sixti correctionem legebatur* interpretabilis, *at nunc* ininterpretabilis. *Græcè* δυσερμήνευτος. *Et Psal. 118. nunc temporis etiam legitur*, præveni in maturitate, *pro contrario vocabulo*, in immaturitate, *hoc est in tempore nondum opportuno.* Adjungit præterea, *Sanctum Hieronymum ad locum Isaia 42. Educet in veritate judicium, observare hunc locum mutilate legi apud Matthæum capite duodecimo, omissis istis, non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium: Idque scriptoris errore contigisse qui hanc vocem (judicium) repetitam in illo Isaiæ loco non adverterit; ideoque semel tantum per inadvertentiam posuit, omissis verbis intermediis. Quam observationem idem repetit Hieronymus ad Aglasiam quæstio. 2.*

14. Deinde prosequitur Sanctius adjungens, *Matt. 1. secunda genealogiæ Christi tesseradecade fuisse omissos non ab Evangelista, sed à parum cauto excriptore tres istos Ochosiam, Joam, & Amasiam, ob vicinitatem & similitudinem nominum Ochosiæ & Osiæ, ut inconsultò scripserit aliquis antiquarius, Joram genuit Osiam, pro Joram genuit Ochosiam: quod proclive erat, quia præter reliquam conformitatem habent hæc duo nomina eamdem literam initialem O., nec differunt nisi una intermedia litera.*

15. Similiter probare & persuadere nititur Sanctius; *In tertia tesseradecade scriptum fuisse à Matthæo Evangelista: Josias genuit Jechoniam, & post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Jechoniam, eò quod Joachim filius Josiæ fuerit etiam denominatus Jechonias, ut volunt Hieronymus in hunc Matthæi locum (quem idem sanctissimus Doctor asserit ab exscriptoribus depravatum) & sanctus Ambrosius libro tertio in Lucam ad finem, & sanctus Epiphanius in hæresi Epicureorum ad finem, qui simul depravationem quoque ab exscriptore hic factam asserit.* Hoc sequuntur testimonium prætensæ hujus depravationis præter Sanctium, Tostatus Abulensis, Jansenius Gandavensis, Mariana in caput primum Matthæi, Garzia Galerisa libro octavo, capite tertio. Difficultates porrò quæ opponi possunt circa numeros tesseradecadas nominum, Sanctius abunde conatur explanare.

16. Cornelius Jansenius Gandavensis Episcopus in sua ad Granvellanum Cardinalem epistola, quam editis à se in Ecclesiastici librum commentariis præfixit, meminit quidem hujus Tridentini decreti: quia tamen aliam esse, quàm à vulgo existimari posset, istius decreti mentem ac scopum intelligebat, sic ibidem de Ecclesiastici libro loquitur: *Hic liber præ cæteris Scripturæ libris & infelicius ad nos versus est, & corruptissimus est in plerisque locis.* Deinde identidem per universum commentarii sui Opus pronunciat & ostendit: *Translationem istam, qualem nunc habemus, vitiatam & corruptam esse pluribus locis, ad singula capita libri; neque Latinum duntaxat, sed etiam Græcum exemplar.*

17. Alfonsus Salmeron, unus ex primariis sancti Ignatii Loyolæ sociis, qui Tridentino Concilio summo jubente Pontifice inte fuit, & Joannes Gagnæus Comment. in Act. Apostol. *capite 27. v. 6.* ambo scribunt: *Eo loco per errorem irrepsisse Lystram Lyciæ in Latinis vulgatis; cùm scribendum esset Myram Lyciæ; sicut habent Græci Codices, & legerunt Chrysostomus, aliique Græci Patres: cum sit certum, Myram esse in Lycia: Lystram autem hic ipse liber Actuum cap. 14. collocet in provincia Lycaonia.* Istam Salmeronis & Gagnæi sententiam refert Lorinus commentar. in Act. Apostolorum capite vigesimo septimo.

18. Joannes Maldonatus ejusdem scriptor Societatis comment. in Matth. 1. vers. 11. ait: *Hunc versiculum esse scriptorum vitio depravatum, & sic legendum esse: Josias autem genuit Joachim & fratres ejus, &c.* Deinde versum 12. *similiter ipsius judicio depravatum sic esse legendum: Joachim autem genuit Jechoniam.* Idemque Maldonatus Matthæi vigesimo septimo versu nono docet: *Nomen Jeremiæ, quod ibi legitur fuisse ab aliquo indocto margini appositum, deinde ab altero æquè imperito translatum in ipsum textum, cùm tamen memorata ibi prophetia non sit Jeremiæ, sed Zachariæ.* Ista circa hunc locum sententiam Maldonatus communem habet cum sancto Hieronymo & Cornelio Jansenio Gandavensi, commentar. in hunc ipsum locum; ut taceam Lyranum, Hugonem Cardinalem, Dionysium Carthusianum, qui fuerunt in eadem sententia ante Synodum Tridentinam.

19. Jacobus Tyrinus ejusdem Societatis Jesu, 1. Paralip. capite quarto, versu vigesimo secundo, haud satis probat versiones istas: *Qui stare fecit Solem, ut viros mendacii, & securum & incendentem; cùm sint nominum proprium JoKim, & Caseba, & Joa.* Quinetiam adjungit: *Vocem Solis, quæ legitur in omnibus vulgatis etiam ultimò correctis Bibliis, fuisse olim insertam à sciolo, deductamque ex anilibus Judæorum fabulis.* Idemque Tyrinus, nec non ex eadem Societate alii duo eruditissimi Scriptores Jacobus Salianus ad annum 3150. numero quinto & sequentibus, atque Dionysius Petavius rationar. temp. part. 2. cap. 11. Cajetanus in 2. Parali-

ralipo. & Tornielius in annalibus unanimiter omnes scribunt in libro secundo Paralip. Capite vigesimo secundo, versu secundo: *Mendosè legi tam in Latinis quàm in Hebræis voluminibus, quadraginta duos annos, pro duobus & viginti, sicut habetur 4. Regum capite octavo, versu vigesimo sexto*. Cornelius à Lapide comment. ad lib. Paralip. capite vigesimo secundo apertè affirmat, *esse ibi mendum numericum*, & contrarias rationes solide refellit, additque, idem affirmari à Bellarmino Cardinali meritissimo in manuscripta concordia annorum Israel & Juda, quam penes se habet. Deinde sic ait: *Plura in editione vulgata à Romanis correcta sunt, & corrigi possent, ut ipsi correctores in præfatione fatentur. Sic multi demunt Cainam à serie generationum in genealogia Christi; cùm tamen eum constanter habeant omnia Græca, Latina, Syria, & Arabica exemplaria, Lucæ 3. vers. 36.* Hactenus Cornelius à Lapide. Qui idem scribens in Paulum, hæc ejus verba Roman. 5. *An ignoratis fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo JEsu, in morte ipsius baptizati sumus?* mendosa esse ait, & corrigenda ex Græco exemplari, *in Christum*. Atque ita Latinè reddi apud Tertullianum libro de resurrectione carnis. Similiterque legendum esse *in mortem*: utrumque enim habent Græci prototypi, εἰς Χριστὸν, & εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ut sit sensus genuinus exploratusque, nos per baptismum inseri in Christum, & in ejus mysticum corpus coalescere: nec non per immersionem fideles quosque in similitudinem & repræsentationem mortis & sepulturæ Christi consecrari & conformari. Similiter Franciscus Ribera in caput duodecimum ad Hebræos hunc locum mendosè legi asseverat: *Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem*. Cùm tamen præpositio ista *pro* duplicanda esset, ut ipse existimat juxta Græcum exemplar, ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς.

20. Aloisius Lipomanus Veronæ Episcopus & Andreas Masius intricati ambo perplexis difficultatibus conciliandi cum narratione Moysis ea, quæ perhibet sanctus Stephanus de vocatione & migratione Abrahami; nodum istum quasi Gordium excindere faciliùs, quàm solvere duxerunt, & scripserunt: *Antiquarios exscribendo Actuum caput septimum sive per incuriam, sive per imperitam audaciam vitiasse*. Non desunt tamen rationes conciliandi loca in speciem contraria, quas alii quidem Expositores cogitarunt.

21. Cæsar Baronius Cardinalis de Ecclesia optimè eximieque meritus, rationibus quibusdam Chronologicis adductus, asserit ad Christi annum 59. subesse mendum in omnibus Pauli Apostoli exemplaribus, 2. Timo. 4. ℣. 20. *Trophimum autem reliqui infirmum Mileti*, cùm autumet dicendum *Melitæ*.

22. Præ cunctis Bibliorum editionibus præcipuam certè laudem ac venerationem meretur Latina vulgata, à melioribus & sincerioribus ingeniis cæteris omnibus translationibus prælata, quamque universa Ecclesia reliquis omnibus posthabitis complexa est: Nec minùs tamen suprà censiti Catholici gravissimique Doctores, aliique quorum mentione supersedeo, ipsique illi, qui Sixti & Clementis jussu vulgatam editionem exactiùs quàm anteà contexerunt, hoc de ipsa in præfatione, quam Bibliis à se correctis præmiserunt, testati sunt: *Non posse affirmari, quod sit hæc editio omnibus numeris absoluta, atque in his non pauca relicta fuisse, quæ mutanda videbantur*. Nimirùm quia menda nonnulla sic ab antiquo irrepserant, ut nulla suppeterent exemplaria his mendis vacua. At verò sapientis veterum librorum & maximè sacrorum recognitoris est, nihil ex propria mente innovare: sed cuncta ad fidem vetustiorum & optimorum exemplarium exigere, quantumvis possit videri ab antiquis non quidem Auctoribus, sed Exscriptoribus alteratus locus.

23. Id verò non solùm in vulgata Latina editione damnum contingere potuit; sed in ipsis Hebraicis Græcisque exemplaribus reipsa certum est contigisse: ut nullum exemplar hujusmodi prorsus immune à depravationibus reperiri queat: ipsaque Ecclesia sancta in omni sæculorum decursu vix ac ne vix quidem Codicibus Hebraicis aut Græcis Latinisque potita sit, quæ omni ex parte illibata expurgataque essent. Exempli gratia, in multiplicibus versibus capitis Josue 21. videbant adhibiti tum a Sixto tum à Clemente correctores, perspecta rei veritate legendum esse potiùs *urbs*, quàm *urbes refugii*; tum quia in multiplicibus ibi nominatis urbibus ex aliis Scripturis certò sciebant, ex multis illis urbibus pauciores fuisse refugii, tum quia ipsi Hebræi & Græci Codices hanc emendationem roborabant, qui urbem unam duntaxat exprimunt refugii. Hebræi quidem *Eth-ir miclat*. Græci autem τὴν πόλιν φυγαδευτηρίου. Nec dubitabant expurgatores Latinæ interpretationis, autorem transtulisse in singulari: *Urbem refugii*. Facilè quoque animadvertebant sciolum quempiam & audaculum sive transcriptorem, sive correctorem, seu potiùs corruptorem, videndo non unicam sed plures designari simul civitates, ineptè judicasse non *urbem* scribendum esse, sed *urbes*. Quia tamen ista depravatio ab altissimis pridem sæculis ita inoleverat, nec ullum quantumvis diligenter perquisitum exemplar Latinum occurrebat, maluerunt modesti & religiosi emendatores rem uti erat, relinquere intactam, quàm contra vetustissimorum omnium Latinorum exemplarium fidem aliquid ex mente propria commutare. Hac eadem ratione in Evangelio Matthæi capite vigesimo septimo, versu nono, *Jeremiæ* nomen reliquerunt, ubi ponendus fuerat *Zacharias*, vel ipso sanctorum Hieronymi & Epiphanii judicio. Atque ita verificatur id, quod Clementini expurgatores in limine Bibliorum protestantur: *Se multa, quæ mutanda videbantur, consultò immutata reliquisse*.

24. Hebræa verò Biblia non esse jam pridem à mendis exempta & vacua perspicies, si ea conferas cum Græca septuaginta interpretum translatione; cui tantum detulisse Christum ipsum ejusque Apostolos perspicuum est, ut quando ex veteri Testamento testimonia proferunt, eadem enunciare soleant ipsis septuaginta interpretum verbis, etiamsi nonnunquam ab Hebraico contextu videant discrepare. Constat verò septuaginta interpretes à summo Sacerdote sacroque Pontificum & Seniorum Collegio ad Philadelphum Ægypti Regem missos, instructos fuisse quàm emendatissimo & illibato Hebraico exemplari. Nec minùs liquido constat, ipsos in suo illo Hebraico volumine aliter permulta legisse quàm nunc temporis, atque ab annis plusquam mille & ducentis legi soleat, ut perspicuè ostendunt in editis à se in Psalterium commentariis Paulus Burgensis, Genebrardus, Lorinus, Bellarminus. Fateri ergo necesse est Hebræorum Codices, quales à Masoretis habemus, depravationem ab antiquo contraxisse. Quæ depravatio post reprobationem Synagogæ Judaicæ multis ex causis ortum habet, ut sileam exscriptorum incuriam, inscitiam, malam fidem, quam etiam Judæis S. Justinus martyr improperat circa Scripturas & Prophetias de Christo in suo cum Tryphone Judæo dialogo, tum ex plurium Hebraicarum literarum similitudine, qua facilè inter se confunduntur: tum etiam ex vocalium apud Hebræos defectu, quarum loco alia pro aliis vocalia puncta obtruserunt Judæorum Rabbini post Christianæ religionis exortum: tum demum ex interpunctionum periodo, & incisa dividentium collocatione diversa, qua sensus sententiarum & verborum quàm sæpissimè immutatur, & planè diversus aperitur inter hodierna Hebraica Biblia & Septuaginta Interpretes.

25. Quod verò attinet ad Græcam Septuaginta translationem, quæ ab ipsis Apostolorum temporibus omnem sortita fuerat in Ecclesiis auctoritatem, in Oriente quidem usque nunc, in Occidente autem per annos quingentos, ubi Romana Ecclesia cæteræque tum Occiduæ tum Africanæ ab Oceano Atlantico ad Cyrenaicam usque protensæ, Latinis utebantur Bibliis, ex fonte translationis Græcæ derivatis & conversis; indubitatum est tamen ipsam Septuaginta editionem progressu temporum multis locis à primæva sua puritate excidisse, ut conqueritur Origenes ipse, qui tertio sæculo floruit in suis ad caput decimum septimum Jeremiæ commentariis; quo factum est, ut sacræ Scripturæ Latina volumina ex Græcis illis conversa easdem quoque deformitates contraxerint. Ipse sanè Origenes quanta potuit diligentia, Septuaginta expurgavit. Sed ista expurgatio non diu mansit illibata. Quandoquidem sanctus martyr Lucianus & Hesychius, haud multis post Origenem

annis, operam in emendandis Septuaginta collocarunt, sed inter sese ita diversam, ut fidem faciat Hieronymus Apologiæ adversus Rufinum lib. 2. Orientalium Ecclesiarum partem unam Hesychii emendatione, alteram verò Luciani fuisse: quæ tamen duorum insignium virorum expurgationes non obstitere, quò minùs nova etiam eaque permulta vitia paulò post obrepserint, ut passim ipse Hieronymus expostulat.

36. Quod autem ad Ecclesiarum Latinarum Latina Biblia spectat, quibus ipsæ per annos quingentos usæ sunt, necdum prævalente Hieronymi translatione, quæ sola & prior ex Hebraicis voluminibus hausta fuerat, sic de illis testatur ipse Hieronymus præfatione in Josue: *Apud Latinos tot sunt exemplaria, quot Codices; cùm unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est*. Cui suffragatur Augustinus libro secundo de doctrina Christ. capite vigesimo primo, his verbis: *Qui Scripturas verterunt Latini, nullo modo numerari possunt: ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit Codex Græcus, & qui aliquantulum facultatis utriusque linguæ sibimet habere videbatur, ausus est interpretari*. Et sanè ut fuissent illæ versiones alioqui sinceræ, illas tamen labes necessario contrahebant, quæ temporum injuria Codices Græcos, unde translatæ erant, deformaverant. Sola verò Vulgata editio, cujus autorem Hieronymum eruditiores credunt, ex Hebræis fontibus derivata est. Sed ipsa quoque (ut in omnibus rebus, quæ privatorum hominum manibus passim longoque temporum decursu teruntur, simul quoque deteruntur ac vitiantur) nævorum ac depravationum haud paucas injurias pertulit ab exscribentibus librariis, & à correctoribus temerariis & indoctis. Quocirca multis præconiis collaudanda est Pontificum Sixti & Clementis pia sollicitudo, qua factum est ut defæcatioribus nunc Bibliis fruamur, detersis innumeris quibus & ante & post Tridentinam Synodum scatebant maculis. Certè nunquam permisit aut permissura est Divina providentia, ut Biblia sacra, quibus publicè Catholica Ecclesia utitur, ejusmodi erroribus fœdentur, qui divinæ fidei moribusque sanctitati directè & manifestè adversantur: fraus enim citò detegeretur: & huc collimat JEsu Christi erga suam Ecclesiam regimen & directio, ut non habeat ullam maculam & rugam.

27. Sanctorum igitur Patrum cohortationibus & exemplis incitati, sacrorum voluminum lectioni & meditationi incumbamus assiduè. Per Divinas Scripturas Christus nos suaviter alloquitur: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo*. In his nos piis sanctisque affectibus accendit: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud*. In his iidem incitantur devoti sensus illi intra cordis intima, quibus vehementer commoti duo Christi discipuli dicebant admirabundi: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Per has nobis innotescit fluxarum rerum, & mundi vanitas, & fallaciæ, quibus irretiti & implicati ejus amatores amittunt æterna bona, atque in sempiternum exitium præcipites ruunt. In his inter mundi adversa consolamur, atque in æternorum bonorum spem ac desiderium erigimur. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. In his quasi pretiosissimis & saluberrimis apothecis omnium animæ morborum medicamina & vitiorum remedia condita reperiuntur. Quod pulcherrimè admonet ac docet Magnus Basilius homil. in Psalm. 1. Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος διὰ τοῦτο συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ πνεύματος, ἵν' ὥσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστος ἐκλεγόμενοι. *Omnis Scriptura divinitus inspirata & utilis ad hoc salubriter conscripta à Spiritu sancto, ut quemadmodum in communi medicamentorum officina, cuncti homines ac singuli, nos proprii quo infestamur, morbi remedium colligamus*. Juvat pariter Ambrosium audire lib. 1. de offic. cap. 32. præclarè admonentem: *Pulchrum est ergo, ut divinarum Scripturarum irrigemur alloquio, & quasi ros sic in nos Dei verba descendant. Cum igitur sederis ad illam mensam Potentis, intellige, quis sit iste potens: & in paradiso delectationis positus, atque in convivio sapientiæ collocatus, considera, quæ apponuntur tibi. Scriptura Divina convivium sapientiæ est: singuli libri singula sunt fercula. Intellige prius, quæ habeantur in ferculis dapes. Et tunc mitte manum, ut ea, quæ legis, vel quæ accipis à Domino Deo tuo, operibus exequaris, & collatam in te gratiam officiis repræsentes*.

ALTERA DIATRIBA.

QUIBUSNAM EX FONTIBUS deriventur in Ecclesiam potestas Ordinis & potestas Jurisdictionis.

APostolorum dignitas & potestas proximè & immediatè à Christo dimanat, non à Petro; parem enim cum Petro Christus illis contulit potestatem universalem tùm Ordinis, tum Jurisdictionis singulis eorum per universum Orbem, ad fundandas toto Orbe terrarum Ecclesias, & consecrandos ubique Episcopos & Sacerdotes. Id enim necesse erat ad fundandas tota Orbis amplitudine Ecclesias, & prædicandum ubique Evangelium, quamvis Joannes de Turre-Cremata propugnet, tùm Apostolos, tùm etiam Episcopos suam omnem mutuari jurisdictionem à Petro lib. 2. Summæ de Ecclesia cap. 54. verumtamen potestas Ordinis, tùm in Episcopis, tùm in inferioribus Sacerdotibus, secundùm communiorem doctrinam, immediatè manat à Christo & non à Petro, quamvis potestas jurisdictionis dimanet à Petro, non quidem in cæteros Apostolos; his enim Christus omnem immediatè contulit jurisdictionem toto Orbe hac sola conditione, ut Petrum pro suo capite agnoscerent, eique subessent ut universorum Pastori, & summo totius Ecclesiæ Rectori, quò schismatis tolleretur occasio omniaque & singula Ecclesiæ membra ab uno visibili capite Petro dependerent. Sciendum enim est, reliquorum à Petro Apostolorum dignitatem & missionem fuisse extraordinariam, cui nullatenus succeditur, Petri verò dignitatem esse ordinariam, neque cum ipso interire, sed ei succedi per noviter creatos Summos Pontifices. Huc collimant tum sacræ Paginæ, tum Sancti Patres, tum Theologi Ecclesiæ, quorum testimonia inferiùs adducemus.

Imprimis S. Cyprianus tract. de unit. Eccl. *Quamvis* (inquit) *Apostolis omnibus post resurrectionem suam Christus parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me vivens Pater; & ego mitto vos; tamen ut unitatem manifestaret potestatis, ejusdem originem ab uno incipientem, omnibus post resurrectionem suam, sua authoritate disposuit. Hoc erant utique reliqui Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur*.

Et Hieronymus adversus Jovinianum lib. 1. ait: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio*. Præterea Leo Papa Magnus epist. 84. ad Anastas. Thessal. *Inter Beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cùm omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret*. Et præclarè docet Bellarm. l. de Rom. Pont. cap. 12. omnes Apostolos fuisse Capita, Rectores & Pastores Ecclesiæ universæ, sed non eodem modo quo Petrus; illi enim habuere summam atque amplissimam extraordinariamque, cui non succeditur, Petrus autem ut Pastor ordinarius cui succeditur: sicut apud Athenienses ἄρχοντες, pari consortio præditi erant potestatis, quorum tamen unus in judiciis & deliberationibus cunctis præsidebat. Episcopi & Sacerdotes minores in iis, quæ sunt Ordinis, non habent dependentem à Papa Ordinis potestatem; licèt enim excommunicati sint, & degradati, tametsi illicitè, validè tamen consecrant, habent quippè à Deo immediatè characterem & Ordinis potestatem: sed quod attinet ad jurisdictionis authoritatem, eam tamen omnem habent à summo Pontifice iis limitibus præscriptam quos ille constituerit; adeò ut possit Papa eam vel auferre vel restringere; qua si ablata uti velint, quidquid fiet, non modò illicitum erit, verùm etiam invalidè atque inaniter fiet. Apostoli quidem omnem immediatè à Christo

pote-

potestatem accepere, quidquid in oppositum scripserit Joannes de Turre-Cremata, cui major Theologorum & Canonistarum pars contradicit, inter quos præcipuè cel● brantur Cajetanus tract. de auth. Papæ & Concilii cap. 30. Domoicus Soto in quarto dist. 20. quæst. 1. art. 2. Gabriel Biel in Canone Missæ. Bellarminus lib. 4. de Romano Pont. cap. 22. 23. 24. & novissimè simul & peritissimè Antonius Paulutius Romanæ Rotæ Auditor tom. 1. Sacræ Jurisprudentiæ lib. 2. Item Azorius parte 2. lib. 3. cap. 31. & insigniter S. Thom. 2. 2. quæst. 39. a. 3. Ipsæ verò Scripturæ aperte profitentur, Apostolos omnem immediatè à Christo accepisse autoritatem, etsi Primatem & caput eorum Christus Petrum constituisset; sic enim Actuum 1. Matthiam in locum Judæ non elegerunt, neque ordinarunt Apostoli, sed tantùm orarunt Deum: *Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris ex iis duobus unum.* Ipseque Christus Joan. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, & Joan. 6. *Nonne vos ego duodecim elegi?* Et Luc. 6. *Vocavit discipulos suos, & elegit duodecim Ex ipsis quos Apostolos nominavit*; ipseque Paulus Gal. 1. *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per homines, sed per Jesum Christum & Deum Patrem, &c: Cùm autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, continuò non acquievi carni & sanguini: neque veni Jerosolymam ad Antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam, & iterum reversus sum Damascum. Deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum.* Et ibidem cap. 2. *Mihi enim, qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.* Cyrillus etiam Alexandr. l. 12. in Joan. c. 55. parem in singulis Apostolis cum Petro potestatem agnoscit, excepto, ut supra vidimus, Primatu solo.

Quin etiam videntur Patres Concilii Regiensis tum in Episcopis, tum in minoribus Sacerdotibus contra Canonum præscripta consecratis, omnem liberam Ordinis potestatem agnoscere immunem ab omnibus. Canonum Ecclesiasticorum præscriptis, etenim Armentarium consecratum Episcopum contra omnes Canonum formas agnoscunt esse verè Episcopum, posseque in alienis Diœcesibus sacros Ordines conferre, nec non Confirmationis Sacramentum, virginesque, altaria & Ecclesias consecrare, ex Ordinariorum, in quorum ditione versabitur, consensu.

CONCILIUM REMENSE PROVINciale celebratum anno 1564.

1. UT primùm ex Tridentino Concilio Carolus Lotharingus, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter, tituli Sancti Apollinaris, Archiepiscopus Remensis, ex Ducum Lotharingiæ prosapia Princeps, in Galliam reversus est, omnem adhibuit diligentiam, ut juxta Tridentinam sanctionem Concilium provinciale Durocottori Remorum convocaret. Ideoque idem ipse in ultima hujus Remensis Synodi congregatione publicas Deo gratias agit, quòd generalem Synodum Tridentinam, cui interfuerat, finitam viderit, & provincialem primam post generalem primus omnium Metropolitanorum celebraverit, viamque cæteris aperuerit.

2. Primis Ecclesiæ Christi sæculis, singularum provinciarum Episcopi designatum in locum à Metropolitano convenientes Synodum bis singulis annis celebrabant, ut constitutionibus antiquis præscriptum legimus Apostolorum canone 37. & Nicænæ œcumenicæ Synodi can. 5. Antiochenæ sub Julio Papa can. 20. & Chalcedonensis can. 19. Idque renovat S. Leo Papa epist. 82. cap. 7. Idemque epist. 62. ad Episcopos Siciliæ cap. 4. Vide Gratianum dist. 18. per totam. Deinde mitigata subsequentibus temporibus fuit illi duarum provincialium Synodorum singulo quoque anno habendarum obligatio, & ad unicam in anno limitata per duas generales Synodos sextam & septimam: c. quoniam quidem, dist. 18. Itemque Concilii Aurelianensis tertii can. 1. Concilium insuper Lateranense generale sub Innocentio tertio can. 6. nihil ampliùs requirit unico singulis annis provinciali Concilio; & habetur c. sicut olim, de accusationibus. Deinde reducta est universa Concilii provincialis obligatio ad unius convocationem singulis trienniis à Concilio quinto Lateranensi sub Leone X. Sessione X. constitutione 2., circa finem his verbis: *Concilium Provinciale de cætero singulis trienniis mandamus.* Et à Concilio Tridentino sess. 24. de refor. cap. 2. His suffragantur Galliæ Regum edicta, scilicet Melodunense Henrici III. art. 1. & alterum Ludovici XIII. anni 1610. articul. 6. quibus præcipitur, ut cogantur Synodi provinciales singulis trienniis. Ad ultimum eò segnitiei ventum est, ut hoc ipso, in quo versamur, sæculo decimo septimo nulla ferè Concilia hujuscemodi recenseri possint.

3. Statutum I. *Omnium parochialium Ecclesiarum Rectores obtestatur in Domino sancta Synodus cum suo grege vivere, & ipsi pro officio deservire. Laudandi sunt illi, qui non vi coacti, sed charitate ducti, aliis cesserunt Ecclesias, quas absentes non poterant regere. Sed de aliis dolendum maximè, qui Ecclesiastica & Regia autoritate malunt sine laude ad officium impelli, quàm Christo obsequi, & gregi suo roganti fidemque atque opem legitimi Rectoris sui imploranti subvenire. Hos iterum admonet sancta Synodus, ut infra tres menses proximos in suis Ecclesiis residеant, aut illis renuncient, aut aliquos nominent, qui ab Episcopis per selectos examinatores comprobati illarum Ecclesiarum curam & regimen suscipiant. Quòd si obstinati perstiterint, Episcopi officij sui memores, Deique ac sanctorum Conciliorum præcepta ac decreta secuti, post dictum temporis spatium curabunt juris adhibere remedia, & desertas Parochias tandem benemeritis viris assignare, easque illis ut vacantes conferre. Porrò ne quis se defunctum munere suo putet, si otiosus in Ecclesia desideat, intelligat quoniam præcepto divino mandatum est omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, Verbique divini & Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam pro viribus gerere: quæ omnia nequaquam ab his præstari ac impleri possunt, qui gregi suo non assistunt neque invigilant.*

Hæc eadem de Pastorum residentia & officiis iisdem ferè verbis præscripta fuerunt in Concilio Tridentino sess. 23. in decr. de reform. cap. 1. *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, de bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistant, sed mercenariorum more deserunt: Sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis ex animo in judicio & veritate pascant & regant.* Et quibusdam interjectis: *Sacrosancta Synodus vult illud absentiæ spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento.* De residentia pastorum Dominici gregis, vide c. Pontifices, & c. sicut vir, & c. pervenit, & c. suggestum, & c. schismatis, 7. q. 1. Et generaliter Concilium Agathense can. 64. *Clericum qui a sua Ecclesia vel per tres hebdomadas, vel diebus solemnibus Nativitatis, Epiphaniæ, Paschæ, vel Pentecostes defuerit, a communione privat per triennium.* Habetur c. si quis in clero, 7. q. 1. Vide pariter tit. de Cler. non resid. per totum.

Statutum III. *Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum fide, reverentia, & devotione accedat, Parochi nostri studeant, quàm familiarissimè poterunt, pro suscipientium captu, priùs illorum vim & usum juxta Catholicæ Ecclesiæ doctrinam vernacula lingua explicare;*

ad eorumque dignam perceptionem capaces invitare atque adhortari ; ne per imprudentiam & hæreticorum deceptionem plebs imperita ignoret, quantum sit sibi à Christo relictum contra peccata remedium ; vel eis abutatur ad mortem & damnationem, quæ illi præparavit Salvator noster ad salutem & beatitudinem.

Desumptum est istud statutum ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 7. de reform.

Statutum VI. *Quoniam ferè fit, ut cujus vita improbatur, doctrina facile despiciatur ; si publicum scandalum de aliquo parochialis Ecclesiæ Rectore ad nos delatum fuerit & probatum, etiam juxta sanctorum Conciliorum sanctiones cogemur illi coadjutorem de Ecclesiæ proventu dare, & ad depositionem usque progredi ; nisi scandalum per vitæ probitatem purgaverit, observata nihilominùs in omnibus juris forma. Sed ne cuiquam molesti simus, hortamur in Domino Parochos nostros, ut in omnibus se præbeant exemplum bonorum operum, in castitate, sobrietate, morum gravitate, atque omni honestate, ut erubescant, qui nobis adversantur insidiatores, non habentes unde Ecclesiæ Christi insultent.*

4. Præter statuta hujus Synodi numero viginti, publicata sunt ejusdem acta novemdecim Congregationibus comprehensa : inter quas notandæ sunt propositæ in Congregatione XI. de Odeto Castillioneo quæstiones, Cardinali hæretico, & Ecclesiæ simulque regi rebelli ; qui cùm esset Bellovacensis Episcopus, erat unus ex suffraganeis Provinciæ Remensis, necdum tamen huic per apertam hæresim vacanti sedi quisquam fuerat provisus ac institutus successor. Fratres hujus desertoris Cardinalis, Gaspar Admiralius, ut vocant, seu summus rerum maritimarum Præfectus in regno Franciæ, & Franciscus natu minor cognomen inter arma sortitus *Intrepidi equitis*, ambo præcipui fautores & duces extitere hæreticorum perduellium ; quorum parricidialibus armis fortissimè obstiterunt Principes Lotharingii duo, Franciscus Dux Guisius hujusce Remensis Cardinalis & Archiepiscopi frater, & Henricus Guisius Francisci filius præcipui Catholicorum Duces, onde internecina odia inter Guisianos & Castillioneos exarsere. Institit in ista Congregatione Concilii sexti promotor, ut desertor Castillioneus contumax denunciaretur, ea ratione, quia nondum deposito Bellovacensi Episcopatu ad Concilium istud accedere neglexerat. Jam illum Pius Papa IV. citatum ex forma juris, nec Romæ se sistentem, habito Cardinalium consilio, exautoraverat, affixisque per urbem schedulis anathemate damnatum significaverat, expectabatque Regis pro substituendo successore nominationem. At Vicariorum Bellovacensis Ecclesiæ vacante jam sede omnis interierat jurisdictio. Tunc verò Illustrissimus Remensis rogatus sententiam dicere, respondit, velle se hoc judicio abstinere, quia inter suam & Castillioneorum familiam graves jam pridem intercedebant offensiones ac inimicitiæ. Dixitque ad antiquiorem inter sedentes Antistitem pertinere hoc judicium. Is erat Suessionensis Episcopus, qui cæteris ei contradicentibus Cardinalem perfugam à contumacia excusabat reformidans pro se suisque hæreticorum odium & vindictam. Synodi sententia tandem fuit, ut ea de re scriberetur ad Regem, ejusque voluntas expectaretur.

5. Congreg. XIII. propositum fuit de interdicendis choreis : At illustrissimo Cardinali Remensi visum fuit non esse prohibendas, quia pudicitiæ minùs sit periculi ex choreis quàm ex otio : idque sæpiùs se audiisse ex matre fœmina sapientissima. Illa quidem ratio ex otio desumpta dies Dominicos & Festivos attingit, quibus non licet operari serviliter : at nec pariter choreis promiscui sexus indulgere, cùm divino tantùm cultui dies illi sint assignati. Atque ideo excogitandæ potiùs erant rationes, quibus plebs à choreis non minùs quàm à servilibus operibus avocaretur ; ut scilicet Divinis Officiis intra Ecclesiam, atque prædicationibus, & catechismis, & piorum librorum lectionibus interesset, aut propositis publicè aut privatim sanctis meditationibus, ut ægrotantes etiam aut alioqui afflictas personas visitarent, ut etiam in privatis habitaculis preces vocales & Rosaria recitarent, neque prohibeantur iis diebus cognatarum personarum nullatenus suspectæ visitationes & moderata colloquia. Neque verò tantæ autoritatis est unius sapientis matronæ hac in re judicium, ut prævalere possit multis sapientioris Præsulis & universæ Ecclesiæ præcellentissimi Doctoris Augustini judicio : qui cùm acriter invehatur in choreas & saltationes, quas Judæis Sabbatis propriis & neomeniis exercebant, nullatenus digreditur ad Christianos, quos sanè majori & fortiori ratione perstrinxisset, si hi quoque choreis & tripudiis sacris diebus indulsissent. Atque hoc indicium est, Sanctum Præsulem providisse sollicitè, ut gregis sui oves Festorum dies religiosiùs impenderent. Sic enim ad populum concionatur in Psalm. 91. *Sabbatum in præsenti tempore otio quodam, & languido, & luxurioso celebrant Judæi. Vacant enim ad nugas ; & cùm Deus præceperit observari Sabbatum, illi in his quæ Deus prohibet, observant Sabbatum. Vacatio nostra à malis operibus, vacatio illorum in malis operibus est ; melius est enim arare, quam saltare.* Idemque tract. 3. in Joan. ad locum istum cap. 1. *Lex per Moysem data est*, sic loquitur : *Judæi serviliter observant diem Sabbati ad luxuriam, ad ebrietatem. Quanto meliùs fœminæ eorum lanam facerent, quàm illo die in neomeniis saltarent ?* Gallicanis etiam edictis choreæ diebus Festis & Dominicis prohibentur, & injungitur publicis Officialibus, ut eas iis diebus compescant, scilicet edicto Aurelianensi sub Carolo IX. art. 23. & Blesensium sub Henrico III. Comitiorum art. 38. Eadem Congreg. XIII. *Visum est decreto de cultu divino addendum esse, quod laici tertio quoque die Dominico intersint in sua Parochiali Ecclesia Missæ Sacrificio.* Concilium Eliberitanum parem huic ediderat, can. 21. & Vasionense can. 12. & Sardicense can. 14. aliàs 11. Et Concilium Tridentinum sess. 24. de refor. cap. 4. *Moneat* inquit) *Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum DEI.*

CONCILIUM CAMERACENSE. anni 1565.

1. Citati superiore anno ad Remense Concilium Cameracenses Patres, eoque accedere indignum judicantes ex quo per Pauli Papæ IV. decretum divulsi à Remensi Provincia, cujus olim suffraganei extiterant, eorum Ecclesia in Metropolim erecta fuerat : quod Pauli decretum successor ipsius Pius IV. suo diplomate confirmaverat : non illaudabili quadam æmulatione notum fecere se neque dignitatis gradu, neque pietatis studio, neque in Ecclesiam affectu Remensibus esse inferiores, ideoque Concilium illud seorsum ab illis sequente anno celebrarunt, diversis titulis, & capitibus distinctum.

Tit. V. Cap. IV. *Pastores non ferant quemquam in suis Ecclesiis concionari sine mandato Ordinarij.*

Tit. VII. Cap. V. *Rejectus ab Ordinario si superiorem adeat, ut negatum beneficium ejus autoritate obtineat ; Superior illud beneficium nulla ratione illi conferat, nisi cognitis priùs rejectionis causis. Et si idoneæ fuerint, cur rejici debuerit, omninò non conferat.*

2. Cap. VI. *Quotquot habent curata beneficia unita suis Ecclesiis, ut Capitula, & Abbates, non priùs committant Pastores ijdem beneficiis curatis, quàm præsentati Ordinario fuerint, & accepti ab eo : quoniam populus ejus curæ commendatus est, a quo ijdem Rectores potestatem, quam curam animarum vocant, accipient. Nec possint Abbates, aut Capitula, admissos & approbatos ab Ordinario revocare, nisi consenserit Episcopus. Et ijdem Rectores constituti mandatis Episcoporum omninò pareant :*

pareant : ab iisque corrigantur , si quid deliquerint .

Hoc jam pridem fuerat ab Urbano Papa III. constitutum c. 1. de Capell. Monach. *In Ecclesiis*, (inquit) *ubi Monachi habitant , populus per Monachum non regatur : sed Capellanus , qui populum regat , ab Episcopo per consilium Monachorum instituatur : ita ut ex solius Episcopi arbitrio tam ordinatio ejus , quàm depositio , & totius vitæ pendeat conversatio* . Et c. Monachi, de stat. Monach. statuitur per Concilium Lateranense sub Alexandro III. Monachos nou posse singulos poni per parochias , & oppida , & villas ; noo enim decet religiosos extra claustrum vivere , aut solos per villas & agros incedere ad subveniendum parochianis , & si delinquat Parochus , debet subire ab Ordinario correctionem , ne ob conflictum jurisdictionis inrer Monasterium & Ordinarium pro Parocho , qui esset Monachus , ipsius correctio aut motio impediatur .

Cap. VIII. *Curati adminicnlarios Sacerdotes non recipiant ad ministerinm Sacramentorum & reliqua munera quacunque mercede, nisi Episcopo oblati , acceptique ab eo & probati fuerint , & ejus concessionis literas habeant .*

Tit. VIII. Cap. I. *Qnantum probri & incommodi ebrietas afferat , cùm omnibns Ordinibns reipublicæ , tum Clero maximè , res ipsa docet . Atque eam ob rem ebriosum bomiaem navigio jactato sine ullo gubernaculo Salomon comparat . Nec enim nllum potest virtutis aut mentis constans officinm præstare , qui temulentiam & ebrietatem sectatnr . Propterea lege veteri Sacerdoti mandabatur vino ut abstineret , quo tempore munus Sacerdotum esset obitnras . Qnare præcipit sancta Synodus , ut quicnnqne in Clero , id est , in sorte Domini snerat annumerntns , ab hac ebrietatis & crapnlæ macula se prorsns abstineat . Tollatur autem omninò turpis ea consuetudo , qua mutnò se provocant ad baustus æquales , certantque hac infamia reliquos vincere . Isaias enim iis execrationem dennaciat , qui potentes sunt ad bibendum vinum . Qnicunque verò ex Clero banc normam contempserit , nisi à Superiore monitue parnerit , castigetur : castigatus autem nisi resipuerit , suspendatur ad tempus sive ab officio , sive à beneficio .*

Tit. XVIII. Cap. XIII. *Porrò Moniales studeant quàm accuratissimè , quas de consensu Episcopi , aut Superioris visitatoris , juxta Trideatini Concilii decretum , educnndas & formandas susceperint convictrices puellas , piè & catbolicè instituere : neque nimium curiosè vestire & ornare . Verùm prout decet puellas iater Cbristi sponsas versaates , cum modestia & timore duntaxat oraentur .*

Tit. XX. Cap. III. *Doceiur præterea populus , Imagini cultum nullnm deberi aut propter materiam , aut propter elegantiam , aut propter pretium operis , aut propter qnidvis alind , quod sit in artificio , aut imaginis substantia ; sed propter rem significatam , ad qnam bic cultus & bonos præcipuè refertur . Et sic admonendus est , animnm orantis aut venerantis ia rem signatam referri , & non in signum , quod non audit , nec videt , nec sentit .*

Cap. IV. *Præterea admoneatur popnlus , imperitæ plebis causa maximè positas esse Imagines , ut illarum affectu docti & moniti patrocininm divorum , & pietatem in Cbristo conservemus , & eorum vitam imitemur .*

Cap. V. *Miracnla nulla locum aut autoritatem habeant siae judicio Ecclesiæ per Episcopum declarato : ne præstigiæ dæmonum , aut imposturæ improborum bominnm pro certis verisque miraculis ad contumeliam nominis divini babeantur .*

Titulo sequenti , de novis & ignotis Reliquiis non admittendis , nisi quemadmodum de miracolis novis jam dixerat , post accuratum examen & approbationem Ordinarii , adhibito sapientissimo consilio decernitur . Quæ omnia de imaginibus , de reliquiis & miraculis desumpta sunt ex sacro Tridentino Concilio sess. 25. cap. de invocatione , veneratione & reliquiis Sanctorum .

4. Tit. XXII. qui est de Indulgentiis , concluduotur hujus Cameracensis Concilii decreta , quemadmodum Tridentini ; quod postquam anathemate feriit eos , qui negant Ecclesiæ concessam à Christo potestatem indulgentiarum ; earum tamen moderationem requirit & adhiberi cupit : *Ne* (inquit) *nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur . Et præterea præsenti decreto generaliter statuit , pravos qnæstus omnes pro his consequendis , unde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit , omnino abolendos esse .* Hæc Synodus Tridentina . Ista verò Cameracensis ita decernit : *Quia per indiscretas & superfluas indulgentias & claves Ecclesiæ contemnuntur , & pœnitentialis satisfactio enervatur ; ideò prohibet Sancta Synodus , ne quis ullas novas aut ignotas indulgentias populo commendet & promerendas offerat , nisi prius ab Ordinario visitata fuerint & probata . Ac præcipit etiam eadem Synodus , ut Parochi populum suum diligenter admoneant , ne circumforaneis quibusdam aut etiam impressis libellis temerè fidem adhibeant , qui ex levibus , vanis & superstitiosis causis exorbitantes indulgentias pollicentur ; cùm indulgentiæ non nisi ex piis & rationalibus causis concedi debeant .*

CONCILIUM PRIMUM MEDIOLANENSE *sub Sancto Carolo Borromæo Cardinali Archiepiscopo , anni 1565.*

1. SAnctissimus hic Præsul Pii IV. Pontificis maximi ex sorore nepos , magna sollicitudine & prudentia sacrosanctum Tridentinum Concilium diu intermissum instaurari & perfici curavit : eoque felici successu concluso , ad Ecclesiam suam Mediolanensem regressus , omnem operam & studium contulit , ut œcumenicæ Synodi decreta in tota sua Provincia quàm exactissimè servarentur . Eoque sibi proposito fine singulis triennis dum vixit , Provinciales Synodos juxta præscriptum Tridentinum cogit numero sex , in quibus perfectissimi regiminis Ecclesiastici formam tradidit , & opere stabilivit . Horum primum celebravit anno 1565. cui vir Sanctus præsedit autoritate fultus Apostolici à latere per universam Italiam Legati . Hujusce Concilii constitutionum part. 1. tit. 6. ita definitum legitur : *Apostoli , in quorum locum Episcopi successerunt , satis nobis aperuerunt , verbi Dei prædicationem esse præcipuum illorum munus , qui in Episcopali sede collocantur .* Hoc ipsum sancitum fuerat à Concilio Tridentino sess. 5. cap. 2. cui suffragatur S. Gregorius Nazianzenus serm. 1. dum ait : *Ipsam divini Verbi distributionem esse Episcoporum omnium primum officium .* Eamdemque repetunt sententiam Tridentini Patres sess. 24. cap. 4. de reform.

Ejusdem Mediolanensis Synodi part. 2. tit. 6. *Qui parochialem Ecclesiam non obtineat , etiamsi regulares fuerint , confessiones ne audiant , quemadmodum statuit Tridentina Synodus , nisi Episcopi scripto approbati fuerint , excommunicationis pœnam subeant .* Vide Tridentinæ sessionis 23. cap. 15.

2. Ibidem Mediolanenses Patres necessario protsus monito præmuniunt quoscunque confessarios : *Caveant confessores , ne ante debitam satisfactionem illos absolvant ; quibus cùm facultas adsit aliena restituendi , vel legata , quæ ad pias causas facta sunt , persolvendi , illisque ut id facerent , superiori confessione præceptum sit , præstare tamen neglexerint ; exceptis illis qui periculosè ægrotant , quos tamen moneant , ut id quod debent , quamprimùm persolvant . Et quia interdum in manu*

falsi testis est, ut non solùm facultatibus, sed etiam existimatione ac vita homines spolientur, idcircò neminem absolvant, qui falsum testimonium in judicio alterius detrimento dixerit, nisi prius damno dato, quatenùs id sarciri potest, & violatæ illius existimationi satisfecerit. Nec illum quidem absolvant, qui post publicum Episcopi monitum de indicandis rebus amissis, quid de iis sciat, non indicarit, nisi hoc officium antè persolverit. Iidem adhibita omni diligentia, conscientiam examinent singulorum, qui fœnerantur, & qui iniquos contractus exercent: neque quemquam in iis casibus absolvant, nisi debita restitutio aut satisfactio ex canonum præscripto priùs intercedat.

Concilium Romanum anni 1078. sub Gregorio Papa VIII. can. 5. sic edicit: *Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui alterius bona injustè detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoscit, se veram pœnitentiam non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia, vel negotium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, bonaque, quæ injustè abstulit, restituat: ne tamen desperet interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens DEUS cor ejus illustret ad pœnitentiam.* Hactenus canon Romanus. Idemque Gregorius VII. Pontifex, cùm rescisset in Britannia Armorica, seu minori hunc prævaluisse abusum, ut à Confessoribus auditi pœnitentes, tametsi indigni & absolutionis incapaces, atque in iisdem sæpiùs confessis peccatis perseverantes, vel rarò, vel nunquam sine absolutione dimitterentur, scripsit ad eos epistolam 10. libri 7. Synodum illi indicens, qua provideatur, ne ulli confitenti reconciliatio per Sacerdotes indulgeatur, qui se ab occasione peccati non alienaverit, aut odium proximi à se non abdicarit, aut illatum proximo damnum non resarciat, cùm id possit, aut aliàs admonitus resarcire neglexerit. Definitque infructuosam esse qualemcunque pœnitentiam, quæ sic accipitur, ut in simili causa, aut eadem culpa, de qua hæc aut fieri debet confessio, permaneatur. Delegat verò Amatum Olorensem Episcopum, ut in Synodo præsit titulo Vicarii Apostolici. Concilium præterea Burdegalense anni 1583. tit de Pœnitentia, monet justam causam existere pœnitentem imparatum remittendi in aliud tempus, quo paratior accedat. Ibidemque addit suspendendam esse illius absolutionem, qui cùm in anteriori confessione se ablata restituturum promisisset, id præstare neglexerit, etsi facultas restituendi adfuisset: præterquam in mortis articulo, dummodo tunc provideatur, ut ab hæredibus scripto mandato per eum adstrictis restitutio fiat. Plura in hanc rem superiùs require in Lateranensis Concilii secundi œcumenici sub Innocentio secundo, can. 22. Huc spectat etiam c. legatur, 24. q. 2. & c. satisfactio, de pœnit. dist. 3. & c. valet, 81. & Rituale Romanum tit. de Sacramentis. Item Lucæ 14. *Quicunque non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et Matth. 18. ℣. 35. *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, nisi remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Et Matth. 5. ℣. 29. & 30. *Si oculus & si manus tua scandalizat te, erue & abscinde & projice abs te.* Et Matth. 16. ℣. 26. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Et Eccles. 3. ℣ 27 *Qui amat periculum, in illo peribit.* His adde S. Gregorii Papæ homiliam in Evangelium, ubi quæritur, cur cùm discipuli ad piscaturam redierint, Matthæus tamen ad telonium non redierit? Distinguitque negotia, quæ peccatum non implicant, ab illis, quæ sine peccato exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Ad hæc autem necessè est, ut post conversionem animus non recurrat.

3. Ejusdem part 2. tit. 25. traduntur præceptiones de vita, & honestate Clericorum. *Arma* (inquit) *Clericorum sunt orationes & lacrymæ. Idcircò edicimus, ne Clerici arma cujusvis generis ad offensionem, vel etiam ad defensionem ferant, exceptis cultellis ad domesticum vitæ usum accommodatis: nisi fortè extra civitatem suspectis locis iter eis faciendum sit. Quòd si Episcopi justa de causa id eis permittendum judicaverint, tunc scripto impetrata venia, ipsis uti liceat; non tamen publicè, nisi rei aut facti necessitas postulet. Omnino balista, hastis, & sclopeto, telis, aliisque hujus generis instrumentis interdicimus.*

Concilium Pictaviense can. 10. ita sancit: *Clerici arma portantes & usurarii excommunicentur.* Citatur cap. 2. de vita & honest. Cler. & lib. 5. Capitularium Caroli Magni cap. 179. *Clericis arma portare, & venationes exercere prohibetur.*

Clerici personati non incedant.

Choreas privatas aut publicas non agent, nec spectabunt.

4 *A venatione abstinebunt.*

Minimè tamen probabile est aliud venationis prohibitum hoc loco esse, quàm quod exercetur cum strepitu & clamoribus, ut cùm adhibentur venatici canes, vel accipitres, vel arma, ut sunt venabula, hastæ, balistæ, sclopi, quos paulò ante Concilium istud ipsum Clericis prohibuit. Approbantur solæ, quæ retibus, cassibus, pedicis, visco seu glutine exercentur. Huc spectat Concilium Turonense III. can. 8. & Agathense can. 55. Tridentinum sess. 24. can. 12.

Fabulis, Comœdiis & Hastiludiis, aliisve profanis & inanibus spectaculis non intererunt: ne aures & oculi sacris Officiis addicti, ludicris aut impuris actionibus & sermonibus distracti polluantur. Clericalis etiam Ordinis hominibus omni genere saltationis, & ludis præsertim aleæ ac tesserarum & talorum interdicimus.

Prohibemus etiam globos qui malleis ligneis impelluntur. Item follis ludum, id est pilæ majoris. Nec solùm ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse nolumus, aut quemquam ludentem in ædibus suis permittere

Si autem valetudinis causa interdum parva pila, aut aliquo non indecoro hujusmodi exercitationis genere uti contigerit, nec publicè id faciant, nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam quod facilè pecunia æstimari possit.

Non in comessationibus, & ebrietatibus, sed ut sobriè vivamus, prædicat Apostolus: idcò Clerici minùs honestis conviviis non intersint, neque ad bibendum quemquam incitent. Deinde sequenti cap. 26. statuit: *Qui Deo militat implicare se negotiis sæcularibus prohibetur. Ideoque edicimus: Ne Clericus sacris initiatus, aut Ecclesiastico beneficio præditus, coram judice sæculari Advocati aut Procuratoris nomine causas agat: nisi ab aliis in judicium vocatus suam, aut Ecclesiæ, aut propinquorum, etiam si necesse fuerit, & miserabilium personarum causas, ab Episcopo facultate priùs concessa tueatur.*

Ne in profanis negotiis officium Tabellionis exerceat.

5 *Ne artem medendi faciat.*

Observandum tamen, istud de arte medendi esse, aut tunc temporis fuisse non ex jure communi, sed in particulari pro Mediolanensi provincia. Jus namque commune sacris etiam Clericis medendi artem, dum ejusdem periti sint, non interdicit, excepta duntaxat alicujus membri abscissione, vel adustione, c. sententiam sanguinis, ne Clerici vel Monac. & c. tua nos, de homicid. Veruntamen quia professio ista multis est obnoxia periculis, præsertim circa fœminarum ægritudinem: & quia non rarò contingit, ut per inconsiderationem culpabilem, aut defectu sufficientis peritiæ moriatur æger, prohibitio ista fieri justè ab Episcopo Clericis subjectis potest.

Ne

Ne in negotiationibus & mercaturis se interpretem aut medium interponat.

Negotiationem etiam omnis generis omninò prohibemus.

Artes verò honestas concedimus, ut aliquid manibus suis lucretur; quo sibi quæ ad victum necessaria sunt, comparare possit.

Ne aliena prædia lucri causa conducat.

Ne aliorum tutelam aut curam suscipiat.

6. S. Cyprianus epist. 66. profert decretum Concilii cujusdam Africani hoc ipsum prohibens. Quocirca vetat fieri oblationes pro defuncto Geminio Victore, eò quòd Presbyterum tutorem testamento constituisset.

Ne pro aliis fidejubeat.

Ne alicujus Principis, aut alterius negotiorum procurator sit, sine facultate ab Episcopo priùs per litteras impetrata, singulis annis renovanda.

Magnam horum partem statuunt Concilium Chalcedonense can. 3. & Tridentinum sess. 14. de refor. in proœmio & cap. 6. & sess. 21. de refor. cap. 1.

Neve parum memor Ordinis ac dignitatis suæ, sit in famulatu laicorum etiam Principum, eorumve quibusvis aliis obsequiis: nisi cui ex causa, aut ad officium Sacerdotali munere non indignum, Episcopus hujus rei potestatem scripto antea fecerit. Hujusmodi autem licentiæ scripto permissæ quotannis renoventur, alioqui irritæ & nullæ sint.

Neve præcursor, aut assecla fœminarum, aut discumbentibus assistat, aut ancilletur.

Parte 3 Tit. 6. *Novitia ne examinetur intra septa monasterii, sed extra in publica ejus monasterii Ecclesia, ut liberè & fidenter suam voluntatem exponere possit.*

7. *Quod verò professione facta eleemosynæ gratia ad professam sustentandam Monasterio datur, id quo tempore puella habitum religionis suscipiet, apud virum Monialibus & earum Superiori probatum deponatur, ut nullo impedimento, tum parentibus tum monialibus præsto esse possit.*

Quæ sanctio iteratur in secundo Mediolanensi Concilio inter capita ad Moniales pertinentia. In quibus hoc pariter edicitur: *Ut tempore professionis Episcopus summam præscribat pecuniæ, quam puella alimentorum nomine monasterio det*: (scilicet alioqui ad professionem non admittenda, si Monasterii opes ad eam alendam minimè sufficiant) *nisi census, aut alia bona immobilia, quorum fructus annui ejusdem judicio ad ea alimenta satis sint, Monasterio attribuantur*. Itaque Sanctus ipse Carolus, aliique una cum eo severioris ac rigidioris disciplinæ vindices, lege Synodali hoc fieri jubent, quod nonnulli ultra modum tetrici asseverare audent, esse in quovis ingressu Monasterii simoniæ crimen, sine ulla distinctione eorum, quæ præcisè dantur pro necessariis ejus, qui postulat admitti, alimentis; cum iis quæ simoniaco pacto conferuntur ad religiosam admissionem, quæ utique res est sacra nec pretio æstimabilis. Hanc require fusiùs tractatam disputationem in ea theoriæ & praxis nostræ parte, in qua uberiùs de simonia disseritur; & probatur tamen hujusmodi pactiones pro alimentis esse simoniacas, ubi dives est Monasterium; sed posse esse licitas juxta S. Thomam, S. Bonaventuram, aliosque gravissimos Doctores in Monasteriis inopia laborantibus, nec sufficientibus ad hujusmodi alimenta præstanda. Quæ causa est, cur S. Carolus ejusque Concilia velint, ut taxatio dotis suscipiendarum Monialium sit penes loci Episcopum, cui videlicet perspectæ sint singulorum Monasteriorum vires temporales.

CONCILIUM MEDIOLANENSE III. anni 1573.

1. Tit. VIII. *Ne confessarii Regulares eorum peccatorum (quorum absolutio Episcopo reservatur) vinculis irretitos pœnitentes absolvant: quemadmodum à Sancta Sede Apostolica declaratum est, hoc eis non licere quavis privilegiorum suorum auctoritate.*

Hoc ipsum jam declaraverat Gregorius Papa XIII. in suo diplomate, quod incipit: *Cùm à sacra*; adeò ut *si quis Regularium amplum obtinuerit privilegium ab Apostolica Sede, circa quoscunque casus etiam Summo Pontifici reservatos; ejus tamen limitetur & arctetur potestas in singulis Diœcesibus circa reservationes ab Ordinariis locorum editas*. Id verò decretum Gregorii XIII. ejus successores multis rescriptis confirmarunt, inter quos Clemens Papa VIII. declaravit speciali constitutione, Regulares Societatis JESU, in quibuscunque versentur locis, non posse à casibus, quos sibi Ordinarii reservaverint, absque speciali eorum licentia ullam impertiri absolutionem. Vide in nostra theoria & praxi, permulta hac de re in Summorum Pontificum scripta & constitutiones.

2. Indidem Tit. XVII *Si Parochus Sacerdotem alium coadjutorem habet, cujus etiam ministerio facultate eidem Sacerdoti concessa utatur, ad matrimonia contrahenda intra Parochiæ suæ incolas, is illam cautionem adhibeat, ut in libro, qui est de matrimoniis, illius nomen & cognomen, tum præterea diem, & mensem, & annum notet, quo ille Parochialis curæ socius & adjutor adjunctus facultatem à se, vel ab Episcopo consequutus est matrimonia celebrandi. Ne autem celebrandi matrimonii potestatem Parochus faciat alii Sacerdoti, qui Episcopi judicio nondum probatus est, ut Sacramenta ministret.*

Provida cautio, ne quod subnascatur dubium de matrimonii validitate, seu de præsentia proprii Sacerdotis: eò quòd Sacerdotes coadjutores ex una in alteram Parochiam commigrare soleant: & facilè contingat, ut eorum nulla supersit recordatio ministerii ipsorum in Parochia, in qua brevi tempore deservierint, aut non satis constet, utrùm eo ipso tempore limitata vel illimitata fuerit ipsis circa Sacramenta indulta potestas.

CONCILIUM MEDIOLANENSE V. anni 1579.

1. Tit. XI. *Parochus si per errorem aliud oleum, quàm quod infirmorum est, ad ægrotum ungendum unquam adhibuerit, etiamsi chrismatis, aut catechumenorum fuerit, ut erratum emendet, olei sacri, quod propriè infirmorum est, unctionem eidem adhibeat, eamque Sacramenti formam iteret.*

Memoria retinenda est hæc admonitio, cùm facilè per inadvertentiam possit eventus iste contingere; & re ita peracta grave negotium facere.

Indidem. *Caveat Parochus, ne in Sacramento Extremæ Unctionis ministrando negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat. Alioqui si ad illius ministrationem accersitus ire neglexerit, tum rationem Deo reddet, tum pœna ab Episcopo graviter plectatur. Is porrò ad omnem hujus Sacramenti in tempore administrandi diligentiam, præterquam quod præcipue cura sua, quæ sanctæ sollicitudinis plena est officio, admodum excitetur: proposito etiam sibi exemplo sanctissimi Episcopi Malachiæ accendatur, qui referente in ejus vita*

S. Ber-

S. Bernardo, tam vehementi animi dolore ex eo affectus est, quod culpa sua mulier quadam Sacramenti hujus gratia fraudata decesserit, ut totam noctem orando, gemendo, lacrymando consumpserit, lacrymarumque vi quasi maximo imbre pro oleo sancto, quod non ministrarat, mortuam perfuderit. Manè autem exaudivit Dominus Sanctum suum, ita ut illa è morte tanquam è somno excitata, è lecto se erigens Sacramentum hoc acceperit ab eo, ac deinceps à morbo convaluerit.

2. Pars secunda constitutionum hujusce Mediolanensis Concilii quinti titulos triginta complectitur, in quibus copiose præscribuntur cautiones tum circa politiam temporalem, tum circa sollicitudinem spiritualem adhibendæ tempore pestis, cùm adhuc recens esset memoria pestilentiæ illius, quæ per Italiam grassata & Insubriam; occasio fuerat sanctissimo Præsuli Carolo tot specimina edendi summæ prudentiæ, vigilantiæ, præcautionis & inexhaustæ charitatis; nec aliunde depromi possunt quàm ex isto Concilio tam accuratæ præcautiones, quibus perfectissimi Episcopi & exactissimi civitatum Magistratus incumbere tenentur, huic malo imminenti obviam ire, aut jam sævienti & populanti providere, & necessitatibus publicis privatisque occurrere. Ejusmodi namque temporibus plures fame frigoreque intereunt quàm pestifera lue, etiam ex eis qui peste conflictantur, facileque evaderent, si cæteris vitæ necessitatibus subventum esset. Saluti verò animarum non alibi tam accurate consuli posset, quàm hoc loco provisum sit.

CONCILIUM MEDIOLANENSE VI. anni 1582.

1. TIt. X. *Episcopus à confessionibus audiendis suspendat, aut omninò amoveat Confessarios etiam regulares jam approbatos, quos pro suæ timoratæ conscientiæ religione viderit in eo munere non ita sincerè, integreque, & cum ædificatione se gerere, quemadmodum & tanti ministerii illis commissi sanctitas postulat, & animarum salus deposcit, quæ suæ fidei concreditæ sunt.*

Ratio hujus per Carolum, & sacrum, cui ille præsidebat, Concilium decreti, hæc est absolutissima. *Salus æterna populorum suprema lex esto.* Quàm esset animarum Pastori, qui pro earum etiam salute sanguinem suum & vitam exemplo Christi profundere & exponere debet, luctuosum & deplorandum, si sciret lupum vastatorem intra suum ovile grassari, qui ex occulto confessionis animabus insidiaretur, & Sacramentum æternæ redemptionis in earum exitium verteret, nec tamen legitimo veroque Pastori facultas esset lupum ab ovili suo abigendi.

Ibidem. *Salutariter ex doctrina Spiritus sancti cautum est, Christi fideles de peccatis confiteri debere, quotiescunque rem actionemve aliquam aggrediuntur, in qua præsens mortis periculum pertimescendum sit. Quamobrem Parochus curet atque efficiat; ut præter id quod Pii V. constitutione, atque decreto Provinciali de ægrotante sancitum est, ut si quis etiam parochialis eò profecturus est, ubi sit aut pestis, aut hæresis, aut ubi nullam Confessarii copiam habere possit, aut ad bellum iturus sit, aut pugnam initurus, aut iter infestum, navigationemque periculosam facturus, antequam viæ navigationive se committat, peccata confiteatur. Idem officium præstet de mulieribus proximè parituris,*

Ibidem. *Cùm autem vel ab itineris, vel à navigationis, vel à belli, alteriusve rei periculo aut negotii atcumque successit, cura difficili, benèju bante Deo, liber erit, hoc eum hortetur item, ut quamprimùm piè confessus Deo gratias agat hujus Sacramenti sumptione; in quo præcipua ratio quædam inest, qua Deo pro collatis immensis in nos beneficiis aliquam gratiam referamus.*

Ibid. *Ineunte in primis Quadragesima, Episcopus quam diligentissimè investigabit, si qui vel in urbe, vel in Diœcesi sint, qui opera carnis sectantes, turpiter vivant: si qui item odia & inimicitias exerceant: si qui alii denique in aliqua alia peccandi consuetudine usque jaceant: si quos porrò ejusmodi ille compererit, omni ratione atque officio illos ad id inducat; ut à via, quæ ducit ad interitum, sine mora se abducentes, iter salutis omninò vereque suscipiant. Quamobrem eos ipsos ut pro facti ratione magis expedire judicabit, vel privatim ad se accersat, atque adeò invitet, quemadmodùm ait Apostolus, opportunè, importunè arguat, obsecret, increpet cum omni patientia; vel severiori denique disciplina in eos agat, omni jure omnique officio, ad sacrorum Canonum Pontificiarumque sanctionum præscriptum. Nec verò antequam ipse perspexerit istos ab ea mala agendi via recessisse, peccandique occasionem ac publicas offensiones præcidisse, permittat, (etiamsi aliqui testimonium Confessarii afferant) ac in Paschali quidem celebritate sacram communionem eis ministrari. Quinimò illam tamdiu differri jubeat, quoad veram vitæ eorum emendationem Episcopus cognoverit.*

Tit. XIV. *Sacerdotes Missæ celebrandæ munero suspensi impeditivè, frequenter, & verò præsertim diebus Dominicis & Festis sacram communionem sumant.*

Tit. XV. *Quibus autem in Ecclesiis ob multa variaque defunctorum legata Missas usque adeò multas celebrari oportet, ut ratione singulorum dierum, quos testamento aliave ultima voluntate testatores præscripserint, muneri, quod piis eorum voluntatibus debetur, satisfieri non possit; aut eleemosyna eo nomine adeò tenuis est, ut non facilè inveniatur, qui huic se muneri subjicere velit: idem Episcopus in Synodo Diœcesana re accuratè cognita & perspecta, statuat, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem viderit expedire: ita tamen ut in singulis Missis, quas jure reductionis celebrari continget, eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios usus reliquerunt: debitæ autem commemorationi satisfiet per intentionem applicationis Missarum, per preces in secundo Memento, & per collectas faciendas in illis Missis, in quibus collectæ fieri possunt.* Vide Trident. sess. 25. cap. 4. de refor.

Tit. XVI. *Episcopus divinorum Officiorum, quibus præsens in Ecclesia adest, initium statis precibus versibusque faciat, orationesque statas ipse dicat, binis accensis luminibus in ejus conspectum allatis.*

Ibid. *Feria quinta Cœnæ Domini, quò religiosius colatur & custodiatur locus, in quo sanctissimum Christi Domini Corpus recondi solemne est, Episcopus diligenter curet, ut in basilica Cathedrali, & in Ecclesiis tam Collegiatis, quàm Parochialibus, semper unus saltem Sacerdos, aut sacris initiatus eo sacro loco tanquam in statione collocatus excubet, atque evigilet assidua precatione, sanctaque meditatione.*

Tit. XVI. *Decernimus, ne in posterum corpus aliquod*

aliquod sepeliatur, nisi duodecim saltem horis, postquam spiritum exhalaverit. Verùm si aliquem de improviso mors aut alicujus morbi repentina vis occupavit, is ne in sepulcrum inferatur ante vigesimam quartam hujusmodi repentini eventus horam: nisi secus Episcopo vel ei videbitur, cui ipse id curæ dederit.

Tit. XXI. *Episcopus ut familiam suam in benè vivendi regulis atque officiis perpetuò contineat, deligat aliquem ex suis virum prudentem, spiritualisque vitæ studiosum, cui id planè mandet, ut quæ in moribus familiæ emendationem aliquando desiderant, ea quamprimùm sibi referat animo simplici ac puro: ut ipse, prout opportunum esse viderit, remedium adhibere possit. At præterea quò diligentiùs familiæ suæ institutioni consulat, cùm fraternam etiam correctionem instituendam curet, tum verò frequentes spiritalium rerum collationes & exercitationes, disciplinæque alias regulas ex Conciliorum Provincialium decretis præscribat. Quas regulas in tabella ordine descriptas ipsi familiæ in conspectu propositas certo loco affigi jubeat. Cùm verò aliquem in familiam adscribet, illas eidem proponat, antequam in familiam illum adscribat.*

Tit. XXVI. *Æquissimum est, & canone Concilii Parisiensis traditum, eum, qui Vicariam Episcopi personam & munus sustinet, sacris initiatum esse. Quamobrem curet Episcopus Vicarium generalem sibi constituere, qui præter cætera quæ in Vicarii ejusmodi persona requiruntur, saltem Subdiaconus sit.*

Gallicano Blesensium Comitiorum edicto art. 45. prohibetur aliquem constitui ab Episcopo Vicarium generalem, aut Officialem, nisi Presbyterum & graduatum.

Tit. XXX. *Ne quis Clericus, laicusve, cujuscunque generis, ordinis, conditionis, sexus, ætatisve sit, absque Episcopi, Vicariive ejus concessu literis exarato, ad Monialium monasteria quovis prætextu causave, ac ne eo quidem nomine invisendi, alloquendive puellas tantùm, quæ ibi educantur, unquam accedat, propositis pœnis & censuris arbitrio Episcopi. Ne quis item absque ejusdem Episcopi facultate scripta, intra septa monasterii Monialium in posterum ingredi audeat. Si quis contra fecerit, excommunicationis pœnam ipso facto subeat, ex Concilii Tridentini sess. 25. cap. 5 de Regularib. & Monialib. Apostolicarumque sanctionum, quas Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. eo nomine ediderunt, præscripto. A qua excommunicatione non ab alio nisi à Summo Pontifice Romano absolvi possit.*

Ibid. *Neque imposterum aliquis Ecclesiasticus, sæcularis, aut regularis, aut laicus, quocunque gradu, autoritate, aut dignitate præditus, ùniquam homini Ecclesiastico, etiam regulari, aut laico facultatem ad Monialium monasteria accedendi, ne colloquendi quidem gratia concedat: nec verò Monasterii septa ingrediendi potestatem faciat, quavis consuetudine, statuto, lege, privilegiisve etiam Sedis Apostolicæ autoritate, ante Concilii Tridentini promulgationem roboratis & communitis, non obstantibus: si quis contra commiserit, pœnam excommunicationis ipso facto subeat, aliasve arbitrio Episcopi.*

Ibid. *Collocutionum loco in Monialium monasteriis tam intrinsecùs quàm extrinsecùs constituta claui clausa perpetuò sint, nisi cùm ibi aliquis est collocutionis causa, ex facultate legitima: clavis autem apud Præfectam custodiatur. Nec verò aperiantur loca collocutionum nisi pro exhibente scriptam Episcopi facultatem.*

Ibid. *Facultas ingrediendi septa monasterii nulla detur nisi in scripto: neque verò quæ sine scriptis concessa est, cuiquam suffragetur, nisi quando una cum Episcopo in monasterium ingreditur. Episcopus autem solummodo, at nullo modo Vicarius generalis hanc potestatem faciat, nisi speciatim Episcopus hanc illi facultatem delegarit, qua aliis ingrediendi facultatem scripto dare possit: atque Episcopus quidem eam auctoritatem minimè alii demandet, nisi Vicario tantùm generali, ac neque ei quidem, quando Episcopus ipse præsens est.*

Ibid. *Episcopi & Prælati omnes, tam sæculares, quàm regulares, quibus Monasteriorum Monialium cura concredita est, facultate sibi ex officio data in ea ingrediendi, ita demùm utantur, ut scilicet cùm necessaria causa urget, ingrediantur, paucosque comites, & eos quidem seniores ac religiosos homines secum adhibeant: ne pœnas ac censuras Gregorii Papæ XIII. Summi Pontificis 23. Decemb. 1581. ipso facto inflictas subeant, quam constitutionem accuratè servent.*

CONCILIUM TOLETANUM 1565.
Pio IV. Pontifice.

1. Mihi compertum non est, utrùm per mortem Metropolitani vacaret illustrissima Hispaniarum Toletana sedes, quando Concilium istud est habitum; an verò ex causa diutinæ ægritudinis, vel absentiæ Metropolitani factum sit, ut alter præsederit. Huic verò Synodo concurrentibus Pii IV. Pontificis, & Philippi Regis Hispaniarum animis præsedit Christophorus Rogius de Sandoval, Cordubensis Episcopus.

2. Post indictas preces & jejunia, edictamque fidei professionem, receptaque sacrosanctæ Synodi Tridentinæ omnia decreta, absolutaque cætera præsentis Concilii præparatoria seu præliminaria: Secunda demum actione statutum est de residentia Episcoporum, sub pœnis à Tridentino Concilio constitutis, additùmque istud Decretum:

Caveant tamen Episcopi, ne extra sedem Cathedralis Ecclesiæ locum aliquem Diœcesis ad continuè habitandum eligant: cùm ad totius Diœcesis negotia commodiùs expedienda illic oporteat Episcopos habitare, ubi sedes Episcopalis fuit constituta. Alioqui sint Episcopi memores eam residentiam neque Deo gratam esse, neque sacris Canonibus consonam, & ab hac Synodo potiùs absentiam quàm residentiam censendam fore.

3. Secundò præcipit Episcopis visitationem Diœcesis sive per se, sive per alios, dummodo ad minùs tres menses sive continuos, sive interruptos, ac interpolatos, singulis annis extra civitatem Episcopalem per seipsos munus visitationis obeant, atque ita succedendo universam ipsi Diœcesim lustrent, & benefaciendo pertranseant. Neque se quisquam eorum ab istiusmodi personali visitatione se velit excusatum quocunque alio impedimento vel causa necessitatem absolutam non inducente.

4. Tertiò jubet, ut Episcopus neminem in suam familiam asciscat, qui non sit probatis moribus, & laudabile de se exemplum præbeat foris & intus, ad imitationem Regis Prophetæ Psal. 100. *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Non habitavit in medio domus meæ, qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.* Dicitque Apostolus ad Timo. *Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ*

Ecclesia DEI diligentiam habebit? Deinde Concilium hæc subjungit: *Sit Episcoporum ita modesta supellex, ut nec auro contexta, nec aureis telis, filisve ornata, extra Altaris & Ecclesiæ ministerium servire debeat.* Consequenter profana colloquia, omnemque ferculorum luxum ab Episcoporum mensis ablegat. *Sit igitur* (inquit) *Episcoporum mensa Sacra Scriptura, librive alterius Ecclesiastici lectione, doctorum piorumque virorum consessu splendida, ab eaque procul profana colloquia absint, ac prorsus eorum ferculorum eliminetur splendor, qui falso cujusdam decoris nomine se mensis Pontificum ingessit.* Eadem de frugalitate supellectilis & mensæ Episcopalis præceperat Concilium Carthaginense quartum can. 15. *Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem habeat, dignitatis suæ autoritatem fide & vitæ meritis quærat.* Concilium quoque Tridentinum sessio. 25. cap. 1. de refor. canonem istum 15. Carthaginensem in usum revocat apud quosvis Episcopos, etiam Cardinales: addens, ut in reliquo etiam vitæ genere, ac tota domo sua caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, vanitatum contemptum præferat, & quæ nos tantopere commendat sanctam humilitatem. Istud Toletanum Concilium subinde monet: *Episcopis curandum esse, ut eorum familiares ac domestici præmissa peccatorum confessione, saltem diebus Nativitatis Domini, & Resurrectionis, ac Pentecostes, & Deiparæ Mariæ Virginis Assumptionis sacram Eucharistiam sumant.* Videndus superius est titulus 21. Concilii Mediolanens. VI. quo forma componendæ ad omnem virtutem familiæ aperitur.

5. Actiones III. Cap. I. *Episcopi publicum Archivum habeant, in quo scripturæ omnes ad dignitatem Episcopalem pertinentes, ejusque jura & actiones in tutissimam custodiam deponantur, cum earum diligenter confecto inventario, quod scriptum ab eodem Episcopo, vel ejus Vicario generali, & Notario, simul cum eisdem scripturis servetur. Neque ex eo Archivo aliqua originalis scriptura amoveatur, nisi ex ea causa quæ justissima sit, & ad utilitatem ipsius dignitatis vel Ecclesiæ pertineat. Et tunc non aliter quàm coram duobus testibus, & Notario, qui in eodem inventario in publicum testimonium scribat, quæ sit illa scriptura, quæ inde abducitur, quo die & à quo, & ad quem effectum abducta fuerit. Sede tamen vacante, duæ sint Episcopalis archivi claves, quarum una Capitulo, aut ei qui ab eo deputatus fuerit, altera Prælato illius monasterii, in quo Archivum ipsum depositum extat, à Vicario Episcopi tradatur, juramento ab eodem Prælato præstito de fida ejusdem clavis custodia, quo etiam promittat se non permissurum aliquam scripturam ex eodem Archivo abduci absque Metropolitani, vel Superioris licentia. Ei verò qui ad vacantem Ecclesiam promotus fuerit, utraque clavis à Capitulo & monasterii Prælato liberè tradatur, cum ratione earum scripturarum, quæ juxta hujus decreti formam sede vacante ab eodem Archivo fuerint abductæ: & earum quæ ad Capitulum pervenerunt, quemadmodum decreto Tridentino cautum extat. Sed & archivum hoc Episcopale quolibet biennio ab Episcopo coram Notario & testibus omninò visitetur. Sintque Episcopi memores juramenti, quod in consecratione de rebus Ecclesiæ non alienandis præstiterunt. Non enim omninò erunt à culpa alienationis immunes, si ob eorum negligentiam ea perierint instrumenta, quibus res & jura Ecclesiarum defendi, aut iniquè occupata vindicari possint. Illæ verò scripturæ, quarum custodia Capitulo Ecclesiæ Cathedralis aut Collegialis incumbit, in publico Archivo, quod in Ecclesia sit, custodiantur. Cujus quoque Archivi duæ sint claves, quarum unam habeat Decanus, aut is qui eam habere solet; altera verò penes Canonicum sit, qui præbendam Doctoralem juris Pontificii obtinet: atque in conficiendo inventario & abducendis ex eo Archivo scripturis, ea serventur omninò quæ hoc decreto de archivo Episcopali tradita sunt. Deputeturque quolibet biennio unus ex Canonicis, qui cum his qui claves habent, id Archivum visitare teneantur. Loco autem illius qui præbendam doctoralem habet, cùm vel ea præbenda vacaverit, vel is sit aliqua ratione impeditus, alter à Capitulo eligatur, qui alteram clavem Archivi habeat.*

Hactenus Toletanum decretum in reliquis æquitate fretum. Veruntamen cùm frequenter contingat, ut Episcopus & Capitulum dissentientes inter se litigent, periculum subest, ne vacante sede, si clavis Episcopalis archivi penes unum aliquem de Capitulo deponatur, scripturæ, quibus Episcopi causa nititur, per dolum subtrahantur & dispereant. Ideòque videtur alia quapiam ratione prospiciendum esse scripturarum archivi Episcopalis Sede vacante securitati. His tamen similia de archivi Episcopalis custodia sub duabus clavibus, quæ vacante sede distribuendæ sint, una quidem Vicario Capituli, altera verò antiquiori de Capitulo, quas ambo reddituri sint Episcopo successori, simulque rationem reddituri de scripturis singulis in inventario recensitis, eorum fidei custodiæque commissis, constituit Concilium Provinciale Aquis-sextiis habitum anno 1585. in fine tituli de Episcopis.

Can V. *Presbyteri parochiales per seipsos, aut si fuerint impediti, per alios ab Ordinario examinatos, omnibus diebus festis paulò post meridiem Christianam doctrinam pueros & puellas in unum locum propè Ecclesiam, vel in ipsam Ecclesiam convocatos docere teneantur: parentesque eorum admoneant, quos & sancta Synodus admonet, ut proprios liberos domi bonis moribus verbo & exemplo instituentes, ea quæ ad Christianam doctrinam pertinent, sedulò doceant, eadem crebrò repetentes, quæ illos Parochus docuerat. Quòd si Presbyter Parochialis in hoc munere exequendo negligens fuerit, ab Ordinario, & ejus Visitatoribus graviter puniatur.*

6. Neque omittenda sunt duo admodum conducibilia monita Episcopis proposita ista Synodo Toletana, in actione secunda. In primis in articulo V. *Episcopi, quò faciliùs in Synodo provinciali rationem muneris sibi commissi reddere possint, librum habeant, in quo omnes parochiales Ecclesiæ propriæ cujusque Diœcesis, earumque Rectores nominatim scribantur: quique ex eis per seipsos, quique per vicarios eisdem Ecclesiis serviant: ratione exposita, quo titulo easdem Ecclesias obtinuerint, & qua ex causa à residentia absentes fuerint excusati: aut quo impedimento ad serviendum per seipsos cogi non potuerint. Habeant & librum alium, in quo cujusque diœcesis visitatio, quæ per ipsos Episcopos & per eorum Visitatores facta fuerit, in summa contineatur: subscribaturque ab ipsis Episcopis, vel Visitatoribus, & eorum notario; ut saltem ex eo apud provincialem Synodum constare possit, quæ Ecclesiæ fuerint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus visitatæ.* At summa & præcipua ratio est, ut hac diligentia Deo & Episcoporum conscientiæ pleniùs satisfiat. Permultum enim confert personalis Episcoporum visitatio, tum quia majore nititur autoritate, tum quia proprium hoc Episcopis incumbit officium, Proverb. 27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.* Tum denique quia officio astrictus est Episcopus, providendi gregi suo Sacramentum Confirmationis, quod inferiores Visitatores conferre nequeunt. Præterea ejusdem actionis art. 15. salubriter admonentur sacri Antistites: *Notariorum Ecclesiasticorum, Promotoris fiscalis, publici executoris, & aliorum officia quorumcunque, qui jurisdictionis Episcopalis & aliorum inferiorum ministerio operam dare tenentur, nullo modo vendantur; nec ob aliud quodcunque lucrum dentur temporale; Dentur autem hæc officia gratis his, qui sunt idonei ad eorum munus* exer-

exercendum, quique per seipsos illis servire teneantur. Nec ullo unquam tempore, qui hæc officia ab Episcopis vel Ordinariis quibuscunque etiam inferioribus gratis obtinuerunt, vel in posterum quomodocunque obtinuerint, illa vendere vel locare possint, nec in alios recepto aliquo lucro temporali transferre, vel in eorum favorem illis renunciare. Sempiterna dignum memoria est illud Alexandri Severi Romanorum Imperatoris dictum, qui cùm nullo pretio, sed solis virtutum meritis Judices ac Magistratus constitueret promoveretque; Principem dicebat non habere causam de publicis officialibus expostulandi, si quæ sua ipsis vendiderat, à subjectis populis in jure dicendo recuperarent venales Magistratus.

CONCILIUM MECHLINIENSE an. 1570.

1. CONvenit Concilium istud apud Mechliniam Brabantiæ urbem, cura & sollicitudine absentis ejus urbis Archiepiscopi Antonii Perenoti Cardinalis dicti Granvellani, ex Episcopo Attrebatensi ad Mechliniensis Archiepiscopatus infulas provecti, cujus loco præsedit huic Synodo Martinus Rithovius Episcopus Iprensis. Interfuere & consedere Franciscus Somcius Antuerpiensis, Vvilelmus Lindanus Ruremundensis, Cornelius Jansenius Gandavensis, Remigius Druitius Brugensis, Laurentius Methius Buscodunensis comprovinciales Episcopi omnes insignis meriti & famæ, cumque his Maximilianus Morillennus Vicarius generalis Cardinalis Granvellani Archiepiscopi. Post consueta Synodi præliminaria, consensere omnes ad recipienda & servanda universa sacrosancti Tridentini Concilii decreta.

Sub tit. de Matrimonio, Cap. II. *Quia coactæ nuptiæ tristem plerumque & luctuosum habent exitum diligenter inquirant Pastores, an matrimonium contractari spontè & animò deliberato, non vi aut metu parentum, amicorum, aut aliorum coacti ad matrimonium procedant. Quòd si invenerint aliquem, vel aliquam, ex contrahentibus coactum ad contrahendum, nullo modo ad conjunctionem eorum procedere audeant, neque alteri vices suas committant sub pœna suspensionis ab officio & beneficio.*

Cap. V. *Si sponsalia & matrimonium contrahere volentes diversorum sint Episcopatuum, Pastores à suis Episcopis tam super sponsalibus contractis, quàm super proclamationibus attestationes approbatas habere debeant: neque antè ad matrimonii solemnitatem desponsi admittantur, quàm suorum Episcoporum literis ad hoc expressam facultatem habuerint: atque Episcopi ratione hujusmodi literarum pro notario & sigillifero non ultra octo stuphеros recipi permittant.*

Cap. VII. *Tempus clausum à Concilio Tridentino restrictum est, proinde diligentiùs observetur: si tamen ex legitima & urgente causa aliqui per Episcopum ad matrimonium illo tempore contrahendum admittantur, abstineatur à solemnitate nuptialis convivii, à choreis, & similibus insolentiis, quæ tempori non congruunt, sub pœna viginti florenorum Remensium ad pium usum applicandorum.*

2. Tit. de Officiis & cultu divino, Cap. VI. *Illos quoque qui sub dictis Officiis Divinis aut celebrant aut ad celebrandum se præparant, vult hæc Synodus pro eo tempore præsentes in divinis reputari, modò tamen, absoluto Sacrificio, sine notabili mora in chorum redeant.*

Videtur hoc decretum adversari juri communi, nisi intelligatur de Ecclesiis, in quibus tempora Missarum à singulis de choro celebrandarum distributa in aliqua communi tabula fuere, ne scilicet horis Officiorum, Missæ omninò vel altaria vacent. Intelligi quoque debet, si accidat ob justam aliquam occurrentem causam, ut is, qui choro præest, dimittat aliquem de choro ad celebrandum sacrificium, tunc enim justa causa subest. Aliter autem contingeret, ut singuli de choro immunitatem ab Officiis chori pro suo libito sub prætextu propriæ Missæ consectarentur, & chorus deseretur. In primis sanè sacri canones in commune statuunt, eum qui abest ab officiis chori, non debere lucrari distributiones, quæ sunt stipendia chori: solis exceptis, quos justa & rationabilis corporis infirmitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret: & contrarias consuetudines ac statuta reprobant, eosque, qui secùs receperint, restitutioni obnoxios declarant: cap. unico de Cler. non resid. in 6. Sed & Honorius Papa III. in capit. licet, de præben. significaverat eos, qui Superiorum permissu absunt ad studendum Theologiæ, fructus quidem percipere præbendarum suarum, sed non distributiones chori, quia hæ solis debentur choro assistentibus. Concilium Tridentin. sessіon. 24. de reform. cap. 12. constitutionem Bonifacii d. tit. de Cler. non resid. instaurat, ac in usum reducit. Denique Concilium Mediolanense quartum sub sancto Carolo, titul. de distribution. sanctionem huic Mechliniensi non oppositam his verbis edidit: *Quicunque dum alicujus statæ horæ officium in choro peragitur, Missam celebrando tunc à choro abfuerit, illius horæ distributionis tanquam absens particeps ne sit, ut a sancta Sede Apostolica declaratum est. Id vero nisi præ absentia Sacerdotum, qui in Ecclesia tunc Missæ sacrificium faciant, necessitas aliquando inciderit, ut Præfectus canonicum aliquem Sacerdotem e choro exire, à stataque hora Officio abesse Missæ celebrandæ causa jubeat, aut nisi à Sede Apostolica aliter concessum fuerit.* Allegantur insuper sacræ Cardinalium congregationis conformia his decreta, necnon doctorum catervæ similiter decidentium. Videri potest Bonacina disputat. 4. de sacramen. Eucharist. quæst. ultim. punct. 7. §. 5. Idemque tract. de iis, quæ ad divin. Officium in choro recitan. fac. disput. 2. q. §. 4. Ulteriùs quæritur ibid. §. 5. utrùm Canonicus pœnitentiarius percipere possit distributiones, dum in confessionibus excipiendis tempore Divinorum Officiorum detinentur, Concilium Tridentinum sess. 24 capit. 8. omnem amovet difficultatem his verbis: *In omnibus etiam Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo instituatur, qui magister sit, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur: qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur.* Verba hæc, *In Ecclesia*, supponunt, quòd si extra Ecclesiam confessiones audiret, non lucraretur distributiones.

Ibid. Cap. X. *Cohibeant Episcopi cantores, organistas, & campanarios, & alios quoscunque à lasciva, militari, & quavis indecora musica in cantu, organis, & campanis sub pœna decem stuferorum ad pios usus arbitrio Episcoporum applicanda. Et si semel puniti non abstinuerint, pœna carceris ac aliâs arbitraria plectantur. Deambulationes quoque ac profana colloquia impediant, ac delinquentes tempore divini Officii pœnam trium stuferorum, & extra tempus divini Officii, duorum incurrant ipso facto: quam pœnam Episcopi exequi curent.*

Cap. XII. *Requirantur quoque locorum Magistratus, ut in omnibus parochiis edicto publico mandent tempore, quo divinum Officium peragitur, aut Verbum Dei prædicatur, tabernas non nisi pro viatoribus aperiri; neque aliquod genus ludi publicè vel privatim institui: & omninò abstineri à tripudiis & aliis insolentiis, quibus parochiani à visitatione divini Officii, & Verbi divini auditione distrahi possent, sub pœnis arbitrio eorum imponendis. Ipsi quoque Episcopi per suas diœceses in singulis parochiis, sub certis pœnis, suis nominibus similem inhibitionem fieri procurent.*

De cho-

De choreis & tripudiis sacris diebus abrogandis, consulito à me superiùs congesta ad congregationem XIII. Concilii Remensis anni 1564. De Magistratuum verò cura & officio claudendi tabernas, ludos publicos, aleamque & spectacula cohibendi temporibus Divini Officii & sacræ concionis, revise superiùs Canonem 52. Concilii Moguntini, 1549. unaque additum scholium ibi adjunctum.

3. Ex tit. de Decanis Cap. XI. *Pastoribus & quibuscunque Sacerdotibus inhibet sancta Synodus sub pœna suspensionis, ne per se vel per alium, directè & indirectè stipulentur promissis votivis ad piorum postulationem celebrandis: sed quod eis spontè oblatum fuerit, accipiant. Caveant quoque, ne stipendium plurium Missarum simul venentur; sed qui ratione beneficii, aut alterius fundationis ad Missam certo die celebrandam obligantur, ab aliis eodem tempore abstineant; nisi subsistente causa, & per alium sibi incumbens onus adimpleant: qui contra fecerint, severiter puniantur.*

Optandum sanè fuisset, ut hujus Synodi Patres inivissent aliam quandam viam & rationem expediendi simul ab importabili Missarum onere brevi superventuro Sacerdotes, simulque ab indecoris conventionibus & sordidis eleemosynarum pro Missa stipulationibus, quibus recusatur petenti expetita Missa, nisi largiorem præbeat pro Missa eleemosynam. Quam sordiciem ut excludat Synodus, vult absque ulla concertatione acceptari omne oblatum, etiamsi teruncium non excedat. At verò hac facilitare acceptando quodvis oblatum, certissimè adveniet immensum Missarum onus, cui satisfieri nullatenus poterit; acceptatione namque oblati, vel fraudatur tunc temporis ejus, qui offert, intentio, credentis bona fide sibi Missam integram applicatum iri: cùm inter dantem sub conditione, & alterum qui acceptat nec intendit conditionem implere, intervenit stipulatio, in qua debet bona fides inesse; nec tamen inest ex parte accipientis nisi fraus & mera deceptio, rem promissam non adimplendo. Et aliunde, nihil quantumvis exile recusando, brevi exurget impossibilitas infallibilis tot Missarum onera adimplendi. Simplexque paupercula, quæ Sacerdotis probitati confidit ab eodem Sacerdote, qui acceptat oblatum, sponte atque dolosè fraudatur & decipitur. Et minor videtur culpa, neque ulla fraus intercedit, nec onus impossibile assumitur, si oblatum aperte recusetur.

Ex tit. de vita & honest. clericorum Cap. V. *A tabernarum frequentatione, ebrietate, comessationibus, & suspecta cum mulieribus conversatione & cohabitatione omninò Clerici abstineant, neque prandia ad vesperarum horas protrahant, neque choreas ducant, aut per plateas vel domos noctè & interdiu larvati incedant: & si per quemquam contrarium factum fuerit, privatione distributionum & fructuum sui officii seu beneficii per mensem puniantur; & crescente contumacia crescat similiter & pœna.*

4. Ex tit. de Usuris: *Quoniam usura Jure divino & canonico omnibus Christianis sub pœna peccati mortalis interdicitur, neque facienda sunt mala, ut eveniant bona; Synodus statuit & ordinat, ne quis tutor aut curator sub prætextu augmentandi patrimonii pupillorum, aut sub eorum cautela existentium, pecunias illorum sub certo lucro singulis annis ultrà sortem recipiant, mutuò dent, retenta facultate repetendæ sortis, quandiu ad majorem ætatem pervenerint, aut matrimonium contraxerint, aut aliàs ad illorum voluntatem & arbitrium: declarando hujusmodi contractus usurarios, & contra ut præmittitur mutuantes tanquam usurarios, ad pœnas juris procedendum.*

Hæc sententia Sanctorum Patrum autoritate confirmatur Augustini in Psal. 36. vers. *Tota die*. Hieronym. in Ezechielem lib. 6. ad cap. 18. Ambrosii in Tobiam cap. 14. Concilii Agathensis can. 8. quorum testimonia & verba colligit Gratianus, 14. qu. 3. per totam; quorum unanimis sensus est, damnabilem esse usuram, ubi ampliùs requiritur, quàm datur; verbi gratia, si dederis solidos decem, & amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium unum, & super aliquid exegeris, quod vocat Hieronymus *superabundantiam*, & Ambrosius *emolumentum* supra mutuatam sortem. His adjungi possunt eloquentissimi sermones Basilii Magni, ejusque fratris Gregorii Nysseni adversus divites avaros & fœneratores. Præterea Chrysostomi homilia 38. in Matth. cap. 12. cujus hic verba subjicio: *Super omnes* (inquit) *mercatores plus est maledictus fœnerator: quia mercator dat rem, ut jam illam non repetat, iste autem postquam fœneravit, & sua iterum repetit, & aliena tollit cum suis. Adhuc dicit aliquis, qui agrum locat, ut agrariam recipiat, aut domum, ut pensiones recipiat, num est similis ei, qui pecuniam dat ad usuram? Absit; primum quidem quia pecunia non ad aliquem usum inventa est sicut ager, vel domus, sed ad pretium emendi vel vendendi. Secundò, quoniam qui agrum habet, arat eum, & fructum accipit ex eo. Similiter & qui domum habet, usum habitationis capit ex ea. Ideò qui locat agrum vel domum, usum dare videtur, & pro eo usu pecuniam accipere, & quodammodo quasi commutare videtur lucrum cum æqualis æstimationis lucro. Pecuniam autem si repositam in sacculo habeas & teneas apud te, nullum usum ex ea capis.* His accedit Lactantii Firmiani de fœnore elegans sententia. Is enim lib. de vero cultu, cap. 18. *Pecunia* (inquit) *si quam Dei cultor crediderit, non accipiat usuram: & ut beneficium sit incolume, quod succurrat necessitati, & abstineat se prorsus alieno. In hoc enim genere officii debet suo esse contentus, quem oportet aliàs ne proprio quidem parcere, ut bonum faciat. Plus autem accipere quam dederit, injustum est; quod qui faciat, insidiatur quodammodo, ut ex alterius necessitate prædetur. At iustus nunquam prætermittet, quò minus aliquid misericorditer faciat, nec inquinabit se ejusmodi quæstu, sed efficiet, ut sine ullo suo damno id ipsum, quod commodat, inter bona opera numeretur.*

CONCILIUM ROTHOMAGENSE anno Domini 1581.

1. PRæsedit huic Concilio serenissimus & legitimus stirpis regiæ Princeps Carolus Borbonius, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, tituli sancti Chrysogoni, Rothomagensis Archiepiscopus, Primas Neustriæ seu Normanniæ. Quæ Primatis dignitas quia ipso in limine facessere negotium potest, dilucidanda est. Vir præstantissimæ scientiæ Petrus de Marca Parisiensis Archiepiscopus dissertationem edidit amplissimam de Primatu Lugdunensi, aliisque Primatibus, quæ inserta legitur in Labbeana Conciliorum compilatione post Concilium sub Urbano Papa secundo Claromontanum. In plerisque per Occidentem Ecclesiis Romani Pontifices quibusdam certis Episcopatibus ad amplificandam illorum dignitatem suas vices affixerunt, ut potestate ac jurisdictione plurium Ecclesiarum provinciis præessent, ac plures sub se constitutos haberent Archiepiscopos, quemadmodum Archiepiscopi seu provinciarum Metropolitæ pluribus eminebant Suffraganeis, seu comprovincialibus Episcopis. Atque ita Primates intermedia fungebantur jurisdictione inter Romanum Pontificem, cujus vices gerebant, & sibi subjectos Archiepiscopos, quemadmodum in Orientalibus Ecclesiis Exarchæ, quorum fit in Chalcedonensis Synodi canonibus mentio, intermedii erant inter Patriarchas & provinciarum Metropolitanos.

2. Patriarcharum porrò atque Primatum qualis esset ordinaria in subditos sibi Archiepiscopos potestas, definit Nicolaus Romanus Pontifex ejus nominis primus, in sua ad Rodulphum Bituricensem Primatem epistola, cujus fragmentum Gratianus contexuit cap.

con-

conquestus, 9. qu. 3. his verbis: *Conquestus est Apostolatui nostro frater noster Sigebodus Archiepiscopus Narbonensis, quòd Clericos suos eo invito ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi jure Patriarchatus tui disponas; cùm hoc neque antiquitas (cui Patres sanxerunt reverentiam) habeat, & autoritas sacrorum Canonum penitus interdicat: nisi fortè pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum provocaverint: vel si Episcopus suus decesserit, res Ecclesiæ suæ judicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitùs contulit, definimus: ita ut secundum Nicænas regulas, sua privilegia serventur Ecclesiis; præterquam si Apostolica Sedes aliquam Ecclesiam, vel ipsius Rectorem quolibet speciali privilegio decreverit honorare.*

3. Sanè magnum intercedit discrimen inter Africanarum quondam Ecclesiarum, & alios Christiani Orbis Primates. Cujuslibet enim Africanæ Provinciæ Primas ille Episcopus esse solebat, qui antiquitate propriæ ordinationis reliquis ejusdem provinciæ antestabat Episcopis; huic enim primus debebatur honoris gradus & consessus, ad hunc ab cæterorum Episcoporum judiciis devolvebatur appellatio, solus provinciales Synodos indicebat, iisque præsidebat; ut innumeris Africanorum Conciliorum, & Optati Milevitani, nec non Augustini, atque Gregorii primi, & Leonis noni testimoniis comprobatur. Solus quidem post Romanum Pontificem Carthaginensis Episcopus Primatis perpetui jure omnibus Africæ Antistitibus longè præminebat, reliquæ verò Africanæ Primatiæ singulis provinciis limitatæ nullis erant Ecclesiis affixæ, sed solis antiquiorum Præsulum personis. Sex verò censebantur Africanarum Ecclesiarum provinciæ, scilicet duæ Mauritaniæ, Cæsariensis & Tingitana, duæ Numidiæ, itemque Bizacena, & Tripolitana. Carthago verò erat comprehensa in ea Numidiæ parte, quæ aliter dicebatur Africa proconsularis. Ad Byzacenam autem provinciam pertinebat Adrumetum. Cæterum sub Imperio Constantini Magni, Tingitana provincia jampridem ad Hispaniæ præfecturam pertinebat. Sitifensis autem provincia posteriori sæculo dirempta est à Numidiæ provincia, ad efformandam novam in Mauritania provinciam, cui nomen Sitifensis fuit inditum, eique demum ut & olim aliis Africanis provinciis seorsim attributa Primatiæ jura. Anno enim 402. initum fuit Milevitanum Concilium, cui, ut ejus acta docent, Nicetius interfuit Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitifensis: cui pariter interfuit Xanthippus primæ Sedis Numidiæ Episcopus Tagastensis decisa lite, quam illi moverat de prima Numidiæ sede Victorinus Numidiæ Præsul. Hoc idem convincitur per epistolam 217. Divi Augustini Hipponis Regii urbis Numidiæ Episcopus ad Victorinum Episcopum: *Legi* (inquit) *in eadem tractoria etiam ad Mauritanias esse scriptum, quas Provincias scimus suos novè habere Primates.* Vox illa *novè* refertur ad Mauritaniam Sitifensem. Alterius enim Mauritaniæ Provinciæ, nimirum Cæsariensis, constabat ab antiquo proprium extitisse Primatem. Ibidemque addit Augustinus: *Quòd si & eis ad Numidiam convocandum esset Concilium, oportuit utique, ut aliquorum Maurorum Episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur.* Monet deinde Victorinum, *ut ante omne quæstionem de ordine Primatus cum Xanthippo Tagastensi, nempe quisnam ordinatione prior esset, collegarum arbitrio dirimat.*

4. In Galliis Ecclesia ista Rothomagensis, etiamsi non pluribus provinciis, sed uni tantùm præfuerit, Primatiæ tamen titulo fuit nobilitata, quamvis reipsa nihil amplius dignitatis possideret ab aliis Metropolibus Ecclesiasticis, quemadmodum Primatiæ Africanæ, quarum tamen jurisdictio ultra propriam Provinciam minimè prorogabatur, sola excepta Carthaginensi, quæ autoritate supra quascunque Africanas Ecclesias & Provincias præfulgebat. Perhibet Ordericus Vitalis anno 1135. Hugonem Rothomagensem Archiepiscopum summoperè Romano Pontifici adjumento fuisse, ideoque ab eodem honoratum fuisse Primatu super multos Pontifices. Veruntamen Primatus ille nihil amplius complectitur quàm Metropolitana jura in Suffraganeas suæ Provinciæ Ecclesias. Hodieque Rothomagensis Antistes appellatur Neustriæ seu Normanniæ Primas, tametsi Gregorius Papa VII. Lugdunensem Episcopum quatuor Gallicanarum Provinciarum, scilicet Rothomagensis, Senonensis, Turonensis, ac propriæ Lugdunensis Primatem constituerit lib. 6. epist. 34. ad Gebuinum Lugdunensem Episcopum: *Confirmamus Primatum super quatuor Provincias Lugdunensis Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus.* Id Gregorii decretum haud multò post roboravit Urbanus Papa secundus in Concilio Claromontano anni 1095. Cæterùm Turonensi his decretis obtemperante, Senonensis & Rothomagensis hujus subjectionem jugum à propriis cervicibus excusserunt.

5. Ex tit. de cultu divino in genere, art. 6. *Ad has festorum profanationes mundandas, decernimus, nundinas omnes & negotiationes à quibuscunque festis in alios dies rejici: Dominos verò locorum, & procuratores, & actores, & judices eorum excommunicari, si Dei mandatis & Ecclesiæ de observatione festorum parere noluerint, & alios dies ad suas nundinas & mercatus deligere.*

His consonat istud Caroli Magni Capitulum de Mercaturis: *Ut in diebus Dominicis non agantur, sed in diebus, quibus homines ad opus dominorum suorum debent operari.* Et Synodus Romana sub Eugenio Papa II. c. 30. *Ut die Dominico nullus audeat operationes mercationesque peragere, præterquam in cibariis rebus.* Item Concilium Grateleanum nationale Anglicanam ab Athelstano Anglorum Rege convocatum anno 628. cap. 6. *Die autem Dominico nemo mercaturam facito: id quòd si quis egerit, & ipsa mercede & præterea triginta solidis mulctator.* Denique in Concilio Coloniensi anni 1452. cui præsedit Legatus à latere Nicolaus Cusanus Cardinalis sub Nicolao Papa V. *Item ut singuli Diœcesani provideant in suis Diœcesibus, ne de cætero diebus Dominicis & Festivis ad honorem Dei indictis, mercatus rerum vendibilium, quæ ad usum quotidiani victus necessaria non sunt, quomodolibet fiat, nisi in casibus permissis à jure, & præsertim juxta determinationem S. Thomæ de Aquino.*

6. Ibidem cap. 9. *Cùm deceat domum Dei sanctitudo, ut cujus in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus: sit ad Ecclesiam humilis & devotus ingressus: sit in ea devota conversatio Deo grata, inspicientibus devota, quæ considerantes non solùm instruant, sed reficiat. Cessent in Ecclesiis fraternitatum & societatum quarumlibet consilia & negotia: cessent confabulationes quælibet: cessent vana & multò potiùs fœda colloquia & profana: eo nec libri nisi orationis & pietatis, nec alia nisi sancta inferantur. Cessent postremò, quæcunque divinum possunt perturbare Officium, aut oculos divinæ Majestatis offendere: ne ubi peccatorum est venia petenda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendatur peccata committi. De quibus singuli Curati admonebunt gregem suum, & per censuras Ecclesiasticas auctoritate præsentis Synodi ferendas ad obedientiam cogent. Prohibemus insuper nos in Ecclesiis Cathedralibus, vel aliis, ut pueri aut alii quicunque in festo Sanctorum Innocentium theatralia aut ridicula exerceant.*

Templum est domus non confabulationis, non deambulationis, non curiosæ inspectionis, non comessationis, sed adorationis. Videant ergo, quàm à Christo flagellandi sint, qui illud garriendo, circumspiciendo, lasciviendo, potando profanant & inhonorant. Nam ut ait Beda in Joan. 2. *Videbantur licite vendi in templo, quæ ad hoc emebantur, ut in eodem templo offerrentur Domino, sed nolens ipse Dominus aliquid in domo sua terrenæ negociationis, ne ejus quidem, quæ honesta putaretur, exhiberi, dispulit negotiatores, & foras omnes simul cum iis, qui negotiabantur, ejecit. Quid ergo fratres mei, quid putamus, faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irretitos, qui hostias, quæ sibi immolarentur, ementes in templo vidit & eliminare festinavit?* Præsertim quia hi

ementes & vendentes non degebant propriè in ipso templo, sed in atrio ac porticu templi, imò in atrio omnibus gentibus communi, & tamen inde à Christo ejecti sunt. Quid ergo faciet Christianis in sacro ipso templo, & in conspectu venerabilissimi Sacramenti hæc ipsa & his indigniora patrantibus? Cum igitur domum suam Dominus domum prædicet orationis, nihil aliud agendum in ea præter orationes. Et sapienter admonet Augustinus in Regula: *Nemo in Oratorio aliquid agat, nisi ad quod factum est, & unde nomen habet.*

Sub tit. de Sacramentis, cap. 3. *Præcipimus, quamprimùm commodè fieri poterit, natos pueros ad baptismum deferri propter Sacramenti hujus necessitatem. Aliter sine justa causa agentes, cum Curatis & Vicariis eorum id fieri non improbantibus, excommunicatione & suspensione dignos judicamus: sicut & Sacerdotes privatis in domibus aut noctè citra necessitatem baptizantes.*

Tit. de Sacramento Confirmationis. *Episcopi ad levamen populi per oppida suæ Diœcesis frequentiùs ad hoc Sacramentum Confirmationis gratis conferendum obambulent: adultis non nisi confessis & profitentibus symbolum Apostolicum tradant. Jubeant verò, ut munda & nitida fronte accedant, & nomina Confirmatorum in libro describi, ne fortè contingat ipsum Sacramentum iterari.*

Tit. de Matrimonio, cap. 6. *Quando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impeditum iri, sit tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantùm denuntiatio fiat, vel saltem parocho cum duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint impedimenta, faciliùs detegantur. Denunciationes autem vel omninò, vel ex parte remitti possunt pro solius Ordinarii judicio, non tamen absque causa legitima & rationi consentanea, præsertim si qua sit justarum oppositionum suspicio. Petitur verò frequentiùs denunciationum remissio ad cavenda maleficia, quæ in celebratione nuptiarum nonnunquam exercentur, vel ad declinandam populi insultantis diu noctuque nuptiis, maximè secundò aut tertiò repetitis, lasciviam.*

Indidem cap. 13. *Cùm nefarium sit matrimonii libertatem violari, & à quibus jura expectanda sunt, injurias nasci; omnibus cujuscunque gradus hominibus, Ordinis, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna, in quam ipso facto incurrunt, Sedis Apostolicæ & Conciliorum generalium autoritate præcipitur, ne quovis modo, directè vel indirectè, subditos suos vel alios quoscunque cogant, quominùs libera matrimonia contrahant. Parochis tamen mandamus, ne facilè ad matrimonia liberos invitis parentibus contrahentes admittant, aut vagos recipiant & ignotos homines, qui plerumque relicta uxore aliam, & nonnulli plures, diversis in locis ducunt: sed priùs diligenter inquirant de re, & ea ad Ordinarium delata, ab eo quod decebit, faciendi licentiam obtineant.*

7. His omnibus præcinuit Concilium Tridentinum sess. 24. in decreto de refor. matrim. cap. 1. quo prohibet & detestatur matrimonia à filiis familias sine parentum consensu contracta utpotè illicita. Sed nihilominùs anathemate ferit quoscunque affirmantes esse irrita & invalida. Eodemque capite decernuntur, quæ Rothomagenses Patres sancivere de præmittendis matrimonio denunciationibus, vel una earum, ubi probabilis suspicio subest, matrimonium malitiosè impeditum iri, dummodò reliquæ antè consummationem publicentur, postquam contractum coram Parocho & testibus fuerit. Ibidem decernit Tridentinum c. 7. de vagis hominibus, de quibus metuendum est, ne alio loco uxorem habeant. Deinde cap. 9. anathema in eos intorquet, qui propria abutentes autoritate libertatem violant ad nuptias contrahendas requisitam. Leges pariter civiles statis pœnis infractores libertatis puellarum ad matrimonia coercent, quales sunt tutores aut curatores, aut Magistratus, aliique Magnates, C. de interdicto matr. inter tuto. & pup. & C. ne quacun. præd. potes. l. unica, & C. si nupt. ex rescrip. petan. l. 1. & 2. & in nostra Gallia Carolus Rex Nonus in comitiis Aurelianensibus art. 112.

8. Tit. de Episcopis & capitulis. *Episcopi in specula constituti & supra montem positi, sicut debent omnium inferiorum actiones suspicere, ita meminerint se omnium aspectui exponi, nec posse abscondi. Propterea in suis promotionibus, & in conversatione vitæ oportet ipsos esse irreprehensibiles, ut de aliorum provisionibus & gestis possint efficaciùs censuram agere, omnibus prælucere, ac bonorum operum exemplum præbere. Optamus omnes à Deo, atque à Christianissimo nostro Rege supplices precamur electiones restitui cum veteri & sincera eligendi forma. Sed quoniam impetrandi spes nondum ostenditur, cùm contigerit sedem vacare, preces & supplicationes solemnes ad Deum, ut gregi Pastorem det idoneum, fieri mandamus.*

Comitiis Aurelianensibus totius regni anni 1560. sancitum legimus approbante Rege Carolo IX. ut quoties vacabit aliqua sedes Archiepiscopalis, vel Episcopalis, fiat successoris electio; si de Archiepiscopali Sede, ab omnibus convocatis Provinciæ Episcopis simulque ab Ecclesiæ Metropolitanæ Capitulo, vocatis etiam duodecim nobilibus viris, quos illius Provinciæ Nobilitas ad hoc elegerit, & totidem mediocribus viris honestis, quos populus mediocris status in metropolis publicis ædibus elegerit. Sed si de Comprovincialis Episcopi agitur successione, eædem servabuntur conditiones supra recensitæ, hac una excepta, quòd electioni præsidebit Archiepiscopus, fietque unà cum Capitulo vacantis Ecclesiæ. Id tamen decretum nunquam praxi receptum fuit. Quinimò posteriorum temporum felicitas fuit, ut Gallicanæ Ecclesiæ per Regiam pietatem & nominationem, & consilia laudatissimi Armandi Richelei Cardinalis, hæresis Calvinianæ tota Gallia debellatoris, viderimus de novo effulgere providentiam, ut multò meliores Ecclesiis regni præficerentur Episcopi, quàm sperari potuissent ab electione populari innumeris contentionibus obnoxia, ob diversos & oppositos eligentium affectus, & ambientium cupiditates simoniacas, quales defectus à nominationibus Regiis constat fuisse quovis tempore remotissimos, *& nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram.* Norint ac recogitent Reges, quibus Apostolica Sedes nominationem promovendorum ad regni Prælaturas indulsit, certissimam æternamque ab Rege Regum sibi parari damnationem, si vel humana gratia & favore, aut politicis quibusdam rationibus in transversum adducti promovere neglexerint illos, qui majoribus juvantur meritis: ut jubet S. Leo Magnus epist. 12. aliàs 84. ad Anastasium, sive ut præcipit sacrosanctum Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 18. de reformat. eos, quos cæteris magis idoneos judicaverint.

9. Indidem Cap. XV. *Canonici Cathedralium Ecclesiarum ea sint morum integritate ornati, ut nomen suum tueri & retinere possint, ac præ aliis Clericis Canonici seu Regulares ex observata perfectiùs Ecclesiasticæ disciplinæ regula nominari mereantur, à quibus cæteros studium, amorem, ac tanquam regulam cultus Divini non pigeat accipere.*

Huc spectat Canon IX. Moguntiaci Concilii temporibus Leonis Papæ III. & Caroli Magni: *In omnibus,* (inquit) *quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonicè vivant, observantes Divinæ Scripturæ doctrinam, & Sanctorum Patrum documenta.*

10. Cap. XXXVI. *Sicut non licet Episcopo res Ecclesiæ alienare sine consensu Capituli:*

ita vi-

ita vicissim nec Capitulo sine cognitione & licentia Episcopi.

Multis canonibus cautum est, Episcopo non licere res Ecclesiæ alienare sine consensu Capituli: c. monemus, c. quisquis, c. non liceat, c. Vulteranæ, 12. q. 2. & toto tit. de iis quæ fiunt à Prælato sine cons. Cap. Aliis plerisque canonibus vetatur Capitulo quidquam de rebus Ecclesiæ distrahere, nisi accedat Episcopi consensus, c. Diaconi, c. hæc hujus placiti, c. Abbatibus, si qua, c. placuit, c. si Episcopus, 12. q. 2. & tit. Ne sede vacan. aliquid innovetur.

11. *Tit. de Episcoporum officiis.* Prioribus capitibus multa cruit circa ordinationes ex Tridentinis constitutionibus sess. 23. Tùm etiam de extirpandis simoniis & confidentiis cap. 16. *Propter nonnullos intrepide vendentes & ementes Sacerdotia spe veniæ per indulgentias consequenda, censuit hæc sancta Synodus sanctissimo D. N. Papa supplicandum, ne deinceps simoniæ crimen nisi cum expressa obligatione cedendi beneficio per simoniam quæsito remittat.*

12. *Sub eodem Tit.* proponitur forma, quam Episcopi ex Tridentino præscripto debent obstrictè seduloque servare, quoties sacros Ordines sunt collaturi. Ejusmodi verò hic profertur art. 2. ex Tridentina sess. 23. cap. 5 *Episcopus ante mensem, quam Ordines conferat, per Diaconos rurales in tota Diœcesi significet, ut qui ad Subdiaconatum admitti desiderabunt, mandatum ab eodem Episcopo accipiant, quo ordinandorum Parochus, vel alter, cui magis expedire videbitur, committatur, qui nominibus ac desiderio eorum, qui promoveri volent, per tres dies Dominicos aut Festivos publicè in Ecclesia proclamatis, sicut fit in matrimoniis, de ipsorum Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimùm transmittat.*

13. *Ex eodem Tit. cap.* 8. ex eadem pariter sessione 23. deceptum cap. 3. sic decernit: *Si Episcopus ægritudine vel aliquo alio justo impedimento ab Ordinibus conferendis avocatur, non aliter subditos suos quam hoc modo jam probatos & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittat.* His adstipulatur Narbonense Concilium anni 1609. sic edicens cap. 21. *Per seipsos Episcopi Ordines conferant subditis suis examinatis, & sufficientibus repertis, quorum illis sit probata vita per diligentem inquisitionem & attestationem à Parocho, Magistro Scholæ, & Senioribus loci, in quo residet ordinandus. Quod si infirmitate, aut alio detentus impedimento legitimo Episcopus proprius ad alium eum remiserit, qui est ordinandus, hoc faciet literis dimissoriis, quas non concedet* pro quocunque Ordine, *nisi prius examinato & approbato, ac si ipse eumdem Ordinem, pro quo dimittitur, eidem conferre deberet.* (Et paucis quibusdam interjectis:) *In literis dimissorialibus non interseratur clausula illa:* Conscientiam nostram exonerantes, vestram onerantes; *Cum nullus remitti debeat, quin ejus Ordinis, ad quem sumendum dimittitur, ab Ordinario capax & idoneus fuerit judicatus.* Quin etiam anteriore altero Concilio Narbonensi Provinciali anni 1551. can. 12. ullam haberi fidem prohibetur quibuscunque dimissoriis hanc non exprimentibus clausulam: *Quem idoneum & dignum reperimus;* & ne dentur vel admittantur ad omnes Ordines ullæ dimissoriæ, sed singulæ pro singulis Ordinibus. Id verò anterius Narbonense coactum fuit sub Julio Papa tertio, quo tempore fuerat intermissum Tridentinum.

14. Ex eodem tit. cap. 14. *In confessionibus de simonia diligenter inquirendum, ac confitenti se aliquod beneficium pecunia, aut alia re temporali sibi aut alteri comparasse, (cùm sit casus Summo Pontifici reservatus) absolutio deneganda est, nisi in mortis articulo. In eadem confessione moneri jubemus de peccato mortali eum, qui vel solam mentem & intentionem habuerit ad beneficium perveniendi per simoniam: & eum, qui usque ad aliquam conventionem progressus fuerit, graviùs peccasse: sed indicta pœnitentia debita per legitimum Sacerdotem absolvi posse.*

Hoc cap. 14. Rothomagenses Patres sapienter distinguunt tres simoniæ criminis gradus. Vel enim completa est ex utraque parte simonia, dato pretio, vel pretii aliqua parte, resignatoque beneficio. Quæ species simoniæ omnium reliquarum deterrima est. Sola quippe excommunicationem inducit soli Summo Pontifici reservatam, per quam vacat ipso jure beneficium, cum obligatione fructuum beneficii simoniacè recepti restituendum, & cum ipso facto contracta irregularitate ab illo, qui in ea excommunicatione vel celebraverit Missam, vel alium quempiam Ordinis sacri actum exercuerit. Reliquæ duæ simoniæ species, quamvis sint lethiferæ, non tamen includunt censuram ullam, neque absolutionis reservationem, neque irregularitatem pariunt in eo, qui sacrum aliquem Ordinem in eo reatu exercuerit; ut docent hoc loco Patres hujus Rothomagensis Concilii: & præterea Gomesius in regulam Cancellariæ de triennali possess. quæst. 12. Navarra Manual. cap. 23. n. 104. & Filliucius: qui tres simul asserunt, hanc esse Romanæ pœnitentiariæ atque Rotæ praxim. Itemque Zerola in praxi, p. 1. v. Simonia num. 7. Bonacina tract. de simonia, disput. 1. quæst. 7. p. 2. n. 25. aliique communiter hoc scribentes, posse in conscientia retineri beneficium Ecclesiasticum ab eo, qui ut illud obtineret, pactus fuerat de pretio, quod tamen reipsa non persolvit, neque stetit promissis.

15. *Ejusdem tit. art.* 12. Adversos confidentiarios profertur Pii V. constitutio, quæ utique confidentiarios gravioribus subjicit pœnis, quàm reliqua jura constituerint adversus reliquos simoniacos; prætec enim excommunicationem latæ sententiæ, quæ ipso facto tam à confidentiariis incurritur, quàm à simoniacis Papæ reservatam, & obligationem dimissionis beneficii, sive per confidentiam, sive alia quacunque simonia quæsiti, cum fructuum omnium restitutione: his addit Bulla Pii V. vacare ipso jure non tantùm beneficium per confidentiam adeptum; sed etiam reliqua omnia quæcunque beneficia etiam justè acquisita, & omnis absolutionis esse incapacem, nisi antè cunctis se abdicaverit. Præterea licèt alii excommunicati simoniaci post absolutionem à suprema Sede obtentam possint ad nova beneficia promoveri, aliud tamen juris est in fiduciariis, quos constitutio Pii etiam post impetratam absolutionem declarat perpetuò ad quævis beneficia inhabiles. Nihil tamen pœnale decernit adversus criminis hujus participes, omnesque pœnas in solum fiduciarium retundit, cum scilicet qui beneficium hac conditione sumit, ut in alium transmittat: cùm tamen sacri Canones paribus pœnis simoniacos tam dantem, quam accipientem subjiciant, ipsosque, qui consilium & auxilium ac operam suam scienter contulerunt, c. cùm detestabile, & c. sanè, extravag. de simon. Ista duo capita 14. & 21. mente retinenda sunt, cùm in usum veniant consultationum, & fori pœnitentialis, & judicii contentiosi seu contradictorii.

CONCILIUM ALTERUM REMENSE, anni 1583.

1. LUdovicus Lotharingus S. R. E. Cardinalis dictus à Guisia, Remensis Archiepiscopus, patrui sui Caroli pietatem æmulatus, a quo fuerat convocatum primum post Synodum Tridentinam Remensis Provinciæ Concilium anno 1564. alterum celebravit ejusdem Provinciæ, cujus erat Metropolita, Concilium anno 1583. ex quo hæc sequentia selegimus:

Sub titulo de diebus festis, Cap. V. *Venditiones quarumcunque rerum, (his exceptis quæ ad divinum cultum & victum necessarium pertinent) nundinæ publicæ, mercatus, & auctiones diebus festis ne fiant, sub pœna excommunicationis à Parochis in prono denuncianda.*

2. Sub tit. de Baptismo, cap. 3. *Parochus moneat susceptores, fidei pro suscepto sponsores esse, itaque eos obligari, cùm infans ad adultam ætatem pervenerit, eum docere fidei rudimenta seu symbolum, ut saltem ejus verba memoria tenere & recitare valeat, & nisi id à parentibus præstetur.* Ejusmodi susceptorum de sacro fonte ritus ab Ecclesiæ primordiis fuit, ut pro baptizato curam se habituros spondeant,

unde & Sponsorum inditum est eis nomen. Quapropter dicit Augustinus in sermone post Pascha incipiente: Hodiernus dies: *Vos ante omnia tam mulieres quam viros, qui infantes in baptismo suscepistis, moneo, ut vos cognoscatis fidejussores apud Deum extitisse pro illis. Ideoque semper illos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant;* (& paulò post) *ante omnia symbolum, & Orationem Dominicam, & vos ipsi tenete, & illis, quos de sacro Fonte suscepistis, ostendite.* Similia admonere pergit Augustinus serm. 215. qui est secundus Dominicæ 10. post festum Trinitatis. Vide Gratianum de consecr. dist. 4. c. vos ante omnia. Præterea Concilium Arelatense VI. sub Leone Papa III. & Carolo Magno, can. 19. astringit susceptores ex sacro Fonte ad erudiendum in fide & bonis moribus eos, quos susceperunt, & pro quibus fidejusserunt in baptismo.

3. Alia ex eodem Remensi titulo de Baptismate cap. 7. *Convenire etiam judicamus, ut Episcopus in propria Diœcesi, Parochus in sua Parochia, & initiatus sacris Ordinibus in suæ residentiæ vel beneficii loco, pueros de sacro fonte non suscipiant. Nunquam verò Monachus patrinus, vel Monialis matrina esse queat.*

Similiter statuitur Concilio Antissiodorensi c. 25. *Non licet Abbati vel Monacho de baptismo suscipere, nec commatres habere.* Vide Gratianum de consecr. dist. 4 canon licet, & c. Monachi.

Ex eodem Remensi tit. cap. 8. *Parochus etiam moneat, ut in Baptismo nomina paganorum pueris imponantur.*

Hoc idem vetatur Synodo Aquensi anni 1585. præcipit autem de nominibus Sanctorum.

Cap. IX. *Atque antequam puerum baptizet, Parochus diligenter inquirat, num sit perfusus aqua, & qua, quibusque verbis: & si jam baptizatus fuerit, & verba Sacramentalia pronunciata (de quo sufficienti duorum saltem testimonio Sacerdoti constare debet) non baptizetur iterum, ne sub conditione quidem; sed tamen omnes ceremoniæ suppleantur, atque etiam exorcismi pronuncientur.*

Et tit. de Sepulturis cap. 4. *Funes omnes ac cereos funebres, nisi ad certas personas de jure vel consuetudine pertineant, Parochis competere decernimus, nec hæredibus licere eos repetere.*

Cap. VIII. *Cœmeteria ne bestijs sint pervia, muro ac septis cingantur, nec in eis quidquam profanum committatur.*

Cap. VIII. *Nec liceat tumulos ipsa humo altiores erigere, nec ibi cuiquam statuas, aut vexilla militaria, vel trophæa ponere.*

4. Cap. XIII. *Qui autem sunt publici simoniaci, fiduciarii, heretici, schismatici, venefici, sortilegi, usurarij, & qui sibi manus violentas attulerunt, aut in duello suscepto mortui sunt, & qui subita morte præventi Paschali tempore nec confessi sunt, nec Eucharistiæ Communionem susceperunt: omnes denique infideles & excommunicati Christianæ sepulturæ honore, locoque priventur. Qui autem eos sepeliendos quacunque ratione procuraverint, excommunicatione feriantur.*

Rituale Romanum jussu Pauli Papæ V. editum hæc præscribit: *Ignorare non debet Parochus, qui ab Ecclesiastica sepultura ipso jure sunt excludendi, ne quemquam ad illam contra sacrorum Canonum decreta unquam admittat: I. Negatur igitur Ecclesiastica sepultura paganis, Judæis, & omnibus infidelibus, hæreticis, & horum fautoribus apostatis à Christiana fide, schismaticis & publicis excommunicatis majori excommunicatione, interdictis nominatis, & iis qui sunt in loco interdicto, eo durante. II. Iis, qui seipsos occiderunt ob desperationem vel iracundiam, (non tamen si ex insania hoc acciderit) nisi ante mortem signa dederint pœnitentiæ. III. Morientibus in duello, etiamsi ante obitum signa dederint pœnitentiæ. IV. Manifestis & publicis peccatoribus, qui sine pœnitentia perierunt. V. Iis, de quibus publicè constat, quod semel in anno non susceperint sacramenta Confessionis & Communionis in Pascha, & absque ullo signo contritionis obierint. VI. Infantibus mortuis absque Baptismo. Ubi verò in prædictis casibus dubium occurrerit, Ordinarius consulatur.* Hactenus Rituale Romanum.

5. *Denique cap. XIV. tit. de Sepulturis*, hæc Synodus Remensis duo admonet; primum per sepulturam hominis excommunicati sive Ecclesiam sive cœmeterium pollui, ac debere reconciliari. Quam rem declarat, c. consuluisti, de consecr. Eccl. vel. Alt. Quod idem statuitur, de sepultura infidelis: quamvis non possit dici excommunicatus, quatenus nunquam baptismum suscepit: c. Ecclesiam, il. t. de consecra. dist. 1. Secundò admonet ibidem Concilium istud Remense, polluta Ecclesia pollui simul contiguum cœmeterium, secundùm canones: sed non viceversa; polluto quippe cœmeterio, Ecclesia contigua non amittit benedictionem neque consecrationem.

6. Tit. de Clericis in genere. *Clerus suæ vocationi respondeat, nisi sui nominis oblivisci velit, quo semper admonetur se in partem & sortem Domini vocatum. Quod haud dubiè consequetur, si se à crimine & criminis suspicione vel specie reddens immunem, cæteris etiam virtutis & pietatis exemplo præluceat.*

Cap. II. *Prohibemus etiam, ne Clerici sacris initiati, aut beneficiati, se suamque operam laicis quantumvis Nobilibus, addicant ad veram domesticarum dispensationem, negotiorum civilium procurationem, cellæ vinariæ vel annonæ regimen, aut aliquid aliud vile indecorumque suo Ordini ministerium; nec scurrilia exerceant, nec mensarum assectas se exhibeant: alioqui pro delicti gravitate severissimè coerceantur.*

Canon Apost. 6. *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus seculares curas non suscipiat, alioquin deponatur.* Scurrilitatem & stultiloquium damnat Apostolus Ephes. 5. ℣. 4. Clericumque scurrilem Concilium Carthaginense IV. can. 60. deponendum ab officio judicat.

Cap. III. *Ne possessiones alienas conducant, aut aliorum causas lucri gratia suscipiant: non fidejubeant, aut secularibus implicentur negotiis, quibus ab Altari divinoque Officio avocentur.*

Hæc omnia districtè prohibet Synodus Chalcedonensis can. 3. Usuras Clericis interdicunt Concilia Nicænum, can. 5. Carthaginense III. can. 16. Idemque canone 15. damnat Clericos conductores atque negotiatores. Alexander Papa III. Clericos usurarios beneficio & officio suspendit, c. præterea, de usuris.

7. Cap. IV. *Ebrietati libidinis parenti, crapulæque, quæ menti est exitio, Clerici ne indulgeant: tabernas nisi peregrè profecti non intrent: ad æquales haustus nec seipsos, nec alios astringant, vel provocent. Si secus fecerint, & Superiori monenti non paruerint, ab officio vel beneficio suspendantur, & aliis pœnis canonicis afficiantur.*

Paulus Apostolus hoc vitium crapulæ, aliaque vitia paulò antè commemorata, & mox commemoranda, ab Ecclesiæ Præfectis & à Diaconis prorsus remota esse jubet, in suis tam ad Timotheum quàm ad Titum epistolis. Et per Isaiam cap. 28. Deus acerbè exprobrat: *Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium.* Apostolis ascriptus canon 41. sancit, ut Episcopus vel Presbyter, vel Diaconus indulgens ebrietati, officio deponatur. Et qui sequitur canon. 42. Subdiaconos, Lectores, & quoscunque laicos fidelium communione decernit esse dimovendos. Deinde statuit quemcunque clericum, qui citra itineris necessitatem in caupona comederit, segregari. Concilium Carthaginense III. can. 27. sancit: *Ut Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.* Concilium Agathense can. 41. & Veneticum can. 13.

dierum

dierum triginta excommunicationem, aut verba & fustigationem decernunt in clericum, quem in ebrietatem incidisse constiterit.

8. Cap. V. *Clerici continentiæ sint amantes, pestemque libidinis caue pejus & ungue quod dicitur, exosam habeant. Qui autem concubinarii reperti fuerint, & moniti juxta formam per Concilium Tridentinum præscriptam sess. 20. cap 14. non resipuerint, excommunicatione percellantur, nec nisi peccato relicto absolvantur. Si verò censuris neglectis, in ejusdem voluptatis cœno quasi sues perseveraverint, duriùs coerceantur, adhibito, si opus fuerit, seculari brachio, plectanturque nihilominus alijs pœnis contra concubinarios decretis, quas vim suam retinere volumus, etiam contra Superiores, qui prudentes ac scientes ad ea crimina connivent, nec emendant: cùm juxta Apostolum non solùm sint in vitio qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Admodum nota est prohibitio Nicæni canonis 3. Ne quisquam Clericus subintroductam habeat mulierem: quam renovat Concilium Carthaginense tertium, can. 17. Et Siricius Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 12. Et Toletanum primum, can. 6. vetat, familiaritatem puellæ Dei cum Confessore, cum Lectore, aliove clerico, aut laico convictum, nisi fratris proprii. Concilium Eliberritanum can. 19. Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, qui mœchatus fuerit, privat communione etiam in fine vitæ suæ. Concilium Neocæsareense can. 1. & can. 10. Presbyterum: vel Diaconum, qui mœchatus fuerit, ab officio deponit, & ad pœnitentiam redigit. Aurelianense primum, can. 29. *De familiaritate* (inquit) *extranearum mulierum tam Episcopi, quàm Presbyteri, vel Diaconi, præteritorum canonum statuta custodiant.* Nimis prolixum & operosum esset singulos referre canones, quibus clericorum incontinentia coercetur, cùm sint propemodum innumeri. Ad ultimum igitur videndum est decretum Tridentinum sess. 23. cap. 14 cujus est initium: *Quàm turpe.*

Cap. VI. *Ab alea, venatione, & omni ludorum genere Ecclesiasticis personis interdicto & indecoro prorsus abstineant: nec unquam aliis quàm honestis recreationibus se exerceant, nulla ducti lucri piditate. Quòd si cùm injuria Ordinis Ecclesiastici deinceps quisquam Ecclesiæ bona, quibus pauperes ali oportuit, in ejusmodi lusus profudisse convictus sit; & qui præstum fecit, rem pauperum malè partam restituere; & qui jacturam passus est tanquam sacri patrimonii dilapidator, graves pœnas exolvere cogantur.*

Alea Episcopis & Clericis sacris interdicitur, c. Episcopus, dist. 35. in qua pariter multa de Clericorum sobrietate congeruntur. Et Concilium Trid. sess. 22. cap. 1. de reform. vetat Clericis nominatim *alcas, lusus, luxum, comessationes, choreas.* Vide in Decretalibus tit. de clerico venatore. Venationem clericis interdicunt Concilium Agathense, c. 55. & Epaunense c. 3. & secundum Matisconense, can. 13. Et Carolus Magnus lib. 9. Capitul. 179. sacris Clericis venatus simul & armorum gestationem vetat.

10. Cap. VII. *Et ut nedum morum probitate, sed etiam universo exteriore cultu cæteris modestiæ exemplo sint, mentis honestati honestus corporis respondeat habitus, nihil obscœnum, nihil leve referent: sitque gravitate refertu omnis illorum actio & oratio. Prætereà veste Ecclesiastica eaque talari ac decenti utantur omnes Ecclesiastici: nec sine illa pallium breve aut longum deferant; aut unquam prodeant in publicum; nec crispatis indusiis, vel arte scissis calceis dissolutorum laicorum personas referant.*

Nicænum secundum œcumenicum Concilium exteriori Clericorum modestiæ sic providit can. 16. *Omnis luxus & ornatus corporeus est à Sacerdotali statu alienus. Episcopos ergo, vel Clericos, qui splendidis & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet: sin autem permaneant, supplicio tradi, similiter & eos, qui sunt unguentis delibuti. Si inventi fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modestum amictum induti sunt; pœna corrigantur. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in nequitia reprehensionem incurrit, ut ait Magnus Basilius. Sed nec ex sericeis texturis variatum quis vestimentum olim habebat, neque in extremis vestimentis adjecta erant alieni coloris additamenta. Ex divina enim lingua audierant, quòd qui mollibus vestiuntur, in domibus sunt Regum.* Similiter Melfitanum Concilium, cui præsedit summus Pontifex Urbanus. II. anno 1089. can. 13. vestes scissas & pretiosas Clericis interdicit: eoque magis, quia in fœminis sæcularibus ab Apostolo reprobantur, dicente 1. Timoth. 2. *Non in veste pretiosa.* Pari sapientia Carthaginense Concilium quartum, can. 45. præcipit: *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet: & nec vestimentis nec calceamentis decorem quærat.* His astipulatur Matisconense primum Concilium anni 581. cap. 5. *Ut nullus Clericus sagum aut vestimenta, aut calceamenta secularia, nisi quæ religionem deceant, induere præsumat.* Concilium Tridentinum sess. 14. de refor. cap. 5. decernit, ut Clerici habitum indecentem gestantes, si admoniti ab Episcopo etiam per edictum publicum non destiterint, suspendantur ab Ordine, ab officio, à beneficio, à fructibus; & si semel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem officii & beneficii plecti possint, secundùm constitutionem Clementis quinti in Concilio Viennensi editam, quæ incipit: *Quoniam.* Et habetur in Clement. de vita & honest. cler. sub quo tit. vide plura his suprà allegatis consentanea, & in Decretalibus in Sexto, & in Clement. nec non contenta sub titulo Decretalium de cohabit. cler. & mulier.

11. Cap. IX. *Porro Tonsura clericalis pro qualitate gradus & Ordinis sui, in capitis vertice apertè conspicua semper insigniantur Clerici. Barbam verò aut omninò non gestent, (quod magis probamus) aut saltem tota à superiore labro ob sacræ Communionis reverentiam tondeant, vel radant. Qui verò in his se negligentes præstiterint, & ter moniti etiam per edictum à Superioribus non paruerint, suspensione ab Ordinibus, officiis, beneficiis & horum fructibus seu proventibus annuis plectantur. Sin autem correpti denuò deliquerint, eorum beneficiorum privatione coerceantur juxta constitutionem Clementis quinti in Concilio Viennensi, cujus initium est: Quoniam, in Clementinis, de vita & honest. cler.*

De Tonsura sancitum est Concilii Carthaginensis quarti can. 44. *Clericus nec comam nutriat, neque barbam.* Concilii etiam Agathensis can. 20. *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono etiamsi noluerint, invitè detondeantur. Vestimenta vel calceamenta etiam eis, nisi quæ religionem deceant, uti, vel habere non liceat.* Tonsuram quoque à Clericis exigit Concilium Toletanum quartum, can. 40 Colliguntur verò à Concilio generali Lateranensi IV. omnes ferè, quæ Clericos concernunt, prohibitiones superiùs memoratæ; scilicet ut se à mulieribus contineant, cap. 14. Itemque à vino immodico & provocatione ad paria pocula, cap. 15. Deinde cap. 16. prohibet eisdem commercia & Officia sæcularia. Itemque ne mimis, joculatoribus, & histrionibus intendant. Et ut tabernas evitent nisi inter peregrinandum. Atque ne ad alcas & taxillos ludant, neve hujusmodi ludis intersint. Ut coronam etiam congruentem gestent, sintque convenienter tonsurati. Ut sint in divinis Officiis & aliis bonis studiis assidui. Insuper ut clausa desuper habeant vestimenta, eaque nec nimia brevitate, nec longitudine conspicua. Ne splendidis coloribus amiciantur, aut calceis sæcularibus, & ne frenis equorum, ephippiis, aut calcaribus splendidis, ne fibulis aureis aut argenteis utantur, nec annulos gestent, nisi quibus id ex officio

dignitatis competit. Concilio isti Lateranensi quarto præsedit Innocentius tertius.

CONCILIUM BURDIGALENSE anni 1583.

1. CONvocatum id fuit ab Antonio Prevotio Sansaco Burdigalensi Achiepiscopo, Aquitaniæ Primate, stabiliendarum Tridentinarum sanctionum causa, ex quibus illa ferè omnia mutuatur decreta: quæ cùm in hoc Opere passim attigerimus, & semel iterumque in anteactis proposuerimus, minime opus est eadem pluries repetere, perque eamdem lineam serram diutiùs reciprocare: nonnulla tamen præcipuæ utilitatis delibare visum est.

Tit. de Ordinis Sacramento. *Cùm ex Apostoli præcepto 1. Timoth. 5. Episcopus nemini citò manus imponere debeat, singulos provinciæ nostræ Episcopos hortamur, ac sedulò monemus, ut iis examinandis, qui ad Ordines promoveri cupiunt, accuratè ipsi per se incumbant; vel si legitimè impediti fuerint, eorum opera utantur, quos pios doctosque noverint, & quorum diligentiæ atque integritati confidant. In eorum autem examinatione qui ordinandi sunt, hæc præcipuè attendi & observari debent.*

Primùm, ne quis ex aliena diœcesi, nisi literas facultatis à suo Episcopo acceptæ proferat, cujus testimonio ejusdem probitas ac mores commendentur, ut in album ordinandorum referatur.

Deinde ne quis non legitimè procreatus, vel aliquo membrorum defectu, seu insigni deformitate notabilis, vel, qui ætatem à sancta Tridentina Synodo præstitutam non attigerit, admittatur. Ideoque nec Subdiaconus ante vigesimum secundum annum, nec Diaconus ante vigesimum tertium, nec Presbyter ante vigesimum quintum promoveri debebit.

Suspecti etiam de hæresi, homicidæ voluntarii, apostatæ, simoniaci, confidentiarii, excommunicati, energumeni, morbo caduco laborantes, bigami, ac alij jure interdicti, aut reddendis rationibus obnoxii, à sacris Ordinibus omninò arceantur.

Prima Tonsura nullus initietur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperit, vel fidei rudimenta non tenuerit, vel legere ac scribere nescierit, vel denique qui ex conjectura probabili existimabitur ob alium finem, quàm ut Deo fidelem ac perpetuum cultum præstet, hoc genus vitæ elegisse.

Et ne Cleri, qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis sui dedecore mendicare, aut sordidum quippiam exercere cogantur; nullus deinceps juxta sanctorum Patrum decreta, ad sacrum Subdiaconatus Ordinem suscipiatur, nisi priùs legitimè constet beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, & quidem non controversum obtinere: quod postea resignare non poterit; nisi aliunde habeat, unde commodè honesteque vivere possit. Et ne in ea re fraus committatur, nullam resignationem admittant Episcopi, nisi priùs verè exploratum habuerint, beneficium, quod resignandum proponitur, tituli loco non esse.

Ad patrimonii verè, vel pensionis titulum nullus admittatur, qui non sit utilis aut necessarius alicui Ecclesiæ, aut pio loco. Sed & priùs perspiciendum erit, an patrimonium illud verè obtineat: utrùm ad vitam illius honestè sustentandam satis esse possit. Id verò deinceps vendere, vel remittere, vel alio quovis modo alienare nusquam liceat, nisi beneficium reipsa priùs obtineat: vel aliunde habeat, unde victum transigere possit.

Ad Ordines promovendi modestiæ atque probitatis suæ a suo Parocho & Magistro scholæ, in qua educantur, testimonium habeant.

Episcopi diligentissimè caveant, ne pro collatione Ordinum aliquid, licèt ultrò oblatum, accipiant, vel à suis accipi permittant. Scribæ verò, si nullum eis aliunde assignatum sit stipendium, decimam tantùm unius aurei partem accipere possint, ubi non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi.

Hæc promiscuè derivata sunt ex Tridentinis decretis de reformatione contentis in sessionibus 21. & 23.

2. Hisce aureis decretis quasi pretiosissimam gemmam Sancti Magnique Pontificis Leonis de sacris ordinationibus inserere lubet ex ejus epist. 1. aliàs 87. ad Episcopos Africanos provinciæ Mauritaniæ Cesariensis: *Ubi est* (inquit) *beati Pauli Apostoli per Spiritum Dei emissa præceptio, qua in persona Timothei omnium Christi Sacerdotum numerus eruditur, & proinde unicuique nostrum dicitur: Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis? Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari; sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo Sacerdote judicium: ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cujusquam persona prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus.*

Tit. XVIII. de Parochis. *Parochi, qui in partem sollicitudinis & gubernationis Ecclesiarum ab Episcopis vocantur, diligenter muneri suo attendere debent, non ignari officii sui præcipuas partes, populum in Dei lege atque voluntate instruere, Sacramentis Ecclesiasticis reficere, atque communire, sacras ad Deum pro eo preces fundere, & laudabilis vitæ exemplo viam salutis præmonstrare.*

Sciant igitur Parochi, ad officium suum pertinere per se vel alios, si legitimo præpediti fuerint impedimento, populum sibi commissum ea omnia docere, quæ quilibet fidelis Christianus credere, facere & sperare tenetur, ad æternam gloriam consequendam. Quæ potissimùm Symbolo fidei, decalogo, præceptis Ecclesiæ, & Oratione Dominica comprehenduntur.

Proinde præcipimus iisdem, ut singulis diebus Dominicis Latinè Symbolum fidei, Dominicam precationem, salutationem Angelicam, Decalogi & Ecclesiæ præcepta, & confessionem generalem, ita clare & distinctè pronuncient, ut populus singula eorum verba percipere, & pronunciando facilè subsequi possit; eadem subinde planius & latiùs vernaculè interpretando.

Iisdem quoque Parochis injungimus, ut frequenter etiam singulos moneant, teneri eos hec scire & intelligere: atque in id ipsum intendant Confessores, pœnitentibus crebrò fidei rudimenta in memoriam reducendo; eos verò, qui hæc dicere neglexerint, tanquam propriæ salutis immemores admonere, & graviter objurgare non cessent.

Parochi etiam singulis festis diebus aliquid ex Catechismo Tridentino (quem Latinè & Gallicè auctoritate nostra editum penes se habere ipsis injungimus) populo proponant de iis rebus, quae nosse Christianorum omnium interest: ut sciant fideles quid complectantur Articuli fidei, quid contineat Decalogus, quid ipsi petant Orationem

Dominicam recitantes, qui Sacramentorum sit numerus, quæ vis eorundem ac potestas, & quis effectus.

Observent insuper Parochi sui gregis vitia, & communia, vel propria cujusque peccata, iisque corrigendis cum omni mansuetudine & charitate tum publicè omnes, tum privatim singulos admonendo, diligentiam adhibeant.

Si qui contentione discordes fuerint, vel odia in se vicissim susceperint, aut simultates exercuerint, curent eos quamprimùm ad pacem & fraternam dilectionem atque concordiam revocare.

Inquirant præterea de pauperibus suæ parochiæ studiosè; præsertim de puellis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, senio confectis aliisque personis temporali seu spirituali misericordia indigentibus, quibus & ipsi pro viribus opitulari, & alios suo exemplo atque hortatu ad id officium incitare studeant.

Ut autem de suis ovibus rationem, necesse si fuerit, reddere possint, singulis annis quatuor libros seu indices conficiant. In quorum uno baptizatorum, suscipientium, parentumque nomina cum die & anno describant. In altero contineantur omnes, qui statuto ab Ecclesia tempore ad confessionem & communionem venerint. In tertio recenseantur omnes, qui matrimonium in facie Ecclesiæ contraxerint secundùm formam sacri Concilii Tridentini. In quarto, mortui & sepulturæ Christianæ traditi enumerentur: diligènter verò servare studeant, quæ anteà præscripta sunt de celebratione matrimonii.

Ubi verò Parochialium Ecclesiarum fructus adeò tenues & exigui sunt, ut ad vitam Rectorum sustentandam minimè sufficiant, curabunt Episcopi ex præscripto & autoritate sanctorum Conciliorum alia quæcunque beneficia, modò non sint regularia, hujusmodi Ecclesiis annectere & incorporare, vel viciniores etiam parochiales Ecclesias unire.

Quòd si hac ratione illis consuli non possit, iidem Episcopi efficient, ut per primitiarum assignationem & competentis & congruæ portionis ex æquè omnibus decimis, quæ in illis parochiis colliguntur, constitutionem, aut per parochianorum symbola & collectas, aut qua commodiore eis videbitur ratione, ita earum Ecclesiarum reditus augeantur, ut Rectorum necessitatibus sufficiant.

Ex tit. de Verbi Divini prædicatione. *Interdum Pastores & Parochi singuli in suis Ecclesiis residere compellentur, & Sacerdotes ad Divini Verbi prædicationem idonei efficiantur, subsidioque, quod ex seminariis expectatur, juvari poterit Ecclesia, statuimus, ut quilibet Episcopus in sua Ecclesia eligat quinque aut sex vel plures paucioresve (pro suæ diœcesis amplitudine) Prædicatores, sive seculares, sive regulares, quibus id oneris imponat, ut Parochias obeuntes, singuli in eo Archipresbyteratu, vel parte diœcesis, quæ illis designabitur, fame propemodum enectas Dei oves salutari Verbi Divini pabulo reficiant. Ad eas autem res conficiendas, atque alimenta Prædicatoribus suppeditanda, consultissimum omnibus approbantibus visum fuit, ut quod in communem vertitur utilitatem, communibus omnium impensis efficiatur: atque ex singulis beneficiis, unus aut alter solidus, juxta ejus pecuniæ rationem, quæ Regi subventionis nomine solvitur, desumatur. Quod autem in rationes distribuendæ & exigendæ ejusmodi pecuniæ attinet, Episcopus providebit ex consilio duorum Canonicorum, quorum alterum ipse eliget, alterum verò Canonici in Capitulum convocati: itemque ex consilio duorum aliorum, qui è Clero civitatis erunt, quorum quidem alterius similiter ad Episcopum, alteriùs verò ad Clerum electio pertineat.*

Caveant summopere Prædicatores, ne in suis concionibus fabulas, jocos, dicteria, & scommata, quibus risus excitetur, intermisceant: concionatoris enim est non risum movere, sed lacrymas auditoribus excutere. Videant etiam, ne concionando aliquid contumeliosè adversùs Præfectos Ecclesiasticos & civiles Magistratus, unde in odium & contemptum apud populum adducantur, proferant: quin potiùs auditores moneant, ut præpositis etiam dyscolis pareant & obediant, à Deo assiduis precibus efflagitantes, ut eorum animos ad sui officii & ministerii partes omnes Dei gloriam, & populi sui salutem obeundas excitare & impellere, pro sua in gregem suum pietate & misericordia velit.

3. Ex tit. de usuris, & illicitis contractibus. *Ne cui ex mutuo præter sortem ex convento, vel eo quod datum est, aliquid amplius accipere aut sperare, sive ejusdem generis, sive alterius quomodocunque, etiamsi operæ sint, liceat; etsi pecuniæ ipsæ sint pupillorum aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiam dotales, nisi quatenus id jure nominatim permittitur. Mutuum enim ex præcepto divino debet esse gratuitum.*

Casus autem nominatim in jure permissi sunt in fundi feudalis hypothecæ fructibus, directo domino obvenientibus, pro pensione ab ejus vassallo debita, c. conquestus de usur, & c. 1. de feudis. Itemque in fructibus fundi pro dote oppignorati genero per socerum, ad sustentanda matrimonii onera: c. salubriter, de usur.

Ne quis mutuo det frumentum aut vinum, vel id genus aliud corruptum aut mistum, ut tantundem integri & puri carioris reddatur, etiamsi restitutio differatur in quodcunque tempus debitori commodum.

Si quis debitum loco & tempore reipsa oblatum accipere recusaverit, nihil præter sortem vel ratione damni emergentis, vel quacunque alia de causa accipere possit.

Ne quis ob dilatum solutionis diem cariùs vendat quàm justi pretii ratio ferat.

Sed neque etiam ob anticipatam solutionem res minoris ematur justo pretio, vel minus solvatur.

Ne cui præsenti pecunia indigenti quidquam cariùs vendatur, ut statim à venditore per se vel interpositam personam viliùs ematur.

Ne res magnæ æstimationis modico pretio pignori detur, aut vendatur sub pacto redimendi intra certum tempus, ut si ad dictum tempus non redimatur maneat emptori libera, aut ei qui pignori accepit.

Ne cui liceat ita contrahere, ut debitor totam pecuniæ summam creditori solvat, cùm ille partim pecunia dederit, partim nominibus, quæ difficilè exigi possint, vel in rebus pluris quam valeant æstimatis.

Nec in societate, in qua alter pecuniam confert, alter operam, lucrum aliter quàm ex æquis partibus dividatur.

In societate animalium, quæ inæstimata alicui dantur custodienda, sive ut operas præstet, omnes casus etiam fortuiti semper sint periculo ejus qui dederit, nisi accipientis & custodientis dolo aut magna negligentia damnum accidisse contigerit.

Non

Non fiat pactio, ut sors sit semper salva, etiam ex primis fœtibus.

Et in locationibus animalium, quæ fiunt certo pretio, si illa absque dolo aut negligentia ejus, qui conduxit, deteriora fiant, aut pereant, id semper sit damno eis, qui locaverint.

Ne liceat divitibus tempore messis, aut vindemiæ, frumentum aut vinum vilius emere, at ista postea, quanti voluerint, vendere possint, neve iisdem fas sit tempore sterilitatis & famis pro libidine annonam vendere, ne pauperes fame conficiantur, vel facultatibus suis omninò spolientur. Neque enim paucorum avaritia perire debet universa respublica. Quare Magistratus, ad quos hæc cura pertinet, hortamur, ut omnium justis moderatisque pretiis provideant saluti.

Probibeantur quoque annuorum censuum contractus, in quibus venditor intra aliquem præstitutam diem redimere cogatur, vel ubi non possit redimere nisi post certum tempus.

CONCILIUM TURONENSE anni 1583.

1. TIt. IX. *de matrimonio.* Convenientes omnes hujus amplæ Provinciæ Antistites, quibus præsidebat Simon à Maillè Turonensis Archiepiscopus, sic decernunt: *In quarto consanguinitatis & affinitatis gradu, necnon cognationis spiritualis probibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus.* His concordat alterum provinciale Concilium Tolosanum anni 1590. parte 2. cap. 8. his verbis: *Quos cognationis gradus impedit, nisi visa prius summi Pontificis dispensatione, in matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant.*

Tit. XII. De Episcopis. *Episcopos autem cùm nemo nesciat omnibus Ecclesiasticorum gradibus esse præpositos, iisque præstare, ita omnibus notum esse volumus multa illorum esse munera & officia, aliis de jure interdicta Presbyteris, quæ hic inserere non inconcinnum judicavimus. Ad eos enim spectat, Sacramentum Confirmationis, Tonsuram, ac omnes Ordines conferre: sanctum Chrisma conficere: de hæresi cognoscere, seu hæreticum judicare: Episcopos, Abbates & Abbatissas, Ecclesias, Altaria, Cœmeteria, Calices, Patenas, & alia vasa, indumenta etiam & alia ornamenta consecrare, & benedicere: pollutas Ecclesias seu polluta cœmeteria reconciliare: nova miracula probare: novas parochias & alias quascunque basilicas constituere: antiquas dividere: plures Parochias aut alias Ecclesias seu beneficia plura unire: uniones jam factas revocare: hospitalia & confraternitates erigere: seminaria literarum & scholarum magistros institaere: dies festos ordinare, & jejunia indicere.*

2. Tit. XV. de Christi fidelibus laicis. *Sanctorum Patrum antiqua decreta renovantes, omnibus & singulis Christi fidelibus, suis Missis Parochialibus, & aliis suarum Parochiarum Divinis Officiis, singulis diebus Dominicis & festivis interesse districtè præcipimus: à quibus si per tres dies Dominicos continuè sequentes illos abesse contingat, nisi legitimo impedimento retineantur, pœnas à sacris Canonibus indictas incurrere declaramus; quod illis sui Rectores & Confessarii sæpiùs inculcare non omittant.*

Concilium Tridentinum his consentit, dum ait sess. 24. cap. 4. *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Concilium item Carthaginense IV. de Parochiali Ecclesia intelligendum est, ubi can. 24. *Sacerdote verbum faciente in Ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.* De tribus etiam continuis diebus Dominicis simile decretum haud multò antè Burdigalensis Synodus provincialis ediderat, sub tit. V. *Sed vetus etiam illud decretum identidem denuncient Parochi, quo proposita excommunicationis pœna præcipitur ut ne quis tribus continuis Dominicis à Parochialis Missæ celebratione absit. Quod ut accuratius adhuc observetur, sciscitentur à pœnitentibus Confessarii, an huic officio satisfecerint: & peccati gravitatem, ut ab eo in posterum arceantur, ipsis proponant.* Desumptum id fuit à duobus antiquissimis Conciliis Eliberitano can. 21. & Sardicensi, can. 14. statuentibus, laicos à cœtu fidelium esse arcendos, si tribus non interruptis Dominicis ab Ecclesia propria abfuerint, nulla præpediti necessitate.

Pergunt ibidem Turonenses Patres: *Et ne prætextu Divinorum Officiorum, quæ in aliis Ecclesiis quam parochialibus celebrari solent, fidelis populus revocari aut distrahi possit à propria parochiali, majorem Missam & Vesperas in cæteris Ecclesiis sive Collegiatis, sive monasteriorum, ac regularium, post parochiale Officium tantùm peractum inchoari debere decernimus.*

Indidem. *Ut autem dictis parochianis omnis ad alias Ecclesias discurrendi tollatur occasio, omnibus Presbyteris tam secularibus quàm regularibus, etiam mendicantibus, ne quibusvis personis quantumcunque illis notis, nec etiam cujuscunque confratriæ aut sodalitatis prætextu, sacram Eucharistiam tempore Paschatis, absque Parochi consensu, vel Sedis Apostolicæ indulto, Episcopo exhibito, administrent, omninò vetamus. Sic enim fiet, ut Pastor oves & Pastorem oves agnoscant, dicente Sacra Scriptura:* Agnosce vultum pecoris tui.

3. Indidem. *Cùm nos doceat Apostolus, mulierem non velato capite orantem deturpare caput suum nec minùs illi turpe esse non velari quàm tonderi, vel decalvari: minimeque eam deceat tortos habere crines, & pectus suum nudare, non tantùm virgines sed etiam mulieres: ne sui decoris oblitæ, officiique videantur immemores, intortis crinibus ac nisi velatis capitibus & pectore, potissimum in Ecclesia incedere probibemus. Indignum est enim mulieres Christianas, quas decet cum verecundia & sobrietate ornatas, pietatem per bona opera profiteri, meretricio more intortis crinibus, nudatis capitibus & pectore, se veluti nundinatitias populo exponere.*

Huc spectat Nicolai Papæ primi responsio 58 ad consulta Bulgarorum, ubi Angelos, propter quos Apostolus 1. Cor. 11. vult mulieres in Ecclesia velari, de Sacerdotibus exponit. Christianarum etiam mulierum immodestiæ Tertullianus pudorem opponit & exprobrat fœminarum ethnicarum lib. de velandis virginibus cap. 17. sic dicens: *Judicabunt nos Arabiæ fœminæ ethnicæ, quæ non caput tantum, sed faciem quoque ita tegunt, ut uno oculo liberato, contentæ sint dimidia frui luce potius, quam totam faciem prostituere.* Quibus verbis indicat, eas non nisi per unum foramen veli vultui suo oppansi res objectas perspexisse.

Indidem. *Pecuniam si quis adulterinam, aut minùs probabilem receperit, quamvis ignoranter, autorque sibi sit incognitus, alteri tradere non præsumat.*

Indidem. *Probibemus laicis, ne in Ecclesia potissimùm durantibus Divinis Officiis, deambulent, sub pœna excommunicationis, quam contra eos, qui moniti non destiterint, per Ordinarios pronunciari volumus & mandamus.*

Ex tit. de Monachis & Monasteriis. *Quia verò magna Abbatum seu Priorum claustralium negli-*

gentia

gentia ſeu incuria, hoc in omnibus ferè monaſteriis irrepſit malum, at nulla ingredientium monaſteria, ſeu in eis monachalem habitum ſuſcipientium, nec etiam Ordinem profitentium facta fuerit deſcriptio: Hincque multis in locis contingit, ut verè profeſſi non tantùm religionis habitum rejecerint, ſed etiam ad ſeculum redeuntes magno Religionis Chriſtianæ ſcandalo, & gravi animarum ſuarum damno, uxores duxerint, nec potuerint nefariæ ac inceſtuoſæ & deteſtandæ nuptiæ convinci, aut annullari, dictarum profeſſionum nullo certo apparente teſtimonio. Alii etiam cùm certos annos in monaſteriis exegiſſent, nec tamen in his profeſſionem expreſsè emiſiſſent, contra ſacrorum Conciliorum decreta, ſola præſumptione pro expreſsè profeſſis habiti ſunt; ac tanquam tales regularia beneficia ſunt adepti, & aliis profeſſorum prærogativis & privilegiis uſi. Cui malo ut in poſterum occurratur, ſtatuit hæc Synodus, in omnibus & ſingulis quorumcunque Ordinum monaſteriis certum confici regeſtum, in quo ſinguli Abbates, vel priores clauſtrales, & alii iiſdem Præfecti, omnium & ſingulorum, qui prædicta monaſteria poſthac ingredientur, & Religionis habitum ſuſcipient, ac etiam vovebunt, ſeu Ordinem profitebuntur, nomina, cognomina, & ætates, unà cum die menſe, & anno, quibus & habitum ſuſceperint, ac etiam voverint, annotare tenebuntur. Cui regeſto ut pleniſſima fides adhiberi poſſit, ipſum per Abbatem vel Priorem Clauſtralem, qui eos ad habitum & votum admiſerint, ipſumque ſuſcipientem vel voventem; nec non duos aut tres teſtes, qui adfuerint, ſignari, & in monaſterio, quàm accuratè fieri poterit, aſſervari mandamus. Utque magis habitus ſuſceptio & emiſſio voti innoteſcant, & palam fiant, mandat Synodus, ut publicè in ſacrario ſeu choro Eccleſiæ Monaſterii poſt majoris Miſſæ offertorium, omnibus Religioſis aſſiſtentibus, ſaltem intimatis, & de eorum aſſenſu habitus ſuſceptio & voti emiſſio fiant. Quod noſtrum decretum in monialium domibus ſeu monaſteriis omninò obſervari placet.

4 Ex tit. de Sepulturis. *Eos qui oblationes ſeu legata & pia relicta defunctorum aut negant, aut ſolvere recuſant, illorumve teſtamenta ſeu codicillos celant, & dolosè retinent, tanquam animarum egentium necatores ex Concilio Agathenſi excommunicationi ſubjacere decernimus*

Canon IV. Synodi Agathenſis ab Eccleſiis excludit quoſcunque retinentes, aut intercipientes, aut auferre volentes ſive donatas, ſive ultimis voluntatibus relictas Eccleſiæ res Simile ſtatuit Concilii Vaſionenſis can. 4 & Carthaginenſis quarti canon 95. necnon Matiſconenſis primi canon 4.

Indid. *Laicis omnibus, etiam Nobilibus, minimè liceat ſepulturas in Eccleſiis jure proprio ſibi vindicare, cùm ſepultura ſit propriè & merè jus ſpirituale & Eccleſiaſticum. Neque ſepulturam in illis aſſumere liceat & eligere juxta vel propè majus Altare aut ſacrarium, quacunque prætenſa in contrarium conſuetudine vel poſſeſſione non obſtante, niſi fortè ſint Epiſcopi, aut Eccleſiarum Rectores, vel fundatores ipſarum. Nullo autem modo in Eccleſiis ſepultura effodiatur, niſi quæ non minore quàm ſex aut quinque pedum ſpatio à majore aut digniore Altari diſtet. Quibus in Eccleſiis neminem ſine Rectoris conſenſu & autoritate inhumare liceat.*

Ex tit. de Juriſdictione. *Sacrorum Conciliorum decretis, juriſque communis diſpoſitione cùm ſit cautum, ne Clericus adversùs Clericum habens negotium Pontificem ſuum relinquat, & ad ſæcularem Judicem trahat: omnibus Eccleſiaſticis, cujuſcunque ſint dignitatis, ſtatus, qualitatis, aut conditionis, ne Clericos ſaltem in ſacris Ordinibus conſtitutos in actionibus, quarum cognitio, & judicium fori eſt Eccleſiaſtici, relicto proprio Epiſcopo ad judices ſæculares trahat, ſub pœna anathematis prohibemus: cui eos ipſo jure & facto ſubjacere declaramus, aliis à jure ſtatutis pœnis nihilominùs puniendos. Ipſos etiam Eccleſiaſticos, qui volentes iiſdem in cauſis ſæcularia judicia ſubierint, ſimilem pœnam incurrere decernentes: cùm hoc beneficium, non perſonæ, ſed univerſo Eccleſiaſtico Ordini publico jure ſit indultum, cui Clerici renunciare non valent.* Eodem ſpectat Chalcedonenſis œcumenicæ Synodi canon 9.

5. Indidem. *Certiſſimi juris cùm ſit, matrimoniales cauſas omnes fori eſſe Eccleſiaſtici: ideoque earum cognitionem ac deciſionem judicibus laicis à ſacris Canonibus omninò eſſe interdictam, omnibus præterquam Epiſcopis eorumque Officialibus, de iis earumque appendicibus & circumſtantiis, velutiſi de conjugali adhæſione ſit queſtio, cognoſcere & decidere ſub anathematis pœna prohibemus; Cùm atteſtante Apoſtolo Epheſ. 5. Chriſtianorum matrimonium ſit magnum in Chriſto & Eccleſia Sacramentum, nemo Catholicus ambigit eſſe juriſdictioni Eccleſiaſticæ reſervatum non ſolum in ſui ſubſtantia, ſed etiam in præparatoriis merè ſpiritualibus, quales ſunt deſponſationes ac futurarum nuptiarum mutuæ promiſſiones.*

Concilium etiam Tridentinum anathemate damnat, ſi quis alteri quàm Eccleſiaſtico tribunali judicium de matrimonii validitate aut invaliditate auſit aſcribere: ſeſſ. 24. can. 12.

CONCILIUM BITURICENSE anni 1584.

AVaricum, quod vulgari nomine *Bourges* dicitur, inſigne oppidum Biturigum fuit, cujus multa fit mentio apud Cæſarem in bello Gallico: ejus verò Eccleſia ab antiquo illuſtris fuit, quippe cui annexa erat Primatiæ in tres Aquitaniæ provincias dignitas: in ſecundam, cujus Metropolis eſt Burdigala, ampliſſima & potentiſſima civitas: & in tertiam Aquitanicam, cujus Metropolis eſt Aquenſis Archiepiſcopatus: primæ autem Aquitanicæ Metropolis eſt ipſamet Biturica ſeu Avaricum. Circa annum 1215. aut 1216. refert Innocentius Papa III. lib. 3 ep. 128. ab Archiepiſcopo Bituricenſi fuiſſe ſuſpenſum Epiſcopum Burdigalenſem ab officio Metropolitani hac de cauſa, quia cùm Bituricenſis Primas Concilium ſubditarum ſibi provinciarum indixiſſet, & ſubditos ſibi Metropolitanos unà cùm illorum Suffraganeis ad illud vocaſſet, Burdigalenſis Metropolita neque per ſe accedere, neque alium vice ſua ad eam Synodum delegare dignatus eſſet. Ea de re admonitus Pontifex Innocentius tertius ſcripſit ad Bituricenſem literas, declarans ſe per autoritatem Apoſtolicam ſuſpenſionem ab eodem Bituricenſi adversùs Burdigalenſem latam confirmare, niſi malit Burdigalenſis Archiepiſcopus per ſeipſum, aut alium idoneum vice ſua virum ad Bituricenſem accedere, ab eoque humiliter relaxationem pœnalis hujus ſuſpenſionis petere, ſimulque polliceri ſe poſthac ab eodem vocatum juſſis ipſius pariturum & acceſſurum. Hæc Innocentii epiſtola habetur lib. 3. num. 128. Idem poſtmodum Innocentius alteram ſcripſit ad Epiſcopos per Burdigalenſem provinciam conſtitutos epiſtolam, lib. 4. epiſt. 65. qua declarat ſe revocaſſe ſuſpenſionem à Bituricenſi Antiſtite, Burdigalenſi inflictam, hac tamen conditione, factaque ab ipſo Burdigalenſi promiſſione ſe, quando à Bituricenſi vocabitur, ad ipſum acceſſurum.

1. Tit.

1. Tit. De adorando Deo. *Præceptor & Dominus noster Ecclesiam universam in persona mulieris Samaritanæ docens admonet, spiritum esse Deum & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportere adorare. In spiritu quidem adorant, qui mentis affectu Deum colunt. In veritate, qui cultu exteriore & piis operibus mentis affectum sincerum testantur & exprimunt. Perfecta igitur adoratio est, cùm anima simul & corpore divino obsequio mancipamur.*

Tit. VI. De invocatione Sanctorum. *Prohibetur populus profana sodalitia, & comessationes, choreas, tripudia, larvas, & theatrales ludos diebus festis exercere: pompas instrumentorum musicorum & tympanorum in gestationibus Imaginum per vias & compita exhibere: & si quid aliud olim Sanctorum invocationibus adversariis ansam maledicendi præbuit. A cauponis abstineant; nihil nisi quod pietatem redoleat, exerceant. Imitentur Christiani totis hisce diebus Sanctos illos, quorum memoriam colunt, per opera charitatis.*

Tit. IX. De Ecclesiis. *Curabunt custodes Ecclesiarum, ne mendici per Ecclesiam vagentur, aut chorum introeant prætextu eleemosynæ petendæ, divini Officii vel concionis tempore; sed in foribus Ecclesiarum eleemosynas expectent.*

Tit. X. De Reliquiis. *Reliquiæ non ostendantur extra capsam: sed cum honore & reverentia serventur.*

Oecumenicum Lateranense Concilium IV. can. 62. ita sciscit: *Statuimus, ut antiquæ Reliquiæ amodo extra capsam non ostendantur, neque exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publicè venerari præsumat, nisi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*

Tit. XVI. de Cœmeteriis. *Cœmeteria ad sepelienda Christianorum corpora per Episcopos juxta Ecclesias, aut alio idoneo loco benedicuntur, & à profanis locis discernantur: & quæ olim muris cincta fuerant, in pristinum statum restituantur. Non pateant brutis animantibus, neque explicandis profanis linteaminibus, aut aliis hujusmodi usibus In iis nundinæ non fiant, neque alia venalia exponantur.*

Indidem. *Si testator se alibi quàm in parochia sua sepeliri mandaverit, Parochus è domo defuncti corpus educendi jus habeat, & in Ecclesia, in qua sepultura electa est, dimittat: salvo tamen ipsius Parochi jure, tum in Quarta funeraria, tum in aliis, quæ jure, consuetudine, aut dispositione testatoris illi debentur. Si contra hanc constitutionem Regulares aut alii Ecclesiastici fecerint, eaque de causa tumultus excitaverint, pœnis juris coerceantur.*

2. Indidem. *In quibus Ecclesiis plura & varia Anniversaria constituta sunt, ita ut ad ea celebranda tempus sufficere non possit, absque diminutione divini quotidiani Officii, statuit hæc Synodus, ut Episcopi autoritate ejusmodi Anniversaria ad certum modum reducantur, & certis diebus celebranda præscribantur, commemorationis tamen semper habita eorum, qui legata & anniversaria reliquerint.*

Ex iisdem & similibus causis Concilium Tridentinum Missarum reductionem Episcoporum & Generalium Ordinum religioni & prudentiæ sive in Synodo Diœcesana, sive in generalibus Capitulis committit, sess. 25. de refor. cap. 4.

3. Indidem. *Non altiùs erigantur tumuli aut sepulchra defunctorum in Ecclesiis, in choro præsertim, nisi fortè Prælatorum, Regum, & Principum. Cæteris verò id non liceat sine auctoritate Episcopi cum causæ cognitione.*

Concilium Mediolanense quartum tit. 13. de Sepulchris edicit: *Sepulchra è solo Ecclesiæ nullo modo extent emineantve, sed illud planè adæquent.* Et Concilium Remense sub Ludovico à Guisia Cardinali, tit. de Sepulturis c. 8. *Nec liceat tumulos ipsa humo altiores erigere, nec ibi cuiquam statuas aut vexilla militaria vel trophæa ponere.*

Tit. XXV. De Clericis. *Clericos ex nomine suo suum ordinem agnoscere æquum est, qui pro sorte & hæreditate Dominum elegerunt, abjectis mundo & despectis Satanæ pompis; profitentur enim hoc Davidicum: Dominus pars hæreditatis meæ.*

Huic Synodali monito apprimè convenit locus Hieronymi ad Nepotianum: *Clericus* (inquit) *qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur nomen suum, & vocabili definitione prolata nitatur esse quod dicitur; si enim κλῆρος Græcè, Latinè sors appellatur, propterea vocantur Clerici, quia de sorte Domini sunt, vel quia Dominus sors, id est, pars illorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut vel ipse possideat Dominum, vel possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere debet. Quod si quid aliud planè habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus, verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus, pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & altari serviens altaris oblatione sustentor, habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.* Ita Hieronymus, & allegatur in Decreto c. Clericus, 12. q. 1. Sed & aliam istius vocabuli notionem & originem nobis suppeditat Augustinus comment. in psalm. 67. *Exurgat Deus:* qui totus de Ecclesia Dei propheticus est: *Clericos*, inquit, *hinc appellatos puto eos, qui sunt in Ecclesiastici ministerii gradibus ordinati, quia Mathias sorte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum.* Augustinum autem ab Isidoro designari crediderim, dum in libro officiorum Cleros & Clericos ab auctoribus nostris inde deduci asserit, quia Mathias, quem primum scimus ab Apostolis ordinatum, sorte, fuit electus. Pergitque ibid. Augustinus, hæreditatem dici à Græcis κληρονομίαν, hæredemque κληρονόμον. Clericis porrò tanquam cælestium rerum hæredibus & administris addici utrùmque Testamentum, vetus & novum, ut in meditatione & exercitatione paginarum sacrarum gemini Testamenti conquiescant, & per eos Ecclesia Dei quasi columba pennis deargentatis auroque fulgentibus in Deum assurgat per fidei doctrinæque veritatem, asserente Rege Propheta psalm. 11. *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum purgatum septuplum;* perque vigorem & ardorem charitatis, quæ Apoc. 3. *Aurum ignitum* denominatur. Atque ita locum hunc psalmi 67. ℣. 14. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, &c.* elucidat Augustinus.

5. Indidem. *Quicumque sacris initiati sunt, aut beneficia etiam simplicia obtinent, eo vestitu atque habitu corporis utantur, quo suum Ordinem testentur.*

Vide Concilium Carthaginense IV. can. 44. *Clericus neque comam alat, neque barbam.* Item can. 45. *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet: & nec vestibus nec calceamentis decorem quærat.* Et can. 46. *Clericus cum mulieribus extraneis non habitet.*

Clerici omnes tonsuram gerant, crines calamistratos & retortos non habeant, vestibus talaribus utantur, ita ut manicæ non humeris dependentes, nec dissectas, sed brachiis indutas habeant. Sericis indumentis, alteriusvè quàm nigri coloris omnes Ecclesiastici abstineant, iis exceptis, quibus ratione dignitatis concessum est. Pileum Quadratum sive birretum semper gerant in Ecclesia & extra Ecclesiam, nisi quoties cæli injuria urgebit. Denique tale temperamentum in universo corporis cultu adhibeant, ut fortes æquè ac immoderatam elegantiam vitent.

Tit. de Sacerdotibus. *Clerici, qui ab Episcopo infer-*

in servorum Dei numerum adscribuntur, mundo & pompis ejus abrenunciant; multò magis decet Sacerdotes qui altiora tractant, Sacramenta Domini & Ecclesiæ ministrant, mentes à mundo & iis quæ sunt mundi, omnino abducere. In hunc enim finem Christus Dominus Apostolos de mundo non esse dixit, Joan. 15. cùm tamen eos de mundo elegisset. Idcircò, ne ad terrena desideria revertantur, qui semel facti sunt Sacerdotes.

Indidem. *Nullus peregrinus sine commendatitiis literis sui Episcopi ad divina celebranda & Sacramenta administranda admittatur.*

Ita sancivere Concilia permulta, Antiochenum cap. 7. Chalcedonense can. 13. Sardicense can. 8. Laodicenum can. 41. Aurelianense tertium, can. 15. Aquisgranense can. 59. & 61. Tridentinum sess. 23. cap. 16. & Apostolorum c. 15. & 16.

Ex tit. de Canonicis. *Si non sit sufficiens reditus Canonici, provideat Episcopus sive per suppressionem præbendarum, ubi magnus erit earum numerus; sive per unionem beneficiorum simplicium non regularium, ut iis proventus competenter augeatur.* Ita jam providerat Concilium Tridentinum sess. 14. c. 15. de reform.

Ex tit. de Rectoribus Ecclesiarum Parochialium. *Scriptum est Matth. 15. Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. Ideò absurdum est, cæcis cæcos duces præficere. Quapropter iis animarum cura committenda non est, qui mente cæci, suis affectibus præcipites per scelera volutantur. Sed ii sunt deligendi qui sibi ipsis imperare norint, quique doctrina & moribus præluceant.*

Curent ut pænitentiæ & aliis Sacramentis administrandis idonei Sacerdotes substituantur: confessionibus verò audiendis præficiantur doctiores ad eum numerum, qui populo satis sit: & ad id eos cogant Episcopi, cùm opus erit. Desumptus canon, ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 4.

6. *Iis, qui suum munus perficere & exequi per se non possunt, substituat Episcopus idoneos Vicarios.*

Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 6. Episcopis injungit, ut Parochis imperitis & illiteratis, si aliàs honestæ vitæ sint, Coadjutores aut vicarios pro tempore deputent, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignent, aut aliter provideant, quacumque appellatione aut exemptione remota. Eos verò, qui turpiter vivunt & scandalose, postquam præmoniti fuerint, coerceant ac castigent: & si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis juxta sanctorum Canonum constitutiones, exemptione & appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant. His vetera jura concordant c. illiteratos, dist 36. c. nisi cum pridem, de renuncia. c. cum ex eo, de elect. in 6. Concilium Toletanum VIII. c. 8. & c. quia frater, 7. q. 1.

Si qui Parochi domos non habebunt, curent Episcopi, ut parochianorum expensis extruantur.

Tit. de Beneficiis. *Beneficia curata in simplicia non convertantur.* Conformatur Tridentino sess. 25 cap. 16. de refor.

Indidem. *Cùm damnet Scriptura eos, qui hæreditate possidere attentant Sanctuarium Dei, vetat hæc Synodus, ne quis deinceps consanguineo beneficium cedat solius consanguinitatis ratione: neve hujusmodi cessiones admittantur contra constitutionem Pii V. de non admittendis resignationibus.*

7. Tit. de Monasteriis. *Religiosæ vitæ duplex genus Christus Dominus docuit, unum Anachoreticæ, dum solitarius in deserto oravit, jejunavit, & tentatus est: in quo præcursores habuit Joannem Baptistam & Heliam: alterum Cœnobiticæ, dum nec ipse divitiis seculi abundari voluit, nec Apostolos, nisi qui his renunciarent, admisit, & communi victu illis usus est: docens eos patri & matri renunciandum, & omnibus quæ in potestate eorum erant ad sectandam pietatem & religionem, quod perfectionis Christianæ est. Hanc Sanctitatem sibi proposuerant imitandam Anachoretæ, & religiosi Cœnobitæ, quorum sanctis institutis, doctrinis, & exemplis, miraculisque Ecclesia claruit.*

Veteres Ecclesiæ Patres non plura duobus agnoscunt Religiosorum genera suprà recensita, unum Anachoretarum seu Eremitarum; alterum Cœnobitarum, sive in commune viventium. Ita enim docet Hieronymus in epistol. ad Eustochium de Virginitate, Augustinus lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. & Cassianus collat. 18. cap. 4. Et sicubi commemorant alterum aliquod genus religionem exteriùs profitentium, non aliter meminerunt quàm reprobando supernumeraria illa instituta, tanquam relaxationes & corruptiones vitæ religiosæ adversantes. Errat itaque Isidorus lib. 2. de divin. Officiis, cap. 15. ubi tria designat Monachorum genera, Eremitas, Anachoretas & Cœnobitas: sunt enim unum & idem Anachoretæ & Eremitæ.

Indidem. *Qui religionis votum emiserint, nihil proprium possideant, & omnia vota sua fideliter custodiant, vivant communi victu, communibus impensis, communi mensa, eodem dormitorio utantur. Fiatque in eorum mensa sacræ Scripturæ lectio: neque discedant à Monasterio sine Prioris licentia & habitu monachali.*

Sumpta hæc sunt ex Tridentinæ sessionis 25. c. 1. 2. 4. in decreto de Regularibus.

Indidem. *Monasteria ad omnia festa suæ Diœceseo celebranda adigantur.* Trident. ibid. cap. 12.

Indidem. *Non liceat Religiosis aut Monachis novitios in sua monasteria introducere, aut de officiis providere, sed id totum Abbati aut ejus Vicario relinquatur. Qui secùs fecerint, nulla earum receptionis ratio habeatur.*

Indidem. *In monasteriis quibuscunque divina Officia celebrentur horis à Regula præstitutis.*

Indidem. *Monachi cujuscunque Ordinis, etiam Mendicantium, qui professionis votum emiserunt, & tamen adhuc extra monasteria degunt, ad illa statim redire cogantur. Si neglexerint post monitionem Episcopi, aut Superioris, excommunicentur: & si opus fuerit, extraordinariè puniantur.*

Chalcedonensis Synodi canon 4. Monachos temerè in urbibus circumcursantes pœna excommunicationis reprimit. Cui consonat canon 42. Synodi Quinisextæ, coerceri jubens ab Episcopis Eremitas subjectionis jugo solutos & vagos. Innocentius Papa III. edicit, ut Episcopi pœnis Ecclesiasticis compellant ad residendum intra monasteria vagantes Monachos, si admonitus Abbas hac in re negligat officium: c. quanto, de offic. judic. ordin. Concilium pariter Viennense providit de reducendis intra monasteria vagis Monachis: Clement. ne in agro, §. quia verò, de statu Monach. Quemadmodum etiam Tridentinum sess. 25. cap. 4. de Regular. Et Gallicanum Caroli IX. edictum in regni Comitiis Aurelianensibus art. 11. Sub hoc eodem titulo de Monachis, Concilium istud Bituricense hoc idem providit circa Moniales: *Moniales* (inquit) *professæ, quæ extra monasteria in hominum consortio degunt, etiamsi penes parentes sint, statim ad illa redeant. Quæ si non obtemperaverint, sciant in Apostasiam incidisse, & excommunicationis innodatas esse vinculo.*

Ind. *Quotiescunque fratrum Religiosorum opera requiretur, in Monialibus, quæ adversa valetudine detinebuntur, consolandis, & Sacramentis administrandis*

dua

duæ aut tres Sorores semper præsentes adsint.

9. Tit. de Confraternitatibus & Sodalitiis. *Confraternitates illæ tantùm retineantur, quæ pietatis operibus vigent, & ab omni fastu & pompa sunt alienæ: in quibus etiam leges Christianæ religioni non repugnantes constitutæ sunt. Si quæ aliter fuerint institutæ, Episcopi arbitrio vel corrigantur, vel tollantur. In posterum verò nullæ sine Episcopi licentia instituantur.*

Addit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 9. administratores earum singulis annis teneri reddere rationes administrationis Ordinario.

CONCILIUM PROVINCIALE *Aquense anni 1585.*

1. ALexander Caniglanus Aquarum-Sextiarum Archiepiscopus, & secundæ Narbonensis Provinciæ Metropolites, istam coegit Provincialem Synodum, eique præsedit anno 1585. Præsul sanè Apostolicæ virtutis, qui vitam suam ad exemplum Sancti Caroli Mediolanensis Archiepiscopi, suaque omnia consilia & mores componere studebat. Constituit verò in primis ad stabile fidei fundamentum conjiciendum, ut cuncti non tantùm Clerici, verùm etiam Laici ad quamcunque professionem, Officium, Collegium, Præfecturam, non antè admitterentur, quàm fidei professionem juxta formam à Pio quarto Pontifice præscriptam, addito jurejurando, palàm emisissent, sive Latino, sive vernaculo sermone. Romana etiam de vetitis libris decreta per omnem sibi subditam Provinciam unà cum censuris promulgavit, & omnes hujusmodi libros sollicitè curavit supprimi, & undequaque eliminari, pristinumque Ecclesiæ decorem, quem hæreticorum licentia fœdè deformaverat, reparavit; & quasi alter Nehemias aut Zorobabel collapsum Dei templum & cultum mirificè instauravit. Præcipuam verò de Cleri moribus, disciplina & eruditione curam adhibuit, primusque in hac Diœcesi scholas Ecclesiasticas, & Clericorum Seminarium erexit, quod insequentium temporum calamitate vel neglectu dissipatum Eminentissimus Cardinalis & Archiepiscopus Hieronymus Grimaldus instauravit, & novis ædificiis atque proventibus locupletavit.

Ex titulo de Baptismi Sacramento. *Curatus Sacerdosve extra necessitatis casum, illi sub pœna excommunicationis proposita, ne ad domum cujuspiam etiam Magnatis ad ministrandum Baptismum accedat: necessitas autem illa intelligatur, quæ mortem infantis minatur.*

Indidem. *In Baptismo compater ne sit, qui sacro Chrismate confirmatus non sit, eademque de commatre cautio sit: proinde Parochi erit de hoc studiosè ante perquirere. Compater ne adhibeatur Regularis aliquis, nec passim Clericus sæcularis sacris initiatus, aut beneficium Ecclesiasticum obtinens, nec qui minor sit quatuordecim annis, sed qui major vel potiùs ætate sit provectiori, ut non ore solùm, sed animo atque serio ad interrogata, quæ in Baptismo fiunt, respondeat, ac plane intelligat suscepti à se muneris partes. Quod idem de Confirmatione intelligatur.*

Ex tit. Quæ ad sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum pertinent. *Cùm verò ad ægros omni reverentia omnique religiosi cultus studio, honorificè quoad ejus fieri potest, afferenda sit sacratissima Eucharistia, nocturno tempore non afferatur, nisi ægro mortis periculum instet.*

2. Ex tit. de celebratione Missæ. *Curatus in sua Ecclesia nullum permittat celebrare, qui scriptis facultatem ab Episcopo impetratam non exhibuerit. Et eam licentiam, quam anno uno vetustiorem repererit, ne admittat.*

Statuit Concilium Tridentinum sess. 22. in decreto, de celebratione Missæ: *Deinde ut irreverentia vitetur, singuli Episcopi in suis Diœcesibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat.* Concilium Laodicenum can. 41. vetat *ministrum Altaris sine formata seu Canonicis literis aliquo proficisci.* Idemque statuitur Apostolorum can. 13. & 34. Concilioque Aurelianensi tertio can. 15. sancitur, ne cui Presbytero, Diacono, Subdiacono, sine literis Episcopi sui ambulanti communio impendatur. Idemque Concilii Epaonensis can. 6. fuerat constitutum. Concilium Moguntinum anni 1549. can. 94. edicit: *Peregrini Sacerdotes ad Missarum celebrationes non admittantur, nisi testimoniales literas super vita, moribus & recessu ab eo Episcopo, à quo discesserunt; similiter admissionis testimonium ejus Episcopi, ad cujus diœcesim se contulerunt, ostendant.*

Ex tit. de Matrimonio. *Parochis mandamus, ne facilè ad matrimonia liberos invitis parentibus contrahentes admittant, aut vagos & ignotos homines, qui plerumque uxore relicta aliam, & nonnulli plures diversis in locis ducunt: sed priùs diligenter inquirant de ea re, qua ad Ordinarium delata, ab eo quod decebit, faciendi licentiam obtineant.*

Eadem constituerat Tridentinum sess. 24. de reformat. matrim. cap. 7.

Indidem. *Caveant Parochi, ne alienæ parochiæ sponsum sponsamve ante matrimonio jungant, quàm testimonium ab illius Parocho, si ejusdem, vel finitimæ aut non nimis longinquæ Diœcesis ille sit, scriptum acceperit, cujus testimonii fide sibi testatum fiat ex Tridentini Concilii præscripto, denuntiationes, quæ necessariæ sunt, aut Ordinarii sui voluntate omissas esse, aut factas quidem, nullumque legitimum impedimentum, ab ullo homine significatum quominùs tale matrimonium contrahi liceat.*

Indidem. *Contra maleficia, & ut dignè hoc Sacramentum accipiant, Parochus hortetur conjuges ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem, sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedant.*

Id monitum desumptum est ex Concilio Tridentino sess. 2. de ref. matr. cap. versùs finem.

Indidem. *Grave peccatum est, homines uxore solutos concubinas habere: gravissimum verò & in hujus sancti Sacramenti maximum contemptum, uxoratos in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere ac retinere. Quare ut huic tanto malo opportunis remediis provideatur, decreta sanctorum Conciliorum insequendo statuimus, concubinarios tam solutos, quàm uxoratos cujuscunque status, conditionis & dignitatis existant, si postquam ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse, à qua non absolvantur, donec reipsa & cum effectu admonitioni paruerint. Quòd si in concubinatu per annum censuris neglectis, permanserint, contra eos ab Ordinario severè pro qualitate criminis procedatur.*

Id ex Tridentina sess. 24. cap. 8. de refor. matr. iisdem verbis depromptum est.

3. Tit. Quæ ad Sacramenti Ordinis administrationem pertinent. *Dominico illo die qui quatuor stata jejunii tempora, quibus Ordinis Sacramentum ministratur, proximè antecedit, Parochi non solùm solemne id jejunium hujus rei causa institutum denuncient, verùm etiam in sua unusquisque eorum parochiali Ecclesia supplicatione Litaniasque, piè ac religiosè vel*

intus

intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine, foris Ecclesiam, sicut moris est, obeat, tum praetrea admonitione populum ad illud excitet, ut non modò eas supplicationes omni pietate peragat, sed etiam illis ipsis statis jejunii diebus frequens in oratione purè sanctèque versetur, ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tam Episcopus in eorum delectu, quibus Ordines conferet, Spiritus Sancti lumine illustretur, tum illi, quibus conferuntur, in vitae sanctitate, doctrina, religiosisque virtutibus proficiant.

Constitutione Pii II. Pontificis maximi, quicumque Clerici sine canonica dispensatione, extra statuta tempora, vel legitimam aetatem, vel absque dimissoriis Ordinarii sui literis, se ad aliquem Ordinem sacrum promoveri fecerint, à suorum Ordinum, quos susceperint, executione ipso jure suspensi sunt. Sique suspensione durante, illorum Ordinum ministerium functionesve objerint, statim irregularitatem subeunt: ob quam praeter alias poenas contra eos canonum jure sancitas, beneficiis etiam Ecclesiasticis privari possunt. Iis igitur poenis ne quis facilè alligetur, illam constitutionem quotannis tum in Dioecesanis Synodis promulgari, tam etiam pridie illius diei, quo sacrae ordinationes habebuntur, edici jubemus Clericis, qui initiabantur.

Ab omni sacrae Ordinationis limine & ingressu arceantur omnes & singuli canonici impedimentis irretiti. Si quis verò aliquo impedimento etiam occulto illigatus tenetur, illud planè saltem Episcopo patefaciat, antequam se sacris istis militiae Clericalis mysteriis obtrudere audeat.

Quicunque aliquem Ordinem Ecclesiasticum suscipit, is ut in Tridentino Concilio jussum est, certae Ecclesiae ascribatur, in qua functiones, quas ei Episcopus praescripserit, obeat.

Et utique hoc decernit Trid[illegible]inae sess. 23. cap. 16. & multò pridem Concilium Chalcedonense can. 6. adducto à Gratiano neminem absolutè, dist. 7.

Porrò sciat unusquisque, sibi ad examen pro quocumque Ordine suscipiendo aditum aliter non patere, quàm si decenti habitu Clericali indutus, & cum congrua pro sui statu & Ordinis corona sese eorum examinatoribus sistat.

Quicunque ad Ordines majores promoveri volunt, mense integro ante statam ordinationis diem ad Episcopum conveniant, tum sua, suorumque parentum, patriae, parochialisque Ecclesiae, in cujus vicinia nati sunt, & in qua item habitant, nomina; tum praeterea beneficium Ecclesiasticum, pensionemve, aut patrimonium, aut sponsionem vel cautionem, cujus nomine titulove unusquisque eorum Ordine sacro initiandus sit, rectè diligenterque singula notata ad Secretarium Episcopalem afferant. Episcopus verò id ipsorum Parochis negotii dabit, ut publicè propositis promovendorum in Ecclesia nominibus, de illorum moribus, aliisque praemissis à fide dignis gravioribus pagi illius viris juramento obstrictis diligenter inquirant, & de his omnibus accuratè literis obsignatis ad Episcopum rescribant.

Deprompta sunt ista ex Trident. sess. 23. cap. 5. de reform. Concilium etiam Carthaginense IV. can. 22. exigit civium conniventiam & testimonium, priusquam Clericus ordinetur ab Episcopo.

Omnes verò tum isti, tum alii, qui Ordinibus etiam minoribus initiari volunt, si in urbe illi quidem sunt, feria secunda hebdomadae ordinationem proximè praecedentis; si verò Dioecesani, & alii qui extra urbem habitant, quarta feria hebdomadae, in quam ordinatio sacra incidit, ad nos examinis causa conveniant. Quo tempore quicunque vel primam Tonsuram, vel Ordines minores, majoresve suscepturus est, ea singula, quae mox ordine infrà praescribuntur, de se literis legitimè testata exhibeat Episcopo.

1. Se legitimo matrimonio natum esse, aut de natalium impedimento secum super illo, quem suscepturus est, Ordine, dispensatum fuisse.

Praetereà se vel origine, vel beneficio Ecclesiastico, quod in Dioecesi sua obtineat, vel decennali domicilio, vel alia ratione, Dioecesanum esse, vel familiarem Episcopi, qui per triennium cum illo commoratus sit.

Tum à Parocho, & ludimagistro, eove quem in quovis genere studiorum audit, aut si in Seminario ascriptus est ab illius Rectore, loco Parochi obsignatas literas afferat, quibus de vitae suae disciplina moribusque testatum fiat. Doctrinae item Christianae scholas frequentasse testimonium proferat.

Haec praetereà testimonia afferet, qui primâ Tonsura initiari voluerit, se sacro chrismate confirmatum esse, in Ecclesia frequenter & religiosè versatum esse, spem esse se in Clericalis Ordinis disciplina permansurum: hoc verò testimonium à Parocho habeat: sacram item communionem crebrò per annum suscepisse.

Qui verò aliquo majore minoreve Ordine initiandus est, testimonium praeter ea, quae supra praescripta sunt, afferat etiam de his quae sequuntur.

De prima Tonsura, Ordineque, quem proximè suscepit.

De illius functionibus Ordinis à se praestitis, idque testificationis habeat à Praefecto Ecclesiae, cui adscriptus est, in qua verè ac speciatim exprimatur, quas functiones, quamdiu, & quàm frequenter, & quàm diligenter, quàm decenter, quàm piè praestiterit.

De habitu Clericali post Ordinem à se susceptum continuè gestato, quam testificationem à Parocho afferat.

De confessione frequentiori; cujus rei testimonium obsignatum ab aliquo confessario Sacerdote approbato ad audiendas confessiones proferat.

De sancta communione crebriùs sumpta; hoc autem testatum afferat, vel à parocho, vel à Praefecto Ecclesiae, cui ascriptus est:

Quicunque alicui majorum Ordinum ascribendus est, ea praeterea de se Episcopo testata faciat. De se ex praescribenda formula denunciationes in Ecclesia Cathedrali, tum in propria Parochiali, tum in illa etiam, in cujus finibus postremò domicilium habuit, tum etiam ubi per Episcopum denique jussum erit publicè die festo inter Missarum solemnia factas. Ac praeter caetera testetur aetatem sanctione Tridentina praescriptam: annos scilicet viginti duos ad Subdiaconatum, viginti tres ad Diaconatum, viginti quinque attigisse, si Sacerdotium suscepturus est.

Censum item vel Ecclesiasticum, vel laicalem, quem & pacificè possideri, & suum esse verè constet, quantum ad vitae ejus sustentandae usum satis esse conspexit Episcopus. Aut cujus loco sponsionem certa cautione factam ab aliquo, se quae ad vitae cultum usu necessaria sunt, illi qui sacris initiandus est, suppeditaturum, saltem donec ei aliunde provisum sit; eaque donatio sponsiove verè ac sine fraude dolove facta sit, ejusve tabulae ritè ac rectè confectae.

Aa 2 De eo

De eo autem censa sponsioneve factas esse publicè die festo denuntiationes inter Missarum solemnia, tum in Cathedrali Ecclesia, tum in Parochiali propria, tum in illa etiam, in cujus finibus postremò domicilium habait, tum denique ubi illas fieri per Episcopum jussum fuerit, tum omninò in parochiali Ecclesia, intra cujus limites major pars census, sive Ecclesiastici, sive alterius generis posita est, fidem faciat.

Hortatur autem hæc Synodus omnes, qui ad Subdiaconatus, Diaconatus, aut Presbyteratus Ordines promovendi sunt, ut antequam accedant, de peccatis omnibus totius anteactæ vitæ generaliter confiteantur, ac spirituales aliquas exercitationes ab Episcopo præscribendas obeant, adhibito sibi duce & moderatore viro religioso, quem Episcopus præfecerit. Quod si præstiterint, id testatum afferant.

4. Cæterùm viam & rationem prædictas sanctiones exequendi aperuit Eminentissimus Cardinalis superiùs nominatus, dum sedulam operam dedit, ne quisquam ad primam Tonsuram, aut ad singulos Ordines admittatur, nisi tempus sua constitutione præscriptum intra Seminarium in secessu & sanctis meditationibus transegerit, atque ad omnia, quæ ad Ecclesiasticos Ordines sanctè pieque exercendos exiguntur, fuerit cura & studio convictorum Seminarii probè instructus & præparatus, à quibus deinde referet Antistes morum ingeniique & reliquorum omnium superiùs memoratorum attestationem. Universa quippe horum sollicitudo Rectoris Seminarii incumbit. Denique visum est, futurum operæ pretium haud exiguum, si annexum fuerit egregium Hieronymi sanctissimi Doctoris locum scribentis ad hæc epistolæ ad Titum 1. verba: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Audiant* (inquit) *Episcopi, qui habent constituendi Presbyteros per singulas urbes potestatem, sub quali lege Ecclesiasticæ institutionis ordo teneatur. Manifestum est, eos, qui Ecclesiastica lege contempta, Ecclesiasticum gradum non merito alicui conferre voluerint, sed gratiæ deferre, contra Christum facere. Ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit, vel ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.* Sed jam Aquensis Concilii præscripta prosequamur.

Si Episcopus ægritudine, vel aliquo justo impedimento ab Ordinibus conferendis avocatur, non aliter subditos suos quam modo supradicto examinatos & approbatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittat, habitis priùs ab eisdem omnibus attestationibus ut suprà.

5. Quod autem tum isto Aquensi, tum anterioribus Conciliis, ac præsertim Tridentino sess. 23. cap. 4. cautum est, ne quis in gradum Clericorum per Tonsuram ascribatur, nisi sacræ Confirmationis chrismate illitus; disceptationem inter Ecclesiæ Doctores movit, an ejus constitutionis transgressio culpam lethiferam pariat, an venialem? Et mihi quidem dispicienti hanc legis in re admodum gravi violationem duo simul spectabilia involvere, nimirum Sacramentum, & introitum ad sanctiorem Ecclesiæ statum; hæc insidet persuasio de gravi & mortali culpa, cum Toleto lib. 1. c. 71. Bonacina de Sacramentis disp. 8. q. 1. p. 5. propos. 2. Francisco Hallier Professore Sorbonico de sacra elect. sect. 4. cap. 2. art. 2. aliisque. Tametsi pro opposita stent sententia Navarrus, Suarez, Coninck, aliique, levem ac venialem duntaxat culpam secluso contemptu hic dignoscentes. Ut autem mysterium in hac latens constitutione referetur, sacra Confirmatio est, attestante S. Dionysio, Eccles. Hierar. cap. 2. τελεστικὴ χρίσις, *perficiens unctio*, ἡ ἱερὰ τῆς θεογενεσίας τελείωσις, *& sacra divini ortus perfectio*. Præclareque docet S. Thomas 3. p. quæst. 62. art. 2. in Corp. quòd sicut in vita corporali specialis quædam perfectio est, si homo ad perfectam ætatem deveniat, perfectasque vitæ humanæ actiones agere possit, ideò dicit Apostolus 1. Cor. 13. *Cum autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli*; inde fit, ut præter motum generationis, quo quis vitam adipiscitur corporalem, sit etiam motus augmenti, quo idem assurgit & roboratur ad perfectam ætatem: Pari ratione, homo spiritualem consequitur etiam per Baptismum, quem Christus ipse, Joan. 3. docet esse renascentiam, ac regenerationem ad spiritualem vitam: at verò per Confirmationem homo perfectam accipit ætatem, & spiritualis vitæ robur nanciscitur. Convenit igitur, ut antequam Christianus à communi statu laicorum ad perfectiorem assurgat & elevetur statum, qui est Clericorum, sit jam spiritualiter perfectus ac præmunitus Confirmationis Sacramento. Iste autem canon, ne quis nisi confirmatus tondeatur vel ordinetur, non desumpsit à Tridentina Synodo exordium, sed ab ipsis nascentis Ecclesiæ incunabulis viguit, ut luculenter probat sancti Pontificis Cornelii epistola ad Fabium Antiochenum apud Eusebium hist. Eccles. lib 6. cap. 35. Ibi enim asseverat, Novatum teterrimi schismatis autorem, in sui Sacerdotii inauguratione nullatenus sanctum Spiritum accepisse, eò quòd signaculo divino non fuisset anteà confirmatus ad præscriptum sacri Canonis κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, *secundum Ecclesiæ regulam*.

6. *Titulis proximè sequentibus, de vita & honest. Clericorum & de Episcopis.* Omnia Clericorum inferiorum, quæ pietatem, & ædificationem, & modestiam spectant, accuratè Synodus prosequitur. Deinde pari studio & exactione cuncta recenset officia Episcoporum, qui in celsiore specula constituti, ut supra montem positi, sicut debent omnium inferiorum actiones inspicere, eisque pastorali vigilantia prospicere; ita meminisse debent se cunctorum aspectibus expositos esse; ideoque sibi elaborandum impensiùs, ne cuiquam sint offendiculo, sed ut universos pia sedulitate virtutumque exemplis ædificent. S. Papa Gregorius ad quatuor Orientis Patriarchas de onere Episcopali scribens lib. 1. ep. 24. paucis verbis multa & gravia complectitur, dicens: *Omni cura vigilandum est, ut animarum Rector cogitatione sit mundus, operatione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, benè agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus.*

7. Tit. de Canonicis. *Tridentini Concilii & Bonifacii VIII. auctoritate nixi decernimus, ut nulla Canonicorum, aut aliorum pactio, remissio, vel collusio fiat, aut facta vim habeat, nullumque statutum, aut consuetudo, quæcunque illa sit, valeant, quibus aut absenti quavis de causa divini Officii, aut sacræ horæ, in qua muneri suo defuerit, aut omninò cuiquam contra quam jure communi, & ejusdem Tridentini Concilii definitum sit, distributiones quotidianæ dari possint. Quòd si datæ fuerint, qui acceperit, nec in conscientia, nec alio modo suas faciat; sed eas restituere teneatur, disponaturque de iis juxta probatas Ecclesiæ illius constitutiones. Volumus autem ab hoc decreto excipi eos, qui infirmitate detinentur, vel alia justa causa à sacris Canonibus permissa. Inter justas absentiæ causas habeatur, si unum aut duos ex dignitates obtinentibus, aut Canonicis Episcopus mittat, aut secum pro consilio deducat ad visitandam Diœcesim, aut ad Concilium Provinciale, aut ad aliud pro religione vel Diœcesi urgens negotium. Non tamen diutiùs excusabuntur quàm duraverit negotii necessitas: excusentur quoque, qui pro negotiis Capituli & de ejusdem licentia aberunt, nec numerentur in diebus absentiæ dies recessus & reditus.*

Huc spectant Tridentina decreta sess. 23. de resor. cap. 1. & sess. 24. cap. 12. &c. 1. de Cler. non resid. in 6. Videtur tamen c. de cætero, de Cler. non resid. excludere Clericos, quamdiu absunt propter servitium, quod proprio Episcopo impendunt, à quotidianis distributionibus

quamvis

quamvis iisdem fructus indulgeat suarum præbendarum. Et c. licet, de præbend. etsi dictos beneficii fructus concedat Clericis cum licentia propter studium absentibus, eisdem tamen distributiones, quæ non nisi præsentibus in officiis divinis debentur, subtrahit. Certe neminem sibi socium aut adjutorem asciscit Episcopus, cui non simul vel propriis, vel Ecclesiarum impensis provideat de quotidiano victu & itinerario, ne propriis militet stipendiis: quæ utique contributio vel adæquat, vel excedit quotidianas chori distributiones. Hoc eodem titulo sub finem decernit Aquensis Synodus, præbendatum pœnitentiarium, dum inter confessionum auditionem, quibus intra Ecclesiam propriam intendit, abest à choro, perinde percipere distributiones debere, ac si præsens choro interfuisset. Quod idem fuerat in Tridentino statutum sess. 24. cap. 8. de refor. his verbis: *Qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim in choro præsens censeatur.*

Tit. de Capitulis. *Capitula ne fiant manè, sed tantùm post Officium Vesperarum peractum; ut divina Officia perturbentur: & ne Canonici à Divinis Officiis abesse cogantur, nisi fortè urgens & evidens ingruerit necessitas.*

Si quis instrumenta fundationum, bonorum, redditunm, privilegiorum, & jurium ad Episcopatum, aut ad Capitulum, aut ad aliquam Dignitatem, aut præbendam, aut capellaniam, vel etiam ad quamcunque Ecclesiam, & Monasterium spectantium apud se celaverit, nec intra spatium trium mensium à die publicationis hujus Synodi restituerit Episcopo, aut Capitulo, vel ipsarum Ecclesiarum & Monasteriorum Præpositis, maneat per hanc Synodum ipso facto excommunicatus: nec ab Episcopo absolvatur, donec juramento affirmaverit, omnia à se restituta. At præsens decretum volumus quotannis tum in Synodis Diœcesanis & Capitulis generalibus, tum sæpiùs per annum à Parochis inter Missarum solemnia publicari.

Concilium Agathense similiter providit, can. 26. *Si quis (inquit) de Clericis documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid per absentiam documentorum Ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Ecclesiæ instrumenta Ecclesiæ impiè solicitatis traditoribus susceperint, pari sententia feriantur.* Habetur 12. q. 2. c. si quis de Clericis. Vide inferiùs annotata ad Concilium Tolosanum, tit. de rerum Ecclesiasticarum alienatione aut detentione.

Sicut non licet Episcopo res Ecclesiæ alienare sine consensu Capituli, vel Superiorum auctoritate: ita vicissim nec Capitulo sine cognitione & licentia Episcopi atque aliorum Superiorum.

Vide Agathensem canonem 7. & apud Gratianum c. casellas, 10. q. 2.

8. *Creationes in Canonicum*) id est Coadjutorias Canonicales cum spe aut certitudine futuræ successionis) *tanquam votum captandæ mortis inducentes omninò prohibemus, ne de cætero ullo modo fiant sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ: jam factas verò, quæ hactenus effectum sortitæ non sunt, irritas ac nullas declaramus, atque pro infectis haberi volumus, minimeque ab aliquo servari sub eadem excommunicationis pœna.*

Damnatur omnis promissio beneficii nondum vacantis, c. nulla, c. ex tenore, & c. fin. de concel. præbendæ; & c. detestanda, eodem tit. in 6. & Concil. Trident. sess. 24. cap. 18.

Tit. de Beneficiariis & Mansionariis. *Præstent Beneficiati hujusmodi, ac Mansionarii per se ipsos proprium officium in choro; & cùm oportuerit, ad lectorile accedant, Antiphonas, Responsoria, & alia hujus generis canant, quoties opus fuerit, pluviale induant; & cætera præstent tam in Psalmis psallendis, & Missis celebrandis, quàm cæteris, quæ ex fundatione, statutis & consuetudine præstare tenentur. Et ut Beneficiati seu Mansionarii hujusmodi ad prædicta adimplenda capaces assumantur; beneficiaturæ seu mansionariæ prædictæ, tam Ecclesiarum Cathedralium, quàm Collegiatarum dictæ Provinciæ, & antiquioribus, & in cæremoniis & musica peritioribus Clericis, Ecclesiæ & Capitulo inservientibus, ad instar Metropolitanæ Ecclesiæ tantùm conferantur.*

9. Tit. Quæ pertinent ad Beneficiorum collationem. *Conficiatur liber, isque in omni Episcopali archivio asservetur, in quo libro omnium Diœcesanorum beneficiorum cujusvis generis, tum vacationis certa dies, modus, ratioque describatur; tum collationes ac provisiones quæcunque sint, vel à Summo Pontifice, vel ab illustrissimo Legato, vel ab Episcopo, vel ab alio quovis factæ, literarum ac diplomatum exempla, vel sententiæ summatim explicatæ, prout potiùs Episcopus censuerit, in eumdem referantur. Idem servetur de literis Ordinum, quibus singuli ejusdem Diœcesis Clerici initiantur.* (Et paucis interjectis:) *Quicunque de aliqua beneficio etiam per literas Apostolicas fuerit provisus, teneatur intra tres menses à die adeptæ possessionis inventarium omnium bonorum, jurium, & onerum illius beneficii Episcopo exhibere; Si id omiserit, Episcopi arbitrio puniatur,* (scilicet ut paulò post subjungit) *per censuras Ecclesiasticas, retentionem fructuum, atque privationem eorumdem beneficiorum, & alia juris remedia.*

Huc pertinet Henrici Regis eo nomine secundi edictum apud Fontem Bellaquęum anni 1553. præscribens instrumentorum omnium beneficialium apud tabellarium Episcopale, literarumque Tonsuræ, atque ordinationum insinuationem, sub pœna amissionis jurium ejusmodi scripturis quæsitorum.

Tit. de Vicariis foraneis. Cùm primùm Alexander Canigianus Aquensem Archiepiscopatum iniit, nihil prius aut antiquius habuit, quàm ut se ad regimen S. Caroli Borromæi conformaret, adveniensque in propriam Diœcesim, ejus exemplo sodalitatem Christianæ doctrinæ per omnes Ecclesias sibi subjectas instituit, necnon Seminarium in primaria civitate, distribuitque Vicariis foraneis certas Diœcesis regiones, quarum singulæ octo circiter parochias complectebantur, in quarum medio fixam sedem habentes singulos ibi degentes Parochos, aliosque sacra ministeria obeuntes Clericos, semel unaquaque hebdomada congregabant: invocatoque Divino Numine pastorales exhortationes nunc per se, nunc per alios Sacerdotes pronunciari curabant. Deinde capitula quæstionum conscientiæ proponebantur, & disceptabantur, tum etiam difficultates, quas quisque habebat, communi collatione disceptabantur, ac resolvebantur. Invigilabat Vicarius foraneus moribus & ministeriis Parochorum, & aliorum sibi commissæ regionis Sacerdotum; prætereaque cultui & reparationi Ecclesiarum; & ubicunque opus erat, ad Episcopum referebat; etiam de ordinandis regionis suæ Clericis, an idonei, an incapaces ac aliquo defectu laborantes. Istiusmodi Vicarii jurisdictionem nullam habent, nisi quam libuerit Episcopo ipsis impertiri, suntque amovibiles.

11. Alterum anno 1612. prodiit Aquense Concilium, Paulo Huralto Hospitali Aquarum sextiarum Archiepiscopo præsidente, præsentibus suffraganeis Episcopis Forojuliensi, Reiensi, & Sistaricensi, quo damnatus prohibitusque venum exponi, teneri, ac legi anonymus quidam liber inscriptus, *de Ecclesiastica & politica potestate.*

Eodemque anno alterum Provinciale Concilium Senonense Parisiis coactum fuit, cui præsedit præcellens illud ingenii doctrinæque lumen Jacobus Perronius Archiepiscopus Senonensis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, quo idem liber pari quoque censura & damnatione perstrictus fuit.

CONCILIUM TOLOSANUM anni 1590.

1. FRanciscus de Joiosa S. R. E. tituli Sanctissimæ Trinitatis in monte Pincio Presbyter Cardinalis, Archipræsul Tolosanus, istud Provinciale Concilium habuit mense Majo ann. 1590. Edita in primis fidei professione, Concilium sua ab Episcopis sumit primordia: *Quos in custodia Sanctuarii Dominus excubare jussit, speculatoresque domui suæ præferit, eos aut incuria desidere, aut inertia dormitare, ut turpissimum ita perniciosissimum est. In id igitur Episcopi quam maxima poterunt diligentia incumbant, ut creditos sibi populos conservent, errantes in viam reducant, perditos requirere & recuperare nitantur.* Episcopos animarum pastores bonus Pastor Christus Dominus Matth. 5. *Lucis mundi & Salis terræ* titulis illustrat. Qua ratione Concilium Forojuliense, cui Paulinus Aquileiensis præsedit anno Christi 791. sub Hadriano primo Pontifice, & Carolo Magno Francorum Rege, hæc admonet cap. 2. *Si ergo lux mundi sumus, lucere utique absque nebulosa hypocrisis admixtione debemus: & si sal terræ sumus, condire terrenas mentes sapientiæ sapore per verbum prædicationis debemus.*

2. Sub eodem tit. de Episcopis, Concilium Tolosanum ita hortatur; *Officiarios maximè Officiales & Promotores, & morum probitate & eruditione, quoad fieri potest, conspicuos Episcopi habeant.*

Sciendum, antiquo jure Archidiaconis incubuisse, jura omnia & potestatem, quam posterioribus sæculis Episcopi propriis Vicariis & Officialibus conferre solent. Atque ita si quando Archidiaconus ab Episcopo dissentiret, aut si aliqua simultas vel suspicio inter ambos suboriebatur, Episcopus tametsi invitus illum pati cogebatur Archidiaconum secum non convenientem, quippè qui minimè erat amovibilis: adeò ut ex eorum dissensione mutuaque æmulatione detrimentum Ecclesia sustineret, aut etiam in diversas partes discinderetur. Quibus incommodis obviam itum est, ex quo inolevit consuetudo, ut Episcopi sibi Vicarios generales atque Officiales, quos visum sibi esset, eligerent. Antiquissimus liber inscriptus: *Ordo Romanus*, hæc perhibet de Archidiaconi potestate: *Ut Archidiaconus post Episcopum sciat, se esse Vicarium ejus in omnibus, & omnem curam in Clero tam in urbe positorum, quam eorum, qui per Parochias habitare noscuntur, ad se pertinere: sive de eorum conversatione, sive onere aut honore, & restauratione Ecclesiarum, sive doctrina Ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est. Et ut de tertio in tertium annum (si Episcopus non potest) Parochiam universam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.* Sanctus etiam Clemens Papa & martyr Archidiaconum esse ait Oculum Episcopi. Sed ista Archidiaconorum amplissima potestas intra limites arctiores reduci cœpit post quartum Lateranense sub Innocentio tertio generale Concilium, quo potestas Episcopis collata est, sibi Vicarios generales creandi; primùm quidem occasione regionum sub una eademque Diœcesi diversis linguis utentium, ut refertur in c. quoniam, de offic. jud. ord sed sensim ex hoc principio usus obtinuit, ut illimitate licitum sit Episcopis Vicarios universæ Diœcesi vice sui præficere, ad voluntariam jurisdictionem, quemadmodum & officiales ad contentiosam, aut utriusque potestatis exercitium, si ei videatur, in unam eandemque conferre personam.

3. Alia quoque hoc titulo Episcoporum officia Concilium prosequitur, nimirum ut Parochis invigilent, eos admoneant, adhortentur, navatæ in custodiendis commissis sibi gregibus operæ rationem reposcant. Commonefacit Antistites, ut faciles adeuntibus se præbeant, eumque modum audiendis, alloquendis, adjuvandisque omnibus adhibeant, ut homines non magis humanitatem ipsorum diligere, quàm gravitatem venerari possint. Item ut scandala eliminent, moribus invigilent, verbum Dei dispensent, Ecclesiarum visitationibus & reparationibus sedulam navent operam, & inter visitandum Confirmationis Sacramentum administrent, familiam suam pietate informent, atque in honestate & modestia contineant. Divinarum Scripturarum lectioni sacrisque studiis incumbant, cum peritioribus ac sapientioribus Ecclesiasticis utiliter colloquantur, scholarum & seminarii solicitudinem gerant, sanctis meditationibus singulis diebus vacent, frequentes ad Deum preces & sacrificium pro commissi curæ suæ gregis incolumitate & salute effundant, pauperum & miserabilium personarum calamitatibus, quanta fieri poterit charitate, subveniant, & oppressis opitulentur, puellarum viduarumque pudicitiæ periclitanti consulant. Pium & prudentem Sacerdotem familiæ suæ præficiant, qui domesticos & sigillatim, & in commune divinis institutionibus informet, eorum moribus invigilet, sacrificio Divino interesse singulis diebus curet, & communibus serotinis precibus; provideatque in Episcopium acciri externum & probum Sacerdotem, cui omnes singulo quoque mense confiteantur. Admonet Episcopos ista Synodus, ut mensa utantur frugali, curentque, ne in ea lectio conducibilis intermittatur. Harum præceptionum magna pars habetur in Tridentini Concilii sessione 2. & in ejusdem sess. 25. cap. 1. de reform. Hæc omnia superiùs enunciata eò maximè tendunt, ut Ecclesiarum, animarumque regimini, vel Cleri institutioni hi maximè præficiantur, quos & sacra religio, & in gubernando prudentia, & morum sanctitudo, & studium salutis animarum præcipuè commendant. Hujusmodi officio invigilandum est Prælatis Ecclesiasticis: neque his duntaxat, sed etiam Regibus, quorum sollicitudo & pietas ad id valde conferre potest, ut nonnisi optimi Præsules promoveantur. Idque eleganti similitudine illustrat sanctus Gregorius Magnus lib. 4. epist. 53. ad Childebertum Francorum Regem, sic eum exhortans: *Certum namque est*, inquit, *non vos ante exercitui ducem præponere, nisi vobis labor ejus, fidesque probata constiterit, nisi eum anteacta vita virtus & sollicitudo aptum esse monstraverit. Si verò non aliis nisi hujusmodi viris committitur gubernandus exercitus, qualis dux esse debeat animarum intra Ecclesiæ castra, ex istius bene rei comparatione colligitur. Sed verecundum nobis est, & dicere pudet, quia ducatum sibi Sacerdotes arripiunt, qui exordium religiosæ militiæ non viderunt.*

4. Ex tit. de rerum Ecclesiasticorum alienatione. *Ut rerum Ecclesiasticarum conservationi tutiùs in posterùm provideri queat, omnes & singuli Ecclesiarum, præbendarum, confraternitatum, piorùmque locorum omnium Rectores, Administratores, & verò Metropolitani Suffraganeorum Capitula, rerum omnium mobilium & immobilium, jurium, censuum, bonorumque aliorum Inventarium Notarii publici, duorùmque aut trium ex antiquioribus civitatis laicorum manu obsignatum, intra duos ab hujus decreti publicatione menses conficiant. Hujus inventarii duo exempla, eaque notarii ejusdem signo laicorumque eorumdem manu subscripta describantur. Alterum in communi Episcopi Capitulique archivio, si Cathedralis Ecclesia fuerit, servetur: ad Metropolitanum alterum mittatur. Collegiata unum in suo recondat, alterum Cathedralis Ecclesiæ archivio custodiendum tradat. Qui beneficiarii reliqui erunt, alterum propriæ Ecclesiæ archivio recondent, Cathedrali Ecclesiæ alterum committent. Quæcunque Archivia duabus clavibus obserentur, unam in Cathedralibus Episcopus, in Collegiatis Præfectus, alteram Capitula servent.*

Vide

Vide decretum exactius de juribus fundationibusque singulorum provinciæ Ecclesiasticæ beneficiorum in unum librum colligendis, qui ad perpetuam servetur memoriam, superiùs in proximo Aquensi Concilio notatum sub tit. Quæ pertinent ad beneficiorum collationem. His accedat Concilii Moguntini anni 1549. suo loco superiùs adductus canon. 89. quo consultissimè providetur in primis, ut singulis annis innoventur catalogi & inventaria cunctarum Ecclesiarum, ac singulorum beneficiorum sigillatim enumerantia bona tam mobilia, quàm immobilia, omnemque supellectilem, ne quid per incuriam alienetur aut distrahatur: prætereaque chartas & titulos fundationum, donationum, censuum, cæterorumque jurium, ne quid horum disperdatur, atque in archivia duabus saltem distinctis seris & clavibus conclusa recondantur: quorum nulli archetypi distrahantur, sed solummodò licitum sit transcripta authentica inde eruere, quæ particularibus personis, quarum interest, distribuantur. Vide his conformia in Concilio Regiensi anni 1285. can. 3. Admodum conducibile fuerit hoc loco referre Tridentino Concilio sancitas pœnas adversus quoscunque invasores rerum ac jurium Ecclesiæ piorumve locorum, aliosque sacrilegos detentores, sess. 22. cap. 11. *Si quem clericorum vel laicorum, quacunque is dignitate etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ seu sæcularis vel regularis beneficij, Montium pietatis, aliorumve piorum locorum jurisdictionis, bona, census, ac jura etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quæscunque subventiones, quæ in pauperum & ministrorum necessitates converti debent, per se vel alios vi, aut timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum seu quacunque arte aut quæsito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit; seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, possideantur, aut percipiantur, is anathemati tandiu subjiciatur, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, Ecclesiæ ejusque administratori sive beneficiato integrè restituerit, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem Ecclesiæ patronus fuerit, etiam jurepatronatus ultra prædictas pœnas eo ipso privatus existat. Clericus verò qui nefandæ fraudis & hujusmodi usurpationis fabricator seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat, necnon quibuscunque beneficiis privatus sit, & ad alia quæcunque beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum Ordinum executione etiam post integram satisfactionem & absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur.*

Ibidem sic prosequitur Provincialis hæc Synodus: *Quæ bonorum Ecclesiasticorum cautiones fient, publicè fiant: gravatis ære alieno Ecclesiæ bona non locentur: nec priùs conductoribus locationis instrumenta tradantur, quàm locupletes idoneosque fidejussores ipsi dederint. Ubi aliquis Ecclesiasticus defunctus fuerit, hæredes Episcopus compellat, ut quæ ad defuncti beneficia, scripta, autoritates & instrumenta pertinent, ea omnia gratis & sine pactione ulla ei, qui in beneficium successerit, tradant.*

Tit. de provisionibus & renunciatione beneficiorum. *Qui beneficium Ecclesiasticum deinceps obtinuerit, in manibus Episcopi aut ejus Vicarii in hæc Sacramenti verba juret: Ego N. per hæc quæ manibus meis tango sacrosancta Dei Evangelia, juro, neque me, neque quemquam alium meo nomine, quidquam beneficii hujus obtinendi causa, scienter me quidquam aut promisisse, aut dedisse: nec in hoc beneficio tacitam alteri fidem contra sacros canones accommodare. Ita me DEUS adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia. Hoc idem jusjurandum Episcopus in sua receptione præstet.*

Indidem. *Qui præsentato collationemque beneficii postulanti, beneficium Episcopus aut quisquam alius conferre recusarit, is recusationis causas scripto exhibeat: & nisi illis inspectis judicatisque Superior beneficium conferre nequeat: si secùs faxit, collatio irrita nullaque habeatur.*

De examine ad beneficia providet Concilium Tridentinum sess. 7. cap. 13. de refor. & sess. 24. cap. 18.

5. Tit. de Patronis. *Ea est sæpenumero importuna Patronorum prensatio, & in alienis licentia, ut cum patronatis Ecclesiis libera beneficia non rarò uniantur, Patroni, quæ libera anteà fuerint, sibi vendicent, atque in servitutem juris patronatus redigant. Id cùm Ecclesiæ non mediocri damno sit, eas omnes uniones ex Tridentini Concilii decretis Ordinarii locorum infringant, irritasque declarent, & quæ unita beneficia fuerint, ea ubi vacaverint, libere ut antea conferant. Quia etiam contingit passim, ut Patroni patronatarum Ecclesiarum bona sacrilegè occupent, & venditionis titulo in alios transferant, justosque possessores, quò minùs eis potiantur, impediant, in Patronos invasores Episcopi ex Tridentini Concilii decretis agant, eosque patronatus jure privatos declarent, & anathemate ex proprio facto innexos, donec integrè restituerint, & à Romano Pontifice absolutionem, quæ ipsi reservata est, impetraverint.*

Hæc fusiùs decernuntur à Trident. Concilio sess. 25. can. 9. Porrò criminis eorum qui rapiunt, invadunt, aut consultò detinent bona Ecclesiæ, aut piorum locorum, absolutio reservatur Summo Pontifici, tum per cap. 17. Bullæ Cœnæ, tum etiam per Tridentinum decretum sess. 22. de refor. cap. 11. Ad hoc autem ut sacrilegium rerum nobilium Ecclesiæ inducat excommunicationem Summo Pontifici reservatam, necesse est ut fractio violenta intervenerit, sicut exprimitur in c. congressi sunt, de sent. excom.

CONCILIUM AVENIONENSE
anno 1594.

1. HUic præsedit amplissimi meriti vir Franciscus Maria Taurusius Archiepiscopus Avenionensis, factus deinde S. R. E. Cardinalis, qui sub Philippi Nerii Fundatoris Oratorii Romani sanctissima institutione educatus, omnium virtutum splendore quasi sydus Orbi universo Christiano effulsit. Hanc verò auspicatus est Synodum, ab Episcoporum officio sic exorsus: *Episcopos Provinciæ nostræ tum dignitatis tum oneris sui memores esse oportet, ut intelligant non alio consilio se Ecclesiis suis divinitus esse præfectos, ac gregibus Pastores datos, quam ut cura pervigili & solerti studio animarum salutem procurent, indiesque magis ac magis promoveant. Quod ut faciliùs assequantur, se moresque suos ad eam formam quam præcipit Apostolus, component, in id potissimum incumbentes, ut vita sint non modo irreprehensibili, sed ejusmodi quam omnes colant, suscipiant, ac imitandam proponant. Sunt enim Episcopi mundi lumina populorumque duces.* Inde ad singula Episcoporum officia de Visitatione, de Synodis, de Testibus Synodalibus, deque examinatoribus constituendis descendit.

2. Testes Synodales præcipit Innocentius Papa III. in singulis Diœcesibus ab Episcopis constitui, ut habetur in Lateranensi quarto generali Concilio, Sacerdotes ætate moribusque graves, prudentes, ac disciplinæ Christianæ studiosos, qui nominati ac delecti ab Episcopo, secretò in ejus manibus jurent ex formula præscripta verborum se muneris sui partes executuros esse. Ejusmodi Synodalium testium formula juramenti conceptis verbis habetur in fine Frisingensis Concilii habiti sub Eugenio Papa IV. anno 1445. Præcipit autem memoratum Lateranense Concilium can. 6. ut singulis annis convocetur à Metropolitano Provinciale Concilium, in quo excessus corrigantur, eligantur verò per singulas Diœceses personæ providæ & honestæ, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione sollicitè investigent, quæ correctione vel reformatione sint digna, & ea fideliter

referant ad Metropolitanum, & Suffraganeos & alios in subsequenti Provinciali Concilio, ut super his & aliis provida deliberatione procedant. Hæc verò in singulis quoque Diœcesanis Synodis proponenda pariter sunt, ut emendentur. Statuitque illud Avenionense Concilium: *Ut Synodales testes inquirant & referant, an Parochi munus suum obeant, ea qua par est sollicitudine, in Sacramentis, omnibus quidem, ægris autem præcipue, administrandis. An ipsi, aliique Clerici omnes ullam populo præbeant offensionem. An in suis Ecclesiis resideant, suoque quisque fungatur officio. Quæcunque verò animadverterint decreta sancitave nullam adhuc aut non perspectam executionem habuisse, aut quæ rursus depravata correctionem reformationemque desiderare viderint, ea tribus antè mensibus, quam Concilii proximè futuri stata dies veniat, singula ordine suo referant ad Metropolitanum. Testes autem singularium Diœceseon mense saltem ante diem Synodi Diœcesanæ præstitutum idipsum Episcopo præstabunt.*

3. Exinde Concilium Avenionense progreditur ad selectos Examinatores, qui minimùm tres esse debent præsente Episcopo vel ejus Vicario, sive instituatur examen in providendo beneficio, ac præsertim cui adnexa sit animarum cura, sive alicujus ordinandi, sive concionatoris, aut confessoris approbandi. *Quisquis pro sacris Ordinibus suscipiendis examinandus est, ætatis, natalium, alteriusve cujuscunque irregularitatis, aut in re dispensationis obtentæ, beneficii etiam Ecclesiastici vel pensionis, patrimoniive attestationes scriptas & documenta authentica ante omnia in medium producat: quæ omnia examinatores non perfunctoriè, sed diligentissimè perquirent, an ullo vitio vel fraude laborent. Nullus examinatorum quempiam privatim doceat, qui examen subiturus sit.*

4. Tit. XVIII. De Sacramento Pœnitentiæ. *Ut verò inscitiam, quæ calamitosis hisce temporibus multorum malorum causa est, faciliùs propulsent Episcopi, lectionem casuum conscientiæ, ubi id commodè fieri poterit, instituant: ad quam Parochos cæterosque Sacramenti pœnitentiæ ministros ire procurent, aut certè Confessariorum conferentiam, quam vocant, fieri curent bis in hebdomada, cui vir doctus & cordatus præsit.*

Hoc idem Concilium ad peritiam Sacerdotum quatuor eis potissimùm librorum frequentem lectionem commendat, sacrorum utriusque Testamenti Bibliorum, Tridentini Concilii Catechismi, Manualis Summæ Navarri, & constitutionum Synodalium proprii Episcopi una cum Concilio Tridentino. Eosque singulariter libros Avenionenses Patres tit. 32. de vita & honest. cler. volunt esse omnibus Sacerdotibus familiares.

5. Tit. XXII. De Missæ Sacrificio. *Non admittatur Sacerdos alterius diœcesis ad celebrandam Missam, & alia divina Officia, qui non habeat literas dimissorias*

Idem prospectum fuerat à Concilio Tridentino, & à can. non oportet, de consecr. dist. 5. aliisque plerisque canonibus passim superiùs adductis. *Clericum alienum nisi concedente ejus Episcopo nemo audeat vel retinere vel promovere in Ecclesia sibi credita.* Id sancitur à Carthaginensi Concilio tertio can. 21. & habetur in c. clericum alienum dist. 72.

6. *Tit XXXII. De vita & honest. Cler.* Clericis ludos interdicit taxillorum & pagellarum, itemque artem medicam, quam iisdem etiam prohibet Concilium provinciale sub sancto Carolo primum. Pagellarum autem seu chartarum pictarum Concilium Bituricense anni 1584. sub tit. de vita & honest. Cler. Itemque Aquense anni 1585. & Narbonense anni 1609. sub iisdem titulis. In quibus etiam vetatur Clericis, ne sint ludorum spectatores. Quàm autem vecordi affectu lusores abripiantur, exemplo esse possunt veteres illi Germani, de quibus scribit Cornelius Tacitus lib. de moribus Germanorum, aleæ ludis usque adeò addictos fuisse, ut post deperditas alea omnes suas opes, de libertate quoque propria colluderent, & eum, qui ludo victus fuerat, permittere solitum, se à victore funibus ligatum in servitutem ejusdem perpetuam abduci.

Præclarè admonet S. Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysis per miraculum, quod in Aaronis virga contigit, quæ tametsi arida & excisa flores & fructum amygdalarum germinavit, ut perhibetur lib Numer. 17. significari, qualis esse debeat Clericorum vita, ac in primis Sacerdotum. Quemadmodum amygdala fructus profert exteriùs corticem durum & amarum, qui tamen intùs operit nucleum palato suavem & esui commodum; similiter Sacerdotem in exterioribus debere sibi austerum esse, atque à sensibilium rerum oblectamentis alienum & continentem, intùs verò orationibus intentum, colloquiis divinis addictum, virtutibus excultum, & suavitate charitatis exuberantem.

Tit. XXXIII. De Capitulo & Canonicis. *Ut omnis simoniacæ labis suspicio tollatur, juxta decretum Concilii Tridentini, & Bullam Pii V. decernimus, nihil imposterum dandum, accipiendumve pro quacunque collatione, provisione, sive admissione in possessionem alicujus Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ beneficii, Canonicatuum, præbendarum, seu ad distributiones quotidianas. Quòd si alicubi vigeat laudabilis consuetudo, quæ admissi aliquid Capitulo conferunt, in usus pios & ornamenta Ecclesiæ erogandum; volumus eam ab Episcopo diligenter examinari, qui aliquem deputabit, cui incumbet de acceptis ab admisso, coram Episcopo, rationem reddere.*

Decretum istud conformatur Tridentino sess. 24. cap. 14. Allegata verò Pii V. bulla est numero 106. incipiens; *Durum nimis.*

Tit. XXXIV. De Horis Canonicis. *Nullus Canonicus, nec beneficiatus, neque alius Clericus inter canendum dormiat, ungetur, libros aut literas legat, Officium privatim recitet, per chorum vagetur, indecorè sedeat, vel quidquam faciat aut loquatur, quod chori disciplinam & psallentium intentionem perturbet.*

7. Tit. XLII. De officio Parochi. *Studiosè verò Parochus sit sollicitus de pauperibus suæ parochiæ, præsertim puellis nubilibus, viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, senio confectis, aliisque personis utraque misericordia indigentibus, quibus & ipse opituletur, & alios hortatu suo ad id officium invitet. Præcipuè de iis Episcopum certiorem faciat, ut qui communis eorum pater est, iisdem paternam curam præstet.*

Concilium Vernense anni 755. can. 26. *Ut Clerici* (inquit) *non habeant actiones sæculares nisi pro causa Ecclesiarum, orphanorum, viduarum, ordinante Episcopo suo, vel Abbate.* Et Concilium Francofordiense can. 40. *De puellis, quæ parentibus privatæ fuerint, ut sub Episcoporum & Presbyterorum providentia gravioribus fæminis commendentur, sicut canonica docet autoritas.* Concilium similiter Moguntinum anni 813. can. 8. *Et ut laici in eorum ministerio obediant Episcopis ad regendas Ecclesias Dei, & viduas & orphanos defensandos.* Concilium Parisiense sub Ludovico Pio an. 829. parte 2. can. 2. his verbis Reges admonet: *Rex primo debet esse defensor Ecclesiarum & servorum Dei, viduarum, & orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non omnium indigentium.* Denique S. Ambrosius lib. 7. epist. 56. ad Valentinianum Imperatorem ait: *Gloriosissimum mihi est, & hoc pro salute pupilli Imperatoris: quos enim Episcopi magis quam pupillos debemus tueri? Scriptum est enim: Judicate pupillo & justificate advenam, & eruite injuriam accipientem:* (scilicet Isaiæ 1.) *& alibi:* (scilicet Psal. 67.) *Patris orphanorum & judicis viduarum.* Hæc Ambrosius.

Tit. XLIV. De Quadragesima. *Canonicos interesse concioni omninò volumus, quæ in ipsorum Ecclesia habetur, nisi legitime impediantur.*

8. Tit.

8. Tit. LIV. de Foro Episcopali. *Excommunicationum literæ in infrà scriptis casibus non concedantur. Primò pro re criminosa, quæque infamiæ notam inurat; pro re occulta omninò; nec pro rebus deperditis passim ac parvi momenti: pro re quæ summam viginti aureorum non excedat, nisi aliter Episcopo videatur.*

De non promulgandis excommunicationibus, nisi quum rei gravitas id exigit, multis est canonibus sancitum. Ut enim contestatur S. Augustinus de correpț. & gratia cap. 15. nulla est in Ecclesia excommunicatione pœna major. Concilium Meldense can. 56. Aurelianense quartum can. 2. Vormatiense can. 13. Agathense can. 3. atque apud Gratianum c. Episcopi, c. nemo Episcoporum, c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. & Concilium Tridentinum 25. cap. 3. de reform. & Aquense sub tit. de Excommunicationibus. Comitia pariter Aurelianensia sub Rege Carolo IX. art. 18. & Cleri Gallicani conventus generalis Melodunensis anni 1579. tit. de his quæ ad jurisdictionem forensem pertinent, accuratè monent, excommunicationis gladium non esse exerendum nisi ex gravibus causis.

CONCILIUM AQUILEJENSE, anni 1596.

1. HAnc Provincialem Synodum convocavit, eidemque præsedit Franciscus Barbarus, Patriarcha Aquilejæ, anno Chr. 1596. tempore Clementis Papæ VIII. Originem porrò hujusce novi & apud Latinos inusiti Patriarchalis tituli Baronius refert in annum 580. atque ad schisma exortum occasione damnationis trium Capitulorum, quæ Theodoro Cæsareæ in Cappadocia Episcopo, secta Acephalo, malè suadente, Justinianus Augustus ejus nominis primus sua pet animi impotentiam abusus sæculari potentia, in Constantinopolitanum secundum Concilium invexerat. Cui damnationi Vigilius Romanus Pontifex initio quidem constanter obstitit. Sed cùm obstinatior Justinianus rem magis urgeret, immineretque funestum schisma universæ Ecclesiæ, atroxque persecutio; & aliunde tria damnandi Capitula ratio subesset; Vigilius multò pejora formidans eorumdem damnationi consensit, qua ex causa sed multò minùs periculosum schisma emersit. In Africa enim Facundus Hermianensis Episcopus, Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis Archidiaconus, Victor Tununensis Episcopus, aliique nonnulli: In Europa verò Illyriciani & Istriæ Episcopi in trium Capitulorum defensione pertinacius hæserunt. Conciliaque Constantinopolitanum & Romanum, quibus tria demum capitula Theodoreti, Ibæ Edesseni, & Theodori Mopsuesteni proscripta damnataque, ipsi ex adverso triplicem istam condemnationem præfractè reprobarunt; omnemque cum Vigilio communionem perruperunt. Quò verò major esset schismaticorum autoritas, Episcopum Aquilejæ sibi præfecerunt, eique Patriarchæ nomen & insignia attribuerunt, in æmulationem Romani Pontificis, & Patriarchæ Constantinopolitani. Postquam autem Græci oram maritimam Provinciæ Istriæ atque Forojulii armis recuperarunt, Longobardis adhuc Aquilejam occupantibus, Græci per despectum Aquilejensis Episcopi, Gradensem Episcopum Patriarcham novum creaverunt. Cùm verò ob stagnantes aquas aerisque intemperiem Aquileja inhabitabilis evasisset, Patriarcha ipse Aquilejensis in Utinense oppidum sedem suam transtulit; unde dictus Utinensis Patriarcha: nonnunquam etiam apud Forum Julii consedit, unde aliquando dictus Forojuliensis Patriarcha, qualem vocat eumdem Valafrid. Strabo de reb. Eccl. cap. 25. Patriarchatum denique Gradensem ann. 1451. Nicolaus Romanus Pontifex V. in Urbem Venetam transtulit, & Laurentium Justinianum, qui jam erat Venetiarum Episcopus, Patriarchalibus insignibus & titulo decoravit. In calce hujusce Aquilejensis Concilii unà cum Aquilejensi Patriarcha decem & septem recensentur Episcopi, nullus tamen aut Utinensis, aut Forojuliensis, aut Gradensis Præsul subnotatur. Etiamsi verò Concilium istud vocetur Aquilejense ob dignitatem Patriarchatus & Provinciæ Aquilejensis, fuit tamen in urbe Utinensi celebratum, ut constat ex attestatione Concilii hujus concessa Canonico Tergestino, quem Tergestinus Episcopus miserat ad Concilium, ad excusandum se de sua absentia, causasque allegandas, cur ad Concilium proficisci non posset. Ea verò attestatio Concilii sic exorditur: *In civitate Utini die 28. Octobris 1596. coram Reverendissimo Domino Patriarcha Aquilejæ Metropolitano Reverend. Presbyter Dominus Michael Passera Canonicus Tergestinus, specialis nuncius pro Reverendissimo Domino Episcopo Tergestino, ad exponendas excusationes ejusdem Reverendissimi Domini Episcopi in Synodo Provinciali Aquilejensi, ut patet mandato sui Procuratorii sub die 26. Octobris ejusdem anni manu Domini Georgii Picardi Notarii Tergestini.*

2. Prænuncius hic sum novæ lucis prope diem accessuræ ex præclarissimo mihi exhibito Opere, quod in publicum edere molitur vir multæ eruditionis, ingenuitate præterea morum, ingeniique acumine admodum spectabilis Josephus Antelmius, de cujus amicitia mihi valdè gratulor, cujus lucubratione Forojuliensis Ecclesia intra secundam Narbonensem Provinciam constituta, vindicias laudis insignis ac gloriæ penè sepultas est recuperatura.

3. Tit. XIX. de Monialibus. *In Monasteriis, in quibus proprietas exulat, & omnis affectio corrupta, servetur illa rerum omnium communio, quæ nihil habet, & cui nihil deest; quæ in egestate rerum copiam habet, & nihil omninò habet: si quid enim est, hoc habet usu, non affectu: quæ quidem dives inopia in omnium Monialium domos & vitam pastorali prudentia & vigilantia invehenda est.*

S. Basilius in regulis fusiùs disputatis cap. 8. *Ipsis* (inquit) *Domini verbis religiosum ac timentem Dei animum magnopere commoveri oportet, qui palàm testificatur: Quicunque ex vobis non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et alio in loco, post oblatam illam conditionem: Si vis perfectus esse, verba illa subjecit: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Atque etiam similitudinem illam de negotiatore huc quoque manifestè spectare nemo non intelligit: Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inventa autem una pretiosa margarita, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Planum est, pretiosam margaritam cæleste regnum significare hoc in loco; quod regnum non assequi posse, Dominus negat, nisi omnia simul, quæ habemus, divitias, gloriam, genus, & si quid sit aliud eorum, quibus plerique ambitiosius inhiant, pro eo parando neglexerimus.* Idemque in regulis brevioribus cap. 85. astruit, in societate fratrum neminem privatim quidquam possidere posse tanquam proprium. Et allegat Act. 4. de primis Christianis: *Neque quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat.*

4. Ibidem. *Communis esse debet Monialium mensa, ad quam omnes, exceptis ægrotantibus, convenire debent, ac tenentur. In mensa communi non desit spiritualis aliqua lectio, quæ corporales cibi suaviter condiantur. Debent enim quæ Deo vivunt, spiritu magis vivere, ut licèt necessitati corporis serviunt, plus tamen animo semper tributum velint. Liber verò ad lectionem mensæ adhibendus à Confessario probetur.*

Basilius in regulis brevioribus cap. 180. sacram lectionem adhiberi vult ad communem Regularium refectionem. Idemque præscribit Augustinus in regula cap. 7. *Nec sola vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant Verbum Dei.* Et Benedictus in sua regula cap. 38. *Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet.* De ablegandâ singularium rerum proprietate præclarè disserit Basilius tract. de constitutionibus monasticis, cap. 18.

5. Ibidem. *Silentium, obedientia, humilitas, charitas, ac reliquæ Christianæ virtutes inter regulares personas gemmarum clarissimarum loco sint, quibus præcipuè Monialium domus & familia exornetur.*

Basi-

Basilius tract. de constitutionibus monasticis, cap. 13. silentium Monachis jubet esse præcipuæ curæ atque observantiæ, recordantibus ejus quod Christus admonet; de omni verbo otioso reddendam esse apud DEUM rationem in die judicii. Et adjungit: *Verborum autem, ut opinor, utilitas fuerit, si aut de virtute in loco disseratur; aut si in rei alicujus, quæ facienda instet urgeatque visum, sermo accommodetur, aut etiam denique ad audientium ædificationem referatur. Qui autem in alia aliquo quovis genere sermones versentur, ij rejici tanquam supervacanei ac inutiles debent. Vitandæ autem omnes omnino in sermone facetiæ & scurrilis dicacitas sunt. Siquidem fieri solet, ut qui sese in rebus istiusmodi occupant, ij rectam rationem deserant. Quippe cum ex eo illud fiat, ut animus ad ridicula diffundatur, & in tacitu secum cogitatione gravitatis severitatisque nervos omnes elidat.* Hactenus Basilius: qui capitulis sequentibus reliquas prosequitur excolendas virtutes, mansuetudinem, & charitatem, cap. 13. prudentiam, cap. 14 fidem & spem, cap. 15. humilitatem, quam vocat θησαυροφυλάκιον ἀρετῶν, *custodem thesauri cunctarum virtutum*: Deinde cap. 22. Obedientiæ virtutem mirificè commendat.

Indidem. *Quæ à regula nomen duxerunt, eam cui se solemni professione astrinxerunt, nosse regulam debent. Episcoporum igitur diligentia efficere debebit, ut regula inter Moniales (ubi hactenus omissa est) lingua Italica ab aliqua ex Monialibus, quæ lectioni obeundæ aptior fuerit, & ab Abbatissa seu Priorissa deputabitur, frequenter legatur: atque illa quidem in duas distinguatur partes, ita ut quotidiè legatur aliquid post conventualis Missæ officium, vel in choro, vel alicubi ubi commodiùs possit, de tribus quæ emittuntur in professione votis, ut sæpissimè inculcentur & auctore Deo aliquando hæreant; alia verò per ordinem, ut quolibet festo die legantur quatuor aut quinque capita, & è fine in principium redeatur, nunquam verò intermittatur. Idem legendum Abbatissa seu Priorissa Moniales moneat & reducant, si quid minus servetur aut negligatur: excitet verò ad correctionem, & ad futuræ gloriæ cupiditatem igniculos, addens & semina Christianæ pietatis. Si quid pœnæ à regula ob quodcunque commissum aut omissum statutum est, hoc Præfecta exequatur; si fuerit oppositum impedimentum, Confessarium consulat, aut Episcopus moneat.*

6. Indidem. *Statis horis tam matutinis quàm diurnis & vespertinis Præfectæ curent, ut omnes Moniales in Ecclesiam ad laudes Deo persolvendas conveniant: nulla verò Monialis quocunque prætextu excusetur à choro, nisi vel ægritudinis causa, vel ægrotantium custodia, vel justi impedimenti excusatione; quam Præfectarum munus erit cognoscere, & si legitima erit, admittere. Quæ in chorum non venerint, pœna regulæ, aut alia etiam graviori pro culpæ modo à Præfecta plectantur; ac si contumaciùs perseveraverint, Episcopo significetur, & medicinam conficiat ipsi ægritudini accommodandam.*

S. Augustinus in regula cap. 5. ait: *Orationi instare horis & temporibus constitutis.* Idemque lib. de opere monach. cap. 29. *Multò mallem per singulos dies certis horis, quantum in bene moratis monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum, & orandum, aut aliquid de divinis literis agendum liberas, quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis sæcularibus, vel judicando dirimendis, vel interveniendo præscindendis.* Agmen testium veritatis claudat sanctus Abbas Clarævallensis homil. de margarita, sic dicens: *Quæ est ista quæso fratres charissimi, tam pretiosa margarita, pro qua universa dare debemus, idest nosmetipsos, quia totum Deo dedit, qui seipsum obtulit, ut possimus eam habere? Nonne hæc religio sancta, pura & immaculata? In qua homo vivit puriùs, cadit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequentiùs, quiescit securiùs, moritur confidentiùs, purgatur citiùs, præmiatur copiosiùs.*

CONCILIUM MECHLINIENSE
anni 1607.

1. TIt. XV. de Superstitione. *Nemo ad morbos vel vulnera hominum aut brutorum curandu superstitiosis remediis utatur; vel super rebus deperditis, aut super futuris eventibus, ac quibusvis secretis, divinos seu pro divinis se venditantes consulere præsumat. Si quis aliquid horum fecerit, & monitus non abstinuerit, mox ipsi Ordinario vel Officiali denuncietur, juxta bullam Sixti V. editam contra exercentes astrologiæ judiciariæ artem quæ incipit:* Cœli & terræ Creator. *Et quoniam rudis populus sæpè ex ignorantia superstitionibus inquinatur, Parochi subditos suos diligenter de illis doceant. Et inter cætera superstitiosum esse, expectare quemcunque effectum à quacunque re, quem res illa nec ex sua natura, nec ex institutione divina, nec ex ordinatione vel approbatione Ecclesiæ producere potest.*

2. Indidem. *Nullus omnino exorcizare præsumat sine licentia Ordinarii in scriptis obtenta: nemo etiam utatur aliis exorcismis, quàm ab Ordinario approbatis, vel potestate exorcizandi ulla ratione abutatur, sub pœna perpetuæ privationis illius officii, & alia arbitraria.*

De ariolis & aruspicibus ac sortilegiis Levit. 20. 6. *Anima quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Deuteron. 18. 9. *Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem: Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebis eos in introitu tuo.* Sunt & alia innumera in Scripturis divinis loca. Saul Rex, occisis Magis, nihilominùs Pythonissam consulit, à qua per necromantiam sui exercitus cladem & suam suorumque mortem addiscit. Ochosias Rex Israel ægrotans dum mittit ad Acharonitas consultum de sua valetudine idolum Beelzebul, occurrit ejus nunciis Helia Dei Propheta, eisque prædicit Regis mortem imminentem in pœnam criminis, quo dæmonium consulere attentasset. Sacra Ecclesiæ Concilia anathemate feriunt quoscunque ad divinos seu magos recurrentes, ut ad dæmoniacas sortes, & phylacteria. Ita Laodicenum, can. 36. Agathense, can. 42. Aurelianense primum, can. 32. Carthaginense quartum, can. 89. Plura require apud Gratianum, causa 26. quæst. 1. 2. 3. 4. 5. Varia superstitionum genera condemnando commemorat Augustinus lib. 1. de doctr. Christ. cap. 19. 20. & 21. Vide etiam in Decretal. de sortilegiis.

CONCILIUM NARBONENSE. anni 1609.

1. TIt. XXVI. de Episcopis. *Primùm in sanctis meditationibus & orationibus certam sibi quotidie horam sumat Episcopus, quam in studio & exercitatione divinarum contemplationum insumat: in quibus Deo non pro se tantùm, sed pro fidelibus sibi commissis preces fundat humiliter, ut quod in ipsis confractum est, divina bonitate alligetur, quod languidum est, sanetur; perditum reparetur; & quod bonum est, conservetur. Singulis diebus ad vesperam horam designet, quà suam familiam in sacellum domesticum aut oratorium convocet, ubi ipso præsente, si non impeditus sit, recitari faciat Litanias & pias Orationes; tum quisque breve examen conscientiæ efficiat: pro festis diebus Missæ saltem sacrificio intersit Episcopus, si ipse celebrare non possit: Dominicis verò & festivis Missam dicat, cùm ipse sit assumptus ex hominibus, ut pro peccatis populi sui sacrificium offerat.*

Quotiescunque munia Pontificalia exercebit, paratus accedet, post Missam celebratam in fine expressè orabit, ut sibi præsto sit Dei gratia in tali munere obeundo; ut verò populus ministerii ab eo peragendi, illiusque institutionis causas odorari possit, priusquam ea munia aggrediatur Episcopus, easdem brevi ad populum habita concione explicabit.

Canonicas Horas distinctè & attentè, si non cum choro, apud se recitent Episcopi statis horis, quas præveniendo potiùs quàm tardando persolvere debent.

Singulis diebus festis & Dominicis in choro Divinis Officiis, saltem Missæ & Vesperis intersint.

Officiarios, & maximè Officiales ac Promotores, viros proba vita & doctrina conspicuos instituant, ut si aliquantulum in scientia deficiant, illud vitæ probitate & integritate compensent.

Se faciles adeuntibus præbeant, præsertim verò conquerentibus de injuriis receptis, denunciantibus ex charitate defectus subditorum quorumcunque, & pauperum miserias vel infirmorum dolores declarantibus; quibus ita paterna dilectione provideant, ut egentibus largas eleemosynas concedant, inimicos reconcilient, infirmos visitent, quibus sanctam benedictionem concedendo & dolorem levabunt, & forsan ex DEI bonitate sanitatem restituent.

Convivia non faciant frequentia, à laicorum nimia familiaritate abstineant, ne sic dignitatem imminuant, sed tempus pro exercitatione assumendum sacrorum librorum lectioni & piis hominum colloquiis impendant, petentibus maximè consilium dent, & afflictos benignè consolentur.

In domibus suis fœminas non admittant: domesticos de fide benè sentientes, modestos & pios habeant, quos semel in mense confiteri & sacram Eucharistiam sumere procurent; & lectionem sacrorum librorum in mensa per Clericum faciendam.

Frugali mensa & mediocri supellectili contenti sint Episcopi: atque in reliquo vitæ genere frugalitatem sectentur & mediocritatem; caveantque, ne quid in tota familia sua ab hoc sancto instituto alienum appareat, quodque simplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatem mundique contemptum non præ se ferat: sicut enim sordidis & maculatis vestibus indui non est conveniens, ita pretiosis & profanis aut variè contextis uti non decet. Non in publicum prodeant sine talari tunica & rocheto. Juxta temporum & locorum rationes vestiantur modestè, ita ut gravitatem sapiant, sive in publico, sive privatim, sive in itinere, sive in civitate, semper in eo habitu & forma incedant, quo appareant & judicentur Episcopi. Tonsuram semper conspicuam gerant in capite grandiorem multò quàm cæteri inferiores Sacerdotes, tanquam à terrenis curis magis abstracti. Populo semper sanctam benedictionem impertiantur, dum per civitatem, aut diœcesim incedunt.

Picturas omnes profana repræsentantes domi non retineant, obscœnas omninò rejiciant, easque tantùm habeant, quæ ad pietatem provocant intuentes.

Quot habebunt domi Clericos, non nisi clericali & decenti habitu uti permittant, illosque non retineant nisi sint bonæ existimationis. Opera misericordiæ frequenter exerceant, ut sancta conversatione quasi Episcoporum testes sint & imitatores: quorum unum super familiam constituant, qui laicorum domesticorum actiones percunctetur, & videat, num aliquid præter decentiam Christianæ conversationis perpetrent, & delinquentes corrigat: non enim fas est in tali familia scandalosos, aut ullius criminis suspectos esse: ideo errantes per se severè reprimant Episcopi, pertinaces excludant è familia, ægrotantes omni sollicitudine & pietate curent, nec sumptibus parcant.

Gravem aliquem sæcularem & regularem Confessarium eligant, qui sit sacra scientia, prudentia & vitæ sanctitate insignis, cujus studio & precationis spiritu in gravioribus difficultatibus uti possint.

Capitulis Metropolitanis & Cathedralium Ecclesiarum præcipimus, ut statim post mortem Prælati, Metropolitanum & Coepiscopos nostros commonefaciant, qui omnes solemni cæremonia Missam pro defuncto celebrari curabunt: tum indictis publicis supplicationibus Deum deprecabuntur, ut orbato gregi velit juxta cor suum Pastorem maturè concedere.

2. Reliquæ hujus Concilii constitutiones hic omittuntur, quia perviæ frequentesque sunt in aliis quæ præcesserunt: istud verò caput de Episcopis seorsim selegimus ea de causa, quia partes officii Episcoporum speciatim magis & accuratiore diligentia exequitur. His tamen adjungendam sequentem constitutionem ex capite 32. duxi, qua prudenti cautione providetur, ne beneficiorum bona mobilia, inter quæ chartæ & fundationum instrumenta aliaque scripta jura præcipuè spectanda sunt, disperdantur aut distrahantur in cessu aut decessu beneficiariorum.

3 Cap. XXXI. De Beneficiis conferendis. *Provisionem beneficii recipientes ejusdem possessionem adepti, mobilium ad beneficium pertinentium fieri inventarium procurabunt, scientes, se teneri, prout præsenti decreto statuimus, & ordinamus, quod beneficiati cujuscunque beneficii decedentes, resignantes, aut permutantes, eadem mobilia, quæ ad beneficium pertinent, successoribus relinquant: ad quod omnia & quæcunque bona defuncti aut cedentis beneficium obligata maneant: tum ut fraus omnis vitetur, defuncti beneficiati bona, re-*

qui-

quirente Promotore Episcopi sequestrentur, ni velint hæredes datis cautionibus de bono successore debito respondere.

Inter mobilia beneficio affecta occurrunt scripturæ, vestes sacræ, vasa, calices, omnisque altaris supellex, si sit ex fundatione, nec privati juris.

CONCILIUM BURDIGALENSE.
anni 1624.

1. POstrema hæc à nobis discutienda provincialis Synodus, convocata & inita Burdigalæ fuit ab Eminentissimo Cardinali Francisco de Sourdis Burdigalensium Archiepiscopo, Aquitanniæ Primate, Summo existente Pontifice Urbano VIII. anno 1624. Ludovico XIII. in Gallia regnante.

Tit. IX. De dimissoriis literis: *Graviter officiunt rectæ ministrorum Ecclesiæ ordinationi facultates* de promovendo à quocunque. *Quare ut probè noris Episcopus subditorum Ecclesiæ suæ mores, per semetipsum Ordines conferre tenentur: nisi ægritudine aut alia justa causa impediatur: qua subsistente, subditos suos non aliter quàm jam probatos, examinatos, & de quorum probitate, moribus & conversatione per denunciationes in Ecclesia factas sibi constet, ad alium viciniorem, seu alios certos, non* quoscunque *dimittat, causam in literis exprimendo, cur à se non potuerint ordinari; neque ad plures Ordines sacros suscipiendos, sed ad unum Ordinem duntaxat: quo suscepto, vel temporibus ordinationum à die facultatis concessæ proximè sequentibus lapsis, quascunque facultatis literas nullas esse, & omni virtute carere declaramus.* Conformatur Tridentino Concilio, sess. 7. cap. 11. 12. 13.

Quia verò complurimi ob incapacitatem & pravam vitam ab Ordinariis suis repulsam passi, facultates de promovendo à quocunque *obtinentes seu habere prætendentes, sine commendatione & licentia Ordinariorum suorum contra sacros canones sæpissimè promoventur: nullus deinceps à quoquam Episcopo, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætexta, etiam statis temporibus promoveatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur: si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum juxta sacri Concilii Tridentini decretum; & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* Istud decernitur in Tridentino sess. 23. cap. 8.

2. *Sed neque liceat Capitulis Ecclesiarum, aut aliis quibuscunque in jurisdictione Episcopi loco Capituli sede vacante succedentibus, infra annum à die vacationis, Ordinis licentiam aut literas dimissorias, seu* Reverendas, *ut aliqui vocant, tam ex juris communis dispositione, quàm etiam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: Si secus fiat, Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto: alii autem loco Capituli existentes, ab officio & beneficio per annum sint ipso jure suspensi: sic ordinati verò, si in minoribus constituti fuerint, nullo clericali privilegio, præsertim in criminalibus, gaudeant: in majoribus verò ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso jure suspensi. Abbates etiam, & alij exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcunque etiam Cathedralium, literas dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, ut ab alijs ordinentur, concedere non possint; sed horum omnium ordinatio servatis omnibus à sacro Tridentino decretis, ad Episcopos, intra quorum fines consistunt, pertineat; non obstantibus quibuscunque privilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde Superioris monasteriorum, in quibus religiosi fixam & firmam commorandi sedem habent, prohibemus, ne literas dimissorias Religiosis suis, ut à* quocunque *ordinentur, concedant; sed à suo Pontifice, aut ab alio de ejus licentia ordinandos esse duntaxat decernimus. Eos verò qui pro instituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur cum literis Provincialium suorum de voto emisso religionis fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, tantùm admitti præcipimus: ab alijs nunquam nisi attestatione præhabita à Pontifice loci, seu Vicario generali obtenta, quò cur à se non potuerint ordinari, perhibeatur. Omnes autem literas Ordinis proximè suscepti ordinanti Episcopo exhibere, aut aliàs de eodem suscepto fidem facere teneantur.*

Tridentinum sess. 7. cap. 10. Concilium etiam generale Lugdunense sub Gregorio X. eos qui scienter ordinaverint Clericum alienum, per annum à collatione Ordinum suspendit. Et postquam suspensio fuerit manifestata, poterunt suspensi illius Episcopi subditi, sine hujus licentia, à viciniis Episcopis, præcedente debito examine, ordinari, ut refertur c. eos qui, de temp. ordin. in 6. Concilium Sardicense can. 15. 18. & 19. ipsumque Nicænum can. 16. declarant ejus ordinationem, quæ fit ab alio Episcopo absque literis proprii Episcopi, esse irritam, & ut loquuntur, ἄκυρον. Huc pertinet apud Gratianum dist. 71. per totam. Cumque censuræ, si violentur per sacri Ordinis exercitium, inducant ipso facto irregularitatem, is qui violat hoc modo ejusmodi suspensionem, irregularitatem contrahit, à qua, si sit occulta, potest quidem proprius Episcopus dispensare juxta Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. sed si publicè innotuerit, solus Papa dispensare ab illa potest irregularitate, eamque remittere. Videndus ea de re Bonacina tractat. de dispensat. in part. disp. 3. quæst. 1. p. 11. n. 28. Quòd autem violatio censuræ cujusvis per exercitium Ordinis sacri pariat irregularitatem, liquet ex c. apostolicæ, & c. si celebrat, de cler. excomm. ministrante.

3. Quanta verò sit adhibenda in sacris conferendis ordinationibus cautio, docet Apostolus 1. Timoth. 5. his verbis: *Manus citò nemini imposueris, & ne communicaveris peccatis alienis.* Et Leo Papa Magnus ep. 1. aliàs 87. ad Episcopos Africanos, in qua exponit eadem Apostoli verba. De eodem quoque Leone refert Sophronius cap. 149. quòd cum plures noctes ad sacram Apostolorum memoriam excubasset orans pro suorum remissione peccatorum, responsum habuisse à sancto Petro sibi apparente, omnia ei præterita dimissa esse peccata, solis iis exceptis, quæ in ordinationibus aliquando commisisset. Summus quoque Pontifex Hormisda epist. 25. ad universos Episcopos Hispaniæ cap. 1. *Ut in Sacerdotibus* (inquit) *ordinandis, quæ sunt præscripta & à Patribus definita, cogitetis: quia sicut est Caput Ecclesiæ Christus, Christi autem Vicarii Sacerdotes; sic & in eligendis his curam oportet esse præcipuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis: nec quidquam illi deesse persona, penes quam est Religionis summa & substantia disciplinæ: Et æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat, quod meritum constituendi debeat esse Pastoris. Hoc ita fiet, si non Sacerdotii gradus saltu quodam passim laicis transferantur. Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ. Discere prius quisque debet, antè quàm doceat, & exemplum religiosæ conversationis*

de

de se potius aliis præstare quàm sumere; emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo.

4. Tit. XXII. De Concilio Provinciali. *Teneantur omnes Episcopi sub pœnis sacris canonibus latis, statu die Concilio adesse, Itaque in benedictionibus temporum prævenire curent, ut illuminata mente, & purgato spiritu principali affectu, conjunctis & sollicitis animis Ecclesiæ Dei providere possint.*

Et quidem cum in hoc ipso Concilio Episcopus comprovincialis admonitus & rogatus, ut ad Concilium conveniret, suasque in rebus definiendis partes conferret, nec tamen parere dignatus esset, inquisitum tandem de eo fuit, ejusque malo regimine, ratione cujus ejus Vicarius generalis, quem sibi selegerat, suis conformem moribus & lucro addictissimum, instante Synodi Promotore, Synodus ipsa officio deposuit, eidemque ex officio alterum generalem Vicarium subrogavit meritis præcellentem. Antistes verò ipse Sarnatensis damnatus est privatione tertiæ partis proventuum Episcopalium, quorum detractione, & sequestratione Cathedralis Ecclesia, quam summoperè neglexerat, repararetur, ut liquet ex Concilii actis. De Metropolitano quidem decernit Nicolaus Papa, scribens ad Rodulfum Bituricensem Episcopum, nihil posse Metropolitanum aut Primatem in suffraganei Parochia, excepto appellationis judicio, ut refertur in c. conquestus, 9. qu. 3. & c. 1. de officio Legati. Loquitur porrò de potestate, quæ usu frequentissima erat; quotidie namque occurrebant apud Metropolitanum tribunal dirimendæ appellationum causæ, minùs verò frequentior erat cæterarum prærogativarum usus & occasio, inter quas non minima erat indictio & convocatio Synodorum provinciæ & inflictio pœnarum, quibus mulctandi erant suffraganei Prælati, qui per contumaciam non adventarent, neque excusationis causas allegarent. Concilii Laodiceni canone 40. jubetur Episcopis ad Synodum vocatis, ut accedere non pigritentur, nisi valetudine impediantur. Habetur dist. 18. c. non oportet vocatos. Concilii etiam Arelatensis secundi cap. 19. eadem iteratur jussio sub pœna suspensionis usque ad subsequentem Synodum Provincialem, in qua se sistens obtenta absolutione prioris contumaciæ, recipi & consedere poterat. Habetur can. Si quis autem, dist. 18. Antiquitus etiam nemini electo in Episcopum licet consecrationem suscipere nisi de manu proprii Metropolitani, ut constituit primum Nicænum Concilium can. 4. & 6. Itemque Antiochenum can. 19. & Innocentius I. epist. ad Victricium Rothomagensem Episcopum, cap. 1. Et Leo Papa Magnus epist. 4. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum cap. 4. & Gelasius Papa epist. ad Episcopos Dardaniæ. Quin etiam si quando Metropolitanus per ægritudinem aliudve impedimentum non poterat novum Suffraganeum consecrare, jus habebat alium vice sua Episcopum delegandi ad hoc munus, cui vices has gerenti reliqui Suffraganei cedere tenebantur, ut declarat Innocentius III. c. quod sedem Apostolicam, de offic. jud. ordin. Omitto antiquum jus visitandi provinciam, & ad hoc procurationes exigendi, c. cùm ex offic. de præscriptionib. aliaque prisca Metropolitanum jura.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM anni 1642. adversùs impia Calvini dogmata.

1. FRequenti experimento comprobatur assertio ista filii Sirach c. 10. Ecclesiastici: *Secundùm judicem populi sic & ministri ejus: & qualis est rector civitatis, tales inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum, & civitates inhabitabuntur per sensum potentium.* Hoc nostro sæculo perditissimus Cyrillus vir Græcus egit cum Batavorum Calvinistarum Oratore, qui pro commerciis gentis suæ tuendis & promovendis ad Portam residet Turcici Monarchæ, si ejus interventu hoc impetraret, ut ad sedem Patriarchalem Ecclesiæ Constantinopolitanæ promoveretur, se tanto obstrictum beneficio deinceps omni studio elaboraturum, ut Calviniana secta toto Oriente propagaretur. Propositionem Batavus lubens excepit, exegitque cum Batavorum Optimatibus, ut vim auri Respublica illa suppeditaret, qua corruptus Præfectus prætorio, quem Magnum Visirem vocat, Turcarum Monarchæ persuaderet, ut suprema qua pollet autoritate Cyrillum Ecclesiæ regiæ civitatis Patriarcham constitueret, qui etiam corrasa undique pecunia, & pollicitatione dignitatum & emolumentorum Græcanicæ Ecclesiæ multorum studia sibi conciliavit. Provectus igitur ad concupitam illam sedem, Calvinianos errores sensim insinuare exorsus est; deinde majore sumpta fiducia confidentiùs animis instillare per se & corruptos à se concionatores. Et quamvis permulti resisterent atque obniterentur, non paucos tamen seduxit suisque partibus addixit. Sed tamen veteratoris hujus oppignoratam novatoribus hæreticis fidem, & sacrilegas ab eo suscitatas de religione contentiones ejus diremit interitus. Quin etiam ei successor datus est Parthenius, qui nuperas Orientalis Ecclesiæ labes ac ruinas coacta Constantinopoli Græcorum Episcoporum Synodo reparavit anno 1642. Cujus acta & decreta Moldavorum Principi Basilio Baibondæ dedicata, typis publicis idem Patriarcha Parthenius in Moldavia ab Jasio typographo imprimi curavit, Græco sermone postmodum in Latinum verso. Et subscripserunt Parthenius dictus œcumenicus Patriarcha, Petrus Mogilas Metropolitanus Russiæ, cumque his alii plerique Antistites, omnesque primarii Magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ ministri ac Officiales. Grande fuit operæ pretium Synodi hujus promulgatio, ex qua perspicuum fit, vix ullum esse dogma Novatorum à sacrosancta œcumenica Synodo Tridentina damnatum, quod pariter Synodus ista Græcanica non detestetur. Quod tamen ministri sectarii studiosè dissimulant & occultant; imò verò imperitis & væcordibus fraudulenter ex occasione schismatis execrandi, quo se olim Græcanici ab Ecclesia Romana sejunxerunt, asseverare audeant, habere se Græcos secum in rebus fidei convenientes, prorsusque ab Ecclesiæ Romanæ doctrina dissentientes. Per hanc verò Synodum illa manifestè convincitur impostura.

2. Primo quidem decreto Concilii hujus immeritò explóditur illa propositio, cui consentiunt cum universa Ecclesia Catholica sequaces Calvini; Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere: Hoc tamen ab hæreticis discrimine, quatenus illi non ex divina & infusa divinitus fide istud credunt, sed humana quadam & naturali proprii judicii persuasione; si enim ex persuasione à fide proficiscente ex Ecclesia, quæ falli, aut fallere nequit in hujusmodi propositionibus circa res fidei ac æternæ salutis, id ipsis persuasum esset, utique in omnem Ecclesiæ doctrinam consentirent, quandoquidem Caput Ecclesiæ Christus portas inferi nunquam adversus eam prævalituras contestatur, & evidenter astruit, si quis Ecclesiam audire noluerit, habendum esse pro ethnico & publicano, ejusque Apostolus asserit, Ecclesiam Dei columnam esse ac firmamentum omnis veritatis. Præclarè ait Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 4. *Item quicunque credunt quidem, quod* CHRISTUS JESUS *ita in carne venerit, ut in eadem carne, ut dictum est, venerit, & in eadem, in qua natus & passus est, resurrexerit, & ipse sit Filius Dei, Deus apud Deum, & cum Patre unum, & incommutabile Verbum Patris, per quod facta sunt omnia: sed tamen ab ejus corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum toto, quacunque diffunditur, sed in aliqua parte separata inveniatur, manifestum est eos non esse in Catholica Ecclesia. Quapropter quia cum Donatistis quæstio nobis est non de capite, sed de corpore, id est non de ipso Salvatore JESU CHRISTO, sed de ejus Ecclesia; ipsum caput, de quo consentimus, ostendat nobis corpus suum, de quo dissentimus, &c.* Sanctus Doctor Thomas Aquinas cæterique methodici Theologi hoc idem hoc argumento probant. Tunc fides in aliquo perit, quando in eo deperit formale objectum fidei: At verò in hæretico etiam unicum fidei articulum inficiante perit objectum formale fidei, quod est veritas prima in Deo attestante & docente ac proponente per Ecclesiam & Scripturas Divi-

nas

nas ab eadem Ecclesia expositas, cujus est Officium de sacris Libris judicandi, eorumque veros sensus explicandi dirigente Spiritu sancto, quam eidem affuturum pollicitus est Deus omnibus diebus adusque sæculorum finem & consummationem. Hæreticus autem, qui vel unum ab Ecclesia assertum fidei articulum rejicit, quamvis cæteris omnibus assentiri profiteatur, ad proprium judicium ac libitum suum determinat ac definit consensionem, acquiescens iis, quæ sibi arrident, reliqua autem sibi displicentia despiciens, rejecta Ecclesiæ proponentis auctoritate. Quapropter l. 1. C. de hæret. eruditè definit hæreticum, ut sit omnis, qui vel minimo negotio à judicio Catholicæ Ecclesiæ aberrat. Igitur etiam in iis, quæ simul cum Ecclesia credere se profitetur, neque formatam neque informem retinet fidem. Etiamsi enim fides nostra non terminetur, aut resolvatur nisi ad primam, quæ Deus est, veritatem revelantem, tamen Ecclesiæ propositio, per quam omnem nos docet veritatem, est conditio, sine qua non assentiremur Deo revelanti: nec Evangelio, testante Augustino; crederemus, nisi Ecclesiæ jubentis juberet ac suaderet auctoritas.

3. Excepto primo hujus Synodi decreto, quod errori Græcanico velificatur, cætera omnia, quæ sequuntur, orthodoxæ fidei conformantur. Quale est istud secundum, quo damnantur Calviniani, solius sacræ Scripturæ autoritatem ut unicam rectæ fidei ac religionis normam astruentes, sacras verò traditiones, quas Magnus Basilius cæterique veteres Sancti, tùm Græci tùm Latini Patres, sacris Libris æquiparant, procaciter respuentes.

4. Tertio articulo Concilii Patres Calvinianum dogma cum execratione proscribunt, Deum sola voluntate, nullaque habita meritorum ratione, quosdam in æternam gloriam, alios in æterna supplicia prædestinare.

5. Nec minore detestatione quartum damnant, Deum reprobos de industria ad peccata impellere ac incitare ea vi, cui homo non possit obsistere.

6. V. Divinæ Providentiæ propriè ac primariò attribuenda esse crimina omnia, quæ à cunctis malis tàm Angelis quàm hominibus secundum ejus permissionem perpetrantur.

7. VI. Universam naturam humanam infectam fuisse peccatis, non solùm originis per primum parentem Adamum, sed etiam actualibus iisque mortiferis, ne maximo quidem inter natos mulierum excepto, neque Virgine inter omnes mulieres benedicta.

8. VII. Tollendas esse Sanctorum intercessiones, & Beatorum Angelorum protectionem & custodiam.

9. VIII. Statuentium fide, absque operibus, homines salutem consequi.

10. IX. Terrestrem ac cœlestem Hierarchiam confundens dogma, tollensque Pontificiam potestatem.

11. X. Asserentes pari temeritate hujus terrestris Ecclesiæ membra solos esse apud Deum electos, neque illos cæteros credentes, qui Divinorum Sacramentorum sunt participes, nec tamen ad æternam felicitatem prædestinati, atque ita Judam, dum esset innocens, nunquam ad Ecclesiæ corpus pertinuisse; Paulum verò, dum Ecclesiam persequebatur, ejusdem Ecclesiæ membrum extitisse, eò quòd esset ab utero matris prædestinatus.

12. XI. Quòd Calviniani enitentes Patrum doctrinas abolere, Ecclesiam dicant immediatè à Spiritu sancto doceri, nullatenus utente hominum manibus aut lingua; cùm tamen homines Prophetæ & Apostoli fuerint, qui verbum Dei, à quo mittebantur, prædicarint, & scriptis consignarint. Paulusque Apostolus ad Ephesios contestetur: *Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Dei.* Patres enim Divino Spiritu impulsi, nos docent non secundùm hominem, ut cum Apostolo Paulo loquamur, sed per revelationem JEsu Christi. Quod verò addunt iidem sectarii, fieri posse, ut erret Ecclesia, quamvis & Doctorem Spiritum & Christum Caput habeat, quam neque maculam habere neque rugam, sed totam pulchram & perfectam esse, columnamque & firmamentum veritatis scriptum est, & quam quicunque non audierit, jussum sit haberi ut ethnicum & publicanum, damnat hæc Synodus ut prorsus impium, & his aliisque divinarum literarum testificationibus adversans.

13. XII. Damnat quoque illud dogma, nullam esse bonis operibus in hominum salute partem: quo non solùm virtus omnis cœlestisque vita, sed & omnis Scriptura sacra tollitur, quæ homines ad bonas actiones adhortatur, ut salutem consequantur.

14. XIII. Astruitur contra eosdem liberum arbitrium hominum.

15. XIV. Damnat in eisdem abolitionem quinque Sacramentorum: τελετὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν μυστηρίων, τὴν ἱερωσύνην, τὸ ἱερὸν μύρον, τὸ εὐχέλαιον, τὴν διὰ τῆς μετανοίας ἐξομολόγησιν, καὶ τὸν τίμιον γάμον, ἅπερ ἅπαντα ὡς ἱερὰ καὶ θείας χάριτος μεταδοτικὰ ἡμῖν ἡ ἀρχαία κατέλιπε παράδοσις. *Negat Ecclesia Sacramenta quinque, Sacerdotium, sacram Unctionem, sacrum Oleum, Confessionem, cum Pœnitentia, & honorabile Connubium. Quæ omnia ut sacra & divinam gratiam conferentia nobis antiqua traditio reliquit.*

16. His adjungere mihi visum est hominis Græci, Græcanicæque religionis tenacissimi testimonium. Is est Gabriel Severus Philadelphiensis, qui Græcè opusculum edidit à se elucubratum, περὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων, *de sanctis Sacramentis*. Quod idem ipse curavit Venetiis typis imprimi. Cujus cap. 5. sic docet: Ἑπτά εἰσι τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια, ἤγουν τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τὸ ἅγιον μύρον, ἡ ἁγία λειτουργία, ἡ τάξις τῆς ἱερωσύνης, ἡ μετάνοια, ὁ νόμιμος γάμος, καὶ εὐχέλαιον. *Septem sunt Ecclesiæ Sacramenta, scilicet sanctum Baptisma, sancta Unctio, sanctum Sacrificium, Ordo Sacer, Pœnitentia, legitimum Conjugium, & sacrum Oleum.* Idemque hæc adjungit c. 7. de sacro charactere, quem aliqua infigunt Sacramenta: τὰ μυστήρια τὰ παρέχοντα τοῖς αὐτὰ λαμβάνουσι χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους εἰσὶ τὸ θεῖον δηλαδὴ βάπτισμα καὶ ἱερωσύνη, ἕτεροι δὲ καὶ θεῖον μύρον σὺν αὐτοῖς καλῶς καὶ ὀρθοδόξως εἶναι. *Sacramenta præbentia suscipientibus ea indelebiles characteres, sunt nimirùm divinum Baptisma & Sacerdotium, alii etiam rectè pieque divinam Chrismatis unctionem adjungunt.*

17. XV. Duo verò duntaxat Sacramenta admittens Calvini secta, eorum virtutem non rectè exponit. Nam Baptismo ipsum ita justificari baptizatum putat, ut perire is nullo modo possit; eos quippe, qui non sunt divinitùs electi, etsi exterius signum aquæ suscipiant, nullatenus hoc lavacro justificari censent.

18. XVI. Divinam autem Eucharistiam ita convellit, ut nihil ipsi aliud nisi nudam figuram relinquat, quasi adhuc in umbra veteris Legis serviremus. Negat enim, eum qui videtur & comeditur panem jam sanctificatum, esse verum Christi Corpus, sed spiritualiter tantùm intellectum, aut potiùs imaginando fictum, quod omni impietate plenum est, neque dixit JEsus: *Hoc est figura corporis mei*, sed: *Hoc est Corpus meum. Hic est sanguis meus.* Hoc scilicet quod videtur, & accipitur, & comeditur, & frangitur sanctificatum jam & benedictum. Græcus textus hæc habet: Τὴν θείαν δὲ εὐχαριστίαν οὕτω διαφθείρουσιν, ὡς μηδὲν αὐτοῖς ἕτερον εἰ μὴ τύπον ψιλὸν ἐγκαταλείπεσθαι, ὥσπερ ἔτι τῇ σκιᾷ τῷ παλαιῷ νόμῳ λατρεύοντες, ὁ γὰρ φαινόμενος εἶναι σῶμα Χριστοῦ ἀληθινὸν τὸν ὁρώμενον ἄρτον καὶ ἐσθιόμενον ἄρτον ἤδη ἁγιασθέντα, ἀλλὰ τὸ νοούμενον πνευματικῶς, ἢ μᾶλλον τὸ φανταζόμενον, ὅ πάσης ἀσεβείας ἀνάπλεων. ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐκ εἶπε τοῦτό ἐστιν ὁ τύπος τοῦ σώματός μου, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τοῦτο δηλαδὴ τὸ ὁρώμενον καὶ λαμβανόμενον καὶ κλώμενον ἁγιασθὲν ἤδη καὶ εὐλογηθέν.

19. Cujus testimonium paulò antè adduxi. Gabriel Severus Philadelphiensis, tractatum alterum contexuit: περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας λειτουργίας, *De Sacramento Divinæ Missæ seu Sacrificii*, in quo transubstantiationem profitetur panis & vini in carnem & sanguinem Christi. Ita verò scribit: Λειτουργία ἐστὶ μυστήριον λήψεως τοῦ μετουσιωθέντος ἄρτου καὶ οἴνου εἰς τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν σῶμα καὶ τὸ αἷμα, ἅπερ ἐναργῶς παριστᾶσι τὴν ταφὴν καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν. *Liturgia est Sacramentum sumptionis transubstantiatorum panis & vini in Salvatoris nostri carnem & sanguinem, quibus evidenter repræsentatur sepultura & resurrectio illius.* Porrò hic autor schismaticus μετουσίωσιν *transubstantiationem*, & vocem μετουσιοῦσθαι *transubstantiari*, & μετουσι-

μετουσιώσιν *transsubstantiarum*, tùm hoc ipso tractatu, tùm in sua adversus Occidentales apologia περὶ τῶν ἁγίων δώρων sæpe nomerò sanctissimæ Eucharistiæ applicat: qua in apologia idem autor disertissimè asserit, per hanc μετουσίωσιν deperdi panis & vini substantiam, transmutarique in adorandam substantiam Corporis & Sanguinis Domini, solis remanentibus panis & vini accidentibus per admirabilem Christi ad nostram infirmitatem condescensum. Ideòque Sacramentum istud & Sacrificium supremo cultu esse à fidelibus venerandum: Διὸ καὶ ἡ μ... προσκυνεῖται αὕτη καὶ λατρεύεται ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν κυρίως εἶναι σῶμα καὶ αἷμα χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πιστευόντων, εἰ καὶ τὰ συμβεβηκότα σώζεται τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ συγκαταβατικῶς τοῦτο χαριζομένου τοῦ κυρίου. His liquidò convincitur quorundam hæreticorum Sacramentariorum præstigiosa impostura de Græcanicarum Ecclesiarum religione, apud rerum imperitos mentiri audentium, cùm tamen Occidentales Sacramentarii in omnibus rebus, in quibus circa religionem à nobis dissident, ac præsertim circa veritatem transubstantiationis & sacrificii, circaque Divinum Eucharistiæ cultum, à Græcis anathematizentur, nec habeant quidquam cum Græcanicis adversum nos commune, nisi solùm apostasiæ ab Apostoli Petri Cathedra flagitium.

20. XVII. Damnatur Calvinianus error, quo Purgatorii fides rejicitur, ut simul repudientur pro fidelibus defunctis preces & commemorationes Ecclesiæ per quas sperant remissionem ac refrigerium illis, qui torquentur in Purgatorio, propitiante Deo indultum iri: Διὸ ἐλπίζομεν ἄνεσιν αὐτοῖς καὶ ἀναψυχὴν παρὰ Θεοῦ παραπέμπεσθαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς δεσμῶν. Hasce verò temporales & expiatorias post excessum istius vitæ pœnas vocat hoc ipso articulo Synodus ista καθαρτήριον πῦρ, Cui divus Basilius (ut cæteros sileam Græcos Patres) perspicuè adstipulatur, ita scribens in Isaiæ cap. 9. Ἐὰν οὖν γυμνώσωμεν τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, ἐποιήσαμεν αὐτὴν ξηρὸν ἄγρωστιν ἀξίαν ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ πυρὸς καταβρωθῆναι. Et post pauca ibid. οὐκ ἀφανισμὸν Θεὸς ἀπειλεῖ, ἀλλὰ τὴν κάθαρσιν ἐπιδείκνυσι, κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, ὅτι εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως ὡς διὰ πυρός. Locus iste Apostoli, 1. Corinth. 3. v. 15. à Græcis unà & Latinis Patribus exponitur de Purgatorio post hanc vitam igni: *Si igitur* (ait Basilius) *per confessionem deterimus peccatum, jam succrescens gravamen arefecimus, dignum planè quod depascatur ac devoret purgatorius ignis. Non omnimodam internecionem ac exterminium comminatur Deus, sed innuit expurgationem juxta Apostoli sententiam: quia si cujus opus exarserit, damnum patietur: ipse autem salvus fiet, sic tamen quasi per ignem.* Basilio Magno fraternus accedit calculus Gregor. Nysseni, qui in sermone de non lugendis fidelibus ac vita defunctis ait, quosdam eorum exacta ista mortali vita in ignem purgatorium mitti, quo abstergantur contractæ ab eis materiæ labes: τῶν δὲ λοιπῶν διὰ τῆς μεθ᾽ ὕστερον ἀγωγῆς ἐν τῷ καθαρτηρίῳ πυρὶ ἀποβαλόντων τὴν πρὸς τὴν ὕλην προσπάθειαν. *Aliis autem post hanc vitam purgatorio igne materiæ labes abstergentibus.* Ut mirum sit Græcos in Concilio Florentino apertè professos fuisse, se ignem nullum in Purgatorio agnoscere. Sacra verò Synodus non judicavit aliud ab ipsis exigendum, nisi pœnalem qualiscunque esset in Purgatorio animarum non sufficienter expurgatum dolorem, qui mitigari atque auferri queat viventium suffragiis, quæ constans semper extiterat Græcarum Ecclesiarum professio.

21. Ultimo demum decreto hæc Synodus eosdem damnat hæreticos, non solùm quia sacros Codices alieno à Sanctis Patribus sensu exponere audent, sed etiam quia nonnullos ex divinis libros expungere præsumunt, quos sanctæ æquè œcumenicæ Synodi pro sacris agnoverunt. Et insuper eosdem damnat venerabilium Imaginum venerationem & cultum respuentes, quem sancta œcumenica Synodus septima damnando Iconomachos confirmavit.

DIATRIBA ULTIMA
Hujusce totius Operis meta.

Quonam sensu Ecclesia Catholica dicatur simul & Romana.

1. INstiterit fortasse aliquis, Romanam Ecclesiam, & Catholicam Ecclesiam ita opponi, ut horum unum ab altero evertatur. Quisquis enim Catholicam dixerit Ecclesiam, eamdem enunciat universalem. Quod enim Græcè sonat vox *Catholicum*, idem Latinè dicitur *universale*. Dicere autem *Romanum*, idipsum est declarare certo cuidam loco esse astrictum, scilicet uni Romanæ civitati; atque ideò inficiari esse *universale*; quatenus ad unum ac particularem determinatur locum. Sciendum tamen, Romanam Ecclesiam diversimodè sumptam utramque posse notionem complecti, tum particularem ac singularem, tum universalem. Si enim ejusdem in quadam Italiæ parte atque ad Tiberim situm consideres, aut quosdam ejus speciales ritus perpendas minimè in reliquis Ecclesiis usitatos, quemadmodum Ambrosius & Augustinus epist. ad Consolanum loquuntur de Sabbatorum jejuniis in Romana Ecclesia, nullatenus universalem, sed specialem ac singularem notionem refert. Si verò de rebus loquare ad fidem Christianam pertinentibus, quas Romana docet Ecclesia, ad quam, quotquot in Orbe terrarum existunt Ecclesiæ, conformantur, ejúsque institutis obtemperant, Ecclesia Romana Catholicam & universalem habet significationem: cæterarum namque universarum Ecclesiarum in terris militantium cùm sit norma, exemplar & caput, illas omnes hoc suo nomine complectitur.

Hoc ipsum apertè profitetur & docet sanctitate & antiquitate venerandus Irenæus hæc scribens lib. 3. cap. 3. *Ad hanc* (Romanam) *Ecclesiam propter potentiorem principalitatem oportet omnem convenire Ecclesiam, hoc est, omnes qui sunt undique fideles.* Et Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ contendit, unico Romano Pontifice ejusque Cathedra, tanquam insolubili vinculo, cunctas Ecclesias esse inter se colligatas, dum ibidem ait: *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur.* Non enim negat plures esse atque distinctas Ecclesias, sed negat esse veras & sanctas Christi Ecclesias, asseritque prorsus hæreticas & schismaticas, nisi fide atque obsequio cum Romana conspirent. Quod ut confirmet, recurrit ibidem ad ipsa Christi ad Petrum verba: *Loquitur* (inquit) *Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non vincent eam. Et eidem post Resurrectionem suam dicit: Pasce oves meas, &c.* Quo eodem libro subjungit, Ecclesiam esse unam in radice & capite, tametsi multiplex sit propagatione. Idque triplici explicat comparatione ac similitudine, radiorum à Sole dimanantium, rivi à fonte defluentis, & ramorum arboris radici cohærentium; radium enim perdis, si à Sole disjungas: rivus arescit, si à fonte semoveatur: & ramus interit, si ab arbore vel radice exscindatur. Idemque sanctus doctor scribens ad Cornelium Romanum Pontificem de schismate adversus ipsum à Novatiano excitato, hanc profert æterna memoria dignissimam sententiam: *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa, nemo adversus Sacerdotum collegium quidquam moveret.*

Quemadmodum autem unitas regni & familiæ ex successione capitum sibi invicem succedentium ostendi solet, ita Ecclesiæ unitas ex successione Romanorum Pontificum Petri Cathedram tenentium evidenter comprobatur. Nam quemadmodum ad Christi ovile non pertinuerunt, quicunque à Petro cunctarum ovium Christi Pastore recesserunt, ut Simon Magus aliique fidei desertores; ita etiam ab ovili Christi convincuntur

esse alieni, quicunque Petri ejusque successorum hierarcharum Cathedræ non communicant, ut novos Magistros consectentur. Unde certissima ad hæreticorum vel schismaticorum conventicula dignoscenda sanctorum Ecclesiæ Patrum nota & tessera extitit, si cum Petri successore aliquis communione jungeretur aut dissideret: adeò ut Paulus Apostolus de se testetur Galat. 1. venisse se Jerosolymam, videre Petrum, & mansisse apud eum diebus quindecim. Deinde cap. 2. pergit dicens, se per revelationem unà cum duobus comitibus suis individuis Barnaba & Tito reversum esse Jerosolymam, & cum Petro seorsum prædicatum à se gentibus Evangelium contulisse, *ne* (inquit) *in vacuum currerem, aut cucurrissem*. Si nimirùm opinarentur fideles ipsum à Petro dissentire.

Sancti etiam Ecclesiæ Catholicæ Patres & Doctores, dum adversus quoscunque hæreticos de sacra & inviolabili fide disputant, ad Romanam Ecclesiam provocare solent, cujus Pontificum successionis à Petro, super quem Christus Dominus suam fundavit Ecclesiam, catalogum texunt, eorumque sigillatim seriem adusque propria tempora dinumerant. Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 1. à Petro adusque coævum sibi Eleutherium; Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum à Petro usque ad Siricium tunc sedentem; Augustinus epist. 165. ad Generosum eamdem seriem à Petro usque ad Anastasium deducit; Idemque contra epist. fundamenti: *Tenet me* (inquit) *in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum*. Similiter Epiphanius hæresi 27. quæ est Carpocratis, Romanos Episcopos abusque Petro ad sua tempora dinumerat. Constat verò in oppositum, cæteras etiam primarias Ecclesias à fide sæpiùs defecisse; Constantinopolitanam, in qua sederunt Macedonius, Nestorius, Sergius, hæresiarchæ, multique tum Ariani, tum Eutychiani, tum Monothelitæ. In Alexandrina sederunt Gregorius & Lucius Ariani; Dioscorus, Timotheus, Ælurus Eutychiani; Cyrus Monothelita. Antiochenam Ecclesiam tenuerunt Paulus Samosatenus hæresiarcha, Petrus Gnapheus Eutichianus, Macharius Monothelita, & plerique alii. Jerosolymitanam occuparunt Eutychius, Irenæus, & Hilarius Ariani, Joannes Origenista. Romanam verò Ecclesiam nullus rexit, qui hæresim ex professo docuerit, aut professus sit; ut observat & admonet Rufinus scribens in Symbolum. Cùm tamen in aliis insignibus, sive Orientem, sive Occidentem percurras, Ecclesiis diversi Episcopi hæretici pestilentiæ cathedram erexerint.

Laus DEO, Virginique Deiparæ immaculatæ conceptæ.

INDEX

INDEX
LOCUPLETISSIMUS UNIVERSI HUJUS OPERIS.
P. Paginam, n. numerum indicat.

Can.

Can.

Can. 22.

Can. 29.

Can. 29. In Ecclesiis per Monachos gubernari solitis Priores earum intra sex menses perpetuos Presbyteros diœcesanis præsentent ad curam examinandos, qui etiam illis congruam portionem assignabunt. ibid.

Can. 30. Si patronus, qui solum jus habet præsentandi, conferat Beneficium, jus præsentandi pro hac vice amittet, Prælatus verò absolute conferet hac vice alteri. p. 431.

Can. 58. Ut Priores Ecclesiarum & Hospitalium faciant publicum inventarium, quod penes loci cartularium deponatur de omnibus immobilibus & mobilibus bonis, scilicet instrumentis, chartis & titulis, de vasis æneis, ferreis, stanneis & vinariis intra sex menses ab initio sumpti regiminis. Et qui hæc neglexerit, in decima fructuum beneficii propriæ Ecclesiæ applicanda per Ordinarium plectatur. ibid.

His subiicitur mentio alterius trium Provinciarum Synodi Avenione habitæ in Monasterio pariter Sancti Ruffi Ordinis S. Augustini anni 1347. & de jejunio Sabbati, p. 431.

Avenionense Concilium III.

Alterum Avenionense Concilium, cui præsedit Franciscus Maria Taurusius Archiepiscopus Avenionensis, promotus postea in album Cardinalium, celebratum anno 1594. Ille Synodum auspicatus est ab Episcoporum officio, ut considerent se Pastores à Deo constitutos esse, ut præcipuam subditorum salutis solicitudinem gerant, seque ipsos verbo & exemplo omnium virtutum specimen exhibeant, quod illi imitentur, p. 561.

Deinde prospexit, ut minimùm in singulis diœcesibus testes Synodales constituant, quorum munus sit, ut non perfunctoriè, sed diligentissimè conquirant de Ordinandorum ætate, natalibus, irregularitatibus, aut circa illas dispensationibus. Item de titulo sive patrimonii, sive pensionis aut beneficii sufficienti, de scientia quoque & moribus. Nullus examinatorum privatim notificet, de quibus rebus sit interrogaturus, vel quidnam sit respondendum. ibid.

Tit. de Sacramento Pœnitentiæ. Ut Episcopi Lectiones instituant de casibus conscientiæ, & collationes, ad quas Parochi cæterique Presbyteri conveniant quibus præficiatur vir cordatus & doctus, p. 562.

Tit. de Missæ Sacrificio. Ne ad Missam celebrandam quisquam alienæ diœcesis nisi cum literis dimissoriis admittatur. ibid.

Tit. de vita & honest. cler. Clericis interdicit aleam, ludos taxillorum, & pagellas lusorias & artem medicam, ne sint ludorum spectatores. ibid.

Tit. de Captiulo & Canonicis: Ut nihil detur pro beneficiorum electione vel collatione, vel pro installatione ac missione in possessionem. ibid. Vide tertii Lateran. Concilii can. 7. p. 563. & Trident. sess. 24. cap. de ref. 18. p. 523. Item cap. veniens, &c. Jacobus de Simonia.

Tit De horis Canonicis. Ut Canonici devotè Officiis Divinis intersint, ne quid eorum in choro privatim recitent, ne colloquantur, ne libros aut literas legant, indecorè sedeant, ne oculis divagentur ibid.

Tit. de officio Parochi. Ut sit sollicitus de Parochiæ suæ pauperibus, de ægrotis, de puellis nubilibus, de viduis, senibus, eisque charitatis officia procuret ac impendat. ibid.

Tit. de Quadragesima. Ut Canonici concionibus intersint. ibid.

Tit. de foro Episcopi. Ut excommunicationum literæ pro re criminosa aut infamiam ingerente, pro re omninò occulta, pro rebus passim deperditis, aut pro re levis momenti, qualem determinat eam, quæ viginti aureorum summam non excedit, non expediantur. p. 563.

Aurea Virga.

Aurea Virgo apud ostia Tiberina Martyr sub Alexandro. p. 50.

Aurelianense Concilium I.

Aurelianense Concilium I. sub Symmacho Roman. Pont. & Clodovæo Francorum Rege anni 521 p. 205.

Can. 1. De Ecclesiarum immunitate & domus Episcopalis, ne abstrahantur rei ad illas confugientes etiam homicidæ. p. 206.

Can. 4. Ne quis clero initietur absque Regis vel judicis assensu. ibid.

Can. 5. De oblationibus & agris à Rege collatis, vel deinceps conferendis, ut sint immunes, nec impendantur nisi ad Ecclesiarum structuram, & ad Sacerdotum alimoniam & captivorum redemptionem. ibid.

Can. 7. Ne Abbates, Presbyteri, aliique Clerici sine commendatitiis Episcoporum ad aulam Principis pro petendis Beneficiis accedant. Si quis secùs faciat, officii sui honore privetur, donec plenè per pœnitentiam satisfecerit. ibid. Vide Concilii Sardicensis can. 7. vel 8. Ne ipsis quidem Episcopis permittit in aulam proficisci absque dimissoriis Metropolitani vel Concilii Provincialis. p. 116.

Can. 17. Ut omnes Ecclesiæ constructæ seu construendæ subjiciantur Episcopo loci. Vide ibidem similia jura. p. 207.

Can. 18. Ne superstes frater defuncti fratris viduæ copuletur. Et ne quis amissæ uxoris sororem ducat. ibid.

Can. 19. Abbates Episcopis sint subjecti. Et si quid contra regulam deliquerint, ab Episcopis corrigantur. ibid. Similiter de Monachis respectu Abbatum. Vide p. 430.

Can. 25. Ut nemo civis solemnia Christi Nativitatis, Paschæ & Pentecostes in villis audeat celebrare. ibid.

Can. 26. Ut ante Paschalem solemnitatem non Quinquagesima sed Quadragesima teneantur. ibid.

Can. 29. De Litaniis & Rogationibus ante Ascensum Domini præmittendis cum triduano jejunio. ibid.

Aurelianense Concilium III.

Alterum Aurelianense Concil. III. anni 538. p. 221.

Can. 1. De Provinciali Concilio singulis annis convocando à Metropolitano. ibid.

Can. 2. Ut Subdiaconi & ultra à nuptiis abstineant, & uxorati nunquam deinceps suis misceantur uxoribus. ibid.

Can. 20. Clericus qui se putat à suo Episcopo oppressum, ad Synodum recurrat. ibid.

Can. 22. Qui sciens res Ecclesiæ vel Sacerdotis occupaverit, aut retinet, tandiu à communione Ecclesiastica suspendatur, donec Ecclesiam vel Sacerdotem reddiderit immunem. Simile ibi decernitur de illo qui, relictas Ecclesiæ oblationes retinet, & de illo qui quod ipse legitimè obtulit, revocat. ibid.

Can. 24. Ne publica pœnitentia junioribus indicetur, neque conjugatis etiam provectioribus. p. 222.

Can. 28. De operis die etiam Dominico permissis vel prohibitis. ibid.

Aurelianense Concilium V.

Alterum Aurelianense Concilium V. anni 549. p. 222.

Can. 1. Damnantur hæreses Nestorianorum & Eutychianorum. ibid.

Can. 2. Ne quisquam ob leves causas à communione suspendatur. ibid.

Can. 4. Invitæ plebi non esse Episcopum præficiendum. Cœlestinus Papa epist. ad Episcopos Provinciæ Viennensis & Narbonensis art. 5. Nullus (inquit) invitis detur Episcopus: Cleri, plebis, Ordinis consensus ac desiderium requiratur. ibid.

Can. 12. Nulli Episcopo viventi alius superponatur nisi justè dejecto. ibid.

Can. 13. Nullus oblata Ecclesiæ subtrahere, retinere aut distrahere præsumat. ibid.

Vide Aurel. Concil. III. can. 22.

Can. 19. De puellis, quæ sive spontè sua Monasteria expetunt, sive à parentibus offeruntur, si Monasterium sit perpetuæ clausuræ addictum, anno uno in ipsa, in qua intraverunt, veste permaneant. Sed si perpetuæ clausuræ legibus non sit astrictum, vestem, in qua ingressæ sunt, triennium deferant. Postea verò illa deposita vestem induant religiosam. Sed si postea sacra relinquunt loca, aut si in propriis ædibus sumptam religiosam vestem abiiciant, subjaceant excommunicationi, donec ad officium & pœnitentiam redeant. p. 223.

Can. 20. De reis in carceribus ob culpam detentis ab Archidiaconis, vel ab Ecclesiæ Præpositis singulis diebus Dominicis requirendis & misericorditer sublevandis. ibid.

Can. 21. Ut necessaria egentibus maximè infirmis aut leprosis ministrentur. ibid.

Aure-

Barna-

pleator

lis Jo-

Con-

decen-

Ex

cabulo κιβώριον, ciborium vocabatur, eratque fornix quatuor columnis suffulta, sub qua stabat ad altare Sacerdos sacrificans facie ad populum conversa, & ad Solis ortum. ibid. n. 7. 8. 9. 10. 11.

Ecclesiis adjuncta laicorum ædificia auferenda, nullæque in atriis ponendæ ædes nisi Sacerdotum. p. 329. can. 12.

Ecclesia polluta polluitur cœmeterium contiguum, at non vice versa. Et quænam sepulturæ polluant. p. 548. n. 5.

Ecclesia Romana.

Ecclesiæ Romanæ Principatus. p. 92. & 93. & p. 569. Quo seculo dicatur quoque universalis. ibid.

Ecclesiarum immunitas.

Ecclesiarum immunitas. p. 383. can. 46. & p 528. cap. XX.

Ecclesiastica unitas, & Jurisdictio.

Ad Ecclesiasticam unitatem duo occurrunt, unitas fidei adversùs hæreses, & unitas capitis contra schismata. Ideoque Conciliis Orientis œcumenicis præludebant Romana Concilia, quæ etiam suos mittebant Legatos in Orientis Synodos unà cum Legatis Papæ à Latere, quibus præsidentia Synodorum suprà Patriarchas competebat. p. 251. n. 10.

Ecclesiastica jurisdictio laicis judicibus inviolabilis. p. 460. n. 8. p 190. n. 8. p. 226. n. 3. p. 228. can. 1. p. 230. n. 3. & seq.

Eduardus.

Eduardus III. Angliæ Rex, & Isabella Philippi Pulchri Franciæ Regis filia genitus, postquam ex Philippi stirpe directa nulli superstites liberi extiterunt, vocato secundùm legem Salicam ad successionem Regni Philippo Valesio, reclamat Anglus sibi in materna jura succedenti deberi Franciæ regnum. Qua ex contentione nascitur tetertimum & diutinum bellum, quo primùm ad Clusas in Belgio, prælio navali, Franci penè ad internecionem deleti sunt. Deinde ad Cressiacum Angli certamine terrestri Francos superarunt, quorum plus quàm triginta millia in acie ceciderunt, qua obtenta victoria Caletum Anglis in potestatem cessit. Successit autem paternis infortuniis Joannes Philippi Valesii filius, commisso prælio cum Valliæ Principe Eduardo tertii filio, quo edita multorum Francorum cæde, Joannes ipse cum Philippo filio multaque nobilitate in Angliam captivus traductus est. Unde post quadriennium ab ea pugna in Pictonibus edita, ad Britiniacum pace Joannes & Philippus liberi dimissi sunt. p. 421. n. 15. 16. 17.

Electio Papæ.

Electio Papæ non fit minoribus votis quàm duarum partium Cardinaliū, & incipit in Conclavi diebus 10. post mortem & exequias defuncti. p. 362. can. 1. & p. 412. & seq.

Elesbaam.

Elesbaam Ethiopiæ Rex Religionis Christianæ studiosissimus, gloriosam expeditionem adversùs Homeritarum in Arabia tyrannum Dunaam, subditos sibi Christianos omni crudelitate compellentem ad Judaicam perfidiam, quam ipse abjurata Christiana, in qua fuerat educatus, fide, profitebatur. Huic igitur Rex Elesbaam terra marique bellum infert: & debellatum cum impiis suasoribus & ministris gladio perimit. Postquam vero sui regni successorem religiosissimum Principem constituit, proprium diadema in Basilicam Jerosolymitanam transmisit, factusque Monachus reliquum vitæ in asperitate & orationum frequentia transegit. p. 204. n. 23.

Elisabetha.

Elisabetha Sigismundi Imperatoris unigenita primùm Alberto nubit Austriaco Imperatori. Quo vita functo, Hungari fœminæ subesse detrectantes, Regem optarunt, qui posset patriam à Turcarum armis tueri: proinde Elisabetham compellunt Uladislao Polonorum Regi nuptiis copulari. Completo demum isto nuptiali fœdere parit Elisabetha posthumum à priore marito Alberto susceptum, nomine Ladislaum, quem protinus ad Fridericum Austriacum III. Imperatorem clam transmisit cum regni corona, quam ei imponi statim a Baptismo curaverat. Omnis Hungaria cum Joanne Hunniade, quo autore Uladislaum expetierat, pro Uladislao dimicabat. Sed alterum hæreditarium Elisabethæ regnum Bohemia pro infante Ladislao pugnabat, sub felicissimo Duce Joanne Zisca, à quo Hunniades semel iterumque bello superatus castrisque exutus fuit. Post hæc Varnensi certamine contra Turcas, quibus regnabat Amurathes, Uladislaus Rex inter primos ordines fortiter pugnans concidit, Turcisque victoria hæsit. Tum verò Hungari simul & Bohemi Regem deposcunt Ladislaum, quem tamen Fridericus dimittere renuit, asserens securius apud se puerum consanguineum asservari, quàm apud populos eidem hactenus rebelles ac infidos. Dumque Rex puer adolesceret, administratio regni bellique præfectura omnium consensu Hunniadi demandatur. Rex demùm per ætatem factus regnandi capax, regimenque suscipiens, gemini regni sui ad avunculum suum Ulricum Ciliæ Comitem matris suæ Elisabethæ fratrem administrationem transtulit, recordatus beneficiorum sibi ab eo collatorum, qui constanter partes suas, dum erat infans, sustinuerat; eamque ob causam captus ab adversantibus Polonis, molestias diutini carceris sustinuerat, dum Hunniades contra se pro Uladislao Polono decertabat, eique regnum asserebat: unde mortuo postmodum Hunniade, gravis relicta est æmulatio & concertatio inter Ulricum, duosque Hunniadis liberos Ladislaum & Matthiam Corvinum. Hi fratres populorum gratia freti, plebem continuò in Ulrici odium concitabant, ipseque prior natu Ladislaus, scelere aperto, Ulricum interficit. At Rex tumultum populorum reformidans, injuriam dissimulat, justè occisum dicens Ulricum, cujus dudum sibi ipsi intolerabilem superbiam Regiæ dignitati injuriosam fuisse asserebat. Attamen expectata opportuniore occasione, occisorem, quem beneficiis & familiari consuetudine cicuraverat, capitis tandem obtruncatione punivit. Ejus verò fratrem Matthiam, ne quid mali moliretur, sub tuta custodia tenuit. His ita gestis dum adventantem sibi desponsatam Franciæ Regis filiam magnifico apparatu præstolatur, morte opprimitur in ipso juventutis flore; non sine veneni suspicione. Atque ita memorabili exemplo humanarum rerum inconstantiæ Rex Ladislaus à solii regalis culmine, ipsoque propemodum geniali nuptiarum thalamo in tumulum effertur. Simulque Matthias Corvinus in regnum votis populorum expetitus, ex vinculis & imminente morte, quam in dies opperiebatur, confestim ad coronam & thronum regni provehitur. p. 450. n. 39.

Emerita Augusta.

Emerita Augusta Romanorum colonia olim Lusitaniæ Metropolis. À Mauris eversa. Olim S. Eulaliæ natalitio & martyrio nobilitata. Jus illius Metropoliticum Callistus Papa Compostellam transtulit. p. 246.

Emeritense Concilium.

Emeritense Concilium anni Chr. 666. auspicati sunt Patres à Symboli Constantinopolitani professione. p. 246. In eo profitentur Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere. Ejus can. 12. sancitur, Clericos in ministerium Episcopi assumptos à residentia in Ecclesiis suis excusari, dummodò in parochiis suppleantur Vicarii idonei, qui debitum exequantur officium, assignato illis convenienti stipendio. ibid.

Energumeni, *vide* Dæmoniaci.

Epactæ.

Epactæ & circuli decennovennalis notitia requiritur, ut dignoscatur annus, quo Sol & Luna suum simul in Zodiaco cursum inchoant. Judæi olim nullam habuere subductionem Epactarum, neque nunc Turcæ, quorum Bairam, id est Pascha annorum successu per omnes anni menses divagatur, tum hibernos, tum æstivos. p. 101.

Epaonense Concilium.

Epaonense Concilium solicitudine Sigismundi Burgundionum Regis ab Ariana hæresi conversi initum ann. 517. cui præsedit Avitus Viennensis Episcopus, eique assedit Viventiolus Lugdunensis Antistes. p. 207. & seq.

Epaonensis can. 3. excludit à Clero illos, qui pœnitentiam egerunt. vide p. 208. n. 2.

Can. 4. Episcopis, Sacerdotibus, & Diaconis interdicit venationem, canes, & accipitres. ibid.

Can. 6. Presbyteris & Diaconis peregrinantibus sine literis proprii Episcopi impendi non debere communionem. ibid.

Can. 9. Ne duobus monasteriis unicus Abbas præficiatur. ibid.

Can. 16. Si hæreticus morbo decumbens subitam petat conversionem, potest à Presbytero chrismari. Sed sani non nisi ab Episcopo ungendi chrismate. ibid.

apocri-

Gangrense Concilium.

Gangrensis Synodus, cui sub Sylvestro Rom. Pont. præsedit Osius Cordubensis, collecta ad Eustathii hæreses ex Manichæorum colluvie ortas reprimendas. Isti enim servos ut à dominis, filios ut à parentibus, uxores ut à maritis discederent, & Christianos ut ab ecclesiis in privata sodalitia commigrarent, & ut cuncti decimas & oblationes Ecclesiis subreptas in hujus sectæ sodalitia transferrent, omnemque invertentes ordinem fœminas in virilem vestem, & viros in fœmineum induendum habitum hortabantur. Conjugia reprobabant. Jejunia ab Ecclesia inducta rejiciebant, novaque etiam dominicis diebus indicebant. Carnium & vini usum execrabantur, prædicantes utrumque fuisse à cacodæmone creatum. p. 108.

Gensericus.

Gensericus Vandalus Attilam Hunnorum Regem pecunia & muneribus incitat de gerendum bellum contra Theodoricum Visigothorum Regem, cujus natam Hunnerico filio nuptam naribus & auribus mutilatam ad patrem ignominiose remiserat. p. 160.

Genu.

Genua in orationibus non flectenda diebus per annum dominicis, neque à Paschali festo usque ad Pentecosten. p. 98. n. 8. Publici tamen pœnitentes diebus etiam remissionum genuflectebant. p. 143. can. 82.

Genua urbs.

Genua partibus adhærens Joannis Papæ XXII. adversus Henricum Lutzemburgum, Auriorum & Spinularum familias Gibellinas exulare cogit, eorumque ædes diruit. At illi studiis sibi conjunctus Mediolanenses ad obsidionem Genuæ impellunt: tuentibus urbem Guelphicæ seu Pontificiæ partis Principibus Fliscis & Grimaldis, qui Robertum Apuliæ Regem in auxilium evocant. Hic verò ad suppetias accurrens, Mediolanenses obsidionem solvere coegit. p. 419. n. 9. c. 2.

Gerbertus.

Gerbertus Matheseon & humanarum scientiarum peritia insignis Rhemensem Episcopatum obtinet, annitente Hugone Capeto Franciæ Rege, qui per Synodum Gallicanam invisum sibi Arnulfum illo Episcopatu dejecerat. Qua de re indignatus Romanus Papa Joannes XV. summoto Gerberto Arnulfum revocavit. At Gerbertus factus postea Ravennensis Archiepiscopus summus exinde Pontifex factus sub nomine Sylvestri II. p. 316. n. 1. c. 2.

Germani.

Germanorum regnum, non tamen Imperium tenuere, mortuo pediculari morbo Arnulpho, cui Formosus Papa coronam Imperii concesserat, ejus filius Ludovicus, quem Germani Principes Regem elegerant ex Caroli Magni stirpe: istoque vita functo, Conradus Franconiæ Dux alterius Prosapiæ. Post hunc Henricus Saxo, dictus *Auceps*, ex Vittichindi progenie ortus. Iste verò Henricus Hunnos Germaniam populantes multis victoriis repressit. Huic successit filius Otho Magnus Imperator à Joanne XII. Papa coronatus, innumeris victoriis per Germaniam, Galliam & Italiam illustris. p. 311. n. 13.

Gilimer.

Gilimer ultimus Vandalorum Rex à Belisario victus & Costantinopoli in triumpho traductus identidem proclamabat: Vanitas vanitatum & omnia vanitas. p. 202. n. 18.

Gnostici.

Gnostici portentosarum libidinum professores. p. 6.

Godofredus Bullionius.

Godofredus Bullionius postquam Petrus Eremita nobilis Gallus Christianorum Palæstinæ Legatus omnem Europam ad sacrum bellum exhortando peragravit: atque Urbanus Papa II. in Concilio generali Claromonte in Alvernis quasi classicum inclamavit, ipse Godofredus Lotharingiæ Dux vendita pro expensis belli toparchia Bulloniæ adjunctis sibi heroicis Principibus Dux belli sacri omnium consensione electus est. Ad hanc expeditionem collecta sunt peditum sexcenta millia, equitum centum millia. Primo conflictui caussam dedit Alexii Comneni Græcorum Imperatoris perfidia & perennes fraudes insidiæque. Trajecto in Asiam per Bosphorum cruce signatorum exercitui occurrit Solimanus Turca Princeps Asiæ, incredibilem ducens infidelium exercitum, cujus excidio & strage patefactum à nostris est iter ad Nicææ Bithiniæ Metropolis expugnationem, quam nostris præsidiis & commeatu obfirmarunt. Placuit Christianis ducibus, quò citiùs finiretur bellum, copias omnes in duos exercitus partiri, quorum uni præfectus est Boemundus Roberti celeberrimi illius Guiscardi primogenitus filius cum Tancredo fratris filio: Godofredus alteram ducebat aciem. Conatus est Solimanus Christianorum vires hac recenti divisione debilitatas infringere. Itaque gravi impetu Boemundum adortus est. At Godofredus in Boemundi suppetias accurrit, qua junctione profligatur ingenti clade Sultanus Asiæ Solimanus. Pari virtute & successu subjugatæ sunt Armenia & Cilicum ora. Inde in Syriam itum est, ejusque caput Antiochia oppugnatur, multæque arces & oppida, quorum dominium & regnum benemerenti Boemundo cessit. Advenerat Turcis in auxilium Corbanos Persa cum ducentis Persarum millibus, neque à nostris servari poterat Antiochia nisi per novam victoriam. In nostrorum acie præferebatur lancea, qua sauciatum fuerat sacrosanctum Christi crucifixi pectus. Hujus aspectu & veneratione mirificè animati Christiani Persas valido impetu aggrediuntur, ut cæsis in acie centum millibus reliqui effusi in fugam fuerint, omnisque commeatus & sarcinæ in nostrorum prædam cesserint. Raimundus in Cæsareæ obsidione strenuè hæret, quæ demum expugnata eidem in præmium fortitudinis attributa est. Ipse Godofredus Jerosolymam sanctam Civitatem omni ope defensam adoritur, primusque murum transcendit. Reliqui bellatores illum sequuti vivido impetu in urbem irrumpunt & expugnant. Neque hic stetit dimicandi terminus. Ægypti Sultanus ingentem eduxerat exercitum, centena millia equitum habentem cum incredibili peditum multitudine. Sed Godofredus grandi fiducia & robore Christianos suos ad viginti millia redactos in aciem reduxit omninò palmariam, in qua cecidere infidelium centum millia. Reliqui palantes & pauci fuga evaserunt. p. 322. c. 2. n. 25.

Gordianus.

Gordianus optimus Imperator à Philippo tyranno interficitur. p. 51. n. 10. c. 2.

Gotescalchus.

Gotescalchus Monachus & Presbyter damnatur à Rabano Mauro Archiepiscopo in Concilio Moguntino, deinde in Remensi, præside Hincmaro, ad postremum in Concilio Carisiaco verberibus cæditur, & carcere perpetuo concluditur. p. 295.

Gothi.

Gothorum in Italia dominatum Belisarius & Narses extinguunt. p. 203. n. 19. & seq.

Græci schismatici.

De Græcis schismaticis cum Latina Ecclesia conciliandis actum est tribus celeberrimis Conciliis. Primùm in Barrensi intra Apuliam sub Urbano Papa II. anno 1097. cujus acta interciderunt, in quo S. Anselmus Episcopus Cantuariensis Græcos disputando superavit, ut scribit Edmerus, qui Concilio interfuit, & Gulielmus Malmesburiensis. Alterum fuit Lugdunense secundum anni 1274. cui interfuit Gregorius Papa X. Ipsique Oratores Michaelis Palæologi Græcorum Imperatoris, qui hujus nomine abjuratis Græcanicis erroribus professionem fidei ediderunt, quam tenuit reliqua vita Michael. Tertium denique Florentinum sub Eugenio Papa IV. cui interfuit Joannes Palæologus Græcorum Imperator cum fratre Demetrio, & Josepho Constantinopolis Patriarcha, aliique plerique Græcorum Antistites, qui omnes, solo excepto pervicacissimo Marco Ephesino sæpissime inter disputandum convicto, omnisque sinceritatis experte, in concordiam cum Romana Ecclesia accesserunt. p. 405. & p. 465. cum seq. Additio ad Symbolum approbatur. p. 470. Græcanicum Imperium Nicolao V. Pontifice an. 1453. desinit in Constantino Palæologo, transitque ad Turcas, expugnata à Mahumette II. Constantinopoli. p. 456. n. 38.

Gratia Christi.

Gratiæ Christi necessitatem ad omne opus æternæ salutis meritorium astruunt permulta sacrarum Paginarum testimonia, tum etiam Sancti Patres & Conciliorum definitiones. p. 212. & 213. & p. 210. Gratia prævenit & promovet liberum arbitrium. p. 506. can. 4.

totam

totam factionibus & bellis funestat Italiam p. 418. n. 5.

Henrici V. & VII. Angl. Rex.

Henricus V. Angliæ Rex Catharinam Caroli VI. Franciæ Regis, sed mente impetis filiam uxorem ducit cum dotalis Franciæ regno, à quo excluditur Carolus Delphinus; interim Henricus Anglus declaratur Franciæ Regens, quamdiu Rex Francus victurus esset. Hæc omnia urgente Regina Isabella Bavara Franci Caroli uxore. p. 494. & seq. num. 25.

Henrici VIII. Angliæ Regis apostasia. p. 482. nu. 16.

Henricus IV. Franciæ Rex

Henricus IV. Franciæ Rex prælio Ivriaco victor, Lutetiam obsidet, hæresimque Calvinianam ejurat. p. 487. num. 32.

Heraclius.

Heraclius ultor patratæ à Phoca cædis Imperatoris Græcorum Mauricii, quem unà cum liberis Phocas trucidarat, ejusque invalcrat Imperium, ex Africa, cujus erat Præfectus, cum instructa classe solvit, Constantinopolim occupat, populique in tyrannum odio fretus Phocam trucidari jussit. Interim Persæ, qui bellum quoque Phocæ intulerant, Asiam populabantur, totamque armis & præsidiis tenebant, Heraclius quascunque contrahere copias valuit, in Persas eorumque Regem convertit, multisque concisos præliis in fugam compellit. Cosroes ad extrema redactus regnum in filium natu minorem transfert. Quam rem indignè ferens major natu Siroes cum regni proceribus in patrem conspirat simul & in fratrem, & utroque occiso pacem cum Heraclio componit, provincias occupatas & captivos restituit, ipsamque Domini crucem, quam Heraclius propriis elatam humeris cum solennibus precibus & hymnis in Ecclesiam Jerosolymitanam transportavit. Ex illo regressus bello Monothelitarum hæresim edicto, quod Ecthesin vocavit, in Ecclesiæ perniciem roboravit, suadentibus Cyro Alexandrino, Sergio Constantinopolitano, Athanasio Jacobitarum Episcopis. p. 334. num. 5. & seq.

Heribertus.

Heribertus Veromanduorum Comes per ambitionis excessum regibus suis perduellis, populorumque perturbator, Carolum cognomine Simplicem Franciæ Regem prætextu conciliandæ pacis captivum cepit, & Peronæ carcere conclusit, in quo detentus Rex mortem obiit. Audito Regis infortunio Edgina ejus conjux in Angliam cum Ludovico filio (qui postmodum in paternum revocatus dictus ideò est Transmarinus) ad fratrem Adelstanum Angliæ Regem se recepit. Quo intervallo conspirantibus Heriberto & Hugone Magno Parisiensium Comite cum filio Hugone Capeto (qui postmodùm tertiæ Regum Franciæ progenies caput extitit) regnavit in Francia Rodulfus. p. 276. n. 27. Idem Heribertus ne quisquam se invito Franciæ Rex inauguraretur, filium suum nondum plenè quinquennem Remensis Ecclesiæ, in qua cælestis liquor asservatur, quo Franci Reges liniri solent, designavit Archiepiscopum vivente Seulpho Remensium Præsule. Cùmque Seulphus diutiùs vitam suam prorogaret quàm voluisset Heribertus, qui pactum inierat de futura post ipsius mortem successione filii infantis, veneno extinctus est. Ignominiosam pactionem istam diplomate confirmarat Joannes Papa VIII. quo etiam Abboni Suessionum Antistiti sollicitudinem Remensis Ecclesiæ demandarat, si fortè Seulphus mori differret, antequam esset puer capax per ætatem muneris ferendi Episcopalis. p. 212. num. 18.

Hermenegildus.

Hermenegildus Leovigildi Visigothorum Regis natu prior filius Ingundem Regis Sigiberti Metensium Tetrarchæ ex Brunechilde filiam Catholicæ fidei tenacem acceperat uxorem. At socrus Gosunta Leovigildi Ariani Regis postquam nurum Ingundem blanditiis frustrà in Arianam impietatem pellicere tentavit, hoc ipsum per ærumnas & cruciatus nisa est extorquere, clam consentiente & dissimulante Leovigildo, qui etiam subditos Catholicos insectabatur. Ingundis maritum Hermenegildum adjutorem habens Leandrum Hispalis Antistitem convertit ad Christianam professionem. Qua ex causa Leovigildus excandescens diram movit persecutionem, filiumque Hermenegildum in vincula trusit, quem à sancto proposito dimovere nullatenus valuit, perque immissum apparitorem infixa in cerebrum securi trucidavit. Sed ipsum suæ crudelitatis mox pœnituit, & quamvis Arianismum non ejuraverit, mitem se erga Catholicos deinceps exhibuit. Quinetiam minorem natu filium Recaredum ad fidem orthodoxam converti non molestè tulit, eumque regni successorem designavit. Hic verò post patris obitum consulente Leandro totius Hispaniæ Concilium nationale pro stabilienda recta fide indixit, quod est tertium Toletanum, cui primus subscripsit. p. 231.

Herodes.

Herodes senior, qui ab ortu quoque dictus est Idumæus, bis regnum Judææ à Romanis obtinuit. Primùm ab Antonio triumviro, cujus fuerat partes consectatus: Deinde post Antonii mortem ab Octavio Augusto. Idem à Magis Christi adoratoribus elusus infantes Judæos trucidavit. Iste Mariamnem ex Hasmonæorum progenie duxit uxorem, cujus fratrem Aristobulum Summum Judæorum Pontificem per invidiam, eò quòd esset populo Judæorum acceptissimus, in balneo jussit suffocari. Illam verò cum ejus matre Alexandra interfecit. Duos etiam præstantis indolis liberos ea Mariamne susceptos per calumnias alterius filii ex altero conjugio nati Antipatri supplicio affecit Alexandrum & Aristobulum. Quinetiam ipsum Antipatrum patris vitæ insidiantem necari jussit. Mortuo seniore Herode regnum ejus in Tetrarchias divisum est inter superstites liberos, Archelaus Judææ dominatum ab Augusto impetravit. Sed post aliquot annus ab Augusto Lugdunum relegatur, & Judæa Syriæ provinciæ contribuitur. Herodes autem Antipas is, qui Joannem Baptistam decollavit, & JESUM in passione derisit, albaque veste induit, Galilæam sortitus est. Herodes porrò Agrippa Aristobuli à patre interempti filius à Tiberio Cæsare in vincula missus, eò quòd Caio Caligulæ precatus esset imperium, statim à Tiberii morte catena ferrea solutus à Caligula donatus est alia ejusdem ponderis aurea, & Philippi atque Lysaniæ Tetrarchiis cum regis appellatione. Quæ gratia Herodiadis ambitionem reginæ nomen affectantis accendit. Hæc enim Philippo viro suo spreto cum illius fratre Herode Antipa Galilææ Tetrarcha matrimonium inierat. Cui obtemperans Antipas Romam proficiscitur petiturus à Caio regium decus. Sed infensum sibi Cæsarem reperit literis Agrippæ irritatum, & in perfidiæ suspicionem adductum & expetitum regium nomen mutavit exilio, translata ab eo in æmulum Agrippam Galilææ tetrarchia. Exulem virum spontè sequuta est Herodias, Agrippa verò in superbiam elatus Jacobum Joannis fratrem & Apostolum gladio occidit, Petrum verò pari supplicio perimendum militum custodiæ tradidit, ex qua illum Dei Angelus eduxit. Agrippæ quoque ditionem Claudius attributo eidem Judææ regno auxit. Inde factum est, ut Agrippa parem cum avo Herode Idumæo potestatem nactus sit. Sed illa mundana gloria funesto exitu desiit; cùm enim apud Cæsaream concionem haberet, gauderetque sibi tanquam Deo à populo acclamari, eadem hora percussus ab Angelo paulò post in cruciatibus expiravit. p. 2. num. 8.

Hierarchia.

Hierarchia Ecclesiastica, p. 93. num. 1. 2. 3. p. 139. num. 2. p. 516. num. 46. & ibi scholia, & sess. Trident. 23. & p. 107. num. 8.

Hilarius.

Hilarius Pictavorum Episcopus eò quòd strenuè se Arianis opponeret, mittitur in exilium ad Orientis plagas, factione Saturnini Arelatensis Episcopi. Dum exulat, Seleuciensi Concilio Arianorum interfuit, in quo Arianam hæresim fortiter impugnavit. Redux Arianos Episcopos prosequutus est, ut illos disputando coram Constantino convinceret. Illi verò ejus acumen pertimescentes Constantino suaserunt, ut ipsum postliminio in Galliam remitteret. Quò reversus cùm esset, innumeros ab Ariana impietate reduxit, & Ecclesias nova luce lætitiaque perfudit. Parisiensem Synodum aliasque convocari fategit, in quibus vera fides prævaluit. p. 107. n. 7.

Hie.

mora

ſacro-

Missio.

Con-

O

anno

Can.

que

Tre-

Can. 14.

post

Can. 23.

gar-

Can.

F I N I S.

